Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Seraphici profundissimiq[ue] doctoris ordinis fratru[m] mino[rum] diui Bonaue[n]ture cardinalis [et] sancto[rum] cathalogo ascripti op[us] no[n] minus subtilissimu[m] q[uam] speculatiuu[m] sup[er] ...

Johannes Bonaventura <Kardinal, Heiliger>

[Nuremberga], [1515]

urn:nbn:de:bsz:31-332944

Visual Library

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

7 Ei 27 [6]

AN 267
AN 268
WR075

[GW. 1712]

l. 87. n. 13.

l. 1. opt. — l. Notizen.

Celebratissimi patris domi ni bonauẽture doctoris seraphici in secundu librum sentẽtia rum dispu tata.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Prologus in librum Secundum.

¶ Celebratissimi pris dñi Bonauēture ordinis minor aplīce sedis cardinalis ⁊ sublimitatis theologice interpīus eximij perlustratio in arcana secundi libri sententiarum.

Olummodo hoc inueni q deus fecit hoīem rectū ⁊ ipse se infinitis immiscuit qōnibus. Sollicite ꝓsideranti pītis libri. s. scōi sntarū principalē intētionē ⁊ totalē ꝓtinētiā illud occurrit ad qō suam inq̄sitionē dicit sapiēs esse pductas. Eccls. vij. in verbo ppositio. Cū eni cūcta tētasset i sapia. ⁊ plus defecisset q̄ ꝓfecisset. tādē hoc se inuenisse fatet. q deus fecerit hoīem rectū ⁊c. In quo verbo duo claudunt. s. q hois recta formatio ⁊ rectitudo est a deo. ⁊ hoc tāgit cū dr deus fecit hoīem rectū. Aliud est q hois miseria ⁊ obliquatio est a seipo ⁊ hoc tāgit cū dr ⁊ ipe se infinitis immiscuit qōnibus. In his aūt duobus claudit terminus totius humane cōprehēsionis vt cognoscat originē boni. ⁊ cognoscēdo reḡrat. ⁊ ad illā puniat. ⁊ ibi req̄escat. Et vt cognoscat originē ⁊ principiū mali. ⁊ illud vitet ⁊ caueat. In dis ēt claudit tota ītētio tractatus libri pītis. q̄ circa duo versat. s. circa hois ꝓditionē ⁊ eius deuiationē. Hois aūt ꝓditio tāgit cū dr. deus fecit hoīem rectū Qualiter aūt illud intelligitur q deus fecerit hoīem rectum explicat. Eccli. xvij. c. vbi dr. Deus creauit hoīem de terra. ℔ dicit quantū ad corpus. Et ſm imaginē suā fecit illū. hoc dicit quātū ad aīe naturā. Et iterū ꝓuertit illū in ipsam. hoc dicit quātū ad gr̄am supadditā q̄ aiam ꝓuertit ad deū p virtutū habitus. ⁊ ſ̄o subiūgit. ⁊ ſm se vestiuit illū virtute. ¶ In ℔ verbo ostēdit q deus nō tm̄ fecit hoīem possibilē ad rectitudinē suā et imaginē ꝓfectōdo. sed ēt fecit hoīem rectū ad se cōuertēdo ipm. Tūc eni hō rectus est qñ intelligentia adequat summe veritati in cognoscēdo volūtas ꝓformat summe bonitati in diligēdo. ⁊ virtus ꝓtinuatur summe ptāti in operādo. Hoc aūt est qñ hō ad deū ꝓuertit ex se toto. ¶ Primo igit hō rectus est cū intelligētia veritati summe equat. equari aūt dico nō p oīmodā pfectionē vel implētionē. sed p quādā imitationē. Si eni veritas vt dicit Ansel. est rectitudo sola mēte p ceptibilis. ⁊ rectitudini nō pōt equari nisi rectū cū intellect⁹ noster equat veritati. necessario rectificat. Tūc aūt equatur. qñ actualiter se ꝓuertit ad veritatē. Veritas eni in actu diffinit q̄ est adequatio rei ⁊ intellectus. Intelligētia aūt nra ad veritatē ꝓuersa verificat. ac p hoc veritati equat ⁊ dū equat rectitudini rectificat. vñ sine veritate nullus recte iudicat. vt dr in li. de vera religi. ⁊ q̄ aspicit ad veritatē iudicat recte ſm q̄ dñs dicit symōi Luce. vij. Recte iudicasti. i. recte diristi vt decreuisti. ¶ Silr rectificat dū volūtas summe beatitudini ꝓformatur. Summa eni bonitas est summa equitas siue iustitia. tanto eni melior quis quanto iustior. Sed vt dicit Ansel. Justicia est rectitudo voluntatis. nihil aūt ꝓformatur rectitudini nisi rectum. Dum ergo voluntas bonitati summe ⁊ eq̄ati conformat. necessario rectificat. Tūc aūt ꝓformat cū ad ipsum conuertitur diligēdo. vnde Hugo. Scio aīa mea q dū aliquid diligis. in eius similitudinē trāsformaris. Qui eni diligit bonitatem rectus est. Et hoc est qō dr Lañ. j. Recti diligūt te. Recti eni ad tuā bonitatē sunt conuersi. ⁊ tua bonitas id eos inclinat. Unde aīa experta clamat. ⁊ dicit q̄ bonus isr̄l deus his qui recto sunt corde. Et q̄ soli recti experiuntur. iō rectos decet collaudatio. Nihilominus rectificat. dum virtutes summe potestati continuatur. Rectum enim est cuius mediū non exit ab extremis. Extrema sunt primum ⁊ vltimus. alpha ⁊ o principium ⁊ finis. Operatio inter hec est medium. p quā efficiens peruenit in finem. Illa ergo virtus recta est. cuius operatio est a principio primo. ⁊ ad finē vltimū. Qñ ergo diuina virtus oīa operat a deo. ⁊ propter deū. hinc est q̄ rectissima est in operādo. Nihil aūt continuatur recto nisi rectū. cuius ergo virtus nostra summe potestati continuatur. absq̄ dubio rectificat. ⁊ ex hoc homo non solum rectus. sed etiam rector ⁊ dr ex efficitur Deut. penul. Et erit apud rectissimum rex cōgregatis principibus populi cū tribubus isrāel. Hoc aūt erit in gloria qñ virtus nostra ꝓtinuabit diuine virtuti. tūc erimus ōmnipotētes voluntatis nostre sicut ⁊ deus sue. ⁊ ideo oēs reges. ⁊ ideo omnibus ꝓmittitur regnum celoꝝ. ¶ Fecit igitur deus hoīem rectū dum ipsum fecit ad se conuersum. In conuersione eni hois ad deum non solus rectificabatur ad id qō sursum. sed etiā ad id qō deorsum. Homo eni in medio ꝓstitutus dum factus est ad deum ꝓuersus ⁊ subditus. cetera sunt ei subiecta ita q deus oēm veritatē creatam subiecerat eius intellectui ad iudicandū. oēm bonitatē eius affectui ad vtendum. oēm virtutem eius potestati ad gubernandū. ¶ Ex hoc nāq̄ q intelligētia conuersa est ad diuinā veritatē vendicat sapientiā per quā oīa dijudicat ſm q̄ dr Sap. vij. Ipsa dedit mihi oīm que sunt sciam vt scirem orbis terrarum dispositionem. ⁊ virtutes celoꝝ. initium ⁊ ꝓseruationē ⁊ medietatem tēporum. anni cursus stellarum dispositiones. naturas animalium. ⁊ iras bestiarum. vires herbarum. vim ventoꝝ. ⁊ cogniationes hoīm. differētias virgultoꝝ. ⁊ virtutes radicū. ⁊ quecūq̄ sunt absconsa ⁊ improuisa. Unde ⁊ adam omnibus nomina imposuit. Subiecit nihilominus volūtati oīa ad vtendū. vt posset oīa in vsum ⁊ vtilitatē suā ꝓuertere. Unī ps. Oīa subiecisti sub pedibus eius. Unī apls dicit ad deum conuersis. j. Coꝝ. iij. Omnia vestra sunt. Subiecit etiam virtuti ad gubernandum. Gen. j. Subjicite eam. s. terram. ⁊ dominamini piscibus maris ⁊ volatilibus celi. Ista aūt recta hois ꝓditio quātum ad superius ⁊ inferius simul tangit in illo verbo. Faciamus hoīem ad imaginē ⁊ similitudinē nostrā. ⁊ presit ⁊c. Fecit ergo deus hoīem rectū dum ad se ꝓuertēdo sibi cū assimilauit. ⁊ per hoc omnibus preposuit. ⁊ sic ps recta humane nature ꝓditio. ¶ Et sequit miserabilis deuiatio in hoc qō subditur. ⁊ ipse infinitis se immiscuit questionibus. In quo potest notari ⁊ modus labēdi. ⁊ status in quē cecidit. Modus labēdi in his tribus que dicit ſm tria que in pctō ꝓsideranf. ⁊ tria que in hoc verbo proponunt. In pctō nāq̄ est ꝓuersio. ⁊ auersio. ⁊ bonoꝝ amissio siue expoliatio. Conuersio intelligit per immixtionē. auersio p finis priuationē. ſz expoliatio per questionem. Nam conuersio facit prauum vel impurum. auersio infirmum. expoliatio mēdicum. ⁊ hoc totū tangit cum dr immiscuit se infinitis questionibus. Pōt etiam notari status in quem cecidit. Sic eni cecidit a rectitudine. vt pderet ipsaz rectitudinē nō rectitudinis aptitudinē. perderet habitum non appetitum. q̄ sic amisit similitudinē. vt tm̄ pertranseat in imagine. Qm̄ igitur remanfit appetitus sine habitu. ideo factus est homo querendo sollicitus. Et q̄ nihil creatum recompensare potest bonum amissum cū sit infinitum. ideo appetit. querit ⁊ nunq̄ quiescit. ⁊ ideo declinando a rectitudine. infinitis questionibus se immiscuit. Unde intelligentia auerteudo se a summa veritate ⁊ gratia effecta ignara infinitis qōnibus se immiscuit per curiositatem. Eccli. viij. Est homo qui diebus et noctibus somnum non capit oculis. ⁊ intellexi q oīm operuz dei nullā possit homo inuenire rationē. supple que finiat appetitum siue inquisitionem. immo generat aliam questionem ⁊ parit nouam contentionē. ⁊ immiscet inextricabilē dubitationem propter qō dr Prouer. xx. Honor est homini qui separat se a contentionibus. oēs aūt stulti miscenf ꝓtumelijs. Tales sunt miseri hoīes qui intēdunt fabulis ⁊ genealogijs infinitis. Quia sicut dr. ij. Thimo. iij. Semper sunt discentes et nunq̄ ad sciam veritatis peruenientes. ¶ Voluntas discedēdo a summa bonitate egena effecta immiscuit se infinitis questionibus per concupiscentiam ⁊ cupiditatem. Quia sicut dr Prouer. xxx. Ignis nunq̄ dicit sufficit. vnde ⁊ auarus nō impletur pecunia sicut dr Eccli. v. Ideo semper querit ⁊ mendicat. Silr concupiscentia non satiatur. immo infinitis voluptatum questionibus implicat Sap. xiij. Oia cōmixta sunt. sanguis. homicidium. furtuz. fictio. corruptio. ⁊ infidelitas. turbatio. periurium. tumultus bonoꝝ dei immemoratio. animarum inquinatio. natiuitatis immutatio nuptiarum inconstātia. inordinatio mechie ⁊ impudicitie. He sunt questiones infinite que commixte sunt quibus immiscuit se homo dum voluntatē deformauit a summa bonitate. ¶ Virtus aūt discontinuando se a summa potestate facta infirma immiscuit se infinitis questionibus per instabilitatē. vnde semper querit quietem ⁊ nō inuenit. Unde Esa. xix. Dñs immiscuit in medio egypti spīm vertiginis. iste est spūs instabilitatis p eo q nihil potest stabilire. Unī hō pctō est sicut pulvis quē proiicit ventus

a facie terre. Ñ in ps. Auertēte te faciez turbabunt. auferes spm̃ ꝛc. ꝛ ideo erit tanq̃ puluis quē pjcit vētus a facie terre. Sicut igit̃ puluis nō pōt q̃escere q̃diu est vētus vertiginis. sic nec nra virtus stabilis pmanere. ꝛ iō infinita loca querit ꝛ mutat. ꝛ mēdicat suffragia. Immiscuit igit̃ se b̃ō infinitis q̃stionibus p curiositatez. dum cecidit a veritate ignorātiā p cupiditatem duz cecidit a bonitate in malicia p instabilitatem dñ cecidit a ptāte in ipotentiā. Sic ergo i verbo a ppōsito notat̃ bois ꝺdictio ꝛ eius dñuiatio. ꝛ boc solū inuenio determinatum in hoc libro.

Distinctio. j

de creatione humane nature quātū ad principiū efficiēs in gñali.

Creationez rerū. Postq̃ magister supra in p̄mo lib. determinauit ō mysterio trinitatis. ꝑsequēter in b̃ scōo li. determinat de rebus creatis. Et diuidit̃ ista pars i duas. In p̄ma agit de creatione bñane nature. in secūda de creatiōe angelice nature. infra dis. ij. de angelica itaq̃ natura. Prima pars diuidit̃ i duas partes. In p̄ma agit de boīs ꝺditiōe. In scda de lapsu eius ꝛ tētatione infra di. xxj. Videns igit̃ diabolus ꝛc. Pria pars b̃z duas. q̃ cm̃ bō cōicat cū oībus creaturis. ꝛ cetera facta sunt ꝓpter bominē. iō primo agit de cōditione rerū i gñali. scōo ꝝo in spāli. infra. di. ij. de angelica itaq̃ natura ꝛc. Pria pb̃z duas. In prima determinat de ꝺditione rez quantū ad principiū efficiēs. In scda vero quātū ad finē ibi. Etq̃ nō valet eius beatitudinis ꝛ c. Prima pb̃z tres ꝓticulas. In prima ꝓponit veritatē que exprimit̃ in scripture sacre autoritate. In secūda vero autoritatē explanat. ibi. Creator cm̃ est ꝛ c. In tertia vero q̃ per illā autoritatē positiones erronee elidunt̃. concludit vltio earū euacuationē. ibi. Horū ergo ꝛ similiū errorū ꝛ c. Et quelibet earū partiū b̃z duas. In prima nāq̃ parte ꝓponit autoritatē veritatis. In scda platonis errorē. ibi. Plato nāq̃ ꝛc. Sil̃r ꝛ scda duas b̃z. In prima explanat autoritatē ꝛ verba autoritatis. In scda ponit errorē Arist. ibi. Aristo. ꝝo duo ꝛc. Eodē mō tertia b̃z duas. Primo cm̃ ꝺcludit errorē ꝛ improbationē. scdo ꝝo fidei ꝺfirmationē. ibi. Credam' igit̃ ꝛc.

a ¶ Creationē rerū ꝛc. q̃rit̃ de ordine istius libri ad p̄cedētē. Cū cm̃ nos cognoscam' creatorē p creaturas. q̃ videmus p speculū. ꝛ scia debeat inchoari a notioribus nobis. ergo pri' debuit agere de creaturis q̃m de creatore. ergo iste liber prim' nō scōs dz esse. ¶ Rñ. dicēdū q̃ supra cū actū est de creatore actū est ēt de creaturis put sunt via ad pueniēdū in cognitionē. nūc aūt agit�it̃ de cognitione rerū put cognitio de creatore

Ostēdit autoritate sacre scripture vnū eē rerū p̄incipiū nō plura vt quidā putauerunt. a

Creationē reruz insinuās scriptura deū esse creatorem initiū q̃ tēporis atq̃ omnium visibilium vel inuisibilium creaturarum in primordio sui ostēdit dicens. In principio creauit deus celum ꝛ terram. His etenim verbis moyses spū dei affiatus i vno b principio a deo creatore mūdum factum refert. elidens errorem quorundam plura sine principio fuisse principia opinantium.

Platonis error. b

¶ Plato nāq̃ tria initia esti mauit. deū. s. exēplar ꝛ materiam. ꝛ ipsam increatā sine principio. ꝛ deuz quasi artificē nō creatorem.

Explanat autoritatem ostendēs q̃d sit creare ꝛ q̃d facere. c

¶ Creator em̃ est q̃ de nihilo aliquid facit. Et creare ꝓprie est de nihilo aliquid facere. ¶ Facere vero non mō de nihilo aliquid operari. sed etiā de materia. Unde ꝛ homo et angel' dr aliqua facere sz non adminiculat̃ ei. q̃ agit̃ de ꝺditiōe ꝛ lapsu. Nō pōt aūt cognosci ꝺditio nisi prius cognoscat̃ eius principiū. principium aūt huius ꝺditionis solus deus est. iō opz doctrinā huius libri sequi doctrinam p̄cedentis. ꝛ pz obiectum.

b ¶ In vno principio a deo creatore mūdū factū refert. Quero pro quo supponat ille terminus principio aut p̄ creato aut p̄ increato. Nō p̄ increato. q̃ ꝓpositiones sunt trāsitiue. Nō p̄ creato. q̃ nihil creatū erat in quo fieret. ¶ Itē ab eterno fuerūt res i principio suo. s. deo. si ergo productio respicit egressum a deo. nullo mō pōt stare p̄ principio increato. Nec p̄ creato. q̃ nōdum erat aliq̃d ꝛc. ¶ Rñ. dicēdus ꝛ q̃ ꝓpositio cū suo casuali tripl̃r p̄t accipi. Uno mō vt dicat pure ordinē. tūc idē est facere i principio ꝛ facere añ aliqua. ita q̃ ꝺnotet priuationē respectu alicuius talis prioris. ꝛ ꝺnotet ꝓpositionez respectu posterioris. Alio mō pōt importare habitudinē mēsure. ꝛ tūc ly ꝑncipio idē est q̃ in primo instanti tpis. Tertio mō pōt importare habitudinē cās. ꝛ tūc sensus est in principio. i. in filio dr esse fm q̃ dr in ps. Dia i sapia fecisti oīa. vt sic notet̃ nō tm̃ cā efficiēs. sz ēt exēplaris. Oēs iste ꝛpositiones vere sunt ꝛ catholice. ꝛ p eas elidunt tres errores circa mūdi ꝓductionez. Ex prima elidit error quorūdā moderno rū philosophātiū q̃ dixerūt mūdū esse factū ex tē pore sed meditāte intelligentia. ita q̃ deus primo fecit angelos ꝛ cum illis ꝺdidit mūdū. ꝝ quos est prima exposition. Si enim deus in principio ꝺditionis creauit mūdū. nō ergo primo angelos vel intelligentias. ita q̃ per illos ꝺdiderit mūdum. ꝛ hic error ortū hz ex illo verbo. Faciam' hoīez ad imaginē ꝛ similitudinē. q. deus loquatur angelis. Ex scda expositiōe elidit̃ error aristotelicoz qui dixerūt mūdum conditum ab eterno. Si em̃ in principio temporis factus est ex nihilo. nō ergo fuit sine principio. ꝛ hic error ortū habuit ex hoc q̃ nō potuerūt videre q̃l ter mundus incepit. ꝛ quare tunc ꝛ non ante. Ex tertia expositione elidit̃ error platonicoz qui dixerunt principia mundi tria esse. s. deum materiam ꝛ exēplar. Si em̃ deus in filio sicut per exēplar eternum condidit de nihilo mundum. non ergo requiritur scōm principium q̃ est exēplar. nec tertium q̃ sit materia. Et hic ortum habuit ex hoc q̃ non potuerunt intelligere omnino quomodo aliquid fiat ex nihilo. Ex omnibus his eliditur error manicheorum qui posuerunt principia mūdi effectiua duo ꝛ iste eliditur p subiectum dicte locutionis. Creauit deus celum ꝛ terram. lucem ꝛ tenebras. ꝛ hic error est omnibus vilior. Et habent se gradatim. Nam primus solū errat in eo a quo. Secundus errat in eo de quo ꝛ quādo. quia ex aliquo ꝛ ab eterno. Tertius errat in eo de quo. quia dicit factum esse

esse de materia ⁊ nō ex nihilo.⁊ in eo p qō.s.circa exēplar qō posuit aliud a deo vt apparet. Et in qñ.qz posuit materiaz ab eterno ⁊ impfectā. Et iste erroz est multo vilioz q̄ erroz alioz q̄ ponūt ab eterno materiā fuisse pfectā sua forma. Quartus erroz manicheoz oibus est abominabilioz.qz deficit in primo

principio i quo pbi cōiter

pcordauerūt. ponētes p

mo duo principia. ac per

boc auferētes ordinē at

q̄ decoꝛē vniuersi.⁊ boni

tatē ⁊ dei ptātē. Et hunc

erroꝛē inter ceteros non

humanā maliciā sed dia

bolicā astuciā credo ad

inuenisse vt se alterū deū

esse persuadeat mētibus

petōꝛ. Ex dictis igit pz

z p quo supponat b nomē

principiū. Pōt em̄ suppo

nere p filio.⁊ deus p pa

tre.⁊ ex mō cōstruēdi fit

talis appꝛopꝛiatio. Pōt

ēt supponere p creatura

vtpote p principio tpis.

sed nō dicit tūc ordinē sz

pcomitātiam mēsure ad

mēsuratū.s.q̄ celū ⁊ ter

ra cū principio tpis esse

ceperūt.⁊ sic pz illud.

c ¶Aristoteles vero tria

posuit principia ⁊c. Que

rit quare distinguit illa

duo a tertio. Et iterū nō

vī illud esse verū pscrutā

ti libꝛos phi.qz ipse non

ponit niſi ista tria mate

riā ⁊ formā ⁊ priuationē.

in principio noui.metha.

⁊ i primo phi.nō g̃ ista q̄

ponit magr. ¶Rñ.dom

d ꝙ iō duo distinguit a ter

tio.qz duo sunt intrinse

ca tāq̄ elemēta.⁊ vnū est

extrinsecum. vbi aūt pbs

ista tria distinguit ⁊ po

nit si q̄rak exp̄sse inuenīt

in scōo de gnatione circa

finē. Sed tūc est qō qr v̄

nō sufficiēter principia i

primo phi. assignasse. ymo si ibi assignauit tria

p̄ter operationem. tūc g̃

sunt quattuoꝛ. Et dōz ad

boc q̄ ꝙ uatio nō differt

a forma vel materia. Si

ue em̄ priuatio noīet ap

petitū forme cū ei⁹ caren

tia. siue noīet ipaz forme

essentiā. put est i materia

in potētia. nō differt ab

bis duobus. s. materia et

specie. Nā appetitus ad

materiaz reducit. nec est

aliud ⁊ essentia forme ad

spēm sm rez. Et hec duo

principia determinat in

primo. postmodū adiūgit tertiā. s. opatoꝛē dū oia reducit ad

motoꝛē primū in. viij.⁊ sic pz q̄ magr vere ⁊ ꝓprie loquit.

d ¶In principio tēpoꝛ mūdū creasse. Cōtra si cepit cū primo

mobili.⁊ illud cepit in scōo die. nō ergo in principio tpis. sed

añ. ¶Rñ.dom q̄ tps dꝛ tripl'r. cōissime cōiter ⁊ ꝓprie. Cōis

sime dꝛ mēsura exitus de nō esse in esse. Cōiter dꝛ tps mēsu

ra cuiuslibet mutationis. maxime illius q̄ fuit añ primū mobi

rū nouiter existētiū. cū ei⁹ vo

lūtate res noue esse incipiūt:

q̄ añ nō erāt. absq̄ ipsius agi

tatiōe: vt actus ꝓprie dici nō

q̄at. cū videlz actus oīs in mo

tu ꝓsistat. in deo aūt mot⁹ nul

lus est. Sicut g̃ ex caloꝛe solis

aliqua fieri ꝓtingit. nulla tñ i

ipso vel in ei⁹ caloꝛe facta mo

tione vel mutatiōe. Ita ex dei

volūtate noua ꝓnt eē sine mu

tatione autoꝛis q̄ est vnū ⁊ so

lum ⁊ oīm principium.

☞ Aristotelis erroꝛ. d

¶Aristoteles vo tria posuit

principia. duo. s. materiā ⁊ spe

ciē ⁊ tertiū opatoꝛē dictū mū

dū q̄ semp esse ⁊ fuisse.

☞ Cōcludit erroꝛ p̄dicto

rum euacuationē. e

¶Hoꝛ ergo ⁊ similiū erroꝛē

spūssctūs euacuās veritatisq̄

d disciplinā tradēs deū in prin

cipio temporum mundum cre

asse. ⁊ ante tempoꝛa eternali

ter extitisse significat. ipsius

eternitatem ⁊ omnipotentiaz

commendans. Cui voluisse fa

cere est qꝛ (vt prędiximus) ex

eius voluntate ⁊ bonitate res

noue existunt.

☞ Concludit fidei confir

mationem. f

¶Credamus ergo rerū crea

tarum celestium terrestriū vi

sibiliū vel inuisibiliuz cām nō

esse niſi bonitatez creatoꝛis. q̄

est deus verus vnus. Cuius

tāta est bonitas. vt summe bo

nus bꝛitudinis sue qua eter

naliter beatus est. alios velit

esse participes. quā vide ⁊ cōi

cari posset minui oīno nō pos

se. Illud ergo bonum qō ipse

erat ⁊ quo btūs erat. sola bo

nitate nō necessitate alijs cōi

e ꝓdesse velle. ⁊ omnipotentissi

mi nocere nō posse.

le. Tertio mō dꝛ ꝓprie mēsura motus primi mobilis. vt cōiter ꝓsueuit distingui. Et qꝛ primo mō dictū est primū oīm.⁊ in il lo ꝓdictū est scīm. iō dicit in principio tēpoꝛ.

c ¶Oipotētissimi est nocere nō posse. Cōtra. Oīs pena affli

git ⁊ ledit. si ledit nocet. g̃ si deꝰ nō pōt nocere nō pōt punire.

¶Rñ.dōm q̄ sicut duplex est malus. s. culpe ⁊ pene. sic ēt du

plex est nocumētū. cū g̃ dꝛ q̄ nō pōt nocere. nō intelligit quā

tū ad nocumētū qō facit malū pene. sed qō facit malū culpe.

AD intelligētiā coꝛ q̄ in hac parte dñr. q̄rit bic de exitu rerū ineſſe. Primo quātū ad principij enti

tatē vel causalitatē. Scōo quātū ad vnitatē. Ter

tio quātū ad ꝓductionis ꝙditatē. Circa primuz

duo q̄runt. Primo queꝛit vtrū res habeāt princi

piū causale. Scōo vtrū habeāt principiū initiale.

Questio. Ad quā sic ꝓcedit. Cū ꝓstet sm sctōs ⁊ ꝓ

phos q̄ oēs res mūdane habuerint ꝓn

cipiū ꝓductiuū. tū ꝓpter rerū varietatē. tū ꝓpter rerū muta

bilitatē. tū ꝓpter rerū ordinē. tū ēt ꝓpter impfectionē. Mul

titudo em̄ oꝛtū bz ab vnitate. ⁊ motus siue mutabile ab imuta

bili. ⁊ ordo ad primū ⁊ impfectū ad pfectū originaliꝛ reducun

tur. iō hoc supposito. s. q̄ res habeāt principiū causale. aliquo

mō est q̄stio vtrū res ꝓducte sint oīno. boc est sm principium

materiale ⁊ formale. an tñ sm alterū principioꝛum. Et q̄ sm

vtrūq̄ vī primo a parte ꝓducētis sic. Quāto ꝓducēs est pri⁹

⁊ pfectius. tāto plus influit in rē. g̃ primū ⁊ pfectissimū influit

totū ⁊ in totū. ⁊ si boc. g̃ totū ꝓducit. sz primū agēs est bmōi.

ergo ⁊c. ¶Itē quāto nobilius ⁊ pfectius est agēs tanto pau

cioꝛibus indiget ad agēdū. g̃ agēs nobilissimū nullo extra se

eget. g̃ si ipm solū esset adhuc res ꝓduceret: sed nō ex se. cū ip

se nullius sit pars. g̃ ex nihilo. pz g̃ q̄ deus pōt in totā substan

creature. ¶Itē agēs sm formā pōt ꝓducere formā. g̃ pari rō

ne agēs sm se totū pōt ꝓducere totū. sed deus se toto agit cuz

sit oīno simplex. ergo ꝓducit totū. ¶Itē bocipm oñdit a pte

rei ꝓdite sic. Qō nō est ab alio est a seipso. nihil aūt tale qō a

seipso est indiget alio vt sit. sed oē intrinsecū principiū rei idt

get alio vt sit. nā forma indiget materia ⁊ ecōuerso. ergo ⁊c.

¶Itē efficiēs ⁊ finis sunt cāe coꝛrelatiue. g̃ qō nō est ab alio

nō est ad aliud. sed oīa sunt ad aliud sm oē qō sunt. qꝛ sm oñe

qō sunt appetūt bonū. ⁊ status nō est niſi in summo bono. Et

q̄ ista rō sit bona oñdit. Si em̄ bonū ⁊ ens ꝙuertunt. g̃ qō est

seipso ens. seipso est bonū. sed qō seipso est bonū. nō est ꝓpter

aliq̄d aliud. g̃ qō nō est ab alio. nō ē ꝓpter aliud. Si g̃ oīa mū

dana sm se tota sunt ꝓpter aliud. ergo sunt ab alio. ¶Itez si

res nō est totaliꝛ ab alio. aut est boc rōne forme. aut rōne ma

terie. Cōstat q̄ nō forme. qꝛ videm⁹ formas ꝓduci. ⁊ si forme

nō ꝓducerenť. oīno nihil ꝓducereť. Si rōne materie. Sed ℑ

vt dicit pbs in ꝓma phia. actus est añ potētiā. ꝓstat q̄ nō lo

quit de potētia actiua sz passiua. ergo cū actus rei ab alio sit.

fiat ⁊ materia. Si tu dicas q̄ intelligit nō de actu q̄ est forma

sed efficiēs idē ꝓcludit. Et iterū ego q̄ro quare materia nō sit

ab alio. Si qꝛ est principiū ex quo fiunt cetera nec bz vī fiat.

tūc ego q̄ro de forma vtrū fiat ex aliquo vel ex nihilo. Si ex ni

hilo. pari rōne ⁊ materia ex nihilo. Si ex aliquo. q̄ro q̄d sit il

lud. Nō essentia materie ꝓstat. qꝛ forma simplex est. g̃ forma

nō fit ex materia ita q̄ materia sit eius principiū ꝓstitutiuuz.

Nec fit ex materia ita q̄ materia fiat forma fit g̃ ex aliquo qō

est in materia. tūc ego q̄ro de quo est illud. ⁊ ꝓstat q̄ nō est ex

materia pari rōne. ergo vel erit abire in infinitū in causando.

vel necesse est ponere essentias formarū a primo opifice ꝓduc

tas ex nihilo. ergo pari rōne ⁊ materiā. ¶Ad oppositū sunt

rōnes primo a parte efficiētis. Prima est bec. Oīs effect⁹ ali

quo mō assimilať cāe sed principiū primū est actus purus ni

hil bñs de possibili. materia aūt rerū est potētiale purū p sui

essentiā. nihil bñs de actu. ergo cū materia in nullo assimileť

opifici nō est ab ipso. ¶Itē ab agēte pulcherrimo ⁊ luminoſ

fissimo nō ꝓcedit turpe ⁊ tenebꝛosum. sed deus est ipa pulcbri

tudo. ⁊ ipsa lux materiale principiū est turpe ⁊ tenebꝛosuz. er

go ⁊c. ¶Ex parte rerū oñdit de formali p̄ncipio. Oē em̄ qō

ꝓducť ⁊ fit. fit a sibi siḿ noīet spē. vt dō ab boie. sm q̄ dicit

pbs. vij. phili. ꝓme. si g̃ formoꝛū rerū sunt principia ꝓducēdi. ⁊

principiū ꝓducēdi ꝓcedit rerū ꝓductionē. g̃ res nō sunt ꝓduc

te quo ad principiū formale. ¶Itē artifex nō pōt ꝓducere

niſi ꝓcognoscat. sz nō pōt ꝓcognoscere niſi p formas. ⁊ nō pōt

pcognoscere p formas q̄ nullo mō sunt. ergo impossibile ē q̄ summus artifex mūdū formaret nisi forme eēnt prius p quas cognosceret ⁊ ille nō potuerūt pduci sil'r nisi p formas. ergo si nō est in infinitū abire est ponere formas rerū non esse pductas. ¶ Itē hocp̄m oñdit quo ad materiale principiū. Omne qđ pducit. pducit ex aliquo. vel ex nibilo. Si ex nibilo nibil fit. ergo oīa ex aliquo. illud aūt est materia. ergo si stare est ⁊ nō abire in infinitū. illud nō est pductū. Qz aūt ex nibilo nibil fiat vī. Productio cuī rei est actio. sz oīs actio reqrit in qđ agat. ergo ⁊ oīs pductio. ḡ oī productioni subijcit aliq̄d. nō nisi materia. ergo ⁊c. ¶ Itē ego q̄ro de productione siue creatione passiua. vtrum illa sit substātia vel accidēs. Nō suba. ergo accidēs. sed oē accidēs fundat in aliquo. sz boc nō pōt esse creatum. cū illud sequat natural'r ipsaz creationē. ergo necesse est vt vī q̄ sit increatū ⁊ aliq̄d aliud a deo. qz creatio passio in alio est. ergo necesse est oē qđ producit ex aliquo in productо pduci. ⁊ iō dicit pbs in pmo phi. q̄ materia est ingenita.

7 ¶ Rñ. dōm q̄ hec veritas est. mūdus messe pductus est. ⁊ nō solū fm se totū. sed ēt fm intrinseca sua principia q̄ nō ex aliqs sed de nibilo sunt producta. Hec aūt veritas ⁊ si cuilibet fidei sit apta ⁊ lucida tamen tū puidētiā vel prudētiā pbicā. q̄ i huius qōnis inq̄sitione ex lōgo tpe ambulauit p deuia. ¶ Fuerūt cuī qđā phi antiq̄ q̄ dixerūt mūdū factū esse a deo ⁊ de sui essentia. qz nō videbāt quō aliq̄d posset fieri ex nibilo. ⁊ solus deus fuit in principio. ⁊ iō dixerūt q̄ fecit oīa de seipso. Sed hec positio nō solum fidelibus sed ēt sequētibus phos apparuit improbabilis q̄ dei essentia. oīno inuariabilis ⁊ nobilissima fieret corporalium ⁊ variabilium materia q̄ est de se imperfecta nisi pficiat p formas. ¶ Fuerūt ēt alij q̄ dixerunt mundū factum esse ex principijs p̄existētibus. s. ex materia ⁊ forma. sed forme latebāt in materia añq̄ intellectus eas distingueret. ⁊ hoc ponit anaxagoras. Sed qz formas esse oēs sil'r in materia nō capit rō recta. iō p sequētes phos ista positio improbata est. ¶ Fuerunt ēt tertij q̄ mundum dixerunt ex p̄ncipijs p̄existētibus factum. s. materia ⁊ forma. sz materiā p se posuerunt. separatas ēt p se posuerunt formas. ⁊ postmodum ex tē poze ab opifice summo esse p̄iūctas. ⁊ hi platonici fuerūt. Sz qz illud irrōnabile vī q̄ materia fuerit impfecta ab eterno. et q̄ eadē forma sit separata pariter ⁊ p̄iuncta. ⁊ absurdum vī triplicē boīem ponere. s. naturalē. matbematicum ⁊ diuinum. iō ēt p sequētes phos hec positio reprobata est. ¶ Fuerūt ēt q̄r ti. s. peripatbetici quoz princeps ⁊ dux Aristote. qui veritati magis appropinquātes. dixerunt mundum factum. sicut legi tur in scdo metbeoroz dico igit̄ q̄ mare factū est. ⁊ in pmo de celo ⁊ mundo. ⁊ de pluribus alijs locis pōt elici. Sz dixerūt nō esse factū ex principijs p̄existētibus. Sicut enī vult in scdo vegetabiliū. mūdus semp fuit plantis ⁊ animalibus plenus. vbi loquit̄ d̄ abrutalū. Utrū aūt posuerit materiā ⁊ formā factaz de nibilo boc ego nescio. credo tū q̄ nō ponit ad b̄ sicut melius patebit in pbleumate scdo. iō ⁊ ipse defecit lz minus q̄ alij Ubi aūt defecit pboz pitia. subuenit nobis sacro sctā scriptura. q̄ dicit oīa esse creata. ⁊ fm oē qđ sunt inesse pducta. ⁊ rō a
8 fide nō discordat sicut supra in opponēdo ostēsum est. ¶ Qđ ergo obijcit̄ de similitudine q̄ materia est ens oīno in potentia. dōm q̄ materia nō propter se facta est sed propter substratiōnē seu sustētationē forme q̄ eius est actus. q̄uis ergo materia nō sit deo actu sibi. tū assimilabilis est p formā. vñ Aug. dicit q̄ ipsa materia ⁊ si non babeat de se ⁊ in se actū forme. ipsa tū
9 capacitas forme ē ei p forma. iō pz illud. ¶ Qđ obijcit̄ q̄ turpis ⁊c. dōm q̄ nec turpis nec tenebrosa dz nisi cōparatiōe. Nā materia nō est priuatio pura. immo rōne sue essentie bz aliq̄d de pulcbritudine ⁊ aliq̄d de lucē. vñ Augu. dicit q̄ bz modum spēm ⁊ ordinē q̄uis imperfecte. nō opz aūt q̄ deus oēs res producat sibi equal'r sibes. immo fm gradum. Et iō ad boc q̄ gradus sint pfecti necesse est aliq̄d ponere ppe deum. ⁊ boc similimus. ⁊ aliq̄d prope nibil. ⁊ boc aliquo mō sil'e. nō aūt oīno. nec pfecte. qđ q̄uis in se minimum babeat de bono. tū optime ordinatum est. ¶ Qđ obijcit̄ q̄ oē qđ producit. producit̄ p sil'e
10 in forma. ⁊ cognoscit̄ sil'r. dōm q̄ est agens fm naturā. ⁊ fm intellectum. Agēs fm naturā producit p formas q̄ sunt vere nature. sicut bō boīem. ⁊ asinus asinum. Agēs p intellectum producit p formas q̄ nō sunt aliq̄d rei sed ydee in mēte. sicut artifex producit arcbā. ⁊ sic producte sunt res. ⁊ boc mō sunt formе rerū eterne. qz sunt deus. ⁊ si ita posuit plato cōmēdādus est. ⁊ sic ponit ei Augu. Si aūt vltra processerit vt ponit ei Arist. absq̄ dubio errauit. ⁊ rō sua q̄ pdicta ē nibil cogit oīno Nā sicut dicit pbs. Forme rerū extra deū a singularib⁹ separate nibil oīno faciunt. nec ad operationē. nec ad cognitionem.

¶ Qđ vltimo obijcit̄ de materia q̄ nō pōt fieri. qz vel ex aliq̄ vel ex nibilo. dōm q̄ ex nibilo ⁊ boc p creationez. Qđ obijcit̄ q̄ actio est in aliq̄d. dōm q̄ creare nō est agere sed facere. ⁊ ꝯ refert inter agere ⁊ facere. nā agere in qđ agat nō qđ agat exigit. facere aūt ecōuerso. ¶ Qđ vlterius q̄rit̄ qđ vel in quo fiat. creatio passio dupl'r rñdet. Quidaz dicunt q̄ nec est suba nec accidens. sed via ad vtrūq̄z. ⁊ tale p̄cedit illud ad qđ est naturaliter q̄uis i eo babeat esse. Sil'r dicunt alij q̄ aliq̄d creari nō est aliud q̄ nunc primo esse. nec creatio dicit naturā aliquam mediā inter deū ⁊ creaturā. sed solus dicit esse rei p̄notādo ordinē ad primum efficiēs a quo ⁊ ad nō esse. ita tñ q̄ ordo ille totaliter est in re creata ⁊ nō in nibilo. Uñ cuz dz ex nibilo aliq̄d
15 fieri pōt intelligi tripl'r. Aut materialiter vt ex ferro cultellus. Aut causaliter vt ex patre filius. Aut ordinaliter vt de manc fit meridies. Primis duobus modis verus est ex nibilo nibil fieri. tertio modo verum est fm naturā. sed falsum supra naturā. Per virtutē cuī infinitā q̄ nō indiget fulcimēto materie ita facileter pōt aliq̄d produci ex nibilo sicut de aliquo. alioq̄n non esset virtus primi principij infinita. sed egeret materie fundamēto. ⁊ iō illi virtuti soli boc attribuēdū est necessario. q̄uis nō posset ꝑsimile reperiri in aliquo creato. Hoc cuī est eius p prium sicut ⁊ ipsa oīpotētia.

Questio. ij Utrum mundus productus fuerit ex ♄ +rpe aut ab eterno. Et q̄ nō ex tpe ostēdit duabus rōnibus sumptis a motu. Prima est ostēsiua sic. Nñ oēm motum ⁊ mutationē est motus primi mobilis. sed oē qđ incipit. incipit p motuz vel mutationē. ergo añ oē illud qđ incipit est motus ille. sed ille motus nō potuit eē añse nec añ suum mobile. ergo impossibile est incipere. Prima propositio supponit. ⁊ eius probatio pz sic. qz suppositio est in pbicis. q̄ i oī gñe pfectum est añ impfectuz. sed inter oīa gña motuū motus ad situm est pfectior. qz est entis completi. ⁊ inter oīa gña motuum localium motus circularis ⁊ velocior est ⁊ pfectior. sed talis est motus celi. ergo pfectissimus. ergo primus. pz ergo ⁊c. ¶ Itē oñdit p impossibile. Oē qđ erijt in esse. erijt per motum vel mutationē. ergo si motus erit in esse. erit p motus vel mutationē. ⁊ sil'r de illo q̄rit̄. ergo vel est abire in infinitū. vel est ponere aliquez motum sine principio. Si motum. ergo mobile. ergo ⁊ mundum. Sil'r rō ostēsiua sumit̄ a tpe sic. Oē qđ incipit. aut incipit in instāti. aut in tpe. Si ergo mūdus incipit. aut in instāti. aut in tpe. sed ante oē tps est tps ⁊ añ oī stans est tps. ergo tps est añ oīa q̄ inceperunt. sed non potuit esse añ mundum ⁊ motum. ergo mundus nō incepit. Prima p positio necessaria vel nota est p se. Scda. s. q̄ añ oē tps sit tps pz ex boc q̄ si curri it. currebat prius de necessitate. Sil'r q̄ añ
14 oē instās sit tps pz sic. Tps est mēsura circularis quiētis motui ⁊ mobili. sed oīs punctus q̄ est in circulo ita est principium q̄ finis. ergo oē instās tpis ita est principium futuri q̄ terminus p̄teriti. ergo añ oē instās fuit p̄teritus. pz ergo ⁊c. ¶ Itē probo p impossibile. Si tps producit̄. aut in tpe. aut in instanti. Nō in instāti cum nō sit in instanti. ergo in tpe. sed in oī tpe est ponere prius ⁊ posterius. ⁊ p̄teritum ⁊ futurum. ergo si tps in tpe fuit productum añ oē tps fuit tps. ⁊ boc est impossibile. ergo ⁊c. Et de sunt rōnes pbi q̄ sunt sumpte a parte ipsius mundi. ¶ Itē alie sunt rōnes pboz q̄. sumunt̄ ex parte cle producētis. ⁊ gñal'r ad duas p̄nt reduci. quarum prima ē ostēsiua. scda vo p impossibile. Prima est bec. Posita cā sufficienti ⁊ actuali. ponit̄ effectus. sed deus ab eterno fuit cā sufficiens actualis ipsius mundi. ergo ⁊c. Maior propositio p se nota ē. Minor pz. s. q̄ deus sit cā sufficiēs. qz cū nullo extrinseco indigeat ad mundi creationē sed solum potētia sapia ⁊ bonitate. ⁊ bec in deo fuerunt pfectissima ab eterno pz q̄ ab eterno fuit sufficiēs. Qz etiā actualis. pz. Deus enī est actus purus. ⁊ sui velle. vt dicit pbs ⁊ sctī dicunt est suum agere. restat ergo ⁊c. ¶ Itē per impossibile. oē illud qđ incipit agere prius vel producere. cum prius nō produceret. erit ab ocio in actum. si ergo deus incipit mundum producere. erit ab ocio in actū. si in oī tali cadit ociositas. ⁊ mutatio siue mutabilitas. ergo circa deum est

deū est ociositas ⁊ mutabilitas. Hoc aūt est ꝺ̄ summā bonitatē ⁊ ꝺ̄ summā simplicitatē. ergo hoc est impossibile ⁊ blasphemū dicere de deo. ⁊ ita ꝙ mundus cepit. Ihe sunt rōnes quas cōmētatores ⁊ moderniores supaddūt rōnibus Arist. siue ad has pūt reduci. ¶ Sed ad oppositū sunt rōnes ex ppōnibus p se notis, ſm rōnē ⁊ pbiā. quaꝝ prima est hec. impossibile est infinito addi. hec est manifesta p se. qz oē illud qđ recipit additionē fit maius infinito aut nihil maius. sed si mūdus est sine principio. durauit in infinitū. ergo durationi eius nō posset addi. sed ꝺ̄stat hoc esse falsum. qz reuolutio addit reuolutioni oī die, ḡ ⁊c. Si tu dicas ꝙ infinitū est quātū ad p̄terita, tñ quātum ad pns qđ nūc est: est finitum actu. ⁊ iō ex ea parte q̄ finitū est. actu est repire maius, Cōtra. ofidit ꝙ in p̄terito est repire maius. Hec est veritas infallibilis. ꝙ si mundus est eternus, reuolutiones solis in orbe suo sunt infinite. Rursus p vna reuolutione solis necesse est fuisse. xij. ipsius lune. ḡ plus est reuoluta luna q̄ sol. ⁊ sol infinities. ḡ infinitor ex ea parte qua infinita sunt est repire excessum. hoc aūt est impossibile. ḡ ⁊c. Scōa ppō est ista. Impossibile est infinita ordinari eis em̄ ordo fluit a principio in mediū. si ḡ nō est primū nō est ordo. sed duratio mundi siue reuolutiones celi si sunt infinite nō hūt principiū. ḡ nō hūt ordinē. ergo vna nō est añ alia. ꝟ h̄ est falsus. restat ergo ꝙ hūt p̄ncipiū. Si diças ꝙ statū ordinis nō est necesse ponere nisi in his q̄ ordinant ſm ordinē causalitatis. qz in cāis necessario est stat⁹. q̄ro quare nō in aliis. Preterea tu ex hoc nō cuades. nūq̄ em̄ fuit revolutio celi q̄n fuisset gñatio aīalis ex aīali. sed ꝺ̄stat ꝙ aīal ordinat ad aīal ex q̄ gñat ſm ordinē cāe. ergo si ſm ⁊ pbm ⁊ rōnē necesse ē ponere statū i his q̄ ordināt ſm ordinē cāe: ḡ i gñatiōe aīaliū necesse ē ponere p̄mū aīal. ⁊ mūdus nō fuit sine aīalib⁹. ḡ ⁊c. Tertia ppō est ista. Impossibile est infinita ptrāsiri. ꝟ si mūdus nō cepit. infinite reuolutiones fuerūt. ergo impossibile est illas ptrāsiri. ergo impossibile fuit deuenire vsq̄ ad hāc. Si tu dicas ꝙ nō sunt ptransita. qz nulla fuit prima aut ꝙ ēt bñ pūt p trāsiri in tpe infinito. p hoc nō cuades. q̄ro em̄ a te vtruꝝ aliq̄ revolutio p̄cessit hodiernā in infinitū. an nulla. Si nulla. ergo oēs finite distāt ab hac. ergo sunt oēs finite. ergo bñt principiū. Si aliqua in infinitū distat. q̄ro de revolutione q̄ imediate sequit illā vtrū distet in infinitū. si nō. ergo nec illa distat. qm̄ finita distātia est inter vtrāq̄. Si vo distat i infinitū. sil⁹ q̄ro de tertia ⁊ quarta. ⁊ sic in infinitū. ergo non magis distat ab hac vna q̄ ab alia. ergo vna nō est añ aliā. ergo oēs sunt sil⁹ Quarta ppō est ista. Impossibile est infinita a virtute finita cōprehēdi. sed si mūdus nō cepit. infinita cōprehēdunt a virtute finita. ergo ⁊c. Probatio maioris p se pz. Minor ostēdit sic. supponēdo deū solum esse virtutis actu infinite ⁊ oīa alia bñe finitatē. Rursum supponēdo ꝙ motus celi nūq̄ fuit sine suba spūali creata q̄ vel ipe faceret vel saltē cognosceret. Rursum hoc supposito ꝙ suba spūalis nihil obliuiscit. si ergo aliq̄ spūalis suba virtutis finite sil⁹ fuit cū celo, nulla fuit revolutio celi quā nō cognosceret. ⁊ nō est oblita. ergo oēs actu cognoscit. ⁊ fuerūt infinite. ergo aliqua spūalis suba virtutis finite sil⁹ cōprehēdit infinita. Si dicas ꝙ nō est incōueniēs ꝙ vnica filitudine cognoscit oēs revolutiōes q̄ sunt eiusdē spēi ⁊ oīno ꝓsimiles. obiicit ꝙ nō tñ cognouerit circulationes ꝟ earū effectus. ⁊ effectus varij ⁊ diuersi sunt infiniti. pz ergo ⁊c. Quinta est ista. Impossibile est infinita sil⁹ esse. ꝟ si mūdus ē eternus sine principio. cū nō sit sine boīe. ppter boīem em̄ sūt quodāmō oīa. ⁊ bō duret finito tpe. igit infiniti boīes fuerūt. sed quot fuerūt boīes tot aīe rōnales fuerūt. ergo infinite fuerūt aīe. sed quot aīe fuerūt tot sunt. qz sunt forme incorruptibiles. ergo infinite sunt aīe. Si tu dicas ad hoc ꝙ circulatio est in aīabus. vel ꝙ vna aīa est in oībus boībus. primū est error in pbia. qz vt vult pbs ꝓprius actus est in ꝓpria materia. ergo nō p̄t aīa q̄ fuit pfectio vnius esse pfectio alterius etiā ſm pbm. Scōm ēt magis est erroneū. qz multo min⁹ vna ē aīa oīm. Ultima rō ad hoc est. Impossibile est qđ ꝟ esse, postea nō esse. bñe esse eternū. qm̄ hec est iplicatio ꝺ̄dictionis. ꝟ mūdus ꝟ esse post nō esse. ergo impossibile ē ee eternū. Q̄ aūt habeat esse post nō esse ꝓbat sic. Oē illud qđ totaliter ꝟ esse ab aliquo, ꝓducit ab illo ex nihilo. sed mūdus totaliter ꝟ esse a deo. ergo mūdus ꝓducit ex nihilo a deo. sed nō ex nihilo materialiter nec causaliter. ergo ordinaliter. Qđ aūt oē qđ totaliter ꝓducit ab aliquo differēte p essentiā habeat esse ex nihilo patēs ē. nā qđ totaliter ꝓducit. ꝓducit ſm materiā ⁊ formā. sed materia nō ꝟ ex quo ꝓducat. qz nō ex deo. manifestum est igit ꝙ ex nihilo. Minor aūt. s. ꝙ mūdus totaliter a deo ꝓducat ꝟ ex alio ꝓbleumate.

¶ Rñ. ꝺ̄m ꝙ ponere mūdū eternū esse siue eternaliter ꝓductū ponēdo res oēs ex nihilo ꝓductas. oīno est ꝺ̄ veritate ⁊ rōnē sicut vltima rō ꝓbat. ⁊ adeo ꝺ̄ rōnē vt nullū ꝓbor quātūcūq̄ parui intellectus crediderim hoc posuisse. Hoc em̄ implicat i se manifestā ꝺ̄dictionē. Ponere aūt mūdū eternū p̄suppositā eternitate materie rōnabile vi⁹ ⁊ intelligibile, ⁊ hoc duplici exemplo. Egressus em̄ rerū mūdanarū a deo est p modū vestigij vnde si pes esset eternus. ⁊ pulvis in quo formatur vestigium esset eternus. nihil ꝓhiberet intelligere vestigium pedis esse coeternum. ⁊ tamen a pede esse vestigium. Per hūc modum si materia siue p̄ncipiū potētiale esset coeternū autori. q̄d ꝓbi bet ipm vestigiū esse eternū immo vt ꝺ̄gruum. Rursus aliud exēplū. Rōnalis em̄ creatura ꝓcedit a deo vt vmbra. filius ꝓcedit vt splēdor. sed q̄ cito est lux statim est splēdor ⁊ statim ē vmbra si sit corpus opacū ei obiectū. Si ergo materia coeterna est autori tāq̄ opacū luci. sicut rōnabile est ponere filiū [q̄ est splēdor pris] coeternū. ita rōnabile vi⁹ creaturas siue mundū q̄ est vmbra summe lucis esse eternū. ⁊ magis rōnabile est q̄ suū oppositū. s. ꝙ materia eternaliter fuerit imperfecta sine forma vel diuina influētia. sicut posuerūt q̄dā ꝓbor. ⁊ adeo rōnabilius vt ēt ille excellētior inter ꝓbos Arist. sicut scti imponūt ⁊ cōmētatores exponūt ⁊ verba eius p̄tēdūt in hūc errorē dilapsus fuerit. Quidā tñ moderni dicūt ꝓbm nequaq̄ illō sensisse nec intēdisse ꝓbare ꝙ mūdus oīno nō cepit. sed ꝙ nō ceperit naturali motu. Qđ bor magis sit verus ego nescio. hoc vnū scio ꝙ si posuit mūdū nō incepisse ſm naturā. verū posuit ⁊ rōnes eius sumpte a motu ⁊ tpe sunt efficaces. Si aūt hoc sensit ꝙ nullo mō ceperit. manifeste errauit sicut plurib⁹ rōnibus ostēsum est supra. ⁊ necesse fuit eū ad vitādū ꝺ̄dictionēs ponere aut mūdū esse factū ex tpe aut nō esse factū ex nihilo Ad vitādū aūt infinitatē actualē necesse fuit ponere aut aīe rōnalis corruptionē. aut vnitatē. aut circulationē. ⁊ ita auferre btitudinē. vñ iste error. ⁊ malū ꝟ initium ⁊ pessimum finē. 16

¶ Qđ ergo obiicit primo de motu primi mobilis q̄ est primus inter oēs motus ⁊ mutationes qz pfectissimus. ꝺ̄m ꝙ loquēdo de motib⁹ ⁊ mutationib⁹ naturalibus verū dicit. ⁊ nō ꝟ in stātiā. loquēdo aūt de mutatione sup naturali p quā ipm mobile p̄cessit in esse nō ꝟ veritatē. nā illa p̄cessit oē creatū. ⁊ ita mobile primū. ac p hoc ⁊ eius motū. ¶ Qđ obiicit ois motus exit in esse p motū. ꝺ̄m ꝙ motus nō exit in esse p se nec in se. sed cū alio ⁊ in alio. ⁊ qz deus in eodē instāti mobile fecit. ⁊ vt motor sup mobile influxit. iō motū mobili ꝓcreauit. Si aūt ēt q̄ras de illa creatione. ꝺ̄m ꝙ ibi stare ē sicut in primis. ⁊ hoc melius infra patebit. 17 18

¶ Qđ tertio obiicit de nūc tpis ⁊c. ꝺ̄ꝟ ꝙ sicut in circulo ē duplr assignare p̄ctū. aut cū fit. aut post q̄ factus est. ⁊ sicut dū fit ē ponere ⁊ assignare primū punctū. dū vo iā est nō ē ponere primū. sic ē accipe in tpe nunc duplr. ⁊ in ipsa ꝓductione tpis fuit nunc p̄mum añ qđ nō fuit aliud. qđ fuit p̄mum p̄ncipium tpis in quo oīa dñr esse ꝓducta. Si aūt de tpe postq̄ factū est. verum ē ꝙ ē termin⁹ p̄teriti. ⁊ se ꝟ p modum circuli. sed hoc mō nō fuerunt res ꝓducte in tpe iā pfecto. ⁊ ita pz ꝙ rōnes pbi nihil valēt oīno ad hāc ꝺ̄clusionē Et qđ ꝺ̄ ꝙ añ oē tps est tps. verum ē accipiēdo intus diuidēdo. nō extra anterius ꝓcedēdo. 19

¶ Qđ obiicit de tpe qđ cepit ꝺ̄m ꝙ cepit in suo p̄ncipio. p̄ncipium aūt tpis est instans vel nunc. ⁊ ita cepit in instāti. ⁊ nō valet illatio. nō fuit in instāti. ergo nō cepit in instāti. q̄m̄ successiua non sunt in sui initio.

¶ P̄ōt tñ aliꝟ dici ꝙ duplr est loq̄ de tpe. aut ſm essentiā. aut ſm esse. Si ſm essentiā sic nunc ē tota cēntia tpis. ⁊ illud nūc cepit cum re mobili. nō in alio nunc sed in seipso. qz status ē in primis. vñ nō habuit aliā mēsurā. Si ſm eē. sic cepit cum motu variationis. nec cepit p creationē. sed potius p ipsor⁹ mutabilium mutationē. ⁊ maxime primi mobilis. 20 21

¶ Qđ obꝟ de cāe sufficiētia ⁊ actualitate. ꝺ̄m ꝙ cā sufficiēs ad aliq̄d ē duob⁹ modis. aut operās p naturā. aut p voluntatē ⁊ rōnē. Si operās p naturā. sic statim cum est ꝓducit. Si aūt operās p voluntatē. ⁊ q̄uis sit sufficiēs. non oportuit ꝙ statim cum est opet. opaf em̄ ſm sapiam ⁊ discretionē. ⁊ ita ꝓsiderat ꝟgruitatem. Q̄m̄ igit non ꝓueniebat nature ipsius creature eternitas. nec.

decebat deū alicui bāc nobilissimā ꝓditionē donare. iō diuina voluntas q̄ operat fm diuinam sapiam ꝓduxit nō ab eterno sed in tpe. qz t sicut ꝓduxit. sic t disposuit t sic voluit. Ab eterno em voluit ꝓducere. tūc qñ ꝓduxit. sicut ego nunc volo cras audire missam. t ita pz q̄ sufficientia non cogit. Silr de actualitate. dōm q̄ cā duobus modis pōt esse in actu. Aut in se. vt si dicā sol lucet. Aut i effectu. vt si dicā sol illuminat. Primo mō deus semp fuit in actu. qñ ipse est actus pur⁹ nihil habēs admixtum de possibili. Alio mo nō semp in actu. nō enim semper fuit producens. ¶ Qō obiicit scō. si de nō producente factus est producēs mutatus est ab ocio in actum. dōm q̄ quodd̄ est agens cuius actio t productio addit aliq̄d supra agentē t producētē. tale cū de nō agēte fit agens. variat aliq̄ mō. t in tali añ operationē cadit ocium t in operatione addit complemētū. Aliud est agēs qō est sua actio. t tali nihil oino aducnit cū produxit. nec etiā in eo fit aliq̄d qō nō ꝓius fuit in. t tale nec recipit ꝓplemētū. i operādo nec in nō operādo ē ociosum. nec cū de nō producente fit ꝓducēs. mutat ab ocio i actū. tale autem est deus etiam fm pīos q̄ posuerunt deum simplicissimū. pz ergo q̄ stulta est cor rō. Si em ꝓpter ocium vitādū res ab eterno ꝓduxisset. sine rebus pfectū bonū nō esset. ac p hoc nec cū rebus. qz perfectissimū seipso pfectum est. Rursus si ꝓpter immutationem oporteret res ab eterno esse nihil posset nūc de nouo ꝓducere. qualis igit deus esset qui nūc nihil p se possz. Hec oīa demētiā indicāt magis q̄ pbiam vel rōnē aliquā. Si tu queras qualiter possit capi q̄ deꝰ agat seipso t tū nō incipiat agere. dicendū q̄ si hoc non possit plene capi ꝓpter imaginationē ꝓiūctā. pōt tū necessaria rōne ꝓuinci. t si qs a sensibilibꝰ se trahat ad intelligibilia aspiciēda aliquo mo pciperet. Si em qs qrat vtrū angelꝰ possit facere postū figuli cū nō habeat manꝰ vel ꝓjcere lapidē. rñdebit q̄ pōt qz hoc pōt sola vtute sui. absq̄ organo. qō pōt aīa cū corpore mēbro suo. Si igit angelꝰ ꝓpter suā simplicitatē t pfectionez tm excedit bouem vt possit facere sine organo medio illud ad qō bō necessario indiget organo. possz etiā facere ynū qō bō pōt p plura. q̄tomagis deꝰ q̄ est in fine totꝰ simplicitatis t pfectionis absq̄ oi medio sue volūtatis imperio [q nō est aliō q̄ ipse]pōt oīa ꝓducere. ac p hoc in ꝓducēdo immutabilis p manere. Et sic pōt bō māuduci ad hoc intelligēdū. Hoc aūt pfectius capiet. si qs ista duo pōt in suo opifice ꝓtēplari. s. q̄ ē pfectissimus t simplicissimus. Qz pfectissimus oīa q̄ sunt pfectionis ei attribuunt. Qz simplicissimus. nullā diuersitatē in eo ponūt. ac p hoc nec ponūt vllā varietatē nec mutabilitatē. iō stabilis manēs dat cūcta moueri.

Consequēter qrit de principio vnitate. Circa qō duo qrunt. Primuz vtrū res ꝓducte sint inesse a pluribus principijs. Scōo dato q̄ ab vno principio qrit vtrū illud ꝓduxerit oīa a seipso an mediāte alio.

Questio. j. An a pluribus principijs sint producte res dicūt manicbei. q̄ ponūt aliud esse principiū spūalitū t incorporaliū siue inuisibiliū. aliud corruptibiliū t corporaliū siue visibiliū. t primū vocāt deū lucis. scōz vocāt deū tenebrarū. Et q̄ positio coz sit vera t catholica vr p sacrā scripturam Job. xviij. Regnū meū nō est de hoc mūdo. dicit ipse rex glie t deus lucis. ergo mūdus iste visibilis ad deum lucis nō spectat. nō ergo est ꝓditus ab eo. ¶ Item Job. xiij. Venit princeps mūdi huius. Rursus Joh. xij. Vocat diabolū principez huius mūdi. t ille deus est tenebrarū. ergo vr &c. ¶ Itē apls j. ad Coz. iiij. t Epbe. ij. Vocat diabolū deū huius scli. sz nō merek aliqs dici deus alicuius nisi eius qō ꝓdidit. ergo &c. Alias plurimas adducūt autoritates de scriptura. sed bis solutis soluunt t alie. ¶ Itē rōnibus pbāt idipm boc mō. Oppositoz opposite sunt cāe. sed spūalia t corporalia bīt repugnātiā. vñ Rom. vij. Video aliā legē in mēbris meis repugnātez legi mētis mee. t Gal'. v. Caro ꝓcupiscit aduersus spm &c. ¶ Itē t nouū t vetus testm aduersant sicut pz Mat. v. qz ubi ꝓcipiunt recte Jria. sicut iurare t nō iurare. occidere t nō occidere. ergo necessariū est ponere duo principia prima. vnum corporaliū. aliud spūaliū vnū veteris. aliud noui. ¶ Scda rō idē silr se bīs semp natū est facere idē. ergo cū deus bonꝰ vniformiter se habeat t silr semp facit idē. ergo cū sit cā ꝓditiua. nullius est destructiua. t cū sit cā productionis. nō erit cā destructionis. nec corruptibilitatis. ergo corruptibilia sunt ab alio principio. ¶ Tertia rō est. Omne qō bonus deus facit ē bonum. omne qō est bonum est diligēdum. t nihil omnino qō fecerit est odiendum. sed iste mūdus est odiendus t spernendus. silr t vita carnalis. j. Joh. ij. Nolite diligere mundum. et iterum Joh. xij. Qui amat aīam suam perdet eam &c. ¶ In contrarium aūt sunt rationes t autoritates Job. j. ō: de verbo. Oīa per ipsum facta sunt. sed verbū est bonus deus. &c. Si dicas q̄ oīa non distribuit ꝓ visibilibus. Contra. statim sequitur. t mundus factus est per eum &c. ꝓstat q̄ de hoc mūdo loquitur &c. ¶ Itē Mat. vlti. Data est mihi omnis potestas in celo t i terra dicit deus bonus. ergo aut iuste data ē aut iniuste. Si iuste. ergo celū t terra sua sunt t ipse fecit. Si iniuste. ergo vr q̄ ipse deus bonus iniuste vsurpauit alienuz. t ita q̄ fuerit iniustus. ¶ Itē idem fuit ille conditoz rerum visibiliū q̄ dedit vetus testamētū. ꝓbatio Act. xiij. dicit paulus. Viri fratres deus plebis israel elegit patres nostros. Et post. Qui habitant hierusalem principes būc ignorantes t iudicātes implenerūt. sed iste fuit deus lucis. ergo &c. ¶ Item rōnibus ostēditur. Oē bonū t pulcbrū est a deo bono. sed oīa visibilia sunt bona t pulcbra. ergo &c. ꝓbatio. aut sunt bona aut mala. Si bona. babeo ꝓpositū. Si mala. ergo coz corruptio est bona. ergo corruptio coz est a deo bono. qñ oē bonum ab ipso. ergo &c. ¶ Itē quecūq̄ adinuicē coniungunk necesse est ꝓiungi p aliq̄d in quo cōicant. sed in nullo cōicāt que differūt in principijs primis. si ergo aīa t corpus ꝓiunguk. necesse est q̄ ab eodē deo ꝓducank. sed aīa est a deo lucis. ergo &c. ¶ Itē qritur de istis duobus principijs qualiter se babeant adinuicē. aut enim babēt pacē. aut bellum. aīr enim nō video quomodo possit esse. sed deus lucis non potest bellare. cum in eo sit summa pax t quies. deus tenebrarū cum in eo sit omnimoda malicia nō potest quiescere. ergo vr q̄ nec bellant nec quiescunt. ¶ Rñ. dicēdum q̄ questio de pluralitate prin- 14
cipioz tripliciter pōt intelligi. t fm boc in diuersis locis tractanda est. Pōt enim qri vtruz plura sint principia quoz vtrū q̄ bonum. t illud habet determinari in primo lib. Ubi querit de vnitate diuine essentie. Pōt nibilominus qri vtrum plura sint principia. ita q̄ vnū sit summū bonū. alterū vo summum malū. ita q̄ ab vno sit omne bonū ab alio oē malum. t illud bz determinari in tractatu de malo. non enim pōt bec qstio sciri nisi sciaf quid sit malum primo. Pōt et qri vtrum plura sit principia quoz vnum sit principiū incorruptibiliū t spūalium. aliud sit principiū corruptibiliū t visibiliū. t hoc bz determinari nūc vbi qritur de exitu rerum in esse. ¶ Ad banc qōnē dicendum q̄ error ille de positione duoz principioz non solū est cōtra fidē. immo adeo contra rationē. vt vir credam boiem qui aliq̄d de pbia sciuit būc errorē posuisse aut defendisse. Iste error tū pessimus est. qz ptēdit aliquam spēm pietatis. Vr enim deo bono attribuere bona t pulcbra t nobilia. t alij principio alia. t ideo magis subintrauit. t eccl'iam dei magis fedauit. Et qz ēt a simplicibus magis pōt capi. t falsa imaginatione cogitari. t ad istū errorē pessimū de multitudine principioz innumerabiles errores consequuntur vanissimi. sicut ulis est notum q̄ sectam manicbeoz nouere. sicut de iuramēto matrimonio homicidio. t alijs pluribus. q̄ oīa suas babēt improbationes per scripturas. Caput aūt t principium erroris ois dānat philosophia q̄ duo sint rerum principia prima. tum qz ordo vniuersi destruitur. boc posito. tum qz diuina potētia limitatur ex boc vt non possit corporalia producere tū etiam qz ex boc diuina essentia circūscriptibilis ponitur vt tm̄ sit in regione lucis. t si bec vera sunt. deus nec est. nec aliquid est boni. 25
¶ Ad autoritates quas adducunt. dicēdum q̄ mūdus dupliciter accipitur in scriptura. videlz pro mundana ꝓuersatione q̄ vana est t immūda. t pro mūdana creatura. Primo mō damnat in scripturis. t non ōz esse a deo tanq̄ malum. qz peccatū non est a deo sicut alibi patebit. Secundo modo commendatur tanq̄ bonum t pulcbrum. sicut ōz Gen. j. Vidit deus oīa que fecerat t erant valde bona. t boc modo est a deo. Scōm banc distinctionē soluunt obiecta. Nam q̄ ōz regnum cbristi non est de boc mundo. intelligitur de mundana conuersatione qz ipse nō regnat in malis sed in bonis quoz conuersatio est incelis. Similiter q̄ dicit diabolus est princeps mūdi t non

deus

deus. intelligit de mūdane ⁊ seculariter ꝓuersantibus ptz ergo ꝙ deceptus ē stult⁹ ⁊ impius manicheus. q̄ nescíuit distinguere. Et iterū peccauit in illatione. nō em̄ sequit est ꝓnceps mūdi. ergo ꝓditor. Si em̄ sequeret. cū rex frācie sit princeps frācie. ḡ fecit eā. qui sic argueret. stultus iudicaret certe multo stult⁹ arguit manicheus. Rursus nō sequit est de⁹. ḡ cōditor. Nā si sic cū dicat pbl'. inj. quoꝝ deus vēter est. ḡ deus venter creauit illos. stulta igit est hec rō quaret manichei. ¶ Qō
26 obiect. ꝙ ⁊trariox ⁊trarie sunt cause. illud intelligit de causis intrinsecis ꝓximis. nā de cā extra nō bz veritatē. ⁊ iō quia nescíuit distinguere. deceptus est pessimus manicheus. Et ꝙ ita sit ptz. si em̄ ⁊trariox ꝺ̄ie sunt cause ꝓme pducētes tot essent ꝓncipia quod sunt gña ⁊trarietatū. ergo alius de⁹ fecisset caliḡ ⁊ alt⁹ frigidū. ⁊ sic de alijs ⁊trarietatibus. si q̄s ita ar-
27 gueret. ab oibus deridēdus esset. ꝯ tomagis stultissim⁹ manicheus. ¶ Quod tū ꝺ̄r ꝙ caro ⁊trariat spū. dom̄ ꝙ nomē carnis aliq̄n accipit ꝓ natura. sicut Ephe. v. Nemo carnē suā vnq̄ odio habuit. ⁊ sic nō ꝺ̄riant immo miro amore nectunt. Accipit etiā ꝓ vitio. ⁊ corruptione q̄ est in carne. ⁊ rōne hui⁹ ꝺ̄riātur. nec tñ būt cām ꝺ̄riā. q: nō ⁊ būt cām efficientē sz deficiētez.
28 ¶ Qō obī. ꝙ idē sil'r se bns ⁊c. dom̄ ꝙ aliq̄d est agēs qō agit seipso. ⁊ illud impossibile est ꝙ pducēdo diuersa diuersificet. immo vno ⁊ codē pducit multa. Aliud est agēs qō agit ꝓ aliō a se. ⁊ illud variat in agendo diuersa. Deus aūt est agens ꝓximo mō ⁊ nō scdo. ⁊ q: hoc nō intellexit manichē⁹. posuit diuersa ꝓncipia ⁊ diuersos legislatores. cū videat in legib⁹ diuersitatez ⁊ in reb⁹. Et ꝙ stulte motus fuit sensibil'r ptz videm⁹ em̄ ꝙ idē artifex ꝓ eādem artē domificādi facit aulā ⁊ cloacam. nunq̄d duo artifices oportuit ad hec facienda inuenire. Rursus idē medicus ꝑm eādem artē medicine diuersa eidē egroto ꝑm diuersos status apponit medicamēta. ⁊ diuersa dat ꝑceptа ⁊ ꝺ̄ria ꝑm diuersitates infirmoꝝ. immo stultus ēet medic⁹ qui eadē daret semp medicamenta ⁊ mādata. Si ergo diuersus fuit status boim incipiētium. vt iudeoꝝ ⁊ viroꝝ euangelicorum quid pbibet vnū ⁊ eūdem diuersa et ⁊traria ꝑcepisse. attamen ꝺ̄ria non sunt spiritual'r intellecta. ¶ Qō vltimo obī
29 iam solutū est. q: vitiositas mūdanoꝝ est contēnenda. sz creatura amanda. ⁊ deus in ea laudādus. ⁊ oēs creature laudant deum ⁊ bone sunt. ⁊ hec sufficiant.

D **Questio. ij.** Suppositо ꝙ oīa sint ab vno ꝓncipio ✦ quer̄ vtrū illud ꝑdurerit oīa seipso aut mediāte alio. Et ꝙ mediāte alio vꝰ ꝓgruū. Deliberalitate em̄ agētis ēvt nō tm̄ cōicet alij actū. sz etiā potētiā multiplicādi ⁊ diffundēdi se: sed de⁹ est agēs liberalissimū. ergo vꝰ ꝙ pme creature quā fecit dederit potentiā faciēdi aliā. ⁊ illa dat alij. ⁊ sic ꝓcedēdo vsq̄ ad vltimā. Si dicas ꝙ creatura nō est capax tāte potētie. ¶ Cōtra maius est facere aliq̄d cū est resistentia q̄ vbi nulla. sz creatura in faciēdo aliq̄d ex ꝺ̄rio bz resistentiā ⁊ faciēdo ex nihilo nullā. ḡ si capax est ꝑme potētie et scde. ¶ Itē de nobilitate agētis ē facere nobilissima opa ꝓ se ipsuz ⁊ min⁹ nobilia ꝓ ministrū. vt ꝑz. Decz em̄ regē iudicare. sz nō decet eū coq̄nā facere. ḡ si ꝑmus rex est nobilissim⁹. ⁊ pducit res ꝑm ꝙ decet ei⁹ nobilitatē. vꝰ ꝙ ipe debuit aliq̄d vnū ꝓducere. ⁊ ꝓ illud min⁹ nobilia. ⁊ sic ꝓcedēdo vsq̄ ad vltimū. Si tu dicas ꝙ nō est sil'e de deo ⁊ aliquo agēte creato. q: de⁹ nō ꝑficit ab aliq̄ ope obijcit. q: opus regiminis ꝓpagationis ⁊ gubernatiōis diuinū est. ⁊ de⁹ tm̄ gubernat ⁊ regit vnā creaturā ꝑ aliā. ⁊ hoc est ad ostēsionē sue nobilitatis. quare non fil'r creat. ¶ Itē oñditur ꝙ necessariū sit ita esse sic. oīs effect⁹ q̄ erit ab aliqua cā vniuersali. erit ab ea vel ꝓ aliā cām ꝓpriaz vel ꝓ seipam appropriatā. sed de⁹ est cā vniuersalissima nō valens artari. nec appropriari. cū nulla possit ei fieri additio. ergo cū pducit multa. pducit per aliā causam ꝓpriam. ¶ Item ego video ꝙ virtus vnitatis est ad numeros infinitos. tamen vnitas nullū numerū pducit q̄n pducat̄ pariter a numero qui immediate ipam sequit. s. dualitate. vñ nullo mō vnitas facet ternariū ⁊ nonū ꝓcedēdo nisi ꝓ dualitatē. ⁊ sic in alijs ꝓcedendo. ergo videt fil'r ꝙ nō ꝓcedit a deo multitudo rerū cum ipse sit summe vnus. nisi ꝓ ipsas res. ¶ Sed ⁊tra. ꝙ illud nō sit ꝓgruū videt. Quātum bō recipit a b alio intm̄ ei tenet. sed ad solū deū tenet creatura ex toto. solū em̄ deū ꝺ̄z diligere bō ex toto corde. ⁊ nihil aliud equal'r. ergo solus deus creat totū sed creatio est actio in qua totū pducit. ergo ⁊c. ¶ Itē maius
est rem de nō esse ad esse pducere q̄ ꝓseruare ⁊ pficere. ergo si de⁹ mediāte alio pduceret res. videt ꝙ mediāte alio ꝓseruaret ⁊ pficeret ergo res nullo mō deo idigerēt ergo nec ad deū tenderēt: sed oīa sunt bona. q: tendūt ad ipm̄ ⁊ ordinata. ergo nihil esset bonū nec ordinatū. In quo em̄ pricipal'r est ratio finis. in eodē est ratio boni. ¶ Itē ꝙ sit impossibile vr̄. Impossibile est creaturā agere se tota cū nulla sit oīno simplex. ergo impossibile est ꝙ agat totū. ergo solū partē. ¶ Itē impossibile est creaturā agere ꝓ potentiā infinitā. sz inter oīno nihil et aliq̄d est distātia infinita. ergo nō pōt educi nisi ab agēte virtutis infinite. tale aūt est solus de⁹. ergo ⁊c. ¶ Rñ dōm. ꝙ ponere ꝙ de⁹ pdurerit res ꝓ aliud agēs est ꝺ̄ veritatē ⁊ ⁊tra fidem. sed solū ꝓ filiū suū. dixit em̄ ⁊ facta sunt. nec solū ⁊tra fidem. verūetiā ⁊tra rōnem. ⁊ ponere res oēs pductas ex nihilo oīno est ⁊tra rōnem. ita vt nō possit capi quō agens potentie finite aliq̄d ex nihilo pducat. Nec credo aliquē phoꝝ hoc posuisse. sz supposito potētiali siue materiali ꝓncipio plures fuerunt phi qui posuerūt ordinē in pducendo gradatim descēdendo hoc modo. ꝙ cū sit deus oīno simplex. cuius actus ē intelligere. nō pduxit nisi intelligētiā primā ⁊ vnicā. illa ꝺ̄ ꝓpter distantiā a ꝑmo intellexit se ⁊ primū. ⁊ ita aliquo mō fuit cōposita. ⁊ ita pduxit ordinē suū ⁊ intelligētiam scōi ordis. ⁊ sic deinceps vsq̄ ad ordinē lune ⁊ intelligētiam decimā que irradiabat sup aias rōnales ⁊ sicut ordo est in pducendo. ita in irradiādo. Bz iste error falsum fundamentū bz sez ꝙ materiale ꝓncipiū nō sit pductū sicut supra pbatū est. Item falsam bz rōnem. Dicit em̄ ꝙ q: simplicissimus ē de⁹ nō pducit nisi vnuz sz hoc magis est ad oppositū. q: quāto aliq̄d simplicius. tanto potētius. ⁊ quāto potētius. tāto in plura pōt. ergo si de⁹ simplicissim⁹. bocipo pōt in oīa sine medio. Rursus hec rō repugnat eis. si em̄ ꝓ simplicitatē nō pdurit nisi vnū. cū intelligētia, scōa sit simplicior inter oēs. vnde venit in ordine ei⁹ maiorvarietas stellaꝝ q̄ in aliquo ordiū inferioꝝ. q: vr̄ ꝓ rōnem suā ꝙ vniformes sint. ⁊ ita rō positiōis ⁊tradicit positioni. ¶ Propter hoc dōm sicut dicit fides nostra. ꝙ oīa in ꝑma ꝺ̄ditione immediate a deo sunt pducta. Q: em̄ creatio est totⁱ subē ꝑm totum. iō decuit esse solius dei. nec potuit ēe alterius siue per alterū vt ꝓbant rōnes ad hanc partē inducte. ¶ Qō obī de li
liberalitate ⁊ nobilitate. dōm ꝙ tam liberalitas q̄ nobilitas nō supponūt ordinē ⁊ possibilitatē in actū. In actu em̄ creatiōis nō attendit ordo. equalis em̄ virtutis ⁊ dignitatis est producere asinū ex nihilo ⁊ angelū. q: vtrūq̄ infinite. Non est etiaz in hoc actu possibilitas creature. vt visum est ꝓpter infinitatē nō sic est de actu regiminis ⁊ ꝓpagationis. iō ꝑz ꝙ nō est sil'e. ¶ Qō obī ꝙ creatura est capax. q: nō bz resistēs dōm ꝙ in cō
trarijs resistētia ꝓfert ad opationē. Preterea esto ꝙ impediat nihilomin⁹ bz iuuās. s. fundamentū ⁊ appetitū materie. sed in creatione nullū bz iuuamētū. iō difficili⁹. iō nō est locus a minori. vt ꝑz. ¶ Qō obī ꝙ cā vlis nō pōt in effectus ꝓprios. dōz ꝙ cā vlis q̄ nō est actus purus indiget actualitate cāe particularis. sz illa q̄ oīno est actus. sil'r bz in se rōnem vlis cause ⁊ particularis. q: sil'r bz primitatē ⁊ actualitatē. iō pōt in multa. ⁊ ꝑm totum pōt in illa. ¶ Qō vltimo obī. ꝙ vnitas nō pōt in nūeros
posteriores sine prioꝝ⁹. dōm ꝙ nec in puncto est oīno potentia actiua ⁊ sufficiēs ad lineā nec in vnitate ad numerū. Nam ipsa vnitas est potētia oīs numerus. nō potētia sufficiēs ꝓ se: ⁊ iō nō solū actualis. ⁊ oīno actiua. verūetiam aliquo mō passiua est potētia numeri. de⁹ aūt in oīa pōt potētia oīno actiua. ⁊ iō sine omni medio potest creare omnia.

Iso de entitate ⁊ q̄ditate ꝓncipij pducentis queritur hic tertio de ipsa ꝓductione q̄ creatio appellatur. Circa quā queruntur duo. Primum est, vtrum dicat mutationem aliquā. Secundum est vtrum dicat aliquid medium inter creatorem ⁊ creaturam.

Questio. j. Qō creatio dicat mutationē vr̄ primo ✦ p auctoritatē aug. xij. de ciui. dei. Oīa q̄ E
creata sunt mutabilia sūt: q: de nihilo facta sūt. si ḡ creabile ē mutabile. ḡ creatū ⁊ mutatū. ⁊ creatio ē mutatio. Si tu dicas ꝙ ē mutabile q: ꝑt i nihil cedet ⁊ nō q: pductū ē. Cōtra sicut ꝺ̄strui dicit viā veniēdi i nō ē. ita creari in ē. si ḡ ꝺ̄structio ponit mutationē. ḡ pari rōe ⁊ pductio. Itē creatio ē actio sz oīs actio est in motu. ⁊ oīs mot⁹ in actione. ergo q̄ creat vere agit

ergo vere mouet. Si tu dicas ꝙ actio dei magis est substãtia ꝙ actio. ⁊ talis est creatio, obiicit de passiõe. q̃ creari est ipsi⁹ creature. si g̃ creatura susceptibilis ẽ vere passiõis ⁊ mutatiõnis: g̃ creatio ⁊ passio est mutatio. ¶ Itẽ p Dam̃. qui pbus et theologus est. oẽ qđ a versione incipit in versionẽ tendit. loq̃tur de creatione. g̃ ꝑm ipm̃ creatio est vsio. sed qđ versio ẽ mutatio. sicut ipe idẽ dicit ꝙ cetera sunt mutabilia. q̃ vtibilia. g̃ creatio est mutatio. ¶ Itẽ quãto aliqua sunt magis distãtia. tãto in puenitẽdo ab vno in alterũ maior est mutatio ⁊ variatio. ſz ens ⁊ nõ ens summe distãt. ergo cũ creatione de nõ ente fiat ens creatio verissime ẽ mutatio. ¶ Item magis mutatur res qñ suscipit formã nouã ꝙ qñ acq̃rit nouũ situ. ⁊ rursus ad huc magis qñ acq̃rit formã substãtialem ꝙ qñ acq̃rit dispositionẽ accitales. ergo qñ totũ de nouo recipit ⁊ accipit tũc mutatur maxime. ſz boc est in creatione. ergo ibi vere est mutatio ¶ Itẽ si creatio dicat actionẽ absq; oi mutatiõe g̃ absq; oi tpe ⁊ talia ꝑñt iuesse ⁊ insunt deo ab eterno. g̃ vr̃ ꝙ de⁹ res ꝑdurit ab eterno. ¶ Ad oppositũ magr̃ dicit ⁊ br̃ in lra cũ dicim⁹ deũ facere aliq̃d. nõ aliquẽ in operãdo motũ intelligimus inesse. Si dicas ꝙ creatio actio nõ dicit motus. ſz creatio passio tm̃. Cõtra. Idẽ manet signatũ in actiuo ⁊ passiuo. sicut dicit grãmaticus sicut recti ⁊ obliq̃. si g̃ in actione nõ dicit motũ. g̃ nec in passiõe. ¶ Itẽ mutari est se alr̃ brẽ nũc ꝙ prius. ſz qđ creat nõ se bz alr̃ nũc ⁊ prius. q; nũq̃ alr̃ se babuit ꝙ sicut nũc se bz in creatiõe nũq̃ cm̃ fuit aliquo alio mõ. nec se babuit aliqualr̃ nec g̃ alr̃ ꝙ nũc. ergo nõ mutat dũ creatur. g̃ creatio nõ ẽ mutatio. ¶ Itẽ ois motus ⁊ mutatio est pfectio entis in potẽtia creatio aũt est nullo mõ entis. ergo creatio nõ est motus nec mutatio prima ptz per pbm̃. scõa vo per magistrũ. ¶ Itẽ ois mutatio fundat sup aliqđ mobile. ſz creatio nõ ꝓexigit aliqđ mobile. q; oẽ mobile p creationẽ inducit ineſſe. g̃ creatio non est mutatio. ¶ Itẽ si creatio ẽ mutatio. aut g̃ ꝑm accis. aut ſz subam. Nõ ꝑm accis. q; tũc sola accitia crearent. Bz nec ꝑm suba. q; tũc esset gñatio vel corruptio. Si dicas ꝙ sub nulla baz specierũ ꝓtinet. obiicit ꝙ nõ solũ ꝑm pbm sed ꝑm august. ois motus aut est ad situ aut ad formã sed creatio est ad materiam recte ac ꝓprie. ergo vr̃ ꝙ sit nõ mutatio. ¶ Item ex tãta potẽtia creat de⁹ ex quãta generat. q; vtrũq; facit p potentiam infinitã. ſz deus põt generare sine mutatione sui ⁊ etiãp
35 sone genite. ergo pari rõne põt creare mutatione sui: ⁊ creatu re. aut si nõ. quero quare nõ. ¶ Rñ. dõm ꝙ quedã est ꝓductio in qua ꝑductum se bz aliter nunc ⁊ prius. q; ꝑm aliq̃d sui fuit prius sub vna dispositione ⁊ nunc est sub alia. ⁊ talis est ꝑductio que est ex materiali principio vt naturalis generatio. Quedam vo est ꝑductio in qua ꝑductum aliquo mõ sebz nũc ⁊ nullo mõ pri⁹ ⁊ talis ẽ ꝑductio q̃ est ex nibilo. Tertia ẽ ꝑductio in q̃ ꝑductũ oino se bz nunc ⁊ pri⁹. sitñ ẽ ibi dicere pri⁹ ⁊ talis est filij generatio ab eterno. Ab eterno cñi sic ꝓcessit. vt nũc est. Prima bz rõnem motus ⁊ mutationis ⁊ ꝑductionis. Motus rõne ꝑparationis materie que fit per dispositiones accidẽtales: ⁊ hec indiget successione ⁊ tpe. Mutationis rõne exitus inesse siue receptionis substãtialis forme qua fit in instanti. Productionis vo rõne eius ꝙ illã formã nõ se bz. sed ab alio effectiuo principio. Secũda caret rõne motus bz tñ ꝑductionis rõnem ⁊ mutationis. Rõne motus caret. q; cũ non babeat materiã. nulla põt preire dispositio. tñ bz rationẽ mutationis. q; ibi est subita ⁊ noua forme inductio. babet rationem ꝑductionis. qñ hoc bz ab alio effectiuo ꝓncipio. Tertia caret rõne motus ⁊ mutationis. bz tñ rõnem ꝑductionis. Rõne motus ⁊ mutationis caret: q; nec est ex materiali principio nec est ex nibilo. sed tñ est ab aliquo. ⁊ sempiternalr̃ est ab ipo Concedẽdũ est igiť ꝙ ꝑductio creature est mutatio. ⁊ ꝓcedẽ
36 de sunt rõnes ad boc. ls aliquevideantur sopbistice. ¶ Quod ergo obiicitur. ꝙ est sine motu. dicẽdum ꝙ illud intelligitur sine motu agentis. nõ tamen sine mutatione producti. Si cñi vt dicit pbs: aũa dũ mouet corpus immobilis perseuerat. quã tomagis deus dũ creat ⁊ mutat oia. ipse stabilis manens dat
37 cũcta moueri. Si vo obiciať ꝙ verbũ actiuũ ⁊ passiuũ significat idem. dõm ꝙ falsum est. q; actio et⁹ passio dicunt diuersa genera. tñ in ꝓiugatione vnum ponitur iuxta alterum quia
58 ꝑm vocis formationem vnum venit ab alio. ¶ Quod obiicitur ꝙ mutari est aliter se babere nũc ⁊ pri⁹. dõm ꝙ ista nõ ẽ generalis ratio eius quod est mutari siue mutationis, sed soli⁹ mutationis naturalis. ¶ Qđ ergo obiicitur immutabile est qđ se 39
bz codẽ mõ. ⁊ mutabile quod se bz aliter. dõm ꝙ bic est ꝓns. q; si mutabile ⁊ immutabile opponunť. opponũtur vt ꝓpriatio ⁊ habitus. ⁊ immutabile est quod se bz codẽ modo tũc mutabile est sine mutatũ: quod non se babet codẽ modo: sed bec bz tres causas veritatis. aut q; nullo mõ bz se prius ⁊ posteri⁹ aut nullo mõ prius. ⁊ aliquo mõ posteri⁹. ⁊ ita nõ codẽ modo aut q; simplr̃ aliter se bz prius ⁊ alr̃ posteri⁹. ⁊ iõ cũ ꝓceditur a pluribus causis veritatis ad vnã peccať ꝑm ꝓns. ¶ Ad tres ꝓ-
rõnes sequẽtes pz rñsio. q; oes ꝓcedunt de mutatione naturali q̃ ꝓexigit materiã. ⁊ ens in potẽtia. ⁊ que est gñatio. tali aũt mõ creatio nõ est mutatio. ſz supra bãc mutationẽ. vñ põt dici sup ernaturalis mutatio. Et si queras vtrũ sit mutatio ad formã aut ad situ. dico ꝙ est ad totã rei subam. ⁊ ita ad formã. ac per boc sub mutatione ad formã põt compbendi. ¶ Qđ obi- 41
de gñatione filij. dõm ꝙ nõ est silr̃ ꝙ uis cñi vtraq; sit ab cõli potẽtia. tñ creatio est ex nibilo. ſz ex nõ põt dicere idẽtitatem nec causalitatẽ. ergo ordinẽ. ergo fieri ex nibilo bz esse post nibil. ⁊ ita põt nõ esse. g̃ aliquo mõ se bz nũc. quo mõ nõ se babebat pri⁹. ⁊ iõ necessario mutatio ponit ꝑ ꝑductionẽ de nibilo ⁊ inceptio. Filij aũt est de patris suba ꝑ identitatẽ. nec opz ꝙ babeat ordinẽ ad nibil siue ad nõ ee. g̃ põt semp esse ⁊ ita ꝑduci sine intio ⁊ mutatiõe. vñ ꝑductio rei nõ ponit inchoationẽ rei necessario. ſz ꝑductio ex nibilo necessario ponit. ⁊ iõ creatio necessario includit mutationẽ. gñatio vo filij minime.

Questio. ij. Utrum creatio dicat mediũ inter creatorẽ ⁊ creaturaz. Et ꝙ sic vr̃. Bicut se bz gñari ad gñatum esse. ⁊ fieri ad factũ ee. ita creari ad creatum esse. ſz fieri est mediũ inter facientẽ ⁊ factũ. ⁊ gñari inter generantẽ ⁊ gñatum. ergo ꝛc. ¶ Item in olbus creatis entib⁹ differt qđ est ⁊ quo ẽ etiã formalr̃. g̃ differt silr̃ ꝙ creatur ⁊ qđ creať. ſz qđ creať ẽ creatura. ꝙ creať formalr̃ ẽ creatio g̃ differt creatio actio a creatura ⁊ silr̃ a creatore creatio passio. g̃ est inter vtrũq;. ¶ Itẽ qđ träsit nõ est idẽ cũ eo qđ ꝑmanet. ſz creari rei est in instãti ⁊ nõ amplius. g̃ cũ esse creature duret ⁊ maneat post creationẽ. g̃ differt creari ⁊ esse. ergo creatio ⁊ creatura. ¶ Itẽ ois mutatio est via. ⁊ ois via differt a termino. q; nibil terminať ad seipm̃. si ergo creatio est mutatio. ⁊ bz creaturam ꝑ termino. g̃ differt creatura vt via a termino. sed via cadit media inter extrema. g̃ ꝛc. ¶ Item ꝑ impossibile. si creatio est creatura. ⁊ ois creatura creať. ergo creatio creať. Sed oẽ qđ creať creať ꝑ creationẽ mediã. g̃ creatio p aliã creationem. ⁊ sic deinceps vsq; in infinitũ. si ergo nõ est abire in infinitũ. ꝑz ꝛc. ¶ Cõtra. pbs de causis. Prima rerũ creaturaz est esse. ſz nibil ex pte creature est añ creari. g̃ creari nõ est aliud ꝙ esse. g̃ nec creatio aliud ꝙ entia ergo nulla est dña creationis ad creaturã. ¶ Itẽ inter ens ab alio ⁊ nõ ab alio non est mediũ: ſz oẽ qđ nõ ẽ ab alio est creator. oẽ aũt qđ ẽ ab alio entialr̃ est creatura. g̃ inter ea nibil est mediũ. ¶ Item ꝑ impossibile ostendiť. creatura refert ad creatorẽ. aut ergo ꝑ se. aut ꝑ aliud. Si ꝑ aliud. querit de illo. vtrũ referať seipo aut alio ⁊ sic ꝓcedendo in infinitũ. Si vo referť seipa. ſz referť ꝑ creationem. ergo creatio nõ est aliud ꝙ creatura. ¶ Itẽ si creatio est mediũ inter creatorem ⁊ creaturã. aut ergo eternũ. aut tẽporale. Qđ si eternũ. ergo aliquid eternum est aliud a deo. Si temporale. ergo ante omniũ creationẽ est aliquid tpale. Hoc autẽ vtrũq; est bereticũ dicere. ⁊ reprobatũ in concilio senoñ. de ydeis que ponebãtur a quibusdã medie inter deum ⁊ res. ¶ Itẽ a ꝓportione vr̃ boc posse ostendi. Sicut cñi se bz creator ad creaturã. ita creatio actio ad creationẽ passionẽ. ergo a ꝑmutata ꝓportione. sicut se bz creator ad creationẽ actiuã ita creatura ad creationẽ passiuam. sed creator nõ differt ꝑm rem a creatione actione. ergo ꝛc. ¶ Respon. dicẽdum ꝙ est loqui de creatione actione. ⁊ de creatiõe passione. Si de actione loquamur. si dico ꝙ nõ est mediũ ꝑm rem. sed solũ ꝑm rationem intelligendi ꝓ eo ꝙ deus cũ sit summe simplex est sua actio. Si aũt loquamur de creatione passione tunc distinguitur. q; ꝑ creature nomen põt signari ⁊ importari omne quod est ab alio. ita quod babet esse. post oino non esse. ⁊ boc modo in nomine creature clauditur ipsa creatio. quoniã creatura nõ tñ nominat ipsa creata. sed etiã concreata. ⁊ sic non est medium. nec re nec rõne. Alio modo creatura nominat ipsam substantiam rei ab aliquo ꝑducte de nibilo. ⁊ sic creatio tenet mediũ

non ꝑm

non fm rem ⁊ naturā. sed fm rōnem ⁊ habitudinē. illa tm̄ ratio nō nihil dicit. sz nō dicit aliq̄d p essentiā diuersum a creatura ⁊ b̄ ptz sic. creatio em̄ dr ee de nihilo. creatio nihilomin⁹ dr ee a deo. vnde habitudinē dicit ipsius ad non esse pcedens ⁊ ad suū esse pducens de rōne sui nois. creari em̄ nō signat ee pnci paliter: sz exire de nō esse, inesse. ⁊ hoc ab aliquo. Si ergo queratur que sit habitudo que importat in cōparatione ad non esse. dōm q illa habitudo dr mutatio. Et si q̄ras q̄d sit illa mutatio dico q nō est aliud q̄ ipsa res extra. Et hoc ptz qz ē mutatio ad esse. ⁊ mutatio ab esse. ⁊ mutatio inesse. Mutatio ad esse nihil ponit nisi a parte termini. Mutatio ab esse nihil ponit nisi a parte principij. Mutatio inesse ponit ex preytriusq; ⁊ tō mutari primo mō nihil aliud est q̄ nūc primo esse. mutatio scdo mō nihil aliud est q̄ nūcvltimo esse. ⁊ tō non ponit aliq̄d aliud fm rem esse. sed solū fm intentionez. Mutatio 3o inesse vtrūq; extremū bz. ⁊ subiectū qđ est prius natura q̄ termin⁹. et ideo talis mutatio aliq̄d pōt esse. natura pcedens terminū ⁊ diuersum ab illo fm rem. q̄uis non sit ens actu cōpletū. ⁊ tō nō sic creatio est mediū inter creatorē ⁊ creaturā sicut generatio inter generantē ⁊ gnatum. Dicendo igit cōparationē ad nō esse. dicit mediū nō diuersum p essentiā. sed fm rōnem sil⁹
42 dicēdo cōparationē ad creatorē. Triplex em̄ est relatio. Quedam que fundatur sup pprietatem accidentalē. sicut aliq̄ dicūtur similes. qz albi. Quedā que fundat sup dependētiaz essentialem. sicut cōparatio materie ad formā. Quedā que sup originez naturalē. Prima relatio addit aliud sup essentiā. tertia relatio nihil aliud nisi pure esse sicut ptz in diuinis. media relatio dicit aliq̄d qđ est quodā modo idem. quodā modo aliud Creatio aūt dicit relationē fm medium modū. qm̄ ipsa creatura essentialr ⁊ totalr a creatore depēdet. ⁊ tō cōcedendū q̄ creatio nō est aliud fm rem a creatura. nec mediū inter ipam ⁊ deū fm essentiā. sz fm rōnem ⁊ habitudinē. vnde est pr⁹ natura creari q̄ esse. nō duratione. plus tm̄ est idez creatio actio cū creante. q̄ creatio passio cū creatura. qz ibi nō est differentia nisi solū fm modū nostrū accipiendi. Hic aūt est differētia rōnis ⁊ etiā habitudinis. que nō facit diuersitatē per essentiā qz habitudo illa est essentialis. Silr iudicandū est de vnitate bonitate. veritate essentiali. His visis patent obiecta. Concedende em̄ sunt rōnes pbantes q̄ nō est verum mediū fm rem
43 ¶ Quod obiciē de generari ⁊ generatū esse patz rnsio ex dictis: qz gnatio nō est fm totū immo aliq̄d preexigit de generādo cuius est endelichia ipsa gnatio natura pcedens ipam formam. ac per hoc diuersitatē notat. nō sic creatio fm quā fit tota rei substantia a virtute diuina immediate que rem creatvo
44 lendo eam primo esse cum non sit. ¶ Quod obiciē. qđ differt quod ⁊ quo. dōm q illa nō est differēna per essentiē: sed quodāmodo differt: quodāmodo cōuenit. Vel dicendū q nō est similе. qz creatio cōplectitur totā rei substantiā que cōstare dr
45 ex quo est ⁊ quod est. ¶ Quod obiciē q transit. dōm q nō trā sit rōne eius qđ significationi sue substernit. sed solū rōne cōnotati. qđ ptz. sicem̄ creari est nunc primo esse. definit creari nō rōne eius quod ponit: sed ratione immediate collationis ad
46 nihilz. ¶ Quod obiciē q mutatio est via. dōm q mutatio que bz duo extrema entia positiua illa est que necessario differt a termino. cuiusmodi est mutatio inesse. mutatio 3o que tm̄ bz vltimū extremū ens. nō potest dicere mediū. sed necessario
47 opz q se teneat cū altera extremoz. ¶ Quod obiciē q omis creatura creatur. dicēdū: q verū. est de creatura pprie dicta si aūt large dicatur nō solū creatura dr qđ creatur. sed qđ concreatur ⁊ qđ est creature annexū. ⁊ hoc mō est creatio. Si ergo queritur quō pōt esse. dōm q in primis est status vt prius tactū fuit. vnde sicut vnitas quę facit subiectū vnū. nō est vna alia vnitate. sic nec creatio qua fuba exit inesse p aliā creationem pducitur siue cōcreatur. ¶ Agit in gnali de bonis pditione q̄tū ad finē pper quē creatus ē. Et qz nō valz ⁊c. Supra egit magr de pditione rerū a parte pncipij. hic agit a parte finis. Et qm̄ res a fine. ⁊ fm illū respectū accipiūt distinctionē formaz. ideo pars ista bz tres particulas. In prima pmisso quare rōnalis creatura facta fit ex cōparatione rerū ad finez ostēdit rerū distinctionē. In scda 3o fm illā distinctionē assignat diuersaz cōparationē ad finē. ibi. Jōez si q̄rat quare fit creatus bō ⁊c. Tertio 3o breuiter epilogat determinata ex ipsis faciēs viā ad cetera seq̄ntia determinānda. ibi. Ex pmissis

apparet. Prima ⁊ vltima parte remanētibus indiuisis. media diuidit in tres. In pma determinat finē intellectualis substātie. In scda finē substātie pure corporalis. ibi. Et sicut factus est bō pp deū ⁊c. In tertia 3o determinat finem compositi ex vtroq; inq̄tum est tale. ibi. De boie quoq; in scriptura ⁊c. Et ibi primo determinat veritatem. scdo soluit dubitationem. ibi. solet etiā queri cū maioris ⁊c.

Ex cōparatione rerum ad finē ostendit rerum distinctionem. g

¶ Et qz nō valet eius beatitudinis particeps existere aliquis nisi p intelligētiam. que quātomagis intelligit. tanto plenius habetur. Fecit deus rōnalem creaturam que summum bonum intelligeret ⁊ intelligendo amaret. ⁊ amando possideret. ac possidēdo frueretur. ¶ Eāq; hoc modo distinxit. vt pars in sui puritate permaneret nec corpori vniretur. s. angeli. pars corpi iūgeretur. s. aie. Distincta ē vtiq; rationalis creatura in incorpoream ⁊ corpoream. ⁊ incorporea quidē angelus. corporea vero homo vocatur ex anima rationali ⁊ carne subsistēs Cōditio ergo rationalis creature primam causam habuit dei bonitatem.

Scōm distinctionē pre dictam assignat diuersam cōparationem ad finem. ⁊ determinat finez intellectualis substantie. h

¶ Jōez si querat q̄re creatus sit homo vel angelus. Breui sermone respōderi pōt. pter bonitatem eius. Unde augu. a in li. de doctrina rp̄iana. Qz bbonus est deus sūmus. inquātū sumus boni sumus. Et si q̄ ritur ad q̄d creata sit rōnalis creatura. Respondeē ad laudandū deū. ad seruiēdū ei. ad fruēdū eo. in q̄bus pficit ipa. nō deus. De⁹ em̄ pfect⁹ ⁊ summa bonitate plen⁹. nec augeri potest nec minui. Quod ergo rationalis creatura facta est a deo referendū est ad creatoris bonitatem ⁊ ad creature vtilitatem. ¶ Cum ergo q̄ ritur q̄re vel ad quid facta sit

Aug.

Quare rōnalis creatura facta fit.

pducere vult creaturā esse. ⁊ ita qz bonus est sumus.

Breuissima rnsio q̄re vl ad q̄d facta sit rōnalis creatura.

b ¶ Jnq̄tū sum⁹ boni sum⁹. g videē q nos boni sumus p cētiā. qđ est 3 boetiū de ebdomadib⁹ q̄ dicit q sumus boni ptcipatione. Jtē si inq̄tū sum⁹ boni sum⁹. g nō ē intelligere ee abstracta bonitate. qđ falsum est. cū itelligaē vitas bonitate abstracta. Rn̄. dōm q bonitas ē duplex in creatura. vna q̄ est ex forma dante esse. alia que est ex forma dante bene esse. Prima 49

Quare creatus sit bō vl angel⁹.

est bonitas substãtialis q̃ nõ addit supra formã nouum esse: sed solũ relationem ad finalẽ cãm erqua cõparatione omẽ aliud a deo bz esse bonũ. ꝛ qz illa cõparatio ad cãm cẽntialem siue finalẽ est cẽntialis. necvnq̃ esse relinquit nec põt relinq̃re. hinc ẽ q̃ aug. dicit inq̃tum sumus boni sumus. Ad illud ergo qõ obijcitur de boetio dõm q̃ ipe vocat bonũ p essentiã illud bonũ qõ est absolute bonũ nõ ex depẽdentia ad aliud. Hoc aũt mõ nulla creatura bona ẽ imo ex pparatõe. ꝛ iõ principatione nec seq̃t q̃ accidentalr. qz ꝓticipatio nõ ẽ accñtalis respectu pme bonitatisq̃ ẽ ex forma dãte cẽ q̃ sit accñtalis bz q̃ ẽ ex forma dãte bñ esse

Obũduf quarefa ctus est

3ª ¶ Ad illud qõ obr. q̃ non est intelligere cẽ ꝛc. dõm q̃ illõ qõ attribuit alicui fm q̃ ipm põt duplr attribui. Aut em̃ psequit. aut pcedit. Si pcedit. sic est ita cẽntiale q̃ sine ipo nõ est. nec põt intelligi. bz si alicq̃ mõ psequit. nõ tñ cadit in aliud genꝰ põt qdẽ intelligi itellectu appbẽdente ꝛ itellectu semplene ꝛ resoluẽte bz itellectu plene ad causas cõparante nõ põt itelligi nõ itellecto illo. maxime cũ illõ dicit habitudinẽ necessariã ꝛ relationẽ ad cãm. sicut verum ꝛ bonum.

Hugu.

Quõ oia nfa sunt.

3ª ¶ Solet etiã q̃rí ꝛc. Assignat magr causas quare aima vnita sit corpori. Quar pma ẽ dei volũtas scõa istructio nfa. Cõtra vr q̃ ꝛtraq̃ sit inartificialis. Pria em̃ rñsio põt adoia dari. in scõa videt pncipiũ peti qz si nõ esset vnita. limpide videret deum nec indigeret exẽplo. ergo si exẽplo indiguit. nõ fuit nisi ꝓpter minoratione sue cognitionis.

3ª ¶ Respon. dõm q̃ magister respondet sufficiẽter Quõ in ꝛ bñ. Sufficiẽter quidez. telligat qz cũ sit duplex via cognoscendi opera dei. s. fide ꝛ pterre intelligẽtia. Ad soliditaparatio tem fidei sufficit scire q̃ nẽ ãgeli deꝰ voluit. quẽ credit nõ ei casus velle nisi rõnabile vnde ẽ pma rñsione satisfacit fidei ꝛ hec respõsio in omnibus fideli vt fidelis ẽ plene sufficit. Ad soliditatez intelligentie respõdetur ideo. ꝛ cum nõ possit rationalis creatura. Breuissime rñderi põt ꝓpter dei bonitatem ꝛ suã vtilitatẽ. Vtile nẽ pe ipsi est seruire deo ꝛ frui eo Factus ergo angelus siue homo ꝓpter deuz dz esse. non qz creator deus ꝛ summe beatus alterutriusindiguerit officio qui bonoꝝ nostroꝝ non eget. sed vt seruiret ei ac frueretur eo. cui seruire regnare est. In hoc ergo proficit seruiẽs. nõ ille cui seruitur.

¶ Determinat finẽ substãtie pure corporalis. i

¶ Et sicut factꝰ est hõ ꝓpter deũ. i. vt ei seruiret ita mũdus factus est ꝓpter hoiem. s. vt ei seruiret. Positus est ergo homo in medio vt ꝛ ei seruiret. ꝛ ipse fuiret vt accipet vtrunq̃ ꝛ refluret totum ad bonũ hominis. ꝛ qõ accipit obsequiuz ꝛ qõ impendit. Ita em̃ voluit deus sibi ab hoie seruiri vt ea fuitute nõ deus bz hõ fuiens iuuaret. ꝛ voluit vt mũdus seruiret hoi. vt exinde silr iuuare tur hõ. Totũ ergo bonũ hois erat ꝛ qõ factũ est ꝓpter ipm ꝛ ppr qõ factus est ipe. Oia em̃ (vt ait apls) nostra sunt. s. superiora ꝛ equalia ꝛ inferiora. Supiora quidẽ nostra sunt ꝛ ad pfruendus vt deꝰ trinitas. Equalia ad cõuiuendũ scz angeli. Qui etsi nobis mõ superiores sint. in futuro erũt eq̃les. qui ꝛ modo nostri sunt: qz advsuz nobis sunt. Sicut res dñorum dicũtur esse famuloꝝ non dñio: sed qz sunt ad vsum eoꝝ. Ipsiq̃ angeli in quibusdam scripture locis nobis seruire dicunt. dñ pp nos in ministerium mittuntur.

¶ Determinat finẽ cõpositi ex vtroq̃. s. ex intellectuali ꝛ corporali substãtia inq̃tũ est talis quare anima sit vnita corpori. l:

¶ De hoie q̃ in scriptura interdũ reperit q̃ factus sit pp reparationẽ angelice ruine.

Hõ nõ ita est intelligẽdũ q̃si nõ fuisset homo factus. si non peccasset angelus: bz qz inter alias causas scz pcipuas. hec etiam nonnulla causa extitit. Nostra ergo sunt superiora ꝛ equalia. nostra etiam sunt inferiora. quia ad seruiendũ nobis facta.

¶ Soluit dubitationẽ. l

¶ Solet etiã queri cũ maioris dignitatis esse videt aia si absq̃ corpe pmãsisset. cur vnita sit corpi. Ad qõ primo dici põt: qz deus voluit. ꝛ volũtatis eius cã querenda non est. Secundo potest dici q̃ ideo deus voluit eam corpori vniri vt in humana ostenderet conditione nouũ exemplũ. beate vnionis que est inter deũ ꝛ spm̃ in qua diligit ex toto corde. ꝛ videt facie ad faciem. Putaret em̃ creatura se nõ posse vniri creatori suo tãta ppinqtate. vt eũ tota mẽte diligeret ꝛ cognosceret. nisi videret spm̃ q̃ est excellẽtissima creatura. tã infime. i. carni. q̃ de terra est in tãta delectatiõe vniri vt nõ valeat artari ad hoc vt velit eã relinq̃re. sicut ostendit apls dicens. Nolum⁹ corpore expoliari: bz supuestiri. per qõ ostendit spm̃ creatũ spiritui increato ineffabili amore vniri. Pro exemplo ergo future societatis que inter deũ ꝛ spm̃ rõnalem in glorificatione eiusdem pficiẽda erat. aiam corporeis indumẽtis ꝛ terrenis mãsionib⁹ copulauit. luteaq̃ materiã fecit. ad vite sensum vegetare. vt sciret hõ: qz si potuit deꝰ tã dispare m naturã corporis ꝛ aie in federationẽ vnã ꝛ in amicitiã tantã ꝓiũgere. nequaq̃ ei impossibile futuꝝ rõnalis creature humilitatẽ (bz longo inferiorẽ) ad sue glorie participationẽ sublimare. Qz ergo pro exẽplo rationalis spũs in partevsq̃ ad cõsortium terrem corporis humiliatus est. ne forte in hoc nimis deppessus videretur. addidit dei puidẽtia vt postmodũ cũ eodẽ corpore glorificato ad cõsortium illoꝝ qui in sua permanserunt puritate sublimaretur. vt quod minus ex dispẽsatione creatoris sui acceperat ꝓditus. postmodũ per gratiam eiusdem acciperet glorificatus. Sic ergo cõditor deus rõnales spũs varia sorte pro arbitrio volũtatis sue disponens. illis quos in sua puritate reliquerat sursum in celo mansionem. illis vo quos corporibus terrenis sociauerat. deorsum in terra habitationem constituit. vtriscq̃ regulam imponens obedientie quatenus ꝛ illi ab eo vbi erant nõ caderẽt. ꝛ isti ab eo vbi erãt ad id vbi nõ erant ascenderẽt. Fecit itaq̃ deꝰ hominem ex duplici substantia. corpus de terra componens animã vo de nihilo faciens. Ideo etiam vnite sunt anime corporibus vt in eis deo famulantes maiorem mereantur coronam.

¶ Epilogat determinata faciens viam ad sequentia determinanda. m

¶ Ex pmissis appet rõnalẽ creaturã in angelicã ꝛ humanã fuisse distinctã quaꝝ altera est tota spñalis. i. angelica. Altera ex pte spñalis ꝛ ex pte corpalis. i. humana. Cũ itaq̃ de his tractãdũ sit. s. de spñali ꝛ corporali creatura. de rõnali ꝛ de nõ rõnali. pmo de rõnali ꝛ spirituali. i. de angelis agẽdũ vr. vt a ꝓtuitu creatoris ad cognitionẽ creature dignioris rõ nfa intẽdat. Deinde ad ꝓsiderationẽ corporee tã illius que est rõnalis q̃ illius que nõ est rõnalis descendat. vt trinitatis increate sacramentũ tripartite creature eiq̃ cõcreatoꝝ atq̃ contingentium sequatur documentum.

Ad intelligentiam

Distinctio

In intelligentiã buius partis in qua agit de rebus productis in cõparatione ad finẽ, fm ordinẽ & distinctionẽ querunt principaliter tria. Primũ est de rerũ distinctione. Scõm de ordine. Tertium de differentia angeli & aime. Circa primũ querunt duo. Primũ est de multitudine rerũ quãtum ad principium. Scõm quantum ad differentias fm quas distinguuntur.

Questio. j. Utrũ a primo efficiẽte debuerit vel potuerit esse rerũ multitudo. Et q̃ non videtur pmo sic p pbm. Id ẽ vnifozmiter se bñs natũ est efficere idẽ: sed efficiens primũ est vnum oino vnifozmiter se habens. ergo vi q̃ nunq̃ multa facere potuerit. ergo vnũ solum. ¶ Itẽ a summo bono nunq̃ possunt esse mala. nec a summo verovnq̃ possunt esse falsa. ergo a summe vno nõ pñt esse multa. ¶ Itẽ mũdus sensibilis dz assimilari mũdo architipo. q̃ est in mente diuina. ad illi' enĩ expssionẽ factus est. sz in illo oia sunt vnum ergo & in hoc mundo. ergo vi q̃ ab illo nõ potuerit esse multitudo. ¶ Itẽ a deo est exitus per gñationẽ. per spirationẽ. per creationẽ. sed p gñationẽ nõ emanat nisi vna sola psona. & silr per spirationẽ. ergo per creationẽ nõ egreditur nisi vna sola creatura. ¶ Cõtra. quãto substãtia pducẽs est melioz. tanto magis est sui diffusiua. & quãtomagis est sui diffusiua. tanto pluribus est nata se cõicare. sed primũ efficiens est optimũ. inter oia. ergo &c. ¶ Itẽ q̃to substãtia spũalioz tanto plurium est cognitiua. sed suprema substãtia est spũalissima. ergo multoz est cognitiua. sed nõ est cognitiua multoz precedentiũ se vel comitantiũ. ergo multoz ab ipa exeũtium. ¶ Itẽ quanto substãtia simplicioz tanto potẽtioz. q̃ virt' quãtomagis ẽ̃nta. tantomagis infinita. sed quãto potẽtioz tanto in plura põt ergo si substãtia pmi principij est simplicissima. ergo & põt et dz ad sui manifestationem pducere multa cum ipsa sit vnica. ¶ Item quanto causa prioz tanto vniuersalioz vnde prima est vniuersalissima. set tanto vniuersalioz tanto plurium principium. ergo cũ principiũ productiuũ vniuersi sit simplr primũ. debuit ergo & potuit exire ab ipo multitudo rerum. ¶ Rñ ad predictoz intelligentiã notandũ est. q̃ si de principio intrinseco queratur vnde veniat multitudo rerum. maxime fm speciem. patz q̃ a forma. si vo querat vnde veniat multitudo fozmaz tanq̃ a principio effectiuo extrinseco. ptz q̃ ab efficiente vno. Sed qualr põt venire multitudo a pncipio summe & pfectissime vno difficile est intelligere. Et aliq̃ circa hoc errauerunt. Quidã enĩ dixerũt q̃ q̃uis vnus esset rerũ pditoz. tamẽ multa & varia fecit ppter multitudinẽ formaz idealiũ. sed illud improbatũ est in pmo lib. vbi ostendit q̃ oẽs ille vnũ sunt nec est in deo fm rem. alius numerus q̃ personaz. Aliqui vo dicere voluerũt q̃ hoc erat ppter multitudinẽ medioz. deus enĩ cũ sit vnus & summe simplex intellexit se. & se intelligẽdo & nibil aliud pduxit primã intelligẽtiam. & illa intelligẽtia intellexit se & deũ. & iõ pduxit duo. s. aliã intelligẽtiam. & orbem suũ. & sic descẽdendo & multiplicãdo. & ista opinio in lectione pcedenti est improbata vbi oñditur q̃ de' immediate pducit oia. Tertij dixerũt q̃ multitudo rerũ erat a principio vnico pter multitudinẽ. & infinitatẽ reflexionũ q̃bus diuinus intellectus supra se reflectit & intelligit se. & intelligit se intelligere. & sic vsq̃ ad infinitũ. Sed illud nibil est. Primũ q: falsum est q̃ in deo sit multitudo reflexionũ cũ deus sit suũ intelligere. ¶ Itẽ ex hoc nunq̃ pueniret nisi diuersitas fm numerũ. & iõ positio recta est q̃ multitudo in reb' est a pncipio vno. q: ẽ primũ principiũ vnice vnũ. q: enĩ est principiũ simplr primũ. iõ secundũ & potens est fecũditate infinita & immẽsa. Si enĩ vnitas q̃ est prima in gñe numeri ẽ principiũ a quo pñt infiniti numeri egredi. & punctus a quo infinite linee. ergo qõ ẽ simpliciter primũ est ita potens q̃ oino immẽsum. ppter ergo immensitatẽ infinita põt. sz pp immẽsitatis manifestationẽ multa de thesauris suis profert. nõ oia q: effectus nõ põt equari virtuti ipsi' prime cause. Q: vo est vnice vnũ iõ simplicissimũ & spũalissimũ & pfectissimũ. Et q: simplicissimũ. maxime potẽtie. Q: spũalissimũ. maxime sapie. Q: pfectissimũ est bonitatis summe. Q: maxime potẽtie. multa põt. Q: maxime sapientie. multa nouit. Q: summe bonitatis. multa vult pducere et se cõicare. & iõ a principio vno q: primũ & vnũ exijt multitudo ¶ Qõ ergo obijcit q̃ idẽ silr se habens &c. dõm q̃ intelligitur in his agẽtibus quoz virtus est artata & limitata. & hoc nõ bz locũ in deo. ¶ Qõ obz a bono nõ sunt mala. dõm q̃ nõ est silẽ q: mala & falsa dñr priuationes & defectus. & iõ nõ bñt cãm efficientẽ sed deficientẽ: qualẽ nõ decet esse deũ. sed multitudo est positio. & ideo causam bz effectiuam. ¶ Qõ obz de architipo & sensibili mũdo. dõm q̃ ipe imitatur illũ ingtũ põt sed deficit. In illo enĩ est summa pulchritudo p oĩmodam vnitatem hic autẽ si esset vnitas nõ esset pulchritudo. q: non esset ordo nec pfectio. & ideo vt mũdus bicpimaref in pfectione & pulchritudine. oportuit q̃ haberet multitudinẽ vt multa faceret quod vnum facere per se non posset. ¶ Quod vltimo obijcit. de gñatione & spiratione iam ptz. q: genitus equalis generãti per oia implet & imitat ipm. silr & spũssanctus. & ideo superfluere alia ponere psonam. sz non sic est in creatura que bonitatis finite' est. iõ qõ non potuit capere creatura in se. accepit quodãmodo in sibi socia. vt sic ex multis vna pficeretur mundialis machina.

Questio. ij. Scõo q̃ritur. Circa hoc de differẽtijs fm quas res multiplicate sunt q̃s magister ponit in lra. s. substãtiã corpozalẽ & spiritualẽ. & ex vtra q̃ compositã querit vtrũ hec distinctio debeat esse in vniuerso. Et videt q̃ nõ primo de corpozali. Nã sicut tactũ ẽ oẽ quod deus facit. facit salua ordinatione. ergo pp suã bonitatẽ. sed nõ facit ppter bonitatẽ suam augendã. sz participandã: sz sola creatura spũalis dei capax est. & eius particeps esse põt. ergo solam spũalem debuit facere non corpozalẽ. Si tu dicas q̃ corpalis est particeps in effectu q̃uis nõ in se. hoc nibil ẽ. q: participare bonitatẽ diuinã in effectu nõ est aliud q̃ esse. hoc enĩ ipo q̃ ẽ participat effectũ bonitatis. ergo idẽ ẽ dicere creaturã esse factã pp participationẽ diuine bonitatis qõ dicere creaturã esse factã vt sit. sz hoc nibil est. ergo &c. ¶ Itẽ de cõposito vi. Omne enĩ compositũ qõ de' facit. facit salua pportione. semp enĩ formã diungit materie summe pportionabili. sed creature spũalis ad corpozalẽ nulla aut valde modica & lõgin qua est pportio. ergo nullo mõ deberet deus hec vnire vt pfectionẽ pfectibili. Qõ nõ sit pportio ptz. spũale enĩ ẽ simplex. corpale bz ptiũ infinitatẽ. ¶ Itẽ corpale ẽ corruptibile. & ita bz durationẽ finitã. spũale aũt incorruptibile. & ita bz durationem infinitã. si g̃ infiniti ad finitũ nulla est pportio. pz &c. Si tu dicas q̃ corpus fuit incorruptibile a ꝺditione pma. sz pctõ factũ est corruptibile. tũc g̃ saltem postq̃ corruptibile fuit dz cessare vnio. ¶ Itẽ de pure spũali vi oẽ qõ deus facit. dz facere salua naturaz connexione. sz natura gñis essentialr est connexa differẽtie. ergo si aiatum & sensibile est cõnexũ rõnali. g̃ impossibile est q̃ aliq̃d fiat bñs rõnem q̃n habeat vegetationẽ & sensum. siue q̃n fit aial: sz aial ẽ suba cõposita ex spũali & corpozali. g̃ &c. Et hoc vi dicere pbs q̃ vegetatiuũ ẽ in sensitiuo. sicut trigonũ in tetragono & b in rõnali sicut i pẽtaogno. sz nũ q̃ de' facit trogonũ. sine tetrigono. nec pẽtagonũ sine tetragono & trigano. g̃ &c. ¶ Itẽ nibil facit de' nisi ex magna dilectione aut summa deliberatione. g̃ qõ semp facit melir ẽ naturę vnicuiq̃. aut igit nature spũali melir ẽ eẽ separatã. aut melius est eẽ ꝺiunctã. quocũq̃ dato. altera ꝺia tollit. ¶ Sz s. decuit deũ ita res facere vt eẽnt in manifestatione sue potẽtie. sz potẽtia manifestat in pductione rerũ multoz distantiũ & ineaz ꝺiunctione. nã potẽtia tãto virtuosioz oñdit. q̃to põt supmagis distãtia. sz pma & summa distãtia subaz est inter corporeũ & incorporeũ. q: pme dñe gñis sunt. g̃ ad hoc q̃ diuina potẽtia manifestet plene necesse fuit subam spũalem & corpozalẽ producere. & rursus pductas vnire. ¶ Itẽ decuit deũ ita res producere vt manifestet ei' sapia. sz sapiẽtia artificis manifestat in ordinis pfectione. ois aũt ordo bz de necessitate. & summũ & mediũ & infimũ. Si ergo infimũ est natura pure corpalis summũ natura spũalis. mediũ cõposita extraq̃. nisi hec oia fecisset vt oñderetur pfecte dei sapiẽtia. oportuit igitur hec omia fieri. vñ aug. ri. Confessio. Duo fecisti dñe. vnũ ppe &c. aliud prope nibil. ¶ Itẽ deũ decuit sic res pducere vt manifestaret ei' bonitas: sz bonitas cõsistit in diffusione & cõicatione sui in alterum. si g̃ sua bonitas ꝺsistat in cõicatione act' nobilissimi q̃ ẽ viuere & intelligere. decuit vt nõ trij daret alij potẽtiã viuẽdi & intelligẽdi. sz etiã potẽtiã alij cõicandi. Si ergo viuẽs & intelligẽs est suba spũalis. qõ aũt viuificat & p intellectũ pficitur est corpus. ergo ad pfectam bonitatis manifestationẽ necesse fuit fieri subam spiritualez & corpozalẽ, sed hoc non perfecte

manifestaret nisi vna alteri cõicaret. & hoc nõ põt esse nisi per vnionẽ. ergo necesse fuit facere compositã ex vtraq;. ¶ Itez hoc nõ solũ videt rõne theologica sed etiã philosophica. q; si est ponere vnã differentiã ꝓtrarietatis & alterã. si ergo corporale & spũale. & si ponere est extrema componẽtia. ergo & me-
58 dium. ergo ꝛc. ¶ Respon. dõm. q; ad perfectionẽ vniuersi hoc triplex genus substãtie requirit & hoc pp triplicẽ perfectionẽ vniuersi. que attenditur in amplitudine ambitus. sufficientia ordis influctia bonitatis. in q̃bus trib' exp̃mit in cã triplicez pfectionẽ. videlz sapie potẽtie & bonitatis. Hñ ꝓcedende sunt
59 rones ad hoc inducte. ¶ Quod obijcit q; in operib' salua dz esse ordinatio. vt oia fiant ppter diuinã bonitatẽ participandam. dõm q; fieri ppter diuinã bonitatẽ est dupl'r. Aut ostendendam. & sic facta sunt cetera. oia em̃ diuinã exp̃imũt bonitatem. Aut participãdam. & hoc dupl'r. aut q; sunt nata participare. aut q; seruiũt participãtibus. Primo mõ condite sunt creature spũales. scõo mõ corporales ipse tñ aliquo mõ participant: sed in eaz participatione status nõ est. sed ordinatur
60 ad viteriorẽ. ¶ Quod obijcit q; in omni coniunctione dz esse salua ꝓportio. dicendum est q; in coniunctione anime ad corpus salua est ꝓportio & absolute. & in relatione ad finẽ. Absolute. Nã q̃uis supremũ spũs & infimũ corporis multã habeãt elongationẽ. tñ supremũ corporis & infimũ spũs summã bñvicinitatẽ. Spũs em̃ aialis siue rõnalis dz potentiã viuificandi potẽtiam vegetãdi. & sensificãdi. corpus autẽ humanũ dz cõplexionis equalitatẽ. dz organoz multiplicitatẽ. dz rursus spirituũ subtilitatẽ & fm triplicẽ differentiã. Dz em̃ spñ vitalem spñ naturalẽ. & spñ aialem. Comparãdo igit̃ cplexionẽ equalem ad vim viuificatiuã per mediũ & vinculũ spũs vitalis optimus est nexus. Sil'r comparãdo nõ solũ complexionis equalitatem. sed & organisationẽ. & organisationis perfectionẽ ad vim vegetandi & sentiẽdi mediãte spũ naturali & aiali optima est ꝓportio & mirabilis nexus. vnde sicut terra & ignis q̃ multum distãt nectunt̃ duplici medio. vno quod magis cõicat cũ terra. & reliquo quod magis cum igne simil'r est in ꝓposito. Attendit̃ etiã pfecta ꝓportio in relatione ad finẽ. Cũ em̃ anime bũane data sit libertas arbitrij ↄtribilis & reuertibil'. i. potes stare. cadere & resurget̃. datũ ẽ ei corp' potes mori & potes nõ mori. & deinde potes in sempiternũ viuificari. Rursus cũ aia creata sit veluti tabula nuda datũ est ei corpus humanum habens organa multiplicia vt in illo posset perfici sciẽtijs. Sil'r ex parte corporis est optima ꝓportio in relatione ad finẽ. cum em̃ sit ordo in formis corporalibus q̃b; pz q; forma elemẽti ad
61 formã mixti. & formã mixtionis ad formã cõplexionis. et rursus vegetabilis ad sensibile & nõ sit status in re corporali & imperfecta. nõ est status ibi. sed viteri' disponũt hmõi forme ad aiam rõnalem. per quã etiã corpus & natura corporalis efficitur particeps eterne bñitudinis. aut ergo ois intentio nature corporalis soluit̃ aut necesse est q̃uenire mediãte aia rõnali in vltimũ finẽ. ¶ Qõ obijcit in ope dei dz saluari naturaz colligatio. dõm q; verũ est: sed sensibile & vegetabile nõ sunt de ne-
62 cessitate rõnalis nisi fm q; est rõnale p vnionẽ. Aia em̃ vt pri' tactũ est cũ sit spũs simplex & pur'. nõ põt vniri carni. nisi duplici medio ex pte sui. Sil'r nec corpus cõplexionatũ. & iõ necesse est q; interueniat natura viuificãdi siue vegetãdi. & natura viteri' sensificãdi. & iõ in oi boie hec cadũt. sed q; angelus est spũs purus. iõ istis nõ indiget. Patz igit̃ q; ꝓtra fidẽ & veritatem errãt seducei qui negãt esse spñm. Patz nihilominus q; errant manichei qui negãt aiam vniri corpi vt pfectibili. sed vt carceri. ¶ Qõ obijcit vltimo q; de' dat vnicuiq; qõ melius est.
63 dõm q; deus dat vnicuiq; simpl'r melius. q; tũc nõ faceret res ordinatas. sed equal'r pfectas. & hoc repugnaret perfectioni. q; si oia essent equalia nõ essent ordinata. vt dicit Aug. cũ ergo dz q; deus dat vnicuiq; qõ sibi melius est. hoc intelligenduz est fm exigentiã ordinis & nature. nature aũt aie cõpetit vniri corpori. nature aũt angelice separatã esse a corpore. & iõ illa rõ nõ valet. q; dilectio dei nõ excludit ordinem.

Consequẽter scõo loco querit̃ de reb' ꝓductis q̃tũ ad ordinẽ. Et circa hoc q̃runtur duo. Primũ est de ordine rerũ in cõparatione ad finem Secõm est de ordine eaz quẽ hñt adinuicem.

Questio. j.

Cum oẽs creature cõditẽ sint ppter diuinã glo-

riam. & vtilitatẽ ꝓpriã sicut dicit magr. & accipi põt ex scriptura. & Aug. dicit in li. de doctri. xp̃ia. q; deus nos fecit & diligit nõ pp vtilitatẽ suã: sz ppter bonitatẽ suã & vtilitatẽ nostram. Queritur ergo q̃s sit finis p̃cipalioz ꝺditionis rez. Utrũ diuina gl'ia. vel vtilitas nostra. Et q; gl'ia dei videt. Ille est finis p̃cipalior q; est vtilior. finis em̃ vltimus est potissim' scripture: finis est dei gl'ia q; vtilitas nostra. nam nõ gl'ia dei ppter vtilitatẽ sz vtilitas ad gloriã ordinat̃. ergo' q; gl'ia sit p̃cipalioz. ¶ Itẽ ille finis est p̃cipalior q; est pfectior: sz gl'ia dei est pfectior. ergo ꝛc. Probatio medie pfectior finis est q; perfectiorẽ reddit opationẽ ordinatã ad ip̃m. sed multotiẽs est opus qõ q̃s facit pp gloriã dei q; ppter vtilitatem suã. Unde apl's. j. ad Cor. x. Oia in gloriã dei facite. ergo ꝛc. ¶ Itẽ ille est finis p̃cipalior q; est essentialior: sz gl'ia dei est essentialior vnicuiq; rei ꝺdite maxime rõnali. q; vtilitas sua. nã res ppter malitiã põt priuari sua vtilitate. sz nõ põt vnq; quin sit ad dei gloriã. ¶ Itẽ ille est p̃cipalior finis q; cõ vniuersalior pp hoc q; p̃cipalis finis totũ dz cõplecti: sz gl'ia dei est finis quẽ assequit̃ ois natura. siue bũana. siue angelica siue bona siue mala. ergo ꝛc. ¶ Cõtra. Ille est finis p̃cipalior rei ꝺdite quem efficiens magis intẽdit: sz de' magis intẽdit in ꝺditione creature ei' vtilitatẽ. q; gloriã suã. ergo ꝛc. Probatio medie. sicut dicit apl's. j. Cor. xiij. Charitas nõ querit q̃ sua sunt: sz qõ alterius. sz de' que agit facit ex pfectissima charitate. ergo nec q̃rit. nec intẽdit qõ suũ est. g̃ nõ suã gl'iam sed vtilitatẽ nostrã. ¶ Itẽ ille finis est p̃cipalior ꝺditionis rei quẽ res condita magis appetit. sed vnaquecz res ita appetit suuz cõmodũ vel vtilitatẽ q; nullo mõ põt velle oppositũ. sz oppositũ gl'ie diuine põt velle sicut pz in blasphemis. g̃ vtilitas ꝛc. ¶ Itẽ ille finis est potior ꝺditionis rei ad quẽ efficiens nõ pducit nisi p effectum. hoc patz. q; si eque bñ defendoz a pluuijs absq; domo sicut cũ domo. si facerẽ domũ pp talẽ defensionẽ facerẽ frustra si ergo de' nõ est magis gloriosus post ꝺditionẽ rerũ q; ante. si faceret res p̃cipal'r pp gl'iam suã faceret frustra. qõ si non frustra facit. nõ pducit. g̃ p̃cipal'r pp gl'iam suã. sz pp vtilitatem alienã. ¶ Itẽ ille finis p̃cipalior est q; effectũ magis pficit cũ ad ip̃m puenit. sz dei fruitio magis aiaz pficit q̃ dei laudatio. g̃ p̃cipalius facta est aia pp fruitionẽ q; pp dei gl'iam & laudẽ. ¶ Rñ. dõm q; finis ꝺditionis rei siue rerũ ꝺditaz p̃cipalior est dei gl'ia siue bonitas q; creature vtilitas. sicut em̃ patz. xvj. puer. vniuersa pp semetip̃m operatus est dñs. sed nõ pter suã vtilitatẽ vel indigentiã. q; ait ps. dixi dño deus meus tu: qm̃ bonoz meoz nõ eges. g̃ pp sui gl'iam. nõ inq̃ pp gloriam augendã: sed pp gloriã manifestandã. & pp gloriã suam cõicandã. in cui' manifestatione & pticipatõe attendit̃ summa vtilitas creature. videlz ei' glorificatio siue bñficatio. ¶ Qõ ergo obi q; charitas alienũ cõmodũ q̃rit. dõm q; secus ẽ in nobis & in deo. Nã in nobis bonũ ꝓpriũ differt a bono cõi. sed in deo bonũ suũ est bonũ cõe. nã ipe est bonum ois boni. si g̃ effectum nõ ordinaret ad se: vel nõ faceret ppter se. cũ ipse sit bonum a quo oẽ bonũ. iã effectus nõ eẽt bon'. Hñ ergo vtilitas creature tota attẽdit̃ in ordinatiõe ad bonũ qõ deus est. ideo charitas dei oia rectissime facit & ꝓuertit ad se. & sic nõ ẽ in nobis. ¶ Qõ obi q; ille finis ẽ p̃cipalior quẽ natura magis appetit. dõm q; est loq̃ de natura dupl'r. Aut ꝺ natura vt deficiẽte. aut vt pfecta. Dico ergo q; natura deficiẽs in se recurrit: iõ ppriũ bonũ desiderat. & iõ suũ cõmodũ. Natura vo pfecta amore charitatis sursum eleuat̃. & multomagis improportionalit̃ dei gl'iam desiderat q̃ vtilitatẽ ppriam. vt pz in bñtis charitatẽ. Qõ ergo obi q; ille finis est p̃cipalior quẽ magis natura desiderat. verũ est de natura recta & pfecta. ¶ Qõ obi q; ille est p̃cipalior finis ꝺditiõis rei ad quẽ res pfecta pungit. Rñderi põt dupl'r p̃mo q; hoc bz vitatẽ qñ operãs operatur pp indigẽtiã alicui' finis ad quẽ nõ põt puenire nisi p op' qõ pducit: sz talis operãs nõ ẽ de' sicut pz. & iõ nõ bz locũ hic vel al'r dõm q; res facte sunt pp dei gl'iam. nõ inq̃ acq̃rendã vel ampliãdã: sz ondendã & cõicãdã t q̃uis gl'ia dei sit sine rebus factis. nõ tñ cõicat̃ vl' manifestat̃ nisi p res pductas. Qõ
64 obi q; fruitio magis pficit. dõm q; laus dupl'r ẽ. s. pfecta & imp̃fecta. Laus imp̃fecta min' pficit aiaz q̃ fruitio. sz nõ sic laus pfecta. q; aia magis letat̃ in gl'ia. & pl' gaudebit de dei gl'ia & bonore q; de sua gl'ificatõe. & plus iocũdabit̃ in laudãdo q; in cõsideràdo ppriũ bonũ. & iõ ptz q; ille finis est viterior.

Questio. ij.

Questio.ij. De ordine rerū adinuicē.nā hūc tangit magister in lra. Utrū videlz natura spūalis. dignitate nature pcellat cōpositam ex spūali ⁊ corporali. Tertū est eñ ꝙ vtracz pcellit corporalem. Et ꝙ sic vr. In oī gñe nobilius est illud ppter qđ est alterū sicut finis.eo ꝙ est ad finē.sed hō est ppter angelū. Nā sicut dicūt sctī ⁊ magister recitat in lra. hō factus est ad reparationē angelice ruine.ergo ⁊c. ¶ Itē spūale simplr loquēdo nobilius est corporali.ergo nobilius est illud qđ pure est spūs nihil hns de corpore.ꝙ qđ est spūale.⁊ cōiunctū corpi.ergo nobilior angelica natura ꝙ humana. ¶ Itē in quolibet gñe immortale ⁊ incorruptibile nobili⁹ est mortali ⁊ incorruptibilis.homo vo ecōtrario.ergo ⁊c. ¶ Itē qđ simili⁹ est melior est meli⁹. si nō sit simili⁹ in ridiculosis. vt simia homini ꝙ equ⁹. sz angelus est deo similior.⁊ deiformior ꝙ homo.hoc manifestū est⁊ nō in ridiculosis.sz in optimis.ergo simplr melior est spūalis.ꝙ ꝓposita. ¶ Cōtra aug. Mēte humana solus deus est maior.vnde in li.de trini. xv. ⁊ in li.lxxxiij.q.dicit ꝙ immediate ipa mēs a prima veritate formatur ⁊ inter ipam ⁊ deū nihil cadit mediū.ergo angelus nō est supra mentē humanā.ergo p se a deo bona est vt angelus. sz ala ppter cōiunctionē sui cū corpore nō deteriorat.imo mal⁹ bonū est.cū corpus sit bonū.ergo simpliciter totus homo est angelo melior. ¶ Itē in omni genere qđ tenet rōnē finis illud ē melius.sed in genere creaturaꝝ.homo tenet rōnem finis non angelus. Unde Remigius dicit⁊ pbō.ij.pbificorū.ꝙ nos sumus finis quodāmodo oīm que sunt.qđ non dicit de angelo ergo ⁊c. ¶ Itē si optimū in vno genere est meli⁹ optio in alio ⁊ simplr hoc illo meli⁹ sed optim⁹ in genere hominū est melior optimo in genere angeloꝝ.vt patet.q: xpō.ꝑ⁊ c. Si tu dicas ꝙ nō inquātū hō.sz inquātū de⁹.obiicit de beata virgine que est pure femina.⁊ tñ dña angeloꝝ. ¶ Itē maior est qui recūbit ꝙ q ministrat.teste dño.Lu.xxij.sz angel⁹ ministrat homini.Heb.j. Oēs sunt administratorij spūs ⁊ c. ¶ Rñ.dż ꝙ cū queritur de ordie spūs rōnalis ad spūs angelicū vel separatū.de duplici ordine pōt intelligi.aut de ordine quātū ad finē.aut quantū ad nature dignitatē. Si quātuz ad finem sic dico ꝙ sunt pares.nā ad eundē finē. sz ad eternā beatitudinē immediate ordinant.⁊ eadē est mēsura hominis quetangeli.nec homo ppter angelū nec angel⁹ ppter hoiem.tñ sicut lex charitatis facit in mēbris corpalibus ⁊ cōciuib⁹ ciuitatis ꝙnū mēbrū supplet indigentiā alteri⁹. vt ptz. q: oculus videt sibi viā ⁊ pedi.⁊ pes fert seipm ⁊ oculū.⁊ in ciuib⁹ terrene ciuitatis similiter,contingit. Silr intelligendū est de hoie ⁊ angelo ꝙ sunt ciues ciuitatis supne.nā homo hz habilitatē ad ladē frequēter ⁊ possibilitatē ad resurgēdū. Angel⁹ vo stans ꝑpetuitatē in stādo.⁊ cadēs impossibilitatez in resurgēdo.iō angel⁹ stāns sustentat hoiem siue infirmitatē humanā.⁊ homo resurgēs reparat ruinā angelicā. Ideo quodāmodo angelus ppter hoiem.⁊ quodāmodo homo ppter angelum.⁊ideo in hac ordine pares sunt. Si aūt loquamur de ordine quantū ad naturę dignitatē. dicēdū ꝙ simplr loquēdo.angel⁹ est creatura superior hoie. Natura eñ angelica sicut ptz ex multis scriptu⁊ locis nobilior est humana.⁊ in superiori grady constitit.

¶ Cōcedēde igit sunt rōnes manifestantes ꝙ angelus natura dignitate pcellit hominē.preter primā ad quā solutū est.

Q ergo obiicit in contrariū ꝙ nullum cadit mediū inter mēsem ⁊ deum. diceudum qđ est mediū ꝛm dignitatē nature.vel ꝛm causalitatē ifluentie.primo modo cadit mediū. Secōo modo nō. Nā deus imediate influit in mentē.⁊ ppterea ipa mēs immediate a prima veritate formar. ¶ Qđ obiici ꝑ scōo ꝙ homo tenet rōnem finis.dicēdū ꝙ aliqđ ppter qđ res est.est dupliciter.s.ant ad supplēdū indigentiā.sicut domus ppter hominē ⁊ calce⁹ ppter pedē.aut ad suscipiēdū eius influētiā.sic homo ppter deū. Quod vltimo modo hz rōnem finis nobili⁹ .qđ primo mō nō.q: eñ hō olb⁹ indiget.angel⁹ nullo nisi deo deo oīa ppter hoiem.nō oīa ppter angelū. In cui⁹ rei signū angel⁹ condit⁹ est in principio.homo vo in die sexto. ¶ Quod obiicit de optimo intelligendū est p se ⁊ pcise. Sed nec beatus ergo.nec xp̄s excedūt angelos pure rōne nature.sz rōne multiplicitatis gratie. ¶ Qđ vltio obiicit de misterio infra meli⁹ patebit.ad pūs tñ sufficiat dicere ꝙ alicui ministrat duplr aut pp se sicut regi ⁊ dñoz talis ē nobilior.aut pp alīū.sicut ministrat miles gartioni regis.⁊ p boc ē ar.soluēdū. Angelus eñ ministrat hoi pp deū.sicut diues pauper.fortis egrotanti.

Consequēter tertio loco q̄rit de mō distinguēdi spūs angelicū ab alia rōnali. Et q̄runt duo. Primo q̄rit vtrū differāt specie.an tm̄ nūero. Secōo q̄ sit illa dīa per quā differunt.

Questio.j. Qđ aūt differāt spē vr. Que differūt specie habent diuersas pfectiones ꝛm speciē.sz hō ⁊ angelus differunt specie.ꝛstat⁊ ala dat speciē hoi ⁊ actū specificū.ergo ⁊ ala et angelus. ¶ Item q̄ sunt silia specie.vel simul pducunt vr vnū facit ad pductionē alterius vbi pducunt p ppagationē: sed ale nō simul cū angelis sunt pducte.nec angeli faciunt ad alarum pductionem.ergo ⁊c. Si tu dicas ꝙ silr pōt argui de alabus.hoc falsum vr.q: pater facit ad gñationem plis. ¶ Item plus cōuenit sensibile cū sensibili ⁊ vegetabile cū vegetabili. ꝙ sensibile ⁊ vegetabile cū nō sensibili ⁊ nō vegetabili.sz anima humana p essentiā est sensibilis ⁊ vegetabilis.et alioquin nō faceret ale.al.ergo cū differat specie ab ala sensibili tm̄ ⁊ vegetabili.multoplus differt a spū angelico qui nec ē sensibilis nec vegetabilis. ¶ Cōtra.quor pfectio ⁊ complementū vltimum ē vnū specie.ipa sunt vnū.sz ad cādem btitudinē ordinatur hō ⁊ angelus.q̄ est visio ⁊ fruitio dei:ergo hō ⁊ angelus.sue ala ⁊ angelus sunt specie vnū. ¶ Item quor dīa vltimo cōpletiua est specie vna.ipa sunt vnū.sed dīa vltimo cōpletiua aime rōnalis ⁊ angeli est vna ⁊ eadē.sz boc qđ est rōnale siue intellectuale.⁊ in hac cōicant.sicut dicit Brego.ꝙ hō cōicat esse cū lapidibus.intelligere cū angelis.ergo ⁊c. ¶ Itē quor optimū naturale est vnū.ipsa sunt specie vnum.sz optimū naturale hois ⁊ angeli est vnū sicut dicit Bern̄.ad Eugenium. optimū inquit tui ⁊ angeli ratio ē.ergo cū species accipiatur ab optimo.ptz ⁊c. ¶ Rñ.ad p̄dictor intelligentiā notandū ꝙ circa boc fuit tripler opinio. Quidā nāqz dicere voluerunt ꝙ qnestio ista nulla est. Lū eñ querit vtrū aliqua differāt specie.supponit ꝙ vtrūqz sit in genere vt species ⁊ qm̄ ala nō est species.sed speciei par:nec est in genere ꝛm rectā lineā vt species vel individuū.sed a latere:vel magis per reductionem sicut principiū.iō dicunt ꝙ questio ista nulla est cuz ala non sit rem. Nam adhuc restat q̄stio cum ala sit substātia ⁊ forma substātialis.vel hns formā substātialem in qua oēs ale cōueniūt vtrū in eadē cōueniant ala ⁊ angelus.an sit ibi solum differentia accidētalis. Preterea ala separata spūs est ⁊ substātia put est res per se existēs ⁊ per se subsistās accidētibus.⁊ ꝛm sui mutationē susceptibilis fig̃.ergo ppie est substātia ⁊ recte in gñe substātie.sicut substātia prima.⁊ angelus silr ꝙstat. Si q̄ de olbus primis substātijs rōnabiliter ꝓtingit querere vtruz specie ꝓueniāt vel differāt.ptz ꝙ q̄stio est bona ⁊ recta.⁊ rñsio est fuga. Secōa vo positio est.ꝙ ala ⁊ angelus si ꝓficerāt ala vt spūs.est eadē specie cū angelo.sed differt in boc ꝙ alaꝝ ad alas est aliq̄ validior fabricatio.sicut aqua eadem aque dr esse.⁊ ratio que mouet eos est ppter conuenientiā in optimo ⁊ nobilissimo esse suo.sicut ostensuz est in obiciendo. Sz hec positio cōiter nō tenet:q: planum est hoiem ⁊ angelū nō solum specie sed etiā gñe differre.ergo ⁊ pfectio siue forma dans⁹ speciē homini ab angelo differt. hec aūt est ala.q̄ differt specie ab angelo.⁊ hoc melius patebit infra. Tertia positio est ꝙ angelus et ala specie differāt.q̄ fit aūt illa dīa q̄rek lā. Nūc aūt iuxta cōem positionē oīm tenendū ē ꝙ cēntialr differāt ⁊ in gñe ⁊ spē. Ad pcedende sunt rōnes pbātes angelū ⁊ alam esse specie differētes.eo mō quo sz dicere alam rōnalem esse speciē. nam ppie loquendo pot⁹ est forma speciei siue pars formalis q̄ species exteuso tm̄ nomine pōt species appellari. ¶ Qđ obiicit ꝙ pfectio angeli ⁊ hois eadē sunt specie. dōm ꝙ est perfectio inesse ꝑmo.⁊ inesse scōo.quor pfectio inesse scōo est eadē.ipsa ppter boc nō sunt eadē.nam cignus ⁊ nix sunt alba eadē albedine ꝛm speciem.sed illud hz veritatē in pfectione quātum ad primum esse.hoc autē mō nō est glia vel gra pfectio. ¶ Qđ obiicitur quor differentia vltimo cōpletiua est eadem ⁊c. dicēduz ꝙ rōnale ꝛm ꝙ est differentia anime ⁊ angeli differt. Nam rationale angeli est intelligere.sed rōnale ale ꝓprie est rōnale nam angelus natus est intellectuale ꝛm intellectuz simplicem et deiformē anime ꝛm intellectū inquisitiuū ⁊ possibilē, ⁊ per

72

73

boc ꝑz solutio ad sequẽs. nã q̃uis ratio sit optimũ mei ⁊ angeli. tñ ratio mea ⁊ ratio angeli est alia ⁊ alia. nõ tñ ſm accidẽs sed etiã ſm speciem ⁊ essentiam vt patet.

Questio. ij ¶ Que sit illa differẽtia ꝑ quã angelus ⁊ anima differũt. Quod aũt differant essentialr per boc qõ est vnibile videt ꝓmo sic. Sicut se bẽ bz corꝑus humanũ ad corꝑus nõ vnibile. sic se bz spũs humanus ad ſpm̃ nõ vnibilẽ. sed corꝑus humanũ differt specie. imo etiã genere vt videt a corꝑore nõ vnibili. vtpote a lapide ꝑ boc q̃ est vnibile anime viuificãti. ergo ⁊c. ¶ Itẽ esse vnibile conuenit rõnali anime. aut ergo essentialr. aut accidentalr. Qõ non accidentalr constat. qz tunc ex boie ⁊ anima nõ fieret vnũ per essentiã. ergo essentialr boc conuenit anime. sed quecũq; differunt in aliquo eẽntiali differũt specie. ⁊ sic aia ⁊ angelus. q̃ ⁊c. ¶ Item pars suũ esse completũ nõ bz nisi ſm q̃ est in toto. ergo ⁊ filr aia rõnalis cũ sit pars bois. sed non est pars bois nisi incõptum est vnibilis. ergo in vnibilitate ad corꝑus consistit cõplementũ aie: sed ꝑ illud bz vnũquodq; essentialr differre siue distingui ab aliquo in quo cõsistit eius cõplementũ. q̃ ⁊c. ¶ Itẽ viuificare est actus aie rõnalis quẽ bz in corꝑus. aut ergo actus accidẽtalis. aut essentialis. Si accidẽtalis. ergo vita accidit boi. qõ manifeste falsum est. qz tũc accideret ei esse aial. Si est actus subalis siue essentialis. ergo inest aie rõne sui. quo ẽ siue formalis ⁊ cõpletiui. ergo si penes illud accipit dña formalis ⁊ cõpletiua vniuscuiusq; qõ est formale ⁊ cõpletiuum penes illud quo aia nata est viuificare corꝑus sumit illa dña. ſz coipso nata est aia vniri corꝑi quo nata est corꝑus viuificare. ergo penes vnibilitatẽ sumit aie ad angelũ differentia essentialis specifica. ¶ Cõtra. ois dña ꝓmor est ꝑ naturaz q̃ id cui' est differẽtia: ſz vnio siue vnibilitas ad corꝑus ꝓsequitur aiam. qz dicit relationẽ ad alterũ sine quo põt aia esse ⁊ intelligi. q̃ vnibilitas siue vnibile nõ ẽ illõ ꝑ qõ differt angelus ⁊ aia. ¶ Itẽ dña cõpletiua bz esse ꝓpria eius cuius est differẽtia. sed esse vnibile nõ solũ rõnali aie cõuenit: sed etiã vegetabili ⁊ sensibili. ergo nõ est aie rõnalis completiua differentia. ¶ Itẽ differẽtia specifica bz accipi penes id qõ in re est optimum. ſz vnũquodq; bz diffiniri ꝑ id qõ est optimũ in ꝛpor: ſz eẽ vnibile cõuenit aie penes suum infimũ. ergo penes illud dña cõpletiua nõ põt accipi. ¶ Itẽ differẽtia cõpletiua ita essentialr adheret q̃ eius oppositum nõ põt inesse. vel si inest actu nõ tñ inest naturalr: ſz aia rõnalis sic est vnibilis q̃ separabilis. ⁊ ꝓterea separabile eẽ cõuenit aie ꝑ naturã ⁊ ꝑ boc differt a vegetabili ⁊ sensibili. ergo esse vnibile corꝑori nullo mõ põt esse specifica differentia per quã differunt angelus ⁊ anima. ¶ Rñ. dicendum q̃ circa boc triplex modus dicendi. Quidã
74 erroneati sunt assignare differentiã specificã angeli ⁊ anime ꝑ cõparationẽ ad deũ. Et ratio que mouit eos hec fuit. qz differentia vltimo cõpletiua penes id quod est in re nobili' bz accipi ⁊ iõ voluerunt dicere q̃ aia ⁊ angelus differũt. qz angelus bz intellectũ deiformẽ. vt vult Diony. vnde bz sibi species innatas ⁊ videt aspectu simplici. sed aia bz intellectũ potentialem siue collatiuũ ⁊ inquisitiuũ ⁊ boc per naturã. quicquid sit de gloria. Sed iste modus assignandi differẽtiam nõ videtur esse oino conueniens. Primo qz differentie rerũ accipiuntur ſm comparationẽ rerum quã habẽt inter se nõ in relatione ad deum. respectu cuius potius cõueniũt. Amplius deiformitas intellectus respicit potẽtiam intellectiuam. nos aũt querim' de differentia essentiaz. non de differentia potẽtiarũ. Postremo. quod obtinetur per gratiã nõ est contra naturam institutam: sed deiformitatẽ acquirit intellectus per gloriam. ergo hec differẽtia intellectui humano nõ est aliena. ergo per banc nõ differt angelus ab aia. Et q̃ plus est aia separata modum intelligẽdi habz quẽ bz angelus. ⁊ anima ade habuit species innatas vt habet angelus. ⁊ boc totũ quid accidentale videt dicere. ergo penes boc essentialis differentia non debet sumi Alij vo fuerũt q̃ conati sunt differentiã inuenire ſm comparationem rerũ adinuicẽ. ⁊ quia non potuerũt inuenire actus differentes formaliter per quos venirent in cognitionẽ diuersarum differentiaz. sed inuenerunt actus differẽtes gradu ⁊ dignitate. ⁊ dixerunt q̃ anima ⁊ angelus differunt specie ꝓpter maiorem excessum in simplicitate ⁊ bonitate nature. ⁊ iste excessus i cẽtialib' variat speciẽ q̃n excessus ille erit limitẽ specici debitũ. sicut calidũ in quarto gradu est alterius spẽi q̃ calidũ in ꝓmo. sic dicũt esse in ꝓposito. Sed hoc valde dubiuz ẽ q̃ angelus tñ excedat aiam q̃ ex ipso excessu dña speciez fiat. cum optima aia. ſ. xp̃i nobilissima sit creatura. nec excedat spẽm humanã. Et ꝓterea esto q̃ esset ibi excessus. penes ipm nõ bz sumi dña specifica. qz potius vꝝ ꝓseqũ dñam specificã q̃ ecõuerso. Potius enim res diuersarũ bonitatũ gradũ habẽt in nobilitate ꝓpter naturas diuersas specierum q̃ sunt nate capere plus ⁊ minus q̃ ecõuerso. Et iterũ hec dña valde generalior trãscẽdẽs esse vꝝ. qz si ita põt accipi hic pari rõne. vbiq;. Et iõ tertiuo est hic modus dicẽdi quẽ ꝓbabiliorez estimo. q̃ sumit ꝑ cõparationẽ aie rõnalis ad corꝑus humanũ. ex qua parte innotescit nobis aia nõ solũ ſm accidẽtia. sed ẽt ſm subam et naturã. ⁊ nõ solũ ſm id qõ indignitatis est. sed ẽt ſm id qõ nobilitatis. Hoc enim qõ est aiam vniri corꝑori humano siue viuificare corꝑus humanũ nõ dicit actũ accidẽtalẽ. nec dicit actũ ignobilẽ. Nõ accidẽtalẽ. qz rõne illius est aia forma substantialis. Nõ ignobilẽ qz ratione illius ẽ anima nobilissima forma oim. ⁊ in aia stat appetitus totius nature. Corꝑus enim humanũ nobilissima cõplexione ⁊ orgãnizatione q̃ sit in natura est orgãnizatũ ⁊ cõplexionatũ. iõ nõ cõplet. nec natũ est compleri. nisi nobilissima forma siue natura. Illud q̃ quo aia est vnibilis corꝑori tali dicit q̃d essentiale respiciẽs qõ ẽ nobilissimũ i aia ⁊ ita penes illud recte sumit specifica dña ſm quã differt aia. a natura angelica. vñ rõnes ad hoc iducte. ꝓcedẽs de sunt. ¶ Ad illa q̃ obijciunt in ꝓriũ ex dictis ꝑz. Rñ. Qõ ꝙ dicit primo q̃ dña bz esse ꝓior. dicẽdũ q̃ verũ est. ſz dña illa q̃ est esse vnibile. nõ dicit purã relationẽ. sed naturalẽ aptitudinẽ q̃ inest aie ſm principia intrinseca. q̃ ꝓioza sunt aia ꝑ naturã. sicut rõnale respectu bois. ¶ Qꝫ obijcit q̃ dña cõpletiua bz esse ꝓpria. dicẽdũ q̃ vniri corꝑori non est ꝓprium anime rationalis. sed tantum vniri corꝑori humano. sicut dicit illud qõ est aie essentiale ⁊ nobile. sic ẽt ímportat q̃ est ꝓprium. ¶ Et ꝑ bẽ ꝑz rñsio ad aliud. nã illud q̃ mediãte aia ꝑficit corꝑus humanũ est illud quo aia est aia rõnalis ⁊ qõ etiã est ꝑncipiũ aliarũ nobilitũ operationũ. sed ꝑficit illud nõ mediante potẽtia. sed ꝑficit seipsa. seipsa enim aia ꝑficit corꝑ' sicut forma seipsa vnit materie. ¶ Qõ obijcit vltimo q̃ dña essentialr adheret. dõm q̃ esse vnibile adheret inseparabilr. qz aptitudo semp inest. q̃uis nõ semp inſit actus. sicut ꝑz in rõnabilitate gressibilitate. ⁊ sicut gressibilis truncat. ⁊ rõnalis aia stulta efficit nõ natura. sed ꝓpter defectũ nature. ita q̃ aia separat boc est in pena pcti. ⁊ iõ esse separabile. nõ sic assignat dña aie. sicut esse vnibile. Amplius. Aia rõnalis coipso q̃ nata est ꝑficere corꝑus sic ꝑfectũ ⁊ ordinatũ ꝑ naturã ad immortalitatẽ est immortalis. ⁊ coipso nata est separari ab boc corꝑe iã mortuo ꝓpter pctm̃: ⁊ ita nunc non dicit aliaz dñam q̃ boc qõ est esse vnibile. sed ꝓsequit illam. qz sicut nõ est separatio. nisi ꝓius vniti. sic non est separabilitas in aliquo. nisi ꝓius vniti. sic non est separabilitas in aliquo. nisi ꝓius fuerit vnibilitas per naturam. ⁊ ideo si aliquid põt esse differẽtia aie. videtur q̃ boc maxime fit. i. illud qõ per boc nomen significat. Intellectus enim noster rarissime peruenit ad cognitionẽ formę substãtialis nisi a posteriori. ⁊ qz sicut cognoscit. sic nominat. ideo differẽtias ꝑ naturã ꝓiores. vt plurimũ noiat a posteriori. ⁊ sic patent quesita.

Distin. ij ¶ Agit in speciali de ꝓditione spũalis creature. ſ. angelice qualis facta sit.

Et angelica itaq; natura ⁊c. Supra egit magister de rerum ꝓductione in gñali. In hac autem parte agit de ꝓductione rerum in spãli. Et quoniã triplex est dña creature. ſ. spũalis ⁊ corꝑoralis. ⁊ cõposita ex vtraq;. iõ hec pars bz tres. In prima agit de ꝓditione spũalis creature. In scda de cõditione corꝑoralis creature. infra distin. xij. hec de ãgelice nature ⁊c. In tertia de conditione nature ex vtrisq; composite. ſ. humane. infra dist. xxj. bis excursis que supra de boie. Prima pars bz duas. In prima determinat quales facti sunt angeli ex prima cõditione. In secunda determinat quales facti sunt ad conuersione. ⁊ conuersione. infra dist. v. post hec consideratio adducit ⁊c. Prima pars habet duas. In prima determinat quãdo ⁊ vbi creati sunt angeli. In secunda vo quales creati sunt. infra distin. ij. Ecce ostensum est vbi angeli ⁊c. ¶ Prima pars bz duas. primo enim determinat qñ angeli creati fuerũ. In secunda

cunda. vbi infra di. eadē. iā oīsum est ꝛc. ¶ Pria ps bz ꝗttuoꝝ particulas. In pria ꝑmittit ꝓemiū in quo apit suā intentionē In scda vero monet ex autoritatib⁹ dubitationē circa durationē. siue initiū vel mēsurā angelice ꝯditiōis. ibi. Quedā autoritates videnē. In tertia determinat veritatē ꝛ ꝓfirmat. ibi. ¶ Sīf itaqꝫ hoc eē tenēdū. Quarto vo ꝛ vltio veritatē ꝑdeterminatā ꝛ ꝓbatā ꝯcludit ꝛ autoritatē in oppositum determinat. ibi. Simul ergo cum tempoꝛe ꝛc.

a ¶ In ꝓncipio domie terrā fundasti. Videē hoc falsum primo ex hoc ꝙ dicit terram esse fundatā. qꝛ nō videtur esse fundata sꝫ potius appēsa fm ꝙ dicīt Esa. xl. q̄ appēdit trib⁹ digitis molē terre. Et puer. viij. Quando appēdebat fundamēta terre. ¶ Item falsum videtur dicere cuz sit in ꝓncipio terraz fundasti. qꝛ terra factafuit tertio die ergo non fuit fundata in ꝓncipio. Iurta bō queritur supa quid terra fūdata fit. vī ꝙ sup aquas ꝓpter illud ps. q̄ fundauit terraz sup aquas. Contrarium aūt videtur per scripturam que dicit qui fundauit terrā sꝑ stabilitatez suam. ꝛ per naturam q̄ dicat aquam esse mīꝰ graꝫuem ꝙ terrā. ꝛ ita fm ordinem nature non terram supa aquam sed econuerso.

¶ Rñ. dōm ꝙ nomine terre in scriptura ītelligīt materia coꝛpoꝛa liū intelligīt etiam elementum terre. ꝛ vtroqꝫ mō accipi pōt ī ꝑdicta autoritate. ꝛ vere. Si enim terra accipiatur ꝓ materia ínformi. sic recte dicitur in ꝓncipio domine terraz fundasti. i. in ꝑncipio fecisti materiam informem quasi fundamētū omnium formarum. Que ideo dicitur esse fundata. quia omnes forme sustentātur a materia. ꝛ ipse non sustentantur ab alio nisi a deo. Ideo autem dicitur fundata in ꝓncipio. quia nihil ante ipsam creatum est. Si autez nomine terre intelligitur elementuz terre. adhuc verus est ꝓdictus sermo. Terra eñ fundata dicitur ꝓpter sui stabilitatem fm illud. Eccēs j. ¶ generatio ꝓterit ꝛ generatio aduenit terra autem ineternum stat. Hoc elemēmentum. s. terre. ꝛ dicitur fundatum. ꝛ dicitur appē sum. Fundatum sup stabilitatē suam. ꝛ fundatum etiam super aquas. Fundamērum dicitur. qꝛ sicut fundamētum est infimū inter oīa coꝛpoꝛa mundi. ꝛ in cētro exīstēs tenet locuz fundamēti. Et cū virtute ꝓpria sibi diuinit⁹ data cētrū appetat vt ī cētro reꝯescat. sua data dī. sup stabilitatē suā. Et hoc dictū esse. itelligēdū est ꝝ veritatē. Scom aūt nostrā imaginationē ꝛ vulgarē opinionē cū aq̄ cooperuerāt inferioꝝ supficiē terre respectu nostri. ꝛ vltra aquā sit aer. ꝛ vltra aerē sit ignis. ōꝝ terra fundata sup aq̄s

Determinatq̄ angeli creati fuerūt. ꝓmittēs ꝓo hemiū. in quo aperit suaz intentionem. a

Et angelica ita qꝫ natura b ꝓmo ꝑsideranda sunt q̄ creata fuerit. ꝛ vbi. ꝛ q̄ lis facta sit dū ꝓmū ꝑderet Deide q̄lis effecta auersiōe quoꝝūdā ꝛ ꝑuersiōe q̄ꝛundā. De excellētia q̄ꝫ ꝛ ordinib⁹ ꝛ donoꝝ dīa ꝛ de officijs ac nominibus alijsqꝫ pluribus aliqua dicenda sunt.

Monet ex autoritatib⁹ dubiū de ītio duratiōe et mēsura angelice creature. b

¶ Quedā autoritates vidētur inuere ꝙ aī oēm creaturā creati sint angeli. ¶ Iñ illō ꝓio: oīm creata est sapia qō intelligīt de angelica natura q̄ in scripturasepe vita. sapia ꝛ luꝛ dī. Mā sapia illa q̄ de⁹ est creata nō est. Filī⁹ eñ sapia ꝓnis est genita. nō facta nec creata et tota trinitas: vna sapia est. q̄ non facta nec creata est nec genita vel ꝓcedens. De angelica g̃ vita illud accipiendū est. de q̄ dicit scriptura qñ facta est. s. ꝓio oīm. Sꝫ rursum alia scriptura dicit. In ꝓncipio creauit a de⁹ celū ꝛ terrā. Et in ꝓphēta tu in ꝓncipio dñe terraz fundasti ꝛ opa manuū tuarū sunt celi. ꝛ videē cōtrarietas q̄dam oīri ex assertionibus istis. Nam si ꝓmo omnium creata est sapientia. oīa post ipsaz facta videnē. ꝛ ita post ipsam facta videntur celuz ꝛ terra. ꝛ ipsa facta ante celū ꝛ terrā: Itē si in ꝓncipio creauit deus celū ꝛ terram. nihil factū est ante celū ꝛ terrā nec ipa sapia facta est añ celuz ꝛ terram. Cū ergo hec oꝛtraria videanē nec in diuia scriptura ꝓphas sit sentire aliq̄d esse contrarietatis. requiramus intelligentiam veritatis.

Determinat veritatez ꝛ confirmat. c

¶ Sīf itaqꝫ hoc esse tenēdū q̄ simul creata ē spūalis creatura. i. angelica ꝛ coꝛpoꝛalis fm ꝙ pōt accipi illud. Salomonis. Qui viuit ieternuz creauit oīa simul. i. spūalez ꝛ coꝛpalē naturā. ꝛ ita nō ꝓi⁹ tpe creati sunt angeli q̄ illa coꝛpalis materia q̄ttuoꝝ elementoꝝ. ꝛ tū ꝓio oīm creata est sapia. qꝛ ꝛ si nō tpe ꝑcedit tū dignitate. Nō aūt simul creata fuerit coꝛpalis spūalisqꝫ creatura Aug. sup Gene. apte oīdit dicēs. Per celū ꝛ terrā spūalē coꝛpalemqꝫ naturā ītelligi. ꝛ hec creata sunt in ꝑncipio. s. tpis vel in ꝑncipio. qꝛ ꝓmo facta sunt

¶ Antea eñ nihil factū est nec etiam tempus factum est añ spūalē. s. angelicā naturā. ꝛ ante coꝛpalē. s. materiā illā q̄ttuoꝝ elemētoꝝ ꝯfusaz. Illa eñ cuz tpe creata sunt nec ex tempoꝛe. nec in tempoꝛe. Sicut nec tps in tpe creatū est. quia non fuit tps anteq̄ esset celum ꝛ terra. ¶ Iñ aug. in lib. de trī. dicit ꝙ deꝰ fuit dñs anteq̄ tps esset ꝛ non in tpe cepit esse deꝰ. qꝛ fuit dñs btpis q̄ñ cepit esse tps nec vtiq̄ tempus cepit esse in tpe. qꝛ non erat tempus anteq̄ iciperet tempus.

Superius ꝓbatā veritatez concludit. ꝙ simul cū tpe ꝛ cuz mundo cepit coꝛporalis ꝛ spīritualis creatura. ꝛ autoritatem in oppositum determinat. d

¶ Simul ergo cū tēpoꝛe facta est coꝛpoꝛalis ꝛ spīritualis creatura ꝛ simul cū mūdo nec fuit añ angelica creatura q̄ mūdꝰ. qꝛ vt ait aug. Mulꝛaphas fit sentire aliq̄d esse contrarietatis. requiramus intelligentiam veritatis.

Determinat veritatez ꝛ confirmat. c

¶ Sīf itaqꝫ hoc esse tenēdū q̄ simul creata ē spūalis creatura. i. angelica ꝛ coꝛpoꝛalis fm ꝙ pōt accipi illud. Salomonis. Qui viuit ieternuz creauit oīa simul. i. spūalez ꝛ coꝛpalē naturā. ꝛ ita nō ꝓi⁹ tpe creati sunt angeli q̄ illa coꝛpalis materia q̄ttuoꝝ elementoꝝ. ꝛ tū ꝓio oīm creata est sapia. qꝛ ꝛ si nō tpe ꝑcedit tū dignitate. Nō aūt simul creata fuerit coꝛpalis spūalisqꝫ creatura Aug. sup Gene. apte oīdit dicēs. Per celū ꝛ terrā spūalē coꝛpalemqꝫ naturā ītelligi. ꝛ hec creata sunt in ꝑncipio. s. tpis vel in ꝑncipio. qꝛ ꝓmo facta sunt

¶ Antea eñ nihil factū est nec etiam tempus factum est añ spūalē. s. angelicā naturā. ꝛ ante coꝛpalē. s. materiā illā q̄ttuoꝝ elemētoꝝ ꝯfusaz. Illa eñ cuz tpe creata sunt nec ex tempoꝛe. nec in tempoꝛe. Sicut nec tps in tpe creatū est. quia non fuit tps anteq̄ esset celum ꝛ terra. ¶ Iñ aug. in lib. de trī. dicit ꝙ deꝰ fuit dñs anteq̄ tps esset ꝛ non in tpe cepit esse deꝰ. qꝛ fuit dñs btpis q̄ñ cepit esse tps nec vtiq̄ tempus cepit esse in tpe. qꝛ non erat tempus anteq̄ iciperet tempus.

Superius ꝓbatā veritatez concludit. ꝙ simul cū tpe ꝛ cuz mundo cepit coꝛporalis ꝛ spīritualis creatura. ꝛ autoritatem in oppositum determinat. d

¶ Simul ergo cū tēpoꝛe facta est coꝛpoꝛalis ꝛ spīritualis creatura ꝛ simul cū mūdo nec fuit añ angelica creatura q̄ mūdꝰ. qꝛ vt ait aug. Multis rei create. deus nō potuit incipe dñs esse ex tpe nec ī tpe ꝓpie accipiēdo habitudinē eiꝰ qō est ex ꝛ in. nos aūt in cōi sermone large accipim⁹. Qō aūt queritꝝ vtrum deꝰ inceperit esse ꝫ dñs. dicendū ꝙ dñs vno mō importat potestatē coercēdi subNos eñ estimamus terrā esse super aquam dum consideramus aquam sub pedibus nostris. Dicīt etiaz esse tribus digitis appensa ꝓ eo ꝙ tribus elementis intermedijs distat a celi circunferentia ꝛ mediātibus illis videtur esse q̄li appensa. Et per hoc patet ꝛesponsio ad omnia obiecta. Nota tamē ꝙ aliter accipitur ꝓncipiū fm ꝙ nomine terre intelligitur materia. Aliter fm ꝙ intelligitur elementum terre. Secundum enim ꝙ nomie terre intelligīt materia. tunc dicitur fundata in ꝓncipio. idest in ꝓmordio ꝓductionis reruz. sed ꝙ terra dī elemētum tunc dicīt esse fundata in ꝓncipio. idest in ꝓmis operib⁹ sex dierum. Eccl. xviij.

Qō simul creata fuit coꝛpalis ꝛ spūalis creatura.

b ¶ Nec vtiq̄ tempus cepit esse in tempoꝛe. Cōtra Omne enim qō cepit esse, aut cepit esse in tēpoꝛe. aut in eternitate. Si igitur tempus cepit esse. ꝛ non cepit esse in eternitate. ergo cepit esse in tpe. Item dicit ꝙ deus nō cepit esse dominus ex tpe. Et videtur esse falsum. quia non fuit dñs anteq̄ haberet seruum. sꝫ non habuit seruū nisi ex tē poꝛe. ergo cepit esse dñs ex tpe. Iurta hoc q̄ritur vtꝝ cepit esse dñs. Et ꝙ nō videtur. quia dominium est potestas coercendi subditos. ꝛ hoc fuit semp in deo contrarium autez videtur qꝛ relatiua simul sunt natura. ꝛ seruus nō fuit ab eterno. ergo nec dominus.

Qō nihil fctm est añ celū ꝛ terram nec etiā tps cuz tpe ei facta sunt sed non ex tpe.

¶ Respon. dicēdum ꝙ differt dicere fm Aug. aliq̄d fieri ex tempoꝛe. ꝛ in tempoꝛe. ꝛ cum tempoꝛe ex eñ importat oꝛdinem. In importat continentiam cum ī portat simultatem. ꝛ ideo nihil est factum in tempoꝛe. nec ex tempoꝛe. nisi qō exceditur a tpe. Quia igitur tps ꝛ ea que in ꝓmoꝛdio tpis creata sunt. a tempoꝛe nō excedunt. ideo dicit ea esse creata cum tpe. nō in tpe. nec ex tpe. Et iō cū deꝰ dicat dñs respectu c

dictos. ⁊ sic dicit p̄sidētiam fm habitū. ⁊ cōuenit deo ab eterno. Alio modo importat p̄sidētiam actualem respectu seruti. ⁊ sic incepit esse dns non ratione mutationis facte in ipso. sed ratione mutationis facte in suo correlatiuo.

Determinat qđ Hiero. dicē vr̄ q̄ angelifuerūt añ tps.

AD intelligētiā but' ptis in q̄ q̄rit' de mēsura cōditiōis angelice naturereduo pncipal'r q̄runt. P̄mo de mēsura ei' in se. Scōo p cōparationē ad mēsurā effec corpalis nature. Circa p̄mum tria q̄runt. P̄mo vtrū spūalia habeāt mēsurā p̄priam Scōo vtrū habeāt mensurā vnicam. Tertio vtrū habeant mēsuram simplicem aut compositam. siue stantem vel successiuam.

A Questio. j.

QD habeāt p̄priā mēsurā primo vr̄ p phz in libro de causis in penultima ꝓpositione. Inter rē cuius ſba ⁊ opatio est in eternitate. et rē cui' ſba ⁊ opatio est i tē pore. ē res media cui' ſba est in eternitate. ⁊ actio in tpe. ſz hoc nō pōt intelligi de eternitate ſcreata. g̃ de creata. ⁊ hanc distinguit̄ tpe ⁊ ponit mēsurā ſbaruz spūaliū ⁊ incorruptibiliū g̃ vr̄ ⁊c. ¶ Itē Ecci. j. oīs sapīa a dño deo ē. vsq̄ ibi añ cuū. g̃ cuū dicit q̄d creatū. nō ſbam. ergo mēsuraz nō rerū materialiū ſz spūaliuz. ⁊ hec differt a tpe. vñ Boetius de consolatione Qui tps ab euo ire iubes. g̃ ⁊c. ¶ Oē enim qđ exit ab alio differt ab eo. Itē dyo. de di. no. in capō de euo. P̄proprietas cui est inueteratū ⁊ antiquū fm totū ē mēsuras tpis vero i alteratōe al'r ⁊ al'r se bñs. g̃ si idē nō se bz sic. ⁊ al'r simul ⁊ semel nō est eadē mēsura tps ⁊ cuū ſz cuū ē mēsura durātiū ppetuo ⁊ talis est natura angelica. g̃ ⁊c. ¶ Itē sicut se bz vnitas ad distinctionē. ita nūc ad durationē. sed in spūalib' nō solū ē repire distinctionē fm ſbam. verūtiā ei' mēsurā. g̃ pari rōne ⁊ esse angeli mēsurā durationis bz. ſz nō tpis. cū nō variet nec mutet. g̃ alia mēsurā p̄priā. ¶ Itē oē qđ bz esse limitatū actu. bz mēsurā p quā pōt cognosci ei' limitatio. ſz tale est esse oīs creati. g̃ ⁊c. arguat vt pr̄'. ¶ Itē mēsura durationis respicit modum durādi. ſz spūalia hñt modū sue durationis differentē a corpalibus. maxīe a mutabilib' cū durēt ppetual'r ⁊ imutabiliter. g̃ p ista mēsurā hñt mēsurari. Contra. Aug. ad Orosiū. de' mouet spūalē naturā p tpa. corpozalē vero p loca ⁊ tēpora. g̃ spūalis nature mēsura est tps. ¶ Itē Beda. Quattuor fuerūt primo creata. angelica natura materia p̄ria. celū empyreū. ⁊ tps. si g̃ tps stat p mēsura. g̃ aut spūalia in p̄ncipio nō habuerūt mēsurā. aut nō habuerūt aliā a corpalib'. Aut Beda fuit insufficēs in ista numeratiōe. ¶ Itē rōne vr̄. vnus est loc' q̄ est p̄tinētia visibiliū ⁊ inuisibiliū vt empyreū. g̃ si mēsura q̄ est tps non est maioris appropriatōis q̄ loc'. vr̄ q̄ vnū sit tps i quo sint spūalia. ⁊ corpalia. nō ergo hñt mēsurā p̄priā. ¶ Itē sicut idē est numer' quo mēsurant. ⁊ numerant. p. canes ⁊. x. boues. sic idē est nūer' quo nūerant. x. angeli. ⁊. x. boues. si g̃ spūalia nō hñt aliā mēsurā distinctiōis q̄ corpalia. g̃ nec aliā mensurā durationis. ¶ Item bō btūs ⁊ angel' mensurant eadem mensura. q. oēs bti. ſz bō btūs bz idē esse cū se nō bto. g̃ ⁊ eādē mensurā ergo eadē mēsura mensurant bō viator ⁊ angel'. g̃ ⁊ q̄libet natura corpalis, nō ergo bz mensurā p̄priā. ¶ Itez p ipossibile

la creatura creata est añ secula ſz a seculis cū q̄bus cepit. Hiero. tū sup epl'az. Ad Titum aliud videtur sentire dicens. Sex milia necdum nostri tpis implentur annoz̄ ⁊ quantas p̄ius eternitates. quanta tpa. quantas seculorum origines fuisse arbitrāduz est. in quib' angeli. throni dominatiōes ceteriscz ordines seruierūt deo absq̄ tē porum vicibus atq̄ mēsuris ⁊ deo iubente substiterunt. His verbis quidā adherentes dixerunt cū mundo cepisse tps seculare. sed ante mundum extitisse tps eternum sine mutabilitate. ⁊ in eo immutabiliter ⁊ itemporaliter astruunt angelos deo iubēte substitisse eiq̄ seruisse. Nos añt qđ p̄ius dictū est p captu intelligētie nostre magis approbamus. salua tū reuerentia secretoz̄ in quibus nihil temere asserenduz est. ⁊ illud Hieronymum dixisse nō ita sentiendo sed aliozuz opinionē referēdo arbitramur.

Bi bz mēsurā. aut est ſba. aut est accīs. Nō ſba. g̃ accīs. Bi accidens in quo gñe. nō nisi in gñe q̄ntitatis. nō discrete. g̃ ptinue sed nō est linea. neq̄ superficies. nec corp' nec loc'. g̃ vl'cūt tps vl' nihil. ergo aut angelica natura nullā bz mēsurā. aut si bz nō bz ppriā. ¶ Rñ. dōm q̄ cū q̄rit' vtrū angelica natura habeat mensurā ppriā diuersaz a tpe. distinguendū ē. q. aut loq̄mur de mensura spūaliū fm esse qđ nō mutat'. aut fm affectōes. si g̃ de mēsura loq̄mur q̄ respicit ee. ⁊ q̄ dr̄ euū. hoc mō p̄sucut ab antiqs doctorib' rñderi. Aut loq̄tis de diuersitate i gñe mēsure. aut i gñe entis. Si in gñe mēsure. sic opz ponere dr̄iam. sicut oñdūt auctoritates ⁊ rōnes iducte si vero loquaris de diuersitate i gñe entis. sic triplex fuit opinio. Nā q̄dā dixerūt q̄ sicut locus ⁊ supficies idē sunt p essentiā. differētia fm cōparationē. sic idē est nūc cui ⁊ tpis. sola ꝓpatiōe differens. Nūc cui respicit ſbam rei. ſba aūt primi mobilis q̄tū ad esse oīno est imobilis ꝓpata aūt ad situ. est mobilis. ⁊ p̄cio mō mēsurat nūc cui scōo mo nūc tpis. ita q̄ idem est nūc diuersimode ꝓpatū sicut idem vltimū ꝓpatū ad corp' ambiens est supficies. ꝓpatū ad corp' ambitū est locus. Bz illud nō pōt stare. q. circa vltimū corporis ille due cōpationes nō sunt incōpossibiles. ſz nūc tpis ⁊ cui dñt ppietates incō possibiles circa idez. Nā sicut dicit Aug. i li. lxxxiij. q. hoc. ſ. nūc cui est stabile. illud. ſ. nūc tpis est fluxibile. ſz impossibile est q̄ vnū ⁊ idē ⁊ fm idē simul moueat' ⁊ stet. ¶ Et ideo est scōa positio q̄ tpm nunc sequit' essentiā materie p̄time sicut igit' materia in oībus est eadē p essentiā differēs p esse. sic nūc tpis ⁊ eui idē est p essentiā. nō sicut idiuiduū. ſz ad modū materie. idē p essentiā. differens aūt solū q̄tū ad esse ⁊ dixerūt q̄ oīs rei q̄dditas mensura cadez p essentiā mensurat'. Bz nec illud multū est intelligibile. cū em̄ cuuz esse stabile ⁊ q̄ctū respiciat. qđ q̄dez bz materia a forma pfecta ⁊ hec mensura nō respiciat nisi ee actuale ⁊ modū essendi ꝓpletū. vr̄ q̄ euū nō possit sic accipi ex pte materie q̄q̄d sit de tpe. Cū g̃ mod' durādi essentialiter ⁊ formal'r differat vincinde. pz ctiā q̄ mensura ppria. ¶ Et ideo est tertia positio q̄ spūalia dñt mensurā diuersam a tpe. nō solū in genere mensure verumetiā in gñe entis. ⁊ hoc non solū cōparatione. ſz ctiā fm substātiā ⁊ formā. Quicquid autez sit de diuersitate i genere entis. diuersitatem tū fm modū mensurādi nemo est q̄ negare possit. ⁊ hoc sufficit qōni p̄nti qua q̄rit' vtrū spūalia habeāt mensurā diuersam a tpe. dōm cū q̄ tic. Qđ si queras q̄ sit illa. respondendū fm scōos ⁊ pbos q̄ dr̄ eternitas creata. aut euū. sed q̄m eternitas ppie accipit' p increato. ⁊ euū frequenter accipit p tpe. ideo ppio noie pōt cuiternitas appellari. Sic rñdendū est si querat' de mensura q̄ respicit ipz esse spūalis creature. esse inquā imutabile ⁊ ppetuum. Si aūt queratur de mensura angelicarum affectionum vtrū illa sit a tpe diuersa. ⁊ hoc habebit q̄stionem infra. nunc aūt planuz est q̄ illa mensura q̄ dicit' euiternitas variationē affectiōis nō mēsurat. vt dicit Aug. ad Orosiū Euū em̄ soli' esse incōmutabilis est mensura. Cōcedendum igit fm q̄ oñdunt rōnes q̄ aliquo mō spūalia hñt mensurā p̄priam respectu tpis ⁊ tpaliū. Qđ ergo obī q̄ spūalis natura monetur per tpa iam patet. Rñ. hoc em̄ dicit q̄tum ad affectiones non q̄tum ad esse. Qđ autem obiicitur de quattuor primo creatis. dicendum q̄ nomen tpis extendit' ibi ad oīs durationis mensurā cui' est ponere p̄ncipiū. vñ valde large accipit'. ⁊ ꝓbēdit euuz vt melī' ifra patebit. ¶ Qđ obī ō loco nō vz q. loc' corpalis nō est mensura spūalium. q̄uis cōtineat. euum autē mensurat ⁊ cō formatur. ideo nō valet. est vnus locus mensurans. ergo vnum tps mensurās. Si queras a me vñ hoc dōz q̄ angel' vere bz durationem. sed nō bz extensionem. ⁊ ideo bz mensuram durationis non extensionis. ¶ Qđ obiicit' de numero dōz q̄ nō est filc. q. idē est modus distinctionis in spūalib' ⁊ corpozalibus. ſz nō est idez mod' durationis. iō eadez est fm spēm mensura distinctōis nō sic eadez mensura durationis. ¶ Qđ obī de boīe btō ⁊ angelo dōm q̄ mensura cōsili mensurant. ſ. euo. q. cōsil'em hñt modū durandi. sed, bō viator nō mensurat ꝓsili mensura. q. q̄uis habeat idem esse. bz tñ modus essendi ⁊ durandi aliuz ⁊ mensura nō tñ esse sed etiā modum durādi respicit. ¶ Qđ q̄rit' in quo genere sit mensura angelice durationis. Dicunt aliq̄ q̄ nō est q̄ātitas nisi q̄ātitas virtutis. ⁊ ideo nō est in genere q̄ātitatis ppie. Sed si vere mensura est. quō nō est q̄ātitas vera. Ideo dicunt aliq̄ q̄ est in gñe q̄ātitatis sicut p̄ncipiuz. Si iō q̄rat' cuius sit p̄ncipium. cum dicat mensurā diuersam a tpe. vt ostēsum ē difficile erit assignare. Et iō sanī' dici pōt q̄ sicut tps ponit' substantiā

stātijs spūalib' q̄tū ad affectōes. ſz aug. ſz ꝓsideratio pbi ad il lud non cōscēderit. sic ⁊ mensura ponit, differēs spē ab alijs q̄ litatib'. ſz de illa nō loq̄t pbs. q: mēsuras rez, iferioz determinare intēdebat, nec ponit ex b̄ in ipo insufficiētia, ⁊ si ēt pōeret nō esset ꝓpter boc a veritate tramitis aliquaten' discedendū

Questio. ij +tiā ⁊ b̄ est q̄rere vtz vnū sit cuū euiternoz. Et q nō vr̄ Dyo. de di. no. Ꝫpe ē cuū euoz' g̃ pl'a sunt eua nō p iterruptio nē. ita q vnū post aliud. g̃ p diuersitatē simul exīstiū. ¶ Itē vnitas accīdētalis venit ab vnitate subiecti. ſz nō est ponere vnū, subiectū oim euiternoz. cū q̄dā spūalia nō bñt aliq̄ cōe ad, cui' aspectū mēsurenf. g̃ nō ē ponere euuz cē vnū Qđ aūt nullus bēant tale subiectuz q̄ sit ꝓtētiuū spūaliū b̄ apparet. q: illud bret excellētiā ⁊ ifluentiā. ⁊ ꝓtinentiā respectu euiternoz. sicut ꝑmus mobile respectu tpaliuz. ſz tale respectu ſbaz spūaliū iueniri nō p̄t vt pz discurrēti p singl'a. g̃ ⁊c. ¶ Itē olb' alijs corruptis. possibile ē vnicū angelū remāere cū nō de pēdeat ab alijs angel'. ⁊ si remāet i esse ꝓpleto. bz mēsurā ꝓtē illud esse ⁊ b̄ est euuz. g̃ remāet euuz q̄libet angelo remanente ⁊ totū remāet ⁊ pfectū. g̃ quot sunt angeli tot sunt eua. ¶ Itē euuz est mēsura rei pfecte ⁊ multū bñtis de spē siue de forma. si g̃ euuz magie ꝓsequat esse ꝓpletū. cū illud nō sit vnuz nūero ſz itā spē. vr̄ q euuz sit vnū tm̄ ꝑm spēz. ¶ Cōtra b̄ arguit' a sili Sicut se bz tps ad tpalia. ita euuz ad euiterna. ſz tps est vnuz q̄ mēsurat oīa tpalia. sicut dicit ansel. ⁊ pbs. g̃ ⁊ sil' vnum est euuz q̄ mēsurat oīa euiterna. ¶ Itē b̄ vr̄ a miori. Maioz ē varietas ⁊ diffōmitas i reb' mutabilib' q̄ i reb' imutabilib'. g̃ si mutabilia oīa pñt vnica mensura p essentiā mēsurari. g̃ multoforz' euiterna. ¶ Item b̄ vr̄ a cā. positio ēt multoz ē cā q̄re tps vnum pōt esse. q: q̄uis sit accīs. tm̄ est mensura extrinseca sicut loc'. ⁊ q: nō est accidēs situale. ſz b̄ totuz inuenit i euo. g̃ ⁊c. ¶ Itez si pl'a sunt eua. aut g̃ simul. aut ꝓsiter. Nō ꝓsiter. cū q̄libet sit ifinitum a pte post. Nō simul. q: q̄ sunt simul. sunt in eodē instāti g̃ si euiterna sunt simul sunt i eodem nunc eui. g̃ si
11 oim euiternoz est vnū nunc. g̃ vnum euuz p essentā. ¶ Rñ. ad but' q̄nis itelligentiā ꝑncipal'r ꝑnotādum est q̄liter itelligat vnitas i tpe. Sciēdum aūt q tripl'r tentauerunt aliq̄ vnitatez tpis accipe ꝑm q accīs bz tripl'r ꝓpari ad subiectū. bz esse ibi cām. exīstentiā ⁊ apparentiā. Direrunt g̃ aliq̄ q tps est vnū rō ne subiecti in quo p̄rio est. ⁊ p se. quo remoto remouet ⁊ tps. vñ direrunt q tps est vnum. q: est in p̄rio mobili. cui' motu cessante cessat ⁊ tps. Sed illud nō sufficit dicē. Q: sicut dicit Aug. si cessaret mot' ꝑmi mobilis. adhuc posset moueri rota figuli. ⁊ ꝓstat q mensurarez ille mot' g̃ nō tm̄ est ibi. imo ⁊ in alijs reb' mobilib'. ¶ Item tps est i affectiōib' ⁊ cogitatiōib' li. ar. q̄ nō subest motui celesti sicut vult Aug. Et ideo direrūt alij q tps est vnum rōne subiecti i quo p̄rio appet. Cū ei tps sit numer' si ue mensura motuum. ⁊ numer' iste ꝑm essentiā ⁊ habitū sit i re mobili vel mota in q̄ est p̄r' ⁊ posteri'. ꝑm actualem ꝙ numerationem sit a pte aie. sicut vult pbs ⁊ Aug. cum aīa oēs mot' ⁊ mutatōes numeret aspiciendo ad mensurā mot' primi mobilis. s. p diē. annum ⁊ bona voluerunt dicē q vnum est tps rōne subiecti i quo p̄rio appet. q: ⁊ si oīa habeāt ꝑpias ꝓpodos. tñ oīa numerant ⁊ mensurant p mensurā mot' regl'aris ⁊ certi ⁊ nobis notissimi. s. mot' mobilis primi. Sz illud nō sufficit. q: dicit pbs de ce. ⁊ mundo. q si essent duo mobilia prima adhuc vnum esset tps. ⁊ tūc nō posset dici vnuz rōne subiecti i quo primo esset. nec in quo p̄rio appet. cum vtrumq̄ esset eq̄ primuz ⁊ cuidēs. nec rōe aie. q: tps nō est numer' numerās. ſz numerat' vt pbs vult. ⁊ tps est dispō rei extra nō fictio aie. Et ideo dixerunt tertij pfundi' q vnitas ꝓpis sumit' ab vnitate subiecti a q̄ causat. subiectum aūt a q̄ causat' ē materia vt mutabilis. ⁊ ita vt ens i potentia. nā materia vt est in acq̄sitiōe forme mutat'. ⁊ sic est ens i potentia. ⁊ iō tps marie inter oīa accītia se tenet pl' cum materia sicut igit' materia vna est p essentiā differens p esse. vna nō vnitate vniuersalitatis nec sing'laritatis. sed medio mō. sic ⁊ tps in olb' tpalib'. ¶ Et si q̄ras vñ est b̄ q tps est vnum. cum tū mot' sint varij dōm q mot' diffinit. p id ad q̄ē vñ mot' respicit motorē. ⁊ mobile ⁊ terminuz. tps aūt respicit ipaz durationem varīā ⁊ successiuā q̄ venit ex potentia rei mobilis ⁊ q: tps nature durātis ꝑfectio est. ⁊ natura illa supra quā fundat' est vna numero. iō tps nō tm̄ est vnum spē in olb' tpalib'. imo etiā q̄tum ad essentia vnum numero differēs p esse. si

cut posuerunt oēs sapientes q̄ circa hanc materiā locuti sunt; ¶ Si aūt q̄ras q̄re nō sic est i alijs quātitatib' cum oēs respiciāt materiā dōm q alie oēs ⁊ si esse icōpletū habeāt i materia nā sunt i materia dimēsiōes ifinite. tū esse ꝓpletum ipazest a materia exīte sub forma tps aūt bz esse ex b̄ q materia tēdit ad formā. ꝑpter b̄ q causat a motu. q̄ est endelicbia entis i potentia. ⁊ iō tenet se maxie ex pte materie. ⁊ iō minime distictū Nec dico q tps fit i ipa materia oī forma circunscripta. q: b̄ esset ꝺ Aug. rñ. ꝓfec'. q: nō est viciſſitudo aliq̄ i materia. nisi cuz in ea est aliq̄ forma. ſz q̄uis sit i materia q̄ est sub forma ⁊ ab ipsa causat. magis tm̄ causat a materia vt tendit ad formā. ⁊ b̄ est in materia rōne sue potētie. Bcōm hunc triplicez modum nisi sunt aliq̄ vnitatem i quo ponere. p̄rio rōne subiecti i quo p̄rio ē Posuerunt em̄ ordines in itelligentijs ꝑm ꝓtinentiā virtualez sicut i visibilib' est repire ꝓtinentiā localem. Et sicut tps in p̄mo mobili fundat'. sic euum in p̄ria itelligentia virtual'r alīs cōtinet. ⁊ si alias ifluit. Bz ista positio nō pōt stare. Primo. q: oēs intelligentie i icorruptōe bñt cōlitatē. sic i seq̄nti di. ðr. Bcōo q: ꝓseruatio itelligentiaz imediate pendet ex deo. Tertio q: si illa itelligentia destrueret. tunc fundamentuz cui p̄iret ⁊ possibile fuit illā peccasse. imo forte peccauit. cum credat diabol' fuisse excellētissim' angeloz. Et iō alij conati sūt assignare vnitatē rōne subiecti in quo p̄rio appet. q̄ q̄dē est celuz empyreuz in quo nō cadit variatio imo oīmode q̄tū est. Bz nec illud sufficit. q̄m̄ imortalitas ⁊ imutabilitas p p̄r' est i bñs spūalib' q̄ corpalib' cum sint digniores. ⁊ dignī' nō bz mensurari p aspectum ad min' dignum. ¶ Et iō tētauerunt alij accipe vnitatē ex pte cause q̄ direrunt q duratio itelligentiaz ꝓtinuat ⁊ ꝓseruat p diuinā ifluētiā. q̄ q̄m̄ vna ē vnū ē cuū. mēsurās ipaz. Bz nec illud pōt stare. q̄m̄ ifluentia illa aut actiue aut passiue itelligit. Si de actiua. nō est aliud q̄ de'. ⁊ ita nō bz cuū mēsuras Si de passiua tot sūt q̄t sūt susciptētes. Et iō nō restat ali' modus' nisi p vnitatē materie. sic p̄r' dictū ē de tpe. Bz m'ri negāt intelligētias bre materiā. ſz q̄d fit de b̄. Tñ cuū respicit esse actuale. ⁊ esse stabile. ſz rps materiā vt i potētia. ⁊ iō sicut vnitas tpis ꝓformat materie. sic vnitas cui ꝓformat formе nō in quā forme iquātū b̄ vr̄'illa. ſz iq̄tū imutabilis. vñ sicut linea i corpib' q̄tumcūq; diuersis ponit' eadē spē. sic cuū bz vnitatē vr̄is. nō vnitatē quā bz tps. Et sic ꝓcedēde sunt rōnes ꝑbātes 12
nō ēē vnū cuū euiternoz. ſz multa. sicut sunt ples forme. Qđ g̃ obr̄ sicut se bz tps ad tpalia. dōm q nō est fil'e. q: cum tps q̄tū est de se respiciat variationē ⁊ motuz. ꝓsequit' ipa quoz ē mēsura rōne illi' ꝑn cipij q sunt entia i potētia. ⁊ q: illud vnicum dr̄ esse p essentiā. iō ⁊ tps. cuū aūt de sui rōne ppria respicit eē ꝓpletum ⁊ stabile. ⁊ iō magis respicit formā ⁊ iō nō bz nisi vnitatē vr̄itatis siue ꝓformitatis sicut ⁊ alia accīa. ¶ Qđ arguit 13
a miori q̄ tpalia bñt vnā mēsurā. iā pz q nō est loc' a miori. q: illa variatio rōne q̄ dr̄ esse i potētia. respicit ipm materiale ꝑn 14
cipiū. ⁊ iō facit recedē a distinctōe. nō est sic i euo. ¶ Qđ obr̄ q tps est vnum. q: est accūs extrinsecum nō situatū vel situale dōm q falsum est. ista em̄ non est cā. ſz magis illa q̄ ꝓdicta est. 15
¶ Qđ obr̄ si sunt pl'a eua. aut simul. aut nō simul. dōm q simul Qđ g̃ obr̄. g̃ in eodē nunc dōm q esse simul in duratōe est duplr'. aut p mensure ꝓcomitātiā. aut p mensure vnitatē ⁊ indifferentiā. Cum aūt dr̄ de' bō ⁊ angel' esse simul. dōm q boc dr̄ p mensure ꝓcomitantiam. cum aūt dr̄ petr' ⁊ paul' simul sunt vl' currunt. boc pōt dici p mensure vnitatē ⁊ indifferētiaz. ⁊ ideo non sequitur q si eua euiternorum sunt simul. q sint vnum.

Questio. iij Utrum spūalia bēant mēsuram ꝓmanentē aut successiuam. Et q ꝓmanē- E
tem carentē p̄riori ⁊ posteriori vr̄ p̄rio autoritate deinde rōne. Et autoritate sic Aug. rij. de ciui. dei imortalitas angeloz nō transit i tpe. nec est ꝓterita. q̄si iam nō sit. nec futura. q̄si nōduz sit g̃ tota est pñs. g̃ ꝑmanēs nō succedēs. ¶ Itē Aug. rj. ꝓfec'. Si pñs tps staret ⁊ non transiret i ꝓteritum. esset eternitas. ſz non ppter b̄ eēt eternitas icreata. g̃ esset eternitas creata. ⁊ b̄ est euum. g̃ euum bz nunc non transiēs. g̃ ⁊c. ¶ Itē pbs. In p̄petuis non differt esse ⁊ posse. g̃ potētia est in toto suo actu. ergo nihil expectat. g̃ totum simul. ergo nulla est ibi successio vl' p̄rioritas ⁊ posterioritas. ¶ Itē rōne. Proprietas bz rīdē sbe ergo sbe simplicis mensura bz esse simplex sed sba spūalis est simplex. ergo ⁊ ei' mēsura. sed ei' mensura est euum. g̃ simplex est. g̃ nō bz p̄rius ⁊ posteri'. ¶ Itē oē successiuū reducit' ad ꝑ

manens. ergo prius ⁊ posteri⁹ successiuū ad pri⁹ ⁊ posteri⁹ per manēs. sed pri⁹ ⁊ posteri⁹ pmanens est in sola magnitudine. g̃ qō caret priori ⁊ posteriori pmanēte. caret ⁊ successiuo. ſz talis est angel⁹. g̃ ⁊c. ¶ Jtē vbi est pri⁹ ⁊ posterius ibi necessario cadit aliq̃d nouum qō de posteriori fit pri⁹. ⁊ ꝓpter hoc lapsus i ꝓteritū. ⁊ aliq̃d in ver⁹. ſz in ꝓpetuis non est alicuj mutatio. nec i nouatio. g̃ nec successio. ¶ Jtē vbi est pri⁹ ibi est aliq̃ expectatio respectu ei⁹ qō posteri⁹ est ⁊ nōdum habitū est. ſz in bris pfecte nulla cadit expectatio. quia cuacuaf oīno fides ⁊ spes. ⁊ bñt oē qō habituri sunt. g̃ nullo mō ē ibi pri⁹ ⁊ posteri⁹. ¶ Cōtra. Hier. ad marcellā. tm de⁹ est q̃ nō nouit fuisse vel futuz eē oīs g̃ creatura in sui esse bz ꝓteritione siue fuisse ⁊ fore. g̃ bz in sui duratiōe successionē. ¶ Jtē Ansel. i psol. tractās illud ver bū dñs regnabit ineternū ⁊ vltra dicit q̃ b̃ dictū ē. nō q⁹ post eternitatē sit aliq̃d. ſz q⁹ dei eternitas q̃ tota simul est excedit eternitatē creature. q̃ nō oīno est tota simul. ista est sna. g̃ idē q̃ pri⁹. ¶ Jtē rōne vr̃. vnitas angelica deficit ab vnitate diuina. g̃ simplicitas eternitatis create a simplicitate eternitatis i create. si g̃ boc verū est bz g̃ ꝓpositionē aliquo mō. ſz ꝓpositio in duratione ponit pri⁹ ⁊ posteri⁹. g̃ ⁊c. ¶ Jtē bocp̃m vr̃. Qō mēsura duratōis angelice nō est ipe angel⁹. imo differt ab angelo. sicut mēsura a mēsurato. ſz mēsura ſm veritatē est in gñe quātitatis. ⁊ talis est diuisibilis. g̃ bñs ptes. ergo ⁊c. Si tu dicas q̃ est q̃titatis p̃ncipiū sicut punct⁹. ¶ Cōtra punct⁹ nō bz ꝓplete rōnē mēsure ſz est p̃ncipiū mēsure cuū aūt vere ⁊ ꝓprie est mēsura. g̃ nō pōt esse sicut p̃ncipiū. ¶ Jtē angeli duratio ē infinita. ſi g̃ est tota simul ⁊ i actu. g̃ aliq̃d creatū est infinitū actu. ſz b̃ ē ipossibile. g̃ ⁊c. ¶ Jtē in eo qō bz totuz esse simul. idē est fuisse. ⁊ esse ⁊ futuz esse. ſz qō fuit ipossibile est cogitari nō fuisse. ſi itelligaf fuisse. ergo ſi euiterno idē est fuisse ⁊ fore. ergo ipossibile est cogitari nō fore. b̃ aūt falsuz est. q⁹ b̃ est ꝓpriū soli⁹ dei. g̃ ⁊c. ¶ Jtē ſi totū esse est pñs. g̃ nō differt esse ⁊ fuisse ergo qō nūc nō est nū q̃ fuit. ⁊ ſi fuit est. ſz de⁹ nō pōt facere qō fuit nō fuisse. g̃ nō pōt facē euiternū nō esse. ſz b̃ manifeste falsum. g̃ ⁊c. ¶ Jtē ſi totū esse euiterni simul est. ⁊ tota duratio sine priori ⁊ posteriori. ego nō est ibi magis longū ⁊ min⁹ longū ergo aīa petri. nec pri⁹ nec diuti⁹ fuit in gl'ia q̃ aīa bti frāciſci sed boc manifeste falsum est. ergo ⁊c. ¶ Rñ. dōm q̃ circa b̃ du
16 plex fuit opinio. Quidā em̃ dixerūt q̃ cuū ē totū simplex. sicut ⁊ illud qō ⁊ mēsurat esse sbe euiterne ⁊ ei⁹ duratio ē tota simul nō bñs successionē prioris ⁊ posteriorꝭ. vñ dixerūt cuū nō eē ꝓprie quātitatē. ſz in gñe quātitatis solū esse p reductionē. vñ simplex est extēsiōe. ſz tñ est q̃tū ỹtute ⁊ adeo q̃tū q̃ sua ỹtute excedāt oē esse tpale ad ſilitudinē eternitatis create. Nā sicut aīa simplex ē q̃tū ad q̃titatē molis. tñ ꝓpter suā virtutē ⁊ simplicitatē est in q̃libet pte sui corpis. sic in ꝓposito itelligēdū ē Bz sicut i opponēdo tactū est. ſi qs ponat cuū oīno simplex ponet ex b̃ nō esse verā mēsurā. ponet etiā durationē creatā actu infinitā. ponet etiā durationē creatā a deo entē. q̃ nec de⁹ destruere. nec itellect⁹ possit cogitare nō esse. q̃ oīa cū nō sint itelligibilia. faciunt p̃dictā positionē nec esse rōnabilē nec itelligibilē. Et iō cū sctōz autoritates illud videank sonare. est alioz positio ꝓbabiliorꝭ ⁊ itelligibiliorꝭ q̃ i cuo ē ponere pri⁹ ⁊ posteri⁹ ⁊ est ponere aliquā successionē aliā tñ successionē q̃ in tpe. In tpe em̃ est successio cū variatōe. ⁊ pri⁹ ⁊ posteri⁹ cū inueteratiōe ⁊ renouatiōe. In cuo vero est pri⁹ ⁊ posteri⁹ q̃ dicit duratiōis extēsionē. q̃ tñ nullā dicit varietatē nec inouationē. Et p bāc distinctionē ad oīa obiecta i contrariū facile est soluere
17 ſi ēs cā itelligat. ¶ Qō ſi forte q̃raf quō posset esse pri⁹ ⁊ posteri⁹ sine nouitate circa eē. dōm q̃ sicut videm⁹ q̃ aliter egredif fluui⁹ a fonte. aliter radi⁹ a sole. sic i ꝓposito videm⁹. Nā riuul⁹ egredif a fonte q̃ noua aqua semp exit non cadē. radius a sole continue egredif. non q⁹ semp nouum aliq̃d emittaf. sed q⁹ q̃ emissum est ꝓtinuaf. vñ solis influctia non est aliud q̃ ꝓtinuatio dati. Sic⁹ in motu. ⁊ in esse rei mobilis aliq̃ ꝓprietas habita amittif. vel non habita acquirif. sed in esse rei euiterne. q̃ ꝓio datum est p ꝓtinuā dei influentiā continuaf. Nulla enim creatura est oīno act⁹ nec aliq̃ ei⁹ virtus. vñ continue idiget diuina virtute cooperāte. Jdeo ⁊ ſi esse totū habeat. tñ ꝓtinuationē esse non bz totā simul. ⁊ iō est ibi successio sine aliq̃ innouatione circa esse vel ꝓprietatē absolutā. tñ ibi est vera ꝓtinuatio respectu cui⁹ creatura bz esse quodā mō in potentia ac p b̃ bz successionē de⁹ igif sol⁹. q̃ est act⁹ pur⁹ est actu infinit⁹. ⁊ totū esse. ⁊ posse sui esse simul bz. His visis satis defacili soluunf obiecta. ¶ Qō em̃ obf de ꝓterito ⁊ futuro. ⁊ de trāsitu. dōm breviter q̃ itelligif de istis vt dicunt varietatē. ¶ Qō obf q̃ non differt esse ⁊ posse. dōm q̃ verū est de posse ad esse qō non differt. i. q̃ non distat. mot⁹ em̃ ⁊ tps facit distare. i solo aūt eterno vez est q̃ potētia oīno sit act⁹ non i aliq̃ creatura. ¶ Obf q̃ sbe simplicis ꝓprietas non pōt esse ꝓposita dōm q̃ vez est si illa ꝓprietas bēat ꝓpositionē partium vel entiū. nūc nō est sic imode euo nunq̃ est nisi nunc sicut ⁊ de tpe obf. ⁊ ita bñ pōt eē i simplici vt in ꝓposito. vñ tm extēsionē bz duratio vni⁹ grauis milij. sicut ⁊ vni⁹ montis. ¶ Qō obf q̃ pri⁹ ⁊ posteri⁹ reducif ad pmanēs. dōm q̃ verum est q̃ ad pmanēs reducif ſz nō opz q̃ ad prius ⁊ posteri⁹ pmanens empyreum em̃ durationem bz euiternā ⁊ eque simplex est. sicut ratio angeli. ergo prius ⁊ posterius in partib⁹ pmanentibus non facit aliq̃d ad boc. ¶ Qō obf de nouo ⁊ veteri. iā pz. q⁹ nihil est ibi alteratiōis. est tñ ibi crementū durationis absq̃ oi alteratione absolute ꝓprietatis verum em̃ est dicere q̃ diuti⁹ fuit aīa petri. q̃ qñ in gloriā itroiuit. sed tñ non ita est circa deum. non em̃ diuti⁹ durauit hodie q̃ aūheri. ¶ Qō obf de expectatione. dōm q̃ sicut ē successio non p noui acquisitionē. sed per prius dati continuationeꝭ. ita etiā est expectatio non noui habendi. sed continuationis pri⁹ habiti. q̃ q⁹ iam habent ⁊ certi sunt se habituros. ideo potius dicitur tensio ⁊ cōprehensio q̃ expectatio. ⁊ sic pz illud.

Consequēter q̃rif de mēsura sbe spūalis in cōparatione ad mēsurā rei corpalis. De q̃ tria q̃runt. primū est. vtruz euū p̃cedat tps aliquo in prioritatis gñe. Scōm vtrū inter euū ⁊ tps cadat mēsura medie nature. Tertio vtrū res corporales ⁊ spūales, siue euiterne ⁊ tpales fuerint simul producte.

Questio. j. Qō euum sit prius tpe ostēditur p illud Boetij de consolatione loquētis adde
D Qui tempus ab euo ire iubes. sed tempus ire ab euo nō potest intelligi. nisi vel ratione causalitatis vel durationis. vel crecl lentie. q⁹ deficit ab euo. ergo videf omni modo intelligendum q̃ euū sit tpe prius. ¶ Jtem omnis motus ⁊ mutatio ad immobile reducif tanq̃ ad prius ergo ⁊ mensura rei mobilis ad mēsuram rei immobilis. ergo ⁊ tps ad euum tanq̃ ad prius. ꝓria consequētia manifeste est vera. q⁹ omne fluxibile ad stans tanq̃ ad prius reducitur. Scōa consequentia tenet scōm rationē proportionis. q⁹ sicut se babet mensuratum ad mensuratuz. sic mensura ad mensuram. ergo ⁊c. ¶ Jteꝭ a priori ⁊ posteriori in magnitudine causatur prius ⁊ posterius i motu. ⁊ a priori ⁊ posteriori in motu causatur prius ⁊ posterius in tempore. ergo p naturam est prior magnitudo ⁊ magnitudinis esse. q̃ sit esse tē poris. sed esse substantiale primi corporis mensuratur euo motus vero tempore. ergo euum prius est tempore. ¶ Jtem cuuz fuit a principio creature. sicut ⁊ angeli. sed tps cepit cum motu primi mobilis. qui incepit vt dicitur die quarto. vel saltem ante scōm diem non incepit. ergo euum duratione precedit tēpus. ¶ Contra. Beda dicit q̃ quattuor fuerunt primo creata ⁊ inter illa enumerat tps. euum autem nō numeratur inter primo creata. ⁊ fuit creatum. ergo posterius. ¶ Jtem Richard⁹ de sancto victo. dicit ⁊ accepit ab Augustino. q̃ oē quod cepit cepit ex tpe. sed euum cepit. ergo cepit ex tempore. sed q̃ incipit ex tempore non antecedit tempus. sed potius cōsequif vt co ncomitatur. ergo euum non potest esse ante tempus. ¶ Jtē tempus est mensura mutationis. sed euum est mensura esse stabilis ⁊ fixi. ergo cum ante esse creatum precedat ipa creatio. q̃ est mutatio. ergo tps est ante euum. ¶ Jtem prius est quod is perfectum est. deinde q̃ perfectum. sed tempus est mēsura ſm esse imperfectum. q̃ est esse in potētia cuuz vero ſm esse actuale ⁊ complexum. ergo tempus per naturam est ante euū. Queritur igitur de ordine temporis ad euum ⁊ econuerso. ¶ Rñ. dicendum q̃ tps accipi consueuit quadruplicit̃ in scripturis sanctoruz. ſ. communissime. cōiter ꝓprie. ⁊ magis ꝓprie. Communissime tps dicit mensuram cuiuslibet durationis create p quē modum accipitur a Beda cum dicit. q̃ quattuor fuerūt p mo creata. inter q̃ enumerat tps. Communiter. sic dicit mēsuram mutationis cuiusc unq̃. siue illius que est de non esse i esse siue alterius que est de vno esse in aliud esse. ⁊ sic accipit illud quod dicit Richardus q̃ omne quod cepit ex tempore cepit. ⁊ habef in glosa in ꝓncipio Ben. In principio creauit de⁹ celuz ⁊ terram

ꝛ terrā. ſ. tp̄s. Tertio mō accipiť ꝓprie. ꝛ ſic dicit menſurā variationis ſucceſſiue, ſiue ſit ſucceſſiua ſucceſſiōe regulari ꝛ ꝑtinua ſiue nō. ꝛ ſic dicit Aug. ad oroſiū. Affectiones varie angelorū mēſurant tp̄e. ꝛ ois variatio rei. Quarto mō accipiť magis ꝓprie. ꝛ ſic dr̄ mēſura mot' ſiue variatiōis ſucceſſiue. ꝛ ꝑtinne. ꝛ regl'are ꝑz regulā mot' octaue ſp̄here. ꝛ ſic ꝓſueuit accipi a pho ſz iſta eſt coartata tp̄is acceptio. ¶ Cū ergo q̄rit de ordie dōz ꝙ ſi tp̄s accipiať primo mō. ſic includit cuū. ꝛ ſic tp̄is ad cuuz nullus eſt ordo. Si aūt ſcōo mō. ſic tp̄s p̄cedit cuū ſm rationē intelligēdi. ſicut creatio eſſe creatū. Si aūt tertio mō cuū ꝛ tēpus ſimul ſunt durationē. ſed cuū p̄ius eſt dignitate. Si autē quarto mō. ſic cuum p̄cedit tp̄s ꝛ durationē ꝛ dignitate. Ex
bis ꝑz queſtio principalis. ꝛ obiectiōes adducte ꝓ magna ꝑte
¶ Quod eñ obr̄ ꝙ cuum p̄cedit tp̄s intelligitur vel tertio mō
14 ꝛ ita p̄cedit dignitate. vel q̄rto mō. ꝛ ita durationē. ¶ Qō tñ obr̄gitur ꝙ p̄cedat cauſalitatē dōm ꝙ illud non oportet ꝛ. neutra eñ barum mēſuraz eſt ab alia. ſed a deo ꝓducēte vtrumq; indiuiſibile. ſcz nūc eui. ꝛ nunc tp̄is. vnde qō dicitur ꝙ temp' exit ab euo. boc dicitur q; deficit ab illo. ꝛ deſinit continua deperditione. ſed in euo eſt fixio ſine deperditione ꝛ noui acqui-
25 ſitione. ¶ Qō obr̄ de reductione ad immobile. dōm ꝙ verum eſt a parte mot oris. ꝛ illud non oportet eſſe creatū. ꝛ ſimiliter mēſuram non opz eſſe creatam. ꝛ ideo non oportet tp̄s reduci ad euū ſicut ad ꝓius. ¶ Ad illud qō obr̄gitur de ꝓiori ꝛ poſte-
26 riori magnitudinis. ꝛ motus ꝛ tp̄is. dōm ꝙ non cauſak a ꝓiori ꝛ poſteriori in magnitudine. ꝓius ꝛ poſterius i motu vl' tpe niſi ſm ꝙ magnitudo illa eſt mobilis. ꝛ ſic bz mēſurari ꝙ nunc tp̄is nō cui. nā ſicut tp̄s mēſurat motuz. ſic nunc tp̄is mēſurat ipm mobile inquantū mobile. ¶ Q; vltimo obr̄ p; ꝙ p̄cedit
27 in quarta acceptione tp̄is. Rationes vero ad oppoſitū p̄cedunt de tpe ſm primam acceptionē vel ſcōam. ſicut ptz aſpicienti. excepta vltima que accipitur in comparatiōe imperfecti ad perfectum. Ad quam reſpondendum ꝙ imperfectum p̄ecedit perfectum. verum eſt vbi ſunt circa idem. ſed circa diuerſa eſt econuerſo. Et ideo potius poteſt argui ad oppoſitum q̄ ad ꝓpoſitum per illud medium.

£ **Queſtio. ij** Utrum inter tp̄s ꝛ euum ſit aliqua mēſura media. Et ꝙ non vr̄ primo ꝓ plm̄ q̄ diuidit ſubſtātias mēſuratas in li. de cauſis ſic. ꝙ iter ſbam cuius ſbe ꝛ actio eſt in momēto eternitatis. ꝛ ſbam cuius ſba ꝛ actio eſt in momēto tp̄is eſt ſba media. cui' ſba eſt in momēto eternitatis. ꝛ actio in momēto tp̄is. Si ergo ois ſba creata ad aliquā iſtaz bz reduci. ꝛ ad bas mēſurādas ſufficiūt tp̄s ꝛ euū. ergo ꝛc. ¶ Itē docip̄m vr̄ ꝓ Dyo. de di. no. cui ꝓprietas eſt eſſe ſine alteratiōe ꝛ ſm totū mētiri tp̄is vero ꝙ ſ alteratiōe eſt alr̄ ꝛ alr̄ ſe bñs. media vero entiū q̄ illinc q̄dē euo. illinc tpe participāt. ergo oia q̄ ſunt. vel totalr̄ euo. vel totalr̄ tpe. vel ꝑtim euo. ꝛ ptim tpe mēſuranť. ergo nō eſt tertia mēſura alia ab bis. ¶ Itē oē creatū. aut eſt ſtabile ꝛ incorruptibile. aut variabile. ꝛ corruptibile. ſz primū mēſurať euo. ꝛ ſcōm tpe. ḡ nibil ē mediū inter euū ꝛ tp̄s. ¶ Itē eſſe oīs creati aut eſt termiabile aut interminabile. Si eſt termiabile. ſic mēſurať tpe qō eſt p̄n ciplū corruptōis. q; facit diſtare qō eſt. Si vero interminabile. ſic euo. ḡ nō vr̄ ꝙ ſit aliqō tertiū mēſurās ꝑter bec duo. ¶ Cōtra ante quartā diē nō erat tp̄s. q; dicit in factione luminariū erunt in ſigna ꝛ tempora. ꝛ dies ꝛ annos. ꝛ conſtat ꝙ non ſolū erat euum cum eſſent aliqua corporalia. vt berbe ꝛ arbuſta. ergo erat alia mēſura. ergo ꝛc. ¶ Itez poſt diem iudicij non erit tp̄s ꝑz qō iurauit angelus in Apoca. ꝛ erit ſucceſſio ꝛ variatio in tormētis que non poterit euo menſurari. ergo neceſſe eſt mēſuram tertiam ab bis ponere. ¶ Item in affectionibus angelorum eſt intenſio ꝛ variatio. ꝛ ipſi ſunt ſupra tempus. ſicut dicitur in li. de cauſis. ergo mēſura illa affectionuz eſt ſupra tp̄s ſed non pōt eſſe euum. cuz in euo non cadat variatio. ergo opz ꝙ ſit in alia mēſura. ¶ Itē angelus cum cōuertiť ad deuz eligatur ſupra tp̄s. ergo ꝛ illa conuerſio. ꝛ illud qō in illa conuerſione accipitur ſupra tp̄s eſt. ꝛ mēſura ſupra tp̄s debet menſurari. ſed angelus ibi aliquid cognoſcit qō pōt deſinere cogita-
28 re ſaltem. ergo illud non pōt mēſurari euo. qō eſt mēſura rei ꝛ termiabilis. nec tpe. ergo ꝛc. ¶ Rñ. dōm ꝙ ſm ꝙ tp̄s diuidiť contra euū in duabus. ſ. acceptiōib' vltimis ꝓius poſitis dupliciter poteſt accipi. aut ſcilz ꝓout dicit mēſuram cuiuſlibet durationis varie ſiue variationis ſucceſſiue. ꝛ ſic inter euum ꝛ tp̄s nō eſt mediū re ſed ſolū rōne. nō inquā eſt mediū differens ab vtroq; in gñe mēſure. ſed mediū in gñe mēſuratoz ptici pans vtrūq;. vt eſt illa ſba q̄ eſt in cōfinio eternitatis. ꝛ tp̄is. ꝛ ſic ꝓcedūt oēs rōnes ad primā partē vt ꝑz aſpicienti defacili. Aliter vero accipiť tp̄s ꝓout eſt mēſura variatiōis in qua eſt ſucceſſio bñs cōtinuationē ꝛ regulationē a motu ozdis primi ꝛ bz mēſura babet finem ꝛ definet eſſe. ꝛ inter banc ꝛ euuz eſt ponere mediam mēſuram in qua eſt variatio. nec oportet ꝙ ſit deſitio vel primi motus regularis. cuiuſmodi fuit in triduo cōditionis rerū. ꝛ qualis erit in inferno poſt diē extremuz. ꝛ bec ab antiquis doctoribus appellata eſt ſeculū. ꝛ boc concludūt rationes ad oppoſitum. ꝛ ſic patet totum.

Queſtio. iij Utrū ſp̄uales ibe a corporales ſint ſi- 5
mul create. Et vr̄ ꝙ ſic. i Beñ. In pn
cipio creauit de' ꝛc. glo. i. corpalē ꝛ ſp̄ualē naturā. ¶ Itez. rij ꝓfeſſio. duo iuenio q̄ feciſti carētia tp ib'. vnū qō tua imutabi litate ꝑfruiť. alterū qō ita iformē erat. vt ex forma i quā formā mutaref nō bret. ¶ Itē rōe vr̄. Cōſtat ꝙ angeli nō ſunt creati ſine loco. q; tūc vn' nō bret ordinem ad aliā ſm exiſtiā. oportuit ḡ ꝙ fieret empyreū. ꝛ iterū illi' ꝓcauitas nō potuerat eē vacua. ḡ ꝛc. ¶ Itē diſtinctio diez attēdiť ſm diſtinctionē rerū corpaliū. ḡ ꝓductio ex nibilo p̄cedit oēs diē. ḡ cū materia rez corpaliū ſit ex nibilo ꝓducta. ſicut ꝛ natura angelica. quēadmodū natura angelica eſt añ tp̄s ſic' vr̄ ꝙ materia. ꝛ ſi bz ergo i ꝓncipio duratōis. ḡ ſimul. ¶ Cōtra. Eccl. j. prior olm creata ē ſapia ꝓſtat ꝙ loquiť de ſapia nō diuia ſz q̄ eſt creata. bec aūt ē angel' vt dicit glo. Si tu dicas ꝙ pri' ē dignitate. obr̄ de Hyla. rñ. de tri. Quid magnū vt añ oēm creaturā de' dñs noſter ū Jeſum tp̄m genuerit cū ꝛ angelorū origo. clemēti creatiōe reperiať antiq̄or. ¶ Itē b' vr̄ rōne quā facit Jſido. In rez conditiōe primaria ꝓdit' eſt loc' penaz. ſz de' nō ꝓparauit penam innocēti. ḡ diabol' peccauit añ ꝓductionē rerū. ¶ Itē videť ꝙ non ſimul potuerūt. q; nulla virtus maior eſt infinita. ſz ad ꝓductionē vnius creature neceſſe eſt virtutē infinitā exponi ergo ſi ad būc effectum requiritur virtus infinita. ꝛ infinito nibil plus poteſt. ergo virtus illa non poteſt ꝓ tpe illo alterus effectum producere. ¶ Item ſimplex ad qō ſe conuertit totaliter ſe conuertit. ergo ſi diuina virtus eſt ſimpliciſſima. cuz ſe conuertit ad aliquē effectum producendum. impoſſibile eſt ꝙ ad aliud ſe ꝙuertat. ꝛ ita ꝙ alia producat ergo impoſſibile eſt ꝙ ſimul plura producat. ¶ Item querit quare tñ iſta quattuor dicunť primo eſſe creata. Ad p̄dictorum intelligētiam notandum ꝙ ſicut extrabiť a glo. quattuor fuerunt primo creata ſcz celum empyreum. angelica natura materia prima ꝛ tēpus. Huius autē ratio dupler poteſt aſſignari. vna q; in principio debuerunt prima in omni genere creari. ſcz in rebus ꝛ menſuris. ꝛ in rebus corpalibus ꝛ ſp̄ualib'. ꝛ in corporalib' actiuis ꝛ paſſiuis. Quoniā igitur prima inter ſubſtantias ſp̄uales eſt angelus. prima inter ſubſtātias corpales actiuas eſt empyreū ꝛ prima inter paſſiuas eſt materia elementorū ꝛ prima iter mēſuras eſt tp̄s. q; uon tñ dicit menſuram durationis ſed etiam egreſſionis. ꝛ ideo bec quattuor dicunť primo creata. Alia rō pōt reddi. ꝙ ſubſtātia ſp̄ualis angelica primū debuit fieri tā ꝙ caput ꝛ min' dependēs. ꝛ cū facta fuit. ſimul habuit diſtinctionē ꝛ ordinē. ſed ordinē exiſtētie nō babuit niſi in aliquo cōtinente. ergo ſimul factum eſt celum empyreum ſupremum corpus ꝛ ideo capaciſſimum. Rurſus cū non poſſet eſſe vacuū. neceſſe fuit fieri materia in corporalē ſiue molem. ꝛ q; ois productio eſt in aliqua mēſura. bec tria de neceſſitate conſequiť tp̄s Concedendū igiť ꝙ quattuor ſunt primo creata. ꝛ ꝙ angelica natura ꝛ corpea ſimul ſunt create ꝙtū ad mēſuraz ꝛcomitantiā q; ſimul cepit duratio materie ꝛ intelligētie ſicut ꝓbatū eſt
¶ Qō obr̄gitur ꝙ prior olm ꝛc. dōm ꝙ ſicut dicit Auguſti. in ſi- 30
ne. rij. confeſſio. pri' dicit quattuor modis. ſcilz eternitate tpe electione origine. Eternitate de' p̄cedit oia. tpe floꝛ fructum electione fructus florem. origine ſonus cantum. Prioritate. ḡ durationis nec corporalis natura naturam angelicā. nec econuerſo. prioritate aūt electionis ſiue dignitatis prior olm creata eſt ſapientia. ¶ Ad auctoritates Hyla. ꝛ Jſido. dōm ꝙ ipſi loquunť ſm illā poſitionem que poſuit creationē tpe precedere diſtinctionē. Tñ in principio tp̄is angel' ꝛ materia ſunt creata. ſed res non fuerunt diſtincte vſq; ad tertiū diē. Vel pōt dici ꝙ Hyla. loquiť ſm opinionē. ꝛ Jſid. de prioritate ſm ꝓpriū. ē.

¶ Qđ obr̄ q̄ deus totā potentiā exponit ad pductionē vniuſ
31 rci. dōm q̄ q̄uis totā exponat, nō tñ totalr̄ exponit. Virt⁹ enīz
diuina nō tm̄ dr̄ infinita. qz poſſit de nō ente facē ens. ſz etiā qz
nō pōt tot. q̄n poſſit plura. vñ nūq̄ tot ſimul pducit q̄n adhuc
poſſit plura. vñ pōt q̄tū eſt de ſe infinitū intēſione ⁊ extēſione
⁊ ideo nō valet illud.

¶ Qđ obijcit̄ de ſimplici illud bz locuz cum illo ſim
plici i quo ſimul eſt ſimpli
citas ⁊ finitas. ſed de illo
qđ ſimplex eſt ⁊ infinitū ſi
mul ⁊ ſemel veritatē nō bz
illud em̄ ⁊ ſi rōe ſimplicita
tis totū ſe cōuertat ad id
ad qđ ſe conuertit. tñ rōe im
mēſitatis nūq̄ ſe totalr̄ ad
effectū pducēdū conuertit.

Lucē, x ¶ Ubi angeli fuerūt creati. Ja eſt oñſuz ⁊c. Supra
oñdit magr̄ q̄n angeli fue
runt creati, in hac pte oſtē
dit vbi fuerūt creati. qz. ſ.
in celo empyreo. Et diuidi
tur pars iſta in tres ptes
In prima determinat vbi
creati fuerūt. In ſcda vo
repetit q̄n creati fuerunt
ibi. Simul g̃ viſibiliuz ⁊c.
In tertia vo remouet du
bitationē. ibi hic q̄ri ſolet
Beñ. j. ſi i celo empyreo ⁊c. Et ſic
circa duo verſat intētio p
tis pñtis. ſ. circa loci ange
lici q̄ditatē. ⁊ quātuz ad
actū locādi ſiue officiū qđ
dr̄ habere celum empyreū
reſpectu angelorum.

32 a ¶ Cū me laudarēt aſtra
matutina. Dicit hoc de an
Strab⁹ gelis intelligi. Bz cōtra b̄
eſt qđ dicit Dam̄. Tradūt
ſibi pſalta ſermone ſine vo
ce plato. ſi ergo angeli nō
loquunt. g̃ nō laudāt. Jtē
angeli ſunt ſbe ſpūales. g̃
non bñt organa corporalia
Job. xxxviij. g̃ nec vocem pñt formare.
Beda. Jtē vox format̄ ex pcuſſio
ne ⁊ fractōe aeris. ſi g̃ i em
pyreo nō eſt aer. b̄ non vr̄
q̄ poſſit ibi eſſe vox. nec ſo
nus. g̃ nec laus. non ſolum
ab angelis. verumetiā nec
ab hoīb⁹ btis. Si dicas q̄
intelligit̄ de laude mētali
non vocali. In ctrariū ſūt
reuelatiōes ſctōz q̄ audie
runt multas alas. maxime
exēpluz eſt in btō martino
quē audiuit q̄dā vir ſctūs
cum laudib⁹ ferri in celuz
In ctrarium eſt etiā auto
ritas Eſaie. vj. clamāt al
ter ad alterū ⁊c. Et in Apo
cal. üij. Requiē non habe
bāt. Jtē rō vr̄ illud pſua
dere q̄ ibi erunt organa vocum. qz in hoc maxima eſt iocundi
tas. ⁊ in hoc manifeſtatur diuina gloria. ergo vr̄ q̄ laus voca
lis erit in patria. Rñ. dōz q̄ ſup hoc nō habetur certitudo nec
p auctoritates. nec p cogētes rōnes. Luz em̄ vtraq̄ pars ſit p
babilis. vtraq̄ tenēt a diuerſis. Quidā nāq̄ dicunt q̄ in celo
empyreo non erit niſi laus mētalis tā ab angelis q̄ ab hoīb⁹
btis. Tum qz non ꝓpetit loco, tum qz nō ꝓpetit locatis, maxie

Determinat vbi angeli
mox creati fuerūt i empyreo
ſcz qō ſtatim factum repletū
eſt angelis. e

¶ Jam eſt oſtenſum q̄n crea
ta fuerit āgelica natura. nūc
aūt attendendū eſt vbi facta
fuerit. Teſtimonijs quarun
dam auctoritatū euidēter mō
ſtratur angelos ante ca ſum
fuiſſe in celo. ⁊ inde coruiſſe
quoſdā ꝓpter ſuperbiam.
alios vero q̄ non peccauerūt
illic pſtitiſſe. Ujñ dñs in euā
gelio ait. Videbā ſathanam
tanq̄ fulgur de celo cadentē
nec appellat̄ hoc celū firma
mentū qō ſcda die factum eſt
ſed celū ſplēdidū qō dicitur
empyreū. i. igneū a ſplendo
re nō a caloze qō ſtatiz factū
angelis eſt repletū qō eſt ſu
pra firmamētū. ⁊ illud empy
reum quidā expoſitoz ſacre
ſcripture noīe celi itelligi vo
lunt vbi ſcriptura dicit. In
principio creauit dr̄ celuz ⁊
terrā. Cum inquit celū. inqt
Strabus non viſibile firma
mentū hoc appellat. ſed em
pyreū. i. igneū vl̄ intellectua
le qō nō ab ardoze ſed a ſplē
doze dicit̄. qō ſtatim factū re
pletuz eſt angelis vnde Job
a vbi eras cum me laudabāt
aſtra matutina ⁊c. De hoc q̄
Beda ita ait. Hoc ſuperius
celū qō a volubilitate mūdi
ſecretū eſt mox vt creatuz eſt
ſctis angelis ímpletum eſt.
quos in principio cuz celo ⁊
terra conditos teſtat̄ dñs di
cēs. vbi eras cum me lauda
bant aſtra matutina. ⁊ iubila
rēt oēs filij dei. Aſtra matu
tina ⁊ filios dei eoſdē ange
los vocat. Celum em̄ in quo
poſita ſunt luminaria non in
principio: ſed in ſcda die eſt.

Ex his liquet q̄ in empyreo
angeli fuerūt añ quoz̄undaz
rui nā ſimulq̄ creati ſunt an
geli cū celo empyreo ⁊ cū in
formi materia oim corpaliuz

Repetit quādo ange
li creati fuerunt. f

¶ Simul ergo viſibiliuz re
rum materia ⁊ inuiſibiliū na
tura cōdita eſt ⁊ vtraq̄ iſor
mis fuit ſm aliq̄d ⁊ formata
ſm aliq̄d. Sicut em̄ corpora
lium materia cōfuſa ⁊ pmix
ta q̄ ſz grecos dicta ē chaos
in illo exordio cōditiōis pri
marie. ⁊ formā cōfuſionis ha
buit ⁊ nō habuit formā diſti
ctionis ⁊ diſcretionis donec
poſt eā formarer̄. atq̄ diſtin
ctas recipet ſpēs. ita ſpūalis
⁊ angelica natura in ſua con
ditione ſm nature habitum
formata fuit. ⁊ tñ illam quaz
poſtea p amorē ⁊ cōuerſionē
a creatore ſuo acceptura erat
formam non habuit ſed erat
iſormis ſine illa. Ujñ Augu.
multipliciter exponēs p
miſſa verba geñ. per celuz di
cit intelligi iſormē naturam
vite ſpūalis ſicut in ſe poteſt
exiſtere non cōuerſa ad crea
torem in quo formar̄. per ter
ram corporalez materiā ſine
omni qualitate que apparet
in materia formata.

Remouet dubitatōez
quō dicat lucifer ſm Eſaiaz
Aſcendā in celū ⁊ ero ſilis al
tiſſimo. cū eſſet in celo. g

¶ Hic q̄ri ſolet. ſi i celo em
pyreo fuerūt angeli q̄ ſtatiz
facti ſūt. quō vt legit̄ i eſaia.
a dicit lucifer. Aſcēdā i celū ⁊
exaltabo ſolioū meū ⁊ ero ſilis
altiſſimo. Sed ibi celum vo
cat dei celſitudinē. cui pariſi
cari volebat ⁊ eſt tale. aſcēdā
in celū. i. ad equalitatem dei.

nomē impoſitū corpi ſm ſuā ipoſitionē. ⁊ corpus. qō eſt ſurſuz
dr̄ celum qz ē prētiuum. ſecretū ⁊ q̄ctum. ⁊ qz hec triplex ꝓpri
tas reperit̄ in celſitudie diuinitatis. ideo dr̄ celuz. Eſt em̄ am
pla imenſitate virtutis. ſecreta profunditate cognitiōis. q̄eta
tranq̄llitate delectatiōis. Hoc ei celū eſt ad qō lucifer aſcēdē
voluit qz ad hanc celſitudinē. Hoc eſt ſuperi⁹ oi celo. non ſitu
ſed dignitate, ⁊ maius eſt oi celo nō extēſione ſed ex ſua imē
ſitate

situate. p quã est extra oĩa nõ exclusus sicut dictũ est in .j. li. In
boc aũt celo sunt solũ tres psone. s. pater. ꝛ fi. ꝛ. ss. q̃ soli sunt oĩ
no ꝛ pfecte cẽles. oĩa aũt creata siue corpalia siue spũalia ĩtra
34 empyreũ sunt. ¶ Qõd obꝰ de xpo q̃ sedet a dextris. dõm q̃ b̃
si dicaꝫ fm diuinã naturã dr̃ p oĩmodã equalitatẽ. Si aũt fm
humanã. sic dr̃ sedere a dextris. q: in potẽtioribꝫ bonis patris
vñ in empyreo ceteros excellit tã angelos q̃ homines. ꝛ loco ꝛ di
gnitate. Post ipm credimꝰ beatã virginẽ sup oẽs alios deinde
35 ceteri ordinanꝫ fm dignitatẽ ipsoꝝ. Huius aũt imaginatio fa
cilitet põt dr̃ si q̃s imagineꝫ aues in aere. ꝛ pisces in aqua. sic
in empyreo intelligẽda sunt collocari corpora. q: corpus illud
multũ bz de altitudine sicut ꝛ alĩ celi. vñ nõ bz q̃s imaginari
q̃ ibi sint bti sicut in solario. nec tñ intelligẽdũ est q̃ vn' sit di
recte sup caput alteri'. sed sicut si esset mons rotũdus. ꝛ aliq̃s
esset in culmine ꝛ aliq̃ circunciꝛca. sic põt aliq̃s imaginari q̃ me
lius nescit dispositionẽ btoꝝ in celo empyreo ꝛ xp̃i vir tñ põt
aliq̃s imaginari q̃ pueniat ad cogitandũ dispositionẽ p eum
36 modũ p quẽ est. ꝛ ideo magis est desiderãda q̃ in imagine de
scribẽda. Nota tñ q̃ in dispositione celoꝝ siue numero videnꝫ
cõtradicẽ doctores sacre scripture pbis. Nã pbi spheras octo
esse dicunt. doctores aliq̃. ix. ponũt aliq̃ octo. aliq̃. vij. celos. ꝛ
ideo sibĩpsis videnꝫ cõtrariari. Rõ aũt butꝰ contrarietatis b̃
est. q: pbi nihil de empyreo sunt locuti. nihil etiã de igne ꝛ ae
re qñ loquunꝫ de celis. scriptura sacra aerẽ etiã celũ appellat
ꝛ aquas supra celũ. ꝛ ipm empyreũ. ꝛ ipm deũ. Rõ aũt diuer
sitatis inter doc. ex hoc euenit. q̃ quidã numerãt celuz spũale
cum corpalibꝰ. vt Beda. Quidã vero omittũt vltimũ. Quidã
diuidunt firmamẽtum in duos. s. in celũ syd creũ. ꝛ planetaꝝ.
quidã ꝓiungunt simul. Silr quidã diuidunt aeriũ in duos. q̃
dam ꝓiungunt. Silr de igneo. tñ fm maiorẽ cõputationẽ no
uem ponunꝫ celi largissime accipiẽdo. s. aeriũ. etbereũ. igneũ
olympiũ. celũ planetarum. firmamentum. aquecum empyreũ ꝛ
celum trinitatis. Horum aũt sufficientia patebit infra.

ED intelligentiã huius partis q̃ est de loco creatio
nis angeloꝝ cuiusmodi est empyreũ celũ circa duo
incidit dubitatio. Prima circa naturã empyrei in
se. Scõa inq̃tum bz locare spũs sublimes. Circa
primũ querunꝫ duo. Primuz est q̃tum ad quiddi
tatem nature. Scõm q̃tum ad virtutem influentie.

B **Questio. j.** De celo empyreo q̃tũ ad q̃ddtatẽ nature
+qrit̃. vtrum celum empyreũ sit ꝛ si sit.
cuiusmodi nature sit. Et q̃ sit videtur. In quolibet genere mo
bile psupponit immobile. q: omne fluxibile ad fixum termi
naꝫ. sed corpꝰ celi syderei est mobile. ergo supra illud de neces
sitate est ponere vlteriꝰ corpꝰ q̃ sit ĩmobile. hoc aũt dico em
pyreũ. Si tu dicas q̃ nõ requirit̃. q: motꝰ circularis est circa
locũ. ꝛ nõ requirit ĩmobilitatẽ nisi a parte medij. Lõtra totũ
celum mouet̃. tunc q̃ro de vltima superficie celi vtruz mouea
ꝓstat q̃ sic sed oẽ mobile est in loco. q: non quereret̃ motus ni
si esset locus. ergo ꝛc. ¶ Item in quolibet genere multiforme
p̃supponit vniforme. sicut multa p̃supponunt vnum. sed celum
sydereũ est multiforme. ergo vltra illud ꝛ supra est corpus vni
forme. hoc autẽ dicimꝰ empyreum. ergo ꝛc. ¶ Itẽ in quolibet
gñe in quo est ponere infimum ꝛ mediũ. est ponere supremum
sed gradus in corporibus attendit̃ fm gradus perspicui ꝛ lu
cis. sed inuenit̃ corpus opacum simplr vt terra. ꝛ simplr ꝛ fm
totum opacum. ergo si complementum est in corporibus. bz es
se corpus simpliciter. ꝛ fm totum luminosum. hoc dico empy
reum. ergo ꝛc. ¶ Itẽ habitatio habitationi debet respondere
ergo cum aliquis locꝰ tenebrosus dãnatis debeaꝫ. ergo p op
positum videt̃ q̃ lucidus debeaꝫ beatis. ¶ Contra. q̃ non cõ
ueniat vniuerso q̃ illud sit corpus vniforme. vr̃ q: corpa mũdi
principalia creata sunt ordinata ꝛ ornata. g̃ cũ ornatꝰ ꝓsistat i
maiori distinctõe ꝛ pulchritudinis additiõe. ipossibile est cor
pus illud esse vniforme. ¶ Itẽ lux se diffundit fm oẽm dr̃iam
positiõis. ergo sursum ꝛ deorsum. sed lux solis maxie est diffu
sionis inter corpora mundi. h̃ sursuz se diffundit cũ nõ habeat
obstaculũ ergo cum nõse habeat semp vniformiter. mõ illumi
nat vnã partẽ empyrei modo aliã. ergo corpus illud nõ est vni
forme in luminositate. vt vr̃. ¶ Itẽ q̃ non cõueniat esse aliq̃d
celum immobile videt̃. q: omne celum necessario ẽ spherice fi
gure. sicut pbat pho. ꝛ rei veritas ẽ. bz spherica figura apta est
oĩno motui. g̃ oẽ celũ eoipso q̃ celũ est mobile. g̃ ꝛc. ¶ Itẽ qõ
propinquius est motori. citius ꝛ velociꝰ mouet̃. sed corpꝰ supre
mum est tale. g̃ nõ solum moueri. bz etiã velocissime moueri cõ
petit sibi. ¶ Itẽ hoc nobilitatis ẽ in celo vt moueaꝫ. vñ oꝛdis
primꝰ. s. celi stellati mouet̃ velocius. ꝛ rõ butꝰ est. vt assimilet̃
suo motori. sed quãto aliq̃d corpꝰ superiꝰ tãto nobiliꝰ ꝛ motori
filius. ꝛ tãto mobilius. g̃ si empyreũ est vltra firmamentum. g̃
nõ est ĩmobile. ¶ Rñ. dõm q̃ quis scti parũ loquanꝫ de hoc ce 37
lo q: latet nros sensus. ꝛ phi adhuc minꝰ. tñ ponere est celum
empyreuz sicut dicit sacra scri. In principio crea. de. ce. ꝛ ter.
Strabꝰ exponit de empyreo. ꝛ b̃ pbat p lras sequẽtẽ. q: firma
mẽtũ ꝛ celuz aqueũ facta sunt scõo die. Et Dam. hoc exponit.
In principio crea. deꝰ ce. i. fine stellis spherice formę. Ponẽdũ
est etiã illud celũ. q: psuadet rõ finis triplex. Una est pfectio
vniuersi. alia est ꝓpter motum firmamẽti. tertia ꝑncipalis p
pter habitationẽ hois bti. Et qñ finis ponit necessitatẽ bis
q̃ sunt ad finẽ ꝓpter pfectionẽ vniuersi necesse est ipz cẽ vniforꝫ
me. q: cũ sit celũ luminosum difforme. si nõ cẽt celũ vniforme nõ
esset vniuersum ꝓpletũ. Propter motũ firmamẽti ponẽduz est
ipm immobile. vt motꝰ mobilis fiat circa ĩmobile. s. cẽtrũ. ꝛ ĩtra
ptinẽs ĩmobile ꝛ locuz. s. empyreum. Propt̃ bitaculũ hois bti
ponẽduz est ipm luminositatis pfecte. vt habitatio cõgruat suo
habitatori. Ex his g̃ colligit̃ q̃re sit factũ ꝛ cuiꝰ sit dispositõis
inter alios celos. q: vniforme. ꝛ ĩmobile. ꝛ luminositatis pfecte
¶ Qõd obr̃ q̃ nõ vniforme. q: nõ ornatũ. dõm q̃ ipa lux ꝓpter 38
sui nobilitatẽ est sibi ornatꝰ. qñ ergo corpꝰ illud est luminosum
p totum. alio ornatu nõ indiget. Vel põt dici q̃ sicut illud celũ
decoratum est astris. ita illud angelis. q̃ sunt q̃si astra celi em
pyrei. iuxta illud Job. xxxviij. Cum me laudarẽt astra matuti
na. ¶ Et itez. astra eiꝰ erunt hoies bti. ꝛ q̃si sol eiꝰ erit agnus
dei. ¶ Qõd obr̃ q̃ sol diffundit lumen in ipm empyreum. dõz q̃
illiꝰ corpis non est recipe lumen ad maiꝰ ab iferioribꝰ. ꝛ ratio 39
butꝰ est limitatio virtutis a pte solis. q: nihil agit vltra termi
numꝰ sibi a deo ꝓstitutum. vñ sicut ignis stat cum puenit ad oꝛi
zonta nec vltra progredit̃. ꝛ terra cum puenit ad cẽtruz. ita so
lis radij nõ protendunt extra firmamẽtum. q: lucerna est bu
ius visibilis oꝛbis. Alia rõ est. q: maioꝛ influẽtia absorbet mi
norem. ꝛ ideo tanta illius celi est influẽtia q̃ ad ipz nõ puenit
minoꝛ. sicut candela nõ illuminat solẽ. ¶ Qõd obr̃ q̃ est mobi
le. q: spbericuz ꝛ motori ꝓpinquum. dõm q̃ ad motum nõ suf 40
ficit spherica figura. bz etiã necessariꝰ est [vt dicunt aliq̃] locꝰ
ptinẽs. ꝛ rationabile vr̃. Necessariꝰ est etiã absq̃ dubio effectꝰ
vel vtilitas mobilis vl alterius. qñ ergo celum illud non est in
alio. qñ est vniforme p totuz. p sui motum nihil faceret. ꝛ ideo
est immobile. Silr q: est vniforme non habet moueri. q: nõ ha
bet dextrũ ꝛ sinistrum. Sed prima ratio de immobilitate non
habet multã necessitatẽ. cuz motꝰ circularis fm phm nõ requi
rat locum in quo. sed circa quẽ. Scõa de vtilitate non silr. q:
silr posset dici de aqueo. eodem modo de tertia. Preterea dex
trum ꝛ sinistruz sunt in celo non ratione diuersitatis partium
sed rõne influẽtie motoris. ꝛ illud satis faciliter probaꝫ. quia
dextrum ꝛ sinistrum non mutãt q̃uis oẽs partes celi mutenꝫ.
ꝛ ideo ratio quare nõ mouetur est. q: deus non influit sup ipm
ad motum sed ad quietẽ tñ. ꝛ sicut influẽtia dei mouet firma
mentum. sic quietat empyreum. Ratio aũt huius est q: locus
ille est regio deputata bis q̃ in oĩmodo statu sunt. ꝛ quiete. ꝛ
ita pz q̃ non magis appropinquat motori vt est motor bz vt est 41
eius proprietas. s. ĩmobilitas. vniformitas ꝛ luminositas. ꝛ b̃
est rõ magis catholica. q: etiam motus celi stellati non est nisi
ppter obsequiũ hois viatoris. vñ numero electoꝝ cõpleto nõ
erit ampliꝰ reuolutio. Rõnes autẽ phice q̃ assignanꝫ de motu
celi apud fideles plus bñt vanitatis q̃ veritatis si q̃s diligen
ter aspiciat. ¶ Qõd etsi obijcit de assimilatione. rñderi põt q̃ il 42
la causa nulla est sed impletio numeri electoꝝ. Vel dõm q̃ est
assimilatio in essendo. ꝛ est assimilatio i causando. verbuz phi
non habet veritatem primo modo. q: deus ꝛ motor celi est im
mobilis. sed secundo modo per sui motum est cã generationis
q: ergo empyreum non magis assimilaretur in causando si mo
ueretur. ꝛ esset minus simile i essendo. ideo simpliciter dõz est
immobile. ꝛ sic patent omnia.

Questio. ij. De empyreo q̃tũ ad vtutẽ influẽtie. Et
+qrit̃ vtrũ empyreũ influat i hec iferioꝝ
an nõ. Et q̃ sic vr̃ i quolibet creato qõ est pfectũ ꝛ cõpletuz est

substãtia virt' ⁊ opatio. g̃ in ipo empyreo. Si ergo bz virtutẽ aut opaf in id qõ supza. vel in id qõ iuxta. vel i id qõ infra. Nõ in id qõ supza planũ est. nec in id qõ iuxta. qz ipm est supza oia corpa. ergo vr̃ q̃ p illã virtutez influit in id qõ infra. aut virt' ⁊ sba ei' erit otiosa. qõ est plane incõueniẽs. ¶ Jtẽ oia corpa ꝓpter humanũ obsequiũ sunt facta. vñ sumus moos finis quodãmodo o im corz q̃ sunt. ergo si empyreum aliq̃d est. in aliquo seruit boi. sed hoc nõ faceret nisi aliq̃d in hec iferioza influeret ⁊c. ¶ Jtẽ quanto aliqõ corpus situ est superi' tãto iter corpora nobilius est. ⁊ quãto nobilius tanto potẽtius ⁊ melius. ⁊ quanto potẽtius ⁊ melius tanto in agẽdo ⁊ influẽdo efficaci' si ergo celum empyreum est supremum. ergo videf q̃ sit maxie influens in hec inferioza. ¶ Jtem quãto lumen est maius. tanto magis se diffundit ⁊ multiplicat. si g̃ empyreũ inter corpora est luminosum. maxime ergo maxime diffusiuũ. sed lumẽ illud non pruatur efficacia vegetandi. ⁊ ꝓseruandi quẽadmodum nec lumẽ firmamẽti. ergo videtur q̃ empyreum in hec inferiora magis sit influens. ¶ Cõtra. influẽtia celestis corpis maxime ꝓfistit in diffusione luminis ⁊ calozis. sed empyreũ nõ calefacit. qz nõ est in motu. nec ista corpa inferioza ſsicut pz Jirradiat. g̃ vr̃ q̃ nulla sit influẽtia empyrei in hec inferioza. ¶ Jtẽ corpa q̃ sunt infra firmamẽtum sufficiẽter influunt ad vegetationẽ ⁊ gñationẽ in bis inferioribus faciẽdã. ergo si natura nihil frustra facit. vr̃ q̃ alterius celi influẽtia nulla fit. cũ nulli' sit oportunitatis. ¶ Jtẽ influẽtia celi bz esse ꝓformis ei a quo est. bz etiã uibilomin' esse ꝓformis ei in quo recipif. sed celuz empyreũ est incorruptibile. vniforme. q̃ctissimuz statui ⁊ q̃ti gl'ie deputatũ. hec aũt q̃ infra sunt bñt oino oppositas ꝓditiones. g̃ vr̃ q̃ nullo mõ super corpa inferioza influere habeat.

¶ Jtem si influit super corpa. aut g̃ ad nobiliorẽ effectũ q̃ sit i fluentia octaue spbere. aut ad minus nobiliorẽ. aut ad eundẽ effectum. Ad eundẽ nõ opz. Ad minus nobilem non decet cuz illud corpus sit nobilius. Ad magis nobilẽ nõ põt. ergo nullo mõ influit. Probatio. Qõ nõ possit in magis nobile videf naz sicut phi volunt ⁊ cõiter tenẽt viri phici. influẽtia celi est operans ad ꝓductionem aie sensibilis. sed supza animam sensibilem nõ est nisi rõnalis. hec aũt nulli corpi est subiecta. imo est a creatõe pura. g̃ nullo mõ põt eminentioz esse influentia q̃ supza aiam sensibilẽ. et supza hãc influit firmamentũ sufficiẽter cũ bis q̃ sunt infra. ergo vr̃ q̃ nulla sit influẽtia empyrei cristẽtis supza. Si tu dicas q̃ influit nõ rõe aie in se. sed rõne dispo
fitionis a parte corpis. Cõtra anima rõnalis vnitur mediante vi sensitiua ⁊ vegetatiua. ⁊ corpus disponitur ad susceptionẽ anime mediante ꝓplexiõe equali. ⁊ spiritu triplici. scz vitali naturali. ⁊ animali. ⁊ ad hec omnia influit hoc celum fideruz
43 sufficienter. ergo redit idem qõ prius. ¶ Rñ. dõm q̃ circa hanc duplex fuit opinio. Quidam namq; dixerunt q̃ celũ empyreũ influit in hec inferioza ⁊ influentia nobilissima cum em̃ sit corpus. necesse est influentiã suam si qua est esse corpalẽ. Rursus cum sit excellentissimum inter corpa celestia. influit super corpa nobilissima. ⁊ talia sunt corpa humana. q̃ sunt ordinata ad nobilissimam formam. s. ad aiam rõnalem. que maiorẽ ⁊ nobiliorem dispositionem exigit in sua materia. Cũ igitur natura
44 lucis disponat ad vitam. ⁊ triplex sit vita ꝼm triplicẽ differentiam aie differens gradu ⁊ dignitate. treo deus ꝓdidit celos ordinatos interse gradu ⁊ dignitate. nõ solum nature. sz etiaz influentie. ita q̃ celum fidereum de se ordinatur ad ꝓciliationem elementoy. ad susceptionem vegetabilis. cristallinũ ad susceptionẽ sensibilis. sed empyreum ad susceptionem rõnalis. Et hoc quidem rõnabile videtur. nõ solum rõne ordinis influẽtie. sed etiam rõne ꝓformitatis nature. Celum em̃ empyreum est locus spualium substãtiaꝝ. locus etiã corpoꝝ glificatorũ. ⁊ q̃si ꝓuenientia est loci ad locatum. vel manifesta. vel occulta. vr̃ influentia illius celi esse ꝓsona corpibus nr̃is ⁊ animabus amica nõ rõne sui. sed rõne suoꝝ corpoꝝ q̃ perficiũt ⁊ informãt Alia vero opinio fuit circa hoc oino isti ꝓtraria q̃ dixit q̃ celi empyrei in hec inferioza nulla est oino influẽtia. qz nõ habent corpa influere nisi ꝼm ordinem ꝓditoris. habito respectu ad fi
nem. Qm̃i ergo empyreum ad pfectionẽ vniuersi est ꝓditum vt sit locus btorum. ideo regio ⁊ lux est a nobis semota ⁊ occulta sicut ⁊ ipa gl'ia quam per gratiã expectamus ⁊ amam' ⁊ credimus lz nõ videam'. ⁊ tõ dicũt q̃ empyreũ nõ est ad obsequiuz boꝝ in pñti. sz ad obsequiũ ppetuũ. nec meliorab. sz vniformis
ter in sua dignitate subsistit. ⁊ iõ rõnes adducte ad influẽtiã oñ dendã in hec inferioza ꝼm dos nõ valẽt. qz ordinatio illi' corpis ad aliud officiũ ꝼm dictam̃ ⁊ iperiũ ꝓditoris. bmõi influẽtiã nõ admittit. ⁊ b̃ solũ oĩs rões illas dissoluit. Quelibet darum opinionũ satis est ꝓbabilis. q̃ aũt sit magis vera. nõ plane pz. Quis em̃ nouit si de' illi celo hãc occultã influẽtiã dedit sup corpa nr̃a. tũ rõe nobilitatis. tuz rõe ꝓformitatis. b̃ nõ est vt credo facile reuellere. nec p violẽtiã autoritatis. nec p efficaciã rõnis. Rursus q̃ sit necessitas but' influentie. nec rõ nec autoritas manifestat. cũ satis videaf sufficere alioz inferioz corpoz influẽtia. tõ in neutrã partẽ oino declinãdo. dõm vr̃ q̃ cum celũ empyreũ sit primũ creatũ inter corpa qõ est maximũ mole ⁊ virtute. qz est maximũ mole oia corpa locat p ambituz ⁊ ptinentiã. Oz maximũ virtute. cetera vegetat ⁊ ꝓseruat per suã influentiã. Omittẽdo igitur istam influentiã quã dicif habere super humana corpa. sustineri põt q̃ aliquẽ effectũ ⁊ alis quam influentiã habeat super oia corpa inferioza. tãq̃ primũ creatum sup sequentia. ⁊ rões adducte ad b̃ sunt ꝓcedende.

¶ Qõ g̃ obf de influẽtia luminis ⁊ calozis dõm q̃ influẽtia lu 45
minis põt esse dupl'r. vel manifesta. vel occulta. Manifesta influentia est p dyapbanũ corpus. maxime qñ sensu ꝓcipif. Occulta influẽtia est nõ solũ p dyapbanũ corpus. sed etiã p opas cum sicut virt' stellaz est in mineralia q̃ latent sub terra. Vel põt dici q̃ est influẽtia mediata. ⁊ imediata. ⁊ possibile est q̃ i fluẽtia celi fideret vigoreꝫ ex adiumẽto luminis supioz celoz ⁊ virtutẽ susceptã desuperi' deriuat ⁊ trãsmittit ad hec inferiora ⁊ vr̃ nobis esse ppria. cuz tñ nõ sit ppria sed etiã aliena. Et p hoc pz aliud q̃ nõ est cã sufficiẽs virt' inferiorũ celoz. nisi p adiumẽtum superioz. ¶ Qõ obf de ꝓformitate. dõm q̃ ꝓfor 46
mis est natura spũs qui disponit ad vitã ipsi luci celesti ꝑtum ad puritatẽ. ⁊ hac rõne nata est recipe. sed nõ opz in oibus cõsonare. ¶ Qõ obf vtrũ ad nobiliorẽ effectũ dõz ꝼm primã opi 47
nionem q̃ ad nobiliorẽ effectũ. qz ad gñationẽ spirituũ q̃ sunt dispositio ad susceptionem anime rationalis. Et si tu obiicias q̃ non sunt alĩ q̃ illi qui disponunt ad sensibilem. dõm q̃ etsi nõ sint oino alĩ ꝼm formam. tñ sunt puriores. ⁊ excellentioribus ⁊ nobilioribus potentijs nati ministrare ꝼm quã etiaz rõnem nobiliorẽ opz esse ꝓplexionẽ. ⁊ organizationẽ tã humani corpis q̃ brutalis. Põt tñ sustineri q̃ ad eosdẽ effect' influit nec tñ alterum eorum superfluit. qz virtus celi inferioris ⁊ influentia adiuuatur per virtutẽ superioris. ⁊ virtus superioris operatur mediante virtute ⁊ influentia inferioris. ideo neutrum superfluit. sed ad hec inferioza cõseruanda ⁊ perficiẽda virtus vtriusq; concurrit.

Consequẽter circa scõm articulũ querunt quatuor. Primum est vtrum sbe spuales sint in loco corporeo. Scõm est vtrũ angelus sit in pluribus locis simul. aut tñ in vno. Tertio est vtrũ sit in loco pũctali an cõposito. Quartuz est vtrũ plures angeli possint esse in eodem loco primo.

Questio. j. Utrum loci corporalis sit locare angelos. Et q̃ sic videf. dicit Strab'. Statim vt factum est celum empyreum repletum est angelis.

¶ Jtem Damasce. Celuz est continentia visibilium ⁊ inuisibilium. loquitur de empyreo. ergo. ⁊c. ¶ Jtem oẽ creatuz est de vniuerso. ergo est intra primum continẽs. siue vltimum corp' sed supremum corpus ambiẽs dr̃ empyreum. ergo ois creatura cõtinef infra ipm. ergo ⁊ angelic' spũs. ¶ Jtẽ nulla substãtia operaf nisi vbi est virt' eius. sed nulla virt' põt elongari a substãtia nisi distãtia ꝓportionali. nã virtus infinita nullo mõ elongaf. virtus finita non põt elongari nisi finite. ergo necesse est angelum esse in loco vbi operatur vel prope. ergo cum operatur in oco corporali. vt patet in corpore qõ mouet. ergo ibi est vel in loco proximo est. ergo si locus maxime aptus cõtemplatiõi est empyreum. videtur q̃ ibi sit. ¶ Jtem spũs maligni in codẽ loco tormentoꝝ babebunt collocari. in quo ⁊ homies damnati. sicut dicif Matth. xxv. Jte maledicti ⁊c. ergo ab oppositis. vel a filr. eõtrario angeli in beatis boibus in codẽ loco corpali erunt. sed locus aptus boibus beatis est ille qui ꝑdictus scz celum empyreum. qõ est supremum. quietum. clarus vniforme. ⁊ spaciosum. ergo ⁊c. ¶ Jtem maior requiritur proportio perfectionis ad perfectibile q̃ locati ad locuz. sed videmus q̃ substantia spiritualis. adeo potest ꝓportionari corpa
li ⁊ eõuerso

li ⁊ econuerso. ꝙ vna vnitur alteri vt pfectio. vt ps in homie. g̃ multofortius pōt vna vniri alteri vr locatū loco g̃ cum celum empyreum sit nobilissimū corpor simpliciū ,vel erit in angelo. vel angelus in eo. sed ipm nō est in angelo. g̃ econuerso. Bz cōtra Boetius de ebdomadib⁹. cōis animi ꝓceptio q̃ oib⁹ videtur est incorporeū in loco nō esse. ¶ Item Greg. loc⁹ anime deus est. sed nō est spūalio: locus anime q̃ angeli. g̃ si deus est locus aie ⁊ angeli. ¶ Itē rōne vf. qr loci ad locatus est mutua indigentia. sicut ps locatum cui indiget loco suo. vt terra centro. ⁊ locus etiā indiget locato. vñ refugit vacuitatē. ⁊ impossibile est ꝙ locus sit sine locato. quin aliq̃d impleat indigētiam loci. sed celum empyreū nō indiget angelis. nec aliqs loc⁹. nec silr angel⁹ loco. qr omni corpe circūscripto. adhuc angelus remaneret. ⁊ fm sbaz. ⁊ fm opationē. q̃ est ꝓtēplatio. g̃ nullo mō est locus angeli. ¶ Itē locus habet influentiā ⁊ potentiā sup locatū. vñ supiora nobiliora locant minus nobilia. sicut ps ex hoc ꝙ aqua terram. aer aquā. ⁊ sic de aliis. sed corpale nō habet influere in spūale. nisi fm ordinē iusticie. sicut ī anima pecatrice vf spiritu. ergo spiritus nō habet locum in corpe nisi p culpā. ¶ Item omne locatū habet pond⁹ ⁊ inclinationē ad locum. sed Aug. dicit qō est pondus in corpibus. hoc est amor ī spiritib⁹. sed inclinatio amoris angelici est ad bonū spūale. nō ad locum corpalem ergo nō habēt locari corpaliter. sed solum spiritualr. ¶ Rñ. dōm. ꝙ celum empyreum locat angelos. ⁊ ē
48 locus angelor sicut ꝓbant rōnes ad primā partē. ¶ Ad intelligentiam aūt obiector. dōm ꝙ locus bz triplicē ꝓparatiōem ad locatū. Lōpar enī prio in rōe ꝓtinentis. scō ī rōe mēsurātis. tertio in rōe ꝓseruātis. Lōtinet enī vt vas. sed mēsurat vt quantitas. sed ꝓseruat vt natura. fm hāc triplicē habitudinē sunt in loco substātie finite corpales ⁊ corruptibiles. Qr finite ⁊ limitate. sunt in loco ꝓtinente. Quia corpales in mēsurāte. Qr corruptibiles. in loco ꝓseruāte. Scōs duas ꝓparatiōes primas que sunt ꝓtinere ⁊ mēsurare. sunt in loco substātie. finite. ⁊ corpales. sed incorruptibiles. fm primā vero q̃ est ꝓtinere sunt in loco substātie finite. spūales ⁊ incorruptibiles. vt angeli. Et hō dico in loco corpali. nam angel⁹ habet locū spūales ⁊ ꝓseruantē. s. dei virtutē locum mēsurantē siue circunscribentem ꝓprie substātie ⁊ virtutis limitationē siue clausionē. locus vero ꝓtinentē nō tñ spūalē. sed etiā corpalem. Rō autē quare angeli ꝓtinenf loco siue aliquo ambiente est ordinatio partiū vniuersi. Si enī nō haberēt aliq̃d ꝓtinens nō esset corr exitia ordinata adinuicē[qr nō ordinem bñt in creatiōe. eo ꝙ creata sunt simul]nec haberent ordinē vnus ad alterz. hoc aūt nō decet vniuersum nec summū opificē. Rō aūt quare ꝓtinenf loco corpalr duplex est. Una est limitatio ipsi⁹ spūs creati. cum enī spūs increatus qui deus est. habeat in se simplicitatē p quam
49 est intra oīa. ⁊ immēsitatē p quā ꝓtinet oīa ⁊ est extra oīa. cōicat illas ꝓditiōes creature caten⁹ quaten⁹ nata est recipe. vñ simplicitatē cōicat spūi. sed spūs nō potuit recipe virtutē ꝓtinētie. qr enī simplicitas eius est finita. ideo est hic ⁊ nunc. ⁊ qr nō bz partē ⁊ partē. ideo fm totū est ⁊ nūc. ⁊ iō nō pōt bre vniuersalē capacitatē rerū. Corpus aūt qr ꝓpositū est ⁊ bz ptes īnumerabiles. nō potuit participare simplicitatē. sed ppter ptium extēsionē potuit recipe capacitatē. ideo deus fecit vnuz corp⁹ nobilissimū qō esset natū oīa ambire. ⁊ extra qō oīno nihil esset. ⁊ bē est empyreū. ⁊ iō necesse est angelū esse intra ipm. Alia rō ē. qr ī solo corpe ē distictio hic ⁊ ibi. Qr enī creature cetere ordinē bñt in mū do. distictionē ⁊ positionē bñt fm grad⁹ positionū ⁊ ita ꝙ vna est hic. ⁊ alia ibi. vna sursum ⁊ alia deorsum ⁊ in solo corpe est potētialis distinctio fm hic ⁊ ibi. iō iter creaturas soli corpi bz dari vlis potētia locādi. ⁊ respectu vilibiliū ⁊ inuisibiliū. vt sic vniuersus esse vnū in oībus suis ptib⁹ ordinatū. Et sic ps rō duplex quare data est corpi potentia locandi spūi ⁊ spūs ꝓtineri a corpe. hoc enī exigebat ordo vniuersi. tū ppter limitationē spūs creati. tum qr in solo corpe distinctio est fm hic ⁊ ibi. ¶ Lōcedēde sunt igit rōes mōstrātes. ꝙ celi empyrei est locare angelos. ¶ Qō g̃ obf in ꝓtrariū. ꝓmo
50 ꝙ incorporeū nō est in loco. Dōm. ꝙ nō intelligitur de esse ī loco. sicut mensurat um in mēsura. ¶ Qō objcitur. ꝙ locus angeli ⁊ anime deus est. Dōm ꝙ intelligit de loco ꝓseruante. nō
51 de loco diffiniente. Et iteruz hoc nō cogit. ꝙ si deus est locus anime ꝙ nihil creatuz locet spūs. ¶ Qō objcitur. ꝙ loci ad locatum est mutua indigētia. Dōm. ꝙ verū est de bis q̃ locātur
52 ꝓpter defectū sui. sed nō est verū de bis q̃ locanf ꝓpter seruādum ordinē vniuersi. Cñ si q̃raf. vtrū lapis possit esse extra celum. dōm ꝙ nō. Tum ꝓpter suā indigentiā. qr nō bēret locus ꝓseruantē. Tū qr nō patif hoc ordo vniuersi. sed de angelo ꝙ celum non exeat. nō est ratio loci corpalis indigentia. sed corporis vltimi vīs cōtinentia. fm ꝙ vniuersum est perfectū ⁊ ordinatum. ¶ Ad alias duas rationes patet respōsio. ꝙ ꝓcedif de esse in loco tanq̃ in cōseruante. ratione cuius ponif influēs tua in locāte. ponitur etiā inclinatio in locato. iste aūt modus essendi in loco nō conuenit angelo.

Questio. ij. Utrū vn⁹ angel⁹ simul ⁊ semel sit ī plibus locis. an tñ in vno. ⁊ ꝙ in plibus vf. Prio ꝙ Aug. q̃ dicit. ꝙ angel⁹ ibi est vbi vult. in li. de ci. dei ℞ sed exīs in celo. vult esse in terra. g̃ exīs in celo. est ī terra. g̃ simul est in plib⁹ locis. ¶ Itē Dam. ōt ꝙ ibi est. vbi opaf. sz angel⁹ vel est. vel pōt esse motor celi. ⁊ motor opaf sup totū mobile. g̃ vnus angel⁹ in vtraq̃ pte circūferētie celi pōt esse simul ⁊ semel g̃ si magis distat vna ps circūferētie ab alia q̃ celū a terra. ps ⁊c. ¶ Itē quāto aliq̃d simplicr est. tāto in plib⁹ reperif. Et rō huius est. qr tātomagis recedit a coartatōe. ⁊ magis appropinquat ad diuinū esse qō vbiq̃ est ergo si angel⁹ iter creaturas. maxime ad deuz appropinquat. vf ꝙ simul ⁊ semel ī pluribus locis esse possit. sicut vniuersale ꝓpter suā simplicitatez est vbiq̃ ⁊ semp. ¶ Itē glificatus spūs nō bz cogitatiōes volubiles. immo pōt per donum glie sil⁹ multa cogitare sed intellectus per naturā in vnico instanti. nō aspicit nisi ad vnū intelligibile. ⁊ per gliam simul videt multa. ergo pari ratōe videtur ꝙ angelus glificatus simul possit esse in locis diuersis.
¶ Itē corpus nunq̃ pōt eleuari. nec per gliam. nec p vnionē. vt sit excellius spiritu gliosu. sed corpus xpi per gliam vnōis potest esse in locis diuersis. ergo pari rōne vt videtur ⁊ angelus gliosus. ¶ Cōtra. Ambrosius in lib. de spiritusancto. Oīs creatura certis sue nature ē circūscripta limitibus. sz qō pōt esse vnum ⁊ idē totum ⁊ fm actū. ita in hoc loco ꝙ etiā in alio. nō est circunscriptū. ergo vl angel⁹ nō est creatura. vel si sit. in plurib⁹ locis simul esse nō pōt. ¶ Item Dam. in li. j. Angelus dicitur esse in loco. qr adest intellectualiter. ⁊ circūscribif vbi ⁊ operatur. nō enim potest fm idem in diuersis locis operari.
¶ Item si angel⁹ simul esset in diuersis locis. nō idigeret mitti nec moueri. sed mouenf angeli sicut ps per scripturam ve. ⁊ nouī testa. ergo ⁊c.
¶ Item si angelus simul ⁊ semel esse posset in diuersis locis. simul ⁊ semel posset in vno loco tacere ⁊ in alio loco loqui in vno moueri ⁊ in alio ,quiescere. ergo duo opposita simul ⁊ semel essent vera de eodē. ¶ Itē ponaf eundē angelū simul esse parisi⁹ ⁊ rome. quero vtrū de vrbe roma posset ire parisi⁹. si nō quero q̃d impedit. ⁊ nō est dare. Si sic. sed nihil mouef ad id qō babec. ergo nō pōt ire parisius. aut si vadit parisi⁹. ⁊ ibi seiunit. simul fuit pri⁹ pñs ⁊ absens. ⁊ post bis ē ibi pñs. q̃ oīa sunt incōuenientia ⁊ absurda. ergo ⁊c. ¶ Rñ. dōm. ꝙ cū angelus habeat esse indiniduatū. habet esse hic ⁊ nūc qr vero bz eē 54
limitatū ⁊ virtutez limitatā. bz esse in vno hic. siue in vno loco tñ. Cñ ergo tā indiuiduatio q̃ limitatio naturaliter ⁊ inseparabiliter ineſt angelo. hinc est ꝙ angelū simul ⁊ semel opz esse tñ in vno loco. ⁊ hoc dicunt autoritates. ⁊ rōnes ꝓbant. ⁊ iō ꝓcedende sunt p ea ꝙ verū ꝓcludunt. ¶ Ad illud qō obf ꝓ 55
ꝙ ibi est. vbi vult. Dōm ꝙ illud nō est dictū per ꝓcomitātiā simultatis. ꝙ in eodē instāti in quo est velle esse. in quocunq̃ loco sit esse. sed iō dictū est. qr esse in loco volito sequif velle sine mora tpis magna. ppter velocitatē angelicā. vt Dam dicit seq̃tur etiā esse in loco tali vel tali velle angeli ad nutū. qr angel⁹ nō vult nisi q̃ ꝓpetit nature sue. vñ nō vult ibi esse in instāti. sz in eo tpe in quo scit se posse venire eo mō intelligendū. est verbum ꝓdictū de corpe glorioso. ¶ Ad illud qō obf ꝙ ibi est. vbi 56
operaf. Dōm. ꝙ opari alicubi est dupler. vel mediate vel immediate. Immediate. vtputa aia opaf in manu. sed mediāte manu aia naute opaf in tota naui. qr mouēdo manū mouet temonem. ⁊ mouēdo temonē totā nauē mouet. nec tñ opz q̃ sit in tota naui. sed vbi opaf primo per hunc modū intelligēdū est ī ꝓposito. ꝙ ⁊ si angel⁹ esset motor celi. vel mouens primo. moueret illā partē sup quā esset influētia motoris ⁊ ī illa cēt nō ī tota re mobili vel mota. sic ēt intelligēdū ē de angelis. q̃ subuerterūt sodomā. ¶ Ad illō qō obf ō simplicitate. Dōz ꝙ cē simplex 57

est dupliciter. Aut per priuationē partium cōponētium in esse nature. Aut p priuationē partium ptinētium in esse diffinito siue in gñe. qñ ergo dicitur q̄ quanto aliq̄d simplicius. tanto in plurib⁹. hoc dr̄ de simplicitate scōo modo. quā scz habet gen⁹ respectu speciei. ⁊ ideo in pluribus reperit q̄ spēs. Cum autē dicimus angelū simplicē hoc est fm aliud genus simplicitatis
58 ideo nihil ad propositum. ¶ Ad illud qō obr̄ de pluralitate cognoscibiliuz. q̄ intelligit simul ⁊ semel. Dōm q̄ nō est sile de duplici rōne. qz vis cognitiua magis efficit deiformis p gloriaz. q̄ uis motiua motu exteriori. Preterea aliud est. qz deus exēplar diuinū in glorificatis est rō cognoscēdi fm rē ⁊ essentiā. ideo intellect⁹ glorificat⁹ multa cognoscit. ita q̄ nō dispergit. sz circa vnū colligit. sed angelū esse in plurib⁹ locis boc nō pōt esse p collectionē virtutis ad vnū locū. sicut intellect⁹ ad vnū primū
59 cognoscibile. ⁊ ideo nō est pile. ¶ Ad illud qō obr̄ de corpore xp̄i. dōm q̄ nō est loc⁹ a minori. nec a simili. qz corp⁹ xp̄i in pluribus locis est. qz multa puertunt in ipm. Et si q̄ras quare magis cōgruit aliqua in ipm cōuerti. q̄ in aliud corp⁹. Ratio huius est. qz est cibus i quo vniunt ⁊ reficiunt oia mēbra xp̄i. Et si queras quare cibus hmōi est. eadem questio est de carbone q̄re calefacit pter coniunctionē cum igne. sic caro xp̄i repleta est delectatione vt carbo ignis igne. ⁊ boc totū tactū est diffusius in primo libro ⁊ in quarto.

Questio. iij ✦ De mō essendi angelum in loco. Et q̄ritur. vtruz sit in loco ipartibili. siue punctali. Et sic q̄ vr̄. Dam̄. dicit q̄ angel⁹ ē i loco. nō figuraliter. sed intellectualiter. cū ergo nihil ipsi⁹ loci sit infigurabile ⁊ intelligibile. nisi punct⁹. est in puncto. ¶ Itē ppositio dz esse locati ad locum. sed angel⁹ est simplex ⁊ ipartibilis. ergo ei debetur loc⁹ simplex ⁊ impartibilis. sed hic est sol⁹ punct⁹ loci. ergo ⁊c. ¶ Itē ponam⁹ angelū esse in loco in quo minori nō pōt esse. q̄ro an ille loc⁹ est partibilis. aut ipartibilis. Si partibilis. g̃ cuz angel⁹ sit simplex adhuc pōt esse in minori. Qō si nō pōt esse in minori. vr̄ q̄ ille sit ipartibilis. sed nihil est ipartibile in loco nisi punct⁹. ergo ⁊c. ¶ Itē qō recipit in aliquo recipit ibi p modū recipiētis. nō p modū recepti. si g̃ angel⁹ est in loco partibili. est partibiliter. sed impossibile est angelum recipe partitionē. g̃ ⁊c. ¶ Item si angel⁹ est in loco partibili tāq̄ in loco primo. aut ergo est tot⁹ in qualibet parte. aut est ita i toto q̄ pars est in parte. Si tot⁹ est in toto. ita q̄ pars est in pte. ergo est partibilis. Si ita q̄ in qualibet parte tot⁹. cum g̃ ptes loci sint multe. erit in plurib⁹ locis. Si tu dicas. q̄ est i oibus illis tāq̄ in loco vno. sicut aīa est in oib⁹ partib⁹ corporis ¶ Cōtra. Esto q̄ corpus illud diuidat. ⁊ loc⁹ est in quo est angelus. cōstat q̄ nihilomin⁹. pōt esse in oibus partib⁹. cū nō pendeat ex aliq̄ pte pncipaliter. ⁊ si boc. cum sit ibi locoz multitudo. erit angel⁹ in plurib⁹ locis. ¶ Cōtra. punct⁹ nec est locus. nec pars loci. g̃ qō est in puncto. vel in loco punctali. nō est in loco. ¶ Itē punct⁹ vt dicit pbs est substātia posita. i. essentia bñs positionē in quo differt ab vnitate. g̃ si angel⁹ est i puncto fm ppositionē puncto ꝓuenientē. ergo angel⁹ bz positionē. sed forma bñs positionē in materia. nō est motor sufficiēs eius in quo est. ergo ⁊c. ¶ Itē si angel⁹ est in puncto prio. ergo influit virtutē supra punctū. g̃ cū punct⁹ sit ipropositiona bilis corpi. i possibile est q̄ virt⁹ ei⁹ se extēdat ad corp⁹. ⁊ ita nūq̄ mouebit corp⁹. ¶ Itē aīa est in toto corpe. sed b̄ nō facit vnio. qz ex boc ipo bz depēdētiā. ⁊ ita artationē. g̃ boc ē rōe simplicitatis. cū g̃ angel⁹ sit eque simplex. vel magis q̄ aīa. vr̄ q̄ multofortiⁿ in maiori loco vl̄ equali tot⁹ possit esse. ¶ Rñ. triplex circa b̄ fuit
60 positio. Fuerunt enī q̄dā dicētes. q̄ angel⁹ q̄uis sit in loco corpali. nō tñ est in eo corpaliter. sed spūaliter. Oēs vero nō est in loco situaliter. tō nec fm totuz. nec fz ptē. nec fm ipartibile qz nulla o ino est cōmēsuratio angeli ad locū. Bz ista rō nō intelligibilis esse vr̄. quō. s. aliq̄d possit esse in aliquo. ⁊ diffiniri ⁊ ptineri. nec tñ prio imediate sit in toto vel in parte. vel in ptibili. Omne enī qō est in aligno loco toto. vel est rōne toti⁹. vel rōne alicuius ptis. Et ideo fuit circa boc scōa positio. s. q̄ angel⁹ est in loco ipartibili siue pūctali. ⁊ rō coz erat ista. qz angelus bz materiā o ino differētē a corpaliū materia fm esse scz q̄ nō est extēsa. vñ cum materia sit simplex vt punct⁹. de se dicunt angelū bēre simplicitatē ppositionalē puncto. ⁊ ita i loco punctali. Bz bec positio falsa est ⁊ non intelligibilis. Quicq̄d enī sit de materia sicut infra dicēt. b̄ tñ est verū. q̄ oīs loc⁹ corporeus est partibilis. g̃ sicut est oppositio in adiecto dicē corpus ipartibile siue punctale. ita ⁊ dicere locū punctalē. Et ire cum punct⁹ nō sit loc⁹. ponere angelū in puncto est ipm ponere nō esse in loco. Et iō est tertia positio. q̄ angel⁹ cū ptinetur a loco corpali. q̄ est in loco ptibili tāq̄ in loco prio. ⁊ qñ nō pōt extēdi in eo. ideo necesse est q̄ sit in toto. ita q̄ tot⁹ in toto ⁊ tot⁹ in qualibet pte. ⁊ in boc ē silis quodāmō simplicitas angeli simplicitati diuine. sed deficit. qz angel⁹ in vno loco ē dr̄ aūt vbiq̄. Et ex boc dicit Jo. Dam̄. q̄ angel⁹ est in corpali loco. sed intellectualiter nō figuraliter. qz boc solū capit intellectus quō sba vicz tota sit in partib⁹. ⁊ tota in toto. ⁊ ita pz rñsio ad verbū Dam̄. ¶ Qō obr̄ q̄ dz esse ppositio. Dōm. q̄ nō opz q̄ sit ppositio fm spāles ꝓditiones ⁊ pprias angeli ⁊ loci. qz angel⁹
61 nō ponit esse in loco pprie est tñ ibi ppositio quo ad finitatez ⁊ limitationē. p q̄ duo angel⁹ diffinit. ⁊ est in loco. sicut cñ angelus bz virtutē finitā ⁊ substātiā. sic locus eius artat⁹ ⁊ limitatus est. ¶ Qō querit de boc. Si angel⁹ ponat in loco i quo
62 minori nō possit esse. dōm q̄ in boc differt exītia angeli in corpore ⁊ aīe. q̄ aīa qz est pfectio corporis nati viuificari vita rōnali. ⁊ illud est indeterminata quātitate. ideo pōt esse in corpe ita paruo q̄ nō in minori. qz min⁹ nō esset organizabile ⁊ viuificabile. angel⁹ aūt qz nō est vt pfectio ⁊ simplex est. qz in qualibet pte loci tot⁹. quātūcunq̄ parua est ratio loci. saluat in q̄libet. ⁊ ideo nō pōt accipi loc⁹ ille ita paru⁹. q̄n adhuc possit cē in minori. ⁊ ideo nō est dari loc⁹ in quo minori nō possit esse. ē tñ dari loc⁹ in quo maiori nō pōt. sicut ⁊ aīa. qz boc venit ex limitatōe. Sicut ergo in corporib⁹ status est in ascendendo. sed nunq̄ est ponere statū in diuidēdo. nec vnq̄ deuenit ad iparti bile. sic intelligēdum est circa existentiā angeli in loco. ¶ Qō
63 obr̄. q̄ est p modū recipiētis ⁊c. Dōm. q̄ vez est vbi receptum depēdet a recipiēte. sicut spēs recipit in organo. ⁊ recipit in intellectu. ⁊ exīstētia ei⁹ dependet ex eo in quo recipit. ⁊ se bz ad illud p modum informātis. binc est q̄ recipit modū sue exīstie ab eo in quo recipit. nō sic angel⁹ recipit a loco. qz nō pendet ex illo. ¶ Qō obr̄. si totus sit in qlibet pte loci. cum sint plura loca ⁊c. Dōm q̄ totus est i qualibet pte. nec tñ in plibus locis. sicut nec aīa dum viuificat totū corpus nō viuificat diuersa corpa.
64 sed vnū. ¶ Qō aūt obr̄. esto q̄ corpus illud siue locus in quo ē angelus diuidat. Dico q̄ si diuideret in mille ptes. dum tñ ptes nō sequest⁹ renī lōge abinuicem. totus esset in oibus. ⁊ oes essent ei vnus locus. qz nulla bz rōnē ambiēdi vl̄ diffiniēdi angelum sed illud qō cōplectit oēs partes. locus enī nō numerat fm numez corpoz locātū. sicut pz. qz vnū corpus pōt cē ptim in aere. ptim in aq̄ ptim in terra. nec tñ i trib⁹ locis. sz i vno ē.

Questio. iiij ✦ Et vltima. vtruz plēs angeli sint sim
65 rōne multiplici. Et pria bec est. angelus nō est i loco corpaliter. sed spūaliter. g̃ cū dicat pbs. iij. de aīa. q̄ aīa locus est specierum. in quo. s. sunt spūaliter. sicut est modus exīstendi angelū i loco ⁊ spēz in aīa. sed in aīa simul pōt esse plēs spēs. ita q̄ vna nō est i alia. g̃ pari rōe plēs angeli in vno loco corpali. ¶ Itē angelus nōe minoris simplicitatis q̄ punct⁹. sz duo puncta pōt esse simul. ergo plēs angeli. Probatio minoris. pbs dicat. q̄ cōtigua sunt quoz vltima sunt simul. ⁊ dicit q̄ simul sunt q̄cunq̄ in eodē loco prio sunt. ergo cuz ptingat lineas ptinguari ⁊ ita vltima esse simul. ergo duo indiuisibilia sunt simul. ¶ Itē per aliud sil̄e. qz angeli sunt lumina spūalia. sicut dicit Dyo. sed lumina corpalia q̄ sunt minoris simplicitat⁹. ⁊ magis depēdēt a loco corpali simul. sunt sicut dicit Dyo. ⁊ plēs spēs in eodē medio simul sunt. sicut patet. ergo pari ratiōe. imo a fortiori plures angeli in eodē loco. ¶ Itē rōnalis aīa magis appropriat sibi corpus in quo toto est q̄ angelus locus. qz maiori nexu illi vnitur sed demō pōt obsidere ⁊ esse in eodē corpe cum aīa. ergo ⁊c. ¶ Itē sancti dicunt. ⁊ infra babebit. q̄ corp⁹ glificatuz pertransit per nō glificatū. ergo pōt simul esse duo corpora. g̃ multofortius duo spūs. Si dicas q̄ nō valet in spiritibus. qz vnus nō est materialis respectu alteri⁹. sicut corp⁹ nō glificatū respectu glificati. obr̄ tunc. sint simul duo corpa aīata. quoruz vnū sit glificatū. ⁊ alterū nō. stat q̄ due aie sunt simul. ⁊ tñ vna nō est materialis respectu alterius. ergo pari rōne duo spūs.
¶ Itē spūs rōnalis nō occupat locū. Intelligam⁹ ei q̄ loc⁹ sit vacu⁹ a corpe ⁊ ponat ibi spūs. nihilomin⁹ erit vacu⁹ sic pri⁹. ⁊ nat⁹ tñ recipe quantū pri⁹. g̃ cum eque bene possit ibi esse corpus sicut

pus. sicut si nō esset spūs. pari rōne vī q alius spūs. ¶ Cōtra Strab' dicit & habek in lra. q statim cum empyreum est factū repletum est sctis angelis. fz nō est repletus quo ad vacuitatē g quo ad ornat' totalitatē. g loca distincta & diuersa bñt i empyreo. g si ita cos pduxit de' sicut nati sunt esse. nō g in eod ez loco nati sunt esse. fz in diuersis. ¶ Itē Aug. de fide ad pe. In est singulis spiritib' naturalis termin' quo ad scinuicē distinguunt. & vn' in altero nō est. g si distincti sunt p terminos naturales. ipossibile est eos esse simul. & in eodē loco simul existere. ¶ Item loc' dī ad locatum relatiōe essentiali. g cum multiplicato vno relativoz. multiplicat & alteruz. quot sunt locata. tot sunt loca. eodē mō quo loc' dī ad locatus. g cum loc' angeli dicat ad nō locatus p modū mēsurātis. fz p modū diffinitētis g quot sunt angeli diffiniti. tot sunt loca diffinitēta. ¶ Item si cut se bz loc' ad locatum. & ecōuerso. g sicut vnum locatum ad plura loca. ita vn' loc' ad pl'a locata. fz vnum locatū vt angel' nō pōt esse in pl'ib' locis. g vn' loc' nō pōt esse pluriū angeloz ergo &c. ¶ Rñ. ad pdictā qōnē dixerūt aliq. q angeli poterāt esse pl'es simul nullo repugnāte. & b propter suā simplicitatē. & propter boc q locus nō replēt rōne sue spūalitatis. vnde nec minuunt loci capacitatez quēadmodū nec lumina. nec idola i medio. nec spēs in aīa q in eodem & fm idem sunt in multitudine. nec tñ ponit' ydolum in ydolo. nec lumē in lumine. sic dicūt sc bre in ppositio. Nec cogit obiectio de repletione celi. q boc dictum est propter spirituū multitudinem. nec de virtute sine loco spūali. q semp distinguunt' ppria virtute & natura. nec vn' illa bit' alij. de relatione. q vn' ad altez non est habitudo. nec dependentia necessitatis. sed solum cuiusdā cōgruitatis. Alij dixerunt. q q'uis angelus spūaliter sit in loco. tñ pl'es angeli in eodem loco simul esse non possunt. repugnāte habitudine distinctionis. que est loci ad angelum. Sicut enī due spēs albedinis in eadem aīa esse nō possunt. non propter boc q repugnet repletio. sed propter boc q repugnat ipsi' aīe informatio. q informata specie albedinis. non pōt iterum cōsimili spē informari. Similiter in proposito locus diffiniens aliquid non pōt aliud qō eodem modo est in loco diffinire. vnde sicut vnum corpus non pōt pfici a duab' aīabus. sic nec vnus loc' primus deputari duobus spiritibus. Sed multo melius istam questionē terminare possumus si respiciam' ad rōnē. ob quā angelos ponūn' in loco corpali. b enim nō est propter indigentiā angeli. q omni corporali loco destructo. posset spūalis sba pmanere. Necessitās est propter indigentiā loci. q p pfitiā angeli nulla removet indigentia loci. sed boc est propter ordinē vniuersi. Qm igit angelus locum non occupat. angel' indigentiā loci corpalis nō terminat. nec simpl'r. nec in parte. Ideo q'tum est de spūali natura eius & loci nihil pbiberet pl'es spūs simul esse sicut pl'a ydola vel species in aīa: sed qm ordo vniuersi ita tollitur per oīmodam indistantiā sicut p distantiā infinitā. sicut non patit ordo vniuersi vt angel' infinite distet ab angelo. imo oēs itra vnaz circumferētiā celi vltimi claudunt. sic nō patit q angel' in eo dē loco p'io simul sit cum angelo. Ex his patēt obiecta. ¶ Odēm obī de spēbus in aīa & punctis & luminarib'. pz rñsio q nō est silē. p'o eo q diuerse spēs diuersas indigētias aie cōplent. non sic pl'es angeli indigentiā loci. Amplit' nō sic attēdit ordo in illis q'tū ad existentiā in loco. sicut in angelis. Sili' sequentia duo nō valēt. q: nihil est ibi qō repugnet ordini vniuersi. q: demon & aīa sunt in'corpe diuerso mō essendi. & corpus non glorificatū est materiale respectu glorificati. Ultimū vero concludit a parte nature angeli. sed aliud est qō impedit.

Distinctio. iij. Quales creati sunt angeli.

Ece oīsum est &c. Supra egit mgr qñ & vbi creati sunt angeli. In pre ista oīdit. qles facti sunt. Et qm qualitas angeli pōt attēdi. Aut q'tū ad naturales habilitates siue qualitates respicientes dispositionē nature. aut meritum. aut pmiū ideo hec pars bz tres. In p'ia determiat de primis. s. de attributis. In scōa de habitib' malicie & bonitatis. ibi. Illud quoq inuestigatiōe. In tertia de habitib' btitudinis & miseric. infra di. iij. Post hec vidēdū vtrū pfectis. Prima pars bz tres. In prima enumerat & distinguit illa attributa. In scōa ostendit quomodo recipiunt magis & minus. ibi. Hic considerandum est vtrū &c. In tertia ostendit in aliquibus alijs equalitatem ibi. Et si

cut in predictis angeli differebant &c.

a ¶ Quattuor quidē angelis videnf esse attributa. Cōtra. vī sibi pcontradicere in enūeratiōe. enum erat enī sex. sicut pz q sunt essentie simplicitas. psonalis discretio memoria. intelligētia. voluntas. & liberum arbitrium. ¶ Item videtur sibi cōtradicere in repetitiōe dicit enī in sequē. c. q circa tria est cōsideratio. s. circa substātiā. formā. & ptātē. Queritur g de sufficiētia illoz q'tuor. vī enī q multo plura dñt attribui. s. leo: ruptibilitas. spūalitas. & bmōi. ex pte essentie. Ex pte potentiaruz irascibilis. & pcupiscibilis. & ita ppetit eis ingenium sicut memoria. Dist. iij.

¶ Itē vī supfluitas q: li. ar. nō discernitur a ratiōe & voluntate. ergo nō dz q'to loco pnumerari. ¶ Itē tertium attributum qō est rō. Aut accipit' pro cognitiua tm̄. aut p cognitiua & motiua. Si p'io mō. ergo male diuidit' in intelligentiā. & volūtatē. Si scōo modo. ergo superfluit li. arb. ¶ Rñ. dōz. q ista attributa sunt pcreatētia angelo p naturā suā & sui creationē tanq̄ pncipalia a q̄b' alia bñt oriū. Et sumit' sufficiētia sic. In angelo enī est cōsiderare esse & posse. siue sbam & psonā. Et circa substantiā duo. s. quo est. & penes b est sba & simplicitas. Vel ipm qō est. & penes b est psonal' discretio. Sili' circa posse est considerare ipam potētiā. & penes boc tertiū. s. rō naturaliter insita est iterum considerare facultatē potētie. & penes boc est quartū attributuz scz lib. arbi. Vel aliter. angelus bz quadrupli' considerari. scz in se. & sic essētie simplicitas. Ad alteruz angelū. & sic psonalis discretio. Ad dcum. & sic memoria. intelligentia. & voluntas in quibus consistit ratio imaginis. In comparatione ad ea que subiecta sunt corum regimini. & sic habet liberum arbitrium. Vel aliter & magis fm cōsonantiā ad ea q dicunturin lra. Q: in angelo est considerare sbam. formā & potētiā. Substantia aūt pconsiderari pōt dupli' sicut dictū est & sic ppetit ei simplicitas & psonalitas. forme attribuit' imaginis pulchritudo siue venustas. potētie attribuit' libertas. & sic pz quō quattuor reducunt' ad tria. Pz q tertiū attributū in tria diuidit'. i qb' pconsistit imago. Pz etiā quō tertiū attributū differt a qnto. Pz et sufficiētia & rñsio ad obiecta. q: b enūerāt' attributa pncipalia. b ¶ Dñtē entie tenui &c. Cōtra simplicitas essētiē entiā siue sbaz. sic dī i lra. Pz sba ñ recipit magis & minus &c. Itē simpler dī puatōez ppōi pz puatōes ñ recipiūt magis & minus g &c. Itē magis & min' ñ alicui ipōit'. b ē pmixtionē cū suo

Hic dicit q dif ferentes erāt in illis.

oppositō. sed simplex spūs nō est ymixt⁹ alicui ꝓpositioi q̄ sit oppositus simplicitati angelice. ⁊ oēs bñt easdē ꝓpositiones. ḡ
2 oēs sunt equaliter simplices. ¶ Rñ. ad b̄ dom. q̄ in angelis ē grad⁹ simplicitatis. ⁊ b̄ manifestat grad⁹ virtutis. Q: vn⁹ angel⁹ est potēcio: altero. ⁊ q̄to in spūalib⁹ aliq̄d ē simplicio:, tāto virtuosio:. Hoc etiā manifestat approximatio ad deū si em̄ p̄ naturā vn⁹ est deo primo: altero ⁊ sil'io:. ergo magis accedit ad diuinam simplicitatē. Manifestat vlteri⁹ b̄ ipa cognitio q: vnus alterū purgat. pellēdo ignorantiā. ergo vn⁹ altero prio: ⁊ simplicio:. ⁊ ideo bene dicit mgr. q̄ est grad⁹ i simplicitate essentie. ¶ Q̄ obijcitur q̄ substantia nō recipit magis ⁊ minus. ⁊ rideri pōt p interemptionē. q: vna creatura verio: mō est ens q̄ alia. Et q̄ dr̄ substantiā non recipere magis ⁊ min⁹. b̄ itel
3 ligēdū est logice. ¶ Uel dicendus. q̄ aliud est dicere essentiam. aliud simplicitatem essentie. ⁊ simplicitas est p:oprietas essentie.

Per sil'i tudinez co:porū ita esse ost̄dit.

Quō accipiunt magis ⁊ minus.

¶ Q̄ obijcit q̄ dicit p:iuationē. Dicendum. q̄ ⁊ si dicat p:iuationē nō tamen pure p:iuationez. q: aliq̄d ponit. ⁊ ideo pōt recipere magis ⁊ minus. ¶ Quod obijcitur de permixtione. Dicēdū. q̄ illud nō habet vbiq̄ veritatez. sed in his oppositis quoz vtrūq̄ est aliqua natura. in alijs vero est p maiorem accessum ad suum summū. vnde maio: simplicitas est in angelo nō ꝓpter paucitatē compositionis. sed p:opter accessum maioremz ad summe simplex. hoc aūt est ꝓpter maiorem nobilitatem fo:me. sicut ignis pōt dici in co:palib⁹ simplicio: aere.
c ¶ In ipa facultate arbitrij differētia aiaduertenda est. Contra lib. arb. est liberū a boni coactōe. nec pōt aliquo modo cogi. ḡ i libertate arbi. no pōt esse gradus. ¶ Rñ. dom. q̄ libertas arbitrij. dupl'r pōt cōsiderari. Aut inquantuz dicit facultatem ad ex:eundum in opus. ⁊ sic dicit positionem. ⁊ consequitur rōnem. ⁊ voluntatē. ⁊ iste potentie consequunt substātiā. ⁊ sm q̄ substantia simplicio:. sic etiā potentie excellētio:es ⁊ facultas maio:. ⁊ sic est ibi gradus. ⁊ b̄ modo loquitur mgr. Alio mō accipit p:iuative. vtpote catur libertas p p̄uationē coactioīs. ⁊ hoc mō est eq̄litas. quia est p:iuatio in

Scōm ē q̄ est cō sideran da dr̄ia fac'tat⁊ arbitrij qō nec mio: tenuitas i firmitatem nec mio: cognitio sapie ig rantia⁊ nec infe rio: lib̄tas necessitatē indu cit.

4 Sap. xi

tem recte habuisse intelligit̄. Sicut in co:pib⁹ nō nulla differentia est sm essentiaz ac fo:mā. ⁊ pondus. Quedā em̄ alijs meliozē ac digniozē essentiā ⁊ fo:mam hñt. ⁊ alia alijs leuio:a ⁊ agilio:a sunt. Ad hunc ergo modū credendū est illas spūales naturas ꝓuenientes sue puritati ⁊ excellētie. ⁊ i essentia. ⁊ i fo:ma ⁊ in facultate dr̄ias accepisse in ex:ordio sue cōditōis. quibus alij inferio:es. alijs supio:es dei sapia constituerētur. alijs maio:a. alijs mio:a dona p̄stātes vt qui tūc p naturalia bona alios excellebant ipi ēt post p mūera gr̄e eisdē pessent. Qui em̄ natura magis subtiles. ⁊ sapia ampli⁹ pspicaces creati sunt. hi etiā maio:ib⁹ gr̄e muneribus p̄diti sunt. ⁊ dignitate excellētio:es alijs ꝓstituti. Qui vero natura min⁹ subtiles. ⁊ sapiētia min⁹ pspicaces cōditi sunt. mio:a gr̄e dona habuerūt. iferio:esq̄ cōstituti sunt sapia dei equo moderamine
c cūcta o:dinātis. Inip̄a facultate arbitrij differentia aiaduertēda est sm differētē naturę virtutē ⁊ differētem cognitionis ⁊ intelligētie vim. Et sicut differēs vigo: ⁊ subtilitas nature infirmitatē nō adducit. mio:q̄ cognitio sapie ignorātiānō ingerit. sic libertas inferio: nullā arbitrio necessitatis volūtatē imponit.

☞ Dfidit quō in aliq̄b⁹ alijs eq̄litatē habuerunt. c ¶ Et sicut ī p̄dictis angeli differebāt. ita ⁊ q̄dā ꝓmunia
d ⁊ eq̄lia habebāt q̄ spūs erāt q̄ indissolubiles ⁊ imo:tales erāt cōe oib⁹ ⁊ eq̄le erat. In subtilitate v̄o essētie. ⁊ itelligētia sapie. ⁊ libertate voluntatis differētes erāt. has distinctiōes intelligibiles inuisibiliū naturarū ille solus cō prehēdere potuit ⁊ ponderare. q̄ tunc cuncta fecit in pondere. numero ⁊ mensura.

termino. ⁊ sic opponit.
d ¶ Quod spūs erant. q̄ indi. ⁊c. Cōtra. ideo sunt spūs mortales. q: sunt simplices. sed nō sunt equaliter simplices. ergo ⁊c.
¶ Rñ. dom. q̄ sm q̄ spūs priuat corpulentiā. ⁊ immortalitas, priuat corruptionē. q: vtrobiq̄ ꝓspectu oim angelorū est p̄uatio bonū vlis. ideo dicit ista equalia. nihilominus tñ si attēdatur ad id qō positioīs est ibi. sic pōt esse gradus sicut opponit. Magr̄ accipit sm sensum verboz magis consuetum. ⁊ sm q̄ huiusmodi nota consueuerunt intelligi a nobis.

AD intelligentiā huius partis duo q̄runt. sm duo attributa. q: de alijs babebit infra. Et primo q̄rit̄ur de simplicitate essentie. Scōo vero de discretione psonali. Circa primuz querunt tria. Primo vtrū angelus sit simplex. an ꝓpositus ex materia ⁊ forma. Scōo dato q̄ sic. queritur vtrū cadē sit materia in spūalibus ⁊ co:poralibus per essentiam. Tertio queritur. vtruz sit vna numero. aut sm identitatem aliam.

Questio. Utrū angel⁹ sit ꝓpositus ex diuersis naturis. s. ex materia ⁊ forma. Et q̄ sic ost̄dit b̄ p rōnē mutatōis. Nullū mutabile est simplex. sz angel⁹ de sua natura est mutabilis ⁊ mutab. ḡ bz cōpositionē. Bz vlteri⁹ q̄ ex materia. cuicūq̄ inest mutatio. inest p̄ncipiū mutabilitatis sed p̄ncipiū mutabilitatis est materia. ḡ ⁊c. Pria manifesta est scōa p̄z p Aug. rn. ꝓph. Q̄ mutabile insinuat notīcie nr̄e quādā ifo:mitatē. q̄ forma capib. vel mutab. vel vertib. Et Boet⁹ in. j. lib. de tri. Nihil q̄ō est mere forma accīntib⁹ pōt subijci. ⁊ ibidē exp̄sse dicit q̄ forma nō suscipit accīntia. q: b̄ nō suscipit nisi materia subiecta. Si tu dicas mihi. q̄ mutabilitas venit rebus. q: sunt ex nihilo. sicut ī plurib⁹ locis dicit Aug. Bz ostat q̄ mutabilitas nō ē pura p̄uatio. imo ōt aliquā positionē. ḡ nō bz cām i p̄am purā p̄uationē. necesse est ḡ q̄ habeat cām ipaz dicētē positionē. sz nō positionē oimodā. cū etiā dicat p:iuationē. ergo est aliq̄d qō nō est oīno aliq̄d. nec oīno nihil. sed aliq̄d qō est mediū inter aliq̄d ⁊ nihil. hoc aūt ōt Aug. materiā. ḡ ⁊c.
¶ Itē bocib̄ oñdit p rōnē actōis ⁊ passiōis. q: nihil idē t sz idē agit ⁊ patit. sz angel⁹ idē agit ⁊ patit. ḡ bz aliud ⁊ aliud ꝓncipiū. sm qō agit ⁊ sm q̄ patit. Sed p̄ncipiū sm q̄ agit est forma. p:incipiū vero sm qō patit non pōt esse nisi materia. ḡ ⁊c. Maio: p se manifesta est. ⁊ mino: sil'r ptz. nā angeli est recipere illuminationes ⁊ dare. ⁊c. Si forte des instantiā q̄ medius p eandē naturā recipit lumen ⁊ dat. vt p̄z in aere. nulla est instātia. q: mediū nō bz rōnē actiui nec coopatiui. Et rursus. Bi stātia nō pōt fieri in vera actōe ⁊ passiōe. angel⁹ em̄ agit ⁊ patitur. dū em̄ agit qō nō bz. patit qō debet. dū agit culpā. patit penā. vt nullo mō sit dedec⁹ pcti sine decoze iusticie. ⁊ b̄ ē passio ꝓprie. ¶ Item boc vr̄ p rationē indiuiduatiōis. in angelis em̄ est distinctio ypostasum. non p o:iginē. Fiat ergo talis ratio. Dis distinctio sm numez venit a p:incipio intrinseco ⁊ substātiali. q: oībus accītib⁹ circunscriptis. differētia nūero sunt diuersa. sz nō venit a forma. ḡ venit a p̄ncipio materiali. ḡ ⁊c. Maio: p se manifesta est. mio: p̄z p pōm. qui dicit de celo ⁊ mūdo. Cū dico celū. dico formā. cū dico boc celū dico materiā ⁊ idē in plurib⁹ locis ōt. q̄ oīno materia nūerabil'r se bz. Si dicas q̄ materia vocat ipa ypostasis. siue ip̄z qō ē tūc q̄ro a te de ypostasi. aut addit aliq̄d sup essentiā ⁊ formā. aut nihil. Si nihil addit. ḡ nō ꝓbit. ḡ sicut ip̄m vniuersale ē natū sp esse ⁊ vbi q̄. sic ip̄a ypostasis. sicut p̄z i diuinis. q: pso na nō addit sup essentiā et vbiq̄ ⁊ i mēsa sicut essentia. ḡ cū ypostasis angeli sit finita. ⁊ artata. ⁊ limitata. ⁊ ita bic. ⁊ nūc. necessario op̄z q̄ vltra formā addat aliq̄d artās sbale sibi. b̄ aūt nō pōt ee nisi materia. ¶ Itē bocip̄z oñdit p naturā essentialis ꝓpositōis. Angel⁹ essi diffinit. ⁊ ita p̄ticipat naturā gñis ⁊ differētie. naturā in q̄ ꝓuenit cū alijs. ⁊ naturā in qua differt. ergo cuz necesse sit totā veritatē diffinitiōis realiter inueniri in quolibet angelo. necesse est i eo ponere naturaz diuersitatē. sz ipossibile ē plures naturas ꝓcurrē ad ꝓstitutionē tertij. q̄n altera bēat rōnē possibilis. altera rōnē actualis. q: ex duob⁹ entib⁹ ī potētia nihil fit sil'r nec ex duob⁹ entib⁹ in actu. ḡ necesse est ⁊c. Si tu feras mihi instantiā in albedine ⁊ in alijs formis q̄ bñt diffiniri. ⁊ habent genera ⁊ differētias. nec tñ bñt materiā partē sui. instantia oīno nulla est. q: sec⁹ est de naturis accītiū q̄ habēt ortuz a substantia ⁊ ei⁹ principijs. ⁊ de naturis siue differētijs sbe que non bñt ortū ex alio genere. vnde necessario sequitur vel q̄ al-

bedo habeat

bedo habeat diuersas naturas in se. vel q̄ natura spēi ⁊ gñis primit subalterni causanf a diuersis naturis repertis i substā tiuo. q̄ si ita nō pōt poni in angelo. primū ponendū est. ¶ Sz ꝓtra Boetius i fine li. de duab⁹ naturis ⁊ vna psona xpi. Ois natura in corpe sbe nullo materie fundamento innitif. nullum vero corp⁹ est cui⁹ materia non sit subiecta. ¶ Et itez. cuz alia res fundamento materie innitaf vt corp⁹. alia vero oino subie cto materie nō egeat vt icorporeū. nullo mō fieri pōt vt corp⁹ i corpalē spm̄ mutef. Ex hac autoritate expresse habef. q̄ ange lus non bz materiā. ¶ Item pōs de alia dicit q̄ nec corp⁹ est, nec forma in corpore est. nec mixtuz cum materia oino ⁊ hoc dicit esse verū de intellectu. sz angel⁹ est hmōi. ergo non bz ma teriā. ¶ Item oñditur rōne. vniuersum est pfectissimū fm ordinē naturaꝝ. ita q̄ pfect⁹ nō pōt cogitari rationabiliter sed potest cogitari rationabiliter aliqua substātia spiritualis ⁊ i materialis. g̃ illa est in vniuerso. g̃ ⁊c. Maior ptz p hoc q̄ de⁹ fecit oia valde bona. pz etiā p Dam̄. c. xij. Omnia q̄ p dei pui dentiā fiunt. deductionem ꝓuenientem suscipiunt. ⁊ vt est me lius facta sunt. Et Aug. de li. ar. pōt esse aliq̄d in rerū natura q̄ tua ratione non cogitas. nō esse autem q̄ vera ratiōe cogi tas non pōt. Minor pz. qz rationabiliter cogitaf sba deo filis p spūalitatē ⁊ immaterialitatē. ⁊ hoc vf. cum em̄ sit aliqua na tura q̄ fm sbam ⁊ esse est actus materie. vt forme materiales ⁊ corpales. alia q̄ fm actū essendi nō fm essentiā. vt aia rationa lis. erit igitur tertia q̄ fm actum ⁊ essentiā erit separata. ¶ Itez vf p deductionē ad incōueniens. Inconueniens em̄ est. q̄ ali qua natura creata sit nobilior angelo. sz ois cā nobilior est suo effectu. ⁊ angel⁹ non bz aliā cām q̄ increatam. sed illa non pōt esse cā materialis. nec formalis. ergo angel⁹ nō bz materiam.
6 nec formā aliā. sed essentialiter est forma. ¶ Rñ. dōz. q̄ certū est angelum nō habere essentiā simplicem p priuationē ois cō positionis. certum em̄ est. q̄ angel⁹ ꝓpositꝰ est ꝓpositione mul tiplici. pōt em̄ ꝓsiderari in cōparatione ad sui principiū ⁊ sic i tm̄ est cōpositꝰ. inquātum bz ad ipm̄ dependentiā. simplicissi mum em̄ absolutū est. ⁊ oē dependens hoc ipm̄ cadit in aliquā cōpositionem. Habet sc̄ dō ꝓsiderari in comparatōe ad suū ef fectū. ⁊ sic bz componi ex substantia ⁊ potentia. Habet nihilo min⁹ considerari vt ens in gñe. ⁊ sic fm metba. ꝓponif ex actu ⁊ potentia. fm logicum vero ex gñe ⁊ differentia. ¶ Itē bz cō siderari vt ens in se. ⁊ sic quātum ad esse actuale. est in ipō com positio entis ⁊ esse. quātuz ad esse essentiale. ex quo est. ⁊ q̄ est quātum ad esse indiuiduale siue psonale. sic q̄ est ⁊ q̄s est. Cū ergo angelica essentia dr̄ simplex. hoc nō est p priuationem ba rum ꝓpositionum. sz hoc certum est. aliqs ꝓpositiones remoue ri a substātia angeli. vtpote ꝓpositionē ex partibus quātitatis uis. ⁊ ꝓpositionē ex partib⁹ etherogeneis. ⁊ ꝓpositiones ex na tura corpali ⁊ spūali. qualis est in boīe. Bz de compositiōe ma terie ⁊ forme. siue materialis ⁊ formalis. de hac dubiuz est. Et voluerū t aliq̄ dicere q̄ talis remouef ab angelo. ⁊ sunt i eo cō positiones prius dicte. Sed sicut ostensum est supra cū i ange lo sit rō mutabilitatis. nō tm̄ ad non esse. sed fm diuersas pro prietates sit iterū rō passibilitatis sit itez rō indiuidualitatis ⁊ limitationis. postremo rō essentialis ꝓpositionis fm ꝓpriaz naturā. nec video cāz nos rōnē quō defendi pōt. q̄n sba angeli sit ꝓposita ex diuersis naturis. ⁊ essentia ois creature p se ens tis. ⁊ si ꝓposita est ex diuersis naturis. ille due nature se bñt p modum actualis ⁊ possibilis. ⁊ ita materie ⁊ forme. ⁊ ideo illa positio vf verior esse. s. q̄ i angelo sit ꝓpositio ex materia ⁊ for
7 ma. ¶ Qō g̃ obf in ꝓmiū de autoritatibus boetij ⁊ Aug. Dōz q̄ loquunf de materia appropriata. s. rōne potentie passiue. q̄ est p̄incipiū patiēdi ⁊ trāsmutādi ab alio. Et b̄ pz. qz ipsi volunt p bare q̄ corpalia nō ꝓuertunf i spūalia. nec ecōuerso. Silr pōs vult dicere. q̄ aīa denudata sit a rōe materie. sz q̄ est cā pmix tiōis ⁊ corruptiōis. ⁊ ideo nō loquunf gñaliter de materia. sz ap propriate. Alioq̄n ipe Boetius ꝓdiceret sibi in. j. de tri. vbi di
8 cit q̄ nihil subiicif accidentib⁹ nisi p materiā ⁊ ibidez. q̄ solus de⁹ est imaterialis. ¶ Qō obf q̄ creatura simplex rōnabiliter pōt cogitari ⁊c. dōz q̄ ꝓsideratis ꝓprietatib⁹ creature. coipo q̄ creatura nō est actus pur⁹. oportet q̄ bēat possibilitatez. qz mutabilis est. Oportet q̄ habeat fundamētum. qz limitata ⁊ i gñe. Oportet q̄ ꝓpositionē habeat. vñ nō pōt rōnabiliter cogi
9 tari. qō non pōt esse nec fieri. Et si obiicias mihi. q̄ de⁹ potest facere q̄ forma accidētalis sit sine materia. vt in sacramēto al

taris. Dōm q̄ nunq̄ fecit. q̄n semp sit nata esse in materia. ⁊ ad illā quantū est de sui natura habeat inclinationē. si g̃ deus res cōdidit. fm q̄ cōpetit naturis ipaꝝ. ptz q̄ nunq̄ debuit facere formā stare sine materia in ꝓditiōe rerū. q̄uis in miraculis fa ciat cōtra naturā ⁊ supra naturā. In cōditiōe em̄ rerū nō q̄ri mus q̄d deus possit. sed q̄d cōgruat nature ipsi⁹ creature. sicut dicit Aug. ¶ Qō obiicit q̄ causa nobilior est effectu. verus est de efficiente ⁊ finali. q̄ propie tenent rationē cause. sed de ma teriali ⁊ formali q̄ sunt principia ordinata ad cōpositionem nō
10 habet veritatē simpliciter. sed solum fm quid.

Questio. ij Dato q̄ angel⁹ habeat ꝓpositionez ex materia ⁊ forma largo sumpto nomie. materie ad oē potētiale. qō cū alio vēit ad ꝓstitutionē tāq̄ fū B damentū rei. Querif de illa materia. vtrū sit eadē cū materia corpalū. nō loquor de idētitate fm essentiā nūeralē. sicut sor tes senex est idē sibi puero fm sbam. sed loquor fm identitatē nature cōis. vt sicut oēs anuli de auro dicunf bñe eandē mate riā p naturā. siue essentiā. cuz tñ numeraliter varief. ⁊ alia ps fm sbam sit in vno. alia in alio. Et q̄ sit idez p essentiā. vf auto ritate Aug. de mirabilibus sacre scripture. j. ca. Omnipotens deus ex informi materia quā ipe prius de nihilo ꝓdidit. cun ctarum rerum hoc est sensibiliū ⁊ insensibiliū. intellectualiū ⁊ intellectu carētiuz. spēs multiformes diuisit. q̄d hoc exp̄ssi⁹. ¶ Item rōne vf. In quolibet gñe est repire vnū primum quo mensurank oia q̄ sunt in illo gñe. vt vult pōs in .xj. prime pōie ⁊ etiā in. x. sed sba est vnum gen⁹. non fm tm̄ logicū q̄ conside rat rerum intentiones. sed fm metba. q̄ cōsiderat essentias re ruz. ergo in gñe sbe est vnū aliqd quo mensurank oia in illo ge nere. sed illud non pōt esse principiū extrinsecum. cum fm hu gis ⁊ minus fuit. g̃ cū principiū intrinsecuz nō sit nisi forma vl materia. erit vel materia vel forma. si materia. habeo ꝓpositū rie. ergo ⁊c. ¶ Item q̄cunq̄ aliqua cōis passio inest aliquib⁹ subiectis. necesse est q̄ insit eis fm aliqd̄ cōe sed numerus est i spūalib⁹ ⁊ corpalib⁹ vniformiter. qz eodē modo quo numerus
x. boies ⁊. x. angelos. numer⁹ ei angeloz supplebif exp̄ssib⁹. g̃ necesse est aliquā naturā cōem in eis esse. fm quā hec passio in sit. sed hoc non pōt esse forma. restat g̃ q̄ materia. ¶ Item ab strahaf materia corpalū ab oi forma abstrahaf etiā materia spūaliū ab oi forma. q̄ro tūc aut distinguif. aut nō. Si nō g̃ sūt idē p essentiā. Si sic cū ois distinctio fit a forma. g̃ bñt formā Si tu dicas. q̄ distinctio pfecta sit a forma. sz sicut materia bz esse incōpletū. ita ⁊ distinctionē incompletā. Contra. Illud in quo marie differunt spūalia ⁊ corpalia est simplicitas ⁊ ꝓpos tio. sed materia abstracta ab oi forma est ita simplex vt puncꝰ g̃ nullā ptibilitatē bz. ergo si in hoc nō dr̄ñt. nō vf q̄ i alio. Si dicas. q̄ p capacitatē. ¶ Cōtra. materia non ē sua capacitas p essentiā. ergo contingit eā abstrahi a capacitate. abstrahaf ergo materia spiritualiū ⁊ corpaliū a capacitate. q̄ro p q̄d dif ferant. nullā oino est dare. nullā assignare differentiā. g̃ essen tia est eadē p naturā. ¶ Itē forma gñis est abstrahibilis a for ma spērum siue a differētijs. sed sba dicit formam gñis. corpo reum ⁊ incorporeū sunt differētie. g̃ ab his pōt abstrahi. sz for ma gñis naturaliter est prior q̄ forma differentiaꝝ. sicut dicit pbilosopbus. q̄ prius est animal q̄ homo. consideretur igitur materia spūalium ⁊ corpalium sub forma gñis. nō differunt q̄ tum ad formam q̄ consequitur ipam essentiam materie. g̃ mul to fortius non differunt quo ad ipam materiā. vt vf. ¶ Itē cū dicitur materia rerum corporaliū est materia spūalium. ma teria est materia. aut est cōueniētia in solo noīe. aut in habitu dine. aut in essentia. Si in solo noīe. g̃ cuz sit equocatio i prio pn cipio. g̃ nulla est vniuocatio. Si in ꝓpatiōe abstrahaf ab illa ꝓpatiōe. tūc aut erit dictū p ꝓueniētia in essentia. aut equoca tio pura. ¶ Cōtra. Aug. xj. ꝓfes. Duo fecisti dñe vnum ppe te aliud ppe nihil. Et itez in. xij. Duo sunt carētia tpibus. vnum qō sine vllo defectu contēplatiōis. ⁊ sine vllo interuallo muta tiōis tua eternitate pfruaf. altez qō ita iforme erat. vt ex alia forma i quā formā mutaref nō haberet. Si g̃ q̄ recte diuidunf vnum nō itrat in ꝓstitutionē alteri⁹. si angelica natura diuidif cōtra corporalē naturā siue corpaliū. g̃ ⁊c. ¶ Si tu dicas q̄ loq tur de ea fm eē. b̄ nihil est. qz loqf de ea sicut pz i añcedētib⁹ ⁊ consequētibus fm q̄ omni forma erat priuata. siue vt itelligit

sub omnimoda informitate. ⁊ sic cōsideraf vt immutabilis. ergo ⁊c. Beda etiā ⁊ alij sancti sic diuidunt. ¶ Item q̄cunq; cōi cāt in materia sunt adinuicē trāsmutabilia. sicut dicit Boeti⁹ de duabus naturis ⁊ vna psona xp̄i. ꝯ spūalia ⁊ corpalia non sunt bmōi. ergo ⁊c. ¶ Itē ratione vī. sicut agēs potētia essen tialiter ꝓsequit formā. ita potētia suscipiēdi essentialiter. imo essentialiꝫ ꝓsequit materiā. ꝯ necessario sequit q̄ si sunt diuer se potētie prime ⁊ essentiales aliquaꝝ formaꝝ. ita q̄ ad aliquē effectū vel actū ordinaf vna forma ad quē nō alia q̄ differunt p essentiā. ¶ Cū ergo materia subiecta corpalibꝫ formis nullo mō possit capere formas spūales p indiuiduā pfectionē. nec ecō uerso. qz nūq̄ de angelo pōt fieri corp⁹. nec ecōuerso. ergo dif ferunt p essentiā. ¶ Itē partibilitas ineſt rebꝫ corpalibꝫ. aut ḡ a parte forme aut a pte materie radicaliter. Nō a pte forme qz ois forma est simplici essentia ꝓditēs. ergo principaliter a pte materie ⁊ originaliter. Aut igit ꝓsequit materiā fm se. aut nō. Si nō. vt si materia sit simplex quātū est de se. vt punct⁹. ḡ sicut punct⁹ nō pōt esse materia vel ps superficiei. ita nec mate ria ps corpis. q̄ si hoc absurdū est. qz dimēsio nes fm rōnē ifi nitā ꝓsequunt materiā fm se. cū ergo ipa materia ꝯ se sit i cor poralibꝫ ⁊ spūalibꝫ. ꝯ ⁊c. ¶ Itē oñdit hoc a pte finis. qz an geli facti sunt ad vidēdū claritatē summe lucis. ꝯ materia cor paliū de se tenebra est. ⁊ qō magis p̄miscef ⁊ magis vnit ei. tā tomiꝫ cognoscit. ⁊ magis est tenebrosum. Si ḡ forma angeli vnit sue materie. maxie in diuisiōe. sba ei⁹ esset ineptissima ad ꝓtēplandā lucē. si ergo ꝓpter hoc solum fact⁹ est. nunq̄ ꝯ ma teriā ꝓformē p vnitatē nature materie corpali. ¶ Itē vī q̄ nō sit ponere materiā tanq̄ mēsurā gīis sbe rerum. qz q̄ magis p ticipant de ratione materie. miꝫ sunt entia. ⁊ ipa est q̄d igno bilissimuꝫ in gīe entium. qz prope nihil. Si ergo illud vnū qō est mensura gīis. ꝺz esse pfectissimum in gīe illo. vt albedo in
11 gīe coloris. ptz ⁊c. ¶ Rn. Dōm q̄ circa bancq̄stionē sapiētes videnf ꝓtrariari sapiēt ibus. Nā magni ⁊ profundi clerici. ⁊ i theologia ⁊ in philosophia. qui magis fuerunt veritatis inqsi tores. diuersificati sūt. Quidā em̄ posuerūt. q̄ materia i spūa libus. ⁊ corpalibus differt nec ꝺz vnitatē. nisi analogie. Alij posuerunt. q̄ est vna per essentiam. Si quis aūt diligēter velit considerare. q̄ istarum positionuꝫ sit probabilioꝝ ⁊ verioꝝ. ⁊ at tēdere ad rōnes mouētes. videbit q̄ vtraq; opinio fm diuer sas vias verū dicat. ita q̄ neutri sunt decepti. Ratio aūt bul⁹ diuerse positionis fuit diuersus modus cognoscēdi materiā.
12 Materia em̄ dupl'r est scibilis. s. p priuationē. ⁊ p analogiam. Cognitio per priuationē est prius remouēdo formam. deinde disponēs ad formā. ⁊ considerare ipam essentiam nudam in se quasi tenebrā intelligibilē. Cognitio aūt p analogiā. est p ꝓsi milē habitudinē. habitudo aūt materie est per potētiam. ⁊ ita hec cognitio per ꝓparationē materie ad formā mediante potē tia. Potētia aūt materie dupl'r pōt comparari ad formā. Aut
13 inquātum pbet ei fulcimētum in ratione entis ⁊ sic considerat metbaphic⁹. Aut sub rōne mobilis. ⁊ sic ꝓsiderat naturalis philosophus. Cōsiderātes igit materiā fm priuationē ois for me. tam sbalis q̄ accidētalis. dixerunt. q̄ eadē est in spūalib⁹ ⁊ corporalibus per essentiam. si em̄ ab oibus formis ⁊ ab oib⁹ accidētibus separef vtraq; materia. nulla oīno diuersitas ap parebit. Considerātes aūt materiā fm analogiā. scz sub ratio ne potētie inquantū pbet fulcimētum forme in ratione entis. dixerunt esse eandē fm analogiam. qz est ibi ꝓsimilis habitu do. Sicut em̄ materia corporaliū sustinet ⁊ dat suis formis exi stere ⁊ subsistere. ita etiā materia spūaliuꝫ. Est etiā ibi rō par ticipatiōis fm plus ⁊ minus. Nā in spūalib⁹ substat forme sub stantiali tm̄. in corporibus superioꝝ forme substātiali ⁊ quā titati. ⁊ in inferioꝝ bus forme sbali ⁊ quātitati ⁊ contrarietati Est q̄m̄ qō pure est in gīe sbe. plus participat de ratione per se stantis ⁊ inde pendētis. qō aūt plus accedit ad naturā acci dētium. magis elongaf. hinc est qō substātie spūales per pri⁹ ⁊ ver⁹ sunt sbe. deinde corpora superioꝝ. postremo corpora ife rioꝝ. ⁊ hi nō dixerunt q̄ esset eadē ꝓprie. qz nec materia corpo raliū est nata sustinere formas spūales. nec ecōuerso. Cōside rātes aūt fm analogiā sbe rōne potētie inq̄tū pbet fulcimētū forme in rōne mobilis. dixerūt esse eādē per analogiā. Q̄m̄ si cut in corpoꝝ ib⁹ est aliq̄d qō sustinet variatiōes quo ad ꝓprie tates corporales. ita in spūalib⁹ quo ad spūales. ⁊ est ibi ratio prioris ⁊ posterioris i participādo. Nā materia pōt cē fulcimē tum variatōis fm situ ⁊ formā. vt in corporib⁹ corruptibilib⁹. aut situꝫ tm̄. vt in superioꝝ ib⁹. aut ad receptionē influētie ⁊ ha bituū. ⁊ perditionē. vt in substātijs spūalib⁹. ⁊ ꝯ ꝓsideratione ꝓprie est materia in corporalib⁹ ⁊ corruptibilib⁹. miꝫ ꝓprie in corporib⁹ incorruptibilib⁹. minime i spiritib⁹. Et inde etiā est q̄ dicunf aliquādo imateriales. qz minimū bñt de hac possibi litate. ⁊ fm hoc materia est infimū. Et bi nō posuerunt mate riam vnā. q̄m̄ materia in angelis nō ꝺz possibilitatē ad trans mutationē formaꝝ sbaliuꝫ. nec est possibilis ad recipiēdū for mas corporales. ⁊ inde est qō dicit pbs. q̄ spūaliuꝫ ⁊ corporaliuꝫ non est materia vna. ꝓsideratis potētijs materie in relatiōe ad formā. vt mobilē. Et bis ꝯ ratio diuersitatis. ⁊ via barum positionuꝫ. ⁊ q̄ vere dicunt fm diuersas vias ⁊ ꝯ diuersos mo dos intelligēdi. ⁊ sic currunt diuerse rōnes. ⁊ autoritates inue niunf ad partes oppositas. Et ꝯ rñsio obiectoꝝ nec est ꝓtra dictio si qs recte intelligat vtrūq;. Vel aliter pōt dici. q̄ cuꝫ lo quimur de vnitate materie. loquimur de ipa prout ad eaꝫ stat resolutio principiatoꝝ. ideo tripliciter possum⁹ loqui fm q̄ tres sunt q̄ docēt resolutionē facere ad principiū materiale. Nā ad materiā resolvit naturalis. qui considerat gīationē ⁊ corrup tionē. Ad eā reso luit pbīficus vniuersalis. qui ꝓsiderat omne corp⁹ mobile. siue ad situ. siue ad formā. Ad eā resoluit metba. qui cōsiderat oē ens. ⁊ vnusquisq; resolvit ꝯ amplitudinē sue ꝓsiderationis. Nā pbīficus inferioꝝ qui negocia f circa gīatio nē ⁊ corruptionē. ꝓsiderat materiā vt est principiū gīatiōis ⁊ corruptiōis. ⁊ sic est solū in bis inferioꝝ ib⁹. ⁊ q̄m̄ oīa talia sunt adinuicē trāsmutabilia. ideo solū dicit eandē materiā gīabi liū corporaliuꝫ ⁊ corruptibiliuꝫ. Pbīfic⁹ supioꝝ ꝓsiderat ipam materiā mutabilē. siue ad situꝫ. siue ad formā. ⁊ videt eandeꝫ passionē in inferioꝝ ib⁹ ⁊ supioꝝ ib⁹. p quā mutabilia sunt ad si tuꝫ. vt partibilitatē mobilis. cui⁹ principiū est materia. ⁊ ideo resolvit ad materiā oīs rei corporalis. ⁊ fm hunc pbilosophuꝫ est eadē materia in oibus corpalibus. Metba. considerat ma teriā oīs creature. ⁊ maxie substātie p se entis. in qua est cōsi derare ⁊ actū essendi. ⁊ hunc dat forma. ⁊ stabilitatē p se existē di. ⁊ hāc dat ⁊ pstat illud cui inmititur forma. hec est materia. ⁊ q̄m̄ p se esse in spūalibus ⁊ corpalibus dicit cōitatē nō equiuo caꝫ. ⁊ cōitatē gīis ⁊ rei. nō analogie solū. ideo ꝺz recurrere ad principij vnitatē. ideo fm metba. in oibus p se entibus est po nere vnitatē materie. Q̄m̄ istoꝝ philosophoꝝ cōsideratio vera est. ꝯ differēter iudicāt. Pbīfic⁹ em̄ nō dicit eādē esse materiā nisi i corpalib⁹. qz nūq̄ venit ad ꝓsiderādū materiā ꝯ essentiā ꝯ solū scōm esse. ⁊ absq; dubio aliqō ꝺz esse in corpalib⁹ qō nō in spūalib⁹. ⁊ aliqō in corruptibilib⁹ qō nō i incorruptibilibus Metba. vero nō tm̄ fm esse. ꝯ fm essentiā ꝓsiderat. ⁊ qz abstra cto omni esse. nō est repire. nec etiā fingere diuersitatē i mate ria. ideo dicit esse materiā vnā p essentiā. ⁊ ideo cum hanc qō nē tractat theologus. aut ptractat eā sicut naturalis. aut sicut metbaphicus. qz ipe pōt accipe modos oīm sciaꝝ. cuꝫ ei famu lanf. Si vt naturalis. sic dicet nō esse eandē. Si vt metba. sic dicet eandē esse p essentiā differentē fm esse. Et q̄m̄ nobiliori modo iudicat metba. q̄ scie inferioꝝ. ideo bi q̄ posuerūt ma teriā eandeꝫ in spūalib⁹ ⁊ corpalibus. altius elevati mēti⁹ iu dicaverunt. q̄uis fm diuersas ꝓsiderationes vtriq; potuerūt dicere verum. vt prius est oñsum. Concedende ḡ sunt rōnes p bātes eādē esse materiā p essentiā ⁊ spūalib⁹ ⁊ corporalibus si cut manifeste innuit Aug. in lib. de mirabilibus sacre scriptu
15 re. qui fuit altissimus metba. ¶ Qō obīcit ergo. q̄ distinguit materia contra angelicam naturā. Dōm q̄ loquit de materia fm esse. non fm essentiā. Vel aliter distinguit ratione actualis tatis q̄ est in angelo. ratione cuius summe inter creaturas ap propinquat deo. ⁊ ratione passibilitatis q̄ est in materia de se. ratione cuius est prope nihil. ¶ Qō obīcit. quoꝝ materia est
16 vna ⁊c. Dicēdum. q̄ loquit de materia fm esse. hoc est de mate ria transmutabili. ratione cuius dicunf res adinuicē transmu tabiles. ⁊ ideo sermo ille fm pbīficum ⁊ in genere pbīci est in telligēdus. ⁊ alij sermones consimiles. qui dicunt materiā eē diuersam oēs cū loquunf de materia fm esse. ¶ Quod obīcit
17 tur de potētia suscipiēdi. Dicēdum. q̄ potentia materie fm se considerata. non est magis ad banc formam q̄ ad aliaꝫ. immo indifferēter se habet ad oēm. Nam materia in se considerata. nec est spiritualis. nec corporalis. ⁊ ideo capacitas consequēs essentiā materie. indifferēter se habet ad formā. siue spūalē. si
ue corporalē

ne corporalem. sed q3 materia nunq3 expoliatur ab omni esse. ꝛ que semel est sub esse corpali nunq3 exuit. ꝛ sit ꝛ illa que est sub esse spūali. hinc est q materia ꝓis est in spūalib⁹ ꝛ corpalibus
18 est alia ꝛ alia. ¶ Qđ obijcit de partibilitate. dō3 q hoc nō est rōne ipius materie. q3 materia abstracta oī forma. simplex est nō tm dz actualē simplicitatē. vt punct⁹. sz simplex. q3 ca ret ac tuali extēsione. dz tm possibilitatē ad illā. ꝛ cum natura forme corporalis illi materie dak. tunc reducit ad actū. Añ cuz dicit q extēsio est a materia. nō est intelligendū. q a materia fm essentiā suā. sed fm esse put suscipit formā corporalē. q̄ nō est nata esse in materia nisi cū extēsiōe. q̄uis ipsa in se sit simplici es
19 sentia ꝓfectōs. ¶ Qđ obr q materia est tenebra. Dōm. q tenebra dr rōne priuationis forme. q3 forma lumē est. ꝛ ideo materia cum priuatiōe repugnaret ꝓpōpiationi. Et q3 in angelis facta est sub actu pfecto sublata priuatiōe. hinc est q remota est ab ea rō tenebrositatis. ꝛ sic pz illud. Nō cñ est tenebra p essentiā. nisi qs forte dicat tenebrā ꝓparatiue. sicut creatura oīs re
20 nebra ē. respectu summe lucis. sic ꝛ materia tenebra pōt dici respectu dei ꝛ respectu forme qua pficit. ¶ Qđ obr. q materia nō est illud quo oīa mēsurant. Dōz. q lz aliq̄ voluerūt dicē. q materia rōne qua est fundamētū. dat esse fixū. ꝛ in ea rōne est ratio mēsurādi. q3 plus sapit ꝛ participat de natura gñis sbe. q̄ magis in seipso fulcituz est. tñ illud nō est ꝓueniēs dicere. q ipsa materia sit illud vnū. cū hoc debeat esse ꝓpletissimū. sicut dicitur in. x. prime philosophie. q albedo est mēsura oīz colorum. ꝛ ideo dōm. q nō ponim⁹ materiā vnā. q3 ipsa sit mēsura. sed q3 si non est materia vna ipossibile est ponere aliq̄d vnū mensurans cum illud presupponat illā. quid aūt sit illud vnuz quod est mensura oīm. que sunt in genere substātie. hoc est alterius inquisitionis.

Questio. iij.

Utrū materia spūalis ꝛ corporalium sit vna fm numerū. aut fm vnitatem altā. Et q sit vna numero. vr sic. Omne illud q̄ ita est vnū q nō recipit distinctionē. est vnum numero materia p essentiam suā ita est vnū. q oīno nullā dz distinctionē fm suā essentiā. q3 oīs distinctio est a forma. g̃ necesse est materiā in oībus eē vnā numero. ¶ Ztē oē q̄ est vnum est vnū. vel gñe. vel specie. vel numero. sz materia nō est eadē in spūalib⁹ ꝛ corpalib⁹ vnitate gñis vel spēi. cū illa sit solum a forma. ergo a diuisione materia est vna numero. ¶ Ztē stat⁹ pfect⁹. nō pōt esse nisi in vno. g̃ sicut est stat⁹ in gñe efficiētis ꝛ finis. ita in gñe materie. sz in gñe efficiētis primi ꝛ finis vltimi. sic est stat⁹ q vnum solum est primum efficiēs p essentiā. ad q̄ oīa reducunt. ergo videt similiter cuz ex parte resolutōis sit stat⁹ in essentia materie. q illa sit vna numero. ¶ Ztē cum dr materia lapidis est materia. ꝛ materia angeli ē materia. aut dr vniuoce. aut equiuocc. aut idē pdicat de se. Sed nō equiuoce. q3 tunc angel⁹ ꝛ lapis. eq uoce dicerent subst̄ie. Nō vniuoce. q3 vniuocatio ē solum in formis. ꝛ in his q̄ dicunt formā. ergo oportet q ides predicet de se. g̃ si materia lapidis. ꝛ materia angeli nō sunt plēs materie. sz vnica. restat q materia est in spūalib⁹ ꝛ corpalib⁹ numero vna. ¶ Item intelligam⁹ materiā. siue spūalem. siue corpalem p abstractionē ab oib⁹ formis. intelligit materia vt simplex. intelligit materia vt vnica. multo mō multiplicata necdistincta sz forme supeniētes nō mutāt essentiā materie. sz soluz esse. g̃ si pr⁹ erat materia q̄tū ad essentiā vnica numero. ergo ꝛ nunc cum dz formas. ¶ Ztē intelligam⁹ p ipossibile. q de⁹ de vno lapide faceret angelū. tunc mutaret⁹ forma ꝛ esse materie. sz essentia esset salua. g̃ materia cuz sit vna p essentiā. etiaz in hac trāsmutatiōe ē illi⁹ mutatōis subiectū. sz illa mutatio ē vna numero. g̃ materia p essentiā ꝓmanet vna numero. Arguit g̃ sic. Si in illo angelo sic ꝓducto. ꝛ lapide ꝓexistēte est materia vna nūero ꝛ tm distat ille angel⁹ a natura corpali q̄tū alt⁹ angel⁹. g̃ vr q in alijs reb⁹ corpalibus sit materia vna nūero. ¶ Cōtra vnuz numero respicit esse idiuiduuz siue indiuiduas liuz. sz materia in corpalib⁹ ꝛ spūalib⁹ nō est vna vnitate idiuidualī. g̃ nō est vna fm numez. Maior pz. Minor ꝓbat p hoc q q̄cunq3 sunt eadē numero alicui idiuiduo. iter se sunt eadez ꝛ vna numero. sz angel⁹ a sua materia nō differt numero nec lapis a sua g̃ si materia lapidis ꝛ angeli est vna numero. g̃ lapis ꝛ angel⁹ sunt vnuz numero. qđ falsum est. ¶ Ztē vuū ꝛ multuz sunt differētie entis i actu. sz materia est oīno ens i potētia. g̃ si dimidētia nō ꝓueniūt nisi eis q̄b⁹ ꝓuenit diuisuz. g̃ nullo mō pōt esse materia p essentiā vna numero. ¶ Ztez si de auro vno fiāt diuersa vasa. post q̄ facta sunt iā illud nuz definit esse vnū ꝓpter distinctionē supinductā. cuz g̃ de materia fiāt creature gñe ꝛ specie differētes. vr igit q materia numerek i illis. g̃ ꝛc. ¶ Ztē oppositā nō sunt ꝓpossibilia circa idem numero. h plānum est. q3 mutuo se expellunt. sz oppositē formē sunt circa materiā. vt est in diuersis. g̃ ipossibile est materiā esse vnā nūero. ¶ Ztē ipossibile est idē numero esse ens ꝛ nō ens. q3 inter ens ꝛ nō ens. summa est distātia. sz angel⁹ fm suā formā ꝛ materiā est in actu. aīa antixp̄i nec est fm materiā. nec fm formā. immo creāda est fm suum totum. g̃ ipossibile est q angeli ꝛ aīe sit ea dē materia. vel alteri⁹ creature diuerse. ¶ Ztem creatio nō solum terminat ad esse. sed etiā ad essentiā. ergo vbi sunt diuerse creationes oportet diuersos esse termios p essentiā. sz creatio aīe petri ꝛ aīe antixp̄i ē alia ꝛ alia. ꝛ vtrobiq3 ꝓducit essentia materie. ergo necesse est materiā hic ꝛ ibi aliā esse p essentiā. g̃ impossibile est esse numero vnā. ¶ Ztem esse simplr vnū in pluribus. hoc est ꝓprietas dei. siue esse vnum in oībus ergo nō cōpetit alij. vel si ꝓpetit alij. minime cōpetit ei qđ maxime distat a deo. sed materia maxime distat a deo cum sit prope nihil ergo nullo modo videtur ipi ꝓuenire q ipa sit vna numero in oī
21 bus. vel etiā in pluribus. ¶ Rñ. dōm q positio phyloſophoz ꝛ pōicoz virozuz hec fuit ꝛ est. q materia in q̄buscunq3 est per essentiā. est vna ꝛ vna numero. Et rōnē huius assignant q3 materia hoc ip̄m qđ est. oīno est ens in potētia ꝛ ideo oportet q in quibuscunq3 est. sit p essentiā numero vna. hec aūt ratio bona est. qđ melius pz si ptractet. Quia cñ materia oīno est ens in potentia. ideo p sui essentiā nullū habet actum nullā formā. ergo nullā distinctionē. si nullā distinctionē habet ꝛ nō est nihil oportet ergo q sit vna sine multitudine. ꝛ ita numero vna Amplius. q3 ens oīno in potētia. ideo nec genus. nec spēs eē pōt Quia dicit aliquo mō actum. ideo non pōt esse cōmunis eis q̄
bus est cōmunis vnitate vniuersalitatis vel vniuocationis. g̃ nec gñe nec specie est vna. ꝛ tñ nihilomin⁹ est vna. ꝛ ita est vna numero. Rursus. q3 est ens oīno in potētia. ideo de se est ifinita. ꝛ ad formas infinitas. sz deus q3 infinitus est. vbiq3 est sua iufinita te. q̄ venit ex actualitatis summe pfectiōe. sic ꝛ materia q3 infinita. in oībus materiatis est vna ꝓpter infinitatē ei⁹ q̄ venit ex sūme potētialitatis iperfectōe. Postremo q3 materia est ens in potētia. vnitas ei⁹ non pōt esse vnitas indiuidua
tionis. siue p ꝓtinuitatē. sicut mons est vnus siue p actualē simplicitatē. sicut angelus est vnus. sz si habet vnitatē. vnitatē dz omogenēitatis. hec aūt vnitas simul manet in diuersis. sicut patet si de eodē auro fiant multa vasa. illa sunt de eodē auro p omogenēitatē. sz aurum qđ est in vno differt ab auro quod est in alio. adeo vt nō sit vnum p continuitatē. Si igitur materia non est vna actuali simplicitate vt angelus. nec cōtinuitate vt mons vel auri frustū. sz solum omogenēitate. ꝛ hec nō tollit p aduētuz formaꝝ. ita est materia vna sub oībus formis. sicut oī bus formis abstractis. sz abstractis oībus formis. nulla est distinctio in materia. imo intelligit vt simplr vna. nunc igit materia est in oībus materiatis numero vna. q3 est ens oīno i potētia. ꝛ hec est recta rō ꝛ causa. Ex dis ꝓo magna parte patēt obiecta. q̄ñ ex p̄dictis colligi pōt qualis est illa vnitas q̄ materia dicit vna. Non cñ est vnitas actualis. cuiusmodi ē vnitas coꝛisci in foro ꝛ theatro. ꝛ cuiusmodi est vnitas dei. sz illa vnitas magis est possibilitatis. ꝛ pōt dici omogenēitatis. q̄ adeo ampla est. vt sustineat receptionē maioris multitudinis diuersitatis formarum supadictarum. q̄ vnitas forme alicui⁹ vniuersalis ꝛ gñis generalissimi ꝛ hoc est ꝓpter summam possibilitatē. vnde dicitur vna numero. q3 est vna sine numero quē
admodum outs carēs signo respectu outum babētium signuz dicit esse signata. p hunc modum intelligi pōt materia numero vna. ¶ Quod obijcit ergo. vnū numero respicit indiuiduū
Dōm. q verum est ꝓut vnuz numero dicit accidēs vel ꝓut 22
consequit esse actuale. non aūt est verum ꝓut respicit essentiam. quoniam hoc modo se extēdit ad vnitatē maioris capacitatis. q̄ sit vnitas idiuidualis. ꝛ de illa nō sequit. q q̄ sunt eadē vni. ꝛc. sicut nō sequit. q bō ꝛ asinus vniunt in aīali. g̃ sunt vnuz inter se. ¶ Quod obr. q vnū nūero ē dria entis i actu. di 23
cēdū. q verū est de vno qđ ōt vnitatē ꝓpletā. Unitas cñ ꝛ veritas ꝛ bonitas ꝓprie ꝛ ꝓplete sunt in creatura cōpleta. nibilominus tm sicut dicit Augustī. de vera reli. incomplete repe

riunt in materia. Sicut enī materia incōpleta est de se. ita vnitatē ꝑm se habet incompletā. posibile tū quātum ad esse ꝑpleti p formā. cuius aduētu ꝓstituitur indiuiduū numero vnum. vnitate actuali ⁊ ꝑpleta. ex cui⁹ etiā aduētu fit distinctio ⁊ surgit in reb⁹ multitudo. ¶ Qō obiicit de auro nō est silr. q⁹ auꝝ
14 bz vnitatem ꝓtinuitatis ⁊ indiuiduationis. q̄ opponit numeratiōi discontinuitati. ⁊ hoc est. q⁹ aurū ⁊ si sit materia cyphi. est ens in actu. nō sic materia ꝓia respectu materiatoꝝ. vt oī
15 sum est ꝓius. ¶ Qō obiicit. ꝙ opposita non ꝑñt se ꝑpati circa vnum. ⁊ ꝙ idē non pōt esse simul ens ⁊ non ens. ⁊ diuersis mutationib⁹ introduci in esse. Ad hec tria vnica est rñsio. scz ꝙ illud verū est de eo qō est ita vnū. ꝙ eius vnitas repugnat multitudini. sicut est vnū indiuiduū. sz de eo qō ita vnū. ꝙ multitudini non repugnat. imo ꝑter suā possibilitatem admittit oēz diuersitatē. non bz veritatem. imo simul ⁊ semel bz opposita. si mul etiā ⁊ semel potest esse in re. ⁊ pōt esse in potētia agentis. ⁊ diuersis ꝓductionib⁹ ꝓduci sicut diuersis formis informari. Et hoc pz q⁹ forma humanitatis est vna vnitate vniuersalitatis. ⁊ ideo simul verū est ꝙ est bō q̄ generat. ⁊ est homo q̄ genera̅dus est. ⁊ est homo albus. ⁊ est homo niger. in oībus bis est forma vna verisilis. ¶ Qō si dicas. ꝙ nō est silr. q⁹ humanitas nō est vna numero vt materia. Dico. ꝙ q̄uis non sit vna numero. sed specie. tū vnitas⁹ materie q̄ est vnitas omogeneitatis. maioris amplitudinis est ꝙ humanitas ipsa. ⁊ maiorē diuersitatem admittit. ⁊ ideo nulla est oppositio. nulla oīno ꝺdictio ex ꝓparatione oppositoꝝ ad vnitatē materie p essentiā. sz solum ex ꝓparatione oppositoꝝ ad vnitatē materie ꝑm esse. vñ si cut si duo cyphi facti sunt de auro ꝓformi. pōt vn⁹ destrui. altero remanēte. vel vnus ꝓduci. altero in esse ꝓducto. sic intelligendū est in ꝓposito. Si q̄s enī vult vnitatem materie intelligere. oportet ab vnitate indiuiduali aīm abstrahere. ⁊ sup actum imaginationis ꝓscendere. ⁊ oīno ens in potentia p priuationem cogitare. ⁊ sic poterit aliqualiter cape. Quādiu enī materia vt moles extensa cogitat. ad vnitatē essentie nullo mō p
26 tingit. ¶ Qō vltimo obiicit satis planū est. sicut enī de⁹ est infinitus ⁊ materia infinita. alio tī modo infinitatis. q̄ potius est p recessum. ꝙ per accessum. vñ non cōpetit forme. sed materie. sic intelligendū est de illa vnitate. Deus enī est vn⁹ in pluribus. ita ꝙ perfectissimus ⁊ oīno actus. ⁊ hoc est eius soli⁹. sed materia est vna in oībus. ⁊ hoc q⁹ per suā essentiā non pōt esse distincta. non sic est de forma. ⁊ sic patent omnia.

Consequēter querit de scō attributo. s. de discretione personali. circa quaz tria querunt. Primo querit. Utrum in angelis sit mera discretio psonalis. Scō. vtrum hec ꝓprietas sit actidentalis. aut substantialis. Tertio vero. vtrum sit materialis. vel formalis.

Questio. j Qō in angelis sit mera discretio psonalis. ita ꝙ angeli aliq̄ differāt solo numero. vñ Dañ. vij. Milia miliū ministrabāt ei. ⁊ ꝓstat ꝙ nō tot stat babebāt ministeria differētia specie quot Daniel enumerat. g̃ nec ministri oēs differebāt specie. ergo aliqui vel oēs differebāt numero solo. ¶ Qō si dicas. ꝙ tot ministeria obiicit de secunda parte autoritatis. ⁊ decies centena milia assistebāt. cō stat ꝙ tanta diuersitas nō poterat cadere ibi. nisi ꝑm numerū. cū baberent vnum statum. s. ā̃istere. ¶ Itē gloria est regi babere multos ministros vniformes. g̃ si gloriosum est regnuz in quo cū xp̄o gaudēt oēs sancti. vñ ꝙ multi sint vniformes in illo superno palacio. ⁊ ita solo nūero vl⁹ psona differētes. ¶ Itē psonalis discretio est i deo. angelis. ⁊ boib⁹. ⁊ cū natura angelica sit diuine ꝓpinquior ꝙ humana. g̃ ⁊ discretio psonalis. sz in deo sunt pl⁹s psone differētes sola psonalitate. silr in boib⁹ ergo vñ ꝙ silr in angelis. ergo. sunt ibi aliq̄ solo numero differētes. aut oēs. ¶ Itē oē aial pnaturā desiderat societatē silis in spē. nā oē aial ad sibi sile copulabit. ⁊ volatilia ad sibi similia ꝓueniūt. g̃ angel⁹ p naturā desiderat societatē sil⁹ in spē. sed desideriū ei⁹ nō ē frustra. maxie i angelo bto. g̃ ⁊c. ¶ Si tu dicas. ꝙ illud est verū in aialib⁹. nō in substātijs spūalib⁹. tūc q̄ro. vtrū in angelis sit socialis ⁊ amicabilis affect⁹. ꝓstat ꝙ sic. sed i quocūq̄ ē ponere affectū tale. est amare simile ⁊ appetere bñe g̃ reddit idē qō pri⁹. ¶ Cōtra. diuersitas q̄ ē nūero solo cā tur a diuersitate materie. ide est ꝙ sol nō multiplicat. q⁹ eius essentia ē ex tota sua materia. Ita ꝙ materia ei⁹ nō est diuisibilis nec multiplicabilis. sz talis rō est in angelis. g̃ ⁊c. ¶ Item rō finalis multiplicatōis ꝑm numerū venit ex pte corruptibilitatis. iō enī multiplicat ꝑm numerū. vt q⁹ nō poterat saluari in vno. ipa spēs saluaret in pl⁹. vñ sol ⁊ luna q⁹ ꝑpetua sunt. nō bñt nisi vnū solū idiuiduū in cadē spē. g̃ ⁊c. ¶ Itē si repire ꝓtingit extrema. ⁊ mediū si illud ē possibile eē. sz ꝓtingit repire pluralitatē psonaꝝ i vna natura in deo. ⁊ ecōuerso pluralitatē naturaꝝ in vna psona. vt in boīe. ⁊ in xp̄o. g̃ ꝓtingit pluralitatē naturaꝝ repire in plurib⁹ psonis. vt tot sint nature differētes. quot sunt suppositā. ⁊ tot spēs. quot idiuidua. ¶ Itē distinctio psonalis pura est in deo ꝙtū ad originē. ⁊ in boīe silr. ergo vt ꝙ origo sit tota ⁊ principalis rō discretiōis psonalis. cum ergo in angelis nō reperiat origo nec pura distictio psonalis p ꝓñs. ¶ Rñ. dicēdū. ꝙ hic fuit duplex positio. Quidā enī dixerūt. ꝙ in angelis est discretio psonalis. sed nunq̄ pure. imo sunt ibi tot spēs quot idiuidua. silr dicūt in luminarib⁹ mūdi sed hz hoc aliquā pbabilitatē habeat in corporalib⁹. non tū vñ rōnabile in spiritib⁹. vt null⁹ cōicet cuz alio in natura spūali ⁊ specifica. Sicut enī innotescit p scripturā multi angeli ad idē officiū ordinant. ⁊ cōem vident bñe opationē cadē. nobis etiā nec p scripturā. nec p dicta sctoꝝ. nec p officia innotescit tanta diuersitas. ideo nō vñ nisi ꝑsumptio hoc dicē maxie cū nō appareat in promptu aliqua rō cogens. Alia est positio sobria ⁊ catholica. ꝙ in angelis est ponere distinctionē ꝙtū ad psonalitatē tm̃mō. aut in oīb⁹. aut in aliquib⁹. ⁊ ꝓcedende sunt rōnes ad hoc inducte. tū ex pte ministerij. tū ex pte assimilatōis ad deū. tū ex pte assimilatōis multe. ¶ Qō ergo obiꝛ ꝙ diuersitas ꝑm numerū. venit ex diuisiōe materie. Dōz ꝙ falsum est sz multitudo p gñationē venit ex diuisio ne materie. q⁹ generans dat gñato ptē sue ꝙe. Diuersitas aūt angeloꝝ nō est p multiplicationē vnius ab altero. sed o īm angeloꝝ diuersitas ē a deo. Et p hoc pz sequēs obiectū de fine. q⁹ ille nō est finis multiplicatiōis. sed multiplicatōis successiue sz rō potissima multiplicationis in boīb⁹ ⁊ in angelis est diuine potētie. ⁊ sapie. ⁊ bonitatis declaratio ⁊ collaudatio. q̄ manifestanda in multitudine. ⁊ glie btoꝝ amplificatōe. q⁹ amor charitatis exultat in multiplicatiōe bone societatis. vñ credo ꝙ erūt in magno nūero ꝑfectissimo. ꝑm ꝙ decet illā supnā ciuitatē oī decore fulgentem ¶ Qō obiꝛ de medio. Dōm ꝙ angel⁹ nō pōt esse mediū q⁹ sicut in p̄cedentib⁹ ꝓbatū est. ꝙuis in angelo nō sit tāta naturaꝝ diuersitas q̄ta in boīe. nihilomin⁹ aliq̄ est. Et ꝑterea. ꝙuis nō diuersificet in boīb⁹ plurib⁹ būana natura. tū multiplicat in illis. ⁊ ideo nō est q̄rere aliud mediū. ¶ Qō vltimo obiꝛ de origine ꝙ est principalis rō discretionis. Dōz ꝙ q̄uis Ricard⁹ dicat. ꝙ psone in boīb⁹ distinguant origine. tū hoc non bñt rōe principij. Nā pauci boies sic distinguunt ꝑ illā habitudinem. Ad solū enī vnū boīem bz bō illā habitudinē. ⁊ tū ab oīb⁹ differt psonal⁹. sz rō distictionis psonalis q̄tū ad veritatem venit ex p̄ncipijs ꝓstituētib⁹ ⁊ particulātib⁹. q̄tū ad noticiā venit ex qualitatib⁹. quoꝝ vtrūq̄ est in angelis repire ꝑm diuersitatē diuersa enī bñt p̄ncipia indiuiduātia. ⁊ diuersas ꝑpetates inatas. sicut et boies diuersas bñt facies. sic diuersas bñt mētes ⁊ ꝑpetates mētales. ita ꝛtelligēdū ē i angelis suo mō. Et

Questio. ij Utrū psonalis ꝓprietas sit in angelis accidētalis vel substalis. Et ꝙ accidētalis. vñ sic. Boet⁹ dicit. ꝙ o ē ꝓpriū manat de gñe accidentiū non solū ꝓpriū indiuidui. sz etiā spēi. sz indiuiduū magis approximat accidētib⁹ q̄ spēs. g̃ multo forti⁹ ꝓprietas idiuidualis de genere accidentiū est. sz discretio psonalis est ꝓprietas indiuidualis. ergo ⁊c. ¶ Itē Richard⁹ de sancto victo. ꝙ i diuinis ē psonalis discretio p originē i angelis p q̄litatē i boīb⁹ vtroq̄ modo. si g̃ tā q̄litas ꝙ origo dicit ꝓprietatē accidētalē i creaturis. pz ⁊c. ¶ Itē ꝓ̄pbi. dicit ꝙ idiuiduū ꝓstat ex proprietatib⁹. quaꝝ collectionez ipossibile ē in altero repire. sz tales sunt ꝓprietates accidētales. g̃ idiuiduatio ē p accītia. sz p cadē est psonalis discretio p q̄ est idiuiduatio. g̃ ⁊c. ¶ Itē humana natura i xp̄o non habuit psonalitatē nec discretionē psonalē. sed ꝓstat ꝙ habuit q̄ sunt essentialia sbe rationali g̃ psonalis discretio non est sbalis siue essentialis. nec boi nec angelo. ¶ Itē circūscriptis oībus accidentib⁹. res non cadit i sensu. sed solū in intellectu. sz vniuersale dū intelligit. singulare dñ sentitur. ergo circunscriptis accītib⁹. circunscribit indiuiduatio. g̃ ⁊ psonalis discretio. ⁊ sic idē qō pri⁹. ¶ Itē discretio personalis

tio psonalis est discretio fm numerū. sed circūscripta quātitate no est intelligere numerū. ergo nec discretionē psonalem: sz subale intelligitur circūscripto accītali. ergo si discretio psonalis nō pōt intelligi accītibus circūscriptis ergo nō est substātialis angelo sed potius accītalis. Cōtra. arguit primo p tertiū. Magr enī dicit q prima ꝯsideratio est de substantia et sub prima ꝯsideratione cōprehendit psonalem discretionem. ergo videt q psonalis discretio ē angelo substātialis. ¶ Itē psona nō est aliud q̄ indiuidua substātia rōnalis nature: sz indiuidua substātia inq̄tus hmōi est in gne substātie nō p reductionē sed directe fm lineā rectā. ergo inq̄tū hmōi est in gne subē. ergo psonalitas nō est in genere accidētis q: in eodē genere est album inquātum album t albedo. ergo in eodem genere psonalitas t persona. ¶ Itē nullum accns est nisi in substantia indiuidua. ergo omne accns ꝯsequitur indiuiduitatē essentie. t tam in rōnali q̄ in irrationali hoc bz veritatē. ergo prius p naturā est aliq̄d indiuiduū substantie rōnalis q̄ habeat accns. ergo p prius psona. ergo discretio in psonalitate. ¶ Itē q̄ differūt psonalitate differūt in suis pncipijs substātialibus. sicut ptz in petro t paulo. t que sic differūt substātialiter discernunt. ergo discretio psonalis dicit differentiā substantialem. ergo nō est ppietas accītalis. ¶ Itē non est maior discretio in accidētibus. q̄ inter opposita. sed opposita nō faciūt discretionē psonalē. q: vnus dō prius est albus. postea niger. prius puer. postea senex. t tū idē indiuiduū est t vna psona. ergo ꝛc. ¶ Itē accītia diuersa cū sunt in vno supposito
31 uersitas fm numerū vel fm discretionē psonalē veniret ab accidētibus. ergo ꝛc. ¶ Rn. ad p̄dictoꝝ intelligentiā notandū q̄ circa hoc est triplex modus dicēdi. Quidā enī dicere voluerunt q psonalis discretio est accītalis ppietas. q: dicūt qō ē in gne accītis. t qō etiaz causat ab accītibus. sicut discretio numeralis. in hoc aūt differētia est. q: discretio nūeralis causatur a diuersitate ppietatū. in q̄bus cōicant creatura rōnalis t irrōnalis: sz discretio psonalis a ppietatib' q̄ insunt pte rōnali creature. Sz illud improbat in opponendo p multas rones. nec pōt hē veritatē q̄ distinctio indiuidualitatis sit ab accītibus. cū indiuidua differāt fm subam. nō solū fm accns. t silr de discretiōe psonali intelligēdum est. Et tō alius modus est dicēdi q̄ discretio psonalis dicit ppietatē accītalem. q̄ tū nō causat ab accītibus. sz a suba sine pncipijs subalibus. sicut vnitas q̄ est pncipiū numeri est in gne accītis tū immediate bz ortum a suba. Sz cū psona dicat idē qō suppositum rōnalis nature. vt est in gne substātie. nō videt pbabile q̄ psonalis discretio dicat ppietatē accītalem solū. Et tō est tertius modus dicēdi q̄ discretio psonalis est si videat dicere accns. q: dicit p modū accītis. tū pncipal' dicit qd substātiale. t si aliquo mō importat accns. hoc est ꝑter. illud tū immediate bz ortū a pncipijs substātialib'. t hoc ptz sic. Discretio psonalis addit sup discretionē indiuidualē. discretio aūt indiuidualis duo dicit indiuisionē t ꝯsequēter distinctionē. Indiuisio aūt est ex pncipioꝝ indiuisione t appropriatione. ipsa enī rei pncipia dū ꝯiungunt inuicē se appropriant t faciūt indiuiduū. sed ad hoc ꝯsequit esse discretū sine ē distinctū ab alio. t surgit ex hoc nūer' t ita accītal' ppietas dicit ꝯns ad substātiam. t sic indiuidualis discretio dicit aliq̄d accītale. t aliq̄d substātiale. psonalis aūt addit sup hāc dignitatē psonalitatis. Dignitas aūt illa duo dicit scz nobilitatē rōnalis nature. que est q̄ natura rationalis tenet pncipatuz inter naturas creatas. Tū nō est ordinabilis ad pfectiorē formā. t hec nobilitas t si p modū q̄litatis habeat intelligi. tū essentialis ē nature rōnali. Dicit enī illa nobilitas actualē eminētiā. ita q̄ in supposito nulla sit alia natura ita pncipalis. vt natura rōnal' vt sit q̄si p se sonās. t tō q: hoc deficit ei in rp̄o. natura rōnal' creata nō facit psonalitatē. t hoc ē accītale. Dōm igit q̄ quē admodū indiuidualis discretio est ex existētia forme naturalis in materia. sic psonalis discretio ex existētia nature nobilis t supeminētis in supposito. t tō q̄ vltro obiq̄ importet qd substātiale. t silr accītale. ꝯns hoc dico in creatura. nō tū importat accītale qō causet vl' ortū habeat ab accīte. Sz port' ꝯsequit formā in matia. vel naturā i supposito. Et his pz vitas pbleumatis. t dissolutio obiectionū p pte. ¶ Si enī qrat vtz psonalis discretio sit ppietas substantialis vel accītalis. Si substantialis ppietas dicat. q: immediate sequit subam. sic dōm est eē substātiale. Si substātiale dicat. q: nō erit genus substantie. dōm q̄ quodāmodo sic. t quodāmō nō. Silr si dr accītalis p ppietas. q: causat ab accītibus. sic dōm simplr q̄ non. Si vo accidētalis q: est in genere accidētis sic pōt dici q̄ quodāmō sic. quodāmō non. Fm distinctionē primo factam. ¶ Qō g̃ obj
32 cientibus hoc totū cōcedendū est. ¶ Qō obj in oppositū q̄
33 onīe proprīū manat de gne accidentiū. dōm q̄ boetius loquit de ppria passione. t hāc dicit manare de gne accidentiū. non q: nō causet ex pncipijs subiecti. sz q: t si ex ipsis formal. causalr tū est in gne accītium. Duplr ergo deficit illa rō primo q: peccat in intellectu hui' nois proprīū. Est enī ppietas q̄tum
34 ad rem. t est ppria passio nō de eo qō est proprietas q̄tū ad modū. t boeti' intelligit de eo qō realr est ppria passio nō de eo qō est proprietas q̄tū ad modum. Proprietas aūt indiuidualis aut proprietas psonalis. t si videat dicere ppietatē ꝯsequentez esse sicut accns. realr tū nō dicit nisi appropriationē pncipioz per indiuisionē. hoc dico q̄tuz ad ppietatē indiuidualē. silr proprietas psonalis nō dicit vltra hoc nisi dignitatē siue nobilitatē nature rōnalis. que nobilitas nō ē ei accidētalis. immo simplr t olno essentialis. Peccat t p̄dicta ratio in malo intellectu p̄dicati. q: proprīū dr manare de genere accidētium. nō q: manat ab accidētibus sed q: manat a substātia existēte de genere accidētium. sic in ppōito. vñ sicut vnitas q̄ est pncipiū numeri. ortum bz a pncipijs substātie accidentalr ad ipam relatis. nō a principio aliquo qō sit in gne accidentis. Sī intelligi pōt de discretione psonali fm id qō in ea est accidentale. vtpote cōparatio ad alterā psonā. respectu cui' bz distingui t numerari. t eminentia dignitatis in supposito respectu alteri' nature quā nō habuit: nec bz humana natura in xp̄o. ¶ Qō obj q̄ discretio
35 psonalis est per qualitatē. dōm q̄ intelligit de qualitate que est in gne qualitatis quātum ad modū nō aūt q̄tum ad rem. His enī duobus distinguunt p̄dicamenta. vel q̄tum ad essentiam vel q̄tum ad modū t aliq̄d est in gne substātie qō nihilominus bz modū accidētis. vñ etiā ꝯsueuit distingui qualitas duplex. s. substātialis t accidētalis. Uel dōm q̄ richardus loquitur de distinctione psonali q̄tum ad nostrā cognitionem. t q: cognitio nostra est p qualitates accītales dicit personas creatas distingui qualitate: t per hūc modum intelligit verbum porphirij. qui dicit indiuiduū constare ex collectione ppietatum. loquit enī fm rones t cognitionē. nō fm rē. t sic pz tertiū. ¶ Qō obijcit. q̄ in rp̄o humana natura nō bz psonalitatem. dōm q̄ hoc est rōne illius eminētie que ꝯsequit' ad no-
36 bilitatem. t illa supeminētia dicit quādam dignitatē accidentalem sicut prius ostēsum est. q̄ amitti pōt nō solū p depditionem. sed etiā p dignioris supinductionē sicut alibi meli' dicet. ¶ Qō obj de sensu t intellectu. dōm q̄ t si sensus solūmodo sit
37 singulariū. intellectus tū pōt esse nō solū vniuersaliū. sed etiā singulariū. vñ nō est intelligēda illa differētia cū p̄dicatione. et hoc pz q: solus intellectus comprehēdit intrinseca pncipia petri t platonis. t circūscriptis oībus accītibus dicit eos esse discretos t distinctos. ¶ Qō obj de numero. dōm q̄ sicut vnitatem subalem ꝯsequitur vnitas accītalis inseparabilr q̄ nō
38 est pncipiū indiuiduationis. sed ꝯns ad illā sic diuersitatem subātialem ꝯsequitur numerus inseparabilr. tū fm rem t naturam distinctio illa est a substantiali pncipio non accidentali. t sic patet totum.

Questio. iij. Utrū discretio psonalis sit a pte pn-
39 cipij formalis vl' materialis. Et q̄ a pte pncipij formalis. Richar. dicit q̄ tā in angel' q̄ in hoībus est discretio psonalis p q̄litatē sz qualitas. aut ē forma. aut tenet se ex pte forme. g̃ ꝛc. ¶ Itē si aliq̄d ineſt aliq̄b'. t ē in eis. cōe p analogiā. necesse ē q̄ insit p aliq̄d analogice reptū i eis. Personalis aut discretio est in diuinis t in angelis analogice. sz in diuis nullo mō est a materia q: de' est pura forma. g̃ ꝛc. ¶ Itē psonalis discretio i creatura dicit maximā nobilitatē sz qō magis nobile ē. magis elōgat a materia. t maxime accedit ad formā. g̃ ꝛc. ¶ Itē psonal' discretio dicit maximā autoritatē seu actualitatē i creatura. q: qō tale ē nullo mō. ē ad alterū possibile seu potētiale. oē aūt tale ꝯsequit formā nō materiā. g̃ ꝛc. ¶ Itē nihil qō est vnū in oībus ē pncipiū discretōis materia q̄tū est de se vnica est. g̃ nullo mō est pncipiū discre-

tionis.ergo nec discretiōis psonalis. ¶ Itē diffinitio vt vult
pbs est aggregati.g̃ cū diffinit̃ bō.nō forma trī sz cōpositum
ex materia ⁊ forma diffinit̃.g̃ si bō in cōi claudit i se materiā ⁊
natura rōnalis sil'r.sz si psona addit aliq̃d sup naturā.cū non
possit addere sup materiā.opz q̃ addat aliq̃d formale. ¶ Lō
tra.Boe.spēs est totū cē idiuiduoz.sz esse ē a forma.ergo idi
uiduū supra speciē nō addit formā ergo nec psona supra natu
ram.si ergo aliquid addit aut materiam. aut accidentia. sed
p accītia nō pōt esse discretio psonalis vel indiuidualis.g̃ ne
cesse est p materiā. ¶ Itē si psona adderet aliquā formā su
pra naturā.g̃ sicut spēs est diffimbilis q̃ addit ōiam ⁊ formā
supra genus ita etiā indiuiduū esset diffinibile.qō falsum est.
¶ Itē si indiuiduū sine psona addit formā indiuiduantē su
pra speciē specialissimā.quero vtrū additio possit facere aliā
formā p oīa illi ꝓsimilē.ꝓstat q̃ sic.q̃ nulla est forma accītal'
cui' sil'em nō possum' cogitare.g̃ sil'r in subali.sz si facit similē.
illa est cōis plurib' sz nihil tale ē indiuiduū.g̃ ipossibile ē dis
cretionē psonalē cē a p̃ncipio formali supaddito spēi. ¶ Itē
ab eodē ē discretio psonal'a q̃ ē distinctio ꝑm numerū. sz illa est
a materia sicut dicit pbs in pria pbia oīno materia numerabi
liter sz bz ergo ⁊c. ¶ Itē ab eodē ē psonalis discretio a q̃ ē cē
boc siue b̄ ⁊ nūc.sz boc ē materia.q̃ i lib.de celo ⁊ mūdo.dr̃ q̃
differt dicere celū ⁊ b̄ celū.q̃ cū dico celo dico formā cū dico
b̄ celū dico materiā.g̃ ⁊c. ¶ Itē i creaturis i q̃b' ē psonalis di
scretio p originē.nō ē ob aliud.nisi q̃ generās gñat aliud sed
vt dicit pbs.generans nō generat aliud nisi ꝓpter materiam
ergo in reb' creatis est psonalis discretio ꝓpter materiam.
39 ¶ Rñ.dōm q̃ hec cadē est q̃stio de idiuiduatione q̃ nunc mo
uer̃ de psonali discretione.⁊ de ipsa fuit ꝓtētio iter pbicos vi
ros. Quidā cm̃ initētes verbo pbi dixerūt q̃ indiuiduatio ve
nit a materia.q̃ idiuiduū supra speciē nō addit nisi materiā.
⁊ b̄ ponebāt.q̃ dixerūt vniuersalia solū dicere formas. ⁊ tūc
pīo tangit̃ materia q̃n̄ puenit ad hoc aliq̃d. Aliis vero aliter
visuz ē scz q̃ idiuiduatio cēt a forma.⁊ dixerūt q̃ vltra formā
speciei specialissime ē forma idiuidualis.⁊ qō mouit hos pōe
re illud fuit.q̃ itellexerūt ordinē i formis ꝑm gñatiōem ⁊ na
turā esse p cūdē modū p quē ordinat̃ i gñe.ita q̃ forma gene
ris generalissimi primo aduenit materie.⁊ sic descēdēdo vsq̃
ad speciē.⁊ adhuc illa forma nō ꝓstituit idiuiduū. q̃ nō ē oī
no in actu.sed vltra hāc formā idiuidualis subsequit̃. que est
omnino i actu.sicut materia fuit oīno i potētia. Quelibet ista
rū positionū aliq̃d bz qō boī multū itelligēti rōnabiliter vide
rī poterit ipobabile.quō cm̃ materia q̃ oīb' est cōis erit prin
cipale principiū ⁊ cā distinctionis valde difficile est videre.
Rursus quō forma sit tota ⁊ p̃cipua cā numeralis distinctiōis
valde difficile est cape cū oīs forma creata q̃tū ē de sui natu
ra.nata sit habere aliā sibi similez.sicut ⁊ ipse pbūs dicit cē in
sole ⁊ luna esse.vel quō dicimus duos ignes differre formali
ter.vel cē alia q̃ plurificant̃ ⁊ numero distinguunt̃ ex sola di
uisione primi.vbi nullius est noue forme iductio. Jō ē tertia
positio satis plana q̃ idiuiduatio ꝓsurgit ex actuali ꝓiūctio
ne materie cū forma ex q̃ ꝓiūctiōe vnū sibi appropriat alterū.
sicut pz cū impssio vl' expssio fit multoz sigillor̃ i cera q̃ prius
erat vna nec sigilla plurificari pūt sine cera. nec cera nūerab
nisi q̃ fiūt i ea diuersa sigilla. Si tū q̃ras a q̃ veniat p̃cipal'r
dōm q̃ idiuiduū ē hoc aliq̃d. Quod sit b̄ p̃cipali' bz a mate
ria rōne cuius forma bz positionē i loco ⁊ tpe. Quod si aliq̃d.
bz a forma. Jndiuiduū em̃ bz esse.bz etiaz existere. Existere
dat materia forme.sed essendi actū dat forma materie. Jndi
uiduatio igit̃ in creaturis ꝓsurgit ex duplici p̃cipio. Perso
nalis aūt discretio dicit singularitatē ⁊ dignitatē. Jnquātuz
dicit singularitatē.hoc dicit ex ipsa ꝓiūctione p̃ncipioz. ex
q̃bus resultat ipm qō est. Sed dignitatē dicit p̃cipaliter rō
nem forme.⁊ sic patet.vnde sit psonalis discretio originaliter
in creaturis loquēdo siue i boibus.siue in angelis. Que ergo
obiciunt̃ ad primā partem pcedunt rōne nobilitatis ⁊ digni
tatis.prout tū est in ipso supposito siue qō est. cuius distinctio
venit in diuinis ex origine.in creaturis ex p̃cipijs origina
libus.sicut in primo lib.fuit ostensum. Si aut̃ querat̃ q̃d est
illud cōmune ꝑm q̃ inest.dicēduz q̃ proprietas dignitatis in
cōmunicabiliter existēs in hypostasi.aliter tū reperitur hic ali
ter ibi. Omnes rationes sequentes procedunt via predicta.
40 ¶ Qō obī ad oppositū q̃ nō possit esse a forma sed a materia.
dōm q̃rōnes ille pbāt vt pz q̃ nō total'r est a forma.q̃ forma
nulla est indiuidua nisi ꝓpter ꝓiunctionē sui cū materia. ⁊ vni
uersalia sil'r q̃ dicūt formas n̄ ꝓcernūt materiā nisi rōne suoz
indiuiduoz̄ pro quibus supponunt q̃n̄ diffiniunt̃ vel subiciū
tur.vnde ille rationes cōcedende sunt q̃ indiuiduum non ad
dit aliam formam que sit
indiuidualis de se.
¶ Quod obiicitur q̃ in 41
diuiduatio ē a materia.
dicendum q̃ per illas au
ctoritates nō datur intel
ligi q̃ materia sit princi
pium idiuiduatiōis nisi
sit causa sine qua nō. non
autez sicut tota causa.nec
tñ ita potest attribui ma
terie personalis discretio
sicut idiuiduatio. ꝓpter
hoc q̃ dicit dignitatem q̃ Falsa opio q̃rūda q̃ angelōrum malicia creatū fuerīt q̃ fine oi mo cecidē Opinio falsa cōmatis
principaliter respicit for
mam sicut ostendunt rō
nes ad partem primam.
¶ De habitib' malicie ⁊
bonitatis angelorum. Il
lud quoq̃ inuestigatiōe
dignū videf. Supra egit
magister de naturalib' at
tributis ipis āgelis. In
hac pte agit de habitib'
superadditis. ⁊ hoc per
naturam. Diuiditur au
tem hec pars in tres. In
prima agit ō naturali bo
nitate. In secunda de na
turali cognitiōe ibi. Hic
inquiri solet quaz sapien
tiam. In tertia de natu
rali dilectione. ibi. Sol
let etiaz queri ⁊c. Prima
pars habet tres in prima
opinionem falsam ponit
cum confirmatione sua.
In secunda vero ponit
opinionem veram.simili Job.
ter cum sua confirmatio
ne. ibi. Aliis autem vide
tur ⁊c. In tertia opiones
falsaz exterminat. ⁊ ratio
nes et' ⁊ auctoritates ex
planat. ibi. Jdeoq̃ Au
gustinus exterminās ⁊c.
Et sic in vniuerso tria de
terminat. Primo quales
creati sunt angeli quan
tum ad bontatem. ⁊ ma
liciam secundo quantum
ad cognitionem. tertio
quantum ad dilectionez. 50

Agit de naturali boni
tate angeloz̄ ponens falsam
opinionem cum confirmatio
ne sua.

¶ Illud quoq̃ inuestigatiōe
dignū videtur q̃ etiaz a pluri
bus queri solet. Utrum boni
vel mali:iusti vel iniusti crea
ti sint angeli.⁊ an aliqua mo
ra fuerit inter creationem et
lapsum vel an sine mora in ip
so creationis exordio ceciderunt. Putauerunt enim qui
dam angelos qui ceciderunt
creatos esse malos.⁊ nō libe
ro arbitrio in maliciam dec li
nasse: sed etiam in malicia
a deo factos esse. nec aliquam
fuisse moram inter creationez
⁊ lapsum.sed ab initio aposta
tasse. alios vō creatos fuisse
plene beatos.qui opinionem
suam muniunt autoritate Au
gustini super Genesim ita di
cētis. Non frustra putari po
test ab initio temporis diabo
lum cecidisse.nec cum sanctis
angelis pacatum aliquando
vixisse ⁊ beatum.sed mox apo
stataſſe. Unde dominus ait.
Ille homicida erat ab initio ⁊
in veritate non stetit.vt intel
ligamus quia in veritate non
stetit.ex quo creat' est qui sta
ret.si stare voluisset. Idem in
eodem. Nō frustra inquit pu
tandum est ab ipso initio tem
poris vel cōditionis sue dya
bolum cecidisse ⁊ nunq̃ in ve
ritate stetisse. Unde quidam
in hanc maliciam libero arbi
trio nō esse inflexū. sed in hac
quāuis a deo putant esse crea
tum.ꝑm illud beati Job.
a Hoc est inquit initium fig
menti dei: quod fecit deus vt
illudatur ei ab angelis eius.
Et propheta ait. Draco iste
quem formasti ad illudendum
ei.tanq̃ primo factus sit ma
lus inuidus et dyabolus. nec
voluntate deprauatus. His
aliisq̃ testimonijs vtūtur qui
dicunt angelos qui ceciderunt creatos fuisse malos et
sine mora corruisse. Eos vero
qui pstiterūt perfectos ⁊ bea
tos fortę creatos astruunt au

a ¶ Hoc est inquit initiū figmenti dei ⁊c. Queritur de intellectu illius verbi Job. quare dicitur figmentum. Si ratione corporis optati. vt infra exponit quomodo hoc verum est. cum illud non habuit ab initio. ¶ Item deus vult omnes saluos fieri. ergo fecit angelum illum vt beatificaretur non illuderetur. igitur male dicitur vt illudatur ei ⁊c. Dicēdū q̃ oēs creature rōne sue fragilitatis figmentum dicuntur maxime

xime rationalis. quando non consolidat per grãz. Quoniam igitur lucifer excellens fuit inter ceteras creaturas ⁊ ipse spreuit gratiam ⁊ in veritate nõ steterit. ideo dicitur initium figmenti dei. Unde ⁊ alia trãslatio habet ipe principium viarum dei. hunc autem quis deus presciret futurum esse malum tamen cum fecit. q: ⁊ simul preuidit quibus bonis vsibus accommodaret scilicet sanctorum victorie ⁊ amplificande corone. Potest igitur intelligi hec connectio vt cõsecutiue vel causalit. Cõsecutiue sicut frequenter accipitur in euangelio. Q autem factum est vt impleretur. qõ consecutũ est ad hoc. sic diaboli ludificatio subsecuta est quis propter illam non fuerit factus. Si autem intelligatur causaliter. tunc ponitur consequens p antecedẽte. finaliter enim diabolus factus est ad exercitium. ⁊ propter motionem bonorum. ad quod consequitur ipsius diaboli ludificatio. qui dum intẽdit deijcere promouet. vnde sensus est q deus fecit diabolum quem preuidit malum ad exercitium bonorum ad quod consequitur eius ludificatio.

c ¶ Triplex naturalis cognitio ⁊c. Querit an distinguat formal'r an materialr. Si materialr. tūc sūt multo plco. Si formalr. ꝓtra vn' erit mod' cognoscēdi. ¶ Rñ. ꝑt dici q̄ est distinctio quātū ad numerum cognoscibiliū. ⁊ quātus ad gradum. Quātus ad numer. q̄ cognoscibile. aut ē creator. aut creatura. Si creatura. aut corpalis. aut spūalis. ordo ēt ē. q̄ cognoscibile. aut supra. aut infra. aut iuxta. ⁊ sic claudit' oīs cognoscibilis differentia. rōne cuius magr̄ distīguit cognitionē magis q̄ rōnes modi cognoscendi.

45

Ad intelligentiā but' partis circa tria incidit dubitatio ſz tria q̄ magister determiat. Primo querit' de q̄litate quā angel' habuit i sua creatione. Secūdo querit' de naturali sua cognitione. Tertio vero de naturali dilectione. Circa primus querūtur duo. Primo vtrū deus fecerit ipsus malū. Secūdo dato q̄ nō. vtrū in primo instanti sue creationis ex propria voluntate fuerit malus.

Questio. j.

Q̄ deus fecerit ipm malus videt' p auctoritates quas adducit magister i ſra. Videt' etiaz p rōnes. q̄ oppositio mali ad bonum decorat vniuersus ⁊ cōfert saluti ⁊ gl'ie btōrū cū ergo de' posset in oēm decorē. ⁊ i oē q̄ vtile ē saluti electorū. ⁊ itez ipm facere sit ꝓueniēs vī q̄ de' nō trī fecerit angelos bonos. sed ēt malos. ⁊ caput malorū. s. ipm lucifez. Et h̄ ē q̄ videt' dici Eccli. xxxiij. ꝓtra malū bonū. ⁊ ꝓtra mortē vita. ⁊ ꝓtra virum iustū peccator. ⁊ sic intuere in oīa opa altissimi. ¶ Itē hoc vī ex ordine. Inter naturā q̄ est apta nata habere iustitiā ⁊ hz. ⁊ iter naturā q̄ nō est apta nata habere nec hz. cadit media illa natura q̄ est apta nata hre ⁊ nō hz iustitiaz. sed deus pōt facere extrema ⁊ ꝓgruit eū facere. g̃ pari rōne pt ⁊ cōgruit ei facere mediā. g̃ naturā q̄ est apta nata habere iustitiā ⁊ nō habētē ꝓgruit deū facere. ſz talis est natura mala. scz creatura rōnalis mala. g̃ ⁊c. ¶ Itē hoc ipz vī a simili. Sicut natura rōnalis ē mala. q̄ nō hz iustitiā ad quā ē nata. ita creatura irrationalis. Unde canis cū sit natus ad latrādū. si non habeat latratū est malus. g̃ cū de' possit creaturas facere deficientes opationib' ad quas nate sunt. vtputa canē nō latrētem. ⁊ oculū cecū. pari rōne pōt facere volūtatē carentē iustitia. Si tu dicas q̄ nō ē sil'e. Q̄z creatura rōnalis imediate ordinat' ad deū. nō sic irrōnalis. ¶ Obijcit' tūc vlteri'. q̄ intellectus noster imediate ordinat' in deū. ſz deus pōt facere intellectū carentē scia ad quā est sine quā dz habere. scz ignorantez. sicut dicit Aug. q̄ si deus talem condidisset bolem ante peccm̄ qualis nūc est. nemo posset ex hoc accusare. in lib. de lib. arbi. ¶ Itē hoc ipm vī a minori. Plus dependet materia a forma p fectiua. ⁊ magis est ipfecta ingīe creaturaz sine entiū. q̄ faciat rōnalis natura a iustitia. sed hoc manifestū ē q̄ materia sine forma ē ens oino icōpletuz. ſz creatura rōnalis sine iustitia hz quodāmō cē ꝓpletū. Cū igit' de' fecerit materiā iformē ad minus sine distinctione formaz. sicut dicūt multi sancti. g̃ pari rōne potuit facere angelū sine iustitia quā ōbebat hre. ſz Ansel. dicit q̄ malū nihil aliud ē q̄ ꝑuatio bōi vbi dz ee. g̃ vī ⁊c. ¶ Cōtra. Beñ. j. vidit de' cūcta q̄ fecerat ⁊ erāt valde bōa. g̃ gelos bonos omnes eē creatos. ⁊ post creationez quosdā cecidisse a bono quod habuissent si perstitissent.

De naturali cognitiōe angelorum ante casum vel cō firmationem. g

¶ Hic inquiri solet quam sapientiam habuerunt ante casum vel confirmationē. Erat in eis triplex naturalis cognitio qua sciebant q̄ facti erāt. ⁊ a quo facti erant. ⁊ cum quo facti erant ⁊ habebant aliquā boni ⁊ mali noticiaz intelligētes quid appetendum vel respuendum illis foret.

De naturali dilectione angelorum ante casuz ad deū ⁊ ad seinuicem. þ

¶ Solet etiā queri vtruz alīquā dei vel sui dilectionē inimicem habuerit. Ad q̄d dici pōt q̄ naturalē dilectionem habebant vt memoriā. ⁊ intellectū. ⁊ ingenium qua deū ⁊ se aliquatenus diligebant. per quam tamen non merebantur.

cū valde bōa supponat' bonū. cūcta q̄ de' fecit erāt bōa. ē nihil malū. ¶ Itē diony. Optimi ē optia ꝓducere. g̃ si de' ē optim' nō pōt g̃ ꝓducere malū. ita q̄ faciat maliciā in eo. ⁊ eodē li. d̄ di. no. dicit q̄ sicut a calido nō egredit' nisi calidū. ita nec a sūmo bono nisi bonū. ¶ Itē oē q̄d deus indidit vnicuiq; rei a sua conditione est ei naturale. ergo si deus fecisset angelum malum. malicia esset ei naturalis. ſz p naturalib'. nemo est vituperādus. nemo puniendus. ergo nec vituperādus. nec puniendus esset dyabolus. ¶ Itē si aliq̄d vitiū factum facit alīquem dignum pena. magis facit actorem dignum q̄ alium. si ergo dyabolus ob suā maliciā dignus est pena. si deus fecisset eum malum. magis esset deus dignus pena q̄ dyabolus. ¶ Rñ. ponere q̄ dyabolus a deo habuit originalr' sibi ĩnataz malicia volūtatis. nō trī falsum est. ĩmo hereticū. ⁊ ita est falsum q̄ in se hz cuidētia sue falsitatis. si q̄s aduertat. Nam op' dei coīpo q̄ opus dei est necesse est ipm esse laudabile. eē ordinabile. eē acceptabile. eē pfectū vl' perfectibile. nihil enī facit de' q̄d nō deceat suā maiestatē. Si enī magn' de' ⁊ laudabilissimus ⁊ intrīn laudabilis q̄ nō trī in se: ſz etiā in nullo ope pōt vituparī iuste: imo in oīb' digne laudari: ipossibile ē q̄ faciat op' vitupabile. q̄tū est de ipo actore. sed malū coīpo q̄ malū culpe. dignū est vituperio. ergo ipossibile est q̄ aliqua creatura ab ipo habeat istā ꝓditionē. Rursus. nō trī malū dignū est vituperio ĩmo ēt quodāmodo in dei vituperiū. Si ergo deus faceret creaturā malā ipse faceret sibi vituperiū ⁊ ꝓtumeliā. Necesse est ēt esse ordinabile. q̄ nihil facit nisi q̄d deceat suaz sapiam. ſz nihil q̄d deus facit est ordinabile in pena. q̄ tūc destrueret opa sua. ⁊ ita se ꝓuaricatorē ꝓstituere. de' enī illius est vltor cuius non est actor. ergo si deus facit creaturā malā malicia culpe. erit ergo ordinabilis. ⁊ nō in pena. ergo malus culpe maneret inultū siue ipunitū saluo ordine vniuersi. sed h̄ est ipossibile p se. q̄ tūc malum esset bonū p se si aliter esset ordinatū. g̃ si deus faceret creaturā malā. creatura nō esset mala. Necesse est ēt q̄ sit acceptabile. nō enī facit de' nisi q̄d vult. sed omne q̄d vult deus. iusta ⁊ bona volūtate vult. ergo cū oē q̄d iusta ⁊ bona equaq; volūtas approbat sit oībus acceptabile. si deus faceret malū esset oībus acceptabile. g̃ acceptabile malū esset bonū. pari rōne ⁊ facere. g̃ malū esset bonū. Necesse est ēt q̄ omne q̄d deus facit sit pfectū vel pfectibile. cuz dei pfecta sint opa. g̃ omne quod est in opere dei a deo. vel est de pfectione vel inclinat ad pfectionē. si ergo malicia est a deo in creatura rōnali. ergo vel ē de pfectiōe angeli. vel disponit ad pfectionem. sed nihil tale deordinat. ergo malum non deordinaret. ⁊ si non deordinaret non noceret. ergo malum esset aliquid ⁊ non noceret. Cum ergo hic sint quattuor incompossibilia manifesta. manifestum est q̄ falsum est ⁊ impossibile deuz fecisse angelum originaliter malū. ⁊ venit ista impossibilitas ex summa perfectione ⁊ nobilitate operantis. ⁊ vilitate mali culpe. priuat enī illas quattuor ꝓditiones nobiles quas necesse est esse in oī diuino ope. non q̄ deus teneat operi illas dare. sed q̄z non decet eius voluntatem aliter operari vl' facere.

47

¶ Ad illud g̃q̄d obī q̄ facit ad decorē. dico q̄ ē mali ꝓductio. ⁊ ꝓducti ordiatio. Ꝓductio mali fedat ⁊ turpat quātūsē. scz. ſz ordinatio decorat. Et qm̄ de' non pōt fedare ſz decorare. tō non potuit ꝓducere. ſz ordinare ſz antitbetis ⁊ sm̄ hoc intelligit Eccli. xxxiij. contra bonum malum. nō q̄z deus fecerit. sed q̄z deus in suis operibus quod factum inuenit ordinauit.

48

¶ Ad illud q̄d obī de natura q̄ nata est hre iustitiā ⁊c. dōm q̄ cū dico naturā priuatā iustitia duo dico. s. q̄ natura ē. ⁊ q̄ priuata inquātū natura tenet mediū. ⁊ sequit' argm̄. inquātū vero priuata nō tenet mediū. ĩmo locū ifimū. ĩmo ipsa priuatio nullum hz mediū quātū est de se. q̄z nihil est. ⁊ tō nō valet q̄ eam priuatā fecerit. Et si tu obijcias q̄ maior ꝑuatio ē nō habere. nec actū nec aptitudinē. q̄ habere aptitudinē ⁊ nō actū. dicēdum q̄ maior est priuatio si accipiat' large priuatio. sed ista ē deformis. illa vero nō vt cum dico lignuz nō videt. dico negationē. sed non deformitatem. cum dico homo non videt. dico vtrūq;. ⁊ sic patet illud.

49

¶ Ad illud q̄d obijcit' a simili in aliis naturis ⁊ a maiori in priā materia. dico q̄ nec est ibi locus a simili nec a maiori si bene ꝓsideret. Malum enī culpe magis importat deordinationem sine priuationē ordinis q̄ malū nature. Uel pene quia sicut dictuz est distinctio. xliij. primi libri malum culpe dicit deordinationē sine priuationem ordinis principalis

cipalis que scz est ymaginis ad deum imediate. Maluz vero nature vel pene decordinationem ordinis non principalis sed particularis.ꝛ hinc est ꝙ deus salua condecentia sue bonitatis ꝛ sapientie potest facere rem malã.malicia pene vel defectu nature non sic priuatã ordine iusticie ex ea parte qua procedit ab ipsa dispositione diuine sapientie.vnde non sequitur potest deus facere bonem cecum.ergo potest facere iniquum.

D **Questio.ij** Utrũ angelus in primo istãti sue creationis fuerit malus actu ꝓprie voluntatis.Ꝺõ sic vr auctoritate.j. Joh.iij.dyabol' ab initio peccauit.sed nihil est añ initiũ durationis.g̃ nulla creatura p̃cessit durationẽ angelicũ peccatũ.¶ Itẽ Aug.xj.super Ben̄.ad litteram. Nec frustra putari potest in initio tpis dyabolus superbia cecidisse.nec fuisse vllus antea tp̃s quo cũ angelis sanctis pacatus vixerit ꝛ beatus,sed in ipso primordio creature a suo creatore apostatasse.Si tu dicas mihi ꝙ hoc nõ dicat ꝑz suam opinionẽ ꝛ bene.qz ibidẽ vbi Aug.ponit istã opinionem multas etiam alias ponit quas non tenet.obiicit ꝙ hoc direxit ꝑm suam opinionẽ.qz ipsius opinio fuit ꝙ oia simul essent condita.ꝛ per lucem intelligit angelicã naturã formataz. per tenebras intelligit auersam a deo. g̃ si simul lux facta est ꝛ a tenebris diuisa.simul cum rerum prima conditione fuit peccatum angeli.ꝛ ita videtur ꝙ nulla fuit oino ibi mora.¶ Itẽ rõne videt. Aliqua creatura corporalis est que sil'm eodẽ instãti est ꝛ operat.sicut lux statim cũ est lucet.ꝛ Aug.dicit ꝙ lux ꝛ splẽdor sunt coeua.ꝛ si esset lux eterna.splendor esset eternus g̃ cũ spũalis natura sit magis vel eque actualis vt corpalis.g̃ pot esse ꝙ in primo instãti cũ est sit in suo actu.ꝑz actus ei' est velle.ergo cũ statim est pot velle ita ꝙ esse nõ p̃cedit velle tẽpore siue durationẽ.sed solũ natura.sed qua rõne velle pot bonum.eadẽ rõne malũ.ergo cũ volẽs malũ sit malus in primo instãti potuit esse malus.Si tu dicas ꝙ pot habere operationem cocuã naturalẽ:sed nõ li.ar. Contra.li.ar.est sub deo potentissimũ sicut dicit Ben̄.ꝛ nihil bñs retardans in angelo: nec ligans:sed statim cũ est,pfectũ est.ꝛ pot operationẽ illaz habere.¶ Item si oculus crearet cũ actualitate virtutis visue ꝛ impressione speciei.simul esset ꝛ videret.cũ ergo angelus a sui ꝓpria ꝺditione habuit intellectum agentẽ ꝛ species rerũ innatas vt post patebit.g̃ simul fuit ꝛ intellexit pari rõne ꝛ sil' fuit ꝛ voluit.Si tu dicas ꝙ intelligere ꝛ velle fiũt in diuersis instãtibus. Cõtra. Intelligere angeli est simplex et in instãti pot esse sil'r ꝛ velle.sed nihil phibet duo indiuisibilia esse sil.g̃ nihil phibet intelligere ꝛ velle cũ sint indiuisibilia.saltẽ rõne indiuisibilis sil'esse.sicut vltima duaz linearz cõtiguaz simul sunt.¶ Item hocipsuz ostendit ꝑ simile.qz aia rõnalis simul tpe condit ꝛ vitiatur.nec est ibi aliqua oppositio.ergo sil'r videtur ꝙ in angelo esse potuerit ꝙ simul fieret ꝛ vitiaret. non tñ a deo.sicut nec originale pctm̃ est a deo. Aut si nõ sile.ego quero rõnem quare aia hec duo potest habere simul ꝛ nõ angelus.Si dicas mihi ꝙ ab actu alieno inficit aia.scz a corpore.sed angelus a se.hoc nihil est qz ita cito angelus fuit cognitus a se sicut ab alio.g̃ pari rõne ita inficí potuit ab actu ꝓprio sicut ab alieno.¶ Ezech̄. Ezechꝫ.xxviij.in delitijs paradisi fuisti plenus sapia ꝛ pfectus decore.g̃ ꝛc.ergo cum hoc intelligatur de diabolo sicut exponũt glose fuit ergo aliqñ sine pctõ ¶ Itẽ hoc dicit Aug.xj.de ciui.dei.ca.xv. In delitijs paradisi dei fuisti.omni lapide p̃cioso ornatus es.vbi aliqñ intelligitur fuisse sine pctõ. Itẽ rõne videt. omne pctm̃ actuale erit inesse p actũ deliberationis.sed vbi deliberatio ibi collatio ꝛ successio de necessitate.g̃ si pctm̃ sequit deliberationẽ angeli. pctm̃ sequitur angelũ.nõ tñ natura.verũetiaz deliberatiõe. Si tu dicas ꝙ angelus ꝑpter intellectuz deiformẽ deliberat in instãti.ꝛ simul videt ꝛ deliberat.ostẽdendo ꝙ nõ pot esse. Angelus enim ad hoc ꝙ appeteret necessario tria p̃cognouit.et petibile.ꝛ cui appetebat.ꝛ rõnem mouentẽ.aliqua enim rõ fuit que excitauit.sed ista sunt diuersa.ꝛ impossibile est per naturam aliquã potentiã simplicẽ simul ꝛ semel ad plura conuerti ꝓpter quod etiã dicit phus ꝙ intelligimus vnuz solũ.ergo si non simul.successiue ergo cognouit.¶ Item angelus qñ cõditus est.aut factus est cũ sua opatiõe actuali.aut absq; opatione actuali.Si absq; opatione actuali.g̃ post tẽpus peccauit necessario.Si cũ sua operatione.sed non decuit deũ cõcreare alicui rei nisi operationẽ suc nature cõuenientem,cum ergo actio deiformis potius sit nature inconueniens,patz ꝛc.

¶ Item hec duo sunt vera ꝑ se ꝙ nullus in illo ꝓmo instanti quo peccat pot vitare peccatũ.ꝛ nullus peccat actuali peccato in eo qõ vitare nõ pot sed si angelus peccauit in illo instanti.non potuit in illo vitare.nec in aliquo quod esset ante illud nec post.ergo nõ potuit vitare:ꝑz si,nõ potuit vitare nõ peccauit,ergo si peccauit. in primo instanti non peccauit. ¶ Item malum est corruptiuũ boni:sed nihil corrũpitur nisi quod est vel fuit.g̃ in angelo aliq̃d fuit quod amisit per pctm̃.tũc ergo quero vtrũ in primo instanti peccauerit an nõ.si non tunc habeo ꝓpositum.si sic ergo peccauit subito,sed cũ in subita mutatione simul sit fieri ꝛ factum esse.simul erit corrũpi etiam et corruptũ esse.ꝛ ita non esse.ergo bonũ in primo instãti nõ est, sed nõ corrumperetur nisi fuerit.ergo in eodẽ instanti fuit et non fuit.ꝛ ita ꝓ tradictione opposita sunt simul vera.sed hoc ẽ impossibile ꝛ ꝑpter hoc vult phꝰ ꝙ inter mutationes ꝓtrarias de necessitate sit quies media.ergo inter illi' bonũ ꝓductionem ꝛ adẽptionẽ fuit quies media.ꝛ ita mozula. Si tu dicas sicut ꝺz de aia rõnali.qz sil'r pot ibi obiici ꝙ nõ admit bonum quod infuit.sed qõ infuisset si nõ peccasset nunq̃ enim fuit iust' ꝛ bonus.sed fuisset si nõ peccasset. Contra hoc est Augustꝰ.de corrept̃iõe ꝛ gratia. Ille in veritate nõ stetit.dictũ est de diabolo,qz ibi fuit.sed nõ ꝑmansit.ergo illa responsio nihil valet hic. ¶ Rñ.ꝺõm ꝙ antiqua positio fuit aliquorum ꝙ simul tpe fuit diabolus ꝛ peccauit.nec vnq̃ fuit nisi malus.ꝛ videt Aug. illã approbare sup Ben̄.ad litterã. et ideo aliqui moderni eã tenuerũt. Sed qñ sicut expresse dicit Augu.in.xj.de ciui.dei.p̃dicta positio accedit ad primã q̃ est hereticа.ꝛ ita q̃si heresim sapit. Jõ cõis opinio magistroz parisiensiũ ẽ ꝙ duratione ꝺditio angeli p̃cessit lapsum.ꝛ de cõi ꝺsilio magroz posita oppositа exclusa est ab eꝰ parisien. Jõ taq̃ magis vera ꝛ catholicã.ꝛ magis ꝓbabilẽ ꝛ cõem opinionẽ dico illam esse tenendã.ꝙ mozula fuit inter creationẽ ꝛ lapsum lz paruula ꝑpter quã scti ꝛ expositores.ꝛ ipsa scriptura loquit̃ de malicia diaboli quasi semp fuisset in ea qz illud modicũ quasi ꝓ nihilo reputat. Ex hoc ptz respõsio ad primũ.qz vt dicit Aug. sensus est diabolus ab initio peccauit.i.statim post initium.

¶ Ad illud qõ obi de Aug.dico ꝙ dicit ꝑm alienã opinionem quod patz.qz ꝺtrariũ dicit.xj.de ciui.dei. Et ꝙ obi ꝙ ipe posuit oia simul facta ꝺõm ꝙ verũ est q̃tum ad esse naturale.sed nõ q̃tũ ad bñ esse.vnde posuit ꝙ lux corporalis simul esset,et diuisa esset a tenebris.sil'r ꝙ nõ est ordo materialiũ dierũ.sed bene posuit ordinẽ spũaliũ dierz ꝑm septẽplicẽ ꝙuersionẽ ꝛ intellectus angelici supra res. Ad illud qõ obi ꝙ statim fuit i actu ꝺõm ꝙ quidã hoc negãt in oi creatura.qz tñ Aug.vr dicere contrarium in luce ꝛ splẽdore.ꝓcedamus ꝛ in angelo.ꝑz tñ nõ fuit statim in actu electionis.qz illũ antecedit deliberatio et p̃conitio pluriũ.qz sicut dictũ est in opponẽdo nõ possunt esse sil'. nõ ꝑpter oppugnantiã actuũ vel simplicitatem sed ꝑpter simplicitatem intellectus angelici:qz vna ꝙuersione totus capit̃ intellect' ab vno obiecto.ita ꝙ incõpossibilis est in illo instãti ꝙuersio ad aliud obiectũ.ꝛ sic ptz rñsio ad duo sequentia.

¶ Ad illud añt qõ obi de pctõ anime.ꝺõm ꝙ nõ est simile.qz pctm̃ in aia nõ fit ꝑ actualẽ deliberationẽ.sed fit per vniones ad carnem infectã.ꝛ qñ vnio est in instãti.deliberatio ꝛ collatio non.ideo nõ est simile hinc ꝛ inde.

Circa scdm̃ p̃cipale ꝛ circa angeli naturalem cognitionẽ duo querunt. Primũ est de cognitione ipsius creature. Secũdum de cognitione creatricis essentie.

Questio.j Utrũ angelus oia creata que cognoscit cognoscat ꝑ species innatas an aliqua per species acquisitas. Et ꝙ oia creata cognoscat ꝑ species innatas vr sacra scriptura velle. Ezechiel.xxviij. Tu plenus sapiẽtia ꝛ perfectus decore ꝺz ad diabolum:sed nõ esset a sui origine plenus sapiẽtia.nisi esset in eo plenitudo specierũ per quas contingit res cognoscere.ergo cum plenitudo sufficiat.vnicuiq; videtur ꝙ species innate sufficiant angelo ad oia cognoscẽdum. ¶ Item ꝑ Aug. ix.de trinitate. Mens ergo ipsa sicut rerum corporearum noticiam per sensum corporis colligit.sic incorporearum per semetipsam. Et huius rationem aliam non assignat nisi quia species incorporalium non potest fieri in sensu.et species ac-

quiritur mediāte sensu. sed angelus nullū bz sensum. supponatur mō. ergo nullius notitiā acquirit. suscipiendo siue acquirendo spēm nouā. ¶ Item bocīpm videtur per autoritatē in lib. de causis. oīs intelligētia est plena formis. sz si species reciperet nō esset plena. ergo ꝛc. ¶ Item talis ꝓsuenit assignari differētia inter intellectū angelicū ⁊ humanū. ꝙ humanus ꝓpter ꝓiunctionem cū corpore est possibilis. angelicus vō est actualis. si ergo recipere nō est nisi rei existētis in potētia ꝑm ꝙ hmōi. ptz ꝛc. ¶ Item ꝙ ista differētia sit cōueniens videf. Intellectus enī diuinus est in oīmoda actualitate. ita ꝙ oīno nihil pōt recipere. Intellectus vō humanus quando creatur est sicut tabula nuda. ⁊ ita in oīmoda possibilitate. ergo si inter bec extrema possibile est reperire medium. possibile scz in quo sit possibilitas actui ꝓiuncta. ⁊ talez nō est dare nisi angelicum. ḡ ꝛc. ¶ Itē triplex est esse rerū. bñt enī res esse in ỽbo. ⁊ in intellectu angelico. ⁊ in mūdo ꝑm ꝙ triplex esse. dicit Augu. illud esse dictū fiat ⁊ fecit ⁊ factū est. sed esse rerū in intellectu angelico magis accedit ad esse rerum in ỽbo. ꝙ ad esse rerū in mūdo. ergo cū in ỽbo fuerit plenissime. in maiori plenitudine sunt in angelo ꝙ in mūdo. vel in eque magna. sz deꝰ ab initio mūdi ididit rebꝰ rōnes causales ꝑm quas cetera fierent ⁊ nihil diceref nouū. qz requieuit deꝰ die. vij. ergo multo fortius videtur ꝙ in angelo impzessit sīlitudines. ⁊ rōnes ꝑm quas posset cognoscere cetera facīēda. ḡ sine receptione noua ¶ Sed ctra. Ephe. iij. vt innotescat ꝓncipibus ⁊ potestatibꝰ multiformis sapiētia dei. glos. dicit ibi ꝙ angeli multa didicerunt ab eccl'ia. ḡ multoz species receperūt ⁊ acq̄sierūt. ¶ Itē si per spēs innatas oīa cognoscit. ergo a natura sua oīa scit. ḡ pītia ⁊ futura necessaria ⁊ ctingentia naturalia ⁊ volūtaria. qō manifeste falsum est ⁊ ctra scripturas. ¶ Itē si oīa cognoscit p spēs innatas. bz penes seipsum rōnem cognoscēdi oīa. ergo ita bñ cognouit absentia sicut pītia. ita longinqua sicut ꝓpinqua. ergo diabolus existens in inferno scit quicq̄d fit in mūdo ⁊ angelus qui est bic q̄cquid fit in anglia. qō manifeste falsum est ⁊ ctra scripturā que de multiplici missione angelorum loquit. ¶ Itē si oīa cognoscit p spēs innatas. aut nō cognoscit singularia. aut bz species oīm singulariū. Primū ē falsum ⁊ incōueniens ꝙ angelus singularia nō cognoscat. cū bonis specialibꝰ ministret. ⁊ ad specialia ⁊ singularia ministeria dirigat. Si aūt bz spēs oīm singulariū. ergo cū possint augeri in infinitum. habebit spēs infinitas. aut fiet aliq̄n aliq̄d singulare qō non poterit cogitare seu cognoscere. Si tu dicas ꝙ angelus cognoscit singularia p species vniuersaliū. Cōtra. In specie vniuersaliū nō distinguunt. ergo nō cognoscit distincte. Preterea. species vīs nō assimilat cuilibet singulari assimilatione pfecta. ergo pfectius cognoscit bō ꝙ angelus. si tu dicas ꝙ angelus appropriat illas spēs applicādo ad singularia. Cōtra. Oēm applicationē nō fortuitā p̄cedit cognitio. si enī nō cognoscit illū cui applicat. quō vult illi spēm applicare Et iterū quare magis illi singulari applicabit speciē bois ꝙ asini. ergo ante applicationē cognoscit singulare. ¶ Preterea aut cognoscit post applicationē. aut nō. Si nō. ergo angelus non potest tenere in memoria cognitionē alicuius singularis quod manifeste falsum est. Si sic. ergo remanet in memoria aliqua noua spēs. cū aliq̄d cognoscit qō prius nō cognouit. ⁊ ita
54 in illa recepit aliquā speciē. ergo ꝛc. ¶ Rñ. dōm ꝙ oēs qui aliquid intellexerūt hoc posuerūt ꝙ angelus cognoscit res creatas p species. nisi sit talis que essentialr sit in angelo. Cognoscere aūt rem oīno p seipm hoc est solius illi' q̄ est actus purꝰ ⁊ pfectissimꝰ. ⁊ iō ydea ⁊ cā oīm ⁊ efficiens ⁊ exēplaris seipso nō alio quodā. sed tñ in modo ponēdi spēs diuersificati sunt. Aliqui enī posuerūt ꝙ angelus oīa q̄ nouit p species. scit p species innatas. ⁊ buī' positiōis tradūt modū ⁊ cām. Modus ei bic est q̄uis in angelo sint innate species in numero finito scz rerū q̄ sunt de ꝑma ꝓstitutione mūdi. tñ sicut deꝰ in ꝑma cōditione indidit rōnes causales ⁊ seminales rebꝰ ad se multiplicandas. ita tradidit etiā spēbus q̄s impssit angelico ītellectui ⁊ ita oīa pūt sine extrinseca receptione cognoscere. Cām aūt buī' assignāt. qz cū receptio fiat p quādā abstractionē ⁊ ppositionē. ad q̄ ꝛcurrūt tāq̄ dispositiua organū ⁊ mediū. ⁊ vtutes inferiores. ⁊ bec nō fit in angelo repire. dicūt ꝙ nihil ab extra pōt recipe. Bz buī' positiōis modū facile nō ē intelligere. qz difficile est videre qua rōne spēs pūt multiplicari. nā spēs vni'
rei nō gnāt speciē oīno differētis rei. nec ea dē species se multiplicat in alia ꝑm numerū. cū in vna sit alia sicut vni' obiectiua est spēs in vno speculo indiuiso. Cām aūt credo esse falsam qz planū est ꝙ angelus bz intellectū possibilē. cū non sit purus actus. Planū etiā est ꝙ bz agētem maioris virtutis q̄ ī esset corpori alligat'. si ḡ alligat' pōt abstrabere ⁊ possibili impermere q̄tomagis intellectus liber ⁊ separatus boc pōt. Iō est alia positio ꝙ angelus q̄dam cognoscit p spēs innatas. vtputa naturalia ⁊ necessaria. ⁊ q̄ fuerūt cū angelo ꝓcreata. sz futuita ⁊ volūtaria ⁊ futura ctingētia intelligit p spēs acq̄sitas et receptas. Angelicus enī intellectus est possibilis respectu hmōi specierū. nō tñ est tāta possibilitate possibilis vt humanus. qz būanus est possibilis oīno ꝓpter nuditatē. Est etiam possibilis ꝓpter ꝓiunctionē cū fantasmatibus. angelicus vō neutro mō. sz possibilis est respectu p̄dictoz cognoscibilium. Cū enī nō habeāt cām certā. solus deꝰ q̄ seipo cognoscit est in actu respectu talis cognitiōis. ⁊ ille q̄ cognoscit in deovel per reuelationē factā a deo. angelus vō q̄ indiget informatione spēi p naturā est respectu taliū in potētia non in actu. Bz bec positio videf in se claudere duo opposita. s. ꝙ angelus habeat spēs vniuersaliū ⁊ suscipiat post spēs singularium. Spēs enī singularium eiusdē speciei non differūt nisi numero. ⁊ impossibile est accidentia eiusdez speciei diuersa numero esse in eodē subiecto. ergo nullus intellectꝰ pōt habere species plures hominis. sz si bz vnā innatā. nō pōt aliā eiusdē speciei recipere sicut nec due albedines sunt in eodem corpore. Quod si dicas duarum albedinum similitudines esse in eodē aere. ⁊ diuersa lumina eiusdem nature. vt dicit Dyo. ⁊ facies duoz hominū in eadē ymagine. nō est simile. qz cū ydola ⁊ lumina in medio distinguant p suas origines. diuerse figure possunt ī gñe figure differre spē. vel alr sufficit spēs figure cū numero. sicut possum tres spēs omīno silez ꝓfingere. ⁊ sic vr dicta positio ctraria implicare. Amplius. Si spēs est totum esse formale indiui duoz vt dicit Boe. nec est indiuiduatio nisi ex ꝓiunctiōe forme cū materia si spēs existēs in intellectu oīno abstrabit a materia nullo mō in eodē intellectu ē ponere diuersas spēs siue formas solo numero differētes. ⁊ sic redit idē qō prī'. s. ꝙ si intellectus angelicus bz oīm vniuersaliū spēs innatas. nullam vlteri' spēm recipit. sz sufficiēter p illas oīa cognoscit. Et iō ē tertia positio ꝙ angelus oīa cognoscit p spēs innatas. non qz nō possit recipere spēs. tūc enī si deus crearet aliq̄d nouū speciē necesse esset angelū ignorare qō si falsum est. posset recipere. ⁊ iō bec nō est ratio. sz boc ꝙ deus intellectū angelicū possibilem tot spēbus impleuit. ꝙ per illas poterat oīa cognoscere sine omni receptione noua. ⁊ iō dz intellectus angelicus ē in actu respectu rerum nō qz seipso sit in actu. vl' qz sit actus. sz per spēs factus est in actu. ⁊ modus ⁊ intellectus ist' positionis est bic. Deus enī in angelis ꝓcreauit spēs vniuersales omnium fiēdaꝝ rerū. ⁊ p illas certum est ꝙ potest oīa vniuersalia cognoscere. potest etiam in singularia. sz nō nisi componat ad inuicem. vt patz. Si ego habeo penes me spēm figure. speciez hominis speciem colorīs ⁊ temporis ⁊ componam adinuicem sine noua receptione spēi cognoscam indiuiduū. vt in propria natura. sz quia talis compositio nisi esset ꝑm certitudinē ⁊ correspondētiam ad ipsam rem. eēt fictio ⁊ deceptio. iō angelus hmōi in diuidua ⁊ singularia non cognoscit nisi dirigat aspectum supra ipm cognoscibile. ⁊ ꝑm illud quod est in re ipe componat spēs inse. ⁊ tunc bz ita claram ⁊ certaz cognitionē de re sicut si spēm statim reciperet. ⁊ bec positio magis placz. quia concors est rationi ⁊ philosophie ⁊ sacre scripture. ⁊ patz rñsio ad oīa obiecta si bñ intelligatur. ¶ Ad illud enī ꝙ obiicif. 55
ꝙ angeli didicerunt ꝛc. dicēdum ꝙ bec positio bñ ponit angelos multa discere. sed non ppter boc species nouas recipere. nec illud est incompossibile. ego enī habeo speciē hominis et animalis dum scio vnam conclusionē de eis. sed per multiplicem conuersionē ⁊ collationē poterit circa easdē res per easdem spēs noua cognitio gñari ꝑm diuersas operationes ⁊ habitudines ⁊ ita aliquid addiscam. sz non nouam speciem recipiam. sic ⁊ angeli multa didicerunt. tum ex ꝓpria industria. 56
tum ex reuelatione. tum ex experiētia. ¶ Ad illud quod obī. ꝙ tunc cognosceret ctingētia ⁊ absentia. dōm ꝙ sicut tactum est ad cognitionē baz rerum particulariū. ⁊ maxime contingentium, non sufficit habere species innatas nisi aspectus an

gelicus ꝓuertat.ꝛ ꝓuersio requirit dei existentiã. vel in se vel in cã. requirit etiã pñtiã eo qꝫ virtus angelica est finita. ꝯ in approximatione aliqua ꝓportionali est cũ se ꝓuertit ad rem eã.ꝛ ita ptz qꝫ nõ ꝓpter hoc cognoscit futura vel etiã cõtingentia.

57 ¶ Ad illud qõ obꝫ qꝫ aut nõ cognoscit singularia. aut hꝫ spẽs infinitas dico qꝫ cognoscit singularia p species vniuersalium applicãdo ꝛ appropriãdo. vñ p appropriationẽ ꝓprie ꝛ distincte cognoscit. nec opꝫ nouas species recipi. nec opꝫ infinitas esse. qz singularia ad numerũ finitũ vniuersaliũ reducunt. sed finite species infinitis modis cõponi pñt.ꝛ ꝯ nunqꝫ tot singularia cognoscit angelus qn adhuc possit cognoscere plura sine receptione speciei noue nõ tñ sine directione aspectus supꝝ rem. et qua directiõe nõ recipit speciẽ a cognoscibili cũ sit in actu p speciẽ quã hꝫ: sed dirigẽdo aspectũ speciẽ appropriat. appropriãdo cõponit ꝛ rem singularem sub vna ꝓprietate cognoscit ꝛ pficit. qz tota cognitio est a forma.ꝛ forma hec species est q̃ est totũ esse indiuiduoꝝ. ¶ Ad illud qõ obꝫ de applicatione qꝫ supponit cognitionẽ dõm qꝫ verũ est qꝫ supponit cognitionẽ ꝛ relinqt cognitionẽ: sed tñ aliã pꝫsupponit aliã relinquit. Angelus em̃ sine ꝓuersione aliqua hꝫ cognitionẽ loci. et cũ conuertit se supra locũ cognoscit oẽs res q̃ sunt in loco. applicãdo species vniuersales ad singularia ꝛ cõponenda ꝛ illę species sub tali applicatione ꝛ cõpositione remanent in angelico intellectu.ꝛ ita relinquũt cognitionẽ nouã sine receptiõe speciei. ꝓnatur etiã qꝫ nullã haberet cognitionẽ sed solũ speciem vniuersalis in intellectu suo. adhuc poterit applicare et appropriare nõ casualr: sz certitudinalr. Quod ptz sic. Homo em̃ cũ nascãt nõ hꝫ cognitionẽ nec speciẽ singulariũ. nec cõem nec ꝓpriam. sola tñ directione aspectus supꝝ res cognoscit oia visibilia.ꝛ recipit simul cognitionẽ certam ꝛ speciẽ. qz denudatus erat a forma recepti. qꝫ si haberet species. multo melꝫ posset dirigẽdo aspectũ ad res mũdanas eas cognoscere. nõ suscipiendo species cũ iã habeat sz ex directiõe.ꝛ applicare ꝛ appropriare.ꝛ cõponere ꝛ distincte nosse.

Questio. ij De naturali cognitione angeli respectu creatricis essentie. Et est questio. vtrũ angelus per cognitionẽ naturalẽ. diuinã essentiã cognouerit in seipa sine omi medio ꝛ creature aminiculo. Et qꝫ sic vi

Angelus p naturã hꝫ deiformẽ intellectũ sicut vult Diony. in lib. de diui. no. sed intellectus humanus qñ factus est deiformis cognoscere põt deũ in luce sua nõ em̃ efficitur deiformis nisi p gloriã. ergo ꝛ hoc poterat angelus per naturã. ¶ Item angelus p naturã est speculũ clarũ ipius supmi luminis. sed illud lumen semꝫ qtum est de se ꝛ naturalr supsplendet speculo intellectuali. si ergo speculum mundũ obiectum soli claritatem suscipit p naturã: ergo ꝛ angelus claritatẽ illius supne lucis. ergo cũ possit oculũ ad illam supnam lucẽ nullo obsistente dirigere. sed ꝛ dirigẽdo cognoscere. ergo videt qꝫ naturali cognitione ipam diuinã lucez in seipa cognoscat. ¶ Si dicas qꝫ acies intellectus angeli retũderet pp̃ imꝓportionabilitatẽ luminis. Cõtra. Semꝫ manet imꝓportionabilitas quicqd detur angelo. ergo nũqꝫ videret. ¶ Item que sunt essentialr ꝛ pñtialiter in potẽtia cognoscẽte cognoscũtur per sui pñtiam ꝛ essentiã. sicut dicit Aug. de tri. ꝛ sup Beñ. ad lram qꝫ anima seipam ꝛ habitus suos p essentiã ꝛ pñtiã cognoscit. si ergo deus pñtissimus erat intellectui angelico.ꝛ hoc p naturaz ergo naturalr ipam diuinã essentiam in seipa cognoscebat.

¶ Item omne illud quod est ens cognoscibile p se aut cognoscitur p sui essentiã. aut p speciẽ. si ergo angelus cognoscebat deũ naturalr vt dicit magr in littera. aut p speciez. aut in sua essentia. sed nõ per speciem. ergo ꝛc. ¶ Quod aũt non p spẽm videt. species em̃ est maioris simplicitatis ꝛ abstractiõis ꝛ puritatis qꝫ illud cuius est species. sed nihil deo simplicius. ergo deus speciẽ non hꝫ. ergo nõ poterat angelus deũ nosse p speciem ꝛ nouit per speciẽ vel essentiaz. ergo ꝛc. ¶ Item angelus per naturalẽ cognitionẽ deũ cognoscebat. Aut ergo sub velatione aut facie reuelata. Nõ sub velatione: qz velamen nõ est nisi pp culpã vel ꝓpter molẽ carnis coniunctaz. sed in angelo nulla erat macula culpe nulla moles carnis ꝓiuncta nec fantasma tũ obsistẽtia. g̃ sua naturali cognitiõe summã essentiã i sua luce videbat. Itẽ si angelus cognoscebat deũ. aut g̃ p mediũ aut sine medio. Si sine medio. g̃ videbat in seipo. Si p mediũ ergo inter mentẽ angeli ꝛ dei aliqd erat mediuz qõ est contra

Aug.ꝛ ꝓtra rõnem. Nã illud mediũ. aut esset magis ꝓportionabile deo qꝫ mens angeli aut minus. Si magis. ergo aliqua creatura superior angelo. Si minus ergo potius impediebat cognitionẽ qꝫ adiuuabat. restat igit qꝫ angelus per cognitionem naturalẽ cognoscebat diuinã essentiã in seipa. ¶ Cõtra. Joh. xvij. Hec est vita eterna vt cognoscant te deũ. ergo in visione dei est beatitudo summa. si ergo hoc hꝫ angelus p naturã. ergo p naturã erat beatus. ¶ Itẽ adhuc naturalia salua sunt in angelis malis. maxime q̃ spectãt ad intellectuz. si ergo per naturã poterant diuinã lucez conspicere in se. ergo ꝛ nunc possunt. ergo nõ sunt in tenebris dãnationis quod aperte falsum est. ¶ Item primior est deo alia hꝫ gratiã qꝫ sit angelus habens sola naturalia. sed alia exuta cũ gra non põt aspicere lucem summã nisi adiuuetur per gloriã. sicut patet de his qui sunt in purgatorio ꝛ fuerũt in limbo. g̃ videt qꝫ nec angelus p naturã. ¶ Item lux diuine essentie est supra oẽm intellectum creatũ quãtũcunqz ille intellectus sit excellens in naturalibꝫ. ergo nunqꝫ intellectus creatus in illã intuẽdam ascendet virtute sua. nisi deꝫ condescẽdat per gratiã. ergo impossibile est qꝫ angelus naturali cognitione cognoscat diuinã essentiam.

¶ Item multo plus est deus supra intellectũ angelicum. qꝫ sit angelus supra intellectũ humanũ sed hõ nõ potest nosse angelum nisi angelus ꝓdescendat ei. g̃ nec angelus ipam diuinam lucẽ in seipa. ¶ Itẽ impossibile est qꝫ aliquis oculus pueniat ad cognitionẽ luminis solaris nisi p immissionẽ radioꝝ solis quãtũcunqz habeat alia lumina. ergo impossibile est qꝫ aliqs ad cognitionẽ supne lucis pueniat per illuminationẽ aliquaz naturalẽ vel acquisitam. nisi deus sue luminositatis radium immittat. sed missio hec nõ est nisi per gratiã. ergo impossibile est qꝫ aliqua creatura quãtũcunqz nobilis. diuinã lucem in seipa per naturam cognoscat. ¶ Rñ. dicẽdum qꝫ angelus naturali cognitione diuinã essentiã non poterat videre in essentia siue claritate sua.ꝛ hoc patz. qz hec cognitio est primũ premium. quo habito mens creata quiescit tanqꝫ beata ꝛ pfecta. hoc aũt premiũ nemo obtinet nisi gratuita dei influentia. Si aũt queratur ratio huiꝰ. sane dici põt qꝫ diuina lux ꝓpter sui eminẽtiam est inaccessibilis viribus ois nature create.ꝛ ideo per quãdam benignitatis ꝓdescensionẽ facit se cognosci. ita qꝫ in illa cognitione cognoscẽs multo plus agatur qꝫ agat. illa aũt ꝓdescẽsio bonitatis quid gratuitũ dicit. sed ꝓstat qꝫ nõ dicit diuine essentie humiliationẽ. qz nõ põt minorari. sed dicit alicuius radij gratuitã immissionẽ per quam anima clare cognoscit cũ est missio in abundantia sicut erit in glia.ꝛ ita angelus diuinã essentiam non potest per naturam cognoscere in seipa. sicut ostendũt rõnes inductę sicut colligitur a Diony. in ꝓncipio mystice theologice. ¶ Ad illõ ergo qõ obꝫ qꝫ est deiformis p naturã. dõm qꝫ hoc nõ hꝫ qz habeat deiformitatẽ quã hꝫ intellectus glorioſus p assimilationẽ q̃ est in statu pfecto: sz deiformis hꝫ. qz sine susceptione speciez per id quod hꝫ in se actu cognoscit. ¶ Ad illud qõ obꝫ qꝫ est speculũ clarũ dicendũ qꝫ deus refulget in oi creatura tanqꝫ cã in effectu suo ꝛ ex oibus põt cognosci ꝛ maxime in creatura q̃ ipius dei est insignita imagine. sed illa refulgentia luminis per quã videt deus facie ad faciẽ. nõ est nature: sz ꝓdescensionis ꝛ gre. Nec est sic de luce corporali que naturalr influit lumen in hec inferiora. nõ sic debz intelligi de luce eterna. ¶ Ad illud qõ obꝫ qꝫ deus principalr est in alia ꝛc. dõm qꝫ esse presens alicui hoc est duplr. Uel vt principiũ conseruans ꝛ cõtinens. vel vt obiectũ immutãs ꝛ mouẽs. Primo mõ est deus pñs angelo.ꝛ lux ecce scõ mõ nõ.ꝛ ꝯ non est simile de alia.ꝛ etꝰ habitibus. quoniaꝝ pñtes sunt anime vtroqꝫ modo. Et ratio huius est. qñ hec cognoscibilia nõ supercedunt cognoscentis potẽtiam ꝛ naturã.

¶ Ad illud quod obꝫ qꝫ aut per speciẽ. aut per essentiã ꝛc. dõm qꝫ adhuc est tertius modus cognoscendi scz per effectum cognoscitur autẽ deus per effectus visibiles.ꝛ per substãtias spũales.ꝛ per influẽtiam luminis cõnaturalis potẽtie cognoscenti. quod est similitudo quedã dei non abstracta sed infusa inferioꝝ deo: qz in inferiori natura. sicut dicit Augu. ix. de tri.ꝛ habitum est in primo.ꝛ ita respondet illi rationi qꝫ procedit ex diuisione insufficienti. ¶ Ad illud quod obꝫ de velatione. dõm qꝫ non posse pertingere ad alicuius cognitionem hoc est duplr. vel ꝓpter cordis obscuritatẽ vel ꝓpter cognoscibilis profunditatẽ. Si primo modo. sic dicitur impediri ve

tatione. Si scdo modo sic impedit nō ppter interpositionēve laminis. sed ppter sublimitatē cognoscibilis. Primo mō impeditur homo peccator. scdo mō angelus. Unde nec videbat sub velamine enigmatis. nec tm facie ad faciē q; mediū est inter vtrūq; videlz deū videre in speculo absq; enigmate. ¶ Ad illud qd obr q aut cognoscebat deū p mediū. aut sine medio cēt dōm q p mediū. s. p effectū. nō q; illō mediū magis erat proportionale: sz magis erat pproportiōale intellectui āgelico. vsīa turalr videbatur p speculū t p vestigiū. q̄uis non p enigma. Nec illud est ꝺ Aug. q; sicut ifra melr patebit Aug. vult q inter mentē t deū nō cadit mediū. s. in rōne cāe efficiētis vel influctis cadit mediū manuductiōis. qō tm nō bz rōnem medij pprie q; magis subseruit potentie cognoscēti q̄ p̄sit.

64

2 Consequēter tertio loco querit de naturali angelor dilectione. t de ipa duo q̄runt. Primo de dilectiōe qua diligebāt deū. Scdo de dilectione qua vn' angelus diligebat alterum.

¶ Questio. j. De mō naturalis dilectionis ad deū. Et est q̄stio vtrū angeli dilectione naturali dilexerūt deū ppt̄ se t supoia. Et q nō videt. q; Bern. dicit q natura est curua. ergo cū seipa reflectit. magis diligit se q̄ alia. t alia pp se. ergo ꝛc.

¶ Jtē q diligit aliqd supra se. elevat supra se. amor cm ifūgit amantē cū amato. si g magis diligit qō est supra se q̄ se. ergo supra se eleuatur. sed nihil p se eleuatur supra se. g necesse ē q talis amor aliud principiū habeat q̄ naturā. ¶ Jtē actus dilectionis est nobilissimus inter oēs actus aie. t motus iste. s. diligere ppter se t sup oia. est motus quo nullus pōt cogitari nobilior. ergo si natura pōt in būc sine gra. multofortius t in quēlibet aliū. t ita nulla est opportunitas gre nature institute. Et iterū si nobilissim' est deo est placitus t acceptus. ergo dignus remuneratiōe. ergo gra nō est necessaria ad merēdum. ¶ Jtē dilectio naturalis diligit qō diligit p modū desiderij seu pcupiscētie. sz ois pcupiscētia naturalis supponit aliquaz indigētiam. sz q̄cunq; aliqs diligit aliqd ppter suā indigentiam magis diligit illud in quo ē indigētia q̄ illud qō supplet vt cū appeto vestimētū pp indigentiā corporis t filr cibū. magis diligo corpus q̄ vestimentū vel cibū. ergo si angelus naturalr diligit deū pp suā indigentiā. ergo magis diligit se q̄ deū. ¶ Cōtra. Aug. de fide ad pe. Tales de' creauit angelos vt ipm p se diligerent. cuius ope se tales creatos esse cognoscerent. ¶ Jtē rōne vr. q; affectus angelicus amabat bonū naturali dilectione. aut g q; bonū. aut q; bonū sibi. Si q; bonus cū de' esset summe bonus. magis g ipm deū q̄ aliqd aliud diligebat. Si q; bonū sibi. sed de' adhuc melius erat ei q̄ aliqd aliud q; bon' immo optimus est affectui q̄renti illū g quocūq; mō videt q ipm ppter se t sup oia diligebat. ¶ Jtem gustus sanus nō errans in iudicio id magis desiderat t magis amat qō est magis delectabile. sed de' est maxie delectabilis. ergo cū angelus a sua cōditione hoc nosset t affectū sanū haberet. ergo in eo ppter se t sup oia delectabat. sed illud magis diligit in quo magis est t ppter se delectatur. ergo ꝛc. ¶ Jtē hoc mandatū de diligēdo deū pp se t sup oia erat scriptū in corde angeli. ergo ꝺsciētia dictabat ei q ad hoc tenebat. ergo si nō sic diligebat ꝺ conscīam faciebat. ergo peccabat. g ante pctm deū sup oia diligebat. Si tu dicas q ꝺsciētia non obligabat cū nisi p tpe gre. q; ante nō poterat. Contra. Affectus angeli ante pctm nō repugnabat intellectui. alioquin ante pctm erat bellū: sz intellect' dicit nihil cē diligēdū sup oia nisi deū: g cū oporteret āgelū aliqd diligere sup oia necesse erat q aut diligeret deū pp se t sup oia. aut faceret ꝺ ꝺsciam. t ita peccaret ¶ Jtem angelus diligebat deū. aut ergo fruēs aut vtens. Si fruens. ergo ppter se t super oia. Si vtens ergo cū summa pversio sit vti fruēdis erat puersus. t affectus erat in eo inordinatus cū faceret de via terminum t ecōuerso. patz ergo ꝛc.

¶ Rn. dōm q absq; dubio tpe nature institute tam bō q̄ an-
65 gelus habilis erat ad diligēdum deū pp se t sup oia. Et hoc ptz impossibile em erat eū alr esse rectū. Rectitudo em mētis cōsistit radicalr in amore. Amor aūt rectus esse nō pōt si aliqd diligat supra deū vel eque. vel aliqd diligat ppter se. t deū ppter aliud. si ergo deus fecit hominē t angelū rectum patz q vnicuiq; dedit habilitatē ad amādum deum sup omnia t propter se. Patz etiam hoc planius si attendamus quid est diligere ppter se t sup oia. Contingit em aliquid diligi dilectione pcupiscentie. sicut aliquis amat vinū. vel amicitie sicut. Propter se vo aliqd diligere est nō alterius gra. sz ibi sistere. sicut ebriosus diligit vinū ppter se. Propter aliud est alteri' gra. sicut sobrius diligit potum ppter salutē. ¶ Simlr in amore amicitie ppter se diligere est nō alterius gratia velle alteri bonum sicut dicit pbus q diligimus amicos ppter se. et si nihil oino boni deberet nobis ab ipsis esse. Propter aliud vo est alterius gratia. sicut aliquis diligit boiem ppter cōmodum suum sicut dicit idē q inimicos nostros volumus esse iustos vt nihil nobis noceant. Diligere vo aliquid super oia amore amicitie est nullo cōmodo vel incōmodo velle ipm offendere. nec amicitiā soluere. simlr dilectione concupiscentie est nullo cōmodo vel incōmodo velle illud pdere. Cm igit affectus angeli deū habere cupiebat ppter se. q; summe bonū t summe reficiens nō alterius bonit' gra. t deo volebat bonū ppter se. multomagis q̄ amicus amico. simlr nullo cōmodo vl incōmodo volebat deū offendere vl pdere vt manifestū est. t ptz intuenti dico q deū diligebat ppter se t super oia. ¶ Ad illud ergo 67
qō obrit q motus nature curuus est dōm q aut Bern. intelligit de natura qua cōicamus cū brutis. aut si de rōnali intelligit. put lapsa est. aut hoc vocat curuitatē qō appetit sibi sed esto q deū appetat sibi. non tm aliqd magis diligit sibi q̄ deū t ita nihilominus ppter se t super oia. ¶ Ad illud ergo quod 68
obr q el euaf supra se. dōm q eleuari supra se est duplr aut supra suū posse. t hoc est impossibile nisi adiuuetur natura: aut supra suum esse. et hoc est possibile t naturale. vñ bñ pcedo q homo naturalr natus est eleuari supra se. i. ad id quod est supra se ꝓtēplando t amando. ¶ Ad illud qō obrit q mot' iste 69
videt nobilissimus t difficilimus. t deo gratissimus. dōm q motus iste alr est gratie. alr est nature institute. Nature institute est ex quadā habilitate t rectitudine respectu boni. Bre vo est q: captiuat affectus in obsequiū rpi. sicut intellectus p fidē. tunc aūt captiuat intellectus in obsequiū rpi. qñ contra illud qō ratio sua dictat assentit prime veritati. sic t affect' qñ 70
id ad qō diligēdum naturalr inclinat. amore rpi paratus est est odire. vel ecōuerso. qñ ad id ad cuius odiū naturalr inclinatur paratus est amare. t talis est affectus qui ꝓtēnit vitā t bonores. t omne desiderabile. t amat odiētes se t ledētes ppt deū. t hic est solus affectus q̄ deo famulat. t quē de' acceptat t remunerat. t hic nō est a natura sz solū a gra. Alr etiā differt hic motus ab illo. q; ille a cognitione naturali sc; q ē dilectionis naturalis. ali' est a cognitione fidei. Et differt hec cognitio ab illa q; cognitio naturalis cognoscit deū summe bonū p pter diffusionē siue cōicationē bonitatis in effectib' creatis sz fides dictat deū summe bonū p cōicationē bonitatis in diuinis psonis. t vtraq; cognitio dicit deū summe bonū t summe diligēdum. sed multo nobilius fides siue cognitio gratuita per hunc modū vtraq; dilectio deū diligit summe. sz magis et nobilius dilectio gratuita. Alia differētia ꝓsueuit dari q dilectione naturali diligit deū anim' siue affectus rectus. q; bon' sibi t iō summe diligit q; summe bonū sibi. t omne bonū quod est t qō bz pendet ex ipso. t nihil esset nisi p ipsum iō plus deū diligit q̄ etiā seipm. Sed dilectione gratuita diligit qs deus q; bonus t q; summe bon' diligit summe. t q; nō est bon' ipse bō nisi inq̄tū est ad deū. nō diligit se nisi ppter deū. t hoc dico dilectione gratuita. Et sic triplex est differētia. prima est a parte modi diligēdi. scda a parte cognitiōis disponētis siue pncipij. tertia ē a pte motiui. oēs aūt sunt rōnabiles. sz prime 71
magis innitendū. ¶ Ad vltimū soluendū est p interēptionem q; natura rōnalis de qua nūc loqmur nō tm amat rōne indigētie. sz etiā rōne ꝓueniētie t cōplacētie. et ideo magis illud qō natum est summe delectare t summe placere.

¶ Questio. ij. Utrū angelus naturali dilectione ma- 95
gis diligat superiorē. an parē an inferiorē. Et q magis superiorē videt. si angelus angelū naturaliter diligit. aut ergo q; bonū. aut q; bñficū. sed quocūq; mō angelus superioris ordinis magis est bonus. t iterū magis ē beneficus. q; angelus inferioris ordinis a superiori recipit illuminationes per cū modū per quem Dion. dicit. ergo ꝛc.

¶ Jtē angelus per naturā institutā deū super oia diligebat. ergo si illud quod magis approximat ad summū in oi genere est magis intēsus. ergo si summe diligebat deū. i. sup oia. ergo

magis

magis illud qđ deo erat similius ⁊ primius. sed angelus superioris ordinis est bmōi. ergo ⁊c. ¶ Itē angelus inferioris ordinis nolebat eq̄parari angelo superioris ordinis quantū erat de naturali appetitu. ergo magis ⁊ eminētius bonū illi volebat q̄ sibi. sz sup oēs angelos pares ⁊ inferiores se diligebat. ḡ ⁊c. ¶ Qz aūt magis diligeret angelū ciusdē ordinis videt dilectio naturalis ꝓcernit similitudinē. Ūñ eccl̄i. xiij. oē animal diligit sibi sile. sz angel⁹ ciusdē ordis similior est angelo sui ordinis q̄ alteri⁹. ḡ magis diligit. ¶ Itē naturalis dilectio intendit ꝑ familiaritatē ⁊ domesticitatē. vñ magis diligit bō naturali⁹ domesticū ⁊ sociū suū q̄ extraneū. sed maior est familiaritas ⁊ societas angelor ciusdē ordinis. ḡ ⁊c. ¶ Itē eccl̄ia triūphāns ꝓformis ē eccl̄ie militāti. sz i eccl̄ia militāte ē distinctio ordinū ⁊ religionū. ⁊ recto ⁊ ordinato affectu q̄ ñ repugnat gr̄e pl⁹ iūgit bō ei q̄ est ciusdē pfessiōis. ḡ pari rōne et angel⁹ naturali dilectiōe pl⁹ diligebat angelos ciusdē ordinis. ¶ Qz aūt magis angelos inferioris ordinis vr̄ ꝑmo. qz ꝑbatio dilectionis est exhibitio opis. sed angelus superioris ordinis plus se cōicat angelo iferioris q̄ paris vel superioris. ⁊ ad hoc faciēdū ordinat ꝑ naturā nō solū ꝑ gr̄am. ergo ⁊c. ¶ Itē ꝑ naturā pl⁹ amat rōnalis creatura ꝑesse q̄ subesse. sed angelus medij ordinis. iō subest qz bz superiores. iō ꝑest. qz bz inferiores. ḡ si magis diligit ꝑesse. magis ꝑ naturā diligit br̄e ordines inferiores q̄ superiores. ergo ⁊c. ¶ Itē nos videm⁹ in linea ꝓsanguinitatis carnalis q̄ magis diligit bō eū q̄ est ifra q̄ eū q̄ ē supra vel iuxta. vtpote magis filiū q̄ patrē vel fratrē. ⁊ hoc est ꝑ naturā. ḡ vr̄ pari rōne q̄ in ordinib⁹ angelor magis affectio cōuertat ad eū q̄ infra est. cū nullū sit vinculum ꝓsanguinitatis nec supra nec iuxta. ¶ Rñ. dōm q̄ magis diligere aliquē boc
72 pōt esse tripl⁹. Aut rōne boni optati. aut affect⁹ itēñi. aut rōne effect⁹ impēsi. Rōne boni optati ōr q̄s aliquē magis diligere qñ ei maius bonū optat. ⁊ sic ōr diligere magis qz ad maius. hoc mō naturali dilectione ꝓcēdēte ex iudicio rōnis recte magis diligebat angelus angelū supiorē. volebat em̄ ipm excellere ⁊ plus boni br̄e. sicut ⁊ deus conditor voluit sic ordinare. Rōne affect⁹ intēsi ōr magis alterū diligere qñ affectio eius plus trahit ad alterū. ⁊ magis ꝓsolat de ei⁹ societate. ⁊ sic ōr aliq̄s magis illū diligere cū quo libētius cohabitat. ⁊ sic āgelus magis diligebat ꝑ naturā āgelū ciusdē ordinis. Qz sicut naturali affectu magis diligit q̄s cōpatriotas suos maxīe qñ ꝓformāt sibi in moribꝰ. ⁊ sicut magis diligit bō eū q̄ ē ciusdē pfessionis ⁊ officij vbi inuidia non interponit partes suas. sic angelus alterū angelū ciusdē ordinis magis dilectione naturali ãplecti intelligēdū est. cū se viderit a ꝓditore in officij eq̄litate. ⁊ nature similitudine. illi sociatū. nec esset tūc mor diuersitas. nec inuidie malignitas. Rōne effectus siue būficij ipēsi ōr q̄s magis cū diligere cui plura bona ipēdit. ⁊ circa quē magis sollicitat. sicut magis mr̄ ꝓfouet filiū tenellū. ⁊ solliciti⁹ est circa illū q̄ circa adultū ⁊ magis circa infirmū q̄ circa sanū. ⁊ hoc facit ꝓsideratio maioris indigētie. ⁊ hoc mō dici pōt q̄ angelus supiorīs ordinis magis diligit angelū inferioris, qz angelus paris vel supiorīs ordinis nō indiget sic sua īstructione siue purgatione sm̄ q̄ angelus inferioris ordinis ⁊ sic sm̄ diuersas vias. mēbra ꝓposite cōnis se bñt sicut excedētia ⁊ exc̄essa. ⁊ iō rōnes ad tria p̄dicta mēbra decurrētes sibi non obuiāt. ⁊ ꝓcedi pñt q̄uis nō sint multū cogētes. Si aūt q̄s ex p̄dictis oībus simpl⁹ velit inferre maioritatē dilectionis. vnica rīsione pōt oībus obuiari. s. q̄ oēs ꝓcedūt ab insufficiēti. Si vo cōcludit excessus dilectionis determinate vel in bono optato. vel in affectu intēso. vel in effectu impēso. satis de plano omnes possunt ꝓcedi.

Distinctio.iiij De habitib⁹ bītudinis ⁊ miserie angelor. Post hec videdū est ⁊c. Supra egit magr̄ de habilitatibus naturalib⁹. ⁊ de habilitatibꝰ ad pfectionē ꝑparātib⁹. In hac parte agit de habilitatib⁹ i statū pfectū ꝓstituētib⁹. vñ inq̄rit vtrū angeli mox vt creati sunt fuerūt bti ⁊ pfecti. Diuidit aūt hec pars i duas. In prima psequit cōnes de bītudine. In scōa de pfectione ibi. ad hoc aūt qđ ḡrebat. Prima pars bz tres. In prima determinat cōnē quātū ad illos q̄ ceciderūt oñdēs q̄ nunq̄ beati fuerūt. In scōa q̄tū ad eos q̄ remānserūt. ⁊ hoc ibi. boni vo q̄ pstiterūt ⁊c. In tertia breuiter resumit predeterminata de vtrisq̄ ibi ex p̄dictis ꝓsequit ⁊c. Silr scōa pars in qua pseq̄t

IIII

Prosequit̄ qstionē ō beatitudine quantū ad illos qui ceciderunt. ostendēs q̄ nō q̄ beati fuerunt. a

Dost hec videndum est vtrum pfectos ⁊ beatos creauerit deus angelos an miseros et impfectos. Ad qđ dici pōt q̄ nec in beatitudine nec in miseria creati sunt. Miseri eīñ aūt peccatuz esse non potuerūt. qz ex peccato miseria est. Maz si non fuisset peccatum nulla esset miseria. Beati quoq̄ nō q̄ fuerunt illi qui ceciderunt. qz sui euentus ignari fuerunt id est peccati et supplicij futuri. Sieñ lapsum suum p̄escierunt aut vitare voluerūt. sed non potuerunt. ⁊ ita erant miseri. aut potuerunt sed noluerunt. ⁊ ita erāt stulti ⁊ maligni ideoq̄ dicimus. qz non erant p̄scij euentus sui. nec eis data est cognitio eoruz que futura erant super eos.

Prosequit̄ qstionē q̄tū ad illos q̄ pstiterūt oñdens q̄ possunt aliquo mō dici bti. b

¶ Boni vo ⁊ q̄ pstiterūt forte sue bītudinis p̄scij fuerūt Ūñ Aug. sup Gēnesiz. Quo modo inquit beatus inter angelos fuit qui futuri peccati atq̄ supplicij p̄escius nō fuit Queritur autem cur non fuerit. Forte hoc deus reuelare dyabolo noluit quid facturus vel passurus esset. Ceteris vero reuelare voluit q̄ in veritate mansuri essent. His verbis videtur Augu. significare q̄ angeli qui corruerunt nō fuerunt p̄escij sui casus. ideoq̄ beati non fuerunt. Et q̄ angeli qui perstiterunt beatitudinem sibi affuturaz p̄sciuerunt. atq̄ de ea certi in spe exti terunt. Unde quodammodo iam beati erant. Et reuera si fuissent posset illos dici aliquo modo fuisse beatos. alios vero non qui nesciuerunt euentum suū. Sed hoc magis opinādo ⁊ querēdo dicit Aug. q̄ asserēdo. vñ ⁊ huic opinioni opponēs ꝑter subdit. Sz quare discernebanť illi a ceteris. Et de⁹ istis q̄ ad ipsos pertinerēt nō reuelaret. alijs vo reuelaret. cum nō prius sit ipe vltor q̄ aliq̄s petōr. nō em̄ dānat ipse innocētes. Hic vr̄ innuere q̄ nec peccaturis futurū ma Augu.
lū nec pmāsuris futuz bonū reuelauerit. iōq̄ nec illi q̄ cecidert vnq̄ nec illi q̄ pstiterūt vsq̄ ad ꝓsūmatōez bti fuerūt. qz bti ēe ñ poterāt. si ō bītudie certi ñ erāt vl si vtrū angeli sint creati ꝑfecti. bz tres particulas. In prima innuit q̄ ꝑ distinctionē ē rñdēdū. In scōa subiungit distinctionē. ibi. ōr nāq̄ pfectū ⁊c. In tertia vo resumit p̄determinata breuiter oñ Dist.iiij.
dēs qualis facta fuit natura angelica. ibi. Quales facti fuerūt angeli in creatione.

b ¶ Bti q̄ nūq̄ fuerunt q̄ ceciderūt. qz sui euent⁹ ignari fuerūt. Cōtra. Ad hoc q̄ aliq̄s sit bīus non opz scire oia. sed sufficit deū cognoscere. Itē bītudo nou est aliud q̄ clara visio dei. sed ad hoc requirit cognitio euentus. ergo ⁊c. Rñ. dōm q̄ ad bītudinē nō solū dos visiōis requirit. sz pfecte tentionis. pfecta aūt tentio nō est nisi qñ est cū securitate. securitas aūt non est nisi vbi est securitas ō pmāsione. ⁊ qz hoc angeli nō potuerūt br̄e. saltez q̄ lapsuri erāt. qz falsum erat ipsos pmāsuros. iō bti nō fuerūt. ¶ Ad illō qđ obijcit q̄ sufficit deū cognoscere. dōm q̄ falsū est. immo opz et pfecte tenere. Et qđ subiungit q̄ apta ⁊ clara visio dei est tota merces. dōm est q̄ hoc est verū ꝑ cōcomitātiā. vir em̄ aut nūq̄ ē ita apta dei visio q̄n sit future pmāsionis certitudo. aut si nō est. nō est in illa pfecta bītudo. hanc aūt visionē aptam q̄ est facie ad faciē nō habuerūt angeli añ ꝓfirmationē. imo fil⁹ dei visionē habuerūt ⁊ tētionez lz añ aliquaten⁹ cognoscerent ⁊ amarent siue ad hec duo habiles essent.

b ¶ Quia beati esse non poterant ⁊c. Contra. certicudo damnationis potius est ꝓtraria beatitu-

dini q̄ ꝑsona. sed si certitudo nihil cōfert ad gl̄iam. g̃ incerti
tudo nullo mō impedit gl̄iam siue beatitudinem perfectam.
¶ Rēspō. dōm q̄ de aliquo futuro dupl̄r pōt haberi certitu
do vel in parte affirmatiua. vel in parte negatiua. ꝛ sicut ad
beatitudinē opꝫ habere certitudinē de eius ꝑpetuitate futu
ra ita opꝫ habere certitu
dinē ō miseria nūc̄ futu
ra. Ista em̄ duo sunt oīno īsepabilia. certitudo
g̃ dānatiōis nūc̄ futura
cōfert ad gl̄iam. ꝛ qm̄ in
certitudo q̄ p̄iuat certi
tudinē respectu affirma
tiōis sicut ꝛ respectu ne
gatiōis. iō certitudo ne
gatiōis. ita repugnat si
cut incertitudo p̄mātiōis
ꝛ sic bꝫ itelligi illō ꝝbuꝫ.
¶ Dī namq; ꝑfectū ꝛc.
Ista diuisio ꝑfecti videt
insufficiēs. qꝛ nō tm̄ ē pfe
ctio fm̄ naturā. sed etiaꝫ
fm̄ gr̄am ꝛ gl̄iaꝫ. ꝛ fꝫ gra
tiā est multiplex gen' ꝑfe
ctiōis. Itē quer̄ quare
magis accipit̄ vnū gen'
ꝑfectionis fm̄ tps q̄ fm̄
aliud accidens.
¶ Rn̄. dōm q̄ ꝑfectū di
cit ꝑplemētū siue ꝑpletio
nē in qua est status. Sta
tus autē ponit̄ in aliquo
dupl̄r. aut simpl̄r. aut in
genere. Si simpl̄r. sic ēter
tiū membrū. si in genere
creature. hoc pōt cē dupl̄r
aut inquātū erit a deo. ꝛ
sic bꝫ rōnē vestigij. ꝛ repi
tur hoc ꝑfectio in oī creatu
ra q̄n̄ producta ē ad modū
speciē rotundinē sibi ꝑpetē
tē. Alio mō inquātū crea
tura redit in deū. ꝛ sic ē p
fectio gl̄ie ꝛ hāc vocat ma
gister perfectionē fm̄ na
turā vn̄ ponendū q̄ est p
fectio fm̄ essentiam. ꝛ fm̄
participationē. ꝛ hoc du
pliciter. vel fm̄ egressum
vel fm̄ regressum.

Ad intelligentiaꝫ
huiꝰ ptis querū
tur tria. Primū
est quales creati sunt an
geli q̄tum ad gl̄iā. Secūꝫ q̄tū ad futuri euētus p̄sciam. Ter
tiū est q̄tum ad cognitionem matutinam. Circa primum que
runtur duo. Primū est vtrū in sui creatione habuerunt gl̄iaꝫ.
Secūm est vtrum habuerunt gratiam.

Questio. Utrū angeli creati sint ī beatitudine si
ue gl̄ia. Et q̄ sic vī. Ezechie. xxviij. Tu
plen' sapia ꝛ ꝑfect' decore in delitijs paradisi fuisti. fꝫ cē in deli
tijs paradisi ꝛ cē plenū sapia est ipa beatitudo quā dicim' eter
nā gl̄iam. g̃ ꝛc. ¶ Itē Aug. in lib. de mira. sacre scripture. An
gel' in summo sui ordinis honore ꝑstitut' lapsus est. loquit̄ ō
angelo añ lapsuꝫ. fꝫ summ' honor ordinis angelici ē btitudo ꝛ
gl̄ia. g̃ ꝛc. ¶ Itē Aug. ō fi. ad pe. Angelici spūs p eo q̄ prōnabi
les sunt facti eternitatis ꝛ btitudinis donū in ipsa nature sue
spūalis creatiōe diuinit' acceperūt. Itē idem de eccliasticis
dogmatib'. Angeli q̄ in illa q̄ creati sunt btitudine pseuerār.
nō natura possidēt vt nō mutent. g̃ si mō babētverā btitudi
nē. pꝫ q̄ in btitudine creati sunt. ¶ Itē rōne vī. qꝛ angelus a
sua creatiōe habuit habilitatē ad diligendū deū ꝑpter se ꝛ su
per oīa. g̃ habuit habilitatē ad fruendū deo. fꝫ ipe nō habuit
aliquod retardatiuū ex pte affect'. nec obūbratiuū ex pte in
tellect'. g̃ totalr ferebat in ipsuꝫ deū amore fruitiōis. g̃ cū ta
lis status ꝛ actus sit beatitudo ꝛ gl̄ia. ptꝫ ꝛc. ¶ Itē dc' fecit
li. ar. vtibile. g̃ cū possit habere creatura rōnalis ipm̄ inuerti
bile. vt patꝫ modo in sanctis angelis. aliquib' debuit hoc mō
facere. fꝫ nō est inuertibi
litas li. ar. in beato nisi p
gloriā. ergo ꝛc. Aut si dis
cas q̄ nō debuit facere.
hoc nō vī. qꝛ debuit face
re res optimo mō. fꝫ iste
est optimus status ipius
angeli. ergo aliquē ī hoc
statu debuit facere. Con
tra. Job. viij. Ille in ve
ritate nō stetit. sed btitu
do est status oīm bonoꝝ
aggregatione ꝑfectus. g̃
est strictus in veritate. g̃
lucifer nō fuit fact' btūs
fꝫ inter oēs ꝑfectus ꝛ no
bilis est ꝺditus. ergo ꝛc.
¶ Itē obī q̄ pseuerātia
siue securitas est de cēn
tia siue subā btitudinis.
btūs em̄ nō ē q̄ pōt amit
tere bonū qō bꝫ. fꝫ ange
li potuerunt amittere. qꝛ
amiserūt. ergo ꝛc. ¶ Itē
nullus laudat̄ vel vitupe
rat̄ in his q̄ bꝫ a natura
vel ꝺditione. sed sicut dā
nationem essentiale est vitu
perū. ita btitudini essen
tialis est laus. ergo ipos
sibile est q̄ aliq̄s btūs sit
a ꝺditione. immo est re
pugnātia in adiecto. Itē
aut oēs fecit deus btōs.
aut aliquos. Nō oēs con
stat. qꝛ plures ex eis ecci
derūt. Nō aliquos vt vī
qꝛ tūc illi ꝑcellerēt alios
quasi ꝑexcellētia improꝑ
portionali. ergo lucifer si
fuisset ausus se eis ꝑpo
nere. q̄ si ausus est. vī q̄
nulli ꝺditi sūt btī. Si tu
dicas q̄ maiorem audaci
ā ꝑsumpsit. s. eq̄parari
deo. quanto magis ꝑsse
btis. Adhuc si soluit. Si
em̄ deus btōs ꝺdidit an
gelos ab ipsa ꝺditione b̄
fuit. qꝛ nature eoꝝ ꝑsonabat vt sub tali ꝑfectione ꝛ taꝫ nobili
fierēt. si ergo lucifer vt dicūt scti ꝛ magr̄ dicit ī sequētib'. spiē
dissimā habuit naturalia. magis debuit ꝛ ꝓgruū fuit ipsi'
naturā gl̄ia insigniri. q̄ si ipse vt pꝫ btūs factus nō est. ptꝫ ꝛc.
¶ Rn̄. dōm sicut ꝑtactū est supra. quoꝝdā opinio fuit q̄ an-4
geli. qꝛ sunt spūales ꝛ actuales. in instāti sue creatiōis fuerūt
in actu ꝑuersionis ꝛ auersionis. ꝛ sicut in prima auersiōe sunt
dānati essentialr̄ illi q̄ auersi sunt. ita in prima cōuersione illi
gl̄ificati sunt eternalr̄ q̄ ꝑuersi sunt. ꝛ ita dicūt itelligēdū Aug.
ꝛ fuisse eius positionē q̄ aliq̄ sint creati btī ꝛ formati. qꝛ si
mul tpe. Iꝫ posterius natura factū est celū ꝛ lux. i. angelica na
tura informis ꝛ formata. Lux em̄ vt dicit Aug. xj. de ciui. dis
cuntur angeli. qꝛ illuminati sunt vt beate semp̄ viuerēt. Sꝫ
tñ hec positio supra improbata est tā q̄ falsa ꝛ erronea rōne il
lius partis q̄ dicit in prio instāti fuisse auersos. Rōne alteri'
ptis pari rōne iprobata ē. ꝛ pꝫ falsitas p Aug. de corꝛeptiōe et
gr̄a. vbi ōr q̄ angeli ꝛ si btī sint, erat tñ adhuc qō eoꝝ btitudi
ni adderet̄ si pmāsissent. ꝑstat q̄ btitudini ꝛ gl̄ie cū sit suaria
bilis nō sit ꝺditio. Cōstat ēt q̄ loquit̄ cōmuniter de bonis ꝛ

Subiūgit distinctionēꝫ tribus modis dī perfectū. fm̄ tps. fm̄ naturā: ꝛ vniuersalr̄ p
fectum. e

e ¶ Dicit̄ nāq; pfectū tribus modis. Est em̄ pfectū fm̄ tps
ꝛ est pfectum fm̄ naturam. ꝛ ē vniuersalr̄ perfectuꝫ. Secun
dum tps pfectum est qō habꝫ quicquid tps requirit ꝛ cōue
nit fꝫ tps haberi. ꝛ hoc modo
angeli erant perfecti ante cō
firmationēꝫ vel lapsum. Secū
dum naturā perfectum est qō
habet quicquid debitum est
vel expedit nature sue ad glo
rificationem. Et hoc modo p
fecti fuerunt angeli post con
firmationem ꝛ rūt sancti post
resurrectionem. Uniuersali
ter ꝛ summe ꝑfectum est cui ni
hil vnq̄ deest a quo vniuersa p
ueniunt bona quod est solius
dei. Prima ergo perfectio est
nature condite. secunda natu
re glorificate. tertia nature in
create.

Resumit ꝑdeterminata
breuiter oīdēs q̄lis facta fue
rit angelica natura. f

¶ Quales facti fuerūt ange
li in creatiōe ostensum est. bo
ni. s. nō mali. iusti. i. innocētes
ꝛ ꝑfecti quodāmodo. alio vo
mō imꝑfecti. Btī vero nō fue
rūt vsq; ad cōfirmationēꝫ. nisi
btitudo accipiat̄ vt iam dictū
est ille status innocentie ꝛ bo
nitatis ī quo cōditi sunt.

malis cū dicit si pmansissent. Et ideo aliter est dicēdū q̄ beatitudo dupl'r pōt dici. Uno mō stat' pfect' plenitudie oīs boni ⁊ bec pontrisionē dei clarā. ⁊ tentionē pfectā. ⁊ boc modo angeli nō sunt creati. nec aliqui nec oēs. sed babuerūt q̄dam ex eis in ipa cōfirmatione. Alio modo dr̄ beatitudo stat' perfectus p̄uatione oīs mali tā pene q̄ culpe. ⁊tales creati sunt angeli. q; innocētes ⁊ impassibiles. ⁊ de bac beatitudine loq̄tur Aug. sz̄ bec nō est pfecta nisi cum addit ei altera. ⁊ de bac currunt autoritates probantes q̄ beati facti sunt.

6 ¶ Ad illud ergo q̄ dicit Ezech. in delitijs paradisi fuisti. dōm q̄ sicut prim' bō ꝺdit' est ⁊ posit' in delitijs paradisi que tū non erāt delitie beatitudinis perfecte. ⁊ sicut data ē ei sapiētia ad cognoscendum oīa mundana. sed non illa que est visio dei in patria. simili modo intelligendum est in angelo. ¶ Quod dicit Aug. de mira. sacre scripture. intelligit quantuz ad naturalia. q; ita bona babuit q̄ non erat babituras meliora. vnde et in illo loco conditus est in quo erat beatificandus. Due vero sequētes autoritates loquunt ō beatitudine sz̄ illas duas differentias quas dixi. ¶ Ad illud q̄ obr̄ q̄ babebāt fruitionez fine retardatione. dōm q̄ verū est. nō tū babebāt in pfecta cōpletiōe. q; deū nō videbant facie ad faciē. sz̄ in effectibus cognoscebant ⁊ in scipsis maxime. sicut melius patebit infra.

9 ¶ Ad illud q̄ obr̄ q̄ debuit dari aliquid' lib. ar. inuertibile. dōm est q̄ q̄tum est de ꝺditione nullis debuit dari q̄uis posit. q; boies ⁊ angelos meliores iudicauit de' si ei liberaliter deseruirent. ideo vtrūq; posuit in manu cōsilij sui.

D **Questio. iij.** Supposito q̄ angeli nō sint creati in +gloria. querit̄ vtrū sint creati in grā. Et videt̄ q̄ sic p Aug. xij. de ciui. Creauit de' angelos simul i eis ꝺdōs naturā ⁊ largiēs grām. ¶ Itē sup illud Osee. iij. Dilexerūt vinacia vuarū. gl. Hiero. Per vinacia itelligunt demones q̄ creati sunt in magna pinguedine spūssancti. sz̄ p supbiā arefacti de celo ceciderunt. constat q̄ pinguedo spiritussancti est gratia spiritussancti. ¶ Itē Damasce. expressius. Per verbū dei e creati sunt omnes angeli. ⁊a spūsancto p sanctificatiōnē pfecti. si ergo sanctificatio pfecta nō est nisi per grām gratum facientē. ⁊ ipse loquit̄ de oībus ḡ. ⁊ c. ¶ Itez rōne videt̄ q̄ deus cū sit liberalissim'. prompt' est grām dare oībus paratis recipe. Unde ⁊ Anſ. ideo homo nō bz grām. nō q; de' non dat. sz̄ q; ipse nō recipit. sed nulla melior pparatio ad grām q̄ pura innocētia ⁊ volūtas recta. ḡ si b̄ erāt in angelis a sui origine ⁊ creatiōe. p ꝺsequēs ⁊ grā. ¶ Itē fecit de' creaturā rōnalē ad inhabitandū in ea. ⁊ boc q; ipe de' vult in ea habitare. vñ Prouer. viij. delitie mee esse cū filijs hoim. ḡ q̄ nō inhabitet venit ex aliqua prava dispositiōe ex pte mētis. cū ergo i angelis nulla prava esset dispositio ex parte mentis. immo' oīmoda idoneitas ad gratiā videtur ⁊ c. ¶ Itē ꝓnior est deus ad miserendū q̄ ad cōdemnandū. sed ipse fecit angelos in statu in quo statim poterant demereri ⁊ c. ḡ in statu in quo poterāt mereri. sed nō contingit mereri sine gratia gratū faciente ergo ⁊c. ¶ Contra Aug. super Gen. ad litterā. Per celū intelligitur angelica natura informis p defectum forme naturalis ḡ informis fuit per defectū forme superaddite nature. sz̄ bec ē grā. ergo ⁊ c. ¶ Itē Grego. xxxij. moz. tractās illud verbum Ezech. xxviij. Auruz opus decoris tui ⁊ foramina tua in die q̄ conditus es p̄parata sunt bul' lapidis in die conditionis sue foramina preparata sunt q; vz capax charitatis cōditus fuit quasi repleri voluisset stantibus angelis tanq̄ in ornamento regis positis lapidib' inherere potuisset. habuit ergo iste lapis foramina. sz̄ p superbie vitiū charitatis auro nō sunt repleta. ecce expresse q̄ nō habuit charitatē. ¶ Itē rōne videt̄. q; grā in angelo nulla bz retardationē. ergo si haberet grām vnientē deo. total'r angel' ferret̄ in deum. ergo nūq̄ peccasset. sz̄ peccauit. ergo nunq̄ charitatē vel grām habuit. ¶ Itē sicut se bz culpa ad dānationē eternā. ita grā ad gl̄iam. sz̄ statim vt habuerūt culpā fuerūt dānati eternal'r ⁊ obstinati. ḡ statim vt habuerūt grām fuerūt confirmati. ergo nunq̄ fuissent lapsi si gratiam habuissent. ¶ Rñ. dicēdum q̄ bec questio facta est. ⁊ 10
q; non inuenimus aliam rationem q̄ congruitatis. probabiliter possumus vtrūq; opinari. sicut ⁊ alij ante nos. Fuerūt enī aliqui dicētes q̄ angeli omnes creati sunt in gratuitis gratū facientibus. Et ratio que mouit eos fuit bec ex parte dei. s. pfecta liberalitas. ⁊ ex parte creatoz idoneitas. Quia enī ab instanti creationis erant vasa ⁊ receptacula munda. ⁊ deus est promptus suam gratiam impartiri nisi habeat obstaculum ex parte suscipiētis. non dimisit deus illa ad momentum vacua. sed statim vt condidit. gratia illustrauit. ⁊ talia debuerūt de manu dei exire receptacula. vt statim essent prompta in bonū vsum. Uñ sicut pbabiliter ꝓicit aliq̄ q̄ deus fecerit arbores plenas fructibus. ⁊ alia in statu nobilissimo ⁊ perfectissimo. sic etiam naturam angeli ornauerit gratia a sui conditione. q̄ in primo vsu bono sine victoria erat ppetuāda. ⁊ in prima deordinatione ppetualiter amittēda. Hec est vna positio ⁊ satis vr̄ ꝓsona sanctoz autoritatibus. vt pz inspicienti. Fuerūt etiam alij qui dixerūt angelos non babuisse gratiam gratum faciētem ab instanti creationis sed post. Et ratio q̄ eos monit. est dispositio angelice nature q̄ ferr̄ in id q̄ō appetit sine retardatione. vnde sicut ex conuersione ad malum ita profunde ꝓuersi sunt vt nō possent redire. sic immo multo magis ex cōuersione ad bonum siue ex habilitate. ita bono totaliter adbesissent si gratiam habuissent q̄ nūq̄ lapsi essent. vñ nō vr̄ aliquomodo probabile q̄ lucifer habuerit gratiam. ⁊ si ipse non habuit cum inter ceteros esset excelsus. a maiori arguit̄ nec alios habuisse a sui origine. Hāc positionē vr̄ acceptare magister hāc positionē cōiter tenēt doctores. ⁊ ita buic tāq̄ probabiliori ⁊ cōiori concordāt. ¶ Ad autoritates in contrarium adductas respondēdū per distinctionem gratie. Uno enim modo gratia 12
dicitur communiter prout comprehendit quicquid naturalibus est superadditum. naturalibus inq̄ que sunt de essentiali rei constitutione. sicut ꝺr ex gratia habere bonum ingeniū. bñ legere. bene cantare. ⁊ huiusmodi. Alio modo dicitur q̄ superadditum est libe. arbi. ad rectitudinē faciens ⁊ disponens sicut dicimus virtutes naturales. sicut innocētia. mititas. pietas. Tertio modo qō est superadditum tāq̄ rectificās ⁊ complens ⁊ elevans. ⁊ bec ꝺr gratia gratum faciēs. q; facit hominem acceptabilem deo. ⁊ ideo acceptabilem. q; cōformē. Uñ ergo ꝺr q̄ angelo data sunt gratuita. aut non intelligitur de gratuitis. tertio modo dictis. sed primo vel secō. q; sic multa dona gratuita habuerūt. Aut si intelligit̄ de gratuitis ppie dictis. nō intelligit̄ ab instāti creationis. sed sicut intelligitur pctm̄ di aboli fuisse ab initio. q; statim post initium. ⁊ post primum motū deliberatiuū cecidit. ita intelligēdū est de grā angelor. Aut si intelligit̄ de gratuitis ppie dictis. tab instanti creationis. boc nō intelligitur formaliter siue essentialiter. sz̄ dispositiue. vñ dicitur aliquis creatus in aliquo. q; i proxima dispositione ad illud. ⁊ ita per banc triplicē viam ad autoritates inductas ⁊ multas alias que possent induci potest breviter responderi. ¶ Ad rationes aūt sumptas a dei liberalitate dicēdū q̄ liberalitas est saluo ordine sapiētie ⁊ iusticie. q̄uis 12
enim ab instāti creationis cuiuslibet hois posset eum beatificare. tū longo tēpore tardat. Sil'r q̄uis possit cuilibet parulo gratiam dare sine baptismate sicut cum baptismate. tū non dat. Et ratio huius est. q; gloria est bonum laudabile. ⁊ ideo non dat nisi per meritum laudabile. ⁊ ideo conuenit ea; dare precedente aliquo merito congrui. Similiter q̄si confert gratiam. si confert adulto cum gratia faciat habentē dignuz gloria. non confert nisi ad motū libe. arbi. si habet vsum. si vo nō habet. ad motum fidei aliene. siue ad meritum xp̄i. ideo ꝑm ordinem sapiētie non statim debuit dare. sed expectare motū li. arbi. qō ⁊ fecit. vnde ad se conuersio sine mora dedit gratiam. Patet igitur responsio ad illud qō obijcitur de liberalitate et inhabilitate. q; non tū exigit mundiciam vt dispositionem. sz̄ motum libe. arbi. in adulto. paruulo vo potest alienum meri- 15
tum suffragari sicut ⁊ demeritum. ¶ Ad illud qō vltimo obijcit̄ de statu qō in malo erat. dicēdum q̄ falsum est q̄uis enim non posset mereri ex bis que acceperat. tamē q; dominus ita promptus erat dare sicut ipse accipere nullum habebat obstaculum in merendo. sicut nec in demerēdo. ⁊ boc patet. Sicut enim facile fuit diabolo auerti. ita facile bonis angelis cōuerti. ⁊ sicut auersio fuit demeritoria. ita conuersio facta fuit meritoria. statim apposita gratia. vñ sicut aliquis non indirecte dicitur dr̄e aliquid quod statim habet dum indiget ⁊ petit. q̄uis non penes se habeat. sic etiaz non indirecte potuerunt dici angeli gratiam habuisse. q̄ si habuissent maiorem facilitatem ad malum siue inclinationem. ⁊ diuinum adiutoriū in opportunitate deesset. recte obijceret.

Onsequēter circa scōm duo q̄runt. Primū est vtrū bonis reuelari debuerit futura p̄mālio. Scōm est vtrū reuelari potuerit malis sua damnatio.

L **Questio. j** Cū nullis in creatione data sit gl'ia nullis ēt data sit gr̄a. vtrū aliq̄bus data sit future gl'ificationis p̄scia. Et q̄ sic vr̄. Deus ab instāti sue creatiōis angelos ꝓdidit repletos p̄scia rex mūdanar. ſz deo magis plz q̄ serui sui habeāt sciaz de bis q̄ spectāt ad salutē. ſi g̃ p̄scia future salutis erigit animū z delectat. g̃ cū aliq̄ cēnt salnādi. vr̄ q̄ saltē debuit eis dari p̄scia talis. ꝓstat em̄ q̄ potuit.

¶ Itē si nō fuerūt de salute certi. g̃ potuerūt rōnabil'r dubitare z timere. ſz timor penā bz. g̃ pena añ culpā. ſz b̄ est incōueniens. g̃ seq̄t q̄ illi saltē debuerūt certificari q̄ erant saluandi.

13 ¶ Itē ppinq̄ores erāt angeli ad gl'iaz q̄ nos in miserijs ꝓstituti. g̃ saltē tantā certitudinē vel maiorē habebāt quantā nos habem'. ſz nos habem' certitudinē spei. g̃ ipi habebāt bāc vel aliā. ſz bāc nō habebāt. q: spes est certa expectatio future beatitudinis puenies ex gr̄a z meritis. cū ergo ipſi non haberēt gr̄am z merita certitudinal'r sperare eis fuisset p̄sumptio. nō ergo habebāt certitudinē spei. sed nō est aliā dare q̄ certitudinē p̄scie vel reuelationis. ergo vr̄ aliq̄bus saltē esse data.

¶ Cōtra. Plus est dare certitudinē de gl'ia q̄ dare gratiam. multis em̄ deus dat gr̄am q̄bus tm̄ nō reuelat certitudinal'r suā gl'iā. ergo cū nō habuerūt gr̄am sicut supra p̄batū est. pz q̄ nec stabilitatis p̄sciam. ¶ Itē diabolus siue lucifer nō habuit p̄sciam de statu. q: nō erat p̄mānsurus. ergo ſi ipse fuit plenus sapia z p̄fectus decore iter oēs. vr̄ q̄ nulli alij habuerūt

Itē oñdit p deductionē ad duplex incōueniēs. Unū incōueniēs est excusatio diaboli siue sui pcti. Posset em̄ de pctō suo quodāmō se excusare. q: sc̄iam nō habuit quā deus alijs angelis dedit. Aliud incōueniēs vr̄ accusatio dei. q: añ vr̄ punis se malos q̄ mali fuerint. z q̄ añ gr̄am suā siue donum scie subtraxerit q̄ alijs dedit q̄ nō p̄cellebant ipsos. nec merito vitenec dignitate nature. ¶ Rñ. circa hoc duplex fuit opinio. sicut tāgit magister in littera. Quidā em̄ dicere voluerūt q̄ bo14nis q̄ p̄mansuri erāt data est reuelatio siue p̄scia sue stabilitatis. z hoc loco spei. rōne cuius tā quodāmodo beati erant. Et innituntf illi verbo Aug. qō dicit opinādo sup̄ Gen. ad litterā forte deus diabolo reuelare nolujt quid facturus vel passur' esset: ceteris vo reuelare voluit q̄ in veritate mansuri essent. Alia est positio q̄ nullis data est p̄scia sui status. q: hr̄e certitudinē de sua p̄mālione est cognitio magis spectās ad statum p̄miq̄ ad statū meriti. z huius signū est q̄ deus aut paucissimis. aut nullis reuelat quātūcūq; dilectis z amicis se certitudinaliter glorificād os. hec em̄ cognitio potius est expediens ad gaudēdum q̄ ad merēdū. vñ q: angeli erāt in statu meritoēs. q: nōdū erāt beati. iō nullis data ē hec cognitio. Et hec positio magis ē rōnabilis. z magis placet magistro. z magis ꝓsonat verbis Aug. sicut pz in littera. z. xj. de ciui. vbi dicit q̄ pares fuerūt angeli quātū ad ꝓditiones añ lapsum. vñ si alicubi vr̄ dicere contrarium. si quis inspiciat adiacentiam. aut opinādo aut querēdo dicit. z ideo hec positio magis est tenē15da. ¶ Ad illud ergo qō obj̄cit q̄ deus dedit angelis p̄cognitionē rerū mūdanarū. dicēdū q̄ nō est simile. q: cognitio vniuersi spectat ad cognitionē naturalē. z p̄fecta cognitio vniuersis spectat ad p̄fectionē naturalis cognitionis. sed certa cognitio sui status spectat ad p̄fectionē gl'ie. z iō solū dz dari quā16do in statu tali ponit a quo nō p̄t cadere. z sic pz illud. ¶ Ad illud qō obj̄cit q̄ si nō erāt certi. g̃ vr̄ q̄ rōnabil'r poterāt dubitare z timere. dōm q̄ est certitudo ex parte cognitiue. z ex parte affectiue est certitudo. Certitudo ex parte cognitiue ē duplex. Una. s. infallibilis. vt q̄n bz ita scit aliq̄d q̄ falli nō p̄t. Altera p̄babilis. vt q̄n habet verisimiles rōnes ad hoc siue ad vnā partē. ita q̄ ad oppositū aut nullas bz aut paucas. z in angelis fuit certitudo sc̄da mō nō p̄ia. Ipſi em̄ rōnabil'r cōijcere poterāt ex bis bonis q̄ acceperāt q̄ ad btitudinē pati erāt. maxime cū in se nullā viderēt maculā. Certitudo ex parte affectiue est duplex vna in expectādo. alia in tenēdo. Expectare est spei. ſz tenere est p̄rcbēſiōis. sc̄da nō potuit esse in angelis añ p̄firmationē. prima fuit semiplene z min' plene q̄ in viris sanctis. q: in bis ex gr̄a z meritis. in illis erat ex affectiōe nature. Ex bis patēt obiecta. q: certitudo p̄babilis q̄ nō habebat rōnes ad oppositū liberat. z a dubitatiōe z a penali timore. Patet etiā vltimo obiectū q̄ aliquā certitudinē habuerūt. ſz tm̄ nō oportet q̄ esset maior certitudine spei. ¶ Et ad ſi17lud qō obj̄cit q̄ p̄primiores erāt dicendū q̄ p̄primiores erant quantū ad statū. q: medij erāt inter gl'iam z miseriam. ſz tm̄ q: magis distabāt quantū ad meritū. q: nōdū habebāt pignus gl'ie. nec p̄mitias spūs sicut habēt viri sancti in hac vita. ō q̄ bus dicit apl's. Ro. v. Spes aūt nō ꝓfūdit. q: charitas dei z c.

Questio. ij Utrū malis angelis reuelari potuit suus casus. Et q̄ nō videt. Oīs certa cognitio future pene z miserie est penalis. ſz si angel' certitudinaliter sciret se peccatur. cū certo iudicio cognosceret pctm̄ esse punitū z peccatorē a deo esse separatū esse miserū. haberet z p̄cognitionē certā sue miserie. g̃ penā añ culpā haberet. ſz b̄ est ꝑ ordinē diuine iusticie. ergo ſi de' ꝑ ordinē diuine iusticie nō p̄t facere. de' nō potuit reuelare. ¶ Itē oīs certa p̄cognitio de amissiōe alicuj' boni cogit boiem desperare de illo. ſz de' neminē innocētē p̄t cogere ad desperationē. q: non p̄t cogere ad peccatū. g̃ nō potuit angelo reuelare casuz suū

¶ Itē fiat argumentū Anſ. in lib. de ca. dyaboli. Si dyabolus sciebat casuz suū. aut volebat. aut nō. Si volebat. ergo iā ceciderat. g̃ nō p̄sciebat se casur. Si p̄sciebat z nolebat. ſz q̄to magis nolebat tāto pl' dolebat. z quāto dolebat magis iustior erat z quāto magis dolebat erat miserior. ergo quāto iustior tāto miserior: sed boc est incōueniēs. ergo z c. ¶ Itē fiat argumētum magistri. si p̄sciuerūt. aut ergo vitare voluerūt z nō potuerūt. z ita miseri fuerūt. aut vitare potuerūt z nolurūt. z ita fuerūt stulti z maligni. si ergo quodlibet istorū est impossibile. impossibile est q̄ habuerint p̄sciaz suī casus. Sed ꝑ dōs potuit p̄dicere petro sine pctō casum suū sicut dr̄. Mat. xxvj. z in alijs euāgelijs. ergo pari rōne potuit reuelare lucifero. ¶ Itē Bern̄. de gradi. humi. tractās illud verbuz Esa. xiuj. Ponam sedem meam ad aquilonem. puto per aquilones reprobandos boies fuisse designatos. per sedē potestatē in illos. Et in sequentibus dicit q̄ in p̄scia dei suum p̄uidit principatū. s. q̄ debebat p̄esse malis. z iō dixit ponā sedē. ergo cum principatus sequebat casum z si potuit p̄uidere principatum. vr̄ sil'r q̄ potuit p̄uidere casum. ¶ Itē vr̄ q̄ rōnes de pena nō valeāt duplici ex cā. Deus em̄ pōt separare que natural'r sunt coniūcta vt in igne calorem a luce. sicut dicit Basilius. ergo multofortius cognitionem predictam a pena. Preterea quātūcūq; aliquid sit punitiuum. tm̄ nō punit nisi subiectum punibile sit. Unde si anima petri esset in inferno non puniretur. ergo cum angelus esset in statu illo innocens. z nullo modo ad penam dispositus. patet z c. Item videtur q̄ ratio de desperatione nō valeat. q: sicut p̄cognitio damnationis est occasio desperationis. ita p̄cognitio glorie est occasio p̄sumptionis. Sed p̄sumptio nō impedit q̄n deus possit reuelare futurā gl'ificationē. ergo pari rōne desperatio nō impedit q̄n de' possit reuelare lapsum. Si tu dicas q̄ nō est sil'e. q: ex parte illa est occasio. hic est necessitas. Cōtra. desperare est actus voluntatis deliberatiue. z actus q̄ est pctm̄. sed nihil p̄t cogere voluntatē ad aliq̄d maxime ad pctm̄. ergo z c. ¶ Itez p̄scia dei nō ponit necessitatem. ergo nec p̄scia diaboli. ergo ſi sciret q̄ posset al'r esse. ergo posset adhuc sperare. nō ergo cogeret de18sperare. ¶ Rñ. dōm q̄ angelus certaz p̄sciam sui casus habere nō potuit. Cū em̄ hoc esset cōtingēs. scire certitudinaliter non potuit nisi ab eo qui certitudinaliter omnia cognoscit. et tam necessaria q̄ contingētia. q: eius cognitio ex re non pendet talis est deus solus. non ergo potuit p̄scire nisi dño reuelāte. Deus enim sibi reuelare non potuit. q: nō debuit p̄dicere q̄ potuit. sicut p̄dixit petro. q̄ non voco reuelare. ſz certā interius illuminationē dare ad p̄cognoscēdum suum lapsum. 19 hoc voco reuelationē. Hanc aūt dare deus non potuit de potētia ordinata. q: talis p̄cognitio de necessitate bz annexam culpam aut miseriaz. aut enim sibi placeret q̄ laberetur. z ita esset impius. aut displiceret. z ita eēt miser z dolorosus. vtrūq; ē deo impossibile z inordinatū. siue innocēti infligere penā siue innocētē. dū ē innocēs br̄e culpam. z hoc probat ratio p̄ma Anſ. z magistri. Alia vo ratio de desperatione probat q̄ nō potuit angelis reuelari sua damnatio. q: impossibile ē certū de damnatione sperare. vñ illa via bona est z p̄cedēda.

¶ Ad illud

20 ¶Ad illud ergo qđ obr̄ primo q̄ potuit eidem deus reuelare sicut
t petro. soluit. q̄ petro nō reuelauit sed p̄dixit. vñ petrus nō
intellexit simplr. sed sub p̄ditione. vel ēt non bñ aduertit vsq̄
ad lapsum. sic credo q̄ potuit p̄dicere angelo. Tñ aliq̄ dicunt
21 q̄ nō est simile. q̄ lapsus petri erat reparabilis. nō sic lapsus
angeli. ¶Ad illud qđ obr̄ q̄ puidit suū dñiū. quare silr nō suū
p̄cipitiū. dōm q̄ de ipso Ber. mirat t soluit q̄ ita potuit esse
sicut de Joseph. q̄ vidit suū principatū. t nō puidit suā vendi
tionē. Sic ēt diabolo potuit dñs reuelare dñiū t non p̄cipitiū
q̄m dñiū illud non de necessitate bz ānexū p̄cipitiū. pōt em̄ ali
quis bonus dñari malis. Aliq̄ tñ voluerūt dicere q̄ illud qđ
dictū est ad aq̄lonē. verbū est ppbete. diabolus em̄ volebat p̄
esse t alijs sedē dñationis sue p̄ponere. t ppbeta predicēs qđ
22 cuēturū sibi fuerat. dicit aq̄lonē. t in hoc signās malos. ¶Ad
illud qđ obijcit Jrōnē de pena. dōm q̄ ab ista cognitione se
parare penā sine dolorē est auferre bonam volūtatē. q̄ q̄ p̄ui
det se facturū malū t nō dolet. hipso ē malus. t ita ista cogni
tio necessaria dispōne disponit aīam vel ad penā vel ad culpā
23 t sic pz illud. ¶Ad illud qđ obr̄ de desperatione. dico q̄ sup
posito q̄ puideret lapsum t impossibilitatē resurgēdi. cogere
tur desperare. q̄ hec cognitio nō pōt stare cū spe. vñ si q̄s non
credit aliā vitā. necessario desperat de futura vita. q̄ hec ne
cessario exigit ad spē. sicut q̄ certus est de dānatiōe. desperat
de salute. vñ nō est sile de p̄sumptionis occasione t p̄scia dei.
q̄ illa nō auferūt qđ est necessariū ad humilitatē t salutē sed
hec p̄cognitio certa necessario aufert certitudinē ad opposi
tum t ita certitudinē spei.

Onsequēter tertio loco q̄rit vtrum creati
sint angeli illuminati cognitiōe matutina
Et circa hoc q̄runt duo. Primū ē vtrū co
gnitionē matutinā habuerūt in ipsa crea
tione. Scōm est vtrū vespertinā post glori
ficationem.

Questio. j.

£ Qđ in ipsa creatiōe
babuerūt cognitionē matutinā ostdit primo p Aug. Aug. em̄
sup Ben̄. quasi p totū sic psequit illos septē dies. vt p hoc in
telligat septēplicē p̄uersionē angelor sup res. t dicit q̄ sil' tpe
ora facta sunt. t ab angelis cognita. si ergo qlibet dies bz ma
ne t vesperā. t isti dies fuerūt a principio p̄ditionis angelice.
qlibet angelus habuit cognitionē matutinā t vespertinā a sue
creationis primordio. ¶Jtē idē Aug. iiij. sup Ben̄. ad lr̄am.
Oēs angelica pura charitate inhērēs verbo dei. postea q̄ il
lo ordine creata est vt p̄cederet ora. postea vidit in verbo dei
faciēda q̄ facta sunt. si g̃ ora sil' p̄dita sunt. necesse ē q̄ hāc co
gnitionē habuit angel' ab istāti creatiōis. sz cognitio i v̄bo ē
cognitio matutina. g̃ ꝛc. ¶Jtē Diony. dicit q̄ angeli sunt lu
mina. g̃ qđ angelus videt in se. videt in lumine. g̃ si cognitio
matutina eorpso dr matutina. q̄ est in lumine. cum angeli hoc
habuerūt a sua creatione. pz ꝛc. ¶Jtē angeli añ lapsum in p̄n
cipio sue p̄ditionis nullā habebāt impuritatē pcti nec obscu
ritatē mētis. ergo vr̄ q̄ cognitio eor esset cognitio clara. ergo
vr̄ q̄ matutina t ita ab istāti creationis cognitiōe matutina
24 pfecti sunt. ¶Contra. cognitio matutina est cognitio qua q̄s
cognoscit in ipso verbo sed in verbo nō pōt aliq̄s aliq̄d videre
nisi videat verbū. verbū aūt nullus pōt videre nisi btūs. si er
go angeli in principio sue p̄ditionis nō fuerūt bti sicut supra
pbatū est. ergo ꝛc. ¶Jtē lux faciebat vespe t manc. sz lux di
cit angelicā naturā formatā. sicut dicit Augu. t sup Ben̄. t de
ciui. t formata fuit p gr̄am t gl'iam. cū g̃ angeli nec gr̄am nec
gl'iam habuerint in principio p̄ditionis. q̄ nō essent lapsi. er
go ꝛc. ¶Jtē si in principio p̄ditionis habuerūt cognitionem
matutinā. cū demones habeāt sibi data integra t splēdidissi
ma. maxime q̄ spectāt ad cognitionē. g̃ adhuc haberēt cogni
tionē matutinā. Sed cognitio matutina est inverbo t in rōni
bus eternis. ergo demones adhuc haberēt istā cognitionē in
verbo. qđ est ꝛ Aug. de ciui. q̄ dicit de xp̄o q̄ innouit demoni
bus nō p id qđ est vita t lumēt incōmutabile. sz p quēdā lucis
effectū. ¶Jtē sicut pz ex textu vespera p̄cedit mane. vñ dr fa
ctū est vespe ꝛc. g̃ cognitio vespertina matutinā. sed cognitio
vespertina sequit existētiā rerū sicut dr sup Ben̄. ad lr̄am lib.
iiij. vbi dicit Aug. Nisi prius sit qđ cognoscat cognosci nō pōt
ergo cognitio matutina sequit vespertinā. ergo opz q̄ sit post
exñtia rerū. g̃ nō fuit p̄creata angelis a principio. Est igit qđ
quō si ora sil' creata sunt. q̄r angelus potuit cognoscere res fiē
das de primo creatis. Rursus si matutina cognitio est gl'iosa
quō potuit esse in angelis a suo p̄mordio. cū oēs equales fue
rint. sicut Aug. vr̄ velle dicere ad orosiū. t magr̄ dicit in lr̄a.
¶Rñ. dōm q̄ circa hoc diuerse sunt positiones q̄ p̄surgūt ex 25
diuersificatione verbor Aug. in hac materia. Quidā em̄ attē
dēs ad verba Aug. sup Ben̄. ad lr̄am. dicit q̄ q̄ q̄rit vtrū
angeli a principio sue creationis cognitionē habuerint matu
tinā. faciēda est vis. aut em̄ querit de oībus. aut de aliquib'.
Si de oībus. sic rñdēt q̄ non oēs habuerūt. Incifer em̄ nunq̄
habuit cognitionē matutinam. q̄ nunq̄ diuinam lucem vidit
in scipsa. sicut in antecedentibus monstratum est. Si aūt que
ratur de aliquibus. sic dicunt q̄ habuerūt. q̄ simul tempore
sunt creati t ad deum per gloriam conuersi. t in eodem instan
ti sunt formati t a tenebris diuisi. t in eodē instāti res oēs co
gnouerūt r̄m suum ordinē t connexionem. t hoc in ipso verbo
q̄ res t si in eodem instanti t simul cū angelis fuerūt condite
tñ angelor conditione t ipsor ad deum cōuersione sunt poste
riores natura t dignitate. t ideo dicitur q̄ angeli in verbo co
gnouerunt res faciendas. t illud expresse vidētur sonare verba Aug. in. iiij. super Ben̄. ad litteram circa finem. Sed quo
niam Aug. xj. de ciui. dei expresse vr̄ sentire Jrīū. ibi em̄ dici
tur q̄ fuerit mora inter creationem t lapsum. t q̄ ante lapsus
nec boni prescij fuerūt beatitudinis. nec mali miserie. nec illi
lux nec illi tenebre erant. ideo ne sibi contradicere videat di
stinguūt aliqui cognitionē matutinam dupliciter. Cognitio
nem enim matutinam vocat Aug. cognitionē in verbo. Jnver 26
bo aūt dupliciter dicūtur cognoscere. Uno modo perfecte scz
speculando. t intuendo ipsum verbū. t in ipso alia. t hec cogni
tio facit beatos. Alio modo suscipiēdo illuminationē a verbo
t in illa susceptione cognoscēdo alia. t hec cognitio fuit ange
lis innata. q̄ indidit eis deus omnium species. t lumē ꝛc. sup
mētes angelor erpādit quo cognoscerēt facta t faciēda. t ꝺ
cognitio matutina est de q̄ loquit Aug. sup Ben̄. ad litteram
t hec fuit in angelis. t per hoc soluit contrarietatē ad vtrāq̄
partem. Hāc etiam dicūt in demonibus remansisse. sed obscu
ratam propter culpam. ideo non matutinam esse dicendā. Et
sicut distinguūt in cognitione. ita etiam distinguūt t in luce
t in tenebris. Qsz vno modo dicuntur angeli lux ppter irra 27
diationē ab illa superna luce procedētē r̄m status nature per
quam cognoscūt res in proprio gñe cognitione que dicitur ve
spertina. t referunt ad deum. t sic dicitur matutina. t tenebra
per oppositum dicitur ignorantia que ab angelis est exclusa.
vnde dicunt repleti fuisse sapiētia. Alio modo dicitur lux ipe
angelus propter irradiationē procedentem a summa luce r̄m
plenitudinem gratie consummate siue glorie. qua dicītur an
geli illuminati vt beate sapiēter q̄ viuerent. t in hoc statu di
citur matutina cognitio proprie que nunq̄ fuit nisi in angelis
beatis. t sic diuersis modis loquitur Aug. Ex dis patēt ratio
nes ad vtrāq̄ partē. Quia rationes ad primam partē intelli
gūtur de cognitiōe matutina large dicta. s. primo modo. Ra
tiones vo ad oppositū intelligunt de cognitione matutina p
prie dicta que. s. est per gloriam. t hoc curialius est dicere q̄
dicere q̄ Aug. dicat contraria. t tanq̄ instabilis modo dicat
hoc. modo contrarium. Nisi enim distinguatur qđ dicitur sup
Ben̄. recte videtur contrariari ei qđ dicitur. xj. de ciui. dei.
Quicquid aūt sit de opinione Aug. in productione rerum ita
determinatur. Quia licet alijs sanctis contradicere videatur
non est tñ credendum q̄ tantus homo sibi contradicat maxi
me in his que non retractat. Verum qualitercūq̄ intelligant
verba eius magis standum est his que dicuntur in li. de ciui.
vbi loquitur asserendo q̄ super Ben̄. ad litteras. vbi ipsemet
protestatur se loqui inquirendo. Cū igitur ibi dicat q̄ in an
gelo mora fuit inter creationē t lapsum. ac per hoc inter glori
ficationē t creationem. t cognitio matutina proprie sit glorio
sa. tenendum est q̄ illam non habuerunt a sui p̄ditione. ¶Ad
autoritates igitur in contrarium. aut soluendum est q̄ ipse lo
cutus fuerit inquirēdo t opinādo. aut certe respondēdum est
per distinctionem vt predictum est.

Questio. ij.

Utrū in angelis sit cognitio vesptina
+post glorificationē. Et q̄ sic vr̄ Augu
sti. iiij. super Ben̄. ad litteram loquens de hierusalez superna 5

dicit. ibi semp est dies in ꝓtẽplatione incõmutabilis veritatis. semp vespere in cognitione creature in seipsa. semp mane ex hac cognitione in laudẽ creatoris est. ¶ Itẽ rõne cadẽ lux est q̃ faciebat vespere ⁊ mane. si ergo lux q̃ facit mane est illuminatio glie. ergo in hac illuminatione est vespe. ergo in sta-
82 tu glie est cognitio vesptina. ¶ Item cognitio vesptina est cognitio rerũ in gñe ꝓpꝛio sed angelus gliosus in ꝓpꝛio gñe cognoscit res. ergo cognitionẽ hꝫ vespertinã. ¶ Item angelus gliosus amplius laudat deũ q̃ hõ viator. sed hõ viator nõ solũ laudat deũ in sua maiestate. sed in operũ suoꝝ multiformitate. ergo ⁊ angelus btũs. sed hec laus presupponit cognitionẽ. ergo ꝛc. ¶ Cõtra. ij. Lꝛ. xiij. Cũ venerit qõ pfectũ ẽ. euacuabit q̃ ex parte ẽ. sꝫ cognitio vespertina. iõ dꝛ vespertina. qꝛ tenebre est admixta. angeli aũt videt in luce plena. ergo ꝛc.
62 ¶ Itẽ cognitio fidei q̃ est p speculũ euacuat aduenιente glie cognitiõe q̃ ꝓsistit in videdo verbũ eternũ. si ergo cognitio vespertina. iõ vespertina est. qꝛ in vmbra creature. ergo non stat cũ cognitione glie. ¶ Itẽ mane veniẽs expellit vesperã. ⁊ silr vespera expellit mane. sed in angelis ꝓtinue est cognitio matutina quavidẽt in ipso verbo sine interpollatione. ergo nõ hꝫ locũ in eis vespertina cognitio. ¶ Item vespera est p declinationẽ solis ad occasum. sed in angelis btis nunq̃ est approximatio ad occasum sed ꝓtinuus fulgoꝛ ⁊ caloꝛ lucis eterne. ergo nũq̃ est in eis cognitio vespertina. ⁊ ꝓpter hoc est qõ cum tã mane q̃ vespere vtrũq̃ hꝫ importet approximationẽ ad noctẽ ⁊ ad tenebras. ⁊ ãgeli diligẽt distãtia oĩmoda. tã a frigoꝛe pcti q̃ ab ignorãtia veri. vr̃ q̃ nec matutina nec vesptina cognitio sit ponẽda. sed potius meridiana. Querit igit p quãto dicat cognitio matutina. ⁊ p quãto vespertia. ⁊ quare nõ ponit differẽtia tertia. s. meridiana. Et iuxta hꝫ grit ad quos ptineant iste cognitiones. ⁊ de ipsarum ordine ⁊ ꝓgatiua. vt sic eluce-
30 scat harũ cognitionũ q̃dditas ⁊ natura. ¶ Rñ. ad pdictoꝛ intelligẽt iã est notãdũ. q̃ sicut vult Aug. Ois creatura quãtuꝫ est de se tenebra est. deus aũt lux est. ⁊ tenebre in eo nõ suntvle. sicut dꝛ in prima canonica Joh. j. vbi gl. dies dicit illustrationẽ a luce pcedẽte sup hec tenebrosa. mane aũt ⁊ vespera dicũt media inter diẽ ⁊ noctẽ fm accessum ⁊ regressum. ¶ Intelligẽdũ igit q̃ diuina lux illumiñs angelũ illuminatione pfecta ad cognitionẽ sui facit angelũ lucẽ ⁊ cognitio ipsius dei i se dies dꝛ. qꝛ pura ẽ lux. puret cognitio ⁊ cognoscendi rõ. Lux ista angelica sic illuminata hꝫ cognoscere creaturã. ⁊ sic qꝛ cognoscit id qõ est tenebra. est eius cognitio mane vel vespera appellata. sed vespa put cognoscit creaturã in seipsa. mane put ex illa cognitiõe ꝓsurgit ad laudẽ dei siue ad laudãdũ deũ ⁊ refert ad cognitionẽ ipsius quã hꝫ in verbo. Unde Aug. de ciui. dei. xj. c. vij. Scia creature in comparatione scie creatoꝛis quodãmõ adumbrascit. itẽq̃ lucescit ⁊ manescit cũ ipsa referẽ in laudẽ delectationẽq̃ creatoꝛis. nec in noctẽ vertit nisi cuꝫ creatoꝛ amoꝛe creature relinquit. Unde nota qꝛ si ad similitudinẽ huius lucis visibilis dicat ibi mane ⁊ vespere. sicut dictũ est. tñ est duplex dꝛia. Una. qꝛ ibi vespera nõ vertit in noctẽ. sicut in luce materiali. Altera vo qꝛ mane nõ succedit meridies. neq̃ diei vespe. sed totũ est sil. Unde Augu. sup Gen. iij. Sil ingt hñt dies vesperã ⁊ mane. ⁊ sic pꝫ q̃ in angelis btis est nũc cognitio vespertina cũ matutina. nec hñt successionẽ vel ordinez tpis. hñt tñ ordinẽ dignitatis. qꝛ dicit Aug. xj. de ciui. cogni-
31 tio creature in seipsa decoloꝛatioꝛ est q̃ cũ in dei sapia cognoscit. ¶ Ad illud ergo qõ objcit q̃ euacuabit qõ ex parte est dicendum q̃ falsum est. immo bene potest esse perfecta in pꝛopꝛio genere. Et si dicat aliquo modo minus perfecta hoc est respectu cognitionis in verbo. Verũtñ nõ habẽt oppositionẽ. qꝛ hec imperfectio non venit ex parte cognoscẽtis. sed ex par-
32 te cognoscibilis vel ipsius medij. ⁊ p hoc pꝫ sequẽs de fide. q̃ ibi est impfectio ex parte cognoscẽtis nõ cogniti. ¶ Ad illud qõ objcit q̃ vespera declinat ad occasum ⁊ nõ compatitur mane. dicẽdum q̃ verum est in his vbi est vespera ⁊ mane ꝓpter lucis variationẽ. non ibi vbi simul ꝓuertit se angelus ad creaturã ⁊ deũ. nec est ista diuersitas nisi soluꝫ rõne diuersi modi cognoscẽdi. qui q̃uis sint diuersi. non sunt tñ oppositi. sed vn' famulatur alteri. ⁊ vnus pficit alterum non excludit. Ex his etiam patere possunt alie qõnes. s. in qbus sint iste cognitiones. qꝛ ꝓpꝛie in beatis angelis nisi nota extendantur. Pꝫ ẽr quare nõ dꝛ cognitio creature dies siue meridies. sed cognitio dei. qꝛ omnis creatura tenebra. Patet etiã q̃ cognitio matutina precellit ꝓpter pleniꝛem lucem. ob quam clariꝛ est ⁊ certioꝛ ⁊ altioꝛ. ⁊ sic patet totum.

Distinctio. v. Quales facti sunt angeli auersiõe ⁊ conuersione cadentium.

Ostẽdit qd sit auerti a deo ⁊ qd ꝓuerti ad deũ. a

Dist. v

Ost hec consideratio adducit inquirere q̃les effecti sũt dum diuiderẽt auersiõe ⁊ ꝓuersiõe. Ꝑ creationẽ nãq̃ mox qdã ꝓuersi sunt ad creatoꝛẽ suũ: quidaꝫ auersi. Cõuerti ad deũ fuit ei a charitati adherere. auerti est odio hr̃e vel inuidere. Inuidie nanq̃ mater est superbia qua voluerũt se parificare deo. In conuersis quasi in speculo relucere cepit dei sapiẽtia qua illuminati sunt. Auersi vero excecati sunt. Et illi quidẽ ꝓuersi sunt ⁊ illuminati a deo gratia apposita. Isti vero sunt excecati non immissione malicie sed desertione gratie a qua deserti sunt. non ita q̃ prius data subtraheretur. sed qꝛ nũq̃ est apposita vt conuerterent. Hec est ergo cõuersio ⁊ auersio qua diuisi sunt qui natura boni erant vt sint alij supꝛa illud bonũ p iusticiã boni alij illo coꝛrupto p culpã mali. Cõuersio iustos fecit ⁊ auersio iniustos vtraq̃ fuit volũtatis. ⁊ volũtas vtriusq̃ libertatis.

A quo sit auersio. ⁊ ꝓuersio ⁊ tangit breuiter q̃ a li. ar. docẽs quid sit. b

¶ Habebãt enim oẽs li. ar. qõ est libera ptãs ⁊ habilitas volũtatis rõnalis. Poterãt enim volũtate eligere qõlibet ⁊ rõne iudicare. i. discernere. i qb' ꝓstat li. ar. nec creati sunt volẽtes auerti vel ꝓuerti. sed habiles ad volẽdũ hoc vel illud et post creationẽ spõtanea volũtate alij elegerũt malũ. alij bonũ. ⁊ ita discreuit deus lucem

Ost ℞ cõsideratio ⁊c. supꝛa ostendit magister q̃les facti sunt angeli in sua prima conditione. hic scõdo intẽdit agere q̃les facti sunt auersione ⁊ conuersione. Diuiditur autẽ hec pars in tres. In prima agit de auersione ⁊ conuersione. In secunda de confirmatione ⁊ obstinatione. infra distin. vij. Supꝛa dictum est q̃ angeli ⁊c. In tertia de ordinum distinctione. infra distin. ix. post predicta superest cognoscere. Prima pars habet duas. In prima agit de conuersione ⁊ auersione. In secũda de ruina que consecuta est auersionez ⁊ hoc infra distin. vj. postea scire ⁊c. Pria pars habet tres. In prima ostendit quid sit auerti ⁊ conuerti. In secunda ostendit a quo sit ibi. habebãt enim omnes ⁊c. In tertia quedam dubia circa conuersionem mouet ⁊ solut ibi. si autez queritur vtrũ post creationem. Et illa tertia ꝓ habet tres partes fm tres dubitationes quas determinat ⁊ explanat. Primo enim determinat vtrum bonis gratia sit collata ad hoc vt efficaciter conuerterentur. Secundo vo vtrum malis sit sua auersio imputãda cum gratiam non habuerint. ibi. idcoq̃ qbusdam videtur ⁊c. In tertia vo determinat vtrum conuersio fuerit meritoria confirmationis. ibi. Hic queri solet vtrum in ipa confirmatione ⁊c. Et sic tria tanguntur in vniuerso. s. auersio luciferi. ꝓuersio alioꝝ minoꝝ. ⁊ conuersio bonoꝝ.

a ¶ Auerti est odio habere vel inuidere. Contra. nullius conscientia potest odisse deum cum omnes appetãt naturaliter summum bonum. ergo videt fm hoc q̃ nullus auertatur. ¶ Rñ. dicẽdum q̃ magister non diffinit hic quãcũq̃ auersionẽ. sed auersionẽ consummatam in qua est obstinatio ⁊ rebellio contra deum que fuit in diabolo ex quo vidit se nõ posse consequi qõ ambiebat. ¶ Ad illud ergo qõ dicitur q̃ nullius conscientia põt deuꝫ odisse. dicẽduꝫ q̃ Augũ.

Aug. illud retractat. attñ veritatẽ aliquo mõ bz illud verbum si intelligaẽ de deo inquãtũ est summũ bonũ. ad qõ participã dũ facta est creatura rõnalis. vñ cuz semp appetat btificari. nũq̃ beatificãs odit. nihilominus ꝓtingit deũ ꝓsiderarive in stũ ponẽtẽ leges ⁊ infligẽtẽ penas. ⁊ sic multi odiunt q̃. s. peccãt in sp̃m sctm̃.

b ¶ Est eis collata gr̃a cooperãs sine qua ⁊c. Cõtra. gr̃a cooperãs est subsequẽs respectu operantis. sed nõ habuerũt operãtẽ vt p̃dictum est. ergo nec cooperãtẽ. ¶ Rñ. dicendũ q̃ cadẽ gr̃a dz operãs ⁊ cooperãs rõne diuersoz effectuũ. ⁊ tõ dñr nõ bñe gratiã cooperãtẽ, q: nõ habuerũt gr̃az mũdificãtẽ volũtatẽ. bñt tñ ipsam candẽ gr̃am vt adiuuãtẽ in bona opatione ⁊ isti effectus sunt separabiles. ¶ Ad hoc ergo qõ dz q̃ illa est ꝓueniẽs. dz q̃ ꝓueniens non dz rõne gratie subsequẽtis. sz rõne volũtatis. vel dõm q̃ ille sunt dñe put bñt esse subiecto arbitrio lapso. s. hois. ⁊ tõ nõ bñt locũ in angelis. Alia patẽt.

¶ Ad intelligentiã hui⁹ partis in qua q̃rit quales facti sunt angeli p auersionẽ ⁊ conuersionẽ tria q̃runt. Primo q̃ritur de auersione lucifer qui fuit caput totius malicie. Scõo q̃rit de auersione minoz angelorum. Tertio de conuersione bonoz. Quãtũ ad primum duo q̃runt. Primũ ẽ vtrũ peccauerit pctõ supbie. Scõm est q̃d fuerit eius appetibile.

Questio. j.

Q̃ peccauerit pctõ supbie vñ sic. super illud Luce. x. Videbã satbanã ⁊c. Bla. qui singulariter elatus erat. vt in eius casu ceteri de elatione timerent. ¶ Item Eccli. xxij. Initiũ oĩs peti superbia sed primũ inter oĩa petã fuit pctm̃ diaboli. g̃ ⁊c. ¶ Itẽ Aug. xj. sup̃ geñ. ad litterã factus ꝓtinus se a luce veritatis auertit superbia. tumidus ⁊ ꝓpꝛie potestatis delectatione corruptus. ¶ Itez Isi. de sum. bo. lib. j. c. x. Dor vt factus est in superbiam erupit ⁊ precipitatus de ce. est. ¶ Itẽ ratione vñ. q: non contingit peccare nisi tripliciter. videlz aut concupiscentia carnis. aut concupiscẽtia oculoz. aut supbia vite. sed primũ pctm̃ nõ potuit esse carnis concupiscentia. nec potuit esse appetitus diuitiarum. q: spiritus istis non indiget. ergo necesse est q̃ fuerit superbia vite.

¶ Item genera peccatoꝛum spiritualium non sunt nisi quatuoꝛ ꝓter auariciam que tenet quasi medium inter carnalia ⁊ spiritualia. s. superbia ira accidia inuidia. sed in omnib⁹ tribus generibus est odium. ergo cum omne odium causetur ab amoꝛe odiuz inoꝛdinatũ causatur ab amoꝛe inoꝛdinato. ergo añ ista tria genera oꝛtet aliquod peccatum spirituale pꝛecedere in diabolo. sed ꝫ non potuit esse nisi superbia. ergo ⁊c. ¶ Itẽ nũq̃ peruertitur affectus nisi pꝛius peruertatur iudiciuz. ⁊ nunq̃ peruertitur iudicium in his que sunt de necessitate salutis. nisi aliqua excecatio sit in ratione. ergo excecatio rationis pꝛecedit omnez appetitum. sed excecatio non potest esse quin pꝛecesserit peccatum. ⁊ non potuit pcedere peccatuz appetitus. ergo pꝛecessit peccatum pꝛesumptiõis. sed hoc est peccatum supbie. ergo ⁊c. ¶ Cõtra. q̃ fuerit primum peccatum omissio videtur. q: si ipse deliberasset vtrum illud esset appetendum nunq̃ peccasset. nec aliter vitare poterat. ergo tenebaꝫ deliberare. ⁊ ante omisit deliberare q̃ illud appeteret. ergo ante omisit q̃ supbiret. Si forte dicas q̃ per intellectuz dei foꝛmam poterat sine deliberatione videre quid faciendum. ¶ Cõtra ad hoc Rñ. q̃ q̃ ipse hoc ispiceret oꝛ rũdam. tuit ipsum cõsiderare circũstantias appetiti ⁊ cõsequentia. ⁊ ista sunt multa. sed simplex virtutis finite qõ cognoscit multa per multa. impossibile ẽ simul multa cognoscere cum se totaliter conuertat ad cognitum. ergo necesse habuit deliberare. Propter hoc non soluit. quia quicquid esset tenebatur vitare peccatuz tenebatur repꝛimere cogitationem suam ne pꝛoceꝛet ad cõsensum. ⁊ hoc anteq̃ consentiret. ergo ante omisit. ergo ⁊c.

¶ Item videtur q̃ peccato ingratitudinis. Bernar. de gradibus humilitatis. q: gratuite bonitati debita qua conditus es ingrat⁹ existis. si iusticiã quam expertus nõ es nõ metuis. ideo audacter culpam committis. ergo ante fuit ingratus q̃ committeret culpam illam superbie.

¶ Item ratione videtur. tenetur quis gratias agere de beneficijs quãdo illa considerat, sed diabolus cõsiderauit beneficia tenebꝛis sicut dicit scꝛiptuꝛa. i. bonos angelos a malis ⁊ lucem appellauit diem. noctẽ vero tenebꝛas. q: bonos angelos gr̃a sua illũinauit. malos vero excecauit.

☞ Determinat vtrũ bõis gratia collata sit ad hoc vt efficaciter ꝓuerterent. c

¶ Si añt queritur vtrũ post creationẽ ꝓuersis aliq̃d collatũ sit p qõ ꝓuerterentur. i. diligerent deum. dicimus q̃ est eis collata gr̃a cooperãs sine q̃ nõ põt pficere rõnalis creatura ad meritum vite. Cadere eñ põt p se. sz pficere nõ põt sine gratia coadiuuante.

¶ Nõ indigebat angelus gratia p quã iustificaret q: malus non erat. sed q: ad diligendũ deũ perfecte ad obediendum adiuuaretur. Operans q̃dez gratia dr̃ qua iustificatur impius. i. de impio fit pi⁹ de malo bonus. Cooperãs vero gratia qua iuuatur ad benuolendum efficaciter ⁊ deum pꝛe oĩbus diligendũ. ⁊ operandum bonum. et ad perseuerandum in bono ⁊ hmõi de quib⁹ post ea plenius dicemus. Data est ergo angelis q̃ pstiterunt cooperãs gr̃a p quã ꝓuersi sunt vt deũ pfecte diligerẽt. Cõuersi g̃ sunt a bono qõ habebant nõ pdito ad mai⁹ bonũ quod nõ habebãt ⁊ facta est ista cõuersio p gr̃az cooperantẽ libero arbitrio. q̃ gr̃a alijs q̃ ceciderunt apposita non fuit.

☞ Determinat vtrũ malis sit sua auersio imputãda cum gr̃am nõ habuerint. d

¶ Idcoq̃ a q̃busdã dici solz nõ esse malis imputandũ illis q̃ auersi sunt ⁊ nõ ꝓuersi. q: sine gratia ꝓuerti nõ poterant. Sz illa nõ est eis data. nec culpa illoꝛũ fuit q̃ nõ ẽ data q: i eis nulla culpa adhuc p̃cesseꝛat. Ad qõ dici põt qñ quib⁹ apposita ẽ ipa gratia non fuit ex meritis eoꝛ alioq̃n iam nõ eẽt gr̃a. si ex mer to qõ eẽt añ gr̃am dareꝫ. Quib⁹ vero alijs nõ ẽ data culpa eoꝛ fuit. q: cũ stare possent noluerunt quouscz gratia apponereꝫ. sicut alij pstiterũt donec illis cadentib⁹ p supbiã eis gr̃a apposita est. Apte! ergo cadentiũ culpa in hoc deꝛehendi põt. q: lz sine gratia nequirẽt pficere quaz nondum acceperãt. p id tñ qõ eis collatũ erat in creatiõe poterant nõ cadere. i. stare. q: nihil erat qõ ad casum eos compelleret sed sua spõtanea voluntate declinauerunt q̃ si nõ fecissent. qõ datuz est alijs vt q̃z daretur ⁊ istis.

☞ Determinat vtrũ ꝓuersiõe boni angeli meruerũt cõfirmationẽ. e

¶ Hic q̃ri solet vtruz in ipsa cõfirmatione beati fuerint angeli. ⁊an ipam beatitudinẽ aliquo mõ meruerint. Q̃ in ipa ꝓfirmatiõe beati fuerint. pluꝛes ꝓtestanꝫ autoꝛitates. ⁊ tõ p pstãti habẽdũ est. Vtrũ vo p gratiã tũc sibi datã ipaz btitudinẽ meruerũt ambiguũ est Quibusdã eñ plzq̃ eã meruerũt p gr̃am quã in ꝓfirmatiõe pceperũt simulq̃z in eis meritũ ꝓmiũ fuisse dicũt. nec meritũ pcessisse pmium tpe sed cã. Alijs añt videtur q̃ beatitudinem quam ceperunt in confirmatione per gratiam tunc appositã nõ meruerũt. dicentes tũc nõ fuisse eis collatam gr̃am ad merendũ. sed ad beate viuendũ. nec tũc eis datũ esse bonum quo mererentur. sz quo feliciter fruerentur. Q̃ autem tunc in pꝛemium acceperũt per obsequia nobis exhibita ex dei obedientia et reuerentia mereri dicunt. et ita pꝛemium pꝛecessit merita. et ꝫ mihi magis placere fateoꝛ.

qua culpa gr̃a nõ ẽ data mal.

Dubitatio. ij.

Rñ. alioꝛ.

Cõsentit magister huic rõni.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK Baden-Württemberg

cia dei qñ respexit suã pulchritudinẽ ⁊ excellẽtiam.⁊ nõ egit gr̃as. imo oppositũ fecit.q: voluit sibi attribuere qõ dei erat, ergo ⁊c. ¶ Itẽ vr̃ q̃ pctõ infidelitatis.q: Anſel. de pctõ diaboli.⁊ Bern̄. de gradi. humi. dicũt q̃ diabolus nõ credidit se esse puniẽdum siue credidit se nõ debere puniri.ſz qui credit pctm̃ a deo impunitũ relinq̃ est infidelis.ergo diabolus añq̃ peccaret appetẽdo peccauit p infidelitatẽ. ¶ Itẽ rõe vr̃ q: diabolus nũq̃ appetiuisset nisi credidisset sibi esse bonũ vel p̃fibile.sed oĩs q̃ credit creaturã posse equari ipsi creatori est infidelis.ergo diabolus añq̃ supbiret infidelis fuit. ¶ Itez vr̃ q̃ pctm̃ cu iositatis fuit primũ. Bern̄. de gradi. humi. c. xij. p
6 curiositatẽ a veritate cecidit.q: qõ prius spectabat curiose affectauit illicite.⁊ sperauit p̃sumptuose. ¶ Itẽ hoc vr̃ rõne.q: curiositatis vitiũ est diligẽter respicere qõ nõ ꝛs appetere.ſm illud nõ licet intueri qõ nõ licet ꝛcupiſci.sed diabolus diligẽter aspexit qõ supra se erat qñ dixit.in celũ ascẽdã.ergo manifestũ ⁊c. ¶ Itẽ q̃ inuidia fuit vr̃. Aug. de sctã virginitate loquẽs de supbia ⁊ inuidia.bis duobus diabolus est.sed in primo pctõ factusẽ diabol⁹. g̃ fuit sil'inuidia ⁊ supbia. g̃ q̃ rõne supbia primũ ⁊ inuidia. ¶ Itẽ rõne magri vr̃.licut ꝙuerti est charitati adherere.ita ab oppositis auerti est odio br̃e vel invidere.cũ g̃ primo pctõ diabolus fuit auersus inuidia fuit ei⁹
7 primũ pctm̃. ¶ Rñ. ad hoc notãdũ q̃ alíq̃ voluerũt dicere ad p̃dictas rõnes ⁊ autoritates.q̃ diabolus sil'tpe peccauit pluribus gñibus pctõz natural'r tm̃ ⁊ principal'r p̃ alijs pctis fuit pctm̃ supbie. Et sic rñdẽt vnica ⁊ breui rñsione ad oĩa obiecta q̃ verũ ꝛcludũt. Sed hec rñsio nec verũ dicit.nec soluit. Nõ dicit verũ.q: cũ affectus diaboli sit simplex sicut intellectus. intellectus nõ põt sil'plura intelligere.vel plures cogitationes br̃e.sil'r nec affectus sil'⁊ in codẽ instãti plura pctã cõmittere.maxime q̃ spectãt oĩno ad diuersas actiones.sicut infidelitas supbia ⁊ inuidia. Preterea esto q̃ vera esset.non soluit.
8 q: p̃dicte rõnes nõ tm̃ p̃br̃ q̃ p̃dicta pctã comitentr̃ supbiaz. sed q̃ añcedãt. Et iõ alr̃ est dõm q̃ est loq̃ de pctõ quantũ ad triplicẽ statũ.ſ.quãtũ ad inchoationẽ.ꝑsummationem ⁊ ꝑfirmationẽ. Pctm̃ diaboli initiatũ est in p̃sumptione.statim em̃ vt suã vidit pulchritudinẽ p̃sumpſit. Cõsummatũ est in ambitione. Q: p̃sumẽs de se appetijt qõ oĩno supra se fuit. ⁊ ad qõ puenire nõ potuit. Sed ꝑfirmatũ est inuidie ⁊ odij auersione q: ex quo obtinere non potuit qõ appetijt.iõ inuidere cepit.⁊ affec.u odij ꝛire.⁊ in hoc firmatũ est.q: hec oĩno ipm a deo se parauit.⁊ pfectũ obstaculũ posuit.sicut pfecta charitas pfe-
9 cte deo iũgit. ¶ Concedẽde sunt ergo rõnes prime q̃ supbia fuerit primũ pctm̃. nã supbia p̃sumptionis ⁊ tumoris primum fuit gñatione.supbia ambitionis primũ fuit ꝑsummatione.
10 ¶ Ad illud qõ obijcit de omissione notãdũ q̃ omissio nec fuit nec potuit esse p̃ncipale pctm̃ siue primũ.q: dimissio boni venit ex timore male humiliãte.⁊ oĩs talis timor venit ex amore male inflammãte. vnde nullus dimittit aliq̃d facere qõ dz. nisi aliq̃d amet qõ nõ dz. sicut aliquis dimittit ire ad matutinum q: amat somnũ ⁊ quietẽ i lectulo. hac eadẽ rõne nõ potuit peccatũ primũ esse ingratitudo nec etiã inuidia. ¶ Dicendus est
11 igit̃ q̃ nõ quecũq; dimissio inducit peccatũ amissiõis. Cõtingit em̃ omittere circũstantiã.⁊ tũc nõ est pctm̃ omissiõis.ſz negligẽtia quedã. Cõtingit omittere actũ ⁊ hoc dupl'r. vel generaliter. vel specialiter. Generaliter ſm q̃ appẽdit p̃ceptũ affirmatiuũ ⁊ negatiuũ specialiter cõtra affirmatiuũ sicut trãsgressio cõtra negatiuũ. vñ nõ omittit q̃ nõ vitat fornicationez ſz q̃ nõ bonorat parẽtes.⁊ ſm q̃ est actus specialis põt esse actus p̃ncipalis vel nõ p̃ncipalis.⁊ nõ est omissio pctm̃ principale nisi ꝓpter actũ p̃ncipalẽ. sicut pt̃z de eo q̃ tenet ire ad matutinas. tenet se induere ⁊ surgere de lecto ⁊ sic de alijs et q̃uis sint multi act⁹. vna est omissio. ¶ Ad hoc añt q̃ sit pctm̃ aliqõ cẽsendũ esse pctm̃ omissiõis. oportet q̃ sit omissio actus nõ circũstãtie affirmatiui nõ negatiui. p̃ncipalis nõ annexi. sicut añt pt̃z nõ est sic in ꝓposito.q: dyabol⁹ actũ p̃ncipalez aliquẽ ad quẽ tenet nõ dimisit.ſz id appetijt qõ nõ debuit.et sic pt̃z breuiter de omissiõe. ¶ Ad illõ qõ obijcit de ingratitu-
12 dine. dõm q̃ ingratitudo põt dici dupl'r.ſ. negatiue vel p̃uatiue. Negatiue qñ q̃s nõ est grat⁹ deo vt dz.⁊ sic est circũstãtia oĩm peccatoz. Pr̃iuatiue qñ nõ tm̃ nõ est grat⁹. immo ꝛre mouet̃ vt puta qñ cogitat ꝺ bñficio vt est bñficiũ ⁊ paruipendit bñficiũ vl' bñfactorẽ.⁊ sic est speciale pctm̃. Sic añt nõ pec-

cauit diabolus.q: nõ cogitauit de bñficijs dei inquãtũ erant dei.sed inquantũ erãt bona ꝓpria.⁊ iõ elatus est. ¶ Ad illud qõ obr̃ de infidelitate.dõm q̃ nec pctm̃ infidelitatis nec curiositatis fuit primũ pctm̃.q: oculus sanus ⁊ clarus ipsius intellectus nõ puertit̃ in iudicãdo vel inq̃rẽdo nisi p̃us aliqua elatione inclinet̃. ¶ Ad illud ergo qõ obr̃ q̃ nõ credit ⁊c. dõm q̃ ad infidelitatis pctm̃ duo ꝛcurrũt. Opz em̃ q̃ sit ꝛsensus rõnis cũ iudicio vñ. Si em̃ aliq̃s cogitat q̃ fornicari est sibi bonũ vel cogitat in vñ q̃ est bonũ ⁊ nõ ꝛsentit iudicio rõnis nõ est infidelis vt pz.⁊ de diabolo dico q̃ nõ ꝛsenſit iudicio rõnis sed est imauit sibi bonũ. ¶ Ad illud qõ obr̃ de curiositate dõz q̃ duo facit̃ ꝛsideratione dici curiosam.ſ. cure attẽtio.⁊ vtis
14 litatis p̃uatio. vñ sic diabolus ex oĩbus q̃ respexit suũ bonũ elicuisset referẽdo illa in gl'iam dei. illa ꝛsideratio nec eẽt culpãda. nec curiosa dicẽda. q̃ ergo fuit curiosa ex hoc fuit q̃ nõ suum bonum in deo elicuit. sed malum p̃sumptionis ⁊ ambitionis incurrit.⁊ ita fuit primo ratio peccati ⁊ in p̃sumptione ⁊ in ꝛsideratione.⁊ sic pz q̃ q̃uis in diabolo fuerit curiositas nõ tñ fuit culpa añs p̃sumptionẽ nec alia. sed ꝛditio illi annexa. ¶ Ad illud qõ vltimo obr̃ de inuidia pz rñsio p verbũ Aug. q̃ nõ fuit primũ pctm̃. nã Aug. dicit q̃ est ꝓles supbie i li. de virgi.⁊ ita eã ꝛsequit̃.⁊ si nõ in codẽ instãti.tñ in codẽ tpe sine more intermissione. vñ in huius plis gñatione ꝛfirmata est supbia.⁊ diabolus dictus est diabolus. q: deorsum fluxit ⁊ ex hoc in malicia sua firmatus fuit. Et iõ magr̃ describẽs pfectã auersionẽ qualis est in diabolo.nõ qualis est in hoĩbus pctõribus dicit q̃ auerti est odio br̃e vel inuidere. diabolus
15 cñ supbus nõ valẽs ꝛscẽdere. sed compulsus descẽdere odit deũ iustũ.⁊ inuidet excellẽtie eius.

Questio. ij. Quid appetijt ipse lucifer. Et q̃ appetierit deo eq̃parari ostẽdit p̃ terrum Esa. xiij. vbi describit̃ eius pctm̃. Ascẽdã in celũ ⁊ ero similis altissimo. sed nõ dixit de celo empyreo.q: ibi erat.ergo de celo trinitatis.sed in illo nõ est nisi equalitas.ergo ⁊c. ¶ Itẽ sup illud pã. quem non rapui. glo. q: adã ⁊ diabolus voluerũt rapere diuinitatẽ. amiserũt felicitatẽ. sed non voluerũt rapere diuinitatẽ quantũ ad idẽtitatẽ.ergo quantũ ad equalitatem.
¶ Itẽ Bern̄. de gradi. humi. Nec inimicus tua nõ tua momenta nca. sed odio digna est sempiterna q̃ tuo dilectissimo ⁊ altissimo dño desiderares equari. ¶ Itẽ q̃ sit appetibile vr̃ rõne, q: similitudo est appetibilis.ergo maior similitudo magis.et maxima similitudo maxime appetibilis.sed similitudo cõparãtic ẽ hmõi.ergo vr̃ q̃ valde facile fuit eã appetere.eo q̃ magna esset inclinatio. ¶ Itẽ oẽ qõ põt cogitari delectabile.potest appeti.sed diabolus potuit cogitare delectabile esse tale qualis est deus.q: summe delectabile est esse deũ.ergo vr̃ rõnabiliter q̃ hoc potuerit appetere. ¶ Itẽ q̃ appetierit vr̃ diabolus supbus appetijt aliq̃d qõ vidit supra se.q: hoc est rõ superbie.sed supra luciferũ in statu illo nihil erat nisi deus ⁊ ei⁹ celsitudo.ergo appetijt diuinã celsitudinẽ. ¶ Itẽ rãtũ excellẽs fuit supbia quãtũ excelluit inuidia ⁊ odij malicia.sed non tm̃ diabolus odit ⁊ inuidet creaturis dei vt hoĩ. immo etiam inuidet ipsi deo.ergo nõ tm̃ ipsius creaturis p̃eesse.sed etiam deo se voluit equare. ¶ Itẽ licitũ est appetere similitudinem ꝓximitatis.si ergo diabolus illicitum appetijt vltra hãc progressus est.sed vltra silitudinẽ ꝓximitatis nõ est nisi silitudo equalitatis.ergo hãc appetijt lucifer vt vr̃. ¶ Cõtra. j. Thi. ij Adã nõ est seductus ⁊c. glo. nõ est credẽdũ q̃ vir spũali mẽte p̃ditus appetierit esse sicut deus. si nõ est credendũ de hoĩe cũ adhuc sapiẽtior esset illo angelus. multo minus est credendũ de eo. ¶ Itẽ Anſel. in li. de casu diaboli. nihil appetijt ad qõ nõ puenisset si stetisset. sed nũq̃ fuisset parificatus deo. ergo ⁊c. ¶ Itẽ q̃ hoc nõ sit appetibile vr̃ diuina imẽsitas nõ pr̃mẽte capi. ergo nullus põt cogitare equalitatẽ ad deũ. sed nihil põt appeti q̃ nõ põt intellectu capi. ergo ⁊c. ¶ Itẽ hoc p̃bat Anſ. si deus nõ põt cogitari nisi ita solus vt nihil ei simile possit cogitari. quõ potuit diabolus velle qõ nõ potuit cogitare. ¶ Itẽ q̃ diabolus hoc nõ appetierit ostẽdit. q: nihil appetijt nisi ad qõ venire posse se credidit. hoc pz. q: ipse dixit. Pona sedẽ meã. sed nullus nisi demẽs posset vnq̃ credere q̃ creatura creatori posset equari. g̃ cũ diabolus adhuc oĩno stultus nõ esset hoc nũq̃ appetijt. ¶ Itẽ diabolus diligebat se superoia. g̃ nõ volebat esse alius q̃ ille qui erat. sed si esset par deo

esset

esset alius q̄ ille qui erat. q; esset deus. g̃ cū hoc nō appeteret nō appetit. deo oīno equari. Si tu dicas q̄ bñ appetit añcedens sine ꝓñte vez est appetitu desideratiuo. sz electiuo nullꝰ nisi ftultꝰ vult esse abbas deliberatiue. quinvelit esse mōachꝰ ¶ Itē oē pcm̃ est p̄ quersionē ad bonū cōmutabile. g̃ si dyabolꝰ petit parificari deo. dyabolꝰ nō peccauit. sed peccauit g̃ hoc nō appetit. ¶ Rñ. dōm q̄ duplex est silitudo dei. s. equi-
16 parātie. siue eq̄litatis. ⁊ imitatiōis. Silitudo imitatiōis pōt appeti ordinate ⁊ inordinate. Ordinate vt appetat silitudo i his q̄ nostre sunt aptitudinis ⁊ diuīe acceptiōis. cuiusmōi sūt pfectiões ⁊ decores vtutū. Inordinate vovt hō appetat id qō nō decet. vl qō deo nō plz. vt si appetat bōꝝ p̄esse. vl se ō adversarijs vindicare. Silitudo oīmoda eq̄litatis nullo mō pōt appeti ordinate. sz aliquo mō est appetibilis. aliq̄ mō nō. Nam oīmoda silitudo nō est appetibilis. q; nō pōt cadere in cognitionē. siue in intellectū. ⁊ iō nec i appetitu. ⁊ si qs fingat nō appetit eq̄litatē. sz suā fictionē. Alio mō est silitudo eq̄litatis in aliq̄ ꝓditiōe. vt in dño p̄sidētia. scia. ⁊ sic credo q̄ pōt appeti. ¶ Notandū est igit q̄ dyabolꝰ quodāmō appetit silitudines imitatiōis. quodāmō eq̄litatis. ⁊ b̄ apparet si attendat appetibile tmodꝰ appetēdi. Dyabolꝰ cm̃ appetit alijs p̄esse. sua tm̃ autoritate. Qō appetit p̄esse boc fuit imitatiōis. Et b̄ quidez aliqñ obtinuisset si stetisset. q̄ aut ꝓpria autoritate ita q̄ sine meritis ⁊ sine datore ita q̄ nulli subesset. b̄ est soliꝰ dei. ⁊ b̄ est eq̄parātie. ⁊ ita pz q̄d appetit. ⁊ patēt mīte auctes sctōz. q; Bze. dicit q̄ appetit esse sui iuris. ita q̄ nulli subesset. Bern. dicit q̄ appetit eq̄litatē potētie. Anſ. q̄ appetit p̄esse sine meritis. ⁊ oēs vez dicūt ⁊ diuerse autoritates circūloquūt b̄ q̄ ē p̄esse oīb ꝓpria autoritate. ¶ Ad illō g̃ qō obr̄ q̄ appetit diuinā eq̄litatē ꝓcedendū est in aliquo ⁊ sic currūt rōnes ad illā partē inducte q; bñ potuit appeti. ⁊ maxie ab illo q̄ fuit su-
17 perbissimꝰ inter oēs ē appetita. ¶ Qō tm̃ obiicit vltimo nōvalet. q; q̄uis licitū eēt appetere silitudinē imitatiōis. nō tamē oēm silitudinē. sicut ostēsuz est. ¶ Ad illa que obiciunt in cō-
18 trariū. facile est rñdere per iaz dicta. ¶ Qm̃ cm̃ obiicit de adā nō est sile q; adā gr̃am habuit. ⁊ preterea non habuit tantā oc-
19 casionē efferēdi se. ¶ Ad illō qō obicit de Anſel. iaz pz rñsio q; verū dicit q̄tū ad ipsum appetibile. non q̄tū ad circumstā-
20 tiā. sub qua appetit. scilz q̄ ꝓpria autoritate. Due sequētes rōnes q̄ pbāt q̄ nō pōt appeti. loquūt de oīmoda assimilatione. q; si aliqs cogitet deū in gr̃ali. ⁊ cogitet ei simile. nō cogi-
21 tat deū. sed fingit. ⁊ iō nō appetit esse filis deo. sed fictiōi sue ¶ Ad illud qō obicit q̄ nō appetit. Dōm q̄ ille rōnes pbant
22 q̄ nō petit oīno. ⁊ boc verus est. ¶ Ad illud qō obr̄ vltimo q̄ nō peccauit si appetit silitudinē. q; nō est quersus ad bonum cōmutabile. Dōm q̄ ipse quertit se ad bonū incōmutabile. vt esset ꝓpriū. ⁊ itavt ad cōmutabile. ac p̄ boc inordinate. Et ad deū querti supbiēdo. est auerti a deo ⁊ querti ad se. ⁊ boc pz. q; diabolus qō ei erat. appetebat sibi. ⁊ ita finaliter ad se quertebat. nō ad deū. ⁊ sic patēt oīa quesita.

Onsequēter scdo loco q̄rit de auersione minoruz angeloz. Et circa boc duo q̄runt. Primū est quo gr̃e peccauerūt minores angeli. Scōm est d̄ comparatione peccati minoruz angeloz ad peccatum luciferi.

Questio. Utrū minores angeli peccauerūt petō supbie. Et q̄ sic vr̄ Breg. ij. moral. Tanto magis boies ad celestia ascēdere iuidēt. quāto se a celestibus p̄ immūdiciā elationis deiectos vidēt. loquit de demonibus. ¶ Itē Hugo de sctō victore. Oēs in eadē malicia ꝓsenserūt. ⁊ vnū ordinē querse societatis fecerūt. sed si oēs ꝓsenserūt in eadem malicia. cum malicia diaboli fuerit supbia. ergo oēs ꝓsenserūt in supbiā. sed nullus in supbiā ꝓsentit. nisi supbus. ergo ꝛc. ¶ Item libido est fundamētū ciuitatis diaboli ⁊ radix oīs petī. ergo cum libidinosus amor. sit amor ad se recuruus. ⁊ amor p̄iuatus. q; i boc differt ab amore casto. ergo quilibet aliq̄d sibi appetit. sed nō appetit appetibile oculoz nec caruis. ergo supbie vīce. ¶ Itez est amor cōmodi. ⁊ amor
24 honesti. vt vult Anſel. si ergo peccauerūt demones. aut igitur amore commodi aut honesti. cum omnis affectio ortū habeat ex amore. sed nō amore honesti. ergo ex amore commodi. sed b̄ est amor ꝓpriꝰ boni. ergo ꝛc. ¶ Cōtra q̄ nō peccauerūt peccato superbie vr̄. q; supboz est appetere ꝓesse ⁊ nō subesse. sz minores angeli voluerūt lucifero subesse. ergo non superbierunt. Maior manifesta est. Minor ꝓbat̄ per Hugonē ⁊ magistrum quoz vterq; dicit q̄ lucifero ꝓsenserunt. ergo voluerūt q̄ ꝓcesset sicut optabat. ¶ Itē maioris dignitatis ⁊ sublimitatis ē subesse summo dño q̄ minori. ergo deo q̄ angelo. ergo si superbus appetit qō maioris est dignitatis. si supbierūt. potius appetierunt subesse deo q̄ lucifero. sed voluerūt a dño deo trānsire in omnimodū dominiū luciferi. ergo ꝛc. ¶ Item omnis superbus appetit aliquā excellētiaz. si ergo supbierūt aliquid appetierūt. s. se parificari deo. vt vr̄ dicere magister in littera. q̄ supbia voluerūt se parificare deo. tūc igit cū minus haberēt motiuū ad boc q̄ lucifer. ergo grauius peccauerunt. qō est contra totam scripturam. q̄ dicit ipm caput malicie. Si tu dicas q̄ voluerūt quiescere sine meritis. ⁊ ideo supbierunt. Sed contra. laus est ⁊ gloria ꝓsequi p̄miuz p̄ merita. ergo cū superbus appetat laudem ⁊ gloriā. appetere beatitudinē sine meritis. nō erit superbie. immo ignauie. ¶ Item aut appetebant sine meritis ꝓpter vitādam dilationē. aut ꝓpter vitandū laborē. Nō ꝓpter vitādū laborem. q; angeli nō lassant sicut nec motor primi mobilis. ergo ꝓpter dilationem sed scti virivitāt dilationē q̄ cupiūt dissoluī esse cū xp̄o. ergo vr̄ tūc q̄ ipsi superbiāt. ¶ Rñ. Dōm q̄ planū est ex dictis sctōrum ⁊ glosis. q̄ angeli minores pctō superbie sunt auersi. sed tm̃ in modo supbiendi diuersitas est inter doctores. Naz aliq̄ voluerūt dicere q̄ superbia eoz fuit in ꝓsentiēdo superbie luciferi. ⁊ ꝓsentire superbie nō pōt esse nisi superbiētis. sicut ēt adam dr superbisse. q; mulieri superbiēti consensit. Sed tm̃ illud non vr̄ probabile q̄ angeli minores p̄ius appetierūt aliꝰ aliq̄ bonū commutabile q̄ sibi. cū vniuscuiusq; affectus maxime sit iūctus sibi. vt primo appetat sibi inordinate q̄ alij. et si alij ꝓpter se boc facit. Scda vo positio est q̄ angeli minores superbierūt. nō tm̃ ꝓsentiēdo. sed sibi excellentiā appetendo. ⁊ cū se nō crederēt posse ad illud puenire sine ipsius luciferi sublimitate. qui erat quasi caput ⁊ sibi ⁊ illi appetierūt. ⁊ iō supbierūt ppter. ⁊ superbie ēt ꝓsenserūt. ⁊ concedēde sunt rōnes ad bāc partē inducte. ¶ Ad intelligentiā aūt obiectorum in contrariū notandū q̄ superbia demonū cōformis fuit 26
capiti totius malicie principi. s. tenebrarū. ipse aūt diabolus attēdens suoz naturaliū strenuitatē ⁊ excellētiam ⁊ precellētiam. voluit p̄esse ⁊ requiescere sua autoritate. boc est sine meritis ⁊ sine ministerio. demōes vo ei subiecti. non sunt ausi tm̃ appetere. s. d considerātes naturaliū strēnuitatem. voluerūt sub vmbra illius requiescere. ita q̄ nō minstrarēt. sed quadā sub illo potirent volūtaria libertate. quā videbāt se nō posse habere sub diuino dominio. Cognouerūt aūt angeli se esse fa- 27
ctos ad participādum quietis beatitudinē. ⁊ acquirēduz per merita ⁊ ministeria. in boc ergo superbierunt. q; sine meritis voluerūt beati esse ⁊ sine ministerio quiescere. ⁊ sine limite ꝓpriam voluntatē implere. ⁊ boc totū est superbire q̄uis nō sit tante superbie quante fuit appetere oībus precellere. ⁊ nulli subesse. His visis. facile est ad obiecta respōdere. ¶ Ad illud cm̃ quod obiicitur q̄ non superbierunt. quia nō appetierunt 28
Dicendum q̄ quamuis non appetierunt preesse nō voluerunt. tm̃ debito mō subesse. q; non voluerūt subesse illi dño q̄ precipit solū qō bonū est. ⁊ restringit volūtatē sed ei qui ꝓmittit larari frenū ꝓcupiscētie. iō mali boies ⁊ superbi. potius volūt subesse diabolo q̄ deo. silr potuit eē de angelis. Preterea alia fuit rō q; non cupiebant ei subesse. sz sub eius dño siue seruitio vel ministerio requiescere. ⁊ boc superbie est. ⁊ ita pz sequens qō obiicit q̄ gloriosius est deo subesse. verūest ſm veritatē. sz non ſm estimationē superbi. ¶ Ad illud qō obiciť tertio q̄d 29
appetierunt vtrum parificari deo. Dōm q̄ in aliquo voluerūt parificari deo. in boc. s. q̄ siue meritis ⁊ obsequio voluerūt eē quieti ⁊ beati in eternū. qō solius dei est propriuz. nō tm̃ adeo parificari voluerunt vt lucifer. ⁊ ideo non adeo peccauerunt. ¶ Ad illud qō vltimo obiciť q̄ gloria est obtinere cum meri- 30
tis. Dōm q̄ superbus magis reputat esse gloriosum. ⁊ non ab alio q̄ per merita ab alio obtinere. tum q; dedignat̄ seruire. tum q; dedignatur ab alio recipere. ⁊ q; angeli voluerunt ꝓpria autoritate quiescere. pz q̄ ſm estimationem superbi excellentiam appetierunt non veram sed falsam. sicut pz in supbis qui appetunt magis gloriam ⁊ excellentiam vanam q̄ veram. Et per boc pz qō queritur. quare appetebant sine meritis. Di-

co' q̄ nō q; laboriosum. nec q; tardū. sed ꝓpter' desideriuz. sed vile reputabāt obsequiū ⁊ ministeriū. ⁊ hoc supbie est.

D **Questio. ij** De cōparatione pctī minoꝝ angelorū ad pctm̄ luciferi. ⁊q̄rit vtrū bēat ordinē ad ip̄m. Et q̄ habeat ordinē cālitatis cuiusdā. vñ Apocal'. xij. Draco traxit secū tertiā partē stellarū sci ꝫ magr̄i exponūt de lucifero ⁊ demonib'. Si traxit. ergo aliquo mō pcurauit casum coꝝ. ergo ⁊c. ¶ Itē Job. viij. dr. Ipse mendax est: ꝑ eius. ergo dyabolus est pater mēdacij. g̃ cū mendaciū ibi vocet oē pctm̄ ergo ipse fuit pater oīs pcti. ergo ⁊ peccati minorū angeloꝝ. ⁊ ita videt q̄ sit ibi ordo causalitatis. ¶ Itē q̄ sit ibi ordo tp̄is siue durationis videt. q; Hugo dicit ⁊m g̃r. q̄ peccauerint pctō ꝓsentiendo. ſ nō potuerūt ꝓsentire pctō luciferi nisi q̄ ꝑcesserat. prius em̄ vult aliq̄s aliq̄d q̄ requirat consensus. g̃ ⁊ c. ¶ Itē videt q; dyabol' aliquo mō fuit origo siue suggerēdo siue exēplū ꝑbendo. Nō potuit suggerere nisi post q̄ appetijt nec etiā demōstrare alijs cōceptū suū. nec illi consentire. nisi post q̄ cognouerūt. g̃ in medio inter pctm̄ dyaboli ⁊ alioꝝ cecidit suggestio. vel saltē demōstratio ⁊ ꝑceptio. ⁊ diiudicatio de ꝑcepto. ſ ista nō possunt simul esse. ergo fuit ibi ordo tp̄is. ¶ Sed ℥ q̄ nō potuerit ibi esse ordo causalitatis sine occasionis. vñ q; statim vt peccauit deformat' est. g̃ cū angeli añ pctm̄ haberēt limpidū visuz. si viderūt deformitatē pot' debuerūt a pctō retrahi. q̄ ei' exemplū vel suggestionē imitari. g̃ nō peccauerūt ei' exēplo vel suggestiōe. ¶ Itē q̄ nō fuerit ibi ordo tp̄is. videt q; statim vt dyabol' peccauit. corruit. alioq̄n fuisset dedec' pctī sine decore iusticie. ſ oēs simul ceciderūt. vñ Dam̄. dicit q̄ simul cū eo. ſ. lucifero cōuulsa est innumera multitudo. g̃ simul tpe oēs peccauerūt. ¶ Itē p̄t obiici q̄ neuter ordo ibi fuerit. q; boni simul ꝓuersi sūt. ita q̄ nec fuit ibi ordo cālitatis. siue suggestiōis nec tp̄is. g̃ si statim diuisa est lux a tenebris. statim bōi facti sunt lux. ⁊ mali tenebre. g̃ fil' nō tm̄ tpe. verūetiā natura. ¶ Itē adduc q̄neuter ordo ibi fuerit videt. q; si fuit ordo causalitatis. g̃ videt q̄ pctm̄ alioꝝ angeloꝝ sit remediabile. sicut ⁊ peccatū hominis qō aliunde habuit remediū. q; aliunde habuit occasionē. Si vero fuit ordo tp̄is. ergo videt q̄ pctm̄ minoꝝ angeloꝝ sit grauius. cum nō formidauerint diuinū iudiciū qō ꝓspexerūt circa lucifer. ¶ Rñ. dō ꝫ ad p̄dictoꝝ intelligentiā. q̄ hic triplex ꝓsecuit positio. Quidā em̄ voluerūt dicere q̄nō fuit ibi nisi ordo ſ gradus. q; mai' ⁊ excellēti' fuit peccatū luciferi. eo q̄ magis supbiuit. nec tm̄ fuit pri' pctō altioꝝ tpe. nec origine. ſ statiz in eodē p̄cto quilibet propria volūtate deprauatus. sine exēplo peccauit. ⁊ q; aspectū habuerūt ad idē. ideo cōsimili modo et eodē genere pctī peccauerūt. ⁊ cōcedūt rōes ad hoc. ¶ Alioz positio fuit. q̄ nō tm̄ fuit ordo excessus. immo causalitatis vt causalitas large dicat. non tm̄ ad cāmvere. ſ etiā ad occasionē. nō tm̄ ad ꝓpetrationē. sed etiā ad suggestionez. nō tm̄ ordo tp̄is. Et hoc volūt sic dare intelligere. q̄ in lucifero simul fuit tpe appetit' ⁊ eius exp̄ssio. ⁊ in angelis simul ꝑceptio ⁊ appetitio. ⁊ ita simul tēpore peccauerūt. tm̄ pctm̄ diaboli ꝑbuit eis via sicut exemplū. Et ponūt simile. si oculus directe aspiceret in orientē existēs in occidēte. simul fieret corruscatio ⁊ appareret in oculo. a minori volūt hoc esse posse in angelo. ⁊ p̄ hoc solūt obiecta. ¶ Tertia positio est q̄ fuit ibi ordo ⁊ q̄tuz ad gradū ⁊ q̄tū ad occasionē. ⁊ q̄tū ad durationē. Quantum ad gradū. q; illud luciferi fuit maius. Quantū ad occasionez q; alijs ꝑbuit exēplū. Quantū ad durationē. q; sicut lucifero necesse fuit tpe añ esse cognitionē q̄ peccare. q; nō potuit in eodē instāti hēre cognitionē. q̄ exigit ad pctm̄ cū deordinata affectione. sic in minoribꝰ angelis dicūt fuisse in peccādo. cū peccauerūt aspiciēdo qō angelus volebat. ⁊ exinde aspiciēdo cō modū suū. ⁊ hec positio videt intelligibilior. vñ ꝓcedēte sunt 32 rōnes ad hoc inducte. ¶ Ad illud ergo qō obiicit q̄ deformis fuit statim. p̄t respōderi q̄ fuit. sed illa deformitas erat intra conscientiā ⁊ ideo non apparuit. q; non reuelauit. Vel p̄t dici. q̄ est deformitas ℥ naturā. ⁊ cōtra voluntatē. Deformitatē cōtra naturā. statim natura cognoscit ⁊ respuit. q; nō mouetur nisi in vno mō. Sed deformitatē volūtatis nō respicit voluntas. eo q̄ ipsa libera est. ⁊ ideo frequenter placet ei actus culpabilis ⁊ deformis. nec vñq̄ talis actus displicet ei. nisi in q̄tū adheret aliquo mō iusticie. Et q; q̄dz angeli adheserūt iusticie. ideo eis displicuit mot' angeli. ⁊ deformis voluntas.

Alij vero nō adheserūt. iō imundiciā nō ꝑcepunt. ſ magis vt apparēs bonū acceptauerūt. ¶ Ad illō q̄ obiicit q̄ simul cecide- 33
rūt. p̄t dici q̄ simul. nō q; in eodē instāti. ſ q; repente. q̃si in nō ꝑceptibili tpe. ⁊ ibi bñ p̄t esse ordo q̄uis nō ꝑcipiat vel alī' ⁊ melī' p̄t dici. q̄ sathanas nō cecidit statim vt appetijt. ſ post q̄ pctm̄ ei' ꝓsummatū ⁊ ꝓfirmatū p modū ⁊ iudicū fuit. ⁊ post q̄ fctā ē diuisio bonoꝝ angeloꝝ a malis. de quoꝝ ꝓsortio post bñficationē statim repulsi sunt. Nec valet illō q̄ obiicit de pcti dedecore. q; pctm̄ sp̄ bz penā internaz sibi cōiunctā. vñ sicut statim bō nō fuit deiect' de paradiso vt peccauit ſ tm̄ statim penā habuit. ita vñ de angelo esse dicendū q̄ nō in eodē instāti cecidit. ¶ Ad illud qō obiicit de bonis angelis. Dicendū q̄ tā conuersionē beatoꝝ angeloꝝ q̄ auersionē demonū. pctm̄ luciferi ꝓcessit. nā ipse prius superbiuit. ⁊ supbiam 34
suā oīb9 indicauit. ⁊ extūc quidā adheserūt sibi. alij vo resti
terunt ⁊ adheserunt deo ⁊ simul istī lux illi tenebre facti sunt. Quāuis em̄ simul fuerit angeloꝝ ꝓuersio. ⁊ demonū auersio. nō tm̄ simul cū pctō luciferi. ¶ Ad illud qō obiicit de excusabilitate ⁊ grauitate. Dō ꝫ q̄a pars rōcinatiōis ideficit duplici- 35
ter. primū q; illa non est sufficiēs rō quare pctm̄ bonis fuit rediabile sicut infra patebit melius. ſcdo deficit. q; nō est fille. Aliter em̄ diabol' dedit occasionē bōi. alī' angelis malis. bōi ꝓmittēdo ⁊ fallēdo. ſ angelis solū ꝑceptū suū insinuādo. vñ nō dī eos tētasse vt primos parētes. Scōa pars deficit q; nō aduerterūt eius ruinā. nec viderūt diuini iudicij seueritatē in ipsum quouisq̄ peccatum eius fuit consummatum. vt prius tactum est ⁊ determinatum.

Consequēter tertio loco querit de ꝓuersiōe bonorū. Et circa hoc duo querunt. Prio querit de ipsa ꝓuersiōe in ꝓparatiōe ad suū principiū. Scdo querit de eadē in ꝓparatiōe ad primuz.

Questio. j Utrū ꝓuersio beatoꝝ angeloꝝ ad deum ꝑ fuerit virtute nature. vel auxilio gratie. Et q̄ virtute nature. videt primo auctoritate mgr̄i in ſa. Nō indigebat angelus gratia p quā iustificaret. ergo iustus erat etiā p̄eter gratiā. ſ qui iust' ē. recte ⁊ ordinate cōuertit ad fontē oīs iusticie. ergo videtur q̄ hoc potuerūt angeli sine auxilio gr̃e. ¶ Itē ꝑbus in. iij. de aīa. Intellect' semp est rectus. ſ hoc nō esset nisi rectitudo esset ei cōnaturalis. g̃ angeli intellect'. vere ⁊ ꝓpie de natura sua erat rect'. ſ null' est rect'. nisi is qui sursuz est conuersus. ⁊ qui bz caput mētis erectū ad diuina. ergo videt q̄ hoc habuit per naturā. ¶ Itē facilius p̄t q̄s aliq̄d ad qō naturaliter ordinat'. q̄ illud ad qō nō ordinat'. ſ angel' erat ordinat' ad deū magis q̄ ad aliud. ⁊ natura erat ordinata in ipso. ergo cuz fine aliquo adiutorio posset ꝓuerti ad bonū cōmutabile. ⁊ auerti a deo multoforti' absq̄ auxilio aliquo p̄t cōuerti ad ipsum. ¶ Itē naturale est alicui conuerti ad illud qō naturaliter magis diligit. sed angelus naturali dilectione magis diligebat deū q̄ aliqō creatū. vt in p̄cedētibus habitū est. ergo videt q̄ naturaliter cōuerteret ad ipsum. ¶ Itez pono q̄ iim' in instanti conuersionis ⁊ auersionis. tunc arguit sic. nulla est differentia inter angelos ante hoc instās. si ergo aliqua alia incipit differentia esse. hoc est auersione ⁊ conuersione. ergo prior est auersio ⁊ cōuersio q̄ gratie infusio. ergo conuersio nō potuit esse a gr̃a. ¶ Itē si cōuersio fuisset a gratia. ⁊ nō a natura. ergo illis angelis qui nunq̄ habuerūt gratiam. sed sola naturalia non essent imputandū q̄ ad deū non sunt cōuersi. ergo nec diabolus esset culpandus. nec puniendus. q̄ domino non adhesit.

¶ Ad oppositū arguit auctoritate ⁊ demonstratiōe. Auctoritate sic. magister dicit in littera. cōuersio iustos fecit. ſ auersio iniustos. ſ nihil facit iustū nisi gratuitū sit. ergo conuersio fuit a gratia. Si dicas q̄ intelligit de iusticia naturali. ſ nihil ē q; illā habebāt oēs angeli a sua origine. ¶ Itē cōuersio creature spūlis ad deū. vt dicit Aug. ē dies. q; ibi est fulgor cognitiōis. ⁊ calor affectiōis. ſ p naturā lux p̄cedit diē. cū ergo angel' nō sit lux nisi per informationē gr̃e. p̄r' suscepit gr̃am q̄ cōuerteret ad bonitatem diuinā. ¶ Itē demonstratione sic. Nō est meritū sine gr̃a. vt patet infra. q; nō hominem ꝓpter opus. sed opus ꝓpter auctorē acceptat deus. sed angeli i sua conuersione meruerūt. sicut alij in auersione demeruerūt. ergo ⁊c. ¶ Itē si per sola naturalia fuisset conuersio. cū ergo in naturalibus p̄celleret lucifer. potī' videt q̄ ipe esset conuersus q̄ alij. si ergo nō fuit ꝓuersus. nō a virtute nature fuit illa cō-

uersio

uersio. sed magis ab auxilio gre. ¶ Rñ. ad intelligentiã obiectoꝝ ꝓnotãdũ est ꝙ in ꝙuersione ad deũ attendit rectitudo sbe spãlis quãtũ ad eius mẽtẽ. maxime rõne partis motiue. nec
37 põt esse recta niſi actu vel habitu sit ad deũ ꝙuersa. Quemad modũ igit duplex est rectitudo. sic duplex est ꝙuersio. Est em q̃dã rectitudo nature institute. ⁊ penes hanc est iustitia originalis. ⁊ est rectitudo gre ⁊ penes hãc ẽ iustitia meritoria quã acceptat iudex summ' ad retributionẽ eternaꝝ. Et qꝝ videt in ea pulchritudinẽ gre. merito eius aiam traducit in ipõsam. ⁊ opa eius sunt ipsi amabilia. Sic intelligẽdũ est ꝙ duplex est ꝙuersio. q̃dã a naturali rectitudine. q̃dã a rectitudine gre. primã potuerũt bre angeli absq; gra. sed scdam nõ sine gra. Qñ igit q̃rit a quo principio fuerit illa ꝙuersio. Dom ꝙ ꝙuersio illa fuit meritoria ⁊ deo placita. ⁊ ideo non potuit esse sine gra. ¶ Rursus. qꝝ p illã ꝙuersionẽ obtinuerunt gram. opꝝ ponere ꝙ ꝙuersionẽ illã inchoauerit volũtas libera. sed ꝙsummauit gra. ⁊ iõ fuit ibi gra subsequẽs. nõ ꝓuenies gra cooperãs. nõ operãs. vt dicit magr in lra. Cõcedẽdũ est g̃ ꝙ illa angelorũ ꝙuersio in qua ꝓfirmati sunt. nõ fuit sine auxilio gre. ¶ Ad il
38 lud g̃ qõ obr ꝙ nõ indigebat angelus gra iustificãte. Dom ꝙ iustificationis actus dupl'r intelligit. Est ei iustificare de nõ iusto facere iustũ. Nõ iustũ aũt dupl'r accipit. scꝝ priuatiue ⁊ negatiue. Priuatiue idẽ est nõ iustũ qõ iniustũ. ⁊ tũc iustificare idẽ est ꝙde ipso facere piũ. ⁊ hoc mõ nõ fuit gra in angelis ad hũc effectũ. Alio mõ dr nõ iustũ negatiue. ⁊ sic nõ tm̃ dr nõ iustũ. qõ bꝝ impietatẽ. sꝝ qõ nõ bꝝ iustitiã gre. ⁊ sic fuit in angelis iustificatio p gram. ⁊ ab hac iustitia fuerũt opa eoꝝ meri-
39 toria. ¶ Ad illud qõ obr ꝙ intellectus semp ẽ rectus iã pꝝ rñsio. qꝝ intelligit de rectitudine naturali. Illud tñ verbum põi dꝝ intelligi. vt dicat semp eẽ rectus respectu illoꝝ ad q̃ mouetur vt natura siue naturalr. ⁊ sic nos dicimus in thcologia finem rectum semp rectã. si aũt intelligat respectu eoꝝ ad q̃ mouet vt deliberãs. falsum ẽ. imo circũscripto oi imaginabili ⁊ fantasmate posset intellectus pecc̃re siue ꝑuaricari. ⁊ sic forte fecit angelus. ¶ Ad illud qõ obr ꝙ facilius põt qs in id ad qõ
40 ordinat ⁊c. Dom ꝙ verũ est. si illud sit intra terminos nature sed ꝙuerti ꝙuersione pfecta ⁊ meritoria. hoc est supra naturã. sed deficere hoc est infra. ⁊ iõ rõ illa nõ cogit. Vel dic ꝙ illud est verũ. qñ genus opis ad potẽtiã cõparatũ est equalis difficultatis. sicut in se ꝓnderat. alꝝ nõ bꝝ veritatẽ. sicut pꝝ i multis exẽplis. ¶ Ad illud qõ obr de ꝙuersione ꝙ sequit dilectio
41 nẽ. Dom ꝙ vniformiter sumpta ꝙuersione cũ ipsa dilectiõe nõ bꝝ instãtiã. Sicut em̃ q̃dã dilectio est a voluntate naturali. vt qua desiderat deus vt btificãs. Quedã a volũtate electiua q̃ qs optat deo bonoꝝ ⁊ gliam. Quedã a gratuita qua in obsequiũ diuinũ captiuat ipsa volũtas tota. Sic ⁊ ꝙuersio p appetitũ ꝙpiscẽtie est a natura. Cõuersio p affectionẽ amicitie ẽ a volũtate deliberatiua siue electiua. Cõuersio vo p obsequiũ obediẽtie grate est ab ipsa gratia. ⁊ sic pꝝ illd. ¶ Ad illud qõ
42 obr ꝙ i nullo differebãt. dom ꝙ illud ꝓcludit ꝙ gra nõ ꝓboauerit. sed nõ excludit q̃n ꝓfirmauerit. ⁊ hoc est verũ. ¶ Ad il-
43 lud quod obijcitur ꝙ non esset imputandum malis. si ꝙuersio esset a gra. Dom ꝙ falsum est. qꝝ stare poterãt ⁊ nõ auerti sivolebãt. ⁊ iõ auersio eis imputat in culpã.

Questio. ij. De ꝙuersiõe bonoꝝ in cõparatiõe ad ꝓmiũ.

Et q̃rit vtrũ in eoꝝ ꝙuersione meritũ sequat ꝓmiũ vel ꝑcedat. Et ꝙ ꝑcedat vr Aug. de correptione ⁊ gra. Angeli sancti q̃ cadẽtibus alijs steterũt. illius vite mercedẽ recipere meruerũt. si ergo mercedẽ meruerũt recipere. meritũ ꝑcessit receptionẽ mercedis. ¶ Itẽ meritũ ẽ via ad ꝓmiũ. sed recto ordine ꝑcedendo prior est statu viatoris q̃ cõprehensoris. ⁊ vie q̃ patrie. ergo in angelis fuit meritus ante premium. ¶ Itẽ dispositio precedit illud ad qõ disponit vel tpe vel natura. sed gratia est dispositio ad gliaꝝ. ergo si deus dedit angelis gratiã qua possent mereri. ⁊ gloriã qua sunt dti. prius habuerũt gratiã q̃ gloriã. sed gra qñ inuenit li. ar. in actu debito. facit illũ motũ siue actũ esse meritoriũ. ergo si li. ar. angeli in ingressu gratie ⁊ glie erat in actu. ergo pri' habuit motũ meritoriũ q̃ glorioſum. ¶ Item p impossibile vr ꝙ deus dedit angelis gloriã. aut ergo dignis aut indignis. Si indignis. iniuste ⁊ inordinate fecit. qõ est impossibile. ergo dedit dignis. sꝝ nullus est dignus corona niſi p merita. ergo ⁊c. ¶ Itẽ si mereri ꝓtingit habitũ. dũ qs seruit deo. ⁊ dñ vtr habito. ergo cũ oĩs pseuerãs in gra dñ vtr ea. q̃ pseuerat i gra mereꝝ cã. sed qõ est ex meritis nõ est ex gra. ergo mercedo gratiã detineret esse gra. ¶ Itẽ si ꝓmiũ ꝑcedit meritũ. q̃ro qõ ẽ illud meritũ quãtũ ad actũ ꝓtẽplationis aut ministerij. Nõ q̃tũ ad actũ ꝓtẽplationis. sic em̃ oĩs bti mereñ. Si quãtuꝝ ad actũ ministerij. ergo vr q̃ si nõ esset dõ. angelus nõ posset mereri. ergo nec dr' esset beatificari. qõ falluꝝ ẽ plane. Cõtra hoc est qõ magister dicit in littera. qõ magis plꝝ. s. qõ mereñ tã habitũ. ¶ Itẽ rõne angeli dñ ministrãt nobis aliq̃d mereñtur. cũ ex magna charitate ⁊ liberalitate nobis cõdescendant ⁊ ministerũ nõ sit act' ꝓbẽsonis sꝝ viatoris poti'. aut ergo mereñ habitũ. aut habẽdũ. Si habitũ habeo ꝓpositũ q̃ meritũ sequit ꝓmiũ. Si habendũ. g̃ tũc cũ mereãr btitudinẽ nõ sunt bti. Si aliud q̃ btitudinẽ. g̃ nõ est meritũ coꝝ pfectũ nec necessariũ. ¶ Preterea q̃cq̃d mereãr. cum spes q̃ differt affligat aiam. vr ꝙ tale meritũ respectu rei habẽde nõ possit stare cũ statu btitudinis. ¶ Item magna ꝓmia nõ debẽt dari sine magnis meritis. ⁊ magna merita non sunt sine magnis obsequijs. g̃ cũ ãgeli magna ꝓmia habeãt ⁊ magna obsequia. nõ ꝑcesserint in q̃bus meruerint. ergo debẽt seq. ¶ Item ꝝ ꝙ plus dat deus. plus exigit dr' a creatura. si ergo maius robur virtutis dedit angelo q̃ boi. ergo ⁊ maiora obsequia req̃rit sed bõ no glificat nisi p laboꝝ multos ⁊ magnos. ergo nec ãgelus sine opibus dꝝ glificari. sed opa nõ ꝑcesserũt. sꝝ solus motus affectionis. g̃ opꝝ seq. ¶ Rñ. dꝝ ꝙ circa hoc sicut dicit magr 44
duplex fuit opinio. Quidã em̃ dixerũt ꝙ in angelis ꝓmiũ ꝑcedit meritũ. ⁊ huius positionis fuit magr. ⁊ ad hoc ponendum moti sunt rõnabilr. ⁊ quãtũ ad motiuũ ⁊ q̃tũ ad modũ. Quãtũ ad motiuũ. qꝝ em̃ intellexerũt ꝙ nõ est meritũ sine gra. nec magnũ meritũ vbi nõ est magnũ obsequiũ. ⁊ in angelis ꝓpter nature velocitatẽ ⁊ idoneitatẽ sil' duratione dar gra ⁊ glia. dixerũt ꝙ in angelis meritus nõ potuit ꝑcedere ꝓmiũ. meritum inq̃ dignum. sed solũ si aliq̃d ꝑcedit hoc est meritũ ꝓgrui. sꝝ sequit meritũ ꝓdigni. Mos ẽt ad hoc ponẽdũ instigauit ꝙ meritum rei habẽde sonat in indigẽtiã. q̃ nõ vr posse stare cũ glia. Modus aũt huius meriti satis aduertere possum' in militib' q̃ dñ pugnãdo mereñt equum añ merita datum. Hec autẽ opinio q̃uis sit ꝓbabilis. tñ plura bꝝ sibi aduersaria. q̃ in oppone do tacta sunt. ¶ Propter qõ fuit alia positio ꝙ in angelis meritum ꝑcessit ꝓmium. nõ tpe. sed natura. Et rõnem huius assignat. qꝝ gra naturalr ꝑcedit gliam. ⁊ gra cum inuenit motum in li. ar. ordinatum facit meritorium. ⁊ pẽsat meritum ꝓm quãtitatẽ gre nõ ꝓm multitudinẽ operum. iõ cum angelis data sit pfecta gra. ⁊ li. ar. oĩs sit cooperatũ gre dicũt ꝙ in sua ꝙuersiõe sufficiẽter meruerunt glificationẽ. Et hec positio rõnabilioꝝ est ⁊ melius bꝝ fundamẽtum. qꝝ meritum req̃rit ⁊ fundat in perfectione voluntatis. nõ in multiplicatione opationis. hãc coiter tenẽt moderni doc. iõ huic adherẽdum est. ¶ Ad illud qõ 45
obr de magro. Dom ꝙ in hac opiniõe sicut in plibus alijs nõ assentit ei. ¶ Ad illud qõ obr ꝙ mereñ. Dom ꝙ est ꝓmium subale. ⁊ hoc meruerunt p ꝙuersionẽ sui in deum. Et est ꝓmiũ accidẽtale. ⁊ hoc mereñ p ministerium qõ faciunt boi. Et qꝝ accidit beatitudini. iõ sine tali ꝓmio cum eius merito põt stare btitudo. nec affligimur ex expectatione. sicut nec aĩe btẽ ꝺ scõe stole ꝑceptione. ⁊ adhuc minus. qꝝ minus iclinañ. ¶ Ad 46
illud qõ obr ꝙ magna ꝓmia req̃runt magna merita. Dom ꝙ magnitudo meriti nõ ꝙsistit in ope exteriori principalr. sed in interiori. Uñ sicut diabolus multum peccauit ꝑpter improbam voluntatẽ. ⁊ si nihil exterius fecerit. sic ecõuerso multum meruerũt angeli boi. ¶ Ad illõ qõ obr de boe. Dꝝ ꝙ bõ nõ ita cito mouet vt angelus. iõ tps meriti bꝝ diuturnius. ⁊ iõ nõ ẽ sile. sed hoc melius patebit infra dist. vij.

Distinctio. vj. De ruina q̃ ꝙsecuta est malorũ angelorũ auersionẽ.

Preterea sciri opꝝ ⁊c. Supra egit magr ꝺ auersione ⁊ ꝙuersione angelorũ. In hac parte agit de lapsu siue ruina malorũ. Et diuiditur hec pars in duas. In prima determinat veritatẽ. In secunda remouet dubitationem. ibi. Solet autẽ q̃ri ⁊c. Prima pars bꝝ tres. In prima determinat qui ⁊ quales ceciderunt. In scda vo vnde ⁊ in quẽ locum ceciderunt. ibi. Et tãte superbie. In tertia vo qualiter ibi habẽt ordinem ꝓtionum. ibi. Et sicut inter bonos ⁊c.

¶ Bisr scōa po bz tres. In prima mouet qōnem de vnitate loci quātū ad
Dist. vj angelos minores. Scōo quātū ad luciferum. Tertio occasionaliter oīdit pfligēdi modū inter nos ⁊ nostrum aduersarium. Primum facit ibi. Solet aūt qri ⁊c. Scōm aūt ibi Tertium ibi alijs q̄ q a sctis ⁊c. Principalr igit in hac distinctione determinat vñ angeli corruerūt ⁊ deinde q̄s locꝰ post ruinam. ⁊ quis ordo i loco ⁊ officio.

a ¶ Eosq; cadentes butꝰ caliginosi aeris habitaculū recepit. ⁊ hoc ad nostrā pbationē ⁊c. Contra ergo vr ex hoc q̄ vltimo dr q̄ debeāt habitare in terra. cum ad nām exercitium sint deputati. Itez in dialogo legit q̄ q̄dam comedit lactucā. ⁊ statim obsessa est a demonio. et ibidem rō reddit. q; diabolus erat i lactuca quā momordit. ergo vr q̄ sint in terra. ¶ Rn. Dōm q̄ diuina clemētia ⁊ puidētia locū scōm stratum puidit demonibus ne nimis acriter nos tētarent. nec tn nimis a nobis longinquum vt possent nos exercitare. vñ q̄ inhabitēt in caliginoso loco. hoc dicitur sine sne ē. q̄ vo ad nos veniāt. hoc pmissionis ē. ¶ Cū cū tripler sit aeris interstitium si q̄rat in qua parte sunt pbabile vr q̄ sint in medio vbi est turbulētia ⁊ vexatio ⁊ varietas impssionum. ⁊ hinc q̄ est frequēter cōmouent vētos ⁊ tēpestates.

2 b ¶ Aer iste caliginoso qui eis quasi car. ⁊c. Contra. vr q̄ nullo mō sit carcer. q; discurrunt quo volunt. ⁊ iterū spūales sunt ergo nec pbibent nec detinent corpore. Itē vent nō pōt cōmouere nec cōturbare radiū. ergo multo fortius nec spūs. Item cum nō habeāt visum corporalez. vr q̄ nullus locꝰ sit eis caliginosus. nec puniri vident tenebris corporalibus. Rn. dōm q̄ sicut ex quadaz grauitate celum empyreum est angelis sctis locus pueniens ⁊ aptus. tum ex lucebruz ex spaciositate. ita recte pōt dici palacium. ait testans claritati ⁊ tranquillitati ⁊ āpliationi cba

¶ Determinat q̄ ⁊ quales angeli ceciderunt. a

¶ Retetea scire opz qm̄ sicut de maioribus ⁊ minoribꝰ qui dazptiterūt ita de vtroqz gradu quidā corruerūt Inter quos vnꝰ fuit omnibus alijs cadentibus excellentior. nec inter stantes aliqs eo fuit dignior sicut testimonijs auctoritatuz monstrat. Ait em̄ iob. Ipse principiū viaz dei. Et in ezec. legit. Tu signaculū similitudinis plenus scia ⁊ perfectione decorus in delicijs paradisi dei fuisti. Ad qz gre. exponens ait. Quāto i eo subtilior ē natura eo magis illo imago dei similꝰ insinuat impressa. Itez in ezec. legit. Dis lapis pcio sus opimentū eius. i. ois angelus quasi opimentū eius erat. q; vt dicit gre. in alioz oparatiōe ceteris clarior fuit. vñ vocatus est lucifer: sicut testatur Esa. Quō inquit cecidisti de celo lucifer qui mane oriebaris ⁊c. qui nōvn̄ ordo sedvn̄ spūs accipiendus est. qui reste Isiō. postq̄ creatꝰ est eminentia nature ⁊ pfunditatem scie sue ppendēs in suū creatorem superbiuit intantū q̄ etiā deo se equare voluit nō p imitationē. sz per equalitate potent e.

¶ Determiat vñ ⁊ in quez locū ceciderunt. b

¶ Et tāte superbie merito ō celo. i. de empyreo i quo cū alijs fuerat delectꝰ est in istū caliginosum aerē cū oibꝰ sue pauitatis ministrib̄. Nam vt Joh. ait in Apōca. Draco de celo cadēs. secū traxit tertiā partē stellaz. q; lucifer ille alijs maior non solus cecidit. sed cum eo alij multi q̄ ei in malicia cōsenserūt. cosq; cadentes huꝰ caliginosi aeris habitaculū recepit. Et hoc ad nostrā probationem factum est vt sit nobis exercitatiōis causa. Cñ apls Colluctatio ē nobis aduersꝰ principes ⁊ potestates mundi huius. ⁊ aduersus rectores tenebrarū contra spiritualia nequicie in celestibus. q; demones qui sunt spūales ⁊ nequā in hoc turbulento aere nobis propinquo qōcelū appellatur habitāt. vñ ⁊ diabolꝰ princeps aeris dicit. Nō em̄ est eis cōcessum habitare in celo. q; clarus locus est ⁊ amenus. nec in terra nobiscū ne homines nimis infestarēt. Sz iuxta apostoli petri doctrinam in epistola canonica traditam in aere isto caliginoso q̄ eis quasi carcer vsq; ad tempus iudicij deputatus est. Tūc aūt detrudētur in baratrū inferni. fm illō Ite maledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo ⁊ angelis eius.

¶ Determiat q̄liter ibi habēt ordinē plationū. c

¶ Et sicut inter bonos angelos alij alijs p̄sunt. ita ⁊ inter malos alij alijs plati sunt. ⁊ alij alijs subiecti q̄diu durat mūdus. angeli angelis. demones demōib̄. hoies hoibus p̄sunt. Sz in futuro ois euacuabit plato vt docet apostolus. Habēt q̄s fm modum scie maioris vel minoris prelationes alias maiores vel minores. Quidaz enim vni pronuncie. alij vni homini. aliq̄ vni vicio p̄sunt. Unde dicitur spiritus superbie. spiritus luxurie. ⁊ huiusmodi. q; de illo vicio maxime potest homies tentare a quo nominat. Inde etiam est q̄ nomine demonis diuicie vocant. scilicet māmona. Est em̄ māmon nomen demonis. quo nomine vocant diuitie fm syram linguā. Hoc aūt nō ideo est q̄ diabolus in potestate habeat dare vel auferre diuitias cui velit sed q; eis vtit ad hominum tentationē ⁊ deceptionē.

¶ Mouet questionē de vnitate loci q̄tū ad angelos minores. An. s. oēs demones minores sint in b aere caliginoso. an aliqui sint in inferno. d

¶ Solet etiā queri. vtrū omnes in isto aere caliginoso sint. an aliqui iam sint in inferno. Quō in inferno q̄tidie descēdant aliqui demonū verisimile ē. q; animas illuc cruciandas deducūt. ⁊ q̄ illic aliq̄ semp sint alternatis sorte vicibus. nō pcul est a vo. q̄ illic alias detinēt atq; cruciāt. Qui aūt ale malos illic descēdāt atq; illic puniant ex eo ostat q̄ xps ad inferos descēdit vt iustos q̄ ibi tenebāt educeret. Si em̄ iusti illic descendebāt. multomagis iniusti. ⁊ sicut tradit auctoritas cū iustos eduxit iniquos ibi reliquit momordit enim infernum non absorbuit.

¶ Mouet qōnē quantuz ad luciferum. an sit ligatus in inferno. e

¶ De lucifero aūt quidā opinant q̄ ibi religatꝰ sit ⁊ ad nos tentādos nūc accessum nō habeat. q; in Apoc. legit. Cū cōsummati fuerint mille anni. solue satha nas de carcere suo ⁊ exiet ⁊ seducet gentes. qō erit nouissimo tpe antixpi qñ erit tāta tribulatio vt etiā si fieri pōt nō noueant electi. Quē ibi religatū dicunt ab eo tpe quo tentauit xpm in deserto vel in passione ⁊ victꝰ fuit ab eo. Ipsum putāt p̄imū hoiem tentasse ⁊ vicisse. ⁊ sco deū sed ab eo victū esse. ⁊ iō in inferno religatum. Alij aūt putāt ex quo cecidit p pcti sui magnitudine illic fuisse dimersum. ¶ Sz siue in infernū dimersus sit si

3 c ¶ Tūc dabit ei ptās a deo tēptādi hoies quā mō nō hz. Lō tra. Job. xlj. Nō est ptās sup terrā q pōt ei cōparari. ergo si vires eius excedūt nras. potius vī q deus debebat nobis augere posse q̄ demonibus. aut vī iniuste agere t inequalr. duz exponit debilē fortī. t fortificat fortē ꝫ debilē. Rñ. Dōz q̄ potestas illa de qua loquit Job est ptās virtutis naturalis. nō est ptās tēptādi. nā ptās tēptandi debilis est. nisi fortificet p cōsensum tētati. Debilis ei est hostis q̄ nō vincit nisi volētē. q: tñ ꝓpter nr̄am ꝓcupiscētiā t ignorātiaz multiplr nos decipit t alicit. iō fortis est. t adeo q̄ pauci essent q̄ nō vincerent. nisi deus astut iam eius t fallaciam reprimeret t restringeret. quā in fine iusto iudicio permittit dilatari. t iō ptātē tēptādi ō: dare nō ꝓferēdo nouā potētiā. sed finēdo ipsam operari ꝑm iustam potentiā t astutiā quam iam habet.

4 d ¶ Nec vltra fas sit ꝛc. Innuit magr̄ q̄ non est fas vlli spūi q̄ victus est impugnare aliquē. Contra. pbabilr̄ credit q̄ diabolus magnus q̄ tētauit adā tētauit xp̄m. t oi mō est victus. ergo vī q̄ nunq̄ ammodo tentet. qō est ꝫ textū Apoc. Itē si hoc est verū. ergo vī exercit' demonū adeo diminut' in fine q̄ tētare nō possit hoc aūt falsum est. cū fortius tēret in fine. Rñ. dicēdū q̄ circa hoc difficile est vītatē determinare. q̄ aūt fiat diminutio in eodē exercitu demonū nō vī improbabile. cū itavideam' ꝓtingere ꝑm legē belli vt q̄ supaī amoueaī a bello q̄tū tñ t qñ difficile ē determiare. vñ q̄cquid dicat Aug. melī' ē dubitare q̄ sup hoc aliquid diffinire.

ID intelligētiā eoz q̄ in hac parte dñr de lapsu angelorū. tria incidūt q̄rēda. Primū est de quo ordine vel dignitate ceciderūt. Scōm est in q̄d ceciderūt. Tertiū est de ordine siue ꝓlatione eoz post casum. ¶ Circa primum duo q̄runt. Primo de quo ordine fuit lucifer. Scōo de quo ordine lapsi sunt minores angeli.

a **Questio. j** De quo ordine fuerit lucifer. Et q̄ fuerit de supremo hoc oñdit Job. xl. Ipse est principiū viarū dei. sed non ordine nature. ergo ordine dignitatis. ergo fuit p̄cellēs inter creaturas ceteras. ergo t inter angelos. ¶ Itē Greg. xxxij. moral'. tractans illud Ezech. Tu cherub extētus t ptegēs ꝛc. Q: cōparationez claritatis sue ceteroz claritatē obumbrasse credit'. t iō ipse extētus t ptegēs ꝓhibef. loquit de lucifero. ergo ꝛc. Et ibidē iterū. dum ceteris agminibus angeloz ꝓlatus eoz claritatē transcēdit. ex eoz cōparatiōe clarior fuit. Et iterū in eo. li. Illa supnarū virtutū ꝑcere altitudinis agmina i leticie eterne viriditate plātata. q̄ibus excelsa fuerit ꝓdita. huic tñ nec ꝓlata sunt nec coequata. ¶ Itē rōne. Lucifer appetit oībus ꝑesse. t credidit se posse obtinere vt nulli subesset. sed hoc nō est ꝓbabile nisi vidisset se oēs ꝑcellere. ergo fuit de supremo ordine. ¶ Itē pecatū eius maximū fuit inter pcta oīa angeloz. immo oīz creaturarū. sed tāto magis est vitiū quāto in nobiliori natura. ergo si maximū pctm̄ habuit oīa aliozz. ergo quātū ad naturam ceteris maioz fuit. ¶ Sed contra. Ezech. xxviij. Or ad lucifer rum. Tu cherub. extētus t ptegēs sicut exponit Greg. sed supremus ordo nō est ordo cherubin ꝫ seraphin. sicut vult Dionys. ergo nō fuit de supmo ordie. ¶ Itē Dam̄. ij. li. iij. c. ex bis angelicis virtutibus q̄ ꝓcerāt terrestri ordini. i. eius q̄ circa terrena est ordinis. t cui terre custodia a deo cōmissa erat li. ar. sui electione quersus est. ergo lucifer ꝑm Dam̄. fuit de infimo ordine. ¶ Itē rōne vī. Q: si ipse fuit supmus. ergo magis fuit ꝺcifo: mis. ergo magis ad pctm̄ inbabilis. ergo nō peccauit aut si peccauit. nō ita ꝓfunde sicut alij. vt vī. ¶ Itē si supmus inter oēs angelos. ergo inter oēs creaturas nobilioz. ergo magis a deo dilectus q̄ diligit oīa q̄ fecit. ergo cū facillimum fuerit dño ipsum ꝓseruare. nō vī pbabile q̄ ipsum prmiserit ruere. ¶ Rñ. dōm q̄ sicut testant autoritates sacre scripture t sctōz. lucifer valde excellēs fuit. t si stetisset. in supremo ordine collocatus fuisset. cū ad boc haberet idoneitatē ex parte nature. Sicut eñ patebit infra distinctio ordinū ꝓsummata venit ex parte gr̄e. sed dispositio ex parte nature. vñ cōcedende sunt rōnes ad hoc inducte. ¶ Ad illud q̄ obī q̄ ō: cherub. Dōm q̄ seraphin interptat incēdiū. t boc est p charitatē. angelus aūt ꝫ a sua ꝓditione habuerit plenitudinē sciētie. nō tñ habuit incēdiū charitatis nisi a gr̄a. Et q: cherubin ō: plenitudo scie sed seraphin ō: incendiū charitatis. hinc est q̄ ō: cherub. nō seraph. t boc nō iō q: eēt de ordine cherubin sed q: habebat habitū illi ordini ꝓuenientē. nō sic habitū cōuenientē ordini seraphin. q̄uis ad illū esset ꝑparatus. ¶ Ad illud q̄ obī q̄ ꝓcerat terrestri ordini. Dōm q̄ Dam̄. hoc dicit quātū ad vim administratiuā. q: ceteri ei erāt subiecti quātū ad actū ministerij. t q: actus ministerij oībus aliquo mō competit ex natura. sicut infra patebit. q: oēs sunt administratorij spūs. iō ex hoc nō bī q̄ angelus fuerit de ordine infimo. immo potuit ēt esse de supmo t ꝑsidere terreno ministerio. Sed tūc est q̄ō cū in angelo esset vis cōtēplatiua. quare magis per administratiuam eū describit. ¶ Et dōm q̄ vis ꝓtēplatiua attenditur in comparatione ad superius. sed administratiua in comparatione ad inferius. t quoniam angelus sumpsit occasionem peccādi. ꝓsiderādo suā ꝓsidentiā respectu inferiorū. iō ꝑm illam vim eū describit. Vñ Augu. dicit q̄ ꝓsideratio angeli in peccādo fuit contrario mō consideratiōni cēturioni. q̄ dixit Mat. viij. Ego sum bō sub potestate ꝓstitutus. t babēs sub me mi. Angelus ecōtrario. primo ꝓsiderauit milites t ministros sibi subditos. iō elevatus est in superbiaz. ¶ Ad illud q̄ obī̄citur q̄ minus erat habilis ad peccandū. Dōm q̄ verū est. attñ voluntas in oībus angelis libera erat t vertibilis. et ideo sine oi ꝓnitate poterat quo volebat inclinari. t hinc est q̄ ille grauius peccauit. vñ ad pctm̄ nō necessario ꝓcurrit ꝓnitas sed vertibilitas. nec pctm̄ intēditur ex ꝓnitate. ꝫ magis ex natura t donoz dignitate t cōuersionis ꝓfunditate. Et q: altioz erat. iō cecidit ꝓfundius. Et q: fortioz. iō ad malum se ꝓuertit fortius t inseparabilius. ¶ Ad illud q̄ obī vltimo q̄ vī incredibile q̄ deus nobilissimā creaturam suam sic perire dimitteret. Dōm q̄ mira i boc dei iusticia ostēdit q̄ tāta seruat iusticiam. vt ordinē institutū nullo mō infringat. tñ pctm̄ odit vt ꝓpter pctm̄ quos charissimos reputauit abiciat. Unde credo q̄ tam spectādū monstrū diuine seueritatis in angelo nobilissimo t primo boīe. quoz vtrūq; ꝓpriis boīb' plasmauit t decorauit deus nobis infirmis preposuit t ostendit. vt adiscamus quātum deus odit pctm̄ t maxime superbiā q̄ ꝓ vno motu cordis nobilissima creatura oīm creaturaruz eternaliter t sine spe venie est damnata. t ꝓ vno esu pomi. t ipse adā t tota posteritas vsq; ad finē mūdi. est mortalitati et multiplici penalitati subiecta. t nisi dñs reliqsset nobis semē. quasi sodoma fuissemus. ¶ Ex bis efficacissimū relinquit argumētū q̄ dorrēdū est incidere in manus dei viuētis. si enim deus nō pepcit nobilissimo angelo superbiēti. q̄d erit de vilissimo cinere t abiectissimo in altū se extollēti. cū iacere debeat in cinere t cilicio. immo in ipso sterquilinio.

b **Questio. ij** De quo ordine lapsi sunt minores angeli. Et q̄ de oībus vī Hugo. de quolibet ordine aliqui ceciderūt. t vnū ordinē contrarium fecerūt vbi nō est ordo sed sempiternus horroz inhabitat. ¶ Itē Greg. dicit in omel'. pētecostes q̄ ad oēs angeloz ordines aliq̄ boīes assumunt. sed boc nō erit nisi ad restaurandum ruinaz angeloz. ergo de quolibet aliqui corruerūt. ¶ Itē ꝓbatum

est ꝙ lucifer fuit de supremo ordine. ergo si de illo ceciderunt vꝝ ꝙ multo fortius de alijs. ¶ Itē oēs angelor ordines pcurant boim salutē. vñ oēs sunt administratorij spūs tc. ergo vꝝ ꝙ oibus ordinibus suo mō boies recōpēsant obsequiū vt nutriatur charitatis solatiū. sed sicut angeli subueniunt boibus ministrādo. ita boies angelis cor lapsum reparādo. ergo q̄libet ordo habuit ruinā. ¶ Sed ꝓtra. ij. Pet. ij. Deus angelis peccātibus nō pepcit. ergo oēs labētes sunt de infimo ordine. q: infimus ordo cēset noīe angelor vt inferius patebit.

¶ Itē apls vocat demones Eph. vi. principatus t ptātes t diuersa noīa angelor dīr de demonibus pter seraphim t thronos. g̃ vꝝ ꝙ de his ordinibus nulli ceciderūt. aut si ceciderūt cū nō possit pbari p scripturā nullo mō est asserēdū. ¶ Item angeli eusdē ordinis sunt filiores i natura. sed q̄ sunt filiores in natura. filiores sunt i affectibus. q: oē aīal ad sibi sile copulabile. t qui filiores sunt in affectibus. filiores sunt in moribꝫ. filiores sunt in bonitate t malicia. g̃ pbabilius vꝝ ponere ꝙ si de aliquo ordine steterūt aliq̄. ꝙ oēs p̄ nīs. t si ruerūt aliq̄ ꝙ
12 oēs de illo ordine. g̃ nō est ponere ꝙ de oibus ordinibꝫ aliqui ruerint. aliq̄ steterint. ¶ Rñ. dōm ꝙ sm ꝙ sci dicūt t accipiūt ex scriptura. de oibus aliq̄ lapsi sunt. t hoc exp̄sse dicit Aug. de sctō vic. in li. de sacris. t rō psuadet. Cū em̄ de supmo ordine aliq̄ auulsi sint. vt lucifer credēdū est ꝙ oēs senserunt aliqua ruinā. ¶ Ad illud ergo qō obꝝ ꝙ oēs dīr angeli. dōm ꝙ
13 angelus sm q̄d est nomē officij qō est mitti. t cōe est oīs vt patebit infra. appropriat tñ inferiori ordini. de quo frequētius mittunt aliq̄. t iō btūs petrus g̃naliter loquēs comprehēdit
14 oēs. ¶ Ad illud qō obꝝ ꝙ scriptura nō noīat oia noīa. Dōm ꝙ sicut in malis q̄dā sunt q̄ mor noīata p̄iuncta sunt malo. vt fornicari t occidere. ita in bonis q̄dā sunt q̄ mor noīata p̄iuncta sunt bono. vt seraphin. q: dicit charitatis incēdiū. t throni. q: dicit sedē vbi dīs residet ad iudicādū. t iō noīa hor ordinū demonibus nō attribuunt̄ cuius ipsi ex natura dispositi essent ad hos ordines sicut ad alios. tñ alior noīa tenēt. q: cōia sūt
15 bonis t malis. vt principatus t ptātes. ¶ Ad illud qō obꝝ de amore filiitudinis. Dōm ꝙ illud locū hꝫ in amore naturali. in amore ℞o electiuo vbi q̄s ferꝫ sm dīnū volūtatis. nō hꝫ veritatem. nā medea occidit filiū li. vij. metham. fabu. iiij. t plus odit bō boiem q̄ serpentē frequēter. t maior discordia voluntatū. sed q: lapsus t status fuit sm volūtatē electiuā. nō naturalem. ideo nō habet hic locum.

Onsequēter q̄rit quātū ad lapsum in q̄d ceciderūt. primo vtrū ceciderūt in infernus quātū ad locū. Secō vtrū in infernale supplicium.

Questio. i. Utrū ceciderūt in locū infernalē vꝝ q: casus tāto pfundior quāto gradus excelsior. g̃ si ceciderūt de loco altissimo. vt de empyreo. vꝝ ꝙ detrusi sunt i locū infimū. t ita in infernū. ¶ Itē angelis sctis ppter mundiciā t lucē sapie debef locus mūdissim' t lucidissimus sicut empyreū. g̃ a p̄ijs demonibus immūdis t obtenebratis debef locus tenebrosissimus t immūdus. sed iste locus est infimus t subterraneus q̄ hor infernus. ergo tc. ¶ Itē boies mali post mortē statim descēdūt ad infernū. sicut hor Job. xxi. Ducūt in bonis dies suos. t in pūcto ad infernū descendūt. ergo cū hoc sit angelis casus qō boibus mors. ergo statim ceciderūt in locū infernalē. Si tu dicas ꝙ sunt relicti extra infernū ad nostrā exercitationē. Cōtra. hō de se pnus est sufficienter ad malū. t satis pōt exercitari a passionibus carnis. ergo videnf supfluere exercitationes demonū. t si deus hoc pmittit vꝝ immisericorditer agere. ¶ Cōtra. Eph. ij. Non ambuletis sm principē ptātis aeris huius demōstrat aerē materialē. ergo ptās diaboli maxime est in hoc aere. sed vbi est ptās eius. t suba. g̃ tc. ¶ Itē ꝓstās est ꝙ diabolus nos tentat. t tētauit xp̄m. vt hor Mat. iij. De nobis aūt nō tñ scriptura docet. sed ēt experientia. ergo cū angelus ibi sit vbi operaf. t circa nos operaf. ergo tc. ¶ Itē in inferno nulla est oīno redēptio. vñ q̄ descēdūt in infernū. nūq̄ ascēdūt. ergo si demones deiecti essent in inferno. nūq̄ possent ad nos venire. sed veniūt. ergo
16 in infernū nūq̄ descēderūt. ¶ Rñ. dōm ꝙ sicut pt̄s ex scripturis locus demonū post lapsum vsq̄ ad diē iudicij. nō est locꝰ subterraneus quē vocamus infernū. sed aer caliginosus. in q̄ gñaliter demonū multitudo inhabitat. vtrum aūt aliq̄ detrusi sint in infernū. hoc ego nescio. nec inuenio a sctis determinatū. Hoc aūt bñ credo ꝙ aliq̄ descēdūt ad torquēdā aīas. sm ꝙ inter se bñt deputata maledictionis officia. ¶ Rō aūt quare in hoc aere sunt est ꝓpter humanū exercitiū. Sicut cñ dicit Aug. Nūq̄ deus quos p̄sciebat futuros malos eos fecisset nisi pariter nosset q̄bus bonor vsibus eos accōmodaret. Sī diuina dispositio hoc exigit. vt ēt de p̄uaricātib' angelis obsequiū quodāmō elector trahat t eliciat. scit em̄ bñ vti malorū prauis volūtatibus. t iō nō eos detrusit in infernū. sed locus dedit aptū ipsis demonibus. tū quātū ad statū pcti. tū quātū ad statū exercitij' siue belli. Aer em̄ caliginosus ꝓpter caligi-
17 nē q̄uenit tenebrositati culpe. sed ꝓpter mobilitatē t subtilitatē q̄uenit angelice velocitati. vñ sicut aliq̄bus viris sctis ostē sum est frequēter circa nos volitāt vt muscę. ¶ Ad illud ergo qō obꝝ ꝙ de altissimo in pfundissimū. Dōm ꝙ verum, ꝓcluderet si esset oīno retributū qō meruerūt. sed oīs nō statim retribuit. sed simul cū boibus eos illuc expectat p̄nicere. quos ipsi sua p̄uersitate inducūt peccare. ¶ Ad illud qō obꝝ ꝙ angelis
18 btis locus debef altissimus. Dōm ꝙ q̄uis sit eis debitus nō tñ sunt ibi semp. sed t circa nos ad explēdū suū ministeriū Sīl' dico ꝙ q̄uis locus infimus t vilissimus sit demonibus debitus. tñ eis differt ꝓpter nostrū exercitiū. ¶ Ad illud qō
19 obiicit de boibus malis post mortē tc. Dōm ꝙ nō est sīle oīno sed solū quo ad statū impenitētie. nā quo ad statū demeritiꝫ vel exercitij sicut infra melius patebit. aīa em̄ nō est deputata ad ministrādū sicut angelus. Ad illud qō obꝝ vltimo ꝙ deus misericorditer agit cū boie. Dōm ꝙ nō. immo misericordia sup-
20 exaltat iudiciū. q: ℥ comitē dat scientillā ꝓsciē. ℥ demōes dat bonū angelū. t supra boc dat suā gratiā t spm̄scm̄ suū q̄ vincit oēm ptātem. q: nec mors nec vita nec principatus nec ptātes p̄nt separare a charitate dei. vñ ille amor ē adiutorius q̄lēs oibus. t oia vincēs. Propter hoc vt habeāt exercitium q: virtus i infirmitate pficit. dat deus suis sctis angelū satbanē q̄ eos collapbizet. sicut collapbizauit paulum.

Questio. ij. Utrū ceciderunt in infernale supplicium D vtrū. s. crucient̄ vbicūq̄ sunt. Et ꝙ sic sup illud Jaco. iij. inflāmata a gebēna. Glo. gebēna est diabolus ppter quē facta est. Sicut em̄ gebenna semp ardet. sic diabolus vbicūq̄ sit vel in aere vel sub terra. semp fert secum tormēta flāmarū. ¶ Itē hoc vꝝ rōe p̄ sile. Angeli p̄uersi q̄uis nō sint a ministerio absoluti. tñ in ipso ministerio bñt p̄mium sue p̄uersionis. s. btām visionē. ergo pari rōne demones penā infernalē. ¶ Itē vꝝ a minori. q: grauius est in ꝓspectu dei iuste oīa pōderātis pctm̄ angelicū q̄ humanū. sed hō decedens in pctō sine aliquo interuallo statim punit̄ pena gebēnali t incendio. ergo multo fortius vꝝ de angelis malis. ¶ Itē in pctō 21
duo sunt. s. auersio t conuersio. t vtriq̄ correspondet sua pena scz carentia visionis auersioni. t afflictio ignis conuersioni scz statim vt peccauit amisit irremediabiliter visionem. t punit' est carentia visionis. ergo pari rōne pena afflictionis. sed hec est pena illius ignis. ergo tc. ¶ Cōtra. Mat. viij. hor. Jesu fili dei. vt quid venisti ante tp̄s torquere nos. ergo angeli nō duz torquebant. ¶ Itē si punirent̄ pena ignis materialis. cū ille agat in creaturā passibilē t ꝓdignā pati. ergo cū diabol' corporaliter obsidet aliquē. si secū fert ignē. vꝝ ꝙ eum totum comburat. nisi virtutem ignis per miraculū deus restringat. sed non est ibi ponendum miraculum. ergo tc. ¶ Itē si ita torquerentur igne materiali. cum ille sit summe afflictiuus. non delectarentur in pctō hoīs. siue in faciendo alios peccare. ergo cum multum hoc desiderent. non vꝝ esse probabile. ¶ Itē si torquentur igne materiali. cum non sint nisi tres species. scz carbo. flamma t lux. quero qua specie. Nō luce constat. q: nō affligit nec decet eos secum ferre lucem. ergo vel flamma vel carbone sed neutra istarū latet sensus. ergo tc. ¶ Rñ. Dicendum ꝙ circa hoc sunt diuerse positiones doctor. Quidaz em̄ innitētes predicte glo. t considerantes vltionē diuine iusticie siue rigorē dīt demones vbicūq̄ sunt puniri supplicio ignis materialis. hꝫ minus intēse q̄ post vltimā dānationē. Et cum hoc non sit intelligibile ꝙ ignem cremantem vbiq̄ secum circūferāt nisi habeant corpora alligata. coguntur ponere ꝙ demones a sui lapsu primario habuerunt sibi aptata corpora in quibus punirentur. t in quibus, circūferrent. quasi intrinsecus materiale

cus materiale incēdiū quocūq; decurrāt. sicut febricitās vbi
q; circūfert ardorē in qualicūq; loco ponat. Sed qñ illud est
difficile sustinere ꝙ demones habeāt corpora inseparabiliter
unita. sicut infra melius patebit. ⁊ ꝓterea cū nō videant acri-
ter puniri. tū ex verbis cuāg elī. tuz ēt ꝙ intenti sunt mala fa
cere. ⁊ mala multa multiplicare. Jō alioꝝ positio est ꝙ demo
nib' differt pena ignis vsq; post iudiciū. tū vt eoꝝ exercitium
nō obmittat. tū etiā vt diuina mia ostēdat. q̄ sustinet vasa ire
apta in iteritū i multa patiētia vsq; in diē quo retribuet oīb'
ſm fructū adinuētionū suarū. Que barū positionū sit verior
22 nescio hec tamen que vltimo data est videt ꝑbabilior. ¶ Ad
illud g̃ qđ obī de glo. pz rñsio si aspiciant sequētia ꝙ nō intel
ligit de flāma ignis materialis. sed de flāmis vitioꝝ. s. ire. in-
23 uidie. q̄bus ēt torquent. ¶ Ad illud qđ obī de angelis bonis
dōm ꝙ nō est file. q: deus ꝓnior est ad miserādū q̃ ad punien
dū. Preterea ministeriū angeloꝝ nō impedit ex gr̃a. sed expe
24 dit. sed pena oīno retraberet malos ab exercitādo. ¶ Ad illd
qđ obī de dānatis oībus. Dōm ꝙ nō est file. q: dānati sunt ex
tra statū demeriti. ⁊ jō nō opz ꝙ differat suppliciū. nō sic de-
25 mones. q: demerent. vt infra melius patebit. ¶ Ad illud qđ
obī de auersione. dōm ꝙ nō est file. q: visio dei nō pōt stare cū
culpa. vñ inseparabilis pena a culpa est visionis carētia. non
sic est de pena afflictiua.

Consequēter tertio loco q̄rit quali' demones sint
post lapsum ordinati. Et q̄runt circa b̄ duo. Pri-
mo q̄rit vtrū iter eos sit ordinū distinctio. Scō
vtrū inter malos angelos sit ꝓlatio.

E **Questio. j** Utrū inter eos sit distinctio ordinū. Et
+ꝙ sic vī Aplūs Eph̄. vlti. vocat eos pri-
cipatus ⁊ ptātes. ⁊ alī sci nobis alioꝝ ordinum. g̃ vī ꝙ si te
nuerūt nomē ⁊ nō frustra ꝙ aliquo mō tenuerūt rē. ⁊ ita ꝙ oꝝ
dines sint distincti in eis. ¶ Jtē a natura sua sunt ꝓditi disti
cti ⁊ pfecti ⁊ ordinati. sed Dion̄y. dicit ꝙ bñt sibi naturali'da
ta integerrima. g̃ adhuc manet inter eos ordo. ¶ Jtē nihil in
vniuerso est inordinatū q̄uis sit inordinatū in se. q: sedari nō
pōt. ergo demones suo mō sunt ordinati vt angeli. ergo ⁊ iter
eos est ordo. ¶ Jtē natura angeloꝝ quantū in se erat habilis
erat ad ordines. ⁊ gr̃a aduenies pfecisset ordines. q: data eis
fuisset ſm naturalē strēnuitatē. g̃ cū filī ꝑ maiorē naturaliz
strēnuitatē fuerit ordo ⁊ minoritas siue maioritas in culpavī
ꝙ silī ꝑ culpā nō auferat ordo. sed magis pficiat. ¶ Contra.
Aug. de sctō vic. Oēs in eādē malicīā ꝓsenserunt. ⁊ vnū ordi
nē puerse societatis effecerūt. g̃ nō ē iter eos ordinū distinctio
¶ Jtē malū ē corruptio modi spēi ⁊ ordinis. sz per pctm̄ facti
sunt mali. ergo inordinati. ergo nō est inter eos ordo. cuz oēs
sint mali. ¶ Jtē maior est deordinatio in culpa siue ꝑ culpā q̄
in pena. nā pena reducit culpā ad ordinē aliquē. sed in suppli
cijs nō est ordo nature. ergo nec in existētibus in pctis. Pro-
batio minoris Job. x. vbi nullus ordo sz sempiternus horror
inhabitat. loquit' de loco penarū. ¶ Jtē quāto melior est na
tura. tāto maior est in ea culpa. ergo quanto q̄s superior ꝑ natu
rā tāto inferior ꝑ culpā. q: maior culpa facit peiorē. ergo cul
pa puertit totū ordinē nature. ⁊ aufert oīno ordinē gr̃e. ergo
nullus ordo est inter eos. ¶ Rñ. ꝙ de angelis est loq quātuz
ad statū triplicē. s. gr̃e ⁊ nature institute ⁊ lapse. Quātum ad
26 statū gr̃e est in eis ponere ordinū distinctionē pfectā. Quan
tū ad statū nature ordinū distinctionem sz imperfectam. Quan
tū ad statū culpe ordinū distinctionē sz imperfectā ⁊ puersa'.
Imperfectā ꝓpter priuationē gr̃e. q̄ habilitatē nature pficit
Peruersam ꝓpter pñtiā culpe. q̄ q̄uis subam naturalium nō
corrūpat. tñ fedat ⁊ deordinat. ⁊ illud manifestū est si attēda
tur. Nā illi q̄ meliora habuerūt naturalia illi grauius pecca
uerūt ⁊ peccāt. tū ꝓpter hoc ꝙ ardētius appetierūt. tū q: ma
gis ingrati fuerunt. tū ēt q: mō acrius verāt. Rōne nobilita
tis nature ꝓcellunt in ordine nature. ⁊ ꝓcellunt in magnitudi
ne culpe. ⁊ quātū ad hoc deteriores sunt. ⁊ jō inferiores eē de
buerūt. Cōcedo ergo ꝙ inter demones est ordo ſm ꝓcellētiaz
naturaliū. sed tñ puersus adiunctiōe culparū. ¶ Cōcedo igi
tur rōnes ꝑbātes ꝙ in eis sit aliq̄s ordo lz tenuis. vt dictū ē.
27 ¶ Ad illud tñ qđ vltimo obī ꝙ culpa ꝓsonat nature. Dōm ꝙ
illa ꝓsonātia magis est discordātia q̃ ꝓsonātia. nam magnitu
do culpe facit in veritate minus quanto maior est. ⁊ ita in ma
gno natura nō seruat dignitatē ordinis. immo magis puertit

q: magnificari in culpa est deteriorari in natura bñ ꝓdita si- 28
ue instituta. ¶ Qđ aūt Dion̄y. dicit ꝙ habent naturalia inte-
gerrima. verū est quātum ad subam. nō quantum ad habilita
tem ad operationē determinatam. Que vō ad oppositum op
ponuntur. concedenda sunt. eo ꝙ verum concludunt. sc̄z ꝙ nō
est in eis ordo ꝓfectus. imo magis peruersus. ⁊ sic patent oīa.

Questio. ij + Utrū inter angelos malos sit ꝓlatio. 29
+ Et ꝙ sit ibi de facto vī Job penulti.
Nō est ptās sup terrā q̄ possit ei cōparari. Et iterum. Ipse est
rex sup oēs filios superbie. sed demones sunt hmōi. ergo ⁊c.
¶ Jtē Mat. xxv. Jte maledicti in ignē eternū. q̄ paratus est
diabolo ⁊ angelis eius vocat minores demones angelos dia
boli. ergo cū angelus diaboli nullus dicat quātum ad nature
ꝓditionē dr. ergo quātum ad ministerij subiectionē. ergo ⁊c.
¶ Jtē ꝙ de iure vnus ꝓsit alteri vī. Seruitus enī introducta
est inter boues. vt dicit Amb. merito pctī. sz nullū pctm̄ adeo
merek seruitutē sicut pctm̄ ambitionis ⁊ superbie. cū ergo demo
nes maxime illo peccauerūt. inter eos maxime dz esse seruit'
⁊ dñium ⁊ ita ꝓlatio. ¶ Jtē bñs li. ar. voluntatē ſm legē. pōt
se facere seruū sempiternū. sicut dr Exo. xxj. sz demones libe
re ptātis existētes lucifero se volūtarie subiecerunt duz eius
superbie ꝓsenserunt. ergo facti sunt serui. ¶ Sed ℞. ꝙ ibi nō sit
ꝓlatio de facto vī. Inter superbos semper iurgia sunt sicut dr
Prouer. xiij. ergo cuz ipsi sint valde superbi. vī ꝙ refugiāt oē
dñium. ergo aut nō est ibi ꝓlatio. aut si ē nullius stabilitatis
est. ¶ Jtē si est ibi. aut ergo natura aut violētia aut election e
voluntatis. Nō natura. q: natura etiā post culpā ⁊ in penis ea
dē manebit. sz tñ post iudiciū cessabit oīs ꝓlatio. vt dicit ma-
gister. si violētia ergo q̄libet si pōt subiugat sibi alium. sz boc
nō est sine quadā colluctatione ⁊ pugna. ergo vī ꝙ ꝓtinue sit
inter demones rixa ⁊ discordia. qđ manifeste falsum est. q: mi
ro mō concordes sunt ad peruertēdum boīes. qđ nō esset si in-
ter se bellarēt. Restat igit' ꝙ est ibi ꝓlatio electione volūta
tis. ¶ Jtē videk ꝙ non sit ibi de iure. Si enim seruitus ⁊ do-
minium introducta sunt ꝓpter peccatum. ita ꝙ seruitus est
pena peccati. ergo magis deberet seruitute deprimi. qui ma-
gis peccauit. sed lucifer magis peccauit. ergo oībus deberet
esse subiectus. sed nulla est ꝓlatio in qua vnus subijcit mul-
tis. ergo ⁊c. ¶ Jtē lz homo teneat' boīs imperio obedire. cui
subiugatus est ⁊ subditus factus. sicut dicit scriptura. serui
obedite per oīa dominis. tñ qñ ꝓcipit contra deum non te-
netur nec debet. ⁊ si semper ꝓciperet contra deum. nunq̄ de
beret subijci vel obedire. ergo si nunq̄ posset aliquid ꝓcipe-
re. nisi contra deum. nullo modo posset nec deberet ei de iure
subesse. si ergo diabolus contra deum ꝓcipit in omni eo qđ
mandat. nec aliter potest ꝓcipere. pz ⁊c. ¶ Rñ. dōm ꝙ sicut 29
dicit magister in littera. Prelatio est inter demones ⁊ alī im
perant alī obediunt. sicut tangit magister in littera. ⁊ boc sa-
tis videtur probabile. tum q: filī tenebrarum quodammodo
imitari conantur. licz falso ⁊ imꝑfecte filios lucis. vnde sicut
vident angelos ordinate officia sua exequi ſm imperia sapiē-
tioꝝ ⁊ maiorum. similiter ipsi faciunt malefitia. tum etiam q:
filī tenebrarum prudentissimi sunt in generatione sua. ⁊q: ha
bent colluctationē aduersus genus humanum ⁊ regimen seu
regnum coꝝ ⁊ exercitus si esset diuisus ⁊ sine capite nō posset
stare. ideo sicut boues ꝓliantes in exercitu quātūcūq; sint p̄
sumptuosi. tñ ꝓpter odium inimicoꝝ libenter subiacēt duci
imperanti. ⁊ habēt multos ꝓprios. ⁊ vnum principalē ducē
sic credendum est esse in demonibus. Concedendum est ergo
ꝙ inter demones est ꝓlatio. ¶ Et pz rñsio ad illud qđ ꝓmo
obijcitur de superbia. q: malicia ⁊ inuidia quā non pōt super
bus exercere sine adiutore. facit eum libenter alī subijci tum 30
ꝓpter appetitum triumphi. tum ꝓpter odium inimici.
¶ Ad illud qđ obijcitur quō sit ibi ꝓlatio. Dicendum est ꝙ
nō electione nec violētia. sed credo ꝙ natura ⁊ diuina institu 31
tione. sua enim ꝓditione data est eis vis ministratiua. ⁊ potē
tior vni q̃ alī. ⁊ deus ordinauit vt minus potētes ⁊ sapiētes.
magis potentibus ⁊ sapiētibus subessent in ministrando. Et
Aug. dicit ꝙ id in malum ministeriū exercēt. qđ pficiendū ex
ꝓditione acceperūt. ⁊ ita sibijnuicē ꝓsunt sicut possent si eēnt
boni. ⁊ cū cessabit status ministerij. cessabit status ꝓlationis.
sic pz ꝙ de facto est ibi ꝓlatio. ¶ Ad illud qđ querit vtruz de 32
iure. dōm ꝙ nulla oīno est ibi ꝓlatio de iure. q: cū ipi dēmōes

subiectis nihil ꝓcipiãt nisi ꝑ ius eo ꝙ ruperũt ius ⁊ dissipauerũt fedus sempiternuꝫ. ió nulla manet ibi iuris obligatio. ſꝫ solũ malivolẽs ꝓfederatio Dist. viij. ſtec est sike de boſc ꝙ iuste põt ꝓcipere seruo. ⁊ió nõ valẽt rõnes ad hoc inducte.

Distinc. viij.

Qualis facti sunt angeli ꝓfirmatione ⁊ obstinatione.

Supra dictuꝫ est ꝙ angeli ⁊c. supra egit magr̃ de auersione et conuersione. In hac parte agit de cõfirmatione et obstinatione. Et diuidit hec pars in duas partes. In prima agit de ꝓfirmatione ⁊ obstinatione. In secũda vo de ꝓsequẽtib⁹ ad hec. infra di. eadẽ. Et ſꝫ mali angeli ⁊c. ¶ Prima pars bꝫ quattuor partis calas. In prima ostendit ꝙ aliq̃ angeli sunt ꝑ cõuersionẽ ⁊ auersionẽ sunt ꝑ gr̃am ꝓfirmati. ⁊ aliq̃ ꝑ malicią obstinati. In secũda q̃rit vtrũ habeãt libertatẽ ar. ⁊ opponit ad hoc ibi. Sed cũ nec boni peccare possint ⁊c. In tertia õterminat ibi. Ad qõ dicimus ꝙ boni tãta gr̃a. In quarta ⁊ vltia explanat quãdã autoritatẽ inductã. ibi. Qꝫ ergo Hiero. ait ⁊c. Et ita duo hic determinant. Prio qualiter mali in malicia sunt obstinati. ⁊ boni i gr̃a cõfirmati. Scõo quõ ꝓfirmatio obstinatio stet cũ li. ar.

Hiero.

Ostendit ꝙ aliq̃ angeli post ꝓuersionẽ ⁊ auersionem sunt per gr̃az ꝓfirmati ⁊ aliq̃ per malicias obstinati. a

Supra dictuꝫ est ꝙ angeli q̃ pstiterũt ꝑ gr̃az cõfirmati sr̃. ⁊ q̃ ceciderũt gr̃a dei deserti sũt ⁊ boni quidẽ intrĩ cõfirmati sunt per gr̃az ꝙ peccare neq̃unt. Mali vero ꝑ malicią adeo sunt obstiati ꝙ bonã volũtatẽ �phe siue bñ velle nõ valẽt. ⁊ si bonũ sit ꝙ aliq̃n volũt. Volũt ei aliq̃n aliq̃d fieri qõ deus vult fieri. ⁊vtiq̃ illud bonũ est ⁊ iustũ fieri. nec tñ bona volũtate illud volunt.

Quer̃ de vtriq̃ an li. ar. habeãt. ⁊ opponit ad hoc i partẽ negatiuã. b

¶ Sed cuꝫ nec boni peccare possint. nec mali bñ velle. vel bñ opari vł ꝙ iã nõ habeãt li. ar. qꝫ in vtrãq̃ partẽ flecti nõ põt cã li. ar. ad vtrũq̃ se hẽat. vñ Hiero. i tra de ꝑdigo filio ór. Solꝰ deꝰ est i quẽ petñ cadere nõ põt. cetera cum sint li. ar. in vtrãq̃ partẽ flecti põt. h vł dicere ꝙ oĩs creatura in li. ar. ꝓstituta flecti põt ad bonũ ⁊ ad maluꝫ. ¶ Qꝫ si est. g̃ ⁊ boni angeli ⁊ mali ad vtrũq̃ flecti põt. g̃ ⁊ boni põt fieri mali et mali boni.

Determinat qõnẽ supra motã ꝙ habent li. ar. nec tñ ad vtrũq̃ flecti possunt. c

¶ Ad qõ dicim⁹ qꝫ boni tãta gr̃a ꝓfirmati sunt vt nequeãt fieri mali. ⁊ mali i malicia adeo obdurati sunt vt nõ valeãt fieri boni. ⁊ tñ vtriq̃ hñt li. ar. qꝫ ⁊ hõi nõ aliq̃ cogẽte necessitate. ſꝫ ꝓpria ac spõtanea volũtate ꝑ gr̃am q̃dẽ adiuti. bonũ eligũt ⁊ malũ respuũt. ⁊ mali sil'r spõtanea volũtate a gr̃a destituti bonũ vitãt ⁊ malũ sequũt ⁊ mali hñt li. ar. ſꝫ deꝑssiuꝫ atq̃ corruptũ ꝙ surgere ad bonuꝫ nõ valẽt. Boni vo arbitrium nõ hñt multo liberi⁹ post ꝓfirmationẽ ꝙ añ. Ut ei Aug. tradit in ench. Nõ iõ carẽt li. ar. qꝫ male velle nõ põt multo ąp pe liberi⁹ est ar. ꝙ nõ põt seruire pctõ. Neq̃ culpãda est volũtas. aut volũtas nõ est aut libera dicẽda non est. qꝫ bñ esse sic volũt vt esse miseri nõ soluꝫ nolint. sed nec ꝓsus velle possint. Nõ pñt itaq̃ boni angeli velle malũ vel velle eẽ miseri neq̃ hẽt ex natura. sed ex gr̃e bñficio. Añ gr̃e nãq̃ ꝓfirmationẽ poterũt peccare ãgeli. ⁊ q̃dã ẽt peccauerũt ⁊ demones facti sunt. vñ Aug. in li. 3 Marimi. Creaturarũ natura celestiũ mori potuit. qꝫ peccare potuit. Mã angeli peccauerũt ⁊ demones facti sunt. q̃rũ diabolus est ꝓncipes ⁊ q̃ nõ peccauerũt peccare potuerũt. ⁊ cuicũq̃ creature rõnali ꝑstat̃ vt peccare nõ possit. non est hõ nature ꝓpꝛie. ſꝫ dei gr̃e. Iõq̃ solus deꝰ est q̃ nõ gr̃a cuiusq̃ ſꝫ natura sua nõ potuit. nec ꝑt. nec poterit peccar̃. Ecce h insinuat̃ ꝙ ãgeli añ ꝓfirmationẽ peccare potuer̃t. ſꝫ post ꝓfirmationẽ nõ pñt. ⁊ ꝓpotuerũt fuit eis ex libero arbitrio qõ ẽ eis naturale. Qꝫ vo mõ nõ pñt peccare nõ ẽ eis ex natura. i. li. ar. ſꝫ ex gr̃a. ex q̃ gr̃a ẽt est vt ipm liberũ arb. iã non possit pctõ seruire. Nõ ergo post ꝓfirmationẽ angeli de natura sicut ante peccare potuerũt. non ꝙ li. ar. eoꝝ debilitatũ sit ꝑ gratiaꝫ. sed ita potius confirmatũ. vt iaꝫ ꝑ illud non possit bonus angelus peccare qõvtiq̃ non est ex libero arbitrio. sed ex gratia dei.

Explanat autoritatem Hiero. supra adductã. d

¶ Qꝫ ergo Hiero. ait cetera cũ sint liberi ar. pñt flecti in vtrãq̃ partẽ accipi opꝫ fm statum in quo creata sunt. Talis eñi. ⁊ hõ ⁊ angelus creatus est q̃ ad vtrãq̃ flecti poterat. sed postea boni angeli ꝑ gratiam sunt ꝓfirmati. vt peccare non possunt. ⁊ mali ita in vitio obdurati vt bene viuere nequeant. Sil'r etiã illud Ysid. intelligẽdũ est. Angeli mutabiles sunt natura. imutabiles sunt gr̃a. qꝫ ex natura in ꝓmoꝛdio sue ꝙditiõis mutari potuerũt ad bonũ siue ad malum ſꝫ post ꝑ gr̃am ita bono addicti sũt vt inde mutari nequeãt. Ad hoc enim repugnat gratia non natura.

Dam. dicit ꝙ hoc ẽ angelis casus. qõ boiꝰ moꝛs. sed hõ post mortẽ nõ põt recuperare bonã volãtatẽ ⁊ rectã quã amisit invita. ergo ⁊c. ¶ Itẽ Augn. in li. de fi. ad petrũ. Sic creauit deus angelos. vt q̃ vellẽt ꝑpetuo boni ẽnt ⁊ q̃ nollent nunq̃ eos diuina misericordia repararent. ¶ Itẽ hoc vł rõne. Sillis est rõ ꝓfirmatiõis in bono ⁊ obstinationis i malo. ſꝫ angeli statim vt bñ moti sunt ꝓfirmati sũt in bono. ergo ⁊ mali stati vt peccauerũt. obstinati sunt in malo. sicut g̃ boni non possunt cadere. ita nec mali resurgere. Itẽ ꝙ grauius peccauit angel⁹ ꝙ homo. ergo ⁊ grauius debet puniri. sed peccatuꝫ hominis punitũ fuit aliqua pena irremediabili. vt pena mortis de qua nullus euadit. ergo necesse est peccatum angeli quod erat moꝛs spiritus angeli puniri pena moꝛtis. sed non potuit puniri pena moꝛtis nature. ergo necesse fuit ipm puniri pena damnatiõis eternc. ¶ Sed contra. Ad rectificationem voluntatis duo sufficiunt. scilicꝫ condonatio diuine misericoꝛdie ⁊ contritio penitẽtie. sed vtrũq̃ eoꝝ est possibile circa ãgelos lapsos esse. ergo ⁊ voluntatẽ eorum rectificari. Qꝫ autẽ possit esse cõdonatio misericoꝛdie diuine ostenditur. quia misericoꝛdia dei est infinita. peccatum luciferi ⁊ demonum est finitum. sed infinitum vincit ⁊ superat finitum. ergo diuina misericoꝛdia potest remittere illud peccatũ. Si tu dicas ꝙ potest de potentia. sed non de conꝺecentia.

Augn.

Qꝫ boni angeli post ꝓfirmationem nõ pñt peccare. Et ꝙ nõ vł.

¶ Contra. Decet misericoꝛdiam dei summe manifestari. cum sit summa. ergo si sic manifestatur in summo. scilicꝫ in remittendo maximum omnuꝫ peccatoꝝ. ⁊ hoc fuit peccatum luciferi. ergo decet ipsum illud condonare. Qꝫ añt possit esse doloꝛ pnse in diabolo oñditur. Quãdocũq̃ aliquis sentit sibi adesse. qõ odit ⁊ abesse qõ diligit: dolet ⁊ tristatur. Quia sicut dicit Aug. xiij. de ciuitate dei. Doloꝛ est dissensus

ab bis rebus q̄ nobis nolētibus accidunt: sed diabolus scit se ex petō suo amisisse illā nobilitatē quā habebat in celo ⁊ incurrisse penā in inferno. ⁊ primus maxime diligit. ⁊ scōm maxime odit. ergo penitet de hoc qō fecit. vel de hoc qō voluit vl' saltē possibile est ipm aliqs ad hunc statum deuenire. si mō nō est, ergo pōt ex parte angeli esse dolor pñe. ⁊ ex parte dei ꝺdonatio mie. ergo ⁊c. ¶ Itē oñditur. Qr si voluntas angeli nō pōt rectificari. aut hoc est ex parte dei. aut ex parte angeli. aut ex parte peti. Ostendit igitur primo ꝙ nō sit ex parte dei. triplici ratione. Prima est hec. obstinatio male voluntatis vel impossibilitatis ad rectitudinem voluntatis est defectus non positio. ergo nō habet causam efficiētem sz deficientē. sed de' nulli' est causa deficiēs. ergo nō est cā vel rō huius impossibilitatis. Scōa est hec. De' antecedēter oēs homines ⁊ angelos vult saluos fieri. vt dī. Damñ. qr non creauit siue plasmauit ad penā: sz ad gloriā. Si ergo nō vult angelos malos beatificari hoc est solū volūtate ꝺsequēte: sed voluntas ꝺnis est excessus ex causa nra vel parte nostra. ergo alia ratio est vlterior: quare hoc ꝺcedit. nō ergo voluntas dei. Tertia est hec. si diabol' veniam peteret dñs nō repelleret. qr sicut dicit Ambr. ipse recipit ꝺfugientes ad se. hoc iusticie est. sed ꝺ iusticiā de' nullo mō facit. ¶ Preterea quātūcunq; bō deo ꝓfuerit. si penitet de bonis de' bona ꝓterita nō acceptat. ergo silr si penitet de malo videt ꝙ mala remittat. ⁊ hoc spectat ad summe misericordem ergo rō quare voluntas diaboli nō pōt rectificari. non potest ꝓncipalr venire ex parte dei. vt ptz ex hac triplici rōne Ostēditur ēt ꝙ nō ex parte nature angeli venit hec impossibilitas Primo auctoritate Aug. de fi. ad pe. Si būana natura postq̄ a deo auersa bonitatē pdidit volūtatis. ex scipa rursum bñe potuisset multo possibili' hoc natura angelica haberet. q̄ quāto minus grauat' pōdere terreni corpis. tanto magis hac esset ꝓdita facultate. ¶ Item hoc vl' scda rōne. qr angelus peccādo nō amisit arbitriū libertatē. qm̄ libertas ar. est ei naturalis. sz rōe li. ar. erat susceptibilis rectitudinis a sui natura. q̄ adhuc q̄tum est ex pte nature siue susceptibile est. ¶ Itē si natura angeli est causa illi' impossibilitatis. ⁊ cuiuscūq; res p modū nature est cā. de' silr est causa. qr sola voluntas aduersatur deo. ergo de' esset cā qui talē naturā fecit. si ergo nullo mō de' est cā impossibilitatis ad bonū. ergo nec natura angeli. Ostenditur etiā ꝙ rō nō sit ex parte peccati angelici qr petm̄ angelicū non excellit petm̄ hois in infimum q̄tum ad aliquā conditionem. ergo nō nocuit in infinitū plusq̄ petm̄ hois. sed petm̄ homis ⁊ li auferat rectitudinē. nō tm̄ abstulit possibilitatez ad rectitudinē ergo vl' ꝙ petm̄ angeli. ⁊ si magis elōgauerit. non elongauit infinite. q̄ videt' ꝙ elongauit cū possibilitate ad reditum. ⁊ ita nō vl' rō ex parte peti. ¶ Itē quātulacunq; gra si aduenīret volūtati diaboli expelleret totā culpam. loqr de gra gratūfaciēte. sed morbus qui modico remedio aduenīēte pōt curari nō ꝺr de se incurabilis. sed pp defectum remedij si illud nō affit. ergo impossibilitas rectificationis vl' rectitudinis in volūtate angeli nō est rōne culpe ꝓncipalr. ¶ Itē culpa nō inducit necessitatē voluntati. qr est in volūtate ſm ꝙ volūtas est. ⁊ ita ſm ꝙ libera ⁊ vtibilis ergo si nō inducit necessitatem. q̄ nō aufert possibilitatē ad oppositum. ⁊ ita ad rectitudinem. ergo non venit illa impossibilitas ex pte peti. ergo nullo mō. ¶ Rñ. dōm ꝙ sicut scti dicunt ⁊ auctoritates. voluntas diaboli nullo mō potest rectificari ſm ꝙ hoc verbū potest ꝓdicat quādam potentiā bñtem aliquā ordinationē ad actum. Nam si intelligat de potētia efficiētis absolute absq̄ dubio potēs est deus diabolo restituere bonāvoluntatem. tm̄ ex parte diaboli nō est ordinatio aliqua ad hoc. imo facta est voluntas eius impossibilis. vt scti dicunt ⁊ rōnes oñdūt. Si aūt querat causa impossibilitatis ad rectitudinē. intelligendū est ad hoc ꝙ ad rectitudinē volūtatis p actuale petm̄ lapse duo ꝺcurrunt. scz ex parte volūtatis pnia. ex parte dei gra sanās ⁊ vtrūq; deest diabolo. ⁊ iō oīno deest ei via rectificationis. Si q̄ras vlteri' qō hoc. est rō defectus alterius. dōz ꝙ defectus pñe est ratio quare deficit gra gratūfaciens. qr ad illā disponit pnia infomis. Rursus si queratur quare deficit penitētia. dōm qr deficit gra gratis data que ꝓuenit voluntatem vt peniteat. ⁊ sine qua nemo vnq̄ se preparat ad gratiā sicut infra patebit. Si q̄ ratur vñ veniat defect' gre gratis date. vel q̄ fit rō. absq; dubio defectus gre gratis date nō pōt habere nisi cām efficientem. ⁊ ita neq; de' neq; natura angeli pōt esse prima cā. sed ne cessarium est ꝙ ipsa culpa qua diabolus ita egrotauit ⁊ egrotat vt nō pateat aditus gre ⁊ in hoc ꝓsentiūt cōiter oēs qui recte sapiunt circa materiā istā. ¶ Vnde habeat culpa diabolus hāc irremediabilitatē diuersificati sunt varie opinātes. Quidam enī sumpserūt rōnem ex cōparatione culpe ad seueritatē iudicātis. qr cm̄ diabolus ⁊ angeli ei' grauissime peccauerūt. dñs seuerus iudex statim ꝺdenauit eos. sicut iudex magnū latronē in turpi latrocinio deprehensum statim facit suspēdi quāuis differat suspēdium vni' parui latronis qui potuit habere aliquā excusationē. Sed hec ratio cōgruitatis est. Qr esto ꝙ diabolus min' peccasset. tūc videret posse redire. ⁊ nos videmus ꝙ deus miam facit cū sceleratissimis frequenter. ⁊ alios aliqs qui modicum peccauerūt demergit in infernum. ⁊ ideo cōgruitas tm̄ est. Alij sumpserūt rōnem ex cōparatione culpe ad naturā peccātis. qr peccās fuit substātia spūalis oīno non habēs pōdus carnis ⁊ qr substātia spūalis est semp̄ i actu suo vnde nō lassatur. immo continuo bz inordinatā voluntatem ⁊ continue gratiā impugnat. iō nō offertur ibi gra. ¶ Sed iste non sunt rōnes necessitatis. Tū qr pondus carnis nō inclinabat boiem primum ad petm̄. ideo nec adeo ꝛcusabat vt petm̄ eius caperet remediū rectitudinis nec ecōtra carentia carnis adeo angelū impediebat. Simili' nec alia rō. qr deus gratias gratis datā frequēter dat homini existēti in actuali volūtate peccādi. hec cm̄ simul stat cū culpa. ⁊ hui' exēplum pz in paulo. qui cōuersus est et circūdatus luce in actu psecutiōis sunt tū ꝺgruitates quedā a latere. ¶ Alij sumpserūt rōnē ex parte culpe relate ad modū peccādi p oppositū ad petm̄ hois. quia cm̄ hō alio suggerēte peccauerat. iō dignum fuit alio releuari Rursus qr totū genus humanū ceciderat. ne totū perīret congruū fuit reduci ad rectitudinē. ecōtra est in angelicis spiritibus. qr nō peccauerūt p tentationē. maxime lucifer. iō nō redijt. vñ Greg. in moz. tm̄. nūq̄ lumē pristini status accepit. qr nō psuasus amisit. Silr qr cecidit ſm partē. ita ꝙ petm̄ fuit particulare ⁊ psonale. iō nō debuit rectificari. vñ Augu. in enchi. Placuit vniuersitatis ꝺditor. vt qm̄ nō tota multitudo angelor. deū deserendo perierat ea q̄ periret in eterna dānatione remaneret. Sz iste silr sunt rōnes ꝺgruitatis. qr si hō peccasset ꝓpria volūtate sine suggestione vl' particulariter. nō video quō nō posset recupare bonā voluntatem dño restituēte. Alij sumpserunt rōnem per cōparationē ad statū peccātis. qr tempus meriti. ⁊ status merēdi erat ipsis prefixus vsq; ad primā bonā opationē vel malā. ⁊ ideo sicut hō postq̄ tps merēdi ꝓtransit. q̄tūcunq; peccauerit parū dum tm̄ mortalr. ⁊ qualitercunq; peccauerit. vltra nō pōt bonā voluntatē reacq̄rere. ⁊ sic de angelis intelligendū est. Et hoc mō assignauit Damñ. cum dixit hoc est angelis casus qō boibus mors. Et silr Augustī. de fi. ad pe. cū dixit. sic creauit deus angelos vt quiscūq; per petuo bonī essent. ⁊ qui nollent nunq̄ eos diuina mia repararet. ita ⁊ tempus meriti ⁊ statū prefixit vsq; ad primū ꝓflictū. Et hanc rōnem credo ꝓpriam ⁊ necessariā. Et hoc pz qr si aliqua passio inest aliquibus subiectis. inest eis ſm aliquod cōmune. Diabolus aūt non pōt voluntatē recupare. ita est obstinatus. ⁊ silr iudas. ⁊ alius bō peccator dānatus. Constat ꝙ b esse nō potest nec rōne nature. nec rōne modi peccādi. qr non est cōe. si ergo nō inuenitur cōitas nisi ex parte status. qr vter q̄ est extra statū meriti. manifestum est ꝙ ista est rō potissima ⁊ necessaria. Et hoc clarius pz in petō hois si diligētius cōsideretur. Nā petm̄ iude in principio nō abstulit possibilitatem ad iusticiā. Et tm̄ sine additione ⁊ sine innouatione solo tempore merēdi trāscunte factus est impossibilis ad bonā volūtatem. Deus enī decreuit offerre gratiā q̄diu est tēpus merendi quo transeūte[cū non faciat ꝓtra suā disponem]nō offert gratiam que preueniat voluntatē ⁊ formet ad pniam ⁊ ita remanet volūtas in impenitētia sempiterna. ⁊ ita culpa. ¶ Et si tu obiicias ꝙ cū deus ꝓuiderit ꝙ diabolus lapsurus erat sine peccaturus. quare prefixit ei ita modicū tps merēdi vt nō haberet spaciū redeūdi. Notādum ad hoc. ꝙ in ꝺditione rerū nō attenditur rō mie ⁊ iusticie ꝓncipalr. sed sapie. Decreuit enī diuina sapia in vniuerso facere duplicē creaturā rōnalē ad hoc ꝙ cēt vniuersum cōpletum. Vnā corpori vnitam, vt animā rationalē

aliã absolutã ⁊ spũalẽ vt angelũ. ⁊ qñ substãtia oĩno spũalis oĩno est incorruptibilis ⁊ ingũabilis non potuit vnus angel⁹ ex alio pduci. ideo sil' pducti sunt. ⁊ sicut simul sunt pducti: ita etiã simul glorificãdi. siue dispositi ad sil' glorificari. Et q: sũt spũales ⁊ incorpales ⁊ incorruptibiles nullo nõ bñtes retardatiuũ. hinc ẽ q̃ i loco gr̃e sunt pditi. s. i empyreo. ⁊ ita de primo ad gl'iam dispositi ⁊ rõne nature ⁊ loci. ⁊ iõ tps meriti eis ita pfixũ sicut potuit. ⁊ iõ vsq; ad primã auersionẽ ⁊ puersionẽ deliberatiuã. Hoi võ q: pditus est in corpe aĝali ad pcreandã plẽ ad cultũ dei. ⁊ ita in dispõne remotiori a gl'a. datus est locus distãs ad merendũ a sui pditõe. s. paradisus terrestris. ⁊ pfixus est ei termin⁹ diuturn⁹ pp officiũ pcreãdi plẽ ⁊ pterea cũ peccauit ãgelus statiz exit tps meriti statuti. bõ võ nõ. ⁊ iõ iste potuit rectificari. ille võ nõ. Et b̃ ẽ qõ õt Aug. de mi. sacre scripture. Angelus de sublimissimo sui ordis statu cecidit. iõ resurgere nõ potuit. ꝑz igr̃ q̃ voluntas angeli nõ est rectificabil'. nec fuit a tpe ex q̃ cecidit. q: cñ fuit extra statum meriti. certissime reuelata ẽ ei sua dãnatio. ⁊ iõ sicut beati nõ pñt timere dãnationẽ. ita angelus malus pp certitudinem dãnationis nõ põt sperare salutẽ ⁊ pp absentiã gr̃e nõpt penitere. ⁊ iõ nec bon⁹ esse. His visis facile est ad oĩa obiecta
3 soluere. ¶ Ad illud qõ obi q̃ pt esse pditio mie. dõm q̃ põt de potẽtia absoluta: sz de potẽtia ordinata q̃ operat sz ordinẽ sapie. ⁊ illũ ordinẽ de⁹ non corrũpit. immo inuiolabil'r seruat. non dz esse nec põt esse. q: pilliũ dei ⁊ dispositio nõ põt mutari aliqua rõne. ¶ Ad illud qõ dicit. q̃ summe dz manifestari mia. dõm q̃ ita dz manifestari mia vt manifestetur ⁊ iusticia.
4 ⁊ iõ decreuit diuina bonitas in boĩe infirmiori ⁊ miserabiliori manifestare miam. ⁊ summe manifestauit. qñ vnigenito nõ pepcit in angelicis spiritibus placuit iusticiã manifestare et sapiẽtissime ⁊ elegãtissime factũ est. q: mia nõ aufert iusticiaz nec ecõuerso. ⁊ iõ errauit Orig. q̃ totũ dedit mie dei ⁊ abstulit locũ iusticie. q̃ q̃uis nõ sit tãte impietatis in supficie tñ eẽlis erroris est auferre a deo actũ iusticie sicut auferre actũ mie.
5 ¶ Ad illud qõ obi de dolore pnie q̃ põt esse in diabolo. dõm q̃ dolor pnie est duob⁹ modis. Aliqs cñi dolet de culpa pp dãnum qõ incurrit ⁊ lesionẽ. ⁊ sic dolere põt q̃s ex puris naturalibus sine gr̃a gratis data. ⁊ tũc dolor ẽ diabolus vel demones habere non pñt. q: sunt ex statũ in quo dat gr̃a. ⁊ irregressibil'r sunt extra
6 ⁊ ita pz illud. ¶ Ad illud g̃ qõ obi scõo. vñ veniat impossibilitas. ꝓcedendũ q̃ nõ venit ex pte dei sicut oĩdunt tres prime rõnes. nec ex pte nature angeli. q̃tũ ẽ de se. sicut oĩdunt tres rõnes scõo loco posite. nec etiã ex pte magnitudinis pcti. q̃tũ est de se. sicut oĩdunt tres rões vltime. sz b̃ bz culpa rõne status. Q: cñ est voluntas extra meriti statũ. abest ois gr̃a q: in statu dãnationis adest desperatio certissima. q̃ due sunt ꝓditiones oĩno disponẽtes voluntatẽ ad impossibilitatẽ rectitudis. Tñ illud qõ obi q̃ nõ pt venire ex pte pcti: q: nõ excedit i infinitum pctm̃ bois. Quidã voluerũt soluere q̃ imo. q: intellect⁹ angelicus est deformis. ⁊ iõ intelligit in instãti. rõnalis siue collatiuus in tpe. ⁊ iõ q: pctm̃ angeli ẽ ꝓtra deformẽ intellectum. excedit improportionaliꝛ pctm̃ bois sicut linea improportionaliꝛ excedit punctũ. ⁊ tps instãs. Sz boc nõ opz dicere. q: nõ opz q̃ morbus incurabil' curabilez excedat in infinitum. q: vnus morb⁹ q̃ in vno statu ẽ curabilis. p cremẽtum siue p diuturnitatẽ fit incurabilis. ita est manifeste in morbo corporali. Sil'r videm⁹ manifeste in morbo spũali. Pctm̃ cñ añ mortẽ ẽ curabile solo añt excessu mortis fit incurabile. Sil'r videmus in casu q̃ cñ cadit de loco parum eminẽti nõ morit. q̃ autẽ de turri cadit sine remedio ledit. sz tñ magnitudo ⁊ altitudo non est improportionabilis altitudini. ⁊ ideo nõ valet illa ratio.

B Questio. ij Suppposito q̃ in voluntate demonum nõ sit possibilis rectificatio. q̃rit scõo vtrum sit in eis male voluntatis ꝓtinuatio. Et q̃ sic vr̃. ħ. cor. vj. Que ꝓuentio xp̃i ad belial. glo. sicut xp̃s oĩa bene facit ita diabolus oĩa male facit. sed semper facit aliquid q: est substãtia spũalis non lassata in opando. ergo ꝛc. ¶ Item. j. Jo. iij. Diabolus ab initio peccat. glo. Ab initio creationis suc incipiens peccat ꝓtinue vsq; in pfin. ¶ Itẽ Aug. de fi. ad pet. loquens de demonib⁹ dicit nec mala pñt voluntate carere nec pena. Si tu dicas q̃ loquit̃ de habitu nõ de actu. obi q̃ de actu p Hiero. q̃ dicit q̃ diabolus adhuc idẽ sibi arrogat qõ pri⁹ psumpserat. ¶ Itẽ boc vr̃ rõne. Diabolus est obstinat⁹. sz obstinatio est ꝓfirmatio in priori malo. g̃ diaboli voluntas ẽ ꝓfirmata in malo qõ cõmisit. ergo ab illo non põt recedere. g̃ ꝛc.
7 ¶ Itẽ angeli ꝓfirmati in bono ꝓtinuo bñt bonã voluntatẽ habitu ⁊ actu. ⁊ eãdem quã habuerũt in sui glorificatione. g̃ ab oppositis sil'r vr̃ de demonib⁹. cuz sint obstinati in malo. sicut illi ꝓfirmati in bono. ¶ Itẽ si posset ab actu malevoluntatis desistere posset aliquo mõ se ad gr̃az pparare. q: dimittere actum pcti est pparare se ad gratiã. sz tps nullo mõ põt boc sicut supra pbatũ est. ergo ꝛc. ¶ Lõtra. Jac. ij. demões credũt ⁊ ꝓtremiscũt. sz credere ⁊ timere nõ sunt actus malevolũtatis ergo videt q̃ aliqñ mouenk fine oblichtate. ⁊ ita aliqua est literpolatio. ¶ Itẽ si ꝓtremiscũt. ⁊ timor retrahit a malo actu. g̃ videtur q̃ desistãt aliqñ. ¶ Itẽ. ij. pe. ij. demones nõ ponãt aduersus se execrabile iudiciũ. glo. magnitudine penarterriti. a iudicio psumptionis desistũt. g̃ vi q̃ cessauerit in eis psumptio di puersitas saltẽ q̃tũ ad actũ. ¶ Itẽ demones naturaliꝛ diligunt deũ. vt dicit Aug. q̃ nullis ꝓscia põt deũ odisse. ⁊ si nõ diceret verũ vi q: vitiũ nõ delet extrema nature vestigia. si igit diligere deũ est naturale. g̃ adhuc sunt habiles ⁊ apti ad bunc actũ. esto g̃ q̃ exeãt in actũ. cũ nõ moueank sil' pluribus motib⁹ tunc vt vi cessant ab actu voluntatis male. ¶ Itẽ diabolus tantus bñc boiem põt desistere ab actu exteriori. ita q̃ nihil mali exteri⁹ nec illi nec alĩ faciat. sz plus sum⁹ dñi actuũ interioꝛuz q̃ exterioꝛ. g̃ põt desistere vt nihil actu male velit. ¶ Itẽ videtur q̃ voluntas pma supbiendi in eo desierit. q: cessante cã cessat effect⁹: sz rõ q̃ mouit diabolũ ad appetendũ diuinã celsitudinẽ fuit pulchritudo ⁊ strenuitas naturalitũ. ⁊ pexcellẽtia respectu oĩm. iõ sperauit posse obtinere ⁊ appetijt. sz mõ nõ bz i se istã celsitudinez. g̃ vt vi nec illã voluntatem. g̃ vi in eo variata
8 affectio. ¶ Itẽ differt dilectio ⁊ appetit⁹. q: dilectio est boni sed appetitus est boni vt vnibilis. q: bõ appetit bonum sibi. ⁊ bonũ sibi nõ est vnibile sibi. sed diabolus bñ videt q̃ non põt ad dei celsitudinẽ puenire. q: reuelata est ei sua dãnatio vt õt Aug. de mi. sa. scri. ad sue dãnationis cumulum desperauit.
9 ¶ Rñ. dõm q̃ loqui ꝓtingit de mala voluntate tripl'r. s. q̃tum ad deformitatẽ q̃tum ad pnitatẽ ⁊ q̃tuz ad actualitatẽ. Quãtum ad deformitatẽ est in mala volũtate diabolus ꝓtinue. ita q̃ nulla interuenit variatio per deformitatẽ defitionẽ siue minorationẽ. q: ita adhesit macula pcti volũtati diaboli vt nullo mõ possit ab illa separari. Quãtuz ad pnitatẽ est ꝓtinuatio eiusdẽ. ita tñ q̃ interuenit variatio q̃tũ ad modũ inclinandi. Diabolus cñi ad idipm⁹ qõ pmo appetijt. etiã nũc ad pnitatẽ bz. sed differẽti mõ q̃ pri⁹. Prius cñi appetijt cũ ppposito obtinendi. vñ dixit ponã sedẽ meã ad aquilonẽ ꝛc. nũc appetit q̃tum in se est sicut ambitiosus. q̃ sperat obtinere epatuz. ⁊ si nõ obtineat. nõ recedit ambitio. sz modus ambiendi variat̃ sic ⁊ in diabolo est. Quãtum ad actualitatem est ꝓtinuatio in actu peccãdi. tñ interuenit variatio q̃tum ad genus. q: non peccat ꝓtinue peccato vnius generis. cum non moueatur simul motibus diuersis. Modo cñi peccat superbia. modo iuidia. mõ aliqs modis. tñ voluntas ei⁹ nunq̃ recẽscit. q: nunq̃ lassat. cũ sit incorruptibilis. ⁊ cũ in ea regnat puersitas. semp oẽm actũ quẽ elicit deformat ⁊ deprauat. ⁊ ita ꝓtinue peccat. ⁊ occidẽde sũt
10 rõnes ad boc inducte. ¶ Ad illud qõ obijcit q̃ credunt ⁊ contremisc. dõm q̃ actus iudicatur bonus dupl'r. Aut ex se vtpote qñ est actus virtutis elicitis ipm. vt abstinere a voluptatibus ⁊ ꝓsimiles. Aut ex adiũcto: sicut ire ad sctm̃ Jacobũ. Sic actus malus dr dupl'r. aut q: directe elicit̃ avicio. vt velle pcc̃se aut q: viciũ deformans ꝓcomitat̃. vt dare elemosynã pp vanam gloriã. vel cũ murmure ⁊ impatientia. ⁊ boc modo deformat diabolus actũ credẽdi. q: cũ murmure ⁊ impatiẽtia ⁊ displicẽtia illius qõ credit mouek in actũ illum ⁊ ita credẽdo peccat. non quia credit. sed quia nõ eo modo quo credere dz credit. Simil'r iudicandũ est si diabolus deo obediat. ¶ Ad illũ
11 qõ obijcit de timore dico q̃ verus est q̃ timet. sed tñ timor ita

exilis est

ertilis est ⁊ volūtas peccādi adeo est improba q̄ ꝑp hoc nō cessat. sicut in latrone q̄ licz time at furcas tñ ꝓpter appetitū furandi non cessat a furto. ⁊ in ipo timore peccat. qđ displicet ei
13 diuina iustitia quā formidat. ¶ Ad illud qđ obijcit q̄ a iudicio p̄sumptionis desistūt. dām q̄ sicut dictū est. q̄uis non audeant appetere qđ p̄mo auſi sunt. tñ improba volūtate nō desistunt appetere. ⁊ si viā possent inuenire p quā crederēt attingere absq; dubio idē p̄sumerēt nūc. Tñ q̄uis sit iudiciū varia
14 tum ꝓpter penaꝝ intuitū. tñ appetitus nō est auulsus nec malum desiderīū. immo regnat actu. ¶ Ad illd qđ obijcit de mortu naturali. rñdet quidā q̄ natura ⁊ si non sit extincta est tñ adeo cōsopita ⁊ li. ar. malicia superata q̄ in actū suū nō p̄t exire. Aliter tñ p̄t dici q̄ sicut libera voluntas deformat actum credēdi. ita etiā deformat actū naturalē cū ei adiungitur. Exemplū huius est hoc. q̄ asinus naturaliter appetat beatitudinē tāta est tñ puersitas iudicij in eo ⁊ voluntatis vt nō dicat esse beatitudinē nisi in diuitijs. ⁊ ita nunq̄ exijt in appetitū beatitudinis. nisi vt est in diuitijs ⁊ ita appetēdo illā beatitudinez peccat. q̄ motū illū quē natura incobat incitando. volūtas cōsūmat deformādo. sic intelligenduꝫ est q̄ diabol⁹ naturaliter diligit deū vt ꝓseruatorē. sed voluntas diaboli illā dilectionē refert ad ꝓpriam vtilitatem. ideo peccat. q̄ ⁊ si deum diligat.
15 tñ ꝓpter se diligit. dñi igitur ꝓcedo q̄ exit in actū naturalem: sed nunq̄ impure naturalē. ¶ Ad illud qđ obijcit q̄ p̄t desistere ab actu exteriori dām q̄ non est simile. q̄ diabolus cum nō obdormiat semp in eo vigēt interiores virtutes. ⁊ ita semp sunt in actu velit nolit. sicut in boue vigilāte. sed opus ad alterum subest oīno li. ar. ideo p̄t cessare ab hoc vel ab illo ſm diuersas ꝓuersiones. sed nūq̄ ab oīni. ¶ Qđ ergo obī q̄ magis sumus dñi actuū interioꝝ si intelligatur q̄tū ad cohibitionez
16 ppriā. manifeste falsum est. si q̄tū ad cohibitionē alienā verū est q̄ aliquis p̄t me cohibere ab actu exteriori ⁊ compellere. nō sic est de interiori. ¶ Ad illud qđ obī q̄ nō videt mō supbire. q̄ cessauit causa. dām q̄ est cā inducēs: sed tñ nō efficiens nec ꝓseruās. ⁊ hac cessante nō cessat effectus. sicut ꝑz manifeste. ⁊ talis fuit in diabolo pulcritudo. Est alia efficiēs ⁊ ꝓseruans. ⁊ talis fuit volūtas diaboli obliqua ⁊ aduersa. ⁊ hec sp est in diabolo. ideo semp in eo est supbia. ⁊ q̄uis non erurgat
17 ad illud obtinendū. tñ adhuc assurgit ad illud quod p̄t ⁊ amplius q̄ p̄t. q̄ ad dñium dominū maxime sctōz. ¶ Ad illud qđ vltimo obī q̄ appetitus est rei vnibilis. dām q̄ appetitus absolutus ⁊ deliberat⁹ est rei vnibilis ⁊ possibilis. ⁊ iste est appetitus cū eligentia. Sed appetitus velleitatis qui est impossibiliuꝫ nō est rei vnibilis ſm veritatē. ſz rei q̄ desiderat. sicut aliqs appetit esse velox sicut ſrūdo ⁊ similia. diabol⁹ aūt qđ ꝑz
us appetit eo mō quo appetit. voluntate eligētie nō appetit. sed solū q̄tū est de se. Si tñ aliquis contendat qđ appetit. fatendū est q̄ iudiciū eius est peruersum siue estimatio saltē intellect⁹ practici quo iudicat se ad illud posse peruenire q̄uis iudiciū speculationis dictet contrarium.

Questio. iij

Utrū in demonib⁹ fit malevolūtatis intētio. Et q̄sic. Isid. de sum. bo. diabolus nō p hoc ꝓtētus ē q̄ deo equalē se extimās cecidit: ſz ēt se supiorē deo dicit. g̃ vī creuisse supbia. ¶ Itē rōne vī. q̄ mala facim⁹ mali sum⁹. g̃ quāto plura mala. tāto peiores sum⁹ ſz diabolus plura mala fecit post lapsum. g̃ peior est nūc q̄ q̄ñ cecidit. g̃ creuit in eo volūtatis deordinatio. ¶ Itē diabolo debef maior pena nūc q̄ q̄ñ cecidit. b̄ nō ē dubiū. ſz premiū in bonis nō augef nisi crescat bona volūtas. g̃ nec in malis supplicium nisi crescat mala volūtas. ergo ⁊c. ¶ Itē maluꝫ est priuatio modi spēi. ⁊ ordis ſz ista nō p̄t totaliter ab aliq̄ remoueri alioq̄n caderet ī nō ens. q̄ dī aug. q̄vbi hec nīa sunt nullū bonum ē. g̃ si nō sunt oīo ablata p̄t adhuc minui ſz b̄ diminuūt ꝑ pctm̄. cū g̃ diabolus peccet. tāto magis diminuunt q̄to magis peccat. ſz q̄to magis diminuunt. tāto peior ē volūtas g̃ ⁊c ¶ Itē q̄ ꝑcurat homicidiū corpale est homicida. ⁊ q̄to plura homicidia ꝑcurat. tāto peior ē in eo volūtas. g̃ pari rōne imo fortiori q̄ morte spūalē ꝑcurat homicida ē. ⁊ q̄ pluriū morte ꝑcurat peior ē ſz diabolus post mortē p̄mi hois dī fuisse homicida ab initio. q̄ ꝑcurauit ei⁹ lapsum. sed ꝓcessu tp̄is ꝑcurauit mortē pluriuꝫ. g̃ in malicia creuit. Si tu dicas q̄ creuit mala volūtas in cōparatione ad hoiez. nō in cōpatione ad deū. oī ditur q̄ ista rīsio nulla ē. Primo q̄ diabolus inordinate mouetur in deū sicut in hoīem. si g̃ multiplicādo ⁊ iterādo pctm̄ in hoiez intēdit ⁊ crescit in eo malicia. pari rōne cū odit ⁊ blasphemat deū. q̄ nullo mō p̄t fieri. Preterea nō ē pctm̄ in q̄ nō p̄tenatur ⁊ offendat de⁹ ⁊ in quo peccās nō auertat a deo ergo in oī pctō crescit mala volūtas in cōparatione ad deū. Lō tra. Opposita nata sunt fieri circa idē. ſz demōes nō p̄nt ꝓficere q̄ nō p̄nt magis deficere siue peiores esse. ¶ Itē hoc vī per sile in hoībus dānatis. q̄ diabolus ⁊ hō mortu⁹ siue dānatus sunt in consili statu. sicut ōt Dam̄. q̄ hoc est hoīb⁹ mors qđ est angel⁹ casus: ſz post mortē mala voluntas in hoīe nō crescit. g̃ nec in demone post casum. ¶ Itē oñditur hoc p sile in bonis angel⁹. Sicut em̄ est stat⁹ bonoꝝ in bono. ⁊ maloꝝ in malo. ſz in bonis nō p̄t crescere bona volūtas. ergo nec in malis mala. ¶ Itē angelus simplex ē ⁊ nullū hz retardatiuū. g̃ in p̄ma cōuersione tm̄ se ꝑuertit q̄ nō p̄t amplius ꝑuerti. g̃ sil⁹ tm̄ se auertit q̄ nō amplius p̄t. g̃ ⁊c. ¶ Itē in nullo crescit mala volūtas in q̄ nō crescit demeritū. ſz demeritū nō crescit in eo. q̄ nō p̄t cuitare pctm̄. g̃ si necesse est diabolū male velle. impossibile ē malā voluntatē in eo crescere. ¶ Itē diabolus ⁊ demōes fuit redditi oīno ipossibiles ad gratiā in p̄mo lapsu. nec p̄nt magis impossibiles ee. Sz q̄to crescit mala volūtas. fit maior elōgatio a gr̄a. si g̃ nō p̄nt magis elōgari. sicut cecus nō p̄t plus cecari. g̃ ⁊c. ¶ Rñ. Triplex est hic modus dicēdi. Quidā ei sen- 18
serunt q̄ sicut in angelis bonis volūtas bona creuit in prima ꝓuersione vsq̄ ad terminū. ita q̄ amplius in se nō p̄t crescere. ſz solū in effectib⁹ bonis quos efficiūt circa hoīes. Sil⁹ in angel⁹ malis dicere voluerūt q̄ in p̄ma auersione auersa est volūtas eoꝝ in termino. ita q̄ tm̄ fuit depuata volūtas maloꝝ q̄ amplius nec depuat nec crescit. ſz solū in effectib⁹ malis q̄ñ plura mala ex eq̄li volūtate sp facit. Et q̄ supplicium nō tm̄ respicit intentionē volūtatis. ſz ēt actū exteriorē. iō grauiꝫ punit dīabolus ex malis q̄ cōmittit. Rōnē aūt hui⁹ positiōis assignāt simpliciter ⁊ spūalitatē angelicā q̄ nullū hz retardatiuū. ⁊ nō totaliter ⁊ in termio in p̄ma ꝓuersiōe se ꝓuertit. hō aūt nō sic. Alioꝝ positio est ista q̄ ī malis angelis simpliciter loquēdo crescit malicia. ⁊ male volūtatis deordiatio. Sicut em̄ ꝑz ex pblcumate p̄cdēti diabol⁹ ꝓtinue peccat ⁊ nouas malicias q̄tidie excogitat ⁊ q̄ñ q̄ mala facim⁹ mali sum⁹ ⁊ q̄libet malū admittit ex habilitate volūtatis. q̄ alit nō eēt malū. iō sp habilitas minuit et volūtas magis ⁊ magis deordinatur. Nec ē sile d̄ bōis. q̄ bonū op⁹ nō ita apponit ad bonitatē gr̄e vl volūtatis. sicut p̄cti q̄libet admittit. Sz q̄ durū vī dicere q̄ diaboli malicia nō in tēdat cū dicat ī ps. supbia eoꝝ q̄ te oderūt ascēdit sp. ⁊ exponit de demōib⁹. Et itez irrōnabile vī q̄ ita crescat ī diabolo malicia sicut ī pure viatore. cū iā sit ī statu dānatiōis. ⁊ necessitatē habeat ad aliq̄ mala. Ideo ē tertius mod⁹ dicēdi q̄ ī diabolo crescit malicia volūtatis q̄tū ad vīz administratiuā q̄ cōuertit ad hoīem. ſz nō q̄tū ad vim ꝓtēplatiuā q̄ est simpliciter ⁊ necessario auers⁹ a deo. Rō aūt hui⁹ positiōis est ista. Ad cremētū em̄ volūtatis male siue demeri ī nō sufficit iordiata affectio q̄ ℔ est in dānatis ⁊ erit ī sempiternuꝫ. ſz reḡit vltra tp̄s meriti ⁊ stat⁹ merēdi vl demerēdi. diabol⁹ aūt ē in statu demerendi q̄tuꝫ ad vī administratiuā. nō q̄tuꝫ ad ꝓtēplatiuā. Et iō crescit demeritus ⁊ pctm̄ q̄tuꝫ ad vim administratiuā ⁊ nō q̄tuꝫ ad cōtēplatiuā. Rō aūt hui⁹ ꝑz si reuocēt ad memoriā p̄dicta ī solutiōe p̄cedētis primi pbleumatis. vbi tactuꝫ ē ō p̄fitiōe tē poris ad merenduꝫ ip̄i angelo. Dictuꝫ est em̄ q̄ angelus spiritual⁹ ⁊ incorruptibil⁹ ꝓpinqu⁹ ad gl̄iam est ꝓditus. iō ē ibi tēpus breue p̄fixū. boī vo termin⁹ longus. ſz q̄ de⁹ sic ꝓdiderit vniuersum. vt maior ⁊ potētior minorē adiuuet. iō non tm̄ angelo dedit vim ꝓtēplatiuā qua mereref ⁊ ad deū ꝓuteref. ſz etiā administratiuā qua boī suffragaref. Q̄: ergo via ꝓtēplatiua erat ip̄si⁹ angeli in se. q̄tum ad illā p̄fixū est ei merēdi ⁊ demerēdi vsq̄ ad primā ꝓuersionē vel auersionē. Sed q̄ administratiua respectū hz ad hoīem ideo p̄fixum est angelis spacium merēdi ⁊ demerēdi vsq̄ quo hoīes assumēt̄ totaliter ad gloriā. Quandocunq̄ ergo q̄tum ad vim istā status merēdi vl demerendi. ⁊ manet vsq̄ ad diem iudicij. ſz quoniā meritus ⁊ demeritum non est in vi administratiua nisi per vim contēplatiuam ⁊ in bonis ꝓtemplatiua ita est ꝓuersa ad bonum q̄ non potest auerti. ideo administratiua nō hz nisi locū merēdi. Ecōtra q̄ in malis ita est auersa ꝓtēplatiua q̄ nō p̄t ꝓuerti. ideo q̄tuꝫ ad administratiuā non hz nisi locū ⁊ spaciū demerēdi ⁊ in hoc

patz q̄ diuinū decretū manet iustū ⁊ inuiolatū. q; tp̄s quod a ꝓditione p̄fixerat nō debuit auferre nec bonis nec malis. ⁊ illis quidē diligētibus deū spaciū illud ꝓuersum est in bonum. impijs aūt ⁊ pctōribus angelis cōuersum est in malū. ⁊ ideo ptz quō crescit mala volūtas in malis. s. q̄tū ad vim administratiuā solū. Nec est oīno sile in bonis ⁊ malis. q; volūtas in bonis ꝓpter influentiā pfectā statim puenit ad terminū. ⁊ iō q̄uis plura bona faciāt. tñ volūtas bona ꝓpter hoc nō intēditur. ſz in alijs nō est ita. q; corruptio venit ab ipsis ⁊ nō potuerunt ita se ifiicere q̄n adhuc magis q̄diu durat tp̄s vñ ⁊ crescit in eis malicia. ⁊ etiā appetitus nocēdi ⁊ dñandi boibus. non sic in angelis bonis. ¶ Concedēde sunt igit̄ rōnes ꝓbātes q̄ mala volūtas in demonibus intendat ⁊ crescat q̄tum ad vim
19 administratiuā siue in cōparatione ad boiem. ¶ Ad illud ergo qō obijcit̄ q̄ inordinate mouetur in deū. dō̄m q̄ sicut in dānatis inordinatus motus volūtatis cōuersus est eis in penaz ⁊ imputat̄ in suppliciū nō in demeritū. sic in angelis malis in
20 penā est ꝓuersus ille inordinat⁹ mot⁹. ¶ Ad illud qō obz q̄ in omni pctō contēnitur deus. dō̄m q̄ nō est pctm̄ q̄n assit vis cōtemplatiua. ⁊ quin sit in deū aliquo mō. sed tm̄ distinguuntur hic admirabiliter q̄tum ad principalitatē actuū. Dicit̄ em̄ aliquod pctm̄ esse in deū. aliqō in primū. aliquod q̄tū ad vim administratiuā. aliqō q̄tū ad vim ꝓtēplatiuā. ⁊ p̄m q̄ distinguuntur sic
21 loquimur. ¶ Ad illud qō obijcit̄ in cōtrariū q̄ opposita nata fieri sunt circa idē. dō̄m q̄ illud bz instantiā in accidentibus inseparabilib⁹ siue sit inseparabile p̄ naturā siue p̄ acq̄sitionē q; ergo in angelis bonis est gr̄a inseparabil⁹. ideo impossibile est q̄ insit culpa. Ecōtra intelligendū est in malis angelis. Accīs em̄ inseparabile aut est naturale aut quasi in naturam cōuersum. ⁊ in his que natural⁹ insunt bz illud verbum instātiam etiā p̄m p̄m. ¶ Ad illud quod obijcit̄ de statu boīs mox
22 tui iam ptz q̄ nō est simile. q; simpl⁹ exit statum meriti. angelus nō. ¶ Ad illud qō obijcitur de angelis bonis q̄ nō augef in eis bona volūtas. ptz q̄ nō est sile: q; voluntas bona nō ita est ab operatione vt malicia. ¶ Ad illud qō obijcit̄ de simplicitate angeli. dō̄m q̄ illud argumētum deficit dupl⁹. Primo q; voluntas deliberatiua cū sit libera nō mouetur p̄m suū totum posse q̄uis nullū habeat retardatiuū. ⁊ illud manifestum est. q; angelus magis diligit vnū q̄ aliū. ⁊ magis oditvnū q̄ aliū sed hoc nō esset si total⁹ moueret̄ in quēlibet. ideo ratio nō valet. Preterea alius defectus est ibi. q; esto q̄ q̄tum posset se ꝓuertere p̄mavice. adhuc posset magis peccare q̄n posse peccare ē posse deficere. ⁊ posse moueri inordinate ⁊ q̄uis nō possit intenti⁹ moueri q̄tū ad motū: pōt tm̄ magis deordinari. q; semp crescere pōt p̄nitas ⁊ inclinatio ad malū. ⁊ ita ptz illud.
24 ¶ Ad illud qō obz q̄ nō pōt euitare. dō̄m q̄ falsum est. Quāuis em̄ malicia volūtatis nō possit imutare. pōt tm̄ cessare a nocumento quod homini facit. ⁊ ꝓpterea ipse induxit se in banc necessitatē. ⁊ nō peniteret. ⁊ ideo nō excusat. nullus em̄ excusat
25 per necessitatē inductā nisi peniteat de inductione. ¶ Ad illō qō obijcit̄ q̄ diabolus est oīno impossibilis ad gratiā. dō̄m q̄ nō crescit mala voluntas q̄tuz ad impossibilitatē suscipiendi gratiā. ⁊ hoc est equal⁹ in oībus dānatis. ſz q̄tū ad indignitatem. ⁊ diabolus est indignus. ⁊ pōt esse magis indign⁹ p̄m qō magis offendit ⁊ abutit̄ bonis naturalibus sibi datis.

Consequenter scō queritur de li. ar. immutabilitate. tam in cōfirmatis q̄ in obstinatis. Supposito q̄ angeli in sua cōditione habuerint li. ar. sicut homo queruntur hic tria. Primū est vtrū confirmatio mutauerit libe. arbi. Scōm est vtrū obstinatio auferat libertatis vsum. Tertium est vtrum hec vel illa minuat libertatis dominium.

Questio. i. Utrum cōfirmatio mutet li. ar. ita q̄ sit aliud ante ꝓfirmationē. aliud post. Et

q̄ sic videt. Vertibilitas inest li. ar. creato p̄ naturā. ergo qō aufert lib. ar. vertibilitatē. mutat eius naturā ⁊ variat. ſz confirmatio hec aufert lib. ar. vertibilitatē. ergo mutat ⁊ variat. ¶ Itē nihil inde manēs idē pōt oppositas differētias participare: sed mutabile ⁊ immutabile sunt oppositedifferentie entis. sicut mortale ⁊ immortale viuentis. si ergo li. ar. ante confirmationē est mutabile. post cōfirmationē est immutabile. g̃ est aliud ⁊ aliud. ¶ Itē rōnales potestates sunt ad opposita. sicut dicat p̄bus. ergo cū potētia definit esse ad oppositadefinit esse rōnalis. sed post ꝓfirmationē libe. arbi. definit esse ad opposita. ergo definit esse rōnalis ptās. sed nulla potētia rōnalis pōt fieri nō rōnalis manēs eadē. ergo ⁊c. ¶ Itē potentie distinguunt̄ p̄ actus ⁊ actus p̄ obiecta. vbi ergo sunt diuersa obiecta. necesse ē et potētias diuersificari. ſz li. ar. ante ꝓfirmationē pōt in malū. post cōfirmationē nō pōt ergo est aliud ⁊ aliud. ¶ Cōtra. Ansel. de li. ar. dicit q̄ li. ar. est ptās seruādi rectitudinē pp̄ se. ſz hec ptās in confirmatione nō tollitur sed fortificatur. ergo li. ar. nō mutatur. ¶ Itē gr̄a naturā pficit ⁊ ꝓfirmat. ſz nihil qō alterū p̄m naturā pficit ⁊ cōplet mutat eī naturā. g̃ gr̄a aduenies li. ar. ipm nō mutat. ſz ꝓfirmatio est p̄ gratiā. ergo ⁊c. ¶ Itē oē ꝓfirmās alterū est cōseruās. ⁊ nihil ꝓseruans est corrūpens. ⁊ nihil mutat aliq̄d nisi corrūpat aliquid. q; nō est mutatio sine depditione. ergo nihil ꝓfirmans mutat. ſz ꝓfirmatio iō dicta est. q; li. ar. angeli ꝓfirmat. g̃ ipm nō mutat. ¶ Itē gr̄a ꝓfirmationis facit esse liberū a miseria in angelis. sicut gr̄a gratūfaciens facit liberū a culpa. ſz libertas a culpa nō mutat li. ar. nec eī⁹ libertatē. ergo nec libertas a miseria. g̃ nec ꝓfirmationis gr̄a. ¶ Rñ. dō̄m q̄ ē mutatio a
26 licui⁹ dupl⁹. vno mō q̄tū ad substantiā siue essentiā. alio modo q̄tū ad statū. Vel per alia ỹba. Est mutari q̄tū ad primum esse. ⁊ esse mutari q̄tū ad bñ esse. Si loquamur de mutatione primo mō. sic sine dubio dō̄m q̄ ꝓfirmatio liberū arbi. nō mutat cū pficiat ⁊ ꝓseruet. sicut ostēdunt rōnes scōo inducte. Si aūt loq̄mur de mutatione scōo mō. s. q̄tū ad statū vel bñ esse sic etiā absq; dubio planū est q̄ li. ar. aliū bz statū nūc ⁊ aliud cōplementū q̄ haberet p⁹⁹. Huic aūt mutationi nō obuiāt rōnes scōo inducte. ſz solū p̄mo de qua erat quēstio in partē negatiuā terminata. s. q̄ li. ar. p̄ ꝓfirmationē. ⁊ si alterez. nō tñ fit aliud. ¶ Ad illud g̃ qō obz p̄mo q̄ vertibilitas est li. ar. na-
27 turalis. dō̄m q̄ aliq̄d ē naturale pp̄ nature cōplementū vt posse ignī q̄ tēdat sursum. Aliq̄d est naturale pp̄ nature defectus sicut ignē posse extingui. Sic li. ar. est aliq̄d naturale pp̄ naturedefectū vt posse verti in malū. ¶ Ad illud qō obz q̄ aliq̄d mutat̄ p̄m subsantiā qñ p̄dit illud qō bz per naturā. dō̄z q̄ ⁊ si. hoc posset habere veritatē in eo naturali qō cōsequit̄ cōplementū nō tñ est verū in eo qō ꝓsequit̄ defectū. ⁊ tale q̄d ē vertibilitas. Sicut em̄ dicit Ansel. posse peccare nō est libertas. nec pars libertatis.
¶ Ad illud qō obz de oppositione dīaz. dō̄m q̄ sicut mortale
29 ⁊ immortale dupl⁹ p̄nt cōparari ad substantiā viuentē. sic mutabile ⁊ imutabile ad libertatem. Si em̄ mortale ⁊ immortale vtrūq; sit p̄ naturā. sic dicūt differētias oppositas essentialit̄ diuersificates suppositā. Si aūt mortale. sit p̄ naturā. immortale p̄ gratiā auferentē defectū nature. sic nō sunt differētie oppolite. ſz sunt cōpossibiles. vbi saltē qō est sub vna pōt esse sub altera sola alteritate. q̄tū ad bñ esse siue cōplementū gr̄e. per hūc modū mutabile ⁊ imutabile p̄ naturā ipossibile est ē eīdē manēs. idē nec sit nec successiue. ſz mutabile p̄ naturam
30 immutabile p̄ gratiā nō sic opponunt̄. nec eēntialit̄ distinguuntur. ⁊ iō nō variāt p̄m substantiā li. ar. ¶ Ad illud qō obz q̄ rōnales ptātes sunt ad oppositā. dō̄m q̄ verū est: ſz nō ad ola opposita. ſz ad aliqua vtpote ad facere aliq̄d ⁊ nō facere. ad incidere tunicā ⁊ nō incidere vt dicit ipe p̄bus. ⁊ hoc mō li. ar. cōfirmatū ad opposita pōt esse. ⁊ iō rōnalis ptās est sicut ⁊ ante
31 Qō g̃ obz nō est in malū ⁊ bonū. g̃ nō est ad oppositā. manifestum est q̄ ista rō est peccās p̄m ꝓsequēs. ¶ Ad illud qō obz dīuersitate obiecti q̄ li. ar. ꝓfirmatū nō est in malū. dō̄m q̄ b veritatē bz de obiecto p̄ se. malū aūt nō est obiectū p̄ se li. ar. inq̄tū li. ſz solū inq̄tū deficiēs ⁊ iō nō sequit̄ si nō pōt in malum q̄ nō sit liberū. vel q̄ sit aliud. ſz sequit̄ q̄ nō est deficiens ꝓfirmāte influētia manus oīpotētis. que nullo modo finit deficere q̄uis liberū habeat posse ⁊ velle.

Questio. ii. Utrū obstinatio tollat demonib⁹ liber

tatis vsum. Et q̄ sic videt li. ar. vt dicit Ansel. est ptās seruādi rectitudinē pp̄ se. g̃ seruatio rectitudinis est vsus li. ar. ſz hāc nō bñt nec p̄nt habere angeli obstinati. g̃ ⁊c. ¶ Itē Ansel. Ptās peccādi nō est libertas nec pars libertatis. g̃ peccare nullo modo est vtī libertate. ſz demones p̄ li. ar. nunq̄ facūt actū qui nō sit pctm̄. nec p̄nt facere pp̄ter obstinationē in malo. g̃ pdiderūt libertatis vsum. ¶ Itē libere velle ⁊ necessario velle sunt opposita. ſz demones necessario bñt malā voluntatem. ergo necessario volunt malum. non ergo libere

go libere. sed libere velle est vsus libertatis. g̃ amiserũt libertatis vsum. ¶ Item frenetici ⁊ insani nõ bñt libertatis vsum qñ plus in eis regnat appetitus fantasticus q̃ rõnalis: ſz in demonib⁹ est furor irrõnalis. amẽo ꝓcupiscẽtia. fantasia preterua. sicut dicit Diony. g̃ vñ q̃ amiserũt li. ar. vsum. ¶ Itẽ bestie nõ bñt vsum li. ar. q; mouent ſm impetũ: sed diabolus maiori impetu mouet ad malefaciẽdum q̃ bestia ergo nõ bñt libertatis vsum. Q⁹ autẽ maiori impetu moueatur videt in li. lxxxiij. q. q; dicit aug. videmus ferocissimas bestias timore penaꝝ a maximis voluptatib⁹ abstrahi: sed diabolus timore pene nõ dimittit supbire. ergo maiori impetu fertur in malũ. ergo ⁊c. ¶ Lõtra. In quocũq; est vsus rõnis ⁊ appetitus. est vsus li. ar. ſz in demonib⁹ est vsus rõnis. q; ꝓferunt ⁊ disponũt. ergo ⁊c. ¶ Item ei qõ nõ bꝫ vsum li. ar. nõ imputatur aliquid quod faciat. sed demonibus obstinatis mala que faciũt imputant. ergo bñt vsum li. ar. ¶ Itẽ potẽtia incorruptibilis nõ alligata organo semp est in suo actu ⁊ vsu. ſz li. ar. in demonibus est bmõi. ergo nullo mõ põt impediri a suo vsu. ¶ Itẽ nihil qõ causatur ab vsu li. ar. ⁊ finc illo nõ põt causari. aufert lib. ar. vsum: ſz obstinatio est bmõi. ergo obstinatio nõ aufert li. arb. vsum. ꝓ prima ptz per se q; effectus pprius nõ destruit causam. Scõa ptz q; obstinatio est a mala voluntate. ¶ Itẽ per q̃ qs peccat bz puniri: sed demon li. ar. peccauit ergo in ipso bz puniri. ergo demon bz li. ar. ⁊ ꝓstat q̃ ipm non est ociosum. ergo
32 bz aliquẽ vsum. ¶ Rñ. dõm q̃ ⁊ si multis modis dicatur vsus sicut habitum est in ꝓmo libro. tñ quãtum ad pñs sufficit dico q̃ vsus alicui⁹ potẽtie ꝺ: dupl'r. vno modo actus elicitus a potẽtia. Alio mõ actus elicitus a potẽtia ad cũ finez ad quem est. ꝓmo modo dicendo vsus lib. ar. est libere velle siue eligere. Scõo modo vsus li. arb. est rectitudinẽ seruare. quoniã ad illã est. Dõm est igitur q̃ obstinatio demonibus nõ aufert vsum ꝓmo mõ. q; libere volũt qõ volũt. Bz vsuz scõo mõ sic. q; eoꝝ potẽtia ⁊ si in actũ exeat non tñ in actũ ordinatũ in finem Rõnes aũt pbantes q̃ demones bñt vsum li. ar. pcedunt de vsu ſm primãriã. vnde pcedende sunt. ¶ Ad illud ergo quod
33 obꝯcitur ad oppositũ de Anſel. dicẽdum q̃ Anſel. diffinit lib. ar. p actũ ordinatũ in finẽ qui est seruare rectitudiuẽ. ⁊ ita q̃tum ad vsum scõo mõ dictũ. ⁊ tũc amittũt demones obstinati ¶ Ad illud qõ obꝯcit q̃ potestas peccãdi nõ est libertas nec
34 pars libertatis. dõm q̃ verũ est. nunq̃ tñ est sine libertate. sicut nec peccare est sine vsu libertatis sine libere voluntatis. Q⁹ cñ qui peccat libere vult. Et ideo cõtinuatio peti vsum li. ar. nõ excludit: sed includit. ¶ Ad illud qõ obꝯcitur q̃ libe
35 re velle ⁊ necessario velle opponunt. dõm q̃ dupler est necessitas. Quedã a cã extrinseca. vtpote necessitas coactiõis ⁊ hec opponitur ei quod est libere velle. Quedã vo est a dispositione intrinseca. ⁊ hec huic nõ opponit. immo stat simul cũ libertate. talis est in li. ar. demonũ qõ ita cõglutinauit sibi malum
36 vt nullo mõ velint ab eo separari. ¶ Ad illud vo quod obꝯcit de frenetico. dõm q̃ frenetici sic bñt vsum fantasie q̃ absorbetur vsus rõnis. ⁊ magis agunt q̃ agant. demon aũt sic bz fantasiam preteruã q̃ vsus ⁊ actus rõnis nõ excludit. Alia cñ preuitas port⁹ est a li. ar. q̃ fit ab infirmitate nature. sic ponimus in frenetico. ¶ Ad illud qõ obꝯ de bestijs q̃ abstrahunt. ergo
37 minori impetu mouet. dõm q̃ illud impetu mouet qõ non bz
38 retrahẽs. Habere aũt retrahẽs hoc est dupl'r. ſ. intra et extra impetus aũt q̃ magis repugnat li. ar. est illud qõ excludit retinaculũ interius nõ qõ exteri⁹ excludit. qñ igitur imper⁹ bestie excludit retinaculũ intra. q̃uis possit retrahi p illud qõ est extra. ideo nõ bz li. ar. demon aũt bz potentiã interiorẽ perquã sine aliquo exteriori repellẽte põt retrahi. ⁊ q̃ a nullo extrinseco põt superari. ⁊ ideo impetus demonũ in malũ li. ar. nõ repugnat: sed consonat. ⁊ sic patet illud.

Questio. iij

Utrũ ꝓfirmatio vel obstinatio diminuat vsum libertatis dñius. Et q̃ ꝓfirmatio minuat vsum. Liberior ẽ potẽtia ⁊ magis suoꝝ actuũ dña que oino nulli subiacet necessitati q̃ que subest ſz li. ar. ꝓfirmatus necessitatẽ bz ad bñ faciendũ. nõ cõfirmatũ vo minime. g̃ cõfirmatio diminuit dominũ. ¶ Itẽ quãto potẽtia amplior. tãto liberior. sed ꝓfirmatio artat lib. arb. ad bonũ. ante vo erat indifferẽs ad bonũ ⁊ ad malũ. ergo vñ q̃ liberi⁹ erat ãte ⁊ magis dñans actuũ. ¶ Itẽ potẽtia que exit i actum ex seipa magis est suoꝝ actuũ dña q̃ que exit mediante alieno bñficio ſi-
ue gratia. sed lib. ar. nõ ꝓfirmatũ ex seipso faciebat qõ volebat. ꝓfirmatũ aũt qõ facit implet per gratiã. ergo liberi⁹ erat ante ꝓfirmationẽ q̃ post. ¶ Itẽ bocẽm videt de obstinatiõe primo p Anſel. qui dicit q̃ potẽtia peccandi addita li. ar. ipm diminuit. ergo multomagis actus peccãdi. g̃ maxime necessitas peccãdi. ſ. hoc est in obstinatione. g̃ ⁊c. ¶ Itẽ liberi⁹ ẽ aliquid qõ nulli subiacet seruituti q̃ qõ subiacet. sed li. ar. in obstinatis subiacet seruituti peccãdi ante vo minime. ergo ⁊c. ¶ Itẽ liberior est potẽtia quãto facilius exit in actũ ad quẽ ẽ et tanto minus libera. quãto difficilior est ad illõ. sed difficilimũ est in angelo obstinato velle bonũ. g̃ vñ q̃ in eo li. ar. maxime sit diminutũ. ¶ Lõtra. q̃ obstinatio nõ diminuat vñ Dion y. de diui. no. data inqt ipsis angelis dona nequaq̃ mutata dicim⁹: sed sunt integra ⁊ splẽdidissima. ergo si li. ar. fuit eis datum naturali'r. ergo nõ est diminutũ. ¶ Item li. ar. dicitur liberũ eo q̃ nõ potest cogi. ergo si libertas diminuitur aliqua coactio introducitur: sed li. ar. obstinati nullo põt cogi. ergo nullo modo potest diminui. ¶ Itẽ si diminuitur per obstinationem ⁊ pctm̃. ergo cũ nõ sit infinitũ. oino poterit auferri. ergo videt q̃ aliqñ perdant demones li. ar. quod est supra ipsorum. Quod aũt cõfirmatio nõ diminuat sed augeat. videt per Anſel. in li. de li. ar. qui sic dicit. Qui bz quod decet ⁊ expedit. nec põt illud pdere. liberior est q̃ qui potest. sed li. ar. confirmatũ nõ põt pdere iusticiã ⁊ rectitudinẽ quã expedit ⁊ decet habere. non cõfirmatum põt. ergo ⁊c. ¶ Itẽ quãtomagis aliquid assimilatur illi quod est liberum, infinite libertatis. tanto liberius est. sed li. ar. ꝓfirmatũ magis assimilat deo et eius arbitrio q̃ nõ ꝓfirmatũ. ergo est liberi⁹. ¶ Itẽ ois potentia que bz dispositionẽ eleuãtem ⁊ reddẽtem facilem ad illud ad quod est. est liberior q̃ illa que caret hac dispositione. sed li. ar. confirmatũ sic se bz respectu nõ confirmati. ergo ⁊c.
¶ Rñ. dõm q̃ quãdo queritur de diminutione dominij libertatis ar. distinguẽdum est in dominio. Quoddã est cñ dominium quod opponitur coactioni. quoddã quod opponit̃ subiectioni. Si autẽ loquamur de dominio libertatis qõ opponitur seruituti coactionis. sic priuat coactionẽ. ⁊ hoc dñium est essentiale li. ar. ⁊ iõ nõ minuit nec auget. Rursus q; oẽm priuat coactionẽ equaliter est in oibus tam in bonis q̃ in malis tam in creatore q̃ in creaturis. sicut dicit Berñ. in lib. de lib. ar. vbi dicit q̃ manet libertas volũtatis integra tam in malis q̃ in bonis. tam in creatore q̃ in creaturis. Si autẽ dicat dominium qõ opponitur seruituti subiectionis sic recipit magis et minus. nec inest equaliter oibus. Nam in miseris subiacet miserie in beatis est liberũ. in malis subiacet culpe. in bonis est liberũ ⁊ tanto liberi⁹ quãto magis distat a malo. in creaturis subiacet mãdatis. in deo vo est supra oñe mãdatum. ⁊ hoc modo accipiẽdo dominiũ per cõformationẽ augetur. que magis clõgat a subiectione culpe ⁊ miserie. ⁊ per obstinationem minuit. que cernicẽ. submittit vtriq;. Concedẽde sunt igit̃ rõnes q̃ obstinatio minuit ⁊ ꝓfirmatio auget. q; hac via procedunt. ⁊ ideo verũ ꝓcludũt. ¶ Ad illud ergo qõ obꝯ primo q̃ cõ 40
firmatio diminuit ꝓpter necessitatẽ. dõm q̃ necessitas immutabilitatis ad bonũ. nullo mõ repugnat li. ar. nec inq̃tum liberum a coactione. quia coactio est ab extrinseco. nec inq̃tum liberũ a culpa vel miseria. ⁊ ideo nõ diminuit. illa ergo ꝓpositio solũ bz veritatẽ de necessitate coactionis vel pnitatis ad malum. ¶ Ad illud qõ obꝯcit de amplitudine. dõm q̃ potẽ- 41
tiam ampliari ẽ dupliciter. Aut respectu eoꝝ que posse ẽ posse ⁊ de talibus verũ est. aut respectu eoꝝ que posse est nõ posse. ſz deficere. ⁊ respectu taliũ nõ est verũ. ⁊ tale est malũ. vñ diuina potentia q̃ est amplissima ⁊ liberrima nõ est respectu mali. ¶ Ad illud qõ obꝯcit de bñficio ⁊ gratia. dõm q̃ illud verum 42
est si eque bene per se posset sicut potest cũ gratia. sed hoc nõ est verũ. quia illud beneficium gratie eleuat potẽtiam ad ea ad que erat ⁊ per se attingere non poterat. ¶ Ad illud quod obꝯcitur q̃ obstinatio nõ minuit. q; integra manent data dõz 43
q̃ illud intelligitur q̃tum ad substantiã naturaliũ non quantum ad habilitates. vt melius infra videbitur. ¶ Ad illud qõ obꝯcitur q̃ libertas est dominiũ ꝓpter priuationẽ coactionis 44
dõm q̃ q̃tũ ad illud nõ diminuit sicut predictũ est. ¶ Ad illõ quod obꝯ q̃ totali'r posset tolli libertas. dõm q̃ verũ est de ea 45
q̃ diminuit qualis est libertas a culpa ⁊ miseria. de alia vo nõ est verũ ⁊ sic pz illud. Patẽt etiã oia alia ifalia per hec dicta.

¶ De ꝓsequentibus obstinationem angelorꝫ malorꝫ. Et ꝯ mali angeli ꝛc. Supra egit magister de confirmatione ꝛ obstinatione angelorꝫ. in hac parte agit de ꝓsequentibus ad hec. Dividitur aũt hec pars in duas. In ꝓma agit de his que consequuntꝰ obstinationẽ. In scõa de his que consequuntꝰ confirmationẽ. infra. distin. ix. post ꝓdicta supest ꝛc. Prima dividitur ī duas. In ꝓma agit de demonũ statu post obstinationẽ quãtum ad cognitionẽ. s. ꝙ viuacem sensum non perdiderũt ꝛ quibus modis sciant. e

¶ Et ꝯ mali angeli ita ꝓ malitiam sint obdurati vivaci tñ sensu nõ sunt penitus ꝓvati e Namvt tradit Ysido. triplici acumine scie vigẽt demones: scz subtilitate nature. experiẽtia tpm. revelatione supnorũ spũum. De hoc etiã Aug. ait Spũs mali quedã ꝟa de tpalibus rebus noscere ꝓmittuntur. ptim subtilitate sensus. ꝓtim experientia tpm callidiores. ꝓpter tam magnã lõgitudinem vite. ptim a sctis angelis quod ipi ab oipotente deo discũt iussu eius sibi revelãtibus. aliquãdo idem nephãdi spũs et que acturi sunt velut diuinando ꝓdicunt.

Augu.

f ¶ Agit de potẽtia demonum respectu creaturarꝫ gñaliter quid possint. f

¶ Quoꝝ scia atq; ṽtute magice artes exercẽtur. quibus tñ tam scia ꝙ ptãs a deo data est. vel ad fallendum fallaces. vel ad monẽdũ fideles. vel ad exercendã, pbãdãq; iustoꝝ patientiã. vñ Aug. in li. iij. ō tri. ¶ Ideo inquit infirme cogitationi q̃d possit occurrere. cur s. ista miracula etiã magicis artibus fiãt. Nãz magi pharaonis serpẽtes fecerũt ꝛ alia: sed illud est ampliꝰ admirandum quõ magorũ potẽtia que serpẽtes facer potuit. vbi ad muscas minutissimas. s. cinifes vẽtum ẽ. oino defecit. qua tertia plaga egyptus cedebaꝫ. Ibi certe defecerunt magi dicentes. digitꝰ dei ẽ hic. ¶ Ñ intelligaꝫ nec

Exodi. viij.

cognitio gratie nõ nature videꝫ ꝙ nullo mõ fiat ipsis demonibus. ¶ Rñ. dõm ꝛ ꝓ vero habendũ est quod dicit Ysido. et Aug. ꝙ aliqua ꝓsciunt revelatione supernoꝝ spirituum. cuꝰ revelationis attẽdendus est finis ꝛ modus. Finis. qz mirabilis sapientia per inimicãtes sibi implet volũtatem suam. vnde sicut revelatio somnij de exaltatiõe Joseph facta insidiantibus fm mirabilem dei dispositionem fecit ad eius implectionem. licet fm intentiones illorum esset ad impedimentum. sic deus ita ostendit per angelos suos demõibus. vt dũ illi obviãt aliquid valde decẽs ꝛ competens ordinatissime implicat ꝛ eliciat. Et ex hoc ꝓz primũ qz nõ est simile humanũ cñ consiliũ potest irritari. nov tñ diuinum. ¶ Attendendus est etiam modus duplici cñ mõ fit revelatio. Aliquãdo mẽtis illustratione sicut fiebat sctis ꝓphetis. ꝛ hec est gr̃a. Aliqñ vo sola ꝓdictione. sicut homo revelat aliquãdo volũtatem suaz. ꝛ hoc nõ est gratie aliquo mõ pficientis vel elevãtis naturã. ſz potest cẽ opus misericordie si illud ordinet ad bonuꝝ eius cui predicit. vl' iustꝰ cie si ordinet ad punitionẽ alicuiꝰ mali. vtpote si ad fallendũ fallaces vel vtriusq; si fil' ad vtrũq;. ꝛ ita ẽ ꝯ semp. qz bmõi ꝓ

48

tura ꝓdicunt demonibꝰ ꝛ ꝓmittũtur miracula fieri mons ab eis. vt boni talia ꝓpendãt in q̃bus sevidẽt a creatore dãnatis ꝛ mirꝫ supari ꝛ reꝓbi mali ꝛ fallaces ꝓficiãt in perpenis errãtes ꝛ in errorẽ magis mittẽtes occulto dei iudicio tñ iudicio iusto vñ val

de stultũ ẽ desiderare fa cere miracula vl' ꝓscire tura et q̃si magna hec reputare cũ inimicos dei in bis videmꝰ abũdare.

g ¶ Nec sane creatores Innuit mgr̃ ꝙ angeli mali imo ẽt boni nõ sũt creatores. qz nõ opanr̃ nisi creatoris. Sz ꝑ b̃ novi rõ. qz si sol' creator opar̃ interi'. tũc ꝯ natura nihil ꝓducit ¶ Itẽ ¦creare ẽ ꝓducere aliquid de nihilo. ſz si demon ꝓpria virtute extraheret semen de potẽtia in actũ nõ de nihilo faceret. ꝯ nõ esset creator. Rñ. dõm. ꝙ quedã est virtus q̃ in ꝓductiõe rerũ solũ operar̃ exteri'. quedã que ꝓfecte operar̃ interius. quedã partim interi' partim exterius. Virtus artificis solũ operar̃ exterius amouẽdo siue iungẽdo ꝛ applicãdo vnã naturã cum alia. Virtꝰ dei operar̃ ꝓfecte interius: qz ipsa ꝓmordialia q̃ sunt intima ꝓducit semina. Virtꝰ vo q̃ est partim interi' partim exterius est virtꝰ nature. q̃ extrinsecus est respectu rõnũ semialiũ. ſz interi' respectu ꝓducẽdoꝝ ex ipis. Natura cñ dõ opatur immittit

49

Augu.

46 e ¶ Triplici acumine sciẽtie vigẽt demones videꝫ Ysido. in diuisiõe ista diminute procedere. qz Augu. sup. Gen. iij. quattuor modos ponit quos etiaz magi adducit in littera. ¶ Item videꝫ superflua pbs cñ nõ ponit nisi duos modos. dicit cñ ꝙ oẽ quod quis nouit. discẽs vl' inveniens novit. Rñ. dõm ꝙ divisio Ysido. sufficiens est ꝛ ꝓsona verbis Aug. Sufficientia autez ptz sic. omne cñ q̃ demones sciunt. aut sciunt cognitione innata. ꝛ sic dicuntur scire acumine sensus. aut cognitione acq̃sita: sed cognitio acquisita potest esse dupliciter aut de rebus q̃ subsunt rõni ꝛ hec ꝓ experiẽtiã adiscuntur aut de rebus que sunt supra. ꝛ sic ꝓ revelationẽ superiorũ spũum. Quod ergo obiꝯitur de Aug. dicẽdũ ꝙ duo modi reducũtur ad vnuz. ꝛ iterũ Aug. magis assignat modos ꝑdicendi futura ꝙ cognoscẽdi. ꝓbus aũt loquiꝫ de cognitione acq̃sita. vel si generaliꝫ de oi. tũc sub inuẽtione comꝑhendit sensus acumẽ ꝛ experientiã temporꝫ.

47 f ¶ Partim a sanctis angelis ꝛc. Innuit magr̃ ꝙ demões aliqua cognoscũt a sanctis angelis que ab oipotenti deo discunt iussu eiꝰ sibi revelãtibus. ¶ Ctra. Demones sunt inimici dei et angelorꝫ. ſi ꝯ ab inimicis abscõdẽda sunt secreta ꝓfita. ꝯ videtur ꝙ deꝰ eis nũq̃ revelari faciat. Itẽ ipi sunt in tenebris dãnationis. ergo cum non sint ꝟdonei ad gratiã. ꝛ revelatio sit

mittit virtutē suāvsq; ad ī ntima passī. ⁊ in illa īmissione ipam essentiā forme que erat in potēcia incōpleta nō pducit. sed pducta m̄ a deo supponit. ipsam tñ adiuuando ad actum pfectū adducit. solus igitur ille pōt illas seminales rationes facere qui potest creare. quoniā ipse non sunt ex alijs. sed ex nihilo. ⁊ ex ipsis fiunt omnia que naturaliter producuntur igitur nec pater est creator filij nec agricola segetum. quia licet pater operetur interius sicut natura. tamē operatur exteri⁹ et circa aliquid et ex aliquo nō ex nihilo. licz non operetur adeo exterius sicut agricola. Opatio autem demonis magis est similis operationi agricole ꝑ paterne.

b ¶ Sicut ergo mentem nostram iustificando formare ⁊c. ¶ Contra. Si ꝺ verum est. tunc sicut gratia est a deo nullo modo a natura vel potentia creata. vidēt ꝙ similiter omnis alia forma sit a solo deo. ergo agens creatum nullam formā inducit.

¶ Rñ. dōm. ꝙ beat⁹ Augu. valde subtiliter loquitur ⁊ veraciter si ꝟba ei⁹ sane intelliganf. Vult ergo dicere ꝙ sicut mētē nostram iustificādo formare nō pōt nisi de⁹. q: gratia nō est ex aliquo ſz potius ex nihilo. vel eēt abire in infinitū. sic formare seminales rationes siue formare primas essentias solus deus pōt pducere. alꝺ essi aut necesse est esse ex nihilo aut ī infinitū ab ire non ergo intelligit augu. quo ad deductionem forme de potēcia in actuz quam vocat actionē quodāmodo exteriorē. sed potius quo ad pductionem illius seminis rationis que est essentia rei. aliter se habens cū est ī potentia ⁊ in actu.

i ¶ Illud quoq; sciendū ⁊c. Innuit magr ꝙ angeli mali vel demones quedam pñt p nature subtilitatem q̄ nō pñt ꝓpter dei pbibitionē. Cōtra boc ē q̄ deus sic dedit virtutes rebus ⁊ sic administrat eas vt eas agere ꝓprios motus finat sicut dicit Aug. vñ. de ciui. dei. vñ peccare volētes nō cohibet: ſz finit put volunt peccare. g̃ pari rōe nō ꝺz angelor potēciā cohibere. ¶ Rñ. dōm ꝙ de⁹ volūtates nō cohibet ꝓpter legē libertatis quā eis statuit. ſz iusto iudicio de malo in peius ruere pmittit: sed virtutē restringit iudicio eque iusto q: opatio potēcie vt frequēter in bis q̄ potēcia abutunf est ad alioz afflictionē ⁊ punitionē. qñ igit ois pena ꝺz esse iusta. si bñs potēciam iniuste affligit vel vult affligere. ꝺz potēcia cōpesci nō rō parētes dicim⁹ creatores hominū nec agricolas creatores frugū q̄uis eoz extrinsecus adhibitis motib⁹ ista creāda dei virt⁹ interius operef. ita nō solū malos. sed nec bonos angelos fas est putare creatores. Sz ꝙ subtilitate sui sensus ⁊ corpis semina istaz rerum nobis occultioza noueft ⁊ ea ꝙ ogruas tpationes elemētoz latenf spargūt atq; ita ⁊ gignēdaz rerū ⁊ accelerādo rum incremētoz ꝓbent occasiones. Sz nec boni boc nisi quātū de⁹ iubet. nec mali ꝺ iuste faciūt nisi q̄tum iuste ipse pmittit. nā iniq malicia voluntatē suā bz iniustā ptātem aūt non nisi iuste accipit siue ad suā penā siue ad alioz vl̄ penam maloz vel laudē bonoz

b Sicut g̃ mentē nostrā iustificando formare nō pōt nisi de⁹ p̄dicare aūt extrinsec⁹ euāgeliū etiā boies pñt. nō solū boni p veritatē. ſz etiā mali p occasionē ita creationē rerū visibiliū deus interi⁹ operaf. Exteriores aūt opatiōes atq; cōtēperationes siue occasiones ab angelis tā bonis q̄ malis vel etiā hoīb⁹ adhibenf. Sed bec ab hoibus tanto difficili⁹ adhibenf. q̄tū eis desunt sensuū subtilitates. ⁊ corpoz mobilitates in mēbris terrenis ⁊ pigris. ¶ Ñ qualibuscūq; āgelis vicinas cās ab elementis ꝏtrahere q̄to facilius ē tanto mirabiliores ī hmōi opib⁹ eorū existūt celeritates. sed nō ē creator nisi q̄ ꝑncipal⁹ ista format nec q̄sq; boc pōt nisi vnus creator de⁹. Aliud ē enī ex intimo ac summo causaz cardie cōdere ac ministrare creaturā quod facit solus creator de⁹. Aliud aūt ꝙ distributis ab ilne eius q̄ agit. sed ratione eius qui patif. nisi altissima dei iudicia aliud requirāt. ¶ Quod ergo obijcitur ꝙ res agere ꝓprios motus finit. non intelligitur ꝙ non compescat virtutem per contrarias potestates. sed quia tātum finit agere. quātum suam iusticia decet permittere.

lovīrib⁹ ac facultatib⁹ aliquā opationē forinsec⁹ admouere vt tūc vel tūc. sic vl̄ sic. ereat ꝙ creatur. Ista q̄ppe originaliter ⁊ ꝑmordialiter ī quadā textura elemētoz cūcta iam creata sunt: sed acceptis opportunitatibus postea prodeunt.

De potestate demonuz quātum eis respectu creaturarum permittatur. b

¶ Illud q̄ sciēdū ē ꝙ angeli mali quedā pñt p nature subtilitatē que tñ nō pñt ꝓpter dei vel bonoz angelorū ꝓhibitionem. i. q: non pmittunf illa facere a deo vl̄ ab āgelis bonis possent vtiq; fecisse ciuites q̄ ranas ꝓpentesq; fecerūt. Quedam vo non pñt facere etiā si pmittanf ab angelis superioribus q: nō pmittit de⁹. vñ aug. in li. iij. de tri. Ex ineffabili potētatu dei fit. vt ꝙ possent mali angeli si pmitterenf. iō non pñt q: nō pmittunf. Necq; enī occurrit alia rō cur non poterant facere ciuites q̄ ranas serpentesq; fecerūt. nisi q: maior aderat dñatio ꝓhibētis dei p spūm sctm. ꝙ ēt magi ꝓfessi sūt dicētes. Digitus dei est hic. Quid āt ꝙ naturā possint nec possint ꝓp ꝓhibitionē ⁊ q̄d p ipsius nature sue cōditionem facere nō finanf hoī explorare difficile est. imo ipossibile. Nouim⁹ hoīem posse ambulare. ⁊ necq; hoc posse si nō pmitatur volare aūt nō posse. etiā si pmittaf. Sic ⁊ illi angeli q̄dam pñt facere si pmittanf ab angelis potētioribus ex īperio dei. Quedā vero non pñt etiā si ab eis pmittanf. q: ille non pmittit a quo est illis talis nature modus. qui etiaz p angelos suos illa plerūq; nō pmittit. q̄ concessit vt possint.

Quēstio. j. ꝙ de ceptio cadat ī demonib⁹ circa pñtia. vidēt Ro. j. j. qñ nō ꝓbauerūt habere deū in noticia tradidit illos de⁹ ī reprobū sensuz boc dicit apl̄s de boibus Augu. Si g̃ eque vel magis seQuare uerus est de⁹ in angelos. si potue g̃ videf ꝙ dati sunt in reprū pduprobū sensum: ſz in oibus cerecinitalibus cadit error ergo fes q̄ ra ⁊c. Si tu dicas ꝙ illud in nas sertelligitur de sensu in agē pētes fedis nō in cognoscendis. cerunt. Cōtra Aug. dicit sup Bene. ad lit. ꝙ mali āgeli intelligunf p tenebras. boni vo per lucē. ſz tenebra magis ꝺt priuationē luis Exod. q̄ caloris. g̃ videf ꝙ cox viij. gnitio coz sit obscurata. g̃ ⁊ errori subiecta. ¶ Itē vf ꝙ errori sit penit⁹ subiecta. q: Diony. de di. no. ꝺt ꝙ in demonib⁹ ē furor irrōnalis amēs. ꝺcupia. fantasia ꝓterua. ſz fantasia ē ꝓncipiū erroris. g̃ vf ꝙ rō eoz penit⁹ sit subiugata errori. ¶ Itē ꝑ silē. hoī iflicta ē ꝓ pctō ignorātia. nō tñ agēdoz: sed etiā cognoscēdoz. ergo si nō minus pctm angelicū debuit puniri patet ⁊c. ¶ Itē ꝺ vf ꝑ silē. Sicut se habet affectus ad bonum ita intellectus adverum: ſz affectus demonū adeo est depressus ꝙ non potest moueri in amorem boni. aut inordinate mouetur si amat. ergo nec intellectus in speculationē veri. Si tu dicas ꝙ pctm magis corrūpit affectū demonū q̄ intellectū. Cōtrariū vf. nam oēm prauā electionē p̄cedit prauus iudiciū. q: nō eligit voluntas deliberatiue nisi p̄cedat iudiciū ergo vf ꝙ ꝑma rō deordinādi sit in iudicio. ⁊ ita in cognitiōe: ergo in cognitiua magis q̄ in volūtate vel eque ꝺz ēe punitio. ¶ Itē boc ꝛfirmaf: q: excecatio ⁊ obstinatio sūt pene peccati ergo sicut affectio ꝑsupponit cognitionē ita obstinatio q̄ est pe

na affectionis execationē que est pena cognitionis. ḡ cū dia bolus sit obstinat⁹. etiā est excecatus. ¶ Itē bonū est diffusi uum sui ⁊ verū sil'. ⁊ magis est diffusiuū sui bonum q̄ verum. q̄ hoc bz de sua rōne. si ergo deus inq̄tū bonus subtrahit influentiā bonitatis affectiue ipsoꝝ demonū. ergo inquātuz verum diffusionē luminis ipi cognitiue. ¶ Itē quicq̄d fit de cōseruatione luminis dati. tñ demonib⁹ cū sint in statu dānatoꝝ nouā dona nō debēt dari a deo sz nihil pōt aliqs addiscere nisi xp̄o docēte. sicut dicit Aug. in lib. de magis. ḡ si xp̄s nō bz noua dona eis donare. ergo nec nouā cognitionē. ergo in his que ante lapsum nō cognouerūt ex quo nō habent doctorem veritatis necessario errāt ⁊ decipiunt. ¶ Sed ꝓtra. Luxvj. ōz. q̄ filij seculi huius prudētiores sunt filijs lucis in gñatione sua. loquitur de malis. ergo ⁊c. ¶ Itē Diony. de di. no. Data ipsis dona nequaq̄ mutata dicimus. sed sunt integra ⁊ splēdidissima loq̄tur de demonibus. ergo si habuerūt naturale iudicatoriū illumiatū ⁊ potēs dirigi in cognoscēdis. vī ⁊c. ¶ Itē Isido. de sum. bo. Prevaricātes angeli etiā sctitate amissa. sensum angelice nature nō amiserūt. ¶ Item peccatuz non est ꝓtra actū. sed ꝓtra ordinē actus. ergo nō ē ꝺ cognitionem simpl'r: sed ꝓtra cognitionem ordinatā in finē. si ergo cognitio. speculatiua q̄tum est de se nō dicit cognitionē ordinatam in finē. ptz q̄ per pctm̄ nō bz deprauari. ¶ Rñ. dōm q̄ de
52 ceptio ⁊ error venit ex deordinatione siue deuiatione iudicij. Judiciū aūt duplex est in quolibet rationāte. Unum qō est cognoscendoꝝ. quod est veri sub rōne veri. Aliud angeloꝝ qō ē boni sub rōne boni. Et primū est intellectus speculatiui nec spectat ad li. ar. scōm vo est intellectus practici. ⁊ est paro li. ar. Primū iudiciū ⁊ si maneat integrū q̄tum ad substantiā potentie. nihilomin⁹ p culpā est in angelis aliquo mō obnubilatum. q̄ errāt frequēter iudicādo de multis. ⁊ in multis decipiūtur. maxime cū iudicāt de ꝓtingentibus. aliud iudiciū ē in eis oīno subuersum. ⁊ q̄tum ad hoc excecati sunt angeli mali sicut q̄tum ad affectū obstinati. ⁊ pp istū iudicij subuersionē dñr facti tenebra ⁊ dati in reprobū sensum. ⁊ sic patz rñsio ad
53 primū. ¶ Ad illud qō obijcit de Dio. q̄ est in demonibus fantasia ꝓterua. dōm q̄ fantasia dupl'r accipitur. Aliqñ p vi sensitiua collatiua sensibilium receptoꝝ a sensu particulari. Aliqñ fantasia ōz apparitio fm q̄ ōz a pbanos quod est apparitio. Et primo mō est in solis corporibus. scōo mō in spiritib⁹. Hec aūt fantasia ꝓterua ōz esse in demonibus. qm̄ ⁊ si demones intelligētes sint ⁊ multa vera cognoscāt. tñ alios nolunt docere sed a veritate seducere. ⁊ ideo q̄ non pñt nisi per apparentes similitudines. hinc est q̄ studiū demonū maxime circa talia ē intantum. sicut magnus clericus qui vellet alios paralogisare studeret in sophisinatib⁹. ⁊ ideo fantastici dñr ꝓpter rationes fantasticas ⁊ apparentes quas inueniūt. ⁊ hanc fantasiā dicit ꝓteruam. Q̄ cū fm iudiciū suū veritatē cognoscāt. tñ cognitā scienter impugnāt. Et hoc est ꝓteruire. s. veritati intellecte obuiare. iō bñt fantasiā ꝓteruā. Habēt etiā ꝓcupiscentiam amentē. q̄ cū nō deberent appetere nisi honestū ⁊ conferens. appetūt res maxime nociuas. sicut peccare ⁊ alios i peccatum ꝓcipitare. q̄ius hoc nō intendāt finaliter. Ibi etiā est furoꝝ irronalis. q̄ cū solis malis deberēt ex rōne irasci. irascuntur
54 tur ⁊ furiūt ꝓtra bonos. ¶ Ad illud qō obz q̄ homini inflicta est ignorātia fm speculationē intellectus. dōm q̄ verū est i posteris: sed ade nō est inflicta ignorātia cognoscendoꝝ: q̄ habuit cognitionē sibi innatā. Sic ⁊ demones q̄ habuerunt cognitionē sibi innatā. ⁊ de⁹ vix subtrahit dona sua naturalia scz gratis data. ⁊ iō nō inflixit istā ignorantiā in intellectu speculatiuo. sed tñ ignorātie pena ꝓtraria est. ⁊ cecitas in intellectu practico. Paruulis aūt ōz infligere ignorantiā. nō subtrahendo sciaz sz nō apponēdo. Preterea moles carnis corrupte ag
55 grauat intellectus iudiciū. ⁊ iō nō est sil'e. ¶ Ad illud qō obz. q̄ affectus est priuatus rectitudine volūtacis. dōm q̄ peccatum magis respicit volūtatē. ⁊ magis directe opponitur bonitati affectionis q̄ veritati cognitionis. ⁊ iō demones nō sunt ita p̄uati lumine cognitionis p culpā sicut bonitate affectōis Verūtamen sicut prius tactū est. est quoddā iudiciū qō est cōiunctum volūtati ⁊ ē subuersuz in malis angelis ⁊ excecatū. iō
56 ptz solutio ad alia duo sequentia. ¶ Ad illud qō obijcit q̄ bonum est diffusiuum sui. scōm q̄ est loqui de diffusione boni simpliciter vel boni gratuiti. Si loquimur de diffusione boni simpliciter ad tot se extendit ratio boni ad quot ⁊ veri. q̄ vtrūq̄ conuertit cū ente ⁊ in oībus entibus. Si aūt de diffusione boni gratuiti nō est verum. q̄ multi sunt qui ydonei sunt ad capiendam intelligentiā. qui tñ ydonei non sunt ad capiendā gr̄am. ¶ Ad illud qō obijcit q̄ nō debent eis dari bona. Dōm q̄ do57 num dupl'r pōt accipi ꝓprie cōiter. Proprie donum ōz qō simpliciter aliunde est. cuiusmodi sunt gr̄e infuse siue dona infusa. ⁊ talis est gr̄a gratūfaciens vel ad eā habilitās. Alio modo ōz donum qō est per adiutoriū diuinum. nihilominus tñ p acquisitionē nostrā. ⁊ illud nō ōz ꝓprie donū. sed habito respectu ad hoc qō nō acquirit sine dei adiutorio. ⁊ hoc modo de⁹ dat dona bonis ⁊ malis. Quia cñi de⁹ dedit lumen cogitationis ab initio qō poterat in acquisitionē multoꝝ scibiliū. ⁊ ipse nō subtrahit qō dedit. nec etiā ꝓseruationē. cum talia possint stare cū pctō mortali. ⁊ ideo qui bz primū donum potest multiplicare. etiā reprobus existens. ⁊ deus ōz docere nō inspirādo siue infundēdo. sz cooperando lumini dato ⁊ ꝓseruādo illō do siue infundēdo. Exēplum huius est. deus dedit frumentū auaro. ⁊ dedit terram potentē fructificare. cum recolligit multum de blado de bona terra deus dat. sed nō ita sicut si ipse sterilē terram sine iactu seminis faceret fructificare. hoc cñi ꝓprie essz donū. primo modo solum large. sic de⁹ dat dona bonis ⁊ malis. ⁊ demonibus ⁊ hoīibus. q̄ius ipsis accipsa bona in mala ꝓuertātur. ¶ Ad ea aūt que obijciunt ad oppositum. dōm q̄ intelliguntur de iudicio speculatiuo. tñ de illo nō est intelligēduz q̄ magis vigeat in malis q̄ in bonis. vel etiā tñ sicut ante lapsuz. q̄ res uera q̄ius multa clare cognoscant. maxime illa quoꝝ cognitio est eis innata. rōne quoꝝ dicit Dionysi. q̄ bñt sibi data integra. tñ in multis errant ⁊ fallunt sibi nepbādi spūs. q̄ ꝑsum ptuosi ⁊ curiosi sunt. ⁊ ideo frequēter iudicant de his que cor iudicio nō subsunt. ⁊ ideo a veritatis tramite in errorem labūtur. ⁊ sic patent omnia obiecta.

Questio. ij. Utrū in demonibus cadat obliuio circa ꝑterita. Et q̄ sic vī. nullus de sapiē b te fit stultus nisi aliq̄d obliuiscat. demones aūt de sapientibus facti sunt stulti. maxime lucifer. de quo Ezech. xxviij. tu plenus sapia. Et de quo Eccli. iiij. Melior est puer sapiēs rege sene ⁊ stulto. glo. exponit de lucifero siue diabolo. ergo ⁊c. ¶ Itē gr̄a reparat ⁊ reformat totā imaginem. ḡ ⁊ pctm̄ deformat: sz deformatio memorie ⁊ corruptio est p obliuionē. ergo vī q̄ pctm̄ in vim memoratiuā inducat in angelis obliuionem ¶ Itē intelligere ⁊ memorari ipsoꝝ demonū est cū variatione ḡ in tpe. sed oē qō mensurat a tpe senescit ⁊ tēdit ad corruptionem. q̄ tēpus facit distare qō est. vt dicit phs. vnde est principium corruptionis per se. ergo cū corruptio circa vim memoratiuā sit tm̄ per obliuionē. ptz ⁊c. ¶ Itez sicut se bz intelligētia ad errorē. ita memoria ad obliuionē. sz i. intelligētia angeli cadit deceptio. ⁊ involūtate obliquatio. ergo in memoria cadit obliuio. ¶ Item oppositā nata sunt fieri circa idē. sed memoria angeli pōt ꝑficere adiscendo. ergo pari rōne deficere obliuiscēdo. cū status ille sit magis aptus ad defectū q̄ ad ꝑfectum. ¶ Itē mēte humana solus de⁹ superior est. sicut vult Aug. sed ꝓtingit in mētem nostrā cadere obliuionē. ergo si ps est angelice. multofortius in mēte demonū. Q̄ aūt in mēte nostra cadat obliuio q̄tū ad superiorē partē. patz q̄ Augu. dicit q̄ coꝝ cognitio que spectant ad diuinitatē est superioris partis. sed frequēter taliū obliuiscimur. ergo ⁊c. ¶ Sed ꝓtra q̄ est naturale est indelebile. sed spēs existētes in angelica mēoria sunt ei innate ⁊ ꝓcreate. ergo sunt indelebiles. si ḡ obliuio venit per deletionē specierū. patz ⁊c. ¶ Item omne quod recipitur in aliquo est ibi per modū recipientis. ergo spēs q̄ est in angelica memoria est ibi per modū recipientis. sed memoria angelica est incorruptibilis nec dependet a corruptibili. nec q̄tum ad substantiā nec q̄tum ad operationē. nec p se nec per accīs. ergo spēs que ibi recipit ē simpliciter incorruptibilis. ¶ Itē hoc vidē a minori. Uertibilior est voluntas q̄ aliqua interioꝝ potentiaꝝ: sed culpa que adheret voluntati adheret inuertibiliter. ḡ multofortī⁹ spēs que est in memoria est in ea indelebiliter. si ergo obliuio est ꝑpter deletionē spēi. patz ⁊c. ¶ Itē oē qō corrumpit. aut corūpit q̄ bz ꝓtrariū. aut q̄ est ex ꝓtrarijs. aut q̄ est in aliquo qō bz ꝓtrarium vel est ex ꝓtrarijs. Hec scripta ē a philosopho in li. de mor. ⁊ vi. sz spēs exīs in memoria demonis nullo ꝑdictoꝝ modoꝝ est corruptibilis. ergo ⁊c.

ergo ꝛc. ¶ Item ꝓbꝫ dicit ꝙ virt' sensitiua nō ſeneſcit quātū
est de se. ſolum rōne orgāni. Vñ in primo de aīa dicit. Si ꝑsby
ter vl' senex acciper oculū pueri. videret vtiq; ſicut videt puer
ergo cū virtus memorariua ipſi' demonis nō pēdeat ex orga
no. nō ſeneſcit nec laſſaſ in operādo. g̃ nec in recipiēdo ſpēs. ꝛ
ita vt vr̃ nihil obliuiſcit. ¶ Rñ. dōm ꝙ actū memorie ꝓtingit
accipe ꝛ p modū habit'. ꝛ iſte ē retinere ſpēm. Et eſſe dr̃ p mo
dum habit'. qz ꝓtinue tenet. ꝛ dicit magis ſtatū ſiue ꝓſeruatio
nem ꝙ actionē. Eſt ꝛ ali' act' memorie p modū vſus ſiue act'
q̃ eſt meminiſſe ſiue recordari. Prim' q̃dē actus naturalis eſt
ꝛ nō ſubeſt volūtati. nec penes illū attendiſ meritū, vel demeritū. Scōs vero actus pōt ordinari ad bonū ꝛ ei' oppoſituz. ſ.
ad malū. Et ſcōm hūc duplicē modū diſtinguēdū eſt ꝙ obliuio
ne. Nā ſi dicaſ obliuio p oppoſitionē ad retentionē ſpeciei. ſic
eſt deletio ſpeciei de memoria. Si aūt dicatur per oppoſitum
ad recordationē. ſic dicit debabilitationē ſiue debabilitatem
quantum ad iſtum actum q̃ eſt meminiſſe. ꝛ hoc pōt eſſe bonuz
ſcz cum obliuiſcimur malorū illatorū nobis. ꝛ malū cuz obliui
ſcimur beneficiorū nobis a deo collatoz. vel obliuiſcimur eoz
que nobis eſſent expediēcia ad ſalutē. Cōtra. qō dr̃ Deut. iij.
Caue ne vnq̃ obliuiſcaris diſi dei tui ꝛc. Si igiſ loquamur de
obliuiōe primo mō. ſic dico ꝙ nō cadit in demonib'. nulla em̃
eſt in eis deletio ſpeciei. Si ſcō modo. ſic dico ꝙ cadit. immo
cecidit magna obliuio. qz obliti ſunt ſue ſalutis ſunt etiā obli
ti beneficioz dei. qz cuz cōuertunſ ad mala. inhabiles fiūt ad
recolendū bona. hoc modo cōcedo ꝙ obliti ſunt. ꝛ ſic ꝓcedūt
due prime rōnes. Prima que ſumpta eſt a ſtultitia. Scōa que
ſumpta eſt ab imagine deformata. nā ꝓcedūt hac via. ¶ Ad il
lud qō obiciſ ꝙ intelligere cadit in tpe. dōz ꝙ cadit in tpe ex
tenſo noīe tpis nō prout eſt motus primi mobilis mēſura. quia
nec demonuz eſſe nec intelligere pendet ex illo. Vñ aliter pōt
dici ꝙ q̃uis actus vt actus cadat ſub tpe vel in tpe. nō tamen
actus, vt habit'. qz habet modum ſubſtātie intra ſiue in qua eſt
nec habet variationē. ꝛ ideo ſicut ſubſtātia demonum nō coz
rumpiſ nec ſeneſcit in tpe. nec habit'. ita etiā nec actus vt ha
bitus. ꝛ talis eſt retentio ſpēi. ꝛ p hoc pz aliud ꝙ nō eſt ſiſſe de
intelligere ꝛ obliuiſci qz intelligere nō taz eſt actus naturalis
q̃ etiā cōformis volūtati. ꝛ ſimiliter errare. ſed ſpēm tenere vl'
amittere eſt ex potēcia vel impotēcia naturali. Preterea ratio
illa nō valet. qz cū memoria habeat naturā ſpeculare ſiue ſpe
culi. intelligēcia naturam luminoſam ſiue luminis. ꝛ angelus
plus habet de natura ſpeculi ꝛ de potēcia recipiēdi q̃ de natu
ra luminis. illa em̃ in ſolo deo eſt potiſſime vl' in bis q̃ ſunt dei
formes p gloriā. ideo nō valet nec eſt ſimile. Magis em̃ pōt in
tenēdo ſpēm ꝙ in recte iudicādo aliqua em̃ ſunt ſupra iudiciū
angeli nō ſic eſt de tentione ſpēi. ¶ Ad illud qō obiciſ ꝙ op
poſita nata ſunt fieri circa idē. Verū eſt niſi alterū naturaliter
inſit. ꝛ natura angeli poſſibilis eſt ad receptionē p naturā. ad
delectionē vero minime. ¶ Ad illud qō obr̃ ꝙ ſolus deus eſt
maior mente humana dōm ꝙ verū eſt quātum ad rōnē pficiēdi. tamen qz mens humana ex coniunctione cum corpore terre
ſtri aliquas contrahit proprietates ꝛ defectus deprimentes.
quantum ad hoc eſt inferior mēte angelica. ꝛ ideo ſicut mens
humana impediſ ab actuali cōſideratione ꝓpter depreſſionē
corporis. ita etiā compelliſ obliuiſci. intellectus aūt angelic'
ſemper eſt in actu intelligendi. ꝛ ideo non eſt mirū ſi memoria
ſemp eſt in actu conſeruandi. ꝛ ſit patent obiecta.

Queſtio. iij

Utrū in demonibus ſit preconditio q̃ ad futura. Et ꝙ ſic vr̃ p ſiſe. qz aſtro
nomi ꝛ mathematici p̃curſuz aſtroz p̃cognoſcūt ꝛ dicūt multa
futura. ꝛ videmus ꝙ in multis vera dicunt. ergo ſi maior eſt in
telligentia ꝛ cognitio in demonibus videtur ꝛc. ¶ Itē hoc oñ
ditur ab effectu. qz iſti magi ꝛ diuini per pacta cum demonib'
multa vera predicunt. ꝛ nō poſſunt niſi per reuelationē demo
num. ergo videtur ꝙ ipſi futura precognoſcunt. ¶ Itē vr̃ hoc
a minori. qz intellectus agēs in ſomnis ꝛ in extaſi multa vera
futura preuidet. ſicut pz qz frequēter ſomniam' qō euenit no
bis poſt longa tpa. ſed demones ſunt oīno abſtracti a ſenſib'
ergo ꝛc ¶ Itē rōne vr̃. qz aīa quodāmō eſt oīa. qz in ea eſt quo
eſt oīa fieri quātum eſt ex pte intellect' paſſibilis. ꝛ quātū eſt
ex parte intellect' agētis eſt in ea quo eſt oīa facere. g̃ ſi intel
lect' agēs eſſet liber. vel paſſibilis reductus ad actū p agētez
tūc nō ſolū eſſet in potēcia ad cognoſcēdū futura. ſz etiā i actu
ꝛ hoc eſt in demonib' q̃ creati ſunt in actualitate plene cogni
tionis. ꝛ quoz intellectus agens eſt liber a corpore. ergo ꝛc.
¶ Sed cōtra. ꝙ nō p̃ſciant futura ꝓtingētia vr̃. Quāto aliq̃d
magis eſt p̃ns alicui. tāto certi' eſt ei. ſz volūtas vnuſcuiuſq;
ſibi preſentior eſt q̃ alij ergo certior eſt ſibi q̃d velle debeat q̃
alij. ſed homo nullus certitudinaliter ſcit q̃d debeat cras vel
le vel cogitare. ergo multominus nec alia creatura quātuz eſt
de ſe pōt preſcire. ¶ Itē oīs cognitio creature pēdet a re ſci
ta. qz ſcibile nō ſe habet in cōparatione ad ſcientē creatū p mo
dum poſſibilis. ſed poti' per moduz actualis ꝛ motiui. ſed nul
la cognitio pendens a cognoſcibili pōt eſſe certa de re incerta
ſed futurū cōtingens eſt res incerta. ergo nō pōt certitudina
liter ab angelo cognoſci. ¶ Itez ſi cognoſcit futura. aut ergo
ſciētia acquiſita. aut innata. Si acquiſita. ſz hec incipit ab ex
ſtentia rei. qz a reipa generaſ in cognoſcēte. cū ergo res nōdū
ſit. nō pōt cognitionē eius acquirere. Si innata. ergo nō pōt
ignorare aliqua coz q̃ futura ſunt. ergo preſciuit caſum ſuū an
teq̃ caderet. qō ſupra improbatum eſt tanq̃ impoſſibile. ergo
ꝛc. ¶ Itē ſi p̃ſcit futura. ergo ſcit q̃s debeat vincere. vtrū ipſe
an is quem tentat. ergo cum ipſe refugiat victoriā bonoz. nun
q̃ tentaret niſi illos quos preſciret ſibi ſuccūbere. ſed aliquos
alios tentat. ſicut pz in Job. ergo ꝛc. ¶ Rñ. dōm ꝙ futurorum 64
eſt triplex genus. Quedā em̃ ſunt futura q̃ bñt cām determinatam ꝛ infallibilē. vtpote ſunt illa q̃ attendunſ circa motuz coz
porum ſuperioz. in quibus eſt determinatio ꝛ oīs impedimēti remotio. talia p̃ſt certitudinaliter ſciri nō ſoluz a deo. ſed ꝛ
a creatura. ꝛ hoc in ſua cā. ſicut tp̃s eclipſis ꝛ cōſimiliū. Quedam ſunt q̃ habent cām determinatā. ſed nō fallibilem. vt pote
ſunt illa q̃ ſunt ſm inferiorē naturā. Que ideo bñt cām determinatā. qz intentio nature mouet determinate ad vnū. Ideo
vero fallibilē. qz multiplr̃ pōt occurrere impedimentū. vtpote ager ſeminatus ſi terra pinguis eſt ꝛ bona. diſpoſitio ſuperiorum corpoz afferet pinguē fructū ꝛ iſta poſſunt quodāmō
ſciri ꝛ p̃ſciri. non tñ a deo. ſed etiā a creatura q̃ nouit naturas
rerum ſuperioz ꝛ inferioz. non tñ ita certitudinaliter ſicut p̃dicta. Quedam aūt ſunt que habent cauſam indeterminatam
ꝛ fallibilē. ſicut ſunt ea q̃ ſunt a voluntate noſtra. que indeterminata eſt ꝓpter hoc ꝙ eſt ad oppoſita. Fallibilis etiā. qz p̃ſt
etiā volenti proficere occurrere multa impedimēta. ꝛ talia nō
p̃ſt certitudinaliter ſciri ab aliqua creatura in ſeipſa. ſed ſolū
a deo vel p reuelationē diuinā. Ratio aūt huius iſta eſt. qz cognitio creature pendet ex re. qm̃ igitur res incerta eſt ꝛ in ſe. ꝛ
in ſua cauſa. ideo creatura non poteſt certitudinaliter illā noſcere aut p̃ſcire. Diuina aūt cognitio non pendet a re aliqua. imo oīa que nouit. ſm modum ſue veritatis nouit. ꝛ qz veritas
ſua eſt certiſſima. certiſſime cognoſcit contingentia vt neceſſaria. ꝛ hoc meli' explanatum fuit in primo lib. ꝛ ſicut certiſſime
nouit. ita pōt certitudinaliter denūciare ꝛ reuelare. ideo hec p̃
cognitio futuroz vel dei eſt vel a deo. ꝛ ideo cū talia p̃dicunſ
p̃dictio dr̃ diuinatio. qz talis eſt act' diuin'. ꝛ qz demones ſup
bi marie deſiderāt honorari vt de' marie conanſ oñdere boc ſe habere. ꝛ ideo dicere ꝙ demones p ſeipſos futura ꝓtingētia
p̃ſciāt certitudinalr̃. hoc eſt eis attribuere qō dei eſt iō ē ibi i
fidelitas. ꝛ infidelitati frequēter annexa idolatria. ideo diui
natio eſt pbibita. Quāuis aūt demones nō poſſint p ſeipſos 65
futura cōtingētia ſcire certitudinaliter. tñ frequēter vera p̃dicunt. qz euentum futuz aliquo modo p̃ſentiunt. Hoc autem eſt
quadrupliciter ſicut dicit Aug. in. iij. ſuper Geñ. ad lr̃am. Aut
em̃ ſenſus vel igenij acrimonia. aut multa experiētia. aut dolo
ſa cautela. aut aliena doctrina. Senſus acrimonia. vt quādo
vident diligēter cōſiderant ad q̃d inclineſ affectio nr̃a. vel
que ſint inducētia vel retrabētia. Experiētia tempoz. qz ex talibus vidēt accidere talia. Doloſa cautela. qñ p̃ponit aliq̃d facere. ꝛ p̃dicit ꝙ aliq̃d ſit factur'. Aliena doctrina qñ iuſto dei
iudicio p̃mittiſ addiſcere ab angelis. Et ſic pz ꝙ demones futura ꝓtingētia ꝛ ſi p̃ſt pbabiliter p̃ſentire. nō p̃ſt tñ certitudinaliter p̃ſcire ſicut oſtendunt rationes ad hoc inducte.
¶ Ad illud g̃ qō obr̃ de aſtronomis ſiue mathematicis ꝙ di 66
cūt frequēter vera. dōm ꝙ hoc ſolum eſt p̃necturando. ſiue ſm
legē aſtroz. ſiue ſm dyabolica cōmercia. Scōm legem aſtroz
vtpote qñ dñaſ ſtella q̃ habet impreſſionē ſup diuerſos humores diſponit ſm hoc hominem ad diuerſos moreſ ꝛ affectiōes
Scōm dyabolica commercia. vt quando volunt vi aſtrozum

vltra pcedere q̄ ad illud sup qō pñt. tunc enīz nisi dyabol⁹ ad esset. ita frequēter falsum sicut verum diceret. nunc aūt cū to to auxilio demonum frequēter falsa p̄dicunt ⁊ decipiunt. Ps tāta est demonum astutia q̄ ita sciunt occultare fraudē suā vt ofidāt errorē siue defectum fuisse in astronomo ꝓsideranre. non in arte aut dyabolo assistēte. In boc igit̄ stat rñsio. q̄ astrono mi de ꝓtingētib⁹ bñtib⁹ cām fallibilē ⁊ indeterminatā non p̄ sciūt vera. nisi ex cōiectura. ⁊ dyabol⁹ ex maiori ꝓiectura illa p̄
97 sentit nō tñ certitudinal'r p̄scit. ¶ Ad illud qō obī de magis ⁊ diuinis q̄ dicunt vera dōm q̄ verum est sed cum aliq̄n dicant falsa ps q̄ potī⁹ dicunt verū casualiter q̄ certitudinal'r. ꝓiectu ra potī⁹ q̄ scia. Qui eñ semel dicit futurū i verbo dñi ⁊ nō euc nit. sicut in lege dī. somniator est ⁊ nō ppha dñi. ⁊ ideo p̄cipit
98 occidi. ¶ Ad illud qō obī de somnijs in quibus puidenť futu ra. Dōm q̄ quicūd de boc senserint pbi quoꝝ positiōes lōgum est retexere. qō de eis dicit sacra scriptura indubitanter est te nēdum. Reprehēdit eñ eos q̄ ꝓfidentiā bñt in somnijs. vnde Eccl. xxxiij. sicut pturiētis cor tuum fantasias patī nisi ab al tissimo fuerit missa visitatio. id eo ītelligēdum q̄ q̄nq̄ de caus sis fiunt somnia. Quedā ꝓtingunt ex dispositiōe corpis. Que dā ex sollicitudine mētis. Quedā ex illusiōe dyabolica. Que dā ex reuelatiōe angelica. Quedā ex visitatōe diuina. Prima duo somnia sunt p̄sagia futuroꝝ q̄ bñt cām in nobis. vt somnia q̄ contingunt ex causis corpis sunt signa infirmitatis. Sōnia q̄ contingunt ex sollicitudine mētis sunt signa eoꝝ ad q̄ faciē da vel desiderāda nra inclinat affectio. Alioꝝ vero non sunt si gna de se. imo si ad alia applicent. potī⁹ prebēt occasionē errā di q̄ p̄scīdi. Somnia q̄ sunt a dyabolic a illusione nulli⁹ sunt roboris. sicut nec diuinationes aurupiscum. Somnia vero q̄ sunt ab angelis bonis aut a deo. sunt in nobis signa. sunt vera ⁊ recta ⁊ ita ex boc nō habeť q̄ p̄cognitio futuroꝝ ꝓtingentiū
99 aliter habeat q̄ a deo. nisi p aliquā cōiecturā. ¶ Ad illud qō obī q̄ ala quodāmō est oia dōm q̄ intellect⁹ agens nō est ens actu plene respectu oīm. qz nō est plene agēs ⁊ ideo indiget iu uari a cognoscibili ad b̄q̄ fiat in actu. vel a deo. q̄ ē oīno act⁹ respectu oīm entium ⁊ veroꝝ. ⁊ qz futuꝝ contingēs non bz esse nisi indeterminatū. ideo non pōt intellectus iuuare ad certitu
100 dinalē cognitionē habendā de se. ¶ Ad illud ergo qō obī q̄ i tellect⁹ agens est in actu respectu oīm ad q̄ possibile est i potē tia soluendū est p interemptionē. nō solū in bolb⁹ ver umetiaz in angelis. Quedā eñ sunt ad q̄ tam agēs q̄ possibilis est i po tentia qz sunt supra posse creature. vñ illa ꝓpositio non bz veri tatez nisi de bis tñ q̄ sunt infra posse intellect⁹ creati respectu quoꝝ habet intellectus se. ⁊ in ratione agētis ⁊ possibilis nō aūt respectu eoꝝ q̄ sunt supra. ⁊ sic patet illud.

Consequēter querit̄ de scō articulo scz de virtu te demonum. De qua tria q̄runt. primus est quasi p̄ambulum. vtrum oīs forme inductio fit a crea tore. an aliq̄ sint ab agente creato. Scōm est vtrū veraruz formarū inductio fit a spū maligno. Ter tium est vtrum ministerio demonuz possit quis vti in buiusmo di operibus sine peccato.

Questio. j

Utrum oīs forme inductio fit a creatore an aliqō agēs ꝓticulare siue creatū pos sit aliquā inducere. Et q̄ oīs sit a creatore videť. primo autori tate dñi in Johānc. Pater meus vsq̄ modo operat ⁊ ego ope ror. sed si res p̄ducerent q̄tū ad formā a natura nō ꝓpter b̄ di ceret deus vsq̄ modo opari. ergo videť q̄ oīs forma fit ab ip̄o ¶ Item rō e vī nobil⁹ principium est forma q̄ materia ⁊ mag gis dicit q̄d diuinum. ergo cum natura non possit in min⁹. qz non pōt in productionē materie. imo est a sola creatione. mul tofortī⁹ vī de forma. ¶ Itē principia rerum sunt incorrupti bilia vt vult phūs. ergo tam materia q̄ forma. sed incorruptibi le est ingenerabile. ergo tā materia q̄ forma est ingenerabilis ergo si p̄ducit inesse boc nō erit a natura. sed solū p creationē ¶ Item oīs actio creature terminat ad boc aliq̄d. sed forma non est boc aliq̄d. ergo nō terminat ad formā. ergo cum pduc tio naturalis ad illud terminet qō p̄ducitur per naturam im possibile est formam produci ab agente creato. Nec materiam boc constat. ⁊ omne quod producitur fm aliquo d horum pro ducitur. ergo nihil producitur ab agente creato. ¶ Item cuz producit forma. aut ex aliquo. aut est nihilo. Si ex aliquo. sed oē qō est ex aliquo habet aliq̄d sui constitutiuū tā q̄ principiū intrinsecum. ergo forma est ꝓposita ex materia ⁊ forma. qō ab surdum est. Si ex nihilo. sed oē qō ex nihilo creatur est a crea tore. ergo nulla forma est ab agēte creato. ¶ Itē cum forma ē in potētia materie. aut est in potētia in qua. aut a qua. aut eq̄ Non ex qua h̄ ꝓbatum est cuz forma nō habeat materiale p̄nci pium ex quo ꝓfert. imo sit in simplici essentia ꝓfectēs. ergo in q̄ vel a qua. Non a qua. qz materiem nō est agere. ergo solum in po tentia vt in qua. sed forma que solum est in potentia vt in qua totaliter est ab extrinseco. ⁊ nulla talis forma est naturalis vī a natura. q̄ nullum agēs creatum pōt naturalē formā p̄duce re. ¶ Contra. Oīs res sicut vult Aug. Dam. ⁊ phūs habet pro priam operationem. alioquin aliquid esset ociosum in natura. sed oīs operatio boni alicuius est operatrix. alioq̄n est frustra ergo videť q̄ oīs res aliquid possit producere. siue operari ad alicuī⁹ productionē. aut ergo materie. aut forme. nō materie q̄ forme. ¶ Item vnius corruptio est ꝓtrarij ḡnatio. nunq̄ enīz abijcitur frigus nisi per introductionem caloris. nec econuer so. sed constat q̄ agens creatum potest abijcere ⁊ corrumpere contrarium. ergo. potest se vel simile. sibi introducere. ¶ Item certum est q̄ calidum calefacit. qui boc non nouit ldiget sensu ergo calor ignis generat calorē. ergo pari rōne qua calidū ge nerat calidum ignis generat ignē. cuz non sit minoris virtutis ¶ Itē certum est q̄ obiectuz generat sui similitudinē in specu lo. qō patet. si obiectuz amoueatur. nullo modo resultabit ibi similitudo. ergo pari rōne si adsit materia disposita. agēs pōt generare sibi sim ile. in natura. ergo ⁊c. ¶ Rñ. dōm ad boc. q̄ de eductione forme in esse quadruplex fuit positio. Quidā em posuerunt latitationē formaꝝ sicut imponit̄ anaxagore. Et il lud potest dupl'r intelligi. Aut q̄ ipe poneret formas actuali ter existere in materia. sz non apparere extrinsec⁹. sicut pictu ra coopta panno. ⁊ iste mod⁹ impossibilis est oīno. qz tunc ꝓpria simul ponerent̄ in code. Alio modo pōt ītelligi sic. vt essen tie formaꝝ sint in materia in potentia. non solum latentes. sed entes in potētia. vt materia habeat in se seminales oīm forma rum rationes sibi a primaria conditione inditas. ⁊ illud ꝓcu dat ⁊ phūs. ⁊ sacre scripture. ⁊ per actionem agentis educeren tur in actum. sed hic intellectus non fuit huius positionis. sed primus fuit fm qō expositores dicunt. Hec enīz positio fuit q̄ agens particulare nihil agat. sed tñ detegat. Alia fuit positio phoꝝ modernoruz q̄ oēs forme sunt a creatore. Et hec positio potest dupl'r intelligi. vno modo q̄ deus sit principaliter agēs ⁊ producēs in omni rei eductione. ⁊ sic habet veritatē. vt ita q̄ deus sit tota cā efficiēs. ⁊ agens particulare non facit nisi ma teriā adaptare. vt sicut p̄ducit aiam rationalē. ita ⁊ alias for mas. ⁊ iste intellectus videť fuisse illoꝝ phoꝝ. Et iste intel lect⁹ est impossibilis. Quia agēs particulare aut inducit ali q̄d. aut nihil. Et si nihil. ergo nihil agit. Si aliq̄d inducit. er go vī q̄ aliquā efficiat dispositionē. sed qua ratione potest I vnam. ⁊ in aliam. quare ista positio non est rationabilis. Ter tia positio est q̄ forme naturales fere oēs ad minus corporales cuiusmodi sunt elementares forme. ⁊ forme mixtiōis. sunt i potentia materie. ⁊ per actionē agētis particularis educunť in actuz. ⁊ ista est positio. quā videť tenuisse phūs. ⁊ modo tenēt cōiter docto. in phia ⁊ theologia. Ps tñ hec duas habet vias. Nam quidā dicunt q̄ huiusmodi forme sunt in materia ⁊ in po tentia receptiua. ⁊ quodāmodo actiua siue coopatiua. qñ ma teria ⁊ bz possibilitatē ad recipiēdum. ⁊ etiā inclinationem ad coopandū. ⁊ in agēte est bmōi forma p̄ducēda sicut in p̄ncipio effectiuo ⁊ originali. qz oīs forma p naturā sue spēi recipit vir tutē multiplicādi se vñ inductio forme est ab agēte formā suā multiplicāte. Et ponit exēplū in cādela quō vna inflāmat mul tas. ⁊ ab vno obiecto relucēt multe imagines in plurib⁹ specu lis. ⁊ bmōi forme vt dicunt non bñt ex quo sint materialiter. sz ex quo originaliter. ⁊ ideo non dicunť creari nec dicuntur esse ex nihilo. Illud eñ creatur qō nullo modo est. sed talis forma sic producta aliquo modo est. tum rōne agentis. tum rōne ma terie. Alia via est q̄ forme sint in potētia materie. non solus in qua ⁊ a qua aliquo modo. sed etiā ex qua. ⁊ boc dicunt. non q̄ ipa essentia materie fit ex qua res p̄ducit. sz qz in ipa materia aliq̄d est ꝓcreatum ex quo agēs dū agit in ipm educit formaz. nō in q̄ ex illo tā q̄ ex aliquo qō fit tā q̄ aliq̄ pars forme p̄duc de qz illud pōt esse forma. ⁊ fit forma. sicut glob⁹ rose fit rosa. Et ista positio ponit q̄ in materia sint veritates omniū forma

rum

rus pducendaz naturalr. ⁊ cū pducīt naturalr q̄ditas nulla veritas essentie iducīt de nouo, sz dakei noua dispositio. vt qō erat ī potētia fiat ī actu. Differūt eñ act⁹ ⁊ potētia. nō q: dicāt diuersas q̄ditates. sz dispositōes diuersas eiusdē. nō tñ sunt dispositiōes accidētales. sz substātiales. ⁊ boc nō est magnū si est in potētia agētis creati. vt qō est vno mō faciat eē alio mō Et bec positio inter oēs p̄dictas vr esse itelligibilioz ⁊ veritati vicinioz. Hāc positionē credo esse tenēdā. nō solū q: eā suadeat rō. sed etiā q: confirmat autoritas Auguſt. sup gen. ad lit. quā magr allegat q̄ q̄ pducunt a natura. ſm rōnes seminales pducunt. Quid aūt sint iste rōnes seminales videbīt ifra qñ de bis erit sermo. Scōm bāc igit positionez sustinēdū q̄ agēs pticulare educit formas ⁊ iducit. ⁊ res naturales pducit. ⁊ rō
72 nes ad boc inducte sunt pcedēde. ¶ Ad illud g̃ qō obī q̄ de⁹ operat vsq; mō. dōm q̄ verū est. q: vel p se operat vel cū alīs vñ argumētū nō valet. de⁹ vsq; mō operat. g̃ agēs creatum ei
73 nō cooperat. ¶ Ad illud qō obī q̄ nō pōt in materiaz. dōm q̄ nō est sile. q: materiale p̄ncipiū nō est in alio vt in potētia. cuz sit de se potētia tūc eñ esset in potētia. ⁊ educeret potentia de potētia. qō nō est intelligibile. sec⁹ est in forma vt visum est. ⁊ ideo nō est sile. Pōt etiā sumi rō ex pte agētis. q: pductio creature cū sit agēs limitatū est pductio silis a sili. sz ꝑstat q̄ nihil agit rōne materie sz forme. ⁊ō magis pōt in formā q̄ ī materiā.
¶ Ad illud qō obīcit q̄ p̄ncipia rerū sunt incorraptibilia. il-
74 lud intelligit in vniuersali. nō in pticulari. Vel itelligit ſm essentiā nō ſm esse. ⁊ ⁊ō forma in pticulari generat ⁊ corrūpitur Vel pōt dici q̄ essentia ei⁹ remanet in potētia post corruptionē sicut ante gñationē. ¶ Ad illud qō obīcit q̄ actio nature ad b̄
75 aliq̄d terminat. dōm q̄ sicut dicit pbs. ppie loquendo forma nō generat. sed ꝑpositū. Cum eñ pducit forma nō pducitur in se nec p se. sed vt in materia ⁊ sic facit ꝑpositū. ⁊ ad illud ter minat gñatio. nihilomin⁹ gñatio vel pductio naturalis respi-
76 cit ꝑpositū p̄incipaliter gratia forme. ¶ Ad illud qō obī vtz ex aliquo aut ex nihilo. dōm q̄ ſm tertiā positionē tenēdo pri-mā viam illius positiōis forme pducunt ex aliquo. sz nō ex aliquo materialr vel ꝑstitutiue. sz ex aliquo originalr. Vel ſm tertiā opinionē tenēdo viam scōam illius positiōis fiūt ex aliquo nō q̄ ex. dicat partē. sed q̄ dicat ꝑsubstātialitatē. sicut rosa ex globo. q: globus fit rosa. ⁊ p boc ps vltimum. Cōcedo enim q̄ forme naturales sunt in materia quantum ad potentiam ⁊ in qua. ⁊ ex qua. ⁊ a qua. ſm predictum modum. Et si tu obiicias q̄ materia non agit nec constituit. dicendū q̄ essentia materie solum se habet per modum receptiui. sed seminarium inditum se habet quodammō per moduz actiui. quodammō per modū passiui. qñ cooperatur agenti. nihilominus ipm variatur ab vna dispositione in aliam vt dictum est. Hec igitur est summa positionis q̄ agens creatum nullā quidditatem nec substātiam nec accidentalem omnino ꝓducit. sed entem sub vna dis positione facit esse sub alia.

x Questio. ij Utrum verarum formaz inductio pos-sit esse a spū maligno. Et q̄ sic vr. p̄mo autoritate sacre scripture Exodi. vij. dr. Fecerunt aūt malefi ci silr. sed ꝑstat q̄ virga moysi ꝓuersa fuit in verum draconem alioquin nō esset verum miraculum. si g̃ malefici silr fecerunt ⁊ boc nō nisi virtute demonum. g̃ demones veros serpētes de virgis facere pñt. g̃ ⁊ veras formas inducere. ¶ Item in glo. habetur idē. demones discurrunt p mundū ⁊ subito semina af ferunt. sic q̄ nouas rerum spēs pducunt. ex boc ps q̄ specierū sine formaz inductio fit a spū maligno. ¶ Item maioz est po testas demonuz q̄ boim p artificiū. sed boues mediāte arte al chimie diuersoz metalloz spēs faciūt. ergo multofortius boc demones pñt. ¶ Itē qō subiacet potētie inferiori subiacet su periori. sed potētia demonū p naturā superioz est potentijs re rum naturaliū. q: dr Job. xl. Nō est ptās sup terrā q̄ ei possit ꝓparari. si ergo natura inferioz veras ⁊ nouas spēs pōt indu cere ⁊ inducit. g̃ ⁊ potētia demonū. ¶ Item forme ſm semina les rōnes latent in materia vt habetur in littera. ⁊ p̄determi natuz est supra. ⁊ ad boc q̄ fiant in actu nō indigēt nisi extrin seco adiutorio. si ergo dyabol⁹ scit modum educēdi. ⁊ posse bz ad adiuuandū. g̃ veras formas pōt inducere. ¶ Itē ordo vni uersitatis est vt superiora p naturam influāt in inferiora. sicut pz q̄ celestia influunt in bec inferiora. sed spūalia multo sunt supioza respectu corpaliū. q̄ corpalia respectu corpaliū g̃ si corpale adeo pōt influere in corpale q̄ sua influentia ⁊ virtute ⁊ actione educit formam de potētia in actum. sicut patet tam in actione elementoꝝ q̄ corporum celestium. ergo multofor tius pōt boc spūs siue bonus siue malus. Cōtra. Exo. vij. Ab sorbuit virga moysi virgas magoꝝ. qō exponēs aug. ait ⁊ ba bet in glo. Quoysi virga absorbuit virgas non draconeꝝ. Ab sorbere eñ potuit qō erant. non qō nō erant. g̃ virge que vide bāntur verse in draconeꝝ erant virge. non verse in serpētes. si ergo demones tunc operati sunt ita excellenter vt potuerunt. videtur q̄ spēs rerum non possint vere trāsmutare aut educere. ¶ Item. ij. Thessalo. ij. dr q̄ manifestatio antixpi erit in si gnis ⁊ pdigijs mendacibus ſm operationē satbane. si g̃ men dacia erunt pdigia ⁊ signa. g̃ non vere faciet qō videbīt face re. sed tunc maxime opabitur dyabolus ſm posse suum. g̃ non pōt veras formas inducere. ¶ Itē sup illud. Immissiones p angelos malos. gl. Aug. Ea q̄ mirabiliter in creaturis fiūt at tribuere malis angelis non audemus. sed subito de virgis fa cere veros serpētes est miraculū. q: ꝓtra solitum cursum natu re. g̃ boc non pōt malus angelus. ¶ Itē ratione vr bocp̄z sic Omne qō dat alteri spēm ⁊ actum est ens actu respectu ei⁹ qō dat boc ꝑbat pbs ⁊ dicit in. vij. prime pbic. nihil enim dat qō non habet. sed angelus malus nec genere nec specie conuenit cum istis rebus corpalibus. ergo non potest eis formas ⁊ spe cies dare. ¶ Item in pductione siue in transmutatione rerum naturaliū angel⁹ opat. aut g̃ naturalr aut artificialr. Si natu raliter cum natura sit vis insita rebus similia ex similibus p creans. tūc faceret angelos. Si artificialiter. sz qō est ab ope rante artificialiter. est artificiatus. g̃ forme quas inducit sunt artificiales. sz asinus artificialis non est asinus vere. sz equi uoce. ⁊ similiter manus ⁊ ꝓsimilia. g̃ nunq̄ inducit veras for mas. ¶ Itē si inducit veras formas. g̃ facit vera miracula. g̃ miracula non attestātur potētie diuine. g̃ non sunt in robur fi dei xp̄iane. ¶ Si dicas q̄ differunt ab istis. q̄ritur quomodo differunt ⁊ quomodo possunt discerni. ¶ Rsi. Ad p̄dictoꝝ in telligētiam est notādum. q̄ quādo q̄ritur vtruz demon possit inducere veras formas. aut trāsmutare de forma in formam. non est q̄stio de forma artificiali. q: planum est q̄ potest face re ymagines ⁊ figuras sicut homo. sed de formis naturalib⁹. vtrum sc̄z possit veruz serpentē ⁊ verā ranā pducere. ⁊ sic de alijs. ¶ Ad banc q̄stionē rñdēdum est p distinctionē qñ q̄ de mon formam inducat dupl⁹ potest intelligi. Aut q̄ virtute ꝓ ꝑpria. aut q̄ virtute aliena. Si itelligat q̄ iducat virtute ꝑpria sic absq; dubio falsum ē. ⁊ b̄ dicit Aug. Si itelligat q̄ virtute aliena. s. p virtutē rerū naturalium quas ꝓiungit adinuicem potest. sicut est exēplū in agricola qui segetes mediante semi ne iacto. ⁊ terra germināte. ⁊ aqua irrigante fructificare facit ⁊ b̄ est virtute aliena. virtute aūt ꝑpria generat sibi simile. Et ratio huius est. q: forma naturalis non pducit nisi a ꝓditore nature. vel a natura ꝓdita opante p modum nature. ⁊ ideo rē naturalē virtute sibi indita pducit. sz opando in agricultura opat vt artifex. ⁊ ⁊ō naturā pōt expedire ⁊ adiuuare. sz rē na ture non pōt pducē. Dōz igit q̄ spūs malign pñt formas ar tificiales iducē p virtutē ꝑpriā. ⁊ formas naturales p virtu tē alienā p ꝑpriā aūt non pñt. ⁊ rō huiꝰ est. q: opat p modum artis in b̄ ⁊ non p modū nature. Uñ sicut natura non pducit formā artificialē. sic nec ars formā naturalez. Si q̄rat ratio huiꝰ. dico q̄ est limitatio potētie agētis ad talē ⁊ talē effectuz ſm dispositionē dei ⁊ primariā ordinationē causaruz. ¶ Rur sus si q̄ras rationē quare deus sic disposuit. dico q̄ ordo sapiē tie boc requirit. Cū eñ sit triplex agēs. s. deus. natura ⁊ itel ligētia. ista sunt agētia ordiata. ita q̄ primū p̄supponit a scōo ⁊ scōm p̄supponit a tertio. Deꝰ eñ opat ex nihilo. natura ve ro non facit ex nihilo. sz ex ente in potētia. ars supponit opa tionē nature ⁊ opat sup ens ꝑpletū. nō eñ facit lapides. sz do mū de lapidib⁹. Uñ sicut natura non pōt anticipare opationē dei q̄ ē de nihilo pducere. sic nec ars opationē nature. Sz tūc q̄res quare non est econuerso vt ars p̄cedat naturam. dōm q̄ opatio naturalis p naturā ꝑfi⁹ est in codē q̄ opatio artis.
¶ Et p̄terea est alia ratio. Quia agēs per naturā pducit sibi si mile ſm veritatem. sed agens ſm artem simile solum ſm spe ciem vel ydeā. vel exemplar. q: g̃ in pductione rei naturalis siue formē naturalis agēs aliq̄diu ptic passo. ⁊ nihil ꝑtic aliq̄d nisi id respectu cuius est in actu ſm veritatē. ideo fortz

mas illas de potẽtia in actũ deducere non põt. nisi qõ agit p modũ nature. In artificialibus aũt nihil impartiẽ agẽs passo sẽ aufert vel mutat ſm locũ. sicut ptz in forma ꝓpositionis ⁊ figura incisionis ⁊ hinc est q̃ agẽs p artẽ non põt p virtutẽ proprią formas naturales ꝓducere. nisi ille sol' q̃ est actus plen' ⁊ pfectus respectu oim tã in cognoscẽdo q̃ in operando. s. sol' dicam' igitur breui' q̃ has formas de quib' loquiť demones põt vere trãsmutare. nõ tñ virtute sua sẽ nature. vñ tñ sunt ministri nõ principales agẽtes. q: si essent ꝑncipales agẽtes. cuz non ꝓducãt p ꝓuenies. noĩe ⁊ specie ꝓducerẽt sicut creator ⁊ it a essent creatores. qõ Aug. exp̃sse negat. Vñ tres rões prie verũ ꝓcludunt. qm̃ nõ ꝓbant q̃ faciãt virtute sua sẽ virtute seminũ adductor. ¶ Ad illud qõ obiciť q̃ virtute ꝓpria. q: potẽtia eius est excellẽtior. dõm q̃ illa ꝓpositio nõ bz veritatẽ nisi de virtute q̃ poẽm modum est supior. vel si in alijs habet locum. oportet intelligi in his ad que vtraq; virtus habet similiter ordinari. aliter patet esse falsum. homo enim potentior est asino. non tamen potest generare asinum sicut asinus facit. q: virtus eius non est ad hoc similiter intellige in proposito.

79

80 ¶ Ad illud qõ obiciť q̃ forme sunt in materia seminaliter. dicendum q̃ illa ratio seminalis valde remota est ab actu ꝓpleto. nec põt ad actum reduci nisi multa adminiculãtia habeat. ex quorũ influẽtia sibi ⁊ nature sue ꝓueniente pficiat quousq; ad actũ ꝓueniat talis nõ est influẽtia spũs ꝓpter discõuenientiã in forma ⁊ natura. influere enim põt ad motũ localẽ ⁊ regimẽ nõ ad gñationẽ. ¶ Ad illud qõ obꝰ q̃ spũalia influãt in corpalia ⁊ supiora in inferiora. dõm q̃ influũt ſm ꝓportionẽ vnius ad alterũ. ⁊ ſm q̃ cõpetit nature suscipiẽtis. Aliter enim influit sol. aliter angel'. Sol põt influere corpalẽ vel formalẽ ꝓpriety cõicando. s. lucẽ ⁊ calorẽ. angelus nõ sic põt influere in corpalia. sẽ solũ localiter mutãdo non ad formã. sẽ ad sitũ. cum nõ habeat conuenientiã in forma ⁊ natura.

81

82 ¶ Ad illud qõ obiciť q̃ nihil vere faciunt primo p virgas magorũz. dõm q̃ veritas est q̃ glose videnť sibi obuiare ibidẽ. verũtñ hoc magis sonãt q̃ veros serpẽtes fecerũt. ⁊ denominat ibi serpẽtes a materia preexistente. sicut serpentez moysi vocant virgam. licet verus esset serpẽs. sic ⁊ de alijs intelligẽdũ. ¶ Ad illud qõ obiciť q̃ antixp̃s faciet signa mendacia. dõm q̃ illud intelligitur nõ q: non faciet aliqua signa veracia ſm trãsmutationẽ formarũ. sẽ non veracia babẽdo aspectũ vel respectuz ad finẽ siue ad intẽtionem. q: ad hoc faciet ꝯ mendaciũ ⁊ falsum persuadeat.

83

84 ¶ Ad illud qõ obiciť de glo. aug. dõm q̃ aug. nõ negat quin aliq̃d possit demonibus attribui sẽ q̃ nõ. oĩa sunt eis attribuẽda. immo quedã attribuuntur bonis angelis.

85 ¶ Ad duas sequẽtes rationes non oportet respondere. verum cñi concludunt sc̃z q̃ angelus ꝓpria virtute nõ põt formas naturales transmutare siue inducere vel adducere de potẽtia in actum.

86 ¶ Ad illud qõ vltimo obꝰ queriť qualiter educat. si vere educat. vere facit miracula. q̃ miracula sunt signa fallibilia q̃ non sunt efficacia nostre fidei testimonia. dõm ad hoc q̃ ⁊ si sint vera opa. non tñ sunt vera miracula. qm̃ miracula nõ sunt p vim nature. sẽ p vim supra naturã q̃ est agẽtis ꝑmi sunt cñi supra facultatẽ nature. ⁊ ideo attestanť oĩpotẽtie faciẽtis. sẽ opa q̃ faciunt demones. ⁊ si miracula videanť. q: fiunt in tpe nõ p ceptibili. nõ tñ sunt vera miracula. q: fiunt vi nature. Attamẽ si obiecias q̃ natura nõ põt ita cito operari. dõm q̃ verum est de hac natura p se. sẽ taliter põt esse adiuta ⁊ cõfortata vel confirmať rebus ꝓuenientibus vt quasi repente ꝓrumpat in effectũ. sicut ꝑz de generatione ranaz quas de quibusdã foliis in modico tpe nasci contingit.

87 ¶ Si aũt queras quõ discernanť hmõi miracula. dõm q̃ ⁊ si ꝓueniant in materia. differũt tamẽ ex pte principalis agẽtis. ⁊ ex pte ministri. ex parte finis ⁊ ex pte facti. Ex parte principalis agentis. nam in miraculis diuinis opatur agens potẽtie infinite. ⁊ supra naturã. In miraculis demonũ opať virtus nature multipl'r adiuta p naturas alias. Ex pte ministri. Nã dei miracula fiunt p publicã iustitiã ſm veritatẽ vel ſm apparentiã. Sẽz miracula demonũ fiũt p priuatos ꝓtractus ⁊ quedã arcbana. Et boc est qõ dicit Augu. q̃ boni faciunt miracula per publicã iusticiam. boc est per fidem veram q̃ vere iustificat. quam veritas oibus predicat. Mali xp̃iani p signa publice iusticie. q: fidem babent ⁊ videntur babere opa. sed magi p priuatos cõtractus. ⁊ boc est quod dicitur in Exo. p incantatiões ⁊ arcbana quedam. hui' signuz est. q̃ ibi sunt tenebre az opa. quia qui male agit odit lucem. Ex pte finis differunt similiter. q: miracula dei fiunt ad vtilitatẽ ⁊ diuinam gloriaz. sẽ magorũ ad deceptionẽ ⁊ glorią vanã ⁊ excellentiã. vñ sunt quasi inutilia. Differunt etiaz ex pte facti. q: demones faciunt huiusmodi vilia ⁊ inutilia. miracula vero diuina faciunt valde necessaria ⁊ vtilia. vñ demones marime faciunt ranas ⁊ serpẽtes. q: hec de facili ꝓducunť opatione nature. ⁊ q: diuino iudicio magis ꝑmittunť ad prioris facti memoriã. vñ sicut deus tẽperat potẽtiã ⁊ astutiã dyabolicã. vt sic patiať cũ puerse imitari vt in ipa imitatiõe possit seducere malos iuxta eoruz merita mala. possint etiã deprehẽdi a bonis. ⁊ vt fides simul cũ miraculis habeat locũ. Si enim solus ⁊ ex' seruí miracula facerẽt. ꝯs non credidisset in deũ miraculis ꝓpulsus. nunc aũt cũ mali faciunt. ⁊ boni faciunt q̃ diuinitus illustraniť vt inter hec possint discernere. p vera miracula adiuuãtur. ⁊ p demonum miracula excercentur ⁊ probantur.

88

Questio. iij. Utrũ aliquis possit vti ministerio demonum in faciẽdis huiusmodi miraculis absq; peccato. Et q̃ nõ videť. Non põt a demonibus requiri consilium absq; peccato. ergo non recipi ministeriũ siue consiliuz. Prima probatur autoritate ⁊ exẽplo. Autoritate. q: Leuiť. xx. precipitur occidiqui sciscitať magos ⁊ ariolos. Exẽplo probať. iiij. Reg. xj. vbi reprehenditur ⁊ puniť rex israel qui misit ad consulendum deum accharon. ¶ Item Aug. de doctrina christiana dicit diuinationes esse dãnandas ⁊ fugiẽdas. q: ibi intercidunt pacta demonum. si ergo plus est facere q̃ docere. ⁊ primum non est sine pactionibus dãnabilibus ergo nec scõm. ¶ Itẽ dyabolus est dolosus. ⁊ ꝓstat q̃ nullũ dũligit nisi in malũ suũ ⁊ vt ipm peruertat. ergo qui suscipit ab eo obsequiũ. cõmittit se discrimini. ⁊ oĩs talis peccat mortaliter. ergo ꝛc. ¶ Itẽ dyabolus est inimicus iesu xp̃i ⁊ dei ergo q̃ suscipit ab eo auxiliũ vel facit cõmerciũ. cũ nulla sit ꝓuentio xp̃i ad belial. efficiť xp̃i inimic'. sed nõ põt esse sine peccato. q̃ ꝛc. ¶ Cõtra hoc videť autoritate apostoli qui tradebat incorrigibiles satbane in interitũ carnis sicut ꝑz. j. Coz. v. ergo vtebať ministerio demonuz ad adimplendã iusticiã. ergo pari rõe potest homo quando indiget vti ad alia obsequia. ¶ Itẽ si indigeo elemosyna non tantũ a bono ſed a peccatore ⁊ impio possum accipere ⁊ petere. ergo si indigeo pane ⁊ vino possum hoc petere a demonio vt procuret si non adest homo qui statim tribuat. ¶ Itẽ a malo seruo põt quis exigere seruitium ⁊ recipere. ergo si quis sanctus dyabolum superauit. põt ei licite imperare ⁊ eius obsequium in creaturis transmutandis accipere. ¶ Itẽ esto q̃ hmõi artes solis caracteribus exerceãť sine imolationibus ⁊ alijs cõmercijs. videť q̃ ibi nullũ sit peccatũ. q: illi caracteres aut bñt aliquã virtutẽ cõpellẽdi demones. aut nullam. Si nullã ergo demones nihil faciunt. Si aliquam. sẽ omnis virtus est a deo. ⁊ vti aliquo ad id qõ est. non est peccatuz. ergo videť q̃ miracula ista demonũ possunt exerceri absq; peccato. ¶ Itẽ si aliquis suscipiat obsequiũ demonũ in his que expediũ nt sibi siue in miraculis siue in alijs. bene sciẽs q̃ tuz potest. in quo peccat. videť q̃ in nullo. Quia in fide nõ peccat. quia nihil credit diuinitatis esse in dyabolo. In moribus non peccat. ergo nullo modo vt videť. ¶ Itẽ si ego amisissem librũ meum esset peccatũ si requirerem a quocunq; q̃ sciret vbi esset. ergo si alioꝰ amisit cappam ⁊ ego scio bene q̃ dyabolus potest nosse. videť q̃ illud saltem sine peccato potest fieri. q̃riť ergo vtrũ hmõi artes vel diuinationes possint esse absq; peccato. ¶ Respon. dicendũ q̃ hmõi artes magice siue diuinationes non possunt esse absq; peccato. nec potest a dyabolo requiri consiliũ vel etiam auxilium siue ministeriũ absq; peccato. nisi fortassis in hoc casu vbi deꝰ dyabolũ subijceret homini iusto suo iudicio. ⁊ sicut de aliquib' viris sanctis audiui narrari. voluntario aũt commertio non potest fine peccato. Aut enim est ibi peccatuz infidelitatis. vtpote si demonio credendo attribuat diuinũ aliquid. Aut est ibi peccatum ydolatrie. vtpote si oblationibus ⁊ sacrificijs. Aut inobedientie saltem. quia facit contra prohibitionem diuinam et ecclesie. Ratio autem huius ꝓhibitionis est. quia talis peccat in seipm dumse committit discrimini. Peccat in ecclesiam. quia habet commerciũ cum illo qui est oĩno precisus ⁊ ecclesie. aduersari'. Peccat etiã in maiestatez diuinam dum recurrit ad dyabolum quasi non sit oꝑs ⁊ oĩno sufficiens ⁊ benignus deus xp̃iano ꝛ. ⁊ ideo ꝓhibitũ est

⁊ fine

ꝛ fine petō fieri nō potest. vnde cōcedēde sunt rōnes ad hoc in
89 ducte. ¶ Ad illud ergo qō obijcit ꝙ paulus vtebat ministerio
dyabolico in punicēdo malos. dici pōt ꝙ hoc nō erat dyaboli
co cōmertio. sed magis diuino iudicio. ꝛ ipsius apli impio cui
subijciebant ipūs maligni nō cōfederabant. sicut magis ꝛ di
uinis. Uel dōz ꝙ illud tradere nō erat aliud ꝙ exponere vera
90 tioni demonū. ¶ Ad illud qō obī de elemosyna quā possuz ac
cipe ab impio. dōm ꝙ nō est sīle duplici ex cā. Primū quidem
qz ꝛ si mēbrum nō sit actualiter vnitum. non tñ est membrū oī
no pēsum sicut demoniū ꝛ pōt recipi ꝛ ipēdi ex charitate pie
tatis officia. non sic est de dyabolo ꝛ angelis eius quorū certa
est damnatio. Amplius elemosyna quam habet impius. tpe ne
cessitatis est viri iusti. ergo vir iustus cū exigit eā ꝛ recipit. qō
suū est accipit. ꝛ ideo iuste facit. nō sic est de ministerio dyabo
li in faciēdis miraculis. nunꝙ etñ dyabolicis miraculis vel p
fidns indigem⁹. qz aut dīs subuenit p se. aut p angelā suū. aut
91 p proximū nm. aut tribuit patientie meritū. ¶ Ad illud quod
obī ꝙ dyabolus est seruus. dōm ꝙ eius seruitiū ꝛ ministeriuz
non est ad hoc deputatū a deo nisi fiat spāli priuilegio. sed po
tius deputatus est ad temptandū ꝛ exercendū. ꝛ sic seruit. iz
intendat expugnare. qz de malo suo deus facit bonū nostrum
92 ¶ Ad illud qō querit qō petñ sit in caracteribus. dōm ꝙ ma
gnuz petñ est. qz ad hoc fiunt scz ad ministeriū demonū implo
randū. qō nō licet. ꝛ ideo malo fine fit. Qō aūt querit aut ha
bent virtutē aut non dōm ꝙ ex se non habēt virtutē. sed solum
ex dyabolica pactione. sic etñ pepigit dyabolus cuz illis q fue
runt ei familiariores. ꝙ talia signa recognosceret. ꝛ ad talia se
pīter offerret. Ostendit aūt per illa se cogi. vt ostendat aliqd
veritatis esse in hmōi artibus in quibus sunt multa nepbāda.
per q̄ adducitur homo ꝛ a fide ꝛ a cultu dei. vnde nullo mō cre
dendū est ꝙ tales caracteres aliquid possint. maxime sup spi
ritus. nisi ex pactione eorum. ꝛ ideo omnia talia carmina vana
93 sunt ꝛ pniciosa nec facit dyabolus qz in illis delectetur sed in
infidelitate facientium. ¶ Ad illud qō queritur in quo est pec
catum. dōm ꝙ si aliquis hoc faciat nō credens eos habere pos
se. nec offerens quicꝙ peccat petō inobedientie ꝛ peccato mo
rum. qz ex bacpa inuocatiōe demonum facit contumeliaz deo
suo ꝛ cetui xp̄iano. ꝛ dum iungit se scismatico ꝛ mendaci se peri
culo cō mittit. sed vix aut nunꝙ ex hoc solo dyabolo satisfacit.
nisi aliqua infidelitas vel ydolatria immisceatur. Sicut enim
ad diuina miracula plurimū facit fides recta sicut sonāt euan
94 gelia. sic ad demonum miracula facit multum fides peruersa
qñ dyabol⁹ peruersus est imitator dei. ¶ Ad illud qō obijcit
ꝙ non sit peccatū querere de perditis. dōm ꝙ peccatuz est. qz
contra prohibitionē. ꝛ prohibitū est p dictis de cautis. Potis
sima tñ causa est. qz ipe mendax est ꝛ pater eius. ꝛ frequētissi
me veris immiscet falsa ꝛ ideo periculuz magnū est credere si
bi. qz posset hoīes de facili inducere in errorē ꝛ dicere ꝙ ille ha
bet rē qui non habet. ꝛ videt per hoc posse oriri mala ꝛ qz etiā
ad se allicit p huiusmodi reuelationes ꝛ ad suaz societatiē que
gniciosa ē valde. ad quā desiderat dyabol⁹ vt decipiat ꝛ ideo
vt hoīes minus caueant. in suis diuinationib⁹ q̄dam honesta
pretendit. vtpote qz puero virgini suas diuinationes ostēdit.
cum tamen in occultis ad turpissima incitet. ꝛ ideo dicit Aug.
in. super Geñ. ad litteram in fine. bono xp̄iano siue mathema
tici. siue quilibet impie diuinantes. maxime vera dicentes. ca
uendi sunt ne consortio domonū animā deceptaz pacto quodā
societatis irretiant. ꝛ sic patet totum.

Distinctio. viij. De potestate demonum quam habent super corpora similia humanis.

Solet etiā in questione versari ꝛc. Supra egit ma
gister de ptāte demonū respectu creaturaruz cor
poraliū cōiter. in hac pte agit de corp ptāte re spe
ctu hoīm diuiditur aūt hec ps in duas. In prima
agit de potestate demonum siue angelorū sup cor
pora simili a humanis. In secūda vero agit de potestate de
monū quam hūt sup hoīes. j. dist. eadē illud etiā cōsideratiōe
ꝛc. ¶ Prima pars hz duas. In prima determinat q̄liter ange
li assumunt corpa. In scōa vero incidenter dubiā questionem
Aug. inducit q̄ tāgit hanc materiā. ibi. Sed vbi deū hoībus in
corporalibus ꝛc. Prima pars hz duas. In pria determinat mo
ū per quē angeli habent corpa sibi cōiuncta. ¶ In scōa vero
terminat actum. ibi. Assu
munt aūt aliqñ corpora.
¶ Similiter scōa ps ha
bet duas. In pria mouet
questionē. in secūda deter
minat. Primā facit ibi. Sz
vbi deū hoīb⁹ ꝛc. In scōa
vero determinat certa relin
quēs dubia. ibi ceterū hec
velut nimis.

Di. viij. Aug. ij. li. retra ctatiōuz q̄daz lo co dicit demō es aliquan do boīz dispositiōes nō solū vo ce plas tas vez ēt cogi tatiōe cō ceptas cū signa q̄daz ex aio erp̄ munt in corpeto ta facul tate pdi scere. Tūc rez diri oc cultissi maz au dacioꝛ assertio ne ꝙ de bui. Nā puenire ista ad notitiā dmonū p nō nul ta erpi mēta cō pertū ē si vtri ꝙ q̄dā si gna dēt ex corpe cogitan tiuz illi sensibi lia. nos auerten tia. an a liaꝛ spi ritualia ista cog scāt. aut difficile ab hoīb⁹ aut nullate nus pōt iueniri.

Determinat modū per quez angeli habent corpora sibi coniuncta. a

Solet etiam in questione versa
ri apud doctos vtrū angeli om
nes boni. scz ac
mali corporei sint. idest cor
pora habeant sibi vnita. Quod aliqui putāt inniten
tes verbis Augu. qui dicere videtur ꝙ angeli omnes
ante confirmationem vel lapsum corpora aerea ha
buerint de puriori ac superiori aeris parte formata
ad faciendū habilia non ad patiendū ꝛ angelis bonis
qui perstiterunt talia sunt obseruata corpora vt in eis
possint facere ꝛ non pati: q̄ tante sunt tenuitatis vt a
mortalibus videri nō valeāt nisi supuestita aliq̄ gros
siori forma. qua assumpta videnť. depositaq; videri de
sinūt. Angelis vero malis mutata sunt i casu corpa in
deteriorez q̄litatē spissioris aeris. Sicut etñ a loco di
gniori in inferiorē locū. i. in caliginosum aerez deiecti
sunt. ita illa corpa tenuia mutata sunt ꝛ transformata
in deteriora. corpa ꝛ spissiora. i q̄b⁹ pati possent in su
piori elemēto. i. ab igne. Et hoc aug. sensisse videť su
per geñ. ita dicēs. Demōes dīr aerea aialia. q̄ corpo
rū aereoꝝ natura vigēt. nec p mortē dissoluunť. qz p
ualet i eis elemētū apti⁹ ad faciēdū ꝙ ad patiēdū. Ad
patiēdū etñ humor ꝛ hum⁹. ad faciēdū aer ꝛ ignis ap
titudinē pbēt. Trāsgressores vero angeli cū principe
suo nīe diabolo tūc archāgelo. non mirū si post petñ
in hāc caliginē detrusi sunt. Nec etiā b̄ mirū est si con
uersi sunt ex pena i aereā q̄litatem qua pīt ab igne pa
ti. Caliginosa tū aeris tenere tñ pmissi sunt. q̄ eis q̄si
carcer sit vsq; ad tps iudicij. Ecce his ỽbis videť aug.
ita tradere qō q̄dā opinanť de corpib⁹ angelorz. Hoc
aūt eū alij dixisse astruūt nō ita sentiēdo sed opinionē
aliorū referēdo. qō ex ipsi⁹ verbis dijudicare volunt. q̄
bus ait. Demones dicunť aerea aialia. nō ait sunt. ita
etñ q̄dā dicebāt. De habitatiōe ỽo caliginosi aeris in
quē detrusi sunt nō opinādo sz rei veritatē asserēdo eū
tradidisse dicūt. qō ipsi⁹ locutōis distinctio ostēdit. Di
cūt quoq; plurimos catholicos tractatores i hoc con
uenisse atq; id concorditer docuisse ꝙ angeli corporei
sint. nec corpora habent sibi vnita.

Determinat actū ad quē angeli assumūt corpa. b

¶ Assumūt autē aliquando corpora deo preparante
ad implētionē ministerij sui sibi a deo iniuncti. eadēq;
post expletionē deponunt. in quibus corporibus ho
minibus apparuerūt atq; locuti sunt. Et aliquando q̄
dem locuti sunt ex psona dei. sine distinctiōe alicuius
persone. Aliquādo ex persona patris vel filij siue spi
a rituſsancti. Nec dubitandū
est deuz in corporalibus for
mis apparuisse hominib⁹. si
cut Augusti. in. ij. li. de trini
ta. ostēdit conferens diuerse
scripture testimonia ex q̄b⁹
deū in corporeis figuris ho
minibus apparuisse pbat et
aliquādo ex persona dei sine
distinctiōe. aliquādo sub di
a ¶ Deum in corporalib⁹ formis apparuisse. Videtur ꝙ talis apparitio potius sit occasio erroris q̄ veritatis. Deus enim caret forma ꝛ figura in corpore et corporeitate fm veritatem. ꝛ qui credit vl opinatur contrarium errat. si ergo frequenter opinamur

que apdarēt sensib⁹. vī q talis apparitio fit erroris occasio.
¶ Rñ. dōm q forma ⁊ figura corporalis non ducit immediate in cognitionē dei. sed mediante spū rōnali. cuius ministerio fiebat illa apparitio. ⁊ qr in ascendendo prius fit abstractio a corpali forma ⁊ figura q̄ pueniat ad deū. dū a corpe ad deum ascēdit mediāte spū incorporeo. ideo talis apparitio potiꝰ scala est pducens ad cognitionē veritatis q̄ sit occasio deuiādi. Qd̄ g̃ obī q illa opinamur interi⁹ q̄ apparent exteri⁹ dōm q illud verū est si opinio vī ratio descendat ad sensum ⁊ ei innitatur. cū aūt a sensu abstrahit ⁊ innitit fidei ⁊ reuelationi nō habet occasionē errādi. sed potiꝰ veritatem inquirendi.

b ¶ Non videbit me hō ⁊ vi. contrariū huius habet Exo. xxiij. loquebat dñs ad moy. fa. ad fa. ⁊ numeri. xij. palā ⁊ nō p figuras ⁊ enigmata deū vidit dicitur de eodem moyse.
¶ Rñ. dōm est ad hoc q̄ i prima autoritate significatur q̄ deus non potest videri a viatore in sui essentia ⁊ claritate. ſz in duob⁹ sequentibus insinuatur familiaritas dei ad moysen q̄tum ad apparitionē ⁊ q̄tum ad contemplationem in quarum veraq; prophetas alios excellebat. Familiaritas apparitiōis notatur cū dicit q̄ loquebat ei fa. ad fa. subintelligendum est in subiecta creatura. Eminentia contēplationis cum dicitur palā ⁊ nō per figuras ⁊ in enigmate deū vidit. qr non tm̄ fulgebat visione corporali, aut imaginaria. sed etiaz intellectuali.

Aug. c ¶ Visibile em̄ quicq̄ non ſz est quod non sit mutabile. Contra. corpus celi empyreū visibile est ⁊ tamen non est mutabile. Item q̄ro de qua mutatione intelligat aut de mutatione ad situz aut de mutatiōe ad formā. Si de mutatione ad situm hoc nihil est qr ista nihil facit ad visum. Si de mutatione ad formam. illud similiter falsuz est. qr corpora supercelestia sunt incorruptibilia ⁊ inalterabilia ⁊ tamen visibilia. Item q̄ritur etiā de quo visu intelligat. Aut em̄ intelligit de visu corpali. aut ō visu mētali. Si de mētali falsum est. Si de visu corpali. q̄ritur q̄ necessitas sit q̄ visibile sit mutabile. cū ita bene sensus iste ꝓtinet corpora incorruptibilia sicut

Locēdē dū ē angelos mitti. ſz reliq̄ expedire nō sufficit.

stinctione psonarū sermonē eis factū esse. ¶ De perplexa questiōe quā ponit aug. q̄ rēs an ad exhibēdū has corporales appitiones creatura noua fit formata. an angeli q̄ ante erāt missi. ⁊ si ipi missi sunt. vtruz seruata sui spūalis corporis q̄litate aliquaz speciē corpalē de corpulētiori materia assumpserit. an p prius corpus suū mutauerint in speciē actioni sue aptam.
¶ Mouet questionē. c ¶ Sz vbi deū hoib⁹ i corpalib⁹ imagib⁹ appuisse asserit pplexā qōnē. pponit quā nec absoluit querēs. vtrū in illis corpalib⁹ appitionib⁹ creatura aliqua crearet ad illud opus tm̄ in qua de⁹ hoib⁹ appareret. an angeli q̄ añ erant ita mitterēt vt manētes i suis spiritalib⁹ corpib⁹ assumerēt ex corpulēta inferiorz elemētorū materia aliquā spēz corporalē. quā coaptatā q̄si aliquā vestē mutarēt i quaslibz spēs corpales veras q̄dē. an corp⁹ suū pprium verterēt in spēs aptas actiōibus suis p virtutē sibi a deo datā. Ait em̄ ita aug. i. iij. li. ō frū. ¶ Que rēdū est in illis antiqs corpalib⁹ formis ⁊ visis vtrū ad ꝺ op⁹ tm̄ creatura formata sit i qua deus sicut tūc oportuisse iudicauit humanis ossiderē aspectib⁹. an angeli q̄ iā erāt ita mitteb anť. vt ex pso na dei loquerenť. assumētes corpalē spēm de creatura corporea in vsuz mīsteriū sui aut ipm corp⁹ suū cui nō subdūť. ſz subditū regūt mutātes at q̄ vertētes in spēs q̄s vellēt accōmodatas atq; aptas actiōib⁹ suis. ſm attributaz a creatore sibi potentiā. Sz fateor excedere vires intētōis mee. vtrū āgeli manēte spūali sui corpis q̄litate p hāc occultius opantes assumāt ex inferioribꝰ elemētis corpulētioribus qō sibi coaptatū q̄si aliquā vestē mutēt ⁊ vertant in quaslibet spēs corpales ⁊ ipas veras. sicut aqua vera i vinū verū ꝓuersa est a domino. An ipa propria corpora ⁊ sua trāsformarēt i id quod volūt accōmodatū ad id qō agunt. Sed qō horū sit. qm̄ hō sum. nullo experimēto cō prehēdere valeo. sicut angeli q̄ hoc agūt. Attēde lector qr questionē ppositā nō soluit. sed indiscussam reliquit. vtrū angeli q̄ mittebanť seruatis suis ppriis spiritalib⁹ corpibus supuestirenť aliq̄ corpulētiori specie. in q̄ possent videri. an ipm corp⁹ mutarent ⁊ trāsformarēt in quā cūq; vellent spēm in qua possent cerni. In quibus vbis videtur aug. attestari angelos esse corporeos ac ppria ac spiritualia habere corpa.
¶ Determinat motā qōnē q̄ deus in specie q̄ est deꝰ nūq̄ mortalib⁹ apparuit cetera relinquens dubia. d ¶ Ceterum hec velut nimis pfunda atq; obscura relinquētes. illud indubitāter teneamus. q̄ deus in specie essentie sue nūq̄ mortalib⁹ apparuit. sicut i famlo suo moyb si dicit. Nō videbit me hō ⁊ viuet. Et in euāgelio Johānis legitur. Deum nemo vidit vnq̄. ¶ Visibile enim quicq̄ nō est quod nō sit mutabile. ideo substantia siue essentia dei. quoniaz nullo modo mutabilis est nullo modo p seipam visibilis est. proinde illa oīa que patribus visa sunt cū deus illis presentaretur per creaturā facta manifestum est. ⁊ si nos latet quomodo ea ministris āgelis fecit deus. per angelos tamen facta esse dicim⁹. Audeo ergo fiducialr dicere. nec deuz patrem nec verbuz eius. nec spīritū eius qui est vnus deꝰ per id quod est atq; idipsum est vllo modo esse mutabilez ac per hoc multominus esse visibilem.

Job. j.

Job. j.

Questio. j.

Utrū angeli habeāt corpa naturalr sibi vnita. Et q̄ sic ostenditr ꝑlo auctē augu. viij. de ci. dei vbi diffinies demones dicit demōes sūt gñe aialia. mente rōnalia. aio passiua. corpe aeria. duratiōe eterna. si g̃ eadē est natura bonoz spirituum ⁊ maloz ꝑz ⁊c. ¶ Itē greg. i omelia de epiphania. Iudeis tāq̄ rōe vtētib⁹ rōnale aial. Langel⁹ nūciare debuit. sed omne aial habet corp⁹ naturalr sibi vnitū. si g̃ angel⁹ est aial. ergo ⁊c. Itē ber. cāticoz omel. iij. liq̄t oēz creatū spūi corpeo prius idigē solatio. ſz angelus habet oē illud quo naturaliter indiget. cuz g̃ sit spūs creat⁹. habet sibi corpus

Eto. xx. xiij. ℟

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

pus naturaliter vnitū. ¶ Itē ad hoc est ratio. Quāto substā-
tia est nobilior tāto in potētijs est multiplicior. ſz angelus est
nobilior substātia q̄ aīa. g̃ ſi aīa nata est viuificare corp'. mul
tomagis ⁊ angel'. ſz hz illud naturaliʳ sibi vnitū ad qđ viuifi-
cādū est naturaliʳ nat' apt'. g̃ ⁊c. ¶ Itē nobiliori mō viuit qđ
viuit et i fuit vitā q̄ qđ nō influit ifluētia cui signū pfectiōis
est ⁊ cōplemēti. g̃. ſi angel' est ita nobile viuēs sicut aīa. ⁊ aīa
pōt aliqđ viuificare. g̃ ⁊ angel'. ſz nō pt viuificare nisi corpus
naturaliʳ sibi vnitū. g̃ ⁊c. ¶ Ad oppositū dañ. diffinies āgelū
dicit q̄ angel' est substātia itellectualis. incorpea. g̃ angel' nō
hz corp' sibi vnitū. qz si haberet corp' sibi vnitū naturaliʳ. sicut
bō dz esse corpore'. ita ⁊ angel'. ¶ Itē dionysius in pluribus
locis dicit q̄ angeli sunt diuine mētes ⁊ spūalia lumia imate-
rialeſ ⁊ incorporei. ¶ Itē hoc ipz ostēdit rōnib' sic. Tāto sub
stātia ē nobilior quāto est deo similior. ſz de' oino caret corpe
g̃ substātia spūalis oino carēs corpe est nobilior inter substā-
tias creatas. g̃ vel est cā ponere in vniuerso. vel in vniuerso de
ficiet nobilissima creatura. ⁊ tūc vniuersus esset acephalū qđ
est incōueniēs. ¶ Itē si aliqđ cōponiʳ ex diuersis naturſ ⁊ al
terā illarū est repire p se. cōtingit silʳ p se repire ⁊ reliquā. sed
bō cōponiʳ ex substātia corporali ⁊ spūali. g̃ cū sit repire substā
tiā pure corporalē p se est repire substātiā pure spūalē. bāc ād
dicim' angelū. g̃ angel' non hz corp'. ¶ Itē qz bō cōponiʳ ex
corpe ⁊ aīa. cū peccauit factʳ est passibilis ⁊ mortalis. g̃ ſi an-
gelus haberet corp' sibi vnitū sicut ⁊ bō. vñ saltē q̄ angeli qui
peccauerūt sint mortales ⁊ corruptibiles qđ ſi planē falsus est
manifestū est ⁊c. ¶ Rñ. ad p̄dictor intelligētiā est notādū q̄
circa istā qōnē dubitauerūt aliqñ magni doctores. vtrū. ſ. an
geli habeāt corpa naturaliʳ sibi vnita. vñ sup hoc dubie loquiʳ
tā Aug. q̄ bern. ſz nūc satſ certitudinaliʳ tenet. ⁊ magr ⁊ Ri-
car. affirmat q̄ angeli sūt naturaliʳ incorpei. nec bñt corpa na
turaliʳ sibi vnita. De hoc tñ plures dubitāt. vtrū demones ha
beāt corpa sibi insepabiliʳ alligata i quib' torqueanʳ. sed satis
planū est q̄ sicut boni angeli nō bñt corpa nisi volūtarie sūpta
sic nec mali. ⁊ hui' signuz est sicut dicit Ricar. q̄ corp' modice
quantitatis a maxīa multitudine demonū aliqñ obsidet. sicut
legiʳ Marci. v. de illo q̄ dicit. legio mihi nomē est legio eſ vt
idē Ricar. dicit ꝓtinet. vj. milia. sex cētos. lx vj. vñ si demones
corpa haberēt. cū suis corpib' nullo mō possent subitrare cor-
pus. ita modicū. ꝓpter qđ satis ꝓbabiliʳ dici pōt q̄ nō solū nō
bñt corpa sibi naturaliʳ vnita. verūtiā nec boni nec mali bñt i
sepabiliʳ alligata quātū ē de lege cōi. Nec obstat cor cruciat'
qz sicut in. iiij. li. oñdet. spūs absq̄ corpe fm ordinē diuie iusti
cie pōt ab igne materiali puniri. Cōcedēde sunt igiʳ rōnes ad
bāc ptē. ¶ Ad illud vero Aug. qđ iducit. viij. de ciui. dei. dōm
q̄ ibi loqiʳ Aug. fm opinionē apuleij. ⁊ frequēter circa bāc ma
teriā plᵒ loquiʳ fm alioz q̄ fm sniam suā. ¶ Ad illud Greg. q̄
angel' est aīal. dō m q̄ aliqđ esse aīal dupliʳ dr. Aut rōe formē
aut rōne opatōis aīali debite. ibi aūt dr angel' aīal nō rōe for
me ſz potiʳ rōne opatōis ꝓsequētis. Vel aliter. esse aīal dupliʳ
pōt dici. vel fm veritatē. vel fm oñionē siue apparētiā. Vze,
aūt loquiʳ de scdo mō. qz angel' appet esse aīal cū assumit cor-
pus. ipe aūt obijcit ſz primū modū accipiēdi aīal. ¶ Ad illud
qđ obr de Bern. q̄ ois spūs creat' idiget corpeo solatio. dōm
q̄ indigere corpe pōt esse dupliʳ. Aut ꝓpter se. aut ꝓpter alios
Spūs indigēs ꝓpter se est spūs brutalis vel humanᵘ. ⁊ de hoc
verū est q̄ hz corp' naturaliʳ sibi vnitū. Spūs vero idigēs p-
pter alios est spūs angelicᵘ. ⁊ iste nō hz corp' sibi naturaliʳ vni
tū sed assumptū volūtarie vt mīstret alijs. Vñ Bern. Angelici
spūs ad ea capiēda q̄ btāz faciūt creaturā nullo mō suis corpi
bus adiuuanʳ. ⁊ iō nō bñt ea ꝓiūcta ꝓpter idigētiā supplēdā
in seipsis. ſz in nobis. ⁊ qz banc supplēt ad tps. ideo nō bñt ea
vnita simpliʳ. ſz ad tps. ¶ Ad illud qđ obr q̄ sba nobilior est q̄
multiplicior ē in potētijs. dōz q̄ vez ē i illis potētijs q̄ simpliʳ
attēdanʳ pfectiōi. potētia aūt ad viuificādi corp' ⁊ si quodāmō
sit pfectiōis. nihilomin' ꝓpter ꝓiūctū hz quādā indigentiaz ⁊
imperfectionē. ⁊ ideo ab illa substantia q̄ pfectissima est inter
creaturas est aliena. hec aūt est substātia angelica. nec de hac
potētia ꝓcludit ratio supra dicta. ¶ Ad illud qđ obr q̄ influēs
vitā ⁊ bñs vitā nobiliʳ est q̄ habens tñ. dōm q̄ aliqđ cōmuni
care siue dare vitā alijs pōt esse dupliʳ. Aut p modū efficiētis
⁊ hoc simpliʳ pfectiōis est. ⁊ sic cōpetit soli deo. Et p modū in
formātis ⁊ sic nō est simpliʳ pfectiōis, imo pfectiōis cū iperfe-
ctione iuncte, ⁊ ideo neutrū cōuenit angelo. qz pfectio sua ma
ior est q̄ sit pfectio viuificātis p modum formē. ⁊ minor q̄ sit p
fectio dantis vitam per modum cause. Et loquor de vita q̄ cō-
petit rationali substantie.

Questio. ij. Utrū angeli aliqñ assumant corpa. Et B
q̄ sic vr Bernū. in cā. homel'. iij. discur-
rere ⁊ de loco ad locū moueri nō est nisi corpor. ſz angel' mal'
ad mīsteriū discurrit. ⁊ de loco ad locū venit. g̃ vel ē corpore'
vel hz corp' naturaliʳ vnitū vel corp' assumptū. sed nō p̄mo mō
nec scdo. g̃ tertio. ¶ Itē nulli pōt impēdi hospitalitatis obse
quiū nisi bēat corp' naturaliʳ vnitus vel assūptū. ſz angelis ali
qñ ipēsa sunt hec officia sicut dr vlt. ad heb. q̄ q̄dā placuerunt
deo angelis hospitio receptis. g̃ vel habuerunt corpa vnita vl
assumpta. ſz nō habuerunt naturaliʳ vnita. g̃ ⁊c. ¶ Item nulla
sba spūalis ex sui ꝓsortio p̄bet solatiuz sensui nisi p ibabitatio-
nē corpis fiat visibilis. ſz angeli frequēter p̄bēt solatia non so
lummō fm spm̄ ſz etiā fm sensuz. sicut pz i angelo thobie. g̃ iba
bitāt corpa. sed illa nō bñt semp vnita. g̃ voluntarie assumpta
¶ Itē nullʳ spūs pōt visibiliʳ demōstrari ad demonstrationē
corpis nisi sit aliquo mō corpi illi ꝓiunctᵘ. ſz angel' q̄ loquebat
thobie visibiliʳ poterat demōstrari ⁊ vere dici hic est rapbael,
vel hic est angel'. g̃ habebat sibi corp' illud aliquo mō conjun
ctū. ſz nō p naturalē ꝓiunctionē. g̃ p voluntariā assumptionē.
¶ Itē nihil est organum vel instrm alicui' imediatuz nisi ime
diate assumaʳ ab illo. vel naturaliʳ ꝓiungaʳ illi. ſz angel' mul
ta exercet opa circa nos. sicut log ⁊ māducare q̄ non pñt exer-
ceri nisi mediāte corpe organico vel istrō. g̃ ⁊c. ¶ Cōtra. Ma
iorē ꝓueniētiā hz aīa rōnalis ad corp' q̄ habeat angelicᵘ spūs
sed anima exuta corpus non assumit. ergo nec spiritus angeli
cus. ¶ Item ꝓportio debet esse assumentis ad assumptum.
sed spiritus angelicus est omnino incorpalis. ergo nō habet p
portionē ad corp'. g̃ nunq̄ assumit illud. ¶ Itē aut ꝓpetit an-
gelo bēre corp' aut nō ꝓpetit. Si ꝓpetit habere. g̃ vr q̄ ange-
li nō sunt pfecti qñ non bñt corp'. Si non ꝓpetit. g̃ qñ assumit
hz qđ non decet ipm. g̃ ſi angel' bonus non facit nisi qđ decet
ipm non assumit corp'. Itē si assumit. aut ꝓpter aliqđ. aut pro
pter nihil. Si ꝓpter nihil g̃ frustra. Si ꝓpter aliqđ aut est bo
num aut malus. Si bonum. g̃ p corp' assumptū demeret. g̃ angel' hz ⁊ pōt puniri ⁊ p
miari cum corpe assumpto. qđ est incōueniēs ⁊ plane falsum.
¶ Itē vbicunq̄ est assumptio ibi est aliq̄ vnio vel in psona vel
in natura. sicut pz i assumptione humāe nature a filio dei. g̃ ſi
angel' assumit corp' vnit sibi vel in psona vel in natura. Sed
non in natura vnit sibi qz nō resultat tertium. Nec in psona qz
nō est cōicatio ideomatū. g̃ nullo mō ē ibi vnio. g̃ nec assūptio.
¶ Rñ. dōm q̄ i angelis duplex est vis. ſ. ꝓtēplatiua ⁊ admini
stratiua. Scōm ꝓtēplatiuā ꝓuertunʳ ad deum. ⁊ sic nō idigēt
solatio corporis assumpti. Scōm administratiuā descēdūt ad 13
nos ⁊ ꝓdescēdunt nobis. ⁊ vt nobis ꝓgruēti' ꝓdescēdāt indi-
gēt solatio assumpti corporis. Indigēt inq̄ ad aliqs opatōes
exercēdas. idigēt ad scipos manifestādos. idigēt ad nosmet-
ipos letificādos siue ꝓsortādos. ⁊ iō assumunt corpora sicut i
strā vel organa ad opcrādum sicut signa ad manifestādum. si-
cut cooperimēta vel habitacula ad ꝓuersandū. Vñ corp' assū-
ptuz ꝓiungiʳ illis sicut instrm motori. sicut signuz significato
sicut habitaculum inhabitatori. h autē magis exigit idigētia
ex parte nra q̄ idigētia ex parte sua. ⁊ qz finis iponit necessita-
tē his q̄ sunt ad finē. ⁊ corp' effigiatum vel organizatuz huma
na effigie maxīe ꝓpetit operationib' spirit' rōnalis. ⁊ exp̄ssius
significat. ⁊ tāq̄ pulchrum idumētum quodāmō decorat. ideo
angel' assumit corp' non q̄lecunq̄. ſz humana effigie insigni-
tum. ⁊ ꝓcedēde sunt rōes h oñdētes. Ad rōnes ad oppositum
tā ptz rñsio. ¶ Ad illud cñ qđ obr de aīa exuta satis plana est
rñsio. nō cñi est sile. qz nō hz vim admistratiuā nec vsum admi 14
strādi. ⁊ iō nec corp' assumit. nec bēre dr potentiā assumendi.
¶ Ad illud qđ obr q̄ ꝓportio est assumētis ⁊c. dōz q̄ ꝓportio
attēdit ⁊ inuenit ibi per euz moduz per quē est assumptio. Cuz 15
cñi nō assumat i vnitatē nature. nō reqrit q̄ sit ibi ꝓportio si-
cut perfectōis ad perfectibile. ſz sufficit q̄ sit ꝓportio sicut mo
toris ad mobile. ¶ Ad illud qđ q̄rit vtruz ꝓpetat angelo bēre 16
corp' ⁊c. dōm q̄ ꝓpetit bēre corp' vt voluntarie assumptuz ad
ꝓplēduz mīsteriuz. ſz nō ꝓpetit ad suum esse ꝓpletum. iō nec
carētia generat indigētiā. nec assumptio generat indecentiā.

17 ¶ Ad illud qđ queritꝝ ꝓpter qđ assumit. vtrū ꝓpter aliquid vel ꝓpter nihil. dđm ꝙ ꝓpter aliqđ sicut ꝓdictū est. illud tū ꝓpter qđ assumit nō ꝓficit per corꝑ tāꝙ ala per corꝑ ꝓprium. sꝫ tāꝙ artifex per instrm. ⁊ ideo sicut instrm per qđ qs meretꝝ nō remunerat. sic nec corꝑ ab angelo assumptum. ¶ Ad illud qđ
18 obꝟ ꝙ vbi est assumptio dꝫ esse vnio in ꝑsona vel ỹnatura. dđm ꝙ nō sufficiēter diuidit. qꝛ bō assumit vestimētum cū se induit nō tñ vnit sibi in ꝑsona nec in natura. sꝫ illud locū bꝫ in illa assumptione in qua est vnio ꝑfecta. q̄lis est cū dei filiꝰ assumpsit humanā naturā. ¶ Ex ꝓdictis igit̄ pꝫ q̄stio ꝓposita ⁊ rñsio ad
19 obiecta. pꝫ etiā ꝙ quāto dicit angelꝰ corꝑus assumere. qꝛ nō solum ꝓpter hoc ꝙ moueat vel operetꝝ aliqđ circa corꝑ. sed qꝛ illud accipit ad se vt in illo operetꝝ. vt in illo manifestetꝝ. vt i illo cōuersetꝝ ⁊ qꝛ in illa cōiunctione siue acceptiōe corꝑ portꝰ seqtur modus spūs q̄ econuerso. qꝛ ab illo formatꝝ ⁊ cōseruatur ⁊ regitur ideo angelꝰ se habet in ratione assumētis ⁊ habentis. corꝑus vero in ratione assumpti ⁊ habiti.

Consequēter q̄ritur de scđo articulo. s. de formatiōe corꝑis assumpti. Circa qđ duo q̄runt. ꝓmo q̄rit̄ de ipso corꝑe assūpto q̄tū ad ꝓncipium formale. Scđo q̄tū ad ꝓncipium materiale.

Questio. j Utrū illud corꝑ habeat vērā formā corꝑis humani. Et ꝙ ita sit vꝛ. qꝛ cū appareat esse corꝑ humanū. aut est vērū. aut est ibi erroꝛ ⁊ deceptio. sed erroꝛ ⁊ deceptio nō cōpetit angelis sanctis. g̃ cū assumūt corꝑa q̄ vident esse humana. vere hñt formā humanā. ¶ Itē ad corꝑ humanū nihil plus reqꝛit nisi equalis ꝙpletio ⁊ debita organizatio. sicut dicūt naturales. sed corꝑ qđ angelus assumit debitā habet organizationē. si ergo organizatio ꝑsupponit ꝙpletionē. ergo videt ꝙ habeat totum qđ est de veritate humani corꝑoris. ¶ Itē ꝙ angeli vere possint formare corꝑus humanū vꝛ. Corꝑus humanū sicut dicit Aug. est in rōnib⁹ seminalibus sicut ⁊ alia corꝑa. sed qꝛ formę quorūdā animaliū vt serpentium ⁊ bmōi hñt rōes seminales dispersas in reb⁹. iō dicit aug. ꝙ ministerio demonū vere educunt. ergo pari rōe vꝛ ⁊ corꝑa hoīm. Si tu dicas ꝙ non valet. qꝛ maioꝛ requirit dispositio ad ꝓducēdū corꝑ humanū. ſ nō solūt. qꝛ qđ pōt disponere a remotis i ꝓncipio opꝫ ꝓtinuādo actionē. cū nō sit distātia infinita. poterit venire ad dispositionē imediatā. g̃ si angeli pñt veloci opatiōe ꝓducē corꝑa animalium min⁹ ꝑfecta. ergo ⁊ pari rōne corꝑa aialiū magis ꝑfecta ergo ⁊ corꝑ humanū. ¶ Itē si aliqđ agens indifferenter se bꝫ ad aliqua ꝓducēda. qua rōne pōt in vnū. pōt in alterū. sꝫ angeli nō hñt maioꝛē ꝓuemētiā cū corꝑib⁹ serpētium. q̄ cū corꝑib⁹ hoīm. imo magis econuerso. ergo si pñt auxilio nature ꝓducē vera corꝑa serpētiū pñt auxilio nature ꝓducē vera corꝑa hoīs ergo ⁊ assumere. ¶ Itē qđ pōt in maius pōt in minus. sed aia quātūcūq; sit modice nobilitatis excellit nobilitatē cuiuscūq; corꝑis. sicut ꝺ̄ in. viij. de ciui. dei. ⁊ i alijs locis multis. cuꝫ g̃ ministerio angelorꝫ educi possint ⁊ educanꝰ aie vegetabiles ⁊ sensibiles quorūdā aialiuꝫ. multofortiꝰ ꝓducē pñt vera corꝑa hoīm. ¶ Ad oppositū sic ciusdē virtutis creatē est corꝑ formare ⁊ ifformare. qꝛ vis formatiua est ab ifformatiua siue ꝑfectiua Sꝫ nullꝰ spūs angelicꝰ pōt humanū corꝑ ꝑficere. g̃ nec formare. ¶ Itē angeli nō pñt operari circa creaturas nisi cū adiutorio nature. sꝫ nulla natura pōt generare corꝑus humanuꝫ nisi illa q̄ ei est filis in specie. ergo angelꝰ non pōt formare vel corꝑus humanū nisi mediāte hoīe. sed hō nō pōt corꝑus humanū educere nisi generādo. g̃ nec angelus vera corꝑa humana formare nisi per gnationē hoīs. sꝫ cū assumit corꝑus non indiget humano auxilio. ergo nunq; verū assumit corꝑus humanum.
¶ Itē si pñt corꝑus de nouo formare. ergo pari rōne ⁊ corruptum repare. ergo pñt mortuos suscitare qđ est solꝰ dei ꝓpriū
¶ Itē si corꝑa assumpta ab angelis essent vera corꝑa humana haberēt appetitum ad aīam rōnalē. sꝫ deus ꝙplet appetitū naturę. ergo statim ifunderet eis aīa rōnalis. ¶ Itē si corꝑa vera humana assumerēt. aut ſm statū glie. aut ſm statū vie. Non ſm statum glie hoc ꝙstat. qꝛ tā vlteri⁹ corꝑus illud nō esset corruptibile. nec ab angelo sepabile. si ergo assumunt. hoc est ſm statū vie. sꝫ corꝑa humana sꝫ statū vie sunt pōderosa ⁊ grauia siue in statu nature corrupte. siue in statu innocētie. ergo nō essent habilia ad motum nec ad velox ministerium. ergo si nō assumunt corꝑora nisi ꝓpter ministerium. ergo nō assumunt vera corꝑora humana. ¶ Rñ. dđm ꝙ corꝑora assumpta ab angelis non habent vērā formā ⁊ cōpletionē corꝑorum humanorū nec etiā organizationē completā. sed solum effigiez. Et huius rō est duplex. Una qꝛ non competit angelis tale corꝑus ad motū erūt. sicut nunc vltimo ostensum est. Alia rō est. qꝛ angelus non pōt educere formā naturalem in esse nisi adiutus a virtute nature. sicut habitū fuit in ꝑcedenti distinctione. In ꝑtate aūt nature est ꝓducere corꝑora oīm aīalium. verūtamē aliter ⁊ aliter. Ad quedam em̄ educēda sufficit causa vniuersalis sine adiutorio agētis particularis ꝓsimilis in specie nature. cuiusmodi sunt aīalia q̄ generant̄ per putrefactionē. Quedā autē sunt ad q̄ nō sufficit nisi adiuuet ab agēte ꝓsimilis speciei sicut corꝑora aīalium que ꝓducunt solūmodo per propagationez ⁊ istud planum est ad sensum. ¶ Si aūt queratur rō huius. ꝓma est diuina institutio ſm quā est limitatio in virtutibus naturis rerum. ⁊ hoc ſm legē quam indidit eis ab initio. Unde sicut dixit. germinet terra herbam virentē. non dixit ꝙ gemineret hoīem. homini aūt dixit ꝙ se multiplicaret. sic terra germinat herbā. ⁊ homo generat hominē. Nec aūt lex siue institutio non est absq; rōne. Quia quedaꝫ sunt animalia ꝑfecta tā in organizatione q̄ in duratione. Quedam vero perfecta vtroq; mō. Quia vero quedā corꝑora aialium sunt imperfecta ⁊ in organizatiōe. ⁊ in cōpletiōe. ideo non indiguerunt agente tante virtutis. sed potuit virtus ꝓductiua ipsoꝝ dari terre tanq̄ matri. ⁊ soli tanq̄ patri cum adiutorio aliorū corꝑoꝝ simpliciū tam elementariū q̄ celestiū. Quia vero sunt imperfecta duratione. ⁊ aliquando pereunt. ideo oportuit hoc ꝓmunicari agenti alterius nature. qꝛ ad hoc data est vis generatiua rebus vt dicit philosꝰ vt perpetuent̄ in esse. ¶ Econtrario est de aialibus vtroq; modo perfectis. ⁊ ideo virtus ꝓductiua ipsorum maiorem exigit actualitatē. ⁊ rō seminalis cum maiori difficultate ꝑfertur in actu. ideo maiori indiget adiutorio. Illa igit animalia siue corꝑora eorum que ad ꝑmū genus spectāt educi possunt ab angelis mediāte nature adiutorio velociter ⁊ q̄si subito. veraciter tamen. qꝛ per vim nature. Sed aialia et corꝑora que spectant ad secundum genus educi nō possunt veraciter nisi cum auxilio nature ⁊ cum diuturnitate temporis quoniam assumptio corꝑorum ab angelis est velociter ⁊ quasi repente. ideo vera corꝑora humana non assumunt. qꝛ non pñt illa per se formare veraciter. ⁊ cum alterius adiutorio nō pñt facere ꝙ exeant ineſſe velociter. ⁊ esto ꝙ educerent. adhuc non ꝙpterent sicut tactum est in obiectiōe. tum ꝓpter appetitū quē haberēt ad animam rationalem. tum ꝓpter grauitatem que duo repugnant fini illius corꝑoris. Nam si haberet aīam rōnalem. non esset cōpetens signum ad apparēdum. Si haberet grauitatē. non esset cōpetens instrumentum ad operandū maxime ad motuꝫ. non esset etiā competens habitaculū ad inhabitādum. ¶ Concedēde sunt igitur rationes ꝓbātes ꝙ angeli non assumunt vera corꝑora humana. siue boni siue mali.
¶ Ad illud qđ obiicitur in contrariū ꝙ est ibi erroꝛ ⁊ deceptio 21
dđm ꝙ falsum est. qꝛ non assumunt illa corꝑora vt ostendant se esse boues ⁊ veros boues sꝫ vt oſtendant se rōnales. ⁊ qm̄ illa corꝑora signant illos esse rationales. ⁊ ad hoc formata sunt finaliter. ideo vera sunt q̄uis non sint vere humana. sicut in ꝓlio libro dictū fuit de igne ⁊ colūba. ¶ Ad illud qđ obiicit ꝙ est ibi organizatio ⁊ equalis cōpletio. dđm ꝙ falsum est. non em̄ est ibi vera organizatio q̄ competit corꝑi humano. q̄ qui dē est a 22
virtute formatiua cum seminibus delata. sed potius quedam lineamentorum protractio ſm illius cōformitatē. ⁊ hec nō supponit equalitatez cōpletionis. qꝛ talis protractio pōt fieri ab artifice in ligno ⁊ lapide. nec q̄cunq; qualitas mixtionis est illa que facit ad veritatē humani corꝑoris. sed illa que habet virtutem specificatiuā hominis completiuam ⁊ directiuam.
¶ Ad illud qđ obiicitur ꝙ corꝑus humanum est in rationibus 23
seminalibus. iam pꝫ rñsio. qꝛ q̄uis sit ibi. nunq; tñ educit nisi concurrat virtus agentis exterioris. que relidet in lumbis viri ⁊ matrice mulieris. ⁊ ideo sine his nūq; potest illa ratio seminalis ad actum perfectum educi. Et si obiiciatur ꝙ potest disponere dispositione remota ⁊c. Dđm ꝙ illud habet locum vbi dispositio remota fit necessaria sola incensiōe. tunc em̄ sufficit virtutis actiue continuatio ⁊ intensio. non aūt quando requiritur nouę forme vel alterius forme ſm speciem operatio. ⁊ sic 24
est in ꝓposito. ¶ Ad illud qđ obiicitur ꝙ indifferēter se habet

angelus

angelus ad ola corpora animalium. dicendum ꝙ ⁊ si hoc verū
sit de ipso angelo in se nō est tū verum de virtute nature. ex cu
ius adiutorio angelus operat. ⁊ ideo sicut angelus p se nō po
test educere corpus humanum. ita nec corpus alicuius alatis
⁊ sicut natura quedā pōt faciliter. quedā cuz maiori difficulta
ꝛ te. vt prius visum est. sic ⁊ angelus ipsius virtute adiutus.

¶ Ad illud qō obijcitur ꝙ potest in magis nobile. dicendū ꝙ
illu d non bz semper veritatē. qz homo potest generare hominē
qui est nobilior. ⁊ non potest generare asinum. maxime autem
tunc deficit quando res nobilior est facilioris productionis. si
cut frequenter contingit. ⁊ sic in proposito, nam facilius educi
tur alia vegetabilis siue sensibilis anima p putrefactionē edu
cti ꝙ educatur ⁊ organizetur verum corpus hominis.

D Questio. ii. De corpore assumpto ex parte principij materialis. Et q̄rit vtrū corpus illud
quod assumit angelus fiat de natura celesti an elementari. Et
ꝙ fit de natura celesti videt. finis imponit necessitatē bis que
sunt ad finē. sed angel⁹ assumit corp⁹ ad suū pfectionē. cū er
go angeli per naturā sint lumina. debēt ergo assumere corpora
de materia lucis. ergo de natura celesti. ¶ Itē organum siue i
strumentum debet cōformari mouenti siue motori. sed angel⁹
assumens corpus vt instrumentum est immutabilis ⁊ ipassibi
lis ⁊ incorruptibilis p naturā. ergo vñ corpus assumptum for
matur debet esse incorruptibile ⁊ impassibile. tale aūt nō est ni
si corpus celeste. ergo ⁊c. ¶ Itē locus maxime cōpetens ange
lo est corp⁹ celeste vt celū. si g̃ angelus in corpe assumpto locat
tāꝯ in habitaculo. vt ꝙ corpus illud fit sumptū de celo. aut nō
ꝓpetit ip si angelo. ¶ Itē corpus assumptus aut est de natura
celesti aut elemētari. Si de natura celesti. habeo ꝓpositū. Si
de elemētari. aut graui. aut leui. sed si est de graui cū difficul
tate mouet sursum. si de leui violenter mouet deorsum. ergo si
neutrum horum competit velocitati angelice. corpus quod
assumunt non est elementare. ergo corpus celeste. ¶ Item
si est elemētare. aut est mixtū. aut simplex. Si simplex ergo nō
est aptū ad colorē. nec ad effigiē. nec ad organizatōez. Si mix
tum ergo cū corp⁹ mixtū fit resolubile ⁊ rarefactibile. videt ꝙ
sicut corp⁹ humanū ex separatiōe anime fit putridū sic ⁊ corp⁹
ab angelo assumptū. qō apparet cē falsus. restat ergo ꝙ nō est
corpus elemētare. ſz est elemētare vel celeste. ergo ⁊c. ¶ Itē si
est corp⁹ elemētare. bz contrariū siue sit simplex siue sit mixtū. er
go si trāseat p regionē ignis. videt ꝙ quicqd est in eo humidū
cōsumat. Si vero p regionē aque. quicqd est in eo igneū extin
guatur. ꝙ si hoc cōstat esse falsum. ergo si angelus sine lesione
pertrā sit regiones olim elemētorū cū corpore assumpto. cōstat
illud non esse de natura elementari. sed est de natura elemen
tari vel celesti. ergo ⁊c. ¶ Ad oppositū arguitur sic prio auto.
Brego. ait enim sic. Nūq̄ abrahā angelos videre, potuisset ni
si corp⁹ ex aere assumpsissent. Et Beda de natura rerū. ange
li ad nos venientes corpus ex aere sumūt. ¶ Itē rōne sic. Ange
li assumūt corpora maxime ꝓpter motū ⁊ discursum. ſz corpus
celeste non est habile ad motum rectum sed circularem. ergo
non competit in ministerio angelico assumere corpus de celo.
¶ Item angelus assumit corpus ad apparēdum. ⁊ hoc in hu
mana effigie. sed corpus celeste nec est terminatiuz visus nec
est figurabile. ergo nō videt ad constitutionē corporis assum
pti ab angelo tunc habile. ¶ Itē si assumit corpus de celo. cū
non assumat de toto. assumit de parte. ergo separat ⁊ diuidit
partē celi a toto. sed omne diuisibile ē corruptibile. ergo videt
ꝙ natura celestis sit corruptibilis. ſz hoc est falsum. g̃ ⁊ pmū.
¶ Item si assumit corpus de celo. cum assumat partē quā fert
deorsum secuz. aut aliqd subintrat locum eius aut nihil. Si ni
hil. ergo remanet vacuz. Si aliqd. aut oportet illud de nouo
creari. aut oportet corp⁹ illud rarefieri. sed si hec omnia sunt in
cōuenientia. patet ⁊c. ¶ Itē angelus sathane frequēter se trās
figurat in angelum lucis. ⁊ tunc cōstat ꝙ assumit corp⁹ ita pul
chrum sicut ⁊ angelus bon⁹. sed demones nō assumunt corpa
de natura celesti. qz vsqz ad illā nō conscendunt. sed solum de
natura elementari. ergo similiter videtur ꝙ ⁊ angeli boni.

¶ Respon. ad horū intelligentiā est notandū ꝙ circa hoc di
26 uerse fuerunt sapientiū opiniones. Quidā etsi dicere voluerūt
ꝙ angeli assumunt corpa ex natura elemētari. ita tamē ꝙ non
ex vno tm̄ ſz ex omnibus simul mixtis. aliquo tamē eorum pre
dominante. vñ dicūt corpus illud ab angelo assumptū esse ve
re corpus mixtum. ꝗuis nō sit vere corpus humanum. ¶ Illā au
tem formā mixtionis dicunt esse ab angelo tanq̄ a ꝓparāte so
lum. sed a dño tāq̄ a dante. dante inq̄ nō p creationē vel infu
sionem sed p intrinsecā operationē sm̄ qō dictum est supra. ꝙ in
didit reb⁹ naturā ⁊ virtutes seminarias sm̄ qs deo coopante cū
cte naturales forme ꝓducunt inesse. Sed cū corp⁹ illud q̄si re
pēte formet ⁊ destruat. aliqs nō videt ꝓbabile ꝙ sit plena mix
tio mixtū. maxie cuz i eī⁹ resolutiōe nō appeat tpis lōgitudo
nec putrefactōis coruptio. ⁊ iō dixerunt ꝙ corp⁹ illō est de na
tura elemētari simplici ex q̄ dicūt illud corp⁹ assumptuz forma
ri hoc mō. Natura em̄ elemētaris ex q̄ corp⁹ sibi formal angel⁹
est aeris elemētū qō de sui natura est rarefactibile ⁊ cōdēsabi
le si assit virt⁹ q̄ b̄ possit. vñ sicut nūc videm⁹ aquā solidari i cri
stallū. vel glaciē ex frigore. sic ꝓtingit aliq̄ virtute occulta q̄ nō
latet angelos aerē ꝓdēsari posse sm̄ plus ⁊ min⁹ ad voluntatē
angeli opantis. hoc aūt corp⁹ dū ꝓdensat pōt suscipe figurā ⁊
effigiē. ⁊ ita corpi organico effici ꝓforme. pōt nihilomin⁹ i vna
pte ꝓdēsari plus. in alia min⁹. i alia minime. ⁊ sic ꝓformari ner
uo ossi ⁊ carni. pōt etiā vna sui pte itercipe plus de luce. i alia
min⁹ ⁊ in alia minime. ⁊ sm̄ b̄ bene in se diuersos colores. ⁊ ita
corpi humano effici quasi in oib⁹ ꝓforme. ꝗuis nō sit i suis pn
cipijs multiforme. ⁊ ita idoneū cē istrm̄. signū ⁊ habitaculū vt ab
angelo assumat. Bz adhuc qz b̄ difficile ē itelligē. quō ex aere
siue alterī⁹ elemēti ꝓmixtōe fiat corp⁹ solidū ⁊ diuersis colorib⁹
coloratuz. cū colores ꝓducē nō sit artꝭ nisi mediāte auxilio na
ture. Jō tertia via vī adhuc cē ꝓbabilior. s. ꝙ corp⁹ assūptū ab
angelo corp⁹ elemētare ē. nō qz sit ex q̄ttuor elemētꝭ plena mix
tiōe ꝓmixtū sīc corp⁹ ꝓplexionatū. nec qz sit ex puro ⁊ simplici
elemēto formatū. ſz qz pncipaliꝫ formal ex aere cū aliq̄ admix
tiōe alterī⁹ elemēti. sic videm⁹ i nube q̄ nō ē corp⁹ plene mixtū
bz em̄ i se naturas pluriū elemētorū. p būc modū ⁊ corp⁹ ab an
gelo assūptū pncipaliꝫ ab aere itelligit cē formatū. ꝓcurrente
ad b̄ natura alicui⁹ vaporis terrei vl aquei. q̄ qdē faciat tā ad
varietatē ꝓdēsatiōis ꝙ ad multiformitatē colorū. hāc aūt nō
oz angelū ō lōginq̄ mēdicare cū aer p magna sui pte sit cōmix
tus vaporibus. ⁊ hāc positionē media inter vtrāqz tāq̄ extrema
qz ꝓstituta ad pūs possum⁹ sustinere. ¶ Ad qōnē igit ꝓposita
rndēdū breuiter ꝙ angel⁹ tā bon⁹ q̄ pnal⁹ assumit corp⁹ ex na
tura nō celesti ſz elemētari. nō simplici nec plene ꝓmixta. ſz me
dio mō vtpote ex aere vaporabili. angel⁹ tm̄ malus ex pte infe
riori bonus vero ex pte superiori. nōinq̄ superiori in q̄ nulla repiat
natura alterius elemēti. ſz superiori ꝓpatiōe ⁊ respectu eī⁹ ptis
de q̄ assumunt corpa angeli mali. iō ꝓcedēde sunt rōnes ꝙ cor
pa ab angelis assumpta nō sint de natura celesti sed elemētari
¶ Ad illud qō obijcit ꝙ angel⁹ assumit corp⁹ ad sui ostēsionez 27
dōm ꝙ angelus nō tm̄ modo ostēdit se pēsata dignitate siue no
bilitate sua. ſz etiā idoneitate signi ⁊ necessitate ex pte nostra.
Bz igit eius dignitas ois corpis nobilitatē precellat. qz tm̄ cor
pus elemētare sufficit ad eī⁹ manifestationē ſz ꝙ nostra exigit
indigentia. ⁊ ad hoc est idoneuz vt sit corpis organici materia
iō magis ꝓpetit vt angelus de ipso sumat corpus q̄ de celesti
natura. ¶ Ad illud qō obī ꝙ instrm̄ dz ꝓformari motori. dōm
ꝙ verum est qñ organum siue instrm̄ est ei ppetuo ꝓiunctuz. ſz 28
qñ cōiungit solum ad tps. sufficit vt sibi p oportunitate loci ⁊
tpis ⁊ opis ꝓformet. ⁊ sic est in ꝓposito reperire. ¶ Ad illud
qō obijcitur ꝙ angelus locatur in corpore assumpto tāq̄ in ha 29
bitaculo. iam ꝑz responsio. qz non est habitaculum debitum an
gelo quantum ad excellentiam sue dignitatis. sed quantuz ad
indigentiam nostre infirmitatis ⁊ quoniam statui nostre infir
mitatis plus conformatur elementaris natura q̄ celestis ideo
⁊ si habitaculum celeste plus competat angelo ad contemplā
dum. tm̄ habitaculum ex corpore elementari plus competit an
gelo administrandū. ¶ Item ad illud qō obijcitur. aut est cor
pus graue aut leue. dicendum ꝙ nec simpliciter graue nec sim 30
pliciter leue. tum quia ex aere. tum quia ex aere cōmixto vapo
ri ⁊ ideo est habile ad motum sm̄ ocm positionem. qō non esset
si esset corpus simplex ponderosum aut leue.

¶ Ad aliud iam ꝑz rnsio. qz nec oīno simplex. immo quodāmo
do mixtum vt competat colori ⁊ organizationi. nec adeo mix 31
tuz ē vt subiaceat putrefactioni. sed medium tenet vt predictū
est. ¶ Ad illud quod obijcitur ꝙ patitur a contrario. Dicen
dum ꝙ sicut formatio illius corporis quamuis sit ex actiu 32
torio nature. tamen principaliter est a virtute spirituali.

subſtãtie. ꝓpter hoc ꝙ effigies illi⁹ corꝑis plus est artificialis ꝙ naturalis. sic et cõseruatio illius corꝑis est a virtute angelica. Uñ sicut sua virtute abſq; manibus corpus illud effigiat. sic sua virtute ꝓtegit ⁊ cõseruat. ⁊ ipso deserẽte redit corp⁹ ad ꝓiacentẽ materiã. Ideo sicut ciuscõseruatio non pendet ex simili. ita nec corruptio fit a contrario.

CQnsequẽter querit de tertio .s. quas operatiões exercet angel⁹ in corpore assumpto. Et circa hoc duo q̃runt. Primo querit vtrũ ibi exerceat opationes aie seu potentie vegetatiue. ¶ Scõo vtrũ ibi exerceat operatiões potentie sensitiue.

Questio.i Utrũ angel⁹ in corpe assumpto exerceat opatões aie vegetatiue. Et vr tã de bonis ꝙ de malis ꝙ sic. De bono. Libari siue comedere est act⁹ spectãs ad potẽtiã vegetatiuã sed hunc actum exercẽt angeli in corpore assumpto. sicut ꝓbat ex eo qõ scribit Gen. xviij. vbi abraam exposuit angelis cibaria. ⁊ sicut ibidem legit comederũt. ¶ Itẽ nõ decet nuncios veritatis falsis oñionib⁹ decipe oculos hoĩs intuẽtis. ſz angeli apparẽtes comederũt cum his ad quos mittebant. sicut frequenter legit in scriptura. g̃ vere cibabant. ſz iste est act⁹ vegetatiue potẽtie. g̃ ⁊c. ¶ Itẽ lingua ꝓgruit in duo opa nature. in locutionẽ ⁊ cibationẽ. sed angeli in assumptis corꝑib⁹ ꝑ linguã vere ⁊ ꝓprie loquebant. g̃ vere cibabant. redit g̃ idem qõ pri⁹. s. ꝙ boni angeli in assumpto corpore vegetatiue potẽtie actum exercẽt. ¶ Itẽ bocipm ostẽdit de malis. generare em̃ est act⁹ potẽtie vegetatiue. ſz demones mediãtib⁹ corꝑib⁹ assumptis generãt. sicut dicit Josep⁹ narrans illud qõ scribit Gen. vi. de gñatiõe gigantũ. videntes filij dei. g̃ ⁊c. ¶ Itẽ cõis opinio est de merlino ꝙ generatus fuit a demone incubo. sed si hoc demon incubus nõ potuit nisi mediãte corpe assumpto. ergo idẽ qõ prius. ¶ Itẽ act⁹ ordinat⁹ ad gñationẽ est per mixtionẽ cũ sexu femineo vel virili. sed demon succubus se viro subiicit subiectiõe in qua est effusio seminis. ⁊ demõ incub⁹ mulieri incũbit. g̃ vr ꝙ si possint coire ꝙ possint etiã generare. g̃ in assumpto corpe exercent actus potẽtie vegetatiue. ¶ Ad oppositũ arguit sic ⁊ oñdit ꝙ bonis angelis nõ ꝓpetat actus cibãdi. Scribit em̃ tbobie vltimo. ⁊ est verbũ raphaelis angeli. videbar vobis quidẽ comedere ⁊ bibere. ego vero, cibo ⁊ potu inuisibili vtor. ergo nõ vere angel⁹ comedebat cibus corꝑalẽ. ⁊ si videret comedere. ¶ Itẽ vbi cunq; est vera cibatio. ibi est deperditi restauratio. ſz in corpibus assumptis ab angelis nulla fit deperditio. q; nõ est ibi caloris ꝓsumptio. g̃ ⁊c. ¶ Itẽ vbi est vera cibatio. ibi est sepatio puri ab impuro. hoc aũt nõ facit angel⁹ btũs in corpe assumpto. g̃ ⁊c. ¶ Itẽ ꝙ malo angelo non ꝓpetat gñatio vr. q; gñatio est filis in specie. ſz demon assumẽs corp⁹ nõ assimilat boi sed demoni. g̃ non generat boiez sed si generat. generat demonẽ. qõ ps esse falsum. g̃ ⁊c. ¶ Itẽ ad hoc ꝙ fiat gñatio. necesse est ſm medicos ꝙ ꝓcurrat triplex spũs. naturalis. vitalis. ⁊ aialis. ſm pbm triplex calor. vz calor aie. calor celi. ⁊ calor elemẽti. g̃ cũ demõ nec spm̃ aialẽ. nec calorẽ aialẽ in corpe assumpto possit habere. vr ꝙ nullo mõ possit generare. ¶ Itẽ generare nõ est act⁹ aie ⁊ corꝑis sed ꝓiunct i. ſz ex demone ⁊ corpore nõ
33 fit vnum. g̃ nunq; põt per corp⁹ exire in actus gñandi. ¶ Rñ. dõm ꝙ spũs angelic⁹ siue bon⁹ siue mal⁹ in corpore assumpto non bz operationẽ aie vegetatiue. nec q̃tum ad cibationẽ. nec q̃tuz ad gñationẽ. q; non bz vim nutritiuã. nec bz vim generatiuã. bz tñ aliquo⁹mõ operationes bis ꝓformes. ls non plene ⁊ hoc ps si attẽdat natura cibationis ⁊ gñationis. In cibatione em̃ est sibi sumptio ⁊ ꝓsumptio. est nihilomin⁹ ꝓuersio ⁊ vnio. ⁊ q̃tũ ad primũ ꝓpetit angelo i corpore assumpto cibatio siue comestio nõ simulate ſz vere. q; cibũ siue appositũ vere sumebãt ⁊ ꝓsumebãt. verũtm̃ cib⁹ assumpt⁹ corꝑ idigẽtiã vel deperditionẽ non restaurabat. q; talis cibatio ex potẽtia non ex idigẽtia est in angelis. his vero q̃ vegetant non tñ est potẽtia. ſz etiaz indigẽtia. ⁊ b̃ est qõ dicit aug. ꝙ sicut aliter absorbet aquã terra sitiẽs. aliter radi⁹ calefaciẽs. sic aliter ꝓpetit cibatio boĩ. aliter cõpetit angelo siue aliter boi viatori. aliter beato. Per hunc etiã modũ circa actũ gñationis i aliquo ꝓformat spũs assumẽs corp⁹ in aliquo vero nõ. Nã in actu gñationis est seminis ꝓstitutio ſm nervos ⁊ virtutes. ⁊ calores tali spẽi ꝓpetẽtes. ⁊ ẽ seminis sic perfecti trãsfusio. ⁊ susceptio. Primũ est soli⁹ illi⁹ cui de⁹ dedit vim ꝓpagatiuã ⁊ b̃ nullo mõ ꝓpetit demonib⁹ assumẽtib⁹ corpus. scõm vero. s. seminis susceptio ⁊ trãsfusio põt eis ꝓpetere ꝓio em̃ succũbũt viris in spẽ mulieris. ⁊ ex eis semẽ pollutionis suscipiũt. ⁊ q̃dã sagacitate ipz i sua virtute custodiũt. ⁊ post modũ deo pmittẽte fiũt icubi. ⁊ i vasa mulieꝝ trãsfundũt ex q̃ trãsfusiõe boies gñari pñt. His visis facile rñdet ad qõnẽ ꝓpositã ⁊ ad argumẽta. ¶ Ad qõnẽ. q; simplr ꝓcedit ꝙ nõ bñt opera potentie generatiue ⁊ vegetatiue q̃ sunt generare ⁊ 34
alimẽto vti. sicut oñdũt rones ad b̃ inducte. bñt tñ aliqs opationes bis ꝓformes. non in toto ſz in parte. ⁊ b̃ ꝓbãt rones ante oppositũ ĩducte oñdẽtes. s. ꝙ angeli boni comedũt. ⁊ ꝙ mali generãt. Uerũ est em̃ ꝙ boni angeli cibũ sumpserũt. sed non ad suã refectionẽ. sed ad dantiũ cõsolationem. ⁊ iõ nõ erat ibi error. nec deceptio. nec illusio. q̃tũ erat ex pte ipsoꝝ angeloꝝ. lz aliquis ignorans naturã illoꝝ posset ex hoc accipere occasionẽ opinãdi falsum. ⁊ sic ps rñsio ad tres rones primas. Cõcedendũ est etiã ꝙ demones fmviã predictã semen possunt suscipere ⁊ trãsfundere si deus permittat. ſz nõ possunt alimẽtuz inverum semẽ ꝑ ppriam virtutẽ ꝓuertere. ideo dicunt quodãmodo generare sicut ostendunt tres rones sequẽtes. Attamen vltima rõ non cogit. plus em̃ est generare q̃ coire. ⁊ ideo nõ sequitur si possunt coire cũ muliere. ꝙ propter hoc possint eã impregnare vel ex ea prolẽ generare.

Questio.ij Utruz angeli in assumptis corꝑib⁹ bẽat opatiões ꝓuemẽtes potẽtie sensitiue. ⁊ ꝙ sic videt. Idẽ est principiũ motus ⁊ sensus. sicut dicit pbũs. ſz angel⁹ corpori assumpto dat motum. ergo ⁊ sensum. ¶ Itẽ sicut angel⁹ assumit corpus habẽs organa apta ad motũ. ita assumit corp⁹ habens organa apta ad sensuz. Sicut em̃ corpus illud assumptũ bz man⁹ ⁊ pedes. sta bz oculos ⁊ aures ſz organa sentiẽdi sine sensu sũt inutilia. g̃ si nõ frustra assumit illa organa. videt ꝙ illa sensificet ⁊ per illa sentiat. ¶ Itẽ qõ bz opationẽ consequentẽ ppriũ spẽi. bz opationẽ consequẽtez ppriũ genus. ſz sicut ppriũ boĩs est risibile. ita ppriuz alalis est esse sensibile. ergo sicut angelus in corpe assumpto põt ridere vel lugere. sic ⁊ põt videre ⁊ audire. ¶ Itẽ angelus de natura sua aut bz sensum aut nõ bz. Si nõ. cũ sensus sit cognitiuus pticulariũ. nõ cognoscit particularia. qõ est plãe falsũ. Si vo sensus bz cũ sensus sit potẽtia qua mediãte sensificant organa corꝑalia. ps ⁊ c. ¶ Itẽ angel⁹ existẽs i corpe assumpto cognoscit bec sensibilia. aut igit potẽtia imateriali. aut potẽtia q̃ nata sit alligari corꝑi. Si potẽtia imateriali. g̃ ita bñ cognoscit. distãs sicut ꝓpinquũ. igit angel⁹ q̃ est rome audit nos loquentes parisi⁹. g̃ nõ indiget moueri ⁊ discurrere. ꝙ si b̃ ẽ falsuz. restat ꝙ illa cognoscit potẽtia q̃ est corꝑi ꝓportionabilis ⁊ certis determinatã distantiã. si ergo ista est sensus. ps ⁊c. ¶ Itẽ nihil patit a corpore nisi sensum habeat corꝑi ꝓportionabile sed angel⁹ cremat ab igne. ergo si sensus et⁹ põt pati a corpore multofortius põt per corpus sentire. cũ per naturã magis sit natus in corpus agere q̃ a corpore penã suscipere. ¶ Itẽ angelus aspiciẽs me in assumpto corpore suscipit in oculo meo similitudinẽ. ⁊ cũ oculus ille sit corpus paruum. ⁊ tersum vltert⁹ de sua multitudine iudicat. hoc planũ est. si g̃ ad sensum nihil pl⁹ req̃rit q̃ receptio ⁊ iudiciũ. vr ꝙ sentiat ꝑ corp⁹ assumptum. ¶ Ad oppositũ. Sensus psupponit vitã. ſz angel⁹ corp⁹ assumptũ nõ viuificat sicut ꝓbatũ est supra. g̃ nec sentificat. g̃ ipm nõ sentit. ¶ Itẽ sensus psupponit actũ vegetatiue. ſz angeli in assũptis corꝑib⁹. nõ bñt opa vegetatiue. ergo nec opa sẽsitiue. ¶ Itẽ si angel⁹ sentiret ꝑ corp⁹. cũ sensus ille q̃ fit mediãte organo corꝑali sit nature corpee alligat⁹. angel⁹ nat⁹ ess ſz sicut et aia ꝙ naturã vniri corꝑi. g̃ qñ nõ bret corp⁹. nõ bret eẽ ꝑfectũ. ¶ Itẽ si angel⁹ sentiret ꝑ corp⁹. cũ sentire ẽ actio ꝓiũcti. angelus suas opatiões ministeriales cõicaret corꝑi. g̃ deberet cõicare penã ⁊ gliaz qõ falsum est. ¶ Itẽ sentire est ppriũ aialis. g̃ nulli ꝓpetit sentire nisi cui ꝓpetit eẽ aial. ſz hoc nullo modo cõpetit angelo. ergo ⁊c. ¶ Item si sentire est mediãte organo corporeo. ergo non cognosceret boiez clauso oculo. nec cognosceret boiem a tergo. nec cognosceret boiez i obscuro. q̃ omnia cum sint falsa restat ꝙ angelus in assumpto corpore non habz opera competentia potentie sensitiue. queritur igit q̃ opa conueniãt vel exerceantur ab angelo in corpore assumpto. ¶ Rñ. 35
ad p̃dictorum intelligentiam est notandũ. ꝙ cuz aia vniat corpori vt perfectio ⁊ motor. quedã sunt operationes que consequuntur ipam aiam in corpore vt est motor. quedaz vt perfectio

quedam partim sic ⁊ partim sic. Differenti aũt mõ exercet aĩa in corde opationes q̃ sequunt ipam vt motorẽ ⁊ vt pfectiones Iam opatiões q̃ consequuntur aiam vt motorem sic exercet p corpus. q illas casdẽ exercet in corpus. qz non solũ mouet aliã corpora. sed etiã corpus proprijũ. Opatiões vero q̃ psequunt animã in corpore vt est pfectio. sic exercet aĩa in corpe p corp⁹ q exercet eas cũ corpore sicut patet. Anima clauso oculo corpus aliqũ videre nõ põt. Tertias aũt opatões. exercet in corpe q̃ si vtroq mõ, ⁊ iõ prime ꝓpetũt aĩe vt est b aliqd. ⁊ motor differẽs a mobili. scõe vero vt ẽ forma iũcta materie. Oñ igit angelus vnit corpi assumpto nõ vt pfectio sed vt motor. iõ primas opatiões exercet plene in codẽ corpore. secũdas minime tertias vero quodã modo sic. q̃dã modo nõ. Et b̃ meli⁹ ptz si de scendam⁹ exemplificãdo. motus ꝓgressiu⁹ siue q̃cunq; ali⁹ fit mẽbroꝝ exterioꝝ est ab aĩa in corpe vt est motor vel motrix. ⁊ ideo ꝓpetit angelo. sentire vero p organa corpis ꝓpetit aĩe vt est illoꝝ organoꝝ perfectio. Sicut enĩ aĩa pficit totũ corpus ita visus siue potẽtia visiua pficit oculũ. ⁊ hec non cõpetit angelo in corpe assumpto. Videre vero est opatio q̃ partim competit anime vt est motor. partim vt est pfectio. Ibi enĩ est q̃dã cordis exhilaratio ⁊ hec est ab aĩa vt est pfectio. Est etiaz ibi quedã genaz motio. ⁊ hec est a b aĩa vt est motor. rõe primi nõ ꝓuenit angelo. sed solũ rõne scõi. ¶ Ex hoc pz rñsio ad q̃stiones ꝓpositã. Si enĩ vocent opa potẽtie sensitiue ipsi act⁹ sentiendi p organa. sic breuiter dõm. q angel⁹ nõ exercet ea p corpus assumptũ. Si aũt extẽdant opa potẽtie sensitiue ad ea q̃ sunt ab aĩa vt mouẽte. sic cõicat ea corpi. Rõnes igit pbãtes

36 ¶ Ad illud vero qõ primo obijcit in cõtrarium q idem est p̃incipium mot⁹ ⁊ sensus. dõm q pbs loquit⁹ i aĩalib⁹ in q̃b⁹ vult q corpus sit principium sensus. sicut ⁊ p̃incipium mot⁹.

37 ¶ Ad illud qõ obijcit q corpus illud habet organa apta ad sentiẽduz dõm q angelus nõ tñ assumit corpus humanum vt instrumẽtum ad operãdum. sed etiã vt signum ꝓuenies ad se ostẽdẽdũ ⁊ qz corpus carens organis debitis bõi. nõ esset ꝓuenienter angelici spũs ostẽsiuum. Ideo corpus bñs oĩa organa assumit. nõ ad ipsoꝝ organoꝝ sensificationem. sed potius ad suppli⁹ ostensionẽ. ¶ Ad illud qõ obijcit q cõicat corpi operationẽ cõsequẽ-

38 tem speciem ⁊c. dõm q videre nõ est actus ꝓsequẽs spẽm bois put dicit motum solũ genaz exterioꝝ. qz sic ꝓsequit animaz vt motorẽ. sed put cum b̃ dicit aliquẽ actum interioꝝ q̃ ꝓsequit existentiã aĩe in corpe vt est pfectio. hoc autem mõ nõ cõpetit angelo. sed solum primo. ¶ Ad illud qõ obijcit q angelus ba-

39 bet sensum. qz cognoscit singularia. dõm q sentire põt accipi cõiter. ppie. ⁊ magis ppie. Cõiter sentire idem est qõ rez vt pñtem cognoscere. Sm quẽ modũ accipit Aug. ad paulinã i li. de videndo deo. Scõo mõ sentire idem est qõ rẽ vt hic ⁊ nũc cognoscere. ⁊ sic accipit boeti⁹ cum dicit. q sensus est particularium. ⁊ intellect⁹ vniuersaliũ. Tertio modo sentire idẽ est q̃ spẽm existentẽ in materia p̃ter materiã mediãte organo corporeo suscipe. ⁊ sic accipit pbs in scõo de aĩa. cum dicit q sensus est susceptiu⁹ speciez in materia p̃ter materiã. Primis duob⁹ modis nõ differt sensus ab intellectu re. sz rõne tñ. ⁊ b̃ mõ hoc ponit in angelo. angel⁹ enĩ p suã potẽtiã intellectiuã cognoscit rẽ vt pñtẽ ⁊ vt hic ⁊ nunc dirigẽdo aspectum supiꝑaz. Tertio vero mõ differt potẽtia sensitiua ab intellectiua re ⁊ rõe. ⁊ illo tertio mõ sensus est potẽtia alligata corpi. ⁊ hoc mõ spiritus angelico nõ ꝓuenit. ¶ Ad illud qõ obijcitur q si cognoscat

o potẽtia imateriali. tunc nihil facit ad b̃ distantia dõm q dum singularia cognoscit ⁊ sentit potẽtiaz materiali cognoscit. aspectum tñ sup rẽ cognitã dirigit. ⁊ ideo si res illa nõ est ei pñs sine imediate ꝓiuncta. necesse est vel virtutẽ angeli deferri vsq; ad ipam vel ecõuerso. ⁊ qñ tã virt⁹ angeli q̃ obiecti est virt⁹ finita. ideo nec cognoscit nec põt cognoscere in q̃tacunq; distantia b̃ aũt nõ est ꝓpter virtutis materialitatez. sicut est in sensu

41 corpis. sz ꝓpter virtutis finitatez. ¶ Ad illud qõ obz q patitur ab igne. dõm q illud nõ cõcludit sicut melius ostẽditur in iij. sensus enĩ ⁊ affect⁹ spũalis sufficit ad sentiendũ verũ dolorem. sicut oñdit ibidẽ. ¶ Ad illud qõ obz q recipit ⁊ iudicat.

42 dõm q cum ista duo sint i sensu videlz receptio ⁊ iudiciũ receptio est principalr rõne organi. sz iudiciũ rõne virtutis. In sensu aũt corporeo sic est receptio in organo q est receptio pariter ⁊ in virtute. ⁊ sic est iudicium virtutis illi⁹ in organo q nõ ꝓter organũ ⁊ ideo tam receptio q̃ iudiciũ est totiꝰ ꝓuncti. In oculo vero angeli sic est receptio i organo q nõ est receptio in virtute aliqua illi organo alligata. ⁊ sic est iudiciũ a virtute in organo q etiã ꝓter organũ vñ angel⁹. ita bene peciperet aliquẽ clausis oculis vt aptis. ⁊ ideo non est ibi receptio ⁊ iudicium sm q̃ ꝓpetit sensui. ac p b̃ non est ibi sensus exterior. Nec etiaz oculis angeli dicitur oculus nisi equiuoce ⁊ tale corp⁹ plus bz rationem instrumẽti q̃ organi. licet organi cum possit dici ꝓpter assimilationez quaz habet cum corpore naturali. ⁊ sic patet totum.

¶ De potestate demonum quaz bñt sup corpa bũana

a ¶ Illud q̃sideraz õe dig. ⁊c. Supra egit magister de virtute demonum ⁊ etiam bonoꝝ spirituum respectu corporum humanoꝝ similium. In hac pte agit de vtute. ⁊ potestate demonuz respectu hominum. Diuiditur autez hec pars in quattuor particulas. ¶ In prima magister querit. In secunda determinat per autoritatẽ euangelij. ibi. q in homines introcant ⁊c. In tertia vero explanat per autoritatem gennadij. ibi. de hoc autẽ gennadi⁹. In quarta ⁊ vltima illaz explanat per autoritatem bede ꝓsbyteri ibi beda quoq; super illuz locum ⁊c.

Energia dr ab enqđ est in. ⁊ erge qđ ẽ labor ⁊ meneqđ est defect⁹ vnde energia q. iteri⁹ or labor vel defect⁹. Vñ illi dicũ tur energumini q̃ iteri⁹ laborãt p vexationẽ demonis iteri⁹ obsidẽtis ⁊ alazlaborare facientis.

Querit vtrum demones intrẽt corpora hoim substantialiter an illabantur mẽtibus hominum. e

a ¶ Illud quoq; cõsideratiõe dignissimũ vidꝫ. vtruz demones siue corporei siue incorporei sint. hominũ substãtialiter intrent corpora eorũq; animabus illabantur. an iõ intrare dicant. qz malicie sue ibi effectũ exercẽt dei permissione opprimendo atq; vexãdo eas. vel in peccatum pro voluntate sua trahendo.

Determinatio autoritate euangelica. f

¶ Qõ in homines introeãt atq; ab eis expulsi exeãt. euãgelium aperte declarat commemorans demonia in quosdam ingressa. ⁊ per christum electa. sed vtrum sm substantiam fuerint ingressa. an propter mali effectum dicantur ingressa non adeo perspicuum est.

Explanat autoritate gennadij. g

¶ De hoc autem gẽnadius in diffinitionib⁹ ecclesiasticorum dogmatum ait. Demones per energiam operationem non credimus substãtialiter illabi anime. sed applicatiõe ⁊ oppressiõe vnirí. Illabi autẽ menti illi soli possibile est qui creauit. qui natura subsistens incorporeus capabilis est sue facture. Ecce hic videtur insinuari q̃ substantialiter non illabantur demones vel introeant corda hominum.

Explanat autoritate Bede. h

¶ Beda quoq; super illum locum actuum apostolorum vbi Petrus ait Ananie. Cur tentauit sathanas cor tuũ dicit. Notãdũ q mentem hois iuxta substantiã nihil implere possit nisi creatrix trinitas. qz tantũmodo sm operationem ⁊ voluntatis instinctum aĩa de his que sunt creata implet. Implet vo sathanas cor alicuius non quidem ingrediens in eum ⁊ in sensum eius neq; introiens aditus cordis. si quidem ptãs hec solius dei est. sed callida ⁊ fraudulenta deceptiõe animam in effectũ malicie trahens per cogitatiões ⁊ incentiua vitiorum quibus plenus est. Impleuit ergo sathanas cor ananie non intrãdo. sed malicie sue vires inserendo. Item spiritus immundus flamma virtutũ de cordibus fideliũ expulsus. doctoribus veritatis venenum persecutionis infundit. His autoritatibus ostenditur q demones non substãtialiter intrant corda hominum. sed ꝓpter malicie effectum. de quibus pelli dicuntur. cum nocere non sinuntur.

AD intelligentiam huius partis sex incidũt dubitabilia. Primo ergo queritur vtrũ demones habitare possint in humanis corporibus. Secõ vtrum illabãtur animabus. Tertio vtrum possint ludificare sensus humanos. Quarto vtrum possint cogitationes immittere. Quinto vtrum possint affectiones incendere. Sexto vtrum possint scrutari secreta nostre conscientie.

Questio.j. Utrum demones in humanis corporib' possint habitare. Et videt qđ sic. qz nulli' spũs ejcitur de aliquo corpe vel habitaculo in quo nõ est. sed demones sicut legit in euãgelijs de obsessorũ corpib' sunt ejecti a xpõ. t eius apostolis aliquãdo ergo habitauerunt in eis. ¶ Itẽ Aug. de diuinatiõe demonũ loquẽs de demonib' dicit suadẽt miris t inuisibilib' modis p̃ illam subtilitatẽ suorũ corporũ boiz corpora non sentientiũ penetrãdo. Sed si põt corpus penetrare. cũ possit ibi quiescere. põt t inhabitare. ¶ Itẽ constãs est qđ aliqui a demonibus obsidenť. ergo obsessi dicũť aut qz demon habet in eis effectũ. aut qz est in eis fm substantiaz. Si qz habẽt in eis effectũ. ergo oẽs peccatores essent obsessi a dyabolo. qđ falsum est. ergo qz sunt in eis fm substãtiã obsessi dicunť. ergo habitãt in suis corporib'. ¶ Itẽ nullũ corp' põt prebere obstaculũ spũi. ergo si demones spũs sunt. nullũ corp' est eis obstaculũ. ergo sicut lumẽ penetrat aera vsqz in profundum t ibidẽ manet. sic spũs demoniac' corpus humanũ subintrare põt per totũ. ergo si non expellať ab agẽte maioris potẽtie videt qđ ibi possit inhabitare. ¶ Ad oppositũ arguitur sic. Sup illud Abacuc. ij. Dñs in tẽplo sctõ suo. glo. Simulacris assidere põt immundus spũs. intrinsec' esse nõ põt. ergo si nõ põt in simulachris. multomin' nec in corpib' humanis. ¶ Itẽ Beda dicit. t mgr adducit in littera sup illud Actu. v. Cur tẽptauit satbanas cor tuũ. Impliet satbanas cor alicui' nõ quidẽ ingredies in eũ nec in sensum eius. ergo nõ videt qđ demõ ingredať fm substãtiã corpus alicuius hominis. ¶ Jrẽ aia vnit corpori vt motor aut vt pfectio. sed qz cõiungit vt pfectio impossibile est in eodẽ corpore esse aliã naturã pficientẽ. ergo cũ coniũgat vt motor impossibile est in eodẽ corpe esse aliũ spm vt mouentẽ. si ergo demõ in corpe humano non põt esse nec vt motor. nec vt pfectio. ergo nullo mõ. ¶ Itẽ sicut supra dictum est nullo mõ copetit duos spũs angelicos esse simul in eodẽ loco primo. ergo pari rõe non videt qđ in eodẽ loco primo possit esse aia t angelus. sed aia est in toto corpe suo sicut vult Aug.
43 ergo in nulla parte corpis põt esse demon. ¶ Rñ. dõm qđ sicut innuit textus euangelic'. t Augustinus. etiam in lib. de diuinatione demo. demones per naturam sue subtilitatis t spiritualitatis possunt quecunqz corpa penetrare. t in eis sine aliquo obstaculo t impedimento subsistere rõne vero sue potestatis põt ea corpa in quib' sunt mouere t cõturbare. Sicut enim spũs spũi penetrabilis esse nõ põt sic nec corp' põt resistere spũi. ideo demones qtũ est de potestate t subtilitate nature. põt corpa humana intrare põt etiã t vexare nisi prohibeanť a superiori virtute. t cũ pmittunť introire t vexare tũc dicunť corpora obsidere.
44 ¶ Permittit aũt hoc dñs siue ad gloriã sue ostentionẽ. siue ad peccati punitionẽ. siue ad peccãtis correptionẽ. siue ad nostrã eruditionẽ. Sed ex qua istarũ cãrũ determinate permittat latet hoc humanã industriã ꝓpter hoc qđ occulta sunt dei iudicia. hoc tñ planũ est qđ non sunt iniusta. t ideo nõ pmittat talia sine causa. ¶ Concedẽdo igit rõnes qđ demones possunt humana corpora subintrare. ¶ Ad illud qđ obijcit de gl.
45 qđ intrinsecus esse non põt. dõm qđ esse intrinsec' in aliquo hoc põt esse dupl'r. Aut sicut contentũ respectu cõtinentis. vt aqua respectu vasis. t sic demon bene põt esse intrinsecus in simulacris. ¶ Alio mõ esse intrinsecus dicit aliquid qđ influit in intima rei. t influendo conseruat t perficit. t hoc mõ non cõgruit demoni. nec respectu simulacri. nec respectu hominis. t sic loquitur illa glo. ¶ Ad illud qđ obijcit de Beda. qđ non ingreditur in hominem. dõm qđ non loquit de ingressu in homines q̃ attendit ex parte corpis sed q̃ attendit ex pte spũs rationalis
47 ¶ Ad illud qđ obijcit qđ aia cõparat ad corp' vt pfectio t motor tc. dõm qđ nõ est simile de cõparatiõe p modũ motoris t p modũ pfectionis. qz vni' perfectibilis vna sola est pfectio. pfectio enim appropriat sibi pfectibile t ecõuerso. sed vni' mobilis põt esse multiplex motor. t vnus motor multa põt mouere: maxime qñ illa būt aliquẽ ordinẽ. t qđdiuino iudicio aia peccatrix subijcit demoni obsidẽti sicut tortori t affligẽti. i. hinc est qđ simul in eodẽ corpore esse põt t p hoc pz rñsio ad vltimũ qđ obijciebatur de coexistentia duorũ spirituũ. Non enim est simile propter qđ illi vt supra dictum est repugnat ordo vniuersitatis. huic aũt consonat ordo diuine equitatis. fm quam aia peccatrix affligitur. Nec repugnat ordo vniuersitatis qz diuersimode ad illud habitaculum comparatur.

Questio.ij. Utrũ demones illabi possint alab'. Et qđ sic vt Luce. iij. Ecce homo bñs de- b
moniũ. ibi glosa intraverat diabol' vñ exierat xpõ. sz xpõ nõ exierat de corpe. sz de spũ. ergo diabol' subintrat spm. ¶ Itẽ si impartibile adiungat ipartibili. fm totũ applicabit ei. cqđ applicat alicui fm totũ. applicat ei fm suũ intimũ sz illabi nõ est aliud qđ fm itimũ pfundari. ergo cũ demõ sit ipartibilis. t obsidẽdo boiem aiẽ applicet. videt qđ eidẽ necessario illabat. ¶ Itẽ sicut est ordo in corpib'. ita est ordo in spiritibus. sed in corpib' videm' qđ agẽs influit virtutẽ suã passo vsqz ad intimũ. aliter enim nõ alteraret totũ ergo pari rõne t in spiritib'. g demõ põt influere virtutẽ suã passo vsz aiẽ. vsqz ad itima aiẽ. sz virt' demõis nõ est spũalior qđ substãtia. g vt qđ demõ vsqz ad itima aiẽ illabi possit. ¶ Item sicut homo efficit templũ dei p gratiã. ita efficit templũ diaboli p peccatũ sed olim ibidẽ vbi pri' erat gratia incipit esse culpa. ergo vbi pri' habitabat dei põt habitare diabol'. Cõtra. Aug. de li. ad pe. inest singulis spiritib' naturalis termin' quo ad se inuicem distinguunť. t vn' in altero non est. sed anima humana spũs est. ergo non põt esse in demone. nec demon in ea. ergo nec illabi. ergo tc. ¶ Item si vnus spũs illabit. aut alter põt illabi aut nõ. Si sic. ergo pari rõne t tertius t quartus. t sic de alijs t ita oẽs spũs mali possent illabi vni aiẽ qđ plene falsum est. Si nõ potest ergo vnus spũs implet totã aiam. sed hoc est falsum. qz imaginẽ dei nihilminus deo implere potest. sicut dicit Aug. t Beda.
¶ Item si demon illaberet aiẽ. esset intim' anime. ergo p totum dominaret ei. ergo posset trahere ad mala quecũqz vellet. t ita aia li. arb. nõ haberet. Qđ si aia li. arb. nõ põt amittere. ergo nec demon ei illabi põt. ¶ Item si illaberet anime nihil esset ita intimũ in aia in quo non esset nec sup quod nõ posset demon. sed sicut deus illabẽdo aiam rectificat t conseruat. sic demon qđ põt deordinat t deprauat. ergo si demon illaberet anime. demon posset finderefim vel volũtatem naturalem deprauare. t ad malũ inclinare. qđ est impossibile. ¶ Rñ. dõz qđ 41
illabi aliquid alicui importat qđ illud intimũ sit ei t qđ intime operetur in illo. nihil aũt tale est respectu anime nisi sol' deus ideo solus diuinus spũs anime potest illabi. In anima namqz humana idem est intimum t supremum t hoc patet qz fm suum supremum maxime approximat deo similiter suum intimũ. vnde quanto magis redit ad interioza tanto magis ascẽdit t vnitur eternis. t quia solus deus superior est mente humana. fm sui supremum solus deus potest menti esse intimus t ideo illabi spiritui rationali est diuine substantie proprium. Concedẽdo igit rationes ostendentes qđ animab' humanis illabi non potest malignus spũs. ¶ Ad illud ergo qđ primo obijcit 49
de glo. qđ intrauit diabol' tc. dõm qđ hoc nõ dicit de ingressu fm substantiã sed fm effectũ siue pformitatis maliciã. vñ non vult glo. plus dicere qđ qđ vbi finit gra ibi incipit esse malicia.
¶ Ad illud qđ obijcit qđ iptibile ipartibili applicat fm totũ. dõz 50
qđ aut intelligit de iũctura situali. aut de iũctura virtuali. Si de situali sic põt habere veritatẽ: sic autẽ nõ est itelligere applicationem substãtiaz spiritualiuz. qz non sunt situales. Si autẽ intelligat de applicatione virtuali. sic sc̃z nõ habet veritatez. qm̃ in simplici substãtia reperit magnitudo virtutis. et fm illam cõsiderari põt in aia maior t minor rõ dignitatis sz accessum ad originẽ illius virtutis. ¶ Ad illud qđ obijcit qđ si 51
cut est ordo in corporibus ita est in spiritibus. dicẽdũ qđ t si sit aliqua similitudo. non tamẽ omnimode perfecta. nec quantuz ad ordinem. nec quantum ad intimitatẽ. Non quantum ad ordinem. qz omnes substantie rõnales immediate sunt nate seruiri in deum nec quantum ad hoc vna preest alteri hoc autẽ nõ contingit in corporibus inueniri. Nõ est etiam simile quãtum aditimitatẽ. qz qđ est intus t extra in re corpali est eiusdẽ nature. non differens dignitate. sz magis partiuz positiõe in ani-

ma vero qō est intimum boc est maxime supremum ⁊ deo pri-
mum. ideo in rebus corpalibus qō pōt influere exteri⁹ magis
⁊ magis agendo. pōt peruenire ad interius ⁊ ad intimum non
sic in spiritu vbi idem dicitur intimus esse qō est in eo supremū
⁊ dignissimum. ¶ Ad illud qō objicitur. q ibidez est culpa vbi
fuit gratia. dōm q verum est. sed ex boc non videf q ibidē sit
dyabol⁹ vbi deus. qz aliter gra est a deo. aliter culpa est a dya-
bolo. Gratia enī est a deo vt pūte. ⁊ influēte. ⁊ intime opante. ⁊
medullas affectiōis penetrāte. Fm qō innuit Apostol⁹ ad He-
bre. iiij. Viuus est sermo dei ⁊ efficax ⁊c. sed culpa dī essea dya-
bolo. solū sicut a suggerēte ⁊ impellēte quodāmō quasi exteri⁹
instigāte. ⁊ ideo nō oportet dyabolū habitare i intimo cordis
peccatoris quātūcūq medullit⁹ adhereat petrī. Ulteri⁹. petrī
nō ponit aliq̄d sed potius priuat. ideo fm ipm non dicif aliq̄d
illabi aie. sed potius ab eo aliq̄d corrumpi. ⁊ sic pz q nō est si-
mile de culpa ⁊ gratia q̄uis sint circa idem.

3 **Questio. iij** Utrū demō possit sensus illudere. Et
+q sic vī. sup illud Exod. vij. Fecerūt
magi p incātationes ⁊ archana quedā similiter dicit Dio. Ra-
bani. Dyabolicis figmētis spectantium oculos illudebant. vt
res in sua specie remanentes alie viderentur. ¶ Item in itine-
rario clementis dicit nicheta ad petrum narrans prestigia sy-
monis. vidimus canes cantare ⁊ imagines ambulare. Cōstat
q boc nō fiebat nisi virtute demonuz. si igitur demones bec ⁊
bis similia plura faciunt que nullo modo nisi miraculose fieri
possunt. ergo oculos spectantium illudunt. maxime cuz illa fa-
cere vidētur ad que per auxilium nature iuuari non possunt.
¶ Item in vitaspatrum legitur q quidam adduxerunt quan
dam puellam ad sanctum patrez que videbaf eis esse equa. sz
sanctus pater deprehendit q esset puella. g̃ si boc fiebat arte
dyabolica. apparet ergo ⁊c. ¶ Itē plus est decipe intellectuz
q̄ sensum. sed demones multos decipiunt ⁊ seducunt quantū
ad intellectum. g̃ multofortius seducere vel illudere pōt quā
tum ad sensum. Cōtra. Sensus particularis non errat vtdicit
philo. circa proprium obiectum. ergo nō percipit nisi illud qō
verum est. sed delusio sensuum nō pōt esse sine errore ⁊ decep-
tione. ergo ⁊c. ¶ Itē cum dyabolus facit aliquē videre asinū
vel aliqō aliud animal vbi nō est fm veritatē. necesse est q fa-
ciat similitudinē illius asalis in oculo. sed illa similitudo non
pōt generari nisi ab illo asali. cum nō possit educi de nibilo. g̃
vel oportet q afferat asinum. vel nunq̄ faciat cum videri. sz si
asinū affert nō est iudificatio. si nō affert nō immutat. ergo nū
q̄ pōt deludendo immutare vel immutando illudere.
¶ Item cum hominē facit videre capram. aut similitudo bois
peruenit vsq̄ ad oculum. aut non. Si sic. ergo cum iudicet fm
similitudinē receptam iudicabit illam esse hominē. ergo nō de-
cipietur. Si non peruenit. q̄ro quid impedit. ⁊ videf q nibil pos
sit. Existente enī medio illuminato. necesse est obiectum multi
plicari per medium si non assit corporeū obstaculum. ergo vi-
detur q nullo modo possit esse ibi iudificatio sensus.
¶ Item cum facit videri qō non est. aut boc facit immutando
virtutē. aut immutando oculum. aut obiectum. Si immutādo
obiectum. ergo est verum miraculum. non ergo prestigius. Si
immutando organū vel virtute. cū bec sint dignioza. tunc erit
maius miraculū. ergo falsa miracula erunt maioza veris. q si
boc est falsuz redit idez q prius. ¶ Rñ. ad predictorū intelli-
gentiā attendendū est q absq̄ dubio demones possunt sensus
deludere. sicut multiplex experiēntia docet. modū aūt assigna-
re est valde difficile. ⁊ ad boc plures doctores conati sunt di-
uersimode. Quidā nāq̄ voluerunt modū huius delusionis as-
signare dicētes boc supra naturā esse. Tripliciter autē boc est
fieri posse. pōt enī boc facere demon a superiori influendo. ab
intrinseco fantasma mouendo. ab extrinseco species objicien-
do. A superiori influendo dicunt boc modo fieri posse. quia de-
mon per naturam superior est sensu corporeo. ⁊ quia superiora
nata sunt influere in inferiora. demon potest species quas ha-
bet in se sensui imprimere tam interiori q̄ exteriori. que tamen
minus sunt spirituales in suscipiente q̄ in dante. quia qō reci-
pitur in aliquo est per modum recipientis nō per modum rece
pti. Similiter ab interiori fantasmata mouendo dicunt sic pos
se accidere sicut accidit in somnis ex motu fantasmatū. ⁊ de flu
xu ab organo excitari virtutem sensitiuam interius ⁊ fieri som
nium in quo videtur homini q videat vel audiat veritatē. cuz
fantasma rei peruenit ad organuz visus vel auditus. Sic ⁊ in
proposito demon pōt fantasmata existētia in organo interiori fa
cere diffluere ad organa sensuū ⁊ sic videf homini q̄ videat vl⁹
sentiat ipsam rem dum ex rei fantasmate formaf organū. ⁊ in-
tentio sensus sup illud conuertif. iudicaf de similitudine ac si
esset veritas. Ab exteriori vero species objiciendo pōt boc mō
sensum ludificare. Unaquecq̄ enī res nata est speciem suā susce
ptibili dare. Et si esset aliq̄d qō nō tm spēm susciperet. sz etiaz
tenere posset. posset circumferri ⁊ alicui p veritate offerri. sicut
oñdif luna in puteo. Qz ergo non latet demonē natura specu-
laris. non solum susceptiua specierū. sed etiā retentiua. mediā
te illa pōt quācūq vult ⁊ cuiuscunq rei vult speciē pro verita
te sensibus nostris offerre. quam cū pro veritate accipiunt lu-
dificanf. Hunc igif triplicē modū dicunt demoni esse possibi-
lem ⁊ modo vti boc. modo illo. ⁊ modo tertio. Sed quilibet
horū modorū interius consideranti habet aliquid improbabi
litatis. Non enī videf possibile q substātia spūalis q̄ habet in
se spēs omnino immateriales possit eas sensib⁹ imprimere. cū
oīno sit virtus improportionabilis. nec etiam videtur q spēs
ab organo interiori regrediant. cum iste sit ordo retrogradus
Preterea mirum est valde si demon inuenit ita magnuz specu
lum in quo in magnitudine sua ⁊ latitudine possit oñdere vnū
castrum sicut pluribus aliquando est oñsum. Mirum est etiaz
si videt quis ita rē q̄ non potest videre speculū. Mirabilis est
etiā natura talis rei corporalis que potest spēm suscipere ⁊ te-
nere. cum videamus speciem ab obiecto speculo sensibiliter se
parari non posse. Ideo alius modus dicēdi est qui magis est
consonus nature ⁊ intelligētie. q demon pōt ludificare sensus
siue ostēdendo pūs esse qō non est. siue aliter ostēdēdo q̄ est. si
ue absondēdo quod pūs est. Primum quidē facit species of-
ferendo. sec undum facit sensum vel obiectum diuariando ter
tium vero facit impedimētum pstando. Primum pōt intelligi
sic. quando fantasmata existentia interius offerunf forti obla
tioc ipsi virtuti interiori. vel virt⁹ iterior fortiter illis intēdit
similitudo rei videtur esse veritas. Hoc manifestuz est p natu
ram nam frenetico propter ascensum fumositatum ad cerebrū
ex modica occasione exteriori videtur ei q videat multa q̄ nō
sunt sibi pūtia. vel q audiat. Similiter per fortē conuersiones
intensionis fantasma videtur veritas. sicut aug. exemplificat
in libro de trinit. q quidam tanta conuersione recogitabat cu
iusdam mulieris imaginez q ei carnaliter commisceri videba
tur etiam vigilando. p hunc modum demon pōt siue intentio-
nē ad imaginē conuertere. siue fumos aliquos immittēdo spi
ritus animalē immutare. ⁊ fantasmata diuersimode variare ⁊
intētiōi offerre. ⁊ sic diuersa homini facere apparere. ⁊ boc mo
do vtitur frequētissime. Et huius signuz est. qz nunq̄ facit ho
minē aliquid sentire cuius imaginē non habeat in interiori or
gano virtutis imaginarie. Nunq̄ enīz cecos naturaliter facit
somniare de coloribus. nec surdos de sonis. nec eis talia repre
sentat in vigilia vel in somnis.
¶ Secundum moduz possumus intelligere sic. q res alio mō
vt substantia alia dispositōe appareat sensui q̄ sit naturaliter
Qō pōt contingere ppter variationē aliquam ex parte organi. sicut quando humor sanguineus vel vapor igneus descēdit
ad oculos videtur homini q ea q̄ exterius sunt sint rubea. vel
ppter variationē aliquā ex parte obiecti. sicut ptingit aliquā
do q ex positione candele facte de serpētis pinguedine ⁊ dis-
positiōe palearū vidētur palee serpētes esse opatione natura
li. Simile est in aliquibus virtutibus quarundā rerum mine-
ralium. Et qz iste modus nō latet demones. ⁊ sunt ministri ve
loces potētes q̄ necessaria sunt ad bec statim offerre. ideo sen-
sus nostros frequēter deludunt. ostēdētes rem aliter q̄ sit. dū
eam faciunt aliter q̄ se habeat apparere. qō quidē fit p varia-
tionem modicam inducendo circa organum vel obiectum. que
quidē variatio non mutat formam sed solum ex quadā accidē
tali adherentia. ⁊ est vt passio. non passibilis qualitas.
¶ Tertium modum sic possumus intelligere. Res siquidez q̄ 55
pūto est sensum nostrum sine visibili obstaculo pōt dupliciter
latere. aut qz impeditur virt⁹ sensus. nec puenīat ad sensibile.
aut quia impeditur spēs sensibilis ne perueniat ad sensum. ⁊
vtroq̄ modo impeditur sensus ne percipiat quod sibi est pūto
vtrūq̄ aūt horū satis credē dum est esse possibile virtuti demo
nis ⁊ ideo dī posse facere p banc viam vt hominē reddat inui-

sibilē. qō thī certuz nō est. si thī est. hac via posse fieri nō est mul tum incredibile. His visis pz rñsio ad qōnē ppositā. qñ terminanda est in partē affirmatiuā. pz etiā in pte rñsio adobiecta.

54 ¶ Ad illud etiñ qō obf q sensus nō errat circa ppzium obiectū dōm. q hoc intelligit qtū est de sui natura. salua .s. media, dispositōe organi. medij t obiecti. Intelligit etiā de sensu pticulari p se. In hac autē deceptiōe sensus cōis siue fantasia q̄f collatiua admisceē sensui pticulari t iudicat esse alteri' qō est

55 suū. ¶ Ad illud qō obf q nulla res pōt videri nisi p suā spēm. dōm q spēm nec de nouo dat. nec de nouo offert. sz illā q erat i fantasia. tā viuaciter virtuti illi interiori obijcit vt credat se rē

56 exteriorē sensibiliter intueri. ¶ Ad illud qō obf q facit boiez videri capzā vtrū illa spēs bois deferaf ad visum. dōm q fortassis ipedit ne pueniat ad visum vel visus ad cā. vel saltē ipedit ne pueniat ad iudiciū. dum loco illi' offert spēm capze quā bz in fantasia. t sic dum aspicit ad corp' humanū estimat se vi

57 dere capzā. ¶ Itē illud qō querif vbi facit immutationē. vel circa organū. vel obiectū. vel virtutē. dōm q pōt facere t facit circa oia hec p loco t tpe sicut sibi vf expedire. nec tñ videf q sit verum miraculū. qz nō est ibi vera formaz trāsmutatio aut inductio. sed solum quedā trāsitoria t quasi momentanea immutatio. q̄ cum ostendat circa rem verā esse trāsmutationē. nō est verum miraculū. sed vanum t falsum prestigium.

Questio. iiij. Utrū demō possit cogitatiōes imit

R tere. Et q sic vf pzio autozitate ve te. te. in ps. Immittit angel' dñi in circuitu ti. cum si bon' an gelus pōt immittere. cū bon' t mal' sint eiusdē nature. pz te.

¶ Itē autozitate Job. xiij. cuz dyabol' misisset in coz vt trade ret cum iudas. sed mittere in coz nō est aliud q̄ immittere. g̃ te.

¶ Itē greg. in moralib'. Maligni spūs in cordib' malignoz cogitatiōes immittere nō desistunt. ¶ Itē suggestio est acule' dyaboli. sed suggestio nihil aliud est q̄ prauе cogitatōis immissio si g̃ dyabol' pōt mala suggerere. g̃ t pōt malas cogitatōes immittere. ¶ Cōtra. Matt. vij. sup illud. Nihil qō in os itrat coinquinat aiam. dicit glo. Bede. q dyabol' nō est malaz cogitationū immissoz. ¶ Itē si pōt cogitationē immittere. cū in cogitatiōe formetur acies intelligētie. g̃ pōt mentē nfam formare qō falsum est. cū hoc dicat aug. esse ppriū veritatis prie. ¶ Itē nihil nobis intimi' est q̄ nfa cogitatio. g̃ si dyabol' pōt cogitatiōes immittere. g̃ pōt qñ vult ad interioza nfa spūalia introire. sed hoc nihil aliud est q̄ illabi. ergo mēti nostre illabi pōt qō supza improbatū est. ¶ Itē si pōt cogitatiōes immittere. g̃ pōt qñ vult malū facere cogitare. sed ipe ptinue nobis optat malū. g̃ nunq̄ pmitteret nos a cogitationib' malis desistere. qō manifeste falsum est. Est igit qstio quātum posse habeat dyabol' respectu cogitationū generādaz in nobis. vtruz scz possit efficē vel tñ offerre. t si offerre. vtrū necessario possit nos ppellere ad hoc q nos recipiam' oblatū. Et q sic vf qz si aliqd pñtaf aspectui oculoz nostroz necessariū est nos videre t sic de alijs sensib'. g̃ similiter videf de cogitatiōibus. Qō si verum est. videf q a malis cogitatiōibus nō possumus euadere. t q mala cogitare nō sit reprehēsibile. cuz tñ dñs reprehēdat

58 Matth. ix. Quid cogitatis mala in cordib' vestris te. ¶ Rñ. dōm q immissio dicit actum cui' effect' terminaf in eo qō int' est. Hunc aūt actum dupl'r pōt dicere respectu illius effectus. Aut sicut cause pncipalr agētis t efficiētis. aut sicut excitātis vel ipellētis. Prio mō ppzie accipif. t sic pertit soli deo respectu alē. ipse em̄ sol' est q p modū principalis agētis pōt in ei' intimis cogitatiōes t affectiōes gignere t formare. Alio mō accipif large t minus ppzie. qñ immissio de rōne sui nois quandam virtutē t autoritatē sufficientē respectu effect' importat. t ideo qñ solummō dicit excitationē vel impulsionē. large accipif t minus ppzie. t sic pertit demoni respectu alē. qñ cius officiū est siue puersum studiū cidē malas cogitatōes suggerere. Et sic pz rñsio ad rōnes ad vtrāq; partē. Nā rōnes t autoritates ad primā partem inducte pcedunt de missiōe t imissiōe cōiter dicta rōnes vero ad oppositū pcedūt de imissiōe ppzie

59 dicta. ¶ Ad illud vero qō querif vltimo. quātuz posse habeāt demones respectu malaz cogitationū nfaz. dōm q fantasma

60 ta pñt offerre. ¶ Ad illud aūt qō q̄rif vtruz necessario possint ppellere. diuersimode a diuersis rñdef. Quidā em̄ dicūt q necessario possint ppellere ad cogitatiōes malaz. non tñ malas Cogitatio em̄ q̄ est de malo. nō est mala nisi cā comitetur affectio malaq̄ est in patestate nfa. Alijs vero videtur t pbabilr q non pñt facere aliquid quo' facto necessario cogitem' malū nisi in casu. videlicet cum cogitatio anime nō est circa vtilia occupata. Cum em̄ euagaf t est ociosa ratio. tunc pōt ei dyabol' offerre ymaginē turpem t vanā. t ideo volēti malas cogitationes t ymaginatiōes effugere. sollicite t diligēter cauendū est ne pzingat aliquando animuz a bonis t ab vtilibus cogitationibus reuocari. hoc tamen difficile est nisi ei qui solitus est in bonis animum exercere. cui multo facilius t delectabilius est in bonis versari cogitatōibus. q̄ fit virtis carnalibus in fedis t turpibus ymaginibus.

Questio. v. Utruz demones possint malas affectio

L nes incēdere. Et q sic videf Osee. vij. Oēs adulterātes sicut clibanus succensus a coquēte. t glo. exponit q clibanus est fornicatoz. t coquēs dyabolus. ergo te.

¶ Itē Beda. sup actu. vj. dicit. q dyabol' fraudulēta t calida deceptione animā in affectum malicie trahit. sed hoc nihil aliud est q̄ prauā affectionē incēdere. ergo te. ¶ Itē dyabol' potest carnē nfam pmouere. sicut dicif Job. vj. sup illud. terra tradita est in manu impij. exponit Greg. idest, caro in manu dyaboli. si ergo carne commota excitatur stimulus pcupiscentie qui est in nobis tanq̄ igniculus prauе affectionis. videf q dyabolus possit in nobis incendere affectionem pcupiscētie.

¶ Item ignem incendere non est aliud q̄ igni pabulum ministrare. sed male imaginationes t exteriores, oportunitates t occasiones sunt fomēta pcupiscentie. ergo videf q dyabolus hunc ignē pcupiscētie possit in nobis accēdere. ¶ Itē calidū potest calefacere. ergo inflāmatū potest inflāmare. sed dyabolus totus est inflāmatus: imo t in eo sunt flāme t incentiua vitiozum. sicut dicif Jaco. iij. t Beda dicit. t magister dicit i littera. ergo potest dyabol' nos ad malū inflāmare. ergo t incēdere. ¶ Ad oppositū. Imago maxime pficitur in affectione t voluntate. ergo si dyabolus non habet posse sup aiam inquātum est dei ymago. g̃ non videtur q possit affectionē nfam incendere. ¶ Itē libertas arbitrij pficit maxime in affectu siue in volūtate. sed lib. ar. est illud super qō minime potest dyabolus g̃ videf q minime possit in nfm affectū. g̃ si non potest intellectui cognitionē vel cogitationē imittere. g̃ multomin' affectionē incendere. ¶ Itē cogitatus preambul' est ad affectionem. sed qō non pōt in dispositionē, non pōt in pplementum. ergo si dyabolus non potest immittere cogitatum. nō pōt incendere. affectum. ¶ Item si potest malas cogitationes incēdere. cuz huiusmodi affectiōes semper sint culpabiles ptinue posset nos facere peccare. qō nephas est dicere. Est igitur q̄stio q differētia sit inter incendere t immittere. t p quāto dyabolus magis dr incensor q̄ immissor. cū econuerso videaf. cuz multo pl' sit affici q̄ cogitare. ¶ Rñ. dōm q incēdere est acci

61 trāslatus a corpalibus ad spiritualia. In corpalibus aūt incēdere est non ignem generare. sed potius igni pabulū ministrare. vel applicando ignem cōbustibili. vel cōbustibile igni. sic t in spūalibus. Ignis autem iste pcupiscentia est siue libido puersa. pabulum istius ignis sunt cogitatiōes t affectiōes carnales t terrene. t delectationes fede. t ita incendere in spūalibus nō tantummodo accipitur respectu affectionum. imo t cogitationum. t respectu vtrarūq; non dicit actuz sicut principaliter agentis. sed solum sicut excitātis t subministrantis. Qñ igitur dyabolus pōt nos ad malas cogitationes t affectiōes excitare. licet nō possit eas i nobis sua potestate efficere. ideo recte t ppzie a sanctis t a doctoribus sacre scripture incensor

62 dicitur non immissor. t pcedende sunt rationes ad hoc. ¶ Ad illud qō obijcitur q dyabolus non pōt super imaginez nec super lib. arb. dōm q non pōt sicut agens t mouens principale. pōt tamen sicut suggerens t inducēs. t hoc est qō dicit Dam. violentiam alicui inferre nō pñt. in nobis em̄ est suscipere eorum immissiones. ¶ Ad illud q nō possit in cogitationem. dicendum q sicut non pōt cogitationez formare. sic nec affectio

63 nem principaliter causare vel mouere. sicut autem potest affectionem incendere. sic etiam cogitationem. ¶ Ad illud qō vl

64 timo obijcitur q tunc posset facere nos peccare. dōm q verum est si potentia incendendi imporata ret necessitatē vel precipuā t effectiuā potestatē respectu affectōis prauе. sed sicut pdictū est nō dicit cām efficiētē. sed dispōnētē. q̄ qdē dispositio efficaciā nō bz nisi nos dem' ei vigorē ex nfa negligētia vel pzensu.

Questio.vj. Et vltima. Utr demones possint scrutari secreta nre pscie. Et q sic vr. Dem monū officiū est accusare sm q legit in Apoca.xij. Proiect' est accusator fratrū tc. g si i iudicio arguemur de secretissimis cogitatiōib' vr q be nō latēt accusatorē nr̄m. Itē pctm̄ ē caracter bestie sm q insinuat Apoc.xiij. sz vnusq; sc; cognoscit p priū signaculū vbicūq; ponit. g dyabol' cognoscit pctm̄ vbicūq; sit sz nihil est in nobis secreti' q sint pcta cogitationū nr̄arū affectionū. g si hec dyabol' pōt videre secreta pscias nr̄as rimari pōt. Itē aug. xij. sup Gen. ad lr̄as. mali angeli cogitationē nouerūt q multa p̄dicūt q nō p̄dicerēt si cogitatōes nō nouissent. Itē hoc vr p rōnes. Notior est operatio q potētia et potētia q sba. q: p cognitionē operatōis et potētie puenit ad cognitionē sbe. sed sba aie nō pōt latere dyabolū. g nec et' operatio nec virt'. g si cogitatio et affectio sunt actiones aie. g nō pōt latere demonē. Itē sbe spuales sicut dicit dyony. p sui naturā sunt specula. sz sic est in speculo materiali q qñ vnū obr alteri. nō solū repñtat ipz. sz etiā oē qđ relucet in ipo. g si maioris cōicatōis sunt specula spualia. vr q qñ demō intuet et aspicit aiam nō solū ipaz videat. sed oē qđ est in ipa. Itē nihil pōt oculus meus videre i me qđ nō possit videre oculus alien'. si g sic est in oculo corpali respectu rei visibilis corpalis pari rōe sil'r erit in oculo spuali respectu cognoscibilis spualis. g si oculus meū spuale nō latet secretū pscie mee. pari rōe nec oculos demonū. Adoppositū. iij. reg. viij. Tu sol' nosti corda filioz hominū. nō g demō vel ali'. Itē Hiere. xvij. Ego dns scrutans corda et renes. g si dns hoc sibi attribuit tāq; proprium. vr q nō cōicet dyabolo. Itē. j. Ethoz. ij. Nemo scit q sunt hois. nisi spus hois q est in illo. sz demō nec est spus noster. nec est in nobis. g nō nouit secreta pscie nr̄e. Itē Aug. i li. de ecc. dog. Internas cogitatōes nr̄as dyabolū nō videre certū ē. Itē rōne vr. q si internas cogitatiōes cognosceret. cognosceret et virtutes g dei Job patientiā cognouisset. qđ si cognouisset. nō tentasset. cū nolit superari. sz tentauit. g nec virtutes nec cogitatiōes ei' cognouit. Rñ. ad p̄dictor itelligētiā est notādū. q sicut de' volūtati creature rōnalis dedit dñium siue arbitriū cui nulla potētia p̄sidet nisi diuina. sic ei' cognitiue dedit pscie secretū cui' secreta et pfunda nō penetrat nisi diuina sapia. et iō dico. q nulla creatura. nec būana. nec angelica. pōt pscie būane nosse secreta nisi p signa vel pjecturas vl' nisi nouerit dei reuelatiōe. aut bois denūciatiōe. Et qm̄ pauca sunt ita secreta q̄n pdeāt in opa exteriora. vel appareāt p signa exteriora faciei. vel p signa cordis qđ mouef diuersimode sm diuersitatē affectionū hinc est q multe cogitatōes et affectiones nre dependi pñt a malignis spiritib' nisi arceank dei virtute b aūt cognitio pot' est pjecture q certe scie. Et iō pcedēde sunt rōes oñ dētes q angel' mal' secreta pscie nr̄e pscrutari nō pōt. Ad illud g qđ obr p.io in Iniū de accusatoris officio. dom q nō solū ipe demō erit accusator. imo etiā cor nr̄m. vñ et si de exteriorib' visibilib' accusari possum' a dyabolo de secretis et occultis nō. neutra tñ ipunita relinquenf. q: nō decrit accusator et testis. Ad illud qđ obr q pctm̄ est caracter dyaboli. Dz q pctm̄ tūc dr esse caracter. qñ scribif in frōte. hoc aūt ē cū peccat fine ruboze et publice. vt tā possit ei dici frons mulieris meretricis facta ē tibi. noluisti erubescē. et tūc absq; dubio pctm̄ nr̄m cognitū est a dyabolo. q: tā nō est secretū sz manifestum. Ad illud qđ obr de Aug. q cogitatōes nouerūt dz q loqf de cognitiōe pjecture nō certe scie. Ad illud qđ obr q notior est operatio q̄ sba. dom q verū est de operatiōe extrinseca de intrinseca aūt nō bz semp veritatē. Multe em̄ res sunt nobis note quaz virtutes et operatiōes nos latēt. Uel dom q hoc locū bz in operatiōe naturali. nō in operatiōe volūtaria. Operatio enz naturalis sm q naturalis est. ita se natural' nata est repñtare nec se occultare pōt. sicut nec sba. imo p ipam manifestaf sba dū plus bz de rone actualitatis. ac p hoc manifestatiōis et lucis. In operatōe aūt volūtaria sec' est. Nā cū sba se natural' repñter. sicut natural' est. sic se occultare nō pōt. Operatio volūtaria sicut volūtarie exit esse. ita et volūtarie manifestaf et ita occultari pōt. imo nō manifestaf nisi bō velit. talia aūt sunt q̄ latēt in secreto pscie nr̄e ideo q̄uis dyabol' possit videre alias pprias virtute. tñ nō pōt illā pspicere. Ad illud qđ obr q speculū repñtat aliud speculū et q̄ sunt in eo p̄ēta. dom q est duplex speculū. quoddā naturale et quoddā volūtariū. Speculū naturale sicut natural' suscipit ita et natural' reddit et ita nihil occultat. iō speculū sibi oppositū nō solū ipz. sz etiā oē q lucet i eo repñtat. Speculū aūt voluntariū nō est i actu manifestatiōis coz q̄ in se ptinet nisi cū b facit voluntas. et tale ē speculū spuale. et iō nō est sile. Ad illud qđ obr de oculo corpali. p hāc ipam rōnē iam p̄ 71
rmiō. Oculus em̄ vn' corpalis videt q̄q̄d videt alius si obiectū sit vtriq; reuelatū sit aūt vni apertū. et alteri tegif vn' pōt videre qđnō videt alius. q: g null' se sibi Dist. ix.
nec vult nec pōt velare. q: sibi sp pñs est. iō oculū pprium si q̄d i se ē nō pōt latere. alienū vero oculū pōt subterfugere. et se illi reuelare. qm̄ nō est ipi pñs. nec sup eū potēs. et iō oēm oculū spuale pōt pscia nr̄a latere. excepto se et illo q̄ ē supra se. Et iō dicit Aug. sup Gen. ad lr̄am q sicut sbe corpales bñt aliq̄ velamēta qb' se alienis aspectib' occultāt. sic et i bis substātijs spualib' suo mō itelligēdū est. b est vbor suorū
snia. Et si tu q̄ras quō pōt
b cē vl' itelligi. cū sba spualis simplex sit et vniformis p totum. et ita vr q q̄ videt modicū nihil latet. et cum vniformis sit nō pōt cē ibi aliq̄d occultās et aliq̄d occultatū. dom q obstaculū illud nō bz itelligi p interpositionē alicuius nature opace. sicut est in visu nr̄o corpeo vel obscure. vel minus clare. sz ibi abscōdere idē est qđ nolle manifestare. et iz nō sint ibi diuersitates plicaz ex ppositiōe diuersaz naturaz. sūt tñ in alia grad' potētiaz et statuū. sm quos q̄dā dicunt esse alie magis intima. vtpote q̄ respiciūt potētias superiores et simpliciores siue puriores. sz quas alia magis in scipa recolligit et ei qđ summe vnum est vnif et simplificat. et penes has maxie resident pscie secretū. et sic pz solutio obiectoz. ex qb' etiā manifestant oia q̄ in lra dicunt. hoc solū aūt indiget explanatiōe q dicit gēnadi' q demōes p energie opationē tc. q̄d appellet energiā. Et dz q energia dr ab en qđ ē i et erge qđ est labor et mene qđ ē defect' inde energia q̄si interior labor vel iterior defectus. Unde illi dicūt energumini q̄ interi' laborār pyeratione demonis interi' obsidētis et aliaz laborare faciētis et hoc qđ gēnadius dicē intendit. Cetera patent q̄ in littera dicuntur.

Distin.ix. De cōsequentib' cōfirmatione angelorum bonorum q̄tum ad ordinū distinctionem.

Post p̄dicta supest cognoscere tc. Supra egit magr de pscquētib' ad maloz obstinationē. i hac pte agit de bis q̄ cōsequunf bonoz pfirmationē. hec aūt sunt duo. i. distinctio ordinum. et psequēs ministeriū. iō bps bz duas. In pria agit de angelicoz ordinū distinctiōe. In scda de angelorum misterio et missiōe infra dist. x. Hoc etiā inuestigādū est tc. Pria ps bz duas ptes. In pria agit de distinctōe ordinū q̄tū ad pprią pdition̄e. In scda vero q̄tū ad repationē. ibi. Notādū etiā q decim' ordo tc. Prima ps bz q̄t tuor ptes. In prima determinat q̄liter angelor ordines distinguūf. In scda q̄liter noiank. ibi. Dic psiderādū ē. In tertia determinat qđ sit buj' ordinatōis pncipium. ibi. Jā nūc inq̄rere restat tc. In q̄rta vero et vltia determinat modus ibi. Preterea cōsiderari opz tc. Scda vero pars principalis que incipit notādum tc. duas habet. In prima determinat de reparatione ordinum angelicorum facienda. quantum ad gradū. In secunda vero quantum ad numer ibi. Non em̄ iuxta numer tc.

Notandum q̄ ista non sunt dubia lras. sz dz ꝓponit & legi añ qones di. ix. q̄ fuit ad itelligē tiam qō num. No. hoc nomē se raphin q̄z legit i scri ptura p n. & tūc ē plalis numeri neutri gūis. et nāt cetū angeloz il lis ordis Q̄nz scribit p m. & tunc est plis nu merima scu. ge. & sīgat āgelos i illo ordi ne ꝓten tos. Alī q̄n scribit se raph. & tūc ē sin gularis nūeri & ge. ma. & significat āgelus ista. Dz dz ordis vñ. b sera phin di cas sera phinq̄z di sic se raph al mus vel alr. Dic cherubi sanctos cherubi sacra sit cherub almus. Quare b nomia sint ordi nib' an gelorū data.

¶ Ad intelligentiaz aūt eorum q̄ in hac parte dicunt. primo p cedendū est via narratiōis. Scōo vero via inq̄sitōis. Via narratiōis aūt est diffinitiua & diuisiua. & ideo opz hic p̄notare q̄s rundā rerū diffinitiōes & diuisiōes. Oportet igitur p̄mo videre q̄d sit hierarchia. Scōo vero quid angelus. Tertio quid sit ordo angelicus quibus p̄ intellectis. maxia via pcedendi est nobis ad sequentia terminānda. Sciendū igit q̄ p̄ter diffinitionē q̄d nominis qua hierarchia dicitur a hiera q̄ō est sacrum & archos p̄incipatus quasi sacer principatus. vel ordo ipsius hierarchie. beatus Dyony. tres ponit diffinitiones in libr. de angelica hierarchia quarum prima est hec. Hierarchia ē diuina pulchritudo. Pulchritudo vt simpla. vt optima vt cōsummata. vel vt consummatiua. Secūda est hec. Hierarchia ē ordo diuinus. sciētia. & actio deiforme q̄tum possibile est similans & ad indi tas ei diuinitus illumina tiōes ꝓportionabil'r in dei fil'tudinē ascēdēs. Tertia est h. Hierarchia ē ad deū quātū possibile ē fil'tudo & vnitas. ipm bñs scientie sancte & actionis ducem & ad suum diuinissimū deo rem immutabil'r diffinitēs quātū vero possibile est re format suos laudatores. Istarum diffinitionum diitinctio & explicatio potest sic haberi. Quia pria diffinitio est hierarchie increate. due vero sequētes create. Differūt autē. q̄ prima & illarum p̄incipal'r attendi tur penes egressum a deo. sed vltima penes regressuz. Prima autem diffinitio q̄ est hierarchie increate exp̄imit ipaz quantū ad trinitatem & vnitatem. ita q̄ nec trinitas p̄iudicat vnitati nec vnitas trinitati. sz vnitas spectat ad pfectionem trinitatis. & trinitas vnitatis. Ut igitur ostēdatur ibi esse vnitas in trinitate dicit hierarchia est diuina pulchritudo. Pulchritudo enī consistit in plura litate & equalitate. sicut dicit Aug. in lib. de vera re. Ut autem ostendat q̄ pluralitas nō p̄iudicet vnitati dicit. vt simpla. q̄ sic est ibi pluralitas vt tñ nō tollatur vnitatis simplicitas Ut autem ostendat q̄ vnitas non p̄iudicet trinitati siue pluralitati subiūgit vt optima. q̄ sic ē in deo vnitas vtiñ sit suuma bonitas. p quā est pfecta cōicatio & sic plenarū p'alitas. ¶ Postremo vt oñdat q̄ vnitas spectet ad pfectionē pluralitatis & ecōuerso subdit vt ꝓsummata. in quo signat q̄ in trinitate & vnitate ꝓsistit oīmoda & summa pfectio. Scōe vero diffinitiōis intellect' sic pōt haberi. Diffinit enim ibi angelica hierarchia ꝓ egressum a deo. Egredit aūt a deo fm rōnē ymaginis & sil'tudinis sicut & bō. & tō in illa notificatiōe p̄mo describit ipaz hierarchiā egredientez a deo p modū ymaginis. cum dicit. Hierarchia est ordo diuin' scia & actio vt ordo. i. ordinata ptās rūdeat patri & scia fil'o & actio spūs sctō. fm memoriā itelligentiā. & volūtatē. Scōo vero describit q̄tū ad rōnē sil'tudinis. cum subiūgit: deiforme inquātū possibile ē similās &c. & tangit ipa assimilatio quātū ad habitū cū dō deiforme inquātum possibile &c. & q̄tū ad actū cū subinfert & ad inditas ei illuminatōes &c. Sil'tudinis enī siue grē assimilātis act' est sursum ducē. sicut ei' origo ē desursuz descēdere. Tertiā aūt diffinitionē sic possum' intelligere describit enī vt ꝓdictū ē angelica hierarchia p̄ gressuz ad deū p̄incipal'r. Notat igit i ꝓdicta diffinitōe hierarchia p̄ gredies siue p̄ regressus eius. p̄mo q̄tū ad habilitatē. cū dicit hierarchia est ad deū quātum possibile est sil'tudo & vnitas. Secūdo q̄tum ad actualitatē. cum dicit ipm bñs scie sancte & actōis ducem. Tertio q̄tum ad immutabilitatem cū subiūgit. & ad suū diuinissimū deco rē immutabil'r diffiniēs. Quarto ad plenitudinis vberta tē cū subinfert. q̄tum vero possibile ē reformās suos laudatores. in hoc. s. q̄ nō solū sibi sufficit. sz etiā ꝓ' participantes, & gr̄c potēs est alios adiuuare. Et sic p̄z ex p̄dict' diffinitōib' q̄d sit hierarchia tā diuina q̄ angelica. per quaz intellectū elicit q̄dā diffinitio magr̄alis q̄ cōpetit oi hierarchie & nō vni uoce q̄ talis ē. Hierarchia est rerū sacraz & rōnabiliū ordinata ptās. in subditis & debitū retinens p̄incipatum. Hoc aūt nō solum cōpetit hierarchie angelice. sz etiā ecclesiastice vel būane. de qua nihil ad p̄nS. sz solum de hierarchia angelica. Et q̄m hec nō pōt cognosci nisi cognoscat quid sit angelus. ideo p̄notandum est & angeli diffinitiones. Angel' aūt sic notificatur a damas. angel' est substa incorpea intellectualis. semp mobilis arbitrio liba. deo mistrās. gr̄a nō natura imortalitatē susci piens

¶ Quid appellet ordo. & q̄l'r āgelos ordines noiant & q̄ sit rō nois cuiusq̄ ordis. ¶ Hic p̄sidrādū est q̄d appellet ordo. Deinde vtz ab ipa creatōe fuerit distinctio illoz ordinū. Ordo angelorū dr̄ multitudo celestiū spirituū q̄ inter se in aliq̄ mūere gr̄e similant. sicut & i naturaliū datoz munere ꝓueniunt. Et verbi gr̄a. Seraphin dicunt q̄ p̄ alijs ardēt charitate. Seraphin enī interp̄tat ardēs vel succēdēs. Cherubin q̄ p̄ alijs i scia eminēt. Cherubin enī interp̄tat plenitudo scie. Thron' dr̄ sedes. throni aūt vocant (vt be. Greg. ait) q̄ tāta diuinitatis gr̄a replen. vt i eis sedeat deus & p eos iudicia decernat atq̄ informet. Dñ atiōes vocant q̄ p̄incipat' & ptātes trāscēdūt. P̄incipat' dicunt q̄ sibi subiectis q̄sunt agēda disponūt eisq̄ ad explēda diuia misteria p̄icipāt. Ptātes noiant hi q̄ b̄ ceteris potēti' in suo ordie acceperūt. vt virtutes aduerse ei s subiecte eoz refrenēt ptāte. ne hoies tñ tētare valeāt q̄tum desiderāt. Virtutes vocant illi p q̄s signa & miracula freq̄nter fiūt. Archāgeli q̄ maioza nūciāt. Angeli q̄ mīoza. Hec noīa illis nō pp se. sz pp nos eis data sunt. Qui enī sibi noti sūt ꝓtēplatōe nobis inotescunt cognomiatōe. Et noiant singuli ordies a donis gr̄arū q̄ nō singul'r. sz excellēter data sunt in p̄ticipatōe. In illa enī celesti curia. vbi plenitudo boni ē lz q̄dā data sint excellēter. nihil tñ possidet singulariter. Oia enī in oīb' sunt nō q̄dē equaliter. q̄ alij alijs sublimi' possidēt. q̄ tamē oēs hñt. Cuiq̄ noīa dōa gr̄az superiores ordines sublimi' & p̄fecti' p̄ceperit. tñ ex p̄cipuis soztiti sunt vocabula īferiori b' cetera relinquētes ordinibus ad cognomiationē. vt seraphin q̄ ordo excellētissim' estimat tā dilectōez q̄ cognitionē diuinitat & cetera ex tutū dona ceter oīb' sublimi' & pfecti' p̄cepit. & tñ ab excellētiori dono. i. charitate nomē accepit ille supior ordo. Omni' ei donū est ipa charitas q̄ scia. Itē mai' est scire q̄ iudicare. Scia nāq̄ informat iudiciū. Jōq̄ scōs ordo a scōo dono. i. cognitōe vita tis appellat' est. s. cherubin. Ita & de alijs itelligēdū est. Assignat g̃ excellētia ordinū fm excellētiā donorū. Et tñ sicut greg. ait. illa dona oī bus sunt cōia. oēs enī ardēt charitate. & scia pleni sūt. sic & de alijs. Sz superiores alijs excellēti' (vt iā dictū est) ipa acceperūt a q̄b' & noiantur. Etsi greg. In illa summa ciuitate q̄sq̄ ordo ei' rei cēset noīe quā pleni' accepit i munere. ¶ Sz orīt hic q̄ō talis Si q̄s ordo ab illo dono nominat q̄ō pleni' possidet tūc cherubin i scia p̄eminet oīb' q̄ a scia noiatur. Sed q̄ magis diligit plus cognoscit. Tñ enī vt tradit autoritas cognoscit ibi q̄sq̄ quātū diligit. Itaq̄ seraphin nō solū i charitate. sz etiā in scia p̄eminent. Jōq̄ autoritas illa sic vr intelligēda vt ꝓpatio non referat ad oēs ordines. sz ad quosdā. s. inferiores. Ille enī ordo nō plenius seraphin accepit sciam in munere. sz pleni' ab alijs ordinib' q̄ sunt iferiores. Nec nomiatur q̄sq̄ ordo ab oī re quā pleni' ab alijs accepit. sed ab aliq̄ re quas accepit. Vel pōt cōparatio referri nō ad ipsos ordines sz ad alia dona. nec ad omnia alia dona: sz ad q̄dam Sicut enī homies cuz plura

quedā ozat̄ grecos.

Expla

nano

ritatis,

Hic de

rcmin

dem.

pieno. Diosi. aūt alis diffinit angelū sic. Angel⁹ est imago dei mānifestatio occulti luxus speculū clarū splēdidissimū imaculatū incōtamnatū. incoinq̄natū suscipiēs sicut ꝓueniēs est totā speciositatē bonitatis ⁊ deiformitatis. ⁊ in se resplēdere faciēs bonitatē silentij qō est in abditis. Differt aūt he due notificationes. q⁹ prima describit angelus ꝗtū ad esse. scda vo nō solū ꝗtuz ad esse ꝫ ēt ꝗtuz ad bene esse. Prime diffinitionis intellect⁹ haberi ꝑt sic describit cū ibi āgelus ꝗtū ad subam ꝗtum ad virtutem. ꝗtū ad opationē. et ꝗtū ad durationē. Suba tangit in eo qō dr. angel⁹ est suba incorpea vtus in boc qō subiungit intellectualis. sp mobilis. arbitrio liberavbi notatur triplex vtus angelica. scz cognitiua opatiua ⁊ impatiua. Cognitiua i boc q̄ dr intellectualis operatiua in boc q̄ dr semp mobilis q⁹ sine fatigatione ꝑt operari. ꝫ imperatiua in boc q̄ dr ar. li. quā non opz distingui ab alijs predictis in re. sed sufficit q̄ distinguatur rōe. Operatio vo tangit cū dr deo mistrās Duratio cuz subiungitur gratia nō natura immortalitatem suscipiens. Vocatur aūt hic gratia non aliquis habitus gratisdatus ꝫ gra dr gratuita dei influētia. Intellect⁹ autem scde diffinitionis sic potest haberi. Diffinitur nāq̄ ibi angelus non solum ꝗtum ad esse nature sed etiā ꝗtum ad bñ esse ⁊ iō notificatur hic angelus inq̄tum bz dei imaginem per naturam inq̄tuz bz silitudinē per gratiam inq̄tū bz deiformitatē p gloriā. Rō aūt imaginis exprimit ꝗtū ad duo. scz ꝗtū ad id qō sursuz est. et ꝗtū ad id qō deorsum est. Primū tangitur cū dicit. Angelus est imago dei. Scōm cū subiungit manifestatio occulti luminis. Imago em̄ est inquātum dei capax est. ⁊ particeps esse pōt: sed manifestatio luminis est inq̄tū illuminationes quas suscipit inferioribus ostēdit. Silr ꝗtū ad silitud inē gre describit ꝗtū ad duplicē respectū. ad sursum p posi habeāt dona q̄dā alijs excellēti⁹ possidēt. Ita sorte ⁊ angeli quibusdaz muneribꝰ magsi pollēt ⁊ alijs quibusdā min⁹.

Determinat qō sit hui⁹ ordinatiōis principiū. vtz. s. ordines ab initio creationis ita distincti fuerint. c

Jā nūc inq̄rere restat vtrū isti ordines a creatiōis initio ita fuerint distincti. Qz ita fuerūt distincti a p̄mo ordio sue cōditiōis vī testimonio autoritatis insinuari q̄ tradit de singulis ordinib⁹ aliquos cecidisse de ordie nāq̄ supiori luciferille quo nullus dignior odit⁹ fuit. Apls ēt p̄ncipat⁹ ⁊ ptātes tenebraz noīat ostēdēs de ordinib⁹ illis cecidisse q̄ cū in malis misteriū exercearent nō tñ penit⁹ noīb⁹ ordinū suoz priuati sunt. Sz nō vī illud posse stare. nō em̄ tūc charitate ardebāt. nec sapia pollebāt. neq̄ i eis de⁹ sedebat. Si em̄ hoc habuisset nō cecidisset Non ergo tūc erāt cherubin: vl seraphin vel throni. Ad qō dicim⁹. q⁹ afi casuz quorūdam nō erāt isti ordies. q⁹ nōdum habebāt dona i quoz pticipatiōib⁹ ꝓueniūt. Sz q̄busdā cadētib⁹ alijs apposita sunt eisq̄ q̄ ceciderūt collata fuissent ea dē dona si pstitisset. Jōq̄ scriptura dicit de singulis ordinibus aliquos cecidisse. nō q⁹ fuissent in ordinib⁹ ⁊ postea corruerūt sz q⁹ si pstitisset eoz aliq̄ in singulis fuisset ordinib⁹ q̄ ⁊ in nature tenuitate. ⁊ i forme perspicacitate differentes grad⁹ habebāt sicut illi q̄ pstiterūt. Alij eīvt p̄dixim⁹ superiores alij inferiores ꝺditi sunt. Superiores q̄ natura magis subtiles ⁊ sapia magis pspicaces iferiores q̄ natura minus subtiles ⁊ intelligētia min⁹ pspicaces fcti sunt. Has aūt in uisibiles dr̄as uisibiliū. sol⁹ ille pōderare potuit q̄ oia in numero ⁊ mēsura ⁊ pōdere disposuit. i. in seipso qui est mensura omni rei modū p̄figēs. ⁊ numerus omni rei speciē pōbēs ⁊ pōdus omnē rem ad stabilitatem trahens. id est terminans. ⁊ formans. ⁊ ordinās omnia.

Determinat hui⁹ ordinatiōis modū vtz. s. oēs āgeli eiusdē ordis sint eq̄les. d

Preterea considerari opz vtz oēs āgeli eiusdē ordis eq̄les sint. Jta ese q̄busdā placuit sz nō est ꝺ pbabile nec assertione dignū q⁹ lucifer q̄ fuit ꝺ collegio superiorū. ipsis etiaz dignior extitit q̄ alijs excellētiores creati fuerant. Ex quo percipit q̄ si perstitisset in ordine superiori fuisset. et talis eiusdē ordinis dignior extitisset. Sicut enim est vnus ordo apl̄oz. ⁊ alter martyrū ⁊ tamē in apostolis alij alijs sunt dignores. similiter ⁊ in martyribus alij alijs sunt superiores ita ⁊ in ordinibus angeloz recte creditur esse.

De repatiōe ordinū angelicorū quantum ad graduz quomodo. s. dicat scriptura ꝺ cimū ordinē ex hoīb⁹ cōpleri. cū non sint nisi nouē ordies. e

Notādū etiā q̄ decim⁹ ordo legit de hoībus restaurandus. Sed cuz non sint nisi nouē ordines. nec plures fuissēt etiā si illi q̄ ceciderūt perstitissent. mouent lectores quō scriptura dicat decimū ordinem cōpleri ex hoībus. Greg. nāq̄ ait homines assumēdos in ordine angeloz. quoz alij assumunt in ordine superiorum qui sc̄z magis ardēt charitate Alij in ordine inferioz qui. s. minus pfecti sunt. Ex quo apparet nō eē de hoībus formādum decimū ordinē. tanq̄ nouem sint angeloz et decimus hoīm sed hoies p⁹ qualitate meritoz statuēdos in ordinibus angeloz. Qō ergo legit decimus ordo complēdus de hoībus ex tali sensu dictū fore accipi pōt quia de hoībus restaurabitur qō in angelis lapsum ē de q̄bus tot corruerūt vt posset fieri decimus ordo. Propter q̄ apl̄s dicit. restaurari oīa in xp̄o que in celis et q̄ etiā in terris sunt: q⁹ p xp̄m redēptum est genus humanū de quo fit reparatio ruine angelice. tñ nō min⁹ saluarēt hō si angelus nō cecidisset.

De reparatiōe ordinuz angelicoz quātum ad numerū

tionē ad deorsum p priuationē ꝓparatio ad sursuz tangit cū dr speculū clarū splēdidissimū. vbi notat q̄ gra desursuz veniēs naturā ꝓseruat. naturā decorat. naturā ꝓfirmat. et ꝗtū ad hec tria dicit. speculū clarū splēdidissimū. Cōpatio vo ad id qō decorsum ē p modū pationis notat cū dicit imaculatū incōtaminatū incoinq̄natum. p q̄ tria remouet triplicē fcditatē ab angelo que repugnat gratie. Primo fcditatē actam. ⁊ hec est fcditas actualis. ⁊ remouetur per hoc qō dicit immaculatum. Scōo fcditatē adherentē siue aduenientem. ⁊ hec est fcditas venialis ⁊ remouetur per hoc quod dr. inconta minatū. Tertio remouet fcditatem contractam. ⁊ hec est fcditas originalis ⁊ remouetur p hoc qō dr incoinquinatū. Silr deiformitas glorie tangitur sm duplicē cōparationez sc̄z ad id qō sursuz ē ⁊ ad id qō deorsum est. Ad id quod est sursum p hoc qō dicit suscipiens sicut ꝓueniens est totā speciositatem bonitatis ⁊ deiformitatis. Comparatio em̄ ad deū deiformis effitur cū speciositatē a do suscipit. Cōparatio vo ad id qō inferi⁹ est notat cū dr ⁊ i se resplēdere faciēs bonitatē silentij. qō est in abditis. hoc aūt est dū refulgentia diuine bonitatis quam ipse bz ostendit alijs. Hoc autē vocat silētium quia nemo potest in time deo cōiungi quin in illo quietet. ⁊ quin omis strepitus exterior q̄escat ⁊ iō vocat silētiuz in abditis. Et sic pz quid sit hierarchia. ⁊ quid sit etiā angelus. Tertio restat videre quid sit ordo angelicus. Diffinitur autē sic a Bre. et in lra adducitur hec diffinitio a magistro Ordo est multitudo celestium spūum q̄ inter se aliquo munere bñe simlant sicut ⁊ in naturalib⁹ donorum pticipatiōe ꝓueniūt Hui⁹ notificatiōis explanatio in promptu est. Notificatur em̄ hic ordo quātum ad suum fundamentū ꝗtū ad suū cōplemētū ꝗtū ad dispositionē q̄ inter hec mediū tenet locū. Fundamentū tangit cuz

per silē oñdit si oēs eiusdem ordis pares esse

Lege 2. p.

dicit. Ordo est multitudo celestiū spūum. ordo enī fundat in natura. Cōplemētū vo tangit in b q dicit. q inter se alicj mūere gre similant. ordo enī cplemētū bz a gra. Dispositio media inter vtrūq notat i b q dr. sicut i naturaliū donoz ptipatione ꝓueniūt. qz meliora naturalia disponūt ad maiora gratuita. Ex pdictis notificant nobis illa tria q pus ppositā sunt fm descriptiōes ꝓuenientes qs facile esset ꝟz topicū calūniari. t destruere ꝟz omittēdū est qz valde pax vtile ¶ Post b ad diuisiones pcedendū est. sunt aūt diuisiones tres pnotāde ad faciliorē explicationē distinctiōis angelicoz ordinū. Pria ē b bierarchiaz. alia supcelestis. alia celestis. alia subcelestis. Scōa b est Bierarchiaz celestiū. alia supior. alia media. alia inferior. siue q idē ē. alia epbania. alia yppbia. alia ypopbia. Tertia b est. qz ordo pme bierarchie triplex est. s. serapbin. cherubin. et throni. Ordo scōe bierarchie silr triplex est ꝟz btūm Dio. dñationes ptātes t vtutes ꝟz gre. t ber. dñationes ꝑncipat'. t ptātes. silr tertie bierarchie triplex ē ordo ꝟz dio. ꝑncipat'. archāgeli t angeli. fm gre. t ber. vtutes. archāgeli t angeli. ¶ Pria diuisionis manifesta ē rō t itelligētia. Qm enī bierarchia nō est nisi in sba intellectualis. Hec aūt est triplex. diuina. s. angelica t būana. iō triplex distinguit bierarchia. t diuina dr supcelestis angelica celestis. būana aūt subcelestis.

Deute. xxrij. Quidā dicūt ꝟz numerū lapsoz angelorū boies reparādos.

Scōe aūt diuisiōis rō t manifestatio ē duplex. vl fm ea q cēntialr respiciūt bierarchiā. q sunt ordo. scia t actio. vl fm stat' t officia. Si ꝑmo mō sic triplicē opz cē bierarchiā. Una penes sciam. t b ē supma. Altera penes ordinē. t b est media. Tertia vo penes actionē. t hec ē infima. Pria enī bierarchia ꝑncipaliter attendit penes sciam diuinā. media vo penes potētiā ordinatā. tertia vo penes actionē administratiuā. Si vo fm statū t officia. sic silr oz esse tres. Nā q dā est stat' ꝓtēplatiuoz. q dā actiuoz. q dā platoz. Penes statū ꝓtēplatiuoz est bierarchia supma. penes statū actiuoz ē bierarchia infima penes statum mediū. s. platoz assignat bierarchia media. Tertie aūt diuisionis rō t explificato ex rōe scōe diuisiōis bz ortū. Qz enī supma bierarchia fm vtrūq modū accipiēdi attēdit i sciat statu cōtēplationis q ꝓsistit in ꝓuersione ad deū. iō cū ad ꝓuersionem necessario req rat triplex act' t triplex donū. s. tētionis. cognitiōis t dilectiōis. iō triplex ordo ibi ponit. Quātuz ad pfectā tentionē est ordo thronoz q̄tū ad pfectā cognitionē ē ordo cherubin. q̄tū ad pfectā dilectionē ordo seraphin. t hoc bz ex suis interptationib'. Qz igit tā ꝑma rō q̄ scōa ꝓbēdit hec tria. iō oēs tractatores in hac distinctione ꝓcordāt. s. Dio uy. q distiguit bierarchias penes cēntialia. t Bre. q distiguit penes officia. Silr subdiuisio scōe bierarchie pēdet ex duplici rōe passignata. Dictū ei ē q scōa bierarchia vno mō accipit penes ordinē siue ordinatā ptātez. bz enī suba ordinari mediāte potētia. Perfectio aūt vtutis siue potetie ꝓsistit in trib'. s. in plidēdo t penes boc attendit ordo dñationū. In resistēdo t penes b ordo potestatū. Et in opando. t penes boc est ordo virtutū. Et ordināt bi ordines fm maiorē dignitatē t minorē qz plus ē plidere q̄ repugnare. t repugnare q̄p se opari posse iō recte sic ordinant ordines medie bierarchie a Dio. vt primo ponant dñationes. scdo ptātes t tertio vtutes. Si aūt scōa bierarchia sumat penes statū mediū. s. platoz. sic silr tres bz ordines fm triplicē plationē angeloz. Presunt enī angeli angelicis spiritib'. t ibi dñr dñationes. Presunt ēt bonis boib'. et bi dñr pncipat'. Presunt ēt demonib' t bi dñr ptātes. t sic pz ordo fm dignitatē plationū. qz enī plus ē plidere angel' q̄ bonus t bonis boib' q̄ demonib'. iō primo dnationes. scdo pncipatus t tertio ptātes enūerant a Bre. t a Ber. Diuisio aūt tertie bierarchie ex duplici rōne passignata depēdet. Si enī tertia bierarchia sumat penes actionē misteriale sic triplex ē ordo angelic' ꝟz q triplr ꝓtingit deputari ad reginē alteri' vl ministeriū. Quidā enī sunt angeli ordinati ad regimen pncipū et bi pncipatus. Quidā vo ad reginē multitudis t bi dñr archāgeli. Quidā ad custodiā ꝑsone singularis. et bi dñr angeli. Et sic pz ēt ordo t sufficientia illoz ordinū: qz plus ē plidere pncipi q̄ vni genti pnceps ei ꝑ est toti gēti. Et plus ē deputari ad custodiā multitudinis. q̄ ad custodiā ꝑsone singularis. t p istum modū distinguit t ordiat Diony. Si vo accipiat penes opationē vite actiue. Ro. iij. sic ēt triplex est ordo ꝟz q̄ triplex ē ministeriū. Aut enī misteriū ꝓsistit in operando. aut in docēdo t in docendo aut maiora. aut minora. ꝑmū est virtū. secūdum archāgeloz tertiū angeloz t pz ordo. qz plus est facere q̄ docere siue dicere t reuelare maiora maius ē q̄ reuelare minora. t penes būc modū sumpsit distinctionē tertie bierarchie Greg. t Ber. Ex bis apparet rō baz diuisionū. apparet etiaz diuersificatio inter Greg. t Diony. Qz enī diuersimode distinctionē bierarchiaz ꝓsiderauerunt iō diuisiones ordinū in ipsis diuersimode assignauerunt. sed cum vtrūq boz simul non possit esse verū. scz q pncipat', sit de media bierarchia t infima. t silr virtutes quū ꝓfundant bierarchie t ordines. querit qō istoz sit verius t cui magis innitēdum sit. Et dōm ad hoc. q magis innitēdum est dicto Diony. tū qz ipse didicit sicut dr a paulo. t ita tradidit sicut audiuit. tū qz Bre. in ꝓfirmatione eoz que de hac materia dicit. ipsi' autoritatē induxit. tū etiaz qz sicut ex pdictis pz Diony. distinctionē bierarchiaz sumpsit penes ea q sūt ipis āgelicis spiritib' intrinseca t ēntialia. t iō sic ordines distinxit. sicut bñt collocari in celis. Bre. vo plus pensauit opa t officia. t ideo sic distinguit fm q plus pōt valere ad eruditionē nostrā. nec vnus ꝓtradicit alteri. nec verbuz alterius retractat sed' aliū modū distinguendi assignat. tū propter diuersitatē considerationis in principio. tum propter diuersitatem considerationis in fine.

HD intelligentiā predictoz t eoz que magr dicit in hac vtvia inquisitiua pcedamus circa ordines angeloz que runtur nouē. Primo querit de ordinib' in cōparatiōe ad naturā substratā. Scdo in cōparatione ad cām completiuam. Tertio in cōparatione ad dispōnem pambulaz. Quarto querit q̄tū ad nolationē. Quinto q̄tum ad reparationē. Sexto q̄tum ad prelationis euacuationē. Septimo q̄tum ad numerum. Octauo in cōparatione ad suū oppositum. Nono t vltimo in comparatione ad disparatum.

Questio. j De ordinibus angeloz in comparatione ad naturā substratā. vtrum sz angeli diuersoz ordinum sint diuersaz specieruz per naturam. Et q̄ sic videtur. Multiplicatio angelorū maxime manifestat diuinam potentiam t sapientiā t bonitatem. t maioz multiplicatio spectat ad maiorē manifestationē. sed maioz est multiplicatio q est fm numeruz t speciem q̄ que est solum fm numerum. sed i angelis reperitur vtraq. ergo angelus differt ab angelo fm speciem. sed differunt maxime angeli diuersoruz ordinum.

ergo

ergo vñ q̄ distinguunt fm spēm. ¶ Itē angeli diuersoꝝ ordinum magis differūt q̄ angeli eiusdē ordinis i simplicitate qō est p̄mū attributū. g̃ pari rōe ⁊ in psonalitatis distinctione. g̃ cū angeli eiusdē ordis saltem differāt nūero angeli diuersoꝝ ordinū differūt plus q̄ numero. ſz maioꝝ dīa q̄ ea q̄ est fm numerū nō est nisi ea q̄ est fm spēm. g̃ ⁊c. Si tu dicas q̄ differunt magis aliqua dīa accidētali. sicut aqua diuersoꝝ fontiū magis q̄ aqua eiusdē fontis. Obī ꝺ boc. qꝛ magis differūt i simplicitate essentie: ſz simplicitas essentie nō est accīs angelo cū nullo mō possit intendi ⁊ remitti in eodē angelo. ſz essentialis ppietas. ergo facit essentialr differre. g̃ ibidē qō pr̄. ¶ Itē boc vꝛa fili. cū sint tria gña viuentiū. ſ. vegetabiliū. sensibiliū intellectualiū. in gñe eoꝝ que viuūt vita vegetabili est ponere diuersitatē nō solū fm numerū. sed ēt fm spēm. sicut in plātis. ⁊ filr in gñe eoꝝ q̄ participāt vitā sensibilē. sicut i aialibꝫ ergo pari rōne in bis q̄ participāt vitā intellectualē. sicut i angelicis spiritibꝫ si g̃ est ibi differētia fm spēm. cū maxime attēdatur angeloꝝ dīa in diuersis ordinibꝫ. ps ⁊c. ¶ Itē sicut coꝛpora luminosa sua varietate decorant celū. ⁊ tñ sunt oīa luminosa. ita angeli suo mō decorant empyreū. vñ dr astra matutina. Job. xxxj. sed celi luminaria differūt specie nō nūero solo: qꝛ bñt opationes ⁊ impssiones oīno diuersas ⁊ speciales g̃ pari rōne ⁊ angeli q̄ sunt ornatus empyrei. ¶ Cōtra. Oē qō ē pcul ab origie dispargit: ⁊ qō approximatur origini colligit ⁊ vnitur. sicut ps in numeris. ps etiā in lumine ⁊ in alīs. ſz angeli sunt p̄mi cāe originali oīm. ſ. deo. g̃ debēt bre vnitatē: sed nō p̄nt vniri fm numeꝝ. g̃ debēt fm spēm cōpletā. ¶ Itē ꝓtinget reperire spūalem fm ue rōnalē naturā ꝓiunctā ⁊ separatā ſz ꝓiuncta nō est nisi vni⁹ speciei. g̃ nec separata. Si tu dicas q̄ b̄ venit ex pte coꝛpis. boc nihil est: qꝛ nō aīa ppter coꝛpus. ſz coꝛpus ppter aīam. Et iterum. quid impediret coꝛpora fm speciē diuersa fuisse facta ab initio. si cōgrueret spūs rōnales esse ſz species diuersas. ¶ Itē angeloꝝ multitudo facta est ad illi⁹ ciuitatis plenitudinē ⁊ decoꝛes. sed in illa ciuitate maxime attenditur vnitas ⁊ nexus ⁊ conformitas. ergo cū conformitas vnius nature faciat connexionē in charitate ⁊ ipsam adiuuet. ppter qō etiā vr sancti dicunt. deus voluit nō tm̄ boues facere similes. sed etiam omnes homines ex vno homine. ergo videtur ⁊c. ¶ Item angelica natura est caput vniuersi. ergo cū caput sit ratione vnius speciei. non vni⁹ indiuidui. ⁊ caput ⁊ status ꝺz esse in vno sicut arcba consummata est in cubito. ergo maxima ꝺz esse vnitas. ergo ⁊ fm speciē. ¶ Item ruina angelica reparatur per bolem qui est idē specie: si ergo competēter ⁊ congrue reparatur. videtur q̄ oēs ruentes fuerunt vni⁹ speciei: sed quolibet ordine sunt lapsi: ergo oēs eiusdem speciei.

6 ¶ Rñ dōm q̄ circa boc duplex est opinio ⁊ vtraq; probabilis Una est q̄ in angelis est diuersitas fm speciē ⁊ etiam fm genera subalterna. vt hierarchia sit quasi vnum genus. et ordines tres faciāt species. ad boc ponendum moti sunt. Tū propter diuine bonitatis ostēsionē. tum propter simile in alīs creaturis. tum etiā propter gradus repertos in ipsis angelis. Cum enim angeli eiusdē ordinis aliquo mō se excedant. videtur q̄ angeli diuersoꝝ ordinū ⁊ hierarchiarum adeo se excedant q̄ etiā habeant in specie. ⁊ in genere diuersitatem. Alia positio ē q̄ angeli omnes sunt eiusdē nature. tū ppter vnionē illi⁹ ciuitatis. tum ppter vniuersi pfectionē. Licꝫ aūt vtraq; barū positionū habeat pbabilitatē. qꝛ tñ p̄ scripturā nō inotescit nobis diuersitas opationū. Et videt q̄ illi q̄ aggressi sunt bāc materiaꝫ determiare[ficut Dio.]diuisa inspiratiōe cognouerint. et offīi ⁊ naturā ⁊ ipsi dicunt q̄ oīa que sunt oīm ordinū in omnibus reperiant. ſz magis excedenter in vno vr magis tbeologica ⁊ probabilis positio: nisi occurrat manifesta autoritas in ꝓtrarium. q̄ oēs angeli sint eiusdē speciei. sicut ⁊ oēs boues. ⁊ quēadmodū in bobus sunt gradus ⁊ ordines. ⁊ quo ad naturalia. ⁊ quo ad officia cōmissa siue dignitates. ⁊ quo ad gratuita. salua tñ vnitate spēi. sic intelligenduꝫ est in angelis. Ad

7 ꝓcedēde sunt rōnes ad bāc partē inducte. ¶ Ad illud qō obī citur de manifestatione. dōm q̄ de'nō manifestat bonitatē nisi saluo ordine sapie ordinātis mundū. ⁊ salua ppietate nature. filr salua ꝺdecentia ⁊ pfectione ciuitatis supne. Cum igitur creatura cōpletioꝝ in mūdo dat ei ꝺsummationē. iō vna est in specie. Rursus qꝛ supremū ⁊ optimū angeli[qō est deiformis intellectus]vnus est nec ꝺz cōiunctionē cū inferiori. iō natura angelica debꝫ esse vna. Rursus qm̄ illa ciuitas ꝺz esse vnita ⁊ pfecte restaurata. iō ꝺz esse vna ⁊ be rōnes p̄nt assignari suo mō circa boues. si q̄s aūt vellet p̄ boc ostēdere q̄ boues ⁊ angeli essent vni⁹ spēi dicem⁹ q̄ angeli nō cōiungunt bobus vnitate nature: ſz obiecto bñficētie. ⁊ bō filr angelo. qꝛ ille istū adiuuaꝫ iste illū repat. qō si cēt si cēnt eiusdē nature. ⁊ iōvtrūq; cōuenit ciuitati supne. ¶ Ad illud qō obī de magis ⁊ mīn⁹. dōm 8 q̄ intēsio ⁊ remissio fm ppietates inſepabiles nō variant speciem p se. ⁊ si aliqñ ꝓcomitent diuersitatē spēi in bis formis q̄ ꝓcernūt diuersaꝫ mixtionē elementoꝝ. q̄ attendit fm qualitates actiuas. sicut ꝺ calidus in q̄rto gradu differe a calido in p̄mo. simplr tñ loq̄ndo nō ꝺz veritatē. qō ꝑz qꝛ maioꝛ est intensio ⁊ gradus in gratiis ⁊ p̄mijs q̄ i naturalibꝫ ppietatibꝫ ⁊ tñ nō differt spē. ſz solū accīte. nec valet si nō intendit in eodē. g̃ est cēntialis. sicut nec de glia. ¶ Ad illud qō obī p̄ filē de alijs 9 viuentibꝫ ⁊ de luiaribꝫ ps rñsio q̄ nō ē filr. nec in re nec in rōne. In re nō. qꝛ illa bñt diuersas opationes specificas. nō sic angeli. In rōne nō qꝛ illa sunt ordīata ad diuersas necessitates angeli vꝺ oēs ad vnū p̄ncipale. Rursus i vita ꝓtēplativa vnitas. ⁊ in activa multiformitas. ⁊ bītatio angeloꝝ ē vniformis ⁊ p̄terea magis distāt ab vno ⁊ summo ⁊ summe. ergo ⁊c.

Questio. ij. Que sit distinctionis ordinū principalis cā. vtrum scz sit a natura vel a gratia. Et q̄ a natura videtur per illud qō dicit magr in lra. Superiores sunt q̄ natura sunt magis subtiles ⁊ intelligentia amplius perspicaces. ergo si ordo attendit fm sub ⁊ supra. videt q̄ ordo angeloꝝ sit a natura. ¶ Item supra dist. iij. in ꝓordio sue conditionis alij superiores alij inferiores dei sapientia cōstituti sunt sed quod habuerunt ab ꝓordio sue cōditionis est eis naturale. ergo distinctio ordinum est in eis a natura.

¶ Item quecūq; deus facit a primaria cōditione. facit in modo specie ⁊ ordine. ita q̄ ista sunt naturalia vnicuiq; ergo nobilissimā creaturam: scz angelicam a principio sue cōditionis debuit facere in perfecto modo specie ⁊ ordine. si ergo boc est a natura quod est eis ab initio inditū. ꝑz ⁊c. ¶ Item gratie gratū faciens est vnire ⁊ assimilari. si ergo quod est principiū vniendi nō est principium ordinis distinguendi. videtur q̄ distinctio ordinū nō sit a gña. sed est a gña vel a natura. ergo ⁊c.

¶ Contra boc obīcit per diffinitionē ordinis quā magr ponit in littera. Ordo est multitudo celestiū spūum quiter se aliquo munere gre similantur. ergo videtur q̄ absq; munere gre in angelis nō sit ordo. ¶ Itē supmus oīm ordinū est ordo seraphin sed ordo seraphin est ab eminētia dilectionis ⁊ charitatis. ergo p̄ius ⁊ p̄cipuus ordo est a gña. si ergo oēs alij ex illo pendent. videt q̄ nullus ordo in angelis sit sine dono gratie. ¶ Item tbroni dicūtur sicut dicit Brego. quia tāta diuinitatis gratia replētur vt in eis sedeat deus. si ergo deus non dicitur sedere nec inbabitare nisi per gratiā gratūfacientem. ergo ordo tbronoꝝ non est nisi a gratia. ergo pari ratione videtur de alijs. ¶ Itē deus nō p̄fert bolem homini propter naturalia. sed ppter merita. ergo si distinctio ordinum est fm diuinā acceptationē. non est fm naturalia. sed fm gratuita.

10 ¶ Rñ. dōm q̄ sicut ꝑz ex diffinitione ordinis supra posita ordo est a natura ⁊ est a gña. sed a natura tanq̄ a pambula dispositione. a gratia tanq̄ a completiua perfectione. boc dico de illis ordinibus fm quos attendit distinctio hierarchiaꝝ in sup̄mis spiritibus. sicut manifeste apparet ex officio ⁊ actiōe ⁊ nominatione ipsoꝝ ordinū. inter quos p̄cipuus ordo est ordo seraphin qui notatur ab ardore dilectionis. que non est in angelis cōsummata ⁊ perfecta nisi per gratiā ⁊ ideo concedo q̄ ordinum p̄incipalis distinctio nō pōt esse a natura. ¶ Ad illud 11 ergo qō obī in ꝓtariū de duplici autoritate magistri q̄ p naturam alij alijs sunt superiores. dōm q̄ boc nō concludit q̄ ordines sint a natura sicut a cā completiua quia non quelibet superioritas ⁊ inferioritas facit ordinē completū. sed ea solū in qua ꝓsistit rerū ordinabiliū complementū q̄rū ad officiū ⁊ statum. ¶ Ad illud quod obīcit q̄ modus ⁊ species ⁊ ordo est a 12 natura. equiuocatio est in ordine. ipse enī loquitur ibi de ordine quo creatura ꝺz ordinata per comparationem ipsius ad finem. ordo vꝺ angeloꝝ attenditur fm p̄cellētiam ipsoꝝ ordinabiliū inter se ⁊ bec completa nō est inter angelos natura cō similes nisi p̄ dona gratuita capacitatem nature complentia. ¶ Ad illud qō obīcit q̄ gña vnit. ergo ordines nō distinguit

siue ꝓficit. dom̃ ꝙ est loq̃ de gr̃a q̃tũ ad habitũ. t q̃tũ ad vsuz t q̃tũ ad statũ. Et si gr̃a gratũfaciens vniet ꝓformet q̃tũ ad habitũ qz oẽs habit⁹ gratuiti sunt in oibus. distinguit tñ q̃tũ ad vsum t ordinat q̃tũ ad statũ ꝑ eo ꝙ vsus diuertificanf i diuersio t status vnius in gr̃a est excellentioꝛ alterũ t alteri⁹ t boc est quod facit in bñtibus cõsimilẽ gratiã. ordinẽ t gradum. et boc modo esse in angelis intelligendum est.

¶ **Questio. iij** De ipsis ordinib⁹ q̃tuz ad dispositio
nem ꝓambulã. t cũ boc sit natura liñ capacitas t ꝑcellẽtia. est qõ vtrũ ſm maioꝛẽ capacitatẽ naturaliũ denf a deo maioꝛa dona gratuita. Et ꝙ sicvf ꝑ illud qõ dꝛ Mat. xxv. Dedit vnicuiq; ſm ꝓpriã vtutẽ ꝓstans est ꝙ loqf ibi de dono siue dato supaddito nature. g̃ si ſm virtutẽ nature dedit. videf ꝙ ſz melioꝛa naturalia. sũt t maioꝛa dona gratuita. ¶ Itẽ mgr supꝛa di. iij. q̃ natura magis subtiles t sapia plus ꝑspicaces creati sunt. bis maioꝛibus gr̃e munerib⁹ ꝑditi sunt. t docẽ dicit in ir̃a. g̃ vf ꝙ maioꝛ gr̃a def ſm maioꝛa naturalia. ¶ Itẽ ad boc vf esse rõ materie dispositꝛe ad formam ſm eñ ꝙ dignio⁹ t melius disponif. de⁹ nobiliorẽ dat formã. g̃ cũ naturalia sint sicut dispones quedã ad gratuita. ꝙto quis bz melioꝛa naturalia. tãto de⁹ dabit ei maioꝛa dona gratuita. ¶ Itẽ rõ q̃re de⁹ nõ dat boi gratiã est. qz bõ nõ accipit. g̃ cuz ipse sit semp ꝓoptus t parat⁹ dona sua liberalissime infunde re. t liberalitas ei⁹ supercedat oẽm capacitatẽ. vf ꝙ de capacitate nature nihil dimittat vacuũ. qñ qs plene se cõuertit ad deũ. t si boc restat ꝙ q̃ maioꝛa bz naturalia. cũ maioꝛis gr̃e sit capax. maioꝛẽ et bẽbit gr̃am. t boc vf sonare ẏbũ platonis dicentis ꝙ dedit vnicuiq; btitudini inq̃tũ capax erat. ¶ Item sicut gr̃a est dispõ ad gl̃iam. ita bona natura ē dispõ ad gr̃am ſz de⁹ ei q̃ bz ampliorem gratiã. ampliorem dat gloriam: ergo ei qui babz melioꝛa naturalia. dat maioꝛa gratuita. Si tu dicas ꝙ nõ est sil̃e. qz gr̃a mereꝛ gloriã nõ sic natura gratiã. obij citur tunc. qz qualiscũq; sit cõparatio dispõnis. boc tñ verum est qz gl̃ia pfecte cõplet naturã ita ꝙ nullus in ea remanet appetitus incõpletus. si g̃ gl̃ia implet nature capacitatẽ. aut natura magis capax magis bẽbit de gl̃ia aut nõ erit gl̃ificata. si g̃ ſm maioꝛẽ capacitatẽ nature ē maioꝛitas gl̃ie. t q̃titas gl̃ie rñdet q̃titati gr̃e. g̃ ſm maioꝛẽ capacitatẽ naturaliũ attendif maioꝛitas gr̃e. ¶ Itẽ finis ponit necessitatẽ bis q̃ sunt ad finem. ſz natura facta est ꝓp gl̃iam nõ ecõuerso. si g̃ de⁹ ꝑsciens t ꝑdestinat⁹ facit anima ad boc ꝙ eã glorificet tantã dabit ei naturaliũ capacitatẽ quãtaz scit ei esse daturũ gloriã. aut si vltra tribuatur. faciet aliq̃d fruſtra. qõ si boc est falsum. restat ꝙ capacitas nature t q̃titas gl̃ie secũ cõmensurantur. ergo redit idem qõ prius. ¶ Cõtra Eccli. j. ſm datum suũ ꝓbet illã diligentibus se. ergo videf ꝙ distributio sapiẽtie t gratie nõ pensatur ex parte suscipiẽtis: sed ex parte dei conferentis.

¶ Itẽ possibile est eũ q̃ melioꝛa bz naturalia nihil bñe de gr̃a t oĩ tempoꝛe vite sue carere gr̃a. cũ ẏo q̃ babz minoꝛa naturalia abũdare in gr̃a. ꝙ si boc verũ ē. g̃ nõ est dispẽsatio gr̃e ſm mensurã naturaliũ. ¶ Itẽ de⁹ dat gratiã boi ſm ꝙ se ꝓparat g̃ si bñs minoꝛa naturalia. freq̃nter se melio⁹ ꝓparat q̃ bñs maioꝛa. g̃ videf ꝙ maioꝛa suscipiat dona gratuita q̃uis minoꝛa babeat naturalia. ¶ Item qui melioꝛa bz naturalia frequenter remanet in statu imꝑfectionis. qui ẏo minoꝛa frequenter assumit statũ perfectionis siue religionis. ergo si maioꝛ ē gr̃a in perfectis. ptz ꝛc. ¶ Item gratia in nobis nullã potentiam ita p̃cipal⁹ respicit sicut arbitriũ libertatẽ ſz libertas arbitrij equal⁹ est in oibus. g̃ si maioꝛ est gr̃a in vno q̃ in alio. nõ est a natura. ſz magis a distributiõe diuina. ¶ Itẽ distributio gr̃e dei ꝓcedit ex visceribus pietatis t mie. sed mie est magis cõpati ei qui magis miser est ceteris paribus. t qui magis indiget. si ergo qui bz minoꝛa naturalia magis indiget sustentari a gr̃a q̃ qui babet melioꝛa. ergo vbi nulla merita vel demerita ꝓcedunt. deus ei qui minoꝛa bz naturalia debet dare maioꝛem gratiã. g̃ distributio gr̃e nõ est ꝑcise ſm maioꝛẽ capacitatem nature: sed ſm beneplacitũ pietatis diuine. ¶ Rñ. ad predictoꝛ intelligentiã est notãdum ꝙ gratiã dare ſm maioꝛem capacitatẽ naturaliũ potest intelligi tripliciter. Aut ita ꝙ boc quod est ſm dicat efficaciã causalitatis. t sic ſm oẽs falsum est. qz naturalia nõ sunt cã gr̃e. Aut ita ꝙ dicat dispositionem ꝓgruitatis. t sic vbi nõ est obstaculũ ſm oẽs verũ est. qz naturalia bona de cõgruo disponũt ad gr̃am. Aut ita ꝙ dicat dispositionẽ necessitatis t sic ſm cõem opinionẽ est falsum. et a doctoꝛibus repꝛobatũ. Tñ ſm aliquoꝛ opinionẽ aliq̃n positum est tãq̃ verum. Rõ aũt bui⁹ positioꝛis fuit ista. Isti cñ ponebãt ꝙ gr̃a nõ erat aliud q̃ de⁹ t ꝙ charitas nõ esset aliud q̃ ſſ. t ꝙ intẽtio gr̃e vel charitatis nõ erat nisi ſm maioꝛẽ depurationẽ aĩe t remissionẽ ꝓcupiscẽtie. q̃ obstitit ne aĩa posſit ꝑfecte deo vniri. t iõ ꝓcupiscẽtia oĩno extincta. aĩa tñ vnif deo q̃tum ei⁹ põt elevari natura. t tãtam dꝛ dꝛe gratiã. t iõ ponebant ꝙ aĩa finaliꝛ q̃ melioꝛa habebat naturalia maioꝛẽ haberet gratiã. Sz bui⁹ positionis fundamẽtũ imꝑobatũ est i primo li. di. xvij. t ãpli⁹ imꝑobabif. j. dist. xxvj. Ipa aũt positio de se imꝑobabilis est t ꝫ bonos moꝛes esse vf. dũ tñ tribuit ei qui parũ laboꝛat t parũ deo seruit q̃tũ ei q̃ magis. imo pl⁹ si maioꝛa babeat naturalia. t pseuerat i gr̃a. qõ oĩno absurdũ est t ꝓ rõnes ꝑcedentes imꝑobatũ. t iõ ꝓcedẽde sunt rões q̃ boc oñdunt. Ultima tñ rõ nõ cogit. qz in distributione gr̃aruz nec capacitas nature nec ei⁹ indigẽtia ꝓncipaliꝛ pensaf. ſz diuine ꝑdestinationis dispositio t mẽsura. ſm quã partif de⁹ mẽsurã fidei. sicut dicit aplus ſm ꝙ in sua ꝑdestinatione mensus est ei. ¶ Ad illud ergo qõ objcif in ꝛium ꝙ dedit vnicuiq; ſz ſm ꝓpriã virtutẽ. dom̃ ꝙ scom dicit ibi solũmodo cãm disponentem de cõgruo. Et iterũ. vtus ibi vocatur conatus cordis qui nõ solum dicit capacitatem. sed etiã actualẽ ꝓparationem. t iõ autoꝛitas illa nõ cogit. ¶ Ad illud qõ objcif de autoꝛitate magri fil⁹ dom̃ ꝙ ibi dicit dispõnem de cõgruo. t magis ꝓgruã dispõnem dicit circa angelos q̃ circa boies. de quibus loq̃tur mgr. Boni cñ angeli q̃ ad deũ ꝓuerſi sunt ſm boc plus se ꝑparauerũt. ſm ꝙ melioꝛa naturalia babuerũt. qz quilibet mouebaf in deũ ſm cordis conatũ. cũ nõ bẽret retardationẽ. nõ sic aũt ē in boibus. t iõ illa autoꝛitas exponi dꝛ ampliari nõ dꝛ. ¶ Ad illud qõ obꝛ ꝙ materie melio⁹ dispositꝛe imꝑmit de⁹ nobiliorẽ formã. dꝛ ꝙ nõ est sil̃e. qz materia disponif ad formã naturalẽ dispositiõe q̃ est necessitas. ſz maioꝛ capacitas naturaliũ nõ disponit ad maioꝛẽ gratiã dispositiõe necessitatis sed solũ ꝓgruitatis. t qz dispositio cõgruitatis multis modis põt impediri. siue per oppositũ siue ꝑ maioꝛẽ ꝓgruitatem q̃ põt ex aliq̃ accẽnte supuenire in alio. iõ illa rõ nõ concludit. ¶ Ad illud qõ obꝛ ꝙ bõ nõ bz gratiã. qz nõ accipit. dom̃ ꝙ verũ est: ſz ex boc nõ seq̃tur ꝙ iõ babeat gr̃az qz accipit sicut dicit Anſ. qz in priuatiuis t ꝫdictoꝛie oppositis nõ tenet consequentia in ipso. sed ecõuerso. t ideo sicut nõ ꝓceditur ꝙ maioꝛem babeat gratiã. qz accipit sic nõ est concedẽdum ꝙ maioꝛẽ babeat gratiã ex maioꝛi capacitate. ¶ Ad illud quod objcif ꝙ natura disponit ad gratiã. dom̃ sicut dicebatur ꝙ non est simile qz natura non sic meretur gratiã. sicut gratia gloriam.

¶ Ad illud ẏo quod subiũgitur ꝙ gloria perficit totã capacitatem nature. dom̃ ꝙ sicut forma perficit capacitatẽ materie. non simpliciter: sed put exigit dispositio superinducta. sic gloria perficit naturã non simpliciter. sed ſm ꝙ exigebat gr̃a que prius li. ar. data erat. cũ aũt sic perficitur. sufficienter perfecta est: qz rectitudo iusticie limitat appetitum nature vt non vltra appetat q̃ gr̃a ꝓmeruit maxime cum plene sufficiat qõ deus sibi retribuit. ¶ Ad illud quod vltimo objcitur ꝙ capacitas nature ordinatur ad gloriã finaliꝛ dicẽdum ꝙ sic ordinatur a deo vt tñ ꝓsupponaf dispositio ex pte voluntatis. vñ sicut bõ qui capax erat btitudinis. t ꝓpter btitudinẽ fctũ per deo ordinationẽ voluntatis deputatur eternis supplicijs t perdit gloriã. sic bõ qui maioꝛis btitudinis capax est. qz nõ ex totis viribus suis se disponit ad gr̃am minoꝛẽ assequif gloriã q̃ assequatur alius minoꝛis capacitatis q̃ magis se disponit ad gratiã. Nec sequitur ꝙ aliquid sit sibi fruſtra. qz ex boc ostendit deus quãtum posſit gr̃a super naturã. verum tñ boc in bonis angelis non babet instãtiam. cum enim ex totis viribus suis se disposuerunt ad gratiã ſm ꝙ babuerunt melioꝛa naturalia. data sunt eis maioꝛa gratuita.

¶ **Questio. iiij** De ordinum nomiatione. super qõ dicit Brego. ꝙ vnusquisq; ordo ab eo denominatur quod plenius accepit in munere. Objcif ãt cõtra boc qz quod non contingit cognoscere non contingit nominare: sed angelici spiritus sunt nobis ignoti. ergo sunt innominabiles. Si tu dicas ꝙ ipi se nobis notificãt dñ reuelãt tunc ex boc sequif ꝙ vno solo nomine debeãt nominari sic cñ nominamus sicut cognoscim⁹. ergo per reuelationẽ cognoscemus

mus.oēs debem⁹ noīare ⁊ dicere reuelatores.g̃ nō est ibi ponere noīm distinctionis. ¶ Itē a digniori dz fieri denoīatio. sz charitas est excellētissimū donū:qō est in angelis g̃ oēs dñt denoīari a charitate.g̃ oēs debēt dici serapbin. Itē oīa dona sunt oībus cōia.sicut dicit Bzego.⁊ mgr̃ in lra.sed denoīatio angelicor ordinū fit a donis gratuitis.g̃ oīa noīa cor dñt eē cōia quēadmodū ⁊ dona. ¶ Itē si vnusq̃sq̃ ordo denoīat ab eo qō plen⁹ accepit in munere.⁊ supmus ordo oīa dona gr̃a plen⁹ accepit q̃ ordines inferiores.ergo dz denoīari ab omnibus donis.ergo babebit noīa oīm ordinū sicut dona. ¶ Itez si dr ordo denoīari ab eo q̃ plen⁹ accepit in munere aut excessus plenitudinis notat respectu alior ordinū.aut respectu alior donor. Si respectu alior ordinū.cū ergo ordo inferior in nullo dono aliquē superior ordinū excellat.a nullo dz denoīari. Si vo dr respectu alior donor. tunc aut dona angelorum erunt inequalia.aut a nullo fiet denoīatio.sed dona gratiarū in codē sunt equalia sicut infra patebit in tertio.ergo a nullo donor potest denominari inferior ordo. ¶ Item in imagine reformata.dilectio adequatur cognitioni.ergo si ordo cherubin denominat a plenitudine scientie.erit in eo sīl plenitudo dilectiōis gratuite.ergo nomē cherubin ⁊ serapbin eidē ordini angelor dz attribui ⁊ non alijs. ¶ Item cū ordo cherubin denominetur a plenitudine sciētie.aut denoīatur a plenitudine scientie aut respectu inferior.aut respectu superior. Non respectu inferior:qz talis in eis non est nobilissima cognitio. Denominatur ergo a cognitiōe respectu superior.sed bec cognitio est sapiētia.ergo denoīatur a plenitudine sapie.sed sapientia est excellētissimū oīm donor.ergo cherubin denoīat ab excellentissimo dono.g̃ videt q̃ sit ordo supmus.vel q̃ dignior ordo nō denoīetur a digniori noīe. ¶ Itē cū angeli baleant quedā noīa que sunt eis ꝓpria.quedā que sunt cōia.q̃dam que sunt ꝓpria ⁊ pñt esse cōia.querit que sit istor noīm
22 rō ⁊ differētia. ¶ Rñ.ad hoc intelligentiā est notandū q̃ angeli denoīari pñt per ea q̃ sunt eis naturalia.noīari etiā pñt p ea q̃ sunt eis gratuita.noīari etiā pñt p alīq̃ q̃ quodāmō sunt eis naturalia.quodāmō gratuita. Si denomiat per ea q̃ sunt eis naturalia.cū eor natura nō innotescat nobis in singulari. sed in cōi babent nomiari nobis cōibus sumptis a natura et forma cōmuni.⁊ boc dupl̃r vel a cōmuni remoto.⁊ sic dicūtur celestes essentie.vel a cōi propinquo ⁊ sic dicūtur celestes spiritus. Si aūt denominentur ꝑm dona gratuita.sic qz in ipsis differēter babēt statū ⁊ gradū.⁊ ita distinctionē sic per illam bñt ordines noīari noībus ꝓpr̃is. ꝓpr̃is inquā.siue respectu demonum.siue respectu alior ordinū sicut dicuntur serapbin ⁊ throni. Si autē fiat denominatio ab bis que possunt esse naturalia vno modo accipiendo.⁊ alio mō accipiendo gratuita. sic nomina possunt esse cōmunia ⁊ propria.nomina inquā communia bonis ⁊ malis.⁊ ꝓpria bonis.sicut principatus ⁊ potestates.que si dicātur a naturali proprietate cōueniunt demonibus.si vo a dono gratuito.cōueniunt spiritibus sanctis vel cōia omnibus ordinibus.propria vo aliquibus.sicut angeli ⁊ virtutes. Si em dicantur a naturalibus donis.vtpote a limpitudine scientie.⁊ fortitudine potentie.sic qz bec duo sunt in oībus omnes possunt dici angeli.scz habiles ad reuelādum. oēs etiā virtutes.id est fortes ad operādum. Si autē dicanf a dono gratie ꝑm q̃ sunt ad bec officia specialiter deputati scz
23 ad mysteria reuelāda ⁊ miracula facienda.sic sunt quozūdaz ordinum nomina propria. ¶ Ex bis igitur colligitur q̃ denominatio angelor q̃tum ad nomīa propria singulis ordinibus sumpta est a donis gratiarum ꝑm diuersos status ⁊ gradus in quibus distinguūtur ⁊ ordinantur sicut predictum est. In modo aūt accipiendi nomina ista tria sunt notāda. Primū quidē q̃ vnum donū dignius.est altero.sic charitas dicitur esse donum excellens inter alia. Scōm vo est q̃ ordo superior in omnibus donis excellit inferiores. Tertiū vo est q̃ denoīatio debz fieri a digniori. Scōm boc igitur cū.ix.sint status in quibus ordines angelici babeāt disponi ꝑm differentē gratuitor prescellentiā.ordo supmus vendicat sibi nomen a dignissimo dono ⁊ statu ordo sequēs a dono ⁊ statu magis accedēte ad summum.⁊ bec est plenitudo sciētie.⁊ sic de alijs descēdendo vsq̃ ad infimū. Unde in denoīatione cōsideratur duplex excessus ⁊ doni ad donū.⁊ ordinis ad ordinē.⁊ istud vult dicere greg. q̃ vnusq̃sq̃ ordo ei⁹ rei censef noīe quā plen⁹ accepit in munere pleni⁹ inquā respectu inferior. nisi donū illud sit tante dignitatis ⁊ excellētie q̃ ab eo debeat denoīari aliqs ordinū superior.sicut pz.qz ordo cherubin plen⁹ accepit charitatē quā aliquis inferior ordinū.ab ipa tñ nō denoīatur.qz cum sit donum precellētissimū.excellētissimo ordini appropriat. Dis vis facile ē rñdere ad obiecta. ¶ Ad illud em qō obr q̃ nō sint noti.dōm q̃ verū est de cognitione q̃ est p acq̃sitionē:sz nō de 24
cognitione q̃ est per reuelationē.qual⁹ cognouit btūs Pau.⁊ btūs Job.euāgelista.⁊ iō ipsi potuerūt denoīare ⁊ alios erudire sicut Pau.eruditt diony. Oīm tñ angelor noīa sumpta sunt de sacra scriptura.sicut serapbin de Esa.vj.cherubin de pḡ.⁊ de alijs locis scripture,throni.de Dañ.vij.dñatiōes.pncipatus.ptātes.vtutes.ex diuersis locis epl̃ar pauli.Angeli ⁊ archāgeli tā ex no.q̃ ex vete.test.diuersis locis. Qm̃ igit sacra scriptura fuit diuinitus inspirata nō humanitus adinuenta ipositio noīm angelor potr fuit ex dei reuelatiōe q̃ ex būana inuestigatione. ¶ Ad illud qō obr q̃ denoīatio dz fieri a di- 25
gniori.Dicēdum q̃ nō solū boc attendendum q̃ denoīatio rei fiat a digniori.sed etiā q̃ nomen qō pluribus conuenit ꝓprietatr buatur digniori ⁊ ideo q̃uis oēs ordines a dono charitatr ⁊ ardoris denoīari possent.qz tamen donū illud in supremo ordine precellit.solus ille ordo ab eo debet denoīari. ¶ Ad illō qō 26
obiicitur q̃ omnia dona omnibus sunt cōmunia.dicēdum sicut supra tactum fuit.⁊ si sit in donis cōitas q̃tum ad habitū est tamen distinctio q̃tum ad statum. Denominatio autem nō solū respicit subam habitus:sed etiā p̃cellentiā status. ¶ Ad 27
illud qō obr q̃ ordo dz denoīari ab eo munere qō plen⁹ accepit.dōm q̃ boc nō est intelligendū de oī eo quod plen⁹ accepit:sz de eo qō plen⁹ accepit.⁊ est in ipso dignissimū.maxime si ille ordo sit ordo dignissim⁹.⁊ si ordo sit imediate scḡus illū debet denoīari ab eo quod imediate sequitur precellētissimum donū.⁊ sic consequenter descendendo vsq̃ ad infimū et sic ptz respōsio ad boc ⁊ ad sequens.quoniā supremus a supremo debet denominari.quia illud dignissimus est ⁊ plenissime accepit infimus vo ab infimo dono.qz cum in omnibus exceda tur ab alijs nomen sumptū a dono vltimo sibi debet relinqui. nō qz illud plenius alijs possidet. sed qz alij denominati sunt ab eo q̃ plen⁹ possidebāt. Et ex boc ꝓsequēter factū est vt infimus ordo denoīaref ab infimo dono. Et si obiicit q̃ vnū donum nō est excellētius altero.qz dona sunt equalia.dōm q̃ et si sint cōia intēsiue.nibilomin⁹ est tñ in eis p̃rogatiua alicui⁹ excellētie.sicut charitas ab apl̃o dr maior cē fide ⁊ spe. ¶ Ad 28
illud qō obr vbi maior est cognitio maior ē dilectio. Dicendū q̃ verū ad minus in gl̃ia. Unde sicut in serapbin est maior plenitudo dilectiōis.est amplior plenitudo cognitionis.nec cherubin dr.qz sit in eis amplior plenitudo cognitionis simpl̃r: sed respectu inferior ordinum. ¶ Ad illud quod obiicitur q̃ 29
donum sapiētie est excellentissimū dicēdum q̃ sapientia ꝑm q̃ est donum excellētissimū est dicta a sapore nō a sapere.⁊ ita includit charitatē.sed sapientia siue scientia a qua denominat cherubin nomiat cognitionē dei.que ⁊ si sit nobilissima cognitio ⁊ ordinata ad affectionē.⁊ ideo possit dici sapientia.nō tñ est ita nobilis vt dilectio a qua est sapor.⁊ ideo in illa rōne in nomine sapientie fit equinocatio. ¶ Ad illud vo quod vltimo queritur iam ptz responsio ex predictis.

Questio.v. De ordinū reparatione.⁊ queritur vtruz Et ad singulos ordines āgelor fiat assumptio saluādor. Et q̃ sic videtur.Quia super illud pṡ. Constitues eos principes super omnem terrā.dicit glo.Elegit pauperes vt exaltaret ad ordines celi qui fiūt ex boib⁹ ⁊ angelis. ¶ Itē sup illud Josue.j.omnē locum quem calcauerit pes vester ⁊c.dicit glo. Si diabolum vincere potuero.⁊ meruero vt deus cōterat eum sub pedibus meis.ꝓsequenter locū eius in celo babebo.ergo si diabolus fuit de excellentissimo ordine sicut supra monstratū fuit dist.vj.videtur q̃ homo possit ascendere ad supremū ordinē angelor. ¶ Item ruina angelor restaurāda est aut supna ciuitas remanebit imperfecta sed nō restaurat ex angelis.qz casus angelor est irrepabilis.g̃ restaurabit ex boibus bonis. ¶ Item distinctio ordinū ꝑncipal̃r venit ex donis gratiar.sed in via videmus q̃ aliqui assimilātur serapbin vsu gr̃e.alīq̃ cherubin.⁊ sic de alijs.ergo si de⁹ retribuit vnicuiq̃ ꝑm q̃ meruit videt q̃ ad diuersos ordines angelor boies debeāt assumi.⁊ ex eis angelor ordines restaurari.

¶ Cõtra. maior est vnitas in supna hierlm q̃ in eccl̃ia militãte sed nũc inuia ordo boũ nõ admittit intra sui vnitatẽ diuersus in natura. g̃ vt cũ bõ differat spẽ ab angelo. q̃ ex angelis t boibus nõ dz fieri vn' ordo. ¶ Jt' ẽ sicut ordo notat quãdã dñam inter eos q̃ sunt ordinũ diuersor. sic ponit quãdã conuenientiã inter eos q̃ sunt eiusdẽ ordinis qõ pz ex ipa diffinitione ordis sed plus differt bõ ab angelo q̃ differat ordo infim'a supmo. si ergo angelus supioris ordinis t infimi nõ pñt in eodẽ ordine collocari. multomin' de boib' t angelis idẽ ordo integrari ¶ Jtẽ corp' nũq̃ sublimab ad dignitatẽ spũs. g̃ nũq̃ dz ibidẽ collocari corp' humanũ vbi collocab spũs angelicus. cũ semp sit min' dignũ q̃tũcunq; gl'iosum. si ergo q̃ cõueniũt in ordine cõuenũt in sedib collocatõe. vt ex boib' t angelis eũdem ordinem cõstare nõ posse. ¶ Jtẽ angelus in naturali capacitate excellit aiam. sz gr̃a data est angelis p̃m suę nature capacitatem sicut supra dictũ fuit t mgr̃ dicit in lr̃a. g̃ cũ nõ possit dari gr̃a alĩ ab' supra suã capacitatẽ. nunq̃ pñt aie t angeli in gramitis
30 adequari. g̃ nec ex eis idẽ ordo cõstituit. ¶ Rñ. ad p̃dictor intelligentiã est notandũ q̃ sicut p̃dictũ fuit ad pfectionẽ ordinis duo cõcurrũt. s. natura t gr̃a. Natura tanq̃ fundamentũ t
31 dispositio. gr̃a vo vt cõplementũ t consummatio. ¶ Et q̃ aliquid tunc dr esse p̃m quid qñ est in sola dispõne. tũc esse simplr qñ est in sua pfectione. cũ dęmones t angeli in naturalib' cõicent. dr aliqn dęmones fuisse de diuersis ordinib' angelor q̃uis nunq̃ plene fuerint in aliquo ordine. vñ hoc intelligit p̃m quid nõ simplr. Qr vo boies pñt ad eminentiã gr̃e t gl'ie in q̃ sunt angeli eleuati põt ex boibus t angelis idẽ ordo cõstitui q̃uis nõ cõuenĩat in natura. assimilanť tñ t equãtur in hac gr̃a. t p hunc modũ reparab angelor ruina. Et si tu obijcias q̃ nõ põt esse cõformitas in pfectione vbi nõ est cõuenientia in pambula dispõne. dõm q̃ hoc non dz locũ in cõposito. q̃ illud verbũ est de dispõne necessitatis' nõ aũt in dispõne solius congruitatis. Concedendũ est g̃ q̃ sicut de singul' ordinib' aliqui ceciderũt. sic etiã singuli angelici ordines p boies restaurant
32 sicut p̃me rõnes oñdunt. ¶ Ad illud qõ objicit in cõtrariũ q̃ ad vnitatẽ ecclesiasticã nõ admittit bõ rem alteri' speciei. dicẽdum q̃ nõ est sic. q̃ nullũ aial inuenire põt bõ sibi sic in cõformitate rõnis. bõ autẽ t angelus in participatione cõicant rõnis. t qõ plus est in deiformitate gl'ie. t ideo nõ possunt in eãdem societatem t ciusdẽ societatis ordinem conuenire. cũ maior sit vnitas volũtatum q̃ facierum. t plus facit ad vnita
33 tem pacis t societatis t ordinis cõseruadã. ¶ Ad illud qõ obi q̃ plus' differt bõ ab angelo ꝛc. dõm q̃ verũ est de difformitate que opponit vnitati nature. sed nõ est verũ de difformitate que opponitur vnitati gr̃e in statu t dignitate. vnitas aũt ordinis plus respicit hãc q̃ precedentẽ. t ideo illud non valet.
34 ¶ Ad illud qõ obi q̃ corpus nõ sublimab ad dignitatẽ spũs. dõm q̃ verũ est. sz tñ ex hoc nõ sequit q̃ nõ debeat locari cum angelis. Sicut enĩ in statu vie t meriti aia sequit locũ corpis t in terra habitat cũ sit nata esse sursum. sic ecõtra in statu patrie t p̃mij corp' sequit locũ spũs. t ibidẽ erit vbi natus est eẽ ipse spũs. nõ ppter se. sed ppter eum cui coniungit. t ideo in cęlẽ sedibus locatur cũ angelicis spiritibus ad quor dignitatẽ p gr̃am est bũanus spũs sublimatus. ¶ Ad illud qõ obi
35 q̃ angelus bz capacitatẽ maiorẽ q̃ aia. dõm q̃ rõ illa calũnia bilis est. t q̃tũ ad maiorẽ. t q̃tũ ad assumptionẽ. Quãuis enĩ angelus excedat aiam in naturalib' p̃m cõparationẽ creature ad creaturã. tñ p̃m cõparationẽ ad trinitatẽ summã cuius est imago tam angelus q̃ aia non opz esse precellentiã. cũ magis videamus humanã naturã exaltatã q̃ angelicã. Tum per gratiam vnionis in xp̃o. Tũ etiã per gratiã cõprehensionis in virgine beata. Sed esto q̃ si adhuc ista ppositio haberet veritatem. adhuc remaneret in assumptione dubietas. Luz enĩ dr q̃ angeli susceperunt gratiã p̃m capacitatẽ naturaliũ nõ est intelligendũ precise ita q̃ tantã susceperint q̃ plus nõ potuerunt capere. q̃ hoc nõ de facili posset pbari. nec autoritate nec rõne. sed ita intelligit q̃ naturalia meliora bñtibus plus datus est de gratia q̃ bñtibus minora q̃uis isti t illi plus possent accipere. Et ex hoc nõ videt q̃ aia humana nõ possit ad equalitatem cũ angelis ascẽdere. imo absq; dubio pcedendũ est posse cũ in xp̃o t btã virgine videamus precellere.

5 **Questio. vj.** De ordinibus angelor q̃tũ ad prela
+tionis euacuationẽ. t est qõ vtrũ pre
latioque est in ordine respectu ordis euacuet post iudiciũ. Et q̃ sic vr. j. Cor. xv. Cũ euacuauerit oẽm principatũ. ptãtem t virtutẽ. ergo in die iudicij p̃incipatus t potestates t virtutes euacuabunt. ¶ Jtem supra dist. vj. capitur. Et sicut inter bonos q̃diu durat mundus angeli angelis demones demonib' homines hominibus presunt: sed in futuro euacuabitur omis prelatio. ¶ Jtem nota ordinũ accipiuntur penes officia ministrandi vt in pluribus. maxime in his que subijciuntur. ergo cũ cessabit ministeriũ cessabit subiectio. ergo t cessabit prelatio. ¶ Jtem p̃latio ordinis ad ordinem est p̃m actũ illuminandi t purgãdi t perficiẽdi. sed post iudiciũ erit status in cõpletione scientie t gratie. ergo nõ erit ytra illuminatio purgatio t perfectio. igitur nec aliq̃ in ordinibus prelatio. ¶ Ad oppositũ. Precellẽtia ordis ad ordinẽ ẽ p̃m maiorẽ t miorẽ gratie. ergo si quãtitas gratie in angelicis spiritibus non mutatur. precellentia ordinis ad ordinẽ non tollitur nec euacuatur. ¶ Jtem angeli statim vt confirmati sunt. beati effecti sunt beatitudine perfecta. ergo nihil remãsit in eis qõ esset ex parte. Sed prelatio ordinis ad ordinẽ fuit in eis. ergo nõ fuit ex parte: sed nihil euacuatur nisi qõ ex parte est. g̃ ꝛc. ¶ Jtẽ pulchritudo consistit in ordine. t ordo in precellentia. vni' ad alterum. t precellentia ponit prelationẽ ordinis ad ordinem. ergo si ab angelicis spiritibus tollitur prelatio. tollit' t pulchritudo. ¶ Jtem sicut summus ordo denotatur ab eo qõ est sibi inseparabile. sic medij t infimi. sed serapbin nunq̃ definit esse serapbin. ergo nec principatus definit esse principatus. ergo nunq̃ definet principari. ergo nõ cessabit ibi prelatiõis ordo. ¶ Rñ. ad predictor intelligentiã est notãdus q̃ tripliciter aliq̃ quid dicitur preferri alteri. Aut per modum excedentis sicut prefertur aurũ argento. Aut per modũ excedentis t influentis sicut p̃fertur celestis natura elemẽto. aut p modũ imperãtis sicut prefertur dñs ministro. ¶ Ad rõnem aũt pfectepłationis ista tria cõcurrũt. vt qui p̃fertur natus sit cũ cui prefertur excedere. t in ipsum aliquo mõ influere. t eidẽ precipere. hoc mõ est nunc in p̃latione que attendit inter ordinẽ t ordinem in hierarchijs angelicis. t etiã in hierarchia ecclastica. In angelis enĩ ordo q̃ ordini p̃fertur excedit in naturalibus t gratuitis. etiã quodãmõ influit purgãdo. illuminãdo t perficiendo. t etiã ministeria cõplenda iniungit. Cũ ergo queritur vtrũ cesset prelatio ordinis ad ordinẽ. dicẽdus q̃ si intelligatur de prelatione quãtum ad primã additionem. s. rõne excessus nõ euacuabitur. sed manebit. q̃ ordo excedit ordinẽ tã in gratuitis q̃ in naturalibus. ita post iudiciũ sicut t nũc. Si aũt intelligat rõne duor sequentiũ. s. rõne p̃sidentie t influendo t imperãdo sic cessabit t euacuabit. q̃ illuminatio quã dr recipere angelus ab angelo. t imperiũ. si quod est ibi. attẽditur per cõparationẽ ad nos quibus ministrãt nõ per cõparationem ad deum in quo quiescũt. t beatitudinis cõpletione p fecte illuminant. t p̃m viã hanc pcedunt rõnes t autoritates ostendẽtes q̃ post iudiciũ cessabit prelatio ordinis ad ordinẽ. Sic enĩ dicit magr̃ t aplus q̃ deus euacuabit prelationẽ euacuando pratẽm t p̃incipatũ. dũ enĩ tolletur ministeriũ tolletur subiectio t imperiũ. ¶ Ad illud ergo qõ obijcit q̃ prelatio ordinis ad ordinẽ attenditur in precellẽtia naturaliũ t gratuitorum. dicendũ q̃ hec nõ est tota causa. vnde si ex hoc arguat ab insufficiẽti arguit. ¶ Ad illud quod obijcit q̃ angeli beati 39
beatificati sunt pfecte. dõm q̃ sz ex parte virtutis cõtemplatiue pfectã sint beatitudinẽ assecuti. t ex illa parte nihil sit in eis ex parte. sunt tñ adhuc viatores rõne ministerij. nã q̃tum ad illã vim vt supra dictũ fuit sunt in statu merendi. t ideo ad huc aliquid habẽt quod euacuabitur post diẽ iudicij. ¶ Ad il 40
lud quod obijcitur q̃ pulchritudo cõsistit in ordine. dõm q̃ verum est. nã sicut ab angelis nõ tolletur pulchritudo. ita etiam nec tolletur ordo. sed ex hoc nõ sequit q̃ nõ tollat prelatio. q̃ prelatio nõ trimõ includit in se pcellentiã. sz et̃ p̃sidentiã q̃ p' respicit indigentiã vie q̃ pulchritudinẽ t pfectionẽ patrie. et ideo cũ tollit p̃latio. pulchritudo nõ minuitur. ¶ Ad illud qõ 41
obi q̃ ita est inseparabile ab ordine angelor qõ est eẽ p̃incipatũ sicut eẽ serapbin. dõm q̃ p̃incipat' p̃m q̃ notat ordinẽ nõ dicit p̃sidentiã actualẽ. sed donũ gr̃e vel datũ p̃m q̃ angelus natus est alios p̃sidere t hoc manere põt ablata actuali p̃latione t iõ nõ sequit definit p̃incipari. ergo definit esse p̃incipatus. q̃ p̃incipatus nõ dicit actũ. sed habitum vel statum.

Questio. vij.

8 Questio.vij. De illis ordinibus angelorꝝ ꝑtū ad numerū. ⁊ queritur vtrū sit stat' innouenario. an ꝓtendatur numer' vsq; ad denariū. Et ꝙ ficvidetur. sicut dr Lu. xv. in parabola de dragma. bō intelligit ꝑ dragmā decimā: sed non dr dragma decima nisi respectu nouenarij qui est in angelis. ergo si. x. dragma reinuenta est. videt ꝙ ix. ordinibus decimus ordo adiunctus est. ¶ Itē si angel' nunq; peccasset. bō factus esset ⁊ ad btitudinē ꝓuenisset. ſz nō assumeret ad restaurandos angelorꝝ ordines. ergo si nō caeret ordine. in aliquo ordine poneretur. ſz siue in vno siue in pluribus. nouē ordinibus adiiceretur ordo vlterius. si g̃ ciuitas bierꝝ ꝓpr̃ ꝓfecte restaurata est. videt ꝙ nō sit status ordinum in nouenario. immo ꝙ eis adiiciat saltez decimus ordo. ¶ Itē ꝑterea ꝓportio reperit in numeris. ⁊ qꝝ oia ꝓducta sūt ſm debitā ꝓportionē oia dr esse ꝓducta ſm rōnes nūerales tā ab Aug. ꝙ a Boe. si ergo ciuitas supne bierꝝ ē ciuitas ꝓfectissima ⁊ optime ꝓportionata. vr ꝙ nūer' ordinū ⁊ graduū eius nō stabit citra ea numerū in quo est ꝓfectio ⁊ status. sed hic nō est nouenari'. ſz denari'. ergo vr ꝙ saltē vsq; ad denarium ꝓtendat. ¶ Itez btissima virgo maria in patria nō erit ꝑter ordinē. cū ergo sit supra oēs ordines. ꝑ se ꝓstituet ordinē ergo videtur ꝙ sint ibi plures q̃ nouē ordines. ¶ Ad oppositum arguitur sic. Oīs ordo reducitur ad aliquā bierarchiam sed nō sunt ibi nisi tres bierarchie. sicut ꝓz ex sufficiētia ꝓius assignata. supma media ⁊ infima. ⁊ quelibet earꝝ sufficiēter cōpletur triplici ordine. ergo nō videt ꝙ debeant esse plures.

¶ Itē trinitas manifestat in oīb' creaturis ſm plus ⁊ minus maxime aūt manifestari dz in btis: ſz numerus maxime exp̃ssiuus trinitatis est ille q̃ ꝓsistit in trinitate sup se reflexa. sicut sunt tres trini. g̃ vr ꝙ in tali numero ordines btorꝝ habeant a summa trinitate institui. ¶ Itē distinctio ordinū est ſm dona gr̃aꝝ. ſz nullū donū gr̃e est in boīb' qō nō sit in angelis. g̃ nullum ordinē ꝓstituēt boīes ꝑter ordines angelorꝝ ſz illi nō sunt nisi nouē. g̃ nō vr ꝙ sit ponere numerū maiorē. ¶ Itē si ponit ordo boīm ꝑ se ꝑter assignatos ordines angelorꝝ. cū in oī ordine angelorꝝ sint de boīb⁹. tūc boīes distinguerent ſm decez gradus. g̃ vr ꝙ ꝓfectionis numeri sit ordo in boīb⁹ q̃ i btis spiritib'. qō nō vr. cū ipsi ꝑ naturā sint deo primiores ⁊ filio-
41 res. ac ꝑ hoc ꝓstitui debeāt in ordinis ⁊ numeri nobilissima ꝑfectione. ¶ Rñ. dom ad hoc ꝙ qꝝ rōnes ꝑdicte solū sunt congruitatis. ⁊ auctoritates sup hoc nō inueniunt exp̃sse. ꝙ sup ꝟ sunt opiniōes varie. Quidā nāq; dicere voluerūt ꝙ oēs boīes assumerēt ad angelorꝝ ordines. nec eēnt in illa supna bierꝛ nisi ordies nouē. ⁊ sic cōpetebat vt eēt ex̃p̃ssa ꝓfiguratio ad sup mūdanā bierarchiā q̃ in trinitate cōsistit. ⁊ si angeli stetissent ad ordines eorꝝ assumpti essent sicut nūc assumunt. In hoc tñ differt. ꝙ tūc illa assumptio esset boīm btificatio solū. nūc aūt est boīm btificatio ⁊ ruine angelorꝝ ꝑ quādaꝫ equiualentiā reparatio. Nec obstāt rōnes ad hoc inducte. qꝝ solū ꝓgruitatis sunt. Nec illud qō obi de btā virgine. qꝝ sicut ꝓiuilegiū spāle nō est reducendū ad legē cōem. sic singularis ꝓrogatiua q̃ est in btā virgine nō est numerāda cū ordinū distinctiōe q̃ est ſm legē cōem. Et ista opinio satis ꝓbabilis esse videt. Verumtñ. qꝝ textus euāgelicus hoc sonare vr. dū boīez decimā dragmā vocat. ⁊ Ansel. hoc vr innuere in lib. de casu diaboli. videt aliꝯ magis esse ꝓbabile. ꝙ boīes per se cōstituant cōiter vnuz ordinem quē vocent decimū respectu nouē ordinum angelorꝝ. Non tñ decet vt dicūt ꝙ boīes assumātur ad ordines angelorum nisi illi qui hac vita eis sīles extiterunt. Hi aūt sunt virgines qui nec nubunt nec nubēt. ideo sole virgines ad ordines angelorꝝ debēt assumi. ⁊ ex eis solum ruina angelica restaurari ꝑ eo ꝙ angelis multū est cognata virginitas. Ex hac positio nō videtur esse cōueniens. tum qꝝ per decimā dragmā non solūmodo corrupti: sed etiam virgines homines intelligūtur. tum etiam quia multi carne corrupti multis virginibus ꝓferuntur. vt beata maria magdalena et petrus apl̃us. multis aliꝯ virginib' masculis ⁊ feminis absq; dubio sunt superiores. Et iō tertia positio est adhuc ꝙ supra nouē ordines angelorū addet ordo decim' ex his q̃ ĩvita ista nō puenerūt ad tāta meritorꝝ excellētiā vt exaltent ad ordies angelorꝝ. ſz meritis xp̃i saluati. decimū tenēt gradū. sicut ꝑ eorꝝ salute sol iusticie xp̃s per. x. gradus descēdit. qō signatū fuit i facto miraculo. Ezech. iij. regū. xx. Et ista positio videtur cē satis ꝓbabilis. tū ꝑ pter imperfectionem meritorꝝ quā bñt multi in via. tum ꝓpter perfectionē electorꝝ q̃tū ad numerū que erit in bierꝛm supna. Perfectio aūt maxima in denario cōsistit sicut infra dicetur quādo agetur de decalogo vel decimatione. ⁊ ideo positionē istam possumus sustinere. quia eam ꝓbabilem reddit decimationis signatio. ⁊ decime dragme inuētio ⁊ solis per. x. gradus descēsio ⁊ ꝓfectio denarij ꝓfectio. ¶ Ad illud qō obi ꝙ q̃li 43
boīs ordo est in aliqua bierarchia. dom est ꝙ sicut ꝑter angelicam bierarchiā est nūc ponere bierarchiā ecclīasticā. sic ꝑter illas angelicas bierarchias erit intelligere in decimo saluari gradu sil'rōnem ordinis ⁊ bierarchie. bierarchie. in q̃ per cōparationē ipsorꝝ adinuicē: qꝝ nō habebūt oīmodam equalitatem: sed ordinis per comparationē ad ordines superiorꝝ. 44
¶ Ad illud ergo qō obi̇citur de exp̃ssa repñtatione summe trinitatis. dom ꝙ sicut vnitas addita nouenario nouenarium nō perimit: ſz saluat ⁊ ad perfectionē numerus deducit. sic decimus ordo ex dominibus ꝓstitutus repñtationē summe trinitatis ab angelicis spiritibus nō tollit: ſz saluat illa exp̃ssa representatione facit ad superne ciuitatis maiorē perfectionez. 45
¶ Ad illud qō obi̇citur ꝙ est distinctio ſm dona gratiarum. dom ꝙ non est ſm dona tñ: ſz ſm dona q̃tum ad statum. infra autem omnes status ordinum angelorum adhuc est intellige re statum magis infimū in hominibus. ⁊ ita ordinem decimum q̃uis ex diuina benignitate ⁊ largitate ꝓtingit in gr̃a homies equiparari angelis quibus sunt inferiores per naturam. 46
¶ Ad illō qō obi̇citur ꝙ tunc erit maior perfectio in boībus. dom ꝙ falsum est. qꝝ hoc nō est ꝓpter maiorem perfectionez ſz ꝓpter maiorē a deo elongationem. infimus essi ordo inter oēs magis distat a deo. sicut primus maxime appropinquat ⁊ quia hō pluribus gradib' natus est distare a deo q̃ angelus ſz ex diuina mia factus sit ei magis primus. ideo tenet decimum locum. vt sic ostendatur ꝙ excellat angelus hominē per naturam ostendatur etiam nihilominus quātum deus sibi in miserauerit hominē per misericordiam.

Questio.vij. De ordinib' angelorꝝ in comparatione ad suū oppositū ⁊ est qōvtz in angelis ordo cōpatiat secū equalitatē. Et ꝙ ficvr ꝑ Diony. Dicit enī diony. ꝙ illi q̃ sunt in vna bierarchia eq̃potētes sunt ſz qui sunt eq̃potētes sunt eq̃les. ergo in eadē bierarchia angeli sunt equales. ergo multorū in eodē ordine. ¶ Item Augusti. de vera reli. in omibus actibus cōuenientia placet. qua vna salua. etiā pulchra sunt omnia. ipsa vo cōuenientia vnitatem equalitatēq; appetit. ergo si in angelicis spiritib' est perfecta pulchritudo. ergo cōuenientia et equalitas. sed non est equalitas inter angelos diuersorum ordinum. ergo inter angelos eiusdē ordinis. ¶ Item quorꝝ donum ⁊ premiū vnum ē. ipsa habent equalitatem. ſz donum ⁊ premium angelorꝝ eiusdē ordinis est vnum ⁊ status vnus. ergo videtur ꝙ habeant equalitatem. ¶ Item bierarchia angelica maxime est representatiua supreme bierarchie. ſz in illa ordo nō excludit equalitatē ergo videtur ꝙ in bierarchia angelica debeat esse ordo cum equalitate: ſz nō est equalitas in angelis diuersorum ordinum. ergo in angelis eiusdē ordinis. ¶ Contra magister dicit in littera. sicut in apostolis alij alijs sunt digniores. ita in ordinib' angelorꝝ creditur recte esse. ¶ Item perfectionis modo particꝑ ratio ordinis vbi est ordo in omibus q̃ vbi est ordo in aliquibus tñ ſz angeli perfectissimo mō inter ceteras creaturas participāt ordinē. ergo nō solum inter angelos diuersorum ordinum: sed inter angelos eiusdem ordinis cōtingit ordinē assignare. ¶ Itē sapiētis est ordinare ⁊ magis sapiētis magis ordinare. ergo ⁊ maxime sapiētis in eius effectu nobilissimo est res maxime ordinatas producere. ergo videtur ꝙ nō solus sit ibi ordo inter angelos diuersorum ordinum. ſz etiam inter angelos eiusdem ordinis. ¶ Item lucifer dicitur fuisse maximus inter omnes angelos ⁊ cōstat ꝙ de aliquo ordine fuit ergo angeli illius ordinis nō erāt sibi equales. pari ratiōe videtur ꝙ in alijs ordinibus alij sunt superiores alij inferiores. ¶ Rñdeō dicēdum ꝙ sicut in suprema bierarchia ꝓpter summā perfectionem reperitur pulchritudo ex perfectissima equalitate ⁊ similitudine partium. sic in angelica bierarchia reperitur pulchritudo perfecta in genere creature ex quadam gradatione disparium. In his enī duobus modis cōsistit pulchritudo et cōueniētia sicut dicit Augustinus de vera religio. ſz in supre-

ma hierarchia ex sola filiturdine ⁊ equalitate põt esse pfectissima pulchritudo. qz in qualibet psonaz equalizz est oimoda ⁊ summa pfectio. i angelica vo hierarchia. qz illi spūs q ordinatur nõ bñt figillatim summã pfectionẽ. necesse est q ex quadã ꝛueniẽti diuersitate. in quadã ꝓportionabili gradatione ꝛsurgat quedã ꝛueniẽtia ordinata. ⁊ pulchritudo in genere creature pfecta. ⁊ iõ sicut in sanctis intelligim⁹ q ⁹n⁹ est ordo apostoloz alter martyrũ alter cõfessoz. ⁊ sic de alijs. ⁊ tñ in hijs ordinibus est gradatio quedã. nec põt oimoda reperiri equalitas cũ de quolibet sancto posset dici. non est inuẽtus⁹ filius illi qui cõ. le. excelsi. sic suo mõ intelligendũ est in spiritibus angelicis iõ ⁊ in eodẽ ordine ponẽda est quedã gradatio ⁊ quidaz ordo. lz nõ sit tãtus excessus quãtus reperiꝝ in angelis diuerſoz ordinũ. vñ rõnes hoc ꝓbantes ꝓcedẽde sunt q̃uis nõ sint multũ cogẽtes. hoc em̃ vꝝ sentire tã magr in lka q̃ dion. in li.
47 de angelica hierarchia. ¶ Ad illud qđ obj q eq̃potẽtes sunt. dñm q̃ eq̃litas illi⁹ posse attendiꝝ vel accipiꝝ ſm ꝛformitatez ꝛuersionis. ſm quã attẽdiꝝ distinctio vni⁹ hierarchie ab alijs sicut ꝑma hierarchia ⁊ ordines q̃ sunt in illa accipiunꝝ penes actum ꝛuersiõis in deũ nõqz oino equaliꝝ ꝛuertaꝝ: sed qz ad b̃ indifferẽter oẽs ordinãtur ⁊ principaliter ab isto actu oẽs de-
48 nominãtur. ¶ Ad illud qđ obj q ꝛueniẽtia facit pulchritudinem. dñm q̃ sicut ibidem dicit Aug. ꝛueniẽtia nõ tñ surgit ex equalitate. ſz etiã ex dispariũ ꝛgruẽti gradatione. ⁊ sic i angelis intelligendũ est esse. ¶ Ad illud qđ obj q bñt idem
49 donum ⁊ premiũ. dñm est q̃ si intelligatur de premio cõi ⁊ increato qđ de⁹ est. verũ est. si aũt intelligaꝝ ꝺ beatitudine creata. vel de donis gratiaz q̃tum ad statum ⁊ dignitatẽ ⁊ prerogatiuã aliquã. sic nõ bz veritatẽ. sic em̃ quilibet respectu alteriꝰ aliquã bz ꝓrogatiuã ſm plus ⁊ minus. ¶ Ad illud qđ obj
50 q ꝺ hierarchia repñtat summã ⁊c. dñm q̃ repñtat incr̃tũ põt. ⁊ cũ in illa suprema hierarchia sit ordo ⁊ perfecta pulchritudo in summa vnitate ⁊ equalitate. ⁊ hec in hierarchia creata non possunt simul coexistere propter limitationẽ creature. ideo est ibi ponere ordinẽ ⁊ pulchritudinẽ cũ diuersitate ⁊ quadã dispartitate. qđ nõ poterat hoc fieri ex vnitate saltẽ implerek ex
51 plurium diuersitate. Et hec est rõ quare de⁹ cũ habeat vnũ filium. nõ tñ pduxit vnum solũ angelũ. ſz multos. qz filius pfecte implet patrẽ ⁊ imitatur vt dicit Augu. ſz angelus perfecte nõ exprimit creatorẽ. ideo decuit eos creari in magna multitudine vel in multiformi ordine.

¶ **Questio. ir.** ⁊ vlti. De ordinib⁹ angeloz in cõparatione ad suũ disparatũ. Et est qõvtrũ alijs subijs rõnalibus q̃ angelis cõpetat p ordines distingui Et q sic vꝝ, Sicut em̃ in angelis est ꝑcellẽtia naturaliũ ⁊ gratuitoz. ita etiaz in alabus rõnalib⁹. ergo si penes hoc attenditur ordo in angelis pari rõne in alab⁹ exutis. ¶ Itez sicut diuina bonitas ⁊ sapia manifestaꝝ in ꝺditione angeloz ita ẽt in ꝺditione spũum humanoz. g̃ sicut facit angelos in diuersis ordinibus. ita vꝝ q faciat hoies. ¶ Itẽ ad reparationẽ ruine angelice ex diuersis ordinib⁹ assumunꝝ hoies. g̃ eisdẽ gradibus ⁊ eis dẽ ordinib⁹ ordinabunꝝ in glia. q̃bus ordinant⁹ ⁊ angeli. g̃ vꝝ q nõ solũ angelis. ſz etiã hoibus cõpetat. ¶ Itẽ ordo est nunc in ecclĩastica hierarchia ⁊ ordines varij. cũ tñ ipsa ecclesiastica hierarchia ex puris hoibus cõstet. ergo videꝝ q hoies nati sunt ordinari. ¶ Ad oppositũ arguiꝝ sic, Si ita cõpetit ordo hoibus sicut cõpetit angelis. ergo sicut angeloz beatoz. xr. ordines assignanꝝ. ita videꝝ q ⁊ hominũ. ergo saltem erunt. xviij. quod tamen nõ ponitur. ¶ Item omñs hoies ex vno ꝓcesserunt. ergo videtur q q̃tum est de natura sua sint pares. ergo nõ videtur q hoibus cõpetit ordo per naturam. Oz si tu dicas q cõpetit eis per gratiã ℨ. gratia ꝓsupponit naturã. ergo ⁊ ordo gre. ordinẽ nature. ergo si nõ est ordo nature nec gre. ¶ Item ordines angeloz distinguunꝝ penes vizcõtẽplatiuã ⁊ vim administratiuã. sed in animabus exutis nõ est ponere vim administratiuã. ergo nec ordinez distinctionẽ ¶ Itẽ si ponatur ordo in glia. dz poni ordo correspõdens ordinibus repertis in via. ergo cũ in clero sint multi ordines. in religiosis sunt etiã multe ordinũ distinctiones in sctis etiam multi ordines vt ordo patriarchaz. ꝓphetaz apl̃oz ⁊c. videꝝ
52 q multoplures essent ordines hoim q̃ angeloz. ¶ Rñ. dñm q cũ ad pfectã rõnem ordinis ꝛcurrãt ꝑcellentia naturalium ⁊ gratuitoz sibi correspondentiũ. in eis solũ ꝓprie ⁊ pfecte ẽ ponere ordinũ distinctionẽ in q̃bus est hec duo sil' ꝛcurrẽtia repperire. qm̃ q̃ in angelis gra coꝛrñdet nature. ⁊ creati sunt in naturalibus ꝑcellentia. ⁊ btificati indifferẽti donoz ꝓrogatiua. hinc est q ꝓprie est in eis ⁊ ordo ⁊ hierarchia maxime cũ illa prerogatiua ita habeat stabilẽ ꝑmanentiã ⁊ distinctionẽ. q nullam admittat confusionẽ. In hominibus vo ⁊ si fit reperire ꝑcellentiã in naturalibus ⁊ etiã in gratuitis. tamẽ hec duo vt plurimũ sibi nõ coꝛrespondent. qz vbi melioz est natura frequenter minoz est gratia. ⁊ qui bodie minoz est i merito. crastinus fortassis erit maioz. ideo in hominib⁹ ſm statum pñtem non est ꝓprie ordinũ distinctio ſm gratuita lz aliquo mõ ſm auctoritates ⁊ officiaz status pfessionũ ordinek dañ. ecclĩa. Dñm est igit q̃ prio ꝓprie ⁊ perfecte in solis angelis ponenda est distinctio ordinũ i bold⁹ vo ⁊ si aliquo mõ reperiaꝝ in pñti. reperiꝝ imperfecte incerte. In futuro vo q̃uis reperiaꝝ stabiliꝰ. nõ tñ reperitur vndiq̃ vt sic ꝓ teat eos q̃ ꝑcellit in gratia. ꝓcellere in natura. Dist. x.

¶ Ex bis pz rñsio ad rõnes ad vtrãq̃ partẽ. Rõnes aũt ꝓbantes q non solum angelis cõpetit ordo. loquũtur de ordine ſm qualemcunq̃ completionem siue perfectam siue semiplenam Rõnes vo ad oppositum ostẽdentes q in hominibus nõ sit ordo procedunt alia via. non em̃ concludunt q nullus sit ibi ordo: sed q ipsa humana natura non habeat tantam ordinum distinctionem. quãtam habet angelica. qz hec bz solũmõ per quãdam confirmationẽ ad illam. Illa tñ rõ non cõcludit. non est ibi ordo per naturã. ergo nõ per gratiã. Cum em̃ nõ opz gram adequari nature nõ opz ordinẽ gratie ꝑsupponere ordinem in natura. quãuis gratia ꝑsupponat naturã tanq̃ accidens presupponit subiectũ. ⁊ q gra nostra cõformis est gre angeloz q̃uis natura nostra nõ sit eiusdẽ speciei cũ coꝛ natura. iõ si qua in nobis erit ordinũ distinctio. attenditur p cõformitatem ad ordines angelicos. ideo nõ oportebit plures ⁊ nouos ordines ex hominibus esse. nisi fortassis decimus qui ad angeloz perfectionem nõ poterit peruenire. Hoc tñ qõ nunc dictũ est dubiũ est. ⁊ magr non videtur acceptare. q̃uis sicut predictũ fuit videatur satis probabile. Nec illa ratio cogit de vi administrativa. quia in distinctione ordinum magis cõsideratur stat⁹ gratie q̃ operatio alicuius potentie. Ex bis manifesta sunt que tãguntur in littera.

Distinctio. x. De ministerio ⁊ missione angeloz q̃tum ad angelos ministrantes.

Hoc etiã inuestigãdum est ⁊c. ¶ Supra egit magr de ꝛsequẽtibus confirmationẽ angeloz q̃tũ ad distinctionẽ ordinũ. in hac vo parte agit q̃tũ ad ministeriũ. Et qm̃ misteriũ respectũ bz ad eum qui ministrat. ⁊ ad cũ cui ministrak. ⁊ iõ pars ista duas bz ptes. In ꝑma determinat de ministerio angeloz q̃tũ ad ipsos angelos mistrantes. In scõa determinat per cõparationem ad hoies quibus ministrãt. infra dist. xj. Illud quoq; sciẽdum est ⁊c. ¶ Prima pars in qua q̃rit q̃bus angelis competit ministrare siue mitti bz tres partes. In prima ponit diuersas opiniones cũ suis ꝛfirmatiõibus. In scõa vo parte mouet dubitationes ⁊ determinat ibi. Hic oritur questio si oẽs mittunꝝ et nuncij dei existunt. In tertia vo parte illas duas opiniones reducit ad quãdam concoꝛdãtiam formans quasi ex illis duabus opinionem vnam inter vtrãq̃ mediam. ibi. Alij vo dicunt tres ordines supremos ⁊c. Harum partium subdiuisiones manifeste sunt in littera.

a ¶ Quia

a ¶ Quia illi a natura spūs sunt. aliqñ angeli. i. nūcij fiūt. Ꝯtra. cū nō sint tñi boni angeli. sed ēt mali. vñ ꝙ deus nō tñimō bonos spūs. imo ēt malos mittat. Et hoc vñ p illud qđ dr. iij. Reg. vlt. vbi dñs dixit ad spm̄ mendacij. Egredere ⁊ fac ita. vñ em̄ ꝙ deus miserit angelū malū. Et exp̄ssius i ps̄. sup illud. Immissiones p angelos malos ibi dr gl. ꝙ ageli mali mittū tur. Et exp̄ssissime Mat. viij. Mitte nos i porcos Ad oppositū. q: cū intentio malor angelor sit pdere oēs. ⁊ dei intētio sit saluare. non vñ ꝙ aliquo mō debeat eos mittere. imo potius impedire.

¶ Jtē si bos mittit. tunc ergo sunt nūcij dñi. ergo debēt dici angeli dñi. qđ tñ non dicit scriptura.

¶ Rñ. dōm ꝙ in exercitio quo nos diabolus exercitat duo p̄sideranᵗ. ꝓpotestas ⁊ vsus. ꝓtās a deo ei collata est vsus vo ptātis nō est a deo p̄cipiēte. sed potius permittente. qñ igit missio proprie dicit imperium ⁊ autoritatem. ideo demones nō dicuntur ppie mitti a deo vt angeli. sed potius dñr angeli diaboli. q: a suo p̄incipe diriguntur. ⁊ ei obedire intēdūt. Ad oēs aūt illas autoritates rñdēdum est ꝙ intelligunt non imperatiue sed potiꝰ permissiue.

b ¶ Tres vo medios ⁊c. Innuit magr ꝙ medij ordines p̄ceptum diuinū a superioribus accipiunt ⁊ referunt ad inferiores. Ꝯtra. ex hoc vñ ꝙ vnus angelus mittat alterum cui⁹ cordat expositio gre go. in moral. arguens ex eo qđ legitur in zacha. ꝙ vnus angelus dixit ad alium. Loquere ad puerum illum. vbi dicit Greg. ad propheram. angelus angelum mittit. ⁊ quez secū gaudere dedero. cōiter pspicit. ⁊ docet ⁊ erudit. Hoc etiam per simile probatur ꝯz in demonibus ꝙ in boibus vbi superiores mittunt inferiores. Ad oppositum si angeli mittunᵗ ab angelis ergo angeli sunt nuncij angelor. ⁊ angelus est minister angeli. ⁊ angelus hz autoritatem super angelum. si ergo solus deus ē penes quē residet autoritas ⁊ solius dei dicuntur angeli ministri ⁊ nuncij. sicut⁹ i ps̄. Qui facit angelos suos spūs. vñ ꝙ a solo deo debeāt mitti. ¶ Rñ. dōm ꝙ mittere dicit autoritatē. pōt igitur dicere autoritatem p̄ncipalē. vel pōt dicere potestatē aliquo modo vel autoritate subiectam autoritati p̄ncipali. Si mittere dicat primam ⁊ p̄cipuam autoritatem. sic solius dei est mittere angelos tam superiores ꝙ inferiores. totum enim ministerium angelor ad diuinam autoritatez ⁊ eius complendam voluntatez refertur. ⁊ ideo dicuntur nuncij ⁊ ministri soli⁹ dei. Si aūt mittere dicat autoritatez scōo mō. sic vnꝰ angelus ab altero potest mitti. sicut dicit Greg. ⁊ ondant autoritates. ⁊ sic intelligit illud verbū magistri in littera.

c ¶ Di spūs q̄ mittūᵗ ⁊c. Ꝯtra. hoc repugnat verbo Dyo. Aut. ñ spiritus mittunᵗ ad suū officium aut ad nō suū. Si ad suū cū ergo oēs nominēᵗ a suo nō dz sortiri aliud nomē ꝙ ppriū. Si ad nō suū. q̄ vsurpat sibi qđ est alienū ⁊ hoc est inordinatum.

¶ Rñ. Dōm ꝙ mitti ad suū offi. ius duplr ē. Aut ꝫ ad suū p̄ueritatez. q: ad hoc deputatus est. Aut ad suū p appropriationē. Primo mō oīs q̄ mittit. mittit ad suuz offm̄. i. ad illud ad qđ est idoneus. Scōo mō aliqñ mittitur angelus ad p̄ficiēdū illius domus qđ sibi non appropriat. iō nec ab illo in primā impositionē nois̄ denoiat. nihilominus tñ sortit nomē cōpetēs illi donovt ostēdatur ad qđ mittatur.

pe q̄ grece ita vocat ⁊ criator interptat vel deorsum fluens hebraice⁹: satha. i. aduersari⁹ dñ ⁊ belial. i. apostata ⁊ absq̄ iugo. Dicit ēt leuiathā. i. additamētū eoz. ⁊ alia plura reperies noia q̄ vl' vni⁹ spūs sūt ppria vel pluribus cōia.

Quō determinēt p̄dictas autoritates q̄ videnᵗ adversari q̄ dicunt oēs angelos mitti. e

¶ Qui aūt oēs angelos mitti asserūt p̄missas autoritates danielis. s. ⁊ dionysij ita determinant. Dñr superiora agmina deo assistere. ⁊ ab intimis nūq̄ recedere nō q̄n aliqđ mittanᵗ ꝫ qr rarissime ad exteriora p̄deūt neq̄ tūc ab intimis recedūt. sed dei p̄ntie ⁊ ōtēplatiōi semp assistūt. qđ etiā faciūt q̄ frequēter mittunᵗ.

Ex duabus opinionib⁹ p̄dictis tertiam quasi mediaz format. f

¶ Alij vo dicūt tres ordines supmos. s. cherubin ⁊ seraphī ⁊ thronos ita creatori assistere ꝙ ad exteriora nō exeūt. inferiores aūt tres ad exteriora b mitti. tres vo medios inter vtrosq̄ ꝫsistere. nō mō dignitate vel loco. ꝫ ēt offō. q: p̄ceptū diuinū a superiorib⁹ accipiunt ⁊ deferunt ad inferiores. Ꝯz cum supmi mediis. ⁊ medij imis. atq̄ hi hoib⁹ p̄ceptuz dei nūciēt. merito oēs angeli noiari debent. Et ob id forte apls ait. oēs spūs administratores esse filij ⁊ mitti in ministeriū. vel p oēs non singulos ordines sed de iferioribus ordinibus singulos angelos cōplexus est. Illud vo qđ Esa. ait p verba Dyo. determinat c dicētis. Hi spūs qui mittunᵗ ꝓcipiunt hoz vocabulū quorum gerunt officiū. Unde dicunt illū angelum qui missus est ad esaiā. vt mūdaret ⁊ incēderet labia p̄phete fuisse de ordine inferiorū. Sed ideo dictus ē forte de seraphin. q: veniebat incendere ⁊ cōsumere delicta esaie.

Heb. j.

Dō intelligēdum est ⁊ hoc de huius partis inciditio dic questio circa tria. Prima q̄stio ē vtruz boni angeli mittantur. Scōo querit ad qđ mittanᵗ Tertio q̄rit qualr illud officium exequanᵗ. Circa primum duo queruntᵗ. Primo querit vtrū aliqui angeli mittantur. Scōo queritur vtrū oēs mittantur.

Questio. j. A

Circa quam sic procedit ⁊ ostēditur ꝙ angeli mittantur Lu. j. Missus est gabriel angelus a deo in ci. ⁊c. ⁊ in pluribus alijs scripture locis. ¶ Item angelus nomen est nūcij ⁊ officij. sicut dicit glo. super illud ps̄. Qui faci- E

angelos suos spūs. ergo si vere ꝛ ppie dr angeli. vere ꝛ ppe sunt nūcij. ergo si nūcios ē mitti. pz ꝛc. ¶ Itē quāto aliqs bz maiorē charitatē. tāto sollicitior est circa cū quē pōt iuuare. sz angeli bñt pfectāc charitatē ꝛ pñt nr̄am indigētiā subleuare. ergo vī ꝙ sint solliciti nos adiuuare. sed hoc nō faciūt ppria autoritate sed dei. ergo vī ꝙ mittant a dño. ¶ Itē angeli ꝙ stū ad statū ꝛ dignitatē sunt medij inter nos ꝛ dēū. ergo vī ꝙ ad dēū ferāt petitiones nr̄as. ꝛ a deo nobis reuelatiões ref rāt diuinas. sed hoc ppriū nūcios est. ergo ꝛc. ¶ Cōtra. Fru stra mittit qs nūciū. vbi ipse pñs est. ꝛ melius pōt facere p se ipm. ergo si deus nobis pñtissimus est ꝛ oia pōt facere p seip suz. ḡ ad nos frustra mittit angelū. sed ipse nihil frustra facit ergo ꝛc. ¶ Itē deus pr̄ misit filiū ꝛ spūm sctm̄. ad pcurādū nos strā salutē. aut ergo sufficiēter pcurat salus nr̄a p filiū ꝛ spūm sctm̄. aut nō. Si nō ergo imperfectus mediator est filius ꝛ etiā spūssctūs. qō ppbanū est dicere. Si sic ergo frustra mittit an gelus. ¶ Itē cū angelus mittit ad nos. aut ad nos puertitur aut nō. Si nō. ergo frustra mittit. Si sic. cum nō possit sil'ꝛ se mel mouerī diuersis motibus. ergo desinit esse btūs. ¶ Itē vī ex hoc gñari angelo pīudicium. qz quātūcūq; qs sit feruētis charitatis feruētius mouet qm̄ mouet in deū ꝙ qm̄ mouet in primū. ergo feruētius mouet angelus cū deo assistit ꝙ cū no bis mīstrat. sed cū minuit feruor dilectiōis. minuit dilectio deuotionis. ergo missio angelor ad nos ꝛ minuit in eis feruo rē charitatis ꝛ delicias iocūditatis. ergo ꝛ in pīudiciū eor. ¶ Itē hoc pm̄ vī. Alia ꝙis habeat plures potētias. tñ qz il le potētie in vna suba simplici radicant cū intēdit vna. remit tit altera. ergo pari rōne in angelis. cū angelus sollicitat cir ca ea q̄ sunt virtutis ministratiue. minuit eius ꝓtēplatio. ergo ꝛ dilectio. ¶ Itē angelus btūs locatur in celo empyreo tanꝙ in loco sibi ꝙgruo ꝛ deputato. ergo appetit ibi esse. si ḡ egre dit extra empyreū. aliqs appetitus erit in eo icōpletus. ergo vī ꝙ missio; in angelis ponat incōpletionē. si ergo angeli bea ti sunt in statu oīmode pfectionis vī ꝙ nullo modo competat eis mitti. ¶ Rñ. dōm ꝙ absq; dubio btī angeli ad nos mittū
4 tur a deo. ꝛ iure hoc possint assignari plurime rōnes. vna tñ potissima sumit ex lege charitatis. Nec cñ missio ꝙcordat seu cōpetit charitati diuine. ꝛ charitati angelice ꝛ humane. Cha ritati diuine. qz in hoc manifestat diuina bonitas quantū no strā salutē diligat. dū nobilissimos spūs q̄ ei intima charitate iūgunt dirigit ꝛ trāsmittit ad pcurādā salutē nostrā. Et com petit ēt charitati angelice. cū cñ charitatis ardētio sit maxi me desiderare alior salutē. ob quā ēt dicit dñs sicut dixit Esa ias. Ecce ego. dñe mitte me. ꝛ angeli possint nos iuuare p eo ꝙ vidēt nos suo auxilio indigere. ꝛ malos angelos indefinen ter nos impugnare. iō ꝙ ad nos mittant lex exigit charitatis angelice. Cōpetit ēt hoc charitati humane q̄ qm̄ paruula est ꝙdiu sumus in via. indiget foueri ꝛ nutriri ꝛ excitari. ꝛ qm̄ an geli sunt ꝙciues boibus cū nō sint eis iūcti p similitudinē natu re q̄ excitat ad amorē oportuit iūgi p obsequiū bñficentie. vñ
5 rōnes ad hoc inducte ꝙcedēde sunt. ¶ Ad illud qō obī in con trarū ꝙ deus nobis pñs est. dōm est ꝙ cuius deus sit pñs. tñ pter ecitatē ꝛ caliginē intellectus nr̄i. in qua sumus ipm co gnoscimus vt absentē. ꝛ qz illi spūs pter claritatē luminis ꝛ bitudinis pfectionē. semp vidēt deū facie ad faciez. ꝛ sunt ei pñtes quēadmodū illi q̄ sunt in camera regis. idicāt bis qui sunt exterius regis voluntatē. ꝛ ad hoc mittunt a suo dño. hic intelligēdū est in ppositio. Nec valet; dñs p se pōt facere. ergo nō dz ad ꝑ nūciū mittere. Multa cñ pt ille q̄ pōt p se facere. q̄ tñ iniūgit seruo vel nūcio vt saluet in ministerio ꝛ actionib'
6 decēs ꝛ ꝙgruus ordo. ¶ Ad illud qō obī ꝙ filius ꝛ spūssctūs sufficiēter pcurāt salutē nr̄am. Dōm ꝙ ꝛ si sufficiēter pcurent quātū est ex se. nō tñ excludunt nr̄i arbitrij libertatē. Adiuto res cñ dei sumus sicut dicit apls. j. Cor. v. ꝛ qz nr̄m arbitriū pigrū est. ꝛ nō bñ gr̄e cooperat. iō indiget excitatore. ad hoc aūt nullus est magis ydoneus q̄ sit angelus. ꝛ iō ꝙuenies est vt ad nos mittat. nō ppter indigētiā pcurationis salutis nr̄e ex pte filij vel spūssct. sz pp negligētiā coopationis ex pte nr̄i.
7 ¶ Ad illud ꝓ obī ꝙ si ꝙuertit ad nos. nō ergo ad deū. Dōm ꝙ illud argumētū peccat dupl'r. Primo q̄dē. qz nō mouet er ga nos nisi ppter deū. vñ motus eius nō q̄scit i nobis. sz nos sp refert ad deū. ꝛ iō motus iste nō aufert motū i deū. sz potī' disponit ad illū. Alia ētrō est. qz q̄uis vna suba. vnica potētia

fil' ꝛ semel nō possit se conuertere ad diuersa p naturā. pōt tñ p dispēsationē diuinā. siue p gr̄am pfectā. cuiusmodi est glia. vñ angelus fil' ꝛ semel ꝛ de nobis cogitat ꝛ de deo. sic ēt erit i btis ꝛ p hoc patēt duo sequētia. s. de amissione feruoris chari tatis ꝛ remissione actionis virtutis agētis. hoc cñ verū ē vdi vna ꝙuersio impedit alterā. qō q̄dē nō est in ppositio. Et istud satis clarū ē itelligere ei q̄ pōt hoc capere. quō aīa btificata fil ꝛ semel itelligit mīta. ¶ Ad illud qō vltio obī de loco. Dōz ꝙ sicut in p̄cedētibus habitū est. locus nō debet angelo ppter 8
eius necessitatē vel indigētiā. sed solū ppter quādā ꝙgruētiā. Hec aūt ꝙgruētia recō pēsari pōt p maiorē. ꝛ tūc nulla ponit i perfectionē vel indecētiā p suā pīus absentiā. ꝛ sic ē i ppositio Plus cñ delectat angelus implere voluntatē dñi sui. ꝛ adius uādo boīem placere deo ꝙ delectet esse in empyreo.

Questio. ij. Utrū oīum angelor sit mitti. Et vī ꝙ 9
nō Dañ. vij. Milia milium ministra bāt ei ꝛ decies ꝛc. ergo ibi fit distinctio inter ministrātes ꝛ af sistētes. ergo non oīm est ministrare. ergo nec mitti. ¶ Item Dyo. in li. de ange. hierar. Supna illa agmina ab intimis nū ꝙ recedūt. qz ea q̄ ꝑminēt vsum exteriorīs officij nunꝙ būt. ¶ Itē rōne vī. Plus distat actus ministrādi ab actu ꝓtēplan di ꝙ ministeriū a ministerio. ꝛ hoc pz qz penes primā differen tiā fit distinctio hierarchiarū. penes scōam fit distinctio ordi nuz. si ḡ ꝑm diuersos ordines distincta sunt ministeria. vt vn' ordo ministeriū alteri' ordinis nō assumat vī ꝙ aliq ordines angelor ita ꝓtēplationi assistāt ꝙ ad ministeria cōplēda non mittant nec exeāt. ¶ Itē maior est ordinatio in hierarchia an gelica ꝙ sit in ecclīastica. sed in ecclīastica ita sunt aliq intēti ꝓtēplationi ꝙ nō actioni. ḡ multo fortius vī in hier'ia supna. ḡ nō oīm angelor est mitti. ¶ Ad oppositū arguit sic ꝓdo au toritate Heb. j. Oēs sūt administratorij spūs missi ꝑpter eos q̄ hereditatē capiūt salutis. ¶ Itē Esa. vj. Volauit ad me vn' de seraphin. ḡ aliqs de ordine seraphin missus fuit ad Esaiaz ppham. sed ꝓstat ꝙ ordo seraphin est ordo supremus. ḡ si ille mittit vī ꝙ oēs alij mittant. ¶ Itē rōne vī. Tm̄ deus dilexit salutē nostrā vt mitteret filiū ꝛ spūmsctm̄. sed non fecit nisi qō decebat. ergo si missio ad nos nō derogauit filio. vī ꝙ non de roget alicui angelo. ergo vī oībus cōpetere. ¶ Itez de boīb' assumunt ad oēs ordines angelor. ergo si q̄libet angelus de bet restaurationē sui ordinis pcurare. ꝛ deus dz ad hoc mitte re. vī ꝙ oēs angeli aliqñ ad nos mittant. ¶ Itē charitas an gelor eminēs facit eos sollicitari circa salutē nr̄am ꝛ per hoc ad nos venire diuina iussione. si ergo in supmis ordinibus est maxima charitas. vī ꝙ ipsi maxime salutē nostrā procurāt. er go ꝛ eos maxime dz deus ad nos mittere. ¶ Itē promptior ē charitas ad adiuuādum ꝙ sit nequicia ad nocendum. ergo si ab angelis q̄ ceciderūt de oībus ordinib' impugnamur mul to fortius vī ꝙ ab angelis pīstētibus de singulis ordinib' ad iuuemur. ergo si ad hoc mittunt vt nos iuuēt pz ꝛc. ¶ Rñ. ad 9
hoc dōm ꝙ sicut dicit magr̄ in lra. Diuerse sunt opiniones p pter diuersas autoritates q̄ vidēnt in hac materia fibi frie. Uñ q̄dā adberētes q̄busdā. ꝛ intelligentes eas ad lram. aliq vo exponētes formauerūt sibi opiniones varias. Quidā cñ dixe runt ꝙ soli angeli vltime hierarchie ad nos mittunt ꝛ dicunt hoc sensisse Dyo. nec esse hoc cū apl'm. qz illa distributio quam facit apls intelligēda est esse accommodata. cum dicit. Oēs sunt administratorij ꝛc. intelligit de illis q̄ sunt de vltima hie rarchia. Sed qz ista expositio sensui ꝛ intētioni apl'i non con cordat vult esse hoc ꝓbare ꝙ xps melior est oībus angelis. nō tm̄ inferioribus sed superioribus. Iō est opinio scōa ꝙ oīm an gelor est mitti. q̄ innitit illi autoritati apl'i. ꝛ hec opinio dicit verbum apl'i non esse contrarium verbo. Dyo. qz dicit superio ra agmina non mitti. aut qz non ita frequēter mittunt. aut qz non ex officio competit eis mitti. sicut āgelis inferioris hierar chie. Sed qz expositio ista verbi Dyo. vī esse valde extranea. cum ipse dicat ꝙ vsum exteriorīs officij nūꝙ habeant. sed p in dubitanti credēdum est esse verum in hac parte tā verbū apl'i ꝙ verbum Dyo. Ideo est tertius modus dicendi p distinctio nem vtrūq; verbum saluās. ꝛ ad concordiā reducēs. ꝛ ex illis duobus expressam veritatē elicies. distingui enim oportet in missione. Est cñ missio exterior q̄ est ad nos. Et est missio in terior q̄ est ad angelos. sed ppter nos. Si de missione exterio ri loquamur. sic nō cōpetit oībus angelis. qz nō cōpetit supe- 10
rioribus

riozibus agminib⁹. sicut dicit Dyo. q⁹ ea que ꝑteminēt. vsuz ex
teriozis officij nunꝯ habēt. in quo significat ꝙ intelligit de mis
sione exteriozi que est ad nos. Si aūt intelligam⁹ de missione
interiozi. que est ad angelos ꝓpter nos. sic mittī ꝓpetit omni⁹
bus qñ supiozes mittunt ad medios. ⁊ medij ad infimos. dū
reuelādo purgāt ⁊ illumināt ea q̄ nobis expediūt. ⁊ hoc totuz
est ꝓpter nos. ⁊ iō signanꝫ dicit apls. missi ꝓpter eos. nō inq̄t
11 missi ad eos. Lōcedēde sunt ḡ rōnes ostēdētes ꝙ nō oim est
ad nos mitti. ⁊ p̄z exīa dictis rūsio ad verbū apli. ¶ Ad illud
qō obī. vj. Esa. dōm ꝙ angelus missus ad eū nō ōz esse vn⁹ de
serapbin. q⁹ esset de supmo ordie. s⁹q⁹ mittebat labia eius in
12 cēdere. ⁊ hec rūsio sumīt a Dyo. i li. de angelica bierar. ¶ Ad
illud qō obī ꝙ missio cōpetit filio. ergo cuilibet ordini angeli
co. Dōm ꝙ nō valet. Missio enī aut est ad redimēdū ⁊ ad sal⁹
uādū aut est ad ,mistrāduz. Prima est tāte dignitatis ꝙ nulli
13 alij pōt cōpetere nisi soli deo. Scōa vo nō est tāte dignitatis
ꝙ cōpetat agmini supmo. ¶ Ad illud qō obī ꝙ angeloz ordi
nes oēs restaurabunꝫ p boies. Dōm tā ad hoc ꝙ ad duo seqn
tia ꝙ reuera oēs angeli sunt nobis in adiutoriū ⁊ oēs nos iu⁹
uāt. vel mediate vel immediate. siue in ministrādis reuelatio
nibus. siue in ꝓferēdis. siue in offerēdis nr̄is oblationibus. Dū ei
agmina supma q̄ sunt nobis necessaria. inferioꝛib⁹ agminibus
reuelāt. dū sil'cū illis p nobis ad deū interpellāt ⁊ petitiones
nr̄as deo exponūt. nō vt deū instruant. sed vt petitiones nr̄as
ignis suis affectionib⁹ deo acceptas faciāt. sicut aduocati de
coztis oblationib⁹ alioz cāz defendūt ⁊ ornāt. absq̄ dubio magnū
auxiliū nobis ꝓstāt. ⁊ sic faciūt ad ordinū suoz reparationē.
⁊ nihilominus sequūt charitatis sollicitudinē. ⁊ efficaci⁹ nos
adiuuant ꝙ alij impugnent.

Consequēter q̄rit de scōo articulo. s. ad q̄d mittunt.
Et est prima q̄. vtrū mittanꝫ ad accēdēdū nostrum
affectū. Scōo vtrū mittanꝫ ad illuminādū intellectū
L **Questio. j** Q⁹ mittanꝫ ad inflāmādū affectū nr̄m.
+vī. Angelus q̄ missus est ad Esa. sicut
ōt Dyo. ōz esse vn⁹ de serapbin. q⁹ missus ad incēdēdū ⁊ inflā
mādum. sed inflāmatio respicit affectū. ergo ⁊c. ¶ Itē actus
bierarchiaꝫ. sicut vult Diony. de angelica bierar. sunt illumi
nare purgare pficere. ergo si purgatio respicit remotionē sor⁹
dium. ⁊ sordidatio respicit affectū quātū ad ꝓcupiscētie vitiū
vī ecōtrario ꝙ angelus mittat ad inflāmādū affectum p amo
rē sctī⁹ ⁊ mundum. ¶ Itē hoc vī rōne. Bonum ī⁹m ꝙ bonum
est diffusiuū sui. sed angelus beatus est pfecte bonus. ḡ pōt bo
nitatē suā diffundere. sed bonū vt bonum respicit affectum. ḡ
vī ꝙ cum affectus nr̄ ī⁹m susceptionē bonitatis ōz pficī ⁊ inflā
mari. ꝙ ad hoc possit ⁊ debeat angelus mitti vt nr̄m affectum
inflāmet ⁊ pficiat. ¶ Itē nos videmus in naturalibus ꝙ illud
qō est inflāmatū. dum alteri rei inflāmabili approximat. ipaz
inflāmat. ḡ si affectus angelicus est igne diuini amoris inflā⁹
matus ⁊ repletus. ⁊ in sua missione nobis approximat. ḡ affe
ctus nr̄os inflāmat. ¶ Ad oppositum arguīt ita. Scōm affec⁹
tum nr̄m potissime cōsistit libertas arbitrij. sed nihil nisi so⁹
lus deus pōt sup li. arb. cum sit sub deo potētissimum. ḡ nulla
creatura quātūcūq̄ nobilis ⁊ pfecta pōt inflāmare vel pficere
affectuz nostrum. ¶ Itē ī⁹m affectū nr̄m maxime ꝓsistit iu⁹
sticia ⁊ eqtas. Justicia enī est rectitudo voluntatis ꝓpter se
seruata. vt dicit Anscl. sed solius summe iusticie est voluntatē
nr̄am rectificare. ergo ipsius solius est affectum inflāmare.
¶ Itē ī⁹m rectā inflāmationē affectus ꝓsistit charitas. ergo
si charitas vel est spūsctūs. vel imediate a spūsctō. iflāmatio
affectuz nr̄i. vt vī. ab aliquo alio nō pōt esse. ¶ Itē ī⁹m affectū
nr̄m maxime ꝓsistit aie nr̄e deiformitas. si ḡ solius dei est dei
formē efficere. solius dei est affectum nr̄m inflāmare. ḡ illud
14 nō spectat ad ministeriuz angeli. ¶ Rū. ad ꝓdictoz intelligē
tia est notādum ꝙ affectum nr̄m inflammari ab aliquo dupl'r
pōt intelligi. Aut ita ꝙ inflāmet ab aliquo sicut a principali
agēte ⁊ efficiēte. aut sicut ab excitāte ⁊ adiuuāte. Et ī⁹m istum
duplicem modum intelligēdi. dupl'r intellexerunt aliq̄ affectū
nr̄m ab angelis inflāmari ⁊ pfici. sed primus intellectus ē be
reticus. scōs catholicus. Primum vo intellectum habuerunt
aliq̄ pboz. Posuerunt enī ꝙ aīa esset instr̄m intelligētie ⁊ ꝙ in⁹
15 telligētia influeret sup aīam. sicut influit agēs sup instr̄m. vñ
dixerunt ꝙ aīa triplicē ōz operationē. aīalē intellectualē ⁊ diui
nā. Aialē ex scipsa intellectualē ex influctia āgelica. ⁊ diuinā
ex influctia diuina. Sed ista positio est ꝫ veritatē catholicā ⁊
piā. Qui enī hoc posuerunt nō intellexerunt libertatē arbitrij
nec aīe dignitatē. nec btitudinis sublimitatē. q̄ si intellexissent
sicut beatus Aug. egregius doctoz. q̄ posuit aīam imediate a
deo cōpleri. ⁊ moueri ⁊ btificari. dixissent vt beatus Aug. Cui
beatus Aug. vbicūq̄ de mēte loquit' istuz errozē extirpat. ioñ
dōs ꝙ ita imediate aīa ī⁹m mētē vnit deo. sicut ⁊ mēs āgelica
Si aūt intelligat scōo mō sic ōz veritaez. ⁊ hoc mō intellexit
beatus Dyo. in li. de bierar. ⁊ p hunc ēt modū ab angelo ōz ꝙ
pbeta fuisse incēsus ⁊ p hoc p̄z rūsio ad duo prima obiecta.
¶ Ad illud vo qō obī ꝙ bonū est diffusiuū sui. Dōz ꝙ diffusio 16
dupl'r pōt eē a bono. Aut p modū multiplicatiōis. sicut caloz
vel lumēōz se diffundere. Aut p modū vtilis opatiōis. p quez
modū ōz bon⁹ bō bonitatē suā diffūdere. dū ad b̄ opat ⁊ labo
rat. vt aliq̄ bonitatē nō ab ipso. sed a deo suscipiāt. ⁊ p būc mo⁹
dum intelligēda est diffusio in bonitate vel charitate angeli⁹
ca. ¶ Ad illud qō obī ꝙ inflāmatum iunctum inflāmabili in⁹ 17
flāmat. Dōm ꝙ verū est qñ illa inflāmatio est p eductionē ali
cuius de materia. Ibi enī qō est in actu pōt educere aliq̄d qō
est in potētia. Qñ vo aliq̄d bz inflāmari p caloris influonē.
non bz veritatē. q⁹ hoc mō nō inflāmat aliq̄d nisi p ꝓiūctionē
sui cum principio caloris. qō caloez natū est infundere ⁊ per
hunc modum est inflāmari in spūalibus. vbi flāma est amoz
diuinus nō ex ipsa aīa ꝓductus. sed potius a deo infusus. ⁊ iō
būc calorē nō pōt in nobis āgelicus spūs efficere ꝙ ꝙ aliquo
modo ad eius susceptionē possit nos excitare.

Questio. ij Utrum angelus mittat ad illuminan⁹
+dum nr̄m intellectum. Et ꝙ sic vī. Q⁹ D
ita dicit Diony. in li. de ange. bierar. Ordinatio ꝓgrue dilu⁹
cidationis. claritatē primo apparētē in copiosis effusionibus
excellētissimis manifestat essentias. ⁊ p eas q̄ pūt essentie. di
uinum participāt radium. Ex hac ītā manifeste colligit ꝙ de
us nos illuminat mediātibus āgelis. ¶ Itē in li. de motu coz
dis. ita diffinit aīa. Anīa est ſuba incoꝛpoꝛea. intellectualis
earum illuminationum q̄ sunt a primo. vltima reuelatione ꝓce
ptiua. ergo inter reuelationē aīe ⁊ deum cum ꝓcipit illuminas
tionē. cadit ibi alia reuelatio media. sed hec nō est nisi reuela
tio ſube angelice. ergovī ꝙ aīa illuminet a deo mediāte. ange
lo. ¶ Itē angeli sunt lumina spūalia. sed q⁹ intellectus noster
agēs lumē est dū se ꝓuertit sup fantasmata. abstrahit ⁊ depu⁹
rat. ⁊ hoc modo illuminat. ergo si angelicus intellectus mul⁹
tomagis in actu est ꝙ nr̄. ergo multomagis intellectum nr̄m
possibilē illuminare pōt. ¶ Itē planuz est ꝙ angeli multa no
bis reuelāt spūalia. q̄ non sunt nata cadere ⁊ recipi. nec in sen
su. nec in imaginatione. ergo vī ꝙ immediate possint intelle⁹
ctui nr̄o similitudines imprimere. sed talis impressio non potest
esse sine illuminatione. ergo ⁊c. ¶ Itē angelus ōz purgare il⁹
luminare ⁊ pficere. ergo si hoc solū ꝓueniret ei p modum exci
tationis. cum sil'r vnus bō excitet alterum. vī ꝙ bō diceretur
purgare illuminare ⁊ pficere ꝙ si bō non ōz esse purgator nec
illuminator sicut angelus. vī ꝙ angelus possit aīam a supiori
illuminare. ¶ Itē multo plus pōt angelus beatus ꝙ diabol⁹
sed demon pōt in nobis varias cogitationes excitare. ⁊ ab in⁹
feriori suggerere. ḡ vī ꝙ angelus illuminatus p gl'iam. cuz sit
aīa nr̄a supior ⁊ illuminosior ipsam possit a supiori illuminare
¶ Ad oppositum Aug. in li. lxxxiij. q. Mētē dicimus q̄ ita ad
imaginē dei facta est. vt immediate a prima veritate formet⁹.
⁊ in pluribus locis dicit ꝙ inter mētē ⁊ deum nihil cadit me⁹
dium. ergo cum intelligētia nr̄a attēdit ī⁹m aīe supmum. vī ꝙ
non possit illuminari ab angelo. ¶ Itē sup illud pō. Manus
tue dūe fe. me ⁊ plas. me ⁊c. dicit glo. deus p semetipm irradi⁹
at pias mētes. ḡ nō vī ꝙ p angelicū ministeriū. ¶ Itē facil⁹
est ꝓducere formas coꝛporales q̄ sit dare illuminatiōes spūa
les. sed angelus formā naturalē ñ pōt ꝓducere tāq̄ principale
agēs. sed solū exterius disponere. ḡ multofortius nec illumi
nationē spūalē dare. Itē si āgel⁹ illūinat aīam aut illūinat ī mit
tēdo ei lumē ꝓpriū. aut dādo nouū. Si ī mittēdo lumē ꝓpriū.
cū lumē suū nō sit extra ipm. ergo angelus illabit aīe. qō ē so⁹
lius dei ꝓpriū. Si dādo nouū aut ꝓducēdo ex aliquo⁹ aut de
nihilo. Si ex aliquo. quero ex quo. quod cum⁹ non sit dare se
quit ꝙ angelus ꝓducat ex nihilo. ⁊ ita ꝙ sit creator. ¶ Itez
si angelus illuminat aīam aut p medium aut sine medio. Si p
medium q̄ro quid sit illud medium deferens spūalē illumina

tionē. ⁊ cū deferēs spūalē illuminationē nō possit cē nisi spūs
inter aiam illuminatā ⁊ angelū illuminātē est ponere mediuꝫ
spūm. Et iterū q̄rit de illo sicut de primo. ergo vel erit abire in
infinitū. vel nō est ponere mediū. Et si immediate illuminat
ipsam animā. ergo q̄ sit in ipsa anima. ⁊ ita illabit anime.
¶ Itē ita immediate nata est ferri in deū intellectiā ⁊ volū-
tas. ergo si angel⁹ nō pōt volūtatē rectificare nō poterit illu-
minare intelligētiā. ¶ Jux ta ꝺ querit penes q̄d accipiāt isti
tres act⁹. videlꝫ illumiare. purgare. ⁊ pficere. ¶ Rn. ad ꝺ dꝫ
q̄ animā quo ad supiorē portionē rōnis illuminare. soli⁹ dei ē
ppriū. sicut in plurib⁹ locis ostēdit Aug. q̄uis aliq̄ nō intelli-
gētes totius veritatis principiū. posuerūt aliud videlꝫ intelle
ctū nostrū nō puenire ad lumē primū. sꝫ pfici ⁊ illuminari a p̄
mo lumie p lumē intelligētie mediū. sꝫ hoc est simpliciter tā q̄
erroneū respuēdū. cū in multis locis btūs Aug. oñdat cōtra
riū ⁊ etiā sacra scriptura ꝺ hicat sicut Jo. j. ꝺr. Erat lux vera
q̄ illuminat ⁊c. q̄ quidē nō est lux creature. sꝫ lux diuine sapie
⁊ veritatis eterne. in qua hec aiaduertēda sunt. q̄ ē q̄ intelli
git. ⁊ q̄ cetera intelligere facit. sicut videm⁹ in isto sole mate-
riali respectu sensibiliū. ⁊ but⁹ potētissimū signū est vel fuit q̄
intellectus noster in aspectu summi luminis natus est btifica
ri. nec vnq̄ aliquo pōt esse cōtētus quousq; pducaf ad illius
clarū aspectū. ¶ Animā igit quo ad supremā partē angel⁹ nō
pōt illuminare. sꝫ q̄tū ad inferiorē partē rōnis posuerunt ca-
tholici tractatores aias nras a beatis angelis p eorꝫ reuela
tiones illuminari. hoc aūt tripl̄r pōt intelligi. Uno mō vt itel
ligaf angelus inferiorē portionē illuminare p modū luminis
irradiātis. Alio mō vt itelligaf illuminare p modū speculi de
ferētis. Tertio mō vt intelligaf illuminare per modū lingue
viuaciter exprimētis. Oēs hi modi ⁊ si aliquo mō sint intelli-
gibiles. cū angel⁹ sit lumē ⁊ speculū. ⁊ habeat etiā spūalis in-
terp̄tatiōis. siue locutiōis offm̄ sustineri pñt. Tertiꝰ tñ mod⁹
itelligibilior est. Nō em̄ multū hñ apparet q̄n quō angel⁹ irra
diat. nec quō se offerat aspectui aīe. sꝫ ꝺ satis intelligibile est
q̄n angelus possit aīe q̄ō pcepit suggerere ⁊ sicut doctor dum
exterius loquit incitat intellectū. ⁊ viā parat ad intelligēdū
⁊ viua ⁊ efficax locutio quadā sua viuacitate ad intellectū no
strum ꝺz ingressum ꝺū sonat in aure corporis exteri⁹. rōne cu
ius ēt libētius audit hō bonū clericū. cuius sermo est efficax
⁊ viu⁹. cū bēat aliq̄d latētis energie viue vocis actus. vt dicit
Hiero. Hic ⁊ suo mō intelligēdū est q̄ angel⁹ hoc possit face-
re interi⁹ ⁊ sic illuminare nō lumē ifundēdo. nec solū offerēdo
sicut obiectū vel speculū. sꝫ etiā viuaciter excitādo. sicut do-
ctor exterior ⁊ adhuc efficacior mō. ¶ Dis visis ptꝫ rñsio pro
magna pte ad obiecta advtrāq; ptē. Nā rōnes ostendētes q̄
angel⁹ nō pōt intellectū nr̄m illuminare. loquunf de itellectu
q̄tū ad supiorē portionē. ſ. mētē ⁊ de illumiatiōe. q̄ q̄dē ē p lu
mis infusionē ⁊ ꝺ soli⁹ ꝺei ppriū ē sicut p̄dictū est vñ rōes ille
pcedēde sunt. ¶ Ad illō ꝺo q̄ obiicif de dyo. iā ptꝫ rñsio. Di-
co em̄ q̄loquif de illuminatione scōo mō. nō primo. ¶ Ad illō
q̄ obr̄ de illa diffinitiōe aie. Dōm q̄ vltia vl̄ scōa reuelatiōe
dr̄ aia illuminatiōes a deo pcipe. nō q⁹ angel⁹ cadat medū i
ter ꝺeū ⁊ aiam p modū influctis. sꝫ q⁹ pfecti⁹ ⁊ nobili⁹ illumi
naf a deo angel⁹ q̄ aia p naturā. ⁊ iō dr̄ ista illuminatio scōa.
nō ordine causalitatis. sed dignitatis. ¶ Ad illō q̄ō obr̄ q̄ an
geli sunt lumina. Dꝫ q̄ verū est. sꝫ nō ideo dicunf lumina. q⁹
lumē suū diffundāt exteri⁹ in alia. sꝫ q⁹ intra se nitēt. Nō em̄ ē
file de corporali lumine ⁊ spūali. Lumē em̄ spūale ppter sui di
gnitatē a fonte luminis imediate pcedit. cū nō possit bñe me-
diū deferēs. Lumē aūt corpale p mediū recipiť ⁊ deferf. ⁊ sic
pōt deferri ⁊ recipi. sic ēt pōt reddi. ⁊ sic illuminatū pōt illu-
minare. sicut pꝫ in luna. ¶ Ad illud q̄ō obr̄ q̄ multa nobis re
uelāt q̄ nobis p sensum nō exprimūt. dōm q̄ illud nō pcludit
q̄ immediate influāt in intellectū. ꝺ em̄ pōt fieri si imediate i
tellectui suggerāt. Nec adhuc illud opꝫ. sed etiā pōt fieri me-
diāte virtute fantastica. Sicut em̄ videm⁹ q̄ ego nō possum ti
bi aliq̄d oñdere nisi mediātibus sensib⁹ ⁊ viribꝰ inferioribus. q⁹
intellectus tuus nō est natus a supiori aliq̄d recipe. nisi a deo
influēte. tñ nihil est in me adeo spūale. q̄n mediāte verbo sen-
sibili possim illud intelligētie tue depromere. ⁊ ita tecū loqui
de spūalib⁹ sicut de corporalib⁹. multofortius pōt hoc angel⁹
facere in vtute iteriori. q⁹ eleuatior est q̄ sensus exterior qua
dā spūali locutiōe ⁊ fantasmatū excitatiōe. ¶ Ad illō q̄ō obr̄
si solū posset p modū excitātis. tūc nō posset amplius ꝺ hō. vel
ēt malus angelus. Dōm q̄ ⁊ si nō posset aliavia nos instructe
⁊ nobis loqui q̄ possit hō vel angelus malus. tñ ex hoc nō vꝺ
q̄ adequaf in potētia ⁊ vtute exprimēdi. q⁹ p eādē viam p̄in
git vbi ⁊ melꝰ docere. sicut pꝫ. Per aures em̄ exteriores ad-
discimus a sapiēte doctore ⁊ fatuo. sꝫ multo melꝰ nos docet q̄
lumē sapie hꝫ. q̄ q̄ illo caret sic in angelo itelligēdū est se hꝫ
Et p hoc patēt illa duo vltia. q⁹ non est file nec de bole nec de
demone. neuter em̄ pōt instructe ita efficaciter. cū nō habeāt 27
tñ lumē sapie. ¶ Ad illud q̄ō vltio q̄rebaf. quō fiat distinctio
istoꝝ actuū. Dōm q̄ vnus modus dicēdi est q̄ illi tres actꝰ res
pi ciūt itellectū. vt purgatio sit i initio. illuminatio i pgressu.
⁊ pfectio in termino. Uel alr̄ vt notenf ibi tria ad q̄ ordinatur
eruditio vel doctrina āgelica. Primū est. ad remotionē ipedi
mētoꝝ. Scōm est ad cognitionē veroꝝ. Tertiū est ad dilectio
nē btoꝝ. Ad hec aūt ordinaf p modū excitātis. sicut sermo ꝺñ
p̄dicātis. ⁊ iō nō irrōnabiliť bon⁹ doctor ⁊ p̄dicator ꝺr illumi
nare ⁊ purgare ⁊ pficere suos auditores. sicut exp̄sse beatus
Diony. in li. de angelica hierar. dat intelligere.

Onsequēter q̄rit de tertio articulo. ſ. qualr̄ iniū-
ctū sibi offm̄ exequanf. ⁊ cū hoc faciāt discurren
do ⁊ denūciādo incideret hic q̄ō de angeli motu
⁊ de locutione. Sed q⁹ de motu est dictū in p̄mo
li. di. xxxvij. nūc q̄rēdū est de locutione angelica
⁊ supposito q̄ cōpetat angelis loq; absq; assumpto corpe. sicut
dicūt plures autoritates ⁊ scripture locutione spūali. q̄ q̄dem
est sine voce. circa modū loquēdi duo q̄runf. Primū est vtrū
locutio angeli idē sit q̄ eius cognitio. Scōm est vtrū cadē lo
cutio possit esse a deo ⁊ angelo.

Questio. j. Circa quā sic pcedit ⁊ oñdit q̄ spūalis
angeli locutio nō est idē q̄ eius cogni- 1
tio vel cogitatio. primo p illud q̄ō ꝺr. j. Lor. xiij. Si linguis
hoim loquar ⁊c. ibi gl. Angeli p̄positi significāt minorib⁹ q̄ō ꝺ
dei volūtate p̄sentiūt. q̄ō fit aliq̄b⁹ nutib⁹ aut signis. si g̃ nutꝰ
cognitionis aliud est q̄ cognitio. g̃ cognitio aliud est q̄ locu-
tio. ¶ Itē differt in angelo actus virtutis intellectiue ⁊ opa
tiue. g̃ pari rōne differt actꝰ vtutis cognitiuꝰ interp̄tatiue. si
g̃ cogitare est actꝰ virtutis itellectiue. ⁊ loq; actus vtutis iter
pretatiue. g̃ nō sunt idē. ¶ Itē nō est cadē pcessio qua intelle
ctꝰ pcedit ad se. ⁊ q̄ pcedit ad alterū. si g̃ cogitādo pcedit
itellectꝰ ad se ⁊ loquēdo pcedit ad alterū. g̃ cogitare ⁊ loq; in
angelo nō est idē sed diuersum. Itē p locutionē est manifesta
tio cogitatꝰ angelici. si g̃ idē ēt loq; ⁊ cogitare q̄cq̄d cogitaret
alteri manifestaret. g̃ nihil q̄ō est in vno angelo. lateret q̄ō ēt
in alio. g̃ q̄cq̄d sciret āgelus supioris ordinis. sciret ille q̄ ē in 28
ferioris ordinis. q̄ō est plane falsum. g̃ ⁊c. ¶ Lōtra. Bre. i mo
ral. diffinitiōe vocē angeloꝝ dicit. Lor angeloꝝ in laudepdito
ris est admiratio intime p̄replationis. si g̃ admiratio siue p̄re
platio nō est actꝰ differēs a cognitione. g̃ nec locutio siue voci
feratio. ¶ Itē Dam. nō lingua ⁊ auditu indigēt angeli. nā si
ne sermone voce plato tradūt sibi suas intentiones. g̃ vꝺ q̄ aut
locutio angelica nihil sit. aut si aliq̄d ē. nō est aliud q̄ cogita-
re. Itē locutio nō ē aliud q̄ pceptꝰ manifestatio. āgelꝰ aūt inq̄
tū ē suba cognitiua. hꝫ naturā luminis ⁊ speculi. sꝫ lux corpal
p hoc q̄ lucet. se manifestat ⁊ speculū p hoc q̄ spēs recipit ⁊ retinet
spēm repsentat. g̃ vꝺ q̄ angelꝰ hoc ipso q̄ itelligit. cogitationes
suas declaret. g̃ cū cognitionis declaratio sit locutio idē est i
eo cogitatio ⁊ locutio. ¶ Itē loq; nō est aliud q̄ dicere. ⁊ dicere
nō est aliud q̄ vbū gignere siue formare. sꝫ cogitatio nihil ali
ud ē q̄ vbi formatio. vl̄ vbi pceptio. sicut vult Anſel. ⁊ Augu.
g̃ cogitatio nihil aliꝺ ē q̄ interior locutio. sꝫ locutio q̄ pcenit
angelo fm se. est tñ interior. g̃ idē ē qꝺ cogitatio. ¶ Itē si lo-
cutio differt a cogitatiōe cū p̄supponit eam. q̄ro q̄d addit su-
pra ipsam. Si tu dicas mihi q̄ addit manifestationē que fit p
quādā spēi oblationē ⁊ trāsfusionē in alterꝫ quasi in audientez.
tūc vꝺ cū angelꝰ supioris ordinis nihil recipiat ab angelo ife
rioris. q̄ angelꝰ inferioris ordinis nō possit loqui alicui ange
lo supioris ordis qꝺ plane falsuꝫ ē. Si em̄ pōt angelꝰ loq; deo
multomagis pōt loq; alteri angelo. ¶ Itē locutio q̄ differt a co
gitatiōe addit aliqꝺ signū exp̄mēs. si g̃ angelꝰ vult spēm itelli
gibilē quā hꝫ in se alteri āgelo manifestare longādo ⁊ i ipo dif
fert locutio ⁊ cogitatio. opꝫ ergo q̄ differat spēs q̄ itelligit et
signū quo exprimit. tūc q̄ro de illo signo aut est spēs aut res.

Dispecies

Distinctio X

Si spēs. ergo pari rōne indiget alio signo. ⁊ silr q̄rerē de illo alio tertio. nec erit ibi status sicut nec in primo. Si aūt est res aut intelligibilis aut sensibilis. Sensibilis nō. qz q̄cq̄d ē in angelo est spūale. Si intelligibilis q̄ro quare magis illam appbēdit angelus cui fit sermo q̄ ipsam spēm q̄ est in intellectu angelico. ⁊ iterū illa res q̄ est in vno angelo nō pōt fieri in veritate in alio angelo. ergo opz q̄ fiat fm silitudinē. ⁊ tūc pari rōne spēs exīs in intellectu vnius angeli pōt gīare sui similē in alio. aut si nō q̄rit quare nō. ¶ Itē quō pōt illud intelligi. ⁊ q̄d est ibi mediū deferēs. ⁊ q̄ est ibi lux abstrahēs. ⁊ q̄ ē ibi vis vel virtus excitās ⁊ imprimēs. oia enī hec vident esse necessaria si differt in angelo locutio ⁊ cogitatio. ¶ Rū. ad p
29 dictoz intelligētiā est notādū q̄ loq̄ dupl'r est. Uno mō loq̄ dicit actū in se siue intrinsecū. Alio mō actū ad alterū siue quodā mō extrinsecū. Primo mō loq̄ idē est q̄ verbū formare siue gignere. Scōo mō idē est q̄ verbū formatū depromere siue exprimere. Primo mō locutio siue in deo siue in boīe siue in āgelo. nō est aliud q̄ cogitatio. Scōo mō plus dicit q̄ cogitatiōnē. sed differēter in diuersis. In deo ei loq̄ ad alterū supra intellectū notat effectū vel reuelationē. Nō enī dr deus nobis loq̄ solū. qz intelligit. sed ēt qz reuelādo aliq̄d aliquā illustratiōnē in nobis efficit. Unī Greg. in moral'. Dei locutio ad nos intrinsecus facta vr potius q̄ audif. qz dū semetipm fine mora sermonis insinuat. repētina luce nre ignorātie tenebras illustrat. In boīe vo nō solū addit effectū in alterū. sed ēt actū ⁊ signū mediū. cū enī bō loquif alteri. nō solū cogitat. sed cogitationē suā formādo vocē sensibilē alij interpraf ⁊ explicat. Nō aūt quare locutio boīs nō solū addit actū sed ēt signū mediū hec est. qz in aīa alius est actus puersionis supra se. ⁊ alr actus puersionis ad alterū. ⁊ in cogitatione puertif aīa supra illud q̄ bz in se. in locutione vo offert alteri. ⁊ ita oz q̄ alius sit actus cogitare ⁊ loq̄. ⁊ ita addit actū locutio supra cogitationē in boīe. Addit ēt signū. qz aīa q̄diu est cū coꝛpoze. nō est nata suscipere nisi mediāte vi sensitiua. vñ q̄ amittūt vnū sensum necesse bñt amittere vnā sciam. lō ad hoc q̄ aīa ꝓceptum suū alteri exprimat. opz q̄ ipm voci sensibili p oꝛgana formare mediāte via imaginaria ꝓiūgat. ⁊ sic silitudo intelligibilis siue signatū intelligibile. p illud suū signū sensibile mediantibus virtutibus sensitiuis ad intellectū alterius aie ascēdat et bꝰ puenīēs est. vt sicut bō cōpositus ē ex aīa ⁊ coꝛpoze. ita eiꝰ locutio aliq̄d bz spūale. aliq̄d coꝛporale. In spūalibus autem substātijs medio mō est. nā locutio supra cogitationē addit effectū siue respectū. sz nō addit sensibile signū. Respectū q̄dez ⁊ effectū addit ꝓpter hoc q̄ cogitatio quātū est de sui natura est secreta. ⁊ lō nūq̄ fit manifesta nisi ipse cogitās aliq̄d tanq̄ audiēti offerat. ⁊ se aperiēdo se quasi quodā nutu mediāte qō in se bz ad intellectū alterius quasi ad aurez ptingere faciat. Necessarius est etiā actus nouus. qz nō eadē ꝓuersione se supra se puertit. ⁊ supra alterū vl' ad alterū. sz tñ nō ē necessariū sensibile signū. nec deferēs mediū. qz cū ipse intellectus angelicus sine potētijs sensitiuis natus sit suscipe. āgelus loquēs sine sensibili medio natus est silr offerre. ⁊ lō ad loquēdū sufficit ipsi angelo ipsa spēs intelligibilis q̄ ex virtute intellectiua ipsius angeli p vim volūtatis pōt ad alterū ptēdi ⁊ sicut illa spēs dā eā sibi ⁊ in se ꝓtuebat intellectus. sic erat verbū interius sic dū eam ptēdit ad alterū efficit quasi nutus ⁊ verbū exteriꝰ. ⁊ qz tā illa spēs q̄ virtus ptēdēs illam ad alterum. ⁊ ipsa ptēsio spūalis est. lō nō indiget coꝛporali medio deferēte. sed qz virtus illa finita est. necesse est ad hoc q̄ vnus angelus intellectū alterius angeli loquēdo. hoc est illā spēz ptēdēdo exeitet q̄ finita distātia adinuicē distēt. Ex his igif pz q̄ si non tātū differat in angelo locutio ⁊ cogitatio q̄tū differt in boīe differt tñ aliquo mō. Iō rōnes inducte ad hāc partē ꝓceden
30 de sunt. ¶ Ad illud qō obf de Greg. Dōm q̄ Greg. loquif de locutione angeli in cōparatione ad deū. apud quē loq̄ cogita
31 re ē. qz aurē eius nihil latet. ¶ Ad illud qō obf de Dam̄. dōm q̄ q̄uis locutio angeli nō differat a cogitatione. ꝓpter hoc q̄ vltra cogitationē dicat vocē sensibilē. nihilominus tñ non est oīno indifferēs. qz ⁊ si nō addat vltra cogitationē exterius signū. addit tñ vteriozē actū atq; respectū rōne cuius ꝓcernit distātiā finitā. q̄uis cogitatio ⁊ intellectus ab oi distātia abs
32 trahat. ¶ Ad illud quod obf de manifestatione lucis ⁊ speculi. Dōm q̄ nō est silr. qz lucis vel speculi manifestatio est naturalis. Unī nec lux pōt lucere. nec speculū suscipe. q̄n etiā se manifestēt. sz nō sic est de angelica cogitatiōe. cui' manifestatio est volūtaria. sicut dicit Augu. sup Gen̄. ad lram. Ipsi angeli cogitationes suas ad nutū volūtatis mō occultāt. mō cōicāt. q̄busdā spūalib' obstaculis positis vel remotis. sicut sensibil'r videm' circa coꝛpa. ¶ Ad illud qō obf q̄ nihil aliud est loq̄ q̄ dicere. Dōm q̄ sicut loq̄ est dupl'r in se ⁊ ad alterū. sic ēt dice 33
re. ⁊ q̄uis dicere in se idē sit qō cogitare. vel cogitādo intelligere. tñ dicere ad alterū vlteriozē bz actū. ¶ Ad illud qō obf q̄ si locutio addit aliq̄d supra cogitationē q̄ tūc nō poterit an 34
gelus inferioris ordinis loq̄ ad angelū superioris. Dōm q̄ verū est si loq̄ adderet influētiā verā in alterū. sed actus locutiōis superadditus actui cogitationis. nō dicit nisi quādā spēi ptensionē ad alterū. q̄ q̄dē ptēsio nō est illius spēi impssiua. sed potius excitatiua intellectus audiētis. vt ppria vrute suscipiat. ⁊ in seipso faciat. Unī locutio ex parte loquētis non ponit nisi excitationem actiuam. ex parte audientis non nisi excitationem passiuā. ¶ Ex hoc pz q̄d sit auditus angeli. ⁊ quomodo 35
differat audire ⁊ videre. naz tā audire q̄ videre est in angelo intelligere. sed tūc videt. cū ex ppio motu intelligit aliquid. Tūc audit qñ p oblationē spēi intelligibilis ab alio intelligēte excitatus ipm qō ꝓferf intelligit. ⁊ sic cōperit angelo nō solū respectu superioris. sed ēt respectu paris vel inferioris. qz sic audit supremus angelus ab infimo. sicut magr audire pōt a discipulo. nō qz ab eo suscipiat doctrinā siue illuminationē. sz qz melius cognoscit eius defectus p suū pfius detectionem. 36
¶ Ad illud qō obf q̄ si locutio differt a cogitatione q̄ nutus differt a specie. Dōm q̄ illud nō opz q̄ differat re. sz sufficit q̄ differat ꝓparatiōe. Eadēi spēs est. q̄ ꝓsideraf in se. ⁊ que potest protēdi ad alterū relatione differēs. sed actus ꝓsiderādi eā in se [qui quidē est cogitatio] ⁊ actus ptēdendi ad alterum [qui est locutio] actus est alius ⁊ alius. nā bis actibus intellectus angelic' eadē similitudine diuersimode vtif. ita q̄ in vno illa similitudo ⁊ intelligibilis spēs dicif tñ spēs ⁊ vbū. i altero vero nō tñ spēs. sz etiā nut'. Uerūtamē posset dici q̄ sicut spēs que est in speculo dū ptēdit se ad oculum. nō est oīno eadē. sed se multiplicat. Sic etiā pōt intelligi spūali mō de spē. que est in intellectu angelico. Si aūt quaraf de medio. Dōm q̄ nulla est questio. qz cū sit actio spūalis ⁊ intellectualis non indiget medio coꝛporali. Si vero quaraf de virtute p quam fit. siue de luce spūali. Dōm q̄ ꝓcurrit ibi lux intellectus angelici offerētis ⁊ lux etiā supne veritatis. Nā sicut in luce coꝛporali ad immutandū visum videmus ꝓcurrere ⁊ lucē incoꝛporatā. ⁊ lucē insup influētē ⁊ absolutā. vtpote lucē solis. Sic etiā ⁊ in spūali cognitione duplicē lucē ꝓcurrere intelligamus. Fm q̄ in pluribus locis innuit Aug.

Questio. ij. Utrum eadez locutio possit esse a deo ⁊ angelo. Et q̄ sic vī Apoc. j. loquens per angelum suum seruo suo Iohanni ⁊c. sed quandocūq; aliquis artifex agit per instrumentum. eadem est actio agentis ⁊ instrumenti. sicut cum' quis incidit per securim. eadem est incisio. ergo eadem est locutio dei ⁊ angeli. ¶ Item cum loquif deus nobis p prophetā. locutio illa dz esse dei ⁊ spūssancti. ⁊ silr locutio illa est ipsius ppbete. sed ꝓstat q̄ non est nisi vnica. ergo pari ratione cuz deus loquitur nobis per angelos. ¶ Itē qñ audita fuit vox illa. hic est filius meus dilectus. Lu. iij. cōstat q̄ illa fuit locutio dei. qz nullus poterat hoc vere dicere nisi deus. sed illa locutio successionē habuit ⁊ variationem. ergo fuit ab aliqua creatura spūali. ergo vī q̄ vna ⁊ eadem locutio possit esse dei ⁊ angeli. ¶ Itē vī q̄ nulla locutio sensibilis possit eē dei. q̄n etiaz sit angeli. Locutio enim sensibilis fit mediantibus oꝛganis. ergo sicut deus p se nō pōt currere. quia cursus fit mediantibus oꝛganis coꝛporalibus q̄ nō bz deus. ergo silr nec per seipsum sensibiliter loqui. ergo saltez locutio sensibilis dei sic est dei q̄ angeli. ¶ Cōtra. Diuersarū substātiarum agētium diuersi sunt actus. sed deus ⁊ angelus oīno sunt diuersi agētes. ergo diuersas faciūt locutiōes. ¶ Itē locutio dei nō est aliud q̄ verbū dei. ⁊ vbū angeli est oīno aliud ⁊ aliud. g̃ locutio dei ⁊ angeli est oīno alia ⁊ alia. ¶ Itē null' actus q̄ p se ⁊ ppric ꝓuenit deo vt subiecto si dicaf de creatura ē idē. put dr de deo ⁊ creatura. sicut pz. aliud enī est intelligere boīs. aliud intelligere dei. ergo pari rōne alia erit locutio dei. alia locutio angeli. ¶ Item cum deus loquitur mēti-

bus nris. loquif aīc quātū ad supremā partē. cuz vo angelus loquif suggerit ab inferiori. ergo nō vī q eadē possit esse locutio dei ⁊ angeli. ¶ Iurta hoc qrif cū angelus appareat ⁊ loquaf in psona dei. vtrū silr possit adorari in psona dei. Queritur ēt vtrū apparitiones oēs in subiecta creatura qbus deus
37 apparuit. ⁊ locutiones ēt facte sint mediātib⁹ angelis. ¶ Rñ. dom q sicut triplr dicimur videre deū. s. visiõe corporali. imaginaria ⁊ intellectuali. In visione intellectuali vī deus in seipso lucēs. Visione aūt imaginaria ⁊ corporali vī deus in subiecta creatura apparēs. ¶ Sic ēt triplr dicimur audire. Aut
38 p aliqō signū exteriorib⁹ auribus oblatum. sicut pluries auditū fuit. ⁊ in veteri ⁊ in nouo testō. Aut p aliqō signū in interiori sensu. vel in interiori imaginatione formatū. Aut p aliqō inspirationis verbū nostris mētibus istillatū. Et sicut triplr audiī. ita ēt ōr triplr loq̄ sm q in nobis triplicē excitat auditum. Sicut enī sensum nostrū ad suū ptius apprehēsionē excitat mediante signo sensibili in quo apparet angelus ex psona dei. vel deus apparet ex ministerio angeli. mētē aūt nostraz p semetipm informat. vt ipm videat ⁊ cognoscat. sic in locutiõe intelligēdū est. Nā locutio illa qua deus loquif p signū sensibile siue exterius siue interius aut semp aut frequēter fit per angelū. sicut dicit Greg. in moral. Aīt enī cū loquif deus nobis p angelū aliqñ volūtatē suā rebus indicat. aliqñ imaginibus oculis cordis ostēdis. aliqñ imaginib⁹ añ corporeos oculos ex aere assumptis. aliqñ substātijs celestibus aliqñ terrenis aliqñ simul celestibus ⁊ terrenis. ⁊ de oībus exēplificat. Locutio vo qua deus inspirat aliq̄d cordibus nris. ⁊ si possit fieri p angelū excitātē ab inferiori. sicut dicit Greg. q nōnūq̄ deus humanis cordibus ita p angelū loquif. vt ipse mētis obtutibus psentef. fit tñ principalr ab ipso deo. Primus igif ⁊ scōs modus loquēdi ⁊ angeli est ⁊ dei. sed dei tāq̄ imperantis. angeli vo tāq̄ exequētis. ita q sermo exequētis referatur ad psonā imperātis. Hoc aūt pōt esse dupliciter. Vel cuz angelus loquif in psona dei. sicut cū formauit illā vocē Luce. iij. Hic ē filius meus dilectus. siue sicut locutus ē ad moysen Exo. iij. Vel cū loquif vt nūcius dei. pferēs illud verbū quasi a deo. p quē etiā modū ōr dns loq̄ p ppbetas. Tertius vo modus loquēdi est ptius ipsius dei. ⁊ ita nō pōt eadē esse locutio dei ⁊ angeli sm illū modū. Ex dis pz rñsio ad qōnem. ⁊ p magna parte ad obiecta. Nā rōnes que pbāt q eadē locutio possit ē dei ⁊ angeli. pcedūt sm eū modū loquēdi sm q deus loquif p angeli ministeriū. ⁊ tūc eadē ē locutio. sicut eadē est opatio ⁊ principalr mouētis ⁊ istrumēti q̄uis sit ibi diuersa relatio. ⁊
39 oēs ille rōnes hac via pcedūt. vt pz. ⁊ ita pcedēde sunt. ¶ Ad illō vo qō obf in ctrīū q diuersarū substātiarū agentiū. diuersi sunt actus. Dom q illud intelligif de actu primo ⁊ immediato respectu virtutis agētis. Si enī intelligaf de opere opato. sic nō bz veritatē simplr. maxime qñ plura agētia nata sunt cōcurrere ad vnū effectū. ⁊ sic est in ppolito. Nā locutio angeli sic est ab angelo vt nō excludat sed includat operationez dei. actio tñ dei que est idē qō ipse deus. nō pōt esse eadē cū locutione angeli. sed istius locutionis effectus ⁊ dei ⁊ angeli esse
40 pōt. ¶ Ad illud qō obf q locutio dei non est aliud q̄ verbum dei. Dom q sicut prius dictū est. sicut loq̄ est interius ⁊ exterius. ita est sermo interior ⁊ exterior. Et sermo siue verbū interius. nō pōt esse idē cū sermone vel verbo angeli. sed sermo exterior pōt. Sermo enī interior dei siue verbū eius est ipse de⁹
41 sermo vo exterior est illius verbi effectus. ¶ Ad illud dom q loqui put deus ōr loq̄ p angelū nō cōparaf ad deum sicut ad subiectū. sed sicut ad cām. Nō enī ōr illa locutio esse dei. qz sit dei dispositio. sed qz est ab eius imperio. ipse aūt obijcit de locutione interna ⁊ increata. de qua nihil ad ppositū. ¶ Ad il-
42 lud qō obf q ex alia ⁊ alia parte loquif deus ⁊ angelus. Dom
43 q obiectio illa pcedit de locutione sm tertiuz modum. ¶ Ad illud qō querif. vtrū silr cōpetat ei adorari ex psona dei. sicut cōpetit ex psona dei apparere ⁊ loq̄. Dom q sicut sermo quem formar angelus in subiecta creatura. dupliciter pōt referri ad deum. Aut mediate aut immediate. Immediate cū angelus pnunciat tāq̄ si deus pnūciaret. Immediate. qñ angelus pronunciat vt nūcius dei. sic intelligendū est in apparitione sensibili. qz forma illa aut principalr ducit in angelum q̄ est nūcius dei aut principalr ducit in deū. ⁊ primo mō pōt adorari dulia. ⁊ scōo modo potest adorari latria. sicut adorauit abraā

¶ Ad illud qō vltimo queritur vtrum huiusmodi apparitiones ⁊ locutiones sensibiles fiant semper mediante ministerio angeli. De hoc dubie respondet Aug. in li. iij. de tri. Magis tñ hanc partē innuit q oēs fiant mediāte angelico ministerio siue fuerint in veteri testamento siue in nouo. Sed Greg. expressius hoc affirmat. q oēs fiant mediante rōna li aliqua creatura. Aīt ei sic in moral. Per angelū loquif dns. cum superne revelationis verba audiuntur. sicut dr Io. xj. Clarificaui ⁊ iterum clarifi cabo. Neq̄ enī deus q̄ sine tpe vi intime impulsionis clamat in parte vocē suā p subam edidit. quaz circūscriptā tpe per humana verba distinxit. sed de celestibus loquēs verba sua que audiri ab hominibus voluit rationali administrante creatura formauit. De his autē apertius habitū est in pmo li. di. xvj. vbi habitus est de apparitione siue visibili missione.

Distinc. xj.

De angelorum ministerio ⁊ missione per comparationem ad hominem cui ministrant.

Aliud q̄ scīēdū est q angeli boni ⁊c. Supra ō terminauit magr de angelorum ministerio quātuz ad ipsos angelos ministrantes. In hac parte ōterminat de angelorum ministerio p cōparationē ad hominē cui ministrant. Et qñ oē officium siue ministeriuz ij. laudabile ⁊ bonū dz habere premium. ideo pars ista bz duas partes. In prima determinat qualiter angeli bonis ministrando eos custodiunt. In scōa querit. vtruz angeli ex ipso actu ministrādi in merito vel i premio proficiant. ⁊ incipit scōa pars ibi. Preterea illud considerari oportet ⁊c. Prima pars bz duas. In prima ostendit q boni angeli deputantur ad custodiā ⁊ mali ad exercitium bonum. In scōa querit ⁊ determinat vtrū singuli deputent ad custodiam singulorum. ibi. Solet aūt qri vtrum singuli. Silr scōa pars principalis duas bz sm duas opiniones sm quas duplr determinat qōnē ppositam. In prima parte ponit primā opinionē q̄ incipit ibi. Preterea illud ꝯsiderari opz ⁊c. In scōa. scōaz. ibi. Alij aūt dīt āgelos i ꝯfirmatiõe ⁊c. Subdiuisiões aūt ptiū ⁊ intellect⁹ magri patēt i lra. Nā totalis itētio distinctiõis versaf circa duo. vzcirca custodiā ⁊ ei⁹ ꝯtinuationem. a ¶ Vnāquāq̄ aūtaz ab ortu natiuitatis bte angelū. vī hoc verbum ihie. falsum. qz cū alia paruuli in ortu sue natiuitatis nō possit mereri nec demereri. nec sit capax disciplineve q̄ frustra angelus se occupat circa illā p illo tpe. sicut si aliqs doctor vellet erudire paruulū vagientem

Dist. xj.

Greg.

Tho.

Aug.

Hostēdit q boni angeli deputanf ad custodiaz ⁊ mali ad exercitiū boīum. a

Aliud q̄ sciendū est q angeli boni deputati sūt ad custodiā boīum ita vt q̄sq̄ electoz habeat angeluz ad sui p fectū atq̄ custodiā specialiter delegatum. Unde in euangelio veritas a pusillorz scādalo prohibēs ait. Angeli eorum semp vident faciē pris. Angelos dicit eoz esse q̄bus ad custodiam deputati sunt. Sup a quē locū Hiero. tradit vnam quāq̄ aīam ab exordio natiuitatis habere angelum ad sui custodiaz deputatū. inquiens ita. Magna dignitas animarum ē. vt vnaquēq̄ habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui angelum delegatū. Greg. quoq̄ dixit. Q̄ quisq̄ vnum bonum angelum sibi ad custodiam deputatum ⁊ vnum malum ad exercitiū hz. Cum enī oēs angeli boni nostruz bonū velint. cōiterq̄ saluti omnium studeant ille tñ qui deputat⁹ est alicui ad custodiam. eū specialiter hortatur ad bonum. sicut legitur de angelo thobie. ⁊ de āgelo petri in actib⁹ apostoloz. Similiter ⁊ mali angelicum desiderent malum hoīz magis tñ hominem ad malum incitat ⁊ ad nocenduz fortius instat ille qui ad exercitiū ei⁹ deputatus est.

Aug.

Greg.

Thob.

Act. xij.

gientē. Qđ si tu dicas q̄ angelus custodit nō eru dicdo quātū ad spm̄ sed defendēdo quātū ad corpus tūc vī q̄ cum in pari piculo sit puer nō nat⁹. ꝛ
stio natus quātus ad corpus q̄debeat custodiri añ natiuitatis ortus. Rn̄. dōm q̄ ficut dicit Hieronymi autoritas q̄ ad custodiā hoīs angelus intelligat deputari ab ortu natiuitatis. nō solum intelligit de natiuitate ex vtero. sz ēt de natiuitate in vtero ex tūc enī nō añ dz angelica custodia circa eum q̄ nasciturus est deputari. qz illa custodia principalius respicit spm̄ q̄ corp⁹ ꝛ tō nō dz spālē angelum
o. ad sui custodiā bre añ q̄ spūs infundat. Nō dz ēt differre. qz extunc defendere pōt ꝛ adiuuare. magis tn̄ fm tpa diuersa. Dū enī in vtero est paruulus. pōt interimi ꝛ dānari. dū est extra vterū ante adultā etatē. pōt a baptismate impediri. dū est in adulta etate ad diuersa petā pōt ptrahi. Lōtra. hec oīa in bis tribus statibus dz angelica custodia sibi deputari vt p eaz ab bis malis possit eruiꝛ ab aduersario defendi ꝛ bi effectus satis dñr plani q̄ sunt p liberationem a malo. Utruz aūt paruuluo q̄diu caret vsu rōnis aliquē occultum effectuz habeat quantuz ad habilitationē ꝛ directionez in bonum. assignare est difficile. sed negare non est tutum.

¶ Querit et determinat vtrū singulis hominibus singuli angeli an pluribus deputatus sit vnus ad custodiāvel exercitiuz. b

¶ Solet aūt q̄ri vtrū singuli āgeli singulis hoibus an vn⁹ pluribus ad custodiaz vel ad exercitiū deputatus sit. Sed cum electi tot sint quot ꝛ boni angeli sunt plures cōstat esse oēs sil'bonos ꝛ malos hoies q̄ boni angeli sint. Et cū electi tot sint quot angeli boni. ꝛ angeli boni plures sint q̄ mali. pluresq̄ sint hoies mali q̄ boni. nō est ambigēdū plures esse bonos hoies q̄ sint mali angeli. ꝛ plēs eē mali hoies q̄ sint mali āgeli vel boni āgeli. Jōq̄ dici opz vnū eūdēq̄ angelū bonū vel malū pluribus hoīs deputari ad custodiā vel exercitiū. siue eodem tpe siue diuersis tpibus. Jō aūt dicimus eodem tpe vel diuersis tpibus. qz vī q̄busdam q̄ oēs hoies q̄ sunt sil' in aliquo tpe singuli singulos angelos bre pñt bonos vel malos. qz lz maior sit numerus hoīm cōputatis in vnū oībus q̄ fuerunt et sunt ꝛ futuri sunt q̄ angeloz. tū qz hoies decedētibus hoībus succedūt. ꝛ iō nūq̄ sil' sūt in hac vita. angeli vo nūq̄ decedūt sed sil' oēs sunt esse pōt vt singuli hoīm dū in hac vita sunt. singulos habeāt āgelos bonos vel malos ad sui custodiā vel exercitiuz destinatos. Ceterū siue ita sit siue nō. non est dubitādū vnīquēq̄ bre angelū sibi deputatū. siue pluribus sil' destinatus sit. siuevni singl'r. nec est mirandū vnuz angelū plurib⁹ hoībusad custodiā deputari. cū vni hoī pluriū custodia deputetur. ita vt eoz q̄sq̄ sunz dicatur habere dōm vel ep̄m vel abbatem.

¶ Querit ꝛ rīdet fm primā opinionē. vtrū angeli pficiāt in merito vel p̄mio vsq̄ ad iudiciū. c

¶ Preterea illud ꝓsiderari opz. Utrū angeli boni i p̄mio vel in merito pficiāt vsq̄ ad iudiciū. Q̄ in meritis pficiāt atq̄ quotidie magis ac magis mereanť q̄busdā vī er eo q̄ quotidie boīm vtilitatibus iseruiūt eorūq̄ pfectibus studēt. Quib⁹ēt nihilominus vī q̄ ꝛ in p̄mio pficiāt. s. in cognitione ꝛ dilectione dei. Lz em̄ (vt aiūt) in ꝛfirmatiōe btitudinē acceperint eternā atq̄ pfectā. augeť tū q̄tidie eoz btitudo. qz magis ac magis diligūt atq̄ cognoscūt ꝛ est eorū charitas q̄ deū ꝛ nos diligūt ꝛ meritū ꝛ p̄miū. Meritū q̄ p eā ꝛ obseq̄a er ea nobis impēsa mereanť ꝛ in btitudine pficiunt ꝛ ipsa eadem est premium. qz ea beati sunt. Et q̄ angeli proficiant in cognitione ac per hoc in beatitudine. testimonijs sanctorum confirmāt. Dicit enim Esaias ex p̄sona angeloz xp̄i ascendētis magnificentiam admirantiū. Quis est iste q̄ venit de edō. tinctis vestibus de bosra. Et in psā. Quis est iste rex glorie Ex q̄b⁹ apparet q̄ mysteriuz verbi icarnati plenius cognouerunt angeli post impletionem q̄ ante. Et sicut in cognitione huius mysterij pfecerūt ita dicūt eos i deitatis cognitione pficere. Q̄ aūt in hmōi mysterij cognitione pfecerint euidenter docet apl's dicens. Que sit dispēsatō sacri absco diti a seculis in deo. vt innotescat multiformis sapia dei p ecclīam principibus ꝛ ptātib⁹ in celestibus. Sup quē locum dicit Hiero. angelicas dignitates p̄fatū mysteriū ad purum non intelleriſſe. donec cōpleta est passio xp̄i ꝛ apl'oz p̄dicatio p gētes dilatata. His aūt vī ōdicere Aug. sup eundem locū epl'e dicēs. Nō latuit angelos mysteriū regni celoz. qđ oportuno tpe reuelatum est p salute nostra. Illis ergo a seculis inotuit supza memoratū mysteriū. qz oīs creatura nō ante secula. sed a seculis est. Attēde lector. qz videnť dissentire in hac sīa illustres doctores. Jdeoq̄ vt oīs repugnantia de medio tollať p̄dicta verba Haymonē sequētes ita determinemus. vt illis angelis qui maioris dignitatis sunt. ꝛ per quoz mi nisterium illa nunciata sunt ex parte cognita a seculis fuisse. vtpote familiaribus ꝛ nūcijs. Illis vo qui minoris dignitatis sunt incognita extitisse dicamus vsq̄quo impleta sunt ꝛ per ecclesiaz p̄dicata. ꝛ tūc
b ab oībus āgelis perfecte fuerūt cognita. Cōstat itaq̄ omnes angelos in cognitione diuinoz mysteriorum fm p̄cessum tpis p̄profecisse. Unde non incongruēter ipsi dicunt angeloz scientiam ac btitudinē augeri vsq̄ ad futurā cō summationem. quando in scia ac beatitudine ita pfectissimi

b ¶ Cōstat itaq̄ oēs angelos in cognitionē diuinoz mysteriorum fm pces sum tpis pfeciſſe. Hocvī opinio esse ꝺ Greg. qui dicit in dyalogo q̄d est qđ nonvi deat qui videntem oia vi tatef cō der. si ergo vidēt quasi a firmatō p̄ncipio tpis exēplar di uinū vī q̄ in nullius cognitione defecerunt. Si tu dicas q̄ intelligit de oībus q̄ sunt de necessitate salutis. sicut dicit magister in littera. Obī cōtra hoc. Unū solū est illō qđ est de essentia salutis ergo non deberet dicere ratione illius q̄ oīa sciāt quasi beatitudo esset in multis. Preterea si illud exēplar diuinū est ratio oīm ꝛ q̄ cognoscit rōnem rei cognoscit ipsam rē vī q̄ angelus oēs res creatas cognoscat dum illud vnum cognoscit. ꝛ si pfecerunt fm pcessum tpis. ergo vī q̄ coruz cognitio subiaceat trāsmutationi tpali. ꝛ ita non viderenť esse bti. Rn̄. dicēdū q̄ cognitio in angelis quedaz est a natura. quedam vo est a gratia. Cognitio vo que est a natura duplex est. Quedam enim dicit esse a natura. qz naturaliter insertavt cognitio eorū que sunt de prima mū di constitutione. ꝛ quantum ad hanc angeli non proficiunt nec deficiunt. qz quantum ad hanc habent vniuersales species oīm. Alio mō cognitio a natura dr cognitio que ē p naturalē potētiaz. siue sit innata siue sit acquisita. ꝛ quantū ad hāc profecerunt angeli fm processum tpis per multiplices experientiaz ꝛ conuersionem super bis que de nouo fiūt. Similiter cognitio a gratia duplex est. Quedam a gratia fixa q̄dam a gratia influente. Sicut enī in membris corporalibus ponuntur quedam virtutes influentes quedam fixe. siue vita. q̄dam influens quedam fixa. sic intelligendum est ꝛ in spiritualibus membris siue spiritibus angelicis. Qz gra fixa dr eē gra ꝛfirmationis. Cognitio p̄cedēs ab hac gra est visio eterne lucis in qua nec pficiūt angeli nec decrescūt. cognitio vo q̄ ē a gra ifluēte. ē cognitio re-

Prime opinio per dyalogo Greg. Esa. lxiiij. Ps. xxiij. Epb. iij Hiero. ad eam opi. determinatio. Aug. ꝺ Hieronymi determinatō p̄dictarū autoritatū.

uelationis.que ſō vocat influēs.q; nō ſemp reuelat deus my
ſteria.ſed p loco ⁊ tpe.⁊ ſm hāc intelligit magr̄ angelos ma
gis pfeciſſe.nō.q; aptius viderint verbū.ſed q; reuelatio aliq̄
3 facta eſt eis a verbo. ¶ Ad illud q̄ obīcit q̄ nō pficiūt.q; vi
dēt oīa vidēdo verbū.dīm q̄ illud dictū eſt nō p pp;ietatē
ſed per equiualētiā ⁊ ſuf
ficientiā.q; cognitio ſoli
us verbi adeo ſufficit an
gelis ſicut ſi baberēt co
gnitionē oīs rei.etiam in
4 particulari. ¶ Ad illud
q̄ obr̄ q̄ vidēt oēm rōnē
dīm q̄ ſpeculum eternuꝫ
eſt ſpeculū voluntarium
⁊ exēplar illud eſt volun
tarie ductiuū.ſō quātun
cūq; quis in eo aſpiciat.
5 nihīl in eo videt niſi quā
tū vult reuelare. ¶ Ad il
lud vero q̄ obīcitur de
trāſmutatione tpis.dīm
q̄ ⁊ ſi cognitio beatitudi
nis tpi non ſubiaceat. tñ
cognitiones ⁊ affectiōes
⁊ etiā cogitationes ange
loꝝ circa res creatas ni
hili mpedit variari p tē
pora. Dicit enī Augu.ſup
Geñ.ad lr̄am q̄ deus ſpi
ritualē creaturaꝫ mouet
p tpa nō p loca. Et hec ō
angelis dicta ſufficiāt.

AD intelligētiā bu
ius par
tis circa
duo inci
dit dubitatio. Primo circa an
gelōꝝ cuſtodiam. Scōo
circa eis annexa. Quātū
ad primū querunt tria.
Primo queritur vtrū an
geli deputari debuerint
ad cuſtodiaꝫ hoīs lapſi.
Scōo vtrū ſi hō ſtetiſſet
deputati fuiſſent ad cu
ſtodiā hoīs inſtituti. Ter
tio vtrū aliquis angelus
deputat9 ſit ad cuſtodiaꝫ
chriſti.

Quid ſit pba
bilius.

Huicp̄
babiliꝰ
ri ſnie
obuiāt
autoꝝi
tates.

A
Brego.

Queſtio.ſ.

Circa quā ſic p;oceditur
⁊ oſtenditur q̄ angeli nō
debuerīt deputari ad cu
ſtodiam hoīs. Et primo
oſtendīt rōne ſumpta ex
parte hoīs ſic. Cui nulla
pōt fieri violētia. nulla i
diget cuſtodia.ſed li. ar.
bumanū ad pctū non po
teſt violentari.ergo non
indiget ab angelo cuſto
diri.fruſtra ergo ſunt an
geli ad eius cuſtodiā de
putati.ſed deus nihil fa
cit fruſtra.ergo ꝛc. Itez
quanto aliquis pauciori
bus auxilijs extrinſecis
triūpbat de aduerſario.tāto glorioſioꝝ eſt victoria. ergo glo
rioſius eſſet hoī vincere diabolum p ſeipſum q̄ p angelicum
ſuffragiū.ergo carentia angelici p;eſidij auget gloriam. igit
erunt.vt nec augeatur ampli9
nec minuatur.

Reſpondet ſm opinio
nem ſcōam que dicit angelos
in quibuſdā pmiſſoꝝ non p;o
feciſſe.

Alij aūt dicūt angelos in
confirmatione tāta deitatis di
lectione atq; noticia fuiſſe p;e
ditos.vt in his vlterius nō p
fecerīt nec pfecturi ſint. P;o
fecerūt tñ in ſcia rerū exterio
rū ſicut in cognitione ſacramē
ti incarnatiōis ⁊ hmōi ſed nō
in cōtēplatione deitatis.q; tri
nitatē in vnitate.atq; vnitatē
in trinitate nō plenius intelli
gunt ſiue itellecturi ſunt q̄ ab
ipſa confirmatione p;eceperunt.
Ita ēt dicūt eos in charitate
nō pfeciſſe poſt confirmationeꝫ
q; eoꝝ charitas poſtea nō eſt
aucta:⁊ ſic dicūt eos non pfe
ciſſe in meritis.ſed hoc quan
tū ad vim merēdi.ſed nō quan
tū ad numerū meritoꝝ. Plu
ra enī bona fecerunt poſtea q̄
tūc non fecerāt.ſed eoꝝ chari
tas ex qua illa p;eceſſerūt non
eſt aucta.ex qua tñ meruerūt
anteq̄ iſta adherent. quātum
poſtea his adiectis. Illud vo
q̄ alij ſuperius dicunt pbabi
lius vr̄.ſ.q̄ angelivſq; ad iudi
cium in ſciētia ⁊ alijs pficiāt.
Quibus tñ videtur obuiare
quarūdā autoritatum verba.
Ait enī Iſid.de ſummo bono
Angeli in verbo dei oīa ſciūt
anteq̄ fiāt.ſed nec oēs nec oīa
pfecte angelos ſcire dixit.⁊ iō
eos in ſcientia p;ofecere nō re
mouit. Greg.in li. dyalogoꝝ ait. Quid eſt q̄ ibi neſciant
vbi ſciētem oīa ſciūt. Ubi vi
deret dicere q̄ oīa ſciant angeli
⁊ nihil ſit q̄ neſciāt. Sz acci
piendū eſt hoc de his quoꝝ
cognitio btīn facit cognitoꝝē
vt ſunt ea que ad myſteriū tri
nitatis ⁊ vnitatis pertinent.

ab oppoſitis cuſtodia angelica minuit noſtrā gloriam.ſed de
us nihil debet facere q̄ ſit noſtre glie detrimentum.ergo ꝛc.
¶ Itē hoc ipſum oſtendit rationibus ſumptis a parte angeli
maioꝝ eſt qui recūbit q̄ qui miniſtrat.ergo ſi angelus qui cu
ſtodit hoīem ei miniſtrat hō viatoꝝ eſt maioꝝ angelo btō. q̄ ſi
hoc falſum eſt.ergo angelus nō miniſtrat hoī.igitur angelus
non cuſtodit hoīem.aut in cuſtodia peruertit ordo. ¶ Itez ſi
angelus cuſtodit hoīem.aut hoc habet a natura aut a grana
Si a natura cū eadē ſit natura in bonis ⁊ in malis.vr̄ q̄ mali
ſint cuſtodes hoīm. Si a gratia.cuꝫ vna alia excedat aliam in
gratia.vr̄ q̄ vna debeat ad cuſtodiaꝫ alterius deputari. Itē
hoc oſtēditur a parte ipſius dei. Deus enim cuſtos perfectus
eſt ſm q̄ dr̄ in ps. Ecce nō dormitabit neq; dormiet ꝛc.q̄ ſi ſuf
ficiēs eſt diuina cuſtodia vr̄ q̄ ſuperfluat angelica.aut ſi an
gelica eſt neceſſaria vr̄ diuina cuſtodia eſſe diminuta. ¶ Itē
cuſtodia eſt ad conſeruandū in bonū.ſed non minus eſt cons
ſeruare in bono q̄ liberare a malo.nam non minoꝝ eſt virtus
q̄ querere parta tueri.ſi ergo non decuit hominē liberari nec
eruī de poteſtate diaboli niſi per deum. videtur q̄ nō debeat
cuſtodiri per angelum aut bonoꝝ diuinus tranſfertur in ange
lum. Sed cōtra. Eſaie. lxij. Super muros tuos hieruſalē ꝛc.
Bloſ.muri ſunt apoſtoli.cuſtodes ſunt angeli. ¶ Item.eccl.
xvij. In ſingulamquamq; gentem p;epoſuit rectoꝝes. Glo.id eſt
angelos. ¶ Item matthei.xviij. Angeli eoꝝ ſemper vident
faciem patris mei. Glo. Non ſunt contemnendi ad quoꝝ cu
ſtodiam mittuntur angeli. ¶ Ex dis autoritatibus colligitur
q̄ angeli deputati ſunt ad cuſtodiam hominum. ¶ Item hoc
ipſum oſtenditur ratione. Ordo vniuerſi hoc exigit. vt omne
malum habeat bonum ſibi oppoſitum. Qō confirmatur per il
lud qō dr̄ Eccli. xxxiij. contra malum bonum.ſi ergo tētamur
per angelos malos vr̄ q̄ defendi debeamus p bonos. ¶ Itē
lex diuinitatis hoc exigit.vt media reducantur per prima. et
poſtrema per media ad ſuum primum principium.⁊ hoc confir
matur per illud qō dicit Diony.in li. de hierar. angelica. Lex
diuinitatis eſt in nullo negligere ordinē.ſed per prima media
⁊ per media poſtrema reducere.ergo ſi angelus beatus ſupe
rior eſt homine viatore.vr̄ q̄ homo mediāte auxilio angeli ad
beatitudinem debeat peruenire.auxiliū aūt illud maxime eſt
in cuſtodiendo.ergo ꝛc. ¶ Item lex pietatis hoc exigit vt ſuſ
tentetur indigens a potente. Si ergo homo viator fragilis ē
et indigēs ſuſtentatione ⁊ cuſtodiente.⁊ angelus beatus fo
tis eſt ⁊ potens.videt q̄ homo committi debeat angelice cu
ſtodie. ¶ Rñ. dicendum q̄ conueniens eſt hominē lapſum de
putari angelice cuſtodie.⁊ angelum deputari ad cuſtodiēdū
hominem. Tum q; decet altitudinem diuine potentie.tum q;
decet ordinem ſapientie.tum q; etiam decet dulcedinē miſeri
cordie. Altitudinem nāq; decet diuine potentie duplici ex cā.
Una eſt.q; deus non ſolummodo vult honorari in ſe.ſed etiā
in ſuis ſeruis. Unde non ſufficit altitudini diuine potentie. q̄
angeli miniſtrēt ſibi.ſed etiam q; ad oſtenſionē excellētis ſue
potētie hoc ab eis exigit.vt miniſtrent etiā creature ſue. Alia
eſt ratio.q; cū deus habeat diabolū ⁊ eius demones aduerſa
rios.magis decēs eſt q̄ ipſe eos vincat per ſuos miniſtros.vt
per hoc oſtēdat potētia manus dei qua nō ſolum potēs eſt in
ſe.ſed etiam in ſeruis ſuis.⁊ vt non indebite poſſit dīs exerci
tuum appellari. Ordinē vo ſapiētie ſimiliter decet. Nam hic
eſt ordo quē diuina lex in ſuis operibus exequit ⁊ pſeruat.vt
poſtrema per media deducat ad ſumma.qm̄ igit angelus tuꝫ
ratione immoꝝtalitatis nature.tum etiam ratione gratie con
ſummate medium tenet inter deum ⁊ hominē lapſum.decens
fuit vt deus hominē adiuuaret ⁊ cuſtodiret per angelum. Dul
cedinem etiam decet diuine miſericordie que aperuit ſinum
homini lapſo.nec i aliquo ei defecit qō ſpectabat ad ſalutis ſue
promotionem.⁊ ideo cū homo lapſus eſſet venūdatus vt face
ret malum ei miniſtrauit preciū ſanguinis filij ſui per quꝫ eſt
redemptus vt faciat bonum.⁊ q; habet aduerſariū impugnā
tem.dedit ei miniſtrum cuſtodientē.vel cuſtodem auxiliantē
vt ſi ex nulla parte miſeria remaneret humana ſine diuine miſ
ericordie ſubſidio ⁊ beneficio. Competebat igitur homini la
pſo dari ex hac triplici rone angelicā cuſtodiā. Sunt etiā alie
rōnes q̄ in obīciēdo tacte ſunt. Rones ergo ad hāc partē in
ducte p;ocedēde ſunt. ¶ Ad illud qō primo obr̄ q̄ homini non
poteſt fieri violētia.dīm q̄ ⁊ ſi nō poſſit fieri violētia quantū
eſt ex

est ex pte li.ar.posset tñ fieri quātū est ex pte sui. Et itez q̄uis angelus nō possit sufficiēter li.ar.violentare nisi bñ ꝟriā ptā tē arcētē a deo.posset tñ inducere ⁊ circūuenire q̄ valde pauci essent quos nō deiiceret. ⁊ iō pnecessaria est custodia angelica q̄ cōprimat ptātē diabolicā. ¶ Ad illud qō obꝫ q̄ carētia angelici p̄sidij auget gl̄iam ⁊ triūphū. dōm q̄ verū esset si ita bñ triūpbaret bō absq; angelo sicut cū adiutorio āgelico. nūc aūt nō est ita. si enī ei deesset angelicū subsidiū. multo frequē tius vinceret q̄ vinceret. ⁊ multo melius est cum angelico p̄sidio vincere q̄ sine p̄sidio pdere. Et iterū p̄sidiū angeli nō excludit li.ar. nec minuit de suba meritivel pmij. vel de nobilitate triūphi quātū ad id qō est subale. ¶ Ad illud qō obꝫ q̄ non cōuenit ex parte angeli. q; maior est q̄ recūbit q̄ q̄ ministrat. dōm q̄ verū est qñ minister recūbēti ministrat ꝓpter seipm. sicut seruus regis ministrat regi ꝓpter eius dignitatē ⁊ imperiū. sed nō bz veritatē qñ alīq̄s ministrat alicui babēdo respectū ad aliū. sicut aliq̄n magnus miles deseruit nō tñ regi. sed ēt toti familie nec aliquē abiicit nec ōspicit. vt ei nō ministret ꝓpter vtilitatē p̄sone. nō enī p̄sideret q̄s est. sed cuius seruus est. sic ⁊ in ꝓposito intelligēdū est se bñe. Angelus enī boī non ꝓpter se ministrat sed ꝓpter deū cuius gerit imaginē. Uel aliter dici pōt q̄ verbū illud intelligiē de ministerio subiectiōis nō p̄fidētie. custodire aūt boīem ⁊ si ministeriuz dicat magis tñ importat angelum p̄sidere boī q̄ esse subiectum. ¶ Ad illd qō querit vtrum habeat a gratia vel a natura. dōm q̄ ab vtro q; habet. Quia ei de natura sua fortior est boīe ⁊ potētior. ⁊ si militer in gr̄a est excellētior ⁊ stabilior. adeo vt plus excedat boīem q̄ excedit pedagogus paruulu. iō ꝓuenit angelo ⁊ ex natura ⁊ ex gr̄a. vt bō cōmittat eius custodie ⁊ tutele. ¶ Ad illud qō obꝫ ex parte dei q̄ dñs est custos ꝓfectus. Dōm q̄ ꝓfectio diuine custodie nō excludit vtilitatē angelice. Sicut ei deus operaē in oībus rebus. ⁊ tñ eius opatio operationes creaturarum nō excludit. sed ꝓseruat ⁊ adiuuat. nec tñ eius opatio est imꝑfecta. aut opatio creature superflua. sic intelligendum est de custodia. Sicut enī deus ꝓpter suę bonitatis manifestationē. ⁊ ordinis sapiētie ostensionē. creaturis cōicauit posse operari ⁊ in alias creaturas effectum suum imꝑimere. ipso tñ nō deserēte sed cooperāte sic dedit angelis posse bominem custodire. cū tñ a seruoꝝ suoꝝ custodia ipse nunq̄ desistat. q; tale posse cōpetebat āgelice nature ⁊ gratie. ⁊ vna istarum custodiarum alteri nō p̄iudicat. immo diuina facit ad angelice custodie ꝑfectionē. angelica vō ad perfectionis diuine custodie manifestationem. ¶ Ad illud qō obꝫ q̄ deus per seipsum debuit redimere. ergo per seipsum debuit custodire. dōm q̄ nō est simile. Redimere enim eque magnuz est sicut cōdere. ⁊ ideo sicut nullus debuit esse conditor nisi solus deus. sic nullus alī debuit esse redēptor. custodire aūt dicit aliquez effectum beneficentie qui magis est exterius q̄ interius. ⁊ iō non est tantus. Nec valet illud qō obꝫ q̄ non minor est virtus tueri bona q̄ acq̄rere. dōm enī q̄ tūc illud verū est qñ ꝓseruatio ⁊ acquisitio est in ptāte eiusdē virtutis.

B Questio.ij Utrū si bō stetisset fuissent angeli deputati ad boīs ꝓditi custodiam. Et q̄ non vꝫ. Angelus deputatur ad custodiā boīs ꝓpter supplendos eius defectus. sed in boīe ꝑm statum nature institute nulli erāt defectus. ergo ad eius custodiā non debebat deputari aliquis angelus. ¶ Itē bomo ꝑm statum nature institute nō erat magis ꝓnus ad malum q̄ vnus angelus in suis naturalibus ꝓstitutus. ergo si angelus ꝓditus nullius custodie est cōmissus nisi soli diuine. videt sil'r q̄ nec bō in statu innocētie cōstitutus. ¶ Itē custodia dicit quādā p̄sidētiā in custodiēte respectu custoditi. sed anīa bumana solus deus maior est nisi deprauet p culpā. ergo si bō in statu innocētie nulla culpa erat deprauatus. non debuit ei per officiam custodie p̄sidere aliquis angelus. Itē si ad custodiā boīs instituti deputat angelicus spūs. ergo cū virtus boīs sit modo per pctm̄ multipliciter deiecta. vꝫ q̄ vni boī non sufficiat vnius angeli custodia. ergo si nunc vni boī lapso sufficit vnus. vꝫ q̄ tunc nō indigeat custodia alicuius. Contra. sup illud Mat. xviij. angeli eoꝝ etc. glo. Hiero. Magna dignitas est animarum. vtq̄ aq̄ ab ortu natiuitatis sue habeat ad sui custodiam angelum deputatū. Si ergo deputatio angelice custodie pertinet ad dignitatem aīe. cum aīa ꝑm statū nature institute dignior esset q̄ ꝑm statū nature lapse. vꝫ q̄ si nunc haberet angelum ad sui custodiā deputatum q̄ multo magis tunc. ¶ Itē promptior est deus ad miserendum q̄ ad condēnādum. ergo si bō in statu nature institute habuit angelū malum tērantē. ergo multofortius misericordia diuina debuit sibi dare angelū custodientē. ¶ Itē angeli deputati sunt nobis custodes. vt per eoꝝ operationem retrabamur a malo. ſz homo in statu innocētie indigebat a malo retrabi. cū posset peccare. ergo debebat ab angelo custodiri. ¶ Itē bō viatoꝝ committitur angelice custodie. vt per sustentationē ⁊ auxiliū angelicuz. ⁊ per subsidium operationis eius possit de bono in melius ascendere. sed homo in statu innocētie proficere poterat. ergo vꝫ q̄ ad ipsius custodiā angelus deputari debebat. ¶ Rñ. dōz q̄ ⁊ si angelus deputat' ad custodiam boīs in multis prosit ei ⁊ subueniat. specialiter tñ ad boc deputatur vt ab inuisibili aduersario defendat. Quia enim homo non habet colluctationē aduersus carnē ⁊ sanguinē. sed aduersus mūdi rectores ⁊ aduersus spūalia nequicie in celestibus qui sunt hostes inuisibiles dz per oppositū habere inuisibiles adiutores ad suīp̄s' defensionē. Et q; aduersarius vndiq; nos impugnat. nā rōnē seducit p astucias. voluntatē alicit per blāditias. virtutes opprimit per violētiā. iō bonus angelus specialiter ad boc nobis datur vt boīem defendat ab oppressione contra violentiam. vt boīem erudiat ⁊ dirigat contra fallaciam vt boīem exbortet ⁊ inducat ad bonū contra blanditias. Quia igitur aduersarius noster diabolus etiam boīe instituto erat fortior ⁊ astutior. ⁊ in proposito malicie pertinacior. ideo competebat boī dari angelicaz custodiā que comprimeret potestatē aduersariam. non solum ꝑm statū nature lapse. sed etiam institute. ſz magis nunc q̄ tūc indiger. vnde p̄cedende sunt rationes ad boc inducte. ¶ Ad illud vō qō obꝫ primo q̄ angelus datur boī ad custodiam ꝓpter supplēdos defectus. dōm q̄ illa nō est tota causa nisi largeretur suppletio defectus siue quantum ad defectum qui inest siue etiam quantum ad defectum qui potest inesse vt non insit ⁊ ſz in primo boīe non esset defectus actualis. erat tñ in eo defectibilitas. ⁊ si ex se non haberet defectum in defectū tñ p̄cipitari poterat per suum aduersarium. ¶ Ad illud qō obiicitur q̄ angelus non deputatur ad custodiam alterius angeli. dōm q̄ ⁊ si angelus possit alteri angelo p̄esidere. tñ ꝓprie non dr ipsum custodire. nam ille solus indiget custodia q̄ pōt impugnari. ⁊ per custodiam superare. vel absq; custodia perdere. ⁊ ille solus dz custodire. qui non potest expugnari nec pdere. ⁊ binc est q̄ angelus pōt deputari ad custodiam boīs instituti ⁊ non alterius angeli. nam angeli simul condīti sunt et simul etiam qui beatificanē beatificati sunt. ⁊ simul etiaz qui peccauerunt irrecuperabiliter lapsi sunt. ⁊ ideo angelus non pōt deputari ad custodiam alterius angeli. q; bonus post cōfirmationē non indiget. malo aūt post obstinationē nō pdest. ante vō ꝓfirmationē ⁊ obstinationē non erat qui posset defendere. nec erat qui posset impugnare. cum oēs essent equaliter vertibiles. in boīe vō viatoꝛe secus est. Nam homo erat in statu vertibilitatis ⁊ pugne in quo poterat amittere vel lucrari angelus in statu btitudinis erat a quo nō poterat cōmoueri. ¶ Ad illud qō obꝫ q̄ mēti humane que nō ē p pctm̄ corrupta solus deus dz p̄ficere. dōm q̄ verū est de ea p̄latione q̄ bz oppositā seruitutē. sic enī bō ꝓditus soli deo dicebatur esse subiectus ⁊ solius dei erat seruus nō alterius. De p̄latione vō que attendit ꝑm excellētiaz status. ⁊ ꝑm p̄sidentiā respectu alicuius actus nō bz veritatē. sic enim angelus p̄eest angelis in quibus nūq̄ fuit pctm̄. ¶ Ad illud qō obꝫ q̄ ⁊ si homo tunc habuerit angelum ad custodiam deputatum q̄ nunc vnus bō debet habere multos. dōm q̄ illud argumētum non cogit. q; effectus angelice custodie dupliciter potest crescere vel ꝓpter multitudinem custodientium. vel ꝓpter maiorez succursum custodientis. ⁊ ideo ſz homo lapsus maiori indigeat officio custodie q̄ institutus. tñ q; idē angelus ꝑm diuersas opportunitates pōt magis ⁊ magis succurrere ⁊ indigentias relevare. iō nō opz per augmētationem indigētie in custodito numerum custodum multiplicare.

Questio.iij Utrū aliq̄s angelus deputatus fuerit ad custodiā cbristi. Et q̄ sic vꝫ p illud ps̄. Angelis suis deus mādauit de te vt custodiant te in oībus vijs tuis. ergo si boc intelligiē de capite sicut glo. expo

nit ibidē.p3.¶ Itē sup illud Luce.xxij. Ecce apparuit ei angelus dñi ꝓfortās cū. Beda in testimoniū vtriusq; nature et angelus eū ꝓfortasse ⁊ angelus ei ministrasse describit. si ergo actus ꝓfortādi ptinet ad offiū angeli custodiētis. vī ⁊c.

¶ Itē vī hoc rōne.q3 xp̄s p̄m naturā humanā maxime p̄m statum passibilitatis minoratus est paulominus ab angelis.ergo si erat mortalis ⁊ passibilis.⁊ et minoratus ab angelis.indigebat ⁊ cōpetebat vt vī ab angelis p̄sidētibus ⁊ immortalibus custodiri.¶ Itē ordo vniuersitatis hoc exigit vt ꝯ malū sit bonū.cū igit xp̄s habuit malū angelū ad exercitū ⁊ pugnā.sicut legit Mat.iiij.q; tētatus est a diabolo.q̄ debuit habere bonū angelū ad custodiā.¶ Itē ad dignitatē spectat humane aīe q; cōmittat tā nobili custodie sicut angelice.ergo si aīa xp̄i fuit nobilissima oīm.vī q; ibi maxīe cōpetat custodia angelor.¶ Itē sapiēs dīs illud qō dz charius.facit custodiri diligētius.sed deus charioꝛē habebat xp̄m q; aliquē alium. ergo vī q; si aliis nō deest angelor custodia q; nec aīe xp̄i q̄ inter oēs ⁊ sup oīa erat deo charissima.¶ Cōtra.xp̄s ab instāti sue ꝓceptionis fuit btūs⁊ pfectissime btūs.si ergo bti potius est custodire q; custodiri.vī q; xp̄o nullo mō cōpetat custodia āgelica.¶ Itē xp̄s ab instāti sue ꝓceptiōis ⁊ p̄m aīam ⁊ p̄m coꝛpus fuit diuinitati vnitus.tātaynione q̄ maioꝛ neq̄t intelligi ergo si diuina virtus q̄ oipotentissima est.⁊ p oīa ad nutū sue volūtatis ꝓpta erat.ergo vī q; nulla indigeret aliena custodia.¶ Itē q̄ ab alio custodit ex hoc qō custodit est quodammodo illi obnoxius.ergo si xp̄s nulli dz esse obnoxius a nullo angelo debuit custodiri.¶ Itē esto q; xp̄s nō habeat angelū ad sui custodiā.q̄ro vtrū ex hoc incurrat aliqō dānū vel incōmodū vel pctī.vel omittat aliqō bonū ⁊ ea nullum boꝛ sit nihil tollit a xp̄o abstīe angelice custodie.ergo nihil adhuc p̄sidētia.ergo si ponit xp̄s ab angelo custodiri.vī q; aliq̄d circa
18 ip̄m fiat frustra.qō est incōueniēs.¶ Rñ.dōm q; xp̄o non est datus angelus ad custodiā.tū q3 xp̄s non indigebat.tū et q3 nō cōpetebat. Nō egebat.q3 aduersarius eius nec poterat oppimere p violētiā coꝛpus diuinitati vnitū.nec poterat seducere p astutias intellectū a verbo plenarie illustratū.nec poterat allicere p blāditias affectū plenitudine gr̄e ꝓfirmatū. iō xp̄s nō indigebat angelo bono.nec quātū ad defensionē coꝛporis.nec quātū ad eruditionē rōnis.nec quātū ad incitatiōnē affectionis. Nō solū aūt nō indigebat angelica custodia.ſz nec et ei cōpetebat.Custodia em̄ in custodiēte respectu custoditi dicit p̄sentiā quādā.⁊ q3 angeli xp̄o/dño suberāt nō pterāt.iō nec aliqō officiū p̄sidētie ipsis angelis respectu xp̄i cōmitti debebat⁊ ppterea null'angelus debuit deputari ad custodiendum xp̄m.sed angelor multitudo debuit deputari ad ei'ministeriū.¶ Ad illud qō obī in ꝯriū de ps̄. Angelis suis
19 deus mādauit de te,⁊c. dōm q; illud intelligit de capite rōne mēbroꝛ.vū sicut dicit Aug. diabolus male exposuit siue intellexit dū capiti attribuit rōne sui qō scriptura attribuit ei rōne mēbroꝛ.¶ Ad illud qō obī q; angelus eū ꝓfortabat. dōm q;
20 angelus nō ꝓfortabat eū ꝓfortatione potestatiua sicut cōfortat illos quos custodit.sed solū ministeriali.sicut ꝓfortat armiger strēnuū militē.¶ Ad illud qō obī q; xp̄s ē ab angelis
21 minoratus .dōm q; ⁊ si xp̄s minoratus dicat rōne passibilitatis.nūq; tñ sic minoratus est vt aliqs angelus auderet ei p̄sidere.cū ita bñ sit,adoꝛandus xp̄s in cruce ⁊ in sua infirmitate sicut etiā cū in sua apparebit virtute.¶ Ad illud qō obī q; ba
22 buit malū angelum ad exercitiū.dōm q; illud exercitiū solus fuit exterius nō interius nec fuit ad ipsius probationē.ſz poti'ad nostrā instructionē.⁊ aduersarij ꝓfutationē.ex quo xp̄i dignitas nō minuebat sed manifestabat.sed nō sic est in officio custodiēdi.nā si angelus ad eius custodiā deputaret.potius esset defectibilitatis ostēsio.q; virtutis ⁊ dignitatis ma-
23 nifestatio.vel etiā alicuius instructio.¶ Ad illud qō obī q; dignitatis est habere custodiā angelicā.dōm q; quedam sunt dignitatis simplr.quedā vo sic sunt dignitatis vt etiā annexum habeāt aliquid indignitatis siue infirmitatis.custodiri autē ab angelo ita dicit dignitatē in aīa respectu illarū creaturaꝛ q̄ cōmittunt angelice custodie.vt tñ dicat imperfectionem respectu btoꝛ q; aliena custodia nūq; egēt. Et q3 aīe xp̄i non est attribuēdū aliq̄d qō deroget eius beatitudini. Iō et si ab angelo custodiri ali quo modo dicat dignitatē nō tñ xp̄o dz attribui.q3 sil'cū hoc in custodito quādā importat defectibilitatē.

¶ Ad illud qō obī q; id qō charius est melius custodit. dōm q; verū est qñ illud qō magis est charū ita indiget custodia sicut illud qō minus.sic aūt non est in ꝓposito. Nam xp̄i aīa nō sic indigebat custodiri q̄ peccare non poterat. Vel aliter pōt dici q; deus diligentius custodit aīam xp̄i q̄ aīam alicuius alterius bois.plus enim facit per seipsum q; vili alij aīe faciat per se ⁊ per angelum.

Consequēter de scdo articulo.s.de annexis angelice custodie q̄runt tria.Primo q̄rit vtrum angelus propter nostram obstinationem subtrahat custodie bñficiū.Scdo q̄rit vtrū ex nostra beatificatione accrescat ei nouū gaudium. Tertio q̄rit vtrū angelus custodiens ex dānatione,custodiri incurrat aliqō detrimētū.

Questio.j. Circa quā sic ꝓcedit ⁊ ostēdit q; angelus subtrahat ab bone custodie bñficiū propter obstinationē p illud Hiere.lj. Curauimus babylonez et non est curata derelinquamus eā ⁊c. ibi glo. Medici sunt angeli quos a nobis repellimus.dū eoꝛ ꝓsilio nō acquiescimus ¶ Itē per aliā glo.ostēdit illud idē ibidē. Laue ne qñ relinquat te medicus.si em̄ reliquerit.p3 q; absceſſio medici damnatio tua sit.ergo angelus boīem quem custodit aliqñ dereliquit.sed hoc nō est nisi qñ obstirmat facīē suā p obstinationē. ergo ⁊c. ¶ Itē Dam̄. dicit q; antixp̄s carebit āgeloꝛ p̄sidio sed hoc nō est nisi q3 ipse erit obstinatus in malo.ergo vī q; p̄sidiū custodie obstinatis subtrahat ab angelis. ¶ Itē angelus neminē inuitum pōt compellere ad bonū.sed obstinatus factus est inuitus ad bonum.ergo frustra circa ipsum laborat angelus.ergo si stultus est qui aliq̄d frustra facit. maxime q; hoc nouerit.vī q; propter obstinationē perdat homo angelicū p̄sidiū. ¶ Item maioris benignitatis ⁊ misericordie deus est q; sit angelus.sed deus propter peccati commissionem relinquit cordis humane habitaculū.ergo multofortius videt q; ppter obstinationē angelus subtrahat ministeriū. ¶ Itez ꝓpter rebellionem ⁊ obstinationem exōicat q̄s ⁊ ejcit extra cetū fideliū.⁊ subtrahit ei orationū ecclesiasticarū beneficiū ergo si tantus zelator iusticie vel maioꝛ est angelus q; sit ecclesie prelatus.⁊ prelatus rebelli ⁊ obstinato subtrahit beneficium cōionis⁊ orationis.videt q; multofortius angelus subtrahat p̄sidiū custoditionis. ¶ Itez grauius peccat ille cui suggerunt bona ⁊ facit mala q; qui facit mala sine aliqua exhortatione bonoꝛ.⁊ hoc propter contemptū.ergo obstinatus in malo grauius peccat q; qñ contempta exhortatione angelica persistit in malicia q; si esset omnino ab angelo derelictus. ergo si angelus bonus non debet aliquid facere qō vergat in malū eius quem custodit.vī q; ex quo obstinatus est.non debeat eū amplius custodire. ¶ Contra paratioꝛ est bonus angelus ad conseruandū in bono q; sit malus angelus ad precipitandū in malū.sed malus angelus quātūcūq; homo sit bonus vsq; ad moꝛtez non desinit ipsum infestare.ergo videt q; nec bonus quātūcūq; malū vsq; ad moꝛtem desinat custodire Maioꝛ propositio manifesta est. Minoꝛ probat per illud qō dz in glo. Thob.vj.super illud.apprehende branchiam eius. Diabolus vsq; ad crucez secutus est xp̄m. ¶ Item quanto aliquis peioꝛ est.tanto est proniꝛ ad malū.⁊ quanto proniꝛ ad malū.tanto magis indiget retrahente.ergo si angelus deputatus ad custodiam ad hoc ordinat vt retrahat a malo.videt q; non debeat subtrahi obstinato. ¶ Item de nemine desperandū est dū est in via.ergo quantūcūq; q̄s sit obstinatus nō est desperandū de eo.ergo si medicus non relinquit egrotum nisi illū de quo desperat.videt q; angelus nullū relinquat q̄tūcunq; obstinatus. ¶ Item in egritudine coꝛporali sic est q; q̄uis aliqua egritudo sit incurabilis.tamen si pōt intendi p̄utile est habere cōsiliū medici.si ergo nullus ē adeo obstinat' in hac vita q̄n possit in eo malicia intēdi.vī q; cuilibet competat custodia angeli.si ergo angelus non subtrahit custodiam ab eo q; est idoneus custodiri.videt q; nullus quātūcūq; obstinatus beneficio angelice custodie q̄diu ē in via debeat de-
25 stitui. ¶ Rñ.ad predictoꝛ intelligentiam notandū est q; cōiter tenet a doctoribus sacre scripture q; angelus nōnomino relinquit obstinatos q̄diu sunt viatores.nec tamen adeo diligenter custodit sicut custodit bonos.aut mediocriter malos ideo communiter dicitur q; quodāmodo deserit.⁊ quodāmō

semper

semp custodit. Explicatio aūt hui⁹ pōt diuersimode fieri. Nā aliquē custodiri ab angelo hoc pōt dupl⁹ intelligi. vel ꝑm habitū vel ꝑm actū. voluerūt ꝯ aliq̄ dicere ꝙ angel⁹ obstinatū ꝑz actū custodiēdi relinq̄t p eo ꝙ ipse custodiēti angelo nō obedit. imo ꝛ ei⁹ monita facīē obfirmauit ꝯtū ꝯo ad habitū nō deserit. q: sp ꝓpt⁹ est ei subuenire. si quo mō ipm ad viā veritatis videat inclinari. ⁊ hic q̄dē modus dicēdi nō sufficit. q: nullus est adeo malus ⁊ puersus q̄n angelus bon⁹ possit ei aliqō bñficiū custodiēdi largiri. ꝯ si sp est ei ꝓpt⁹ facere bonus vl ꝙ nūq̄ subtrahat oēm actū. Et iō scōs modus dicēdi est ꝙ duplex est custodie angelice act⁹, vn⁹ respectu corpis. alter respectu spūs. Un⁹ ꝓsistit in repulsiōe dostis ne opprimat corpa alter in arcēdo ipm ne puertat alas. ꝓmi act⁹ efficacia est i angelo scōi ꝯo nō solū est in angelo. ꝛz ēt in nobis. Quātū ad primum actus bon⁹ angelus bolem vsq; ad mortē nō derelinquit. q: nō patit ipm a demone opprimi vel occidi. nisi q̄n alr exigit fieri sīla diuini iudicij. Quātū ꝯo ad scōz actū. q: act⁹ illius efficacia nō tm est in angelo. sed ēt i nobis. subtrahit custodie bñficiū ab his circa quos videt se frustra exercerī. vt pote ab excecatis ⁊ obstinatis. q̄ nec recipiūt īstructionē nec exhortationē. Sed cū custodia magis respiciat alam ꝙ corp⁹
26 adhuc nō vt oio ꝓbabile ꝙ āgel⁹ oēs actū custodie subtrahat respectu aīe. Et iō est adhuc tertius modus dicēdi ꝓbabilior ꝓdictis ꝙ effect⁹ angelice custodie. ⁊ est respectu boni. ⁊ respectu mali. Respectu boni ꝓseruādi vel acq̄rēdi vel augēdi. Respectu ꝯo mali deserēdi vel cultādi vel minuēdi. Bonus igit angelus obstinatos non deserit ꝯtū ad actū custodie q̄ respicit malū. q: semp retrahit bolem ne labak in peius, ⁊ hoc ostē dūt rōnes ꝓdicte. scōo inducte. ⁊ ꝓcedēde sunt. Quātū ꝯo ad actū q̄ respicit bonū obstinatos deserit. ⁊ antixp̄m nō custodiet. ⁊ sic intelligunt tres autoritates ad illā partē iducte. Una q̄ dicit ꝙ angeli nos relinquūt ⁊ nos eos repellim⁹. Alia q̄ dicit ꝙ abscessio angeli est dānatio infirmi. Et tertia Dan̄. q̄ dicit ꝙ antixp̄s carebit angelo⁹ ꝓsidio. Jn olb⁹ ei bis ītelligit angelus recedere vel abesse. nō q: nō defendat ab aduersario vel nō retrahat a malo. ꝛz q: nō ꝓseruat i bono. nec ꝓducit ad bonū. ⁊ p hoc ꝓz rō sequēs. Nō em̄ ꝓbat ꝙ angelus simpl⁹ derelinq̄t obstinatū. sed solū ꝯtū ad effectū custodie q̄ ē i, exhor-
27 tādo ⁊ ꝓmouēdo ad bonū. ¶ Ad illud q̄ obī ꝙ deus deserit habitaculū cordis ꝓpter pctm̄ dom̄ ꝙ nō est sic. q: pctm̄ privat gr̄e habitū p quē disponit aīa vt bō sit dei habitaculū. ⁊ iō efficit cor bois ineptū ad hoc ꝙ in ipso habitet deus. Habitatio em̄ dei in eo in quo habitat req̄rit dignitatē. Custodia ꝯo angelica in custodito nō exigit dignitatē. sed potius respicit
28 indigētiā ⁊ necessitatē. ¶ Ad illud q̄ obī ꝙ eccl̄ia subtrahit oēnis bñficiū ab eis quos excōicat. dom̄ ꝙ hoc facit ad ipsor ꝓfusionē ⁊ correctionē. sicut ꝓz infra cū agit de excōicatione. nūq̄ tm̄ subtrahit oīno oēnū bñficiū. Sic ⁊ in ꝓposito intelligēdū est ꝙ angelus aliq̄n iusto dei iudicio non compescit bolem ꝙ ambulet i inuijs ⁊ abominatiōib⁹ ⁊ ignominie passionibus ꝑm impetū cordis sui. nūq̄ tm̄ sic dserit q̄n aliquo mō a
29 malo retardet. ꝛz nō oīno ipediat. ¶ Ad illud ꝯo q̄ obī ꝙ ex hoc pctm̄ bois aggrauat. dom̄ ꝙ sicut pctor ex dei mīa patiētia thesaurizat sibi īrā. ⁊ puertit mīam dei ad cumulū reatus sui. ⁊ hoc nō est a deo. sed ab ipso pctore dei tm̄ iudicio ꝓmittēte. sic in ꝓposito intelligēdū est se hr̄e. ꝓt ēt dici ꝙ nunq̄ sic puertit pctor in malū. q̄n mel⁹ sit sibi custodiri q̄ deseri. q: et si ꝓceptus aggrauet peccātis reatū. tm̄ frequētatio pctor quā bō incurreret si angelus desereret. aggrauaret multotiēs ꝙ ꝓceptus. Credēdū est em̄ ꝙ multis modis angeli q̄ nos custodiūt. ⁊ studeāt ꝓmouere ad bonū. ⁊ studeāt retrahere a malo q̄us hoc nō ꝓcipiat bebetudo spūs nr̄i. ꝓpter q̄ multi superbiūt. multi sunt ingrati. ⁊ frequēter sibi attribuūt q̄ ēt bñficio angelico. ⁊ ex hoc minus efficiunt digni vt ab āgelis adiuuent. ⁊ ꝓpter hoc putile est effectus angelice custodie nosse
30 ⁊ intelligere. ¶ Cōsueuerūt aūt a magr̄is effect⁹ xij. assignari q̄ eliciunt ex scripturis. ꝓmus est p delictis increpare. Jud. ij. Ascēdit angelus dn̄i de galgala ad locum flētū ⁊ ait Eduri vos de terra egypti ⁊ post nō audistis vocē meā. Secundus est a vinculis pctor absoluere. Act. xij. Angelus astitit. ⁊ post ceciderunt cathene de manibus eius. hoc tm̄ intelligēdū est dispositiue. Tertius est impedītia ad bonū auferre q̄ signat Exo. xij. vbi angelus percussit primogenita egypti

Quartus est demones arcere. Thob. vi. Demonium abyrtore mea compescuit dicit tbo. de rapbaele. Quintus est docere, Dan̄. ix. Nūc egressus sum vt docerē te ⁊ intelligeres. Sextus est secreta revelare. Ben̄. xviij. tres angeli ministeriū trinitatis ⁊ vnitatis exp̄sserūt. ⁊ ibidē sequitur. Num celare possum abraā ⁊c. Septimus est ꝓsolari. Thob. vj. Fortī aio esto. in p̄ximo est vt a dō cureris ⁊c. Octauus est in via dei ꝓfortare. iij Reg. xix. Surge ⁊ comede. grādis em̄ tibi restat via. Nonus est in via deducere ⁊ ꝓducere. Thob. v. Ego ducā ⁊ reducā eū ⁊c. Decimus ē bostes depīcere. Esa. xxxvij. Egressus angelus dn̄i percussit in castris assyriorꝫ ⁊c. Undecim⁹ tētationes mitigare. ⁊ hoc assignat Ben̄. xxxij. Ubi Iacob luctatus est cū angelo. vbi benedictione accepta confortatus est post luctā. ⁊ emarcuit nervus femoris eius. Duodecimus est orare ⁊ oīones deferre. Tho. vi. Cū orabas cū lacrymis ego obtuli ⁊c. Hi oēs sunt effectus custodie angeli. ex q̄bus oībus tā doceo ꝙ angelis debemus esse obnoxij ⁊ grati.

Questio. ij Utrū ex btificatione custoditi angelo +custodiēti āplificet gaudiuꝫ. Et ꝙ sic vr̄ Lu. xv. Gaudiū est angelis dei sup vno pctore pniam agente ꝙ supra. xcix. justis. Ex hoc tex. ꝓz ꝙ ex puersione pctoris angelis dei accrescit gaudiū. ergo multotiēs de btificatione eiusdē. ¶ Jtē angelus in ministrādo boī aliq̄d merek. sed nō merek illud q̄ bz sicut ꝓbatū est supra. ergo merek habendū. sed q̄ retribuit p merito hoc est gaudiū. ergo merek maius gaudiū. ¶ Jtē angelus bz pfectā charitatē. ergo diligit primū sicut seipm̄. sed vbi ē par dilectio de pari bono. est par gaudiū. si ꝯ angelus diligit illū quē custodit sicut seipm̄. tātū gaudet de eius saluatione quātū de sua. ergo vr̄ eius gaudiū duplicari. ¶ Jtē vbicūq; est desiderij cōpletio. ibi est gaudiū ⁊ delectatio. ergo vbi de nouo cōplet aliq̄d desiderium. de nouo accrescit gaudiū. sed angelus desiderat illuꝫ quē custodit saluari. ergo cū saluat. necesse est ipm gaudere de eius salute sed prius de hoc nō gaudebat. q: nō erat. ergo vr̄ ꝙ nouū gaudium sibi accrescat. ¶ Jtē in ālis custodiētibus bolem̄ crescere pōt cognitio sicut ꝓbat in ītra magr̄: sed qua rōne crescit cognitio eadē rōne ⁊ dilectio. ⁊ si dilectio. ergo gaudium ⁊ delectatio. ¶ Jtē in eo q̄ ordinate gaudet. sicut crescit materia gaudendi. ita crescit ⁊ gaudiū sed in supna bierīm creuit ⁊ crescit materia gaudij ex xp̄o ⁊ eius mēbris q̄bus ministrāt angeli bti. ergo vr̄ ꝙ in illis crescat gaudiū. Sō aūt materia gaudij creuit. ꝓz tū ꝓpter xp̄i exaltationē. tū ꝓpter ruine angelice reparationē. tū ꝓpter bois pditi reinuētionē. q̄ oīa affectui ordinato sunt materia gaudij. maxime affectui āgelico cū sit maxime ordinatus. Sed ℨ. Britndo est status oīm bonor̄ aggregatione pfectus. sed vbi est status pfectus ibi nō est pfectus. ergo si in angelis btis est pfectū ⁊ plenū gaudiū. ꝯ non vr̄ ꝙ ex aliquo suscipiāt incremētū. ¶ Jtē gaudium est de eētia btitudinis sicut ⁊ charitas. ergo si pōt in eis crescere gaudiū. pōt ēt in eis charitatis habitus crescere. ꝛz si charitas pt crescere. pōt in eis alterari. ergo pōt in eis amitti. ¶ Jtē bonum creatum cōparatum ad increatum est sicut punctus ad lineam. ergo si angelus beatus gaudet de vno q̄ sicut gaudendum est. imꝓportionabiliꝫ plus gaudet de eo q̄ gaudeat de aliquo creato. ꝯ sicut punctus aduenies linee nō auget lineā, sic creatura cum creatore nō est maior gaudēdi materia q̄ ipa creatrix essentia p seipsam. ꝯ cū angelus gaudeat de ipsa veritate eterna ꝓpter aliq̄d creatum nō vr̄ ꝙ gaudiū in eo crescat ¶ Jtē si crescit gaudium in angelo ꝓpter btitudinē eius quē custodit. ⁊ ille q̄ custodit pōt impedire suā btitudinē. ergo pt ipedire gaudij angelici pfectionez ꝙ si hoc est falsum. cum sit ℨ rōnē vere btitudinis. ergo ⁊ primum. ¶ Rñ. dōz ꝙ gaudiū
31 in angelo crescere. pōt intelligi dupl⁹ vel extēsiue vel intensiue. Extēsiue ꝯo crescere. q̄n q̄s de pluribus gaudet. Intēsiue ꝯo q̄n affect⁹ eius de aliquo copiosi⁹ gaudet. Si ꝯo intelligamus de incremēto gaudij ꝑm primum modum. sic absq; dubio verum est. ⁊ doc. cōiter hoc sentiunt ꝙ ipsis btis āgelis accrescit gaudium. q: de pluribus gaudēt ꝑm ꝙ plures saluantur. Si aūt loquamur de cremento gaudij ꝯtum ad modum scīz ꝯtum ad intētionē. sic distinguēdum est. Nā gaudium duplex est. Est em̄ gaudium in quo ꝓsistit ꝑmium subale. ⁊ hoc ē
32 gaudium de bono increato q̄ bz angelus de deo. ⁊ i deo. Est iterum gaudium in quo ꝓsistit ꝑmiū accidētale. ⁊ hoc est gau-

dium qō bz angel' de bono creato siue ppio siue alieno. Fuerūt igit q̄ dixerunt q̄ in angelis bris crescit vtrūq; gaudium intēsiue. qz nōdū sunt pfecte bti. q̄uis sint confirmati. de quoz opinione vī fuisse magr. ¶ Sed qz hoc nō vī ꝓbabile sicut supra improbatum fuit dist. v. vbi agī de questione angeloz. iō fuerūt q̄ dixerūt q̄ neutrū gaudiū in eis crescit intēsiue. sz solū extēsiue. sicut charitas coz nō est maioz q̄ fuit ab initio. q̄nis plures nūc diligāt q̄ tūc. Sed qz illud nōvī adhuc multū ꝓbabile q̄ angelis accrescat gaudiū materia q̄n ēt aliquo mō intēdat t gaudiū. ¶ Jō est tertius modus dicēdi q̄ angelis nullo mō accrescit gaudiū in quo cōsistit p̄mū essentiale. qz q̄tum ad illud pfecte bti sunt. sed gaudiū in quo cōsistit p̄mium accidētale accrescere pōt. nō solū extēsiue verūetiā intēsiue t rōne boni ppij. t rōe cōiūcti. qz ministrādo alijs bona opa faciūt. in q̄bus p̄miū accidētale merent. t ēt ꝓximos suos ad bti tudinē pducūt sup q̄bus absq; dubio gaudēt t ꝓgratulant. t hec positio tertia vī esse ꝓbabilioz. Et ꝓz hāc pz rnsio ad ptes oppositas. Nā rōnes ostēdētes q̄ ex nīa btificatione angelis accrescat gaudiū. ꝓcludūt solū de gaudio accidētali. qō ē circa bonū creatū in quo tū nō cōsistit essentialis p̄mij augmētatio. Rōnes vo ad oppositū pcedūt siue ꝓcludunt de gaudio substantiali rōne cuius est angelus pfecte beatus. t q̄ rndet quātitati habitus. t q̄ est circa bonū increatū. t hoc qdē non crescit in ea sicut ille rōnes oñdūt. ¶ Ultima vo rō nō concludit q̄ bō possit gaudium angelicū impedire. qz sicut iā melius patebit. sicut angelus ꝓgratulat de hoīm salute. vt tū non tristet de dānatione. Et ita nīe salutis impedimētū. nullū in angelico gaudio vel p̄mio ponit defectū. nullū tū incōueniēs esse vī si ꝓcedat q̄ impedīri possit ipsius angeli aliqō accidētale gaudiū. sed illud melius declarabit p̄ sequēs ꝑbleuma.

Questio. iij. Utrū ex dānatione custoditi incurrat angelus aliqō detrimētū. Et q̄ sic vī ij. Reg. xx. scribit. custodi virū iustum q̄ si lapsus fuerit. erit aīa tua p aīa illius. ex quo colligit q̄ dūs eo pacto cōmittit ad custodiēdū. q̄ si custoditus amittit de manu custodis requirat. Si ergo bō pdit. vī q̄ angelus ip̄m custodiēs incurrat salutis sue periculū. t hoc vī dicere Origē. sup illud num. xxv. Initiati sunt beel. glo. Præest angelus bon' q̄ p delictis culpat. t p bū gestis laudat. ¶ Jtē Esa. xxxiij. Angeli pacis amare flebunt. ꝓstat aūt q̄ nō flebunt nisi ꝓpter miseriā t dānationē hoīm. ergo si illis maxime cōpatiunt quos custodiūt vī q̄ de dānatione coz incurrāt gemitū t plāctum. t ita aliqō gaudij detrimētum. ¶ Jtē si oppositum est cā oppositi. t ꝓpositum ꝓpositi. sed saluatio hoīm custoditoz generat i angelis custodiētibus gaudium t ꝓgratulationē. ergo dānatio gñabit gemitum t cōpassionē. ¶ Jtē sicut cōpletio desiderij delectat aīam ita fruſtratio ꝓtristat. sed angelus qz cupit saluari cū quē custodit. gaudet cum ille saluat. qz desiderius ei' implet. ergo cum ex eius dānatione fruſtret. vī ꝛc. ¶ Jtē pena arrij semp cresc̄it ꝓpter mltitudinē coz quos p errorē suū trahit ad dānationē. ergo p oppositum ex nīa saluatione crescit angeloz p̄mium nos custodiētium. si ergo nos dānamur cum ipsi gl'iari debeāt in nobis. siue de nobis. vī q̄ patiantur gl'ie detrimētū. ¶ Jtē angeli mali gaudēt dū p̄it hoīem pertrahere ad supplicia. t hoc est qz hoīes oduntquos exercitāt t tentāt. ergo si boni angeli diligunt illos quos custodiūt. vī q̄ doleāt p oppositum. ¶ Cōtra. Bonus angelus est beatus sed beatus est cui ad nutum cuncta succedunt. ei aūt q̄ bmōi est nō pōt aliqō accidere detrimētū. ergo vī q̄ ex dānatione coz quos custodiunt nullum detrimētum incurrunt. ¶ Jtez angelus bonus voluntatē suā diuinevoluntati cōformat. ergo si deus nō vult saluare nisi p̄destinatos. vī q̄ nec angelus bonus. ergo si nullus p̄destinatus dānat nullus dānat quē angelus bonus nō velit dānari. ergo vī q̄ ex nullius dānatione tristet. ¶ Jtē dolor t tristicia nō est sine pena. t pena nō est sine culpa puia. sed in bris angelis nunq̄ fuit culpa. ergo nec fuit nec esse pōt tristicia. ¶ Jtē angelus non magis meret in ministrādo bono q̄ malo. cū ex voluntate equaliter bona ministret vtriq;. ergo si remuneratio pēsat ſm meritū. nō minus remunerat angelus cum custodit p̄scitum q̄ cū custodit p̄destinatum. ergo vī q̄ ex illa dānatione nullum incurrat angelus detrimētum. ¶ Juxta hoc q̄rit vtrum angelus velit illum quē custodit saluari cum reuelatū est sibi esse p̄scitum. Si nō vult ip̄m saluari. ergo vī cū custodire inuite. Si vult. ergo vī q̄ voluntas eius voluntati diuine nō cōformet nec q̄ ēt impleat. ¶ Jtē cū custodit p̄scitum. qro qō p̄mium ei ex hoc redditur. Subale nō ꝓstat. Accidētale nō. vtvī. qz illud ꝓsistit cū salutione eoz quos custodiunt sicut pz in p̄mio aureole. qō habēt p̄dicatores. ¶ Rñ. ad p̄dictoz intelligētiā est notādū q̄ circa hoc diuersimode senserunt diuersi. Quidā em̄ dicere voluerunt q̄ angeli bti ex dānatione eoz quos custodiūt t si nō incurrāt detrimētum glie. ꝓcipiunt tñ gemitum misericordie. Quāuis em̄ sint ex sublimitate glie immortales t ipassibiles. nō tñ sunt incōpassibiles. t hoc accipiunt ex quodā verbo bernar. q̄ vī hoc dicere. t dicunt verbū Esa. superius dictū sic intelligēdum esse. Sed tñ illud non vī intelligibile q̄ mō aliqs possit cōpati t nō pati. nec illud vī ꝓbabile q̄ angeli aliqua pietate t misericordia flectant ad reprobos cum ipsi maxime zelēt iusticiā t diuinā gl'iam vtpote q̄ iā sunt confirmati in pfecto statu iusticie. Propter qō dicit Bre. in quadaz omel. q̄ ad reprobos nō habēt cōpassionē iustoz aīe. Alit em̄ sic. Justorū aīe t si bonitate nature sue miam bñt. iā tñ actoris sui iusticie ꝓximāte. tāta rectitudine ꝓstringunt. vt nulla ad reprobos cōpassione moueant de btis loquit. Et ppter hoc ē alia positio q̄ angeli custodiētes ex dānatione coz quos custodiunt nec ꝓcipiunt gemitū. nec incurrunt aliqō gl'ie detrimētum. Gemitum non ꝓcipiunt ppter plenitudinē gaudij qō adeo pfectus est vt nullo mō suscipiat admixtionē ꝛrij. Detrimētum ēt non patiunt ppter stabilitatē boni adepti. nihil em̄ bñt q̄ possint amittere. t ex parte meriti. nec ex parte p̄mij. cum sint i gl'ia t in iusticia confirmati. Et qm̄ detrimētū dicit amissionē alicui' boni habiti. iō ex nullo euētu detrimētū aliqō pōt pati. t hec dēde sunt rōnes q̄ ad hoc inducunt. ¶ Ad illud vo qō obī q̄ deus requirit aīam custoditi de manu custodientis. dōm q̄ verum est cum perit ppter custodis negligētiā. Et qz in bris angelis nulla cadit negligētia. iō de manu ipsoz nullus dānat' requirit. Et ppterea verbum Origē. qō sequit si simplr intelligat est falsum. Nullo em̄ mō āgeli boni culpabunt. nec in iudicium adducent. nisi forte q̄s dicat hoc debere itelligi q̄ adducent in iudicium non ad suā ꝓdēnationē. sed ad manifestādum q̄ reprobi ex malicia sua sunt dānati nō ex suoz custodū negligētia. Vel nisi q̄s intelligat verbū Origē. vt angeli dicātur ibi plati. t per hunc modū verbū Esa. qō subsequit pōt intelligi vel exponi. vt angeli pacis dicantur ibi boni plati. Si tñ q̄s intelligit de angelis bris ſm veritatē amaritudo fletus nō indicat veritatē doloris sed aliquā ꝓformitatē indicat in signo vel effectu exteriori. t pōt illud intelligi dictum per autroposꝑatō. sicut dr deus tactus fuisse dolore cordis intrinsec' Gen. vj. ¶ Ad illud qō obī q̄ si oppositū est cā oppositi ꝛc. dicēdū q̄ ista maxima bz instantiā vbi alterum inest p̄ naturā siue ad modum nature. sicut t illa q̄ opposita nata sunt fieri circa id ē. t qñ angelus beatus est susceptibilis gaudij. sed non tristicie. iō gaudere pōt de salute q̄uis nō tristet ex dānatione. ¶ Ad illud qō obī q̄ fruſtratio desiderij ꝓtristat. dōm q̄ tūc desiderium fruſtrat qñ quis aliq̄d appetit in oēm euētum siue absolute t illud nō euenit. qñ vo appetit sub ꝓditione et illa ꝓditio nō stat. si illud qō appetit nō euenit. ꝓpter hoc nō dr desiderium fruſtrari. t sic est in ꝓposito. Nā angelus appetit eum quē custodit btificari. si ipse voluerit fidelr adherere xpō. t hoc nunq̄ fallit q̄n eueniat. t qz ille q̄ dānat recedit ab apposita ꝓditione. iō in desiderio angeli nullā ponit fruſtrationē dū non ad id puenit qō sibi angelus appetebat. ¶ Ad illud qō obī q̄ ex nīa saluatione crescit angeloz p̄miū. dōm q̄ verum est q̄ crescit p̄mium accidētale. non tñ sequit ex hoc q̄ ex defectu salutis incurrāt angeli detrimentum vel dānum. qz detrimētum vel dānum est respectu rei iam habite. Si aūt sit respectu rei habēde. hoc solum est qñ ex impedimento aliqua remanet indigentia t imperfectio in eo qui impedit. Sic aūt non est in ꝓposito. Qz quātūcūq; ille qui custodit damnet. nihilominus tñ angelus bz suum premium saluum t quātum ad gaudiū qō bz in deo t quātum ad gaudium qō bz in seipso siue de bono ppio. Gaudebit em̄ de bonis operibus q̄ circa illum fecit quē custodiuit. Et quātum etiam ad gaudium qō bz in altero. qz cum vnus cadit alter coronā suaz accipit. sicut fuit expositum in primo libro. Jō t si ruina angelica non reparat ex illo quē custodit. reparabit tñ ex alio. Quāuis ergo p

ter

pter culpā illius ne de eo gaudeat patiaf impedimētū, ꝛ ex ta li tropo forassis dicat Orige. ipm esse culpādū nullū tñ ex hoc
38 incurrit detrimētum. ¶ Ad illud quod obicif q angelus malus gaudet de dānatione. g ꝛc. dom q non est simile. Or sicut non est reperire malū omino impeī mixtum bono. est tñ reperire bonū oīno ipermixtum malo. sic reprobatio
li. xij. angelorum aliquo modo admittit gaudium licet īpurum. sed perfecta beatitudo nullum patitur secum tormentum vel gemitum. Ex predictis patēt
39 illa duo que vltimo querebātur. s. de voluntate ꝛ premio angelorum custodientium malos. Nolūt enim malos quos noi. j. uerunt esse prefectos voluntate absoluta damnari quantum autē in se est vellēt eos saluari. ꝛ ideo non custodiunt inuite.

Quia q̄uis sciant se frustra laborare ad pducendum eos ad salutem. tñ sciūt se fructuose laborare in hoc q retrabunt ne incurrāt maiorē damna-
40 tionem. Quadruplex ēt consuevit principalis effectus custodie angelice assignari circa animas. Unus est vt proficiat aīa in bonum gratie. Alius vt non cadat in malū culpe. Tertius ē si cadat q postmodum resurgat. Quartus ne totiens vel in tantum malum cadat. quotiens vel ad quantum aduersarius scitat. Posset tamē aliter dici q nō est angelis reuelatum q ex eis quos custodiūt saluari debeāt vel damnari hoc tñ non est certum. De premio vo dicendum q sicut duplex est finis artificis vnus in se ꝛ alter in alio sicut patet in retbore cuius finis est loq ornate. ꝛ hic finis est in se. ꝛ alter alij persuadere. ꝛ hic est finis in alio. Sic ēt duplex est premium angeli accidentale. vnum quo gaudet ō bonis operibus que fecit. Aliud quo gaudet de salute eī' quem custodiuit. Et quemadmodum artifex si habet finem primum ꝛ caret secundo. nihilominus perfecte dicitur habere methodum. si ex contingētibus nihil omisit. sic angelus qui fideliter custodiuit cum qui ex sua culpa damnatur perfectum habet premium ꝛ meritum dum de bonis suis operibus gloriatur. Gaudium autem illud q̄ est de multiplicatiōe bonorum operum. non est premium substantiale cum non sit de summo bono. sed accidentale. nec tñ est aureola. q non omne premium accidentale est aureola. sed illud solum quod habet preexcellentiaz.

Distinctio.xij. De corporalis creature pductione quantum ad principium materiale, ꝛ hec pductio ō creatio.

Dicta dicēt; ꝓtinuat. a

Ec de angelice nature ꝓditione dicta sufficiant. Nūc supereſt de aliaꝝ quoq; rez creatione ac precipue de operum sex dierum distinctione nonnulla in medium proferre cū deus in sapientia sua angelicos condidit spūs. alia ēt creauit. sicut oīdit supradicta scriptura Gen̄. q̄ dicit. in prīcipio deū creasse celū. i. angelos. ꝛ terrā. s. materiā quattuor elementoꝝ adhuc cōfusam ꝛ informē. q̄ a grecis dicta est chaos. ꝛ hec fuit ante oēz diē. deinde elemēta distinxit de' ꝛ species ꝓprias arq; distictas singl' reb' fm gen' suū dedit. q̄ nō simul vt quibusdā sctōrū patrū placuit sed per interualla tempozum ac sex volumina dierum: vt alijs visum est fozmauit.

Diuersas opiniões circa productionem materie corporalium exp̄licat. b

¶ Quidā nāq; sanctorū patrum quiverba dei atq; archana excellēter scrutati sunt super hoc quasi aduersa scripsisse videntur. Alij quidem tradiderunt omnia simul in materia ꝛ forma fuisse creata. q̄ Augu. sensisse videtur. Alij vero hoc magis probauerūt ac asseruerunt. vt prima materia rudis atq; informis: quattuor elemētorum cōmixtionē atq; confusionē tenens creata sit. Post modū vero p iterualla sex dierum ex illa materia rerum corporalium genera sint formata fm̄ species ꝓprias. Quā sententiam Gregorij Hieronimus ꝛ Beda: alijq; plures cōmendant ac proferūt. Que ēt scripture geneseos. vnde pria huius rei ad nos manauit cognitio magis cōgruere videf.

Alterā ex illis opiniōibus eligit ꝛ explanat quō per interualla temporis res corporales condite sunt. c

¶ Scōm hanc itaq; traditionem: ordinem atq; modū creationis formationisq; rerū inspiciamus. Sicut supra memoratū est. In principio creauit deus celum. i. angelicā naturam: sed adhuc informem vt quibusdam placet. Et terram
a id est illam confusam materiā quattuor elementoꝝ quā nomine terre vt ait Augustī. contra manicheos. ideo appellauit moyses. quia terra inter omnia elementa minus est speciosa. ꝛ illa inanis erat ꝛ incōposita propter omniū elemētorum commixtionem. Eandem etiam vocat abyssum dicens. Et tenebre erant sup faciem abyssi ꝛc. quia ꝓfusa erat et commixta: specie distincta carens. Eadē ēt materia informis dicta est aqua: super qua ferebaf spiritus domini: sicut superfertur fabricandis rebꝰ voluntas artificis. q; subiacebat bone voluntati creatoris quod formandum perficiendumq; inchoauerat. qui sicut dominus ꝛ conditor preerat fluitanti ꝛ confuse materie. vt distingueret p̄ species varias

materiale. ꝛ bꝰ pductioꝝ creatio. Jn scōa agit de pductōe ipsi' q̄tū ad p̄ncipiū formale. ꝛ hec pductio ō: distictio. ſ. di. xij. ꝓpria aūt distictiōis opatio fuit ꝛc. ¶ Pria ps ꝓtinet p̄tē dist. in q̄ intēdit agere de materie rez corporaliū pductiōe. Et q̄ñ circa pductionē materie corporalis due fuerūt sōlēes opi. ſ. ō ps illa duas bz. Jn prima vnā ex illis eligit. Jn scōa iurta illam opi. de materia illa tractat ꝛ inq̄rit. ibi. de q̄ re priusq̄ tractemus ꝛc. Pria ps bz q̄truoꝝ pticulas. Jn prima dicta dicē dis ꝓtinuat. Jn scōa diuersas sctōꝝ opi. circa pductionē materie corpaliū explicat ibi. Quidaz nāq; sctōꝝ ꝛc. Jn tertia alterā ex illis opi. eligit ꝛ explanat. ibi. Scōz hāc itaq; traditionem ꝛc. Jn q̄rta ꝛ vl. qōdā dubiū determinat ibi. Attende. q; hic dicit Aug. ꝛc. Sūr se cūda ps p̄ncipalis i qua de ipsa materia fm opi. plus electam inq̄rit quattuoꝝ bz partes. Jn p̄ma determinat qualis fuerit informis ꝛ ꝓfusa. Jn scōa determinat vbi fuerit locata. ibi nūc supest qō secūdo ꝓponebaf. Jn tertia vo anticipādo determinat q̄bus diebus vel i quot fuerit distincta ibi nūc supereſt vt distinctionem ꝛc. Quarto vo ꝛ vlt. autoritate Alcuini cōfirmat ibi. quattuoꝝ ēm modis vt dicit Alcuinus.

Augu. Quare illa ꝓfusa materies vocetur terra abyssus aqua.

a ¶ Illā ꝓfusaz materiā quattuoꝝ elemētoꝝ quaz nolle terre. vt Aug. ait Ꝫ manicheos. iō appel. ꝛc. Contra. hoc vī esse qō dicit Aug. p terrā hoc elementū terre signari puto informē in sua gñalitate. Ytē si p terrā signaf materia informis. cū i illa ꝓueniat celū ꝛ terra. vī q̄ nō bñ distinguāf illa duo. Ju xta hoc est qō ppter q̄d istis trib' noīibus illa informis materia appellaf. ſ. nolle terre abyssi ꝛ aq̄. cū nō magis eēt ibi de rōne terre ꝛ aq̄ q̄ ignis vel aeris. ¶ Rñ. dom q ꝛ si multe, sint expositiones huius verbi in p̄ncipio creauit de' ce. ꝛ ter. q̄truoꝝ tñ sunt p̄ncipales. ꝛ fm̄ has differēter exponiē nomen terre. Una expō q ce. ꝛ ter. vnā ꝛ eādē materiā nolant. ſ. materiā informē oīm corporaliū. put tñ de ipa debebāt fieri duoꝝ corpoꝝ gña. ſ. celestia ꝛ elemētaria. vt sit sensus. Jn principio creauit deus celū ꝛ terrā. i. materiā ex qua debebat fieri ce. ꝛ oīa elemēta ꝛ ista expositio ꝓfirmaf p̄ subsequētem litteram.

¶ Subsequenter em̃ exprimit qualiter factū est celū. & qual'r facta est terra. Alia vero expositio est ab hac expositiõe valõ lõginq̃. q; noīe celi vult intelligere naturā spūalē. nomīe terre naturā corpalē vt sit sensus. In pncipio creauit de. ce. & ter. i. ãgelicā naturā & materiā primā. & hec expositio confirmat. p ſram sequētē. q; i scõ dic pductio celi corpoꝛei exprimit. q̃ in pncipio tẽpoꝛis. si qua fuit productio celi. nõ fuit celi corpoꝛalis sed spiritualis. Tertia expositio quasi media inter has duas est expositio Hugonis q̃ dicit per terram intelligi terrenum elementum. et p celuz tria alia elemẽta que sit sup terrã circumquaq; in modum nebule erant expansa. & i vna cõfusione permixta. siue potius in vna permixtione confusa circũquaq; suspẽsa. q̃ consq; in altũ prẽdebat. quousq; nãc sũmitas coꝛpoꝛee nature pringit. & illõ videt similiter p litterã sequẽtẽ confirmari. Quarta expositio q̃ cõtoꝛ ẽ fm expositoꝛes plani oꝛ est. q; p celũ intelligat celum empyꝛeum. qõ est angelorum habitaculũ. i quo angeli sunt creati. p terram vero materiaz omnium coꝛpoꝛ intra ipsuz cõtentoꝛum siue celestiũ siue terrestriũ. Hec expositio sequẽti litterę cõcoꝛdat qua exprimit õ illa materia facta esse coꝛpa celestia & elementaria. Et si tu q̃ras quare illa duo distinguit. plana est respõsio. q; celum empireũ cõpletum erat immutabile & habebat mensurari eui ternitate cum suis contẽtis. materia vero illa incompleta erat & subiecta mutabilitati. tam ipsa q̃ ea que ex ipsa futura erãt & ideo debebat; mensurari tẽpoꝛe. Et per hoc patet q; scriptura distinxit illa duo valde rationabiliter. & eleganter cum in primaria cõditiõe diuersas haberẽt mẽsuras. fm quas adinuicẽ differrent siue coꝛum differentie innotescerent. & per hoc patent duo obiecta prima.

¶ Ad illud qõ queritur quare bis tribus noībus appellata ẽ. dõz q; & si ad qñ vellet & sicut vellet. Hec iõ dicta est aq̃. q; oĩa q̃ i terra nascũt siue animalia siue arboꝛes vel herbe suã ab humoꝛe incipiunt formari atq; nutriri. His oĩbus vocabulis vocata est illa informis materia vt res ignota notis vocabulis insinuaret̃ iperitioꝛib⁹ & nõ vno tm̃. Haz si vno tm̃ significaret̃ vocabulo hoc esse putaret̃ qõ ꝛsueuerãt hoies in illo vocabulo intelligere. Sub his ergo noībus significata est materia illa ꝛfusa & informis q̃ nulla specie cerni ac tractari poterat. i. noībus visibiliũ rerũ q̃ nde future erãt ꝓpter infirmitatem paruuloꝛ q̃ minus ydonei sũt inuisibilia cõpꝛehẽdere. & tñc erãt tenebre. i. lucis absentia.

b ¶ Nõ em̃ tenebre aliq̃d sunt. sz ipa lucis absentia. sicut silẽtiũ non aliqua res. sed vbi sonus nõ est silẽtium õz. Et nuditas non aliqua res est. sed in coꝛpoꝛe vbi tegmẽtũ non est. nuditas õz. Sicut & inanitas nõ est aliq̃d. sed inanis õz locus esse vbi nõ est coꝛpus. & inanitas est absentia coꝛporis.

☞ Quoddaz dubiũ determinat. s. quo sensu tenebre dicantur esse aliquid & quomodo dicantur esse aliquid. d

¶ Attende q; hic aug. tenebras dicit non esse aliquid. cũ alibi tenebre inter creaturas ponãtur q̃ bñdicũt dõm. Cũ dr. Bñdicite lux & tenebre dominõ. Ideoq; sciendum est tenebras diuersis modis accipi. s. vel p lucis absentia qualiter supra accepit aug. iuxta quam acceptionem non sunt aliquid vel p aere obscurato siue aeris obscura qualitate. & fm hoc aliq̃ res creata sunt Ideo ergo dicit tenebras tũc fuisse sup faciẽ abyssi. q; nonduz erat lux. q̃ si eẽt. & supesset & supfũderet̃. sz nõdũ luc; gra opus suũ de⁹ venustauerat. q̃ postea pꝛio die formata est.

☞ Determinat qual'r materia coꝛpoꝛalis fm opinionẽ plus electa fuerit informis et confusa. c

¶ De qua re pꝛiusq̃ tractem⁹ duo nob discutiẽda occurrũt pꝛimũ q̃re illa materia ꝛfusa informis dicat̃. an q; oĩ forma caruerit. an pꝛopter aliud. Scõo vbi ad esse ꝓdierit. & q̃tũ in altũ ascẽderit. Ad illud q̃ qõ pꝛimo positũ ẽ breuiter rñdẽtes dicimus illã pꝛimam materiã nõ ideo dictã fore informẽ q; nullã oĩno formã habuerit. q; nõ aliq̃d coꝛpoꝛeum tale existere põt. qõ nullã habeat formã. sed iõ non absurde informẽ appellari posse dicimus. q; in cõfusione & pmixtione quadã subsistens nõdũ pulchꝛã aptãq; & distinctã receperat formã qualẽ mõ cernimus. Facta est ergo illa materia in forma ꝛfusiõis ante formã dispositioñis. In forma cõfusionis pꝛius oĩa coꝛpoꝛalia materialiter simul & semel sũt creata. postmodũ in forma dispositionis sex diebus sunt oꝛdinata. Ecce absolutuz quod pꝛimo in discussione pꝛopositum fuit. scilicet quare illa materia dicatur informis.

☞ Determinat vbi illa materia fuit locata. f

¶ Nunc supereſt quod scõo pꝛoponebatur explicare. vbi scilz illa materia substiterit. & q̃tum in altitudine poꝛrigebat. Ad qõ (nihil temere asserentes) dicimus. q; illa pꝛima rerũ omnium moles. qñ creata est. ibidem ad esse videt̃ ꝓdijsse. vbi nunc formata subsistit. Eratq; terrenum hoc elementum in vno loco eodẽ medio subsistens ceteris in vna confusione permixtis eisdemq; circũquaq; in modo cuiusdam nebule oppꝛessis. ita obuolutum erat vt apparere nõ posset quod fuit. Illa vo tria in vna permixtione cõfusa circumquaq; suspensa. eousq; in altum poꝛrigebantur. quousq; nũc summitas coꝛpoꝛee nature pertingit. Et sicut q̃busdã videt̃ vltra locũ firmamẽti extendebat̃ illa moles que in inferioꝛi parte spissioꝛ atq; grossioꝛ erat. In superioꝛi vero rarioꝛ atq; leuioꝛ atq; subtilioꝛ existebat. De qua rarioꝛi substantia putant quidã fuisse aquas que sup firmamentum esse dicuntur. Talis fuit mũdi facies in pꝛicipio ꝓusq̃ boc satis sufficiẽter rñdeat mgr̃ in ſra. põt tñ dici q; insinuat̃ ipsa materia informis istis tribus noibus sub triplici ꝛditione se bñe in cõparatione ad formã. Ipsa em̃ materia dat forme fixionẽ. & propter hoc appellatur noie terre q̃ iter cetera elemẽta plus bz de stabilitate. Ipsa ẽt materia a forma recipit speciositatẽ & cõpletionez. & p se est quasi tenebra. & iõ assignat nomie abyssi tenebroſe. Ipsa q̃ materia ad formam bz aptitudinẽ & iclinationẽ. & ita quãdã fluxionẽ q̃ signat noīe aque.

b ¶ Nõ em̃ tenebre aliq̃d sunt. Cõtra si tenebra nihil ẽ. ergo nõ est alicubi. ergo nõ vr q; ẽnt sup faciẽ abyssi. Item tenebra nihil dicit nisi negationem pũtie lucis coꝛpalis. cuz ergo ab eterno esset verũ dicere q; lux coꝛpalis nõ erat ab eterno esse verũ dicere q; esset tenebra quod falsum est. Item si tenebra nihil est & quod nihil est non ꝓtest ab alio diuidi. ergo non potuit tenebra diuidi a luce cuius ꝛsiũ bñ in ſra gen̄. Item si tenebra nihil est. & q; nihil est nõ bñdicit dominũ. q̃ tenebre nõ bñdicũt dõo. R̃ñ. dõm; tenebre semp accipiunt̃ priuatiue. & qm̃ priuatio relinquit ostãtiã alicuius subiecti. tenebra semp aliq̃d ꝓsupponit in obliquo. nã q; enis est tenebra nisi sit aliq̃d qõ tenebret̃. Cũ q; tenebra nõ dicit tm̃ non existẽtiã lucis. sed etiam cũ hoc addit aptitudinẽ coꝛpis illuminabilis. q; ergo tenebra priuationẽ dicit. ideo õz ee facta. q; vo aliquid ponit in obliquo. ideo non est ens.

Si ergo alicubi dicat̃ q; tenebra nihil est hoc dicitur quantum ad illud qõ dicit tenebram in recto. sicut dicit̃ cecitas nihil ẽ Si vo dicatur q; tenebre aliquid sunt vel q; dimisse sunt. vel q; benedicũt dominum. hoc dicitur ratione eius circa qõ sunt. et sic patent obiecta. Sz ad huc posset obiici q; habitus naturaliter precedit priuationem. ergo si tenebra dicit priuationem luminis pr'fuit lux q; ẽnt tenebre. Preterea nor ẽ

differentia

dria tpis. ergo non est priuatio pura. sed scriptura dicit q tenebras appellauit noctē. ergo vr q falsum dicat cū dicat q tenebre nō aliq̄d sunt. Et ꝓpterea opz distiguere q tenebra dupliciter pōt importare priuationē. Uno mō qz simplr dicit lucis abstiā t hoc mō nō sequit lucē. t sic nihil est formalr loqn
4 do. sic ēt itelligit scriptura q tenebre erāt sup faciez abyssi t sic intelligit Aug. cū dicit tenebre nō aliq̄d sunt alio mō tenebra dicit priuationem lucis i vna parte cū positione illuminationis in alia t hoc mō tenebra appellat vmbra q̄ resultat ex obiecto corpis opaci t sic tenebra t si aliquo mō sit p̄uatio non tñ est priuatio pura. t p hūc modū accipiēdo a luce dr essediuisa
fj t signat nōie noctis. t in uitat ad laudē creatoris t psequit babitū lucis.
c ¶ Deus opat primo in verbo ola disponēdo. Contra. ol operationi respondet aliq̄s effectus ergo si deus opat ola disponendo in verbo. cum opatio
v. ista fuit ab eterno vr q multa pdurit ab eterno. Itē in sapiēte operatore dispositio p̄cedit opationē. ergo cū deus sit sapiens in olibus oplib⁹ suis. vr q nulla eius operatio debeat dici dispositio. Rñ. dōm q alcuinus indiget hic pio exp̄ositore.
c alcuin⁹ Oultū em̄ loquit improprie dū ipsam eternā dispositionēvocat op rtionē ipse ei extēdit nomē operationis ad oēm pductionē. sed qm̄ pr generādo t pducēdo verbū. ola i ipso disposuit. tō largo mō sed improprie ip̄z ab eterno disponēdo i filio operari dixit.

Et intelligētiā bul⁹ partis ꝑm duo q̄ magr determinat de informi materia corpora lium. circa duo hic incidit dubitatio. Primo circa materie informitatē. Scōo vo circa eius quātitatē. Circa primū q̄runt tria primo q̄rit vtrū materia corporalis creata fit in oīmoda possibilitate. Scōo vtrū creata fit in ꝑfecta actualitate. Tertio vtrū creata fit sub aliqua formarū diuersitate.

B **Questio. j.** Circa quā sic ꝓcedit t ostēdit q materia creata fit i oīmoda possibilitate. ita q nullā habuerit formā. primo p Aug. in li. de simbol. q̄ ait sic Primo oīm formarū capacitas data est vt ordinatissimo dei munere cetera formarent q̄ formata sūt. ergo vr q in materia ꝑm q primo ꝓdita fuit fuerit solū formarū capacitas t nulla forma. ¶ Itē Aug. in. rij. li. ꝑfes. nonne tu dñe docuisti me. qz priusq̄ ista informē materiā formares atq̄ distingueres. non erat aliq̄d nō color nō figura nō corpus nō spūs. tñ nō oīno nihil erat. informitas finevlla specie. Et post illud totū ꝓpe nihil erat. qm̄ adhuc oīno informe erat. tā tñ erat q̄ formari poterat. Ex his duobus verbis exp̄sse colligit q materia corpo
rū sub oīmoda informitate t possibilitate ꝓducta fuerit. Itez q illud sit possibile vr. Possibile est prius esse fine posteriori. sz materia ꝑor est oi forma. g̃ possibile fuit eaz fieri absq̄ oīni forma. ¶ Itē ad rerū ꝓditionē ꝓcurrit dupliciter potētia. s. potētia actiua t potētia passiua. vel potētia agētis t potētia materie. sed possibile est potētiā agētis p̄cedere effectū t natura t duratione. g̃ possibile est q possibilitas vel capacitas materie natura t duratione p̄existat oi forme. ¶ Itē q illud sit cōgruū vr sic. Si aliq̄d vnū reperit in vniuerso q̄ ꝓstitutz est ex plib⁹ naturis. t altera illarū est p se inuenire. nihil ꝓtingit p se inuenire t reliquā ad hoc q vniuersitas sit cōpleta. sed res mūdane p materiā cōponunt t formā. t est inuenire purā formā in qua nihil est de possibilitate materie vtpote deū. g̃ erit repire purā materiā in qua nihil erit de actualitate forme. sz hoc nō fuit nisi in mūdi exordio. ergo vr q materia ꝓducta fit fine oi forma. ¶ Itē deus ē agēs ordinatissimum. g̃ ab extremo in extremū puenit p medium. sed medium inter oīno nō ens t ens in actu est ens oīno in potētia. g̃ vr q deus in pductione rerū prius de nō ente fecit ens in potētia q̄ pduxerit aliquā formā. ¶ Ad oppositū Aug. in li. de sacra. Credo illā primaz materiā. nō tō dicā informē fore. qz nullā oīno formā habuerit. qz nūq̄ aliq̄d tale corporeū existere pōt. t hoc tō mgr ōt in lra. ¶ Itē Boe. Oē esse est a forma. sed oē qō creat fuit posterius creationem est. ergo vel est forma vel habet formā. si igit materia prima creata fuit. vel fuit forma vel habuit formam in sue eductionis p̄ncipio. sed nō fuit forma. g̃ ꝛc. Itē ꝑb⁹. Impossibile est materiā separi ab oi forma. sz si materia tpe ꝑsteret oi forme possz ab ea separi g̃ nō fuit creata i carētia oīs forme. ¶ Itē vnitas bonitas veritas siue modus spēs t ordo sunt in reb⁹ ex parte p̄ncipij formalis. sed ipossibile est aliq̄d esse vel ꝓduci in quo nō sit vestigium creatoris. ergo impossibile ē q aliq̄d educat carēs oi forma. ¶ Itē si materia illa careret oi forma. ergo t oi accidēte. g̃ nō b̄et extēdi nec locari nec esse in motu. nec in q̄ete. sed nihil tale in rerum natura pōt existere. g̃ materia nō potuit in sui ꝓditione oi forma carere. ¶ Itē materia boctp̄m qō est ōr esse ad formā. g̃ essentialē bz dependētiā a forma si g̃ ipossibile ē aliq̄d separari ab eo qō ētialiter sibi inheret. impossibile est materiā p̄ter oēm formam existere. ¶ Rñ. ad p̄dictoz intelligētiā est notādū q duplr ē sz loq̄ de materia. Aut ꝑm q existit in natura aut ꝑm q ꝓsideraf ab aia. Si ꝑm q ꝓsideraf ab aia. sic pōt ꝓsiderari informis sine p primationē forme distincte. siue p puationē ēt oīs forme. t sic docet Aug. rij. ꝑfes. essentiā materie intelligere. Nam materia ꝑm sui essentiā est informis p possibilitatē oīmodā. t dū sic ꝓsideraf formarū ipsa capacitas siue possibilitas est sibi p forma. Est iterū loq̄ de materia ꝑm q bz esse i natura. t tic nū q̄ est p̄ter locū t tp̄s. siue p̄ter q̄tē t motū. t hoc mō nō solū mō no ꝓgruit imo ēt impossibile est materiā informē existere p priuationē oīs forme. Et b̄ ē qō dicit mgr t Aug. de sctō victo. t oēs in hoc tractatores ꝓsenserūt q illa materia q̄ primo pducta est p creationē nō fuit in oīmoda possibilitate siue in carētia oīs forme. vñ p̄cedē de sunt rōes ad hāc partē inducte.
¶ Ad illud qō obr q primo facta est oīm capacitas. t sili⁹ de co qō ōr in. rij. de ꝑfes. dōm q Aug. loquit de priozitate nature. nō de priozitate durationis. Scōm em̄ ordine nature prius ē materia oīmode in potētia. q̄ sit sub aliqua forma. t ita oīmo de informis q̄ aliquo mō formata. qz formationē bz aliūde. sz informitatē t possibilitatē bz ex ꝓpria natura. non tñ pōt esse prioz duratione. Nāq̄ em̄ informitas est nisi p aliquā formaz. nec possibilitas nisi p aliquē actū ¶ Ad illd qō obr q pr⁹ pōt ē sine posteriori. dōz q illd nō bz veritatē qñ pr⁹ a posteriori depēdet. vel qñ ad ip̄m necessariā bz ordinationē. vel ēt qñ illud qō est prius in vna ꝓsideratione. posterius est in altera oībus bis de cās fallit p̄dicta rō in ꝓposito. Materia em̄ a forma depēdet t ad ipsam bz necessariā ordinationez t q̄uis sit prioz pductione siue gñatione. posterioz est tñ in cōpletiōe
¶ Ad illud qō obr de potētia agētis t materie. dōm q nō est file. qz potētia agētis nō sic depēdet t cōplet p effectum. sicut potētia materie depēdet t cōplet p actuz. ¶ Ad illud qō obr q est reperire formā p se. g̃ t materiā. dōm q ꝓpositio illa nō bz necessitatē. sed solū ꝓgruitatē. Pctm̄ est ēt in assumptione. qz forma illa q̄ cū materia facit cōpositū nūq̄ sine materia reperit. Cū em̄ ōr deus est pure forma. equocat nomē forme. qz

nō ō: ibi forma put'est pfectio materie. fz forma notat ibi eēntiam q̄ habet esse in oīmoda actualitate ⁊ cōpletione. ⁊ nullo modo pōt puenire ad alterius cōpositionē. ¶ Ad illud quod obf de ordine in pducēdo. dōm q̄ ad hoc q̄ seruef ordo in pductione. non opz q̄ q̄cūq; habēt ordinē nature habeant ordinem durationis successiue. contra hoc eñ innumerabiles sūt instātie. ⁊ ideo q̄uis ens in potētia simpl'r inter non ens ⁊ ens actu sit mediū. nō oz tñ q̄ duratiōe sequaf vnū ⁊ p̄cedat alterū

Questio. ij Utrū materia illa pducta sit in pfecta actualitate. Et q̄ sic vf primo per tex. Gen. ij. Iste sunt gñationes celi ⁊ terre in die qua creauit deus celū ⁊ terrā ⁊ omne virgultū agri ⁊c. ergo in eodē die pducta sunt q̄ prius dixit p ser dierū numerū fuisse distincta. Itē Eccli. xviij. Qui viuit in eternū creauit oīa simul. si oīa simul sunt creata. ergo corporalia ⁊ spūalia. ⁊ oīs corporalius dīa. ¶ Itē Job. xl. Ecce behemoth quē feci tecū. sed behemoth ē angelus primo factus. ⁊ bō vltimo die factus. ergo oīa simul facta sunt. His auctoritatibus arguit Aug. p sua opinione in hac parte. ¶ Itē bocipm ostēdit rōne ab agēte pfecte potentie dz exire effectus fm q̄ magis ē manifestatiuus summe potētie. sed maioris potētie est posse simul oīa producere q̄ successiue. ergo magis est declaratiua diuine potētie pductio materie cum pfecta actualitate forme sil'⁊ semel sibi collate q̄ post modūer illa successiue educte. si ergo deus opaf fm q̄ eius potētiam magis decet. videf ⁊c. ¶ Itē pfecte sapiētis est ordinate opari. ergo si confusio repugnat ordinationi. videf q̄ deus nihil produxerit cum confusione. cum sit perfecte sapiens. produxit igitur sub ordine. sed ordo presupponit distinctionē ergo ⁊c. ¶ Item perfectio effectus attestatur perfecte bonitati in efficiēte. si ergo deus est bonitatis pfectissime. videtur q̄ statim cū produxit materiā. debuit ipsam formis plene pficere cuz ipse hoc posset. ⁊ materia ēt exigeret. Si tu dicas q̄ hoc non concludit q̄ statim debuit pficere. sed q̄ ex rationabili cā. ⁊ potuit ⁊ debuit differre. Obijcitur contra hoc. q̄ natura ⁊ ars operaf q̄citius pōt. ⁊ de excellētia virtutis ⁊ bonitatis est q̄ effectum suum compleat velociter. si ergo ars natura q̄ ars est imitatrix diuine artis ⁊ virtutis. videf q̄ deus cuz statim complere potuerit q̄ nulla tpis mora vel durationis distulerit. ¶ Sed contra primo per tex. gen. arguitur vbi dicitur q̄ per ser dierum spaciū compleuit dōs opus q̄ inchoauerat. ergo videtur q̄ non subito materia sit in pfecta actualitate producta fm sacre scripture sententiaz si igitur maior est huius scripture autoritas q̄ omnis humani ingenij perspicacitas. vt dicit Aug. magis standum est huic sententie q̄ omni psuasioni humane. Si tu dicas q̄ rudibus loquebatur legislator. nec potuit simul dicere q̄ simul potuit de' facere. neutra istarum responsionū videf sufficiēs. q: propter ruditatē auditoris non debet ei dare aliquis occasionē deceptionis. Moyses aūt bñ nouerat q̄ ipsi verba eius ad litterā intelligerēt ergo sciēter docebat eos id vnde possent decipi ⁊ errare. Item q̄uis simul nō potuit omnia dicere ⁊ opa illa exp̄mere. tñ potuit exprimere simul omnia facta esse. ¶ Item Lyr. super Joh. omel. xxij. qō simul ertitit p substantiam materie non sil' apparuit per speciem forme. ergo non videtur q̄ simul producta sit subformis. Ad hoc sunt autoritates communiter sanctoz ⁊ doctoz. vt Ambro. Hiero. Greg. Basilij. Diony. ⁊ Damas. et aliorum plurium tam grecorum q̄ latinoz. Itē per rationem videtur hocipsum. Quāuis deus posset statim hominē in beatitudine collocare. ⁊ vniuersum in ea pfectiōe in qua erit post iudiciū facere. maluit tñ ordinem seruare non solus in mundi existentia. sed etiam in decursu. q: efficacius sic manifestatur eius sapientia. ergo similiter videtur q̄ in primario rerum ortu non tantummodo seruauerit ordinem quantum ad ipsum esse. sed etiam quantum ad ipsum producere siue facere. ergo non videf q̄ omnia simul produxerit. sed successiue. ¶ Itē diuina potentia non tñ manifestatur in'productione forme. sed etiam tñ ⁊ amplius manifestatur in eductione materie. materia aūt fm maiorē sui capacitatē magis declarat efficiētis potestatē. sed tanto maior est capacitas in materia. quāto maior est in ea informitas. si ergo ad manifestationē diuine potētie debuit materia produci capax fm q̄ erat possibile videtur q̄ deus debuit eam producere in tanta informitate in quāta materia posset aliquo modo subsistere. ergo non sub perfecta formarum distinctione. ¶ Item impossibile est dies materiales simul esse. ergo ipossibile est hoc intelligere q̄ deus simul oīa produxerit. ⁊ tamen ea produxit per sex dies. oportet ergo fm positionem que ponit omnia simul esse producta senariuz illū dierum intelligere spiritualiter. ⁊ ita lucem spiritualem ⁊ noctem spiritualem. ergo si hec omnia simul producta sunt in primo instanti diuisa est lux a tenebris. i. boni angeli a malis. ergo non fuit mora inter creationem ⁊ lapsum. qō est supra improbatum ⁊ ostensum est esse contra Aug. ¶ Item cum sacra scriptura ordinat opera. vj. dierum. aut ordinat quantum ad ordinem durationis aut quantū ad ordinē nature aut quātuz ad ordinē dignitatis. Si quātū ad ordinēdignitatis. ergo cū bō sit dignissima creaturarū debuit eius pductio attribui prime diei. ¶ Si quātū ad ordinē nature. ergo productio solis ⁊ lune fuit ante pductionē planetarū ⁊ herbarū. Restat igitur hoc esse dictum quātū ad ordinē tpis siue durationis. ¶ Rñ. ad predictoz intelligētiā notādū est q̄ circa hāc qōnē diuersi sunt scriptoz opiniones. Quidā eñ scti in hac questiōe magis secuti sunt viam theologicam trahētes rationem ad ea q̄ sunt fidei. Quidam vo inter quos precipuus fuit Augu. magis secuti sunt viam philosophicam que illa ponit que videntur magis rationi consona. vnde ⁊ intellectum scripture trahit ad rationis confirmationem ⁊ attestationem. vnde cum videaf rationabilius a summa potentia omnia produci simul. ⁊ mora tē poris interfacentis nullius videatur esse vtilitatis vel necessitatis. posuit omnia simul esse producta suam positionem confirmans p̄ r autoritates sacre scripture. ⁊ exponens illud qō videtur sibi contradicere. videlz de dierum distinctione. ostēdens q̄ illi dies non fuerunt dies materiales. sed potius spirituales qui omnes simul potuerunt esse. ⁊ hec positio multū fuit rationabilis ⁊ valde subtilis. Verūtamē q: ad hāc positionem videtur intellectus scripture distrahi ⁊ securius est ⁊ magis meritorium intellectum nostrum ⁊ rationē oīno scripture supponere q̄ ipsam aliquo mō distrahere. Jō cōiter alij doctores ⁊ qui precesserūt Aug. ⁊ qui secuti sunt sic intellexerūt ⁊ posuerunt sicut textus in littera sacre scripture Gen. sonare videf. Unde posuerunt oīa materialia ⁊ corporalia. simul esse creata in materia. sed per senariū dierū esse distincta in forma. Hanc positionē ⁊ si minus videatur rationabilis q̄ alia. non tñ est irrationabile sustinere. Quāuis eñ rō non capiat huius positionis p̄gruitatez prout p̄sideratiōi suc imittitur capit tñ. put sub lumine fidei captiuatur. ¶ Est enim huius successiue formationis ⁊ distinctionis rō quadrupler. videlz litteralis moralis allegorica ⁊ anagogica. ¶ Litteralis i hoc q̄ deus nō tātum intēdit facere quantū pōt. nec tantū etiam cōicare creature quantū pōt recipere. vñ cū possit dare bitudinē absq; meritis. vult tñ q̄ mereamur. sic cū possit statim pficere materiā. maluit tñ ipsam sub quadā informitate ⁊ imperfectione facere. vt ex sua imperfectione quasi materia adi deū clamaret vt ipsaz pficeret. ⁊ hoc idē voluit p senariū dierū differre. vt in pfectione numeri sil'ostēderef pfectio vniuersi. Scōz eñ Arismeticū. senarius est numerus perfectus. q: ostat ex oībus suis partibus aliquotis. ita q̄ nō deficit nec excrescit partes aūt aliquote dñr q̄ sumpte aliquotiēs reddūt totū. Ratio moralis est vt in hoc eruditatur bō q̄ sicut materia corporea p seipsam informis existit. tūc aūt formatur cū diuina bonitas eius informitati tribuit formā. sic ala formari nō pōt p seipsaz nisi deus gratiā suam infundat. cui ēt numerus senarius attestatur. q: tpōs est merēdi per vniuersum tpōs vite presentis. vt postmodū detur bol quies. Quia non puenif ad pfectionem meriti vsq; ad p̄summationē gratie finalis post quā nulla sequitur vespera. ⁊ ideo dies septimus nō bz sibi assignatum vesperē in scriptura. Allegorica vo rō est. q: sicut exposse Aug. ostēdit in illa prima mūdi p̄ditione q̄ est distincta p senariū totuz spacium decursus mūdi pñtis fm sex etates pūgnaf. vt primꝰ dies etati prime respōdeat. scōs scōe. ⁊ sic deinceps fm q̄ plane adaptat Aug. super Gen. ad litteram qō hic longum esset repetere. Ratio autem anagogica est vt i illa dierū distinctione intelligatur perfectio cognitionis in angelica natura beatificata fm q̄ plane ostēdit Aug. super Gen. ad litteram quasi per totum. Qō ideo vocat ad litterā. q: expositionem istam quam alij reputabant anagogicaz dicit legislatorē intendisse ad litteram. nihil tamē ibi asserēdo dicit, sed protestatur ipse

modo

modo inq̃sitorio se ibi pcedere. Et sicut patz ex eius intẽtione ibidẽ. magis volebat intellectum ex scriptura elicere ex quo scriptura nõ posset a viris pbilosopbis deridẽri. nec ppter hm aliqs naturali pbia imbutus a fidei veritate retardari. sicut ipse aliquãdo fuerat retardat⁹. magis inq̃ intellectũ prin cipalẽ exponere. quẽ ibi babuit legislator et magis intẽdit oñ dere quid creatũ fuerit. vel tunc potuerit. q̃ qd factuz fuerit. Et in. xij. pfes. ostẽditur q̃ vna et eadẽ scriptura multiplr põt intelligi. et in oibus sensibus vere. quoz nullus spũsanctũ la tuit. ex cuius inspiratione scriptura edita fuit. et in boc ma nifeste ostẽdit q̃ aliqs non contradicit. Hanc igitur positionẽ su
13 stinẽdo ad obiecta in contrarium respondendum est. ¶ Ad il lud ergo primo obijcitur de text. Beñ. dõm q̃ illud dictum est per recapitulationẽ. et iste terminus die. ibi confundit vt teneat p diuersis diebus. vel tenetur zeumatice vt reddatur
14 alijs singulis mẽbris illius recapitulationis. ¶ Ad illud qd̃ obijcit de ecclesiastici. xviij. Qui viuit ineternũ ꝛc. dõm q̃ scri ptura facit vim inter creare et facere. Nã creationẽ vocat pduc tionẽ ex nibilo factionẽ vo ipsam distinctionẽ. et boc bñ signa tur Beñ. ij. vbi dicitur q̃ cessauit ab omni ope suo quod crea uit vt faceret. omnes igitur sancti in boc pcordant q̃ oia sunt simul producta in materia. et ideo omia pcedunt simul eẽ crea
15 ta sed tamẽ nõ simul facta. ¶ Ad illud quod obijcitur de Job xl. dõm q̃ Grego. exponit q̃ tecũ dicit ibi simultatẽ non tẽpo ris: sed simultatẽ rationis. q. d. ecce bebemoth quẽ feci tecum
16 id est tibi similẽ in rationis capacitate. ¶ Ad illud quod obij citur q̃ maioris potentie est declaratiuũ producere multa sil. dõm q̃ deus potẽtiam suã magis intẽdebat manifestare in p ductione de nõ esse in esse. q̃ postmodũ in formatione. ibi enim magis manifestat sapiẽtiam et bonitatẽ. et vt sigillatim et distin ctim. et appropriatim in pductione effectuũ manifestaret per fectio potẽtie. sapiẽtie et bonitatis. placuit diuino actori pre mittere opus creatiõis. postmodũ subiũgere opus distinctio nis. postremo vo opus ornatus et decorationis. Et in pmo ma nifestatur potẽtia. in scõo sapiẽtia. in tertio vo bonitas perfe cta. Iz oia in quolibet borum manifestari possint a deo. et ideo ista bñ sunt manifestata post summatũ eẽ rerũ illa tria. sicut si in principio statim materia fuisset producta et distincta et or nata. Et p boc patẽt duo seqntia que pcedunt cõsimili via. vi delz de bonitatis. et sapiẽtie pfectione. Alle eñ rationes non pcludũt nisi q̃ de⁹ materiã in informitate nõ debuit relinq̃re q: boc esset contra ordinẽ et perfectionẽ. sed duz fecit informẽ vt formaret. et imperfectam vt perficeret. ostẽdit et perfectio nem et ordinẽ a se materie dari. Et si tu obijcias q̃ ad pfectio nem oim borũ spectat velociter effectum pficere. et ornare et di stinguere. dõm q̃ illud verum est vbi agens agit sm totũ suuz posse. vbi vero condescẽdit possibilitati et infirmitati et vtilita ti aliene nõ babz veritatẽ. et sic est in ppposito. Sicut eñ deus sacram scripturam nobis tradidit quasi rudimõ et inepto vt quilibet posset capere et intelligere. cum tñ in ipso sint infiniti thesauri sapiẽtie et sciẽtie. sic etiã in formatione rerum quãtuz decebat cõdescendit modo nature et etiã eruditioni rationa lis creature. Et q: ex illa dilatione eruditebañ homo sicut pz̃ visum est. ideo placuit diuine potẽtie bonitati et sapiẽtie rerũ formas sub dierũ successione distinguere. cũ tñ posset eis subi to materiã distinguere et ornare.

Questio. iij. Utrũ materia illa corporaliũ creata sit sub aliqua formaz diuersitate. Et q̃ sic videk per textũ. In principio creauit deus celũ et terram ergo videtur q̃ in principio sue pditionis babuit formã celes tem et formã elemẽtarem. Si dicas q̃ celum stat ibi pro celo empyreo. et terra pro materia corporaliũ. Objcitur per textũ sequẽtem. congregẽtur aque in locũ vnum. et appareat arida. ergo videtur q̃ tertio die terra solũmodo manifestata fuit nõ producta. ergo in ipo chaos videbañ iam esse elemẽta. ¶ Itẽ Hug. de sancto Vict. notie terre boc terre elemẽtum signatum puto. si ergo erat ibi elemẽtuz terre. pari ratione et alia elemẽ ta. Si tu dicas q̃ ibi vocat elemẽtum terre. nõ quia iam erat: sed quia futurũ erat. Objcitur per illud quod subdit. erat q̃ terrenũ boc elemẽtum in medio et in vno loco subsi dẽs ceteris in cõfusione permixtis. si ergo pmixtio non est eiusdẽ Iz diuer sorum. videtur q̃ ibi iam erant diuerse forme elementares. ¶ Itẽ rõne boc videk. Prime forme q̃ insunt materie. sunt for
me elemẽtares sicut patz. qz vltra illas nõ est resolutio nisi ad primã materiã. g̃ si materia illa aliquã formã babuit corpora lem. vr̃ q̃ babuerit formã elemẽtarẽ: Iz forme elemẽtares sunt eque pme. ergo videk q̃ simul babuit oẽs. ¶ Itẽ pstans ẽ hm positionẽ sctoz q̃ lux illa faciebat noctẽ et diẽ: Iz diẽ nõ pote rat facere nisi esset corpus transparẽs et illuminabile. Noctez nõ poterat facere nisi esset corpus opacũ qõ vmbrã pjceretvr̃ igit̃ q̃ in primaria pditione materia in quadã sui parte fuerit transparẽs. in quadã opaca. et ita q̃ in se babuit formas diuer sas. ¶ Itẽ nibil est in gñe qõ nõ sit in aliqua eius specie. g̃ si il la materia erat qd corporeũ. erat igit̃ aliqõ corpus. g̃ vr̃ sim plex vl mixtũ. Iz nõ erat corpus simplex: qz nec celeste nec ele mẽtare. g̃ pmixtũ. g̃ babebat in se diuersitatẽ formaz. ¶ Itẽ materia illa cũ esset impfecta babebat aliquẽ appetitũ. aut g̃ ad vnã formã. aut ad plures. Si ad vnã g̃ vr̃ q̃ cũ de⁹ cõpleue rit appetitũ ei⁹ q̃ debuerit darevnã solã formã corpalẽ. Si ad ples. g̃ cũ multiformitas appetituũ veniat ex multiformitate dispositionũ. et multiformitas dispõnũ ex multiformitate for maz. g̃ vr̃ q̃ illa materia pdita fuerit sub formaz diuersitate. ¶ Sz ꝛ. Beñ. j. Terra aũt erat inanis et vacua. Iz si esset in ma teria formaz diuersitas nõ eẽt ianis et vacua. ¶ Itẽ alia trãs latio. Terra erat inuisibilis et incõposita. Iz si eẽt ibi forma cele stis et elemẽtarꝭ: eẽt iã ibi materia aliq̃ mõ tvisibil⁹ et cõposita. ¶ Itẽ si ibi forme pleꝭ crãt. aut g̃ crãt pmixte. aut distincte. Si distincte. g̃ nõ erat materia illa informis. Si pmixte g̃ vr̃ q̃ bẽret formã pmixtionis et ita nõ erat informis. imo magis for mata q̃ si bñet solã formã elemẽtarẽ. ¶ Itẽ miscibilia pcedũt mixtũ. g̃ si ibi crãt forme pmixte. p naturã pr̃ sunt elemẽta q̃ illa materia q̃ primo ẽ pdita. g̃ vr̃ ordo ꝓposter⁹ qñ de⁹ ex mate ria illa fecit elemẽta in seqntibus diebus. ¶ Itẽ si pmixte ibi crãt forme. g̃ materia illa magis approximabat mixto pfecta mixtione q̃ approximet elemẽtuz. g̃ magis approximabat ad opus qnte dici et sexte. q̃ elemẽtoz distinctio. g̃ vr̃ q̃ nõ debuit pductio illi⁹ materie determinari in rerũ primordio. ¶ Itẽ si erat ibi formarũ diuersitas g̃ vr̃ q̃ esset ibi actio et passio. et ita gñatio et corruptio et alteratio et ita nõ erat dicẽda materia in formis cũ i tali statu eẽnt opatiões q̃ cõpetunt formis distin ctis. ¶ Rñ. ad pdictoz itelligentiã notandum q̃ informitatẽ illi⁹ materie corpalis diuersimode intellexerũt diuersi. Qui dam nãq̃ voluerũt dicere q̃ materia illa diceret chaos ppter formaz multitudinẽ et ptrarietatẽ. q̃ erat in partibus materie ita q̃ ille partes nõ distinguebañ adinuicẽ hm loca determi nata. nec ita proportionalr inuicẽ iungebañ vt eis resultaret aliqõ mixtũ cõpletũ. et iõ erat ibi quedã pmixtio. nõ pportio nis Iz pfusiõis et sicut nõ erat ibi pportionalis mixtio. ita nec ibi erat regularis actio. imo cuiusdã pugne pfusio. ita vt cali da pugnarẽt frigidis et bumida siccis. et sic recte posset mate ria illa chaos appellari. Sz iste modus ponẽdi potr̃ est poe ticus q̃ pbilosopbic⁹. qz magis sequit imaginatõis fictionẽ q̃ rõnem cũ hm istã positionẽ ponañ elemẽta illã materiã sic p ductã naturalr pcedere. qõ nec rõni psonat. nec sacre scripture. Et iõ est alt⁹ modus dicẽdi rõnabiliorq̃ materia illa pducta est sub aliqua forma. Iz illa nõ erat forma cõpleta. nec dãs ma terie eẽ cõpletũ. et iõ nõ sic informabat q̃n adbuc materia dice retur informis. Nec appetitũ materie adeo finiebat. q̃n adbuc maria alias formas appeteret. et iõ dispositio erat ad formas viteriores nõ cõpleta pfectio. Et qñ ad multas formas mate ria informis appetitũ et inclinationẽ babebat. iõ q̃uis illa for ma nõ bẽret in se naturas diuersas. tñ materia i diuersis suis ptibus quãdã diuersitatẽ impfectã bẽbat. necnõ ex diuersis actib⁹ cõpletis. Iz magis ex appetitib⁹ ad diuersa. et iõ pmixta dr̃ et pfusa. Sicut exẽplũ ponit i embrioẽ. q̃ actu bz vnã formã et figurã quãdã masse carnis. illa tñ est dispositio ad diuersas mẽbroz figurationes. Istud tñ nõ ẽ oino fic: qz forma illa nõ erat ꝓtate actualitatis sicut ẽ forma embrionis. nec i tãta ppin quitate ad eductionẽ formaz seqntiũ. sicut forma embrionis ad eductionẽ mẽbroz. Forma eñ embrioõis ẽ visibilis et p vim ad pfectã nature cõpletionẽ ẽ pducibilis. illa vo materia sub tali forma incõposita erat inuisibilis. et ad formas subseqntes sola diuina virtute et opatione poterat pduci. et ideo pp impfe ctionẽ forme illi⁹ materia illa dr̃ informis. et ppter indetermi natum appetitũ multaz formaz confusa. dr̃ permixta. et bec positio satis videtur esse intelligibilis et probabilis. Et iuxta

banc positionē ꝓcedendū est ꝙ materia nō fuit creata sub for-
21 mar diuersitate sicut rōnes ad hoc inducte ostendūt. ¶ Ad il-
lud ergo qđ primo obī in ꝓtrariū de tertio dōm ꝙ celū stat ibi
p empyreo. Et si obiicit ꝙ scriptura ꝓiter dicit terram appa-
ruisse nō formatā esse. dōm ꝙ sicut artifex facit apparere effe-
ctum ꝓducēdo nō oīendendo solū. sic intelligendū est ꝙ deꝰ fe-
cit terrā apparere nō solū separādo elemēta ab inuicē: sz etiaz
ꝓducēdo ita ꝙ ꝓductio fuit cū distinctione. ⁊ distinctio cū ꝓ-
19 ductione. ¶ Ad illud vo ꝙ obī ꝙ Aug. dicit ꝑ terrā intelligi
elemēta terre. dōm ꝙ hoc dicit nō ꝓpter formā terre q̄ iam in-
esset illi materie. sed ꝓp quādam aptitudinē incōpletā que in-
erat illi parti materie vt ꝑficeret postmodū forma terre p eaz
modū fm quē ꝓducit aliquid appellari et noīe ad qđ ordina-
tur. Materia em̄ illa nō poterat nisi quodāmō balbutiēdo de-
scribi. necdū qđ sermo ꝓfecte nō explicet. sed etiā intellect⁹ in
imaginatione deficit. vñ ⁊ illud qđ ipse subiungit de ꝑmixtio-
20 ne. non est hoc dictū ꝙ ibi fuerit vera oppositaz formaz ꝓduc-
tio: sz qz nō erat ibi ꝑfecte formaz distinctio. ¶ Ad illud qđ
obī ꝙ forme elemētares sunt ꝓme in materia corporali. dōm
ꝙ de formis [que dant materie esse cōpletum] verū est. forma
vo illa quā habebat informis materia nō dabat sibi eē cōple-
tum. ⁊ iō tam formas simplices q̄ cōpositas q̄ esse cōpletū tri-
21 buunt ꝓcedebat vl ꝓcedere poterat. ¶ Ad illud qđ obī ꝙ erat
ibi corpus opacū ⁊ trāsparens. dōm ꝙ nec erat ibi ꝑfecta opa-
citas. nec ꝑfecta transpentia. erat tñ in diuersis partibus ma-
terie fm ꝙ ꝓditor ordinauerat ex eis diuersas formas ꝓduce-
re aliqs diuersus dispositionis modus q̄ nō ponebat diuersi-
tatem formaz. sicut si intelligat ꝙ aliquod corpus in vna par-
te sit rarius. ⁊ i alia magis cōpactū salua forme vnitate. sic in-
telligi dz i illa materia que formā habebat maxime ad multa
22 possibilē. ¶ Ad illud qđ obī ꝙ nihil est in gñe ꝙ nō sit in aliq̄
eī⁹ specie. dōm ꝙ illud verū est de eo qđ est in gñe tāq̄ ens cō-
pletum: sz materia illa non sic erat corporea ꝙ esset cōpleta in
gñe corpoz sed sic habebat extēsionem ⁊ corporeitatem ꝙ nō
habebat perfectam forme actualitatē sicut dictum est ꝓius.
23 ¶ Ad illud vo qđ obiicit de diuersitate appetituū. dōm ꝙ ap-
petitus nō semꝑ sequit formā completā. sz etiā attenditur fm
appetentis indigētiam ⁊ aliquā dispositionē semiplenam. nisi
forte assis sit talis appetitus q̄ ꝙsequat dispositionē que est ne-
cessitans. sed talis nō erat in illa informi materia. sed fm quā
dam maiorē subtilitatē ⁊ raritatem in partibus materie erat
dispositio longinqua ad formas alias ⁊ alias.

GOnsequenter querit de scō articulo. s. de ipsi⁹ ma-
terie quātitate. circa quā triplex versatur inquisitio
ꝓmū quātum ad numerū. Scōm quātum ad tem-
pus. Tertium quātum ad locum.

d **Questio. j.** Circa quā sic ꝓceditur ⁊ queritur vtrū
celestiū ⁊ terrestriū vna sit materia quā-
tum ad esse. Supra em̄ quesitū est de vnitate materie q̄tū ad
essentiā. Et ꝙ sit vna videt ꝙcōiter fm expositores nomie terre
cū dr. In ꝓncipio creauit deus celū ⁊ terrā ⁊c. intelligitur ma-
teria oīm visibilium circa celum empyreū. ergo si illa vna fuit
⁊ habuit aliquam formā vt supra visum est. ergo videt ꝙ cele-
stia ⁊ terrestria ex vna materia quātum ad esse sint ꝓducta.
¶ Itē materia illa ex qua formata sunt corpora. nec habebat
formā celestē. nec elemētarē. nec ꝓpriam ad bas. ergo si aliquā
habebat formā. habebat formā ad bos cōem ⁊ indifferentem.
ergo videt ꝙ fm aliquod esse formale sit ponere celestiū ⁊ ter-
restrium materiā esse cōem. ¶ Item extēsio ꝓsequit materiaz
non fm suā essentiā: sed fm aliquod esse. cū sit accidens: ergo
si cōiter reperit extēsio in corporib⁹ superioribus ⁊ inferioribꝰ
ergo videtur ꝙ vna sit materia cōis fm esse in celestibus ⁊ ter-
restribus. ¶ Item lux est natura cōis reperta in oībus corpo-
ribus tam celestibus q̄ terrestribus. siue sit substātia siue acci-
dens. ergo si forma ista corporalis nō est i materia nisi fm ali-
quod esse. videt idem qđ ꝓius. ¶ Item ꝑspicuitas est natu-
ra similr reperta in oībus corporibus tam superioribus q̄ infe-
rioribus fm plus ⁊ minus: sed ꝑspicuitas tñ ꝙsequit materiā
sed etiā formā ⁊ esse materie nō tñ essentiā. ergo videtur ꝙ in
oībus corporibus siue celestibus siue terrenis est ponere ma-
teriam vnam fm esse. ¶ Item rari ⁊ densi fm esse ponitur vna
materia. ergo pari rōne lumiosi ⁊ opaci ⁊ si hoc ergo celi ⁊ ele
menti. ¶ Contra. Corruptibiliū ⁊ incorruptibilium sicut vult

pbus non est materia vna. sed corpora superiora sunt incorru-
ptibilia. ⁊ inferiora corruptibilia. ergo ⁊c. ¶ Item que bñt eā-
dem materiā sunt ad inuicē transmutabilia. sed corpora terre
stria ⁊ celestia nō sunt ad inuicē trāsmutabilia. ergo ⁊c. ¶ Itē
materia subiecta priuationi ⁊ que non est subiecta priuationi
differunt fm esse. sed in celestib⁹ materia nō est subiecta priua-
tioni. in terrestribus vo est subiecta. ergo ⁊c. ¶ Itē corpus ce-
leste ⁊ elemētare nō tm̄modo differūt forma ac qualitate: sed
etiā discontinuitate. si ergo ꝓtinuitas venit ab vnitate mate-
rie fm esse cū ista ad inuicē discontinua. qđ ptz. qz vnum mo-
uetur. reliquū quiescit. videt ꝙ fm esse celestium ⁊ terrestriuz
non possit esse materia vna. ¶ Rñ. dōm ꝙ cū queritur vtrum 24
corpora celestia ⁊ terrestria sint ex eadē materia fm esse. hoc
dupl⁹ pōt intelligi. Aut fm esse qđ materia habuit ante ꝓduc-
tionē. Aut fm esse qđ materia bz post ꝓductionē. si fm esse qđ
habuit materia añ ꝓductionē. sic sine dubio vna fuit materia
corpoz celestiū ⁊ terrestriū. qz vna fuit moles bñs vnā formā
incōpletā. Si fm esse qđ bz materia post ꝓductionē qđ quidē
est esse cōpletū. sic absq; dubio differt materia celestiū ⁊ terre
strium q̄tum ad esse. tū qz sub vna forma est corruptibilis sub
alia est incorruptibilis. Tū qz sub vna forma est subiecta ꝓua-
tioni. sub alia nō. ⁊ bꝰ nō solū facit diuersitatē in materia sz eē
q̄tum ad actū immo etiā q̄tum ad potentiā ordinatā ad actū
que quidē diuersitas nō est in materia fm ꝙ est formis elemē-
taribus subiecta. Nā ⁊ si materia igni subiecta ⁊ aeri habeat
aliud ⁊ aliud esse actuale. tñ qz vtrobiq; subiecta est trāsmuta-
tioni ⁊ ꝓuatiōi. ⁊ possibil⁹ ad vtrūq;. iō dicunt habere vnā ma-
teriā fm esse. in celestibus aūt corporib⁹ ⁊ elemētaribus nō cō
tingit hoc reperire. ¶ Ex his patet obiecta ad vtrāq; partez. 25
Prime em̄ rōnes que oīendunt ꝙ celestia corpora ⁊ elemētaria
cōicant in materia fm esse. loquunt de materia q̄tū ad illud
eē qđ habuit ante ꝓductionē. ⁊ q̄tū ad ꝓprietates q̄ sequunt
illud esse. sicut sunt extensio ⁊ ꝑspicuitatis ꝓticipatio. Ultima
tñ rō nō ꝓcludit q̄ ꝑcedit ꝑ falsē de raro ⁊ dēso. ⁊ celesti ⁊ elemē
tari. Non em̄ est hic: qz rarū ⁊ dēsum sunt ad inuicem transmu
tabilia. nō sic corpora celestia ⁊ elemētaria. ⁊ loquor de possibi
litate trāsmutandi fm naturā. non fm virtutē diuinā. ¶ Rō-
nes vo ad oppositū ꝓcludunt ꝙ materia fm esse nō sit eadem
in celestibus ⁊ terrestrib⁹ post ipsoz ꝓductionē. sicut patz dis-
currēdo ꝑ singulas. ¶ Aliter posset dici ⁊ quasi in idē redit. 26
qm̄ quadrupl⁹ potest intelligi esse vnitas in materia. aut q̄tū
ad essentiā. aut q̄tum ad esse incōpletum ⁊ a cōpletione remo
tum. aut fm esse incōpletum cōpletioni ꝓximū. aut fm eē sim-
pliciter cōpletū. ⁊ fm hoc distinguit materia. ꝙ quedā est sub
iecta forme substātiali tm̄. q̄dam forme substātiali ⁊ extēsioni
siue quātitati. q̄dam forme subali ⁊ quātitati ⁊ ꝓtrarietati que
dam forme substātiali ⁊ quātitati ꝓtrarietati. ⁊ in oībus suis
partibus vniformitati. Primo mō dicitur esse eadem materia
spūalium ⁊ corporalium sicut supra fuit ostēsum. Scōo mō ce
lestiū ⁊ terrestriū. siue corruptibiliū corpoz ⁊ incorruptibiliū
Tertio vo mō corpoz elementariū ⁊ ad inuicē trāsmutabiliū.
Quarto mō corpoz specie ⁊ natura similiū. Primo igit ⁊ secū
do modo eadem est materia celestium ⁊ terrestrium. sicut prime
rationes ostēdunt. tertio ⁊ quarto modo nō. sicut concludunt
rationes inducte ad oppositum.

Questo. ij De informi materia q̄tum ad tēpus sue
productionis. ⁊ est questio vtrū produc- e
cta fuerit in die. an ante oēm diem. Et ꝙ ante oēm diem vide
tur primo per tex. Beñ. In principio creauit deus celū ⁊ ter-
ram ⁊c. ꝓstās ē hoc factū fuisse ante ꝓductionē lucis sicut ipa
scriptura insinuat. sz cū luce cepit dies. g̃ añ oēm diē fuit pro-
ductio informis materie. ¶ Itē Aug. xij. cfes. Informē mate
riam fecisti ante oēm diē. Item Aug. de sancto Victo. in lib.
de sacra. Primo momēto tēporis in quo creata est oīm visibi-
liū ⁊ invisibiliū materia. Et ita nec̄ nor nec̄ dies fuit. ¶ Itē
rōne vr. Qualitas tpis dz rñderi qualitati rei ꝓducte: sz ma-
teria prima nec est ꝓducta oīno sub ꝓuatione forme. nec sub cō
pleta distinctione. g̃ cū ꝓductio nec dici cōpetebat nec nocti
g̃ añ oēm diē. ¶ Sed cōtra Beñ. ij. iste sunt gñationes celi ⁊ terre
qñ creati sunt in die in quo fecit deꝰ celū ⁊ terrā. sz qñ deꝰ fecit
ce. ⁊ ter. tūc creauit illā ꝓmodialē materiā. g̃ in die ipaz crea
uit. ¶ Itē creator oīm est deꝰ lucis. g̃ ofa q̄ facit. facit in luce.
g̃ si creauit materiā. in luce creauit. ⁊ ita in die. ¶ Itē arguit
manicheus

manichens. Si deꝰ creauit aliq̄d in tenebris. erat in tenebris
quō ergo habitāt lucē inaccessibilē. si ergo hoc incōueniēs est
incōueniens est ipam creasse in tenebris ⁊ creauit in tenebris
vel in die. ergo ⁊c. ¶ Itē nox ⁊ dies immediate diuidūt tp̄s sed
materia rerū corporaliū pducta fuit cū tpe. ergo cū nocte vel
17 cū die. sed nō cū nocte. ergo cū die. ¶ Rñ. dōm q̄ creatio celi
⁊ ter. fm oēs fuit ante oēm diē. q̄tum ad ordinē nature. q̄tum
vo ad ordinē tp̄is siue durationis diuersimode senserūt diuer
si. Quidā senserūt q̄ nō fuit aliqua mora inter creationē ⁊ dis
tinctionis inceptionē. immo statim cū pducta fuit illa mate
ria. ⁊ lux que die faciebat. nec fuit mozula aliqua intermedia.
Alijs aūt videt q̄ fuit mora tp̄is interiacens inter terre creas
18 tionem ⁊ lucis factionē. ⁊ istud videt magis cōsonū sententie
expositoꝝ. sicut patebit in distinctione sequenti. Utrūq; tamē
potuit esse verū. nec aliquod horꝝ vsq; quaq; certū. Sustinēdo
tñ illud vltimū, rñdendum est ad primū obiectū de tex. Beñ.
quia creare equiuoce sumitur in scriptura, ⁊ ibi dr creatio ce. ⁊
ter. vtriusq; factio siue formatio. ⁊ sic exponit Aug. sup Beñ.
19 ad lām. v. vbi innuit q̄ creare ce. ⁊ ter. dr dupl'r. vel informē
materiā facere. vel per formas ⁊ species distinguere. ¶ Ad il
lud qō obiicit q̄ deus est in luce. dōm q̄ intelligēdum est de
esse lucē spūalem nō corporalē que est lux sapiētie, ⁊ in hac fe
cit quicq̄d pdurit. q: ois in sapiētia fecit. ⁊ iō qō obiicit de te
nebris corporalibus nihil facit ad ppositum: q: nō magis est
20 deus in tenebris in loco corporal'r tenebroso q̄ in luminoso.
¶ Ad illud qō obr q̄ nox ⁊ dies immediate diuidūt tp̄s. dōm
q̄ verū est fm esse quod hñt nunc q̄ quidē attendit fm reuolu
tionem corporꝝ celestiū. sed tunc erat tp̄s fm mutabilitatē que
erat in materie partibus. que quidem mutabilitas erat absq;
pfitia corporis luminosi. ⁊ absq; vmbra corporis opaci. ⁊ ideo
tp̄s illud nō erat habēs vicissitudinē diei ⁊ noctis ante formā
tionem lucis. Si quis aūt velit sustinere oppositum plane po
terit ad rationes ⁊ auctoritates ad oppositum respōdere q̄ in
telligā tur insinuare ordinē nature non temporis fm quem in
5 formis materia omnem diem antecessit.

Questio. iij ✦ De illa informi materia q̄tū ad locū. Et est questio vbi habuit illa mate
ria situ. Et q̄ illa materia corporaliū habuerit situ. videt Hug.
de sctō victo. Erat terrenū hoc elementū mediovno loco subsi
dens. ceteris in vnā cōfusione pmixtis circūquaq; in modum
nebule expansis, sz hoc nō potuit esse absq; situ corporali ergo
⁊c. ¶ Itē q̄ repleuerit locū videt. q: celū empyreū sicut dicit
Beda. cū ipsa materia corporaliū fuit creatū. sed constans est
q̄ empyreū intra concauitatē suaꝝ natū est ois corporalia alia
continere. ergo vel erat vacuū. vel ab illa mole corporea reple
batur: sed natura non sustinet vacuū. ergo videt q̄ moles illa
replet locū. ¶ Item videtur q̄ haberet sursum ⁊ deorsum. q:
summitas eius sicut dicit Hug. porrigebat quouisq; nūc sum
mū creature corporee pringit ergo erat ibi circūferentia ⁊ cen
trum. ¶ Item materia illa sicut magr dicit in ıka. in partibus
superioꝝ erat rarior. leuior ⁊ subtilior. in inferiori pte spis
sior ⁊ grossior. ergo erat ibi grauitas ⁊ leuitas: sed fm has p
prietates corpora hñt locari sursum ⁊ deorsum. ergo redit idē
qō prius. ¶ Ad oppositū. Nihil est per se in loco nisi qō est hic
⁊ nūc. ⁊ nihil est hic ⁊ nūc nisi qō est hoc aliquid ⁊ nihil est hoc
aliquid nisi quod est indiuiduū. ⁊ omne tale est ens cōpletum
ergo a primo ad vltimū nihil est i loco nisi quod est ens cōple
tum. sed materia illa nō erat ens cōpletū. ergo i loco nō habe
bat situ. ¶ Itē q̄ nō repleret locū vz. Nihil inane ⁊ vacuū re
plet locū: sz materia illa erat inanis ⁊ vacua. sicut dr i pncipi
Beñ. ergo locū nō replebat. ¶ Itē q̄ nō haberet differētias
positionis fm sursum ⁊ deorsum vtrūq; iste sunt positiones fm
quas distinguunt ⁊ ordinant diuersa corpora mūdi in vniuer
so: sed tūc non erat ibi distinctio nec ordo. ergo nec hmōi erat
ibi diuersa positio. ¶ Itē grauitas ⁊ leuitas sunt pprietates
pfites formas elemētares: sz in materia illa nōduz erāt forme
elemētares. q̄ nec erat ibi graue nec leue q̄ nec sursuz nec deor
sum cū he positionis differētie attendant fm illas pprietates
31 ¶ Rñ. dicēdum q̄ cū materia illa esset moles habens extēsio
nem. ⁊ celum empyreum haberet ambiens. q̄ ipsa in loco erat
⁊ cū esset substantia corpulenta locū replebat. Rursus cum in
partibus distinctionē quādam haberet fm subtilitatez ⁊ gro
ssiem: sed semiplenā sic etiā positiones fm sursum ⁊ deorsum
quodāmodo. sed impfecte habebat. ⁊ ideo pcedēde sunt ratio
nes que ad istā partē inducte sunt. ¶ Ad illud ergo qō obr in
contrariū q̄ nihil est in loco nisi ens completum. dicēdum q̄ 32
est falsum si intelligatur de completione perfecta Embrio enī
in loco est q̄uis sit quid incompletum. Nec valet illa deductio
peccat enī in hoc q̄ dicit q̄ omne quod est hoc aliquid est com
pletum. hoc enī falsum est. nam ipsum indiuiduū ⁊ forma indi
uidualis habz esse completum ⁊ minus completum. ¶ Ad illō 33
quod obiicit q̄ nō replebat locū. quia erat inanis ⁊ vacua. Di
cēdum q̄ vacuitas loci ⁊ vacuitas materie est equiuoce dicta
Vacuitas enī loci est per priuationē corporis pztenti. sz vacui
tas materie est per priuationē forme ⁊ complemēti. ¶ Attend 34
dendum tñ q̄ sicut locus dupl'r dicitur vacuus. Aut propter
per priuationem ois corporis. Aut large fm vulgarē modum
per priuationē corporis solidi ⁊ sensibilis. sicut dr arcba vacua
pter abūtiam panis. ⁊ dolium vacuū pter abūtiam vini. sic
etiā intelligēdum est in vacuitate materie q̄ dr dupl'r vacua.
aut q: nō habet aliquā formā. ⁊ sic nunq̄ fuit vacua. aut q: nō
habuit formā oīmode pfectiuam. ⁊ sic q̄uis esset vacua. tñ lo
cum poterat replere: q: erat extēsa ⁊ corporea. ¶ Ad illud qō 35
obiicitur q̄ nō habebat sursum ⁊ deorsum. q: carebat ordine ⁊
distinctione ⁊ clemētari pprietate. ¶ Ad illas duas rōnes sil'
dicēdum est. q̄ sicut illa tria ppositā nō habebat nisi impfecte
⁊ semiplene rōne cuiusdā inclinationis ⁊ longinq̄ dispositiōis
sic ⁊ sursum ⁊ deorsum nō habebat ppie. habebat tñ quodā
modo. s. incōplete ⁊ pter quasdā dispositōes quas habebat
ad graue ⁊ leue. dicit enī magr leuiorē fuisse in superiori par
te ⁊ grauiorē in inferiori. nō q̄ istas pprietates pfecte partic
paret: sz in quadā longinqua et pcābula dispositione. sicut su
pra ostēsum est exposse siue ex parte.

Distinctio. xiij ✦ De pductione creature corpo
ralis q̄tū ad pncipiū formā
le. gñale oībus corporibus quod est forma lucis. Et dr hec p
ductio distinctio.

Prima aūt distinctiōis opatio ⁊c. Supra egit
magr de pductione nature q̄tū ad pncipiū
materiale. in hac vo pte intēdit agere de eius
cōpletione siue formatione q̄tū ad pncipiuz
formale. Et qñi duplex est informatio mate
rie corporalis. quedā generalis quedā specia
lis. Gñalis per formā cōem omnibus corporibus ⁊ hec est for
ma lucis. Specialis vo per alias formas siue elementaris si
ue mixtionis. Ideo magister primo agit de formatione siue pduc
tione lucis. in hac. s. distinctione. Secūdo vo agit de pduc
tione cuiuslibet alterius forme corporalis infra distin. xiij.
Dixit quoq; deꝰ fiat firma ⁊c. Vel aliter. vt primo agat de eo
qō est gñale pncipiū diffundēdi in corporibus. hoc est de lu
ce. Secōo vo de specialibus formis distinguētibus. Primum
spectat ad opus prime diei. Secūdum vo ad opa dierum con
sequētium. Diuiditur aūt pars ista in tres. In prima deter
minat de lucis pductione in se. In scōa in comparatione ad
eius effectū sz diē quē faciebat. ibi. Hic notādum est q̄ dies
diuersimode accipitur. In tertia in cōparatione ad eius prin
cipium. s. ad verbum per quod fiebat. Preterea inuestigandū
est quomodo accipiendū sit ⁊c. ¶ Prima pars habet tres par
ticulas. In prima determinat qñ lux illa facta fuit: quia ante
omnia alia. In secunda vo qualis fuerit ibi. Sed queritꝰ qua
lis illa lux. In tertia vo vbi facta posita fuit ibi. Si aūt que
ritur vbi facta est lux. ¶ Similiter secunda pars principalis
tres habet particulas. In prima determinat de ipo effectu lu
cis siue de die quātum ad spacium. In secunda quantum ad
modum distinguēdi. ibi. Hic est naturalis ordo distinctionis
dierum. In tertia quātum ad complemētum ibi. Solet autez
queri quare factus est sol. ¶ Similiter tertia pars in qua de
terminat de lucis formatione per comparationem ad suū prin
cipium quod quidem est pater operans per verbū habet tres
partes. In prima explanat qualiter intelligēdum sit q̄ deus
dixit. fiat. ibi preterea inuestigandum est ⁊c. In secūda expla
nat illud quod dixit scriptura scilicet patrem in filio. ⁊ per fi
lium operari. ibi. Hic queri solet quomodo accipiendum sit.
In tertia vero remouet opinionem hereticoꝝ insinuans aliā
esse expositionem verbi predicti. ⁊ hoc facit ibi. Sed dicit he
reticus hac ratione hoc posse ⁊c.

Determinat qñ lux facta fuit. qz ante oĩa alia. a

Dis. xiij

Gen. j.

Rima aũt distictiõis opatio fuit formatio lucis sic oñdit scriptura geñ. q̃ ꝺmẽo rata rerũ informitate eaz dispõnez a luce inchoauit subdẽs. Dixit de⁹. fiat lux. ⁊ facta est lux. ⁊ diuisit lucem a tenebris. Appellauitq; lucẽ diez. ⁊ tenebras nocte. Et factũ est vespere ⁊ mane dies vnus. Cõgrue mũdi ornatus a luce cepit. vñ cetera que creãda erant viderentur.

Qualis fctã fuerit lux illa corporal' an spũal'. b

Augu. Delpũa li luce.

Si querat qual' illa lux fuerit corpalis. s. an spũal'. Id rñdem⁹ qõ legim⁹ traditũ. Dicit ei aug. qz lux illa corpalis vel spũalis intelligi põt. Si spũalis accipit angelica natura itelligit. q̃ prius informis fuit. sz postea formata est. cũ ad creatorẽ ꝺuersa ei charitate adhesit. Cui⁹ informitas creatio supi⁹ sig̃ta est. vbi dictũ ẽ. In ꝓncipio creauit de⁹ celũ ⁊ terrã. Hic vo eiusdẽ formatio oñdit cũ ait. fiat lux ⁊ facta est lux. Hec g̃ angelica natura prius tenebre ⁊ postea lux fuit. qz prius habuit informitatẽ ⁊ imperfectionẽ. deinde formatiõis pfectionẽ ⁊ ita diuisit de⁹ lucẽ a tenebris. nã vt ait aug. sup Ge.

Aug.

Hic de corpora li luce.

Hui⁹ creature informitas ⁊ imperfectio fuit añq̃ formaret i amore cõditoris. Formata vo ẽ q̃ cõuersa ẽ ad incõmutabile lumẽ vbi. Si vo corpalis fuit lux illa qõ vtiq; ꝓbabile ẽ. corp⁹ lucidũ fuisse itelligit velut lucida nubes. qõ nõ de nihilo: sed de ꝓiacẽti materia formaliter factũ ẽ vt lux esset et vim lucẽdi hꝫet. cũ q̃ dies ꝑma exorta ẽ. qz añ lucẽ nec dies fuit nec lux. sz tps fue

Vbi lux illa facta ⁊ vbi posita fuerit. c (rit.

Si aũt querit vbi est facta lux illa. cũ abyssus oẽm terre altitudinẽ tegeret. Dici põt i illis ptibus facta quas nunc illustrat solis diurna lux. Nec mirũ lucẽ in aqs posse lucere. cũ etia nautaz opatiõe sepi⁹ illustrẽt qui i ꝓfundũ mersi misso ex ore oleo aqs sibi illustrãt: q̃ multo rariores fuerũt in principio q̃ modo sunt. qz nondũ cõgregate fuerãt i vno loco. Facta ergo lux illa: vicẽ ⁊ locũ solis tenebat: q̃ motu suo circũagitata: noctẽ diemq; discernebat. Ibi ergo primũ lucẽ apparuisse verisimile est: vbi sol quotidiano cursu circũuectus apparet vt eodẽ tramite lux circũcurrẽs ac primo ad occasuz descẽdens vesperã faceret. deinde reuocata ad orũ auroram. i. mane illustraret. ⁊ ita diuisit de⁹ lucẽ ⁊ tenebras: ⁊ appellauit lucẽ diẽ: ⁊ tenebras noctẽ

De effectu lucis siue de die quem faciebat quantum ad spacium. d

Hic notandũ est ꝙ dies diuersis modis accipit in scriptura. Dr ei dies lux illa q̃ illo triduo tenebras illuminabat. ⁊ ꝺr dies illuiatio ipa aeris. Dr ẽt dies spacio. xxiiij. horaz: gliter accipit cũ ꝺr. Factũ est vespere ⁊ mane dies vn⁹. Qñ ita distinguendũ ẽ. factũ ẽ vespere pri⁹ ⁊ postea mane. ⁊ ita fuit dies vn⁹ explet⁹. xxiiij. horarũ. dies. s. natural': q̃ habuit vespera sz nõ mane. Mane ei ꝺr finis ꝓcedẽtis ⁊ initiũ sequẽtis diei qñ est auror: q̃ nec plena lucẽ nec oino tenebras hz. Mane g̃ prim⁹ dies nõ habuit. q: nec dies ꝓcesserat q̃ seqntis diei initio ẽminaret. ⁊ eo ꝓcipue q: luce appente: mor

Qual' distinguí debeat illõ ⁊ factum est vespere et mane dies vn⁹

Beda.

sup terrã plen⁹ atq; ꝓclar⁹ dies extitit q̃ nõ ab aurora sz a plena luce ichoauit ⁊ mane seqntis diei cõsumat⁹ ẽ. Vñ Beda sup geñ. Decebat vt dies a luce iciper et i mane seqnt⁹ diei tẽderet vt opa dei a luce ichoasse ⁊ i lucẽ opleta eẽ sig̃rẽt. Reliq̃ ẽt dies mane habuerit ⁊ ve

spaz: q̃z q̃sq; a suo mane icipiẽs vsq; ad alt⁹ diei mane tẽdebat

De die quantũ ad distinguendi modũ. s. de naturali orꝺine cõputatiõis diez ⁊ de illo q̃ ꝓ mysterio itroduct⁹ ẽ. e

Hic est naturalis ordo diꝺstinctiõis dierũ vt distinguãtur atq; ꝓputent dies a mane avsq; ad mane. Postea vo i mysterio factũ est vt dies cõputẽtur a vespa i vesperã ⁊ adiungat dies ꝓcedẽti nocti i cõputatiõe. ⁊ cũ iuxta naturalẽ ordinẽ ꝓcedẽs dies sequẽti nocti adiũgi debeat. qz hõ a luce ꝓpetuã corruit i tenebras ign̄ãtie ⁊ pctõz. deinde p xp̃m a tenebr: ad lucẽ redijt. Cñ apostolus. Eram⁹ aliq̃n tenebre. nũc ãt lux i dño. Prim⁹ itaq; dies ñ ab aurora sz a plena luce icipiẽs ⁊ p⁹ vesperã paulati occidẽte luce ercipiẽs mãe seqntis diei explet⁹ ẽ. vñ Beꝺ. Occidẽte luce paulati ⁊ post spaciũ diurne lõgitudinis ise riores ptes subeũte: factũ est vespere sicut nũc vsitato cursu sol' fieri solet. Factũ ẽ ãt mãe eadẽ sup terrã redeũte: ⁊ aliũ diẽ ichoãte: et dies explet⁹ est vn⁹. xxiiij. horaz: fuitq; nox illo triduo oino tenebrosa q̃ p⁹ creata sydera aliq̃ luce claruit

De die q̃tũ ad cõplemẽtum. s. cur sol factus est si lux illa sufficiebat. f

Solet aũt q̃ri q̃re fact⁹ est sol si lux illa faciẽde diei sufficiebat. Ad qõ ꝺici põt. qm̃ lux illa sorte suptiores partes illustrabat. ⁊ ad illuiationẽ inferioz solẽ fieri oportebat vl' potius tõ q: fctõ sole diei fulgur auct⁹ ẽ. Ampliori ei multo luce radiauit dies postea q̃ añ.

b Si aũt querit q̃d de luce illa factũ sit cũ mõ non appareat. Põt ꝺici ãt de ea corp⁹ solis formatũ aut i ea pte celi eẽ in q̃ sol ẽ nõ q̃ ipa sit sol. sz sic est ei vnita vt discerni nõ valeat.

Quõ accipiẽdũ sit illõ vbũ qõ dixit de⁹. fiat an sono vocis id de⁹ dixerit an al'r. g

Preterea inuestigãdũ est quõ accipiendũ sit qõ ait. dixit deus. fiat. vtrũ tpal'r vl' sono vocis illud dixerit an alio modo. Aug. sup Gen. tradit

a In mysterio factum est vt dico computẽtur a vespera in vesperam. Cõtra bocvidetur q̃ ad iciunij obseruationem oporteret iciunare diẽ precedentem cum nocte sequenti.

Item videt q̃ non congrue significetur mysterium redẽptionis computato die a vespera i vesperam imo potius in prima comparatione dierũ quaꝛ xp̃s a tenebris nos ꝓduxit ad lucẽ. Rñ. ꝺom⁹ duplicẽ modũ cõputãdi diẽ accipimus in scriptura. Prim⁹ in quo dies precedens copulat nocti sequenti ⁊ hoc quidem fuit in prima dierũ enumeratione. in quo vt ꝺr magꝭ pfigurabat lapsus futurus a luce gre in tenebras culpe. Alt⁹ modus cõputandi dies attendit in solennitatum custoditione in quo nox ꝓcedẽs cõnumeratur diei seqnti ⁊ hoc vult dicere a vespera i vesperam. vt ꝓcedat nox et sequat dies. qz eram⁹ alq̃ tenebre. nũc aũt lux in dño. Et qõ obꝫ de obser-uãtia iciunioz ꝺom⁹ q̃ tẽpus iciunij cõpetit tẽpori miserie. ⁊ ideo computatio diei in obseruatiõe iciunij debet fieri fm conformitatem ad distinctionem tpis pmi in quo erat pfiguratio lapsus humani. Et qõ obꝫ q̃ non debꝫ terminari a vespera in vesperam. ꝺom q̃ prima vespera ponitur ibi inchoꝫ est noctis principiuꝫ. ⁊ se cũda inchoꝫ est finis diei ⁊ ita p nocte ⁊ diem. Licet aũt be due distinctiones in scriptura maxime exp̃mant quattuor tñ modis fm diuersorum computationes dies distingui cõsueuerunt. Greci em̃ computant diem a mane in mane. quia tunc primo apparet sol. Hebrei vo a vespa in vesperã. quia tunc incipiunt solennizare. Astronomi vo a meridie in meridiem. quia tũc est sol in maiori virtute. Sãcta ecclesia a media nocte vsq; ad mediã noctẽ. quia tũc natus est xp̃us. vnde versus. Mane diẽ greca gẽs incipit. astra sequẽtes in medio lucis. Judei vespere sctã inchoat ecclia medio sub tpe noctis.

b Si ãt q̃rit q̃d ꝺ luce illa ⁊c. aut ꝺ ea corp⁹ sol' formatum.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

matum.aut in ea parte celi esse in qua sol est. Cōtra primū vī esse falsum q: nō est ordo de pfecto ad impfectum:sed lux illa pfectissima erat sicut dicit Dam. q opa prime diei perfectiora sunt. ¶ Item ter. videf esse ptrarius. dr enī ibi. Vidit deus lucem q esset bona. ⁊ Augu. explanat. vidit. i. placuit voluntati dei vt pro mō sui generis maneret:qō placuit vt fieret:ergo adhuc maneret lux in illa scīpa. ¶ Jtez si sol facī est de illa luce vnde facta sunt alia luminaria. Si tu dicas q de illa luce. tunc videtur q vna pars illius lucis corporis cessit in corpora luminosa que sunt supra solem. ⁊ in corpa luminosa que sunt c infra solem. ergo si nullū corpus habet moueri oppositis motibus. nullum etiā est corpus celeste qō natura bēat moueri motu recto. sed orbiculari videtur q prima luminariū pductio fuerit per violētiam ⁊ preter naturā. Secundū etiā videtur falsuz quia non potest esse in ea parte in qua est sol primo quia duo corpora nō possunt esse simul. secūdo ēt q: sol sufficiēter illuminat. ergo videf q lux illa sit ibi frustra

4 ¶ Rñ. dicēdum q cū queritur quid de illa luce factū sit quat tuor modis ad hoc cōsueuit respōderi. quor duos tangit magister in littera. Primus est:q: luminaribus celi factis lux illa redijt ad preiacentem materiaz. quia non erat facta nisi ad faciendam quādam distinctionē dierum semiplenam qua perfecta inde redijt vnde sumpta est. Sed hec positio est. ptra rationem ⁊ ptra litteram. q deus destrueret opera sex dierū pncipaliaūel q sineret perire. Secūdus modus dicēdi est q illa lux simplr manet in forma sua nō mutata. nec discernitur q̄tū ad sensum propter coniunctionem sui ad solē nec tñ est frustra q: ipsius solis auget effectū. Sed q: difficile est assignare quē effectum habeat cum sole. Jdeo est tertius modus dicendi q ex ipsa factus sit sol. ⁊ in ea saluatur tāq̄ in re eiusdē generis Sed qm̄ non videtur scriptura exprimere q deus post primū diem produxerit nouā lucem sed solūmodo luminaria distinxit. Jō est quarta opinio q ex illa luce facta sunt corpora luminosa inter q̄ principatū tenet sol:nec fuit ibi aliqua violentia:q: vnaquecz creatura cū locū accipiebat quē sibi dīs per naturā deputabat. ⁊ sic patent obiecta:q: nec fuit illius lucis corruptio nec etiā violentia. sed maior quedā ⁊ perfectio ⁊ distinctio. Qō aūt dicit Dam. opus prime diei fuisse perfectissimum hoc dicit per cōparationē ad alia corpora que a luce habent recipere influentiam. nō per comparationem ad luminaria que ex ipsa luce sunt formata.

c ¶ Dixit ergo de⁹ fiat ⁊c. nō tpaliter. nō sono vocis. sed inverbo sibi coeterno. Videf hoc esse falsum. statim enī vt dixit de⁹ res facte sunt. sicut dr in ps. dixit ⁊ facta sunt ergo cū productio rerū sit tpalis. dictio nō fuit eterna. ¶ Jtē in dictione eterna nō dicit deus nisi semel sicut dr in ps. Semel locutus est de⁹. sed cū produxit opera sex dierum in productione cuiuslibet operis dixit. ergo illud dicere nō est eternū. siue generare filium Si tu dicas q illud dicere nō fuit nisi vnum solū. iteratur tñ propter multos effectus. tunc videtur q ad dicere sequitur facere. ⁊ fiat dixit. ergo simul ofa fecit. ⁊ non simul fecit sicut dr scriptura ⁊ supra pbatū est:ergo nō simul dixit. Propter hoc q̄rit̄ vtrū dicere accipiatur hic tpaliter vel eternaliter. Et si eternaliter quō dictū possit esse temporale. Et si temporaliter:quomō dicere temporale potuit omnē creaturā precedere. ¶ Jtē questio est vtrū accipiatur notionaliter. aut essentialiter. Si accipiatur notionaliter. quomō poneret effectū. aut quomodo effectus creationis quē de⁹ dicendo produxit cōpetat toti trinitati

Si vo essentialiter. quomō poterit illud referri ad naturā verbi pquod facta sunt ofa:cum verbū dicatur psonaliter sicut in primo lib. ostensum est. ¶ Rñ. dōm q dicere vno modo cōnotat effectū in actu. alio mō cōnotat effectum in habitu non in actu. Dixit enī vno modo quasi actū exterius. ⁊ sic dicere est aliquem effectum efficere i quo dicēs exprimit se ⁊ hoc mō dicitur deus dicere siue creaturam producēdo in qua se declarat. siue aliqd suspirando anime in quo voluntatem suā demonstrat ⁊ sic pluries accipitur in scriptura. ⁊ cōnotat effectum actualiter. Alio mō dicere dicit actum quasi exterius. nihilominus tñ relatū. ⁊ hoc mō dicit cōparationē ad verbū pceptū per quod dicens se et ofa loquif. per quē modū accipitur in ps. semel locutus est deus. glo. ibi filiū genuit in quo omia disposuit ⁊ sic dicere pnotat effectum in habitu:quia dicere importat dispositionem. ⁊ ad dispositionē sequitur opus. Tertio modo dicere dicit actū itrinsecum ⁊ absolutum. ⁊ hoc modo dicit Ansel. q: dicere nō est aliud q̄ videndo intueri. et sic quelibet psona dicit se ⁊ alia. ⁊ huic dicere nō respōdet verbum conceptū:q: sm̄ hunc modū idē potest esse dicēs ⁊ dictus Quelibet enī psona seipam videt ⁊ seipam intuetur. ⁊ sic non pnotat effectū nec actū. nec habitū. Si ergo queritur quomō accipiatur dicere in rerū productione. dōm q pōt accipi primo mō sc̄z put pnotat effectū in actu. ⁊ tunc dicere idē est qō produ cere. nec est ibi nugatio cum dr. dixit deus fiat. q: nō tm̄ importat ipsam actionē in se:sed etiā prout est ad ipsi⁹ manifestationem. ⁊ premittit scriptura verbū dicendi verbo faciendi. vt in hoc ostendat q deus maxima facilitate produxit singula. non q: aliquavor creata rerū productionē antecedat. Et sic dicere in diuersis diebus potest plurificari: non ratione principalis signati sed cōnotati sicut patet. q: plurium productorū plures sunt productiones passiue. ⁊ ratione connotati actiua dici potest plurificari. Pōt ⁊ nihilominus accipi secūdo modo. et est sensus. dixit id est filiū genuit in quo omnia disposuit: ⁊ p quē omnia produxit. ⁊ sic exponit Aug. cū dicit q vox dei ad naturā verbi per quē omnia facta sunt refertur. Et ad illud dicere sequitur creaturā fieri. sicut ad dispositionē sequif opus. nō immediate vt tūc fit quādo quis primo disposuit. sed ploco ⁊ tēpore:sicut dicētis dispositio ordinauit. ⁊ sic est in proposito. nā deus produxit nō tūc cū filiū genuit in quo disposuit:sed sicut generādo filiū ab eterno disposuit se productuz in tēpore: sic produxit in tēpore. Jn ipa enī dispositione dei eterna non solū erat q res producerentur:sed etiā qñ producerētur. ⁊ hoc modo dicere in diuersis diebus dictū eandē importat dispositionē ⁊ eternā in qua simul disponūtur eternaliter que successiue producūtur ex tpe. Sic igitur primo ⁊ scdo modo pōt hic accipi dicere. sed scdo modo magis ppie. tertio autē mō nō videf hic accipi. q: nō cōnotatur ibi alios effect⁹:nec actu:nec habitu:nec vī etiā illo tertio mō magis ppie accipi act⁹ dicēdi. nā sicut dictū fuit in primo libro distinc. xxvij. dicere proprie non est sine verbo. sicut nec proprie ibi dicitur esse locutio vbi null⁹ est sermo. Nihilomin⁹ tertius modus accipiēdi dicere non vī esse omnino improbandus p eo q satis rationabiliter vī posse cōcedi q quelibet persona loquaf se alteri. Si enī iste actus q̄ est dicere cōuenit cuilibet psone create pōt conuenire cuilibet persone increate vel vere vel modo transumptiuo. iste tñ modus accipiendi non cōpetit proposito. ⁊ per hoc patēt que obiecta sunt. d ¶ Jn principio id est in filio creauit deus celū et terrā ⁊c. ¶ Cōtra. Si enim creatio mutatio est:⁊ in filio nihil

Hoc enī scriptura frequenter nobis pponit. vt ofa in sapiē tia feciſti dñe. i. in filio et Jn principio. i. i filio creauit de⁹ celum ⁊ terrā. Et illō. Per quē fecit ⁊ scta. Sup illum quoq̄ ps. locū. Verbo dñi celi firmati sunt ⁊c. dicit Aug. q pr operatur per vbū suū ⁊ spūsctū. Quō g̃ hoc accipiēdū ē. Putauerūt quidā heretici q pat velut auto: ⁊ artifex filio ⁊ spiritusctō in rerū operatione q̄si instrumētoviterē. Ex pdictis verbis errandi occasionez sumentes. qō velut blasphemuz atq̄ sane doctrine aduersum abiecit pia fides. Non est ita q̄z intelligēdū ideo scripturaz frequēter cōmemorare patrē

Ps. cij

Gen. j.

Heb. j. ps. xxxij.

Dic aperit ex q̄ sensu do do dicere dicit actū itrinsecum ⁊ absolutum. ⁊ hoc modo dicit Ansel. q: dicere nō est aliud q̄ videndo intueri. et sic quelibet psona dicit se ⁊ alia. ⁊ huic dicere nō respōdet verbum conceptū:q: sm̄ hunc modū idē potest esse dicēs ⁊ dictus Quelibet enī psona seipam videt ⁊ seipam intuetur. ⁊ sic non pnotat effectū nec actū. nec habitū. Si ergo queritur quomō accipiatur dicere in rerū productione. dōm q pōt accipi primo mō sc̄z put pnotat effectū in actu. ⁊ tunc dicere idē est qō produ cere. nec est ibi nugatio cum dr. dixit deus fiat. q: nō tm̄ importat ipsam actionē in se:sed etiā prout est ad ipsi⁹ manifestationem. ⁊ premittit scriptura verbū dicendi verbo faciendi. vt in hoc ostendat q deus maxima facilitate produxit singula. non q: aliquavor creata rerū productionē antecedat. Et sic dicere in diuersis diebus potest plurificari: non ratione principalis signati sed cōnotati sicut patet. q: plurium productorū plures sunt productiones passiue. ⁊ ratione connotati actiua dici potest plurificari. Pōt ⁊ nihilominus accipi secūdo modo. et est sensus. dixit id est filiū genuit in quo omnia disposuit: ⁊ p quē omnia produxit. ⁊ sic exponit Aug. cū dicit q vox dei ad naturā verbi per quē omnia facta sunt refertur. Et ad illud dicere sequitur creaturā fieri. sicut ad dispositionē sequif opus. nō immediate vt tūc fit quādo quis primo disposuit. sed ploco ⁊ tēpore:sicut dicētis dispositio ordinauit. ⁊ sic est in proposito. nā deus produxit nō tūc cū filiū genuit in quo disposuit:sed sicut generādo filiū ab eterno disposuit se productuz in tēpore: sic produxit in tēpore. Jn ipa enī dispositione dei eterna non solū erat q res producerentur:sed etiā qñ producerētur. ⁊ hoc modo dicere in diuersis diebus dictū eandē importat dispositionē ⁊ eternā in qua simul disponūtur eternaliter que successiue producūtur ex tpe. Sic igitur primo ⁊ scdo modo pōt hic accipi dicere. sed scdo modo magis ppie. tertio autē mō nō videf hic accipi. q: nō cōnotatur ibi alios effect⁹:nec actu:nec habitu:nec vī etiā illo tertio mō magis ppie accipi act⁹ dicēdi. nā sicut dictū fuit in primo libro distinc. xxvij. dicere proprie non est sine verbo. sicut nec proprie ibi dicitur esse locutio vbi null⁹ est sermo. Nihilomin⁹ tertius modus accipiēdi dicere non vī esse omnino improbandus p eo q satis rationabiliter vī posse cōcedi q quelibet persona loquaf se alteri. Si enī iste actus q̄ est dicere cōuenit cuilibet psone create pōt conuenire cuilibet persone increate vel vere vel modo transumptiuo. iste tñ modus accipiendi non cōpetit proposito. ⁊ per hoc patēt que obiecta sunt. d ¶ Jn principio id est in filio creauit deus celū et terrā ⁊c. ¶ Cōtra. Si enim creatio mutatio est:⁊ in filio nihil

filio vel p filium

mutatur. ergo in filio nihil creat. ¶ Itē querit quare ista accipitur, pater est in filio ⁊ creat in filio. ita ꝙ hec ꝓpositio in. referturad vbū cēndi ⁊ ad verbū opandi. hec aūt nō recipit pater est per filiū. ꝙuis ista recipiatur pater opatur per filium. Querit etiā quā habitudinē importat hec ꝓpositio per. cum dicit deus pater creat p filium. ¶ Rñ. dom ꝙ hec ꝓpositio in. potest importare causalitatez. ⁊ potest importare identitatem. Causalitatem. vt cum dicitur. omnia sunt in deo. Idētitatem vt cū dicitur pater est in filio. Hec aūt prepositio per quantū est de se importat causalitatem. Dico igitur ꝙ cōuenienter dicit deus operari in filio. ⁊ rōne idētitatis. quia pater operās est in filio ⁊ rōne causalitatis qz filius est causa effectus producti a patre. ⁊ iō hec prepositio in. cum suo casuali accipit i diuinis cū verbis absolutis ⁊ cū trāsitiuis rōne duplici habitudinis scz causalitatis ⁊ idētitatis. hec aūt ꝓpositio per. qñ importat habitudinē cause ⁊ pncipij nō recipitur nisi in illis vbis que importāt aliquē effectum respectu cuius filius bz causalitatē. ⁊ iō recipitur ꝙ pater operat per filium. sed tñ nō recipitur ꝙ pater sit p filiū. sed hec planius dicta sunt in primo li. dis. xxxij. ⁊ ideo ad presens hec sufficiant.

Mia ꝓ dictorū expō.

Jo. cri.

ED intelligentiā huius partis in qua agitur de formatione lucis que est op⁹ prime diei queruntur tria. Primum est de ipsa lucis productione. Secundum est de ipsius lucis essentia ⁊ natura in se. Tertiuz est de ipsius lucis. effectu et illustratiōe. ¶ Circa primuz duo queruntur. Primo queriturvtrum per illam lucem que dicitur esse opus prime diei intelligat scriptura lucem corporalem vel spiritualem. Secundo dato ꝙ intelligat corporalem ¦ est questio. qualiter faciebat diem et noctem.

opari in filio vel p filiū. tanꝯ filius nō posset facere si ei nō porrexisset pater dextram vel tanꝯ aliqō instrumētū fuerit patris opantis ſz potius illis verbis patrez intelligi voluit cū filio ⁊ spiritusancto operari ⁊ sine eis nihil facere.

☞ Remouet opinionē heretica insinuās aliā esse expositionē verbi predicti. ¶ Sed dicit heretic⁹. hac rōne hoc posse dixisse filiū opari p patrē vel in pce ⁊ spūsctū cū vtroꝯ vel per vtrūꝯ. qz filius cū patre ⁊ spūsctus cum vtroꝯ opat. Cui breuiter rñdetur. Jō istud dictū eē ⁊ non istud. vt in pce mōstraret auctoritas. Nō em̄ pr a filio ſz filius a pce opat ⁊ spūssanctus ab vtroꝯ. Jdeoꝯ ēt fili⁹ per spūm sanctū legit opari: qz cuz spiritusancto operat hocipsum a filio hūti vt operetur. ¶ Pōt ⁊ alr illō accipi. vt dicat pr in filio vel p filiū opari qz eū genuit oim opificē. sicut dr pater p eū iudicare. qz genuit iudicē. Jta ⁊ p spūsctū dr opari siue pater siue filius qz ab vtroꝯ procedit spūssanctus factor oim. Vñ Jobes Crisost. in expositiōe epce ad hebr. sic ait. Nō vt hereticus inaniter suspicatur tanꝯ aliqō instrm pris extiterit filius neqꝯ per eū pr dr fecisse tanꝯ ipse facere nō posset. sed sicut dr pater iudicare per filiū. qz iudicez genuit. sic etiā dicitur operari per filiū. qz eū cōstat opificem genuisse. Si em̄ causa ei⁹ pr est fm ꝙ pater est multo ampli⁹ eorꝯ cā est que per filium facta sunt. ¦ Hec de opere prime diei dicta sunt.

Questio. ſ.

Circa quā sic procceditur ⁊ ostēditur ꝙ illa lux que dr primo die fuisse creata nō erat lux corporalis. Lux corporalis est ad decorē ⁊ ad complementum celi fideret siue firmamenti. si ergo qō ornat ⁊ decorat aliquod corpus nō potest. nec debet ante ipsum fieri: cum productio firmamēti spectet ad opus scōe diei. videtur ꝙ primo die lux corporalis nec potuit nec debuit fieri. Sed fuit facta lux corporalis vel lux spiritualis. ergo ꝛc. ¶ Item in enumeratione operum sex dierum intēdit scriptura explicare productionem illorum que constituūt vniuersum sicut manifestū est ergo vel creatura spiritualis vtpote angelus non est de constitutione vniuersi. vel scriptura rerū productionez insufficienter explicat ⁊ tradit. vel oportet per aliquid ibi positum exprimi sed primi duo modi sunt incōuenientes restat ergo ꝙ scriptura explicat productionē creature angelice: ſz creatura angelica fuit in principio creata sicut oīsum est supra. qz prior oīm creata est sapia. ergo ei⁹ productio exprimit p opus prime diei vl̄ alterm formatio: ſz opus prime diei nō fuit nisi productio lucis. ḡ p lucē intelligit scriptura naturā spūalem. ¶ Itē lux de spūalibus ⁊ corporalibus dr pprie. magis tñ pprie de spūalibus ḡ de corporalibus. sicut dicit Aug. sup Beñ. ad lram. Proprissime eñ dr lux est. ⁊ que ad ipm magis accedunt plus hñt de natura lucis. ḡ in productione lucis illa creatura dz pncipalr intelligi cui pncipalius cōuenerit: sed hec est creatura spūalis. ergo ꝛc. ¶ Item lux illa corporalis est ad fomentū plantarū ⁊ aialium. ⁊ etiā ad solacium boim. si ergo primo ⁊ scōo die nō erant plante que fouerentur. nec aialia nec boies quibus illa lux aliquod ferret obsequiū. videtur ꝙ dr frustra fecisset eaz in primo dierū. ꝙ si deus nihil frustra facit. restat ꝙ per illam lucē non intelligitur lux corporalis sed intelligit lux corporalis vl̄ spūalis. ¶ Itē si lux illa que primo die creata est. erat lux corporalis. ergo diem ⁊ noctem corporalr faciebat. ergo videtur ex hoc ꝙ productio solis fuerit superflua. ¶ Itē si lux illa fuit corporalis. cū esset bona debuit a diuina bonitate in suo eē cōseruari. sic eñ exponit Aug. vidit deus ꝙ esset bonū. i. qō placuit vt fieret. placuit etiā vt in suo genere ꝑmaneret. ergo videtur ꝙ si lux illa facta esset in principio ꝙ adhuc maneret. ergo si magne claritatis esset illa. impossibile esset ꝙ sensum nostrum laderet. si igit lumen ei⁹ nō percipimus sensu. ⁊ sum ei⁹ nō capim⁹ intellectu. ipsa nō est. ergo nunꝯ fuit. ¶ Sed ꝓ hoc obijcit ⁊ ostēdit ꝙ lux illa corporalis fuerit per textū primo. qz ante formationē lucis premittit ꝙ tenebre erant sup faciem abyssi. ergo si per abyssum intelligitur materia corporal luxque facta est ad expulsionē illaz tenebraz erat corporalis ¶ Item hocipsum ostendit per multos expositores. ⁊ primo per Bedā. occidēte luce paulatim. ⁊ post spaciū diurne lucis inferiores partes subeunte factū est vespere. sicut nunc visato cursu solis fieri solet. ergo si hoc nō potest intelligi nisi de luce corporali. ps ꝛc. ¶ Item ꝙ de luce corporali intelligatur videtur. Scriptura numerat senariū dierū. ⁊ constat ꝙ dies isti oēs sunt eiusdē nature. alioquin nō essent insimul cōnumerabiles. sed post formationē solis a quarto die in antea fuerunt dies corporales. ergo in tribus antecedētibus dieb⁹ fuerunt dies corporales. sed tales dies nō pōt eē nisi a luce corporali. ergo ꝛc. ¶ Itē ꝙ nō possit intelligi de luce spūali videtur. qz diuisio lucis spūalis a tenebris est separatio bonoz angelorum a malis. ergo si simul est diuisio lucis a tenebris. ⁊ formatio lucis. ⁊ hoc fuit totū in prime diei initio. videtur ꝙ lapsus malorum angeloz fuerit absqꝯ aliquo spacio tpis interiecto si ergo hoc est impossibile sicut supra probatū est ꝓpter ꝛc. ¶ Rñ. Dicendum ꝙ in hac questione differenter senserūt Augustin⁹ ⁊ alij doctores. sicut etiam in questione de informis materie productione. Augustinus em̄ voluit ꝙ per celum intelligeretur natura spiritualis informis. ⁊ qz lux respondebat celo per consequens per ipsam lucē spiritualē. angelicam naturam formatā dixit intelligi ad lraz ꝙ die vo dixit intelligi ipsaz ꝓsiderationē angelicam per septenarium dierū septemplicem considerationem. ⁊ per vesperam diei. considerationem creature in seipsaz quia creatura est sicut tenebra per mane vero reductionem ipsius cognitionis creature in suo genere proprio. ad cognitionem que est in summa luce. ⁊ ad laudē ipsius dei. ⁊ qz post perfectā ꝓuersionē a laude dei nō cessat. ideo septimū die in quo est requies ꝓtemplationis dixit nō babereveſperā. ¶ Ad hāc aūt positionē manifestādam satis scriptura ꝓformatur super Beñ. ad lram. vbi ostēdit ꝙ multa dicūtur de illa. vj. dierum enumeratione. que magis cōpetunt diebus spūalibus et luci spūali ꝙ luci materiali. ꝓpter quod in productione oīm rerum corporaliū dr. fiat. fecit ⁊ factū est in productione vero lucis nō dr nisi fiat ⁊ factū est. Et huius ratio est. qz oēs alie res a creatura spirituali habēt triplicem modū essendi videlz in sua causa producente ⁊ in mente rōnali. ⁊ in corporali materia subsistēte. Creatura aūt rōnalis nō habet nisi duplicem essendi modum. vidz in vbo ⁊ in se. Multa etiā ad hoc adducit qui ostendunt ipsam

dunt ipam positionē esse cōsonā tam fidei q̄ scripture. q̄ etiā rōni. ⁊ per hoc veritatē fidei ⁊ scripture a recto rōnis tramite nullatenus etiā deuiare ostendit. vnde sup Gen. ad lām lib. j. habem⁹ qd fm fidē rndendū est oibus qui calūniari libris nostre salutis affectāt. vt quicūq; ipsi de rerū natura veracib⁹ documentis demōstrare potuerūt. ostēdamus lris nris nō eē cōtrariū. quicūq; aūt de quibuslibet suis voluminib⁹ bis nostris lris ⁊ catholice fidei ptrariū ptulerunt. aut aliqua facultate, aut nulla dubitatione. credam⁹ ipm eē falsissimū. Quātūcunq; aūt hec positio phabilis eēt ⁊ rōnabilis catholici tñ tractatores q̄ Aug. secuti sunt viā aliā approbauerūt magis. s. q̄ diē rum distinctio esset materiāl seu sensibilis. ⁊ pme dici opatio eēt formatio lucis corpalis q̄ tres dies fecit añ pductionē sol'. Et qz istam positionē magis insinuat text⁹ scripture. ⁊ magis sequunt expositores ⁊ illi q̄ Aug. libēter secuti sunt. iō positio ista securi⁹ ⁊ utilius est sustinēda. Scōm hāc igit positionem dōm est q̄ scriptura p lucē illā quā dicit pmo esse factā. corporalem lucē insinuat. ⁊ pcedende sunt rōnes que illud phant.

9 ¶ Ad illud vo qō obī primo q̄ lux est ad decorē ⁊ ornatū celi. dōm q̄ nō qualitercūq;. sz put est in distinctione cōpleta fm numerū ⁊ pprietatē corpoz celestiū. stellaz. s. ⁊ planetaz. et b
10 nō fuit añ diē quartū. ¶ Ad illud qō obī q̄ pditio angelice nature dz in. vj. diebus explicari. dōm q̄ illud non opz explicite dici. sicut etiā nec de lapsu nature angelice in scriptura legit hystorialr sed magis allegorice. Et ratio huius est. qz scriptura principalr intendit agere de opibus reparatiōis hūane. sicut dicit Aug. ⁊ ppter illa vt meli⁹ explicent agit de lapsu hominis ⁊ pditione nature hūane institute. ⁊ rōne hui⁹ determinat de his q̄ facit ad hoīs pditionē ⁊ cōseruationē. Et qz in scriptura agit de lapsu nature angelice nec ēt in ea agit de cōditione angeli instituti. aliter posset dici q̄ qz scriptura tradebatur gēti rudi. q̄ versabat circa sensibilia. iō pmo in opibus vj. dierū pditionē sensibiliū insinuat nihilomin⁹ tñ pbens viā per hec sensibilia ad intelligēda spūalia. hoc ei fecit ad illa insinuāda. vñ nō indocte p formationē lucis intelligi pōt formatio nature spūalis. pncipalius tñ insinuat formatio corpalis. ⁊ sic pz qualr pcessus scripture q̄uis videat esse vulgaris. tñ ē
11 sufficiēs ⁊ rōnalis. ¶ Ad illud qō obī q̄ lux pncipali⁹ cōuenit nature spūali. dōm est q̄ verū est q̄tū ad pprietatē vocabuli. nō est tñ verū q̄tū ad vsum cōem. Nolata ei luce nisi deteriminetur p antecedētia ⁊ pītia. lucē intelligim⁹ corporalē. p quā tñ pducimur ad intelligendū spūalē. qz cognitio nra incipit a
12 sensu. ⁊ sic docet dion⁹. in li. de di. no. ¶ Ad illud qō obī q̄ lux corporalis est ad fomentū viuentiū ⁊ solatiū aialium. dōm q̄ lux corporalis nō solūmō bz istā utilitatē. imo etiā alias multas q̄ forasse nos latent. quarū etiā vsum potuit tunc habere. sicut multe creature hūt virtutes ⁊ utilitates quas nos ignoramus ⁊ tñ eas habere nō dubitam⁹. Posset tñ dici q̄ vsus ei⁹ fuit diē ⁊ noctē facere. nō ad aialium illustrationē. sed ad diuinoz operū distinctionē. vnde ⁊ si tunc nō faceret ad illustrationē dūmi sensus: facit tñ nūc ex ipa distinctiōe ad illustra-
13 tionē intellectus dū ex illa intellectus capit distinctionē diuinoz operū. ¶ Ad illud qō obī q̄ supfluum fuit facere solem. dōm q̄ falsum est. qz ⁊ si lux illa pfecte illuminaret ⁊ diē faceret fm q̄ sufficiebat p illo tpe ad dierū distinctionē placuit tñ deo rebus ad maiorē pfectionē eductis. vtpote ad ornatū lucem facere plenioriē. que etiā diē faceret clariorē. ⁊ pp hoc ex ipsa ēt luce siue nube lucida solē fecit in maiori luīe sicut dicetur postea. Et p hoc pz illd qō obī vltimo scz q̄ illa lux debuit manere dōm ei q̄ verum est q̄ manet fm formā ⁊ naturā: sed non opz q̄ maneat fm illum statū fm quē primo formata erat manet aūt in sole q̄ ex ipsa formatus est. sicut innuūt expositores. ⁊ melius patet super litteram.

8 **Questio. ij.** Qualr illa lux faciebat diē ⁊ noctem. Et dicit Dam. q̄ faciebat emissiōe radioz ⁊ ptractione. Aīt ei sic. In pmis tribus diēb⁹ refluxo ⁊ pcto luīe dīuico pcepto. dies ⁊ nox fiebat. Et basili⁹ in exam. Tūc aūt nō solaris corpis motu. sz diffusiōe pncipalis lumis mō se subducētis. mō denuo reducētis. fm diuinā pceptionez diē faciebat nox q̄; reuertebat. Beda aūt ⁊ alij expositores latini dicūt q̄ diē ⁊ noctē faciebat sua reuolutiōe ⁊ ō babitū fuit in autoritate pri⁹ posita q̄ inducit in lra occidēte luce paulati ⁊c. ¶ Cōtra primū dicēdi modū obī sic primo. scriptura dicit. diuisit de⁹ lucē a tenebris. ergo sil fuerūt lux ⁊ tenebre. sz si lux illa faceret diē ⁊ noctē p emissionē ⁊ retractionē radioz. cū nō fit sil emissio ⁊ retractio. nō esset sil lucis. ⁊ tenebraz diuisio. ¶ Itē scriptura dicit q̄ lux illa faciēdo diē. faciebat vespere ⁊ mane. sed si sola radioz emissione fieret dies. ⁊ sola ptractiōe fieret nox. nūq; esset vespe ⁊ mane. sz semp esset clarus dies vl obscura nox. q̄ ille modus dicēdi nō competit sacre scripture. ¶ Item emittere ⁊ ptrahere radios sunt cōparationes oppositē. q̄ cū sole ptātes rōnales sunt ad oppositā vī q̄ lux illa eēt rōnalis suba. si ergo hoc est absurdū dicere. vī ⁊c. ¶ Item q̄ lux illumiet istē actus naturalis ⁊ necessari⁹. si q̄ nulla suba pōt seipsam priuare sua necessaria ⁊ naturali opatione. videt q̄ lux vbi erat nō poterat nō illuminare. q̄ nō poterat radios suos ptrahere. ¶ Contra scōm modum obī sic. Ad hoc q̄ fiat motus alicui⁹ corporis regularis ⁊ vniformis. nō solum requ-
9 rit⁹ virtus motoris sed etiā congrua dispositio ex parte mobilis ⁊ ex pte spacij ergo si adhuc nō erat facta ordiū distinctio videt q̄ nulla fieret huius corporis renolutio. ¶ Itē materia ex omni pte sua erat vniformis. si ergo motus est pp aliquam diuersitatē. vel in eo quo mouet. vel in eo circa quod mouet: videtur q̄ lux nō moueret. ergo nō faciebat diē ⁊ noctem per suū motū. ¶ Item materia illa ex omni parte erat eque illuminabilis. ergo si lux illa vbicūq; esset illuminabat quocūq; moueretur. diē ptinue faciebat. ergo nūq; faciebat mane ⁊ vespere. ¶ Itē si per suū motū faciebat diē ⁊ noctē. cū illa lux ante fuerit pducta q̄ mota. fuit pducta ante oēm diem. ergo nō erat opus primo dici. Si tu dicas mihi q̄ sil cepit esse. moueri ⁊ illuminare. q̄ro vbi pmo incepit moueri. aut cū ex oriente. aut ex occidēte. aut ex aliqua alia pte celi. Si ex oriēte. ergo videtur q̄ primo fecerit mane ⁊ postea vesperā. ⁊ hoc est ꝫ scripturā q̄ dicit factū est vespere ⁊ mane. Si ex occidēte. ergo videtur q̄ lux cepit in occasu q̄ō est inconueniens. Si in aliq̄ pte alia vt in meridie. tunc vī q̄ dies ille nō babuit. xxiij. horas. q̄ō est ꝫ expositores ⁊ ppter hoc est q̄stio vbi lux illa sit facta et qualr diē ⁊ noctē faciebat. ¶ R ñ. dōm q̄ sicut ptractū fuit in princi-
14 pio duplex est hic modus dicēdi. vn⁹ fm doctores grecos. vicz Basilij ⁊ Bze. ⁊ Dam. alr fm latinos. Direrūt ei basilius et Dam. q̄ lux illa emissione ⁊ ptractione radioz diem ⁊ noctē faciebat. hoc aūt dicebat esse in potestate ipsius lucis. nō p virtutem ppriā. sed per preceptionē diuinā. ⁊ huius sile legimus in scriptura Exod. x. Extendit moyses manum in celū ⁊ facte sunt tenebre horribiles in tota terra egypti tribus dieb⁹. Et ō stat ei q̄ in illo triduo sol erat in emisperio terre nostre habitabilis. ⁊ in terra iessen. ⁊ i alias habitabiles regiōes radios sue lucis emittebat. ⁊ a terra egypti radios sue lucis ptrahebat. Sile etiā forte factū est in passione dīi vbi sol dz obscuratus fuisse. ⁊ hoc totū factū est nō natura sed diuino preceptor per būc modū intellexerūt doctores greci fuisse in illo primo triduo. ⁊ ppterea rōnes prius inducte de naturali ptāte i nullo eos ledunt. Autoritates etiā sacre scripture nō videntur cōtrarie. qz diuisio illa lucis a tenebris nō intelligitur q̄tum ad sitū localē. sz q̄tū ad distinctionē formalē. sicut distinguit⁹ habitus a sua priuatione. ⁊ qz ab hoc habitu in priuationē ⁊ processus erat ⁊ regressus. q̄tum ad regressuz in habitu dz fecisse mane. qō quidē fiebat radioz emissione. quātum vo ad pgressum in priuationē dz fecisse vesperā. qō quidē fiebat radiorum ꝫctione. ¶ Alius modus dicēdi fz latinos doctores qui vī eē rōnabilior est. qz virtuti naturali possibiliorē. scz q̄ lux illa noctem ⁊ diē faciebat suo motu. sicut sol sua facit actione. Intelligit ei lux illa facta fuisse vbi nūc est sol. nā ex illa formatus creditur eē sol. pducta aūt fuit super eā partē supra quā nr̄m est emisperiū. ⁊ illud emisperiū illuminādo fecit diem. ⁊ pgrediens puenit ad occasuz ⁊ fecit vespe. ⁊ post deinde regrediēs ad ortū fecit mane. vnde respectu vni⁹ ⁊ eiusdē emisperij noctē ⁊ diē faciebat successiue. respectu vo emisperij nostri ⁊ alteri⁹ sil faciebat diē ex vna pte. ⁊ noctē ex obiectu illi⁹ nature dēse q̄ erat in medio illi⁹ materie. q̄ q̄uis nō esset adhuc in forma cōpleta erat tñ in illa pte ita dēsata vt posset pficere vmbrā. sicut in pte supiori p sua raritate ⁊ q̄dā subtilitate poterat suscipere lucis influētiā. Et iōvtrūq; coz insinuās scptura dr diuisit de⁹ lucē a tenebris q̄tū ad exītiā lucis in vno emisperio. et tenebre in alio. ⁊ factū est vespere ⁊ mane q̄tū ad recessuz a nostro emisperio. ⁊ q̄tum ad regressum. Hunc igit modum tāq̄

probabiliozē sustinēdo ad primū qō obī in ꝓtrariū ꝙ nō erat ibi idonecitas spacij nec corpis per qō fieret motus alicui' ozbis. dōm ꝙ sicut sol in claritate illā lucē excedit. ita e' iā i motus regularitate ppter ozbiū distinctionē ⁊ cōplemētū ⁊ sicut lux illa claritatē habebat sufficiētē ꝑ illo statu sic ēt supioꝛ ps materie. q̄ rarioꝛ erat ⁊ puriozviā sibi ꝑbebat ad motū habilē q̄uis nō esset in tāta pfectione in quāta nūc est etber. ¶ Ad illud qō obī. ꝙ materia est ex oi pte vniformis erat dōm ꝙ ex si ex oīi pte esset influentiā lucis equal' nata suscipere. illa trī lux nō poterat vndiq; illuminare. sicut ⁊ sol nō potest ⁊ iō cuꝛ ex vna pte illuminabat. ex alia pte erat obscura. ⁊ q: ad lumē vniformiter erat dispositā. cū nō posset simul illumiari opoꝛtebat illuminari successiue. ⁊ ita opoꝛtebat fieri noctē ⁊ diē. Si tu q̄ris quare de' nō fecit lucē ita sufficientē ꝙ vndiq; posset illuiare. dōm ꝙ ⁊ si sic fecisset. ꝑ illā lucē esset illuiatio. sꝫ non boꝛaꝝ distinctio nec tpalis successio. Diuie aūt dispositiōi placuit mundū q̄si carmē pulcherrimū quodā decursu tpm venu
15 stare. ¶ Ad illud qō obī ꝙ sp illumiabat. ḡ semp diē faciebat dōm ꝙ nō sequit. q: nō q̄cūq; illumiatio dies appellat. sꝫ illuminatio q̄ est in nr̄o emispherio. q̄ magis dies dicebat ꝙ illuiatio alteri' emispherij. nō pp illud qō tūc erat solū. sꝫ etiā pp id
16 qō futurū erat. ¶ Ad illud qō obī ꝙ ante fuit ꝓducta ꝙ mota dōm ꝙ in die naturali duo sunt. vicz claritas aerꝭ siue rei trāsparētis. ⁊ successio tpis. Claritatem aūt faciebat lux radioꝛ multitudine in pte materie transpentis. ⁊ q: lux sit' ē ⁊ lucet et illumiat. sit' cepit eē isto mō dies cū luce. Successionē aūt tpis faciebat. vel ipa mutabilitas q̄ erat in materia informi añ ꝓductionē lucis. vel ēt ipsa lux mota q̄ erat nubes lucida. ⁊ ita vtroq; mō successio tpis vł sit' cū luce incipiebatvł' añ. ⁊ illa successio ad pmū diē spectabat. ⁊ iō q̄cūq; mō dicaī dies. formatio lucis est op' pme dici. nō q: ꝑma dies ipam lucē ꝑcesserit. sꝫ q: sil' incepit dies cū luce. Quāuis enī mot' sequaī eē ꝼm naturā. tī duratiōe pōt sil' cū mobili incipe. Et si q̄ras vbi incepit moueri. dico ꝙ vbi facta ē. sꝫ de loco vbi facta est due sunt
17 opiniones. ¶ Quidā enī dicūt ꝙ lux illa facta ē in meridie et rōnē hui' assignāt duplicē. Unā q: lux illa ꝑmo faciebatvelspere ⁊ postea mane. sicut dicit scriptura. ḡ vł ꝙ pt'tēderet ad occasum ꝙ rediret ad oꝛtū. Alia ē rō q: dei pfecta sunt opa. ⁊ iō diē ⁊ lucē fecit in sua plenitudine. ⁊ ita i meridie. ⁊ b̄ mōvł' sentire Beda ⁊ alī expositoꝛes q̄ dicūt ꝑmū diē a ꝑma luce cepisse. Et si tu obijcias ꝙ tūc a ꝓncipio dici vsq; ad mane nō sunt xxiiij. boꝛe. rīdent ⁊ dicūt ꝙ sex boꝛe hui' diei ꝑcesserant successione tpis ptranseūte ꝑ ipsi' materie mutabilitatē. ⁊ postmodū. vj. boꝛa[q̄ est in nūero pfecta]facta est lux q̄ est coꝛp' pfectū in sui natura. in plena ⁊ pfecta irradiatiōe vtpote i meridie. ⁊ cū esset tūc tps eq̄noctiale. vsq; ad occasuꝫ fuere. vj. boꝛe. ⁊ postmodū vsq; ad oꝛtū seq̄ntis diei fuerūt. xij. ⁊. vj. ꝑcessērāt ante formationē lucis post creationē celi ⁊ terre ⁊ ita factus est dies naturalis pfectus ⁊ integer. ¶ Alia opio ē ꝙ nō fuerit moza tpis interiecta inter creationē ⁊ distinctionē. imo statim post creationē celi ⁊ terre pdurit dñs lucē. ita ꝙ posteꝛius natura. sꝫ sil' duratiōe ⁊ isti dicūt ꝙ lux illa cepit in oriēte ⁊ sua reuolutōe pfecta tendēdo ab eodē pūcto in idē fecit diē naturalē. ⁊ boc vł Aug. sentire in li. de sacra. Ait enī ꝙ nō fuerit moza interiecta inter creationē ⁊ distinctiōis inchoationē q̄ incepit in lucis formatiōe. ⁊ illud vł satis ꝓbabile ꝙ ibi cepit lux illa in ꝑmo die. vbi ꝺditus est sol i die. iiij. Et redit ei sol iiij. die ꝺdit' fuisse in oriēte nō in meridie. ⁊ luna in occidēte. Et si tu obijcias ꝙ pri' deberet dicere factū est mane ⁊ vespe. dōm ꝙ sicut dicit magr̄ in lra mane dicit finē ꝑcedētis noctis ⁊ ex boc dicit quādā obscuritatē pp boc ꝙ nō trī dicit diei initium. imo dicit noctis ꝓsummationē. Et q: i ꝑma lucis formatione nō ꝑcesserat noꝛ. sꝫ statim lux incepit ꝼm suā totā ptātē illumiare. iō dī dies illa cepisse a plena luce. adeo enī lucebat ibi vbi cepit sicut si eēt in meridie. Jō nō dī fecisse mane. quia nō ꝑcesserat dies. sꝫ ꝑus vespe qō est finis diei. ⁊ postmodum mane qō est finis noctis. q: pus fecit diē ⁊ postmodū noctem. Et tā bic modus dicēdi ꝙ ꝑcedēs satis est ꝓbabilis nec facile discernitur q̄s coꝛ plus habeat veritatis. ⁊ iō quocūq; isto

Grum modoꝛ dicaī nō est facienda magna vis.

Onsequēter querī de essentia ⁊ q̄ddditate lucis coꝛporalis in se. Et circa boc duo querunī. ꝓmo q̄rī vtrū lux sit coꝛpus vel forma coꝛporis. Scō quer-

tur vtrum sit forma substantialis vel accidentalis.

Questio. j.

Circa quā sic ꝓcedī ⁊ ostēdī ꝙ lux sit coꝛpus. Augu. in lib. de lib. ar. ij. in coꝛporibus lux primū locū tenet. ¶ Jtē Aug. sup Ben. ad lram. Alia oēm coꝛporeā materiā dignitate nature ꝓcellit. ꝑ lucē tī et aerē q̄ in mundo ꝓcellentia sunt coꝛpa coꝛpus adminstrat. ¶ Jtez Aug. in epla ad Volusiañ. iij. Dominū inq̄t iste sensus est nihil nisi coꝛpa valētium cogitare. siue ista grossioꝛa vidēz bumoꝛ aut bum', siue subtiliora sicut aer ⁊ lux: sed trī coꝛpoꝛa. ¶ Jtē boc videī rōne. Jn spiritibus ē reperīre q̄ spūs qui est pure lux. ergo sil' in coꝛporalibus videtur ꝙ sit reperire coꝛpus qō sit pura lux. ergo simil' videtur ꝙ illud qō est luminosum in coꝛporibus sit lux pura. sed illud est coꝛpus cū habeat extē siōnem sicut patz in sole. ergo videtur ꝙ lux sit coꝛpus. ¶ Jtē lux in sole est in plena actualitate ⁊ potestate multiplicādi se. ergo nō videtur ꝙ sit permixta possibilitati materie. ꝓstat autem solē esse coꝛpus. ergo videī ꝙ pura lux sit coꝛpus. ¶ Jtez nihil mouetur local' motu dimensiuo ⁊ successiuo nisi coꝛpus sed lux illa q̄ ꝑmo creata fuit suo motu faciebat diēz noctē. ergo erat coꝛpus. ¶ Ad oppositū. dam. Lumē est qualitas naturalis ipsi' ignis: sꝫ nulla qualitas est coꝛpus. ḡ lux nō est coꝛpus: sꝫ qualitas coꝛporis. ¶ Jtē dicit ꝑbus ꝙ forma est principium agēdi. ergo illud qō maxime est principiū agēdi illō maxime est forma. sꝫ lux inter cetera coꝛpalia est maxime activa. ergo videī ꝙ sit pure forma: sed nullū coꝛpus est pure forma. cū oīe coꝛpus sit compositū. ergo lux nō est coꝛpus. ¶ Jtem Aug. sup Ben. ad lram. Lux est subtilissimū in coꝛpe ⁊ ob boc anime vicinissimū. sed qō est vicinissimū nobilissime forme: illud maxime participat rōnem forme. ḡ videī ꝙ ipa lux sit pura forma. ¶ Jtem nulli coꝛpoꝛi opponīt aliq̄d ꝓnatiue ꝼm ꝙ coꝛpus est sꝫ lucī ꝼm ꝙ lux est opponīt tenebra ꝓnatiue ergo lux nō ē coꝛp'. ¶ Rñ. dōm ꝙ quidā nō attendētes nec interī' ꝓsiderātes ꝓba Aug. dixerūt lucē esse coꝛpus ꝑ eo qō posuerit aliquod coꝛpus pure esse lucē. ita ꝙ in eo nihil esset admixtuꝫ de tenebꝛositate materie. sicut est coꝛpus solare a quo cetera coꝛpoꝛa mūdi recipiunt illuminationē. Sed cū supꝛa ꝓbarum sit ꝙ nulla substātia per se erīs siue coꝛpalis. siue spūalis ē pure forma nisi solus de'. satis planū est ꝙ nullum coꝛpus pōt eē pure forma cū etiā nullū coꝛpus careat extēsione. ⁊ ois extensio sundetur supꝛa naturā coꝛporalē. nullū coꝛp' pōt esse sine materia. ⁊ iterū nullū pōt esse pure forma. si ergo lux formam dicit. nō pōt esse lux ipm coꝛpus. sed aliq̄d coꝛporis. si enī luceret ipm coꝛpus. cū lucis sit ex scipa scipam multiplicare aliq̄d coꝛpus posset scipm multiplicare ex se sine appositōe materie aliunde. qō est impossibile alicui creature. cū materia non beat educi nisi per creationē. Et iō aliter dōm ꝙ sicut bumoꝛ calꝛ dupl' accipiunt. Aliq̄ enī dicunt ꝓprietates siue qualitates coꝛporee substātie. sicut dicunt bumoꝛ ⁊ aqua ⁊ calꝛ ipsius ignis. Aliq̄ nomināt ipsam substātiam sub tali forma sicut dicit Aug. ꝙ bumoꝛ ⁊ bumus sunt elemēta ⁊ pōi dicunt ꝙ calꝛ est substātia quedā subtilis. Sic intelligēdū a parte lucis. ꝙ lux pōt dici in abstractione. ⁊ sic nominat formā coꝛpis luminosi per quā illud coꝛpus bꝫ lucere ⁊ agere. ⁊ sic dī. Dam. ꝙ est qualitas ignis. Aliq̄ notat in cōcretione ipam substantiam. s. luminosam ⁊ sic accipit in illa diuisione scz ꝙ tres sunt species ignis. s. carbo. flāma ⁊ lux. Et per hunc modum loquit Aug. q̄ dicit ꝙ lux tenet primū locū i coꝛporib'. ⁊ ꝙ lux ⁊ aer sunt coꝛpa subtiliora. Vocat enī ibi lucē qō nos vocamus ignē sicut ex ꝓbis ipsi' Augu. colligitur exꝑesse. Et per boc patent obiecta advtrāq; partem. Nā autoꝛitates ⁊ rōnes que dicunt et ꝑbant lucē coꝛpus nō esse sꝫ qualitatē. accipiūt lucē in abstractione sicut ꝑz. Autoꝛitates vo que ad oppositum inducunt loquūtur de luce ꝓut accipit ꝺcretiue. rōnes vo que probant quod aliquod coꝛpus sit pure lux. nō sunt cogētes. ¶ Ad illud ꝓ eī quod obī de filitudine spiritualiū ⁊ coꝛporaliū. non est sile quia lux spūalis cōis est creatoꝛi ⁊ creature ꝼm analogiam. et quia creatoꝛ pure actus est. ideo potest reperiri i spūalib' lux in oīmoda actualitate ita ꝙ nihil habeat de possibilitate materie. nec de tenebꝛositate ignoꝛātie. Coꝛporalis vo lux nō reperitur nisi in creatura. que ad boc vt per se exīstat. indiget sustētante a materia. ⁊ iō nō pōt inueniri lux pura ꝑ oīmodā exclusionē possibilitatis materie pōt trī inuenīri pura lux ꝑ extensionē opacitatis ⁊ tenebꝛe. ⁊ sic est i sole. ¶ Ad illud qō obī ꝙ si lux solis

lux solis esset ꝑmixta materie nō posset se multiplicare ꝓcete
Dōm q̄ ꝑtia materie nō tollit actualitatē forme marie qñ cor
pus multū bz de specie. ⁊ parū de materia. ⁊ qz in sole est abun
dantia lucis. q̄uis sit ibi materia. nō ipedit ab actiōe sua. Ea
aūt q̄ dicunt habere lucē incorpatā nō būt ꝓfectā ptātē multi
plicādi se. nō qz lux sit solū ibi i materia. ſz qz corpa illa multū
14 būt de materia. ⁊ parū de specie. ¶ Ad illud qō obī. q̄ lux pri
mo creata mota fuit dimētiue ⁊ successiue. dōz q̄ lux ibi vocat
nubecula lucida. q̄ vere corp' erat ⁊ illa nō fuit creata ꝑ co q̄
fuit ex ꝑexistēte materia forma lucis. sibi diuinit' impressa vel
educta. Sic igit ex predictis pz. q̄ lux ꝓprie ⁊ abstracte loquē
do nō est corpus. sed forma corporis.

D Questio. ij. Utrū lux sit forma substantialis vel accidēta
lis. Et q̄ sit forma substantialis vī. Prior est
gnatio sbe q̄ accidēs. sed lux iter omnes formas corpales de
scribit prio fuisse creata. g̃ non vī accidēs. sed sba aut illa opa
tio fuit inordinata. ¶ Itē forma substantialis est nobilior q̄ acciden
talis. ſz lux est nobilissima forma corpalitū sicut in multis locis
dicit aug. g̃ cū multe alie forme corpales sint sube. vī q̄ lux sit
forma substantialis. ¶ Itē lux inter oia corpalia marie assimilat lu
ci eterne. sicut ondit dyony. de di. no. ⁊ marie i virtute ⁊ effica
cia. g̃ si hoc totū magis ꝓpetit forme substali q̄ accidentali. vī q̄
lux sit sba. ¶ Itē nullū accidens est cā sbe. sed lux corpis cele
stis est principiū educēdi alam vegetabilez ⁊ sensibilē. q̄ sunt
forme sbales. ergo vī q̄ lux sit substātia. ¶ Itē nullū accidēs
est p semetipm actiuum. cū nullum sit p se ens. g̃ sicut p se nō
est. ita etiā nec p se agit. sed corp' luminosum inquātū lumino
sum. est p se actiuū. g̃ vī q̄ lux nō sit ei accīs. sed substātialis forma
¶ Itē nullū accīs facit gradū ⁊ nobilitatē in reb' ꝑm differē
tias specificas ꝓpter suūpsi' ptīcipationē maiorē ⁊ minorē. ſz
corpa mūdi ꝑm q̄ pl' ⁊ min' ptīcipāt de luce. sunt magis ⁊ mi
nus nobilia. quātū ad esse substāle ⁊ specie. ⁊ differētia. sicut pz re
spiciēdo gradus in corpib' mundi. g̃ impossibile est lucez esse
accidēs corpi luminoso. ¶ Cōtra. Nihil ē de ꝑstitutōe accītis
nisi accīs. sed lux est de ꝑstōne coloris. cuz color nō sit aliud q̄
lux incorpata. g̃ cū color sit accidēs. lux est forma accidētalis
¶ Itē nihil est p se obiectū sensus nisi accidēs. qz oē obiectuz
sensus ponit in tertia specie q̄litatis. ſz lux scipa vī ⁊ ꝑcipitur
25 sensu visus. ⁊ est illud quo mediāte cetera sentiunt. sicut dicit
Aug. sup Gen. ad ifam. g̃ lux est accīs. Ait enī aug. sic. Ui
sus agit pura luce incorpata in subtilissimo aere. deide lux mix
ta in aere caliginoso. deinde cū corpulēto humore. deinde cum
terrena crassitudine. ⁊ sic q̄nqz sensus efficit. ¶ Itē qō auget i
aliquo salua eius substātia et natura ipm est sibi accidens. sed
lux auget in corporibus ꝓcipue luminosis. sicut dr Esaie. xxx
Erit lux lune sicut lux solis. ⁊ lux solis septēpliciter ⁊c. g̃ lux
nō ē substātia. ſz accidēs. cū substātia nō recipiat magis ⁊ mi
nus. ¶ Itē sicut ignis naturalr lucet. ita ⁊ naturalr calet. nec
maior est virt' in ipo lucere q̄ calere siue calefacē. ſz caliditas
est q̄litas accidētalis ipsi' ignis. g̃ ⁊ luminositas. ¶ Itē si lux
in igne est forma substalis. aut g̃ vltima ⁊ ꝓpletiua. aut citra vlti
mā. Si est forma vltima ⁊ ꝓpletiua. g̃ nō vī q̄ ignis differat a
celesti natura nec q̄ aliq̄ luminosa differāt specifica differētia
Si ē forma citra vltimā. g̃ min' ē forma pfecta. q̄ forma ignis
specifica cū forma vltimo ꝓpletiua sit in re pfectissima. g̃ nō vī
q̄ in igne lux sit nobilissima forma. si g̃ in celo est forma vltima
vī q̄ dignioza siue nobiliora sint corpa elemētaria q̄ celestia.
qō si falsum est. restat ⁊c. ¶ Itē in creaturis q̄litas est ūmedia
tū principiū actionis. Usi forma substātialis agit tāq̄ median
tibus ꝓprietatib' accidentalib'. sed lux est immediatum prin
26 cipium actionis. ergo vī q̄ lux sit accidens. ¶ Rñ. ꝓnotandū
est q̄ in hac qōne sapientes opinant ꝓtraria sapientib'. Qui
dā enī dicere voluerūt q̄ lux est accidēs corpi luminoso. sicut sa
pientia siue sciētia que est lux spūalis est accidēs ipsi aie. ⁊ co
lor est accidēs corpi termiato. ⁊ calor est accidēs corpi calido
Dixerūt enī q̄ sic se bz corp' luminosuz ad lucē. sicut aia ad co
gnitionē. ⁊ sicut corp' terminatū ad colorē ⁊ sicut corp' calidū
ad calorē. qñ p ipam decorat. p ipam sentit. ⁊ p ipam opat. et
ō si dicat forma nobilis. b nō itelligit q̄tū ad eē primū. ſz q̄
tū ad eē scōz. sicut scia ⁊ gra nobilissime forme ponūt. q̄uis ac
cidētia eē dicāt. Et sic p magna pte rones cuadūt. Bz qñ sa
cra scriptura lucē iter ceteras formas pure corpales ꝓmēdat ⁊
catholici tractatores. sicut Dyo. in. iij. de diui. no. ⁊ aug. i mul
tis locis. ⁊ pbī etiā principatū opandi in corpib' luci attribu
unt ideo lucē magis esse substātiā q̄ accidēs sentire videt. Et
ō est alia positio. q̄ lux est forma substātialis corpor. ꝑm cui'
maiorē ⁊ minorē participationē corpa habēt verius ⁊ digniuſ
esse in genere entiū. Uñ sicut nobilissimū corporū scilz empy're
um est precipue luminosum. ita infimū verō scilz terra est ma
xime opacū. in termedia vero ꝑm q̄ sunt magis ⁊ minus nobi
lioza participāt plus ⁊ min'. Et sic oia corpa naturā lucis par
ticipāt hoc satis de plano ostēdit. qz vix est corp' opacū quin
p multā tersionē ⁊ politionē possit effici luminosum sicut pz cū
de cinere fit vitrū. ⁊ de terra carbunculus. Utracz autē baruz
positionum magnoz est. ⁊ quelibet valde pbabilis. nec de faci
li improbari pōt. Si autem interius cōsiderare velimus. que
istarum positionum sit verioz. inuenimus q̄ vtracz baz funda
ta fuit supza aliquod verum. Uez est enim q̄ lux cum sit forma
nobilissima inter corporalia. sicut dicūt pbī ⁊ sancti. ꝑm cuius
participationē maiorē ⁊ minorez sunt corpora magis ⁊ minus
entia est substātialis forma. Uerū est etiā q̄ cū lux sit p se sensi
bilis. sit etiā instrumentū opandi sit etiā augmentabilis ⁊ mi
nuibilis. salua forma substantiali. q̄ ipa bz formā nature acci
dentalis. ¶ Et ideo notandū est ad intelligentiā autoritatuz
⁊ rōnum. q̄ sicut lux incorpata est principiū coloris in ipso cor
pore terminato. q̄ quidē color est accidēs. ⁊ passibilis qualitas
⁊ sensu ꝑcipit. sic etiā lux in corpe luminoso est principiū cuius
dam fulgoris. qui ad modum coloris est accidens. ⁊ mediante
quo luminosum corpus a sensu apprehendit. Et ꝑm hoc duplici
ter pōt lux accipi. Uno mō dicitur lux ipsa forma. q̄ dat esse
corpi lucido. ⁊ a qua luminosum corp' principaliter est actiuū
sicut a primo mouēte ⁊ regulāte. Alio mō dr lux esse fulgor qui
est circa corpus luminosum. qui consequit existentiaz lucis in
tali materia. ⁊ qui etiā est sensus obiectum. ⁊ operis instrumē
tum. ⁊ sic est accidentale complemētum. Et sic ptz responsio ad q̄
stionē propositam. etiam pro magna parte ptz respōsio ad ob
iecta. Rones enī ostendentes lucem esse substantialē formā p
cedunt ꝑm primam viaz. sicut ptz intuenti. Rones aūt ad par
tem oppositam procedūt via alia. exceptis quibusdā ad quas
satis de facili respōderi pōt. ¶ Ad illud enī qō obīcit q̄ lux ē
de oppositione coloris dici potest q̄ lux nō dicitur esse de com- 28
positione coloris. tanq̄ principium intrinsecū sed tanq̄ prin
cipiū effectiuū. cū accidētia simplicia sint. forma aūt substātia
lis bene pōt esse effectiuū principiuz accidētis. ¶ Ad illud qō 29
obīcit q̄ est forma sensibilis. Dicendū q̄ hoc nō videtur rōne
sue essentie. ſz rōne fulgoris vel caloris cā inseparabiliter con
comitantis. maxime vbi est vehemētia lucis. ¶ Ad illud quod 30
obīcit. q̄ augetur. Dicendum q̄ augmentū illud attendit rō
ne fulgoris non rōne lucis que est forma substātialis. ⁊ si rōne
illius attenderetur. adhuc rō non valeret. qz q̄uis forma sub
stantialis ꝑm se non recipiat magis ⁊ minus. habet tamen in
tendi ⁊ remitti ꝑm esse ipsius in materia. ⁊ hoc maxime verum
est in formis generalibus in quib' magis consistit scōitas ana
logie ꝑm magis ⁊ minus. ⁊ prius ac posterius q̄ vniuocatiōis.
¶ Ad illō qō obīcit q̄ calor non est forma substātialis calidi. 31
Dicendum q̄ non est simile. qz non est tante dignitatis ⁊ perfe
ctionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc pz qz forma lu
cis plus recedit a natura ꝓtrarietatis. corruptionis ⁊ altera
tionis. ¶ Ad illud quod obīcit q̄nō est forma vltima in igne. 32
dōm q̄ si lux ponit esse forma substātialis corpor specie diuer
sorū. vtpote celi ⁊ ignis neutri' est forma vltimo cōpletiua. ſō
ex hoc nō ꝓcludit q̄ natura elemētaris sit nobilior celesti. nec
ex hoc pōt etiā ꝓcludi q̄ alia forma sit nobilior forma lucis. q̄
uis sit vlterior. Forma enī lucis nō ponit i eodē corpe. cū alia
forma sicut dispositio imperfecta. que nata sit pfici p vltimā for
mā. sed ponit tāq̄ forma ⁊ natura ois alterius corporalis for
me ꝓseruatiua. ⁊ dans agēdi efficaciaz. ⁊ ꝑm quam attendit cu
iuslibet forme corpalis mēsura in dignitate ⁊ excellētia. ¶ Et
quod obīcit. q̄ forma vltimo ꝓpletiua nobilior est. hoc verum
est. vbi forma illa bz compleri ⁊ pfici per vltimam. ⁊ specialē
scilicet vbi forma cōis habet perfici per vltimam ⁊ specialem.
Uel dicendum q̄ hoc veritatem habet. vbi vtracz forma. s. com
munis et vltima. est in suo potissimo esse. sic autem lux non est 33
nisi in celesti corpore. ¶ Ad illud quod obīcitur. q̄ ē immedia
tum principium operandi. Dicendum q̄ illud non cogit neces
sario vt videt. Forma enī speciales p se posse agere videt. Bz

qz exẽplum buiꝰ non de facili inuenik in aliꝭ. ꝙuis nõ irratio nabiliter credak in forma lucis possibile esse. cũ sit maxie actiua. cõcedi põt. ꝙ ꝙuis lux interiꝰ perficiẽs sit substãtialis forma. tñ fulgoz ille quo corpus illud instrumẽtaliter operak. sentitur. ꝛ decoraf ad naturã accidẽtis sicut predictũ est pertinere non indocte credi potest.

Consequẽter querik de lucis effectu ꝛ irradiatiõe Et circa hoc duo q̃runk. Primo querik vtrũ lumen qõ emittik a corpe luminoso. sit corpus. an qualitas corpis? Scõo dato ꝙ sit qualitas. est questio. vtrũ sit substantialis vel accidentalis.

Questio. j. Circa quã sic procedik ꝛ ostendik primo ꝙ lumen qõ exit a corpe luminoso sit corpus. Omne qõ p se mouek localiter ꝛ diminue est corpus. sed radius siue lumen egrediens a sole mouetur localiter. vtpote ab oriente in occidentem. ergo tam radiꝰ ꝙ lumen est corpus. ¶ Item nihil repercutitur ꝛ repellik a corpore nisi corpus. impossibile eñ est non corpus corpore moueri. sed luminis ꝛ radioz fit repercussio ad corpus opacũ. ergo tã lumen ꝙ radius est corpꝰ. ¶ Item impossibile est esse confractionẽ ꝛ intersectionẽ nisi corpoz. sed ex repercussione luminis ad speculũ concauũ fit radioz intersecatio ꝛ confractio. ergo videk ꝙ tam lumen ꝙ radiꝰ sit corpꝰ. ¶ Item omne qõ habet trinã dimensionem est corpꝰ. sed lumen in medio habet trinam dimensionem qz diffundik ſm oẽm positionẽ. nec tñ est in superficie. immo etiã penetrat aerẽ vsq; ad profundum. ergo videk ꝙ lumen in medio sit corpꝰ. ¶ Itẽ esto qz sol esset. ꝛ circa ipm esset spaciũ vacuũ. cũ sol potens sit ex virtute lucis. absq; adiutorio extrin seco lumen suũ diffundere. nisi habeat resistẽs. ꝛ in illo spacio vacuo nullã habeat resistentiã. ibidẽ lumen suũ diffunderet. ſz lumen illud nõ esset in alio corpe sustinẽte. ergo vñ ꝙ esset substãtia p se ens. ꝛ nõ spũalis. hoc constat. ergo corpalis. ¶ Itez qõ põt generare corpus est corpꝰ. sed lumen in medio diffusuz põt generare corpus. s. ignẽ per sui multiplicationẽ ergo lumẽ in medio est corpꝰ. ¶ Ad oppositũ. Phs in scõo de ala. Lumen nec est corpus. nec defluxus corporis. ¶ Itez hoc rõne videk per suũ oppositũ. luminꝫ eñ opponik tenebra principaliter. si ergo priuatio nõ est corpis sed forme. lumen nõ est corpus. sed forma. ¶ Item hoc videk per motũ. nullũ eñ corpus mouek subito ſm locũ. sed lux subito alterat. qz i istanti ab oriente venit in occidens. ergo lumen non est corpꝰ. Si tu dicas. ꝙ non mouek subito. sed repente mouek. idest imperceptibiliter ī aliquo spacio. Tũc sequik ꝙ in maiori spacio posset sentiri successio. sicut pz in sono. ergo ꝛc. ¶ Item nullũ corpus velociꝰ mouetur ꝙ corpꝰ mobilis primi. pro eo ꝙ ille motꝰ est perfectissimus oim motuũ. ꝛ ideo velocissimꝰ. sed lumen ab oriente in occidens multo citiꝰ mouek. ꝙ moueak corpis primꝰ. qz lux in istãti. ꝛ illud saltẽ duodecim horis sic. ergo lumen non est corpus. ¶ Itẽ nullũ corpus simul ꝛ semel mouek ad oppositas partes sed lumen simul ꝛ semel mouek ad partes oppositas. qz diffunditur sursum ꝛ deorsum. ante ꝛ retro. a dextris ꝛ a sinistris. ergo non põt esse corpus. ¶ Itẽ impossibile est duo corpora impermixta. ꝛ non sese augmẽtantia esse simul. sed lumen cũ aere est impermixtũ. ꝛ ipm aerẽ non augmẽtat. ꝛ tñ est simul. ergo non est corpꝰ. Qõ aũt impossibile sit duo corpa simul esse. phs dicit. ꝛ ad hoc sunt rationes q̃ põt omittit ad phs q̃ inducunk in quarto. vbi agik de penetrabilitate corpis glorioſi. ¶ Itez nullũ corpus habet suũ esse in fieri ptinue sed lumen k aere habet suũ esse in fieri cõtinue. qz continue egredik a sole sicut dicit Aug. ergo impossibile est corpus esse. ¶ Item si lumen est corpꝰ. aut est ex aliquo. aut est ex nihilo. Si ex nihilo. ergo est a creatore. ergo lumen est a solo deo. cuz ipsi sit creare. Si ex aliquo. quero ex quo. aut ex corpe a quo creak. aut ex corpe in quo suscipik. Cõstat ꝙ non ex corpore in qõ suscipik. qz lumen non producik ex aere. tunc eñ ibi posset manere recedente sole. Si ex corpore a quo creak. ergo videk ꝙ corpꝰ luminosuz in emissione luminis aliq̃d pdat de sua substãtia ꝛ materia. ꝛ ita videk ꝙ iam sol deberet esse consumptus. ¶ Rñ. Dom ad predictoz intelligentiam est notandũ. ꝙ circa hoc quattuor sunt opiniones. Quidã eñ voluerũt dicere. ꝙ tam lumen ꝙ radiꝰ in medio corpus est. ꝛ egressus ipsoz radioz ab ipso sole est. sicut egressus riuuloz a fonte. Sicut eñ a fonte procedũt riuuli. q̃ sunt corpora ꝛ eiusdem nature cũ fonte. sic dicũt esse in radijs ꝛ sole. Et si tu obijcias eis. ꝙ vñ ꝙ substantia solis ꝛ aliorz luminariũ tam esset pene consumpta. dicũt ꝙ sicut non cõsumitur substantia fontis p eo ꝙ sicut fit emissio. ita fit etiã restauratio. sicut dicũt ꝙ non cõsumik sba solis p eo ꝙ sicut exterius emittit lumẽ suũ inferiꝰ. sic virtute radioz vapoꝛeq̃ad se trahit superiꝰ. ex quibꝰ rest aurak. sicut corpora alimẽto. adeo vt nec deficiat nec decrescat. ꝛ hꝰ vñ sensisse, Seneca. Positio tñ ista est contra philosophiã. q̃ dicit corpora celestia oĩno esse incorruptibilia. Scõa vero positio est. ꝙ lumẽ est corpꝰ. ꝛ silr radij ꝛ processus ipsoz radioz a sole est. sicut ramoz a radice. maxie si ita esset. ꝙ statim radix posset ex se pducere arboꝛẽ adiuta diuina virtute. sicut forte fuit in pria rerũ pditiõe. ꝛ sicut radix nõ diminuerek si ita pduceret arboꝛẽ. ꝛ tñ dicerenk semp rami ab illa radice exire. nõ qz de nouo egrediank. ſz qz cũ sua origine ptinuank. sic dicũt ꝛ in solis radijs se hꝫe. Lũ eñ de sole tã ꝙ originẽ ꝛ pncipiũ lucis hcẽt. simul cũ hꝫ ramificationẽ radiorũ sibi dedit. ꝛ ita sol ptinue dicik illos radios emittere. qz illi radij nũq̃ sepank a sua origie. ſz sicut sol mouek. sic radij circũferunk. nõ noui generank. eosdẽ eñ radios quos emisit a pncipio sup terrã. emittit ꝛ etiã nũc. Hꝫ esto ꝙsol obscurarek. sicut in passiõe xpi credik esse factũ. Tunc vñ ꝙ oporteret extũc radios renouari. ꝛ ita de nouo creari si corpa essent. Tertia positio est. ꝙ tã lumẽ ꝙ radiꝰ in medio corpꝰ est. ꝛ pductio eiꝰ quã tũ ad formã a sole est. quãtũ vero ad materiã est a creatore. Dicũt eñ ꝙ hꝫ spectat ad pfectionẽ vniuersitatis. vt sicut est aliq̃ creatura q̃ quãtũ ad materiã. ꝛ formã imediate est a deo. vt angel. q̃dã aũt quãtũ ad formã est a deo imediate. ꝛ quãtum ad materiã est a natura vt hõ. sic ꝛ tertiũ genꝰ est qõ quãtũ ad formã ẽ a creatura ꝛ quãtũ ad materiã a deo. Hꝫ illud nõ vñ pbabile. cũ deꝰ nũq̃ creet materiã pter formã aliquã. Licet aũt q̃libet harũ triũ positionũ spãliter dicat aliq̃d ꝛprobabile circa originẽ luminis ex lumine. occo tñ cõiter ꝛprobank p hoc ꝙ dicunt lumẽ in medio esse corpꝰ. Tũ ppter ipsũ diffusionẽ q̃ subita est. Tum etiã ppter existẽtiã cũ aere q̃ impmixta est. Tum etiã ppter ipsũ pductionẽ. q̃ nec est ex materia. nec vnq̃ kpak ab eiꝰ exñtia. imo sicut ptinue est ita ptinue gñak. vt dicit aug. ꝙ lumen hꝫ pmanentiã p cõtinuã solis influentiã. Et ideo est quarta positio concors rõni ꝛ pbic. ꝙ lumen ꝛ radiꝰ si nosek ũ lud pcise qõ a luce hꝫ ortum. nec est corpꝰ. nec corporis defluxꝰ sicut rõnes ad hoc inducte oñdũt. Si aũt dicak radiꝰ aer illuminatꝰ ſm dyametrũ. ꝛ lumen aer illuminatꝰ ſm profundũ. sic isto modo radiꝰ ꝛ lumen poterit dici corpꝰ ꝛprout tñ propꝛie accipitur lumen ꝛ radiꝰ in medio corpꝰ non est. ¶ Ad illud ergo 34 qõ primo obijcik ꝙ mouek localiter. Dom ꝙ sicut videmꝰ in specie generata a colore. ꝙ duplr mouek. ꝛ vnꝰ motꝰ est per diffusionẽ pcedẽdo a corpe obiecto vsq; ad speculũ alius aũt motus ſm ꝙ videk moueri in speculo ad motũ corpis obiecti. ꝛ primus non est motꝰ localis. sed gñationis. Scõo vero motu nõ mouek p se. sed p accidẽs. Sic intelligenduz est in proposito. ꝙ motꝰ luminis q̃ est p egressum ipsius a corpore lucido. nõ est ppie loci mutatio. sed magis luminis gñatio ꝛ diffusio. ꝛ hoc pz ex eo ꝙ fit subito in spacio quãtũcunq; magno. Motꝰ vero alius q̃ est p delationẽ ipsoz radioz sup terrã cũ ipso sole iste est solum p accidẽs. sicut mouek virtꝰ ipsa ad motũ sui pncipij influentis. ꝛ tñ virtus corpꝰ non est. Sic intelligendũ est de lumine qõ habet ad corpꝰ luminosum p modũ virtutis influxe. Tñ Dam. dicimꝰ propter lumẽ qõ ex ipso puenit lucem ignẽ ꝛ non ponimus ministeriale organũ ignis esse. qõ ex ipso est lumen virtute m vero magis naturalẽ. ¶ Ad illud qõ obijcitur ꝙ radij repercutiunk a corpore. Dom ꝙ repercussio alicuius ab aliquo potest esse dupliciter. Quedam ex collisione duoz sibi inuicẽ obuiantiũ sicut pila repercutik a pariete. Quedã ex ineptitudine patiẽtis ad suscipiendũ virtutẽ agentis. ꝛ sic repercutik radius corpore etiã opaco. Sol eñ siue quodcunq; aliud corpꝰ luminosum. habet virtutem diffundendi lumen vsq; ad spaciũ aliqõ determinatũ. cum sit virtutis finite. ꝛ q̃diu se ptendit illa virtus multiplicak lumen si susceptibile sit ydoneũ. cuz vero ante determinationẽ illius virtutis obuiat aliq̃d corpus qõ non est ydoneũ ad eius susceptionẽ. docẽpo ꝙ lumen nõ poterat se multiplicare in anteriꝰ multiplicat se retroꝛsum. nõ ex virtute corpis resistentis. sed ex virtute primi mouentis. vnde cum fit repercussio radij in aqua mota. mouek radiꝰ. nõ qz aqua sit primum mouens. sed prima virtus radium pducens. q̃ occasiõe

virtus radius ꝓducēs. q̄ occasiōe accepta ab aqua poterit radiū reflectē. ⁊ occasiōe accepta ab eodē pōt reflectionē variare. ⁊ ita radius mouere. Q̄d enī dr̄ impossibile est nō corp⁹ a corpore repelli. dz q̄ si est aliq̄d ita nō corp⁹ q̄ sit spūs. b̄ est verū. Si aūt est ita nō corp⁹. q̄d q̄dē indiget corpe deferēte. sic absq; dubio repelli pōt. sicut p̄dictū est i lumine. ⁊ manifestū est i imagine q̄ relucet i speculo ꝓpter appositionē plūbi cuz vitro q̄d est corp⁹ opacū. Si enī esset solūmō vitruz p se q̄d est corp⁹ quium trāsiret spēs ⁊ nō rediret ad oculuz. sicut pz sensibile p
37 experimētum. ¶ Ad illud q̄d obr̄. q̄ fit intersecatio ⁊ ꝓfractio radioz. dōm q̄ hoc dr̄ rōe aeris ꝓiuncti. q̄ ex virtute radiorum ibi ꝓcurrētium. bz subtiliari ⁊ moueri. ⁊ rōe illi⁹ dicunt etiā radij ꝓfringi. dum ex multiplicatōe sm̄ oppositas vias p ꝓgressuz ⁊ regressuz fit q̄dā multiplicatio ⁊ aggregatio lumis ⁊ subtiliatio. aeris circa corp⁹ tersum ex q̄ ꝓtingit effectū calorē radij intēdi. ⁊ ignē ibidē p calōris intensionē ex aere sic subtiliato gñari. ¶ Ad illud q̄d obr̄ q̄ lumē bz trinā dimēsionē in me
38 dio. Dōm q̄ dimēsionē pōt dr̄e aliq̄d duplr̄. Vel ex se. vel ex rōne ei⁹ in quo est. Si ex se. sic est corp⁹. Si aliunde. non opz. Si enī bz trinā dimēsionē albedo in ceruſa ⁊ niue. q̄ sunt albe itra ⁊ extra. ¶ Ad illud q̄d obr̄. q̄ si circa solē esset vacuū q̄ illumi
39 naret. dōm q̄ Iz hoc alij dixerūt. tñ nō vr̄ verū nec ꝓbabile. pbo enī ꝓiū sentit in .ij. de aīa. cum dicit q̄ p vacuuz nō est videre. Et aug. sil⁹ in .xij. ꝓfes. in p̄ncipio dicēs sic. vbi lux esset si esset nisi superesset eminēdo ⁊ illustrando. Ratio etiā est ꝓtra hoc. quia cum lumen sit forma corporalis. indiget medio deferente Et si tu q̄ras. q̄d impediat. Dico q̄ hoc nō est ꝓpter pfitiā impediētis. sz ꝓpter absentiā adiutorij. sicut si aliq̄s bn̄s magnā famez ⁊ carēs cibo. nō pōt comedere. nō q̄ impediat. sz q̄ nō adiu-
40 uat. ¶ Ad illud q̄d obr̄. q̄ lumē gñat corp⁹. Dōm q̄ lumē non agit ꝓpria virtute sz virtute corpis luminosi corp⁹ aūt luminosum nō educit corp⁹ quātum ad materiā. sed solūmō quātum ad formā. ⁊ ideo cū lumen sit illud per q̄d agit non opz lumen esse corpus. sed sufficit q̄ sit forma corporalis.

5 **Questio. ij.** Utrum lumē sit forma substātialis vel accidētalis. Et q̄ sit forma accidētalis vr̄. Q̄d aduenit iā cōpleto inesse est accidentale. sed lumen aduenit aeri iam ꝓpleto inesse. ergo est accidentale. ¶ Itē quod adest ⁊ abest ꝓter subiecti corruptionē est accidēs. lux abest ⁊ adest p̄ter aeris corruptionē. q̄d est subiectum eius. ergo ⁊c. ¶ Itē sicut se habet color ad corp⁹ terminatus. ita se habet lumen ad corpus transparens. sed color est accidēs in corpe terminato. g̃ lumē est accidēs in corpe. trāsparēti. g̃ ⁊c. ¶ Itez si vnū oppositoz in subiecto existēs est accidēs. ⁊ reliquū est accidēs. sed obnubilatio accidit ipsi aeri. ergo pari rōe ⁊ illuminatio. ¶ Cōtra. Impossibile est duo accidētia eiusdē speciei esse in eodē subiecto. q̄ accidēs numerat p subiectuz in quo est. sed duo lumina sicut dicit dyo. sunt in eodē aeris medio. ergo impossibile est lumē esse accūs aeris. ¶ Itē accūs cū generat ex ꝓpriis p̄ncipiis subiecti bz ortū ⁊ cū resoluit. resoluit in suū subiectū. sz lumē nec educit ex aere. nec resoluit i aerē. g̃ lumē nō est accidēs aeris. ⁊ ꝓstat q̄ est i aere. ergo si ei⁹ nō est accūs. nulli⁹ est accidēs. ¶ Itē nullū accidēs trāsit a subiecto in subiectū. sz radi⁹ mutat abvna pte aeris i aliā. ⁊ lumē siml̄. g̃ lumē accūs esse nō pōt. ¶ Itē nullū accūs manet imobile moto. cui in quo est. sz radi⁹ manet immobilis moto aere. ig̃ radi⁹ accūs non est. Si tu dicas q̄ hoc est ꝓpter hoc q̄ lumen in medio bz esse spūale sicut y dolū. Obr̄ cōtra hoc. q̄ radi⁹ ⁊ lumen bz ibi opationē naturalē ⁊ ē p̄ncipiū opatiōis naturalis. g̃ vr̄ q̄ sit ibi naturalr̄ ⁊ ꝓcrete. nō spūalr̄ ⁊ abstracte. ¶ Rñ. ad p̄dicta rū intelligentiā est notandū. q̄ circa hoc triplex est mod⁹ dicēdi. quoz q̄liber supponit lumē i medio esse formā sine qualitatē aliquā. Quidā enī dicunt q̄ lumē in medio est sba. existit tñ i medio p modū accūtis. q̄ nō ē ipsi aeri sbalis ⁊ b̄ dicūt ꝓpt̄ b̄ q̄ gñatio luminis a luce est sm̄ viā vniuocatiōis. ⁊ iō cuz lux sit forma sbalis in suo fonte. dicunt lumē sbam esse in medio. Iz modū essendi habeat accidētalē. maxie cū luminis ⁊ lucis nō videat alia essentia cē. sz solūmodo differre videat p modum essendi. i. siue p esse. Bz q̄ lumē i medio ⁊ est illō q̄ potissime sentit ⁊ facit alia sentiri. iō ē scōa positio q̄ lumē i medio ē accūs nō enī causat a corpe luminoso. nisi inquātū fulgidū ē. ⁊ ita est accūs p ꝓparationē ad p̄ncipiū a quo. Dicunt ēt q̄ ē accūs per ꝓparationē ad subiectuz i quo. q̄ aduenit iā ꝓpleto pōt adesse ⁊ abesse p̄ter subiecti corruptionē. ⁊ ita plenā rōnē accūtis
42 bz lumē i medio. nō tñ p ꝓparationē ad idē. Accidēs enī bz cōparari ad sbam. sicut ad subiectū ⁊ cās. lumē vero ⁊ si bis duobus modis habeat cōparari ad substantiā nō tñ ad candē. q̄ ad aerē cōparat sicut ad subiectum. q̄ est in illo ad corpus luminosuz sicut est p̄incipiū. q̄ est ab illo. Bz q̄ lumē put est in medio existēs bz scipo sentiri. ita q̄ positū supra sensuz sensum facit. ⁊ iteruz in eadē p̄te medij bz fine ꝓfusiōe multiplicari sz positionē Diony. Idco est tertia positio q̄ lumē in medio nec est sba nec accūs ꝓpr̄ie. q̄ nō bz ibi esse naturale ⁊ materie concretū. sz spūale ⁊ abstractū. Tñ dicunt q̄ sicut ꝓparat species coloris i medio ad colorē exist̄ē in corpe obiecto. sic lumē i medio ad lumē existēs in corpe luminoso. sz cū lumē i medio non solū habeat opationē spūalē i alia. sz etiā naturalē i corpa naturalia. nō soluz vr̄ cē i aere p modum spūalē siue esse ibi p modum habit⁹. sz etiā aliquo mō cē naturale. ⁊ ita vr̄ q̄ illud nō sufficiat dicere. q̄uis videat cē valde verisimile. Preterea intelligēduz est q̄ oēs modi p̄dicti. aliq̄d veritatis in se ꝓtinēt. ⁊ exoribus bis elicit vna veritas integra. q̄ bz sic. Lumē enī i medio dicit virtutē actiuā egredientē a corpe luminoso. p quā corp⁹ luminosuz agit ⁊ ipzimit in hec inferioza. ⁊ hec est virt⁹ sbalis ipi corpi. Et de hac dicit Dam̄. q̄ lumē q̄dē ē ex igne nō ē aliq̄d ministeriale ipsius ignis vel accidētale. sz virtus ei⁹ ꝓnaturalis ⁊ ꝓsbalis. sicut pz i autoritate inducta in p̄cedēti pblemate. et hec virtus nō est sensu p̄ceptibilis. nec solummodo opak in sensu visus. sz etiā facit ad eductionē oīm sensuū in actuz. sicut dicit aug. vij. super Gen̄. ad lit. q̄ habitū est in q̄dā autoritate pl⁹ inducta. Sic etiā dicunt pbi. q̄ corp⁹ celeste mediāte suo lumine influit vsq; ad pfunduz terre vbi mineralia corpa generari habēt. ⁊ q̄tū ad hoc verus dicūt. q̄ dicunt q̄ lumē dicit sbam accidētalr̄ ad aerē ꝓparatā sicut virtus agētis ad defectū quodāmodo ꝓparat accidētalr̄. Nō soluz autē lumē dicit illā vim actiuā quā nō p̄cipit sensus. sz etiā quādā q̄litatē sensibilē q̄ sensus visus efficit sentiēs imactu. ⁊ illa est q̄litas accidētalis in tertia spē q̄litatis. ⁊ sm̄ hoc dicit Auicē. in .ij. de sufficētia naturali. q̄ lumē est affectio corpis babētis lucē cū apposituz fuerit illi. s. puncto. Et sic verū dicebat illa scōa opinio q̄ dicebat lumē esse accūs. nō solum p ꝓparationē ad aerē i quo recipit. sz etiā in cōparatiōe ad corp⁹. a quo causat. q̄ ab ipso oriē. inquātum illud est fulgiduz ⁊ bz esse obiectū sensus. Secundum aūt tradit̄ natural⁹ istaz in lumine reptaruz. lumē ad aerē ꝓparat. nō sicut ad primū subiectū. sz sicut ad deferēs. et ad medium ⁊ iō p ꝓparationē ad ipm̄ aerem nō bz modum existendi naturalez. sz p modū habit⁹ nec est forma naturalis. sed potius filitudo ei⁹. s. lucis sunt species coloris i medio nō est ꝓpr̄ie color. sz vt color siue filitudo coloris. Oportet tñ bz approximationez ad illuz. ⁊ adeo illi initik. vt nō indigeat p̄incipio intrinseco ex quo educat. Tñ lumē in medio nō bz p̄incipiū materiale ex quo. sz potius originale a quo fluit ⁊ ad qō etiā redit. cū in medio desinit esse. sicut dr̄ de filitudine. Et hoc mō dicit cōmentator sup. .ij. de aīa. q̄ lux est habit⁹ dyaphani. ⁊ q̄ hoc est in ipo sicut intentio siue species vel filitudo. Et quātuz ad b̄ vez dicebat tertia opinio. Ex dictis igit̄ pz q̄ lumē in medio inquantū dicit viā actiuā. dicit substātiā habētē modū accūtis. in quātuz dicit q̄litatez sensibilez dicit accūs. sz accūs illud relatum ad aerez nō bz plene rōnez accūtis naturalis. sz filitudinis vel intentiōis. q̄ est ibi nō sicut in subiecto sustinente. sz sicut in deferēte. Ex dictis patent rōnes ad vtrāq; p̄tē. ¶ Qz enī obr̄. q̄ adhuc dit q̄ bz modū accūtis. sz qō est i medio. ¶ Qz vero obr̄. q̄ se bz ad modū coloris ⁊ ē q̄litas sensibilis. de lumine loq̄r̄. sz q̄ i se bz naturā accūtis. Rōnes ꝓo ad oppositū q̄ pbāt q̄ nō sit accidēs. q̄ nō numerat numeratiōe subiecti. q̄ nō mouet ad motuz aeris. q̄ nō causat ab aere. nec resoluit i aerez. ꝓcludunt soluz q̄ nō bz ibi plene rōnez accūtis naturalis. qō ꝓparat ad illō i q̄ est sicut ad subiectū ⁊ cām. ⁊ qō etiā sustinet ⁊ depēdet ab eo in q̄ntū p̄ncipal⁹ ⁊ ei ꝓiungit̄ inseparabili vinculo. b̄ autem nō est i ꝓposito. q̄ lumen q̄uis sit i aere causat a corpe luminoso. ⁊ ab illo p̄ncipal⁹ dependet nec est i aere sic i sustentāte. sz sic in deferente. ⁊ iō durationez ⁊ mutationez ⁊ numerationez potius re-
41 cipit a lucido ifluente q̄ ab aere suscipiente. Et ob b̄ dicit Diony. plura lumia esse i eodez medio icōfusa. ⁊ quelli siue separari abinuicez sz absentatiōez corpoz illuminātiuz. Distinctio cū

illa est ꝑpter cōtinuationē luminū cū sua origine. a quo ꝓcedūt naturaliꝫ. ⁊ in ỹtute eiꝰ agūt ꝙuis in medio sint quodāmodo spūaliter ⁊ abstracte. ⁊ sic cetera circa hoc quesita tā patēt.

Di. xliij

Distin. xliij

De ꝓductione simplicium ⁊ insensibilium continentium.

Quit ꝙ deꝰ fiat firmamentuz ⁊c. Quē egit magr̄ de ꝓductiōe illius formę q̄ est quasi gñale principiū distinguēdi ceteras corporales formas. In hac parte agit de ꝓductiōe rerū quantū ad formas speciales. Et qñ quedā res sunt simplices. q̄dā mixte. sine q̄dā sunt insensibiles. q̄dā sēsibiles. tō ꝑs ista bz duas. In ꝓma agit magr̄ de ꝓductiōe simpliciū ⁊ insensibiliū. In scōa vero de ꝓductōe mixtoꝝ ⁊ sensibiliū. iufra dist. xv. Dixit etiā deꝰ ꝓducant aq̄ reptile ⁊c. Et qñ corpa simplicia siue insensibilia fūt in duplici dñia. quedā enī sunt continētia. q̄dā contēta. ideo ꝑs ꝓma bz duas. In ꝓma agit de ꝓductiōe ⁊ distinctiōe corpaliū quātū ad res cōtinētes. In scā vero q̄tū ad res contētas. ibi seqūtur dixit deꝰ cōgregentur aq̄ ⁊c. ¶ Prima ꝑs in qua. s. agit de rebus cōtinentibus vtpote de celis ⁊ celoꝝ distinctōe bz q̄ttuor ptes. a In prima determinat celoꝝ naturā. In scōa tāgit questionem de figura ibi. q̄ri etiā solet cuius figure. In tertia q̄rit de motu. ibi. q̄rit etiā si stet aut moueat. In q̄rta vero remouet quādā dubitationē. ibi. post hec q̄ri solet quare ⁊c. Oēs ptes remanent indiuise ꝑter primam. que diuidit in duas In prima determiat naturā celoꝝ ſm veritatez. In scōa ſm quoꝝdam opinionem. ibi. Quidā vero celū ⁊c. Et sic breuiter tria inq̄rit magr̄ in hac pte. celoꝝ naturā figuram ⁊ motum.

Beda. ꝙ celuz dr̄ creari.

ꝑs. ciij. De qua materia factū sit celuz

Quō aq̄ ꝑūt esse sup celū ⁊ q̄les sunt ille aque.

Determinat celoꝝ naturam ſm veritatem. a

Quit ꝙ deꝰ. fiat firmamētū medio aq̄rū. ⁊ diuidat aq̄s ab aq̄s. Diuisitq̄z aq̄s que erāt sub firmamento ab his q̄ erāt sup firmamētū Sciendū est ꝙ illius celi de scribitur hic creatio. sicut ait beda sup geñ. in q̄ fixa sunt sidera. cui supposite sunt aque in aere ⁊ in terra. ⁊ supposite alie. de q̄ bus dr̄. Qui tegis aq̄s superioꝝ eiꝰ. In medio g̃ firmamētū est. i. sidereū celuz qō de aq̄s factū eē credi pōt Cristallinꝰ enī lapis cui magna ē firmitas ⁊ pspicuitas de aq̄s factꝰ est. Si quē vero mouet. quō aque nature fluide ⁊ in ima labiles sup celuz possint cōsistere. de deo scripturā eē memineriṫ. Qui ligat aq̄s in nubibꝰ suis. Qui enī infra celuz ligat aq̄s ad tps vaporibꝰ nubiū retētas. pōt etiā sup celi sperā nō vaporali tenuitate. sz glaciali soliditate aq̄s suspēdere ne labāt. Quales aūt ⁊ ad q̄d cōdite sint. ipe nouit q̄ ꝺidit. Ecce ostensum est his x̄bis qō celū factū sit. s. illud in q̄ sunt fixa sidera. i. qō excedit aerē. ⁊ de qua materia. s. de aq̄s et quales sint aq̄ q̄ sup illud celū sunt. s. vt glacies solidate.

Aug. su ꝑ geñ.

Determinat celoꝝ naturam ſm quoꝝdam opinionem qui putant celum illud esse ignee nature quibꝰ consentit Augu. b

Quidā vero celū qō excedit aerē spacia ignee nature dicūt asserētes sup aerē puz ignē eē q̄ dr̄ eē celū. de q̄ igne sidera ⁊ lumiaria facta eē cōiectant. Quibꝰ augu. cōsentit. Benedicite aque q̄ sup celos sunt dño. ⁊ postea subdit. Benedicite sol ⁊ luna dño. ergo aque ille sunt sup solē ⁊ lunaz. Si tu dicas aquas illas esse spirituales. obuiat illud qō dicitur i psal. Extendens celum sicut pelles. qui tegis aquis superioza eius. sed celū extēsum est corporale. ergo aque q̄ tangunt sunt corporales.

a ¶ Glaciali soliditate aquas suspēdere ⁊c. Cōtra. Et hoc vr̄ supponē. ꝙ aq̄ ille sint de se pōderose. ⁊ ꝙ ibi teneant̄ ꝑ violentiā soliditatis. qō est cōtra ordinem vniuersitatis. Dōm ꝙ ad hoc ꝙ aquas illas comparat soliditati. nō ꝑpter grauitatem. sed ꝓpter continuitatem ⁊ stabilitatem. q̄ non fluunt. nec refluunt. nec deorsum descendunt.

b ¶ Super illud leuius celum minutioribꝰ guttis ⁊c. Cōtra. Si hoc verum est. videtur firmamentū porosum esse cū per illud possint gutte aque emanare. Qr̄ et illud eē alterabile. si sciṗt pegrinas ipressiōes. Dōz ad hoc. ꝙ nō vult dicere ꝙ aq̄ mō ꝑ subtiliationē caloris ptrāscāt celū i ydereū. q̄ nūq̄ illuc ascēderūt. sed ꝓpationem nature q̄ mō vsq̄z sup acrez eleuat aquas. vult quasi a minori arguere ꝙ diuina virtꝰ aquas superā firmamentū sine nature ꝓiudicio potuit ꝓstituere. cū i sua prā te esset magis ⁊ magis corpus subtiliare.

¶ Ideo enī forta. ⁊c. Cōtra. vr̄ ista rō ita bene esse ad oppositū sicut ad ꝓpositū. cuz binarius ꝓ accedat ad vnitatem. ꝙ alios alios numeros. Rñdendū est ad hoc ꝙ ista rō mgri est alie gorica. vera tñ est. Quamuis enī binarius inter numeros minus ab vnitate recedat. ꝓio tñ bz rōnē recessus i se ⁊ ꝓpter hoc ꝓ ipm i telligit diuisio magis ꝙ p alios numeros. ⁊ recessus ab vnitate virtutis ⁊ pfectiōis. Alia tñ ratio fr̄alis est. quā facit mgr̄ in bysto rijs. q̄ scōo dic notatur facta esse distinctio aquaruz ab aq̄s. q̄ distinctio ⁊ si inchoata fuerit in scōo die. fuit tñ ꝓsummata in tertio cū dr̄. cōgregenṫ aque i locum vnū. Et q̄ diuia visio signat approbationez post pfectionem hinc est ꝙ scriptura tacuit scōo die verbum videndi.

c ¶ Queri etiā solet cuiꝰ figure sit celū. Sz. s. s. q̄uis autores nr̄i sciuerit. ꝑ eos dicere noluit. nisi qō ꝓfuit saluti.

Querit de motu celi. d

¶ Querit etiā si stet an moueat celū. Si moueat inq̄ūt quō est firmamentū? Si stat quō i ea fixa sidera circūeūt. Sz firmamētū dici pōt nō ꝑpter stationē. sz ꝓpr̄ firmitatē vl terminū aq̄rū itrāsgressibilē. Si aūt stat. nihil impedit moueri ⁊ circūire sidera.

Remouet dubitatōez q̄re tacuit scriptura i ope secūde diei qō i alijs dixit. e

¶ Post h̄ q̄ri solet q̄re hic nō est dictū sicut i alioꝝ die rum opibus vidit deꝰ ꝙ esset bonū. Sacm aliqō hic commēdatur. Ideo enī fortassis non est hic dictuz. quod tñ sicut in alijs factum est. q̄ binarius principium alteritatis est ⁊ signum diuisionis.

Quare dicatur firmamentuz

Questio. i.

Utrū cristallinum celū sit de natura aq̄. Et ꝙ sic videtur ꝑ auctoritatē scripture Bedi. i. Fiat firmamentum in medio aquarum. ⁊ diuidat aquas ab aquis. q̄ aūt sola diuisione distinguunt sunt eiusdē nature. ergo ea q̄ sunt super firmamentū. ⁊ q̄ sub firmamento sunt eiusdē nature. Si tu dicas ꝙ firmamentum ibi vocat nō celū sydereuz sz aer obuiat textꝰ sequēs vbi dr̄. ꝙ stelle posite sunt i firmamēto. Obuiat etiā illud qō scribitur Daniel. Benedicite aque q̄ sup celos sunt dño. ⁊ postea subdit. Benedicite sol ⁊ luna dño. ergo aque ille sunt sup solē ⁊ lunaz. Si tu dicas aquas illas esse spirituales. obuiat illud qō dicitur i psal. Extendens celum sicut pelles. qui tegis aquis superioza eius. sed celū extēsum est corporale. ergo aque q̄ tangunt sunt

corporales. ¶ Itē hoc videt autoritate doctor. aug. sup Gen. ad lram loquēs de aq̄s q̄litercūq; sint ibi. ibi esse eas nō dubi ram⁹. maior est ois hui⁹ scripture autoritas. q̄ oīs humani ige nij pspicacitas. Si tu dicas q̄ sint ibi aq̄. sz ista nō materiales. sed spūales. Contra hoc dicit Basili⁹. aquā illā intelligamus aquā esse verā. g̃ vī q̄ vere aque ille bñt spēm ⁊ naturam aque Qđ si tu dicas q̄ formā bñt aque. sed ista nō ppriet̄tes. Cōtra hoc est verbū Bede. qđ adducit magr in lra. q̄ infra celū ligat aquas ad tps vaporib⁹ nubiū retētas. pōt etiā supra celi sphe ram nō vapozabili tenuitate. sz glaciali soliditate aquas suspē dere ne labant. ¶ Itē rōe vī. ordo partiū in mycrocosmo sine in minori mundo. rndet ordini partiū in maiori mundo. sz hic videm⁹ in natura corpis humani q̄ supra cor qđ est calidum ⁊ ignee nature ponit cerebrū qđ est frigidū ⁊ aquee nature. g̃ ⁊ in maiori mundo supra solē ⁊ alia corpa calefactiua crit pone re naturā aqueā. ¶ Itez aqua de sui natura est pspicua. ⁊ p̄ apta ad susceptionez luminis. g̃ cōformis est nature celesti. g̃ apta est vt de ea aqua possit aliqđ celū fieri. g̃ si aliqđ celuz bz fieri ex aqua cū nullū sit infra firmamētū. celū aqueū vī q̄ sit supra firmamētum. ¶ Item q̄ illud fit possibile vī p rōnē quā facit aug. sup Gen. ad lram. Aqua p sui subtiliationē pōt ele uari vt fit supra acrē g̃ maiori subtiliatōe poterit ampli⁹ eleua ri. g̃ si oē corp⁹ diuisibile est in infinitū si assit pōtētia diuiden tis. poterit aqua tm̄ diuidi ⁊ subtiliari. q̄ supra firmamētū na turali⁹ poterit⁹ psistere. ⁊ si hoc. g̃ est aliqđ celum aqueum esse. ¶ Itē illud est naturale vnicuiq; qđ creato⁹ ei indidit a pria pstōne. g̃ si in pria diuisiōe aquaz q̄dā posite sunt supra firma mentum. quedam sub firmamento. ita naturale est illis esse su pra firmamētū. sicut istis esse infra firmamētuz. g̃ sicut entib⁹ supra firmamētuz stultū esset dubitare. vtrū aque possint esse i fra firmamētū. sic nobis entib⁹ infra firmamētū stultū est cre dere esse incōueniēs supra firmamētū esse celū aqueuz. ¶ Ad oppositū arguit sic. prio autoritate aug. rij. pfes. Sūt alie aq̄ q̄ supra firma mētū sunt imortales. ⁊ ab oi corruptōe secrete. g̃ vī q̄ celū aqueū nō sit de natura istā⁹ aque. ¶ Itē corpus bñs spēz aque p naturā. est pōderosum. g̃ si aliqđ celū est aquee na ture. illud est pōderosum. sed pōderosum nō ops collocari nisi d corsuz p naturā. g̃ vī q̄ inordinatū sit ponere q̄ aliqđ sit celū aqueum. qđ sit sursum. ¶ Itē corpa mundi ordinant fm maio rē nobilitatē ⁊ minorē. ⁊ corp⁹ qđ nobili⁹ est. supi⁹ locat. g̃ si aq̄ min⁹ nobilis est. q̄ firmamētū. g̃ nunq̄ locāda est supra firma mentū. ¶ Itē corpa mundi ordinant sub ⁊ supra. fm maiorem subtilitatē ⁊ minorē. ⁊ fm maiorē raritatē ⁊ minorē. sz aer subti lior est q̄ aq̄ ⁊ rarior. ⁊ sil⁹ ignis. g̃ nunq̄ aq̄ adeo poterit ra retieri vt sit subtilior aere ⁊ igne. g̃ nūq̄ vī q̄ possit ꝓuenīēter supra ignē ⁊ aerē collocari. ¶ Itē babētiū candē naturā idez est loc⁹. q: eīm eadē est natura glebe. ⁊ tot⁹ terre. idē est locus glebe ⁊ tot⁹ terre. g̃ idez est locus huius aq̄ ⁊ tot⁹ aq̄. ergo si aliq̄ aqua naturaliter est iuxta terrā. ergo ⁊ ois aqua. ergo vi detur q̄ nullum sit celum aqueū. Si tu dicas q̄ non est q̄rēda hic ratio nature. q: hoc fit virtute diuine potentie. Hanc rnsio nem refutat Aug. super Gen. ad litterā inquiēs. nec quisq̄ di cat hec oīpotentia dei fieri. qualiter eīm deus naturas fecerit q̄ritur: nunq̄d vt de his per miraculū sue potentie operetur.

¶ Item q̄ro. ad q̄d posite sunt ibi aque. Si ad refrigeranduz caloꝛ igneum. qđ quidē videt ꝓpter hoc q̄ saturnus q̄ supre mus est inter planetas ⁊ velocissime mouet. ⁊ ita ex motu de bet esse calidioꝛ. tm̄ frigidissim⁹ est. ⁊ hoc non nisi ꝓpter aquas illas. vt videt. Obiicitur contra hoc. q: si aque ille pñt infrigi dare caloꝛē solis ⁊ aliox corporum. ergo eadez ratione pñt ab eis calefieri. ergo ⁊ consumi. ⁊ ita aliq̄ totaliter corrū perent qđ est incōueniens. Querit ergo cui⁹ nature sunt ille aque. ⁊ p quanto celū illud dicat aqueū. si eīm ꝓpter naturā pspicuita tis. tunc oē celum debet dici aqueum. ¶ Rñ. ad predictorum intelligentiā est notandum. q̄ in hac questione propter diuersi tatem positionū ⁊ debilitatē rationum. vix potest aliq̄d certū dici. sed ex quadā proprietate ⁊ coniectura ex diuersis positio nibus pōt eligi vna quedā sobria. q̄ inter fidem ⁊ rationem in cedat quasi quadā media via. Propter qđ notanduz est. q̄ ali qui sequentes viā rationis ⁊ mundane phie. dixerunt q̄ supra firmamentum qđ est celum sydereum. nulle sunt aque corpora les. ⁊ scriptura sacra intelligi debet de aq̄s spūalib⁹. Qđ si ali cubi in scriptura legat de istis aquis materialib⁹ q̄ sint supra firmamētū eleuate. tūc nole firmamēti intelligi aer. ⁊ vtiq; horum dictoꝛ eliciunt ex verbis Aug. Primuz ex hoc qđ dicit rij. confes. q̄ ille aque sint immortales. Scōm vero ex hoc qđ dicit super Gen. ad litteram. q̄ hoc pōt intelligi de aquis que suspendunt in nubibus. Sed istā positionē improbat Basili⁹ in exame. reprobat etiā ipse textus. qui dicit stellas esse posi tas in firmamēto per qđ firmamētum dixerat supra aquas ab aquis diuisas. si ergo firmamētum illud est celum sydereuz. ⁊ aque ille sunt materiales. positio p̄dicta nullo modo vī posse stare. Et ideo alij innitentes textui sacre scripture fm q̄ vī so nare dixerunt q̄ aliqđ celū sursuz est aquee nature. qđ diuina dispositio sursum posuit ad refrigerādū ardoꝛē etheris. Et ad oēs rationes ad oppositū rndent p hoc q̄ deus in ordinatiōe mundi plus considerat finis vtilitatem q̄ forme qualitatem. ⁊ ideo sicut in minori mundo posuit cerebrū sursum ad caloꝛem cordis mitigandum. sic supra celū sydereuz posuit celū aqueū ⁊ ibidē aque ille quiescunt ⁊ sustentant. vel a sua soliditate. si cut videtur Beda dicere. vel sua subtilitate. vel etiā dei virtu te q̄ sic ordinauit. Sed q: credendū est opificem summū corpo ra mundi optimo ordine ordinasse. non solū videtur q̄ in ordi nando considerauerit finis vtilitatē. sed etiā pfectionis digni tatē. ideo non videtur verū elementuz aque super firmamentū collocasse. cuz per naturā sit minus nobile. Et ideo est tercius modus dicendi. q̄ supra firmamentuz sicut dicit scriptura sunt aque que tm̄ non habent naturā ⁊ spēm aque elementi. censent tm̄ aque nole. propter conuenientiaz in aliqua proprietate. Nō notandū est. q̄ aqua ista tres habet proprietates. habet eīm pspicuitatē. habet frigiditatē. habet nihilominus grauitatem. Quantuz ad naturā perspicuitatis. hę aque ⁊ ille conueniunt eo q̄ habent naturā receptiuā luminis. ⁊ quodāmodo retenti nam. sicut experimento patet in aliquibus lapidibus. q̄ de no cte nō vident p se. nisi ponant in aqua. Quātū aūt ad naturā grauitatis simpl⁹ differunt. ille eīm aque nullo modo sunt gra ues. nec appetunt esse deorsum. Quantū vero ad naturā frigi ditatis. partim cōueniunt. partim differunt. Cōueniunt eīm in hoc q̄ vtreq; sunt frigide effectiue. differunt aūt in hoc. q̄ iste sunt frigide formal⁹. ille vero minime. Et fm hoc pz. q̄ nomen aq̄ tripliciter accipit in primaria rerū distinctione. Aliq̄n pro i formi materia. vt ibi. Spūs dñi ferebat ⁊c. Aliq̄n pro natura transparenti ⁊ luminis retētiua. vt ibi. Fiat firmamētū in me dio aquaz. Aliq̄n pro ipo elemēto aqueo. vt ibi. Cōgregent aq̄ in locū vnū. ⁊ sic pz q̄ sup firmamentū vere sunt aq̄. sicut dicit scriptura. ⁊ autoritates sanctoꝛ. q: illud intēdunt persuadere Patet etiā q̄ nō sunt ibi aque elementares. siue eiusdē nature cuius sunt aque iste. nec quātum ad corruptibilitatē. nec quā tum ad grauitatē. nec quantū ad ignobilitatē. nec quantuz ad grossitiē. nec quantū ad transfundendi possibilitatē. sicut ostē dunt rōes ad oppositū adducte. Hāc aūt viā tertiā satis susti nere possum⁹ ꝓbabil⁹. cū nihil videat sibi obuiare. Hoc aūt p cipue attendendū est. nec in incerta materia aliq̄d certitudina liter asserat. meli⁹ est eīm pie dubitare q̄ aliq̄d temerarie diffi nire. ¶ Ad illud vero qđ vlterius q̄ritur. s. quare nole aquarū censeatur celuz illud. cū non sit de natura aq̄ iam patet rnsio. Hoc eīm dictum est propter cōuenientiā. non solū in pspicui tate. sed etiā in frigiditate. sed in pspicuitate formal⁹. in fri giditate effectiue. Et si tu obiicias. q̄ firmamentū cōuenit sil⁹ in pspicuitate. arguis ab insufficienti. Preterea nō ꝓuenit eo modo firmamentū cū aqua in pspicuitate. fm quē modū celuz aqueum credit conuenire. Aque eīm habent pspicuitatem que nō tantūmodo est luminis susceptiua. sicut pspicuū aeris. sed etiam quodammodo retentiua. sicut per experientiā ostendit cum metallum aliqđ ponit in fundo vasis in tenebris. supfusa aqua liquida videbit sub luce retenta ab aqua. Sic etiā dicū tur probari rubini. qui p se non lucent de nocte. Conuenit etiā cum aqua in frigiditate. sed effectiue sicut dicit Basilius. nec tm̄ ex hoc videt. q̄ possit calefieri vel consumi. Sed potest effe ctus eius reprimi sicut nec sol q̄uis calefaciat. habet forma liter infrigidari. sed solūmodo p frigiditatem ei oppositā po test effectus eius reprimi. ⁊ sic patent omnia questa circa illi⁹ celi aquei naturam.

Questio. ij. De natura firmamēti. ⁊ est q̄stio. vtruz sit eiusdē nature cū igne elemento. Et q̄ sic videt. primo per autoritatem scripture. que nullam facit

mentionē de ꝓductōe ignis. ergo si ipe supremū est ⁊ nobilissimū elemētū. ei⁹ ꝓductio nō debuit ptermitti. ꝓptereav̄ q̄ sancte intelligāt noie celi. ¶ Itē hoc v̄ autoritate Aug. q̄ sup Gene. ad lit̄az. ⁊ in li. de ci. dei. dicit tm̄ q̄ttuor corpa eē mūdi. s. bumor ⁊ bum⁹. aer ⁊ lux. si g̃ firmamētū est aliqō de corpib⁹ mundi. ⁊ non est terra. nec aqua. nec aer. g̃ est ignis. ¶ Itē Hugo de sancto victore. exponēs illud. In pncipio creauit de⁹ celuz ⁊ terrā. Dicit circa pncipium libri de sacra nāq; terra erat ipm terre elemētū. ⁊ celū erat leuis ⁊ mobilis circūfusio reliquos triuz. q̄ in circuitu medio iacētis terre suspēsa ferebat. ⁊ illud op⁹ oim corpor̄ siue celestiū siue terrestriū formādor̄ materiā pcinebat. ex hoc v̄ q̄ firmamētuz sit de natura alicui⁹ elemēti ¶ Itē hoc v̄ rōne. tm̄ quattuor sunt q̄litates pme. ergo v̄ q̄ tm̄ quattuor dñt esse corpa. q̄ sunt de pstone mundi primaria. ergo vel firmamētum est corp⁹ mixtū. vel est de natura alicui⁹ quattuor elemētor̄. sed nō est mixtum. nec de natura trium elementoruz inferior̄. ergo est de natura ignis. ¶ Itē triplex est spēs ignis. s. ignis carbo ignis lux. ignis flāma. sed natura firmamēti est vt natura lucis. ergo v̄ contineri sub tertia specie ignis. ¶ Itē caliditas inest igni in summo. ergo si aliq̄d maxime calefacit. illud habet naturā ignis. sed corpa celestia maxime calefacūt inferioza. sicut p̄z in sole. ergo hūt ignēā naturaz ¶ Ad oppositū est autoritas ꝑbi in li. de celo ⁊ mundo. q̄ ꝑter hec quattuor corpa ponit esse corpus. v. ¶ Itē hoc ꝑm ratiōe oñdit corruptibile ⁊ incorruptibile p naturā nō hūt eandē formam cōpletiuā. sed firmamētum natural⁹ est incorruptibile. ignis elementum natural⁹ corrūpitur. ergo nō sunt eiusdē nature. ¶ Itē corpor̄ hūtium diuersos mot⁹ naturales. diuerse sunt nature. sed firmamētum ⁊ ignis hūt diuersos mot⁹ naturales. q̄ ignis natural⁹ mouet motu recto. firmamētuz mouetur natural⁹ motu orbiculari. g̃ ignis ⁊ firmamētum sunt alterius ⁊ alteri⁹ nature. Si tu dicas q̄ ille mot⁹ nō est naturalis firmamēto. Obijcit cōtra hoc. q̄ si aliq̄s mot⁹ inest alicui corpori nō naturalis est repire aliqō corp⁹ cui sit naturalis. ergo si hoc esset verū. tunc esset ponere aliqō corp⁹ cui magis cōueniret motus ueri orbiculariter q̄ firmamēto. qō falsuz ē. ¶ Itē si firmamētū cēt ignee nature. g̃ natural⁹ inflāmaret corpa sibi pruna cū i gīt sit maxie quātitatis v̄ q̄ stati totū aerē absorberet. Si tu dicas q̄ a deo reprimit hoc nō videt. q̄ conditor nature sic res quas cōdidit administrat. sicut dicit Augu. vij. de ci. dei vt eas agere ꝓprios motus sinat. Preterea. si hoc verum esset. tūc mūdus nō subsisteret natural⁹. sed miraculose. ¶ Itē nobilius est corpus qō nō hz cōtrarietatē. q̄ corp⁹ qō hz ꝓtrarietatē. ergo si ponere est corpa hūtia ꝓtrarietatē. erit ponere corp⁹ a cōtrarietate imune. sz hoc nō est nisi corp⁹ celeste. ergo firmamētū nō hz ꝓtrariū. Sed ignis elemētū hz ꝓtrariū. ergo nō erit de natura ei⁹. ¶ Itē si aliq̄ diuersa reducant ad cōcordiā p aliqō videt q̄ illud nō habeat naturā alicui⁹ illoruz. sz q̄ potēs sit sup oia. sed firmamētū sua influentia facit elementa ꝓtraria ꝓcurrere ad corpa mixta. g̃ nō est de natura alicui⁹ elemēti. ¶ Rñ. hic notādū est. q̄ in hui⁹ q̄nis determinatiōe vident scti ⁊ expositores sacre scripture ꝺicere ꝑbis. Loīter em̄ ꝑbi ꝑter q̄ttuor elemēta posuerūt essentiā quintam quā dixerūt esse corp⁹ incorruptibile ⁊ eleuatū a ꝺrietate. ⁊ p hoc esse ꝓncipiū ꝺciliatiuū ⁊ ꝑseruatiuū. Sancti vero nō videtur ponere nisi solūmō q̄ttuor corpa ⁊ sentire vident naturam firmamēti eē ignēā. sed cū recta rō satis euidēter ꝑsuadeat firmamētū esse alteri⁹ nature q̄ sit aliqō elemētū. Tū ꝑpter motū q̄ nō latet sensus nr̄os. tum etiā ꝑpter effect⁹ varios. tū etiā ꝑpter vniuersi pfectionē. nō absurde credi pōt ꝑbos i hac pte vez sensisse ⁊ doctores veritatis ab eis in sensu nō discrepasse q̄uis voceten⁹ videant ꝺire. Sicut em̄ p̄z ex verbis Aug. i ꝑti⁹ locis ipe Aug. elemētū ignis denomiat a pfectiōe lucis. naturales em̄ ꝑbi maxie ignē notificāt p ꝓprietatē caliditatis ⁊ q̄m̄ natura lucis repit ⁊ in corpe q̄nto. ⁊ in igne elemēto. ideo ipm firmamētū. ⁊ ignē dixit Aug. corp⁹ vni⁹ nature eē. nō inq̄ vni⁹. q̄ habeāt vnā formā spēi specialissime. sz q̄ naturā lucis ptic̄pāt ꝑm quādā rōnē analogie. q̄ vero illud corp⁹. s. firmamētū sublenatū est a natura ꝺrietatis. ⁊ lucē ptic̄pat i quadā puritate. ignis vero naturā hz ꝺrietatis. hinc ē q̄ ꝑbi dixerūt ignē ⁊ firmamētū alteri⁹ ⁊ alteri⁹ esse nature. In cui⁹ testimoniū adducūt q̄ ignis. q̄ ꝺriat terre. mouet directe motu ꝺrio sz sursum. celū vero q̄ cōtrarietatē nō hz mouetur orbiculari ter. is em̄ sol⁹ mot⁹ est simplex q̄ caret ꝺrietate ⁊ in ꝑ verā ꝺrexerunt. ⁊ scīs vt ꝑdictū est nō cōtradixerunt. vñ rōues oñdentes q̄ firmamētum ⁊ ignis elemētum nō sint eiusdē nature. cōcedēde sunt. ¶ Ad illud ergo qō obf̄ q̄ scriptura nō facit mentionē de igne. Dōm q̄ sil⁹ nō facit mētionē de aere. in separatōe aūt aquaz a terra itelligēda est distinctio elemētor̄ facta fuisse. sicut infra meli⁹ patebit. ¶ Ad illud qō obf̄ de Hugo. p̄z rñsio. Ideo em̄ celuz cōprehēditur sub igne. ꝓpter ꝓximē lucis ptic̄pationē. Tm̄ sicut dictum est supra. q̄ celuz crystallinuz cē scīri pōt nōie aq̄. q̄ aliquā ꝓprietatē ei⁹ i se hz. sic ⁊ in ꝓpositoi telligi pōt. Triplex em̄ est ignis ꝓprietas. sicut dictuz est. ō. de aqua. vna lumiositas. altera caliditas ⁊ tertia leuitas. p quaz mouetur motu q̄ est sursum. In ꝓprietate ꝑia ignis ⁊ firmamētum ꝓueniunt. In tertia ignis ⁊ firmamētum simplr̄ differunt. i media vero ptim differunt. ptim ꝓueniunt. Cōueniunt vtiq; in ho. q̄ tā ignis q̄ firmamētuz est caliduz effectiue. Differunt vero in ho. q̄ ignis est calid⁹ formal⁹. firmamētuz vero minime. si em̄ hret caliditatē informātē. haberet vtiq; ꝺrietatez. ¶ Ad illud qō obf̄. q̄ tm̄ q̄ttuor sunt ꝑie q̄litates. Dōm q̄ vez est de q̄litatib⁹ actiuis ⁊ passiuis ꝑm ꝺrietatē. ⁊ ideo nō sequit q̄ oia corpa q̄ sunt in ꝑia pstone mundi. habeāt aliquaz illaz qualitatum. sz solūmō illa q̄ hūt ꝺrietatē. Ad pstonē aūt mundi. nō solum hec corpa req̄runt. sz ctiā aliud qō sit supra hec. sicut pri⁹ oñsum est. ¶ Ad illud qō obf̄. q̄ lux est spēs ignis. dz q̄ nō q̄cunq; lux est spēs ignis. sz illa q̄ est i materia trāsmutabili ⁊ hec est q̄ hz caliditatē annexā informantē eādē materiaz bmōi nō est lux corpis quinti. q̄uis aliquo mō sit ista ꝓximis ¶ Ad illud qō obf̄ q̄ corp⁹ quintuz calefacit. Rñdet. q̄ corp⁹ quitum nō calefacit p naturā caliditatis quā in se habeat. sed p vim luminis. ⁊ ho apparet cū ex ꝓcursu ⁊ reflectione radioz circa speculū cōtauū gñat ignis. Et si obijcias. q̄ nihil ꝺat alteri qō nō hz. ergo si celū nō habeat in se naturā ignēā. nō magis generabit ignē. q̄ aerē. Rñdet q̄ illud habet instantiaz in gñatione equinoca. sicut p̄z q̄n aliq̄d calefacit a motu. sic ⁊ i ꝑpositō intelligitur esse. Et si tu dicas. quare magis gñat ignez q̄ aerē. cum nō habeat cum ipso ꝓximitatē in forma. Dōm. q̄ ⁊ si non habeat cōformitatē in forma vltima. tm̄ ignis maxime accedit ad ei⁹ naturā. Preterea cum aliq̄d hz potestatē educē di multa q̄ sunt in potentia in materia. esto q̄ sit ad illa indifferens. magis educit qō nobili⁹ est. Natura enim semp desiderat qō melio⁹ est. ⁊ ideo cum ignis sit nobilior. magis educit ignem Sed adhuc manet q̄stio. si corpora celestia calefaciunt p naturam luminis. vñ est hoc q̄ luna humectat ⁊ infrigidat. sed de hoc fortassis aliq̄d dicetur infra. Ad pñs aūt tm̄ sufficiat. q̄ gñatio caloris a corpe celesti in bis inferioribus. vel est ꝓpter radioruz aggregationē ⁊ intensionē ex qua subtiliatur aer suscipiēs illuminationē. vel est ab aliqua virtute diuinit⁹ ei data a prima sui conditiōe totā spēm consequente. sicut ponitur in adamantis virtute. q̄ ⁊ si non faciat corpora celestia formaliter calida. q̄ sua materia nō est ad formā contrarietatis apta. influēs tm̄ in hec inferiora. inflammat ea. cum sint transmutabilia ꝓpter dispositionem repertam in materia.

Consequenter q̄ritur de celis quantū ad figuram. Et circa hoc q̄runtur duo. Primo q̄ritur. vtrum celi habeant figurā orbicularem. Secundo queritur vtruz habeant dextrum ⁊ sinistrum.

Questio. j. Quod habeant orbicularē figuram v̄. Et pro ꝑmo experiētia sensus. Nā in quācunq; partē terre vel aq̄ ꝺs eat. celū semp v̄ equaliter distare a terra. hoc aūt non esset. nisi haberet orbicularē figurā. g̃ ꝛc. ¶ Itē videm⁹ sensibil⁹ moueri circulariter. sz mot⁹ circularis non cōpetit nisi figure orbiculari. ergo celuz est orbicularis figure. ¶ Itē simplicissimo corpori simplicissima debetur figura. sed celū est simplicissimū inter corpora cū sit subtilissimum ergo simplicissima debet habere figurā. sed hec est figura circularis. ergo ꝛc. ¶ Itē ei corpi qō est maxime cōtētiuū debet figura capacissima. sed celū est ptētinū oim sicut dicit Dam̄. ⁊ figura orbicularis est capacissima sicut manifeste ꝓuincit rō ⁊ sensus. g̃ ꝛc. ¶ Itē corpi pfectissimo debet pfectissima figura sed celū est pfectissimū oiz ⁊ figura orbicularis est pfectissima oim figuraz. sicut ꝓbat in alia scia. maxie cū in ea repiat pfectio sernarij

etio senarij series cñi trñ re pit in circūferētia. quātū est a circūferētia ad cētrū. ḡ ꝛc. ¶ Jtē corpi velocissimo debet figura maxie ad motū ydonea. sed celū est velocissimus corp⁹. figura aūt maxie apta ad motū est orbicularis. ḡ ꝛc. ¶ Ad oppositū arguit ꝓlo. ꝓ illud pō. Extēdēs celū sicut pellē. alia trāslatio sicut camerā ḡ videt ꝙ celū se habeat ꝓ modū tētorij. ꝛ ita vī esse figure semicircularis. ¶ Jtē rōne vī. qz in vniuerso nihil est supfluū. sz oia facta sunt ꝓpter hoiem. ḡ nihil ponēdū est. qō nō valeat ad bonū vsuz. sz si celū esset semicircularis figure sufficeret ad tegēdā terrā inhabitatā ab hoibus. ḡ vī ꝙ superfluat alt⁹ semicirculus. ¶ Jtē celi sūt solidissimi firmati. sicut ōz in Job ꝛ bī innuit ips nomē octaue spbere q ōz firmamētū. ḡ maxie cōperit eius figura. ſm quā maxie stabiliunt. hec aūt magis est semicularſ. ꝙ circularis. ḡ ꝛc. ¶ Jtē si celū est figure orbicularſ. ergo aut aliq̄ ps celi erit vacua. aut mltoplus distabit corp⁹ xpi ab aliq̄bus beatſ. ꝙ celū a terra. cū ab vna circūferētia celi ad aliā. terra in medio ꝓsistat. ḡ si nō est ꝓgruū ponere ꝙ aliqua ps empyrei vacua sit a ꝓtinētia brōz. nec est ponere tantā distātiā inter xpm ꝛ alia corpa beata. vī ꝙ empyreum nō sit orbicularis figure. ꝛ si bī. ergo nec crystallinū. nec firmamētū. ¶ Respō. dom. ꝙ ad istā questionē ſm pbiam satſ planū est rīdere. ꝙuis⁹ expositores sacre scripture de ea videātur loq̄ dubie. boc cñi faciūt ꝓpter ipsi⁹ sacre scripture reuerētiam. nō audētes explicare ꝙ illa diuina dispōne voluit subticere. vel bī faciūt ad reprimēdā nostrā curiositatē. volētes nos in bis q̄ dicunt in lege ꝛ ꝓphetis cotētos esse. ꝛ nihil vltra boc inquirere. Qz trī curiosorū instātia nō desistit. ꝛecessario bīt doctores sacre scripture multa determinare. q̄ sine ꝓiudicio salutis dispēdio possent de facili pertrāsire. ¶ Propter qō ad predictā questionē rīdent. ꝛ iuxta rōnis ꝛ sensus attestationē. dicūt celū bīe figurā orbicularē ꝛ bāc maxie sibi cōpetē. trī rōne simplicitatſ. trī rōne capacitatſ. trī rōne pfectōis. trī rōne mobilitatſ sicut ps ptractāti. ¶ Ad illud ergo qō obī de sacra scriptura. q̄ dicit celū sicut pellē esse extensum. vel sicut camerā. Dom ꝙ scriptura cōdescendēs puitati simpliciū modo vulgari frequēter loq̄tur. ꝛ iō cū loquit de celo. loquit de ipso ſm ꝙ apparet sensui nostro. ꝛ dicit ad modū pellis vel camere extēsum. ꝙtū ad nostrū emisperiū. ¶ Ad illud qō obī ꝙ ps inferioris emisperij nō est vtilis ad vsum humanū. Dom. ꝙ falsum est. imo ē necessaria si celū ds sup nos moueri vel reuolui circulariter. ꝛ vna ps fuit nobis de die. alia fuit de nocte. ¶ Ad illō qō obīt citur ꝙ celi solidissimi sunt. Dom. ꝙ firmitas illa nō excludit mobilitatem quācūq̄z. sed illā solū qua aliq̄d mouet sursum et deorsum ſm motū rectū. vnde firmū ōz celum. qz nō mouet ad locum. mbilominus trī est mobile. qz mouetur circa locum vel in loco. ꝛ tali dispositioni competit figura orbicularis magis ꝙ aliqua alia. ¶ Ad illud qō querit. quō empyreum si circulare est. vndiq̄ sanctorū corporibus replebit. Dom ꝙ ꝛ si nō sit certū qualiter ibi sancti. ꝛ ꝙ quē modū locent. trī quocūq̄ modo dicatur siue ꝙ sint in vno semicirculo empyreo. siue ꝙ in toto. nihil impedit vtrūq̄ poni. Si cñi in toto sunt. virtutē visiuam habebunt. a deo potentē ꝙ xpm videre poterūt vbicūq̄ sit si vero sint in media ꝑte celi. altera nec est vacua. nec superflua. sicut magnū palatiū nō est vacuū qñ est vn⁹ magn⁹ inhabitator. ꝙuis nō impleat oēm partē magnitudo cñi curie ꝛ spaciositas ꝛ si nō ipleat totalr. facit trī ad ostēsionē regalis magnificentie. sed boc melius sciemus quando videbimus.

D Questio. ij. Utrū in corpe celi sit ponere dextrum et sinistrū. Et ꝙ sic videt. ꝙ illō qō dicit pbs in. ij. de ce. ꝛ mun. Ait cñi sic. Est orbi ꝑculdubio virt⁹ diuersa. s. dextra ꝛ sinistra. qñ sunt ei loca inceptōis. ꝛ stat⁹ ex ope factōis sue. ¶ Jtē ostēdit ꝓ rōnē suā ibidē. Omis mot⁹ finitus bz principiū a quo incipit. sed cuiuslibet celi reuolutio est finita. ergo bz aliquē situm a quo incipit. sed dextera ōz in corporibus vnde est motus principium. sinistra ad quā est motus finis. ergo cū celi sint mobiles. celi babēt dextrum ꝛ sinistrū. ¶ Jtem dextrum ꝛ sinistrū sunt termini latitudinis. sicut sursum ꝛ deorsum termini lōgitudinis. ꝛ ante ꝛ retro termini profunditatis. sed ossie corp⁹ cōpletum ꝛ terminatum habet tres dimēsiōes ꝛ terminos dimētionū. corp⁹ aūt celi est bmōi. ergo videt ꝙ habeat dextrū ꝛ sinistrū. ¶ Jtē perfectiori motu mouent corpora celestia ꝙ inferiora. sed ꝓpter cōpletionē motus alia babēt dextrum ꝛ sinistrū. ergo multofortius corpa celestia. ¶ Cōtra. Sicut dicit pbs in. ij. de celo ꝛ mūdo. in plātis nec est dextra. nec sinistra. sz multomagis plante accedunt ad distinctionē organizationis. ꝙ celū. ergo vī ꝙ celū nō habeat dextrum ꝛ sinistrū. ¶ Jtē dextrum ꝛ sinistrū causant nobis vt dicit cmentator sup libz de celo ꝛ mundo. a q̄litatib⁹ actiuis ꝛ passiuis. s. ab abundātia caloris naturalis ꝓcedēte a corde. ꝛ spirituum pl⁹ vigētium i ꝑte dextra ꝙ sinistra. si igit boc nō est repire i celesti natura. vī ꝛc. ¶ Jtē dextrum ꝛ sinistrū ꝓ supponūt sursuz ꝛ deorsum. sicut latitudo ꝓsupponit lōgitudinē ꝛ bz secū annexa ante ꝛ retro. i celo aūt nō est ponere sursuz ꝛ deorsum. cū bec sint ꝓtraria. nō est etiā ponere ante ꝛ retro. cum ante dicaī. vbi est sensus sicut dicit pbs. ḡ vī ꝙ nō sit ibi dextrum ꝛ sinistrū. ¶ Jtē nihil qō babet extra se principiuz ꝛ finē sui mot⁹ babet dextrum ꝛ sinistruz. sed corp⁹ celi est bmōi cum mot⁹ eius sit separat⁹. ergo babet dextrum ꝛ sinistrum. ¶ Jtē dextrum est vnum principiū mot⁹. sed vna parte circuli mota. mouent oēs. ergo non magis incipit mot⁹ ab vna parte circuli. ꝙ ab alia. ḡ in circulo vl̄ qlibet pars erit dextra vl̄ nulla. sz celū est corp⁹ circulare. qz mouet circulariter. ḡ ꝛc. ¶ Jtē si aliqō corp⁹ bz dextrum ꝛ sinistrū. illa pars q̄ est semel dextra semp est dextra qualitercūq̄ corp⁹ illud mouet localr. ḡ si celū babet dextruz ꝛ sinistruz. illa pars q̄ semel est in ipo dextera. sp ē dextra. sed nō est dare aliquā partez celi q̄ mō non sit i oriēte mō occidēte. mō i alio loco. ſm regiationes celi. ḡ dextra celi aliqñ esset oriēs. aliqñ occidens qō nullo mō ꝓcedi potest. ¶ Rñ. dom ꝙ ꝙuis dextrum ꝛ sinistrū dicāt terminos latitudinis. ꝛ sursum ꝛ deorsum longitudinis. ꝛ ante ꝛ retro profunditatis. nō trī noīat terminos illos simplr. sed ꝓ apparatione ad motum. vñ in nullo corpe ponit proprie dextra ꝛ sinistra nisi qō diuersimode suscipit motoris influentiā. ita ꝙ primo in vna parte ꝙ in alia. vnde dextruz ꝛ sinistrum nō ponit esse nec in lapide. nec in plāta. nec etiā in statua ponunt nisi fictudinarie. qz nō bīt moueri localr a motore sufficiēte. in eis vero corpib⁹ q̄ mouentur ad locū. ꝛ magis in vna ꝑte ꝙ in alia suscipiunt motoris influentiā. proprie ponit dextra ꝛ sinistra. sicut in aialib⁹ q̄ mouent motu progressiuo. ꝛ in quib⁹ virt⁹ cordis motoris magis viget i ꝑte dextra. cui⁹ signū est maior fortitudo aialium in parte illa. propter qō ꝛ ptem illā prio mouēt qñ incipiunt ambulare. ſm boc intelligendū est. ꝙ cuz corp⁹ celeste quoddā habeat moueri ab oriente in occidentē. vel ecōuerso sicut firmamentuz ꝛ orbes planetaz. quoddā vero minime. sicut empyreū. ꝙ dextra ꝛ sinistra celis cōpetant satis proprie videtur non trī vīr. conueniunt cñi orbib⁹ mobilib⁹. sed non orbi immobili. Attendendū est. ꝙ cū in aialibus ꝛ in celo ponat dextra ꝛ sinistra. ſm rationē cuiusdā conformitatis. s. propter influentiā motoris differenter tamen accipiuntur propter diuersam ꝓparationē mobilis ad motorē. Quia cñi aialia mouētur a motore sibi vnito. ideo dextrū ꝛ sinistruz dicit distinctionē in partibus aialiuz. ita ꝙ illa pars q̄ modo est dextra nūq̄ est sinistra. qz vniformiter operat ad ipsi⁹ motoris influentiaz. pro eo ꝙ ipm babet sibi vnitū. ꝛ nunq̄ ab eo magis elongatur corpus vero celeste motorē babet ꝛseparatuz. cū non sit corpus aliatuz. sicut postea videbīt. ꝛ ideo motor ſm dei dispositionez principaliter influit ex aliqua parte celi ꝛ creditī probabiliter ꝙ in ea parte ex qua motus corpoz celestium primo nobis apparet. vtpote in oriente. cum oia corpora facta sint propter bominē. ꝛ qz motor semp ex illa parte influit vniformiter. q̄cunq̄ parsibi venat immediatius ꝛ propinquius. suscipit motoris influentiam. ꝛ ideo semper est ibi dextra. nec mutatur cuz partibus mobilis pro eo ꝙ non est dispositio absoluta. sed relata ad motoris influentiā. que semp manet fixa. ꝛ per hanc moduz locus cuiuslibet rei dicit esse īmobilis. propter boc ꝙ dicit situz relatum ad centrū. ꝛ circunferentiā mundi que nunq̄ possunt moueri. Ex predictis patet questio proposita. patet etiā respōsio ad obiecta. Concedenduz est enim ꝙ in celo sit dextra ꝛ sinistra. Et rationes ad bīnductē silr concedende sunt. quia verū ꝓcludunt. sz tertia ratio sumpta a dimensionibus procedat ab insufficienti. ¶ Ad illud vero qō obī in ꝓtrariuz. ꝙ planta nō babet dexterā ꝛ sinistraz. ꝙuis sit organica. Dom ꝙ dextrum ꝛ sinistrū nō facit principalr membroz distinctio. boc enim accidit ꝛ frequenter contingit. ꝙ eiusdē dispositiōis ē aial in ꝑte dextra ꝛ sinistra. sed boc facit influētie motoris principaliōz ꝛ minus principalis susceptio. ſm quaz attenditur inchoatio mo-

tus ⁊ termiatio.⁊ sic reperit in celo. ¶ Ad illud qđ obī q̄ dex.
20 ⁊ si.in nobis est a q̄litatib' actiuis ⁊ passiuis.tā p3 rīsio ex pdi
ctis.q3 dex.⁊ si.in aialib' ꝓcernunt ptes determinatas.ppter
vnionē motoris ad mobile.nō solū p̄ modū motoris.sz etiā p̄
modū pfectiōis.⁊ sō ad boc q̄ vna pars magis suscipit influē
tiā motoris.requirit dispositio alia ⁊ alia q̄ qđē fit p̄ q̄litates
actiuas ⁊ passiuas.in celo aūt nō sic est.sicut q̄situm est supra.
¶ Ad illud qđ obī.q̄ dex.⁊ si.pīsupponūt sursum ⁊ deorsum. Rn̄
21 deri pōt.q̄ verū est put sursum ⁊ deorsum dicūt termios diuē
siōis.nō aūt est verū put dicunt icboationē ⁊ terminū alicuⁱ
trāsmutatiōis. Scōm enī sursum ⁊ deorsum ꝓprie attēdit aug
mētum siue morⁱ ad locū.sz fm dextrum ⁊ sinistrū attēdit mo
tus in loco. Ideo ⁊ si in celo ponat dex.⁊ sinī.nō tñ opz sic po
ni sursum ⁊ deorsum. Aliter pōt rīderi magis fm opinionē pbi
q̄ in celo est ponere sursum ⁊ deorsum.⁊ ante ⁊ retro.sicut po
nit dextrū ⁊ sinistrum.nō q3 dicunt terminos diuersoz motuū
sed q3 in eodē motu ꝓsideraf vltima triū dimēsionū .sz magis
ꝓprie dextrū ⁊ sinistrū. Et boc p3 ad b̄ enī q̄ celū reuoluaf.ne
cesse est ponere duos polos.quoz vn' bz rōnē sursum .⁊ alter
rōnē deorsum. Est etiā ponere duo emispia.quoz vnū bz rōnē
ante.⁊ alterū bz rōnē retro. Necesse est etiā ponere.q̄ i emispio
vna pars sit ex q̄ celestia corpa prio appere incipiāt.altera ve
ro pars ex q̄ delinār.⁊ b̄ totū de facili est imaginari. si q̄s ima
ginet boreū q̄ pedes bēat i polo artico.⁊ caput i polo antartico
⁊ habeat facīē versam ad nīm emisperium.statim imagīa abīk
22 barum differētias positionum. ¶ Ad illud qđ obī.q̄ celus ba
bet extra se principiuz sui motus.⁊ ita nō babet dextrum ⁊ si.
Dōm q̄ illud verū est.qđ dex.⁊ si.nominār ptes determinatas
sed qđ nominār ordinē mobilis ad motoris influentiā nō bz ve
ritatē.nibil enī facit ad boc vtrū sit motor extra vel extra. ¶ Ad
23 illud qđ obī.q̄ vna pte circuli mota mouenk oēs. Dōm q̄ ver
24 est.sed tñ ex boc non sequik.q̄ eque prio recipiāt motoris in
fluentiā.qđ p3 cum aqua mouet rotā.primo mouet illā partez
quā contingit. ¶ Ad vltimū qđ obī.q̄ pars dextra semper est
dextra.iā p3 rīsio.q3 boc intelligit de illo dextro ⁊ sinistro.qđ
dicit dispositionē partium in cōparatione ad motorē cōiunctū
sic est in aialibus.boc aūt modo non ponik in corporibus cele
stibus.sicut prius tactum est.

Consequēter querik tertio loco in cōparatione ad motoris influentiā. Et circa b̄ duo q̄runk
Primo querik.vtrum primū mobile moueak a deo immediate tñ.an mediante aliqua virtute creata. Scōm est vtruz moueak ab intelligētia an a propria forma.

Questio.j Qđ celū immediate moueak a deo ostēdi
E +tur primo p pbām.q̄ in.ij. li.de celo ⁊ mū
do dicit. Cā prima mouet causatū primuz .cā aūt prima nō est nisi
deⁱ.ergo ⁊c. ¶ Itē Boctⁱ de ꝓso.loquēs ad dñz. Stabilisq̄
manens das cuncta moueri.ergo vī q̄ maxime moueat illud
qđ est primum mobile.boc aūt est celum.ergo ⁊c. ¶ Itē rōne
vidētur. Primi mobilis motor debet esse primⁱ .sed primⁱ mo
tor est īmobilis oīno.q3 nunq̄ est statⁱ nisi in īmobili.sed nibil
est oīno primuz īmobile.nisi solⁱ deⁱ. ergo motⁱ primi mobilis
solⁱ est deⁱ principiū. Itē ex motu ⁊ influentia celestis corpis
est ꝓseruatio oīm corpoz viuētiū.g̃ ex motore eiⁱ erit cōserua
tio oīm spirituū viuificātiū.q3 sicut se bz mobile ad mobilez sic
se bz motor ad motorē.sed solⁱ deⁱ ē ille.q̄ est ꝓseruator ⁊ viuifi
cator spirituū.g̃ solⁱ ipse mouet primū celū. ¶ Sz ꝟ. īmēsitas po
tentie ⁊ sapie ⁊ bonitatis b̄ requirit.vt deⁱ cōcet virtuti creā
te actum quē illa est nata suscipere.sed actⁱ qui est mouere fm
locum quodcunq̄ corpⁱ natⁱ est conuenire virtuti create.g̃ vī
q̄ deus nullum corpus moueat absq̄ virtute alicuⁱ creature.
¶ Itē virtus motoris debet ꝓportionari mobili.sed virⁱ ce
li finita est virⁱ aūt dei infinita est.ergo ad boc q̄ saluetur in
mundo ꝓportio debita vī q̄ inter deū mouentē.⁊ celum motū
sit ponere aliquā virtutē creatā ⁊ finitā. ¶ Itē pbs dicit.q̄ si
tanta virtus mouet in tanto tpe.⁊ maior in minori.⁊ maxia in
minimo.⁊ infinita in nūc ergo si deⁱ infinite virtutis est.⁊ ipe
immediate mouet celum vī q̄ in instāti reuoluat ipm ab oriēte
in occidens.qđ manifeste falsuz est. Si tu dicas.q̄ deus i mo
uendo nō exercet totius virtutis sue effectū.q3 cum sit mouēs
voluntarium pōt mouere ⁊ cito ⁊ tarde.tunc redit prima obie
ctio.q3 cū actus iste.s.mouere successiue sit virtutis finite.erit
natus ꝓuenire creature. ¶ Itē ea q̄ sunt imediate a diuina po
tētia.ꝓcedunt in esse fm cursum mirabilē.vt p3 in creatōe ⁊ in
stificatōe ⁊ miraculoz opatōe. ergo si celum imediate mouek
a deo.morⁱ eius est mirabilis.nō naturalis.q̄ si est naturalis
nō est ergo a deo imediate. ¶ Rn̄. ad predictoz intelligentiā
est notādum.q̄ in omni opatiōe deus operaf intime ⁊ imedia
te.cum dei voluntas sicut dicit Aug.⁊ habitum est in ꝓio lib.
sit prima ⁊ summa cā oīm specieruz ⁊ motionum. In aliquibus
aūt sit operaf.vt ipe sit tota cā.in aliquibus sic opaf ⁊ mouet.
vt virtutē āgēdi ⁊ mouendi cōicet creature.prima quidē dicā
tur mirabilia.scā vero naturalia vel voluntaria quantum ad
egressum. Qñ ergo q̄rik.vtrum motus primi mobilis imedia
te sit a deo.non est q̄stio vtrum virtus diuina intime operef.vt
immediate ad illā mutationē exercendā.q3 nibil mouek sic.ni
si ipe moueat ⁊ coopek virtuti motiue.sed est q̄stio.vtrum mo
tus primi mobilis sit a deo tanq̄ a tota cā.an simul cum virtu
te diuina mouente moueat aliqua virⁱ creata. Et ad istā qō
nem satis de plano rīderi pōt.q3 cum morⁱ ille sit natus cōue
nire virtuti finite propter sui successionē.⁊ diuina bonitas ad
sui manifestationē cōmunicet creature.qđ ipa nata est suscipe
q̄ deus primum mobile mouet mediāte aliqua virtute creata.
sicut ⁊ alia mobilia.⁊ cōcedendē sunt rōnes ad boc inducte.q̄ 26
uis aliq̄ nō necessario cogāt. ¶ Ad illud vo qđ obī de pbo.di
ci posset satis probabiliter.q̄ pbs nō intellexerit .q̄ primi orbis
motor p modum efficiētis esset deus. ipe enī ponit virtutē mo
toris adeo ꝓportionari mobili q̄ si minimuz vel modicū corpⁱ
apponeret corpi lassaret virⁱ motoris in mouēdo sicut dicit
li.de celo ⁊ mundo.sz ponit q̄ deⁱ moueat primū causatū meta
phorice.sicut finis ⁊ desideratum.aut si ponit q̄ moueat p mo
dum efficiētis.nō ponit q̄ ipe solⁱ moueat.sz coopante virtu
te mobili ꝓportionata. Qñ verbū suum pōt intelligi esse dictū
p quandā appropriationē.⁊ primariā influētie sue infusionem
¶ Ad illud qđ obī.de Boctio.q̄ deⁱ cuncta mouet. Dōz q̄ ex 27
illa auctoritate nō ꝓcludik.q̄ solⁱ deus cuncta mouet.sed q̄ nō
mouenk absq̄ diuine virtutis influētia. Nulla enī virⁱ alicuⁱ
motoris pōt vel modicū opari sine beneficio ⁊ auxilio eiⁱ q̄ pe
nitus est īmobilis.sicut in.j.li.ostensuz fuit. Et in ꝟequentiⁱ
ostēdet cum q̄rik.vtrum ois actio sit a deo. ¶ Ad illud qđ obī 28
q̄ motor primi mobilis est primⁱ ⁊ īmobilis. Dōm q̄ nō opz mo
torē primi mobilis esse oīmode primum.vel oīmode īmobilem.
sed sufficit q̄ sit primⁱ respectu alioz motoz siue virtutū mouē
tium.⁊ q̄ sit īmobilis fm eū modū p quē mouet. Nō enī opor
tet esse statum in motore primi mobilis simpliciter.sed in gene
re creaturarum. Omnes aūt creature defectiue sunt. ⁊ redu
cunk ad ipm deum.qui est primū ⁊ finis oīm citra quez nec est
pfecta quies.nec pfectus statⁱ. ¶ Ad illud qđ obīcik.q̄ sicut
influentia mobilis conseruat mobilia . ita influentia motoris 29
motores alios. Dōm q̄ illud non oportet.q3 non est consimilis
proportio.pro eo q̄ ordo est īcorporibⁱ mundi.fm tantā pdo
minantiā ⁊ excellentiā.q̄ vnū potest fm plr influere in alterū.
spūs vero rationales qui sunt vinificatores ⁊ motores corpoz
sic babent gradū ⁊ ordinē vt tamen fm suū supremū a deo ime
diate pficiantur ⁊ formenk ⁊ boc est propter rationē imaginis
per quā imediate sunt ipsius dei capaces.

Questio.ij Utrum morⁱ celoz sit a propria forma
F +vel ab intelligētia. Et q̄ sit a ꝓpria for
ma vī. Q3 sicut vult pbs.natura est pncipiū morⁱ ⁊ q̄etis i eo i
quo est.ergo oīs morⁱ naturalis est a forma intrinseca.sed mo
tus celi est naturalis sicut pbat pbs.ergo est a propria forma.
¶ Itē leue sua leuitate ⁊ virtute pōt sursum ascēdere.nullo ip
pellēte.⁊ silr graue descēdere.absq̄ aliqua intelligētia mouēs
te.si ergo forma celi pfectior est q̄ elemētaris.⁊ figura eiⁱ ap
tissima ad motū circularem. vī q̄ moueri possit a ꝓpria forma
absq̄ oī intelligētia. ¶ Itē plus est mouere seipm ereūdo lo
cū ꝓpriū q̄ nō ereūdo.sed virⁱ lucis est se diffundere p corpa
alteriⁱ nature.⁊ etiā diffundēdo redire.ergo vī q̄ corpus celi
multofortius p naturā lucis possit se in suo orbe mouere absq̄
influētia alicuⁱ spūalis substātie. ¶ Itē morⁱ q̄alīū ē a for
ma ꝓpria ⁊ intrinseca.⁊ b̄ spectat ad ꝓplemētū morⁱ.ergo cuz
morⁱ celi sit multo ꝓpletior.erit a forma ꝓpria ⁊ intrinseca.g̃ vī
celū non mouek ab intelligētia.vel intelligentia est ipsius celi
pfectio ⁊ forma.sz intelligētia aliqua nō est pfectio celi sicut
dicit Dam̄.ij.li.cap.v.celi sunt inanimati ⁊ insensibiles.g̃ ⁊c.

¶ Item

¶ Itē nullus motus necessarius pendet a voluntate creature tāq̄ a principali motore. sed mot⁹ celi est vniformis ⁊ necessarius ꝫ scr̄os ⁊ pbos. g̃ nō a volūtate alicui⁹ angeli vel itelligē-
tie. ¶ Itē virt⁹ illi⁹ angeli vel itelligētie ē finita ꝫ virt⁹ finita
i mouēdo recipit fatigatōez ⁊ laborē. maxie cū mouet illud qđ
nō est per se mobile. aut ergo celū mouetur ꝓpria forma. aut si
mouetur virtute intelligētie necesse est illam laborare ⁊ laxari
¶ Cōtra. oē quod mouetur. ab alio mouetur. sed celum fm se
totuz mouetur. ergo videtur q̄ ꝓter materiā ⁊ formā eius sit
ponere aliq̄d a quo moueatur. hoc autez nō est nisi angel⁹ vel i
telligentia. ergo ⁊c. ¶ Item oīs motor est in actu respectu mo
bilis ⁊ totū celū est mobile. sed, nihil idez est simul in actu ⁊ po
tentia. ergo celum non potest moueri a se siue ꝓpria virtute.
¶ Item omnis motor sufficiens distat a mobili. cū ergo nulla
forma extensa distat a materia. nulla forma extensa potest es-
se motor sufficiens. sed forma celi est forma corporalis ⁊ exten
sa. ⁊ motus eius cum sit precipuus inter alios. motus eius est
a motore sufficiēte. ergo nō potest esse a virtute ꝓprie forme.
¶ Item oē qđ naturaliter mouetur ad locū aliquem. si mouc-
tur ab illo loco mouetur ꝓter naturā. ergo si celū mouef na-
turaliter ab oriēte in occidēs. ab occidente in oriens. nō mouc
tur seu regiratur per naturā. ergo videtur q̄ celuz habeat mo
torē aliū q̄ formā ꝓpriaz. ¶ Item omne quod mouetur ꝓpria forma. mouetur ꝓpter propriā indigentiā. natura enī for-
me nō mouet nisi propter appetitū rei que naturaliter indiget
sed celū sicut dicūt sancti ⁊ pbi nō mouetur ꝓpter indigētiā
ꝓpriā. ergo nō mouef a ꝓpria forma ⁊ natura. ¶ Itēom-
ne qđ mouetur a ꝓpria forma naturaliter mouēte nūq̄ quie-
scit nisi violēter. ipo existēte in eadē dispositione. sed celū quā
tum ad naturā sue forme semper erit in eadē dispositione. aut
ergo nō mouetur a ꝓpria forma ⁊ natura. aut nūq̄ q̃escit. vel
si quiescit. violenter quiescit. si ergo celuz aliqñ quietabitur et
nō violenter. ergo motus eius nō est a virtute forme intrinse-
ce. ¶ Respon. dicendū q̄n hac questione due sunt positiones
probabiles ꝯcordes rōni ⁊ scripture. ꝓter illam tertiaz viam
quā quidā pbi posuisse videntur. scilz q̄ celi haberēt alas ⁊ q̄
celū esset magnū animal. ⁊ q̄ moueref a ꝓpria forma perfecti
ua sicut mouetur alal. ⁊ hanc alaz motricē posuerūt regi ⁊ diri
gi a deo mediāte intelligētia. ꝫ hec positio falsa est ⁊ erronea.
Sicut enī dicit Damā. celi sunt inalati ⁊ insensibiles. ⁊ q̄ dicun
tur deū aliqñ bñdicere. hoc est dictū per ꝓsopopeiā. ⁊ ista ē cō
munis snia sanctorū. ⁊ ideo Augustin. retractat illud verbum
qđ dixerat in lib. de immortalitate anime q̄ mundus animaf
⁊ si aliq̄ sctī videātur hoc dicere sicut Hiero. super Eccli. hoc
torum intelligendū est dictū metbapborice. Non solum autez
hec positio est cōtra catholicos doctores. sed etiā cōtra pbilo
sopbos vel pbilicos tractatores. qui ponūt q̄ substātia intelle
ctualis nō vnitur corpori nisi mediāte vegetabili ⁊ sensibili. et
ita si celū perficeref a substātia spūali. haberet sentire ⁊ vege-
tari. ⁊ ita naturaliter posset corrūpi. ⁊ ꝓpter hoc ista positione
oino reiecta intelligēdū est q̄ duplex est hic modus satis ca-
tholicus. Quidā enī dicūt q̄ celū mouetur a ꝓpria forma boc
mō. celū bz quātitatē ⁊ figurā. ⁊ per banc est ad motū babile.
bz nihilominus lucis pfectionē ⁊ formā que inter ceteras for-
mas corporales est maxime actiua. ⁊ quasi viam mediā tenēs
inter formas spūales ⁊ corporales. ⁊ per virtutē buius forme
movenf corpora celestia orbiculariter multo sufficiēti⁹ q̄ ele-
mēta moveanf motu recto. nec oportet ad motū celi adbiberi
ministerū angeli vel alc sicut nec ad motū cuiuslibz elementa
ris nature. Nec obstat illō q̄ mouēs bz esse aliud a mobili. qz
sicut alal fm aliud sui mouēs fm aliq̄d sui est mobile. ⁊ tamen
totū est mouēs ⁊ mobile. sic ⁊ in celo intelligendū est q̄ est mo
bile per naturā quātitatis ⁊ figure. ⁊ mouēs per naturā lucis
actiue. Nec obstat illud q̄ recedit ab eodē loco ad quē mouef.
celū enī ꝓprie nō bz moveri ad locū. sed potius circa locū. nec
pars q̄ est in oriente mouef ad occidēs. qz illū situm intendat
determinate. ꝫ qz intendit moveri orbiculariter. q̄ est mot⁹ cō
petēs sue nature. Uñ sicut dicif in radio q̄ pcedit ⁊ retrocedit
per virtutē suā cū fit repcussio ad aliqđ corp⁹ splendidū. sic est
in ꝓposito. ⁊ per boc respōdēt ad oēs obiectiones. Difficile tñ
est fm bāc positionē sustinere quō celū mouetur a propria for-
mo ⁊ naturali. ⁊ illa permanente quiescat ꝓter violentiā. Dif
ficile est etiā intelligere quō nō moveaf ꝓpter ꝓpriam indi
gētiā si appetit⁹ ille ē forma intrinseca. ⁊ tō isti ꝓpellunf ad ꝑ
redire vt dicant q̄ ad motū celi nō sufficit virtus ꝓprie forme
sed simul cum ea requirif influxus divine potētie fm quē celū
bz moveri ⁊ quiescere. Sed tunc remanet q̄stio q̄d fit ille influ
xus. vtrum dicat q̄d creatuz vel increatum. ⁊ siue boc dicat si-
ue illud. nō est facile explicare quare de⁹ illum motū exerceat
sine ministerio spūalis creature. cū illis sit nat⁹ cōuenire. Nec
tñ de facili pōt boc improbari si q̄s boc dicat q̄ defectum isti⁹
creature corpalis velit de⁹ p semetipm supplere. vt ostēdat se
esse deum celi ⁊ terre. ⁊ ita dicaf celum moveri virtute ꝓpria.
q̄ si aliq̄d defit sibi ad movēdū sufficiētiā. suppleaf ab ipa vir-
te divina. ⁊ sic sustinēdo banc positionē. rūsio ad obiecta satis
est plana. Alia vero positio est q̄ de⁹ movet mediāte intelligē
tia creata. siue mediāte angelo ⁊ boc ꝓpetebat ordini quē de⁹
constituit vniuerso. de quo dicit Aug. sup Gen. ad lit. q̄ de⁹ fic
mundum ordinauit vt spūs preficeret omni corpori. ⁊ ideo sicut
cōgruum est angelos deputari ad ministerium boim sic etiam
congruum est ipsos deputari ad motum ⁊ regimen celoz. cum
in boc etiaz ministrent homini viatori. ⁊ divine subseruiāt ma
iestati. ⁊ boc videtur Aug. sentire. in. iij. de lib. ar. loquens de
angelica natura de qua dicit. q̄ non sua maiestate cōtinet om
nia. sed inbērdo illi maiestati ⁊ eius imperiꝫ devotissime ob
temperando. a quo. ⁊ per quē. ⁊ in quo facta sunt omnia. ⁊ bec
positio magistroz est tam in theologia q̄ in pbilosopbia qz cō-
coz pietati fidei ⁊ rationi plurimum esse videtur. Si igitur
banc positionem sustinere velimus. de facili potest ad obiecta
in contrariū rsideri. ¶ Ad illud qđ primo objcitur q̄ mot⁹ il- 52
le naturalis est. dām q̄ motus ille p cōparationem ad primuz
mobile naturalis esse dicif qz natura cl⁹ ⁊ figura illi motui cō
cordat. nec oportet q̄ omne qđ est naturale sit a principio intrin
seco sicut a tota causa. sed sufficit q̄ virtus intrinseca coopere
tur virtuti actiue. ¶ Ad illud quod objcitur de graui ⁊ leui. 52
dām q̄ ad motum grauis non sufficit solummodo gravitas si-
ue qualitas ꝓpria. imo concurrit virtus loci attrabentis. ⁊ vir
tus loci expellentis. ⁊ virtus corpis quinti. ꝓter illa duo mo
uentia que ponit pbilosopbus. scz graue ⁊ leue. ⁊ removens p
bibens. ⁊ quia bec ad motum celi non possunt cōcurrere. opor
tet q̄ concurrat virtus spiritualis substantie.
¶ Ad illud quod objcitur de diffusione loci. Dām q̄ ille non 53
est motus localis ꝓprie. sed magis motus alterationis. vn-
de sicut ignis potest calorē suū diffundere deorsum. tñ virtute
ꝓpria non se mouet de loco in quo est. sic etiam in celesti coz-
pore intelligendū est esse. ¶ Ad illud qđ objcitur q̄ ad cōple
tionē motus facit q̄ aliquid moveatur a principio intrinseco. 54
Dām q̄ boc accidit. non enī boc est ꝓpter vnionē motoris ad
mobile. sed ꝓpter sufficiētiā motoris. q̄ quidē est substantia
spūalis distans a materia. vñ distantia motoris est a mobili ⁊
completio motoris illa est que facit ad motoris perfectionez.
boc autez multomagis reperitur in motu celi quod mouef ab
angelo siue ab intelligentia separata fm substantiaz vnitā fm
virtutē. q̄ si moveretur a ꝓpria forma. ¶ Ad illud qđ objci 55
tur q̄ necessariuz non pendet a voluntario. Dicenduz q̄ verus
est de voluntate vertibili. cuius autē voluntas angelica fit p na
turā vertibilis. tñ p gloriā omnino inuertibilis efficif. ⁊ talez
substantiaz intelligendū est esse motricē celi. q̄ vt dicit Augu-
sti. summe maiestati incontinēti inbereat perfecte. Et q̄ talis
substātia sit motrix celi. ostēdit ipsius motus nobilitas ⁊ vni-
formitas ⁊ necessitas ostēdit nihilomin⁹ quies futura. cum p
fecta erit. superna ciuitas. ad quā conseruandam finaliter or-
dinatur angelica ministratio. ¶ Ad illud qđ obiicitur q̄ cū sit 56
virtutis finite lassaf. dām. q̄ lassationē nō facit finitas sed im
proportio motoris ad mobile. vel ꝫ̄ietas vel ineptitudo ex pa
te mobilis. quoz nullū est in ꝓposito. ⁊ sic patent quesita.
¶ De productione insensibilium contentorum.
¶ Sequif dixit de⁹ congregenf aq̄ in locū vnū. Supra egit mgr
de pductōe sensibiliū ꝯtinētiū. i hac pte agit de pductōe sen
sibiliū ꝯtentoz. ⁊ qz bec sunt i duplici dria. Quedā enī intra ce
los ꝯtinenf. vt materialia respectu gñanda rez sicut sunt ele
mēta. Quedā vo vt actiua sicut sāt celestia lumiaria. Jō pars
ista bz duas. In ꝑma agit de distinctōe celoz. In scda de pduc
tōe lumiariū. ibi. Sequif dixit de⁹ fiāt lumiaria. ꝓria ps bz
duas. In ꝑma determiatr̄itatē. ¶ In scda soluit dubitationē
ibi. Si aūt q̄rat vbi congregate sint aq̄. Sitr scda ps ꝑncipalis

dabet duas. In pma pparat pductionē lumiariū opib⁹ alioꝝ dicꝝ. In scōa vo determiat ppter qđ sint facta .ibi.q̄ tō facta sunt vt p ea illustrek ꝛc. Et sic duo ptinenk in pte ista.vz distinctio elemētoꝝ .ꝛ hec satis plana ē q̄tū ad pītē materiā ptinet Scōm aūt est formatio lumiariū circa qō pma ꝓcurrūt dubitabilia vt text⁹ sacre scripturę plane intelligatur.

a ¶ Cōgregentur aque in locū vnū ꝛ appeat arida.

¶ Cōtra .videtur pmo inconuenienter dicere cōgregentur in locum.qꝛ motus ad locū est entis completi sed aque nōdum erāt pducte. ergo male dixit. in locū vnū cōgregentur. Itez nihil pōt apparere nisi color.ꝛ nullū elemētum simpliciter est coloratuz.ergo terra nō pōt apparere.male ergo dicit. appeat arida. Itez cum sint duo alia elemēta vz ignis ꝛ aer videk q̄ insufficiēs sit scriptura que nihil de eoꝝ distinctiōe explicat. Juxta boc q̄ritur quare elementū aq̄ notat pluraliter ꝛ elementum terre singulariter. Si tu dicas q̄ boc ē ppter aq̄rum dispersionē.tūc videk q̄ male dicat.congregenk aque in locum vnuz. Itē q̄ritur quare elementū terre pmo vocat aridā ꝛ postea vocat terrā. cuz ante sit dictuz. In principio creauit deus celum ꝛ ter.ꝛc. Itē cum elemētum aq̄ sit insipidum p natura.ꝛ maria sunt salsa.nō vr̄ q̄ ꝯgregationes aquaꝝ debeant
37 appellari maria. Rn̄. dōz q̄ scriptura distinctionē elementoꝝ in his verbis valde explicat elegāter si q̄s attēdat.qꝛ cū mot⁹ ad situm nō est nisi rei ꝓplete ꝛ bñtis formā.nec aliud fuit aq̄s ꝯgregari in vnum.q̄ ipsi elemēto aq̄ dādo spēm vnā ꝛ inclinationē ad locum spēi simul debitum sm̄ exist entiā forme ꝛ inclinatiōis ad situm dare locum ꝯgruuz.ꝛ qꝛ loc⁹ aque est imediate esse circa terrā.dum aq̄ ꝯgregak .ab elemētis supioꝝ⁹ scz aere ꝛ igne separak.ergo in ꝯgregatione aquaꝝ tangik per cōsequēs distinctio alioꝝ duoꝝ elementoū. Rursus qꝛ aque sunt nate circundare terrā.ꝛ si ex oi pte circuiret terrā ad inhabitādum nobis ꝛ aīalibus apta non esset.ideo sic distinxit vt in superiori supficie arida apperet. Rursus si terra eēt ab aq̄ oīno separata.ad germinānduz nō esset apta.ꝛ ideo de⁹ sic arefecit terre superficiē. vt tū ipsi⁹ radicē aqua impleret.ꝛ p decursuz fluuioꝝ etiā irrigaret. Et ppter boc tria dicit scriptura. Primo ppter elemētoꝝ distictionē. ꝯgregenk aq̄ in locū vnū. Scōo vero ppter supficiei terre denudatōez ꝛ appeat arida. Tertio ppter irrigatiōez quā ab aq̄s suscipit vt germiare possit dicitvocauit aridā terrā. ꝯgregatiōesq̄ aquaꝝ appellauit maria. Ex
38 bis patēt obiecta. Qđ cū pmo obr̄ de vbo ꝯgregādi nō valet. nō fecit de⁹ aq̄s ꝯgregari sicut pr⁹ exist ētes.sz sicut dans eis formā ꝛ naturā p quā sint apte nate i vnū locū ꝛcurrere. Silr̄ pz illud qđ obr̄ de appitōe terre.qꝛ terra q̄ appet nō est elemētū mixtū. Silr̄ pz illud qđ obiicit de distictōe aliqđ elemētoꝝ qꝛ in bis duob⁹ q̄ sunt maxime sensibilia ꝛ tractibilia .claudik illoꝝ distinctio q̄ sunt sensib⁹ nris occulta. Silr̄ pz q̄re aquam
39 vocat pluraliter.ꝛ terrā singulariter ppter.s.eaꝝ dispositionē humidum cū pmo termino est male terminabile.sed qꝛ ficcū de sui natura terminabile est.ideo terrā vocat singulr̄.ꝛ primo vocat eā aridā.ꝛ postea terrā.qꝛ primū nomē dicit pprietatez elemēti.vz siccitatē.scōm vero nomē dicit ei⁹ vsum siue vtilitatem quā habet p cōmixtionē aque vt possit coli ꝛ fructificare ideo dr̄ terra quasi trita. Silr̄ pz de illo qđ obiicik de aq̄s.appellank enim maria.non qꝛ amaritudo sit prima qualitas aque sed qꝛ ꝓsequik aquā in sua ꝯgregatiōe ppter grossitiē ptiuz q̄ remanēt subtiliorib⁹ elevatis sursuz vel penetrātib⁹ in terre p fundo ex qua subtiliatione dulcescunt.

b ¶ Eodē cū die protulit terra herbā virentē. vr̄ q̄ factū est inordinate.si cū firmamētū pr⁹ factū est q̄ terra prius debuit ordinari q̄ terra. Itē cū mineralia corpora sint ex terra ita bñ sicut ligna videk q̄ insufficiēter determinet scriptura ea q̄ virtute diuina pducunk ex terra. Itez querik vtruz tūc terra germinauerit tribulos ꝛ spinas. si enim tunc nō pduxit vr̄ q̄ post peccatū fuit terra secūdū ioꝝ ꝛ nouā recepit se potētiā ad pducēda talia si vero tunc pduxit .vr̄ scriptura insufficiēs.qꝛ non exprimit. videk etiā sibi ꝛriari dū in .iij. gen̄. dicit illa in penā homis germinasse. maledicta terra ꝛc. Rn̄. dōm q̄ scriptura ordinate exprimit deus ordinatissime fecit. dum eodē die quo terra pducta est ex ea herbas ꝛ ligna prodire fecit. tum propter errorꝝ remotionē. vt dicit Basil⁹. ne crederet q̄ sol esset cā principalis terre nascentiū sicut dicit pbs. q̄ terra est mater plantaꝝ.ꝛ sol pater tū qꝛ plante ꝛ herbe sunt q̄ si connaturales terre dum ei sunt radicitus affixe trabendo ex ipa fomētum ꝛ originē nō sic aūt est i ornatib⁹ alioꝝ
40 trium.p boc pz primū obiectū. ¶ Ad illud vero qō obr̄ de coꝝporalib⁹ mineralib⁹. dōm q̄ qꝛ prout recedunt a natura terre. qꝛ latēt sub terra.nō curauit scriptura spāliter exprimere.

¶ Ad illud qō obr̄ ō spinis ꝛ tribul⁹. dōz q̄ tūc pducte sunt p eo qꝛ pfecta fecūditas data est terre.ꝛ nulla herba est tā vilis q̄ nō sit alicui⁹ vtilitat⁹ ꝛ virtutis.ꝛ iō cū alijs virētib⁹ herbis ꝛ lignis fructiferis ītelligēdū est ista pduci ꝛ scriptura sub illoꝝ gñalitate ꝓcebēdit. Et qō obr̄ q̄ gñata sunt i penaz pcti. dōm q̄ spinā ꝛ tribulū gñari vbi seminak frumētuz.b̄ est i penā pcti ꝛ ex maledictiōe terre.q̄ cum colik .vt det fructū vnde bō sustentek.poti⁹ pducit.vñ bō crucick. Qđ aūt in locis multis generek spina ꝛ tribulus.boc non est pena sed natura.

c ¶ Fiāt lumiaria i firmamēto celi. Querik q̄ sint ista lumiaria 41
Si tu dicas q̄ sol ꝛ luna.qꝛ scriptura explicat. fecit de⁹ duo lumiaria magna ꝛc.vr̄ eē istātia. Primo.qꝛ ista nō sunt i firmamēto. Scōo vo qꝛ luna nō ē lumiare magnū cū iudicio sapiētū mte stelle sint maioꝝes. Tertio vo qꝛ luna nō vr̄ eē lumiare.sz pti⁹ corp⁹ opacū. dū sui iterpositōe solē facit eclipsari. Si tu dicas q̄ luna dr̄ lumiare.nō qꝛ ex se luceat.sz qꝛ lumē recipit a sole. Obr̄ ꝫ b̄.qꝛ cū luna sit de natura q̄nte essētie sicut ꝛ sol.vr̄ q̄ ita debeat lucē sicut sol. Itē si lumē recipit.aut sicut corp⁹ trāsparēs.aut sicut termiatū.aut sicut speculū.qō primū bz naturā termiati.ꝛ primū trāsparētis. Si recipit sicut trāsparēs.tūc vr̄ q̄ nō obiiciat se visui p se.ꝛ q̄ etiā nō possit occultare solē. Sicut termiatū.tūc duplex orik icōueniēs. Primū q̄ cū corp⁹ termiatū nō ē nisi m ixtū.nō pōt luna eē corp⁹ termiatū. Scōz vo q̄ tūc nō illumiabik nisi i supficie.q̄ vr̄ q̄ parum de lumie susciat ꝛ pauꝝ refūdat.q̄ nō dz dici lumiare magnū. Si vo recepit sic̄ speculū. tunc silr̄ duplex ē icōueniēs. Primo q̄ i luna debem⁹ videē imaginē siue spēz solis sicut vr̄ i speculo. Aliud q̄ tūc non dz luna illumiare oēm ptē. sicut nec speculū imaginē offert sm̄ oēz ptē. Propter b̄ igit̄ ē qō q̄re luna dicak eē lumiare magnū ꝛ q̄re magis lucet de nocte q̄ de die. ꝛ q̄re magꝛ lucet dū a sole elōgak q̄ cū ei appropinquat. Ad ī cū ens dz eē si ab ipo recipit lumen. Rn̄. dōm q̄ circa lumiaria celi q̄dā singulare tenent opinionem

mionē. dicētes q̄ corpa celestia sunt ex quattuor elemētis p̄domināte in eis natura ignis siue celestis corpis qđ dicūt esse nature ignee. p̄domināte inquā nō solū fm q̄litatē. sz etiā fz quātitatē ⁊ fm q̄ in eis magis p̄dominat illa natura. fm hoc hūt loca magis ⁊ magis sup̄ma. ⁊ qñ in luna q̄ nobis p̄mior ē minime dñatur natura ignea inter cetera lumīaria. ⁊ pl⁹ reperit in ipla de natura luminis susceptiua. hinc ē q̄ luna parum per se lucet. ⁊ ex pītia solis multum suscipit lumē adeo vt mereat dici luminare ⁊ magnū luminare. ꝓpter magnū effectuz luminis quē habet in terris. In sue aūt positionis fulcimentū adducunt hoc q̄ luna videt esse corpus terminatū ⁊ coloratū ⁊ ideo inter nos ⁊ solez posita radios solis nobis occultat. ⁊ soli opposita duz ex ea pte qua nobis opponitur lumen suscipit ⁊ inferiora illuminat. Sz hec positio est ℨ cōem viaz p̄bor ⁊ ℨ cōem vīā sctōz. Cōtra p̄bos nāq̄ ē. q: p̄bi dicunt q̄ mixta ex q̄ttuor elementis sunt corruptibilia ⁊ ad hoc q̄ sit conueniens mixtio oportet q̄ pl⁹ sit ibi de natura grauium fm quantitatem. ⁊ ita lumīaria celi fm hanc positionē ⁊ essent corruptibilia ⁊ essent grauia. Cō si tu rideas q̄ illa sublimata sunt a natura corruptibilitatis ⁊ grauitat⁊. sicut corpora bōrum gloriosa. hoc non soluit. q: non q̄ritur hic q̄d faciat de⁹ per gratiam ⁊ gloriā. sed qualia sint illa luminaria cō
43 dita p naturam. Contra cōem viam sanctor est. q: si corpora illa sunt mixta. nobili valde mixtione mixta sunt. ⁊ si hoc ergo sunt nata perfici ab anima. ⁊ sic sunt animalia. ⁊ hoc est cōtra Dam̄. qui dicit celos esse inanimatos ⁊ insensibiles. Hoc etiaz est contra Hieron̄. adeo vt dicere astra esse animata dicat hereticū. Unde hoc enumerat inter hereses Origen̄. Aug. aūt retractat. q: dixerat in libro de immortalitate anime. non tamē omnino tanq̄ falsum cōdemnat. Ait em̄ sic in libro retractationū. animal esse mundū sicut plato sentit aliiq̄ plurimi non ratione certa indagare potui. nec diuinar⁹ scripturar⁹ auctorita te ⁊ persuaderi posse cognoui. Unde tale aliq̄d a me dictū quo accipi possit q̄ animal sit mundū. temere dictū reprehendo. nō q̄ hoc esse falsum confirmo. sed q: nec verum esse comprehendo. Cō si tu dicas illa esse complexionata non tamen animata quō verū esse poterit. cū nobis complexio sit ad suscipiendum animā proxima dispositio. Propter hec ⁊ bis similia hic mod⁹ non videt approband⁹. Sc̄o modo potest dici fm p̄bm q̄ luminaria producta sunt ex aggregatione lucis vel suor⁹ orbiu⁹ sicut em̄ fi calor dispersus in vnū colligeret. fieret itensior ⁊ fortior. sic dum natura lucis in orbibus reperta virtute sui opificis in vnū colligit. luminare constituit. ⁊ fm hoc luminare maius⁹ min⁹ est. fm q̄ maior est in eo lucis aggregatio. Ut qñ luna inter corpora celestia magis est nobis propinqua ⁊ eius orbis. hinc est q̄ tam ipsa q̄ et⁹ orbis min⁹ participat de pfectione lucis. q: tamen multum est nature lucis conformis. obiecta soli multum illuminat. ⁊ q: habet densitatem inptib⁹. ideo radijs solis perusa non est. ⁊ propterea radios quos suscipit refundit ex ea parte ex qua soli se obiicit ⁊ cū sit nobis ꝓpinqua multū nos illuminat. ⁊ ꝓpterea sacra scriptura vocat solē ⁊ lunā duo lumīaria magna. ⁊ hec positio satis est p̄babilis. nō tñ vt oīno sufficiēs. Si em̄ luna est ex aggregatiōe ⁊ densatiōe p tiū sui orbis luminosa. Iz nō queniat ad luminositatē solis. videtur q̄ de se. deberet lucere. nō tantū ex luminis solaris susceptiōe. qđ ad oculū pz esse falsuz. Et iō est adhuc tertius mod⁹ dicēdi fm sctōs. s. Dam̄. ⁊ basilij. q̄ luminare nō tñ dicit lumē. sz lucis vehiculū ⁊ lucis vasculū. ꝓpter qđ Eccli. xlvj. de sole dr̄ vas admirabile op⁹ excelsi. vñ sicut lucerna q̄ dr̄ vehiculū lucis bz in se duplicez naturā. s. lucis q̄ vehit. ⁊ corpis qđ vehit. sic voluerūt dicē de luminaribus celi. Ait em̄ basilius sic. Hoc solare corp⁹ effectum est vehiculū illi ꝓmogenito lumini. sicut em̄ aliud ē ignis. aliud lucerna. sic illi luci vehicula luminaria parata sunt. Itē Dam̄. Luminarib⁹ illis primū clarū lumē ꝓditor iposuit. nō vt impotēs dare eis aliud lumē sz vt nō vacās illud reciperet. Luminare est nō tu celi a ip̄m lumen sz luminis receptiuū. Scōm igit basiliuz ⁊ dam̄. luminaria sunt ꝓsti tuta ex illa prima luce q̄ faciebat diē ⁊ noctē. ⁊ sui orbis natura q̄dam aggregatione diuina manu ad modum vasis ⁊ receptaculi lucis coadunata. Hunc igit modum sustinendo ꝓpter sanctor⁹ reuerentiam ⁊ q: securius est verbis eorum limiti in hac materia. i qua plus p:ocedit ex coniectura q̄ ex ratione certa. dōm q̄ luminaria inquantū cōstituunt ex orbib⁹ suis per aggregationez plus habēt idoneitatem ad suscipiendum q̄ ad diffundendū. q̄ vero lucent hoc habēt ex lucis primo create pfectiōe. ⁊ ideo illud luminare cui de⁹ multū dedit de illa luce. maxie lucet. sicut sol iste. cui min⁹ dedit. min⁹. ⁊ illud cui minime. minime lucet ex se. fz si lucet b̄ est ex susceptiōe solaris influētie. Et ideo voluerūt alij dicere nō tñ lunam. sz oēs stellas a sole lumen recipe. Quicq̄d aūt sit de aliis stellis tñ de luna satis plane appet q̄ p se nō lucet. Cyrō huius est. q: ad sui ꝓpletionē modicū suscepit de illa luce p:io creata. q: ℨo est aggregatū ex natura q̄ multū est apta ad susciptēdū lumē. cū sit corp⁹ magnū ⁊ dēsum ⁊ nobis ꝓpinquū. Hinc ē q̄ multū de lumīe suscipit ⁊ multū refundit qñ ex ea pte illuminat q̄ se nobis opponit. b̄ aūt est qñ est in pfecta distantia a sole. ita q̄ sol ē in vno emispio. ⁊ una i alio. ⁊ b̄ est rō q̄re scriptura appellat lumīare magnū ⁊ q̄re sol ꝓpositē dicī. ⁊ luna p̄posita est nocti. Et p hoc pz rnsio ad obiecta. Qđ em̄ dr̄ luna cē lumīare magnū b̄ nō dr̄ q̄ luceat ex se vel q̄ sit maior q̄ stelle. sed q: magis nos illumīat. Quare aūt magis illumīat de nocte q̄ de die rō tā dicta ē. ¶ Ad illud vero qđ q̄rit q̄le recipiat lumē. vtz sicut 44
trāsparēs. vel terminatū. vel speculū. dōm q̄ luna nec naturaz pfecte opace. nec pfecte trāsparētis. nec pfecte bz naturā speculi ptīcipat tñ aliq̄d de q̄libet hor⁹. Naturā trāsparētis q̄d ā mō ptīcipat cū ex natura q̄nti corpis ꝓfect. Naturā vo opaci i eo q̄ ptes ille ita dēsant vt nec radijs nec visualib⁹ solarib⁹ p̄beāt trāsitū. Naturā vero speculi bz i b̄ q̄ sic recipit vt etiā reddat. nō tñ oīno reddit sicut speculū. q: nō est corp⁹ tersum ⁊ politū sicut pz aspicienti ip̄m corp⁹ lunare cuz est illuminatū. speculū aūt reddit imaginē. q: est corp⁹ politū. qđ nō est radijs p uiū. hec aūt magis p̄tecta rādo dicta sunt q̄ asserēdo. vt aliqs intellect⁹ san⁹ bri possit de eo qđ dicit scriptura fecit de⁹. duo luminaria magna ⁊c. Qđ vero obijcit q̄ nō sunt posita in firmamēto ⁊c. dōm q̄ firmamentū in scripturis aliqñ accipit large. aliqñ stricte. aliqñ em̄ vocat. viij. sp̄era in qua posite sunt stelle. ⁊ sic ꝓprie accipit ibi. ⁊ posuit stellas in firmamēto celi aliqñ accipitur large p:o natura quinti corporis q̄ diuisit aq̄s ab aquis. ⁊ sic accipit ibi. Fiat firmamentum in medio aquarum. ⁊ post hoc fiant luminaria in firmamento celi.

Sexta accepit terra iumēta ⁊ reptilia ⁊ bestias. post que omnia fact⁹ est homo de terra ⁊ in terra. nō tamen ad terram nec ꝓpter terraz. sed ad celum ⁊ ꝓpter celū. Quia q̄ celum ceteris elementis p̄stat. p:iusq̄ alijs factum est. ideo ante alia ornat in quarto die quo fiuut sidera.

Determinat quare luminaria celi facta sunt. i

¶ Que ideo facta sunt vt p ea illustret inferior pars ne esset habitantib⁹ tenebrosa. Infirmitati hominū puisuz est vt circūeunte sole potirētur homes diei noctisq̄ vicissitudine ꝓpter dormiēdi vigilandiq̄ necessitatē. ⁊ iō ne nox ideocora remaneret. sz luna ac sideribus consolarent homies quibus i nocte operādi necessitas incumberet. et quia quedā animalia sunt

d ¶ Et sint i signa. ꝛ tpa. ꝛ dies ꝛc. Cōtra si sunt i signa. nō vi-
45 denf peccare. q̄ p illa pnosticāt futura. ꝛ si in tpa tunc vf q̄ an
te solē ꝛ lunā tpa nō fuerūt. vel si in tpa. q̄rif q̄re plurali dicta
sunt tpa cū nō sit nisi vnū tpo. ¶ Itē q̄rif de sufficiētia istoꝝ
quattuoꝝ q̄ enumerat. i signa ꝛ tpa. ꝛ dies ꝛ annos. q: sil' sunt
in mēses ꝛ septimanas. Si
tu dicas q̄ claudunf i bis
duob'. s. dies ꝛ annos boc
nō solu it. cū sil' dies ꝛ an
ni claudi pñt in b q̄ dicitsi
gna ꝛ tpa. Rñ. dōm q̄ illō
verbū dupl'r bz expōi fm
q̄ duplex ē vsus signi. Bi
gnū cm ꝛ est ad signādū et
est ad distinguēdū. Bi pri
mo mō accipif signū. tūc ē
sensus q̄ illa luminaria fa
cta sunt i signa. i. in sigmfi
catione futuroꝝ. ꝛ varia
tione tpoꝝ. ꝛ dieꝝ ꝛ anno
rū vt variatio tpoꝝ atten
daf i mutatiōe q̄tū ad ca
lorē aeris ꝛ frigus varia
tio dieꝝ q̄tū ad lumē ꝛ te
nebras variatio annoꝝ q̄
tū ad renouationē borum
duoꝝ. ꝛ sic dicunf corpa ce
lestia esse i signa nō quoꝛū
libet futuroꝝ. bz eoꝝ quoꝝ
ipa sunt quodāmō cā sicut
imbriū ꝛ vētoꝝ. ꝛ sic expo
nit Damā. vel etiā coꝝ p ea
q̄ p signāt diuina puidētia
sicut coꝝ q̄ aduenīēt i iudi
cio fm illō Lucc. xxj. Erūt
so. ꝛ lu. ꝛ stel. Aliꝝ vero q̄
sunt a li. ar. nō sunt signa
institōe diuina. bz potī' ad
illa signāda traxit buma
na fictio ꝛ fallacia dyabo
lica. Bi aūt scdo mō accipif vz ab actu distinguēdi. tūc est sen
sus. sint i signa q̄si distinctiōes tpoꝝ ꝛ dieꝝ ꝛ annoꝝ. Hec autē
expositio diuine scripture vf esse magis pona q̄ bz pantece
dentē lfaz vbi dr. Fiā. luminaria in firmamēto celi ꝛ diuidāt
diē a nocte. Duplex cm est mod' luminariū. Un' q̄ est ad motū
vltime spbere sup polos pncipales ad orientē in oriens p occi
47 dēs. quo motu revoluunf semel quolibet naturali die. ꝛ bz būc
modū diuidūt diē ꝛ noctē. sicut dr in ps. fecit solē i ptātē diei
lu. ꝛ stel. in po. noc. Alt' est mod' propr' quē bñt naturalr i cir
culo obliquo. s. in zodiaco i quo. xij. signa describunf. ꝛ fm mo
tū planetaꝝ in illis signis. ꝛ maxie solis. fit signatio ꝛ distin
ctio tpoꝝ ꝛ dieꝝ ꝛ annoꝝ. Distinctio tpoꝝ fit. q: quattuoꝛ sunt
tpa anni. ver ꝛ estas. autūnus ꝛ byems. q̄ distinguunf p motū
solis in zodiaco put ad nos accedit ꝛ a nobis elongaf. Distin
ctio vero dieꝝ fit sil'r p eundē motū. q: mō dies crescūt mō de
crescūt. Aliq̄n dies sunt maiores noctib'. aliq̄n miores fm q̄ p
illum motū dupl'r accipif solsticiū. s. estiuale ꝛ byemale ꝛ du
plex eq̄noctiū. s. vernale ꝛ autūnale. Sūt etiā mod' in distictio
ne annoꝝ fm seruationē illi' mod' solis i obliquo circulo. Sil'r
suo mō luna est in significationē tpoꝝ ꝛ annoꝝ ꝛ dieꝝ apud iu
deos maxie quātū ad solēnitates. sicut apud xpianos est sol. si
48 cut dr Eccl'. xliij. A luna signū dies festi. Si aūt q̄rat q̄re eccl'a
magis accepit festa sua fm solē q̄ fm lunā exceptis duob'. p
lixa est hui' q̄onis determiatio. ꝛ plane inueniri pōt i li. aug.
ad ianuariū. b quantū ad pñs sufficiat. q̄ q: sinagoga in tene
bris noctis ambulat ꝛ minuēda erat. ideo a luminari q̄ nocti
preest. ꝛ q̄ minuif in psummatiōe accipiebāt suaꝝ solēnitatū
distinctionē. q: vero eccl'a tā ambulat in lumie sicut de ipa dr
Apoc. xij. Mulier amicta sole ꝛ luna sub pe. ei'. ideo mēses cō
putāt ꝛ dies solēnes magis fm motū solis q̄ lune. excepto so
lo pascbate. ꝛ p psequēs pētecoste. Pascbalis em solēnitas nō
solū celebraf in memoratione resurrectiōis preterite. bz etiaꝝ
in pfiguratione resurrectiōis future. ꝛ in b eccl'a quodāmō est

Quō
sūt in si
gna ꝛ tē
pora lu
minaria
celi.

que lucem ferre non possiunt
d Quod autem subditur. Et
sint i signa ꝛ tempora ꝛ dies
ꝛ annos quomodo accipien
dum sit queri solet. Ita enim
dictum videtur quasi quarto
die cepissent tempora cū pri'
triduum sine tempore nō fue
rit. Ideoq̄ tempora q̄ fiunt
per sidera non spacia mora-
rum sed vicissitudinem aeree
qualitatis debemus accipe-
re. quia talia motibus sideꝝ
fiunt sicut dies ꝛ anni quos
vsitate nouimus. Sunt enim
in signa serenitatis ꝛ tempe
statis ꝛ in tempora quia per
ea distinguimus quattuoꝛ tē
pora anni scilicꝫ ver. estatem
autumnum hyemē. Vel sunt
in signa ꝛ in tempora. idest in
distinctionem horaruꝫ. quia
priusq̄ fierent. ordo tempo-
rum nullis notabatur indi-
cijs vel meridiana hora vel
qualibet hora. Hec quarta
die facta sunt.

pformis synagoge. vñ festinitatē illā obseruat a luna nō iudai
zādo. sed potī' illā futurā solennitatez quā expectat fm q̄ sibi
cōpetit pfignādo. Hec aūt dicta sunt ppter illud qō dicit scri
ptu. ꝛ sint in signa ꝛc. Et p boc pz rñsio ad obiecta. Qō cm dr
esse in signa. boc est vel in significationē imbriū ꝛ ventoꝝ. vel
in distinctionem temporꝝ. ꝛ ideo dicit tpa pluraliter ppter va
riationē temporꝝ i quattuoꝛ tpib' anni fm quattuoꝛ elemētoꝝ
qualitates ꝛ subiungit dies ꝛ annos vt sicut p tpa notabaf va
riatio sic etiā p dies ꝛ annos possit notari mod' illi' terminatio
ita q̄ dies dicit terminationē mod' quo mouef sol motu fir ma
menti. ꝛ annus terminationē mod' quo mouef in obliquo circu
lo. Et in boc pz q̄ non debet poni mensis ꝛ septimana. q: non
tangitur ibi noua variatio nec noua terminatio. Et per boc pa
tent. oia que sunt quesita.

Ad intelligentiā bni' ptis omissa distinctōe
elementoꝝ. Circa productionē luminariuꝫ
duo q̄runf. Primo de ipsis luminarib' p cō
parationē ad corpus in quo locanf. Scdo
de ipsis in cōparatione ad ea in que opanf
¶ Circa primū tria querunf. Primo queri
tur vtrū luminaria posita sint in codē con
tinuo. an in diuersis. Scdo vtruꝫ moueantur motu corpoꝝ s
continentis an motibus proprijs. Tertio vtrū motus compe
tat alicui celo siue stellis.

Questio. Utrum oia luminaria celi locenf in vno
corpore cōtinuo. Et q̄ sic videf per ter.
sacre scripture qui dicit oia lumiaria in firmamēto posita esse
Bcñ. i. Fiant inquit luminaria in firmamento celi ꝛc. ¶ Itez p
boc videf ratione. Quecunq̄ corpora distinguunf ab inuicem
distinguunf. aut superficie. sed corpus celi a luna vsq̄ ad celū
stellatū est vnifforme. ꝛ iterū non est corpus bñs terminatā su
perficiem. ergo impossibile est ipm habere pluralitatē siue dis
tinctionē. igif oia luminaria sita sunt in codē corpore. ¶ Itez
si aliqua corpora sunt distincta abinuicem. ad motū vni' non
sequif mod' alteri'. sed vltima spbera mouet totū qō infra ipaz
est ab oriente in occidens. ergo necesse est totā naturā celestez
esse vnū corp' continuū. ¶ Item sicut aues sunt producte ad
ornatū aeris. ita luminaria ad ornatū celi. sed vnū est corpus
aeris qō ornaf oibus auib'. ergo pari ratione vnū corpus celi
qō ornaf oibus luminarib'. ¶ Ad oppositū arguif sic. numer'
venit in corporib' eiusdem nature ex diuisione continui. bz or
bes planetaꝝ dicunf esse. vñ. tam a naturalib' q̄ a matbema
ticis. ergo sunt discontinui. igif luminaria celi non sunt in co
dem corpore continuo. ¶ Item impossibile est duo corpora q̄
mouenf diuersis omnino ꝛ disparatis motibus fm suū totum
esse continua. sed orbes planetaꝝ sicut dicunt astro nomi mo
uenf contra vltimam spberam. ergo impossibile est adinuicez
continuari. ¶ Item Damā. in numeratione celoꝝ distinguit ce
lū septem planetaꝝ a celo stellaꝝ. sed non esset si corpus illud
in quo sunt ꝛ stelle esset continuū. ergo ꝛc. ¶ Item si omnia lu
minaria essent in firmamento posita ita q̄ in vno corpore con
tinuo. tūc oia essent stelle fixe ꝛ nulle erratice. si ergo alie dicū
tur fixe. alie erratice videf q̄ posite sint in alio corpore. Juxta
boc q̄rif quare de' plures fecit stellas q̄ fecerat planetas fi
ue quare plures sunt stelle fixe q̄ erratice. ¶ Rñ ad predicto
rum intelligentiam est notandū q̄ fm cōem opinionē loquen
tium circa banc materiam. siue naturaliū siue matbematicoꝝ
luminaria locanf in diuersis orbib' bec aūt distinctio siue di
uersitas orbiū fm meli' intelligentes non venit ex distinctio
ne formaꝝ. sicut distinguunf aer ꝛ aqua. nec venit ex discōtinua
tione superficiei. sicut distinguitur lapis a lapide. sed venit ex
diuersitate motuū. diuersitas aūt motuum non tollit continui
tatem in eo qō est subtile ꝛ ad motū babile. sicut manifeste ap
paret in aqua quando fm diuersas sui partes ad diuersas mo
uetur positiones. ꝛ sil'r in aere. ex boc tñ non discontinuatur.
Scōm banc igitur positionē dōz est luminaria celi posita esse
in plurib' orbib' in corpe tñ vno cōtinuo. qō scriptura vocat
nomine firmamenti. ꝛ ideo dicit omnia luminaria posita esse i
firmamēto celi. vñ rōnes ad banc partē inducte sunt pcedēde
¶ Ad illud qō obf q̄ numer' est ex diuisione continui. dicen-
dum q̄ verū est de illo numero in quo numeranf corpa ciusdez
nature in gñe entiū. sed nō est ver de nūero quo numeranf cor
pa in gñe mobiliū. ad būc igitur numerū faciendā sufficit so
la motuū

49

la motuz distinctio. ꝛ sic est in ꝓposito. ¶ Ad illud qđ obꝫ ꝙ
ozbes planetaz mouenꝫ contrarijs motib⁹ sp̄bere vltime. ergo
discōtinuanꝫ. dōz ꝙ nō sequiꝫ. hoc em̄ nō ꝟ veritatē nisi i coz
pore solido. in corpe em̄ subtili ꝛ raro sicut est aqua ꝛ aer mani
festā ꝟ instātiā. Jn his em̄ distinctio pōt venire a virtute mo
toris salua ꝓtinuitate mobilis ꝓpter hoc ꝙ est maxie obediēs
motori. nec fit superficiē sic terminatā sicut fit corpa solida
ꝛ illud ꝓ plane cum duo venti oppositi perflant in aere. ita ꝙ
52 vnus desup. ꝛ alter subter. ¶ Ad illud qđ obꝫ de Dam̄. ꝙ celū
planetaz distinguiꝫ a firmamēto. dōz ꝙ distinctio celoz plus
attēdiꝫ fm diuersitatē ꝓprietatū ꝛ motuū q̄ attēdiꝫ fm discō
tinuationē corpoz. lz vtroq; mō possit attēdi. Ūñ ꝛ rabanus in
distinctione celoz celum sydereū ꝛ celum planetaz subꝫ eodem
53 celo cōprehendit. ¶ Ad illud qđ obijcitur ꝙ si planetē sunt in
firmamento ꝙ nulle sunt stelle erratice. dōm ꝙ non sequiꝫ. qz
in eodem corpore possunt contenta diuersimode collocari. ita
ꝙ vnum alligaꝫ inseparabiliter. reliquū vero minime. Et stel
le dicunꝫ fixe ĩmediate posite in. viij. sp̄bera cui⁹ motu mouenꝫ
planete vero sunt in ozbib⁹ inferioꝛib⁹ que mouenꝫ motu alio
ideo aspectui nostro erratice videnꝫ dum cōtra viā superioꝛis
54 ozbis incedunt. ¶ Ad illud qđ querit quare in vltima sp̄bera
luminaria multa posuit de⁹. ad bocassignat pbs tres rōes. Et
ꝓma ratio est. ꝙ sp̄bera octaua maxime est cā vite inferioꝛ p̄
ceteris sp̄beris. ꝛ hoc nō pōt esse nisi p diuersuz lum̄ in diuer
sis stellis. Scōa ratio est. qz natura tpauit vt daret inferioꝛib⁹
sp̄beris q̄ plures habēt motus stellā vnā ꝛ superiori q̄ bz pau
cioꝛes daret stellas multas. Tertia ratio est. qz mot⁹ influit a
supioꝛib⁹ ozbibus in inferioꝛes. qz ergo in influente dz esse ꝓ
dominātia. vt ozbis ille ceteris p̄celleret inferioꝛib⁹ quos mo
uet. abūdauit in corpoz luminariū multiformitate. Jnter has
aūt rōnes media ratio videt esse probabilioꝛ in qua oñdit di
uina sapientia q̄ multiformitatē ad vnitatē reducit. ꝛ ideo illi
sp̄bere q̄ plus accedit ad vniformitatē motus dedit multitudi
nem corpoꝛū. illis vero que habent motuū multiformitatē de
dit luminarium vnitatem.

Questio. ij Utrum luminaria mouenꝫ in ozbibus
+suis motib⁹ ꝓprijs. Et ꝙ sic vꝫ. Aues
em̄ q̄ sunt ad ornatuz aeris motu ꝓprio mouenꝫ in illo ꝛ pisces
in aq̄s. ergo ꝛ pari rōne luminaria in celis. ¶ Jtē mot⁹ ozbiū
non ponit nisi ꝓpter mot⁹ luminariū. qz circunscripto corpore
de se equaliter bñt influere sive moueanꝫ sive stent. ſz natura
nō facit p plura qđ pōt facere p paucioꝛa. nec facit cū maioꝛi
difficultate qđ pōt facere cū minoꝛi. si g̃ idē facit mot⁹ syderis
ꝙ facit mot⁹ totius ozbis. vꝫ nature ꝓlonū ponere ꝙ ille stelle
moueanꝫ ꝓprijs motib⁹. ¶ Jteꝛ si luminaria moverenꝫ motu
suoꝛ ozbiū. cū moueanꝫ motib⁹ dispatis ꝛ quasi in oppositum
celo stellato. tunc vꝫ ꝙ fiat ibi obuiatio ꝛ retardatio. cuꝛ illud
in quo mouenꝫ sit vnū corp⁹ cōtinuū. ¶ Jtē manifeste videm⁹
ad oculū in planetis esse elevatōes ꝛ depꝛessiōes. ꝛ progressio
nes ꝛ retrogressiones. sed nō posset esse nisi ꝓprijs motib⁹ mo
ueri habeāt. g̃ ꝛc. ¶ Sed ꝓtra. Si motib⁹ ꝓprijs mouenꝫ pla
nete. ergo vel duo corpa erūt in eodē. vel necesse est esse vacuā
viā p quam transit planeta. vel necesse est corp⁹ celi rarefieri ꝛ
cōdensari ꝛ ita corrūpi. sed quodlibet boꝛ est manifeste ipossi
bile. ¶ Jteꝛ natura nō deficit in necessarijs. maxie circa ea q̄
sunt in ſpa nobilioꝛa. g̃ si in bis q̄ mouenꝫ motu ꝓprio puidit
instrumenta. vtpote pedes ꝛ alas vel pennas. vꝫ ꝙ in celestib⁹
corpoꝛib⁹ debuerit dare ista. sed ista nō babēt sicut ꝓꝛ sen
sum. ergo vel natura in eis deficit. vel nō mouenꝫ motib⁹ ꝓpꝛijs. ¶ Jteꝛ stelle in octaua sp̄bera nō mouenꝫ nisi motu illi⁹
sp̄bere. g̃ si ita collocaꝫ vnusquisq; planeta i suo ozbe sicut stel
le in octaua sp̄bera. vꝫ ꝙ nullū luminare ꝓprio motu habeat
moueri. ¶ Jtē si luminaria aliqua mouenꝫ motu ꝓprio ad fa
ciendū pgressionē vel retrogradationē. impossibile est motuz
celi esse vniformē. si ergo mot⁹ est vniformis ꝛ ꝓpetu⁹. videt ꝙ
nihil sit planetas moueri motibus ꝓprijs ꝛ aliqñ retrocedere
aliqñ pgredi. ¶ Rñ. ꝙ de hac qōne cōtrouersia fuit inter na
turales ꝛ mathematicos. Mathematici aūt maxime cōsiderā
tes apparentiā vt illa possent saluare simul cū mot⁹ ꝓpetuita
te ꝛ vniformitate posuerūt eccentricos ꝛ epycyclos. ꝛ planetas
moueri motib⁹ ꝓprijs in epycyclis ꝛ fm hec saluata mot⁹ vni
formitate. aliqñ ꝓtingit planetā deprimi aliqñ eleuari fm mo
tū ipsi⁹ planete in epycyclo. ꝛ epycycli in eccētrico. ꝛ eccētrici cir
ca centrū ꝓpꝛiū qđ est extra centrū mundi. Ad obiectionem
aūt naturaliū de corpis illi⁹ ꝓtinuitate rñdēt diuersimode. di
centes ꝙ nō est incōueniens si corp⁹ illud scindiꝫ motu plane
te. qz est nature ignee. Alij dicūt ꝙ corp⁹ illud nō scindiꝫ ꝛ pla
nete ꝓtranseunt. corp⁹ em̄ luminis simul pōt esse cū alio corpe
Positio vero naturaliū est sicut Aristo. ꝛ cōmentatoris. ꝙ pla
nete nō mouenꝫ nisi motu suoꝛ ozbiū. sicut clau⁹ fixꝫ i rota mo
uetꝫ motu rote nō ꝓprio. ꝛ bꝫ ponunt ꝓpter illi⁹ corpis incoꝛrup
tibilitatē ꝓpter quā nō pōt scindi. nec trāsitum pbere alij coꝛ
poꝛi. Ponunt etiā cētrum esse idē ozbiū supioꝛum ꝛ inferioꝛum. s. cen
trū mundi ꝓpter rotūditatē pfectā ozbiū ipsoꝛ q̄ circulariter
mouenꝫ. ita ꝙ vn⁹ nō subintrat alterū. Ponūt etiā cū bꝫ maioꝛē
ꝛ minoꝛē velocitatē in ozbib⁹ ꝛ ex bꝫ habere mō retrogradatio
nes mō ꝓgressiōes. qz cū vnū corp⁹ multū p̄cedit alterū sua ve
locitate. alterū vꝫ retrocedere. Et hec oīa videnꝫ valde ꝓsona
rōi. Et ideo lz positio mathematicoꝛ ꝟ iudiciū sensuū videaꝫ
esse verioꝛ. qz fm illā viā ꝓcedēdo ꝛ iudicādo nō fallunꝫ circa
mot⁹ corpoꝛ supioꝛ fm rē. tñ nō opz esse verū. qz falsum est fre
quenter via ĩnueniēdi verū. sed rōnabili⁹ vꝫ ꝓcedere ꝛ pone
re naturalis pbs. ideo si illā positionē sustinere velim⁹ pōt rñ
deri ad ea q̄ obijciunꝫ in oppositum. ¶ Ad illud em̄ qđ obijciꝫ 55
ꝙ aues in aere ꝛ pisces in aquis motib⁹ ꝓprijs mouenꝫ. dōz ꝙ
non est simile. qz tā aer q̄ aqua sunt corpoꝛa q̄ possunt rarefie
ri siue condensari. Et ꝓterea ista elemēta nō sunt sic nata mo
ueri vt corpoꝛa q̄ ad coꝛnatū spectāt. q̄ ipsoꝛ motu sufficien
ter possint transmutari local⁹ fm ꝙ exigit decoꝛ vniuersi. ꝓ
terea ipsis aialib⁹ cōpetit mot⁹ ꝓgressiu⁹ ꝓpter sui indigen
tiā. ꝛ q̄ est ad assequendū aliqđ delectabile. ꝛ hoc in luminari
bus celi nec cōpetere pōt nec dz. ¶ Ad illud qđ obꝫ ꝙ mot⁹ oꝛ 56
bium est ꝓpter mot⁹ luminariū. dōm ꝙ verū est. tñ ex hoc non
sequiꝫ ꝙ sola luminaria debeāt moueri. nō em̄ sic saluaꝫ integri
tas corpis quīti si stelle mouenꝫ motib⁹ ꝓprijs. sicut si moueā
tur ozbib⁹ suis. qz ibi p talē motū corpoꝛ celestiū nō fit aliqua
mutatio de loco ad locū fm totalitatē mobilis. Sed circa locū
nec alicui⁹ corpis diuisio. ꝛ bꝫ totum pfectio ꝛ icoꝛruptibilitas
celi exigebat. ¶ Ad illud qđ obꝫ ꝙ si moueꝛ motu ozbiuz vꝫ
ꝙ sit retardatio ꝛ obuiatio dōm ꝙ nō est obuiatio nisi qñ dire 57
cte ſz lineā eandē corpa mouētia sibi obuiāt. Bꝫ aūt nō est sic. qz
ozbes inferioꝛes sunt sub supioꝛib⁹. ideo mot⁹ coꝛ eis nō repu
gnat. nec etiā retardat ꝓpter maximā mobilis ad motoꝛē obe
dientiā. ¶ Ad illud aūt qđ obꝫ de illis retrogradatiōib⁹ ꝛ p
gressionib⁹. dōm ꝙ sicut tactū est ꝙ ꝛ si videaꝫ fieri ad sensuz 58
boc nō est nisi p maioꝛē ꝛ minoꝛē velocitatē ipsoꝛ ozbiuz. quā
si q̄s bene sciret explicare. hac via vnica posset saluare illud ad
qđ saluandū mathematici ponunt circuloꝛ ꝛ centroꝛum mul
titudinem. sed hoc ad aliam scientiam spectat.

Questio. iij Utrū ꝓueniat alicui ozbi moueri abs
+q̄ stellis. Et ꝙ nō vꝫ. qz celum empy 59
reū ponit⁹ a sanctis ĩmobile ꝓpter sui vniformitatē. sed celum
qđ vliter caret stellis est vniforme. g̃ nullū celiqđ caret stellis
est mobile. ¶ Jtē vbicunq; est mot⁹ ibi est cōtinuitas ꝛ varia
tio. ſz ꝓtinuitas q̄ est in motu est a cōtinuitate magnitudinis
g̃ pari rōne variatio mot⁹ est a varietate mobilis. sed corp⁹ ce
leste qđ caret stellis. nō bz in suis motib⁹ varietatē. g̃ nec mu
tabilitatē. ¶ Jtem oīs mot⁹ est ꝓpter aliquā indigentiā sup
plendā. vel in ipso mobili. vel in aliquo inferioꝛi. sed celuz qđ
caret stellis nō pōt moueri ꝓpter sui indigentiā cū nulla i mo
tu illo ei⁹ indigētia ꝓpleaꝫ. nec ꝓpter supplendā indigentiaz
in inferioꝛib⁹. qz ita bene influit quieścēdo sicut mouēdo ꝛ vni
foꝛmiter. ergo videt ꝙ nullo modo absq; stellis celesti coꝛpoꝛi
moueri competat. ¶ Jtem motus celi est perfectissimus oīm
motuū. ꝛ ideo est oīm motuū regula. ergo si per regulationem
motuum mensuraꝫ oīa q̄ sunt in genere illo aīa mensurat oēs
mot⁹ p motum primi mobilis. ergo motus primi mobilis maxi
me notus est ipsi aīe. sed nulli⁹ corpoꝛis mot⁹ est notus ipsi aīe
nisi ꝙ habeat in se aliqđ luminare. qz nō deprehēdiꝫ mot⁹ oꝛ
bis nisi p motū luminaris. g̃ vꝫ ꝙ nō sit possibile aliquē ozbem
moueri q̄ caret oī luminari. p̄cipue cū mot⁹ eius lateat sensum
nostrū ꝛ sacra scriptura vniformis ozbis reticeat motū. ꝛ sic vi
detur ponere ꝙ aliquē ozbem moueri supra firmamentum qđ
est oculis nostris conspicuum sit temerarium. ¶ Contra. Ois
multitudo reducit⁹ ad vnitatē. g̃ mot⁹ corpis multiformis. re
ducit⁹ ad motū corpis vniformis. ſz vniforme corp⁹ non est nisi

qō caret omni luminari. ergo vī ꝙ vltra istos orbes in quibus sunt luminaria sit aliqō mobile celū. ¶ Itē mor' ille q̄ est mensura oīm motuū est ille qui est ab oriente in oriens p occidens qui est motus diei naturalis effectiu'. ⁊ ꝓpletur .xxiiij. horis. sed dies naturalis oī tpe est vniformis. ergo ⁊ iste mor'. g̃ ⁊c. ¶ Itē si est recta ordiatio medij ad extrema necesse est mediū participare quodāmō naturā vtriusq; extremi; sz celū christallinū est mediū inter empyreū ⁊ firmamentū. cū ergo empyreū sit vniforme ⁊ imobile. ⁊ firmamentū sit multiforme ⁊ imobile videt ꝙ christallinū sit aut multiforme ⁊ imobile. aut vniforme ⁊ mobile. sed multiforme ⁊ imobile esse nō pōt cū varietas mobilis disponat ad motū. ergo necesse est ꝙ sit vniforme ⁊ mobile. ¶ Itē quandocunq; aliqua plura concurrunt ad constitutionē alicuius. necesse est per virtutē alicuius illa coniungi. ergo quandocunq; plura mobilia concurrunt ad effectū vnū cōformez per suā influentiā. necesse est ꝙ coniungantur p aliquius mobilis vniformitatē. si ergo virtus planetarū ⁊ stellaruz concurrit ad ꝓductionē effectuū in his inferioribus ſm quandam conformitatē. necesse est vltra illa esse aliqō mobile p qō cōiungantur. qō quidē habeat in toto ⁊ in partibus vniformitatē ⁊ ita alicui orbi absq; stellis ꝓpetit moueri. Est igitur quest̃io q̄s sit ille orbis. ⁊ per quā naturā ꝓpetit ei moueri. Si enī qz celū est ⁊ est ꝓtinens. ergo empyreū erit mobile. Si qz celuz qō est non tm̄ ꝓtinens sed etiā ꝓtentum. obijcitur tunc de celo igneo ⁊ etereo. que quidē ꝓtinent ⁊ continentur. ⁊ tm̄ non mouentur orbiculariter. Juxta hoc q̄ritur de sufficientia ⁊ numero celoꝝ. ⁊ cū natura celestis distinguatur ab elementari. quō alique differentie celoꝝ sumuntur penes elemēta. Si tu dicas propter naturam pspicui in eis repertā. tūc cū perspicuitas sit in aqua. elementū aq̄ deberet dici celū. ¶ Rſi. dōm ꝙ est ponē
59 aliqō celū moueri qō caret luminariuz ⁊ stellaꝝ varietate. ⁊ h̄ est celū aqueū siue christallinū. ad cui' cognitionē ⁊ si pauci pbi peruenerunt. qz corpus illud latet sensuz. ratiocinando tm̄ peruenerunt aliqui. ⁊ illi qui peruenerūt posuerunt ipz moueri. sicut quidā astronomi nisi sunt hoc probare. Cōiter tm̄ ad cognitionē existentie huius celi peruenerunt oēs tractatores catholici autoritate sacre scripture diuinitus illustrati. q̄ ipsius existentiā expresse declarat. motū tm̄ eius vel quietē non explicat sed doctores theologie rationibus suffulti cōiter ponūt illud celū moueri. ⁊ inter alias rationes potissima est illa ratio q̄ sumitur ex perfectione vniuersi. ex qua etiā distinctio celoꝝ ⁊ numerus rationabiliter potest inuestigari. Et hoc pz sic. celū enī de sua cōi acceptione dicit aliquā naturā perspicuā ⁊ contentiuā de sua vero ꝓpria acceptiōe nominat naturā perspicuā contentiuā supra cōtrarietatē elevatā. Scōm primā acceptio
60 ne celoꝝ. distinguuntur a rabano. vij. celi. Natura enī pspicua ⁊ cōtentiua aut est luminis datiua. aut receptiua. Si est datiua aut est vniformis non mota ⁊ sic est empyreū. aut est multiformis ⁊ mota ⁊ sic est hyddereū. aut est vniformis ⁊ mota ⁊ sic ē christallinū. Quarta differētia esse non pōt. ſ. ꝙ sit multiformis nō mota ꝓpter hoc ꝙ mor' est passio ꝓsequens naturaliter ad multiformitatē corpis. Si aūt natura pspicua est luminis receptiua. aut separabiliter. aut inseparabiliter. Si iseparabiliter aut ſm circulū superioris superficiei ⁊ sic est igneū. aut ſm circulū inferioris superficiei in quo cōcat aeri. ⁊ tūc est olimpiūqō q̄dē dr olimpiū ꝓpter olimpi mōtis approximationē. Si aūt est receptiuū separabiliter sicut est aer q̄ illuminat ex pūtia lumiosi corpis. ⁊ obtenebrat ex eī' absentia. h̄ est duplr. aut ſz supiorē ptē ⁊ sic est etereū. aut ſm inferiorē ⁊ sic est aereū ⁊ i hac distinctiōe ꝓcrebēdunt oīa corpa mūdi pter terrā ⁊ aquā. Terra enī nō pōt ꝓcrebēdi noīe celi. qz caret tā pspicuitate q̄ ambiēdi capacitate. Aqua etiā silr caret. qz q̄uis habeat pspicuitatē. nō tm̄ ambitu ndiq; ⁊ sic ex ista sufficiētia celoꝝ in q̄ oſidit sapia ꝓditoris ⁊ pfectio vniuersitatis. manifeste appet ꝙ opz ponē aliquē orbē sine luminariū multoformitate moueri ⁊ illud ꝓprie dōm est primū mobile. Prima aūt distinctio ⁊ sufficiētia sumpta est ſm enumerationē rabani q̄ celos numerat ſm cōez acceptionē celi. put noiat naturā pspicuā ⁊ ꝓtētiuā sic enī
61 ꝓcrebēdit naturā celestē ꝓprie dictā ⁊ elemētarē. Isnō oēz. Si aūt ꝓprie dicat natura celestis. ſ. natura pspicua vndiq; ꝓtētiua ⁊ nulli ꝛria sic distinguit a q̄busdā pbis p. viij. orbes q̄ dicerūt. viij. spherā vltimā. Alij aūt āpli' illuminati i hac materia vltra. viij. spherā posuerūt nonā. Tertij pfecti illuminati venerunt ad pfectiorē orbiū distinctionē vt ponerēt. x. spherā in qua est q̄es ⁊ vita sempiterna. vez celū empyreuz. de quo ⁊ si aug. vir. aut nunq̄ loquat. Beda tm̄ ⁊ raban' ipm̄ cē exp̄sse testāt. horz aūt numerū ⁊ sufficiētiā possum' sumere sic. Distinctio enī celoꝝ aut est p diuersitatē ꝓpriaꝝ formaꝝ. aut p distinctionē motuū ⁊ luminariū ꝓtentoꝝ. Si p diuersitatē formaꝝ. sic distinguim' tres celos. Aut enī viget i eo natura pfecte luminositatis. ⁊ sic ē babile ad statū glie. ⁊ iō quietuz ⁊ sic est empyreuz. Aut vigeat eo natura pfecte pspicuitatis ⁊ effectiue frigiditatis. ⁊ sic ē celum christallinuz siue aquecum. qō q̄dē facit ad ꝓseruationē rez corpaliuz. ⁊ iō babile est ad motū. Aut viget in eo natura pspicuitatis simul ⁊ luminositatis. ⁊ effectiue caliditatis. sic est celū hydereū. qō q̄dē facit ad trāsmutationē rez inferioz. iō ē multiforme ⁊ mobile. Si vo fiat distinctio celoꝝ penes distinctionē luminariū. sic ē distinctio orbiū. Aut enī orbis ꝓtinet multitudinē hydez. aut vnitatē. Si multitudinē. sic est celuz stellatum. Si vnitatē. sic cuz. vij. sint planete. ſm q̄ regit vniuersitas tpoꝝ q̄ septenario diez claudit. vij. sunt orbes. ⁊ sic tertiuz celum sua multiformitate ꝓtinet. viij. spheras siue orbes. ⁊ duo sunt pcedētes. ⁊ ita sunt. x. vt sic pfectōi ptiū vniuersi rūdeat etiā pfectio numeri. ſ. denarij. Ex p̄dictis igit̃ ptz ꝙ q̄litercūq; sumat sufficiētia celoꝝ. siue sub ꝓpria appellatōe celi siue cōiter. ponere est celū christallinuz moueri. qō q̄dē caret stellis. Et iō ad qōnē ꝓpositā rūdēdum ꝙ absq; stellis pōt aliqs orbis moueri ſ. celum aqueuz qō est primuz mobile. ⁊ qō vniformiter mouet ab oriēte in oriēs ⁊ p occidēs. ⁊ illi' virtute trahit firmamētū ⁊ oēs orbes inferiores. vt vno die naturali. ſ. spacio. xxiiij. horarum ab oriēte in oriēs reuoluat q̄uis nr̄o sensui non appeat. ⁊ aliq̄ pbi hoc senserunt ꝙ firmamētuz sit primū mobile. Aliq̄ tm̄ pbi deprehēderunt ꝙ ipm̄ firmamētuz mouet motu ꝓprio. ita ꝙ in cētū annis ꝓcedit vno gradu. Siue aūt h̄ sit vez siue falsum. h̄ tenēdum est ꝙ cōiter doctores theologie ponunt ꝙ est celum aliqō mobile vltra firmamētuz. carēs stellis. Et ꝓcedē de sunt rōnes h̄ oñdētes. ¶ Ad illud vero qō obr̄ in ꝓiuz q̄ ē
62 vniforme. dōm ꝙ ⁊ si habeat vniformitatē p carētiā diuersitatis ptium. hz tm̄ diuersitatē ſm rōnē dextri ⁊ sinistri p ꝓportionē ad influētiā motoris. ⁊ hec diuersitas sufficit ad faciēdum motum. Et p hoc pz rūsio ad scōm ꝙ nō est talis variatio i illo motu primi mobilis q̄ exigat diuersitatē luminis i ptib' q̄' potius cōcordat vniformitati. Nā ⁊ si mor' dicat variatio respectu q̄tis mor' tm̄ primi mobilis respectu alioꝝ est vniformis.
63 ¶ Ad illud qō obr̄ ꝙ equaliter influit cū mouet ⁊ q̄scit. dōm ꝙ falsuz est. si enī nesciret nō moueret orbes inferiores suo motu. nunc aūt cum mouet. vis motiua ab ipo descēdit in corpa inferiora. ¶ Ad illud qō obr̄ ꝙ motus ei' debet esse notissim' cū
64 sit regula alioꝝ motuū. Dōm ꝙ nō oportet esse notū sensui i se sed sufficit ꝙ notificet in effectu suo. sicut etiā nō ꝑcipimus revolutionē. viij. spbere ab oriēte in orientē manifeste nisi p solez ⁊ alia luminaria. p hunc modū vniformitas quātum ad spaciū horarū nobis motum celi vniformis expresse indicat. hanc tm̄ ꝑcipimus per varietatē diei ⁊ noctis. ¶ Ad illa vero q̄ vltimo querebātur iam pz solutio ex predictis.

Consequēter queritur de ipsis luminarib' in cōparatione ad ea in qua agunt. Et circa hoc quer̄untur tria. Primo q̄ritur vtrū in luminarib' diuersis sit diuersitas pfectionū. Scōo queritur vtrum habeant diuersitatem impressionū. Tertio queritur vtrum ex eoꝝ impressionib' causetur diuersitas morum.

Questio. Utruz lumiaria diuersitatē habeāt pfectionū. Et ꝙ vr̄ sicut vult pbs. sol nō est h̄ nomē idiuidui sz spēi silr ⁊ luna. Cōstat aūt ꝙ sol ⁊ luna sunt i posita diuersis. g̃ ea sūt diuersa ſm spēm. ¶ Itē nō pōt cē nisi vn' sol. sicut dicit pbs. ꝙ sol est ex tota sua materia. sz si sol ab alijs luminarib' nō differret nisi solo nūero. nō eēt ex tota materia sua. g̃ differt ampli' q̄ nūero. g̃ differt spē. ¶ Itē corp' q̄ est natural' lumiosuz. ⁊ corp' qō ex se est opacuz. sunt alteri' ⁊ alteri' nature ſm spēz. sz corp' solis de sua natura est lumiosuz luna vero quātum est de se opacū corp'. est. qō pz in eclipsatōe solis ex interpositiōe lune. ergo sol ⁊ luna differūt specie. pariratiōe ⁊ alij planete. ¶ Itē terra ornata est diuersis lapidib' ⁊ plantis ⁊ animalibus ſm speciem. ergo pari ratione videtur ꝙ celum sit ornatuz diuersis luminarib' ſm speciez differētibus

Sed cōtra

¶ Sed ꝓtra. corporis simplicis nō ꝑtis admixtionem alterius corporis partes sunt omogenee ⁊ ad totū ⁊ inter se. ſz celum sicut ꝓbat ꝑbs est corꝑ simpler nō mixtū. ⁊ similiter luminaria. ergo nō habent formas ſm spēm diuersas. ¶ Item luminaria sunt ex aggregatione lucis sui orbis sicut vult ꝑbs in li. de cc. ⁊ mun. sed aggregatio maior ⁊ minor nō facit diuersitatē ſm spēm. sed solū ſz numez. g̃ luminaria celi non ꝓficiuntur diuersis formis ſm spēm. ¶ Item flamma maior ⁊ minor nō differt ſm spēm cuius sit in vna maior aggregatio luminis q̃ in alia. ergo si sic vr̃ esse circa luminaria celestia vr̃ q̃ nō differant forma specifica. ¶ Item nobilissima forma q̃ fit in sole est ipsi⁹ lux. ⁊ nobilissima forma in vnaquaq; re est forma vltima. ergo lux est forma ꝓpletiua vltima solis in specie sua. sed
65 in luce ꝓuenit cum orbus alijs luminaribus. igitur vr̃ q̃ lumina celi specie nō sint distincta. ¶ Rñ. ad predictoꝝ intelligentiam est notandū ꝓmuni⁹ positio ꝑboꝝ fuit q̃ inter lumina celi est reperire diuersitatez quantū ad spēm ⁊ formā. ⁊ istud cō cordat satis rōni recte. cuius nō orbo recta moueat rō quosdā ad ponendū diuersitatē ſz spēz in luminaribus celi. Posuerūt enī aliqui q̃ luminaria ſm spēz erant necessario diuersa. ꝓpter hoc q̃ non habent materiā transmutabilez. ⁊ vnūquodq; erat ex rota sua materia. sed hec est rō falsa ⁊ vana. ⁊ principiū erroris. ⁊ occasio fuit in aliquib⁹ ponendi in orbus bolbus alaz vnā sicut melꝰ patebit infra. vnde q̃ transmutabilitas materie requirat ad varietatē ſm numez. hoc nō est generalitet verū. vtpote in diuersitate ſm naturaz q̃ attendit̃ in aliquib⁹ ſm simultatē sue ꝓductiōis. ⁊ ſm imediatū egressuz a ꝓmo opifice
66 sed in bis solū habet veritatē quoꝝ vnū generatur ex alio. Et ideo hac rōne ꝓtermissa potest sumi rō diuersitatis illoꝝ luminariū ex parte quadruplicis cause. Et primū ex parte finis accipitur rō. Sunt enī ꝓducta ꝓpter diuersas influentias in bis inferioribꝰ faciendas. ⁊ ꝓpter ornandā celestē naturam. ⁊ ideo ꝓpetebat diuersas habē species ⁊ virtutes. vt ex diuersaz rerum ꝓiunctione resultaret perfectio in effectu. ⁊ ex diuersarum speciez ꝓparatiōe pulchritudo consurgeret in ornatu. Sumitur etiā ratio ex parte efficientis. qui ſm suā potentiaz ⁊ sapientiam ⁊ bonitatē diuersa ꝓduxit ſm spēz ⁊ formā. vt qō dari nō poterat vni soli per se. daret diuersis in specie. Sumitur etiā rō ex parte materie. Sicut enī in mixtis materia ipsa ſm diuersitatē mixtionū aptatur ad susceptionē diuersaz formaz. sic in corporibꝰ simplicibꝰ ſm maiorē raritatē ⁊ densitatez in suis partibꝰ ad diuersaz formaz aptatur susceptionez. sicut patet in elementis quoꝝ materia ſm maiorē densitatē suscipit formā terre. dū aūt rarefit ſm plus ⁊ minꝰ disponitur susceptioni ad formas alioꝝ elementoꝝ. Per hūc modū est intelligēdum in celo. Cū enī in celesti natura sit reperire raz ⁊ densum sicut dicit̃ ur in lib. de substantia orbis. Sic ꝓtingit ſz maiorē raritatē ⁊ densitatē. materiā diuersaz formaz esse susceptibilē
67 Aliter tñ est rarū ⁊ densuz in materia elemētari ⁊ natura celesti. In elementis enī causantur a frigido ⁊ calido dissoluēte ⁊ ꝓstringente per res materie. In celo aūt causantur solūmō ſz diuersuz partiū situ. In denso enī sunt partes propinquiores. in raro aūt magis distantes. qz in denso sunt ꝓpresse ⁊ magis vnite. in raro sparse. Sumitur etiā ratio ex parte forme lux enī est vna forma ꝓmunis reperta i orbus luminarib⁹. ⁊ ſm cuius participationē maiorē ⁊ minorez. sunt magis ⁊ minꝰ nobilia. ⁊ ideo cū istā formā diuersimode participant. diuersos habent gradus ꝓpletionis. ideo etiā diuersas formas complectuas.
Cōcedende sunt igitur rōnes oñdentes luminaria celi ſm speciē esse diuersa. cuius illa rō parū valeat q̃ sunt ex tota sua ma
68 teria. sicut iam ostensuz est. ¶ Ad illud vero qō obiicitur q̃ est corꝑ simplex. dōm q̃ simplicitas corpis tollit diuersitatē q̃ ortū habet ex mixtiōe ⁊ formis perficientibꝰ mixtū. sed nō tollit illā diuersitatē q̃ venit ex diuersitate formaz simpliciū tñ. sicut ꝑz. q̃ cuius elementū sit corpus simplex. nō tñ orba elementa sunt vnius speciei. ¶ Ad illud qō obr̃ q̃ sunt ex aggregatiōe lu-
69 cis. dōm q̃ nō ibi tota ratio tangitur. sed solū tangitur dispositio ad diuersitatē. ideo sequens ratio nō valet de flāma maiori ⁊ minori. plus enī differāt luminaria q̃ flāma maior ⁊ minor sicut colligit̃ ex suis virtutibꝰ ⁊ operationibꝰ consequentibus.
¶ Ad illud qō obiicitur q̃ forma vltima est ꝓpletissima. dicen-
70 dum q̃ hoc est verum respectu formaz que disponunt ad ipaz lux aūt potiꝰ̃ forma ꝓficiēs alias formas corpales. q̃ ad eas disponēs. cū ſm eius participationē maiorē. ⁊ minorē forme corporales sint magis ⁊ minus ꝓplete. Vel dicendū q̃ lux est nobilissima forma corporalium eorum. ſ. q̃ sunt ei extranee. sed non est verum de formis luminarium celestiū in quibus virtus eiꝰ ⁊ natura complete saluatur.

Questio. ij. Utrū diuersa luminaria habeāt diuersas ipressiōes sup corporalia. Et q̃ sic videtur primo auctoritate Aug. in. v. de ci. dei. Nō vsq; quaq; ꝛ absurdū de pōt dici ad corpoꝝ differentias afflatus valere sydereos sicut i solaribꝰ accessibꝰ ⁊ recessibꝰ ꝓpter quos ipsi⁹ anni tpa variari. ⁊ lunaribꝰ incremētis ⁊ decrementis augeri ⁊ minui q̃dā genera rez sicut mirabiles estus occeani. ¶ Itē astronomi dicūt q̃ q̃dam stelle calefaciūt. q̃dam infrigidant. q̃dā bumectant. ⁊ q̃dam deficcant. ⁊ hoc ostendunt p̃ sensus experientiā igitur videt̃ q̃ corpora celestia impressiones diuersas habeāt super corporalia. ¶ Item ad diuersitatē formaz sequitur diuersitas virtutū. ⁊ ad diuersitatē virtutū sequitur diuersitas impressionū. ergo luminaria celestia differentia specie ⁊ natura. diuersas efficiunt impressiones super bec inferiora. ¶ Itē si diuersas impressiones ⁊ virtutes nō haberent. videtur q̃ diuersitas in eis frustra esset. sed nō est frustra. ergo ⁊c. ¶ Contra obiiciatur per scripturā. Dicitur enī Gen. j. q̃ sint in signa ⁊ tēpora ⁊c. sed aliud est signū. ⁊ aliud causa signi. si igitur luminaria nibil pñt nisi ſm q̃ deus instituit. vr̃ q̃ nibil habeāt in bis inferioribus efficere. sed solū signare. ¶ Itē Damas. nos aūt dicimus q̃ ipsa non sunt causa alicuius eoꝝ que fiunt. nec q̃ corruptionis alicuius eoꝝ que corrum punt. ergo videtur q̃ non habeant in bis inferioribus efficere aliquā impressionem ¶ Itē q̃ non habeant diuersam ipressionē. videtur. qz aut imprimunt formā quā non habeut. aut formā quam habent. Formā quā non habeut nō possunt ipmere. qz agens debet esse i actu respectu passiui. Si ipmunt formā quā habēt. aut ergo formā in qua cōicant. aut formas in quibus differunt. Si formas in quibus differunt. ergo videtur q̃ luna generet lunaz. ⁊ sol solē. ⁊ boc est falsum. Si formā in qua cōueniunt. ergo videtur q̃ oia luminaria cādē habeāt impressionē in bis inferioribus. ¶ Itē sol calefacit ꝓpter suū motū ex emissione radioꝝ ⁊ ita mediāte lumine. sed oia luminaria celestia cōicāt in luce ⁊ in radioꝝ emissione ⁊ in motu. ergo videtur q̃ oia habeant calefacere. ergo nibil est illud dicere q̃ quedā calefaciunt. quedam non. ¶ Itē sol habet virtutē illuminandi ⁊ calefaciendi bec inferiora. si ergo sol plus cōicat de virtute sua lune q̃ alicui corpori inferiori. videtur q̃ luna habeat eandez impressionem licet minus intensam. ¶ Item ignis inter omnia elementa maxime accedit ad naturā celestē. ergo oia luminaria celestia plus cōicant cuz igne. q̃ cū aliquo elementoꝝ. ergo videtur q̃ maxime habeant effectū supra ignem ⁊ eius qualitatem ergo videtur q̃ oia in sui actione ⁊ dominio qualitatē ignis intendant ⁊ fortificent ⁊ ita videtur q̃ omnia deficcent ⁊ calefaciant. ⁊ nulla infrigident. ¶ Respon. q̃ luminaria celestia impressionē habent super elementa ⁊ elemētaria corpora ipressionē inquā nō vnicā tantūsed multimodā. Ratio aūt quare superioza in bec inferioza agunt ⁊ imprimunt. ⁊ rerū qualitates intendunt est. qz sunt corpora nobiliora ⁊ precellentia in virtute sicut precelluut in situ. ⁊ ideo cum ordo vniuersitatis sit vt potentioza ⁊ superioza influant in inferioza ⁊ minꝰ potētioza. ordini vniuersitatis cō petit vt luminaria celestia influant in elementa ⁊ corpora elementaria. Status etiā ordinis boc requirit. q̃ situ in motu locali venitur ad vnū mouens imobile. ita i motu alterationis ſm qualitatē necesse est venire ad vnū alterās nō alterabile ſm easdē qualitates. ⁊ ideo cū elementa ⁊ ex elementis cōmixta sint ſm primas qualitates alterantia ⁊ alterabilia. recte disposuit diuina sapientia corpora celestia. vt pote luminaria q̃ inferioza alterarēt sua influētia ſm qualitates primas. ita q̃ ipa tā qualitatibꝰ q̃ alteratōibꝰ illaz essent 72
carentia. ¶ Ratio vero quare diuersa ipmunt a quibusdā sumitur ꝓpter diuersitatē qualitatū sicut scribit̃ in libro de substantia orbis. ubi enī ſm quorundā opinionē dicitur q̃ luminaria celi ⁊ qualitates habeant ꝓprias. sed non habent eas oino vniuoce cū qualitatibus elementaribus. Pro eo q̃ scōm illas agere possunt in bec inferioza. ſz adinuicē pati nō possunt Sed ista ratio non videtur conueniens. si enim essent equiuoce. tunc effectus eoꝝ nō cōcordaret qualitatibꝰ elementaribꝰ.

ꝛ ideo melioꝛ sumitur ratio ex parte diuersitatis virtutuꝫ. Oꝛ
cñ ꝓditoꝛ mundi coꝛpoꝛa celestia incoꝛruptibilia posuit ad re
gulãdum ꝛ regẽdũ coꝛruptibilia q̃ sunt diuersa ꝛ multiformia
dedit eis virtutes ꝓsequẽtes suas spẽs ſm q̃s diuersa lumina
ria aspectũ haberẽt ad diuersa elemẽta. ꝛ ad diuersa coꝛpa mi
neralia. Vñ qꝛ luna ex virtute sibi indita cũ adiutoꝛio luminis
aspectum habet sup humoꝛem. ideo p suã influentiã humiduꝫ
augmentat. ꝛ ad eius pñtiã excrescunt mariꝰ. ꝛ quasi exestuãt
ꝛ effluunt. ad absentiam vero in sinum suũ colligunꝰ ꝛ reflectũt.
sic etiã intelligẽdum est ꝛ in alijs luminaribꝰ. Cõcedẽde sunt
igitur rõnes ostendentes q̃ luminaria in his inferioribꝰ hñt di
73 uersas impꝛessiones. ¶ Ad illud vero q̃d obijcik q̃ nullaꝫ hñt
impꝛessionẽ. qꝛ sunt signa tñ. Dõm q̃ scriptura nõ dicit q̃ sint
tñ in signiſicationẽ. qꝛ ꝛ sunt in signiſicationeꝫ cause. ꝛ sunt in
efficaciã. magis tñ exprimit q̃ sint signa q̃m q̃ sint cause. pꝛo co
q̃ nec causant sufficiẽter. nec causant necessario. ꝛ ideo magis
attribuit eis rationẽ signoꝛ. ꝛ per hoc pꝛ rñsio ad illud Dam̃
cum dicit q̃ non sunt cause in his inferioꝛibus. non vult cñ ne
gare quin habeãt influẽtiã. sed hoc vult dicere q̃ nec sunt pꝛin
cipia inferioꝛũ sufficiẽtia. nec sunt necessaria. operantur cñ vt
cause vniuersales. q̃ per particulares indigent adiuuari ꝛ pñt
impediri. ¶ Ad illud q̃d obijcik tertio. aut imꝓmũt q̃d habẽt
74 aut q̃d nõ habent. Dõm q̃ pꝛimo influunt virtutẽ suã quã ha
bent. ꝛ per illam generãt ꝛ augmentãt formã ꝛ speciem quam
non habẽt. Et cũ dicik q̃ nihil dat formã quã non habet. Dõm
q̃ habere dicitur duobus modis. vel virtualiter vel forma
liter. ꝛ ad hoc q̃ impartiak aliquid alicui sufficit q̃ habeat vir
tualiter: nõ oꝛtet q̃ habeat formaliter. ſicut mouẽs in mobi
le dat motum. q̃uis ipm non moueak. ſic intelligendũ est in p
posito. Pꝛeterea cũ ponunꝰ coꝛpoꝛa celestia imꝓmere in hec
inferioꝛa. ꝛ diuersas qualitates generare. hoc nõ est intelligẽ
dum q̃ eis dent ex se. ſz educũt illud q̃d est in potẽtia in actuꝫ
Pꝛeterea nõ est intelligẽdum q̃ dent p se solũ. sed adiuuando
virtutẽ natuꝛe inferioꝛis. hoc aũt faciunt. tum p virtutẽ lucis
in qua cõicant. tum etiã per virtutes ꝓpꝛias ſm quas agũt in
hec inferioꝛa. nõ vt pducant sibi similia. sed vt influẽdo cõser
uent. regant ꝛ intẽdant rerum inferioꝛ qualitates ꝛ naturas.
75 ¶ Ad illud q̃d obijcitur q̃ oĩm fit calefacere. ꝛ sideri põt q̃ mo
tus ꝛ lumen nõ est sufficiens causa caloꝛis. sed motus cuꝫ velo
citate. ꝛ lumen cum radioꝛ multiplicatione. ꝛ quia hec non cõ
currũt in oĩbus luminaribus. ideo nõ pñt oĩa calefacere. Pos
set etiã ad hoc reddi ratio alia. qꝛ hoc non tñ facit motus ꝛ lu
minositas. sed etiã ad hoc facit virtꝰ ꝓpꝛia ſm quã stella vel
planeta calefaciens aspectum habet super igneam naturã pñ
76 cipaliter. ¶ Ad illud q̃d obijcitur q̃ sol magis cõicat virtutem
suam lune q̃m alicui inferioꝛi. dicendum q̃ ſicut dicit pbs. ij. de
anima actus actiuoꝛum est in patiente pꝛedispposito. Et Boe
tius. omne q̃d recipitur est in recipiẽte per moduꝫ recipientis
ꝛ nõ recepti. Quoniam igitur inferioꝛa sunt receptiua luminis
pariter ꝛ caloꝛis. hinc est q̃ sol non tñ ea illumin at. sed ꝛ inflã
mat. Quia vero luna nata est illuminari. sed non est nata cale
fieri. hinc est q̃ a sole lumẽ recipit ꝛ refundit. calozem vero nõ
77 recipit nec refundit. ¶ Ad illud q̃d obijcitur q̃ natura ignis
plus conuenit cum natura celesti. dicendum q̃ de celestibꝰ lu
minaribus est loqui dupliciter. ſ. quantum ad naturam in qua
conueniunt. videlicet quantuꝫ ad naturã lucis ꝛ quantum ad
banc verũ est dicere q̃ vniuersaliter magis cõformantur igni
q̃m alij elemento. Est etiam loqui quantum ad virtutes sibi spe
cialiter datas ſm q̃ deputank ad regimen inferioꝛum. ꝛ qꝛ nõ
tñmodo hñt regere ignez sed etiã alia coꝛpa. hinc est q̃ ex sua
institutione pꝛimaria aliqua ex eis magis q̃m ignem inſpiciunt
elementa alia. ꝛ qꝛ oĩs actio attendik ſm aspectũ virtutis agẽ
tis ad patiens. ſicut dicũt medici ꝛ astronomi. hinc est q̃ q̃dã
luminaria magis cũ igne in effectu cõicant. quedã vero diſcoꝛ
dant dum pꝛincipaliꝰ aſpiciunt elemẽta alia. Aspectus aũt ipo
rum determinare alterius est scientie.

80 **Questio. iij.** Utrũ ex impꝛessiõibꝰ illoꝛ luminariuꝫ
causek in boibꝰ diuersitas moꝛ. Et q̃
ſic vꝛ Boc. in li. de ꝓsola. Fatuꝫ est rebꝰ mobilibꝰ inhereꝫ dis
positio. p quã diuina puidẽtia suis queq; nectit oꝛdinibꝰ. Silr
etiã Aug. in. v. de ciui. dei dicit q̃ fatũ est vis positionis syderꝫ
qua existente. q̃s q̃s cõcipik vel nascik. cognoscik qualis futuꝰ
rus sit. Ex pꝛima autoꝛitate habek q̃ fatuꝫ vere est. ex scõa ha
bek q̃ fatũ est vis stellaꝝ. g̃ si totũ regimen vite ꝓsistit fato si
cut dicit Boe. ꝛ fatum est vis positois syderꝫ. ſicut dicit Aug.
tunc regimẽ vite ꝛ diuersitas moꝛ pendet ex virtute syderum
¶ Itẽ pbs in li. de elemẽtoꝛ ꝓpꝛietatibꝰ dicit q̃ regna vacua
facta sunt ꝛ terre depopulate sunt apud ꝓiũctionẽ duaꝝ ma
gnaꝝ stellaꝝ. ſ. Iouis ꝛ saturni. ſz b̃ nõ eẽt nisi bella ꝛ lites boiz
ex astris pẽderẽt. g̃ ꝛc. ¶ Itẽ bocipm vꝛ p sacrã scripturam.
Matt. ij. magi cognouerũt oꝛtũ regis p appitionẽ stelle. Et
Job. dicit dñs. nõdũ venit hoꝛa mea. ſilr Job. viij. Nemo apñ
bẽdit eũ. qꝛ nõdũ venit hoꝛa eiꝰ. ſi g̃ xps bõ natꝰ fuit sub ꝓsti
latõe ꝛ hoꝛã tpis expectauit i sua passiõe vꝛ q̃ multo fortꝰ eos
alij boies regi ꝛ gubernari habeãt ꝛ disponi ſm stellaꝝ virtutẽ
¶ Itẽ bocipm vꝛ expiẽtia. In moꝛtibꝰ cñ regũ vt dicũt astro
nomi appet stella cometa ꝛ astronomi ꝛ mathematici de multis
reqsiti ſm astrologie iudiciũ multa p̃dicũt vera. b̃ aũt nõ esset
nisi moꝛes ꝛ affectꝰ boim disponerenk ſm virtutẽ stellaꝝ. g̃ ꝛc.
¶ Itẽ bocipm vꝛ rõne certa. Ad vniuersitatis oꝛdinẽ spectat
ꝛ ad pfectionẽ regimis vt nihil casu fiat respectu diuie puidẽ
tie g̃ si deꝰ regit ignobilia p nobilia. ꝛ coꝛruptibilia p incoꝛru
ptibilia. ꝛ inferioꝛa p supioꝛa. vꝛ q̃ nihil in his inferioꝛibꝰ fiat
q̃d a stellaꝝ virtute ꝛ influentia non ꝓcedat. ꝛ si hoc veruꝫ est.
ergo diuersitas moꝛũ causak a virtute ꝓstellationũ. ¶ Lõra
Deuk. iiij. Solẽ ꝛ lunã ꝛ oĩa astra celi creauit dñs deꝰ in miste
riũ cunctis gentibꝰ q̃ sub celo sunt. sed q̃d est creatũ in ministe
riũ bois nõ pdominak ei i regimine ꝛ virtute. alr cñ esset crea
tuꝫ in dñium. non in ministeriũ. si igik astra celi sunt creata in
misteriũ. ergo ex eis nõ pendẽt pꝛincipaliꝰ moꝛes boim. ¶ Itẽ
boc vꝛ auto ꝛitate ipsiꝰ ptolomei maꝛimi astronomi q̃ dicit. q̃
sapiẽs bõ dñabik astris. sed hoc nõ esset si moꝛes boim causa
rentur ex impꝛessionibꝰ stellaꝝ. ergo ꝛc. ¶ Itẽ bocipm vꝛ ra
tione ostẽsiua. q̃d recte oꝛdinatũ est ſm q̃ bmõi. nõ tendit nisi
ad rectũ. ſz celũ cũ suis syderibꝰ a pꝛia ꝓditõe rectissime oꝛdi
tum est g̃ nunq̃ nisi ad bonos moꝛes ꝛ rectos tẽdit. g̃ aut oẽs
boies hñt bonos moꝛes. aut bonitas moꝛ nõ causak expositio
ne syderũ. ¶ Itẽ boc vꝛ p rõnẽ ducentẽ ad ipossibile. si cñ di
uersitas moꝛũ causak a positionibꝰ syderũ. cũ moꝛ coꝛ sit na
turalis ꝛ necessariꝰ. diuersitas moꝛ in boibꝰ esset naturaliter ꝛ
necessario. g̃ nõ erit lib. ar. nec valebit consiliũ. nec meritũ erit
nec laus. nec vituperiũ. si boc igik est maximũ incõueniẽs. im
possibile est q̃ diuersitas moꝛ causek a positionibus syderum
¶ Rñ. dõm q̃ moꝛes boim ꝛ cuẽtus futuroꝝ a syderibꝰ causa- 79
ri dupliciter põt intelligi. Aut necessario ꝛ sufficiẽter. aut dispositiue
ꝛ pting ẽter. Si primo mõ dicek sic nõ tñ est falsũ. imo ꝛ dere
ticũ ꝛ diabolicũ figmẽtũ. qꝛ repugnat xpiane religioni. repu
gnat sẽsui. ꝛ repugnat etiã rõni. Lxpistiane religiõi repugnat
dũ ẽ ꝛ vitatẽ tidei ꝛ honestatẽ moꝛ. vitas cñ fidei in b̃ erroꝛ
nõ põt saluari. dũ cñ ponit oĩa a syderibꝰ necessario euenire.
tollit meritũ ꝛ ꝓsequẽter tollit ꝑmiũ. tollit etiã gr̃am. ꝛ p cõse
quẽs gr̃iam. Honestas etiã moꝛ p hũc erroꝛẽ ꝑiudiciuꝫ patik.
duꝫ culpa peccãtis in syderа refundik. ꝛ licẽtia malefaciẽdi si
ne repbensiõe concedik. ꝛ bõ ad adoꝛandũ ꝛ colẽduꝫ syderа in
curuak. Et iste ẽ finis buiꝰ erroꝛis pessimi. qꝛ ad ydolatriã per
ducit. ꝛ in b̃ pꝛz boc esse ꝓmentũ diaboli q̃ maxime ad hoc ten
dit boiem ptrabere. vt faciat se adoꝛari ꝛ coli. Sensui etiã re
pugnat. qꝛ sensibili experientia in eadẽ ꝓstellatiõe ꝓceptos ma
tos videm̃ diuersificari in moꝛibus ꝛ euentibꝰ. ꝛ naturalibus
ꝓpꝛietatibꝰ ꝛ istud manifeste appaꝛet in iacob ꝛ esau. q̃ simul
ꝓcepti ꝛ nati. ꝛ tñ in oĩbus his sunt diuersificati. Apparet etiã
qꝛ in ꝓstellatiõe eadẽ nascik filius regis ꝛ filius rustici nascik
etiã bõ ꝛ asinus. nascik femina ꝛ masculus. qui nec ꝓmunicant
in moꝛibus. nec in euentibus. nec in naturalibus ꝓpꝛietatibus
ꝛ bocipsum pbat Greg. in omel. epbie sic. Fateri mathematici
solẽt. qꝛ si quis sub signo aquarij nascik. piscatoꝛis in hac vita
ministerium soꝛtiatur. piscatoꝛes vero getulia vt fertur nõ bz
quis ergo dicat q̃ nemo ibi sub stella aquarij nascitur vbi pis
catoꝛ omnino non habek. Dicũt etiam q̃ qui sub signo libre na
scuntur trapizete futuri sunt. in multis autem locis sub libra
multi nascuntur vbi trapizete penitus ignoꝛantur. Repugnat
nihilominꝰ recte rõni. dum supioꝛibus pꝛeponit inferioꝛa ꝛ in
se iplicat ꝛria. Supioꝛibus nãq; p̃ponit inferioꝛa. dũ domini
p̃ponit astra. q̃ est creatura dignissima. ſicut pbs testatur. ꝛ re
cta rõ dictat boiem esse fiñ oĩm que sunt. Et ideo dicit Greg.
Uitã quippe boiz solus qui creauit conditoꝛ administrat. non

enim pꝛopter

cñ ꝓpter stellas bō:ſz ꝓp boiem stelle facte sunt, dū igit hic
erro: mozes boim astris subiicit inferiora suo supiozi.t igno
bilia nobiliozibus ꝓponit. Non solū aūt hoc rōni repugnat,
ſz et q: in se oppositā iplicat. Dicit cñ q: mozes boim pēdet
ex astris t ꝓstellationib⁹.iō astra sunt veneranda.t ꝓstellatio
nes obſuande.t hoc est ponere duo opposita. Aut cñ necesse
est euenire boi ſm ꝓstellatiões syderuz.aut nō. Si nō.g̃ non
sunt fata metuēda. Si sic.g̃ nō sunt astra veneranda.dū g̃ po
nit fata esse metuēda t astra veneranda.ponit duo ⁊ra. ¶ Itē
aut euenit boi ſm q ꝓstellatio in suo ortu exigit aut nō. Si sic
g̃ frustra sunt ꝓseruāde ꝓstellationes in actib⁹ suis.cū ſm pri
mam ꝓstellationē necesse sit ei bona vel mala euenire. Si nō
in ꝑma ꝓstellatione.g̃ pari rōne nec in seq̃ntib⁹.igit nulle sūt
obſuande. Dū ergo hic error ponit ꝓstellationes effectū bñe.
t ponit ꝓstellationes obseruādas esse post bois natiuitatem.
aperte vī sibiꝑsi ꝯdicere.t sic iste error repugnat sensui et fi
dei.t rōni. Hoc aūt tripler incōueniēs qđ dictū est colligit ex
ꝟbis Dam̃. Greg.t Aug. Scōm igit hunc modū dicēdi.s.mo
re t boim t cuētus futuroz a stellis necessarioz sufficiēter cau
sari.falsitas incurritur t heresis periculosa. Si aūt dicantur
mozes boim a dispositionib⁹ syderuz variari t dispositiue et
contingēter.sic potest habere veritatē.q: nec rationi nec fidei
repugnat. Planū est cñ q dispositio coꝛporis varia multū fa
cit ad variationē affectionū t mozū anime.vt plurimū cñ alia
cōplexiones coꝛporis imitatur.vnde colerici sunt iracundi t
sanguinei sunt benigni t melancolici sunt liuidi t flegmatici.
sunt pigri.hoc aūt nō est necessario.alia cñ suo coꝛpori domi
natur.maxime qñ est adiuta per gratiā. multos cñ videmus
colericos māsuetos.t melācolicos benignos. Cñ igitur vir
tus coꝛpoꝛ celestiū operaī ad mixtionē t qualitatē cōplexio
num hic est q per ꝓns operaī quodāmodo ad qualitatē mozū
valde tñ de longinquo.plus cñ facit ad qualitatē complexio
nis virtus nature inferioris.q̃ virt⁹ syderis.vñ Aug.v.de ci
ui.dei in solutione cuiusdā questionis de fratribus duobus q̃
simul infirmabaī t curabantur.vñ hoc esset.magis cōmen
dat rñsiones hypocratis philosophi q̃ astronomi. Hypocras
cñ rñdit q hoc erat ꝓpter similitudinē cōplexiōis.t astrono
mus rñdet q erat ꝓpter idētitatē ꝓstellationis. Melius enim
rñdit philosopbus.q: cām reddit magis ꝓpriam t magis pro
pinquā. Si ergo hoc modo quereret vtrū impressiones syde
rum aliquo modo disponāt ad varietatē mozū rñdendum eēt
q sic.verūtamen non dispositiõe necessaria t prima t sufficiē
te:sed dispositione remota t ꝓtingente. Si autē querat vtruz
sit causa sufficiens. Rñdendum est simplr q non.q: ꝓtrarium
79 dicere est hereticū sicut prius ostēsum est. ¶ Ad illud ergo qđ
obiicitur de fato.dñm q de fato aliter loquit Boe.t alr Au
gust. Boetius cñ loquitur de fato ꝓout est aliquid ſm veritā
tem.t sic fatum nominat ordinē in rebus mobilibus ad diui
nam puidentiam relatum.ordinē inquā nō solum ſm naturaz
t causam necessariā.sed etiā ſm libertatē voluntatis t contin
gentiā. Dicit cñ sic in lib.de conso.puidentia cuncta pariter,
q̃uis diuersa.q̃uis infinita cōplectitur.fatum vo singula di
rigit in motum.locis formis t tēporibus distributa. Et hec tē
poralis ordinis explicatio in diuine mentis adunata prospe
ctu puidentia est.eadē vo adunatio digesta atq; explicata tē
poribus fatum vocatur.t sic patz q Boetius fatū accipit ge
neralr ad egressum t decursum oīm rerū.siue voluntariarū si
ue naturaliū.siue necessariaz.siue ꝓtingētiū. Augu.vo in.v.
de ciuita.dei accipit fatum ſm estimationē philosopboz.qui
vocant fatum vim positionis syderū t ꝓstellationū ſm quam
cūcta necessario euenīūt in bis inferioribus.t sic fatū nibil ē.
Et ostēdit ipse q nibil sit.t ita eq̃oce accipit fatū Boe.t Au
gust.t propter hoc nō fit assumptio sub medio sed magis equi
uocationis deceptio ꝓpter quā tollēdam de medio dicit Aug.
v.de ciui.q si q̃s fatū vocat ordinē causaz quē de⁹ instituit.cū
80 hoc sit verū.sniam teneat t linguā corrigat.q: ſm cōem vsum
sic accipitur sicut mathematici accipere consueuerūt. ¶ Ad il
lud qđ obiicit q bella causantur ex cōiunctione syderū.Dicē
dum q illud verbū pbi non tribuit aliud syderib⁹ q̃ quādam
dispositionē ad tales effectus ex q̃bus bella generanī. Ex mo
tione cñ alicuius humoris pōt aliqua affectio in aīa excitari
quā tñ nō necesse est ponere.q: aīa pōt eā reprimere.ſz q: mul
ti sunt insecutoꝛes passionū.t eis q̃bus pñt dñari seipos subiicunt.dīc q multi se subiiciūt impssionib⁹ astroz t iō frequē
ter astrologi vā ꝑdicunt, maxime circa bomes aialiter viuētes
circa vo spūalr sapientes q̃ dñanī passionib⁹ pauca pñt vā ꝑdi 81
cere. imo sicut dicit magnus astronom⁹ Ptbolomeus sapiēs
bic dñabitur astris. ¶ Ad illud qō obi q dñs natus fuit sub 82
ꝓstellatione.dñm q falsum est.nec apparuit stella sub cui⁹ re
gimine nasceret.nec in patiēdo expectauit boꝛā fatalē.ſz i na
tiuitate apparuit stella vt signū.in passione vo tps expectauit
filius a deo ꝑdestinatū t figuris legalibus ꝓsignatū. Et si q̃ras
vñ hoc est q magi p illā stellā cognouerūt regē dñm q hoc nō
solū bñana inuentione fuit ſz sue mētis attentione t diuina reue
latione. Preterea illa stella nō fuit cū alijs stellis creata.ſz in
natiuitate dñi fuit ꝓducta.nec motum babuit aliaz stellaz.si
cut dicit Crisostomus.nec fuisse creditur in ozbibus aliaz stellaz.ſz
longe inferi⁹.adeovt directe appareret sup domū. ¶ Ad illud 83
quod obiicit q multa vera ꝑdicunt.t maxime hoc apparet in
stella cometa q̃ apparet in morte regū. dñm q in bis q̃ cōsidē
rantur circa motū celestiū coꝛpoꝛ infallibilr ꝓnt vera ꝑdicere
t per artē. sicut de eclipsi solis t lune. In bis vo que consideꝛ
rantur circa effectū rerum inferioꝛ que eis subsunt.probabi
liter t per artē ꝓnt vera ꝑdicere.nō tñ semp sicut circa tempe
states t serenitates t bmōi. In bis vo que sunt il.ar.frequen
ter ita dicūt falsa sicut t vera. Et si aliqñ vera videāntur dice
re. hoc est vl casu vel diabolico instinctu. Nam diabolus sicut
dicit Augu. se libenter immiscet in bmōi diuinationibus. Nec
valet illud qđ obiicit de stella cometa: q: ꝓout significat moꝛ
tem regis nō fit natura.sed diuino iussu vt dicit Dam̃. Si cñ
naturalr fit. nō videtur ratio quare magis appareat in morte
principis q̃ in morte rustici. nisi forte tu dicas sicut volunt alt
qui astrologi dicere q stella aliqua preest principi que in eius
morte diuino iussu ad se trabit partes celestes que erant in ei⁹
coꝛpoꝛe. q̃bus abstractis a coꝛpoꝛe generatur dissolutio in eo
quod remanet t dū sursum trabunt t stelle approximāt faciūt
cometā. Sed tūc manet q̃stio quare silr nō fit circa rusticum.
Ideo securius dici pōt q cometa aut nō significat mortē ꝓn
cipis. sed solū hoc accidit q moriaī in eius apparitione. Aut
si significat. hoc fit diuino iussu quo magis eius mortē ꝓnun
ciat. tum q: ē psona cōis. tū q: ex hoc pōt frequenter oziri per
turbatio regni in cuius custodia, magis sollicitāntur angeli dū
bonum cōe ꝓponunt bono speciali. ¶ Ad illud quod obiicitur 84
q de perfectione ordinis est q illud quod regitur pfecte subi
ciatur regenti. dñm q hoc verū est vbi regens aliquid regit p
modū dominātis non per modū ministrātis. vnde q: humani
actus regūtur a diuina puidentia sicut a dominante. nibil cue
nire pōt ꝓter ipsius diuine puidentie intentionē t cognitio
nem. t ita nibil casu q: vo ab astris dirigunī solūmodo p mo
dum ministerij. ideo non oportet q per omnia subdantur cis.
nec hoc exigit perfectio vniuersi.

Distinctio.xv. De productione rerum mixtarū t sensibilium.

Grit etiā deus. pducant aque reptile ⁊c. Supra
egit magr de pductione rerum simpliciū t insensi
bilium in hac parte agit de pductione mixtoz et
sensibiliū. vt alialiter. Et qñ ad alialiū pductionē
facta est vniuersitatis cōpletio. t ad cōpletionez
sequiī ab opere cessatio. ideo ista pars bz tres. In prima agit
de sensibilium pductione. In scōa de diuinoz operum perfe
ctione. ibi omibus autem creatis atq; dispositis ⁊c. In tertia
agit de septimi diei reqetione. ibi. Iā de septime diei requie
aliq̃d nos eloqui opz ⁊c. ¶ Prima pars bz duas. In prima de
terminat de pductione animaliū ex aquis. In secūda de pro
ductione animaliū ex terra. ibi. Sequitur dixit deus produ
cat terra ⁊c. ¶ In qua parte primo determinat veritatē. dein
de soluit dubitationes duas. Una ibi queri solet de venenosis
Aliam ibi. De quibusdā etiā minutis. ¶ Similr secūda pars
in qua determinat de operum diuinoz consummatione babz
duas. ¶ In prima ostēdit qualr in pductione bois facta est. t
cōsummata distinctio rerū. In scōa vo circa eādem distinctio
nem explicat diuersas sentētias catholicoz tractatoz. ibi. In
hac cñ rerum distinctione catholici tractatores ⁊c. ¶ Simi
liter tertia pars babet duas. In prima veritatem explicat.
In secunda questionem mouet t determinat. ibi. Sed queri
tur quomodo septimo die dicatur deus ⁊c.

a ¶ Producāt aq̄ reptile aīe viuētis. Cōtra. reptilia ⁊ natatilia diuersaꝝ sūt spēꝝ. q̄ cū producta ex aq̄s sint natatilia nō dīnt dici reptilia. ¶ Itē cū reptilia spectēt ad ornatū terre. nōn ꝓ spectēt ad ornatū aq̄. ¶ Itē vī b esse nugatio cū dicit reptile aīe viuētis. oīs enī aīa coīpo q̄ est aīa viuit. ¶ Rñ. dōm q̄ in aīalib⁹ differt mot⁹ rep̄ dia motu gradiēdi. Dīs. xv. Motus enī rep̄di attēdit ꝑ tractionez. aīal enī q̄ rep tit anteri⁹ aliquā ptē p tendēs. etiā cū illa aliq̄d app̄bendēs. corp⁹ trabit totū suū post se. sicut ptz i ymib⁹. motus vo gradiē di est p impulsionē q̄tuz igr̄ ea q̄ natāt se trabunt ⁊ ptēdunt anteri⁹. ⁊ extē dendo se ad anteri⁹ q̄si re nēdo se ad soliditatē vel grossiciē aq̄ trabūt totuz corpus suū sicut ptz in na tantibus. hinc ē q̄ oīa na tantia dīnt reptilia. ⁊ si cō tingat ea aliquādo gradi De ope quinte dici. ficut est in cocrodilis et aliq̄bus q̄ vsank in aq̄s et in terra denominank enī a motu q̄ est eis magis na turalis. s. q̄ cōpetit eis ꝑ De ope re sexte dici. habitationē in aq̄s. Vola tilia autē nō dīnt reptilia q̄uis videank se ferre in aera. sicut pisces in aq̄s. Est enī diuersus modus mouendi. q: impulsu ma gis mouentur q̄ tractu. Dū enī auis volat claudi tur aer in cōcauitate ala tum. ⁊ dū ale applicātur ad corpus violēter aer p pelitur ex pte alaꝝ poste rioꝝ tractu. ⁊ ex illo ipul su corp⁹ auis p̄cedit ante rius. ⁊ iō volatilia sub re ptilīū noīe cōp:ehēdunk nec etiā sub genere gressi bilīū: q: nō mouentur vir tute pedū: sed virtute ala tum. Un pōt sic sumi diui sio aīalium q̄tū ad motū q: aīal aut mouet se ante rius trahēdo. ⁊ sic est re ptile. siue sit in aq̄s siue in terra. Aut impellēdo. ⁊ b dupl⁹. Aut pedib⁹ ⁊ sic est gressibile. Aut alis. ⁊ sic est volati le ⁊ sic ptz ꝑ quāto pisces dicunk reptilia. ⁊ q̄ falsum est illud q̄ ꝓmo ꝓponīt. q̄ reptile distinguīt ꝑ aquatile. imo est in pl⁹

¶ Ad illud q̄ obī⁹ q̄ reptilia spectāt ad ornatū terre. dōm q̄ reptile dr quadrupl⁹. Uno mō q̄ se trahit vī oris sicut vermes Alio mō q̄ se trahit vī costaꝝ sicut serpentes. Tertio mō q̄ se trahit vī penulaꝝ vt pisces. Quarto mō dr reptile large q̄ō in mouēdo se magnā partē corporis applicat terre. q̄uis habeat pedes. sicut lacerte ⁊ stelliones. ⁊ sic ꝑm diuersas acceptiones reptile pōt ptinere ad ornādum diuersa elementa. ¶ Ad illud quod querīt quare aīe viuentis. dōm q̄ vita manifestatur ma xime per sensum ⁊ motū. ideo aīa viuens appellatur que viuit vita manifesta. ⁊ hec est illa que dat corpori motū ⁊ sensum. ta lis aūt nō est in plantis. sed in aīalibus. ⁊ ideo ad differentiā plantaꝝ dicit. p:oducant aque reptile anime viuētis. quasi in plantis sit aīa virens. ⁊ in aīalibus sit aīa viuēs. q: hec mouē tur ⁊ sentiunt. illa vo minime.

b ¶ P:oducat terra aīam viuentē iumenta ⁊ repti. ⁊c. Uidek ibi esse ꝓfluitas. q: ossie aīal brutū bestia est. Si tu dicas q bestia vocak aīal brutū q: nocet. tunc superfluit dicere reptilia. Item in ps. nō solūmō enumerank iumenta ⁊ bestie ⁊ reptilia sed etiā pecora. ergo videk hic esse diminutio. queritur igīt de bꝰ trium differentia ⁊ sufficiētia. Queritur etiā cū oīa animantia que sunt in mari contineantur sub vna differentia animalis que est reptile. ⁊ similiter omnia animantia aeris sub vna differentia animalis que est volatile quare non similiter omia animantia terre sub vna differentia continentur.

¶ Rñ. dōm q̄ terra iter cetera elemēta minus est decora. iō magis idiguit decorari. Et iterū. q: ipa maxime p:estat pabulum aīalibus inter cetera ele menta. hinc est q̄ plures aīaliuz differētie reperiū tur in illa. oēs aūt ille dif ferētie reducunk ad has tres differētias. quaz nu merus ⁊ sufficiētia pōt ac cipi dupl⁹. vel ex pte mo tus ipsoz aīaliū vl̄ ex par te finis. Ex parte motus sic. Oīe enī aīmal quod mouek. aut mouetur tra ctu. et sic est reptile. Aut impulsu. ⁊ sic gressibile. Et hoc est dupl⁹. Aut est aīal natū sequire. aut mā suescere. Primo mō dr be stia. scōo mō dr iumētum ⁊ sub iumētis comprehen duntur pecora. Ex parte finis sic. Animalia enī fa cta sunt ꝓpter hominem. aut igitur sunt ordinata ad hominis iuuamentuz. sic sunt iumenta quasi iu uantia aut sunt ordinata ad homīs exercitium. ⁊ hoc potest esse dupl⁹ q: aut exercēt nocēdo mani feste. ⁊ sic sunt bestie qua siue aste aut occulte nocēt ⁊ sic sunt reptilia q̄ occul te nocent. ⁊ insidiank cal caneo. hos aūt fines et si nō haberēt si hō non pec casset in actu. haberēt tn in aptitudīe ⁊ ex ipa apti tudine melī⁹ erudirek tunc hō in statu innocētie q̄ erudiatur nunc ex actu in statu culpe. ⁊ sic patz bozū trium differentia et sufficientia ⁊ ptz responsio ad obiecta.

c ¶ In hac enī rerū dist. catho. trac. diss. vt. ꝛ. dix. inueniūtur Contra. cū nō sit deus dissensionis: sed pacis. ⁊ scripture sint in eodem spiritu exposite quo fuerunt condite. sicut dicit Gre go. videtur q̄ nullatenus possint dissentire. Item verum vero non opponitur. ergo si catholici tractatores dissentiunt. vnus dicit verum ⁊ alter falsum. sed intellectus scripture non potest esse nisi verus. ergo cum dissentiunt. necesse est alterū ipsoz deprauare scripturā. ⁊ ita nō erit catholicus tractator. sed po tius hereticus. ¶ Respon. dicēdum q̄ vis facienda est in hoc q̄ quod dicit magister dissentire videntur. videtur enī aliquādo q̄ō est. ⁊ videtur aliq̄si q̄ō nō est. ⁊ ꝑm hunc duplicem modū po test intelligi verbū magistri. vt catholici tractatores in aliquo videātur dissentire ⁊ dissentiāt. in aliquo videātur dissentire. nō tn dissentiāt. ¶ Aliquid enī dicunt assertiue. ⁊ aliq̄d dicunt opinando. Quātum ad illud quod assertiue dicūt in hoc non discordant. q: quod asserunt per reuelationē scripturās dicunt.

Quar post o fact e dom

Gen.

De operū diuinoz ꝓsummatiōe oñdēs q̄liter in ꝓductiōe hoīs facta est ⁊ ꝓsummata distinctio rerū. e

¶ Dib⁹ aūt creatis atq̄ dis positis nouissime fact⁹ est hō tāq̄ dñs ⁊ possessor q̄ ⁊ oībus ꝑferēdus erat. vñ seq̄tur. Ui dit de⁹ q̄ esset bonū ⁊ ait. Fa ciamus hoīez ad imaginē ⁊c. Sed anteq̄ de hoīs creatiōe tractemus. q̄ō supra breuiter tetigimus plenius versantes clarius faciamus.

¶ Explicat diuersas sentē tias catholicoz tractatoz de eadē rerū distinctione. f

c ¶ In hac enī rerū distinctōe catholici tractatores dissenti re. vt supra dixim⁹ inueniunk

¶ Alijs dicētib⁹ res creatas eē

qui nō est sibi ꝟsꝰ. i. eo ꝙ in quo opinant dissentire pñt. ⁊ aliqñ dissentiūt. qz opinio venit aliqñ ex pbabili ꝓiectura rōis in qua bō frequenter decipit decep tione potꝰ q̄ est pena q̄ culpa. a q̄rit aliqs tractatoꝝ catholicꝰ imunis fuit ⁊ iō talis dissentio repbē

ꝙ di sibillis nō ē q̄uis ei discoꝝ ibus dent alicꝫ mō iudicia. con dū i coꝝdant tñ desideria. oēs teria em̄ catholici tractatoꝝes ꝛma vitatē dicer volūt. Et sic suis ptz rñsio ad illud qđ obꝫ. tali Alr posset dici sicut supra ꝙ p tactū fuit. q⁊ si dissentire ual videant. nō tñ dissentiūt ēpo qz nō dicūt qđ fuerit i re. ⁊ die sz qđ ꝙgruū esse potuerit fm q̄ nec dicūt qđ legislatoꝝ. s. oſi moyses in illo ꝙbo intelle ꝫmiſ xerit. sed magis qđ. ſſ. in ucuſ tēderit q̄ cū illustrauit et edu diuersi modi ꝓducēdi fi ſt. ue simul siue successiue cō gruere pñt diuine poten tie. ⁊. ſſ. in cadē scriptura multa fil intelligit ⁊ facit expositoꝝes itelligere. iō ⁊ si discoꝝdia videat inter doc. fm exteriorē faciem lre. nō tñ est discoꝝdia fm veritatē. et iō signāter dꝝ dissentire vident. nō dis sentiunt. vnde Augu. in li bris suis in multis locis tenuit viā alioꝝ sanctoꝝū er quo ptz q̄ non erat eis contrarius.

d ¶ Nouam creaturaz fa cere cessauit. Cōtrarium dꝝ Hiere. xxxj. Nouuz fa ciet dñe sup terram. Itē Bal. vj. In xpo ihesu neq̄ circūcīo aliquid va let neq̄ p̄putiū. sz crea

4 tura noua. ¶ Rñ. dōm q̄ nouuz dꝝ dupl'r. Uno mō dꝝ nouū ꝓtra antiquitatē cursus nature. ⁊ cōsuetu dinem rōnalis creature. ⁊ sic deus non cessauit. in vj. diebus facere nouam creaturā. immo multa fa cit miraculose ⁊ mirabil'r ꝓtra solitū cursum natu re ⁊ cōsuetudinis būane.

fi. ij. ⁊ ista noua dici pñt. Alio mō dꝝ nouū cuius nulla si militudo p̄cessit nec etiā aliqđ p̄ncipiū creatū qđ esset ipsi' seminariū. ⁊ sic dicit magr in ꝓposito q̄ nouā creaturā facere ces sauit. ⁊ dꝝ etiā Eccliastes

oca. j. Nihil sub sole nouum. Nihil em̄ p̄duxit cuius non fecerit aliquo mō si mile vel cuius non p̄du xerit p̄ncipiū seminale i operib' sex dierū. ⁊ sic pz atq̄ distinctas fm spēs suas p intervalla sex dierū. Quoꝝ sñie. qz lra genesis magis in sinuire vꝰ atq̄ catholica ecclesia magis approbat. iō hactenus studiose docuim' quō ex illa cōi materia pri' informiter fa cta. postea coꝝporaliū rerū ge nera p sex dierū volumina di stinctim sint formata. Alijs ātē vꝰ q̄ nō p intervalla tēpoꝝ fa cta sint. sz simul ita formata ad esse ꝓdierūt. Nō aug. sup Ge ne. plurib' modis nitit osten dere. dicēs elemēta quattuoꝝ ita formata sicut mō apparēt ab initio extitisse. ⁊ celū syderibus ornatū fuisse. Quedaz ꝙbo nō formal'r: sed material'r tūc facta fuisse. Que post per tpis accessum formal'r distinc ta sūt vt herbe, arbores ⁊ foꝝ te alia. Ita g̃ i ipo tpis initio facta eē dicūt. sz q̄dam foꝝ mal'r fm spēs quas hꝫ cerni mus. vt maioꝝes mūdi ptes q̄ dam ꝙbo material'r tñ. Sed vt dicūt moyses loquens rudi ⁊ carnali ppło locutiōis modū tēperauit de deo loq̄ns a fili hois q̄ per moꝝas tēpoꝝ opa sua pficit cū ipe simul sua opa fecerit. vñ Aug. Ideo inquit moyses diuisim refert deū illa opa fecisse. qz nō potuit simul ab homīe dici qđ a deo simul potuit fieri. Itē potuit diui dere scriptura loquēdi tpib'. qđ de' operādi tpibus nō di uisit. Illi q̄ his auctoritatib' ⁊ alijs hmōi inherētes dicūt q̄t tuoꝝ elemēta atq̄ celi lumina ria ita formata fil' eē ⁊ habuis se illos sex dies quos scriptu ra cōmemoꝝat. sex rerū gene ra. i. distinctiones appellant. q̄ simul facte sunt partim formaliter. partim causaliter.

☞ Explicat veritatē de se ptime diei requie. g

¶ Jā de septim e diei requie aliqđ nos eloq̄ opꝫ. Scriptū ē. qz cōpleuit deꝰ die septimo opꝰ suū ⁊ requieuit die septimo ab vniuerso ope qđ patrarat. Requieuisse dꝝ deꝰ die septimo nō q̃si opando lassus sz abvni

d uerso ope requieuit. qz nouam creaturā facer cessauit. Requiescere ei cessar dꝝ vñ i Apoc. dꝝ Nō hēbāt requiē dicētia Sā ctꝰ sctūs sctūs. i. dicere nō cessabant. Requieuisse g̃ deꝰ dꝝ. qz cessauit a faciēdis generibus creature. qz vltra nouā nō ꝓdidit. Et sq̄ nūc tñ vtilitas i eua gelio ait opar pr cū filio. s. am ministratione eoꝝdē generū q̄ tūc istituta sunt. Creatoꝝis em̄ virt' cā subsistēdi ē oī creature. Nō g̃ dꝝ. Pr me' vsq̄ mō opaturꝫ ego operoꝝ illud vniuerse creature ꝓtinuā ammistratōez oñdit. Die g̃ septi mo requieuit. vt nouā creaturā vlteri' nō faceret. cui' materia vl' silitudo nō p̄cesserit. sz vsq̄ nūc opar. vt qđ ꝓdidit ꝓtinere ⁊ gubernare nō cesset.

☞ Questionē mouet ⁊ determinat qual'r accipiendū sit qđ dꝝ deus cōplesse opus suū septimo die cū tūc requieuit ab omni opere suo. h

¶ Sz querit quō septio die dicar deꝰ cōplesse opus suuz. cū ab oī ope illo die requieuerit nec aliqđ genꝰ nouū rez fecerit. Alia trālatio hz. Cōsummauit deꝰ die sexto opa sua q̄ nihil qōnis affert qz manifesta sunt q̄ i eo fetā sūt ⁊ oīm cō summatio eo die pfecta ē sicut scꝛptura oñdit cū ait. vidit deꝰ cūcta q̄ fecerat ⁊ erāt valde bona erāt nihilq̄ in sui materia vicꝫ hñtia ⁊ sunt bona q̄ ꝓdidit deus ēt singula. Sil'r ꝙbo vniuersa valde bona. qz ex oīb' ꝓsistit vniuersitatis ammirabil' pulchꝝitudo. in q̄ ēt illō qđ maluz dꝝ. bñ ordinatū ⁊ loco suo positū eminēti' ꝓmēdat bona. vt magis placeāt ⁊ laudabiliora sint. dū cōparant mal'. Sexto g̃ die fetā ē operū ꝓsummatio iō p̄missa ait qđ quō dicatur deꝰ die septimo opꝰ suū cōplesse. qđ hebraica vitas hz i quo tñ nihil nouum creasse dꝝ. nisi forte dicar die septimo cōpleuisse opus suū: qz ipsum bñdixit ⁊ sanctificauit. sicut subiicit scꝛiptura. Bñdixit deus septime et sctificauit illū. Qp' em̄ est bñdictio ⁊ sctificatio. sicut Salomon aliqđ opis fe e cit cū tēplū dedicauit. Illum aūt die sctificasse ⁊ benedixisse dꝝ: qz mystica pre ceteris bñdictione ⁊ sctificatione eū do q̄ nō est ꝓtrad ictio aliq̄.

¶ Aliter posset dici q̄ re quieuit facere nouā creaturā q̄ quidē sit de necessi tate pfectionis vniuersi ꝓ Job. v. ductio ār xpi exceditvniuersi ꝓplemētū. ⁊ iō pure gratie est. ⁊ dꝝ deꝰ fecisse nouum cū mulier circundedit virum.

e ¶ Illū autē die sanctis ficasse et bñdixisse dꝝ ⁊c. Objicit. cū tps q̄tum est de se sit indifferēs ⁊ dies dicat tps nō magis debz bñdici dies septimꝰ q̄ se cūdus. Itē cum sanctificatio respiciat creaturaz rōnalē. qđ est q̄ dꝝ q̄ sancti ficauit die. Itē cū equalis vel maioris dignitatis sit bñ opari q̄ requiescere vꝰ q̄ magis debuit bñdi cere dici sexto in quo opa tus est. q̄ dici. vij. in quo requieuit. ¶ Rñ. dōm q̄ sicut dies dꝝ esse malus: nō rōne sui. sed qz mensura est actionis male. sicut dicit aplus Eph. v. Redi mentes tps qm̄ dies ma li sunt. sic dies dꝝ benedi ctus est sctūs. qz et mēsura alicuius opationis in ē qōnis qua est bñdictio ⁊ sanctis ficatio. Et nihil aliud est dicē aliquē benedicere et sctificare. q̄ dicē tali actio ni vt mensuram deputari Quoniā igitur deus omnia fecit ꝓpter hominis instructionem vt hominē non solū verbo: sed etiam opere erudiret. sicut sex diebus dedit homini licē tiam operandi ⁊ intendē di rebus inferioribus. et sicut septimo die ab omni opere cessauit sic voluit q̄ septimo die homo ab omni opere cessaret. ⁊ ei per contemplationem inberet. ⁊ inberendo quiesceret. ⁊ quia in hac imbecillitate bō obtinet a deo amꝑliationem benedictiōis et sanctitatis. ideo dies septimꝰ dicitur a deo benedictus ⁊ sanctificatus non ratione sui. sed ratione illius quod dominus deputauit in illo fieri. Et sic patet responsio ad obiecta. patet etiam quantum deo placet q̄ homo sibi soli intēdat ⁊ in eo requiescat. dum talem vacationem siue requietionem benedixit ⁊ sanctificauit ꝓpterea in lege frequētissime iterat iter omnia mandata de obseruātia sabbati.

Hic redit ad qōnē ꝓpositam scz quō verū sit deū septio die cōplesse opꝰ suū.

Beñ. j.

Gen. 2.

6 f ¶ Numerãdo dies vsq; ad.vij.ꝓcedimus. Querit cũ status esse nõ debeat nisi in aliqua ꝑfectione ⁊ senarij ꝑtis dicat ꝑfectionẽ q̃ septenarij. vl'et denarij vt q̃ aut infra.vij.debemus stare aut vltra ꝓcedere. Querit ẽt quare gẽtiles q̃ sacrã scptuam nõ recipiũt in cõputatione dieꝝ vsq; ad septẽ ꝓcedũt. Si tu dicas q̃ b̃ est ꝑ septenariũ planetaꝝ. tuc nõ vr̃ ordo rect'q; mars nõ seqũtur imediate lunã. g̃ non dz sequi dies martis post diẽ lune. R̃ñ. dõm q̃ numerus dierũ ꝓfigit ſm diuersitatẽ mensuratorũ q̃bus ipsa mẽsura appꝛopꝛiatur. Qñ igr̃ nũc dies nõ appꝛopꝛiat ad aliquẽ spãlem effectũ sed solũ in ꝓmaria rerũ ꝓditione in qua reperit distinctio ſm vij. ideo numerus dierũ ſm illũ numerũ semꝑ terminat. nõ ꝑpter ꝑfectionem numeri vl'tꝛis quod claudit in septenario sed ꝑpter perfectionẽ diuini opis ⁊ quietis accipitur sic numerus. Gẽtiles aũt numerũ dieꝝ accipiũt penes dñium. vij. planetaꝝ. ſm quos regibz ⁊ disponi tꝛs. et q; saturn' est primus inter planetas. dicũt q̃ dñatur in ꝓma hora diei sabbati. ⁊ sequẽs planeta in scda die. ⁊ sic vsq; ad septẽ horas postmodũ fit regressus ad ꝑncipiuz. ⁊ sic est ꝓcedendũ ⁊ postmodũ ille planeta q̃ dñatur in. xxv. hora. ille ẽ ꝑncipiuz seq̃ntis diei. ⁊ ab illo denoiatur dies illa ⁊ sic deinceps ꝓcedẽdo denominãt septẽ dies q̃si septẽ planetas. ⁊ hoc pz ꝓsiderãti ordinẽ planetaꝝ. quo ordine seruato in enumerãdo qñ saturnus dominatur in prima hora diei. sol dñatur in ꝓma hora sequentis. ⁊ luna in prima hora tertij. ⁊ sic ꝓcedendo vlterius. Hunc aũt modũ denominãdi dies nec oĩno tenemus nec videmur elemẽtis mundi seruire. nec oĩno relinq̃mus ꝑpter cõsuetudinem. vnde dñicam diẽ noiamus a nobis sabbatũ a iudeis in alijs diebus seruamus cõsuetum morẽ gẽtilium. ecclesia tñ loco illoꝝ nominũ ponit scda feria. tertia feria. ⁊ sic deinceps ⁊ sic patet responsio ad obiecta.

Bñdictio ⁊ sãctificatio septime diei

nauit. vñ in lege ðr. Memẽto sanctificare diẽ sabbati. Et in f de est q̃ numerãdo dies. vsq; ad septimũ ꝓcedimus. ⁊ dicimus septẽ esse dies quoꝝ repetitione ois tꝛs agitur. nõ quin ali' sit ab illis dies octauus ⁊ non'. ⁊ sic de ceteris: sz q; in sex dieb' rerũ gña distincta sunt ⁊ in septimo: lz nõ fuerit nouũ genus rerũ institutũ fuit tñ in eo q̃si q̃dam nou' status sctificationis operũ ⁊ requietiõis opificis. Põt etiã sic exponi illud. Cõpleuit de' die septimo opus suũ. i. cõpletum ⁊ cõsummatum vidit.

Ido intelligẽtiam hui'partis incidit hic questio circa duo. Et primo queritur vtrũ sensibilia siue aialia facta sint. Scõo querit quo ordine facta sunt. ¶ Circa primũ querunt tria. Primo querit vtrũ sensibilia q̃tum ad aiam sint producta ex aliquo vl' ex nibilo. Scõo quritur q̃tũ ad coꝛpoꝛa. vtrũ ꝓducta sint ex quattuoꝛ elementis an ex vno. Tertio queriturvtrũ in eaꝝ compositione actiua ꝑdominentur passiuis an econtrario.

Questio. j.

Qõ sensibiliũ siue irrationaliuz anime ꝓducte sint ex aliquo ostendit. primo p textũ scripture qui dicit. Producant aque reptile aleviuentis ⁊c. Et paulopost. producat terra aiam viuẽtem. si enĩ qõ creatur a solo deo est. cũ aqua acceperit potestatem ꝓducendi reptile aie viuẽtis. nõ videtur q̃ aial ſm aliquod sui principium sit ex nibilo. ¶ Item per auoritatẽ pbi in lib. de aialib'. xvj. solus intellectus intrat ab extrinseco. sz si aie bꝛutoꝝ fuissent ꝓducte ex nibilo. tunc essent a solo deo. ⁊ intrarent ab extrinseco. ¶ Item hocipsum videt rõne. q; ex eo res ꝓducitur in quod ⁊ resoluitur. sed nõ est aliquid quod naturali resolutiõe resoluatur in nibil. igitur cũ aie bꝛutoꝝ animaliũ non sunt in nibil resolute: quãdo aliqua animalia fuerunt coꝛrupta. ergo non ꝓducte fuerunt ex nibilo. ¶ Item ex eodem est anima istius bꝛuti quod nũc est ⁊ primi bꝛuti per cõformitatem: sz anima illius bꝛuti generati per naturã nõ est ex nibilo. q; tunc a natura nõ posset ꝓduci. ⁊ sic sequeretur q̃ natura nõ posset facere pediculũ. q̃ cum nõ videatur ꝓbabile. ⁊ planum sit sicut ex ꝓcedẽtibus apparuit q̃ natura non põt aliq̃d ex nibilo ꝓducere. restat ergo q̃ iste ꝓme aie bꝛutoꝝ aialiũ nõ fuerũt ꝓducte ex nibilo. ¶ Itẽ aia rõnalis. q; per creationẽ ꝓducit in esse est immoꝛtalis ⁊ incoꝛruptibilis. ei' enĩ ꝓductio nõ pẽdet ex coꝛpoꝛe. sed ex ꝓncipio effectiuo. sz aie bꝛutoꝝ ꝓ naturam sunt coꝛruptibiles. ergo nõ sunt ex nibilo ꝓducte. ¶ Itẽ opus oꝛnatus ꝓsupponit opus distinctionis: ⁊ opus distinctionis ꝓsupponit opus creationis. si igitur in distinctione coꝛpoꝛ nõ fuit noua creatio: sz ꝓductio ex aliq̃. multoforti' vt q̃ in oꝛnatu. g̃ si coꝛpoꝛa aialium ⁊ aie ad oꝛnatũ spectent. videt q̃ nõ sint ꝓducte ex nibilo sz ex aliquo. ¶ Cõtra. Si ex aliq̃ ꝓducte sunt sensibiliũ aie in ꝓmordio. q̃ro de illo ex quo ꝓducte sunt vtrũ illud ꝓductũ sit ex aliquo vel ex nibilo. Si ex aliq̃ similr̃ querak de illo ⁊ ita vel erit abire in infinitũ. vel erit ponere q̃ illud ex quo ꝓducta est aia sensibilis. ab initio ꝓductum fuit ex nibilo: sed qua rõne illud ꝓductũ fuit ex nibilo eadẽ rõne ⁊ aia sensibilis. ergo videt ⁊c. ¶ Item si aie ille ꝓducte sunt ex aliquo. illud aliq̃d. aut erat spirituale aliq̃d. aut coꝛpoꝛale. Si coꝛpoꝛale. ꝓtra. ex coꝛpoꝛe nũq̃ potest fieri spiritus. sicut dicit Aug. super B'en. ad litte. Si spũale. tũc quaritur de illo. aut viuebat aut nõ viuebat. ⁊ quem vsum habebat. Et iterũ si spũale. quare ex illo non poterat fieri aia rationalis. Si ergo ad hoc non ꝓtingit rationabilr̃ respondere sicut innuit Aug. sup. B'en. ad litte. ad hec inco̅uenientia duceus. sequit ex b̃ q̃ prime anime sensibiliũ ex nibilo sint producte. ¶ Item si fuissent producte ex aliquo. cũ talis modus ꝓducendi cõpetat virtuti naturali. videt tunc q̃ cũ iam essent coꝛpoꝛa supercelestia agentia ⁊ mouentia. ⁊ ad mixtionẽ operantia. q̃ aialia virtute nature possunt producere. ergo primaria opera nõ essent ꝓpria diuine potẽtie. quod est inco̅ueniẽs. cũ ipse sit solus vniuersi cõditoꝛ ⁊ perfectoꝛ. ¶ Item videmus nũc quedam aialia ignobilia per putrefactionẽ generari. quoꝛo igitur a quo educak coꝛ aia. ⁊ videtur q̃ nõ possit a natura cũ natura sit vis infita rebus ex similibus similia pereans. vl detur etiaz q̃ non possit virtute coꝛpoꝛis celestis. q; min' nobile nõ põt educere maius nobile. suba ẽ aũt spũalis vt dicit augu. nobilioꝛẽ ois coꝛpoꝛe. ergo opz̃ q̃ educak a creatoꝛe immediate. sed qõ sic educit bz educi ex nibilo. ergo illoꝝ aialium q̃ p putrefactionẽ gñantur aie creank. ergo multoforti' aialiuz primo factoꝝ. ¶ Itẽ nos videmus in aialibus anulosis q̃ ad diuisionẽ coꝛporis remanet aia in partib' diuersis. sed illa nõ potest esse aia primo que erat vna sola. nec a natura producta cum statim sit in qualibet parte. opatio aũt nature fit cũ successione. ergo videtur q̃ ille partes animẽtur a ꝛcreatoꝛe. ergo multofortius ⁊ sensibilia in primaria ꝓductione. ¶ Itẽ quãdo bꝛutum generat, bꝛutũ. aut transfundit animã aut non. Si transfundit cũ anima non sit diuisibilis. dabit aiam suã toꝛaz ergo in gñatione moꝛiek. Si non transfundit. cũ cesset ei' operatio in seminis decisione. necesse est ponere aliud genus per quod anima educatur. hoc aũt non põt esse femina. cũ sit magis ꝓncipiũ passiuũ q̃ actiuũ. sicut vult pbs. nec est aliud ꝓncipium. actiuũ creatũ. ergo immediate ꝓducunk a deo. ⁊ ita ex nibilo. igitur multofortius videt q̃ sic ꝓducte fuerint, in ꝓmordio. ¶ R̃ñ. ad predictoꝝ intelligentiã est notãdum q̃ circa ꝓductionem animaꝝ animalium bꝛutalium diuersi diuersa opinati sunt. Quidam enĩ dicere voluerũt q̃ anime bꝛutoꝝ ꝓducte fuerunt ex nibilo. q; non ex aliquo materialiter. nec ex aliquo seminalr̃. Non ex aliquo materialiter. quia sunt forme pure. Non ex aliquo seminaliter. quia nõ habuerũt aliquid ꝑexistens. ⁊ ideo dicũt in ꝓma ꝓductione eas simpliciter fuisse creatas. sed deinceps in ꝓpagatione nõ dicũt eas creari: sed potius traduci. nõ per decisionẽ ⁊ separationẽ partis anime. Sed per multiplicationẽ. Sicut enĩ cãdela ex quo accẽsa est potest se multiplicare sine sui luminis diminutione. sic immo multofortiꝛ' dicunt substãtiã spũalem posse. ¶ Scõa positio est huic directe oppositа q̃ aie bꝛutoꝝ ꝓducte sunt ex aliquo materialr̃ ⁊ seminaliter. Materialr̃ inq̃. quia sunt boc aliquid. cũ quelibet eaꝝ sit motoꝛ sufficiens ⁊ ideo ex materia ⁊ forma dicunt eas cõstare. illam aũt materiã dicũt esse spũalem inseparabilr̃ iunctã coꝛpoꝛali materie. vñ sicut ex coꝛporali materia ꝓducunk coꝛpoꝛa aialium. sic ex materia spirituali sibi annexa vt dicunt fit ꝓductio animaꝝ. ⁊ sic fecit deus a primordio. ⁊ sic etiã facit nunc natura. Illa aũt materia cum ꝓexistat forme. seminariũ est ipsius ⁊ sic dicũt aias illas ꝓduci nõ tñ materialr̃: sed etiã seminalr̃. cũ eis ꝑexistat materia spũalis. ⁊ habeat i se aliquã potẽtiã actiuã ad hoc vt ex ea fiat

fiat aia. ficut ⁊ corpalis materia ad ꝺ̄ꝯ ex ea fiãt corpa. Tertia positio est ꝙ aie bꝛutoꝝ ꝓducte sunt ex aliquo materialr: sꝫ nõ seminalr. Materialr inq̃ ꝙ ꝓstãt ex materia ⁊ forma. non aũt seminalr q: materia illa nõ ꝑeristit forme tanq̃ semẽ ei qõ ex eo ꝓducendũ ẽ: sꝫ cũ illa ꝓcreat ⁊ cũ illa destruit. ⁊ hi dicũt oẽs aias sensibiles nõ solũ a ꝑmordio. sꝫ etiã nunc esse a creatore. nec tñ incorruptibiles. q: ipse creator dat vnicuiq; durationẽ fm ꝙ cõpetit ei⁹ nature. Sꝫ qm̃ oẽs hꝺ positiones aliq̃d dicũt ꝛobabile. Nam ꝑmo dicit ꝙ aia scipsam multiplicat ⁊ trãsfundit ita tñ ꝙ aia nõ habeat aliq̃d exquo fiat. ⁊ hoc ẽ ponere ꝙ forma naturalr possit aliã formã ꝓduce re qõ est ꝛobabile. ⁊ supra ꝛobatũ ẽ dis. viij. ⁊. vij. Scõa ꝟo positio ponit aliquã materiam spũalẽ aie ꝑeristere ex q̃ educa tur aia ꝟtute nature. ⁊ hoc satis ẽ male ꝛtelligibile. quõ fit aliqua spũalis materia q̃ nõ viuat nec vsum hꝺeat. quõ ẽt fit aliq̃ spũalis materia ⁊ ex illa aia rõnalis fieri nõ valz. ⁊ iterũ vbi ẽ illa materia spũalis. q: nõ vr esse in se. si aũt est in materia corꝛali. tũc vr ꝙ materia educat hꝺ materia. ꝙ nihil vr esse dictum. Sicr tertia positio ponit ꝙ materia aie sensibilis sibi cõ creatur. ⁊ ꝙ sicr cũ illa destruat. hꝺ aũt ponere est ꝺ̄ꝯ autoꝛita ti pbi ⁊ rõni. materiaz. s. alicuⁱ⁹ creature in nihil oĩno cedere. Si enĩ materia corpalis ĩgenita est ⁊ icorruptibilis. multofoꝛtius vr ꝙ spũalis q̃ dignioꝛ est ⁊ nobilioꝛ fm ꝙ ẽ sub tali esse. Et ꝛõ est quartⁱ modus dicẽdi ꝙ aie q̃ sunt pure sensibiles. ꝓducte sunt ex aliq̃ seminalr. sꝫ nõ materialr. Seminalr inq̃ q: forme sũt gñabiles ⁊ corruptibiles ꝑ naturã. ⁊ ꝛõ sicut alie forme naturales nõ ex nihilo ꝓducunt: sed est aliq̃ potẽtia actiua in materia ex qua fiũt tanq̃ ex seminaria. Sic ẽt intelligendum est in aiabⁱ⁹ sensibilibⁱ⁹ que sunt forme tñ cuiusmodi sunt in bꝛutis aialibⁱ⁹. Et ꝛõ ꝓcedendũ est aias sensibiles siue aias bꝛutoꝝ esse ex aliquo. nõ inq̃ materialr sed seminalr. q: cũ aia sensibilis sit forma. nõ hꝫ materiã partẽ sui: sed solũ fit ex potentia materie actiua q̃ ab agẽte excitatur. ⁊ sic ꝑficit quouslz fiat aĩa. sicut globus ꝑficiẽdo fit rosa. Siliter tñ nũc ꝓducunt ex illo seminario ⁊ alr in ꝑmordio. Q: nunc ꝓducunt ex seminario ꝑeristente fm sufficientẽ actualitatẽ. in ꝑmordio ꝟo ꝑ ducte sunt sicũ illo seminario. vel si seminariũ illud aliq̃ modo ꝑeristit ante diẽ quintũ in quo facta est aialiũ ꝓductio. in die ꝟo q̃nto est ad cõpletã rõnem eductũ. ita ꝙ data est virt⁹ actiua nature vt posset deinceps aialia q̃tum ad corpus ⁊ q̃tum ad aiam ꝓpagare ⁊ multiplicare. Et q: quedam sunt aialia maioris perfectionis ⁊ organizationis quedaz ꝟo minoris ideo diuina dispositio rectissime ordinauit vt quedam anima lia ꝓducerenr ex suo ꝑmo seminario fm maioꝛẽ actualitatez vtpote sũt illa q̃ gñantur per ꝓpagationez. ita ꝙ sicr ex sicr. et ista sunt aialia ꝑfectiora. Quedã ꝟo hꝫ minoꝛẽ vtpote illa q̃ generanr ꝑ putrefactionẽ q: etsi impfectiora sunt minori indigẽt adiutorio ⁊ virtute vt ꝓducanr ad eẽ. Hec aũt positio rõnabilioꝛ est ⁊ firmioꝛ. q: ꝓcordant in hoc tam Aug. q̃ pbi. ait enim Aug. ad oꝛosium sic. Sicut semen cuiuslibet arboris quãdam vim habet vt cum coꝛruptũ fuerit in terra oꝛiatur ⁊ virgultum ꝓducatur. deinde ramus nihilominus cum stipite dilatef in frondibus. deinde in eisdẽ floꝛibus decoꝛata fructificet. Ita est in coꝛpoꝛe vt ita dicã quoddã seminariũ. vnde suo tpe curꝛente ꝓuidentia dei aliqua genera animaliũ oꝛiantur. Et hoc idem hr̃ sup Beñ. ad litte. li. iij. plane ⁊ diffuse. Hoc etiã vult pbus in. xvj. aialium. vbi ostendit q̃ vegetabilis ⁊ sensibilis ꝓmus sunt in semine in potẽtia q̃ educanr in esse ⁊ ibi videtur innuere ꝙ illud quod formaꝛ membra nõ est aliud q̃ ipsa anime virtus. ⁊ illam vocat potẽtiam actiuam intrinsecam ipli semini. que coꝛpus ex semine ꝓductum est ⁊ organizatũ. vt possit ab eadẽ ꝑfici ꝓdit in actum ⁊ efficitur perfectio coꝛporis pbilica organici. Aut certe illud qõ foꝛmat mẽbra potius ẽ virtus aie patris ⁊ matris. ex cuⁱ⁹ operatione in bꝛutis animalibus ducitur in esse aĩa ꝓlis. secus autẽ est in hominibus vt infra videbiꝫ. ⁊ hoc pꝛobat ibidẽ pbs ex multis cõiecturis et argumentis. ⁊ ibidẽ dicit ꝙ res coꝛporales plene sunt virtute aie. ⁊ hoc multũ concoꝛdat verbis Aug. qui dicit. terra p̃gnãs est seminibus nõ tñ respectu arboꝝ. sed etiã respectu aialium

¶ Hanc igitur opinionẽ sustinendo. ꝺ̄ꝯ est aias sensibilium in ꝑmordio nõ esse creatas ex nihilo. sicut rõnes ad hoc inducte ostendunt. habuerunt enĩ seminariũ principiũ ex quo ꝓ
8 ducte sunt ⁊ nõ ꝓducuntur. ¶ Ad illud ꝟo qõ primo obiicitur ꝙ aie sensibiliũ ꝓducte sunt ex aliquo. ꝙ illud sicr ꝓductũ est ex alio. ꝺ̄ꝯ ꝙ nõ opꝫ. semialis enĩ rõ siue potẽtia actiua ipsi⁹ materie ẽ ipsi materie ꝓcreata. nõ ex aliquo ꝓducta. illa ꝟo q̃ ex illo semine oꝛiunt ꝓprie non ꝺ̄ꝯ dici creari. ¶ Ad illud qõ ꝙ ꝛit ꝙ si est ex aliquo illud est aut spũale aut coꝛporale. ꝺ̄ꝯ ꝙ nõ est materia spũalis. nec est materia coꝛporalis. sed est quedam potẽtia spũalis indita a creatore ipsi materie coꝛporali ⁊ ei inuitẽs. ⁊ ab ea dependens. ⁊ ꝓpterea aĩa sensibilis in bꝛutis gñat ⁊ coꝛrumpit ꝑ transmutationẽ coꝛporalis nature. Et si tu obiicias ꝙ aia sensibilis est motoꝛ sufficiẽs. q̃ est hoc aliq̃d. et hꝫ materiã ⁊ formã. ꝺ̄ꝯ ꝙ aia sensibilis nõ ꝺ̄ꝯ esse motoꝛ sufficiens. q: ipsa ꝑmo moueat coꝛpus qõ ꝑficit sed q: coꝛpus totum qõ est hoc aliq̃d virtute anime que est forma ei⁹ mouet partem ⁊ mouẽdo ꝑtẽ suã mouet totũ. sicut ptz in gradiẽtibus. Et ꝙ illud vcꝫ sit apparet q: si aĩa sensibilis poneret in coꝛpore qõ nõ haberet partẽ mobilẽ nisi motu totius sicut in lapide nunq̃ illud moueret. Vel aliter dici põt ꝙ ad hoc ꝙ aliq̃d sit motoꝛ sufficiens. nõ opꝫ ꝙ distet a mobili. ita ꝙ sit substãtia altera differens per materiã ⁊ formã. sꝫ sufficit ꝙ illa sit forma in gñe substãtie carens extẽsione ꝑ se ⁊ per accidens. ⁊ hec forma sic est in vna parte tota ꝙ tota est in alia. ⁊ ideo sic vnitur isti parti quã mouet ꝙ etiam distet ab ea. ⁊ hec distãtia sufficit ad hoc ꝙ possit mouere eã. nec requirit ꝙ habeat aliã materiã. ⁊ sic est in aĩa sensitiua in bis aialibus q̃ ꝺ̄ꝯ huic opationi oꝛgana apta. ¶ Ad illud qõ obꝰ ꝙ natura possit eã educere ꝺ̄ꝯ ꝙ falsum est. q: afiq̃ ꝓciperet ꝺ̄ꝯ aḡs ⁊ diceret. ꝓducãt 10
aque ⁊c. aut seminariũ illud sensibiliũ aiaꝝ ⁊ ꝓducendaꝝ non erat aut si erat nõ erat in tãta virtute ꝙ possit ad ꝑfectionẽ ꝟenire. nõ enĩ põt creatura quicq̃ nisi fm statũ. ⁊ ꝓceptũ sibi datum a creatore. vnde cũ ꝓius esset vnde fieri posset post factũ est diuino impio vt esset vnde fieret. ¶ Ad illud qõ obiicit de aialibus que gñantur per putrefactionẽ. ꝺ̄ꝯ ꝙ ⁊ si sint varij modi soluendi. q: quidã dicunt ꝙ est a celi motoꝛe. quidã ꝙ a creatione. põt tñ fm pbicã positionẽ plane ꝛesponderi ꝙ sicut humoꝛ fit semẽ per potẽtiam gñatiuã. ⁊ pstmodũ fit coꝛpus organicũ in matrice. ita ꝙ aĩa illa sensibilis que erat in potentia. educit ad actũ per virtutẽ agentis particularis. ⁊ per autoritatẽ coꝛporis celestis. sic etiã in ꝓposito intelligendũ est. ꝙ cũ in terra ista esset aliquo mõ seminariũ illud ꝓcurrẽtib⁹ elementis ⁊ adiuuãte coꝛpoꝛe celesti vt generet caloꝛ viuificus, fit quoddã semẽ. ita ꝙ potentia illa actiua que ꝓius latebat. adiuta ex actione celestis coꝛporis ꝑficit ⁊ venit ad ꝑfectionẽ ⁊ ꝓplemẽtũ. ita ꝙ nec celũ nec motoꝛ celi dat sibi formã vltimã sꝫ solũ adiuuat ⁊ excitat vt ꝑficiẽdo ad spẽs cõpletã puenĩat. Et ꝑ hũc modũ intelligẽdũ est etiã in aliis terrenascẽtib⁹. Et si tu obiicias ꝙ aia q̃ est in potẽtia nõ hꝫ spẽs nec actũ cõpletũ a se. nec põt hr̃e ab aliquo ꝙ nõ sit ita nobile sicut ipsa ⁊ nullus tale est coꝛporale. ꝺ̄ꝯ ꝙ esse talis spẽi est in materia: sꝫ in potentia illa essentia est ita determinata ad formã talis spẽi ꝓducendã ꝙ nõ põt ex illa essentia sine rõne seminali alia educi. ⁊ cũ in actũ educta est. hꝫ esse. ⁊ habet tale esse. Q⁹ aũt fit actu hoc hꝫ ab extrinseco agẽte qõ erat ens in actu. ⁊ q̃tum ad hoc nobilⁱ⁹ est ipsa que erat in potẽtia. Q⁹ aũt fit talis spẽi hoc hꝫ ab eo primo qui buiⁱ⁹ forme essentiã indidit materie. alioquin nũq̃ natura ipsam ad esse ꝓduceret nisi deⁱ⁹ ipam materie indidisset. sicut supra ostẽsum fuit dis. viij. ⁊ iõ nõ opꝫ ꝙ educẽs illã formã in actũ fit nobilⁱ⁹ illa forma educta. ⁊ buiⁱ⁹ exẽplum in multis põt poni sicut in mineralibus ⁊ in multis terre nascẽtibus. Et per hoc ꝓz rñsio ad duo sequẽtia. nã quod obiicit ꝺ̄ꝯ diuisione coꝛporis anulosi iã apertũ est. q: etsi coꝛpⁱ⁹ anulosum 12
est modice organizationis ⁊ quasi cosimilis in partibus ⁊ in toto. ideo in qualibet sui parte est aĩa in ꝓma sui dispositione ad hoc ꝙ sit in actu. ⁊ iõ facta diuisione. virtute ꝓioris forme ⁊ bñficio coꝛporis celestis. subito inducit forma. plures autẽ sunt modi alij dicendi circa hoc. Quidã enĩ dicunt ꝙ aia multiplicatur cum sit spũalis. sicut punctus ad diuisionẽ linee. et species ad diuisionẽ speculi. verũtamen in neutro hoꝛ intelligendum est ꝙ illud idẽ quod fuit vnũ fiat plura. ⁊ ideo precedens via est magis plana. ¶ Ad vltimũ sicr ꝓz rñsio. ꝙ cũ animal gñatur ab aĩali per ꝓpagationẽ. ⁊ si nõ decidatur aĩa ab 15
aĩa. sicut coꝛpus decidit̃ a coꝛpoꝛe. q: non est aĩa diuisibilis vt coꝛpoꝛa. decidũtur tñ cum ipso coꝛpoꝛe spũs ⁊ caloꝛes. ⁊ virtus etiã aialis que adiuuat cũ ꝟtute matricis ꝓtinẽtis vt illa

potẽtia actiua q̃ erat in humore seminario ad actũ cõpletũ pue niat. & ex hoc nõ sequit᷑ q̃ alia ꝓducat aliã aiaz ex nihilo nec q̃ ꝓducat ex alia materia. nec etiã q̃ ꝓducat ex seipsa.

Questio. ij. Utrũ corpa aialiũ cõposita sint ex q̃tuor elemẽtis an ex vno. Et q̃ ex vno vi᷑ ꝑmo p scripturã q̃ dicit ꝓducãt aque reptile ꝛc. & sil᷑r ꝓducat terra aiam viuentẽ. si igr scptura sufficiẽter exꝑmit aialiuz materiã cũ nõ exꝑmat nisi simplicia elemẽta. ps ꝛc. Itẽ forma dz ꝓportionari materie. g̃ corp᷑ alc. fz forma aialiũ est simpler g̃ corpa dñt esse simplicia. g̃ nõ sũt ex quattuor elemẽtis. g̃ ꝛc. ¶ Itẽ quãto aliq̃d ad naturã cõpositionis magis accedit. tãto min᷑ est pfectũ. q̃ em simplic᷑ est. potẽt᷑ est & pfectius. si igr aia sensibilis est forma valde potẽs & nobilis. g̃ dz esse pfectio corpis simplicis & nõ ꝑmixti ex q̃ttuor elemẽtis. ¶ Item corpa ad ornatũ celi spectãtia nõ sunt fctã de alia materia q̃ celũ qõ ornãt. g̃ pari rõne si quedã aialia ornãt terrã & quedã aq̃as. q̃dã sunt ex sola terra. & quedã ex sola aq̃. ¶ Itẽ si corpa aialiũ ꝯstãt ex. iiij. elemẽt᷑. tũc v᷑ q̃ cũ elemẽta spberas bẽant distinctas. q̃ elemẽta ꝯstituẽtia corp᷑ aialis sint invnũ iuncta p violẽtiã. si g̃ violẽtia est ꝺ naturã. ꝯstitutio cuiuslibz corpis aialis est ꝺ naturã. qõ est incõueniens. ¶ Itẽ ex eisdẽ aialia sunt ꝓducta tũc ex q̃bus ꝓducunt nũc. fz nunc nõ ꝑnt elemẽta virtute nature coadunari. g̃ nõ ꝑnt corpa aialium ex. iiij. elementis ꝓduci. Maior ꝓpositio ꝑ se manifesta est. Minor ꝓbatur. q: nõ ẽ in ptãte nature ignẽ facere descẽdere. si em descenderet. cũ medũ interstitiũ aeris sit frigidissimum necessario bẽret ibi extingui. & alia plura sequerent᷑ incõuenientia. g̃ ꝛc. ¶ Ad oppositũ argr᷑ sic. Sensus est opatio aie in corpe ꝺm cõ formitatẽ organi ad obiectũ fz quodlibet aial bz tactũ q̃ ẽ ꝓce ꝑtibilis. iiij. qualitatuz qui radicat᷑ in. ij. elemẽtis. g̃ quodlibet aial ꝯstat ex quattuor elemẽtis. ¶ Itẽ oẽ aial aliquo motu ẽ mobile. vel ꝓgressiuo vl᷑ ꝯstrictiuo vel dilatatiuo. fz nullũ elemẽtum de se est sic mobile. g̃ necesse est aial ꝯstare ex pluribus elemẽtis. ¶ Itẽ q̃to forma est spũalioz tãto est plurium opationũ ꝓncipium: sed aia sensibilis est forma valde spũalis ergo est ꝓncipiũ multiplicis operationis: sed corpus datũ est ad submistrãdum ei. g̃ necesse est q̃ corpus sit aptũ & ydoneus ad diuersas opationes. sed nõ est aptũ ad diuersas opatiões nisi ꝑ diuersas virtutes nec ad diuersas vtutes nisi ꝑ diuersas naturas. nec bz diuersas naturas nisi q: ex diuersis ẽ ꝯpositũ g̃ ꝛc. ¶ Itẽ quãto forma posterioz & vlterioz tãto nobilioz. ꝓ eo q̃ anteriora sunt materialia respectu posteriorũ. g̃ nobilioz est forma mixti q̃ forma elemẽti si g̃ aia sensibilis cũ sit forma nobilis dz hẽ corpus nobile g̃ corpus aialis nõ tm̃ est corpus
14 simplex. sed ꝯstat ex diuersis elemẽtis. ¶ Rñ. dõz q̃ absq; dubio corpora aialium bñt in se naturã. iiij. elementoz sicut ostẽsum est ꝑ. iiij. rõnes. tum ꝓ hoc q̃ sint idonea ad sensum. tũ ꝓ hoc vt sint idonea ad motũ. tum ꝓ hoc vt sint idonea ad multiplicitatẽ opationis. tũ ꝓ hoc vt in se habeãt dignitatẽ complexionis. q̃ oia cõpetunt illi corpi qõ ꝑficit᷑ aia sensibili. & ꝓ hoc dz hẽ aliquẽ gradũ pfectũ mixtiõis vbi nõ tm̃ fit mixtio sed etiã cõpletio. pfecta aũt mixtio nõ est quouscq; ꝓcurrãt q̃tuor elemẽta. Aqua em̃ cũ sit subtilioz terra in decupla ꝓportione penetrat partes terre: fz nõ pfecte ꝓ eo q̃ aliquẽ habeat grossiciẽ. Aer vo q̃ est subtilioz in cẽtupla ꝓportione adhuc intimius se pfundat: fz ignis q̃ ẽ subtilioz & rarioz in millesima ꝓportione subtilitate sua penetrat᷑ usq; ad intima. & sic fit alteratio plena usq; ad minima & mixtio pfecta. q: miscibilia sunt ꝑfecte alterata. & sic ꝑz q̃ talr dñt cõponi corpa pficiẽda ab aia
15 sensibili. ¶ Ad illud vo qõ obi᷑ de autoritate Bẽñ. dõm q̃ illõ dictũ ẽ ꝓ quãdã ꝑdñantiam siue appropriationẽ sicut meli᷑ patebit infra. ¶ Ad illud qõ obi᷑ q̃ forma dz ꝓportiõari materie
16 dõm q̃ verũ est in additionib᷑ q̃ cõpetũt magis ipi forme. aia ãt cũ sit simplex in suba multiplex est in vtute. & iõ nõ cõpetit vt corpus ei assimilet᷑ in simplicitate ꝓ eo q̃ simplicitas corpalis
17 repugnat multiplicitati vtutis. & ꝓ hoc ꝑz solutio. ¶ Ad illud qõ tertio obi᷑ q̃ q̃to aliq̃d cõpositi᷑ tãto min᷑ pfectũ. dõm q̃ si hoc bẽat veritatẽ in spiritib᷑ quoz pfectio attendit᷑ ꝓ accessuz ad summe simplex nõ tm̃ bz vitatẽ in corporib᷑ in qb᷑ magnificatur virt᷑ ex ptiũ magnitudine. sicut magis valt magn᷑ ignis q̃ paru᷑ & plurificat᷑ ex ptium multitudine. sicut maioris vtutis est sirup᷑ cõpositus q̃ liquor impmixtus. & iõ bõ q̃ inter ceteras aialia est pfectissim᷑. inter cetera est cõpositissimus sicut planius videbit᷑ inferi᷑. ¶ Ad illud qõ obi᷑ de corporib᷑ o nã 18
tibus celum. dõm q̃ nõ est sile. q: illa nec ꝓprijs moribus mos uentur nec in spãlib᷑ formis ꝑficiunt. q̃bus debeat multiplicitas opationũ vel diuersitas ptium cõponentiũ & organoz sicut ponit᷑ in aialibus. ¶ Ad illud qõ obi᷑ q̃ sit elemẽtoz violẽ 19
tatio. dõm q̃ nõ est intelligendũ q̃ dõs in primordio cũ corpora aialium cõposuit elemẽta ex diuersis spberis: ꝓcurrere fecerit. hoc em̃ nõ oportebat. tum q: tã aqua. q̃ terra nõ sũt elemẽta pura: fz alijs ꝑmixta ꝺm cuz partẽ ꝺm quã facta sunt ex eis aialia. tum etiã q: si essent pura & simplicia. i vno elemẽto sunt cetera in potẽtia. & ex vno ꝑt fieri oia si assit virtus alterãs & actiua sine aliqua mutatione locali. ac ꝓ hoc sine aliqua violẽ
tatione. Et ꝓ hoc ꝑz rñsio ad vltimũ. q: sil᷑r q̃ fit mixtio ele 20
mẽtoz. natura nõ facit ignẽ q̃ sursum est descẽdere vel aerẽ fz eũ ignẽ vel aerẽ. qui vel est in terra. vel generat᷑ ꝓ actionẽ alicuius agẽtis. facit venire ad ꝯstitutionẽ aialis. & hoc quidez fit ꝓ naturã. nõ ꝓ violentiã. q: em̃ natura ꝺm q̃ dicit ꝑho. sem ꝓ desiderat qõ melius ẽ. materia q̃ est sub forma elemẽtari appetit eẽ sub forma mixti. & q̃ ẽ sub forma mixti appetit eẽ sub forma cõpletionis. iõ cũ ex diuersis elemẽtis fit mixtio in vnum appetit᷑ materie vl᷑ nature cõplex. & violẽtia nõ infertur.

Questio. iij. Utrũ corpora aimalium magis con 21
stent ex elemẽtis passiuis q̃ actiuis. an ecõuerso. Et q̃ magis ex elemẽtis passiuis illud videt᷑ per scripturã q̃ dicit ea facta ex terra & aqua. hoc aũt nõ est dictũ q̃ quodlibet illoz elementoz sit alioz aialium sensibiliũ tota materia. ergo dictũ est ꝑ predominantiã. ¶ Item sicut vult ꝑho ex eisdẽ cõstant aialia ex q̃bus nutriunt᷑. sed aialia maxime nutriunt᷑ ex aqua & terra ꝓ cibũ & potũ. ergo ꝛc. ¶ Item ex eis maxime ꝯstituunt᷑ corpora in q̃bus magis reꝙescunt quia quies attendit᷑ penes appetitũ. & appetitus intẽtio penes q̃titatem ꝑdominãtis. si ergo oia aialia maxime requiescũt in aq̃ vel in terra. vi᷑ q̃ ex eis maxime sint ꝯstituta. ¶ Itẽ in cõpositione corpis aialis mẽbra officialia fiunt ex ꝯsimilibus. & illa ex humoribus. sed in humorib᷑ maxime dñatur natura aquea & in mẽbris solidis maxime dñatur terra. ergo si elemẽta non veniũt ad ꝯstitutionẽ corporis aialis nisi ꝓ humores & mẽbra vi᷑ q̃ oia aialia ex his duobus elemẽtis maxime sint cõstituta ¶ Ad oppositũ arguit᷑ sic. sicut ꝑho vult: vita maxime est ꝓ calidum & humidũ. ergo si oia aialia viuũt. in eis abundat & ꝑce dñatur calidũ & humidũ ergo illud elementũ cui hec puncipaliter insunt. hoc autem elementum est actiuum. s. aer. ergo ꝛc. ¶ Itẽ sicut vult Aug. sup Bẽñ. ad lit. li. iij. de aia & spiritu lur est id quo mediãte corpus vnitur aie. & anima regit corpus ergo si lux ꝑcipue reperitur in igne. videt᷑ q̃ in corpore cuiuslibz aialis natura ignis debeat ꝑdñari. ¶ Item aia sensitiua sicut est principiũ & sensus. ita est principius motus. ergo animaliũ corpora non tm̃ ad sensum. sed etiã ad motũ dñt esse habilia. sed elemẽta grauia sunt minime ad motum habilia. & hec sunt elementa passiua. ergo videt᷑ q̃ aialium corpora magis ꝯstent ex actiuis q̃ passiuis. ¶ Itẽ nobili pfectiom dz rñdere nobile pfectibile. sed aia sensibilis est perfectio valde nobilis. ergo corpus illius maxime ex his dz elementis ꝯstitui que sunt nobilioza inter corpora simplicia. hec autẽ sunt elementa actiua nõ passiua. ergo ꝛc. Si tu dicas ad hoc q̃ aialium corpa plus ꝯstituuntur ex elementis actiuis q̃ passiuis ꝺm quãtitatẽ virtutis nõ molis. obijcitur ꝓtra hoc q: motus sequit᷑ naturã ꝑdominãtis ꝺm q̃titatẽ. sed aues mouentur sursum. ergo videt᷑ q̃ in eis ꝺm q̃titatẽ predñentur elemẽta q̃ sunt nata ferri sursum. hec aũt sunt actiua non passiua. vt ignis & aer. ergo ꝛc.
¶ Itẽ volatilia sunt ad ornatũ aeris: sed ornatus ꝓprie & debite collocatur in eo qõ ornatur. nullus aũt corpus ꝓprie & debite ordinatur in aere nisi in quo dominãtur elemẽta actiua. ergo si aliq̃ corpora ibi ordinãtur vt ipsius ornãtia. videt᷑ q̃ in eis ꝑdominãtur actiua elementa. q̃ si nõ ꝓprie ibi locãtur: q: ibi nõ requiescunt. sed magis in terra videt᷑ q̃ potius debeãt dici volatilia ad ornatum terre q̃ aeris. cui scriptura ꝺdicit.
¶ Respon. dicẽdum q̃ ꝺm q̃ duplr est quãtitas videlicz mo 22
lis & virtutis. ꝺm hoc põt dupl᷑ attẽdi elemẽtoz ꝑdominãtia. videlicet q̃tum ad molem & quãtum ad virtutem. Si enim loquamur de predominãtia q̃tum ad molem. sic in corporibus animaliũ predominãtur elementa passiua. & ideo ex eis maxime dicũtur esse facta. Si aũt loquamur quãtum ad quãtitatem virtutis

tem virtutis. cū corp⁹ cōplexionatū sit natū, regi ab ala mediā
22 tibus elemētis actiuis. sic p̄dñant in eis elemēta actiua. R̄ō
añt hui⁹. s. q̄ elemēta actiua ⁊ passiua fm bāc duplicē q̄titatē
vtutis. s. ⁊ molis vicissim p̄dñant sumit ex pte finis. finis enī
ponit necessitatē his q̄ sunt ad finē finis añt corpis cōplexio
nati ala est inq̄tū dat ei vitā ⁊ sensum ⁊ motū ad vitā añt cor
pus illud nō esset habile si p̄dñarent ibi elemēta passiua q̄tus
ad q̄titatē ⁊ virtutē pp sui grossiciē ⁊ solidꝭtatē. licut sunt cor
pora mineralia. Silr nō esset habile si p̄dñarent ei elemēta a
ctiua q̄tū ad vtutē ⁊ molē. q: statim ꝓsumerent elemēta passi
ua. nec esset q̄ posset vegetari ab ala. ⁊ ita oportuit q̄ ex qua
dam mutua p̄dñantia ꝓsurgeret quedā mutua ꝓportio ⁊ ꝓcor
dia. ex qua corpus illud esset aptum ad vitā suscipiēdā. ⁊ anis
mā q̄ est q̄si quedā armonia ad sensum. Silr idoneū nō eēt ad
sensum nisi p̄dñarek natura elemēti passiui q̄tū ad molē q: ta
ctus est primus inter oēs sensus alalis in q̄ sensu p̄dñak terra
⁊ ita si nō p̄dñarek terra i corpe. nō eēt idoneū ad tactū. g̃ nec
ad aliquē sensum. Silr opꝛ q̄ ad b̄ q̄ sit idoneū ad sensum pre
dñek in eo ignis q̄tū ad vtutē siue calorē. Calor enī ⁊ spūs sūt
instra vtutis sensitiue ⁊ b̄ est q̄ dicit aug. sup Beñ. ad lit. iij. ta
ctus q̄ est q̄ntus in sensib⁹ terreno elemēto magis ꝓgruit. pin
de p totū corp⁹ alantis. qō maxime ex terra ē. tacta sentiunk.
⁊ post ala cui sentiēdi vis est cū corpea nō fit ꝑ subtilt⁹ corp⁹
agitat vigorē sentiēdi. incboat nāq̄ motū in oib⁹ sensib⁹ p sub
tilitatē ignis. Et ita ex hoc pꝛ q̄ ad hoc q̄ corp⁹ sit idoneū ad
sensum. necesse est actiuoꝝ elemētoꝝ ⁊ passiuoꝝ eē mutuū pre
dñiuꝫ. Silr ad hoc q̄ sit idoneū ad motū. necesse ē q̄ elemēta
actiua vtualr p̄dñenk. mediātib⁹ q̄bus ale vis motiua ad mē
bra ꝓtingat. necesse est ēt q̄ dñenk passiua ꝑ q̄titatē molis ex
q̄bus ꝓstituank mēbra solida ad mouendū idonea. Et b̄ ē qō
dicit aug. iij. sup Be. ad lit. ignis ola penetrat. vt motū in eis
faciat. Et post. iō añt calor⁹ ꝓuatione cū corpus nimis frige
scit obtundit sensus. q: mor⁹ pigrescit q̄ ex calore lest corpl. sic
igr̄ pp motū necesse est eē mutuā actiuoꝝ ⁊ passiuoꝝ elemētoꝝ
in corpe alalis p̄dñantiā. vt mēbra sint mobilia. ita q̄ vigorez
bēant ⁊ agilitatē ex aere ⁊ igne. soliditatez vo habeāt ex dñio
aq̄ ⁊ terre fm q̄titatē. Aqua igr̄ ⁊ terra in oib⁹ alalib⁹ fm q̄ti
tatē molis p̄dñank. Sicut enī aliq̄s artifex miscēdo terrā cuz
aq̄ facit lutū. ⁊ ex illo cōponit statuā. sic dñ liquor aq̄us terre
miscek fit humor. ⁊ dñ ille coagulak p naturā fit corp⁹ organi
cum. Dupl̄r añt pōt intelligi b cōmixtio. aut ita q̄ aq̄ p̄tīti
fluxibili imisceak terra. aut cō. vt terra p̄mū sit q̄si arida. ⁊ ad
23 suaꝝ ptiū ꝓtinuationē cōmisceak aq̄. Et bis duob⁹ modis p
ducta sunt alalia corpa. ⁊ iō quedā dñr eē ex aq̄s quedā ex ter
ra fctā. Hoc añt nō est dictū. q: illa q̄ fctā sunt ex aq̄s plus ba
beant de aq̄ q̄tū ad subam q̄ de terra. cū oē corp⁹ alantis ad
sui ꝓstōnem plus recipiat de terra q̄tū ad subam tū pp hoc q̄
ipsa est q̄ p̄bet alis soliditatē ⁊ stabilitatē. tū ēt q: ipsa hz pa
rum de ispē. ⁊ multū de materia. sz q̄ dictum est aliq̄ ex aq̄ esse
fctā. hoc est q: magis in eis q̄ in alis dominatur natura aq̄a
hoc añt dico nō q̄tum ad p̄dñium actiue qualitatis vel passi
ue. sz q̄tū ad aliquā ꝓformitatē nature p quā illa q̄ ex aq̄ pdu
24 cta sunt in aq̄s magis delectank eē. Et qm̄ humor aq̄use in du
plici dña. videlicz in rone humoris fluctuātis. ⁊ in rone vapo
ris exalātis. iō aqua est p̄nciptū duplicis gn̄is alalis. s. nata
tilium ⁊ volatiliū. Natatiliū fm rōnem humoris. ⁊ iō illa re
mānserunt in aq̄s. Volatiliū rone vaporis. ⁊ iō cū ille vapor sit
cōmixtus aeri ⁊ ferak sursum. volatilia in aere subleuātur: et
cousq̄ p̄nt ascēdere quousq̄ inueniāt aerē humidis exalatio
nibus pinguescentē. Et hoc ē qō dicit aug. iij. sup Beñ. ad lit.
Iste inferior aer q̄ excipit exalationes hūidas maris ⁊ terre.
⁊ ad aues sustinēdas quodāmō crassak. nō nisi ex aq̄s accepit
alalia. Q: enī ei⁹ humidū ē hoc portat alitū corpa q̄ ita vtunk
pēnis volātes quēadmodū pisces q̄busdā suis alis natātes.
pinde sciēter spūs dei ex aq̄s dicit eē pducta volatilia. Aq̄rū
enī natura biptitum locū sortita est. inferiorē. s. in vnda labili
supiorē vo in aura flabili. illū deputatū natātibus. istū volā
tibus. sic hoc elemento ꝓgruc etiā duos sensus alalib⁹ datos
videmus. olfactū explozādis vaporib⁹. gustū explozādis liq̄
ribus. Ex p̄dictis igr̄ ptz rūsio ad qōnem ꝓpositā. ptz etiā rū
sio ad obiecta. q: in corporib⁹ alalīū p̄dñank elementa passiua
q̄tū ad q̄titatē molis. sicut oñdunt rōnes ad ptē p̄mā iducte

dunt rōnes q̄tuoꝝ in ꝛriū adducte. ¶ Ad illud vo qō ob⁹ q̄n 25
to q̄ involatilib⁹ p̄dominek aer fm q̄titatē. q: aer mouek sur
sum. dōm q̄ cū dr q̄ motus sc̄atur naturā p̄dominātis. docve
rum est de motu naturali q̄ debek corpi rone sui pōderis. non
tñ est verū de motu alalis q̄ ē de virtute ipsi⁹ alc corpa añt a
uium nature sue relicta nūq̄ ascendēt in aera sz descendūt ad
terrā. q̄ añt ascendāt hoc est p vim alc suffragātib⁹ sibi pēnis
⁊ spiritibus interioꝛib⁹ ⁊ vaporibus in aere elevatis. ¶ Ad il 26
lud qō ob⁹ q̄ aues ornāt aera. dōm q̄ non dñr ornare aera. q:
ibi magis q̄escāt q̄ in terra. hoc enī ē falsum. i terra enī q̄escūt
⁊ ab ea recipiūt alimentū. sz rō hui⁹ est q: aliū act⁹ est motus
maxime in volatu. ⁊ q: illū exercēt in aera. iō dñr aera decora
re ⁊ ornare. Potissimū enī actū suū ibi exercent.

Consequēter q̄rit quo ordine alalia sunt pducta. Et
circa hoc q̄runtur tria. Primo q̄ritur de ordine pdu
ctionis ex parte finis. Scō ex pte tpis. Tertio vo
ex pte productionis ⁊ quietis.

Questio. j. Utrū ola sensibilia fctā sint pp bolem. D
Et q̄ sic vi p̄mo p scripturā. Beñ. j. do
minamini pisc⁹ maris ⁊ volatilib⁹ ce. ⁊c. Et post Be. ix. oēs
pisces maris manui nre traditi sunt. ⁊ oē qō mouek ⁊ viuit. g̃
ola ad vtilitatē bois fctā sunt. ¶ Itē apls. j. Corinth. iij. Ola
nra sunt. hoc dicit viris iustis. ergo pp viros iustos ola que
cunq̄ fctā sunt. sunt pducta. g̃ ⁊ alalia sensibilia. ¶ Itē pbs.
bō est finis quodāmō olm coꝝ que sunt. g̃ ⁊ sensibiliū. ¶ Itez
ola bonū optāt nō quodcūq̄ sz summū. sicut vult Diony. ⁊ pbs
sed inter creaturas inferiores solus bō natus est imediate ad
deū pertigere. ergo alie creature ordinank in finē mediāte bo
mine. sz qō in finem ordinatur alio mediāte est pp illud. g̃ ola
sensibilia fctā sunt ppter hominem. ¶ Sed cōtra. Tāte digni
tatis est esse rerum finē sicut esse p̄ncipium. sed sensibiliū alia
lium solus deus fuit principium ita q̄ nō bō. ergo coordem fi
nis est nō homo sed deus. ¶ Item quedā sunt alalia que nō
valent homini nisi ad esum. quedā nō valent nisi ad vestimen
tum. sed si bō stetisset bis nō indiguisset. ergo hmōi alalia aut
fctā essent frustra. aut non sunt facta ppter hominē. Si tu di
cas q̄ deus ea fecit: q: preuidit hominē esse lapsurum. tunc vi
detur q̄ in voluntate bois ⁊ ptāte consisteret vtrū illa alalia
frustra essent quod falsum est. ¶ Item si alalia fctā sunt pro
pter hominē. ergo nulla debent esse fctā ꝓtra hoicm. sz multe
bestie homini sunt nociue. ergo nō debuerūt fieri in primaria
rerum ꝓditione. aut certe frustra facte sunt. Si tu dicas q̄ be
stie nō pūt nocere si bō nō peccasset. tunc videtur q̄ post pctm̄
hominis sit noua potentia eis tradita. ¶ Item si animalia fa
cta sunt propter habitationem hominis decorandā cum in sta
tu innocētie non deberet habitatio fedari. videtur q̄ non de
buerunt corruptibilia animalia fieri que suis corruptionibus
⁊ exalationib⁹ inficerent aerem. Si tu dicas q̄ non corum
perentur. hoc est contra Augu. super Gene. ad lit. lib. iij. qui
dicit tunc fctā esse animalia viuētia de rapina. Aut enī sic que
dam refectionē corporis sui ex alioꝝ querūt corporib⁹. vbi lo
quitur de bestijs. Item quicquid sit de hoc siue moriātur siue
non moriātur. videtur q̄ alalia que alia decorāt hominis ha
bitationē decoreste. cum ea destruāt que adaptius faciunt
decorē ⁊ ornatum. ¶ Rñ. ad predictoꝝ intelligentiā est notā 27
dum q̄ finis ad quē res ordinātur duplex est. Quidam enī est
finis principalis ⁊ ultimus. quidā est finis sub fine. Si primo
modo loquimur de fine. sicut omniū creaturaꝝ tam rōnaliuz
q̄ irrōnalium finis est deus. q: omnia ppter semetipsum crea
uit altissimus. ola enī fecit ad laudē sue bonitatis. Si autem
loquamur de fine non principali qui est finis quodāmō. ⁊ fi
nis sub fine. sic ola sensibilia alia facta sunt propter hominem
Et hoc insinuat pbus cum dicit sumus finis nos quodā mō
olm coꝝ que sunt. Insinuat etiam scriptura multo excel/ētius
cum dicit. faciamus hominem ad imaginem ⁊ simi. no. ⁊ p̄sit
pis. maris ⁊c. q: enī homo rōnis capax est. ideo habet libertā
tem arbitrij. ⁊ natus est piscibus dñari. quia vo per similitudi
nem natus est in deū tendere immediate. ideo oēs creature
irratiōales ad ipm ordinank. vt mediāte ipso in finem vltimū
pducātur. Et sic ꝓcedende sunt rationes ostēdentes alalia p
pter hominē facta esse. ¶ Ad dissolutionē autem rationū que 28
inducūtur in contrariū notandum est q̄ aliter ordinantur ani
malia ad hominē fm statum innocētie, aliter fm statuz nature

lapse. Scõm statũ innocẽtie ordinauit ad boiem ꝙz rõnẽ q̃drupliciẽ. Prima rõ est ad manifestãdũ eius imperiũ ꝙ manifestarent dũ ei p omnia obedirent. Bcõa ad decorandũ bois habitaculũ. ppulchrũ cñ erat bitaculũ bois aialiuz multiplicatione nõ solũ arboz decorari. Tertia ad excitandũ bois sensum. vt in ipoz aialiũ naturis diuersis. videret bõ multiformitatẽ sapie ꝑditoris. Quarta ad moderandũ eiꝰ affectũ. vt dũ bõ videret aialia ſm rectitudinẽ sue nature currere. ⁊ amare illud ad qõ naturaliꝰ fcta sunt ex hoc excitaret ad amãdũ deum. Et pp bas rõnes nõ solũmõ fecit de iumenta. ꝙz etiã bestias ⁊ pecora. oia cñ faciunt ad bois vtilitatẽ ſm rõnes predictas. Secũdum statũ nature lapse ordinãtur ista aialia ad vtilitatẽ bominis. sed aliter bestie ⁊ aliꝰ iumẽta ⁊ pecora. Jumẽta cñ ⁊ pecora ordinauit ad releuãdum bois indigentiã q̃tum ad cibuz ⁊ q̃tũ ad vestimentũ ⁊ q̃tum ad obsequiũ. sicut sunt equi ⁊ asini. ⁊ q̃tũ ad solatiũ. sicut quedã aues ⁊ catuli ⁊ filia ⁊ sic facta sunt ꝓpter bois rõne quadruplici. Siliꝰ aialia siue bestie noxie ordinantur ad hominem ſm quadruplicẽ rationem ⁊ vtilitatem quam ponit Aug. super Ben. ad litte. lib. iij. dicit enim ꝙ aut penaliter ledunt. aut salubriter exercẽt. aut vtiliter probant. aut ignoranter docent. Et sic ptz ꝙ tam bestie q̃ reptilia ⁊ iumenta facta sunt propter hominem. siue in statu innocentie. siue in statu nature lapse. Planũ est etiã per hoc illud qõ
29 obijcitur in ꝓtrarium. ¶ Ad illud cñ quod obijcitur ꝙ esse finem est magnei dignitatis. dõm ꝙ verus est de fine principali que est finis carens fine. nõ aũt est verum de fine qui est finis
30 quodãmodo. ¶ Ad illud quod obijcitur ꝙ aialibus non valẽtibus ad esum ⁊ vestitũ. Responderi põt ꝙ illa fecit deus: qz preuidit boiem lapsurum. esto tñ ꝙ nõ laberet nõ tñ esset frustra. haberent cñ preter reuelationẽ indigentie quadruplicez
31 vtilitatem. sicut determinatũ est supza. ¶ Ad illud quod obijcitur de bestijs que sunt contra hominẽ. dicendum ꝙ homine stante nulla animalia ipsum offenderent. sed omnia sibi mansuecta essent sicut aliqñ diuino imperio fere crudelissime sctis dei mãsuete facte sunt. vt leones danieli. ꝙ aũt noccant vel offendant ⁊ hoc ꝓpter peccatũ bois. non ꝓpter nouã potentiam eis datam. sed propter dignitatis p̃sidentiã ab homine amissam. vnde sicut oculus sanus a sole non leditur. sed cum efficitur lippus statim offenditur. non ꝓpter mutationem factã in sole: sed in oculo. sic ⁊ in proposito intelligi põt. ¶ Ad illud qõ
32 obijcitur ꝙ homine stante non debuerunt fieri animalia mortalia. dicẽdum ꝙ sicut animalia sua vita habitationem hominis decorant ⁊ ornant. sic etiã morte sua ex successione faciunt aduniuersi decorationẽ. ⁊ sicut animalia scinuicẽ inuãtia sunt ratio sapientie excogitãde. sic etiã animalia sese offendentia. ⁊ de carnibus aliozꝰ aialium nutrimentum sumentia. qz illa corruptio aerem bois nõ inficeret. ꝙ eius odoratũ offenderet: ꝙz potius quadã successione ⁊ ordine dum aialia sibi succederẽt vniuersum decorarẽt tãq̃ pulcherrimũ carmen in quo syllaba succedit syllabe. Similiꝰ dũ bestia aliud aial comedẽdo occideret in bois habitatione discordiã non faceret. sed potius occasionẽ eruditionis homini ꝓberet. Et hoc est qõ dicit Augu. in. super Ben. ad lit. nimirũ alie bestie cibi sunt alioz. nec recte possimus dicere ꝙ nõ essent alie q̃bus alie vescerent. hñt cñ oia q̃ diu sunt mẽsuras. numeros ⁊ ordines suos. que cuncta merito ꝑsiderata laudant. nec fine occulta[ꝓ suo gñe]moderatiõe pulchritudinis tpalis ex alio in aliud trãseundo mutantur. ⁊ certe oibus talibus inferioris creature motibꝰ prebentur homini salubres ammonitiones deinde planiꝰ exẽplificat. Ex his ptz responsio ad obiecta.

Questio. ij De ordine ꝓductionis sensibiliũ q̃tũ + est ex pte tpis. Et dicit scriptura ꝙ volatilia ⁊ natatilia fcta sunt in vno die. s. v. gressibilia vo cũ homine facta sunt die altero. s. vj. Cõtra istũ ordinẽ obijcit sic ꝓmo ex pte ipsoz aialium sensibiliũ in se. Scõo vo in cõparatione ad boiem. ¶ Cõtra ꝑmiũ obꝺ sic. Uno die fuerũt oia elemẽta distincta. nõ solũ aer ⁊ ignis. ꝙz etiã aqua ⁊ terra. igr pari rõne a summo opifice dñt fuisse ornata. igr in vno die debuit fieri ornatus aeris ⁊ aq̃ ⁊ terre. ¶ Itẽ distinctio dierũ fit penes diuersitatẽ opationũ. ergo si tria sunt elemẽta que ornãtur ex aialibus ⁊ tria sunt gña aialium. s. volatilia ⁊ natatilia ⁊ gressibilia. videt ꝙ ꝓduci debuerũt saltẽ in tribus diebꝰ. ¶ Item terra prioz oibus ꝓducta est. ergo prioz oibus dz esse ornata, ergo animalia que terrã ornant prius produci debuerunt q̃ illa que ornant aquã vel aerem. Item cum producuntur animalia ornantia elementa. aut ꝓducuntur ſm ordinem dignitatis vt incipiatur a supremo. aut ſm ordinẽ ascensionis. vt incipiatur ab infimo. Si primo mõ. ergo deberet prius fieri ornatus ignis q̃ aeris. Si ſcõo mõ ergo prius deberet fieri ornatus terre q̃ aque. quoz vtrũq̃ repugnat sacre scripture ⁊ ordini ꝓductionis prius determinate q̃tũ ad productionẽ ipsoz animaliũ. ¶ Item obijcitur contra ordinem productionis animaliũ in comparatione ad hominẽ. Homo cñ plus cõuenit cum angelis q̃ cũ bestijs. Ergo magis debuit produci eodem die cum angelis q̃ eodẽ die cũ bestijs. ergo productio bois ⁊ bestiaz non recte facta est in eodem die. ¶ Item plus conuenit irrationale cum irrationali q̃ cũ boĩe siue rationali. ergo magis cõpetens fuit in eodẽ die ꝓducere omnia animalia irrationabilia. q̃ simul producere hominẽ ⁊ bruta. ¶ Itez principalius opus dici dz primo fieri. sed homo principalius opus fuit dici sexti. ergo debuit ante fieri q̃ fierent sensibilia siue bruta. ꝙ est ꝓtra ordinẽ sacre scripture. ¶ Itẽ posterius magis indiget prioꝝ q̃ ecõuerso: sed bruta aialia magis indigebãt boĩe. q̃ bõ indigeret eis ſm illũ statũ. ergo ante debe- 33
bat homo produci q̃ illa inesse prodirent. ¶ Rñ. dõm ꝙ in ꝓductione sensibiliũ duplex attenditur ordo vnus. s. ſm distinctionẽ dieꝝ a die. alius. s. ſm ordinẽ eozque codẽ die producta sunt. Primus aũt ordo attenditur ſm exigentiã finis ⁊ materie. ⁊ qz volatilia ⁊ natatilia ex aquis ꝓducta sunt prout aqua cõiter accipit ad humorẽ ⁊ vaporẽ. ⁊ sunt ad ornatũ nature ꝓspicue. ideo sacra scꝛiptura dicit ea cẽ fcta vno die. Qz vo gressibilia nõ solũ rõnalia ꝙz irrõnalia ad ornamẽtũ terre spectãt. ⁊ ex eadẽ materia sunt ꝓducta. s. terra. ideo nõ eodẽ die: ꝙz alio
a predictis fcta sunt. ita ꝙ sicut vno die ornata est natura celestis. s. quarto. sic vno die ornetur natura elementaris ꝓspicua s. quinto ⁊ alio terra. s. sexto. ⁊ sicut natura celestis precedit elementarẽ ꝓspicuã. ⁊ perspicua opacã. sic naturaz bazꝝ ornamẽta sunt ordine tpi correspondẽte ꝓducta. Scõs aũt ordo q̃ est inter ea que ꝓducta sunt eodẽ die attenditur ſm precellentiã perfectionis nature. prius cñ producitur qõ imperfectum est ⁊ deinde quod perfectũ. qz is est ordo vt a magis completo perueniatur ad minus cõpletum. ⁊ ideo scriptura prius dicit esse ꝓducta natatilia die quinto. que sunt minus pfecta q̃ volatilia. ⁊ similiꝰ in sexto die prius dicit esse ꝓducta irrõnalia q̃ homo. q̃uis multiplex possit assignari ratio quare bõ post creaturas ceteras est ꝓductus. Occurrit aũt triplex rõ ad ꝑsens
quare post omnia productus est homo. s. propter prium corporis multitudinem propter anime ⁊ corporis distantiã. et propter totius compositi perfectionem. Propter prium corporis multitudinẽ debuit homo vltimo produci. cũ enim corpus eius sit completissimũ inter cetera corpora ⁊ quãto aliquid completius tãto posterius post oia producẽdus erat. Propter animе ⁊ corporis distantiã debuit fieri post cetera. qz cñ distat anima a corpore. ⁊ non solum sicut forma a materia. sed etiã sicut spirituale a corporali. ⁊ sicut perpetuũ a corruptibili. ideo magna distãtia temporis debuit interuenire inter productionez hominis q̃tum ad materiale principium ⁊ coniunctionẽ suarum partium. vt per distãtiam temporis intelligeretur distantia principiorum constituentium. Et ꝓpter totius compositi perfectionem. post cetera debuit homo ꝓduci. qz enim homo sua dignitate ⁊ complemẽto finis est omnium corporalium. iõ post omnia erat producendus. vt sua productione finiret ⁊ cõpleret omnia precedentia. tãq̃ finis complet quod ad ipsum ordinari habet. ⁊ sic ptz ꝙ diuina sapientia in productione sensi- 35
bilium seruauit ordinem conuenientissimum. ¶ Ad illud ergo qõ ꝓmo obijcit ꝙ elementa simul sunt distincta. dõm ꝙ nõ est simile. qz distinctio nõ est in vno elemento nisi respectu alteri⁹ ideo non potest vnum elementũ distingui ab alio quin alterũ distinguatur ab eo. non sic autẽ est in ornatu. ornatus enim⁹ 36
elementi non necessario respicit alterũ. ¶ Ad illud quod obijcitur ꝙ tria sunt elementa que ornãtur. ergo ꝛc. dicẽdum ꝙ et si tria sint. ornatus tñ duoz. s. aeris ⁊ aque non respicit illa vt duo sunt. sed vt in vno cõunicãt. s. in natura aquea. sicut supza determinatum est. ⁊ ideo duoz ornatus ad eãdem diẽ spectat. ⁊ ꝓductio animaliũ que illa duo elementa ornant in vno 37
die est facta. ¶ Ad illud qõ obijcit ꝙ terra prioz est producta

Dõm ꝙ

Dom ꝙ falsum ē. nā in ꝑncipio gen̄. terra nō accipiť ꝑ elemē-
38 to sz ꝑ materia. ¶ Ad illud qō obť de igne ꝙ qz est ꝑcipuus in
ter elemēta deberet prius ornari. dom̄ est ꝙ ꝓpter qualitatez
actiuā nō ꝑnt in eo viuere alia. ⁊ ꝓpter nimiā distātiā a no-
bis nō essent vsui bois apta. ⁊ iō nō determinanť eius ornat⁹
39 nec post nec antea. Terre vo ornat⁹ ordinanť postremo ꝑ eo ꝙ
ipsa est infima ⁊ obscura. ⁊ iō maiori indiget ornamēto. ⁊ ꝓpť
hoc ornať plātis ⁊ alib⁹ ⁊ mineralib⁹. ⁊ in eius ornatu ꝓsistit
tot⁹ ornatus cōplemētū q̄tū ad hoiem q̄ est ꝑcipuus iter oia
40 alia alia. ¶ Ad illud vo qō obť ꝙ hō debuit ꝓduci cū ange
lis cū q̄b⁹ magis cōicat. dom̄ ⁊ si magis cōicat q̄tū est a par
te aie. nō tū q̄tū est a pte corporis. Sil̄r ad sequēs. dom̄ est ꝙ
q̄uis gressibilia ⁊ volatilia magis cōicēt in formali pfectione
nō tū tm̄ cōicāt q̄tū ad elemētū ex quo ꝑncipaliť ꝓstituuntur
41 ⁊ iō ornāt. qō q̄dē est elemētū terre. ¶ Ad illud qō obť ꝙ ꝑn
cipalius opus dz esse prius. dom̄ ꝙ falsum est. qz in eis q̄ ꝓdu
cunť prius est minꝰ pfectū q̄ magis pfectū sm̄ ordinē gnatio-
41 nis q̄uis magis pfectū sit prius sm̄ ordinē dignitatis. ¶ Ad
illud qō obť ꝙ posterius indiget priori. dom̄ ꝙ verū est qū ali
qua ordinanť ita ꝙ inter ea cadit ordo essentialis. qñ vo ē or-
do soliꝰ gruētie sicut in ꝓposito. nō est necesse ꝙ bēat ỹitatē

5 **Questio. iij.** De ordine ꝓductionis alīū ad q̄e-
tē. Et q̄riť vtrū deus postq̄ alia ꝓ
durit ab oi ope q̄euerit. Et ꝙ sic vť ꝑ scripturam Gen̄. ij. rege
uit deus die. vij. ab oi ope qō patrarat sed alia ꝓducta sunt
v. ⁊. vj. ergo post eoz ꝓductionē sequiť q̄etatio. ¶ Item ois
opatio q̄ ꝓuenit ad cōpletionē bz q̄tē subsequētē. sz ꝓductio
creaturarū cōplet in ꝓductione alīū. ⁊ maxime bois. ergo
vť ꝙ postq̄ deꝰ die. vj. alia ꝓdurit ꝙ deinceps reqeuit. Jtē
distinctio dierū est ad nostrā instructionē. sed. vij. diebus ꝓmi
sit deus bois opari. septimo ꝑcepit q̄escere ⁊ cessare ab oñi
ope. si ergo illud mādatū rōnē bz ex primaria rerū ꝓditione
vť ꝙ alīū ꝓductionē subsecuta fuerit quies. ¶ Jtē ois crea
ture ꝓductio finē bz ⁊ terminū. ergo sil̄r dies. ois i qua aliq̄d
ꝓducit bz vesperā. sed. vij. dici sm̄ scripturā nō assignanť ves-
pere. ergo post septimū diē nulla sunt ꝓducta. ⁊ in. vj. die pro
ducta sunt alia. ergo ⁊c. ¶ Contra. Job. v. pť meus operať
vsq̄ modo. ⁊ ego operor. ergo si vsq̄ modo operatus est vť ꝙ
vij. die non cessauit ab opere. ¶ Jtē. vij. dies aut est nouus di
es ꝓter dies ꝑcedētes aut non. Si non. ergo non dz aliꝰ cō
numerari. Si sic. ⁊ illū fecit deus. ergo constat ꝙ non requie-
uit ab oi opere postq̄ ꝓdurit alia. Si tu dicas ꝙ dies ille
non differt a precedētibus nisi sm̄ numerū. sed sic differt. vij.
⁊. ir. ⁊ sic deinceps. ergo si septimus numerať. eadē ratione ⁊
octauus deberet numerari. ¶ Item requies aut connotat ali
quem effectū aut nullum. Si nullū connotat. ergo ab eterno
requieuit. igiť añ requieuit q̄ aliquid ꝓduceret. ergo penes
requietionē non dz accipi aliquis dies. Si connotat aliquem
effectū ⁊ iste effectus non fuit in diebus ꝑcedētibus. ergo ali
quid nouū ꝓdurit in die. vij. non ergo requieuit ab oi opere
suo postq̄ ꝓdurit alia die. vj. ¶ Jtē deus creat quotidie
nouas aīas ⁊ ifundit corporibus. creare aūt est opus soli deo
ꝓpriū. ergo non vť ꝙ ab opatione quieuerit post diē. vj. Jtē
alia quedā ꝓducunť ꝑ putrefactionē. sed ꝓstat ꝙ illa non
sunt producta in sex diebus sicut dicit Aug. iij. sup gen̄. ad lit.
⁊ bmōi bñt spēs ꝓpriας ⁊ naturas. ergo vť ꝙ post. vij. diē nō
cessauerit a ꝓductione nouarū specierū in gñe alīū. ¶ Jtez
quedā alia generanť ꝑ cōmixtionem. sicut mulus ex equa ⁊
asino. hec aūt in sex diebus non fuerūt facta nec in esse indiui
duali. nec in sua specie. ergo post sextū diē non cessauit a rerū
productione. non solū quātū ad indiuidua. sed etiā quātū ad
spēs ⁊ gña. ¶ Rñ. ad ꝓdictoꝝ intelligētiā est notādū ꝙ ossis
4: artifex pfectus opus incboat vt ad pfectionē ꝓducat. ⁊ sicut
intēdit ita facit si ꝑ oia sufficiētia virtutis agentis sibi suppe
tit. cū aūt ad pfectionē dederit. bz qō ītēdit. oē aūt operās
ꝓpter q̄d. obtēto eo propter qō agit q̄escit. ois igiť agēs pfec
tus sic opatur vt aliq̄n quiescat cū igiť deus sit agēs pfectis
simus in producēdo ipm̄ vniuersuz. necesse est ergo ipm̄ aliq̄n
q̄escere. sed cū duplex sit agēs quoddā qō mouet ⁊ laborat in
sua operatione. quoddā vo qō nec mutať nec variať. illud qō
primo modo agit quiescit ꝑ quietationē. q̄ quidē est ꝓuatio
motus ⁊ laboris sicut est agēs creatū. illud vo qō scdo modo
agit ⁊ quiescit quietatione nō q̄ sit laboris vel fatigationis ꝑ-
uatio. sed q̄ est cessatio ab ope ꝓpter ipsius pfectionē. ⁊ sic dz
deus ab oi ope q̄euisse cū vniuersum ꝓduxerit ad esse pfectū.
⁊ sic q̄euit cuz ad pfectū esse dedurit. Propter quod dz ꝙ du- 44
plex est pfectio vniuersi. vna ⁊ ꝑcipua sm̄ esse ꝑmanēs. alia est
sm̄ ipsius esse decurrēs. Prima attēdiť i cōpleta existētia ꝑn
cipioꝝ ⁊ cōpleto numero specieꝝ. q̄ q̄dē spēs naturā gñis par
ticipāt sm̄ regulā ⁊ ordinatā ītēsionē nature. Scda vo pfectio
ꝓsistit in ꝓductione eoꝝ q̄ ꝑ tpa decurrunt ⁊ sibiꝝ ꝓprios ꝓr suc-
cedūt. ex cuius successionis ordinatione resultat quedā vnita
tis pulchritudo ⁊ perfectio. Qñ igiť sm̄ primā perfectionem
deus vniuersum in sex diebus ad esse ꝓdurit. s. quātū ad cō
pletā existētiā principioꝝ ⁊ quātū ad completū numeꝝ specie
rū. ideo dz requieuisse ab oi opere qō patrarat. Quia vo ꝓti 45
nue operať ad rerū successionē ꝑ propagationē ⁊ indiuiduoꝝ
multiplicationē. iō dz operari vsq̄ modo. ⁊ ex his ꝓ rñsio ad
qōnē ꝓpposita. ¶ Concedendū est cm̄ ꝙ ad ꝓductionē alīuz
maxime bois secuta est quies in die. vij. nō qz facta sit laboris
terminatio. sed qz facta est operis inchoati cōpletio. ⁊ ꝓceden
de sunt rōnes hoc ꝓbātes. ¶ Ad illud qō obť in ꝓriū de Jo. 46
v. pť meus operať ⁊c. iā ꝓ rñsio. obiicit cm̄ de illa operatione
q̄ spectat ad operationē vniuersi sm̄ esse decurrēs. nō sm̄ esse
ꝑmanens. ¶ Ad illud qō obť ꝙ fecit die. vij. dom̄ ꝙ dies. vij.
non fuit alius specie a ꝑcedētibus diebus. imo quodāmodo
iā erat in aliꝭ ꝓductus. ⁊ iō ad primū cōplementū vniuersi
nihil addebat rōne sui. ⁊ iō eius ꝓductio nō repugnabat q̄eti
sm̄ ꝙ quies dicit cessationē a ꝓductione eoꝝ que sunt de ꝑn
cipali vniuersi ꝓstitutione enumeraťa cū ꝑdictis diebꝰ ma-
gis ꝙ dies. vij. vel. x. ꝓpter cessationē ab opere ꝓstituēdi vni
uersuz sm̄ quā nō attēdiť numeratio dierū ꝙ nō bñt terminū.
⁊ iō. vij. dies nō dz bře vesperā. nec post illum enumerať dies
nonus. sed fit regressus ad principiū vel ꝓmū. ¶ Ad illud qō 47
obť ꝙ requescere ab opere aut ꝓnotat effectū aliquē aut nullū.
dom̄ ꝙ sm̄ Aug. requiescere dz in deo causaliť. qz facit creatu
rā spūalē ꝑ cōpletā ꝛēplationē sibi ihērēdo quiescere. vel q̄e
scēdo sibi inherere. Scdm aūt alios sctōs ⁊ viā cōem quiesce
re dicit effectū nō qui sit in die sabbati. sed q̄ precessit. vñ deꝰ
dz quiescere ab opere. qz prius fecit. ⁊ deinde noua non facit ⁊
ꝓpter hoc dz cōplesse oē opus suū in die. vij. nō qz tūc aliq̄d
fecerit qō fuerit ad cōpletionē. sed qz tūc quiescēdo ꝓsumma-
tū ostēdit. ¶ Ad illud qō obť de creatiōe alīū. dom̄ ꝙ cū cre 48
antur nunc aie rōnales non creať noua spēs. sed nouum indi-
uidium. hoc aūt indiuiduū non est de constitutione vniuersi
primaria. ⁊ ideo per quietationē in sabbato nō excludebatur
animarum creatio. ¶ Ad illud quod obť de ꝓductione eoꝝ 49
q̄ sunt ꝑ putrefactionē ⁊ cōmixtionē que sunt noue spēs. dom̄
ꝙ tā illa q̄ generanť per putrefactionē q̄ illa que generanť ꝑ
diuersaꝝ specieꝝ cōmixtionem ꝓducta sunt in suis ꝓncipijs
⁊ rōmb⁹ seminalib⁹ q̄uis nō sint ꝓducta in sili sm̄ formā. ꝑ-
cipia em̄ eoꝝ sunt de constitutione primaria vniuersi. ꝛt pote
species ꝛplete. ⁊ rōnes seminales. sed istarū spērum actualis
existētia ad primariā constitutionē vniuersi nō spectat. qz spe
cies ille quodāmodo sunt degenerantes. ⁊ quasi per quandā
generationē ꝓduci babēt. sicut vermes ꝓducunť ex humano
corpore ꝑ corruptionē aliquā q̄ q̄dē facit corpus humanū a p
pria forma degenerare. ⁊ iō nō oportuit hec ꝓduci in se. nec i
suo sili ad primariā ꝓstitutionez vniuersi. nec tū sunt superflua. 50
qz vniuersum q̄tū ad bñ esse aliquo mō decorāt. ¶ Qñ breui
ter notādū ꝙ eoꝝ q̄ successione ꝓducunť. q̄dā fuerūt in prima
rerū distinctione ꝓducta in sili. sed nō tm̄ rōne seminali. vtpo-
te aie rōnales q̄. s. ꝓducunť ꝑ creationē. ⁊ iō nō bñt rōnē semi
nalē. in sili tū ꝓducte sunt qñ ꝓducta fuit alia ade. post cuius
ꝓductionē nō ꝓducit noua spēs. q̄uis ꝓducank noua indiui-
dua. Quedā sunt q̄ ꝓducte sunt in primis diebus q̄tū ad rō-
nē seminalē. sed non in sili. sicut sunt ea q̄ generanť ꝑ putrefa
ctionē. ⁊ ꝑ diuersarū specierū cōmixtionē. Quedā sunt q̄ ꝓdu
cta sunt ⁊ in rōne seminali ⁊ in sili. sicut plāte ⁊ bruta alia q̄
ꝓducunť ꝑ ꝓpagationē. Et ad hec tria rerū gña pñt reduci
gña oia que fiunt ⁊ ꝓpterea non dz deus producere aliqua de
nouo sm̄ qō dz Eccls. j. ꝙ nihil nouū sub sole. sed dz ab oi ope
re requieuisse. qz nihil ꝓducit qō prius non fuerit. vel in simi
li specie. vel in ratione seminali. q̄ tūc erāt de primaria ꝓstitu
tione vniuersi. ⁊ sic ꝑz qualiter ad alium productionē in die
sexto sequitur requies ab omni op ere.

Distinctio. xvj.

De productione creature compositę ex spūali ⁊ corporali. s. de hoīe in comparatione ad principiū effectiuū.

Distin. xvj.

Postquā excursis q̄ supra de hoīs creatione ⁊c. Terminatis duab⁹ p̄mis ptib⁹ in q̄b⁹, mḡr determinauit de additione creature spiritualis ⁊ corporalis diuisim. Dic seq̄t tertia ps in q̄ determinat de productiōe creature cōposite extractę. s. de hoīe Diuidit aūt ps ista i duas partes. In p̄ma nāq̄ determinat de hoīe q̄tū ad ipsius productionē. Secūdo quātū ad p̄manentiā ⁊ durationē. infra di. xix. Solēt plura q̄ri de p̄mi hoīs statu. Prima ps h̄z duas. In p̄ma agit de productione hoīs in cōparatione ad p̄ncipium effectiuum. In scōa vo pte in cōparatione ad p̄ncipia p̄stitutiua infra dis. xvij. Hic de origine aīe plura q̄ri solēt. ¶ Prima pars ipectat ad pīntē di. Et dividit in duas ptes. In p̄ma pte mḡr veritatē narrat. s. qualr de⁹ p̄duxerit hoīem ad imaginē suā in q̄ silitudinē h̄z ad p̄ncipiū suū efficiēs. In scōa vo parte veritatē explanat. ibi filr vo ppr̄ie imago dr. ¶ Prima pars h̄z tres particulas. In p̄ma p̄tinuat mḡr dicta dicēdis. In scōa vo autoritatē sacre scripture inducit in qua oñdit p quē modū hō p̄ductus ad suum effectiuū p̄ncipium cōparek. ibi in geñ. legit faciam⁹. In tertia parte subdit illius autoritatis expositionē. ibi. Imago aūt et silitudo in hoc loco ⁊c.

¶ Silr scōa pars principalis h̄z tres partes. In prima eñ ponit explanationē inducte autoritatis fm alioz opinionem. In scōa parte fm opinionem ppr̄iā. ibi. verūtñ hec distinctio ⁊c. In tertia vo ex veritate explanata cōcludit quādā p̄clonē, corelariū ibi. Quocirca hō dr ⁊ imago ⁊ ad ⁊c. Et sic summa totius ptis buius p̄sistit i hoc. s. ondēdo q̄ hō factus est ad dei imaginē ⁊ similitudinē.

a ¶ Faciamus hoīem ⁊c. Querit de rōne quā redit mḡr cū dr. In eo q̄ dicit. faciamus. vna opatio triū psonarū oñdit. cū eñ indiuisa sint opa trinitatis. ⁊ tres psone ita opate sint sil'oia alia sicut fecerūt hoīem vt q̄ quēadmodū in productione hoīs dr facta. ita deberet dici in productiōe alioz. ¶ Itē q̄rit q̄re in productiōe hoīs vtit legislator vbo p̄me psone. s. faciam⁹. i p̄ductōe alioz vbo tertie psone. s. dixit ⁊ fecit. Juxta hoc aūt ē q̄ōq̄re distinguit iter p̄ductionē hoīs ⁊ bestiarū cū eodē dic p̄ducte sint ad ornatum eiusdē elemēti. Rñ. dōm q̄ in p̄ductiōe hoīs, nō tñ erat manifestatio trinitatis in vestigio. sed etiā fm imaginē. tō trib⁹ psonis pluraliter attribuit hoīs p̄ductio. vt ostēdat q̄ in hoīe trinitas repūtar exp̄sse. in alijs vo infinuat trinitas quoquo mō. h̄z nō ita explicite. ⁊ q̄ rō imagis nō p̄uenit vni psone que pōr loq̄ p se. tō i p̄ductione eius vtit verbo p̄me psone. Et iterū q̄ hec creatura p̄cellit alias in gradu ⁊ dignitate. tō productionē hoīs distinguit a p̄ductione bestiarū. h̄z p̄pter p̄uenientiā in ornādo terrā in opus vnius dei p̄uenīat. ⁊ sic p̄z rūsio ad quesita.

b ¶ Dei ⁊ angeloz nō est vna ⁊c. Cōtra. q̄ cū angelus sit imago dei. q̄ cōformat angelo. p̄ns cō format deo. ḡ q̄ est imago angeli est imago dei. Itē vnū op⁹ pōt esse dei ⁊ āgeli. ḡ pari rōne q̄ ea dē imago. ¶ Rñ. dōm q̄ q̄ imago dr ordinē ad ili. Loq. lud cui⁹ est imago tāq̄ in fi. finē ⁊ ordinē imediatum cū ipossibile sit deū ⁊ angelū eiusdē rei esse finē i mediatū ⁊ vltimū. ipossibile ē eādē imaginē ee angeli ⁊ dei q̄ vo de⁹ coopr tur āgelo ⁊ oē q̄ō ē ab angelo ē a deo. tō possibile Iterus alioz opinio. ē vnū op⁹ fil'ee ⁊ angeli ⁊ dei. Nec valet illud quod obr q̄ si alijs repūtat angelū p̄ p̄ns repūtat deus q̄uis eñ inferri valeat q̄ creatura q̄ repūtat angelū repūtat deū mediate. nō tñ pōt inferri q̄ repūtat immediate.

c ¶ Fuerūt nonnulli ⁊c. Cōtra. vr q̄ p̄uenīet dicerit p illud q̄ dr Ro. viij. q̄s p̄destinauit p̄formes fieri imagis filij sui. Itē q̄ ita oporteat itelligi vr. Aut enim imago ibi stat pro re creata. aut pro re increata. Si p re creata q̄ idē est dicere. Facia. ho. ad ima. q̄ faciam⁹ hoīes ad scipm. Si p increata h̄z illa nō est nisi filr. ḡ vr q̄ expositio illa sit recta ppter hoc q̄rit q̄ istarum expositionū quas magister in littera assignat sit ⁊ tenenda. ¶ Rñ. dōm q̄ dupler est modus exponendi istaz autoritatem. Faciamus ho. ⁊c. vnus intelligendo de imagine increata. alter vo intelligendo de imagine creata. ¶ Primus modus triplicat. Unus ē vt imago ⁊ similitudo referatur ad

Postquā excursis q̄ supra de hominis creatōe p̄missim⁹ effectui māc ipare atq̄ ordine exemplare nūc suscipim⁹. vbi hec p̄sideranda videt. s. quare creatus sit hō ⁊ qualiter institutus ⁊ qualis ⁊ quō factus. Deinde qualiter sit lapsus. postremo qualiter ⁊ per que fit reparatus. Horū aūt primo ⁊ secundo posita. i. causaz creationis hūane termo dū institutiōis supius p modulo nr̄e facultatis tractauim⁹. Jdeoq̄ super est vt qualis vel quomodo factus sit discutiamus.

¶ Inducit autoritatez sacre scripture in q̄ oñdit p quē modū hō p̄ductus p̄pareť ad suum effectiuū p̄ncipium. b

¶ In Geneſi legit. Faciam⁹ a hoīem ad imaginē ⁊ silitudinē nr̄am ⁊c. In eo q̄ dicit faciam⁹ vna opatio triū psonarū oñdit. cū eñ indiuisa sint opa trinitatis. ⁊ tres psone ita opate sint sil'oia alia sicut fecerūt hoīem vr q̄ quēadmodū in p̄ductione hoīs dr facta. ita deberet dici in p̄ductiōe alioz. ¶ Itē q̄rit q̄re in p̄ductiōe hoīs vtit legislator vbo p̄me psone. s. faciam⁹. i p̄ductōe alioz vbo tertie psone. s. dixit ⁊ fecit. Juxta hoc aūt ē q̄ōq̄re distinguit iter p̄ductionē hoīs ⁊ bestiarū cū eodē dic p̄ducte sint ad ornatum eiusdē elemēti. Rñ. dōm q̄ in p̄ductiōe hoīs, nō tñ erat manifestatio trinitatis in vestigio. sed etiā fm imaginē. tō trib⁹ psonis pluraliter attribuit hoīs p̄ductio. vt ostēdat q̄ in hoīe trinitas repūtar exp̄sse. in alijs vo infinuat trinitas quoquo mō. h̄z nō ita explicite. ⁊ q̄ rō imagis nō p̄uenit vni psone que pōr loq̄ p se. tō i p̄ductione eius vtit verbo p̄me psone. Et iterū q̄ hec creatura p̄cellit alias in gradu ⁊ dignitate. tō productionē hoīs distinguit a p̄ductione bestiarū. h̄z p̄pter p̄uenientiā in ornādo terrā in opus vnius dei p̄uenīat. ⁊ sic p̄z rūsio ad quesita.

¶ Ponit explanationē inducte autoritatis fm alioz opinionem. d

¶ Filr vo p̄prie imago p̄tis dr sicut supra i tractatu de tri. c dixim⁹. Cū fuerūt nonnulli q̄ ita distinxerūt vt imaginez in hoc loco intelligerēt filiū. hominē vo nō imaginē h̄z ad imaginē factū dicerēt. quos reſellit ap̄s dicens. Vir quidē est imago ⁊ gloria dei. Hec nāq̄ imago. i. hō cum dicit fieri ad imaginē nō quasi ad filiū dici tur fieri alioq̄n nō diceret ad imaginē nr̄am. Quō eñ nr̄az diceret: cuz filius solius p̄tis imago sit. Fuerūt autez ⁊ alij perspicaci⁹ hoc tractātes qui per imaginē filiū et p silitudinem spūscti itelligerent. qui silitudo est p̄tis ⁊ filij. Et ideo pluraliter putauerūt dici nostram. id referētes ad silitudinem. tñ. ad imaginē vo subintelligendū esse meā. hoīem vo ad imaginē esse ⁊ ad imaginē et silitudinē factū ee tradiderunt. ⁊ imaginē imaginis esse et similitudinis.

¶ Ponit explanationē inducte autoritatis fm suaz opinionem. e

¶ Verūtamen h̄ distinctio h̄z reprobabilis penit⁹ nō videatur. q̄ de medio mōtiū. i. autoritatib⁹ sctōz nō manat. congruēti⁹ i ipo hoīe imago ⁊ silitudo querēda est ⁊ cōsideranda sacra est. sicut imago cesaris q̄ ipsius silitudinē p̄sefert. ipz quodāmodo repr̄esentabat. Proprie aūt imago dr ad id q̄ō aliō fit. Sicut exemplū ppr̄ie dr q̄ō sumit ex aliquo. ⁊ exēplar ex quo sumitur aliquid. ponit tñ ⁊ aliquando abusiue alterū pro altero. ita et minus proprie accipit ima go eēntia trinitatis. si tñ ea nomine imaginis in hoc loco intelligitur.

¶ Ponit explanationē inducte autoritatis fm suaz opinionem. d

¶ Verūtamen h̄ distinctio h̄z reprobabilis penit⁹ nō videatur. q̄ de medio mōtiū. i. autoritatib⁹ sctōz nō manat. congruēti⁹ i ipo hoīe imago ⁊ silitudo querēda est ⁊ cōsideranda

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

idē. scz ad essentiā in tribus psonis. Scōs mod⁹ est vt imago ꝛ filitudo referak ad idē. s. ad psonā filij. Tertⁱ mod⁹ ponendi est vt imago referak ad filiū. ꝛ filitudo ad spūsctū. Ita bos oēs modos pōit mgr quos tū nō approbat. Iz sustineri possint Primu eē arguit de ipropietate. qz diuina essentia non est p prie imago. Scōm de hal

In qb⁹ sidera r ima o ꝛ filī do.

litate. qz filⁱ⁹ nō est imago nr̄a. ꝛ de hoc etiam qō dicit q bō non est imago ꝛ ad imaginē. Tertiū arguit de incertitudie. qz autoritatē ex scriptura non hz. Alⁱ⁹ mod⁹ exponēdi ē de imagie creata. ꝛ iste ē triplex. Unⁱ⁹ q sic exponit vt imago p̄cedat filitudinē ꝛ dicit q imago est in naturalibus. ꝛ filitudo in gratuitis. Scōs q sic exponit. vt filitudo ꝓcomitet imaginez. ꝛ iste est q

ag. in imago fit in potentia co. li. ō gnoscēdi. filitudo in poni. tētia diligēdi. Tertⁱ⁹ modus q sic exponit. vt imago sequak filitudinē fm eē ꝛ iste dicit q filitudo ē in materia. ꝛ imago ꝓl forma. Oēs hos modos approbat magr ꝛ sustinet. ꝛ satis vr̄ probabile q scriptura de imagine creata intelligat quis ēt possit intelligi de increata. Uerū est eīm q bō p̄destinatus est vt ꝓformek imagini filij dei nec iō magr illā positionē redarguit q hoc nō sit verū. hz qz illa imago nō ꝓprie pōt dici nr̄a. vel ēt qz nō solūmō filius est imago sed etiaz homo cuius contrarium dicebatur illo modo exponendi.

¶ Ad illud vo quod obij citur q imago nō potest stare pro creata imagine q immo. quia imago accipitur i abstractione. ꝛ sic pōt dici bō fieri ad imaginē. sicut tabula dr fieri ad imaginē qñ fibi imꝓmit imago berculi. hic ē q bō nō trī ē imago. hz ēt ad imaginē. qz nō fm oē qō ē imago. imo differt ab imagine filⁱ⁹ vo fm oē qō est. est imago pr̄is. et ideo solū est imago. non ad imaginē.

d ¶ Nō oino eq̄lis fiebat ꝛc. Lōtra. qō creak nō ē p naturā hz p artē. hz qō est p artē nō vniuocak cū eo qō est p naturaz imo eq̄uocak. g eq̄uoce dr imago de filio dei ꝛ boie. Rn̄. dōm est q imago de filio dei ꝛ boie. nec dr eq̄uoce. nec dr vniuoce. hz analogice fm prⁱ⁹ ꝛ posterⁿ. ¶ Qō g obr̄ q illud qō creak ē ab ar

5 te. dōm q q̄dā est ars cuⁱ⁹ opatio ꝓsequit naturā. ꝛ opⁱ⁹ istⁱ⁹ artis sic est artificiale q nō ē naturale. ꝛ iō opⁱ⁹ istⁱ⁹ artis cū opere nature in eodē noie facīūt eq̄uocationē. sicut bō picⁿ ꝛ bō vrⁿ. Quedā est ars q̄ ē fundamētū nature. ꝛ opⁱ⁹ illiⁱ⁹ artis bñ est naturale. qz fabricat ipm natura. ꝛ talⁱ est ars cuⁱ⁹ opⁱ⁹ ē creare ꝛ iō nō oportebit eē eq̄uocationē. Uel dōm q iō est eq̄uocatio qñ dr bō. picⁿ ꝛ bō vrⁿ. qz p nomē bō ꝓmo ꝛ principalr ꝓponit boī vero. ꝛ ideo cuz dr de boie picto alia est acceptio. ꝛ alia signatio. non sic imago ꝓmo ꝛ ꝓncipalr imponit dei filio. sed oī ei qō exp̄sse repñtat alterū.

Dincelligētiā buⁱ⁹ ptis circa duo ticidit hic qō. Prio qrit q̄lr bō sit imago fm ꝓsideratiōnē absolutā. Secūdo q̄lr fit imago fm ꝓsideratiōnē relatā. Circa pmū qrunt tria. Prio qrit vtrū fit imago dei vr. scdo vtrū fit imago dei naturalr. tertio vtrū fit imago dei ꝓprie.

Questio. j. Qō bō fit imago dei vo ostidit gen̄. j. Faciam⁹ hoiem ad imaginē. ꝛ similitudinē. g ꝛc. ¶ Itē Eccli. xvij. Deus de terra creauit hominē. ꝛ fm illum. Si igit bō facr⁹ est fm imaginē dei. bō est imago dei.

¶ Itē qō est maxie natū vnirī alteri. maxie natuz est ei ꝓfigurari ꝛ ꝓformari. amor eīm qz vnit transformare dr amātē in amatū. sicut dicit Aug. hz creatura rōalis vt bō. maxie nata est vnirī deo. ꝛ i ipz itēdere p amorē. g maxime nat⁹ est ei ꝓfigurari ꝛ assimilari si igit imago dicit filitudinē exp̄ssam patet ꝛc. ¶ Itē qō vere repñtat aliq̄d fm eiⁿ nobilē actū. ꝛ fm distinctionē ꝛ ordinē. vr est eiⁿ imago. sed bō vr repñtat deū hz eiⁿ nobilissimū actū q̄ est intelligere. non solū ei repñtat deū inq̄tū est ens ꝛ viuēs. hz ēt inquātū est intelligens. ꝛ iterū repñtat distinctionē ꝛ originē q̄ est in psonis quātuz ad memoriā ꝛ intelligētiam ꝛ volūtatē. g bō vr ē dei imago. ¶ Contra. nihil ē illō ad qō fit. qz nihil fit ad sciptz. hz bō factus est ad imaginez dei. sicut dr Gen̄. j. g bō non est imago. ¶ Itē vbicūq; ē imago ibi est filitudo. vbicūq; ē filitudo ibi est idētitas aliqua. vbicūq; aūt est idētitas ibi est conuenientia in aliquo tertio. si igit deus ꝛ creatura i aliquo tertio non ꝓuniunt creatura non pōt esse filitudo dei. ꝛ ita nec imago ¶ Itē non q̄cunq; filitudo ē imago. sed filitudo exp̄essa. sed nulla est filitudo exp̄essa alicuius que plus est disconueniens q̄ conueniens. cū ergo oīs creatura plus sit deo dissimilis q̄ consimilis sicut dicit Aug. xv. de tri. igit nulla potest esse exp̄ssa dei similitudo. ergo nulla potest esse imago. Itē vbicūq; ē imago ibi est figuratio. imago eīm attēdit in figura. sed diuina essentia nullo modo est figurabilis. ergo nullo modo est p aliquā imaginē repñtabilis. ergo nulla creatura est imago dei. ¶ Item differt imago a vestigio. qz vestigiū repñtat fm partē. imago aūt fm totū. sed nullū finitū pōt repñtare infinitū fm totū. cū igit deus sit infinitⁿ. ꝛ q̄libet creatura finita. nulla creatura pōt eē imago dei. Itē q̄libet creatura distat a deo i infinitū. deⁿ eīm q̄libet finitū excellit in infinitū. g si infinita distātia non est maior. vna creatura nō distat magis a deo q̄ alia. hr nec vna magis approp̄inqt deo q̄ alia. g vel oīs creatura ē imago vel nulla. hz nō oīs ē imago. g nulla ꝛc. Rn̄. ad p̄dictoz itelligētiā est notādū q imago dicit exp̄ssam filitudinē. necesse est aūt oēm creaturā q̄q̄mō assimilari deo. necesse ē ēt aliquā ad cōplemētū vniuersi exp̄sse assimilari deo. ꝛ iō oīs creatura hz rōnē vestigij. hz aliq̄ hz rōnē imagis. illa vz q̄ assimilak exp̄sse. hoc aūt ē rōnal creaturā vt bō. ꝛ iō ꝓcedēdū ē q bō ē imago dei. qz ē eiⁿ exp̄ssa filitudo. ¶ Ad qō itelligēdū notādū ē q q̄dā ē filitudo p ꝓximitatē nētiā oīmodā i natura. ꝛ sic vna psona i trinitate ē alteri filius. Quedā p participationē alicuius nature vr̄is sicut bō ꝛ assⁿ assimilant in aliq̄. Quedam vero fm proportionabilitatem.

Qⁱ bō ꝛ fm corpo ci factⁿ ad filitudinē hz dei.

ficut nauta ⁊ auriga ꝓueniũt ꝑm cõparationẽ ad illa q̃ regũt
Quedã est filitudo ꝑ ꝓueniẽtiã ordinis sicut exẽplatũ assimi
lat exẽplari. ꝓim̃ cñ duob⁹ modis nulla creatura põt deo
assimilari. scõis duob⁹ modis oĩs creatura assimilat. ſ ilia q̃
assimilat magis de longinquo bz rõnẽ vestigij. illa vo q̃ de ꝓ
ximo bz rõnẽ imaginis. talis aũt est creatura rõnalis. vtpote
bõ. Et hoc pz sic primo de ꝓueniẽtia ordinis deus cñ vniuer
sa ꝓpter semetipm opatus est. ita ꝙ cũ sit summa ptãs ⁊ ma
estas. fecit oĩa ad sui laudẽ. Cum sit summa lux. fecit oĩa ad sui
manifestationẽ. Cũ sit summa bonitas. fecit oĩa ad sui cõica
tionẽ. Nõ est aũt pfecta laus nisi assit q̃ approbet. Nec est pfe
cta manifestatio nisi assit q̃ intelligat. Nec pfecta cõicatio bo
nor. nisi assit q̃ eis vti valeat. Et qm̃ laudẽ approbare verita
tẽ scire. dona in vsum assumere. nõ est nisi solũmõ rõalis crea
ture. Jõ nõ bñt ipse creature irrõnales imediate ad deũ ordi
nari. sed mediãte creatura rõnali. ipsa aũt creatura rõnalis.
q̃ de se nata est ⁊ laudare ⁊ nosse ⁊ res alias in facultatẽ volũ
tatis assumere. nata est ordinari in deũ imediate. ⁊ qm̃ quãto
aliq̃d imediatius ordinat ad aliq̃d tãto magis ꝓuenit cuj eo
ꝓueniẽtia ordinis. ⁊ ita rõnalis ⁊ q̃libet rõnalis creatura eo
ꝙ capax dei est ⁊ particeps esse põt. imediate ordinat in ipm.
maxime ꝓuenit cũ eo ꝓueniẽtia ordinis. ⁊ q̃ quãto maior ẽ cõ
ueniẽtia tãto exꝑssior est filitudo. hinc est ꝙ quãtũ ad hoc ge
nus filitudinis rõnalis creatura est filitudo exꝑssa. ⁊ iõ ima
go est ⁊ hoc est qõ dicit Aug. de tri. xiij. ꝙ eo ẽ aĩa imago dei
quo capax eius est ⁊ particeps esse põt. q̃ cñ ei imediate ordi
nat. iõ capax eius est vel ecõuerso. ⁊ q̃ capax est nata est ei cõ
figurari. ⁊ ꝓp hoc fert i se a sua origine lumẽ vult⁹ diuini. ⁊ iõ
ꝯtũ ad similitudinẽ que attẽdit ꝯtũ ad ꝓueniẽtiã ordinis ꝓ
fecte dr imago dei. q̃ in b ei assimilat exꝑsse. filr in filitudine
que attẽdit in cõueniẽtia ꝓportionalitatis vel ꝓportionis. ex
ꝓesse assimilat deo creatura rõnalis ⁊ iõ ꝑm cã recte dr ima
g go. ¶ Qõ ptz sic. Cõueniẽtia cñ ꝓportionis attẽdit ꝑm simi
liter se bre. Similiter autẽ se habere hoc põt esse duplr. vel in
cõparatione ad extrinseca. vel in cõparatiõe ad ĩtrinseca. tũc
aũt est similitudo exꝑssa qñ nõ tñ est similis mod⁹ se habẽdi i
cõparatiõe ad extrinseca. sed in ꝓparatiõe ad intrinseca. Cõ
tingit aũt cõparare diuinã essentiã ad creaturã. cõtingit etiã
ꝓparare personã ad personã oĩs aũt creatura aliquã ꝓparatio
nẽ bz ꝑm quã aliquo mõ ꝓformat deo ꝑm ꝙ est cã creature. sic
est cõparatio illa q̃ est ad effectũ ꝓductũ. Sicut cñ deus pro
ducit suũ effectũ. sic ⁊ agẽs creatũ lz nõ oĩno. Creatura vo rõ
nalis nõ solũ sic ꝓuenit. sed ẽt quãtũ ad intrinsecaꝫ suarũ po
tẽtiarũ ordinẽ ordinis ⁊ distinctionẽ. in q̃bus assimilat illi di
stinctioni ⁊ ordini q̃ est in diuinis ꝓsonis intrinseca diuine na
ture. Et in hoc oñdit Aug. in li. de tri. hoĩem esse imaginẽ dei.
⁊ hoc explanatũ fuit in primo li. vbi ostẽsum est ꝙ in aĩa rõna
li est vnitas essentie cũ trinitate potẽtiarũ adinuicẽ ordinata
rũ ⁊ quasi ꝓsili mõ se babẽtiũ. sic se bñt ꝓsone in diuinis. ⁊ iõ ẽ
ibi exꝑssa filitudo ꝓportionis. ⁊ ꝓpter hoc rõnalis creatura q̃
est bõ est imago dei. His visis pz rñsio ad qõnẽ ꝓpositã. ⁊ etiã
ad obiecta. Concedẽdũ est cñ ꝙ bõ vere est imago dei sicut oñ
9 dũt rõnes ad hoc inducte. ¶ Ad illud qõ obr ꝙ bõ est ad ima
ginẽ. ergo ⁊c. dõm ꝙ nõ sequit. q̃ cũ dr factus ad imaginem.
imago accipit abstractiue cũ dr imago dei. imago accipit con
cretiue. q̃ est imagine dei insignitus sicut tabula in qua depi
cta est imago. ⁊ imago põt dici ⁊ ad imaginẽ. sic ⁊ in ꝓposito.
10 ¶ Ad illud qõ obr ꝙ nõ est aliqua idẽtitas dei ad creaturã. g̃
nec filitudo. dõm ꝙ filitudo q̃ est in imagine nõ attẽdit ꝑ idẽ
titatẽ aut eiusdẽ nature participationẽ. sed ꝑ ꝓueniẽtiã in or
dine et ꝓportionẽ. q̃ filitudo nõ exigit cõicatiã in tertio. q̃ in
conueniẽtia ordinis vnũ est filitudo alterius. in ꝓueniẽtia ꝓ
portionis non est filitudo in vno ſ in duab⁹ cõparitionib⁹.
11 ¶ Ad illud qõ obr ꝙ imago est filitudo exꝑssa tã ptz rñsio. q̃
tñ magna sit dissimilitudo in ꝓprietatib⁹ absolutis. multũ tñ
magna est filitudo in imediatione ordinis ⁊ ꝓparatione ꝓ
portionis ex qb⁹ ⁊ in q̃b⁹ duob⁹ exꝑssio filitudinis consistit. q̃
12 imaginẽ facit. ¶ Ad illud qõ obr de ꝓfiguratiõe. dõm ꝙ ima
go corporalis exigit ꝓfigurationẽ corpalẽ. imago vo spũalis
ꝓfiguratiõe ⁊ effigie spũali ꝓtẽta est. hec aũt ꝓsistit non i qua
titate molis. ſ in quãtitate virtutis. ſ. in potentijs. ita ꝙ sicut
figura triãgularis. bz tres terminos ⁊ tres lineas. sic ẽt i ima
gine spũali potẽtie sunt ad modũ terminor. ⁊ egressiovni⁹ ab
altera quãtũ ad actũ se bz ad modũ linee ꝓiũgẽtis. ¶ Ad illũ 13
qõ obr ꝙ imago repñtat ꝑm totũ. dõm ꝙ illud est verũ de illa
imagine q̃ bz oĩmodã pfectionẽ. ⁊ sic solus filius dei ẽ imago
pfis. de alia nõ est verũ ꝙ repñtet ꝑm totũ simplr repñtat aũt
quãtũ ad aliquã totalitatẽ. q̃ cñ rõnalis creatura ⁊intellect⁹
quodãmõ est oĩa. ⁊ oĩa nata sunt ibi scribi ⁊ imprimi oĩmq̃ fi
militudines depingi. iõ sicut totũ vniuersum repñtat deus in
q̃dã totalitate sensibili sic creatura rõnalis e ũrepñtat in q̃dã
totalitate spũali. q̃libet aũt alia creatura irrõalis repñtat eũ
solũ in parte. q̃ ꝑm se tñ cũ non sit nata alia in se spũaliter cõ
tinere. ita ꝙ nihil sit qõ non sit nata cognoscere. hoc dico ppt
aĩam sensibilẽ. q̃ ⁊ si cognoscat aliqua. nõ tñ nata est cognosce
re oĩa. ¶ Ad illud qõ obr ꝙ q̃libet creatura distat a deo in in
finitũ. dõm ꝙ verũ est de illa distãtia q̃ opponit⁹ participatio 14
ni ⁊ adequationi. Cũ cñ deus sit infinit⁹ nihil põt ei adequa
ri. Cũ sit simplex non põt aliquã naturã tertiã cũ aliqua crea
tura participare. ⁊ penes has filitudines nullo mõ attẽditur
rõ imaginis i hoĩe. sed penes aliã duplicez. ſ. ordinis ⁊ ꝓpor
tionis ꝑm quã rõnalis nõ distat in infinitũ a creatore ſ
valde approꝑinquat ei sicut supra ostẽsum est.

Questio. ij. Utrũ bõ sit imago dei naturalr. Et ꝙ 15
sic vr. Qõ ineſt alicui a ꝑma sua origi
ne ineſt ei naturalr. sed esse imaginẽ dei ꝓuenit boi a sua ꝑma
ꝓditione. ergo ineſt ei naturalr. ¶ Itẽ qõ ineſt oĩbus cõiter ⁊
inseparabiliter. illud ineſt naturalr. sed esse imaginẽ conuenit
boi vlr ⁊ inseparabilr. ergo ⁊c. ¶ Item qõ conuenit alicui ꝑm
naturales eius ꝓprietates conuenit ei naturalr. sed esse ima
ginẽ ꝓuenit boi ꝑm ĩtrinsecas potẽtias ⁊ naturales. g̃ ꝓuenit
naturalr. ¶ Itẽ esse imagines dei non est boi accñs. sed potr
subale. sicut esse vestigiũ nulli accidit creature. si g̃ bõ non est
imago dei naturalis. g̃ non ẽ res naturalis sed artificialis. si
g̃ boc est plane falsum. ſ. ꝙ bõ sit artificialis. g̃ non ẽ imago ar
tificialis ſ naturalis. g̃ ⁊c. ¶ Itẽ alr⁹ artificialis non ẽ alr⁹
verus. g̃ imago artificialis non ẽ imago vera. ſ bõ est imago
vera. g̃ nõ est imago artificialis. ⁊ ẽ artificialis vel naturalis
g̃ ⁊c. ¶ Contra Hyla. i li. de synodo diffinitõs naturalẽ imagi
nẽ dr. Jmago ẽ ei⁹ rei ad quã imaginat⁹ spẽs indifferẽs. ſ bõ 16
non est spẽs indifferẽs ipsi⁹ dei. g̃ non ẽ imago naturalr. ¶ Itẽ
Aug. de. x. cordis. sicut differt imago imperatoris in filio ⁊ i nũ
mo sic differt imago in filio dei ⁊ in boĩe. si igit imago in filio
imperatoris est naturalis. in nũmo ẽ artificialr. vr ꝙ solus filr
dei sit imago naturalis. bõ vo solũ artificialis. ¶ Itẽ boc ꝑz
vr rõe. sicut ꝓprium ẽ ꝑsone filij esse filiũ ita ꝓprium ẽ eẽ imaginẽ
sed sola ꝑsona filij ẽ filr⁹ naturalr ⁊ nõ bõ. g̃ pari rõe sola ꝑsona
filij ẽ imago naturalr ⁊ nõ bõ. Itẽ qõ ẽ a volũtate nõ ẽ a natu
ra ſ ꝓductio boĩs ẽ a volũtate dei. g̃ non ẽ a natura ſ ab eo bz
eẽ imaginẽ a quo bz ⁊ ꝓduci. si igit aĩa boĩs nõ ꝓducit a deo
ꝑm naturã ſ ꝑm volũtatẽ. nõ erit imago dei naturalr. ſ volũta
ria. ¶ Itẽ imago dr imitatione ⁊ filitudine. g̃ si aliq̃d ẽ imago
alicui⁹ naturalr. assimilat cuj eo i natura. ſ bõ cũ deo i natura
assimilari nõ põt. g̃ nõ põt ei⁹ esse imago naturalr. ¶ Rñ. dõm 18
ꝙ cũ imago dicat ab actu repñtãdi. nã imago refert ad ꝓto
tipũ. vt õt Dam̃. ⁊ repñtatio dupliciter possit ꝓuenire alicui. vel ꝑ
formã naturalẽ. vel ꝑ formã artificialẽ. iõ dupliciter ẽ imago. na
turalr. ſ. ⁊ artificialr. ⁊ cũ bõ nõ repñtet ꝑ formã artificialẽ. ſ ꝑ
suã formã naturalẽ. ⁊ potẽtias ei naturalr ĩditas. iõ bõ non ẽ
imago artificialr. ſ naturalr. Differt aũt dicere imaginẽ natu 17
ralẽ ⁊ ꝓnaturalẽ. Nã imago naturalr est q̃ repñtat ꝑ id qõ bz a
natura. siue cũ illo qõ repñtat ꝓueniat in natura siue nõ. Ima
go vo ꝓnaturalis dr q̃ imitat ⁊ referr nõ solũ ꝑ id qõ bz a natu
ra. ſ ꝑ ꝓueniẽtiã ĩ eadẽ natura. ⁊ iõ si eẽ imaginẽ ꝓueniat boi
esse tñ imaginẽ ꝓnaturalẽ nõ ꝓuenit boi ſ soli filio dei. Cõce
dẽde igit sunt rõnes oñdẽtes ꝙ bõ nõ est imago artificialr ſ
naturalr. Ad illud vo qõ obr in Jrij. dõm ꝙ Hyla. diffinit ima
ginẽ ꝓnaturalẽ nõ naturalẽ. ¶ Ad illud qõ obr de Aug. dõm 18
ꝙ nõ intẽdit ponere filitudinẽ ꝯtũ ad naturale ⁊ artificiale.
ſ ꝯtũ ad ꝓueniẽtiã ⁊ discrepãtiã i natura. Sicut cñ nũm⁹ cũ
imperatore i natura nõ ꝓuenit. ſ filr⁹ ei⁹ ꝓuenit sic in ꝓposito in
telligẽdũ est. ¶ Ad aliud qõ obr ꝙ sola ꝑsona filij est naturalr 19
filius. dõm ꝙ nõ ẽ filr. Alr cñ accipit naturale ꝓut adiacet fi
lio. alr ꝓut adiacet imagini. nõ cñ differt dicere filiũ natura
lẽ ⁊ ꝓnaturalẽ. sicut differt i imagine. Et rõ hui⁹ ẽ ista. q̃ filr⁹
dicit vt a quo quantum est de suo principali intellectu. imago

dicit

dr vt ad quē. iō naturale dictuz de filio significat ꝙ egressus filij sit ꝑ modū nature. ⁊ ita ꝙ cū pfē ꝓueniat in natura. ſz cuz dr imago naturalis. significat ꝙ illa repſitatio est a naturali ꝑncipio siue ꝑpietate. ⁊ ꝑpter hoc nō dar intelligi ꝙ sit iter
20 imaginē ⁊ eū cuius ē imago ꝓueniētia nature. ¶ Ad illud qō obr qō est a volūtate. nō a natura. dōm ꝙ verū est ex ea parte ex qua est a volūtate. vñ cū creatura a deo ꝑducit volunta rie. nō dr ab eo exire naturalr sed volūtarie. ex hoc trī nō seqr ꝙ volūtarie repñtet. immo est ibi eccidēs. Quāuis enī deus volūtarie ꝑduxerit boiem. bō trī dr opationes naturales. qz diuina volūtas fabricauit ⁊ fecit ipsam naturā. nō sic aūt est
21 de volūtate artificis creati q̄ naturalē formā nō pōt ꝑducere ¶ Ad illud qō obr ꝙ imago dicit filitudinē in natura. dōm ꝙ hec determinatio naturalr addita alicui termino q̄ q̄dē dicit habitudinē vt a quo necvt ad quē ambi guā reddit locutionē qz pōt dicere habitudines vt in rone cāe vel in rone forme. vñ ē est duplex. iste naturalr assimilar illi vel vt itelligar causalr scz ꝙ assimilar in eo qō dr a natura. vel vt itelligar formalr. s. ꝙ assimilar in ipsa natura. Primo mō accipiēdo hec est vera. bō naturalr assimilar deo. scō mō falsa. ⁊ primo mō sequitur ad hāc. bō naturalr est imago dei. alio vo mō non.

L **Questio. iij.** Utrū esse imaginē ꝓueniat boi ꝓprie +ita ꝙ nulli alij. Et ꝙ sic vr. In solius boīs ꝺditione dictū est. faciamus boiem ad imaginē ⁊c. sed ē est nobilissima ꝺditio. q̄ si darer alijs. nullo mō deberet ꝓtermitti. ergo vr ꝙ nulli alij q̄ boi esse ad imaginē suā deus dederit. qō si ꝓtermisit de alijs ⁊ nō de boie. tūc est qō quare scriptura fecit. ¶ Itē Aug. in ser. de imagine. Ad imaginē ⁊ filitudinē suā deus illū creauit. loquir de boie qō nulli alij creature dedit. ¶ Itē hoc vr ꝑ rōnē. q: qō ꝑ supabūdantiā dr. vni soli ꝓuenit. sed imago dicit filitudinē exp̄ssissimā in gñe creature. ergo opz ꝙ ꝓueniat vel vni soli spēi. vel vni soli idiuiduo ¶ Itē coipso bō est imago dei. qz imediate tēdit in deū. si ergo vniuersum est ordinatū sm oēm sui partē. impossibile est ꝙ alique creature diuersarū specierū ordinenr in deū ex equo ⁊ immediate. ergo vel bō ⁊ angelus erūt eiusdē spēi. vel ē ima ginē ꝓuenit soli boi. ¶ Itē bō coipso ꝙ est imago dei. est finis oīm alioz. sed hoc nō pōt pluribus diuersis specie ꝓuenire. et planū est ꝙ angelo nō ꝓuenit. ergo vr ꝙ esse imaginē ꝓueniat soli boi. ¶ Itē qz bō est imago dei fuit vnibilis diuine nature hoc aūt est eius ꝑpriū. ergo ꝑpriū est boi esse dei imaginem. ¶ Cōtra. Diony. de diui. no. dr ꝙ angelus est imago dei. manifestatio occulti luminis. ¶ Itē aīa coipso ē imago dei quo capax dei ⁊ particeps esse pōt. sed hoc cōpetit angelo sicut aīe ergo nō soli boi ꝓuenit esse imaginē. ¶ Item ista est nobilissi ma oīm ꝺditionū naturaliū. videlz esse imaginē. ergo nobilis sima oīm creaturarū bmōi ꝑpietatis nō debuit esse expers. si igit creatura āgelica est bmōi. ꝑz ⁊c. ¶ Itē imago inest aīe sm suprioz partē. sicut in primo li. oñsum est. sed in illa parte bō ⁊ angelus būt ꝓueniētiā. ergo vr filr ꝙ in dignitate imagi
22 nis ꝓueniāt. igit esse imaginē nō ē ꝑpriū solius boīs. ¶ Rñ. dōm ꝙ ꝑpriū dr duplr. Est enī ꝑpriū simplr. ⁊ ꝑpium alicui. Proprium simplr est qō ꝓuenit oi ⁊ soli. ꝑpriū alicui est qō ꝓue nit oi ꝓrēto sub illa specie. ita ꝙ q̄busdā alijs ꝓuenit. q̄busdaz vo minime sicut esse bipedē ꝑprie ꝓuenit boi respectu quadru pedū. nō respectu volatiliū. dōm est igit ꝙ sicut esse rōnalevl intellectuale nō est ꝑpium boi simplr. qz ꝓuenit in hoc cū an gelo. sed est ꝑpriū respectu rerū coporaliū. sic esse imaginē ꝑ prie ꝓuenit boi respectu brutoz. nō trī respectu āgeloz. immo cōiter ꝓuenit boībus ⁊ angelis. sicut oñdūr rōnes ad hoc in
23 ducte. ¶ Ad illud ergo qō primo obr in ꝓtrariū scriptura nō expimit dōm ꝙ scriptura nō determinat ꝺditionē nature an geli exp̄sse. iō nō est mirū si nō determinat eius modū. nec dī cit cā ad imaginē dei esse factā. Si aūt q̄ras quare non deter minat. hoc determinatū est supra di. xiij. ¶ Ad aliud Aug. di cēdū ꝙ Aug. nō excludit creaturas spūales. ſz creaturas co porales ⁊ vnibiles. q̄s dicit ꝙ nulli alij creature dedit. Item hoc dicit ꝑpter aliquā ꝑpietatē repñtatiōis quā deus dedit boi nō alij spūali creature vel coporali. nō ꝑpter rōnē imagi nis principalē q̄ ꝓsequir oēm naturā rōnalem. ¶ Ad illud qō
24 obr ꝙ est filitudo exp̄ssissima. dōm ꝙ suplatiuus duplr pōt ex pon. vno mō ꝑ suū positiuū cū hoc aduerbio valde. vt albissi mū. i. valde albū. ⁊ sic intelligir cū dr ad imaginē ⁊ nō opz ip sum angelū supponi. Aliqñ suplatiuus intelligir respectue. et tūc dicit excessuz respectu oīm ad q̄ cōparar. ⁊ boc mō nō pōt ꝓuenire pluribus. ⁊ sic non accipir in ꝓposito. ¶ Ad illud qō 25
obr ꝙ coipso quo est imago est finis. dōm ꝙ ista nō est tota rō immo qz sic est imago in aīa ꝙ ex parte coporis cū oībus coz poralib' bz quādā ꝓueniētiā. ⁊ iō solus bō dr ois creatura. et oīa ꝑpter ipm quodāmō fieri ⁊ ad ipm ēt referri. ¶ Ad illud 26
qō obr de vnitōe. dōm ꝙ ⁊ si rō imaginis sit dispositio ad vnio nē. nō trī est dispositio sufficiens de se nisi cōperat boc ꝑsonali ꝑpietati. ⁊ culpabili infirmitati. ⁊ boc est reperire in boie nō in angelo sicut infra melius patebit in tertio. Ad pñs aūt sufficiat ꝙ quicquid sit de vnibilitate. imago trī vlr consequitur rationalē creaturaz ita ꝙ ois creatura rōnalis est imago dei veraciter ⁊ naturaliter. Et ratio huius est expressio similitudi nis quanta ad ꝓuenientiā ordinis que supra in principio que stionis explanata fuit.

Consequenter querir de imagine sm considera tionē relatā. Et circa hoc querunr tria. Primo querir vtrū ratio imaginis principalius repe riatur in angelo ꝙ in aīa. Scōo vtrū principa lius in viro ꝙ in femina. Tertio vtrū principa lius reperiar in cognitiua ꝙ in affectiua.

Questio. j. Utrū ratio imaginis principali' repiar D
+in angelo ꝙ in aīa. Et ꝙ sic vr sup illud Ezech. xxviij. Tu signaculū filitudinis. Greg. Quāto subtili or est natura. tāto in eo imago diuinitatis similius insinuatur impressa. ¶ Itē sapiēs artifex in nobiliori tabula nobiliorem describit picturā. si igit imago in creatura est quasi quedā pi ctura tabule impressa. sicut magister dicit in littera. ergo per fectiori ⁊ nobiliori modo imago diuinitatis inscribi dz in an gelo ꝙ in aīa. ¶ Itē ex eo dr creatura rōnalis imago dei quo capax dei est. sed angelicus spūs capacior est ꝙ humanus cū sit virtuosior ⁊ expeditior. ergo i eo imago diuinitatis est emi nētius impressa. ¶ Itē imago consistit in memoria intelligen tia ⁊ voluntate. sed memoria perfectiori modo bz actum suum in angelo ꝙ in boie. filr intelligētia ⁊ volūtas. memoria enim eius tenet sine oblīuione. ⁊ intelligētia intelligit sine inquisi tione. ⁊ voluntas dirigit sine retardatione. quoz oppolita sūt in aīa. ergo ⁊c. ¶ Contra. expressius representat summā trini tatē qō representat non solum quātum ad substātie vnitatem. sed etiam quātum ad distinctionē personarum. sed homo ex pressius representat personarum distinctionē. qz in boie est p sonalis discretio per originē. in angelis aūt non. ergo expressi us representat trinitatē homo ꝙ angelus. sed in quo est exps sior representatio est expressior imago. ergo ⁊c. ¶ Itē euiden tius imitatur alterū. qō imitar quātum ad substātiā ⁊ moduz existēdi ꝙ qō imitar solū quātū ad alterū. sed aīa representat trinitatē summā. ⁊ put est in seipsa. ⁊ put est in rebus. vt sic in qualib ⁊ parte coporis sit tota sicut summa essentia est i crea tura. ergo exp̄ssius imitar deū ꝙ angelus. sed ꝙ exp̄ssius imi tar excellētius sua imagine insignir. ergo ⁊c. ¶ Itē exp̄ssius repsentat deū qō representat ipm nō solū in se sed sm ꝙ est pn cipiū alioz q̄ ꝙ altero mō trī. sed bō repñtat deū nō solum vt ens est in se. ſz ēt vt est ꝑncipiū alioz. qz sicut ex vno deo oīa. ita ex vno boie oēs boies. sicut vulgo gl. ij. Coz. xj. ergo si qō exp̄ssius repñtat rōnē imaginis. participat eminētius ꝑz ⁊c. ¶ Itē plenius repñtat aliqd qō repñtat ipm ꝑ maiorē accessū ad suā totalitatē. ſz bō repñtat deū iquātū est exēplar ⁊ spūa liū ⁊ coporaliū. angelus aūt altero mō trī. ergo in boie excel lētiori mō reperir imago. ¶ Itē quāto exēplū seu exēplatum magis innitir exēplari. tanto magis ꝓformar ei ⁊ q̄to magis natū est vniri. tāto magis natū est ꝓformari. ſz natura huma na vnir dīuine in vnitate ꝑsone. qō q̄dem nō facit angelica. ergo exp̄ssior est in ea imago q̄ sit in angelo. ¶ Itē ꝑ ꝓsideratione pbi si optimū ivno gñe est melius optimo in alio gñe etiaz est simplr boc illo melius. sed xp̄s q̄ est optimus inter boies oēs. excellētiori mō insignitus est imagine dei q̄ optimus āgelus. 27
ergo imago dei in boie q̄ in angelo reperir excellētius. Rñ. ad ꝓdictoz intelligētiam est notādum ꝙ q̄dā voluerunt dice re ꝙ creatura magis esse ad imaginē dei dici pōt dupliciter vel extēsiue vel intēsiue. Si extēsiue sic dixerunt ꝙ bō magis repñ tat deū ꝙ angelus. q: in pluribus rōne coporis sibi vniti vi pote in spūalibus ⁊ coporalibus. ⁊ in modo existēdi in rebus

et fm etiã modũ pducẽdi res. ⁊ sic dicũt pcedere rõnes ad secundã partẽ. ⁊ si qõ de xpo obijcit nõ valet. illõ essi est singulare pullegiũ. nec ẽ nature fz poti⁹ gre. Si aũt dicat vna creatura magis eẽ ad imaginẽ. q̃ alia intẽsiue. qz exp̃ss⁹ repritat. sic dicũt ãgelũ magis eẽ ad imaginẽ dei q̃ sit bõ. sicut ostendũt autoritates ⁊ rões añ oppositũ. Et b̃ insinuat Dze. cũ dr̃ q̃to subtilior ẽ natura tãto i ea imago trinitatis fili⁹ insinuatur impressa. ⁊ rõnes ẽt pscquẽtes ostendunt. q̃ sicut excellẽtior est natura angelica. sic excellẽtiores bz potẽtias. ⁊ maiorẽ bz capacitatẽ. ⁊ dignior mõ est in imagine dei insignita. ⁊ fm hanc viã plana est rnsio ad qõnẽ ppositã ⁊ ad obiecta. Sed licz iste modus dicẽdi pbabilis videat. nõ tñ modicã bz calũniã rõe vtriusq; partis distinctionis. Qõ ei dicat imago magis esse i boe extẽsiue q̃ in angelis. hoc verbis Aug. nõ psonat. q̃ rõnẽ imaginis dicit esse in alia p̃cise fm partẽ suprem̃am. sicut pz in xliij. ⁊ xv. de tri. Silr q̃ dicat vlr expressior esse imago dei in angelo q̃ in alia ppter maiorẽ dignitatẽ nature. hoc nõ vr̃ psonare glo. q̃ dicit super illud. ij. ad Heb. ei q̃ modicuz mnorat⁹ est ab angelis. ibi dicit gl. q̃ natura mẽtis humane qualẽ xp̃s assumpsit solus deus maior est. Et Augu. hoc innuit in pluribus locis. ⁊ pie credit ⁊ cõiter sentit q̃ virgo maria magis inter oẽs angelos accedit ad deũ. Propterea est alius modus dicẽdi q̃ cũ exp̃ssio imaginis psistat in cõueniẽtia ordinis ⁊ pportionis intẽsio dignitatis imaginis psistit fm intẽsionẽ cõueniẽtie quãtũ ad pportionẽ vel ordinẽ. Attẽdẽdũ aũt q̃ pueniẽtia creature rõnalis ad deũ fm ordinẽ quedam est de esse imaginis. ⁊ quedã de bñ esse. De esse imaginis est q̃ creatura immediate ordinet ad deũ. de bñ esse vo est q̃ creatura que ẽ
28 imago pponat alijs q̃ tenẽt rõnẽ vestigij. ⁊ q̃ alia ordinentur in ipsam tanq̃ in finẽ. Et sic triplex est ordo in creatura rõnali fm quẽ psormat deo. Primus q̃ immediate nata est deo cõiungi. ⁊ boc est essentiale imagini. ⁊ in boc angelus ⁊ aia equiparant. qz vtriusq; mẽs immediate ab ipsa prima veritate formatur. Scõs est quo pponit creatura q̃ est imago alijs creaturis. ⁊ in boc angeli pcellunt. qz non solũ bestijs. sed etiã boib⁹ rectores sunt deputati. fm illud Eccli. xvij. In vnaquaq; gente preposuit rectores. glo. i. angelos. ⁊ iste est ordo quo creatura irrationalis regit a deo mediãte rõnali. Tertius est ordo quo creature irrationales ad rõnalẽ ordinant tanq̃ in finem ppter que sunt facte. ⁊ mediãte illo in vltimũ finẽ principalẽ. ⁊ fm hũc ordinẽ magis puenit homo cũ deo q̃ ãgelus. magis essi facta sunt ⁊ corporalia ⁊ sensibilia ppter boes q̃ propter angelos. ⁊ sic pz q̃ rõ imaginis put attendit in pueniẽtia ordinis quãtũ ad id qõ est de esse in boe ⁊ angelo reperit equaliter. qz vterq; ordinat in deũ immediate. quãtuz vo ad illud qõ est de bñ esse. s. quãtũ ad ordinẽ respectu creaturarũ se habẽt per modũ excedẽtis ⁊ excessi. Angelus essi magis puenit quãtũ ad ordinẽ sub rõne reginiinis. hõ vero magis quãtum
29 ad ordinẽ q̃ attẽdit in rõne finis. Consimili mõ reperimus ⁊ equalitatẽ ⁊ mutuũ excessum in exp̃ssione imaginis q̃ attẽdit fm pueniẽtiã pportionis. qz quedã est pueniẽtia habitudinis q̃ est de esse imaginis. quedã de bñ esse. Illa est de esse q̃ cõsistit in cõparatione ad intrinseca. sicut ad potẽtias. ⁊ i hac hõ ⁊ angelus adequant. qz ita bñ est distinctio ⁊ origo ⁊ equalitas ⁊ psubstãtialitas in potẽtijs aie in memoria. s. intelligẽtia ⁊ volũtate. sicut in potẽtijs angeli. Illa vero pueniẽtia habitudinis est de bñ esse q̃ attẽdit in cõparatione creature rõnalis ad aliqõ extrinsecũ. vtpote ad corpus qõ est ipsa inferius. Hec aũt dupl⁹ põt esse exp̃ssio. vel priuatiue vel positiue. Si positiue. sic aia ẽ imago exp̃ssior. q̃ in hoc q̃ pfigit corpi ita q̃ p illud est principiũ aliox. ⁊ p illud totũ inhabitat. magis repritat deũ q̃ est principiũ oim. ⁊ vnus est in oibus. Si aũt priuatiue. sic angelus magis repsentat deũ. qz deus est spus purus oino impmixtus ⁊ indepẽdens a creaturis oibus. ⁊ hec repsentat angelicus spus dũ est a corpore fm actũ ⁊ aptitudinem separatus. ⁊ p tãto dr̃ esse subtilior a Greg. ⁊ in eo imago diuinitatis esse exp̃ssior. ⁊ sic pz q̃ quãtũ ad pueniẽtiã pportionis q̃ est de essentia imaginis inter hoiem ⁊ angelũ põt esse equalitas. quãtũ vero ad illa q̃ est de bñ esse se hñt sicut excedẽtia ⁊ excessa. Ex pdictis igit pz rnsio ad qõnẽ ppositã. Cũ essi q̃ritur vtrũ principalius vel expressius sit imago dei in angelo q̃ in aia. respõdendũ q̃ quãtũ ad aliq̃d est eque principaliter quãtũ ad aliq̃d magis principaliter quãtũ ad aliq̃d minus sicut

explanatũ est. ⁊ in hoc pz rnsio ad rõnes ad vtrãq; partẽ que pcedũt fm diuersas vias fm quas veritatẽ pñt pcludere. qz nõ hñt oppositionẽ. ¶ Ad illõ tñ qõ obr̃ de maiori capacitate dici põt q̃ nõ cogit. angelus essi capacitatẽ gre bz i cõparatione ad sursum. in qua comparationẽ nõ excedit natũ mentis humane. q̃ aũt natura angelica dicat excedere humanaz hoc est in comparatione ad corpus ad qõ nõ bz inclinationẽ sicut aia. ⁊ iõ maioritas dignitatis in natura angelica respectu aie nõ facit ad excellẽtiã imaginis siue illius capacitatis q̃ est in natura humane mẽtis fm q̃ aia est capax dei. Silr nec illud qõ sequitur cogit. qz maior viuacitas memorie vel intelligentie potius facit ad intẽsionẽ similitudinis q̃ ad imaginis maiorez expressionẽ. Similitudo enim consistit in proprietatib⁹ naturalib⁹. imago vo in origine ⁊ habitudine. ⁊ q̃uis potẽtie in angelis sint viuaciores q̃ in animabus. ⁊ iõ similiores deo eundẽ tñ habent ordinem ⁊ habitudinem sicut ostensum est supra. vnde magis proprie conceditur q̃ ãgelus sit deo similior q̃ hõ q̃ possit pcedi q̃ angelus sit magis imago. ⁊ hoc vult dicere autoritas Greg. ¶ Rationes vero ad oppositum procedunt ⁊ cõcludunt maiorẽ expressionẽ q̃tum ad illud qõ est accidentale imagini excepta illa que fundat supervenionem. ad quã dõm. q̃ non cogit p eo q̃ substantia que est minus capax gratie per naturã. põt effici magis capax per aliquã gratiam gratis datã. que disponit ⁊ ampliat capacitatem nature ad susceptionẽ gratie gratum faciẽtis. vnde esto q̃ natura angelica esset magis capax gratie q̃ humana natura fm naturalem potentiã. sicut vr̃ rõnabiliter esse ponendũ vt natura angelica sit excellẽtior. ⁊ excellentiori nature debeat excellẽtior potentia ⁊ capacitas. nihilominus tñ per aliquod donũ diuinit⁹ sibi datũ gratis. põt eleuari capacitas anime vsq; ad capacitatẽ angeli. ⁊ quodãmodo ampliorẽ. nã donum gratie gratis date disponit ad gratiã gratũ faciẽtẽ. ⁊ sic possibile est fuisse i christo ⁊ btã virgine. ⁊ sic patẽt obiecta ad vtrãq; partẽ.

Questio. ij. Utrũ principalius sit imago i masculo q̃ in femina. Et q̃ sic videt. j. Cor. xj. vir est imago ⁊ gloria dei. hec aũt vt dicit apl's separat virum a muliere. igit aut mulier nõ est imago. aut si est imago nõ est ita expressa sicut vir. ¶ Itẽ glo. ibi dicit ad imaginẽ dei fact⁹ est vir nõ mulier. sed hoc non est dictũ nisi mulier nullo mõ sit ad imaginẽ facta. ergo dictũ est q̃ minus est ad imaginem q̃ vir. ¶ Item qz homo est ad imaginem. vnibilis est nature diuine. sed magis fuit vnibilis in sexu masculino q̃ femineo. ergo magis est imago vir q̃ mulier. ¶ Itẽ qz hõ est imago dei oibus est prelatus siue prepositus fm qõ innuit in textu gen. j. fa. bo. ad ima. ⁊c. ⁊ subdit ⁊ p̃sit piscibus ⁊c. ergo p̃sidere si nõ pueniat boi in sexu femineo sz masculino. vr̃ q̃ imago excellẽtior mõ sit in masculino sexu q̃ in femineo. ¶ Cõtra. Gen. j. creauit deus ho. ad ima. ⁊ si. s. masculuz ⁊ fe. creauit illos. si igit mulier creata est ad imaginẽ dei ⁊ ad equalitatem viri. sicut innuit formatio eius de latere. ⁊ rõ etiã quare formata est cũ dr̃. faciamus adiutoriũ simile sibi. vr̃ igit q̃ in viro ⁊ mulier equaliter reperiat rõ imaginis. ¶ Itẽ imago attẽdit i hoc quãtũ ad supremũ aie. sed in supmo aie nõ est distinctio aliqua fm sexũ. ergo siue hõ sit mulier siue vir equaliter ẽ imago. ¶ Itẽ sexus nõ variat spẽm. ergo vir ⁊ mulier sunt eiusdẽ spẽi. sed imago psequit boiem quãtũ ad formam spẽi. nõ quãtum ad formã indiuidui. ergo equaliter est in viro ⁊ muliere. ¶ Itẽ imago creationis nõ ordinat ad imaginẽ recreationis siue gratificationis. sed imago creationis q̃ psistit in gra ⁊ virtutibus ita excellẽter põt esse in muliere sicut in viro. ergo pari rõne ⁊ imago creatiõis in qua pditus est hõ. ¶ Rñ. ad pdi
31 ctor intelligẽtiã est notãdũ q̃ sicut ex p̃cedẽtib⁹ pz. imago q̃ntũ ad suũ esse p̃cipal' psistit in aia ⁊ ei⁹ potẽtijs. ⁊ in his potissime put hñt ad deũ pueniri. ⁊ quãtũ ad hoc nõ ẽ distinctio masculi ⁊ femine. serui ⁊ liberi. iõ imago quãtũ ad id qõ est de cõplemẽto eius ⁊ de eius esse nõ magis repit in viro q̃ in muliere. Quãtũ ẽt ad bñ esse siue ad clariorẽ exp̃ssionẽ psistit magis in aia fm q̃ ad corpus bz ordinẽ ⁊ habitudinez. Et qñ ex parte corporis est sexuũ distinctio. ⁊ fm sexuũ distinctionẽ maior est repritatio siue quãtũ ad rõnẽ p̃sidẽdi siue quãtũ ad rõnẽ principiãdi. qz vir est caput mulieris. ⁊ vir est principiũ mulieris. ⁊ non vir ppter mulierẽ. sed mulier propter virũ quantum ad hunc vtrũq; modũ excellẽtior mõ reperit imago i sexu masculino

masculino q̄ femínino. nō rōne ei' qō est de esse ipsius imagi-
nis. sed rōne eius qō adiacet. Et sm hoc satis plane pōt rīde
ri ad obiecta. Rōnes eñi oñdentes q̄ nō magis est imago vir
q̄ mulier pcedūt de imagine q̄tū ad suū primū cē sicut intuē
ti ptz. Ratiōes vo ad oppositū pcedūt de imagine q̄tum ad
32 aliquā accēntalez pprietatē siue p relationē ad corpus. ¶ Ad
illud aūt qō dicit aplūs t glo. q̄ vir ē imago t gloria dei. Dōm
q̄ vir accipit methaphorice. p superiori pte rōnis. t mulier pro
inferiori. sicut expōit Au. xiij. de trin. Et si tu obijcias q̄ aplūs
loquit de viro t muliere ad litterā. dōm q̄ loquit de eis nō fz
se. sz sm significationē. Vir eñi q: fortis ē t pūdet mulieri. su-
periorē rōnis ptez significat. mulier vo inferiorē. Inde ēt est
in matrimonio q̄ vir significat deū. t mulier significat eccliaz
siue aiam. hoc aūt est rōne virilitatis ex pte vna. t infirmita-
tis t fragilitatis ex altera. que nō respiciūt imaginē fz se. sed
ratione corpis annexi. t ita nō essentialiter sz accidēraliter.

Questio.iij ¶ Utrū imago p̄ncipali' sit in cogniti-
+ua q̄ in motiua siue affectiua. Et q̄
F p̄ncipali' sit i cognitiua videt p illud qō dicit Aug. imago est
in potētia cognoscēdi. t silitudo i potētia diligēdi. sz ꝑ nō est
dictū q̄ oino sit i potētia cognoscēdi. g̃ dictū ē q: p̄ncipalius
est ibi. ¶ Itē imago p̄mo t p̄cipali' cōuenit ipi vbo eterno.
ergo ei p̄ncipali' magis ꝓuenit qō illi vbo eterno rīdet. hoc
aūt est ipa intelligētia q̄ est in ipa potētia cognitiua. ergo ꝛc.
¶ Itē imago ꝓsistit in memoria intelligētia t volūtate. sz due
istarū potētiaz. s. mēoria t intelligētia tenēt se ex parte cogni
tiue. g̃ et imago plus se tenet ex parte cognitiue q̄ affectiue.
¶ Itē imago dicit quandā cōfigurationē et distinctionē. sed
affectiue ē vnire. t cognitiue distiguere. g̃ imago p̄ncipalius
residet penes cognitiuā q̄ penes affectiuaz. ¶ Cōtra. imago
reformatiōis. rsidet imagini creatiōis. sz imago reformatōis
que q̄dē est gr̄ia p̄ncipali' est in affectiua q̄ in cognitiua. g̃ et
imago creatiōis. ¶ Itē in eo p̄ncipali' ꝓsistit res i quo ꝓsistit
eius ꝓplementū. sz imago cōplet in volūtate. t volūtas se te-
net ex pte affectiue. g̃ ꝛc. ¶ Itē imago ē nobilissimū in aīa. g̃
cōsistit penes id qō est in aīa nobilissimū. sed li. arb. siue volū
tas ē nobilissimū qō est i aīa. ergo p̄ncipali' cōsistit imago pe-
nes ar. li. siue volūtatē. hoc aūt p̄ncipali' respicit affectiuā.
ergo ꝛc. ¶ Itē silitudo ē in plus q̄ sit imago. non enīz q̄libet
silitudo ē imago. sz similitudo expressa in quadā ꝓfiguratiōe
t imitatiōe. ergo vbicūq; ē imago. est t silitudo. ergo vbi p̄n
cipaliter ē imago p̄ncipali' est t silitudo. sz silitudo nō est p̄n
cipaliter penes cognitionē sz penes affectionē. cū silitudo sit
in gratuitis q̄ maxime respiciūt potētiam affectiuā. ergo pari
ratione imago. ¶ Iuxta hoc queritur que sit differētia inter
imaginē t silitudinē. cū enim plus sit silitudo q̄ imago. sicut
ostdit Aug. in li. lxxxiij. q. t supius nō debeat cōnumerari suo
inferiori. videt q̄ male dicit homo factus ad ima. t si. ¶ Itē
cum due sint potētie ex pte affectiōis. s. irascibilis t cōcupi-
scibilis. t due ex parte cognitionis. s. memoria t intelligētia.
qō est quare in rōne imaginis potius accipiunt due potentie
ex parte cognitiue. t vna ex parte affectiue. Vī eñi q̄ poti' dz
esse ecōuerso. cū tres virtutes theologice q̄ reformāt imaginē
aīe sic in ea ponant vt due sint ex parte affectiue. s. spes t cha
33 ritas. quarū vna est in irascibili. t altera in ꝓcupiscibili. t vna
ex parte cognitiue. s. fides q̄ cōiter ponit in rōnali. ¶ Rñ. di
cēdū q̄ de prima nōis ipositiōe differt imago t silitudo. Ima
go eñi noīat ꝓformitatē in quātitate. silitudo vo ꝓuenientiā in
qualitate. Imago nominat quādā ꝓfigurationē t ita iportat
figurā q̄ est quātitas in qualitate vel qualitas in quātitate. si
militudo vero dr rerū differētiū eadē qualitas. Ex hac aūt p̄
maria differētia triplex ꝓsecuit assignari modus distinguēdi
inter imaginē t silitudinē cū dr. Faciamus boez ad ima. t si.
Primus ē quē dicit Aug. q̄ silitudo respicit naturā. t imago
respicit figurā. q: silitudo dicit ꝓuenientiam in qualitate natu
rali. imago vero ꝓuenientiā in distinctione figurali. ad modus
cuiuslā trianguli in quo sunt tres termini t tres linee. q: tres
sūt potētie quarū q̄libet habitudinē habz ad quālibet. t silr tres
p̄sone t potētia vel p̄sona tz rationē termini. habitudo verovl
emanatio tenet rōnē linee. Scōs modus distinguēdi ē q̄ ima
go est in naturalib'. t silitudo in gratuitis. q̄ silr habz ortū ex il
la prima dr̄ia. Q: eñi imago dicit ꝓfigurationē. t illa attēdit
ex parte naturaliū potētiarum aīe. sz memorie intelligentie
t volūtatis. hinc est q̄ imago est in naturalib'. q: vo silitudo
dicit ꝓuenientiā que ortū habz a qualitate. t qualitas in qua aīa
similat deo hec est gr̄a iō similitudo in gratuitis dr esse. Ter-
tius modus distinguēdi est q̄ imago est in potētia cognoscen
di t silitudo in potētia diligēdi. t iste modus silr habz ortum ex
differētia prima. Q: eñi imago ꝓsistit in ꝓuenientia sm ꝓfigu-
rationē. t ꝓfiguratio attēdit in origine habitudine t potētia
rum distinctione. t hec origo t habitudo p̄ncipalr residet ex
parte cognitiue. iō imago p̄ncipalius ponitur in cognitiua.
Silitudo vo dicit ꝓuenientiā in qualitate. t q: qualitas in qua
p̄ncipalr assimilat aīa deo est in volūtate siue i affectiōe hic
est q̄ silitudo ponit p̄ncipalr in potētia actiua. t inde est q̄
in imagine creationis due sunt potētie ex parte cognitiue. s.
memoria t intelligētia t vna ex parte affectiue. s. volūtas. Ecō
tra vo in imagine recreationis. q̄ q: ꝓsistit in gr̄a due virtutes
sunt ex parte affectiue. s. spes t charitas. t vna ex parte cogni
tiue. s. fides. Imago eñi p̄ncipalr respicit originē habitudi
nē. habitudo aūt t origo attēdit inter memoriā t intelligētiā
p modū parētis t plis. t inter hec duo t volūtatē sm modum
donatiōis siue pcessionis. ¶ Inter irascibilē vo t ꝓcupiscibi
lē nec est talis ordo nec origo. cū motus irascibilis possit esse
sine ꝓcupiscibili t ecōuerso motus aūt volūtatis nō pōt esse si
ne motu intelligētie p̄uio. nec actus silr intelligētie sine actu
memorie. in his dico q̄ sunt de rōne imaginis. iō in assignatio
ne imaginis duo sumunt mēbra ex parte cognitiue. t vnum ex
parte affectiue. hoc eñi exigit ordo t origo t distinctio. t pro-
pterea imago p̄ncipalius est in cognitiua q̄ in affectiua. silī-
tudo vo p̄ncipalius ꝓsistit in vnione aīe ad deū. q̄ q̄dē est p
gratiā. Et qñi vnio t gr̄a p̄ncipalr respiciūt affectiuā. hic est
q̄ in imagine recreationis q̄ q̄dē est in gratuitis due sunt vir
tutes q̄ respiciunt affectiuā. s. spes t charitas. penes duas vi-
res. s. irascibilē t ꝓcupiscibilē vna vo q̄ respicit cognitiuā. s. fi
des q̄ respic rōnalē. cuius t spes reformās irascibilē. p ꝓfis re
formatē mēoriā. cū ꝓuenīat in actu q̄ est tenere sm hoc igit pla
num ē rīdere ad q̄stionē t obiecta. Cōcedendū est eñi de pla-
no q̄ imago p̄ncipalr respicit cognitiuā. Procedende sunt ēt rō-
nes que hꝫ pbant. ¶ Ad illud vo qō obī q̄ de imagine refoz 34
mationis. dicendū q̄ non valet quia imago reformatiōis po-
tius est silitudo quedā q̄ sit imago. ¶ Si eñi ꝓprie esset ima-
go esset capax dei t esset imortalis. nūc aūt nō est sic. t ideo
q: imago recreationis potius est similitudo q̄ imago. magis
p̄ncipaliter respicit potentiā affectiuā q̄ cognitiuā. cuius re
formatē magis ē in volūtate. dōm q̄ t si volūtas vitia sit i imagine
nō tñ se hz p modū cōplemēti i rōne imaginis. imago eñi di- 35
cit ordinē t originē in potētijs sicut est in p̄sonis. t quēadmo-
dū tertia p̄sona nō ponit aliarū cōplectiua nec alias cōplere.
sed potius ab eis recipere. sic volūtas put est pars imaginis
potius ꝓsiderat in rōne egredientis q̄ in rōe complētis. t q:
prima rō originis est p modū nature. q̄ q̄dē ꝓsistit in ortu in-
telligentie ex memoria. hinc est q̄ imago p̄ncipalius respicit
cognitiuā q̄ affectiuā. ¶ Ad illud qō obī q̄ imago ꝓsistit pe- 36
nes nobilissimū in aīa. dōm q̄ nobilissimū in aīa dupl'r pōt ac
cipi. Vel sm distinctionē potētiarum. s. affectiue t cognitiue.
vel sm cognitionem statuum. s. superioris portionis t inferio
ris. Cum ergo dicitur q̄ imago consistat penes nobilissimum
hoc intelligitur quantum ad statum in superiori parte nō quā
tum ad potentias. q: imago cōplectit tam effectiuaz q̄ cogni
tiuam. cū vtraq; nata sit immediate ferri ad deū. ¶ Ad illud 37
qō obī q̄ similitudo est in plus q̄ imago. Dōm q̄ similitudo
si accipiatur in sua generalitate in plus est. si vo accipiat pro
prie sicut accipitur in proposito non est in plus. immo distin-
guitur ab imagine. ita q̄ t si vtraq; tam affectiuam q̄ cogniti
uā respiciat imago tñ p̄ncipalius respicit cognitiuā t similī
tudo affectiuā. t ratio iā dicta est. t per hoc pz responsio ad il
la duo que querebantur.

Distinctio.xvij De productione boīs quātuz
+ad p̄ncipia ꝓstitutiua. s. cor-
pus t aīam. t primo viri.

Ic de origine aīe plura q̄ri solent ꝛc. Supra egit
magr de pductione boīs in cōparatione ad p̄nci
piū extra in hac vero pte agit de pductione ei' q̄
tū ad p̄ncipia ꝓstitutiua. s. quātū ad corp' t aīam.

Diuidit aũt ista pars in duas. In prima determinat de pductiõe viri. In scõa vo de pductione mulieris ex viro infra disti. xviij. In eodẽ q̃ paradiso mulierẽ formauit ꝛc. I
Dt. xvij principio. Prima pars bz duas. In prima determinat de bois formatione. In scõa de bois formati locatione. ibi boiem aũt ita formatuz ꝛc. Pria pa
Gen. ij bz duas. In prima determinat de pductione aie in se. In scõa vo in relatione ad corpus ibi. Bz vtrũ in corpore an extra corpus ꝛc. ¶ Pars autẽ
Q̃ non illa in qua determinat de corpeis pductione aie in se bz duas instris as. In ꝓma determinat formas veritatem. In scõa remo se vl'suf uet errorẽ. ibi putauerũt flasse de enim quidam beretici ꝛc.
us ór. ¶ Silr illa pars in qua determinat de pductiõe aie in cõparatiõe ad corpus bz duas. In pria determinat vtrũ deus creauit aiaz in corpore. an extra corpus. In scõa q̃rit vtrũ deus fecerit boiem in etate pfecta ibi. solet etiã queri vtrũ deus bominez repẽte. ¶ Silr ps illa in qua determinat de locatione bois tã formati bz duas. In prima determinat de loco eius in se. In scõa vo õterminat in cõparatione ad ꝓtẽta ibi. in hoc autẽ paradiso erant ligna ꝛc.

¶ Determinat veritatẽ de pductione aie in se vtrum de aliquo facta sit an non. ꝛ quando facta sit ꝛ quã gratiam habuerit in creatione. a

Aie de origie aie plũra q̃ri solẽt. s. vñ creata fuerit. ꝛ q̃n ꝛ quã gr̃am habuerit in creatiõe. Sicut bois formatio fm corpus describit cum ór. Formauit deus hoiem de limo terre ꝛ ita eiusdẽ fm aiam factura describit cũ subdit. ꝛ inspirauit in faciẽ eius spiraculum vite. Corpus eñ de limo terre formauit deus cui aiam inspirauit. ¶ Vel fm aliã lr̃am flauit vl' sufflauit nõ q̃ faucib' suffla uerit vel manibus corporeis corpus formauerit. Spũs ei deus est. nec lineamẽtis membroz cõpositus. Nõ ergo carnaliter putemus deũ corpore is manibus formasse corpus. vel faucibus inspirasse aiam. sed potius hoiem de limo terre fm corp' formauit iubendo ꝛ volendo. i. voluit ꝛ vbo suo iussit vt ita fieret ꝛ inspirauit in faciẽ eius spiraculuz vite. i. substãtiam aie in qua viueret creauit nõ de materia aliqua corporali vel spirituali. sed de nihilo.

¶ Remouet quoꝛũdã hereticoz erroꝛez q̃ putauerunt aiam esse de suba dei. b

¶ Putauerũt eñ q̃dã heretici deũ de sua substantia aiam creasse verbis scripture ꝓtinaciter inherẽtes. q̃ bus ór inspirauit vel insufflauit ꝛc. Cũ flat inquiũt vl' spirat. hõ de se flatũ emittit. Sic ergo cũ ór de' flasse vel spirasse spiraculũ in faciẽ bois ex se spũs bois emi
Rũsio. sisse intelligit. i. de sua suba. Qui hoc dicũt nõ capiũt tropica locutione dictũ esse sufflauit vel flauit. i. flatũ
Esa. lvij bois. s. aiam fecit. Flare eñ est flatũ facere. flatũ facere est aiam facere. Unde dñs pEsaiã. Dẽm flatũ ego feci. nõ sunt ergo audiẽdi q̃ putãt aiam esse partẽ dei. Si eñ hoc esset nec a se nec ab alio decipi posset. nec ad malũ faciẽdũ vel patiẽdũ cõpelli. nec in melius vel deterius mutari. Flatus ergo quo hoiem aiauit fact' est a deo nõ ó deo. nec de aliqua materia sed de nihilo

¶ Determinat de pductiõe aie i relatiõe ad corp' vtrũ deus creauit aiam in corpore vel extra corp'. c

Opinio Aug. ¶ Sed vtrũ in corpe vel extra corpus ẽt iter doctos scrupulosa qõ est. Aug. eñ sup geñ. tradit aiam cũ angelis sine corpore fuisse creatã. postea vo ad corp' accessisse. neq̃ cõpulsa est incorporari. sz naturaliter illud voluit. i. sic creata fuit vt vellet. sicut naturale nobis ẽ velle viuere. Male aũt velle viuere. nõ nature sed vo lũtatis est puerse. Alij vo dicũt aiam primi bois i corpore fuisse creatã ita exponẽtes verba illa. Inspirauit in faciẽ ei' spiraculũ vite. i. animã i corpe creauit q̃ totũ corp' aiaret faciẽ tñ specialiter erpsit. qz b̃ ps sensibus ornata est ad intuẽda supiora. Sz q̃cquid de aia primi bois estimet. de aliis certissime sentiẽdũ est q̃ i corpore creeñt. Creãdo eñ infundit eas duas. ꝛ infundẽdo creat. Dom est ẽt aiam illã nõ sic esse creatã vt p̃ scia esset operis futuri iusti vel iniusti.

Inspirauit ánia.

¶ Querit vtrũ de' fecerit hoiem in etate pfecta. d

¶ Solet ẽt q̃ri vtrũ deus hoiem repẽte in virili etate fecerit an pficiẽdo ꝛ etates augẽdo. sicut nũc formatur i mr̃is vtero. Aug. sup geñ. dicit q̃ adaz in virili etate otinuo factus est. ꝛ hoc fz supiores nõ inferiores causas. i. fm volũtatẽ ꝛ potẽtiã dei. quã nature gñibus nõ alligauit. qualiter ꝛ virga moysi uersa est in draconẽ Exo. vij
Nec talia ꝫ naturã fiũt. nisi nobis quibus alr̃ nature cursus innotuit. deo aũt natura est qõ facit. Nõ ergo ꝫ dispositionẽ suaz illud fecit deus. Erat eñ in prima creaturarum ꝺditione sic hoiem posse fieri. sed nõ sibi erat necesse vt sic fieret. b̃ enim nõ erat in cõditione creature.
a sed in beneplacito creatoris. cuius volũtas necessitas est. hoc eñ necessario futurum est. qõ vult et p̃scit. Multa vero fm inferiores cãs futura sunt sed in p̃scia dei futura nõ sũt. Si autẽ ibi aliter futura sunt pori' futura sunt sicut ibi sunt vbi p̃escit ille qui non potest falli. Sic ergo fact' est adam non fm inferiores causas. q̃ non erat in rerum causis seminalibus vt ita fieret. sed scõm supiores nõ ꝺtra naturã opãtes. qz in rerũ causis naturalibus erat vt ita posset fieri.

a ¶ In bñplacito creatoris cuius ꝛc. Innuit magister q̃ volũtas dei necessitas. Cõtra. ex hoc se quit necessariũ futurũ ẽ qõ vult ꝛ p̃scit q̃ si verum est. cũ deus velit oia bona futura nullũ bonũ futurũ eueniet ꝓuẽgẽter perit ergo libertas arbitrij ¶ Preterea falsum vl' dicere in hoc q̃ subtũgit. multa etiã fm inferiores cãs futura sunt sed i p̃scia dei futura nõ sunt. qõ eñ futurũ est erit qõ nõ est futurũ in p̃scia dei nõ erit. ergo silr idẽ erit ꝛ nõ erit. ¶ Rñ. dom q̃ primũ verbũ intelligẽdũ est de necessitate nõ ꝓtis. sed cõsequẽtie. qz necessario ad velle dei sequit' ipm velitũ esse vel futurũ esse. Secũdũ aũt verbũ intelligẽdũ est ita q̃ p hoc participiũ futurũ significetur ordo effectus ad cãs non eueñt' vt sit sensus. Multa fm inferiores cãs futura sunt. i. ordinata fieri q̃ fm veritatẽ vel p̃scitiã nõ sunt futura. qz non eueniunt.

¶ De bois formati locatiõe i se. q̃ extra paradisuz creatus i paradiso positus est ꝛ qua re ita factum sit. e

¶ Boiez ãt ita formatũ tulit de' vt scriptura docet ꝛ posuit i paradiso voluptatis quẽ plãtauerat a principio. His vbis
b apte moyses insinuat q̃ hõ extra paradisuz creat': postmodũ in paradiso sit posit'. Nõ ideo factũ dicitur: qz nõ erat in eo permãsurus. vel vt nõ nature sed gratie b̃ assignaret. Intelligit' autez paradisus localis et corporalis in quo homo locatus est. Tres enim gñales de paradiso sñie sunt. Una eoꝝ q̃ corporaliter intelligi volũtñ. Alia eoꝝ q̃ spñaliter tñ. Tertia eoꝝ qui vtroq̃ modo paradisum accipiunt. tertiã mihi placere fateor. vt ho-

b ¶ Qõ hõ extra paradisum creatus postmodum in paradiso sit posit'. Cõtra. cũ enim paradisus eẽt locus habitationis dedi
Tres tus hoi fm statũ innocẽ sñie
tie. ꝛ locus ꝙgruus gñaparadi
tioni ꝛ pductiõi. vl' q̃ ho so sum
mo debuit produci in pa q̃ sum
radiso. ¶ Itez cum tota Ad q̃
terra esset tunc fructife cipio
ra. ꝛ aer trãquillus vl' q̃ plan
tota erat

tota erat ꝓgrua vt inhabitaret ab hoīe. ergo si hō extra para
disum est ꝓductus. vī ꝙ extra paradisuz ad habitādū debuit
relinq. Itē si tota terra ꝓducta est ꝑ hoīem. ḡvī ꝙ si hō steris
set alia ꝑs terre a paradiso supflueret. ꝓpter hoc ē hic qō qd
vocet hic paradisus in qua hō est positus. ¶ Ri. ad p̄dictoz
2 intelligētiā est notādum ꝙ sicut dicit magr. tres fuerūt de paradiso snie. Quidā enī dixerūt ꝙ paradisus illa in qua erat positus homo erat locꝰ corporalis. q̄ ꝓpter suaz amenitatē paradisus dicebat. nec ē alia paradisus nisi corpalis. Alij vo attēdētes ꝙ beatificatio hoīs est in paradiso q̄ ꝓfi
ualiſ stit in dei fruitione. nō in
ocuſ corporali amenitate dixe
diſi-r rūt hāc paradisum nō ee
i. locū corporalē sz spūalē. 2 oia illa q̄ dr̄ de paradiso in gen̄. dicta eē metha phorice. vñ hō i formatione sui positus dr̄ fuisse in paradisum non q2 fuerit localiter mutatus. sed q2 in spūali amenitate 2 delicijs ex dei amore 2 cognitione 2 fruitione ē positus. In huius aūt snie assertione adducūt illud qō dr̄ de latrōe. Lu. xxiij Hodie mecū eris in paradiso. Et illud qō dr̄ de lucifero Eze. xxiij. In deliciis paradisi dei fuisti.
Tertia est positio ꝙ ē paradisus spūalis. 2 est paradisus corporalis. Paradisus aūt corporalis locus est deliciarū 2 amenitatis. 2 hec ē duplex sil'r ſm duplicē statū. s. pfectū 2 impfectū. Scōm statū perfectū paradisus est empyreū. Scōm statū imperfectū paradisus est locus q̄dam amenus in ꝓtibus orientis de quo dicit Dama. Diuina paradisus est dei manibus in edem plātatus gaudij 2 exultatiōis vniuerse promptuariū. In hoc autē loco
3 decuit hominē poni vt esset ei facilitas peruenīdi ad patriaz et vt deus homini ostēderet beniuolētiam. cui locum amenissimum ad inhabitādum ꝓparauerat. vt sic amenitas exteriorīs habitaculi coresponderet delicijs interioꝝ. quales habet aīa que est tēplum dei. 2 bēbat aīa primi hois. Extra aūt
4 hunc locū debuit hō produci. vt melius cognosceret dei beneficium. dum se videret quasi aliūde adductū. 2 vt etiā ofideret per hoc ꝙ hō non erat ibi factꝰ ad eternaliter habitādum. sed tpaliter pegrinādum. Et q2 deus ꝑsciebat hois casuz in paradiso voluit eū collocare. vt ꝑ ei' eiectionē de loco voluptatis cognosceret sensibiliter quāta bona spū alia amisisset ꝑ culpā. gnosceret etiā nihilomin' quāta cēt dr̄itia iter eum qui dño obedit bumil'r. 2 eū qui ipz ꝓtēnit. Et ꝑ hoc ptz rūsio ad obie
5 cta. Locus enī paradisi cōueniēter factꝰ fuit ꝓpter hoīez instituū. 2 alia terra ꝓuenīēter fuit facta ꝓpter hoīez quē deꝰ ꝑuiderat ee lapsurū. 2 q2 sil' etiā viderat hoīez et pctm̄ dejea terra sumpsit eū i quā erat postmodū reditur'. Nec tñ si hō stetisset alia ꝑs mūdi supflueret. q2 beatꝰ fuiētib' hoī habitaculū ꝑberet. 2 habitaculū sua iferioritate excellēs ofideret. 2 sua magnitudine decozaret sicut magna platea decozat palaciū. 2 sicut aula decozat camerā. c ¶ Volūt in oriē. pte es. pa. 2c. Innuit magister locū paradisi i alto sitū 2 vsqz ad lunarē circulū pertingentē. videt hoc esse falsum. ꝓmo quia inter lunarē circuluz 2 aerē est spbera ignis. que nō pateret ibi hoīez posse vi
u. re. Itē aer i sua pte supiori est tāte subtilitatis ꝙ ibi nō pñt
bili sanitate 2 ꝓpetua solidita
te firmaret. nec vlla ifirmitate vel etatis ibecillitate i deteri' vel in occasuz labereť. Lignū aūt scie boni 2 mali. nō a natura hō nomē accepit. sz ab occasiōe rei postea secute. Arboz enī illa non erat mala. sed scie boni 2 mali. iō dicta ē. q2 post ꝓhibitionē erat i illa trāsgressio futura. qua hō experiendo disceret q̄d esset inter obedīē tie bonū. 2 inter inobedientie malū. ¶ Nō ergo de fructu qui nasceret. inde posituz est illud nomē. sed de re trāsgressionez secuta. Cognouit ei hō ꝓiusꝙ tāgeret hoc lignū bonum 2 malū. sed bonū ꝑ ꝓuidētiam 2 experiētiā. malū vo ꝑ ꝓuidentiā tm̄. Qō etiā ꝑ experiētiaz nouit vsurpato ligno vetito. q2 ꝑ experiētiam mali didicit quid sit inter bonum obedientie. 2 malum inobedientie. Si vo ꝓimi parētes obedientes essent. nec contra ꝓceptum peccassent non ideo tñ minus diceretur lignum scientie boni 2 mali. q2 hoc ex eius tactu
d ¶ In hoc aūt paradiso erāt ligna diuersi gn̄is. inter q̄nū erat qō vocatū ē lignū vite. alterz vo lignū scie boni et mali Lignū aūt vite dcm̄ ē sicut docet Beda 2 strabus. q2 diuinitus accepit hāc viz. vt q̄ ex ei' fructu cōederet. coꝝ ei' sta
d ¶ In boc aūt paradiso erant ligna diuersi gn̄is 2c. Queritur ꝓpter q̄d duo ex ipsis lignis. notat 2 non plura. Itē cum lignum illud de quo facta est ꝓhibitio non fuerit scientie boni et mali nisi ꝓpter trāsgressionē. Ade nō videt ꝙ sic debuerit a sui ꝓncipio noīari. Itē cum lignū vite illum effectū viuificādi non habuerit. videt ꝙ frustra fuerit. aut ab illo effectu nominari nō habuerit. ¶ Rñdendum ꝙ vniuersalitas lignoruz 7
sub trib' differētijs ꝓrebēdit ſm ꝙ ad triplicē vtilitatē hominis poterat ordinari. aut ex pte corpis. aut ex pte aīe. aut ex pte ꝓiuncti. Si ex pte corpis. sic erat ligna fructifera que ꝓbebāt ei alimēta ad corporis sustentationē. Si ex parte aīe. sic fuit lignū scie boni 2 mali. qō ordinabat ad obediētie hois ꝓbationē. Si ex parte ꝓiūcti. sic erat lignum vite qō faciebat ad vite humane perpetuationē. De bis aūt lignis duo notata sunt ꝓpter speciales effectus. ꝓpter qō 2 dñs illa duo ligna collocauit in medio paradisi. 2 vnū posuit iuxta alteruz. vt ex vno ꝓciperet hō affectū amoris. 2 ex alio affectū timoris. 2 vt quasi oppositā iuxta se posita eluceſcerēt. 2 faciendo abstinentiā ab vno hīe mereret refectionē sufficiētē ab altero. Et hoc est qō dicit Aug. de ci. dei loquēs de primis parētibus. Status immortalitatis eis de ligno vite qō in medio paradisi cuz arboze vetita simul erat dei mirabilis gratia mōstrabat. tñ et alios sumebāt cibos ꝓter vnā arbozez q̄ fuerat interdicta. Et sic ꝑz qualiter illa duo ligna specialiter notant. vnum aūt. s. lignū vite notat vt ab effectu nō quē fecit. sed ad quē ordinatur Aliud vo. s. lignū scie ab euētu. 2 vtrūqz satis ꝓgruit. q2 tā ille effectus q̄ ille euētus valde notabiles erāt. Licz aūt lignum vite primū effectum nō habuerit in actu. habuit tñ in habitu. nec tamē frustra fuit. q2 q̄uis ex ipso primus homo non acceperit refectionē eius. tñ posteri recipiunt instructionē. dum ꝑ

Quare vocatū fit lignū scie boni 2 mali.

6

Q; si ꝓ mi parē tes non peccass sent nō iō min' scie boni 2 ma li lignū diceret

Aliud lignū intellgunt xp̃m.

¶ A ligno ergo bō ꝓhibitus est ꝙ malū nō erat. Contra. vr̃ ꝙ deus incōueniēter fecerit primū. qz sicut ꝓhibere malū est bonū. ita ꝓhibere bonū est malū. g̃ vr̃ ꝙ deus fecerit male dū ꝓhibuit illi ligni vsum. Itē bñ sciebat dñs ꝙ ipsi ꝓhibitionē suā nō seruarēt. ergo si sine ulla ꝓhibitiōe poterat esse salus vr̃ ꝙ nō fecerit aliud q̃ laqueū eis iniecere dū ꝓhibuit. Itē si oia facta sunt ꝓpter hoiem. ergo lignū illud erat hominis. sz nulli dz subtrahi res ꝓpria absq; culpa. ergo vr̃ ꝙ deus iniuriat' fuerit hoi. ꝛ eū puniuerit ꝓhibēdo qō suū erat. in quo tñ nulla culpa p̃cesserat. Rñ. ꝙ deus hoi illō lignū ꝓhibuit ꝓpter obediētie meritū acq̃rēdum ex parte hois. ꝛ ꝓpter oñ dēdum sue iurisditionis dñium qō habebat in homine. qz ꝓhibuit ꝓpter obediētie meritū vt illud meritū esset purū ꝛ plenū ꝛ bñ a tali re ꝓhibuit a q̃ nō deberet cessari nisi solius obediētie intuitu. ꝛ iō a re bona. Itē qz ꝓhibuit ad oste̅dēdū sue iurisditionis dñiū. iō a tali re debuit ꝓhibere a q̃ bō nō deberet retrahere manū nisi ꝓpter solius dei iperiū. ꝛ hec q̃dē fuit res bona ꝛ ꝓpterea illud mādatū ō: esse mādatū disciplīne. qz ad hoc non obligat ex se sine aliquo rōis naturalis dictamine. sed ex sola diuina p̃ceptione. Quāuis ꝛ alia possit reddi rō ꝙ datū sit illud mandatū diuinū vt ꝓ hoc disceret cui deberet esse subiectus. ꝛ quantū ēt differret inter eū q̃ deo obedit ꝛ eum qui ꝓtēnit eius imperiū. Nulla igit fiebat ex hoc hoi iniuria. immo ficbat vtilitas dū p̃cipiebat ad eius eruditionē ꝛ meriti amplificationē ꝙ si ꝓtius cuenit hoc fuit ex culpa sua. ex qua ꝓuertit sibi bonu i malū. sicut impijs ꝛ pctō:ibus bona ꝓuertunt in mala. Propter istius tñ euent' puisionē nō debuit deus dimittere dare tale mādatū. qz ordo ꝛ decor q̃ attēdit in op:ibus dei ꝑm regulā diuine sapie. nō dz intermitti ꝓpter incōmodū alicuius ꝑālis creature. Preterea ex illo malo inde sequēte poterat deus ꝛ sciebat multo maius bonū elicere. Et ꝙ hoc ꝑz rñsio ad obiecta. excepto primo qz nō est sic. ꝓhibere enī malū bonū est. qz nō pōt aliqs malū ꝓperrare sine culpa. sed ꝓhibere bonū non est ita malū. qz abstinere pōt bō absq; culpa. abstinere enī a bono cōmodi cadit in gñe boni honesti. Alia satis patēt ꝙ tā dicta.

Aug. super Ge nesim.

¶ A ligno e g̃ bō ꝓhibitus est qō malū nō erat. vt ipsa p̃cepti cōseruatio bonū illi esset. trāsgressio malū. Nec melius ꝓsiderar' q̃ tū malū sit i obediētia q̃ hoc modo. cū. s. iō reus fact' esse bō intelligit'. qz ꝓhibitus rē tetigit quā si nō ꝓhibit' tetigisset, nec peccasset nec penam sensisset. Si enī venenosam herbaz ꝓhibitus tetigeris pena seq̃tur. ꝛ si nemo ꝓhibuisset. sil'r se quereř. Si etiā ꝓhibeř res tā gi que non tāgenti tñi. sz ꝓhibenti obest. sicut aliena pecunia. iō ꝓhibitū est peccatū. qz ꝓhibenti est dānosum. Cū vero tangit'. qō nec tāgēti obest si non ꝓhibeř. nec cuilibet si tangař. ideo ꝓhibeř vt per se bonū obedientie ꝛ malū inno bediētie monstreř. Sicut ꝓimus homo a re bona ꝓhibit' penā incurrit vt nō ex re mala sed ex inobedientia pena esse monstreř. sicut ex obedientia palma.

D intelligentiā huius partis incidit hic qō de ꝓductione hois q̃tū ad duo. Primo q̃rit' de ꝓductione ipsius q̃tū est ex parte aie. Secō q̃tū est ex parte corꝑis. Circa primū q̃runt' tria. Primo q̃rit' vtrū aia primi hois ꝓducta sit de dei suba. Secō q̃rit' vtrū ꝓducta fuerit ex aliqua materia. Tertio q̃rit' vtrū ꝓducta fuerit añ corꝑis vel ꝓst. siue in corꝑe an extra.

A **Questio. j** ¶ Q̃ aia humana sit ex dei suba. oñditur ꝓmo autoritate Ben̄. ij. Inspirauit in faciē eius spi. vi. sed inspiratio est ꝙ egressus alicuius ab intrī seco. g̃ sicut. ss. q̃ est eiusdē nature cū spirāte. sic human' ꝑs q̃ fuit inspiratus a deo est de natura diuina. Si tu dicas ꝙ insufflatio vel inspiratio ꝓt esse rei diuerse ꝙ natura. Obř. qz glo. dicit sup illud Job. xx. Insufflauit in eos ꝛ dixit eis acci. ꝛc. Aug. dicit ibi ꝙ in hoc oñdit ex se ꝓcedere spm̃s ctm̃. si g̃ deus insufflauit' in faciē hois spiraculū vite. vr̃ ꝙ spm̃ hois ꝓdurit ex se. ¶ Itē Eccl's. vltimo donec puluis reuertat' in terrā. vñ erat. ꝛ spūs redeat ad deū q̃ dedit illum. si igit spūs redit ad deū sicut puluis redit ad terrā. sicut bō q̃tū ad carnē ē de terra. ita vr̃ ꝙ q̃tū ad spm̃ est de dei suba. ¶ Itē Ezech. xvij. Ben' cū dei sumus sicut quidā ꝓphet nr̃i dixerūt. sz que sunt eiusdē gñis sunt eiusdē nature. g̃ nos ꝛ deus sum' eiusdē nature. sed nō q̃tū ad corꝑ'. g̃ q̃tū ad aiam. g̃ aia est de dei suba. Itē rōne vr̃. Oia corꝑalia ꝓducunt ex aliqua materia q̃ est in oibus corꝑalibus vna. g̃ pari rōne spūalia ꝓducunt ex aliqua spūali natura q̃ in oib' spiritib' sit vna. sed spūalis suba in oib' recepta p idētitatē nō est nisi diuina igit aia facta est ex dei suba. ¶ Itē solus de' est imortalis p naturā. g̃ nulli ꝓuenit imortalitas p naturā nisi qō est vel de' vel ex deo. nulli aūt ꝓuenit ē imaginē dei nisi cui ꝓuenit esse imortalē p naturā. nō enī imago esset sicut dicit Aug. si mortis termino clauderet'. si g̃ anima rōnalis natural'r est imago. ergo natural'r est imortalis. ergo de dei suba ꝓducta fuit. ¶ Itē deus est lux spūalis q̃ est fons omnis illuminationis spiritualis sicut sol est fons illuminationis corꝑalis. sed corꝑa luminosa sunt ciusdem nature cum luce ꝛ cum sole. ergo pari ratione spūs natural'r luminosi sunt eiusdē nature cū fonte lucis spūalis. sz q̃d est eiusdē nature cū deo. vel est de' vel de deo. g̃ ꝛc. ¶ Cōtra. gen̄. j. Facia. bo. ad ima. ꝛ si. no. hoc nō est dictū ꝑm corꝑ'. g̃ ꝑm aias igit aia hois facta est. ꝛ circa diuinā naturā non cadit factio vel mutatio. g̃ nō est ex dei natura vel suba. ¶ Itē si aia est ex dei natura. cū aia sit pars hois. dei natura venit ad ꝓstitutionē hois. sed pars est minus nobilis q̃ totū. ergo deus est minus nobilis q̃ hō. sed hoc est falsum ꝛ ipiū dicere. g̃ ꝛc. ¶ Itē si aia est ex diuina natura. aut g̃ hz aliquā formā supinductaz illi nature ex qua est aut nullā. Si nullā. g̃ nōvr̃ esse nec facta nec a deo diuersa. Si aliquā. g̃ diuina natura est ipsi' aie materia. sed qō est materiale ꝓncipiū alicuius est min' cōpletū ꝛ impfectū. ergo deus est incōpletus ꝛ impfectus p naturam qō est blasphemia. ¶ Itē si aia est ex dei suba. ꝛ aia deprauat. g̃ ꝓtingit diuinā ſbam deprauari. ꝛ si ꝓtingit dei ſbam deprauari. ergo deus nō est summe bon'. cū igit rōalis spūs peccare possit sicut ꝑz. rōalis spūs nō est ex deo. ¶ Itē si aia est ex deo. aut igit p gñationē aut ꝑ spirationē. Si primo mō tunc aia nihil aliud est ꝙ verbū. Si secō tūc aia nō est aliud q̃ spiritus. sic igit oīs hō esset deus. ¶ Itē si aia hois esset ex deo aut de toto deo. aut de parte. si de ꝑte g̃ deus est cōpositus. ꝛ hz ꝑtē. ꝛ partem. qō est oino falsum. Si de toto. sed deus ē immēsus ꝛ infinitus. g̃ cuiusuibet hois aia est immēsa ꝛ infinita ꝛ si hoc q̃libet hō est op̃s ꝙ nullius dubitat esse falsus. ¶ Rñ. dōm ꝙ aliquoz positio fuit ꝙ intellectus human' nō erat aliud q̃ intellectus diuinus. sed diuinus intellectus dicebat ꝓ ut ꝓsiderabat in se. humanus vo ꝓut ꝓficiebat corꝑus aliqō. sed cū deus nullius sit pars ꝓstitutiua ꝓpter suā summā pfectionē ꝛ absolutionē. positio hec fuit stulta ꝛ erronea. ¶ Est ꝛ alia positio nō minus stulta erronea ꝛ impia manicheoz vz ꝙ spūs rōnalis sit dei ſba ꝛ natura. dicūt enī ꝙ i hoīe est duplex aia. sicut recitat Aug. in li. de duab' aiab'. quarū vna inclinat ad bona. ꝛ alia inclinat ad mala. ꝛ illa q̃ facit mala nunq̃ pōt facere bona. ꝛ illa q̃ inclinat ad faciēdū bonū est de dei natura. sed hec positio multipl'r a veritate est aliena. Primū qz ponit deū eiusdē nature esse cū creatura. ꝛ alicuius creature esse materiā. cū ponit creaturā fieri ex dei ſba. ꝛ ad hāc positionē sequunt', innumerabilia incōueniētia. ꝛ hoc p̃cipuū est. qz ipli cat in se duo oppositā. dū ponit aiam a deo esse factā ꝛ eā esse de diuina ſba. Deuiat ēt a veritate in hoc ꝙ ponit in nobis duas aias. sed huius ip:obatio melius tāget infra. Et iō tertia positio est vera ꝛ catholica ꝙ aia nō est ꝓducta de dei ſba. deus enī ad creaturas se hz in rōne efficiētis ꝛ formalis ꝛ finis sed nullo mō pōt se hře in rōne materialis quātūcūq; creatura sit nobilis. qz quod se hz vt materiale respectu alicuius est minus completum ipso. Et ideo rōnes hoc ꝓbātes concedēde sunt. ¶ Ad illud vo qō obř ꝙ inspi. in fa. ꝛc. dōm ꝙ inspirare idē est ibi ꝙ ꝑm facere. ꝛ factū corꝑi insinuare vel infundere. sil'r ꝛ insufflare est flatū hois facere. ꝛ factū corꝑi infundere. Vñ sicut qñ de' res ꝓdurit verbo nō fuit ibi vor materialis. sic qñ insufflauit nō fuit mediātib' faucib' ꝛ mstris corꝑalib'. ꝛ iō nō valet illud sike de Job. xx. ad lr̃az insufflauit. ꝛ il

la insufflatio

la insufflatio erat ꝓcessionis spūfancti signatio ⁊ ostēsio. ¶ Ad illud qđ obꝫ de Eccl'o. ⁊ spūs redeat ad deum ⁊c. dōm ꝙ sicut corporis resolutio stat cū ꝙuentū est ad terrā. sic mutabilitas aie tūc demū stat qñ ꝓiūgit ei ſm quē facta est. Jn solo enim deo inuenit pfectā q̄tē Et iō nō vult sapiēs dicere ꝙ spūs redeat ad deū ꝑ corruptionē sicut corpus in terrā. sed est sīlitudo ꝙ ꝗtū ad q̄tationē. ¶ Ad illud qđ obꝫ ꝙ gen' dei sum'. dōꝫ ꝙ gen' duplr accipi pōt. Uno mō ꝓprie. ⁊ sic dīr aliqua ꝙuenire in gñe. q̄ ꝙuenīt in aliqua forma ⁊ natura cōi. Alio mō accipit large. ⁊ sic dīr aliq̄ ꝙuenire in gñe in q̄bus est aliqua cōuenientia spālis ⁊ spūalis ſm habitudinē analogie. ⁊ sic dicit Aug. xij. de tri. ꝙ aīa cognoscit in q̄dā luce sui gñis. ⁊ vocat illā lucē: lucē increatā quā dicit esse sui gñis ꝓpter hoc qđ est spūal' sicut aīa. ⁊ sic ītelligīt verbuz apli. ¶ Ad illud qđ obꝫ ꝙ corpalia sūt ex aliq̄ vno. rñdēdū est ꝙ hoc nō ꝙcludit ꝙ spūs rōnales fiāt ex deo. illud em̄ vnū ex quo fiūt corporalia ē ens in potētia respectu illoꝝ. deus aūt respectu nullius pōt esse in potētia. ⁊ iō ex hoc nō sequīt ꝙ spūales sbe ꝓducanť de diuina natura. ¶ Ad illud qđ obꝫ ꝙ solus deus est imortalis ꝑ naturā. dōm q̄tum sufficit ad pūs. q̄ infra babebīt de imortalitate. q̄ imortalitas ꝑ naturā dicta de deo intelligīt ꝑ priuationē ois gr̄e. siue gr̄a dicat aliq̄d supaddītum nature. siue dicat gratuitā influētiā ꝑ quā ꝙseruat natura. q̄ deus seipso ꝓmanēt. aīa aūt ⁊ si de sui natura sit ad ꝓmanēdū idonea. tm̄ nūq̄ ꝓmaneret nisi ꝙseruaret ꝑ gratuitā dei influētiā. ¶ Ad illud qđ obꝫ ꝙ deus est lux spūalis. dōm ꝙ nō est sīle de luce spūali ⁊ corporali oīno. Lux em̄ spūalis q̄ deus ē cū sit simplicissima nō pōt esse pfectio rerū diuersarū naturarū. Cū aūt sit oīpotētissima pōt ꝓducere ⁊ facere lucē creatā aliquo mō sibi ꝙformē. q̄ tm̄ sibi nō sufficit ēt post q̄ ꝓducta est. nisi assit ei summe lucis influētia. Et sic intelligēdū est in ipsa aīa humana ꝙ ipsa bz lucē ꝓprīā. s. creatā ꝑ quā cōplet. q̄ a luce eterna ⁊ ꝓducit ⁊ ꝙseruat. lux aūt corpalis in diuersis corpib' pōt repiri vt pfectio. cū nō sit forma oīno simplex. ſz sit nata ꝓiūgi materie

Questio. ij ria. Utrū aīa Ade ꝓducta fuerit ex materia. Et ꝙ nō vr̄ primo ꝑ auctorē sex ꝓpositioꝝ. s. gilbertū porretanū q̄dicit ꝙ forma est cōpositioni cōtingēs in simplici essentia ꝙsistēs. Si igīt aīa rōnalis ꝑe forma est. q̄ simplex est. q̄ nō cōponīt ex materia ⁊ forma. ¶ Jtez pōs in ꝓncipio tertij de aīalib' dicit ꝙ itellect' est ipmixtus ⁊ ipassibilis. sed oē qđ bz materiā potētiā bz passiuā. q̄ sba intellectiua nō bz materiā. ¶ Jtē mgr̄ in lr̄a. sbam aīe in q̄ viueret creauit deus nō de materia aliq̄ corpali vel spūali. sed de nihilo. ¶ Jtē docīpm vr̄ rōne. sba intellectiua nihil cognoscit nisi abstrahaťa materia. sed in actu cognoscēdi fit assimilatio cognoscētis ad cognoscibile ⁊ ecōuerso. q̄ si ad hoc ꝙ intelligať necesse est abstrahi a materia. ⁊ ad hoc ꝙ aliq̄ sba itelligat necesse ē ꝙ fit ꝑ naturā a materia separata. ſz si aīa Ade fuit hmōi. q̄ ⁊c. ¶ Jtē q̄to forma nobilior tāto simplicior. ſz aīa iter oēs formas est nobilissima. q̄ simplicissima. sed alie forme nō cōponunť ex materia ⁊ forma. q̄ multofortius nec rōnalis aīa. Jtē oē qđ bz materiā ⁊ formā vt ptes ꝓstitutiuas est boc aliq̄d. et est cōpletū. nihil aūt qđ est boc aliq̄d ⁊ cōpletū in se venit ad ꝓstōnē tertij. sed aīa rōnalis venit ad ꝓstōnē tertij. ita ꝙ ex ipsa aīa ⁊ corpore fit vnū ꝑ cēntiā. q̄ aīa nō est boc aliq̄d. q̄ vel ē materia vel forma pura. nō materia. q̄ forma. ¶ Sz ꝺ i tertio de aīa dicit pōs ꝙ sicut in oī natura est materia ⁊ efficiens. sic in aīa est intellectus quo est oīa fieri. ⁊ intellectus quo est oīa facere. si igīt potētia passiua est a materia. ⁊ hec est in aīa. patet ⁊c. ¶ Jtē in. ix. prime pbīe dicit pōs ꝙ sicut materia ē subiectum formarum substantialium. sic compositum est subiectū accidētis. sed anima rōnalis est subiectū sciaꝫ ⁊ virtutū. eriā ſm se ꝓsiderata. ergo cōposita est ex materia ⁊ forma. ¶ Jtez pōs in. viij. metaphīce. operās ⁊ gñans nō facit aliud nisi ꝓpter materiā. ergo si deꝰ facit aīam q̄ est aliud q̄ ipse necesse est ꝙ materia vel fit in' deo vel fit in aīa. ſz nō est in deo. ergo ē in aīa. ¶ Jtē docīpm vr̄ rōne. oē creatū cui debeť ꝓpria opatio bz duo diuersa. s. ꝙ agit. ⁊ quo agit. sed aīe ſm se ꝓsiderate debeť ꝓpria opatio. ergo vr̄ ꝙ nō solū fit forma. q̄ si pure forma esset tūc ageret seipsa. ergo bz aliq̄d de materia. ¶ Jtē oē illud qđ ſm sui mutationē est susceptibile ꝛriox est boc aliq̄d ⁊ sba ꝑ se exīs in gñe. ⁊ oē tale cōpositū est ex materia ⁊ forma sed aīa ſm sui mutationē est susceptiua gaudij ⁊ tristicie, ergo aīa rōnalis cōpositā est ex materia ⁊ forma. ¶ Jtē aīa rōnalis nō solūmō vitā ꝑbet corpi. ſz ēt ipa viuit. aut igīt est sua vita, aut nō. Si sic. ergo nō differt in ea viuēs. ⁊ quo viuit. Et itez si est sua vita nō viuit ꝑ participationē. ſz ꝑ essentiā q̄duo sunt ꝑ Boe. ⁊ Aug. q̄ ponere est in aīa ſm se ꝓsiderata aliq̄d qđ det vitā. ⁊ aliq̄d qđ recipiat. ⁊ si boc. q̄ ē cōpositā ex materia ⁊ forma. Et ad hoc ꝓpt adduci rōnes q̄ adducte sunt supra ad ostē dēdū angelū esse cōpositū ex materia ⁊ forma. ¶ Rñ. ad ꝓdictoꝝ intelligētiā est notādū ꝙ circa hoc diuersi diuersa opinati sunt. Quidā em̄ dixerūt nullā aīam nec rōnalē nec brutalez bre materiā. q̄ spūs sunt simplices. aīam tm̄ rōnalez dixerunt bre cōpositionē ex quo est. ⁊ ꝙ est. q̄ ipsa est hoc aliq̄d. ⁊ nata est ꝑ se ⁊ in se subsistere. Sed cū planū sit aīaz rōalē pati posse ⁊ agere ⁊ mutari ab vna ꝓpietate in aliā. ⁊ in scipa subsistere nō vr̄ ꝙ illud sufficiat dicere ꝙ in ea sit tm̄ cōpositio ex quo ē ⁊ qđ est. nisi addaťi ea esse cōpositio materie ⁊ forme. Jō fuerūt alq̄ q̄ dixerūt nō solū aīam rōnalē. sed brutalē ēt ex materia ⁊ forma cōpositā esse. cū vtraq̄ sit motor corpis sufficiens. sed q̄ aīa brutalis ꝓpriā operationē nō bz nec est nata per se subsistere. nō vr̄ ꝙ bēat materiā intra se. Et iō est tertius modus dicēdi tenēs mediū inter vtrūq̄. s. ꝙ aīa rōnalis cū sit bꝰ aliq̄d. ⁊ ꝑ se nata subsistere ⁊ agere ⁊ pati, mouere ⁊ moueri ꝙ bz intra se fundamētū suę exīstię. ⁊ ꝓncipiū materiale a quo bz exīstere. ⁊ formale a quo bz esse. De brutali aūt nō opꝫ illud dicere cū ipsa fundeť in corpore. cū igīt ꝓncipiū a quo est fixa exīstia creature in se sit ꝓncipiū materiale. ꝓcedēdū est aīam humanā materiā bre. illa tm̄ materia subleuata est supra esse extēsionis ⁊ supra esse ꝓuationis ⁊ corruptiōis. ⁊ ideo dicitur materia spūalis. Et ꝓpterea illi q̄ locuti sunt de materia li ꝓncipio ꝗtū ad esse extēsionis. ⁊ put bz esse sub ꝓuatione dixerūt aīam rōnalē nō bre materiā. nō intēdētes de materia i sua gñalitate. sed put ad eā stat resolutio pbica. sicut dictū ē de simplicitate angeli. Tm̄ ꝓcedēde sunt rōnes hoc oīdētes. ¶ Ad illud qđ obꝫ ꝙ oīs forma est simplex. dōm ꝙ autor ille diffinitēs formā loquīt de forma illa q̄ est forma tm̄. nō de ea q̄ est forma ⁊ hoc aliq̄d. vñ vel diffinit ibi formā accītalē. vel diffinit formā vlez. ¶ Ad illud qđ obꝫ ꝙ intellectus est ipassibilis ⁊ imꝑmixtus. dōm ꝙ pōs remouet ab intellectu materiā. ſz ꝙ ꝓsideraťur sub ꝓuatione ⁊ sub potētia ad trāsmutationē ſm cē nō remouet materiā vlr̄ imo ponit cū dicit ꝙ in intellectu ēna tura qua est facere ⁊ qua est fieri. ¶ Ad illud qđ dicit mgr̄ in lr̄a. dōm ꝙ mgr̄ nō vult dicere ꝙ aīa nō bēat materiā. ſz ꝙ nō bēat materiā ꝓiacentē. huius aūt rō babebīt infra. s. q̄re aīa nō est ꝓducta nec ꝓducīt ex ꝓiacenti materia. ¶ Ad illud qđ obꝫ ꝙ sba intellectiua nihil cognoscit nisi qđ abstrahiť a materia. dōꝫ ꝙ hoc nō facit ꝓpter hoc ꝙ ipsa sit oīno imaterialis. ſz ꝓꝑ hoc ꝙ res nō pōt ei vniri ſm veritatē. Jō opꝫ ꝙ vniaťur ſm similitudinē. quā aīa abstrahit a re. Alia est ēt rō. q̄ intellectus per qđ facit rē esse in actu spēs est ⁊ forma. iō aīa nō cognoscit rez nisi spēm eius ⁊ formā sibi imprimat. ⁊ hoc non potest esse nisi illa abstrahaťa materia. nec ex hoc sequīt ꝙ aīa careat materia. res em̄ abstracta a materia ꝓpria bñ pōt fieri in re alia q̄ suā bz ꝓpriā materiā ⁊ formā sicut similitudo coloris in speculo ¶ Ad illud qđ obꝫ ꝙ ꝗto forma nobilior tanto simplicior est. dōm ꝙ illud bz locū in his q̄ sunt pure forme. aīa aūt nō tm̄ est forma. imo ēt est boc aliq̄d. ⁊ iō si cōparef ꝙ alie forme. Jpsa aūt aīa cū sit rōnalis. cū sit ꝑ se exīs. aliquā cōpositionez bz quā alie forme nō sunt nate ꝑ se habere. dū nō sunt nate ꝑ se exīstere nihilominus tm̄ ipsa aīa simplicior aliīs formis dici pōt. ¶ Est em̄ multiplex genus simplicitatis ſm qđ ⁊ multiplex est genꝰ cōpositionis ⁊ partiū. Sunt em̄ ptes substātiales. ⁊ sunt partes quātitatiue. ⁊ cōpositio ex partibꝰ substātialibus. ⁊ cōpositio ex partibus quātitatiuis. Et sic simplex dr̄ dupliciter. Aut qđ caret partibꝰ ꝓstitutiuis. aut qđ caret partibus quātitatiuis. Quāuis igīt aīa nō sit aliīs formis simplicior ꝗtū ad partes ꝓstitutiuas. q̄ tales partes bre spectat ad cōplemētum ⁊ pfectionē. hoc em̄ facit rē esse ꝑ se. simplicior tm̄ est ꝗtū ad priuationē partiū quātitatiuarū. ipsa em̄ nec bz extensionē ꝑ se nec bz extēsionē ꝑ accidēs. nec ꝗtū ad substātiā nec ꝗtū ad actū ꝓpriū. Alie tm̄ ꝑ accidēs pūt bre extēsionē ⁊ partibilitatē. vel ſm id qđ sunt, vel ſm id qđ operant. ⁊ iō ꝗtū ad hoc aīa ⁊ ma-

24 rime rōnalis est forma nobilior. ¶ Ad illud qō obf̄ q cōpositū ex materia ꝛ forma. est ens cōpletū. ꝛ ita nō pcedit ad pstitutionē tertij. dōm q boc nō est verū gñaliʒ. ſz tūc qñ materia terminat oēm appetitū forme. ꝛ forma oēm appetitū materie. tūc nō ē appetitus ad aliq̄d extra. ꝛ ita nec possibilitas ad cōpositionē q̄ pexigit in cōponētib⁹ appetitū ꝛ inclinationē. licꝫ aūt aīa rōnalis cōpositionē bēat ex materia ⁊ forma. appetitū tñ bꝫ ad pficiēdū corporalē materiā. sicut corpus organicū ex materia ꝛ forma compositum est. ꝛ tñ bꝫ appetitus ad suscipiendū aīam.

Questio. iij Utrū aīa ade pducta fuerit añ corp⁹ +vel postea. Et q añ vī p tex. Bcñ. ſ. Fa. bo. ad ima. ꝛc. boc dictū est. vj. dic. sed post. vij. subditur. Formauit deus hoiem de limo terre. igit̄ prima formatio⁹ ad aīam referf. scōa ad corpus. ergo prius fuit facta aīa q̄ corp⁹ ¶ Itē boc vī rōne. Sicut bō ex parte corporis cōicat cū aīalibus brutis. ita ex parte anie cōicat cum angelis. ergo sicut corpus hois pductus est eodē die cuʒ aialib⁹ brutis. sic spūs eius rōnalis debuit pduci eodē die cū angelis. g̃ ꝛc. Itez aīa Ade se bꝫ ad corp⁹ sicut euiternū ad tpale. ꝛ sicut cuī ad tps ſz cuī ē pr⁹ tpe. ꝛ euiternū pri⁹ tpali. ergo prius vī debuisse pduci aīa ade q̄ corpus cui debebat vniri. Itē substātia spūal⁹ a corpore nō depēdēs q̄tū ad eē. nō depēdet q̄tū ad pductionē. sed spūs rōnalis Ade ab eius corpore nō depēdebat q̄tuʒ ad eē. g̃ nec q̄tū ad pductionē. corp⁹ aūt a spū depēdebat. qꝫ sine illo pmanere nō poterat. g̃ si absolutū est añ depēdēs. prius debuit pduci aīa q̄ corpus. Itē maior ē distātia iter spūale ꝛ corporale q̄ sit inter corpora miscibilia. sed corpora miscibilia prius pducta sunt separatim q̄ sint ad inuicē ad pstōnez tertij mixta. ergo aīa prius debuit pduci q̄ corpi vntri. g̃ non est creata in corpore. ſz extra corpus. ¶ Itez tāto aliq̄d prius bꝫ pduci quāto magis appropinquat primarie rerum origini. sed aīa plus approp̄inquat ad deū q̄ est principiū oīm q̄ corp⁹ humanū cū sit ei filior ꝛ simplicitate ꝛ spūalitate. g̃ ꝛc. ¶ Contra. Bcñ. ij. fo. de⁹ bo. de li. ter. ꝛ inspi. in fa. eius spi. vi. Dō exponit. i. spūs fecit. sed spiraculū vite spirare. nihil aliud ē q̄ aīam hois creare. g̃ si prius creauit corpus q̄ spiraculū inspiraret. prius igit̄ pduxit corp⁹ q̄ aīam. ¶ Itē aīa naturaliʒ est forma corporis. ſz naturalis forma aut sil' pducit cū materia aut sequit̄ materiā. igit̄ aut aīa nō est forma naturalis. aut si est forma naturalis pducta est post corpus. vel sil' cū corpore. nō igit̄ añ. ¶ Itē quāto forma nobilior est tātovltimior. ſz aīa rōnalis nobilissima est inter oēs formas naturales. g̃ vltima. ergo pduci debuit post vegetabilē ꝛ sensibilē. ¶ Itē ordinata pductio pcedit ab impfecto ad pfectū. si ergo pfectio oīm operū facta est in hoie. ꝛ maxime q̄tū ad aīam. vī q bō q̄tum ad aīam pduci debuit vltio post oīa. ¶ Itē si aīa pducta cēt añ corp⁹. cū bñet vsum li. ar. nihil esset impediēs nec retardās. g̃ vī q añ vnionē ad corp⁹ meruisset vel demeruisset. ergo corpus nō esset particeps oīs meriti ipsius aīe. nec aīa deberet remunerari in corpore. q̄ si boc falsum est. planū est aīam ade añ corpus suū nō fuisse pductā. ¶ Itē si aīa Ade añ corp⁹ cēt pducta. aut appetiuisset vntri corpi aut nō. Si nō. ergo vnio eius ad corpus nō esset naturalis. nec vnio eius ad corpus fieret p naturā. Si sic appetebat igit̄ corpus q̄ nō bēbat. si ergo corpus ei differebat. ipsa in appetēdo affligebat. ergo pena erat ei añ culpā. ¶ Rñ. dōm q q̄dā circa istā qōnē videa
25 tur dubitasse egregius doctor Aug. qꝫ vtraq; pars vī posse sustineri pbabiliʒ. ꝛ ordo pgruus seruari vtrobiq;. tenēdū tñ est tā q̄ verū ꝛ magis pgruū q̄ aīa Ade pducta fuit in corpore. nec deus cā pduxerit añ corporis formationē. Uʒ cñi videaf satis rōnabiliʒ posse dici q̄ deus añ corpus aīam eius pduxerit. vt ostēderet cā a corpore nō depēdere sed p se posse subsistere. vt ēt cū ꝫ pariter oñderet pfōrmitatē eius ꝛ nature angelice. tā in rōnis capacitate p quā est aīa imago q̄ in brītudine ad quā aīa ꝛ angelus bñt ordinari. Uōge tñ rōnabilius vī ponere q̄ aīa pducta sit statim in corpore. tū qꝫ aīa vnif corpori vt pfectio naturalis cui naturaliʒ appetit copulari. adeo vt sine illo pena sit ei esse ꝛ ab illo seq̄strari. tū qꝫ ēt vnif sicut motor mobili ita q̄ sine ipso nō pōt mereri nec demereri. ꝛ iō non debuit añ corpus pduci. ne añ culpā puniref. ne absq; corpe mereref vel demereref. Huic aūt positiom nō tñ pcordat rō. imo ēt scripture suffragaf autoritas q̄ dicit post pductionē et formationē hois. deū sibi vite spiraculū inspirasse. Iduic igit̄ partē q̄ pbabilior ꝛ securior adherēdo pcedere possumus rōnes hāc partē astruētes. ¶ Ad illud vo qō primo obf̄ in ſ. 26
riū de tex. dōm q alterū eoꝝ est dictū p recapitulationē vel p
mū est dictū p anticipationē. melius tñ est dicere q̄ scriptura
illud recapitulet vt addat. ¶ Ad illud. qō obf̄ q corpus sil' p⁹ 27
ductū est cū brutis. g̃ ꝛc. dōm q nō est sil'e pductio eñi corpis
sic pcordat pductioni brutoꝝ aīaliū. vt pductio rōnalis spūs
nō discordet. immo potius illoꝝ impfectionē sua dignitate cō
summat. pductio vo spūs sic cōcordat pductioni angeloꝝ. vt
minime pcordet pductioni corporū humanoꝝ q̄ q̄dē spectat ad
terre ornatum. cuius ornatus pro ductio spectat ad diem ſe⁹ 28
ptuʒ. ¶ Ad illud qō obijcitur de cōparatiōe euiterni ad tpale
dōm q ꝛ si ista euiterna ex pte post se prius ertēdat q̄ tpalis
vtpote qꝫ caret fine ñ tñ ops q̄ a pte añ. maxie si sit talis q̄ sui
pductiōe appetitū rei tpalis bēat terminare. ꝛ sic fuit in aīa
Ade. Et pterea ꝛ si illō possit eē verū ō euiterno qō pure bꝫ rō
nez euiterni. nō tñ bꝫ vītatē de eo qō sic bꝫ rōnē euiterni q̄ ēt
tpalis. aīa eñi rōnalis inq̄tū aīat corp⁹ transmutabile. bꝫ tpe
mēsurari. ¶ Ad illō qō obf̄ q aīa nō depēdet a corpe q̄tū ad
esse. dōm q ꝛ si nō depēdet a corpe tanq̄ indigēs q̄ ad sui cō 29
seruationē depēdet tñ per appetit⁹ sui inclinationē quā bꝫ ad
ipm sicut forma ad materiā pp̄iā. ꝛ iō sicut forma pducit in
mā. sic aīa Ade pduci debuit i corpe pp̄io. ¶ Ad illō qō obi
citur de corpib⁹ misc̄abilib⁹. dōm q nō est sile. qꝫ elemēta que 31
miscenf nō depēdēt adinuicē. ꝛ vnū p̄t bñe eē ꝑfectū sine altero. nō sic aūt de aīa ꝛ ei⁹ corpe. quoꝝ vtrūq; ab altero depen
det. ¶ Ad illō quod obf̄ q aīa origini pme magis approp̄iat 31
dōm q cū de⁹ sit alpha ꝛ o. p̄incipiū ꝛ finis. ꝛ rōalis creatura
in vtraq; bītudine sit ei ppinq̄. ppe tñ loquēdo ag̃elica natura plus ei approp̄inq̄t in rōe p̄incipij. ꝛ būana pt⁹ in rōne finis
iō inter oēs creaturas poꝝ oīs creata ē sapia siue creatura angelica ꝛ dignitate et origine. ꝛ post oīa pducta ē aīa humana
tanq̄ finis oīm ꝛ cōsummatio. ꝛ iō q̄uis multū approp̄iet deo
inq̄tū tenet rōnez originis. ñ min⁹ tñ approp̄iat deo quātum
bꝫ rōnez finis. ꝛ ideo cōpetētius fuit eam pduci posterius
q̄ prius. ¶ Hec dicta sunt de aīa Ade. naꝫ de aliis animabus
infra loco suo quereꝛtur.

Consequēter q̄rif̄ pductōe p̄mi hois ex pte corpis Et circa h̄ q̄runt tria. ¶ P̄mo q̄rif̄ vtrū corp⁹ primi hois pduci debuit pure de natura celesti. Scōo q̄ritur vtrū pductum fuerit pure de natura elemētari. Tertio q̄rif̄ vtruʒ pditū fuerit i cōplexiōe equali aut inequali.

Questio. j Qō corp⁹ Ade pduci debuerit pure de D +natura celesti ostendif̄ sic. Nobilissime
forme bꝫ dari nobilissima materia. ſz nobilissima est aīa rōnalis inmocēs ꝛ absq; pctō q̄lis fuit aīa Ade. ſz nobilissima materiarum est aīa rōnalis inmocēs ꝛ absq; pctō q̄lis fuit aīa Ade. ſz nobilissima iter naturas corpales ē natura celestis. g̃ ꝛc. ¶ Item motoris ad mobile bꝫ cē pportio. ſz aīa rōnalis ē motor incorruptibilis. g̃ debuit ei dari ipassibile corp⁹. ¶ Itē finis ipsi nit necessitatē bis q̄ sunt ad finē. ſz totus Ada fact⁹ est ad pceptionē brītudinis loc⁹ aūt brītudinis spūalis est ipe⁹ de⁹. corporalis ē celū. g̃ sicut spūs Ade nō quiescit nisi i deo. sic debuit ei dari corp⁹ qō non q̄escit nisi i celo. Hoc aūt est corp⁹ de natura celesti. g̃ ꝛc. ¶ Itē spūs rōnalis put absq; culpa pditus fuit maxie erat potēs ꝛ idone⁹ ad agendū. ꝛ pfect⁹ erat cognitiōis lumine. ꝛ iō idone⁹ ad cognoscēduʒ liber erat voluntate ꝛ rectitudine. ꝛ iō facilis ad rendēdū in sui optimū. g̃ debuit ei dari corp⁹ cui maxie cōpetit agere ꝛ ad cognitionē disponere. ꝛ qō minime bꝫ retardationē. b aūt est in ꝛt natura celestis ergo corp⁹ Ade pure pduci debuit ō celesti corpe ¶ Bꝫ ꝓtra aīa rōalis q̄dammō est oīa. si igit̄ corp⁹ bꝫ pportiōari aīe. corp⁹ ei⁹ bꝫ bñe cū oīb⁹ puenientiā. ſz b nō bñet si eēt pure de natura celesti. ꝛ ñ cōicaret elemētis. g̃ ꝛc. Itē aīa rōalis q̄uis sit simplex in eēntia. tñ est mltiplex in effectu. g̃ si corp⁹ ei bꝫ cōrndere. necesse ē q̄ corp⁹ ei⁹ bēat varietatē in ptiū ꝑpositiōe ꝛ organizatiōe. ſz b nō bñet si eēt corp⁹ pure celeste. g̃ ꝛc. ¶ Itē vegetabilis ꝛ sensibilis disponūt ad rōnalē. ꝛ magis ad ipaz approp̄inquāt q̄ natura alicui⁹ corpis. nec alicui corpi vnitur rōnalis potētia absq; vegetabili ꝛ sensibili. nullū igit̄ corp⁹ est habile ad actū vite rōnalis. nisi prius fuerit habile ad actum vite vegetabilis. tale aūt corp⁹ est cibabile. ꝛ dmōi nō pōt esse pure corpus celeste. g̃ ꝛc. ¶ Itē corpori simplici debet vnus

motus

motus trī. siue illud corp⁹ sit celeste. siue elemētare. corpi aūt qō mouet ab alia debet motus in omnē differentiā. cū alia sit motor sufficiēs. ḡ corp⁹ Ade nō potuit cē oio de natura corporis simplicis. ḡ nec pure de nā celesti. ¶ Rñ. dōz ꝙ corp⁹ Ade non fuit pure formatū de natura celesti sicut innuit tex. Beñ. qui dicit cū formatū de limo terre. nec debuit pure de natura celesti formari imo de nā elemētari. b̄ exigēte ordinis ꝓgruētia quā in olb⁹ suis opib⁹ sp̄ fuat sapīa diuina. Req̄rebat enī hoc ordo bonis siue ī se. siue ad creaturā inferiorē siue ad creaturā parē. siue ad deū finē. Ordo ipsius bonis in seipso b̄ req̄rebat. q; enī bō ꝓdit⁹ fuit vt nat⁹ mīra cognoscceret. non solū cognitōe itellectiua sz ēt sensitiua. iō debuit ei dari corp⁹ mīktifor mevt diuersa organa diuersitati sensuū deseruirēt ad diuersa obiecta cognoscēda. Q; vo ꝓdit⁹ fuit ī vtilitate li. ar. vt potēs viuere ī iusticia t mori p culpā. dari debuit ei corp⁹ qō nō cēt trī habile ad viuēdū. sz ēt ꝙ posset fieri habile ad corrūpēdū siue moriēdū. t ita ordo bonis ipsī⁹ ī se req̄rebat vt corpus daretur bōi mīktiforme. t ad corruptionē possibile. t iō nō celeste sz elemētare. Ordo ēt bonis ad creaturā iferiorē req̄rebat. Q; enī corpalcs nature iferiores facte sunt vt deseruirēt creature rōnali. sicut supra oñsuz fuit. facte sunt ēt vt mediāte illa q̄dāmō pducant in finē. hīc ē ꝙ debuit fieri rōnalis creatura talr ꝓposita ꝙ obsequiū iferiorū creaturaꝝ cēt ei vtile. t ꝙ mediāte illa creatura nature iferiores q̄dāmō pducerenť ad btitudinē. t iō vt nature iferiores possent homi deseruire. et ī bonis quodāmō glorificari. debuit bō non tā ex natura suprorū corporū q̄ ex natura elemētorū ꝓstitui. Ordo ēt ad creaturā parem. ī. ad angelū b̄ req̄rebat. Sicut enī facta est vna rōnalis creatura ꝑpe deū. t in loco supremo. vt in empyreo sic debuit fieri alia rōnalis creatura ī loco īfimo. s. terra. t iō corp⁹ eius cōstitui dz ex natura tali habitatiōi ꝓuenīēti. t iō magis ex natura elemētari q̄ celesti. Ordo ēt ad deū finē b̄ req̄rebat. debebat enī bō subīci. vt p būilitatē subiectionis ascenderet vñ angel⁹ ceciderat p sublimitatē elationis. t iō debuit sibi dari corp⁹ ꝓstitutū ō natura īferiori. vt scīpz puluerē reputās deo ōia subiaceret. Vñ t scriptura maluit cū dicere de limo terre ꝓductū vt ex b̄ bō ꝓficeret. et ascēderet p būilitatis meritū. Et iō ꝓcedēde sunt rōnes q̄ ad b̄ iducte sunt. ¶ Ad illō vo qō
32 obīcit in ꝓtrariuz de nobilitate forme. dicendū ꝙ nobilitas materie venit ex ordie ad formā. Qñ igīt corpus magis erat ordinabile ad alaz qō erat ꝓstitutū ex varietate nature. q̄ corpus qō cēt pure celeste. hinc ē ꝙ t si illud sit nobile in se. trī in relatiōe ad formā corp⁹ ex diuersis elemētis cōpositū magis
33 est nobile. ¶ Ad illud qō obīcit ꝙ motoris ad mobile dz esse ꝓportio. dicendū ꝙ q̄uis alia sit īmortalis morte nature. qñ trī creata fuit mori potuit morte culpe. Et q; corp⁹ datū est ei non solū ad viuificādū. sz etiā ad merēdū. iō non solū dari debuit corp⁹ aptū eius īmortalitati. sz ēt aptū eius vertibilitati. t ideo nō solū necessariū ad ꝓpetuitatē. sz ēt possibile ad mor
34 talitatē. ¶ Ad illud qō obīcit ꝙ bō fact⁹ est ꝓpter beatitudinē ita trī vt illuc ꝓueniret p merita t bona opa. t ita prius esset viator q̄ ꝓprehensor. t q; pri⁹ oportuit eū transire p viaz q̄ ꝓueniret ad patriā. iō in ꝑmaria sui cōditiōe debuit ei dari corp⁹ ꝓueniēs sz statū vie. Et q; locus sibi deputat⁹ ad merendū erat loc⁹ inferior. scz padisus terrestris. inde est ꝙ ꝓpetebat corpus suū de natura terrestri assumi. nō ꝑcipalr de celesti. Cū aūt assumetur ī glīa. tūc corpis ei⁹ dispositio erit variata. sicut declarabi
35 tur in q̄rto vbi agit de dotib⁹ corporū glīficatorū. ¶ Ad illud quod obīcit ꝙ aia illa erat potēs ad agendū t ad cognoscendum t ad tēdendū in deū. dōm ꝙ t si erat potēs ad actiones. non trī ita ꝑfecte potēs erat quin cēt possibilis ad defectū. et ideo nō sequit ꝙ deberet sibi ad hec cōplēda dari corp⁹ celeste qō est ī corruptibile. sz magis elemētare qō ex bona dispositione t cōplexione equali esset idoneū ad agendū. et nihilominus si homo peccaret esset possibile ad patiēdum.

Questio. ij. Utrū corpus ade siue corp⁹ primi hominis cōstitutū fuerit de natura pure elemētari. an simul cū natura elemētari. ad eius constōnes cōcurreret natura celestis. Et ꝙ simℓ cū elemētari cōcurrit natura celestis ad corpis būani constōnes vī velle Aug. ad līaz sup Beñ. qui dicit ꝙ aia mediāte luce corp⁹ viuificat t administrat. Et eadē est rō Auicēne. si enī corp⁹ būanū sic ꝓditum est vt natū esset ab aīa viuificari videť ꝙ ad eius constōnem cōcurrerit nā lucis. t b̄ est nā celestis. ḡ ꝛc. ¶ Itē ꝑbs in. xvj. li. de aialib⁹ dicit ꝙ ī nobis ē calor ignē⁹ t calor aialis. t calor celestis. qui q̄dē est calor vitalis. sz nō est accīs sine sba. ḡ de constōne corpis nr̄i ē celestis nā. ¶ Itē ipossibile est ōria venire ad ꝓformitatē t vnitatē nisi p vnū qō sit eleuatū a ōrietate. q; si illud b̄ret ōrietatē poti⁹ discordiā faceret q̄ ꝓciliaret. si igīt nā corpalis a ōrietate eleuata nō est nisi nā celestis ēt nā corpe viuificabili. necesse est ōria elemēta ꝓciliari. maxime igīt vī ꝙ de constōne ṕmi bonis fuerit nā celestis. ¶ Itē oē corp⁹ mediāte aīa rōnali q̄dāmō b; btificari. sz nō ptingūt ad btitudinē mediāte aīa nisi q̄ ei vniunť. nulla trī corpa ei ꝓiunguntur nisi q̄ sunt de constōne sui corpis. vī igīt ꝙ corpus ṕmi bonis nō trī ꝓstitutū sit de nā elemētari. verumetiā de nā celesti. ¶ Itē in q̄libet organo cuius libet sensus dñatur aliqō corpus simpliciū sicut ondit Aug. ad līaz sup Beñ. cū igīt q̄nq; sensus sint ī bonis. vī ꝙ q̄nq; corpa sint de ei⁹ constōne. ḡ nō solum nā elemētaris. sz ēt celestis. ¶ Itē ordo ē in ascēdendo t in descēdendo. ita ꝙ ab īfimo puenit ad sūmum p media t ecōuerso sed sba spūalis maxima distātia distat a natura corporea t opaca t minus a natura pspicua. t adhuc minus a natura luminosa q̄ est natura celestis. ergo vī ꝙ nec corpus aie nec aīa corpori vnīri debeat nisi natura lucis interueniēte. vī ergo ꝙ corpus ṕmi bonis nō trī de elemētari. sed ēt de celesti natura ꝓstitutū fuerit. ¶ Cōtra. Ex nullis corporib⁹ ꝓstituit corpus vnicū siue mixtū nisi q̄ ṕnt adinuicē agere t pati b̄ aūt sola sunt habētia ōrietatē. cū igīt natura q̄nti corporis talis sit ꝙ nō habeat ōrietatē. nō videť ꝙ veniat ad constitutionē corporis mixti. ergo non ad constōnes corpis ṕmi hominis. ¶ Itē nihil venit ad cōstitutionē mixti nisi corp⁹ qō est miscibile. miscibile aūt nō est nisi corp⁹ rarefactibile t cōdēsabile. et oē tale ē corruptibile. natura aūt q̄nti corpis est īcorruptibilis. ḡ nō potuit venire ad cōstōnes būani corpis. ¶ Itē corpus būanum sz se totū est ꝑpagabile. ḡ sz se totū est gñabile t corruptibile p naturā. sz natura q̄nti corpis nō recipit gñationem nec corruptionē. ḡ nō vī esse de constōne būani corporis. ¶ Itē si ē de cōstōne. q̄ro vñ sumpta sit illa natura. aut enī de celo. aut de terra. Si de celo. ḡ vī ꝙ ab ipso celo fiat aliquaz partiū sequestratio. cū generat bō. Si de terra. ꝓtra nihil est de terra qō nō fit natū ex ipsa ꝓduci. sz natura q̄nti corpis nō est nata ꝓduci de natura alicui⁹ elemēti. ḡ nec de celo nec de terra ṕt sumi illa natura. ḡ nō est de constōne corpis būani. Si tu dicas ꝙ de celo venit p radios īmissionē b̄ non vī cōueniens. q; ipossibile est p radiuz separari a sua origine. Ipossibile est ēt venire ad alterī⁹ constōnes. cū lumē in medio sit per modum spēi t ydoli q̄ nullo mō venīūt ad constōnes alicui⁹ rei naturalis. ¶ Itē si nā q̄nti corpis venit ad cōstōnes corpis bonis quero q̄d fiet de ea qñ corp⁹ būanum resoluit. aut enī rēdit sursum. aut in ꝓpria natura manet deorsuz. aut corrūpit in aliq̄d elementū. Sz non ṕt cedere in aliq̄d elementū. cū sit p naturam incorruptibilis. Deorsum in ꝓpria natura nō cōuenit sibi manere. cū eius ꝓpri⁹ locus sit cē in circūferētia nō in centro. Si sursum tēdit. ḡ videť spaciū ordiū celestiū aliqñ ampliari aut condēsari. Qđ si tu dicas ꝙ cedit in constōnes alterī⁹ corpis. nec bz corrūpi. cū ergo ex corpe bonis gñantur vermes atq; buffones t serpentes. poneret natura q̄nti corpis esse de constōne vermiū sicut de constōne bōim. ¶ Itē quero ꝓpter quid natura quinti corpis veniat ad constōnes būani corpis aut enīz ꝓpter mixtionē. aut ꝓpter alationē. aut ꝓpter sensuz aut ꝓpter intellectū. Si ꝓpter mixtionē. tunc ḡ esset de compositione cuiuslibet mixti. Si ꝓpter animationē tunc esset de natura cuiuslibet plante. Si ꝓpter sensificationē. tūc esset de natura cuiuslibet bruti. Si ḡ venit hoc est ꝓpter intellectū solū. Sed cōtra Intellect⁹ nulli⁹ ptis corporis est actus. ergo q̄tum est de se nō magis exigit corpus suū cōponi de natura
35 celesti q̄ de elemētari. ¶ Rñ. ad ꝓdictoz intelligētiaz est notandum ꝙ circa hoc est triplex modus dicendi. Quidā enī dicere voluerūt ꝙ natura celestis venit ad constōnes būani corporis sicut elemētum ꝑ eo ꝙ natura celestis nō est alia q̄ natura ignis. t iō cū ꝓstet ignē ad constōnē būani corpis venire. dicūt corp⁹ būanū ex nā celesti ꝓstitutū esse. b̄ aūt natura ignis t si ꝑmisceť bēat agere t pati. t corrūpit t gñari. t hoc ꝑmittē bic iferi⁹ ꝑmittit. est ī spbera sua tranq̄llitatē t q̄tē dz nec

suscipit corruptiões. nec pegrinas ẏpressiões. Et istam suam
positionē per vba Aug. munitū. qui negat esse quintū corpus
ꝓpter quattuor corpa mūdi. Sed hec positiovie pbice ⁊ cōi
aperte repugnat. quę ꝑter q̄ttuor corpa mundi ponit cēntiam
quintā supra oēm ℨrietatē elevatā. qō valde rōnabile ē. sicut
oñsum fuit supra di. xliij. Nec huic repugnat sñia Aug. si recte
intelligaf sicut ibi expositū est. ¶ Jō aliꝫ voluerūt alij dicere
ꝙ natura celestis venit ad ꝓstitutionē humani corporis. nō si
cut vnū ex elemētis. sed sicut mediū ligans ola elemēta ⁊ illa
ꝓcilians. ⁊ hoc dicūt exigere dignitatē cōplexionis humane. ꝑ
quā corpus humanū in sua prima ꝓstitutione habuit elemēta
in optima ꝓciliatione. habuit ēt idoneitatē ad hoc vt post me
riti ꝓsummationē inhabitaret in celesti mansione. ⁊ sic debuit
bñe naturā celestē ⁊ elemētarē de sui ꝓstitutione. Elemētares
ꝓpter statū vie in quo cōpetebat ipꝭ bñe corpus passibile. Ce
lestē ꝓpter statū pñe in quo cōpetebat ipm bñe corpus clarū
⁊ ipassibile. ⁊ quēadmodū in statu vie natura elemētaris pre
dominabaf sic in statu pñe erit ecōtrario. Hoc autē si videaf
satis ꝓbabile esse dictū. tñ nō modicā bꝫ calūniā qualr natu
ra illius q̄nti corporis cū sit incorruptibilis ⁊ carens ℨrietate
37 veniat ad cōmixtionē cū alijs elemētis. Et iterū si venit vñve
nit. ⁊ in qd cedit. difficile ē assignare. ¶ Et iō ē tertꝰ modus
dicēdi ꝙ duplr est loq̄ de natura celesti. aut ꝑ ꝓprietatē aut ꝑ
ꝓfozmitatē. Per ꝓprietatē natura celestis dr esse natura q̄nti
corporis. q̄ sic pfecta est sua forma. vt nullo mō habeat appeti
tū ad aliā formā. sic est actiua ꝙ nullo mō pōt pati ⁊ corrūpi.
⁊ sic est natura orbiū. ⁊ stellarū ⁊ firmamēti. hec aūt nō venit
ad ꝓstitutionē humani corporis sm sūam ⁊ veritatē. sed soluꝫ
venit sm virtutē. q: virtus stellarū ⁊ orbiū influēdo facit ele
mētoꝝ ꝓciliationē. q̄ venūt ad humani corporis ꝓstōnē secun
dum rem: dum actio elementorū. regimē ⁊ directionem bꝫ ab
influētia corpoꝝ superoꝝ. Alio mō dr natura celestis ꝑ ꝓfozmi
tatē. ⁊ sic large accipiꝭ. ⁊ vocaf natura celestis illud qō est cō
forme celo. ⁊ in subtilitate ⁊ in claritate. ⁊ in quadā sublevatione a ℨrietate. ⁊ ꝑ būc modū spūs q̄ sunt de ꝓstitutione cor
poris viuētis. ⁊ maxime boīs dr esse nature celestis ꝓpter
subtilitatē ⁊ luminositatē. ⁊ ꝓpter boc ēt ꝙ sublevationē bñt
a natura ℨrietatis. dū ꝓsurgūt ex cōmixtione elemētoꝝ i qua
dā barmonia ⁊ ꝓsonātia. Et qm̄ in corpore bumano sicut infra
patebit maior est barmonia q̄ in aliquo corpore mixto. binc ē
ꝙ eius calor ⁊ spūs ⁊ cōplexio magis ꝓfozmaf nature celesti
⁊ boc mō accipiēdo naturā lucis siue naturā celestē large siue
ꝑ ꝓfozmitatē intrat ꝓstitutionē humani corporis sm veritatē
magis q̄ ꝓstitutiones alicuius alterius mixti ꝓpter bumane
cōplexionis equalitatē ⁊ dignitatē sm veritatez tñ tā spūs q̄
calor q̄ dñr nature celestis sunt de natura elemētari. q: deper
dunf ⁊ restaurant. ꝭ ꝙ exꝑse pbilici dicūt. Juxta bāc tertiā
viā que ꝓbabilior est ⁊ planior. patet rñsio ad obiecta. Nam
rōnes ostēdētes ꝙ natura q̄nti corporis nō venit ad ꝓstitutio
nē corporis bumani loquunf de natura celesti ꝓprie dicta. q̄
est incorruptibilis ⁊ inalterabilis ⁊ immiscibilis. ⁊ iō nō ē mi
scibilis ad ꝓstōnē tertij. Rōnes vo ad oppositū inducte pce
dūt vel de natura celesti dicta ꝑ ꝓfozmitatez. sicut due prime
autoritates. vel si ꝓcludunt de natura q̄nti corporis ꝓprie di
38 cta nō oñdūt ꝙ veniat ad ꝓstitutionē corpis bumani sm sub
stātiā. sed sm virtutē. aliter nō ꝓcludūt. sicut ꝑ discurrēdo ꝑ
singulas. ¶ Ras ad illud qō primo obr de luce dōm ꝙ est lux
q̄nti corporis. ⁊ lux ignea ⁊ lux ex equalitate cōplexionis ge
39 nerata siue ꝓsurgēs. ⁊ bec est illa lux q̄ facit corpus esse suscep
tibile vite. alie vo minime. ¶ Ad illud qō obr de caloze. dōz
ꝙ calor celestis nō dr. q: sit in natura celesti sicut in subiecto.
q: neq; illa calida neq; frigida est. sed q: est a natura celesti ꝭ
debitā ꝓportionē. ita ꝙ facit ad ꝓseruationē. ⁊ talis calor in
corpore bumano est. sed ex boc nō sequiꝭ ꝙ natura celestis ove
40 niat ad ꝓstitutionē corporis bumani sm subam sed solū ꝙ in
fluat. ¶ Ad illud qō obr de cōciliatione tā ꝑ rñsio. q: nō ꝓci
liat ventēs intra. sed sufficit ad ꝓciliādū influēs extra. ¶ Ad
41 illō qō obꝛde btificatiōe. dōm ꝙ corpa dñr btificari mediāte
alia rōnali nō ꝓveritatē ꝭ ꝑ ꝓfozmitatē. ⁊ iō ex b nō seqf ꝙ de
ꝓstitutione humani corporis sit natura celestis sm veritatez.
sed sufficit ꝙ sit sm ꝓfozmitatē ita ꝙ aliq̄d ei ꝓforme rñdeat i
corpore humano. ¶ Ad illud qō obr de quinq; sensibus. dōm
42 ꝙ sicut idē Aug. dicit vnū elementū dñaf in duobus. sicut aq̄

sub rōne vaporis dñaf in olfactu. sub rōne bumoris dñaf in
gustu sicut ipse dicit. iij. sup Ben. ¶ Ad illud qō obr de ordi
ne dōm ꝙ ⁊ si natura celestis sit excellior inter corpora simplis 43
cia sm se ꝓsiderata. nō tñ excellit in gradu in cōparatione ad
vltiorē formā suscipiēdā sed in est ordo ꝙ forma elemētaris
vnf alie mediāte forma mixtionis ⁊ forma mixtionis disponit
ad formā cōplexionis. Et q: cū bec in equalitate ⁊ barmonia
ꝓformaf nature celesti. iō babilis est ad susceptionē nobiliꝭ
me influētie. s. vite. ⁊ sic in vnione alie ad corpus rectus serua
tur ordo. Magna ēt est dignitas humani corporis ꝓpter ma
gnā barmoniā ⁊ ꝓportionalē ꝓiūctionē suarū partiū. ob quā
in statu viatoris ꝓformis fit nature celesti. in statu aūt cōpe
bēsoris perficietur a deo. non tñ vt fit ꝓformis. sed etiā vt su
pra celestē naturā sit exaltata ⁊ sublimita vt ei ꝓgruat potiꝭ
me babitatio celi empyrei.

Questio. iij Utrū corꝑ primi boīs ꝓstitutū fit ex ✣ elemētis in cōplexiōe ⁊ ꝓpositiōe eq̄ 5
li. Et ꝙ sic videf. quanto cōplexio ⁊ cōpositio magis accedit
ad equalitatē. tanto nobilior est. ⁊ quāto nobilior est tanto no
bilioris est forme susceptiua. sed cōplexio corporis primi boīs
fuit susceptibilis nobilissime forme per naturā q̄ etiā nō erat
deprauata per culpā. ergo fuit cōplexio maxime nobilis ⁊ si ꝭ
ergo maxime equaliter. ¶ Jtē tāto res complexionata est ad
durādū babilior quāto eius cōplexio ē equalior. inequalitas
enī miscibilitū est via in corruptionē. sed corꝑ ade babile erat
ad durādū in sempiternū quātū est ex sua prima ꝓstitutione.
ergo vī ꝙm ꝑfecta equalitate cōplexionis ⁊ cōpositionis fue
rit cōstitutū. ¶ Jtē vbi est inequalitas cōplexionis ibi neces
sario est pugna. vbi vo pugna est forma nō pōt sic gubernare
materiā. sicut si esset ibi pax ⁊ trāquillitas. vbi aūt boc est ibi
est aliqua penalitas. ergo aut in corpore primi boīs perfecta
fuit elemētoꝝ equalitas. aut aīa pctm̄ fuit in eo aliqua penali
tas. sed nullo mō pena precessit culpā. ergo ⁊c. ¶ Jtē corpus
ade debuit fieri ꝓportionabile aie. ⁊ iō q̄diu aīa fuit imunis
a morte culpe. corpus eius fuit immune a morte nature. ergo
pari rōne q̄diu aīa fuit equalis in volūtate. corpus fuit equa
le in complexione. sed in aīa primi boīs nulla erat obliquitas
iusticie in prima ꝓstitutione. immo perfecta innocentia. ergo
nec in corpore erat aliqua inequalitas. sed concordia ⁊ amici
tia perfecta. ¶ Sed ꝓtra. vita est ꝑ calidū ⁊ bumidū. ⁊ omnis
operatio aie in corpore est per calorē sicut dicūt naturales me
dici. sed in corpore Ade aīa babebat expeditas operationes.
ergo magna erat ibi abūdātia caloris. ergo predominabaf ca
lidum. ⁊ si boc ergo nō erat ibi perfecta equalitas complexio
nis. ¶ Jtē ⁊ si complexio boīs est deteriorata. tñ nō est totali
ter corrupta. sed nos videmus ꝙ corꝑ naturam est calidissi
mum ⁊ epar similiter. ⁊ quedam sunt alia mēbra in quibus re
gnat flegma ⁊ melancolia. ergo ⁊ tunc ita erat. Si ergo in cor
pore Ade erat predominatio bumoris. pari rōne ⁊ qualitatū
elementorū. ergo non erat ibi perfecta adequatio miscibiliū.
¶ Jtem si esset ibi permixtio sm omnimodā equalitatē. ergo
tantū esset ibidem de graui quantum de leui. ergo corpus illud esset indifferens ad grauitatem et leuitatē. ergo ⁊ ad mo
tum ⁊ quietem. si igitur nec esset natum moueri. nec quiescere
nec sursum nec deorsum esse. ergo non esset corpus naturale.
¶ Jtem si corpus illud esset cōstitutū sm omnimodā equali
tatez. tūc ꝙtum vnū elementū ageret. tñ reliquū resisteret et
ipm repelleret. ergo vnum virtutē suam et actionem in alterū
non profundaret. ⁊ si boc. non esset ibi alteratio. nec trāsmuta
tio. ac per boc nec mixtio. aut igitur corpus Ade non fuit mix
tum. aut si mixtū non fuit in perfecta equalitate constitutum
¶ Jtem si corpus Ade esset cōstitutū in perfecta equalitate.
ergo ignis siue calor in eo non cōsumpsisset. igr alimento non
indiguisset. ꝭ cōstās est sm sanctos. ⁊ maxime ꝭ Augustinuꝫ
ꝙ alimento indiguit. ergo in equalitate miscibilium ipsuꝫ cor
pus constitutum non fuit. ¶ Jtem cum Adam peccauit. non
fuit ei ablatum aliquid quod esset ex parte corporis. ergo si
prius erat compositus complexione equali. postea fuit simili
ter. ergo post peccatum nulla fuit in corpore eius pugna. er
go nec infirmitas nec mortalitas. ꝙ si boc falsuꝫ est. restat ⁊c.
¶ Respōdeo. sicut distinguūt naturales ⁊ medici duobus mo 44
dis dicitur equalitas miscibiliuꝫ in mixto. scilꝫ a pondere ⁊ a
iusticia. Equalitas a pōdere vt dicūt non ē possibilis in rerū
natura.

natura. Equalitas enīz a pondere potest dici tripliciter. Uno modo dicitur equalitas a pondere qñ miscibilia adequantur ꝙtum ad quātitatē molis. ꝛ ꝙtum ad quantitatē virtutis ꝛ hec duo sunt incōpossibilia nō solummō ſm rē. sed etiam scōz intellectum. Et hoc intellecto ꝙ elementuz quod plus habet de materia. minus hz de specie. ꝛ ecōuerso. Sicut enī impossibile est ꝙ verū aurum equetur argento in quantitate ꝛ valore sic impossibile est elementa actiua ꝛ passiua equari adinuicez equalitate ponderis in aliqua mixtione. Alio modo potest dici equalitas a pondere ſm adequationem miscibiliū in quātitate molis solū. ꝛ adhuc est impossibilis. Primū qz corpus illō non esset durabile. elementa enim actiua statim passiua cōsumerent. si enim adequarentur in substātia. adeo actiua excederent in virtute vt potius esset consummatio vel ꝓsumptio ꝙ mixtio. nec tñ corpus illud non esset durabile. immo etiā nec esset leue nec graue. cum motus grauis vel leuis sequatur prē dominās ꝙtū ad ꝙtitatem molis. ꝛ si nō esset durabile. nec leue. nec graue. non esset de nature intētione. nec nature possibile. Tertio modo dicitur equalitas a pōdere. equalitas a ꝙtitate virtutis. ꝛ sic adhuc dicūt talē equalitatē nō esse in natura possibilē. Primo qz si esset oīmoda equalitas virtutū. virtus vnius tñ resisteret quātū virtus alterius ageret. ꝛ sic nō esset ꝓfundatio ꝛ ꝓfractio vsqz ad minima. ac per hoc non esset mixtio. ¶ Itē si hoc esset corpus illud careret operatione calidi ꝛ frigidi ꝛ aliarū qualitatum elementarium. igitur frustra esset ex diuersis cōstitutum. tale igitur corpus. nec est nature possibile. quia repugnat nature mixtionis. nec etiam est ex intentione nature. qz careret debita sibi operatione. Et sic quocunqz modo accipiatur equalitas a pondere. non potuit esse nec debuit in corpore Ade. et hoc satis apparet cum corp' Ade magis esset graue ꝙleue. magis esset idoneum ad agēdū ꝙ ad patiendum. igitur non habuit equalitatem miscibilium nec ꝙtum ad quantitatem molis. nec ꝙtum ad ꝙtitatem virtutis. ꝛ ita nō habuit equalitatem a pondere. Unde concedē de sunt rationes hoc ostendentes. quoniam procedūt ista via sicut patet consideranti. Est ꝛ alia equalitas a iusticia. ꝛ hec est equalitas que attendit in cōmensuratione miscibiliuz ſm proportionem debitam. ꝛ ſm exigentiam forme introducende ꝛ hec equalitas reperitur in homine. quia nobilior debet esse in eius corpore proportio ꝛ harmonia miscibilium ſm qō disponitur ad nobiliorem formam. hec autem equalitas non est equalitas punctalis. sed latitudinē hz ꝛ gradus ꝛ hoc ſm diuersos status. Est enī status glorie. ꝛ est stat' miserie. ꝛ est status innocentie. Scōm statū glorie qui est perfectus debetur corpori humano equalitas a iusticia. equalitas inquā ꝑfecta. in qua nec cadit discordia. nec repugnātia. nec actu. nec potētia. Scōm statum miserie qui est status impfectus debet corpori hois equalitas. sed diminuta que permisceri habet inequalitati ꝛ discordie. nō solum possibilitate. sed etiā quadā necessitate. Scōz vero statū mediū. scilz innocentie debetur corpori hominis equalitas media que a discordia ꝛ repugnātia miscibilium erat aliena in actu per adiutoriū intrinsecum aie gubernantis ꝛ per adiutorium extrinsecum alimenti nutrientis. erat tamen hec equalitas possibilis ad inequalitatem. siue ob defectū virtutis contentiue. siue etiam ob defectū alimonie. nullus autem horum defectuum esse poterat in homine si non precessisset transgressio inobedientie. Et sic patz ꝙ corpus primi hominis constitutum fuit in equalitate a iusticia quasi media inter equalitatē que nunc est in miseria ꝛ equalitatez que nunc est in gloria. ſm ꝙ status aie exigebat. Et hāc equalitatem probant in corpore fuisse primi hois rōnes inducte ad firmandā partē istā. ꝛ ideo concedende sunt qz verum ꝓcludūt. Si autē ex eis velint concludere oīmodam equalitatē a pondere rationes ille nonvalerent. quia illa equalitas ad nobilitatem non spectat. Si autem velint concludere equalitatem oīmodam a iusticia. adhuc nō cōcludunt. qz ꝛ si corpus haberet nobilissimā formā non tamē adhuc erat in statu suo nobilissimo. sicut erit in gloria. hoc aūt solūmodo concludunt ꝙ ibi erat tanta equalitas a iusticia. ꝙ non erat ibi miscibilium actualis repugnātia. ꝛ hoc quidem est verum. Et ita patet responsio ad totum.

Distinctio. xviij. De formatione mulieris ō viro.

De formatiōe corporis mulieris ex viro in cōparatione ad cām finalem. a

In eodez quoqz paradiso mulierē formauit deꝰ de subaviri sicut post plātatū paradisum hoiemqz in eo positū ꝛ post vniuersa aialia ad eum ducta. suisqz noibꝰ designata subnectit scriptura. Immisit deꝰ sopore ī adā. Cūqz obdormisset. tulitvnā de costis eiꝰ ꝛ formauit eā in mulierē. Hic attendenduz est qre nō creauit silꝫ virū et mulierē. sicut angelos. ſz priꝰ virū deide mulierē de viro. Jō. ſ. vt vnū eēt gñis hūani principiū. quatenꝰ in hō ꝛ superbia diaboli ꝓfunderet. ꝛ hois hūilitas dei similitudie sublimaret. Diabolꝰ q̄ppe aliō a deo pncipiū esse concupierat. iōqz vt eiꝰ superbia retunderet. hoc hō in munere accepit qō diabolus puerse rapere voluit. ſz obtinere nō potuit. Et p hoc imago dei in hoīe apparuit. quia sicut deus omnibus rebus existit principium creatiōis. ita homo omnibus hominibus principium generationis. Jdeo etiam ex vno homine omnes esse voluit deus. vt dum cognoscerēt se ab vno esse omnes. se quasi vnuz amarēt. ¶ Cum autez his de causis facta sit mulier de viro. nō de qualibet parte corporis viri. sed de latere eius formata est. vt ostenderet qz in consortium creabatur dilectiōis. ne forte si fuisset de capite facta. viro ad dominationem videretur preferenda. aut si de pedibus ad seruitutez subijcienda Quia igiturviro nec domina nec ancilla parabat. sed socia. nec de capite nec de pedibus. sed de latere fuerat producēda vt iuxta se ponendā cognosceret. quā de suo latere sumptā didicisset. ¶ Nō sine cā dormiēti ꝙ viro potius ꝙ vigilanti detracta est costa de qua mulier in adiutoriū gñationis viro est formata. sed vt nullā in eo sensisse penā mō straret. ꝛ diuine simul potētie opus mirabile ostēderetur. que hois dormiētis latus aperuit. nec eī tñ a quiete soporis excitauit. Jn quo etiā ope sacramētū xp̄i ꝛ ecclie figuratū est. Qz sicut mulier de latere viri dormiētis formata est. ita ecclia ex sacris q̄ de latere xp̄i in cruce dormiētis pfluxerūt scilicet sanguine ꝛ aqua quibus redimimur a penis atqz abluimur a culpis.

In eodem qz paradiso ꝛc. Supra egit magister de formatōe viri. hic agit de formatiōe mulieris de viro. Diuiditur autē ista ps in duas ptes. Jn quarū prīa determinat ō pductōe mulieris ex pte corpis. Jn scōa ex pte aie. ibi. quem admodū mulieris corp'. Gen. ij. Prima ps hz quattuor ptes. Jn prīa parte determinat de productiōe corporis mulieris ex viro in comparatione ad cām finalem. Jn secunda vero in comparatione ad cām materialez. ibi. solet etiā queri vtruz de costa illa. ꝛc. Jn tertia vero in comparatione ad causam efficientem. ibi. illud etiam sciri ꝛc. Jn quarta vo in comparatione ad causaz formalem. ibi. sed querit an ratio quam deus primis operibus cōcreauit Similiter secunda pars principalis habet ꝙtuor particulas. Jn quarum prima ponit opinionem quandā erroneaz de productiōe anime mulieris Jn secunda vero subiungit aliam opinionez non minus falsaz. ibi. Alij autem putauerūt ꝛc. Jn tertia vero ponit veritatem catholicaz. ibi. catholica autē ecclesia. Jn quarta autem ꝛ vltima falsitatē impugnat. ꝛ veritatez cōfirmat autoritate Hieronym. ꝛ Augusti. ibi. Ubi in ecclesiasticis dogmatib' ꝛc. Et sic duo determinātur in parte ista. quorum primum est formatio mulieris. Secundum est perfectio ꝙtum ad animaz.

Distin. xviij.

Quare mulier de latere creata sit.

Quare p' creauit virz post mulierem.

Quare dormiēti viro costa sb̄tracta sit.

De sacramento hui' opis.

a ¶ Mulieris corpus factū dicat ꝛc. Ut hic dicere ꝙ formatio mulieris fuerit miraculosa. ꝛ gratia huius posset introduci q̄ de miraculis. sed ꝓpter suā plixitatē. ꝛ q̄ parum vz ad ꝓpositū. omittēda est ad p̄sens. hoc tm̄ solū dixisse sufficiat. ꝙ ī dictū est mulierē de costa miraculo esse factā nō q̄ fctm̄ sit ꝫ solitū cursum nature vel ꝫ naturā. sed q̄ factū est vtute diuina operāte supra naturā. Si q̄s aūt querat vtrū hoc op⁹ supra naturā fecerit ministrāte sibi virtute angelica. rñdet Aug. sup Gen. ad lit. li. ix. ita inquiens. Quale ministerium exhibuere angeli ī illa formatione mulieris. quis audeat assignare certissime tm̄ dixerim supplementū illud carnis in coste loco ipsius femine corpus et aſam. configurationē ꝙ membrorum. omnia viscera. sensus omnes. ꝛ quicquid quo ea creatura et homo ꝛ femina erat. non nisi illo opere dei factum q̄ deus nō per angelos sed per seipsum operatus est. Ratio autem potissima quare deus ita formauit est tum q̄ modus ille formandi erat supra potestatez nature. tum etiā vt homo in vtroq; seru⁹ immediate in eum tenderet ꝛ ex se toto cuz diligeret a quo se nosset immediate esse factum. ¶ Ratio autem quare ex vno boie deus omnes producere voluerit. ls in alijs generibus animalium hoc nō fecerit sumi potest ex ordine ꝛ connexione ꝛ significatione. Ex ordine ꝙo dupliciter. Primo ex ordine corporis ad animaz vt sicut omnes anime rationales immediate procedunt ab vno principio sic omnia corpora humana immediate exirent ab vno. Secundo ꝙo ex ordine totius coniuncti ad alias creaturas. Quia ci homo mediuz tenet inter naturam angelicaz ꝛ brutalem. cum angeli singulatim a deo ꝓducti sint. ꝛ creature brutales in duplī sexu in masculino. s. ꝛ femininō. homo debuit produci medio modo. ꝛ sic femina ex viro. Ex connexione similiter duplex sumitur ratio. Primo respectu totius speciei vniuersaliter. vt omnis diligat omnem hominē tanq̄ fratrem. Secundo ꝙo respectu vxoris specialiter. ꝓpter q̄ vinculum relinquit homo patrem ꝛ matrē ꝛ adherebit vxori suc ꝛ sunt duo in carne vna. Ex significatione etiam sumit duplex sumit ratio. Prima ex significatione allegorica. qua intelligimus per virum ꝛ mulierē christum ꝛ ecclesiam. Secunda per anagogicam. qua per viz intelligimus deū qui fuit principium omnium rerum.

Materialis ex qua creata ē mulier.

Aug. super gen. De cāis rerū latius disputatq; cāe q̄ in eo sunt ꝓpredicunctꝙ primordiales ꝛ q̄ realr differunt.

Quātū. xiiij.

De formatione corpis mulieris ex viro in cōparatione ad cām materialē. b

¶ Solet etiam queri vtrum de illa costa sine adiectiōe rei extrinseca facta sit mulier.

Quibusdam non placuit. Ceteruz. si ad perficiendū corpus mulieris deus extrinsecū augmentuz addidisset maius illud esset ꝙ ipsa costa. Jdeoq; potius de illo addito ꝙ de ipsa costa mulier facta deberet dici. de quo plures accepisset sube partes. ¶ Restat ergo vt de sola ipsius coste substantia sine oīi extrinseco additamēto per diuinā potētiā in semet ipsa multiplicata mulieris corpus factū dicat. eo sane miraculo quo postea de quinq; panibus iesu celesti benedictiōe multiplicatis quinq; milia hominum satiata sunt.

De formatiōe corporis mulieris ex viro in cōparatione ad cām efficientē. c

¶ Illud etiā sciri opz ꝙ cum angelorum ministerio facta sit mulieris formatio. non est eis tm̄ tribuenda creationis potētia. Angeli em̄ nullā p̄nt creare naturam. ergo nec formare costā i mulierē. nec carnis supplementum in locū coste. nō ꝙ nihil agant vt aliquid creetur sed nō ī creatores sunt. sicut nec agricole segetū vel arborū. Solus deus. i. trinitas est creator. Facta est ergo femina a deo. etiā si costa ministrata sit per angelos.

De formatione corpis mulieris ex viro in cōparatione ad cām formalē. d

¶ Sed queritur an ratio quaz deus primis operibus ꝓcreauit id haberet vt fm ipsam ex viri latere feminā fieri necesse foret an hoc tm̄ vt fieri posset. Ad qd̄ sciendum est omnium reruz causas in deo ab eterno esse. Ut enim homo sic fieret vel equus ꝛ huiusmodi. in dei potentia ꝛ dispositiōe ab eterno fuit. Et he dicūtur primordiales cause. q̄ istas alie non p̄cedūt. sed iste alias q̄ sunt cause causarum. Cumq; vnum sit diuina potentia dispositio siue voluntas. ꝛ ideo vna oīm principalis causa tamen ꝓpter effectus diuersos pluraliter dicit Augu. cās primordiales oīm reruz in deo esse inducens similitudinē artificis in cuius dispositione est. qualis futura sit arca. Jdeo ꝛ in deo vniuscuiusq; rei future cā p̄cessit. In creaturis ꝙo quarūdā rerū. sed non oīum cause sunt. vt ait Aug. Qz inseruit deus seminales rōnes rebus fm quas alia ex alijs proueniunt. vt de hoc semine tale granum. de hac arbore talis fructus ꝛ hmōi. Et he quoq; dicuntur primordiales cause ꝛ si nō adeo ꝓprie. q̄ habent aīa se cām eternam que ꝓprie et vniuersaliter ꝑma est. Alle ꝙo ad res aliquas dñr primordiales. q̄. s. ex eis ꝓueniūt. Jō et primordiales dñr. q̄ in p̄ma rerū ꝺditione reb⁹ a deo insite sunt ꝛ sicut creature mutabiles sunt. ita ꝛ he cāe mutari p̄nt. Que aut̄ in imutabili deo cā est mutari nō p̄t. Oīm g̃ rerū cāe in deo sunt. sed quarūdam cāe in deo sunt ꝛ in creaturis. Quarūdā cāe in deo tm̄ sunt ꝛ illarū rerū cāe dñr absc̄ditē in deo. q̄ ita est i diuina dispōne vt hoc vel illō fiat q̄ nō est in seminali creature rōne. Et illa q̄dez q̄ fm cām seminalē fiunt dñr naturalr fieri. q̄ ita cursus nature hoibus innotuit. Alia ꝙo ꝓter naturā quorūz cāe tm̄ sunt in deo. Nec aūt dicit Aug. cē illa q̄ p gr̃az fiūt. vel ad ea significāda nō naturalr. sz mirabilr fiūt. Inter q̄ mulieris factura de costa viri ponit ita dicēs. Et mulierē ita fieri necesse foret nō in rebus ꝺditū. sz in deo absc̄ditū erat. Qis creature cursus bz naturales leges. sup hūc naturalē cursum creator bz apud se posse de oībus facere aliud ꝙ eoz naturalis rō bz. vt. s. virga arida repēte floreat. fructū gignat ꝛ in iuuētute sterilis femina. in senectute pareat. vt asina loquatur ꝛ hmōi. ¶ Dedit aūt naturis vt ex his ēt hec fieri possent. nō vt in naturali motu haberēt. Nz g̃ deus in se absc̄ditas quorūdā futuroz cās quas rebus cōditis nō inseruit. easq; implet nō opē puidētie quo naturе subsistūt vt sint. sed quo illas administrat vt voluerit. quas vt voluit ꝺdidit. Qim g̃ q̄ ad gr̃am significādā nō naturali motu rerū sz mirabilr facta sunt absc̄ditе cause in deo fuerunt. quoz vnum erat ꝙ mulier facta est de latere viri dormiētis. Non habuit prima rerum conditio vt femina sic fieret. sed vt fieri posset. ne contra causas quas deus volūtarie instituit. mutabili voluntate aliquid facere putaretur.

De germino operū puidēcie.

Ponit opinionem quorūdam erroneaz de ꝓductione anime mulieris. e

¶ Quēadmodū mulieris corpus de viri corpore tractum fuit. ita putauerunt aliqui ipsius animam de viri aīa propagatā. ꝛ oēs aīas preter primaz de tradуce esse sicut corpora.

Subiūgit aliā opinionē nō minus falsam. f

¶ Alij autem putauerunt simul omnes animas ab initio creatas.

Ponit veritatem catholicam.

Ad intelligentiam

AD intelligentiã aũt huius partis circa duo incidit hic q̃stio. Primũ est circa productionẽ corporis mulieris ex latere viri. Scõm est circa productionem spũs siue alie ciusdẽ mulieris. & per ꝓs oĩm aiam q̃ que sunt in posteris. Circa primũ querũtur tria. Primo queritur. vnde mulier formata fuerit Scõo queritur. vtrũz ſm seminalẽ rationẽ corpus mulieris in costa precesserit. Tertio queritur quid sit ſm rem & essentiã ipsa ratio seminalis.

¶ Questio. j.

Unde fuerit productũ corpus mulieris. Et dicit magister in lra et tactum est de scõo Be. q̃ mulier formata est de viro & non de quacũq̃ parte ſz de costa ex qua mulier est de viro dormiente formata. et sic tria tangunt in formatione mulieris. s. q̃ facta est de viro & de viro dormiẽte. & non de quacũq̃ parte. sed de costa ei⁹ & osse. Cõtra primũ obĩ sic Beſi. j. Fecit de⁹ hoiem ad imaginẽ ſuã masc. & fe. creauit eos. Si igit de⁹ in prima ꝓditione masculũ & feminam simul creauit. nõ videt q̃ mulierẽ de viro produxerit. ¶ Itẽ sexuũ distinctio spectat ad pfectionẽ speciei sed alie species aialium in q̃bus est distinctio sexuum simul & semel productę sunt. q̃ &c.

¶ Item qõ se hz per modum materialis ad alterum minus ẽ, cõpletũ. q̃ illud qõ ex ipo producit. ſi ergo vir hz completionẽ respectu mulieris. non mulier de viro. ſz ecõtra de muliere vir produci debuit.

1 ¶ Cõtra scõm obĩcit sic Sõnus vel sopor ẽ quies aialium virtutũ. cũ intẽtione naturaliũ. sed in adã nõ erãt sensus fatigati. nec virtutes aiales. ergo videtur q̃ somnus ille nõ fuerit ade naturalis. ſi ergo nihil debuit fieri circa adã. ni ſi quod eius nature cõgrueret videt q̃ deus in eũ non debuit sopor mittere. vt de costa ei⁹ produceret mulierẽ. ¶ Item in separatione illi⁹. aut fuit aliqua lesio. afflictio. aut nõ. Si sic. ergo adã ante passus est penã quã cõmitteret culpam. Si nõ ergo ita bene potuit fieri de latere vigilãtis. sicut de latere dormientis. ¶ Item maiori potẽtie attestat separare partẽ a toto ab hoie vigilãte sine dolore q̃ a dormiẽte. magis igit esset manifesta dei potẽtia ſi absq̃ dolore produxisset mulierẽ de latere ade vigilãtis. q̃ cũ produxerit de latere dormiẽtis. ¶ Itẽ

2 ꝓtra tertiũ obĩ sic. Sexus mulieb⁹is est infirmior q̃ sexus viriles ꝓ naturã. ergo de ptibus eius infirmis debuit fieri. non g̃ de osse. sed pot⁹ de carne. ¶ Itẽ in textu postea subiungitur. Hoc nũc os ex ossib⁹ meis. & caro de carne mea. g̃ nõ tñmõ de costa ade fctã ẽ. ſz etiã de carne alia. ¶ Itẽ costa illa aut erat necessaria ade. aut superflua. Si necessaria. g̃ debuit alia costa reddi ade ꝓ illa. Si superflua. g̃ corp⁹ ade nõ fuit in ꝑma sui productiõe pfecte formatũ. cũ ad pfectionẽ spectet nihil bñe superfluũ vel diminutũ. ¶ Itẽ si superflua erat. g̃ nõ oportebat carnem repleri ꝓ ea. Est igr qõ quare mulier de viro. & ſi de viro. quare magis de dormiẽte q̃ de vigilãte. & ſi de dormiẽte. q̃re magis de costa q̃ de carne fuerit ꝓducta. ¶ Rñ. ad ꝓdictorũ 3 intelligentiã est notãdum q̃ cũ sapia dei admirabilis & laudabilis ostendat in oĩbus opibus suis. potissime tñ manifestat in formatione creature rõnalis. Hoc aũt clarius apparet ſi cõsideret ordinis congruẽtia quã seruauit diuina sapientia. dũ produxit mulierẽ de latere viri. Congruũ erat cũ mulieres sic de viro product. Tum ꝓpter ordinis habitudinẽ que attendit inter virũ & mulierẽ in bũana specie. Tum etiã ꝓp ordinẽ & habitudinẽ que attendit inter ea que per virũ & mulierẽ habẽt signari. Vir em̃ & mulier ſm suoz sexuum & ꝓpietatem & naturam sic facti sunt. vt inuicẽ cõiungerentur. & ex hoc vnus in altero quietaret: & vnus ab altero sustentaret. Oz igit fortis vinculo & singulari mulier cõiungitur viro. & ecõuerso ideo vnus sexus productus est de altero. q̃ ꝑ ista cõiunctio datur hoi quietationẽ. ideo ꝓducta est de viro dormiente. ¶ Rursus q̃ dat mulieri fortitudinẽ & sustentationẽ. hinc est q̃ mulier õ oz esse facta de osse. Et q̃ in oĩbus his est quedã equalitas mutue societatis. iõ formata ẽ mulier de osse. nõ quocũq̃ : ſz de costa & ei⁹ latere. Et sic pz quõ modus formationis rñdet ꝓpietatib⁹ filius mutue ꝑiunctionis. que est inter virũ & mulierẽ ſm rem. Cõsonat etiã nihilomin⁹. bis q̃ signant ꝓ mulierẽ & virũ. Per virũ nãq̃ & mulierẽ signat de⁹ & alia. xp̃s & eccl'ia. superior portio rõnis & inferior. Prime significationi cõpetit formatio mulieris ex viro ſm modũ ꝓdictũ. Oz em̃ oẽs spũs rõnales immediate ꝓducunt a deo tanq̃ a primo ꝓncipio. & imediato & de⁹ in eis reꝑscit. & quasi sopozat. dũ delitie sue sunt esse cũ filijs hoĩm. & rõnalis spũs a diuino spũ inhabitãte confirmat & roborat. optima consonãtia ꝓformat signuz signato ſm q̃ per virum & mulierẽ significat de⁹ & alia. Simili⁹ correspondet ſm q̃ per virum & mulierẽ significatur xp̃s & eccl'ia. Eccl'ia em̃ ex xp̃o formatur. dũ de latere xp̃i dormientis in cruce ꝑfluxit sanguis & aqua. ex q̃bus in sacramentis eccl'ie redũdauit efficacia. per q̃ sacramẽta fundat eccl'ia. & sic vir rñdet xp̃o. dormitio rñdet morti. ablutio coste apertioni lateris. Concordat etiã formatio hec significationi ꝑut per virũ & mulierẽ superior portio rõnis & inferior hz signari. Sicut em̃ vir est fortior & mulier est infirmior. sic superior portio & inferior. & sicut mulier ex viro. sic inferior portio est ex cõuersione spũs ad hec inferiora. dum aũt ad hec inferiora conuertit. cessat a vigilãtia contemplationis. & quodãmodo efficitur infirmior semetipso. et tendit ad mollitiẽ mulieris. & ideo quodãmodo separari seu sopozari ꝺr. & os ei auferri. & exinde mulier formari. Et sic ptz q̃ magna fuit congruentia ordinis obſuata in huius formatione mulieris. siue in se. siue in signato p tipam. His visis de facili rñdet ad obiecta. ¶ Qõ em̃ primo obĩ de textu Beſi. Dicendum q̃ illud dictũ est ꝓ anticipationẽ ꝓterea illud dictũ est q̃ 4 tum ad productionẽ aie. ſm quã nõ est formata mulier ex viro. ſz ex nihilo. sicut infra patebit. ¶ Ad illud vo qõ obĩ de aliis speciebus. ptz rñsio. Non em̃ est sic ꝓpter leges matrimonij. q̃ nõ ita attendit in bestijs. sicut in hoĩbus. ¶ Ad illud qõ obĩ q̃ vir est muliere fortior & pfectior. Dicendũ q̃ materiale minus est nobile. q̃ illud qõ ex eo producit ſm id q̃ qõ est materiale. vir aũt nõ fuit materia mulieris ſm se totũ. ſz ſm aliq̃d sui. s. ſm costã. & iõ q̃uis vir est nobilior potuit tñ ex ei⁹ costa corp⁹ mulieris formari. Nã non est tãta pfectio in vna costa viri. quanta est i vno corpe mulieris. ¶ Qõ ſi q̃ras quare magis mulier 5 de viro. q̃ vir de muliere. Dõm q̃ hoc aliq̃ futurũ erat. sicut in scõo adã. s. xp̃o. & ideo vt pfecta essent dei opa. debuit eẽ ſimil'r. & mulier de solo viro. ¶ Sic em̃ sunt ipleti sicut dicit Augustinus. ꝙttuor modi eductiõis hoĩs i esse. Unus q̃ est de viro & muliere quẽ mõ obſuat natura. Alius q̃ est nec de viro. nec de muliere. qui fuit in productiõe primi hoĩs. Tertius qui est de viro tñ. & hic fuit in formatione Eue. Quartus q̃ est de muliere tñ absq̃ viro & hic fuit in productiõe xp̃i de ỹgine. Tũc aũt magis congruebat mulierẽ educi de viro. vt ostenderet q̃ vir caput est mulieris. & q̃ nõ vir ꝓpter mulierẽ. sed mulier ꝓpter virum & alia⁹ similia plura q̃ ꝓius tacta sunt. ¶ Ad illa que obĩciũtur 6 de soporatione. Dõm q̃ ille sopor nõ fuit ex lassitudine. ſz fuit 7 ex diuina imissione. sicut dicit textus. nec tñ fuit ꝓtra naturã q: ſi adã stetisset. esset vtiq̃ in illo somn⁹. nõ ꝓp debilitationẽ potentie sensitiue. sed ꝓpter vigorationẽ potẽtie vegetatiue. q̃ñ & ſi neutram harũ virium cõtingeret in adam lassari. tñ q̃ñ

vna cessabit ab opatione. contingebat alterā vigozari dū tota
8 aia circa actū vni⁹ virtutis intēdit. ¶ Immisit aūt de⁹ sopo-
rem in adā. nō ꝓpter hoc ꝙ nō posset separe costā a vigilāte si
ne doloze ꝛ bozroze. sed ꝓpter significationē ꝛ ꝓpter etiā men
tis ade sublcuationē. qz sicut dicunt sancti. adā in illo sopoze
multa ꝓuidit. Ūsi statim cū euigilauit, ꝓbetice locutus est. ꝛ
in hoc multū ostenditur dei oīpotētia. que sic potuit separare
costā. vt natura nō amitteret quietē suā. Ex hoc patēt illa tria
9 obiecta de sopoze. ¶ Primū em̄ nō valz. qz ibi nō erat somnus
ex lassitudine. Scōm simil̄ non valet. qz nō est factum ꝓpter
lesionem boīs occultādam. Tertiū etiā nonvalet qz etiā ita be
ne manifesta est dei potētia. dū nō excitauit dormiētem a som
no. sicut manifesta esset si formasset eā de latere vigilātis sine
10 doloze aliquo. ¶ Ad illa que obijciuntur ꝙ nō debuit fieri de
osse. Dōm ꝙ nō tm̄modo mulier facta est de osse siue de costa.
sed etiam aliqua particula fuit sumpta de carne Ade. sicut se-
quens lr̄a innuit. ¶ Hoc nūc os. ꝛ ca. de car. mea. Magis aūt
fit denominatio ab osse. siue qz illa fuit pars principalioz. siue
qz vir mulieri confert robur. ꝛ mulier ꝙ viri cōfortiū vigozat.
vir aūt per mulieris confortiū emollitur. ꝛ ideo ōz caro repleꝛ
ta ꝓ costa. qz vir dat fortitudinem ꝛ suscipit infirmitatē. si-
ue etiā quia costa illa locum carnis occupabat. non em̄ facta
fuit in adāvt in eo maneret. sꝛyt de ea formaret mulier. Et sic
patent illa tria obiecta. Primū em̄ non valet. qz mulier ꝛ si de
bilis sit in se. tm̄ a viro habet robozari ꝛ ideo magis dicit esse
facta de costa ꝙ de carne. Scōm nō valet ꝙ em̄ mulier ōz esse
facta de costa. nō intelligitur precise. ita ꝙ non de carne. Ter
tium non valet. quia si illa costa superflua erat ade. inquantū
erat indiuiduum. erat tamen opozuna inq̄tum erat mulieris
principium. ꝛ ideo resurget in muliere nō i viro. sicut planius
explicatur in quarto.

B **Questio. ij.** Utrū mulier formata sit de costa viri
ꝓm rōnē seminalē. Et ꝙ sicvꝛ primo ꝓ
tertum. Cōsummauit deus die. vj. omne opus suū. Si ḡ forma
tio mulieris fuit post diē sertum. sicut scriptura innuit. ergo
aliquo modo in illis operibus. vj. dierū mulier cōdita fuit. sꝛ
nō erat nisi in costa. ergo in costa erat vt̄i fieret mulier. sed qō
sic est in aliquo ōz esse in eo sꝛ rōnē seminalē. ḡ ꝛc. ¶ Itē aug.
vj. sup Ben̄. ad litte. Oia que ꝓsequētibus erāt euoluenda rē
poribus. primitus de⁹ simul creauit cū faceret mundū cōsum
mata quidē. qm̄ nihil habent illa in naturis ꝓpꝛijs q̄bus suoꝛ
tempoꝛ cursus agunt. qō nō in istis causal̄r factum sit inchoa
ta aūt. qm̄ quedā erant semina futuroꝛ. ergo si mulier poste
a ꝓducenda erat. ergo semen mulieris ꝑexistebat. sed nō nisi co
sta. ergo ꝛc. ¶ Itē vir ōz esse imago dei. qz ex ipo fiunt omnes
boīes. sicut oīa sunt ex deo. sed nulla creatura est ex deo mate
rial̄r. ergo si recta est assimilatio. necesse est ꝙ vir respectu mu
lieris nō solū habeat habitudinē principij materialis. sꝛ etiaꝛ
actiui. sed qō est ex aliquo sicut ex materiali ꝛ actiuo ꝓncipio
est ꝓm rōnem seminalē. ḡ ꝛc. ¶ Itē vir ꝓductus est de limo. ꝛ
mulier de viro. aut igitur est maioꝛ habitudo ꝛ ꝓueniētioꝛ co-
ste ad mulierē q̄ viri ad limū. aut nō. Si nō. ḡ nō magis attī-
net mulier viro. q̄ vir limo. Si sic. ḡ vltra rōnem passibil̄ fuit
ibi aliquo mō rō actiui. si ḡ hec est rō seminalis. apparet ꝙ sꝛ
rōnem seminalem ex costa fuit formatum corpus mulieris.
¶ Itē cū de⁹ ꝓduxit corpus mulieris de costa aut hoc fuit ꝓm
naturā aut ꝓtra. Si ꝓm naturā. cū natura quicꝗd facit. faciat
ꝓm rōnes seminales videt ꝙ seminal̄r de costa mulier ꝓducta
sit. Si ꝓtra naturā. Cōtra ꝓditoꝛ nature vt dicit Aug. non fa
cit ꝓtra naturā. Et idē sup Ben̄. ad lit. Non facit deus cōtra
causas quas bonas ꝓstituit. qz ꝓtra voluntatē suā nō facit. er
go si formatio eue nō potuit esse ꝓtra naturā. fuit igit̄ ꝓm na
turā. si hoc fuit. ergo ꝓm rōnes seminalē. ¶ Itē si ꝓductio illa
fuit ꝓtra naturā. ergo formatio mulieris fuit miraculū. Sed
Aug. sup Ben̄. ad litte. dicit ꝙ de⁹ in rerū ꝓditione nō vtitur
rebus ad miraculū sue potētie: sed ꝓm quā ꝓpꝛie cōpetit ipa
rum reꝛ nature. ergo si miraculū nō faciebat. sꝛ opabat ꝓm ꝙ
natura exigebat. videt ꝙ mulierē ꝓduxerit ꝓm seminalē rōnē
si eā ꝓduxit ꝓm exigentiā nature. ¶ Contra. Magister dicit
in lr̄a. ꝛ est autoꝛitas Aug. Illa que ꝓm cām seminalē fiunt di
cuntur natural̄r fieri. qz ita cursus nature boībus innotuit. si
ergo ꝓductio mulieris de costa nō est ꝓm nature cursum. ḡ nō
erit ꝓm seminalē rōnem. ¶ Itē magr̄ in lr̄a. corpus mulieris
de costa factū ōz eo sane miraculo quo de quinq̄ panibus q̄n-
q̄ milia hominū saturati sunt. sed illud non fuit ꝓm seminaleꝛ
rationem. ergo ꝛc. ¶ Item boc videt ratione. semen dicit ꝓn
cipium actiuuꝫ ꝛ intrinsecū. vnde non dicitur semen hominis
bumoꝛ quicūq̄. sed ille qui decisus est a lūbis paternis. sed in
costa nō erat vis actiua ad mulieris ꝓductionē. ergo nec rō se
minalis. ¶ Item semen bꝫ in se rationē totius. et partiū eius
rei que ex ipso ꝓducitur. Unde Augu. v. sup Ben̄. ad litte. In
semine oīa producta sunt ꝛ fuerant primitus. nō mole magnis
tudinis. sꝛ in potētia causali. sꝛ in costa illa nō erat virtus ad
singula mēbra formāda. ergo nō erat ibi mulier ꝓm rationem
seminalē. ¶ Item impossibile est aliq̄d crescere per virtutem
creatā. nisi per rarefactionē. aut appositionē. sꝛ corpus mulie-
ris de illa costa ꝓductū est qō erat ipsa maius. nō per coste ra
refactionē. nec extrinsece materie appositionē. sicut dicit ma-
gister in lr̄a. ergo ꝓductio illa ex costa nō fuit ꝓm virtutē crea
ture. sed solū creatricis essentie. sed seminalis rō dicit virtutē
creatā. non em̄ dicūtur in deo res esse seminaliter. ergo hec ꝓ
ductio mulieris ex costa non fuit ꝓm seminales rationes.
¶ Item ꝓm seminales rōnes attendit rerum ꝓpagatio ꝛ gna
tio. sed ꝓm eductionē corporis de costa nō fit ꝓpagatio in hu
mana specie. ergo ꝓductio alicuius corporis humani ex costa
nō est ꝓm rōnem seminalē. ¶ Et ꝓpter hoc est questio. cū ma-
gister dicat aliqua fieri ꝓm rōnes causales aliqua ꝓm rationes 11
seminales que sit differentia inter hec duo. Si tu dicas ꝙ illa
fiunt ꝓm rōnes causales que fiūt ꝓm rationes incōmutabiles
vel eternas. illa ꝓm rationes seminales que fiunt ꝓm exigen-
tiam ꝛ virtutē potentiaꝫ inditaꝫ ipsis creaturis. Obijcit̄ con
tra hoc per Augu. Dicit em̄ Aug. in. vj. super Ben̄. ad litterā.
Nihil habent res in naturis ꝓpꝛijs quod nō in primis die-
bus causal̄r factum est. Et iterum. Causales ille rōnes quas
mundo indidit cū ꝓmū creauit. quō institute sunt merito que
ri potest. Et paulopost. In illis primis rerū causis quas mun
do primitus creatoꝛ inseruit. nō tm̄ posuit ꝙ de limo formatu
rus erat boīem. sed quēadmodū ꝓducturus. ergo rōnes caus
sales nō dicunt q̄d increatū. sed creatum. ¶ Item ipse Augu.
rōnes causales quas dicit inditas primis reb⁹. distinguit cōs
tra incōmutabiles rōnes tam in. v. sup Ben̄. ad litte. q̄m in. vj.
¶ Querit̄ etiā que differētia sit inter rōnes seminales ꝛ natu
rales. ꝛ videt ꝙ nulla. qz Aug. dicit ꝙ cum arboꝛ germinat. de
semine quotidie est ꝓpagatio ꝓm rōnem seminalē in fi. v. sup
Ben̄. sed hoc idē est ꝓm rōnem naturalē. ¶ Item opatio que
est a vi seminali. aut est naturalis. aut est volūtaria. cū em̄ non
sit a causa ꝑ accidens. ꝛ sit a cā creata. necesse est ꝙ sit a natu-
ra vel ab intellectu. sꝛ nō est ab intellectu. ergo a natura. ḡ oē
quod fit seminal̄r fit natural̄r. Pari rōne. cum natura sit vis
ꝓpagatiua. ꝛ ꝓpagatio fiat mediante semine. omne quod fit 12
naturaliter. videtur fieri seminaliter. ¶ Respon. ad predicto
rum intelligētiam est notādum ꝙ cum de bis rationibus semi
nalibus egregius doctoꝛ Aug. in. v. ꝛ. vj. sup Ben̄. ad lit. am-
bigue loquatur. ꝛ ab ipso potissime habemus boꝛ nominum
vsum nō est facile inter bmōi vocabula recte distinguere. Ūpe
em̄ rōnes causales mō dicit rebus fuisse insertas. mō dicit ꝙ
tum ad aliqua in diuina voluntate fuisse seruatas. possum⁹ tm̄
quātum est de vi vocabuli differentiā assignare in būc modū.
Causa em̄ cōis est ad principiū intrinsecum ꝛ extrinsecū simi-
liter ꝛ ratio causalis ꝙtum est de vi nois. semen ꝫo dicit prin-
cipium intrinsecum. ꝛ ita ratio causalis se extendit ad ratiōes
creatas ꝛ increatas. ratio ꝫo seminalis solū ad rationes cres
tas. ꝙtum ergo est de vi nois. vnū est cōe respectu alterius in
quātum aūt adinuicē distinguūtur ꝛ cōnumerātur. sic causa ꝛ
causalis ratio accipitur quātum ad principiū increatū semen
ꝫo ꝛ seminalis ratio spectat ad principium creatum. Differt
aūt causa ꝛ rō causalis. qz causa dicit principiuꝫ ꝓductiuum.
ratio ꝫo causalis dicit regulā dirigentē illud principiū in sua
operatione. ¶ Simil̄r per hunc modū differt semen ꝛ rō semi 13
nalis. Regula aūt agētis ĩcreati ē forma exēplaris siue ydea-
lis. Regula ꝫo agētis creati est forma naturalis. ꝛ ita rōnes
causales sunt forme ydeales siue exēplares. rōnes ꝫo semina
les sunt forme naturales. Et ꝓm boc ꝓꝛ ꝙ rōnes causales et
primordiales idē sunt re differentes sola rōne. Primordiales
em̄ dicunt̄ per priuationē prioris: sed causales per positiones
posteriozis, ꝛ primordiales inq̄tū respiciūt deū vt principiū pri-

mum. causales

mum causales inc̃tum respiciũt deũ vt finẽ vltimũ que est cã causaz. Sil' naturales rõnes ⁊ seminales re idẽ sũt. rõne vo differũt. qz em̃ semen dicit vt ex quo. et natura dicit vt a quo rõ seminalis attendit inc̃tũ dirigit potentiã nature. vt ex ali quo fiat aliq̃d. naturalis vo vt ab aliquo fiat aliq̃d. Vel rõ se minalis respicit inchoationẽ ⁊ intrinsecã virtutẽ que mouet ⁊ opatur ad effectus pductionẽ. naturalis vo pcernit pducen tis ad pductũ assimilationẽ. ⁊ modi agẽdi assuetudinẽ. vñ ap propriate loquẽdo cũ magi ex vgio fecerũt serpẽtes. ꝺ fuit ꝑz rõnes seminales. cũ vo serpẽtes sicut assolẽt serpẽtes generãt hoc fit ꝑm rõnes naturales. Iz vtreq; naturales ⁊ semiales cõ
14 grue dici possint. ¶ Qñ igit querit. vtrũ aliqs effect⁹ fiat ꝑm rõnes causales. aut seminales. Rñdendum est ꝙ aut sic est a deo ille effectus. ꝙ creatura non bz in eo potentiã aliquã. aut si bz. bz solã potentiã obedientie. vtpote cũ mundus sit de nihilo. vbi nulla est potentia creature. vel cũ multi panes multi plicãtur ex panevno. vbi est sola potẽtia obediẽtie. ⁊ hec fiunt ꝑm rationes causales quas de⁹ seruauit in sua volũtate. qz nõ fiunt ꝑm exigentiã creature. sed ꝑm exigẽtiã dispositiõis eter ne. Si aũt sic pducit effectus. ꝙ est in potẽtia nature. non so lum obediẽtie. Iz etiã potentis ad actũ pducere. sic ꝺz fieri ꝑz rõnes seminales. sicut ptz cum bõ generat ex homine. vel ar boz ex arboze. Sed attendendũ est. ꝙ illa potentia nature ad effectus istos. aut est ꝓpinqua ⁊ sufficiẽs. sicut est in semĩe de cisio a lumbis ad gnationẽ humani corporis ⁊ sic ꝺz ꝓprie ha bere in se rõnem seminalẽ. Aut est remota ⁊ insufficiens. sicut est in pane vel in alimẽto. vt ex eo fiat bõ. ⁊ sic minus ꝓprie ꝺz esse ibi ratio seminalis. Non em̃ ꝺz in pane eẽ ratio seminalis respectu bois producendi. nisi valde large aceipiatur. Quod aũt est sic in remota dispositione respectu effectus aut perdu citur ad illũ effectũ mediãtibus illis ad que habebat ordinẽ immediatũ. aut mediate. Si mediate tũc potest dici ꝙ effect⁹ ille sit ꝑm rõnem seminalẽ. vtpote si panis comedat ⁊ digerat ⁊ conuertatur in humorẽ. ⁊ postmodũ in lumbis conuertatur in se men. deinde in bouem. Si aũt immediate pducat ad effectum vtpote si de pane statim formaret corpus bouis. sic nullo mõ ꝺz esse factũ ꝑm rõnes seminales. sed ꝑm rõnes causales ꝗuis ei ibi esset aliqua potẽtia actiua ad hoc ꝙ inde fieret corp⁹ per multa intermedia. tñ ꝙ immediate fieret. hoc habuit in sola po tentia obediẽtie. Cũ ergo querit. vtrũ corpus mulieris fuerit in costa seminali'. Dom ꝙ si ꝓprie accipiatur rõ seminalis. nõ. Si aũt accipiat large ꝓ quacũq; potẽtia actiua exĩte in ma teria. sic põt dici in costa ista ratio seminalis. Rursus si que ratur. vtrũ mulier facta sit de costa ꝑm rõnes seminales. Rñ dendum est ꝙ nõ. qz costa respectu talis modi pducendi. ⁊ re spectu tãti corporis ex ea formãdi absq; additione. nõ habuit nisi solã potentiã obediẽtie. vñ ꝓcedẽde sunt rõnes ad hoc in
15 ducte. ¶ Ad illud aũt qð primo obiicitur in ꝯrarium ꝙ nihil nouum fecit de⁹ vltra diẽ sextũ. Dicendũ ꝙ illud argumentũ deficit tripliciter. Primo qz ⁊ si formatio mulieris post diem sextũ narretur. nõ ẽt̃ credẽdũ. ꝙ tã longo tẽpore viri formatio precesserit. sed ꝙ die sexta de latere viri pducta sit. Illud aũt quod subditur. intelligẽdum est per recapitulationẽ. recapitulat em̃ scriptura vt addat. Deficit etiã in hoc. ꝙ deus non dicitur facere nouũ. non solũ in hoc ꝙ oĩa producta fint in ratione seminali. sed quia producta sunt in suo simili. ⁊ hoc necessarium est dicere propter creationem anime que non exit in esse ꝑm seminalem rõnem. Et per hoc ptz rñsio ad sequens. qz formatio mulieris nõ fuit de consequẽtibus ad opa. vj. dierũ vel si fuit. causal'ꝺz fuisse facta. qz precessit potentiã obedien tie in costa. vel etiã aliqua rõ seminalis longinqua Iz ꝑm illam
16 mulier non sit formata sed ꝑm potentiã diuinã. ¶ Ad illud qð obiicit ꝙ vir est imago dei. qz principium oĩm hominũ. Dicen dum ꝙ non est oĩmoda simĩlitudo. deus em̃ est principiũ sufficiens respectu omniũ. vir aũt non est per se principiũ sufficiẽs respectu hoĩs. aliquo tñ modo tenet rationẽ principij. et hoc facit ad maiorẽ expressionẽ imaginis. ad cuius expressionem aliquo mõ amplificandã non solum facit assimilatio perfecta
17 sed etiã assimilatio modica. ¶ Ad illud quod obiicit ꝙ maioz erat conuenientia coste ad mulierẽ ꝗ limi ad virũ. Dicendum ꝙ costa duplr̃ põt ꝯsiderari. Aut in se aut inc̃tum fuit pars vi ri. In se quidem ita bene distabat a formatione corporis mu lieris. sicut limus a formatione corporis viri. Si autẽ conside
18 retur inc̃tum est pars viri. sic q; vir ⁊ mulier sunt ꝑsone in' quibus põt cẽ affinitas ⁊ attinẽtia. talis formatio faciebat quod dam maius vinculum attinentie esse inter virũ ⁊ mulierẽ. qð quidẽ nõ poterat esse inter virũ ⁊ elementũ terre. ¶ Ad illud qð obr̃ ꝙ pductio mulieris de costa nõ fuit ꝓtra naturã. Dicẽ dum ꝙ dupl'r ꝺz natura. Uno modo dicit natura oñe illud qð competit rei a sua naturali origine ⁊ sic cõpetit creature. vt ex ea pducatur oñe qð deus vult. Opus em̃ respectu sui artifi cis. bz in se potentiã pfecte obediẽtie cũ p oĩa subiacet ei' vo luntati. propter qð ꝺz ꝙ spũs dñi ferebatur super aquas ⁊ cõ tra hanc naturã deus nũq; facit. immo quicquid facit de crea tura. ꝑm hanc naturã facit. ⁊ ꝑm hunc modũ accipiendi nat us ram. mulier de costa nõ est formata ꝓtra naturã. Alio mõ dici tur natura proprietas iusita rebus. ꝑm quã res naturales pa gunt cursus suos ⁊ motus solitos. ⁊ hoc mõ accipiẽdo naturã aliqñ deus facit ꝓtra naturã. aliqñ supra naturaz. ¶ Tunc facit ꝓtra naturã qñ facit aliquid cuius ratio in natura. ⁊ a natura p duci habet. tñ alio modo oĩno diuerso. vt ptz in hoc ꝙ natura dat alicui visum. ⁊ successiue in primaria generatione simil'r ⁊ dat vitam. nunq; tñ cecum reducit ad visum. nec mortuũ ad vi tam. Si ergo deus sua virtute hoc faciat. vt alicui ceco visum
19 restituat. ⁊ mortuo vitã: tunc ꝺz facere ꝓtra naturã. i. cõtra so litum cursum nature. ⁊ tunc ꝺz miraculum. Quãdo vo deus fa cit aliquid cuius simile natura facere nõ potest. ⁊ ad quod na tura non habet ordinem ꝑm proprã virtutem. sicut quãdo de⁹ factus est homo. vel quãdo corpus mortale factum est glorio sum. tunc facit supra naturã ⁊ illud opus proprie ꝺz mirabile. nõ miraculum. Qñ igit in operibus sex dierũ nature rerũ. nõ dum erãt condite. nec cursus eaz determinati. ideo tam in p ductione mulieris ex costa viri. ꝙ in pductione aliaz rerum opabatur supra naturã. non ꝓtra. ⁊ ideo opera illa mirabilia no miracula dici debebãt. ¶ Et p hoc ptz rñsio ad vltimũ obie ctum. qz nõ fuit ꝓprie ꝓtra naturã. nec est miraculũ dicendus. Ptz etiã rñsio ad illud qð cõsuevit queri. q̃ differẽtia est inter miraculũ ⁊ mirabile. ⁊ in quo differt facere aliq̃d ꝓtra naturã et supra. Postremo qualr̃ verũ est. ꝙ deus nihil facit ꝓtra na turam. ⁊ tñ miracula aliquo modo sunt ꝓtra naturã. Ptz etiã ꝙ differentia sit inter rationes primordiales causales semina les ⁊ naturales. Duo em̃ prima membra. scz primordiales rões ⁊ causales differunt rõne. Simil'r duo vltima. scz rões semina les ⁊ naturales. Duo vo intermedia. s. rationes causales ⁊ semi nales vno modo se bñt sicut generale ⁊ speciale Alio mõ si fiat appropriatio. causales sunt que seruate sunt in mente diuina. seminales vo que sunt rebus inserte. Et hinc est ꝙ Aug. causa les rões dicit esse cões ad ea que fiunt miraculose ⁊ naturas liter. dicit etiã quasdã rationes causales in mente diuina re seruatas. quasdã autem esse rebus insertas. vj. super Ben̄. Et sic patet ꝙ nulla est contrarietas.

Questio. iij. Quid sit rõ seminalis ꝑm essentiã. et ꝯ ꝓstet eã esse formã. est questio vtz sit forma vl'is an singularis. Et ꝙ sit forma vl'is. videt ꝓmo p ꝓbm in. xvj. de animalibus vbi dicit. ꝙ embrio prius est animal q̃ bõ. q̃ natura producit formã spẽi mediante forma gñis: sed illa est rõ seminalis mediãte qua natura puenit ad vltimũ cõple mentũ. q̃ rõ seminalis nõ est aliud q̃ forma vl'is. ¶ Itẽ ꝙto ẽ aliq̃d simplici'. tãto ꝑfs. ꝙto forma ꝙto vl'ior. tãto simplicior. q̃ tãto prior. ꝙ in ꝓcessu ordinato p id qð pr⁹ est. ꝺuenit ad id qð posterius est. q̃ natura ꝓcedẽs ad gnationẽ forme singula ris. puenit ad ipam mediãte vl'i. sed rõ seminalis ẽ illa mediã te qua puenit ad effectũ cõpletum. q̃ ꝛc. ¶ Itẽ intellect⁹ ꝙ ve rus ẽ intelligit sicut est i re. alioq̃n si nõ rñdet ei ita in re sicut intelligit. falsus est ꝟvan'. sed tã rõnalis ꝓbs q̃ etiã metaphi ficus. dicit differẽtias extrabi de potẽtia gñis. ergo ops ꝙ ita fit in re. s. ꝙ forme minus vl'es exeãt in esse a formis magis vl'i bus. aut ꝓsideratio logici ⁊ pbi est oĩno vana ꝙ si hoc est incõ veniens. restat ꝙ forme vl'es sunt ille mediãtibus quib⁹ edu cuntur singulares in esse sed bmõi sunt rõnes seminales q̃ ꝛc. ¶ Itẽ forma ꝑticularis dicit ens in actu cõpleto qz nulla põt vlterius fieri additio. materia vo dicit ens oĩno in potẽtia. ꝑz inter ens oĩno in actu et oĩno in potẽtia cadit medũ ens. qð ẽ partim in actu ⁊ partim in potẽtia. bmõi aũt est forma vl'is. q̃ respectu materie est ens in actu. respectu vlterioris forme est ens in potẽtia. Sgit̃ si nõ ꝑuenitur ab extremo in extremũ nisi

per mediū. materia nō perducit ad actū cōpletum. nisi mediā
tibus formis vniuersalib⁹. sz rōnes seminales sunt ille mediā
tibus qbus puenit ad actū cōpletū. g̃ ꝛc. ¶ Itez ex hoc gña
tur bō nō afin⁹. hoc aūt nō est nisi pp aliquā ꝯuenientiā q̄ est in
ter bouem ꝛ bouem. ꝛ nō inter bouem ꝛ asinū. illa aūt ꝯuenientia
nō est nisi in forma vniuersali. g̃ rō quare bō gñat bouem ē for
ma vlis. sed illa est rō seminalis. g̃ ꝛc. ¶ Itē hec vī per oppo
sitionē ad impossibile. ex eo incipit gñatio in qō terminat̃ cor
ruptio. ꝛ ecōuerso. si igit̃ natura nihil ꝓducit ex nihilo corru
ptione naturali nulla forma naturalis cedit in nihil cū igit̃ ex
aere fit ignis forma aeris nō corrūpitur in nihil. nec materia.
q: materia nō erat aliq̄d de ēntia ipsi⁹ formē. corrumpit̃ g̃ in
aliquā formā illa ergo forma. aut ē vlis aut singularis. Si sin
gularis aut g̃ est forma ignis. aut forma alia ab igne. Nō alia
ab igne q: in igne gñato nō sunt due formē singulares. sz vna
tm̄. Si est forma ignis. g̃ forma aeris ꝛ ignis sunt vna forma
numero qō est impossibile. Restat igit̃ cū nō possit ee forma sin
gularis. ꝙ sit forma vlis. si ergo bz incipi gñatio ad qō termi
natur corruptio. gñatio vniuscuiusq; rei naturalis icipit a for
ma vniuersali. sz a q̄ gñatio incipit est rō seminalis. g̃ rō semia
lis nō est aliud q̄ forma vlis. ¶ Lōtra. pbs in lib. de aia. Uni
uersale. aut nihil est. aut posteri⁹ ꝛc. sed ratio seminalis semp
prior est. g̃ rō seminalis nō pōt esse forma vlis. ¶ Itemvle est
semp ꝛ vbiq;. sed ratio seminalis respicit hanc materiā in qua
fundatur determinate. g̃ rō seminalis nō pōt esse forma vlis.
¶ Itē rō seminalis nō pdicat̃ de eo cui⁹ est seminalis rō non
em̄ pōt dici ꝙ bō sit semen. vel ꝙ corpus bouis sit embrio. sz vni
uersale predicat̃ de singulari. g̃ rō seminalis nō pōt ee forma
vlis. ¶ Item ois opatio nature terminatur ad hoc aliq̄d. ꝛ ē
circa hoc aliq̄d. hoc aliquid aūt dicit formā cū materia vniuer
sale aūt dicit formā tm̄. ergo forma vlis ſm ꝙ hmōi nec ē ope
rationis principiū. nec est opationis termin⁹ p se. sed rō semi
nalis dicit opationis pncipiū. ergo rō seminalis nō pōt ee for
ma vlis. ¶ Itē si rō seminalis dicit formā vlem. aut igit̃ for
mam gñis. aut formā spēi. Si formā gñis. g̃ in homie est rō se
minalis respectu asim. Si formā specici. g̃ humanitas est rō
seminalis hui⁹ bouis. sed illud est rō seminalis alicui⁹ qō ante
p̄existit in materia q̄ sit res cōpleta in actu. g̃ ante erit forma
hūanitatis in materia. q̄ sit res cōpleta. sz hoc est falsum ꝛ nō
intelligibile ꝙ forma hūanitatis sit in aliquo ꝛ illud nō sit res
cōpleta. g̃ nō est ponere ꝙ forma vniuersalis dicat rōnē semi
nalem. ¶ Itē si forma vlis respectu pticularis esset rō semina
lis. cū g̃ hec albedo dicat singularē formā. ꝛ albedo dicat for
mā spēi. ꝛ color formā gñis ꝛ qualitas sensibilis adhuc formā
supioris gñis ꝛ qualitas corpalis adhuc formā magis vlem.
ꝛ qualitas adhuc formā vniuersalissimā. tunc natura in pduc
tione hui⁹ albedinis ueniret mediātibus oībus p̄dictis. g̃
pri⁹ faceret qualitatē. q̄ qualitatē corporalē. ꝛ qualitatē cor
poralē pri⁹ q̄ qualitatē sensibilē ꝛ qualitatē sensibilē pri⁹ q̄ co
lorem qō nō est intelligibile. ¶ Rñ. ad predictor intelligen
tiam est notādum. ꝙ cum satis cōstet rōnem seminalē esse po
tentiam actiuā inditam materie. ꝛ illā potentiā actiuā cōstet
esse essentiā formē. cum ex ea fiat forma mediāte opatione na
ture. que nō pducit aliquid ex nihilo. satis rationabiliter po
nitur ꝙ ratio seminalis est essentia formē producēde. differēs
ab illa ſm esse cōpletum ꝛ incōpletum. siue ſm esse in potētia.
ꝛ esse in actu. Utrū aūt illa forma siue potentia actiua quā di
cimus rōnem seminalē sit forma vlis. hoc nō est ita planū. di
uersi em̄ sunt modi dicendi ſm diuersas positiones quas hūt
diuersi de forma vniuersali. Quidā em̄ dicere voluerunt ꝙ cū
vniuersalia non sint fictiones realiter ꝛ ſm veritatē. non solū
sint in aīa. sed etiā in natura. ꝛ q: omne quod est in natura ha
bet fundari in materia. tam formē vniuersales q̄ singulares
in materia habent esse. ꝛ ita nō differūt forma vlis ꝛ singula
ris per abstractionē a materia ꝛ ꝓcretionē in materia. sed dif
ferunt per additionē vnius ad alterā. ꝛ per magis cōpletum
ꝛ minus cōpletum. Cuius signū est. q: in coordinatione gene
rum ꝛ specierū forma speciei est cōpletissima ꝛ cōpositissima.
forma vō generis respectu illius est ens in potentia. ꝛ fit ma
gis in actu per differentiā sibi superadditā. ꝛ ita cū ratio semi
nalis dicat formā rationē incōpleta. dixerunt nihil aliud esse
rationem seminalē q̄ formā vniuersalē. Hec aūt positio paru
pendēda nō est. magnor em̄ est ꝛ concors esse videtur ꝛ auto
ritati. ꝛ rōni ꝛ sensui. Autoritati q: ipse cōmentator dicit super
metaphisicā in capitulo. quādo aūt in fundamēto. ꝙ materia
suscipit formas singulares mediātibus formis vniuersalibus
Rōni etiā concordat: q: cum singulare dicat ens in actu. ꝛ ma
teria ens in potētia. ꝛ forma vlis quodāmō dicat ens in actu
et quodāmodo in potētia. rectum videt̃ ꝛ congruum ꝙ mate
ria ꝓducatur ad formā complctā. mediātibus formis vniuer
salibus. Sensui etiā ꝓcordat. q: sicut vult pbs in ꝓncipio ꝓmi
phisicor. Progressus nostre cognitionis assimilatur ꝓgressui
nature in sua operatione: sed nobis innata est via ab vniversa
lioribus ad minus vniuersalia. ergo consimil̃ erit in natura. Si
quis aūt positionē hāc sustinere velit. poterit declinare rōnes
ad oppositū adductas. dicens ꝙ loquant̃ de vniuersali ſm ꝙ
bz esse abstractum in aīa. ꝛ sic predicte positioni non obuiant.
¶ Alior vō positio est ꝙ vniuersale forma est. sed nō quelibet
forma ꝓpr̄ vniuersale est. est em̄ forma partis ꝛ forma totius
ꝛ vniuersale nō est forma partis. sed forma totius. Anima em̄
nō dicitur esse vniuersale respectu vnius hominis. sz poti⁹ bō.
Illā aūt dicūt esse formā totius. quequidē dat esse toti ꝛ hec
dr essentia rei: q: totū esse cōplectitur. ꝛ hanc formā cōsiderat
metaphisicus. formā vō partis que in genere nō habet esse ni
si per reductionē. nō est dicere ꝓpr̄e vniuersalē. potest tm̄ dici
aliquo mō vniuersalis reductione. cum illa est indifferēs ad
multa que pōt fieri ex ipsa. sicut causa dr esse vniuersalis quia
pōt in multa. ꝛ sic illa potentia actiua q̄ est in materia que di
cebatur rō seminalis. pōt dici vniuersalis. nō ꝓpr̄e ſm ꝙ vni
uersale ꝓsideraf a metaphisico: sed large vt dicat quādā pein
cipij indifferentiā. quā etiā ꝓsiderat phisicus. Et hec positio
magnor est ꝛ multor. ꝛ magis eā approbat via cōis. nec imc
rito. q: ꝓcordat rationi autoritati. ꝛ sensui. Rationi quidē. q:
necesse est ponere vniuersales formas ꝓpter cognitionē ꝛ pdi
cationis vniuocationē. si igit̃ nō est integra cognitio nisi totū
esse rei cognoscat̃ ꝛ nō est cognitio nisi per formā. necesse ē ali
quā formā esse q̄ cōplectatur totū esse. banc aūt dicim⁹ essen
tiam. ꝛ hec est vlis formavt dicit Auicenna. Dicit em̄ ꝙ essen
tia nihil aliud est q̄ quidditas rei vlis. Similr nō est vera vni
uocatio. nisi quādo aliqua in vna forma cōmuni realiter assi
milantur. que de ipsis essentialiter predicatur. forma aūt in
qua plura assimilātur. nō potest esse nisi forma vniuersalis. q̄
vō essentialiter predicatur. de illis nō potest esse nisi forma to
tum cōplectēs. ¶ Forma igit̃ vniuersalis non est aliud q̄ for
ma tot⁹. que cū de se nata sit esse in multis vlis est. particula
rizatur aūt nō per additionē vlteriorīs forme. sed per coniun
ctionē sui cū materia. ex qua cōiunctione materia approprīat
sibi formā. ꝛ forma materiā. sicut dictū est supra. Et q: nunq̄ ē
forma separata a materia: nunq̄ est forma vlis sine particulari.
q̄uis aūt vnū nō sit sine altero. differt tm̄ vnū ab altero. q̄uis
em̄ albedo nō possit esse sine corpore. differt tm̄ a corpore. vī in
separabilitas nō ponit idētitatē oīmodā. Concordat etiā hec
positio autoritati. Dicit em̄ pbs ꝙ cum dico celū. dico formā.
cum dico hoc celū. dico materiā. ergo indiuiduū super formā
vniuersalē non addit aliquā formā. sed solum materiā. Dicit
em̄ Boeti⁹ q̄ spēs est totū ee indiuidui. ergo forma vniuersa
lis que est spēs. est forma tot⁹ que cōplectitur totū esse. ꝛ que
est sufficiēs ratio cognoscēdi q̄tū ad esse substātiale ꝛ hoc me
lius tactū est supra dis. iij. Cōcordat etiā sensui. ali⁹ est em̄ os
dor modus in egressu specierū a genere. ꝛ in eductione forma
rum de potētia materie. Naturalis em̄ dicit. ꝙ materia prius
suscipit formā elementarē. ꝛ mediāte illa venit ad formā mi
xtionis. ꝛ mediāte illa venit ad formā cōpletionis. q: conside
rat illā potentiā materie ſm q̄ per operationes nature bz in
effectum pdire. Metaphisicus vō qui considerat vniuersales
formas siue essentias. in q̄bus res singulares hūt assimilari.
ponit magis vniuersale ꝛ minus. ſm ꝙ pluraꝛel paucioꝛa hūt
assimilari in illo. ꝛ illud in quo est prima assimilatio. dicit esse
genus gñalissimū. illud vō in quo est pfecta assimilatio. dicat
esse speciē specialissimā. ꝛ ppterea dicit speciem addere ad ge
nus. ꝛ hoc totū innuit in re. Dicit etiā genus simplic⁹ specie
in pluribus reperiri. ꝛ hinc est ꝙ gen⁹ in aliquo assimilat deo
magis q̄ spēs in aliquo ecōuerso. Deus em̄ q: nobilissim⁹ est
in fine tot⁹ nobilitatis. simul habet in se oēm perfectionē. ita
ꝙ ipse est simplicissimus ꝛ oīno incorruptibilis. Est etiā perfe
ctus in oīmoda actualitate ꝓstitutus, creatura vō ſm ꝙ pōt

semiplene

semiplene assimilaf deo. t ꝙtum ad rōnē simplicitatis t incorruptibilitatis magis assimilaf ei qō est magis vniuersale ꝙtū ad rōnē actualitatis magis assimilaf minus vle. Harū autem duaꝝ positionū que sit ꝓbabilioꝛ t verioꝛ. difficile est videre stanti in ipsa cōsideratione. descēdenti ꝯo ad particulares opationes nature. videbiſ ꝓsideratio pbilici t metaphisici diuersificari. nec posse bñ sil' sibi coꝛrespōdere. alr em diffinif albedo sicut prius tactum est. alr a natura pducif. Diffinitur em̄ per genꝰ suū quod est coloꝛ. t coloꝛ p genus supius. t sic vsq; ad summū gñs sui. sed natura in pducendo nō seruat būc oꝛdinē. sed sic pducif albedo. sicut exigit operatio qualitatum elemētariuꝝ cū virtute luminis. t ideo positio vltimo dicta cōmunioꝛ est t intelligibilioꝛ t sensui vicinioꝛ. Hāc igif iuxta viā cōem sustinēdo rndere possum⁹ ad questionē ꝓpositā. ꝙ si forma vniuersalis dicatur ppꝛie ſm quā res est ordinabilis in genere quā metaphisicus bz ꝓsiderare rō seminalis nō est forma vlis. si aūt dicaf forma vlis forma exīs ſm esse incōpletuꝝ in materia. t indifferēs t possibilis ad multa pducenda. sic pōt dici ratio seminalis forma vlis. Et ſm hoc ptz respōsio ad obiecta. ꝙtum ad vtrāq; partē. Rōnes em̄ que ꝓbant ꝙ ratio seminalis nō sit forma vniuersalis. loquunf de vniuersali ppꝛie rōnes ꝯo ad oppositū adducte loquunf de forma vniuersali ſm aliā acceptionē. ſm quā forma vniuersalis ōꝛ quecūq; forma exīstens in potēcia. siue sit forma totius. siue sit forma partis. t boc ptz discurrēdo p singula. ¶ Nā illud qō primo obī. ꝙ embꝛio plus est aial ꝙ bō. nō cogit ꝙ ratio seminalis sit forma vlis ppꝛie dicta. nam bō t aial t quecūq; alia vniuersalis forma nō ōꝛ esse nisi per eductionē alicuius singularis. Uñ au
25 toꝛ vj. principioꝝ dicit. ꝙ natura in bis occulte opatur. ¶ Ad illud qō obiciſ ꝙ vniuersale est simplicꝰ. ptz rñio. verum est em̄ ꝙ vniuersale est simplicius ſm cā viā ſm quā bz coordinationē ad id qō est minus vniuersale. s. ſm esse diffinitiuuꝝ. ſm aūt viā gñationis nō bz coordinationē. nisi solū per accīs. accidit em̄ ꝙ p opationē nature. primo sit aliq̄ genus ꝙ species
26 spēs aūt nūq; est q̄n sit indiuiduū. ¶ Ad illud qō obī. ꝙ ꝓsi de rationi pbilice aliq̄d respondet in re. Dōm ꝙ verum est. vera em̄ t realis est silitudo inter petrū t paulū. t ita necceesse est ponere aliq̄d tertiū in quo assimilanf. silr inter boīem t asinū realis est similitudo. t ideo consideratio pbilica non est vana nec tñ opꝰ ita essentias rerum ꝓduci. sicut bñt cognosci. sufficit em̄ ꝙ sic se habeāt ad esse sicut se bñt ad cognitionē. ſz nō
27 opꝰ ꝙ sic se habeāt ad pductionē. ¶ Ad illud qō obī. ꝙ forma particularis dicit ens in actu cōpleto. Dōm ꝙ verū est ꝙ illō quo mediāte pueniſur ab ente in potentiā ad esse cōpletū est quodāmodo ens in actu. quodāmō in potentia. sed boc nō est quocūq; mō ens in potēcia. ſz illud qō bz oꝛdinationē ad boc. t boc est potēcia materie actua. que rōnem vniuersalis nō bz cū sit forma partis. ꝙuis sit quodāmō in actu. quodāmodo in
28 potēcia. ¶ Ad illud qō obī. ꝙ bō generat boīem nō asinū. Dicendū ꝙ boc nō est ppter formā humanitatis. sed boc est pp
29 vim datā illi nature ad pducendū sui sile. ¶ Ad vltimū ptz rñio ꝓcedo em̄ ꝙ potēcia illa actiua nō est forma singularis nec ignis. nec aeris. sed est indifferēs ad vtrūq;. t iō ex illa quelibet eaꝝ pōt educi. t in illā quelibet eaꝝ potest vel habet resolui. t illa dici potest ratio seminalis.

Consequēter querif de scōo articulo. s. ō pductōe aie ipsius Euc. t per ꝓsequens oīs alteriꝰ aie ab aīa Ade. Et circa boc tria q̄runf. Primū est vtrū aie oīm boīm sint vna suba vel diuerse. Scōo dato ꝙ diuerse. querif vtrū simul vel successiue fiant in esse ꝓducte. Tertio. dato ꝙ successiue queritur vtruꝝ anima fiat ex traduce.

D Questio. Circa quā sic pcedif. t oñdif ꝙ aie oīm boīm sint vna aīa nūero. nō diuerse. Oē qō indiuiduaf. t multiplicaf ad alteriꝰ multiplicationē. t indiuiduationē subalr depēdet ab illoꝝ aīa intellectiua nō depēdet subalr a corpe. cū possit eē subalr sine illo. ꝙ nō indiuidua tur nec multiplicaf ſm indiuiduationē coꝛpis vel multiplicationē. ¶ Itē plus assimilanf in cōplexione. t natura duoꝝ bominū coꝛpa ꝙ ꝙusdē coꝛpis mēbra diuersa. vt caro mea carni tue. ꝙ os meū carni mee. ꝙ si aīa vna pōt eē vīificatiua diuersoꝝ mēbroꝝ vnī coꝛpis. ita ꝙ in illa mēbra diuersas bz influē tias ſm eoꝝ dispositiōes varias. vī multoforti⁹ ꝙ vna aīa possit esse ꝓfectio duoꝝ coꝛpoꝝ sibi similiū. ¶ Itē multiplicatio in indiuiduis ciusdē speciei attendif ꝓpter ꝓseruationē vt ꝓpetuetur esse in plurib⁹ qō nō poterat ꝓpetuari in vno. ſz aīa rōnalis est incoꝛruptibilis. sicut infra patebit ergo vī ꝙ in ea non sit multiplicatio ſm numerū igitur in diuersis boīsbus nō numeratur: sed est eadē numero. ¶ Item si aīa intellectiua in diuiduaretur ſm coꝛpus. per ꝓsequens qō reciperef in illa in diuiduaretur ſm exigētiam coꝛporis. sed aīa intellectiua suscipit formā vniuersalem vt est vniuersalis. g̃ si forma exīstens in aīa nō indiuiduatur. pari rōne nec aīa ꝓout est in boc coꝛpore indiuiduari pōt. ¶ Item ad boc ꝙ aīa rōnalis aliquid intelligat. necesse est ꝙ ex se intelligēte t intellecto fiat vnū. sed contingit aīas diuersoꝝ boīm oīno idē intelligere. ergo contingit vnū t idē eis vnīri. sed quecūq; vni t eidē sunt eadē. inter se sunt eadē. ergo aīe pluriū boīm sunt vna t eadē subsātia nūero. ¶ Itē actus t officiū substātie spūalis est regere t mouere subam coꝛporalē. ergo si nihil est ociosum in natura. nunq; est ponere substātiam spūalem q̄ nō moueat coꝛporalē. ſz si diuerse essent substātie in diuersis boīsbus. cū ꝓtingit eas separari a coꝛporibus ppꝛiis. ꝓtingeret eas aliq̄n ab actu cessare. t ita ociosas eē. ꝙ si boc est incōuenīēs. incōuenīēs est plures boīes diuersas aīas rōnales habere. ¶ Cōtra. sicut dicit pbus ꝓprius actus bz fieri in ppꝛia materia. sed aīa rōnalis est actꝰ t endelicbia coꝛporis humani. ergo cū diuersa sunt coꝛpa humana. diuerse erunt aie rōnales illoꝝ coꝛpoꝝ pfectiue. ¶ Itē pfectionē t pfectibile necesse est ad inuicē esse ꝓportionabilia ergo nec pfectibile excedit pfectionē. nec pfectio ipm pfectibile. Si igif aīa rōnalis est pfectio coꝛporis humani. illa aīa rōnalis que est pfectio istiꝰ coꝛporis. nō est pfectio alteriꝰ coꝛporis. t ita impossibile est ꝙ pficiat aliud coꝛpꝰ. ¶ Itē ab eodem est esse t esse vnū siue esse distinctū. ſz vnūquodq; bz esse a sua pfectione. ergo distinctionē. si igitur bō ab bomie distinguitur. ergo t pfectio vnius boīs a pfectione alterius. ſz pfectio boīs ſm ꝙ est bomo. est ipsa aīa rōnalis. non tñ brutalis vel sensibilis. ergo ꝛc. ¶ Itē bocip̄m videf per deductionem ad impossibile multiplex. Quoꝝ primū est q: si eadē sit aīa in multis boīsbus. cū vnus sit sciens. alter ignoꝛās vnus bonꝰ alter malus. vnus etiā odiat alterū. seqtur tunc ꝙ duo cōtraria erunt in eodē subiecto ſm numerū t in eadē pte. cū nō babeat diuersas ptes. t idē ipm ꝛrariabiſ sibiꝫpsi ꝙ si boc est impossibile. restat ꝙ t illud ex quo sequiſ. s. vnā t eādem aīam eē in pluribus boīsbus. ¶ Itē si vna t eadē aīa est in pluribus post mortē. nihil plus bz iustus q̄ impiꝰ. ergo bonū manet irremuneratū. t malū impunitū. ergo mūdus est inoꝛdinatus t deꝰ ē iniustus. t stultus est q̄ facit aliq̄d bonū. g̃ si boc est adeo impossibile vt nō tñ sit ꝓtra fidē: ſz etiā ꝓtra rōnem rectā. ꝓssibile est plures boīes eādem aīam rōnalē babere. ¶ Itē si vna aīa rōnalis est in diuersis boīsbus. g̃ post mortē nō est magis beatus vnꝰ q̄ alter. si igif ad beatitudinē nō pueniſur nisi per virtutē. t multi sunt q̄ in bac vita nō bñt virtutes. ergo multi sunt q̄ nō pueniunt ad beatitudinē. si igif eadē est oīm aīa nulli beatificanf. g̃ frustra factus est bō frustra factꝰ est etiā totꝰ mūdus. t si boc est oīno falsuꝝ t impū. falsum est t impiū vnā aīam esse in pluribus. ¶ Rñ. ad p̄dictoꝝ intelligentiā est notādum ꝙ in bac q̄stione multi pbilosopbātes multa diꝛerunt falsa t vana. Quidā em̄ pbi crediderūt nō solū eādem eē aīmā in oīsbus boīsbus: sed etiā in oīsbus aialib⁹. crediderūt enī aīam nō esse aliud q̄ deū. t buiꝰ positionis fuit Pytbagoras t Uarro. sicut dicit Aug. in li. de ciui. dei. de Uarrone. Maxime aūt boc putauerūt de aīa bumana ppter sui dignitatem t spūalitatē ꝙtum ad intellectū agētem ꝙtum ꝯo ad intellectū possibilē crediderūt esse idē qō ꝓle. q: aīa pōt recipere oīa et ita denudata est a formis oīsbus. boc autē ponere nō est pbia. sed manifesta insipiētia. Cū em̄ aīa sit variabilis t trāsmutabilis. t bonitatis. t malicie susceptibilis. oīno deꝰ esse nō potest. Cū itaq; sit forma nobilissima inter naturales formas dans actum t cōplementū coꝛpori. t distincta ab aliꝭ formis naturalibus. ꝓle esse nō pōt. ¶ Aliꝭ aūt alr opinati sunt ꝙ aīa būana siue intellectualis ſm ꝙ intellectualis est. vna ē in oīb⁹ boīb⁹ nō solū ꝙtū ad intellectū agētē ſz ēt ꝙtū ad intellectū possibilē Et rō q̄ mouit ad boc ponendū fuit ipsius aīe imaterialitas. t

incorruptibilitas. Qz cñ immaterialis est ⁊ a corpore non dependēs. per corpus nō pōt indiuiduari. cū nec sit corpus nec virtus in corpore. vt dicit pbs. Cū sit incorruptibilis nō indiget multiplicari. cūvna numero ꝓseruari possit. Et hec fuit positio cōmētatoris sup li. de aīa. quā etiā vult imponere Arist. ⁊ trabere ex vbis suis. tum qz ponit mūdū eternū. ⁊ ita boies innumerabiles p̄cesserūt. tum etiā qz ponit ꝙ nulla sit suba spiritualis. que nō habeat corpus mouere. ꝙ si diuerse aīe essent in diuersis boibus aliqñ cessarēt ab actu mouēdi cū separant essent etiā infinite actu. cū motus celi nō habuerit principiū ẽm pbm. Advitādas aūt obiectiones in ꝓtrariū adductas. distinguit cōmentator tres ptes in būana aīa. cui⁹ vba sunt hec sup. iij. de aīa. ¶Opināduz est ꝙ in aīa sunt ptes tres intellectus. Quaz vna est intellectus recipiēs. scda aūt efficiēs. ⁊ tertia aūt factū ⁊ due illaz sunt eterne. ſ. agēs ⁊ recipiēs. tertia ẽ gñabilis ⁊ corruptibilis. Aiam aūt tertiā quā dicit gñabilem ⁊ corruptibilē. vocat intellectū passiuū. ⁊ illud dicit ꝙ nihil aliud est q̄ imaginatio. Uñ postmodū subiungit. Intellect⁹ passiuus est corruptibilis. ⁊ absq; hoc nihil intelligit. ¶Per intellectū aūt passiuū intelligo vtutē imaginariā. vñ vult dicere ꝙ sicut in visu est color. ⁊ est lux ⁊ est oculus videns. sic in intellectu se bz ꝙ spēs imaginarie sunt sicut color. intellect⁹ agēs est sicut lux intellect⁹ passibilis est sicut oculus. ⁊ sicut ex ꝓcursu illoz triū efficit visus. ita ex cursu illoz triū efficit intellect⁹. Et sicut ex diuersitate vel defectu coloris causat diuersitas vl defectus act⁹ videdi. sic ex diuersitate exīte in similitudinibus imaginarijs vel imaginatione causat diuersitas in intellectu pluriū. ⁊ defectus etiā actus intelligēdi in eodē bole. qz nihil intelligim⁹ nisi in fantasmate. ⁊ p tāto dicit pbs corrūpi intellectū quodā interius corrupto. intellectū inq̄ nō quēlibet: sed adeptū. ⁊ p hec q̄ dicta sunt nititur declinare incōuenientia q̄ ad hanc opinionē sequunt. Quātūcunq; aūt hāc opinionē colozet. pessima est ⁊ heretica. Est cñ ꝓtra x̄pianā religionē. dū aufert meritoz retributionē. que nō esset si oīm aīa vna esset. Est etiā ꝓtra rectā rōnem. Planū est cñ ꝙ aīa intellectiua vt intellectiua est pfectio bois ẽm ꝙ bō. Si ergo boies nō sunt diuersi solū ẽm ꝙ aīalia. sed ẽm ꝙ boies. nō solum bñt diuersas imaginationes ⁊ aīas sensibiles. immo etiā diuersos intellectus ⁊ aīas rōnales. Est etiā ꝓtra sensibilē experiētiā qñ diuersi boies diuersas bñt ⁊ ꝓtrarias cogitationes ⁊ affectiōes. Dō si tu dicas. ꝙ hoc venit ex diuersitate specierū exītium in imaginatiōe. hoc nihil est. qz nō solūmodo diuersificant i bis intelligibilibus q̄ extrabunt a sensu. imo etiā in bis q̄ sunt supza oēm imaginationē. sicut sunt virtutes q̄ intelligūtur p suā essentiā. nō per speciē imaginariā. sicut ēt est ipe de⁹ que q̄dā diligūt. quidā ꝓtēnunt. Hanc igit̄ positionē repudiādo tanq̄ hereticā ⁊ falsam. Dōm est ẽm fidē ⁊ veritatē ꝙ diuersi boies diuersas bñt aīas rōnales. ⁊ ꝓcedēde sunt rōnes ad hoc ꝓbā
33 tes. ¶Ad illud aūt qō primo obī in ꝓtrariū ꝙ intellect⁹ nō dependet a corpore. igit̄ ab eo nō pōt indiuiduari. Dōm ꝙ intellectus indiuiduat ẽm corporis indigētiā. nō tñ ei⁹ indiuiduatio ē a corpe. sed a ꝓpriis principijs. materia. ſ. ⁊ forma sua. qō de se bz sicut in se subsistit sicut determinauit est supza. ¶Ad
34 illud qō obijcitur ꝙ vna aīa pōt pficere diuersa mēbza. Dōm ꝙ non est simile p eo ꝙ omnia mēbza ꝓtinuātur ⁊ reducuntur ad vnū principale mēbrum in corpore. mediāte quo est defluxus. motus ⁊ sensus ad alia mēbza. vt ptz in corde. diuersoruz aūt boim corpora non continuātur nec reducuntur ad vnum
35 mēbrum. ⁊ ideo non possunt habere vnā perfectionem. ¶Ad illud qō obijcit ꝙ multiplicatio numeralis fit ꝓpter conseruationem speciei. Dōm ꝙ sicut in p̄cedentibus dictū est. hec non est tota causa nec p̄cipua. immo principalis ratio est ad manifestationē bonitatis diuine ⁊ hec precipue est in almabus que multe sunt vt eis distribuat gratiaz dei multiformitas. ⁊ cō
36 pleatur illi⁹ supne ciuitatis integritas ⁊ numerositas. ¶Ad illud qō obī. ꝙ aīa recipit formā vniuersalē vt est vniuersalis. Dōm ꝙ ⁊ si illa forma quā aīa recipit sit vniuersalis p indifferentiā ad multa singularia cognoscēda. tñ reuera illa species que est in anima. est quoddā accīs singulare quod vel que q̄lificat. ⁊ disponit ipam aīam. ⁊ in diuersis aīabus diuersificat. sicut sciētia q̄ in diuersis cognoscētibus est alia ⁊ alia q̄uis sit
37 de re vnica. Et p hoc ptz rñsio ad sequens. qñ ōz ꝙ ad actū intelligēdi req̄ritur ꝙ ex intellectu ⁊ intelligētia fiat vnū bocin telligitur q̄tum ad spēm que vnitur intellectui. nō q̄tū ad ipsum obiectū extrinsecum. illa aūt species q̄ intellectui vnitur. bz cōparationem ad intellectum in quo est. ⁊ ad obiectum ad quod est. ⁊ qō repīntat. ⁊ q̄uis in cōparatione ad obiectuz habeat vnitatē. quodāmodo in diuersis cognoscētib⁹. qz ad idē inq̄tum est rō ⁊ similitudo eiusdē. tñ in cōparatione ad aīam in qua est habz diuersitatē. Et potest poni exēplum de speciebus receptis in duobus speculis. vel in duobus oculis. ¶Ad illud qō obī. ꝙ substātie spūalis officiū est mouere corpus. Dicendum ꝙ illud argumētuz dupl̄r deficit. Primū quidē qz pp boc nō est substātia spūalis principal̄r facta. cessabit cñ omis motus. qō ignozauit pbus. vnde vana est ratio sua qñ assumpsit numerū motoz. ẽm numerum mobiliū ⁊ motuū multo cñi sunt plures angeli q̄ sint orbes qui mouent. nō cñ facti sunt ad hoc. sed ad fruendū deo. Deficit etiā in hoc ꝙ ⁊ si aīa separetur a corpore. resumet tñ aliqñ corpus suū p resurrectionem qō pbus etiā ignozauit. ⁊ iō nō est miruz si in hmōi deficit. nec cesse est cñi pbilosopbantē in aliquē errorē labi nisi adiuuetur per radium fidei.

Questio. ij Utrū aīe oīm fuerūt simul pducte. Et ꝙ fic vī Job. xl. Ecce bebemoth quez feci tecū. ergo Job factus est simul cū lucifero sed nō est femina corpus. ergo est facta aīa. ergo aīa Job facta est simul cū lucifere. g̃ pari rōne ⁊ aliox aīe boim pducte sunt in primordio. ¶Itē angeli sil̄ pducti sunt ⁊ corpa celestia ꝓpter imortalitatem ⁊ incorruptibilitatē. si g̃ aīe rōnales sunt hmōi videt ⁊c. ¶Itē aīe oēs eq̄lis sunt durationis cū angelis a parte post. g̃ pari rōne videt ꝙ debeāt eē eq̄lis durationis ex parte ante. g̃ oēs sil̄ cū angelis fuerit create. ¶Itē nō est aīa pp corpus. ſ corpus pp animā. g̃ potiꝰ corpus deberet formari ẽm exigentiā aīe. ꝙ aīa pduci ẽm exigentiā corpis. ſ illud ad cui⁹ exigētiam fit altez pz⁹ est g̃ vī ꝙ oēs anime añq̄ sua corpa sint producte fuerūt. ¶Itē reperim⁹ spm̄ q̄ p naturā suā est oīno separatus. ⁊ spm̄ qui p naturā suā semp est ꝓiunctus. g̃ vī ꝙ sit reperire spm̄q̄ sit natus esse separatus ⁊ ꝓiunctus talis aūt nō est nisi aīa humana. ergo si anima humana de sua natura est separata. ergo vī ꝙ aīe separatim a suis corporibus debuerūt pduci ⁊ ita tim̄. ¶Ad oppositū arguit̄ sic i pn̄. Qui finxit figillatim cor. e. glo. exponit. i. aīas. g̃ animе facte sunt figillatim. ⁊ successiue sicut ⁊ corpora. ¶Itē Aug. in li. de eccl. dog. Tenendū est. ꝙ aīe nō sunt create sil̄. ¶Itē boc vī rōne. Si aīme essent create ante corpus. aut haberēt vsuz rōnis aut nō. Si nō. quero quid impediret. ⁊ cū non sit dare restat ꝙ si simul ꝓdite fuerunt. statim habuerunt vsum rōnis. ⁊ si boc. ergo meruerūt vl demeruerūt. quoz vtrūq; est ꝓtra apostolum Rom. ix. Anteqū boni vel mali aliq̄d egissent ⁊c. ¶Itē si aīe fuerunt sil̄ create aut volunt venire ad corpus. aut non. Si volunt. cū corpora ulla sint infecta ⁊ penalia. ergo sunt impie ⁊ stulte. cū veniāt voluntarie ad ꝓtrabendā culpā ⁊ penā. Si nolunt ⁊ mittātur in corpora. ergo cū sint innocētes. fit eis iniuria. dū ante infligitur pena q̄ cōmittant culpam. ¶Itē aīa q̄diu est in corpore. mole corporis grauatur. ergo meli⁹ est ei ⁊ pfectius est esse extra carnē q̄m in carne. ſ nō est ordo. ſ peruersio p̄cedere ad statum minus pfectum a statu magis perfecto. si igitur de⁹ ⁊ natura ordinate facit quicq̄d facit. nec ordine nature nec ordine puidentie diuine decet aīas simul creari. ⁊ postmodū corporibus vniri. ¶Ad boc etiā faciūt rōnes que supradicte sunt de aīa ade. vbi ondit̄ ꝙ aīa creata fuerit in corpore ⁊ nō ante. ¶Respon. ad predictoz intelligentiam est notādum ꝙ circa boc triplex est modus dicendi. Unus ẽm estimationē aliquoz philosopboz. Alter ẽm intentionem quorūdam hereticorum. Tertius ẽm instructionem sanctorum ⁊ doctoz. Primus modus dicēdi est ꝙ aīe fuerunt simul create in stellis comparib⁹ ⁊ post formatis corporibus sibi ydoneis ad hec corpora viuificanda descēdunt p lacteum celū ⁊ alios orbes planetarum et postmodū corruptis corporibus illuc reuertunt̄ ⁊ postmodū loco suo ⁊ tpe iterum descendunt. ⁊ cū descendūt obliuiscūtur priꝰ cognitoz. ⁊ cū ascēdunt obliuiscuntur malox que in corpore habuerūt. Hec aūt positio platonis fuit ⁊ suoz sequaciū ⁊ hāc multū nitit̄ approbare Macrobius explanās somnium Scipionis. Sed vere ista positio plus est somnium q̄ aliquod

dictum

dictum autenticū. Primū quidē q talis creatio ⁊ descēsus et
ascēsus nullā oīno pōt habere certitudinē cū nemo possit hoc
puincere rōcinādo. nemo ēt sit q possit dicere se taliū recorda
ri. Scōm vo q manifestā ptinet absurditatē: q dū ponit talē
animaꝝ circulationē. ponit q aīa nō sit vera corporis pfectio
cū purus actus in ppria materia habeat fieri. Ponit etiam q
nulla possit esse beatitudo. cū illa nō fit nisi vbi nō est ppetui
tas ⁊ certitudo. sicut ostēdit Aug. de trini. xiiij. Secūdus mo
dus dicēdi est q aīe humane simul fuerūt create in celo cū an
gelis vtpote q: sunt eiusdē nature ⁊ postmodū ad suggestionē
dei tenebraꝝ peccauerūt. ⁊ merito illi ꝑ peccati in corpora sunt
detruse tāq in carceres. vt ibi purgent. ⁊ cū purgate fuerint
ad celestē patriā reuocent. Hec aūt positio ē bereticoz q dīr
manichei ⁊ nō solū est ꝓtra fidē catholicā. sed etiā ꝓtra philo
sophiam ⁊ etiā sensibilē experientiā. Cōtra fidem catholicam
est cū ponat aīas ante peccasse q corpoꝛib⁹ eēnt vnite. cum di
cat aplus de Jacob ⁊ Esau Ro. ix. Antecq aliq̄d boni et mali
egissent. Ponit etiā nullā aīam dānari finaliꝛ. ⁊ ita timorē dei
aufert de corde. Cōtra philosophiā est dū ponit aīas circuire
diuersa corpora. cū ppria forma in ppria materia habeat fieri
dum etiā ponit q corpus cōparatur ad aīam nō sicut perfecti
bile. sed sicut carcer. q si verū est. homo nō est vera spēs. cum
ex aīa ⁊ corpore non fiat vnū. Cōtra rōnem ⁊ sensibilē experiē
tiam est. q: videmus aīam quātūcunq bonā nolle a corpore se
parari. sm q dicit aplus. Nolumus expoliari sed superuestiri
quod mirū esset si ad corpus naturalē aptitudinē ⁊ inclinatio
nem nō haberet sicut ad suū sodalē. sed sicut ad carcerē. Vide
mus etiā q nihil nouimus nisi ea que priusq̄ nati sumus didi
cimus. q̄d nō esset si aīe nr̄e a primordio create fuissent. ⁊ in ce
lo peccassent. multa eīs alia scirent. Q̄d si tu dicas q mole coꝛ
poris oppresse obliuiscunt. quero tūc quare in processu tpis nō
recordant aliqua. Tertius modus dicēdi est. q aīe nō sint si
mul create. sed successiue pducunt in suis corporibus ⁊ in hoc
ꝑsenserunt oēs catholici tractatores. ⁊ adeo certū ē. q non lꝫ
alicui dubitare de aīabus alioꝝ hoīm ab Adam. Nam de aīa
de vī dubitasse Aug. sup Beñ. ad litte. vtrū fuerit ante coꝛ
pus vel in corpore creata. de aliꝭ aūt nō dubitat. immo ipꝛo
bat q ante corpus pducte fuerūt duplici rōne mouente circa
aīas alioꝝ hoīm. quaꝝ nulla reperit in aīa Ade. Prima est. q
anime cū coꝛporibus vniunt originalem culpā ꝓtrahunt. ⁊ in
ficiunt. ita q nullā hīt culpā actualem ergo in eis nec meritū
nec demeritū potuit p̄cedere. nec liberi arbitrij vsus. nec deli
beratio venīdi vel nō venīdi ad corpus. Alia vo ratio est. q:
aīe nr̄e a sua prima origine sunt ignorātes nec nouerūt ista q̄
per sensus addiscūt. nō eīs addiscere est reminisci vt pbāt san
cti ⁊ philosophi. ⁊ ideo aīe nostre hac duplici de causa. nō pīt
dici ante corpora pducte. tum ppter ignorantiā. tum ꝓpter
originalē culpā quaꝝ neutra fuit in aīa Ade. qīi in corpus fuit
infusa. ⁊ ideo magis de illa dubitauit. q̄ de illis. Probabiliꝰ
tij est de illa dicere. sicut supra ostēsum fuit. q fuerit creata in
corpore. de istis aūt nō solū debemus opinari pbabiliꝛ. sꝫ etiā
cogimur credere fideliꝛ q ante corpus create nō fuerūt. ⁊ hoc
oēs catholici sentiūt tractatores. ⁊ sic qīi inuenitur autoritas
coꝛ que videaf aliud sonare. pie intelligēda est. q: vel loquit
sm alioꝝ opinionē. vel si sm ppriam loquit. intelligunt q aīa
priusq̄ coꝛpori vniaf creata fit. nō ordine tpis sed nature. ⁊ sic
intelligēda sunt vba Greg. nazāzeni. ⁊ vba Damī. ⁊ vba Aug.
in li. de aīa ⁊ spū. qui dicit q concupiscibilitas ⁊ irascibilitas
priusꝙ insunt aīe q̄ ipsa vniaf corpori. In olbus eīs istis ma
gis notatur ordo nature q̄ tpis. Cōcedende sunt igit rōnes
ostēdentes. q aīe non fuerūt simul create. Ad illud qō obj
citur primo de Job. Dōm q tecū nō dicit ibi assotiationē q̄
tum ad simultatē durationis. sed dicit ꝓformitatē in partici
patione rōnis. quasi diceret. feci tecū. i. sīlem tibi. Ad illud
qō obijcit. q angeli sunt simul creati q: incoꝛruptibiles. Dōm
q ista nō est rō tota. sꝫ q: sunt incoꝛruptibiles. ita q nō hīt in
clinationē ad alicuī alterī rei pfectionē. aīa vo cū sit pfectio
coꝛpis naturalē bz inclinationē ad corpus. ⁊ ideo q̄uis sit incoꝛ
ruptibilis ⁊ a corpore separabilis. bz tū tūc pduci qīi facta ē
formatio coꝛporis sm exigentiā inclinationis ad corpus quā
nō est ponere in angelis. Qui aūt banc inclinationē negat eē
in aīabus indiget sensu. Ad illud qō obj. q oēs anime dura
tio a pte post est eq̄lis durationi angeli. g̃ ⁊ a pte ante dōm q

nō est fin̄e. q: duratio cuiterni a parte post est infinita ⁊ infiniꝫ
tum infinito nō est maius. ⁊ iō nulla finīa spūalis icoꝛruptibiꝫ
lis pōt aliā excedere q̄tū ad durationē ex pte post q̄tum aūt
ad durationē ex pte ante est finitas. ⁊ ex illa pte pōt eē excesꝫ
sus. ⁊ excedit duratio angeli durationē aīe. ppter naturā aniꝫ
me per quā bꝫniri ppio coꝛpori. vt pfectibili. Et q: coꝛpora
nō occuit simul esse. sꝫ successiue pduci. spūs simiꝛ humanos
oꝛtuit nō simul pduci. sed successiue. Ad illud qō obj. q 43
coꝛpus est ꝓpter aīam. Dicendū q verū est: sed tū nō opꝫ proꝫ
pter hoc q anima p̄cedat fm rem. sed solū fm intentionem ar
tificis. finis em̄ ⁊ si p̄cedat in intētione. habꝫ tū sequi in execu
tione. Ad illud qō obj. q deberet eē spūs qui mō sit separa 44
tus. mō ꝓiunctus. Dōm q illa cōbinatio nō est ꝓgrua. Nec dꝫ
esse p naturā. spūs em̄ qui naturaliꝛ cōiungit coꝛpori nūq̄ naꝫ
tus est a coꝛpore separari. nisi pp penā pcti. cum em̄ sit incoꝛruꝫ
ptibilis fm naturalē institutionē dꝫ ei aptari coꝛp⁹ incoꝛrupti
bile. cū non possit ab eo separari absq̄ dolore. ⁊ ideo illa terꝫ
tia differētia spūs non dꝫ naturaliꝛ reperiri. Posset tū dici. q
cōpetentius est aīam manere post coꝛpus q̄ ante. q: incoꝛruꝫ
ptibile necessario excedit coꝛruptibile durationē ex parte post
sed cōmetiri se potest durationē ex parte ante. ⁊ hoc quidē deꝫ
cebat esse in aīa ⁊ coꝛpore. cuꝫ ꝓportio debeat esse pfectionis
ad perfectibile quāta potest esse.

Questio. iij. Supposito q aīe pducanf successiue
vtꝝ aīa rōnaliꝫ sit ex traduce. Et q sic ꝑ
videf. Beñ. xlvij. Oēs aīe que egresse sunt de femore Jacob.
lxxij. Si tu dicas. q aīa nō stat ibi p substantia rōnali. sꝫ p viꝫ
ta carnali siue boīe exteriori. Obijcif de Beñ. ij. q in formaꝫ
tione mulieris nūq̄ dr q dr inspiraueꝛit in eā spiraculū vite.
g̃ vī q tota mulier de adā pducta fuerit q̄tū ad aīam. ⁊ q̄tuꝫ
ad coꝛpus. Item ad Epbe. ij. Nascimur oēs natura filij ire. sꝫ
nō sumꝰ filij ire ex pte carnis. sꝫ ex pte aīe. nec sumus filij ire.
nisi q: sumꝰ filij a dc. g̃ aīa nr̄a p̄cedit ex aīa ade. Item boc
ipm videf rōne. Actus gñandi est entis complet i. tūc effiviꝫ
quodq cōpletū est. cū pōt gñare tale quale ipm est. sꝫ aīa būaꝫ
na inter oēs formas naturaleꝭ est pfectissima. ergo si alia foꝛ
ma naturalis bꝫ potētiā multiplicādi se in diuersis materijs siꝫ
cut vna flāma in diuersis cādelis. multofortiꝰ boc vī esse i aīa
rōnali. Item vis gñatiua principaliꝛ residet penes aīam. g̃ si
homo generat hoīem cū gñatio cōsistat in pductione filij. ꝑꝫ
cipalius pducit aīam q̄ carnē. g̃ si caro est ex carne. multofoꝛ
tius aīa est ex traduce. Item eque magna vel maioꝛ cōgruenꝫ
tia est boīs ad boīem. q̄ sit bruti ad brutū. ⁊ pfectioꝛ est vis geꝫ
neratiua in boīe q̄ sit in aliquo bruto aīali. si g̃ brutū totaliꝛ ꝑꝫ
ducere brutū. ⁊ q̄tū ad aīam. ⁊ q̄tum ad coꝛpus. ⁊ nō est neꝫ
cesse aīam brutoꝝ creari. multofortius videtur q aīa rōnaliꝫ
possit traduci. ⁊ per coitū seminari. Item boc videf ꝑ deduꝫ
ctionē ad incōueniēs. aut em̄ anima rōnalis ē p ppagationē.
aut per creationē. Si ꝑ ppagationē. habeo ppositū. s. q sit ex
traduce. Si p creationē. cū deus cuiꝰ est creare. nihil possit viꝫ
debeat inordinate facere. vī q sicut adultero nō dat gratiā q̄
immediate p̄cedit ab ipso. sic etiā coꝛpoꝛi per adulteria gñaꝫ
to nō debeat infundere animā q si infundat. videtur esse reꝑꝫ
hensibilis ⁊ acceptare coitum adulterij. Cōtra. Esaie. lvij.
Omnē flatū ego feci. cōstat q dr flatu coꝛporali nō intelligit
ergo de flatu spūali qui est aīa rationalis ergo sicut solus deꝰ
insufflauit in faciem ade spiraculum vite. ita creat animā cuꝫ
iuslibet hominis. Item pbs in. xvj. de animalibus. Solus
intellectus intrat ab extrinseco. sed si traduceretur non intraꝫ
ret ab extrinseco ergo aīa rōnalis non est ex traduce. Item
rōne videtur. Omne quod est per naturā coꝛruptibile. sed anima rōnalis fm pbilosophos. ⁊ fm
etiā oēs leges ⁊ sectas est incoꝛruptibilis. ergo nō est per naꝫ
turam ꝓpagabilis. ergo non est ex traduce. Item si aīa est
ex traduce. aut ergo aīa est ex carne. aut aīa ex anima. Ex carꝫ
ne esse nō pōt. qīi impossibile est ex coꝛpore fieri nō coꝛpꝰ: aīa
aūt est non coꝛpus sicut multipliꝛ probat pbus ⁊ Augustinus.
Si ex aīa. aut ergo ex toto. aut ex parte. Ex parte non. q: aniꝫ
ma est simplex. Si ex toto ergo cū aliquis generet aliquez cūꝫ
det ei totam animā suam desinit habere animā. ⁊ desinit viueꝫ
re. q si boc est manifeste falsum. patꝫ ꝛc. Item aīa rōnalis
cū sit ſba p se existēs ⁊ incoꝛruptibilis bꝫ materiā ⁊ formā. siꝫ
cut pbatū est supra. Cum ergo pducif. aut pducitur ex mateꝫ.

ria preiacẽte.aut simul cũ ipa producik sua materia. Si simul cũ ipa pducitur sua materia.ergo necesse est vt pducak ex nihilo.ergo a solo deo. Si producik ex materia piacẽte: qro de illa materia.aut est corpalis aut spiritualis.Si corpalis ex ea nõ põt fieri aia. Si spũalis aut bz formã aut non.Si nõ:quo põt esse in rerũ natura sine forma cũ oẽ esse sit a forma. Si bz ergo vel erit angelus vel aia. Nõ angel'.cõstat. ergo aia.sz ex eodem nõ fit idẽ numero.ergo ex ea nõ põt fieri aia. ¶ Ite si aia rõnalis esset extraduce.necessario oporter et tũc descindi qñ descindik semẽ.sz multa semina sunt q̃ nunq̃ pueniũt ad organizationẽ:immo plura effundunk q̃ ad formã producãtur. ergo vel essent anime rõnales sine corpibus vel periret tã nobilis forma quor vtrũq; absurdũ ẽ dicere et impiũ. ¶ Rñ.ad predictor intelligentiã est notandũ:q̃ circa boc triplex ẽ modus dicẽdi.Quidã nãq; dixerũt q̃ anima pductio ẽ mediãte intelligẽtia. vt sicut corpus celeste ad productionẽ facit humani corpis:sic etiã intelligentia ad pductionẽ aie.et boc plures senserũt philosophi.et sensisse videk autor in lib.de causis. Rõ ãt q̃ mouit eos ad boc ponendũ fuit et diuina vnitas q̃ nõ patiebak vt deus immediate pduceret multa. et diuina immutabilitas q̃ nõ patiebak vt de' pduceret noua. sz bec tanq̃ heretica abñciẽda sunt et ostẽsa sunt esse falsa.supra.di.j.Ñ verbũ illud de causis tãq̃ hereticũ est respuẽdum: nisi q̃s intelligat q̃ aia dicak creari ab intelligentia in boc q̃ aliquã illumi nationẽ suscapit mediãte illa. Intelligẽtia eñ sm philosophos excedit aiaz i claritate cognitiõis.et iõ dicit quidã philosph' q̃ aia rõnalis creak in vmbra intelligẽtie: et sensibilis i vmbra rõnalis.boc aũt dictũ est:q; vna deficit a pfectiõe altera': nõ q̃ vna producak ab altera. Est et alius modus dicẽdi q̃ aiarũ pductio est p traductionẽ:vt aia traducak ex aia sicut caro ex carne.et sicut ab vna cãdela accendunk multe: sic ab vna aia p sui multiplicationẽ absq; diminutiõe viuificank multa corpa. et de boc aliqñ dubitauerũt catholici tractatores.et Aug.maxime sicut pz in lib.sup Ben̄.ad litterã. Et i li.de li.arb.et i li. retractationũ.vbi etiã dicit:q̃ nõ potuit pueníre ad certitudinẽ isti' qstionis.Rõ ãt q̃ potissime fecit eũ dubitare fuit trãsfusio originalis pcti. verũtñ ipe Aug. positionẽ bãc exposse respuebãit in li.de eccl'.dog. cui' auctoritatẽ magr ponit in lra. et ipse istũ eundẽ modũ iprobat sup Ben̄.ad litterã. Qm̃ si pp originale pctm̃ aia transfundik ex aia . Aut aia xpi nõ esset de genere aliaz aiaz.aut habuisset pctm̃ originale : quor vtrũq; falsum est et impiũ. Et iõ est tertius modus dicẽdi catholicus et verus:q̃ anime nõ seminãtur. sed formatis corpibus a deo creãtur:et creãdo infundunk:et infundẽdo producũtur.aiarũ eñ creationẽ deus sibi solũ debuit reseruare.tũ ppter eaz dignitatẽ:tum propter earũ immortalitatẽ.propter animarũ dignitatem.q; cũ anima sit imago dei et nata immediate ferri in deũ:et beatificari i ipo diligẽdo eũ ex toto corde:totũ suũ esse immediate debuit ab ipo habere: vt ipz ex toto corde teneret diligere. Decuit etiã boc ppter aiarũ immortalitatẽ.cũ eñ solus deus sit q̃ habeat vitã in semetipo:et vitã indeficientẽ: solus est qui põt pducere principiũ vite ppetuũ . cũ igit res incorruptibilis substãtificari nõ possit in materia trãsmutabili: et opatio creature sit sup materiã transmutabilẽ:ipossibile est aliquã creaturã aiam rationalẽ pducere.et iõ ei' productionez de' sibi soli debuit reseruare. Cõcedẽde sunt igit rõnes pbantes q̃ aie rõnales nõ fiant ex traduce:sz a creatore. ¶ Ad illud qõ objcik i cõtrariũ de textu Ben̄. Dicendũ:q̃ aia ibi accipik pro boue:et bõ ór egressus de corpe rõne partis corpalis . Nec valet illud qõ cõtra boc objcik:q̃ nõ dicik in productione anime Eue:inspirauit in facie eius etc. q; cũ idẽ modus producẽdi esset animã Eue:et animã Ade:nõ oportuit iterari. ¶ Ad illud qõ objcik.oẽs nascimur natura filij ire. Dicendũ q̃ boc ẽ q; aia cũ vnik carni infecte statim inficik et cõtrabit culpã originalẽ:nõ q; ipa traducak:sz q; traducik caro cui vnik.quo ãt boc fieri possit infra determinabik cũ agetur de peccato originali. ¶ Ad illud qõ objcik : q̃ actus generãdi est actus entis cõpleti.Dõm q̃ nõ est cuiuslibet entis cõpleti.sz ei' rei que bz materiã trãsmutabilẽ.ex qua põt pduci. Et q; aia nõ bz talez materiã.nõ põt aliã simílẽ pducere q̃uis sit forma completa. ¶ Ad illud qõ obj.q̃vis gñatiua pncipal'r residet penes aiaz Dõm q̃ et si pncipal'r respiciat aiam p modũ mouẽtis et agẽtis pncipal'r tñ respicit corpus tãq̃ illud ex quo pducit.et qñ decisio põt fieri a corpore.nõ ab aia.binc est q̃ ordinak ad productionem corporis humani.nõ ad pductionẽ aie rõnalis. ¶ Ad illud qõ objcitur.q̃ brutũ potest producere brutũ. Dicendum q̃ non est simile.q; anima bruti cũ sit forma trñ.et forma corruptibilis.põt de potentia materie educi.aia vo rõnalis cum sit boc aliqd incorruptibile, nec educatur de materia piacẽte.necesse ẽ eã ex nihilo educi.et ita creari. Quãt nõ possit pduci ex materia piacẽti multiplr ostẽsum est aug.sup Ge.ad lit. li.x.q̃ illa materia ppria nec possit cẽ corpalis nec spũalis . ¶ Ad illõ quod obz de gñato per adulteriũ.dõm q̃ in b ostẽditur potiꝰ laus diuine bonitatis q̃ reprehẽsio.q; bñficiũ qõ disposuit suaꝰ siue pti nuare pp pctã boim non mutatꝰ l' interrũpit.vñ cũ aiam ikundit nõ psiderat vicium.sz psiderat naturaz nec ẽ silr õ gra q̃ nõ respicit naturã sm q̃ natura ẽ sz magis sm q̃ ad deũ cõuersa est. Et p õ ptz rñsio ad obiecta. Patẽt etiã ea que dicunk in littera.

Dist.xii. De bonis duratione et pseruatiõe q̃tũ ad immortalitatem.

Solent̄ hr plura de pmo bomis statu etc. Supra egit mgr de bominis productione. In hac pte agit de bois duratõe et pseruatione. Et qñ bõ dupliciter bz inesse pseruatiõ.s.in se et i suo filio.in se primo tam et diuturnitatẽ:in filio vo per filiorꝰ procreationẽ iõ paret ista bz duas. In prima determinat de bois immortalitate. In scõa determinat de filiorꝰ procreatione.infra distinctõe.xx. post hec videndũ est qualiter etc. Prima pars habet duas. In pma determinat veritatẽ. In secunda dissoluit dubitatiões ibi. Solet hic queri cũ primus homo etc. Pria pbz duas. In prima parte veritatẽ narrat. In secũda veritatem explanat.ibi. In pmo statu fuit corp' bois animale etc. Similiter pars secunda habet duas. In prima mouet determinandam questionem circa bois immortalitatẽ. In scõa vo mouet aliã dubitationẽ que bz ortũ ex illa.et illã determinat sm opiniones diuersas.ibi. Sz adhuc querik.si nõ esset preceptum etc.

Determinat veritatem de primo hominis statu ante peccatũ.s.qualis fuerit sz corpus et sm animam. a

Solet queri plura de bois statu ãte pctm̃. s. qlis fuerit hõ pusq̃ peccaret:et i corpore et in aia. mortalis an immortalis. passibilis an ipassibilis . De termino inferioris vite et de trãsitu ad superiorẽ. de modo ppagationis filiorꝰ et alia multa que nõ inutiliter sciũtur: lz aliquando curiose querantur. At priusq̃ ad animi qualitatẽ pertinẽtia prosequamur de qualitate eius sm corpus: et mõ ppagationis filiorꝰ et de aliis quibusdã inspiciamus. Primus ergo hõ sm naturã corporis terreni et immortalis fuit quodãmõ sz aliquid.q; potuit nõ mori:et mortalis quodãmodo : q; potuit mori. In illo nanq; primo statu habuit posse mori et nõ posse mori.Et hec fuit prima humani corporis immortalitas.s. posse nõ mori. In scõ o vo statu post pctm̃ habuit posse mori et nõ posse nõ mori: quia in hoc statu moriendi est necessitas. In tertio statu habebit posse nõ mori et non posse mori.q; ad illũ statũ pertinet moriẽdi impossibilitas: quod ex gratia erit non ex natura.

Explanat veritatẽ predictam. b

a ¶ In pmo statu fuit corp' bominis aiale.i. egẽs alimonijs cibor̃. Ñ et hõ factus ór in aiam viuentẽ nõ spũalem id ẽ in aiaz corpus sensificantẽ.qõ adhuc erat aiale nõ spũale.qõ egebat cibis vt p aiam viuere.

a ¶ In pmo statu fuit corp' bois aiale.Cõtra.aiale denoiatur ab aia.ergo omne corpus,bñs aiam potest et debet dici aiale:sed corpus gloriosum est bmõi.ergo animale dici põt.Quaꝛ liter,igitur diuiditur aiale cõtra spũale. Si tu dicas q̃ aia nominat ibi vitã carnalem.ficut ór Job.xij. Qui amat aniam suam

suam pdet eaz. sed tali mō viuere est reprehensibile. ergo videf q̄ tale corp⁹ non ꝓpeteret statui innocentie ℂRñ. dom q̄ nomen generis aliqñ appropriatur ei qō p sui in cōpletiōe vel impfectione non addit no mē spāle. vñ sicut aīal appropriaf quodammō bis q̄ habent aīam cibatiuaz. iō voluit Augu. appellare corpus aīale. id est corpus alimonijs egēs. t iste modus dicendi attendif fm q̄ aīal venit ab aīa. Et patet rñsio ad obiecta. Alio mō posset dici lz minus ꝓprie. q̄ aīale veniret ab ꝺ q̄ est aīal. t cū aīal appropriatur bestijs. diceretur corpus aīale. i. bestijs sike. erat autem adam in sua cōditione q̄tum ad corp⁹ cō similis bestijs in hoc q̄ indigebat refici cibis. q̄tuz ad mentez vero erat in bonore t bestijs dissimilis. fz quia cuz in bonore esset nō intellexit. immo peccauit. ideo cōparatus est iumentis insipientibus t similis factus est illis vt t nō solū ipse t eius posteri bestijs essent similes indigētia ei bi. sed etiā in bestialitate et appetitu mētis. Et sic patet p̄quanto ꝺ adam habuisse corpus aīale. t quō diuiditur contra spāle.

2 b ℂTunc erat corp⁹ mortale t immortale. Contra. cum cñ mortale t immortale sint opposita. videtur q̄ duo opposita simul t secundū eandem mel inessent eidem. Item aīal essentiali diuisione diuidif p mortale t immortale. sicut p rōnale t irrationale. Si ergo impossibile est aīal simul t semel cē rōnale t irrationale impossibile est esse mortale t immortale. ℂRespon. dicendum q̄ immortale dupliciter dicif. Uno mō put priuat actum t aptitudinez moriendi. t sic dicitur immortale qō non est potens mori. t hoc modo directe opponif ei qō ē mortale. t impossibile est eē circa idez. Alio modo put priuat actum solum. t tunc dr immortale. idest potens nō mori. t hoc modo mortale t immortale nō habēt oppositionem. cñ potētie rōnales t ille q̄ rationali bus subijciunf sunt ad opposita. t ideo lz actus sint oppositi. potentie tamē nō sunt opposite. Et sic patet rñsio ad illa obiecta proce ret. Fact⁹ est ergo in aīaz viuentē. i. vitā corpi dantē tñ p bsumptā tamēta ciboz. t tūc erat corp⁹ mortale z̄ immortale. q̄ poterat mori t poterat non mori. Post pctm̄ vero factū est mortuum sicut dicit apl's. Corp⁹ pp pctm̄ mortuū ē. i. necessitatez moriēdi in se hz. In resurrectōe vō erit spūale. s. agile t cibis nō egēs t immortale. nō sicut i statu prio fuit. s. q̄ posset nō mori. fz ēt q̄ nō poterit mori. Unde aug. sup geñ. Apl's ait. Corp⁹ q̄dē mortuū est ꝓpter pctm̄ etc. Nā⁹ de limo terre formatū est corpus aīale nō spūale cū q̄libet resurgemus. Renouabit eñ a vetustate nō i corp⁹ aīali q̄le fuit. fz in meli⁹. i. spūale cū hoc mortale induet immortale i q̄ō mutād⁹ erat adā. ni si mortē corpis aīalis peccādo meruisset. Non ait apl's corp⁹ mortale ē pp pctm̄. sed mortuuz. Illud eñ añ pctm̄ mortale t immortale erat. q̄ poterat mori t ñ mori. Aliō aūt ē nō posse mori. aliō posse nō mori. Jō factū ē p peccatū nō mortale q̄ō erat. sed mortuū q̄ō nō fieret nisi peccaret. Aiale eñ nō ē hoc corpus sicut ꝑmi hoīs fuit. fz iā deteri⁹ ē. Hz eñ necessitatez moriēdi. ecce h euidēter apit augu. q̄ corp⁹ hois añ pctm̄ mortale t immortale fuit. fz nō qualiter fiet in resurrectiōe. De hoc eoꝺ. Beda sup geñ. ait. nō ē credēdū añ pctm̄ ita fuisse mortua corpa sicut mō Ait eñ apl's. Corp⁹ ppter pctm̄ mortuū ē. fz lz fuissent aīalia nōdū spūalia nō tamē mortua. q̄. s. necesse eēt mori.

Mouet determinādā qōnē circa immortalitatē. vtrū immortalitas quā habuit añ pctm̄ esset de cōditione nature ex gr̄e beneficio.

c ℂSolet hic q̄ri cū hō ꝑm⁹ mortale t immortale corp⁹ habuerit. vtrū ex ꝺitiōe nature ipi⁹ corpis habuerit vtrū q̄z an alterū būficiū eēt gr̄e. s. immortalitas. i. posse nō mori Ad q̄ō dici pōt. quia alterū hēbat in natura corpis. i. posse mori. alterū vō. s. posse nō mori erat ei ex ligno vite. s. ex dono gr̄e. Unde augu. sup geñ. Quodāmō creat⁹ ē hō immortalis q̄ō erat eide ligno vite. nō de ꝺditione nature. Mortalis erat de cōditiōe corpis aīalis. immortalis bñficio ꝺditoris. Nō eñ immortale erat q̄ oīno mori nō posset. q̄ō nō erit nisi cum fuerit spūale. Apte dicit q̄ nō natura: sed ex ligno vite habebat posse nō mori. Propter hoc aliq̄ dicunt q̄ nisi illo ligno vite vtereť. nō sp viueret q̄z peccaret. Peccaret ei si illo ligno nō vtereť. q̄z pcptū erat eivt comederet ꝺ oi ligno paꝺisi. nisi ō ligno scientie boni t mali. Sicut ḡ peccauit comedēdo q̄ō erat phibitū. ita etiā peccaret si nō comederet q̄ō erat iussū.

Mouet aliā ꝺubitatōnē q̄ hz ortū ex illa. vtrū si nō foret pceptū vt de illo ligno comederet. t alijs nō illo vteret. an posset nō mori. Et determinat fm opiniones diuersas. ꝺ

ℂSz adhuc q̄rit̄ si nō esset pceptū vt de ligno vite ederet. t alijs t nō illo vesceret. nūq̄d posset nō mori. Si sp viueret nō vtēs de ligno illo nō erat ei ex illo ligno posse nō mori. Si vō nō posset sp viuē. id erat ei ex illo ligno posse. Aliq̄ dicūt q̄ si nō fuisset ei pceptuz vesci de illo ligno. t alijs t nō illo vesceret viueret sp. Sic determinantes illō q̄ō supꝺixit augustin. erat ei de ligno vite nō de cōditōe nature tñ. s. q̄si non ex ꝺditione nature solūmō erat ei. fz ēt ex illo ligno. Alijs aūt vī q̄ ex ligno vite erat ei posse nō mori. nō ex natura. Jō ei ꝺ potuisse nō mori. q̄z poteratvti illo ligno de q̄ edēs nō moreret. De hac vō hois imortalitate q̄lis fuerit aug. sup geñ. q̄nē mouēs sic ait. Querit̄ quō immortalis fact⁹ sit hō p alijs animātib⁹. t q̄mō cū illis cōez acceperit alimoniā. Sz alia ē immortalitas carnis quā i adā accepimus. alia quā in resurrectiōe speram⁹ p xp̄m ille fact⁹ est hō dunt eñ fm q̄ immortale posse priuat potentiam. Et si tu obijcias q̄ potentie distinguuntur per actus. t ita si acť sunt oppositi. t potentie silr. ꝺom q̄ illud habet locum in potentijs naturalibus puris. vel si in alijs potentijs locum habet. intelligitur de actu qui circumplectitur totam potentiam. cum aūt potentia est ad oppositа. vnus illoz actuum potentiā totā nō circumplectitur.

c ℂCorpus ꝓpter peccatum mortuum est. Contra mortuum t viuū opponuntur priuatiue. ergo si corp⁹ Ade post pctm̄ viuebat falsum est dicere q̄ mortuum erat. Si tu dicas hoc esse dictum. q̄z necessitati moriendi erat astrictum. pari ratōe cum haberet necessitatē ad putrefactionē deberet dici corpus Ade esse putrefactum. ℂRespō. dicendum q̄ sicut dicit Augu. in. xiij. lib. de ciui. mortuum potest esse nomē vel pacticipium fm q̄ est participium sic signat mortem infuisse. q̄z est participium preteriti temporis t tūc dicitur esse aliquis mortuus in quo mors prius fuit fm autem q̄ est nomen sic denominat aliquem non solū a morte que infuit. fz etiā a morte que iest. sicut dicif aliquis albus ab albedine que inest. Et qñ mors nihil aliud dicit q̄ tēdentiaz ad non esse t homo continue ad nō esse tendit post lapsum. hinc est q̄ cōtinue est in morte. t ideo continue potest dici mortuus. t ideo dicit apostolus q̄ corpus mortuum est propter peccatuz. Quod ergo objicitur q̄ mortuum t viuum opponuntur. dicendum q̄ verum est fm q̄ mortuum simpliciter priuat viuuz fz est fm q̄ dicit actualem separationem siue terminuz corruptionis. quando autem dicit ordinem ad illuz terminum. non opponitur de se. sed ratione eius ad quod ordinat. quia ordinat ad oppositum vite. et sic simul possunt stare. immo necesse est simul esse cū vita presenti. t ideo signāter participium huius verbi mori⁹ est anomalum. Aug. q̄ nec tenet formationez alio rum participiorum preteri ti t emporis sicut dicit Augustinus.

4 Aliq̄ dicūt q̄ si nō vtereť adā de ligno vite nō sp viueret quia peccaret.

Opio q̄ rundaz

Alioruz opinio.

Opio Aug. q̄ mō immortalis fact⁹ fit homo.

d ¶ Sumeret de ligno vite quo pfecte immortalis factus cibi alimenta viteriꝰ nō requireret. Cōtra hoc est qđ est corruptibile nō pōtdare incorruptionē sed fructus illius ligni vite erat corruptibilis. aliter nō posset manducari. nec digeri. ergo non poterat homini pbere pfectaz immortalitatem. Itē aut ille fructus cōuertebaf in corpus humanum aut nō. Si nō. ergo nō reficiebat nec sustentabat. Si sic. ergo erat eiusdem nature cū carne reliqua. ergo videf q̄ immortalitatem pstare nō poterat. R ñ. dōm q̄ ille lud lignū vite dicif ab augu. potuisse pstare pfectaz immortalitatē. nō qz ex p pria virtute posset corpus hominis facere incorruptibile. cum hoc sit solius potentie diuine. sed qz virtute sibi data habebat ad h disponere. t diuina virtus illi ligno tanq̄ sacramento assisteret q̄ immortalitatez pficeret. Et q̄ lignū vite hanc possz habere virtutem vt ad immortalitatez disponeret. satis patet in multis similibus multa enim sunt aromata vt mirrha t balsamꝰ que corpus hois diu a putrefactōe cōseruant. Quod vero rōne diuine virtutis assistentis diceref corporibus illis immortalitatem prebere simile habef in sacramentis q̄ dicunf cōferre gratiā. q̄uis nō ipam gratiā creent sed diuina virtus ipsis assistens sicut melius in ār to li. explicari habef. Sic t in ppōsito intelligenduz est. cum lignum vite esset primis hominibus in sacramentum. sicut dicit augu.

Non oportuno fieret hō immortal' nisi participato ligno vite etc.

AD intelligentiam hui' partis in qua agitur de hominis immortalitate fm statū innocētie. circa tria consistit dubitatio. Et p̄mo querif de immortalitate hois quantuz est ex pte aie. Scōo q̄tum est ex pte corpis. Tertiovero q̄tum est ex pte cōiuncti. Circa primum querunt tur duo. ¶ Primo vtrum aia rōnalis p naturam sit immortalis. ¶ Scōo q̄rit tur vtrū ois anima quantum est de prima constitutione nature fuerit incorruptibilis. immortalis vt nō posset mori si non peccaret moreretur aūt si peccaret. Filij vero resurrectōis nec poterūt vltra peccare: nec mori. Caro nra non tunc egebit refectiōe cibozū. qz nulla poterit esse defectio. caro ade ante peccatū ita immortalis creata est. vt p alimoniā adiuta esset mortis t doloris expers. Sic ergo immortalis t incorruptibilis cōdita ē caro hois vt suā immortalitatē t incorruptionez p obseruantiā mandatoꝝ dei custodiret. In qb⁹ mandatis h ptinebaf. vt de illis lignis paradisi māducaret t ab interdicto abstineret. Per horū eduliū immortalitatꝫ dona cōseruaret. donec corpalib⁹ incremētis pduct⁹ ad etatez q̄ ꝺditori placeret multiplicato pgenie ipō iubente sumeret de ligno vite q̄ pfecte immortalis fact⁹ cibi alimenta vlteri⁹ nō reqreret. Ecce his verbis videtur aug. tradere q̄ caro p̄mi hois immortalitatē i se habuerit. q̄ p alimoniā ciboꝝ ꝓseruaref vsq; ad tps sue trāslatōis i meli⁹. qñ d ligno vite comederet t tieret cino immortalis. ita vt nō posset mori. Jō aliq̄ dicūt q̄ immortalitaté de natura habebat q̄ poterat nō mori. q̄ alioꝝ lignoꝝ esu poterat ꝓseruari. Sz nō poterat ꝓsūmari nisi p assūptionē ligni vite. qđ aug. scribere suppeñ. dicēs. hoc q̄ addo talē cibū illā arborē pstitisse. q̄ corp⁹ hois stabili sanitate firmareť. nō sic ex alio cibo sz ispiratōe salubritatꝫ occulta. ¶ Hic inuere vf q̄ cū alijs cibis posset corp⁹ sustētari. h cibo ideficiēte sanitate firmareť. Ex q̄ ꝓseq̄ vf. q̄ sic i natura sua habuit immortalitatē quādā. s. aptitudinē moriēdi. ita aliquā immortalitatē i natura sua habuit. i. aptitudinē q̄ poterat nō mori. cibis adiutus. Sz si pstitisset immortalitatis pfectio esset ei d ligno vite. Sz q̄ hoc tradūt. quō superiora verba august. q̄bus dicit q̄ erat immortalis ex ligno vite huic sniē nō ꝺdicāt diligēter inq̄rant.

Questio. j. Circa quā sic pcedif t ostēdif q̄ anima rationalis nō sit naturaliter immortalis. Et primo per autoritatē apostoli. j. Thi. vi. Qui solus habet immortalitatem. loquitur de deo. ergo immortalitas non conuenit alicui creature. Si tu dicas hoc esse dictū. qz soli deo conuenit p naturā. aīe hois vero nō ꝓuenit p naturā sed p gfaz. Contra. gfa nō repugnat nature. nec naturā variat. sz potiꝰ ꝓseruat. si g̃ mortalitas inest oi creature p naturā. immortalitas q̄ est cōditio opposita nulli creature inest p gratiā. ergo nec aīe. ¶ Itez Dam. oē qđ a versione incipit. in versionē tendit. sed aīa rationalis a versione incipit cum sit creata vt ostēsum est supra. ergo tendit in versionē igif non est immortalis. Si tu dicas q̄ tendit qnantū est de se. sed tenef t sustentatur manu conditoris. Contra hoc est illud Aug. vij. de ciui. dei. Sic res quas cōdidit administrat. vt eas agere ꝓprios motꝰ sinat. loquif de deo si g̃ de se ad corruptionē tēdit diuine manꝰ potētia nō obsistit. ¶ Itē per autoritatē philosophi. Intellectus corrūpitur quodam interius corrupto. sed non corrumpitur intellectus nisi a corruptione aīe rationalis. ergo aīa rōnalis nō est immortalis. ¶ Itē hoc ꝑm videtur ratione. aīa patitur i corpore p naturā sicut planū est. sed passio magis t magis facta abijcit a substātia. a quacunq; aūt substantia fit aliqua abiectio fit etiam aliqua corruptio per quā aliquid inde corrūpitur. t ois talis substātia est corruptibilis. g̃ aīa rōnalis est corruptibilis. ¶ Itē aīa rationalis condolet corpori patienti. ergo magis patienti magis condolet. t max ie patiēti maxime cōpatitur ergo videtur q̄ morienti cōmoriatur. ¶ Itē si substantia est incorruptibilis. t operatio correspondens illi substantie. qz nunq̄ substātia priuaf ꝓpria operatione. ergo si destruitur t leditur operatio destruitur t leditur substātia. sed ad lesionē corporis ledif t impedif actꝰ substantie rationalis q̄ est intelligere. ergo videf q̄ ledaf t ipsa substantia. ergo substātia est corruptibilis t mortalis. ¶ Ad oppositū sunt innumerabiles autoritates. t philosophorum t sanctorum. t ideo ostendamus hoc rationibus. Ut aūt sufficienter aīe ostendatur immortalitas. attendendum est q̄ aīa habet considerari in ordine. habet considerari i se. In ordine respectu vniuerse creature. t respectu diuine iusticie. vel respectu finis q̄ cōpetit proprie nature. Et in se quātum ad virtutem. quantum ad actum. t quantum ad obiectuz t sic sex modis considerari habet. ¶ Et prima consideratio est fm ordinē. quē habet inter creaturas vniuersi. t fm hanc considerationem ostenditur eius immortalitas ex duplici ratione. Prima est hec. in ordine creaturarū vniuersi reperimus primā materiā t vltimam formam. t eque vel magis est de cōplemento vniuersi vltima forma sicut t prima materia. si igitur prima materia est incorruptibilis. ergo t vltima forma. sz hec est anima rationalis. ergo tc. ¶ Itē alia ratio ad idē. Ad hoc q̄ vniuersum sit cōpletum necesse est reperire creaturaruz differentias fm perfectā combinationez. sed contingit reperire in vniuerso substantiā habentē magnitudinē existentem incorruptibilem. vt corpus celi. t contingit reperire substantiā incorruptibilem que nec est magnitudo nec coniūcta magnitudini. ergo contingit reperire substantiaz mediam incorruptibilē que non sit magnitudo. sed cōiuncta magnitudini. sed hec est anima rationalis. ex perfectione igitur ordinis vniuersitatis colligif aīam esse imortalē. Ex secunda consideratione scz ex ordine diuine iusticie ostenditur sic. Nullum bonum est irremuneratum t nullum malū impunitum est apud cum qui iuste iudicat. sed multa bona remanent irremunerata t multa mala ipunita fm presentē vitam. ergo est ponere aliā vitam q̄ hanc sed hec non esset nisi anima remaneret post corpus. ergo tc. Si tu dicas q̄ hoc non cogit. quia sicut suscitaf corpus ita posset anima suscitari. non est conueniens talis instantia. cuz cū aīa ex nihilo sit creata. si corrūperetur in nihil tenderet. ergo non suscitaretur. sed aīa aīa de nouo crearetur. ¶ Itez ad diuinam iusticiā spectat q̄ nihil bene t iuste factū debet vergere in malum exitū. sed fm moralem philosopbum t fm legem diuinam t fm etiā omnes sectas potius homo debet pati mortem q̄ recedere a veritate vite t a veritate iusticie. sz si omnino p̄mere tur anima. perimeretur omnino iusticia que est in ipsa. ergo talis mortis perpessio que iusta est t quā laudat ois ratio recta. malū haberet simpliciter exitū. quod est contra diuinam iusticiam. colligif igitur ex ordine iusticie animam imortalem esse

Ex tertia

Ex tertia consideratione scz ex ordine ipsius aie ad proprium finē ostendit sic. Remoto vltimo fine qui principaliter mouet oēs alij fines cassi sunt ⁊ vani. sed finis vltimus oīs opatiōis rationalis est beatitudo pfecta. ergo si illa non est ola ḡcunq; facit aīa facit frustra. si ergo hoc est inconueniens necesse est illum finē ponere. sed beatitudo est status oīm bonoꝝ aggregatione perfectus. vbi aūt hoc est. necesse est esse immortalitatez igitur aīa per naturā est apta nata ad incorruptionē ⁊ immortalitatē. ¶ Item oīs aīa rationalis naturaliter appetit beatitudinez. sed nihil est ociosum in fundamento nature. ergo oīs aīa rationalis nata est ad beatitudinē peruenire. vbi aūt beatitudo ibi pfecta securitas ⁊ vbi pfecta securitas ibi immortalitas. vbi enī mors pōt accidere necesse est timere. colligit ergo ex ordine ipsi' aīe ad suū finē ipsam habere immortalitatē. Et ꝫ triplex cōsideratio sumpta est fm triplicē ordinē ipius aīe. scz ad finē proprīū. ad diuinum iudicium. ad totum vniuersum.

¶ Ex quarta consideratione. s. ipsi' anime quantū ad propriā virtutē arguitur sic: Nulla virt', materialis ⁊ corruptibilis nata est super se reflecti. hec p se manifesta est. aīa rationalis fm actū proprīū nata est super se reflecti cognoscendo se ⁊ amādo ergo virtus aīe rationalis non est materialis ⁊ corruptibilis. ergo est imaterialis ⁊ incorruptibilis. sed si virtus est incorruptibilis substantia. ergo ⁊c. ¶ Itē oīs virtus que per recessuz ⁊ impermixtionē cū corpore corruptibili fortificatur ⁊ potentior efficitur est incorruptibilis per naturaz aīa rationalis est hmōi. sicut pz. qz tanto magis releuatur spūs ⁊ homo interior quāto magis mortificatur homo exterior. virtus igitur aīe rationalis est incorruptibilis. ⁊ sic ex illa virtute colligit aīa rationalis esse imortalis. ¶ Ex quinta consideratione. scz quantum ad operationē arguitur sic. Cuiuslibet substantie rationalis aut spūalis fm esse ⁊ durationem pendentis ex corpore operatio pendet ex corpore ⁊ aīa rationalis propriam operationē habet fm quam non pendet ex corpore. s. intelligere. qz nullus organū sibi appropriat. ergo duratio anime non pendet ex corpore. sed ipsa de se corrumpi non habet cum nullā contrarietatē habeat. ergo de se est imortalis ⁊ incorruptibilis. ¶ Itē cuiuslibet substātie corruptibilis opatio antiquat ⁊ senescit i tēpore. sed anime rationalis operatio nec senescit nec antiquat in tpe. immo iuuenescit. qz in antiquis est sapiētia. ⁊ in multo tpe prudentia. ex propria ergo operatione colligere possumus animā rōnalem esse immortalem. ¶ Ex sexta consideratione. licz per cōparationē ad obiectū probatur anima rationalis immortalis esse sic. Necesse est ꝓportionē esse cognoscētis ad cognitū siue potentie ad obiectū. sed anima rōnalis nata est cognoscere ⁊ intelligere veritatē. veritas autē est incorruptibilis: sicut probat Aug. in solil. cum sit talis nature q ipsa negatio veritatis veritatē ponat. igit anima rōnalis cū sit veritati proportionabilis est immortalis. Hec aūt rō nō solū cōcludit animā esse immortalē per veritatē intelligētie siue cōscientie. sed etiā per veritatez misericordie siue iusticie de qua. Sap. j. Justicia est perpetua ⁊ immortalis. ac per hoc anima que ē iusticie capax. ¶ Itē oīs virtus corruptibilis ledit ab obiecto improportionabiliter excellenti. ⁊ magis nata est delectari in medio q̄ in extremo. sed anima rōnalis intelligēs maiora ⁊ maxima nō ppter hoc peius intelligit minora ⁊ magis delectatur in cognitione summe lucis. ⁊ perceptione sapiētie dei. q̄ in cognitiōe alicuius creati. Ex pparatione igitur ad obiectū colligit anima rōnalis esse immortalis. si igit substātia cognoscit per virtutē ⁊ virtus per operationē. ⁊ operatio per obiectum. cū fm hāc triplicē cōsiderationē ipsius aīe ostēsum sit ipsaz esse immortalē oīs anime ꝓsideratio siue in ordine siue etiā in se astruit anime immortalitatē. ¶ Respon. ad predicta. Dicēdū est q anima rōnalis est immortalis. fm q dicit fides catholica. cui concordat philosophia. ⁊ oīs rō recta. licet aūt in cognitionē immortalitatis anime rōnalis multiplici via possemus deduci ⁊ manuduci. potissimus tñ modus deueniēdi in ei' cognitionē est ex cōsideratione finis. ⁊ hunc modū precipue approbat Aug. in. xij. de trini. ⁊ in lib. de ciui. dei. Nec immerito qz finis imponit necessitatē his que sunt ad finē. Hoc igitur p mo supponendū est tanq̄ verū ⁊ certū. q aīa rōnalis facta fit ad participandā summā beatitudinē. hoc etiā adeo certum est ex clamore oīs appetitus naturalis q nullus de eo dubitat. nisi cuius rō est omnino subuersa. Certissimum etiā est nobis q oēs volum' esse beati. si igit beat' esse nō pōt q̄ bonū q̄ hz potest amittere. qz hoc ipso iam hz, vñ timeat. ⁊ vnde etiā doleat. ⁊ ita vnde miser existat. necesse est igit q si anima facta est capax beatitudinis q ipsa sit per naturā immortalis. Et sic colligit eius immortalitas ex pte cause finalis. colligit etiā nihilominus cōsequenter ex parte cause formalis. qz etsi facta est ad participandaz beatitudinē que ꝓsistit in solo summo bono facta est capax dei. ⁊ ita ad ipsius imaginē ⁊ similitudinē. sed si est imago dei. exp esse ei assimilat. hoc aūt nō esset. si mortis termino clauderet. ergo cū de natura sua sit imago dei. nō potest mortis termino claudi. ¶ Ex hoc etiam habet ⁊ colligit rō ex parte materie. qz etsi ipsum quo est aīa sive forma tante dignitatis est vt ipsam aīam reddat dei imagine insignitā q̄ est conditio nobilissima. materia que huic forme venit tanto appetitu ei ꝓiungit. ⁊ ita eius appetitus in ipsa terminat q nullatenus queat aliā formā appetere. cū optima colligātia iūgant ad inuicē. Deniq ex parte cause efficientis colligit. Et qtsi q̄ bona rōne iunctum est. dissolui velle nō est dei efficientis. hinc est q deus qui fuit anime actor. est ꝓtinuus anime ꝓseruator. Et sic pz rō immortalitatis aīe ex quadruplici genere cause. q̄uis principaliter sumat ex fine ⁊ iste sunt rōnes ostēdentes nō solūmodo. qz est immortalis. sed etiaz ꝓpter q̄d est immortalis. Rōnes vero superius inducte ostendūt q aīa est imortalis. ⁊ verū ꝓcludunt. ⁊ ideo ꝓcedende sunt. ¶ Ad id ergo q̄ primo obiicit in contrariū de apostolo. dicēdū q apostolus dicit soluz deū habere imortalitatē. qz solus deus pōt summe se ppetuare sine alteri' iuuamine. aīa aūt ⁊ si fit fm suā originē ydonea ad immortalitatē. nō tñ pōt sufficienter se cōtinuare in esse nisi cōseruet a summo autore. ⁊ illa ꝓseruatio est a gratuita dei bonitate. nec repugnat nature ipsi' aīe quātuz ad ꝑncipia ex q̄b' cōstituit. sed potiꝰ conseruat illoꝝ principioꝝ appetitū. ¶ Ad illud q̄ obiicit de Daui. q tendit in versionē. dicēdū q tendētia illa nō est per aliquē appetitū virtutis. sed potius p defectū veritatis. vel ppter defectū natiuitatis qua creatura est ex nihilo. Hunc aūt defectū summa veritas ⁊ potestas sua presentia ⁊ manutenētia excludit a creatura. Et qz sic presens est aīe rōnali quaz fecit vt eā nunq̄ deserat. quin sit in ea per potētiā. psentiā. ⁊ essentiā. ideo aīa rōnalis nunq̄ pōt corrumpi. Nec valet instātia quā obiicit de vbo aug. Aug. etsi intelligit de motibus qui sunt a natura. fm q natura dicit originale principiū alicui' effect', nō fm q dicit defectū. ⁊ sic intelligendū est etiā q gratia naturā pficit ⁊ ei nō repugnat. ⁊ hoc melius explicatū est in lib. j. distin. viij. ¶ Ad illud q̄ obi de philosopho q intellect' corrūpit ⁊c. dicēdū q illud verbū philosophi 9
hz piū habere intellectū. nō etsi credēdū est q pbs voluerit dicere intellectū esse corruptibilē ⁊ mortalē cū postea pbet ipm ipassibilē. incorruptibilē. ⁊ imortalē esse. sicut in. iij. de aīa expresse pz. si vult dicere q opatio intellect' quā hz in corpe impedit ꝓpter aliquā lesionē factā interius in organo imaginatiōis vel alteri' vtutis sensibilis. ⁊ quātū ad hoc verū dicit. sic pz ⁊ manifestuz est sensui. ¶ Ad illud q̄ obi q aīa patit. rīderi pōt dupliciter. Primū quidē. qz passio ei' nō est p ipsius 10
lesionē. sed p ꝓpassionē respectu corporis lesi. ⁊ hoc nō ponit aliq̄d de substātia eius abiici. sed de substātia cui hz vniri. Aliter pōt rīderi. q aīa nō solū in corpe. sz etiaz extra corpus hz pati. nec tñ sequit q habeat corrūpi. nō ei est illa corruptio p partis adeptionē. sz p quietis ⁊ pacis ꝓtinuā ipeditionē. hoc aūt in quarto pleni' determinatū est cū agit de penis aliarum dānatarū. ¶ Ad illud q̄ obiicit. q aīa corpi cōdolet. dicendū 11
q illa cōpassio non est nisi salua coniunctione aīe ⁊ corpis. Et qtsi mors separat illā cōiunctionē. ideo nō oporteret ꝓpassionez mortis ꝓmunicare. qz illa cōsequētia nō tz nisi manēte causa. Preterea illa ꝓsequētia nō tenet. si aīa maxime cōpatit corpori maxime patiēti q ꝓmoriat moriēti. aīa etsi cū sit capax leticie est capax ⁊ doloris. sz cū sit capax vite. nullo modo est susceptibilis mortis. ¶ Ad illud q̄ obi q opatio aīe ledit vel impedit. Dōm q hoc est per accidēs solū. qz etsi aīa magna inclinatiōe inclinat ad corp'. ⁊ corpi suas opatiōes cōicat. ⁊ vtutes sensitiua sibi vtuti itellectiue immediate subministrat. inde ē q lesis organis corporeis. ⁊ impeditis viribus sensitiuis. opatio itellectus q̄diu est in corpore hz impediri ipso intellectu nulla tenus i se leso. q̄ ex hoc pz. q statim cuz a corpore separatur habet suū vsum completum. ⁊ hec sufficiāt quantū ad ꝓpositū

Questio.ij. Utrū oīs aīa vtpote brutalis nō solus rōnalis ex pria ꝓditione fuerit imortalis. Et q̄ sic vr̄. Ecclīastes. ij. Unus est interit⁹ hois t iumētorū ſz hoies t si intererāt q̄tū ad corpa. nō tñ intererūt quātum ad aīas. g̃ pari rōne nec bruta aīalia. ¶ Itē Bap̄. j. Deꝰ mortem non fecit nec delectat in pditiōe viuorum. igit mors nō est introducta nisi ꝓpter pctm. g̃ si hō nō peccasset. nec moreret ipe nec moreret brutū aīal. ſz hō nō esset nisi aīe brutoꝝ essent imortales. g̃ ꝛc. ¶ Itē hoc vr̄ rōe pbato q̄ aīa petri sit imortalis ꝑ hoc q̄ oīs aīa sit imortalis p hypothesim. non est maior rō de vna q̄ de alia. loquēdo de aīab⁹ rōnalib⁹. g̃ pari rōne loquēdo de aīab⁹ sensibilib⁹. si vna aīa sensibilis est imortalis. g̃ t oēs. ſz aīa sensibilis humana est imortalis. q̄ nūq̄ est rōnalis sine sensibili. g̃ cū in hac cōicet hō cū brutis. aīa sensibilis brutorū aīaliū p naturā est imortalis. ¶ Itē oīs aīa quātūcunq; parū habeat de nobilitate excellit oē corꝑ. sicut vult Aug. g̃ magis accedit ad dei similitudinē. ſz alīq̄ corpa p naturā sunt imortalia sicut corpa celestia. g̃ multo fortꝰ aīe brutoꝝ aīaliū. ¶ Itē sba cuiꝰ virtꝰ t opatio nō senescit in tpe. nō corrūpit in tpe sed aīa sensibilis ē hmōi. q̄ sicut dicit pbs. si senex acciperet oculū iuuenis. ita videret sicut iuuenis. g̃ ꝛc. ¶ Itē q̄ hō seruit deo ē dignꝰ remuneratiōe. t ideo necesse est ponere aīam eiꝰ imortalez vt remuneret post mortē. g̃ pari rōe cū bruta aīalia seruiāt hoi t p hoc deo in hoīe. vr̄ silr̄ q̄ ipa debeāt remunerari. ¶ Ōtra nulla forma ē sepabilis a corꝑe nisi q̄ hz opationē ppriā ꝓter corpus. sed nullus spūs brutalis est hmōi. ergo ꝛc. Maior manifesta est. tū q̄ pbo dicit. tū etiā q̄ nulla est substātia q̄ oī careat opatiōe. cū nulla sit ociosa. Scōa manifesta est ad sensus. ¶ Itē oīa bruta aīalia facta sunt ꝓpter vsuz hois. ſz vsus hois est in vescēdo eis t vescī eis dū ea occidit. g̃ facta sunt ad hoc vt nō tñ seruāt hoi p vitā ſz etiā p mortē. sed hoc nō esset si aīe coꝝ essent imortales. ergo ꝛc. ¶ Itē aīe imortali debet corpus imortale q̄tū est ex institutiōe pria. ergo si aīe brutoꝝ erāt imortales. habebant corpa imortalia. sed ꝓstat q̄ bruta nō peccauerunt. g̃ deberēt adhuc esse imortalia. Ō t si hoc ꝓstat esse falsum. ꝑ etiā q̄ t primum. ¶ Itē si aīe brutoꝝ essent imortales ergo deberēt oīa corpa brutoꝝ redire sicut t corpa hoīs. sed si hoc esset. esset ipossibile q̄ oīa essent in terra. cū innumera bestiarum multitudo t aīaliū continue sibi succedit. ergo inconueniens est dicere brutorum animas esse immortales. ¶ R̄n. ad predictoꝝ intelligentiā est notandū q̄ aliqui dicere voluerūt brutoꝝ aīas esse imortales. p eo q̄ eedē aīe sunt q̄ viuificāt corpora brutoꝝ t corpora hoīm. tū merito pctōꝝ suoꝝ de corꝑe ad corpus circūeundo pertrāseant. Et hec positio quorūdā phoꝝ t hereticoꝝ fuit sicut dictū est supra t iam improbata est supra tāq̄ hertica. t prorsus abiciēda est ista positio tāq̄ vilis t derogās dignitati creature rōnalis. dū ponit hoies t bestias cē pares. in hoc enī indicat q̄ sui inuētores t defensores sunt hoies bestiales dū aīas suas credūt vl bestiaꝝ fuisse. vel futuras cē. Fuerūt t alīq̄ q̄ dicē voluerūt q̄ aīe brutoꝝ nec sunt adeo imortales sicut aīe rōnales vt possint post corpora viuere nec sunt adeo corruptibiles sicut alie forme q̄ hñt ℨrietatē. ſz q̄tū ē de sui natura nate sunt ꝓtinue durare nisi ipedimētū sue durationis habeāt ex corꝑe sine quo nō pñt subsistere. hui⁹ aūt ipedimentū durationis introductū esse dicūt in corpa brutoꝝ ꝓpter pctm hoīm. si enī Adā nō peccasset. nullū aīal brutū decederet Uñ sicut merito pctī humani q̄ ad eiꝰ obsequiū facta sunt deteriorata sūt sic t bruta aīalia facta sunt mortis obnoxia. Ꝫz istud pria frōte obuiat ei q̄ dicit aug. sup Ḡen. ad lr̄am li. iij. q̄ si hō nō peccasset. nihilominꝰ essēt aīalia viuētia de rapina q̄ ad suā vitā seruandā alia interficerēt aīalia. Repugnat etiā rōni cuz nulla rō dicat ꝓgruū esse ouē interfici ꝓpter ꝺ q̄ hō peccauit cū nullo mō ei in pctō cōicauerit. nec pctm suū i ouē trāsfuderit. Repugnat etiā imaginatōi sensibili. vbi ei esset tot aīalia q̄ multiplicata esset sup terrā ab ītio mūdi vsq; ad finē. si nulla essent mortua. Q̄ō si dicas q̄ non essent multiplicata si hō nō peccasset. quo etiā vez esset q̄ dr̄ eis Ḡen. j. Lrescite t multi. t re. aquas. Q̄ō si dictū est piscib⁹. cur nō intelligēdū est etiaz dictū esse aliis aīalib⁹. nūq̄d ꝓpter culpā hois facta sunt fecū dicta. q̄ oīa si incōueniēcia sunt positio ista tāq̄ incōueniēs respuēda est. Et ideo dr̄z est tertio mō q̄ nulla aīa nisi rōnalis immortalis est. t rō huiꝰ apparet. si aspiciamꝰ ad finē ꝓpter quē creature facte sunt ex quo fine ponit in rebꝰ ꝑpetuitas vel corruptibilitas ſm eaz exigentiā. Cū aūt oēs creature facte sint ꝓpter deū iuxta illud. vniuersa ꝓpter semetipm operatꝰ est dñs. sola creatura rōnalis facta est ad fruēdū deo. t vt beatifice ſt in ipo q̄ sola est ad imaginē. Alie vo creature q̄ solā tenēt rōnē vestigij facte sunt vel ad manifestationē diuine bonitatis. vl ad obsequiū creature rōnalis. Manifestatio aūt diuini ēt plaris t bonitatis dei ē in ꝓductōe vniuersi. q̄ō ē quoddā ēt platū ꝓplete repñtās illud exēplar. t ꝓpter repñtatōis ꝓplationē. cōplctā dñt habere t ꝑpetuā durationē. Uniuersus aūt dupl⁹ hz esse. vz decurrēs t pmanēs. Esse decurrēs nō pōt cē ꝑpetuū. q; necesse est q̄ aliq̄n sit quietū. Esse vero pmanēs est ꝑpetuū. Alie igit ptes q̄ respiciūt vniuersum q̄tū ad esse pmanēs. sicut sunt orbes celoꝝ t elemētoꝝ ꝑpetuitatē hñt. Alie vo q̄ respiciūt q̄tū ad esse decurrēs. vtpote q̄ ꝓsistūt in ḡnatiōe t corruptiōe. q̄lia sunt mineralia plāte. t aīalia bruta nō dñt hre esse ꝑpetuū sed terminatū. q̄ q̄n quoddā trāsitu suo. t quadā inueteratiōe t inouatiōe. morte t viuificatiōe decorāt vniuersum Et sic ꝑz q̄ bruta aīalia. q̄tū ad corꝑ t aīaz corruptibilia sunt p naturā inquātū facta sunt ad repñtandū diuinā bonitatez t sapiam. Et hec rō sumpta est a fine ꝓncipali. Est t alia rō sumpta a fine nō ꝓncipali inq̄tū scz creature in q̄b⁹ est sola rō vestigij facte sunt ꝓpter creaturā rōnalē. ſ. hoiez. Quedā enī facte sunt ꝓpter hoiem ſm oēm statū siue vie siue patrie. q̄dā solū ſz statū vie t q̄dā solū ſm statū patrie. t illa q̄ facta sunt propter hoiez ſm oēz statū siue vie siue patrie cū stat⁹ patrie sit ꝑpetuꝰ dñt cē ꝑpetua. t talia sunt q̄ integrāt hois habitaculū. sic celū t q̄ttuoꝝ elemēta. Illa vero q̄ facta sunt ꝓpter hoiem ſm statuz vie. cū ille statꝰ sit ptrāsitoriꝰ. t habeat finē. dñt esse corruptibilia. talia aūt sunt aīalia bruta q̄ facta sunt ad supplēdā corpis indigētiā ſm eū statū in quo idiget cibis t alimonijs. Et sic cōcedēde sunt rōnes oīdētes aīas brutales esse morales ex sua pria sua ꝓditiōe. ¶ Ad illud q̄ō prio obr̄ de Eccl⁹. q̄ vn⁹ est interit⁹ ꝛc. dōz q̄ loquit q̄tū ad exteriorē itelligētiā. t ꝓpterea subiūgit. Quis nouit si. ſ. ſ. Adā a fur. q. d. Nō nouit hō q̄ ambulat ſm iteller̄tū carnalē. q̄ ea sola ꝓsiderat q̄ exteri⁹ appārēt hō aūt sapiēs nouit q̄ illud attēdit q̄ō ipe Eccl⁹. in fine dicit. Scito q̄ ꝑ oī errato adducet te deꝰ in iudiciū. ¶ Ad illud q̄ō obr̄ de li. Bap̄. dōm q̄ loquit vel de morte dānatōis eterne vl de morte tpali in eo cui mors est pena. tale aūt est solū aīal rōnis capax. q̄ō sicut solū natū est esse bn̄ solū natū est esse mse rū. sic solū natū est p̄miari solū natū est puniri. q; solū ipm est cui data est vis discretiua iter bonū t malū. vez t falsum. Uñ t si bestia doleat cū occidit vl ledit. nō tñ punit. nō ei ē capax miserie. solꝰ enī ille est miser q̄ vel scit se misez. vel scire dz cum malū bz. ¶ Ad illud q̄ō obr̄ q̄ aīa sensibilis hois est imortalis dōm q̄ nō est sile sensibile cm̄ in hoīe noīat potētiā. ſ. aīe rōnalis. sicut infra patebit. sensibile vero in brutis noīat formaz q̄ substātificat in materia trāsmutabili. t q; pēdet ex illa q̄tū ad esse corrūpit illa corrupta. ¶ Ad illud q̄ō obr̄ q̄ aīa sensibilis est nobilior oī corꝑe. dōz q̄ maior nobilitas t mior nō facit ad maiorē durationē creature magis enī nobilis est etiā ſm statū nature lapse bō q̄ fit lapis. tū lapis pl⁹ durat mō. ſz b̄ facē puatio corrūpētis cāe. t hāc bz aīa sensibilis ꝓpr̄ b̄ q̄ fundat. t pēdet ex corꝑe ꝓpositi ex ℨriis. supra qua; ℨrietatem sublimata est natura celestis. ¶ Ad illud q̄ō obr̄ q̄ aīa sensibilis nō senescit. dōm q̄ vez est q̄tū est p se. senescit tñ rōne eiꝰ in quo radicat. ſ. rōne corpis. rōne cuiꝰ etiā bz corrūpi. t b̄ ex ꝓditiōe sua primaria. ¶ Ad illud q̄ō obr̄ q̄ bruta seruiūt hoib⁹. dōm q̄ seruitiū remunerabile nō est nisi illud q̄ō est laudabile. sola aūt potētia rōnalis t deliberativa in q̄ ꝓsistit arbitrij libertas est in q̄ cadit laus t vituperiū. t ideo quātūcunq; obsequiū sit magnū t vtile nō est dignū remuneratōe nisi factū fuerit ex arbitrij libertate. iō nō decet remūerari aīas brutoꝝ. Et sic ꝑz illō

Consequēter q̄rit quātū ad scōm articulū de imortalitate ade ex pte corpis. Et circa hoc q̄runt duo ꝓmo q̄rit vtrū aīa nō peccāte posset corꝑ ade dissolui. Scōo queritꝰ vtrū ipsa peccāte posset p eius ligni vite in vita perpetuari.

Questio.j. Circa quā sic procedit. t ostendit q̄ etiā si adā nō peccasset corpus eius dissolui potuisset. tali rōne. Adā in statu innocētie habebat corꝑ mortale sicut magister dicit t Aug. in lit. ergo corruptibile. sed oē corruptibile de necessitate corrūpit. sicut vult phs. q̄uis nō oē

generabile

generabile de necessitate generek ,ergo corp⁹ Ade corruptum fuisset.esto q̄ in statu innocētie pmansisset. ¶ Item contrarie tas estcā pugne.ꝛ pugna in ꝓposito est cā dissolutiōis.ergo in illo statu in quo pōt esse ꝓtrarietas pōt esse dissolutio ,sed corpus Ade etā ſm statū innocētie ex contrarijs habebat cōpositionem.ergo statu illo manēte poterat habere dissolutionem.

¶ Jtē cuicunq; statui cōpetit restauratio.cōpetit deperditio sed corpori Ade in statu innocētie ꝓpetebat restauratio p sumptionē cibor.g̃ ꝛ cidē corpi ſm statū innocētie inerat deperditio.sed cuicūq; inest deperditio inest ꝛ ꝓsumptio.ꝛ in quocūq; ponit ꝓsumptio ponit ꝛ corruptio.ergo corpus Ade in statu innocētie pſistens dissolui poterat ꝛ corrūpi.nulla culpa interueniente. ¶ Jtē constans est q̄ Adā nō poterat viuere nisi comederet cū haberet corpus alale.sed poterat nō comedere.ergo poterat absq; vllo peccato corp⁹ eius deficere.Si tu dicas q̄ peccaret in nō comedēdo.q; tenebat comedere. ¶ Cōtra.non semp tenebat comedere.q; signemus aliquā horā in qua tenebatur .in illa horaaut Adā esuriret.aut nō.Si esuriret.g̃ pateretur anteq̄ peccaret.Si nō esuriret.ergo natura nō idigeret cū natura hñ dispositā tpe necessitatis cibus appetat. ergo nō teneret tunc comedere.nec alias.ergo nunq̄. ¶ Jtē si Adam stetisset.aliqs de filijs ei⁹ poterat peccare.ponat g̃ q̄ peccasset sed possibile est virum iustū a peccatore insidiante interfici absq; sua culpa.sicut Abel interfectus est a Layn.ergo possibile esset adā saltē dormiētē ab eo iugulari.ꝛ sic iugulat⁹ interiret culpa sua nulla interueniēte. ¶ Jtē impassibilitas est dos corporis glorificator. sed corpus ade in statu innocētie glorificatum nō erat.ergo in statu illo persistens impassibilitatē nō habebat.ergo pſistēdo in statu illo.mori ꝛ nō mori poterat.ergo corpus ade erat dissolubile aīa non peccāte. ¶ Sed cōtra Jſido.de trini.dicit.Si homo in paradiso innocēter viueret.nec ignis eū,ureret.nec aq̄ mergeret. nec absentia aeris suffocaret nec oīa q̄ nocent mortalibus impedirēt.ergo videt q̄ ipo pmanente in statu innocētie corpus eius non erat resolubile.

¶ Jtez mors est pena peccati.sed ois pena est ordinata.pena aūt non ordinat nisi p culpam. nulli ergo potest ineſſe nec pena.nec mors.nec corruptio.nisi cui pri⁹ inest culpa . igitur aīa non peccāte impossibile fuit dissolui corp⁹ Ade. ¶ Jtē ad hoc q̄ debite constituat aliqō cōpositum necesse est materiā ꝛ formam proportionari adinuicē. si igit aīa vt forma ꝛ pfectio vnita est corpori impossibile erat corp⁹ illud resolui ꝛ corrūpi.nisi aliqua corruptio prius incideret ex pte aīe .sed corruptio q̄ potest incidere ex parte aīe non est nisi culpe.ergo ipossibile fuit corpus Ade resolui ꝛ pati nisi in aīa culpa fuisset ꝓcambula.

¶ Jtē status innocentie medius erat inter statum glorie ꝛ statum miserie.sed dissolutio corporis oīno opponit statui glorie cū igit statui glorie nō opponeret directe stat⁹ innocētie Adā in statu innocētie pſistente corpus eius non fuit resolubile.

¶ Jtē ois passio est ab aliquo repugnāte ꝛ p̄dūante.sed Adā in statu innocētie existēte.vel oīa cōcordarēt ei vel subiacerēt igit nihil posset corpus eius ledere.nec aliquā passionē inferre.ergo corpus eius nō esset passibile nec dissolubile. ¶ Jtē i possibile est stāte rectitudine alicui⁹ ipm obliquari.sed rectitudo ois cōsistit in subiacendo deo vel subijciēdo se deo ꝛ p̄sidēdo alijs creaturis tam corpori suo q̄ etiaz brutis.g̃ spū rōnali stāte in puritate innocētie ꝛ obediētie.impossibile fuit corpus ab eius volūtate recedere.sed aīa semp appetit vniri corpi.ergo impossibile fuit corpus in tali statu dissolui. ¶ Ri.ad p̄dic 21 torum intelligētiam est notandū.q̄ quēadmodum iuxta verbum phi bec est,duplex.aliq̄d est nunc immortale.qz aduerbiū potest determinare boc qō est immortale rōne actus moriendi vel rōne potētie.ita ꝛ locutio p̄cedens. vtrū corpus hois esset dissolubile siue posset dissolui ipso nō peccāte.distingui debet Jlli cū ablatiui absoluti pñt determinare boc verbuz posset. vel boc verbū dissolui. Si boc verbū posset determinant.veritatē habet locutio. Est cñ sensus q̄ adā dū existeret in statu innocētie posse habebat vt corpus eius dissolueret. Si aūt ablatiui illi referant ad actū q̄ est dissolui.sic locutio est falsa. Est cñ sensus q̄ adā posset dissolui in statu innocētie. ita q̄ simul esset innocētia ꝛ mortis siue corruptiōis pena.ꝛ boc est ipossibile putāte ordine diuine iustitie.q̄ nullā inordinationem in vniuerso sustinet. Si g̃ pena deordinata est nisi p̄cedat culpa. ꝛ corpis dissolutio nō pōt aīe pure ꝛ iunocēti nō esse pena ,icō uenies vt ꝛ contra ordinē diuine iustitie q̄ corpus hois dissolueretur in statu innocētie.ꝛ hoc sancti dicunt.ꝛ rōnes ad hoc iducte ostēdunt.ꝛ ideo concedēde sunt. qz verum concludunt.

¶ Ad illud ergo qō p̄io obijcitur q̄ oē corruptibile de necessi 22 tate corrumpet.dōz q̄ phs loquit de illo corruptibili cui⁹ regimē non subiacet voluntati.sz soli virtuti naturali.ꝛ illud de necessitate habet corrūpi.qz habet cām corruptōis intra se.corpus aūt Ade ꝛ nō esset mortale ꝛ corruptibile.tñ voluntati subiacebat ex ordine diuine iustitie.ꝛ ideo nisi volūtas deordinaretur.corpus illud nunq̄ corrumpet. ¶ Ad illud qō obī q̄ cō 23 poni ex contrarijs cōpetebat corpi ſm illū statum. dōm q̄ aliomō se habēt contraria in cōpositione corporis ſm statū nature lapse.aliter ſm statum nature institute. Scōm statū cñ nature lapse nō solū agunt in aliqō extrinsecum.sed etiam adinuicem mutuo agunt ꝛ patiunt.nō solū in ipsa cōstitutiōe.sz etiā post ꝓstitutū esse. Jn statu aūt innocētie taliter cōmixta fuerunt ꝛ ꝓportionata in prima ꝓpositione.ꝛ ad tantā cōcordiam educta.vt illo statu manēte mutuo nō pugnarēt.ꝛ ideo ꝓpter illam compositionē corpus illud dissolui necesse non erat.

¶ Ad illud qō obī q̄ scōm statū innocētie in illo corpore fiebat 24 deperditio .dōm q̄ sicut natura vniuersalis patitur elementa corrumpi ſm partē.sed nullo mō patit corrumpi ſm totum.sic ꝛ natura hñ instituta in hoie regulata ab ordine iusticie ꝛ p uidētie admittebat deperditionē fieri in homine ſm aliquam partē propter statū salalitatis in quo erat.sz nullo mō patiebat corruptionē fieri in toto.Sicut cñ fiebat corruptio ꝛ deperditio.ita etiā fiebat restauratio.ꝛ ideo nō ꝓsequebat dissolutio.

¶ Ad illud qō obijcit q̄ adam a cibo poterat abstinere.dōz q̄ 25 non poterat abstinere a comestione. qñ esset locus ꝛ tps.tum qz sibi expresse ꝑceptum erat vt comederet de lignis paradisi aliqs a ligno sciētie boni ꝛ mali.tum etiā qz si dominus nō ꝑcepisset.natura bene instituta dictaret cum sumere cibum q̄ dictat nullū debere manū sibi injcē. Nec valet illa obiectio quā obijcit de fame.debebat cñ famē ꝑuenire.ꝛ ipe hñ sciebat boram ꝛ indigētiā sue nature quā si ꝓtransiret ꝓmitteret ꝛ peccaret. ¶ Ad illud qō obī q̄ peccator pōt occidere innocētē dōm 26 q̄ verū est ſm statū nature lapse in quo ois hō merito pcti originalis est mortis debitor. Unde ꝓmittere innocētez ab impio occidi non est contra ordinē diuine iustitie ſm statū pñtem. in statu aūt illo qz nulla culpa ꝑcesserat ordo diuine iusticie talē deordinationē vl punitionē admittē nō debebat. ¶ Ad illud 27 qō obijcit q̄ impassibilitas est dos corporū glorificator.dōm q̄ verum est ſm q̄ impassibilitas priuat ꝛ actū ꝛ potētiam passionis ſm oēm statum. illa aūt impassibilitas corpori Ade nō inerat nisi ſm statum determinatum.ꝛ ideo perfecta non erat nec dos dici debebat.

Questio.ij. Utrū Adam peccāte corpus eius possent ꝓpetuari p esum ligni vite. Et q̄ sic vī. primo p textū Gen.iij. Nunc igit ne forte sumat de ligno vite ꝛ viuat in eternū.hoc dictū est de Adā post pctm̄.g̃ si post pctm̄ sumpsisset.in eternuz vixisset.ꝛ corpus ei⁹ ꝓpetuū fuisset ¶ Jtē hocīpm vī Richar. de sancto victo.qui de Adaz ait sic habuit ante pctm̄ corruptionē.post pctm̄ corruptibilitatē.sed vtroq; modo p esum ligni vite potuit sustētari. ¶ Jtē hoc ꝓbatur p experimētum. Enoch cñ ꝛ Helyas sicut dicunt glo.ꝛ auctoritates sanctor in paradiso ꝓseruant p esum ligni vite vsq; ad antixp̄i aduētum.sz qua ratione vsq; ad illud tps conseruari pñt.cadē rōne ꝛ deinceps.ergo ꝛ pari rōne ꝛ corp⁹ Ade. D

¶ Jtē non fuit maioris efficacie lignū scientie boni ꝛ mali ad corpus ꝑdendum q̄ lignum vite ad conseruandum. sz p esum illius ligni corpus hominis factuz est dissolubile.ergo pari ratione p esum alterius ligni poterat corpus corruptibile solidari ꝛ ꝓpetuari.sicut ecōtra alterius ligni comestis corpus sanū ꝛ solidum reddidit dissolubile ꝛ infirmuz. ¶ Jtē post pctm̄ si spūs hois iungeret fonti vite disponeret ad ꝓpetuā beatitudinē ꝛ vitam immortalē. ergo si lignū vite corpale sic se habebat ad corpus seruandū. sicut lignum vite spūale se habet ad spiritum.videt q̄ si homo penituisset.ꝛ de ligno vite gustasset q̄ corpus eius esset factum indissolubile. ¶ Jtē dō hñ complexionatus si nō habet impedimētum extrinsecū viuere pōt vsq; ad cōsumptionē radicalis humidi.si igit illud humidū posset restaurari.posset corpus eius in perpetuū incorruptū seruari si g̃ illud lignū vite sicut dicūt doctores habebat vim restaurā

ñ humidū radicale. vr̄ q̄ si homo de illo comedisset. q̄ corpus eius ineternū posset durare. etiā post cōmissionem culpe.

¶ Sed contra. Rom. vi. Stipēdia peccati mors. ergo si post q̄ homo peccauit necessariū fuit ip̄m peccasse. necessariū fuit ip̄m mori. ergo necessariū fuit corp⁹ eius dissolui. igit nō poterat ppetuari p esu⁹ alicui⁹ ligni. ¶ Itē sñia data fuit Gen. iij. Quacunq; die co. ꝛc. ¶ Si igit illā sñiam nulla virtus creata pōt infirmare. quātūcq; homo comederet de ligno vite necesse erat ip̄m mori ꝛ corpus eius resolui. ꝛ hoc ip̄m. dicit ali⁹ textus Gen. iij. Puluis es ꝛ in pul. ꝛc. ¶ Itē bō p petm̄ filius fact⁹ est iumētis insipiētib⁹. sed iumēta si comederēt de ligno vite non ppter hoc corpora eorū fierēt indissolubilia. ergo si homo quātum ad conditionē mortis iumētis similis effectus est p culpā quantūcūq; de ligno vite comederet. corpus eius dissolui necesse esset. ¶ Itē non min⁹ est de mortali imortalē facere q̄ de mortuo⁹ viuū. sed mortuū suscitare hoc est virtutis solius dei ꝛ virtutis infinite. ergo corp⁹ dissolubile ad indissolubile reducere hoc est solū⁹ virtutis diuine. ergo si bō post petm̄ de illo ligno comederet corpus eius nibilominus dissolui necesse esset.

28 ¶ Rñ. dōm q̄ cadē lege qua diuina iustícia non patitur innocentē punirī ꝛ mori. non patit etiam malum remanere impunitum. ꝛ ideo diuinū decretum fuit vt si homo mandatū dei trās grediēdo peccaret. ꝛ ipsi actori suo inobediens exisseret spūs carnis dñiuz amitteret. ꝛ sicut voluntas a deo recesserat. sic aīa inuita corpus ip̄m desereret. ꝛ dissolutum in suā orgine. vnde sumptū erat rediret. Et q̄m diuinuz decretū erat inuiolabile. hinc est q̄ post q̄ homo peccauit. q̄tūcūq; de ligno vite ederet corpus eius nō fieret indissolubile. ita q̄ mortē posset euadere. ideo concedēde sunt rationes hoc oñ dētes. ¶ Ad illud qō

29 obiicitur in contrariū de textu. dōm q̄ eternū non dicit ibi vite interminabilitatē. sed vite quandā diuturnitatē. sicuti sepe cōsueuit loqui scriptura. q̄uis aūt lignū vite illud corpus non posset ppetuare. poterat tñ adeo naturā ipsius adiuuare ꝛ vigorare vt diuti⁹ viueret. Ex hoc pz rñsio ad sequētia. s. ad verbum Ricbar. ꝛ ad illud qō obiicitur de Enoch. ꝛ Helya. Utrū q; eñ non cōcludit vite interminabilitatez. sed solū quandam diuturnitatē. quā ꝛ si lignū vite posset homini lapso cōferre p sibi diuinitus collatā virtutē. non tñ poterat ineternū conseruare. q; diuinū decretū infirmare non poterat. ꝛ corpus hominis peccantis ad hoc post petm̄ habile non erat. ꝛ illud lignuz in solo eo q̄ dispositionē habebat ad eius effectuz efficaciā ba

30 bebat. ¶ Ad illud qō obiicitur p simile de ligno sciētie boni ꝛ mali. dōm q̄ illud simile deficit dupliciter. Prio q; illud lignū sciētie boni ꝛ mali non fecit corpora illa esse dissolubilia. sed solum bois culpa ꝛ diuina sentētia. Secundo vero q; corp⁹ Ade anteq̄ peccaret non habebat necessitatē ad pmanēduz. nec necessitatē ad corrumpēdum. sed postq̄ homo peccauit corp⁹ ei⁹ subiectū fuit necessitati moriēdi. ꝛ ideo p esum ligni vite non

31 poterat cōseruari. ¶ Ad illud qō obiicitur de cōiunctiōe spūs ad fontē vite spūalis ꝛc. dōm q̄ illud simile deficit dupliciter. Primum quidē. q; voluntas facilius vertitur ꝛ reuertit q̄ natura. Secō vero q; fons vite spūalis multo potētior est super aiam q̄ illud lignū esset sup corpus. ꝛ ideo non sequit q̄ si diuinus spūs recreat ꝛ viuificat aiam. q̄ lignū vite reformet ꝛ cōsolidet corpus in statū pristinū. ¶ Ad illud qō obiicit q̄ lignū

32 vite restauraret humidū radicale. dōm q̄ ꝛ si p sui esum sufficienter restauraret humidū in corpore hominis ꝛm statū nature institute. nunq̄ tñ in statu nature lapse sic restauraret quin semp aliqua deperditio fieret ꝛ ita q̄uis diuti⁹ cōseruaret. nibilominus tñ aliqñ illud radicale humidū deficeret. ꝛ corpus ad dissolutionem peruenīret.

Consequenter queritur de imortalitate primi hominis quantum ad coniunctum. Et circa hoc querantur duo. Primo queritur vtrum illa immortalitas inesset homini a natura vel a gratia. Secundo queritur vtruz illa immortalitas esset eadem per essentiam cū immortalitate gloriosa.

Questio. I

Utrū illa immortalitas esset a natura vl̄ a gratia. Et q̄ a natura videt. Illud est nobis naturale qō nobis innascit ꝛ cū quo nati sumus. sed bō cū illa immortalitate productus est. ꝛ illa immortalitas inclita est boi a sua cōditione. ergo fuit ei naturalis vel a natura.

¶ Itē mors non poterat inesse boi nisi p̄cedēte culpa sicut patū est supra. sed culpa non poterat boi inesse. nisi deordinatus ref natura. si ergo mors inerat boi cōtra naturā. imortalitas i erat ei p naturā. ¶ Itē p̄ bō erat imortalis. p qō erat inocēs sed inocēs erat ex cōditiōe nature. esto eñ q̄ nulla pz gratia. nibilomin⁹ tñ baberet innocētiam. ergo imortalis erat ex conditione nature. nō ex beneficio gratie. ¶ Itē imortalitas boīs cōsistit in cōtinua cōiunctiōe aie ꝛ corporis cōtinua aūt cōiunctio aie ꝛ corporis est p continuū appetitū vnius ad alterū. sz aīa habet cōtinuū appetitū ad corp⁹. ꝛ ecōuerso p naturā absq; gratia. ergo imortalitas inerat boi p naturā absq; gra. ¶ Itē idē est p̄ncipiū p qō dat rei esse ꝛ p qō inesse cōtinuat. sed aīa rationalis q̄ est forma p naturā imortalis ꝛ incorruptibilis corpori dabat naturaliter sui esse ꝛ cōplemētū. ergo ꝛ ipsi⁹ corpis fuit bois esse naturaliter cōtinuabat. sed a quo inesse est continuatio ab eodē est immortalitatis ppetuatio. ergo ꝛc. ¶ Itez naturale est boi comedere ea q̄ sibi apponunt. sz homo p esum ligni vite ꝛ alioz lignoz paradisi vitā suā poterat ppetuare sicut dicit Aug. ꝛ magist⁹. ergo vr̄ q̄ eis ppetuatio inerat boi p naturā. ¶ Sed cōtra Aug. sup Gen. ꝛ magr̄ dicit in litte. a. Creat⁹ est homo imortalis qō inerat ei de ligno vite. nō de cōditōe nature mortalis erat p̄ditōe corpis animalis imortalis beneficio p̄ditoris. Et idē ip̄e Aug. exp̄ssi⁹ dicit. q̄ licet p̄scitū fuit filijs israel q̄ in. xl. annis vestimēta eoz nō veterascerēt. ita p̄scitū fuit ade vt nō morerē. ¶ Itē sup illud Luce. x. Expolia uerūt eū ꝛ plagis ip̄positis ꝛc. Glo. exponit de prio boie quē dicit expoliatū fuisse gratuitis. ꝛ vulneratū in naturalib⁹. ergo imortalitas nō fuit tñ vulnerata. sz simplr ablata ipsi boi per culpā. ergo nō inerat ei a natura. sed a gratia. ¶ Itē hoc vr̄ ratione. p̄dictates naturales nō derelinquūt subiectū ppter culpā. ergo si imortalitas inerat boi a natura. nō videt q̄ debuerit eū relinquere ppter culpā q̄ si eam amisit. p̄z ꝛc. ¶ Itē ipossibile est duo opposita inesse eidē ꝛm eadē p̄ncipia ꝛ maxime ꝛm p̄ncipia naturaliter causantia q̄ nō inclinant ad opposita sed homo p naturā suā poterat mori. aut ergo immortalis non erat aut si erat. nō erat p naturā. sed p gratiā solū. ¶ Itē corpus Ade p naturā ppriā erat nobiliter cōplexionatū. ergo molles ꝛ teneras carnes habebat. sed naturaliter molle cedit duro. igit p naturaz corpus Ade vulnerari poterat ꝛ secari. ergo p naturā Adā nō erat imortalis. ¶ Itē ignis naturaliter cōsumit corpus ex elemētis quattuor cōstitutū. ꝛ corp⁹ aiale p naturā indiget aspiratiōe ꝛ respiratiōe. ergo si bō caderet i aquā vel in ignē ꝛ nō moreretur. hoc nō esset p virtutez nature. sed potius cōtra vel supra. nō ergo esset a natura. sed pot⁹ ex gratia. ¶ Rñ. dōm q̄ sicut dicit magr̄ in lit. circa hoc multiplex ꝛ varia fuit opinio. Quidā eñ dicere voluerūt q̄ immortalitas primi bois esset a natura. quidā q̄ esset a gratia. vtraq; aūt harū opinionū habuit aliquā efficaciē rōnē mouentē. ꝛ vtraq; habet aliq̄d veritatis. ls vna plus habeat q̄ altera. ¶ Sicut eñ cū dicit homo est beatificabilis duo tangunt. ꝛ aptitudo ꝛ dispositio ita etiā cum dicit homo est imortalis. Tñ sicut bō quodammodo potest dici beatificabilis per naturam quodammodo p gratiam. sic ꝛ in p̄posito. Prout enim hoc qō est beatificabile importat aptitudinem sic ineſt homini per naturam homo eñ a natura sua habet aptitudinem ad beatitudinē. ꝛm autem q̄ importat dispositionē sufficientē ꝛ propinquam p quaz quis venit ad beatitudinē siue sufficientē ordinem ad actū. sic ineſt homini non per naturā. sed per gratiā per quam sufficienter disponitur ad gloriam. nec sine illā potest sufficere natura.

¶ Sic ꝛ in p̄posito immortalis quantū ad statum innocētie dici poterat homo p naturam. immortalis etiam p gratiaz. q; a natura habebat aptitudinē. sed a gratia habebat cōplexionē Et hoc pz sic. Tripliciter enim potest mors homini contingere. aut per elementorum pugnam ꝛ dissolutionem. aut per humidi consumptionē. aut per extrinsecam lesionem. Immortalitas ergo dicit p̄uationē huius tripliciis modi moriendi quātum ad actum ꝛ potentiam in beatis. qui dicūtur immortales q; non possunt mori. quantum ad actum vero solum in hominibus institutis. qui dicuntur immortales. q; poterant nō mori hoc triplici genere moriendi. habebant eñ aptitudinem euadendi hoc triplex genus mortis per id quod habebant a natura. Nam corpus valde bene erat complexionatum. ꝛ anima de se incorruptibilis

se incorruptibilis erat que illud corp' regebat ⁊ ꝓseruabat. et ita idoneus erat primus bō ex dīs cōstitutus ꝙ nunq̄ deficeret p clemētor pugnā. sz tñ illud nō sufficiebat. boc enī nō pos
36 set alia peccatrix facere si poneret i cōfli corpe. ¶ Et iō datus fuit illi aie donū gre p quā posset corpi psidere. ⁊ illud regere ⁊ clemēta quasi in quadā amicitia custodire. ⁊ boc q̄diu vellet suo actori subiacere. Hoc aūt donū gre vocat Anſ. iusticiā originalē. Et sic ptz ꝙ q̄tū ad immortalitatē cōtra primū genus moriēdi aptitudinē habebat a natura. sz ꝓplementū a gratia. Similiter q̄tum ad secundū genus moriendi qō est per humidi ꝓsumptionē. vis enī nutritiua potēs erat ad suertendū alimētū sibi sufficiēs. ⁊ alimēta efficacē habebāt virtutē ad nutriendū. ⁊ ex hoc homo idoneus erat vt ꝓseruaret in eo sine corruptione naturale humidū. sz qz humidū radicale paulatim consumit. nec pōt reparari p quodcūq; alimentū. iō data est virtus specialis cuidā ligno qō dictū est lignū vite p cui' sumptionē reparet humidū radicale ⁊ h̄ qdē nō fuit ex ꝓditiōe nature
37 sz ex bñficio ꝓditoris. sicut dicit Aug. Sili' etiā quātū ad tertiū genus qō qdē fit p extrinsecā lesionē. Adā enī fortis ⁊ potēs erat ad repellēdū nociua. sapiēs ⁊ diligēs ad p̄caueda nec habebat nociua extrinseca. ⁊ ideo idoneitatē habebat vt p nullius lesionē incurreret mortē verūtamē ꝙ bestie ⁊ q̄a alia sunt que nocere possent. ipm minime lederēt nec in somno nec in vigilia hoc nō erat a natura. sed a dei speciali prouidētia. q̄ ita eū custodiebat vt sub pedib' ei' oia subiacerēt. vt nihil cuperet ipm offendere. ⁊ si cuperet nō valeret. Et sic ptz ꝙ immortalitas q̄ fuit in statu innocētie q̄tū ad aptitudinē fuit a natura. q̄tuz ad cōplemētū fuit a gra. ⁊ p hoc p magna pte patet
38 rñsio ad obiecta. ¶ Rones enī q̄ ꝓbāt ꝙ nō fuit multipliciter natura. ꝓcedēde sunt. qz verū ꝓcludūt. ¶ Ad id vero qō obiicitur ꝙ fuit a natura. qz fuit ei innata. dicendū ꝙ nō oē qō inest hoi a pricipio sue natiuitatis naturale est nisi extēdat hoc nomē naturale. multa enī bona gratis data cōcreant ⁊ dant cuz
39 natura. sicut planū est. ⁊ ideo illud non valz. ¶ Ad illud quod obiicit ꝙ mors non poterat interuenire nisi preuia culpa. dicēdū ꝙ hoc nō erat solū propter naturā. sz ꝓpter beneficiū gratie quod erat nature superadditū. qz enī originalis iusticia faciebat naturā immortalē esse. ⁊ hāc non poterat perdere nisi p
40 culpā. ideo mors nō poterat interuenire nisi per culpā. ¶ Ad illud qō obiicit ꝙ innocētia erat a natura. ergo fili' ⁊ immortalitas. dōm ꝙ innocētia dupl'r pōt dici. Uno modo priuatiue qz priuat culpā. Alio mō positiue qz ponit iusticiā contrariam Innocētia aūt non erat cā immortalitatis sm qō dicit puram
41 priuationē. sz sm qō importat originalē iusticiā merito cuius erat in ala vis totius corporis contētiua. ¶ Ad illō quod obiicit ꝙ continuatio vite est ex coniunctione ale ⁊ corporis. dicēdum ꝙ ad cōtinuationē vite nō sufficit appetitus sicut ad beatificationez non sufficit appetere beatitudinē. sz necessaria est vlterius virtus ad satisfaciendū appetitui. omnis enīz natura appetit esse ⁊ durare. non solū bom inū. sed etiam brutor non tñ in omnibus est immortalitas. ⁊ ideo nō sequitur ꝙ si a natura sit continuatio appetitus. ꝙ a natura sit continuatio imor-
42 talitatis. ¶ Et per hoc ptz rēsponsio ad aliud quod obiicit ꝙ ab eodē est datio esse. ⁊ cōseruatio. dōm enī ꝙ si illud sit verū de ꝓseruatione q̄ est ad tps. nō tñ est verū de ꝓpetuatiōe. multa enī sunt que possunt esse dare ⁊ tñ non possunt perpetuare.
43 ¶ Ad illud qō obiicit per esum ligni vite ⁊ aliorz lignorum poterat inesse conseruari. dicendū ꝙ ista non erat tota cā. immo necessaria erat diuia virtus ptegēs. ⁊ pbibēs nociua. ⁊ iteriorz
44 virtus ꝓseruās ⁊ cōciliās ꝓua. ¶ Preterea ꝙ lignū vite talez effectū haberet speciale donum erat dei. sicut etiam ꝙ tāto tē pore vestimenta ⁊ calciamenta populi israel potuerunt sibi p bere obsequia. Et sic patet illud.

5 **Questio. ij** Utrū eadē esset immortalitas innocē
+tie p essentiā cū immortalitate glorie si
nō stetisset. Et ꝙ sic videt Aug. de vera reli. Per xp̄m recupam' quod perdidimus in Adaz. q̄ illā immortalitatē quā in adam pdidim'. p xp̄m recupam'. sz illa immortalitas quā recuperamus p xp̄m est immortalitas gloriosa q̄ ⁊c. ¶ Itē potētia materie dispōsita est ea dē p essentiā cū scipa indispōsita. sz immortalitas innocētie ⁊ immortalitas glie sic se bñt sicut potētia ad ferēs ⁊ potētia dispōsita dispositōe q̄ est necessitas. cū in statu innocētie poterat mori ⁊ nō mori. in statu vo glie necesse bēat nō mori. ergo ⁊c. ¶ Itē li. ar. ꝓfirmatū ⁊ nō ꝓfirmatū est idē p essentiā. nīl'r ⁊ charitas. q̄ pari rōne ⁊ immortalitas. sz sic se habēt hec immortalitas ⁊ illa. q̄ ⁊c. ¶ Itē mortalitas i statu innocētie nō est alia a mortalitate i statu miserie. qz nō est post pctm data noua potētia. nec ablata. q̄ pari rōne i statu innocētie ⁊ in statu glorie nō est alia ⁊ alia immortalitas. ¶ Itē si bō steriisset trāsferrek ad immortalitatē ita ꝙ nulli' proprietatis nobilis i cōficeret deꝑditio. ergo cum immortalitas in bone diceret cōditionē nobilē. si transferrek. illa immortalitas nō amitterek. sz nō sunt in codē bone due immortalitates simul ⁊ semel. q̄ immortalitas innocētie ⁊ immortalitas glorie nō differrēt. ¶ Sz cōtra. qō bz aliud ⁊ aliud principiū proximū differēs p essentiam est differēs p essentiam. sz immortalitas in statu innocētie ⁊ i statu glorie bz aliud ⁊ aliud principium differēs p essentiā. qz illa est a gloria. ista est a gratia gratis data. q̄ differunt p essentiā ¶ Itē non est transitus ab eodē in idē. sz trālitus est ab immortalitate innocētie ad immortalitatē glorie. q̄ illa immortalitas ⁊ ista nō sunt eadē. ¶ Itē quoz opposita sunt diuersa ipa sūt diuersa. sz immortalitas status innocētie non opponit mortalitati cū simul inessent eidē Adā enī ⁊ mortalis erat ⁊ immortalis. sz immortalitas glorie opponit illi. q̄ nō est eadē cum illa immortalitate. ¶ Itē sz vita Ade esset vna ⁊ ꝓtinua si stetisset in via ⁊ patria. status tñ vite ⁊ cōditio esset alia ⁊ alia. qz ꝓditio aialitatis ⁊ spūalitatis non bñt identitatē. sz potius oppositionē ⁊ diuersitatē. q̄ cū immortalitas non dicat solum vitaz sz potius conditionē vite sm statum animalē ⁊ spiritualē videtur ꝙ immortalitas sit alia ⁊ alia. ¶ Itē bocip̄m videk p aliud qō dicit in lra. Alia est immortalitas quā amisimus. alia quaz in resurrectione speramus. Ex hac autoritate exp̄sse colligit ꝙ alia sit immortalitas vie ⁊ alia patrie. ¶ Rñ. ad ꝓdictorum intelligētiam est notandum ꝙ cum idē sit signatum in principali ⁊ deriuatiuo siue in abstracto ⁊ concreto. idē est signatuz bu
45 ius qō est mortale. ⁊ eius qō est immortalitas. Immortale aūt dr̄ qō est aptuz natū siue potēs non mori. immortalitas igitur idē est qō potētia siue aptitudo ad non moriēdum. Et hec potētia ad non moriēdū nō est aliud ꝙ potētia aie in regēdo ⁊ cōtinuādo corpus vt nunq̄ deficiat nec ab ea separet. hec aūt potētia ꝓsequit ipm li. ar. ⁊ ei conformat. Un̄ sicut in statu innocētie homo poterat peccare ⁊ non peccare. sic aia poterat corp' continere ⁊ non continere. ⁊ homo poterat mori ⁊ nō mori. Qz vero in statu glie ipossibile est li. ar. peccare. ipossibile est etiā aiam corpus deserere. Et qz in statu miserie necesse bz peccare ⁊ aliqn̄ in pctō esse. saltē in sua origine. iō impossibile est aiam corpori vnitā cōtinuare quēadmodū ipius li. ar. potētia in statu innocētie ⁊ glorie est eadē p essentiam. differens solum sm statum ⁊ dispositionē superadditam. sic illa potētia continuādi ⁊ regēdi corpus q̄ dicitur immortalitas. p essentiam est eadē differēs sola superaddita dispositione. Et ideo cū q̄rit vtrū immortalitas innocētie ⁊ glorie. siue vie ⁊ patrie sit eadē. rñderi pōt ꝙ eadē est quantū ad potētiam. sz alia q̄tum ad dispositionē superadditam. Uel vt propius dicamus. vna ⁊ eadē est. sz altera siue alterata. sicut corisCus albus ⁊ niger idē est. sz altera tus. Et ideo concedēde sunt rationes ostendētes ꝙ hec immortalitas ⁊ illa p essentiā essent vna. ¶ Ad rationes vero ad
46 oppositū facile est rñdere. Nā ad illud qō primo obiicit ꝙ principium primū huius immortalitatis ⁊ illius est aliud ⁊ aliud plana est rñsio. qz principiū ꝓcipuū. s. potētia cōtētiua est vna ⁊ eadē. sz fit aliter ⁊ aliter dispōsita. hinc gratia. inde vero gloria. ¶ Ad illud qō obiicit ꝙ non est transitus ab eodē in idem
47 dōm ꝙ transitus ab hac immortalitate ad illam est p diuersificationē statuū. qz est transitus a statu in statum. ⁊ ideo. sicut quod mouet a statu imperfectionis ad statuz perfectionis nō dicitur aliud ⁊ aliud. sz status dr̄ alius ⁊ alius. sic in propōsito intelligēdum. ¶ Ad illud qō obiicitur. ꝙ habēt diuersa op
48 posita. dōm ꝙ illa diuersitas oppositionis venit ex ratione superaddite dispositionis. sicut intelligitur in libertate arbitrij q̄ est libertas a coactione. a culpa ⁊ a miseria. Libertas enīz a culpa superaddit aliquaz dispositionē. s. gratiam. libertas autem a miseria superaddit aliam dispositionē. s. vel innocētiam vel gloriā. rōne quarum dispositionū bz opponi diuersis. Sic ⁊ immortalitas glorie superaddit vltra immortalitatē innocētie. sicut dispositio q̄ est necessitas supra dispositionem que est
49 congruitas. ¶ Ad id quod obiicitur ꝙ immortalitas dicit cō-

ditionē vite siue statū, dōm ꝙ verū est. ſz non ꝓncipaliꝝ, immo
principaliꝰ dicit potētiam corporis contētiuam sicut ꝑdictū
est. ⁊ ideo rō illa non cogit. ¶ Ad vltimū ſcz autoritatē magri
tā pz rūſio. qō etſi dr ꝙ sit alia ⁊ alia. aut itelligīr ꝺ esse dictuꝫ.
qz ē altera ⁊ altera. aut itelligīr eē alia ⁊ alia. nō ꝙtū ad ipſam
potētiā quā ꝓncipaliꝝ ipor
tat ipa imortalitas. ſed ꝙ
tum ad diſpoſitionē super
additaꝫ. Et ſic pz rūſio ad
queſita

Diſt. xx. **Diſtin. xx.** De
boīs
duratione ⁊ cōſeruatione
ꝙtū ad filioꝝ ꝓcreationē.

Opio ꝙ rundā.

Rūſio ō illoꝝ opinio ucm.

Oſt hec vidē
dum qualiter
primi parētes
⁊c. Sup egit
magr de dura
tione immortalitatis i hac
parte agit de procreatione
posteritatis. Vel aliter ⁊ i
idem redit. Supra egit de
conſeruatōe indiuidui. hic
agit de conſeruatione ſpe
cieī que quidem est ꝑ filio
rum procreationē. Diuidi
tur aūt hec pars in tres ꝑ
tes. In prima determinat
qualiter primi parētes fi
lios procreassent. In ſecū
da determinat quales filij
nascerenr ibi. Si vero q̄ri
tur quales ſi non peccaſſēt
⁊c. In tertia breuiter epi
logat que primo determia
ta sunt. ibi. Taliscratboīs
inſtitutio ante pctm.

¶ Prīa pars bz duas. In
prima determinat de mo
do gnationis. In ſcōa de
tpe translatōis. ibi. Deter
mino vo tpis quo trāſfer
renr ⁊c. Silr ſcōa pars ꝓn
cipalis bz duas. In prima
determinat quales naſce
renr filij ꝙtum ad corpus
In ſcōa quales naſcerenr
ꝙtum ad aiam. ibi. ⁊ cū de
corpore humano nō ſit ab
ſurdum ⁊c. Aliarum par
tium ſubdiuiſiones ⁊ con
tinentia manifeſta ſunt in
littera.

Aug. ſu pergeñ. li. ix.

a ¶ Infirmitas em̄ prona in ruinam turpitudinis. ex
cipitur honestate nuptiali
Cōtra. ex hoc videf ꝙ nō
possit actus ille ſine pctō ⁊
turpitudine exerceri. Sed
cōtra hoc est. qz oīs actꝰ q̄
est in precepto pōt fieri ſi
ne pctō. ergo ⁊ coitus.
¶ Reſpon. Dicendum ꝙ
hic nō dicīf de turpitudi
ne que sonat in culpaꝫ. ſed
que magis sonat in penam
vel ſi de illa intelligitur.
tunc nuptie ita excipiunt
pronitatē carnis ꝙ actus ille abſq; omni peccato pōt fieri. vn
de qō dicit magiſterꝙ nuptie ordināt actum illum non est in
telligēdum ratione ordinationis que fit in actu illo. ſed q̄ inef
ſet niſi eſſet matrimoniū. de hoc aūt diffuſius agef in quarto i
tractatu de matrimonio.

b ¶ Potuerunt in paradiſo eis esse nuptie honorabiles. Con
tra. vf ꝙ ſimiliter ſint honorabiles in ſtatu eccleſie cū ſit ſacra
mentū magnum. ſicut dicit apoſtolus. Epbe. v. Cū etiā appro
bentur a iure naturali. Di tu dicas honorabilitas nuptiarum
attendif quantū ad actuꝫ
illū. tunc querif quarema
gis actꝰ ille honeſtꝰ ⁊ caſtꝰ
fit cū pudore q̄ alius actꝰ
in quo est culpe deordina
tio. magis erīverecundaf
q̄s de actu illo bōeſte ⁊ ca
ſte facto q̄ de alio actu ꝺor
dinato vtpote cognoſcere
vrorem q̄ penitere ſeruum
¶ Reſpon. Dicendum ꝙ
est loqui de nuptiis ꝙtum
ad ſignatum. ⁊ ꝙtū ad fru
ctum ⁊ ꝙtum ad actum. ⁊
ꝙtum ad hec tria bonora
biles erant in paradiſo in
ſtatu vo miſerie q̄uis ſint
honorabiles ꝙtum ad ſi
gnatum ⁊ fructuꝫ. habent
tamen pudorem annexum
ꝙtum ad actum. qz omnis
homo vtens ratione actuꝫ
illuꝫ erubeſcit exercere co
ram aliis. etiaꝫ cū propria
vrore. ¶ Rationem autez
huius aſſignat Aug. i. xiiij
de ciui. dei. qz cuꝫ rō debe
ret domiarico corpori magis
erubeſcit ꝙ ipſa ſubiiciaf
alicui pti corporis. ⁊ ꝙ ali
qua pars corpis dominef
ei q̄ ꝙ ipſa inordinate do
minef ei. ⁊ ideo magis ve
recundaf de ardore libidi
nis q̄ est in actu illo q̄ dep
turbatiōe furoris q̄ est ſcō
uitiando ſeruo.

c ¶ Nonduz deus iuſſerat vt coirent. Hoc videf eſſe falſum. qz dicitur Gene. j. Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terram. Conſtat ꝙ hoc dictum est ꝙtum ad actuꝫ generatiue. ergo ⁊c. Iurta hoc queritur. ſi mā datum illud oēs obligat. ꝙ ſi ſic. ergo videf ꝙ tranſ greſſi ſunt. qz non coierunt in ſtatu innocentie. Si nō ergo videtur ꝙ poterāt cō tinue ſeruare virginitatē. Iuz. Itē quero vtrū illud man datum maneat adhuc ꝙ ſi manet. ergo non lz alicui ſeruare virginitateꝫ qō eſt contra apoſtolum qui di cit. j. Cor. vij. Volo vos omnes eſſe ſicut ego ſum. loquitur de caſtitate. Si non obligat modo. quero qñ reuocatuꝫ eſt. Videtur etiam ꝙ modo ſint melio ris conditionis homines q̄ tūc. quia modo poſſunt ſeruare virginitatē. tunc autem non poterant. ¶ Reſpon. dicē dum ꝙ illud mandatum datum fuit viro ⁊ mulieri in ſtatu ino centie. ſed cum eſſet mandatum affirmatiuuꝫ nō obligabat ad ſemper. ſed pro loco ⁊ tpe. determinatio aūt temporis depen
dēbat

Determinat ō mō pro creatiōis filioꝝ. ſi nō peccaſ ſent primi parētes ⁊ qualeꝫ naſcerentur filij. a

Oſt hec vi
dendū ē qua
liter ꝓmi pa
rentes ſi nō
peccaſſent fi
lios ꝓcreaſ
ſent. ⁊ quales ipſi filij naſce
rentur. Quidā putāt ad gi
gnēdos filios primos homi
nes i paradiſo miſceri nō po
tuiſſe niſi poſt pctm̄ dicētes
cōcubitū ſine corruptiōe vel
macula nō poſſe fieri. Sz añ
pctm̄ nec corruptio nec ma
cula in hoīe eſſe poterat. qm̄
ex pctō hec ꝓſecuta ſunt. Ad
qō dicēdū ē ꝙ ſi ñ peccaſſent
primi hoīes ſine omni pctō ⁊
macula i paradiſo carnali co
pula conueniſſent. ⁊ eſſet ibi
thorus immaculatus. ⁊ com
mixtio ſiue ꝓcupiſcētia. atq;
genitalibus mēbris ſicut ce
teris iperarent. vt ibi nullus
motū illicitū ſentirēt. ⁊ ſicut
alia mēbra corporis aliis ad
admonem. vt manū ori ſine
ardore libidinis ita genitali
bus vterenr mēbris ſine ali
quo prurītu carnis. Hec em̄
letalis egritudo mēbris hūa
nis ex peccato inhesit. Ge
nuiſſent itaq; filios in para
diſo per coitum immacula
tū ⁊ ſine corruptiōe. Cur nō
credamus primos hoīes an
te pctm̄ genitalib⁹ membris
ad ꝓcreationē imperaſſe po
tuiſſe. ſicut ceteris i quolibet
opere ſine voluptatis prurī
tu vtunf. Incredibile em̄ nō
est deū talia feciſſe illa corpa
vt ſi nō peccaſſent. illis mem
bris ſicut pedibus iperarēt.
nec cū ardore ſeminarent. vl̄
cum dolore parerent. ſz poſt
pctm̄ motū illū meruerūt quē
nuptie ordināt. cōtinētia co

dedat ex reuelatione diui ne voluntatis. quaz q; de⁹ nondum eis reuelauerat. ideo dicit magister q̄ non dum iusserat.

¶ Ad illud quod queritur vtrum illud mandatū fuerit reuocatum. dicendum q̄ aliter obligabat tempore nature institute. aliter nunc. tunc eñ omnes obligabat. q; omnibus erat in officium. nunc autem non obligat oēs p;o eo q̄ sunt multi qui sufficiunt illud implere alijs consilium virginitatis seruantibus. hoc autem consilium competit statui nature lapse. non autem nature institute. quia tunc cum nulla esset proni tas. non esset maio; virtus continere q̄ nubere. z omnes ad cultum dei generarent. nunc autem propter difficultatem z arduitatez omnino continere magne virtutis est z dignitatis. Et sic patent ea que obijciuntur.

d ¶ Impleto numero ꝛc. Videtur hec positio esse inconueniens. primum quia magnum dispendium esset parentibus si tanto tempore gloria eo;um differretur quousq; electo;um numer⁹ impleretur. Et iterum si spes que differt affligit animam. videtur q̄ in eis esset aliqua afflictio. Rursus est numer⁹ electorum futurus sic in magna multitudie. quomodo possent omnes homines intra paradisi spacium contineri. hoc non videtur esse probabile. Si tu dicas q̄ propter hoc parētes transferrentur absq; alijs z glorificarētur. hoc non videt conueniens. q; ad magnitudinem dei spectat oēs simul glificari. sicut facies in die iudicij in resurrectiōe gñali. Et dōm breuiter q̄ ista scōa opinio probabilio; est. sicut dicte rōnes ostendūt nec obstat illud de simultate glificatiōis. hoc eñ magis est ꝓpter iudiciū z resurrectionē co;poꝝ ſ quam deceat esse simul ſ̄ propter beatitudinis collationem huius ratio expressi⁹ habetur i quarto in tractatu de resurrectione.

mero sine mo;te aialia co;pora in aliā qualitatē trāsirent in qua oīno regenti spūi deseruirent. z solo spū viuificāte sine co;poreis alimētis viuerēt. Vel potuerūt parētes filijs cedere. vt per successiōnē numer⁹ iplerēt. Qui genitis filijs. pfectaq; humani officij iusticia. ad meliora transferrent. nō p mo;tē. sed p aliquā mutationē. Ecce hic habemus de trāsitu hoīs ad melio;a. ſz incertū nobis relinq̄tur. vtrū simul trāsferant an per successiones.

☞ Determiat q̄les nascerent filij q̄tū ad co;p⁹. vtq; p fectionē statute. z vsum membro;q; hītes qualis hō p;im⁹ fuit conditus. d

¶ Si vero q̄rit⁹ quales si nō peccasset hō filios genuisset vtrū vz sicut ipse p;im⁹ hō fm staturā co;pis z vsus mēbro;ū pfect⁹ mox condit⁹ extitit ita etiā ei⁹ filij in ipso natiuitatis exo;dio pfecti existerēt q̄ ambulare z loq̄. z cūcta facere possent. Rñderi pōt q̄ filios pueros nasci oportebat pp materni uteri necessitatē. Sed vtrū mox nati pfectionē statureꝝ z mēbro;q; vsuz haberēt. an pueri z in minori etate ostituti vti possent mēbro;q; officijs. an p interualla tpm eo mō quo nūc fit pfectionē statureꝝ z vsuz mēbro;q; recepturi essent. de auto;ib⁹ diffinitum non habemus.

☞ Ambigua augustini v̄ba ponit. vbi tñ v̄ innuere q̄ filij z pueri possent mēbro;ū vti officijs. e

¶ Et sup̄ b̄ aug. ambigue loquit. Mouet nos inq̄t. si p̄mi hoīes nō peccassent. vtrū tales filios essent habituri q̄ nec ligua. nec manib⁹. nec pedib⁹ vterent. Nā ꝓpter vteri necessitatem forte necesse erat pueros nasci. Sz q̄uis exigua pscoꝝpis sit costa. nō ꝓpter b̄ puellā viro ꝺiugē fecit. Ex q̄ z ei⁹ filios poterat oī potētia creato;is mox natos grādes facere. Sed vt b̄ omittā poterat certe eis p̄stare q̄ multis aialib⁹ p̄stitit. quoꝝ pulli q̄uis sint pueri tñ mox vt nascunt currūt z matrē sequunt. Ecōtra. hoīnato nec ad iessuz pedes ydonei sunt. nec man⁹ saltē ad scalpendū habiles z iuxta se magnis positis nascētes magis p̄nt esurientes flere q̄ fugere. ꝓpterea infirmitati mentis ꝺgruit h infirmitas carnis. His verbis v̄ insinuari q̄ filij etiā pueri officijs mēbro;um valerent vti.

☞ Quibusdā nōabsurde placuit q̄ filij qui nascerent. z p accessum tpis i statura z in alijs sicut nūc pficerēt q̄ nō esset vitio imputandū. f

¶ Sz cū Aug. sub assertōe de his nihil tradat. non irrōnabiliter q̄busdā placuit p̄mo;q; parētū filios nascituros paruos. acdeide p interualla tēporū eadē lege q̄ z nūc natiuitatē humanā o;dinatā cernim⁹ statute incremētū z mēbro;q; vsum receptur⁹ vt in illis expectaret etas ad ambulādū z loquēdū sicut mō in nobis q̄ vtiq; nō esset vitio iputādū: sed ꝺditiōi nature. sicut a cibo abstinere penit⁹ nō valebāt. nec tñ illud erat ex vitio sz ex natura cōditionis.

☞ Opposito quoꝝūdaz volētiū. pbare eos posse viuere sine alimonia. g

¶ Ad hoc aūt opponit⁹ ita. Si nō peccarēt nō mo;erēt. sz nō peccarēt si nō comederēt poterāt igit⁹ sine alimonia viuere. Letez sicut sup̄ dixim⁹ nō solū peccarent si de ligno vetito ederēt. sed ēt si ꝺcessis nō vterent. q; sicut erat eis p̄ceptum nō illo ligno vti. ita alijs vesci. Preterea ꝺ naturalē rōnē facerēt q̄ intelligebāt de illis esse edendū q̄ō et naturaliter appetebant.

¶ Itē opponit⁹. Cū fames sit pena peti. si nō peccarēt famē nō sentirēt sed sine fame superfluū viderēt comedere. Cū putāt q̄dā eos cibis nō indiguisse añ petīm. q; nō poterāt esurire si nō pecassent. Ad q̄ō dici pōt. q̄ fames vere defect⁹ est z pena peti. Est eñ imoderat⁹ appetit⁹ edēdi: cui nō subiacuisset hō si nō peccasset. sz ꝓculdubio peccaret. nisi hūc ōfectū cibo p̄ueniret. Habebat eñ naturalē appetitū z moderatū cui ita satisfaciēdū erat ne defectū famis sentiret. Sicut ergo nō ex vitio. sz ex nature ꝺditiōe erat q̄ añ petīm hō cibis indigebat. ita nō ex vitio esset. sz de natura. si hoīs cōditio in p;incipio suo. i. in p;imo parēte a pfecto inchoata in subsequēti ꝓpagatione a modico ad maio;a pficeret vt. s. p interualla tēpo;is stature co;poree incrementa vsumq; membro;um susciperet.

☞ Quales nascerētur filij q̄tū ad aiaz. Vtrū sicut

e ¶ In illis expectaretur etas ꝛc. Hanc de paruulis primo;ū parentum opinionem videtur magister approbare. Sed p;a hoc est verbum Augu. precedens paulo ante hoc. dicit enim sic. Infirmitati mentis cōgruit hec infirmitas carnis. Ite si natura humana potētio;z nobilio;z est q̄ bestialis. z quoꝝundaz animalium fetus statim quando nascuntur possunt ambulare. multo fortiꝰ videtur q̄ filij hominum.

¶ Respon. dicendū q̄ magister nullam istarum opinionum intēdit asserere. z dubium est vtruz sic vel sic esset. nihilominus tñ hanc opinionem approbat tanq̄ probabiliorem que dicit paruulos paulatiue profi cere z crescere ad vsum mēbro;um. Nec hoc dicit sine ratione. Teneritudo enim membro;um debetur proli hominis ꝓpter bonitatē complexionis z congruentiaz nature que procedit a debiliorum complexiōe ad fortio;ez. vnde paruuli habent teneriora membra q̄ adulti. processus autem in incremento non esset miraculosus. sz naturalis. etiaz tempo;e nature institute. z ideo rationabiliter magister hunc modum dicendi magis approbat. Verbum autem August. precedens intelligitur de infantia ratione incommodo;ū concomitantium eam non ratiōe imperfectionis mēbro;um.

¶ Ad illud quod obijcitur de illis generibus animalium non valet. q; alterius sunt complexionis z o;ganizationis.

Alia opositio circa idem.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

7 f ¶ Per interuallū tpis in sensu ⁊ cognitōe pficere ⁊c. Cōtra vī falsuz qō hic dicit de puulis. cū cnāta rōnalia senescāt i tpe nō vī ym ꝓditionē tpis alterari. g̃ vī q̄ pcessu tpis nō efficerēt magis sciēs. cū nō haberet in scīa p tpa alterari. Itē deus fecit aīaz ade p̄fectā scia. g̃ pari rōne fecisset aiam filioꝝ si ipe stetisset. Rñ. dōm ad hō q̄ hec est ꝓbabilioꝝ positio q̄ aliquo mō p interualla tēporum in sensu ⁊ cognitione pfecissent. Alia enī dum est in corpe complexionez corpis imitat. Et qñ ifantia est mollis. ⁊ fluida cōplexio cerebri. ideo nō pōt ibi cē fortis impssio speciem. nec fortis cōuersio super illas. Uñ sicut facies non relucet in aqua mota. sic puuli non essent idonei statim ad vsum cognitōis. ¶ Ad illud vero qō obī. q̄ haberet habitus. dicendū q̄ ⁊ si haberet sciam q̄tuz ad habitum. non tñ haberet q̄tum ad actualem considerationez ꝓpter organi ineptitudinē. sicut etiā nō habent dormientes. Uñ sicut puuli baptizati dicuntur hr̄e virtutes in munere non in vsu vel in actu. sic intelligendum est puulos illos sciam habuisse. ⁊ postmodum complexiōe facta habili ad considerandum statim essent in actu considerationis sine penuria et labore. ⁊ potissime verū esset in eis illud verbum pbi qō dicit q̄ in sedendo ⁊ in quiescēdo fit aīa prudens ⁊ sciens cum sessio ⁊ quies dicaī contra motum ⁊ fluxibilitatē complexionis.

Rñsio.

g ¶ Preceptū addidit obediētie. Querit quare dīs addidit p̄ceptū sup precesptum. ⁊ quare tot fuerunt precepta q̄ homini dedit ⁊ iterum quare p̄ceptū obedientie siue disciplineposstius fuit negatiuum q̄ affirmatiuū. Rñdendū est ad hoc breuiter q̄ tria dīs fecit eis p̄cepta in principio. Unū scz qō fuit. Crescite ⁊ multiplicamini. Aliud fuit. De ligno paradīsi comedite. Tertium fuit. De ligno scie boni ⁊ mali nolite comedere. Numerus aūt ⁊ sufficiētia istoꝝ p̄ceptoꝝ pōt sumi dupl̄r. Uno mō sic. Quoddā enī est p̄ceptuz qō ordinat ad deū ⁊ istud fuit preceptū obediētie. Quoddā qō ordinat ad proximuz ⁊ illud fuit p̄ceptum de multiplicando genere. Quoddam qō ordinat ad scipm. ⁊ hoc fuit p̄ceptum de comestione. Secundo mō sic. Ut quoddam preceptū respiciat corpus. ⁊ hoc est p̄ceptū de comedendo. Quod respiciat aiam. ⁊ hoc est preceptum de abstinendo. qō est obedientie meritū. Quoddam cōiunctum ⁊ hoc est p̄ceptum de consimili multiplicando. Preceptū aūt discipline fuit negatiuū. vt facilior esset eius obseruantia. ⁊ homo nō posset de transgressione vel omissione habere excusationē. Et in hoc terminatur totalis illa pars hui⁹ libri que est de hominis constitutione.

statura corporis ita etiā sensu mentis paruuli nascerent ⁊ per accessum temporis ꝓficerent sensu ⁊ notitia veritatis an scz mox nati in his essent perfecti. h

¶ Et cuz de corpe humano nō sit absurdū vl̄ incōueniēs hoc existimare. q̄ri solet. vtz de sensu aīe ⁊ cognitiōe veritatis eodem modo sentiēdū sit. vt. s. hi q̄ sine peccato nascerentur sensu ⁊ intelligentia mentis imperfecti existerent. ⁊ per accessuz temporis in his ꝓficerent vsq̄ ad pfectionem. an mox conditi pfectionem sensus ⁊ cognitionis perciperent. Illi qui sentiunt paruulos natos i statura corporis ⁊ vsu membroꝝ si per accessum temporis profecturos nō diffitentur eosdez in exordio natiuitatis sensui f perfectos existere ⁊ per interuallum tēporis in sensu ⁊ cognitione proficere vsq̄ ad pfectum.

☞ Contra illorum sniam opponunt quidam. i

¶ Ad qō quidaz opponunt dicētes. Si mor nati nō haberent perfectionē sensus. ⁊ intelligētie. ignorātia in eis esset. ignorantia aūt peccati est pena. Sed qui hoc dicūt nō satis diligēter considerāt q̄z nō omnis qui aliquid nescit vel minus perfecte aliq̄d scit. statim ignorantiā habere siue in ignorātia esse dicēdus est. q̄z ignorantia non dicitur nisi cum id qō sciri ⁊ nō ignorari debet nescīt. Talis q̄z ignorātia pena peccati est cum mens vitio obscurat. ne cognoscere valeat ea que scire deberet.

☞ De homīs translatiōe in meliorem statum. ⁊ de duobus bonis. altero hic dato. altero ꝓmisso. l

¶ Talis erat homīs institutio ante pcīm sm corpis conditionem. De hoc autem statu transferendus erat cū vniuersa posteritate sua ad melioꝝ dignioꝝq̄z statum. vbi celesti ⁊ eterno bono i celisti pato frueretur. Sicut enī ex duplici natura compact⁹ est homo. ita illiduo bona cōditor a principio preparauit vnū temporale. alteruz eternum vnū visibile. alterum inuisibile. vnum carni. alterum spiritui. Et q̄z primuz est qō est animale. deinde qō est spirituale. temporale ac visibile bonum prius dedit. inuisibile aūt ⁊ eternum promisit ⁊ meritis querendum proposuit. Ad illius autez custodiā qō dederat. ⁊ ad illud promerēdū qō ꝓmiserat naturali ratiōi in creatione aīe hois indite qua poterat inter bonū g ⁊ malū discernere p̄ceptū addidit obediētie. p cui⁹ obseruantiā datū non pderet. ⁊ promissum obtineret. vt p meritum veniret ad premium.

Quō ignorantia dr̄ cē in aliq.

Questio. ¶ Circa quā sic ꝓcedit ⁊ ostdit q̄ si bō stetisset facta esset sexuuz cōmixtio. Primo per textū Gen. j. Faciamus ei adiutoriū simile sibi. sz vir nō indigebat adiutorio mulieris nisi q̄tū ad actuz generatōis nec poterāt simul aliquē generare nisi simul commiscerentur. ergo ⁊c.

¶ Itē aug. xiij. de ci. dei. Quisquis dicit non coitu ros nō generaturos homines nisi peccassent. q̄d aliō dicit nisi propter numerositatem sanctorum necessariū fuisse pcīm. ergo si hoc est incōueniēs ponere cīa si homo non peccasset vir ⁊ mulier per cōmixtionē sexuum generarent.

¶ Itē distinctio sexuū nō est nisi ꝓpter gñationē. sed in primaria sui cōditōe distinctio fuit i humana specie sicut in aliis. g̃ si sexus distincti ad vnum effectuz nō cōcurrūt nisi cōmisceantur. vī q̄ si bō stetisset vir ⁊ mulier cōmixti essent.

Qō nō nē naturalē tēptum dedit de⁹ bō ad obseruandum hoc q̄ ꝓcepit ⁊ ꝓmissam erat.

¶ Itē vir habuit vim gñatiuā. sed planū est q̄ plem intra se concipere nō poterat. nec cū haberet locū in quo fet⁹ vegetaretur. nec viam p quā egrederet. ergo vī q̄ ad hoc q̄ gñaret necessariū erat sibi cū muliere ꝓmiscere ⁊ conuenire.

¶ Sed contra Aug. de bono cōiugali. Nuptie nō nisi mortaliū esse potuerūt. poterunt constat hoc dictū esse q̄tuz ad cōmixtionē seruū. si ergo manēte statu innocētie homo posterat non mori. ergo nec mulieri poterit commiscerī.

¶ Itē Dam. Poterat deus genus hoc absq̄ gñatiōe multiplicare si homo mandatum suū seruasset vsq̄ in fīnē. ergo vī q̄ si homo stetisset. q̄ vir mulieri cōmiscerī nō haberet nec filiū p creare. ¶ Itē ad hoc data est vis gñatiua vt q̄ non pōt continuari in se conseruenī in suo simili. sed hoīe stante in perpetuū continuari posset. ergo non videtur q̄ homo generaret.

¶ Itē cōmixtio sexuū est opus carnale sz primi parentes cum essent spūales nō erant dediti opibus carnis. nec ipedrebātur a quiete contēplationis. ergo non videī q̄ natura stante haberent insimul cōmiscerī. ¶ Rñ. dōm q̄ in statu innocētie absq̄ dubio homo haberet generari ex homine ⁊ hoc attestaī auctoritati scripture ⁊ iudicio rōnis recte. Dicīt enī hoīb⁹ in statu innocētie sicut scribīt gen. j. Crescite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terrā. Et alius textus dicit mulierē in adiutoriū viri esse factam.

Rationi

Rationi etiã recte hoc cõsonat q̃ dicit potentiã generandi spectare ad cõplexionẽ nature. vsum vero gñationis ad cõplemẽtum ꝛ pfectionẽ ciuitatis superne. Et q̃ in statu innocẽtie natura pfectior erat q̃ in statu vic. ꝛ si homo stetisset. superna ciuitas suoꝝ ciuiũ numerositate nequaq̃ fraudata esset ponẽdũ est q̃ homo in statu innocẽtie gñare poterat ꝛ genuisset. Et q̃ nec vir p se nec mulier p se sufficisset ad generandũ. ideo p cõmixtionẽ fieret cõiunctio vnius ad alterum. ꝛ mutuũ sibi pbe rent auxilium in procreatione proli ad multiplicandũ genus humanũ. Et ideo cõcedende sunt rationes ostẽdentes q̃ si homo stetisset. tunc esset gñatio ꝛ sexuũ cõmixtio. ¶ Ad illud autem qõ primo obiicit in contrarium de verbo Aug. in li. de bo. coniu. dõm q̃ mortale non vocatur ibiqõ habet necessitatez in moriendo. sed mortale dicitur gñaliter pro vita alali in qua sola potest fieri gñatio. q̃ in ea soluz potest fieri decisio ꝛ restauratio. ꝛ q̃ hec immortalitas esse poterat in statu innocentie q̃ uis non in statu glorie. ideo patet illud. ¶ Ad illud qõ obiicitur vc verbo Damã. dõm q̃ Damã. non vult dicere q̃ nõ esset generatio si homo stetisset. sed q̃ non esset p eũ modũ per quẽ est modo sez cum libidine ꝛ feditate. Preterea ipse non dicit quid deus faceret. sed quid facere posset. ¶ Ad illud qõ obiicit q̃ ideo data est vis gñatiua q̃ perpetuentur corruptibilia. dicendum q̃ illa nõ est ratio tota. imo ratio pcipua ꝛ fm fidẽ quam ignorauit pbs est propter multitudinem numeri electoꝝ. quaz deus sic disposuit facere successiue propter congruentiaz multiplicẽ. sicut supra tactũ est. tum videlicet ppter diuine glorie manifestationẽ. tũ etiã ppter boim maiorẽ cõiunctionẽ vt magis adinuicẽ se diligerẽt. tum etiã propter vniuersi decorẽ ꝛ pfectionẽ. que non solũmõ attenditur fm esse permanẽs. immo etiam fm esse decurrens. decursus aũt in rebus irrationalib9 debet esse fm ordinẽ ꝛ exigentiã ad res rationales propter qs facte sunt. ¶ Ad illud qõ obiicitur q̃ cõmixtio sexuum est op9 carnale. dõm q̃ caro vno modo sonat in vitiũ. sicut illud Gal. v. Caro concupi. aduer. spiritu. Alio modo caro dicit naturã sicut illud Ephe. v. Nemo carnẽ suam odio habuit. Et sic carnale põt dici dupliciter. Vel a carne fm q̃ dicit naturam. vel a carne fm q̃ dicit vitiũ. ꝛ hoc vltimo modo in prio statu sexuũ cõmixtio non esset carnale opus. eo q̃ non esset ibi vitiositas esset tñ opus carnale fm q̃ caro sonat in naturam. ꝛ nihilominus esset spirituale opus. q̃ natura ꝛ opus nature concordat spiritui ꝛ gratie.

Questio. ij Utrũ in illa cõmixtiõe esset seminũ desissio. Et q̃ sic vr. gñare est de substantia sua aliquẽ producere. sed nemo pducit aliquẽ de substãtia sua nisi det ei partẽ substãtie sue. cũ dare totã nõ possit. nisi soluz deus. partẽ aũt substantie nõ dat nisi decidendo a se. ergo ꝛc. ¶ Itẽ filius a patre ꝛ matre gñatur non tantum effectiue. sed etiã materialiter. sed quandoc unq̃ aliqua duo sunt materia vni9 necesse est ea adinuicẽ vniri ꝛ cõmisceri fm se totũ. vel fm aliq̃d sui illud aũt in quo vniunt nõ solũ habet rationẽ materialis. sed etiã effectiui. ꝛ tale vocam9 semẽ igit fi bõ stetisset generatio nihilominus esset per commixtionem seminum.

¶ Item vir ex suo coitu mulierẽ fecundaret. sed hoc nõ esset nisi aliq̃d impartiret mulieri. sed constatq̃ non impartiret nec essariũ. q̃ natura illud sibi reseruat. ergo impartiret alimenti superfluum. ꝛ hoc est semen. ergo fieret seminum cõmixtio.

¶ Itẽ a primaria cõditiõe habuerunt vir ꝛ mulier vasa susceptibilia ꝛ idonea ad humoris seminarij gñationẽ ꝛ decisionẽ ꝛ cõmixtionẽ. ꝛ illa sunt q̃ sunt organa virtutis gñatiue. ergo i generatione prolis naturale est semẽ descindẽ. ergo si homo gñaret tunc fm qõ cõpetebat nature. in statu innocẽtie fuisset cõmixtio seminũ. ¶ Sed cõtra. Semen est superfluũ nutrimẽti. vbicunq̃ aũt est superfluitas ibi est vitiositas. sed in natura ista tuta nõ erat vitiositas. ergo nec superfluitas. igit nec humor seminari9. ¶ Itẽ semen est superfluitas tertie digestiõis. sz si homo stetisset non esset in eo superfluitas scõe digestionis. vt pote stercus ꝛ vrina. ergo nec superfluitas tertie. Prima pz p põm. scõa manifesta est. q̃ ille superfluitates nũq̃ sunt sine feditate ꝛ ignominia. ergo si feditas ꝛ ignominia. nõ sunt in homine nisi per culpã. nullo modo esset in eis talis superfluitas.

¶ Itẽ si esset in eis semen. aut esset cõueniens proprie complexioni. aut non. Si non. ergo nõ videt q̃ de eo deberet vel posset proles generari. Si sic. sed natura naturaliter tenet qõ est sibi conueniens. ꝛ si expellit. hoc non est per naturam. sed per violentiam. ergo si in statu innocentie homo hominem generaret non violenter. sed naturaliter. videtur q̃ in generatione semen non emitteret. ¶ Item actualis decisio partis a parte est via ad corruptionẽ. sed hõ in statu innocẽtie ad corruptionem nõ tendebat. ergo generando semen non descindebat.

¶ Rñ. dicẽdũ q̃ cum generatio prolis quantũ est de ordine ꝛ potestate nature habeat fieri per cõiunctionem ꝛ cõmixtionẽ duorum sexuum in hominibus. qui respectu prolis se habent p modũ materialis ꝛ efficiẽtis. ita q̃ ratio materialis plus resident penes mulierẽ. ꝛ efficiẽtis. vel actiui plus resident penes virum necesse est ad gñationẽ aliquas particulas taz a muliere q̃ a viro decidi. in quibus esset virtus ꝛ ratio seminalis respectu corpis ppagandi. Quia igitur hic est ordo nature nõ solũ mõ lapse. sed etiam institute. ideo dicendum est q̃ in statu innocentie ꝛ vir ꝛ mulier per decisionem seminũ generassent.

¶ Ad illud qõ obiicitur in cõtrarium de feminis superfluitate dicendum q̃ est superfluitas residuitatis. ꝛ est superfluitas impuritatis. Superfluitas residuitatis est in semine. ꝛ hec superfluitas necessitatem nõ excludit. immo idem ipsum qõ necessariũ est. est superfluũ sed necessariũ speciei. superfluũ in diuiduo. necessariũ virtuti gñatiue. sed superfluum nutritiue. ꝛ hec superfluitas nõ repugnat bonitati ꝛ cõplexiõi nature. q̃ nõ sonat in vitium. sed in cõplemẽtum. Est ꝛ alia superfluitas impuritatis. sicut stercus ꝛ vrina. defluxio reumatis. ꝛ emissio sudoris. ꝛ cõsimilia. ꝛ hec est in duplici differẽtia. Quedã vo ex debilitate virtutis cõtẽtiue ꝛ cõuersiue. sicut sudor ꝛ reuma ꝛ talis nõ fuisset in adã. pterea. q̃ virtutes naturales in ipo erãt in suis operatiõibus efficaces. Alia vero est q̃ venit ex nutrimẽti qualitate ꝛ nutrimẽti puritate. ꝛ hec fuisset in Adam. qualis est superfluitas egestiõis ꝛ vrine. q̃ sunt ppter separationem puri ab impuro. vt illud qõ purũ ꝛ ydoneuz est assumatur in alimentum. illud vero qõ est minus idoneum abiciatur exterius. licet non cum tanto fetore ꝛ feditate sicut nunc. ꝛ hoc satis indicant vasa ꝛ intestina ꝛ vrinaria q̃ sunt homini a sua prima cõditione naturaliter deputata.

¶ Et per hoc patet responsio quasi ad omnia obiecta. Nã primum qõ obiicit q̃ vbi est superfluitas ibi est vitiositas non valet. quia non habet veritatem de superfluitate residuitatis q̃lis est superfluitas seminis. ¶ Secundum autem quod obiicit q̃ superfluitas secunde digestionis est cuz feditate ꝛ ita cũ penalitate similiter. nõ valet. quia q̃uis illa separatio puri ab impuro sit in nobis cum feditate. in istis esset sine aliqua feteris corruptione. in attestationẽ virtutis potẽtie conuersiue. ꝛ puritatis nutritiue. ¶ Similiter tertium non multum cogit. quia semẽ cum sit superfluũ nutritiue. est necessarium generatiue. ꝛ nõ conuenit cum natura vt saluans ipsam in se. sz vt saluans eã in altero. ꝛ ideo natura non appetit sibi illud retinere sed in alterũ transfundere. ꝛ q̃uis nõ ꝓueniat nature gñantis in se vt sic est. cõuenit tamen nature gñati. Similiter vltimum non cogit quod dicat q̃ decisio est via ad corruptionez. hoc enim locum habet vbi est decisio partis necessarie cum quadã violẽtia. ꝛ vbi est decisio sine restauratione. hoc autem non est in seminis decisiõe sicut ostẽsum est. Et ita omnia obiecta possunt solui per distinctiones priꝰ factã. ꝛ alia etiã plura media que ad hoc possent adduci.

Questio. iij Utrũ in illa seminis emissione esset delectationis intensio. Et q̃ sic vr. Natura bene disposita desiderat superfluum emittere. ergo melius disposita magis desiderat illud emittere. sed natura instituta multo melius erat disposita q̃ natura lapsa. ergo vis gñatiua multomagis desiderabat semen emittere qõ est superfluum. sz vbi maius est desiderium ibi in cõplexione multo maior est delectatio. ergo in seminis decisione multo maior esset tunc delectationis intensio q̃ fit modo.

¶ Itẽ delectatio est ex coniunctione conuenientis cum conuenienti ꝛ sensu eiusdẽ. ꝛ ideo dicunt naturales delectationẽ esse in in coitu propter transitum humoris p locũ neruosum in q̃ maxime viget sensus. si g̃ tãta erat tunc conueniẽtia vel maior q̃ fit modo. ꝛ sensus tunc magis vigebat q̃ modo. videtur q̃ seminis decisione maior. tunc q̃ nunc esset delectationis intẽsio. ¶ Itẽ vnaquecz virtus cognitiua delectatur in facilitate ꝛ cõplemẽto sue operationis. hoc per se verum est. ergo quãto

maior esset ꝓplctio ⁊ facilitas. tanto maior esset delectatio. sed vis gñatiua in qua viget sensus tact⁹. facili⁹ ⁊ ꝓplctius exisset tunc in actū suū. q̄ nunc. ergo maior esset ibi delectatiōis intēsio. ¶ Itē oculus Ade plus delectabat in aspectu lucis. ⁊ auditus in auditu cantus sonoꝝ. q̄ aspect⁹ vel audit⁹ bois lapsi. ergo pari rōne in gustu ⁊ tactu appositō sibi cōuenienti multo plus haberet delectari. ergo cū cognouisset vxorē vel cū come disset maiorē delectationē habuisset. ¶ Sed cōtra Aug. dicit de ciui. dei. q̄ si bō nō peccasset. sic mēbra genitalia applicarē tur adinuicē. sicut mō applicat manus ori. sed in applicatiōe manus ad os. aut nulla aut modica habet delectatio. ergo' pa ri rōne vī q̄ nec in contactu illoꝝ membroꝝ. ¶ Item si tanta esset delectatiōis intensio tunc quanta est nunc. cū mō sit deor dinatio in actu generādi ꝓpter delectatō is intētionē. tūc fuis set generatiua deordinata. ergo nō esset gñatiua instituta. sed destituta. ¶ Itē si in actu illo natura stante esset delectatiōis intēsio. cū fortificata vna virtute minorat vsus alterius. vide tur q̄ sicut nunc in illo opere absorbetur vsus rōnis. ita ⁊ tunc sed hoc nō pōt esse sine bois subuersione. ergo nō esset natura ordinata. sed inordinata ⁊ subuersa. ¶ Itē si tanta esset tūc de lectatio in pūtia ⁊ coniūctione sexuū quāta est nūc. ergo simili ter tantus esset appetit⁹ in absentia quantus est nūc. sed vehe mentia appetitus ⁊ desideriū excitat pruritū. ⁊ pruritꝰ vehemē tia facit mēbra illa inobediētia rōni ⁊ repugnātia. ergo in sta tu ante lapsum esset pugna ⁊ cōtrouersia. qō est cōtra oēs san ctos. ⁊ contra fidē fineram. Restat ergo q̄ tpe nature institu te in seruū cōmixtione non erat delectatio intēsa. ¶ Rñ. intel ligendū est dic duplicē modū esse dicēdi. Quidā em̄ dicere vo luerunt q̄ tanta vel maior erat delectatio tūc q̄ nunc. ⁊ tñ non erat immoderata. Tanta erat ꝓpter naturalis virtutis per fectionē immoderata nō erat ꝓpter inferioꝝ virtutū subiec tionē. Ratio el dominabat illi delectatōi. ⁊ cā deferebat i suū finē. ⁊ ideo nō absorbebat nec erat ibi repugnātia. Et per hoc volunt soluere obiecta. Est ⁊ alius modus dicēdi qui magis concordat verbis Aug. ⁊ probabilitati rōnis. s. q̄ in decisione seminū. ⁊ cōmixtione sexuū. tpe nature institute aliqua fuisset delectatio. moderata tamen ⁊ mensurata sm̄ q̄ exigebat homi nis rectitudo. ⁊ sm̄ q̄ eam volebat temperare ratio hominis ⁊ ideo nō erat tanta quanta est mō. Nunc em̄ q⁹ virtuosilla maxi me eximit rōnis imperiuꝫ. dum ratio amisit originalis iusticie vinculū ⁊ retinaculū. per qō imperabat viribus inferioribus. ideo laxatis sibi habenis toto ipetu ⁊ conatu se ꝓcipitat in de lectabile sibi oblatū. nō ꝓpter intensionē virtutis mouētis. sꝫ ꝓpter defectū virtutis retardātis. Uñ sicut equ⁹ lasciu⁹ rupto freno velocius currit ⁊ impetuosius q̄ cū infrenat ⁊ detinet a suo sessore. ita nō habeat maiorē virtutē. sic ⁊ in ꝓposito intelli gendū est se habere. ⁊ hoc est qō dicit Aug. de ciu. dei. Nuptie ille digne felicitate paradisi ſsi pctm̄ non fuisset ⁊ diligendaꝫ prolē gignerent. ⁊ pudendā libidinē nō haberent. Et ideo cō cedende sunt rōnes oūdentes q̄ non esset tūc tanta delectatio nis intēsio quanta ⁊ nunc. cū mō tanta sit vt modū ⁊ ordinē de
17 bitum nō obseruet. ¶ Ad illud ergo qō obijcit in cōtrariuꝫ q̄ natura desiderat emittere superfluitatē. dōm q̄ verum est. sed illud desideriū habet terminū ⁊ limitē. ⁊ in natura instituta il lum terminum non exiret. nunc aūt exit et⁊ ratio pt⁹ tacta est.
18 ¶ Ad illud qō obijcit q̄ delectatio venit ex cōiunctione cōue nientis cuꝫ conuenienti. ⁊ sensu eiusdē. dōm q̄ non tm̄ venit ex coniūctione. sed etiam ex virtutis cōuersione sup delectabile. in statu aūt nature institute ⁊ si esset coniūctio conueniētis cū cōuenienti ⁊ sensus. non tm̄ tanta esset virtutis incuruatio ⁊ in clinatio quanta est mō. ⁊ ideo non esset tam ꝑuersa ⁊ tā intēsa
19 delectatio. ¶ Ad illud qō obr̄ q̄ virtus delectat in cōpletiōe ⁊ facilitate sui actus. dōm q̄ verum est. sed tamen adhuc ista delectatio terminum prefixuꝫ debet habere. ⁊ haberet vtiq⁹ si homo stetisset. Et qm̄ illū merito. pcti egredit. hinc est q̄ am plius delectat. q̄ uis delectationis materia non sit maior.
20 ¶ Ad illud qō obr̄ q̄ amplius delectaret homo in sensu visus ⁊ auditus. dōm q̄ verum est de delectatione naturali. sed non est verū de delectatiōe curiositatis. Nec est simile de delecta tiōe que est in visu ⁊ q̄ est in tactu. qm̄ visus delectat in obiecto qō est nobile. ⁊ magis accedit ad naturā spūalē. sil⁹ ⁊ auditus ⁊ ideo in beatis delectatio visus potissime intēdet. tact⁹ vero delectat in re magis grossa ⁊ materiali. ⁊ iō intensio siue dele ctationis magis repugnat statui spūali. ⁊ magis reddit bolez carnalē ⁊ animalez qualis est homo in statu miserie. Et sic ꝑz q̄ illud non est simile.

Questio. iiij Utrū in illo coitu esset integritatis corruptio. Et q̄ nō vī ꝑtio p Aug. xiiij. de ciui. dei. Sine vlla corruptiōe integritatis infunderet marit⁹ gremio mulieris. ergo vī q̄ si bō stetisset nulla esset in tegritatis corruptio. ¶ Itē vbi est corruptio integritatis ibi reba bente sensum est passio ⁊ dolor. qz dolor est sensus diuisiōis ꝑ tiū sicut dicit phō. si g̃ in actu illo fuisset integritatis corruptio cū esset in re bñte sensum. nihilomin⁹ esset p cōsequēs doloris passio. sed hec passio nō poterat esse in natura stante. ergo nec integritatis corruptio. ¶ Itē vbi est corruptio integritatis ibi est amissio virginalis dignitatis. sed si bō stetisset. in actu illo nō fuisset alicui⁹ dignitatis amissio. ergo nec integritatis vio latio. ¶ Itē corruptio integritatis est ꝓncipiū destructōis di sponēs ad mortē. immortalitas em̄ integritatē dicit ⁊ ꝓuat cor ruptionē. si g̃ statu illo manēte tā vir q̄ mulier erāt immortales ergo integritatē p corruptionē aliquā non poterāt perdere. ¶ Sz cōtra. Impossibile est semē suscipi ⁊ emitti nisi p aper tionē viarum sed in actu gñationis fuisset sexuum vel seminuꝫ cōmixtio. g̃ fuisset ⁊ viarū apertio. si igit̄ in apertione viaꝝ in tegritatis virginalis est violatio. igit̄ ⁊c. ¶ Itē q̄uis naturas lia sint deteriorata. nō tm̄ sunt ablata. g̃ sicut mō cōmisc⁹ cū mas rit⁹ vxori. ita ⁊ tunc. sed nūc non pōt cōmisceri sine corruptiōe integritatis. ergo nec tūc. ¶ Itē q̄ aliqua virgo cōcepit hoc est miraculū. ⁊ ꝓtiū soli⁹ matris xp̄i. si ergo miraculū est su ꝑa naturā ⁊ cōtra naturā. vī q̄ natura stante nulla mulier pos set concipere virginitate manente ⁊ corporis integritate.
¶ Itē mulier nō posset parere salua vxoris integritate. qz fer⁹ nō posset nisi p apertā portā exire. exire ei p ianuā clausaꝫ b̄ ē solius ꝓpriū xp̄i ⁊ nature ipossibile. si g̃ esset integritatis cor ruptio in partu. pari rōne ⁊ in cōceptu. ¶ Rñ. dōm q̄ propōsi 21
ta qō plus habet curiositatis q̄ vtilitatis. qz tm̄ habet ortuꝫ ex verbis Aug. ideo introducta est maxime ꝓpter explanationeꝫ illius verbi qō dicit q̄ maritus cōmisceret vxori sine vlla cor ruptione integritatis. qō quidē nō vī esse intelligibile. si enim mulier ꝑmaneret integra. nūq̄ esset viri ad mulierē. carnis cō mixtio. ¶ Propter qō intelligēdū est q̄ integritatis corruptio 22
tria dicit. s. clauſtroꝝ apertionē. penalē passionē. ⁊ fedaꝫ delec tationē. primum est nature. scōm est pene. tertiuꝫ vero est cor ruptiōis vitiose que tenet medium inter culpā ⁊ penā. Si igit̄ vir cognouisset vxorez in tpe nature institute. fuisset ibi clau strorum apertio sicut oūdunt rōnes scōo inducte. non tm̄ fuis set ibi penalis passio ac feda delectatio. qz vis gñatiua nec cēt corrupta nec esset infecta. imo obedirent rationi illa mēbra. si cut dicit Aug. sicut obediunt os. manus ⁊ lingua. vī sicut ma nus aperit ⁊ clauditur. ⁊ os aperit ⁊ clauditur. nec est ibi pas sio vel pena. nec delectatio feda. sic fuisset in natura instituta. nec turpius fuisset tunc loq̄ de istis mēbris q̄ sit loqui de alys nunc em̄ turpe est loq̄ ꝓpter hoc q̄ natura horret ⁊ erubescit actum illū ratiōe feditatis q̄ in ipso cōsistit. Et sic ꝑz rñsio ad rationes ad partē oppositam. oēs em̄ procedunt de corruptiōe sm̄ q̄ corruptio sonat in violētiaꝫ ⁊ penalitatē. ⁊ in delectatio nem ⁊ in feditatē. ⁊ sic minuit dignitateꝫ virginalem. ⁊ hoc ꝑz pertractanti singulas.

Questio. v Utrū in q̄libet ꝓiunctiōe viri ⁊ mulieris esset plis gñatio. Et q̄ sic vī. Optimo 23
nū ꝑ tpe innocētie erat solū i officiū nō i remediū. sꝫ offm̄ ꝑ stit in ꝑeādo prolē. g̃ solū ad hoc erat. si g̃ vir ⁊ mulier nō cō iugebant matrimonialr. nisi ꝓpter q̄ erat matrimoniū. vī q̄ nunq̄ cōiuncti essent quin prolē generarēt. ¶ Itē qui debituꝫ petit in statu nature lapse ꝓter necessitatē prolis ꝑeāde pec cat saltē venialiter. ergo ibi nunq̄ vir peteret debitum ꝓter necessitatē plis procreāde. aut si peteret peccaret ⁊ caderet a statu innocētie. g̃ illo statu manēte nūq̄ cognosceret vxorē q̄n ex ea suscipet prolē. cū ibi actus nō esset priuat⁹ debita intētio ne. nec intētio debito fine. priuatio em̄ intentiōis recte nō est si ne culpa priuatio vero vtilitatis intēte nō est sine pena. quoꝝ neutruꝫ erat in natura instituta. ¶ Itē nūq̄ bō comedisset q̄n ex illa comestiōe sumpsisset refectionē. nec vnq̄ nutritiua i suo actu priuata fuisset ꝓprio effectu. g̃ pari ratiōe gñatiua in suo actu nūq̄ caruisset debito fructu. sꝫ fruct⁹ eius est pcs. g̃ ⁊c.
¶ Itē nunq̄

¶ Jtē nunq̄ bō semināsset terrā quin ex ea collegisset fructū tē poraneū. sterilitas eñ nō fuit in terra nisi ꝑ bois culpā. ergo si vēter mulieris ita erat alien⁹ a sterilitate sicut terra tpe nature istitute. igit nūq̄ mulierē cognouisset quin ex ea debitū fructū sumpsisset. ¶ Sz ꝺ. vis nutritiua semē administrat generatiue. g̃ cū bō ꝓtinue nutriret. humor seminari⁹ gñatiue ꝓtinue administrabat. g̃ vel oportebat boiem extraordinarie pollui. vel naturā grauari extēsiōe seminis. vel aliq̄n mulierē cognoscere qñ nō esset apta gñare. vt pote qñ plē haberet in vētre. si g̃ prima duo mēbra sunt icōuenientia. restat g̃ tertiū. s. q̄ vxorē aliq̄s cognouisset. qñ plē nō generasset. ¶ Jtē sicut comedere est act⁹ naturalis. ita etiā t coire. sz bō naturaliter appetit comedere nō solū in statu nature lapse. sz etiā institute. g̃ pari rōne naturaliter appetebat coire. sz bō tpe nature i stitute debebat appetitui nature satisfacere. cū natura eēt ordinata t ordinate appeteret. alioquin penā sentiret. g̃ videt q̄ siue mulier posset ꝓcipere siue nō. vir ꝓter necessitatē plis generāde aliq̄n mulierē cognoscere. ¶ Jtē ponat q̄dā cognoscere vxorē suā p̄gnātē. q̄ro aut peccaret aut nō. Si non. igit nō erat necesse q̄ in oī coitu generaret. Si sic. Cōtra. sancti⁹ erat tūc mrimoniū q̄ tpe nature lapse. t eque magne t maioris efficacie. sz nūc ꝓp bonū mrimonij excusat coitus a culpa etiā qñ nulla est plis generāde necessitas. g̃ videt q̄ multoforti⁹ tūc. ¶ Jtē nō erat maior inordinatio in ꝓtactu illoꝝ mēbrorū q̄ in admouēdo manū ad os. sz man⁹ admoueri pōt ad os sine aliquo pctō ꝓter necessitatē. g̃ vr q̄ adā potuit cognoscere vxorē suā absq̄ pctō ꝓpt necessitatē plis generāde. ¶ Rñ.
23 dōm q̄ vir in quo libet actu quo cognouisset vxorē suscepisset ex ea plē. Et rō huj⁹ est. q: ꝓgruētia ordinis exigebat. t pfectio vtutis ad hoc sufficiebat. Exigebat nāq̄ hoc ꝓgruentia ordinis duplicis. s. virtutis generatiue ad rōnē. t vtriusq̄ ad suū finē. Vis eñ generatiua ordinē habebat ad rōnez. ordinē inq̄ pfecte subiectiōis. t iō in actū nō exibat. nisi fm q̄ rō dictabat. rō aūt recta t ordinata dictat nulla re esse vtendū nisi ad id ꝓp q̄ō est. t q: vis generatiua data fuit boi ad plis multiplicationē. ideo recta rō nunq̄ dictaret. t vis generatiua nū q̄ exiret in actū nisi ꝓp plis generationē. hoc eñ ꝓgruebat natura bois exigebat. Perfectio aūt vtutis aderat que ad hoc sufficiebat. Q: eñ vis generatiua in viro ad generandū erat potēs t sufficiēs. nec habebat impedimētū. sil⁹ t in muliere p̄ suo loco t tpe. iō cū ordinate cognosceret vir vxorē. semp ex ea plē susciper ꝓp exigētiā duplicis ordinis. t sufficientiaz duplicis virtutis. s. generātis t ꝓcipiētis. sicut p̄dictū est. Uñ rōnes
24 ostēdentes concedēde sunt. ¶ Ad illud ergo q̄ō primo obiicit in cōtrarium q̄ nutritiua semp deseruiret generatiue. dicēdū q̄ ita esset natura ade ordinata. vt nunq̄ de cibo sumeret. nisi adeo tēperate q̄ superfluitas tertie digestiōis que quidē dr̄ semē nō esset sufficiēter coadunata. quousq̄ veniret hora debita generādi. Adā eñ in statu innocentie posse nature sue cognouisset. t sufficiētiā alimēti t tp̄s t horā q̄n generare debuisset. t ita viueret modeste t sobrie. q̄ nec ad supabūdātiā. nec ad i
25 digētiā declinaret. ¶ Ad illō q̄ō obr̄ q̄ naturaliter appeteret coire sicut comedere. dōm q̄ nō est sile. q: act⁹ comestiōis ē ordinatus ad salutē indiuidui i quo ꝓtinue fit depditio. act⁹ vo gñatiōis ad ꝓseruationē spēi t multiplicationē fiēs quam nō opz ꝓtinue fieri: sz tpibus determinatis. t iō nō sic essz appetitus naturalis ad coitū sicut ē ad cibū. nec ita ꝓtinu⁹ nec ita frequēs. Si eñ in viris castis etiā tpe nature lapse nō est sic ficti natio ad coitū sicut ad cibū. multominus nec in adaz erat. Q: aūt ita intendat apperit⁹ vis generatiue. b̄ pot⁹ est corruptionis nature q̄ institutiōis primarie. ¶ Ad illō q̄ō obr̄ q̄ si cog
26 gnosceret p̄gnātē nō peccaret. dōm q̄ p̄gnās nō pōt cognosci sine deordinatiōe. vel que fit. vel que videt. Et q: in statu innocētie deordinationē timere nō poterat. q: nō erat sibi titillatio nec ꝓurit⁹. ideo si tūc cognouisset. si sciuisset se iustiliter cognoscere inordinatus fuisset. t ideo peccasset. Nec est sile q̄ō inducit de matrimonio in statu nature lapse. q: tūc nō solū est in officiū procreāde ꝓlis. sed etiam in remediū vitāde fornicationis sicut melius in quarto libro patebit. ¶ Ad illud q̄ō obiicitur
27 q̄ non esset ibi maior deordinatio q̄ in admouēdo manū ad os dicendū q̄ similitudo illa attēditur quantum ad hoc q̄ vtrūq̄ membrorū rationi subiacebat. t vtrū q̄ cōcupiscētie pruritia t ardorem ꝓbat. in hoc tamen dissimilitudo est. q: magis oportebat actum illū ad finē debitum ordinare. q̄ qualēcunq̄ motum manus vel pedis. ꝓpter determinationē visus illorum mēbrorum ad productionē prolis. visus autē manus vel pedis nō est ita determinatus. t ideo non oportet cum tanta deliberatione exerceri.

Questio. vj Et vltima. Utrū equalis fieret multiplicatio virorū t mulierū. Et q̄ sic vr̄ 5
Natura sic procederet in generando sicut deus eaz instituit. sz deus cum produxit naturam humanā. produxit masculinaz. t femininā. in pari nūero. ergo similiter t natura in pari numero multiplicasset. ¶ Item generatio hominis non poterat continuari nisi per masculū t feminam. t ita necessaria est ad generationē mulier sicut t masculus. ergo videtur q̄ natura equaliter intēderet vtrumq̄ sexum. sz sicut intēdebat ita multiplicabat. ergo ꝛc. ¶ Jtē sicut vir intēdit se saluari in simili. s. in viro quē generat. sic t mulier in consimili sez in muliere. sz natura eque bñ esset ordinata in muliere sicut in viro. ergo si vir nō frustratur sua intētione. similiter nec mulier. igitur quot conciperet masculos ad conseruationē sexus virilis. tot concipet feminas ad conseruationē sexus muliebris. ¶ Jtē in statu innocētie sicut quilibet comederet. ita quilibet prolē multiplicaret. cum omnibus esset dictū. Crescite t multiplicamini ꝛc. ergo quilibet baberet vxorē. si ergo matrimoniū requirit q̄ sint duo in carne vna. tot essent viri quot mulieres. nec plures nec pauciores. ¶ Sz contra. sicut dicit pbs in li. de aialib⁹. Femina est vir occasionatus. ergo videt esse ꝓter nature intētionez sed tpe nature institute cum natura esset recta. nihil produceretur ꝓter intētionē ipsius ergo videtur q̄ nulla mulier gñaretur. vel saltē pauce. igitur plures eēnt viri q̄ mulieres. ¶ Jtē sicut vult pbs. Natura semp desiderat quod melius est. sz sex⁹ virilis pfectior est t melior q̄ sex⁹ muliebris. ergo natura magis desiderat generare virū q̄ mulierē. si ergo sic produceret fm q̄ desideraret plures produceret viros q̄ mulieres.
¶ Item gñatio maris est ꝓpter vigorē virtutis generantis t seminis decisi. sicut dicunt naturales t medici. sed in statu nature institute virtus gñatiua t semē decisum completam t sufficientē haberet virtutē. ergo semp vel pluries masculos gñari contingeret. ¶ Jtē cū semē viri p̄dominat femini mulieris tunc ad propriam naturam trahit t conuertit. sed fm ordinem nature masculus potētior est femina. ergo natura stante semp vel pluries vinceret semen virile. ergo plures gñaret natura masculos q̄ mulieres. ¶ Rñ. dicēdū q̄ si homo steriliss̄et. equa- 28
liter natura multiplicaret viros t mulieres. Rationē aūt huius facile est accipere a parte finis ad quē. sed difficile est accipere a parte principij a quo. A parte nam̄q̄ finis ad quē ratio est in promptu. Cum eñ distinctio sexuum esset ꝓpter multiplicationē gñis humani t completionez numeri electorum t illa multiplicatio ad oēs spectaret. t hoc solum fm legē matrimonij in qua tantum vna erat vnius necesse est si natura stetisset. tot fuisse mulieres quot viros. cū nulla mulier careret viro t nullus vir careret vxore nec vna esset plurib⁹. nec plures vn⁹
Rōnē aūt a parte principij effectiui assignare est difficile pōt tñ sic inuestigari. descendēdo ad principia alterius scientie. sz naturalis t medicine quarū vtraq̄ famulari habet theologie.
¶ Magna est eñ q̄stio apud naturales t medicos de distātia 29
gñationis maris t femine t cum queritur quare modo masculus modo femina generatur. tripler ratio redditur a diuersis
Una a parte vasis suscipientis. si eñ suscipitur in parte dextra. dicunt q̄ ibi gñatur vir ꝓpter fortē calorē qui ibi viget t. si in parte sinistra. sic gñari habet mulier. Secunda ratio redditur ex parte commixtionis vtriusq̄ sex⁹ sz viri t mulieris. Si eñ p̄dñat semē viri. tunc trahitur ad naturā viri t gñatur masculus. si vero semē mulieris tunc trahitur ad suā naturam t gñatur sexus femineus. Tertia ratio redditur ex parte virtutis seminis virilis. Si eñ semē virile fuerit virtutis fortis ex concursu triplicis caloris t spiritus in tpo cristētis. tūc fit fortior coagulatio t complexio. t gñatur sexus vigorosus id est masculus. Si aūt fuerit virtutis debilis. tūc fit coagulatio mollior t fragilior. t generatur ex eo sexus infirmior scilicet femineus
Hec aūt ratio tertio dicta principalior est inter istas tres nec alie habent efficaciam nisi ab ista. Nam sicut vult philosoph⁹. principaliter mouens in generatiōe siue maris siue femine est semē virile. t ideo nec semen mulieris ꝓpie habet semini virt

nocēdo spūaliter. Calliditatē in nocēdo corpaliter bō. bz ser
pēs nature sue industria loquēdo saltē fm statū nature lapse.
Calliditatē vero nocēdi spūaliʒ nō bz a se. sz a dyaboli pfitia. ⁊
de bō loqf Aug. ⁊ mgr i lra. Et qz spūalia dīr significari p cor
poralia sibi filia. tō cū serpēs ex se habeat calliditatē nocēdi ⁊
insidiandi corporaliter. cō

Que sit gruz fuit p ipm dyabolū exteriꝰ exercere calliditatē suam tentatō ⁊ a quo fiat.

cō Porro sciēdū est duas cē species tentat ois. interiꝰ ⁊ exteriꝰ. Exteriꝰ tentatio est quādo nobis extrinsecus malū visibiliter suggeritur verbo vel signo aliq̄ vt ille cui fit ad ꝯsensuz peccati declinet. ⁊ talis tentatio tantū sit ab aduersario. Interiꝰ vero tentatio qñ invisibiliter malum nobis intrinsecus suggeritur. ⁊ hec tentatio aliquādo fit ab hoste. aliquādo a carne. Nam ⁊ dyabolus invisibiliter mala suggerit. ⁊ ex carnis corruptiōe suboritur motus illicit⁹ ⁊ titillatio prava. ideoq̄z tentatio q̄ fit ex carne non est sine peccato. que aūt est ab hoste nisi ei cōsentiatur: nō bz peccatū. sed est materia exercendē virtutis. Tentatio autez carnis interiꝰ difficilī⁹ vincit. qꝰ interi⁹ oppugnans de nostro cōtra nos roborat.

Que sit tentatō interiꝰ ⁊ exteriꝰ

cō Sciendū est duas esse spēs tentatiōis. interiorē s. ⁊ exteriorem. Contra. exteriꝰ tentatio non est nisi a q̄ fiat. ꝓpter interiorē. nec ad cupā pducit nisi mediāte interiori. ergo nō videt qꝰ ab invicē habeant distingui. Itē subdiuidit interiorem in eā que est ab hoste. ⁊ in eam que est a carne. ⁊ videtur qꝰ divisio illa sit insufficiens. qꝛ nō solum tentatio est ab hoste ⁊ carne sed etiā a mundo. fz illud. j. Joh. ij. Oē qō est in mundo aut est cōcupiscētia carnis ⁊c. Querit ergo de sufficientia bonorum membroꝝ. Et cū alibi legant plures alie differentie tentationis. queritur quō distinguuntur ab illis. Respō. dōm qꝰ tentatio quinq̄z modis cōsiderari potest. s. q̄tum ad motiuum. q̄tuz ad instrumentū. quantū ad effectū quantū ad gradū. ⁊ quantū ad modū. Quātum ad motiuū. vel generaliter vel specialiter. Si generaliter sic diuiditur tentatio in eam que est ab hoste. ⁊ a carne. ⁊ a mūdo. vt dicitur in quadam sequentia. mundus caro demonia. diuersa movent prelia. Et specialiter vt dicatur motiuū qō se offert nō soluz per modū obiecti. sed etiā quod inducit ⁊ excitat per modū impulsiui. sic est illa divisio quā ponit magr in littera. qꝰ tentatio alia est ab hoste. alia a carne. quoruz vtrūq̄z habet ad malū incendere. Si aūt loquamur quantū ad instrumētū. sic dupliciter potest cōsiderari. aut generaliter. aut specialiter. Si gñaliter. sic est illa divisio Breg. qꝰ tentatio quedam est per vitia. q̄dā per flagella. Si specialiter sic est illa divisio tentatiōis quā ponit glo. in ps. super illud. Oēm escam abhominata est ⁊c. vbi dicit qꝰ multiplex est tentatio. Quaꝛ prima est erroꝛ siue nescientia vie veritatis. Scōa difficultas vincendaꝛ cōcupiscentiaꝛ. Tertia tediū boni. Quarta tēpestas seculi. Si tertio mō sc̄z q̄tum ad effectū cōsideretur ipsa tentatio. similiter dupliciter potest ꝯsiderari. aut gñaliter aut specialiter. Si generaliter. sic est illa q̄ ponit in glo. super illud j. Thoꝛ. xij. Tentatio vos nō app. ⁊c. vbi dr in glo. qꝰ tentatio alia dyabolica. alia est humana. Et differūt. qꝛ sicut ibidez invitur. tentatio dyabolica est q̄ malū habet exitū. ⁊ q̄ termīnatur ad moꝛtale pctm̄. Tentatio vel humana dicit q̄ exitum periculosum nō habet. vel qꝛ ibi est pctm̄ veniale. vel nulla est ibi culpa. fm qꝰ ostenditur in glo. vbi dicit qꝰ tribus modis habet fieri tentatio humana. Si specialiter. sic est illa Augu. de doctrina xp̄iana. qꝰ dyabol⁹ tentat. aut vexando carnē. aut vulnerando naturalia. aut expoliando gratuita. hic enī ponūtur specialiter effect⁹ tentationis dyabolice. Si autez quarto mō cōsideret tentatio. s. q̄tū ad gradū. hoc potest esse dupliciter. aut gñaliter. aut specialiter. Si generaliter. sic est illa quā ponit magister in littera. tentatio alia est exteriꝰ alia interiꝰ. Si specialiter. sic est illa quā ponit Breg. ⁊ habet in glo. super illud Jacobi. j. Unusquisq̄z tentat a cōcupiscētia ⁊c. qꝰ tentatio tripliciter perficit suggestione. delectatiōe. cōsensu. vbi notāt⁹ grad⁹ in pgressu tentatiōis explicite. q̄ ponebant in divisione pr⁹ habita implicite. Per tentationē enī exteriorem intelligim⁹ suggestionē. per interiorē intelligim⁹ illā in qua est delectatio vel cōsensus. Et per hoc patet rōsio ad illud qō primo obiect qꝰ illa mēbra adinuicē nō distinguunt cū vnū ordinetur ad alterū. Si aūt quinto mō cōsideretur tentatio. sc̄z quantū ad moduz tentandi. hoc similiter aut erit generaliter. aut specialiter. Si gñaliter. hoc pōt esse vel explicite vel ipliciter, Si implicite. sic est illa q̄ ponit in gl. super Psal. Qui habitat in adiutoꝛio. vbi dicit qꝰ quedā est tēptatio levis ⁊ occulta quedā grauis ⁊ occulta. q̄dā levis ⁊ manifesta. q̄daz grauis ⁊ manifesta. Si aūt explicite. sic est illa quā ponit Bern. p septē membra. Quaꝛ prima est impoꝛtuna. s. que procaciter insistit. Scōa dubia. s. q̄ aīm dubietatis nebula involuit. Tertia est subita sc̄z q̄ iudiciū rōnis ꝓuenit. Quarta occulta que sc̄z deliberationis ordinez ꝓterfugit. Quinta violēta que vires nostras transcēdit. Sexta fraudulenta. q̄ sc̄z aīm seducit. Septima ppleva. que variis vtriꝰq; pcedit in hac cū divisione explicant difficultates ⁊ gratuitates tentationum siue modoꝝ tentandi. ⁊ latentie q̄ in priori divisione implicite claudebantur. Verūtamē tā hec divisio qꝰ pcedēs de modis tēptatiōis in sua generalitate cōsiderat. Si aūt consideret specialiter tentatio put ꝓtrahit ad tentationē dyaboli. sic modi eius pōt dupl⁹ assignari. Vel implicite. ⁊ sic dimisit aug. in quodā sermone. Dyabol⁹ tentat vt leo. tentat vt draco. Vel explicite ⁊ sic est illa divisio Breg. sup Job. xl. super quē locū dicit Breg. sic. Fideli famulo dns cunctas hostis callidi machinationes insinuat. s. qꝰ opprimendo rapit. insidiando circūuenit. minando terret. suadendo blandit. desperādo frangit. ꝓmittendo decipit. In hac aūt divisiōe explicant modi quos Aug. clauserat sub bis duobus verbis. qꝰ tentat vt leo. tentat vt draco. Et sic pz ratio assignandi diversas divisiones tentationis. fm diversas eius considerationes. pz nihilominus responsio ad obiecta.

d¶ Tēptatio aūt carnis ⁊c. Cōtra. cū dyabol⁹ possit carnē commouere ⁊ vexare. vī fl⁹ qꝰ tentatio q̄ est ab hoste sine peccato esse nō possit. Itē cū nō sit in nostra potestate tentari vel non tentari. vī qꝰ tentatio de se nō ponat in nobis culpā nisi ei consentiat. sicut ergo tentatio hostis cui nō ꝯsentit est materia exercēde virtutis. ita vī etiā tentatio carnis ꝓpter hoc est qō ꝛe tentatio carnis est magis semꝰ cuz pctō qꝰ tentatio hostis. Rñ. dōm qꝰ tentatio carnis est ipulsus sensualitatis quēcūq; nimus appellare primū motuz. ⁊ qñ in illo ipulsu sensualitas mouet inordinate. ⁊ pter rōis ordinē. hinc est qꝰ tentatio carnis nūq̄ est in nobis q̄n sit in nobis aliq̄ inordinatio. ⁊ ita aliq̄ venialis culpa. Tentatio vo hostis oīno extra est. ⁊ pōt esse sine aliq̄ delectatiōe inordiata in nobis existēte. ⁊ ideo dicit mgr qꝰ tentatio hostis pōt esse sine pctō. tentatio vero carnis minime. Alia etiā posset reddi ratio. qm̄ est in potestate nostra. ⁊ cā possumus ad libitū nostrū domare. ideo potius imputat nobis in culpā carnis impulsio qꝰ dyabolica suggestio. Quō aūt carnis impulsus siue primi motus debeant dici esse pctm̄ infra suo loco magis exp̄esse determinabitur.

AD intelligentiā aūt huius partis circa tria incidit hic questio. Primo querit de tentatōe primoꝝ parentū. Secundo queritur de diversitate tentationū. Tertio vero incidit hic q̄stio circa quantitatē ⁊ qualitatē peccati qō ex illa tentatione est secutū. Circa primuz queruntur tria. Primo queritur de tentatione primoꝝ parentum q̄tum ad motiuum. Scōo q̄tum ad instrumentum. Tertio q̄tum ad ordinem ⁊ progressum.

Questio. j. Circa quā sic ꝓcedit ⁊ querit q̄d moueꝛit dyabolū principaliter ad tentandum hominem. Et qꝰ invidia videt primo per illud qō dicitur Sapiē. ij. invidia dyaboli mors introivit in orbē terraꝝ. introit⁹ autem mortis fuit per tentationez ⁊ seductionem hominis. ergo ad tentandum hominem invidia dyabolum commouit.

¶ Item Breg. in moral. In paradiso dyabolus invidens homini superbie vulnus infixit. ergo cū vulnus infixerit per tētationem tentatio fuit invidia. ¶ Itē dyabolus tentando hominem factus est homicida. fm qꝰ dicit Johannis. viij. Ille homicida

bomicida erat ab initio. sz bomicidiū pcedit ex odio. odiū aūt pcedit ex inuidia. ḡ a p̄ncipio tētatiō bomis in qua diabolus fuit bomicida pceſſit ex inuidia. ¶ Itē dēsiderat casuz alterius sine suo fructu. nō mouet ex amore cōmoditatis ppie. sz ex odio felicitatis aliene. sz diabolus casuz bois desiderabat ⁊ abs ḡ suo fructu sicut cō stat ḡ mouebat odio felicitatis būane ad tētandū bolem: sz tale odiū nō est aliud q̄ inuidia. ḡ ⁊c. Sed ⁊. Dis inuidia est respectu paris vl' supioris. ſm q̄ dicit Greg. super illud Job. Paruulū occidit inuidia. superioris inquam saltem ſm reputationem sed diabolus non reputabat hominem superiorem sibi. ergo videtur q̄ ei nō inuidebat. ergo si ipsum tentabat. boc non erat ex inuidia. ¶ Item inuidia est respectu boni qō quis aliquo modo potest acquirere sz diabolus nō poterat venire ad eternā beatitudinē. quia lapsus erat irrecuperabiliter. ergo videtur q̄ propter illius acquisitionem non inuidebat homini. ¶ Item inuidia est respectu boni quod desiderat. null' em̄ inuidet alicui de aliquo. nisi cum illud amat et cupit. sed diabolus nec cupiebat mandatis dei obedire. nec ad supernam patriam ascendere. nec amicus dei esse ꝓpter sui desperationem. ergo videtur q̄ boc in homine non inuideret. ergo ⁊c. ¶ Itē inuidia non est nisi respectu eius quod natum est diminuere bonū ꝓprium sed beatitudinis acquisitio nullius bonus potest diminuere. ergo non est aliquid quod ab aliquo inuideri possit. ergo videt q̄ si diabolus aliquo appetitu boiem cadere fecit. ex inuidia motus nō fuit. ¶ Rñ. dicēdum q̄ sicut pretactum fuit ista duo pcā sunt que maxime possident mētem diaboli supbia ⁊ inuidia. Unde sicut habitum fuit supra. ⁊ Augustinus dicit. Ex bis duabus qui prius erat lucifer. diabolus fact' est. ⁊ sunt quasi bec duo inseparabilia. ita q̄ vnum cōcomitatur ad alterum. Superbus em̄ amat excellentiam. ⁊ ira nullus vult habere parem. ac per boc statim appetit excellentiā singulariter possidere. ⁊ iō statim vel actu vel habitu inuidet cū nolit bonum cōsimile bono quod appetit ab alio cōmunicari. Odens igitur diaboli ab bis duobus vicijs possessa. videlz superbia. ⁊ inuidia. videns boiem in statu quo poterat cadere sub diabolicā potestatem. ⁊ in quo poterat ascendere ad supnam felicitatē ex qua ipe ceciderat. ⁊ ex supbia motus est. ⁊ ex inuidia ad ipsum tentādū Ex supbia nacz vt ipsum sibi subijceret. ex inuidia vo. vt ipm a superna felicitate impediret. Et supbia fuit sicut mouēs primum. inuidia vo sicut mouens proximū ⁊ immediatum. Esto em̄ q̄ non posset dominiū super boiem acquirere. adbuc studuisset ipsum a paradisi gaudijs impedire ⁊ ideo scriptura dicit ⁊ eius expositores. diabolū ad tentādum bominem ex inuidia motum esse. Et cōcedēde sunt rationes boc ostēdentes

¶ Ad illud quod primo obijcitur q̄ inuidia est respectu supioris vel paris. Dicendum q̄ non solum est respectu superioris

¶ Concludit ꝓpter tentationē p̄ambulā remissibilitatem humani pcti. c

¶ Hō ḡ q̄ sola exteriori tētatione pulsat' cecidit tāto gravi' plectēdus erat. q̄to leuiori impulsu fuerat pstrat'. Et tñ q: aliquā sz modicā cadēdi occasionez habuit. idcirco p dei gr̄az iuuari potuit ad veniam vt q̄ p aliū ceciderat p aliū eriger̄. Qui ḡ incitationē habuit ad malū nō iiuste reparatorem habuit ad bonū. Diabolus vo q: sine alicui' tētatiōe peccauit. p aliū vt surgeret iuuari nō debuit nec p se potuit ⁊ iō irremediabile pctm̄ ei' exstitit. pctm̄ vo bois sicut p aliū habuit initiū, ita p aliū nō incongrue habuit remedium. Preterea āgelica natura qm̄ nō tota pierat sed ex pte pstiterat nō est redēpta būana vo toto pierat. ⁊ iō ne penit' pderetur ex pte est redēpta vt ide ruina supplere̅ angelica. ¶ Aū Aug. i ench. Placuit vniuersitatis creatori ⁊ moderatori vt qm̄ nō tota multitudo angelor̄ deū deserēdo pierat. ea q̄ pierat in ppetua perditione remaneret. Que aūt cū deo illa deserēte perstiterat. de sua certissime cognita semp felicitate gauderet. At vo creatura rationalis que in hominibus erat qm̄ peccatis atcz supplicijs tota pierat. ex parte poterat reparari. Unde angelice societati supplere̅ qō ruina illa minuerat. boc enim promissum est sanctis q̄ erūt equales angelis dei. Illud etiam notandum est q̄ non soli viro preceptum videtur esse datum cum ipsa mulier testatur sibi etiam esse mandatum dicēs. Precepit nobis deus ⁊c. Supra tamen legitur ante factam mulierē deum dixisse viro. De ligno scientie boni ⁊ mali ne comedatis. Non dixit. ne comedas. Forte q: facturus erat mulierem de viro. sic precepit vt per virum ad mulierem perueniret mandatum quia mulier que subiecta viro fuit. non nisi mediante viro diuinū debuit accipere preceptum. Unde apls. Si quid discere voluerint. domi viros suos interrogēt. Si queritur quomō loqui potuerunt vl'o quētem intelligere qui nō didiscerant inter loquentes crescendo vel magisterio dicim'. quia deus eos tales fecerat qui possent loqui ⁊ discere ab alijs si essent.

tate gauderet. At vo creatura rationalis que in hominibus erat qm̄ peccatis atcz supplicijs tota pierat. ex parte poterat reparari. Unde angelice societati supplere̅ qō ruina illa minuerat. boc enim promissum est sanctis q̄ erūt equales angelis dei. Illud etiam notandum est q̄ non soli viro preceptum videtur esse datum cum ipsa mulier testatur sibi etiam esse mandatum dicēs. Precepit nobis deus ⁊c. Supra tamen legitur ante factam mulierē deum dixisse viro. De ligno scientie boni ⁊ mali ne comedatis. Non dixit. ne comedas. Forte q: facturus erat mulierem de viro. sic precepit vt per virum ad mulierem perueniret mandatum quia mulier que subiecta viro fuit. non nisi mediante viro diuinū debuit accipere preceptum. Unde apls. Si quid discere voluerint. domi viros suos interrogēt. Si queritur quomō loqui potuerunt vl'o quētem intelligere qui nō didiscerant inter loquentes crescendo vel magisterio dicim'. quia deus eos tales fecerat qui possent loqui ⁊ discere ab alijs si essent.

eius qui est superior. sed etiā eius qui potest esse q̄ uis aūt diabolus in statu illo non reputaret dominē superiorem se. inuidebat tamē ne merito obedientie sublimaretur ad statum glorie in quo statu ipsum superiorem se non dubitaret. Potest etiam dici q̄ tunc reputabat ipsum superiorē se. in boc quod poterat peruenire ad illaz gloriā ad quam diabolus ascendere non poterat. ¶ Ad illud quod objcitur q̄ inuidia ē respectu boni qō potest acquiri. Respondendum est per interemptionem. q: non solum inuidet aliquis illud quod potest obtinere. sed etiaz illud quod natus est habere. q̄uis nō possit sicut trūcatus ⁊ cecus inuidet alijs visum ⁊ progressum licet aūt diabolus nō posset ad beatitudinē peruenire. tamen habebat ad boc naturalem aptitudinem. ¶ Ad illud qō objcitur q̄ inuidia est respectu boni desiderati. Dicēdum q̄ inuidia non tantū venit ex desiderio alicui' boni priuati. imo ex odio boni alieni. Q: tamen desiderium boni ꝓpri videtur esse principium omnis peccati. iō potest aliter dici q̄ inuidia non solūmodo est respectu eius boni quod desideratur. sed etiā respectu eius boni cuius obtentu minuit vel estimatur minus. Et quoniam diabolus desiderat singulariter effer i. ideo per exaltationem dominis estimabat suum bonum impediri. et ideo inuidebat ⁊ ex inuidia oppugnabat. ¶ Et p boc patz responsio ad vltimum. quia ⁊ si dominis glorificatio ⁊ exaltatio ſm veritatē alicuius bonum non diminueret. tñ ſm estimationem falsam credi potuit esse alicui' boni diminutiuū. ⁊ ex illa estimatione oriri inuidia. Affectiones em̄ non tñ oriuntur ex iudicijs certis. sed etiam ex suspicionibus ⁊ estimationibus falsis.

1 Qui non soli viro ꝓceptuz fuit datum.

2 Aug. super Gen.

3 Quō lotur bonum desideratum. qui potuerūt ⁊ loquentem itelligere.

4 j. Lor. xiij.

5 Questio. ij. De tentatione primoꝝ potentum quantum ad instrumētum medium. Et dicitur in Gene. iij. q̄ diabolus tentauit bominem per serpentem Et q̄ iste modus non fuerit conueniens. ostenditur primo sic. Quāto tentatio est occultior. tanto est ad decipiendum efficacior. si ergo diabolus quāto maiori calliditate potuerat bominē decipere conabatur. videtur q̄ ipsum debuisset tentare spirituali tentatione absq̄ alicuius corporis assumptione. ¶ Item quāto tentās est efficacior. quāto tentans est in suggerendo affabilior. sed actus locutionis proprie debet bumane effigiei ergo videtur q̄ diabolus ad tētandū magis debuit assumere effigiem dominis q̄ bruti animalis. cum brutus animal sua locutione potius esset ad terrorem q̄ ad persuasionem. ¶ Item quāto tentās magis simulat ⁊ induit speciem sanctitatis. tanto magis prevalet in tentādo. sed multa sunt animalia que magis suis proprietatibus sanctitatem pretendunt q̄ serpens. sicut columba ⁊ agnus. ergo videtur q̄ illa magis debuerit assumere diabolus ad tentandum. ¶ Item instrumentum siue organum debet conformari exercitio per ipsum facto: sed tentas

tio erat ad decipiēdum. ergo diabolus debuit assumere animal maxime dolosum ⁊ callidum. sed plus est de dolositate in vulpe q̄ in serpēte. ergo mag̃is debuit assumere vulpem q̄ serpentem. ¶ Ad oppositum sunt rationes. sed quoniam verum
30 concludunt. possunt claudi in responsione. ¶ Respon. ad predictorum intelligentiam est notādum q̄ modus ille tentandi non tm̃ fuit ex diabolica electione. sicut dicit Augustinus. sed etiam ex diuina permissione. non enim licuit diabolo tentare omnimodo quo vellet ⁊ posset. sed eo modo quo dominus permitteret. Concessit autem diuina sapientia que omnia ordinat ⁊ gubernat ⁊ permisit q̄ diabolus tētaret hominem in effigie animalis bruti. ⁊ non cuiuscunq̄. sed serpentis. sic enim
31 exigebat congruentia ordinis. ¶ Quod cm̃ homo tētaretur a diabolo in effigie bruti animalis cōgruū erat. Tum respectu operis. Tum respectu finis intenti. Tum etiā respectu diuini iudicij. Respectu operis q̄ homo natus est inclinari ad bonū vt nūc maxime ex parte sensibili ⁊ brutali. ⁊ ideo cōgruū erat ipsum tentari in effigie animalis bruti. Respectu finis intēti simil̄ congruū erat. q̄ ad hoc ordinabatur tentatio vt homo efficeretur similis animali bruto. cum contēpto bono incōmutabili. adhereret bono cōmutabili. ⁊ ibi quiesceret. ⁊ ideo ad hoc insinuandū. in specie animalis bruti debuit tētari. Respectu diuini iudicij. etiā congruum fuit. qm̃ dñs iustus ⁊ fidelis non permittit hominē tentari vltra q̄ possit. Et ideo sic patit diabolū in tentatione latere vt nihilominus possit ab homine deprehendi. ⁊ ideo non passus est q̄ diabolus hominē tētaret omnino in specie confimili. et per hoc non in specie vel effigie humana: sed potius brutali. Triplex igitur congruentia ordinis exigebat. vt homo a diabolo in brutali effigie tentaretur.
32 ¶ Hac etiā triplici ꝓgruētia exigente permissus est homo tentari a diabolo. non in quolibet animali bruto. sed in serpente. Primū ratione operis. q̄ cm̃ tentatio fiebat per suggestionis ingressum. que intrat ad cor ad modum serpentis. ⁊ ibi virus peccati diffundit. ex quo homo ꝺz spūaliter mori. ideo vt exterior effigies operi responderet interiori. congruū fuit hominē a diabolo tentari in effigie serpētis cuius est serpere ⁊ venenum diffundere. ⁊ diffundendo boiem interimere. Respectu etiā finis intenti congruū erat. q̄ cm̃ intendebat diabolus faciem hominis ⁊ caput ⁊ superiorē mētem conuertere deorsum ⁊ totum prosternere. ⁊ sic prosternēdo ad malum finem deducere. ꝓponēdo sibi premiū aliquod delectabile ideo ꝑmissus est tentare in serpēte. qui fm totū corpus suum habet terre in suo incessu adherere. Cōgruum etiā erat respectu diuini iudicij. q̄ cm̃ ex illa tentatione diuino iudicio inter tentatum ⁊ tētantem debebat inimicitia exoriri. ideo tentatio homis in serpente debuit fieri. quem post lapsum maxime exhorret. ⁊ qui maxime sua calliditate insidiatur boiem ledere. Et sic ꝑz multiplex cōgruentia quare diabolus ꝑmissus est boiem tentare
35 in effigie serpētina. ¶ Ad illud ergo quod primo obiicitur. q̄ tentatio tanto est efficacior quāto occultior. Dicēdū q̄ ⁊ si diabolus se manifestaret exterioribus sensibus in effigie serpentis. nihilominus tm̃ in illa manifestatione. plus se occultabat q̄ manifestabat. vnde mulier nō credidit eu̇z qui loquebat̄ in serpente esse aduersariū. sed etiā potius bonū ꝓsiliariū ⁊ ideo ita occulta erat illa tentatio. sicut si diabolus loqueretur ad cor interius. Aliter respondeti pōt. q̄ iusto iudicio dei nō est permissus tētare interius q̄ nō habebat posse ingredi interi' nisi homo preberet sibi aditū. ⁊ ideo tentaut ab exteriori per sensum. ⁊ voce sensibili magis q̄ voce spirituali. nō enim debe-
36 bat aliter ꝑmitti. ¶ Ad illud de maiori affabilitate. iam patet resp̄sio. verum est cm̃ q̄ si fuisset in effigie humana affabilior fuisset. sed diuina puidentia nō debuit hoc permittere. ꝓz cautelam diaboli debuit temperare ⁊ ideo concessum est sibi corpus serpētis. quod tm̃ habebat facie ꝑginis. sicut dicit Beda et reliquū corpus erat serpentis. vt sic ex vna parte posset latere ex altera deꝓhendi.
35 ¶ Ad illud quod obiicit de amicabilitate. iam ꝑz resp̄sio: quia sic debuit ꝑmitti ostēdit effigies amicitie. vt posset deꝓhendi veritas inimicitie. nam tentator qui effigie amicitie pretēdebat fm veritatē inimicus erat. ⁊ iō huic operi animal maxime cōpetebat. quod haberet aspectu humanum. corpus vo eius animalis quod natum est homini
36 esse maxime inimicum. ¶ Ad illud quod obiicitur vltimo de calliditate. Dicendum q̄ ⁊ si sint aliqua animalia callidiora ⁊ prudentiora. tm̃ in nocendo ⁊ insidiādo homini serpens est animal callidissimū. Et quia calliditas tentantis erat ad hominem offendēdum. hinc est q̄ inter cetera animalia magis permissus est tentare per serpentem.

Questio. iij De tentatione primor parentum q̄ ⁊ tum ad ordinē ⁊ ꝓgressum. Et dicit scriptura ⁊ magr̃ in littera q̄ tētatio incepit a muliere. ⁊ ꝑ mulierem venit ad virum. Et videtur q̄ hic modus ꝓgrediendi competat astutie diaboli. ⁊ q̄ etiam debeat a deo permitti. ordo em̃ destructionis ꝺz est ordini ꝓstructiōis. que em̃ sunt vltima i cōponēdo sunt prioza in soluēdo. sed mulier fuit vltimo facta ⁊ formata. ergo vi q̄ via deformationis ⁊ corruptionis a muliere debuit habere exordiū. ergo tētator debuit eam pr̃aggredi. ¶ Itē tētatio exterior ꝺz ꝓformari interiori. sed in tētatione interiori pcm̃ accēdit a sensualitate ad superiorē partē mediāte inferiori portione rōnis si ergo superior portio
37 est vir. ⁊ inferior est mulier. sicut tētatio interior precedit ad virum mediāte muliere. sic ⁊ tētatio exterior. ¶ Itē cautus pugnator citius aggredit. in bello illum quē pōt expugnare facilius. si g̃ mulier facilius poterat expugnari q̄ vir. vi q̄ progressus tētationis pucnire debuit ad virum mediāte muliere. ¶ Item facilius est alicui expugnare fortē inimicū per domesticum q̄ etiā per seipsum. sed vir erat fortis ⁊ spūali mēte preditus. ergo nō videtur q̄ diabolus ausus fuerit eū tentare per seipsum. sed p suū domesticuz. ergo mediāte muliere tentatio puenit ad virum. ¶ Sz cōtra. Peccatū nō tm̃ est in carne. sed ⁊ in dei imagine. scz aīa. sed mulier ⁊ vir equaliter sunt ad imaginem dei. quia in anima non est distinctio sexus. ergo videt q̄ tentatio non magis debuit incboari a sexu muliebri. q̄ a virili. ¶ Itē mulier nullam habebat pnitatem ad peccatū sicut nec vir. ⁊ ita erat recta sicut vir. nec caro eius aliquo mō animā incuruabat. ergo videtur q̄ ita difficile erat mulierē flectere virum. nulla igitur ratio vi esse. ob quā tentatio diaboli magis inciperet a muliere. ¶ Itē vituperabili' est vinci a muliere q̄ a viro. ⁊ gloriosius est vincere virū q̄ mulierē. si ergo diabolus maxime refugit vituperium. ⁊ auidissime querit gloriā. videtur q̄ magis tētationē a viro q̄ a muliere incboauerit. ¶ Itē natura audaciū est libēter fortibus occurrere. ꝓz diabolus est audacissimus ⁊ peracissimus. ⁊ maxime p̄sumēs de suis viribus. ergo vi q̄ dedignatus fuerit primo aggredi mulierē sexum. non igitur videtur probabile. q̄ prius tentauerit mulierē q̄ virum. ¶ Respon. dicēdum q̄ sicut dicit scriptura ⁊ magister dicit in littera. nō est dubitādum quin tētatio diaboli a muliere incboauerit. ⁊ per eam puenerit ad virū Ratio aūt huius sumitur ex parte sapiētie dei. ⁊ ex parte astutie diaboli. Ex parte sapiētie dei. dominus em̃ tali ordine permisit diabolum tētare. Tum propter viri exercitationē. Tum etiam ne mulier haberet excusationem. Tum etiam ꝓpter eruditionem nostram. Propter viri exercitationē. quia ipe adeo fortis erat ⁊ spūali mente preditus. q̄ non solum poterat resistere serpentis tentationi. ꝓz etiam suggestioni mulieris. ⁊ iō fortiori tētatione permissus est tentari. Propter mulieris vo remouēdam excusationē. primo debuit ab ipsa tentatio incipere. nam si vir primo peccasset. cū vir sit caput mulieris ⁊ dominetur ei. nō esset multum mirandum. si mulier ei cōsentiret immo magnū haberet excusationis colorē. Propter nostram eruditionem' etiā hoc ꝑmissum est. In illo em̃ mō tētandi sensibili cognoscimus nos modū ⁊ ꝓgressum tētationis inuisibilis ⁊ sicut ille a serpēte venit ad virū mediāte muliere. sic iste a sensualitate peruenit ad superiorē portionem rationis mediante inferiori. Ex parte similiter astutie diaboli potest sumi ratio. Diabolus em̃ attendebat mulierē esse minoris sapiētie. ⁊ debilioris constātie. ⁊ importunioris adherētie. Quia minoris sapientie erat facilior ad seducēdum. ⁊ ideo diabolus seductor per eā voluit sibi facere trāsitum ad viam. Or debilioris constantie facilior erat ad puertēdum ⁊ ideo diabolus expugnator aggressus est boīs ciuitatē ex ea parte ex qua erat aditus minus munitus. Quia vo importunioris erat adherentie. cogitauit diabolus q̄ si ipsa primo vinceretur nō q̄sceret quous q̄ puerteret virum. Unde dicitur Ecclesia. vij. de muliere. q̄ laqueus est venator ⁊ sagena cor eius vincula sunt man' illi'. ꝓpterea diabolus astutus impulsor. incepit a sexu femineo. Et sic ꝑz q̄ sicut dicit scriptura per omnem modum congruū fuit

fuit tentationez incipi a muliere. Tum qz hoc diaboli astutia expetebat. Tum qz hoc diuina puidētia disponebat. Ñ cōce-
18 dende sunt rōnes ad hoc inducte. ¶ Ad illd aūt qō ꝓmo obꝯ-citur in ꝓtrariū q ꝯtū ad ymaginē nō est sexuū differentia. Dicēdum q ꝫ in viro ⁊ muliere reperiaf ymago eque exꝑsse ꝯtū est de natura ipsi⁹ ale. qz tñ ala ꝯdiu est in corpe cōple-xionē corporis imitatur ex rōne debilitatis cōplexionis ⁊ se-xus ꝓtrahit anima quādam effeminationē. ⁊ ꝓpterea ꝯtum est ex parte nature. nisi fit fortitudo maioris gr̄e. facili⁹ incur-uatur ad malū sexus femine⁹. ⁊ ꝓpterea illud nō cogit. ¶ Ad
19 illud qō obꝯcitur q mulier nullā habuit ad hoc ꝓnitatez. Di-cendum q verū est. non tñ exhoc sequitur q haberet equalez stabilitatē. q̄uis enī nō haberet curuationē in affectu nec de-ceptionē in aspectu. facilius tñ poterat in hoc incidere q̄ vir. in quo ⁊ natura erat fortior. ⁊ gr̄a creditur fuisse abūdantior.
20 ¶ Ad illud qō obꝯcitf q vituperabile est vinci a muliere ⁊c. Dōm q verū est. verūtamen gloriosius est mulierē luctādo su-perare. q̄ cū viro luctādo succumbere. Et qz diabolus si ince-pisset a viro. timebat ne virilr sibi resisteret. ideo maiori caute
21 la studuit gloriā adipisci. ¶ Ad illud qō obꝯcitf q audaces li-bentius aggrediunf fortes. Dicēdum q illud verū est vbi est audacia sine astutia. diabolus aūt nō tñ est audax ⁊ procax. immo etiā astutus ⁊ fallax. ⁊ ideo in tētando nō aggressus est viā difficiliorē sed potius efficaciorē. Preterea nō pmittebaf sibi totā suam exercere potentiam cum eñ nō vincat nisi volē-tem. est debilis in pugnādo. ⁊ ideo nō a fortiori. sed a debilio-ri suam inchoauit tentationem.

Onsequēter queriritur circa scōm articulū de modis tētationis in gñali. Diuidit autē magr̄ tentationē in eā que est ab hoste. ⁊ in eā que est a carne. ſz cū de tentatioue que ē ab hoste aliqualis possit haberi noticia per ea que determinata sunt supra de ptāte de-monū. ideo hic querif de tentatione q̄ est a carne. Et circa hoc pñt queri tria. Primo queritur vtrum car-nis sit tētare. Scōo queritur vtrum tētationem carnis a tēta-tione diaboli cōtingat separari. Tertio queritur cui istarum tentationum difficilius sit resistere.

D **Questio. j** Circa primū sic pcedif ⁊ ostenditur. q carnis sit tētare. Jaco. j. Unusquisq; tē-tatur a ꝓcupiscentia sua abstractus ⁊ illectus. sed ꝓcupiscen-tia q̄ maxime abstrahit ⁊ illicit est ꝓcupiscētia carnis ergo ⁊c.
22 ¶ Item cassiodorus diffiniēs tentationē dicit q tētatio ē as-similatio boni ad fallendū. sed appetitus carnalis facit bonū vt nunc credi esse bonū simplr. ⁊ hoc decipit ⁊ fallit spiritum. ergo contingit spiritum tentari a carnali appetitu. ¶ Jtē ten-tatio diabolica nō est aliud q̄ suggestio. sed sicut diabol⁹ sug-gerit homini mala. ita ⁊ carnis pudētia que est deo inimica. ergo si diabolus dicitur tētare cum suggerit mala. eadē ratio-ne ⁊ caro cum spiritum trahit ad carnalia. ¶ Item diabolus impugnat nos tentando. nec est aliud diaboli tētatio q̄ eius impugnatio. ſz sicut impugnamur a diabolo. ita etiam a carne impugnamur ⁊ impellimur. ergo videf q sicut tētamur a dia-
23 bolo. ita vere ⁊ ꝓpie tētamur a carne. ¶ Sed ꝓtra. Hugo de sancto Victo. Tentare est callide experiri. ⁊ quasi quibusdam blandis conatibus probare. sed experimentū sumere hoc est solius substātie rationalis. ergo nō videtur esse carnis. ¶ Jtē tentās differt a tentato. nullus enī tentat seipsum. sed qui ten-tatur est homo carnalis cuz igitur hō carnalis a carne sua nō differat per substantiā. videtur q nullus homo tentetur a car-ne sua. nec ab alia cōstat. ergo nulla caro tentat. ¶ Jtē psua-sio ordinata ad decipiendū. potius est sophisticatio q̄ tenta-tio. Tētatio enī est persuasio ordinata ad sumendū experimē-tum. sed caro viciosa directe inclinat ad malū. ⁊ sua inclinatio-ne seducit spm̄. ergo carnis ꝓpulsatio potius dz dici sophysti-catio q̄ tētatio. ¶ Jtē quādocūq; aliquis actus de aliquib⁹ subiectis dr. dr fm aliquod cōe in eis repertū. sed de⁹ tentare dicitur in scriptura. ⁊ diabolus ⁊ homo. ⁊ caro. ergo fm aliqd cōe debet dici. sed caro non videtur aliquo mō cōmunicare in aliquo cum deo ⁊ cum spiritu angelico ergo videtur q ei non possit cōpetere tētatio. aut si cōpetat. hoc erit equiuoce. ⁊ fm alium modū dicendi. ⁊ si sic est. Tunc est questio fm quem mo-dum dicitur. ⁊ quare illa carnis impulsio. tētatio appellatur.

¶ Rñ. dōm q hoc vocabulū tētare multas hz acceptiōes. si- 24
cut dicunt illi qui significationes vocabulorū studiose rimati sunt. si tñ velim⁹ ei⁹ principalē ⁊ precipuā significationē acci-pere tentare ꝓbare est. vnde tentatio dici pōt quidā tact⁹ quo illud quod tangitur probaf sicut cecus dr tētare qñ suo tactu vult aliquā certitudinē habere de aliqua re quam tāgit. Per hunc modū in spūalibus tētatio dr quidā tactus ad ꝓbandū ordinatus. Hoc aūt pōt esse quadrupl⁹. ¶ Aut qz ille q̄ pul- 25
sat intēdit ꝓbare ⁊ appꝓbare siue ꝓbatū oñdere. ⁊ hoc mō ten-tat de⁹ fm q dr Sap. iij. Deus tētauit illos ⁊ inuenit illos di-gnos se. Aut ille q̄ pulsat intēdit ꝓbare ⁊ reꝓbare. siue repro-bum facere. ⁊ sic tētat diabolus. fm qō dr Act. v. Cur tentauit satbanas cor tuū mētiri spūisancto. Aut qz ille q̄ pulsat inten-dit solū ꝓbare ⁊ experimentū sumere de eo qō est in hoie. ⁊ sic tētat hō cautē. et de hac Eccli. xxx. Ex multis loquelis tentabit te. ⁊ subridens interrogabit te de absconditis tuis. Aut qz ⁊ si pulsans nihil intēdat. ad ei⁹ tñ pulsationē sequif apꝓbatio vel reꝓbatio hois. ⁊ sic tētat caro vl carnalis ꝓcupiscentia. De q̄ Jac. j. Unusq̄sq; tentaf a ꝓcupiscētia sua abstract⁹ ⁊ illec-tus. A carne ei fiāt a carnis ꝓcupiscētia hō pulsaf ⁊ q̄si tāgif cui tactui siue pulsationi. si ꝓsentiat ꝓbaf ⁊ reꝓbaf. si vo dis-sentiat ꝓbaf ⁊ appꝓbaf. ⁊ sic recte ⁊ ꝓprie carnis impulsio tē-tatio dici pōt. Ñ rōnes hoc oñdentes ꝓcedēde sunt. ¶ Ad il- 26
lud qō obꝯ in ꝓtrariū q tētare est exꝑiri. Dōm q illa rō ab Hug. nō assignaf nisi ꝓprie de tētatione diaboli. Si aūt qs gñaliter velit eā intelligere. vt se extēdat ad oēm tētationē q̄ ad malū inclinat tūc dicem⁹ q intelligif p cām. vt sit sensus ⁊ p tenta-tionē fit exꝑientia ⁊ ꝓbatio. vtrū hō dign⁹ sit appꝓbari vel re-ꝓbari. ⁊ hec tñ nō fit a diabolo. ſz etiā a carne. Si aūt velit dicere hoc essentialr esse dictū. tūc dicem⁹ q nolle carnis nō in-telligif corpus solū. ſz rō carnalis. ⁊ idē ipe hō fm q carnalis est. ⁊ ad carnē ꝓtrahit. scipm tētat fm q spūalis est. ⁊ diuine legi subiectus. ¶ Ad illud qō obꝯ scōo q tētans differt a tēta-to fm substam. Dōm q sicut iudicare ⁊ iudicari sunt act⁹ diuer- 27
sar ꝓsonar. nihilomin⁹ tñ eadē ꝓsona fm aliā ⁊ aliā sui por-tionem pōt seipsam iudicare. sicut semetipm hō dñudicat. ⁊ supe-rior portio inferiorē iudicat. Sic etiā intelligendū est q spūa-liter ipa sensualitas tētare pōt rōnem siue hō exterior interio-rem. ⁊ ita cū caro tētat spm̄. nō idē tentaf a se. sed alt⁹ ab alio. illa tñ reperiri bñt in eadē ꝓsona. ¶ Ad illud quod obꝯcitur 28
q ꝓsuasio ordinata ad decipiendū. potius est sophysticatio q̄ tentatio. Dici pōt q tentatio large dicta. cōprehēdit ⁊ sophi-sticationē ⁊ tentationē ꝓprie dictā. Sophystica enī ꝓsuatione pōt hō de alio experimentū sumere. ⁊ ita nō valet illa obiectio qz tentatio fm q hic accipif. contra deceptionem ⁊ sophystica-tionem non diuiditur. Aliter tñ posset dici q tentationis no-men magis translatum est a tētatiōe materiali. in qua est que-dam palpatio. fm q cecus dr tentare q̄ a tentatione illa q̄ est in ratiocinationibus per quē modū diuiditur contra sophysti-cationē. vt dicatur alius syllogismus sophisticus alius tenta-tiuus. ¶ Ad vltimū patet responsio ex predictis. Aliquod enī 29
cōmune reperitur in omnibus illis de quibus dicitur actus tentandi videlz tactu quodā pulsare ad quem consequif pul-sati probatio. ⁊ hoc prius explanatum est.

Questio. ij Utrū contingat tentationem carnis a tentatione diaboli separari. Et q sic E videtur. Quecunq; diuiduntur ex opposito vnum potest esse sine altero. siue separari pōt ab altero. sed tētatio carnis diui-ditur contra tentationē bestis. ergo ⁊c. ¶ Item diabolus tē-tauit boēm primū. ⁊ tentauit christus. sed nec caro christi nec caro hominis primi ad malū impellebat. ergo neuter a carne tentabatur. ergo cum tentarentur a diabolo tentatio que est a diabolo separatur a tētatione que est a carne. ¶ Item esto q diabolus nunq̄ nobis mala suggereret. nihilominus sen-sus nostri ad malū ab adolescentia proni sunt. ergo omni ten-tatione diaboli circūscripta. adhuc homo tentaretur a carne ꝓpria. ¶ Item aliud est inquinamentum carnis. ⁊ aliud in-quinamentū spiritus: sed diabolus impellit ad peccata spiri-tualia. caro vo ad peccata carnalia. ergo cū peccatum spūale possit esse sine carnali. ⁊ ecōuerso videtur q tētatio carnis se-questrari habeat a tētatiōe diaboli. ¶ Jtē quecūq; duo sic se habent q vni contingit mereri ⁊ alij demereri. illa contingit ab inuicē separari: sed tētatio bestis est materia exercēde vir-

tatis. tentatio ꝙ carnis semp est a culpa vel cū culpa. sicut dicit magister. ergo vna istarum sequestrari habet ab altera.

¶ Item tētatio carnis ⁊ bestiis differunt. sicut dicit magister in lra. sicut tentatio exterior ⁊ interior. sed qō est exterius sequestrari bz ab eo qō est interius. ergo et tētatio carnis ab ea q̄ est a diabolo. Q̄ si tu dicas ꝙ tētatio q̄ est ab boste est ita interior sicut tētatio q̄ est a carne. ꝓ hoc nō effugit. qz cū deꝰ fidelis nō ꝑmittit boiem tētari supra id qō possit. ⁊ alter istorū modoꝝ ad exercitādū sufficiat. nec bō simul possit eē intus circa diuersa. videt ꝙ alio ⁊ alio tpe fiat circa nos tētatio carnis ⁊ tētatio diabolica. ¶ Sed cōtra ꝙ tētatio carnis nō habeat esse sine tentatione bestie vꝫ sup illud pō. Diuerte a malo ⁊ fac bonū. Blo. Hiero. Mala oia ab instinctu diaboli peccdunt sicut bona ab instinctu dei. ergo nullū peccatū fit in quo diabolus nō interponat partes suas. si ergo tētatio carnis via est ad pctm̄. videtur ꝙ nō possit esse sine tentatione diaboli.

¶ Item motus instrumēti nō est sine motu principalis motoris. sed caro est sicut instrumentū in tētando respectu diaboli sicut dr super illud Job. ix. Terra data est ī manus impij. id ē caro in manus diaboli. ergo titillatio carnis nō est absq; impulsione diaboli. si igit hec est tentatio. pz ⁊c. ¶ Item ⁊ si nō sit ponere primū malum qō non sit ab alio. est tamē ponere, malum quod est initium oīs mali. sicut dicitur Eccli. x. Initium oīs peccati superbia. Si igitur diabolus rex est super omnes filios superbie. ⁊ pater oīs mendacij. videtur ꝙ nullū sit peccatū quod aliquo modo nō ꝓcedat ab ipso. ⁊ ita ad nullū malū impellit caro absq; diabolo. ergo tentatio carnis nō separat a tētatiōe bestie. ¶ Itē ꝙ tētatio bestie nō separetur a tētatiōe carnis. similr ostendit Bal. v. Manifesta sunt opera carnis: que sunt fornicatio. adulteriū. cōtentiones. emulationes. ire. rixe. inuidie ⁊c. ibi enumerant pctā carnalia ⁊ spūalia. ergo videtur ꝙ oīa peccata ꝓcedant a carne. igit ad nullū malū inclinat tentatio bestie absq; tētatione carnis. ¶ Itē gñatio trāsfertur a corporalibus ad spūalia. sed in corporalibus impossibile est gñari aliq̄d a patre sine matre. ergo nec in spūalibus sed pater oīs peccati dr esse diabolus. mater vo caro siue concupiscentia. ergo ⁊c. Prima per se pz. secūda manifestatur per illud quod dr Ezech. xvj. Pater tuus amorreus. ⁊ mater tua cethea. Per amorreum enī intelligit diabolus. per cethēā vo cōcupiscentia. Et expressius dicit Brego. sup Leuit. xix. Lōcupiscentia est mater omnis peccati. ⁊ diabolus pater. ergo ⁊c.

¶ Item diabolus nō potest tentare bonum angelū nec maluz neq; spm̄ separatū: sed solum spm̄ carni cōiunctum. ergo videt ꝙ aditum nō habeat ad mētem nisi per carnez. ergo absq; carne nō tentat. ergo nō contingit tentationē diaboli. a tentatione carnis separari. ¶ Rñ. dōm ꝙ cū dicimus tentationē esse a carne vel ab boste. hoc duplr pōt intelligi. Aut sicut a mouēte ꝑmo. aut sicut a mouēte primo ⁊ imediato. Si sicut a mouēte primo. sic tētatio carnis nunq̄ pōt esse absq; tentatione bestis. qz ois carnis tētatio est ex eius corruptione que ortū habuit a ꝑma bestia tentatione. tētatio tū bestie pōt esse absq; tētatione carnis. tūc potissime qñ is tētatur in quo nō est carnis corruptio. sicut fuit i adā ⁊ in xpo. vt qñ ex illa tētatōe nulla oritur incuruatio. Qñ vo tētatio bestie ad pctm̄ ptrahit. cū nullū pctm̄ sit in nobis qō nō habeat ortū ex concupiscētia aliq̄ sic tētatio diaboli a tētatione carnis nō pōt separari. sic igit iudicandū est sm̄ ꝙ tētatio dr esse a carne vel ab boste tanq̄ a mouēte ꝑmo. Si aūt sic dicaf esse sicut a mouēte primo ⁊ ꝓpte. sicut accipit magr in lra. sic sequestrant. ⁊ distātia formali. ⁊ distātia tpali. Distantia formali. qz alio mō tentat caro ⁊ alio mō diabolus. ⁊ ad aliud vicīū impellit hec. ⁊ ad aliud ille ⁊ principiū mouens est aliud ⁊ alīd. Sequestrant etiā distantia tpali qz aliquo tpe vexat diabolus ⁊ instigat ad aliquod vicium ad qō nō inclinat caro. et aliqñ pōt esse ecōuerso. Et sic isto vltimo mō accipiēdo ꝓpte tētationē carnis ⁊ tentationē bestie vt accipit magr in lra. Lōcedendū ē eas abinuicē separari. vtrūnō solū inter vnā ⁊ alterā sit differētia. sz etiā vna possit esse sine altera. Unde ꝓcedende sunt rōnes que hoc ꝓbant.

¶ Ad illud qō primo obijcit in contrarium ꝙ omne malum est ab instinctu diaboli intelligendum est sicut a mouente primo non sicut a motore primo. Nam absente diabolo peccatuz potest esse a lib. ar. vel voluntate propria. vel attrahente carnis cō cupiscentia. ¶ Ad illud quod obijcitur ꝙ caro mouet sicut instrumētum. Dicendum ꝙ hoc verū est. quādo diabolus vexat carnem ⁊ vexādo carnem vexat spiritum. ⁊ tunc tentatio carnis ⁊ diaboli non ponunt in numerū. Contingit tamen carnē mediante sensualitate sibi coniuncta. spiritum nostrum ad malum inclinare etiā diabolo nō mouente. ⁊ tunc nō mouet sicut instrumentū. sed sicut mouēs primū. ⁊ hoc modo bz sequestrari a tentatione diaboli. ¶ Ad illud quod obijcitur ꝙ peccatū diaboli est initiū oīs mali. Dicendum ꝙ hoc non est intelligendum ꝙ sit principium immediatum respectu cuiuslibet peccati. sed qz ante pctm̄ eius nō fuit aliud ⁊ ipm̄ fuit initiū illi⁹ peccati originalis. ex quo est initiū ad omne malū. ¶ Ad illud qō obijcit. ꝙ oīa peccata sunt a carne. Dicendum ꝙ caro sumitur ibi large ꝓ omni concupiscētia que inhesit anime ex coniunctione sui ad carnē. ⁊ sic nomine carnis intelligitur cōcupiscentia que est mater oīm malorū. ⁊ sine hac diabolus nō generat in nobis aliquod peccatū. ¶ Et per hoc pz responsio ad sequēs obiectum de generatione spirituali. accipitur enī ibi caro ⁊ cōcupiscentia large. sicut ostēsum est. Ex illo tū non sequitur ꝙ tentatio diaboli nō possit esse absq; tētatione carnis. non enī oīs tentatio diaboli est peccati generatio frequēter enī tentat. ita ꝙ nulla sequitur culpa. ¶ Ad illud qō obijcitur ꝙ non tentat nisi boiem carnalem. Dicendum ꝙ hoc non est quia tentatio diaboli pendeat a tentatione carnis. sed qz non potest aliquē tentare nisi quando habet vertibilitatem lib. ar. ⁊ est in statu merendi vel demerendi. ⁊ in quo potest seduci. ⁊ hoc solum est qñ spiritus rationalis est coniunctus carni mortali. Ex illa tamen rōne nō cōcluditur ꝙ caro in tentatione diaboli sit causa precipua. sed solum causa sine qua non.

Questio. iij.

Cui istaz tentationū sit difficilius resistere. Et ꝙ tētationi carnis. videt ꝙ illud qō magr dicit in lra. Tētatio carnis interior difficilius deijcit qz interi⁹ oppugnans de nostro ꝫ nos roborat. sed illi tentationi difficili⁹ est resistere q̄ difficili⁹ est vincere. ergo ⁊c.

¶ Item Gene. Nulla pestis efficacior q̄ familiaris inimicus sz inimicus carnis est multo familiarior q̄ diabolus. g̃ et tentatio crudelior ⁊ periculosior ac ꝙ hoc ad vincendū difficilior.

¶ Item quāto tentatio est ad nocēdum efficacior tanto difficilius est resistere tētationi. sz tentatio carnis efficacior est ad nocendū q̄ tentatio bestie. qz cum tentatio bestie sit exercens de virtutis materia. tētatio carnis nunq̄ est sine culpa. g̃ ⁊c.

¶ Item tanto⁹ difficilius est resistere alicuius psuasiōi. quanto ille qui psuadet magis amatur. sed homo multū diligit carnem ⁊ multū odit diabolum. ergo multo difficilius est resistere impulsioni carnis q̄ suggestioni diaboli siue tentationi.

¶ Cōtra. quāto impugnās est fortior. tanto eius impugnationi difficilius resistitur. sz diabolus est bestis fortissimus sicut dr Job. xl. Non est potestas sup terrā que ei possit comparari ergo difficilius est tentationi siue impugnationi resistere q̄ ei tentationi que est ex carne. ¶ Itē quāto tentans est versutior ⁊ callidior. tanto difficilius est eius laqueos ⁊ cautelas euadere. sz diabolus est versutissimus. ergo difficilius est ei⁹ illaqueationi siue tentationi resistere q̄ tentationi carnis. ¶ Itē quāto inimicus est occultior tanto minus potest homo impetum declinare sed diabolus est bestis spiritualis ⁊ occult⁹. caro vo est bestis manifestus. ergo tentatio siue prelium diaboli maioris est periculi q̄ tētatio carnis. cum maiori igit difficultate ei resistitur. ¶ Item facilius superatur qō est in nostra potestate. q̄ quod nō est in nostra potestate. sz caro in nostra potestate est. nam ipsam possumus mortificare. ⁊ cum viciis ⁊ concupiscentijs crucifigere diabolum vo minime. ergo multo facilius est resistere eius tentationi. q̄ resistere tentationi diaboli. ¶ Item spūs magis adheret bono ꝓpio. q̄ bono carnis. siue bono interiori q̄ bono iferiori. sz diabolus suggerit ⁊ inclinat ad bonū interius. dū tentat de peccatis spūalibus. caro vo ad bonum inferius dum tentat de pctis carnalibus. Si ergo difficilius repellitur. quod est maioris adherentie. difficilius repellit tentatio bestie que est de peccato spūali q̄ tentatio carnis q̄ est de pctō carnali. ¶ Item difficili⁹ est resistere violētijs q̄ blāditijs. qz violentia importat de sua rōne impossibilitatē siue difficultatē resistendi. sed diabolus tētat violētādo sicut dicit Hug. caro aūt tētat blādiendo. ergo difficilius superat diabolus q̄ superetur caro. ¶ Rñ. ad pdictoz intelligentiā est notandū ꝙ cū queritur cui tentationi sit difficilius

difficilius resistere. vtrū tētationi carnis vel bestie dupliciter pōt intelligi. Aut respectu eiusdē pcti. aut respectu alterius. Si respectu eiusdē pcti. vtpote pcti carnalis. ad qđ̄ instigat caro. instigat ꝛ diabolus. tūc rndendum est q̄ tētatio carnis est difficilior ppter ꝛiūctionē carnis ad spūm. ob quā magis incuruat animam. ꝛ sic intelligit magr in lra. ꝛ rōnes ꝓbant ad primā ptez inducte. Si aūt intelligat cōparatio fieri respectu diuersorū pctōrū. vtpote tētatio carnis intelligat respectu carnaliū. ꝛ tētatio bestie respectu petōrū spūalium. sic se bñt vt excedentia ꝛ excessa. Quidā etiā bones sunt qui magis sunt proni ad peccata carnalia. vtpote ad luxuriā q̄ ad superbiam. Et bis difficilius est resistere tētationi carnis. q̄ tētationi bestie. Quidā autē sunt qui proiores sunt ad peccata spūalia q̄ ad carnalia. vtpote illi qui magis desiderant bonores q̄ voluptates ꝛ bis difficilius est resistere tentationi bestie. q̄ tentationi carnis. Si quis aūt sit indifferēs ad vtrūq; ꝛ equaliter pronus q̄tuz est de se. quodāmodo tentatio carnis est difficilior ei quodam modo tentatio bestie. Tentatio carnis erit difficilior ei propter maiorē ꝛ magis intrinsecā ꝛ magis cōtinuaz adherentiā Tentatio vo bestie difficilior ppter maiorē boni pmissi apparentiam ꝛ ppter latētiorē instigātis fallaciā. sicut essi Brego. in Omel. ostendit. bestie antiquus multa q̄ sunt vicia sm veritatem palliat sub specie virtutū. Si igitur querit que bay tentationum sit ad vincendum difficilior. ꝛ si respectu eiusdē peccati intelligatur. respondēdum est q̄ tētatio carnis. Si respectu diuersoꝝ. sic se babent sicut excedentia ꝛ excessa. sicut ostē sum est. ꝛ sic pcedunt rationes ad vtrāq; partē. Si aūt quera tur que earū magis excedat alterā. Dicēdum q̄ qz omnis caro corrupit viā suā. ꝛ bones ex maiori parte carnales sunt ꝛ desiderijs carnis obsequuntur. q̄ difficilius est resistere tentationi carnis q̄ bestie. Et ad rōnes illas que obijciunk in oppositum q̄ bestie ille est fortior ꝛ astutior ꝛ occultior. facile est rndere. qz non pmittitur tentare sm totam suā potentiam ꝛ astutiam. immo reprimitur potestate diuina. ¶ Ad illud vo quod obi q̄ caro est in nostra potestate. Dōm q̄ ꝛ si in nostra sit potestate sm ordinem nature. tñ propter peruersitatē cōcupiscētie in multis ꝛ regnat ancilla. ꝛ seruit dña ꝛ nimis amor carnis facit ventrem deum esse bois. ꝛ ideo nō est in nostra potestate. quousq; liberemur de potestate corporis huius adiuuāte gratia dei per iesum xp̄um dñm nostrum. Tanta essi est vis amoris. vt amātem amato quodāmodo subijciat. Unde ꝛ si filius sit in potestate patris. non est tñ patri facile occidere. vel affligere filium. sed valde difficile sic in ppōsito intelligendū est. qz nemo vnq̄ carnez suā odio babuit: sed nutrit ꝛ fouet eā. ¶ Ad illud qđ̄ obijcit q̄ bonum interius magis adheret. Dicendum q̄ ꝛ si magis adhereat spiritui sm q̄ spiritus est. non tamen magis adheret sm q̄ carnalis est. nunc autem fere omnes bomines carnales sunt. nec permanet spiritus dei in bomine. qz caro est. ¶ Ad illud quod obijcit. q̄ diabolus tentat violentius. Dicendum q̄ nulli infert violētiam simplr. violentare tñ dicitur quodāmodo propter inmissionem aliquaz tribulationū que non ita mouent affectum sicut carnis incitamēta. nisi caro ibi interponat partes suas.

Consequenter quātum ad tertium articulum queritur de quātitate peccati primoz parentum. Et circa boc queruntur tria. Primo queritur vtrum primum peccatum potuerit esse veniale. Secundo queritur vtrum fuerit remediabile. siue remissibile. Tertio queritur vtrum inter cetera genera peccatorum fuerit magis graue.

Questio. I. Utrū primū pcti bois fuerit vel potuerit esse peccatū veniale. Et q̄ sic videtur Jn egressu a rectitudine prius curuatur aliquid parua obliq tate q̄ magna; sz obliqtas magna est cā mortalis. ꝛ parua est culpa venialis. ergo cū cecidit a statu rectitudinis innocētie per veniale trāsiuit ad mortale. g̃ pri peccauit venialr q̄ mortaliter. ¶ Jtem ꝓsensum siue electionē precedit appetitus. nihil essi eligimus nisi prius illud appetamus. ergo ante consensum primi bois fuit appetit. sz ille appetit erat ad illicitū. g̃ erat pcti: sz nō mortale quia nibil est mortale citra cōsensum. ergo veniale. prius igitur peccauit pctō veniali q̄ pctō mortali. ¶ Jtem ꝓtingit aliquid diligere inordinate ꝛ supra deum. Contingit etiā aliquid diligere ordinate et sub deo. sed inter bec duo cadit medium videlz diligere aliquid sub deo sz inordinate. si igitur qđ extremo in extremū peruenitur per medium prius diligit bomo aliquid inordinate sub deo q̄ supra deum sed primū est mortale. secundum veniale. ergo ꝛc. ¶ Si tu dicas q̄ bomo in primo statu existens nō potuit peccare venialiter. ostēditur q̄ sic. Primū qz verbum ociosum est pcti venialis. quātum est de genere suo cum non sit cōtra aliquod mādatum: sed adam potuerat verbum ociosum dicere. ꝛ cum vtroze sua iocari. ergo poterat in statu illo venialiter peccare. ¶ Jtē quod potest in maius. potest in minus quod est ordinatuz ad illud. sed adam poterat peccare mortalr. sed peccatum mortale est maius q̄ veniale. cum igitur adam potuit etiam primo peccare mortalr potuit primo peccare venialiter. ¶ Jtem est ponere statū in quo non potest aliquis peccare venialiter. nec mortaliter. vtputa statum cōprehensoris. ꝛ statum in quo pōt peccare venialiter. vtpote statum viatoris ꝛ statum in quo cōtingit peccare mortaliter ꝛ non venialiter. sicut statum angeli lapsi: ergo erit ponere statum in quo contingeret peccare venialiter. ꝛ non mortaliter sed bic nō est status nisi bois instituti. ergo ꝛc. ¶ Sed ꝓtra. peccatum veniale. veniale est propter impulsionē ꝛ pnitatem. quam bomo babet ad illud: sed primus bomo nullū babuit impulsum. ergo non potuit primo cōmittere veniale peccatuz. ¶ Jtem in primo bomine nullus erat motus brutalis. sed quilibet erat sm deliberationem rōnis. sed peccatum cōmittere cum deliberatione rationis. vbi nulla est promitas. non potest esse nisi mortale. ergo ꝛc. ¶ Jtem regnuz anime adeo ordinatum erat. sicut dicit Augu. q̄ si ipsa seruaret ordinem sub deo. nibil exiret eius imperium. ergo impossibile fuit bominem peccare nisi prius a deo se auerteret. sz boc est per mortale. ergo ꝛc. ¶ Jtem angelus propter dignitatez sui status non solum peccauit mortaliter: sed etiā irremediabiliter. ergo si status innocētie excedebat statum miserie in magna precellentia. videtur q̄ illud quod in nobis est modo modicum ꝛ leue. in statu illo esset magnum et graue. nulla igitur essent ibi leuia ꝛ minuta peccata. sed ola essent grauia ꝛ mortalia. ¶ Jtem omne peccatum aufert innocentiā. sed qđ̄ auferebat domini innocentiā. auferebat immortalitatem. ꝛ quod auferebat immortalitatem inferebat mortem. ꝛ quod inferebat mortē erat mortale. ergo a primo nullum peccatū poterat esse in primo bomine. quod nō esset mortale. ¶ Jtem si adam primo cōmisisset veniale. quero vtrum potuisset penitere an non. Si nō ergo fuisset irremediabile. Si sic. ergo propter veniale peccatū doluisset. ergo passibilis factus ēet. ꝛ si passibilis. ergo ꝛ mortalis. cū eadem esset in eo ratio passibilitatis ꝛ mortis: ergo necesse fuit primū pcti primi bominis. vel esse mortale. vel esse irremediabile. vl q̄ aliqđ esset veniale. ꝛ inferret mortē q̄ duo simul stare nō poterant. ¶ Rñ. Ad predictoꝝ intelligentiā est notādum q̄ circa boc dupliciter fuit opinio. Quidam essi dixerūt q̄ adam primo peccato peccauit mortalr. potuisset tamen peccare venialiter. non tamē omni genere venialis. Quoddā essi est veniale quod est veniale ex genere actus sicut dicere verbum ociosum ꝛ mendacium iocosum. vel exire in risum dissolutum. ꝛ boc est veniale non solum cum preuenit rōnis iudicium. sed etiam cum subsequitur. ꝛ boc peccato dicunt adam primo peccare potuisse. Est ꝛ aliud genus venialis peccati quod dicitur veniale a veniēdo. qz venit ex surreptiōe ꝛ pnitate nature corrupte. ꝛ boc ꝓuenit non subsequitur iudicium rōnis ꝛ tali peccato dixerunt adā peccare nō potuisse propter ordinē originalis iusticie quo inferior potentia sta subdebatur superiori. q̄ nibil appeteret absq; eius imperio ꝛ dictamine. ꝛ bec positio satis fuit ꝓbabilis. Uerūtamen cōmuniter non approbant eam doctores theologie. nā improbabilitatez babet si quis attendat ad perfectionem status. ꝛ regulam rectitudinis in qua erat a qua etiaz cum nullum baberet impelens exire nō poterat. nisi ꝓtenendo diuinam iusticiā. ꝛ fedando suā innocentiā. ꝛ corrūpendo naturā suā. que omnia faciūt primā culpā ade non venialem. sed mortalē fuisse. nec potuisse aliter esse. Et ideo est cōmunis opinio quam bodie approbāt doctores. q̄ adam in statu innocentie primo peccato peccauit mortaliter. nec primū eius peccatum veniale esse potuit. Unde ꝓcedende sunt rationes que boc ostendunt. ¶ Ad illud ergo quod obijcitur q̄ prius est peruenire ad paruā obliquitatem q̄ ad magnam. Dōm q̄ verum est. vbi est curuitas paulatim

tiua ⁊ p successionē.ibi aūt potius fuit fractio q̄ curuatio.vel si curuatio dici dz.p̄mo incepit in p̄sensu q̄ fuit mortale pctm̄. ⁊ ita inter rectitudinē ⁊ illā obliq̄tatē nō intercedit mediū. Et si tu q̄ras.vñ hoc.Dico q̄ hoc nō fuit pp̄ immediatā oppositionem rectitudinis ad pctm̄ mortale.sz q̄ in tali subiecto.quod
41 quidē vel oportebat esse sanū vel mortuū. ¶Ad scām q̄ obī q̄ appetitus p̄cedit cōsensum.Dām q̄ verū est.sed appetitus qui peccauit p̄sensum primoꝝ parentū.nō fuit libidinosus sēsualis extūc aūt incepit esse libidinosus q̄ voluntas deliberatiua p̄sensit.⁊ tūc incepit etiā esse mortalis.⁊ ita nō ante cepit pctm̄ esse q̄ esse mortale. ¶Ad illud q̄ obī q̄ mediū est inter diligere ordinate sub deo ⁊ inordinate supra deū. Dicendū q̄ ⁊ si sit mediū cōparādo statū ad statū simplr̄.cōparādo tm̄ ad hoīem illū.nō cadebat mediū. Rō aūt buī' erat pp̄ magnam approximationē ad deū.ob quā nihil poterat inordinate diligere.q̄n per hoc deo iniuriā faceret.ac p̄ hoc supra deū diligeret. ¶Ad illud q̄ obī q̄ poterat dicere verbū ociosum quod
42 est veniale.Dicendū q̄ verbū ociosum ei fuisset mortale p̄opter status p̄fectionē.Unde q̄ dicit aliquod pctm̄ esse venia le generaliter siue de genere sui actus.hoc intelligendū est respectu nature lapse. ¶Ad illud q̄ obī̄citur q̄ pōt in mai'.po
43 test in minus.Dicendū q̄ illud nō est semp verum.q̄ non est hominis potentia aliquando ita ordinata ad minus.sicut ad maius.Unde maius est hominē mori.q̄ febricitare.facilr̄ tamen potest aliquis alicui inferre mortē q̄ febrem sic ⁊ hō primus citius potuit se occidere q̄ debilitare.i.p̄ius mortaliter q̄
44 venialr̄ peccare. ¶Ad illud q̄ obī̄.q̄ quartus status esse deberet.in quo posset tm̄ venialiter peccare.Dicēdum q̄ illū statum nullo modo conuenit esse.Qr̄ em̄ aliq̄ō peccatū sit veniale alicui.hoc est p̄pter magnā p̄onitatem quā habet ad peccandum ⁊ difficultatē quā habet ad benefaciēdum.⁊ vbi hec sunt est facilitas ad mortale.⁊ ita nunq̄ est ponere statum in quo peccetur venialiter.in quo nō possit peccare mortaliter.ē tamen ponere econuerso statum.scz in quo cōtingit peccare mortaliter ⁊ non venialiter p̄opter defectum penitētie.hmōi aūt est status demonum.

Questio.iij ¶Utrū pctm̄ quod primo secutum est ex tentatione illa fuerit remissibile vl̄ irremissibile. Et q̄ irremissibile vī Augu.de mirabilibus sacre scripture loquens de angelo dicit q̄ resurgere non potuit. q̄ de sublimissimo statu cecidit.sz hō cecidit de nobilissimo gradu ⁊ statu quē potuit habere in via.ergo si nō potuit resurgere demon.pari rōne nec hō. ¶Itē pctm̄ ad q̄ nulla dz hō inclinationē.nullam dz excusationē.⁊ q̄ō omni caret excusatione.nō est dignum remissione.sz pctm̄ q̄ō oīno ineptū est ad remissionē.est irremissibile.g̃ pctm̄ illud est irremissibile.q̄ō fit sine aliqua inclinatione.sed tale fuit pctm̄ q̄ō consecutū est ex prima tētatione.ergo ⁊c. ¶Item morb' qui totā naturā infecit est incurabilis.q̄ oīno sanitatē ⁊ p̄incipiū sanitatis expellit.sz pctm̄ quod ex primaria tētatione subsecutū est.totā naturam humanā infecit.videt igit̄ q̄ fuerit morbus incurabil'. ¶Item adā anteq̄ peccaret nō solum habuit naturalia.sed etiā gratuita.sicut ostendit infra.⁊ hoc innuit glo. Luc.x.vbi dicit q̄ homo vulneratus fuit in naturalibus.⁊ expoliat' gratuitis.ag̃elus ꝟo nō būit gratuita.sz solū naturalia.sicut ostē sum fuit supra.ergo maiorē corruptionē fecit pctm̄ hois in homine q̄ pctm̄ angeli in angelo.sz pctm̄ q̄ō magis corrūpit.minus ē aptū sanari.ergo si pctm̄ angeli fuit irremediabile.multofortius pctm̄ hois. ¶Sed ctra. Penitētia est via ad veniā vel ad merendū.sed primus parēs postq̄ peccauit.potuit penitere.quod p̄z quia doluit ⁊ penituit.ergo potuit veniam et viam inuenire.ergo peccatum eius fuit remissibile. ¶Item dignum est.q̄ qui ab alio deiicitur ab alio adiuuetur.sed homo cum peccauit.alio tentante deiectus est.ergo decuit ipm habere p̄sidiū ⁊ adiutorium ad resurgēdum.sed illo habito peccatum hois est irremissibile.ergo ⁊c. ¶Item pctm̄ primi hois totā naturā humanā infecit.ergo si irremissibile fuisset. tota būana natura dānata fuisset.ergo diuina p̄uidētia ⁊ dispositio que hominē fecerat p̄opter beatitudinem.fuisset frustrata.⁊ ita esset vana. ¶Item non est maioris stabilitatis culpa q̄ gratia.nec demeritū q̄ meritū.ergo si culpa ade fuisset irremissibilis gra p̄cedens fuisset inamissibilis.ergo si gratiam potuit amittere.pari rōne potuit a culpa resurgere. Questio

est igitur p̄pter quid remissibile fuit pctm̄ humanum.nos angelicum. ¶Rñ.Dicendum q̄ primū peccatū hois.q̄ō ex tentatione diaboli subsecutū est remissibile fuit. Et si quaeratur ratio huius.Dām q̄ ex tribus rōnibus.vna pōt rō sufficiēs colligi.Remissibile nāq̄ fuit pctm̄ primi hominis.q̄ erat in carne mortalis.in voluntate vertibilis.in trāsgressione excusabilis. Carnis mortalitas faciebat remissibilitatē.potuit em̄ diuina iusticia seueritatē ⁊ equitatē sui iudicij in homine exercere p̄ter eternā dānationem in hoc q̄ hominē peccatorē morti tradidit.⁊ homis innocētis mortem p̄o satisfactione suscepit.vt sic exerceretur in homine seueritatis vindicta p̄ culpa perpetrata.vt quēadmodum homo voluntarie peccando deū deseruerat.⁊ seipsum morte culpe occiderat.sic spūs inuitus desereret corpus ⁊ mors exigat in pena.sicut cōmissa fuerat i culpa.Angelus aūt per naturam immortalis erat.nec mori poterat.nisi morte eterna.nō em̄ erat alia via exercendi in ipsius iusticie seueritatē.nisi per mortē dānationis eterne.⁊ sic carnis mortalitas multū facit ad hoc q̄ peccatū hominis esset remissibile. Uolūtatis vertibilitas.ad hoc nihilominus faciebat.q̄ em̄ homo conditus est invertibilitate arbitrij que nō tm̄ debebat esse in eo ad momētum.sed etiā ad tempus diuturnum.q̄ longo tempore debebat esse viator.hinc est q̄ sicut gratia adueniens eius voluntati non abstulit vertibilitatē ad malum. Si culpa supueniens non abstulit potentiā reuertendi ad pōnum.⁊ sicut potuit transgredi.ita potuit conteri.⁊ sicut p culpam peruenit ad iram diuinā.sic per penitentiā rediit ad gratiam. Hoc aūt angelus non habuit sicut ofisus fuit supra dist. vij.propter breuitatem spacij merendi post voluntas q̄ō eius vertibilitatem habere poterat.sicut ibidem ostensum est. Excusabilitas etiā in culpa faciebat ad peccati hois remissibilitatem. Quia em̄ alio suggerente cecidit.dignum fuit per aliū subleuari.⁊ ideo cōpetebat sibi mediatorē habere.⁊ q̄ lapsus non potest resurgere sine manu subleuāte.⁊ inimicus nō pōt reconciliari sine mediatore interueniente.hinc est q̄ peccatus hominis fuit remissibile.non peccatū angeli.q̄ homo p alium cecidit.alium debuit habere adiutorē ⁊ releuatorem.angelus ꝟo non.quia cecidit per semetipsum.⁊ hec est ratio quā magister reddit in ifa. Et sic p̄z q̄ triplex est ratio quare peccatum hois remissibile fuit. Et iste tres p̄currentes reddunt vnā rationem integram. Inter has tm̄ p̄cipua est ratio que medio loco posita est.scz vertibilitas voluntatis post lapsum.p quā homo susceptibilis erat penitentie.mediāte qua ad veniā poterat peruenire. Concedende sunt igitur rationes ostēdentes peccatū hois quod ex prima tentatione secutū est fuisse remissibile. ¶Ad illud q̄ obī q̄ cecidit de nobilissimo statu.dicendum q̄ q̄uis homo esset in statu sublimi.non tamen sic dicit 44
de sublimissimo statu cecidisse sicut angelus. Angelus em̄ proximus erat glorie.adeo q̄ vno solo motu conuersionis ad deū poterat effici glorioſus nō sic fuit de hoīe.⁊ ideo non est simile. ¶Ad illud quod obī̄.q̄ homo nullā habuit inclinationem Dām q̄ ⁊ si nō habuit inclinatiuū interius.habuit tm̄ impulsiuum exterius.ratione cuius aliquo modo fuit peccatū ei' excusabile.esto tm̄ q̄ excusabile nō esset in se.nihilominus excusabile factum est q̄n homo incepit de sua trāsgressione dolere 47
¶Ad illud q̄ obī q̄ tota natura est corrupta. Dicēdum q̄ ⁊ si corrupta sit tota quātum ad totam posteritatē.que seminaliter 48
ex adam procedit.nihilominus tm̄ remanſit ipsi adę semen in quo benedicte sunt omnes gentes.i.christus in quo nulla fuit corruptio.immo mēbrum sanissimum fuit.⁊ ideo sua cautērizatione cetera membra a fece peccati curauit. Remansit etiaz in hoīe aliqua naturalis rectitudo.vtpote sinderesis que non fuit in eo extincta.qua mouente ⁊ instigāte potuit peccatū detestari.⁊ detestando ad deum reuerti.⁊ reuertendo curari. ¶Ad illud q̄ō obiicitur q̄ homo habuit naturalia ⁊ gratuita q̄n peccauit. Dām q̄ ⁊ si aliquod donum amiserit in peccādo. 49
q̄ō lucifer non perdidit.q̄ non habuit.nature tamen rectitudo non est adeo obliquata in hoīe.sicut fuit in diabolo.⁊ non tam improbe ⁊ pertinaciter adhesit ei quod appetijt sicut angelus qui nullum habuit retardatiuum.

Questio.iiij ¶Utrum peccatū quod ex illa tētatione 3
oīm peccatoꝝ. Et q̄ sic videtur Augusti.xiij.de ciui.dei. Magna fuit in peccando iniquitas.vbi tanta fuit in non peccādo facilitas

facilitas. Ex quo vbo elicit tale argumentū. Ubi maior ē ad obediendū facilitas, ibi maior est culpa in ptēnendo. sz primo hoī obedire fuit facillimū: ergo in trāsgressione illa fuit pctm maximū. ¶ Itē Aug. ibidē obedientia scōi hois eo est pdicabilior quo factus est obediēs vsqz ad mortē. Ex quo vbo potest elici tale argumentū. sicut qui est obediēs vsqz ad mortē habz maximū meritū in obediendo. t est maxime laudabilis. sicut fuit filī dei. sic qui sic est inobediēs. vt etiā nō desistat pp timorē mortis maxime culpabilis est t vituperabilis. sed talis fuit inobedientia primor parentū. qui cōminatione mortis nō timuerūt trāsgredi diuinū mandatū. ergo videt q illud pctm fuit maximū. ¶ Item tanto grauius est peccatuz qtomagis corrūpit. qz peccatū est corruptio modi speciei et ordinis: sed pctm primor parentū fuit maxime corruptiuū. qz nō solū ipsos corrupit. sed etiā totum genus humanū. ergo fuit oim peccatorum maximū. ¶ Itez tanto grauī' est pctm quāto maiori pena punitur per iustū dei iudiciū: sed pctm primor parentuz fuit pena mortis t exheredationis in se t in suos posteros. t hec maxima est oim penaz. ergo illud peccatum fuit maximū ¶ Sed contra. Minus est pctm remissibile q irremissibile. sed pctm illud fuit remissibile vt supra probatū est. multa aūt pcta sunt irremissibilia. ergo tc. ¶ Item grauius est pctm qō nullo mō est excusabile. q qō aliquā bz excusationē sed pctm parentū primor aliquam bz excusationē. in hoc quod factum est ad alienā instigationē peccatum aūt i spiritūsanctum colorem excusationis non bz ergo pctm illud nō fuit pctm grauissimū. ¶ Itē tanto grauius est pctm quanto ex maiori libidine procedit sed in primis parentibus regnauit minime libido t voluntatis improbitas. cum eoz natura esset munda t sana ergo videtur q illa trāsgressio ex inobedientia nō fuerit maxima. ¶ Item grauius est pctm quod est cōtra naturam t rationem t institutionē diuinam. q quod solū est contra diuinū mandatum. sed peccatū primor parentū quod ex illa tētatione secutum est. nec fuit oīno ptra naturā nec contra rōnem: sz solum contra diuinam institutionē. nam nec natura nec ratio per se dictabat de illo ligno non esse edendum. multa aūt sunt peccata que sunt contra naturā t rationem t institutionem diuinam. que nos appellamus peccata ptra naturam. ergo non videtur q illa primor parentum transgressio oīm peccatorum fuerit maxima. ¶ Rñ dicendum q cum multis modis possit dici peccatū vnum grauius t maius altero. ad presens tñ attendendum est q tribus modis dz vnum pctm esse grauius altero. Aut ppter maiorē libidinē. aut propter maiorē ingratitudinem. aut propter maiorē corruptionem. Si primo mō loquamur. sic peccatum illud nec fuit maximū simpliciter nec maximum oīm peccatorz humanorz ex maiori cām libidine diabolus peccauit. t etiā multi filij ade ex maiori libidine peccāt q peccauerit primus parens. Si vo secundo modo dicatur peccatum maius sez quātum ad ingratitudinem. sic peccatum Ade non fuit maximū simpliciter. maximū tñ fuit oīm humanorū. Maximū nāqz simplr nō fuit. qz diabolus ex maiori ingratitudine peccauit cū plura bona in sua creatione perceperit. t de sublimiori statu lapsus fuerit. fuit tñ maximū oīm humanorz: qz in nobiliori statu taltiori erat q aliqs posteroz suoz qui lapsus fuerit in pctm. t iō maxime iudicāt fuisse ingrat'. Si aūt dicatur tertio mō pctm maius altero rōne maioris lesionis sic quodāmodo fuit maximū oīm t quodāmō non. Maior cām lesio dupliciter pōt intelligi t esse. sez intensiue t extensiue. Intensiue loquēdo peccatū ade non fuit maxime lesionis. qz nō adeo deprauauit voluntatem suam sicut multa peccata deprauāt. Extensiue vo loquēdo peccatū illud maxime lesionis fuit: qz nullum pctm est qō tot personis nocuerit. t in tot ptranseat. sicut illud peccatum quod perpetratum fuit ex tentatione primaria. t ita quodāmodo fuit grauissimum. quodāmodo non. Ex hoc patet responsio ad rationes advtrāqz partē aductas. vtreqz enim sm diuersas vias verū concludūt. sicut aspicienti satis planū est.

Distinctio.xxij. De hominis transgressione.

Hic vī diligenter inuestigandū tc. Supra egit magr de lapsu hois in cōpatōe ad diabolū tētantē. In hac vo pte agit q tū ad hoīem transgredientē. Diuiditur aūt pars ista in duas partes. In pma determinat de pctō primi mor parentum q tum ad genus. In scda vo q tum ad radicem. vtrum sez fuerit ex industria an ex ignorātia. ibi. Dis autē opponi solet hoc mō. Pria pars bz tres. In prima determinat de gñe primi peccati generalr. In secūda vo de genere peccati viri et mulieris specialiter. ibi. Et talis quidem elatio ē in mēte mulieris. In tertia vero determinat quis eorum peccauerit magis grauiter. ibi. Ex quo manifeste aliaduerti potest. tc. Quelibet autē harum partium diuidi potest in duas. Nā in qualibet primo determinat veritatē. In scda remouet dubitationem. ¶ Scda vo pars principalis i qua determinat de peccato q tum ad radicem diuidit in tres partes. In prima inqrit. vtrū peccatū illō ex ignorantia pcesserit. t per illam excusari habeat. In secūda vo querit. vndē pcesserit primi peccati malicia. ibi. Solet etiā queri cum sine vicio esset natura tc. In tertia vero inquirit cum peccatū illud fuerit avoluntate. vtrum pmo ante voluerit q peccauerit. ibi. Si vo queritur. vtrum voluntas peccatuz illud precesserit tc. Subdiuisiones partium et intellectus satis apparēt. Primo ergo magister determinat de ipsa culpa primorum parētum in se. Secūdo vero prout comparari habet ad radicem ignorantie.

Dif. xxij

Opinio quōdaz q dicūt elatiōez pcessisse i animo hois.

Determinat vitatez de gñe pmi pcti gñaliter. a

Hic vī diligenter inuestigādū ē q fuerit origo radix illius peccati. Quidā putāt quādā elationē in aio hois pcessisse. ex q diaboli suggestioni osensit. Vñ vt aug. innuere sup Geñ. ita inqens. Non est putanduz q hō deiscerēt nisi pcessisset i eo quedā elatio cō primēda. vt p humilitatē pcti sciret q falso de se presumpserit t q nō bñ se bz nā si a faciē te recesserit. idez i eodē. Quō vbis tentatoris crederet mulier deū se a re bona t vtili phibuisse. nisi inesset ei' mentiamor ille ppie ptātis. t de se supba psumptio q tētationē fuerat cōuincenda aut primenda. Deniqz nō otēt a suasione serpētis asperit lignū bonuz esu. decoz aspectu. nec credēs se inde posse mori. forte putauit deū alicui' cā significationis illa dixisse. iō māducauit t dedit viro suo fortassis cū aliqua suasiōe quā scriptura itel ligendā reliqt vl forte nō fuit suaderi necesse cū eā moztuaz eē illo cibo nō videret vir. Sicut ergo nō ē pmissus diabolus tētare feminā nisi per serpentē: ita nec virū nisi p feminam vt sicut pceptū dei p virū venit ad mulierē. ita diaboli tētatio p mulierē transiret ad virū. In muliere vero q rōnalis erat nō ipse est locutus vt in serpēte. sz psuasio ei' q̄uis instinctu adiuuaret interi' qō per serpentē gerebat exteri'. Ex pdictis tētationis modus. atqz pgressus insinuat. necnō ēt qō pdixim' innui vī. s. q tētationem pcesserat aliq elatio t psumptio in mente hois.

Remouet dubitationem an elatio precesserit in mente hominis.

¶ Q si ita fuit. nō g alteri' suggestiōe pri' peccauit. cū auctoritas tradat' iō pctm diaboli incurabile esse: qz nō suggestiōe. sz ppria supbia cecidit. hois vo curabile qz nō q se sz p aliū cecidit. t iō p alium resurgere potuit. Quocirca pdicta vba Aug. piū ac diligentē lectorē efflagitāt. q sic intelligere sane quim'. Non deiceret hō in actū illi' pcti. vt. s. lignū vetitū ederet. t in has miserias p tētationē diaboli. nisi elatio cōprimenda pcessisset. nō vtiqz tētationē. sz op' pcti. Talis ei fuit ordinis processus. Diabolus tētando dixit. Si comederitis eritis sicut dij sciētes bonū t malū. quo audito statim mēti mulieris surrepsit elatio quedā t amor p prie ptātis ex quo placuit ei facere qō diabolus suade

Quō intelligenda sint ilaba q hic dicit. Vide tētatiōis ordinē.

bat ⁊ vtiq̄ fecit. Suggestione igit̄ peccauit. q̄ tentatio p̄cessit ex qua in mente eius orta est elatio quā peccatum operis secutū est et pena peccati.

☞ Determinat veritatem de genere peccati viri et mulieris specialiter. c

Que fuit elatio mlieris

¶ Et talis q̄dē elatio in mēte mulieris fuit p certo ei credidit ⁊ voluit hm̄ silitudinē dei cū eq̄litate quadaz putās eē verā qđ diabolus dicebat. Et iō spāliter mulierē cōmemorat Aug. iquiēs. Quō crederet mulier diabolo nisi eēt in mēte ei⁹ supba p̄sumptio. Et quod ibi sequit̄ scz que p tēptationē fuerat ꝓincēda vel perimenda ad mulierē referendum est vt intelligat̄ que mulier non elatio fuerat per tentationem ⁊c.

☞ Remouet dubitationē q̄ fuit elatio viri. an crediderit vel voluerit quod mulier. d

Q⁹ adā nō fuit seduct⁹ sicut mulier. s. vt crederet verū qđ diabol⁹ suadebat ⁊ tñ i aliq̄ fuit seduct⁹. s. vt venia le putaret pcm̄ Autoritate cōfirmat qđ dixerat. quā apls vocauerit seductōnē q̄ mulier seducta est. non vir.

¶ Solet q̄rī vtrū illa talis elatio ⁊ amor ꝓprie ptāt̄ in viro fuerit sicut in muliere. Ad qđ dicim⁹. q̄ adā nō fuit seductus eo mō quo mulier. nō em̄ putauit eē verū qđ diabolus suggerebat. i eo tm̄ fuisse seduct⁹ credi p̄t q̄ cōmissuz veniale putauerit qđ pempto⁹iū erat. Sz nec p⁹io⁹ seduct⁹ fuit. nec in eo in quo mulier vt crederet deū illud lignū. ideo tāgere ꝓhibuisse. qm̄ si tangerent fierēt sicut dii. Verūtm̄ p̄uaricato⁹ fuit adam vt tē statur apls. Poterat em̄ aliq̄ elatio mēti ei⁹ inesse illi co post tēptationē ex qua voluit lignū vetitū expiri cū mulierē nō videret mortuā esca illa pcepta. vñ Augu. sup Gen̄. Cum apls adā p̄uaricato⁹ē fuisse ostēdit dicens. In silitudinē p⁹euaricationis ade. seductum tm̄ negat vbi ait. Adā nō est seductus sed mulier. Unde ⁊ interrogatus nō ait. mulier seduxit me. sz dedit mihi ⁊ comedi. Mulier vo dixit serpēs seduxit me. Hāc aūt seductionē p⁹oprie vocauit apls per quā id quod suadebatur cū falsum esset verū putatum est scz q⁹ de⁹ lignum illud ideo tangere p⁹ohibuerit q⁹ sciebat eos si tetigissent sicut futuros deos tanq̄ eis diuinitatem inuideret. qui eos hoies fecerat. Sz ⁊ si virum ꝓp aliquam mētis elationē que deū latere nō poterat sollicitauit aliqua experiēdi cupiditas. cū mulierem videret accepta illa esca nō esse mortuā nec tm̄ eum arbitror (si iam spūali mente p⁹editus erat) vllo modo credidisse quod diabolus suggerebat.

☞ Determinat veritatem quis eorum peccauerit magis grauiter. e

¶ Ex quo manifeste aīaduerti pōt. q̄s eoz plus peccauerit adā. s. vel eua. Plus em̄ videt̄ peccasse mulier q̄ voluit vsurpare diuinitatis eq̄litatē ⁊ nimia p⁹esumptione elata credidit ita esse futurū. Adā vo nec illud credidit ⁊ de pnia ⁊ de dei mia cogitauit. dū vxori morem gerens ei⁹ psuasioni consensit. nolēs eā ꝓtristari Aug. su⁹ Ge. i. Thy. ñ. a se alienatam relinquere ne periret. arbitratus illud esse veniale nō mortale delictū. vnde Augu. Apostolus ait. Adā non est seductus. Quod vtiq̄ ita accipi potest. vt intelligatur nō esse seductus p⁹ior. scz vt in eo in quo mulier. vt. s. crederet illud esse verū. eritis sicut dij. sz putauit vtrūq̄ posse fieri. vt vxori morem gereret. ⁊ per penitentiā veniā haberet. Minus ergo peccauit qui de penitētia ⁊ dei mia cogitauit. Postq̄ em̄ mulier seducta māducauit eiq̄ dedit vt simul ederent noluit eā cōtristari quā credebat sine suo solatio contabescere. ⁊ a se alienatā oīno interire. Non quidē carnali victus cōcupiscētia quā nondum senserat. sed amicabili quadā beniuolentia. qua plerūq̄ fit vt offendatur de⁹ ne offendat̄ amicus qđ eū facere nō debuisse diuine snie iustus exitus indicauit. Ergo alio quodā mō ipse etiā deceptus est. Inexptus em̄ diuine seueritatis in eo falli potuit. vt veniale crederet esse cōmissum. sed dolo illo serpētino quo mulier seducta est nullo mō arbitror illū potuisse seduci. Ex his dat̄ intelligi q⁹ mulier plus peccauerit. in q̄ maioris timoris p⁹esumptio fuit. q̄ etiā in se ⁊ in p⁹oximū ⁊ in deum peccauit vir aūt tm̄ et in se ⁊ in deū. Inde etiā colligit̄ q⁹ mulier plus peccauerit. q̄ grauius punita est. cui dictum fuit. In dolore paries filios ⁊c.

In quo adaz est deceptꝰ ⁊ q̄ nō Et pēa gi q⁹ mulier plus peccauerit. in q̄ maioris timoris p⁹esumptio fuit. q̄ etiā in se ⁊ in p⁹oximū ⁊ in deum peccauit vir aūt tm̄ et in se ⁊ in deū. Inde etiā colligit̄ q⁹ mulier plus peccauerit. q̄ grauius punita est. cui dictum fuit. In dolore paries filios ⁊c. peccasse pōatur mulier.

☞ Remouet dubitationē ortam ex vbis Aug. quibus p̄dicte sentētie aduersari videtur. f

¶ Sed hic vr̄ vtrū qđ aug. sup Gen̄. de viro ⁊ muliere Gen̄ q̄ pctm̄ suū excusantib⁹ ait. Dixit adā mulier quā dedisti mihi dedit mihi de ligno ⁊ comedi. non dicit peccauī. Supbia em̄ hz ꝓfessionis defo⁹mitatē. nō ꝓfessiōis humilitatē. Nec etiā mulier ꝓfitet̄ pctm̄ sed refert in alterum dicens. Serpēs decepit me ⁊ comedi. in impari sexu. sz pari fastu. Ecce h̄ dicit Aug. q⁹ parē fastū habuit mulier cū viro. pariter g̃ superbierūt ⁊ parit̄ peccauerūt.

¶ Sed hoc ita determinari potest vt dicamus parem vtriusq̄ fuisse fastum in excusatione peccati ⁊ etiam in esu ligni vetiti. sed disparem ⁊ in muliere multo maiorem in eo q⁹ credidit. ⁊ voluit esse sicut de⁹ quod nō vir. Veruntamen ⁊ de viro legitur q⁹ voluit esse sicut deus. Dicit em̄ Augu. super illum locum psalmi. Que non rapui tunc exoluebā. Rapuit adam ⁊ eua p̄sumens vt ei diabolus de diuinitate rapere voluerūt diuinitatē et perdiderūt felicitatē. Item sup illuz locū. Deus quis silis tibi. Qui p se vult esse vt deus. puerse vult esse similis deo. vt diabolus qui noluit subesse. ⁊ homo q̄ vt seruus noluit teneri p̄cepto. sz voluit vt nullo sibi domināte esset quasi deus. Itē super illū epistole locum. Non rapinam arbitratus est se esse equalē deo. q̄ nō vsurpauit quod suum non esset vt diabolus ⁊ primus homo. Ideo quibusdam videtur q⁹ etiā adā ambierit esse sicut deus. non tamen credidit id fieri posse. ⁊ ideo falsum esse q⁹ diabolus p⁹omittebat cognouit. Et licz diuinitatis equalitatem concupierit. non tamen adeo exarsit. nec tanta est affectus ambitione sicut mulier q̄ illud fieri posse putauit. ⁊ ideo magis illud ambiendo superbiuit. Virū aūt aliqua sorte ambitōis subreptio mouit. sz nō ita vt illud verū vl̄ possibile fore putaret. Aliis aūt videtur ideo dictū esse q⁹ adam illud voluerit. q̄ mulier de eo sumpta illud voluit. sicut inquiunt. Peccatū dicitur pervnum hominem intrasse in mundum id est in humanam naturam. cum tm̄ mulier ante virum peccauerit. q̄ per mulierem intrauerit de viro factam. Vel potius ideo q⁹ hominem dicitur intrasse: q̄ a etiam peccante muliere si vir non peccasset humanū genus minime peccatis corruptum periret. Minus ergo peccauit vir q⁹ mulier.

Quoniā adā sola gradam ādere cōtra⁹ sunō ꝓ dicto possibile ⁊c.

a ¶ Si vir nō peccasset. humanū gen⁹ minime peccatis corruptū piret. Contra. ita Job dixit homo mulier⁹ carnis a muliere. sicut a viro ⁊ magis. si ergo originale pctm̄ cōtrahimus ex corruptione masse dānate. ita contraheret originale peccatum ex corruptione mulieris. sicut ex corruptione viri. Rñ. Dicendum. q⁹ q̄ principale principium ꝓpagationis residet penes virum. postestas seruandi iusticiaz maxime penes virum residebat

Mlier⁹ sola q⁹ peccauit de viro sumpta id dicta pcauit.

Deviro ⁊ legē

q⁹ vlae

per si tudine ostēdit

fidebat.ꝛ deus hāc viro seruādam cōmiserat.ꝛ ideo sivir non peccasset.posteri originali iusticia nō carerent. ¶Ad illō ergo qō obiciē de muliere.rñdeē dupliciter.Vel qō homo tunc ex parte mulieris cōtraberet corruptionē penalitatis.nō corruptionē feditatis.que principaliter habet ortum ex parte viri.vel certe quod pbabilius videē vir mulieri cō mixtus amplius nō.esset sic enim deus aliam noam formasset.hoc saluo ꝙ sentēcia damnationis mortis ꝛ corruptiōis per a manifisset in ea.

b ¶Trib' modis vt Isidorus ait pcessū gerit scz re. ¶Cōtra. Beda dicit ꝙ ḡttuor sunt nobis inflicta ppter primū peccatū videlz. infirmitas.ignorantia.malicia.et concupiscētia.ergo cū oia ista sint peccatorū principia. videē diuisio Isido. insufficiens esse ꝙ ponit trīa membra. ¶Itez sicut ignorantie opponit industria.ita infirmitati opponitur potētia.ergo sicut ponitur aliud genus peccati esse ex ignorantia et aliud esse ex industria.similiter deberet aliō ponī ex infirmitate.aliō ex potētia. Respōdeo dōm ꝙ c ista diuisio peccati accipitur penes corruptionē viriuz anime.ita ꝙ ignorantia respicit rōnalē.infirmitas irascibilez ꝛ malicia respicit cōcupiscibilem.ꝛ vocatur hic idē peccatū ex industria ꝛ ex malicia.iō cū oēs vires motiue sub his tribus ꝓprie bēdi possunt oē peccatū qō fit in statu nature lapse.ad ista tria ḡtia bz reduci. ¶Ad illud vero qō obiciē de cōcupiscentia. Dōm ꝙ illud mēbrū non distinguit contra alia. quia sicut idem Beda dicit. Cōcupiscentia ex omnibus bis est cōtracta.ꝛ ideo penes cōcupiscētiam non sumitur aliqua differētia.cum omnia peccata ꝓcedant ab ipsa Sicut enim dicit. Augustinus. dum lex prohibet concupiscētiaz prohibet omne malum. ¶Ad illud quod obiciē.ꝙ potentia opponitur infirmitati.sicut industria ignorantie. Dicendum.ꝙ industria,non stat sibi pro malicia quam concomitat scientia. Quare autem peccatū ex malicia dicaē ex industria infra patebit.cum agetur de peccato in spiritumsanctum.

3 c ¶Est autē ignorantia ꝛc. Innuit magister ꝙ ignorātia eorum qui scire nolunt dum possint nō excusat. Contra.quia sicut dicit philosophus omnes homines naturaliter scire desiderant.sed quod naturale est nullo modo assuescit in contrarium.ergo videtur ꝙ nullus homo scientiam respuat. ¶Itē sic se habet scientia ad intellectum sicut se habet pax ad affectum.sed qz pax est perfectio affectus nullus est qui nō appetat pacē.sicut dicit August.ꝓpter pacē enim bellant oēs quicunq; bellant.ergo videē similiter ꝙ nullus scientiā respuat. ¶Respon.dicēdum ꝙ sicut contingit aliq̄d nosse in vniuersali ꝛ ignorare in ꝑticulari.sic cōtingit aliquid appetere in vniuersali.ꝛ tamē contēnere in particulari. Et hoc patet ois homo appetit beatitudinē illā.tñ beatitudinē quā xp̄iani expectāt multi sunt q̄ aspernanē ꝛ recusant.ꝛ primus q̄dem appetitus est a volūtate naturali.scōs est a volūtate electiua.ꝛ per hūc modū est.ꝛ in ꝓposito. Et si oēs boies natura scire desiderēt ꝛ velint esse scientes.sciam tñ mādatoz dei plurimi aspernanē

Et sic pz responsio ad illa duo obiecta.nam scientiaz recusare hoc non est nature sed volūtatis electiue. Et sic etiam ꝛ si pcē in vniuersali nullus recuset.tamē hūc modū pacis vel illum multi refugiūt.ꝛideo confugiūt ad bellum.

d ¶Nō ideo tñ confugiēdū est ad ignorātie tenebras. ¶Contra cū ignorantia sit pura priuatio. ꝛ nihil appetatur nisi sub ratione boni ꝛ vtilis. vē ꝙ ignorātia nō possit affectari vel ad eam confugi. Preterea nihil amatur nisi cognitū.sed ignorantie tenebre non cognoscūtur.ergo vē ꝙ ad eas nullus confugiat. ¶Rñ.dicendū ꝙ q̄dam appetuntur propter aliquid appetibile ꝛ delectabile qō habent in se sicut bona spūalia ꝛ corporalia. Quedā appetunē propter bonuz qō ad ea cōsequiē ꝛ ex ipsis elicit sicut aliq̄s appetit angustias ꝛ tribulationes ex q̄bus peruenit homo ad perfectionez in merito ꝛ premio. Quedā appetunē propter comparationem maioris mali. sicut aliq̄s ne capiat pēnā cit se de alto.ꝛ illud proprie non est appetere.sed ad ipsum confugere.ꝛ p hūc modū intelligenduz est esse in ꝓposito. qz cū homo timet deprehendi in scelere.iō fugit lucez.nō enim venit ad lucē ne arguantur opera eius. Et qz non cōtingit fugere lucez nisi in tenebris ꝛ per tenebras.ideo oculus adulteri obseruat caliginem.ꝛ q̄ vult male facere diuinoz mandatoz requirit ignorantiam.non qz illam propter se appetat.sz qz refugit sceleris deprehensionē ꝛ amat delectationē quam amat in scelerīs perpetratione.

4 Ubi nō fit excusatio.

e ¶In ipso enī ꝛ in alio cā extitit vt fieret deterior. Cōtra.sic vē ꝙ hō non peccasset nisi diabolus fuisset.ꝛ hoc vē falsum.qz homo habebat liberū arbitriū vertibile.ergo circūscripta ois tentatione diaboli in malū poterat consentire.ac per hoc peccare. ¶Itez Aug.probat ꝙ alio autore nullus potest fieri deterior in principio.lxxxiij.questionū.qz nec a minori.nec a pari.nec a superiori.Minor enim non potest.par equali nō prevalet superior non vult.qz nihil est superius bono nisi bonum ꝛ bonū non vult bonum deteriorare. ¶Respon.dicendum ꝙ absq; dubio nulla tentatione pellente homo peccare poterat. sicut patet in lucifero qui peccauit sine impulsu alieno.q̄ etiā excellētior erat hoīe primo.magister aūt loquit supponendo modū peccandi sm ꝙ homo lapsus est.videlz ad suggestionē diaboli.ꝛ ideo dicit ꝙ in ipso homine ꝛ in diabolo erat ꝙ hō fieret deterior.sed ꝛ aliter ꝛ aliter.qz diabolus solū erat cum

inducēs. ⁊ quasi adminiculans. sed bō fuit cā efficiēs ⁊ ꝓsum mans. Et q̄ oē ꝑctm̄ q̄ō facimus quodāmō bz ortū a ꝑctō pri mo ꝓpter corruptionē q̄ inolcuit ꝓ originalis trāffusionē. hic est q̄ nō solū primus parēs deterioratus ꝺr fuisse a diabolo. immo etiā oē ꝑctm̄ ꝺr esse ab ipso. Unde Hiero. sup Hiere. in ori ginali dicit. Quicq̄d pec cam⁹. quicq̄d nocte ⁊ die malox operū ꝓpetram⁹. imperium est demonum. q̄ vel oē ꝑctm̄ procedit ex suggestione demonuz imediata. vel ex illa sug gestione demonū primaria. Et sic pz illud q̄ō ma gister dicit i littera. Nec obstat illud Aug. q̄ intel ligit de principali agen te. volēs ostēdere q̄ cor ruptionis primarie null⁹ potuit esse principalis a ctor. nec ipse bō.

AD intelli gentiā bu ius partis circa duo icidit hic q̄stio. Pri mo igit queritur de cul pa primox parentū in se quātū ad inordinationē affectus. Scdo vo q̄rit i comparatione ad ignoā tiaz intellectus. Et circa primū q̄runtur tria. Pri mo querit quo genere peccati mulier peccauerit. Scdo vtrū q̄ō mulier appetijt vir concupierit. Tertio vo querit q̄s bozū grauius peccauerit.

consensit. ⁊ cum liberum arbi trium sit bonū. ex re vtiq; bo na malus ille consensus ꝓue nit. ⁊ ita ex bono maluz mana uit. De hoc aūt in sequēti ple nius tractabimus cum origo malīzin qua re coalescat inue stigabitur.

Inquirit an voluntas p̄ cesserit illud ꝑctm̄. i

Si vo querit vtrū volūtas illud peccatum p̄esserit. Di cimus q̄ ꝑctm̄ illud et in vo luntate ⁊ in actu cōsistit: et vo luntas actuz ꝓcessit. sz ipaz voluntatē alia hois voluntas mala nō p̄cessit. atq; ex diabo li psuasione ⁊ hois arbitrio il la volūtas mala ꝓdit. qua iu sticiam deseruit ⁊ iniquitatez inchoauit ⁊ ipsa voluntas ini quitas fuit.

Questio. j. Circa quā sic ꝓcedit. ⁊ ostēdit q̄ multi er peccauerit pctō supbie Eccli. x. Ini tium oīs pcti superbia. Et iterū Eccli. xxv. A muliere initium pcti. ergo mulier peccauit pctō supbie. Itē Aug. in lib. de virgi. Diabolus in celo voluit esse sicut deus. cadens aūt per suasit boi similitudiuē sue volūtatis. ergo si persuasit mulieri ⁊ mulier persuadēti ꝓsensit. peccauit igit pctō supbie. Itez hoc vr rōne. Impossibile erat hoiem deordinari in potētia su periori nisi prius deordinaref in inferiori. ergo nō poterat p̄ us inordinate ꝓuerti ad bonū interius vel exterius q̄ ꝓuerte ref ad bonū inferius. sed ꝓuerti inordinate ad bonū inferius ꝺ est supbia. ergo primū pctm̄ mulieris nō potuit esse nisi sup bia. Itē mulier voluit māducare pomū. hoc nō fuit ꝓpter famē vel appetitū delectādi in cibo. cū nulla esset in gustu ei⁹ deordinatio. igit hoc fuit q̄ aliq̄d spāle p illius cibi comestio nē intēdebat. hoc aūt nō erat nisi esse sicut deus qō diabolus ꝓmiserat. ergo ⁊c. Sed ꝓtra. vr q̄ p̄mū pctm̄ mulieris fue rit inobediētia. Primo q̄ hoc innuit tex. Ben. iij. Quis indi cauit tibi q̄ nudus esses. nisi q̄ de ligno quo ꝑceperaz tibi vt nō comederes. comedisti. Scdo q̄ hoc ꝓfirmat Apls Ro. v. Sicut p vnius inobediētiā pctōres ꝓstituti sunt multi ⁊c. Et iterū. p vnius inobediētia mors intrauit in mūdū. Postremo hoc exp̄ssius declarat Aug. de vera relig. vbi ait. Adaz ꝓpter trāsgressionē inobediētie de paradiso eiectus est. Si ergo p̄ mū pctm̄ hois fuit inobediētia. non ergo vr q̄ fuerit supbia. Item q̄ pctm̄ primū fuerit gula vr. primo p hoc qō innuit Ben. iij. Vidit igit mulier lignū qō esset ad vescēdum suaue. Scdo hoc ꝓfirmat euāgelīū. q̄ xp̄s primo fuit tētatus a dia bolo de gula. sicut legit Mat. iij. dic vt lapides isti ⁊c. sed eo ordine tētationis tētauit primū hoiem quo tētauit xp̄m. sicut scti dicūt. Postremo hoc exp̄ssius declarat Amb. in illo hym no. Qui pomi noxialis morte in mor. cor. si igit pctm̄ primū fu it gula. ergo nō fuit supbia. cū sint diuersa pctōz gña. ⁊ vnuz ⁊ idē simul ⁊ semel in diuersis gñibus esse nō possit. Itē vr q̄ primū pctm̄ mulieris fuerit auaricia primo p tex. Ben. iij. Eritis sicut dij scientes bo. ⁊ ma. hoc ꝓmisit diabolus ⁊ hoc ꝓ

mo cecidit in mulieris appetituz. sed appetere multitudinem scie plus q̄ ꝺz hoc est auaricie. sicut dicit Grego. Deinde hoc ꝓfirmat Apls. j. Thim. vlt. Radix oīm malox est cupiditas. sed pctm̄ mulieris oīm aliox pctōz radix fuit. Postremo hoc ipsum exp̄sse declarat glo. sup illud pō. Que nō rapui ⁊c. vbi dicit q̄ Eua voluit rapere diuinitatē. si ergo rapina est pctm̄ auaricie. primū pctm̄ Eue fuit in gñe auaricie. ergo nō in gñe superbie. Itēr q̄ primū pctm̄ fuerit infidelitas. Primo q̄ hoc insinuat textus Beti. iij. vbi dixit mulier. Ne forte moria mur. dubitauit igitur de verbo dei. si ergo dubitare de eo qō debemus credere hoc est infidelitatis. peccatuz infidelitatis primū commisit. Secūdo hoc confirmat euāgelīū Lu. j. Bea ta que credidisti. dictū est virgini Marie. si ergo salus respō det per oppositum prevaricationi. ⁊ hec incepit a fide Marie videf q̄ illa inceperit ab infidelitate Eue. Postremo hoc ex pressius declarat magister. ⁊ habituz est in distinctione prece denti in progressu tētationis. vbi dicit q̄ mulier cū dubitauit ab affirmante recessit ⁊ neganti appropinquauit. sed hoc non fuit sine culpa infidelitatis igit infidelitas fuit primū mulie ris peccatū. non ergo primo peccauit peccato superbie. Si forte tu dicas q̄ pluribus generibus peccatoz simul ⁊ semel peccauerit. hoc non videtur possibile. cū simul ⁊ semel nō pos sit se pluribus conuersionibus ⁊ auersionibus deordinare. et quicquid de hoc sit. planū est q̄ primū pctm̄ vni soli conueni re potest. cū per superabūdantiam dici habeat. Rñ. dōz q̄ sicut innuit textus. ⁊ expresse dicit apls principale peccatum hominis per qō lapsus est fuit inobedientia. ⁊ per qō deriuat moz in omnes posteros. Unde ⁊ ad hoc diabolus ipsuz induce re intendebat. qō pz per principiū sue interrogationis. cur precepit vobis deus ⁊c. Sed qm̄ nemo operat ad malū aspi ciens. nec appetit malum nisi sub specie boni. ideo clare dep bendens diabolus q̄ non posset mulierem in peccatū precipi tare. nisi proponeret aliqō appetibile. illa in tentando propo suit fallaciter. ad q̄ omnis homo ꝓ veritatem tendit natura liter. Naturaliter enim omnis homo beatitudinem appetit q̄ est bonū copiosum ⁊ gloriosuz ⁊ delicioſuz. ideo omnis homo naturaliter appetit excellentiam ⁊ sufficientiam ⁊ leticiam. et in ordinato appetitu cōsistit iusticia. i inordinato vo consistit culpa. Nam superbia non est aliud q̄ ꝭmoderatus appetit⁹ excellētie. Auaricia non est aliud q̄ ꝭmoderatus appetitus sufficientie. Gula non est aliud q̄ ꝭmoderatus appetitus ci bi reficientis suauiter. Considerans igitur diabolus banc esse viam ad precipitandam mulierē in culpam. primo ꝓmisit dignitatis excellētiam. Eritis sicut dij. Scdo subiūgit cogni tionis abūdātia. scientes bonuz ⁊ malū. Postremo pretendit suauitatis experientiam. cū ostendit lignū pulcbꝝ visu. ⁊ ad vescendū suaue. Qm̄ igit mulier diabolice suggestioni cōsen sit. ideo primo in apprehendo esse sicut deus. fuit superbia. De inde in apprehēdo scire bonū ⁊ malū qō non oportebat. ⁊ scire plus q̄ oportebat fuit auaritia. Postremo in experiēdo suaui tatē ligni vetiti. fuit gula. ⁊ in hoc fuit transgressionis rea. et culpa inobediētie inuolura. Et sic pz q̄ pctm̄ mulieris inchoa tū fuit in superbia. progressum habuit in auaricia. consumma tionez habuit in gula. Pz etiam q̄ inordinata fuit quantū ad triplicē potētiā. i. quantū ad trascibilē dū appetijt alta quātū ad rationalē dū appetijt scire occulta. quantū ad ꝺcupiscibi lem dū voluit degustare suauia. Unde ex illo pctō pullulauerūt radices oīm pctōz. Ex dis igit pz rñsio ad q̄sita. Rōnes eig ostendētes q̄ primū pctm̄ fuit supbia verū ꝺcludūt. q̄ ab illo fuit inchoatio. Rationes sibe ostēdentes q̄ fuerit inobedien tia gula ⁊ auaricia verū cōcludūt. iz nō fuerit ibi auaricia po prie dicta ꝼm qō ꝺr esse appetitus pecunie. fuit tū auaricia ꝼm qō est appetitus sufficiētie. ⁊ in ipa fuit peccati progressus. sz in peccato gule ⁊ inobediētie fuit consummatio in actu videlz comedendi. Gula enim erat inquantū in illo cibo inordinate delectari volebat. sed inobedientia cū in actu ipsius comestio nis contra diuinū imperiū faciebat. Et hoc exp̄sse dicit Grego. in quadam omel. vbi ostendit q̄ tribus pctōz gñibus ten tauit diabolus xp̄m. sicut prius tētauerat mulierem. ⁊ in illis tribus a xp̄o deiectus est. sicut p illa tria mulieres deiecerat. Nec est inconueniēs plura gña pctōz ꝼm progressum ꝺcurrere ad vnū flagitiū ꝑpetrandū. Facillimū enim est de pctō in pec catū ruere. sicut ꝺtingit de motu vni⁹ virtutis ad motū alteri⁹ ascēdere.

9 ascendere. ¶ Ad illud igitur solum restat respondere qđ obiectum est de infidelitate. non enim concedendum est mulieres peccaro infidelitatis peccasse. nisi infidelitas accipiatur valde large. ¶ Qđ ergo obijcitur ꝙ mlier dixit forte. dici potest ꝙ forte est, ibi nota euentus. non dubitationis. Sed qz magister dicit expresse ꝙ nota est dubitationis. ideo potest aliter dici ꝙ reuera mulier non dubitauit verũ esse qđ dñs dixerat. sed de hoc dubitauit videlz qualiter dominꝰ intelligebat. vtrũ scz intelligeret de morte corporali vel spirituali. vel alio quoscũqz modo. ⁊ illa dubitatio nec fuit pena. nec fuit culpa. sz qdam nescientia que diabolo tentanti prebuit viam. Nec cogit illud qđ obijcit de fide beate Marie. nam ⁊ si fides in conceptione filij dei non modicum tenuerit locũ. habuit tñ humilitatis vsum preambulum ratione cuius dicitur virgo deo placuisse. sicut ipsa dicit. Respexit deus humilitatem ancille sue. Nec oportet etiam omnino per eundem ordinem respondere reparationes destructioni. immo frequenter est econtrario. sicut via resolutionis ⁊ cõpositionis oppositis modis habẽt terminari ⁊ inchoari. sic ⁊ in proposito põt intelligi.

20 **Questio. ij** Utrum qđ mulier appetijt. vir etiã cõ+cupierit. Et ꝙ nõ videtur. j. Thim. ij. Vir non est seductus sed mulier. sed si Adam voluisset esse sicut deus quemadmodum mulier. vtiqz circũuentus fuisset. si ergo circũuentus vel seductus non fuit. id quod mulier appetijt non concupiuit. ¶ Item Aug. super Gen. ad litteram. Nõ arbitror virum si iam spirituali mente preditus erat credere qđ diabolus promittebat. si ergo Adam gratiam habuit. patet ꝛc. ¶ Item si Adas appetijt esse sicut deus. cũ ad hoc multo minorem haberet similitudinem ꝙ lucifer. videtur ꝙ grauius peccauit Adam ꝙ lucifer. ergo si peccatum luciferi fuit irremissibile. ⁊ peccatum hominis fuisset irremissibile. quod supra improbatum est. ¶ Item si Adam appetijt esse sicut deus. aut ergo suggerẽte muliere. aut suggerente serpente. Nõ suggerente serpente. qz ipse Adam non conqueritur de serpẽte sed de muliere Gen. iij. Mulier quam dedisti mihi ꝛc. Si suggerente muliere. ergo sicut mulier decepta fuit a serpente ita vir a muliere. sicut igitur mulier dixit. serpens seduxit me ita vir dixisset. mulier decepit me. sed hoc nõ dixit. sed dixit. mulier dedit mihi ꝛc. ¶ Qđ si tu dicas ꝙ ita fuit. ꝙuis scriptura nõ exprimat. Hoc simpliciter apparet improbabile. nã si mulier dixisset comede. qz eris sicut deus. cum ipsa comedisset. ⁊ absqz dubio non esset sicut deus. nulla rõne videt probabile ꝙ vir ei credidisset. ¶ Sed contra. sup illud pñ. Superbi iniqui ꝛc. Nisi homo suggestione serpentis vt deus esse voluisset. non letalis culpe transisset ad nos hereditas. Si tu dicas boc esse dictum quantum ad mulierem. obijcitur de viro per illud qđ dicit Greg. in moral. Et habetur in gl. Job. xlj. per se accipere diuinitatem Adam credidit. ⁊ immortalitatis gloriam amisit. ergo Adam idem qđ mulier appetijt. ¶ Item Phil. ij. super illud. Non rapinaz arbitratus est. glo. Nõ vsurpauit. qđ suum non erat. s. equalitatez dei sicut diabolus fecit ⁊ primus homo. ergo primus homo voluit esse sicut deus. ⁊ ꝟ voluit mulier. ergo ꝛc. ¶ Si tudicas ꝙ primus homo stat ibi pro muliere. Contra. super illud pñ. Que non ra. ꝛc. Adam ⁊ Eua voluerunt rapere diuinitatem ⁊ amiserunt felicitatẽ ecce expresse dicitur de vtroqz. ¶ Item hoc videtur ratione maiorem assimilationem babebat vir ad deum ꝙ mulier. ergo si similitudo est mater fallitatis. videt ꝙ multomagis credibile fuit virum appetere esse sicut deus ꝙ mulieres. ¶ Itẽ multo sapientior erat lucifer ꝙ esset primus homo. ergo si cum tota sua sapientia lucifer voluit esse sicut deus. nec sapientia impediuit superbiam multo minus videt ꝙ hoc sapientia impediret humana. si ergo hoc mulier appetijt. non est improbabile ꝙ vir non concupierit. maxime cum glose ⁊ autoritates videantur hoc dicere. ¶ R ñ. dom ꝙ qz ista est questio facti circa quam non potest multum efficaciter ratiocinari. ⁊ scriptura non determinat expresse. ⁊ sancti super hoc loquuntur varie. ideo sunt dic opiniones diuerse. Quidaz enim propter autoritates inductas dicũt ꝙ Adã idem ipsum qđ mulier appetijt concupiuit. sed non credidit sicut mulier ⁊ propter hoc factus est superbus. sed tamen non dicitur fuisse seductus. Appetere enim potest aliquis aliquid ⁊ tamen non credere ad ꝟ peruenire. multa quidem cupimus ad que non, speramus nos peruenturos. qz non quid possit sed quid velit attendit ambitionis flagitium. Et istam positionem sustinendo respondent ad rationes ab vtrãqz partem. Sed qz verbis beati Aug. hec opinio non consonat. immo expresse videtur sentire contrariũ sicut patet ex autoritatibus eius adductis in littera. necvidetur esse credibile ꝙ vir appeteret aliquid ad quod crederet se non posse peruenire. cum ante illud peccatum valde ordinatꝰ esset. Ideo est alia positio ꝙ vir in appetibili ⁊ principali motiuo non fuit conformis mulieri transgrediendo. sz esset ei cõformis in transgressione mandati diuini. vterqz enim inobediens fuit. sed aliter vir ꝙ mulier ad inobedientie culpam perlapsus est. Non enim vir pomum comedit propter appetitum excellentie in sui assimilatione ad deum. nec propter appetitũ sufficientie in multorum cognitione. nec propter appetitũ suauitatis in cibi degustatione. sicut fecit mulier. fuit tamen i viro quedam superbia quedam auaricia ⁊ quedam lasciuia per quas perductus est ad inobedientiam. Quodam enim modo superbiuit dum se nimis magni precij esse apud deum estimauit. ⁊ tanti vt propter comestionem illius cibi non incurreret grauitatem alicuius supplicij. sed de facili consequeretur veniam de offensa. Fuit etiam quedam auaricia dum curiose scire voluit quid sibi eueniret. dum cibum vetitum degustaret. Fuit etiam quedam lasciuia non carnalis delectationis sz cuiusdam amicabilis affectionis. qua frequenter fit vt offendat deus. ne contristet proximus. boc aũt fecit Adam duz comedere voluit ne suas delicias ꝓristaret. boc ẽ ne mulierẽ offenderet. Unde ⁊ dñs ipsum arguit ꝙ obediuit voci mulieris ⁊ ꝙ boc perductus est ad inobedientiã ⁊ transgressionẽ mandati dei. ⁊ bec tria trabunt ex verbis Aug. super Gen. ad litteraz. que adducit magister in littera. Primo enim dicit ꝙ nõ est putandũ ꝙ homo deijceret nisi precessisset in eo quedam elatio comprimenda. Et iterum dicit. voluit Adã lignũ vetitũ experiri cũ non videret mulierem mortuã esca illa percepta. Et iterũ noluit eam contristare. quam credebat sine suo solatio contabescere ⁊ a se alienatam interire. Concedendũ est igitur ꝙ Adam non appetijt esse sicut deus quemadmodũ mulier sicut ostendũt rationes ad boc adducte. ¶ Si aũt dicatur alicubi 12 appetijsse esse sicut deꝰ. boc est dictũ triplici ratiõe. Aut qz diuinũ contempsit imperium. ⁊ volũtatẽ suam diuine pretulit suffioni. ⁊ se sibi tanꝙ deo subiecit. ⁊ ex boc deo equipararivoluit. Aut dictũ est qz mulier de illo sumpta appetijt sicut deus esse. ⁊ per synodochen qđ est partis attribuit toti. Unde scit qđ appetijt alter. frequẽter loquunt synodoche. ⁊ attribuunt vtriqz. Aut põt boc tertio modo dictũ intelligi. qz ipse cũ cẽt mulieri prepositus ipsam non compescuit. vnde sibi imputat culpa mlieris. Mulier autẽ intelligenda est appetijsse se esse sicut deus. non per omnimodam equalitatem sed per quandã sublimationem in dignitate supra humanum modum. qđ cum vir nõ compescuit. immo potius eius volũtati paruit. sibi peccatum mulieris imputatur. ⁊ voluisse esse sicut deus refertur Et sic patet responsio ad autoritates que prius inducte sunt. ⁊ per banc viam determinari possunt si que alie circa istaz materiam confimiles inueniantur. ¶ Ad illud ergo qđ obijcitur 15 ꝙ maiorem assimilationem babebat vir ꝙ mulier. dicendũ ꝙ ⁊ si maiorem baberet assimilationem. habebat tamen precellentiam virtutis ⁊ cognitionis respectu mulieris que duo nõ patiebantur hominẽ ita trahi a modica similitudine sicut mulierem. ¶ Ad illud qđ obijcitur ꝙ angelus erat sapientior homine. dom ꝙ verũ est de cognitione innata. non tñ verum est de cognitione gratuita. credit enim a doctoribus ꝙ primus hõ ante lapsum habuerit gratiã gratũ facientẽ. sicut melius ostẽdet infra de lucifero vo credit ꝙ gratiã gratũ facientẽ nõ habuit. sicut determinatũ fuit supra.

Questio. iij Quis eoz grauius peccauerit. Utrũ +vir aut mulier. Et ꝙ vir grauius peccauerit vꝟ. Grauius est pctm̃ vbi maior est ingratitudo. sz vbi maiora sunt dona ibi maior est ingratitudo in peccãdo. sz adã ꝓcellebat mulierẽ in naturalibus datis ⁊ gratuitis. ergo cum peccauit magis ingratus fuit. igit ꝛc. ¶ Itẽ tanto maius est pctm̃ ꝙto peccãs est in altiori gradu ꝓstitutus. grauius enim peccat ꝑlatꝰ ꝙ subditus eodẽ gñe pcti sz vir erat caput mulieris ⁊ ei ꝓpositꝰ. g̃ vꝟ ꝙ peccauerit grauiꝰ. Itẽ tãto grauior est culpa ꝙto ibi maior est ꝓtẽptus. sz maior est ꝓtẽptꝰ in transl

gressione mandati immediate suscepti a domino q̄ mediante alio si ergo mandatum per virum peruenerat ad mulierem. vi detur q̄ magis cōtempserit vir q̄ mulier. ergo ꝛc. ¶ Item tā to grauior est culpa quanto maior est ibi lesio et corruptio. q; peccatum de se corruptio est. sed peccatū Ade magis fuit corruptiuum q̄ peccatum Eue. q; ex peccato Ade fuit totius posteritatis corruptio. Fm q̄ dicitur Roma. v. Parvnius inobedientiam pcōrez constituti sunt multi. ergo. ꝛc. Sed contra Aug. super gen. ꝛ magister refert in lit. Peccauerunt impari sexu. sed pari fastu. sed vbi est par fastus ibi est par transgressio. ergo nō videtur q̄ magis peccauerit vir q̄ mulier. ¶ Item sicut in bonis q̄ simplius est melior. est melius. ita quod simplius est peior est peius per se loquēdo. sed pctm̄ Eue simplius fuit pctō luciferi q̄ pctm̄ Ade ꝓpter maiorem elationem superbie. ergo maius fuit pctm̄ Eue q̄ Ade. ¶ Item tanto grauior est culpa quāto maiori digna est pena. sed mulier magis fuit punita q̄ vir sicut pz Gen. iij. ꝛ a deo qui iuste punit. ergo amplius peccauit mulier q̄ vir. ¶ Item grauius peccat q̄ peccat pctō in se ꝛ in alterū q̄ qui peccat in se tm̄. sed mulier peccauit in se ꝛ in virum dū pertraxit eū ad pctm̄. Vir aūt peccauit ī se tm̄ de pctō actuali loquēdo ergo grauius peccauit mulier q̄ vir. ¶ Rn. dōm q̄ sicut predictus fuit supra pctm̄ pōt dici grauius alterum altero tribus modis. videlz ingratitudine. libidine. ꝛ ex consequenti corruptione. Si igit loquamur de maiori grauitate quantum ad ingratitudinez grauius peccauit vir q̄ mulier. pro eo q̄ abundantiora dona suscepit. ꝛ iō cum beneficiorum oblitus benefactorem suum contempsit et offendit. magis ingratus fuit. ꝛ in sui ingratitudine maiori culpabilior extitit. Si aūt loquamur de maiorītate quantū ad libidinē. sic amplius peccauit mulier q̄ vir. pro eo q̄ magis improba voluntate peccauit dū ꝓcupiuit deo assimilari ꝛ ardentius appetijt dum credidit hoc se obtinere posse qđ diabolus ei suggessit. ꝛ iō propter volūtatē magis improbā mulier peccauit ex maiori libidine. ꝛ quātū ad hoc culpabilior viro fuit.

¶ Si aūt loquamur de maiorītate culpe quātū ad corruptionē ꝓsequētē. distinguēdū est. q; aliquid pōt dici corrūpere dupliciter. Aut per modum cāe aut per modū occasionis. Si per modum cause. sic q; peccatum viri fuit causa trāsfusionis peccati in posteros. ꝛ ita corrupit se ꝛ alios. maior consecuta ē ex peccato viri corruptio. ꝛ quantum ad hoc culpa viri dicitur fuisse grauior. Si vo per modum occasionis. sic q; peccatus mulieris fuit occasio pcti viri. ꝛ ita per consequens omnium aliorum hoc modo mulier pōt dici ceteros corrupisse. nō solū posteros. sed etiam virum suum. Unde non solū peccauit in se sz etiā in primū. Et quantū ad hoc dici pōt in muliere grauius fuisse peccatū. Per hāc distinctionē responderi pōt ad rationes que ad vtrāq; partē adducunt pro eo q̄ fm diuersa membra huius distinctionis procedunt. ¶ Aliter posset dici ꝛ qua
17 si in idem redit. q̄ pctm̄ pōt dici grauius altero. aut pensatis ꝓditionibus ex parte peccantis pēsatis ꝓditionibus ex parte pcti. Si igitur pensemus cōditiones ex parte peccantis grauius peccasse ō: vir q̄ mulier tū propter donoꝝ excellentiā. tū ppter status presidentiā. q; mulieri quodammodo prelatus erat. Si aūt pēsanē ꝓditiōes ex parte pcti. grauius peccauit mulier q̄ vir. tū propter impietatē in deum. tum ppter iniquitatē in primū. Deum enim sua ambitione inbonorauit. ꝓximum suggestione sua deiecit. fm hoc procedunt rationes filr ad oppositas partes. Qđ aūt dicit Aug. q̄ pari fastu peccauerunt hoc intelligit nō quantū ad interiorē affectionē. sed q̄tū ad exteriorem mandati transgressionem ad qđ vterq; eorum equaliter obligabatur. Vel par fastus ō: non per omnimodā equalitatem. sed per quandam conformitatem. ꝛ sic ex dictis colligitur q̄ peccatum Eue aliquo modo excedebat peccatuz Ade. ꝛ aliquo modo econuerso. Si aūt aliquis querat qđ eoꝝ magis excedebat aliud. Ad hoc dicendum est q̄ cum peccatū Eue excedit peccatum Ade in conditionibus que respiciunt pctm̄ essentialiter. vtpote in maiori improbitate libidinis. in hoc q̄ ꝛ maius ꝛ magis ambiuit. pctm̄ Eue magis excessit et grauius fuit simplr loquēdo. Et huius signū est. q; magis punita fuit. ꝛ si ad infernū descēdisset maiorē penam habuisset. Nec obstāt rōnes ad oppositum adducte. q; sumunt a conditionibus peccantis que non faciunt peccatum grauius simpliciter. sed quodammodo.

Questio. j.

Circa quā sic procedit. ꝛ ostēdit q̄ pctō primoꝝ parēt̄ fuit ex ignorātia ad mi-
nus pctm̄ mulieris. Gen. iij. Serpēs seduxit me ꝛc. sed vbi ē seductio ibi est sciētie priuatio. vbi aūt hoc est ibi ignorantia. ergo ꝛc. ¶ Item q̄ dubitat de aliquo de quo dz esse certus. potius ō: illud ignorare q̄ scire. sed mulier de verbo dñi debuit esse certa qđ dixerat. quacūq; die com. mor. mo. ꝛ de hoc dubitauit cū dixit. ne forte moriamur. ergo ex ignorantia peccasse vī. ¶ Item qui credit mortale pctm̄ esse veniale ignorat veritatē diuini iuris. sed adā credidit pctm̄ illud esse veniale. sicut dicit Aug. ꝛ magr adducit in lit. Arbitratus ē illud esse veniale nō mortale delictū. ergo vī q̄ tā vir q̄ mulier peccauerit ex ignorātia. ¶ Item oē pctm̄ aut est ex ignorātia. aut est ex infirmitate ant ex malicia. Sed pctm̄ primoꝝ parentū non fuit ex malicia. q; tūc esset pctm̄ in spīmsanctū. Nec ex infirmitate. q; nullam habebat pronitatē ad peccandū. ergo fuit ex ignorantia. ¶ Item si adā ꝛ Eua credidissent deū taz grauiter offendere. ꝛ tantas penalitates incurrere. cum nulla haberēt ad peccatum pronitatem. nullo modo vī q̄ culpam cōmisissent. si ergo culpam cōmiserūt. vī q̄ hoc ignorauerūt. ꝛ ita ex ignorantia peccauerūt. ¶ Sed ℨ. si peccauerūt ex ignorātia. aut illa ignorantia fuit pena aut culpa. Si culpa. ergo culpa fuit i eis aī primā culpā qđ est impossibile. cū implicent hec duo opposita. Si pena. ergo pena fuit aī culpā. ¶ Item si fuit ibi ignorātia. aut ergo iuris aut facti. Nō facti. q; bn̄ sciebāt se de ligno vetito comedere. Nō iuris. q; bn̄ sciebant se debere deo obedire. ꝛ ꝓcepta eius imperiū nullo mō facere. nulla ergo vī in eis ignorantia fuisse. ¶ Item si fuit ibi ignorantia. aut ergo volūtaria aut inuoluntaria. Si volūtaria. ergo vī q̄ tā volūtas eorū in appetēdo ignorātiā esset inordinata. Si inuolūtaria. ergo vī q̄ nullo mō debuit eis imputari culpa. si ergo est imputata. non vī q̄ fuisset ex aliqua ignorantia. ¶ Item si fuit ex ignorantia. aut ergo innata aut contracta aut inflicta aut procurata. Non ex procurata nec ꝓtracta nec inflicta. ergo fuit ex ignorātia innata. sed nō decebat deū facere naturā humanaz cū pnitate ꝛ impotētia. ergo pari rōne nō debuit eā facere cū cecitate ꝛ ignorātia. si ergo ex ignorātia peccauerūt. vī q̄ hoc possit imputari deo. ¶ Item si aliquo mō ō: ex ignorantia peccasse mulier. hoc est q; a serpēte seducta fuit. sed vir nō fuit seductus. sicut dicit Apls. ergo ex ignorātia pctm̄ eius nō pecsit. si ergo radix pcti in viro ꝛ muliere nō fuit altera ꝛ altera. ut vī ēt q̄ nec mulier peccauerit ex ignorātia. ¶ Rn. dōm q̄ peccatū esse ex ignorātia pōt dici dupliciter. videlz ꝓprie ꝛ cōiter pro prie put distinguit pctm̄ ex ignorātia ℨ peccatū ex infirmitate ꝛ ex industria. ꝛ hoc mō ignorātia dicit priuationē scie q̄ nō cōpetit boi ex natura. sed merito prime culpe fuit ꝓcta. ꝛ hoc modo peccatū primoꝝ parentū non pōt dici ex ignorātia. nec ptinet sub illa diuisione qua ō: q̄ oē pctm̄ aut est ex ignorantia. aut ꝛc. illa enim diuisio pcti est fm statū nature lapse. Utiter aūt ō: peccatū esse ex ignorātia qđ cōmittit aliqua nescientia existente circa peccantem. rōne cuius nec cōsiderat grauitatem culpe. nec grauitatē pene. ꝛ si peccatū primoꝝ parentū ex ignorātia dici pōt fuisse. q; tā in viro q̄ in muliere fuit quedam nescientia que non fuit pena. sed quedam naturalis imperfectio magis reperta in muliere q̄ in viro. Mulier enim ignorauit vtruz serpens sibi verū vel falsum suggereret. ignorauit ēt seueritatē diuine iusticie. Uterq; tm̄ cognoscere potuit p sclam quaz habebat semale facere. Et sic large accipiēdo ignorātiā dici pōt pctm̄ primoꝝ parēt̄ fuisse ex ignorātia. ꝛ magis peccatū Eue q̄ pctm̄ Ade. Et hoc ꝓcludūt rōnes ad prima partē ducte. ¶ Proprie vo accipiēdo ignorātiā fm q̄ ōt penā. ꝛ hoc put ōt nesciētiā ei⁹ rei quā bō deberet scire fm exigētiā sui status pctm̄ primoꝝ parētū nō fuit ex ignorātia sicut oīdūt rōnes ad ducte ad partem ꝓtrariam. ꝛ hoc pz discurrendo p singulas.

¶ Quod

19 ¶Qō ẽm obꝫ q ignorātia aut est pena aut culpa. dici potest q ista diuisio nō est sufficiēs nisi accipiat ignorantia proprie. Nā nō solū bō primo institutus sed etiā angelus btūs aliqua ignorat cū multa innotescāt principatibus ⁊ ptātibus p eccle siā. Uñ talis ignorantia nec culpa nec pena est. qz est respectu boꝝ q̄ non dz scire quātū est de prima ꝺditione nature. ¶Ad
20 illud qō obꝫ q aut fuit ignorātia iuris aut facti. dōm q nō fu it ibi ꝓprie loquēdo ignorātia iuris quātū ad ꝓncipale. sed quātū ad aliq̄d annexū. vtpote quantū ad scueritatē iudicis. Silr nō fuit ibi ignorātia facti quantū ad principale. qz bene sciebat se gustare lignū vetitū. fuit tñ in muliere quedā ignorātia quātū ad id qō credebat assecq̄ per illud. videlz assimilationē ad deū. ⁊ ita nō fuit ignorātia ꝓprie dicta sed cōiter.
21 ¶Ad illud qō obꝫ q ignorātia aut erat volūtaria aut inuolū taria. dōm q ista nō est diuisio p immediata. si large accipiat ignorātia. aliꝯ ẽm est q̄ nihil cogitat de eo qō ignorat. ⁊ tunc nec circa illud afficit volūtarie. nec inuoluntarie. ⁊ sic erat de
22 illa ignorantia Eue. ¶Ad illud qō obꝫ q aut erat innata aut ꝓtracta ⁊c. dōm q illa ignorātia dicebat quādā scie incomple tionē ⁊ imperfectionē q̄ inerat afabus primoꝝ parētum ex defectu ꝓpue nature. per hoc q afe eoꝝ nō erāt in oīmoda lucis plenitudine. in tali aūt statu decuit hoīem sic fieri. qz sicut infra patebit ꝓius debuit esse viatoꝝ q̄ cōprehēsoꝝ. nec tñ ex illa ignorātia ꝺz bō fuisse in tenebris vel in cecitate. qz sufficiēs lumē habebat ad incedēdū p viā iusticie. ⁊iō nō est silr de pronitate. ꝓnitas ẽm non solūmō dicit impfectionē. sed etiam
23 quandaꝝ nature curuationē. ac p hoc deordinationē. ¶Ad illud qō vltimo obꝫ q vir nō peccauit ex ignorātia qz nō fuit seductus. dōm q nō solūmō mulier ignorasse ꝺz ꝓpter seductionē. sed etiā qz ignorauit pene subsequētis acerbitatē. ⁊ licz in Adam nō fuit ignorātia illius seductionis. fuit tñ ignorantia per inexperientiam diuine vltionis. ⁊ ideo aliqua ignorantia siue nescientia fuit in Adā lz minoꝝ q̄ in Eua. Nec valet illud quod obijcitur de radice. quia ignorantia non ponit ibi esse tanq̄ ex vna radice. sed qz quodammodo talis nesciētia occasionē prebuit ad peccandum.

Questio.iij ✣ Utrū ignorātia in aliquo homine possit esse culpa. Et q sic vꝰ. j. Lozᵉ. xiij. ignorans ignorabit. sed nullus ignorat a deo nisi propter culpam. ergo ⁊c. ¶Itē super illud ps̄. Noluit intelligere ⁊c. Bl. Aug. Ignorātia in his qui intelligere nolūt est pctm̄. ¶Itez rōne videt. cognoscere credenda ⁊ opanda est actus virtutis scz fidei ⁊ prudentie. ergo hec ignorare est virtutibus priuari. sed priuationes virtutū sunt vicia ⁊ pcta. g̃ aliqua ignorantia est culpa. ¶Itē non facere ea que bō tenet facere est pctm̄. similiter nō dicere. silr non amare ea que bō tenet amare est pctm̄. ergo silr nescire qō tenet scire est pctm̄. sz multi sunt qui ignorāt ea que tenēt scire. vt pote ea sine quib⁹ saluari nō possunt. g̃ in talibus ignorātia est culpa. ¶Itē error est pctm̄ aut ergo rōne eius qō ponit. aut rōne eius quod priuat. Non ratione eius qō ponit. qz pctm̄ priuatio est non positio. Si rōne eius qō priuat. sed error priuat scientiā. ⁊ priuatio scientie est ignorantia. ergo ignorantia est culpa. ¶Contra Augu. in Ench. dicit q inflicta est nobis ignorātia rerū agendaꝝ. ⁊ cō cupiscētia noxiaꝝ. sz nullū pctm̄ est nobis inflictū. g̃ ignorātia non est peccatū. ¶Itē rōne videt. In oī peccato est auersio a bono incōmutabili ⁊ conuersio ad cōmutabile. sed ignorantia nulla est ad bonū cōmutabile conuersio. g̃ ignorantia non est culpa. ¶Itē nullū pctm̄ remanet post penitentiā. sz ignorantia remanet in hoīe post penitentiā ⁊ ꝓtritionē. g̃ ignorantia nō est culpa. Si tu dicas q remanet actu. sz trāsit reatu. g̃ tūc videt q ignorātia nō esset culpa actualis. sz originalis. sz est originalis. qz manet post baptismuꝝ. ⁊ hoc melius patebit infra. Nec actualis ergo nō est culpa. ¶Itē oē pctm̄ est in affectu. cū oē pctm̄ sit volūtariū. sz ignorātia est in intellectu. ergo ignorātia nō est pctm̄. ¶Itē si ignorātia est pctm̄. g̃ ignorare est peccare. sz de viro ignorante verū est dicere q in oī instāti ignorat. ergo in oī instāti peccat. g̃ tot sunt in eo pcta q̄t sunt instātia. q si hoc est falsum ⁊ impossibile restat ignoran-
24 tiā pctm̄ nō esse. ¶Rñ. ad p̄dictoꝝ intelligentiā est notandū q cū priuatiōes cognoscant per habit⁹. cognitio ignorātie pēdet ex cognitiōe scie. Attendendū aūt q quedam est cognitio aliquoꝝ. q̄ nec est necessaria ad virtutē. nec est necessaria ad sa-

lutē. sicut artium mechanicaꝝ ⁊ liberaliū. ⁊ talis cognitio nec est virtus. nec de esse virtutis. ⁊ illa ignorātia que est hui⁹ cognitionis priuatio culpa nō est. siue sit ignorātia negatiōis siue dispositiōis. siue etiā sit volūtaria siue nō. Alia est cognitio credibiliū ⁊ operabiliū. que ad salutē necessaria est in adulto ⁊ hec est cognitio fidei ⁊ prudētie. ⁊ ad hāc cognitionē habendā tenemur. qz sine hac nullus potest reconualescere. ¶Hui⁹ aūt 25
cognitionis priuatio pōt dupliciter in nobis esse. Aut manen te tentiōe aut non manēte si manente. tūc est ibi culpa. qz cuz quis tenet ad aliquid ⁊ illud non implet. ex hoc ipso culpat. et dignus est pena. Si aūt sit in nobis priuatio non manēte tentione. cū non pōt scire. ⁊ impotētia excusat ab obligatione. sic priuatio⁹ huius cognitiōis culpa nō est. sicut in furiosis. ⁊ ꝑm hoc ignorātia que dicit priuationē cognitionis ad salutem necessarie. vno mō pctm̄ est. aliouero mō minime. ¶Aliter pōt 26
dici ⁊ quasi in idē redit q priuatio cognitiōis ad salutē necessarie dupliciter pōt esse. Aut ita q est in nobis. sed nō a nobis ⁊ hoc modo culpa nō est. sed magis pena. ⁊cū non simus cius principiū i ipsa nec meremur nec demeremur. Aut ita q est in nobis ⁊ a nobis. ⁊ sic culpa est. Hoc aūt pōt esse triplr. Uel cū in via veritatis existētes volūtarie ab ea recedimus. ⁊ in errores foueam nos p̄cipitamus. ⁊ hec priuatio pōt dici ignorantia erronea que est in hereticis. Uel cū ad viā veritatis valentes pertingere. cupimus in tenebris ambulare. ⁊ hec pōt dici ignorātia affectata. Aut qz ex quadā pigricia ⁊ negligētia nō curamus veritatē addiscere. ⁊ hec ꝺz ignorantia crassa ⁊ supina. ⁊ quelibet istarum est culpa. lz prima maioꝝ q̄ scōa. ⁊ scōa q̄ tertia. Et sic concedende sunt rationes ostendētes q ignorantia aliquo modo potest esse culpa. ¶Ad illud ergo qō obꝫ 27
in contrarium q ignorātia est nobis inflicta. dōm q prout nobis inflicta est pena est ⁊ nō culpa. put tñ volūtas nostra aliquo modo deordinatur circa illam [sicut prius dictū est] incipit esse culpa. Sicut passiōes sanctis martyribus illate pene erant considerate ꝑm se. comparate tñ ad voluntatem sanctoꝝ libenter eas perferentium pro amore xp̄i erant eis meritorie. Utrū aūt aliquo modo sit culpa prout. s. contracta est vi debitur infra cum agetur de originali peccato. ¶Ad illud qō 28
obijcitur q ignorantia non est conuersio. dōm q verū est put est pura priuatio. put tñ ipsam ꝓcomitat aliquo mō nra affectio nō bz veritatē. ⁊ hoc mō ꝺz esse culpa non primo. ¶Ad il 29
lud qō obꝫ q ignorātia remanet post pnīam. dōm q nō remanet put bz rōnē culpe. s. rōe volūtatis ꝓcomitātis vel quodāmodo eam causantis. sed si remanet hoc est inquantum habet rationē pene ex originali ꝓtracte. ideo quantuz ad primū in quo habet rōnē actualis trāsit nō solū actu. sed etiā reatu. cuius penitet quātū ꝺo ad scōm quodāmodo remanet. ⁊ ita vꝰ ignorātia remanere actu. ⁊ in hoc bz quādā approximationē ad pctm̄ originale. ꝑm id tñ q culpa est actuale peccatum est. ¶Ad illud qō obijcitur q ignorantia est in intellectu. dōm q 30
illa ignorantia que opponitur cognitioni virtutis ad quā tenemur non tñ respicit intellectū. sed etiā affectum. sicut ⁊ virtus sibi opposita. Uñ nō tñ dicit scie carentiā. sed etiā volūtatis incuriam ⁊ negligentiā ad scientiā percipiendā. ¶Ad il- 31
lud qō obꝫ q in quolibet instanti ignorat. ꝺz q ignorare nō ꝺz esse culpa. nisi eatenus qua quis tenet scire qō ignorat. ⁊iō ⁊ si in quolibet instanti ignoret ⁊ in quolibet teneat. qz tñ precptum affirmatiuum nō obligat semp sed pro loco ⁊ tpe. ignorans ignorando non peccat nisi in illo instanti ⁊ tpe in quo tenetur nosse vel addiscere qō ignorat. ⁊iō q̄uis semp dicat ignorare. nō tñ semp ꝺz peccare.

Questio.iiij ✣ Utrū ignorātia sit culpe excusatoria ✣ Et q sic vꝰ. j. Tbim. j. Misericordiā consecutus sum. qz ignorans hoc feci. si ergo ignorātia fuit rō quare pueni ad misericordiā. vꝰ q ignorātia excusabiliē fecerit eius culpā. ¶Itē scia aggrauat culpā sicut ꝺz Lu. x. Seruus sciēs vo. do. s. ⁊c. ergo p oppositū ignorātia alleuiat. ergo excusat. ¶Itē oē pctm̄ est volūtariū. ergo qō diminuit de ratione volūtarij diminuit de rōne pcti. sed ignorātia diminuit de ratione volūtarij. qz volūtariū ẽ vt dicit pbus cuius principium est in ipso cognoscēte singularia. ergo ⁊c. ¶Item sicut ad resistendum peccato requiritur fortitudo. sic etiam requirꝰ ⁊ cognitio. sz defectꝰ fortitudinis vtpote infirmitas excusat culpā. g̃ silr vꝰ q defectꝰ cognitionis. s. ignorātia. ¶Item qō

in sua plenitudine olno tollit culpã. circa plenitudinẽ aliquo mõ diminuit. sed cũ aliqs simplr est ignarus. sicut paruulus ⁊ furiosus. nihil qõ faciat imputat ei in pctm̃. sicut dicit Ber. ⁊ alij doc. ergo vr ꝙ ois ignorãtia pctõ ꝓpetrato aliquo mõ ꝓ beat excusationis patrocinũ. ¶ Cõtra. Jsi. in li. de Eccl̃i. institutione. Nullus in culpa maior est ꝙ qui deũ nescit. ergo vr ꝙ ignorãtia nõ excuset sed aggrauet. ¶ Jtẽ sup illud Ro. ij. An ignoras ⁊c. Amb. glo. Grauissime peccas q; ignoras. ergo vr ignorãtia grauare culpã. ¶ Jtẽ ignorãtia de se malũ est. ſz malũ additũ malo facit maius malũ. ergo vr ꝙ ignorãtia peccatum augeat nõ excuset. ¶ Jtẽ scia nec auget nec minuit meritũ. sed sola gratia ⁊ charitas. ergo pari rõne nec ignorantia auget nec diminuit demeritũ. ergo nõ excusat pctm̃. ¶ Jtem esto ꝙ vnus sciẽs peccet ex aliquãta libidine. ⁊ alter ignorãs ex tãta libidine si equalis est ibi libido. ergo equalis dz cẽ punitio. ergo vr ꝙ equalis sit vtrobiq; excusatio vel accusatio. q̃ non magis excusat vel accusat ignorantia ꝙ scientia. Est igit̃ questio ꝓpter quid magis excusat ignorantia ꝙ sciẽtia. Et cũ tam ignorãtia ꝙ infirmitas excuset. sil̃r est qõ que istarũ magis excuset. Rursus cũ sint multe dr̃e ignorãtie. cum boc q̃ritur que earum excuset ⁊ que non. ⁊ que magis ⁊ que minus.

32 ¶ Rñ. ad predictoz intelligentiam est notandũ ꝙ ois ignorantia aliquo modo excusat pctm̃. ⁊ rõ huius est. q; minuit de ratione volũtarij. minuit etiaz de rõne contemptus. Ceteris enim paribus magis ꝓnit qui peccat ex industria ꝙ q̃ ignoranter peccat. Et iterũ. cũ voluntariũ includat in se cognitionem qõ priuat cognitionẽ priuat de ratione volũtarij. Quia ergo pctm̃ mẽsurat fm quãtitatẽ libidinis ⁊ ꝓpensus. ⁊ ignorantia diminuit de ratione boni. generalr verus est ꝙ ois ignorantia inquantum hmõi excusat pctm̃. ⁊ si tãta sit qõ priuet oi no rõnem voluntarij. ⁊ rationem contemptus excusat a toto. si vo non omnino priuet. excusat a tanto. Concedende sunt igitur rõnes ostendentes ꝙ ignorantia excusat pctm̃. ¶ Ad illõ

33 ergo qõ obr̃ in contrarium de Jsi. grauissime peccat qui deũ nescit. dõm ꝙ Jsi. sibi comparat peccatũ infidelitatis ad alia petõz genera. ⁊ ipsum in se valde graue est. q; non est fine magna aĩe deordinatione. nihilominus tñ cum quis ignorãs aliquid facit ⁊ ex incredulitate. sicut dicit Aplꝰ de se minus gra

34 uiter peccat ꝙ ille qui facit ex certa sciẽtia. ¶ Ad illud Amb. ꝙ grauissime peccat qui ignorat. dõm ꝙ hoc dr̃ nõ rõne maioris culpe. sed rõne infirmitatis magis periculose. q; cũ nõ habeat scientiã de morbo siue culpa. non querit medicinaz. ⁊ ita semper remanet morbus ⁊ corruptio. ⁊ hoc est qõ dicit Aug. in li. ꝓfeſ. Eo insanabilius peccabã quo me non peccare arbi

35 trabar. ¶ Ad illud qõ obr̃ ꝙ malũ additum malo facit maius malũ. dõm ꝙ illud hz veritatẽ cũ malũ malo conformat. Malum aũt pene cum sit inuoluntarium. non conformat malo culpe qõ est voluntarium. ⁊ ideo nõ auget. sed potius diminuit. Et qñ ignorãtia ĩ nobis nõ est fine culpa quin etiã aliquo mõ sit pena. tõ culpam perpetratam excusat. ¶ Ad illud qõ obj̃

36 citur ꝙ scia non auget meritũ. dõm ꝙ illud non sequit̃. Quantitas enim meriti non est a nobis sed a gratia dei. demeritus vo ⁊ eius quantitas oritur hz a voluntate lib. ar. ⁊ tõ qõ facit ad rõnẽ voluntarij. facit aliquo modo ad augmentum peccati. ⁊ sil̃r qõ diminuit. facit ad alleuiationẽ peccati. talis autez

37 ignorantia vt dictum fuit supra. ¶ Ad illud qõ obr̃ ꝙ peccantes ex pari libidine equaliter puniuntur. dõm ꝙ hoc nõ cogit quin ignorãtia excuset. quia si ille qui ignorat peccat ex tanta libidine ex quanta ille qui cognoscit in statu ignorãtie existens si haberet scientiam peccaret multo maiori. ⁊ ita grauius peccaret ⁊ grauius puniretur. ⁊ tõ ignorantia que in ipso est excusat peccatũ. excusat inquã ⁊ minuit quantitatẽ peccati. nõn quam habet. sed quam haberet si ignorantia non esset.

38 ¶ Ad illud qõ querit̃ que magis excuset. Utruz ignorãtia vel infirmitas. Rñdeŕ põt ꝙ duo sunt de rõne voluntarij. videlz cognitio singulariũ siue circũstãtiarũ. ⁊ ꝙ operationis principium sit intrinsecũ. igit̃ ignorantia excusat q; priuat de ratione cognoscendi. infirmitas excusat. quia priuat de ratione pfecte principiãdi. ⁊ quoniam priuato priori priuat posterius ⁊ non cõuertit̃. ⁊ cognoscere ꝑambulõ est ad facere. plus tollit de rõne volũtarij ignorãtia ꝙ infirmitas vel imporẽtia. et tõ magis excusat ceteris paribus. Adeo tñ põt infirmitas ꝓcellere ⁊ ignorãtia parua esse siue ex culpa nr̃a ꝓcedere ꝙ erit ecõuerso. Uñ ⁊ si in gñalitate loquẽdo verũ ẽ dicere ꝙ magis excusat ignorãtia ꝙ infirmitas descẽdendo. tñ ad spãlia peccata possunt se habere sicut excedẽtia ⁊ excessa. ¶ Ad illõ qõ

querit̃ q̃ ignorãtia excusat ⁊ quantũ: dicendũ ꝙ est ignorãtia facti ⁊ ignorantia iuris. Jgnorantia facti põt esse dupl̃r. aut adhibita debita diligentia. aut non. Si adhibita debitadiligentia excusat a toto si nõ adhibita non excusat a toto sed a tanto Si aũt sit ignorantia iuris. hoc potest esse dupl̃r aut est vincibilis aut nõ vincibilis. Si vincibilis tunc est ignorantia q̃ est culpa. Et hec aut est ex ꝓsensu vero aut ignorantia affectata. ⁊ ista sic ex vna parte excusat qõ ex alia parte magis aggrauat. Aut est ex negligentia ⁊ ignauia sicut ignorãtia crassa ⁊ supina. ⁊ ista si aliquo mõ excuset. non tñ ita excusat vt sempiterno igne non ardeat. sicut dicit Aug. ⁊ magister in littera. Si aũt sit ignorantia inuincibilis. hoc potest cẽ dupl̃r. Aut ista ignorantia est in nobis introducta per culpam ꝓambulam. aut preter omnem culpam. Si preter oẽm culpam. aut simpliciter priuat cognitionẽ iuris. sicut in infantibus et furiosis qui oino carẽt vsu rationis. ⁊ hec excusat a toto. Uñ dicit Ber. ꝙ pueris infantibus ⁊ dormientib⁹ nihil qõ faciunt imputat̃. Aut nõ tollit oinovsum rõnis. ſz semiplenũ. ⁊ tũc nõ excusat a toto. sed a tãto. sicut est in bis qui nõ sunt plene furiosi. sed aliquo mõ bñt lucida intervalla. ⁊ in pueris q̃ aliqñ sunt capaces ꝓcepti. ſz nõ plene. Si aũt ignorãtia est introducta p culpã ꝓpriã. sicut est in ebrio ⁊ furioso. quoz vterq; se ꝓcipitauit in hoc p culpã suã. sic nõ extusat a toto sed a tãto. q; sicut dicit pbs. iij. Ethi. c. viij. Ebrius habebit duplices maledictiones. maledictionem. s. pro culpa precedenti. ⁊ maledictionem pro culpa subsequẽti. Quantũ aũt ⁊ qualiter excuset subsequentem culpam diuersimode quidã determinant. Quidam enim dicũt ꝙ nec ebrius nec furiosus qui vsu rõis caret cõmittere põt nouam culpã. sed ex inordinatione sequẽti aggrauatur culpa prima. potest enim culpa aggrauari ex cuẽtu sequẽti. Aliis aũt videtur ꝙ nec sic excuset quin nouam culpam cõmittat. non tñ est adeo grauis sicut si illã faceret ex certa scia Primus tñ modus dicendi probabilior ẽ videtur. Ex dictis ps40 ꝙ Lotb non oino excusatur a culpa incestus cũ cognouit filias suas. Primũ quidem. q; nõ fuit in eo plena ignorãtia licz enim dicaẽ in textu ꝙ nõ senserit. qñ filie accubuerũt. hoc dr̃. q; non discreuit. Secdo vo q; in illã ignorantiã pcurat ꝓ ebrietatẽ. quã debuisset vitare. ⁊ ideo scti dicũt eũ fuisse culpabilẽ hz ex alia parte dicãt eũ fuisse aliquatenus excusabilẽ.

Distinctio. xxiij.

De dei permissione in actu tentandi.

Preterea queri solet. cum deus hominem ⁊c. Supra egit magr̃ de lapsu primorum parentum in cõparatione ad diabolum tentantem ⁊ hoicm trangredientẽ. in hac parte agit de lapsu primoz parẽtũ in comparatione ad deũ pmittentẽ. ⁊ q; nõ est equũ pmittere aliquẽ insciũ ab astuto circũueniri. tõ vt ostendatur prima pmissio esse iusta. ꝓs ista duas hz. in prima determinat cur deus hoiem tẽtari pmisit. in scda vo determinat quantũ ⁊ qualẽ cognitionis habitũ ei dedit ibi. ⁊ qdẽ fm aiam ⁊c. Prima pars remanẽte diuisa. scda diuidit in tres partes. in prima determinat qualr̃ hõ cognitionẽ habuit vtrũ p disciplinã ⁊ studiũ. an p diuinũ donũ. In scda vo determinat quoruz cognitionẽ habuit. ibi fuit ꝙ primus hõ aũ lapsum triplici cognitione ꝓditus. Et illa pars hz tres. In prima determinat qualẽ cognitionẽ habuit de rebus creatis. In scda qualẽ cognitionẽ habuit de deo. ibi. cognitionẽ q̃s creatoris ⁊c. In tertia q̃lẽ cognitionẽ habuit de seipõ. ibi. porro sui cognitiõe ⁊c.

a ¶ Non esset laudabile homini si ideo bene viuere posset. s quia nemo male viuere suaderet. ¶ Sed contra. si hoc verum esset

esset tñc vñ q̄ vita nostra in gloria laudabilis non erit. vbi nemo male viuere suadebit. ¶ Item esto q̄ diabolus nihil mali p̄ suasisset. nihilomin⁹ mereri potuisset. sed si mere rek eēt laude dignus. ergo ꝛc. ¶ Rñ. dō⁊ q̄ laus quedā est que respicit dignitatem operis volūtatis inquantum illud nobile est. ꝛ hec posset esse in homine. ꝛ si nullus ipsum tentasset. Quedam autē est laus que non respicit opus voluntarium. sed opus strenuum ꝛ arduū. qō consistit in expugnatione aduersarij ꝛ repotatione triumphi. de hoc loquit Apl's. ij. Thimi. ij. Non coronabitur nisi qui leg. cer. Et de hac laude mgr̄ intelligit. Et sic patēt illa duo obiecta. q⁊ p cedūt de laude ex primū modum.

2 b ¶ Glorioſius est nō cōsentire petō q̄ tentari nō posse. Cōtra. deus nō ꝓt tentari. bō ⁊o sic. q̄ glorioſio⁊ est homo q̄ deus. ¶ Itē in statu glorie bō nō poterit tētari in statu vie pōt. ergo glorioſio⁊ ē status vie q̄ patrie. q̄ si verū est. glorioſio⁊ est miseria q̄ gloria. Rñ. dōm q̄ verbū magistri intelligendum est circa eus qui efficitur glorioſio⁊ ex merito suo⁊ operum. ꝛ ideo non valet illud qō obiecit de deo. ¶ Item intensio glorie intelligenda est in verbo propōsito non quātum ad premiū substātiale. sed quantū ad aliquas accidentalem laudē qua laudatur vir iustus Eccli. xxx. qui potuit transgredi ꝛ nō est transgressus ꝛc. ꝛ iō nō valet illud qō obiecit scō.

c ¶ Hāc autē sciam ꝛc. Innuit magr̄ q̄ sciam rerus creatarū bomo non perdidit. ꝛ propterea in scriptura de ea nō eruditur. Contra. vñ esse falsum. Constat enī q̄ nos qui sumus filij Ade rerum naturas ignoramus. ꝛ ignorantes nascimur. nec nos se possimus nisi cum magna difficultate discam⁹. Silr scōm vñ esse falsum. q⁊ in sacra scriptura babetur de productione omnium rerum in operibus vi. dierum. ꝛ qualiter producte sūt. ꝛ qualiter etiā se. ꝛ in ptāte haberet velle nō ꝓsentire suadēti deo iuuāte. ꝛ b glioſius est nō ꝓsentire petō q̄ tētari nō posse. ¶ Mouētur etiā q̄dā dicētes. Cur creauit de⁹ quos futuros malos p̄sciebat. Quia preuidit q̄d boni de malis eor esset factuſus. Sic enim eos fecit vt reliqueret eis vnde aliquid facerēt. ꝛ si culpabiliter aliq̄d facerēt illū de se laudabiliter operantē inuenirēt. A se habētvoluntatem malam. ab illo naturam bonam ꝛ iustam penam. Frustra ergo d⁊ non deberet deus creare quos p̄sciebat malos futuros. sciebat enī bonis p̄futuros. ꝛ iuste p̄ mala voluntate puniendos. Addūt etiam talē bōem deberet facere qui nollet oīno peccare Concedimus quidem meliorem naturaz esse que oīno peccare nollet. Concedant ꝛ ipsi non esse malaz que talis facta est. vt posset non peccare si vellet. ꝛ iuste punitam que voluntate non necessitate peccauit. Cū ergo hec bona sit illa melior cur nō vtrāq̄z faceret vtrobe rius laudarē de vtraq̄z. Illa enī de sctis angelis hec de bōibus est. Itē inquiūt. Si deus vellet. ꝛ illi boni eēnt. Et hoc q̄dem cōcedimus. sed melius voluit vt qō vellent essent. Et boni q̄dē non infructuose. mali vō non impune essent. Itez inquiunt. Posset deus voluntatē eor vertere in bonum. q⁊ op̄s est posset reuera. Cur nō fecit q⁊ noluit cur noluit. Ipe nouit. Nō debemus plus sapere q̄ oportet.

Determinat qualr̄ bomo cognitionē habuit. vtrum per disciplinam ꝛ studium an per diuinum donum. b

¶ Et q̄dem fm aiam rōnalis fuit homo habēs discretionē boni ꝛ mali. Sciētiā quoq̄z rerum creatarū ꝛ cognitionē veritatis. q̄ prime pfectioni congruebat mor ꝺditus nō incōgrue accepisse putaf. ꝛ ad illā nō studio vel disciplia aliqua p interualla tp̄is pfecisse: sed ab exordio sue ꝺditionis diuinitus illā percepisse.

Determinat qualem cognitionē habuit de deo. c

¶ Fuitq̄z bō prim⁹ añ lapsuz triplici cognitione preditus rerū. s. ꝓpter se factarū. ꝛ creatoris ꝛ sui. Rerū q̄ppe cognitionē boiem accepisse perspicuuz est. cū nō ipse creator vel angelus aliq̄s. sed bō oībus aiantibus noia imposuerit vt ostēderet q̄ singulor noticiā bō ipse habuerit. Que enī p pter illū creata erant. ꝛ ab illo regēda ꝛ disponenda erāt. horum oīm deus illi ꝛ scientiam tribuit. ꝛ prouidentiā atq̄z curam reliq̄t. Quiavt ait Apl's nō est cura deode bob⁹. Quorum alioꝝumq̄z aialium deus homini curam reliquit. ꝛ prouidentiam vt dominationi ei⁹ subijcerentur ꝛ ratione illius gubernarent vt sciret illis necessaria ꝓuidere. a q̄bus emolumentum debebat recipere.

c Hanc autem scientiam homo peccando non perdit. sicut nec illam qua carnis necessaria ꝓuidētur. Et idcirco in scriptura homo de huiusmodi nō eruditur. sed de scientia aie quaz peccando amisit.

Determinat qualem cognitionē habuit de deo. d

¶ Cognitionē quoq̄z creatoris primus bō habuisse creditur. Cognouit enī a quo creatus fuerat. non eo mō cognoscendi quo ex auditu solo percipitur. quo a credētibus absens queritur. sed quadā interiori aspiratione qua dei presentiam contemplabatur non tñ ita excellēter sicut post hāc vitā sancti visuri sunt neq̄z ita in enigmate qualiter in hac vita videmus.

Qualem cognitionē habuit de seipso. e

¶ Porro sui cognitionē idē bō talē accepisse vr vt ꝛ q̄d deberet superiori ꝛ quid equali ꝛ inferiori nō ignoraret. Conditionē quoq̄z suā ꝛ ordinē scz qualis factus esset. ꝛ qualiter incedere deberet. quid agere quid cauere intellexit. Si horum noticiam non habuisset. non esset reus preuaricatiōis neq̄z seipsum cognouisset.

d Si autem queratur vtrū bomo ꝛc. Innuit mgr̄ q̄ bō nō habuit p̄sciam eor q̄ futura erāt circa ipsum. Cōtra. Si enī boc verus esset. cū nos multa p̄scimus de futuris ꝛ scri patres p̄sciuerunt aduētuz xp̄i ꝛ ꝓbete. similr vr q̄ adā nō fuit ita sapiens sicut nos sum⁹ bodie. Si tu dicas q̄ boc nō est icōueniēs ꝓpter gratuitam reuelationē q̄ in nobis ē ꝛ ꝓbetis vt aliquid sciamus qō ignorauit Adaz. Obr̄ ꝫ boc. q⁊ sicut scr exponūt adā in sopore illo captus est. ꝛ ad celestem curiā d⁊ fuisse ꝓductus. ꝛ boc innuit textus q̄ statim post cuigilationē prophetice locut⁹ est. ¶ Hoc nūc os ꝛc. Si ergo vere locutus est ꝓbetice prec cognouit quid significabat mlieris ꝛ viri p̄iūctio ꝛ mulieris de latere viri formatio. Et p̄mū signat xp̄i incarnationē. Scōm distincte sunt. ¶ Rñ. dicendum q̄ ꝛ si bomo merito p̄imi peccati exceca tus sit ꝛ factus sit ignorans tā in cognitione vnt uersitatis ꝓpter ipsum create q̄ in cognitiōe vie salutis sue. plus tñ excecatus est in scōo q̄ in primo. Nā ad cognitionem naturalium rerus multū potest proficere proprio studio atq̄z ingenio. ⁊ in cognitione modi perueniendi ad vitam per scip sum plus deficit q̄ proficit nisi diuine reuelationis instructione dirigat ꝛ propterea magis data est nobis scriptura diuinitus ꝛ per sp̄m sctm̄ reuelata in cognitione fidei ꝛ mor q̄ in cognitione rer naturalium. ⁊ omnis veritas aliquo modo a spū sctō esse dicatur. ꝛ pro tā to intelligendum est verbum p̄ius propositum a mgro fuisse dictū. ¶ Od ergo obr̄ de amissione cognitionis. verū est q̄ amisit habituz. non tñ amisit naturale iudicatoriū.

4 ¶ Ad illud vo qō obr̄ q̄ scriptura insinuat produductionē rerū. dōm q̄ nō determinat ibi rerū spāles naturas ꝛ cās. ⁊ boc explicat qō sentit fides sana. vz diuinā volūtatē oīm esse cām p̄mā ꝛ sum mā ꝛ ola esse facta p verbū ꝛ repata p verbū.

5 d ¶ Si aūt q̄rat vtrū bomo ꝛc. Innuit mgr̄ q̄ bō nō habuit p̄sciam eor q̄ futura erāt circa ipsum. Cōtra. Si enī boc verus esset. cū nos multa p̄scimus de futuris ꝛ scri patres p̄sciuerunt aduētuz xp̄i ꝛ ꝓbete. similr vr q̄ adā nō fuit ita sapiens sicut nos sum⁹ bodie. Si tu dicas q̄ boc nō est icōueniēs ꝓpter gratuitam reuelationē q̄ in nobis ē ꝛ ꝓbetis vt aliquid sciamus qō ignorauit Adaz. Obr̄ ꝫ boc. q⁊ sicut scr exponūt adā in sopore illo captus est. ꝛ ad celestem curiā d⁊ fuisse ꝓductus. ꝛ boc innuit textus q̄ statim post cuigilationē prophetice locut⁹ est. ¶ Hoc nūc os ꝛc. Si ergo vere locutus est ꝓbetice prec cognouit quid significabat mlieris ꝛ viri p̄iūctio ꝛ mulieris de latere viri formatio. Et p̄mū signat xp̄i incarnationē. Scōm

6 Primꝰ bō non fuit p̄sciꝰ futurorum.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK Baden-Württemberg

passionē.igit post cognouit xp̄m incarnādū ⁊ xp̄m passurum. sed redēptio⁊ reparatio p̄supponit lapsum. ergo p̄cognouit
7 Adā lapsum futurū ⁊ suū remediū. ¶ Rñ. dōm q̄ mgr nō loq̄ tur de q̄buscūq; futuris. sed de bis q̄ spectabāt ad statū suum vtpote de lapsu ⁊ p̄firmatione. p̄firmationē em̄ p̄scire non po tuit q̄ nō erat māsurus. lapsum aūt scire nō debu it. ⁊ rōnes supra assigna te sunt cū boc q̄situ⁊ fuit
8 de angelo. ¶ Cum ergo obr̄ q̄ p̄sciuit incarnatio nē dupl'r respōdet. Uno mō q̄ boc est falsum. ⁊ si em̄ sciret mulierē factam vt p̄iangeret sibi p̄ p̄iu gij sacr̄m. nō tñ oportuit q̄ sciret incarnationem ⁊ passionē p̄ eo q̄ p̄iugium tpe innocētie. non signifi cabat p̄iūctionē xp̄i ⁊ ec̄lesie quantum ad matri monij coniunctione⁊. sed per charitatem ⁊ dilectio nem. ¶ Alius est modus respondendi q̄ sicut Jo seph p̄recognouit suū p̄n cipatum. nō tñ p̄recogno uit suam venditionem. et fuit antecedens ad illud mo scientiā habuerit eo⁊um q̄ circa eū futura erāt. i. si ruinā⁊ suā⁊ p̄rescierit. ⁊ similiter p̄re scierit bona q̄ habiturus fuis set si in obedientia p̄stitisset. Responderi potest q̄ ei ma gis facienda ⁊dicia sunt q̄ fu tura reuelata. Accepit enim sciam ⁊ p̄ceptum eo⁊um que facienda fuerant sed nō habuit p̄sciam eo⁊ q̄ futura erāt. Nō fuit ergo bō p̄scius sui casus. sicut ⁊ de angelo dixim⁹. Nō Aug. sup Gen. asserit ratiōe vtrā quam supra posuimus. Hec de scientia bois quantū ad primum statum pertinet, dixisse sufficiat.

fic Adā nosse potuit aliq̄d qō spectabat ad bāc nature exaltatiōnē. sicut fuit xp̄i incarnatio. ita tñ q̄ ignorabat posteritatis sue lapsum per suā p̄uaricationē. vel q⁊ deus non reuelauit vel q⁊ ipse non pertractauit.

EIn intelligētiā buius partis circa duo incidit bic qō ſm duo circa que versat principaliter totalis distinctionis intētio. Primo querit de tētatiōis prime permissione. Scōo q̄rit de primo⁊ parentū cognitione. Circa primum querūtur tria. Primo queritur vtrum deus debuit hominem facere inexpugnabilē an taliter q̄ posset expugnari. Secundo queritur vtrum bo minem quem p̄rescibat expugnandu⁊ debuit permittere per tentationem impugnari. Tertio vtrum tentationis pugna a viris iustis debeat desiderari.

B Questio.j Qō deus debuit facere boīem impecca +bilē siue inexpugnabilē. ostēdit primo per diuinam bonitatē. q⁊ vt dicit Diony. optimi est optima ad ducere. sed melio⁊ est natura rōnalis que non p̄t peccare. q̄ que p̄t. ergo vr̄ q̄ decuerit deū optimum facere boīem ⁊ ad peccandū impossibilē. ⁊ ita inexpugnabilē. ¶ Itē bocīpm vr̄ per diuinam liberalitatem. Ad excellentiam enim liberalitatis non solum facit dare multa ⁊ magna sed etiam dare velociter. sed donū gratie p̄firmantis ⁊ beatificātis boc maius est q̄ donū cuiuslibet gratie gratū facientis. ergo si deus boc da re boī disposuerat. homo ex prima sui ꝺditione ad boc ydoneus erat. vr̄ q̄ statim cū eū fecit debuit ei boc donū dare. sed si boc haberet esset inexpugnabilis. ergo ⁊c. ¶ Itē bocipsu⁊ oñ ditur tertio ex parte sapientie. Maioris em̄ sapientie est scire mala precauere q̄ post q̄ facta sunt remedium adbibere. ergo si diuina sapientia maxime manifestanda erat in hominis conditione. vr̄ q̄ talē debuit eū facere. ⁊ tantā sibi cautelam adbibere q̄ non posset in malū incidere. ¶ Itē bocipsum ostendit ex parte diuine potentie. quanto enim potētia maio⁊ est tanto velocius operat magis igit diuina potētia manifestat in operatione subita q̄ in operatione successiua. si igit bois gratificatio ⁊ p̄firmatio ⁊ glorificatio est immediate a deo. vr̄ q̄ de⁹ subito. ⁊ in codē instanti in quo boīem fecit. debuit eū gratificare ⁊ in gratia p̄firmare. ac per boc inexpugnabilē facere.

¶ Sed contra. Gloria est bonū laudabile. sed nullus est laudandus in eo qō b⁊ nisi babeat illud p̄ merita. ergo si deus fecit boīem ad boc vt peruenire⁊ ad status glorie ⁊ premij. vr̄ q̄ debuit facere boīem in statu meriti. sed status meriti ⁊ premij debēt esse distincti sicut status vie ⁊ patrie ſ⁊ legē cōem. ergo ⁊ dona vie ⁊ patrie. si igitur br̄e impossibilitatē ad peccādum spectat ad securitatē beatitudinis. vr̄ q̄ a principio nō debuit boī dari. ergo debuit bō expugnabilis fieri. ¶ Itē ad plenā⁊ perfectionē vniuersi decuit fieri oēm creaturā que ratione re cta potuit excogitari sicut dicit Aug. in. iij. de li. ar. sed ratio⁊ nabiliter cogitari p̄t ad perfectionē vniuersi expectare crea turā que haberet libertatē ar. ⁊ relicta esset in manu p̄priā sal bāc igit decuit fieri. ⁊ in statu vertibilitatis constitui. sed boc nulli creature magis cōpetit q̄ boī. ergo ⁊c. ¶ Itē vniuersu⁊ ex oppositione mali ad bonū decor⁊ quasi q̄busdā antitetis sicut dicit Aug. ⁊ Eccl'i. innuit. xxxiij. ꝺ malū bonū ⁊c. Si ergo deus vniuersum venustare debuit ⁊ decorare. vr̄ q̄ būc de cor̄ vniuerso nō debuit auferre. sed si fecisset boīem inexpugnabilē. tā bic decor nō esset. ergo ⁊c. ¶ Itē boc vr̄ quarto. q⁊ deus vniuersum fecit ad suū p̄prius manifestationē. ⁊ sicut de⁹ est summe potens ⁊ sapiens. sic est summe iustus ⁊ misericors ergo tale debuit facere vniuersum in quo manifestaret⁊ eius summa iustitia ⁊ summa misericordia. sed summa iustitia non manifestat nisi in seueritate punitionis malo⁊. summa miseri cordia nō manifestat p̄fecte nisi in liberatiōe misero⁊ ⁊ remissione delicto⁊. bec aūt non possent esse nisi rōalis creatura fa cta esset in statu in quo posset peccare ⁊ expugnari. ergo diuina iustitia ⁊ misericordia exigebat boī⁊ vertibilē ⁊ expugnabilē fieri. ¶ Rñ. ad predicto⁊ intelligenti ā notanduꝫ est q̄ ⁊ 9
si ipsa diuina opatio non indigeat approbatione. p̄o eo q̄ q̄c quid deus facit bñ facit ⁊ recte facit. verūtamē ad exercitandā deuotionē in mente fidelium ⁊ cōpescendā rabiē in ore blas phemantiū ⁊ deū in suis operibus inculpantiu⁊. quadruplex p̄t ratio assignari quare deus fecit talē boīem vt possit ab ad uersario expugnari. ¶ Et prima est manifestatio diuine potē tie. Voluit em̄ deus ostendere boī. q⁊ sicut sine eo factus non fuerat. ita nec sine ipso persistere poterat. vt igitur bō nosset q̄ diuinū posse nō solūmodo est o⁊s potentie causatiuū sed ēt conseruatiuū. ⁊ qō ipsum solū est qō nō potest deficere nec expugnari. ideo placuit sibi creaturā rationalē facere vertibilē ⁊ expugnabilē. nec ipsam p̄firmare quouscq; experimēto discer̄t q̄ ipe solus est in quo nō cadit nō posse. ¶ Scōa rō est manifestatio diuine sapie. maioris em̄ sapie est ostensiuū scire ordinare bona cū malis ⁊ eligere bona ex malis q̄ ordinare solū bona cū bonis. ⁊ ideo cū nō deceret eū ibi mala facere. debuit talē facere creaturā q̄ posset in operādo deficere ⁊ malū cōmittere. vt deus mala illa ordinādo suā sapiam declararet ¶ Tertia rō sumit ex manifestatiōe diuine misericordie. que potissime manifestata est cū vnigenitū filiū suū traderet ad liberationē serui. ¶ Quarta rō sumit ex manifestatione diuine iustitie. que potissime manifestat in boc q̄ deus retribuit vnicuiq; ſm opera sua. p̄cipue in eterna punitione malorū. bec aūt retributio ⁊ punitio. ⁊ p̄fata misericordie liberatio non esset nisi deus creaturā rōalē ⁊ p̄cipue boīem in statu vertibilitatis fecisset. ⁊ ita potentē impugnari ⁊ expugnari. ⁊ iō congruū fuit deū boīem in statu tali facere. ⁊ p̄cedende sunt rōnes ad boc inducte. ¶ Ad illud qō primo obr̄ q̄ deus debu 10
it facere boīem optimū. dōm q̄ est optimum simpl'r. ⁊ est optimuꝫ in ordine. Cū aūt dicit Diony. q̄ optimi est optima adducere. non intelligit absolute. sed in ordine. ⁊ ideo ex boc nō sequitur q̄ homo debuit fieri in optimo statu simpliciter. sed in statu in quo optime saluaretur vniuersitatis ordo ⁊ pulchritudo. ⁊ sic factus est cum productus fuit in statu vertibilitatis. vt ordinato processu peruenire⁊ a merito ad premium ab imperfecto ad perfectum. ab inferiori ad supremum. ¶ Ad illud qō 11
obīcitur de summa liberalitate. dōm q̄ ⁊ si deus sit liberalissimus. tñ liberalitas non precludit viam iustitie ⁊ sapientie. iō sicut dona sua distribuit largiter vt tñ non excludat sapientie recta ordinatio. ⁊ iustitie iusta retributio. ideo non statim debuit beatificare ⁊ confirmare. sed merita hominis expectare. ¶ Ad illud qō obīcitur q̄ maioris sapientie est precauere ma 12
lum ⁊c. dicendum q̄ falsum est. immo multo maioris sapientie est morbum bene curare: q̄ naturam a morbo preseruare. Tñ Aug. in Ench. Melius iudicauit de⁹ de malis bona facere q̄ mala nulla p̄mittere. ⁊ maiori etiā sapie attestat. vt predictuꝫ est. sic res ordinare. vt ex superuenientī etiā de ordinatione nō deturpent. sed earu⁊ ordinatio decoretur. ¶ Ad illud qō obr̄ 13
de potētia. dōm q̄ ſm in oībus opibus diuinis manifestat diuina potētia. ea tñ q̄ spectāt ad hominis gratificationem ⁊ glo

rificatio⁊

rificationē plus sunt ad manifestationē diuine mie ⁊ iusticie q̄ potētie. ⁊ maior est ꝓgruētia in ꝓposito q̄ in opposito. nihilo min⁹ tñ q̄tū ad aliquē modū ex ipsa humana infirmitate ⁊ idi gētia plus innotescit boī diuina potētia. q̄ si homo nunq̄ con spexisset vertibilitatē in rationali creatura.

Questio.iij. Utrū debuit de⁹ ꝑmittere hoīem ipugnari. Et q̄ sic vr ꝑ illud qđ dicit mg̃r in līa nō esset laudabile hñ viuere nisi esset q̄ male viuere suaderet. g̃ fi debuit ꝑmittere oē qđ faciebat ad humanā laudem ampliandā. debuit igit̄ ꝑmittere hoīem ipugnari p suggestionē dyabolicā. ¶ Itē fm rectū iudiciū rōis ⁊ attestationē apl'i ad Thy. j. Nō cozonabit̄ nisi q̄ legit. cer. si g̃ bō ꝓducēd⁹ erat ad cozonā glie. vr ex recto ordine q̄ statui debuerit i conflictu tentatōis ⁊ pugne. ¶ Itē decet deū sic administrare res ⁊ eis puidere vt salua sit lex quā indidit eis a pncipio. iuxta illō Aug. vij. de ci. sic res q̄s de⁹ ꝓdidit administrat vt eas agē ꝓprios mot⁹ sinat. ⁊ ideo tam hoīem q̄ dyabolū constituit in libertate ar. ⁊ in manu cōsilij sui reliq̄t. ⁊ vtrūq̄ ꝑmisit agere qđ voluit. siue hunc in tentando. siue illū in cōsentiēdo. hoc enim cōpetebat regimini in cōseruatione ordinis q̄ attendit̄ ex comparatione virtutis ad propriū actus. Scōa vero sumitur ratio ex ordine qui attendit̄ p cōparationē boni ad suū oppositū. in quo glorioso⁹ ⁊ laudabilio⁹ ostendit̄ virtus ad suū oppositū siue ex ipsa predicta ꝓparatione ob quā relucet ⁊ magis apparet. siue ex cuiusdā nobilis triūphi assecutōe ob quā fortificat̄ ⁊ vigorat̄. ideo vt virtus hois reluceret ⁊ pficeret. decuit deū ꝑmittere ip⁹ ab aduersario ipugnari. q⁹ vel tūc vel post ex ipa tentatiōis impulsione. manifestanda erat fortitudo ⁊ eminentia charitatis. de q̄ dicit apls. q̄ neq̄ mors neq̄ vita neq̄ ꝓncipatꝰ neq̄ ptātes ab ea poterunt separe. Roma. viij. Tertia rō pōt sumi ex ordine q̄ attendit̄ ex cōparatō ē morbi ad suū remediū. Quia cñ peccatū hois nō debebat carere remedio ꝓpter hoc q̄ tota in ipso humana natura erat. sic debuit deus hoīem ꝑmittere peccare. q̄ deceret ip̄m eidē redēptorē p̄stare. ⁊ ideo magis disposuit deus hoīem peccare alio suggerēte ⁊ ipellēte q̄ voluntate propria incuruāte. qua fortassis incuruatiōe hō ceciderit. ⁊ si nūq̄ aduersari⁹ pestifera suggessisset. Quarta rō pōt sumi ex ordine q̄ attēdit̄ p cōparatiōes meriti ad premiū. Q⁹ cñ nemo dignus est cozonari nisi q̄ certat legitime. ideo decuit deū hoīem militē suū in cāpo certaminis pri⁹ examinare q̄ ipm in gloria exaltare. ⁊ q⁹ examiatio ꝓfuit in cōflictu ⁊ pugna. permittere debuit hoīez a dyabolo ipugnari. Sunt ⁊ alie rōnes q̄ ꝑfit de hoc ipso reddi. ad pñs tñ ille sufficiāt. ¶ Ad illud aūt qđ ꝓlo obī in ꝑrio de pietate pna. dōm q̄ ⁊ si de⁹ nr pater pi⁹, est tñ iudex equus. ⁊ ideo sic decebat deū erga hoīez pietatē paternā ostendere. vt tñ nō amitteret offiū ptātis iudiciarie. ⁊ ideo q̄cq̄d de hoīe ꝓnosset. sustinere debuit ipm ab aduersatio ipeti tentatōis bello. ¶ Ad illud qđ obī de bonitate ꝓlationis. dōm q̄ ꝓlatus dz ouē a morsu lupi eripere. siue q⁹ ad hoc tenet ex lege charitatis. siue q⁹ ex malo nescit eligere bonū. ⁊ ideo nō pōt elicere bonū maioris vtilitatis. vtriusq; boī oppositū reperiī in deo si ꝙs attēdat. ⁊ ideo illa ratio nō cogit in ꝓposito. ¶ Ad illud qđ obīcit̄ de rectitudine iudicis. dōm q̄ ⁊ si dyabol⁹ fortior ⁊ astutior esset q̄ hō. in pugna tñ tentatiōis nō erat fortior. imo multo debilior. siue ex gñali lege tentatōis qua nemo vincitur nisi volens. siue ex fidelitate dei qui non ꝑmittit aliquē tentari supra id qđ possit. imo facit cū tentatiōe prouentū. ⁊ ideo impulsus tentatiōis primarie. cū fieret ⁊ seruata dei fidelitate. ⁊ tentatiōis lege nō fuit ꝺ ordinē ptātis iudiciarie. ¶ Ad illud qđ obīcit̄ de fortitudine armati custodiētis. dōm q̄ ⁊ si deus hoīem fortiter custodiret. nō tñ custodiebat inuitū siue inuoluntariū. q⁹ nō acceptat deus seruitiū coactum sed liberale ⁊ volūtariū. ⁊ ideo si homo cum deo stare voluisset. nullꝰ violēter de manu dei eū auferre potuisset. sed q⁹ ipse ab ei⁹ custodia se subtraxit. ideo de⁹ suā ei custodiā denegauit. ⁊ ex hoc aduersari⁹ eū inuasit. imo non ex defectu dei custodiētis. sed ex ingratitudine hominis custoditi.

Questio.iij. Utrū tētatiōis ipulsio desiderari de beat̄ viro iusto. Et q̄ sit vr. Jac. j. Oē gaudiū existimate fratres cū in varias tētatiōes ciderit̄is Si g̃ tētatio cū pñs est. est materia gaudēdi. cū ab hīs est vr q̄ debeat affectuose desiderari. ¶ Itē in ps. pba. me do. ⁊ ten. Hecsancta ala petebat ⁊ recte. sed nihil dz hō a deo petere nisi qđ dz desiderare. g̃ ⁊c. ¶ Itē hoc vr rōne. Oē cñ illud qđ facit ad virtutis exercitationem est appetendū. sz tentatio est hmōi vñ Gregor. sctūs vir se tentari post virtutes desiderat. ne ex ꝓfidentia virtutū corpescat. Si igitur tentatio virtutes exercitat. pz ⁊c. ¶ Itē omne illud qđ facit ad gratie promotionē est appetendū. sed tentatio est hmōi. Unde. j. Cor. x. faciet cū tentatione prouentū ⁊c. si igitur tentatio promouet ad bonum. vr q̄ ad ipsam anhelare debeat desideriū iustoꝝ. ¶ Itez omne illud qđ est opus ⁊ effectus diuine acceptationis est appetendū. sed tentatio est hmōi. Unde Thob. vltimo. q⁹ acceptus deo eras necesse erat ⁊c. ¶ Item omne illud p qđ peruenit̄ ad meritoꝝ consummationē est appetendū. sed tentatio est hmōi. Quod pz. q⁹ nulla est maior tentatio q̄ illa que est p flagella, tribulatio aūt patientiā operatur. patientia vero opus perfectum habet. ergo vr q̄ quicunq̄ vult esse ꝑfectus. appetere dz tentationis impulsum. ¶ Sed cōtra. nihil ē desiderandū cui⁹ cōtrariū est cnotinue appetendū. sed oēs viri iusti illā⁹ petitionē dñt facere. Et ne nos indu. in ten. ergo nullus dz appetere tentari. ¶ Itē nihil est appetendū qđ diligēter est p̄cauendum. sed tentatio diligenter est ꝓcauenda sicut dominus monet. Matth. xxvj. Vigilate ⁊ orate. ne intre. in tenta. g̃ ⁊c. ¶ Itē nihil est appetendū cui nō debeat se bō offerre spōte. sed tentationi nō dz se homo spōte offerre sicut dicit̄ sup illud Matth. iiij. Ductus est Jesus ⁊c. Glo. ductū esse Jesum ꝓmonet. vt nos instruat. q̄ non spōte oporteat in tentationē inslire. ¶ Itē nihil appetendū est qđ nostre salutis, aduersarius optat sed dyabolus desiderat nos tentare. ergo videtur q̄ nullus debeat tētationē appetere. ¶ Rñ. ad ꝓdictā qōnē via duplici rñderi pōt. ⁊ vtraq; satis probabiliter. Uno modo sic. vt dicamus q̄ cū triplex sit tentatio siue a triplici principio. Una scz a deo. alia a dyabolo. alia a carne. Prima tentatio simpliciter appetenda est. q⁹ deus non tentat nos nisi ad bonum. Altera vero tentatio que scz est a carne simpliter fugienda est. q⁹ illa non potest esse absq; peccato. sicut supra dixit magister di. xxj. Tertia vero q̄ est a dyabolo. aliquibus fugienda est. aliquibus appetenda est. His cñ qui virtute fortes sunt. nec de facili in tentationem inducī possunt. ⁊ si tentantur. appetibile est tentari ad sue virtutis exercitium ⁊ cumulum meritoꝝ. infirmis vero minime. q⁹ timere possunt ne ex ipso impulsu in tentationem inducantur. quos omnes debēt refugere. nam ⁊ si tētari malum non sit. in tentationem tñ induci semper malum est.

q; boc eſt a tentatiõe ſupari. Et boc eſt qõdicit Aug. xliij. de ci
ui. dei. ſicut ſe b; firmitas ⁊ infirmitas electo;. ſic metuũt cu
piuntq; tẽtari. Et ſm hãc diſtinctionẽ ad rõnes ad vtrãq; ptẽ
inductas põt de facili rñderi p eo q ſm diuerſas vias pcedũt
20 ¶ Aliꝰ modꝰ dicẽdi eſt q duplr eſt loq; de tẽtatiõe. Aut ſub
ppria rõne. ⁊ ſic tẽrando eſt ipulſus ad illicitũ ſm q de ea fit
ſermo in ppoſito. loq̃mur eñ hic de tẽtatiõe dyaboli q̃ fit p ma
li culpe ſuggeſtionẽ. q̃ dyabolꝰ boiem ad malũ nitit incurua
re. nõ de tẽtatiõe dei q̃ fit p flagellationẽ. q̃ deꝰ vult illos ſ;
acceptat approbare. ⁊ pbatos oñdere. hãc igit tẽtationẽ ſm ſe
conſideratã nullꝰ d; appetẽ. imo abhorrẽt ⁊ refugere maxie cõ
ſiderãdo finẽ. Alr eñ eſt conſiderare tẽtationẽ put ẽ materia, ex
ercẽde virtutis. ⁊ ſic a viris iuſtis deſiderari põt ab eis potiſſi
me q̃ in charitate feruẽt a deo q ignis deuotiõis ipſoꝝ plusin
flãmaẽ ex pñtia cõtrarũ q̃ extinguaẽ. Ab eis aũt q̃ſunt modi
ce charitatis nõ ſic deſiderari d;. Et eſt exẽplũ. q; ventus p er
flans fornacẽ magis ⁊ magis accẽdit. ſ; candelã extiguit. ⁊ iõ
tẽtationis impulſus ⁊ ſi q̃tũ in ſe eſt refugiẽdus ſit ab oibus ⁊
ab infirmis potiſſime ſicut rõnes ad ſcõam ptẽ inducte oſten
dunt inq̃tũ tñ eſt virtutis exercẽde materia a viris feruẽtib⁹
⁊ pfectis appeti põt ſicut oñdunt rõnes q̃ ad primã ptẽ indu
cunt. Illud tñ genus tẽtatiõis potiſſime appetũt viri iuſti qõ
eſt in flagelloꝝ ppeſſiõe. ſicut paſſus eſt Job ⁊ Thobias. ſicut
etiã paſſi ſunt martyres ab impijs zelo dyabolico excitatis. ⁊
ad boc oſtendẽdum procedunt ratiões q̃ ad primã partem in
ducuntur. ideo concedende ſunt.

ONſequenter q̃tum ad ſecundum ppo
ſitum queritur de cognitione primorum
parentum. ⁊ incidit hic queſtio. circa
tria. Primo enim querendum eſt de co
gnitione primorũ parentũ q̃tũ ad profe
ctum. Scõo q̃rendũ eſt q̃tũ ad defectũ
Tertio querit de ipſa cognitiõe q̃tũ ad
cõplementum ⁊ ſtatum.

D Queſtio. j. Utrũ ſi homo ſtetiſſet in cognitiõe profe
ciſſet p tpm interualla. ⁊ q nõ vr prio p
verbũ Aug. in li. de ſacra. Rerũ oim q̃ cũ boie ⁊ ppter boiem
facte ſunt pfectã cognitionẽ boiem accepiſſe nullidubiũ eſſe
d;. ſi. ergo ſtatim pfectã cognitionẽ habuit. q̃ vlteriꝰ pficere
non potuit. ¶ Itẽ docipm oñdit rõne quã facit ipſe Aug. no
mẽ debite impoſitũ eſt nature rei exprſſiuũ. nullꝰ igit põt res
oẽs noiare niſi is q̃ oĩs rerũ plenã b; cognitionẽ. ſ; adã oibus
noia impoſuit. nec illis rebꝰ alia ſunt aliq̃ pfectiora noia im
ponẽda vr igitur q adã pfecte cognouerit oĩa creata. ergo in
cognitione nõ pfeciſſet ſi in ſtatu ſue cognitionis pmanſiſſet.
¶ Itẽ nullus bñ regit ⁊ gubernat ea quoꝝ naturas ignorat
ſed oĩa fuerũt cõmiſſa regimini ⁊ gubernationi Ade ſm q dr
in Geñ. ⁊ in ps. Oĩa ſubie. ſub pedibus eius ꝛc. Adam ſui igit con
ditione primaria habuit prumꝰ homo rerũ cognitionẽ. ergo nõ
21 profeciſſet ad illã p diſciplinã p tẽpoꝝ interualla. ¶ Itẽ q̃d
homo addiſcit. addiſcit mediãte via ſenſus. mẽorie. ⁊ experiẽ
tie. ita ab interiori ⁊ exteriori. Si igitur homo in ſtatu innocẽ
tie didiciſſet p interiora ⁊ exteriora ad pfectionẽ veniſſet. ſed
talis ordo non congruit nature inſtitute. ⁊ dñi ordinate. ſ; ſo
lum lapſe cũ oĩ creature pẽſſet. vr ergo q nihil ſenſibiliũ in ſta
tu illo didiciſſet. ¶ Sz contra. Adam in ſtatu illo p interualla
tpm pfeciſſet ad gr̃am. alioquin peior eſſet cõditio ſua q̃ nr̃a.
cum nos multiplicãdo merita, creſcam⁹ in gr̃a. ergo pari rõne
p interualla tpm profeciſſet in rerũ notitia. ¶ Itẽ aut adã ſcie
bat q̃ ventura erant aut non ſciebat. Si ſic ergo p̃ſciuit lapſus
ſuũ ⁊ quid ex illo poſteris ſuis eſſet cuẽturũ. qõ plane appareꝛ
eſſe falſum. Si futura nõ cognoſcebat. ⁊ rerũ nature variãtur
in tpe. ergo multa incipiebat cognoſcere ſm tẽpoꝝ variatio
nẽ. ergo profeciſſet in cognitione. ¶ Itẽ nec adaꝝ oĩa viderat
nec oĩa audierat. eſto igitur q videret aliquã rẽ quã prr nõ vi
diſſet. cum videre ſit cognoſcere ſicut intelligere. vr q ſicut ne
ceſſario ſequr q incepit intelligere. incepit cognoſcere. ſimili
ter ſi incepit videre. icepit cognoſcere. ſi ergo multa ſenſibilia
vidiſſet q̃ prius non viderat. vider q multa didiciſſet ſenſibi
lia p tẽpoꝝ interualla. ¶ Itẽ ſi bõ ſtetiſſet. aut vnus homo
ſciret voluntatẽ ⁊ cognitionem alterius aut non. Si ſic. g̃ fru
ſtra egerẽt ſermone. Si non ergo cũ poſſet ab alio edoceri. vr
22 q in ſtatu innocẽtie multa addiſcere potuiſſet. ¶ Rñ. ad pdi;

ctoꝝ int elligẽtiam eſt notanduꝝ q pfectus ſcientie tripliciter
via põt conſiderari. vel a parte ſcibilium. vel a parte modoꝝ
cognoſcẽdi. vel a parte maioris habilitationis in cognoſcẽdo
Scõm primum modum loquẽdo intelligẽdum eſt q q̃dã ſunt
res q̃ fiunt curſu naturali. q̃dam q̃ curſu miraculi. vel miraby
li q̃dam q̃ fiunt voluntario curſu ſm q determinat Anſel. In
earum igit rerum cognitiõe q̃ quidẽ curſu naturali fiunt nõ p
feciſſet Adam q̃tuꝝ ad noui habitus acquiſitionẽ. Accepit eñ
ſicut dicit Hugo ⁊ magr in littera ab exordio omnium rerum
plenam noticiam. ⁊ boc etiam oſtẽdunt rationes q̃ ad primam
partẽ inducunt proficere tamẽ potuiſſet q̃tuꝝ ad alium modũ
cognoſcẽdi. ⁊ q̃tum ad maiorẽ habitum ſciẽdi. Quantum ad
alium modum etiam proficere poterat. q; qõ nouerat ſimplici
noticia. cognoſcere poterat experiẽtia ⁊ qõ nouerat intellectu
cognoſcere poterat ⁊ ſenſu. Proficere etiam poterat q̃tum ad
maiorẽ habilitationẽ. q; ex frequẽti conſideratione eorum q̃ no
uerat. promptior fuiſſet ⁊ paratior ad iudicandum de hiſrch⁹
quarum habebat cognitionẽ p habitum innatum. Et ſi eñ pri
mus homo non haberet tarditatẽ hebetudinis p aggrauatio
nẽ corporis mortalis. habebat tñ ſpiritus eius quandaꝝ mino
rẽ velocitatẽ p vegetationẽ corporis aialis. ⁊ ſic in cognitione
rerum naturalium Adam quodammodo profeciſſet. quodam
modo minime ſi ſtetiſſet. In earũ vero rerũ cognitione q̃ fiunt
curſu voluntario ⁊ mirabili ſiue ſupnaturali ſimplr proficere
potuiſſet. non ſolũ q̃tum ad modũ cognoſcẽdi. ſ; etiam in acq̃
rẽdo nouaꝝ cognitionẽ. Nec mirũ. q; ad boc q̃ cognoſceret di
uina myſteria indigebat ſupna illuſtratione. ad boc vero q̃ co
gnoſceret ſecreta alterius indigebat ipſiꝰ detectione. nec talis
profectus ſtatui innocẽtie derogabat. cuꝝ etiã beati angeli in
cognitione diuinoꝝ myſteriorũ ⁊ humanoꝝ ſecretoꝝ proficiãt
ppter qõ dicit Epbe. iij. Ut innoteſcat principib⁹ ⁊ poteſtati
bus p eccleſiã multiformis dei ſapia. Et ſic p rñſio ad propoſi
tam q̃ſtionẽ. Nam rationes ad primam partẽ inducte procedũt
de cognitione rerum naturalium. ⁊ ſic intelligit Hugo. ſuis eñ
rebus noia impoſuit adam. ⁊ illarũ rerũ cura ſibi cõmiſſa fuit
Ultima tñ ratio de pfectione ab interiori ⁊ exteriori nõ cogit.
q; ſicut dicit Aug. in. vj. muſice. obiectũ exterꝰ nõ agit in aiaꝝ
nec ipſam pficit. ſed ipſa aĩa ſeipſam mouet occaſione ab exte
riori acceptꝛa. ⁊ informando ſeipſam magis agit in obiectus q̃
agatur ab ipſo. ⁊ boc fuit in Adaꝝ multo fortius ⁊ nobiliꝰ q̃ ſit
poſt lapſum. Cũ illa ratio cogit q adã nõ potuiſſet reſpectu eo
rum q̃ cognoſcebat nouum modũ cognitionis acquirere. nec p
cedẽtes rationes boc aſtruunt q adã non poſſet magis habitu
tari in cognoſcendo p frequentiam in conſiderando.

¶ Rationes autem que ad partem oppoſitam inducuntur oñ
dunt q adam ſi ſtetiſſet proficere potuiſſet in cognitione reſpe
ctu eorum q̃ ſunt voluntaria ⁊ mirabilia. De aliis autem. ſcz de
bis que naturaliter fiunt non concludunt q adam acquiſiuiſ
ſet cognitionẽ nouã. vnde illa prima ratio de cõparatione gra
tie ad ſciẽtiam non valet. q; pfectio gratie non tantũ eſt ex do
no. ſed etiam ex merito pfectio autẽ cognitionis in adam erat
ex dono. ⁊ ſi ſtetiſſet non ſolũ in ipſo. ſ; etiam in poſteris nõ in
docte creditur a pluribus ſimiliter fuiſſe ſaltẽ q̃tum ad habi
tum. ⁊ boc dico propter cãm infantie. Ad aliã ſatisplana eſt re
ſponſio per iam dicta.

Queſtio. ij De cognitione primorum parẽtum q̃tum q
ad defectũ. ⁊ boc eſt q̃rere vtrũ ſi ſtetiſ
ſent in ſtatu innocẽtie aliquando decipi poſſent. Et q ſic videt
Geñ. iij. dixit mulier. ſerpẽs ſeduxit me. Sz conſtat q mulier
non conſenſit niſi q; eſtimauit eſſe verum qõ ſerpẽs dixit. ſ; an
te conſenſum non peccauit. ergo anteq̃ peccaret decepta fuit.
¶ Itẽ Aug. ſup Geñ. ad lr̃am. ⁊ habetur. 8. xxij. di. Credidit
adam vt unq̃ fieri poſſe. vt ⁊ vtrori more gereret. ⁊ p penitẽ
tiam veniam haberet. ſ; conſtat q illud fuit falſum ⁊ boc credi
didit anteq̃ peccaret. q; aliter non peccaſſet. ergo ꝛc.
¶ Itẽ magr ſu pra diſtin. xxj. loquẽs de muliere ⁊ ſerpẽte di
cit. q mulier non horruit ſerpẽtem. quia cum no uerit eſſe crea
tum. etiam officium loquẽdi a deo accepiſſe putauit. ſed hoc
falſum fuiſſe qõ putauit. ergo ꝛc. ¶ Itẽ, hoc videtur ratio
ne. ſi adam ſtetiſſet dormiuiſſet vtiq; ⁊ habuiſſet alias opatio
nes naturales. ergo cuꝝ ſomniũ ſit ex naturali motu fumoſita
tum ⁊ fantaſmatum circa organum fantaſie Adam ſomniaſſet
ſed in ſomnio ſimilitudo rei accipitur pro veritate. ⁊ vbicunq;

boc eſt

boc est ibi est deceptio. ergo ꝛc. ¶ Itē naturale est ꝙ q̄cūq̄ vī vī sub angulo. ꝛ quāto a remotiori aliq̄d videt tanto minoꝛes generat spēs ꝛ vī sub angulo acutiori. ergo ita paruus videre tur sol ipi ade sicut ꝛ nobis. ergo sicut decipit sensus noster in iudicādo de quantitate solis. ita vī ꝙ deciperet sensus Ade.

¶ Itē ponatur ꝙ aliquis homo peccasset Adam ignorante ꝛ assereret ei falsum. aut adam sciret ipm dicere falsum aut non Si sic tunc sciret occulta cordis alterius: pone ēm ꝙ ipse loq̄tur ei de secretis cordis sui. q̄ nosse in alio est proprīū solī⁹ dei. Si nesciret esse falsum. ergo nesciret ipm esse mendacem. ergo crederet ipm veracē esse. aut male iudicaret de illo. Sed si crederet ipsum esse veracē. crederet ipsum dicere verum. ergo necessario deciperetur. Sed cōtra. Aug. vera pro falsis approbare non est natura bois instituti. sed pena dānati. sed cū q̄s decipitur approbat verū pro falso vel econuerso. ergo nunq̄ boc fuisset in homine si perstitisset in statu innocentie.

¶ Itē aug. in Encḥ. xviij. c. Ipse p seipm error est. aut magn⁹ in re magna. aut paruus in re parua. ītm semp est malum ꝛ vbicunq̄ est deceptio ibi est error aliquis vel magnus vel paruus ergo non pōt esse in aliquo quin in eo sit malus. sed in adaz in statu innocentie nec est malum culpe nec malus pene. ergo ꝛc.

¶ Itē Aug. in Encḥ. c. xvj. Hic bones fallunt atq̄ fallunt. mi seriozesq̄ sunt cū mentiēdo fallunt. q̄ cū mētientibus credendo fallunt. ergo vī ꝙ vtrobiq̄ sit miseria. iz maioꝛ in fallēdo. ergo si in statu innocētie nō erat miseria. vī ꝛc. ¶ Itē in statu innocentie nihil homo paterer vel ageret cōtra naturā. sed deceptio est cōtra appetitū nat ure rōnalis. vñ Aug. in Encḥ. xvj. ca. vsq̄ adeo tīi rōnalis creatura refugit falsitatē. ꝛ q̄tus pōt deuitat errorē. vt falli nolit. etiā q̄cunq̄ amat fallere. Adā igit boc naturaliter recusabat. g̃ in statu innocētie decipi nō potuerat. ¶ Itē in adam oēs vires inferiores subiecte erant volūti. alioquin rectus ordo nō seruaret in boie in statu innocētie. ergo si homo nolebat decipi. nec assentire falso. videt ꝙ nunq̄ in ratione eius fuisset deceptio vel ad falsum inclinatio q̄diu pmansisset in statu illo primo. ¶ Itē maioris indignitatis est falli in aīa q̄ pati in corpore. vnde decuit xp̃m assumere passionē in corpe nō deceptionē in mente. sed si adam stetisset. nulla fuisset in eo corporalis passio. ergo nulla fuisset in eo deceptio

¶ Rñ. ad p̄dictā q̄nē de facili pōt rñderi. rationes etiā possent dissolui quadā facili distinctione. Posset ēm sic dici ꝙ deceptio q̄dam est circa scibilia. q̄daz vero circa opinabilia. Scibilia aūt dico illa q̄ certa ratione cōprehēdi possunt. sicut sunt illa de quibus sunt scientie liberales. Opinabilia vero illa voco q̄ non habēt cognosci nisi p quandam coniecturam. sicut secreta aliene conscientie. ꝛ futura contingētia q̄ fiunt casu vel fortuna vel voluntate libera. In primis aūt adam falli nō poterat q: olim cognitionē habebat. In scōis vero dupliciter cōtingit aliquē falli. aut ita ꝙ adheret firma credulitate. aut ꝙ adheret qualicunq̄ estimatione. Et prima deceptio vocat error primus. ꝛ hec in primo boie stante non fuisset. Scōa vero pōt dici opinio in qua est acceptio vnius partis sine pleno assensu credulitatis. ꝛ hec pōt dici q̄dam estimatio falsa. ꝛ hec fuisset in adam absq̄ culpa ꝛ pena. maxime cū ex hac estimatione nec incidereti pctm. nec incurreret damnū. ꝛ ītm hāc distinctionē dissolui possunt rōnes ad vtrāq̄ partē inducte. Naz rōnes oīdentes ꝙ in adā potuit esse deceptio fere oēs p̄cedūt de deceptōe ītm ꝙ dī qualiscūq̄ estimatio. ¶ Rōnes vero ad oppositū p̄cedunt ītm ꝙ deceptio dicit firmā credulitatē. vt nō solū q̄s decipiatur putādo falsum esse verū. sed etiam approbando falsum esse verū. vel econuerso. ꝛ talis est deceptio q̄ est error. Sed licet boc q̄ nunc dictum est satis probabile videatur. non tamē plene satisfacit rationi. nec concordat verbis Aug. in Encḥ. c. xvj. Hit ēm. Cū nihil aliud sit errare q̄ verū putare q̄ falsum est. ꝛ falsum q̄ verū est. vel certū bñe pro incerto. incertū pro certo siue falsum sit siue verū. idq̄ tam sit in aīo deformē atq̄ indecēs q̄ pulchrū atq̄ decoꝛ esse sentimus. vel in loquēdo siue in asserēdo vel in assentiēdo est. est. nō. non. Et profecto obiectū ītm vita ista misera est qua viuimus q̄ ei nōnunq̄ vt nō cōmittat errorē est necessari⁹. Ex boc vero colligit ꝙ Aug. vocat errorē q̄aliter oēm deceptionē. ꝛ illū dicit indecorū ꝛ indecētem. ꝛ ad vitā miserā ptinere. Et in libro de vtilitate credēdi expresse dicit ꝙ nullus error absq̄ vicio esse pōt. Ideo dōs est ꝙ ꝛ si in statu innocētie fuisset in boie alicui⁹ ne sciētie imperfectio sicut ofīsum fuit supra dist in. proxima p̄cedēti. nō tñ in eo fuisset deceptio. ¶ Deceptio ēm vltra nesciētiam addit iudicij obliquationē. hec non fuisset in adam in statu innocētie. sicut nec in eo fuisset passio corpalis. ¶ Et boc pōt itelligi sic. sicut ēm dupliꝛ contingit aliquē pati. aut passione intrinseca. aut ab extrinseco illata. sic cōtingit aliquē dupliꝛ decipi. aut ꝙ ipse se ipsum paralogizet. aut paralogizetur ab alio. neutrū aūt horū in adam fuisset. Sicut ēm nulla fuisset in eo passio intrinseca. q: virtus aīe regitiua p̄fecte suo corpori p̄sidebat ꝛ ītm cōseruare poterat. sic nulla fuisset deceptio veniēs ab extrinseco. q: iudiciū rōnis oibus potētijs sensitiuis p̄sidebat. nec ipse in cōtrarium rationi mouebatur. sed potius ab eo sufficienter dirigebatur. quēadmodum etiā pati nō poterat passione illata. sive q: nullus in tpe illo esset qui inferret. siue quia si adesset. diuina virtus ꝛ cū protegeret sicut supra determinatū est. sic etiā in statu illo nemo esset qui boīem circunueniret aut paralogizaret. Nam vnusquisq̄ loqueretur veritatē cum proximo suo. aut si esset diuine inspirationis reuelatio. siue p se. siue p angelum succurreret ne falleretur. sicut virtus succurrebat ne lederetur. ꝛ sic adā stante nulla fuisset in eo deceptio nec ab intrinseco nec ab extrinseco. vñ rōnes q̄ boc probant cōcedēde sunt.

¶ Ad illud aūt q̄ obī de seductiōe mulieris ꝛ etiā viri. dupliꝛ pōt rñderi. Uno mō sic ꝙ illa seductio fuit falsa credulitas. ꝛ si p̄cessit pctm inobediētie ꝛ ambitiōis secutū tñ fuit peccatū p̄sumptionis. merito cuius excecatus est oculus rōnis vt falsuz estimaret esse verū. Statim ēm mulier audita prolatiōe serpē tis de scipsa p̄sumpsit. ꝛ similiter vir audita suggestione mulieris. ꝛ ideo mulier existimauit p comestionē assequi posse excellentiā et vir de transgressione mandati inuenire veniā. Uñ deceptio siue error secutus fuit peccatum elationis in vtroq̄. iz plus in muliere. Aliter potest dici ꝙ duplex est iudicium.

¶ Quoddam est speculatōis. ꝛ illud nō est pars li. arb. nec in eo cōsistit peccatū. ꝛ huius iudicij error post pctm est. nō ante. Est ꝛ aliud iudiciū in agendis ꝛ in his q̄ spectant ad veritatē vite. ꝛ illud iudiciū est li. ar. ꝛ hoc nunq̄ est sine volūtate. ꝛ bonus iudicij error bñ pōt esse culpe. vel p̄sumptionis. vel infidelitatis vel alicuius alteri⁹. ¶ Et hec fuit deceptio qua mulier primo decepta fuit ꝛ ipse adā ꝛ in ista deceptione nō p̄manfit in statu innocētie. imo cecidit. ꝛ p hoc p̄z rñsio ad duas auctoritates p̄dictas. ¶ Ad illud q̄ tertio obī de auctoritate magistri. q̄ mulier putauit serpentē habere vsum loquēdi. dōz q̄ aut intelligit q̄ talis putatio fuit in muliere post pctm. aut si ante fuerit. nō putauit q̄ hoc officiū haberet determinate. virtute sibi naturaliter data. sed aliqua latente virtute p̄mittēte diuina prouidētia q̄ oēs res gubernabat sicut creauerat.

¶ Nec mirū si nō expauit q: nondū erat in ipsa muliere passio timoris. vñ mulier aspiciēdo serpentē falsum p̄z vero non approbauit. sed aliquā ibi virtutē latentē ignorauit. ¶ Ad illud q̄d obī de somnio. dōm ꝙ in statu innocētie nō fuisset somnius ex p̄cessione fantasmatū ad modū p̄turiētis. sicut dicit Eccl. xxxiij. Hoc ēm venit. q: vires inferiores nō sunt subiecte rōni ꝛ corpus non obedit spiritui. sed si fuisset. hoc esset. q: ab altissimo mitteret aliqua visitatio in qua homo non deciperet immo potius illustrar et. Preterea esto ꝙ esset ibi somniū. nō sequitur ꝙ esset propter hoc ibi deceptio. deceptio enīz respicit rationis vsum in somnis aūt rationis vsus nō esset. aut si esset purgaret potius deceptionē fantasie q̄ ei consentiret potius ēm diceret ratio in somnijs hoī somniantī. tu somnias. q̄ dicere q̄d videse est veritas. ¶ Ad illud q̄d obī de visu. dōm ꝙ nulla esset deceptio. q: bene nosceret Adam ꝙ res a remotiori apparet esse minor. ꝛ ideo non iudicaret ītm apparentiā oculi tñ sed pensata distantia medij. ꝛ ideo nō falleret. sed haberet iudiciū rectum. ¶ Ad vltimū iam p̄z rñsio ex p̄dictis. quia vel adam manifesto signo deprehenderet istum peccasse. q̄d satis videtur probabile. cum magna valde transmutatio facta fuerit in natura Ade p cōmissionē culpe. ꝛ tunc nō crederet ei nec discrederet. nisi quatenus alīs videret sibi credēduz fore. Aut si non deprehēderet eū peccatorē. vbi sua nō sufficeret cautela succurreret diuine prouidētie cura diligētissima. q̄ nec pmisisset eum ledi. nec permisisset falli. si voluisset eius impijs obtēperāter subijci.

Questio. iij

Querit̄ ꝑtū ad cognitōis Ade ꝓple+mētū ꝛ statū. ꝛ est q̄ vtz adā deū co

gnouerit i statu innocētie eo gñe cognitōis quo expectam⁹ deū cognoscē i statu glie. Et q̄ sic vī mgr̄ t Hug. de sctō victo. i li. de sacra. Cognouit bō creatorē suū. nō ea cognitōe q̄ mō a credētib⁹ absens, fide credit. sz ea q̄ tūc p p̄ntiā p̄sentialis sciēti manifesti⁹ cernebat. sed manifeste deū cernere boc est visiōis btē. g̃ tc. ¶ Itē mgr̄. iij. li. di. j. ca. Triplici aūt de cā tc. Bō q̄ añ pctm̄ sine medio deū videbat tc. sed videre deū sine medio boc est videre facie ad faciē. t hec est visio glie. ergo tc. ¶ Itē Exo. xxxiij. loquebat dñs ad moy. facie ad faciē sicut loq̄ solet bō ad amicū suū. sed multo excellētior fuit stat⁹ nature institute q̄ lapse. si ergo sine medio videbat de⁹ a moyse, multo fortī⁹ ab boie in statu nature institute. Si tu dicas boc fuisse in subiecta creatura. obī q̄d dicit⁹ Sume. xij. palā t non p figuras t enigmata deū videt. ¶ Itē bocīm oñdit rōe. sicut volūt scti cōiter. Adā nō solū fuit cōstitut⁹ in paradiso corpali. verūctiā in paradiso spūali q̄tū ad delitias mentis. fruebat em̄ deo sicut dicit Dam̄. t Aug. t boc etiā de se planū est. bō em̄ i tpe nature institute ipm̄ deū in se t imediate amabat. ergo si ita facilis est intellect⁹ ad cognoscendū sicut affect⁹ ad amandū p naturā. vī q̄ sicut deū in seipo amabat ita etiā t in seipo videbat ¶ Itē ois alā recta desiderat videre deū. ergo Adā boc desiderabat aut igit desideriū ei⁹ nō implebat. t ita iā affligebat q̄d nō est cōueniēs. aut aliquo modo deū videbat. sed nō videbat visiōe imaginaria nec corpali. ergo intellectuali. sz hec est visio qua vī deus in sua essentia. ergo tc. ¶ Itē mente bumana nibil deo propinquius cuz est ab oī pctō īmunis. sed mens ade in statu nature incorrupte nō habebat aliquā pctī malicīā nec oculus habebat aliquā obscuritatis nubē. ergo vī q̄ in ipz deū imediate aspectū suū figere poterat. t bec est visio quā expectamus in glia vt videam⁹ ipsam dei substātiā. ergo. ¶ Itē
34 q̄ i glia nō alr videat q̄ videbat ab Adā oñdit. aut em̄ i glia vī deus imediate. aut mediate. Si mediate. sz sic poterat videri ab adā in via. Si imediate. oñdit boc esse falsum psuasione sumpta ex triplici medio. quaz prima est q̄ cognoscēs sup cognoscibile dz habere potentiā q̄tū ad illud p q̄d cognoscit. sed intellect⁹ creatus nō p̄t sup ipsam lucē increatā in se quantū cunq̄ clenet p gr̄am siue p glīam. qz illa semp in infinitū excedit. ergo ipossibile est q̄ intellect⁹ ipsaz lucē increatā videat i seipsa. Q̄d si tu dicas rationē istā nō cogere. qz potētia cognitiua plus est in suscipiēdo q̄ in agēdo. Oñdit bocīm sēda psuasiōc. qz cognoscētis ad cognoscibile dz esse pportio. maxīe in ea cognitiōe in qua est magna delectatio. si ergo illi⁹ summe lucis respectu intellect⁹ nostri est excessus inproportionabilis. t tantus vt p nibil additū possit ei proportionari noster intellectus quin semp excedat in infinitū. videt q̄ nunq̄ in fonte lucis intellect⁹ noster possit contēplari deū. ¶ Q̄d si tu dicas q̄ nō requirit ibi proportio quātitatis. sed solū cōformitatis oñditur boc idē psuasione tertia. si em̄ in gloria deus videtur in seipso t absq̄ oī medio cū ipse in se nullā habeat diuersitatē. oīno videret ab oībus vniformiter. q̄ si cōstat esse in glīa dr̄ias p̄mior̄ non videt q̄ absq̄ omni medio deus a glorificata alia videat. si igit videtur p mediū. t sic videbat ab adā. restat ergo q̄ adam co gñe cognitionis cognouit quo cogniture sunt ale beate. ¶ Sed cōtra Exod. xxxiij. Non videbit me bomo t viuet. constat q̄ boc nō intelligitur de vita spūali. sed de vita animali. si igitur adam in statu innocentie vita alali viuebat. ergo deuz videre non poterat. ¶ Itē Job. j. Deum nemo vidit vnq̄ nisi vnigenitus tc. si ergo nullus vnq̄ vidit deuz añ aduentum xp̄i ergo nec adam. ¶ Item sup illud Esa. vj. Vidi dñm sedentem tc. Greg. Quantuncunq̄ mens in contēplatione profecerit. semper q̄ infra deum est videt. ergo videtur q̄ cum alīq̄ homines perueniant ad eminentiam gratie que fuit in adam. t nullus in presenti per actum contemplationis deuz videat. ergo nondum habebat illam visionem quam expectat anima sancta. ¶ Item visio dei est tota merces. ergo qui visionem dei habet. plenam habet mercedē. t qui boc habet. habet plenam gloriam. t nullus talis p̄t cadere. si igitur Adam cecidit. ergo deum in seipo non vidit. ¶ Itē lux increata pfecta delectatione delectabat aspicientes. ergo si Adam illam summam lucē asperisset. perfecte in ea delectatus fuisset. ergo nū q̄ ab eo auerti cōsensisset. ¶ Itē status vie t status patrie debent esse distincti. ergo pari rone contēplatio vie t contemplatio patrie. sed Adam erat viator. ergo non erat comprehensor.

ergo non eo gñe visionis videbat quo videre expectamus i patria. ¶ Respondeo ad predictorum intelligentiaz est notandū q̄ communiter omnes ponunt cognitionē quam habebat Adā de deo mediam inter cognitionem que est in statu miserie t cognitionem que est in statu glorie. sed in modo ponēdi plurima est differentia. Quidam namq̄ innitentes autoritatibus male intellectis t rationibus sophisticis dixerunt deum nunq̄ is mediate videri nec in via nec in patria. Dicit em̄ Cryso. Ipsuz qui deus est non solum propbete. sed nec etiam angeli vident. Et alie reperiuntur autoritates consimiles quas male intelligentes t putantes boc dictum esse q̄ deus imediate videri non possit propter inproportionabilitatem lucis increate ad oculum mentis create. dixerūt q̄ deus p quasdā lucubratiōes videri babet. t in statu vie. t in statu innocētie videbit etiaz t in statu glorie. t in illis luminosis influentijs dixerunt deū in bis statibus videri magis clare t minus clare sīc⁹ de⁹ magis se oculo nr̄o vult contēperare t clariorib⁹ theophanijs oñdere ¶ Sed ista positio heretica est t reprobata. nec imerito. quia t contra rationem est. cuz anima quiescere perfecte non possit donec in se ipsa videat deum. Et contra sacram scripturā. nam j. Cor. xiij. dicitur. Tunc cognoscam sicut t cognitus sum. Et j. Joh. iij. Videbimus eum sicut est. Et bocīm etiā innuere autoritates doctorum reperiuntur. quibus oibus adherendo error iste reprobandus est. t autoritates si que videantur esse p ipso oēs exponende sunt. qz loquuntur de cognitione cōprehensionis qua dicitur aliquid cognosci totaliter. t hac cognitione deus sibi soli cognoscibilis est sicut in li. iij. patebit.

¶ Scōs aūt modus dicendi est q̄ deus a purgatis mētibus non solum in patria. sed etiā in statu innocentie. t in statu vie. in seipso videri dz. nec est dr̄ia nisi in gradu q̄d clari⁹ t pfect⁹ in statu glie videbit. t min⁹ pfecte in statu innocētie. t minime in statu nature lapse. Differētia aūt istoz graduū venit ex b q̄ alia in statu glie est oīno a sarcina corpis absoluta. aut oīno dz corpus spūale q̄nullo modo impediat ipsam quin possit imediate in deum tēdere t fm totum suum posse. in statu vero nature lapse. qz babet corpus corruptibile. t alale impeditur t aggrauatur ex terrena inbabitatione ne possit in ipsam lucē tēdere pfecte. in statu vero nature institute se babebat medio modo. qz corpus ade t si non esset subiectum necessitati moriendi t passibilitati. erat tamē indigēs alimonijs. t oportebat alam circa regimē t vegetationē sui corporis aliquando occupari. t ideo nec adeo excellēter intuebatur primus homo deum sicut beati intuētur in gloria. nec adeo exiliter sicut viri sancti intuētur in p̄nti miseria. Hanc aūt suaz positionē ex autoritatibus August. eliciunt qui dicit in pluribus locis. in lib. de trinita. q̄ etiam in p̄nti vita notior̄ potest homo habere deum q̄ fratrē. t boc in lib. viij. t alibi dicit q̄ a purgatissimis mētibus cernitur. Docet etiam in. viij. lib. p contuitum veritatis t bonitatis intueri deū. sed bec positio t si nō sit adeo veritati aduersaria sicut prima. nibilominus tamē dictis sanctorum non consonat. Sicut em̄ dicit Dionysius i libro de mystica theolo. q̄ excellētissimus modus contēplādi ē ignote accēdere. qz nec ipe moyses valuit deum videre. t ideo introductus dicitur fuisse in caliginē. Unde Diony. vocat eos indoctos qui dicunt se nosse eū qui posuit tenebras latibulum suum. Et etiaz Gregorius dicit q̄ quantumcunq̄ mens in contēplatione profecerit non peruenit ad contuitum dei. Et cōmuniter doctores in boc cōcordāt intelligētes illud quod dicit apostolus q̄ q̄diu sumus in boc corpore. peregrinamur a dño t p fidē ambulamus non p spēm ¶ Unde si que autoritates illud dicere inueniantur q̄ deus in
35 p̄nti ab bomine videtur t cernitur. non sunt intelligende q̄ videtur in sua essentia. sz q̄ in aliquo effectu inferiori cognoscitur. sicut iam melius patebit nisi fortassis in bis qui rapiūtur sicut credimus fuisse i paulo. qui spālitate p̄uilegij statū viatorum supergrediuntur. nec ibi aliquid agunt. sz solum aguntur. Tertius aūt modus dicēdi est q̄ in patria videbitur deus immediate t plene quantum est ex parte videntis. in statu vero miserie videtur mediate t semiplene. in statu vero innocētie videbatur medio modo. scz immediate t semiplene. Semiplene inq̄. quia non receperat adbuc plenam remunerationē. immediate aūt quia nullaz babebat velaminis interpositionē. t boc videtur sonare verba magistri Hugo. Verumtamē nec sic intelligēdum est q̄ bomo in statu innocētie videret deum in sua essentia

sentia siue facie ad faciē. Huic enim obuiant rationes ⁊ autoritates prius iducte. Et ideo est quartus modus dicēdi ad hoc ꝙ revera cognitio status innocentie media est inter cognitionē status glorie. ⁊ status miserie. sicut etiā locus paradisi medius est inter hāc valle miserie ⁊ patriā celestē. ⁊ quēadmodū paradisus terrestris pl⁹ se tenet cū terra ꝙ cū celo. sic adde cognitio siue status innocētie plus cōformis est cognitioni statꝰ pñtis ꝙ futuri. Oñ in solo statu glie videbit deus immediate ⁊ l sui ſba. ita ꝙ nulla erit ibi obscuritas. in statu vero innocētie ⁊ nature lapse vī de⁹ mediāte speculo. sꝫ differēter. qz in statu innocentie videbat de⁹ p speculū clarū. nulla enī erat in aīa pcti nebula. in statu vero miserie vī p speculū obscuratū p pctm̄ pri
37 mi hois ⁊ ideo nūc vī p speculū ⁊ in enigmate. ¶ Enigma enīz
38 sicut dicit Aug. in. xiiij. de tri. est similitudo obscura. ¶ Oñ nota ꝙ q̄druplex est gen⁹ cognoscēdi deū. vꝫ p fidē. p ꝓtēplationē p apparitionē. ⁊ p apertā visionē. Et primū est gr̄e cōis. scōꝫ est gratie excellētis. tertiū gratie spālis. ⁊ quartū glie ꝓsummantis. Et sufficiētia istoꝝ modoꝝ ita colligit. oē enī qđ cognoscit cognoscit p aliq̄d pñs. si igit deus cognoscit. necesse est ꝙ per aliq̄d pñs intellectui cognoscat. pñs aūt voco hoc ꝑm ꝙ Aug. vocat ꝙ pñs est intellectui ad videndū. Aut igit cognosco deū p hoc ꝙ est pñs mihi. aut p hoc ꝙ est pñs alij. Si p hoc ꝙ est p̄ sens alij. sic est cognitio fidei. Qđ enī deus sit trin⁹ ⁊ vnus. hoc ego credo dei filio q̄ hoc enarrauit ⁊ p̄dicauit ⁊ spūsctō q̄ hoc ispirauit. Qđ enī credimus debem⁹ autoritati sicut dicit Aug. de vtilitate credēdi. Si aūt cognosco deum p hoc qđ est p̄sens mihi. hoc potest est tripliciter. Aut p hoc ꝙ est presens mihi in effectu ꝓprio. ⁊ tunc est contēplatio. que tanto est eminētioꝝ quanto effectum diuine gratie magis sentit in se homo vl⁹quā to etiam melius scit considerare deum in exterioribus creaturis. Aut est presens mihi in signo ꝓprio. ⁊ sic est apparitio sicut apparuit deus Abrae in subiecta creatura que ipsum deus figurauit. ⁊ sicut spūsctūs apparuit in columba. Aut est p̄sens deus in lumine suo ⁊ in seipso. ⁊ siclē cognitio qua videtur de⁹ in vultu suo siue facie ad faciē. ⁊ sic est aperta visio q̄ tota dicit merces oīm meritoꝝ. Primum igitur ⁊ vltimū genus cognitionis status innocentie non cōpetebat. Primū ꝓpter cognitionē enigmaticā. ⁊ ꝓpter boc ꝙ cognitio fidei vtplurimum est ex auditu. ꝑm ꝙ innuit apls. Ultimū vero ibi esse non poterat ꝓpter summā pfectionē. ideo boi nō exhibebat. sꝫ potiꝰ i ꝑmiū ꝑmittebat. Medij vero duo. s. contēplatōis ⁊ appitiōis vtriq; statui cōes esse poterunt. maxime cognitio ꝓtēplatiōis q̄ in vtroq; statu est ibi tñ potissime vigebat. tū ꝓpter alc puritatē. tum etiā ꝓpter carnis ⁊ inferioꝝ virium subiectionem quibus duobus vt plurimū aīa caret in statu nature lapse. iō non potest ad illū gradum contēplationis attingere. Rationes igitur monstrantes adam deum non cognouisse eo gñe cognitionis quā expectamus in gloria sunt concedēde. ad eas autē que ad oppositum adducuntur satis facile est respondere.

¶ Ad illas enī tres autoritates primo inductas iam pꝫ rñsio. oēs enī intelliguntur de contēplationis cognitione. non p re
39 motionē cuiuscunq; medij. sed p remotionē relaminis ⁊ obscuritatis. qualis est in his q̄ aliquo vicio pcti sunt infecti. ¶ Ad illud aūt qđ obj̄citur ꝙ immediate deum amabat. dicendum ꝙ non. est simile. Amor enī sicut vult Bern̄. multoplus se extēdit q̄ visio. ex sola enī estimatione sequitur aliquando dilectio. Et ipse etiam dicit in li. de amore dei. ꝙ vbi deficit intellect⁹ ibi
40 proficit affectus. ¶ Et ratio huius est qz visio est solummō rei pñtis. sed dilectio nō solummodo est rei pñtis. sed etiam absentis. Preterea. visio non dicit qualēcunq; modum cognoscendi sed modū cognoscēdi cōpletum. dilectio vero ⁊ pfecta pōt esse ⁊ imperfecta. ideo q̄nis immediata dei dilectio sit in via. non
41 tamen oportet ꝙ visio siue cognitio immediata. ¶ Ad illud qđ obj̄citur ꝙ adam desiderabat deum videre ⁊c. dicēdum ꝙ verum est. sed sic desiderabat videre ꝙ aliquā cognitionē habebat in qua reficiebatur. ⁊ aliquam expectabat in remuneratione m ⁊ ꝓmiū. Et illā quam expectabat erat cognitio patrie. illam vero quā habebat erat contēplatio vie q̄ erat visio p̄ speculi
42 lum. ¶ Et si tu q̄ras vtrum erat visio intellectualis vel corporalis. Dicendū ꝙ intellectualis. sed non ipsius diuine essentie in se. sed alicuius gratie vel influentie. ⁊ illam in se p experientiam nosse ⁊ videre poterat. sicut sentit aīa sancta q̄n liquescit
43 cum sponsus alloquitur eam. ¶ Ad illud qđ obj̄citur ꝙ mens humana in illo statu erat deo immediata. dicendum ꝙ immediata erat q̄tū ad eē nature. qz nulla natura est ea sup̄ior. quātum vero ad statum non erat immediata. Ad vltiorē enī status promouenda erat. tunc enī erat in similitudine gratie. sed perducenda erat ad deiformitatē glorie in qua nō soluz aspiceret diuinum effectū. sed etiam ipsum vultum desideratum. Concedo tñ nihilominus ꝙ oculi aspectus in deum figi potest. ita ꝙ ad nihil aliud aspiciat. attamē non perspiciet vel videbit ipsi⁹ lucis claritatē. immo potius elevabitur in caliginē. ⁊ ad banc cognitionē elevabitur per oīm oblivionē sicut Dion⁹. dicit in li. de mystica theo. ⁊ vocat cognitionē istam doctā ignoranti ā Hec enī est in qua mirabiliter inflāmatur affectio. sicut eis ptz qui aliquotiens consueuerunt ad anagogicos elevari excessus hunc modum cognoscēdi arbitror cuilibet viro iusto in via ista esse querēdum. ꝙ si deus aliq̄d vltra faciet. hoc ꝓuilegiuz est speciale non legis cōis. ¶ Ad illud qđ queritur vtrum deus in 44
patria videatur p medium an fine medio. rñdenduz est ꝙ videre per medium hoc potest intelligi tripliciter. aut per mediuz disponens. aut per medium deferēs. aut p medium deducens ¶ Per medium disponēs recte ⁊ catholice ponitur deuz in patria esse videduz. quia anima in patria mediante deiformitate ⁊ influētia glorie disponet ad hoc. ꝙ clarissime possit deum in seipso videre. Deiformitas enī glorie sufficiēs est dispositio ad hoc ꝙ anima deum in se possit videre. ¶ Ad hoc enīz ꝙ videat non oportet⁹ ꝙ anima potens sit in deum agere. videre enīz potius est in suscipiēdo q̄ in agendo. maxime cum videtur lumē. Nec oportet eam proportionari quantitatiue. sed q̄tum ad infimitatē vt sit tanta quanta deus in virtute est. sꝫ sufficit qualitatiue q̄tum ad similitudinē expressaz. ꝑm cuius maiorē ⁊ minorē participationē erit ordo in gradibus ꝓmiorum in futura gloria. Et sic ptz ꝙ si ponatur deuz videri p medium disponēs 45
psuationes q̄ prius ponebantur dissoluuntur. ⁊ veritas explicatur. Per medium aūt deferēs nullus potuit deum videri. cū ipse sit immediatus rationali creature. Sed p medium deducens siue contēperans posuerunt aliqui deum videri ne p excellētiam lucis obtunderetur acies intellectus. ⁊ potius deiceretur q̄ letificaretur. Sꝫ hoc ponere sicut prius tactum fuit non est sanum nec habet rationē. qz lumē illud potius est salutiuū q̄ corruptiuum. vñ excellētia illius, in nullo obest. sed potius confert. ⁊ qz pax ⁊ gaudium et lux illa superat oēm sensuz homo totus ideo vndiq; completur. vt nihil aliud q̄rat. sꝫ potius absorbeatur ipsa nostra intelligentia ab eminētia lucis. sicut ⁊ ipa nostra affectio a torrēte voluptatis. ⁊ hoc supra determinatum fuit in primo libro distinctione prima de fruitione.

¶ Nunc autē pro firmo tenēdum est ꝙ ⁊ si Adam deum in sua 46
substantia non videbat in statu innocētie. videbitur tamen in gloria in sua substantia. nec licet huius cōtrarium sentire ⁊ dicere. Nam hoc est vn⁹ de decē articulis reprobatis ab vniversitate magistrorū parisien. tpe episcopi Guilbel mi ⁊ Odonis cancellarij. ⁊ fratris Alexandri de bales patris ⁊ magistri nostri qui vt cuitētur subscripti sunt. ¶ Primus articul⁹ est ꝙ di 47
uina essentia in se, nec ab boie nec ab angelo videbit. Scōs est ꝙ ꝫ diuina essentia vna sit in patre ⁊ filio ⁊ spūsctō. tñ vt in ratione forme vna est in patre ⁊ filio. ⁊ non vna in his ⁊ spūsctō. ⁊ tñ forma idē est ꝙ essentia diuina. Tertius est ꝙ spūsctūs vt amor vel nexus non procedit a filio sed tñ a patre. Quart⁹ est ꝙ anime glorificate non sunt in celo empyreo cum angelis. nec corpora glorificata erunt ibi. sed in solo aqueo vel cristallino qđ est supra firmamētuz. Quintus est ꝙ malus angelus in primo instanti sue creationis fuit malus ⁊ nunq̄ fuit bonus. Sextus est ꝙ angelus in vno instanti potest esse in diuersis locis ⁊ etiam vbiq; si voluerit. Septimus est ꝙ multe sunt veritates ab eterno q̄ non sunt deus. Octauus est ꝙ primū nunc ⁊ creatio passio nō est creator nec creatura. Nonus est ꝙ q̄ habet meliora naturalia plus habebit de necessitate de gratia ⁊ gloria. Decimus est ꝙ malus angelus nunq̄ habuit vnde stare posset nec etiam Adam in statu innocētie. Hi oēs errores a predictis personis prohibiti fuerunt ⁊ excōmunicati. ⁊ propterea sunt tā q̄ pestiferi euitandi.

Distinctio.xxiiij De adiutorio per quod bomo ante lapsuz stare potuit scilicet de libero arbitrio q̄tum ad alias potentias comparatur.

Distin. xxiij.

Quo in gra creat' fuit i lib.arbi. potuit stare. sz nō profi cere.

Qz etiā poterat p illam creatio nis gratiaz bn viue ptermittenduz r re quo dammō Aug.

Nunc diligēter inuestigari opz rc. Supra determinauit magister de culpa p quam homo cecidit .in hac parte determinat de auxilio p quod stare potuit. Et qm̄ hoc auxilium sz lib.ar. habet triplici ter considerari. vz in comparatione ad alias potētias aie. r in se. r in cōparatiōe ad pfectionē gratie ideo pars ista habet tres ptes. In prima determinat de lib.ar. in comparatione ad alias potentias. In secuda vero determinat de ipso sm se. infra distī. xxv. Jam vero ad propositum red camus. In tertia vero determinat de ipso per cōparationem ad gratiam .i fra distin. xxvj. hec est gratia operans r cooperans. Et qm̄ sm comparationez me attenditur pgressus r cōsummatio peccati . ideo prima pars habet duas. In prima determinat de libe. arbi. inq̄tum ad alias potentias comparatur. In scōa vero determinat qualiter in homine tētationis ordo r progressio consummat ibi. Illud quoq; ptermittenduz non est rc. Prima pars tres habet particulas. In prima determinat ad quid datum fuerit illud auxilium homini. In secūda vero quod sit illud adiutorium ibi .hic considerandum est quod fuit illud adiutorium rc. In tertia vero ad maiorez explanationem subiungit distinctionem predictorum .ibi. est cm̄ sensualitas quedaz vis rc. Quelibet autē harum partiuz diuidi potest in duas. In pma determinat veritatez. In secunda remouet dubitationem ibi sed quomodo rectam r bonam voluntatem rc. Similiter secunda pars in qua determiat quod fuit adiutorium duas habet ptes. In prima explicat qō fuit illud adiutorium nominādo. In secunda diffiniendo. ibi lib. vero arbi. est facultas rc. Similiter tertia pas in qua diuisionē ponit potentiaz duas habet partes. In prima assignat differētiā sensualitatis ad rōnē. In scōa vero oñdit viā p quā cognosci possit r discerni illa differēcia ibi. qc q̄d ergo in aia nostra. Sic totalis huius particule sūma circa duo versat. vicz circa adiutoriū qō fuit hoi collatum. r circa distinctionem potentiarum.

Determinat veritatez ad q̄d datum fuerit illud adiutorium homini. a

Nunc diligēter inuestigari opz quam gram vel potētiaz habuerit hō añ casuz. Et vtz p eā potuerit stare vel nō. Sciēdū est g̃ q̄ hoi in creatiōe (sicut de angelis dixim') datū est p gratiaz auxiliū r collata ē potētia p quaz poterat stare .i. nō declinare ab eo qō accepat sz nō poterat pficē itm̄ vt p gratiaz creatōis sine alia mereri salutē valeret. Poterat q̄dē p illō auxiliū gre creatōis resistē malo. sz nō pficē bonuz .poterat tm̄ p illud bn viu ēq̄dām ō. qz poterat viuere sine pctō. sz ñ poterat sine alio gre adiutorio spūaliter viuere q̄ vitā mereri eternā. Ulm̄ aug. in ench. Sic fact' est hō rect' vt manere i ea rectitudie posset nō sine diuio adiutorio. r suo sicut pcursus arbitrio. Utrūlibet hoz elegisset dei voluntas fieret vel ab illo vel de illo. Et qz suā maluit facē volūtatē q̄ dei. de illo sctā ē volūtas dei. Jtē i eodē. Sic hoiez p̄i' oportebat fieri. vt r bn posset velle r male. Nec frustra si bene. nec ipune si male. Idē. q̄s i li. de correctōe r gra ait. Si h̄ adiutoriū vl angelo vel hoi cū p̄mū facti sunt defuisset. qm̄ nō talis natura fcā erat: vt sine diuio auxilio posset manere si vellet . nō vtiq; sua culpa cecidisset. defuisset q̄ppe adiutoriuz sine q̄ manē nō posset. Idē Dederat de' hoi bonā volūtatē. i illa q̄ppe eā fecerat rectū. dederat adiutoriū sine q̄ nō posset in ea manere si vellet r p qō posset Ut aūt hoc vellet i ei' dimisit arbitrio. Jneodē. Acceperat posse si vellet. sed nō h̄uit velle q̄ posset. Mā si habuisz pseuerasset. His testimonijs euidēter mōstrat' q̄ hō rectitudinē bonā volūtatē i creatōe accepit. atq; auxiliū quo stare poterat alioq̄n non sua culpa videret cecidisse.

Remouet dubitatōez qualis fuerit illa rectitudo r bonitas voluntat' in q̄ creatus est. b

Sz quō rectā r bonā volūtatē h̄uit hō si p eā nec mereri vitā valuit . nec i ea stare voluit. Qz nec aliq̄d mali ea tūc volebat r ad tps stare voluit. sz ñ pseuerēter. vtō recta r bona fuit tūc volūtas hois Ad h̄ añt q̄ dixim' hoiez nō posse pficere vel mereri p gram creatōis solet opponi sic p illud auxiliū gre creatiōnis potuit stare i bono qō accepat. potuit g̃ resistere tētatiōi. Sz resistere tētatiōi h' atq; suggestiōi h' malis meritū est ac bonū remūerabile Oē añt bonū meritū pfect' est. Per graz g̃ creatiōis p̄ficere potuit sine adiectione alteri' gre. Ad qō dicim' qz a resistere malo r non ꝯsentire tentatiōi nō fecisset illi meritū r si nō ꝯsensisset .qz nihil i eo erat qō ad malū ipelleret sicut angelis q̄ nō ceciderūt nō fuit meritū qō steterūt. i. q̄ nō corruerūt. Nobis aūt meritū est aliq̄n si malū nō facim' sed resistimus .ibi dūtaxat vbi cā subest q̄ nos id facē monet. qz ex pcti corrupte la p̄ni sunt ad lapsum gressus nostri. Ubi aūt nō inter uenit cā nos ad malū impellens. nō meremur si ab eo declinamus. Declinare enim a malo semp vitat penā. sed nō semp meretur palmam.

Explicat qō fuit illud aliquo ope suo. Jtē xp̄s nullū habuit interi' ipellēs ad malū cū dyabolo in tētatōe resistit. r i opib' suis nullū habuit retrabēs a bono. g̃ nihil meruit in sua tētatōe nec in aliqua operatiōe. qō oino necessariū est dicere. Jtē exēplū est' vī esse malū cū subiungit. sicut angelis nō fuit meritoriū q̄ steterūt. hoc est cōtra veritatē r contra Aug. qui dicit in li. de correctione r gratia q̄ angeli qui alijs cadentibus remanserunt huius mansionis debitam mercedem receperunt. ergo videtur q̄ stando meruerunt.

Ad hoc dici posset q̄ meritum dimissionis pene siue satisfactoriuz. r est meritum vite eterne. siue substantialis premij. Ad primum requiritur penalitas r difficultas. Ad secundū vero sufficit sola charitas Magister autez intelligit de merito sm primam differentiam non sm aliam.

Sed quia illud meritum satisfactionis nunq̄ fuisset i casu Adam nec profectus in eo qō dictū si in statu innocentie permansisset. predicta responsio non videtur pertinere ad propositum.

Obiectio

Et propterea aliter vi detur esse dicendum q̄ est meritoriuz de genere operis. r est meritoriuz ex radice charitatis. Meritorium de genere operis dicitur quod est opus virtutis de se hoc autem est arduum r difficile. Unde modo dicitur meritorium omne opus quodcunq; sit. dū tamen ex radice charitatis procedat. Uult igitur magister dicere q̄ in resistendo tentationi ade non fuisset meritum. si non habuisset gratiaz. nec primo modo nec secundo. si vero restitisset ex charitate meritoriuz fuisset secūdo modo nō primo. In nobis autem semper est meritoriuz vel vtroq; modo vel altero propter difficultatez ad bonum r promitatē ad malum. Et per hoc pz responsio ad obiecta. quia procedūt de merito sm scāz differentiam videlicet de eo quod est meritoriuz ratione radicis.

Solutio

b Declinare enim a malo semper vitat penam. sed non semper meretur palmam. Contra. Aut enim declinat quis a malo ex charitate. aut non. Si non. similiter nec facere bonum ex tra charitatem meretur palmam. ergo non est differentia inter declinare a malo r facere bonum. Si sic. cum omne illud quod fit ex charitate sit meritoriuz. pz rc. Si tu dicas q̄ non meretur palmam ex genere operis

a Resistere malo r non consentire rc. Contra. si hoc verum est tunc cuz nullum fuisset in Adam impellens. nunq̄ meruisset in

opis. qz nō est difficile. boc nō soluit. qz Iz non fit difficile boī i statu innocētie. est tñ difficile in statu nature lapse. g nō semp merek palmā. Itē declinare a malo ē vna potiusticie sicut facē z bonū. g sicut vnū est meritoziū. ita z reliquū. ℂ Rñ. dōz q declinare a malo dupl'r dr sicut nō velle malū. Uno mō puatiue. sicut dr dormiēs nō velle malū qz nō bz aliquā affectionē ad malū. Alio mō ℨ rie vt dicak nō velle malū qz respuit. z ℨ ria affectiue afficik ℨ malū. Sic etiā declinare a malo dupl'r dicik Et si dicak ℨrie. tūc est meritoziū. Si vo puatiue. vitat penā. qz si nō peccat nō punik. nō tñ merek palmā qz nō est ibi alicd op' meritoziū. z primo mō est pars iusticie. scdo modo non. qz non est opus.

c ℂ Liberū vo ar. est facultas zc. q malum eligik gra desistēte. Ur male dicere. qz si boc verū esset. tunc li. ar. gra destitutū semp consentiret pcō. qd plane falsum est. Item vr q non deberet poni in diffinitione lib. ar. qz sicut dicit philosophus. peccatqui diffinit aliquid p peiora z p ea ad que non habet principali ter ordinari. si ergo lib. ar bi. de se quantum est de p ma cōditiōe sua non ordinat ad malū. non debet diffiniri p electionē mali.

6 ℂ Rñ. dōm q magr diffinit dic li. ar. non simplr ſz ſm statuz nature lapse z qz in statu nature lapse defectum habet z inclinationē ad malū. ideo non tantum diffinit p electionem boni ad quā ordinak mediante gratia. sed etiā p electionē mali in quā cadit ex defectibilitate ppria. necponik ibi electio mali tanq̄ finis ad quē ordinak. ſz vt per b magis innotescat qualiter ad finē propriū ordinak. nō enim ad illud peruenit nisi per gratie adiutoziū. z sic ps responsio ad vtrūq̄ obiectum.

adiutoziū noiando. scz arbitrij libertatem. c

ℂ Hic ꝺsiderādū est qd fuerit illud adiutoziū boī datuz in creatiōe q̄ poterat manere si vellet. Illud vtiq̄ fuit libertas arbitrij ab oī labe et corruptela imunis. atq̄ volūtatis rectitudo. z oīm naturaliū potētiaz aīe sinceritas atq̄ viuacitas.

☞ Explicat qd fuit illud adiutoziū diffiniendo. d

c ℂ Liberz vo arbitriū est facultas rōis z volūtatis q̄ bonū eligik gra assistēte vel malū eadē desistēte. Et dr liberz q̄tū ad volūtatē q̄ ad vtrūli bet flecti pōt. Arbitriuz vo q̄tū ad rōnē cuiꝰ est facultas vel potētia illa. cuiꝰ ēt est discernere iter bonū z malū. Et aliqñ q̄dēdiscretionē bñs boni z mali. qd maluz est eligit. aliqñ vo qd bonū est. Sed qd bonuz est nisi gra adiuta nō eligit. malū vo p se eligit Est em̄ in aīa rōnali volūtas naturalis q̄ naturalr vult bonū. Iz tenuiteret exiliter nisi gra iuuet. q̄adueniens iuuat eam z erigit vt efficaciter velit bonum. Per se autem potest velle malum efficaciter. Illa ergo rationalis anime potentia qua bonū vel malū pōt velle. vtrūq̄ discernēs. liberū arbitriuz nuncupak qō bruta animalia non habent. quia ratione carent. habent tamē sensum z appetituz sensualitatis.

☞ Assignat differētiā sensualitatis ad rationem. e

ℂ Est em̄ sensualitas q̄dam vis anime inferioz ex quaest motus qui intēditur in corporis sensus atq̄ appetitus rerum ad corpus ptinentiuz Ratio vero vis aīe est superioz. q̄ (vt ita dicam') duas habet partes vel differētias superiorē z inferiorē. Scōm

Questio. I.

Qō dominī dari potuerit adiutoziuz. si +uc li. ar. inf. exhibilecp naturaz boc est absq̄ gra supaddita ondik primo a filī. ptingit em̄ reperiri lucem corpalē quā impossibile est p naturā in se obnubilari. sicut lucem empyrei vel lucē solis. Si g̃ lux spūalis multo pmanētioz est q̄ corpalis. videtur q aīa humana potuit fieri in pfectiōe tāti lumis p naturam q̄ nullo mō posset obscurari nec per ignorantiā nec per culpam.

ℂ Item contingit reperire aliquam sbam corpalez intransmutabilem q̄tū ad substantiā z q̄tum ad proprietates. sicut est corpus vltimum. scilicz empyreuz z boc non habet solum per gratiam sed etiam per naturam. ergo pari ratione possibile est substantiā spiritualem per naturam in tanta stabilitate fieri. q̄ nullo modo valeat permutari a rectitudine naturali. si enim boc reperitur in substātia corporali multo fortius reperiri pōt in substantia digniori. Ubi incipit.

ℂ Item gratia est perfectio nature. z perfectio cō formatur suo perfectibili. ergo si gratia conformationis omnino reddit naturam impossibilem ad peccandum videtur q anima humana naturaliter capax sit talis stabilitatis z inuertibilitatis. Si dicas q nō est capax talis inuertibilitatis nisi mediāte gra. obiicitur ℨ boc q talis vertibilitas ad mala. aut est essentialis ipsi nature aut non. Si est essentialis. ergo videtur q p gram non possit auferri. Si nō est essentialis. ergo videtur q sine tali vertibilitate ad malum possit natura rationalis fieri salua sua natura z nulla superaddita gratia pter boc est questio. cum taz li. arbit. hominis q̄ gratia sit creatum sicut patebit infra. ad quid dari potest in flexibilitas ad malum ipsi gratie. z non potest dari creature rationali. videtur enim ratione consimili q si potest dari. vni q possit dari alteri.

ℂ Item Iz ois creatura p se vertibilis sit in natura alique tamen tales creank a sua origine q impossibile est eas corrumpi. z boc habent sine aliquo addito naturalibus. sicut patet in substantijs simplicibus vnde angeli z aīe p naturā sunt immortales. ergo pari ratiōe vr q aliq̄ anime possunt creari p naturam ad malū inflexibiles. vr igitur fuisse possibi

Dintelligēti ambuius partis circa duo incidit bicqō. Primo queritur de adiutorio boī collato p qō posset resistere. Scōo queritur de diuisione potentiarum aīe. Circa primuz querūtur duo. Primo queritur vtruz dari potuerit homini siue alicui creature adiutoriuz qō eēt naturaliter inflexibile. Secūdo queritur vtrū datuz fuerit ei adiutoziū per qō posset absq̄ auxilio gratie tentationi resistere.

le tale adiutoriam a deo conferri per qō naturaliter ad malū nō posset inflecti. ¶ Sed cōtra. ista duo sunt cōuertibilia sicut vult Dam̄. ⁊ etiā Aug. vz esse creabile ⁊ esse vertibile. sic ergo i oī creatura necesse est esse aliquā vertibilitatē. sed in substātia spūali nō est vertibilitas ꝫ substātiaz. ergo necesse est q̄ sit ſm electionē. igitur impossibile est substantiā creatā habere li. ar. per naturā inflexibile. ¶ Itē non est p naturā magis artatus affectus q̄ intellectus. sed intellect⁹ eoipso q̄ intellect⁹ est per naturā suā est natus ola intelligere. ergo pari rōne affectus p naturā suā est potēs boc vel illud appetere. ergo est ab vno oppositoz in alterū transire. ergo ois affectus creat⁹ q̄tuz est de natura sua nō solū bonū cōcessum sed etiā ꝓhibitum pōt velle ⁊ preeligere. ergo ⁊c. ¶ Itē liberū arb. creatum bocipso q̄ liberum est dominatur actui suo. bocipso q̄ creatū est. debet aliq̄d suo creatori. vicz bonozem. ergo si dominatur suo actui. pōt nō reddere qō debet. sed boc est pctm̄. ergo necessarium est liberū arb. quātum est de sua natura fieri flexibile ad pctm̄. ¶ Itez si libe. arbitrium per naturam suam esset inflexibile ad malum. ergo stare in bono ⁊ facere bonum esset ei naturale. ergo oē opus egrediens a libe. arb. esset in genere operis naturalis. ⁊ nullū esset in genere moris. ergo si boc verum est nullum esset meritorium. nullum etiam esset laudabile. per nullum etiam opus qō faceret esset liberum arbitriuz ad gloriam ordinabile. sed boc est contra naturalem libe. arbi. institutionem ergo impossibile est alicui creature dare lib. arbi. per naturam inflexibile.

7 ¶ Respon. dicendum q̄ impossibile fuit hominem vel aliquaz creaturam rationalē per naturam habere libe. arbi. inflexibile ad malum. boc em̄ repugnat nature ipsius creature rationalis ⁊ a parte principij initialis. ⁊ a parte termini finalis. ⁊ boc ptz sic. si em̄ lib. ar. creature rationalis fieret naturaliter ad malū inflexibile. aut boc esset propter ipsius artationem ad bonum aut propter ipsius determinationem. Si propter artationem vt sic faceret bonum sicut lapis tendit deorsum. iam certe lib. arbi. nec esset liberum nec opus eius esset laude dignum. ⁊ ita ineptum esset ad finem propter quem est factum. videlz ad laudis ⁊ glorie premium assequendum. Si autem inflexibile esset ad malum propter determinationem. qz sic potens esset p propriam naturam in bonuz vt non posset deficere in malo. sicut ē de lib. ar. diuino quod ad sola bona determinatum est. iam tale libe. ar. caret vanitate per naturam suam. ergo iam non esset creatura nec productum ex nibilo. cum omnis creatura vanitati subiecta sit. ⁊ ita boc esset contra naturam principij initialis q̄tum ad qō dicimus creaturam rationalem ex nibilo esse producta. ¶ Repugnante igitur natura rationalis creature. ⁊ ex p te initialis principij. ⁊ ex parte finalis termini. impossibile fuit hominem vel aliam quamcunq̄ creaturam rationalem li. arb. habere p naturam ad malum inflexibile. vnde concedende sunt

8 rationes boc ostēdentes. ¶ Ad illud qō primo obiicitur de luce corporali. dōm q̄ non est simile. tum propter boc q̄ fons lucis corporalis reperiri potest in genere creature. fons autē lucis spūalis non reperitur in genere creature. sed est ipse creator. Iuxta illud Eccle. j. Fons sapientie verbuz dei in excelsis Tum etiam qz lux corporalis respectu actus lucendi habet ar tationē adeo vt lucere eius non sit laudabile. ꝫ pure naturale non sic est de rectitudine ⁊ operatiōe creature rationalis siue

9 p volūtatis deliberatiue. ¶ Ad illud qō obiicit q̄ aliqua substātia corporalis p naturam est intransmutabilis ⁊c. iam pz respō sio per boc q̄ non valet siue non decet creaturam spūalē sic esse artatam ad opus suum sicut corporalē siue etiam qz non tenet summum in genere spūs. sicut aliqua creatura corporalis tenet summum in genere corporum. Verumtamen dici posset q̄ omne corpus mutabile est aliquo genere mutationis. sicut vniuersaliter vult Augustinus. siue qz ipsum mutatur in se. siue qz aliqua mutantur in ipō. ⁊ boc vltimo modo mutatio posset esse in

10 empyreo. ¶ Ad illud qō obiicitur de gratia confirmante. dōm q̄ gratia dicitur esse perfectio nature non solum quia adiuuat sed etiam quia defectum eius excludit. vnde in oī natura creature rationalis est aliquis defectus naturalis qui per gratiaz habet excludi. quantūcunq̄ illa natura fit in gñe. creature pfecta. ⁊ ideo non sequitur q̄ si aliq̄d cōuenit alicui p gratiā q̄ cō

11 uenit p naturā. ¶ Et si obiiciat q̄ de⁹ potuit dare nature qō dedit gratie. dōm q̄ natura nō fuit nata suscipe. sicut em̄ alia ē natura opis moralis alia opis naturalis, nec ꝓprietas operis moralis pōt cōuenire opi naturali nisi naturale desineret esse naturale. non em̄ pōt laus ⁊ vituperiū q̄ est proprietas operis moralis ſm q̄ hmōi cōpetere operi naturali incptum tale. sic ⁊ in proposito intelligenduz est se habere. ¶ Ad illud qō obiicit

12 de immortalitate pz responsio per predicta. Quod em̄ naturaliter est immortale ex hō nō est laudabile vel vituperabile. ⁊ ita si liberum arb. inflexibile creatum esset. nec laudis nec vituperij capax esset

Questio. ij Utrū datū fuerit hoī naturale adiutoz B
riū p qō posset absq̄ oi gratia tētatiōi resistere. Et q̄ sic vr. Lib. ar. vt dicit Ansel. est ptās seruādi rectitudinē ꝓpter se. sed li. ar. est potētia naturalis. g̃ p natura lē potētiā absq̄ addita gratia hō poterat seruare rectitudinē siue iusticiā. ꝫz seruādo rectitudinē tētatiōi nō ꝓsentiret imo resisteret ⁊ superaret. ergo ⁊c. ¶ Itē ponat hō in puris naturalibus. aut igit̄ posset resistere dyabolo suadēti aut nō. Si non ⁊ nul⁹ peccat in eo qō vitare nō pōt. ergo si cōsentiret tētatiōi dyabolice nō peccaret qō est impossibile. Si sic. ergo p naturale adiutoriū sine gratia superaddita superare poterat aduersariuz ¶ Itē natura nulli dat esse quin etiā dat ei aliquā potentiā p manēdi. cū non deficiat in necessarijs. vñ sicut aliq̄d naturaliter propagat. sic etiā naturali virtute in esse conseruat. si ergo li. ar. hoī datuz p naturā propriā innocēs erat ⁊ immune a culpa. ergo p naturā propriā absq̄ oi gratia ꝓmanere poterat in sua innocētia. ergo ⁊c. ¶ Itē rectitudo volūtatis solo actu voluntatis seruat. qui em̄ rectus est. obliquus esse non pōt q̄diu vult esse rect⁹. sed nibil tam est in volūtate nr̄a q̄ ipsa volūtas nibil facili⁹ hoī recto q̄ velle rectitudinē. si g̃ li. ar. hois quantū est de sua ꝓditōe primaria rectū erat. absq̄ oi gratia superaddita rectitudinē seruare poterat. ⁊ sic aduersario resistere ⁊ tētationē superare. ¶ Sed cōtra. Augu. de vera innocētia. Humana natura ⁊ si ꝓilla integritate in qua ꝓdita est ꝓmaneret. nullo tm̄ modo seipsam creatore nō adiuuante seruaret. ergo q̄tūcunq̄ hō haberet li. ar. ad boc vt ꝓmaneret necessariuz ei erat gratie diuine suffragiū. ¶ Itē si tunc poterat de potētia nature tētationi resistere. ⁊ naturalia sunt eadē in nobis ⁊ in ipso. g̃ si tentationi resistere esset a nobis p naturā possibile. g̃ frustra frequentarem⁹ dominicā orationē petentes. ⁊ ne nos inducas in tentationē. q̄ si absurdū est dicere ptz ⁊c. ¶ Itē si virtute propria posset hō absq̄ oi gratia tentatiōi resistere. posset etiaz victoriā de inimico obtinere. ꝫz victorie rndet corona. ergo absq̄ omni gratia potuisset mereri ⁊ puenire ad gloriam. q̄ si cuidē ter falsum est. restat ⁊c. ¶ Itē tentatiōi resistere boc est opus de se laudabile. sed facies opus laudabile nō pōt non pficere igit̄. si virtute propria habuit vñ posset stare. virtute ppria habuit vñ posset proficere. qō est cōtra magr̄m in lra q̄ dicit q̄ habuit vñ stare posset. sed non habuit vñ posset proficere. ¶ Rñ. 13 dōm q̄ aliquē posse resistere virtute ppria tētationi dyabolice absq̄ oi gratia intelligi pōt dupl̄r. Aut ita q̄ excludat̄ ꝓmuatio diuine influētie. aut ita q̄ excludat̄ appositio nouę gratie. Primū simpl̄r est impossibile. nunq̄ em̄ li. ar. male suggestiōi resisteret nisi deus sue bonitatis influētia cōtinua in bono cōseruaret. Secō mō veritatē hz pro statu innocētie. Sicut em̄ mgr̄ dicit in lra. Magna erat in pro hoie lib. ar. ab oi labe ⁊ corruptiō e ꝓmunitas atq̄ naturaliū potētiarū aie sinceritas ⁊ viuacitas ⁊ p boc poterat euitare ⁊ repellere suggestionē dyabolicā. nec indigebat ad boc opponi sibi nouā gratiā. cū respectu sui⁹ nulla esset in eo difficultas sicut dicit mgr̄ in lra. ⁊ rōnes oīdūt q̄ ad primā partē inducunt. ⁊ ideo cōcedēde sunt. ¶ Ad 14 illud ergo Aug. de vera innocētia ita pz rñsio. dicit em̄ q̄ nulla creatura rōnalis pōt sine diuino adiutorio cōseruari. nō qz ad resistendū pctō sit ei necessaria gratia q̄diu est in innocētia. ꝫz qz in quocunq̄ statu est necessaria est sibi diuine bonitatis influētia. ¶ Ad illud qō obiicit q̄ eadē sunt naturalia in nobis 15 in primo hoie. dōm q̄ ⁊ si eadē sint ſm substantiā. tm̄ infirmata sunt ⁊ vulnerata ⁊ deteriorata. ⁊ ideo nō sequit̄ q̄ tm̄ posse habeant q̄tū habuerunt qm̄ natura erat instituta. ¶ Ad illud qō 16 obiic q̄ tentatiōi resistere. boc est victoriā obtinere. dōm q̄ pl⁹ est aduersariū superare q̄ eidē resistere. Ad boc em̄ q̄ aliqs aduersariū superet optimū est q̄ oppositū assequat ad qō aduersarius ptrabere intēdebat. boc aut̄ solū est qm̄ homo non tm̄ resistit aduersario volūtarie. verūctiā meritorie. ¶ Tūc em̄ recte 17 vincit, dyabol⁹, qm̄ ex vexatiōe tentatiōis p quā intēdebat inuaruare

curuare ad demeritū. bō proficit ad meritū. hoc aūt li. ar. facere nō pōt nisi p gr̄e adiutoriū. q̄uis p se possit refugere pctm̄. Si em̄ aḃsq; gratia pctm̄ refugeret. meritoriū sibi nō esset. ⁊ tm̄ tentatiōi resisteret, ⁊ p hoc p3 r̄nsio ad sequēs. q: mgr̄ nō loq̄tur de quocūq; pfectu. sed de pfectu in merito in quo nō semp̄ pficit homo cū facit opus bonū bonitate morali nisi assit gratia sp̄iritussancti sicut melius infra patebit.

Onsequēter querit̄ de scō vic3 de diuisiōe potentiar̄ aīe. ⁊ circa hoc possunt quattuor queri. Primo queritur de illa diuisione potentiarū aīe q̄ est p cognitiuam ⁊ affectiuā siue p rationē ⁊ voluntatē. Scō querit̄ de illa que est p portionem superiorē ⁊ inferiorē. Tertio querit̄ de illa que est p deliberatiuā ⁊ naturale. Quarto ⁊ vltimo queritur ad pleniorem explanationem de illa diuisione que est per possibilem ⁊ agentem.

¶ Questio. Utrū intellectus ⁊ affectus. siue ratio ⁊ voluntas sint potētie diuerse p essentiā Et q̄ nō videt Aug. ix. de trini. dicit q̄ hec tria. s. intelligētia. memoria. ⁊ volūtas sunt vna mens. vna intelligētia. vna vita, sed hoc nō esset si essent diuerse p essentiā. ergo ⁊c. ¶ Itē pbs i iij. de aīa dicit q̄ intellectus speculatiuus extēsiōe fit practic⁹ sed extensio non variat potētiā p essentiā. ergo eadē est p essentiam intelligētia speculatiua ⁊ practica. ergo ⁊ cognitiua ⁊ motiua. ¶ Itē potētie distinguunt̄ p obiecta sicut dicit pbs. si ergo prima ratio distinguēdi est ex parte obiectorū. nō est maior distinctio in potētijs q̄ in obiectis. sed verū sub rōne veri est obiectū intellectus. bonū sub rōne boni est obiectū affect⁹. cuz igitur eadē sit p essentiā bonitas ⁊ veritas sp̄ualis creature. ḡ eadem erit p essentiā ratio ⁊ volūtas. ¶ Itez magis cōformat imago summe trinitati q̄ p formet vestigiū. sed in summa trinitate nulla est differētia essentialis. sed solū sm̄ relationē. si igitur veritas ⁊ bonitas sola relatione differunt in creatura ⁊ nō essentialiter. multo fortius vr̄ q̄ ratio ⁊ voluntas sola relatiōe habeant distingui. ¶ Itē ad oēm delectati onē necessario concurrit sensus. delectatio em̄ est coniunctio cōuenientis cū conuenienti ⁊ sensus ciusdē. sed constans est q̄ voluntas habet delectari. ḡ habet delectabile cognoscere ⁊ sentire. igit̄ ipsa erit potētia sensitiua. ¶ Itē ad oēm habitū virtutis necessario cōcurrit amor ⁊ medij inspectio. Sicut em̄ vult Aug. de moribus eccl̄ie. ois virtus est amor. Et sicut vult pbs. virtus est inspectrix medij. si ḡ virtutes sunt i volūtate ḡ act⁹ volūtatis est medium inspicere ⁊ amare. sed primū ptinet ad vim cognitiuā. scōz ad affectiuā. ḡ eadē est potētia cognitiua ⁊ affectiua. ¶ Itē lumini ⁊ calori in corporib⁹ correspōdet cognitio ⁊ amor in spiritibus. sed sol p eandē virtutē illuminat ⁊ calefacit. calefactio em̄ generat̄ ex radior̄ multiplicatiōe ergo multo fortī vr̄ q̄ si substātia sp̄ualis potētior est. q̄ p eādē virtutē cognoscat ⁊ diligat. ḡ ⁊c. ¶ Itē optimū vniuscuiusq; rei nō pōt esse nisi vnū sed optimū in aīa est illud sm̄ qō imediate cōiungit̄ deo. Hoc aūt est intellect⁹ ⁊ affectus. siue rō ⁊ volūtas ḡ nō sunt diuerse potētie ꝛz vna. Si tu dicas q̄ iter oēs potētias p̄cipatū tenet volūtas. ⁊ illa est q̄ intim⁹ adheret. Obijcit̄ cōtra ḃ. q: virtus vnita plus pōt q̄ multiplicata. si igit̄ aīa vna potētia sola tēderet in deū. p̄fect⁹ ei vnirek q̄ si tēdat plurib⁹. ḡ si optimo mō facta est ad p̄ueniendū in finē. vr̄ q̄ vna sola potētia sit rō ⁊ volūtas sm̄ essentiā. ¶ Sz cōtra Aug. in. xj. de tri. dicit aīaz esse ad imaginē quo ad vnitatē essentie. ⁊ trinitatē potētiar̄. ḡ si vera est ibi trinitas. vera est ibi potētiar̄ distinctio. ḡ nō solūmō distinguunt̄ relatōe ꝛz etiā sm̄ id qō sunt absolute. ¶ Itē si ea dē potētia p essentiā esset rō ⁊ volūtas. sicut vna essentia est in p̄re ⁊ filio. ḡ sicut p̄r nō p filiū dr̄ intelligere sed p seipsum. sic volūtas nō solū intelligeret p intelligētiā. sed etiā p seipsam. falsum igit̄ diceret Augu. xv. de tri. cū dicit q̄ nihil volum⁹ nisi. p voluntatē. nihil intelligim⁹ nisi p intelligētiā. ¶ Itē exp̄ssius Aug. ix. de trini. c. iij. loquēs de rōne ⁊ volūtate siue notitia ⁊ amore ait sic. Admonemur si vtrūq; videre possum⁹ ḃ in aīa existere. ⁊ tā q̄ inuoluta inuolui vt sentiant ⁊ numerent̄ sc̄aliter vt vt ita dicā essentialr̄. ¶ Itē rōne vr̄. q: cuiuslibet potētie vni⁹ est vnū primū actū assignare. ꝛz act⁹ complectēs totā intelligētiā est intelligere. act⁹ vero complectēs totā affectiuā est amici. ergo si act⁹ p̄mi ⁊ ppij istar̄ potētiar̄ sunt diuersi essentialr̄. vr̄ silr̄ q̄ ⁊ ipe potētie. ¶ Itē sola distinctio relationū in creatura nō est distinctio rer̄ sed in diuinis est vā distinctio psonar̄. ḡ si in aīa nō est distinctio potētiar̄ nisi solū sm̄ relationē. aīa nō esset illi⁹ summe trinitatis sikitudo exp̄ssa. ⁊ ita nec imago. q̄ si ḃ est falsuz. restat ⁊c. ¶ Itē a natura creature est q̄ cū vigorat act⁹ vni⁹ potētie. minorat act⁹ alteri⁹. ꝓpter ḃ q̄ potētie radicant in eadē substātia. ḡ multo fortī act⁹ vni⁹ potentie intensus remittit alter̄ actū eiusdē potētie. ḡ si rō ⁊ volūtas essent eadem potētia. cū intēderet cognitio. minueret affectio. ḡ q̄to clari⁹ deū videremꝰ. tāto min⁹ amaremꝰ. qō si oīno falsum est. restat ⁊c. ¶ Itē vbicūq; lux ⁊ calor sunt formaliter. differūt essentialiter. sicut p3 in igne. ḡ pari rōne vbicūq; potētia cognoscēdi ⁊ amādi formalr̄ reperiunt̄ in creatura. essentialr̄ distinguunt̄. sz sic reperiunt̄ in aīa. ḡ ⁊c. ¶ Rn̄. dōm q̄ ⁊ si p̄dicta qō plus cōtineat curiositatis q̄ vtilitatis. ꝓpter hoc q̄ siue vna p3 teneat siue altera. nullū p̄iudiciū nec fidei nec moribus gn̄at. Verūtn̄ qz sancti ⁊ alij q̄ tractāt de potētijs aīe plurimū loquunt̄ de potētiar̄ distinctiōe. ⁊ qz etiā pluriū qōnum determinatio pēdet ex p̄dicte qōnis determinatione. ideo determinatiōi eius aliquantulū diligēter op3 insistere. ¶ Notādū igit̄ q̄ istī⁹ qōnis terminatio ex illius qōnis tractatione pēdet qua q̄rit̄ de cōparatiōe potētie ad substātiā aīe. vn̄ sm̄ q̄ illa varie determinat̄ a diuersis. sic consequēter ⁊ ista. Quidā em̄ dicere voluerūt q̄ potētia aīe nō est aliud q̄ ipa relatio vel ipsa aīa relata adactū ⁊ bi ponunt q̄ oēs aīe potētie sint vnū p essentiā. nec est in eis aliqua differētia nisi solū sm̄ relationē ad actū alīū ⁊ aliuz ⁊ ḃ ꝓfirmare nitunt̄ p Aug. in li. de aīa ⁊ spū vbi vr̄ hoc exp̄sse dicere ⁊ sentire. ¶ Et si tu dicas q̄ ille liber nō est Aug. p hoc nō cuadit. qz hoc ip̄m in lib. de trinita. dicit de potētijs aīe q̄ sunt vna essentia. vna vita. Alij vo dicere voluerūt q̄ potētie aīe nō tm̄ dicunt modū siue relationē. sz et dicūt ꝓprietates liberētes ipsi aīe q̄ sunt de gn̄e accidētiū. vtpote in scōa spē q̄litatis vicz naturalis potētie ⁊ impotētie. ⁊ isti dicūt q̄ potētie in aīa differunt essentialr̄. sicut diuerse forme accidētales existūt in eodē subiecto. ⁊ hoc confirmare nitunt̄ p quoddā ꝓbum Hugo. in quoddā libello quē fecit de trinitate. vbi dicit q̄ noticia ⁊ amor nō vere sunt qō ipsa mēs. sz q̄si affectōes q̄dā ⁊ forme ipsi⁹. q̄b⁹ nō fit hoc aliq̄d esse. sz ad esse tm̄ ei qō est hoc aliq̄d. Tertij sunt q̄ dicūt q̄ potētie aīe nec adeo sunt idē ipsi aīe sicut sunt ei⁹ p̄ncipia intrinseca ⁊ essentialia nec adeo diuerse vt cedāt in aliud gen⁹ sicut accidētia. sz in gn̄e sbe sunt p reductionē. ⁊ isti dicūt q̄ cū potētie simplr̄ non dicāt aliā essentiā q̄ substātiā anime. q̄ nō sic differunt essentialr̄ ipse potētie q̄ sint diuerse essentie. Et iterū cum non sint oīno idē cū aīe essentia. dicunt q̄ nō sunt oīno idē p essentiaz. ⁊ ideo quasi medium tenētes inter vtrāq; opinionē dicunt quidā anime potētias sic differre adinuicē vt nullo modo dici possint vna potētia. nec tm̄ concedunt eas simplr̄ diuersificari sm̄ essentiā. ita vt dicant̄ diuerse essentie. sed differre essentialr̄ in gn̄e potētie. ita vt dicant̄ diuerse potētie siue diuersa instrumēta eiusdē substātie. ¶ Quelibet aūt dictaz positionum suos ḃz defensores. nec est facile rōnibus cogētibus eaz aliquā improbare. qz tm̄ hec positio vltimo dicta concordat vie cōmuni ⁊ auctoritatibus tractatoruz. ⁊ magis sobria est ⁊ rōni consona. ideo iuxta hāc tertiā positionē ad ppositā q̄stionē rn̄dēdum est. q̄ intellectus ⁊ affectus siue rō ⁊ volūtas non sunt vna potētia ꝛz diuerse. ⁊ hoc senserunt p̄decessores nostri. sensisse etiam videt Augusti. sicut exp̄sse apparet in auctoritatibus supradictis. oēs etiā quotquot diuidunt aīe potētias. primā diuisionē diuidunt in cognitiuā ⁊ affectiuā siue motiuam. ¶ Rursus cum quis ad semetip̄m redit volēs q̄st quoddā experimēto discere potētiar̄ quas ḃz in se conueniētiaz ⁊ dr̄iaz. inueniet se in cognoscēdo ⁊ amādo recurrere ad diuersa instrumēta. Unde considerāti vsum potētiar̄ manifesto iudicio apparebit q̄ maior est differētia intelligētie ad voluntatez q̄ sit intelligētie ad memoriā vel etiā irascibilis ad concupiscibilē. Memoria em̄ ⁊ intelligētia negociant̄ circa idē. ita vt quod ista acquirit. illa cōseruat. vel illa offert ⁊ ista dijudicat. Similiter cōcupiscibilis ⁊ irascibilis ita se bn̄t q̄ cōcupiscibilis acq̄rit. ⁊ irascibilis defēdit ⁊ qz vtrūq; horz necessariū ē ad pfectionem actus cognitionis ⁊ affectiōis. ideo memoria ⁊ intelligētia potius dicunt̄ diuerse vires q̄ diuerse potētie. silr̄ irascibilis ⁊ cōcupiscibilis. Et est exēplum. sicut si aliquis haberet diuersa instrumēta ad diuersos act⁹ p̄ncipales. vt securim ad scin-

dendum. ⁊ martellū ad fabricandū. posset tñ nihilomin⁹ ipa se curi vti ex vna parte ad scindendū vtpote ex pte acici ⁊ ex alia parte ad aliū actū illi cōsonū. iuxta hoc materiale exemplū qō non est p oia simile. intelligi pōt in potētijs spualibus. ¶ Concedende sunt igit rōnes ⁊ autoritates oīdētes rōnē ⁊ voluntatem diuersas esse potentias. ¶ Ad illud ergo qō primo obji-
19 citur de Augu. ꝙ sunt vna essentia ⁊ vna vita. rñdendum est ꝙ ideo dicuntur esse vna essentia ꝓpter hoc ꝙ in vna essentia radicant. ⁊ adeo adherent illi intrinsec⁹ vt nō cadāt in aliud genus ⁊ ideo ad illi⁹ expressionē vtitur btūs Aug. tali ꝑdicatiōe. Qō vero ista sit expositio ab intellectu ⁊ sensu illi⁹ verbi distorta colligit ex ipsis verbis bti Aug. in. xv. de tri. vbi dicit ꝙ ipe deus est tres psone. sed in creatura bñs tres potētias non est ipse potētie. ⁊ hec est dissimilitudo q̄dā trinitatis create ⁊ trinitatis increate. Cū igitur ibidē explanet verba prius posita qualiter sunt intelligēda. ex ipso verbo Aug. colligit. ꝙ cū dixit memoriā ⁊ intelligentiā ⁊ voluntatē vnā esse essentiā. nō dixit p oīmodā idētitatē. sed p quandā intrinsecā adherentiam ⁊ hunc modū loquēdi credendū est babuisse autorē libri de aīa ⁊ spiritu. siue fuerit Aug. siue alius. qñ si aliter intelligerē⁹ valde improbabiliter viderē⁹ esse locut⁹. sequerē⁹ enī ex verbis illis ꝙ vnum ⁊ idē esset ratio interior ⁊ exterior sensus. qō adeo
20 cōtra rōnem est vt etiam refugiat ipse auditus. ¶ Ad illud qō obijcit ꝙ intellectus speculatiu⁹ extēsione fit practicus. dō ꝙ sicut in capitulo de mouēte ps. iij. de anima. pbs differentiā assignat inter practicū intellectum ⁊ appetitū. nec vnq̄ dicit intellectum fieri appetitū. sed bñ dicit intellectum speculatiuum fieri practicū. q⁊ ille idē intellectus ⁊ illa eadē potentia q̄ dirigit in cōsiderando. postmodū regulat in operando. voluntas aūt non est intellectus practicus sed est appetitus ratiocinat⁹ ⁊ ideo non sequit⁹ ex hoc ꝙ sola extēsione ratio fiat volūtas vel
21 ꝙ intellectus fiat affectus. ¶ Ad illud qō obijcitur ꝙ potentie differunt p obiecta. dō ꝙ immediatius distinguunt potentie p actus q̄ p obiecta. Ad differentiā aūt potentiarū essentialē sufficit diuersitas obiectoꝝ fm rōnem. ⁊ ideo q̄uis verū ⁊ bonum nō differant essentialiter. nihilominus tñ q⁊ cognoscere ⁊ amare absq̄ dubio sunt act⁹ differētes. potētie q̄ sunt ad hos
22 actus. p seipsas diuersitatē habēt. ¶ Ad illud qō obijcitur de vestigio. dō ꝙ illa ratio potius est ad oppositū si q̄s recte intelligat q̄ ad propositū. Quia enī magis representat ipsa imago illā summā trinitatē q̄ vestigiū. cum in illa summa trinitate sit vera distinctio in ypostasibus ⁊ psonis. si aīa est expssa dei imago. debet ī se bñ trinitatē in qua sit vera distinctio alioq̄n non erit expssa similitudo. Illa aūt differētia q̄ est in creatura pure fm habitudinē ⁊ relationē nō dicit distinctionē nisi soluz q̄tum ad modū. ideo ⁊ si talis distinctio sufficiat in ratione vestigij. amplior tñ debet esse in rōne imaginis. ⁊ ideo illa rō non
23 concludit. ¶ Potest etiam aliter dici. ꝙ ratio vestigij sumitur ex cōparatione creature ad creatorē. q̄ attendit fm relationez effectus ad cām. ⁊ q⁊ illa cōparatio scz que est creature ad creatorem fm triplex genus cause est oīmode ipsi creature essentialis. ideo non differunt in ipsa creatura veritas ⁊ bonitas essentialiter. sed ratio imaginis attenditur in creatura fm ꝙ ipa cōparat ad deum in rōne obiecti. eo enī imago dei est quo capax eius ⁊ particeps esse pōt. ⁊ q⁊ fm easdē potētias habet anima ferri in deum. ⁊ etiam in res alias cognoscendas. ideo nō sunt adeo essentiales ipsi aīe ratio ⁊ voluntas sicut predicta. ⁊ ideo oportet ꝙ tanta sit conuenientia inter intelligentiā ⁊ voluntatem. q̄ta est inter veritatē substantialē ⁊ bonitatē. ¶ Ad illud
24 qō obijcitur ꝙ ad delectationē cōcurrit sensus. dō ꝙ verum est. sed non oportet ꝙ ille sensus sit ipsius voluntatis q̄ delectatur. sed sufficit ꝙ sit rōnis associantis seu associate. Sicut enī oculus videt sibi ⁊ pedi. ⁊ tñ est aliud organū q̄ pes. sic rō sibi videt ⁊ volūtati. ⁊ volūtas sibi appetit ⁊ rōni. Et ꝙ illud sit verum ps p autoritatē Aug. prius inductam q̄ dicit ꝙ nihil intelligimus nisi per intellectum. nihil volumus nisi p voluntatez.
¶ Ad illud qō obijcitur ꝙ ois virtus est amor ⁊ inspectrix medij. dō ꝙ inspicere mediū est dupl⁹. aut p modū cōsiderationis. aut per modū inclinationis. Primo mō inspicere medium
25 nō est cuiuslibet virtutis fm se sed p concomitantiam vel cōitantiam. q⁊ sicut ratio videt sibi ⁊ alijs potētijs. sic prudentia ⁊ fides discernūt sibi ⁊ alijs virtutib⁹. Si aūt scdo mō dicaī inspectrix medij q⁊ p inclinationē ad illud tēdit. sicut lapis tēdit deorsum. ⁊ medicina vna dr̄ bñ aspectū ad talē humorē purgandū sic nō solū est cognitōis imo etiā affectōis. ⁊ ideo ex hoc nō concludit⁹ ꝙ eadē sit potētia affectiua ⁊ cognitiua. ¶ Ad illud 26
qō obr̄ de cōparatiōe luminis ⁊ caloris iam ps rñsio p rōnē adducta in cōtrariū q⁊ hic nō habet veritatē. cū sint in aliquo informatiue. sed si habet veritatē. hoc est solū cū sunt in aliquo effectiue. Preterea hoc plures negāt ꝙ sol p candē virtutez qua illuminat calefacit. ⁊ pōt esse ꝙ verū dicāt sicut oñsus est supra dictū. ¶ Ad illud qō obijcit⁹ de optimo aīe. dō ꝙ est optimū q̄tū ad esse primū. ⁊ est iterū optimū q̄tū ad esse scōm. ⁊ si optimū q̄tū ad esse primū vnuz fit vtpote forma vltimo cōpletiua. 27
tū q̄tum ad esse scōm nō oportet ꝙ fit vnum. nisi intelligat⁹ esse vnū q⁊ ex multis est collectū. sicut ad aliqō bñ esse multa ꝯcurrunt. Et sic qñ potētia creature artata est. nō potuit creatura habere posse pfectū nisi esset in ea potētiaꝝ multitudo. ex quarum collectiōe siue adunatiōe vna supplēte defectū alter⁹ resultaret vnū posse cōpletū. sicut manifeste aīaduerti pōt in organis humani corpis. quoꝝ vnū quodq̄ indiget a virtute alterius adiuuari. ¶ Et si obijciat⁹ ꝙ potentioꝝ esset aīa si virt⁹ ei⁹ 28
esset vna. q⁊ tūc esset magis vnita. dō ꝙ q̄uis veritatē habeat ex ꝯparatiōe potētie ad vnū actū. nō tñ habet in cōparatione ad diuersos actus. aut certe si veritatē habet cōparando potētiam ad idē. nō tñ est verū cōparando ad diuersa. Verū est enī ꝙ si homo haberet vnū oculū tm̄. virtuos⁹ videret ille q̄ modo videat dū habet sociū. nunq̄ tñ ita bñ videret solus sicut videret ipse ⁊ socius ei⁹. sic ⁊ in proposito intelligēdū est se habere ⁊ ideo magis est ꝓpletū posse aīe ex multis potētijs collectū. ꝙ si esset simplex vnitū. q⁊ vna potētiaꝝ alterā nō diminuit sz adiuuat ⁊ ꝓpter mutuū adiutoriū ⁊ quodāmō sociale obsequium aliqñ dr̄ posse aīe esse vnū. aut etiaz habit⁹ existētes in aīa esse vnū. nō q⁊ hoc dictū sit fm ipsaꝝ potētiarū ⁊ habituū ppriā rōnē ⁊ spālē naturā. sed q⁊ hoc dictū est p quandā collectionem. Ad pfectū enī posse aīe ꝯcurrunt oēs potētie ⁊ ad pfectā habilitationē oēs virtutū habilitates. Unde si aliqua autoritas inueniat⁹ q̄ videatur ponere vnitatē potentiaꝝ aīe ⁊ virtutū intelligēda est fm modū pscriptū vicz fm quandā collectionem. Si iteꝝ inueniat⁹ q̄ dicat potentiā aīe esse aīe essentiā. intelligēda est p reductionē ad idē genus. Sunt enī q̄dam q̄ sunt in gñe p se. aliqua p reductionē. Illa p se sunt in gñe q̄ participāt essentiā ꝓpletā illius gñis. vt spēs ⁊ individua. Illa vo p reductionē q̄ nō dicūt cōpletā essentiā ⁊ hec sub q̄nq̄ mēbris cōtinent⁹. quedā reducunt⁹ sicut ꝓncipia. q̄dā sicut ꝓplemēta. q̄dam sicut vie. q̄dā sicut silitudines. q̄dā sicut priuatiōes. Sicut ꝓncipia dupl⁹ aut essentia seu essentialia. aut integrātia vt ꝓncipia essentiātia sicut sunt materia ⁊ forma in gñe substātie. vt ꝓncipia integrātia sicut ptes substātie sunt in gñe substātie p reductionē. Si reducunt⁹ vt ꝓplemēta hoc pōt esse dupl⁹. aut enī est cōplementū p modū actus ⁊ sic est actus primⁱ q̄ reducit⁹ ad idez genus cū substātia cui⁹ est act⁹ vt viuere. ⁊ esse substātie ad genus substātie. Aut p modū aptitudinis. ⁊ sic differētie cōpletiue ad idē genus reducunt⁹ cū specie. Si aūt reducunt⁹ sicut vie hoc pōt esse dupl⁹. Aut sicut vie ad res. ⁊ sic mot⁹ ⁊ mutatiōes vt gñatio reducūt⁹ ad substātiā. Aut sicut vie a rebus. ⁊ sic bñt reduci potētie ad genus substātie. Prima enī agēdi potētia q̄ egressum dr̄ habere ab ipsa substantia ad idē genus reducit⁹ q̄ nō adeo elongat⁹ ab ipsa substātia vt dicat aliā essentiā ꝓpletā Si aūt sunt silitudines sic sunt in gñe p reductionē ⁊ reducunt⁹ ad idē genus sub quo continent⁹ illa quoꝝ sunt similitudines vt ps in similitudine albedinis ⁊ coloris. q̄ quidē non est albedo sed vt albedo. non est color sed vt color. Postremo q⁊ priuationes nō habent essentiam aliquā nisi p habitum. in eodē gñe esse habent in quo ⁊ habitus per reductionē. Et sic ps respōsio ad omnia questa.

Questo. ij. De illa diuisione potentiarū anime q̄ est per superiorem ⁊ inferiorem portionem ⁊ D
est questio vtrum superior portio ⁊ inferior sint diuerse potētie Et ꝙ sic videtur. Sicut dicit Augu. xij. de trini. inter superiorem portionem rationis ⁊ inferiorem est coniugiū. q⁊ hec dicat vir ⁊ hec dicitur mulier. sz nō est ꝯiugiū ciusdē ad se. sz diuersi ad diuersum. cū igit⁹ inter hec duo sit ꝯiugiū inq̄tum sunt potētie. g̃ in gñe potētie sunt diuerse. ¶ Itē sicut in pluribus locis in li. de tri. dicit Aug. imago nō ꝯsistit in rōne q̄tū ad inferiorem partē sed quantum ad superiorē. sed esse ad imaginē non

est accidēs potētijs anime.sed est eis essentiale.cū igitur superior portio t inferior differant p esse ad imaginē.t p nō esse ad imaginē.vī q sint potētie p essentias diuerse. ¶ Itē sicut vult Aug.supior portio se habet ad inferiorē sicut regēs ad rectus. regēs aūt t rectū sunt ad inuicē relatiue opposita.si ergo relatiue opposita non possunt esse circa idem.necesse est esse aliam potentiā q regit.aliam q regit. ¶ Itē nihil fm idē agit t patitur.sed superioris portionis est mouere inferiorē.t inferioris est moueri.ergo ipossibile est q occurrāt in eādē potētiā.ergo tc. ¶ Itē si rō supior t inferior nō differrētnisi q: hec intēdit eternis t illa intēdit tpalib⁹.g nō plus differrēt q oculus aspiciēs sursum t aspiciēs deorsum.sed nullo modo diuidit ocul⁹ in superiorē t inferiorē.p eo q aspicit sursum t deorsus.g nec ratio sic diuidi deberet.si ergo diuidit. ergo ratio superior t inferior nō differūt nīi penes act⁹ t aspectus sed etiā penes id qō sunt ¶ Itē si solū penes aspectus diuersos t actus esset ibi differētia.cū ratio angeli aspiciat supiora t inferiora .vī q deberet diuidi in supiorē t inferiorē.sed talis differētia in potētijs angeli nō cōsuecuit assignari.ampli⁹ ergo differūt q fm act⁹ t aspectus.ergo redit idē qō prius q sunt diuerse potentie fm id qō sunt. Sed contra Aug.dixit.xj.de tri. Cum disserimus de natura mentis humane.de vna quadā re disserimus .nec eas per hec duo q̄memorauī nisi p officia geminamus.sermo p̄cesserat de supiori portione rōnis t inferiori.ergo tc. ¶ Itē anima sicut dicit pbs fm intellectum quodāmodo est oia.sed hoc non esset nisi potētia itellectiua cū sit vna nata esset cognoscere oia si ergo or ratio supior inq̄tum cognoscit supiora.t inferior inq̄tum cognoscit inferiora ergo non est alia t alia potentia.

¶ Itē idē est habitus qui dirigit alias ad amorē dei t proximi vtpote charitas.ergo multo fortius cadē potētia qua cōuertimur ad deum t ad proximū.sed hec est ratio supior t inferior. ergo tc. ¶ Itē lux increata se habet ad creatas sicut se habet lux solis ad colores.sicut dicit Aug.i ii.solilo.sz cadē ē potētia sensitiua q̄ cognoscim⁹ tā lucē q̄ colorē. si ergo intellectiua potētia multo largior est t liberior q̄ potētia sensitiua vī q vna t
30 eadē potētia sit qua cōuertat alia ad lucē eternam t ad hec tpalia. ¶ Rñ.dōm q diuisio rōnis in supiorē portionē t inferiorē non est adeo p diuersa mēbra vt hec t illa sit potētia alia t alia sicut rōnes oñdunt ad scōam partē inducte.nec est p membra ita cōuenientia vt nō sit in eis differētia nisi solū fm aspectus. Est em̄ differētia in eis fm dispositiones t fm officia. Scōs dispositiones .q: hec fortis t illa debilis. Scōm officia.q: hec regit t illa regit. Rōne diuerse dispositionis in debilitate t fortitudine hec vocatur vir t illa mulier. Rōne diuersitatis in officio t regimine hec vocat supior q: regit t illa inferior q: regitur.talis aūt dispositionū diuersitas ortū habet.nō ex diuersitate nature.sed diuersa cōparatiōe,eiusdē potētie. Dum em̄ rō nostra ad superiora cōuertit.purgat t illuminat t perficitur. Dum leges eternas cōspicit t immutabilitatē diuine virtutis t equitatis in bono fortificat t vigoratur. Dum aūt ad hec inferiora puertit.vtpote ad sensibilitatē.t carnē.quodāmō trahitur t emollit.t ideo sunt eiusdē nature rō superior t inferior differētes fm fortitudinis t debilitatis dispositionē. Et q: vna oritur ab altera.t ei pungit tanq̄ adiutorū simile sibi.recte ꝺ dicit vir t illa dicitur mulier.t inter eas dī esse pugniū. Diuersitas aūt officior silr non venit ex diuersitate naturarū .sed ex diuersitate dispositionū. Q: em̄ hec fortis est t illa debilis hec intelligēs t cōsulēs diuinā volūtatē.illa vero exequēs opē.et ideo hec regit t illa regitur .t ex hoc illa supior t ista inferior
31 appellat. ¶ Et sic p̄z q̄ supior portio rōis t inferior t si aliquo mō recte ꝺiuidāt.tm̄ diuerse potētie nō sunt.ista em̄ membra videlicet superius t inferius essentiam potētie nō variant sed
32 dispositiōes t officia.t hoc insinuant ipsa nōia. ¶ Ad illud ergo qō obijcitur de cōlugio iam p̄z responsio. hoc em̄ dictus est relatiue .nō q: ratio supior t inferior sint diuerse psonej.sed q: cum vna ab altera educatur.natura tamen non differunt. sed sibijnuicem cōiunguntur quasi ad mutuum obsequium.

35 ¶ Ad illud qō obijcitur q̄ hec est ad imaginē t illa non.dicendum.q̄ cum negamus inferiorē portionē rōnis esse ad imaginem.nō hoc dicimus.q: imago non sit in illa potētia.sed q: nō attenditur fm conuersionē illam.vnde non remouetur rō imaginis a portione inferiori fm id qō est imago t fm id qō est ra
4 tio,sed solum fm comparationē superadditam. ¶ Ad illud qō obijcitur.q̄ regens t rectum sunt opposita dōm q̄ verus est.sz ex hoc non sequitur diuersitas in spirituali potētia.in ea mente q̄ nata est reflecti super seipsam .t talis est ratio t volūtas. ¶ Quod ergo obijcitur q̄ relatiue opposita nō possunt esse circa idem.dōm q̄ verum est fm idem t ad idē. cum aūt aliq̄d cōparatur ad diuersa.nihil impedit in eo reperiri simul relationes mutuas sine repugnantia t oppositione. ¶ Preterea illud 36
habet locū in relatiuis fm esse t non fm dici. Et per hoc p̄z rīsio ad illud qō sequit q̄ nihil fm igē agit t patitur.hoc verum est de actiōe t passione pbica .de passione aūt spūali q̄ dicim⁹ idem a se moueri t regi veritatē non habet cum dicat Ansel.voluntatē esse instrumentum seipsum mouens. ¶ Ad duo vltima iam p̄z rīsio. Concedo em̄ q̄ illa diuisio non solū attendat fm diuersitatem in aspectu.sz etiam in dispositione t officio q̄ non reperitur in angelo vl in oculo.sicut patet per ea que predicta sunt.t ista sufficiant.

Questio.iij. Queritur de illa diuisione potentiarum anime.q̄ quidem est per naturale t deliberatiuum.t queritur vtrum diuisio voluntatis p naturalē t deliberatiuā sit p diuersas potētias. Et q̄ sic vī dam. cū diuidit potētias anime primo diuidit in t beleſim t bulisim idest i naturalē t deliberatiuā.t post ea subdiuidit p alias potētias.ergo si maior differētia ē inter prima mēbra .videl⁹ q̄ naturalis voluntas t deliberatiua sit potētia alia t alia. ¶ Item diuisio subsūtie p rōnale t nō ratione variat ipāz p essentiā .g diuisio potētie p bmōi differentias facit potentias essentialiter differre.sed talis est diuisio potentiarum anime p naturalem t deliberatiuam.ergo tc. Minor probatur p hoc q̄ sicut dicit pbs.rationales potentie sunt ad opposita.sed quādo aliq̄a potētia naturaliter mouet ad aliquid.non mouetur ad oppositum.ergo potentia vt est naturalis non est rationalis.

¶ Itē cum diuidim⁹ creaturā p corruptibilē t incorruptibilē diuersificam⁹ eā essentialiter.ergo pari rōne cum diuidim⁹ potentiam p mutabilē t immutabilē eā essentialiter variam⁹.sed potētia q̄ mouetur naturaliter ad suū obiectum mouet vniformiter.deliberatiua vero vertibiliter.ergo tc. ¶ Itē potentia in qua cōicamus cū brutis nō pōt esse eadē cuius potētia in qua differimus sed i naturali appetitu cū brutis conuenim⁹ t i rōnali differimus. ergo tc .sicut em̄ bruta naturaliter appetūt sui esse conseruationē.sic t nos appetim⁹. ¶ Sz contra potētie q̄ bñ t idē obiectum t sub eadē ratione nō bñt diuersitatē sed naturalis voluntas t deliberatiua idem bñt pro obiecto vz bonū naturaliter em̄ bonū appetimus.t ex deliberatione etiā cū bñ ordinati sumus g̃ tc. ¶ Item potētia q̄ ordinat in finē t in id qō est ad finē non est alia t alia.sed volūtas nostra vt est in finem est naturalis.q: naturaliter vnusquisq̄ appetit beatitudinem vt est in rem ordinata.sed potētia que ordinatur ad fines est deliberatiua.ergo tc. ¶ Item eadē potentia cognitiua est qua cognoscimus aliq̄d naturaliter.t p acquisitionē.ergo pari ratione eadē est voluntas qua aliq̄d appetimus p naturalē instinctum.t per deliberatōis arbitriū. ¶ Itē omne qō est alicui natura habet operationē naturalem sed voluntas deliberatiua est aliqua natura.ergo habet operationē naturalē.sed voluntas actus est velle.ergo voluntas deliberatiua aliq̄d vult naturaliter .sed voluntas q̄ vult aliq̄d naturaliter est naturalis.sed voluntas deliberatiua est volūtas naturalis. ¶ Rñ.di 37
cendū q̄ cum diuidimus appetitū in naturalē t deliberatiuū siue quancūq; aliā potētiā.hoc dupl'r pōt intelligi. Aut ita q̄ appetit⁹ naturalis t deliberatiu⁹ diuersitatē habeāt in obiectis.vtpote cū vnū est appetibile solū a substātia rōnali aliud aūt est appetibile a brutali.t hoc mō bñ ꝓtingit naturalē potētiā t deliberatiuā esse diuersas potentias. Alio mō pōt diuidi appetit⁹ siue potētia in naturalē t deliberatiuā.ita tm̄ q̄ nō sit differētia in obiectis. sed in mō appetēdi.vt cū appellam⁹ finderisim esse volūtatē naturalē.q̄ q̄dē naturaliter inclinat t instigat ad bonū honestū.t murmurat cōtra malū t volūtatē deliberatiuā appellam⁹ appetitus.quo post deliberationē aliqñ adherem⁹ bono.aliqñ malo.t sic diuisio potentie p naturalē t deliberatiuā nō variat eā fm essentiā potētie sed fm modū mouendi.t hoc modo diuidit Dam̄.non q: naturalis t deliberatiua sint diuerse potētie.sed q: vna est potentia diuersimode tamen mouens.t hoc sufficit ad diuisionem potentiarum. ¶ Unde notandū est q̄ multis modis consueuerunt autores diuisio 38

nem potentiaꝝ anime accipe. Aliqñ ſm naturā ipſaꝝ potētiarum. vt cū diuidunt potētie aīe in vegetabilē. ſenſibilē. ⁊ rationalē. vel ipſa rationalis iſtellectiuā ⁊ affectiuā. Aliqñ vero ꝑ officia. vt cū diuidit ratio in ſupiozē ⁊ inferiozē. Aliqñ ſm ſtatus. vt cū diuidit intellectus in ſpeculatiuū ⁊ practicū. intellectus em̄ ſpeculatiuus ſm alium ſtatū efficitur practicus. ꝑ dū coniungitur voluntati ⁊ opi in dictando ⁊ regendo. Aliqñ vero fit diuiſio potentiaruꝫ ſm aſpectus ſicut diuiditur potentia cognitiua in rationē. intellectū ⁊ intelligentiā. ſm q̄ aſpicit ad inferius. ad par. ⁊ ad ſuperius. Aliqñ vero ſm act⁹. ſicut fit diuiſio in inuentiuā. ⁊ iudicatiuam. Inuenire em̄ ⁊ iudicare ſunt actus potētie cognitiue adinuicē oꝛdinati. Aliqñ vero fit diuiſio potentiarū aīe ſm modos mouendi. ⁊ ſic eſt illa q̄ eſt ꝑ naturalē ⁊ deliberatiuam. Omniḇ⁹ his modis diuerſificatis vtuntur autoꝛes in diuiſione potētiaꝝ anime ⁊ in ſolo primo modo diuidendi attenditur ꝓpꝛie potentiarū diuerſificatio.

¶ Concedendum igitur eſt q̄ naturalis voluntas ⁊ deliberatiua pōt eſſe eadē potentia. q̄ quidē ſm alium ⁊ alium modum mouēdi ſic ⁊ ſic appellatur. Eadē em̄ eſt potentia qua appeto beatitudinē ⁊ qua appeto virtutē fiue facere boc bonum vel illud ad beatitudinē oꝛdinatum. que vt appetit beatitudinē dicitur naturalis. q⁹ immutabiliter appetitus eius ad beatitudinem inclinatur. vt vero appetit boc vel illud bonum facere. deliberatiua dicitur. ⁊ ſm iudicium rationis pōt ad contrarium inclinari. ¶ Ad illud ergo q̄ primo obiḡitur de diuiſione po-
39 tētiarum facta a Dam̄. iam ꝑ rſiſio. Ipſe em̄ vt ꝓbidē ꝑ in ſua explicatione poti⁹ in hac diuiſione diuerſitatē modoꝝ mouendi attēdit q̄ diuerſitatē potētiaꝝ mouētiū. ¶ Ad illud q̄ obi̇ċ q̄ volūtas naturalis eſt irrationalis. q⁹ nō eſt ad oppoſita dōm q̄ cuꝫ dī q̄ poteſtates naturales ſunt ad oppoſita boc nō intelligit de oībus oppoſitis. ſed de aliquib⁹ rōnalis em̄ volūtas ītaoꝛdiat ad aliq̄d q̄ nullo mō appetit ſuū oppoſitū. vt ꝑ in oꝛdine voluntatis noſtre ad beatitudinē. ⁊ felicitatē. ly aūt determinate inclinet ad beatitudinē. ad multa tñ gña appetibilū illa ⁊ eadē voluntatis potētia eſt indetermiata. ita q̄ nata eſt moueri in oppoſita. ⁊ ꝓpterea ſic eſt naturalis vt tñ non deſinat eſſe rōnalis ⁊ deliberatiua. Si aūt eſſet ſic determinata ad vnū q̄ nullo mō poſſet i oppoſita. ſicut eſt potētia calefactiēdi ⁊ illuminādi in igne. tūc eſſet pure naturalis. ⁊ non eſſet deliberatiua ſiue rōnalis. ¶ Ad illud q̄ obi̇ċ de incoꝛruptibili-
41 tate. dōꝫ q̄ nō eſt ſike de incoꝛruptibilitate ſb̄e ⁊ imutabilitate potētie incoꝛruptibilitas em̄ in ſba dī q̄ abſolute ⁊ id eo eſſe coꝛruptibile ⁊ incoꝛruptibile directe opponunt. ſunt etiā incōpoſſibilia circa idē. Mutabile ꝺo ⁊ imutabile potētie vel i potētia accipi pñt reſpectu diuerſoꝝ obiectoꝝ. vt ꝑ cū aliq̄ volūtas ē imutabilis reſpectu finis ⁊ mutabilis reſpectu ei⁹ q̄ ꝺ eſt ad finē. ⁊ ideo nō opꝫ potētias ꝑ hec mēbra eſſentialiter diuerſificari. ¶ Ad illud q̄ obi̇ċ de naturali appetitu in brutis iā ꝑ rſi-
42 ſio. q⁹ cū dī q̄ nos cōicare cū brutis i potētia naturali ⁊ appetitu ibi diſtinguit naturalis potētia a rōnali. nō ſolū q̄tū ad modū appetēdi. ſed etiā q̄tū ad appetibile ⁊ penes boc contingit diuerſas differentias potentiarum accipere.

5 **Queſtio. iiij.** Et vltima. Ad maioꝛē euidētiā p̄ce-dentiū q̄rit⁹ de diuiſiōe potētiarum aīe ꝑ agentē ⁊ poſſibilē ſm quas differētias intellect⁹ nr̄ diuidi ꝓſueuit. Eſt igit⁹ q̄ vtrū agēs intellect⁹ ⁊ poſſibilis ſint vna potētia vel diuerſe. Et q̄ diuerſe vī. materialis cā nūq̄ ſimul i cidit i idē cū aliꝫ cauſis ſicut vult pb̄s. ſꝫ ſicut ſe bz materia ad formā. vel efficientē. ita ſe bz intellectus poſſibilis ad agentez ſicut pb̄s dicit. ergo intellectus poſſibilis ⁊ agēs ſunt potētie diuerſe. ¶ Itē ꝓia diuiſio potētie eſt ꝑ actiuā ⁊ paſſiuā. ſicut innuit pb̄s in li. ix. prime pb̄ie. ſed inter bec mēbra primo diuidentia eſt maxima differētia q̄ ſit in illo gñe. ergo inter potentiam actiuā ⁊ paſſiuā eſt maxima potentiarū differentia. ḡ impoſſibile eſt vnā potentiā eſſe poſſibilē ⁊ agentē. ¶ Itē impoſſibile eſt idē ſm idē eſſe in actu ⁊ in potētia ſimul ⁊ ſemel. ſꝫ aīa ſm intellectū agentē eſt continue in ſuo actu. ſm poſſibilē aūt non. ergo ⁊c. ¶ Itē impoſſibile eſt idē ſm eſſentiam eſſe illuminās ⁊ illuminatū. ſed intellectus agēs ſe habet ſicut lux. intellect⁹ poſſibilis ſicut illuminatū a luce. ergo ⁊c. ¶ Sed contra. in ꝑpetuis non differt eſſe ⁊ poſſe ſicut vult pb̄s. ergo nec act⁹ ⁊ potētia multo minus nec potētia actiua ⁊ paſſiua. ſed aīa eſt ꝑpetua ⁊ eius intellectus. ḡ nō eſt dīa potētie poſſibilis ꝓtra agentē. ¶ Itē in imaginatiōe q̄ eſt multo magis materialis virtus q̄ intellect⁹. nō ſunt due potētie imaginatiue quaꝝ vna ſit actiua altera paſſiua. ergo ſi multo potētioꝛ eſt virt⁹ intellectiua q̄ imaginatiua. vī q̄ ꝑ agentē ⁊ poſſibilē nō habeat diuerſificari. ¶ Itē potētia receptiua ⁊ abſtractiua in coꝛpalib⁹ pñt ꝓcurrere in vnitatē oꝛgani. ſicut ꝑ in oculo cattꝰ q̄ pōt ſpēm ſcipe ⁊ cā a ſe de nocte facere. ḡ pari rōe ⁊ mo multo fortiuꝰ vī q̄ intellect⁹ agēs ⁊ poſſibilis reperiant i vna potētia ſpāli. ¶ Itē intelligere eſt vn⁹ actus ꝑ ſe. ḡ eſt a potētia vna ſimplici. ſꝫ ad nr̄m intelligere ꝓcurrūt intellect⁹ poſſibilis ⁊ intellect⁹ agēs. ḡ nō ſunt diuerſe potētie. ¶ Itē intellect⁹ poſſibilis aut intelligit aut nō. Si nō ḡ nō ꝺꝫ dici intellect⁹ nec potētia intellectiua. Si intelligit. ḡ aliquo mō eſt potētia actiua. ḡ nō vī q̄ intellect⁹ poſſibilis ſit alia potētia ab agente. ¶ Itē intellectus agēs aut intelligit aut nō. Si nō ergo nō ꝺꝫ dici intellect⁹ nec potētia intellectiua. Si ſic. cū intellectus nō poſſit intelligere aliud a ſe niſi ſpēm illi⁹ habeat in ſe ⁊ penes ſe. ⁊ cū oē illud q̄ ſuſceptibile ſpēi ſit aliquo mō poſſibile. ḡ nō diuidit ꝑ eſſentiā a poſſibili. ¶ Rñ. ad ꝓdict⁹ intelligentiā eſt ꝓnotandum. q̄ 45
varijs modis tentauerūt ꝓdeceſſoꝛes nr̄i aſſignare differētiaꝫ intellect⁹ poſſibilis ad agentē. Quidā em̄ dixerūt q̄ differūt ſicut due ſubſtantie. Alij dixerūt q̄ differunt ſicut due potētie. Tertio mō dixerunt alij q̄ differunt ſicut habitus ⁊ potentia. Quarto mō dixerūt alij q̄ differūt ſicut potētia abſoluta ⁊ cōparata. ¶ Primꝰ aūt mod⁹ dicēdi quo dī q̄ differūt ſm ſubſtātiā. dupl̄r bz intelligi. Quidā nāq̄ dicere voluerūt q̄ intellectus agēs ſit intelligētia ſeparata. intellect⁹ aūt poſſibilis ſit alia coꝛpi ꝓiuncta. Et modus iſte ponēdi ⁊ dicēdi fundat⁹ eſt ſup verba pb̄oꝝ poſuerūt aīam rōnalē illuſtrari a decima intelligentia. ⁊ ꝓfici ex ꝓiunctōe ſui ad illā. Bz iſte modus dicēdi falſus eſt ⁊ errone⁹ ſicut ſupra improbatū fuit. di. viij. Nullaꝫenim ſubſtātia creata potentiā bz illuminādi ⁊ ꝓficiēdi aliam ꝓpꝛie intelligēdo imo ſm mentē imediate bz a deo illuminari ſicut i multis locis Aug. oñdit. Alius mod⁹ intelligēdi eſt q̄ intellectus agēs eſſet ipſe de⁹ intellect⁹ vero poſſibilis eſſet nr̄ anim⁹ ⁊ iſte mod⁹ dicēdi ſupra verba Aug. eſt fundat⁹ q̄ in pluribus locis dixit ⁊ oſtdit q̄ lux q̄ nos illuminat. magr̄ qui nos docet veritas q̄ nos dirigit de⁹ eſt. iuxta illud Joh̄. Erat lux vera q̄ il. om. bo. ⁊c. ¶ Iſte aūt mod⁹ dicēdi ⁊ ſi verū ponat ⁊ fidei catholice ꝓſonū. nihil tñ eſt ad ꝓpoſitū. q⁹ cū aīe noſtre data ſit potētia ad intelligēdū ſicut alijs creaturis data eſt potētia ad alios actus. ſic deus q̄⁹ ſit ꝓncipalis operās in opatiōecuiuſlibet creature dedit tñ cuilibet vīz actiuā ꝑ quā exiret i opationē ꝓpꝛiā ſic credēdū eſt indubitāter q̄ hūanc aīe nō tñ mō dederit intellectū poſſibilē ſed etiā agentē. ita q̄ vterq; eſt aliq̄d ipſi⁹ aīe. Et ideo primꝰ modus aſſignādi differentiā tanq̄ ad ꝓpoſitū impertinēs omittendus eſt. quo ſcz dī q̄ intellect⁹ agēs ⁊ poſſibilis differūt ſicut due ſubſtātie. ¶ Secꝰ mod⁹ dicēdi. quo. ſ. dī q̄ differūt ſicut due potētie dupl̄r pōt intelligi. ⁊ vno modo falſe. alio mō vere. Unus modus intelligēdi ⁊ dicēdi eſt q̄ intellect⁹ poſſibilis ſit potētia pure materialis q̄ in eſt aīe ex pte ſue materie. intellect⁹ vo agēs ſit potētia pure formalis q̄ ineſt aīe ex pte ſue forme. ⁊ hic mod⁹ dicēdi vī fundari ſup verba pb̄i. q̄ dicit q̄ intellect⁹ poſſibilis eſt quo eſt oia fieri. intellect⁹ agēs quo eſt oia facere ſicut ꝓtingit in forma ⁊ materia repire. Bz hic mod⁹ dicēdi nō ꝓſonat veritati. ¶ Si em̄ 44
intellect⁹ poſſibilis eſſet potētia pure paſſiua. ⁊ ſe teneret ex p te materie. in oīb⁹ poſſet poni in q̄b⁹ eſt repire materiale ꝓncipiū. Preterea ſic ocul⁹ nō dī viſus. ſic talis potētia nō deberet dici intellect⁹. Alij vo mod⁹ itelligēdi eſt vt dicat q̄ intellectus agēs ⁊ poſſibilis ſint due intellect⁹ dīe date vni ſubſtātie q̄ reſpiciūt totū ꝓpoſitū. Appꝛopꝛiat aūt intellect⁹ agēs forme. ⁊ poſſibilis materie. q⁹ intellect⁹ poſſibilis ordinat ad ſuſcipiendū. intellect⁹ agēs ordinat ad abſtrahēdū. nec intellect⁹ poſſibilis eſt pure paſſiu⁹ bz em̄ ſupra ſpēz exiſtētē in fantaſia ſe cōuertere. ⁊ conuertēdo ꝑ auxiliū intellect⁹ agētis illā ſuſcipere ⁊ de ea iudicare. Sil⁹ nec intellect⁹ agēs eſt oīno in actu. nō em̄ poteſt intelligere aliud a ſe niſi adiuuet a ſpecie q̄ abſtracta a fantaſmate intellectui bz vniri. Tñ nec poſſibilis itelligit ſine agēte nec agēs ſine poſſibili. Et iſte mod⁹ dicēdi ver⁹ eſt ⁊ ſup verba pb̄i fundatus. dicit em̄ agentē ⁊ poſſibilē eſſe duas differētias intellectus. vñ ſicut duo intelligimus neceſſario in medio ad boc q̄ abſtrahatur ſpēs ab obiecto. videlicet lucez ⁊ dyafa-

neitatem.

neitatem. ita q̄ p vnum abstrahit ⁊ p aliud defert ⁊ suscipit sic ⁊ in proposito ꝓfomiter pōt intelligi ita q̄ ad vnū actū ex duo concurrūt. vt hec sine alia nō habeat operationem suā cōplere ¶ Tertius modus assignādi differētiā quo dicit q̄ differūt sicut potētia ⁊ habitus dupl̄r habet intelligi. Uno modo vt intellectus agēs dicat habitus quidā cōstitut⁹ ex oib⁹ intelligibilibus. intellect⁹ vero possibilis intelligat idē ipe ꝓut est in potētia ad acquirēdū cognitionē p fantasmata. Et hic modus ponēdi fundari vł sup verba Boetij. q̄ dicit q̄ summa retinēs singula pdit. Q̄ō volucrunt aliq̄ intelligi sic. q̄ intellectus noster dicatur habere apud se cognitionē vlium habitualē inna tam. alioquin nō posset p virtutē suā abstrahēdo etiā a sensib⁹ ⁊ a fantasmatib⁹ facere intellectū possibilē actu intelligentem oē cui q̄ deducit alterū de potētia in actū est ens in actu. Ex iste modus dicēdi verbis pbi nō cōsonat. q̄ dicit aiam esse ⁊ creatam sicut tabulā rasam. nec habere cognitionē habituū sibi innatā. sz acquirere mediante sensu ⁊ experiētia. Alius mod⁹ dicēdi est vt dicatur intellectus agēs differre a possibili sicut habitus a potētia. non q: agēs sit pure habitus. sz q: est potētia habitualis. Et iste modus dicendi probabilis est ⁊ ver⁹. ⁊ sup verba pbica ⁊ catholica fundat⁹. Uerū cui est fm Diony. q̄ substātie intellectuales eoipso q̄ intellectuales substātie lumina sunt. ergo pfectio ⁊ cōplemētuz substātie intellectualis lux est spūalis igitur illa potētia q̄ consequit aiam ex parte intellect⁹ sui quoddā lumē est in ipa. de quo lumie pōt intelligi illud pō. Signatū est sup nos lu. vul. ⁊. dñe. Et hoc lumē vł pbs intellexisse esse intellectū agentē. dicit cui q̄ ille intellect⁹ quo est oia facere est sicut habitus quidā vt lumē. quodā cui modo lumen facit colores potētia. actu colores. sicut habetur. iij. de anima. Huius aūt simile pōt poni in oculo catti qui nō solū habet potentiam suscipiēdi in se spēm p naturā pspicui sicut alij oculi. sz etiā potētiam faciēdi in se spēm p naturam luminis sibi inditi. ¶ Quartus aūt modus assignādi differētiam inter possibiles agentē. quo scz differunt sicut potētia absoluta ⁊ cōparata. dupliciter bz intelligi. Uno modo vt intelligatur q̄ vna oīno ⁊ eadē est potētia intellectus agēs ⁊ possibilis differēs comparatione sola. vt agēs sit ꝓut est in se cōsiderata. possibilis vero ꝓut vnitur corpi ⁊ fantasmatib⁹ vel fantasie. Et sic mod⁹ dicendi vł fundari sup verba pbi. q̄ vult q̄ intellect⁹ agēs semp est i suo actu. possibilis vero aliq̄n sic. aliq̄n non. Q̄ō cui aia laisetur ⁊ pturbetur in actu intelligēdi boc est ex cōiunctiōe sui ad corpus. Ex hic modus ponēdi deficit a veritate. q̄m ala separata habet intellectum quo est oia facere habet etiā intellectum quo est oia fieri. ergo habet agentē ⁊ possibilē etiā cū separata est. ergo intellectus possibilis nō inerat ei solū ex cōiunctione sui cū corpore. Alius modus intelligēdi p̄dictā differētiā est vt dicatur itellectus agēs differre a possibili sicut potētia absoluta a cōparata nō q: sit oīno eadē potētia cōparatione differēs sed q: cum sit alia ⁊ alia intellectus differētia. vna est p quā ordinatur ala ad suscipiēduz. altera vero p quā ordinatur ad abstrahēdū. ⁊ ita vna de se quodāmodo ꝓpleta ⁊ habilitata. alia vero indigēs habilitatione ⁊ ꝓplemēto. ⁊ cuz sit nata ad illud cōplemētū venire mediāte auxilio corpis ⁊ corpalitū sensuū. in est ipsi aie fm q̄ habet inclinari ad corpus. Et ex hoc cōtrahit duplicē possibilitatē. vnā respectu act⁹. q: nō est semp in actu suo ꝓpter impedimētū a pte corpis. alterā respectu fantasmatū a quib⁹ excitari habet. ⁊ hanc possibilitatē nō bz nisi ex ꝓiūctiōe sui cū corpore. Cuius sit potētia de natura sua qua est oia fieri. q̄ non solum est in aia cōiuncta sed etiam in aia separata Sic igitur pz quō ex multis modis dicēdi elicitur quidā intellectus differētie inter intellectū agentē ⁊ possibilē. Cum enim sint quattuor principales modi assignādi differētiā inter bosin tellectus. ⁊ q̄libet subdividat in duos sicut in prosequēdo mō stratū est. solūmodo tres modi digni sunt approbari. quoz vn⁹ ab altero nō discordat. sz vn⁹ ortū bz ex altero. Q̄ō cui diuerse differētie sunt intellectus. q̄ ⁊ si respiciūt totū ꝓpositū. vna tñ magis respicit aie cōplementū. alia vero materiale principiuz hinc est q̄ vna non solū tenet rationē potētie. immo etiā potentie habitualis. altera vero tenet pure rōnē potentie. ⁊ hinc est q̄ vna dicit conuenire aie fm se. altera vero in cōparatione ad corpus. ⁊ vna semp est in actu altera vero non. non q: semp ala actu intelligat p intellectum agentē. sed q: sicut lumē corpora le semp lucet ⁊ de se promptū est ad illuminandū. res aūt illuminabilis non semp illuminabitur ꝓpter aliquod impedimētum. sic ⁊ in proposito intelligendum est. ¶ Concedende sunt igitur rationes ostendentes intellectum agentem ⁊ possibiles duas differentias esse intellectiue potentie. licet alique ex eis non sint multum cogentes. ¶ Ad illud aūt q̄ō obiicitur q̄ non differt posse ⁊ esse in ppetuis. dōm q̄ hoc intelligit de esse substantiali. ⁊ de differētia non fm naturā sed de distātia fm tps q: in eis materia tpe non precedit actum. ⁊ ideo nihil facit ad propositum. q: intellect⁹ possibilis non dicitur possibilis respectu esse ꝑmi sed actus secūdi. 45 ¶ Ad illud q̄ō obiicitur de imaginatione q̄ non differt potētia activa ⁊ passiua. dici pōt q̄ magis differt q̄ in intellectu. q: organū corpale in quo recipiunt fantasmata est ei loco potentie passiue. ipsa vero vis imaginaria est locopotētie active. Aliter pōt dici q̄ nō ē simile. q: cū spēs defertur a sensu vsq; ad imaginationē. nō exit genus abstractiōis. q̄ quidē fuit in sensu particulari. sz cum spēs pueniat ad intellectū. nouū genus abstractionis ibi exigit ⁊ aliud genus luminis. iō magis indiget potētia activa distincta a possibili ipse intellect⁹ q̄ imaginatio vel sensus. 46 ¶ Ad illud q̄ō obi de oculo catti. dōm q̄ ⁊ si potētia receptiua ⁊ abstractiua possint concurrere ad vnius organi cōplectionem. nūq̄ tñ concurrunt in eādē vnius organi dispositionē. Alia enī est dispositio i oculo catti p̄quā recipit sz pspicuitas. ⁊ alia p quā abstrahit sz luminositas. ⁊ alteri⁹ ⁊ alteri⁹ nature. Sic ⁊ i potētia itellectiua. ⁊ si concurrant ad complemetū ⁊ perfectionē potētie intellectiue. potētia per quā recipit. ⁊ potētia per quā abstrahit non sunt tñ eiusdē nature. nec p eandē naturā insunt aier ideo non sunt vna differētia potētie. sed diuerse. 47 ¶ Ad illud q̄ō obi q̄ intelligere est act⁹ vnus ⁊ simplex dōm q̄ ⁊ si intelligere possit quodam gñe simplicitatis dici actus simplex nihilomin⁹ tñ ad nostrū intelligere concurrit recipere ⁊ iudicare siue abstrahere ⁊ suscipere ⁊ hi sunt plures actus adinuicē ordinati ex q̄bus resultat vnus actus perfectus. sic ⁊ in potētijs intelligendum est se habere. q̄ ⁊ si sint diuerse differentie intellectus. vt tñ in suis actionib⁹ adinuicē ordinate sint ⁊ coniuncte ad actū intelligendi perficiēdum. sicut materiale ⁊ formale principiuz ad vnuz esse compositi constituendum. 48 ¶ Ad illud q̄ō obiicit q̄ intellectus possibilis intelligit. ⁊ intellectus agēs similiter recipit. dōm q̄ intellectus possibilis non est pure passiu⁹ sicut supra ostensum est. habet cui potentiam se conuertendi. nec tñ est adeo actiuus sicut agens. q: non potest sua conuersione nec spēz abstrahere. nec de specie iudicare. nisi adiutorio ipsi⁹ agētis. Similiter nec ipse intellectus agens operationem intelligēdi potest perficere nisi formetur acies intellectus possibilis abipso intelligibili. ex qua formatione est in pleniori actualitate respectu eius quod debet cognoscere q̄ erat prius cuz careret specie ⁊ ita cum cogitamus de intellectu agente ⁊ possibili nō debem⁹ cogitare quasi de duab⁹ substantijs. vel quasi de duab⁹ potētijs. ita sepatis q̄ vna sine alia habeat opationē suā pficere. ⁊ aliq̄d itelligat itellect⁹ agēs sine possibili. ⁊ aliq̄d cognoscat intellect⁹ agēs. q̄ō tñ bō cui⁹ est intellect⁹ ille ignoret Hec cui vana sunt ⁊ friuola vt aliq̄d sciat intellect⁹ me⁹ q̄ō ego nesciā. sz sic cogitāde sunt esse ille due dñe q̄ in vnā opationē ꝓpletā itelligēdi veniāt inseparabiliter. sicut lumē ⁊ dyafanū veniūt in abstractionē coloris. Nec sunt hic sequēda cōiter verba pbor. q: pro magna pte decepti sunt in influētia intelligentie sup aiam quā nō admittit fides catholica. ¶ Hic determinat qualiter in boie tēratōis ordo ⁊ pgressio ꝓsummat. Illud quoq; ptermittendū ⁊c. Supra egit magr de distinctiōe potētiarum aie ad li. ar. manifestationē. In hac parte q: scōs gradus potentiarū est ordo ⁊ progressio tentationū. determinat qualiter ⁊ quo ordine pctm̄ p vires aie progredi habeat ⁊ peruenire ad consummationē. Diuiditur autē pars ista in tres ptes. In prima determinat qualiter peccatū in viribus aie habeat progressum ad consummationem. In scōa vero predeterminata repetit ad maiorem explanationem. ibi. itaq; vt breuiter summā perstringam ⁊c. In tertia, vero p̄determinata epilogat ad facilioꝛē rememoratiōnē. ibi. hec de aie partibus interseruimus ⁊c. Quelibet barū partium diuidi potest in duas fm duo capi. q̄ in quolibet ꝓtinent. Nā prīa pars bz duas. In prīa determinat ꝓnexionē ⁊ ordinē virtū aie. In scōa vero determinat qualiter habeat fieri pgressus culpe. ibi. nunc superest ostēdere quō per ⁊c. Similiter scōa pars habet duas. In prī

ma explanat ⁊ circunloquitur assimilationem virium anime in consummatione peccati ad primam tentationem. ¶ In secunda vero ponit quādam similitudines ostendens q̄ mulier sine viro damnari non potest ibi nec sane cuz sola cogitatione ⁊c.

¶ Similiter tertia ⁊ vltima pars duas habet. In prima breuiter epilogat et rationem sue digressionis assignat. In secunda vero multiplicitatem huius nominis sensualitas ad maiorem euidentiam explicat ⁊ manifestat. ibi. non est autem silentio pretermittendum ⁊c.

☞ Determinat q̄liter pctm̄ in virib⁹ aie habeat pgressū ad ꝯsummationē. ostendēs q̄ talis ē ordo peccādi vel cadēdi in nobis q̄lis fuit in primis hoibus. s. q̄ in nobis est vir ⁊ mulier ⁊ serpens. ☞

¶ Illud q̄ pretermittēdū nō est q̄ talis nūc in vno hoie tē tatōis est ordo ⁊ pgressio. q̄lis tūc i primis pcessit parētib⁹. Vt em̄ tūc serpens malum suasit mulieri. ipsaq̄ consensit. deide viro suo dedit sic q̄ cōsummatū est pctm̄. ita ⁊ nūc in nobis pro serpente est sensualis mot⁹ aie p mulierē inferior portio rōnis. pro viro supior rationis portio. Et hic est vir q̄ fm aplm dr imago ⁊ gloria dei ⁊ illa ē mulier q̄ fm eundē dr gl'ia viri. ¶ Atq̄ iter hūc vir ⁊ hāc mulierē est velut quoddā spūale ꝯiugiū naturaliſq̄ ꝯctus quo supior rōis portio q̄si vir dz pr̄eesse ⁊ dñari. Inferior vo q̄si mulier dz subesse ⁊ obedire. Ideo vir fm aplm nō dz hr̄e velamē. sz mulier. Et sicut in cūctis aiantib⁹ nō est repertū hoi adiutoriū sil'e sibi. sz de illo sumptū q̄ d̄ el formaret in ꝯiugium. ita in ptib⁹ aie q̄s cū pecoribus habem⁹ cōes. nullū mēti nre sil'e est adiutoriū. Vñ Aug. in eodē. Illud nrm q̄ in actiōe tpalium tractādor ita versar vt nō sit i nobis cōe cū pecore. rōnale est q̄dē. sz ex illa rōnali mēte qua subberem⁹ intelligibili ⁊ incōmutabili veritati tāq̄ ductū ⁊ inferioribus tractādis gubernādisq̄ deputatū. est. Sicut em̄ i oib⁹ pecoribus nō est inuentū viro adiutoriū sil'e sibi nisi de illo detractū in ꝯiugiū formaret. ita mēti nre qua supnā cōsulim⁹ veritatē nullū est ad vsum rerū tpaliū quātuz nature hois satis est sil'e adiutoriū ex aie ptib⁹ q̄s cōmunes cū pecoribus habem⁹. Ideoq̄ rōnale nrm nō ad vnitatis diuortiū separatū. sed in auxiliū societatis q̄si deriuatū i suo disponit officio. Et sicut vna caro est duorum in masculo ⁊ femina. sic intellectū nrm ⁊ actionē siue rōnē ⁊ appetitum rōnalē. vel si aliquo mō significātius dici pōt vna mētis natura ꝯplectit. vt sicut de illis dictū est. erūt duo i carne vna. sic de his dici possit. duo in mēte vna. Ecce ex his apte intelligi pōt q̄liter in aia hois existat imago illius ꝯiugij. ⁊ qualiter in singulis nostrum spūaliter sint illa tria. s. vir. mulier. serpens.

☞ Determinat qualiter in nobis fieri habeat progressus culpe. ☞

¶ Nunc superest ostēdere quō p hec tria in nobis cōsumetur peccati progressus. Vbi agnosci poterit si diligenter intendatur quid sit in aia mortale vel veniale peccatuz. Vt em̄ ibi serpens suasit mulieri. ⁊ mulier viro. Ita ⁊ in nobis sensualis mot⁹ cū illecebrā pcti cōcepit. quasi serpens suggerit mulieri. s. inferiori pti rōnis. idest rationi scientie. q̄ si consenserit illecebre. mulier edit cibum vetitum. Post de eodem dat viro cum superiori parti rationis. i. rationi sapientie eandē illecebram suggerit. quasi consentit. tunc vir etiam cuz femina cibum vetitum gustat. Si ergo in motu sensualitī pcti illecebra teneat: veniale ac lenissimum est pctm̄

j. Lo. xj Despūali coniugio viri ⁊ mulieris i nobis.

j. Lo. xj Testimonio aug. ita esse ostēdit.

Vñ peccatuz sit veniale

a ¶ Sed ergo peccatū ⁊c. Innuit magister q̄ si peccatū nō diu sz teneatur in delectatiōe veniale est. si vo diu in delectatōe cognitionis teneat. ⁊ si voluntas pficiēdi desit mortale est. Ex hoc videt q̄ sola mora de veniali faciat mortale. Sz contra, circūstantia non mutat genꝰ peccati. ergo si mora tpis est circunstātia. nunq̄ faciet de eo qō erat veniale mortale

¶ Itē mortale excedit veniale in infinitū. sed circūstantia nō aggrauat in infinitum. ergo si mora tpis ducatur circūstantia est. videt ⁊c. dum ve

¶ Iuxta hoc q̄rit fra motum. ra tēporis faciat pctm̄ qō erat veniale esse mortale. ⁊ vtrū hoc fit in alijs gñib⁹ pctōr sicut in pctō carnis Et iterq̄ qñ qs dubitat vtr mortaliter vel venialr peccauerit qualiter sit ei cōsulendū. ¶ Rñ. dōm q̄ mora tpis quantū est de se nō mortale facit vt quod p̄ueserat ve pctm̄ in niale fiat mortale. sed solū ꝑ occasionaliter videlicet q̄ inducit cōsensum verū vel ⁊ sī interpretatiuum.

¶ Tunc aūt inducit cōsensum verum q̄n ex diuturnitate delectatiōis crescit libido adeo vt dō velit omnino in vitiorum delectatione perſistere ⁊ morari. Tunc vero inducit consensum interpretatiuum. quādo homo auertens periculum delectationis retente negligit eā reprimere hoc em̄ non est absq̄ cōtemptu salutis p̄prie. p eo q̄ discrimini se exponit. Illa el delectatio subintrat sicut serpēs ⁊ venena diffundit per que rationalis spiritꝰ interit morte culpe. Sicut igitur salutem suam corporalem negligeret qui serpentē iuxta se scienter collocaret sic i tali delectatione auertens periculuz vel debens auertere voluntarie versatur. exponit se discrimini q̄si negligit repellere. ⁊ pro tanto dicit mgr ipsum peccare mortaliter ⁊ per hoc patet responsio ad obiecta. quia hoc non facit mora de se. sed ratione consensus vel contemptus.

¶ Ad illud vero q̄s quer'tur. quanta mora hoc faciat. dicendum q̄ in generali determinatur q̄ tanta mora hoc faciat in qua adeo crescit delectatio ⁊ libido q̄ supuenit consensus. vel adeo est repellēdi negligentia ⁊ propie salutis inducta ⁊ superuenit contemptus est consensus interpretatiuus. ¶ Si autem in speciali queratur quanta sit ista mora. vtruz sit vnius hore vel dimidij vel amplioris spacij nō potest vna rñsio dari. q̄ aliq̄s est maioris. aliq̄s minoris fm diuersos status ⁊ conditiones personarū. vnde hoc non determinat sciētia vel lectio. sed potius conscientia recta ⁊ p̄cipio. Vñ aūt aduertit conscientia recta se nō modicū ledi. q̄si ex mo

rosa

rosa delectatõe consensus supuenit vel ꝓceptus .ꝙ si non aduertat.aliqñ ꝓpter tenebras ⁊ inuolutiões affectionũ securiorẽ ptez dz eligere ⁊ ꝓsiteri pure sic ⁊ dolere ąñ peccaret mortaliter. ¶ Ad illud qõ ąrit ꝙ vtrũ ita sit in oĩb⁹ gñibus Au pctõr.dõz ꝙ in oĩb⁹ pctis ita delectatio morosa vigilanter ⁊ strenue vitanda est. at. Tñ verbũ Aug.ꝑcipue vt intelligi in pctõ carnis qõ dz ex carnis incẽtiuo delectationẽ magis sibi cõiunctã ⁊ ad quã bõ facili⁹ incurrat.⁊ ideo cum magna diligẽtia est vitãda.nõ solũ aũt boc.sz etiã oẽ pctñ.

Multa eñ frequenter cremu dunt esse venialia q̃ mortalia sunt ⁊ difficillimũ est intalib⁹ discernere.⁊ ideo ąñ si a facie colubri necesse bz homo q̃ vult saluari peccatum fugere.

54 b ¶ Quedã sunt q̃ si tñ semel fiũt vel faciẽda disponunt dãnant.q̃dã vero nõ nisi sepi⁹ fiãt vel faciẽda decernant.vt õ ocioso verbo ⁊ hmõi. Hec Aug.in xij.li.de tri.tradit ita.Sicut in illo ꝓiugio primoz hoim serpẽs manducandũ ꝑsuasit mulier aũt nõ mãducauit sola sed viro suo dedit ⁊ simul mãducauerũt ita ⁊ in quodã secreto ꝓiugio qõ i vno hoie gerit ⁊ dinoscit.cuz rõne scie q̃ in reb⁹ tpalib⁹ agẽdis rõcinãdi vinacitate versat .alias sensus ingerit quãdã ille cebrã.tũc velut serpẽs alloq̃tur femina. ¶ Huic aũt illecebre ꝓsentire.de ligno vetito est edere. Sz iste ꝓsensus fisola cogitatõis delectatõe ꝓtẽt⁹ est supioꝛi vo autoꝛita te ita retinent mẽbra vt non exhibeantur arma iniq̃tatis pctõ.sic hñdũ estimo.velut ignũ vetitũ mulier sola comederit. Si aũt i ꝓsensu illo decernit quodq̃ pctñ vt si fit ptãs etiã ope ipleat. itelligẽda ẽ mulier dedisse viro suo simul edendũ illicitũ cibum. Neq̃ ei põt pctñ nõ solũ cogitãdũ suauiter verũetiã ppetrandũ efficaciter mẽte decerni.nisi ⁊ illa mẽtis intẽtio penes quã summa ptãs est mẽbra in op⁹ mouẽdi vl ab opecohibẽdi male actiõi cedat.

Ponit quãdã silitudinẽ oñdẽs ꝙ mulier sine viro dãnari nõ põt.i.mortale nõ ẽ qõ in sola delectatione tenet cogitationis. l:

¶ Nec sane cuz sola cogitatiõe mẽs oblectat illicitis.nõ q̃dẽ decernẽs esse faciẽda.tenẽstñ ⁊ volẽs libẽter.q̃ statim vt attigerũt aĩm respui debuerũt.negãdũ est esse pctñ.sz lõge min⁹ q̃ si et ope statuat iplendũ. Et iõ de talib⁹ q̃s cogitatiõib⁹ venia petẽda est.pectusq̃ pcutiẽdũ ⁊ dicẽdũ. Dimitte nobis debita nostra. Neq̃ eñ sicut i illis duob⁹ primis hoib⁹ psonã suã q̃sq̃ portabat. Et iõ si sola mulier cibũ edisset illicitũ.sola vtiq̃ mortis supplicio plecteret.ita dici põt in hoie vno si delectatiõib⁹ illicitis a q̃b⁹ cõtinuo se deberet auertere cogitatio libẽter sola pascat. nec faciẽda decernãtur mala.sz tñ suauiter i recordatõe teneant.q̃si mulierẽ sine viro posse dãnari.absit ꝟ credere. Hic q̃ppe vna psona est.vn⁹ hõ est.totusq̃ dãnabit nisi hec q̃ sine volũtate opãdi.sz tñ cũ volũtate aĩm talib⁹ oblectãdi.soli⁹ cogitatõis sentiunt esse pctã.p mediatoris grãm remittant. Idẽ q̃s i li.õ manicheos de ꝟ eodẽ sic ait. Apls dicit. fm ꝓncipẽ ptãtis aeris huius. spũs q̃ nũc opat in filiis diffidẽtie. Nõ g̃ visibiliter eis appet.aut q̃si corꝛpeis locis accedit ad eos ⁊ opat.sz miris modis p cogitationẽ suggerit q̃cq̃d põt.q̃b⁹ suggestiõib⁹ resistẽdũ ẽ. Nõ eñ ignoram⁹ astutias ei⁹. Quõ eñ accessit ad iudã qñ ei psuasit vt dñm traderet. Nun q̃d in locis.aut p hos oculos ei visus est.sz vtiq̃ vt dicẽ est i coꝛ ei⁹ intrauit. Repellit aũt illũ hõ si padisuz mẽtis custodiat. Posuit eñ hoiez de⁹ i padiso vt operet ⁊ custodiret. q̃ sicut eccl'ie dr in cãticis cant. Hort⁹ conclusus.fons signat⁹ quo vtiq̃ nõ admittit quelibet illa psuasoꝛ.sz tñ p mulierẽ decepit. Nõ eñ etiã rõ nra deduci ad ꝓsensionẽ pcti potest.nisi cũ delectatio mota fuerit i illa pte animi q̃ dz obtẽpare rõni tãq̃ rectoꝛi viro. Etiã in vno q̃s nr̃m nihil aliud agit cũ ad pctñ q̃sq̃ dilabit. q̃ tũc actũ est in illis trib⁹ serpẽte muliere ⁊ viro.nã prio fit suggestio. siue p cogitationez.siue p sensus corꝛpis.vel videdo vel tangẽdo.vel audiẽdo:vel gustãdo. vel olfaciendo. Que suggestio cũ facta fuerit. si cupiditas nra nõ moueat ad peccãdũ excludit serpẽtis astutia. Si aũt mota fuerit.q̃si tã mulieri psuasuz erat. sz aliqñ rõ viriliter etiã ꝓmotã cupiditatẽ refrenat ⁊ ꝓpescit. Nõ cũ fit nõ labimur in pctñ.sz cuz aliquãta luctatiõe coꝛonabimur. Si aũt rõ ꝓsentiat.⁊ q̃ libido cõmouerit faciẽdũ eẽ decernat. ab oĩ vita btã tãq̃ de padiso expellit hõ. Jam enim pctñ imputat etiã si nõ subsequat factũ. q̃ rea tenetur in cõsentiõe cõsciẽtia.

Breuit epilogat ⁊ rõnez sue digressionis assignat quare scz hec de anime partibus dixit.

¶ Hec de aĩe ptib⁹ iterseruim⁹. vt ipsi⁹ aie natura pleni⁹ cognoscer et.⁊ fm quã sui poꝛtionẽ i ea sit li.arbitriũ itelligat.s.fm rationẽ qua oẽ pctñ mortale gerit. sz nõ oẽ veniale.illud scilz qõ in solo motu sensualitatis existit.

Multiplicitatez hui⁹ nois sensualitas ad maiorez euidentiam manifestat. m

¶ Nõ est aũt silẽtio ꝓtereũ dũ q̃sepe in scriptura nomie sensualitatis.nõ id solũ i aia qõ est nobis cum pecoꝛe.sed etiã inferioꝛ poꝛtio rõis que tpaliũ disponi intẽdit intelligit.qõ diligens lectoꝛ in locis scripture vbi de ipsa fit mentio vigilenter annotet.

c ¶ Sepe in scriptura nomine sensualitatis. non id solum in anima quod est nobis commune cum pecoꝛe ⁊c. Hoc non videt rationabiliter dictum . quia cum rationalis poꝛtio diuiditur contra sensualitatem nullo modo videturq̃ ratio sensualitatis nomine debeat censeri. ss

¶ Jteꝛ queritur de bocq̃ dicit q̃ sepe boc in scriptura reperitur.cum eñ philosophi de viribus aie sufficienter tractauerũt .⁊ nullam mentionez fecerũt de sensualitate . vnde est boc q̃ sacra scriptura ⁊ doctores sacre scripture boc nomine vtunt. Jurta boc est questio vtrũ noie sensualitatis intelligatur vna vis vel plures.⁊ vtꝛ intelligatur vis cognitiua aut motiua. q̃ enz intelligat vis cognitiua videtur p boc q̃ dicitur a sensu.sensus enz vis cognitiua est. Qõ autem dicatur motiua videtur per boc q̃ in ea habet esse peccatum ⁊ ad malum habet inclinare.

¶ Respõ.dicendus q̃ scriptura distinguit hoiem interioꝛem ⁊ exterioꝛẽ. sicut habetur.ij. Coꝛinth.iiij. Et si is qui exterioꝛ est noster homo coꝛrumpitur.interioꝛ tamẽ renouatur de die in diem . Exterioꝛem autem hominem vocat nõ ipm coꝛpus tantũ.sz coꝛp⁹ cum viribus animẽ p quas habet his sensibus intendere ⁊ in eis inhereꝛe. Interioꝛem autẽ hoiez vocat ipsum spiritum rationalez fm quem habet circa celestia seipsum occupare. fm boc intelligẽdum est q̃ hõ hz potentias aie per quas

conuertit ad spūalia. ⁊ habet potentias p quas cōuertitur ad sensualia. ⁊ ille virtutes p quas conuertit ad spūalia in simul collecte vnū posse pfectum aīe integrant. ⁊ quedā ptās resultant interioris bois regitiua. q̄ quidē vocat arbitrij libertas. in qua cōsistit meritū ⁊ laus ⁊ vituperiū. Scōm aūt q̄ homo habet cōuerti ad hec sensualia. sic habet ⁊ suas potētias q̄ silr in vnū concordātes integrant quasi vnum pfectū posse circa ista sensualia. ⁊ hoc nolle sensualitatis censet scriptura q̄ simul comprehendit sensibiles cognitiuas ⁊ motiuas. sicut ⁊ arbitrij libertas. vt videbit infra. ⁊ hoc est qō habitum est supra. c. d. q̄ sensualitas est quedā vis aīe inferior. ex qua est motus q̄ intenditur in corpis exteriozis sensus. atq̄ appetitus rerū ad corp⁹ pertinentiū. ⁊ ideo cōprehendit ex sua ppria acceptione sensitiuam ⁊ motiuā ⁊ brutalē. Et qm̄ inferior portio rōnis per pctm̄ multū trahitur a sensualitate. ⁊ homo cōparatus est iumentis insipientibus ⁊ similis factus est illis. ideo inferior portio rōnis aliqñ in scriptura nolle sensualitatis censetur propter nimiam conuersionē sui ad sensualia. ⁊ per hoc ptz rñsio ad oīa obiecta. ¶ Ad illud tamen qō queritur quare philosophi non vruntur hoc nolle. dōm q̄ sensualitas non trm̄ nominat ipam potentiā sensualē q̄tum ad propriā naturā sed etiā inquantū respectu rationalis habet quandā rebellionē que ex peccato originali in boīe traducit. Et qm̄ non peruenerūt ad cognitionē originalis peccati nec lapsus bois. ideo non vruntur hoc nolle sicut sacre scripture.

AD intelligentiā but⁹ partis querunt tria. Primo querit qualiter peccatū habeat fieri ⁊ esse in parte rōnis supioze. Scōo qualiter habeat fieri i inferiozi. Tertio qualiter habeat fieri in sensualitate. Circa primum queruntur duo. Primo q̄ritur vtrum in superiori parte rationis habeat esse peccatum fm se. Secundo queritur vtrum possit in ea esse venial e.

Questio. j Circa quaz fit ꝓcedit ⁊ oñdit q̄ i supiori pte rōnis ꝑz se boc est absq̄ instinctu inferioris partis nō possit esse pctm̄. primo p illud Aug. cōtra manicheū. vbi sic ait. Ratio nostra deduci ad cōsensum pctī nō pōt. nisi cum delectatio fuerit mota in illa parte aīmi que debet obtēperare rationi tanq̄ rectori viro suo. ergo nūq̄ peccat ratio supioz. nisi pctm̄ p̄cedat in parte inferiori. ¶ Itē philosophus in. iij. de aīma. Intellectus se mp est rectus. fantasia autem recta ⁊ non recta. ergo intellectus quantū est de se nun q̄ errat. ergo nec supioz portio deuiat a veritate iusticie. nisi inclinetur p sensualitatē ⁊ inferiorē portionē. ¶ Itē peccatū est p conuersionē ad bonū cōmutabile. sed supioz portio rationis dr̄ inq̄tum conuertit ad eterna. inferioz inq̄tū cōuertit ad tē poralia. ergo impossibile est pctm̄ esse vl fieri in nobis ex actu ptis rōnis supioris absq̄ actu inferioris. ¶ Itez ratio supioz dicitur inq̄tū legibus eternis intēdit. sed ipossibile est aliquē peccare nisi declinādo a legibus eternis. q̄ impossile est pctm̄ in supiori pte rōnis esse fm se. ¶ Item mulier est media inter sensualitatē ⁊ rōnem supiorē. ꝯz sensualitas semp mouet ad bonum vt nunc q̄tum est de se. q̄ ratio supioz q̄tum est de se semp mouet ad bonum simpliciter. sed virtus q̄ mouet ad bonū simpliciter in mouendo non peccat. ergo in supiori pte rōnis q̄tū est de se. peccatum esse non potest. ¶ Itē aīma quando conuertitur ad dcum purgatur. melioratur. ⁊ pficitur. sed supioz portio rōnis attendit inq̄tum conuertit ad dcum. q̄ cum peccatum fedet ⁊ obnubilet. peccatum in supiori pte rōnis fm se esse non pōt. ¶ Bz contra illud Hiere. ij. Fili mēphbeos ⁊ taphnes constupauerunt te vsq̄ ad verticē. si ergo vertex fm q̄ sancti exponunt dicitur apex mentis siue supioz portio rōnis. vī q̄ ⁊ illa habeat p peccatum constupari ⁊ fedari. ¶ Itē Augu. xiij de trini. Vir manducat quando supioz portio rōnis consentit illecebre. sed eius est peccare cuius est consentire. si igitur hoc est supioris ptis patet ꝛc. ¶ Itē contingit aliquē peccare peccato infidelitatis discredēdo aliquos articulos q̄ sunt respectu diuinitatis. sed ad illos articulos solum supioz rōnis portio se extēdit. ergo in illo gñe peccandi portio supioz ꝓprie culpam committit. ¶ Itē li. ar. ꝓsta ⁊ esse vertibile. ꝯz li. ar. maxime consistit in supiori portione rōnis cum ibi maxime sit iudicium ⁊ imperium. ergo vī q̄ in supiori portione rationis etiaz fm se sit vertibilitas ad malum. igitur ⁊ peccatum. ¶ Itē inferior portio rōnis est illa q̄ discernit ⁊ iudicat taz de agēdis q̄ de credēdis. ꝯz iudicium creature quantū est de se absq̄ gratia deficit ab his q̄ sunt fidei catholice. q̄ p se pōt errare ⁊ ab illis declinare. ⁊ si hoc pōt p se peccare. ¶ Itē angelus cū peccauit primo peccato appetit equiparari deo in potētia. ⁊ multiplicr̄ in sapiētia. ꝯz hoc est appetibile solūmodo ptis supioris. q̄ vī q̄ tam pctm̄ homis q̄ angeli inceperit a pte supiori rōnis. q̄ in supiori pte rōnis fm se pctm̄ habet fieri ⁊ esse. ¶ Rñ. ad ꝓbōis doctorum intelligētiā est notandū q̄ aliqui dicere voluerūt q̄ supioz portio rōnis non est aliud q̄ finderisis. ⁊ q̄ ipa supioz portio rōnis q̄tum est de se semp est recta ⁊ fortis. nisi incurueꝛ ⁊ emolliatur p portionē inferiorē. ⁊ ideo dixerunt pctm̄ in ea nō esse fm se. ꝯz si peccat hoc solū dicunt esse ꝓsentiēdo inferiori pti. siue non cōpescēdo eius deordinationē. Bz hec positio triplīciter deuiat a veritate. Primo in hoc qō dicit q̄ idē est supioz portio rōnis ⁊ finderisis. qō plane falsum est. cū supioz portio rōnis ⁊ inferioz ptineant ad arbitrij libertatē sicut dicit aug. ⁊ ideo nominant potētiā de liberatiuā. finderisis aūt potētiaz naturalē nolar̄ q̄ semp vnifoꝛmiter ad bonū inclinat. Scōo vero a veritate deuiat in hoc q̄ dicit in finderisi aliquo modo esse pctm̄. hoc etm̄ plane falsum est. sicut infra manifestabitur. ⁊ glo. dicit expresse. Ezech. j. Tertio vero a veritate deuiat in hoc qō dicit q̄ in supiori pte rōnis fm se culpa nō pōt esse nisi ab inferiori procedat ⁊ tribuat sibi occasio. Hoc etm̄ contra rōnē est cū in illa portione ꝓsistat arbitrij libertas. ⁊ ita p naturā sit ei ad malū vertibilitas. ⁊ ita possibilitas ad peccandū. Est etiaz hoc ꝓtra experimētuz. qz ratio supioz non solū bz iudicare fm leges eternas. ꝯz etiā habet iudicare fm lumē proprium ⁊ fm lumē sibi ab inferiori acquisitū. Et q̄uis aspiciēdo ad leges eternas nō peccet iudicādo tū fm ea q̄ pcipit a sensib⁹ vel etiā fm lumē fidei datū ⁊ innatū pōt deficē ⁊ errare. maxime in statu nature lapse. Esto etm̄ q̄ sibi ꝓponat credibile aliqs articulus fidei. vtpote articul⁹ de trinitate ⁊ vnitate. cū iste nō solū repugnet sensui ⁊ imaginationi. sed etiā discrepet a naturali iudicio rōnis. si noster intellect⁹ fm lumē proprium nihil aspiciēdo ad ptes inferiozes iudicaret ⁊ deficeret ⁊ discrederet ⁊ peccaret. Et ꝓpter hoc est alius mod⁹ dicēdi. s. q̄ duplex est genus pctī. qd̄ am etm̄ sunt pcta carnalia. q̄ dā vero spūalia. Si loquamur de pctis carnalib⁹ sic fatēdū est q̄ non ꝓtingit esse pctm̄ i supioris pte rōnis absq̄ inferiori. Si aūt de pctis spūalib⁹ fiat sermo. tūc cōcedēdū est q̄ pctm̄ bz fieri ⁊ esse [ꝯz nō semp fiat] in supiori pte rōnis fm se. ⁊ rōnes q̄ boc oñdunt sunt p̄cedēde ⁊ p boc pz rñsio ad illud qō ꝓcio obr̄ in contrariū. Tñ aug. in proposita autoritate loquit de pgressu in ꝓpetrationē pctoꝝ carnaliū. ¶ Ad illud qō obr̄ q̄ intellect⁹ semp est rect⁹. dōz q̄ verbum pbi intelligēdū est in his ad q̄ mouet potētia intellectiua p modū nature. in his vero ad q̄ mouet p modū deliberatiōis nō bz veritatē. vñ ibidē vocat ipe fm veritatē intellectū qō nos vocam⁹ ꝓsciam naturalē. ¶ Ad illud qō obr̄ q̄ pctm̄ est p auersionē ad bonū ꝓmutabile rñderi pōt dupl'r. Primo q̄ nō solū est pctm̄ qñ fit auersio ad illud qō fm veritatē est bonū cōmutabile. ꝯz etiā qñ fit cōuersio ad illud qō est bonū incōmutabile ⁊ appetit⁹ vt commutabile. Aliter pōt dici q̄ supioz portio ⁊ si differat ab inferiori in hoc q̄ ipa cōuertit ad supna. nihilominus trm̄ bz ꝓuerti ad inferiora. put disponit ⁊ regit inferiores potētias. ⁊ sic pōt deordinari male eas regēdo. siue frena laxādo siue suo impio ſcuruādo. ¶ Ad illud qō obr̄ q̄ ratio supioz intēdit legib⁹ eternis. dōm q̄ iste est act⁹ nobilissim⁹ supioris partis. ꝯz non semp būc actū exercet. imo etiā intēdit sibi ⁊ ad se conuertit. ⁊ sic pōt nimis ad se conuerti ac p hoc a deo auerti. ⁊ deuiare a legib⁹ eternis. ¶ Ad illud qō obr̄ q̄ sensualitas ad bonū inclinat. vt nūc dōm q̄ sensualitas nō semp mouet i ordinate. ⁊ pterea esto q̄ semp inordinate moueret. nō tñ exō concludit q̄ supioz portio rōnis semp inordinate moueat. alia enim vis assignat fm quā semp ordinate mouet. vtpote finderisis q̄ est scintilla ꝓscie. ¶ Ad illud qō obr̄ q̄ supioz portio rōis dr̄ inquantū ꝓuertit. dōm q̄ hoc nō est verū inq̄tū actu cōuertitur. ꝯz inq̄tū est nata ꝓuerti. Preterea inordinate ꝓuerti potius est auerti q̄ ꝓuerti. Cū aūt dr̄ q̄ ꝓuersio ad deū purgat illuminat ⁊ pficit. hoc intelligit de ordinata ꝓuersione quā nō est semp necessariū inuenire in actione supioris portionis.

Questio. ij Utrū in supiori portione rōnis possit esse venialē peccatum. Et q̄ sic videt. quia

quia cõtingit circa aliquẽ articulum fidei ex surreptione dubitare. Et constat ibi esse pctm̃ cum sit motus ad illicitũ. Constat etiã esse in supiori parte. cũ sit circa aut ꝓtra articulos fidei ⁊ respectu eternoꝝ. Cõstat etiã cẽ veniale. cũ sit ex surreptione. ergo ⁊c. ¶ Itẽ tũc peccat supiꝰ portio rõnis ⁊ vir commedit quãdo est plenus cõsensus. ⁊ prebenẽ arma iniquitatis peccato. ſz cõtingit aliquẽ plene cõsentire in verbũ ociosum ⁊ mendaciũ iocosum. ⁊ hec nõ sunt nisi pctã venialia. g̃ ⁊c. ¶ Itẽ supiꝰ portio rõnis est corrupta sicut ⁊ inferiꝰ. cum originale oẽs vires anime inficiat et debilitet. g̃ si pctm̃ veniale potest esse i aliꝭ viribꝰ que subsunt lib. arb. ꝓpter corruptionẽ quã accipit ex originali. eadẽ ratione in parte supiori. ¶ Itẽ contingit ꝙ aliqꝭ in cõuertẽdo se ad deum p amorẽ est negligẽs. sed nõ magis tenẽ homo ad hoc mandatũ ꝙ ad alia. g̃ negligentia in aliꝰ mandatoꝝ obseruatiõe ẽ venialis. g̃ ⁊ negligẽtia in amãdo deũ est venialis. sed hoc est in superiori parte rationis. ergo ⁊c. ¶ Sed cõtra. Aug. ⁊ magister in lra recitat quãdo superiꝰ pars rationis cõsentit illecebre tunc est pctm̃ dãnabile ⁊ mortale. ergo videt ꝙ quãdocunqꝫ pctm̃ supiorez partẽ attingit statim fit mortale. ¶ Itẽ penes supiorẽ partez rationis residet regula directiõis in toto regno anime. sed facta obliquatiõe i regula tam nõ remanet aliqua rectitudo nec species rectitudinis. igit cuꝫ supiꝰ portio rõnis peccat. deordinat tota aia. ergo si plena deordinatio nõ est absq; mortali peccato. videt ⁊c. ¶ Itẽ nulla creatura est excellẽtiꝰ anima quantũ ad superiorẽ portionẽ. sicut Aug. in multis locis innuit ⁊ dicit expresse. ſz angelus ꝓpter suam dignitatẽ nõ põt peccare nisi mortaliter. ergo videt pari rõne ꝙ nec peccatũ veniale possit esse in supiori pte. ¶ Itẽ nihil est adeo veniale qõ non fiat pctm̃ mortale dum placet. sed cõplacentia tunc vere dicit. quando supiꝰ pars rationis ad culpã incuruat hoc autem est cũ ipsa peccat. ergo nõ videt ꝙ aliqõ pctm̃ possit in ea esse quin sit mortale. ¶ Rñ. ad ꝓdictoꝝ intelligẽtiaꝫ est notãdum ꝙ aliq; dicere voluerũt ꝙ in supiori portiõe rõnis nõ potest cẽ nisi mortale pctm̃. ⁊ bꝰ ꝓpter elõgationẽ sui a carne ⁊ a sensualitate in qua cõsistit initiũ suggestiõis male. ⁊ ex cuius pnitate bꝫ esse pctm̃ veniale ſz statũ nature lapse. ⁊ bi dixerũt ꝙ cũ sint tres gradus ipotẽtijs anime correspõdentes serpẽti mulieri ⁊ viro. vꝫ sensualitas. portio iferiꝰ ⁊ supiꝰ. Sẽsualitatis ẽ tm̃ peccare venialiter supiorꝭ ptis tm̃ mortaliter. inferiorꝭ ptis vtroqꝫ mõ. Cũ cm̃ sit media inter vtrãqꝫ naturã sapit vtriusqꝫ. Sed qꝫ planũ est in supiori portiõe rõnis posse esse aliquo mõ morꝫ inordinatos ex surreptiõe. planũ est etiã in ea esse corruptionẽ aliquã ex originali ꝓtractiõe. ideo aliꝭ videt ꝓbabilꝫ ⁊ melꝫ ꝙ pctm̃ veniale in rõne supiori bẽat eẽ
54 vñ ꝓcedende sunt rõnes boc ostendẽtes. ¶ Ad illud g̃ quod objcit qm̃ supiꝰ ꝓs rõnis comedit dãnabile ẽt mortale pctm̃ dicendũ ꝙ illõ intelligit de pleno cõsensu. ⁊ boc respectu illiꝰ peccati cuiꝰ actus ẽ in pbibitiõe. sicut ẽ de pctõ fornicatiõis.
65 ¶ Ad illud qõ objcit ꝙ penes superiorẽ partẽ residet regula directiõis. dicẽdus ꝙ regula directiõis non tollit ꝓ qualecunqꝫ pctm̃. ſz ꝓ illud qõ inducit diuinũ ꝓtemptũ ⁊ auersionẽ a deo. boc aũt nõ est in quolibet peccato supiorꝭ ptis. vtpote i illo qõ ex surreptiõe ꝓmittit. ¶ Ad illud qõ objcit ꝙ nulla creatura sit supiꝰ aia ꝑm mentẽ. dicendũ ꝙ et si nulla sit superiꝰ ſz ordinẽ efficiẽtis ⁊ finis. est tm̃ aliq; maioris dignitatis ⁊ excellẽtioris nature. ⁊ ꝓpter boc minorẽ bꝫ excusationẽ. ¶ Preterea nulla natura rõnalis in statu innocẽtie põt peccare venialiter vt supra ostẽsuꝫ est. nulla autẽ natura rõnalis lapsa de culpa põt ꝓsequi veniã nisi bõ ꝓpter fragilitatẽ carnis ⁊ ideo nõ valet illud qõ objcit de angelo. ¶ Ad illud qõ
67 vltimo objcitur ꝙ complacẽtia facit de venali mortale. dicendum ꝙ complacentia non dicit ibi quãcunqꝫ inclinationẽ. sed plenum consensum ⁊ deliberatũ cum quadam plena ꝗtatione. ⁊ ita ex boc non cõcludit ꝙ omnis deordinatio superiorꝭ partis cadat in genus peccati mortalis.

Circa secundum principale scilicet quo queritur quomodo peccatum habeat fieri ⁊ esse in inferiori parte rationis duo querunt. Primo vtrum aliquod peccatum habeat esse in inferiori parte absq; sensualitate. Secundo queritur vtrum peccatuꝫ mortale possit esse in eadem parte rationis. superiori non peccante.

Questio. i

Circa quã fit ꝓcedit. ⁊ ostẽdit ꝙ nullũ ꝓpctm̃ possit cẽ i inferiori pte rõnis absq; sensualitate. Prio p auctoritatẽ Aug ꝓtra Manich. vbi ait sic. In vno quoq; nostrũ nihil agit nũc cũ ad pctm̃ quisq; dilabit qõ tunc actũ est in illis trib⁹ serpẽte. mulierẽ ⁊ viro. ergo si peccatũ illud incepit a serpẽte, ⁊ sensualitas ẽ serpẽs vt ipse dicit oẽ pctm̃ incipit a sensualitate. ¶ Itẽ sicut oẽm ꝓsensum ꝓcedit delectatio. ita oẽm delectationẽ ꝓcedit aliqua suggestio. sed nullũ pctm̃ rõnis est absq; aliqua delectatiõe. ergo nec delectatio sine suggestione. suggestio aũt nõ ẽ nisi partis sensualis vel serpẽtis. ergo nullũ pctm̃ est in inferiori parte rõis qõ nõ incipiat a sensualitate. ¶ Itẽ inferiꝰ rõ nõ peccat nisi qz appetit bonũ vt nũc. sed vis q̃ appetit bonũ vt nũc est sensualitas. ergo nõ peccat nisi ꝑuia sensualitate. ¶ Itẽ nihil est in intellectu qõ prius nõ fuerit in sensu. ergo pari rõne nihil est in rõne qõ prius nõ fuerit in sensualitate. g̃ si rõ deordinat. necesse fuit sensualitatẽ prius deordinari. ¶ Itẽ oĩa pctã actualia ortũ bñt a pctõ originali. ⁊ potissime a ꝓcupiscẽtia q̃ ex originali pctõ nobis tnoleuit. sed tã originale pctm̃ ꝙ ꝓcupiscentia inest aĩe ex ꝓiũctione sui ad carnẽ. vis aũt ꝑm quã aĩa ꝓiũgit carni est ipsa sensualitas. g̃ oẽ pctm̃ aĩe icipit a sensualitate. igit absq; ea in inferiori parte rõnis pctm̃ non põt fieri.
¶ Sed ℞. magis est ꝓiũcta supiori portio inferiori ꝙ ipsa inferior portio sensualitati. cũ rõ supiꝰ ⁊ inferiꝰ spectẽt ad eãdẽ potẽtiã ⁊ naturã. si g̃ pctm̃ põt fieri in supiori pte rõis absq; inferiori sicut supra ꝓbatũ est. vꝫ multofortius ꝙ possit fieri i inferiori absq; sensualitate. ¶ Itẽ ipossibile est inferiorẽ partẽ rõnis peccare pctõ spũali. appetẽdo aliqõ spũale bonũ. sed sensualitas nõ appetit nisi bonũ sensuale. g̃ põt peccare inferior portio absq; sensualitate. ¶ Itẽ ꝗd põt virꝰ inferiꝰ põt virtus supiꝰ. g̃ si sensualitas põt de se moueri inordinate ad aliqõ appetibile fine viribꝰ supiorib⁹. multofortiꝰ supiꝰ potẽtia. vtpote rõnis pars inferiꝰ. inordinate moueri põt absq; sensualitate. ¶ Itẽ in diabolo nõ est sensualitas. cũ nõ habeat ꝓiũgi cũ carne. sed ꝓstat ꝙ ipse bꝫ peccare non solũ in deũ. sed ẽt in boiem. si ergo pctm̃ in creaturã attẽdit ꝑm aspectum rõnis quẽ vocamꝰ inferiorẽ partẽ rõnis. vꝫ ꝙ absq; sensualitate ꝓtingat illã portionẽ peccare. ¶ Itẽ ãgit iuxta boc ꝗd est inferiorẽ portionẽ rõis comedere. ⁊ qñ delectatio trãsit aſensualitate in rõnẽ. Si tu dicas ꝙ boc est qñ rõ auertit ⁊ ꝑcipit se delectari. tũc duplex est inconueniẽs. Unũ. s. qz frequẽter bõ ꝓsummat pctm̃ ⁊ nihil cogitat nisi de appetibili. nec aduertit se delectari vel tristari. ⁊ ita vꝫ ꝙ aliqꝭ possit peccare mortaliter. ita ꝙ inferiꝰ portio nõ comedat. Aliud ẽt inconueniẽs ꝓcludit. qz cũ ꝑcipe delectationẽ nõ sit malũ. nec pctm̃ augmẽtatiuũ. tã vꝫ ꝙ ꝓceptio rõnis post suggestionem sensualitatis culpã nõ aggrauaret qõ plane ⁊ manifeste falsum nemo eẽ dubitat. ¶ Rñ. ad ꝓdictoꝝ itelligẽtiã est notãdũ ꝙ sicut innuit mgr̃ in fine huius di. sensualitas duplr̃ põt accipi. Aliqñ accipit ꝑ vi q̃ appetit bonũ vt nũc. ⁊ hec nõ est solũmõ i parte sensuali. imo ẽt in rõali. Et fine motu sensualitatis boc mõ dicte nũc ꝓtingit pctm̃ esse in inferiori parte rõnis. semp ei cũ peccat. bonũ vt nũc exoptat. Alio mõ dr̃ sensualitas vis anie sensualis qua intẽdit in corporis sensus. sicut habitũ est supra. ⁊ sine hac ꝓtingit esse pctm̃ in inferiori parte ꝙtũ ad pctã spũalia. ꝙtũ aũt ad carnalia vix aut nũq̃. In carnalib⁹ aũt corruptio venit ex feditate carnis ⁊ ꝓcupiscẽtia partis sensualis. ⁊ ita in eis pctm̃ incipit a serpẽte siue a sensualitate ⁊ puenit ad mulierẽ. Tũc aũt dr̃ esse in sensualitate qñ qs ex appbensione delectabilis oblectat ⁊ inclinat ad aduersionẽ ⁊ ꝓceptionem siue delectationis. boc cm̃ ex surreptione est. nec dr̃ rõ aliquo mõ ꝓpter illã delectationẽ dewetito cibo gustasse. sed tũc rõ comedit ⁊ pctm̃ in ea esse incipit qñ post delectationis aduersionẽ ⁊ ꝓceptionẽ sensualitati delectãti ꝓdelectat ⁊ in delectatione ꝑsistit. ertũc cm̃. s. post delectatõis aduersionẽ rõ ꝙmedere dr̃. ⁊ pctm̃ trãsire a sensualitate in ipsam. qm̃ ⁊ si iudicare de delectabili ⁊ in eo delectari boc sit ptis sensualis ꝑcipere tm̃ ipsam delectationẽ interiorẽ boc est ptis rõnalis. Et iõ rõ comedere dr̃ si post talẽ ꝓceptionẽ parti sensuali ꝓdelectet. Sic igit ꝓcedo ꝙ aliquo gñe pctõ peccare põt inferiꝰ portio rõnis absq; suggestione sensualitatis. sicut rões ad scõz partẽ adducte ostendũt. Aliquo vo gñe pctõ vir aut nũq̃ peccat. vtpote carnalis nisi motus sensualitatis ꝓcedat ⁊ trahat. ⁊ quã

tñ ad hoc pcī genus loquit Aug. ℨ Manich. ⁊ p hoc ꝑz rñsio
69 ad primū qđ obī i ℨtū. ¶ Ad illđ qđ obī ꝙ oēm delectationē
ꝑcedit suggestio. dōm ꝙ si suggestio large accipit ad oēm ap
prebēsionē boni vt nūc sub rōne appetibilis. sic verū est ꝙ ꝑ
cedat oēm delectationē. Si vo accipiatur stricte p illo motu
serpētino partis sensualis. sic nō bz veritatē in oibus pctis
solū in pctis carnis. Et p hoc pz rñsio ad sequēs quo dz ꝙ sen
sualitas est vis appetitiua boni vt nūc. ibi em accipit sensua
litas large. ⁊ sicut postēsus ē absq; ea nō pōt esse pctm in infe
rioi portione rōnis ꝙuis esse possit absq; sensualitate dicta p
70 prie saltē pctm spūale. ¶ Ad illud qđ obī ꝙ nihil est in intelle
ctu qđ prius nō fuerit in sensu. dōm ꝙ verū est vel in se vel in
suo sil'i. multa tñ fingit bō q̄ nūq̄ vidit. multa ēt postq̄ vidit.
cogitat. ita ꝙ illa cogitatio nō excitat a potētia sensitiua mo
71 uēte. ita ēt intelligi pōt de rōne ⁊ sensualitate. ¶ Ad illud qđ
obī ꝙ oīa pctā bñt ortū ab originali ꝓcupiscētia. dōz ꝙ ⁊ si oē
pctm quodāmō ex originali ortū habeat. ⁊ originale ex carne
rō tñ opz oē pctm tāq̄ ex primo mouēte ortū bre ex carne vel
ex sensualitate p eo' ꝙ pctm originale nō tñ ifīcit partē sensua
lē. imo infīcit partē rōnalē ⁊ corrūpit. Ūñ ꝓcupiscētia respsa
est in oibus viribus aie. ⁊ iō siue sensualitas sit p̄ambula siue
nō. oīa mala nostra dñr venire ex ꝓcupiscētia.

Questio. ij.

Utrū pars inferior possit peccare mo
taliter absq; superiori. ⁊ ꝙ sic vī Aug. di
cit ⁊ bī in lra. Si pctm diu in cogitatione delectatiōis teneat
⁊ si volūtas pficiēdi desit mortale est. Sed tūc vir nō dz come
dere nisi qñ adest volūtas pficiēdi. ergo sola muliere comedē
te ꝓtingit peccare mortal'r. ¶ Itē Aug. dicit ēt bī in lra. ibi.
nec sane ⁊c. ꝙ si sola mulier comedat. totus bō dānat. sed hoc
nō ē nisi p pctm mortale. g̃ sola muliere comedēte ꝓtingit pec
care mortal'r. ¶ Itē superior portio rōnis dz equātū nata ē aspi
cere superiora. sed ꝓtingit pctm aliqđ cōmittere. ita ꝙ nō cogi
temus de legib' eternis. g̃ ꝓtingit aliquē peccare mortal'r so
lo actu inferioris partis. nihil faciēte actu superioris. ¶ Item
frequēter offendit qs primū nihil cogitās de offensa dei. sed
inferior portio est fm quā ordinamur ad primū. superior ꝑz quā
ordinamur ad deū. g̃ ꝓtingit peccare mortal'r ex actu inferio
ris partis sine actu superioris. ¶ Itē magis ꝓna est ad pctm i
ferior portio q̄ superior. cū ex ꝓiūctione ad sensualitatē mollior
fit. ⁊ ob hoc mulier nūcupef. g̃ si superior portio rōnis pōt pec
care p seipsam. multo fortius vī ꝙ inferior. ¶ Sed ℨ. Aug. xij
de tri. ⁊ bī in lit. ibi. nec sane ⁊c. dicit ꝙ cū mēs sola cogitatio
ne oblectat. de talibus cogitationibus venia petenda est. pe
ctusq; pcutiēdū. ⁊ dōm. Dimitte no. de. ⁊c. sed talis est pniave
malū. g̃ q̄diu mulier comedit absq; viro. pctm est solū venia
le. ¶ Itē ipossibile est inferiorē portionē dānari absq; superi
ri. sed superior portio nūq̄ dānat sine culpa. g̃ ipossibile est infe
riorē portionē absq; superiori peccare mortal'r. ¶ Itē ipossibile
est esse pctm mortale sine ꝓsensu sed ꝓsensus residet penes iu
dicē ⁊ arbitrū principalē. Hec aūt ē superior portio rōnis sicut
dicit Aug. ⁊ bī in lit. g̃ ⁊c. ¶ Itē ipossibile est aliquē peccare
mortal'r sine auersione. sz cius est auerti cuius est ꝙuerti. hoc
aūt est superioris partis. g̃ inferiorē portionē absq; superiori ipos
sibile est peccare mortal'r. ¶ Itē nūq̄ meref aliq̄s i cogitatio
ne boni nisi ꝓponat illud facere vel cōplere si possit. g̃ sil'r nūq̄
aliq̄s demeref demerito mortalis pcti in cogitatione mali ni
si ꝓponat illud pficere si possit. hoc aūt nō est sine superiori por
tione rōnis. g̃ ⁊c. ¶ Itē qñ aliqđ pctm est veniale. ꝓsentire i il
lud nō facit pctm mortale. sed delectatio carnalis citra ꝓsen
sum est veniale. g̃ ꝓsentire in delectationē ita ꝙ nō ꝓsentiat i
opus nō erit mortale. si g̃ ꝓsensus in op' est superioris partis. si
cut dicit Aug. nūq̄ est pctm mortale in inferiori parte absq; su
periori. Q; aūt ꝓsensus in veniale nō faciat mortale patet p b
ꝙ ꝓsensus in verbū ociosum ⁊ mēdaciū iocosum nō est morta
lis sed venialis. Si aūt tu dicas ꝙ nō ē sil'e. q; delectatio car
nalis via est ad mortale pctm. Tūc ego q̄ro quare potius con
sensus in delectationē attribuit inferiori parti q̄ superiori. ⁊ q̄
re ꝓsensus in opus potius appropriat superiori. Cū em inferio
ris partis ita bñ sit regere mēbra sicut ⁊ affectiones ⁊ alia. vī
ꝙ ita bñ sic in ptāte inferioris partis p̄bere arma iniquitatis
pctō. sicut ēt in delectationē ꝓsentire. Ꝺō est qđ q̄ dīa sit iter
peccare ⁊ cōsentire. ⁊ vtq; cōsentire sit idē qđ ꝓsentire. ⁊ qñ dicat
mulier cōsentire. ⁊ qñ vir. ⁊ qñ mulier cōsentiendo peccare mortal'r
⁊ qñ veniale'r. Nō em vī illud verbū Augu. de comestione viri
esse gñal'r verū. q; tūc comedit vir qñ p̄bet arma iniquitatis
pctō. Multa em sunt pctā q̄ ꝓsummant in sola cogitatione in
terna siue iniqua. ⁊ tūc comedit. ⁊ nulla mēbra corporis p̄ben
tur arma iniq̄tatis. cū illud pctm nō habeat exerceri p mēbra
corporis. ¶ Rñ. ad p̄dictoz intelligētiā est notāndū ꝙ ⁊ ñ pos
sibile sit mulierē comedere sine viro. nō tñ est possibile mulie
rē peccare mortal'r sine viro. siue inferiorē portionē absq; supe
riorē. ⁊ b' pz sic. ¶ Illud ei est pctm mortale cōmittere. aliud
cibū vetitū degustare. Pctm em mortale dicit deordinationē
a deo. q̄ est cū ꝓsensu ⁊ ꝓcepto. inordinatio aūt talis est p auer
sionē ⁊ ꝓceptū. ⁊ hoc ē superioris partis. cuius em est auerti cui
est ꝙuerti. ꝓsentire aūt ad illā potētiā spectat apud quam resi
det iudiciaria ptās ⁊ regiminis auctoritas. hec aūt est superi
oris portio rōnis. ⁊ iō impossibile est aliqđ pctm esse mortale in nos
bis qđ superiori portioni nō imputet. ⁊ in quo ipsa non deordinet
ꝓpter naturā pcti mortalis. q̄ exigit ibi esse ⁊ ꝓceptū auersio
nis. ⁊ ꝓsensum deliberationis. quoz vtrūq; est superioris ptis.
Est ēt rō ex istarū potētiarū ꝓnexione. qm iter superiorem por
tionē ⁊ inferiorē lex ꝓtingit est. ⁊ iō vna tenet alteraz regere ⁊
reprimere. Nō sic aūt est inter sensualitatē ⁊ inferiorē portio
nē ⁊ ꝓpter hoc cū inferior portio deordinat. negligētie viri q̄
debuit eā reprimere imputat ei. ⁊ pariter cū illa culpabilis iudi
cat. sic igit pz ꝙ ipossibile est inferiorē portionē rōnis absq; su
periori peccare mortaliter. possibile tñ est vnā carū absq; alte
ra comedere. ⁊ hoc q; comestio dicit auersionē ad delectatio
nē fm actū ꝓprium mulieris autviri ꝓtingit aūt rōnalē potētiā
ꝙuerti ad delectationē. a sensualitate oblatā fm actū inferio
ris portiōis. ita tñ q̄ nō ꝙuertit fm actū superioris. ⁊ ita ꝓtingit
comedere mulierē viro nō degustāte. ¶ Et hoc pz si attēdam⁹ 74
pgressum tētationis ⁊ delectationis. Primo em delectabile
offert siue percipit. Secō vo delectatio aduertit. Tertio vo in
id ad qđ trahit delectatio ꝓsentit vel dissentit. Delectabile p
cipere est sensualitatis. delectationē aduertere est inferioris
partis rōnis q̄ interiores motus ⁊ affectus bz diiudicare ⁊ co
gnoscere. hoc aūt nō est potētie sensitiue. Diffinitq; aūt an hoc
sit amplectēdū vel respuēdū. hoc est superioris ptis in qua resi
det auctoritas iudiciarie ptātis. Cōtingit igit delectari ad ap
prebēsionē delectabilis aū aduersionē delectationis. ⁊ hoc ē
sensualitatis. ⁊ absq; dubio est veniale pctm. Cōtingit iterū
delectari post appbēsionē delectabilis ⁊ peceptionē delectatio
nis aū plenū ꝓsensum deliberatiōis. ⁊ hoc est inferioris par
tis. ⁊ aliqñ mortale. aliqñ veniale. ⁊ tūc bz comedere sola mu
lier. Cōtingit iterū tertio delectari post appbēsionē delecta
bilis ⁊ aduersionē delectationis. ⁊ post plenū assensum delibe
rationis. ⁊ tūc bz comedere vir. ⁊ tūc est mortale pctm. in bis
gñibus pctōz quoz actus sunt in pbibitione. ꝓpter plenū cō
sensum ⁊ deordinationē. Ūñ cū tētatio incboet a sensualitate.
planū est esse veniale. Cū ꝓsummat in superiori parte rōnis pla
nū est esse mortale. Cū vo sola mulier comedit pōt esse morta
le ⁊ veniale. ⁊ iō dubiū est discernere qñ sit mortale vel venia
le. ¶ Pōt tñ discerni hoc mō. q; cū pcipit delectatio. aut stati
repellit aut retinet. Si statim repellit. tūc leue est pctm. Si 75
vo tenet. hoc pōt esse triplr. Aut q; plz ipsa delectatio ⁊ opis
ꝓsummatio. ita ꝙ est volūtas delectādi in cogitatione ⁊ ēt in
ope si facultas adesset. ⁊ tūc est ibi plen' ꝓsensus ⁊ pctm mor
tale sil' ꝙcurrēte viri ⁊ mulieris comestiōe. Aut placet delecta
tio. sed tñ displicet pcti ꝓsummatio. ⁊ tūc est ꝓsensus semiple
nus. ⁊ tūc dz māducare mulier. nihilomin' tñ peccat mortal'r
cū in illā ꝓsentit delectationē. Aut vtrūq; displicet. s. ipsa inte
rior delectatio. ⁊ opis ꝓsummatio. ⁊ tūc aut aduertit piculuz
aut nō aduertit. Si nō aduertit piculū delectationis. nec re
pellit eā. peccat. sed nec mortal'r. graut' tñ peccat q̄ si statim ⁊
viril'r repulisset. Aut aduertit piculū ⁊ delectationē. illā nō re
pellit. sed mētē in talibus cogitationib' revolui sinit. ⁊ tūc di
cūt mgri ꝙ peccat mortal'r. q; q̄uis nō sit ibi ꝓsensus verus ē
tñ ibi ꝓsensus interpretatiuus. ⁊ comedit sola mulier. nihilomi
nus tñ pctm illud imputat viro. q; cū eā cōpescere debuisset tre
nere. nō tñ cōpescuit. Hoc tñ qđ nūc vltimo dictum est nō est
vsq; quaq; certū. Negāt em aliq̄ esse mortale in negligētia rep
mēdi vbi est displicētia quātūcūq; qs piculū aduertat. sed tu
securior via tenēda est. q̄cq̄d sit rei veritas. Et si cui hoc ꝓtin
gat. sanū est ꝓsiliū ꝙ de ipo vt de mortali penitcat. in dubijs

enim

ēfi securior via eligēda est. Et nota q̄ nō de quacūq; delectatione loq̄mur. vtpote de illa qua q̄s delectat cogitādo de pulchritudine mulieris. ſz de illa q̄ surgit ex cogitatione illi⁹ operis nepbarij. ⁊ sic ꝑz q̄ mulierē ꝓtingit comedere sine viro. p eo q̄ vir solū ꝺz comedere q̄n plenus cōsensus adest. ⁊ tūc diffunk arma iniq̄tatis ꝓberi pctō. q⁊ totus bō ibi ad pctm̄ icurrat siue sit pctm̄ carnis siue spūs. Peccare aūt nō ꝺz mortal⁹ sine viro. q⁊ nō pōt esse pctm̄ sine viri ꝓsensu vero vel interꝓtatiuo. Lōcedēde sunt igit̄ rōnes oñdētes q̄ inferior portio absq; superiori nō pōt peccare mortal⁹. ſz due vltime nō cogāt. Ille em̄ oñdit q̄ mulier nō pōt comedere sine viro p hoc q̄ ꝓsensum in delectationē dicūt nō esse pctm̄. qō absq; dubio falsus
6 est. ſm q̄ dicit Aug. in lit. ¶ Nec valet qō obī de ꝓsensu in mēdaciū. vel de ꝓsensu in verbū ociosum. Primū nō valet. q⁊ plura req̄runt ad bonū ꝓsummādū q̄ ad malū ꝓpetrādū. vnius em̄ circūstātie defectus opationē deformat. Scōm nō valet. q⁊ nullū ibi est periculū in delectatione veniali. cuius actus ē venialis. ibi aūt est periculū. cū delectatio via est ad mortale
7 pctm̄. ¶ Ad illud vō. qō vltimo q̄rebat̄ iā ꝑz rñsio ex ꝓdictis. videl⁊ q̄ dōia est inter comestionē ⁊ culpe mortalis cōmissionē. Ꝑz ēt q̄n vir ꝺz comedere. ⁊ q̄n mulier. Ꝑz ēt q̄n mulier in cōedēdo peccat mortal⁹ ⁊ q̄n venial⁹. Ꝑz ēt quare ꝓsensus in delectationē attribuit mulieri. ⁊ ꝓsensus in op⁹ viro. q⁊ ꝓsensus in opis ꝓpetratione est plenari⁹ ꝓsensus. Lōsensus vō in delectationē absq; ope ē ꝓsensus semiplen⁹. Si aūt pctm̄ ꝓsisteret i sola delectatiōe. tūc ꝓsensus in delectationē posset eē plenarius consensus. ⁊ tūc nō tm̄ esset supioris partis. ſz ēt inferioris. vñ nō tm̄ ꝺz vir consentire. q⁊ vir mouet exteriora mēbra. sed q⁊ mouet volūtate plenaria. ⁊ bāc circūloquit Aug. in eo
8 q̄ dicit virū comedere cū arma iniq̄tatis pctō ꝓbet. ¶ Ad rōnes aūt q̄ adducunt ad oppositū q̄bus oñdit q̄ comedēs mulier sine viro mortal⁹ peccare pōt plana ē rñsio. Nā primeduc autoritates loquunt̄ de comestione nō de culpe commissione.
9 ¶ Ad illud vō qō obī tertio q̄ supior portio rōis ꝺz ꝙuerti ad supiora. ꝺōm q̄ nō solū actus eius est ad supna. ſz ēt actus et⁹ est discernere ⁊ sentētiare de bis q̄ fiūt in regno aīe. ⁊ cōpescere vires inferiores. ⁊ iō cū nō cōpescit iputat̄ sibi.
10 ¶ Ad duo sequēcia sil⁹ ꝑz rñsio. Illis ei duabus rōnibus oñdit q̄ pctm̄ pōt esse in inferiori portione rōnis absq; ꝓprio actu rōnis superioris. Et hoc q̄dē verū est. sed tm̄ ex hoc nō sequit̄ q̄ pctm̄ possit esse in inferiori parte rōnis absq; superiori. q⁊ negligētia cohibendi inferiorē partē in sui motus deordinatione reddit ipsam culpabilem. vt sepe dictum est.

Onsequēter circa tertiū quō pctm̄ habeat fieri ⁊ eē in sensualitate ⁊ duo q̄rūt. Prio ei q̄rit vtrū i sēsualitate possit eē pctm̄ veniale. Scōo q̄rit vtrū in sensualitate possit esse mortale.

Questio. j.

Circa quā sic ꝓcedit et
+ oñdit q̄ in sensualitate possit esse veniale pctm̄. Primo p illud Aug. xij. de tri. qō recitat mgr̄ in lit. Si in motu sensuali tm̄ pcti illecebra teneat venia⁊ est. ¶ Itē sup illud puer. xxv. Septies in die cadit. gl. p necessitatē ⁊ fragilitatē carnis singulis diebus vel inuiti vel volētes peccamus. Si ergo peccamus inuiti volūtate rōnali. illud pctm̄ nō est in volūtate rōnali. sed solum in sensualitate.
¶ Itē rōne vr̄. motus ad illicitū est inordinatus. ⁊ ita rep̄bē filius ⁊ malus. sed primi motus sunt bmōi. ergo ꝑmi motus sunt pctā. ſz primi mot⁹ sunt in sensualitate. g̃ ⁊c. ¶ Itē oē qō est ordinabile ſm regulā iusticie q̄n deordinat̄ ꝺz in se culpa. ſz sensualitas ordinabilis est ſm regulā iusticie ⁊ ꝓtingit eam ordinari in motibus suis. videl⁊ igit̄ q̄ ipa efficiat culpabilis.
81 ¶ Lōtra. Aug. v. de ciui. dei distinguit triplex gen⁹ cāe. Quedam est q̄ tm̄ facit. ⁊ hec est deus. Quedā q̄ tm̄ fit. vt natura. Quedā q̄ facit ⁊ fit vt arbi. libertas siue volūtas. In prima cā non pōt esse pctm̄ ꝓpter sui dignitatem. In scōa vō nō ꝑt esse pctm̄ ꝓp sui artationem. cū igit̄ sensualitatis sit potius mouere q̄ mouere. agi q̄ agere. vr̄ q̄n in ea pctm̄ nō possit esse. ¶ Itē in culpis ꝺifferim⁹ a brutis. g̃ ipossibile est in nobis eē pctm̄ ſm illud ꝑz qō cōicamus cū brutis. hoc aūt ē sensualitas. g̃ ⁊c.
¶ Itē stulti ⁊ furiosi bñt vsum sensualitatis. ⁊ tm̄ in nullo suo actu peccāt. g̃ pctm̄ nūq̄ est in nobis ex deordinatōe sensualitatis. g̃ nullū pctm̄ in sensualitate ponēdū ē. ¶ Itē in ea sola potētia nata est eē culpa ſm quā bō capax est laudis ⁊ vituꝑij ſz q̄tum ad ptē sensualez bō nec est dignus laude nec vituperio q̄ ſm illam non potest esse culpa.
¶ Rñ. ad huius intelligētiā notādū est q̄ cū q̄rit. vtrū pctm̄ 82
veniale possit esse in sensualitate. rñdet cōiter q̄ sensualitas pōt dupl⁹ ꝓsiderari. aut in se. aut ꝓut est ordinabilis a rōne ⁊ sub rōne. Si in se ꝓsideret boc modo ꝺzysum in furiosis. ⁊ boc mō dicit Aug. q̄ in ea cōicamus cū brutis. ⁊ sic nō pōt in ea eē pctm̄ sicut rōes ad scōam ptem ostēdūt. Alio modo est loq̄ de sensualitate ſm q̄ ipsa ordinabilis est ad rōnem ⁊ sub rōne. et hoc modo ꝺz regulari ſm regulam iusticie. ⁊ sic q̄n mouet ad illicitū. ipsa eius deordinatio potest esse pctm̄. ⁊ sic cōiter tenet q̄ ⁊ si in sensualitate ſm se considerata pctm̄ esse nō possit pōt tm̄ in ea esse pctm̄ vt est ad rōnē ordinata. ⁊ p hoc declarari ꝑñt argumēta ad vtrāq; partē inducta. ¶ Tn adhuc restat 83
qō qual⁹ in sensualitate pōt esse pctm̄ ⁊ culpa. cū nullo mō ponat̄ in ea esse virtus vel gr̄a. ⁊ ꝓpterea ꝑscrutari volētib⁹ hāc qōnē interius duplex apparebit modus dicēdi. Fuerūt nāq; aliq̄ q̄ dixerūt q̄ ēt in sensualitate ordinata ad rōnez non oīno ponēdū est esse pctm̄ sed aliquo mō ſm q̄d. ¶ Peccatū ei duo 84
dicit. videl⁊ actū ⁊ deordinationē circa actū. Et ꝺz pctm̄ dicat esse in sensualitate rōne actus substracti. ⁊ rōe motus. tm̄ ipsa deordinatio est in rōne q̄ minus cauta ⁊ sollicita fuit ꝓuidere ne talis motus inordinatus in sensualitate insurgeret. vel ēt minus diligēs est reꝑimere. ideo illa deordinatio pctōꝝ venialiū ponit̄ in ipsa rōne q̄ sensualitatē neglexit regere. imputat̄ ei ci in veniale nō in mortale ꝓpter hoc q̄ non tenebat̄ ipsam compescere ex lege ꝓiugij. sicut tenet̄ rō supior inferiorē. Sed iste modus dicēdi minus sufficiens esse vr̄. Primo q⁊ ꝑz hoc ꝺa pctā venialia potius eēnt ex omissione q̄ ex inordinata inclinatione. Scōo q⁊ q̄dā sunt venialia q̄ ratio vitare non pōt. sicut dicit Aug. ⁊ ostenditur infra. Tertio vō q⁊ ibi est deordinatio vbi est ⁊ actus q̄ deordinat̄. ⁊ ita si motus ⁊ actus pctī in sensualitate ponit̄. in ea ꝺz poni ⁊ ꝺordinatio. Propter 85
ea est alius modus dicēdi q̄ est loq̄ de pctō. inquātum ꝺz rōnem culpe. ⁊ inquātū ꝺz rōnē vitij. Inquātū ꝺz rōnē culpe sic opponit̄ gr̄e. ⁊ facit illū in quo est esse dignū vituperio. ⁊ boc mō oē pctm̄ est in li. ar. Alio mō est considerare pctm̄ inquātū tenet rōnē vitij. ⁊ sic dicit ꝺordinationē alicuius potētie respectu actus sibi debiti ſm suā naturalē institutionē. ⁊ q⁊ talis deordinatio ꝺz esse in sensualitate. ita q̄ illa deordinatio est via ad opus vituperio dignuz. sic ponit̄ in sensualitate esse pctm̄. Per hāc aūt distinctionem manifesta est questionis intentio ⁊ oīm obiectionum p̄cedentiū solutio. Hoc aūt melius determinabitur infra q̄n agēt̄ de subiecto virtutis ⁊ gratie. ⁊ de oppositione virtutis ⁊ culpe.

Questio. ij.

Utrū in sensualitate possit esse pecca
+ tum mortale. Et q̄ sic vr̄ sicut primus motus ꝺz esse in parte sensuali. ita etiā actus in quo est cōsummatio pcti. ergo sicut ponitur in sensualitate esse peccatum veniale ꝓpter primum motum. ita ponēdum est esse mortale ꝓpter actum consummatum. ¶ Item in eodem in quo est dispositio natus est esse habitus. sed veniale disponit ad mortale. ergo cum veniale possit esse in sensualitate vt ostensum est. vr̄ ⁊c.
¶ Item iusticie originali opponit̄ culpa mortalis. sed illa originalis iusticia non tm̄ fuit in Ādā ſm rationem. sed etiaz ſm partē sensualem. q⁊ totus ordinatus erat. ergo vr̄ q̄ mortalis culpa in sensualitate esse possit. cuz opposita nata sint fieri circa idem. ¶ Item sicut superior portio rationis se ꝺz ad bonū. ita sensualitas declinat ad malum. ſz in superiori portione rationis pōt esse veniale pctm̄ ex surreptione sicut supra ostēsum est. ergo econtra ex pleno consensu ⁊ pcti perpetratione. mortale pctm̄ descendere poterit vsq; ad sensualitatez. vt sicut sensualitas cōicat veniale peccatum parti rationis superiori. ita ⁊ superior pars cōicat mortale peccatum sensualitati. ¶ Sed contra. completiuum mortalis peccati inquātū bmōi est auersio a deo. sed solius rationis est a deo auerti cū eius solius sit ad deum conuerti. ergo ex sola ratione pōt esse peccatum mortale. ¶ Item solus consensus facit mortale peccatum. sed consensus est solius partis rationalis. ergo ⁊c. ¶ Itē culpa mortalis ⁊ gr̄a mutuo se expellunt vt opposita. ergo bñt esse circa idem. sed gr̄a gratū faciēs cum in ea attendatur imago filiꝰtudinis non ꝺz esse nisi in rōne. ergo nec culpa mortalis. ¶ Itez si culpa mortalis esset in sensualitate. hoc non esset nisi q⁊ per

ipsam ppetrak. ergo qñ aliqs ppetrat homicidium p gladiñ ⁊ manũ pctñ homicidij. erit in gladio ⁊ manu qõ si falsus est dicere. absurdũ est ẽt dicere pctñ mortale esse in sensualitate.

86 ¶ Rñ. dõm q̃ mortale pctñ nec inquãtũ culpa nec inquãtum vitiũ ponẽdũ est esse in sensualitate, ⁊ rõ huius ẽ. q: akr vitiat pctñ mortale q̃ pctñ ve

Di. xxv. niale. Pctñ em̃ mortale vitiat ⁊ deordinat deordinatione pfecta vt ita dicã. q̃ q̃dem pistit in auersione a deo, ⁊ eius contẽptu. ⁊ deliberationis cõsensu. hec aũt solius rõis sunt. ⁊ tõ mortale peccatũ in sola rõne cõsistit. de ordinatio aũt venialis ñ a est deordinatio consummata sed inchoata. ⁊ q: deordinatio inchoatiui b3 in potẽtia inferiori. ⁊ consummati in superiori. hic est q̃ veniale pctñ inquãtum vitium est. in sensualitate reperit̃ non ei directe opponit̃ habitui virtutis. sicut vitiũ mortalis pcti. sed solũ ex quadam inclinatione ⁊ cõparatione ad terminus ad quem disponit. Nitiositas autẽ ⁊ deordinatio mortalis simpl'r excludit habitum virtutis. ⁊ ppterea omne pctñ mortale in rõne ponitur ⁊ nullũ in sensualitate. ⁊ pcedende sunt rõnes hoc ostendentes.

87 ¶ Ad illud qõ obr̃ primo q̃ actus mortalis pcti est in sensualitate. sicut primus motus. dõm q̃ ⁊ si pringat vtrũq; in sensualitate reperiri. aliter tñ ⁊ aliter. Nam primus motus in sensualitate reperit̃ ita q̃ ibi sumit originẽ ⁊ potius est sensualitatis rõnẽ excitãtis q̃ a rõne excitate ⁊ mote. actus aũt mortalis pcti sic reperit̃ in sensualitate q̃ originẽ sumit ab imperio rõnis. ⁊ ẽ sensualitatis potius mote q̃ mouẽtis. Et qñ deordinatio ⁊ vitiositas ibi ponit̃ esse pctñ vbi sumit originem. ⁊ vbi est in rõne actionis nõ in rõne passionis. hinc est q̃ ex primo motu existẽte in sensualitate ponit̃ ibi esse pctñ veniale. ex actu aũt pcti per sensualitatẽ ppetrato nõ ponit̃ in ea esse peccatum mortale.

88 ¶ Ad illud qõ obr̃ q̃ dispositio ⁊ habitus in eadẽ potẽtia habent fieri. dõm est q̃ verum est de illa dispositione que est eiusdem nature cum habitu. ⁊ de qua transit in habitũ. sicut scientie dispositio fit scientia habitus. de illa aũt dispositione que est alterius generis ⁊ disponit solum per quandã ordinationem veritatem non habet. Actus enim vnius potentie põt esse dispositio ad eliciendum actum alterius potentie sicut cognitio ad affectionẽ. ⁊ sic in proposito b3 esse. ideo non valet.

89 ¶ Ad illud qõ obr̃ de iusticia originali. dõ3 q̃ de originali iusticia dupl'r pringit loq̃. aut inquantũ dicit habitum quẽdam regulantẽ naturam in statu innocentie. aut inquãtũ dicit oim virium rectificationẽ plenariã. Primo mõ originalis iusticia b3 esse in sola ratione. ⁊ sic opponitur ei culpa. Scõo mõ non solũ b3 esse in rõne. sed etiã in viribus inferioribus. ⁊ sic non solũ b3 auferri p culpã. sed ẽt p penã siue p aliquid qõ aliquo mõ b3 rõnẽ culpe. aliquo mõ rõnẽ pene. ⁊ tale est veniale peccatum.

90 ¶ Ad illud qõ obr̃ q̃ sicut se b3 sensualitas ad illicitũ sic se b3 rõ ad bonũ. dõm q̃ illa cõparatio nõ valet ppterea q̃ plus põt virtus superior q̃ inferior. tõ ⁊ si superior potẽtia possit induere actũ ⁊ dispositionẽ inferioris ⁊ negociari circa eius obiectũ. nõ tñ sequit̃ q̃ possit esse ecõuerso.

Distinctio. xxv. De libero arbitrio ſm se siue i generali.

¶ Determinat quid sit liberum arbitrium. a

Am vero ad ppositum redeamus. s. ad liberi arbitrij tractatum.

a Quod philosophi diffiniẽtes direrũt esse liberum de volũtate iudiciũ. quia potestas ipa: habilitas volũtatis et rationis quã supra dirimus esse liberum arbitriũ. libera ẽ ad vtrũlibet: q: libere potest moueri ad hoc vel ad illud. Liberum ergo dicitur arbitrium quantum ad voluntatem: quia voluntarie moueri: et spõtaneo appetitu ferri põt ad ea q̃ bona vel mala iudicat vel iudicare valet.

¶ Ex diffinitione li. ar. elicit q̃ li. ar. non est presentium nec preteritorũ: sed futurorũ et horum nõ quorũlibet. sed futurorũ contingentiũ. b

¶ Hoc autem sciẽdum est q̃ liberum arbitriuz ad presens vel ad preteritum nõ refertur sed ad futura contingentia. Quod eñ in presenti est: determinatũ est: nec in potestate nostra est vt tunc sit vel nõ sit quãdo est. potest enim non esse vel aliud esse postea: sed nõ potest non esse dum est. vel aliud esse dum id est quod est: sed in futuro an hoc sit vel illud ad potestatem liberi arbitrij spectat. Nec tamen omnia futura sub potestate liberi arbitrij veniunt: sed ea tãtñ que per liberum arbitriũ possunt fieri vel non fieri. Si quis eñ tale quid velit ac disponat facere quod in eius nullatenus sit potestate: vel quia sine ipi? dispositione eque fieret i hoc ipse liberũ nõ habet arbitriũ.

¶ Mouet dubitationem qua quis posset sollicitari an supzapposita descriptio li. arb. conueniret deo: vel qui glorificati sunt. c

Hm vo ad ppositũ redeamus ꝛc. Supza egit magr de li. ar. in comparatione ad alias potẽtias. dic vo agit de li. arbi. ſm se. Diuidit aũt ista pars in duas partes. In prima determinat q̃d sit li. ar. in scipsis in generali. In scõa vo determinat de li. ar. ſm differentes eius status in spãli. ibi. Ex predictis pspicuum ꝛc. Prima b3 duas particulas. In quarũ prima mgr ponit li. ar. assignationẽ. In scõa ad predicte assignationis explanationẽ quãdã mouet dubitationem. ibi. Et q̃dẽ ſm p̃dictã assignationẽ ꝛc. Prima ps b3 duas. In prima determinat q̃d sit li. ar. In scõa vo ex illa diffinitione elicit q̃ li. ar. non est p̃sentiũ nec p̃teritorz. ſz futurorz. ⁊ horz nõ quorũlibet. sed futurorz pringentiũ ibi. Hoc aũt sciẽdum ẽ q̃ li. ar. ꝛc. Sicr scõa ps b3 duas. In quarz prima mouet dubitationez. In scõa vo determinat. ibi. Sed aliter accipitur lib. ar. ꝛc.

a ¶ Qõ pbi diffinientes direrũt esse liberũ deo: luntate iudiciũ. Ur̃ q̃ talis diffinitio a pbis assignata nec sit bona. nec sit ſm artẽ pbificam assignata. Pbs em̃ in. vj. topi. reprehẽdit diffinitionẽ ecolã in qua sunt tot vocabula ex parte diffinitionis. quot ex parte diffiniti. vtpote si q̃s diffiniẽs tunicã nigrã dicat cã esse collobium atrũ. Sic ⁊ in proposito. Si tu dicas q̃ nõ est diffinitio ſz notis interp̃tatio. tũc est qõ quare li. ar. potius vocak sic q̃ dicak liberũ iudiciũ. Ite vr̃ q̃ ad pbos nõ pꝛineat diffinire lib. ar. q: cũ aia sit imago dei ſm li. ar. vt dicit Richb. ⁊ mediãte li. arbi. mereꝛ. pbi aũt nõ cognouerũt aiam esse dei imaginẽ nec merito originẽ. vr̃ q̃ li. ar. nec sciuerũt nec potuerũt diffinire.

¶ Rñ. dõm q̃ sicut p̃dictũ est predicta notificatio potius ẽ notis interp̃tatio q̃ diffinitio. magis aũt facultas illa censck̃ noie vt dicak li. ar. q̃ liberũ iudiciũ p eo q̃ iudiciũ importat actũ rõnis regulatũ ſm regulas veritatis siue supne legis. arbitriũ vo importat actũ rõnis regulatũ ſm imperiũ volũtatis. Uñ ille ẽ: iudex cuius est ſm iura cãm terminare. Ille autẽ ẽ: arbiter q̃ ad pꝛiũ volũtatis nutũ cãm terminare b3. Et qñ li. ar. p̃tũ est de se decernere b3 de agẽdis iurta voluntatis nutũ magis q̃ iurta iuris p̃ceptũ. hinc est q̃ magis pꝛnoiak p nomẽ arbitrij q̃ p nomẽ iudicij. Ex hoc igit̃ ⁊ ex p̃dictis colligit̃ q̃ magna fuit sapia in eis q̃ iposuerũt noia. Non ei sine cã hec facultas duplici noie cẽsek̃. nec sine cã vocabulũ spectãs ad rõnẽ significak̃ substãtiue. vocabulũ spectãs ad voluntatẽ vocak̃ adiectiue. Nec sine cã vocabulũ spectãs ad rõnẽ potius ẽ: cẽ arbitriũ q̃ iudiciũ. Est eñ liberũ arbitriũ facultas duarũ potẽtiarũ. ita q̃ rõ b3 se in rõe materialis. ⁊ deceruere se b3 ad nutũ ⁊ imperiũ volũtatis. ¶ Ad illud q̃ qõ obr̃ q̃ nõ est pbor li. ar. cognoscere. dõm q̃ de li. ar. ẽ loq̃ dupl'r. aut ſm q̃ est pꝛncipiũ operũ moralium. aut ſm q̃ est pꝛncipiũ operũ gratuitorz. Et primo mõ est de pꝛsideratiõe pbor. illor maxime q̃ versati sunt circa modos componẽdos. quoz li. ar. est pꝛncipiũ ſm regulã ⁊ dictamẽ iuris naturalis qõ est vniuersalis impꝛssus. Scõo mõ est de pꝛsideratiõe theologoꝝ. q: sic b3 aspectũ ad diuinã gr̃am. cuius gr̃e cognitio est p fidẽ catholicã sine q̃ oia opa hoim vana sunt ⁊ si etiã videanẽ laudabilia. ⁊ in hac pꝛsideratiõe defecit pbor peritia. ⁊ p hoc patẽt obiecta.

b ¶ Scõm

b ¶ Scõm ꝑdictã assignationẽ in bis tñ vr esse li.ar.q̃ volũtatẽ mutare ⁊ in ꝛriũ pũt deflectere. Cõtra. si ei lib.ar.nõ tñ mõ est in boie ſm statũ viatoꝛis. imo ẽt ſm statũ cõprehẽſoꝛis ⁊ btitudinis. sicut determinatũ fuit supꝛa di. vij. predicta assignatio siue diffinitio nõ vr esse ꝛgrua. Preterea nõ solummõ bi q̃ pũt volũtatẽ vertibilẽ. sed etiã bi q̃ pũt volũtatẽ inuertibilẽ pũt liberũ de volũtate iudicuꝛ.

gra ergo falsum dicit magr q̃ ꝛ li. dicit ꝙ ꝑdicta assignatio ſm solũ bis ꝓuenit q̃ pũt volũtatẽ vertibilẽ. Juxta deo i hoc q̃rit cum diuerse assignationes li.ar. ponant scis a sctis ⁊ vnius rei. vnica est diffinitio q̃ sit illarum assignationũ dria. Aug. ei diffinit sicut habituꝛ ẽ in di. ꝑcedẽti sic. Liberũ arbitriũ est facultas rõnis ⁊ voluntatis qua bonũ eligit ⁊c. Anſ. in li. de li.ar. diffinit sic. Liberuꝛ arbitriũ est ptãs seruãdi rectitudinẽ ꝓpter seipaꝛ

o.xij Bernũ. in li.ar. sic. Liberũ ar. est ꝙsensus ob volũtatis inamissibilẽ libertatẽ ⁊ rõnis indeclinabile iudiciũ. Querit igitur quis istarũ rõnũ dria. de singulis ei disputare paruꝛ vtile est ⁊ paruꝛ facit ad ꝓpositu. ¶ Rñ. dõm ꝙ verbũ ꝓpositũ mgri nõ refert ad illã notificationẽ pdoꝛ in hac diffinitione ꝓpositã. li.ar. est liberuꝛ de volũtate iudiciũ ſꝛ ad illã refert q̃ posita fuit in ꝑcedẽti di. Liberũ arbitriũ est facultas voluntatis ⁊ rõnis qua bonũ eligit ⁊c. ⁊ quãtũ ad illã dicit mgr ꝙ nõ ꝓtingit lib. ar. alr nisi ſm statũ soluꝛ

4 mutabilitatis. ¶ Tñ nota ꝙ li.ar. põt tripliciter ꝓsiderari aut in sui gñalitate ſꝛ ꝙ ꝓuenit creature ⁊ creatoꝛi. ⁊ sic diffinit ab Anſ. cũ dr li. ar. est ptãs

ꝛeli seruandi rectitudinẽ ⁊c. i ba Aut ſm esse qõ bꝛ in crea lib. tura nõ ꝓcernẽdo statuꝛ ⁊ sic ẽ diffinitio illa Ber. li.ar. est ꝙsensus ⁊c. Aut ꝑtũ ad statũ viatoꝛis ⁊c. sic est illa Aug. lib.ar. est facultas ⁊c. Pũt tamẽ nichilominus ꝑdicte notificationes aliter distingui abinuicẽ. Li. arbi. bꝛ ꝓparari ad actũ bꝛ cõparari ad actũ ⁊ obiectũ bꝛ tertio mõ cõparari ad actũ ⁊ obiectũ ⁊ finẽ vltimũ. Quãtũ ad primã diffinitionẽ siue ꝓsiderationẽ distinguit a Ber. quãtũ ad secundã ab Aug. quantum ad tertiam ab Anſ. ⁊ hoc patet considerando ipsas notificationes. vnde Anſ. diffiniens lib. ar. non solum dicit ipsuꝛ esse potentiam seruandi rectitudinẽ sed etiã addit ꝓpter se. ꝓpter eñ dicit cãm finalẽ ⁊ referr hoc q̃ est se ad rectitudinẽ. Sed hic attendẽdum est ꝙ alia est rectitudo q̃ seruatur. alia ꝓpter quã seruãda est. Hec ei est creata illa increata. qꝛ tñ vna intelligitur in altera hoc relatiuum se cũ referr ad rectitudinẽ creatã põt supponere ꝑ rectitudinẽ increata in ipsa creata rectitudine intellecta. sicut primaueritas in oi veritate. ⁊ prima bonitas in oi bonitate.

b ¶ Et q̃dẽ ſm ꝑdictã assignationẽ in bis tñ videtur esse li. ar. qui volũtatem mutare ⁊ in cõtrarium possunt deflectere. In quoꝛũ videlicet potestate ẽ eligere bonũ vl malũ: ⁊ vtrũlibet ſm electionẽ facere vl dimittere. Secũdũ ꝙ nec i deo: nec in bis omnibus: qui tanta beatitudinis gratia sũt roboꝛati: vt iã peccare nequeãt lib.arb. esse nequit. Sꝛ quod deus lib.arbi. habeat. Augu. docet in lib. xxij. de ciuita. dei ita inquiens. Certe deus ipe nunquid q̃m peccare non potest: ideo lib.arbi. habere negandus est. Ambꝛo. quoq̃ in lib. de trinita. ait. Paulus dicit quia oñia operatur vnus atq̃ idẽ spũs diuidẽs singulis ꝓut vult: id est ꝓo libere voluntatis arbitrio nõ ꝑ necessitatis obsequio.

Determinat motã dubitationem ostendens qualiter deus angeli: ⁊ q̃i iã beati sũt habent lib.arbi. d

c ¶ Sꝛ aliter accipitur lib.ar. in creatoꝛe ꝙm i creaturꝛ. Dei etem liberũ arbi. dicitur eius sapientissima ⁊ omnipotẽs voluntas: que nõ necessitate sed libera bonitate oñia facit ꝓut vult. Jdeoq̃ Hieron. attendens non ita esse liberũ arbitriũ i deo sicut ẽ i creaturis. ab ipo videtur libeꝛ arbitriũ excludere in omelia quadã de filio ꝓdigo dicẽs. Solus deꝰ est in quẽ peccatum non cadit nec cadere potest. Cetera cuꝛ sint liberi arbitrij: invtrãq̃ ꝓtem flecti possunt. Dũ ait cetera indicat libe. arbi. sicut est in ceteris non ita esse in deo. Angeli veroꝛ sancti qui iã cũ dño felicit viuũt atq̃ ita gratia beatitudinis ꝓfirmati sũt vt ad malum flecti nõ velint: nec possint lib. arbitrio nõ carent. Unde Augustinus i libꝛo. xxij. de ciuita. ait. Sicut prima immoꝛtalitas fuit quã peccando adam perdidit posse non moꝛi: ita primum liberum arbitrium posse non peccare nouissimũ non posse peccare. Jdem in ench. Sic oporꝛtebat prius hominem fieri vt benevelle posset ⁊ male. Post eavero sic erit vt malevelle nõ possit: nec ideo carebit lib. arbi. Multo quippe liberius erit arbitrium quod omnino nõ poterit seruire peccato: ne q̃ aut voluntas non est: aut libera dicenda non est: qua beati sic esse volumus: vt esse miseri nõ solum nolimus: sed ne quaq̃ pꝛoꝛsus velle possimus. Sicut ergo anima nostra nũc habet nolle infelicitatem: ita nolle iniquitatem semper habitura est. Sed oꝛdo seruãdꝰ fuit quo deus voluit ostendere q̃ bonum sit animal rationale quod etiam peccare posset: q̃uis sit melius quod peccare non possit. Ecce his verbis euidẽter astruitur ꝙ post beatitudinis confirmationeꝫ erit in homine liberum arbitrium quo peccare non poterit: ⁊ nũc in angelis est ⁊ in sanctis qui cũ domino sunt: ⁊ tanto vtiq̃ liberius: quãto a peccato immunius ⁊ ad bonũ ꝓnius. Quo eñ quisq̃ ab illa seruitute de qua scriptũ est q̃ facit petiñ seruus est pcti: longius absistit: tãto in eligendo bonũ liberius bꝛ iudiciũ. Uñ si diligenter inspiciat: liberũ videt dici arbitrium: quia sine coactione ⁊ necessitate valet appetere vel eligere quod ex ratione decreuerit.

c ¶ Sed aliter accipit li. ſ ar. in creatoꝛe ꝙm in creaturis. Contra. hoc est qõ Anſ. de lib.ar. dicit ꝙ eadem dꝛ esse diffinitio lib. Aug. ar. in boie ⁊ in deo. sicut eadẽ est rõ bois ⁊ asini in aiali. Itẽ hoc vr ꝓ rõnez quã ipse assignat ꝙ li.ar. est ptãs seruãdi rectitudinẽ q̃ nõ tñ ꝓuenit creatoꝛi. immo etiã creature. Itẽ si aia ſm li.ar. marime deo assimilatur. vr ꝙ li.ar. in deo ⁊ i boie sit cõformiter. ¶ Rñ. ꝙ est loqui de lib.ar. ſm gñales ꝓditiones. sic li.ar. dicit facultatẽ liberam a coaꝛctione. ⁊ oꝛdinatã ad rectitudinis obseruãtiã. et hoc mõ reperit in creatura ⁊ deo ꝓformiter ⁊ ſm eandẽ rõnẽ nõ ꝓformitate ⁊ vnitate vniuocatiõis sed potius analogie ⁊ cõsimilis babitudinis q̃ inter deũ ⁊ creaturam esse põt. sicut in primo lib. in pluribus locis ostensum fuit. Alio mõ ẽ loq̃ de li. arbi. ſm ꝓprietates speciales. ⁊ sic li.ar. est facultas q̃ quidẽ nõ est substãtia rei. sed quedã habilitas. sic etiã ẽ ptãs seruãdi rectitudinẽ ꝙ nõ est ipsa rectitudo. ⁊ iõ põt a rectitudine obliquari quãtũ est de se in creatura. in deo aũt li.ar. est ipa diuina essentia. est etiam ipsa iustitia. iõ nec obliquari põt nec mutari. ⁊ quãtuꝛ ad has ꝓditiones speciales dicit mgr in lit. aliter in deo. alr in ceteris creaturis reperiri.

Of libe rũ erit arbitrium quã do peccare nõ poterit.

Diligẽtia huius partꝛ incidit hic qõ q̃d sit li. ar. ſm Jo. viij rez. Et q̃m eius q̃ditas ⁊ natura cognoscit in assignando ꝓuenientiam et driam ipsius ad voluntatẽ ⁊ rõnẽ. ideo de ipso q̃rendũ est in cõparatione ad voluntatẽ ⁊ rõnẽ. Ad huius aũt cõparationis dilucidationẽ circa ser ꝓtingit dubitare. Primo eñ q̃rit vtrũ li.ar. sit in solis habẽtibus rõnez ⁊ voluntatẽ. Scõo dato ꝙ sic. q̃rit vtrũ sit potẽtia distincta cõtra rõnẽ ⁊ volũtatẽ. an non. Tertio dato ꝙ non. q̃rit vtrũ cõplecta r fil rõnẽ ⁊ volũtatẽ. Quarto dato ꝙ sic. querit vtrum cõplectat illas duas potẽtias ꝑ modũ potẽtie. aut ꝑ modum habitus. Quinto dato ꝙ modũ habitus q̃rit vtrũ ille habit

addat aliq̄d p essentiam rationi ⁊ voluntati. Septo et vltimo quer̄itur ꝑm quā istarum duarum potentiarum principalius insit aīe libertas arbitrij. vtrū vz ꝑm rōnem aut ꝑm volūtatē.

¶ **Questio. j.** Utrū lib. ar. sit in solis babētib⁹ rōnē. ⁊ an etiā sit in brutis aīalib⁹. Et q̄ sit in aīalibus brutis videt. Illa potētia libera dr esse cuius est eligere bonū ⁊ fugere malum: sed banc potentiā videmus esse in brutis: sicut pz in oue que fugit lupū ⁊ q̄rit pastorē. ergo ⁊c. ¶ Itē illa potētia libertatem bz que potēs est in oppositā: sz in brutis aīalibus est potentia ad faciēdū oppositā. q⁹ modo ostendūt benignitatē. modo ferocitatē. mō vadūt mō veniūt. ergo talia aīalia a libertate arbi. nō sunt aliena. ¶ Iterū illa potentia est libera q̄ est dña sui actus hec aūt est que pōt seipsam in suo actu refrenare ⁊ cōpescere: sed talis potentia repit in brutis aīalib⁹. q̄ pz. q⁹ ab his que appetūt p disciplinā cōpescūtur. sicut planum est in aīalibus domitis ⁊ domesticis. ergo ⁊c. ¶ Itē illa potētia libertatē bz in mouēdo cui⁹ mot⁹ incipit a principio intrinseco. hic eñ motus est potētie pfecte in mouēdo. sed in aīalib⁹ brutis a principio intrinseco incipit. ergo ⁊c. ¶ Itē illa potētia est p̄cipue cui⁹ est gerere puidentiā. nō solūmodo circa p̄sentia. sed etiā circa futura. sed talis est in brutis aīalib⁹. sicut pz in formicis. ⁊ aliis aīalibus irrationalibus. ergo ⁊c. ¶ Itē illa potentia magis participat libertatē que nō pōt redigi in seruitutē q̄ pōt. sed boues in seruitutē redigunt. sed q̄dā aīalia bruta nequaq̄ domari possunt. sicut dracones ⁊ leones. ergo videt q⁹ talia maxime habeāt arbitrij libertatē. ¶ Sed contra. Li. ar. sic diffinitur ab Aug. Liberū arbitriū est facultas rōnis ⁊ volūtatis. sicut habitū est supra dist. p̄cedēti. sed in nullo ē facultas rōnis i quo nō sit ratio. ⁊ hec est in solis rōnalib⁹. ergo ⁊ li. ar. ¶ Itē omne qō bz li. ar. est laudabile ⁊ vituperabile: sed sola rōnalia sunt digna laude ⁊ vituperio. pena ⁊ p̄mio. ergo ⁊c. ¶ Itē omne qō bz li. ar. natū est p̄ciliari ⁊ deliberare. hoc aūt est solius rōnalis. q̄ ⁊c. ¶ Itē li. ar. est nobilissimū qō est i boue q̄ si liberū arbitriū ſueniret in brutis: nobilissimū qō est i boue reperiret in illis. ergo eē nobilia essent bruta aīalia sicut rōnalia sunt q⁹ si hoc ē inconueniēs. pz ⁊c. ¶ Rñ. dr q⁹ absq̄ dubio li. ar. reperit in solis substātijs rōnalibus. ⁊ rō huius sumit tū ex parte libertatis. tū ex pte arbitratiōis. Ex pte libertatis. libertas eñ opponit seruituti. Uñ illa sola potētia dr eē libera q̄ dñiū bz plenū tā respectu obiecti q̄ respectu actus ꝑtij illa aūt potētia dñiū bz ex libertate respectu obiecti q̄ non est artata ad aliqd̄ genus appetibilis. sz nata est oia appetibilia appetere. ⁊ oia fugibilia respuere. ¶ Tria aūt sunt q̄ sunt in appetitib⁹ ⁊ quor̄ opposita sunt in fugis. videlz bonū. ꝓferēs ⁊ delectabile. ⁊ noīe boni ibi intelligit honestū. Cū aūt bonū ꝓferēs ⁊ delectabile nata sunt appeti ab irrationalibus bonū honestū a solis rōnalibus pōt appeti. iō in eis solū reperit virtus que nō est ad aliqd̄ genus appetibilis artata. ac p hoc dñs libertatē respectu obiecti. In eis ēt solis reperit potētia dñs libertatē respectu act⁹ ꝑtij. qō pz. Nā volūtas in rōnalib⁹ nō solū cōpescit manū exteriorē vel pedē. sed ēt cōpescit seipsam ⁊ refrenat incipiēs odire frequēter qd̄ prius diligebat. ⁊ ex suīpsius imperio ⁊ dñio. In brutis aūt aīalibus ⁊ si aliquo mō sit reperire dñiū respectu actus exteriorīs. q⁹ dñ refrenāt aliq̄n sicut pz in aīalibus domesticis. respectu tū actus p̄prij interiorīs videlz appetitus dñiū nō est. Uñ si aliqd amat non pōt illud nō amare. lz a psecutione alicuius rei amate arceant timore alicuius passionis inflictiue. Et iō dicit Dam. q⁹ magis agunt q̄ agāt. ac p hoc cū nō possint actū ꝑtium reprimere. respectu actus ꝑtij nō bīt libertatē nec respectu obiecti. ⁊ iō deficiēte in eis libertate. li. ar. nō pōt participare. ¶ Silr ēt sumit rō ex pte arbitratiōis. Arbitriū eñ idē est q⁹ iudicium ad cuius nutū cetere virtutes mouent ⁊ obediunt. Iudicare autem illius est ꝑm rōnez completā cuius est discernere inter iustum ⁊ iniustū. ⁊ inter ꝑtium ⁊ alienū. nulla autē potentia nouit quid iustuz ⁊ quid iniustum nisi illa sola q̄ est particeps rationis ⁊ nata est cognoscere summā iusticiaz a qua est regula oīs iuris. hoc aūt solum est in ea substantia que est ad imaginem dei qualis est tñ substantia rōnalis. Nulla eñ substantia discernit quid p̄prium ⁊ quid alienū nisi cognoscat seipsam ⁊ actum suum ꝑtium. sed nunq̄ aliqua potētia seipsaz cognoscit vel supra seipsam reflectitur q̄ sit alligata materie. Si sgit oēs potētie sunt alligate materie ⁊ subst̄tie corpli preter solā rōnalē. sola illa est q̄ pōt se sup seipsam reflectere. tō ipsa sola est in qua est plenū iudicium ⁊ arbitrium in discernē do quid iustum ⁊ q̄d iniustum. q̄d ꝑtium ⁊ q̄d alienum. Taz sgit rōne libertatis q̄ rōne arbitrationis. li. ar. in solis substā tijs rōnalibus reperit. ⁊ p̄cedēde sunt rōnes q̄ hoc ostēdunt. Ad rōnes vo ad oppositū plana est rñsio p tam dicta. ¶ Ad illud eñ q⁹ primo obī q⁹ bruta p̄eligunt bonuz malo. dōm q⁹ verum est de bono ꝓferenti ⁊ delectabili. sed non est verus de bono honesto respectu cuius ꝑtie li. ar. ꝓsistit. ¶ Ad illud ꝑ militer q⁹ obī q⁹ bruta pñt ad opposita moueri pz rñsio. q⁹ nō pñt moueri in oīa opposita. sed solū in illa q̄ sunt infra dignitatē li. ar. ¶ Ad illud q⁹ obī q⁹ bruta dominant actibus suis. q⁹ pñt se reprimere. dōm q⁹ non dominant actibus interioribus dominent exterioribus. ⁊ si eñ cōprimant ab actu. nō tñ retrabunt ab appetitu. Uel aliter pōt dici q⁹ ⁊ si etiam retrabantur ab actu suo. non tñ hoc est p dñium ꝑtium. sed ex imaginatiōe mali exteriorīs q̄ adeo exterret vt magis retrabat q̄ appetitus attrabat. ⁊ iō sicut in appetēdo ⁊ psequēdo magis aguntur q̄ agant. sic etiam in abstinēdo vel se reprimēdo magis reprimuntur q̄ reprimāt. ⁊ retrabunt q̄ retrabāt. ¶ Et p hoc pz rñsio ad aliud q̄ dicit q⁹ p̄incipiū motus est ab extrinseco in brutis aīalibus. Dici eñ pōt q⁹ ⁊ si p̄incipiū motus exteriorīs p̄cedat ab intrinseco. tñ appetitus interior potius bz ortū ab exteriori appetibili q̄ ex imperio appetitiue virtutis Uñ non quicūq̄ motus ab intrinseco facit potētiā liberā. sz si le motus quo vis motiua mouet seipsam. voluntas eñ ⁊ li. ar. vt dicit Anſ. est instrm seipm mouēs. ¶ Ad illud q̄ obī q⁹ li. ar. est puidere. dōm q⁹ puidentia quedā ptingit ex actu deliberationis ⁊ p̄cognitionis. quedā puenit ex instinctu naturali. Prima est libertatis arbitrarie. ⁊ in solis reperitur rationalibus. Secūa vo est naturalis sagacitatis ⁊ industrie. natura enim p̄udentissima est. ⁊ hec reperitur in brutis aīalibus. et talis non ponit lib. ar. ¶ Ad illud q̄ obī q⁹ quedā aīalia bruta domari non pñt. dōm q⁹ aliq̄ aīal non posse redigi in seruitutē hoc pōt esse dupl'r. aut ratione voluntarie libertatis. aut ratiōe naturalis ferocitatis. Primo modo impossibile est hominem redigi in seruitutem q̄uis enim aliquis possit aliquez compellere quantum ad actum exteriorem. quantum tñ ad interius velle nemo pōt alterum cōpellere sicut patebit infra. Secūo modo bestie alique sunt indomabiles nec pñt redigi in seruitutem. q⁹ tanta est coz ferocitas ⁊ impetus ad ea q̄ sunt ferocitatis vt non possint assuefieri ad ea que sunt lenitatis. ⁊ ideo ratio illa non cogit.

¶ **Questio. ij.** Utrum li. ar. sit potentia distincta contra rationem ⁊ voluntatez. Et q⁹ sic vī Ber. de li. ar. loquens de potentia li. ar. Quid similius eternitati q̄ nō sit eternitas. Si ergo eternitas nec respicit rationem nec voluntatem. vī q⁹ li. ar. sit aliqua potentia ꝑter has. ¶ Item ratio rñdet filio. voluntas spiritui sctō. ergo si in nobis est ponere aliquam potentiā reformandam correspondentem patri. est in nobis ponere aliquā potentiam ꝑter rationez ⁊ voluntatem que spectat ad reformationem. talis aūt non est nisi li. ar. ergo ⁊c. ¶ Item ad ꝓductionē opis ista tria sunt necessaria. videlz posse ⁊ scire ⁊ velle. ergo si scimus p rationem volumus p voluntatē. vī q⁹ in nobis sit ponere tertiā potentiā p quā simus potētes. hāc aūt dicim⁹ li. ar. facultatez. ergo ⁊c. ¶ Itē cū lapis deorsum mouet ista tria reperiunt intētio appetitus ⁊ virtus. dicimus eñ q⁹ lapis intēdit deorsum moueri cū natura sit operās p intētionē. appetit etiā deorsuz moueri cum natura sit operās p intētionē. appetit etiā deorsuz moueri. bz nihilominus virtutē p quā deorsum mouet. ergo vī q⁹ illa tria sit reperire in aīa rōnali. si ergo rōnis est intēdere. volūtatis appetere erit ponere tertiā potētiā cui⁹ sit virtualiter agere. hāc aūt dicimus arbitrij facultatē. ergo ⁊c. ¶ Itē iudicans ꝑtinet iudicato. ⁊ mouens ꝑtinet mobili. sed li. ar. ē liberū de voluntate iudicium. ergo li. ar. est iudicare de volūtate. Silr lib. ar. est mouere oēs vires aīe. ⁊ rōni imperare vt discernat voluntati vt aptat. q̄ vī q⁹ sit tertia potētia ab istis distincta. ¶ Sed ℨ. potētie aīe rōnalis sufficiēter diuidunt̄ cognitiuas ⁊ affectiuas. q̄ si rō cōprehendit virtutes cognitiuas. ⁊ volūtates affectiuas. nō vī q⁹ sit ꝓueniēs ponere tertiā potētiam ab his differentem. ¶ Item actus li. ar. est iudicare. sed

re.sed de omni eo qō iudicamus p rōnem iudicam⁹.ergo non videf q li.ar.sit potētia a rōne ⁊ volūtate distincta. ¶ Item alia potētia circūscripta.remanēte sola volūtate ⁊ rōne possumus ꝓsentire.q: pōt p̄cedere deliberatio p actū rōnis.⁊ subsequi ꝓpositio p actū volūtatis.si ergo cōsentire ē actus lib. arb.videf q lib.arbi.non sit alia potentia a rōne ⁊ voluntate. ¶ Itē lib.ar.est mouere.aut igif mouet volūtatez aut nō. Si non.ergo nō videf esse plene liberū. Si mouet volūtatē.⁊ est alia potētia.ergo volūtas mouef ab alia potētia.si mouef ab alia potētia.ergo nō est libera.ergo si volūtas ī nobis est maxime libera.videf ⁊c. ¶ Itē eadē est potentia cognitiua qua intelligo aliq̄d.⁊ intelligo me ītelligere.ergo eadē virtus est ⁊ non alia qua volo aliq̄d.⁊ volo me velle illō.sed potētia qua volo me velle illō est li.ar.potētia qua volo est,volūtas.q̄ lib.
15 ar.nō est aliud a volūtate. ¶ Respō.ad p̄dicte q̄stionis intelligentiā notāduz est q sup hac questiōe diuerse fuerūt doctorum positiones. Quidā em̄ dicere voluerūt q sicut mens dupliciter accipif.aliqñ ꝓmuniter ⁊ sic ꝓtrahit mēoriaz.intelligentiā ⁊ volūtatē.aliqñ ꝓprie.⁊ sic distinguif ꝓtra intelligētia ⁊ volūtatē.sic li.ar.dupl⁹ accipif.s.ꝓmuniter ⁊ ꝓprie. Cōmuniter.⁊ sic nō distinguif ꝓtra rōnez ⁊ voluntatē ꝓprie.⁊ sic cōtra rōnez ⁊ volūtatē bz distingui.⁊ est vīrtus iperans rōni ⁊ voluntati.⁊ vtrūq; regēs ⁊ mouēs.cui⁹ actus ꝑmus nō est discernere ⁊ velle sz actus reflexus sup hec duo.⁊ hec duo mouens ⁊ regēs.ille vz quo dī q̄s velle discernere vl velle sevelle ⁊ iste actus p̄ambulus ē ad rōnez ⁊ volūtatē.⁊ ista potētia correspōdet prime.p eo q actus ei⁹ maxie potēs est ⁊ ꝑmus.cuz non moueaf.sz moueat.⁊ iō a sanctis dicif facultas siue potestas volūtatis ⁊ rōnis.i.potestas faciliter mouēs volūtatē ⁊ rationē.⁊ cōsistit in iſtis trib⁹ quedā ratio imaginis ex parte motiue.q̄ p̄cipaliter p gratiā in via. ⁊ p dotes in p̄ria bz reformari. ¶ Aliꝰ aūt aliter vī q cū rōnis ⁊ volūtatis sit reflectere se sup se.⁊ iste due potētie sufficiāt ad oēs act⁹ aie pficiēdos vz ad iudicandū.⁊ fugiendū ⁊ eligendū.q frustra ponerētur in aīa aliq̄ potētia differēs ab istis. Si igif natura nihil facit frustra.potētie aie rōnalis sufficiēter duidunt p cognitiuas ⁊ affectiuas.siue p rōnez ⁊ volūtatez.⁊ iō dicūt q li.ar. non ē potētia ab his duab⁹ potētijs distincta. Quelibz aūt barum positionū multū bz ꝓbabilitatis.⁊ si velim⁹ vtrāq; carus
16 intelligere diligēter ⁊ pie.inueniem⁹ eas abinuicē nō discordare.sz ad vnī⁹ veritatis maiorē expressionē ꝓcurrere. ¶ Cū enim dicim⁹ aliquā potentiā distingui ab alijs boc est dupl⁹. aut sz rem.aut sz rōnez. Scōz rem.sic distinguif intellect⁹ et affect⁹. Scōz rōnez.sic distinguif ratio vt ē cognitiua ⁊ motiua.i.dictās moueri vel disponens ad motū. Loquēdo igif de distinctiōe sz rōnez dici pōt li.ar.quodāmodo distingui a ratione ⁊ volūtate.in boc.scz q li.ar.nolat ī rōne mouētis.volūtas vo ⁊ ratio in rōne moti. Hec in rōne iperantis.iste due in rōne exequētis.⁊ ex ista parte p quandā rōnez appropriationis inuenif in aīa quedā ratio imaginis.⁊ p būc modū intelligif p̄ria positio.⁊ rōnes currūt q̄ ad primā p̄tez inducunt. Nō em̄ ꝓcludūt distinctionē li.ar.a rōne ⁊ volūtate sz rem.sz solū sz rōnē ⁊ appropriationē. sicut pz discurrēti p singl'as. Loquēdo aūt de distinctiōe potētiarū sz rem.sic li.ar.non dicit potētiaz diuersaz vl distinctā a rōne ⁊ volūtate.p eo q potētie aie rōnalis sufficiēter diuidunt p cognitiuā ⁊ motiuā.⁊ oēs act⁹ anime p bas pōtētias q̄ sunt cognitiua ⁊ affectiua siue ratio ⁊ volūtas exerceri possunt.sicut rōnes q̄ ad boc inducunt ostēdunt. Cū em̄ tā rō q̄ volūtas sit nata super se reflecti.cū nolo voluntatē vt volentē aliquid.et voluntatē vt volentē se velle, nō dico potētiā aliā ⁊ aliā ꝑm rem.sz solū ꝑm⁹ rōnem. Motiōes em̄ ⁊ motū ī spūalibus nō oportet differre ꝑm substātiam. q: sicut dicit Ansel. Volūtas est instrumentū sciēpm mouēs.⁊ rō etiā est virtus sciēpam cognoscēs pari rōe. ⁊ iō si aliqua est ibi distinctio hec est solū sz rōnē.⁊ sic ptz respōsio ad questionē ⁊ ad rōnes adutrāq; ptē. Cōcedo em̄ q li.ar.ꝑm rē dicit potentiā distinctā a rōne ⁊ volūtate.cōcedo tn̄ nihilominus q aliquā distinctionē bz sz rōnē rōe cuius dī facultas vtriusq;.quāta aūt sit distinctio melius patebit infra. Ad p̄sis aūt tantum dixisse sufficiat q nō est tāta distinctio que faciat ipm ē aliā potētiā in gñe potētie a rōne et voluntate realiter distinctam
17 ¶ Et qō obīcit qō est similius eternitati.⁊ appropriat p̄r ī ē virtus a qua est posse.totū illō nō potuit nisi solūmodo distinctionē quādā sz quādā appropriationē ⁊ quādā rōnē. Et boc pz.q: ipsa rō includit in se intelligētiā ⁊ memoriā. ⁊ ita aliq̄d p qō assimilaf patri ⁊ aliq̄d per qō assimilaf filio. Ipsa voluntas includit in se irascibilē ⁊ ꝓcupiscibilē.⁊ ita potētiā p quaz appetit ⁊ potētiā p quā pōt.⁊ iō nō opz li.ar.esse aliquā aliaz potētiā p̄ter bas. ¶ Ad illud qō vltimo obī q iudicans p̄mi
18 net iudicato.⁊ mouēs moto. Dōm q non opz in spūalibus.loquēdo de p̄mi potētia q̄ facit diuersitatē ꝑm essentiā. Sicut em̄ supe dictū est.eadē est vis q̄ vult aliq̄d.⁊ q̄ vult se velle.⁊ q̄ iudicat se iudicare.alioq̄n esset in ifinitū abire.nihilominus tn̄ fortif quasi dignius officiū dū est in rōne iudicātis q̄ cū est ī rōne iudicati.⁊ cū est in rōne mouētis q̄ cū est in rōne moti.

Questio.iij. Utrū li.ar.cōplectaf sil'⁊ rōnē ⁊ vo- L
luntatē. Et q sic vī Aug.de.v.rōnibus.cū de li.ar.loq̄mur.nō de parte aīe loq̄mur.sed de tota ergo nō tm̄ mō cōprehēdit cognitiuā.immo etiā affectiuam. ¶ Itē Dam̄. Aīa li.ar.libere appetit.libere iudicat.libere imperat ⁊ facit.libere disponit.libere vult.libere eligit. sed bec ꝓcernūt actus rōnis ⁊ volūtatis.ergo ⁊c. ¶ Si tu dicas boc esse dictum p cām.boc nihil est.q: ipse ibidē dicit q in eo ꝓiugate sunt virtutes cognitiue ⁊ vitales cōplectif ergo lib.ar.⁊ vim motiuā ⁊ vim cognitiuā. ¶ Itē bocipm vī p diffinitionez li.ar.quā ponit Ber.in li.de li.ar.qō diffinies dicit q li.ar.ē ꝓsensus voluntatis ob inamissibilē libertatē.⁊ rōnis indeclinabile iudiciū.ergo sil'cōplectif rōnē ⁊ volūtatē. ¶ Itē p aliam diffinitionē Aug.quā mgr̄ ponit di.p̄cedēti q̄ talis est lib. ar.est facultas rōnis ⁊ volūtatis.sed facultas volūtatis surgit ex ipsa volūtate.facultas rōnis ex ipsa rōe.ergo facultas volūtatis ⁊ rōnis cōprehēdit vtrāq; potentiā.sed li.ar.est facultas talis.ergo ⁊c. ¶ Itē bocipm vī rōne.q: pctm̄ ⁊ culpa est in solo li.ar.sed aliqō pctm̄ est in rōne.vt pctm̄ infidelitatis aliqō in voluntate.ergo li.ar.comprehendit in se rōnē ⁊ volūtatem. ¶ Itē gratia ⁊ virtus est in solo li.ar.sed tres virtutes theologice dicunt esse in rōnali ꝓcupiscibili ⁊ irascibili. ergo li.ar.oēs illas potētias bz cōplecti. ¶ Sed ꝯ li.ar.nō pōt cogi.rō aūt pōt cogi.ergo li.ar.rōnē ipsam nō cōprehendit. Qz aūt rō aliqñ cogatur planū est. Qz li.ar.nō possit cogi boc iudicat ipm nomen.si enim posset cogi non esset liberuz. ¶ Itē ratio est corum que sunt a nobis.⁊ que non sunt a nobis.sed li be.arbitr.solum est respectu eorum que sunt a nobis. ergo in plus est ratio q̄ li.ar.ergo li.ar.non comprehendit in se rationem. ¶ Itē q non cōprehendat voluntatem vī. voluntas nra respectu aliquoz est impermutabilis.sed q̄quid li.ar.nostrū appetit ꝑmutabiliter appetit.ergo ⁊c. ¶ Itē volūtas est possibiliū ⁊ impossibiliū.sed li.ar.est possibilium tm̄. ergo ad plura se extēdit volūtas q̄ li.ar.ergo li.ar.nō comprehendit in se rōnē ⁊ volūtatē. ¶ Itē rō ⁊ volūtas sunt diuerse potētie. sed li.ar.est vna potentia cum habeat vnum actum.videlz eligere siue consentire.ergo impossibile est li.ar. comprehendere ī se rationē ⁊ voluntatē. ¶ Item si li.ar.comprehendit in se rationem ⁊ voluntatez.aut sicut partes subiectiuas. aut sicut ptes integrales. Si sicut partes subiectiuas.ergo tota ratio li.ar. saluatur in ratione.⁊ tota ratio in voluntate.cum igitur alia potentia sit ratio ⁊ alia voluntas.⁊ numerato inferiori numeratur superius.vī igitur q in quolibet boie sint duo li.ar. qō manifeste falsum est. Si aūt sicut partes integrātes. Sed cōtra.ex duobus potentijs nūq̄ fit vna tertia potentia.maxime cū ille potentie manent distincte.⁊ actus earū sunt adinuicez ordinati.ita q vnus est ante alterum.si ergo ratio ⁊ volūtas sunt potētie distincte.⁊ actus earum sunt ordinati adinuicem ꝑm prius ⁊ posterius.vī q li.ar.ex bis integrari non possit tā q̄ ex principijs ꝓstitutiuis.⁊ ita vī q li.ar.voluntatez ⁊ rōnē non possit comprehendere. ¶ Rn̄. ad p̄dictoz intelligentiam
19 est notandum q li.ar.simul cōprehendit ⁊ rationē ⁊ volūtatē ⁊ boc non solum manifestat ipsa notatio.sed etiā ipsa notificatio.manifestat etiam suc ꝓprietatis inq̄sitio. Notatio manifestat. Dicif em̄ liberū ⁊ dz arbitriū.⁊ ar.est ipsius rōnis.libertas vo ipsius voluntatis.ad cuius nutū ⁊ imperiū moueri babent cetera que sunt in nobis.⁊ boc est qō dicit Aug.de q̄nq; rn̄sionibus. Li.ar.dz ab arbitrando.q: a rationali parte quid eligat.q̄due recusat,nomē accepit. Hoc etiā pz p eius notificationē. dz em̄ esse facultas rōnis ⁊ volūtatis. siue ꝓsensus rōis ⁊ volūtatis. Postremo illud amplius manifestatur p suc pro-

prietatis inḡsitionē. Li. cñi ar. siue nolet potentiā siue habitū nolat ipsam potentiā vt dñam vel dñium ipsius potētie. t boc
20 planū est ex ipso nolle libertatis. ¶ Attendendū aūt ꝙ dñium alicuius potētie pōt esse dupl'r. aut respectu obiecti. aut respectu actus. Dñiū potētie respectu obiecti attēdit in boc qō possit in illud t in amplius. sicut equus ꝙ pōt ferre. x. modios do miniū bz sup tres modios ad portandū. qz ꝓualet ad illud qō de facilitate portat. Dñiū aūt potētie respectu actus est attē dendum in boc ꝙ potētia pōt esse in actu t cessare ab actu ꝑm suū iperiū. t ꝑm ꝓpriū motū. ¶ Ad boc aūt ꝙ aliqua potētia boc dñiū bēat. necesse est ꝙ ipsa possit mouere seipsaz t ꝙ pos sit se sup actū suū sup seipsam reflectere. Si enim nō posset se ipsam sup actū suū reflectere. nūq posset illum refrenare. nisi posset seipsam mouere nō posset in illū exire qñ vellet. Refle ctere aūt se sup se boc est virtutis cognitiue sublimate a mate ria. q̄ qdē est rō. mouere aūt se boc est virtutis appetitiue rō nē ꝓsequētis. ad boc igit vt illud dñiuz sit in alia necesse est ꝙ
21 habeat rōnē t volūtatē. Nā si rōnē tm̄ haberet nō volūtatē ꝑ quā moueret. posset se sup actū suū reflectere. sz nō posset mo uere vel impare. Si vo appetitū solū bret t nō rōnē posset vti qz mouere t in actū exire. sed qz nō posset se sup actū suū refle ctere. nō posset vtiq refrenare. t ita dñiū nō bret. Sicut igit ex ꝓcursu virtutis duoz boim resultat vna q̄dam facultas ad portādū vnū lapidē quē nō posset ferre alter eoz. t sicut ex cō cursu p'rissamilias t m'rissamilias ad disponēdū regimen do mus resultat vna ptās. ita ꝙ altera nō sufficeret. t sicut ex cō cursu virtutis manus t oculi resultat ptās scribēdi ad qō al tera illarū nō sufficeret. sic ex ꝓcursu rōnis t volūtatis resul tat q̄dā libertas siue quoddā dñiū ad aliq̄d faciēdū siue dis ponēdū. t sic pz ꝙ li. ar. rōnē cōplectit t volūtatē. Pz ēt ꝙ cū li. ar. sit q̄dā ptās siue quoddā dñiū resultās ex ꝓiūctione ista rū duarū potētiarū. s. rōnis t volūtatis ꝙ optime nolak ꝑ boc qō dz li. ar. nō vno nolle sed cōposito. vt vnū nomē rñdeat rōni t alterū volūtati. Optime aūt diffinit cū dz esse facultas rō nis t volūtatis. facultas cñi nō tm̄ nolat potētiā. imo facilita tē potētie. ex qua nō tm̄ potēs ē imo ēt ꝑpotēs est ad exeūdū in actū. t iō facultas dicit ptātē siue dñiū qō q̄dē dz esse rōis sil'r t volūtatis. qz nō est vnius nisi ꝓcomitāte altera. Lōceden de sunt igit rōnes ꝓbātes ꝙ li. ar. rōnē cōprehēdit t volunta
22 tē. ¶ Ad rōnes vo ad oppositū facile est rñdere. ¶ Qō cī obī ꝙ nō cōprehēdit totā rōnē. nec totā volūtatē. Dōm ꝙ verū ē. sed cōprehēdit solū ipsaz potētiā cognitiuā inquātū iūcta est affectiue. t affectiuā inquātū iūcta est cognitiue. vñ dicit affe ctū deliberatiuū vel deliberationē volūtariaz. Et ꝓpterea qz rō nolat ipsam potētiā cognitiuā vt ordinatā ad affectiuaz et voluntas ipsam affectiuā vt regulatā t rōcinatā a cognitiua. hinc est ꝙ li. ar. potius dz facultas volūtatis t rōnis q̄ intelle ctus t affectus. Nō cñi cōprehēdit totā cognitiuā. sicut duc ꝑ me rōnes ostēdūt. nec totā affectiuā. sicut oñdūt due sequen tes. sed aliq̄d huius t aliq̄d illius. sicut oñdūt rōnes ad ꝑmā partē inducte. ¶ Ad illud qō obī ꝙ li. ar. est potētia vna cum
23 habeat actū vnū. dōm ꝙ q̄uis actus li. ar. vtpote eligere t cō sentire vnus esse videak. nihilominus tm̄ implicat in se act' di uersos. Lōsensus cñi dicit ꝓcordiā aliox duox. t ita dicit con cursum actuū rōnis t volūtatis in vnū. Eligere cñi includit i se rōnis iudiciū t volūtatis appetitū. t ita quēadmodū ꝓsen tire. ita t eligere. t si vnus actus esse videak. tm̄ diuersos act' in se includit. sic li. ar. t si videak vna potētia. tm̄ diuersas in se potētias cōplectit. ita ꝙ ex ꝓcursu illarū scinuicē adiuuātiū
24 resultat in nobis regimē ptātis ꝑfecte. ¶ Ad illud qō vltimo obī vtrum cōplectak eas sicut partes integrales aut subiecti uas. dōm ꝙ nō cōplectit eas oino sicut totū integrale. nec oi no sicut totū vle. sed sicut totū potētiale. qō partim bz naturā totius integri. partim naturā totius vlis. Naturā totius inte gri in boc ꝙ in vna illarū potētiarū nō pōt saluari absq̄ altera. Naturā vo totius vlis bz. qz ex illarū ꝓcursu adinuicē quā libet illarū denolat. Tm̄ sicut duo boies facultatez bñt ferēdi lapidē quē neuter ꝑ se bz. tex illa facultate potētia cuilibet eoz dz esse facilis. nec tm̄ est vna sine altera. sic intelligēdū est in ꝓposito. Et rursus sicut silitudo est in duob' silib' ita ꝙ nō est in vno sine altero. t tm̄ q̄libet eoz denolat sil' nec dicunt cē due silitudines sed vna. sic libertas dz esse in rōne t volūtate. ita qvtraq illarū potētiarū est libera ex ꝓiūctione sui cū alia

Questio. iiij.

Vtrū li. ar. cōplectat rōnē t volūtā ꝑ modū potētie an ꝑ modū habi tus. Et ꝙ ꝑ modū potētie vī primo ꝑ Anſ. cī li. de li. ar. vbi sic ait. li. ar. est ptās seruādi rectitudinē. sed ptās est i gñe potēs tie. ergo ꝛc. ¶ Itē Ber. de li. ar. Tolle li. ar. iā nō erit qō sals uēk. sed saluari nō dz nisi potētia vel suba rōe potētie. q̄ li. ar. vel est nomē sube vel potētie. sed nō est sube. q̄ ē potētie. Itez in nobis est ponere aliquā potētiā q̄ semp inclinat ad bonum simpl'r. vtpote sinderisim. t aliquā q̄ semp inclinat ad bonū vt nūc, quātū est de se vtpote sensualitatē. q̄ est ponere potētiam medio modo se habētē. hāc dicimus li. ar. ergo ꝛc. Itē oē qō est susceptibile habitus. vtpote grē. q̄ est potētia. Qō aūt li. arb. sit susceptibile grē pz ꝑ Aug. q̄ dicit ꝙ grā se bz ad li. ar. sicut sessor ad equū. ¶ Sed ℨ. Aug. in Encḣ. li. ar. male vtēs bō. t se pdit t ipm. sed nulla potētia peccādo pdik. q̄ li. ar. nō est potētia. ¶ Itez li. ar. sic diffinik ab Aug. cuius diffinitio posita est di. pcedēti Liberū ar. est facultas volūtatis t rōnis. sed facultas est illiꝰ quo potētia efficik facilis. ergo cū oē illud qō reddit potētiaz facilē ad opus reddat eā habilē. t tale sit habitus. vī ꝛc. Itez Ber. de li. ar. Li. ar. est habitus animi liber sui. sed si hec diffi nitio recte assignata est vī ꝙ li. ar. essentialiter sit habitus. sz nō nisi rōnis t voluntatis. ergo ꝛc. ¶ Itē li. ar. nō est aliud si cut ōr mḡr i lka. t ꝓbi diffiniunt q̄ liberū iudiciū. sed liberū iu dicium non est potētia. sed actus vel habitus. q̄ ꝛc. ¶ Itē po tentie n ō est potentia. nec potentia dz esse in potentia. sed lib. ar. est facultas rōnis t voluntatis. t est in rōne t volūtate. er go non, vī ꝙ sit potētia aliqua. t est potētia vel habitus. q̄ ꝛc. ¶ Itē oē qō bz diminui t augeri potius bz rōnem habitus q̄ potentie. sed li. ar. est bmōi. sicut magr dicit in lka. ꝙ maior li bertas ē i btis q̄ in ꝑfirmatis. ergo ꝛc. ¶ Rñ. dōm ꝙ cū q̄rit
24 vtrū li. ar. sit nomen habitus vel potentie. boc dupl'r pōt que ri. Aut ita ꝙ querak vtrū ꝑcise nominet habitum. vel ꝑcise no minet potentiā. t talis qō parum bz difficultatis ꝑ co ꝙ fere oia nola potentiarum aīe aliqñ accipiunk ꝑ potētijs. aliqñ ꝑ habitibus. aliqñ ꝑ actibus. Sicut cñi vult pbs. intellect' vo cak aliqñ potentia intellectiua. aliqñ habitus intelligēdi. ali qñ actus. Et Anſ. dicit ꝙ voluntas aliqñ dz instrumentū. alis qñ affectus. aliqñ vsus. t iō boc in ꝓposita qōne non intendi tur. Alio modo pōt intelligi ꝑdicta qō vt boc inquirak. videlz cui primo t principalr nomen li. ar. imponak ꝑm ꝙ de eo sacri doctores loquunk. Et ad istā qōnē triplex est modus rñdendi ꝑ diuersos. Quidam cñi senserunt ꝙ li. ar. nomen est potentie que se bz ꝑ modum vlis ad rationem t voluntatem t compre bendit eas sicut totum vle compbendit partes. Tm̄ sicut potē tia rationalis rationi t voluntati dz esse cōis. sic etiam t liber tas ar. ꝑm istum modum dicendi. sed istud supra improbatuz est. Si cñi nolaret potentiam vlem ad rationem t voluntatez. iam cum ratio vel voluntas sint diuerse potētie rationalis. iā essent in eis diuerse libertates. t duo li. ar. essent in quolibet boie. Et ideo est alia positio ꝙ li. ar. nolat potentiā ex volun tate t ratione ꝓstitutam ad aliquid faciendum ad qō neutra illarum ꝑ se poterat. Et qz vna iuncta alteri non tm̄ō reddit potentiā potentē. sed etiā habilem t facilē. hinc est ꝙ li. ar. nō tm̄ō nolat potentiā. sed etiā nolat habilē potentiā t facilez. Et ꝓpterea nomen illud q̄uis sit nomen ipositum potentiꝰ tm̄ esse nomen habitus. Sed qñ difficile est intelligere qualr ex duabus potentijs vna ꝓstituak. vel quō li. ar. loquēdo soz maliter t ꝓprie sit due potentie. maxime cum non dicak esse ra tio t voluntas. sed facultas voluntatis t rōnis. Ideo est ter tius modus dicendi ꝙ li. ar. est nomen principalr impositum habituī. t boc plane manifestat ipsa nolis impositio. Arbitriū cñi non dicit potentiā sed habitū. Manifestat etiā ipsa notifi catio. nō cñi dz li. ar. esse potentia facilis. sed facultas potēta rū. Quēadmodū aūt cū dico potētiā habilē. dico potētiā ha bilitatā. sic cū dico facultatē potētie dico habitū eiusdē. Qñ igit li. ar. ſm ꝓpriā suā assignationē facultas voluntatis t rō nis recte esse dz. hinc est ꝙ li. ar. principalr dicit habitū. t cō plectit rōnē t volūtatē. nō tā q̄ vnā potentiā ex eis ꝓstitutaz. sed tā q̄ vnū habitū. q̄ q̄dem dz facultas t dñium q̄ ꝓsurgit ex ꝓiunctione vtriusq. t potens est sup actus vtriusq potentie per se t in se ꝓsiderate. Sicut arbitraria ptās in duabus per

sonis

sonis regimen bz sup actus vtriusq; in se ꝓsiderate. Concedē de sunt igit̄ rones ostēdentes ꝙ libe.ar. nolat habituz. veruz em̄ concludunt. qz habitus principal' imponit. vnde essentiali ter loquendo. hec est vera li.ar. est habitus anime. siue facultas voluntatis ⁊ rōnis. ¶ Ad ea vo que in ꝯtrariū obiciunt. de facili respondet. Concedo em̄ ꝙ li.ar. aliqñ supponit potē tiam. ⁊ accipitur ꝑ potentia. sed hoc nō ē de sua p̄ncipali significatione sed sicut nomen potētie frequēter trahitur ad nomē habitus. sic nomē habitus frequenter ad nomen potentie. Et sic patent ad vtrāq; partem obiecta.

Questio. v. Utrū lib.ar. aliq̄d addat supra rōnem ✠ et voluntatē. Et ꝙ sic videt. Quis habitus addit aliquid supra potentiā. sed li.ar. est habitus sicut p batum est. ergo aliquid addit supra potentiā. sed est habitus rōnis ⁊ volūtatis. ergo ⁊c. ¶ Itē sicut se bz potētia ad substātiam. sic se bz facultas ad potentiā. sicut em̄ substantia ꝑ potē tiam dr potens. sic potentia per facultatez dicitur facilis. sed potentia addit supra substantiā. ergo ⁊ facultas supra potentiam cui' est facultas. sed li.ar. est facultas volūtatis ⁊ rōnis ergo ⁊c. ¶ Item ois quod ꝯtrahit aliquid. addit supra illud sed li.ar. nō complectit oēm actum volūtatis. nec oēm actum rōnis. ⁊ si hoc. ergo aliquo modo ꝯtrahit. si igitur ois cōtrahens aliquo mō addit. videt ꝙ lib.ar. sup rōnem ⁊ voluntatē aliquid addat. ¶ Item intellecto ꝙ aliquis bz rōnem ꝓter voluntatē. non haberet li.arbi. simil'r si haberet appetitū ꝓter rōnem nō haberet li.ar. si ergo nō saluatur in rone per se. nec in voluntate. videt ꝙ aliquid addat supra vtrāq;. ¶ Sed contra. Ois habitus qui addit aliquid supra potentiā determinat potentiā ad aliquē actuz. sed li.ar. potius ampliat subiectum siue potentiam in qua est respectu actuum q̄ addat. ergo ⁊c. ¶ Item lib.ar. quātum est de se respicit actum moris. sed nullus habitus moralis qui addit aliquid supra potētiam est indifferens ad bonū ⁊ ad malū. lib.arb. est ad bonum ⁊ ad malum indifferēs. ergo supra rōnem ⁊ voluntatē nihil addit. ¶ Item possibile est intelligere potentiā circūscripto oi habitu qui addit aliq̄d supra ipam: sed impossibile est cē vel intelligere aliquē habere voluntatē ⁊ rōnem qui nō intelligat habere libe.ar. ergo li.ar. sup rōnem ⁊ voluntatē nihil addit nouū. ¶ Item eque essentiale est aīe habere li.ar. sicut esse ad imaginem dei. sed cum dico aiam esse ad imaginē dei. nō dico aliquid additum substātie ⁊ potētijs. ergo pari rone nihil supadditum rōni ⁊ voluntati. cum dico aiam habere lib.ar. ¶ Item si lib.ar. adderet aliquid supra rōnem ⁊ voluntatē. aut ergo illō haberet ortum ab eis aut non. Si non. ergo esset habitus ifusus vel acq̄situs. quod absurdum est dicere. Si sic. ergo cum illud qō addit supra alterum. ⁊ ortū bz ab eo. dependentiā bz ab illo. ⁊ qō dependet ⁊ ortum bz ab altero. potius bz ab illo regi. q̄ ipm regere. potius bz subiici q̄ dñari. ideo li.ar. in homine nō imperaret. ¶ Item si lib.ar. diceret habitū. qui addaret supra rōnem ⁊ voluntatē. cum vnum accidens nō pōt cē in duobus subiectis. vr̄ ꝙ ille habitus haberet pluificari ꝓpter multiplicationē subiecti primi. et ꝙ plura arbitria essent
25 in vno homie quod oino deuiat a recta rone. ¶ Rñ. Ad predictoz intelligentiā est notādum. ꝙ cum habitus reddat potentiam facilē ⁊ tribus modis habeat potentia esse facilis. trib' modis bz habitus ad potentiā cōparari. Quedā nāq; potentia respectu alicui' actus est facilis per seipam vt pz cum dicitur mens est nata ad meminēdum suiipsi'. vel intelligendū se ⁊ tunc talis habitus nō differt a potētia ꝑm rem. sed ꝑm rōnez ⁊ modū dicēdi. ⁊ tunc nō addit aliq̄d ꝑm essentiā sed solū ꝑm rōnem. Quedā est potētia q̄ respectu alicui' actus est habilis per aliq̄d sui. sicut potētia intellectiua ad cognitionē figuraz geometricaz. nō est habilis per seipsam. s. sciam geometricaz. sed potius ꝑ aliquod accidēs quod bz cē in ea. ⁊ tūc habitus talis addit supra potentiā. nō solū ꝑm rōnem sed etiā ꝑm essentiam ⁊ rem. Aliqua vo potentia facilis est ad aliquē actū per seipsaz. nō tñ sola. sed cū alia. ⁊ sic potētia rōnalis sine aliquo habitu sup̄addito. ex sola ꝯiunctione sui cum appetitu nata ē tū actum cōsentiendi ⁊ eligēdi exire. ⁊ hoc mō habitus vel facultas nō addit aliquid diuersum ꝑm essentiā. nec addit soluz ꝑm rōnem intelligēdi. sz medio mō addit sc̄z ꝑm esse. qz nō addit aliq̄d absolutū. sz respectiuū. sicut pz cū dico rōnem ꝑ se. ⁊ rōnē associatā siue adiunctā voluntati. nō addo aliq̄d nouum supra rōnem ꝑm se. sz solū ꝑ iunctionē sui ad alterū. q̄ tū ad alterum ꝙ sequentē actū. Uñ sicut qñ plures ꝯcurrūt ad trahēdā nauē. vel ferendū lapidē. potētia vni' reddit potentiā alteri' facilē. ita ꝙ nulla noua virtus vel habilitas aduenit potētie alicui' trahētis in se. sic ⁊ in ꝓposito intelligendū est se habere. ⁊ hinc est ꝙ li.ar. ⁊ si accidēs esse videat inq̄tum sonat rōnem habit' ꝑm rem. tñ nō ē accidēs potētie sup̄additū. Et iterum lz habit' inq̄: tñ nō dicit habitū vni' potētie absolute. sz cū relatione vni' ad alterū. in duab' aūt potentijs. seu respectu duaz potentiaz pōt esse vn'. nō em̄ est habitus sup̄additus p gr̄e infusionē. vel p innatā dispositionē. sed port' dr esse habitus. quo rō ⁊ volūtas suis actib' dñantur. Qui quidē est ī eis ex sua naturali origine. ꝑ eo ꝙ naturaliter iste due potētie in eadem substātia sunt indite vel radicate. nec ꝓtingit vnā ab altera separare. Cōcedende sunt igit̄ rones ostēdentes ꝙ lib.ar. ꝑm essentiā nihil addit supra rōnem ⁊ voluntatē. addit tñ aliquo mō ꝑm esse. siue ꝑm relationē. que quidē nō ponit aliquaz nouā qualitatē esse in rone vel voluntate. sed ponit rōnē ⁊ voluntatem ad vnū actū ꝯcurrere ꝑm naturalem aptitudinem.

¶ Ad illud qō obiicit. ꝙ ois habitus addit aliquid supra potentiā. Dōm ꝙ illud nō est verū. intelligēdo de additione cēntiali. maxime vbi potentia est habitualis ꝑ seipsam. 26 ¶ Ad illō quod obiicitur ꝙ ois potētia addit supra substantiā. ergo ⁊c. dōm ꝙ nō est sile. ꝑ eo. ꝙ facultas essentialioz potest esse potētie q̄ sit potētia substātie. nihilominus tñ aliqua potētia est q̄ ad idem genus bz reduci cū substātia. sicut habitū fuit supra. 27
¶ Ad illud qō obiicit ꝙ li.ar. aliquo mō ꝯbit rōnem ⁊ voluntatem. Dōm ꝙ hoc nō est per additionē alicuius absoluti. sed ꝓpter concomitātiā rōnis ⁊ volūtatis. que simul cōcurrunt ad dictum li.ar. nō tñ se concomitant in ꝓductione cuiuslibet actus ꝓpij. Aliquid em̄ appetit appetitus circa quod non est deliberatio. ⁊ aliquid nouimus ⁊ credimus esse verū. siue voluntas velit credere. siue non. ¶ Ad vltimū iā ꝑ rñsio. qñ illud nō cōcludit additionē alicuius qualitatis noue sup rationem sed solū concomitantiā volūtatis qñ sine voluntate rō libera non esset vel ecōuerso. Si aūt iste due potentie ponātur in aliquo quātūcunq; nude. necesse est ponere in eo arbitriū libertatem. ⁊ sic planū est ꝙ lib.arb. ⁊ si dicat habitū complectētem rōnem ⁊ voluntatem. nō tñ dicit habitum accidentalez sicut gratia vel virtus. immo potius dicit illaz duaz potentiarum dñium naturale. respectu ei' actus qui est eligere siue cōsentire. ⁊ ꝓterea sancti magis vocāt libe. ar. facultatem vel potestatem quam vocent habitum ostendentes differentiam eius ad alios habitus anime.

Questio. vj. Cū li.ar. sit habitus siue facultas residens penes rōnē ⁊ voluntatē ꝯiunctim penes quā istaz potētiaz ꝑncipali' nobis insit. Et ꝙ ꝑn cipalius insit penes rōnē. vr̄ ꝑmo ꝑ ipsam notationē qua dr cē li.ar. Si em̄ adiectiuū ponit rem suā circa suū substātiuū ⁊ ꝑncipalius dr aliq̄d de aliq̄ qō dr ꝑ abstractionē q̄ qō dr ꝑm concretionē. ⁊ habitus ille notat ar. li. nō libertas arbitraria. arbitriū vo se tenet ex parte rōnis vr̄ g̃ ⁊c. ¶ Itē ꝑbus dicit ꝙ rō nata est regere irascibilē ⁊ cōcupiscibilē. sed volūtas cōsistit in illis duabus viribus. s. ꝯcupiscibili ⁊ irascibili. ergo rō nata est regere voluntatē ⁊ rōnem. ꝑ lib.ar. est magis regens q̄ rectū. ergo magis se tenet ex parte rōnis q̄ voluntatis. Si tu dicas ꝙ ꝑbus intelligit de irascibili ⁊ concupiscibili brutali. nō de illa in qua cōsistit ipsa volūtas. Cōtra hoc est ipsa ir̄a. Dicit em̄ ꝙ libe.ar. est liberū de voluntate iudiciū. si ergo iudicātis est regere iudicatū. pz ⁊c. ¶ Itē facto vltimo iudicio rōnis semp volūtas mouet ꝑm illud. g̃ si ꝓcit hoc tanq̄ iudicans ⁊ illud sequit tanq̄ iudicatū cū libertas magis resideat penes illud qō ꝓcit ⁊ impat q̄ penes illud qō sequit ⁊ obedit vr̄ ꝙ libe.ar. plus rz se ex parte rōnis q̄ voluntatis. ¶ Itē li.ar. coipso liberū est quo pōt scipsum restringere ⁊ reprimere. sed repressio actus volūti nō est nisi ꝑ iudiciū rōnis qz nisi examen rōnis interueniat. sp volūtas sequit impetū affectiōis. g̃ libertas magis ē penes rōnē q̄ volūtatē. ¶ Bz ꝛ li.ar. coipo dr liberū. qz immune est a coactione. g̃ penes illud maxime ē li.ar. qō magis elongat a natura coactionis. ⁊ talis potētia est ipa volūtas. nō ratio. in multis em̄ ꝓtingit rationē cogi nō sic voluntatem. ergo ⁊c. ¶ Item liberum arbi. est illud quod est in nobis imperatiuum. sed magis est imperatiua in nobis vo

luntas ꝙ̄ rō. quicq̄d eſſi ratio dictet ſemꝑ illud fit quod volun
tas ꝓoptar. ergo ꝛc. ¶ Item li. ar. eſt illud ex quo principal'r
conſiſtit in nobis meritū vel demeritū. ſed meritū vel demeritū
principal'r cōſiſtit penes voluntatē. ergo ꝛc. ¶ Item libe. ar.
eſt in nobis potentiſſimū ſicut dicit Berñ. ꝛ plures autoꝛita
tes hoc ſonāt. ſed nihil adeo eſt in poteſtate noſtra. ſicut eſt vo
luntas ꝛ actus volēdi. ergo videt ꝙ maxime penes volūtatez
30 reſidet in nobis libertas. ¶ Rñ. Dicēdum ꝙ cū libe. ar. ſit fa
cultas ſiue dñium. ex qua redditur potentia facilis. nō ſolum
ad mouēdum alia. ſed etiā ad mouendū ſeipſaz ſicut ratio mo
uendi ſe incboaſ in rōne ꝛ cōſummaſ i volūtate. ſic ꝛ ar. liber
tas reſidet penes rōnem ꝛ voluntatē. ita ꝙ in vna illaz poten
tiaz incboatur ꝛ in alia ꝓſummaſ. ſō aūt dico motū incboari
in rōne. qz nō mouet appetit' niſi ꝑambulo cogitatu. nequaq̄
eſſi poſſumus amare. niſi cognoſcam'. ꝛ ſō ad hoc ꝙ mot' fiat
preit cognitio diſponēs. ꝛ ſubſequit volūtas virtus pficiens
q̄tūcunq; eſſi p̄cedat cogitatus. nūq̄ tñ motus ſequit. niſi ip
ſum imperet volūtatis affectio. ꝛ ſicut voluntas nō bz mouerī
ad obiectum acceptando vel refugiēdo illud niſi ꝑambulo co
gitatu. ſic etiā nō bz approbare vel reſpuere ſiue eligere ꝛ re
frenare actū ꝓpꝛium: niſi rōnis actus p̄cedat. qui dictet ipm
eſſe bonū vel malum. pficiendum vel refrenādum. Ex tali eſſi
actu p̄ꝛambulo volūtas in actu ſuo incipit cōplacere vel diſpli
cere. ꝛ ſic pz ꝙ libertas ar. ſiue facultas que bꝛ lib. ar. in rōne
incboaſ. ꝛ in voluntate conſummaſ. ꝛ qñ penes illud princi
paliter reſidet penes qō conſummaſ. ideo principal'r libertas
31 ar. ꝛ dñium in voluntate conſiſtit. ¶ Et iterū qz illud in quo
res incboaſ. ſe bz per modū materialis. illud in quo conſum
matur ſe bz per modū formalis. ꝛ adiectiuū reſpectu ſubſtan
tiui ſe bz per modum informātis. ꝛ ideo in nominatione illius
poteſtatis. nomen rñdens rationi ſignificaſ ſubſtātiue. nomē
vō reſpondens voluntati ſignificatur adiectiue. ꝛ ꝓpter hoc
magis vocatur iſta facultas li. ar. ꝙ arbitraria libertas. et p
32 hoc ptz reſponſio ad ꝓmū obiectum in ꝓtrariuz. ¶ Ad illud
vō quod obijcitur ſcdo ꝙ ratio regit iraſcibilē ꝛ concupiſcibi
lem. Dicēdum ꝙ ſiue vis iraſcibilis ꝛ cōcupiſcibilis intelliga
tur de appetitu brutali. ſiue de potētia appetitiua rōnalivtrū
q̄ tñ bz regere ratio per modū diſponentis ꝛ conſulentis. q̄
tum eſt de ſe. Q̄ aūt regat p modum imperātis. hoc non eſt
niſi mediante voluntate que dat ei autoꝛitatem. voluntas au
tem non dicit aliam potētiam per eſſentiā a concupiſcibili et
iraſcibili. ſed noiat ipſum appetitū vt rōcinatum ſiue rationi
coniunctū. ꝛ ſic ei' regere eſt ꝛ imperare. ¶ oncupiſcibilis au
tem ꝛ iraſcibilis eādem potentiā nominant affectiuā. inquan
tum tñ habent regi. ꝛ ita dicunt inferioꝛes. nō quātum ad na
turam potentie: ſed quātum ad officium. Et hinc eſt ꝙ lib. ar.
ſm rem cōbendit iſtas tres potentias. videlz rōnalem ira
ſcibilē. et ꝛcupiſcibilem. ſicut dicit Aug. de quinq; rſitionibus
Cum de li. ar. loquimur. nō de parte anime loquimur: ſed de
tota. hinc eſt etiā ꝙ cum cetere virtutes nō indocte ponant in
li. ar. nō huic obuiat illud qō conſueuit dici ꝙ tres virtutes
theologice ſunt in rōnali concupiſcibili ꝛ iraſcibili. voluntas
eſſi vt ia dictū eſt. non noiat aliā potentiā ſm eſſentiā ꝛ naturā
33 ab iraſcibili ꝛ cōcupiſcibili. lz alio modo nominet. ¶ Ad illud
quod obijcit. ꝙ ratio iudicat ꝛ voluntas ſequit. Dicendum ꝙ
duplex eſt iudiciū rationis. Quoddā eſt in ſolo dictamine. et
hoc eſt rōnis ſm ſe. Aliud eſt ſm iudiciū diffinitiuū vt fiat vl'
non fiat. ꝛ illud nunq̄ eſt ſine volūtate. Quātūcunq; eſſi ratio
deliberet in eā partem determinat diffinitiuū iudiciuz quam
p̄ceptat voluntas. Et ideo cū dr ꝙ voluntas ſequit iudicium
ſi intelligat de iudicio qō ꝓſiſtit in ſolo dictamine. non eſt ſem
per verum ꝙ ad illud ſequatur voluntas neceſſario. Si aūt
intelligat de iudicio diffinitiuo. ex hoc nō ſequit ꝙ voluntas
ſequat principal'r actum alienū. immo potius actum alienum
trahit ad ꝓpꝛium. ¶ Ad illud qō vltimo obijcit. ꝙ refrenatio
34 eſt mediante actu rōnis. Dicēdum ꝙ verum eſt ꝙ actus rōnis
requirit. ſed nunq̄ ab illo principal'r eſt refrenatio. Quantū
cunq; eſſi ratio dictet actū voluntatis eſſe malū. nunq̄ tñ vo
luntas ſe retrahit niſi velit. ꝛ ideo ſicut poſſibilitas ſcribendi
ꝓncipalius dr eſſe in manu q̄ i oculo. lz ad eū ꝛcurrat vis ocu
li ꝛ vis manus. ſic intelligendū eſt in ꝓpoſito. Ex dictis igit
pz q̄d ſit li. ar. ſm rem ꝛ qual'r ſe habeat ad rōnem ꝛ ad volun
tatē. Sic eſſi oīa que p̄determinata ſunt ſimul conferant in

¶ Determinat gradus li
berratis arbitrij in hoīe ſz di
uerſos ſtatus ſiue tpa. e

¶ Ex p̄dictis pſpicuum fit ꝙ
maioꝛ fuit libertas arbitrij p̄
ma q̄ ſcda ꝛ tertia multo ma
ioꝛ q̄ ſcda vel prima. Prima
eſſi libertas arbitrij fuit i qua
poterat peccare ꝛ nō peccare.
Ultima vō erit in qua pote
rit nō peccare ꝛ nō poterit pec
care. media vō in qua pōt pec
care ꝛ nō poteſt non peccare.
ante reparationē etiā moꝛta
liter poſt reparationē vō ſal
tem venialiter.

¶ Aſſignat q̄ttuoꝛ ſtatus
hois i q̄bus libertas arbitrij
bz augeri ꝛ minui. f

¶ Et pñt in hoīe notari quat
tuoꝛ ſtatus liberi ar bitrij an
te pctm̄ eſſi ad bonū nil impe
diebat. nil ad malū ipellebat.
Non habuit infirmitatem ad
malū ꝛ habuit adiutoꝛium ad
bonuz. Tunc ſine erroꝛe ratio
iudicare ꝛ voluntas ſine diffi
cultate bonuz appetere pote
rat. Poſt pctm̄ vō ante repa
rationē gr̄e p̄miſſa ꝛcupiſcen
tia ꝛ vincit. ꝛ bz infirmitatē in
malo. ſz nō bz gratiā in bono.
et ideo pōt peccare ꝛ non pōt
non peccare etiā dānabiliter.
Poſt reparationē vō ante cō
firmationē p̄emitur a concu
piſcentia ſed nō vincit ꝛ bz q̄
dem infirmitatē in malo: ſed
gratiā in bono vt poſſit pecca
re ꝓpter libertatem ꝛ infirmi
tatem. ꝛ poſſit non peccare ad
moꝛtē ꝓpter libertatē ꝛ gra
tiam adiuuātē. nōdū bz poſſe
oīno nō peccare vel nō poſſe
peccare ꝓp infirmitatē nondū
perfecte abſoꝛptā ꝛ ꝓpter gra
tiam nondū plene ꝛſummatā.
Poſt ꝛfirmationē vō infirmi
tate penitus cōſumpta. ꝛ gra
tia cōſummata nec vinci pote
rit nec p̄emi. et tunc habebit
non poſſe peccare.

vnū puto ſatis poſſe quie
tari itellectū. ſi q̄s aūt in
aliquo p̄dictoꝛ quieſcere
velit reliqua nō ptractās
nō ita cuidēter inoteſcet
ei que ſit li. ar. q̄ditas ꝛ
eſſentia. ¶ De libero ar
bitrio ſm differentes ei'
ſtatus in ſpeciali. ¶ Et
predictis pſpicuū ꝛc. Su
pra egit magr̄ de libe. ar.
ſm id qō eſt in generali.
In hac parte agit de di
uerſis ſtatibus ei' in ſpe
ciali. oſtendens ꝙ ſm diuer
ſos ei' ſtatus diuerſi ſunt
libertatis gradus p eo ꝙ
libertas arbitrij minuiꝛ
per pctm̄. Et qñ nō dis li
bertas habet diminui. iō
paro iſta ꝛtinet tres par
ticulas. ¶ In prima aſſi
gnat magr̄ gradum liber
tatis in homīe ſm diuerſos
ſtatus. In ſcda vō aſ
ſignat diuerſas differen
tias libertat'. ibi. Eſt nā
q̄ libertas arbi. tripler.
¶ In tertia vō breuiter
epylogat oſtendens quo
genere libertatis lib. ar.
intelligi debeat minui p
peccatum. ibi. Ex predi
ctis iam apparet in quo
per peccatum ꝛc. Prima
paro habet tres particu
las. In prima determinat
gradus libertatis. In ſe
cunda vō aſſignat ſtatus
diuerſos hois. in quibus
libertas bz augeri ꝛ dimi
nui. ibi. Et poſſunt nota
ri in homine quattuoꝛ ſta
tus ꝛc. In tertia vō deter
minat ꝙ quid minui bz ar
bi. libertas. ibi. Unde ma
niſeſtū eſt ꝙ ꝓter alias
penalitates ꝛc. Similr ſe
cunda pars tres bz par
tes. ſm triplicem liberta
tis differētiā. Primo em̄
agit ō libertate a coactio
ne. Secūdo de libertate
a culpa ſeu pctō. ibi. Eſt
ꝛ alia libertas a peccato.
Tertio de libertate a miſe
ria. ibi. Eſt iterū liber
tas a miſeria ꝛc. Aliaz au
tem partiū diuiſiones ma
niſeſte ſunt in littera.

¶ Determinat per quid minui habet arbitrij li
bertas. g

¶ Unde maniſeſtū eſt ꝙ ꝓter alias penalitates ꝙ pec
cato illo incurrit homo penā in coꝛruptione ꝛ depreſ
ſione liberi arbitrij. Per illud nāq; pctm̄ naturalia bo
na in ipo hoīe coꝛrupta ſunt. ꝛ gratuita detracta. Hic
eſt eſſi ille q̄ a latronib' vulneratus eſt ꝛ ſpoliat'. Vul
nerat' q̄dē in naturalib' bonis q̄bus nō eſt p̄ꝛiuatus.
alioq̄n nō poſſet fieri repatio. Spoliat' vō gratuitis

a ¶ Corrupta est ergo libertas arbitrij per peccatum & ex parte perdita. Objicitur. boc est contra Bern̄. qui dicat in li. de libe. ar. Nec miseria amittitur nec culpa minuitur ¶ Item in eodem li. loquens de li. ar. sui omnino diminutionem vel defectum nō patit. Et iterū ipe ibidē dicit. Libertas li. ar. de ipo quo condita est statu aliquatenus nō mutatur: sed equal'r quātum in se est a celis & terris & inferis possidet. ergo male assignat magr̄ diuersos gradus libertat̄ arbitrij. Item si libertas arb. potest per pctm̄ diminui. cum non sit infinita. aliquando poterit amitti ergo si impossibile ē creaturā rōnalem absq; libertate ar. esse impossibile ē ipm per pctm̄ diminui.

35 ¶ Respon. Ad hoc dicendum q̄ est loqui de libertate ar. quātum ad esse. & quātum ad bene esse. Si loquamur quātuz ad esse sic liberū arb. non potest diminui per peccatū. Si loquamur quātum ad bñ esse. sic excludit malū dupler videlz culpe & pene. Et quātum ad hoc li. ar. pōt diminui. & hec libertas per pctm̄ tolli pōt sicut in dānatis qui necessario sunt subiecti malo culpe & pene. & p hoc patent obiecta cōtra hoc q̄ pcedūt de libertate intelligendo q̄tum ad esse.

b ¶ Est nāq; lib. arbi. triplex. s. a necessitate. a peccato a miseria. Videtur q̄ ista diuisio sit superflua. Cū em̄ nō sit nisi duplex malū. s. culpe & pene videtur q̄ nō sit nisi duplex libertas. cuz ergo libertas dicat ereptionem ab alicq̄ malo. videt q̄ nō debeat esse nisi duplex libertat̄ differentia. ¶ Item cuz nō sit trm̄ malum culpe & pene. sed etiā rētationis. vi

2. iij detur predicta diuisio eē diminuta que omittit vnā differentiā que est liber-

vij tas arbi. a malo tentationis. Si tu dicas eam contineri sub libertate arbi. a miseria. Cōtra. cū Bernar. in li. de li. ar. diuidit

vj. libertatē ar. in li. ar. & cōcilij. & cōplaciti. queritur que sit inter has diuisiones differentia et penes quid sumantur hae diuisiones. Quae per gratiam naturalibus addita fuerāt. Hec sunt data optima & dona pfecta. Quoz alia sunt corrupta per peccatum. i. naturalia vt ingeniū memoria. intellectus. Alia subtracta id est gratuita quāq̄ et naturalia ex gra sint. Ad generalē dei quippe gratiā pertinent. Sepe tm̄ hmōi fit distinctio cū gratie vocabulum ad speciē nō ad genus refert.

a Corrupta ē ergo libertas arbitrij p pctm̄ & ex parte pdita vnde Aug. in Enchi. libe. ar. male vtens homo & se perdit & ipsum. Cum em̄ libero arbitrio peccaret. victore pctō amissum est & liberū arbitrium A quo em̄ quis devictus est. huic seru' addictus est. Ecce liberum arbitriū dicit: hominem amisisse. nō q̄ post peccatum non habuerit liberum arbitrium. sed quia libertatem arbitrij perdidit non quidem omnē: sed libertatē a miseria et a peccato.

☞ Agit de libertate arbitrij a coactione. b

b ¶ Est nāq; libertas arbitrij triplex. s. a necessitate. a peccato a miseria. A necessitate et ante pctm̄ & post eque liberuz est arbi. Sicut em̄ tūc cogi nō poterat. ita nec mō. Ideoq; volūtas merito apud deū iudicatur. que semper a necessitate libera est & nūq̄ cogi pōt vbi necessitas ibi nō est libertas. vbi nō est libertas. nec voluntas. & ideo nec meritum. hec libertas i omnibus est tam in malis q̄ in bonis.

☞ Agit de libertate a peccato seu culpa. i

¶ Est & alia libertas a peccato scz de qua dicit apostolus. vbi spiritus domini ibi libertas. Et veritas in euangelio. Si filius vos liberauerit vere liberi eritis. Hec libertas a fuitute peccati liberat. & seruos iusticie facit. sicut ecōuerso seruitus peccati liberos iusticie facit. vnde apostolus. liberati a pctō serui facti estis iusticie. Et itē. Cum serui esse tis peccati. liberi fuistis iusticie. Hanc libertatē peccando homo amisit. Ideoq; aug. dicit q̄ homo male vtens libero ar. & se pdit & ipm. q̄ pdita est per peccatuz libertas. non a necessitate. sed a pctō. Qui em̄ facit peccatum: seruus est peccati.

☞ Qui hāt hāc libertatez scz a pctō & per quid. l

¶ Istam libertatez que est a pctō illi soli nunc hāt quos filios per gratiā liberat & reparat. non ita q̄ penitus sint sine peccato in hac mortali carne. sed vt in eis peccatū nō dominetur neq; regnet. Et hec ē vera & bona libertas que bonam parit seruitutem scz iusticie. vnde Augu. in enchi. ait. Ad iusticiam faciendā nō erit aliquis liber nisi a peccato liberat'. esse iusticie ceperit seruus. & ipsa est vera libertas. p pter recti facti leticiam simul et pia seruitus propter precepti obedientiam. Est alia libertas non vera. male seruituti adiuncta que est ad malum faciendum. vbi ratio dissentit a voluntate iudicans nō esse faciēdum quod voluntas appetit. Ad bonum vero faciendum concordat ratio voluntatis. & ideo ibi vera libertas est & pia. De libertate ait ad malum & seruitute mala ait augusti. in Enchi. Seruo addicto peccato que potest esse libertas nisi quādo eī peccare delectat. Liberaliter enim seruit qui sui domini voluntatez libēter facit ac per hoc ad peccandum liber est qui peccati seruus est.

☞ Questio ō libertate ad malū an sit ipsa libertas liberi arbitrij. l

¶ Hic queri potest vtrū hec libertas q̄ quis liber ē ad malum sit libertas arbitrij. Si ei libertas arbitrij est bonū q̄dē est. q̄ libertas arbitrij bonuz naturale est. Quibusdā videtur q̄ sit ipsa libertas arbitrij que semper bona est: scz pter peccati seruitutem ad malum sit liberior & prior. & ideo dicitur nō esse vera libertas. q̄ ad malum est. Aliis autem videtur q̄ hec libertas ad malū quaz supra cōmemorauit Augu. nō sit ipa libertas arbitrij sionū mēbra. ¶ Respon. 36
dō m̄ q̄ sicut ex p̄cedentibus colligi pōt ar. libertas & priuatiue ōr & positiue. Priuatiue ōr p opationem ad illud respectu cui' ōr libertas vt a quo. Positiue p cōparationez ad illud respectu cui' ōr Job. 8
libertas vt ad qō. ¶ Libertas aūt opponitur ser 37
uituti. seruitus autem duplex est. videlz seruit' coactionis & seruitus subiectionis. Seruitus autez subiectiōis potest ee sub duplici differentia. fm q̄ duplex est malum. s. malum quod patimur. & boc est malū miserie. & in boc attenditur libertas a miseria. Et malum quod facimus. & boc est malū culpe. & in boc attēditur tertia libertatis differētia. Et sic patz q̄ libertas fm q̄ considerat per cōparationem ad illud a quo libertas bz diuidi in tres differētias que sunt libertas a necessitate. a culpa & a miseria. Si autē consideretur libertas p comparationē ad illud ad qō scz ad actuz in quem erit boc pōt esse aut put simpliciter considerat respectu actus volēdi. & sic dicit libertas arb. Aut put consideratur respectu actus volēdi ad finē relati. qui ōr usus vel uti. & sic attenditur libertas pcilij. Aut respectu actus volēdi q̄tati. qui quidem ōr actus fruitionis. & penes hunc attendit libertas cōplaciti. Et sic patz sufficientia vtriusq; diuisionis. et diuersi modi fm quos predicte diuisiones bñt assignari. Possent tm̄ ad vnā cōem rationem diuidendi reduci sic. Est em̄ considerare libertatē ar. quātum ad esse. & quātum ad bene esse. Si quātum ad esse. sic vocat a magistro libertas a coactione. et a Bern̄. libertas ar. abvno positiue. ab altero priuatiue. Si quātum ad bene esse cū ad bñ esse occurrat dupler bonū. vez bonum rectificans & bonū delectans. siue bonū ordinātum et bonū quietāns & p oppositū excludat dupler malum. vez malū deformāns & malū affligēs. sic est duplex ōria. quaz vna sumit respectu boni dirigētis & bec ōr libertas concilij a

Rñ. fm quosdā

Bernardo ꝛa magro libertas a culpa. Alia vero sumit respectu boni q̃tatis. Et hec a bernardo vocat libertas cõplaciti. ꝛ a magro libertas a miseria. Idē enī ipe qõ bernard⁹ nolat positiue siue p ꝓparationē ad terminum ad quē magr nomiat priuati
Rñ. fm uc siue p cõparationē ad
quosdã terminū a quo. Et sic ptz diuisionū sufficiētia. ptz etiā rñsio ad obiecta. Preter enī malū culpe ꝛ pene est assignare differentiaz tertiā libertatis arb. que nō sumitur respectu mali vtpote illa que attendit quātum ad esse ꝛ malum tentationis quodāmodo bz reduci ad maluz culpe quodāmodo ad malū pene. Ad malū culpe inquā
Jo. viij tum subintrat interi⁹. Ad malū vo pene inq̃tum affligit exterius. ꝛ sic facit quartuz mēbrum ab illis tribus diuersum.

c ¶ Verum nobis magis placet. vt ipsa li. ar. sit ꝛ illa qua q̃s liber est ad malum. ꝛ illa qua quis liber est ad bonū. Hoc videtur esse ꝓtra Anscl. q̃ dicit q̃ potestas peccādi non est libertatis. Itē vī etiā esse cõtra rõnem. qz vnūquodq̃ dz denolari a suo optimo et libertas que est ab oi miseria ꝛ culpa. hec est ab oi miseria. ergo liberū arb. debz denominari ab illa.

¶ Itē si li. ar. dz nō soluz qz est in bonū: sed etiā qz pōt in malū. cum in beatis nō possit in malum videtur q̃ equoce dicat libertas ar. in viatoribus c et in beatis. Sz ꝓtra hoc est qz cõparatio fm mai⁹ ꝛ minus est respectu soli⁹ vniuoci. Si ergo equiuoce diceret li. ar. in beatis ꝛ in nobis. nō esset maior libertas i beatis q̃ in nobis quod est cõtra magistrum in lra qui differenter gradus libertatis assignat. Propter hoc est questio. vtrum libertas a coactione. ꝛ culpa et a miria dicat equiuoce vel vniuoce ꝛ cui ꝑmo nomē libertatis imponatur. ¶ Rñ. dicendum q̃ cum nomen imponatur rei a proprietate que est sibi inherens inseparabiliter ꝛ essentialiter. ꝛ libertas essentialis li. ar. nō sit libertas a culpa. vl'a miseria. sed libertas a coactione. ab illa libe. ar. habet denominari Et qm̃ hec in creaturis q̃ tum est de se indifferens est ad bonum et malum. Ideo magister de hac intelligens dicit in litera q̃ libertas a qua liberuz arbitrium denominatur liberum. non est libertas Ro. viij ad bonum tm̃. sed etiā ad malum. non q̃ principaliter respiciat malum sz qz de generali nomie significatione non determinatur ad bonum. licz principalius respiciat bonuz q̃ malum. Et per hoc patz sponsio ad primum obiectum. ¶ Ad illud vo qõ obiicitur q̃ denominatio 39 dz fieri ab optimo. Dicendum q̃ illud verum est de optimo non quocūq̃ sed essentiali ꝛ inseparabili.

¶ Ad illud quod querit. 4o vtrū dicat libertas equiuoce vel vniuoce. Dicēdū q̃ nec sic nec sic. sz fm quādam analogiam. que propter convenientiā cuz vniuoco recipit comparationem fm magis ꝛ min⁹ propter ꝓuenientiā cuz equiuoco recipit quandam distinctionem multiplicitatis. analogum enī mediū tenet inter vniuocū ꝛ equiuocum. ꝛ sic patet ea que quesita sunt.

sed sit quedam pronitas peccandi ꝛ curuitas que ex pecca to est. ꝛ mala est.

¶ Questio alia de libertate ad bonū. an sit ipa libertas arbitrij an non. m

¶ Simil⁹ etiā q̃ri solet vtrū illa libertas vera que est ad iusticiam faciendā sit ipsa libertas arbitrij. Quidā dicunt illam eandē esse sz reparatam p gratiaz qua iuuante libera est ad bonū. sine gratia vero non est libera ad bonū. Unde Augst. in ench. Ista libertas ad benefaciendū. vnde erit homini addicto ꝛ vēdito sub peccato nisi eum redimat qui dicit. Si filius vos liberauerit vere liberi eritis. Nō anteq̃ fieri in homine incipiat. q̃o quisq̃ de libero arbitrio gloriatur. q̃ nondū est liber ad opanduz bene. Ecce aperte ostendit liberū arbitrium p gratiam ad iuuari. vt p illud bene operet quis. Ideoq̃ dicunt illam libertatem verā que est ad bene faciēdū. cuius supra meminit Augst. esse libertatem ipsaz arbitrij gratia dei adiutam. Alij vero putāt non esse ipam arbitrij libertatem. sed aliam quādam que ex gratia ꝛ libero arbitrio in mente hominis deo operante incipit esse cum reparatus est.

¶ Certa determiatio vtriusq̃ questiōis qua dicitur libertas ad bonū ꝛ ad malū esse libertas arbitrij. n

¶ Rex nobis magis plz vt ipa libertas arbitrij sit ꝛ illa q̃ quis liber est ad malum ꝛ illa qua quis liber est ad bonū faciendum. Ex causis enī variis sortit diuersa vocabula. Dicitur enī libertas ad malum faciēdum anteq̃ p gratiā sit reparata. sz cū p gram fuerit reparata. dz libertas ad bonum faciēdum. qz ante gram libera est voluntas ad malū per gram vero libera fit ad bonū. Semper ergo voluntas hominis aliquo mō libera est. sz non semp bona est. Nō enī est bona nisi a pctō liberata. est tm̃ a necessitate libera. Unde Aug. in li. de gratia ꝛ li. ar. Semp in nobis voluntas libera est. sz nō semper bona est. Aut enī libera ē iusticie q̃si seruit pctō. et tunc est mala. Aut a peccato libera est quādo seruit iusticie. ꝛ tūc est bona.

¶ Agit de libertate a miseria. o

¶ Est iterū libertas a miria. de qua apls ait. Et ipsa creatura liberabit a seruitute corruptionis in libertatē glie filioz dei. Hanc libertatem habuit homo ante pctm̃. qz oī carebat miseria ꝛ nulla tangebatur molestia. ꝛ plenius habebit in futura beatitudine vbi miser eē nō poterit. Sz i hac vita que est inter primū peccatum ꝛ vltimā ꝓfirmationē. nemo a miseria liber est. qz pena peccati nō caret.

¶ Breuiter epilogat ostēdens quo genere libertat⁹ li. ar. intelligi debeat minui per peccatum. p

¶ Ex pdictis iā appet inq̃ p pctm̃ sit iminutū vel corruptū liberū arbitriū. qz ante pctm̃ nulla erat homini difficultas nulliusq̃ impedimentū de lege mēbroz ad bonū. nulla impulsio vel instigatio ad malum. Nūc aūt p legē carnis ad bonū impedit ꝛ ad malū instigat vt nō possit velle ꝛ pficere bonum nisi p graz liberet ꝛ adiuuetur. qz ait apls. Pctm̃ habitat in carne. liberū ergo arbitriū cū semp in singlis sit libez. nō est tm̃ pariter liberum in bonis ꝛ in malis. ꝛ ad bona ꝛ ad mala. liberi⁹ ē est in bonis vbi liberatū est. q̃ in malis vbi liberatū nō est. Et liberius est ad malum qō p se pōt. q̃ ad bonum qō nisi gratia liberetur ꝛ adiuuetur non potest.

¶ De libertate que sit ex gra ꝛ q̃ ex natura. q

¶ Libertas g̃ a pctō ꝛ a miseria p gram ē libertas vo a necessitate p naturā. vtrāq̃ libertatē nature. s. et gre notat apls. cū ex psona bois nō redēpti ait. Velle adiacet mihi. pficere aūt bonum nō inuenio. ac si diceret. habeo libertatem gre. ideo nō est apud me pfectio boni. Nā volūtas bois quā naturaliter bz nō valet erigi ad bonū efficaciter volendū. nisi per gratiā liberet ꝛ adiuuet. Liberet quidē vt velit. ꝛ adiu Rab.
uet vt pficiat. Qz vt ait apls Nō est volētis velle nec̃ currentis currere. i. opari sz miserentis dei qui operatur in nobis velle ꝛ opari bona. cuius gratiā nō aduocat homis voluntas vel opatio. sz ipsa gratia voluntatē preuenit p̃parādo vt velit bonum. ꝛ preparatam adiuuat vt perficiat.

Ad intelligentiam but⁹ partis cuz supa habitū sit de li. ar. in sc̃ri tur hic de ipso in comparatiõe. Et circa hoc quer untur sex. Primo querit de lib. ar. in comparatione ad subiectum. Secundo queritur de ipso in cõparatione ad actum. Tertio vero

tio ꝙ querit in cõparatione ad obiectum. Quarto in cõparatione ad aliquod aliud agens creatum. Quinto in cõparatione ad mouens primũ scz deum. Sexto & vltimo in cõparatione ad corpus coniunctum.

Questio.j De li.ar. in cõparatiõe ad subiectũ vtz +in oĩbus in quibus est sit equalr. aut fz magis & minus. Et ꝙ sit in oĩbus equalr. videt primo p Bernar. in li. de li.ar. Manet libertas voluntatis tam plena i bonis ꝙ in malis: fz in bonis ordinatior. tam integra quoq; suo mõ in creatore. ꝙ in creatura. ¶ Itẽ in codẽ libertas arbitrij cũctis pariter rõne vtẽtibus cõpetit nec magis est in bonis. ꝙ in malis. Et itez subiũgit ꝙ nec augeť gra. nec minuiť culpa. ¶ Item li.ar. coipso dr liber quo est a coactione immune. ergo si libertas arbitrij in quolibet vniuersalr priuat coactionẽ. & oĩmodã priuationẽ non est magis & minus reperiri arbi. libertas in oĩbus in quibus est. equalr est. ¶ Itẽ magis & minus est p pmixtionem vnius ad alterũ. sed libertas arbitrij nullo mõ põt pmisceri in aliquo seruituti sibi ꝓtrarie. que quidẽ est seruit' coactionis. ergo nõ videť ꝙ possit fm magis & minus participari ergo equalr est in oĩbus in ꝙbus inuenit. ¶ Sed contra. lib. ar. est potestas seruãdi rectitudinẽ. sicut dicit Anselm. fz maior est potestas fuandi rectitudinẽ in bonis ꝙ in malis. in cõfirmatis ꝙ in nõ ꝓfirmatis. ergo li.ar. ꝓtingit fm magis & min' participari. ¶ Item libertas ar. est quedã nobilis dignitas in alia rationali: sed in nulla ꝓprietate dignitatis creatura potest equari creatori. ergo impossibile ẽ libertatẽ ar. inter creaturam & creatorẽ equalr reperiri. ¶ Item libertas arb. est facultas que fundatur supra rõnem & voluntatẽ. sed vis cognitiua multo pfectior reperitur in deo ꝙ in creatura. & i vna creatura plus ꝙ in alia. sil'r & vis appetitiua. ergo ꝑi rõne & illa facultas. ex qua potẽtia rõnalis & potentia voluntatis libere esse dicunť. ¶ Itẽ liberius est illud in quo cadit nullũ genus seruitutis. ꝙ in quo põt aliquod genus seruitutis cadere. cuz igiť aliqua sint que nullo mõ pñt subiici. nec peccato nec miserie. quedã vo que eis subiecta sunt & seruiunt. videtur ergo ꝙ ab his & illis liberũ arb. non participetur equalr. ¶ Rñ. Ad
41 predictoz intelligentiã est notãdum ꝙ cum queriturvtrũ lib. ar. sit equaliter in oĩbus. non est questio de ipso fm ꝙ dr libertas ea libertate que est a miseria vel a culpa. boc enim mõ planum est ꝙ liberius est in vno ꝙ in alio. sed est questio de libe. ar. fm ꝙ dr libertas a coactione. sic enim videnť autoritates sanctoz sibiinuicem repugnare. Et ꝓpterea ad ꝓtrarietatẽ que videť de medio dirimendã intelligendum est ꝙ li.ar. siue libertas ar. & dicit cõparationem ad illud a quo. & ad illud ad
42 quod. Per cõparationẽ ad illud a quo dr priuatiue siue negatiue. dr enim liberum a coactione pro eo ꝙ est ab omni coactione immune. Per cõparationẽ ad illud ad qđ dr positiue pro eo ꝙ libertas ar. est quedã facultas siue potestas seruãdi rectitudinem. hec aũt facultas prout priuationi coactionis ꝓiuncta est bz quãdam dignitatẽ. dignitatis enim est & potestatis nõ posse cogi. Et sic in liberi arbitrij intellectu. tria claudunť videlz a coactione immunitas. excellẽtie dignitas. & potestas siue facultas. Quãtum ad primũ li.ar. in oĩbus in ꝙbus est equalr sez bz sicut dicũt autoritates Bern. & ostendũt rõnes ad hoc ducte. pro eo ꝙ in omni in quo ponitur simplr & vniuersalr omnẽ excludit coactionẽ. ꝓpterea dicit Bern. ꝙ ita plena est ar. libertas in creatura suo mõ sicut in creatore. qđ & si nõ possit intelligi veraciter esse dictũ de aliquo quod dr per positionẽ. potest tñ intelligi de eo quod dr per oĩmodam priuationẽ. Quãtum ad scõm videlz quãtum ad excellẽtie dignitatez est equaliter in cõparatione creaturaz adinuicem & inequaliter in cõparatione creaturaz ad creatorem. Dignitas enim li.ar. increati superexcellit oẽm dignitatem lib. ar. creati. qz illa est dignitas summa. & omnis dignitas creata. est dignitas infra illam et ꝓpter illã. & sic inequalitas inest libertati ar. quãtum ad dignitatem. put ꝓsiderať in creaturis & creatore. Prout aũt cõsiderať in creaturis relatis adinuicem sic babz in eis reperiri equaliter. pro eo ꝙ omne li.ar. immediate est sub deo constitutum. & quodlibet est suaz operationum post deum primũ prin cipiũ. Attenditur enim fm rationalis creature supremũ quo solus deus superior est sicut vult Aug. Quãtum aũt ad tertium videlz quãtum ad facultatem. aut ad seruãde iusticie potesta
tem. sic inequalitas reperiť non solum in creaturis & creatore sed etiã in creaturis cõparatis adinuicem. Una enim creatura multo potentior est altera in rectitudine seruãda. sicut beata ꝙ misera. & hoc est qđ dicit Anselm. in li. de li.ar. Libertas arb. alia est a se. q̃ nec ẽ accepta ab alia. nec facta est. q̃ est soli' dei. Alia ẽ a deo facta & accepta. q̃ est angelor & hoim. Facta aũt sine accepta. alia est bñs rectitudinẽ quã seruat alia carens. Bñs alia dr separabiliter. alia inseparabilr. Carens aũt alia caret recuperabilr. alia irrecuperabiliter. Ex hac diuisiõe Anselm. appet grad' libertatis. nõ solũ i creaturis respectu creatoris sz et i creaturis ad inuicẽ relatis. Sumiť ei bñ diuisio libertatis fz id qđ ẽ i ea positiõis. et hoc mõ cõtingit eã fz plus et minus i habẽtibus li.ar. reperiri. & sic ꝓcedũt rõnes prius adducte. Pz igiť ex ꝓdictis rñsio ad qõnẽ ꝓpositã. pz nihilominus rñsio ad obiecta. qr rõnes que pbãt equalitatẽ arguũt de li.ar. penes id qđ dr priuationẽ. Rõnes vo ad oppositũ penes id qđ dr. positionẽ & iõ vtreq; cõcedẽde sũt. qr diuersis vijs vez cõcludũt.

Questio.ij De li.ar. in cõpatiõe ad actũ. Et q̃riť +vtrũ sit actuũ cõtingentiũ & necessariorũ. an cõtingẽtiũ tñ. Et ꝙ sit cõtingẽtiũ tñ. vť per magistrũ in .ij. cap. huius di. vbi ait sic. Hoc aũt sciẽdũ ꝙ li.ar. nõ refertur ad pñs vel ad preteritum. sed ad futura contingentia.
¶ Itẽ li.ar. est respectu eoz actuũ q̃ sunt a nobis. et eoz de q̃bus consiliamur. Si igiť nõ cõsiliamur de necessariis & impossibilibus. sed de cõtigẽtibus & ea q̃ sunt in nobis possum' facere & nõ facere. vť ꝙ soli act' ꝓtigẽtes ad li.ar. habeãt ptinere
¶ Itẽ li.ar. est ptãs rõnalis. sed ptãs rõnalis est idifferẽs ad faciendũ & nõ faciendũ. et nbil qđ exit a potentia indifferẽter se habẽte ad boc. & ad eius oppositũ est necessariũ. sed cõtingẽs. ergo &c. ¶ Itẽ necessariũ & volũtariũ ex opposito diuidũtur. ergo si actus li.ar. esset necessarius. nõ esset voluntarius si ergo oĩs actus li.ar. est voluntarius. vť ꝙ nullus sit necessarius. Sz cõtra. Aug. in Encb. Erit bõ sic. vt velle male non possit nec tñ ideo carebit li.ar. Et paulopost. neq; aũt volũtas nõ est. aut libera dicẽda nõ est. qua beati sic esse volum'. vt eẽ miseri nõ solum nolimus. sed nequaq; prorsus velle possumus Et ex hoc exẽsse colligiť ꝙ li.ar. est respectu actus necessarij et imutabilis. ¶ Itẽ li.ar. est in deo & angelis. & in bolb' beatis. fz de' est imutabilis p naturã. angelus vo & bõ beatus p gloriã. q̃ in ipsis li.ar. necessario & imutabilr in suũ actũ exit. igiť nõ solũ est respectu actus ꝓtingẽtis. verũetiã necessarij.
¶ Item nõ est meritũ sine actu li.ar. sed iste q̃ fecit bonũ vult se fecisse. & bocipo mereť. si igitur bũc fecisse bonũ. demõstrato illo q̃ fecit est necessariũ li.arb. est respectu actus necessarij
etiã fm statũ meriti. ¶ Itẽ lib.ar. est potestas nõ alligata eo 43
ipso ꝙ li.est. si igiť potẽtia intellectiua eoipo ꝙ nõ est alligata potest cognoscere necessaria. q̃ cũ voluntas vel ar. libertas ad nibil astringať. videtur ꝙ erit respectu actuũ necessariorũ & ꝓtingentiũ simul. ¶ Rñ. dõm ꝙ li.ar. dupliť põt ꝓsiderari. Aut fm ꝙ liberũ: aut fm ꝙ deliberans. Si loq̃mur de ipso fm ꝙ liberũ sic ꝓcedo ꝙ potest esse nõ solum respectu contingentis: sed etiã necessarij. sicut pz in deo & in xpo. & in angelis & in 44
boibus beatis. ¶ Cũ enim duplex sit necessitas. videlz coactionis & imutabilitatis. Necessitas coactionis repugnat libertati arbitrij. Necessitas vo imutabilitatis nõ p eo ꝙ arb. dr lib. qz nõ sic velit boc vt possit velle et' oppositũ. sz qz omne qđ vult appetit ad suũpsi' imperiũ. qz sic vult aliquid vt velit se velle illud. & ideo in actu volendi seipsum mouet. & sibi dñatur. & p tanto dr liberum. ꝙuis immutabilr ordinetur ad illud. Si autem loquamur de lib. arb. fm ꝙ deliberans. vtrũ boc fiat vel nõ fiat. sic actus eius de quo deliberat est cõtingens. Nullus enim deliberat de necessario & impossibili. actus tñ ille potest esse circa necessariũ. vel circa ꝓtingens. In li. ei ar. est considerare actum volendi & ipsum volitum. Et inquãtum li. arb. est deliberans. necesse est ꝙ contingẽtia sit circa vtrũq; istorum. vel circa alterũ. Circa vtrũq; vt cum quis deliberat. vtrũ velit intrare religionem. vel diligere inimicũ. Circa alterum vt cum ꝙs deliberat. vtrũ debeat sibi placere vel displicere malũ qđ fecit. vel vtrum debeat ꝓsentire vel dissentire appetitui naturalr inserto. vrpote appetitui brũtudinis. Sic igiť actus li. ar. deliberãtis. ꝙuis possit eẽ circa necessariũ: semp est cõtingens. actus vo li.ar. vt liberũ est nõ solũ põt esse circa necessarium, sed etiam necessarius in se. & per boc patet responsio ad

ꝓpoſitã qõnem. ptz etiã rñſio ad obiecta. Nã rõnes q̃ oſtendunt ꝙ liberũ arbitriũ põt eſſe reſpectu actus neceſſarij concludũt de lib. ar. ſm ꝙ liberũ eſt ſicut manifeſte apparet ꝓtractanti. Autoritates ꝝ̃ o ꝝ̃ rõnes ad oppoſitũ intelligunt de li.
45 ar. ſm ꝙ deliberans ꝝ̃ ꝓcilians. aliter nõ cogunt. ¶ Nã quod
ꝓmoob̃ de ꝝ̃bo magri. planum eſt ꝙ intelligit de lib. ar. ſm
46 ſtatũ viatoris. ſicut magr in littera ſcipm exponit. ¶ Sil'r qõ
ſcõo ob̃. ꝙ li. ar. eſt eoz de quibus cõciliamur boc em̃ verũ eſt
47 de li. ar. ſm ꝙ tenet rõnem deliberatis. ¶ Et ad illud qõ obj̃
citur ꝙ rõnalis poteſtas eſt ad oppoſita. Dõm ꝙ illud non eſt verũ de omni poteſtate rõnali. ſicut iam in ſequenti ꝓbleumate melius patebit. ſed boc eſt verũ de rõnali poteſtate ſm ſtatum mutabilitatis ꝝ̃ vertibilitatis. ſm quẽ ſtatum intelligitur
48 verbũ pbi. ¶ Ad illud qõ ob̃ ꝙ neceſſariũ ꝝ̃ voluntariũ ex oppoſito diuidunt. Dicẽdum ꝙ verũ eſt ſm ꝙ neceſſariũ dictum eſt a neceſſitate coactionis. ſm aũt ꝙ neceſſariũ dictũ eſt a neceſſitate mutabilitatis. nõ diuiditur ꝓtra voluntariũ. niſi voluntariũ dicaf a voluntate deliberante ꝝ̃ ꝓciliante. ꝝ̃ boc modo bene ꝓcedo. ꝙ voluntariũ eſt contingens. ꝝ̃ boc modo obiuiat. ſed potius cõſonat ei. quod dictum eſt.

3 Queſtio. iij. De li. ar. in cõparatione ad obiectũ. ✣ Et eſt q̃ſtio vtrũ liberũ arb. ſm ꝙ liberum poſſit in malũ. Et ꝙ ſic videtur. De nullo vituperatur quis nec laudatur. niſi de illo qõ eſt a lib. arbi. ſm ꝙ liberum ſed de pctõ ꝝ̃ malo vituperatur q̃s ꝝ̃ punif. g̃ pctũ eſt a libe. ar. ſm ꝙ liberũ. ergo lib. ar. põt in pctũ ſm ꝙ liberũ ꝝ̃ in malũ ¶ Item actus lib. ar. ſm ꝙ liberũ eſt eligere. ſed lib. ar. de ſe cum eſt gr̃a deſtitutũ bz eligere malũ. bonũ aũt non eligit niſi p auxiliũ gr̃e. ergo lib. arb. q̃tum eſt de ſe plus bz obiectũ malum q̃ bonũ. ¶ Item poteſtates rõnales ſunt ad oppoſita ſm ꝙ bmõi. ſed lib. arb. ſm ꝙ liberum eſt poteſtas rõnalis. ergo eſt ad oppoſita quãtum eſt de ſui natura. ſed nõ ſunt ad oppoſita que ſunt dulce ꝝ̃ amarũ. verum ꝝ̃ falſum. ꝝ̃ ſimilia. ergo ad oppoſita que ſunt bonũ ꝝ̃ malum. ergo malum eſt obiectũ lib. ar. ſm ꝙ liberum. ¶ Item liberũ arbitrium poteſt facere malum. aut igitur ſeipſo. aut alio. Si alio. quero mediãte quo. et nõ eſt dare. tũc em̃ eſſet querere. vtrũ illud eſſet liberũ aut nõ ꝝ̃ ſi nõ eſſet liberũ. iam in opere ſuo nec eſſet laudabile. nec vituperabile. ꝝ̃ ita nec peccare poſſet. Si aũt eſſet liberũ. ergo vel erit abire in infinitũ. vel eſt dare ꝙ li. ar. ſeipſo peccet. Si igit̃ ſeipſo põt in malum. ꝝ̃ ſeipſo eſt liberũ. ergo libe. ar. ſm ꝙ liberum bz ꝓ̃o obiecto ipm malum. ¶ Sed ꝓtra Anſel. de lib. ar. qõ libertati oppoſitũ eã minuit. ꝝ̃ ſeparatũ auget. nõ eſt libertas nec pars libertatis. ſed poteſtas peccandi eſt bmõi. vt dicit. Et ex boc ꝓcludit ꝙ poteſtas peccãdi non eſt libertas. nec pars libertatis. Si igitur malũ nõ eſt obiectum. niſi ptãtis peccãdi lib. ar. ſm ꝙ bmõi nõ bz ꝙ obiecto malũ. ¶ Item poſſe peccare plus dicit impotentiã q̃ potentiã. et plus dicit defectũ q̃ cõplementum. ſed lib. ar. ſm ꝙ lib. eſt ſub deo potẽtiſſimũ. ergo lib. ar. ſm ꝙ liberũ nõ bz obiectum malũ ſiue peccatum. ¶ Item ſi malũ eſt obiectũ lib. ar. ſm ꝙ liberum. ergo vbicũq̃ eſt libertas ar. eſt poteſtas ad malum. ergo vel i deo eſt poteſtas ad malum. vel in ipſo nõ eſt lib. arb. ꝝ̃ ſi vtrũq̃ boz eſt impoſſibile ꝝ̃ ꝓtra Augu. reſtat ꝛc. ¶ Item libe. arbitrium nunq̃ facit nec appetit malũ. niſi ſub rõne boni. ſed vicium. qz nõ appetit niſi ſub rõne dulcis. ipm ꝙ ſe nõ eſt appetibile ſed dulce. ſi ergo malũ nõ appetit niſi inq̃tum apparet bonũ. ſolũ bonum eſt obiectum lib. ar. ¶ Item vnaquecq̃ potentia eſt completioz. cum coniuncta eſt ſuo obiecto mediante actu. q̃ cum nõ eſt coniuncta. ergo ſi malum eſſet obiectum li. ar. ſm ꝙ liberum. ergo ſufficiẽter diffinirek ab Anſel. cũ ꝺz poteſtas ſeruãdi rectitudinẽ. Si tu dicas ꝙ bonũ eſt obiectũ per ſe. ꝝ̃ malum per accidens. boc nõ ſoluit. qz nõ ſufficienter diffinit medicinã qui dicit eã eſſe ſciam ſani. niſi addat ei' oppoſitum. licz medicina ſit ſcia ſani per ſe. ꝝ̃ egri ꝙ accidens.

49 ¶ Rñ. dõm ꝙ de li. ar. ẽ loq̃ dupl'r. aut ſm cõem rõez. ſm quã reperit̃ in creatore ꝝ̃ in creatura. ꝝ̃ ſic obiectũ eius eſt bonũ et equũ malũ ꝺo nõ eſt obiectũ. niſi q̃s dicat boc eſſe obiectũ. qz lib. ar. illud reſpuit ꝝ̃ deteſtat. Hic aũt vocat obiectũ illud qõ intẽdit li. ar. ꝙ actũ ꝓpriũ ſiue qõ efficit. Alio mõ ꝓtingit loq̃ de li. ar. ſm ꝙ reperit̃ in creatura. ꝝ̃ ſic eſt loqui de ipo dupl'r. Aut inq̃tũ li. aut inq̃tũ deficiẽs. Si iq̃tũ liberũ. ſic natũ ẽ errere in actũ eq̃tatis ſuſceptibilẽ. ꝝ̃ eq̃tate informatũ. Si aũt loq̃mur de ipo inq̃tũ deficiẽs. ſic li. ar. inq̃tũ ar. li. põt ꝝ̃ exire actum liberatiuũ. qz deficiens exit in actũ deformatũ. et in malum. Sic ergo ptz ꝙ libe. arbi. ſm ꝙ liberũ eſt bz obiectum bonum ꝝ̃ exit in bonũ. non in malum ſicut rationes ad ſcõam partẽ inducte oſtẽdunt. Nibilomin' tñ inquãtum cum liberta
te bz defectibilitatẽ poteſt in malũ. ita ꝙ malicia nõ eſt obiectum li. ar. nec a li. ar. ſm ꝙ liberũ. ſed ſm ꝙ deficiẽs. actꝰ aũt ſubſtractus cum ſit deliberatiuus exit a li. ar. ſm ꝙ liberum. ꝝ̃ per boc ptz reſponſio ad primũ obiectum. ¶ Quod aũt obj̃ citur ſolis operibus li. ar. deberi laudem ꝝ̃ vituperiũ. boc non ſolum verũ eſt de bis que li. ar. reſpiciunt ſm ꝙ liberum. ſz etiã ſm ꝙ defectiuum. ſic tñ opus ab eo veniens eſt vituperio dignum rõne deformitatis que nõ bz cauſam efficiẽtem ſed deficientem. ſicut infra manifeſtabitur. ¶ Ad illud qõ objicitur ꝓ ꝙ li. ar. de ſe eligit malum. Dicẽdum ꝙ ꝝ̃ ſi ſufficiat ad eligendum malũ. ꝓ eo ꝙ facilius eſt deficere q̃ pficere. non tñ ad illud ordinatur principal'r. qñ boc nõ conuenit ei ſm nature ꝓprie cõplementum. ſed potius ſm ꝓprie nature defectum. Preterea ꝝ̃ ſi de ſe eligit malum. nunq̃ tñ eligit malum niſi inquãtum apparet bonũ. ¶ Ad illud quod objicit ꝙ rõnales poteſtates ſunt ad oppoſita. Dõm ꝙ ꝝ̃ ſi boc verum ſit in rõnalib' poteſtatibus defectibilibus ꝝ̃ creatis. non tñ verum eſt in rõnalibus poteſtatibus in quibus nõ põt eſſe defect'. Abſit em̃ ꝙ illud pbicum verbum ſit verũ quo ꝺz ꝙ deus poteſt praua agere. boc em̃ eſt cõtra veritatẽ ꝝ̃ contra Augu. ſicut in. j. lib. oſtẽſum fuit. ꝝ̃ inferius ſuo loco oſtendet. Q' em̃ dicunt rõnales poteſtates eſſe ad oppoſita. boc nõ eſt. qz ſunt rõnales ſed qz ſunt deficiẽtes. maxime ſi de ei' oppoſitis intelligat quoz vnum eſt priuatio alterius. ſicut ſe bñt bonum et malum. ꝝ̃ ita ex boc nõ ſequit ꝙ li. ar. ſm ꝙ liberum poſſit ad malũ. ¶ Ad illud qõ objicitur ꝙ li. ar. ſeipſo poteſt in malum. Dicẽdum ꝙ ꝝ̃ ſi ſeipſo poſſit. nõ tñ põt ſeipſo ſufficiente. ſed potius ſeipſo deficiente. ſeipſo em̃ põt deficere. nec opz aliquid aliud intervenire ad boc ꝙ exeat in malum.

Queſtio. iiij. De lib. ar. in cõparatione ad aliud ✣ agẽs creatũ. Et eſt q̃ſtio vtrum li. ar. ab aliquo agẽte creato poſſit cogi. Et ꝙ ſic vf. Tam Dam. ꝙ̃ pbus dicunt ꝙ q̃dã ſunt opationes volũtatis partim volũtarie ꝓtim̃ inuoluntarie. ꝝ̃ q̃dã mixte ex volũtario ꝝ̃ inuolũtario ſicut iactare merces in mare ꝝ̃ filia. Si igit̃ inuoluntariũ ẽ illud qõ eſt per violentiã aliquas opationes exeũtes a li. ar. ꝓtingit p̃miſceri violẽtia. ergo ſi ꝓtingit magis ꝝ̃ magis p̃miſceri. ꝓtingit eas ſimpl'r eſſe inuolũtarias ꝝ̃ coactas. g̃ lib. ar. cogi põt in actione ſua. ¶ Item maioꝛ virtus põt inferre violẽtiam minoꝛi. ſed qõ põt inferre violentiã. põt cõpellere. ergo minoꝛ virtus a maioꝛi põt cõpelli. ſed aliqua virtus potentioꝛ eſt li. ar. viatoris. vtpote angeli. g̃ ſaltẽ ab angelo lib. ar. ſm põt cogi. ¶ Item ſi aliqua virtus põt impediri ab actu ſuo. põt violẽtari ꝝ̃ ſi ſufficiẽter põt impediri ſufficiẽter põt violentari. ꝝ̃ ſi ſufficienter poteſt violentari. põt cogi. cum igit̃ li. ar. ab actu ſuo ꝝ̃ vſu impediri poſſit. ſicut ptz ꝙ diabolus poteſt auferre vſum li. ar. ꝝ̃ facere eum boiem furioſum. ergo videf. ꝙ ab eo. li. ar. noſtrum poſſit cõpelli vel cogi. ¶ Item q̃ radius eſt iunctus aque. mota aqua neceſſe eſt moueri radiũ: ſz multo maioꝛi vinculo ꝓiungit̃ alia coꝛpoꝛi q̃ ꝓiungatur radius aque. ergo moto coꝛpoꝛe neceſſe eſt moueri affectus aie. ſi igitur aliqua virtus creata põt coꝛpus trãſmutare. poterit per conſequens libe. ar. vertere ꝝ̃ cõpellere ipſo nolente. ¶ Item ſicut ſe bz intellectus ad verum. ita ſe habet affectus ad bonũ ſed intellectus compelli poteſt ad credendum aliquod verum ergo ꝝ̃ affectus ad amãdum bonum. ſi ergo liberum arbitriuz non dicit aliud q̃ rõnem ꝝ̃ voluntatem. videtur ꝙ ꝝ̃ ipſum cõpelli poſſit per actionem alicuius agẽtis creati. ¶ Item agens creatum ſua actione põt lib. ar. cogere coactione inducente q̃ eſt diſpoſitio reſpectu coactionis ſufficiẽtis. ſed diſpoſitio per frequẽtez ſui iterationẽ ꝝ̃ intenſionẽ. poteſt fieri neceſſitas. g̃ videf ꝙ ſi voluntas poſſit cogi coactione inducẽte ꝙ proceſſu tpis cõpelli poſſit coactione ſufficiẽti per actionẽ alicui' creature. ¶ Sed ꝓtra. Bernardus de lib. ar. Voluntas ꝓ ingenita ſui nobilitate. nulla cogitur neceſſitate. ſi igit̃ volũtas a nemine põt cogi. ꝝ̃ boc nõ eſt ob aliud niſi ꝓpter libe. arbi. libertatẽ. ergo li. ar. a nulla creatura põt cogi. ¶ Item ſi aliqua creatura poſſet li. ar. bois cogere. boc maxime cõpeteret ipſi diabolo

diabolo. de quo ꝺ: Job. xl. Nō est potestas sup terrā q̄ ei possit cōparari. si ergo diabolus libe. arbi. nostrū non potest cogere. q: tūc faceret nos cōtinue peccare. vī ꝙ nulla alia creatura possit ip̄z cogere. Jtē nulla maio: ꝓpulsio pōt fieri li. ar. boīs q̄ p cōminationē mortis: ſz mortis cōminatio ad cōpellendū li. ar. nō sufficit sicut pz in martyrib' ſctis ⁊ alijs g̃ a nulla creatura pōt cōpelli. ¶ Jtē si li. ar. est ſm id qđ supremū in aīa cū ipsius sit regere ⁊ mouere oēs potētias ſz eo qđ supmū est in aīa. solus de' maio: est. ergo nulla creatura pōt sup illū nulla igit̄ creatura pōt in boīs libe. arbi. cōpellendū. ¶ Rñ. ad predicto: intelligentiā est notādum ꝙ est loqui de lib. ar. quātum ad actū exteriorē. ⁊ quātum ad actum interiorē. siue quātum ad actū ꝓpriū. ⁊ quātum ad actū alienum. Si loquamur de li. ar. quātū ad actū exteriorē sic respectu taliū actuū pōt interuenire coactio. pōt em̄ ꝯs cōpelli vt genua coā ido-lo flectat. ⁊ vt manibus ꝓpr̄is thura altaribus ſponat vel incendat. Si autē loquamur quātum ad actum interiorē qui. ſ. est velle vel eligere aut ꝓsentire. sic respectu talis actus potest lib. arb. aliquo mō induci potest ⁊ impediri. sed nullo mō pōt compelli. Jnduci quidē potest quādo amat aliud a se. ⁊ quod infra se est. Unde ꝙ oblationē alicuius rei amate vel ablationem pōt induci ad consentiēdum in aliquid multū efficaci ꝑsuasione. ꝙ quē modum ydolatre tentabant sanctos martyres cōsentire in ydolatria. mō promittendo delectabilia. mō infligendo tristia. ¶ Jsta tñ inductio longe distat a coactione sicut ꝓbat ipse exitus. q: nec blādimētis allici. nec tormētis terreri adeo potuerūt. vt a veritate iusticie mutarent. ⁊ sic li. ar. induci pōt. q: amat aliq̄d infra se. vtpote vitaz temporalē. vel aliquid cōsimile. qđ pōt agēs creatū ꝓferre vel auferre. Pōt etiā impediri ꝓpter inclinationē ⁊ cōiunctionē sui ad corpora lem naturā q̄ subest virtuti creature. vñ bñ posset aliq̄s alium ita ledere. ꝙ vsum li. ar. amitteret ex hoc tñ lib. ar. nō cogeret. Coactio em̄ ponit lib. ar. actū ⁊ vsum: ſz ligatio vel impeditio tollit. Et iterꝫ impeditio ꝓuenire pōt ab inferiori coactio ꝓuenire ꝺz a ſupiori. hic est ꝙ li. ar. ⁊ si possit induci ab agēte creato. rōne boni exteriozis amati. ⁊ possit impediri rōne ꝓiuncti corporis nō pōt cogi respectu actus ꝓpr̄i. Hanc em̄ dignitatē ꝺz lib. ar. vt inq̄tum liberū soli deo sit subiectū. ⁊ q: inq̄tū liberū nulli agēti creato subest. cū coactio sit a ſupiori. nullum agens creatuz pōt ip̄m cogere. Tñ ꝓcedende sunt rōnes hoc oñdentes. ¶ Ad illud aūt qđ p̄mo obi: in ☞ iū ꝙ ē actio mixta ex volūtario ⁊ inuolūtario. dōm ꝙ illud intelligit̄ de actione exteriori ⁊ q̄tū ad illā pōt interuenire coactio. Preterea intelligit̄ ibi de inuolūtario ꝓut ꝺ: inuoluntariū p violentiā. non inq̄ p violentiā coactionis sufficiētis: sed solum inducētis. ¶ Ad illud qđ obi: ꝙ maio: virtus pōt violētare minorē. tā pz rñsio. q: q̄tum ad libertatis dignitatē. sicut ostēsuz fuit in pri-mo ꝓbleumate. oēs creature rōnales bñt equalitatē. nec vna nata est ſm istā ꝓpr̄ietatē in alterā agere. ⁊ ꝓpter hoc nec alteram violentare. nec cogere. Lū em̄ ꝺ: ꝙ maio: virtus pōt violentare minorē. hoc vī tatē ꝺz si ſm ꝙ maio: est nata fit agere in minorē. ¶ Ad illud qđ obi: ꝙ lib. arb. pōt in sua actione ipedirī. dōm ꝙ verū est tñ ex hoc nō sequit̄ ꝙ possit cogi. Impedimentum em̄ priuat actū libertatis. ſz coactio ponit actū li. ar. ⁊ sic̄ cū hoc ponit ꝙ nō fit libertatis. ⁊ ista sunt incōpossibilia. sicut si poneret aliq̄s actus esse volūtatis. ⁊ nō eē voluntarius. ⁊ melī' videbit infra. ⁊ ideo rō illa nō cogit. ¶ Ad illud qđ obi: ꝙ aqua mota necessario mouet radius ei ꝓiunct'. dōz ꝙ nō est sile. ꝓ eo ꝙ radi9 multiplicatio est naturalis. nec pōt lux seipam nō multiplicare. cū inuenit materiā sibi aptā. ⁊ sicut multiplicatio radi9 ē nālis. ita ⁊ reflectio et' ē naturalis ⁊ repcussio. ⁊ ꝓpterea cū aqua mouet. Alio mō suscipit radi'. iō necesse est ipm alio mō reflecti. liberū aūt arb. ꝓcedit corpori. cū in suū actū voluntarie exit. ⁊ seipso est ꝓpr̄ij actus variatio. nō ex hoc ꝙ aliqua sit mutatio in corpore coniuncto. ¶ Ad illud qđ obi: de cōparatione intellectus ad verū. ⁊ affectus ad bonum. dōm ꝙ ⁊ si aliquo mō sit compatio consilis. non tñ est oīmoda similitudo. q̄m sicut ostsuz fuit supra libertas arbitrij plus se tenet ex pte motiue q̄ cognitiue ⁊ iō coactio plus repugnat affectioni q̄ repugnet cognitioni. ⁊ ꝓpterea nō sequit̄. ꝙ si intellectus pōt cogi ꝙ ⁊ affect'. ¶ Ad illud qđ obi: ꝙ pōt induci. dōm ꝙ ⁊ si inductio videat esse quedā coactio. maxime ſm humana iura que dicūt ꝙ illud qđ fit causa metus nō esse habendum ratū. maxime de eo metu qui pōt cadere in ꝓstantem virum ꝓ eo ꝙ considerant exteriora opera. ſm veritatē tñ ista inductio stat cū libertate voluntatis. nec ei repugnat in aliq̄. sed potius repugnat plenitudini amoris ⁊ voluntatis. Non em̄ ita plene vult aliq̄s qū vult ex inductione. sicut qñ vult absolute. sicut pt̄ de iactatione mercium in mare. nihilominus tñ saluatur ibi ratio libertatis ⁊ volūtatis. vnde talis metus apud deū nō excusat a culpa. sicut apte pt̄z in negatione a petro facta ⁊ ꝓpterea non sequit̄ ꝙ si possit a creatura induci ꝙ possit cogi. Nec valz qđ obijcit de dispositione qua ꝺz fieri necessitas per iterationem. hoc em̄ verū est respectu virtutis naturalis. ⁊ actus qui determinatur ad vnā differentiam cōtrariet̄z non aūt verū est respectu volūtatis que absoluta est. ⁊ q̄tum est de se ỹtibilis est. Preterea illud locum ꝺz in eo gñe dispositionis que est eiusdē generis ⁊ ꝓpr̄ietatis. vt ē dispositio ꝓxima ⁊ remota. sic aūt nō est in ꝓposito vt ostēsum est supra. ⁊ sic patent obiecta.

Questio. v. De lib. ar. in cōparatione ad mouēs pr̄imum. ſ. ad ip̄m deū. Et est questio vtrū li. ar. possit a deo cogi. Et ꝙ sic vī Lu. xiij. Exi in vias ⁊ sepes et cōpelle intrare vt impleat̄ domus mea. si ergo in domū dei nō ꝓtingit intrare nisi ꝓ vsum li. ar. ⁊ dñs intrare cōpellit. vī ꝙ lib. ar. cogit. ¶ Jtem Job. vj. Nemo venit ad me nisi pater traxerit illum. ſz ad xp̄m nō itur nisi p lib. ar. bonū actū. si igitur lib. ar. nō venit ad filiū nisi trahat̄ a pre. ⁊ tractus est motus violētus. sicut dicit pbs li. arb. a deo violentat̄ ⁊ cogitur. ¶ Jtē puer. xx. Sicut diuisiones aquaz. ita coz regis in manu dñi. quocūq̄ voluerit inclinabit illud. g̃ si li. ar. inclinatur ad vnā partē ꝓtradictionis quātūcunq̄ ad illā inclinet̄. deus pōt ꝑfecte facere qđ velit oppositū. ergo pōt cogere li. arb. ad volendū. ¶ Jtē oīs creatura est imꝑfecta obedientia respectu creatoris. g̃ si li. arb. aliquid creatū a deo est. necesse est ipsuz esse in ꝑfecta obedientia respectu dei. ergo si aliqua virtus pōt a deo cōpelli pōt ⁊ virt' li. arb. sed de' de alijs creaturis pōt facere ꝓtra ꝓpriā naturā. ergo ⁊ de li. ar. pōt facere ꝓtra ꝓpriam libertatē. ergo pōt ip̄m cōpellere. ¶ Jtem plus potest facere lib. ar. diuinū sup humanū q̄ possit lib. ar. humanū superari aliqđ bruti. sed bō pōt aliquod brutū cogere ad aliquam operationem inferendo sibi violentiā. ergo multo fortius virtus increata pōt cogere voluntatem nostrā. ¶ Sed ꝓtra Augu. sup Gen. ad lit. Tam non potest deus facere contra naturam quā bonam instituit. q̄ non potest facere contra voluntatem suā. si igit̄ deus volūtarie lib. ar. dedit homini impossibile est eū de lib. ar. facere ꝓtra inditam sibi libertatē. sed si ipsum cogeret. ꝓtra eius libertatē faceret. ergo li. ar. cogi a deo est impossibile. ¶ Jtē Aug. xix. de ciui. dei. Illud est vnicuiq̄ rei naturale qđ de ipsa facere dispoſuerit oīpotentis voluntas. ergo si nullum naturale est ꝓ violentiā. nihil qđ facit de' est violētum. si igitur oīs coactio est per violentiam quicquid deus de li. ar. faciat. nulla potest sibi a deo inferri violentia. ac p̄ hoc nulla coactio. ¶ Jtē volūtas hocipso lib. ar. vult. q: cū vult. vult se velle. ⁊ seipm̄ mouet. sed impossibile est voluntatem aliq̄d velle plene. quin illud fit a voluntate seipsa mouēte. ⁊ quin volūtas velit se velle. ergo impossibile est lib. ar. cogi nō solū ab aliquo creato. verūetiam nec a deo. ¶ Jtem nihil aliud est dicere aliquē facere aliquid. ex coactione q̄ ꝙ faciat illud inuitus. ergo lib. arb. vel voluntatē cogi ad actū ꝓpriuum nō est aliud q̄ ꝙ volūtas aliquid velit inuita: sed si ē inuita respectu alicuius illud nō vult. ergo voluntatē cogere nihil aliud est facere. nisi facere voluntatem simul ⁊ semel velle ⁊ nolle. si igitur duo cōtradictoria simul esse nō tñ est impossibile creature. verūetiam creatrici essentie. patz ⁊c. ¶ Jtē tūc aliqua virtus cogitur. quādo ad oppositum sue inclinationis mouetur. sed lib. ar. eoipso ꝙ liberum ita natū est inclinari ad vnum oppositum. sicut ⁊ ad reliquum. ergo libertas eius saluatur in inclinatione ad vtrūq̄ oppositum. siue ad hoc inclinetur siue ad illud. si ergo coactio excludit libertatem. ⁊ libertas non excluditur ad quodcūq̄ inclinetur. igitur ex nulla inclinatione cogi potest lib. ar. sed nō est alius modus ipsum cogendi nisi inclinādo ipsum ad aliquod volitum. ergo impossibile est ipm̄ cogi. nec ꝙ mouens creatū. nec per agēs primum.

¶ Rñ. ad predictoꝝ intelligentiã est notandũ ꝙ cũ queritur. vtrũ lib. ar. possit cogi a deo. dom ꝙ illud põt intelligi dupl'r. Aut ita ꝙ intelligat ꝙ possit auferre libertatẽ ꝛ auferendo libertatẽ supinducere coactionẽ. ꝛ hoc modo nulli dubiuꝫ esse dꝫ quin deus possit hoc facere ꝙtum est de immẽsitate sue potentie. Alio mõ vt intelligat ꝙ de' cogat lib. ar. salua ppꝛietate libertatis ꝛ ei' natura. ꝛ hoc mõ nõ solum est impossibile. sꝫ etiã nõ intelligibile. ꝓ eo ꝙ implicat in se duo ꝓtradictorie oppõsita. Ex hoc eñ ꝙ lib. ar. est si aliq̃d vult libere vult. ꝛ ex hoc ꝙ voluntariũ est. si aliquid vult volũtarie vult. ꝛ seipso mouẽte vult. Ex hoc aũt ꝙ cogit. si aliq̃d vult. seruil'r vult. ꝛ si quid vult. inuite vult. ꝛ si aliq̃d vult. ab alio vult. qꝛ violentũ ẽ cui' ꝓncipiũ est extra nihil ꝓferẽte vim passo. ergo lib. ar. cogi nõ est aliud. ꝙ actũ lib. ar. simul ꝛ st' esse liberũ ꝛ seruilẽ esse volũtarium ꝛ nõ voluntariũ cẽ a se ꝛ nõ a se. Si igr̃ impossibile ꝙ claudit in se vtrãq; partẽ ꝓtradictionis nõ tñ est impossibile creature. verũ etiaꝫ creatrici essentie. qꝛ illud posse nõ ẽ posse. sicut in ꝓmo libro oñsum est. planũ est ꝙ lib. ar. ꝑm hũc modũ intelligendi a deo cogi est ipossibile. Oñ ꝓcedẽde sunt rõnes
64 ad hoc inducte. ¶ Ad intelligentiã aũt rõnum ad oppositum adductaꝝ notãdum est. ꝙ differt dicere volũtatẽ induci. ꝛ voꝫtatem mutari. ꝛ voluntatẽ cogi. Tunc eñ induci dꝫ qñ aliqua ꝓsuasio fit qua disponit vt ad aliq̃d appetibile inclinetur. quꝫ ꝛ si valde intẽsa fit. nomẽ coactionis sortitur. ꝙuis nõ sit vera coactio. sicut supra ostẽsum est. Tũc aũt voluntas mutat. quãdo ipsa volẽte vnũ potẽti virtute. affectio immittit ei ad ꝓtrium ꝛ de volẽte fit nolens. ita ꝙ vna affectio expellit et ꝛia inducit. sicut ꝓ cũ de' de amatore tpaliũ. facit temporalium cõtemptorẽ. ꝛ hec dꝫ esse quedã cõpulsio ꝛ tractio diuina vtꝛo luntas ab eo separet cui ꝑ amoꝛis glutinũ fortiter iũgebatur. Tũc aũt volũtas dꝫ cogi qñ intelligit ipam inuitã aliq̃d velle ꝛ repugnãte actu volũtatis deliberatiue aliena virtute mouẽte. ꝛ repugnãtia manẽte. ad idẽ aliq̃d volendo inclinari ꝛ hec duo opposita implicat sicut ostẽsum est. Voluntas igit induci põt ab agẽte creato. mutari ꝯo ab alio nõ põt. nisi ab agẽte in creato. cogi ꝯo ab aliquo nõ põt. Et ꝓ tanto dicit Bernũ. ꝙ libertas volũtatis est ita plena suo mõ in creatura. sicut i creatoꝛe. ꝛ ꝙ in oibus reperit equalr. Hoc eñ sicut supra explicatum fuit intelligit ꝙtum ad coactionis ꝓuationẽ et per hoc manifesta est rñsio ad autoꝛitates ꝛ rõnes. Q; eñ dꝫ i scriptura deum voluntatẽ hominis compellere. ꝛ voluntatem hominis trahere. ꝛ voluntatem bois ad quodcũq; voluerit inclinare. sicut ostẽdunt ille tres prime autoꝛitates hoc eñ intelligit non qꝛ voluntatẽ cogat. sed qꝛ voluntatẽ creatã nõ solum iducit sicut agens creatũ. verũetiam immutat. immittẽdo affectiones varias. in qua immissione nõ est coactio. ꝑ eo ꝙ ita volũtarie volo illud qõ deus immittit. sicut illud qõ ex meipso volo. ꝛ si aliquid volo. volẽs volo. nõ inuitus. ꝛ ita in volẽdo ad
55 nihil cõpellor. ¶ Ad illud qõ obꝫ de ꝓfecta obediẽtia creatuꝛe. Dom ꝙ ex hac rõne potius põt cõcludi oppositum ꝙ ꝓpositum. Qꝛ eñ ibi est obedientie ꝓfectio. ꝛ lib. arb. respectu dei ad oñe qõ de' voluerit sic bꝫ moueri. sicut pyla ad oẽm partẽ iõ quicq̃d de ipso vel circa ipm faciat. nõ compellit nec violentat. nec etiã alicui creature violẽtiã inducit quãtum ad illã potentiam obediẽtie. ꝙtum aũt ad potentiã specialis nature. bene aliqñ alicui infert violentiã in miraculoꝛ opatione. sed talis violẽtia inferꝛ virtuti naturali. nõ volũtati qꝛ virtus naturalis sic est determinata ad vnũ. vt si trahaꝛ ad oppositũ. hoc est ꝑ violentiã. Volũtas ꝯo ꝛtibilis est ad vtrũq; oppositũ sic
66 cut ꝛ rota ꝛ pyla bñt vertibilitatẽ ad motũ. ¶ Ad illud quod obi ꝙ plus põt lib. arb. diuinũ sup boiem ꝙ humanũ ꝛc. Dicẽdum ꝙ verũ est in his que posse est posse. posse aũt cogere brutum hoc est potentie. sed posse cogere liberũ arbitriũ manẽs liberũ hoc est inoꝛdinationis ꝛ impotentie. sicut ꝓius ostensum est. Coactio eñ nõ sic repugnat nature brutali. sicut repugnat libertati ar. ꝛ ꝓpterea illa obiectio nõ concludit.

Questio. vj. De lib. arb. in cõparatione ad coꝛp' ✦coniunctũ. Et est q̃stio vtrum ꝓpter ineptitudinẽ coꝛporis ligari habeat ꝙtum ad vsum. Et ꝙ sic videt Bernar. de lib. arb. Uesanis ꝛ infantibus ꝛ dormiẽtib' nihil quod agãt imputatur. sꝫ hoc nõ est nisi qꝛ carent vsu lib. arb. ꝛ hoc nõ est nisi ꝓpter aliqõ impedimẽtum a parte coꝛporis. ergo ꝛc. ¶ Itẽ pocip̃m videt exẽplo. qꝛ vir castus ꝛ sanctus cui' castitas est magna. frequẽter in somnis ꝓsentit opeꝛi peccati. qõ nullo modo faceret tpe vigilie. ergo in somnis ligatur actus lib. arb. sed hoc nõ est nisi ꝑ laſſitudinẽ ꝛ ineptitudinẽ ex parte coꝛporis. ergo ꝛc. ¶ Item deficiẽte prioꝛi. deficit id qõ posterius est. si ergo impedit aliqs actus q̃ ꝑambulus est advsum liberi arbitrij ꝓ ineptitudinẽ coꝛporis. necesse est ꝛ vsum liberi arbi. impediri. sed actus ꝑambulus ad liberum arbitriũ est opatio intellectus que ꝑ ineptitudinẽ coꝛporis impedit. sicut ptꝫ in dormiẽtibus ꝛ freneticis. ꝛ pbus dicit ꝙ intellectus coꝛrumpit quodã interi' coꝛrupto. et hoc docet ipsa experiẽtia. ergo ꝛc. ¶ Item sicut bõ laſſatur in sentiẽdo ita etiã laſſatur in cogitando ꝛ in meditando. sed qꝛ coꝛpus laſſatur in sentiẽdo. iõ indiget quiete somni i quo impedit ab operationibus sensuũ. ergo pari rõne necesse est libe. arbi. ꝓpter
• laſſitudinẽ coꝛpis ab actu ꝛ vsu ꝓꝛio impediri. ¶ Sed cõtra iñ. Reg. iñ. refert hystoria ꝙ dñs i somnis appꝑuit salomoni. ꝛ merito petitionis quã fecit. dñs dedit ei sapientiaꝫ multam nimis si ergo mereri aliq̃d apud deum est sapientiã suscipere hoc est vsus lib. arb. in bonis videt ꝙ ꝓpter laſſitudinẽ ꝛ ineptitudinẽ coꝛporis ꝛ quietem in somnis lib. arb. ab actu suo nõ habeat impediri. ¶ Item Greg. sup illud Job. Terre bis me ꝑ somnia loquẽs de nocturnis illusionibus. Hec malignos spũs agere superna dispensatio benigne ꝑmittit in electoꝛ coꝛdibus. ne ipse saltẽ a passionis ꝑmio somnus vacet. ꝙ ꝓtingit in somnis mereri. ergo ꝓpter ineptitudinẽ coꝛporis libe. ar. non amittit vsum ꝓꝛium. ¶ Itẽ aia ꝙtum ad propriã operationẽ intellectus siue lib. ar. nullius partis coꝛporis est actus. nec illã operationẽ exercet ꝑ aliquod oꝛganum. ergo quantũcunq; coꝛporale oꝛganũ vel ledaꝛ vel fiat ineptũ li. ar. nõ ꝑdet vsum suũ. ¶ Item quãtomagis aia recolligit ab exteꝛioꝛibus ad interioꝛa tantomagis viget opatio interioꝛ. sꝫ cũ ligãtur oꝛgana sensuũ exteꝛioꝛ. recolligũtur vires anime ab exteꝛioꝛibus ad interioꝛa. ergo tunc magis dꝫ vigere operatio interioꝛ. sed penes hanc attendit liberi arb. vsus. ergo qñ coꝛpus efficitur ad sentiẽdum ineptũ. vtpote ꝑ somnũ libe. arb. tunc dꝫ habere potissime vsum ꝓpriũ. ¶ Item videre natura. hoc est rõnis maxime elevate sed in somnis potissime fit reuelatio ꝛ ꝓuisio futuroꝝ. ergo potissimus actus rationis viget in somnis. dũ est ineptitudo ex parte coꝛporis. pari rõne ꝛ vsus lib. ar. ¶ Item multomagis pendet ex coꝛporeis fantastica ꝛ imaginatiua ꝙ rõnalis virtus ꝛ intellectiua. ergo si ꝓpter ineptitudinẽ a parte coꝛporis. quecunq; est in freneticis vel etiã in somnis. nõ impedit operatio fantastica. immo etiã videt ꝙ nõ debeat impediri operatio intellectiua. Est igitur questio cum operatio lib. arb. vel etiam intellectus. nullo mõ pendeat ex coꝛpoꝛe. vnde est hoc ꝙ impedit ꝛ ligatur ꝓpter aliquã ineptitudinẽ factã circa coꝛporale oꝛganũ. Et iterum si impedit. cum minus pẽdeat ex coꝛpoꝛe ꝙ virtus fantastica. vnde hoc est ꝙ magis ꝑdit vsum suum ratio in somnis. ꝙ fantastica vel imaginatio. Et iterũ cũ ratio ꝙtum ad actus li. ar. maxime sit potẽs ꝛ libera. vnde hoc est ꝙ ꝓpter ineptitudinẽ ex parte coꝛporis facil' tollit vsus lib. ar. ꝙ aliꝰ actus rõnis. In somnis eñ bõ aliquos bꝫ rõnales motus. ꝛ in furiosis sil' hoc videmus. qꝛ multa dicant que nõ possent dicere nisi rõnem haberẽt. cũ ad interrogata rñdent in neutris tñ dicitur vsus li. ar. esse. Q; ia hec difficiles faciunt questionẽ. ¶ Rñ. 67
ꝙ ꝛ si ad banc questionẽ facile sit respõdere. cum querit. vtrũ lib. ar. ligetur ꝑ coꝛporis ineptitudinẽ quãtum ad vsum. qñ ipsa experiẽtia hoc plane docet ꝛ manifestat ꝙ ligat in parvulis ꝛ dormiẽtibus ꝛ furiosis. Ad illã tñ questionẽ que hãc subsequitur. videl; quare ligatur lib. ar. ex coꝛporis ineptitudine cum nõ sit potẽtia allegata oꝛgano. valde difficile est respõdere. ꝛ eius assignare causam. Intelligẽdum tñ est ꝙ est quadruplex modus satisfaciendi huic questioni. Quidã eñ dicerunt ꝙ vsus rõnis vel etiã liberũ arbi. impeditur ꝛ ligatur ex coꝛporis ineptitudine ꝓpter anime conuersionem. Quidam ꝯo ꝓpter obsequij coꝛporalis priuationem. Tertius ꝯo modus dicendi est. ꝙ ꝓpter operationis rationalis quandam cõmunicationem. Quartus aũtẽ modus dicendi est ꝓpter coꝛporis ꝛ animevnionem ad tertij constitutionẽ. Primo ꝓpter cõuersionẽ dixerũt aliqui alam impediri ab actu rationis existente

nio existẽte ineptitudine ex pte corpis. Aut cñ est corp⁹ ieptũ ex aliq̃ lesione interiori. sicut est in furiosis ⁊ freneticis ⁊ tunc aia cessat ab opatione intelligẽdi. pp hoc q̃ nimia cõpassione puertit ad corp⁹ rõne nobilis organi lesi. Aut ẽ ineptũ impfectione q̃ est i mẽbris ⁊ organis. sicut ẽ in pueris. ⁊ tũc aia adeo est intẽta gubernatiõi corpis ⁊ reb⁹ q̃s p sensum corporis pcipit q̃ q̃si obliuiscit sui. ⁊ iõ ex nimia puersione ad corp⁹ suũ q̃ est ex organoꝝ lesione. siue ex impfectione. ptingit vsuz rõnis ⁊ li.ar. ipediri. Bz hic modus dicẽdi nõ plene satisfacit. videmus cñ q̃ vehemẽs dolor ex pte corpis in extremitatib⁹ fact⁹ rõnis vsuz nõ ipedit. ⁊ tñ aia illũ dolorẽ multũ refugit. ¶ Itẽ in somnis nõ magis puertit ad corpalia q̃ invigilia. sig puersio q̃ est in vigilia vsuz rõnis nõ rollit. pari rõne vr q̃ nec puersio q̃ est in somnis circa regimẽ corpis. ¶ Et iõ ẽ scõs modus dicẽdi vz q̃ li.ar. a ppio vsu bz ipediri pp ꝓuationẽ obsequij corpalis. si cñ opatio intellectus nõ fiat p organũ. nihilominus tñ virtutes sensitiue ipsi itellectiue faciũt aliqõ obsequiuz ad boc q̃ exerceat suũ actũ. ¶ Dupl⁹ cñ obsequi⁹ vis fantastica itellectui i actu intelligẽdi. in b̃ vcz q̃ offert illa fantasmata itellectui possibili. sicut obiectũ offert spẽm̃ o culo. ⁊ i b̃ etiã q̃ intellect⁹ excitari bz ab iferiori q̃diu ẽ ꝓiũctus corpi. et iõ q̃n lesio est ⁊ ineptitudo ex pte organi potẽtie sensitiue ⁊ fit perturbatio fantasmatũ. impedit vsus li.ar. ⁊ intellect⁹ pp hoc q̃ auferr sibi debitũ obsequiũ. sicut oculus me⁹ põt impediri ab actu vidẽdi pp obscurationẽ aliquã factã in rectibili q̃ bz mittere offerre spẽm ⁊ visuz meũ excitare. Bz iste modus dicẽdi ad huc nõ plene satisfacit. p eo q̃ nos videm⁹ opationẽ intellect⁹ impediri nõ facto ipedimẽto in ope exteriozis vtutis sensitiue. vtpote imaginationis seu imaginatiue ⁊ fantasie. Et iterũ cũ intellect⁹ ⁊ memoria intellectual' aliq̃s spẽs in se bẽat abstractas quas in se ⁊ penes se ꝓseruat. q̃s aia secũ trahit cuz a corpe separat. vr q̃ offi obsequio fantasie ⁊ fantasmatũ circũscripto. intellect⁹ vsum bre debeat respectu eoz quoz bz in habitũ. ⁊ b̃ plane falsuz est. qz nõ impedit a ꝓsideratione eoz q̃ nouit. sicut ab inq̃sitione eoz que nõ nouit. ¶ Et pterea ẽ tert⁹ modus dicẽdi q̃ opatio li.ar. ⁊ rõnis ex corpis ineptitudine bz impediri pp quãdaz cõicationẽ opatiõis. Cõicat aũt quodãmõ potẽtia intellectiua opationẽ suã corpori ꝓiuncto. cum cõicet ei esse. ⁊ ex eis fiat vnũ per essentiã. nõ solũ inq̃tuz aia est vegetabilis ⁊ sensibilis. sz etiã inq̃tũ rõnalis. Aia cñ rõnalis aduenies corpori bũano sicut ex sua vnione facit tpm esse aial ⁊ aiatum. ita facit esse boiem. ⁊ iõ sicut aliquã operationẽ cõicat corpori inq̃tum facit viuũ. ⁊ inq̃tũ facit aial. sic ẽt cõicat aliquã inq̃tum facit boiem. licz nõ oino vnifozmiter.

69 ¶ Differenti cñ mõ cõicat aia corpori q̃ respiciũt potentiã vegetatiuã ⁊ sensitiuã. ⁊ opationes potẽtie intellectiue. Nã opa sensitiue ⁊ vegetatiue sic cõicat corpori vt fit in corpore ⁊ p corpus fit ẽt in corpe vt nõ sine corpe. nõ cñ nutrit aia nisi mediãte organo corporeo. nec nutrit nisi q̃diu est i corpe. Intelligere aũt sic cõicat aia corpori vt sic itelligat cũ corpe aliquo mõ agẽte vt tñ nõ intelligat p corpus. sic intelligat etiã in corpore vt tñ etiã intelligat cũ est sepata a corpore. Qz ẽo dũ est in corpore cõicat ei rõnalem opationẽ. ideo facta inordinatione ex parte corporis bz illa opatio impediri. Bz iste modus dicẽdi calũniã bz in hoc q̃ dicit q̃ operatio intellect⁹ aliquo modo cõicatur corpori. cũ nõ videatur verũ. ⁊ pbs ꝓtradicere videtur expresse in. xvj. aialiũ. vbi dicit q̃ intellectus est ab extrinseco pter hoc q̃ nullo mõ est immixtus corpori. Et hoc ipsuz dicit in. iij. de anima. Et iterũ. ⁊ si cõcedatur q̃ bõ intelligat. nullo tñ mõ pcedit. nec de toto corpore nec de pte corporis q̃ intelligat. Nã videt⁹ q̃ hoc dicatur de toto ꝓiuncto rõne ptis scz aie. sicut cũ dr bõ est albus. hoc dr solum ratione corporis. ¶ Et pterea est quartus modus dicendi q̃. s. opatio aie in corpore impediri bz pter corporis ineptitudinẽ. Et hui⁹ ratio est vnio aie ⁊ corporis ad vni⁹ tertij ꝟstitutionẽ qõ est vnũ per essentiã. ⁊ cui debetur pria operatio fm q̃ est vnum. hec aũt opatio nõ est viuere tñ. nec sentire siue mouere. sz rationoci nari ⁊ intelligere. Et pter ipsam vnionẽ nõ tñ pendet aia ex corpore q̃tum ad actũ sentiẽdi. sz etiã aliquo mõ q̃tũ ad actũ intelligẽdi q̃diu est in corpore. sz longe alr ⁊ aliter. Nã q̃tum ad actũ vegetãdi ⁊ sentiẽdi. sic pendet vt nullo mõ possit cos exercere sine corpore. nõ aũt sic de actu intelligẽdi. Sic etiam pẽdet vt illos act⁹ exerceat p corpus ⁊ p organũ corporeũ. nõ sic aũt ẽ de actu intelligẽdi. ⁊ iõ actũ sentiẽdi dr cõicare alma corpi. Cñ nõ absurde oino dr oculus videre. nõ sic ãt dr de actu intelligẽdi. Dr aũt aia sentire p corpus ⁊ nõ intelligere p corpus. qz cũ duo ꝓcurrãt ad actu intelligẽdi ⁊ sentiẽdi. vcz recipere ⁊ iudicare in sentiẽdo receptio specieꝝ est a corpe sz iudicium est a vtute. sz intelligẽdo vtrũq̃ est a vtute intellectiua. vcz ab intellectu possibili ⁊ agẽte. Et ppterea intellect⁹ dr vti nõ alligata materie. ⁊ opationẽ bãc posse bre. cũ ẽ sepata a corpore. q̃diu aũt est in corpe nõ oino intelligit pter corpus. Sicut cñ esse aie in corpe aliquo mõ pẽdet ex corpe. q̃uis nõ pẽdeat esse ipsi⁹ aie in se. iõ ad hoc q̃ aia fit in corpore. necesse est corpus debite complexionatũ esse. ⁊ ad illi⁹ cõplexionis corruptionẽ ptingit aiam nõ amplius ẽe in corpore sic q̃diu aia est in corpore. intelligere suũ nõ est sine corpore ⁊ sine aliqua dispositione ex parte corporis cui⁹ actualitas cõueniat actui intelligendi. sicut cõgrua dispositio correspondebat existentie aie in corpore ⁊ pfectioni ciusdẽ. Illa aũt actualitas attendit 70
68 fm illud quod est supremũ in corpore. ⁊ q̃tuz ad nobilissimos spũs qui locũ bñt in nobilissimis organis corpis. Et qñ cum aliquid auferr ab aliquo. pri⁹ auferr ab eo illud qõ ẽ in eo excellentissimũ. ⁊ cũ aliq̃ virtus debilitat. pus auferr ab ea summum q̃ illud qõ est citra summũ. hinc est q̃ in lesione corporis citi⁹ tollit illud fm q̃ corpus cõformabat opationi intellectiue q̃ illud fm qõ ꝓformat opationi sensitiue. ⁊ iõ fumositates ascendẽtes ad cerebrũ que pturbant spũs in somnis vl in pueris vel in freneticis. vel quecũq̃ alia lesio organoꝝ in quibus residẽt spũs subtilissimi ⁊ nobilissimi corporales. facili⁹ impedit vsum rõnis q̃ imaginationis. Et sic pt⁹ ratio quare impeditur ex ineptitudine corporis rõnis vsus. ⁊ q̃re impedit ma- 71
gis q̃ vsus inferioris virtutis. ¶ Ex hac eadẽ rõne colligitur quare magis impedit rõ q̃tum ad vsuz lib. ar. q̃ q̃tũ ad alios actus rõnales quos in somnis ⁊ i furiosis aliq̃n dignoscimur bre. Actus cñ li. ar. respicit potẽtiã rõnalẽ put est in oĩmoda ⁊ plena libertate. Lib. cñ ar. nõ dicit dñium potẽtie respectu actus sicut supra determinatũ est. Et qñ cũ impeditur aliqua virt⁹ opatiua. pmo auferr ei actus ille q̃ ei inerat fm suã plenitudinẽ. sicut pt⁹ cũ aliq̃s infirmat in pede. facili⁹ ei auferr potẽtia velociter currẽdi q̃ potẽtia ambulãdi. siue facili⁹ hic impedit hic actus q̃ ille. sic ⁊ in ꝓposito facili⁹ ⁊ frequentius ptingit auferre vsum libertatis q̃ quẽcunq̃ actum potẽtie intelligẽdi. Concedẽde sunt igit rõnes ostẽdentes q̃ lib. ar. ex ineptitudine ex parte corporis bz impediri q̃tum ad suũ vsuz sicut impedit i infantibus ⁊ furiosis ⁊ dormiẽtibus. ¶ Ad il- 72
lud quod pmo obiicitur in contrarium de petitione salomonis que fuit in somnis. dñm q̃ illud fuit aut gratie specialis ⁊ priuilegij nõ legis cõmunis q̃ i somnis potuit mereri ⁊ dign⁹ fuit exaudiri. Aut certe hoc dicitur non q̃ deo dormiendo placuerit. sed qrante vigilando ⁊ precogitando illud deo placuit quod in vigilia placuerat. dñs per reuelationem manifestare voluit in somnis. frequentius cñ in somnis q̃ in vigilia apparere consueuit. Et per hoc patz responsio ad sequens verbum Greg. Qr cñ dicit sanctos viros in somnis mereri. hoc dictũ est qz occasione sumpta ab eo quod patiunt in somnis. postmodum merent in vigilia. sicut vir peccatoz demereri dicit in pollutione nocturna quam sua cogitatione prouocauit vel de cui⁹ recordatione postmodũ delectat. ¶ Ad illud quod obiicitur 73
q̃ anima fm operationem intellectiuam non est actus alicui⁹ partis corporis. iam pt⁹ rñsio ex predictis. q̃uis cñ nõ operetur per organũ corporale. nihilominus tñ ad hoc q̃ aia operetur in corpore necesse est corpus fm nobiles spũs ⁊ nobilia organa in debita actualitate ⁊ dispositiõe ee sicut pri⁹ ostensum ẽ. Et qñ hec dispositio tollitur per corpis ineptitudinem. ideo per ꝓsequens actus rationis ⁊ vsus libe. ar. impeditur. ¶ Ad 74
illud quod obiicitur q̃ aia in somnis revocatur ad interiora. dñm q̃ verum est. sed non q̃tum ad omnes operationes interiores. sed q̃tum ad opationes naturales. Nam somnus est quies virtutum aialium cũ intensione naturaliũ. ⁊ ideo nõ sequitur q̃ vsus rõnis vel li. ar. in somnis intendat. cũ hec potẽ⁹ continẽatur sub viribus aialibus q̃ naturalibus. ¶ Ad illud 75
quod obiicitur q̃ in somnis aia videt futura dicẽdum q̃ sicut determinatum est supra distin. vij. in somnis non est prenuntio futurorum nisi visitatio emittatur ab altissimo. sicut dr Eccli. xliij. Magis autem dñs visitat in somnis q̃ in vigilia in reue

76 lando futura. ¶ Tum ꝓpter boc ꝙ ala in vigilia est dispsa ad exteriora sensibilia compbendēda. Tū qz etiā dñs ꝙ posuit tenebras latibulū suū ad suipsi⁹ occultationē. magis vult i somnis ꝙ in vigilia reuelationes emittere. Tum qz etiā magis in somnis agit bō ꝙ agat z in reuelatione diuina plus se bz bō p modū suscipiētis ꝙ agē

Di.xxvj tis. Tū qz ēt i somnis medium tz bō inter mortuuz z viuentē. z ita quodāmō a vita hmōi recedit. de q̄ dñs Exo. xxiij. dicit. Nō videbit me bō z viuet. Ex boc g̃ nō pōt concludi ꝙ vsus iib. ar. sit in somnis.

Augu. ꝙuis ibi ꝓringat reuelationes fieri qm̄ in somnis magis agitur aīa ꝙ agat sed in vsu iib. ar. b. magis

77 agit ꝙ agitur. ¶ Ad illō quod obijcitur ꝙ vis fantastica non impeditur in somnis. dicēdum ꝙ z sīdeatur fantasia magis in somnis ꝙ in vigilia vigere. nibilomin⁹ tñ aliquo mō impediri babz. Potē tio: est enim bō in vigilia ad imaginandū omne qō vult ꝙ in somnis. licz motus imaginatiue non ita appareat in vigilia ꝓpter cōuersionem anime ad exteriora. et in somnis medij motus sentiantur ꝓpter anime quietationem. Et si obijcias ꝙ non sic impeditur quin aliquo modo habeat vsuz suū fantasia. ergo nec debet impediri superior potentia. iam ꝓz responsio ex bisque supza dicta sūt facilius em̄ aufertur omnis potētia summo ꝙ citra summuz. Et ꝓeterea in somnis plus quietantur virtutes animales ꝙ

Ro. ix. naturales. motus autem et decursus illoz fantasmatum naturalis est. et ideo nō sic impedit vsus fantasie sicut vsus potentie intellectiue. Ad que stiones aūt que sequunt plana est responsio ex bis que predicta sunt.

Distin. xxvj.

De lib. ar. comparato ad auxilium gratie. determinans quātum possit libe. ar. cum gratia.

ꝓ. xxvj. Hec est gra operans et cooperans ꝛc. Supza egit magr de libe. arb. sive de adiutorio homini collato in se. In hac vo ꝓte agit de ipo cōparato ad auxiliū gre. Diuidit aūt ista ꝓs i duas ꝓtes i ꝓma determinat ꝙtuz possit li. ar. cū gra. In secunda ꝙtuz possit circūscripta gratia infra dist. xxviij. Ad vo incōcusse z incūctanter teneam⁹ ꝛc. Prima pars bz duas partes. In ꝓma determinat de adiutorio gratie operātis z cooperantis collato lib. ar. ꝓout illud adiutoriū comparatur ad li. arbi. In secūda ꝓout comparatur ad habitum gratuitum et

Determinat qd sit illō adiutoriū li. ar. supadditū ꝙtuz ad actū siue effectū. a

Hec est gra operās z cooperās. Operās ei gra ꝓparat bois voluntatez vt velit bonū. Gra cooperās adiuuat ne fruſtra velit. vñ Aug. i li. ō gra. z li. ar. Cooperando de⁹ in nobis pficit qō opando icipit qz ipe vt velim⁹ opaī incipiēs q̄ volētib⁹ cooparī pficies. vt g̃ velim⁹ opaī. Cū aūt volum⁹ z sic volumus. vt pficiam⁹ nobis cooperaī. z tñ sine illo vel operāte vt velim⁹ vel cooperante cū volumus bona pietatis opera nibil valem⁹. Ecce bis ꝟbis satis aperit que sit operās gra. et que cooperās. Operās em̄ gra est q̄ ꝓuenit voluntatē bonā. Ea liberaī z ꝓparatur bois volūtas vt sit bona. bonumqz efficaciter velit. Cooperās ꝟo gra voluntatē iā bonā sequit adiuuādo vñ Aug. ō Julianū hrticū qui bonā voluntatē ex li. ar. tñ eē dicebat. atqz boiem p libe. ar. posse bonū velle et opari sine gra asserebat ait. Apertā de cōmēdatiōe gre apl̄s sniam ꝓtulit: cū ait. Non est volentis neqz currētis. sed dei miserentis. Hec si attēderes iuliane nō extenderes ō gram merita volūtatis humane. Nō enim ideo miserei deus alicui⁹. qz voluit z cucurrit. sed ideo voluit z cucurrit. qz misertus est de⁹. Paraī em̄ volūtas bois a deo z a dño gressus bois dirigūtur. Jdeoqz congrue ait. Nō est volētis. neqz currētis. sed miserentis dei. Non quia hoc sine voluntate nostra agatur. sed qz volūtas nostra nil boni agit. nisi diuinitus adiuuet. Unde alibi apl̄s ait. Nō aūt ego. sed gra dei mecū. Nō ideo dicit. qz nihil boni agebat. sed qz nihil boni ageret. si illa nō adiuuaret. His testimonijs aperte insinuaī. qz vo

lūtas bois gratia dei ꝓueniatur atqz ꝓparatur vt fiat bona. non vt fiat voluntas. quia zante gratia volūtas erat. sed nō erat bona z recta voluntas.

Determinat qd sit illud adiutorium libero arbit. supadditū ꝙtuz ad subiectū. b

¶ Volūtatē ipaz aug. in lib. de duabus animabus ita diffinit. Voluntas est animi motus cogente nullo. ad aliquid non admittēdum vel adipiscēdum. hec autem vt non admittat, malum z adipiscatur bonū ꝓueniē z ꝓparatur dei gra. Unde apl̄s gram ꝓuenientem z subsequentem commēdans. i. operātem z cooperātem vigilanter dixit. Nō est volētis neqz currētis. sed miserentis dei. sed nō ecouerso non est miserentis dei. sed voluntatis z currentis. Nam si vt quibusdam placuit quod dictum est ita accipiatur. nō est volentis neqz currentis. sed miserētis dei tanq̄ diceretur non sufficit sola voluntas hominis. si non sit etiam misericordia dei. econtra dicitur nō sufficit etiaz misericordia dei si non sit etiam voluntas hominis. ac per hoc si recte dictum est illud. quia id voluntas hominis sola non implet cur nō etiam a cōtrario recte dicitur. non miserentis est dei sed volētis est hominis. cum id misericordia dei sola non impleat. Homo enim credere vel sperare nō poterit. nisi velit. nec perueniet ad palmā nisi voluntate currat. Restat ergo vt ideo ita recte dictum intelligatur. vt totum detur deo qui hominis voluntatem bonā ꝓueniē z ꝓparat adiuuandam. z adiuuat ꝓparatam. nolentem ꝓueniē vt velit volentē subsequitur ne fruſtra velit. Ecce bis ꝟbis z alijs premissis euidenter traditur quia volūtas bois ꝓparaī z ꝓueniē gra dei vt velit bonū. z adiuuaī ne fruſtra velit.

vsum sibi debitum. infra distin. xxvij. Hic considerandum est cum predictū sit. Prima pars habet duas. In prima determinat quid sit siue cuius efficacie sit illud adiutoriū gratie quod libero arbitrio superadditur. In secunda vo determinat de eodem adiutorio quantum ad voluntatem siue ad libe. arbi. ordinatur. ibi. Ipsa tamen eadem volūtas quedam gratie dona ꝓueniē. Prima pars habet tres particulas. In prima determinat qd sit illud adiutorium libe. arbi. superadditum quātuz ad actum siue effectum. In secunda vo quantum ad subiectum. ibi. Voluntatem ipsam Aug. in lib. de duabus ꝛc. In tertia vo quātum ad ipsum donum gratuitum ibi. Et si diligenter intendas ꝛc. Silr secūda pars principalis tres habz partes. In prima determinat veritatem. ibi. Ipsa tñ cadē ꝛc. In secunda vo removet dubitationem. ibi. nō est tamen ignorādum ꝛc. In tertia vero parte subiungit veritatis recapitulationem. ibi. Illius enim gratie percipiēde ꝛc. Harum autem partium subdiuisiones manifeste sunt in littera.

Tolum tas qd Ro. ix.

a ¶ Voluntas est animi motꝰ ꝛc. Sicut dicit philosophus. Peccat qui diffinit id quod est in quiete per id quod est in motu: sed voluntas est in potentia. ergo male diffinitur cum dicitur voluntas est animi motus. Itē velle plus est agere ꝙ pati. ergo plus movere ꝙ moueri. si ergo motus sonat in passionem. videtur ꝙ voluntas non debeat dici animi motus. ¶ Respondeo. Dicendum ꝙ ſ cut dicit Anſel. Voluntas dicitur equiuoce ad voluntatem instrumentum z voluntatem affectionez et voluntatem vsum. Et Augustinus non diffinit hic voluntatem ꝓout accipitur ꝓo potentia: sed ꝓout accipiē ꝓo vsu. Et si tu quer as quare magis

diffinit voluntatem prout accipit pro vsu ꝓp potentia. Rō bui⁹ est qz potentie manifestant p actus & ideo cognita volūtate vsu per ꝓns cognoscit⁹ voluntas potentia. ¶ Ad illud qō obijcit ꝙ vsus volūtatis nō est passio sed actio et ita nō dz dici motus. Dōm ꝙ motus nō trīmodo accipit⁹ passiue. imo etiā accipit⁹ actiue. & preterea omnes actiōes anime quodammodo passiones sunt.

b ¶ Gratia voluntatem ꝓueniens & ꝓparans. scz fides cū delectatione. Ti dek ꝙ ista notificatio gratie nō sit conueniens. Lū em̄ gra & virtus diuersas habeant notificationes. nō videt⁹ ꝙnum habeat notificari p alterū. Item cū gra nō solūmō ponat in alia fidē & charitatē. sz etiā spem. vī insufficiēter dicere magr cū dicit ꝙ ē fides cū dilectione. Juꝝ hoc querit⁹ cū diuersē diffinitiones & notificationes gre assignent⁹ diuersi mode. penes quid sumit⁹ rō distinctio bar. ¶ Rn. dicēdū ꝙ magr nō intēdit in illo ybo notificare gratiam gratūfacientē ꝓtuz ad suā essentiā: sz intēdit eā notificare quasi p posteriusz quodāmodo per effectū. Lum em̄ habitus cognoscatur per actus. et act⁹ gratie dupler sit ſm duplicem potentiam. vcz ſm intellectum & affectuz ideo per illas bz gra notificari. & quia in illos act⁹ nō exit gratia nisi mediātibus habitib⁹ virtutum videlz fidei & charitatis ideo notificans gratiam dicit ꝙ gratia nihil aliud est ꝙ fides cum dilectiōe pro eo ꝙ per illos duos habitus dicitur anima in actus exire per quos innotescit nobis gratia.

4 ¶ Ad illud vo quod queritur de pluralitate diffinitionuz. dicēdum ꝙ gratia habet comparari ad suū principiū habet cōparari ad suum subiectum. habet cōparari ad suum oppositū. habet comparari ad suum effectū. habet et comparationē ad suuz premium & ſm has diuersas ꝓparationes diuersē reperiūtur eius notificationes. Scōm cōparationem ad suum principium

c Qz bona voluntas comitatur gratiam.

¶ Itaqz bona volūtas comitatur gram nō gra voluntatē. vñ Aug. ad Bonifa. papam scribens ō pelagianos inqt. Lū fides ipetrat iustificationem sicut vnicuiqz de⁹ ptitus est mensurā fidei. nō gratiam dei aliquid meriti p̄cedit humani. sed ipa meretur augeri vt aucta mereat & pfici. voluntate comitāte non ducente⁹ pedissequa non preuia. Ecce hic aperte habes ꝙ gra preuenit bone volūtatis meritū & ipsa bona voluntas pedissequa ē gratie non preuia.

Determinat quid sit illud adiutorium lib. ar. superadditum quantum ad donum gratuitum.

¶ Et si diligenter intendas nihilomin⁹ tibi monstrat⁹ que b sit ipsa gra voluntatem preueniens & preparās. scz fides cū dilectione. Jdeoqz Augu. in eodem tractans quomodo iustificati sumus ex fide & tamē gratis. vtrūqz ei dicit apostolus qui dicit iustificati ex fide. alibi ait. Justificati gratis per gratiam. hoc em̄ ideo dixit. ne fides ipa superba fit ne dicat sibi si ex fide iustificati. quomodo gratis. Quod enim fides meretur. cur nō potius redditur ꝙ donat⁹. Non dicat homo ista fidelis. quia cum dixerit habeo fidē vt merear iustificationem. rīdetur ei. quid habes quod nō accepisti. Fides em̄ qua iustificatus es. gratis tibi data est.

c Hic aperte ostēditur ꝙ fides est causa iustificationis. & ipa est gratia & beneficiū quo hominis preuenitur voluntas & preparatur. vnde Augu. in. j. lib. retractationuz. Volūtas est qua & peccatur & recte viuitur. Volūtas vo ipsa nisi dei gratia liberet⁹ a seruitute qua peccati serua facta est. & vt vicia superet & adiuuetur. recte piecz viui a mortalibus non potest. & hoc beneficiū quo liberatur nisi eam preueniret. iam meritis daretur & nō esset gratia que vticz gratis datur Preuenit⁹ ergo bona homis volūtas illo gre bñficio q̄ liberatur & ꝓparat⁹. Et illud bñficiū fides xpi recte intelligit⁹ sicut Aug. in ench. euidēter oñdit dicēs. Jpm arbitriū liberandū est post illā ruinā a fuitute pcti. nec oīno p seipz sz p solā dei gratiā que in fide xpi posita ē liberat⁹. & volūtas prepara⁹. Ecce apte dicit gram qua liberat⁹ arbitriū. & preparatur voluntas. sitam esse in fide christi. Fides em̄ christi vt in eodem ait. impetrat quod lex imperat.

Determinat veritatē de eodē adiutorio ꝙtū ad voluntatē siue ꝙtū ad li. ar. ordinat⁹ ostēdēs ꝙ volūtas bona q̄ preuenitur gratia. quedā dei dona preuenit. e

¶ Jpa tñ eadē voluntas q̄dā gre dona ꝓuenit. vñ Augu. in ench. Precedit bona volūtas hois multa dei dona. sed non oīa. Que aūt non p̄cedit ipsa in eis ē & ipa iuuat. Mā vtrūqz legitur in sctis eloquijs & mia eius preueniet me. et mia dei subsequet⁹ me. nolētē quippe ꝓuenit. vt velit volentē subseqūtur ne frustra velit. Cur ei admonemur orare ꝙ inimicis nostris nolētibus prevenire. nisi vt de⁹ in eis operet⁹ & velle. Jtēqz cur admonemur petere vt accipiamus nisi vt ab illo fiat q̄ volumus. a quo factuz est vt velimus. Jnde apls ait nō est volentis neqz currentis sed dei miserētis. Ex his apparet ꝙ bona hois voluntas quedaz dona dei preuenit: qz eam comitat⁹ gratia adiuuās. et quibusdā preuenitur. quia eam preuenit gra operās. s. fi. descum charitate.

Remouet dubitationē ortam ex eo qō dicitur fidem esse ex voluntate. f

¶ Non est tñ ignorandū qō alibi Aug. significare videt⁹. ꝙ ex volūtate sit fides. de illo verbo apostoli. Corde creditur ad iusticiam ita super Johan. tractans. Jdeo non simpliciter apls ait credit⁹. sz corde credit⁹. qz cetera potest hō nolens credere nō nisi volens intrare eccliam & accedere ad altare pōt nolēs. sz nō credere est illa Jsiō. Bra est mle donuz diuine. p qō bone volūtatis ē exit⁹. Per cōparationē aūt ad suū subiectū. sic est illa q̄ dat⁹ sup illō ps. vt exhilaret facie in oleo. Bra est q̄dā nitor aie. ad ꝓciliādū scm amorem. Per ꝓparationē ad suū oppositū. sic est illa q̄ dat⁹ in gl. sup eplas. Bra est iustificatio. & remissio pcōz. Per cōparationez ad suū effectū. sic est illa. Crisosto. Bra est sanitas mētis. delectatio cordis. Per cōparationē ad premiū. sic est illa gra et⁹ illi⁹ tudo glie. Scōm aūt oēs cōparatiōes istas sic assignat⁹ vna diffinitio mgr alis q̄ talis est. Bra est forma a deo grat⁹ data sine merit⁹ gratūfaciēs bñtē. & bonū ei⁹ opus reddēs. Jnuenit⁹ aūt & alia notificatio gre q̄ dz. Bra ē manifestatio spūs ad vtilitatem q̄ sumpta ē ex illo qō dz. j. cor. vij. Unicuiqz datur manifestatio spūs &c. sed ista est manifestatio gre gratis date. ps. lvij & xxij.

c ¶ Fides em̄ q̄ iusti est gratis tibi data est. Ex b vī velle dicere Augu. et magr ꝙ mediāte fide fit iustificatio. sed ꝝ bui⁹ est qz ab eodē est aie iustificatio. a quo est viuificatio. sed viuificatio est ab ipsa gratia. nam fides sine gratia nō viuificat. immo mortua est. ergo nō videtur ꝙ iustificatio sit a fide. sed a gra. Si tu dicas ꝙ iustificationē attribuat fidei rōne adiūcte gre. Querit⁹ quare nō attribuit alij virtuti sicut fidei. Item querit⁹ de boc qō dicit. Fides impetrat iustificationē aut intelligit de formata aut de informi. Nō de informi. qz per eā nihil meremur & nihil impetram⁹. Si de formata boc non potest sane intelligi. Nemo em̄ habz fidem formatā nisi sit iustificatus. Respō. dicendum ꝙ iustificatio dupliciter potest dici. Uno mō iustificatio ō iusticie infusio. Alio mō iustificatio ō in iusticia exercitatio. Scōm autē ꝙ iustificatio dicit⁹ i iusticia exercitatio sic verbum magistri verum est & planum. Nemo em̄ in iusticia exercitatur nisi mediāte fide opante p dilectionē & bic Ro. ſr. Ro. ſr.

Beñ. xxiij.

Rñ. cuz determinatione

ðz ipetrare iustificationē i. pfectū iusticie q̄ ꝓsequitur ex bonoꝝ operū ꝛ meritoꝝ multiplicatione qō nō ꝓtingit esse sine fide ꝛ charitate. Sine fine enīz sicut ðr Heb. xj. ipossibile est placere deo sine charitate ēt ipossibile ē sicut ðz. j. coz. xiij. Si aūt dicatur iustificatio iusticie infusio. sic adhuc bz vitatē lz nō ita plene. aut eñ est infusio iusticie in puulo. aut in adulto si in puulo. nc ðz esse iustificatio p fidem nō ꝓpriā sz parētūr vl tori' eccl'ie sicut dicit Augu. ad bonifa. ¶ Si aūt sit iustificatio i adulto sic cū q̄ttuoꝝ ꝓcurrant ad iustificationē. s. gr̄e infusio ꝓtritio mot' lib. ar. ꝛ pcti remissio sicut dicūt mgri et mot' li. ar. si mot' q̄ pti net ad virtutē fidei nō incōuenīēter ðr adult' p fidē iustificari nec huic obstat qō iustificaf p gr̄am. Illa aūt q̄ttuoꝝ necessario requrunf ad iustificationē ipij ꝛ iō aliq̄s bō ðr iustificari p gr̄am. aliq̄s p fidē aliq̄s p pñtiā: q; pcti remissio pſupponit illa tria. ꝛ p hoc patēt obiecta. Ista eñ melī' explanantur in. iiij. dis. xv).

6

re. Itē sup Beñ. vbi Laban ꝛ Batuel dixerunt. Egocemus puellā ꝛ q̄ramus eius voluntatem. dicit expositoꝝ quia fides est voluntatis nō necessitatis. Ad quod rñdētes dicimus. nō hec ita accipienda foꝛe vt ex volūtate hoīs fides intelligaf puenire. cū ipsa sit ꝓpꝛie dei donum. vt ait aplūs. ꝛ ex ea bona hominis merita incipiant. Per hanc eñ vt ait Aug. sup ps. lxj. iustificatur impius. i. fit de impio pius vt deinde ipsa fides incipiat p dilectionem operari. vnde omnia bona merita incipiunt. Sed potius hec ideo ita dicta sunt: quia non st fides nisi in eo qui vult credere cuius bonam voluntatem fides pꝛeuenit. non tempoꝛe. sz causa ꝛ natura. vnde Aug. supra ꝛgruēter dixit q̄ bona voluntas i eis donis est que nō pꝛecedit. ꝛ ipsa iuuat quia ea iuuat quibus pꝛeuenit dum eis consentit ad affectum boni ꝛ in eis est. quia tēpoꝛe ab eis non pꝛeceditur.

☞ Quedā adhuc addit q̄ grauioꝛē faciunt qōez. s. q̄ cogitatio boni p̄cedit fidē. g

¶ Ceterū hanc qōnem magis acuit ꝛ vꝛgēt vba Augu. quib' in lib. de p̄destinatione sc̄oꝝ vbi ꝓtractās illud apli. ¶ Nō q̄ sufficientes sim' cogitare aliq̄d q̄si ex nobis. Attendāt inq̄t hic ꝛ vba ista ꝓpendāt q̄ putāt ex nobis esse fidei ceptū. ꝛ ex deo esse fidei supplementum. Cōmendās eñ istā gratiā q̄ non daf ſm aliq̄ merita: sz efficit oīa bona merita inq̄t. nō q̄ sufficiētes simus cogitare aliq̄d boni. s. ex nobis. Quis aūt nō videat pꝛi' esse cogitare q̄ credere. ¶ Nullus q̄ppe credit aliq̄d nisi pꝛi' cogitauerit esse credendū. Si ergo cogitare bonū nō est ex nobis. vt hic apl's tradit. nec credere q̄ q̄ ꝛ ipsum credere nihil est aliud q̄ cū assensione mētis cogitare. ¶ Hic vī insinuare q̄ cogitatio bona p̄cedat fidē. ꝛ ita bona volūtas p̄uenit fidē vt nō p̄ueniatur. quod p̄dictis aduersari videf. Ad hoc aūt dicimus q̄ aliquādo cogitatio bona siue volūtas p̄uenit fidē. sed non est illa bona volūtas vel cogitatio qua recte viuitur. Illa eñ sine fide ꝛ charitate nō est. ¶ Hā vt ait Aug. ad anastasiū. Sine spiritu non est voluntas hoīs libera. cū cupiditatib' vincanf. non est libera ad bonum nisi liberata fuerit. ¶ Non aūt liberaf. nisi p spiritum sanctū diffundatur charitas in coꝛdibus nō est libera voluntas nisi eā liberet gr̄a per legē fidei. i. non est libera sine fide operante per dilectionē et illa sufficienter bona est. ¶ Nō est eñ fructus bonus qui de charitatis radice non surgit. Si ꝝo assit fides operans per dilectionem fit delectatio boni.

☞ De illa cogitatione boni que pꝛecedit fidē ple-

Quid sit credere. Decimatio.

ne disseritur. b

¶ Illa aūt cogitatio siue voluntas que fidem ꝛ charitatem aliasq̄ iustificationes pꝛecedit nō sufficit ad salutem. nec recte ea viuitur. ¶ Hac volūtate ꝓcupiscīt illa bona voluntas que est magnū bonū ista ꝝo non. Alia ergo illa est volūtas siue cogitatio. alia ista. Et sicut illa istam p̄cedit. ita illaz p̄uenit intellectus. vnde Aug. istam distinguens sup illum locū psalmiste. Concupiuit aīa mea desiderare iustificationes. ait. Concupiuit desiderare inquit. nō desiderauit. Videmus eñ ratione nōnunq̄ q̄ vtiles sunt iustificationes dei. sed infirmitate pꝛepediti aliquādo nō desideram'. ¶ Pꝛeuolat ꝝ intellectus sequit' tardus aut null' affectus. Scim' bonū nec delectat agere. ꝛ cupim' vt delectet. Sic iste olim desiderare ꝓcupiscebat q̄ bona esse cernebat. cupiens eoꝝ habere delectationē. quoꝝ potuit videre rōnem. Ostēdit itaq̄ quibus quasi gradib' ad eas puꝛiatur. Pꝛius eñ est vt videanf q̄ sint vtiles ꝛ honeste deinde vt eaꝝ desiderium cōcupiscatur. Postremo vt pꝛoficiente gratia delectet earum operatio. quaruz sola ratio delectabat. ¶ Attende hunc oꝛdinem gratiarū quē hic distincte assignat Aug. qual'r. s. intellect' bonoꝝ pꝛecedit cōcupiscentiā eoꝛūdem ꝛ ipsa concupiscentia delectationē. que fit per fidem ꝛ charitatē qua habita vere bona est voluntas qua recte viuitur. Ipsaq̄ fidei comes est. non pꝛeuia. Qui verba Aug. pꝛemissa fm hanc distinctionem. considerat nullam ibi repugnantiam foꝛe aīaduertit. nō ignorās etiā añ gr̄am p̄uenientem ꝛ operantē qua volūtas bona p̄paraf in hoīe. pꝛecedere quedam bona ex dei gratia ꝛ libero arbitrio. quedaz etiā ex solo libero arbitrio. quib' tñ vitam non meretur. nec gratiaz qua iustificatur.

Scōz ꝺa aug. gr̄az ꝛ dinē ex ponit.

☞ Subiūgit veritatis recapitulationem. i

¶ Illi' eñ gr̄e pcipiēde que voluntatē hoīs sanat vt sanata legē impleat nulla merita p̄cedunt. Ipsa est enim qua iustificatus impius fit iustus q̄ pꝛius erat impi'. meritis aūt impij non gratia sed pena debetur. nec ista esset gr̄a si non daref gratuita. datur aūt gratuita. qz nil boni ante fecerāmus. vñ hoc mereremur. Nō negamus tñ multa ante hanc gr̄am ꝛ p hāc gratiā ab hoīne fieri bona per liberum arbitrium. vt tradit augustinus in responsionibus contra pelagianos vbi dicit homines p liberum arbitrium agros colere. domos edificare. et alia plura bona facere. sine gratia cooperante.

Ad intelligentiā huius ꝓpꝛis supposita gr̄e entitate ꝛ necessitate q̄ hoc infra quereꝝ suo loco q̄rif b de gr̄e q̄ddita tc. Hoc eñ inq̄rit mgr. in lr̄a. ꝛ circa hoc q̄runf sex ꝓmo q̄rif vtrū gr̄a sit aliq̄d circa acceptantēs vl' circa acceptatū. Scōo dato q̄ gr̄a sit aliq̄d circa acceptatū. q̄rif vtrz sit donum icreatū vl' creatū. Tertio vtrz sit i gr̄ie subē vel accidētis. Quarto q̄rif vtruz sit i gr̄ie accītis corrupti bilis vl' incorruptibil'. Quinto q̄rif vtrz ꝓmo insit cēntie alē aut potentijs. Sexto vltio q̄rif vtruz insit ad modū pfectōis tm. an etiā p modum motoris.

Questio. j.

Q; gr̄a dei aliq̄d pōat circa gratificatū sic ostēdif ðr ei Job. j. ð plenitudie ei' accepim' gr̄am p gr̄a. Si igf qð accepim' in nobis est diuina gr̄a i gratificatis siue acceptat' a deo bz cē. Itē. j. coz. xij. Diuisiōes gr̄az sūt. idē ät spūs diuidēs singlis put vult. Hoc ät nō eēt nisi gr̄e donū in singlis aliq̄d poneret. g ꝛc. Si tu dicas hoc cē dictū de gr̄a gratis data. tūc arguif a minori. q; si gr̄a grat' data aliq̄d ponit in gratificato. multo magis

Qđ ad hoīs bona fiat p li. ar. hac gratia.

magis gra gratūfacies q̄ maioris est efficacie⁊ magis reddit ipm gratificatū deo acceptabilē. ¶ Itē gra gratūfaciēte effi citur q̄s dign⁹ supna bitudine. ſ3 ois dignitas aliq̄d ponit in eo in q̄ est. g̃ dignitas retributōis eterne aliq̄d ponit i eo q̄ di gnus est. hoc aūt nō est nisi gra. g̃ ⁊c. ¶ Itē culpa ex q̄ de⁹ bo minē odit ⁊ reprobat ponit aliquā deformitatem in eo q̄ repro batur: g̃ pari rōne gra ob quā deus aliquē diligit ⁊ approbat aliq̄d ponit i eo q̄ acceptat. ¶ Itē ꝓtigit aliquē q̄ nō ē grat⁹ deo fieri gratūſ3 hoc nō est pp mutationē aliquā factā ex pte dei acceptātis: ergo hoc est pp mutationē aliquā factā ex pte bois acceptati. ſ3 talis mutatio nihil ab boie tollit. g̃ aliq̄d cir ca boiem acceptatū ponit. ¶ Itē de⁹ ē equ⁹ pōderator. g̃ non magis acceptat vnū boiem q̄ aliū. nisi aliq̄ donū vel aliquod bonū sit in vno qō nō est in altero. hoc aūt vocam⁹ ipam gratiā g̃ gra dei aliq̄d ponit circa ipm gratificatū ⁊ acceptatū a deo Sed ⁊ Dañ. j. Dedit dñs gratiā danieli in cōſpectu ꝓncipis eunuchoꝝ ⁊c. Sz ꝓstat q̄ tūc nihil nouū collatū est danieli ad hoc q̄ acceptaret ab illo eunuchoꝝ ꝓncipe ſi g̃ de⁹ ē benignior ⁊ ad acceptandū ꝓptior vt q̄ nihil oporteat in boie poni ad hoc q̄ acceptet a deo. ſi igr gra dei bre nō ē aliud q̄ deo cē acceptū. vt ⁊c. ¶ Itē videm⁹ experimēto q̄ bō homini efficit gratus ex solo aſpectu. nec aliq̄d dat bō homini cū ſuſcipit il lum in gra ſuā. g̃ pari rōne nō opz aliq̄d dari boi vt ſuſcipia tur in gram dei. ¶ Itē ois ille est alī gratus q̄ est ab eo dile ctus. ſed dilectio dei nō ponit circa dilectū aliq̄d nouū. q̄m di lexit nos añ mūdi ꝓstitutionē. ſicut dr ad Eph. j. Dilexit etiaz nos cū adhuc pctōres eſſemus. ſicut dr Ro. v. ergo pari rōne nec illa tētatio ſiue gratificatio aliq̄d ponit circa gratificatū. ¶ Itē ſolis pcib⁹ alicuius ſine aliq̄ munere interueniēte pōt q̄s amicus ⁊ gratus effici alicui cui⁹ prius erat ſimicus ⁊ odio ſus. ſi igr hoc est in boie. cū de⁹ multo ꝓnior ſit ad miſerendū q̄ bōr q̄ multoforti⁹ poſſit hoc repiri circa gratiā dei. ¶ Itē ſic ſe bz gra ad gratificatū. ⁊ acceptatio ad acceptatū. ſicut ſe bz laus ad laudatū. ſed laus nihil ponit circa laudatū. ſed cir ca laudantē. g̃ nec gra circa gratificatū ſed circa gratificantē ¶ Itē abūdantioris charitatis est diligere ⁊ acceptare eum qui minus est dignus amore. ſicut inimicū q̄ amicū. ergo diui na charitas ⁊ bonitas nō ſolū acceptat bonos ſed etiā quātū cunq; malos. non ſolum dignos: ſed etiam quantūcunq; indi
7 gnos. ergo diuina acceptatio ſiue gratificatio non videtur ali quid ponere circa ipſum acceptatum aut gratificatū. ¶ Rñ. dōm q̄ gra diuina aliq̄d ponit circa gratificatū ſiue acceptā tum. Et rō hui⁹ est. q⁹ diuina volūtas in acceptādo nō afficit diuina vitas in approbādo nō fallit ⁊ neutra earz in gratificā do mutatur. Q⁹ diuina volūtas in acceptādo nō afficitur nec acceptat aliquē ꝓpter nouū affectū. neceſſe est q̄ acceptet pp aliquē effectū. ⁊ ita aliq̄s effectus ponit esse circa eū qui acce ptatur. Q⁹ veritas diuina in approbādo nō fallit. iō nō pfert vnum alteri. nec approbat magis vnū q̄ alterū. niſi quia ba bet in ſe aliquid qō est magis dignum approbatione diuina. Neminē autem acceptat niſi quem approbat. ⁊ ita nemo ē gra tus vel deo acceptus. niſi in ſe habeat aliq̄d per qō ſit appro batione dignus. Q⁹ vo voluntas nō mutat in acceptādo. nec vitas in approbāds. cū aliq̄s de nouo incipit approbari vl ac ceptari. ⁊ nulla cadit mutatio ex pte dei acceptātis vel appro bantis. neceſſe est q̄ aliqua cadat mutatio ex parte acceptati et approbati. ſed hoc non est q⁹ aliq̄d ei auferr. est ergo muta tio q⁹ aliq̄ donū ſibi a deo confertur. ⁊ ſic patet q̄ gratia ali quod donum ponit circa ipſum gratificatū. Unde concedens
8 de ſunt rationes hoc oſtēdentes. ¶ Ad illud qō primo obiici tur in ꝓtrariū de gratia humana de qua dicitur q̄ deus dedit gratiā danieli ⁊c. Dicēdum q̄ illud ſimile deficit in tribus cō ditionibus pre aſſignatis. Tum q⁹ homo in acceptando affici tur. tum q⁹ iudiciū eius frequenter decipitur. tum etiā q⁹ cui⁹ de non acceptante fit acceptans in ſeipſo mutatur. hoc autem
9 in deo non ponitur. ⁊ ideo non est ſimile. Et per hoc patet pri mum ⁊ ſcōm obiectum. ¶ Ad illud quod obiicitur de dilectio ne q̄ nō ponit aliquid in dilecto. Dicendum q̄ non est ſimile p eo q̄ dilectio ſe extendit non ſolūmodo ad preſens. verū etiaz ad futuruz. Unde nō tm̄ diligit nos deus dilectione tpali. ſed etiam eterna. acceptatio vo ⁊ gratificatio ſolum ad preſens ſe extendit. et ideo effectum nō ſolum in habitu. ſed etiā in actu
10 ponit circa ipſum acceptatū ⁊ gratificatuz. ¶ Ad illud quod obiicitur q̄ ſole preces reconciliant. Dicendum q̄ illud locum habet vbi reconciliatio fit per mutationē affectionis. vt cum aliquis qui alicui prius erat iratus. per preces alicuius mitiz gatur. hoc autē circa deum nō ponitur ⁊ ſi aliquando in ſcri ptura dici videatur. irasci vel natus. figuratiue intelligendū est videlz per antropoſtpaton. ¶ Ad illud qō obiicit de laude 11
dōm q̄ ſicut laus creature nō ponit aliquid circa laudatū. ſed circa laudantē. ſic etiā gra qua vnus bō alterū acceptat. De⁹ aūz qui nō vbo eum laudat. ſed approbatione laudādo aliq̄d ponit circa laudatū. Un̄ ex hoc ſequit q̄ gra diuina nihil po nat. Poſſet tn̄ dici q̄ nō est ſile de laude ⁊ gra q⁹ laus reſpicit pſonā extrinſecā cui laudatus ipe manifeſtus efficit: ſed acce ptatio reſpicit bona intrinſeca ex q̄bus vna pſona redditur al teri accepta. ¶ Ad illud quod obiicitur q̄ maioris charitatis 12
est acceptare eum qui minus dignus est. Dicēdum q̄ accepta tio nō tm̄ reſpicit opus vel effectum ſiue donū largitatis. ſed etiā iudicium veritatis. Qui em̄ alterū acceptat ipſum etiā ap probat. Et q̄m̄ diuina veritas ⁊ eq̄tas nō pōt approbare niſi bonū ⁊ equuz. nullus q̄diu manet in ſua iniq̄tate pōt esse deo acceptus. ⁊ ſi etiā multa bñficia a deo ſibi impendant. Et ſic pz q̄ rō ſua nō cogit. q⁹ ſic est diuine largitatis immēſitas. vt nō excludatur diuine veritatis infallibilis equitas.

Queſtio. ij. Suppoſito q̄ gra aliq̄d ponat circa B
gratificatū. queriť vtrū illud ſit creā tum vel increatū. Q⁹ ſit increatū vr̄ per illud qō dicit Dama. in li. de ſpūſancto. Dicimus ſubam donoꝝ dei esse ſpūſanctuz nec eſtimare debemus ſpūſanctum ſm̄ ſubſtantiā eſſe diuiſuz quia multitudo donoꝝ dicatur impartibilis em̄ est ⁊ indiuiſi bilis. ſed iuxta differentes intellectus multis donoꝝ vocabu lis nuncupatur. Si igitur ſpūſanctus est donū increatum re ſtat q̄ gra gratūfaciens dicit quid increatū. ¶ Itē bocipſuz oſtendit p effectus ſiue actus gre qō dr bre in gratificato. qui ex diuerſis autoritatib⁹ nouē eſſe colligunt. Bre em̄ è recrea re. gratie est aliaz informare. viuificare. illuminare. aſſimilare vnire. ſtabilire. acceptabilē deo reddere. ⁊ affectum ſurſuz du cere ⁊ elevare. ¶ Ex primo actu arguit ſic. eodē recreat deus quo creat. ⁊ equalis virtutis vt dicit Augu. est recreare ⁊ crea re. ſi ergo de⁹ ſeipſo creat nō per aliquid creatū. ergo ſeipſo re creat ⁊ reformat non per aliq̄d creatum. ſed illud qō recreat est gratia. g̃ ⁊c. ¶ Ex ſecūdo actu arguitur ſic. Partis virtutis est formare mētem q̄tum ad affectum ⁊ q̄tū ad intellectū: ſed mens immediate a prima veritate formať q̄tum ad intellectū vt dicit Aug. ergo ⁊ immediate q̄tum ad affectum a prima bo nitate formatur. ſed animā formare quantum ad affectum est ipſius gratie. ergo gra non est aliud q̄ bonitas ſumma. ¶ Ex tertio actu vel effectu arguit ſic. Si viuificare animā est act⁹ gratie gratūfacientis. ⁊ de⁹ animā viuificat ſeipſo non p me dium creatum. ergo gratia non est aliud q̄ deus. Minor probatur per Augu. qui dicit q̄ ſicut corpus viuit anima. ita anima viuit deo. ſed anima ſeipſa viuificat corpus. ergo de⁹ ſeipſo viuificat ſpiritum. ¶ Ex quarto actu vel effectu arguit ſic. Si ſol per ſui eſſentiā eſſet pſens oculo. nō eſſet ne neceſſaria aliqua luminis influētia ad hoc q̄ efficeret oculus luminoſus ſi igitur ſol iuſticie deus est pſens omni creature. ⁊ eſſentialr est in alia vniuſcuiuſq; videť q̄ nulla influentia luminis ſit ne ceſſaria ad illuminationē anime. ſi igitur impoſſibile est deuz aliquid facere fruſtra. videtur q̄ gratia illuminans animā ni hil aliud ſit q̄ diuina eētia. ¶ Ex quinto actu vel effectu ar guit ſic. Si color eſſet ſua ſilitudo. nō eſſet neceſſaria noue ſili tudinis gnatio ad hoc q̄ oculus cōformaret ipi colori. maxi me ſi color ipſe eſſe poſſet in oculo. ſed in deo ꝓpter ſuā ſimpli citatē nō differt vitas ⁊ ſilitudo. Filius em̄ q̄ est ſilitudo pris est eiusdē eſſentie cū pre. ſi g̃ gra est deo aſſimilare. ⁊ gra est ſi militudo dei. impoſſibile est gratiā eſſe aliud a deo. ¶ Ex ſexto actu vel effectu arguit ſic. medium vniendi plus ꝓpinguit vtriq; extremoꝝ q̄ extremū extremo. ſed deus est intimus anime: er go impoſſibile est q̄ inter deū ⁊ animā cadat aliquod mediuz vnitiuum qō ſit ab vtroq; extremoꝝ diuerſum. ſi igitur gratie est vnire animā deo. cū gratia non ſit anima neceſſe est gratiā eſſe deum. ¶ Ex ſeptimo actu vel effectu arguit ſic. Impoſſi bile est vanitatē per vanitatez ſtabiliri. ſed ſi ſtabilitur. ſtabili tur per veritatem. Si igitur ois creatura vanitas est aut gra tie nō est ſtabilire animā. aut non est aliquid creatum. ſ3 gra

tic est stabilire aiam in bonū. boc planū est. q̄ gr̄a nō est donū creatū. sed increatū. ¶ Ex octauo actu vel effectu arguit sic Deus ipso acceptat de' aliquē quo amat. sz pater t filius diligunt nos spūsctō sicut sancti dicūt. t habitū fuit in pmo libro nō aliquo creato. ergo acceptat nos spūsancto nō per aliquod donū creatū. si igitur gr̄a est illud quo de' aiam acceptat t reputat aiam gratā. videtur tc. ¶ Ex nono actu vel effectu arguitur sic. nihil pōt mētem nostram supra se eleuare nisi illud quod est mente superius: sed solus deus maior est mēte rationali. ergo solius dei est ipsam supra se eleuare. sed iste actus vel effectus ōr esse gratie. ergo impossibile est gratiā gratūfacientem esse aliq̄d a deo diuersum. His nouem rōnibus colligitur q̄ gratia non est donum creatum sed increatum. ¶ Ad oppositum arguitur primo rationibus ostensiuis. secundo rōnibus inducētibus ad impossibile. ¶ Ad ostendendum autem gratiam gratum facientem esse donuz creatū. primo adducatur robur autoritatis t secūdo violētia ratiōis. Dicitur. j. Lozint. tij. diuisiones gratiaz sunt. idem aūt spūs. sed nō est diuisio doni increati. ergo doni creati. ergo tc. Ō si dicas autoritatem istam debere intelligi nō de gratia gratūfaciente. sed de gratia gratis data. Ō hꝛcitur tunc per verbū Aug. ad bonifacium dicētis. Gratia meretur augeri vt aucta mereatur pfici. Circa igitur istud donū pfistit meritū. t augmētū: sed augmētum nō pfistit nisi circa donū creatū. meritum aūt nō consistit nisi circa donū gratie gratūfacientis. ergo gratia gratumfaciens est quid creatū. Ō si dicas augmentū illud attendi in gratia nō fm id quod est. sed fm effectū. Adducitur ad hoc autoritas magri in lra quā sumit ex vbis Aug. ibi. t si diligenter intēdas. Nihilominus tibi demonstraf q̄sit ipsa gr̄a voluntatem pueniens t preparās. s. fidei cū dilectiōe. Si ergo fides est donū creatū restat q̄ t ipsa gr̄a voluntatē pparans donuz creatū sit. ¶ Item bocipm rōne ostendif t ex oibus istis actibus gratie assignatis vna colligitur ratio. Si enī gratie est reformare t informare t viuificare. t sic de aliis. cum omnis talis actus fit ab aliquo sicut a pncipio formali. Non enī est informatio. nec reformatio. nec viuificatio. t sic de aliis sine forma. necesse est aliqd donū poni in aia quod sit aīe ipsius informatiuū. sed deus nullo modo pōt esse forma perficiens. q̄uis possit se habere in rōne forme exēplaris. ergo ꝓpter donū increatum quod deus est. ad hoc q̄ aia gratificetur. necesse est ponere donum creatū. Huius autē rationis necessitas colligitur ex nouē medijs. ex q̄bus nouem possunt formari argumenta. sed tātum valet illa in vnū medium colligere. quātum diuisim explicare. Sic igitur rōnibus ostensiuis apparet gratiam gratumfacientē esse donū creatum. ¶ Item bocvidetur rōnibus ducētibus ad impossibile. quarū prima hec est. Aut gr̄a gratūfaciens ponit aliquid creatū in gratificato cū deus de nō grato facit gratuz. aut nihil. Si nihil. ergo nulla fit mutatio ex parte creature gratificate ergo fit mutatio ex pte gratificantis. quod est impossibile. Et iterū si nihil creatū poneret nō esset melior ille qui est deo gratus q̄ ille qui nō est gratus. si igitur hoc est impossibile ponere q̄ grat' deo nō sit melior q̄ nō gratus. et impossibile est q̄ sit melior nisi aliquā bonitatem habeat quā alter non habet. t hoc non potest esse nisi quid creatū. necesse est q̄ gratia aliq̄d creatū ponat in gratificato. Si igitur ponit aliquid creatū. aut est donū siue aliqs habitus. aut est actus siue doni vsus. Si est donū t aliqs habitus. habeo ppositum scilz q̄ gratia in gratificato ponit aliquod donū creatum. Si vō est actus vel vsus. ergo non plus ponit in gratificato q̄ in nō gratificato. nisi q̄ operatur. ergo nō erit gr̄a in paruulis baptizatis t in iustis dormiētibus magis q̄ in nō baptizatis. t in bonis peccatoribus. q̄ si hoc falsum est t alienū a fide necesse est gratiā aliquod donū creatum in gratificato ponere. ¶ Item bocipsum ostenditur alia ratione. tam ex fide q̄ ex autoritatibus ops supponere q̄ impossibile est aliquod meritū esse sine gratia. t hoc melius manifestabitur infra. Hoc igitur suppositō. quero tūc aut gr̄a est aliqua proprietas liberi arbitrij. aut oīno nominat aliam substantiam diuersam. Si est aliqua pprietas liberi arbitrij. habeo ppositum. videlz q̄ gratia in libero arbitrio est aliquod donum creatum. Si gr̄a non est aliqua proprietas liberi arbitrij. sed deus cum libe. arbi. exit in opus meritorium quod est supra ipsum in merendo. potius agitur q̄ agat. et mouetur q̄ moueat. t si hoc sicut motus sursum nō attribuitur lapidi. nec est ex eo lapis laudabilis vel vituperabilis. sic opus meritorium nullo mō est lib. ar. attribuendū. t ita nec lib. arb. ex illo erit aliquo premio dignū. q̄ si hoc est impossibile t falsum. restat igit q̄ illud falsum est qō ōr gratiā nō esse aliquod donuz creatum. ¶ Respon. ad predictoz intelligentiaz est notandū q̄ circa hanc questionem sapientes opinantur contrarium fa- 14
pientibus. In hac enī questione aliquid est quod fides determinat aliquid quod ratio nō inuestigat. Fides t scriptura determinat q̄ absq̄ gratie dono impossibile est placere deo. ¶ Determinat etiā q̄ absq̄ dono increato quod est spūssanct' homo non potest fieri deo acceptus nec assumi in adoptionez filioz dei t ideo omnes recte intelligentes concedūt in iustis esse gratie donū. ita vt credant etiā in eis esse donum increatum quod est spūssanctus. t hoc a fide et a scriptura determinatur. t ideo qui contrariū huius sentiret esset hereticus. Sz vtrum preter donum increatum sit in nobis ponere donū creatum per quod simus deo accepti vel nō. q̄ non expresse determinatur scripture autoritate. inuestigatur a doctoribus rationum pbabilitate. Et qm̄ tam habitus q̄ dona q̄ etiā virtutes cognosci habent per ppias operationes. ideo fm diuersaz comparationem actuū t effectuum gratie ad ipsaz gratiam. diuerse sunt super hoc doctoz opiniones. ¶ Sicut enī pretactū fuit 15
in opponendo. gratie est recreare. gratie est animā informare gratie est viuificare. illuminare. assimilare. vnire. stabilire. acceptum facere. sursum leuare. Hos igitur actus quidā comparauerunt ad gratiā sicut ad principiū effectiuz. Et qm̄ deus sufficit ad hos actus vel effectus perficiēdos i rationali creatura. t solum deum decent p sua dignitate. t soli deo sunt possibiles pro sua difficultate. ideo dixerunt q̄ donū creatum ponere ad hos effectus pficiendos in boie est superfluū t indecens t impossibile. Alij vō comparauerunt effectus predictos ad gratiā sicut ad formā. necessariū enī est q̄ viuificatio t informatio ab aliquo est. sicut ab efficiente t ab aliquo sicut ab informāte. Et qm̄ nec est possibile nec decens deū esse formaz perfectiuā alicuius creature. ideo preter donū increatum qō comparatur ad hos actus tanq̄ principium effectiuū conueniens est t oportunum ponere donū creatum per quod anima informetur. Hanc aūt positionē preferendā credo priori tum quia securioz. tum qz etiā rationabilioz. Securioz nāq̄ est qz consonat cōmunitati magistroz. t verbis expositoz et pictati sanctoz. Doctores enī Parisien. cōmuniter hoc sentiunt t senserunt ab antiquis diebus. ¶ Verba etiā expositoz hoc pctē dunt qui gratiā in sacramentis dari t vsu virtutis augeri dicunt. Pie etiā mentes t humiles huic positioni consentiūt. p co q̄ t si donum gratie non possit ita percipi a quocūq̄. viros tamen sanctitate preclaros aliquādo non latet diuine bonitatis influentia quā intra semetipsos potius experiēdo q̄ ratiocinando cognoscunt. Hoc etiā piarum mentium est. vt nihil sibi tribuant. sed totum gratie dei. Unde quārumcunq̄ aliquis det gratie dei. a pietate non recedit: etiam si multa tribuendo gratie dei. aliquid subtrahat potestati nature vel libe. arbi. Cum vō aliquid gratie subtrahitur. t nature tribuitur quod est gratie. ibi potest periculū interuenire. t propterea cū ista positioque ponit gratiā creatā t increatā plus gratie dei tribuat q̄ alia t maiorē ponat in natura nra indigētiā. hinc est q̄ pietati t humilitati magis est consona. t ppterea est magis secura. Esto enī q̄ esset falsa. qz tamen a pietate t humilitate nō declinat tenere ipsam nō est nisi bonū t tutum. Preferēda est igitur hec opinio priori pro eo quod est securioz t magis recedit ab errore pelagij. Quis enī negare secure audeat i nostra gratificatione aliquod donum creatum nobis a deo conferri Timere enī ōz vnusquisq̄ ne forte negādo donum gratie create. efficiatur aduersarius gratie increate. Preferenda est etiā qz rationabilioz. Sicut enī in opponendo ostēsum est rationabiliter tales effectus t actus nō possunt cogitari in nobis esse quin sint ab aliquo sicut efficiēte. ab aliquo sicut informante. Quomodo enī actus verus informationis t viuificationis erit in anima nisi sit aliqua forma complens a qua anima informetur. Et ideo fm hanc positionem comparatur ipa gratia creata influentie luminis. t principium eius comparatur soli. Unde t scriptura vocat deū siue xpm solez iusticie. qz sicut ab isto sole materiali influit lumen corpale in aere per qō aer formaliter illuminatur

liter illuminak. sic a sole spūali. q̄ deus est. influit lumē spūale in aiam. a quo aia formak illuminak. ⁊ reformak ⁊ gratificak ⁊ viuificak. Nō inter oīa corpoꝛalia maxime assimilak gr̄e dei luminis influctia sicut em̄ hec est q̄dā influctia q̄ assimilat coꝛpoꝛa ip̄m suscipictia ipsi fonti lumis q̄tū ad ꝓpꝛietatē. sic gr̄a que est spūalis influctia q̄ mētes rōnales fonti lucis assimilat et cōformat. Hec aūt influctia recte dꝛ gr̄a. tū qꝛ datur ex mera libertate seu liberalitate nulla nature cogente necessitate. Nō em̄ oꝛitur ex p̄ncipijs subiecti. nec a deo exit de necessitate sed sua mera benignitate. Tum etiā qꝛ gratū facit. Duꝛ em̄ boīem deo ꝓformat ⁊ assimilat reddit ip̄m deo amicū. ⁊ facit deo esse placitū ⁊ acceptū. Tum etiā qꝛ facit boīem gratis facere ea que facit. Affectus em̄ boīs recuruus est ⁊ mercēnariꝰ q̄tū est de se. Unde qō facit intēdendo ꝓpꝛium cōmodū facit sed cū diuina gr̄a supuenit. sic boīem totū gratum facit. vt siue ad vtilitatē ꝓximi siue ad bonoꝛē dei velit totuꝫ gratis facit impēdere. Et sic ptꝫ q̄ talis influctia valde rōnabilr̄ gratia nuncupak. Ygit̄ banc positionē sustinēdo tanq̄ securioꝛeꝫ et rōnabilioꝛē. ad obiecta in contrariū facile est respondere.

¶ Illud em̄ quod dicit Dam̄. substantiā donoꝛ dei esse spiritumsanctū. ⁊ si que alie autoꝛitates inueniuntur. intelligende sunt per cām ⁊ appꝛopꝛiationem: quia spiritussanctus est donum in quo oīa alia dona donātur. ⁊ qui est fons omnium donoꝛum. Non autē excluditur donum creatū per illud verbum Sic etiā cum quis tenet equum per frenū dicitur tenere equū nec sic excluditur tentio freni quia tenendo frenū tenet equū. Sic spiritussanctus cum dicitur substātia donoꝛuꝫ non excluditur donuꝫ creatum. immo includitur. Non em̄ ob aliud dicitur nobis dari spiritussanctus nisi ex eo q̄ sic est i nobis a deo vt habeatur a nobis. Tunc aūt habetur a nobis quādo habitum habemus quo possimus eo frui. ⁊ hoc est donū gr̄e creatum. Et sic ptꝫ responsio ad illā autoꝛitatem ⁊ ad consimiles.

¶ Ad illud vo quod obīcitur de actu siue effectu recreatiōis q̄ est a solo deo. Dō q̄ verū est q̄ est a solo deo sicut a p̄ncipio effectiuo. nihilominus tamen qꝛ recreatio est rei iam existentis per aliquā dispositionē nate reformari. idē est recreatio ⁊ reformatio. ⁊ ꝓpterea nō tm̄ respicit p̄ncipiū effectiuuꝫ sed ⁊ p̄ncipium informatiuū. nō sic est de creatione que simpliciter est de nō ente. in qua simplr̄ est ꝓductio rei nō ſm qualitatem alteratio. Per hāc viam responderi potest ad omnes rationes sequentes. Omnes em̄ procedunt ſm q̄ actus illi cō parantur ad gratiam sicut ad p̄ncipium effectiuū. hoc autem modo non sunt a gr̄a creata sicut p̄ius dictum est. ⁊ istud melius ptꝫ si quis diligenter pertractare voluerit. pretermittit tm̄ ad presens causa vitande prolixitatis.

¶ Ad illud tamen quod obīcitur de vnione. Dicendum q̄ gratia non vnit quātum ad esse p̄mū quo deus est cuilibet creature intim⁹ essentialiter. potentialiter ⁊ presentialr̄: sed gratia est mediū vnien di q̄tum ad cognitionem ⁊ amoꝛē ⁊ q̄tum ad hunc modū multum distat deus a peccatoꝛibus.

Questio. iij

Utrū gr̄a sit in genere substātie vl̄ in genere accidētis. Et q̄ sit in genere accidētis videt. Omne quod aduenit substātie iam cōplete est accidens. sed gr̄a aduenit subē iam cōplete. s. aie rōnali. ergo gr̄a est accidēs. ¶ Itē qō adest ⁊ abest p̄ter subiecti coꝛruptionem est accidēs. sed gr̄a est huiusmodi. sicut ptꝫ qꝛ multi iusti efficiunt peccatoꝛes ⁊ ecōuerso. ergo ꝛc. ¶ Itē oīe qō recipit magis ⁊ minus est accidēs sed gr̄a recipit magis ⁊ minus. qꝛ maioꝛ est in vno q̄ in altero ⁊ in eodē ipso ſm diuersa tpa magis intendit. ergo ꝛc. ¶ Preterea. aut gr̄a est substātia aut accidens. Si est accidēs. habeo ꝓpositū. Si subā: aut substātia materia: aut substātia forma. aut substātia composita. Subā materia nō. hoc constat. Substātia composita non qꝛ tunc nō esset anime vnibilis. Substātia forma nō. qꝛ tunc ex gr̄a ⁊ anima fieret vnū per essentiā. ergo si non est substātia. restat q̄ sit accidens. ¶ Item si est subā. aut coꝛpoꝛalis. aut spūalis. Nō coꝛpoꝛalis. hoc cōstat. Si spūalis: aut deus: aut angelus: aut anima rōnalis. sed constans est q̄ gratia creata nec est deus. nec est angelus. nec rōnalis anima. ergo restat q̄ gratia creata sit in genere accidentis. ¶ Item nulla substantia est habitus: sed gr̄a est quidā habitus animā decoꝛans ⁊ ornans sicut dicitur super illud ꝓ̄s. Ut exhilaret faciem in oleo. gratia est quidā nitoꝛ animi ꝛc. ergo gratia non est substātia. ⁊ est subā vel accīs. ergo ꝛc. Sꝫ ꝓtra. Nullū accīs est nobili⁹ subā. sed gr̄a est nobilioꝛ aia quā pficit ⁊ cōplet. sicut pfectio est nobilioꝛ pfectibili. ergo gr̄a nō est accidēs. ⁊ est accīs vel subā. ergo ꝛc. ¶ Item nullū accīs est substātie similius q̄ substātia. sed gr̄a inter ceteras creaturas est deo similioꝛ. ⁊ de⁹ est subā. ergo gr̄a est in gn̄e substātie. ¶ Itē nullū accidēs est stabili⁹ q̄ subā. ꝓ eo q̄ substātia ꝓbet fulcimentū accidēti nō ecōuers⁹. sꝫ gr̄a stabilit ipsaꝫ aiam ⁊ ꝓfirmat i bono. nec pōt ipsa gr̄a aliquo mō incuruari in malo. si igit̄ aia est subā gr̄a est subā.

¶ Itē oīs forma q̄ est p̄ncipiū vite in gn̄e subē. sed gratia est p̄ncipiū vite ⁊ nobiliſſime vite. g̃ gr̄a est in gn̄e substantie.

¶ Item tria sunt gn̄a bonoꝛ scilz bona media. bona minima. bona maxima. sicut vult Aug. in li. de li. ar. sꝫ bona minima ⁊ bona media sunt in gn̄e substātie. g̃ multofortiꝰ ⁊ bona maxima. ⁊ gr̄a est de bonis maximis. ergo ꝛc. ¶ Item oīne accidēs quod inest alicui vt accidēs. aut inest per se. aut per accidens si igitur gr̄a inest anime vt accidēs. aut igit̄ inest p se aut per accidens. Si per se. ergo bꝫ oꝛtū ex ꝓpꝛijs p̄ncipijs subiecti ergo iam nō erit gr̄a. sed naturalis ꝓpꝛietas. Si p accīs sꝫ oē per accidens reducibile est ad p se. ergo si gr̄a inest aīe p accidens. erit aliud subiectū cui inerit p se. quero igitur quid sit illud. si aūt nō est aliqō tale dare restat q̄ gr̄a nō est accidens ⁊ est accidens vel substātia. ergo ꝛc. ¶ Rſi. dō̄m q̄ ponētes gratiam donū esse creatū. necesse bīt ponere gratiā esse in gn̄e accidentis. Ad cuiꝰ intelligentiā notandū est q̄ est aliqō accidēs qō cōparak ad aliq̄d sicut ad subiectū ⁊ ad cām. aliqō qō solū comparak ad aliq̄d sicut ad subiectū. ⁊ ad aliud sicut ad cām ꝙbi gr̄a. Nigredo i coꝛuo cōparak ad ip̄m coꝛuū sicut ad subiectū ⁊ cām lumē in aere vel spēs in speculo. cōparak solū sicut ad subiectū. nō sicut ad cām. qꝛ ⁊ si ibi recipiak. aliūde tm̄ bꝫ oꝛtum. Tale aūt accidēs qō cōparak ad aliq̄d sicut ad subiectū. ⁊ ad aliud sicut ad cām pōt esse sub triplici differentia. Quod dam em̄ est qō bꝫ oꝛtum ab inferioꝛi. quoddā qō bꝫ oꝛtū a pari. quoddā qō bꝫ oꝛtū a superioꝛi. sicut ab inferioꝛi. vt species lapidis i oculo vel; etiā in ītellectu nostro. Sicut a pari. vt filius tudo speculi in speculo. Sicut a superioꝛi. vt lumē in aere illuminato. Tale aūt accidens quod bꝫ oꝛtum a superioꝛi inq̄tuꝫ accīs est. cōplementū est nō q̄tū ad esse p̄mū. sꝫ q̄tū ad esse scōm. Qꝛ vo a supioꝛi est bꝫ nobilitare subiectū in boc q̄ suus git ip̄m ⁊ conformare qō est ipso superius. ⁊ si fit tale accidēs quod oꝛtum bꝫ ab ente supꝛemo. si eius infusio vel oꝛigo sit ſm perfectā influentiam. non solum habet nobilitare. verūetiam consummare ⁊ quietare. ⁊ hoc non facit tm̄ ratione sui. verum etiam ratione eius a quo procedit in quo reperitur omnis perfectio. ⁊ bonoꝛ omnium aggregatio. ac per hoc completa beatitudo. Concedende sunt ergo rationes probātes gratiā esse accidens.

¶ Ad illud quod obīcitur p̄imo in cōtrariū q̄ nullum accidens nobilius est substātia. dicēdum q̄ illa ratio deficit triplr̄. Primū quidem qꝛ nobilitas substātie ⁊ accidentis. ⁊ bonitas substantie ⁊ accidentis ꝓpꝛie non habent cōparari. Accidens em̄ bonum dicitur non sibi: sed alij. nō sicut oꝛdinatum: sed sicut ratio oꝛdinādi. sed ipsa substantia bona est tāq̄ bonitatis participatiua. Alius etiā defectus est ibi. qm̄ ⁊ si nullū accidēs nobilius sit subā put accidens cōparak in se. quātum ad essentiā generis. siue q̄tum ad esse p̄mū. nihilominus tū ꝓut accidens consideraf in subiecto et includit eē subiecti. quādam nobilitatem superaddit q̄tum ad esse scōm Tertius etiā defectus est. qꝛ q̄ gratia dicatur nobilioꝛ aīa et perfectio anime. hoc nō est rōne sui tm̄. sed qꝛ vnit bono ⁊ creato. sicut predictum est.

¶ Ad illud quod obīcitur q̄ nullū accidens illius ē subē q̄ substātia. dō̄m q̄ sicut dictum est de bonitate. q̄ alio modo dicitur aīa esse bona. alio modo gratia sic etiā alio modo anima deo assimilatur. ⁊ alio modo gr̄a. Anima em̄ deo assimilatur sicut diuine similitudinis susceptiua. gratia vo sicut ipsa similitudo vel donū assimilatiuū. vnde nō est comparatio ꝓpꝛie inter hunc modum assimilādi ⁊ illum. Alius est etiā defectus: qꝛ cū aīa assimiletur deo ꝓpter gratiam. ⁊ vbi vnum ꝓpter alterum. vtrobiq̄ tm̄ vnum. sic nō est maioꝛ vel minoꝛ assimilatio dicēda in aīa gratificata q̄ in gratia gratificāte. Tertius etiā defectus est qꝛ ⁊ si substātia plus assimiletur substantie in ratione entis. nihil tamen prohibet accidens plus assimilari alicui substantie sub rōne propꝛietatis. sicut aīa sapiens plus assimilatur deo inquantum est ens

per se q̄ ipa qualitas sapie. nihilomin⁹ tñ deo inq̄tū ē sapiēs plus assimilat aīa inq̄tū est sapiēs q̄ inq̄tū est suba. sic ⁊ in p
22 posito intelligēdū est. ¶ Ad illud qō obī q̄ nullū accīs est stabilius suba. dōm q̄ vez est de illo accīte qō cōparat ad aliq̄d sicut ad subiectū ⁊ cām. de eo ỹo accidēte qō aliūde bz originē nō bz veritatē. sicut pz in radio exēte a sole q̄ fixus ꝑmanet acre moto. Et q: gra est tale accīs ideo illa rō nō bz locum in
23 proposito. ¶ Ad illud qō obī q̄ gra est forma q̄ est p̄ncipiū vite. dōm q̄ illud bz vitatē de forma que dat viuere. qō spectat ad esse primū. gra aūt est forma dās vitā q̄tū ad esse scōm. sive q̄tū a d bñ esse. ⁊ iō illud nō valet. nō em̄ fit vnū p essentiaz ex gratificato. ⁊ gra. sicut fit vnū p ēntiā ex corpe viuificato ⁊
24 aīa viuificāte. ¶ Ad illō qō obī de bonis maximis ⁊ minimis et medijs. dōm q̄ illa diuisio bonoz est ſm acceptionē boni q̄ aliq̄d dr bonū q: bonū alij ⁊ vtile. sicut pz ex ỹbis Aug. ibidez q: bona ⁊ maxima sunt illa q̄bus non ꝓtingit male vti. ⁊ iō ad gradū bonitatis ſm cū modū p quē ibi loquit Aug. nihil facit vtrū bonū illud qō dr maximū sit in gñe subc vel accidētis
25 ¶ Ad illud qō q̄ritur vtz insit aīe p se. aut per accīs. dōm q̄ p se inest in gñe subiecti. sed non per se in gñe cause. Et q: per se est in gñe subiecti. ideo non est querēdum aliud subiectum cui per ꝓius insit. Q: ỹo non inest per se in genere cause. ideo nō inest omni aīe. nec ex p̄ncipijs aīe bz originē. ideo quodā modo bz naturā accidentis inherentis p se quodāmodo natura accidentis inherentis per accidens.

D **Questio. iiij.** Utrū gra sit in gñe accidētis corruptibilis. an incorruptibilis. Et q̄ sit accīs corruptibile vī. Oē accīs qō est i subiecto variabili ſm q̄ est variabile est corruptibile. sz gra est in subiecto variabili vtpote in aīa ſm libertatē arbitrij in q̄ ꝓsistit mutatio ⁊ vtibilitas g̃ ⁊c. ¶ Itē oē accīs qō bz positū potēs inesse suo subiecto est corruptibile. sed gra opponit culpe. ⁊ culpa pōt inesse aīe viri iusti q̄diu est in statu vie. ergo ⁊c. ¶ Itē omne accīs quod est aliunde ⁊ nō bz cām in subiecto. pōt ab illo separari sed gra est in aīa ⁊ non bz ortum ab aīa. ergo pōt separari ab ipsa. sed post sepa: ationē nō pōt inesse ꝓseruari. g̃ gratia nata est corrumpi. ¶ Itē omne accīs cuius ꝓseruatio pēdet ex cōuersione volūtatis ad deū est corruptibile. cū voluntas possit a deo verti. sed gra est hmōi. g̃ ⁊c. ¶ Sed ꝯ. Aīa eoipso qō est imago dei est incorruptibilis. nō em̄ esset imago dei sicut dicit Aug. ſi mortis termio clauderet. g̃ cū in gra ꝓsistat imago reformatiōis vī q̄ gra sit incorruptibilis. ¶ Itē accidēs qō ē in subiecto nō a se. sed ab alio nō mouet necessario ad motuz ei⁹ in quo est. sicut pz de spē exīstēte in speculo ⁊ lumine exīstēte in medio. sz gra ē in aīa nō a se sz a deo. g̃ nō videt q̄ ad mutationem seu ad variationē aīe corrumpat. ¶ Itē bis que sunt corruptibilia dedit diuina virtus ꝓpagādi potentiā igit aut gra nō est corruptibilis. aut si corrumpit bz vim ꝓducēdi gratiam sibi simile. sed gra nō pōt sibi simile ꝓducere sicut in primo li. ostensum ē. ergo nō est corruptibilis de se. ¶ Itez omne qō corrumpit in tpe sui diuturnitate senescit in tpe. sz gra quāto magis durat in boie tanto pfectior est ⁊ stabilior. ⁊ magis renouat spūm. g̃ gra nō videt corrumpi. ¶ Itē si gra corrumpit. aut corrumpit a deo. aut a lib. ar. aut a pcō. A deo nō cū gratiam corrumpi sit malū. A li. ar. nō cum nullū subiectū corrūpat suā perfectionē. A pcō nō. q: pcm̄ est pura p̄uatio ⁊ modica gra pōt sup oēm culpaz. ergo cū nihil habeat corrūpens vī q̄ sit incorruptibilis. ¶ Itē si corrumpit. aut corrumpit in aliq̄d. aut i nihil. Si in aliquid. quero in quid. nec est quid dare. cum nō ꝓducat ex aliquo. sed de nihilo. Si in nihil. Cōtra nihil qō corrumpit cedit oīno in nō ens. si igitur gra nobilissimū est inter oīa accidētia. ⁊ deus nō ꝓmittit alia accidētia in
26 nō ens cedere vī q̄ nec de gra ꝓmittat. ¶ Rñ. dōm q̄ cū gratia sit accidēs nō pōt esse p̄ter subiectū in quo est ⁊ cū in subiecto in quo est nō possit simul cum culpa subsistere. ⁊ ipsi subiecto in quo est gra ꝓtingat culpā inesse. necesse ē gratiā esse q̄d corruptibile. Rursus cū gra nō ꝓducat ex aliquo materiali. sed sit simpl⁹ donū gratuitū. ⁊ oīno desursum descēdens a patre luminū. ⁊ oē quod corrumpit i id cedat vñ ꝓducit. necesse est gratiā sicut ex nihilo ꝓducit. sic etiā in nihilum redigi cū corrumpit. Talis aūt modus corrūpendi nō solū cōpetit gratie rōne sui initij. sed etiā rōne esse ꝓpij siue modi exīstendi. Rōne inquā sui initij q: sicut dictum est sicut ex nihilo ꝓducitur. ita in nihil redigitur quēadmodū in alijs accidentibus consil⁹ reperit quod in id redeūt vnde exeunt cū ꝓducuntur. Cōpetit etiā hoc ei rōne esse ꝓpij siue modi exīstēdi. Q̄m cū gra nō causet ex p̄ncipijs eius in quo est. sz aliud habeat ꝓ subiecto. aliud ꝓ causa. quēadmodū cū lumē corrumpit. vt similitudo in speculo. vel ipa spēs in aīa. nō corrumpit illud in quo est. nec redit ad illud a quo est. sz q̄tū est de se in nihil cedit. sic gra q: nō bz esse in aīa per modū nature. sed ꝓ modum habitus. vt pz⁹ habitū est. nec ex p̄ncipijs aīe producit. cum corrumpit in nihil redigit. ⁊ ꝓpterea peccatum in quo fit gratie corruptio dr esse nihil. ⁊ inter oēs corruptiones summo auctori ⁊ conseruatori oīm bonoz maxime displicere dignoscitur concedēde sunt igit rōnes ostēdentes q̄ gra corrumpitur.
¶ Ad illud ergo qō ꝓmo obī in ꝯm q̄ in gra reperitur rō 27
imaginis sicut in aīa. dōm q̄ aliter reperit imago hic et ibi. ¶ Aīa em̄ est imago dei. q: capax dei est ⁊ particeps eius esse pōt. ⁊ ita ꝓ btitudinem facta est. ⁊ ad btitudinem apta. que inq̄ btitudo nō pōt inesse nisi substātie immortali. ideo necesse est aīam immortalē esse. Gratia vo ex hoc solo dr imago: q: est imaginis reformatio. ⁊ q̄m illa imago per gratiā reformata pōt deformari. hinc est q̄ gra pōt corrumpi. necvalet illa rō. q: hincinde nō est ꝓsimilis imaginis acceptio. ¶ Ad il- 28
lud qō obiicit q̄ accidens quod nō bz ortuz a subiecto nō mutatur ad mutationē subiecti. dicēdum q̄ hoc non est propter hoc solum q̄ habeat ortum aliūde. sed q: non dependet ab eo in quo est. sicut pz in radio ⁊ lumine. Gratia autē nō solū dependet ab eo a quo est. sed etiā ab aīa in qua est. nec persistit in ea nisi q̄diu habet faciem suā siue mentem ad deum conuersam. ¶ Ad illud quod obiicit q̄ rei corruptibili debet dari vir- 29
tus ꝓpagādi. dicēdum q̄ illud verum est quādo illa res est nata talem virtutem suscipere. ⁊ quādo etiam illa corruptibilitas inest rei ex defectu proprie nature. neutrū autem horum competit gratie. Nā gratia nata est immediate ab ipso deo ꝓcedere. nec aliquo modo corrumpit nisi ꝓpter auersionē mentis nostre a rectitudine vitatis eterne. ¶ Et per hoc pz rūsio 30
ad sequens quod obiicit q̄ omne quod corrumpitur senescit in tempore. hoc em̄ verum est de eo quod habet cām corruptionis intra se. ¶ Ad illud quod queritur a quo corrūpitur. vtrū 31
a deo vel a peccato. vel a lib. ar. dicendum q̄ ipsa gratia deficit in seipsa. Si autem queratur ratio hui⁹ quare deficiat. hoc est ꝓpter auersionem mentis humane. Cum enim gratia nō saluetur nisi ex continuatione influentie a bonitate diuina super faciem mentis nostre. quando anima a deo auertitur per peccatum. influentia non continuatur. ⁊ per consequens gratia corrumpitur. ⁊ ideo quodāmodo gratia per peccatum dicitur corrumpi. non q̄ peccatum agat in gratiā. sed quia anima per peccatum se auertente. ⁊ deo cessante influere. necesse est gratiā in seipsa deficere. ¶ Ad illud quod obiicit q̄ nihil qō 32
corrumpitur cedit omnino in non ens. Dicendum q̄ illud habet veritatem in accidentibus que habent esse nature. ⁊ ī eis que causantur ex p̄ncipijs subiecti ꝓ eo q̄ cuz corrūpuntur accidentia manent nihilominus ⁊ saluātur illa principia. ⁊ iō cum talia accidentia corrumpūtur. non omnino annihilātur. In bis vo accidentibus que habent esse habitus. sicut similitudo in anima ⁊ lumen in aere non habet veritatem. Non em̄ similitudo hominis mortui que est in anima tua. si de aīa tua deleatur ⁊ corrumpatur. redit ad hominem illum. vel cum lumen corrumpitur redit ad solem maxime si corruptio luminis fiat per corporis interpositionem. Nisi forte quis dicat ad originem suā redire ꝓ eo quod adhuc saluatur in suo principio effectiuo quod pōt ꝓducere illi simile. Q: igitur gratia habet se ad modum habitus. ⁊ ex nihilo ꝓducitur. vt ꝓius habitum est. ideo illa ꝓpositio nō habet hic locum. Et si tu queras vnde hoc est q̄ deus ꝓmittit perire tā nobile accidens. satis 33
facile est respondere. Similis em̄ questio est si queratur cum deus diligat amicos suos. ⁊ plus diligat vnā animā sanctā q̄ diligat celum ⁊ terrā. quid est q̄ permittit animā sanctam a se separari. ⁊ non permittit celuz ⁊ terrā corrumpi. ¶ Ad hoc respondebit qui sane intelligit. q̄ hoc cursui rerum congruit. et sic deus res quas condidit amministrat. vt eas agere ꝓprios motus sinat. Et propterea q: thesaurus gratie habetur in vasis fictilibus. q̄uis sit valde nobilis tñ de facili amittitur quādo procellis tentationum concutitur.

Questio. v.

Quæstio.v. Utrū gratia p̄ma infit substātie aīe vel potētijs. Et q̄ p̄ma infit ꝓbe vr. Nulla potētia aīe ē ꝓtinue i suo actu sz gr̄a ē ꝓtinue i suo actu. q̄ cōtinue reddit boies deo acceptū ⁊ gratū. ergo gratia non est in potentijs anime. ¶ Itez gratia est vita anime. sicut dicūt sanctorū auctoritates ⁊ etiā doctores. sed viuere cū sit actus substantialis non inest substātie p potētias. sed potētijs per substantiā. ergo si primus actus gr̄e est viuificare. videt q̄ p̄ius respiciat substātiaz q̄ potētias. ¶ Item accidēs habet numerari per suū p̄priū subiectū. igitur si gratia primo est in potentijs. cum potētie sint multe. necesse est gr̄az in anima multiplicari. si ergo in vna aīa vna tm̄ est gratia. videt q̄ gratia primo sit in substātia q̄ in potētijs. ¶ Itē in gratia ⁊ virtutibus cōsistit imago reformationis sed imago reformatiōis respondet imagini creatiōis cū igitur imago creationis ꝓsistat in vnitate essentie ⁊ trinitate potētiaz. ⁊ tres sint habitus virtutum q̄ respiciūt tres potentias. videtur q̄ sit aliquid vnum quod respiciat ipam anime essentiā. sz nō est nisi gr̄a. ergo ⁊c. ¶ Item sicut opatio erit a potētia. sic potētia orit a substantia. ergo sicut nō placet nec acceptat a deo aliqua opatio nisi p̄ius acceptet ⁊ gratificet potentia. sic impossibile est acceptari potentiā nisi p̄ius acceptet substantia. ergo cū per gratiam fiat acceptatio. per p̄ius est gratia in substātia q̄ in potentijs. ¶ Itē in paruulis baptizatis est deus p̄ inhabitantē gratiā. sicut dicit Aug. de p̄sentia dei ad dardanū. ergo cū in ipis nulla sit potētia expedita gratia nō respicit primā expeditionem potētie. sed post viuificationē substātie. ⁊ sic per p̄ius est in substātia q̄ in potētia. ¶ Sed cōtra. Aug. dicit q̄ gratia se habet ad liberū arbitriū sicut sessor ad equum. ergo residet in aīa ratiōe liberi arbitrij. sed liberū arbitrium non est potentiā. ergo ⁊c. ¶ Itē magister in littera adducit auctoritatem Augustini in qua diuidit gratiā in p̄uenientē ⁊ subsequētem. ⁊ vtranq̄ istarū diffinit per cōparationē ad voluntatem ergo videt q̄ primū et p̄priū subiectū gratie est ipsa voluntas. sed hec est potētia. ergo videt q̄ gratia per p̄ius infit potentie q̄ substātie. ¶ Itē sicut inter potētiaz ⁊ actū cadit medius habit⁹. sic inter substantiā ⁊ habitū cadit media potentia. cum igitur gratia sit in anima vt habit⁹ ⁊ qualitas q̄dam videtur q̄ ei infit mediāte potentia. ergo p̄ius est in potentia q̄ in substātia. ¶ Item opposita nata sunt fieri circa idez sed gratia vt gratia opponit culpe inquantum culpa. si igitur culpa primo ⁊ p̄prie respicit arbi. li. pari ratione ⁊ gratia. igitur per p̄ius erit in potētia q̄ in substātia. ¶ Item gratia cū sit donum de sursum descēdens. inest aīe sm̄ suū supremū. sed supremum anime sicut vult Augustin. est ipsa mens. mens aūt nō est ipsa substātia anime. sed post potentia suprema. ergo videtur q̄ gratia per p̄ius sit in potentia. ¶ Itē gratia habet existere in anima sm̄ cōuersionē ipsius anime ad deuz. et amitti habet sm̄ auersionē. si igit illud sm̄ qō aīa primo auertit et conuertitur est potentia. videt q̄ aīa per p̄ius sit in potentia q̄ in substantia. ¶ Item gratia non est in anima sm̄ seipsam. sz sm̄ influentiam ab aliquo principio quod est omnino ab eo diuersum. cum igit anima suscipit gr̄az aut habet aliquā potētiam ad suscipiendam gratiam aut non: si non habet potentiam ad hoc. ergo nunq̄ eam suscipiet. Si autem habet potentiam mediante q̄ suscipit. aut illa erit ratio. aut volūtas aut aliqua alia potētia ab his diuersa. sed non est, ponere potentiā aliam in anima p̄ter cognitiuā ⁊ affectiuā. ergo videt q̄ mediantibus illis gratia suscipiat ab anima. ¶ Item si gratia inesset anime sm̄ substantiā cū possibile sit abstrahi per intellectum substantiā a potētijs. possibile esset intelligere aīaz esse gr̄am suis potētijs abstractis. sed omnis aīa grata est disposita ad gloriā ergo potest intelligi per cōsequens anima gloriosa abstractis potētijs. sz potētijs abstractis aīa nec videt nec amat deum. ergo ipossibile est animā gl̄iosam ponere que nec deum videt nec deuz amat sed si hoc est ipossibile. ergo illud ex quo
34 istud sequit. ¶ Rñ. ad p̄dictorū intelligentiā est notandum q̄ cōmunis opinio tenet gratiā primo respicere aīe substātiaz et vtutes p̄ria respicere potētias. vt sic p̄ gr̄az in vtutib⁹ fiat reformatio imaginis create. que cōsistit i trinitate potētiaꝝ ⁊ vnitate substātie. Hec autē positio pōt dupl̄r itelligi. Uno mō vt itelligat q̄ de⁹ p̄ius influat gr̄az in eētiā. ⁊ postmodū influentia illa i substātia redūdet in potētias. vt sic sit cōformitas gr̄e ad aīam siue p̄ut cōsiderat sm̄ rōnem imaginis. siue p̄ut cōsiderat vt pfectio corpis. Anima enim vt est pfectio corporis ratiōe sue substātie vel essentie respicit cōplexiōis equalitatez. rōne vero potētiarum respicit organoꝝ diuersitatē. Et iterum anima in se ⁊ viuere habet ⁊ agere. sed viuere per seipsam ⁊ p̄priā formā agere vero per potētiaz. Per būc modū si gratia in perficiēdo cōformat anime sub ratione gratie. p̄ius debet respicere ipsam anime substātiaz ⁊ p virtutes debet esse perfectio potētiaꝝ. Et sm̄ hunc modū dicendi cum dicit gr̄a respicere substātiam ⁊ virtutes potentias. non tantū intelligitur esse dictū p appropriationē. verūtamē p p̄prietatē. Alio modo pōt intelligi p̄dicta positio p appropriationē quādam. non q̄ deus p̄ infundat gr̄am in substātiaz q̄ in potētiam. sed quia cū aīa suscipiat gratiā ⁊ virtutes mediāte potētia. ⁊ tam gratia q̄ virtus infit anime per potētiaz. aliter tñ inest hec et illa. Virtus em̄ dicit perfectionez respectu operis gratia vero dicit perfectionē respectu dei acceptātis. Et q̄tū respectu operum. potētie distinguūtur. hinc est q̄ virtutes potētias respiciunt vt distinctas. ⁊ tūc sunt in actu. q̄n potētie sunt in actu. Potentie aūt inq̄tum cōparant ad deū acceptātez. vnica acceptione acceptant cū ipsa substātia cui⁹ sunt. ⁊ sm̄ vnā naturam in eis repertā. ⁊ hinc ē q̄ gratia est vna sicut et substātia. ⁊ est semp in actu ꝓtinuo ⁊ p̄rio dicit respicere substātiaz. non q̄ fit in illa abstq̄ potētia vel p̄ p̄r⁹ q̄ in potētia. sed q̄ habet esse in potētijs vt ꝓtinuat ad vnam essentiā. virt⁹ vero dicitur esse in potētijs. q̄ in eis est vt referūtur ad operatiōes diuersas. ⁊ hic modus intelligēdi magis ꝓsonus est vbis Aug. qui dicit q̄ gratia se hz ad liberū arbitriū sicut sessor ad equū. qui etiā gratiā cooperātez ⁊ operantē describit p cōparationē ad volūtatē. Magis etiā est ꝓsonus rōni. Si enim intelligimus gr̄az tanq̄ habitū quēdā ⁊ influentiā q̄ inest aīe ad deū cōuersionem. cū talis habilitatio ⁊ influētie susceptio ⁊ p̄uersio non possit intelligi nisi p potētiā. nō videt posse recte itelligi quō gratia sit i aīa abstracta potētia. Rursus si gr̄a eo dicitur gr̄a. q̄ gratificat. ⁊ eo ipo q̄ gratificat hz oppositionē ad culpā cum opposita sm̄ idem nata sint inesse. sm̄ idem ipm̄ aīa nata ē gratificari. sz qō nata ē ⁊ culpari. culpatio aūt ⁊ laus ⁊ vituperiū inest aīe primo sm̄ liberū arbitriū. ac p hoc ⁊ gratie donū. Nō em̄ quecūq̄ acceptatio gratificatio dr̄. sed illa sola qua deus sic acceptat aīam vt reputet eā remuneratiōe dignā. ⁊ talis respicit ipsam arbi. libertatē. ⁊ ideo gr̄a inest anime primo sm̄ libertatem ar. ⁊ huius signum est. q̄ ad eas solas potentias se extendit gr̄a ad quas se extendit arb. libertas. Concedendum sunt igit rationes ostēdentes q̄ gratia inest anime sm̄ potentias Ad rationes autem ad oppositum facile est respōdere per iam dicta. ¶ Quod enim obr̄ q̄ gr̄a est continua in suo actu. non obuiat ei qō nunc dictū est. Quānis enim potentia in re-
35 latiōe ad opus nō sit in suo actu cōtinuo. ⁊ sic nō habeat pfectū gr̄a sz vtute. in cōparatōe tñ ad substātiaz in q̄ est. ē in suo actu cōtinuo. ita em̄ debet q̄ quodā viuere ⁊ quidā actus ꝓtinuus ipis potentijs sz q̄ ꝓtinuant ipi subē. quēadmodū ⁊ ipsi subē. ⁊ ideo sm̄ hanc cōparationez a gr̄a sunt pfectibiles. ¶ Aliter etiā posset hic dici q̄ dupler ē act⁹ ipius forme vnus qui est a
36 forma per modū informātis. ⁊ alter q̄ est a forma p modū efficientis. sicut albedo subiectū suū dealbat. ⁊ oculuz disgregat Quantū ad primū est ois forma in actu ꝓtinuo. q̄ ille ē actus vt habitus. Quantū vero ad scōz nō. Sic ⁊ gr̄a q̄uis sit i suo actu cōtinuo q̄tuz ad illū actū quē habet per modū informātis. non tñ est in actu cōtinuo q̄tum ad illum actum quez habet p modū p̄ueniētis ⁊ subsequētis siue cooperātis ⁊ operantis. ¶ Ad illud qō obijcit de actu viuificādi. dōm q̄ ⁊ si vi-
37 ta sm̄ q̄ dicit esse primū. p̄r⁹ respiciat ipam eētiam q̄ potentiam. nō tñ oportet de vita sm̄ q̄ dicit esse scōm Cum enim sit accidēs supadditū non tm̄ essentie sed etiaz potētie. hz anime inesse potētia mediāte. sicut color dicit esse i corpe. ita q̄ p̄rio in superficie. ¶ Ad illud qō obijcit q̄ accidens nūerat p subaz dōm q̄ verū est q̄n ea q̄ subijciunt diuersa sunt ⁊ subijciunt vt
38 diuersa. q̄n vo p eandē naturā subijciūtur. nō opz ee in accidēte diuersitatē. ⁊ si gr̄a est in potētijs anime inq̄tuz cōtinuatur ad vnam substantiā. ⁊ inq̄tum cōmunicat in libertate arbitrij sicut p̄ius dictuz est. Un̄ sicut vna sanitas dicit esse in oībus mēbris hois q̄ est in ipsis sz q̄ ad vnā originē reducunt ⁊ sm̄ q̄ in ꝓportione cōueniūt. sic ⁊ in proposito intelligendum est.

39 ¶Ad illud qđ obĵcitur de cõformitate imaginis creationis ꝛ reformatiõis. Dõm ꝙ cum deformatio imaginis non possit esse nisi p potẽtias. sic nec reformatio. ꝛ ideo imago reformationis inq̃tum hmõi sufficiẽter reformat ipaz aiam cũ ineſt ei per suas potẽtias. Potentijs em̃ reformatis ꝛ pfectis. p ꝓ̃s perficit ꝛ formak ipa substãtia. iõ ad pfectã reformationẽ animẽ nõ oportet aliq̃d poni qđ p pr̃ fit in substãtia q̃ in potẽ-
40 tia. nisi hoc dicak p appropriationẽ quandã. ¶Ad illđ quod obĵ ꝙ de' nõ acceptat actũ nisi pr̃ acceptãdo potentiã. dõm ꝙ non ẽ simile. p eo ꝙ potẽtia põt esse sine actu ꝛ gratia in potentia absq̃ merito opis. substãtia aũt absq̃ potẽtia esse non põt. ꝛ si possit intelligi. nõ tñ põt intelligi absq̃ potẽtijs diuina dona suscipe. in qb' donis decorari dicit facies anime eo
41 genere decoris p quẽ deus acceptat. ¶Ad vltimũ qđ obĵcitur de paruulis. dõm ꝙ ꝛ si potẽtie in puulo non sint ydonee ad exercendũ in vsuz gr̃e et virtutũ. nihilominus tñ ydonee sunt non solum per donũ gratie. sed etiã per habitus virtutũ decorari ꝛ perfici. Et hoc melius declaratur in quarto' cuz agitur de effectu baptismatis quem habet in paruulis.

5 **Questio. vj** ◆ Utruz gr̃a competur ad animã in rationẽ motoris. et ꝙ sic videk p autoritatẽ Aug. quã magister adducit in littera. ꝙ gratia p̃uenies est que p̃uenit bone volũtatis meritũ. ꝛ respectu cuj' ipsa voluntas bona pdisſequa est nõ p̃euia. igĩk gr̃a respectu volũtatis se hz p modũ excitãtis ꝛ impantis ꝛ regẽtis. ꝛ omne tale se hz in rõne motoris q̃ ꝛc. ¶Jtẽ Aug. gr̃a se hz ad li. arb. sicut sessor ad equũ. sz sessor est motor equi. q̃ gratia est motrix lib. arb. ¶Jtẽ hoc videk ratiõe. Plus est potentiã aliquã superã se erigere ꝙ ipam mouere. sz gr̃a eleuat potẽtiã lib. ar. ad opa meritoria q̃ sunt sup ipam. q̃ est li. ar. motrix. ¶Jtẽ plus põt gratia sup li. ar. ꝙ li. ar. possit sup seipz. sz li. ar. est instr̃m seipm mouẽs. sicut dicit Ansel. ꝛ volũtas mouere põt seipaz. ergo multofort' mouerj põt a gr̃a. ¶Jtez. oẽ qđ est p̃ncipiũ vite perfecte est principiũ motus in eo qđ viuificat. sz gr̃a est p̃ncipiũ vite ĩ aĩa. ergo ꝛc. ¶Cõtra volũtas eo ipso ẽ libera quo mouek ex seipsa. cũ igĩk gratia sit aliud a volũtate. si gr̃a mouet volũtatez. aufert ei libertatẽ. sz ꝓstans est ꝙ gratia volũtati libertatẽ non aufert. q̃ ipsam nõ monet. ¶Jtẽ omnis motor sufficiẽs est hoc aliq̃d. ꝛ substãtia cõpleta distans a mobili. ergo aut gr̃a nõ mouet lib. ar. aut si mouet est substãtia si igĩk gratia creata nõ põt esse in genere substãtie sz in genere accidentis. q̃ ꝛc. ¶Jtẽ si gratia mouet li. ar. aut mouet naturaliter. aut violenter. aut volũtarie. Si naturaliter. q̃ opa meritoria erũt naturalia. Rursus si naturaliter mouet. semp mouet q̃tuz ẽ de se ergo nunq̃ quiescit bõ ab opibus meritorijs. Si violẽter. q̃ nec saluak ibi ratio meriti. nec li. ar. quoꝛ vtrũ q̃z pt̃z cẽ falsuz. Si volũtarie. sz nihil mouet volũtarie nisi habeat cognitionẽ ꝛ volũtatẽ. ergo gr̃a cognoscit ꝛ vult. ꝛ ita est substãtia rõnalis. igĩk vel gr̃a si mouet li. ar. nõ est aliq̃d creatum. vel si ẽ aliq̃d creatũ nõ mouet li. ar. ¶Jtẽ si mouet li. ar. aut sicut motor motus. aut sicut motor non motus. Si tu dens ꝙ sicut motor motus. q̃ cũ nihil hz idẽ moueak ꝛ moueat. gratia hz se habebit aliã ꝛ aliã naturã p quã moueak ꝛ moueat ergo non erit accidẽs simplex. Sicut motor nõ motus sed talis motor nõ est q̃d creatũ. ergo vel gr̃a nõ est q̃d creatũ. vel non mouet li. ar. ¶Jtẽ idẽ manẽs idẽ in creaturis semp est natuz facere idẽ. ergo si gr̃a est q̃d creatũ. ꝛ mouet li. ar. cum gr̃a nõ variek. semp ad idẽ inclinabit li. ar. ergo nunq̃ facit bõ p gratiam nisi vnũ opus meritoriũ. si igĩk li. ar. modo excitatur ad vnũ genus opis mõ ad aliud. videk ꝙ aut illa excitatio nõ sit a gr̃a. aut gr̃a nõ dicit aliq̃d creatũ. aut gr̃a mutak ꝛ variak sicut li. ar. ¶Rñ. dõm ꝙ ꝑ absq̃ dubio sicut autoritates sctoꝝ
42 dicũt. necesse ẽ ponere li. ar. a gratia moueri ꝛ excitari. Ab ipsa ei gr̃a opante p̃uenik. ꝛ a coopante ad opa meritoria elicuatur. ita ꝙ respectu opis meritorij gr̃a est sicut p̃ncipalis motrix. ꝛ volũtas sicut pedisſequa. Qualiter aũt ipa gr̃a cũ sit accidẽs aie ipam habeat mouere. h̃ hz difficultatẽ. Ad hui' autẽ difficultatis explicationẽ duplex ẽ modus dicẽdi siue intelli-
43 gendi. ꝑ zquẽ li. ar. dr̃ a gratia moueri. ¶Unus modus dicendi est ꝙ gr̃a mouere dr̃ liberuz arbitriũ qm̃ ipsa est dispositio ad quẽdã spũalẽ motũ. Sicut em̃ põdus in corpib' disponit ad motũ sic ꝛ suo mõ põdus i spiritib'. gr̃a aũt est quoddã spũale põdus datũ aie p qđ hz surſuz tẽdere. ꝛ qm̃ liber arbitriuz est natum seipsum mouere ꝑm actus in quos potest de se cum est adiutum et informatũ gratia excellentius mouet seipsum ita ꝙ cum libero arbitrio sit mouens ꝛ motũ. gratia disponit ipsum sub ratione mouentis. et pro tanto dicitur gratia mouere liberu arbitriũ. qz lib. ar. gratia informatũ mouet seipz. per quem modũ amor dicit mouere bonem ad magna opera faciẽda. Alius est modus intelligẽdi hz quem liberũ arbi. dr̃ a gratia moueri. Gratia enim est sicut quedã influentia p̃cedens a luce superna. que semper habet coniunctionẽ cum sua origine sicut lumen cum sole. et quia semper sue origini coniungitur. ideo non tantũ attribuit ei operatio ratiõe subiecti in quo est sed etiam ratione subiecti a quo est. Unde sicut lumen non solum operatur cum aere. sed etiam operatur in ipsum aerem ratione cõtinuatiõis cum suo fonte. sic et gratia non solum operatur cum libero arbitrio. sed etiam operatur in liberuz arbi-
trium. et liberu arbitriũ mouet. Unde non est aliud dicere gratiam liberum arbitriũ mouere. q̃ gratiã esse spirtussancti instrumentũ ad mouendũ liberum arbitriũ. Uterq̃ horum modorum intelligendi cõueniens est ꝛ rectus. nec vnus sine altero sufficit. Nam primus cõpetit gratie cooperanti siue subsequenti. Secũdus cõpetit gratie operãti siue p̃ueniẽti. Gratia enim operans liberũ arbitriũ p̃uenit ꝛ mouet. qz deus illam infundendo volũtatẽ bonã sanat ꝛ p̃parat. Gratia vero cooperans siue subsequens liberum arbitrium dicitur mouere. qz volũtas tali dono gratie informata mouet seipsam. Hãc enim potẽtiam habet voluntas scz mouendi seipam. qz est potentia materie non alligata. sicut supra ostensum est cum de libero arbitrio agebatur. Cõcedende sunt igĩk rationes ostendentes ꝙ gratia ad liberũ arbitriũ cõparari habet in ratione motoris. Ad rationes autez ad oppositũ plana est respõsio ex iam dictis. ¶Ad illud enim qđ primo obĵcitur de voluntate 44
ꝙ seipsam mouet. Dicẽduz ꝙ hoc non obstat. imo cõsonat ei quod dicit ꝙ mouetur p gratiã. Sicut enim voluntas mouet seipsam ad opera naturalia. sic adiuta p gratiã mouet seipam ad opa meritoria. Uel ꝑm aliũ modũ intelligendi. dr̃ per gratiam mouet voluntatem. nec tamen hoc voluntati repugnat. quia voluntas vult sic moueri a deo. Unde sic mouetur a deo ꝙ mouetur etiam a seipsa et ideo omne opus meritorium attribuitur gratie et libero arbitrio. ¶Ad illud qđ obĵcit ꝙ motor distat a mobili. Dicẽdum ꝙ illud intelligit dr̃ de eo motu in 45
quo moueri est vere pati. sicut ẽ in motu copali. ꝛ de eo motore q̃ est tota causa efficiẽs ꝛ sufficiẽs. ꝛ tota causa motus. Talis aũt motor nõ dicit esse gratia. p eo ꝙ nõ mouet nisi sicut dispositio. vl' sicut instrumẽtum. sicut prius fuit explanatum.
¶Ad illud quod queritur aut mouet naturaliter ꝛc. Dicen- 45
dum ꝙ mouet volũtarie non a voluntate qua ipa gratia sit volens. sed a voluntate qua deus gratiam influens est volẽs et a voluntate qua libe. arbi. gratificatum vult mouere seipsum.
¶Ad illđ qđ querit vtrũ sit motor mor' vel nõ mor' pz rñsio.. 47
Illa em̃ diuisio motoris ẽ de motore q̃ est b̃ aliq̃d ꝛ ẽ substãtia ꝛ est motor sufficiẽs talis aũt motor nõ est gr̃a vt predictũ est.
¶Ad illud qđ obĵcit ꝙ idẽ manẽs idẽ semp ꝛc. Dicendũ ꝙ illud fallit in deo. ꝛ ideo ꝑm ꝙ deus mouet per gratiaz per eandem gratiam potest excitare ad diuersa opera. Secunduz vero ꝙ liberum arbitrium seipsum mouet per gratiã ad diuersa opera. est in ipso cognitiõis ꝛ affectionis diuersitas ꝑm quas ordinari habet ad diuersa opez genera. ꝛ ideo q̃uis gr̃a non varietur in se. mouet tamẽ ad diuersa ratiõe variatiõis in motore sibi cõiuncto sine quo non potest mouere. nunq̃ enim gratia elicit opus meritorium nisi voluntas sibi cooperetur.

Distinc. xxvij ◆ De adiutorio gr̃e put cõparat ad habitũ q̃tuitũ ꝛ vsuz sibi debitus.

Ic considerãduz est cũ predictũ sit ꝛc. Supra egit magister de adiutorio gr̃e in se. hic vero agit de ipso in compatione. Diuiditur autem pars ista in duas. In prima comparat vnam differẽtiã gr̃e ad aliã sub rõne habit'. In scõa vo compat vnũ habitũ ad aliuz sub rõne vsus. vsus aũt gratie est meritũ. Unde cõparat prio gr̃am p̃uenientem ad subsequentẽ ꝑm idẽtitatẽ ꝛ diuersitatẽ. Scõo vo comparat gratiã ad virtutẽ ꝛ ad merẽdi efficaciã ibi. Si vero quaritur quo ipa gr̃a p̃uenies mereak ꝛc. Et illa scõa ps diuidit in duas. In prĩa pte mouet q̃stiões et p̃mittit quedã p̃ambula ad determinationem

la ad determinationē. In scōa vero incipit dissoluere. ibi. Dicendū est qđ sit vt'. vbi vt cōiter assignaf initiū dist. xxvij. quc melī assignaref aliquātulus afi sicut signauim'. qz ibivbi signaf fic[sicut apparet[determinatio ponis questois pmisse. Illa igif pa in qua soluit bz duas ptes. In pria soluit ad pdictā questionē fm opinionē cōiorē. In scōa vo determinat fm aliox opinionem q minus tenetur cōiter. ibi. Alij vo dicunt virtutes esse bonos vsus ꝛc. Prima pars bz duas. In pria magister determinat. In scōa epilogat ibi. Ex pmissis tam innotescere ꝛc. Pria pars habet duas fz determiationes duox dubiorū. Prio enī determinat illā questionē qua querif de cōparatiōe gratie ad virtutem. Scōo vo determiat illā questionē qua queritur de cōpatiōe gratie et vtutis ad meritū. Priuz facit ibi. Dicendū est quid sit virt' ꝛc. Scōz facit ibi. Luz g̃ et gra dicā tur inter bōa ꝛc. Subdiuisiones aūt partiū manifeste sunt in littera.

Distic. xxvij.

questio

Rñ.

¶ Operās enī gra dicitur inq̃tum liberat ꝛc.

Objcitur Brego. in moral'. distinguēs gras pueniente ꝛ subsequentē dicit ita q̃ gra preueniens attendif q̃tum ad dona nature. subsequēs autem q̃tū ad dona gre. g̃ si idē est gra opans ꝛ coopans videf q̃ opans nō dicaf illa que bois volūtatē liberat. Si forte tu dicas q̃ alio modo accipitur pueniens ꝛ subsequēs tunc est questio de ratiōe istorum nominū quare. s. sic nominaf vt dicaf quedā preueniens. quedā subsequēs. quedā operās. ꝛ quedā coopans. videf enī q̃ omnis gratia sit cooperans. qz nulla operatio debetur forme alicui p se nisi cum subiecto. videf etiā q̃ nulla debeat dici preueniens. Aut enī preueniēs dicif p cōparationē ad actum aut p cōparationē ad subiectū. Si p comparationē ad actus sic ois forma dicif preueniēs. qz ois forma pcedit actū suum. Si per compationē ad subiectū sic nulla debet dici preueniēs. cū nulla sit ante subiectū suus. Est igitur questio cū gra a diuersis diuersimode dicaf. ꝛ butusmōi nosa diuersimode exponā tur. vñ nec diuersitas veniat. ¶ Rñ. dōm q̃ cū gra vna sit. multipliceꝫ tū bz diuisiones fz diuersas cōsiderationes. bz enī gra cōpari ad suū principiū a quo. bz cōpararī ad suum subiectus in quo. habet nihilominus cōpararī ad suum oppositū cōtra qđ. Habet comparī ad suus effectū ad quē ordinaf. Per comparationē ad suū principiū. sic diuidif gratia in gratiā predestinatiōis. vocatiōis. iustificatiōis ꝛ magnificatiōis. Primo enī deus gratiā prepat scōo offert. tertio cōfert. ꝛ quarto compler. Et fz hoc attendif predicta diuisio q̃ sumif de eo qđ dicit apls Roma. viij. Scōz aūt q̃ gra cōparatur ad suū subiectum. sic diuidif in gratiā cogitatiōis. volūtatis ꝛ pfectionis fm triplicem potētiam eius substātie in qua est gratia. vez fm intellectiuā ꝛ affectiuā. et operatiuaz. Et hec diuisio ponif a Berñ. in li. de li. ar. Scōm autem q̃ comparatur, ad suum oppositū sic ē illa diuisio gre. qz est gra ptectiōis. liberatiōis. et saluatiōis. Sumif enī hec diuisio fz q̃ gra adiuuat ptra multipler malū. vez malū tentatiōis siue pugne. malū persecutiōnis siue miserie. malū culpe ꝛ malū seqle. A prio ptegit. a scōo liberat. a tertio extrahit. ꝛ a q̃rto saluat. Et hec diuisio sumitur p eo qđ dr Esa. xxxj. Protegat dñs exercituū iudeā ꝛ hierusalē. protegens ꝛ liberans. transiēs ꝛ saluās. Scōm cōparationē ad effectum ad quem est. diuidif in preuenientē ꝛ subsequentē. siue operantē ꝛ cooperantē. que sunt dñe gratie fm effectus quos bz in ipsam volūtatē. Dr enī gratia preueniens inq̃tum ipam voluntatē facit bonā. ꝛ ideo pueniꝫ qz non est a li. ar. sed potius infundif ab ipo deo Coopans vo siue subsequens dicif inq̃tus adiuuat lib. ar. respectu boni opis eliciēdi. ¶ Et notā dum q̃ fm q̃ nomen gre diuersimode accipif. sic etiā ꝛ iste due differentie preueniēs ꝛ subsequens. Accipif enī gra vno modo largissime ꝛ sic cōprehendit dona naturalia ꝛ dona gratuita. vtraq; ei decursuz est. ꝛ hoc modo gratia habet diuidi i preuenientē et subsequentē. ita q̃ preueniēs vocatur dōa naturalia. subsequens vero dona gratuita. ꝛ sic accipit Brego. in moralī. Alio modo accipitur gratia minus cōmuniter et sic cōprehendit gratiā gratis datam ꝛ gratū facientem et tunc diuidere gratiā in preuenientem et subsequētem nihil aliud est q̃ diuidere gratiā in gratis datam et gratum facientem. Et sic diuidit Bernar. cuz dicit q̃ quedam est gratia que seminat cogitatū. et hanc vocat gratiā preueniētem.

Comparat gratiā puenientem ad subsequentem fm identitatē ꝛ diuersitatē. inquirens vtrum vna eadēq; sit gratia que dicitur operans ꝛ cooperans. a

Dc cōsiderādum est. cū predictus sit q̃ gram opantem et pueniētez volūtatē hois liberari ac pparari. vt bonū velit. ꝛ q̃ graz cooperantē ꝛ subsequentez adiuuari ne frustra velit. vtrū vna ꝛ eadē sit gra. i. vnū mun' graf datū qđ operf ꝛ coopetur an diuersa alteruz opans ꝛ altez coopans. Quibusdā non irrōnabiliter vī q̃ vna ꝛ eadē sit gra. i. donū eadē virtus que opaf ꝛ coopaf sed ppter diuersos eius effectus a et dicif operans ꝛ cooperās. Operans enī gratia dicif in quantū liberat ꝛ pparat volūtatē hois vt bonū velit. Cooperans inq̃tum eandē adiuuat ne frustra velit sczvt opus faciat bonū. ipsa enim gratia non est ociosa. sz meref augeri. vt aucta. mereatur perfici.

Cōparat gra azad virtutem ꝛ ad merendi efficaciā inquirēs quid sit ipa gra. ꝛ quō meretur augeri. ꝛ de trib' generibus bonoꝛum. b

¶ Si vo querak quomodo ipsa gratia pueniens mereak augeri et pfici. cum nullū meritus sit absq; libero arbitrio ꝛ quid sit ipsa gratia an vtus an non. ꝛ si virtus an actus vel b nou. Et hoc apte insinuariva leat pmittēdum ē tria esse gna bonoꝛ. Alia nāq; sunt magna alia miuima. alia media. vt auait ūi. j. lib. retrāct. Virtutes inqt quib' recte viuif magna bona sunt. Spes aūt quoꝛūlibet coꝛpoꝛ sine q̃b' recte viui pōt mima bona sunt. Potentie vo animi sine q̃b' recte viui nō pōt media bōa sunt. Jtē vtutib' nemo male vtif. ¶ Ceteris aūt bonis id est medijs et minimis nō solū bene sed etiā male quisq; vti pōt. Et ideo virtute nemo male vtif. quia

Quedam que perficit bonum et hanc dicit gratiā subsequentem. Ait enī sic in li. de libe. ar. Dec tria in nobis operaf deus scz cogitare. velle. pficere. Primuz fine nobis opatur. Scōm nobiscū. Et tertiū per nos. Accipif ꝛ gratia stricte ꝛ sic cōprehendit gratiā gratūfacientē ꝛ gloriā. ꝛ tūc diuidere gratiā in preuenientē ꝛ subsequētez nō est aliud q̃ diuidere in gratiam et gloriā ꝛ sic diuidit Aug. in libro de natura ꝛ gratia cuz ait. Gratia preuenit vt pie viuamus. subsequif vt cum illo semper viuamus. Tūc puenit vt vocemur. tūc subsequif vt glorificemur. Accipif etiā gratia magis stricte. ꝛ tūc noīat solū gratiā gratū facientē. ꝛ tunc diuidere eam per pueniētē ꝛ subsequētem. hoc est fm duplicem effectuz gratie qui potest distinguī tripliciter. vel ita vt vnus effectus sit contra malū ꝛ alter ad bonū. Uel ita q̃ vterq; sit ad bonū sed vnus cōpetat gratie fz q̃ informat. alter fm q̃ mouet. vel ita q̃ vterq; attribuaf gre mouēti. fz vnus in ingressu. ꝛ alter in pfectu. Et sic tripliciter exponif ab Augustino in libro de natura ꝛ gratia. Uno modo sic. Gratia pueniēs. bois volūtatez liberat ꝛ preparat. subsequens vo inquantū eadē adiuuat. Scōo modo sic. Gratia preueniens preuenit volūtatez vt sanemur. ꝛ subsequif vt sanati vegetemur. Tertio modo sic. Gratia pueniꝫ volūtatez vt velit ꝛ subsequif ne frustra velit. ꝛ q̃ hoc patet rełpōsio ad obiecta.

b ¶ Premittendum est tria esse genera bonoꝛum. Alia nanq; sunt magna ꝛc. Uidetur ista diuisio boni esse insufficiens. quoniam multe sunt alie bonoꝛū differētie. Est enī bonū fortune. ꝛ bonū nature. ꝛ bonū gratie ꝛ glorie. Si tu dicas q̃ iste differentie reducunf ad bas. querif tunc sub qua istarū ptineatur bonum qō deus est siue ipa anima. Si tu dicas q̃ sub magnis bonis. Cōtra. Magna bona sunt vt dicit qui' nō ptingit male vti. fz deo pōt qs male vti. sicut cū diligif ppter aliud. g̃ nō cōtinef sub magnis bōis. ¶ Jtē arguif ex hoc si deo ptingit

male vti. videlz cū referk ad aliō et deꝰ ē optimus iter oia bona. g̃ oīb⁹ bonis contingit male vti g̃ nulla sunt bona magna falsuz igit dicit cuz dicit qꝫ bonamagna sunt quibus nō cōtigit male vti. Itē vf male exemplificare de virtutibus. nā aliquis pōt de virtutib⁹ superbire. pōt etiā virtutes pter laudē humanā amare. ꝛ hoc est abuti ergo vf qꝫ virtutibus possit abuti. ergo sub magnis bōis non possunt contineri.

3 ¶ Rñ. dōm qꝫ Aug. cū diuidit bonū per istas tres dīas scz per bonū maximū ꝛ minimū ꝛ infimum nō generaliter accipit diuisionē boni sed eius boni qō est bonum alicui. ꝛ hoc est bonum per qō cōtingit aliquo mō in finez ordinari ꝛ tō diuidit hic bonum vtile. Et propter hoc cū triplex sit differētia boni vtilis per qō ꝯ ordinatur in finē. triplicē boni ponit dīam.

¶ Aliquid ei sic est vtile ad finē vt tū sine illo possit ad finē peruenīri sicut

4 premiꝰ sunt bona corporalia. Alias autē quid aūt est itaytile ad finem vt tū sine illo nō possit ad finē peruenīri. p ipm contingit aliquo mō a fine deordinari. sicut ē vr⁹ gratuita Et qñ i primo bono minima ē vtilitas. In scō vero maior in tertio maxima hinc est qꝫ diuidit bonuz per bastres dīas. s. p bona minima. media ꝛ magna. Et pz diuisionis sufficientia. ꝛ rñsio ad illud qō obijcitur de sūmo bono quod deus est. ¶ Ad illud vero qō obijcitur qꝫ virtutibus contingit male vti. dōz qꝫ vti aliquo ē

5 multis modis sicut dictū fuit in prio lib. vicz sicut instrumento ꝛ habitu directiuo. vel sicut obiecto primo modo nullo mō ꝯtingit male vti virtute. q: virtus ꝯtū est de se ēper ad bonū dirigit. nec vnq̄ p virtutē aliq̄d ordinat ad malū. q: virtus est bonus vsus voluntatis sicut ōr Aug. Scō modo cōtingit male vti virtutib⁹ opꝰ virtutis est bonꝰ vsꝰ istoz quibus etiā non bene vt possumus. Nemo aūt bene vtꝫ tēdo male vtitur. Nō solū aūt magna: sed ēt media et mīima bona esse prestitit bonitas dei. Ecce habes tria gña bonoz distincta.

Psal. cxviij.

c

☞ In quib⁹ bonis sit liberꝫ arbitrium c

¶ Queritꝫ aūt in q̄b⁹ bonis ꝛtineak liberū arbitriū. D eō Augu. i. j. li. retrac. ita ait. In medijs quidem bonis inuenitur liberū volūtatis arbitriū q: ꝛ male illo vti possum⁹ sz tāle est vt sine illo recte viuere nequeam⁹. Bonꝰ aūt vꝰ eius iā virtus est que in magnis reperitꝫ bonis. q̄b⁹ male vti nullus pōt. Et q: bona ꝛ magna ꝛ media ꝛ mīnima ex deo sunt seq̄tꝫ qꝫ ex deo sit ēt bonꝰ vsus libere volūtatis qui virtus ē. ꝛ in magnis numeratꝫ bonis.

¶ Attende diligēter q̄ dicta sunt ꝛ cōfer in vnū. Sic enīz aperietꝫ qō supra q̄rebatur. Dixit equidez opus virtutis esse bonum vsum illoz bonoz quibus ēt non bene vti possumus. i. mediorum in quib⁹ posuit liberum arb. cuius q̄ bonum vsum dixit esse virtutem. Nō si est. nō ē opus virtutis quod supra dixit. q: aliud est virtus. aliud opus eius.

☞ Determinat qōnez qua queritur de ꝓparatiōe gratie ad virtutē soluens fm opinionem cōiorem. d

¶ Hic videndū ē q̄d sit virꝰ ꝛ q̄d sit actꝰ vel opꝰ ei⁹. ¶ Virꝰ ē (vt ait Aug.) bona qualitas mētis qua recte viuitꝫ. ꝛ q̄ nullus male vtitꝫ. quā deꝰ solꝰ in homine opatꝫ. Jōǫz opꝰ dei tm̄ ē sicut de virtute iusticie augu. docet sup illū locū ps. Feci iudiciū et iusticiā ita dicens. Justicia magna virtus animi est quā nō facit in hoīe nisi deus Jdeoǫz cū ait prophetа ex pſona eccl̄ie. feci iusticiaz nō ipsam virtutē (quā nō facit hō) sed opus eius intelligi voluit. Ecce aperte insinuatꝫ hic qꝫ iusticia in hoīe non est opꝰ hominis. sed dei. quod ꝛ de aliis virtutibus itidem intelligendum est.

☞ De fide itidem dicit qꝫ non est ex homine sed ex deo tantum. e

¶ Nam de gratia fidei. ephesis scribens Apl's. similiter fidē nō ex hoīe sed ex deo tm̄ eē asserit inquiens. Gr̄a estis saluati per fidē. ꝛ hoc nō ex vobis. dei eni donum est. Nō a sanctis ita exponitur. hec. s. si des nō est ex vi nature nr̄e. q: donū dei pure est. Ecce ꝛ hic apte tradit̄. qꝫ fides nō est ex libertate arbitrij. siue ex arbitrio voluntatis: qō supioribꝰ cōsonat vbi dictū est. gratiā p uenientem vel opantē esse virtutē que volūtatē hois liberat ꝛ sanat. Unde Aug. in lib. de spiritu ꝛ lr̄a ait. Justificati sumus nō p liberā volūtatē. sz p gr̄am xp̄i nō qꝫ sine voluntate nostra fiat. sz volūtas nr̄a oñditur infirma p legē. vt sanet gratia volūtatē. ꝛ sana voluntsca impleat legem.

☞ De gratia que liberat voluntatē que si virtus est nō est ex libero arbi. ꝛ sic nō est motus mentis. f

¶ Si igit gr̄a que sanat ꝛ liberat voluntatē mētis hois virtus est. vel vna vel plures. cū ipsa gr̄a nō sit ex arbitrio volūtatis sed eā potius sanet ac p:eparet vt bona sit. consequiturvtvirtus nō sit ex libero arbitrio. ꝛ ita nō sit motus vl' affectus mentis. cuz omnis motus vel affectus mētis sit ex libero arbitrio. sz bonꝰ ex gratia est ex libero arbitrio. malus vero ex libero arbitrio tantū. Et eñ ait Aug. in lib. retracta. Homo sponte a libero arbitrio cadere potuit. non etiā resurgere. Jdē in libro ō duabus animabus. Anime si libero ad faciendum ꝛ non faciendum motu animi careāt si deniqꝫ his abstinendi ab opere suo potestas nulla cōceditur, earum pctiā tenere non possumus. Hic apte ostendit̄ qꝫ motus animi siue ad bonū siue ad malū ex libero arbitrio ē. Jōǫz si gr̄a vel virꝰ morꝰ mētis est. ex libero arbitrio ē. Si vero ex libero arbitrio vl' ex pte ē. iā nō solꝰ deꝰ sine hoīe eā facit. ¶ Propterea quidaz nō nec est aliquid ita bonuz circa qō nō possit seli. ar. deordinari inordinate agendo illud. Epb. j.

c ¶ Virtus est vt ait Au. bona qualitas mētis ꝛc. Videtur hec notificatio prio redargui posse a mō predicandi. Nihil ei qō p dicat̄ de altero in abstractione. predicari bz de altero i cōcretione. sicut dicit philosopbus. si g̃ virtus est bonitas nullo mō vr' dicēda est bōa. ¶ Itē redarguit̄ p dicta diffinitō a ōfectu cōuertibilitatis in predicādo. q: hec tota rō cōuenire pōt gr̄e ꝛ donis ꝛ alijs habitibus ale

¶ Itē redarguit̄ p falsitate in boc qō dicit quā Augst. deus in nobis sine nobis operatꝫ. hoc eñ est cōtra Aug. q̄ dicit qꝫ q̄ creauit te sine te non iustificat te sine te. Et bernard. di. qꝫ ad opus nr̄e salutis duo ꝯurrunt. s. deus ꝛ liberꝫ arbitrium. Jurta hoc q̄ritur cum vnius rei vna sit diffinitio. ꝛ differēter diffiniatur a diuersis ipa virtus. quo ille diffinitiones distinguantur. 6

¶ Rñ. dōm qꝫ virtus accipit cōiter ꝛ ꝓprie. ꝛ magis ꝓprie. Scōm qꝫ communiter accipit. sic ꝓpe bendit moralē virtutē et naturalē. ꝛ sic dupliciter bz diffiniri aut. in cōparatione ad actum aut in ꝓparatione ad actum ꝛ finē vltimū. Prio mō diffinit̄ a philosopbo de celo ꝛ mūdo cuz dicit. virtus est vltimū potentie de re. Secūdo mō diffinit̄ ab eodē in vij. Ethico. virꝰ Augst. est dispositio perfecti ad optimum. Iste enim due sunt notificationes virtutis in sua generalitate p ut comprebendit virtutē naturalem ꝛ moralē. Alio mō considerat̄ virtus p prie. put cōprebēdit moralē tm̄ extenditur tm̄ ad politicam ꝛ gratuitam. Et sic dupliciter bz cōsiderari. Aut per comparationem ad ipm actū. Aut p cōparationē ad principiuz directiuū. Si p cōparationē ad actū. sic diffinit a philosopbo in Ethi. vs tuos est habitus qui perficit habentem et opus eiꝰ bonum reddit. Per cōparationem aūt ad principium directiuū. sic diffinit ab eodem philosopbo idem. virtus

Ibicpe rit ad q̄d pā cra tu dāt vt nocdo rat an virt' fi mor'm tis vo nō.

dē. Virtus est habit⁹ voluntarius in medio consistens. recta rōe determinatus put sapiens determinabit. ⁊ fin hoc ēt diffinit a Tullio p aliaverba Virtus est habitus mentis in modū nature rōni ꝓsentiēs. Scōm hanc duplicē cōparationē diffinitur ab Aug. virtus moralis p aliaverba idē signātia in lib. de spū ⁊ alia sic. Virtus est habitus mentis bñ cōpositē. In li. de quātitate aie. Virtus est equalitas vite rōni vndiq; ꝓsentiens. Ille due notificationes si qs attēdit realiter idē sunt cū predictis. ⁊ tā iste q̄ ille sunt illius virtutis q̄ p assuetudinē bz acq̄ri. Tertio mō pōt ꝓsiderari virtus magis ppie put accipit p virtute gratuita. ⁊ sic quadruplr pōt comparari. videlz ad finē. ad subiectū ad actū. ⁊ ad suū principium. fm quadruplex genus cāe. videlicz finalis. formalis. materialis. et efficiētis. In cōparatione ad finē sic diffinit i soliloquio ab Aug. Virtus est rō recta ad suū finem ꝓueniens. In cōparatione vo ad subiectū qđ informat qđ est ipsa voluntas. sic diffinit ab eodem de ciui. dei. Virtus ē bona voluntas. In cōparatione vo ad actū ppium siue cōplementuz sic dat illa de moribus ecclesie. Virtus est ordo amoris siue amor ordinatus. In cōparatione vo ad suum principiū effectiuū dat illa q̄ ponit a magro in lra. Virtus ē bona qualitas mentis ⁊c. In qua diffinitione boc qđ dr qualitas mētis ponit p gñe ⁊ subiungunt tres dr̄ie. Per q̄ qđ dr qua recte viuit. separat a bonis corporalibus. Per boc qđ dr qua nemo male vtit. separat a pprietatibus spūalib⁹ ⁊ naturalibus. Per boc aūt qđ subiungit quā deus i nobis sine nobis operat. separat a pprietatibus spūalibus ⁊ ꝓsuetudinibus. que tñ sint boni vsus potentiarū aie. non sunt tñ p infusionē. sed p acq̄sitionē. Et sic ꝓz intellectus bui⁹ diffinitiōis ⁊ distinctio ab alijs.

¶ Ad illud qđ obr̄ q̄ nō dr dici bona cum sit boni inerudite tradūt virtutem eē bonā mētis qualitatē siue formā q̄ aiam informat. ⁊ ipsa nō est motus vel affectus ai. sed ea liberū arbitriū iuuat. vt ad bonū moueat ⁊ erigat. ita ex virtute ⁊ libero arbitrio nascitur bonus motus vel affectus ai. ⁊ exinde bonū opus ꝓcedit exterius. Sicut pluuia rigat terra vt germinet ⁊ fructū faciet. nec pluuia ē terra. nec germē. nec fructus. nec terra germē vel fructus. nec germē fructus. Ita gr̄a terre mētis nr̄e. idest libero arbitrio volūtatis infūdit pluuia die bñdictōis. i. inspirat gr̄a. qđ solus deus facit. nō hō cū eo qua rigat voluntas hois vt germinet ⁊ fructificet. i. sanat ⁊ ꝑparat vt bonum velit fm qđ dr operans. ⁊ iuuat vt bonū faciat fm qđ dr cooperās. ⁊ illa gr̄a virtus non incōgrue noīat. q; voluntatē hois infirmam sanat ⁊ iuuat.

☞ Determinat qōnes qua grit de cōparatione gratie et virtutis ad meritum. g

¶ Cū ergo ex gr̄a dicunt esse bona merita ⁊ incipere aut intelligit gr̄a gratis dās. i. de⁹. vel potius gr̄a gratis data. q̄ voluntatē hois ꝓuenit. Non esset magnū si hec a deo dicerent esse a quo sunt oīa. ſz potius eius gr̄a gratis data intelligit ex qua incipiūt bona merita. q̄ cū ex sola gr̄a esse dicantur. nō excludit liberū arbitrium. q; nullū meritū est in hoīe qđ nō sit p liberum arbitriū. Sed in nobis merendis cāe principalitas gratie attribuit. q; principalis cā bonoz meritoruz est ipsa gratia. qua excitatur liberū arbitriū. ⁊ sanat atq; iuuatur voluntas hominis vt sit bona.

☞ Vt bona voluntas gr̄e principal⁹ est. ⁊ etiā gr̄a est sic ⁊ oē bonū meritum. b

¶ Que ipsa etiā donuz dei ē ⁊ hois meritū immo gr̄e. q; ex gratia principal⁹ est ⁊ gratia est. Unde Augu. ad Sixtum ꝓsbyterū. Quid est meritum hois añ gratiam cū oē bonuz nostrū meritum non in nobis facit nisi gratia. Ex gratia esse vt dictum est que ꝓuenit et sanat arbitriuz hominis. ⁊ ex ipso arbitrio procreatur i anima hominis affectus siue bonus motus mentis. ⁊ hoc est primum bonum hominis meritum. Sicut verbigratia. ex fidei virtute ⁊ hois arbitrio generatur in mente motus q̄dam bonus ⁊ remunerabilis. scz ipsum credere. Ita ex charitate ⁊ libero arbitrio alius quidem motus bonus prouenit. s. diligere. bonus valde. Sic de ceteris virtutibus intelligēduz est. ⁊ isti boni mot⁹ vel affectus merita sunt ⁊ dona dei. q̄bus meremur ⁊ ipsoz augmētationem ⁊ alia q̄ conseq̄ter hic ⁊ in futuro nobis apponuntur.

☞ Ex qua ratione dicitur fides mereri iustificationem ⁊ alia. i

¶ Cum ergo dr fides mereri iustificationē ⁊ vitā eternam. ex ea rōne dictuz accipit. q; p actū fidei meretur illa. Similiter de charitate ⁊ iusticia ⁊ de alijs accipitur. Si em̄ fides ipsa virtus ꝓueniens diceret esse mētis actus qui est meritū. ita ipsa ex libero arbitrio originē haberet. quod quia non est sic dicitur esse meritū quia actus est eius meritum si tamen assit charitas sine qua nec credere nec sperare merituz est vite. Unde apparet vere quia charitas est spiritussanctus que animē qualitates informat et sanctificat. vt eis anima informetur et sanctificetur. sine qua anime qualitas nō dicitur virtus quia non valet sanare animam.

☞ De muneribus virtutum ⁊ de gratia que nō est. ſz facit meritum. l

¶ Ex muneribus itaq; virtutum boni sum⁹ ⁊ iuste viuimus. ⁊ ex gratia que non est meritū sed facit nō tñ si ne libero arbitrio ꝓueniunt merita nostra. scz boni affectus. eorumq; progressus atq; bona opa que de⁹ remunerat in nobis ⁊ hec ipsa sūt dei dona. Ñ Aug. ad sixtum presbyterū. Cum coronat deus merita nr̄a nihil aliud coronat q̄ munera sua. Unde vita eterna que in fine a deo meritis precedentibus redditur. q; et eadem merita quibus redditur. non a nobis sunt. ſz in nobis facta sūt per gratiam recte ⁊ ipsa vita gr̄a nūcupatur. q; gratis dat. Nec iō gratis. q; non meritis dat. sed q; data sunt p gr̄am et ipsa merita q̄bus dat.

☞ Epilogus. l

¶ Ex p̄missis iā inotescere nobis aliquaten⁹ pōt q̄liter gr̄a ꝓueniens mereat̄ augeri ⁊ alia, ⁊ q̄d ipa sit. an virtus an aliud. et si virtus. an sit actus vel non.

¶ Ñ sūt ei est supra ex pte quoruñdā q̄ ipa est virtus q; virtus nō ē actus ſz eius cā. nō tamē sine libero arbitrio. Unde qđ supra. Aug. dr. bonum vsuz liberi arbitrij eē virtutē. ita accipi pōt id ē. actū virtutis. Alio quin sibi contradicere videret. qui etiā opus virtutis supra dixit esse bonum vsum eoruñ quibus nō bene vti possum⁹ i quib⁹ posuit liberū arbitriū. Si vero bon⁹ vsus liberi arbitrij opus virtutis est: iam virtus non

7 ¶ Ad illud qđ obr̄ q̄ nō dr dici bona cum sit boni

est.cū ergo bonū vsum eius virtutē esse dixit.noie virtutis ipsius vsum significauit.

Q; gra ꝓueniēt qua vr' intelligi/tur nō ē li. arbi. vsus. ſz ex ea bo/na meri/ta. j.co.xv.

¶ Q; idem vsus est virtutis ⁊ liberi arbitrij ſz virtutis ꝓncipaliter. m

¶ Jdē nēpe vsus bonus ex virtute est ⁊ ex libero arbitrio sed ex virtute ꝓncipal'r. Et bonus ille vsus in magnis bonis annumerādus ē. Illa aūt gra ꝓueniēs q̄ ⁊ virtus est.nō vsus liberi arbitrij est.sed ex ea potius est bonus vsus liberi arbitrij q̄ nobis est a deo.nō a nobis. ¶ Vsus vo bonus arbitrij ⁊ ex deo est ⁊ ex nobis.⁊ tō bonū meritū est. Jbi em̄ solus deus op'at.hic deus ⁊ hō. Hoc merituꝫ ex illa purissima gra ꝓuenit. qō apl's notauit dicens. Gra dei sum id qō sum.⁊ gra eius in me vacua nō fuit. Sup quē locū Aug. ita ait. Recte gram noiat.primū ei solā gram dat deus.⁊ nō nisi gram.cū nō ꝓcedūt nisi mala merita.ſz post p graz incipiūt merita bona. Et vt oñderet ēt liberū arbitriū addit.⁊ gra eius in me vacua nō fuit. Et ne ipsa voluntas sine gra dei putet aliq̄d boni posse.subdit. Nō autē ego solus.s.sine gra ſz gra dei mecū.i.cū libero arbitrio. Plane cū data fuerit gra incipiūt esse nra merita bona.p illā tū q; si illa defuerit cadit hō.

¶ Soluit qōnē scdo motaz ꝑm opinionē que mln' cōiter tenetur que dicit virtutes esse bonos vsus liberi arbitrij.i.actus mentis. n

Opinio mln' cōi tēti arū. tenetur.

¶ Alij vo dicūt virtutes eē bonos vsus naturaliū potētiarū.nō tñ oēs.sed tñmō interiores q̄ in mēte sunt Exteriores vo q̄ p corpus gerunt nō vtutes eē dicūt ſz opa vtutū. Et tō qō aug. dicit op' vtutis esse bonū vsum naturaliū potētiarū.de vsu exteriori accipiunt.

Q; vo dicit bonū vsum liberi ar. virtutē esse.⁊ in magnis numerari bonis.de vsu iteriori itelligūt. Et vtutes nihil aliud eē q̄ bonos affectus vel mot' mētis asserūt quos de' in hoie facit nō hō.q; ſz illi mot' sint liberi ar.nō tñ eē queūt nisi de' ip̄z liberet ⁊ adiuuet gra sua operāte ⁊ cooperāte.quā dei gratuitā volūtatē accipiūt.q; deus est q̄ op'at in nobis velle ⁊ opari bonū ¶ Quibus autoritatibus muniūt q̄ virtutes sint motus mentis. o

¶ Q; aūt vtutes sint mot' mētis.testimonijs sctōrū astruūt. Dicit ei Aug.sup Jo. Quid ē fides. Credere qō nō vides. Credere aūt mot' mētis est. Jdē in li. iij.de dōct.xp̄ia. Charitatē aūt voco motū aī. Si vo charitas ⁊ fides mot' animi sunt virtutes. g̃ motus aī sunt. Quib' ⁊ alij rñdētes p̄missa verba Aug.ita intelligēda fore inquiūt. Fides est credere qō nō vides idest fides ē virtus qua credit qō nō vī. Jtē charitas est motus aī.i.gra q̄ mouet aīus ad diligēdū. Et q̄ h ⁊ his silia sic accipiēda sint. Ex his ꝓicit q̄ alibi Aug. ait. Nā i ꝓio li. qōnū euāg. inq̄t. Est fides qua creditur ea q̄ nō vident q̄ ꝓpie dr fides. Jtē i. xiij. li. de tri. Aliud sunt ea q̄ credunt.aliud est fides qua credunt. Ex q̄b' verbis sic argumētādo ꝓcedūt. Aliud ē credere.aliud illud qō credit. Predictū aūt est fidē id esse quo credit. Sic ergo credere nō est fides. q; credere nō est id quo credit. Addūt q̄. Virtus op' dei tñ est quā ipse solus facit in nobis. Jpsa g̃ nō eysus vel act' liberi arbitrij.sed credere est act' liberi arbitrij.nō est itaq; virtus. Premissis alijsq; rōibus ac testimonijs innitunt vtriq; hoz aūt iudiciū diligētis lectoris relinquo examini ad alia ꝓperans.

AD intelligentiā huius partis i qua agit de cōparatione gre.duo q̄runt ꝑm q̄ gra ꝺnpl'r cōparari bz.Primo q̄rit de gra in cōparatione ad aliū habitū. Scdo vo q̄rit de gra in cōparatione ad meredi exercitiū. Circa primū q̄runt tria. Primo q̄rit de vna dria gre in cōparatione ad alias. Scdo vo q̄rit de ipsa gra in cōparatione ad virtutē gratuitā. Tertio vo q̄ritur de ipsa gra in comparatione ad gloriam.

Questio.j. Utrum gra gratūfaciēs diuidi habeat ꝑ dr̄ias diuersas p essentiaz. Et q̄ sic vr' Magr in lra sumens autoritatez Aug. diuidit gram in ꝓuenientem ⁊ subsequentē. si igit recta diuisio dz esse p oppositā.⁊ opposita non p̄t fieri circa idem sil'r semel. vr igit q̄ impossibile sit vnā ⁊ eandem gram esse ꝓuenientem ⁊ subsequētem. Qđ si tu dicas istam diuisionem esse solummodo p dr̄ias quantū ad actum ⁊ effectum. non quantum ad habitū. ℨ hoc est qđ dr in glo. sup Exo. xxxij. Si inueni gram ⁊c. ibi gl. Non vna gra sufficit sctis. Una em̄ ꝓcedit vt dñm diligant ⁊ cognoscant. altera subseq nit vt se mundos custodiant. ergo diuisio gre in ꝓuenientem ⁊ subsequentem non solum est p diuersos vsus. sed etiam p diuersos habitus. ¶ Jtez j. Lor. xij. Diuisiones gratarum ⁊c. Si igit ille gre quas ibi distinguit apl's diuise sunt.⁊ a spūsctō diuidunt. vr q̄ essential'r distinguant. Si tu dicas q̄ loquit de gratijs gratis datis. non de gra gratumfaciente Obr ℨ hoc. qz plura sunt necessaria ad hoc q̄ hs habeat graz gratumfacientem q̄ gram gratis datam. ergo ii ad ꝓfectionē vsus gre gratis date requirit habituum multitudo. multoforo tius ad ꝓfectionem gratie gratumfacientis. ¶ Jtem obiicꝑm vr rationē. Si vnum oppositoz dr multipl'r.⁊ reliquum qō illi opponit. sed culpa coipso q̄ culpa est oppomt gre gratūfaciēti ꝑm q̄ gra est. ergo cū multe sint dr̄ie culparum que formaliter distinguunt. vr q̄ multe sint dr̄ie gre gratumfaciētis que essentialiter diuersificent. ¶ Jtem habitus diuersificantur p actus. sed ad gram ꝑm q̄ hmōi ꝓtinet aliam curare. pertinet etiam a malo ꝓseruare. ꝓtinet etiam in bonis eaz fortificare. si igit isti sunt alij ⁊ alij actus ꝑm quos etiā medicine corporales adinuicem distinguunt. qz alia est medicina ꝓseruatiua. alia curatiua. alia restauratiua. pari ratione vr hoc ꝓuenire gre. ¶ Jtez sicut se bz scia respectu cognoscendoz. sic se bz gra respectu meritoz. ſz scia respectu diuersoz cognoscibiliū est alia ⁊ alia. ergo vr q̄ gra que est ꝓncipium diuersoz meritoz sit alta ⁊ alia. hec aūt est gra gratumfaciēs. ergo ⁊c. Sz ℨ. prima diuisio gre gratumfacientis est in ꝓuenientem ⁊ subsequentem. sed ista membra. vt dicit mgr in lra non faciunt diuersitatem habituum sed effectuum. ergo nec aliqua alia membra gram diuidentia. ¶ Jtem eadem est lucis influentia que fugat tenebras ⁊ illuminat aerem. ergo in spūalibus eadez est influentia que culpam expellit.⁊ ad bonum disponit. sed prima est gra ꝓueniens. scda subsequens. ergo vr q̄ tñ vna gra sit in aīa. ¶ Jtez vnius acceptati vna est acceptatio. si igitur gra gratumfaciens non est aliud q̄ ipsa acceptatio siue ratio acceptandi qua aīa acceptat a deo. vr q̄ in vno hoie vnam tñ sit ponere gratiam gratumfacientem. ¶ Jtem imago recreationis respondet imagini creationis. sed ad imaginez creationis non solum requirit potentiarum pluralitas. sed etiā essentie vnitas ad quam reducatur illa pluralitas. ergo ⁊ in imagine recreationis necesse est ponere aliquem habitum vnum in quo vniant omnes habitus virtutum. hic aūt non est nisi gra gratumfaciens. ergo ⁊c. ¶ Jtem vnus homo oibus virtutib' idem ⁊ equaliter merit.⁊ in oibus equaliter acceptat. hoc autem non esset nisi vna esset ratio acceptandi ipsum hoiem ꝑm se in oibus actibus suis. hec aūt non est nisi gratia gratum faciens. ergo ⁊c. ¶ Rñ. dom q̄ in vna aīa est tñ ponere vnam gratiam gratumfacientem. Ratio aūt huius sumit ⁊ ex parte ꝓncipij effectiui ⁊ ex parte subiecti.⁊ ex parte finis vltimi ⁊ ex parte finis primi ⁊ etiam intermedij. Ex parte ꝓncipij effectiui. Qm̄ gratia est influentia a deo ꝓcedēs in ipsam animam ꝑm quam deus totā aīam sibi assimilat. Qm̄ q; vnius rei vna est silitudo. in vna aīa. vna reperit gratia ꝓcedens ab effectiuo principio. Ex parte subiecti silr necesse est gratiā gratumfacientem esse vnam. ꝓ eo q̄ gratia comparat ad aīam sicut principium dans ei vitam inesse scdo. Et qm̄ vnus viuificabilis vna est vita siue principium viuificans. hinc est q̄ in

vna

vna alia tñ dz esse vna gña. Ex parte vo finis tã primi q̃ vlti/
12 mi q̃ etiã intermedij rõ sumit. ¶ Gña em̃ est ad hoc qõ faciat
boiem deo acceptũ. Est ẽt ad hoc vt p ipsam perueniat bõ ad
vnũ et summũ bonũ. Est etiam ad hoc vt opus a lib.ar. egre/
diens sit meritoriũ apud deum. Om̃ igitur deus nõ acceptat
boiem f̃m q̃d. sed si acceptat. totũ acceptat ꝛ opa eiusdẽ bois
f̃m vnũ statũ sunt equaliter meritoria. et merces oĩm meritor
est vna. hinc est q̃ necesse est ponere ĩ vno boie gratiã eẽ vnaz
exigente hoc cõparatione ad affectiuum principiũ. ꝛ ad sub/
iectum. et ad finẽ immediatũ ꝛ vltimũ. Unde rõnes que hoc
13 ostendunt concedẽde sunt. ¶ Ad illud vero qõ primo obijcit
in contrariũ de diuisione magistri quã ponit in lra dõm q̃ illa
diuisio gratie est penes effectus quos dz in nobis quoz vn⁹
accipit respectu mali a quo liberat. alter respectu boni ad qõ
ordinat. Om̃ notandũ est q̃ nomẽ gñe equiuocat. vt aliqñ acci
piatur pro habitu. aliqñ pro effectu habitus ꝛ in proposita di
uisione non accipit pro habitu sed pro effectu. Per hũc ẽt mo
dũ accipitur in illa glo. in qua dr̃ q̃ non vna gratia necessaria
est sãctis ꝛc. id est non vnus effectus gñe tñ. Et si tu obijcias
q̃ habitus diuersificantur per actus et effectus. dõm q̃ illõ
dz veritatem in actibus primis. quoz vnus ad alterũ non dz
ordinari. sic aũt non est in proposito. q; actus gñe preueniẽtis
14 ordinẽ dz ad actũ gñe subsequentis. ¶ Ad illud qõ obijcit de
auctoritate apostoli. dõm q̃ sicut in opponendo predictus est
hoc intelligit de gratijs gratis datis. ille eĩ multiplicant p/
pter hoc q̃ ordinant ad opera exteriora. ita q̃ f̃m primã ꝛ im
mediatã rationẽ effectus diuersos respiciunt. gña aũt gratus
faciens inq̃tumhmõi non dz respicere opera exteriora sicut ĩ
teriora. nisi mediantibus habitibus virtutũ ꝛ donoz̃ aut si il
la respicit. hoc non est nisi inq̃tum considerant sub vna rõne
ves sub ratione meriti. ꝛ iõ non tenet illud qõ ꝓ̃ter obijcit q̃
maior est perfectio gratie gratũ facientis q̃ gñe gratis date
quod et si verum sit intensiue. nõ tamen oportet q̃ extensiue.
15 ¶ Ad illud qõ obijcitur q̃ culpa multipliciter dr̃. ergo et gña
rñderi põt q̃ illa ratio deficit dupliciter. Primum quidẽ q;
illud intelligitur de multiplicatione non f̃m diuisionem que ẽ
in partes subiectiuas. sed f̃m diuersas acceptiones siue signi
ficationes. Cũ em̃ irrõnale diuidat ꝺ̃ rõnale. nõ dz q̃ tot sint
rõnalia quot irrõnalia. Scõo ẽt deficit. q; vni bono nata sunt
opponi plura mala. cũ malũ fiat multipliciter. ꝛ bonũ vno mõ.
16 ¶ Ad illud qõ obr̃ q̃ actus gñe f̃m q̃ gña est diuersificant ꝛc.
dõm q̃ si actus illi diuersi sint tãta diuersitate q̃ in corpora
libus diuersis rebus attribuunt q; alterius medicine est cu/
rare. ꝛ alterius ꝑseruare. in spũalibus tñ nõ sic diuersificant
vt inducãt diuersitatẽ habitus. tũ ppter ipsoz actuum ꝛ effe/
ctuũ ordinẽ. tũ ẽt ppter ipsius habitus ꝓfectionẽ. ex qua dz vt
possit multo melius in plures effectus siue sui multiplicatiõe
q̃ natura corporalis hoc possit ex diuersarũ naturaz ꝓiũctõe
17 ¶ Ad illud qõ obr̃ de scia plana est responsio per iã dicta. nõ
enim est simile. tum q; scientia dicit habitum habentem respe
ctus ad exteriora cognoscibilia f̃m speciales ꝛ proprias cõdi/
tiones ꝛ naturas. tum etiam q; aliquo mõ scientia creata cau
sari dr̃ ex rebus extra. tũ etiã q; ad ipsam maxime ptinet disti
guere. Opposita aũt barũ ppietatũ ꝛ ꝺditionũ reperiri bñt
in gratia sicut põt haberi ex his q̃ predicta sunt. Unde nõ plu
rificatur. sed in alia vna reperitur vna.

18 **Quæstio.ij.** De cõparatione gñe ad virtutẽ gratui
+tã. ꝛ est qõ. Utrũ gratia gratũfaciens
ꝛ virtus gratuita differãt p essentiã. Et q̃ sint idẽ. Ur̃ primo p
illud qõ mgr̃ dicit. ꝛ habitũ est in distinctione p̃cedẽti. q̃ gña
gratũfaciens est fides cũ dilectione. si ergo fides ꝛ charitas
virtutes sunt. videt̃ ꝛc. ¶ Itẽ quoz diffinitiones sunt eedem
ipsa sunt eadem. sed gña sic diffinit̃ ab Ysõ. Gña est diuine mi
sericordie donũ p qõ bone voluntatis est exitus. Sed hec diffi
nitio ꝓuenit virtuti gratuite. ergo ꝛc. ¶ Itẽ eadẽ est p essen/
tiã gratia operãs ꝛ cooperãs. sed gña cooperãs in li.ar. nõ est
aliud q̃ virtus gratuita. cũ ipsius sit volũtati cooperari. ergo
idẽ est virtus ꝛ gratia. ¶ Itẽ quoz effectus ꝛ actus ꝓximus
ꝛ immediatus est idem. ipsa sunt eadẽ. sed gratie actus respe
ctu subiecti est aiam viuificare. respectu dei est acceptã reddẽ
re. respectu operis est ipsum opus meritoriũ facere. omnia hec
eadẽ p essentiã virtuti cõpetũt. Nã dr̃ Ro.j. Justus ex fide vi
uit. Et Heb.xj. Sine fide ipossibile ẽ deo placere. Et.j. Loz.

xiij. Si charitatem non habuero. nihil mihi prodest. ergo si p̃
mi effectus gratie virtuti attribuuntur. gratia ꝛ virtus sunt
vnus ꝛ idem habitus. ¶ Item si habitus sunt diuersi. vn⁹ nõ
denominat alterum. sed gratia virtutem denominat. Dicitur
enim virtus gratuita. ergo gratia ꝛ virtus non differunt in es
sentia. ergo ꝛc. ¶ Item circũscripto omni alio habitu. si quis
habeat fidem ꝛ charitatem. habet vnde deo placeat. ꝛ vnde
et iam seruiat. si igitur illud qõ facit deo placere est gratia
gratumfaciens. ergo omni habitu circunscripto. intellecto q̃
quis habeat fidem ꝛ charitatem. habet gratiam gratumfaci/
entem. ergo gratia gratumfaciens non est aliud per essentiaz
differens a virtute. ¶ Sed contra. Anselm. de concordia prede
stinationis ꝛ li.ar. rectitudinem voluntatis nullus habet nisi
dei gratia preueniente. sed virtus nõ est aliud q̃ rectitudo vo
luntatis. ergo virtus est a gratia preueniẽte. sed in creaturis
differt effectus a causa per essentiam. ergo virtus gratuita es
sentialiter differt a gratia. ¶ Item quecunq; sic se habent q̃
vnum est medium operandi respectu alterius illa differunt p
essentiam. q; nihil creatum agit seipso. sed gratia in opus bo/
num ꝛ in actum determinatum mouet mediante virtute. er/
go gratia ꝛ virtus gratuita differunt per essentiam. ¶ Item
quecũq; sic se habent q̃ vnum illoz habet actum continuum.
ꝛ reliquum habet actum interpollatum illa differũt per essen
tiam. sed gratia ꝛ virtus sunt hmõi. q; gratia est in actu conti
nuo. ꝛ tinuo em̃ viuificat ꝛ aiam deo reddit acceptam virtus
vo nõ est continue in ipso actu. ergo ꝛc. ¶ Itẽ quecunq; sic se
habẽt q̃ habẽt diuersas differẽtias diuidentes. illa differunt
per essentiam sed gratia diuidit̃ per preuenientẽ ꝛ subsequen
tem virtus vero per cardinalem ꝛ theologicam. ergo. ꝛc.
¶ Itẽ quecũq; sic se habent q̃ vnũ remanet reliquo recedẽte
illa sunt p essentiã diuersa. sed virtus aliquo mõ remanet post
perpetrationem culpe. gratia vero gratũ faciens nullo mõ er
go. ꝛc. ¶ Itẽ quecũq; duo sic se habent q̃ vnum remanet indi
uisum. reliquũ vero diuiditur ꝛ multiplicatur. illa essentialr
differunt. sed gña in vna aia est vna sicut ostẽsum est supra. vir
tutes vero multe. sicut ostendit̃ infra ꝛ apostolus dr̃. j. Lozi.
xiij. Nunc aũt manent fides spes et charitas. tria hec. ꝛc. ne/
cesse est igit̃ gñam et virtutes gratuitas differre p essentiam. 18
¶ Respon. ad predictorum intelligentiam est notandũ q̃ cir/
ca hoc diuersi diuersimode senserunt. ¶ Quidã em̃ dicere vo
luerunt q̃ gratia nihil aliud est q̃ virtus. Intellexerunt enim
q̃ gña nõ est aliud q̃ quedã rectificatio potẽtiarũ aie respe/
ctu eius ad qõ sunt. Hãc aũt rectificationẽ q; supra naturam
est. nõ põt facere nisi deus. Et qñ talẽ rectitudinẽ faciendo ĩ
anima dat virtutes ipis potentijs. vt rationali fidẽ. cõcupisci
bili charitatem ꝛ irascibili spem. iõ dicunt gñam creatã nihil
aliud esse q̃ virtutem gratuitã. differre aũt sola rõne dicẽdi.
quia gratia dr̃ inquantum deus per illam rectitudinẽ aiam
acceptat et approbat. virtus vero inquantũ aia sic rectificata
dz exire in opera ardua et laudabilia. ¶ Alij vero dixerũt q̃
gña ꝛ virtus gratuita essentialiter differũt sicut principium ꝛ
principiatũ. ꝛ sicut substantia ꝛ virtus. Sicut ei potẽtia anie
nõ est ipsa aie essẽtia. sed potẽtia emanat ꝛ procedit ab illa. sic vir
tus q̃ perficit potẽtiã nõ est ipa gña q̃ perficit aie substãtiã. sed
potius aliquid egrediẽs ab ipa. vt sicut aia est quoddã totuz
potentiale. sic ꝛ gratia sit quoddã totũ potentiale. est em̃ vna
f̃m se inquãtũ respicit ipam aie substantiã. ẽ tũ origo plurium
inq̃tum influit in ipas potentias. Om̃ dicũt illas virtutes nõ
solummõ differre inq̃tũ sunt virtutes. sed ẽt inq̃tum gratuite.
vt sit alia gña spãlis a qua fides dr̃ gratuita. alia a q̃ spes
alia a q̃ charitas gratuita nũcupat̃. Quelibz aũt harũ positio/
nũ ꝛ si probabilitatẽ habeat nihilominus tñ si q̃s interi⁹ aspi
ciat videbit aliquo mõ vtramq; a veritatis tramite declinare
Nã pria q̃ dr̃ q̃ gña nihil aliud est q̃ virtutis habitus. necesse
dz dicere aut q̃ oẽs virtutes sint vna virtus. aut q̃ ĩ vno boie
sint multe gñe gratũ facientes. quorum vtrũq; est ipbabile. ꝛ
vnum est improbatum supra. ꝛ aliud est satis ipbabile. vide
dz q̃ oẽs virtutes sint vna virt⁹. ꝛ improbabitur suo loco. Ne/
cesse dz etiam dicere aut q̃ gratia gratũ faciens non totaliter
tollitur per culpam. aut q̃ post peccatum nihil remanet devir
tute aliqua. Et primum horum est contra communẽ doctorus
sententiam. secundum vero est contra sensibilem experientiã.
ideo modus iste dicẽdi nõ modicã dz calũniã. Alius etiã qve

ritate deuiare dr. Primo in eo qđ ponit q̄ gr̄a primo existat in
substātia. t postmodū influat in potētias. hoc em̄ improbatū
est supra. Scđo vo in eo qđ ponit invnor codē hoīe esse diuer
sas gr̄as gratūfacientes. t hoc̄pm supra improbatū est. Unus
em̄ est decor q̄ dat faciei aīe ex quo nō solu ipsa acceptat. imo
et habitus eius t opa. ¶ Et iō est tert⁹ modus dicēdi q̄ quē
admodum dico lumen t colorē illuminatū. dico aliā t aliā for
mā. ita vna sit ordinata ad aliā. t quodāmō altera cōpleatur ex
alterius presentia. Sic̄ intelligendū est de gr̄a t virtute gra
tuita. Quēadmodū em̄ color qualitas est corporis terminati
q̄ a p̄ficia luminis influxi venustat t complet vt possit mouere
visum. sic virtus que est habilitatio potētie. absq; gr̄e gratūfa
cientē informis est. sicut color sine lumine. sz ea aduenīente ex
qua tota aīa in se t suis potētijs decorat. formari t viuificari
dr habitus virtutū t effici deo accepti. Et quēadmodū ex lu
mine infuso t colore nō fit vnū p essentiā sed p ordinē. Et item
lumē inquātū illuminat aera p̄iunctū corpori terminato. t in
quātū colorē reddit luminosum. nō est aliud t aliud p essentiā
sed sola cōparatione differēs t p̄m esse. Et sicut vnū lumē di
uersos pōt colores ad actū reducere sine sui multiplicatione.
sic in influentia gr̄e t habitu virtutis intelligendū est esse. s. q̄
gratia superueniēs cū habitu virtutis quē informare dr non
facit vnū per essentiā. sed iō informat. q; ad finē suū ordinat.
Similiter gratia a qua anima dicitur esse deo grata et a qua
aliqua virtus dicitur esse gratuita non differt nisi sola com
parationē. sicut primū expositū est in lumine. Sic̄ vna est gr̄a
a qua oēs virtutes aīe dicunt esse gratuite. Cōcedendū ē igi
tur sicut rōnes plures ostēdunt q̄ habitus gratie gratūfaciē
19 tis. t virtutū habitus sunt diuersi. ¶ Ad illud ergo qđ primo
obr de mgr̄o q̄ dicit q̄ gratia est fides cū dilectione. dōm q̄ il
la p̄dicatio nō est p essentiā sed p quādā p̄comitātiā t signifi
20 cantiā. t aliquo mō posset reduci ad p̄dicationē p cām. ¶ Ad
illud qđ obr q̄ diffinitio gratie p̄uenit virtuti. dōm q̄ illa no
tificatio vel nō est p̄pria. vel si est p̄pria. nō eo mō p̄uenit vir
tuti quo dr de gratia. gratia enim est sicut donū primū. t excel
lentissimum inter dona creata. t sicut donū qđ cōplectitur to
tam bonitatem donantis. sic aūt intellecta hac notificatione
21 non competit virtuti. ¶ Ad illud qđ obr q̄ gratia cooperans
est virtus. dōm q̄ ille actus non assignat gratie p̄m se. sed p̄m
q̄ est ordinatiua virtutis. t sic dr li. ar. cooperari. Nec ex hoc
sequit q̄ idē sit qđ virtus. immo si sic argueret eēt p̄ns. sicut
si ita argueret. color mouet visum. t lux mouet visum. ergo co
lor nō differt a luce. Et p hoc pz rñsio ad sequēs. qm̄ viuificare
t acceptū reddere. t op⁹ meritorū facere. aliter cōpetit vir
tuti aliter gratie. Gratie em̄ cōpetit p̄mio. virtuti vo exp̄ñi. vz
22 q; ab influētia gratie formatur t ordinat. ¶ Ad illud qđ obr
q̄ si habitus sunt diuersi. vnus nō denominat alterū. dōm q̄
est denominatio p inherentiā. sicut albedo p albū denotat cor
pus. t denotatio p circūincessionē quandā in qua aliqua duo
sic se hr̄ q̄ vnū bz ordinare alterū p̄m q̄ dr voluntas deliber
rans. t iusticia p̄udēs. t p hūc modū virtus dr esse gratuita.
23 ¶ Ad illud qđ obr q̄ circūscripto oī habitu t c. dōm q̄ a chari
tate non pōt circūscribi gratia. q; semp notat charitas virtu
tē formatā. Si q̄s aūt vocaret charitatē habitū amoris quo
natus est hō diligere deū p̄pter se. t sup oīa sic t q̄uis mō nō
posset absq; gratia reperiri. pōt tn̄ intelligi sicut in adam t in
primo angelo ante lapsum fuit. vt supra di. iij. patuit. Et sic pa
tet q̄ gratia est aliud q̄ virtus. pz etiam q̄ est aliud q̄ poten
tiarum rectificatio. Nam in hoīe quantū ad statum innocētie
erat potentiarū rectitudo anteq̄ esset gratie gratūfacientis
influio. t hoc melius videbitur infra cum aget de necessitate
gratie p̄m statum innocentie.

Questio. iij.

L De gratia in cōparatione ad gloriā.

Et est qō. Utrum differat p essentiam
t q̄ sic vr̄. Gratia gratūfaciēs t si non sit fides. tn̄ nūq̄ est sine
fide. q; sine fide impossibile est placere deo. gloria aūt nullo
modo cōpatit secum fidē. ergo necesse est gratiā t gloriā p es
sentiam differre. ¶ Item gratia gratūfaciēs se bz ad glor. as
sicut via ad terminū. t sicut id qđ est ad finē. si igitur termin⁹
necessario distinguit a via t finis ab eo qđ est ad finē distin
ctione essentiali. pari rōne vr̄ q̄ gratia t gloria. ¶ Item sicut se
bz culpa ad supplicium. ita se bz gratia ad p̄miū. sed culpa
t pena eterna differunt essentialiter. ergo pari ratione gratia
t gloria. ¶ Item corruptibile t incorruptibile differūt per essen
tiam. sed gratia est corruptibilis t amissibilis. sicut supra os
tensum fuit. gloria vo oīno est incorruptibilis. ergo &c. ¶ Item qđ
est cognoscibile ab habente differt p essentiam ab eo qđ nō est
cognoscibile. sed gloria ab oi eo q̄ bz eam cognoscitur. nullus
enim est glorios⁹ qui nesciat se esse glorios⁹. gratia non er
go differt per essentiam a gloria. ¶ Sed contra. Sicut se bas
bet charitas vie ad charitatem patrie. sic se bz gratia ad glo
riam. sed charitas vie non differt per essentiam a charitate pa
trie. sicut enim dr. j. Cor. xiij. Charitas nūq̄ excidit. ergo pa
ri ratione gratia a gloria. ¶ Item xp̄s ab instanti sue conce
ptionis habuit gloriam. t habuit gratiā. sed gratia illa quam
habuit fuit ad cognoscendum t amandum deū. statim em̄ cum
ceptus fuit cognouit t amauit cognitione t dilectatione cō
prehensionis. igitur in ipso gratia nō differebat a gl̄ia. ¶ Item
pfectum t imperfectum non variāt rem p̄m essentiam. sed gra
tia dicit assimilationē aīe ad deum p̄m statum imperfectionis.
gloria vo p̄m statum pfectionis. ergo &c. ¶ Item aut gloria red
dit acceptum deo aut non. Si non. ergo nō tantum placet deo
gloria quātum gratia. ergo nec status patrie quantum status
vie. qđ est inconueniens. Si sic. ergo cum iste sit p̄pius actus
gratie. necesse est gloriam esse gratiam. ¶ Item qm̄ aliquis de
gratia transit ad gloriam. aut pdit gratiā aut nō. Si pdit gra
tiam. ergo vr̄ q̄ desinat esse gratus deo t q̄ gloria t gratia ba
beāt adinuicē repugnātiā. quo z vtrūq; falsum est. Si nō per
dit. cum gratia sit vita aīe. sicut ostēsum est supra. t in vna aīa
tm̄ sit vna vita. aut gloria nō erit vita. aut gratia t gloria erūt
idem p essentiam. sed p̄stat q̄ gloria est vita. ergo &c. ¶ Ques
tio est igitur qualr se habeat gratia ad gloriā. si em̄ sunt idē.
qualiter transeūt ab vna ad aliā. t quare sortiūtur diuersa no
mina. Si vo diuersa sunt. vt quid gloria appellat gratia. Un
de est etiam ista diuersitas. cum diuina gratia oi statui conue
niat. siue statui vie. siue statui p̄rie. vtroq; em̄ deus acceptat.
¶ Rñ. dōm q̄ tam gratia gratumfaciens q̄ gloria notat diui 14
nam influentiam per quam aīa bz deum t deus habitat in aīa
Habere aūt contingit dupliciter. Uel perfecte. t sic bz homo
deum in ratione quiescentis. Uel semiplene. t sic habet homo
deum in ratione tendentis. Primum. s. quies competit statui
patrie. scđm. s. tendentia competit statui vie. t ideo primū est
glorie. secundum est gratie. Et q; primum est p̄mij. scđm est
meriti. ideo gratie attribuitur actus merendi glorie vo actus
regnandi. Qm̄ igitur idem potest esse per essentiam magis p
fectum t minus perfectum. hinc est q̄ gratia t gloria p̄m q̄ di
stinguunt p̄m modum habendi deum differunt solum p̄m sta
tum. Et qm̄ nos habere deum non est aliud q̄ deum habitare
in nobis. ideo gratia t gloria non solummodo distinguuntur
p̄m modum habendi deum. sed etiā p̄m rationē habitandi deū
in nobis. Cum tn̄ dico deus habitare in hoīe. duo ex hoc dico
sc̄z diuinam dignationem qua hominem acceptat t sibi confe
derat. t per consequens humanā exaltationem. ex qua homo
ea que dei sunt excellenter participat. Et ideo illa influentia
per quā deus in nobis habitat dr esse gratia p̄m primā compa
rationem. videlz inquātum deus homini condescendit. t dici
tur esse gloria quātum ad secundā comparationem p̄m hoc vi
delz q̄ homo per illā in habitationem sublimatur. tad magna
conscendit p̄m istā consideratiōnem. t p̄m istum modum. gr̄a
t gloria non differunt nisi sola comparatione. Unde vita eter
na nominat gloria t nominat etiā gr̄a Ro. vj. Gratia aūt dei
vita eterna. Et sic pz rñsio ad qōnē p̄opositā. Concedendum
est enim q̄ gr̄a gratumfaciens t gloria non differunt per essen
tiam. sed si differunt aliquo modo. hoc est p̄m comparationē
aliā t aliā. t sic simul sunt in eodē sicut in btis t in x̄po. qui di
cunt hr̄e gr̄am t gloriā. vel pz statū aliū t aliū p̄m q̄ successiue
eidem insunt. q; primo in est gr̄a in statu vie. t postmodū inest
gloria in statu p̄rie. Primo em̄ gr̄a incboat. t postmodum cō 15
summat. ¶ Ad illud ergo qđ primo obijcitur in contrariū q̄
gratia simul est cum fide. dicendum q̄ hoc est rōne status. Fi
des enim que dicit enigmaticam visionem simul potest stare
cum gratia p̄m statum imperfectionis. nō aūt pōt stare cū gra
tia p̄m statum plenitudinis qui excludit oē qđ est ex parte.
Unde ex illa ratione non potest concludi q̄ gratia t gloria dif
ferāt per essentiam siue p̄m habitum sed solum p̄m statum.
¶ Ad illud qđ obr q̄ gr̄a se habet ad gloriam sicut via ad ter 16
minum

minū. Dōm q̄ boc dr̄ rōne stat⁹ t additiōis el⁹ qō glia supaddit gr̄e sicut pfectū addit impfecto. cū ip̄m pducit ad ꝓplemētū. t q̄tū ad statū bñ cōcedendū est. q̄ diuersitas esse pōt inter gr̄am t gl̄iam. ¶ Ad illud qō obiicit q̄ sicut se bz culpa ad supplicū ꝛc. Dōm q̄ nō est sile. qz culpa p̄ncipal⁹ inest ex parte aīe. supplicū vero aliq̄d ex pte corpis. gr̄a aūt t gl̄a insunt aīe ab eode. t fm idē t ad idē. vicz in cōparatōe ad deū. Posset tñ dici q̄ aliq̄ culpa pena est. sicut videbit infra. t ita aliq̄ pena. nō differt a culpa. t aliq̄ differt t est diuersa culpa. sic etiā in gl̄ia 27 Illa cui in qua ꝓsistit p̄miū substātiale. cadē est cū gr̄a. sz gl̄ia q̄ cōsistit in stola corpis. erit ab ea diuersa. ¶ Ad illud qō obr̄ q̄ corruptibile t incorruptibile variāt essentiā. Dōm q̄ illud nō bz locū. nisi vbi corruptibilitas t incorruptibilitas venit ex natura p̄ncipioꝝ cōponentiū. boc aūt nō est in ꝓposito. qz imutabilitas glorie venit desursum corruptibilitas gratie deorsum. 28 vz a li. ar. vertibilitate. ¶ Ad illud qō obr̄ de cognoscibilitate Dōm q̄ illud nō ꝓcludit dr̄iam fm essentiā. sola cui dr̄ia fm statū pōt facere. vt videat qōp⁹ videri nō poterat. sicut aliq̄s nō cognoscit affectionē suā. qñ nō est intēsa sed qñ postmodū intēditur. tunc de facili deprehendit t cognoscitur. Itē color in tenebris non est visibilis. t in lumine est visibilis. t tñ color non differt essentialiter. sic nec diuersitas modi cognoscendi respectu gr̄e t glorie habet eas diuersificare essentialiter. Et sic pz responsio ad omnia quesita.

Consequēter querit de gratia in cōparatōe ad meriti exercitū. Et circa boc tria querūtur. Primo queritur vtrū per gratiā ꝓtingat mereri ipsum gratie donum. Scōo queritur vtrū p gratiā ꝓtingat mereri ip̄m gr̄e augmentū. Tertio q̄rit. vtrū p gr̄am contingat mereri ipsius gratie ꝓplementū. vz glorie premium.

Questio. i. Utrū p gr̄az ꝓtingat mereri ip̄m gr̄e donū ia habitū. Et q̄ sic vr̄. primo p sile in corpib⁹. Bon⁹ cui miles t strenue militādo merek equū a dño suo sibi gratis datū p vsum ipsi⁹ equi. g̃ si tāte est efficacie vsus rei spūalis in merēdo rē spūalē. sicut rei corpalis in merēdo rē corpalē. vr̄ q̄ p gratie bonū vsum. mereak q̄s donū gratie iam acceptū. ¶ Itē qō pōt in maius pōt in min⁹. sed p vsum gr̄e cōtingit mereri gloriā habendā. ergo multofortius cōtingit mereri gr̄am iā habitā. ¶ Itē vnusquisq; magis est efficax ad merendū sibi. q̄ alij. sed viri iusti in quibus est gratia orando merentur alijs primā gr̄am. sicut dicit Aug. de p̄destinatōe sctōr ergo multofortius homo bñ vtendo do.no gr̄e. efficik dign⁹ habitu gr̄e quē accepit. Q⁹ aūt vnusquisq; magis sit efficax ad merendū sibi q̄ alij. probar̄ p illud qō dicit sup illud Matth̄. ix. Videns iesus fidē illoꝝ. ibi glo. Quantū valet vnicuiq; fides p pria. si tñ profuit aliena? quasi di. multoplus. ¶ Itē q̄tum pz deo petitio t oratio pro bñfido. tñ placet ei gr̄az actio pro iam habito. sed aliq̄s ex charitate orans. merek obtinere qō petit. si petit pie t pro se. pseueranter t ad salutē. ergo pari rōne q̄ gratias agit. t pie t pseueranter ex charitate. dignus efficitur. co qō iam accepit. ¶ Itē sicut se habet charitas ad amandū. sic se habet gr̄a ad merendū. sed p charitatez non solummō cōtingit amare alia. sed etiā ipsam charitatē. sicut vult Aug. t in primo lib. habitū est. ergo pari rōne p gr̄am cōtingit mereri ip̄m gr̄e donū. ¶ Itē tunc est pfectio in actib⁹ t habitibus aie qñ agēs reflectit sup seip̄m. tunc enī q̄s pfecte intelligit qñ intelligit se intelligere. ergo non videk esse pfectū meritū nisi q̄s mereatur etiā illud p qō meretur. ¶ Sed contra meritū t premium relatiue dicunt. sicut pater dicit relatiue ad filium. ergo sicut ides non pōt esse pater sui ipsius. sic vnū t idem non pōt esse meritū sui ipsius. ergo p gr̄am non contingit mereri ipsius gratie donum habitū. ¶ Itē meritū t premiū bñt ordinē. sicut via t terminus. t sicut dispositio respectu eius ad qō disponit. ergo necesse est q̄ meritū p̄cedat p̄miū. vel tpe vel natura. ergo impossibile est p gr̄am mereri ip̄m donū gr̄e. ¶ Itē gratuitū t debitū opponunt. sed quāto aliq̄d magis cadit sub merito. tāto magis habet rōnē debiti. si igit vsus gr̄e nō aufert ipi gr̄e esse donum gratuitū. imo potius addit. videk q̄ p ipsum vsum gratie nullo modo contingat mereri gr̄e donū. ¶ Itē q̄tū vnūquodq; placet deo tñ est meritoriū. sed vsus gratie non placet deo. nisi propter ipsam gr̄am. ergo non plus meretur vsus gr̄e cum gratia. q̄ gratia p seipsam. sed donū gr̄e eoipso q̄ habek nō meretur se. g̃ pari rōne nec vsu gr̄e contingit mereri iam habitum gr̄e donum. ¶ Rñ. Dōm q̄ vsus gratie consequentē non cōtingit mereri per habitum gratie precedentem. nec q̄tum ad meritum congrui nec q̄tum ad meritum cōdigni. Quatuz ad meritum congrui non pro eo q̄ vsus gratie ad ipsum habitum nō cōparatur. sicuz meritū ad premiū. Tum qz nō ordinak ad ip̄m habitū promerendū. sed ad aliud. Tum etiā. qz non habet ordinari ad illud. nisi sicut ad suū fundamentū. t originē. Meritū aūt omne siue cōgrui. siue cōdigni ordinak ad premiuz tanq̄ q̄dam via t dispositio preambula multominus vero q̄tū ad meritum condigni p vsum gratie contingit mereri ip̄m donū gratie. qō est ipsius vsus principiū. Tum qz ipa gr̄a q̄tū est de sua prima rōne t primaria infusione. sic bz rōnez gratuiti. vt nullo mō cōpatiak rōnē debiti. Si enī esset ex meritis. iā nō esset gr̄a Tum etiā. qz si vsus gratie ipsam gratiaz mereret. q̄to magis ipsa bñ vteret. tantomin⁹ pro ipsa teneret esse deo grat⁹. q̄ si b repugnat pfectiōi meriti. planū est q̄ gr̄az nō cōtingit mereri. Nec merito condigni. qz tunc tolleret pfectio gratie. t pfectio meriti. nec merito cōgrui. qz nō saluak ibi ordo qui inter meritum t p̄miū bz attendi. Ad rōnes q̄ boc ostēdunt cōcedēde sunt ¶ Ad illud vero qō primo obiicit in ꝓiū de similitudine meriti in corpalibus. Dōm q̄ non est simile qz equus q̄tuz est de sui rōne non dicit rōnē gratuiti. ideo salua sua rōne pōt ꝺs eū iaz habitum mereri. Primū aūt gratie donū eoipso q̄ tale est. dicit q̄d simpl⁹ gratuitū. ideo q̄cq̄d dō faciat. nunq̄ illud merek non solū qz sit iaz habitū. sed qz gratuitū. Ad t si aliq̄ dixerunt q̄ contingat mereri gloriā iam habitā. sicut in angelis. nō credo tñ aliquos recte itelligētes sensisse. q̄ cōtingat mereri gr̄az iam habitā. ¶ Ad illud qō obiicit q̄ si aliq̄d pōt in maius pōt in minus. Dōm q̄ illud nō habet veritatē. nisi qñ aliq̄d ordinatur ad maius t ad minus consimili ordinatione. sic autem non est in proposito. Nam vsus gratie ordinatur ad merenduz gloriam. non ad merendum gratiā. pro eo q̄ ipsam presupponit tā q̄ fundamentum. ¶ Ad illud qō obiicitur. q̄ aliquis meretur alij primam gratiam. Dicendum q̄ non est simile. Primū quia gratia in viro iusto precessit gratiam infundendam viro peccatori. vsus enī gratie in eodem homine sequi habet ipsum donū gratuitum. Preterea cum quis meretur alij gratiam donū gratie non perdit ex boc rationem gratuiti. quoniam ratio gratuiti attenditur in habitu gratie in cōparatione ad eū cui datur. Quantumcunq; aūt vir iustus oret pro peccatore q̄ peccatori dek habit⁹ gratum faciens. nō potest esse sine gratuita liberalitate diuine misericordie. Et ideo non sequit. q̄ si vnus alij pōt mereri gratiam habendā. q̄ ipse possit sibi mereri gratiaz iam habitam. Quod aūt dicitur q̄ plus valet vnicuiq; fides ppria q̄ aliena. boc intelligitur respectu meriti proprie gratie. ¶ Ad illud qō obiicitur q̄ gratiarum actio ita est efficax pbabito. sicut oratio pro habendo. Dicendum q̄ t si gratiarū actio ita sit deo accepta pro p̄terito. sicut oratio pro futuro ex boc tñ nō sequit. q̄ gratiarum actio sit ordinata ad merendū iaz habitum. pro eo q̄ ipsa gratiarūactio t laus pro bñficijs acceptis. plus tenet rōnē p̄mij. q̄ rōnē meriti. Sed si tenet rōnē meriti ordinak ex diuina liberalitate poti⁹ ad donū promerēdū. q̄ ad promerendū iam habitū. ¶ Ad illud qō obiicit de cōparatōe charitatis ad amorem. t gratie ad meritum. Dōm q̄ non est simile. Meritum enī de sua ratione importat ordinē. t relationē amor vero importat actum potentie non alligate materie. t qz idem non habet ad se referri t ordinari. sed actus potentie nō alligate materie. habet supra se reflecti. binc est q̄ amorem contingit amari. sed meritum non contingit mereri. ¶ Et per boc patet responsio ad illud qō vltimo obiiciebatur. illud enī veritatem in eis actibus non habet. qui quidem important relationem t ordinem. t simul cum boc aliquam imperfectionē actus autem merēdi respectu actus glorioſi. imperfectionem aliquā dicit t ordinem t relationem. sicut prius ostensum est. t ideo illud non valet.

Questio. ii. Utrū p gratiam contingat mereri gratie augmentuz. Et q̄ sic videtur primo per Augustinū ad bonifacium. Gratia meretur augere. vt aucta mereatur perfici. ¶ Itē boc videk ratione. Omnis habēs gratiā habet vñ possit proficere in merito. sed profectus in merito. nō est nisi p augmentū gr̄e. ergo gr̄a sui ipsius augmētum

mereri potest. ¶ Itē peccans vno gñe peccati. meretur incidere in aliud genus peccati. vnde efficitur peior: sicut peccās peccato superbie meret incidere in petm̄ luxurie. ergo pari ratiōe qui bñ vtitur gr̄a p bonor opez exercitiū. vī mereri vt fiat sibi gr̄e augmentū. ¶ Itē laudabilior est qui se extendit ad opus pfectionis cum minori adiutorio q̄ qui se extēdit cū maiori. ergo si habens minorē gr̄am. se eleuat ad opera equalis pfectionis. cum eo qui habet maiorez. videtur q̄ tantundē vel amplī' apud deum mereri habeat. ergo si nulli fit retributio nisi p̄ꝫ q̄titatem gratie. vī q̄ talis mereatur augmentum in gratia.

¶ Itē qui petit pie ⁊ perseueranter pro se. ⁊ ad salutē. meretur exaudiri. sed qui gratie augmentū cōtinue hoc mō petit. ergo videt gratie augmentū mereri. ¶ Sed ℞. Meritū nō est respectu eius qō oino est impossibile. sed gr̄am cū sit forma simplex augeri est impossibile. ergo impossibile est mereri gr̄e augmentum. ¶ Itē meritū nō est respectu eius qō est in nobis. sed qō est ab alio. sed habens gr̄az per virtutem eius qō habet potest in maius bonum proficere. non solum cñ habet vnde possit stare sicut dicit Aug. sed etiam vnde possit proficere. Si igitur p fectus gratie consistit in eius augmēto. sicut profectus gratie est in eius potestate. ita videtur q̄ ⁊ augmentū gratie. ergo nō videtur ad hoc concurrere meritū. ¶ Itē nihil augetur nisi p rem eiusdem generis ⁊ nature. sed gr̄a que primo datur q̄tum est de natura sui. est ita gratuita q̄ nō cadit sub merito. sicut supra ostensum est. Et Aug. dicit. ilij. de tri. qō meritis redditur non est gr̄a. Si igitur non contingit mereri ipsum gratie donū non contingit mereri ipsius gratie augmentum. ¶ Itez deus remunerat opus ſm quantitatem radicis. ergo tñi meretur qs per opus gratuitum. quantū ex illa gratia ex qua exit opus. si igitur gratia augmentata excedit illam. videtur q̄ minor gratia p suum opus non possit mereri sup̄plus augmentū. ¶ Itez si aliquis meretur augmentū. tunc si deus non augeret ei gr̄az esset iniustus. ⁊ cum auget opus illud est remuneratū. ergo videtur q̄ opus illud non esset dignum ꝓmuneratione glorie. Si igitur hoc est falsum ⁊ impossibile. vt per augmentum gratie auferatur efficacia merendi gr̄am. impossibile est ponere q̄ augmentuz gratie mereri contingat. ¶ Rñ. Dōm q̄ sicut dicit
37 Augustinus absq̄ dubio tenendū est. q̄ gratia meretur augeri quis aūt sit modus augendi. ⁊ modus merēdi. difficile est assignare. Cum cñ multi sint modi agendi. quis eorum competat gratie. non est facile discernere. Contingit cñ aliquid augeri per impermixtionē cū cōtrario sicut dicitur q̄ albius est qō est nigro impermixtius. Contingit nihilominus aliquid augeri p pter hoc q̄ minori succedit maius. sicut dies augeri dicuntur. Contingit etiam aliquid augeri propter aggregationem multorū. sicut lumen augeť in aere ꝓpter multitudinē candelaruz ex quarū cōcursu fit aggregatio luminū. Cōtingit etiaz aliq̄d augeri p additionē sicut augeť corpus per alimentū. Cōtingit etiā aliq̄d augeri p magnificationē rei in seipsa. sicut augmentata fuit costa cūde ea facta fuit Eua. ⁊ sicut augmētati fuerūt quinq̄ panes. cum de eis quinq̄ milia hoīm pasti sunt. Cōtingit etiā sexto modo aliq̄d augeri p accessum ad suū summuz. sicut aliq̄d dicit magis pulchrū ⁊ magis luminosuz. qō magis accedit ad pfectionē pulchritudinis ⁊ lucis. Oīb' his sex modis dixerunt aliqui gr̄am augeri. Sed primi tres modi improbari p̄nt de facili. ⁊ in primo libro improbati sunt aliquo modo dis. xvij. cū agitur de charitatis augmēto. Eodē cñ modo taz charitas q̄ gratia bñt augeri. Tres aūt modi sequētes. sunt satis cōuenientes nec improbari de facili possunt. ¶ Primus tñ eorū famosior est pro eo q̄ magis consonat sanctor̄ autoritatibus q̄ videntur dicere in augmento gratie infundi nouā gr̄am. cū loquunť de diuersa sacramētor̄ efficacia. Qualiteraūt hic mod' valeat sustineri in primo lib. di. xvij. dictū fuit. Ultimus autez modus non est minus intelligibilis. q̄ alijs predictor̄. immo ſm hunc modū dicēdi obiectiones q̄ fiunt cōtra gratie augmētum. facilius declinari possunt. Quāuis cñ augmentū per appositionē videatur repugnare simplicibus. maxime tñ in spiritualibus quanto aliq̄d est simplicius. tanto fit virtute maius augmentū. tñ per accessum ad summū valde videtur eis consonum. ¶ Quocunq̄ autē dorum modorum triū sequentium dicatur. non est magna vis faciēda. sed pro certo habentes gr̄az dei in nobis augeri posse laborare debemus taliter q̄ in nobis augeatur per bona opera. Per illa cñ vt dicit Augustinus meretur augeri. vt aucta mereať pfici. Modum aūt merendi gratie augmentum. sic videre possumus. Contingit cñ aliq̄d mereri ex congruo. ⁊ contingit aliq̄d mereri ex condigno. Tunc est meritum ex condigno qū ratio meriti reperiť ibi pfecte ⁊ plene. ⁊ tunc est ibi quedā cōmensuratio ⁊ adequatio meriti ad p̄mium. Et qz hoc non pōt esse cū gratia augetur. hinc est q̄ non pōt quis mereri gratie augmentū merito condigni. si igiť contingit ipm augmentum gratie mereri. hoc est merito congrui. Meritum autem congrui dicit. in quo est aliqua dispositio cōgruitatis. respectu eius ad qō illa dispositio ordinatur. quae tñ deficit a ratione condignitatis. Et hoc pōt esse tripl'r. Aut cñ est congruitas sine dignitate. ⁊ sic peccator̄ p bona opera in genere facta extra charitatē. meretur de congruo primā gr̄az. ibi 39
est cñ quedā congruitas qz facit qō in se est. non est tñ cōdignitas. qz inimicus dei est. ⁊ indignus pane quo vescitur. Aut cñ est ibi dignitas cuz indignitate sicut est qñ vir iustus meretur peccatori primā gr̄am. Dignitas enim est ex parte viri iusti. q̄ est amicus dei. ⁊ dign' a deo exaudiri. sed indignitas est ex pte peccatoris. ⁊ ideo nō est ibi plena ratio meriti. Aut est ibi dignitas cū gradus inferioritate. ⁊ sic bñs gratiā minorē. mereť per bonum vsum puenire ad gratie cumulum. ⁊ hic modus merendi ⁊ si deficiat a merito cōdigni. ⁊ contineať sub merito cōgrui. maxime tñ inter ceteros modos predictos merendi accedit ad pfectionē meriti. ⁊ ideo quasi mediuz tenet inter meritū congrui ⁊ meritum condigni. Ex predictis igitur haberi potest qualiter gratia augetur. ⁊ etiam qualiter augeri meretur. Unde autoritates ⁊ rōnes ostēdentes q̄ gratia mereť augeri concedende sunt. ¶ Ad illud aūt qō obiciť in ℞ium. q̄ cum sit simplex non potest augeri. Dicendum q̄ gr̄a non est oino simplex. sed solum p priuationes partiū quantitatiuaz quantitatis. non aūt p priuationem partiū quantitatiuaruz quantitatis virtutis. ⁊ quantū ad tale genus partiū est ibi i augmentū. nō q̄tuz ad primū. Vel pōt dici ſm vltimū modū dicēdi. q̄ augmētum qō attendiť p accessum ad summū. nō ponit ꝓpositionem sed quandā maioris simplicitatis ⁊ vnitatis pfectionē. ⁊ ideo non repugnat gr̄e ratiōe simplicitatis essentie. ¶ Ad illud qō 41
obiciť q̄ profectus est in potestate gr̄e. dicendū q̄ quidā est profectus accidentalis. vtpote q̄ attenditur in feruoris intēlione. vel habit' radicatiōe. vel operū multiplicatione. ⁊ hic profectus est in potestate gratie. ⁊ ſm hunc profectum gratia non dicitur augeri proprie. qz non efficiť homo dignus maiori premio substātiali p illū. Alius vero est profect' qui respicit p̄miū substantiale. ſm qō dicit homo dignus maiori p̄mio. ⁊ hic non est in potestate gratie. sed in sola illius potestate. cui' est gr̄am infundere ⁊ ideo hunc gratia nō facere. sed mereri dicit. ⁊ penes hunc effectū attenditur gratie augmentū. ¶ Ad illud qō 42
obiciť q̄ augmentū gratie ēt eiusdem generis cū gratia primo data. dōm q̄ ⁊ si sit eiusdē nature q̄tum ad rōnem habit' differentia tñ est q̄tum ad statum. pro eo qō sup ponit gratie initiū Et qz eiusdem generis est cum gratia primo data. ideo non potest mereri merito condigni. sed merito congrui. Quia gratiaz presupponit maiori cōgruitate mereť quis gratie augmentum q̄ gr̄e initiū. sicut supra dictū fuit. ¶ Ad illud qō obiciť q̄ re 43
muneratio attendiť ſm q̄titatē radicis. rñdendū est. q̄ illud intelligitur in merito cōdigni. in merito aūt cōgrui locū non habet. Et per hunc etiam modum respondendū est ad illud qō vltimo opponitur.

Questo. iij Utrū cōtingat per gratiaz mereri ipsi' gratie complementum. hoc est ipsum p̄ ℞ mium glorie. ⁊ hoc q̄tum ad meritū condigni. qz de merito congrui non est dubium. Et q̄ sic videť. j. Tym. iiij. De reliquo reposita est mihi corona iusticie quā reddet mihi dñs i illa die iustus iudex. Si ergo qō reddiť ſm iusticiā meritis debeť. ⁊ respectu eius p̄cessit meritū. ergo si talis corona quā expectabat apls est glorie premium. vī q̄ illud contingat mereri p gr̄e donum. ¶ Itē Zacha. iiij. Adequabit gratiaz gr̄e. Et exponunt sancti ⁊ doctores. q̄ adequabit gr̄am patrie gr̄e vie. Et hoc expressius habetur Mat. vij. In qua mensura mensi fueritis. remetietur vobis. Si igitur vbi est adequatio meriti ⁊ premij. ibi contingit reperiri meritum condigni. videtur ꝛc ¶ Itez sicut se habet culpa ad penam. sic se habet gratia ad glorias. sed per culpam ex condigno meretur quis eternam damnationez. ergo per gratiam econtra. ex condigno meretur quis eternam beatitudinez

beatitudinem. Itē eque dignus est qui vincit aduersariuz bonore ⁊ gloria. sicut qui vincit est dignus ignominia. si ergo ille qui permittit se a dyabolo superari. dignus est eterno ipoperio vī ꝙ qui vincat ex ꝺdigno. mereat regnū supernū. ¶ Itē aut ꝑ seruitium qō dō facit deo merek aliq̄d. aut nibil. Si nibil. ꝯ stult⁹ est qui deo seruit. Si aliq̄d. cū premiū sit maioris dignitatis ꝯ meritū. ⁊ nibil sit excellenti⁹ gr̄a nisi gr̄ia. ⁊ ꝑ nibil pōt opus meritoriū sufficiēter remunerari. nisi ꝑ gr̄iam. ꝯ loquendo de merito ꝺdigni. ꝓtingit ꝑ gr̄am gr̄iam mereri. ¶ Sed ℨ. Rom. viij. Nō sunt ꝺdigne passiones buius tpis ad futurā gl̄iaz q̄ reuelabit in nobis. ꝯ ꝑ eas non ꝓtingit futurā gl̄iam mereri merito ꝺdigni. ¶ Itē Rom. vj. Stipendia pcti mors. gr̄a dei vita eterna. glo. Maluit dicere gr̄a dei vita eterna. vt intelligeremus deū ad vitā eternā ꝑ sua miseratōe nos ꝓducere, nō meritis nr̄is. ꝯ si nō ꝓducit nos nr̄is meritis. vī ⁊c. ¶ Itē videk ꝑ rōnem nullū seruitiū qō debek. dum reddit obligat eu⁹ cui fit in aliquo. Unde dns Luc. xvij. Quis vestrū habens seruu⁹ ⁊c. sed homo totū qō facit. ⁊ qō potest facere. totum debet deo. ergo videk ꝙ non obliget deum ad reddēdum sibi aliquid. ergo nibil meremur apud deū merito cōdigni. ¶ Itē nullū finitu⁹ qō gratis fit obligat eu⁹ cui fit in aliquo. sed opa facta ex gr̄a fiunt gratis. ꝯ non obligant eū cui fiunt ad retribuendū ex debito. sed solū de ꝺgruo. ergo idē qō prius. ¶ Itē vbi est meritū ex cōdigno ibi est ratio dati ⁊ accepti. sed deus nibil potest a nobis accipere q⁹ bonoꝝ nr̄oꝝ non indiget. ergo premium gratie qō est excellentissimum. non possumus ex condigno me
44 reri apud deū. ¶ Rñ. dōm ꝙ circa istā qōnē. aliqui doctores senserunt diuersimo de. Quidā em̄ dicere voluerunt. ꝙ q⁹ meritum condigni dicit quandā obligationē in retribuente. ⁊ quādam ꝓmensuratiōnē in seruitio ⁊ retributione. ⁊ deus non pōt alicui obligari. ⁊ premio gratie nibil aliud pōt cōmensurari. iō dixerunt ꝙ nullus pōt celestē gloriā mereri ex condigno. sed si meretur. boc est tm̄ ex cōgruo. Et ad istā suam positionē astruēdam. multis fulciuntur autoritatibus sacre scripture. ⁊ etiaz exposito⁹. qui boc sentire videnk. sed qm̄ in scriptura etiam sepe reperitur. ꝙ deus vnicuiq; retribuet ꝟm opa sua. ⁊ in parabola qua exprimitur meritum ⁊ retributio. xx. Matt. dicitur. Tolle qō tuum est ⁊c. ⁊ plura consimilia reperiuntur. ideo aliorum positio est. ꝙ gloriam non tm̄ contingit mereri merito congrui. tale em̄ meritu⁹ reperiri potest in gratia gratis data. sed etiā contingit mereri merito condigni. pro eo ꝙ gratie ⁊ gloie quedā est ꝓmensuratio. ⁊ in deo q̄dam cadit obligatio. non ex necessitate. sed sua mera benignitate. qua voluit promittere. ⁊ pactum firmare cum bis qui eum diligūt. ꝙ seipsum mercedez eis retribueret. sicut in abraam apparet. Si aūt velim⁹ cōsiderare q̄s istoꝝ duoꝝ modoꝝ dicēdi sit verior. inuenim⁹ ꝙ ꝟm diuersas cōparatiōes opis meritoꝝ. reperik in eo ⁊ meritū con
45 grui. ⁊ meritū ꝺdigni. Opus em̄ meritoriū ꝓparationez habet ad principiū a quo exit. ⁊ ad finē pro quo fit. ⁊ ad statū in quo fit. Si loquamur de ipso per comparationē ad principiū. sic opus ⁊ ortum habet a voluntate libera. ⁊ ortuz habet a gratia. Et in q̄tum ortum habet a voluntate libera. ē meritoriū merito congrui. sic enim quodammodo nostrum est. ⁊ quasi alterius generis est q̄ sit ipsum premium quod debet ei retribui. Inquantū autem ortū habet a gratia. sic cū gratia reddat bois acceptū deo. ⁊ sit q̄d diuinum. ⁊ ad boc sit ordinata vt ꝺducat ad deum opus illud est meritoriū merito cōdigni. Si aūt cōparem⁹ op⁹ meritoriū ad eū pro quo fit. boc potest esse dupliciter. Uel ad largitatem dispensantis. Uel ad veritatem pollicentis. Si cōparetur ad largitatez dispensantis. sic est meritoriū merito cōgrui. nam pro sue liberalitatis immensitate decet ipm̄ pro modico obsequio retribuere magnum premiuz. Si vero comparetur ad veritatem pollicentis. ex qua promisit ⁊ quodāmodo se voluntarie obligauit. ꝙ tanto operi tm̄ reddit premiuz. sic op⁹ illud meritoriuz est merito condigni. Si aūt tertio modo comparemus opus meritorium ad statum. boc pōt esse dupliciter. Aut quantum ad temporis oportunitatem. Aut quantū ad operis difficultatem. Si quantum ad temporis oportunitatem q⁹ nunc est tempus seminandi. sicut dicit apostolus. ⁊ q̄ facit operis meritoria semen proiecit in terram bonam. congruu⁹ est vt ex bac terra fructū magnum suscipiat. Et ideo recte deus ei q̄ in presenti dimittit modicum. promittit reddere centuplū. Si aūt consideretur opis arduitas. quia opus tale sic est in voluntate facientis vt sit supra vires. ⁊ bō eleuetur in faciendo ipsuz supra se. ⁊ bono proprio ꝑponat bonum eternū. Hinc est ꝙ tale genus operis eterna remuneratione est dignum. ⁊ sic per ipm̄ mereri contingit merito condigni. ꝓ igitur. ꝙ opus meritoriū consideratum in comparatione ad voluntatis libertatem. ⁊ dispensatoris liberalitatem. ⁊ temporis oportunitatem. est meritorium merito congrui. Cōparatum vero ad gratie dignitatez ꝑ ipsius pollicētis veritatē ⁊ ad sup̄plius difficultatē. est meritorium merito condigni. Et per boc solui possunt rōnes ⁊ auctoritates ad vtrāq; partem inducte pro eo ꝙ ꝟm diuersas vias procedunt. Nam rationes que probant. ꝙ per gratiam contingit mereri premium eternum merito condigni. procedunt ꝟm alterā istarum considerationuz. ¶ Illa tñ ratio que fit de simi 46
li comparatione culpe ad penam. ⁊ gratie ad gloriaz. nō cogit Tum q⁹ gloria multoplus excellit in bono. ꝙ pena in malo. Tū etiam. quia facilius est descendere. ꝙ ascendere. Rationes vero ad oppositum procedunt ꝟm aliam viam. vicz prout op⁹ habet comparari ad voluntatem nostram sic em̄ nō est de se sufficiens ad merendum. Nam omnes iusticie nostre sunt sicut pānus menstruate. Prout etiam habet cōparari ad liberalitatez diuinam que nulli potest obligari: sed quicq̄d facit ex mera liberalitate facit. Et boc modo cōcludūt verū. ꝙ non fit ibi meritum condigni. aliter em̄ rationes ille non cogerent. Nam qō 47
dicitur. ꝙ passiones buius tpis non sunt condigne ⁊c. boc verum est inquantū sunt tm̄ passiones. sunt tm̄ condigne inquantum fiunt ex charitate q̄ actiōibus ⁊ passionibus dat efficaciā ⁊ valorē. ¶ Ad illud qō obꝯitur ꝙ deus non perducit nos ad 48
gloriam nostris meritis. exponendū est. ꝙ boc intelligitur ꝟm ꝙ merita mere compantur ad voluntatem nostrā non ꝟm ꝙ habent ortum a gratia. ¶ Ad illud qō obꝯitk. ꝙ totum qō homo 49
facit. debet homo ipsi deo. Dicendum ꝙ ⁊ si opus illud sit debitum inquantum est creature. est tm̄ gratuitum inquantuz sit ex gratia ⁊ charitate. Et ideo sicut ratio debiti non tollit rationē gratuiti. sic etiam nec tollit rationem meriti. ¶ Et si obꝯitur. ꝙ nec opus gratuitum. nec debitum potest obligare deum. Di 50
cendum ꝙ ⁊ si non possit deus nobis obligari in ratione dati ⁊ accepti. sicut etiam ostendit ratio vltima. obligari tamen dicitur quodammodo ex sua mera benignitate. qua voluit promittere seip̄m diligentibus se. Preterea. meritū condigni non necessario ponit obligationē in retribuente. sed ponit sufficientez ordinationē eius qui remuneratur ad ipsam remunerationem mediante aliqua laudabili operatione. gratia autē sufficientez ordinationē ponit in viatore ad obtinendaz gloriā. Tum ratione sue dignitatis. ex qua totum bois em̄ reddit deo ⁊ acceptuz ⁊ charum. Tum etiam ratione diuine pactionis. Tum ratiōe ardue operationis. sicut prius tactum est. Et sic pz responsio ad duas rationes sequentes. Nam qō obꝯitk ꝙ gratis fit nō obligat. Dōm esto ꝙ non obliget. propter boc tamen non tollitur a merito. quin possit esse condignuz. Preterea ⁊ si non obliget eū 51
cuius est retribuere ⁊ remunerare seruitium sibi factum pensata propria vtilitate. obligat tñ euz quodammodo qui retribuit pensata seruitutis fidelitate. Unde magis meretur apud deuz qui seruit ei ex amore filiali. ⁊ liberali. ꝯ q̄ seruit ex amore mercennario. expectās mercedem ⁊ retributionē. Si autē aliquis obꝯiat. ꝙ non potest ibi esse meritum condigni. q⁹ non est ibi commensuratio. Dicendum ꝙ ⁊ si non sit commensuratio ibi ꝑ oīmodam equalitatem. est tamen cōmensuratio per quandam conuenientē vel consequentem proportionabilitatez. sicut fructus recte dicitur commensurari semini quando tm̄ excedit sicut conueniebat fecunditati seminis ⁊ terre germinanti. Unde sicut aliquis non esset contentus si de semine non reciperet decuplū. sic nullus possit esse cōtentus ex operibus meritoriis factis nisi pro eis reciperet premiū perfectum qō complet ⁊ terminat totum desiderium.

Distinctio.xxviij. De potestate liberi arbitrij +hominis lapsi quam habet gratia circunscripta.

Ad vero inconcusse ⁊ ineūctāter ⁊c Supra determinauit magister quantum potest li. arb. cum gratia In hac vero parte determinat quantum potest li. ar. sine gratia. Et dividitur hec pars in duas. In pria determinat de potestate li. ar. bois lapsi. quā habet gratia circūscripta. Scōo vero determinat lib. ar. primi

hominis.vtrū gratia operante ⁊ cooperante eguerit.infra di. xxix. Post hec considerandū est.vtrū ⁊c. Diuidit autem pars ista in tres partes. In prima q; pelagiani errabant circa potestatem li.ar.ponit illius hereſis improbationē. In secunda vero rñdet ad pelagianorum argumentationes ibi. Quod vero dicunt sine gratia ⁊c. In tertia vero subiūgit carbo lice veritatis expressiones ibi. Id ergo de gratia ⁊ libe. arbi. indubitanter teneamus ⁊c. Media pars diuiditur i tres partes ſm tria media.a quibus sumūtur tres rationes quibus magister respondet. Primo enim respōdet ad illud quod pelagi⁹ dicebat nullus esse culpandum.si non vitat vl' non facit illud qō est sibi impossibile. Ex quo sumuntur due rationes ad quas magister respondet duabus. Secūdo vero respondet ad illud qō pelagius dicebat. q̄ nihil ē ⁊az in nostra potestate q̄ ipsa voluntas. quod etiam ab ipso Augustino pelagi⁹ assumpserat. ibi. Alibi etiaz Augustinus dicit q̄ huic gratie ⁊c. Tertio ꝯo respōdet ad illud quod pelagi⁹ dicebat. Quod credimus nostrum est'. quod autem bonum operamur illi⁹ est ⁊c. Quod etiam extrataz rat de verbis Aug. ex duobus locis.⁊ ideo magister respondet in duobus cap. Et icipit illa pars ibi. In expositione quoq; quarūdam propositionum ⁊c.

Distin. xxviij.

Que sit hō ſis pelagiano rū hō gra ⁊ li.ar.

a ¶ Denicq; pelagius a fratribus ⁊c. Redarguit magister verbum pelagij dicētis.q̄ gratiam libe. arbi. in fideli calliditate suppone bat ⁊c. Contra. videtur q̄ verum dixerit pelagius Si enim gratia habit⁹ est ⁊ omnis habit⁹ reddit potentiam facilez videtur q̄ ad hoc detur gratia lib.arbi. vt facilius possit exire in bona opa. Si tu dicas q̄ in hoc non reprehendit eum.sed in hoc qō negabat q̄ nullum posse! arbi. libe. conferebat. videtur q̄ in hoc etiam verum dicebat.quoniam si solius potentie est posse.⁊ gratia non est potentia.ergo non dat nouū posse. ¶ Item nullus alius habitus aufert potētiam ei in quo est ergo videtur q̄ nec gratia.aut sit in gratia hoc est.'quero q̄ re magis in ipsa q̄ in alijs. ¶ Responſio. Dicendum q̄ quidaz est habitus qui ortum habet a potentia.sicut ille qui per assuefactionem acquiritur ab eo in quo est ⁊ de tali habitu verū est q̄ non dat nouam potentiam.sed priorem potentiam habilitat Est ⁊ alius habitus qui desursum descendit.⁊ non solum depēdet ab eo in quo.sed magis ab eo a quo .⁊ talis habitus habet potentiam nobilitare.⁊ potest etiam illud in quo est mouere ⁊ supra se eleuare ratione illius a quo procedit .⁊ talis habitus est ipsa gratia. Et quoniam pelagius non attribuebat plus habitui gratie.q̄ alijs habitibus.hinc est q̄ Augustinus ⁊ magister arguunt cum tanq̄ hereticum. Et per hoc patent ea que obiecta sunt.

¶ Ponit improbationē hereſis pelagiane q̄ circa ꝓtestatē li.ar. errabat.

a

D vero icōcusse ⁊ icōctāter teneam? libez arbi. sine gra p̄uenīēte ⁊ adiuua te nō sufficere ad salutē ⁊ iusticiā obtinēdā nec meritis p̄cedētib⁹ gram dei aduocari sicut pelagiana hereſis tradit. Nā vt ait aug. in.j.li. retractationū. Noui heretici pelagiani libez sic asserūt voluntatis ar. vt gre dei nō reliquāt locū quōq; merita nostra dari asserūt. Pelagiāni hereſis oiz recentissima a pelagio monacho ē exorta. Si dei gre q̄ p̄destinati sum⁹.⁊q̄ meruimus de ptāte tenebraz rū erui intātū inimici sunt. vt sine hac credāt hoiez posse facere oia diuina mādata. De a nicq; pelagi⁹ a frībus icrepatus q̄ nihil tribueret adiutorio gre dei ad ei⁹ mandata faciēda.nō eā li.ar. p̄pōebat. ſz infideli calliditate suppōebat dicēs ad hoc eā dari hoi bus. vt que facere p libez arbitriū iubent.facili⁹ possint iplere p gram. Dicēdovticz facili⁹ possint. voluit credi.⁊ u difficili⁹.tū posse hoies sine gra facere iussa diuina. Illā vero gram dei sine q̄ nihil boni possum⁹ facere.nō eē dicūt.nisi in li.ar.qō nullis suis p̄cedētib⁹ meritis ab illo accepit nostra natura.ipo ad b tm iuuāte nos suā p legē atq; doctrinā vt discamus que facere et que sperare debeam? Nō aūt ad hoc p donū spūs sancti.vt que didicerim? esse facienda faciam?. Ac per hoc diuinitus nobis dari sciētiā confitentur qua ignorantia pellitur charitatē aūt negant diuinitus dari q̄ pie viuitur. vt.s. sit donū dei scia que sine charitate inflat.⁊nō sit donuz dei ipa charitas q̄ vt scia nō inflet edificat. De struunt oratiōes quas fecit ecclesia siue pro infidelibus: ⁊ doctrine dei resistentib⁹ vt conuertātur ad deū. siue pro fidelib⁹ vt augeat eis fides ⁊ perseuerent in ea. Hec q̄ pe nō ab ipo accipe. ſz a seip b ſis hoies habere contendūt gratiā dei qua liberamur ab impietate dicentes ſm merita nostra dari paruulos etiā sine vllo peccati originalis vitio asserunt nasci.

¶ Respōdet ad pelagiaz nouz argumentationē qua dicunt nullū esse culpandum si non vitat vel facit illud quod est sibi impossibile ex quo sumuntur due rationes. quas magister improbat duobus responſis. b

¶ Nō dicūt sine gra hominē p libez arbitriū oia iussa iplere. hmōi iductiōibus c munisūt. Si inquunt non pōt ea facere homo que iubētur

b ¶ Gratiam dei qua liberamur ab impietate dicentes ſm merita nostra dari. Videtur q̄ verum dixerit per illud quod dicit Hierony. de prodigo filio. nulla maior iusticia est q̄ ignoscere penitenti. ⁊ ad misericordiam reuertenti misericordie sinum aperire. Si ergo iusticia reti ibuit vnicuiq; ſm merita. videt q̄ homo reuertendo ad diuinam misericordiam.meretur sibi gratiam dei.

¶ Item nos videmus q̄ homo potest mereri gram hominis per obsequia sibi impensa. ergo pari ratione videtur ⁊ multo fortius q̄ mereri possit gratiā dei.

¶ Responſio. Dicendum q̄ gratiam primam non cōtingit mereri. Tum quia est fundamentum omnis meriti ⁊ principium. Tum etiam quia est donum pure gratuitum nisi ei⁹ quis habeat gratiam dei. nihil apud deum mereri potest merito condigni. quia sine illa nihil acceptat deus in operibus nostris. Rursus ipsa est ita donum gratuitum q̄ non redditur meritis. Sicut enim dicit apostol⁹ Romano. xj. Si gratia est ex meritis.iam gratia non est gratia. Ex hoc patet quantum pelagius aduersabatur diuine gratie qui dicebat aliquem eā posse mereri. Auferebat ei p̄ia nō ipsi gratie suam dignitatem ⁊ excellentiam. dum q̄ sine eam meritis lib. arbi. sup gra p̄ponebat. Auferebat etiam ar. recte suam efficaciam. dum poterat statem merendi alij q̄ gratie attribuebat.

¶ Ad illud verbuz Hieronymi dicendum .q̄ iusticia ibi dicitur diuine bonitatis condescentia non prout respicit meritorum exigentiaz. ¶ Ad illud quod obijcitur de gratia hominis. Dicendum q̄ non est similis. Tum quia acceptatio hominis non est ita mere gratuita sicut diuina. Tū etiā quia non est ita eque ponderatrix sicut illa.

¶ Si autem queratur. vtrum aliquis in statu gratie existens ſ possit sibi mereri primam gratiam post recidiuum. ⁊ hoc orando ⁊ petendo. vt si caderet deus illum releuaret. Dicendum q̄ non potest ex merito condigni. sed solum ex merito congrui. Nam meritum condigni implicat in se perseuerantiam. pro eo q̄ peccatum subsequēs mortificat. ⁊ in obliuionez ducit bona opera prius facta.

c ¶ Si inquirunt non potest ea facere homo que iubentur. non est ei imputandum ad mortez. Videtur q̄ verum dicat pelagius. 'q̄uis magister contradicat. Nam Hieronymus dixit anathema sit que dicit deum precepisse impossibile. ergo si p̄cepit homini habenti liberum arbitrium . videtur q̄ pelagius verum dicat. ¶ Item Augustinus in quodam sermone seruum pigrum non damnaret . si ea que fieri non poterat imperaret.ergo redit idem quod prius queritur.ergo p quāsto verbum illud habeat veritatem.q̄ nullus peccat in eo quod non potest facere vel vitare,

Rñ. dōm

6 ℂRñ. Dicendum ꝙ posse quid facere vel vitare dupliciter alicui potest, attribui. Uno mō dicit aliquis aliq̄d posse. qz p scipm sine alicui⁹ alieno suffragio pōt illud sicut aliquis potest comedere qñ est sanus ⁊ habet cibū. Alio modo dicit aliquis aliquid posse. non soluz qz potest illud p se. ⁊ in se. sed qz potest cuz alio qō sibi presto est. ⁊ hoc modo accipiendo posse. omne quod deus precipit in nostra potestate est. quia ipe qui precipit. presto est prebere gratiā adiuuantez p quaz possumus perficere. Alio modo accipiēdo posse. non oē quod precipit est in nostra potestate. non tñ ex hoc excusatur aliquis. sicut si preciperet dñs seruo ꝙ daret sibi ad bibendum. ⁊ ipse non haberet aquā. si posset eaz acquirere non excusaretur. sic ⁊ in proposito intelligendū est Primo modo accipiendo posse siue aliquis possit in se. siue per diminuz auxiliū intelligit Augustī. ⁊ hoc insinuat eius verbuz. Nunquid quis peccat in eo qō nullo modo cuitare potest Et sic itellexit etiaz Hieronymus. cuz dixit illuz esse anathema. qui dicit deum precepisse impossibile. Pelagius autez accepit primo modo. ⁊ ideo errauit. ⁊ pl⁹ attribuit libe. arbi. ꝙ possit. Aliter etiā consuecuit responderi ꝙ predicta verba intelligantur de impotentia naturali. non de illa ipotentia in quā ex culpa sua homo seipsuz intrusit. sicut ponit Anselm. exemplū de seruo qui debuit ire ad nundinas. ⁊ precipitauit seipsuz i foueā. primus modus exponendi. errorē pelagij magis excludit.

d ℂNihil taz est in potestate nostra ꝙ ipsa voluntas. Hoc videt esse falsum per experientiā. Facilius em̄ est hoi ieiunare. ⁊ magnos labores sustinere ꝙ inimicū diligere suū. facilius est etiaz oia bona sua dispergere ꝙ volūtatē suā subiugare. ℂItē si hoc verū esset. ergo videtur ꝙ cū bonitas hominis consistat in voluntate. ꝙ homo posset se facere talem qualem vellet. ℂRespōdeo. adh̄ dici potest. ꝙ illud intelligitur de auxilio gratie dei.

7 p eo ꝙ bona volūtas quā nō est ei iputandū ad mortē. Sicut tuipse Aug. i li. de li. ar. asseris. Quis iḡs peccat in eo qō nullo mō caueri pōt peccaū aūt. caueri ergo pōt. Hoc testimonio aug. pelagius vsus est disputās aduersus eū imo aduersus gratam. sicut Aug. in li. retracta. illō ⁊ alia huiusmodi retractans memorat ingens. In his at ꝙ hmōi verbis meis qz gra dei memorata nō est. ō quatīc nō agebaū putāt pelagiani suā nos tenuisse sniaz. sed frustra hoc putāt. Volūtas ḡppe ē qua peccaū ⁊ recte viuiū. qō his verbis egim⁹. si ipsa nisi dei gra liberet. ⁊ vicia supet ⁊ adiuuet. recte a mortalib⁹ viui nō pōt. Ecce apte determinat ex q̄ sensu illa dixerit inimicos gratie refellens. ℂSimiliter ⁊ inmi tebatur pelagius verbis augu. cōtra gratiā qui in lib. de duab⁹ animab⁹ dicit. Peccati inquit reum tenere quēq̄ qz nō fecit qō facere nō potuit. summe iniquitatis ⁊ insanie est. His auditis exilijt pelagi⁹ dicēs. Cur ergo paruuli ⁊ illi q̄ nō habēt gratiaz sine q̄ non possunt facere mādata diuina rei tenentur.

ℂHoc aūt qua occasiōe dixerit in lib. retractationū pelagio rñdēs aperit. Id em̄ manicheos dixit qui in hoie duas naturas esse cōtendunt. Unā bonā ex deo alterā malā ex gēte tenebraz. q̄ nunq̄ bona fuit. nec bonū velle pōt qō si esset nō videret ei iputā dū esse si nō bonū faceret.

☞ Rñdet ad illud qō pelagius dicebat. Qō nihil est tam in nostra potestate q̄ voluntas. ac si diceret bonū vel malū operari in nostra volūtate est sine gratia dei.

c ℂAlibi etiam Augu. dicit ꝙ huic gratie cōtradicere videtur qua iustificamur. Ait in li. contra adamantium manichei discipulum. Nisi quisq̄ voluntatem suam mutauerit. bonum operari nō potest qō i nostra potestate esse positum dñs docet vbi ait. Aut facite arborem bonam ⁊ fructum eiꝰ bonos ⁊c. Qō Aug. in retractationibus non esse contra gratiā dei quā pdicamus oñdit. In potestate ḡp pe hominis est mutare in melius volunt. Item. sed ea potestas nulla est nisi a deo detur de quo dictū est. Dedit eis potestatē filios dei fieri. ℂCū em̄ hoc fit in ptāte quod cum volum⁹ facimus nihil taz est d in ptāte nostra q̄ ipsa voluntas. sed preparat a dño volūtas. eo ergo mō dat ptātem.

ℂSic ēt intelligēdū est qō in eodē ait. s. in nra ptāte esse vel inseri bonitate dei vel excidi ei⁹ seueritate mereamur Qz in ptāte nostra nō est nisi qō nostrā sequi voluntatē q̄ cū preparat a dño facile fit op⁹ pietatis etiā illud qō impossibile ⁊ difficile fuit.

☞ Rñdet ad illud quod pelagi⁹ dicebat. Quod credim⁹ nostrum est. qō aute bonū opamur illi⁹ est ⁊c. qō traxit ex duob⁹ locis ab aug. ad quod magister duo ponit responsa.

d ℂIn expositiōe quoq̄ quarundam propositionum epistole ad Rom̄. quedam Augustī. interserit que videntur huic doctrine gratie aduersari. Ait em̄. Qō credimus nostrum est. qō autem bonuz operamur illius est qui credentibus dat spiritūsanctuz Et paulopost. Nostrum est credere ⁊ velle. illius aūt dare credentibus ⁊ volentibus facultatem bene operandi et spiritumsanctum. Que qualiter intelligi debeant. Aug. in li. retractationum aperit dicens. Verum est quidez a deo esse qō operamur bonū. sed eadem regula vtriusq̄ est ⁊ volendi. scilicet ⁊ faciendi. ⁊ vtrumq̄ ipsius est. qz ipse preparat voluntatem ⁊ vtrūq̄ nostrum est. quia nō fit nisi volentibus nobis. Illa ita q̄ profecto. non dixissem si iam scirem etiam ipsam fidē iter spiritussancti munera reperiri. ℂIllud etiam diligēter est inspiciēdū quod aug. in libro sententiaruz prosperi ait. s. qz posse habere fidē tum ad actum volendi. nō recipit impedimentum. si habeat auxilium gratie. sz quantum ad opus exteri⁹ impedimentū recipit. Unde omnia bōa possum⁹ velle. non tamen omnia facere. Et sic videtur Augustī. intelligere. includendo auxilium gratie. non excludēdo. sicut excludebat pelagius. Job. j.

8 ℂAliter potest responderi. ꝙ velle in nobis dupliciter accipitur. Uno modo vt nominat actum potentie affectiue. vt est q̄ dam potentia naturalis. Alio modo vt nominat actum liberi arbitrij. Primo modo velle aliq̄d idez est quod affici circa illud Alio modo velle. idem est ꝙ eligere. Unde sm̄ hos duos actus. distinguitur in nobis voluntas appetitus. ⁊ voluntas eligentie non quia sint in nobis iste due voluntates essentialiter differentes. sed qz modus volendi est aliter ⁊ aliter. Dico igitur ꝙ verbum Augustī. non intelligitur de voluntate appetitus. q̄ aliquando adeo adheret alicui rei vt vir vel nunq̄ possit ab ea separari. sed h̄ intelligitur de voluntate eligentie. qua aliquis vult se velle quod vult vel nolle. ⁊ hoc semper in nostra potestate est non tamen sequitur ex hoc. ꝙ iustitia sit in nostra voluntate. quia non est efficax nisi inq̄tuz preualet voluntati appetitus ⁊ illi non preualet nisi per gratiam. Unde multi sunt peccatores. qui vellent esse iusti. ⁊ vellent ꝙ nunq̄ affectarent mala nihilominus. tamen in sua remanent iniustitia. quia non adiuuantur a gratia diuina. Prīa rō in nostra voluntate. quia pelagij.

Rñ. ad primam rationē

AD intelligentiam huius p tis incidit hic questio de potestate lib. ar. circunscripta gratia. Circa hoc quer̄tur duo. Primo queritur ꝙtum possit libe. arbi. absq̄ gratia gratum faciente. Secūdo vero queritur. ꝙtuz possit per se absq̄ gra gratisdata. Circa primū querunt. tria. Primo queritur vtrū libe. arbi. sine gratia gratūfaciēte possit a culpa resurgere. Scōo vtruz possit absq̄ gra gratū faciēte aduersariū vincere. Tertio q̄

Scōa rō pelagij.

ritur. vtrum possit dei mandata implere.

Questio. Utrū liberū arbitriū absq; gra gratūfa-
ciēte possit a culpa resurgere? Et q̄ non videtur primo per illud qđ dicit Rom. iij. Justificati gratiop
Rñ. ad scđaz ra tionē. gram ipsius. Et pauloante. Ex operib⁹ legis nō iustificab oīs caro. Et expressius ad Ty tum. iij. Nō ex operib⁹ iu-
stitie q̄ fecim⁹ nos. sed fm suā misericordiā ꝛc. igitur gra gratūfaciente circunscripta. nō pōt libe. ar. p se resurgere a culpa. ¶ Item gal. ij. Nō abijcio graz dei si cīa p legez iusticia. ergo xp̄s gratis mortu⁹ est. si ergo virtute li. ar. posset bō ad iustitiā redire. videf q̄ xp̄s frustra mortuus esset q̄ si hoc est impiuz dicere. pz ꝛc. ¶ Item nemo petit ab alio qđ habet in sua potestate. sed vir scrūs petit ipō. Sana aiaz meā. q: peccaui tibi. Docet etiam nos ipse saluator petere in oratione dñica. Et dimitte nobis debita nostra. ergo ꝛc. ¶ Itē hoc ostendit ratiōe quā facit Bern. Cū aliqs de impio fit pius. de malo fit bonus. ꝛ cū de malo fit bonus meliorat. nullus tñ babz posse sup se. ergo nullus pōt seipm meliorare p pria virtute. ergo nec absq; gra dei a culpa resurgere. ¶ Itē oī pctō offendit deus q̄ est ipa iusticia ꝛ oē pctm̄ fit cōtra mādatū dei sed tanta est offensa. quantus est ille q̄ offendit. Cuz igit ipse sit infinitus. offensa bz aliquo mō rōnē infiniti. si igit li. ar. potētie finite est: impossibile est q̄ i pristinū statuz redeat. nisi reducat p diuinā miam. q̄ sua gratuita bonitate ꝺdonet culpā. siue remittat offensaz. boc autē nō fit sine gra. ergo ꝛc. ¶ Itez pctm̄ est priuatio vite spūalis. ꝛ priuatio lucis. sz vita spūalis nō pōt redire ad aiaz. nisi a fonte vite. nec lux nisi a fonte lucis. ergo impossibile est q̄ anima resurgat a culpa. nisi deus q̄ est fons vite ꝛ lux perennis. sua benignitate eam viuificet ꝛ illuminet. boc aūt non est nisi per donuz gratie. ergo ꝛc. ¶ Sed contra. Dam̄. Peccatū est ab eo quod est fm naturā in id quod est preter naturā aduersio. sed facilius est vnicuiq; rei moueri fm naturā q̄ preter naturā. ergo si lib. arb. virtute propria peccando potest moueri preter naturā. virtute propria redire poterit ad naturam. ergo sicut potuit cadere. ita ꝛ resurgere.

¶ Itē maior est virtus lib. arb. q̄ nature. sed natura cuz infirmatur sanari potest absq; auxilio medicine. ergo multofortius cū it. ar. infirmatur per culpā. sanari potest absq; omni gratia.

¶ Itē absq; gratia gratūfaciente de ignorante potest fieri homo sciens. non solum in his que subsunt nature. sed etiaz in his que sunt supra naturā. ergo pari ratione absq; gratia gratū faciente poterit homo fieri iustus de peccatore. ¶ Itez peccator in mortali peccato existens. potest desiderare ꝛ velle iusticiaz. sed nihil aliud est esse iust⁹. q̄ velle iusticā. q: iusticia est rectitudo voluntatis. tunc cīa voluntas recta est cū vult iusticiam ergo peccator in mortali peccato absq; gratia gratūfaciēte iu-

sticari potest. ¶ Itē per eandez vim per quam quis movetur ad aliquid quiescit ibidē. ergo si aliquis no movetur ad culpā nisi voluntate. non quiescit ibi nisi per voluntatez. ꝛ q̄diu vult ergo si non vult in culpa perstere absq; gratia gratūfaciente videtur q̄ possit a culpa resurgere. Si tu dicas q̄ nō pōt velle Contra potestates rationalis sunt ad oppositā. sicut dicit pōs ꝛ volūtas q̄diu est in via vertibilis est. ergo sicut volūtate potuit culpā appetere. sic pōt volūtate a culpa resurgere. ¶ Itē inter culpam ꝛ gratiā media est innocentia. sicut melius patebit infra. ergo cū possit ab aliquo haberi innocentia sine gratia sicut habita fuit ab Adā in primordio. ꝛ innocentia habita deleatur culpa. videtur q̄ sine gratia gratumfaciēte aliquis possit a culpa resurgere. ¶ Rñ. dōm q̄ in huius questionis determinatione aliter senserunt phi. aliter senserunt heretici. aliter senserūt tractatores catholici. Philosophi cīa ignorantes qualiter peccato offendatur diuina maiestas. ꝛ qualiter per ipsuz admiratur potentiarum abilitas. dixerunt q̄ homo per exercitationem iustus poterat effici. sicut per inordinationez a recta ratione factus erat iniustus. Tñ ꝛ pōs dicit q̄ prauus ad meliorez exercitatiōes deductus. aut multū proficiet. aut p̄fecte in ꝺriū habitū restituit. Heretici vero aliqō lumē fidei dūtes cognouerunt q̄ p pctm̄ offendit maiestas diuina. ꝛ quodāmodo dānificat voluntas vel li. ar. excecati tñ nō cōsideraverūt q̄ liter ex culpa natura infirmat. ꝛ ideo dixerūt q̄ a d boc q̄ lib. ar. a culpa resurgat. nō est sibi necessaria aliqua gra curans. sz sufficit sola gratuita dei mia. q̄ inclinat ad remittendū peccata nra p̄pter satisfactionē quā xp̄s sibi facere voluit. dū se in cruce pro nobis obtulit. Sz hec positio nō tm̄ a veritate deficit. sz etiā dum ꝺria implicat seipsam destruit. Dicit cīa ad boc q̄ li. arb. a culpa resurgat. necesse est q̄ deus sibi culpā remittat. tm̄ nō est necesse q̄ aliq̄d sibi retribuat. vel circa ipz faciat. Si cīa deus nō mutat. ꝛ iterū ipse iust⁹ iudex est vt nihil acceptet. nisi tm̄ quantū valet ad boc q̄ culpa remittat. ꝛ peccator deo reconciliet necesse est q̄ aliq̄d ipsi pctōr tribuat. p qō morbus pctī sanet. Catholici vero tractatores ꝛ luce fidei ꝛ auctoritate scripture cognouerunt. q̄ pctm̄ ꝛ dei est offensiuū. ꝛ quodāmō dānificatiuū. dum homo se transfert de seruitio dei ad seruitutē dyaboli. ꝛ etiā imaginis deformatiuū. ¶ Et ideo dixerunt. q̄ ad b q̄ li. ar. resurgat a culpa necessaria est gra. non solū fm q̄ gra dr gratuita volūtas dei. nec etiā fm q̄ dr liberalis passio xp̄i. sed etiā fm q̄ dicit habit⁹ animi. Gratuita cīa volūtas dei cōcurrit ad boc. q̄ fiat offense remissio. volūtate cīa nobis cōdonat offensaz. Liberalis aūt passio xp̄i cōcurrit ad boc q̄ fiat morbi curatio ꝛ gra vt fiat imaginis reformatio. ꝛ ideo ad boc q̄ hō resurgat a culpa. multū p̄ez modū necessaria est sibi gra Concedende sunt igit rōes oīdētes. q̄ homo absq; gratia gratumfaciente non pōt a culpa resurgere. ¶ Ad illud vero quod primo objcitur in contrariū. q̄ motus in id quod est fm naturam. facilior est q̄ ipse qui est in id qō est preter naturam. Dicēdum. q̄ illud verū est de illo motu q̄ est fm naturā itaq; subiacet potestati nature. ꝛ de illo etiam motu qui est preter naturā ita tñ q̄ non corrūpitur. nec diminuit ibi nature ptās. sicut est in motu lapidis sursum. Facilius cīa regredit deorsum q̄ ascēderit sursum. Tū q: moueri deorsum est in cuius ptāte. Tū etiaz q: p motum sursum nihil diminuebatur vel adimebatur de ei⁹ grauitate. Non sic autem est in propposito⁹. tuz quia moueri ad iusticiam est per virtutem supra naturam. tum etiam quia motus ad culpam diminuit habilitatē li. ar. Per peccatum cīa nō solum homo expoliatur gratuitis. sed etiam vulneratr in naturalibus. Et p boc patet responsio ad sequens qō objcitur de similitudine sanitatis nature ad sanitatē voluntatis. non cīa est simile. Nam sanitas corporalis est in potestate nature. sanitas spūalis vero est p aliquid quod est supra naturam. Cum autez aliquid infirmat corporaliter. non oīno nature perimitur virtus que est principium sanitatis. ꝛ ideo a tali infirmitate ad sanitatē naturaliter pōt fieri regressus. In pctō vero pditur ipa gratia dei ꝛ iusticia. p quaz erat spūalis sanitas. ꝛ pro tanto dicitur graue peccatum esse mortale. q: aufert homini principiuz vite. Et propterea sicut de mortuo non potest fieri vivus. nisi virtute mirabili ꝛ supra naturā. sic nec de pctōre pōt fieri iust⁹ naturaliter vel voluntarie. sed mirabiliter. ¶ Ad illud qō objcit de ignorāte. q̄ pōt fieri sciens sine gra gratūfaciēte. Dōm q̄ non est sic. ignorātia enim̄ ingtū hmōi potius dicit defectū pene q̄ culpe.

culpe. Ñ ignorans ſm ignorāſ nō diſplicet deo. peccās autez ſm ꝙ peccās diſplicet deo. ⁊ ideo culpe recte opponit gr̄a que reddit deo acceptū. ſicut ignorātia opponit ſcie. Et qm̄ oppoſitū expelli dz p ſuū oppoſitū. ideo nō ſequit ꝙ ſi ignorātia dz expelli ſine gr̄a. ꝙ ſit culpa. ¶ Ad illud qđ obiicitur. ꝙ peccatoꝛ manēs in mortali. pōt velle iuſticiā. Dōm ꝙ aliq̄d velle. eſt duplr. vel exiliter ⁊ ſemiplene. ſicut dr̄. vult ⁊ non vult piger. Vel plene ⁊ ſufficiēter. ſicut dicit apl's Phil'. ij. Deus operat in nobis velle ⁊ pficere. Primo modo pōt eſſe in peccatore. ⁊ talis voluntas non facit aliquem iuſtum. Scōo modo non pōt eſſe ſine gratia prꝛeueniente ⁊ adiuuante voluntatē. boc aūt ſecū domodo non poteſt voluntas iuſticie reddere animam iuſtam.

¶ Ad illud qđ obiicit. ꝙ p eandez vim p quam aliquid mouet quieſcit. Dōm. ꝙ verum eſt in eo motu qui ē ad aliqđ cōpleme tum. boc autem non oportet eſſe in motu corꝛuptionis ⁊ deſtructionis. Aliquis enī interficit p violentiaz. non tamen oportet ꝙ p illam eandez vim in morte pſiſtat. Et qꝛ peccatū corꝛuptio dicit. non oportet ꝙ quis pſiſtat in pctō ex ſolo actu volūtatis ſicut p actū voluntatis ſe in pctō prꝛecipitauit. ſicut ptz in eo q̄ ſe voluntarie interficit. vel voluntarie ſe dimergit. ¶ Ad illud qđ obiicit. ꝙ deus poſſit reſtituere innocētiam. ⁊ ita delere culpam abſq; gratia. Dōm ꝙ boc verū eſt. ſed largitas diuine miſericordie ſic decreuit auferre maluz p qđ homo diſplicet. vt ſi mul daretur bonum p qđ homo deo placeret. nec vnq̄ expellit culpā quin ſanctificet ipſam aiam. vt in ea habitet p gr̄am. Ñ nihil eſt medium ſm tempus inter iuſtū ⁊ impium. ex quo enīz homo naſcitur neceſſe eſt animā eius vel eſſe peruerſaz p culpā vel erectam per gratiam.

Queſto. ij. Utrū li. ar. abſq; gr̄a gratūfaciēte poſſit aduerſariū ſuū vincere. Et ꝙ ſic vr̄. Bene. iij. dictū eſt Layn. Subter te erit appetit' tuus. ⁊ tu dñaberis illius. Sed cōſtat ꝙ cayn iā erat in mortali pctō. ergo in ſtatu illo poterat dñari appetitui ſuo prꝛprio. ſed nullā victoriaz dz in nobis aduerſari' niſi p noſtrum appetitū. ſi igit abſq; gr̄a gratūfaciēte cayn ſupare poterat prꝛprium appetitū. vr̄ ꝙ poſſz etiā vincere aduerſariū. ¶ Itē Berñ. in li. de li. ar. Liberū ar. eſt potētiſſimū ſub deo. Et ibidē dicit ꝙ li. ar. ſui oīno defectū non patit quare potiſſime in ipſo eterne ⁊ incōmutabilis imago deitatis vr̄. Ñā ⁊ ſi habeat initiū. neſcit tñ occaſuz nec de iuſticia vel de gr̄a accipit augmentū. nec de pctī miſeria detrimētū. ergo ſi li. ar. adiutū gr̄a ⁊ iuſticia poſſit ſupare aduerſariuz pari rōe vr̄ ꝙ poſſit etiā p ſeipz. ¶ Itē ſpūs luxurie deiicit vl' vincit p continentiā. ⁊ ſpūs iracūdie p patientiā. ⁊ ſic de aliis. ſed continētia ⁊ patientia poſſunt haberi abſq; gr̄a gratūfaciē te p gr̄am gratis datā. ergo ꝛc. ¶ Item difficilius eſt vincere ſeipſum q̄ vincere dyabolum. ſicut enī habitum fuit. ⁊ magr̄ dicit ſupra diſt. xxj. Fortior eſt tentatio carnis q̄ tentatio boſtis ſed homo abſq; gr̄a gratūfaciēte poteſt ſeipſum vincere ⁊ mori exponere. ſicut pz in hereticis. ergo multofortius videtur ꝙ abſq; gratia gratumfaciente poſſit de dyabolo triumphare.

¶ Item aduerſarius noſter in quo nulla eſt gratia gratumfaciēs. frequēter poteſt nos deuincere ⁊ ſibi ſubiugare. ſi ergo nō eſt peiorꝛ cōditionis bō q̄ ſit dyabolus. videt ꝙ abſq; aliquo dono gr̄e poſſit quis aduerſariū ſuum vincere. ¶ Sed ꝛra. j. Coꝛ. xv. Deo gratias qui dedit nobis victoriam p Jeſum xp̄m do. no. Igitur ſine auxilio xp̄i nemo pōt de inimico habere victoriam. ſi ergo xp̄s auxiliatur nobis per gratiam ſuā per quā nos iuſtificat. videtur ꝛc. ¶ Itez Rom. vij. Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius. Et reſpondet. gr̄a dei p Jeſum xp̄m dñm nr̄m. ſi ergo nullus vincit aduerſarium niſi q̄ liberat a lege pcti ⁊ mortis. vr̄ ꝙ abſq; gr̄a dei per Jeſuz xp̄m q̄ quidē eſt gr̄a gratūfaciens nō poſſit aduerſariū vincere

¶ Itē ſup illud ps̄. Infirmati ſunt ꝛc. glo. non potētes reſiſtere vitijs pſc. Deo enī deſiſtēte ab auxilio. laborare pōt bō. ſed nō vincere. ergo vr̄ ꝙ abſq; auxilio gr̄e gratūfaciētis nō ptingat vincere tentationē. Qđ ſi tu dicas boc intelligendū eſſe de gratia gratis data. non gratumfaciente ſolū. Cōtra dicitur p aliā glo. ſup illud ps̄. Immiſſiones p angelos malos ꝛc. Dyabolus ptātē dz in pctōre. ſicut in peccore prꝛprio. ergo cū nō poſſit a pctō eruī niſi p gr̄az gratūfaciētē. nō pōt niſi p illā eruī a ptāte dyaboli. q̄ ſine illa nō pōt ipm deuincere. ¶ Itē vincēti debet coꝛona. ſm ꝙ dr̄ Apoc. ij. ⁊. iij. ſed nulli pugnāti cōtra aduerſarium debet coꝛona glorie. niſi ei q̄ dz gr̄am gratūfacientem. ergo nullus abſq; gr̄a pōt dyabolū deuincere. ¶ Itē q̄cq̄d dō facit ⁊ q̄cq̄d etiā caueat. ꝙdiu eſt ſine gr̄a gratūfaciente manet in culpa. ſicut prius oſtenſum eſt. ſed cū manet in culpa. ſeruus eſt dyaboli. ſeruus eſt etiā pcti ⁊ qui ſeruus eſt dyaboli. victus eſt a dyabolo. ſm ꝙ dr̄. ij. Pet. ij. igit abſq; gr̄a gratūfaciēte impoſſibile eſt de dyabolo triūpbare. ¶ Rñſio. Ad pdictoꝛ intelligētiā eſt notādū. ꝙ differt dicere aliquē reſiſtere dyabolo aduerſario. ⁊ aliquē dyabolū vincere aduerſariū. Plus enīz ipoꝛtat victoria. q̄ reſiſtētia. Reſiſtētia nāq; pſiſtit in boc. ꝙ q̄ nō conſentiat ſuggeſtiōi dyabolice. ſz victoria pſiſtit in aſſequendo oppoſitū eius qđ dyabol' intēdebat. Intēdebat aūt dyabol' boīez reddere inimicū deo. ⁊ facē dignū eterno ſupplicio. Tūc igit vincit homo aduerſariū. q̄ſi reſiſtit tentationi. vt efficiatur maioꝛ dei amicus. ⁊ mereatur regnum eternum. ¶ Et quoniam boc abſq; gr̄a gratūfaciēte eſſe non poteſt ideo. concedēdum eſt. ꝙ ⁊ ſi quis p gr̄am gratis datā poſſit dyabolo reſiſtere. vt ei non conſentiat ſuggerenti. tñ abſq; dono qđ reddat bominem acceptū deo. ipſum vincere non pōt vt contra eius intētionem prꝛficiat dignitate meriti. vel in merito cōdigni. Et cōcedende ſunt rōnes q̄ boc oſtēdunt. ¶ Ad illud vero qđ obiicit de eo qđ dictū eſt Layn. Subter te erit appetit' tuus ꝛc. Dōz ꝙ ⁊ ſi in ptāte eius eſſet appetitū refrenare vt in actū pcti non prꝛcederet. etiā abſq; gr̄a gratumfaciēte. nō tñ ex boc ſequit ꝙ poſſit aduerſariū deuincere. qꝛ ⁊ ſi ſine gr̄a boc faceret. eēt ibi reſiſtentia p quā vitaret penā. nō tñ eſſet ibi victoria p quā mereꝛ palmā. ¶ Ad illud qđ obr̄. ꝙ li. ar. dr̄ eſſe potētiſſimū ſub deo. ⁊ ꝙ nō augeꝛ nec minuit. Dōm ꝙ quēadmoduz fuit ſupra expoſitū. boc intelligit q̄tū ad prꝛiuationē coactiōis. nō q̄tum ad potentiā ſeruande rectitudinis. ¶ Ad illud qđ obr̄. ꝙ ſpūs luxurie vincit p continentiā. Dōm ꝙ ⁊ ſi p cōtinentiā q̄ eſt abſq; gr̄a gratūfaciente. poſſit qs reſiſtere ſpiritui luxurie. illa tñ reſiſtētia triūpb' dici nō pōt p eo ꝙ ex b̄ nullā aſſequit palmā

¶ Ad illud qđ obiicit. ꝙ pōt quis vincere ſeipm ſine gr̄a gratūfaciēte. Dōm ꝙ falſuz eſt. q̄uis enīz hereticꝰ qui exponit ſe mori videatur ſeipſum vincere. non tamē eſt ibi victoria. ſed deiectio. Superat enim ab erroꝛis improbitate. ⁊ cōſcientie puerſitate. ⁊ obſtinationis prꝛofunditate. ⁊ prꝛopter boc magis mereꝛ cōfuſionē ⁊ ignominiā ex illa mortis ꝓpeſſione q̄ gliaz. ¶ Ad illud qđ obiicit. ꝙ dyabol' pōt vincere boīez abſq; gr̄a. Dōm ꝙ victoria dyaboli cōſiſtit in ſubiugādo ſibi boīem p peccatū victoria vo bonis cōſiſtit in prꝛomerēdo illud qđ dyabolus amiſit ⁊ ideo ſicut facilius eſt peccare. q̄ in bono prꝛficere. ſic facilꝰ eſt dyabolum ſupare boīem. q̄ hominem aduerſarium vincere. Prꝛeterea dyabolus non vincit boīem. niſi volentem ⁊ conſentientem. dyabolus autem nunq̄ vincit volens ⁊ ideo non ſequitur. ꝙ ſi dyabolus poteſt reportare victoriaz de homine abſq; gratia. ꝙ ſimiliter poſſit eſſe econuerſo. immo non eſt ſimile ſicut oſtenſum eſt.

Queſtio. iij. Utrum abſq; gr̄a gratūfaciente li. ar. poſſit omnia mandata implere. Et ꝙ ſic videt. Deut. xxx. Mādatum qđ ego pcipio tibi bodie non eſt ſupra te. neq; procul poſitū ꝛc. Et poſt. Sz iuxta eſt ſermo valde in ore tuo. ⁊ in corde tuo vt facias illud. boc aūt nō eſſet ſi obſeruantia mādatoruz eſſet ſupra poſſe li. ar. ergo videt ꝙ abſq; gr̄a gratumfaciēte que eſt ſupra poſſe li. ar. cōtingat mādata dei ſeruari ⁊ impleri. ¶ Item boc videt autoritate noui teſta. Matth. xj. Jugus meum ſuaue eſt. ⁊ onus meū leue. boc aūt nō eſſet. ſi mādatū dei eſſet ſupra poſſe li. ar. q̄ ꝛc. ¶ Item boc videt rōne. Multo benignioꝛ eſt deus ſeruis ſuis q̄ ſit bō ſed bō pōt mādata boīs ſeruare abſq; gr̄a gratūfaciēte q̄ ſunt grauia ⁊ multa. ergo videt ꝙ multofortiꝰ poſſit ſeruare mādata diuina. ¶ Item in mandatis dei. aut prꝛecipiuntur ipſa genera operum. aut prꝛecipiuntur formata opera. Si prꝛecipiunt opera formata. ergo qui bonoꝛat patreꝛ naturali pietate. non faciens illud ex charitate. videtur illud mādatū omittere quo prꝛecipit. bonoꝛa pr̄em ⁊ matrē. ⁊ peccare mortaliter. qđ abſurdum eſt dicere. Si igit ipſa gr̄a operū ſunt in prꝛecepto. ⁊ boc conſtāt eſt ꝙ poſſumus facere abſq; gr̄a gratumfaciente videtur ꝙ diuina mādata abſq; dono gr̄e gratumfacientis contingat implere. ¶ Itez nihil difficilius eſt q̄ animā ſuā ponere p alio. Maioꝛem enī charitatē nemo dz ꝛc. ſicut dr̄ Job. xv. ſz abſq; gr̄a gratūfaciēte pōt q̄s mortē p alio ſubire. q̄ multofortiꝰ oia gr̄a alioꝝ mādatoꝝ. ¶ Ad oppoſitū arguit ſic. Jere. x.

dicitur. Scio dñe q̄ nō est bois via eius. neq̄ viri vt ambulet
t dirigat gressus suos. sed quicūq̄ implet diuina mādata dirigit gressus suos. ergo nō est in ptāte bois diuina mādata ipleꝛe. ¶ Itē Actuū. xv. Hoc est iugū qđ neq̄ nos neq̄ pfes nostri
poꝛ. po. sed p gr̄az do. no. Jesu xp̄i credimus saluari. Et loquitur ibidē de mādatis legis. ergo diuina mādata obseruare nō
contingit absq̄ diuina gr̄a. ¶ Item obseruatio mādatoꝛ dei facit dominē dei amicuz. Unde Job. xv. Uos amici mei estis si
se. sed nullus potest effici dei amicus absq̄ dono charitatis t
gr̄e gratum faciētis. ergo impossibile est absq̄ huiusmodi do
no mādata dei seruari. ¶ Itē obseruātia mādatoꝛum dei facit
dominē dignum vita eterna. Unde Mat. xix. Si vis ad vitam
ingredi serua mādata. sed nullus pōt vitā mereri eternā absq̄
dono gr̄e dei. vt dicit Roñ. vj. Gratia dei vita eterna. g̃ absq̄
illa nemo pōt diuina obseruare mādata. ¶ Itē sicut fundamē
tum legis veteris est timoꝛ. ita fundamentū euāgelij est amoꝛ.
sicut insinuat apl's Roñ. viij. t exp̄sse dicit Aug. ergo sicut mā
data legis veteris obseruari non poterāt absq̄ dei timoꝛe. sic
mādata euāgelica ipleri nō p̄nt absq̄ charitatis amoꝛe. sed do
nū amoꝛis nō est absq̄ dono gr̄e gratūfacientis. g̃ absq̄ hm̄oi
dono nō ꝓtingit diuina mādata ipleri. ¶ Rñ. dōm q̄ mādata
24 dei dupl'r cōtingit impleri. Uno mō q̄tū ad genus opis. Alio
mō q̄tum ad intentionē mādātis. Si loquamur de impletiōe
mādatoꝛū q̄tum ad genus opis. sic p gratias gratis datas cō
tingit ea impleri. sic ut p fidem mādatum de adoꝛatione. t per
quandā naturalē pietatē t deuotionē mādatum de parētū boꝛ
noꝛatione. t sic de alijs. Alio mō est loqui de impletione man
datoꝛum q̄tum ad intentionē mādātis. t sic q̄ deus p̄cipit mā
data ad hoc q̄ voluntas nostra conformetur volūtati suc. t hec
non pōt esse absq̄ charitate. t charitas esse nō pōt absq̄ dono
gr̄e gratumfacientis. mādata dei fm intentionē mādantis absq̄ huiusmodi dono nō possunt obseruari. Et hoc est quod dicit
apostolus Roñ. xiij. Qui diligit proximum legē impleuit. Et
iterum. Plenitudo legis est dilectio. Et. j. Tym. j. Finis p̄ecepti est charitas de coꝛde puro t̄c. Hoc ipsum etiā insinuatur
Deut. vj. vbi post enumerationē mādatoꝛum decalogi. subdit
mādatum charitatis quo dicitur diliges dominum deum tuū
ex toto coꝛde tuo t̄c. p̄z igitur ex p̄dictis quāta sit necessitas
gratie gratumfacientis. q̄ non solum est necessaria ad remissionem pecc̄oꝛum verumetiā ad victoriā tentationuz. t ad obseruātiam mādatoꝛum diuinoꝛuz. Multipl'r enim errauit Pelagius
qui dixit li. ar. tm̄ posse habere vt nō indigeret gr̄a gratūfaciē
te. ¶ Hac igitur positione tāq̄ hereticā repudiata implorāda
est gratia dei p quā deleātur pecā. t vincātur dyabolica tenta
menta t implcātur diuina mādata. nō solum fm genus operis
sed etiā fm intentionē mandātis. Non soluz ad vitationē pene
verumetiā ad meritum glorie. Nam t si p̄imus modus obseruā
di pōt esse p gratiā gratis datā. secundus tm̄ modus nō potest
esse absq̄ gratia gratūfacientē. sicut p̄ius ostensum est. Et fm
hanc viā procedunt rōnes que ostendunt absq̄ gratia gratum
faciēte mādata diuina impleri nō posse. vnde t cōcedēde sunt
25 ¶ Ad illud qđ obijcit de Deut. q̄ mādatuz non est supra homi
nem. sed p̄ope. Dicendum. q̄ hoc intelligit de obseruātia q̄tū
ad genus opis. Si aūt intelligatur de obseruātia q̄tum ad intentionē mādantis. tunc dicitur esse p̄ope. non q̄ lib. ar. possit
in illud. p se sine dono gratie sed q̄ gratia dei p̄esto est vnicui
q̄. nec aliquis caret gratia. q̄ gratia desit sibi. sed q̄ ipse deest
26 gratie. ¶ Ad illud qđ obijcitur q̄ mādata leuia sunt t suauia.
Dicēdum q̄ hoc intelligitur in respectu habētis charitatē. bomini enim habenti charitatē. est facile diligere inimicū. sed nō
habenti est valde difficile. t quasi impossibile. Et est exemplum
in auibus que leues sunt ad volādum. quādo habent pennarū
abundantiā. qñ vero pennis priuātur graues sunt. t volare nō
possunt. Ideo dominus dicit mādata sua esse leuia. qñ volentibus illa seruare t conuerti ad se. dat charitatez t pennas virtutuz. p quas possunt volare. t se sup seipsos faciliter eleuare.
¶ Ad illud qđ obijcitur q̄ homo pōt implere mādata bois t̄c.
27 Dicēduz q̄ non est simile. q̄ homo indiget obsequio bois. t plus
considerat actum exteriorē. q̄ intentionē interiorē. Deus autē
qui bonoꝛū nostroꝛum non indiget. t magis intuetur coꝛda q̄ facies. opus hominis non acceptat. nisi p̄ius acceptabilis sit ei
hominis voluntas. p quā fiunt illa opa. ¶ Ad quartum t vltimum argumētum satis plana est rñsio ex p̄dictis. Probant enim
28 q̄ mādata dei seruari p̄nt absq̄ gr̄a gratum faciēte. q̄tū ad genus opis. Et hoc quidē verū est. nā pōt homo mādatum illud.
Honoꝛa p̄em tuū t̄c. absq̄ gratia implere vt sic viuet penam.
posset etiā facere t alia mādata adiutus alijq̄ gr̄a gratis data.
t nō solū facere alijq̄ q̄ vident ardua. sz etiā pati terribilia. In
his tm̄ oibus nō implerent mādata fm intentionē t acceptatiōnē diuinā. fm q̄ exp̄esse dicit apl's. j. Coꝛ. xiij. enumerās multiplex genus opis p̄io. post qđ subiungit. Si charitatē nō habuero. nihil mihi p̄odest. Et hoc fuit qđ Pelagi' nō p̄sideraꝛuit. ꝓpter qđ in erroꝛē ecidit t credidit. aliquē ex simplici mādatoꝛum obseruātia quātum ad exteriora opera dignū esse vita eterna qđ est contra fidez p̄iam t sanam. sicut apl's explicat
in auctoritate p̄emissa.

Onsequēter queritur de potestate li. ar. q̄tuz se extendit absq̄ gr̄a gratis data. Et circa hoc queruntur tria. Primo queritur vtrum li. arbi. absq̄ gratia gratis data possit se ad gr̄am gratūfacientē sufficienter disponere. Scōo queritur vtrū omni gr̄a destitut' possit alicui tentatiōi resistere. Tertio queritur vtrum possit p se absq̄ omni gratia in bonū aliquod ex genere.

Questio. j. Utrū li. ar. destitutū gr̄a gratis data possit ad gratiā gratūfacientē sufficiēter se
D disponere. Et q̄ sic vr Jacob. j. Conuertimini ad me t ego cōuertar ad vos dicit dñs. Si igit deū cōuerti ad nos non est aliud
q̄ gratiā impartiri. anteq̄ aliq̄ gratia cōferat li. ar. pōt ad cuz
cōuerti. sz se cōuertēdo ad deū disposuit se ad gratiā. ergo t̄c.
¶ Item Boeti'. Naturaliter est nobis inserta veri boniq̄ cupiditas. igit oī gratia gratis data circūscripta. saluo ale rōnalis natura. pōt li. ar. verū bonū desiderare. sed desiderādo verū bonū disponit ad donū gratuitū. ergo t̄c. ¶ Itē oīs potestas naturalis. naturaliter appetit suā pfectionē. cui p̄so quo illa indiget. t ab ea nata est cōpleri. Si igit li. ar. aptum natū est cōpleri p donū gratie t glorie. omni gratia priuatū pfectionē gratie desiderabit t queret. si igit boc est ad gratiā gratūfacientē se disponere. videt t̄c. ¶ Itē sufficiēter se ad gr̄az disp̄oit. q̄ facit qđ i se est. facere aūt qđ in se est dicit homo qñ facit illud qđ est in sua potestate. sed li. ar. oī gratia destitutū. pōt facere qđ in se est. nullus eñ dubitat quin possit facere qđ pōt. ergo absq̄ omni gratia pōt se disponere ad gratiā gratūfaciētē. ¶ Itē lib. ar. destitutū gratia gratis data. Aut pōt aliq̄d aut nihil. Si nihil pōt. ergo nemo esset inculpādus ex hoc q̄ non se p̄epat ad gratiā. Si aliquid pōt. vocet illud qđ potest a tunc verum est dicere q̄ li. ar. pōt in a. sed faciēdo. a. toto suo posse se p̄eparat ad gratiā. t quicunq̄ sic se p̄eparat. sufficienter se disponit. ergo t̄c. ¶ Itē omne pctm̄ non tm̄ est expulsiuum gratie. sed etiā nociuum nature. sed omnis natura refugit sibi contrariū. t nociuum. ergo li. ar. omni gr̄a destitutum t sibi relictum p naturā habet detestari pctm̄ t refugere. sed detestādo t refugiēdo culpā. se disponit homo ad gratiā. ergo t̄c. ¶ Sed cōtra. Aug. in li. de eccl. dogma. Manet ad querendā salutez libertas ar. sed admonēte p̄ius deo iuitāte ad salutē. vel vt eligat. aut sequat
vel agat occasionē salutis. sed hoc est inspirationis dei. ergo videtur q̄ nunq̄ li. ar. nostrū potest se ad viā salutis p̄epare. nisi adiuuetur per aliquā gratiā gratis datā. ¶ Itē timoꝛ seruilis est illud quo mediāte declinat a malo. sicut dicitur Prouer. j. In timoꝛe declinat oīs a malo. sed timere seruiliter est donum dei. t nullus pōt se disponere ad gr̄am. nisi declinet a malo. ergo nullus pōt ad gratiā se disponere sine aliquo dono gratie.
¶ Itē dispositio est eiusdē gñis cū eo ad qđ disponit. ergo ad bonū gratuitū nō pōt q̄s se disponere. nisi p aliq̄d gratis datū ergo impossibile est q̄ ad illud se disponat li. ar. oī gr̄a destitutuz. ¶ Itē dispositio p̄uenit illud ad qđ disponit. si g̃ li. ar. posset se ad gr̄am gratūfacientē p seipm̄ disponere. g̃ posset gr̄am p̄uenire. si g̃ boc est ꝺ naturā gr̄e p̄uenientis. videt t̄c. ¶ Rñ. ad 28
p̄dictoꝛ intelligētia est notādū. q̄ vir aut nunq̄ li. ar. destitutus oī gratia gratis data. Qñ noīe gratie gratis date. nō solūmō intelligim' illā q̄ enumerat apl's. j. Coꝛ. xij. Alij dat p spm̄ t̄c. sz etiā vocat hic gratis data q̄cq̄d illud sit qđ supaddit̄ est naturalibus. adiuuans aliquo modo t p̄parās voluntatē ad habitum vel vsum gratie. siue illud gratis datum sit habit'. sicut timoꝛ seruilis. vel pietas aliquoꝛum viscerib⁹ inserta ab ifantia.

tia. siue sit etiã aliquis actus. sicut aliqua vocatio vel locutio q̃ deus excitat animã hominis vt se preparet. Sine hac quidem gr̃a gratis data vir aut nunq̃ aliquis bñs vsum li.ar. reperit ⁊ sine hac concedendum est li.ar. nunq̃ sufficienter disponi nec posse se disponere ad gr̃am gratumfacientez. sicut dicit Berñ. expresse in li. de li.ar. c. xvij. Lonatus li.ar. ad bonuz cassi sunt si a gr̃a non adiuuãtur ⁊ nulli si non excitãtur. Et postmodum dicit q̃ gr̃a excitat li.ar. dum seminat cogitatuz. Si igitur. prima dispositio que non fit a gratia gratumfaciente est cogitatio ⁊ hec nõ est absq̃ dono gratie gratis date. impossibile est q̃ li. arb. omni gratia destitutum ad gr̃am gratumfacientem dispo
30 nat seipsum. ¶ Ratio autem huius est hec. non q: gr̃a gratum faciẽs necessario preexigat dispositionem gratie gratis date. sed q: ipsa est quid diuinum. ⁊ res existens super li.arb. ⁊ etiã supernaturale iudicium. ideo li.ar. nũq̃ assurgit. nec ad cognoscendum gr̃am. nec ad petendã. nisi aliquo modo a sursum excitetur. ⁊ p additionem gr̃e gratis date qõ tenet quasi mediũ inter donum gr̃e gratumfacientis ⁊ naturalem libertatem volũtatis. Tenendum est igitur q̃ li.ar. si excitetur p aliqõ donum gr̃e gratis date. potest ad gratiã gratumfaciẽtem se de cõgruo disponere. si autem omni tali munere contingat ipsum destitui nunq̃ posset ad illã disponi. Unde rõnes hoc ostendentes con
31 cedende sunt. ¶ Ad illud autem qõ primo obijcitur in ꝓriuz q̃ li.ar. est cõuerti ad deum. dõm q̃ lib.arb. lapsum nũq̃ ad deũ conuerteretur nisi aliquo munere gr̃e excitaretur. q̃ q: ꝓsto est ideo dicit dominus. Conuertimini ad me. Hoc em̃ ipso q̃ inuitat ⁊ vocat. exhibet homini aliqõ donum gratuitum p qõ excitetur. excitatusq̃ aliqualiter ad ipsum conuertatur. ⁊ conuersus p gratiã gratumfacientem a deo acceptetur. ex et hoc dicitur deus conuerti ad ipsum. ¶ Unde si quis velit attendere or
32 dinem li.ar. ⁊ gr̃e diuine expresse insinuat Aug. j. lib. de eccle. dogma. ponẽs quattuor gradus inter quos gr̃a precuenit libe. ar. Sit enim sic. Initium salutis nostre deo miserãte habemus vt acquiescamus salutari inspirationi nostre potestatis est. vt adipiscamur quod acquirendum admonitione cognouimus diuini est muneris. vt non priuemur iã adepte salutis munere solicitudinis nostre est ⁊ celestis pariter adiutorij. In hoc ergo verbo si quis diligenter inspiciat. insinuatur valde clare quãtum possit li.arb. respectu gratie. Nã cum sint in salutis opere ista quattuor: vicz inuitare acquiescere. adiuuare. ⁊ permanere Primum est inspirationis dei. scõm libertatis arbitrij. tertium muneris dñi. quartũ sollicitudinis nr̃e ⁊ diuini pariter adiutorij. Et p hoc satis aperit via ad dissoluendum rõnes sequẽ
33 tes. ¶ Ad illud vero qõ obijcitur q̃ inserta est nobis veri boni q̃ cupiditas. dõm q̃ verum est generaliter. vt autem cognoscatur in spãli quod sit illud bonum. ⁊ desideretur ⁊ requirat. hoc non est absq̃ dei dono. Et illa etiã generalis cupiditas nõ sufficit ad disponẽdum ad gr̃am. sicut pz in philosophis qui btĩtudinẽ multum desideraucrunt. nunq̃ tñ gratiã dei adepti sunt.
34 ¶ Ad illud quod obijcitur q̃ natura appetit suã pfectionẽ ⁊c. dõm q̃ verum est de pfectione illa q̃ est infra terminos nature. non aũt oporteret de illa q̃ sup naturã est. Aut si de illa intelligat eo mõ appetit quo cognoscit. p se aũt nõ cognoscit in spãu. sed tñ in generali. sic aũt cognoscẽdo ⁊ appetẽdo nõ se disponit sufficienter ad donuz gratie. sicut ꝓius ostensum est. ¶ Ad illud
35 qõ obijcitur q̃ sufficienter se disponit qui facit qõ in se est. dicẽdum q̃ facere qõ in se est põt dupl'r intelligi. Uno mõ positiue. q: facit aliquid ordinatum ad gratiã. ⁊ tñ facit q̃tum potest. ⁊ hoc mõ veritatẽ hz sermo p̃dictus. Alio mõ põt intelligi priuatiue vt dicat facere qõ in se est. q: facit qõ põt. q̃uis illud non fit ordinatũ ad gr̃e susceptionẽ. ⁊ hoc mõ li.ar. gratia destitutũ põt facere qõ i se est ⁊ sic p̃dict' sermo nõ hz veritatẽ. Et p hũ pz
36 rñsio ad sequẽs. ¶ Qõ em̃ q̃rit aut põt aliq̃d aut nihil. dõm q̃ aliq̃d põt. sz illud aliq̃d nihil est respectu gr̃e suscipiende. sicut posse comedere aliqõ posse est. nihil tñ facit ad hũ q̃ aliqs suscipiat donũ gr̃e. ¶ Ad illud qõ obr̃ q̃ lib.ar. põt detestari culpã
37 virtute ppie nature. dõz q̃ dupl'r ꝓtingit detestari culpã. Aut q: est offensiua maiestatis ⁊ equitatis diuine aut q: est lesiua p prie nature. Prim' mod' detestãdi disponit ad gratiã gratũ facientẽ. nec vnq̃ absq̃ dono gr̃e gratis date i statu nature lapse Cognoscere em̃ q̃ p culpã offendit de' donũ dei est. Alio mõ ẽ detestari pctm̃ inq̃tũ est lesiuũ nature. sicut aliqs detestat fornicationẽ q: p ipsam amisit visum vel incurrit aliũ morbũ. ⁊ tã lis detestatio põt esse a virtute nature. sz hũ nõ disponit ad gr̃az gratũfaciẽtẽ. Et sic patẽt q̃sita. Pz etiã qualiter errauerit pelagius q̃ li.arb. non solũ dixit habere potẽtiã disponendi se ad gratiã gratumfaciẽtẽ. sed etiã merẽdi eã propria virtute. Dupliciter em̃ mendax fuit. ⁊ in hoc q̃ dixit primã gratiã sub merito cadere. ⁊ in hoc q̃ dixit etiã li.ar. proprijs viribus ad gratiã posse se disponere.

Questio. ij. Utrũ liberũ arbitriũ omni gr̃a destitu
+tum posset alicui tentatõi resistere. Et E
q̃ sic videt. Brego. in moxali. Debilis est hostis qui non vincit nisi volentẽ. Sz qõ aliquis voluntarie facit potest non facere. ergo si voluntarie quis consentit aduersario. potest etiã gratia destitutus non consentire. ac p hoc tentationi resistere. ¶ Itẽ li.ar. omni gr̃a destitutum adhuc liberum est. si liberum est ergo non potest cogi. ergo potest repugnare suggestioni dyabolice. ⁊ si hoc. igitur ⁊ resistere non solum vni sz etiã omni tentationi. ¶ Item bonum potentius est q̃ quodlibet malum. sz li.ar. omni gratia destitutum adhuc habet naturale iudicatoriũ qõ inest ei p naturã. q̃ cum illud sit bonũ potẽti' est pctõ. ⁊ concupiscentia. ⁊ tentatõe dyabolica inclinante ad maluz ⁊ si hoc. ergo potest non solum vni sz etiã cuilibet tentationi resistere.
¶ Itẽ cum sit triplex posse. videlicet gratie. nature ⁊ vicij. Sm q̃ dicitur in glo. Rom̃. vij. posse gratie addit supra posse nature. sz posse vicij diminuit. ergo posse nature est supra posse vicij ergo circunscripta omni gratia. manente sola naturali potẽtia videtur q̃ li.ar. resistere possit vicio impellenti. ¶ Item sicut liberum arbitrium. vertibile est ad malum. ita quelibet creatura vertibilis est in non esse. sz multe creature conseruantur ineſe sine aliqua gratia gratis data p naturalia principia ⁊ diuinã pñtiam. ergo pari rõne videt q̃ p lib.arb. gratia destitutum. p pria virtute absq̃ aliquo dono gratie supra appositio possit aliquis casum in peccatum effugere. ¶ Item demones habẽt sibi data integra naturalia ⁊ splendidissima. ergo multo forti' li. arbi. hominis lapsi. sz lib.arb. non lapsum p se poterat tẽtationi resistere. ergo pari rõne videtur q̃ lib.arbi. lapsum hoc possit. etiam si sit omni gratia destitutum. Si forte ꝛtu dicas q̃ ⁊ sit integrum quãtum ad naturã potentiarum. infirmitatuz. tamen est ⁊ diminutum quantum ad habilitatem consequentem adeo vt non possit resistere. Tunc ego quero aut potest aut nõ potest. Si potest habeo proposituz. Si non potest. ⁊ nullus est inculpãdus in eo quod vitare non potest. ergo aut lib.arb. non resistendo tentationi non peccaret. aut in peccãdo non esset vituperabile. sz vtrumq̃ horum est impossibile. ergo restat alterum sz q̃ possit tẽtationi resistere. Sz contra Matt. vj. Et ne nos inducas in tẽtationẽ. dicitur in oratione dominica. sz nullus ab altero postulat quod potest p seipsum. si ergo homo sapiẽter petit a deo. videtur q̃ hoc non possit homo p li.ar. absq̃ aliquo dono gr̃e gratuito. ¶ Itẽ Aug. diffiniẽs li.ar. sicut habitum est supra dist. xxiij. dicit q̃ liberum arb. est facultas voluntatis ⁊ rõnis qua bonum eligit gr̃a assistẽte. ⁊ malum gratia desistente. Si igitur hec ratio recta est. nisi assit diuina gr̃a semp li.ar. malum eliget. ergo nulli tẽtationi resistet. ¶ Item sup illud Rom̃. vj. Uelle adiacet mihi glo. naturale est quodãmodo velle bonum p rõnẽ. Sz tale est hoc velle q̃ semp vi carnis supatur. ergo videtur q̃ absq̃ adiutorio gr̃e semp cũ tẽtatur consentiat homo culpe. ¶ Itẽ li.ar. in preeligendo semp sequitur affectum predominantẽ ⁊ hoc expresse determinat Ansel. in li. de li.ar. ⁊ p experientiã est manifestum. sz absq̃ gr̃a saltem gratis data li.ar. corrupto regnat amor proprij boni. ergo vt q̃ semp illud preeligat q̃tum est de se. nisi gr̃a diuina assistat. ergo idez quod prius. ¶ Itẽ mors non inest nobis nisi p pctm̃ ergo vbi est necessitas moriendi. videtur q̃ nisi assit gr̃a dei est simpliciter necessitas peccãdi. sed vbi est necessitas peccandi. non est ptãs resistẽdi tentationi. si igitur hãc habet li.ar. prout est' gratia destitutum. pz ꝛc. ¶ Item habẽs pedẽ claudum cuz ambulat necesse hz claudicare. ergo si pes ,spũalis est habens affectum deformatũ ⁊ obliquuz. necessario claudicat in suo actu ergo necessario li.ar. gratia destitutum. cum sit lapsum ⁊ obliquatum precipitabitur in pctm̃. q̃ si hoc impossibile est q̃ absq̃ dono gratie tentationi resistat. ¶ Rñ. ad p̃dictoz intelligẽtiã 38
est notãdũ q̃ aliq̃ senserũt li.ar. sm statũ i q̃ nũc est absq̃ munere gr̃e oĩ posse tẽtationi resistere ppria virtute. q: si hoc nõ cẽret pctm̃ ei iputari non deberet. Sz hec positio plane falsa est. ⁊ cõ

tra sacrā scripturā. ⁊ cōtra sctōz testimonia. Si enī nemo pōt
resistere tentationi de luxuria nisi p continentiā. nemo tenta-
tioni de infidelitate nisi p fidē continētiā autem ⁊ fidē nō cō-
tingit habere absq; dono gre diuine iuxta quod dicit Sap. ix
Non possum esse continēs ꝛc. ⁊ .j. Cor. xij. Alij dat fides in eo
dem spū. planū est q ipa sacra scriptura dicit q li. ar. absq; mu
nere gre nō posset omni tentationi resistere. Hoc etiā multipl'r
probat Aug. in li. de pfectiōe iusticie bois. ⁊ de natura ⁊ gra. ⁊
in li. de vera religione dicit expresse q qui nō vult ab alio supā
ri necesse habet alij inuidere. ⁊ ita vir superbus necesse habet
peccare aliquādo pctō inuidie. similiter ⁊ in alijs gñibus pec-
catoz intelligendum est esse. Et propterea illa positio pelagij
rancq; erronea repudiāda est. Hoc aūt fuit qō decepit pelagiū
q li. ar. nunq; destituit omni gra gratis data. ⁊ ipse posse gre.
attribuit ipsi nature. Supbia enī excecatus nescivit distingue
2 re inter dona naturalia ⁊ gratuita. Alioz vero positio fuit q
li. ar. lapsum omni gra destitutum nulli posset tentationi resi-
stere. pro eo q lapsum est ⁊ i lapsu suo adeo est infirmatū ⁊ obli
quatū. q nisi assit diuine misericordie donū incurua ad omne
malum qō sibi suggerit ⁊ offert. Et innuit p illā glosam. q dicit
sup illud Ps. Immissiones p ang. ma. Dyabolus potestatem
habet in peccatore sicut in proprio pecore. Et ex hoc arguūt q
nisi assit diuinū auxilium faciet illum pro voluntate sua ruere
3 de pctō in pctm. Item alia glo. sup. j. Habac. Nesciebaz eum
tantā ptātez accepisse vt viribꝰ eius nemo possit resistere. Hoc
intelligendum est esse dictum p se absq; auxilio diuine gre. Et
si tu objcias. q tunc homo culpādus non esset, respōdent per
illud quod dicit in glo. Rom. vij. Non ego operoz. sed qō habi
tat in me pctm. ibi. glo. Nunquid qz inuitum bonem dicit pecca
re. immunis videri debet a crimine. non vtiq; Ipsius enī vicio
⁊ desiderio hec cepta sunt. qz enī mācipauit se p assensum pctō.
iure dominat illius. Sed qz illud valde durum videtur dicere
q li. ar. in statu tali nulli possit tentationi resistere. cuz natura
le habeat indicatoziuz ⁊ quendā instinctum naturalem remur-
murātem contra malum. non sit etiā in malo confirmatum. Jō
est tertia via medium tenens inter hec duo extrema q li. ar. oi
gra destitutū. nec omni possit tentatiōi resistere. nec necesse ba
beat omni tentationi succūbere. Non possit inquā omni resiste
re propter suā instabilitatē ⁊ infirmitatē. Juxta illud Treno.
iij. Pctm peccauit hierusalez. propterea instabilis facta est. Et
glo. sup illud Treno. iij. Misericordie dñi ꝛc. Nō potest homo
diu stare contra insultus dyaboli. nisi mia dñi adiuuet. Unde
si cōtingeret boiez resistē vni tētatiōi. tm possent multiplicari
q nisi diuinum auxiliuz adesset. necesse haberet homo dicī si
cut ponit exemplum in foraminibus nauis p que ingreditur
aqua. Potest etiā exemplum poni in pugile. qui cum se coope-
rit ex vna pte contra ictum. ⁊ ex altera discooperit. a magis ex
perto pugnatore ledit. Sic ⁊ dyabolus frequēter facit plurib⁹
quibus pretendit tentationē de luxuria. ⁊ ex hoc q nō consen-
tiunt. facit ipsos prosilire in supbiā. nec vnq; potest cuitare bō
quin in aliquā tētationē incidat. ⁊ hoc propter suā instabilita-
tem. Propter suā etiā infirmitatem necesse haberet in aliquam
tentationē incidere. Cum enim sit obtenebratus ignorātia. ⁊ al
ligatus carnis concupiscentia. tentationem carnis ⁊ infidelita-
tis non posset cuadereq; etiā aliquādo consentiret. nisi adiu
uaret aliquo munere diuine gre. Per iam dicta patet rnsio ad
questionem propositā. pz etiā pro pte responlio ad obiecta. Si
le enim rones que primo probāt q contingat tentationi resiste
re. si concluderent de tentatione in pticulari concedēde essent
qz vero concludunt q contingat absq; gra oi tentationi resiste
59 re. ideo oportet eas dissoluere. Ad illud ergo quod objcit
primo q dyabolus non vincit nisi volentem. dōm q verum est.
aliqua tm sunt que sic volumus q ad illas voluntas nostra ne-
cessario inclinat ꝓpter corruptionē originalis culpe. nisi assit
aliqō munus gre p qō relevet ⁊ dirigat ⁊ ideo q̄uis vincat vo
lentē nō tm sequit q homo absq; gra possit resistere. Ad illō
40 qō objcit q li. ar. nō pōt cogi. iā pz rnsio. Nō enī est ibi coactio
sed tāta est ad malā inclinatio ⁊ voluntatis pronitas. q nisi cēt
aliud sustentās. necesse haberet motu volūtatis aliqn in malū
incidere. Ad illud qō objcitur q bonuz est potentius malo.
41 dōm q verum est p se loquendo. sed qn bonum subjcit se malo
malum tunc operat p virtutem boni. ⁊ sufficit sibi bonuz ⁊ per
hunc modū in homine habet regnare pctm sicut dicit Aposto-
lus. Non regnet pctm in vestro mortali corpore. Et p hoc patet 42
responsio ad sequēs quod objcit de velle nature ⁊ de velle vi
cij. Velle enim vicij presupponit posse nature, ⁊ ipsam naturaz
deordinādo efficitur ipso velle nature potentius. sicut videm⁹
in aliquo morbo qui adheret virtuti naturali. Ad illud quod 43
objcit. q vertibilitas nature stabilitur absq; munere gre sup
addite. Dicendum q non est simile. qz ⁊ si natura propter defe
ctum sit vertibilis in non esse. tm totum quod in ipsa est natura
liter ⁊ determinate appetit esse. Et qz deus conseruat rem fm
q appetit. ideo sola diuina presentia p propriā naturā conser-
uat creaturas. Liberum autem ar. lapsum indifferenter appe-
tit licita ⁊ illicita. ⁊ probibita ⁊ concessa. ⁊ cum magno impetu
ad maluz tendit. ideo ad hoc q stabiliat necessariū est ei aliqō
donum gre. Ad illud qō objcit q li. ar. integrum est. respō- 44
dendum est sicut dicebat in opponēdo q hoc intelligit quātū
ad essentiā potentiarum. non quātum ad pfectionem habilita-
tum consequentium. Et si queratur viterius. vtrum possit resi-
stere vel non. Dicendum q de aliqua tentatiōe p se non potest
si tm consentiat non est a culpa immune. propter hoc q adiuto-
rium gratie sibi presto est si vellet susc̄ipere. Propterhoc etiam
qz ex propria sua culpa devenit in illā necessitatem. Et hoc est
quod dicit August. q qz homo noluit vitare peccatū dū potuit
inflictum est ei vt non possit cum velit. Hoc etiā dicit magister
supra dist. xxv. q post peccatum ante repationē gre. li. arb. pre
mitur a concupiscentia ⁊ vincitur. ⁊ ideo pōt peccare ⁊ non pōt
non peccare. etiā dānabiliter. Et sic pz q rones concludentes
li. arb. p se posse resistere tentationi non cogunt de necessitate.
Ad rones vero ad oppositum quibus ostēditur q non possit 45
tentationi resistere. facile est respondere. Si enim concludant
q necesse haberet aliquādo cadere. de plano sunt concedēde.
Si autem aliquis p eas velit arguere de li. ar. q omni tētatio-
ne succumberet. responderi pōt ad primuz de oratione q illud
petitur non qz non possit alicui tētationi resistere. sed qz nō po
test omni resistere p se. Ad illud qō objcitur q lib. ar. eligit 46
malum gra desistente. dicēdum q illud non intelligit semp. sz
aliquādo. Ad illud qō objcitur q velle nature semp supat 47
dicēduz q illud non intelligitur. qz in omni tētatione discedat
homo a naturali rectitudine voluntatis. sz qz illa rectitudo nō
est tāte virtutis q possit absq; gra deteripere hominē a servi-
tute pcti. Ad illud quod objcitur de necessitate moriēdi. di- 48
cendum q necessitas moriēdi non inest homini propter pecca-
tum quod inest sed propter peccatum quod infuit. Unde illud
non concludit q necessarium sit hominē peccare. sz q necessa-
rium sit hominē peccare vel peccasse. Ad illud quod objcis 49
tur q li. ar. sequitur affectum predominātem. dicēdum q affe
ctus non predominatur in homine respectu cuiuslibet mali qō
suggeritur sicut pz in auaro cui suggeritur bonorum suoz dis-
sipatio. vel prodigo bonorum suorum retētio. ⁊ ideo nō sequit
q cōsentiat. omni pctō. Preterea qui afficitur circa aliquid in
habitu pōt in aliqua consideratione magis affici circa eius op
positū in actu. sicut homo frequēter trahitur circa rēquā mul
tum diligit. Ad illud qō objcitur de claudicatiōe pedis. di- 50
cendum q non est simile. qz actus ambulationis nunq; separi
pōt a dispositione claudicationis in pede claudo. non sic autez
est de actu affectionis respectu deordinationis que est in li. ar.
propter multitudinem motuum ⁊ affectuum qui consurgunt
in nobis ex diversitate considerationū sicut ꝓtactū est. ob quā
modo movet hō ad vnū modo ad ei' oppositū. ⁊ ideo aliqn mo
tu recto aliqn obliquo. Per hec aūt q dicta sunt pz rnsio ad ob
iecta. ⁊ ad cōsimilia q objci pñt in hac materia. Ad illas aūt 51
duas glosas q in soluendo adducte sunt quibus videt innui q
li. ar. absq; omni gra tentationi non possit resistere. intelligēde
sunt non qz dyabolus plenum posse habeat sup hominē q̄tum
ad actum tentādi. ⁊ q homo nullo modo possit ei resistere. sed
hoc intelligitur q̄tuz ad hoc q posse habet in eius morte ad in
fernalia supplicia nullo impediente pertrahere. ita q homo 52
viribus eius non potest resistere.

Questio. iij Utrū liberū arbitriū omni gra destitutū possit in aliquid bonum in gene
re. Et q sic videt. Virtus cōsuetudinalis non dat nouam potē
tiam volūtati. sed solū reddit eā facilē. si igit volūtas bōs vir
tutē consuetudinalē potest in bonū in genere. ⁊ bonū ex circun-
stantia. videtur q tunc possit carēs virtute. licet cum difficul
tate

tate. ¶ Itē brutus brutō p naturā pōt cōpati. ergo ⁊ bō boi p naturam pōt cōpati circunscripto oi bono gratie. ⁊ si pōt compati ⁊ misereri pōt ⁊ elemosynas largiri. ⁊ hoc est bonū in gñe dare elemosynā indigēti. ergo ⁊c. ¶ Itē viciū nō fortificat naturā. sed homo vane glorios⁹ pōt predicare euangeliū vel facere aliqō opus bonū in se. ergo si hoc pōt homo depraua⁹ vicio inanis glorie. multofortius potest hoc ex potestate nature. ¶ Itē difficiliꝰ est auaro dare oia q̄ habet q̄ dare partē cui⁹ q̄ habet. sed auarus absq; omni dono gr̄e pōt fieri pdigus. ⁊ dispare oia bona sua. ergo multofortius absq; omni dono gratie pōt dare vnā elemosynā. cū illud sit multū facilius. ¶ Itē aut li. ar. omni gr̄a destitutum pōt in aliqō bonū aut nō. Si nō ergo nullius est potētie. Si pōt in aliqōꝰ cū principiū qō est volūtas distinguat a principio qō est natura. illud nō tñ erit bonū naturale. sed etiā bonū morale. sed minimū inter oia bona morale est bonū in genere. ergo ⁊c. ¶ Sed cōtra. dr̄s Iobā. xiiij. Sine me nihil potestis facere. glo. Nec parū boni. Igitur absq; auxilio gr̄e dei li. ar. non pōt pficere aliquid boni. ¶ Itē. ij Cor. iij. Non q̄ simus sufficientes cogitare aliquid ex nobis q̄ si ex nobis. Si igitur bonus cogitare hoc est initiū oīs boni. ⁊ hoc nō possumus p nos. ergo nullū bonum p se pōt li. ar. diuina gr̄a destitutum. ¶ Itē Aug. ad Bonifa. papā. Non pōt homo aliquid boni velle nisi adiuuet ab eo qui malū non pōt velle. ¶ Itē Isido. Sciant. defensores li. ar. nihil boni li. ar. posse nisi diuine gr̄e vnamine sustentet. ergo redit idez sicut prī. ¶ Item Ber. sup Can. omel. xxxiij. Sciant inquit hostes gr̄e nec ad bonum cogitandum sufficere cor humanū. Et exp̄ssi⁹ in lib. de li. ar. Tria in nobis deus operat. cogitare velle. ⁊ pficē. primū sine nobis scōm nobiscū. tertiū p nos. ¶ Itē in eodem li. ca. viij. Velle si quidē in nobis est ex li. ar. nō autē posse qō volumus non dico velle bonū. aut velle malū. sed velle tñi. Ex his oībus autoritatibus cōcludit q̄ li. ar. gr̄a destitutum
52 non possit in aliqō bonū quātūcunq; paruū. ¶ Rñ. ad pdictorum intelligentiā est notandū q̄ opus aliqō tripliciter pōt dici bonū. Uno modo dicit aliquid bonū simpliciter. ⁊ hoc est bonum qō est ordinatum in finem. ⁊ tale est bonum qō est meritorium. ⁊ in huiusmodi bonum non potest li. ar. lapsum absq; auxilio gr̄e gratum faciētis. Scōo modo aliq̄d dicit bonū ex hoc q̄ aliquo modo de ꝑgruo disponit ad bonū. ⁊ tale est bonū qō fit extra charitatē. nihilominus tñ cū recta intentione. ⁊ in tali nō potest li. ar. absq; munere gratie gratis date per qō illuminetur ⁊ dirigat ⁊ excitetur. vt velit facere aliq̄d qō sit deo placitum. Et q̄ ad hoc sit munus gr̄e necessariū exp̄resse innuitur. Bas. viij. vbi dicit. Sciui q̄n aliter non possuꝰ esse continens nisi deus det. ⁊ hoc ipsū erat sapiētia. scire cuius donū hoc esset. Unde nō est paruū donū gr̄e cognoscere ipm munus gratie. ⁊ cognoscere q̄ sine gratia bō saluari nō potest. Tertio modo dr̄ aliquid bonū q⁹ in finē est ordinabile. ⁊ habet aliquam ordinationē intra se siue ex transitu sup materiā debitā. sicut pascere esurientē siue ex debita circūstantia supaddita. vicz cū hoc faciat cū exigit tps ⁊ locꝰ ⁊ oportunitas. ¶ Ad illud aūt genꝰ boni cōplendū. ⁊ si gratia gratis data sit necessaria ad hoc q̄ fiat faciliter. circūscripto tñ omni munere gr̄e. ⁊ li. ar. relicto in puris naturalibus. p naturale iudicatoriū ⁊ instinctū posset in tale bonū deo sibi coopante. sicut cooperat alīs creaturis. Naz sine primo agēte nullū agens pōt agere sicut suo loco infra manifestabit. cū agetur. vtrū oīs actio sit a deo. Ad pñs autez tñi dixisse sufficiat q̄ li. ar. sola dei coopatione absq; aliquo munere gratie licet difficiliter ꝑpōt exire in aliqō bonū morale. p illud tñ nec disponit ad gr̄am. nec ad gloriā. q⁹ nō est in finē vltimū ordinatū. sed tñi ordinabile. ⁊ istud cōcludūt rōes ad pmā partē inducte. ⁊ ideo cōcedēde sunt. In bonū aūt qō ducit ad bonū pfectū. siue merito cōgrui. siue merito ꝺdigni. nō pōt absq; auxilio dei. sicut exp̄resse dicūt autoritates sctōz ad Zriū adducte. ⁊ sic oēs intelligēde sunt. Et q̄ isto mō debeāt intelligi planū est. Nam si li. ar. in solis naturalib⁹ suis relinquat. adhuc remanebit ei rōnis iudiciū p qō cognoscit parētes esse bonorandos. ⁊ cōstat q̄ si habet hoc naturale iudicatoriū p illud p qō potest nosse parentes esse bonorandos. p illud pōt cogitare. ⁊ cum habeat naturalē instinctū pōt etiā id velle. ⁊ cum habeat exteriora organa sibi subseruiētia potest ope implere. sed ꝓout illud facit iudiciū rōnis recte. absq; munere gr̄e non dirigit ad obtinendū finē qui deus est. ⁊ mercedē eterne beatitudinis. quā nosse non potest nisi deus reuelet. Et ꝓpterea dicūt sancti q̄ nec cogitare. nec velle. nec facere pōt bonum absq; inuamine diuine gr̄e. q⁹ loquunt de bono fm q̄ est ordinatus ad assequendum beatitudinez. Si aūt intelligant autoritates de alio bono. tunc nomine gr̄e non est intelligendus aliquis habitus supadditus naturalibus. sed intelligit gratuita dei influentia p quaz cetera cōseruat ⁊ adiuuat vt compleant opatiōes suas. Et sic intelligit illud verbum Iobā. xiiij. Sine me nihil potestis facere. Et illud Esaye. xxvj. Oia opa nostra in nobis. o. e. dñe. ⁊ consimilia. Et sic etiam intelligenduꝰ est illud qō dicitur in li. de cognitōe dei q̄ nullus pōt aliquid addiscere nisi deus doceat. Hoc eñ non dicit q⁹ oīs cognitio sit infusa. sed q⁹ lumen creatū non pōt pficere opationē suā absq; cooperatiōe luminis increati p qō illuminat oīs hō q̄ venit in hūc mundū. Et ꝺ mō intelligēda sunt verba Diony. ⁊ aliorꝫ sctōz q̄ dicūt q̄ oīs essentia est a pria essentia ⁊ oīs vita a pria vita. ⁊ oīs intelligētia a prima intelligētia ⁊ oīs bonitas a pria est bonitate. Hec eñ dicta sunt nō q⁹ deus sit tota cā. sed q⁹ sine ipso nō pōt agere aliq̄ virtꝰ creata. Patet igit ex ꝓdictis q̄ tū sit necessaria li. ar. gr̄a gratūfaciēs. q⁹ sine ea nō pōt a pctō resurgere. nec pōt aduersariū vincere. nec pōt mādata dei iplere. Ptz nihilominꝰ q̄tuz sit necessaria gr̄a gratis data. q⁹ sine ea nō pōt lib. ar. ad gr̄am gratūfaciēte sufficiēter se disponere. nō pōt etiā oī tēptatiōi resistere. nō pōt etiā in aliqō bonū quātūcūq; modicū qō sit ordinatū ad salutē. Et ꝛs possit in aliqō bonū morale. vir aut nunq̄ tñi faceret nisi malū. ꝓpter pctī originalis corruptionem. Et ex his manifeste ꝓuincit error pelagij ⁊ superbia q̄ se ꝺ diuinā gr̄az erigebat. ⁊ ingratꝰ gr̄e dei sibi qō erat gr̄e vsurpabat. ⁊ dū hoc agebat. sciꝑz a munere diuīe gr̄e elōgabat. ⁊ ꝓpterea error iste cauēdꝰ est nō modicū. Tñi Ber. i li. de li. ar. c. xvij. ¶ Cauēdū ꝺ est. ne cui⁹ ꝺ sit bonū ꝓpositū. inuisibiliꝫ intra nos aut nobiscuz excitari sentim⁹. aut volūtati nr̄e attribuam⁹ q̄ infirma est. aut dei necessitati q̄ nulla ē. ꝛs soli gr̄e q̄ ꝺs plen⁹ est ꝺ li. ar. excitat cū seminat cogitatū. sanat cū iuitat affectū. roborat vt pducat seruat ne sentiat defectū. Sic aūt cū li. ar. opat. vt illud pzio ꝑueniat i ceteris comitet. ad ꝺ ita q̄ ꝑueniēs vt sibi deiecto coopereť. ita tñi q̄ gr̄a ceptū pariter ab vtroq; pficit vt mirtiz nō figillatim. simul nō vicissim p singulos pfect⁹ operet. nō partiz gratia. nō partim li. ar. sed totū singula ope individuo pagūt. totum quidem boc. ⁊ totum illa. sed vt totum huic vel in boc sit totum est ex illa.

Distin. xxix. De potestate li. ar. primi bomis vtruz ꝓeguerit gratia operāte ⁊ coopante fm statum nature institute.

Post hec cōsiderandū ⁊c. Supra ostendit magr q̄ tum lib. ar. indiget auxilio gr̄e fm statū nature lapse. in hac pte inquirit vtrū eguerit gr̄a opante ⁊ coopante fm statū nature institute. Diuiditur aūt pars ista in duas ptes. In quaz prima determinat de auxilio gr̄e qō collatus fuit bō ante pctm. In scōa p oppositū determinat de supplicio pene qō inflictū fuit bō post pctm. ibi. In illꝰ quoq; pcti pena ⁊c. Prima pars bz duas. In pria inquirit magr vtrū li. ar. bō sine lapsum gr̄a eguerit. Scōo vero vtrū in statu illo gr̄am ⁊ virtutes habuerit. ibi. Preterea q̄ri solet vtruz bō ante lapsum ⁊c. Circa scōa pars principalis duas habet. In prima determinat cuius modi pena homo fuit punitus ꝓpter pctm. vicz pena expulsionis de paradiso. Ubi etiā explanat verba scripture circa hāc materiam. In scōa removet dubitationem que ex dictis habet originem ibi. Potest autē queri vtrū de ligno vite ⁊c. Et sic terminatur illa totalis pars in qua egit magister de primi bomis lapsu. ⁊ quantum ad peccatum per qō cecidit. ⁊ quantuz ad adiutoriū per quod stare potuit.

Di. xxix. Qō operante et coopante eguerit sed opante nō eguerit fm oēm modum quo ꝺpa opatur.

a ¶ Dicim⁹ Adam quid ez non tunc habuisse has virtutes quando peccauit ⁊c.
¶ Contra. videtur dicere falsum. quia si non habuit eas quãdo peccauit. g̃ ante amisit eas q̃ peccaret. sed virtutes non p̃t amitti sine peccato. g̃ ante peccauit q̃ peccauit. ¶ Iuxta h̃ queritur vtrum homo quãdo peccauit erat sapiẽs vl stultus. Si sapiens ergo non peccabat. Si stultus ergo non videtur stulticia esse pena peccati.
a ¶ Rñ. dicendum q̃ temp⁹ commissionis peccati Ade potest dupliciter determinari. Aut ſm inchoationez aut ſm consummationem vtroq; istorum modoꝝ sermo magistri habet veritatem ſm intellectum differentem. Si ei intelligatur de initio. vt sit sensus. non habuit virtutes quãdo peccauit. i. quando peccare inchoauit. dicendum q̃ sermo iste intelligitur q̃ non habuit virtutes quãtũ ad vsum. licet haberet virtutes quantum, ad habitum. Unde in peccati sui inchoatione quodammodo virtutes habuit. quo dãmõ virtute caruit. habuit ſm habitum. sed caruit ſm vsuz. Si aũt intelligatur de tẽpore consummationis peccati. sic cum consummatio peccati fuerit in instãti ⁊ simul sunt pctñ consummari ⁊ esse sic etiã p̃dictus sermo veritatem habet. Non solum propter hoc q̃ Adã tunc non habuit virtutes quantum ad vsum. verum etiam quantum ad habitũ Si enim habuit tunc peccatum. constat q̃ non habuit virtutis habitum.
Sicut enim in peccato simul est consummari ⁊ consummatum esse. sic ⁊ in habitu virtutis simul est amitti ⁊ amissuz esse ⁊ si amissus est non habetur. Planum est igitur q̃ quando peccauit virtutes non habuit. nec tamẽ ex hoc sequitur q̃ nõ amisit. Amittere enim in his que subito amittuntur nõ ponit habere in actu. sed habuisse de preterito ⁊ nõ habere de presenti. hoc autem melius manifestatur in quarto tractatu de iustificatione impij. Et per hoc patent illa duo que obiecta sunt.
Ambro. b ¶ Nũc ergo ne forte mittat manũ suam ⁊ sumat de ligno vite ⁊c. Cõtra. Si verũ esset. sequeret q̃ adã ex primo peccato non incidisset in necessitatẽ moriẽdi. quod est contra textuz, in quacunq; die comederis, mor. mo. ¶ Itẽ lignũ vite signũ erat illius ligni vite quod xp̃s est qõ est in medio paradisi ecclesie. Sz istud lignum potius obest q̃ prosit illis q̃ indigne sumunt ergo vl q̃ si adã comedisset de illo ligno. potuit sibi nocuisset q̃ p̃fuisset. g̃ nonvideret in eternũ. ¶ Rñ. dicz q̃ verbũ illud ẽ verbũ dñi loquentis ad angelos. Uñ lra supplẽda est sic. Nunc g̃ supplic videre ne mittat manũ suã ⁊c. Hoc aũt dixit dñs. nõ q̃ Adã ineternum viueret. si post pctñ de illo ligno comederet. sed q: lõgioꝛi virtisset tẽpoꝛe. Unde verbum illud potest intelligi fuisse verbũ misericoꝛdie. q: dñs volebat ipsum diu viuere in calamitate p̃sentis vite in quã tetrusus erat merito culpe sue. Uel pot ee verbũ rigoris iustitie. Et q: Adã gustãdo cibũ ligni vetiti se indignuz reddiderat ad capiendum effectũ ligni vite. ideo dñs in verbo p̃misso in quo fert sententiam contra eũ. indicat se Adam duplici bono priuari. videlicet ligni eius ⁊ ligni effectu. non q: post pctñ posset ad illũ effectũ peruenire. sed quia merito peccati vtrumq; meruit amittere. Et sic patent illa q̃ obiecta sunt. Uerũtamẽ illud qõ obiecit de scõ altaris nõ est sike. q: istius sacramẽti est efficacia speak ⁊ ei debeꝛ reuerẽtia singularis rõne sue dignitatis ⁊ excellentie. nullũ aũt borũ reperik in eo q̃ mãducat ⁊ bibit indigne nõ sic autẽ erat in illo ligno vite.
Aug. super Ge.
c ¶ Emisit enim eum dominus de paradiso voluptatis. Unde tur q̃ hoc nõ debuit deus facere. cũ enim deus sit maioris mie q̃ sit hõ. ⁊ nos videam⁹ pctoꝛes sustineri, intra ecclesiã que est paradisus quedã. nõ videk q̃ deꝰ debuisset eũ ejicere. sed potius longanimiter ad penitentiam expectare. ¶ Itẽ quero quare dicit mundũ istũ fuisse sibi locũ cõgruũ Aut enim erat deterioꝛatus. aut non. Si non erat deterioꝛatus. non videtur q̃ esset habitatio sibi congrua post concupiam. Si deterioꝛatus
Beda.

solus erat nõ est p̃uaricatus q: eius mẽs deo adherebat. Super p̃s. quoq; dicit. Hõ hõ ante pctñ beatissim⁹ aurã carpebat ethereã. Sz quõ sine virtute beatissimus erat Aug. q̃ sup Geñ. dicit. Adã ante pctñ spiritali mẽte p̃ditus fuisse. Mõ est ergo dubitandũ hoiez ante pctñ virtutib⁹ fulsisse. sz illis per pctñ expoliatum fuisse.
Determiat cuiusmodi pena hõ fuit punitus ꝓpter pctñ. scz pena electionis de paradiso. c
¶ In illi⁹ q̃ peccati penam eiect⁹ est de paradiso in istuz miseriarum locũ. sicut in gen̄ legit. Nunc ergo ne forte mittat manum suã ⁊ sumat de ligno vite. ⁊ comedat ⁊ viuat in eternum emisit eũ deꝰ de paradiso voluptat⁹. His verbis insinuari videk q̃ nũ q̃ moꝛerek si postea de illo ligno sumpsisset.
Quõ itelligendũ sit illud ne sumat de ligno vite et comedat ⁊ viuat ineternũ. d
¶ Sed q: per pctñ iã moꝛtuũ corpus habebat. illa verba eꝛ tali itellectu accipi p̃t Deꝰ mõ irati loq̃ns. de hoie superbo ait. Uidete ne forte mittat manũ suã ⁊c. id est cauete vos ãgeli ne comedat õ ligno vite q̃ indign⁹ est. de q̃ si p̃stitisset comederet ⁊ viueret ieternũ. Sz mõ ꝓpter inobedientiã indign⁹ est comedere. Et sicut verbo dixit. ita cope exhibuit. Emisit enim eum deꝰ de paradiso voluptatis in mundũ istũ locũ sibi ogruũ. sicut plerũq; mal⁹ cũ iter bonos viuere cepit. si in melius mutari noluerit de bonoꝝ cõgregatõe pellit põdere praue cõsuetudinis pressus.
De flãmeo gladio ante paradisum posito. e
¶ Me vo ad illud posset accedere. collocauit deꝰ añ paradisuz cherubin ⁊ flammeũ gladiũ atq; vsatilẽ ad custodiendã viã ligni vite. Quod iuxta literã põt hoc mõ accipi. Quia p̃ ministeriũ angelorũ ignea custodia ibi cõstituta fuit. Hoc enim p̃ celestes

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

riozatus erat.videf q magis debuisset deteriozari locus ille i quo peccauerat q̄ ille in quo nō peccauerat. Iuxta hoc querif de quo seruiat iste locꝰ homini.qz modo nō seruit.nec post diez iudicij seruiet.ergo videtur q frustra factus sit locus iste.

5 ¶ Responsio. Dicendum q deus de paradiso hominem eiecit equo iudicio. ita q simul fuit ibi misericordia ⁊ veritas. Veritas nāq; fuit ibi quia sicut angelus de paradiso celesti electus est. quia ibi peccauerat ⁊ se indignum illo loco tradiderat.sic ⁊ homo de amenitate paradisi terrestris ejici debuit. Misericordia etiā ibi fuit.vt homo i loco maioris calamitatis existens ⁊ sciens se extra paradisuz terrestrem esse.quasi exulē in mundo seipsum reputaret.⁊ presentem vitam contemnendo ad bona inuisibilia assurgeret.⁊ illa desideraret. ⁊ sic ad illam puniret. Si enim temporalia amaret.impediret ne spiritualia apprehenderet.⁊ si nunc amat corruptꝰ concupiscentia quando est in valle miserie quanto magis tunc amaret si esset in illius paradisi amenitate postq̄ morbo concupiscentie corruptus esset. Tanta enī ex tunc adherentis q̄sti temporali inbereret. vt nunq̄ eternam requireret ⁊ ideo cū eo est actuz misericorditer⁊ iuste. Et p hoc patent dubitationes p̄miſſe.p3 etiā q non est iste de paradiso ecclesie.p3 etiam q locus iste magis est congruꝰ statui miserie. etiaz si vterq; deteriozatus esset. Postremo patet q locꝰ ille frustra nō est.multū enim facit ad nr̄am eruditionē. ⁊ occasionē nobis p̄bet reqrende salutis in qua consistat summa etiā pfectio totius vtilitatis humane.

o.xij d ¶ Sed forte hoc non cōferebat ꝛc. Innuit magister q lignum illud non cōferebat immortalitatez nisi sepe de illo sumeretur. Hoc enim videf esse falsuz quia immortalitas pfecta ponit hominem extra statum animalitatis.sed frequens comestio ponit hominem in statu animalitatis .ergo p frequentē vsum ligni non p̄duceref ad pfectam immortalitatez. Itē frequentatio alicuiꝰ rei nō variat effectum fm speciē. sed solum confirmat vl' intendit.ergo si vnica comestio non poterat facere immortalitatez videf pari ratione q nec frequentatio.

potestates i paradiso visibili factuz esse credendum est. vt per angelicum ministeriū ibi esset quedam ignea custodia nō tamē frustra. sed qz aliq̄d significat de paradiso spūali. Cherubin enī interpretatur plenitudo scie hec est charitas. qz plenitudo legis est dilectio. Gladiꝰ aūt flameus pene tēporales sunt.quevere fatiles sunt qz tēpora volubilia sunt. Illa ergo ad custodiam ligni viteideo posita sūt ante paradisum qz ad vitam non redif nisi per cherubin. scz plenitudinē scientie.idest charitatē ⁊ per gladiū versatilem.i.tolerantiaz passionū temporalium.

☞ Determinat dubiū oz tū ex p̄dictꝰ.an.s.hō añ petrī comederit ō lignovite. f

¶ Pōt aūt queri vtrū de ligno vite añ petrī comederit homo. De hoc Aug.in li.de baptismo par.sic ait. Recte pfecto intelligunt primi homines añ malignā diaboli p suasionē abstinuisse a cibove tito atq; vsi fuisse concessis. His verbis ostendif q de ligno vite añ petrī sumpserint quibus preceptum erat vt ō omni ligno paradisi comederent.nisi de ligno scientie boni ⁊ mali.

☞ Quare nō sunt facti immortales si comederunt de ligno vite. g

¶ Quare ergo ppetua soliditate ⁊ bta̅ imortalitate vestiti nō sunt.vt nulla infirmitate vel etate in deteriꝰ mutarent. Hāc enī virtutē naturaliter illud lignū habuisse dr. d Sz forte hoc nō ferebat nisi sepe ō illo sumeref. Potuit g̃ fieri vt ō illo sumeret sef nō sepiꝰ.q̄ p aliquā mozā in paradiso fuisse intelligif. cū scripturadicat eū ibi sopozatū fuisse.qñ costa ō latere eiꝰ assumpta est ⁊ inde formata mulier.⁊ alia ante eum ducta quibꝰ nomina imposuit.

¶ Rñ. dicendum q magister dubiose loquitur nec sine cā. vtra 4
q̄ eñ pars potest sustineri satis probabiliter. scz q lignuz vite vnica comestione conferret immortalitatē. Nec huic obuiat qō dñs p̄cepat Ade q de omni ligno paradisi comederet. p̄ceptuz enī affirmatiuū nō obligat ad semp.sz pro loco ⁊ tpe. Pōt etiā intelligi q nō p̄ferret illū effectum vnica comestione sed pluribus.⁊ hoc qz lignū illud nō cōferebat immortalitatē sicut cā immortalitatis principalis⁊ effectiua.sz sicut dispositiua. Et quē admodū videmꝰ in medicina q frequētata disponit ad sanitatem ad quā nō sufficiēter disponeret semel sumpta. sic ⁊ in ppo sito intelligendū est. Et p hoc patent q̄ obiecta sunt procedunt eñ ac si lignū vite esset principale effectiuū imortatis. De effectu aūt istiꝰ ligni planiꝰ habitū ē supra. Hec aūt dicta sufficiāt.

AD intelligentiā huius partis in qua agif de gratie adiutorio fm statū nature institute. k cidit hic questio circa tria. Primo queritur vtrū homo ante petrī gr̄a eguerit. Scōo qrif vtrum ante petrī gr̄am habuerit. Tertio querif de quātitate gr̄e quā in illo statu habuit. Circa primū q̄runf duo. Primo querif vtrum homo in statu innocentie circūscripto dono gratie esset deo acceptus. Scōo queritur vtruz absq; gratia posset exire in opus meritorium.

Questo. j Utrum absq; dono gr̄e homo esset deo acceptus in statu innocentie. Et q sic videf Gen. j. Vidit deus cuncta q̄ fece.⁊ erant valde bona.sz summo bono nō pōt nō cōplacere illud qō ē valde bonū .si ergo homo inter ceteras creaturas inferiores principatū obtinebat videf q ipse valde bonus erat ⁊ si hoc.ergo deus illum acceptabat. ¶ Itē Sap. xj. Diligis oia dñe.⁊ nihil odisti eoz̄ que fecisti. sed homo in statu innocentie nihil habebat quod esset dignuz odio.⁊ totū qō habebat a deo factū erat.ergo deus ipsuz totaliter diligebat.sed quod sic a deo diligif ab eo acceptaf .g̃ ꝛc. ¶ Itē Prou. viij. Ego diligentes me diligo.sed homo fm statū nature institute diligebat deuz ꝓpter se ⁊ sup oia.qz rectus erat.g̃ videf q etiā p̄eter oēm gr̄am deus eū amabat.⁊ si hoc g̃ deo acceptꝰ erat. Itē artifex creatus ꝓplacet sibi in ope suo ⁊ illud acceptat qsi ipm fabricat fm voluntatē suā. sed deus q̄ est sūmus artifex hoiem formauerat ad imaginē suā.⁊ optima rōne eū cōdiderat.g̃ videf q ex naturalibus sibi datis hō deo placebat. ¶ Itē nihil est qō plus faciat aliam carā deo ⁊ acceptā q̄ q sit tota pulchra ⁊ nulla sit in ea macula. sed alia Ade in statu innocētie tota erat pulchra, nulla erat i ea macula. quātū erat ex naturali conditione. g̃ absq; oi gr̄a supaddita deo erat accepta. ¶ Itē aut deus poterat facere aliquā creaturā ita bonā q ex puris naturalibus sibi placeret.aut nō. Si non. vī q non esset oīpotens. Si sic. g̃ non vī q ad hoc q natura placeat deo necessariū sit supaddi donū gr̄e si igif hō pfecte p̄dit' fuit fm exigentiam status nature. vī q deo placebat absq; oi dono gr̄e supaddite. ¶ Sed contra Hebr. xj. Sine fide impossibile est placere deo. sz fides est donū supadditū nature fm q dr. j. Cor. xij. g̃ sine dono gr̄e nature supaddite nullus pōt placere deo. ¶ Item Sap. vij. Neminē diligit deus nisi illum qui cum sapientia inhabitat. sed sapientia est donum dei nature supaddituz. fm q infra subiungif. ix. c. Mitte illā de celis sanctis tuis ꝛc. g̃ absq; dono gr̄e nature supaddite impossibile est deo amicum esse. ¶ Itē Dion. in li. de angelica hierarchia. lex diuinitatis est iferiora p media ⁊ media p supiora reducē .sz media bona sunt potētia naturales. bona maxia sunt gr̄a ⁊ virtutes quibus non contingit male vti. ergo fm rectum ordinē anima non potest ad deum redire nec deo placere. nisi perficiatur per dona virtutum ⁊ gratie. ¶ Item nihil excellentius est fm naturaz in homine q̄ ipsa imago. sed imago indifferens est ad acceptandū ⁊ non acceptandum. ergo ad hoc q aliqua anima a deo acceptetur. necesse est vltra naturalia esse aliquod donū naturę superadditum. ¶ Item quotienscunq; deus animā acceptat, cā in coniugiū sibi desponsat. Unde ⁊ alam dicit spōsaz suā. in Cant. Sed quātuncūq; aliqua creatura sit. excellēs. sp in infinitū est deo inferior. g̃ nunq̄ digna est in coniugiū assumi. nisi deus ex mera liberalitate condescendat. ⁊ hoc est pōta re gr̄am. ergo ꝛc. ¶ Itē cuz deus hominez acceptat. filiū suuz reputat fm qō dr Job. j. Dedit eis ptātez fi. dei fi. Sz creatura quātuncūq; sit nobilis semp est dei serua. sed seruꝰ non pōt

adoptari in filiū quin fiat ei gr̃a. ergo impossibile est q̃ aliqua
5 creatura acceptet a deo sine munere gr̃ie supaddite. ¶ Rñ. ad
predictoꝝ intelligentiaꝫ est notandū q̃ dupliciter contingit di
cere aliquid acceptari a deo. Uno modo quadā acceptatiōe ge
nerali. vt idem sit acceptare aliquid qō reputare bonū. ⁊ in bo
no conseruare. ⁊ hac acceptatiōe nō tm̃ acceptat creatura rō
nalis. sed etiam oē opus dei. Est etiā alia acceptatio spālis. q̃
dicit deus acceptare illud qō dignū reputat eterna beatitu d̃
ne. ⁊ tali acceptatiōe nō acceptat deus nisi creaturā rationalē
Illa em̃ sola est q̃ eius capax ⁊ particeps esse pōt. Hanc autem
creaturā rationalē tūc acceptat. cū cōsecrat in templū. ⁊ adop
tat in filiū ⁊ assumit in cōiugiū. Nam aie sancte q̃ deo placēt. ⁊
dicunt templū dei. ⁊ dicunt filij dei. ⁊ dicunt sponse dei ꝑm qō
colligit ex nouo ⁊ veteri testamēto. Primū genus acceptatōis
non requirit superaddi donū gratie vltra ea q̃ sunt de cōditōe
nature. Scōm vero genus acceptatiōis non pōt nō esse gratui
tum. tū propter gratuitā dei cōdescensionē. tum ꝓpter creatu
re exaltationē vltra terminos siue status nature. Gratuita nā
q̃ dei cōdescēsio in hmōi acceptatiōe necessario requirit. Qō
em̃ deus immēsus habitare velit in aīa vt in tēplo q̃ iterū velit
seruū reputare pro filio. q̃ ancillā suā assumere velit in cōiugiū
hoc nemo dubitat esse mere gr̃e ⁊ cōdescensionis liberalissime
Creature etiā sublimatio in tali acceptatione vltra statū natu
re reperit. Qō em̃ creatura consecret in templū. adoptet in fi
liū. assumat in coniugiū hoc est supra naturale cōplemētū oīs
creature. ⁊ ideo nec cōsecratio. nec adoptatio. nec vnio aie ad
deū fit p aliquā proprietatē nature. ſz p aliqō donū gr̃e supad
ditū qō aiam cōsecret vt fit templū assumlet vt sit dei filia. q̃ ta
lē decoret aie vt apta fit esse dei spōsa. hec aūt oīa facit gratia
gratūfaciens. cui est adeo iuncta dei cōformitas. vt nullo mō
possit deo dissimilis fieri. Adeo iūcta spūalis venustas. vt nul
lo mō possit deformari ⁊ ideo reddit aīam deo acceptaꝫ. Et est
rō acceptādi ꝑm illas tres ꝓprietates ꝓdictas. q̃ quidē conue
niunt ei nō ꝑm tropū aut trāssumptionē. sed ꝑm veritatē aut ꝑz
proprietatē. Et sic pz q̃ bō in statu innocētie gr̃a gratūfaciente
idiguit ad hoc vt deo placeret. Et hec necessitas sumpta est ex
parte modi acceptādi. Posset nihilominus ⁊ alia ratio sumi ex p
te acceptantis. Deus em̃ qui oīa fecit in gloriā suā. ⁊ nulli' in
diget laude potissime requirit a creatura rationali honorē. Et
q̃ honorē deo exhibem' qō in ipm̃ oīa referim' tāq̃ in oim au
torē ⁊ finē nō decreuit deus hoiem ꝓducere ad pfectionē glo
rie p aliquid qō ortum haberet ex nature principijs. sed p mu
nus additū naturalibus vt ex hoc hō deo magis gratus existe
ret. ⁊ totius salutis sue opus deo attribueret. Et sic pz q̃ nemo
6 pōt acceptari a deo absq̃ munere gr̃e supaddite nature ⁊ cōce
dēde sunt rōnes ad hoc inducte. ¶ Ad rōes vero ad oppositū
planū est rñdere ex bis que dicta sunt. Nam due prime autori
tates intelligunt de acceptatiōe ⁊ dilectione ꝑm generalē mo
dum. nos aūt loquimur hic de acceptatione ꝑm modū spālem
7 quo deus acceptat ipsam aīam vt reputet eā dignā eterna gl̃ia
¶ Ad illud qō obijcit ego diligētes me diligo ⁊c. dōm q̃ illud
intelligitur de dilectione charitatis q̃ non est absq̃ gratia. ⁊ ꝺ
8 plurimū differt a dilectione naturali qua homo diligebat deū
ꝓpter se ⁊ sup oīa sicut ostēsum est supra di. iij. ¶ Ad illud quod
obijcitur q̃ artifex creatus cōplacet sibi in opere suo. dicēdus
q̃ istud est verū de illa generali acceptatione ⁊ cōplacētia qua
aliquis reputat aliq̃d esse bonū. sed de illa acceptatiōe qua ali
quis sic acceptat aliq̃d vt reputet se illi obligatū ad retribuen
dum aliq̃d magnū. veritatē non habet. hanc em̃ solū contingit
reperire circa opus diuinū qō habet lib. ar. ⁊ circa qō nata est
esse laus ⁊ vituperium. ¶ Ad illud qō obijcitur q̃ natura insti
9 tuta absq̃ omni gratia esset tota pulchra ⁊ sine macula. dicēdū
q̃ ⁊ si esset sine macula. non tm̃ esset tota pulchra ea pulchritu
dine q̃ est a gratia. Pulchritudo em̃ gratie est sancti amoris cō
ciliatiua ꝑm q̃ dicit glo. sup illud ps. Ut exhilaret faciē i oleo
glo. Gratia est quidā nitor ad conciliandum sanctum amo
rem. ¶ Ad illud qō obijcitur. vtrum deus posset talem naturā
10 facere q̃ esset ei accepta absq̃ munere gratie. dōz q̃ ⁊ si ipe pos
set oīa tanq̃ oipotens. natura tm̃ nō esset capax. vñ impossibili
tas illa venit ex parte creature. Si em̃ hoc faceret. nihil aliud
esset facere q̃ q̃ faceret donū gr̃e donū esse nature. ⁊ gr̃am esse
naturā. Hoc aūt impossibile est. cū donū gr̃e sit vltra terminos
nature. Nō sicut impossibile est q̃ homo fiat a deo beatus ꝑ na
turaꝫ q̃us possit creari beatus. q̃ beatitudo consistit in bono
qō est supra omnem naturam. sic etiam intelligendum est ⁊ in
gratia. Preterea. esto q̃ posset facere. non tamen decreuit. q̃
non decuit. Et ratio huius dicta est. videlicet vt ex hoc diuina
seruetur gloria in cuius preiudicium deus neminem acceptat.
Conseruetur etiā nihilominus ipsa gratia que nullo modo po
test nec debet esse ingrata. ⁊ ideo sic debet dari vt reputet esse
gratis data.

Questio. ij Utrum homo in statu nature institute ꝺ
posset in opus meritorium exire absq̃
dono gratie. Et q̃ sic videt Augu. in li. de natura ⁊ gr̃a. Quis
nesciat ita factum hoiem vt in eo li. ar. ad iuste viuendū p pos
sibilitate ⁊ capacitate sua constitueret. ergo videt q̃ ex liber
tate arbitrij naturali posset iuste viuere. ergo ⁊ opa meritoria
facere. ¶ Item Dama. Manentes in eo qō est ꝑm naturam. in
• virtute sumus. sed opa virtuosa sunt meritoria. ergo lib. arbi.
in integritate sue nature manens absq̃ omni gr̃a poterat face
re opa meritoria. ¶ Item dei perfecta sunt opera. ⁊ pfectū est
aliquid ſ vt vult philosophus] cum attingit proprios finis seu pro
prie virtuti. ergo si homo pfectus cōditus est. poterat exire in
opationem propter quam factus est. hec autem est operatio p
quam pueniꝫ ad gloriam. ergo ⁊c. ¶ Item in omnibus creatu
ris distantibus a suo termino ad quem ordinanꝫ data est virt'
p quam possint ad illum finem puenire. sicut patet in igne. qui
cum deorsum est. sua leuitate potest sursum ferri. ergo aut lib.
arb. miserabilius fuit inter ceteras creaturas. aut si alie creas
ture p naturam habent potentiam pueniendi ad suum finē. vi
dek multofortius q̃ ⁊ hoc modo posset p virtutem nature ante
statum miserie. ¶ Item natura nihil facit frustra. nec deficit i
necessarijs. sed nihil est maius necessarium homini q̃ illud si
ne quo non potest beatificari. ergo cum potest as merendi hu
iusmodi sit videk q̃ hec inesset ei p naturam omni gr̃a circūsci
pta.] ¶ Item circunscripta gr̃a intelligamus hominē in statu
nature seruare diuina mandata. aut igit merek aliquid. aut ni
hil. Si nihil. ergo frustra operak. sed frustra opari non potest
esse sine aliqua pena. hoc autem non poterat esse in natura in
stituta. Si aliquid merek. cum opus rectum sit ad beatitudinē
ordinatuꝫ. videk q̃ ex puris naturalibus mereri possit premiū
eternum. ¶ Contra. Roma. vj. Gratia dei vita eterna. Et glo
sa. Nihil aliud in nobis deus coronat q̃ sua munera. quꝫ ex ter
tu q̃ ex glosa. colligit q̃ vitam eternam non contingit mereri
absq̃ gr̃a. ¶ Itē de' nullo modo idiget bonis nr̃is. ergo si ac
ceptat bona nostra. hoc non est propter aliquam suam utilita
tem. sed si est hoc est p meram benignitatem. igit nisi diuina iu
sticia condescendat p gratiam. impossibile videtur q̃ reputet
aliquem dignum gloria propter aliqua opera que faciat.
¶ Item meritum ⁊ premiuꝫ debent esse proportionabilia. sed
natura quātūcunq̃ eminens. improportionabilis est. ⁊ alteri'
gr̃is est q̃ sit beatitudo glorie. igit impossibile est mereri glo
riam p pura naturalia. ¶ Item nobilior est substantia q̃ opa
tio. sed deus nunq̃ acceptat hominem absq̃ munere gr̃e. ergo
nec opationem hominis reputat meritoriam nisi procedat a li
bero arbi. ⁊ a gratia. ¶ Respon. Dicendum q̃ non solummo- 11
do gratia necessaria est ad merendum ꝑm statum nature lapse.
sed etiam ꝑm statum nature institute. licet ꝑm statuꝫ nature lap
se magis indigeat liberū arbitriū dono gr̃e. In statu namq̃ na
ture institute necessaria erat gratia. tum propter conditionem
retribuentis. tum etiam propter conditionem retributōis. pro
pter conditionem retribuentis. quoniam ipse deus bonorū no
strorum non indiget. ideo nec acceptat hominem propter opa
nec aliquod meritum obligare pōt ipsum ꝑm rationem dati ⁊
accepti ideo ad hoc q̃ aliquod bonū opus creature ad remune
randum deo complaceat. necesse est q̃ ipsius gratuite bonita
tis influentia in opante precedat p quam creatura ipsi creato
ri grata existat. Similiter propter conditionē retributionis i
possibile erat libe. arbi. mereri sine auxilio gr̃e gratumfacien
tis. pro eo q̃ illud premiuꝫ quod meremur est beatitudo eter
na. Beatitudo autē eterna consistit in habendo cuꝫ qui est om
ne ⁊ summum bonum. ⁊ qui est sup omnem naturam et altatus
⁊ lucē habitat in accessibilez. ⁊ ideo impossibile est q̃ homo me
rēdo ad illud summū bonū ascēdat ⁊ pueniat. nisi p aliqō adiu
torium qō sit vltra naturā. sic igit bō in statu nature istituꝫ e abs
q̃ dono gr̃e mereri nō potuit. tū propter cōditionē retribuen-
tis tum

tis. tum propter conditionē retributionis. In statu vero nature lapse non solūmō indiget gratia ad merendum propter has conditiones sed etiā propter conditionē operātis ⁊ opationis meritorie. Operans enī in statu nature lapse semp est in pctō ⁊ dei aduersari⁹ ⁊ inimic⁹. nisi a pctō releuef p gr̄e donū. ⁊ ideo q̄cūq̄ faciat. nisi voluntas ei⁹ pueniat a gratia q̄ deo recōciliet nihil meref merito ꝺigni. pro eo q̄ dei est aduersari⁹ ⁊ inimicus. deus aūt opa nō acceptat. nisi pr̄i⁹ acceptet pſonā sicut in nuiſ Beñ. iiij. Respexit dñs ad abel ⁊ ad munera ei⁹. prius dicit ad abel. ⁊ postea dicit ad munera. Propter cōditionē etiam opationis necessaria est gr̄a. q: nulla est opatio meritoria nisi recta. ⁊ nulla est recta nisi fiat ex recta intētione. ⁊ nulla pōt eē recta intēsione nisi q̄ summū bonū oī bono p̄ponat. nulla aūt intentio pōt hoc facere in statu lapse nature sine dono gr̄e. ⁊ propterea qualēcunq̄ vel quantācūq̄ faciat bō opationem absq̄ gratia nō meref. q: nō pensat de⁹ quantū. sed ex quāto hoc faciat. Patet igit̄ q̄ multiplex est necessitas gratie ad merendū scz ꝓpter cōditiones retribuētis ⁊ retributionis. opantis ⁊ bone opatiōis. ita q̄ hec quadruplex necessitas ꝓcurrit ad statuz nature lapse. ⁊ duplex ad statum nature institute. ⁊ hoc est qō mgr̄ dicit in lr̄a. q̄ bō indigebat gratia opante ⁊ coopante ſm statū nature institute scz non ſm oēm modū gratie operantis.

12 ¶ Ad illud ergo qō obn̄cit in ℞ū de autoritate Aug. ⁊ Damſ. dōm q̄ illud dictū est nō q: potestas li. ar. ⁊ nature sit sufficiēs in opus meritorū. sed q: natura bñ ordiata ꝓcordat cū gratia ⁊ discordat a culpa. ¶ Ad illud qō obr̄ q̄ dei pfecta sunt opa.

13 dōm q̄ est pfectio q̄tum ad esse primū ⁊ est pfectio q̄tū ad esse scōm. Et pfectio q̄tū ad esse scōm duplex est. Quedā enī. ē q̄ habet ortuz a pfectione ſm esse primū. sicut illa pfectio q̄ attenditur in accidentibus q̄ oriunt ex principijs subiecti. Est alia pfectio quantū ad esse scōm q̄ non causat a pfectione ſm esse primuz. sed potius est supra illud. sicut est pfectio in esse gratuito vel glorioso. q̄ quidē est in nobis. non ex nobis sed ex deo. Luz ergo dicit q̄ dei pfecta sunt opa. hoc intelligitur q̄tum ad esse primū. ⁊ q̄tum ad esse scōm qō causatur ab illo. Quantū autez ad illud esse scōz qō non causatur a pfectione ſm esse primū veritatem non habet. Non enī fecit deus oēs beatos ⁊ gloriosos sed illos solos beatificauit quos predestinauit conformes fieri imaginis filij sui. hoc enī disponit dare p merita tanq̄ bonū

14 laudabile. Et ratio huius assignata fuit supra. xxiij. di. ¶ Ad illud qō obr̄ q̄ alie creature pñt puenire in fines ad quē sunt p virtutē nature. dōz q̄ nō est sile q: finis creature rationalis est summū bonū. qō est supra oēm naturā. Finis vero aliaz creaturū est bonū creatum qō est infra terminos nature. iō creatura rationalis magis indiget dono gr̄e vt possit puenire ad suū

15 finē q̄ alie creature. ¶ Ad illud qō obn̄cit q̄ natura nō deficit in necessarijs. iam pz rūlio ex predictis hoc enī intelligit de necessarijs q̄ quidem attendūtur q̄tuz ad esse primū. vel q̄tū ad esse scōm qō causatur ex principijs nature. Quantum vero ad illud esse ſm qō est supra naturā. necesse est naturaz deficere ⁊ tale est esse gratuitū ⁊ glorioſum. nullum tñ ex hoc fit nature p̄ iudicium. q: deus defectū nature supplet. ⁊ semp presto est cū

16 se offert tps ⁊ loc⁹ cōplere ⁊ dare qō natura nō poterat. ¶ Ad illud qō obn̄cit vltimo. vtrū homo mereref aliq̄d vel nihil si faceret mandata dei ⁊c. dōm q̄ nō mereref aliq̄d de cōdigno sed de cōgruo. ⁊ sic merēdo disp̄eret se ad gr̄az. ⁊ ideo nō oparef frustra. Ex predictis pz q̄tum humana natura in statu innocē-

tie eguerit gratia.

Onsequenter queritur vtrum homo i statu innocentie habuerit gratiam gratum facientem. Et circa hoc queruntur duo. Primo queritur vtrum habuerit gratiaz ante lapsum. Scōo querit vtrū simul tempore conditus fuerit in gratuitis ⁊ naturalibus.

Questio. i. Utrū homo ante lapsu habuerit gr̄am ✦ Et q̄ sic videtur Luc. x. Qui etiaz expoliauerunt eum ⁊ plagis impositis ⁊c. Et exponūt sancti ⁊ glo. q̄ expoliauerunt eū gratuitis. ⁊ vulnerauerūt in naturalibus. ergo si hoc intelligit in primo hoie. primus hō nō tm̄ habuit naturalia sed etiā gratuita añ pctm̄. ¶ Itē Ber. Lū videret patrē nr̄m oīm boz emulus charitate circūdatū. ⁊ oī virtute vestituz. ⁊ hoc accepisse terrenū bonem. qō ipse p superbiā amisit innidit insatiabilis homicida. Ex hoc igit̄ pt̄z q̄ primus hō ⁊ charitatē habebat ⁊ oēm virtutē. ¶ Itē Aug̃ post sopore ꝓphetauit. sicut innuit in textu Beñ. ⁊ in glo. hoc aūt nō fuit nisi q: introduct⁹ fuit in illo sopore in secretū celestis curie. sicut plures dicunt autoritates. sed nullū decebat illuc introduci q̄ nō haberet gr̄az gratumfacientē. ergo ⁊c. ¶ Itē a deo recepit manda tū ꝺiscipline. sed si illud mādatū seruasset absq̄ gratia nihil meruisset. Si igit̄ illud mandatū datū est sibi in meritum obedientie. videtur q̄ deus non dederit sibi in preceptum preter gratie adiutorium. alioquin ꝺedisset in malum. quod nullo modo decet facere deum. ¶ Itē pctm̄ ade arguit fuisse maxime ingratitudinis. sed nullum donum in via est maius gratia gratūfaciēte. ergo si maior ingratitudo fuit in peccato Ade q̄ in peccato aliox posterorum. ⁊ posteri eius post acceptū donum gratie deum offendunt. videf q̄ ipse ante pctm̄ habuit donum gratie gratūfaciētis. ¶ Sed ꝓtra. deus sciebat ip̄m statiz esse lapsuz. ergo sciebat q̄ illud gratie donū in nullo esset sibi vtile sed potius esset sibi in nocumentum. Si igitur sapiens artifex non debet aliq̄d frustra facere. vel etiā qō vertatur in opis sui damnū ⁊ nocumentum. videf q̄ nō dederit illi gratiā. ¶ Itē Adam q: iusticiaz originalem habuit qū peccauit ⁊ voluntarie perdidit. nunq̄ caz recuperauit. ergo pari ratione si habuisset donum gratie gratūfacientis. nec ipse. nec aliquis posterorum eius gratiā recuperasset. sigitur ipse gratiā gratumfacientē recuperauit. videf q̄ ante lapsum eā non habuit. ¶ Itē adā habebat optima naturalia. ⁊ nullā habebat ꝓnitatē ad malū nec difficultatē ad bonū. ergo si charitatē ⁊ gr̄am habuisset. totaliter deo adhesisset. ergo nunq̄ in pctm̄ cecidisset. ſz constās est q̄ cecidit. ergo gr̄am ante lapsuz non habuit. ¶ Itē lucifer nō habuit gr̄am gratūfacientē sicut ꝓbatū fuit supra. si ergo adā gr̄am gratūfaciētē habuit. ⁊ ab illa cecidit. ergo de altiori gradu cecidit q̄ angel⁹. ergo vr̄ q̄ pctm̄ ei⁹ fuit incurabil⁹ q̄ pctm̄ angelicū. si igitur hoc constat esse falsum. Adam ante pctm̄ nō habuit gratie donū. ¶ Itē prius debet probari aliq̄s q̄ in amicum assumi. hoc nō solū verū est in amicitia humana. verū etiā in amicitia diuina. Ūñ dicitur Heb. viij. Abraam pater noster tentatus est. ⁊ per multas tribulatiōes probatus. dei amicus effectus est. Si igit̄ nullus bz dei gr̄am quin habeat dei amicitiam. videf q̄ ante tētationē adam non habuit gr̄az. sed statiz post tentationē peccauit. ergo nō habuit gratiam ante lapsum

17 ¶ Rñ. ad predictoz intelligentiā est notandū q̄ circa hoc duplex consuenit esse opinio. Quidā enī dicere voluerunt q̄ adā non habuit gratiam gratumfacientem. pro eo qō non videf credibile q̄ lapsus esset. si tale adiutorium habuisset. Ad autoritates aūt ⁊ rationes rñdent dicētes q̄ adam habuit multas gratis datas. ⁊ naturam habuit valde bonam. ⁊ propterea sancti aliq̄ videntur dicere ip̄m habuisse gratuita ante lapsum. non q: habuit donum gratie gratumfacientis. sed donum gr̄e gratis date. ⁊ per illud poterat tentationi resistere. ⁊ ad gr̄am gratūfacientē seipsum disponere. Sed qñ autoritates sctoz exp̄sse videnf dicere de gratia gratūfaciēte. sicut pz in illis q̄s mgr̄ adduxit i lr̄a. ⁊ huic etiā cōsonare vr̄ scripture autoritas ⁊ rōis ꝓbabilitas. Ideo est alia opinio cōioz ⁊ verioz ⁊ ꝓbabilioz quaz etiā mgr̄ sustinet in lr̄a. s. q̄ Adā ante lapsum gratiā gratumfaciente habuit p quā nō solū malo resistere. sed etiā in bono pficere potuit. ⁊ illa gr̄a adiut⁹ ita bñ meruisset mādatū dñi obseruādo. sicut de meruit trāsgrediēdo. Hāc igit̄ opinionē sustinē dopcedere possum⁹ rōes q̄ ad primā ptē inducunf. ¶ Ad illud

18 aūt qō obn̄cit in ℞ū q̄ de⁹ sciebat statim ip̄m lapsuz. dōz q̄ propter hoc nō debuit dimittere donū gr̄e sibi dare duplici rōne. Primo q̄dē q: simul cū hoc p̄sciebat q̄ bonuz debebat de lapsu eius elicere. Scōo vero q: de⁹ in ꝓferēdo gr̄am nō attēdit futura pcta. sed idoneitatē pñtē ad gr̄am. sicut pz. cū ꝓfert gr̄am in tpe p̄scitis. ⁊ eis quos ab eterno reprobauit. ⁊ i vtroq̄ eoz cōmendaf dei largitas ⁊ sapia. ⁊ arguitur bois ingratitudo ⁊ iniusticia. in hoc q̄ tam a beneficio ⁊ tam a benigno se auertit sine causa. ¶ Ad illud qō obr̄ q̄ non potuit recupare originalē

19 iusticiā quam habuit quando peccauit. dōm q̄ non est tota ratio scz q̄ voluntarie amisit iusticiam illā sed simul cuz hoc facit q̄ iusticia originalis non tm̄ respiciebat voluntatē deliberatiuam. se etiaz respiciebat ip̄am naturā institutā. gr̄a aūt respicit ip̄sam volūtatē liberā vt est libera. Et qñ voluntas de facili vertit ⁊ reuertit. natura autem cū corrupta est nō sic defacti

li releuaf. hinc eſt q̄ magis p̄ot recuperari gratia q̄ prima iuſtitia. q̄uis vtraq; fuerit p pctm̄ amiſſa. Eſt t alia rō quare nō recuperaf originatis iuſticia. ſed hec manifeſtabif infra cū agef
20 de originali pctō. ¶ Ad illud qō obiicif q̄ ſi adā habuiſſet gratiā q̄ inſeparabiliter deo adheriſſet. dōz q̄ hoc non opz. q; li. arbīs gratiā. moueri p̄ot p̄eter gratie inclinationē t frequēter mouef. nihil conſideās de eo ad qō mouet gratia. vñ frequenter ꝓtingit q̄ homo magne charitatis inordinate afficif. p eo q̄ nō ſemp actualiter ferf in illud ſummū bonū circa qō bz immenſum deſiderīū. ſic intelligendū eſt accidiſſe ipſi ade. Quis em̄ eſt homo bīs charitatē. q̄ peccaret ſi deus p̄e oculis ſemp haberet. t actu ꝓſideraret q̄tū deus amabilis eſt. t quātū ne-
21 pbas eſt ipm offendere. ¶ Ad illud qō obiicif q̄ lucifer nō habuit gratiā gratūfacientē. dōm q̄ verū eſt. ex hoc tm̄ nō ſequif q̄ homo peccauerit maiori ingratitudine. p̄o eo q̄ lucifer p̄o minori erat ſtatui glorie. ſimul em̄ recepiſſet gr̄am t gl̄am. Hō vero ſic cōditus fuit vt longe ante gl̄az haberet gratiā. t ideo poſitus eſt in terra quaſi longe a celo diſtans. ac p hoc in tranſ
grediēdo. nec adeo cecidit de alto vt lucifer. nec adeo fuit in-
22 gratus. nec adeo p pctm̄ deprauatus. ¶ Ad illud qō obiicitur q̄ prius dz homo tentari q̄ in amicū aſſumi. dōm q̄ illud intelligitur de illa amicitia que facit deo boīem probatū t familiarem. p quem modū dicit ipſe dīs apoſtolis Joh. xv. Vos autē dixi amicos ꝛc. De amicicia aūt large dicta hoc non p̄ot intelligi apud deū. lz poſſet intelligi de amicitia apud boīes. p̄o eo q̄ niſi deus gr̄am daret. in probando potius reprobaret q̄ approbaret. non em̄ habemus vnde poſſum⁹ approbari a deo niſi per eius donū. non ſic eſt autem de homine reſpectu dominis t ſic patet illud.

Queſto. ij. Utrū homo ſimul tpe conditus fuerit in
+gratuitis t naturalibus. Et q̄ ſic videf
p tex. Gen. j. Faciamus boīem ad ima. t ſi. nr̄am. Sed ſicut exponit Aug. t habitum eſt ſupra di. xvj. Imago eſt in naturalibus. t ſimilitudo in gratuitis. ergo ſi homo factus eſt ad imaginem. t ſimilitudinē. videf q̄ conditus fuit ſimul in naturalib⁹ t gratuitis. ¶ Itē Eccl. xvij. Deus de terra creauit boīem. Et poſt. t ſm ſe veſtiuit illū virtute. igitur homo a ſui conditione primaria virtute fuit veſtit⁹. t ſi hoc redit idē qō pri⁹. ¶ Item Dam̄. fecit deus boīem innocentē. rectū virtuoſum. ſine ſollicitudine. ſine triſticia. oī virtute decoratū. oībus donis ornatus ergo vī q̄ homo in gratuitis fuerit cōditus. ¶ Itē hoc vī rōe Deus fecit boīem q̄tū ad etatē pfectū. t q̄tum ad conditionē ab exordio ſue cōditionis. g̃ pari rōne vī q̄ fecerit eū pfectum q̄tum ad volūtatis rectitudinē. ſed voluntatis rectitudo cōſiſtit in dono gr̄e ergo videf q̄ donus gr̄e habuerit in initio ſue cōditionis. ¶ Itē ad hoc q̄ alicui detur gr̄a. requirif diuina liberalitas. t recipientis idoneitas. ſed deus in primordio cum adā cōdidit liberaliſſim⁹ erat t adā a ſue cōditiōis primordio ad ſuſcipiendā gr̄am idoneitatē habebat. g̃ ab ipſo conditiōis primordio deus ei gr̄am ꝓferebat. ¶ Sed ꝓtra. Aug. dicit bō in ſue cōditiōis primordio habuit vñ poſſet ſtare. ſed nō vnde poſſet pficere. ¶ Itē mgr̄ dicit ſupra diſt. xxiij. Poterat bō p auxiliū gr̄e creatoris reſiſtere malo ſed nō pficere bonū. ſed ſi habuiſſet gr̄am gratūfacientē ab exordio creatiōis. potuiſſet vtrūq; g̃ ſi nō potuit pficere p bonū. pz ꝛc. ¶ Itē magis cōuenit gr̄a cū gl̄ia q̄ natura cū gr̄a. ſed in boīe gr̄a p̄cedit gloriā. ergo pari rōne imo multofortiori natura p̄ceſſit tpe bonū gr̄e. ¶ Itē p gr̄am fit matrimoniū inter deū t aiam. ſed lex m̄rimonij eſt vt nō fiat abſq; mutuo conſenſu. ergo vī q̄ nulli adulto gr̄a debeat dari niſi p̄cedat ꝓſenſus. ſi ergo adā pri⁹ fuit q̄ natura eius ꝓſentire poſſet. g̃ non habuit ſimul naturā t gratiaz. ¶ Itē donū gr̄e infructuoſus eſt niſi a deo eſſe recognoſcaf nemo em̄ in ſe gr̄am reſeruare p̄ot. niſi p̄o illa deo gratus exiſtat igif ſi magis tenet rōnē gratuiti qō eſt naturalib⁹ ſupadditus q̄ qō eſt naturaliter inditū t donū gr̄e eſt mere gratuitū. ergo vī q̄ non ab ipſa creatiōe. ſed poſt donū gr̄e fuerit boī collatū
¶ Rñ. ad p̄dictor intelligentiā eſt notandū q̄ circa hō dupler
23 fuit opinio. Quidā nāq; dicere voluerūt q̄ bō fuit creat⁹ nō ſolū in naturalib⁹. verūetiā in gratuitis. tum ꝓpter dei liberalitatē. tū etiā p̄opter boīs idoneitatē. Sed q̄m ſanctor autoritates videnf ſonare ꝓtrariū. Ideo eſt alia opinio cōiōr t pbabilior q̄ homo p̄ius tpe habuit naturalia q̄ habuerit gratuita
24 ¶ Cū ſm hāc in ſtatu innocētie diſtinguunf duo tpa. quoddā eſſi fuit tp̄s in quo tm̄ habuit naturalia. quoddā ꝓ in quo habuit t naturalia t gratuita. Scōm diuerſitatē but⁹ duplicio rē poſſis diſſolvif apparēs ꝛietas in autoritatibus ſanctorū. Nā quedā videnf dicere q̄ bō habuit gr̄am. q̄dā vero q̄ nō t vtre q̄ verū dicunt p̄o diuerſis tpib⁹. ¶ Ratio aūt quare dīs voluit poſt naturalia dare gr̄am cū poſſet dare ſimul. ſumif extrinſici ordine. vicz ab ordine ſapiētie bonitatis t iuſticie. Ordo ſapiētie hoc requirebat. vt ſicut eſſe gratuitū eſt alteri⁹ gn̄is q̄ eſſe naturale. ſic in diuerſis tpibus boī cōferret. t ſicut elemēta mūdi p̄ius tpe fuerūt creata t diſtincta q̄ ornata ꝓpter ordinē ſapiētie cōmendandū. ſic etiā fieret circa boīem q̄ eſt minor mundus. Ordini etiā bonitatis hoc ꝓpetebat. hoc em̄ ordine dicif aliq̄d ordinari in ſuuz fīnē. tunc igif gr̄a boī ordinate daf. q̄n daf ei ſm q̄ eſt vtilior t fructuoſior. Tanto aūt gr̄a dei eſt nobis vtilior t fructuoſior. q̄to p̄o ea deo gratioſiores eſtimus. t ideo ſic debuit dari. vt ex ipſo ordine dandi cognoſceref donū illud eſſe gratuitū. ꝓpterea nō fuit a creatiōe indita ſz nature iā pfecte t ꝓſtitute fuit ſupin ſuſa. Ordo etiā iuſticie hō req̄rebat. Deus em̄ ſm legē cōem req̄rit aliquā diſpoſitionē t p̄parationē a p̄te noſtra ad hoc q̄ infundat alicui gr̄am. ſiue in eo cui infundit. vt in adulto. ſiue in alio adiuuāte ſm q̄ ꝓtingit in puero. t tō gr̄a nō fuit boī ꝓcreata. ſz dilata fuit quouſq; bō p actū t vſum rōnis quodāmō ſe diſponeret ad illā ſuſcipiēdā vt ſic verificaref illud Aug. in p̄io boīe q̄ creauit te ſine te. nō iuſtificat te ſine te. ꝓtz igif q̄ multiplex ordo hō exigebat vt bō p̄t⁹ fieret in naturalib⁹. q̄ donis gratuitis ornaref. t concedende ſunt rōnes q̄ hoc oſtendunt. ¶ Ad illud qō obiicif. Faciamus boīem ad ima. t ſi. ꝛc. dōm q̄ ſimilitudo attendif ibi i gra-
26 tuitis gratis datis. Vel dōm q̄ deus dicif feciſſe boīem ad ſuā imaginē t ſimilitudinē. non q; ſtatim cū dedit imaginez ſimul etiā dederit ſimilitudinē. ſed q; alterū dedit ſcz imaginez. t ad alterz babilē fecit. vicz ad ſimilitudinē. quā poſtmodū p̄o loco t tpe ei dedit. Vñ q̄tū eſt ex vi verbi non p̄ot cōcludi q̄ ſimul t ſemel fuerit in boīe imago dei t ſimilitudo. Et p hoc pz reſpōſio ad duas autoritates ſequētes. Eccl. vicz t Dam̄. q; ſic intelligunf non q; deus ſtatim vt boīem cōdidit virtute veſtierit t ornauerit. ſed q; tunc diſpoſitus fecerit t non longo poſt tpe cōpleuit. ¶ Ad illud qō obiicitur de pfectione etatis t cogni-
27 tionis. dōm q̄ non eſt ſimile. q; pfectio etatis t cognitionis nō tm̄ elongaf a pfectione nature ſicut pfectio gr̄e. Unde homo p vim nature ſibi inditam poteſt puenire ad pfectam etatem t p ficere ad cognitionem. ſed nunq̄ poteſt p ſe homo in habitum gratie. niſi de⁹ infundat mera ſua benignitate. ¶ Ad illud qō obiicitur q̄ homo erat idoneus. t deus erat liberaliſſim⁹. dōm
28 q̄ deus maiorem idoneitatez exp̄ectabat. que quidē cōpeteret ordini ſapientie t bonitatis t iuſticie. ſicut p̄ius oſtenſum eſt t ideo nō ſtatim gratiaz dedit. ſed diſtulit. p̄o eo q̄ de⁹ ſic operatur liberaliter. vt tamen ſua liberalitas non excludat ſapientiam nec iuſticiam.

Conſequēter q̄tum ad tertiū articuluz querif quā tam gr̄am primus homo habuerit. Et primo eſt q̄ſtio de q̄titate gratie p̄imi boīs q̄tum ad donoz multitudinem. Scōo queritur q̄tum ad donoz magnitudinem.

Queſtio. j. Utrū bō habuerit tot virtutes añ lapſuz
+quot habuit poſt lapſum. Et q̄ ſic vī p̄
mo p Dam̄. dicentē q̄ deus fecit boīem omni virtute circūdatū. t oīb⁹ bonis ornatū. ergo nō vī q̄liq̄s habit⁹ virtutis q̄ ſit in nobis deeſſet eidē. ¶ Itē ex p̄te cognitiōis. Nō cognoſcim⁹ plura q̄ ad ā cognouit. nec pōes in nobis habem⁹ ſcias. g̃ pari rōne ex p̄te affectionis non vī q̄ plures in nobis habeam⁹ habitus virtutū q̄ habuit p̄imus homo. ¶ Itē ꝓxio eſt in virtutibus. ſicut ſancti dicunt t ſuo loco oſtendef in tertio. ergo ſi adam habuit aliquā virtutem. neceſſe fuit q̄ omnes habuerit ergo tot habuit quot nos habem⁹. ¶ Itē aut aliquā virtutē habemus quā nō habuit adaz. aut nō. Si nō. g̃ tot virtutes habuit quot nos habem⁹. Si ſic. aut ergo illius virtutis fuit adaz capax. aut nō. Si nō. g̃ vī q̄ per pctm̄ creuerit in nobis boni capacitas. q̄ abſurdū eſt dicere. Si ſic cū deus daret gr̄am ade ſm capacitatē ſuā. vī q̄ oēm virtutē quā nobis cōfert poſt lapſum. t ipſi ade cōtulerit añ lapſum. Sed ꝓtra. virtus fortitudinis cōſiſtit in ꝓpoſſione terribilū. ſed in adam in ſtatu innocētie nō poterat eſſe talis ꝓpoſſio. ergo nec fortitudo. ¶ Itez tē-

perantia cõsistit in coercẽdis prauis carnis passionibus ⁊ talles nõ poterãt reperiri ī natura instituta. ergo nec tẽperãtia. ¶ Itẽ pnia ꝓsistit in detestatione malorum perpetratorũ. sed nullo modo contingebat in statu innocentie de malis ꝓmissis dolere. ergo tunc nõ poterat esse in homine virtus penitẽtie. ¶ Item qui ꝫ donũ pseuerẽtie non cadit a iusticia. ſꝫ adam a iusticia cecidit. ergo pseuerãtiaꝫ non habuit. Hanc aũt multi habẽt in statu nature lapse. ergo non omnis virtus que nũc est. fuit in statu innocẽtie. ¶ Rñ. dicẽdum ꝙ cum fit cõparatio multitudinis donorum gre ad statum nature lapse. ⁊ statũ nature institute. hoc potest intelligivel de donis gre gratisdate vel de donis gre gratũfaciẽtis. Si intelligaf de donis gre gratisdate. sic se habẽt sicut excedẽtia et excessa. pro eo ꝙ aliqua dona gre gratisdate habuit adam in statu illo. vtpote immortalitatẽ ⁊ impassibilitatẽ. que non habuit aliquis posterorum eius ⁊ aliqua dona gre gratisdate habent posteri sui que ipse non habuit. sicut grãm sanitatum ⁊ operationẽ virtutuꝫ. ⁊ genera linguarũ. ⁊ consimilia. Ratio autẽ huius diuersitatis venit ex hoc ꝙ alia dona expediebãt illi tẽpori. ⁊ alia competunt isti. Si autem loquamur de donis gre gratũfaciẽtis. sicqꝫ illa dona cõnexionẽ habent quantũ ad habitus ⁊ q̃tum ad actus qui perfectionis sunt. sic concedẽduꝫ est ꝙ in equali multitudine fuerũt in primo homine in qua reperiunf in eius posteritate. Hoc dico q̃tum ad habitus ⁊ q̃tuꝫ ad actus qui perfectionis sunt. sicut rõnes ad primã partem inducte ostendunt. Quantũvero ad actus qui habent imperfectionẽ annexam. non cõtingebat virtutes ſm statũ illuꝫ in adam ponere. Et per hoc ꝑz rñsio ad tria obiecta. quorũ est vnum de fortitudine. alterũ de temperantia. ⁊ tertium de penitentia. que omnia procedũt ſm actus habentes imperfectionẽ aliquam annexam. que quidem iperfectio non cõperit aliis virtutibus ſꝫ omnem statum. sed solum ſm statum presentis miserie. ¶ Ad illud autem quod obiicif de perseuerantia. dicẽdum ꝙ perseuerantia vno modo dicif propositũ pseuerãdi in bono. ⁊ hoc modo est virt⁹. vel dispositio cõsequẽs virtutes inseparabiliter. Alio modo perseuerãtia est cõtinuatio in bono vsq; ad finẽ. ⁊ sic nõ dicit habitũ. ſꝫ potius dicit statũ ⁊ hũc primꝰ homo non habuit. ex hoc tñ non sequif ꝙ aliqua ỽtute caruerit ꝓ eo tpe quo in gra permãsit. Si quis aũt querat cuiusmodi actus habuerunt virtutes in primo homine que impfectionẽ habẽt annexam in actib⁹ suis ſm statũ nature lapse Dicendum ꝙ actus illi in statu innocẽtie plurimũ conformes erant actibus quos in pria ỽtutes sunt habiture. cuiusmodi autẽ sunt isti determinat magiſter ī tertio li. di. xxxiij. ⁊ ibi suo loco determinabif.

Quæstio. ij Utruꝫ dona gratuita fuerit eq̃ magne efficacie ī hoie ad merendũ añ lapsuꝫ sicut sunt post lapsuꝫ. Et ꝙ fuerũt maioris efficacie tũc q̃ nũc videf. Quãto pfectio est cognitio. tãto pfectio est dilectio ⁊ quãto maior ẽ dilectio. tãto op⁹ nr̃ꝫ ẽ deo acceptabil⁹. Pria ꝓpositio ꝑz ꝑ illõ. ꝙ quãtũ cognoscis tñ diligis. Si g̃ in adã ſm statũ innocentie clarior fuit cognitio. videf ꝙ charitas ad merendũ fuerit efficacior. ¶ Itẽ albius est qõ est nigro ipermixti⁹. ergo magis ẽ meritorũ quod minus bꝫ in se de demeritorio. sed oia merita nostra quodãmodo permixta sunt culpe. ſm illud Esa. xliiij. Oẽs iusticie vestre sicut pannus menstruate. Si ergo ī adã ſꝫ statũ innocẽtie merita oino fuissent impmixta culpe. videf ꝙ ſm statũ illum dona gratuita erant multo maioris efficacie. ¶ Itẽ meritũ est a gra ⁊ li. ar. quãto igif lib. ar. magis gre obedit. tanto gra efficacius in actũ suũ exit. sed tũc natura magis erat obediẽs gratie q̃ nũc cum est corrupta. ergo tũc dona gratuita erãt ad merendũ efficaciora. ¶ Itẽ amor visibiliũ ⁊ sollicitatio circa terrena ipedit hominem ne iungaf deo pfecte. si igif in statu primo nulla vigebat in hoie cõcupiscẽtia. videf ꝙ deo pfecti⁹ ⁊ diuturnius adherebat. ⁊ ita magis ad merẽdum dispositꝰ erat. ¶ Sꝫ cõtra. ꝟ. xbimo. ij. Nõ coronabif nisi q̃ legit. cer. ſꝫ magis ipugnatur bõ ſꝫ statũ nature lapse q̃ ſꝫ statũ nature istitute. g̃ si bas pugnas vincit. gliosius triũphbat ⁊ si gliosꝰ triũphbat. maiorẽ meretur coronã. g̃ ⁊c. ¶ Itẽ pbũs dicit ꝙ ars ⁊ ỽtus ẽ circa difficilia. g̃ si boc ꝑse verũ est. quãto act⁹ ỽtutis ẽ difficilior. tanto ỽtuosior. ⁊ quãto ỽtuosior. tãto ad merẽduꝫ efficacior. si ergo maior ẽ difficultas ī pficiẽdis diuinis mãdatis nũc q̃ eẽt in statu nature institute. videf ꝙ maior sit merendi efficacia.

¶ Itẽ si homo steterisset. aut xp̃us nõ esset incarnat⁹. aut si eẽt incarnat⁹. nunq̃ eẽt passus. ſꝫ xp̃us sua passiõe nõ sibi meruit sed nobis. ⁊ taꝫ merita nr̃a q̃ sacramẽta efficaciã bñt a passione ⁊ ei⁹ fide. si igif inter oia quecũq; deo placere pñt hoc fuit deo acceptissimũ ꝙ xp̃s se obtulit hostiã deo ⁊ patri ⁊ inde sumunt efficaciã merita nr̃a. ⁊ illam efficaciã non habuissent merita in statu nature institute, ergo videf ꝙ nõ eẽnt efficaciora. ¶ Item natura nõ deficit in necessariis. vt dicit pbs ſꝫ si hoc est verũ in natura creata. multomagis verus est in natura increata. ⁊ si diuina puidẽtia nõ deficit bonis de quib⁹ minus cura est ei. ergo multominus nec deficit boib⁹. ſꝫ natura bũana magis indiget adiuuari q̃ indigeret añ lapsuꝫ. g̃ videf ꝙ nũc deus det homini fortⁱ ⁊ efficaci⁹ adiutoriũ. si igif efficacia meritorũ attendif ſꝫ magnitudinẽ charitatis ⁊ gratie. videtur ꝙ nũc dona gratuita in merendo sint maioris efficacie. ¶ Respon. dicẽduꝫ ꝙ efficacia meriti ꝓncipaliter ex trib⁹ venit vcꝫ ex difficultate opis. ex ꝓptitudie volũtatis. ⁊ ex magnitudine charitatis. Difficultas opis multũ facit ad meritũ ⁊ adeo facit vt homo q̃ est multo minoris charitatis q̃ angelus. possit mereri vt ꝓueniat ad sublimitatẽ angelicã. ſꝫ ꝙ colligitur ex illo qõ dicif Mat. xj. de Iobãne baptista. Qui minor est in regno celoꝝ maior ẽ eo. Non ẽm est dubitãduꝫ quin Iobãnes sit exaltat⁹ ad ordines excellẽtiuꝫ angelorũ. ⁊ tamẽ ſm statũ vie minoris charitatis erat q̃ aliq̃s eorũ. ¶ Pꝛõptitudo etiã volũtatis plurimũ facit. sed volũtas prompta ſm illud quod habet. accepta est ad meritũ. Quantũcunq; enim sit in homine gra. nisi sit volũtas gratie cõsentanea nunq̃ eliciet opera meritoria ⁊ quãtomagis volũtas gratie subiacet ⁊ conformatur. tanto magis homo in operib⁹ meritoriis exerçetur. Magnitudo charitatis ẽ ꝓncipalior inter oia q̃ faciũt ad meritum. qz ſm illius quãtitatẽ attendif remuneratio ꝑmñ substantialis. Pondus enim amoris est qõ dat valorẽ opibus meritoriis. Si igif fiat ꝓparatio efficacie merẽdi in donis gratuitis ſm statũ post lapsum. ⁊ ſꝫ statũ ante lapsuꝫ. respõderi põt ꝙ q̃tuꝫ ad primã ꝓditionẽ. videlꝫ quãtuꝫ ad difficultatẽ efficaciores sunt ỽtutes nũc q̃ tunc fuerũt. Nũc enim magis ipugnatur ⁊ impugnãdo probaf ⁊ examinaf virtus q̃ tunc. sicut patet in sanctis martyrib⁹. Et sic procedũt rõnes ostẽdentes dona gratuita ad merẽduꝫ esse nũc efficaciora. Quantũ autẽ ad secũdaꝫ cõditionẽ scilicet quãtuꝫ ad pꝛõptitudinẽ volũtatis. efficaciores fuissent ỽtutes in merẽdo tũc q̃ nunc. pro eo ꝙ volũtas tunc quasi cõtinue fuisset in bonis opibus deo placentibus sine retardatiõe. nunc aũt siue ex lassitudine. siue ex surreptiõe frequẽter cessat a bonis opibus. ⁊ intẽdit aliquãdo reb⁹ nociuis. aliq̃n inutilib⁹. tuꝫ ꝓpter difficultatẽ ad bonum. tum ꝓpter pnitatẽ ad malũ. Et quantũ ad hãc cõditionem procedũt rõnes probãtes ꝙ dona gratuita in statu nature institute fuissent ad merẽdũ efficaciora. ⁊ ꝑ hoc patet respõsio ad vtrãq; partẽ ꝓcedunt enim ſm diuersas vias ſm quas se habẽt dona gratuita in merẽdo sicut excedẽtia ⁊ excessa. ⁊ reperitur in eis ſꝫ diuersas ꝓditiões maior ⁊ mino: efficacia. et sic nulla ẽ inter rõnes illas repugnãtia. Utreq; enim verũ ꝓcludunt ſꝫ diuersaꝫ viaꝫ. ¶ Si aũt queraf viteri⁹ de maioritate 52
efficacie quãtuꝫ ad tertiã ꝓditionẽ. tũc respõdendũ est ꝙ aut fit cõparatio particularis persone ad particularem personam aut status ad statũ. Si primo modo. dicẽdum est ꝙ se habent sicut excedẽtia ⁊ excessa. Satis enim ꝓbabiliter credi põt ꝙ aliqui sunt qui habent maiorẽ gratiam aliquibus qui fuissent in statu innocẽtie si adam steterisset. alij vero minorẽ aliquibus. sicut dici consueuit cum cõparaf status legis scripte ad statum legis euãgelice. Si autem cõparef gñaliter status ad statum. tunc non videtur vsq; quaq; certum in quo statu dominus homini maius munus charitatis ⁊ gratie tribuisset. pro eo ꝙ ſꝫ diuersas cõditiones reperif maior ⁊ minor idoneitas in hoie suscipiente. Et quod plus est. magnitudo gre distributeplus attendif ſm distinctionẽ distribuẽtis que cognitionẽ nostraꝫ latet. Dec enim pars ꝓbabilior videf ⁊ magis auctoritatib⁹ consonat. vt dicam⁹ ꝙ deus maiora munera gre elargit⁹ est homini lapso q̃ dedisset homini si in statu innocẽtie ꝑmansisset. tuꝫ q: homo maiori adiutorio gre indiget. tum etiã q: decet deuꝫ de malo maius bonum elicere q̃ fit illud bonum qõ adiuuãdo malũ nocet. tũ etiã q: mediator ⁊ itercessor ꝓ nobis iterpellat quem decet exaudiri in oibus ꝓ sua reuerẽtia. Uñ cum appa-

reat vultui dei sp ad iter
pellendū p nobis. ⁊ p no
bis i cruce oblat⁹ fuerit.
⁊ quotidie offerak valō p
babile vr̄ q mat⁹ munus
gr̄e tribuak nobis q̄ si ip
se nō fuisset incarnat⁹ vel
p nobis oblat⁹. Et b̄ ex
di.xxx. pesse vr̄ innui Jo.vij.cū
dicit q spūs nōduz erat
datus. q. ibs nōduz erat
glificat⁹. Cū cū ascendit
in altū. tūc dedit dōa bo
minib⁹. Ex hac igr̄ tripli
ci rōne quaz vna ē in cō
mendatiōe mie. ⁊ scōa in
ꝓmēdatōe sapiētie. ⁊ ter
Ro.v. tia in cōmēdatiōe diuine
iusticie. satis rōnabiliter
colligit q nūc magis sint
efficacia dona gr̄uita ad
merēdū q̄ in statu inocē
tie. nō solū rōne difficul
tatis. verūctiā rōne gr̄e
⁊ charitatis q̄uis nō ab
surde dici possit q maio⁹
efficacia in merēdo erat
tūc q̄ nūc rōne ꝓptitu
dinis voluntatis. Et hac
via pcedūt rōnes q̄ ad p
maz ptē ducunt. sicut ps
intuēti. al⁹ em̄ nō cogūt.
33 ¶ Nā illō q ꝑmo obr̄ q
maio⁹ erat tūc dilectio q⁹
maio⁹ cognitio. dōs q ve
ruz ē de dilectiōe fz q se
tenet ex pte potētie cōcu
piscibilis. fz non ēvez de
dilectiōe fz q se tenet ex
parte gr̄e aīam eleuātis.
34 ¶ Et si obijciak q̄ tract⁹
ꝓmēsurak cognitōi. dōm
q illō nō est vez de omni
cognitōe. fz de cognitiōe
experimētali. hec aūt nō
magis viguit in ꝑmo pa
rente. q̄ in viris sctis qui
fuerūt ⁊ sunt in statu na
35 ture lapse. ¶ Ad illud ve
ro qō obr̄ q meritus erat
magis impermixtum in
statu innocentie. dōm q
hoc venit ex hoc q volun
tas nō est ita ꝓpta ꝓ
pter grauitatē carnis cō
iuncte. et pnitatē concu
piscentie ꝓtracte. ⁊ ratio
illa pcedit ex pte ꝓptī
tudinis volūtatis. sic⁹ et
due rōnes sequentes.

Distinc.xxx.

Quid sit originale pctm̄
qōa pctō ꝑmorū parētuz
fuit causatum.

In supioꝛib⁹ in
sinuatus est ⁊c.
Pars ista in q̄
magister deter
minat de hoīs lapsu diui
sa fuit in tres partes fm
triplicē differētiam corru
ptionis peccati. in quaz

¶ Ponit partē pbemialē
ostendēs q p adā pctm̄ et pe
na transijt in posteros. a

Insupioꝛib⁹ insinuatuz est licet ex parte (non em̄ ꝑfe cre sufficimus exponere) q̄liter primus hō deliquerit. et quā p pctō penā subierit. q̄b⁹ adijciēdū ē pctm̄ sil⁹ ac penā p euz trāsisse i posteros. sic apls ostēdit inquiēs. Sicut p vnū hominē peccatū in hūc mundum intrauit. ita in omnes homines moꝛs pertransijt.

¶ Determiat ꝓpositū pri cipale. ostendens vtrum illud peccatum fuerit oꝛiginale. vel actuale. b

¶ Hic primo videndū est qō fuit illud pctm̄ oꝛiginale. s. an actuale. ⁊ si de oꝛiginali itelligak. cōsequēter quid sit oꝛigi nale pctm̄. ⁊ quare dicak oꝛigi nale ⁊ quō ptransierit vl̄ ptrā seat in omnes diligenter inue stigendū est. Quibusdaz placuit de pctō actuali ade illud accipere asserētibus hoc apo stolum sensisse cum inferi⁹ ait. Sicut p inobedientiaz vnius hoīs peccatoꝛes ꝓstituti sunt multi. ita ⁊c. Euidēter inq̄unt etiam ipō noīe exprimit apls pctm̄ quod per vnum hominē intrauit in mundum. s. in obe dientiaz. Inobedientia vero peccatum actuale est.

¶ Quomō pctm̄ intrasse in mundum dicunt. c

¶ Hoc aūt dicūt itrasse i mū dum non traductōe oꝛiginis. sed similitudine ꝓuaricatio nis. omnesq in illovno peccas se dicūt. quia oīb⁹ ille vnus peccādi exemplū extitit. Hoc male senserūt quidaz hereticī qui dicti sunt pelagiani. De quib⁹ Aug. in li. de baptismo paruuloꝛū cōmemoꝛat dicēs. Sciendus est inq̄t hereticos quosdaz qui noīati sunt pela giani dixisse pctm̄ prime trās gressionis in alios hoīes non ꝓpagatōe. fz imitatiōe trāsis se. vnde etiā in paruulis nolūt credere p baptismū solui oꝛi ginale pctm̄. qō in nascētibus nullū esse oīno ꝓtendūt. fz eis dicit. q: si apls pctm̄ imitatio nis non ꝓpagatiōis intelligi voluisset. eius principem non adaz sed dyabolū diceret. De quo in li. Sap. dicit. Inuidia dyaboli moꝛs itrauit in oꝛbez terrarū Et q: non vult intelli gi hoc esse factū ꝓpagatione. sed imitatione continuo sub iunxit scriptura. Imitank aūt eum q̄ sunt ex pte ipsi⁹. Imitā tur q̄dē adā quotquot p iobe dientiā trāsgrediunk mandatum dei. Sed aliud est quod exemplū est volūtate peccanti bus. aliud quod oꝛigo est cuz pctō nascētibus. Non est igi tur accipiendū pctm̄ ade tran sisse in omnes imitatiōis tan tum exemplo. fz ꝓpagatiōis et oꝛiginis vitio.

¶ Hic aꝑit illud eē pecca tum oꝛiginale quod transit in posteros. d

¶ Et est illō pctm̄ oꝛigialevt aperte Augusti. testak quod per adā trāsiuit in oēs p eius carnem vitiatam concupiscen tialiter generatos.

¶ Suppositō q pctm̄ pri moꝛparētū sit oꝛigiale. inq̄rit vtrū sit pena vel culpa. e

¶ Quod diligēter iuestigā dum est. q̄d sit. De hoc em̄ san cti doctoꝛes sub obscuritate locuti sunt. atq; scholastici do ctoꝛes varia senserunt. Qui dam em̄ putāt oꝛiginale pctm̄ esse reatum pene ꝓ pctō pri mi hominis. i. debitum vel ob noxietatem qua obnoxij ⁊ ad dicti sumus pene temporali ⁊ eterne ꝓ primi hoīs actuali peccato. quia ꝓ illo vt aiunt omnibus debetur pena eter na nisi per gr̄az liberem̄. Jux ta hoꝛum sententiam oportet dici oꝛiginale peccatū. nec cul pam esse nec penam. Culpam non esse ipsi fatenk pena quoq; fm eos esse non potest. Quia si debitum pene oꝛiginale peccatū est. cum debitum pene non sit pena. nec oꝛiginale peccatū est pena. Quod etiā quidā eoꝛ admittunt. dicentes in scriptura oꝛiginale peccatū se pe nominari reatum. ⁊ reatū ibi intelligunt (vt dictuz est) obnoxietatem pene. ⁊ ea ratione asserunt peccatū oꝛiginale dici esse in paruulis. quia puuli ꝓ illo pri mo peccato rei sunt pene. sicut p peccato iniqui parē tis aliquando exulant filij fm iusticiam foꝛi.

¶ Quod oꝛigiale peccatū est culpa autoꝛitatibus ꝓbat. f

¶ Sed q oꝛiginale pctm̄ culpa sit. plurib⁹ sanctoꝛ te

una persona coꝛrūpit na turā. in altera vero natu ra personā. in tertia vero ꝑsona coꝛrūpit seipsam. Et pria quidem consistit in pctō primi parētis. se cunda in pctō oꝛiginali ⁊ tertia i pctō actuali. Pri ma igit parte determina ta. aggreditur hic magi ster ptem scōam. Diuidi tur aūt ps ista in ptes q̄t tuoꝛ. In quaruz pria de terminat q̄d sit oꝛiginale pctm̄. In scōa vero q̄liter traducatur ifra di.xxxj. Nunc supest inuestigare ⁊c. In tertia vero q̄liter deleatur infra di.xxxij. Om̄ supra dictū est pctm̄ oꝛiginale eē vitiū ⁊c. In q̄rta vo determinat. vtrū pctm̄ oꝛiginale multiplis cetur et intēdatur p pcā parentum primoꝛū infra dist.xxxiij. Predict⁹ adq; ciēdum est ⁊c. Pria ps q̄ ꝓtinet ꝑsentē dist. diuidi tur in tres ptes. In ꝑma ponit ptez ꝓbemialē. In secūda determinat ꝓpo situm principale. ibi. Hic primo videduz est ⁊c. In tertia determiat quādaz incidentē dubitationem de veritate humane na ture. ibi. Ad hoc autez q̄ dixim⁹ in adā fuisse ⁊c. Prima ⁊ tertia pte rema nente sdiuisa. media ps diuidit⁹ in tres. In pri ma inquirit vtrum pecca tum primoꝛuz parentum sit oꝛiginale vel actuale. In secunda supposito q̄ sit oꝛigiale. inquirit vtrū sit pena vl̄ culpa. ibi. Q̄ diligenter inuestigandū est quid sit ⁊c. In tertia inquirit vtrum sit concu piscentia vel alia culpa. ibi. Nunc supereſt vide re quid sit illud peccatū ⁊c. Harum autem partiū subdiuisiones in ſra pla ne sunt.

Sap. ij

Quoꝝ dam de oꝛigali peccato opinio.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

exo.xiij. Bzeg. stimonijs edocek sup Exod.vbi dr. Primogenitū asi ni murabis oue. Brego.ait. Omnes in pctis nati sumus z ex carnis delectatiõe concepti culpam originalem nobiscũ trarimus. Unde z voluntate nostra peccatis iplicamur. Ecce culpã originalẽ dixit nos trahere Augu. Unde cõstat originale pctm culpã esse Augu. quocz Ro.iij. in lib.de natura z gratia.de hoc eodẽ sic ait. Oes (vt ait aplus) peccauerũt.vtricz vel in seipsis vel in adam qz sine pctõ non sunt.vel qõ originaliter cõtraxerunt vel qõ malis moribus addiderũt. Pctm enĩ primi hominis non solum ipm.sz omne necauit genus hũanuz qz ex eo dãnatione simul z culpam suscepimus. Item sup Ps. l. Põs.l. Qõ de corpe mortuo seminat cuz vinculo pcti originalis nascit z mortis. Jdeo igit se in iniquitatibus cõceptũ dicit dauid.qz in oibus trahit iniquitas ex adã z vinculũ mortis. Nemo enĩ nascit nisi trahens penã z meritũ pene. Meritũ aũt pene pctm est. Põs. xxxvij. Qis ergo q nascit p carnis ocupiscẽtiã.pctm trahit. Pctm itaqz originale culpa est quã oes cõcupiscẽtia liter cõcepti trahunt. Unde in Eccli.dogmatib' scriptum est. Firmissime tenez nullatenus dubites omnẽ hoiem q p concubitũ viri z mulieris cõcipit.cũ originali pctõ nasci impietati subditi.mortiqz subiectuz et ob hoc natura ire nasci filiuz a qua nullus liberat nisi per fidẽ mediatoris dei z hoim. His z alijs autoritatib' euidẽter ostẽdit pctm originale culpã esse:z in omnibus cõcupiscẽtialiter genitis trahi a parẽtibus.

In ecclesiasticis dogmatibus.

Inquirit vtrum pctm originale sit concupiscentia vel alia culpa. g

a Nũc supest videre q̃d sit ipz originale pctm. Qõ cũ non sit actuale.nõ est act' siue mot'anime vl corpis Si enĩ actus est aĩe vel corporis actuale itaqz pctm est. Sz actuale nõ est.nõ est g̃ act' vel mot'. Quid g̃ originale peccatũ dr fomes pcti.l.ocupiscẽtia vl ocupiscibilitas q̃ dr lex mẽbroz.siue lãguoz nature siue tyrãn' q̃ est i mẽbris nris. siue lex carnis. Unde Augu.in lib.de baptismo puulorũ. Est in nobis cõcupiscẽtia q̃ nõ est permittẽda regnare. Sunt et ei' desideria q̃ sunt actuales ocupiscẽtie.q̃ sunt arma diaboli.q̃ veniũt ex lãguoz nature. Lãguoz aũt iste tyrãnus ẽ q̃ mouet mala desideria. Si g̃ vis eẽ victoz tyrãni.atqz inermẽ inimicũ inuenire non obedias cõcupiscẽtie male. His vbis ostendit fomitẽ pcti esse concupiscẽtiam.

a Circa istã lram notãduz.q cũ magr noet peccatũ originale octo nominibus sz originale pctm legẽ carnis cõcupiscibilitatẽ.fomitez cõcupiaz. legẽ membroz.tyrãnum quõ distinguant illa nola.dõm q originale pctm bz comparari ad id a quo ẽ.z sic dr originale pctm. qz est ab origine.dr etiã lex carnis.qz trahit mediante carne. Habet etiã cõparari ad illud ad qõ est.sive ad qõ inclinat.et hoc vel i dispositiõe remota z sic dicit ocupiscibilitas. Uel in dispõne ppinquiori.z sic dicit fomes. Uel etiam in dispositione proxima.z sic dicitur concupiscẽtia. Bz etiã oparari ad illud p qõ inclinat.et sic dr lex mẽbroz. Bz ẽt oparari ad illõ q̃ qõ. Et hoc dupliciter.vl inq̃tuz difficilẽ reddit ad bonũ. z sic dr lãguoz nature.vl inq̃tũ pdñat volũtati vt curuet eã in malũ z sic dr tyrãn'. Et ptz q̃ ex diuersas compatiões diuersis nolatur nominibus.

ugu.

Quid noie ocupiscẽtie intelligat q̃ dr fomes pcti. b

Noie aũt ocupiscẽtie non actũ ocupiscẽdi.sz vitiũ pmuz significauit.cũ eam dixit legẽ carnis. Unde idẽ in tractatu de vbis apli ait. Semp pugna est i corpe mortis hui'.qz ipsa cõcupia cũ qua nati sumus finiri nõ põt q̃diu viuimus. Quotidie minui põt finiri nõ põt. Que aũt est cõcupia cum qua nati sumus vitiũ vticz est qõ puuluz habilem concupiscere facit.adultũ etiã cõcupiscẽtem reddit. Sicut enim in oculo ceci in nocte vitiũ cecitatis est.sed non apparet nec discernit inter videntẽ et cecum nisi luce veniente.sic in puero vitiuz esse non apparet donec etatis pfectioris tẽpus occurrat.

Quod per Adam originale peccatũ in omnes intrauit id est concupiscentia. i

Ex his dat intelligi q̃d sit originale pctm.s.vitiũ cõcupiscẽtie.qõ in oes ocupiscẽtialr natos p Adã intrauit eosqz vitiauit. Unde Aug.in li.de baptismo puulorũ. Adã pter imitatiõis exẽplũ.occulta etiã tabe carnalis cõcupiscẽtie sue tabificauit i se oes de sua stirpe venturos. Unde apls recte ait. In quo oes peccauerũt. Circũspecte z sine ãbiguitate dicit hõ apls. Siue enim q̃ oes intelligat in quo hoie siue i quo pctõ sanũ est. In adã peccauerũt. eĩ oes peccauerũt vt in materia.nõ solũ ei' exẽplo vt dicũt pelagiani. Oes enĩ ille vn' hõ fuerãt.i.in eo naturialr erãt Manifestũ est itaqz oes i adã peccasse.q̃si i massa. Upe enĩ p pctm corrupt'.quos genuit oes nati sunt sub pctõ. Ex eo igit sicut cũcti ostituti sunt peccatores ita z i illo vno pctõ qõ intrauit i mundũ.recte oes dicunt peccasse.qz sic ab illo vno hoie.sic ab eodẽ vno pctõ imunes eẽ nõ pnt.nisi ab ei' reatu p xpi baptismũ absoluant. Alia g̃ sunt ppria pcta in quib' tm peccãt quoz pcta sunt. Aliud hõ vnũ in quo oes peccauerũt.i.ex quo omnes pctores cõstituti sunt.

Aug. in li.õ baptismo paruulorum. quõ intelligat in q̃ oes pecca uerunt.

Qõ sit illud pctm i quo oes peccauerũt.s.originale quod ex inobedientia processit. l

Hoc ẽ originale pctm quo pctores nascunt oes ocupiscẽtialr geniti qõ ex adã siue ex ei' inobediẽtia emanauit z in posteros demigrauit. Unde apls cõsequẽter per inobediẽtiã vni' hois.multos dic cõstitutos esse pctores q̃ est actuale pctm. Cũ autẽ dixerit p vnũ hominez pctm intrasse in mundũ.z in eo oes peccasse.de originali dictum esse oportet accipi. Ro.v.

Ex quo sensu dictum est per inobediẽtiaz vnius multi sunt constituti peccatores. l

Qõ g̃ ait.p inobediẽtiã vni' m'ti ostituti sũt pctores eo sensu.dictũ eẽ itelligẽdũ ẽ qz ex iobediẽtia ade. s.ex pctõ actuali ade pcessit originale pctm quo oes pctores nascunt.vt z in illo esset.z in oes transiret.

Qõ pctm originale in adã fuit z in nobis est. m

Unde aug. Juliano hereticonullũ pctm in puulis eẽ ostendẽti rndẽs apte asserit pctm originale ex volũtate ade pcessisse ac p ei' iobediẽtiã in mũdũ itrasse. Querit eĩ iulian' p q̃d pctm inuenit in puulo.ita inq̃ens. Nõ peccat iste q̃ nascit. Nõ peccat ille q̃ genuit. Nõ peccat ille q̃ cõdidit. Per q̃s igit rimas iter tot pcsidia inocẽtie pctm fingis ingressuz. Et rndet sctã pagina: Pervnũ hoiez pctm intrauit i mũdũ.p vni' inobediẽtiã ait apls. Quid q̃rit ampli'.q̃d q̃rit apti'. Jtez inq̃t Julia. Si p hoiem pctm intrauit in mundũ pctm vel ex volũtate est.vel ex natura est. Si ex volũtate est mala est volũtas q̃ peccatũ facit. Si aũt ex natura est mala ẽ natura. Cui rndeo.ex volũtate pctm est. Querit forte. Utrũ originale pctm ex volũtate sit. Rndeo prorsus z originale peccatũ ex volũtate esse.qz hoc ex voluntate primi hois seminatũ est vt in illo esset.et in

questio iuliani. Rn. augu. questio iuliani. Rn. augu.

Ed intelligẽtiã huius partis ſm tria q̃ determinat mgr̃ in lra incidit hic q̃ circa tria. Primo nãq̃ q̃rit de originalis pecti entitate. Scdo de q̃ddita te. Tertio & vltimo de veritate humane nature.

Quãtũ ad primũ articulũ q̃runt duo. Primo q̃ritur vtrũ corruptio q̃ est i natura humana ilsit ei ex primo ortu sue ꝓditionis vel ex merito prime trãsgressionis. Scõo dato q̃ merito trãsgressionis est q̃. vtrũ ꝓpter pctũ ade humana natura sit corrupta penaliter. tm̃ an etiã penaliter & culpabiliter.

Questio. j.

Utrũ corruptio quã videmus i humana natura ilsit ei ex sue ꝓditionis primordio. an ex pcti merito. Et q̃ non ilsit ex sue ꝓditionis primordio. sed ex pcti merito. vr̃ tã ex ordine diuine iusticie q̃ ex ordine diuine sapie q̃ & ex ordine bonitatis.

¶ Differt em̃ triplex ordo in creaturis. q̃ p iustitiã fit ordinatio remunerationum & meritor̃. p sapientiã vo ordinatio partiũ ad seinuicẽ p bonitatem vo ordinatio rerũ in suũ finẽ. Ex pte diuine iusticie arguit sic. Nullus effugit pena nisi p̃cedat culpa. sed passio inuoluntaria in rõnali creatura est pena. talis aũt passio nõ fuit in hoie anteq̃ peccasset in eo culpa. igit talis corruptio non fuit in humana natura a primordio. sue ꝓditionis. sed ex merito transgressionis.

¶ Item a summa equitate iusticie nulla procedit curuitas vel obliquitas. sed humana natura non solum corrupta est corruptione penalitatis. verũ etiã corruptione carnis q̃ ẽ corruptio culpabilis. q̃ videmus hoies ex corruptione sibi indita inclinari ad malũ. ergo nunq̃ a diuina iusticia pcessit q̃ humana natura sit corrupta in sui primordio. ergo si corrupta est. hoc est solũ pcti merito. Ex ordine aũt sapie arguit sic vbicũq̃ est summa sapia ibi ẽ summa pulchritudo. sicut exponit Aug. in lra li. vj. de tri. ibi quare spẽs appropriat filio. sed a summa pulchritudine nihil pcedit fedus aut turpe. nihil q̃ rõnalẽ offendit aspectũ. sed in hoie rõnes vtẽte sunt aliq̃ passiones ꝓnaturales de q̃bus rõnabiliꝫ erubescit. ergo passio talis nũq̃ fuit in hoie a sua prima origine. & fuit sic. vel merito trãsgressionis. ergo &c. ¶ Itẽ vbicũq̃ intelligit summa sapia intelligitur summa veritas & summa equalitas. sed a summa eq̃litate nulla dr̃ pcedere imꝓportionabilitas. sed duratio et ꝓseruatio corporis ſm statũ p̃ntis miserie est iꝓportionabilis ad illã q̃ est eius forma. q̃ hoc est tpale. illud ꝓpetuũ. q̃ nunq̃ humana natura sic ꝓducta fuit in sui p̃mordio a summa sapia ergo vr̃ q̃ in hoc cecidit ex ꝓpria culpa. Ex ordine diuine bonitatis arguit sic. A summa bõitate nihil pcedit q̃ sit magis ꝓpinquũ ad malũ q̃ ad bonũ. cũ vniuersa ꝓpter semetip̃m fluma bonitas operet. sed sensus & cogitationes hoĩm ꝓna sũt ad malũ ab adolescẽtia sua ſm q̃ dicit sacra scriptura. ergo in illa corruptione in qua ẽ nõ fuit humana natura a summa bonitate ꝓducta. ¶ Itẽ nihil q̃ procedit a summa bonitate est dignũ maledictione. sed multe sunt i nobis passiões digne maledictione. propter quas tã Job q̃ Hieremias maledixit diei sue in qua natus est & in lege maledicebant steriles mulieres. ergo nõ vr̃ q̃ humana natura in ea corruptione q̃ nũc ẽ creata sit a summa bonitate. vr̃ igit q̃ in hãc corruptionẽ & statũ deuenit merito culpe. cuz hoc sit contra ordinem bonitatis sapientie & iusticie contra quem ordinẽ incõueniens est deus aliquid facere. ¶ Sed contra. p mo ostenditur q̃ hoc nõ repugnet ordini diuine iusticie. q̃ non est maioris inocẽtie bõ q̃ sit ouis vel agnus. sed ouis mortalis & passibilis producta fuit a deo. ita q̃ i nullo derogat diuine iusticie. ergo pari ratione vr̃ q̃ si talem produxisset hoiem qualis nunc ẽ. non videtur in aliquo derogari eidem. ¶ Itez q̃ non repugnet ordini sapientie videtur ſm idem exemplar ſm q̃ deus produxit hominem de terra produrit etiã alia animãtia & corpora mixta. sed ſ non repugnat pulchritudini diuini exẽplaris q̃ ex quattuor elemẽtis cõposita sunt corruptibilia immo hoc facit ad ordinẽ vniuersi. sicut in pluribus locis ostendit Aug. ergo nõ vr̃ esse contra ordinem sapientie. si deus easdez ꝓprietates & passibilitates a natura ididit hoĩbus quas etiaz dedit aliis animalibus. ¶ Itez q̃ non sit contra ordinẽ bonitatis diuine videt. Ad summaz em̃ bonitatẽ spectat dare vnicuiq̃ inclinationem competentẽ sue nature. sed sicut anima rationalis delectari habet in bono simpliciter. ita et sensibilis in bono vt nunc. et sicut terra habet quiescere deorsum. ita & ignis sursum. si igitur deus omnibus dedit proprias inclinationes. igitur a primaria dominis constitutiõe erat diuersitas appetituũ in sensibili & rationali. erat nihilominus appetitus diuersus in elemẽtis corpus ꝓstituentibus. si igit diuersitas prime inclinatiõis facit rebellionem. et diuersitas secũde inclinatiõis iducit tẽptationẽ. videtur q̃ si homo hoc modo cõditus esset in nullo derogaret ordini bonitatis diuine. ¶ Item q̃ talis fuerit homo ꝓditus. videtur posse psuaderi ex rõne sumpta ſm p̃ncipia naturalis philosophie. Cum em̃ homo sit minor mundus ꝓpter quem omnia facta sunt. debet habere naturalẽ conformitatẽ ad mundum ma-

Quõ q̃ ꝓpagatõnẽ descendit

Obiectio quorũdaz cõtra id q̃ supra dictũ est oẽs i adam fuisse hoies.

¶ Ad hoc aũt q̃ dixim̃us in adã fuisse oẽs hoies q̃dã verborũ sectatores sic obiciũt dicentes. Non ois caro que ab adã traducta ẽ. in eo fil̃ existere potuit. quia mlto maioris quantitatis est q̃ fuit corpus ade. In quo nec tot etiã athomi fuerunt quot ab eo hoies descẽderũt. Quocirca verum non esse asserunt substantiam vniuscuiusq̃ in p̃rio fuisse parente.

Quõ oẽs dicunt i Adã fuisse q̃ peccauit ꝓz rõnem seminalẽ. & quõ ex eo descẽderit ꝓz lege ꝓpagationis.

¶ Quib̃ rñderi põt q̃ materialiter atq̃ causaliter. nõ formaliter dr̃ fuisse in primo homine omne quod in humanis corporib̃ naturaliter est. descẽditq̃ a p̃rio parẽte lege ꝓpagatiõis & i se auctũ & multiplicatũ est nulla exteriori substãtia i id trãseũte & ipz i futuro resurget. Fomẽtũ q̃dẽ hz a cibis. ꝓz nõ ꝓuertunt cibi i humanã substãtiaz q̃. s. p ꝓpagationẽ descẽdit ab adã Trãsmittit em̃ adã modicũ q̃d de suba sua in corpa filiorz q̃s eos procreauit. i. aliq̃d modicũ de massa subẽ eius diuisum est. et in de formatũ corpus filij. suiq̃ multiplicatiõe sine rei extrinsece adiectiõe auctũ est. Et de illo ita augmẽtato aliq̃d inde separ̃ vñ formant posteroz corpa. & ita ꝓgredit̃ procreationis ordo lege ꝓpagatõis vsq̃ ad finẽ hũani gñis. Itaq̃ diligẽter ac pspicue intelligẽtib̃ ꝓz oẽs fr̃z corpa i adã fuisse ꝓpagatiõis lege.

Quõ nihil extrinsecũ cõuertit̃ in humanaz substãtiam que est ex adam.

¶ Quõ vo nihil extrinsecũ in hũani corpis naturã transeat veritas in euãgelio significat dicẽs. Omne q̃ intrat in os in vẽtrem vadit & in secessum emittit̃. Quõ etiã rõne ostẽdi põt hoc mõ. Puer qui statim post ortũ moritur. in illa statura resurget quã habiturus erat si viueret vsq̃ ad etatẽ. xxx. anoz̃. nullo vitio corporis impeditus. Cũ ergo illa substãtia que adeo parua fuit mortua in resurrectione tam magna erit. nisi sui i se multiplicatione. Unde apparet q̃ etiaz si viueret. non aliunde. sed in se augmentaretur illa substantia. Sicut cõsta de qua facta est mulier & sicut panes euãgelici. Non inficiamur tamẽ quin cibi et humores in carnem et sanguinem transeunt. sed non in veritate humane nature que a primis descẽdit parentibus. que sola in resurrectione erit. reliqua vero caro in quam cibi trãseunt tanq̃ superflua in resurrectione deponẽt. que tamẽ ciboz aliarũ q̃z rerum fomentis coalescit.

Ora. xv.

iorem qui ꝓpter ipm factus est a sua ꝑmaria cōditiōe. ſz ita vi demus ī maiori mūdi ꝙ inferiores ordes contrario motu mo uentur ordi supiori ſm ꝙ dicūt pbi naturales. ergo pari rōne videf ꝙ in boīe per naturā portio sensitiua moueatur contra iudiciū rationis. ſz hec est corruptio que in nobis est maxime inordinata. ſi igif hec est a prima conditiōe. vf ꝙ omnis alia.

¶ Item hoc videf alia ratione sumpta per principia moralis pbīe. dicit em pbs ꝙ vtus est difficilimoꝝ operatiua. nec est aliqua vtutis laus vbi nulla est difficultas. ſi ergo homo fuit cōditus ad virtutē dispositus. videf ꝙ a sua prima cōditione habuit difficultatē faciendi bonuz ⁊ vitandi malum. ⁊ in tali fuisset dispoſit⁹ ꝙ oīs virtus habere posset in eo ſuū vsum. er govidef creat⁹ fuisse cū huiusmodi corruptiōibus.

¶ Itē hoc videtur rōne sumpta ſm principia theologie. dicit em per scripturā spiritussan. ꝙ via puenienti ad gloriā ⁊ sublimitatē est per ignominiā ⁊ humilitatē. via peruenīēdi ad coronā est per tentationē ⁊ pugnam. via peruenīēdi ad quietem ⁊ tranquilli tatem est per laboꝛes ⁊ tribulatiōes. ſi igitur homo debuit fic fieri ꝙ esset dispoſit⁹ puenire ad gloriā. ⁊ victoriā et pacē per fectam. videf ꝙ humana natura in penalitatib⁹ ⁊ corruptiōi bus in quibus nūc est a sue cōditiōis primordio fuerit consti
3 tuta. ¶ Respon. dicēduz ꝙ absq; dubio natura hūana in has tentatiōes delecta est merito prime preuaricatiōis. nō instituta a ꝑmordio sue cōditiōis hoc em veritas fidei ꝓdicat. sacre scripture autoritas confirmat. rōnis pbabilitas manifestat. Fides hoc clamat ⁊ dicit filiū dei passum esse. vt nos a morte eriperet in quā nos induxerat ꝑmus parēs. Sacre scripture autoritas cōfirmat qz dicif Ben. ꝯ. qualiter homo p culpam inobediēcie penā mortalitatis incurrerit. Ratio aūt hoc ma nifestat sicut pr⁹ in opponendo monstratū est. tam ex ordine qui respicit diuinā iusticiā. q̄ etiā ex ordine qui respicit sapiē
4. tiam. q̄ ex ordine qui respicit bonitatē summaz. ¶ Attendendus est tamē ꝙ ratio in inquirēdo dupliciter potest procedere aut ꝑ put ē adiuta radio fidei. ⁊ sic ꝓcedit aspiciēdo ad causas supioꝛes. aut ꝑ put iudicio ꝓprio relicta est. ⁊ sic procedit respi ciendo ad naturas ⁊ causas inferioꝛes. Acquirit em sciētiam per viā sensus ⁊ experiētie. Prio modo rōcinant doctoꝛes ca tholici ⁊ fideles circa ea q̄ sunt fidei. ⁊ ſm hunc modum ratio cinandi multū est hoc consonū rationi ꝙ deus in tāta miseria ⁊ calamitate in qua nunc est hominez a principio non fecerit. immo dicere contrariū magne impietatis videf esse pie ⁊ sane mētis. Scdo modo rōcinādi ꝓcesserūt philosophi q̄ non aspe xerunt in boīs cōditiōe suum principalē actoꝛē. sed aspexerūt principia cōponentia ⁊ operatiōes quas habet per vtutē na ture. ⁊ ſm hunc modū ratio potius discoꝛdat veritati catholi ce ꝙ cōcoꝛdet. Et hec est ratio q̄re pbi qui fuerūt tāte vitatis indagatoꝛes non puenerūt ad lapsus būani cōditionē. qz eis videbaf esse valde rationabile hominē sic fuisse conditū cum
5 tamen catholicis doctoꝛibus non solum fide ſz etiam rationū euidentia certitudinaliter eius ꝓtrariū appareat esse verum. Unde ⁊ rōnes q̄ hoc ostēdunt sunt, cōcedende. ¶ Ad illud ergo quod primo obīcitur ꝙ deus fecit passibilem ouem que tñ non peccauit. dicē dum ꝙ nō est simile de boīe ⁊ de oue. homo enim qui rōnis particeps est. capax est brītudinis ⁊ iusticie. ⁊ per oppositū culpe ⁊ miserie. Unde sicut in homine obliquari culpa est. sic ⁊ pati pena ē. in oue aūt neutrū cōtingit repiri
6 ī passibilitas ouis nihil facit ad ordinē nec ꝓtra ordinē diui ne iusticie. cuius est cōsiderare meritoꝛ exigentiā. non sic aūt est de passione in natura būana. ¶ Ad illud qd̄ obīcitur ꝙ ſz idem exēplar alia genera animaliū facta sunt corruptibilia dicē dum ꝙ non est simile ꝓ eo ꝙ alia animalia ab boīe nō habēt formā completiuaz incorruptibilē. in solo autem homine ani ma est imortalis p naturā. sicut ostēsuz fuit supra. ideo morta litas in aliis animalibus non ponit aliquā ipoportionē pfectibi lis ad suam pfectionē sicut ponit in boīe. ac per hoc nec ita re pugnat mortalitas in aliis animalibus ordini quem sapiētia dei
7 seruat in rerū conditiōe sicut mortalitas reperta in homine.
¶ Ad illud quod obīcif ꝙ summe bonitatis est darevnicuiq; inclinationē suam. dicendū ꝙ bocverū est saluo ordine qui at tenditur inter res ſm ꝙ cōparanf adinuicē. qm̄ bonitas non preiudicat sapientie. ſz qz ſm ordinē nature corpus debet esse subiectū aie ⁊ sensualitas subiecta debet esse rationi. sic debuit deus dare iclinationē tam coꝛpoꝛi boīs q̄ sensualitati carnis ꝙ in nullo ꝑiudicaret rectitudini rōnis. ⁊ hic est ꝙ ⁊ si sensua litas bonū vt nunc appeteret. nulla tñ erat rebellio in ꝑmo bo mine. qz tñ appetebat sicut ratio dictabat. nūc aūt est rebel lio qz ꝓter iudiciū rōnis frequēter appetit. ⁊ ꝓpter hoc bruta les effecti sumus ⁊ iumētis insipiētib⁹ cōparati. cum tñ homo 8
in ꝑmordio cōditus fuerat in honoꝛe ⁊ dignitate rōnis. Et per hoc manifesta est rñsio ad sequēs obiectū qō obīcit de di uersitate motuū coꝛdiū celestiū. qz ⁊ si videaf ibi esse cōtrarie tas. nō tñ est ibi ꝓtrarietas. imo coꝛdiatio recta. ꝑ eo ꝙ spbera supioꝛ mouet sp inferioꝛē. ⁊ nūq̄ inferioꝛ supioꝛē. nunc aūt in nobis non est sic ꝑ eo ꝙ videm⁹ alia legē in mēbris nris repu gnantē legi mētis nre ⁊ captiuantē nos in seruitutē peccati.
¶ Ad illud qō obīcif ꝙ vtus est difficilimoꝝ opatiua. dōz ꝙ 9
quedā est difficultas q̄ venit ex genere opis. quedaz vero que venit ex defectu operātis. Prima difficultas est de eētia vir tutis. Uirt⁹ em inquantū virt⁹ circa magna ꝙsistit et ardua. hec aūt difficultas ī prio boīe fuit sic. Dō em ita pfecte deo obedī uisset ⁊ ita pfecte deo adheſisset. sicut pfectio vtutis obedien tie ⁊ amicitie dō req̄rit. ⁊ sic de aliis vtutib⁹. Est talia difficul tas q̄ venit ex defectu operātis. ⁊ ista quidē nō est de essentia vtutis. imo accidit vtuti ſm ꝙ virtus est. ⁊ ideo ad dō ꝙ bō eēt virtuosus nō oportuit hāc difficultatē reperiri ī boīe in ꝑmor dio. Et ꝙ illud sit verū hoc planū est quanto em alios magis pficit i vtute tāto magis operaf cū minori difficultate ex pte sua. ſi igif hec difficultas eēt de vtutis eētia. ſz ꝙ hō ꝑficeꝛet minueref in eo vtutz excellētia. qō falsuz nemo eē dubitat.
¶ Ad illud aūt qō obīcif de via puenīēdi ad salutē ſm sacre 10
scripture instructionē. dōz ꝙ scriptura sacra tradita ē boī la ꝑso. ⁊ documēta tradit ꝑ que pducaf ad pniaz ſz ꝙ ꝓpetit sta tui ꝑsenti. ſō ex dis non pōt argui ꝙ talis debuerit bō fieri vt per hāc viā deueniret. tales em vie sunt valde aspere. Si aūt bomo nō peccasset. non cū asperitate ſz cū omni lenitate pue nisset ad suū finē. Et ē fil'e. qz sanitas cōseruaf ꝑ bona cibaria ⁊ suauia. ſz non recuperaf nisi per potiōes amaras.

Questio. ii. Utrū merito ꝑme trāsgressiōis hūa 25
na natura fuerit coꝛrupta penal⁹ tñ. an etiā culpabiliter. Et ꝙ culpabiliter corrupta sit vf. Rom. v. Sicut p vnū boīez pctm̄ intrauit in mundū. ⁊ ꝑ pctm̄ mors ita ⁊ oēs boles moꝛs pertrāsit in quo oēs peccauerūt. Ex isto verbo colligif ꝙ oēs in adā fuerūt infecti ⁊ pctoꝛes ꝓstituti. Si forte dicas sicut dicūt pelagiani ꝙ ptransit p imitationē. Cōtra Epb. ii. Eramus natura filij ire sicut ⁊ ceteri. sed nemo est fil⁹ ire nisi p culpā. ſi ergo p naturā oēs eram⁹ filij ire. oēs per naturā ꝓtrahim⁹ culpā. ergo ī ceteris natura būana culpabilit ē infecta. ¶ Itē Jobā. iij. Nisi q̄s renat⁹ fuerit ex aqua ⁊ spūssan. ⁊c. ſz null⁹ a ꝑmio eterno excludif nisi ꝑ pctm̄. ſi igif oēs non baptizati excludunf siue sint pui siue adulti. q̄ oēs ex quo nati sunt bñt culpā. ſz nō culpā quā fecerūt. cuz huic snie subiaceant aſi vsum rōnis. sicut ꝑz in puulis circūcisis Ben. xvij. igif hec est culpa q̄ ꝑ naturalē gnationē reperif in quoli bet. q̄ ⁊c. ¶ Itē si tota natura esset in vna ꝓsona. coꝛrupta illa ꝓsona q̄tuz ad esse. necesse est totā naturā coꝛrūpi q̄tū ad esse ergo pari rōne si coꝛrūperef q̄tū ad bñ eē. coꝛrūperef tota na tura q̄tū ad bñ eē sicut em sequif. si adā moꝛif. bō moꝛif. sic se quif ꝙ si adā peccat bō peccat. cū igif tota natura eēt in adaz q̄ peccauit. vf ꝙ tota ī eo peccauerit natura ac ꝑ hoc tota in oīb⁹ ⁊ singl'is culpabiliter infecta fuerit. ¶ Itē venenato fon te ꝑ consequēs venenanf ⁊ riuuli a fonte ꝓcedētes. ſi igif oēs boīes ꝓcesserūt ab adā sicut rami a radice. ⁊ riuuli a fonte et ipe coꝛrupt⁹ fuit morbo ꝓcupiscētie q̄ fuit ī eo culpa. vf ꝙ ⁊ ce teros coꝛrupit eodē coꝛruptiōis gne ⁊ ita culpabiliter. ¶ Itē sicut se bz innocēs respectu innocētis gnandi. sic pctoꝛ respe ctu pctoꝛis. ſz si adā stetisset ī sua innocētia oēs filios genuis set innocētes ergo tota humana natura esset innocēs et pura quantū esset ex ipso. hoc satis planū est. ergo pari rōne cū pec cauit. totam būanam naturā constituit peccatricez. ita ꝙ oēs filios gigneret peccatoꝛes. ¶ Itē quia adaz peccauit factus est moꝛtalis. ⁊ quia moꝛtalis est. necesse fuit ꝙ generaret oēs filios moꝛtales. sed sicut se habet effectus ad effectū. ita se ha bet causa ad cām ſi igif causa moꝛtalitatis fuit culpa. ⁊ morta litas ꝑsone ade totam naturā humanā fecit moꝛtalē. et totam coꝛrupit. penaliter. pari ratione videtur ꝙ culpa ade totam naturā būanaz in fecit culpabiliter. ⁊ omnes ex illo exēūtes

corruperit culpabiliter. si igit culpa q̄ olb⁹ inest p naturaz est culpa originalis. colligit ex oibus his rōnib⁹ q̄ sit ponere culpam originalē. ¶ Sed cōtra Ezech. xviij. Filius nō portabit iniq̄tatez patris. t pater ꝛc. si igit hec lex diuina ē fm diuinā legem quilibet peccat sibi t nō alij. Juxta illud Prouerb. ix. Si sapiēs eris. tibimetipsi eris. si autē illusor. solus portabis malum igit non videt q̄ ex pctō patris filius bz infici culpabiliter. ¶ Jtē tam in nouo q̄ in veteri testamēto nuptie cōcessę sunt tanq̄ bone t licite. sed ad nullū bonū necessario consequitur malū. sed ad nuptias necessario sequeret malum si proles culpā cōtraberet a sua origine. ergo vel nuptie sunt male t illicite qō est cōtra sacrā scripturā t fidē christianā. vel non est ponere pctm originale. ¶ Jtem corrupta re trāsmutabili t minus nobili. non ꝓpter hoc corrūpitur quod est intrāsmutabile t maius nobile. sed psona hominis est transmutabilis et minus nobilis q̄ natura. tota em̄ natura speciei ꝓpetua est et magis nobilis q̄ vna psona singlaris. ergo ipossibile fuit eaz a persona ade totaliter etiā per culpā infici. ¶ Jtem in malis generaliter est verū q̄ malū habitū p̄cedit malus actus. q̄uis econtrario sit in bonis. ergo habitualis corruptio nature oritur ex actuali culpa ipsius nature. sed natura quātum est de se semp est recta t non peccat. q: peccare ꝓprie est volūtatis. ergo non videt q̄ tota natura infecta fuerit. vl etiā potuerit infici. ¶ Jtez nullum naturale est culpabile. ꝓ eo q̄ naturalibus nec laudamur. nec vituperamur. sz originalis corruptio est naturalis cū sit eadē apud omnes. ergo videt q̄ ista duo sint incōpossibilia q̄ aliqua corruptio sit culpabilis. t q̄ sit originalis. ergo nō videt q̄ natura tota a psona potuerit culpabiliter infici. ¶ Jtē nullū necessariū est volūtariū. sz corruptio originalis est necessaria. ergo nō est volūtaria. sz ois culpa est affectio volūtaria fm q̄ dicit Augu. in li. de li. ar. ergo ipossibile est originalē corruptionē esse per culpā. redit igitur idem quod ꝓius q̄ nulla culpa sit a natura. t q̄ natura humana in
11 adam non fuerit infecta culpabiliter. ¶ Respon. dicēdum q̄ absq̄ dubio tota massa hoc ē natura būana in oibus hoibus seminaliter ab adam descēdentib⁹ corrupta est. nō solū pena liter sz etiam culpabiliter. hoc em̄ manifestat visionis dei carētia. rōnalis erubescētia. cōcupiscētie predominātia. Carētia visionis dei hoc manifestat. q: nullus debet eterno bono ad quod factus est ꝓmouari. nisi in se habeat aliq̄d p q̄ō indignus sit diuino aspectui p̄sentari. tale aūt nō est nisi culpa. si igitur omnes quotquot sunt visione dei ꝓmouant. nisi p baptismū fluminis vel flaminis renascant. planū est q̄ oēs quotquot sunt cōtrahunt ex sua origine culpā. Erubescētia etiam rōnis hoc manifestat. nullus enim rōnabiliter erubescit de his passionibus quas bz a natura. nisi insint ei p aliquā culpaz. sz ois homo naturaliter erubescit ex genitaliū membroz motu. Ex hoc igitur colligit t manifestat q̄ q̄libet in seipo nō tm̄ penaliter sz etiā vitupabiliter t culpabilr est corrupt⁹ quātuz est de sua origine. Predominātia cōcupiscētie hoc cuidētissime manifestat. certū em̄ est q̄ tunc aīa hois est ordinata. q̄n spiritus est sub deo t caro t virtutes aīales sunt sub spiritu. t sequunt eius imperiū qb oppositis. igit tunc anima hois est puersa. quando caro t virtutes animales p̄sunt spiritui rōnali. Et hoc quidem verū est de plano. non tātummodo fm fidē. verūetiaz sz philosophiā. Sed in hoie vigoz cōcupiscētie t lex membroz quam vnusquisq̄ habet a natiuitate. captiuat spm̄ t ei predominatur. Ex hoc igit clarū t apertū est q̄ aīa cuiuslibet hois a natiuitate puersa est inordiata. sz sicut ordinatio in hoie et rectitudo iusticia est sic puersitas t inordinatio culpa est. si igitur natura cuiuslibet hois p legē concupiscētie puersa ē a sua origine. in quolibet hoie indubitāter ponendū est ee pctm̄ originale. quantū est de sua ꝓma natiuitate. t de hoc nemo dubitat. nisi q̄ nescit quār sit vigor ꝓcupiscētie t q̄liter spūs rōnalis deo debet subesse. Cōstat em̄ q̄ nō subest spūs noster pfecte deo nisi diligat ipm̄ sup omnia t ꝓpter se. planū est etiam q̄ nullus in statu nature corrupte deum diligit sup oia t ꝓpter se sine dono gratie. imo necessario vincit a vigore concupiscētie vt magis amet se vel aliquod bonū apparēs. Planuz est igitur q̄ anima cuiuslibet hois in sua natiuitate peccatrix est. cuz subuersa t inordinata sit sicut ostēsuz est Et ideo dicit apostolus Rom̄. vij. in psona hois lapsi. Video aliā legem in membris meis repug. le. mē. m. t cap. me. in le. pec. Et exclamat. Infelix ego hō q̄s me liberabit a corpore mortis huius. Et respōdet. Gra dei p Jesum xp̄m. Dancigit legē t ordinationez ad deū si quis velit attēdere nullo modo dubitabit hominem esse pctōrem a sua natiuitate. immo ita certū est vt dubitari nō possit de originali. sicut etiaz nec de actuali. Hoc tñ ignorauerūt pbi t etiā aliqui heretici. q: nescierūt attendere in quo attēditur rectitudo anime t iusticie. t ꝓ quāto aia debet ad deū ordinata. Cōstat igitur q̄ tota būana natura corrupta est nō solū penaliter sz etiaz culpabiliter. Si quo aūt corrupta fuerit. hoc planum est ex ipsa scriptura. q: ab adam.
¶ Potuit aūt adā totaz naturā corrūpere t culpabilē facere in suo pctō triplici cōditione ꝓcurrēte. Prima est. q: nō tm̄ erat būanc nature indiuiduū. sed totius būane nature ꝓncipium. Secūda est q: non tm̄ fuit sibi datū mādatuz sicut singulari psone. sz tanq̄ stipiti totius būanc nature. t hoc bñ indicat textus. q: mandatū illud descēdit p viruz ad mulierē. Tertia. q: Adam innocētiaz t imortalitatem susceperat p se t p tota sua posteritate. vñ ipse innocēs t imortalis. generasset imortalem et innocentē. Quia igit ipe erat oium ꝓncipiuz. t transgressus est mādatum quod ei datū erat fm q̄ erat ꝓncipiū. t amisit illaz iusticiā t innocentiā. quā debebat oibus posteris conseruare. hinc est q̄ per ipm̄ originali iusticia sumus priuati. t in eius infectiōe ceteri sunt infecti. non tm̄ penaliter. sz etiam culpabiliter. tum ꝓpter debitū ordinatiōis q̄ debet ee in nobis. tum ꝓpter carētiaz illius innocētie quā deberem⁹ habere. tum ꝓpter p̄dominantiā ꝓcupiscētie. p quā anime nre sunt inordinate t iniuste. et si iniuste sunt et inordinate. necesse est eas summe iusticie displicere. Patet igit q̄ tota būana natura corrupta est nō solū penaliter. sz etiā culpabiliter. Patet nihilominus a quo fuerit corrupta. qm̄ a ꝓio parēte. Qualiter aūt illa culpa traduci habeat hoc determiabit infra. Rōnes igit ad primā ptē ꝓcedende sunt. ¶ Ad illō ergo q̄ ꝓio objicitur q̄ filius nō portabit iniquitatē patris. Dicendū q̄ illud intelligit de pctō quo p̄ peccat vt singularis psona. sicut melius manifestabit infra. t ideo locū nō bz in trasgressiōe ꝓmaria. q: illa nō fuit oīno singularis persone. sicut explanatū est supra. ¶ Ad illud q̄ obijcit q̄ ad bonū non necessario consequitur malū. Dicendū q̄ verū est p se loquēdo. vñ ad nuptias non necessario sequit̄ genite prolis corruptio inquātuz est ibi maris t femine cōiunctio naturalis. sz inquātuz illi cōiunctioni adiuncta est corruptio vitiosa in hois semine ob pctm̄ ꝓmi parētis. Et si tu objicias sicut objicit hereticus q̄ sit ercunq̄ sequaf malū. omittendū esset illud bonū. Dicendū q̄ illud nō est verū. nisi q̄n malū prepōderat bono nūc autē non est sic. q: in generātib⁹ non est vlla culpa. in gñato vo melius est sic esse q̄ non esse maxime cuz subueniat ei p gratiam baptismalem.
¶ Ad illud q̄ obijcit q̄ corrupto minus nobili t trāsmutabili nō corrūpit magis nobiles ppetuū. Dōm q̄ illō verū ē t locū bz q̄n illud q̄ est magis nobile t ppetuū. nō depēdet a minus nobili t trāsmutabili. nō sic aūt est in ppōsito. q: tota natura būana depēdebat a psona ade q̄tum ad existētiam. Vñ si adā fuisset mortu⁹ totū gen⁹ būanū cēt corruptū in eo. ¶ Ad illud q̄ obijcit q̄ malū habitū p̄cedit malus act⁹. Dōm q̄ hoc verus est verūtamē ex hoc nō oportet q̄ malū habitū nature p̄cedat malus act⁹ nature sz q̄ natura. sz sufficit q̄ p̄cedat malus act⁹ psone. p eo q̄ natura t psona sunt indiuisa. t iō corruptio psonalis pōt effici nāliter. q̄ō oñdit Aug. de ꝓcep. vir. Posset tm̄ dici q̄ t si nāliter se nō peccauerit. tm̄ put erat i adā peccāte ipe em̄ adā peccauit in q̄tuz erat oīs hois ꝓncipiū. ¶ Ad illud q̄ obijcit q̄ nullū nāle est culpabile. Dicēdū q̄ sicut dicit Aug. differt dicere naturā. t naturaz corruptā. pōt igit aliq̄d esse naturale q̄ ꝓsequit̄ ipaz naturā sz institutionē. t aliquid esse nāle q̄ ꝓsequit̄ ipaz naturā sz corruptionē. Dico igit q̄ illud q̄ fit ē nāle q̄ ꝓsequit̄ naturā sz institutionē nullo mō est culpabile. illud vo q̄ fit ē naturale q̄ ꝓsequit̄ naturā fm corruptionē. culpabile ē. t tale ē originale. t sic patet illud. ¶ Ad illud q̄ obr̄ q̄ nullū necessariū volūtariū est. Dōz q̄ t si bñ respectu eiusdē veritatē possit bre. tm̄ respectu diuersoz non necesse est q̄ bēat veritatē. Qō em̄ necessariū est vni. volūtariū pōt ee alteri. t sic ē in originali. q̄ q̄dē si nobis sit necessariū Ade tm̄ fuit volūtariū. t sic rōne illius volūtatis nobis iputatur in pctm̄ vñ dicunt oēs peccasse in ipo. Hoc aūt melius oñdetur cū manifestabit qualiter originale pctm̄ traducitur.

Consequēter

Onsequēter querit de scō vez quid sit originale pctm. Et circa hoc duo quer unt. Primo querit vtrū originale pctm sit ꝓcupiscentia. Scō querit vtrum sit ignorantia.

L **Questio. j.** Utrum originale pctm sit cōcupiscētia. Et q̄ sic videt Rom. vj. Nō regnet pctm in vestro mortali corpe. Ibi glo. Pctm. i. fomes pcti nō est aliud q̄ ꝓcupiscēna. Si igit fomes pcti. Sz fomes pcti pctm est. et nō est pctm actuale. restat q̄ sit originale. ¶ Itē Rom. vij. Cōcupiscentiam nesciebā esse pctm ꝛc. glo. Cōcupiscētia est vñ oia mala ꝓueniūt. Si igit illud q̄ est origo oīm malorū est originale pctm. videt q̄ originale pctm nihil aliud sit q̄ ꝓcupiscētia. ¶ Itē hoc ipm vī rōne. Quales sunt act⁹. tales sunt habit⁹ sz cōcupiscere ē pctm ergo necessitas cōcupiscēdi mala est et peccatum. sz necessitatē cōcupiscēdi a natura cōtrabimus. si igit peccatū q̄ a natura cōtrabit est pctm originale. videtur. ꝛc. ¶ Itē in omni pctō est ꝓuersio aliq̄ ad cōmutabile bonū. vel in actu. vl in habitu. si igit pctm originale ē pctm. ergo ibi est aqua conuersio inordinata ad bonū ꝓmutabile. sed conuersio inordinata ad bonum cōmutabile nihil est aliud q̄ concupiscentia ergo necesse est peccatū originale concupiscētiaz esse. ¶ Sed ꝓtra Roma. vij. Peccatū occasiōe accepta p mādatū operatū est in me oēm ꝓcupiscētiaz. Hoc aūt n ꝓōt intelligi de pctō actuali intelligit ergo de originali. si ergo operās non est opatū. igit ꝓcupiscētia nō est originale pctm nec ecōuerso.

19 ¶ Itē Beda dicit q̄ ḡttuor sunt nobis inflicta ꝓpter primuz pctm. vez ignorātia. infirmitas. malicia. et quartū ex his constlata ꝓcupiscētia. sed q̄ est inflictū pro peccato non est ipsuz pctm. ergo si hec merito originalis pcti sunt nobis inflicta sz q̄ dicit Beda. ergo ꝛc. ¶ Item cōcupiscētia manet cū gratia originale pctm non ꝓt manere cuz gratia. ergo originale peccatū non est cōcupiscētia. Si tu dicas q̄ cōcupiscētia manet cum gr̄a inquātuz est remissa. et sic est pena. inquātuz autē est intēsa nō manet et sic est culpa. Cōtra. Magis et minus nō diuersificāt speciē. ergo si ꝓcupiscētia remissa non est culpa sed pena pari rōne videt q̄ nec ꝓcupiscētia intensa. ¶ Itē cōcupiscentia postq̄ remissa est intēdi pōt et in pristinū dñiuz reuocari. sicut experimēto patet si igit originale pctm esset iterabile. tunc baptisma. qō est ꝓtra institutionē ecclesie. Est igitur questio quid sit originale pctm per essentiam. Et cum a magistro dicatur et ab augu. esse ꝓcupiscentia. sicut patet in lr̄a. Ab Ansel. autē in lib. de ꝓcep. vir. dicat esse debite iusticie carentia. questio est quomodo ista duo vba pñt esse simul et semel vera. et in quo horum verboy magis explicat quid sit originalis culpa. ¶ Respō. dicēduz q̄ sicut actuale pctm non dicit oīmodam ꝓuersionem quādam. non etiam dicit oīmodaz boni ꝓuationem. immo relinquit aptitudinē et aliquem actuz ꝓuando circunstantiā erga ipm. sic etiam in originali suo modo intelligēduz est. Unde sicut non dr̄ pctm actuale esse in aliquo ex hoc solo q̄ carcat iusticia. qz tūc lapis diceret pctm br̄e. sed ex hoc q̄ aliquam inclinationē hz ad aliq̄d. in qua cū deberet esse iusticia non reperit. Sic etiā originale pctm dicitur esse in aliquo non solum qz caret iusticia originali. sed etiam qz curuitatē hz et necessitatem ꝓcupiscendi. vnde quēadmodū videmus in egritudine corpali vtpote in paliſi. q̄ talis morbus inest ex quadaz dissolutiōe vtutis ita tm q̄ non oīno ꝓiuat virt⁹ motiua sicut in mortuo sed aliquo modo manet. nō potēs mēbrum regere. et ita sequit partim ex potiōe. partim ex defectu man⁹ tremulatio. sic intelligendū est tā in actuali q̄ in originali pctō. Quēadmodū si q̄s ḡreret q̄d esset pctm carnis. dupl̄r posset ei notificari. vez rōne inclinatiōis deordinate vt dicat esse imoderatus appetit⁹ rei tractabilis ꝑm carnē. Et rōne ꝓuatiōis boni. vt dicat esse ꝓuatio castitatis et ꝓtinētie. et vtroq; mō rñdetur sic ꝓueniēter. Sic cū querit quid sit originale pctm. recte rñdet q̄ sit ꝓcupiscētia imoderata. recte etiā rñdet q̄ sit debite iusticie carētia. et i vna istaz rñsionū claudit alia. sz vna notificet ipz originale rōne eius q̄ est i ipo bñs modū ꝓuersiōis altera vo rōne ꝓuatiōis. Concedēdū est igr̄ sicut rōnes ostendunt. et magr̄ dicit in lr̄a. q̄ originale pctm est ꝓcupiscētia. et hec nō quecūq;. sz ꝓcupiscētia ꝓut claudit in se debite iusticie carentiā hec aūt est ꝓcupiscētia immoderata et intēsa. adeo vt sit carnis ad spm̄ p̄dominātia. et talis semp est illecta carentie debite iusticie. et ꝑm q̄ nobis inest ab origine dr̄ pctm originale. Et hoc est q̄d dicit glo. sup illud. Bti quoz remisse sunt iniquitates. glo. iniqtatē dicit fomitē. q̄ añ baptismū nō tm̄ pena est sed culpa. post baptismū vo pena tm̄ est et nō culpa. Cū enim delet originale nō delet vt oīno nō sit. sed vt nō sit pctm̄. Concedēde sunt igit rōnes q̄ ad hoc oñdūt. Ad rōes aūt ad oppositū satis plane est rñdere p ea q̄ dicta sunt. ¶ Ad illud cū q̄d obr̄ primo q̄ pctm̄ operat ꝓcupiscētiā. dōm q̄ illud intelligit de ꝓcupiscētia quātū ad actū quē dr̄ opari mādatū. qz occasionaliter excitat nobis ipsam ꝓcupiscētiā q̄ se hz p modū habitus. 21 ¶ Ad illud q̄d obr̄ q̄ ꝓcupiscētia est nobis inflicta per pctm. 22 dōm q̄ intelligit de ꝓcupiscētia ꝓut est remissa. et sic sortit rōnē pene. et hoc mō nō est originalis culpa sed ipius sequela. ¶ Et p hoc pz rñsio ad sequēs q̄d obr̄ q̄ manet sil'cū gr̄a. non 25 cū manet ꝓut dictū est in opponēdo ꝓut intēsa est. qz sic dicit aie ꝓuersionē. ac p hoc originalis iusticie ꝓuationē. ꝓut aūt est remissa p gr̄e p̄sentiā hoc nō dicit. ¶ Et si obijcias q̄ ma- 24 gis et minus nō variat spēm. dōm q̄ et si istud locū habeat i naturalibus. nō tm̄ hz veritatē in moralibus. q̄m virtutes et vitia in moribus attendunt penes medietatē et eius extrema q̄ sūt superfluū et diminutū. et hoc nō solū verū est apud moralē pōm. sed et apud theologū q̄ dicit q̄ amor creature citra deum vel sub deo nō est pctm̄ mortale. si vo supra deū intendat mortale pctm̄ efficit. ¶ Ad illud vo q̄d obr̄ q̄ ꝓcupiscētia remissa itez 25 pōt intēdi dōm q̄ et si intēdi possit et intēdat hoc est p peccatū actuale. ꝓcupiscētia vo intēsa nō dicebat esse pctm̄ originale nisi ꝓut sic ꝓtrahebat a prima origine. et qz hoc nō pōt esse nisi semel. quātūcūq; et quotiēscūq; ꝓcupiscētia intēdit. originale peccatum non iteratur.

Questio. ij. Utrū pctm̄ originale sit ignorātia. Et D q̄ sic vī super p̄s. Delicta iuuē. et ignorantie mee. glo. Ignorātie mee. i. originale pctm̄ q̄d est in paruulis. Et paulo añ. delicta ignorātie dicit ea q̄ sunt i paruulis q̄ peccato originali tenent. ¶ Itē Hug. in li. de sacra. in. vij. parte. Originale pctm̄ est vitiū q̄d nascēdo ꝓtim̄ p ignorātiā i mente. et ꝓcupiscētiā in carne. ergo vī q̄ originale pctm̄ sit ignorātia. Si tu dicas hoc esse dictū p cām. Obuiat illud q̄d cōsequenter dicit Hug. in eadē parte. Ista quattuor mala in bole apparēt superbia ignorātia mortalitas et ꝓcupiscentia. Superbia mētis tm̄ culpa est. mortalitas carnis pena tm̄. ignorantia vo culpa et pena. sed nō est nisi culpa originalis. ergo ꝛc. ¶ Item originale pctm̄ marie hz deleri p fidei sacr̄m. ergo directius opponit ipsi fidei q̄ est in cognitiua q̄ virtuti alicui existēti in affectiua. si ergo ignorātia dicit ꝓuationē virtutis dirigētis cognitiua videtur q̄ peccatū originale sit ꝓprie ignorantia. ¶ Itē pena respōdet culpe. sz originali pctō ꝓprie debet pena carētia visiōis dei. ergo si hoc dicit ꝓuationē ex parte cognitiue. videt q̄ et ipm originale. q̄ si hoc verū est. redit idem qō ꝓius. ¶ Itē sicut pctm̄ est in ꝓcupiscēdo ea q̄ nō sunt appetēda. sic pctm̄ est in discredēdo ea q̄ sunt credenda. ergo sicut habere necessitatē ad ꝓcupiscendū est culpa. sic habere necessitatē ad discredendū est culpa. sed paruulus vtrāq; necessitatē hz. et nō hz nisi originale. g̃ sicut ponitur originale pctm̄ in paruulo esse ꝓcupiscibilitas siue ꝓcupiscētia. sic etiā dz dici esse ignorātia. ¶ Sz ℈. Beda dicit q̄ quattuor sunt nobis ꝓpter pctm̄ inflicta. s. ignorātia et infirmitas ꝛc. ergo cū pctm̄ originale nō dicatur infirmitas. pari rōne nec ignorātia que est pena p ipso inflicta. ¶ Itē Aug. ad Ualē. Ignorātia i his q̄ scire nō potuerunt pena pctī est. Si ergo ignorantia in paruulis est inuincibilis. vī q̄ sit pena et nō culpa. maxime cuz videamus paruulos ꝓpter ignorātiā excusari ab oī culpa. Itez originale pctm̄ deletur in baptismo. sed eq̄ bñ est ignorās paruulus baptizatus sicut nō baptizatus. g̃ ignorātia nō pōt eē originale pctm̄. ¶ Itē si aliq̄s ex aliquo actu suo cadit i furiā illa furia nō dr̄ in eo esse culpa sed pena. g̃ pari rōe. si aliq̄s ex pctō primi parētis in ignorātiā cecidit. nō dz dici culpa originalis sed eius pena. Et pōt hic eē locus a maiori. qz magis dz iputari ignorātia in culpā in quā incidit ex actu suo q̄ ex actu alieno. ¶ Itē cū pctm̄ originale sit ꝓcupiscētia. vt ꝓbatum est supra. et Aug. dicit. si esset ignorātia. cū ꝓcupiscētia et ignorantia sint diuersoz generum. tunc in quolibet eēt pluralitas originalium peccatorum. qō ostendetur inferius falsum esse.

ꝑs ¶ Rñ. dom ꝙ sicut supra dictū est de ignorātia inadultis ip
sam vz pctm̄ nō esse nisi put bz volūtatē ꝓcomitātē. sicut econ
tra cognitio nō est virtus nisi ei sit iūcta affectio. Sic ꝙ hunc
modū intelligēdū est esse in ꝓposito ꝙ ignorātia simpure dicat
nescietiā sic tm̄ est pena ⁊ nō culpa. Si vo dicat nescietiā vt ē
ꝓiūcta ꝓcupie sic ē culpa ꝑ eo ꝙ talis ignorātia oppositionē
bz cū virtute ⁊ gra. Bra em̄ aducniēs in aias nō solūmō recti
ficat affectionē ꝑ charitatē. sed ēt cognitiuā ꝑ fidē. Nō ei pōt
dirigi volūtas nisi pariter dirigat ⁊ rō. ⁊ libertas ar. sil'r in rō
ne ⁊ volūtate ꝓsistit. hoc igit mō ꝓcedi pōt pctm̄ originale eē
ignorātiā. ⁊ sic intelligit mgr ⁊ Hug. ⁊ glo. ⁊ sicut ꝓcedūt rō
37 nes q̄ ad primā partē inducunt. ¶ Ad illud tm̄ qō obr de carē
tia visionis dei. dom ꝙ illa rō dupl'r deficit. Primo q̄dē q̄ ca
rētia visionis dei nō tm̄ debet pctis q̄ respiciūt cognitiuā. im
mo q̄ respiciūt affectiuā. cū visio sit tota merces q̄ reddit oib'
virtutibus ⁊ opibus meritoriis. Scō vo q̄ cū dicimus par
uulos puniri carētia visionis. in hoc intelligit ꝑ ꝓis ꝙ priuē
tur ⁊ dote fruitionis ⁊ dote tētionis. Rōnes aut q̄ ad opposi
tū inducunt ꝓcedūt de ipsa ignorātia fm̄ ꝙ ōt pura nescietiā
sic est pena nō culpa. Scōm ei ꝙ bz iūctā ꝓcupiscētiā culpa ē.
nec tm̄ ex hoc sequit ꝙ i no bis sint plura pcta originalia sicut
ꝓcludit rō vltima ꝑ eo ꝙ vbi ponit vnū ꝓpter alterū. ibi vnū
tm̄. Cū g̃ dicimus ignorātiā rōne ꝓcupiscētie esse pctm̄ origi
nale nō ꝓpter hoc ponimus in nobis plura originalia dr̄ia ꝑ
essentiā. sed hoc ponimus ꝙ cū originale sit vnū deordinat et
vitiat totā aiam nō solū fm̄ affectiuā. sed ēt fm̄ cognitiuā. ita
em̄ ꝙ principalius affectiuā. vñ magis notificat originale per
ꝓcupiscētiā ⁊ debite iusticie carētiā q̄ ꝑ ignorātiā. q̄ tū ꝓcu
piscētia q̄ debite iusticie carētia notificāt ipm̄ originale fz ꝙ
est culpa. ⁊ iō ꝓdicunt de ipso ꝓdicatione ꝑ essentiā. ignorātia
aut notificat magis fm̄ ꝙ est vitiū cognitiuā deordinās. Vñ
magis ꝓdicat de pctō originali fm̄ ꝙ ipsa ignorātia pctm̄ est
ꝓdicatione ꝑ cām q̄ ꝑ essentiā. ⁊ hoc insinuat ipz verbū Hug.
cū dicit ipm̄ originale esse vitiū qō ꝓxim' ꝑ ignorātiā. Hoc ēt
declarat ipse Anſ. in li. de ꝓcep. vir. g. loquēs de ꝑmis pentib'. Qz
tota natura bñana in illis erat ⁊ nihil extra ipos erat. tota in
firmata ēt corrupta. Et qō maius est Aug. ix. sup Ben̄. ad lit
teram dicit ꝙ nos fuim' in adā fm̄ rōnes seminalē. ⁊ fz corpu
lentā subaz caro aut xpi fuit solū fz corpulētaz subaz. ꝙ si hec
vera sunt ꝙ tota caro ⁊ oim posteroz caro fuit in adā. ergo ni
hil extrinsecū per vtutē generatiuā transit in ipz. ¶ Itez hoc
videt autoritate euāgeloz Mat. xv. Omne qō in os intrat in
ventrē vadit. ⁊ in secessuz emittit. ergo non videt ꝙ ex aliquo
quod ab hoīe comedit. prolis corp' cōstituat. Et Marci. vij.

Omne extrinsecū introiēs in boiez nō pōt eū coinq̄nare. q̄ nō
intrat i cor sz in vētrez. ⁊ in secessuz exit purgās oēs escas. Ibi
glo. tenuissim' bñoz ⁊ liquēs esca cū in venis ⁊ artub' decocta
fuit ⁊ digesta. ꝑ occultos meat' quos greci poros vocāt ad in
feriora dilabit. ⁊ in secessum vadit. ¶ Itē bociꝑ videt rōne.
primo ꝑ veritatē gñatiōis. Bñare em̄ est de sua suba aliq̄d ꝓ
ducere. si ergo oēs vere ⁊ recte dicunt ab adā geniti ⁊ filij ade
oēs sumus de aliquo q̄ō erat ei' suba ꝓpagati. sed qua rōne
manus mea vel pes vl aliq̄ mēbrum cōstitui bz ex eo. qō fuit
in adā eadā rōne ⁊ singla mēbra. vī igit ꝙ totū corp' cuiusli
bet boīs ex ade semine fuit ꝓstitutū ⁊ si boc nihil extrinsecuz
transit in veritatē bñane nature ꝑ actū vtutis gñatiue. ¶ Itē
bociꝑm videt ꝑ legē cognatiōis. qm̄ stipes nō pōt cōtrabere
cum aliquo ex ipo ꝓcedēte. nec aliq̄ approximātes stipiti posi
sunt adinuicē cōtrahere. hoc aut nō est ob aliud nisi ꝓpter vnita
tē carnis ⁊ sanguinis. ergo vī ꝙ nō de supfluitate nutrimēti.
sed de sba prīs ples gñet. ⁊ nō solū de sba prīs primi. imo ēt
prīs remoti. alioq̄n vana erit lex cognationis. qō nō solū est cō
veritatē sacre scripture. imo ēt cō dictamen nature. ¶ Itē boc
ipm vī ꝑ additionē resurrectionis. necesse est ei vnicuiq̄ aie ꝓ
prīū corpus reddi. esto igit ꝙ aliqs nutritus de carnib' huma
nis gñet plē si solū illud semē de alimēto sumptū est. cū hmōi
alimētū esset de veritate corpis alterius boīs. rediret ad pri
mū corpus. ergo iste nō resurgeret q̄ gñatus est ex illo semine
cū alia prīuaret ꝓprio corpe. si igit boc est ipossibile. restat ⁊ il
lud ipossibile esse. videlz ꝙ aliq̄d extrinsecū trēseat in semine.
augeť igit qō a primo parēte decisum fuit in seipso sine alteri
us appositione. Sed cō pbs in ti. de alalib' dicit ꝙ semē est su
perfluitas vltimi cibi. si g̃ medicis in bis q̄ dicūt circa suā scie
tiā credēdū est ⁊ naturalibus sil'r in bis q̄ dicūt circa suā sciaz
credendū est. cū determinare de gñatiōe boīs ptineat ad phz
naturalē. credēdū est ei ꝙ semē sit ex supfluo nutrimēti sic ꝙ
aliq̄d extrinsecū in veritatē bñane nature possit trāsire. Itez
sup illud Luc. xj. Btūs vēter ⁊c. Glo. ordinaria. Ex eodē fon
te. ⁊ lac nutriēdis. ⁊ semē procreādis pueris emanat. de semine
ergo virginis potuit ꝓcipi. q̄ eius lacte potuit enutriri. ¶ Itē
Aug. in li. de vera reli. Alimēta corpi nō apta ꝓpruos mea
tus ejiciunt. quoz aliud feculētissimū redditur terre ad alias
formas assumendas. aliud ꝑ totū corpus exalat. alius totius
alalis vi latētes. neruos accipit ⁊ incboat in plē. neruos aut
vocat seminales rōnes. Per istā autoritatē expresse colligit ꝙ
semē sit ex alimēto. Si forte tu dicas ꝙ Aug. intelligit q̄tū ad
partē seminis fm̄ materiam. Obuiat ipsa autoritas q̄ dicit ꝙ
alimentū accipit neruos. i. seminales rōes. illa ei pars dr esse
pars fm̄ spēm sup quā fundat virt' activa ⁊ puersiua. In ea
dem ēt autoritate subiūgit ꝙ ex illo alimēto sic traducto oia
mēbra formant ⁊ planū est fm̄ medicos ꝙ mēbra radicalia et
partib' fm̄ spēm būt formari siue ex humore radicali. ¶ Itez
bociꝑm vī rōne. oē augmentū qō fit ꝑ naturā. vel fit ꝑ rarefa
ctionē vel fit ꝑ additionē. si ergo ex illo semine qō ab adā de
cisum fuit oēs boīes natural'r ꝓducti sunt. necesse est illud eē
auctū vel ꝑ rarefactionē. vel ꝑ additionē. sed ꝑ rarefactionez
nō posset. qz nec tot atxomi fuerunt in illo semine quot boīes
sunt ex eo ꝓducti. si g̃ auctū est. boc est ꝑ additionē. aliq̄d igit
extrinsecū intrat in seminis bñani cōstitutiōe. Qō si tu dicas
tertiū modū augendi esse ꝑ multiplicationē nature possibilē.
Obijcitur ꝓtra hoc per Hug. de san. victo. q̄ dicit ꝙ facere ali
quid in maius fm̄ substātiaz ⁊ quātitatez sine appositione hoc
est soli deo possibile. ¶ Item ipossibile est aliquē pervirtutez
nutritiuā nutriri nisi apponat aliquid extrinsecum per quod
quis nutriatur. ergo pari ratione impossibile est virtutez aug
mentatiuā augmētare substantiā nisi addat aliquid extrin
secum per quod augmentet. aut si potest in seipsa augeri qua
re non potest per seipsam nutriri. ¶ Item de nobilitate agen
tis est ꝙ possit aliam materiā ad seipm̄ trahere. ⁊ in se cōuer
tere. sicut ignis conuertit in se aerem. si ergo potentia gñati
na in homine cōpleta est ⁊ pfecta. ⁊ ratio seminalis in ipso est
maxie activa. videt ꝙ possit agere in extrinsecā materiā. ⁊ in
se cōuertere. ⁊ rōnem seminalē cōmunicare ei. ⁊ si boc ꝑ opus
virtutis generatiue in veritatē humane nature potest aliquid
extrinsecū trāsire. ¶ Rñ. intelligendū est hic ꝙ sicut expresse
patet in littera opinio magistri Snlarū fuit ꝙ nihil extrinsecuz
in veritatē bñane nature per gñationē transeat. Hec aut posi
tio malum

Questio. j.

Utrū aliq̄d trāseat in veritatem bñane
+ nature ꝑ actū gñatiue. Et ꝙ nō vī ꝓ
autoritate doctoz autēticoz videlz mgri Snlarū ⁊ Hug. Hit ei
magr in lra sic. Oē qō est in humanis corporibus naturaliter de
scēdit a primo parēte lege ꝓpagationis. ⁊ in se auctū ⁊ multi
plicatū est nulla exteriori suba in id trāseunte. Sil'r magr Hu
go de scto victo. in li. vj. ptis. De substātia cōste i se diuina vir
tute absq̄ extrinseco additamēto mltiplicata. corp' mulieris
factū est. quēadmodū postea natura bumana a primis pentī
bus in subsequentē gñationē seminata a modico iaz intātum
multiplicata cernim' vt multa boim milia ex eo iam excreuis
se videamus. ¶ Itē bociꝑ ostēdit scō autoritate sctōz. Di
cit em̄ Anſ. in li. de ꝓcep. vir. c. ij. loquēs de ꝑmis pentib'. Qz
tota natura bñana in illis erat ⁊ nihil extra ipos erat. tota in
firmata ēt corrupta. Et qō maius est Aug. ix. sup Ben̄. ad lit
teram dicit ꝙ nos fuim' in adā fm̄ rōnes seminalē. ⁊ fz corpu
lentā subaz caro aut xpi fuit solū fz corpulētaz subaz. ꝙ si hec
vera sunt ꝙ tota caro ⁊ oim posteroz caro fuit in adā. ergo ni
hil extrinsecū per vtutē generatiuā transit in ipz. ¶ Itez hoc
videt autoritate euāgeloz Mat. xv. Omne qō in os intrat in
ventrē vadit. ⁊ in secessuz emittit. ergo non videt ꝙ ex aliquo
quod ab hoīe comedit. prolis corp' cōstituat. Et Marci. vij.

tio multū apparet esse ꝓbabilis si quis attendat ꝟba sanctoꝝ ⁊ simul cum hoc cōditionē resurrectionis ⁊ legem cognatiōis
Hanc igitur positionem quidā sustinuerunt dicentes, ꝙ talis multiplicatio fine extrinseci appositione in humana natura fit per virtutē supnaturalem. aliꝙ hoc fit per virtutem supcelestem, tertiꝙ hoc fit per virtutē elementarem. ¶ Primi dixerunt ꝙ sicut deꝰ sibi reseruat animaꝝ creationem ꝓpter earuꝫ immortalitatē. sic etiam substantiam corporꝝ humanoꝝ multiplicat ⁊ augmentat sine additione extrinseca. sicut multiplicauit panes euāgelicos ⁊ sicut multiplicauit costā de qua formata ē eua. ⁊ hoc qꝛ corpa būana] sunt ad immortalitatē ordinata. non tñ ꝺz facere miracula sic multiplicādo. qꝛ hoc facit ꝙ̄ si faceret p naturā. Natura enī alendo ⁊ nutriendo quasi fouet extrinsecus. sed deus est qui nutrimentū prestat intrinsecus. Huic aūt modo dicēdi obuiat ⁊ sensus ⁊ ratio ⁊ autoritas. Sēsus obuiat. qꝛ sic videmus boiem ex boie pduci. sicut asinū ex asino. ⁊ sicut plantā ex plāta. si igr alia corpa naturalia fiūt ex materia addita. ⁊ sensus nr non fallitur. iudicādum est similr esse circa corpora humana. Ratio etiā obuiat. qꝛ nō est generatio naturalis nisi ea in qua natura est vere agens ⁊ vere pducens sibi sile. si igitur multiplicatio bois ex boie esset p virtutem supra naturā. ⁊ nō per virtutem ipsius nature. generatio bois ex boie non esset naturalis. ⁊ si hoc. nō esset ꝯfatio vera.
Repugnat etiā autoritas. Dicit enī Aug. x. sup genī. ad lram. ꝙ nos fuimus in adā ꝑm corpulentā substantiam ⁊ ꝑm rōnem seminalē ꝛp̄s tñ ꝑm corpulentā substantiā: sed si corpora nra educerenꝫ ex semine ade p virtutē supra naturā. iam in ipō deberent dici sicut ⁊ ꝛp̄s esse solūmodo ꝑm corpulentā substantiam. nō ꝑm rōnem seminalē. cū seminalis ratio dicatur magis actiua. ¶ Alii ꝟo sustinent predictā positionem dicētes ꝙ talis multiplicatio est p virtutē supcelestem. corpus enī quinte eētie siue luminosum natū est ex se emittere lumē ⁊ ipsum multiplicare. nō educendo naturam luminis ex illo corpore. qō illuminat. ſz simul multiplicaꝫ materiā ⁊ formā. sic ⁊ in ꝓposito dici voluerūt ꝙ qꝛ in natura būana multū est de natura ānte essentie. pōt ipsa in seipsa multiplicari. Huic etiā mō dicendi obuiat sensus ⁊ rō ⁊ autoritas. Sēsus qꝛ nullum corpus celeste multiplicat lumen suū in se. ſz si multiplicat multiplicat extra se ⁊ in materia extrinseca. Et iterū nō videmꝰ ꝙ sol in multiplicando generet solē vel pducat solē. igr si ꝑm naturā celestē attendik ista multiplicatio i būano semine. nec multiplicabik in seipo nisi aliꝙ extrinseco supaddito. nec ex tali multiplicatiōe bō pducik ab boie. sicut nec sol pducik a sole. Rō etiā obuiat qm̄ multiplicatio p virtutē creatā est ab aliquo sili actiuo. si gr forme tñ est agere. ⁊ forma nō assimilak materie. ſz alteri forme impossibile est igr aliꝙd multiplicari p virtutē creatā ꝙ̄tū ad principiū materiale. nec materiā elementarē. nec celestē.
Autoritas etiā repugnat. qm̄ lumē egrediens a corpore luminoso corpꝰ nō est. nec bz in se materiā. ⁊ hoc supra plan[ꝰ ostensum fuit dis. xiij. vbi ⁊ autoritates ad hoc inducte sunt. Difficile est etiā explicare ꝑm istā positionē qualr natura ānte essentie intret ꝛstitutionē humane nature. Et nisi hoc sane intelligatur sicut explanatū fuit supra dis. xvij. nō pōt de facili sustineri. Tertiꝰ vo sustinēt ꝙ talis multiplicatio fit p virtutē inferioris nature ꝛcurrēte sik potentia susceptiua ex pte materie. ⁊ actiua ex pte forme. Materia enī ꝙ̄tū est de se nō bz extēsionem. ſz ꝙ extendak tñ vel plus hoc ē rōne forme sibi adiūcte. Uñ ꝙ̄tūcunq; parū ponak de materia in aliquo corpore capax esset valde magne extēsionis. si esset aliqō agēs qō posset formā tante extēsionis imꝑmere. Ex pte vo forme est ibi potētia multiplicādi sibi sile. ⁊ binc est ꝙ cū semen adiuuak ⁊ confouetur per alimentū extrinsecuꝫ. vis illa seminalis in sua materia pōt seipa multiplicare ⁊ crescere. nullo repugnāte ⁊ iō nō opꝰ aliꝙd extrinsecū in vitatē būane nature trāsire. Et hꝰ vr Aug. sentire cū dicit in li. de ꝟa relig. ꝙ ex vno semine segetes segetum ⁊ filue filiaꝝ greges gregū ppli ppliꝝ educi pōt. ita ꝙ nichil reperik postea in oib' illis. qō prius nō fuerit inuisibilr in semine illo ꝓmo. Huic aūt positioni ⁊ si rōnabiliꝝ ceteris videatur. nichilomin' tñ sicut ⁊ ꝓdictis repugnat sensus ⁊ ratio et autoritas. Sensus quidē primo repugnat. Nā si in his que generank crementū ficret p multiplicationē absq; additamēto. tūc mūdus iste eēt multo maioꝝ ꝙ̄ fuerit a ꝓncipio. ⁊ visibiliter creſceret quotidie. Nō enī posset dici ꝙ p resolutionē de

cem grana frumēti reducank ad vnū. Rō etiā repugnat: quia materia nō ē subiectū trāsmutatiōis nisi sub aliquo esse. Uñ ⁊ si materia corporaliū p intellectū abstrahi possit a forma corporꝝ. nūq; tñ p vtutē alicuiꝰ creature pōt exspoliari oi extēsione ⁊ forma corporea. pp qō in pluribꝰ locis dicit Aug. ꝙ impossibile est ex corpe fieri ſpm. ⁊ sup Gen̄. ad lram. ⁊ in li. de imortalitate aīe. Si igr hec materia sub tali esse statū bz ⁊ determinationē in sua extēsione vltra quā natura nō pōt ꝓcedere. pro to ꝙ sicut dicit ꝑbs. Oim natura ꝛstātiū terminꝰ est ⁊ rō magnitudinis ⁊ augmēti. Et alibi ꝙ ex vno pugillo terre pōt generari ignis in millecupla ꝓportiōe. ex vno tñ pugillo nō ꝓt gñari nisi decē aque. si hoc inq; ita ē. impossibile est ponere ꝙ aliqua res corpalis in seipa augeak absq; sua rarefactione. et alteriꝰ appositione. hoc dico de opatione nature. Et attendēdum est hic ꝙ lōge alr loquendū est de materia ꝑm essentiā. et ꝑm esse siue ꝑm subam. nec est dōm ꝙ tātū sit de materia i vno paruo lapide. sicut in vno mōte. Loq̄ndo ꝑm ē siue subam. ꝙ̄uis in materia ꝑm eēntiā nō sit ꝓsiderare tñ ⁊ ꝙ̄tū. ⁊ sic rō nō ꝛcordat huic positioni. ¶ Autoritas etiā obuiat. dicit enī Hugo. in. vj. ptevbi distinguit sex opa. Quoꝝ primū est de nichilo aliq̄d facere. Scōm est de aliq̄ aliq̄d facere ꝑm subaz ⁊ ꝙ̄titatem in maius. Tertiū opus ē de aliq̄bus aliq̄d facere ꝑm substantiā ⁊ ꝙ̄titatē in minꝰ. Quartū opus est de aliq̄ aliqua facere. nō tñ ꝑm subam ⁊ ꝙ̄titatē in miaꝰ. Quintū opꝰ est de aliq̄bꝰ aliq̄ facere nō tñ ꝑm subam ⁊ ꝙ̄titatē in minus. Sextū opꝰ est de aliq̄ nichil facere. De his sex generibꝰ operū subiūgit ꝙ primum opus est ⁊ scōm ⁊ tertiū. vltimū sunt soli deo possibilia. Cū igr talis multiplicatio vt ibidē dicit ꝓtineat ad scōm genꝰ opis. non ergo fiet virtute nature inferioris. Qꝛ si ista autoritas nō sufficit. oūdik hoc autoritate Aug. v. sup Gen̄. ad lram circa finē li. vbi sic ait. Illa que pducunk ex semine. in semine ola fuerūt primitus nō mole corporee magnitudinis. ſz in potentia causali. nā illa magnitudo. copia terre humoris; cōgesta est: ſz illa in exiguo grano mirabiliꝝ ꝑstantioꝝ; ē qua valuit adiacens humoꝝ cōmixtus terre tāq; materies verti in ligni illiꝰ qualitatē ⁊ ramoꝝ diffusionē. ⁊ foliorꝝ viriditatē. in fructuū formas ⁊ opulentiā nō igr semē in seipo augek sine alterius appositione. Adhuc exꝑssius sup Gen̄. ad lram in fine decimi. Quid absurdius ꝙ putare massaz cuiuspiā metalli ex aliq̄ pte crescere posse dū tendik. nisi decrescat ex altera. vl augeri latitudine nisi crassitudine minuak. Aut vllū corpus esse manēte sue nature ꝙ̄titate quod vndiq; crescat nisi rarescat. Quid absurdiꝰ ꝙ putare vllū ē corpus manēte suc nature ꝙ̄titate qō vndiq; crescat nisi rarefiat. gr si ꝙ̄titas seminis decisi manet ⁊ nō rarefit ⁊ vndiq; crescit. hoc nō pōt esse sine appositione materie. nisi hoc fiat mirabilr. Quocūq; igr predictoꝝ modoꝝ sustineak opinio magri. siue etiā oēs modi ꝛflentur in vnū. siue p se q̄libet adaptek. plurima occurrunt difficilia. pp que multi recusant opinionē magri sustinere in ista pte. ¶ Secunda opinio circa istā positionē est aliquoꝝ sequentiū verba naturaliū ⁊ medicoꝝ ⁊ dicentiū ꝙ mediāte virtute gñatiua nō solū aliq̄d trāsit in veritatē humane nature. imo tota vitas; pfectionis gñate est ex extrinseco addito. qꝛ est ex supfluo nutrimēti boc aūt dicunt esse: qꝛ modus operādi ordinatus est ⁊ delectabilis ⁊ expeditus. Ordinatus qꝛ ibi incipit opatio generatiue. vbi cessat opatio nutritiue. Natura ei per prius intendit sibi ꝙ̄ alij. ⁊ iō materia gñationis est supfluitas vltimi cibi. que quidem ⁊ si sit superflua operi nutritiue. est tamen necessaria operi generatiue. Modus etiā iste est delectabilis. qm̄ natura delectatur in emissione superflui ⁊ tristak ⁊ dolet i emissione necessarij ⁊ sibi ꝛiuncti. si ergo natura maxime delectak in ope generatiue. materia gñationis est ex supfluo nutrimēti. Modus etiā iste est expeditus. qꝛ cū tertius cibus sit in potētia prima vt conuertatur in singula mēbra. si natura bz ex aliquo humore fabricare corpus. fabricat ex illo. sed cū nō fabricet ex necessario. restat ꝙ fabricet ex supfluo. Qm̄ igitur natura operatur quātum potest breuius ⁊ delectabilius ⁊ ordinatius. ideo dicunt talē modū procreādi videlz ex superfluo nutrimenti maxime esse cōuenientem nature. Cōuenit etiā vt dicunt hoc dispositioni diuine ⁊ ordinationi corporꝝ ad resurrectionē. Cū enī semē nō resurgat in generāte. ſz in genito nō vr humoꝝ ille fuisse de generātis veritate. ſz potius de humidi superfluitate. Qꝛ autem hic modus dicēdi multū videatur prox

habilis attendẽtiverba pbi. obuiat tñ ei sicut ⁊ alij modi dicẽdi ⁊ sensus ⁊ ratio ⁊ autoritas. Sensus quidẽ. q: videmus plem aliqñ assimilari proauo. ⁊ sicut assimilat pauo ita põt assimilari ei q̃ pcessit vsq; ad gñationẽ decimã. g̃ ⁊ sic deinceps g̃ vñ q̃ aliq̃d sit in isto primo filio traductũ a parente primo. Et iterũ cum videamus boiem ex coitu attenuari. ⁊ ex frequentatione talis actus mort̃ accelerari vñ q̃ nõ soluz in semine fiat supflui emissio. immo q̃ etiã alicuj bumidi radicalis ⁊ ita ples nõ tñ est de supfluitate alimenti. sed etiã de veritate generantis. Ratio etiã obuiat. q: si solũ esset proles de supfluitate cibi patris. nec esset vera generatio. cũ generatio sit de substãtia generãtis. nec esset vera cognatio. immo magis attineret homo porco de quo sumptum est nutrimentũ q̃ patri generanti. Autoritas etiã repugnat. qñ expresse dicit Aug. sup Gen. ad lfam q̃ oẽs fuimus in adam fm corpulentam substãtiam ⁊ fm seminalem rõnem. Et q̃ maius est apostolus dicit q̃ omis in adam peccauimus. Et q̃ leui in lumbis erat abrae quando decimatus fuit ad Heb. vij. Ex hac igit̃ positione si pertracte tur sequi videt̃ q̃ si non oino esset proles de supfluo nutrimenti. non esset generatio nec cognatio vera. Ex p̃cedenti vo si ponatur q̃ nihil de alimento transit in prolem. sequi vñ q̃ nõ sit generatio naturalis. ¶ Si igr̃ pro certo habendũ est q̃ generatio bois ab boie ⁊ vera est ⁊ naturalis est. necesse habemus viã mediã inter vtrãq; hanc positionũ tenere. vt dicam⁹ q̃ aliquid õ supfluo nutrimenti transit in semen. nec tñ semen oino est de supfluo nutrimenti. immo aliquid, est ibi de bumido radicali. ⁊ ex vtroq; hz semen ppagari. ¶ Cñ sicut videmus circa nutritiuã q̃ est bumiditas radicalis ⁊ nutrimentalis. vtpote illa q̃ fluit. sic intelligendus est etiã circa vim generatiuã q̃ in ipa est aliq̃ bumiditas radicalis ⁊ etiã aliq̃ fluẽs ⁊ refluẽs ⁊ in gñatione plis vna currit cum alia. Trãsmisit igr̃ adã qñ generauit primũ filium aliquid de illa radicali bumiditate ⁊ illud modicũ per virtutẽ nature toti corpori filij fuit cõmixtũ cõmixtione pfecta. q: nullam partẽ erat signare in corpore filij in qua non esset aliq̃d de illo bumido qõ a pre traduxit. Si igr̃ filius ade in generando plem simil⁹ aliquid descindebat de suo bumido radicali. necesse erat q̃ aliq̃d transmitteret de eo quod sumpserat a pre. ⁊ sic deinceps. ⁊ pro tãto dicunt omnes fuisse in adã. nõ q: fuerit ibi total⁹ materia oim nostrorũ corpor. sed q: ibi erat aliquãta materia ⁊ ratio seminalis siue potẽtia ꝓcurrẽdi ad se aliã naturã. ita vt sufficeret ad omniũ procreationẽ addito sibi illo in quo posset se multiplicare. Et est exẽplum si aliqs haberet fermẽtum quod cõmiscet commixione pfecta toti paste. nihil fieret de illa totali pasta si fermentata. qõ nõ diceret̃ fermentari de illa pasta ⁊ simil⁹ si illa pasta cõmiscer̃ adhuc alij maiori paste. ⁊ sic pcedẽdo quasi innũerabiles panes fermentati possent fieri ex modico fermẽto p appositionẽ rei fermẽtabilis. sic ⁊ in ppposito ex modico semine p appositionẽ bumoris susceptibilis rõnis seminal⁹ possent innumerabiles boies ppagari. Et iste modus satis cõsonat rõni. nec repugnat vbis pbi. ⁊ sumptus est ex vbis Aug. sicut pz aspiciẽdo autoritatẽ pri⁹ positã q̃ sumpta est de li. de vera relig. vbi dicit q̃ alimentũ accipit vi latentes neruos totius alatis. ⁊ incboat in plem. Et modũ explicat in fi. v. sup Gen. ad lfam sicut pz in autoritate prius posita. vbi ostendit̃ q̃ ex modico semine generat̃ arbor magna. Igit̃ huic mõ dicendi tanq̃ magis intelligibili ⁊ magis ꝓsono pbie ⁊ sacre scripture magis adhereo. Credo enim btñ Aug. hoc sensisse sicut ex vbis ei⁹ possum colligere. Et fm hũc modũ saluat̃ vitas cognationis ⁊ gñationis p eo q̃ aliq̃d radicale a parẽte traducit̃ in plem. Sustinet̃ nihilomin⁹ gñatio ⁊ ppagatio esse naturalis q: hoc fit p alimẽti additionẽ. Et ideo cõcedende sunt rõnes oñentes q̃ aliquid de alimento trãsit in veritatẽ humane nature mediãte opere nutritiue. q: nõ soluz illud radicale quod a patre decidit̃ fit de veritate prolis. sed etiã illud cum alimẽto supfluo sibi iuncto. ita q̃ illud qõ erat supfluũ vni fit necessariũ alteri. vtrũq; enim erat fundamentũ fabrice toti⁹ corporis
31 generati. ¶ Ad illud aũt qõ primo obijcit̃ in ꝓrariũ de autoritate Aug. ⁊ magri. Dicendũ q̃ verbis eoz in hac parte magistri cõiter nõ assentiũt. nec ego ipsos bene intelligo. nec tñ affirmo illos falsum dixisse. sed magis intelligo aliã opinionẽ.
32 ¶ Ad illud quod obj̃ de autoritate Anscl. ⁊ Aug. iam pz respõsio. dicunt enim q̃ in adã fuimus nõ q: nulla alia materia cõcur-

sa fit in corpus nostrũ nisi illa que fuit in adam. sed si qua alia cõuersa est. hoc nõ est nisi per coniunctionẽ cũ illo qõ ab adam fuit decisum. Et si tu dicas q̃ ipse Anscl. dicit q̃ totalr̃ humana natura erat in adã. Dõm q̃ hoc non dicit q̃tum ad existentiã possibilẽ. vel potentialẽ. sed q̃tũ ad existentiã actualem. q: nihil actu erat de veritate humane nature. nisi qõ in adã erat aliquid tñ possibile erat ad hoc q̃ fieret de vitate nature hũane: sed hoc opatione ⁊ virtute carnis ade. ¶ Ad illud qõ obj̃ 33
de autoritate dñi in euãgelio. ⁊ de glo. Dicendũ q̃ hoc nequaq̃ intendit nec textus nec glo. q̃ hõ totũ egerat qõ manducat sed q: cum hõ manducat. fit separatio puri ab impuro per digestiones interius factas. ⁊ purũ ⁊ nature conueniẽs interi⁹ retinetur ⁊ impurũ exterius expellit̃ ⁊ pro tanto dicebat dñs q̃ nihil quod intrat in os hoiem coinq̃nat. ⁊ sic verissimũ est verbum dñi fm q̃ valet ad ppositũ. Posset tñ dici q̃ secessus ibi nõ tñ vocatur via inferior per quã currunt egestiones. sz oẽs
meat⁹ subtiles p quos fit ciboz decoctio. Et glo. dicit q̃ greci vocãt illos poros. ⁊ ita nõ sequit̃ q̃ totũ alimentũ exterius exeat. ⁊ de illo nihil in veritatẽ prolis ptranseat. ¶ Ad illud 34
quod obijcit̃ q̃ generatio est de substãtia generantis iam ptz rñsio. Dico enim q̃ aliquid de radicali bumiditate parentis trãsit in plem. ⁊ rõne illius saluatur ibi veritas generationis nec tñ opz q̃ sit identitas fm totum generantis ad genitum. Sicut enim generans nõ dat se totum. sed partem sui sic ⁊ genitus nõ exiuit a generãte fm totum: sed fm aliquã partem. nec illõ totũ quod a generãte traxit fuit radicale ipsi generãti. sed aliquid est additum radicali vt possit augeri. ¶ Ad illud quod 35
obijcitur de lege cognationis iam pz responsio: ita bene enim saluat̃ lex cognationis si traducit̃ filius a patre trahendo ab ipso bumorẽ radicalẽ cũ additiõe extrinseci. sicut si de extrinseco nihil adderet̃. imo multo verius. Additio enim extrinseci facit vt linea ꝓsanguinitatis aliqñ terminet̃. ⁊ qui magis distãt
a stipite minoris ꝓsanguinitatis vinculo coniunganꝫ. ¶ Et si 36
obijciatur q̃ si traducitur aliquid de radicali. q̃ pari ratione posset totum traduci. ⁊ q̃ necesse sit illud esse multiplicatũ in se cũ etiã tot athomi nõ fuerint in corpore ade quot processerũt ex eo boies. Dicendũ q̃ semen ⁊ est quãtum mole ⁊ est quãtus virtute. ⁊ quãtitas virtutis se tenet ex parte forme. ⁊ põt dici ratio seminalis ⁊ hec cũ sit forma multiplicabilis ẽ. Et ex hoc põt similẽ sibi inducere in materiã sibi appositã. Quãtitas vo molis ⁊ q̃uis parua sit. põt tñ adeo extendi vt cõmisceat̃ valde magne quãtitati per eã naturam qua omne corpus in infinitum diuisibile est. ⁊ sic magne quantitati põt cõmisceri. ⁊ totum trahere ad naturam suã. ⁊ ex illa totali quãtitate potest aliud fieri quod non fieret de ipso semine per se. ⁊ quotcunq; fiant ex illa totali quantitate dicunt̃ facta p se. Nec tñ ops ibi distinguere diuersas partes ex quibus diuersa fiant in illo semine primordiali. sed solum pro eo q̃ illud per additionẽ sup- 37
flui nutrimenti adauctũ est. ¶ Ad illud quod obj̃ de lege resurrectionis. respondẽt aliqui q̃ homo nõ potest generari de carnibus alterius bois. pro eo q̃ alimentũ ⁊ illud quod cõuertitur in semine dz esse in potentia respectu eius in quod conuertitur. caro aũt bois fm speciem est in actu. ⁊ ideo nõ potest in aliũ boiem transmutari. Sed illud non videt̃ sufficere. pro eo q̃ ex carne possunt generari vermes. posset ⁊ p̃sequẽs generari planta ⁊ fructus ⁊ tunc esset in potẽtia respectu carnis humane. ⁊ ita p multas trãsmutationes vñ q̃ ex ea posset fieri semen. Alij vo dicũt q̃ cũ caro bois sit possibilis ad oẽm trãsmutationẽ sicut ⁊ alia q̃ de illa possit generari semẽ. ⁊ tũc resurget in ipso genito p eo q̃ ad ipm dz eẽntialiorẽ cõparationẽ ⁊ dñs supplebit illi alitũde addẽdo siue multiplicãdo vtute sua p naturã sicut facit in puulo. Dz q̃ rõne dz de vna pte q̃ põt cõuerti. ea dẽ rõe ⁊ de q̃libet. ⁊ sic põt bõ totũ corp⁹ suũ amittere
¶ Jõ est tertius modus dicẽdi q̃ caro bois fm speciẽ nõ põt 38
fieri caro alteri⁹ bois fm spẽm pp necessariã ordinationẽ quã dz ad alam q̃ ipam viuificauit. Utrũ aũt illa ordinatio fundet̃ in appetitu naturali vl̃ naturaliũ vel puidẽtia ꝓditoris difficile est discernere. Quocunq; tñ mõ fit adhuc est plana rñsio. Istud aũt plani⁹ inuenit̃ determinatũ in quarto. vbi manifestatur q̃d in quo resurgat. Resurget aũt semen in genito nõ in gñante. q̃uis dictũ sit hic q̃ semẽ sit de radicali bũiditate generãtis. ¶ Alr̃ enim semen est radicale gñanti. ⁊ alr̃ gñato. Qz 39
gñanti est radicale fm ptem sui. est etiã radicale respectu vtu-

tis genera

tis gñatiue.nō respectu virtutis nutritiue.virtus aūt gñatiua ⁊ ei⁹ humiditas est ordinata ad aliud.Uñ si būiditas gñatiue decidat ab aliquo.siue ⁊ali⁹ gñeḳ siue nō.nūq̄ resurget in eo.⁊ hinc est q̄ q̄uis in emissione semis fiat occisio alicui⁹ radicalis humiditatis.nulla tñ est ibi pena.qñ illa humiditas p̄ naturā erat ad alterū ordinata. Uñ ⁊ manet ibi modus operādi expeditus ⁊ delectabil⁹ ⁊ ordinatus.⁊ hoc totū est q̄ illa humiditas in generāte erat ad alterū. Jn genito vo q⁹ ex ea fabricaḳ totū corpus est sicut toti⁹ corpis fundamentū.⁊ tunc qñ alia vnīḳ ei incipit esse vere ⁊ ꝓprie de vitate humane nature.tūc em̄ ꝓmo incipit bre necessitatē ad resurrectionē. ꝓius aūt solū erat possibile vel potentiale.Uñ si qua mulier faceret abortum ante aīe vnionem.illud nullo modo resurgeret.

5 **Questio.ij** Utrū aliq̄d trāseat in vitatē būane nature.mediāte ope nutritiue. Et q̄ non vr̄ ꝓmo per Aug.q̄. xxij. de ciui. dei dicit q̄ puuli resurgent in pfectione corpali ⁊ in ętate virili quā habituri erāt p̄ corp tā totū in rōne habebāt q̄uis nō haberēt in mole.hec est sniaver boz.g̃ si tam magni suscitabunḳ puuli sicut illi q̄ multū comederunt. vr̄ q̄ sumptio alimētoz vitatē humane nature nō augeat.ac p̄ hoc nihil de illis in humani corpis veritatem ptranseat. ¶ Jtē ibidē dicit Aug.q̄ si aliq̄s nutriaḳ de carnib⁹ humanis.caro illa nō resurget in eo q̄ nutritur.ſz in eo i quo ꝓmo fuit caro:sed nihil est de vitate alicui⁹ nīsi qō resurget i eo si ergo caro q̄ est p̄ alimentū generata nō resurget in eo i quo est.vr̄ q̄ nihil extrinsecū transeat in veritatē alicui⁹ mediante ope nutritiue. ¶ Jtem solū illud dōz esse verū qō bz actū sibi p̄ naturā ꝓuenientē.g̃ illud solū est de veritate carnis humane qō bz actū conuenientē tali carni.sed caro bīs actū sibi cōuenientem pōt altā carnē in se cōuertere.⁊ dōz caro ſm̄ speciē.ergo illud solū transit in veritatē carnis humane.qō transit i veritatem ſm̄ speciē.ſz mediāte ope nutritiue nihil trāsit in carnem ſm̄ speciē sicut vult pbus.alioquin esset augmentū in infinitum.ergo mediāte illa virtute nihil trāsit in veritatē humane nature. ¶ Jtem illud est solū de veritate alicui⁹ in quo rei suba saluatur ſz sola humiditas radicalis est illa q̄ manet quā ꝓtinuari opz vsq̄ in finē.g̃ illud solū transit in veritatē humane nature.qō transit in humiditatē radicalē:sed nihil pōt trā fire in humiditatē radicalem mediante nutritiua sicut dicunt medici.alioquin posset bō iuuenescere ⁊ vitā ꝓpetuare. ergo mediāte hac virtute nec transit in veritatem humane nature. ¶ Jtē qō p̄ naturā generaḳ.pōt ⁊ per naturā corrūpi.g̃ quod mediāte opere gñatiue pficit ⁊ crescit.pōt ⁊ minui ⁊ decrescere.si g̃ mediāte vi nutritiua aliq̄d in vitatē humane nature trā firet.illud posset depdi.⁊ sic ꝓtinue nouū restaurari.ꝓtingeret igitur aliq̄n q̄ bō aliud corpus haberet.sicut videm⁹ in aqua que erit de fonte. Cōtra. Aug.de vera reli. Jn bmōi visibilis corporis structurā alimenta que apta sunt assumunḳ.nō apta vo per congruos meatus eiciunḳ. Si ergo qō est de corporis bui⁹ structura ⁊ integritate est de humane nature veritate.vr̄ ⁊c. ¶ Jtem oē qō resurget est de veritate humane nature.sed illud in qō trāsit alimentū mediāte ope nutritiue resurget vtpote capilli. Mat.x. Capillus de capite vestro nō peribit.ergo ⁊c. ¶ Jtē veritas carnis nō est aliud q̄ vera caro. ſz vera caro est cui debeḳ opatio carnis.potissima aūt carnis opatio est viuere p̄ alam.sed in hāc carnē transit alimentū mediante vi nutritiua.q⁹ tota caro bois viuit.g̃ ⁊c. ¶ Jtē vbicū q̄ est nutritio ibi est cōuersio ⁊ assimilatio ⁊ vnio:ſz vbi ē assimilatio ⁊ vnio eiusdē nature fit illud cui vnīḳ ⁊ illud qō vnīḳ. g̃ si b̄ facit virt⁹ nutritiua ꝓuertēdo alimētū.vr̄ q̄ p̄ ipsam aliq̄d de alimēto in veritatē humane nature trāsit. ¶ Jtē sicut se bz gñatiua ad pductionē plis siue generati.sic se bz nutritiua ⁊ augmētatiua ad pfectionē ⁊ ꝓpagationē nutriti ⁊ augmētati g̃ si aliq̄d trāsit vinitatē humane nature gñati mediāte gñatiua.silr ⁊ aliq̄d trāsibit inveritatē būane nature nutriti mediāte nutritiua ⁊ augmētatiua. Est igīḳ questio q̄d sit vitas būane nature.⁊ que differētia sit inter veritatē humane nature.et carnē ſm̄ speciē. Et rursus q̄ sit dōia inter carnē ſz speciē ⁊ carnem ſz materiā. Et quare magis dicaḳ vitas būane nature q̄ veritas nature asinine. Hec oia valent ad intelligēda ea q̄ dicunḳ in quarto in qōne de resurrectione. ¶ Rñ. dōm q̄ ꝓter
40 gñalem intentionē qua vox diuidit ꝛ falsum. ſm̄ quā intentionem res ña ōz q̄ bz materiā ⁊ formā ⁊ actū sibi ꝓuenientē.est ⁊ alia intētio veri dupl⁹. Una q̄ verū diuidit ꝛ pmixtū. altera vo qua vox diuidit ꝛ vanū. Et ꝓmo boz modoz dr vox q̄ est purum ⁊ impermixtum. Altero modo dicitur verum quod est pmanens ⁊ fixū. Lū g̃ loquunḳ autoritates de būana natura. loquunḳ sub vocabulo vitatis vocātes eā verā. Nō ē em̄ aliud dicere vitatē humane nature q̄ humanā naturā verā. Si aūt vocāt eā loq̄tes de natura būana ex ꝓte corpis.p̄ eo q̄ corpus humanū ꝓter hoc q̄ bz formā ⁊ opationē sibi ꝓuenientē sicut ⁊ alia corpa naturalia bz ordinationē ad imortalitatē.⁊ ita quādā impmixtionē.in b̄ q̄ nō pōt tñ trāsmutari q̄n tādē reddaḳ aīe q̄ ip̄m viuificauit. Dz nihilomin⁹ quādā fictionē siue in corruptionē.p̄ eo q̄ necesse est ip̄z aliq̄n fieri imortale. Rōne igr̄ ordinationis ad incorruptionē ex qua inest corpi humano nō tñ debita opatio:ſz ēt impmixtio ⁊ q̄dā incorruptio dr corpus humanū vox. Illud g̃ p̄cise ⁊ ꝓprie est de vitate būane nature.qō est ordinatū ad incorruptionē ⁊ resurrectionē. ¶ Alīs q̄d aūt ordinaḳ ad resurrectionē dupl⁹. vel de necessitate vl̄ de ꝓgruo. Illud aūt ordinaḳ in nobis ad resurrectionē de necessitate in q̄ ꝓsistit fundamentū ⁊ fabrica corpis nr̄i ⁊ b̄ est illud cui ꝓmo aīa vnīḳ ⁊ tale tractū ē a gñantib⁹.⁊ in tale nihil pōt trāsire ope nutritiue.ſm̄ q̄ nutritiua opaḳ post aīe vnionē. Illud vo ordinaḳ in nobis ad resurrectionē de ꝓgruo in q̄ cōsistit fabrice nr̄i corpis cōplementū.⁊ hoc ē qō facit ad q̄titatē corpis pfecti.⁊ sic aliq̄d de alimēto pōt ꝓuerti in vitatē būane nature mediāte vi nutritiua ⁊ augmētatiua.q̄ ordinaḳ ad complendā corpis fabricā.q̄ inchoata fuit mediāte vi gñatiua cui cōpetit opari.quousq̄ aīa ifundaḳ.⁊ extūc sequīḳ opatio nutritiue ⁊ augmētatiue ad ꝓseruandū ⁊ cōplendū corp⁹. Hunc aūt mō dicēdi concordāt tam naturales pbi q̄ medici. ¶ Naturalis em̄ pbs distinguit i bois duplicē carnē.carnem ſm̄ spēm.⁊ carnē ſm̄ materiā. Et vocat carnē ſm̄ spēz illā q̄ bz vim actuāt potētiā ꝓuertendi alimētū in carnis naturā. Carnem vo ſm̄ materiā vocat illā q̄ sic ē caro vt tñ nō possit aliq̄d in carnē ꝓuertere ꝓpria vtute. Dicit ēt q⁹ virt⁹ nutritiua ⁊ augmētatiua nō ꝓuertit alimentū in carnē ſm̄ spēm ſz ſm̄ materiā q: si alr esset.tūc nūq̄ staret augmētū.cū augmēto em̄ carnis cresceret ⁊ virt⁹ augmētādi. hoc aūt nō sic est.⁊ ita caro ſz speciem solū est a generātib⁹ siue mediāte gñatiua.q̄uis caro ſm̄ materiā.f. que fluit ⁊ refluit possit eē mediāte nutritiua. Et ē exēplū de vino gñato in vite qō bz potentiā ꝓuertēdi aquā.ſz illa aq̄ nō bz potentiā ꝓuertēdi aliā aquā.q: si hoc tūc semper posset q̄s apponere aquā ⁊ maneret vinū. hoc aūt nō sic est.q: tm̄ pōt poni de aq̄ q⁹ vinū amittit vtutē suā. Sic ⁊ i ꝓposito intelligēdū ē q⁹ virt⁹ corpis fabricatiua p̄t dare ꝓme carni potētiā ꝓuertēdi ⁊ illa ꝓuertit quousq̄ tm̄ aduenīat de carne ſm̄ materiā. quāta erat ibi potētia ꝓuertendi sicut videmus in vino. tum ex pte calorositatis.tū ex pte extēsibilitatis ipsius carnis ſm̄ speciem. Et hinc est q⁹ vnus homo magis augmētaḳ q⁹ alter.⁊ aliq̄n stat augmētū q: caro supaduenīens in fine q̄si aq̄sum facit.sicut dicit pbs. quēadmodū aq̄ supinfusa vino. Secundū hanc distinctionē carnis distingui pōt in theologia veritas humane nature dupl⁹ sicut dictum est. ¶ Silr medicus distinguit bāc in duplicē humiditatē. vz radicalē ⁊ nutrimentalem.⁊ dicit q⁹ būiditas radicalis est illa in q̄ calor sustētificaḳ. nutrimētalis vo ē illa q̄ ꝓbet doi caloris fomētū. Dicunt igr̄ q⁹ humiditas radicalis ē solū a gñantib⁹ ⁊ mediāte ope generatiue.nā nutritiua in hāc humiditatez nō pōt.si em̄ posset tūc bō iuuenescceret.⁊ vitā etiā suā imppetuū cōtinuaret.si illud humidū renouari posſz.qō cū ꝓstat falsuz esse.dicūt q⁹ alimentū mediāte nutritiua nō trāsit in illud humidū ⁊ hinc ē q⁹ illi q̄ laborāt tertia spē etbice.in q̄ est illi⁹ humidi ꝓsumptio liberari nō pñt.vt dicūt. Jn būiditatē aūt nutrimētalē q̄ calori pabulū ꝓbet possibile est alimentū ꝓuerti mediāte ope nutritiue. ¶ Et ē exēplū in lāpade ardēte in qua est būiditas olei ⁊ humiditas lichni.⁊ būiditas lichni assimilaḳ humido radicali.qñ ex quo ꝓsumiḳ restaurari nō pōt.⁊ i illo lichno flāma sustētificaḳ.būiditas vo olei assimilaḳ, būiditati nutrimētali q̄ pabulū ꝓbet ignis ⁊ impedit ne cito lichnū ꝓsumaḳ.⁊ illa humiditas aliq̄n augeḳ.aliq̄n minuiḳ.aliq̄n cōsumiḳ.aliq̄n restauratur. Et iuxta hāc duplicē būiditatē distinguūt dupl⁹ theologi humane nature veritatē. sicut ꝓius dictū est. Et per hoc pz rūsio ad qōnem ꝓpositā pz etiā responsio ad obiecta. Nam rōnes que ad primā partē inducunḳ. videlz q⁹ nihil transit in

veritatē nature humane mediāte opere nutritiue
Di.xxxj procedūt ſm q̄ de veritate būane nature dicit̄ eē aliquid q̄d eſt de neceſſitate ordinatum ad incorruptionem. ⁊ hoc mō bene concedendum eſt q̄ nihil tranſit in veritatē nutriti. Rationes vō ad oppoſitum p̄cedunt de veritate humane nature ſz q̄ illud dicitur eſſe de veritate humane nature q̄d ē ordinatus ad reſurrectionem de congruo. tale aūt eſt non ſolum quod trahitur a generante. ſz etiam tota illa caro que reperitur in homine in ei' morte. maxime ſi nō faciat ad
45 corporis deformitatem.

¶ Nec hoc impedit q̄ dominus paruulos ſuſcitabit in perfecta quantitate. Dicit enī Augu. q̄ ſupplebit virtus diuina vbi deficit natura. vbi vō natura ſufficiētem parauit materiam. deus non agit ſupplendo ſed reformando.
49 ¶ Nec valet illa ratio q̄ ſi deus ſupplet in reſurrectione ſine additamento. q̄ nunc ſimiliter fiat ſine additamento. quia illa erit operatio mirabilis ⁊ ſupra naturaz. hominis vō generatio ⁊ augmentatio que nunc eſt naturaliter fit. ⁊ ideo illa ratio quam magiſter adducit in littera nō cogit. immo ſicut apparet aſpicienti arguit a maiori affirmādo. Illa vō que vltimo que⸗rebantur iam plana ſunt per ea que dicta ſunt. Ut igitur ſit ad vnum dicere concedendum eſt ſicut ex p̄cedētibus apparet q̄ aliquid extrinſecum trāſeat in veritatem humane nature. ſed mediante opere generatiue trāſit in veritatem. prout veritas p⁊prie dicitur ſm q̄ dicit neceſſariam ordinationem ad incorruptionē mediāte vō opē nutritiue tranſit aliquid in veritatē humane nature. put veritas dicitur, large videlicz ſm q̄ dicit ordinationem ad reſurrectionē de cōgruo. et ſic quod eſt de veritate vnius poteſt reſurgere in alio ſz q̄ manifeſtatur in quarto. His viſis ſatis plana ſunt ea que dicunt̄ in littera.

Cāz corruptōis carnis oſtenditur q̄ in aīa pctī fit

Diſtin. xxxj.

☞ Ponit falſaz opinionē circa traductionē pcti originalis q̄ a patre trāſeat in filios nō ſolū ſm carnē: ſed etiaz ſm animam. a

Queſtio. Vnc ſupereſt inueſtigare qualiter illud pctm̄ a patribus traducatur in filios. ſcz an ſm ſolam animā. an ſm carnem ſiue ſm vtrūq̄z. Putauerunt quidaz ſm aīam trahi peccatum originale nō ſolum ſm carnē: q⁊ nō ſolū carnē ſed ⁊ aīam ex traduce eſſe arbitrati ſunt. Sicut enī in gñatione plīs de carne paterna ſubstātialr trahit̄ caro ita etiā de gignentis aīa animā geniti eēntialiter deduci ab his exiſtimabatur. Ideoq̄z ſicut de corrupta carne caro corrupta ſeminatur ita etiā de anima peccatrice anima peccatrix corruptione originali infecta ab illis trahi dicitur.

☞ Ponit falſe opinionis improbationē oſtēdens q̄ originale nō bz traduci p traductionē anime. b

¶ Hoc autē fides catholica reſpuit ⁊ tanq̄ veritati aduerſum dānat. q̄ nō aias. ſz carnē ſolā (ſicut ſupius dixim⁹) ex traduce eſſe admittit. Non ergo ſm aīam. ſed ſm carnē ſolā peccatū originale trahitur a parentibus.

☞ Oñdit vitatē q̄ originale traducit̄ mediāte carne. c

¶ Eſt enī pctm̄ originale (vt ſupra diximus) ꝯcupiſcentia nō q̄dē actus ſz vitiū. ipa ꝯcupiſcentia eſt lex membroz vel carnis q̄ eſt morbidus q̄dā affectus vel languor q̄ cōmouet illicitū ōſideriū. i. carnalē ꝯcupiſcentiā que lex pctī dicitur. Que dr manere in carne non quin in aīa ſit. ſed q⁊ per corruptionē carnis in aīa ſit. Caro enī p⁊opter pctm̄ corrupta fuit in Adā adeo vt cū aīa peccatū virz ⁊ mulier ſine incētiuo libidinis ⁊ ꝯcupiſcētie feruore poſſent ꝯuenire. eſſetq̄z thorus imaculatus tā poſt pctm̄ nō valeat fieri carnalis copula abſq̄z libidinoſa ꝯcupiſcentia. q̄ ſemp vitiū eſt ⁊ etiā culpa niſi excuſet̄ p bona ⁊iugij. In ꝯcupiſcētia ergo ⁊ libidine ꝯcipit̄ caro formāda in corpus plīs. Vnde caro ipa que concipitur in vitioſa concupiſcentia polluit̄ ⁊ corrūpitur. ex cuius ⁊tactu aīa cū infundit̄ur. maculā trahit qua polluitur. ⁊ fit rea. id eſt vitiū concupiſcētie q̄ eſt originale pctm̄. Ideoq̄z ipm̄ pctm̄ dicit̄ manere in carne. Caro ergo q̄ in cō cupiſcētia libidinis ſeminat̄. nec culpā bz nec actū culpe. ſz cām. In eo ergo quod ſemina tur corruptio eſt. In eo autez quod naſcitur cōcupiſcentia vitiū eſt. vñ Ambro. de verbis apoſtoli ſic ait. Quomō habitat pctm̄ in carne: cum non ſit ſubſtātia ſz p⁊iuatio boni. Ecce p̄mi hois corpus corruptū eſt per pctm̄. ipaq̄z corruptio p ꝯditionem offenſionis manet in corpe robur tenēs diuine ſententie date in Adā. cui⁹ ⁊ortio aīa maculatur peccato. Per id ergo quod facti cā manet inhabitare dicitur peccatū in carne. hec ē lex carnis Idem. Non habitat pctm̄ in aīa: ſed in carne. q⁊ peccati cā ex carne eſt. nō ex aīa. q⁊ caro eſt ex origine carnis pcti. et p traducem omnis caro fit cauſa pcti. anima vō non traducitur. ⁊ ideo in ſe cām pcti non habet. Augu. quoq̄z ex carne peccatum animam cōtrahere in ſermone quodaz de verbis apoſtoli oſtendit dicens. Vitium concupiſcentie eſt quod anima ex carne cōtraxit. Natura quippe humana nō opere dei cum vitio p⁊imitus eſt inſtituta. ſed ex volūtatis arbitrio p⁊ioz hominū venienti vitio eſt ſauciata. ita vt non ſit in carne bonum. ſed vitium quo inficitur anima.

☞ Remouet dubitationē qua q̄rit̄ an originalis pcti cā ſit culpa an pena. d

a ¶ Hic queri ſolet vtrū cauſa pcti originalis que dicta eſt eſſe in carne culpa ſit vel pena ſiue aliquid aliud. Culpa eſſe nō poteſt. q⁊ culpa nō eſt in re irrationali. Si enī culpa eſſet in carne ante infuſionē anime actualis eſſet vel originalis.

Qualiter peccatū originale a parēte traducitur in p⁊olem.

Nunc ſupereſt inueſtigare ⁊c. Supra oſtendit magr q̄d ſit peccatū originale. in hac p⁊te intēdit manifeſtare qualiter a parente traducit̄ in p⁊olē. Diuidit aūt paruſta i tres p⁊es. In quaz p⁊ima magr fallitatē umbrobat. In ſcōa veritatez explicat ibi. Eſt enī pctm̄ originale vt ſupra dixim⁹ ꝯcupiſcētia. In tertia vō vitatē epilogat vt addat ibi. Iā oſtēſum eſt q̄d ſit originale pctm̄ ⁊c. Prima ps bz duas. In p⁊ima ponit falſam opinionē circa originalis traductionem. In ſcōa ſubiūgit ei⁹ improbationē ibi. Hoc ät fides catholica reſpuit. vbi oſtenditur q̄ originale non bz traduci per traductionē aīe. Silr ſcōa paruſta p̄ncipalis duas bz. In quarū p̄ma determinat vitatē. oſtēdēs q̄ originale traducitur mediāte carne. In ſcōa vō remouet dubitationē. ibi. Hic q̄ri ſolet vtrū cā pcti originalis ⁊c. Silr tertia ps p̄ncipalis duas bz. In p̄ma determinata epilogat ⁊ explanat. In ſcōa vō dubitationē mouet ⁊ determiat. ibi. Hic aūt ſolet vtrū cā pcti originalis q̄ dicta eſt eē in carne ſit culpa vl pena. obi⁹ q̄ nō vi⁹ ipe ꝛñdeā ad qōnē ꝓpolitā. q⁊ in ſolūedo nec determiat q̄ ſit culpa nec determiat q̄ ſit pena. ⁊ vi⁹ q̄ neutrum ſit. Culpa nō eſt ꝛſtat. Pena nō vi⁹ eē. q⁊ pena in ea ſola nā nata eſt. eē in q̄ ⁊ miſia nata ē eē ⁊ miſia i ea ſola in q̄ ēt b. itudo ē nata eē. hec ät ē ſola rōnalis creatura. q̄ aūt aduētū aie nec pōt eſſe pena nec culpa. ¶ Itē p oī pena aliq⁹ punit̄. ſz p illa corruptōe q̄ ē i ſemie aūt aduētū aie nullus punit̄. q̄ nō vi⁹ eē pēa. Sz i p⁊ia ē q⁊ cū ſit corruptio ſeq̄ns ex culpa. ⁊ oīs talis ſit pena vi⁹ tal⁹ corruptio eē pena. Itē cum omnis maledictio ſit pene vl culpe

Qz pōt corruptiones carnis eē cā pcti & pctī eē i carne.

Augu.

culpe semen erat maledictū ꝺm ꝙ dicit Sap̄.xij.⁊ Aug.expo-
nit in lib.ꝟponosticū.g̃ ⁊c. ¶ Rndendū est ad hoc breuiter ꝙ
magr ad istam q̃nem rndet valde caute et rōnabilr. Nec em̄
sustinet ꝙ sit culpa.nec tn̄ negat.nō em̄ actualr est pena vl culpa
corruptio illa siue feditas.qm̄ pena sub rōne pene.⁊ culpa
sub ratione culpe sunt cō
tra substantiā rationales
nec tamen negat ꝙ sit cul
pa vel pena.q: ad vtrūq;
editas ordinem bz.⁊ vtrūq; quo
acta damnō est causa. Anima
libi-ssi ex cōiunctione sui ad
ine co-carnem rōne illius fedita-
itiū di-tis contrahit penā ⁊ cul-
pōt vi-pam.Iz culpā ꝓius cōtra
imvel-hat ꝙ naturā q̃ meritū pe-
cru-ne.ideo magr vt vtrunq;
io. cōꝓrebēdat.vocat eam vi-
tiositatē siue carnis fedi-
tatem.⁊ per hoc ptz rnsio
ad vtrāq; ptē.q: quodā-
mō dicendi est pena.quo
dāmodo vo non.

b ¶ Feditas maioꝛ vide
tur esse in carne concupi-
scentialr traducta q̃ i ea
de qua traducit. Lōtra,
si hoc verū est.cū originā
le ꝓtrabatur ex illa fedi-
er silitate.vł ꝙ maius sit origi-
dines nale in vno q̃ in alio. Ztē
ēdit nulla ꝓpietas est inten-
n ab-sio in effectu q̃ in cā. qn̄
de di est vniuoce in vtroq;.g̃ si
ilios feditas i carne traducta
bere causatur ab eo a quo tra-
tn̄ a ducitur nō videtur magr
renti dicere verū cum dicit ꝙ
2 maioꝛ ē hic q̃ ibi. ¶ Rn̄.
s esse dom̄ ꝙ cum dicit magr ꝙ
idis, maioꝛ fit feditas in carne
que traducitur q̃ in car-
ne a qua traducitur. boc
intendit q̃tum ad carnes
que est in alijs mēbris.et
que deseruit alijs mēbris
q̃ membris generatiue.
Hoc aūt dicit quia in illa
potentia est quedā fonta
lis infectio ꝓpter quā se-
men ibi genitū ⁊ per illaz
viam descendens maioꝛi
infectione inficitur q̃ alij
humores. qō manifestat
ꝓuritus ⁊ feruoꝛ coitus
ficut ipse dicit in lra. Un̄
nō vult dicere ꝙ semē ex
quo gn̄at ples fit magis
infectū q̃ semē ex quo ge
neratus est pater. nec tn̄
sequit ꝙ mai⁹ fit origina-
le in ple q̃ fuerit in patre
Et ita pz rnsio ad illud: pz
boc planius explicabitur
cū agetur inferi⁹ de quā-
titate originalis.

c ¶ Non em̄ q: ex carne
tracta ab adam concepti
sumus.ideo peccatum cō
traximus ⁊c. Querit hic
vtrum si aliquis bō fieret de carne Ade corꝛupta ꝓeter legez
generationis.vtrū ꝓtraberet originale. Et ꝙ non videtur ma
gister dicere in lra.⁊ hocipsum videtur Augu.dicere cōtra pe-

Sz actualis ibi nō est.nec ori-
ginalis culpa est.q: ipa cā est
originalis peccati. Si autem
pena est.que est illa passibili-
tas vel mortalitas vel alia coꝛ-
ruptio. Nos em̄ defectus car
ni inesse cōstat. Ad quod dici
potest:q: multiplex defectus
carnis.⁊ ꝓcipue pollutio q̃-
dam quā ex feruoꝛe coitus pa
rentum.⁊ concupiscentia libi-
dinosa ꝓtrahit caro dum con-
cipitur cā est originalis pecca
ti.que recte vitium siue coꝛru
ptio carnis appellari potest.
b Que feditas maioꝛ videtur
esse in carne concupiscentialiꝛ
ter traducta.q̃ in ea vnde tra
ducitur. Et ꝙ vitiū vel coꝛru-
ptio sit in carne ante ꝓiunctio
nem aie effectu ꝓbat. Cū aia
infunditur que ex coꝛruptiōe
carnis maculat.sicut i vase di
noscitur vitiū esse cū vinum in
fusum acescit. Ne autem mi-
remur et intellectu turbemur
audientes pctm̄ originale fi-
lios traducere a parētibus iā
ꝙ baptismū ab illo pctō mūda
tis.diuersaꝛ similitudinū in-
ductiōe id posse fieri insinuat
Aug.in lib.de baptismo par-
uulorum ita inquiens. Qnō
ꝓputium per circūcisionem
aufertur.manet tn̄ in eo quem
genuerunt circūcisi. Quomo
do etiam palea que opere hu
mano tanta diligentia sepa
ratur manet tn̄ in fructu qui de
purgato nascit tritico.ita pec
catum quod in parētibus per
baptismum mundatur.manet
in eis quos genuerūt. Ex hoc
em̄ gignunt quod adhuc vetu
stum trahunt.nō ex hoc quod
lex in nouitate ꝓmouit eos in
ter filios dei. Nō em̄ generāt
parētes filios ꝺm illā genera-
tionem qua denuo nati sunt.
sed potius ꝺm illā qua carna-
liter et ipsi ꝓimū sunt gn̄ati.
Quare dicat originale
b dicitur cū epilogo. e

¶ Jā oīsum est quid sit oꝛigi
nale peccatū.et qualiter a pa
rentib⁹ in filios.⁊ ꝙ carnem in
aiam transeat. Ex q̃bus etiaz
innotescit quare dicat originale pctm̄.ideo.s.q: ex vitio-
sa lege originis nostre in qua
concipimur.s.carnis libidino
sa concupiscentia traducitur.
c vt supra dictum est. Non em̄
q: ex carne tracta ab Ada cō
cepti sumus.ideo pctm̄ traxi-
mus.q: ⁊ christi coꝛpus ex ea
dem carne formatum est.q̃ ab
ada descendit.sed eius conce
ptus est celebrat⁹ nō lege pec
cati.i.concupiscentia carnis.
Un̄ ⁊ caro eius peccatrix nō
fuit.immo opatione spūssan-
cti. Noster vo conceptus nō
fit sine libidine ⁊ ideo nō est si
ne pctō. Quod euidēter Au
gusti.ostēdit in lib.de fide ad
petrum dicens. Q: dum sibi
inuicē vir mulierq; miscētur.si
ne libidine nō est parētū cōcu
bitus ob hoc filioꝛ ex eoꝛum
carne nascētiū nō p̄t sine pctō
ee cōceptus.vbi pctm̄ in puu-
los non trāsmittit ꝓpagatioꝛ:
sed libido.nec fecunditas hu
mane nature facit hoies cum
pctō nasci sz feditas libidinis
quā hoies hāt ex illi⁹ iustissi-
ma ordēnatione pcti. Jō btus
Dauid ꝓpter originale pctm̄
quo naturalr obstricti sunt fi
d lij ire dicit. In iniq̃tatib⁹ con
ceptus sum et in pctis ꝺcepit
me mr mea. Ex hoc itaq; ap-
paret ex lege ꝺceptionis tra-
duci originale pctm̄ q: nisi cō
ceptio sic fieret in carne aia ex
carnis ꝺiunctione ꝺcupiscen-
tie vitiū non traheret.

Obiectio quoꝛūdā ni-
tentiū ꝓbare pctm̄ nō tradnci
ex lege coitus. f

Sz ad h̄ opponit h̄ mō.i ipo
ꝺceptu vbi dr trāsmitti pctm̄
ꝓpagat caro.nec tn̄ ifūdit aia
defuerit. Et ad valeriū. Honestas concubitus non est sine ar-
doꝛe libidinis. Sed contrarium huius est.quia omne manda
tum dei potest absq; peccato impleri,ergo plem absq; peccato

hagianos vbi dicit. Qualis terrenus tales ⁊ terreni.hoc quo-
modo nisi per seminis sparsionē ⁊ post. semen ergo vitiatū est
sicut scriptū est. Semen est maledictum ab initio. Et post cla-
rius. Vitium ꝓtrahi non potest protoplasti sine seminis effu-
sione. Si ergo aliter formaretur q̃ ꝓ istā viā non videt ꝙ con-
traheret originale. Sz cōtrariū ei⁹ videtur q̃ si tota caro ade coꝛrupta fuit
⁊ fedata merito culpe.vi-
detur pari rōne ꝙ pctm̄
ꝓtraheret si fieret d alia
pte sicut si fiat de semine
Preterea totū coꝛpus ꝓ-
lis fabricatū est ex semi-
et ꝓstat ꝙ feditas illa nō
purgat ꝓpter diuersitatē
organisatiōis.g̃ si aia ori-
ginale contraxit que iun
cta est primo illi coꝛpi pa
ri rōne videtur ꝙ ꝓtraher
ret illa aia que ꝓiungere
tur coꝛpi ex illa carne for
mato nisi in illa formatio
ne esset purificatio.

¶ Rn̄.quidā tenēt ꝙ cō 3
traheret originale ꝓpter
boc ꝙ non solum est coꝛ-
ruptio ⁊ fedatio in parte
sed in tota carne. Alij vo
tenēt oppositū. dicētes ꝙ
⁊ si sit in oīb⁹ mēbris coꝛ-
ruptio penalitatis.coꝛru
ptio tn̄ feditatis q̃ est ꝓn
cipiū originalis in parte
generatiua cōsistit. Qō-
cunq; boꝛ dicat nō ē ma
gna vis faciēda.q: null⁹
est q̃ nō genereť ꝺm legē
ꝓpagatiōis ex semine in-
fecto.nisi xp̄s solus de q̃
dictum est ꝙ non habuit
originale pctm̄. Verūtn̄
securi⁹ est adherere vbis
magri.ꝓpter boc ꝙ ma
gis cōsonant verbis Au
gust. Unde si bō fieret ex
aliqua pte.vl etiā mulier
facta fuisset ex costa viri
postq̃ peccauit penalita-
tem aliquā habuisset non
tn̄ pctm̄ originale. Necva pō.l.
let qō obr de coꝛruptione
nam ⁊ si in oībus mēbris
coꝛruptio sit penalitatis
coꝛruptio tn̄ feditatis est
in solo semle rōne ifectio
nis ꝓncipalis q̃ est in vi
gnatiua. Quare aūt vis il
la sit magis ifecta q̃ alia
determinatum est supra.
d ¶ In iniq̃tatibus con- 4 Oppo
ceptus sum ⁊c. Lōtra. Ex sitio.
illo verbo videt colligi ꝙ
actus matrimonialis nū
q̃ absq; pctō habeat fieri
⁊ bocipm auctoritate Au
gu.xiiij.de ciu.dei. Beni
tales coꝛpis ptes ita libi
do suo iuri mancipauit vt
moueri non valeāt si ipsa

procreare põt bõ ad cultũ dei. Ad hoc breuiter dõm est q̃ act' mrimonialis põt fieri absq; oi pctõ. maxime cũ fit cũ generãde plis vel reddẽdi debiti. ꝛ illud verbũ psalmiste intelligit de pctõ originali in ple. nõ de pctõ actuali in parẽte. ꝛ sic' verbum Aug. intelligit de libidine put est p'urit' carnis. nõ put est improbitas volũtatis et hoc mõ plus ẽ pena q̃ culpa. Et de hoc planius determinat' I quarto tractatu de matrimonio.

ecc. xxj

Ad intelligentiã eoꝝ q̃ in hac parte dicuntur incidit hic questio circa duo. Primũ est vtrũ originale traduci possit mediante sensibili portione. Scõm est vtrum traduci habeat mediãte carne. Circa primũ quer̃untur tria. Primo queritur vtruz sensibilis anima in boib' fit a generãte. Secũdo q̃ritur cui parti aie primo unfit pctm originale. Tertio q̃ritur vtrũ per originale maior fiat in nobis corruptio generatiue

Rñ. cuz q̃ alterius potentie.

solutiõe A

Questio. j.

Utrũ aia sensibilis in boĩbus fit a gñante. Et q̃ fit a gñante vr̃ pmo p verbũ pbi in. ij. de aia vbi dicit q̃ sensitiue p̃ma mutatio est a generãte. sed prima mutatio sensitiue est illa q̃ ẽ ad cẽ. ergo vr̃ q̃ pars sensitiua in nobis educat' in esse a generãte. ¶ Itẽ xvj. aialiũ. Solus intellectus intrat ab extrinseco ergo solus intellectus intrat per creationez. ergo videtur q̃ aia sensitiua in nobis educatur de p̃incipijs materie ꝛ p generationẽ. ¶ Item sicut opatio aie sensitiue in brutis pẽdet a corpore. ita etiã ꝛ in boĩbus. Unde sicut brutũ impeditur ab opatione videndi leso organo. sic etiã homo. sed q̃ simil'r se bz ad operationẽ. simil'r se bz ad generationẽ. ergo si in brutis ẽ aia sensibilis nõ per creationẽ sed per generationem. sicut cõiter tenetur. ꝛ supra ostensum est dist. xv. ꝛ etiã. xvij. videtur q̃ in boie fil'r fit per generationẽ. ¶ Item sicut in generatione bruti prius est aial q̃ equus. sic etiã in generatione bois prius est aial q̃ homo. ergo prius bz operationẽ ꝛ perfectionẽ partis sensitiue q̃ habeat operationẽ ꝛ perfectionẽ intellectiue. Et huius signũ est: q; embrio prius nutrit̃ ꝛ sentitur q̃ pficiatur aia rõnali. ergo vr̃ q̃ ante pductionẽ rõnalis educatur in nobis sensibilis. sed hoc nõ est p creationẽ. ergo p gñationem ¶ Itẽ aia sensitiua est in potẽtia materie. alioquin nunq̃ ab agẽte naturali in bis q̃ per putrefactionẽ generanf̃ posset produci inesse. si ergo eque potens vel magis potẽs est vis gñatiua in boie q̃ fit in bruto. ꝛ brutũ põt per vim generatiuã aiam sensitiuã ad esse pducere. multofortius igit̃ hoc vr̃ cẽ in boie. ¶ Item si in nobis ẽ sensitiua p creationẽ in brutis p gñationem. ergo nõ vr̃ q̃ fit in nobis vel in ipsis vniuoce. ꝛ si hoc aial dicetur eq̃uoce de asino ꝛ de boie q̃ si hoc est inc̃oueniens restat q̃ si in brutis est per generationẽ q̃ similiter in homine. ¶ Sz ꝓtra. Aug. in lib. de spũ ꝛ aia. Cũ recedit aia a corpore. secum trahit sensum ꝛ imaginationẽ ꝛ rõnem ꝛ intellectũ. sz nihil q̃ separat' a corpore est p gñationẽ. sensibilis aũt in homine est hmõi. ergo ꝛc. ¶ Item in lib. de eccle. dog. Ale alalium nõ sunt substãtie: sed cũ carne ipa carnis vitacitate nascunf̃. ꝛ cũ carnis morte finiunf̃. aia vo humana nõ cũ carne morif̃. q; nec cũ carne seminatur. ¶ Itez pbs in. ij. de aia dicit q̃ sensitiuum est in intellectiuo sicut tetragonus in pẽtagono ꝛ vegetatiuũ in sensitiuo. sicut trigon' in tetragono. si ergo ab eodem p̃ncipio est tetragonus a quo est pentagonus. ab eodem erit aia sensitiua ꝛ intellectiua: sed intellectiua nõ est a generãte vt mõstratum fuit supra. ergo nec sensitiua. ¶ Itẽ quecũq; sunt idem in substãtia. ab eodem p̃ncipio educunf̃ in esse: sed aia sensitiua ꝛ intellectiua in eodem boie sunt idem in substãtia. q; vnius perfectibilis vna est pfectio. ergo si rõnalis non est per generationẽ videtur q̃ nec sensibilis. ¶ Item que simul corrumpũtur simul etiã producuntur. ergo pari rõne que simul separanf̃ simul ꝛ infundũtur. sed recedente in boie aia rõnali nullo mõ remanet potentia sentiẽdi in corpore. ergo sicut amittitur potẽtia sentiẽdi in recessu aie. ita infundit̃ in aduentu. nõ est igitur a generatione. sed a creatione. ¶ Item cũ intendit̃ operatio sensus. minuit̃ opatio intellectus ꝛ econuerso. sicut pz per experientiã. ergo necesse est sensum ex intellectum vel esse vnã potentiã. vel esse potentias eiusdẽ substãtie sed quodcunq; corr̃ sit. eodem modo habẽt educi in esse. cũ igitur rõnalis nõ sit ex traduce. videt̃ q̃ nec sensibilis in boie. Quod si tu dicas q̃ vna retrahit alterã pp ordinẽ vnionem in vno pfectibili. nõ in vna substãtia aie. Obijcitur ꝓtra hoc: q; aia rõnalis aut põt sentire aut nõ. Si nõ põt. ergo videtur q̃ non possit corpus viuificare. Qõ si potest sentire restat q̃ potẽtie iste fundãtur in eadẽ substãtia. Si tu dicas ad hoc q̃ duplex est in nobis sensitiua. Una a generãte. ꝛ hec corrumpitur. Alia a creãte. ꝛ hec cum aia separat'. Obijcitur contra hoc. q; natura nõ facit per plura qõ põt facere per pauciora. si ergo sensitiua illa q̃ est a generãte sufficit in brutis ad sentiendũ. multofortius illa q̃ est a creãte sufficit homini. ergo non est aliã ponere sensitiuã que fit a generãte. Qõ si tu dicas q̃ ẽ ibi nõ ad sentiendũ: sed ad disponendum corpus ad susceptionem rõnalis. hoc nõ videt̃ sufficere: q; si talis aia est substantia eque cõpleta in homie sicut in brutis. ꝛ in brutis non caret opatione sensitiua. videtur ergo q̃ nec in boie. aut igitur erit in nobis ponere dupliceꝫ actum sentiẽdi simul ꝛ semel aut est ponere q̃ sensitiua fit in nobis a creatione: sed primũ manifeste est falsum. restat igitur q̃ vltimũ verum sit. ¶ Rñ. dicendum q̃ circa hoc triplex est modus dicendi. Aliter enim senserunt hic quidã heretici. aliter videntur sensisse pbi. aliter etiã hic senserũt doctores catholici. ¶ Quidã enim heretici senserũt esse in nobis aias diuersas ita q̃ sit vna a deo bono. ꝛ altera a deo malo. ꝛ ex hoc dixerunt q̃ venit in nobis controuersia ꝛ rebellio appetituum. ita q̃ caro ꝓcupiscit aduersus spm̃. ꝛ spiritus aduersus carnem. q; vna illaz animaz sz que est a bono deo non põt facere malum. altera vo sz illa que est a deo malo nõ potest facere bonum. Hũc modum dicẽdi tanq̃ hereticũ reprobat Aug. in lib. de duabus aiabus ostendens q̃ ista positio implicat in se duo ꝓtradictoria. dum ponit talem rebellionem esse in boie. ꝛ ponit simul cum hoc hominẽ peccare ꝛ hominem penitere posse. Hanc etiã positionẽ facile esset improbare ſm viã pbie. qm̃ in vno pfectibili necesse est vnã esse perfectionem ꝛ cũ homo sit vnũ quid per essentiã. impossibile est ab oino diuersis p̃incipijs in esse pduci. si ergo aia rõnalis ẽ a deo bono. sensibilis nostra nõ põt esse a deo malo. ¶ Quidã autem dixerunt q̃ rõnalis ꝛ sensibilis sunt in nobis due substantie. non tñ sunt due anime. ꝓ eo q̃ aia est nomen officij. ꝛ ille due substãtie ordinate sunt ad vnius corporis pfectionem ita q̃ vna disponit ad alterã. vna tñ illaz est p gñationẽ. s. sensibilis. ꝛ but' signũ est q̃ dependet a corpore ꝛ est pfectio alicuius partis corpis. rõnalis vo que nulli' partis corpis est actus est p creationẽ. Sz hũc modũ dicẽdi respuit Aug. in lib. de eccle. dog. dicẽs. Non duas aias in vno boie esse dicimus. sicut Jacobus ꝛ alij syroꝝ scribunt. vnam aialem qua animetur corpus ꝛ mixta fit sanguini. ꝛ alteram spualem que rõnem administret. Et si tu dicas q̃ negat duas esse animas. nõ negat duas esse substantias per litterã sequẽtem apparet q̃ negat duas substãtias esse. Ait enim sic. Sed dicimus vnã eãdemq; aiam esse in homine que corpus sua societate viuificat ꝛ semetipsaz sua rõne disponit. Et ex hijs in li. de spũ ꝛ aia dicit q̃ vna

ꝙ vna ⁊ eadē aīa ōr sensus dū sentit. ⁊ ratio dum discernit. Et iterū dicit ꝙ aīa cum recedit trahit secū potentias sensitiuas Doctores aūt theologie dicunt ꝙ sensibilis ⁊ rōnalis in boīe eiusdē sunt subr: ⁊ ab eodē ꝓncipio bñt educi ineſſe vez a creatore ꝓ eo ꝙ in nobis nō noīant diuersas subas ſz diuersas potētias eiusdē substātie. sicut Aug. vbi de hac materia loqr̄ insinuat expresse. ⁊ hoc idē valde est rōnabile ponere in boīe vnā substātiam perficiētem que dat ei vitā ⁊ sensum ⁊ intellectum Nec repugnat illud verbis pbi si recte intelligaṫ. ¶ Propter quod notandū ꝙ sensualitas tribus modis accipiṫ. Uno modo sensualitas dicit dispositionē ex pte carnis ad actū virtutis sensitiue. ⁊ hoc mō accipiṫ in lib. de aīa ⁊ spū. ca. xiij. vbi ōr Aīa que vere spūs est. ⁊ caro q̄ vere corpus est. in suis extremitatibus facile iunguṅ. i. in fantastico aīe quod corpus nō est sed corpori simile: ⁊ sensualitate carnis que fere spūs est. Alio mō sensualitatis dicit dispositionē ex parte carnis ad sentiendum cū virtute spūali mouente. nondū aīa carnē pficiēte. ⁊ talis sensualitas est in embrione ante ipsi⁹ completā aīationem ibi enī nō pōt esse suba aīe pficiens. cū sit pfectio corporis pbi fici organici. nec possit actualr̄ existere nisi corpore existēte in debita complexione ⁊ organisatione. pōt tñ ibi esse virtus aīe patris que quidem est in semine. sicut in subiecto deferente. sicut virtus motoris deferṫ simul cū lapide iecto. ⁊ iō hec cessat q̄n opatio eius consummaṫ. quod fit q̄n corpori organisato iducitur aīa sensitiua perficiēs. siue educaṫ de potētia materie subito. siue cum rōnali infundatur ab extrinseco. Tertia ꝛo sensualitas est que nō tñ dicit dispositionē cuz virtute mouente. sed etiā habitatē que ineſt ex aīa perficiente. Primo et scōo modo accipiendo sensualitatem sic est in nobis a generāte. q: cū semine occidunṫ calores ⁊ spūs per quos caro disponitur ad sentiendū. transfundiṫ etiā simul cum hoc aliqua virtus aīe que mouet ⁊ regit ⁊ operaṫ vsq; ad forme inductionē. Tertio mō sensualitas est in boīe ab aīa perficiente. que quidem nō bz esse per gñationem sed per creationē. Ibis visis ptz rñsio ad quēstionē. Concedēdum est enī ꝙ aīa sensibilis nō est in nobis ex traduce. sicut ostendunt rōnes ad scōam ptem obiecte. Ad rōnes ꝛo que adducunṫ in oppositu facile est rñdere 7 re. ¶ Ad illud enī quod obiciṫ ꝙ sensitiui prima mutatio est a generāte. dōm ꝙ loquitur de sensitiuo ſm ꝙ nominat substantiam. nō ſm ꝙ noīat potentiā substantie incorruptibilis. Uel etiā hoc ōr rōne illius sensualitatis scōo mō dicte. que quidez 8 bz esse a generāte. ¶ Ad illud quod obiciṫ ꝙ solus intellect⁹ intrat ab intrinseco. dōm ꝙ ibi vocatur intellectus substātia intellectiua. ⁊ q: eadem est substantia intellectiua ⁊ sensitiua boīs. ideo per hoc nō excluditur sensitiua boīs. sed sensitiua 9 brutalis. ¶ Ad illud quod obiciṫ ꝙ operatio sensitiue pēdet ex corpore. Dicēdum ꝙ ex hoc non sequitur ꝙ aīa dependeat. q̄n in eadem aīa reperitur operatio que ei pōt cōpetere p̄ter corpus. hec aūt non cōuenit ipsi aīe nisi ſm ꝙ animat. ⁊ ita ſm ꝙ corpori iuncta est. ⁊ ꝓterea pendet ex corpore. nec aīa vtiq; illa potētia post q̄ a corpore separatur. nec sequitur ꝙ sit otiosa: q: substātia illa aliā bz operationē. boc aūt planius inueniṫur. determinatū in. xiij. i qōne de cognitione anime separate. 10 ¶ Ad illud quod obiciṫur quod prius est aīal q̄ homo. dicendum ꝙ hoc dicitur: q: prius reperitur in embrione operatio animalis q̄ operatio hominis. prius enī mouetur ⁊ sentit q̄ rōcinetur. sed hoc est a sensualitate scōo modo dicta. prout est a 11 virtute mouente. nō put est a virtute perficiente. ¶ Ad illud quod obiciṫur ꝙ aīa sensibilis est in potentia materie. dicendum ꝙ verum est ſm ꝙ aīa sensibilis nominat substātiam generabilem ⁊ corruptibilem. sed nō prout nomiat potentiā substātie incorruptibilis. Et q: aīa sensitiua in brutis hmōi substātiam nominat. hinc est ꝙ bruta suā animā sensitiuā educūt de materia sicut ⁊ in his q̄ potissime generaṅ per putrefactionē sensibilis ꝛo in homie dicit potentiā rōnalis substātie. ⁊ ideo ab eo solo pducitur a quo substātia rōnalis. ⁊ ideo ꝙ sensibilis nō possit ppagari in boīe sicut in brutis. hoc nō est impfectionis ex parte virtutis generātis. sed rōne impfectiōis que consistit in sensitiua boīs. ¶ Ad illud quod obiciṫ ꝙ nō ē vni 12 uoce in boīe ⁊ in asino. dicēdum ꝙ aliquid pduci p generationem. ⁊ aliquid pduci per creationē nō tollit vniuocationem. sicut si de⁹ modo crearet vnū boiem eiusdē speciei. esset cū aliis boībus si igitur maior requiriṫ vniuocatio in specie q̄ in gñe planum est ex hoc ꝙ diuersus modus pducēdi aīam sensibilē in boīe ⁊ asino nō facit boiem ⁊ asinū equoce dici. Et si tu obiicias ꝙ sensibilis in boīe noīat potentiā ⁊ in asino nominat substantiaz. ergo equiuoce ōr. Dicēdum ꝙ in asino etiā pōt nominare substantiā. ⁊ potest nominare potentiā. principalius tamen nominat potentiā. q: nomen eius sumptū est ab actu sentiendi. In homie similiter nominare potest ⁊ substātiam ⁊ potentiam: sed ꝓut nominat substātiam non dicitur aliquid diuersum a rōnali. eadem enī est substātia que facit boiem ⁊ sentire ⁊ ratiocinari. Cuius alia ⁊ alia fit potentia. ⁊ sic patet ꝙ ex hoc non tollitur vniuocatio in genere animalis respectu rationalis ⁊ irrationalis.

Questio. ij Rōne cui⁹ partis ꝓmo insit aīe peccatum originale. Et ꝙ ꝓmo insit rōne potētie vegetatiue videṫ q: originale ineſt aīe ex cōiunctione sui ad carnē corruptā. sed aīa maxime vnitur carni ſm potentiam vegetatiuam que est prima potētia in ipa. ergo videṫ ꝙ ꝓmo insit ei rōne potentie vegetatiue. ¶ Itē hoc videṫ alia rōne. Potētia generatiua est ipsius aīe vegetabilis. sed illa ē mediāte qua originale transfundiṫ ⁊ que maxime per originale pctm̄ inficitur. sicut patebit inferius. ergo videtur ꝙ rationе vegetabilis ꝓmo ⁊ ꝓncipalr̄ insit aīe culpa originalis. Q: aūt rōne partis sensibilis videṫ. Originale enī sicut dicit Augu. est ꝛcupiscētia: sed ꝛcupiscētia primo et ꝓncipalr̄ in parte sensibili radicaṫ. q̄n ꝛcupiscētia dicit appetitū boni vt nunc ꝓuia cognitione. ⁊ hoc cōpetit pti sensitiue. ergo videṫ ꝙ originale pctm̄ ꝓmo babeat fieri in aīa ſz illā partē. ¶ Itē in actuali ꝓpetratione pcti videmus ꝙ pctm̄ puenit ad rōnē mediante sensualitate. p eo ꝙ puersio boīs incipit ab inferiori et a cōuersione ad bonū cōmutabile. ergo si pctm̄ originale incipit ab inferiori videlz a carnis infectione. ⁊ aiam ab inferiori bz inficere. videṫ ꝙ ꝓmo babeat aīe ineſſe rōne potentie sensitiue. Q: aūt ꝓmo insit rōne partis rōnalis vſ. Originale enī est carētia debite iusticie. sed iusticia bz esse in sola rationali voluntate ꝓmo ⁊ ꝓncipaliter. sicut dicit Ansel. in li. de ꝛceptu ꝛgi. ergo originale pctm̄ primo ⁊ ꝓncipalr̄ ratione partis rōnalis bz anime ineſſe. ¶ Item originale pctm̄ est pctm̄ mortale. ergo per ipm aīa est a deo auersa. sed auerti est ipsi⁹ portionis rōnalis primo ⁊ ꝓncipaliter. ergo videṫ ꝙ originale peccatum primo babeat ineſſe anime rōne rōnalis potētie. ¶ Sed ꝙ primo insit ipsi anime rōne sue substantie vel essentie videṫ: q: originale ꝛtrahiṫ in anima ex vnione ipsius ad carnem. sed per prius ꝓ naturam vnitur substātia anime ipsi corpori q̄ potentie organis. prius enī est viuere q̄ moueri. ergo prius ꝓ naturam inficitur anime substantia q̄ inficiātur potētie. ⁊ si hoc verum est. originale ꝓmo ineſt anime ex parte sue substantie. ¶ Item originale cū sit vnū inficit oēs potentias anime. sed nihil vnum est cōmune oībus potentijs anime nisi eius substātia. ergo originale primo est in anima rōne sue substantie. Est ergo quēstio ſm quid originale ꝓmo insit anime. vtrum scz rōne substātie aut potētie. ⁊ si potentie. vtrū vegetatiue. aut sensitiue aut intellectiue. ¶ Rñ. ad predictoz intelligentiā ē notandum ꝙ aliqui dicere voluerūt originale pctm̄ sic traduci ⁊ ꝛtrahi ab aīa vt ꝓmo insit aīe rōne substantie sue que ꝓmo carni ꝛiungiṫ. ⁊ ꝛsequenter mediāte substantia ab ipso potentie inficiūtur. p eo ꝙ nō vniunṫ potentie carni infecte nisi p vnionem substātie. ⁊ sicut vna est gra que reformat aiam ⁊ ei⁹ potētias. que inq̄ ōr vna. q: ꝓmo respicit aīe substantiā vt dicunt. sic est vnū originale quod oēs potentias aīe inficit ⁊ deordinat. sed si istud q̄s ita intelligeret ꝙ per originale pctm̄ primo haberet infici substātia q̄ potētia. ita ꝙ originale insit anime nō rōne potentie: sed ratione ipsius substantie vnite. hoc nō videtur intelligibile. Tū q: originale est carētia debite iusticie. iusticia aūt cū sit rectitudo voluntatis est ꝓmo i voluntate. Tuz etiā q: originale est ꝛcupiscētia. ꝛcupiscere aūt nō est actus⁹ subeniſi rōne potētie. Tū etiā q: in originali est deordinatio ipsi⁹ aīe. Deordinatio aūt nō ē in aīa nisi rōne potētie. q: ꝓ ipsaz solum pōt ordinari ⁊ deordinari. Uñ sicut supra dictū est de gra ꝙ ipsa respicit substantiā. nō q: possit esse in aīe suba circūscripta potentia. sed q: est in potētijs anime ſm ꝙ continuantur ad vnā substantiā sic ⁊ in ꝓpositо intelligendum est. vt originale pctm̄ dicatur subam anime respicere. q: ineſt potentijs. non ex actibus ꝓprijs: sed ꝓut continuari habet in vnam

substãtiam aĩe put est vnita carni infecte. ita thi q primo insit
ipsa deordinatio potẽtie q̃ substãtie. ¶ Non em̃ dr suba ordi-
14 natavel deordinata nisi rõne potẽtie. Hoc g̃ supposito q origi
nale insit aĩe ꝑmo rõne potẽtie. intelligendũ est q duplr est lo
qui de originali pctõ. Aut prout est culpa reddens aiam deo
odiosam. Aut put est viciũ deordinãs ipam potentiã. Primo
modo accipiẽdo proprie inest aĩe fm lib. ar. t maxime fm vo
luntatem. Ꝑm em̃ solũ est fm q aia culpaf vel laudatur cum
est in actu. t fm q est culpabilis vel laudabilis a suo ortu. Se
cundo mõ accipiẽdo. s. put dicit viciũ deordinãs potentiam
fic fomentũ istius deordinationis ortum bz a carne t rõnalis
motiua curuari bz per appetitum siue concupiscentiã sensiti
ue que ad illicitum impellit t mouet. sic dicẽdum est q pecca
tum originale siue vicium quod nascendo contrabimus inest
aĩe primo rõne partis sensitiue. t sic ptz rñsio ad ꝓpositã que
stionem. ptz t in parte respõsio ad obiecta. Concedo em̃ q ori
ginale put est vitium in nobis. primo incboat a parte sensiti
ua. qr modus corrũpendi ecõtrario est in nobis q̃ fuit in adã
Vbi em̃ psona corrupit naturã. t ratio partẽ sensibilẽ. t volun
tas carnẽ. t sic cũ econuerso fit in nobis originalis corruptio
ascendit ad partẽ rõnalem mediãte portiõe sensibili fm q est
vitiositas. Iz fm q est culpa habeat esse in sola parte rõnali in
qua est libertas ar. vnde quattuor rõnes medieverum conclu
15 dunt t concedende sunt. ¶ Ad illud vo quod primo obijcitur
de parte aĩe vegetatiue. dom q vnio ad corpus nõ est tota cã
cõtrahendi originale. sed vnio cum possibilitate ad deordina
tionem. Non em̃ corrumpit ꝑ originale fm q est vitium nisi
quod est ad iusticiam aliquo mõ ordinabile. t qm̃ vegetatiua
plus tenet modum agẽdi naturalẽ q̃ voluntarium. hinc est q
originale nõ sic respicit vegetatiuã sicut respicit sensitiuã in q̃
16 põt esse appetitus t delectatio ꝓiuncta. ¶ Ad illud vo quod
obijcitur de vi gñatiua iam ptz responsio: qr in ea viget corru
ptio. non solus qr sit potentia aĩe vegetabilis. sed etiã qr rõne
sensus adiuncti potest delectatio t cõcupiscentia deordinari.
17 ¶ Ad illud vo quod vltimo obijcit q primo fit originale pec
catum in aĩe substãtia t per vnionẽ. dom q sicut tactũ est vnio
non est tota cã. sed requiritur ibi cũ hoc possibilitas ad deor
dinationẽ peccati. talis aũt non est in substãtia. sed in potẽtia
18 vt predictum est. ¶ Ad illud vo quod obijcitur de vnitate ori
ginalis. dom q hoc non concludit q originale primo sit in sub
stantia: sed q sit in potẽtijs fm q continuãtur ad vnã substan
tiam. sicut primus explanatũ est de gña. hoc aũt melius explas
nabitur infra cũ agetur de vnitate originalis peccati.

Questio. iij.

Utrũ maior fit infectio gñatiue ꝑ ori-
ginale q̃ alterius potẽtie. Et q sicvi
detur. Illa vis est in nobis magis corrupta p pctm̃ in qua ma
ior est rebellio t inobediẽtia. sed talis est potẽtia gñatiua. si
cut ptz. qr mẽbra illa nõ subiacent imperio rõnis. ergo vr̃ q il
la vis est magis corrupta. ¶ Itẽ illa vis est magis per pctm̃
infecta in cui' actu est maior erubescẽtia. Iz maior est erubesce
tia in actu potẽtie gñatiue q̃ in actu alterius potentie. g̃ ꝛc.
¶ Itẽ illa vis est magis in nobis corrupta cui' actui magis
necessaria ẽ medicina. sed talis est gñatiua cuius actus nõ po
test fieri absq; pctõ nisi excusetur per sacramentũ matrimonij
quod quidẽ non contingit in alijs anime potentijs. ergo ꝛc.
¶ Item illa vis magis ẽ in nobis corrupta in cui' actu maior
est incuruatio. sed talis est potẽtia generatiua. nã in eius actu
totalr̃ absorbetur rõ t efficitur homo totus caro. g̃ maior est
in ea corruptio. ¶ Itẽ illa vis magis est in nobis corrupta in
qua magis regnat ꝓcupiscẽtia. sed talis est vis gñatiua sicut
ptz per pruritũ q̃ sentitur in mẽbris genitalibus. ergo illa vis
maxime inter ceteras corruptav̄ ꝑ originalis ꝓcupiscentie vi
tium. ¶ Sed ꝓtra per que quis peccat p hec t torquef. vt dr
Bañ. xj. si ergo peccatũ primor parentum ꝑpetratũ fuit ma
gis p nutritiuã q̃ per generatiuã. immo minime per generati
uam. vr̃ q nutritiua magis debuerit esse corrupta. ¶ Item il
la potentia est magis corrupta q̃ minus põt refrenari. sed ma
gis põt hõ compescere appetitum potẽtie generatiue q̃ potẽ
tie nutritiue. ergo videtur q vis nutritiua magis corrupta sit
¶ Item si corruptio aĩe est ex carne vr̃ q illa vis potissime sit
corrupta q̃ primo in carne t per carnẽ exercet suã operationẽ. Iz
talis est potẽtia nutritiua. longe em̃ ante nutritur hõ q̃ gene
ret. t pr' appetit delectabilia gustus q̃ delectabilia tactus. g̃
videtur idez qõ prius. ¶ Itẽ augmẽtatiua tenet mediũ inter
nutritiuã t generatiuã. prius em̃ est nutriri t postmodũ auge
ri. t tertio generare. sed inter oẽs vires aĩe augmẽtatiua mi
nime corrupta est. ergo si mediũ sapit naturã extremoz videf
fil'r q t generatiua minime deberet esse corrupta. ¶ Itẽ iuxta
hoc queritur quare inter oẽs sensus plus bz tactus de corru
ptione: t quare inter oẽs potentias aĩe vegetatiue. generatiꝫ
ne inter ceteras est in nobis magis corrupta. ¶ Rñ. dicendũ
q absq; dubio inter ceteras potẽtias sensuales maxime corru
pta est vis gñatiua. vñ sicut cõtigit ꝓsucuit dici. aliæ vires solũ
mõ dicunf corrupte. ista vo corrupta dr t infecta ꝓpter ꝓcupiscẽ
tie prauitũ t vehementiã q̃ residet in ipa. ¶ Rõ aũt quare ma
gis inficif vis generatiua q̃ alia potẽtia sumif ex hoc q ipsa bz
est vis nõ solũmodo deseruiẽs persone: sed etiã deseruiẽs na
ture. Et ideo originalis corruptio siue vitium qõ inest nature
ex corruptione psone per prius respicit illã potentiã q̃ aliam.
Deseruit aũt vis gñatiua nature inq̃tum p ipsam fit trãsfusio
seminis in plem. Et qm̃ in illo semie est radix infectionis t cor
ruptionis. hinc est q illavis q̃ est illius seminis admĩstratiua
plus bz in se de infectione t corruptione originali. Et rursus.
qr potẽtie gñatiue in nobis iunctus est sensus t potẽtia sensiti
ua respicit ipm hoiem in se. quodãmodo bz vis ista deseruire
persone. Et qm̃ inter oẽs sensus. tactus est maxime materia
lis t appẽdens cũ maiori adherentia sensibilitatis ad sensi
bile. t hec maxime viget in mẽbris genitalibus rõne multitu
dinis neruoz. hinc est q modica corruptio rõne magnitudis
sensus plr̃ inficit illã potentiã q̃ inficeret aliã. t ꝓpterea mari
me in ea regnat pruritus t ꝓcupiscentia. Et qr post sensum ta
ctus. sensus gustus est maxime materialis inter alios. hinc ẽ
q inter alias vires magis sentif inordinatio circa actũ nutri
tiue siue gustatiue. Ex hac igitur rõne duplici vna colligif rõ
sufficiẽs q̃re aĩa per vitium originale plus inficif in gñatiua
q̃ in alia potẽtia. Et qr hoc ꝓbant rõnes que ad primã ptẽ in
ducunf. iõ ꝓcedende sunt. ¶ Ad illud ergo qõ primo obijcit t
in ꝓrariũ q nutritiua bz magis puniri. qr pctm̃ fuit ꝑmo ꝑpe
tratũ per eã. dom q illa ratio tenet fm q pctm̃ adeo respicie
bat psonã. non fm q respiciebat naturã t verũ est. qr q̃tum ad
illã vim acrius fuit punitus. qr fame t siti. t etiã ei' posteri pu
niunf p iciunioz abstinentia in quibus est maior pena q̃ sit in
carnis ꝓtinentia. ¶ Ad illud qõ obijcif q nutritiua min' põt
refrenari. dom q aliquã potentiã minus posse refrenari. hoc
est duplr. vel rõne vehementie appetitus t delectationis. vel
rõne indigẽtie naturalis. Et qr nõ põt de facili refrenari ꝑ
vehementiã appetit' t inclinationis. magis efficiata t corru
pta. Qr vo hoc bz rõne indigentie naturalis. nõ sequif ex hoc
q magis corrupta sit. Cũ ergo dr q nutritiua min' põt refre
nari. hoc nõ est rõne maioris vehemẽtie appetitus: sed hoc ẽ
rõne indigẽtie naturalis: qr nõ põt sustentari sine cibo. nõ sic
est de gñatiua in qua nõ est ꝛprobitas appetitus ꝑ necessi
tatem. sed ꝑ corruptionis feditatẽ. hinc est q primi mot' ge
neratiue potius dicunf pctõ q̃ primi motus nutritiue. ¶ Ad 22
illud qõ obijcif q nutritiua magis vnif carni. t ꝑ prr' bz actũ
suũ in carne. dom q ex hoc nõ ꝓcluditur q corrumpif intensꝫ
sed q eius corruptio sentiatur diuturnius. Ceterum vnio nõ
est tota causa sicut prædictũ est. ¶ Ad illud qõ obr de potẽtia 23
augmentatiua. dom q potẽtia augmẽtatiua pura mouet nas
turalr̃. nec bz sensum cõiunctũ rõne cuius sentiaf delectatio.
Et qm̃ nõ subiacet volũtati. iõ ꝑ pctm̃ nõ bz deordinari. Rur
sus qr sensus adiunctũ nõ bz. hinc est q nõ est in ea delectatio
ꝓcupiscẽtie. nõ sic aũt est in nutritiua t gñatiua vtraq; barz
aũt subiacet volũtatis impio. Et vtraq; barz bz sensum adiun
ctũ. Et qr plus ẽ in ptãte volũtatis ꝙabstinere a cotu q̃ a cibo
t sensus tactus q̃ maxime materialis est viget in orgno gña
tiue. hinc est q in ea maior est corruptio nõ solũ respectu potẽ
tiaz aĩe vegetabilis. sed t respectu potẽtiaz aĩe sensibilis. Et
per hoc ptz illud quod vltimo querebatur.

Consequenter circa scõm principale quo sꝫ
querebatur vtrũ originale trãsfundaf me
diãte carne ꝓcedendũ est. Et circa hoc tria
querunf. Primo queritur vtrũ aĩa possit in
fici a carne. Scõo quer̃ vtr̃ hoc fit ex volũ
tate aliqua t appetitu aĩe. Tertio q̃rif vtrũ
talis infectio fiat ex ꝓpagatiõe vl libidine.

Questio. j.

D Questio. ſ. Utrum aīa inficiaſ a carne. Et q̄ ficvi-
detur primo per autoritatē apli. Ro. vij
Scio q̄ nō habitat in me boc est in carne mea bonum. ibi glo.
Per additionē corruptio offensionis manet in corpore robur te-
nens diuine ſnie date in adam, cuius consortio aīa maculatur
peccato. Ex boc erpresse colligitur q̄ caro inficit spm̄. ¶ Itē
Aug. de verbis apli. Uicium concupiscentie est qō aīa contra-
xit ex carne. ¶ Item bocipsum videtur rōne. Peccatum origi-
nale homini ineſt ex boc q̄ traducitur ex primo parente i quo
omnes posteri dicuntur peccasse. sed qō dr filius nasci ex pa-
tre nisi solūmodo rōne carnis quā ex eo trabit. ergo si aīa effi-
citur peccatrix. boc est a corruptione carnis. ¶ Itē nulla pro-
prietas traducitur ab vno in alterū nisi mediāte aliq̄ substan-
tia deferēte que sit cōis vtriq̄. sed nulla suba est cōis patri et
pli nisi sola carnis suba. ergo impossibile est pctm̄ patris i ani
mam filij descēdere nisi mediāte carne. ¶ Item mala disposi-
tio existens in carne pōt inducere obliuionē in memoriā. t de-
mentiā in intelligentiā. ergo pari rōne in voluntatē potest in-
ducere concupiscentiā. ſz concupiscētia in aīa est pctm̄ originale si
cut ostensum fuit supra. ergo caro pōt facere aīam peccatricē.
¶ Item aīa iuncta carni passibili efficit passibilis t dolēs: g̃
pari rōne cōiuncta carni infecte t lasciue maculatur t efficit
concupiscens. si ergo concupiscentia pctm̄ est. patz ꝛc. ¶ Contra.
Anſel. de conceptu vgi. cap̄. vij. Non est magis culpa in semi-
ne q̄ fit in sputo vel sanguine. si quis mala voluntate exputt.
aut ex sanguine suo aliq̄d emittit. ergo si nibil pōt dare alij qō
non dr. videtur q̄ caro non potest animā inficere. ¶ Itē Aug.
in. vj. musice. Omne agens prestātius est patiente. t efficiens
materia. sed aīa prestātior est carne. ergo nullo modo caro po
test in animā agere. igit nec ipsam inficere. ¶ Item sicut vult
pbus. necesse est agens t patiens in materia cōicare. sed caro
t aīa nō cōicant in materia. igitur caro nō potest agere in ani
mā. ergo nec ipsam corrūpere. ¶ Item multo spūalior est ani
ma q̄ radius: sed radius ex cōiunctione sua ad corpora immū
da non dr infici. ergo nec aīa ex cōiūctione ad carnē infecta
potest infici. ¶ Item nulla corruptio maior est in effectu q̄ fit
in causa. sed corruptio que est in carne nō est culpabilis. quia
culpa vt dicit Anſel. est in sola volūtate. si g̃ minima culpa pe-
ior est q̄ q̄tacunq̄ pena. t plus dr de rōne mali sicut dicit Au
gu. in sermone de innocētibus. igit ex penali infectiōe carnis
impossibile est culpā in anima generari. ¶ Item corruptio q̃
est in carne. aut est pena aut culpa. Non est culpa boc cōstat.
Si pena ergo iusta est. sed nibil iustū est cā iniusti p̄m q̄ bmōi
ergo corruptio que est in carne cū fit pena. nō poterit eē prin-
14 cipium inficiendi animā culpa. ¶ Rñ. dōm. q̄ absq̄ dubio si-
cut dicunt sancti t tenēt doctores. aīa contrabit pctm̄ originale
mediāte carne. Quō aūt boc possit intelligi nituntf ad boc di-
uersi diuersimode. Quidā enim dicunt q̄ ex bocipo q̄ animavni
tur carni mortali t passibili quā non potest regere. efficitur cō
cupiscens. t sic contrabit maculā originalis culpe. qz ipsa concu
piscentia siue necessitas concupiscentie reddit animā peruersaz
Et qm̄ caro mortalis dr propagari ex carne mortali. t mortali
tas fuit in carne primi parentis ꝓpter pctm̄ inobedientie. bic
est q̄ originale pctm̄ in nos dicitur transire a primo parente. t
boc ex ipsi⁹ Aug. verbis extrabūt. qui dicit in. vij. parte. j. di.
li. sui. vbi sic ait. Qz caro mortalitate percussa est. ipsa sui lan-
guoris infirmitate dissoluta. extra mēsuram prime dispositio
nis desideria sua extendit. Qz ergo caro humana a parentib⁹
cum mortalitate seminatur. in coipso q̄ seminata subiacet mor
talitati. viuificata postmodū carnalis cōcupiscentie subiecta
inuenitur necessitati. vnde ipsa mortalitatis infirmitas causa
est quā sequitur cōcupiscens necessitas. Hucusq̄ verba Aug.
que videntur illud dicere quod prius dictum est. Sed qm̄ in
xp̄o fuit mortalitatis infirmitas. non tm̄ fuit in eo concupiscē
tia vel originalis culpa. non videf istud plene satisfacere. nec
totā cām quare caro inficit aīaz assignare. Esto enim q̄ aliquod
corpus a fomite purificaretur remanente tamen mortalitate
sicut in beata virgine fuit. si anima tali corpori iungeretur. nō
videtur q̄ ꝓtraberet originale). ſz illud corpus fit passibile et
mortale. Et iō alij aliter dicere voluerūt q̄ cū pctm̄ originale
non sit positio vel aliqua essentia. sed potius priuatio t iusticie
carētia. non ꝓtrabit illud anima a carne. ita q̄ caro aliquid in
aīam agat vel influat. sed qz prebet ipsi anime obstaculum rō-
ne cuius aīa debita iusticia priuatur. t priuata illa iusticia. im
petu concupiscentie deorsum fertur cum nō habet retinaculum
t ita sequitur concupiscentiā ex debite iusticie carentia. t sic de
bite iusticie carētia p̄cedit ipsam concupiscentiā p̄ naturā. Pre
bet aūt caro ipsi aīe obstaculū vel offendiculū vt nō habeat il
lam iusticiā ex boc q̄ ꝓpagata est a p̄mo parēte. Uñ ex coniun
ctione aīe ad talem carnem ille qui nascitur dr esse filius Ade.
Et q: adā offendit deū non tm̄ p̄o se: sed etiā in tota sua poste
ritate. binc est q̄ aīa bocipso q̄ tali carni ꝓiungit t spectat ad
genus ade indigna efficitur vt deus sibi iusticiā opponat t cū
illā debeat bre t nō habeat. culpabilis est t rea. t per ꝓsequēs
efficitur concupiscens t vana. sicut manus paralitica ex dissolu
tione virtutis regitiue efficitur tremulosa. Et illud videf tra
bi ex verbis Anſel. de cep. virgi. c. v. vbi ait. Non est in iusti
cia talis res qua inficiaf t corrumpaf aīa velut corpus vene-
no. t que faciat aliquid sicut videf qñ malicioſus dr mala fa-
cit opera. Nam quēadmodum cū indomita fera ruptis vincu
lis discurrendo seuit. t nauis si gubernator dimisso guberna-
culo dimittit eā ventis t motibus maris. nauis vagatur t in-
uebitur in quelibet pericula. dicimus q̄ boc facit absentia ca
thene aut gubernaculi. nō q̄ absentia dor fit aliq̄d. sic cū ma
lus seuit clamam⁹. q: opaf iniusticiā nō q̄ ipa sit vlla essentia.
Et itez infra c. xxiij. Spoliauit ꝑsona naturā dono iusticie in
Adam. t natura egens facta omnes personas quas ipsa de se
creat eadē egestate peccatrices t iniustas facit. Hoc modo
transit pctm̄ personale Ade in oēs qui de illo ꝑsonaliter ꝓpa-
gantur. Ex bis verbis videtur colligi posse intellect⁹ q̄ prius
dictus est. Sz tm̄ adhuc illud nō videf plene intellectui satisfa
cere. qz esto q̄ aīa illa que creaf in corpe extra corpus crearef
et nibil vltra sibi daretur q̄ datur cū corpori infundaf. nō di
ceretur originale habere pctm̄. immo pura esset t innocēs. igit
tur opz intelligere q̄ aliquo modo corruptio redūdet in aīam
ex carne. Et pp boc est tertius modus intelligēdi q̄ in carne
Ade ꝓpter pctm̄ dupl'r fuit corruptio. Una. s. pure penalitatſ.
ex bac aīa cum ꝓiungitur corpori ꝓtrabit passibilitatem. Alia
vo fuit corruptio viciositatis siue feditatis. per quam caro est
spiritui rebellis. t ex bac anima ꝓtrabit culpā originalez: qm̄
talis viciositas quasi mediū tenet inter culpā t penā. Et boc ē
qō magister dicit in ſa. t qō sonant sacre scripture vba. q̄ ex
feruore coitus parentū t concupiscentia libidinosa contrabit
caro feditatē quādaz cum ꝓcipif. que est causa originalis pec
cati. t recte vicium siue corruptio carnis appellari potest.
¶ Ad intelligendum aūt quomō anima possit infici corruptio 25
ne culpabili ex tali feditate bec tria supponēda sunt tanq̄ ma
nifesta quoꝝvnū est q̄ feditas carnis potest facere carnem re
bellem spiritui. qō patuit in adā. q̄ post pctm̄ sensit carnis sue
rebellionē. Scōm est istud q̄ anima vnita carni ꝓpter coniun
ctionem ipsius ad carnē. vel trabit eā sursum. vel ab ipsa tra
bitur deorsum pp vinculum quod est ipsius carnis ad aīam.
Tertium est illud q̄ anima ꝓpria virtute nō potest regere car
nem rebellē. nisi iuuetur p̄ diuinā gratiā p̄m q̄ exclamat apls
Infelix ego homo ꝛc. Ex bis igitur tribus suppositis necessa
rio sequif q̄ si aīa tali carni vnitur q̄ ab ipsa trabif deorsum t
per concupiscentiā incuruatur. sed aīam incuruari nō est aliud
q̄ eā puerti. puersitas aūt in substantia rōnali que est capax
iusticie nō est aliud q̄ iniusticia t culpa. Ex boc igif clarū est
q̄ feditas que est in carne pōt aīam sibi vnitā facere peccatri-
cem. Et qz illa feditas a primo parēte traduci dr in omnes po
steros genitos p̄m legem ꝓpagationis. binc est q̄ mediāte car
ne ad oēs transfundit originale. boc autem melius explanaf
per euidentiā exemploꝝ. Uidemus enim q̄ caro de se non dolet
nec est in ea passio doloris ante aduentū alicuius possit inesse
incisio. Ponatur igitur aīam vniri carni incise t lese. statim cū
ei vnitur babet dolorem t dicimus dolorem aggenerari in ani
ma. non incisionem. Si igif carnis incisio potest facere animā
dolentem. quare non simil' carnis quedā fedatio et resolutio
fecit aīam lasciuā t concupiscentē q̄diu babitet in carne. ¶ Itē
esto q̄ aliquod corpus inceptum esset ad rationis vsum. sicut
est corpus in ea dispositione quā babet freneticus t furiosus.
in tali corpore nec dicitur furia nec ignorantia. sed quedā dis
positio mala. si tamen anima tali corpori infunderetur. statim
efficeretur ignorans t furiosa. q̄diu esset in carne illa. quare
non possumus similiter intelligere t in concupiscentia. Rursus

esto ꝙ aliquod mẽbrum formaretur ad motum ⁊ regimen anĩs me ineptum ⁊ inhabile. vtputa in ea cõplexione quã habet mẽ brum paraliticum. statim cũ virtus motiua vnireꝯ mẽbro illo diceretur ibi esse morbus paralisis. ⁊ esset virtutis dissolutio. ⁊ per ꝓsequens tremulatio. virtutis aũt dissolutio nõ cẽt ꝑtũ ad corruptionẽ ipsius virtutis motiue in se. sed ꝑtum ad ineptitudinẽ organi quod opꝫ regi ab illa virtute. Sic ⁊ in ꝓpolito intelligendũ est ꝙ in corpore ante adventũ aĩe non est actualiter morbus culpe. sed iuncta aĩa que dꝫ ipsum corpus regere ꝓpter carnis ineptitudinẽ caret anima rectitudine virtutis regitiue. ⁊ illa carens tremulosa efficitur per actum concupiscentie. ⁊ sic patet ꝙ valde est verisimile ꝙ originale pos-
26 sit ꝓtrahi in anima ex carne. ¶ Ad dissolutiones obiectoꝝ ꝓnotandum est ꝙ triplr dicitur aliquid agere in alterum. Uno modo per predominationẽ sicut contrariũ agit in suũ ꝓtrariũ Alio modo per influentiã. sicut corpus superius agit in hec inferiora. Tertio modo per colligãtiam. sicut quãdo duo ita sũt vnita ꝙ vnum trahit ad se alterum ⁊ cõmunicat alteri ꝓprietates suas. Cuꝫ ergo dicimus carnẽ inficere animã hoc intelligitur ꝑtum ad tertiũ modum agendi. s. ꝓpter colligantiaꝫ quã habet ad animã. ꝓpter quã dum deorsum tendit. eam secum trahit. vt etiã dicit Gregoꝝ. ꝙ qui labenti innititꝝ necesse ẽ vt cum labente labatur. His visis patent ea que obiecta sunt.
27 ¶ Ad illud etiã quod dicit Anselꝝ. ꝙ pctm̃ non est in semine dicendum ꝙ hoc dicit ꝑtum ad existentiã actualem ipsius pcti. quod quidem est deformitas aspiciens ipsam volũtatem sicut subiectum ꝓprium. non aũt vult negare quin ibi sit causa pcti immo asserit sicut patet ex verbis suis sequentibus. ¶ Ad il-
28 lud Aug. ꝙ omne agens prestãtius est patiẽte. dõm ꝙ intelligit de agente per influentiã. per hunc autẽ modum in originalis ꝓtractione non dicimus carnem agere in animã. sicut pre-
29 dictum est. ¶ Ad illud philosophi ꝙ agens ⁊ patiẽs debẽt cõmunicare. in materia dõm ꝙ ipse intelligit de actione qua cõ-
30 trarium agit in ꝓtrariũ per predominantiã. ¶ Ad illud quod obiꝯitur ꝙ multo spiritualioꝝ est anima ꝙ radius dõm ꝙ et si anima sit spiritualioꝝ. tñ magis est alligata carni ꝙ radꝰ aeri siue corpori illuminato. ideo magis ꝓtrahit eius ꝓprietates si-
31 ue passibilitatis: siue feditatis ꝙ radius ꝓtrahat ꝓprietates illuminabilis vel illuminati. ¶ Ad illud quod obiꝯitꝝ ꝙ non maioꝝ est corruptio in effectu ꝙ in causa. dõm ꝙ istud duplici ter fallit. Primo qñ aliud nõ se bꝫ in rõne perfecte causalitatis. sed solũ rõne instrumẽti ⁊ deferentis. Nam si velimus cõparare corruptionem anime paruuli ad primã causam. videlꝫ ad aĩam ade. reperietur in adam eque magna vl maioꝝ. Defi-
cit etiã ex hoc ꝙ magnitudo corruptionis intenditur frequenter ex nobilitate ⁊ dignitate corruptibilis. qꝫ tanto maius est vicium ⁊ corruptio peioꝝ. quãto natura prestãtioꝝ est. sicut Augu. dicit. ⁊ hinc est ꝙ qñ anima corrumpitur a carne. maioꝝ est
32 in corruptio ꝙ in carne fuerit. ⁊ hoc est rõne nobilitatis subiecti. ¶ Ad illud qõ obiꝯitꝝ ꝙ pena nõ est cã culpe. dõm ꝙ verum est de illo ꝙ est pura pena. talis autẽ corruptio viciosa in adam subsecuta est ex culpa. qꝫ ex hoc ꝙ peccauit. caro eiꝰ dissoluta est nõ solum dissolutione ordinationis ad mortem. sed etiã faciente rebellionẽ. ⁊ faciente ꝓcupiscere quod nõ bꝫ. ⁊ iõ qꝫ talis viciositas ⁊ a culpa est ⁊ ad culpam. põt quodãmodo causare pctm̃ in anima. hoc autẽ non facit aliquid ipsi aĩe impartiẽdo. sed potius rebellãdo. ⁊ deo subtrahẽdo. Et hoc modo intelligit magr̃ animã infici a carne. ⁊ extraxit hoc ex verbis Aug. ⁊ bis verbis aug. consonant verba anscl. Non enim vult anscl. dicere ꝙ carentia debite iusticie p̃cedat necessitatẽ concupiscendi cũ ecõtrario sit ordine naturali. eo etiã ipo priuatur aĩa illa iusticia quo necessitatẽ ꝓcupiscendi bꝫ ex carne ꝓiuncta. sed hoc intelligit ꝑtũ ad actũ ꝓcupiscendi. Silr ẏba Aug. intelligẽda sunt ꝙ caro inficiat aĩam nõ solũ rõne passibilitatis. sed etiã rõne adiuncte feditatis ⁊ viciositatis. quaꝫ in semine esse manifestat ipsa corruptio qꝫ sentiꝯ in actu generatiue virtutis. et in mẽbris illis residet principalr. ꝙuis oĩa alia ita sint passibilia sicut illa.

Questio. ij

Utrum originale ꝓtrahaꝯ in aĩa ex carne ex aliquo appetitu ⁊ voluntate aĩe Et ꝙ sic videꝯ. Primo per rationẽ aug. quã facit in li. lxxxiij. q. ostendẽs ꝙ nullus potest ab alio fieri deterioꝝ. sed si fit deterioꝝ hoc erit a seipso. ait etiã sic. Si fit deterioꝝ. aut ergo a superiori. aut a pari. aut ab inferiori ab inferiori nõ põt a pari nõ quia ei ille nõ prevalet. a superiori nõ qꝫ ille aut cẽt bonus aut malus. Si bonus ergo nunq̃ faceret ipsum deterioꝝ. Si malus. ergo iam inferioꝝ est ⁊ deterioꝝ. Simiꝫr arguiꝯ in propposito. ⁊ ex hoc sequiꝯ ꝙ aĩa non possit fieri mala siue deterioꝝ nisi cooperante volũtate ꝓpria. ¶ Item omne ꝑctm̃ ab aliqua voluntate est. sola etiã voluntas est peccati principiũ. ergo originale pctm̃ quod est in paruulo. aut est a voluntate propria. aut est a volũtate aliena. Si a volũtate aliena. vtpote ade. cũ in adã nõ fuerimus nisi ſm quid. ergo ꝓpter ipsum nõ deberemus eternaliter visione dei priuari. Qõ si hoc falsum est. non ergo solum fuit a voluntate aliena. Restat ergo ꝙ ꝓtrahatur a voluntate ꝓpria. ¶ Item superi' nõ patitur ab inferiori nisi merito culpe. vel nisi ei se subiiciat mera voluntate. sed anima cũ vnitur carni ante vnionẽ non habet culpam. ergo si inficitur a carne hoc non est absq̃ voluntaria subiectione ipsius anime. ¶ Itẽ si angelus intraret corpus infectũ. nõ diceret ex hoc ꝓtrahere originale. si igiꝯ aĩa ꝓtrahit. hoc non est nisi ꝓpter aliquem appetitũ quẽ bꝫ ad carnẽ. ¶ Item si aĩa innocens poneret in igne infernali nunq̃ arderet. ergo si nõ est magis actiua caro q̃ ignis. si inficiꝯ a carne. hoc nõ est nisi ꝓpter affectionẽ ipsiꝰ aĩe ad carnẽ. ⁊ si hoc verũ est. originalis culpa ꝫbitur mediãte appetitu aĩe ⁊ volũtate. ¶ Sed ꝓtra. pctm̃ qõ ꝫbitur a volũtate aĩe est pctm̃ actuale. ergo pctm̃ quod ꝫbunt paruuli non deberet dici peccatum originale. sed actuale. ¶ Item si pctm̃ originale esset a voluntate ipsius anime. ergo puniẽdum esset pena actuali. Si ergo non punitur pena actuali: sed pena dãni sicut infra videbitur. ergo nõ videtur ꝙ a voluntate anime causetur. ¶ Itẽ natura ⁊ volũtas sunt ꝓncipia disparata. ita ꝙ effectus q̃ sunt a natura ⁊ qui sunt a ꝓposito sunt alĩ ⁊ alĩ. si ergo originale pctm̃ coipso dicitur originale ꝙ est a natura. igiꝯ nõ est a voluntate ꝓpria. ¶ Item peccatum quod est a ꝓpria voluntate. per proprium actum est cõmissum. nullũ autẽ peccatum per proprium actum cõmissum fine ꝓprio actu dimittitur. ergo si originale ꝓtrahitur ex aĩe voluntate. nũq̃ in paruulis p baptismũ deleretur. Qꝫ si hoc est ꝫ fidẽ restat ꝙ pctm̃ originale nõ ꝓtrahitur per aĩe voluntatem. ¶ Itez si ꝓtrahiꝯ per voluntatẽ. aut per naturalẽ. aut p deliberatiuã. Non per deliberatiuam. qꝫ in ipo instanti creationis vnitur aĩa carni. Non per naturalem. qꝫ naturalis voluntas semp est recta. et sic mouetur ſm ꝙ eam instituit actoꝝ deꝰ ergo nullo mõ potest esse peccati ꝓncipiuꝫ. redit ergo idez qõ prius. ¶ Rñ. dõm ꝙ cum quericꝯ vtrum originale contrahaꝯ ex voluntate vel appetitu aĩe. hoc triplr potest intelligi. Cõtingit etiã hoc talr intelligere ꝙ spectet ad hereſis peruersitatez. Et taliter vt spectet ad rõnis ꝓbabilitatem. ⁊ tertio etiã modo vt spectet ad fidei veritatem. Cũ etiã duplex sit in aĩa appetitus videlꝫ naturalis et deliberatiuus. si sic intelligatur ꝙ aĩma prius deliberet de carnis infectione ⁊ ei coniungatur voluntarie ex deliberatione. ⁊ ex hoc ꝓtrahat culpam originalem sic intelligere hereticum est. ꝓ eo ꝙ doctores catholici dicunt ꝙ aĩa creãdo infunditur. ⁊ infundẽdo creatur. Et apls Ro. ix. de Jacob ⁊ Esau loquens ait. Anteq̃ aliquid boni vel mali egissent ⁊c. Est ⁊ aliius in aĩa appetitus naturalis. ⁊ per hunc appetitũ duplr potest intelligi ꝓtrahi originale. Uno modo vt sic intelligaꝯ contrahi ex carnis corruptione ⁊ appetitu aĩe ꝙ corruptio carnis est sicut materialis. sed naturalis appetitus aĩe ad corpus q̃ est ad ipam vnionem. ⁊ vnionẽ antecedit natura. ꝙuis nõ antecedat tpe se bꝫ in ratione efficientis. eo modo quo est dicere peccatũ habere causam efficientem. ⁊ sic dꝫ cõtrahi originale pctm̃ a carne infecta mediante appetitu. ꝓ quẽ aĩa carni alligatur ⁊ quodãmodo ei condescendit. ac per hoc ei se subiicit ⁊ subiiciẽdo se puertiꝯ. nec tñ ex hoc dicek culpa illa esse acta. ſ ꝓtracta. nec ꝑsonalis sed naturalis. qꝫ ille appetitus est appetitus naturalis. non tñ causat peccatũ per se. sed cũ corruptione carnis adiuncta que a primo parente propagatur. Hoc ⁊ si ꝓbabiliter esse dictũ videaꝯ. videk tñ in hoc a veritate deuiare ꝙ ꝑncipalem causam ꝓtractionis originalis ponit ex parte aĩe. cũ sancti ⁊ doctores dicant originale peccatũ traduci ꝑncipaliter a primo parẽte. a quo nõ ꝓpagamur nisi ſm carnem. Alio modo põt intelligi peccatũ originale contrahi ab anima per naturalem appetitum ipsius anime ad carnem. ita ⁊ prin-

cipalis

cipalis ratio ponatur ex parte carnis. ⁊ appetitus ille naturalis sit cā sine qua nō. ⁊ hoc quidē ꝺ3 veritatē ⁊ necesse est ponere. Nunq̄ enī caro posset alam inficere nisi anima haberet naturalem colligantiā ad ipsam. Naturalis aūt colligantia non est nisi per appetitū ipsius anime ad corpus. per quē aīa adeo alligatur carni. vt sicut dictū fuit supra nisi virtutē habeat p quā carnem regat: necesse ꝺ3 deorsum ferri cū carne ac p hoc captiuari in seruitutē peccati ꝓpter hoc simpliciter concedendum est peccatū originale esse contractū. ⁊ nullo modo ꝺ3 dici actum. Et hoc ipsum nomen indicat q̄ ꝺr peccatum originale non actuale. dicitur naturale non voluntariū. Unde concedende sunt rationes que ad scōam partem inducuntur. ¶ Ad illud ꝟo quod obijcit q̄ nō pōt fieri bō malus ab alio ꝺm q̄ Aug. ibi loquit de alio agente quod quidē est ita aliud quod nō est naturaliter alligatū ei quod debet fieri deterius. Sic aūt nō est in ꝓposito. nam caro naturalē ꝺ3 colligantiam cuꝫ spiritu per naturalem appetitum vnius ad alterum. ¶ Ad illud q̄ obijcitur q̄ peccatum originale aut est a voluntate ꝓpria. aut a voluntate aliena. ꝺm q̄ a voluntate aliena. ¶ Ad illud ꝟo q̄ subiungit q̄ non fuimus nisi ꝑm quid in illo adā. ꝺm q̄ verū est q: fuimus in potentia causali. sed quēadmodū ꝑm quid reductum est ad simpliciter per operationē nature. Nā cū priꝰ essemus in potentia. nūc sumus entes in actu sic originale peccatum ꝓprie q̄ erat ꝑm quid ante ipsius ꝓprie generationē in ipsa ꝓpagatione ex vnione anime ad corpus incipit esse peccatum simpliciter. nec requirit ibi actualis vl nouā deliberatio. sz sufficit ipsa ꝓpagatio ⁊ aīe ad carnē cōiunctio. ¶ Ad illud q̄ obiꝫ q̄ superius nō patitur ab inferiori. ꝺm q̄ illud ꝺ3 veritatem in ꝺis inter que nō est naturalis colligātia ⁊ ideo nō ꝺ3 locum in ꝓposito. cū naturalis colligātia sit aīe ad carnem. sicut dictum est supra. Posset tñ ꝺici q̄ adā aliquo modo meruit. sz de hoc melius patebit cū agetur qualiter saluatur diuina iustitia in vnione aīe ad carnē. ¶ Ad duas vltimas rōnes iam ꝓtz rīsio per ea que iam dicta sunt. Nā si angelus ponerer in carne infecta. ⁊ aīa innocens ponerer in flāma. nec ille inficerer. nec illa paterer. sed hoc non esset ꝓpter defectum appetitꝰ deliberatiui. sed ꝓp hoc q̄ nō esset ibi appetitus nec colligantia naturalis. ⁊ sine hac nō potest aīa a carne inficī. sicut prius dictum est. q̄uis hec nō sit causa principalis. Consimilis enī appetitus naturalis saluaretur in aīa. ad carnem si homo stetisset. ⁊ tñ anima nullam culpā contraheret.

Questio. iij

+ ne tñ. vel ex ꝓpagatione ⁊ libidine simul. Et q̄ ex libidine ꝟr. Primo auctoritate Augu. de fide ad pe. Peccatum originale nō trāsmittit ad paruulos ꝓpagatio sed libido. si ergo aīa ex feditate carnis ꝓtrahit originale illa feditas est in carne nō ex ꝓpagatione sed ex libidine. ¶ Item magister in ꝛa. Pollutio quedam est in carne quā in feruore coitus parētum ex concupiscentia libidinosa contrahit caro dum cōcipit. Ex hoc apparet q̄ feditas illa in carne nō est ex ꝓpagatione sed ex libidine. ¶ Item xp̄s de beata virgine cōceptus est ex massa humani generis. ⁊ tñ nec habuit illā feditatem in carne. nec originale in aīa. ergo talis feditas in carne nō est: q: caro ex carne educitur. sed q: cuꝫ libidine seminatur. ¶ Itē si nūq̄ natura lapsa essz: nihilominꝰ esset ꝓpagatio carnis ex carne. nec esset in eo feditas nec peccatū originale p ꝓsequēs. ergo si in ꝓpagatione bouis ex boue est traductio originalis. hoc nō est ratione ipsius ꝓpagationis. sed rōne additē libidinis. ¶ Item si fieret ꝓpagatio absq̄ libidine iā nulla esset inordinatio ex parte virtutis generatiue ⁊ si nulla cēt inordinatio ex parte virtutis generatiue. nulla esset feditatio in semine. ⁊ si hec nō cēt. nulla esset feditas in carne. nec in aīa cōtraheret originale. si ergo caro inficitur ⁊ viciatur hoc non est ex ꝓpagatione tñ sed etiā ex libidine. ¶ Sed ꝓtra. Originale pctm̄ ꝓtrahimus. q: in adā peccauimꝰ. eo mō quo in ipso eramus. in ipo aūt eramꝰ ꝑm ꝓpagationē ⁊ nō ꝑm libidinē. q̄ tam originale q̄ carnis feditatē ꝓpagatione ꝓtrahimꝰ. nō libidine. ¶ Itē libido respicit parētes primos. sed originalis traductio respicit primos parentes. Ergo nō dicimur ꝓtrahere originale a parēte primo: sed ab adā. ergo ꝟr q̄ ipsa libido q̄ est in coitu nihil faciat ad transfundendū peccatū originale. ¶ Item possibile est ꝓiuges sanctos ex charitate coire absq̄ omni peccato: sed vbicūq̄ est libido. ibi est voluntas improbi tas ⁊ aliqua culpa. ergo possibile esset eos gīare absq̄ libidine igr si traductio feditatis carnis vel originalꝫ pcti esset rōne libidinis ꝓles sic genita nō ꝺret culpā originalē. ¶ Itē si traductio originalis eēt rōne libidinis. q̄ille q̄ cū maiori libidine nasceret maius ꝺberet originale. sz natus ex adulterio cū maiori libidine gīatur q̄ ille q̄ nascit ex thoro legitimo. ergo vī q̄ maior esset in ea originalis culpa. si igit corruptione originalis pcti oēs corrumpunt equalr. vī q̄ talis corruptio non trahat p libidinē. ¶ Itē ponat q̄ semen descinderet de lūbis viri ⁊ infunderet vasculo mulieris. ita q̄ nec vir sentiret delectationē nec mulier esset ibi ꝓceptio absq̄ libidine. q̄ talis ꝓles nō haberet pctm̄ originale. q̄ si hoc est absurdum ponere ⁊ intelligere q̄ aliq̄s ex semine ade gīetur sine corruptione nisi in eo solo q̄ ꝓceptus est in virgine p virtutē supra naturam. nō vī feditatē carnis siue originale pctm̄ trāsmittere ad posteros libido: sz ꝓpagatio. ¶ Rñ. ꝺm q̄ sicut expresse ꝺicit Aug. in li. de fide ad pet. ⁊ magr ꝺicit in ꝛa. Feditas carnis ⁊ ꝓtractio originalis nō tñ est ex lege ꝓpagationis: sed ēt ex feditate libidinis. vñ Aug. ꝺicit. Pctm̄ i paruulos nō trāsmittit ꝓpagatio: sz libido. nec fecunditas nature bōane facit boues nasci cū pctō. sed feditas libidinis. ¶ Ad cuiꝰ verbi intelligentiā ⁊ etiā obiectoꝝ notāꝺū q̄ libido tripliciter ꝺr. Uno mō libido ꝺr improba volūtas. Secūm quē modū ꝺicit Aug. in li. de li. ar. Nihil enī videmus in toto malefaciēdi gīe nisi libidinem ꝺmari. hoc est volūtatis ꝛprobitatē. Alio mō libido ꝺr delectatio immoderata ꝑm q̄ ꝺicimus maiorē esse libidinē i ope virtutis gīatiue q̄ alterius potētie. Tertio mō ꝺr libido corruptio viciosa quā ꝺicimus esse in semine ⁊ etiā in virtute gīatiua ꝓter actum generādi ꝑm quā ipa vis gīatiua ꝺr esse corrupta ⁊ infecta. Quibus ꝺis modis contingit libidinē esse circa actum generationis humane q̄n ibi est corruptio viciosa. ⁊ delectatio immoderata ⁊ volūtas improba. Sine prima tñ libidine hoc est improba volūtate ꝓtingit generari frequēter. sine scōa hoc est imoderata delectatiōe vix aut nūq̄. Et sine tertia nunq̄. si sit generatio ꝑm legē nature cū ergo ꝺr q̄ pctm̄ nō trāsmittit ad posteros ꝓpagatio sed libido. hoc nō intelligit de libidine primo ⁊ scōo modo: sed tertio. ⁊ p hoc ptz rīsio ad oēs rōnes que adducunt ad vtrāq̄ partē. Nā prime auctoritates ⁊ rōnes que ostendunt originale transfundi pp libidinem loquunt de libidine in acceptione tertia. Rōnes ꝟo ad oppositum pcedunt de libidine in acceptione prima ⁊ scōa. ⁊ hoc ꝑz pertractanti omnes ⁊ singulas.

Distinctio. xxxij

+ Qualiter peccatū originale ꝺelcatur seu curatur.

Quoniam supra dictū est originale pctm̄ ⁊c. Supra ostendit magr qualr pctm̄ originale traducit. in hac pte intēdit ostendere qualr curat. Diuiditur aūt pars ista in duas ptes. In quaꝝ prima determinat magr quō originale pctm̄ ꝺeleri ꝺebeat in baptismate. q̄ quidē est opus diuīe mie. Secōo ꝟo determinat qualr in ipsi⁹ aīe infusiōe ⁊ punitione saluet rectitudo diuine iustitie. ibi. Solet etiā queri qua iustitia teneat ⁊c. Hoc autē facit. quia vniuerse vie ꝺñi misericordia ⁊ veritas. et iō iurta benignitatē mie. manifestari etiā oportebat equitatē iustitie. Prima pars diuidit in tres partes. In prima ostendit qualr in baptismo ꝺeletur peccatū originale ex parte aīe. Secundo ꝟo qualiter curari ꝺebeat ex parte carnis ibi. Solet autē hic queri. vtrum ⁊ ipsa caro ⁊c. Tertio ꝟo determinat de pena q̄ remanet in vtroq̄. videlz de concupiscentia. ibi. Preterea queri solet vtrū concupiscentia ⁊c. Sil̄r secunda pars principalis tres ꝺz partes. In prima parte determinat vtrum ꝺeꝰ ex iustitia ꝺebeat culpā originalē anime imputare. Secundo ꝟo querit cur ꝺeus vult animā illam corpori maculato cōiungere. ibi Si ꝟo queritur cur ꝺeus qui fecit animā ⁊c. In tertia ꝟo determinat qualis creatur anima a suo auctore. ibi. ꝺic a quibusdam solet queri vtrum anima talis ⁊c. Et sic in vniuersō magr in presenti ꝺist. duo principalr determinat quoꝝ vnū est qualiter originale pctm̄ ꝺeleat ꝑ opus diuine mie. Alterū ꝟo est qualr ꝓtrahatur salua equitate diuine iustitie. Et oia que determinātur in parte ista possunt reduci ad tria. Quoꝝ primus est qualr ꝺeletur originalis culpa. Secōm a quo fit ipa ꝓcupiscentia. Tertiū ꝟo est qualr ad infusionē aīe ⁊ originalis culpe imputatione saluetur diuina iustitia.

a ¶ Manet igr vt ait Aug. ꝛc. Obij cir. Lū post baptismū nō debeat remanere in nobis nisi pena ꝓmouens. ꝛ concupiscētia sit magis pena suffocās q̄ ꝓmouēs. non dz remanere in corpe mortis hui⁹. Qđ aūt sit pena suffocās. ptz in ista sequti qua dr cl⁹ desideriis nortis nō obedire p̄cipimur. Si igr desideria cō cupiscētie sunt nocia ꝛ p̄ bibemur obedire ꝓcupiscentie. g̃ vr q̄ sit pena suffocās. Itē act⁹ ꝓcupiscētie ligat rōnem maxime i ope virtutis gñatiue. sed talis est pena suffocās. ergo ꝛc. ¶ Rñ. dom q̄ ꝓcupiscētia que remanet post baptismū nō est pena suffocans. q: nō p̄cludit actum vite spūalis. stat enī sīl' cū gra pma. ꝛ si inciter ad illicitum. nō tñ pualet. q: subter nos est appetitus noster ꝛ nos domiari possumus illius. Remanet aūt hec ꝓcupiscentia in mēbris nostris vt pena ꝓmouens maxime quā tum ad exercitū pugne. que facit ad augmentum meriti ꝛ coronc. quod bene significatum est in ingressu filioz israel in terram pmissionis. in qua relict eis dñs aduersarios cū q̄bus pugnare possent ꝛ per quos deus eos p̄baret. vtrum ipsi deū diligerent an non. sicut patet in ll. iudicū. Sunt ꝛ alie plures vtilitates ad quas mouetur homo occasione concupiscētie in se relicte sed be inueniri possunt li. iiij. dist. iiij. Per hoc ptz rñsio ad duo obiecta. Nā concupiscentia non suffocat nisi ei obedire velim⁹ et licz in actu generandi vsus rationis impediat. non tñ est ibi suffocatio. quia talis actus p̄t esse meritorius.

Distin. xxxij.

Augu.

Origia le pctī duobus modis dimitti tur. s. extenuationesui ꝛ solutō nec reat⁹

b ¶ Per gratiā baptismi ꝛc. Cōtra. aut enī gratia baptismi bz oppositū aut non. Si sic. g̃ vna nō p̄t stare cū altera ergo adueniente gra recedit ꝓcupiscētia nec minuit. Si nō opponit ei. ergo videtur q̄ ipsaz nō diminuat. Itē si ꝓcupiscētia minuatur p gratiā. g̃ cum sit finita videtur q̄ aliqñ totalr auferatur. qđ est ꝓtra Aug. in lra qui dicit q̄ hoc nō p̄stat nisi miraculo inefabili. vt lex peccati prioris extinguat. Ideo est hic q̄stio. vtrū fomes in aliquo totalr fuerit extinctus. ¶ Rñ.

2 dom q̄ sicut dictū est supra ꝓcupiscētia duo dicit. Dicit enī appetitū inmoderatū boni cōmutabilis. ꝛ sic dico q̄ ista inmoderantia circa appetitū potest esse dupliciter. Aut ita q̄ ratio capiatur ꝛ anima peruertatur vt necessitatē habeat p̄ponendi bonum cōmutabile bono incōmutabili. ꝛ sic dicitur esse cō

¶ Quomō originale peccatū deleatur in baptismo q̄r parte anime.

a ¶ Quia supra dictū est originale pctm esse vicium cōcupiscētie assignatūq̄ quō a parentib⁹ trahat et originale dicat supest inuestigare quō i baptismo dimittat. cū etiam post baptismū remaneat cōcupiscētia q̄ ante fuerat. vñ vr vl pctm originale nō esse ꝓcupiscētia vel nō remitti in baptismo. ¶ Manet igit vt ait Aug. in corpore mortis hui⁹ carnalis ꝓcupiscentia. cui⁹ viciosis desideriis nō obedire p̄cipimur. ¶ Que tñ ꝓcupiscētia quotidie minuit in ꝓficientibus et ꝓfectib⁹; sz lz remaneat cōcupiscētia post baptismū non tñ dñatur ꝛ regnat. sicut ante in

b mo p gratiā baptismi ꝓcupia mitigat ꝛ minuit. vt post dñari nō valeat nisi q̄s reddat vires hosti eundo post ꝓcupiscētias nec post baptismū remanet ad reatū. q: non imputat in peccatū: sed tñ pena peccati est. ante baptismū vero pena est ꝛ culpa. ¶ Duplici ergo rōne peccatū originale dr dimitti in baptismo. q: p gratiā baptismi vitiū ꝓcupiscētie debilitat atq̄ extenuat. itavt iā nō regnet nisi ꝓsensu reddātur ei vires: q: et reatus ipsi⁹ soluit. vñ Aug. in li. de baptis. puulor. Gra per baptismum id agit. vt vetus hō crucifigatur. ꝛ corpus pcti destruat nō ita vt in ipa viuente carne cōcupiscentia respersa et innata repente absumatur ꝛ non sit. sed ne obsit mortuo que ierat nato. Nam si post baptismuz vixerit. in carne habet concupiscentiam cum qua pugnet. eāq̄z adiuuante deo supet si tñ nō inuacuū gratiā ei⁹ suscepit Nō itaq̄z hoc p̄stat in baptismo. nisi forte miraculō ineffabili creatoris. vt lex pcti q̄ est in mēbris p̄sus extinguat vt nō sit. sed vt q̄cq̄d mali ab homine factū. dictū. cogitatūq̄z est. totum aboleat. ac velut factum non fuerit habeat. Ipsa vo ꝓcupia soluto reatus vinculo. quo p illā diabolus aiaz retinebat. ꝛ a suo creatore separabat maneat in certamine Ecce h apte oñdit ea rōne dimitti i baptismo. nō q: nō maneat post baptismū. sed q: reatus in baptismo aboletur.

¶ Deinde idē ipse ostēdit eo mō etiaz dimitti. q: baptismi gratia ꝓcupiscētia ipa mitigatur ꝛ minuit. in eodē li. ita dicens. lex carnis quā aplus appellat pctm cū ait. Nō regnet pctm in vestro mortali corpe. nō sic manet in mēbris eoz q̄ ex aq̄ ꝛ spūsancto renati sunt tanq̄ non sit eius facta remissio vbi oīno plena sit remissio

c pctoz. sed manet hoc vicium ꝓcupiscentie in vetustate carnis tanq̄ superatum ꝛ peremptum. nisi illico cōsensu quodāmodo reuiuiscat ꝛ in regnū proprium dominationēq̄z reuocet. Hic aperte insinuat in baptismo ꝓcupiscentiā debilitari. et quo ꝛ dicit dimitti. nō solum ideo q: reatus ibi soluitur. Quē remissionis modum alijs etiā plurib⁹ testimonijs scriptura edocet. ait enī Aug. cō Julianū. Lex in membris vicius carnis est. quod ex pena peccati: et ex traduce mortis puenit. Sed lex ista que est in mēbris. remissa ē regnatione spirituali et manet in carne mortali. Remissa est quia reatus solutus est sacra cupiscentia intensa. ꝛ hoc modo tenet rationē culpe. ratione vl delz illius immoderātie. Alio modo ꝓcupiscentia dicit immoderātiā. nō q: ratio succumbat sensualitati. sed q: sensualitas non perfecte obtēperat rōni. ꝛ hoc mō tenet rōnem pene. Primo mō q: tenet rōnem culpe directe opponit ipsi gre. ꝛ cō gra supueniēs aufert illā imoderantiā p eo q̄ talis immoderātia ponebat debite iusticie carētiā. Aliam aūt imoderantiaz q̄ sicut dictum est dicit rationez pene non tollit gratia in suo aducntu. propter hoc q̄ non opponitur formaliter ei: sed qñ gratia ꝛ cōcupiscentia relicta respectu ei⁹ ad quod inclinant quādam habent oppositionē. hinc est q̄ ſm q̄ homo plus exercitat in gratia. magis ꝛ magis remittitur concupiscentia nunq̄ tñ oīno tollitur ꝓcupiscētia. q: semper remanet radix eius in boie nisi auferatur per donuz gratie speciale. sicut in virgine creditur fuisse post conceptionem filij dei. sed hoc magis habet locuz in tertio cumquerit de sanctificatione vginis. Per hec autem que dicta sunt patent obiecta. Gratia enīz et concupiscentia quodā modo opponūtur. ꝛ quodammodo non sicut ostēsum est. ¶ Ad illud quod 3 obi: scdo q̄ ꝓcupiscētia est finita. ergo aliqñ totalr auferetur. dom q̄ hoc vez esset si ꝓcupiscētia diminueretur q̄tū ad cām: sz solū minuit q̄tū ad exercitiū siue p cōparationē ad illud ad quod est. ꝛ ideo nunq̄ totaliter tollitur sicut habilitas aīe nāq̄ totaliter per peccatum aditur. ꝛ hoc melius infra vidēbitur.

Bonavē tarcense altero. Ro. vij.

c ¶ Manet hoc vitiū concupiscētie i vetustate carnis tāq̄ supatūr pemptū nisi illi. ꝓsen. quodā reui. ꝛ in regnū pprium reuocet. Hoc vr falsum esse. q: cuz ꝓcupiscētia prout regnabat dicebat esse originale peccatū ad Aug. videt q̄ si reuocetur in regnuz pprium post baptismum q̄ originale peccatum reuertatur. q̄ si hoc falsum est. ptz ꝛc. Item que sunt diuersorum generuz. vnū non auget alterum. sed ilcitus ꝓsensus est culpa. ꝓcupiscētia relicta est pena. ergo non augetur per consensum illicitū. ¶ Rñ. q̄ ꝓcupiscentia auget 4 per ꝓsensum illicitum. sicut dicit Aug. ꝛ hoc duplici ex cā. Primo q: gratia expellitur. ex cuius p̄sentia ratio sensualitati p̄erat. ꝛ per consequens remittebatur cōcupiscentia. Alia est ratio q: potentia ex frequentia actus magis prompta efficitur.

ad exemplum

ad exeundū in actū ꝓsimilem ⁊ qz act' illicitus dicit actū ꝓcupiscēdi hinc ē q ꝓcupia auget ab actu illicito quasi a filī. ¶ Ad illud ergo qđ obī q tunc redit originale pctm̄ dicēdum q hoc nō sequit duplici ex cā. Primo quidez qz ꝓcupiscētia regnās nō dz pctm̄ originale nisi inq̄tū dz regnū ⁊ dñium ab ipsa dois origine. cū autē illud dz p illicitū actum. non dz rōnem originalis pcti. sed potius actualis

6 ¶ Alia est ēt rō. qz aliter diminuit ꝓcupia pbaptīsmū. alr auget p illicitum ꝓsensuz. Per baptīsmū ei sic diminuit vt auferat illud qđ formalr erat pctm̄ originale. vez carētia debite iusticie. Ybi ei absoluit q̄s a debīto originalr iusticie ad quā oēs tenebant ex ipsa obligatione ade. ſz p illicitū ꝓsensum augeri dz pro eo q dū bō peccat magis efficit pn̄ ad malū saltē intēsiue. et q̄tū ad aliqđ pcti genus

7 determinatū. ¶ Ad illud qđ obī q sunt diuersoꝛ generū ꝓcupiscētia put est culpa ⁊ put est pena. dōz uidđ q ⁊ si sint diuersoꝛ generū car rum in gñe moꝛis. nō tñ i mun gñe nature. vtriusq; em̄ a ri ab ctus est ꝓcupiscere. Prez a polterea et si ꝓcupia put est ione pena nō sit eiusdem gñis j non cū ꝓcupiscētia put est cul ñdit i pa formalr loq̄ndo. qz tñ uenīē est pena viciosa ad illā de ꝓ ille se ordinat. ⁊ p b̄ vna aug q̄ ne mentak p alterā. sicut do nt. cet ipsa experientia.

d ¶ Quō g̃ alia pctā p̄te. rc. Lōtra. Si ꝓcupia remanet actu. g̃ in originali nō tñ ꝓsiderak reat' verūetiam actus ergo debz dici pctm̄ actuale. Item falsum vr dicere cū ait q alia pctā träseunt actu et remanēt reatu. cū em̄ dimittunk pctā actualia in baptīsmo. träscunt ⁊ q̄tū ad penā ⁊ q̄tū ad culpā. i pnia ēt träseunt q̄tuz ad reatum pene eterne. Et si tu dicas q remanet reatus ad penā satisfactoriā ſpō. ⁊ tpalē. Obī silr de originali, post cui' deletionē i baptīsmate remanet obligatio ad moꝛtē ⁊ ad alias

8 penas tpales. ¶ Rſi. dicendū q magr large vocat hic actū nō solū ipsuz actualē motū. ſz ēt pnitatem illā ſz quā bō ordiak mēto quo renascūtur fideles. Manet aūtq; opatur desideria ꝺ q̄ dimicāt etiaz fideles. Idē in sermone quodā de concupiscētia carnis. Per gr̄am baptīsmatis ⁊ lauacrū regnatiōis solut' ē ⁊ ipe ꝓcupie reatus cū q̄ eras nat'. ⁊ q̄q̄d antea ꝓsensisti male ꝓcupie: siue cogitatione siue locutōe. siue actione. Idē in li. de nuptijs ⁊ ꝓcupia. Concupia carnis lz in regnatis iā nō deputek i pctm̄ q̄cūq; tm̄ ples nascik obligata ē originali pctō. Itē dimittik ꝓcupia carnis in baptīsmo nō vt non sit. ſz vt nō imputek in pctm̄. Hoc est em̄ nō b̄re peccatū. non esse reū peti. Quō g̃ alia pctā p̄tereūt actu ⁊ remanent reatu vt homicidiū et filīa ita ecōuerso fieri pōt vt ꝓcupia p̄keat reatu ⁊ remaneat actu. Ex p̄dictis euidenter monstrak quō pctm̄ originale in baptīsmo remittatur.

Quō originale pctm̄ curek i baptīsmo ex pte carnis. b

¶ Solet aūt b q̄ri vtrū ⁊ ipa caro in baptīsmo ab illa feditate purgek. quā in ꝓceptione ex concupia libidinosa ꝓrit. Quibusdā videk q sicut aīa a reatu purificak. ita et caro ab illa pollutiōe purgak vt sicut duob' cōplek mysteriū baptīsmi. s. aq̄ ⁊ spū. ita ibi duo purgentur aīa. s. a reatu ⁊ caro ab illa ꝓtagione. qđ quidē ꝓbabile est. Alij vo putant tm̄ aīam ibi mūdari. carnē vo nō ab illa feditate purgari. Si vo remanet illa feditas vsq; ad p creationē filioꝝ q̄ fit i ꝓcupia carnis. vr natura carnis magis ac magis coꝛrumpi. ⁊ magis coꝛruptav̄ caro p̄olis q̄ parētis. qz de carne pollutionem quā habuit a ꝓceptu retinenti. trahik polluta. ⁊ in concupiscētia ꝓcipik. vñ ⁊ polluik ⁊ ita ex duplici cā ꝓtaminatur vñ maioꝛ vr pollutio carnis i p̄role q̄ fuerit in parente. Ad qđ illi dicūt qz lz caro ꝓlis ex carne feda seminetur ⁊ in concupiscētia concipiatur non tñ feditatem maioꝛem trahit q̄ caro vñ seminatur habuerit. Quāuis etiam si fediꝛ atq; immundioꝛ sit caro p̄olis. et ideo magis coꝛrupta q̄ caro parentis. nō inde (vt aiūt) fit p̄iudicium veritati. qz nec absurdum esse dicūt. si carnis natura magis in posterioꝛibus coꝛrupta trahak. nec; ex ipsa magis coꝛrupta. anima magis inficitur.

De pena concupiscētie que remanet in carne ⁊ anima ex quo autoꝛe sit deo. scilicet vel alio. c

¶ Preterea q̄ri solet vtrum ꝓcupiscētia que post baptīsmū remanet ⁊ tm̄ penalitas est ante baptīsmum vo pena erat ⁊ culpa. ex deo autoꝛe sit vel ex alio. Ad qđ breuiter rñdentes dicimus qz inq̄tum pena est. deum hz autoꝛē inq̄tuz vo culpa est. diabolum siue hoiem habet autoꝛem.

Utrū deus ex iusticia debeat culpā originalem anime imputare. cum non possit vitare. d

¶ Solet etiā queri qua iusticia teneatur illo pctō aīa innocens a deo creata. cū non sit in potestate sua illud vitare. Non em̄ p liberū arb. illud cōmittik. qz nō pri' est aīa q̄ illi pctō est obnoxia. Ad hoc quidam dicunt. ideo aiam ream esse illius pcti lz munda a deo sit creata. qz cū infunditur coꝛpoꝛi ꝺdelectak carni. ex q̄ pctm̄ ꝺtrahit. Vel si esset iā non originale ſz actuale potius dicerek. g̃ recte pōt dici iputari aīe illō pctm̄ qđ ex coꝛruptioue coꝛpis ineffabilr trahit. Quia vt ait aug. in li. de ciui. dei. Nō fuit coꝛruptio coꝛpis que aggrauat aīam cā p̄imi pcti. sed pena nec caro coꝛruptibil' aīam peccatricē fecit. ſz peccatrix aīa carnē coꝛruptibilē fecit. Illud etiā nō imerito q̄ri pōt. vtrū pctm̄ originale debeat dici voluntariū vel necessariū. Et necessarium pōt dici qz vitari nō pōt. vñ ⁊ ppba dicit. De necessitatibus meis erue me. Et voluntariū non incongrue appellatur. qz ex volūtate p̄mi hois ꝓcessit. vt aug. i. j. li. retrac. oñdit dicēs. Illud qđ in paruulis dr originale pctm̄ cū adhuc non vtātur lib. ar. voluntatis nō absurde vocak voluntariū. qz ex p̄ma hois mala volūtate ꝺctum factū est quodāmō hereditarium.

Quare deꝰ vult aiam coꝛpi maculato ꝓiungere sciens eā inde maculari. ⁊ ideo dānari. e

¶ Si vo q̄ritur cur deus q̄ fecit aīam ipsam sine macula. ⁊ scit eā ex coꝛpis ꝓiunctione maculā peti ꝺhere. ⁊ aliq̄n ante baptīsmū seiungi ab ipo coꝛpe ⁊ sic dānari. eā coꝛpi iungit. Rñdemus ex altitudine iudicioꝛuz dei id ꝓuenire. nec iniuste id a deo fieri. Ipe em̄ nō incongrue hūane ꝺditiōis modū quē a p̄ncipio instituit (lz pctā hoiz intercesserint) sine imutatione ꝺtinue seruat. Coꝛpoꝛa de materia a p̄ncipio sine vicio facta fingens aīasq; de nihilo creans. coꝛpoꝛibusq; ꝓiunctione hoiez pficiens. Cū g̃ vtraq; hois natura a deo sine vicio sit instituta. lz a se sit pctō viciata non ideo immutabilis deus humane conditionis p̄imariā legem mutare debuit: siue ab hoim multiplicatione desistere.

Qualis creatur anima a suo creatoꝛe. f

¶ Hic a q̄busdā q̄ri solet. vtq; aīa talis sit ātē baptīs-

questio

Rñ. q̄ rundaz falsa.

cōgrua rñsio et vera.

Origale an sit necessariū vl' voluntariū.

c ¶ Ad qđ dici ꝛc. Innuit mgr ꝙ aīa nō ē talis qualē dē fecit Cōtra. in subita opatione fil' est fieri ꝛ factū esse: ꝫ illud argumentū est necessariū. dē facit aīam. ğ est. Et illud dē facit talem aīam. ğ talis ē. igr mgr implicat duo opposita in lra. Itē ꝗro aut dē fecit aīam iustā aut iniustā. Si iustā. ğ dē dedit ei iusticiā. ꝛ boc est falsuz nō em̄ iusticia creata fuit cū illa aīa. Si iniustā. et talis est. ğ talis est aīma qualē eam dē fecit. Propter boc est qđ qualē dē fecerit illā aīam: ꝛ nō vr ꝙ possit dari ꝙ fecerit eā iniustā. cum summa iusticia nō possit facere aliqđ iniustū. nō vr sil'r ꝙ fecerit eā iustā qz cū in primo instāti fuerit iusta simul fuisset iusta ꝛ iusta. ꝛ bec sunt compossibilia. Non ei vr ꝙ possit dari mediū circa bec. qz bec duo sunt immediate opposita circa aīaz. ¶ Rn. dōm ꝙ cū queritur qualē deus fecerit aīam ꝗtū ad bonitatē et malicia. boc potest intelligi dupliciter. Aut ꝗtum ad bonitatem nature. aut quātum ad bonitatem moris. Si quātuz ad bonitatem nature. sic cōcedendum est ꝙ fecit animam bonam ꝛ adhac bona est. Si quātum ad bonitatem moris. sic dicēdum est ꝙ deus nec fecit eam bonā nec malam. Bonā em̄ non fecit. qz bonitatē illā aīe non dedit obstente infectione ex parte corporis. cui aīa in eodem instanti vnita fuit in quo creata. Non fecit eam malam. qz quāuis anima ab instāti sue creatiōis mala fit boc tamē nō est a deo creante. sed a carne inficiēte. ꝛ ideo dicit magr hanc non esse concedendā. aīa est talis qualem deus eā fecit. sed potius econuerso. non qz deus dederit ei actualem iusticiā. sed qz dedit ei bonitatem nature ad habendū iusticiā ordinatā. a qua iusticia priuat ꝑ carnē infectā. ¶ Et sic patent obiecta. Per hunc aūt modum rndendum esset si quereretur de actione mala que ponitur esse a deo ꝼm ꝙ actio. non em̄ est a deo ꝼm ꝙ iusta. qz nō est iusta. nec ꝼm ꝙ iniusta. qz iniusticia non est a deo: sed est a deo ꝼm bonitatē nature per quā est indifferens ad vtrūq; consimili mō intelligendū est in creatione anime.

f ¶ Pluriḃ nō irrationabil'r vr ꝛc. Innuit ꝙ ex ipa creatiōe vna aīa est subtilioz alia in cētia. ꝛ ad intelligendū memorādumq; habilioz. Cōtra. boc em̄ vr esse falsum. quia sicut dicit Bzeg. Oēs boues natura pariter genuit. ğ sil'r ꝛ ab ipa creatione aīe pares sunt. hic q̄ri pōt. vtrū subtilitas ingenij ꝛ habilitas ad memorādum veniat ex pte corporis. an ex parte aīe. Et ꝙ ex parte aīe vr magr in lra dicere. Sed ꝓtrariū buiꝰ vr. qz videtur ꝙ ipsa aīa que nō variat per tpa. mō dementioz est mō ad intelligendū acutioz. Hoc aūt non pōt esse nisi ex parte corporis. Itē videmus ꝙ clerici natural'r sunt maioris ingenij ꝙ flegmatici. ergo si hoc dicit complexionē ex parte corporis. videt ꝛc. Rn. dōm ꝙ sicut dicit magister in littera. satis probabile est ꝙ in ipsa creatione fit precellentia in aīabus. Et ꝙ dicunt esse pares hoc non intelligitur quātum ad priuationes ordinis naturaliū in precellentia. sed ꝗtum ad priuationem ordinis in dñio ꝛ seruitute. Si autē queritur vnde veniat ista precellentia naturalium. vtrū ex parte aīe. an ex parte corporis. dōm ꝙ cū aīa non sit ꝓpter corpus. sed corpus ꝓpter animam ista precellentia ex parte aīe venit. In hoc autē precellit vna aīa alterā. non ratione principij ex quo. cum sit ex nihilo. sed rōne sapientie ꝓditoris qui ꝓducit oīa ꝼm ordinē debitū. Non est tamen negādum quin multum faciat corpus ad exercitium illaꝝ habilitatū que aīe in sui creatione insunt. Uñ dispositio bona corporis multum expedit. sicut econtrario mala multum impedit. ꝓpter hoc iudicātur clerici boni ingenij. qz aīa ꝗtum ad vsum illius habilitatis iuuat ꝑ cōuenientē dispositionē ex pte corporis. Attamē nō est illa rō ꝓncipalis boni ingenij. quia videmus aliquādo bomines contrarie complexionis ingeniosos esse. Unde videmus boues ad diuersa exercitia aptos: quosdā ad artes mecbanicas quosdam ad liberales. ꝛ iteruz quosdam ad mathematicam. quosdaz ad metaphisicā. quosdaz ad naturalia. quosdā ad rōnalia. Si queratur ratio huius. Respondebit theologus ꝙ boc ē ex distributione donorū dei a quo nō tm̄ ꝓcedunt dona gratuita. immo dona naturalia. ꝛ oīa talia gratie vocātur a sctis. et de busmodi intelligitur illō. j. petri. iij. Unusquisq; sicut accepit gratiam in alterutrū illam administrātes ꝛc. Naturalis autem rndebit ꝙ boc venit ex diuersa dispositione ex pte corporis vel ꝗtum ad cōplexionem. vel ꝗtum ad organizationez. vterq; tamen bene. sed theologus melius. qz principaliorez assignat cām. vnde ꝛ ꝓbs in li. de aīalibus cū assignat causas dispositionis mēbroz. vbi non inuenit cām principalez ex parte nature. recurrit ad dispositionem conditricis sapientie.

Ad intelligentiā huius partis incidit hic questio circa tria. Primo enīz queritur de delectione originalis culpe. Secōo queritur de morbo cōcupiscentie remanēte. Tertio queritur de equitate diuine iusticie infusione ꝛ punitione anime. Circa primū queruntur duo. Primo queritur vtruz baptismus deleat originale quātum ad culpam que est in mente. Secundo ỳo vtrum deleat ꝗtum ad cām causam que est in carne.

Questio. j. Utrū baptismus deleat originale ꝗtum ad culpam. Et ꝙ sic videtur. Joh. iij. Ni A si quis renatus fuerit ex aqua ꝛ spūsancto non intrabit in regnum celoz. boc autem nō ē propter culpam actualem in pueris. ergo si boc est erit propter culpā originalē. sed post baptismum non priuatur paruulus regno celoz ergo necesse est ꝙ in baptismo tollatur illud quod reddebat bominem indignuz visione dei. ergo ꝛc. ¶ Item Rom. vj. Quicunq; baptizati sum' in cbristo ihesu. In morte ipsius baptizati sumus. Et post. Qui em̄ mortuus est peccato: iustificatus est a peccato. glo. ita per baptismum mortui sumus peccato. sicut cbristus semel mortuꝰ est pene. ¶ Item hocipsum videtur ratione. Baptismus enīz est sacramentum veteris ꝛ etiā nouc legis. ergo sicut in baptismate homo lauatur exterius. ita vere lauatur interius. si ergo in baptismo exterius vere lauatur puer. videtur ꝙ interius a peccato originali mundetur. ¶ Item in baptismo efficitur homo mēbrum xpi. ꝛ regeneratur generatione spirituali. si ergo mēbrum cbristi esse non potest quis quādiu manet in peccato mortali videtur ꝙ per baptismū originale peccatum deleatur ꝗtum ad culpā. ¶ Sed ꝓtra. Impossibile est deleri maculam pcti siue deformitatem ammoueri ꝗdiu manet priuatio boni. que dz ineſſe. sed in homine post baptismū manet carentia illiꝰ originalis iusticie. que fuit in Adā in statu innocentie. ergo ꝙ baptismū nō delef macula originalis culpe. Maior manifesta est per ipsam peccati diffinitionē. Minor manifesta est per ipsam experientiam: quia manifeste videmus ꝙ post baptismū. caro spiritui non ita subiicitur sicut in adam subiiciebatur.

¶ Item

¶ Item impossibile est maculā pcti deleri q̄diu manet actus peccati sicut est manifestū. Nunq̄ enī alicui remittitur peccatum fornicationis q̄diu est in actu fornicādi sz post baptismū manet originale q̄tū ad actū. sicut dicit magr. ergo impossibile est q in baptismo deleatur q̄tum ad maculam ⁊ reatum.

¶ Item ꝯcupiscere post baptismuz culpa est. sed quales sunt actus tales sunt habitus. ergo ꝯcupiscētia que remanet post baptismū est culpa. sz nō est culpa actualis. ergo est culpa originalis. igit̄ per baptismū originalis culpa non deletur q̄tuz ad maculā. ¶ Item culpa est meritū pene. ergo si omnino cessat culpa. oīno debet remoueri pena. Si igitur post baptismū remanet pena debita originali. vtpote moꝛs ⁊ consilles pene. non vr̄ q per baptismū fiat deletio originalis culpe q̄tum ad maculā. Qꝛ si tu dicas q macula peccati deleta pōt remanere aliquis reatus in aīa. ⁊ obligatio ad penā pro culpa prius facta. videtur tunc q originale remanet quātum ad reatum. igr̄ male dicit magr̄ cū ait originale transit reatu ⁊ remanet actu.

¶ Rñ. q sicut dicit magr in lra ⁊ accipit a ỹbis Aug. duplici rōne dicit originale remitti in baptismo. qꝛ per gratiā baptismi vicium concupiscentie debilitatur atq̄ extenuatur vt iam non regnet. ⁊ qꝛ reatus ipsius soluitur. Ad huius aūt verbi intelligentiā notādum q illud verbum dupliciter potest intelligi. ⁊ vtroq̄ modo satis ꝓbabiliter. Uno mō sic sicut dicit Augu. in li. de baptis. ꝓulo. Originale pctm̄ est ꝯcupiscētia siue vitiū ꝯcupiscētie. ⁊ docim̄ dicit magr in lra. Hec autem concupiscentia ꝓout dicitur esse originale peccatum. nominat appetitum boni cōmutabilis intensum ⁊ inordinatum. Et ratio huius est ista. qm̄ originale peccatum non tm̄ est culpa. sz etiā culpa moꝛtalis. Inquātum culpa est. dicit ꝓuationē ordinis debiti. inquātum moꝛtalis est. non tm̄ dicit boni debiti ꝓuationem. sed etiā dicit ordinis ⁊ iusticie subuersionem. Ad hoc igitur q concupiscentia in aliquo dicat culpam originalē. necesse est q dicat necessitatem ꝯcupiscendi. siue appetitus īmoderantiā cum debito nō ꝯcupiscendi ⁊ cū dominio. ita q carnalis appetitus ꝓsit spiritui. Et qꝛ vtrūq̄ boꝛum est in homine ante baptismū. habet enī debitum non concupiscendi quia ad hoc tota hūana natura in adā fuerat obligata nec illa obligatio alicui fuerat relaxata. Ds etiā dominū. qꝛ gratia destitutus vincitur lege membꝛoꝛ. hinc est q habet in se originale peccatum. cū autem homo baptisatur. tunc gratia infunditur ex merito passionis xp̄i cuius efficitur membrū per baptismū ab illo debito absoluitur. gratia ỹo erigit animā ⁊ dat ei potentiam vt non vincatur a concupiscentia. ⁊ per hoc aufert ei dñium. Et hinc est q quia in baptismate tollitur ꝯcupiscētie dominiū. ⁊ soluitur non ꝯcupiscendi debitum. q omnino aufertur ratio culpe ab ipsa ꝯcupiscentia. licet aliquo mō remaneat. ⁊ hinc est q magr̄ dicit q originale in baptismo transit reatu ⁊ remanet actu. qꝛ ⁊ si remaneat ꝯcupiscentia. nō tamen remanet put est culpa ⁊ obligatoꝛia ad penā. Hinc est etiaz q magister dicit duplici ratione in baptismate peccatū originale deleri. ⁊ qꝛ vitiū ꝯcupiscētie extenuatur. ⁊ qꝛ reatus soluit.

¶ Aliter etiā pōt intelligi verbū illud, vt intelligam⁹ sicut superius dictū fuit in originali culpa reperiri ꝓformitatē quandam ad culpā actualem. Sicut enī videmus q in culpa actuali. ⁊ est conuersio ⁊ est auersio ⁊ in ipo actu peccādi ⁊ in ipo habitu pcti. est ꝓuatio habitus boni. ⁊ quedā habilitatio ad actum pcti. sic in originali intelligimus esse debite iusticie carētiam ⁊ concupiscentiā. Et quēadmodum in actu ꝓuatio habilitatis bone est ipm peccatum formaliter loquendo. ipsa ỹo habilitatio siue ꝓnitas ad actū peccati nō est peccatū nisi materialiter loq̄ndo p eo q nō est culpa nisi q̄diu manet ibi ꝓuatio. sic intelligendū est in ꝓposito. Et quēadmodū in actualis pcti deletione. cū gr̄a infunditur statim remouetur culpa. inq̄tum erat deformitas ⁊ ꝓuatio. nihilominus tm̄ simul cuz hoc manet quedā ꝓnitas ad actum. licet remissa in his potissime qui peccauerunt peccato ꝯsuetudinis. Sic quādo gratia baptismalis infunditur aīe. statim remouetur originale peccatum. eatenus qua erat carētia debite iusticie. etiā cū statim gr̄a est in aīa. simul cū ea est ⁊ iusticia. ꝯcupiscētia ỹo nō oīno tollitur: sz minuit̄ p eo q ꝓnitas ad culpā simul pōt stare cuz gr̄a. qꝛ sicut dictū est talis ꝓnitas nō erat ipm peccatū loquēdo formal̄r sed material̄r. Unde cum excluditur carētia debite iusticie per gratiā baptismalem remanet concupiscentia ratione pene. Et hinc est q dicit magr̄ q trāsit reatu ⁊ remanet actu qꝛ iā nō est culpa p quā bō sit dign⁹ pena. sz pena è ex p̄cedenti culpa relicta. Ꝓ tanto dicit q originale pctm̄ dupliciter nō dr̄ remitti in baptismo. ⁊ qꝛ ꝯcupia extenuat. ⁊ qꝛ debitū soluit. Soluitur nāq̄ debitū dū p iusticiā gr̄e recōpensatur iusticia originalis innocētie. Cōcupiscētia ỹo remittit dū potestas datur spiritui p gratiā regēdi ⁊ vincēdi carnē. Concedde sunt igr̄ rōnes ondentes pctm̄ originale q̄tū ad culpam deleri in baptismo. ¶ Ad illud g̃ qō ꝓmo obr̄ in ꝓriū q manet ꝓuatio originalis iusticie. rñdetur q debitum soluit̄ merito passionis xp̄i. ⁊ recōpensatio fit gr̄a spūssti quā dr̄ dat aīe. ⁊ quā etiā plus acceptat q̄ iusticiā innocētie. ¶ Ad illud quod obr̄ q manēte actu nō pōt deleri culpa. dōm q verū ē de actu in quo ꝓsistit plena rō culpe. sicut in actu fornicationis ꝓsistit cōsummatio illi⁹ pcti. Actus aūt originalis pcti vocat̄ hic concupiscētia siue necessitas ꝯcupiscēdi. sz hec nō manet put i ipa est illi⁹ pcti ꝓsummatio. Sicut enī dictū est. nec manet q̄tum ad dñiū nec manet q̄tū ad nō ꝯcupiscēdi debitū. Uñ sicut i alio casto post deletionē ⁊ dimissionē pcti luxurie manere pōt aliqua ꝓnitas carnalis ꝯcupie. ⁊ etiā aliqñ in actū ꝯcupiscendi extire salua nihilomin⁹ castitate. sic ⁊ in ꝓposito intelligendum est esse. ¶ Ad illud qō obr̄ q ꝯcupiscere post baptismū ē pctm̄ dōm q verū est: sed ex hoc nō sequit̄ q illa cōcupiscētia que vocat ad concupiscendum sit peccatum. sed sufficit q sit peccatum vel ex peccato relicta. Quādo ergo dicitur q quales sunt actus tales sunt habitus. hoc intelligitur de habitibus generatis ex actibus frequētatis. sicut de habitibus cōsuetudinalibus. Cōcupiscentia ỹo illa que post baptismū remanet nō est aggenerata ex frequēti cōcupiscere. sz ex carnis coꝛruptione. ⁊ ideo nō bz rōnem culpe sed pene: qꝛ ỹo ad malum inclinat. potius viciositas q̄ penalitas appellari debet.

¶ Ad illud qō obiicit̄ q remota culpa debet per ꝓsequens remoueri pena. dōm q illud verū est de pena eterna ⁊ eius reatu. de alijs ỹo penis temporalibus hoc nō opz sicut manifestū est in sacramento penitētie. in quo ⁊ si deleatur culpa in cōtritione. nihilominus tm̄ obligatur homo ad satisfactionē. q̄uis em̄ deus remittat offensam. adhuc tm̄ querit emendā. Et si tu obiicias q in baptismo est plena remissio vnde delentur ibi actualia q̄tum ad penā ⁊ culpam. ⁊ ita multo foꝛtius originale. Ad hoc satis planū est respondere: sed huius q̄stionis determinatio non spectat ad locū istum. sed ad quartū li. in ea parte in qua agitur de baptismo q̄tum ad effectum. ⁊ ibi determinatū inueniet̄. quare bō in baptismo a quibusdā penis absoluit. a quibusdā ỹo minime. Et qꝛ superfluitas vitāda est ⁊ singula satis locis tractāda sunt. tum ꝓpter ordinē. tum ꝓpter brevitatem ad ꝓsens omittendum est.

Questio. ij. Utrū originale pctm̄ per baptismū deleri habeat q̄tum ad cām. Et q sic videtur per verbū Dama. qui dicit q duo sunt in baptismo. correspondentia duobus que sunt in homine. ait enī sic. Qm̄ duplex est homo ex anima ⁊ corpoꝛe. duplicē dedit purgationem per aquā ⁊ spiritum. Spiritu quod ꝓm imaginem ⁊ similitudinem est renouātet aqua per spiritus gratiā corpus a peccato purgāte ⁊ a coꝛruptione liberāte. Si igitur hec coꝛruptio est cā originalis peccati trāsfundendi. videtur q originale pctm̄ non solū deleatur q̄tum ad culpam. sed etiā q̄tum ad causaz. ¶ Item potentioꝛ est xp̄s in satisfaciendo q̄ fuerit adā in coꝛrumpendo. sicut dicitur ꝛ Roñ. v. Non sicut delictum ita ⁊ donum. Ex quo innuit q multo maius fuit donū q̄ delictum. ergo si delictū ade non tm̄ potuit inficere boīem in se. sed ꝓout est ꝓncipiū alterius. videtur q baptismi sacramentū nō tm̄ curet hominem in se: sed etiam ꝓout est alterius ꝓncipium. ¶ Item nō remouetur effectus persistente cā. ergo si baptismus remouet ipsum originale peccatū ab homine. necesse est q ⁊ causam originalis peccati excludat ab ipo. ⁊ si hoc. videtur tunc q baptisatus nō transfundat in alterū originale peccatum. ¶ Item nō sufficiēter curat moꝛbū qui relinquit radicem moꝛbi. ergo aut xp̄s nō est medicus perfectus. aut si pfectus medicus est per medicinam sacramenti baptismi non solum excipiatur originale q̄tum ad culpā: sed etiam q̄tum ad causam. ⁊ si hoc. ergo baptisatus ⁊c. ¶ Itē tales sunt fructus qualis est arboꝛ. ⁊ tales sunt rami qualis ⁊ radix. Uñ ⁊ dominus (Matt. vij.) Non potest arboꝛ bona fructus malos facere.

Et aplus Ro.xj. Si radix scā ⁊ rami sancti. q̄ si originale deletum est in parēte. ⁊ parens est purificatus. vr̄ fil'r q̄ purificet ⁊ ples. ⁊ si hoc aut originale nō delet̄ p baptismū. aut si delet̄ q̄tū ad culpā. delet̄ fil'r q̄tuz ad cām. Si tu dicas q̄ baptism' non purificat hoiem ab originali inq̄tū est corruptio naturalis: sed inq̄tum est corruptio psonalis. Contra. si oppositū est causa oppositi. ⁊ ppositum est causa propositi. sed psona corrupta corrumpit naturam. ergo pari ratione persona sanata sanatur ⁊ natura. ¶ Item si aliquis curet aliquē a lepra. quia lepra est morbus hereditarius. hoc ipo q̄ a lepra curat dat ei potentiā generādi filiuz sanū. ergo pari ratione si originale morbus est hereditarius. videt̄ q̄ non deleatur quin auferat illa corruptio per quā originale in alterū transfundit̄. ¶ Sed cōtra. Baptisatus etiā post baptismū sentit in se mot' concupiscentie: sed concupiscētia ortū habet ex carnis feditate. ⁊ illa est causa originalis peti in prole. ergo baptismus non curat morbum originalis peti q̄tū ad radicem. ¶ Item causa originalis peccati residet penes carnem. sed gratia spiritussancti respicit prie ipsam mētem. ergo si causa originalis peccati nō opponit ipsi gratie. videtur q̄ p gratiaz baptismalem nō habeat remoueri. ¶ Item si baptismus curaret originale non tm̄ inq̄tum est morbus personalis. sed etiā inq̄tum est morbus naturalis igitur parēte baptisato non oporteret plem baptisari. Si igit vnūquemq; in propria persona necesse est baptisari videtur q̄ in baptismate non fiat deletio originalis q̄tum ad causaz ⁊ radicem morbi. ¶ Item propter peccatum originale habemus ignorātiam in mente. ⁊ concupiscentiā in carne. sz baptism' non tollit homini ignorantiā que se tenet ex parte mētis. ergo multominus nec illā corruptionem que se tenet ex parte carnis: sz
17 illa est causa originalis. ergo ⁊c. ¶ Rñ. dōm q̄ dupl'r est loqui de causa originalis. aut fm̄ considerationem vnius hominis in se. aut per comparationem ipsius ad alterum ex ipo propagādum. Si primo modo loquamur. sic semp cum deletur q̄tum ad culpam peccatum originale deletur. ⁊ causa originalis peccati. q̄tum ad hoc vt non possit deinceps peccatum originale causari in anima baptisari. Remittitur em̄ quodāmodo feditas carnis. et per consequens improbitas siue tyrānidis rōne cuius habebat spūs in seruitutē peccati redigere. q̄ quidē nō pōt facere post baptismū ppter auxilium gratie quod ibi datur spiritui. per quod presidet carni. ⁊ ita effectus illi' gratie quodāmodo redūdat in carnem. Si aūt loquamur de causa originalis respectu alterius ppagandi. sic per baptismū non deletur originale q̄tū ad causaz siue radicem. Et ratio huius potissima vt credo est. q: corruptio que est cā originalis peccati ppagandi est corruptio nature cōsistens penes vim que habet radicari in carne. Vnde originale put est vitiū psone respicit volūtatem. put autem est vitium nature respicit generatiuam virtutem ⁊ carnem. gra autem sacramentalis ppie respicit corruptionē psone. ptra vo corruptionē nature nō bz ordinari directe. ⁊ hinc est q̄ cū infundit̄ gra baptismalis deletur originalis culpa fm̄ q̄ erat peccatū ipsius anime. remanet tm̄ aliquis lāguor in carne que est causa originalis in ple. ¶ Si
18 aūt queratur quare remediū gratie sacramentalis ordinatur directe ptra originale put corrūpit psonam. ⁊ nō put corrumpit naturam. dōm q̄ summus medicus hoc instituit rōne congrua exigēte. tum ex parte medici. tum ex parte egroti. tuz ex pte medicamēti. Ex parte inq̄ medici. q: sic dōs debuit nos curare. vt salutem nostram vnusquisq; ab ipo immediate recognosceret. ⁊ ideo vnūquēq; voluit curari a suo baptismate immediate ⁊ in se. ⁊ ppterea baptismus delet originale in hoie fz q̄ est individuū. non fm̄ q̄ est alterius principiū vt ex hoc vnusquisq; reddat obsequiū deo debitū ⁊ magis recognoscat salutionis sue beneficiū. Ex parte etiam egroti cōgruentia erat deus cui neminē vult saluari nisi salua arbitrij sui libertate. ⁊ ideo talem efficaciā medicamēto dedit. vt salua esset libertas ⁊ meritū liberi arbitrij. Ideo etiā vt fides habeat locū. occultat dōs sacramenti sui effectū. ⁊ ideo non curatur nature morbus. Ex parte etiā medicamenti ratio est. q: virtus regeneratiua in sacramento est ipa fides. vnde a fide passionis dicuntur sacramenta habere efficaciā. Cui ergo hec virtus regenerativa pncipaliter respicit voluntatem ⁊ mentem. virtus autem generatiu apncipaliter respicit decisionē carnis a carne. hinc est q̄ baptism' sanat siue curat originale fm̄ q̄ est morbus pso ne dum in eo datur gra per quā rectificat psonalis volūtas remanente nihilominus corruptione in carne ⁊ in vi gnatiua. q̄ causa est trāsfundendi originalem culpā. Et sic ptz q̄ p baptismum deletur originale peccatū q̄tum ad culpam. non tamen remouetur causa transfundendi originale in psonam alteram sicut rōnes ostendunt que ad secūdam partem inducuntur. et ideo pcedende sunt. ¶ Ad illud ergo qō primo obiciē de Damas. q̄ caro ⁊ spūs purgātur in baptismo. dōm q̄ Dama. intelligit carnem purgari. q: feditas carnis aliquo modo remittit 19
non q̄ omnino tollatur. ⁊ illam remissionē sine diminutionem feditatis. purgationē vocat. ppter hoc q̄ nō est amplius causa culpe in eo in quo est non tamen per baptismū oino feditas deletur. cū non tm̄ pruritus coitus sit in paganis. verūetiam in xp̄ianis. Probabile tm̄ est q̄ aliquo mō illa feditas p baptismum remittatur. vulgo em̄ dicitur q̄ paruuli baptisati nō sta
20 fetent sicut alij non baptisati. ¶ Ad illud quod obiciē q̄ xps magis fuit sufficiens ad satisfaciendum q̄ adā ad corrūpendum. dōm q̄ verum est. verūtamen quia non dedit omnē virtutem sacramento quā dare poterat. sed quā dare cōgruebat. ideo ⁊ si sufficientior esset. non tamen dedit virtutē sacramento curandi oēm corruptionē. sed solū corruptionē persone. sic em̄ congruebat vt prius ostensum est. ¶ Ad illud qō obiciē
21 q̄ nō remouetur effectus pmanente cā. dicendū q̄ verū est de cā efficiēte ⁊ pseruāte. non de efficiēte tm̄. Verū est etiā de existentia causē in ea dispositione in qua pducit effectū. Neutro aūt istoz modoz remanet cā originalis: siue q: feditas ipa nō est cā pseruatiua originalis. cū originale sit in alia separata. sive q: non remanet in ea dispositione ⁊ intensione fm̄ quā anima ex ipa ptrahit originale. ¶ Ad illud quod obiciē q̄ non
22 sufficienter curat morbū qui relinquit radicem. dōm q̄ bocve rum ē quādo radix morbi relinquitur que pōt causare vulnus in eo qui curatur. non sic aūt relinquitur radix originalis peccati. que quidē possit iterare morbū illum circa eū qui baptisatur. Posset tamen ⁊ aliter dici q̄ vtile est relinquere radicē alicuius egritudinis. q: vna egritudo frequenter curat alteraz. Imōi aūt corruptio que remanet in carne. occasio est vitandi multa mala. ⁊ per consequens faciendi multa bona. sicut ostenditur in quarto in tractatu de effectu baptismi ¶ Ad illud qō
23 obiē q̄ si radix sancta ē ⁊ rami. dōm q̄ illud intelligitur per seloquendo. vt si radix sancta sit fm̄ q̄ radix baptismus aūt ⁊ si sanctificet hoiem. nō tamen sanctificat cū fm̄ q̄ est principiū alterius. q: remedium illud curat morbū persone. non nature sicut ostensum est. ¶ Ad illud quod obiciē q̄ curato lepro
24 so datur ei virtus generādi sanū. dōm q̄ non est simile. Lepra em̄ sic est morbus hereditarius q̄ nō est alius morbus vt corrūpit psonam ⁊ vt corrumpit naturam. eo q̄ totū hoiem infecit ex parte carnis. nō solū q̄tum ad nutritiuam. sed etiā quātum ad generatiuam. ⁊ ideo leprosus generat leprosum. q: ita corruptus est in eo humor generatiu' sicut nutritius. ⁊ quādo homo a lepra curatur. vterq; humor simul in ipo sanat. Sz
25 in originali peccato est corruptio psone ⁊ nature. ita q̄ iste corruptiones sunt diuerse. Corruptio em̄ psone respicit liberāvoluntatem. corruptio vo nature fm̄ q̄ ab illa causatur respicit generatiuā virtutem. Est em̄ natura vis insita rebus ⁊ similibus similia pcreans. ⁊ ideo q̄uis vna istarū corruptionū per baptismū curet̄ nō op̄ q̄ curetur alia. ⁊ hinc ē q̄ mūdificatus per baptismū generat immundū. Qualitas em̄ pōtis gentre plus pformat dispositioni virtutis gnatiue q̄ dispositioni volūtatis libere. ⁊ ideo exēplificat Aug. q̄ sicut circūcisus generat pputiatū. ⁊ ex grano mūdo generatur granū cū paleis. et hoc ideo q: omnia ista erant in vi ppagatiua ⁊ rōne seminali. fm̄ quā hec ppagantur. ideo fil'r intelligendū est in bobus q̄ q: corruptio remanet in vi gnatiua. q̄uis volūtas curetur per gratiā. homo generat fm̄ id in quo assimilatur ade. nō fm̄ id in quo assimilatur xpo. ⁊ ideo producit filium similem ade prevaricatori. magis q̄ suo redemptori.

Consequēter queritur de scōo principali. scz de morbo concupiscentie. Et circa hoc querunt duo. Primo queritur in quo sit concupiscentia tanq̄ in subiecto. Scōo queritur a quo sit tanq̄ a principio effectuo.

Questio. j. In quo sit concupiscētia tanq̄ in subiecto L
videlz vtrum sit in anima vel in carne.

Et quod in carne videtur. Ad Romanos. vij. dicit apostolus

Ideo aliam

Video aliā legē in mēbris meis repugnantē legi mentis mee. Glo. Video aliā legē. i. fomitē pcti. qui regnat in mēbris meis. vt in oculo ad pcupiscēdū. in manu ad operādū. ergo cōcupiscētia est in oculo. ¶ Itē Aug. de sctō Victo. Vitiū originis humane duplici corruptione inficit naturā. ignorātia mētem. t pcupiscentia carnē. Si igit ignorantia est in mēte tāq̄ in subiecto. vī q̄ t pcupiscētia sit in carne tanq̄ in subiecto. ¶ Itez sicut se bz lex mētis ad mētē. ita se bz lex carnis ad carnē. sed lex mētis est in mēte tanq̄ in subiecto. g̃ pari rōne t lex carnis est in carne tāq̄ in subiecto. sed lex carnis ē pcupiscētia. sicut dr Rom. vij. ergo tc. ¶ Itē pcupiscētia carnis nō est in aīa nisi q̄diu aīa est vnita carni. si ergo proprietas saluari bz in proprio subiecto. vī q̄ concupiscētia ipsa nō sit in aīa q̄ separabilis est a carne. immo in carne ipsa. ¶ Itē cuius est actus. eius est t habitus. sed carnis est concupiscere. sicut dr Gall. v. Caro concupiscit aduersus spm̄. ergo concupiscētia est a carne.

¶ Sed ℣. Aug. de verbis apli. Vitiū concupiscētie est q̄d aīa ptrahit ex carne. sed illud q̄d aīa ptrahit proprie est in aīa. ergo concupiscētie vitiū est in ipsa sicut in subiecto. ¶ Itē Aug. in li. lxxxiij. q. Concupiscentia est turpis affectio qua aīa inferioa sectatur. que magis propie cupiditas dr. sed affectio bz esse in aīa tanq̄ in subiecto. ergo tc. ¶ Itē illius solius est cō cupiscere. cuius est cognoscere. ergo in illo solo est concupiscētia in quo est cognitio. sed cognitio est in aīa tanq̄ in subiecto ergo t concupiscētia. ¶ Itē in illo solo est concupiscētia tanq̄ in subiecto in quo pōt esse culpa. sed tale nō est caro. sed anīa. ergo tc. ¶ Itē aīa recedente a carne non plus concupiscit caro q̄ lapis. aīa vo pter carnem concupiscere pōt t desiderare sicut t dolere. ergo vī propie q̄ concupiscentia esse habeat in
26 aīa. vt in subiecto ppio. ¶ Rñ. dōm q̄ cōcupiscentia duplici ter accipitur. Uno modo dr concupiscētia omne desiderium nimis intensum t immoderatuz. siue sit respectu boni interioris siue exterioris siue inferioris. Et hoc modo accipitur ad Ro. vij. vbi dr in glo. Bona est lex que dum concupiscentiam prohibet omnia mala prohibet. t sic concupiscētia bz esse in vi aīe appetitiua siue dicatur vis appetitiua brutalis. siue dicat vis appetitiua rationalis. ¶ Alio modo sumitur concupiscentia pro appetitu delectabili sm̄ tactum. t sic accipitur Eccle. ix. Propter spēm mulieris multi perierūt. t ex hoc concupiscētia
27 quasi ignis exardescit. ¶ Dicc aūt concupiscētia dr esse in carne t in sensualitate t in rationali parte. Sed in carne est causaliter. in rōnali vo parte est formaliter. i sensualitate vo vtroq̄ modo videlz causaliter t formaliter. Jdeo dico q̄ in rationali parte t in sensualitate est formaliter. qm̄ actus qui est cōcupiscere. sicut vult Aug. est propie ipsius aīe. Jdeo vo causaliter dr esse in carne. qz caro infecta tucta aīe ex sua infectione reddit eam concupiscentem. Tñ si q̄s vellet propie subiectum concupiscētie carnalis assignare. nec tm̄ diceret carnez. nec tm̄ diceret aīam. sed ipm̄ totū ptunctū. vt sicut sentire est actus ptuncti. sic etiam actus coniuncti est delectari carnali
28 ter t concupiscere. ¶ Propter q̄d nota q̄ caro dupl'r sumit in scriptura. Aliq̄n dr caro homo exterior carnalis t sensualis. t sic comprehendit carnē cum potentia aīe sensitiua. t hoc modo propie est subiectum concupiscentie carnalis. Alio modo dr caro pars hois constitutiua. Et hoc modo non est concedēdum q̄ concupiscentia est in carne nisi dicatur in ea esse sicut in cā. Rōnes igit ostēdentes q̄ concupiscētia magis propie
29 est in anima q̄ in carne cōcedēde sunt. ¶ Ad illud aūt q̄d obī de verbo apli. Video aliam legē in membris meis tc. Dōm q̄ mēbrum nō tm̄ vocat caro ibi exterior. sed etiā accipit ibi pro
30 carne t virtute appetitiua. ¶ Ad illud q̄d obī de Hugo. Rñ. deri pōt fili' q̄ carnē accipit pro bole carnali. vel si caro dicat ipm̄ corpus. rūc intelligit de p̃dicatione causali. vt pcupiscentia dicat carnē inficere. i. carnis feditas vel corruptio ex qua
31 pcupiscētia ipsa orit. ¶ Ad illud q̄d obī de lege carnis. Dōm q̄ caro accipitur ibi pro homine carnali t exteriori. Et similiter in vltima autoritate qua dr. Caro pcupiscit aduersus spm̄. ¶ Ad illud q̄d obiicitur q̄ in anima separata non est concupiscētia carnalis. Dicēdum q̄ ex hoc non sequitur q̄ caro sit pro
32 prium subiectum pcupiscentie. sed ex hoc bene sequitur q̄ concupiscētia non ineat animē nisi vt carni vnite. ¶ Ad vltimū tā pz rñsio ex dictis que dicta sunt. Luz enim dr. Caro pcupiscit aduersus spm̄. caro ibi sm̄ q̄ glo. exponit dr homo carnalis, siue sensualitas carnis.

Questio. ij. A quo sit ipsa pcupiscētia tanq̄ a principio. Et est questio vtruz sit a deo. Et q̄ non videtur Rom. vj. Uetus hō noster crucifixus est. Gl. Uetus homo est fomes qui ex nobis est nō a deo. ¶ Itē Aug. in li. v. rñsio. Credite malū ex diabolo nō ex deo esse libidinē. sed libido t concupiscentia idem sunt. ergo tc. ¶ Itē dei filius assumpsit oē q̄d in nra natura plātauit. sed concupiscentiaz nō assumpsit. ergo pcupiscētia nō est in nobis a deo. ¶ Itē oē q̄d est a deo est bonū. t de se ad bonū ordinatū. sed pcupiscentia malū est t ad malū ordinata. cū eius vsus. s. actus pcupiscēdi sit malus. g̃ vī q̄ pcupiscētia nō sit a deo. ¶ Itē fomes inq̃tū hmōi est cā originalis i ple. t ita est cā originalis necessaria t determiata q̄ nō attēdit ibi libertas volūtatis. sz q̄d ē cā alicui' rei necessario determiate ordinate ad malū. ē cā mali. Si igit fomes cēt a deo tūc seq̃ret q̄ pcti originale esset a deo. q̄ si hoc est falsuz restat q̄ t primuz. ¶ Bz ℣. Aug. de li. ar. Dis pena pcti iusta est. t supplicii notat. sed pcupiscētia q̄ remanet post baptismū pena est. ergo iusta est. sed oē q̄d iustū est. ē a deo. ergo tc. ¶ Itē dis pena aut est acta aut inflicta aut cōtracta. sed fomes nō est pena acta. q̄ est in paruulis qui nihil boni vel mali egerūt. Nō est pena ℣cta. qz fuit in adā. q̄ nō processit ex alio parēte. Restat igit q̄ est pena inflicta. sed dis talis pena est a diuina iustitia. ergo tc. ¶ Itē pcupiscētia dicit amoris intētionē. amoris aūt intētio dicit positionē. sz oē q̄d dicit aliquā positionē est ab illo a quo pceditoē ens. ergo tc.

¶ Itē eius est auferre dñiū cuius est t dare. si ergo deus dedit dñium homini vel spūi rationali super vires inferiores. vī q̄ illius solius fuit auferre. sed auferre dñium nō est aliud q̄ infligere deo ordinationē concupiscētie in sensualitate. ob quā caro pcupiscit aduersus spiritū. t spūs aduersus carnē. Si ergo illud dominium a deo est ablatū. vī q̄ concupiscentia vitiū ab ipso sit inflictum. ¶ Itē q̄ bestie boi non obtēperant. hoc est ex diuina dispositione sm̄ quā sapiēter oia regunt. ergo pari rōne q̄ vires inferiores non obediunt superiori. hoc est ex vltione diuina. Et q̄ istud verū sit. multe autoritates sctōz videtur dicere. que innuunt q̄ ideo rebellio boi est inflicta. qz homo fuit rebellis deo. hec aūt rebellio nihil aliud est q̄ pcupiscentie vicium. ¶ Rñ. dōm q̄ dupliciter est loqui de ipsa concupiscentia. Aut sm̄ q̄ est pena. aut sm̄ id q̄d est concupiscen- 33
tia. Si loquamur de ipsa sm̄ q̄ est pena sic dicit ordinē ad culpam. t hoc modo habet cām promerentē t causam ordinantē. Meretur enim homo habere talē rebellionē ex sua culpa t inobedientia. Deus vo hoc malum ad aliud preexistēs ordinat ex sua iustitia. Alio modo est loqui de concupiscētia sm̄ id q̄d est. t sic concupiscētia duo dicit. Dicit enim appetitū. dicit nihilominus in actu appetitus excessum. Appetitus inquaz ille substratus bonus est t a deo est. excessus aūt ille in appetēdo t si videat esse positio. plus tamen est priuatio. nec habet cām efficientem sed deficientem. t ideo qz deus nullius est causa deficiens. hoc modo non ponitur esse a deo. sed potius a libero arbitrio per culpam deficientem t a diabolo instigāte. Q̄d aūt concupiscentia rōe excessus priuationē dicat q̄uis videatur dicere positionē hoc planum est. Hoc enim est concupiscentia respectu virtutis appetitiue. q̄d est paralisis respectu motiue. Et quēadmodum mēbrum paraliticum tremulat t mouetur velocissime t hoc non venit ex virtutis augmēto. sed port' ex virtutis detrimēto. nec ex virtutis fortificatione. sed port' ex dissolutione. sic t in pcupiscētia intelligēdū est q̄ appetitus in amore rei talis exardescit. nec pōt seipm̄ ptinere. immo in ptinuo motu t pcupiscētie iteratione pfistit. Hoc inquā intelligenduz est puenire ex defectu retinaculi. sicut mouent fere ruptis vinculis t naues destructis gubernaculis. t ōcedēde sunt igit rōnes ostēdentes q̄ pcupiscētia nō sit a deo. put pclusū est de pcupiscētia sm̄ id q̄d est. ¶ Ad illud vo Aug. q̄ dicit q̄ 34
dis pena iusta est. Dōm q̄ intelligit de pena sub rōne pene sic eni iusta est. rōne iuste ordinationis ad pcedētē culpam. Posset tñ dici q̄ intelligit de pena que pure pena est. hoc est q̄ ita pena est q̄ nec est culpa. nec de se ordinata ad culpam. Concupiscētia vo aut culpa est aut ordinata ad culpam. t ideo nō habet locum hic auctoritas illa,

35 ¶ Ad illud qđ obr q̄ ois pena aut est inflicta aut acta aut cō/
tracta. Dōm q̄ ꝓcupiscētia in adā fuit acta ꝑ eo q̄ peccādo se
ipm̄ priuauit originali iusticia. ⁊ induxit in se ꝓcupiscētiā. In
nobis vo est pena ꝓtracta. ꝑ eo q̄ a parētibus cōtrahim⁹ car
36 nē infectā. q̄ facit ꝓcupiscētiā esse in aīa sibi vnita. ¶ Ad illud
qđ obr q̄ ois positio a deo est. ⁊ ꝓcupiscētia dicit positionē ⁊c.
Dōm q̄ sicut claudicatio ⁊ tremulatio positionē dicit quāda
q̄ ponit actū ⁊ virtutē pgressiuā. Dicit etiā nihilominus de/
fectū ⁊ priuationē. Claudicatio em̄ defectum in crure ponit.
Tremulatio vo defectū in virtute mouente siue ineptitudine
circa mobile. Sic ⁊ in ppōsito intelligēdū est esse vt prius ex
planatū est. Et rōne eius qđ est ibi positionis. absq̄ dubio a
37 deo est. rōne vo eius qđ est ibi defectus ⁊ priuationis non est
q̄rēda a cā efficiēs sz deficiēs. ¶ Ad illud qđ obr q̄ eius est au/
ferre dnīum cuius est dare. Dōm q̄ ipse cui datus est dnīū ex
mala custodia pōt amittere. Et sic intelligendū est boiem ꝑdi
disse dnīū illud qđ habebat rō sup vires inferiores. ⁊ hoc nō
q̄ ablatū sit ei violēter. sed q̄ cū esset in sua ptāte tale dnīum
in se ꝓseruare ex ꝓpria incuria ⁊ negligētia noluit ⁊ amisit. si
cut bō dū peccat a semetipso fugat gr̄am diuinā ⁊ deus dz au
38 ferre. q̄ iusto suo iudicio vltra nō apponit. dū bō reddit seip/
sum indignū ad donū dei pcipiendū. ¶ Et ꝑ hoc etiaz posset
respōderi ad sequēs obiectū de amissione dnīj bestiaruz. Pōt
tn̄ ⁊ aliter dici q̄ non est simile. q̄ q̄ bestia nō obtēperat homi
ni. hoc non ponit culpam. nec in bestia q̄ non subiacet. nec i ho
mine qui non ꝓsidet. secus tn̄ est in sensualitate ⁊ ratione.
Cum em̄ sensualitas rationi repugnet mouendo ⁊ inclinando
ad illicitum. ipsa talis repugnantia est ei culpa. ⁊ ideo ppie
non debet dici talis rebellio esse a deo nec deū inflixisse cōcu
piscentiam. Et si aliq̄ tales autoritates inueniantur intelli
gende sunt ⁊ exponēde vt loquantur de concupiscentia sm̄ q̄
est pena. Et sic patent obiecta.

Consequēter q̄rit de tertio. videlicz de eq̄tate
diuine iusticie sm̄ quā aīam tali carni infun/
dit. ex qua ꝓtrahit reatuz dānationis eterne.
Et circa hoc q̄runt duo. Primo q̄rit vtrū de⁹
illā maculā quā aīa ꝓtrahit. de iusticia debe/
at sibi imputare. Scōo querit vtrū deceat di
uinā iusticiā aīam tali carni sociare.

E **Questio.** Utrū illā maculā quā aīa ꝓtrahit ex car
ne. debeat deus sibi imputare. Et q̄ nō
vr̄ Aug. in li. de duabus aīabus ꝓtra manicheos. Reū teneri
quēq̄. q̄ nō facit qđ facere nō pōt. summe iniq̄tatis ⁊ insanie
ē. Si igit aīa paruuli i suo ortu bñe nō pōt iusticiā. vr̄ q̄ nullo
mō sit ei originalis macula ꝑputāda. ¶ Itē sicut gr̄a respicit
meritū sic ēt pena respicit demeritū. sz meritū ppie ꝓsistit cir
ca actū ergo ⁊ demeritū. ergo nihil ꝑputādū ē alicui ꝑ demeri/
to. qđ non fit ex actu ꝓprio. ¶ Itē in eo qđ inest alicui natu
raliter. nec est laudandus q̄s nec vituperandus. sed talis cul
pa inest paruulo ex naturali coniunctione aīe ⁊ carnis. igitur
ꝓ illa nec est paruulus laudandus nec vituperādus. igitur
macula illa quaz ꝥhit. non dz sibi imputari ad penam. ¶ Itē
ꝓnioz est deus ad miserendum q̄ sit homo. sed bō aliū bz ex
cusatū ex impossibilitate. nec punit eū q̄ nō est rōnis capax. si
ergo talis ꝓditio reperit in paruulo. vr̄ q̄ nihil qđ sit i ipso de
beat ei imputari a dño. ¶ Sed ℑ. Actuale pctm̄ reddit boiem
indignum. ꝓpter hoc q̄ est ibi priuatio alicuius boni qđ debe
ret inesse. sed originale pctm̄ in hoc cōicat cū actuali. q̄ in eo
est priuatio alicuius boni qđ deberet inesse. vtpote originalis
iusticie. ergo originale pctm̄ facit eū in quo est dignū esse pe
na. sed oē tale est a iusto iudice imputandū. ergo ⁊c. ¶ Item
originale sicut prius probatum est. malum culpe est. sed culpa
deordinat vniuersum nisi subsequatur pena in qua ordinetur
sm̄ q̄ vult Aug. ergo si diuina iusticia non dz dimittere aliq̄d
inordinatū in vniuerso. dz igit punire originale pctm̄ in quo
cūq̄ reperiat. siue in paruulo siue in adulto. ¶ Itē iustum est
q̄ deus ab oi aīa exigat bonorē sibi debitū. cū igit pulchritu
do imaginis in creatura rōnali spectet ad bonorē dei. deus a
quacūq̄ creatura rōnali exigit illā pulchritudinē. sed q̄ iuste
exigit aliq̄d ab aliquo. si caret illo. recte imputat ei ad penaz.
si ergo q̄cūq̄ bz originale pctm̄. caret illa pulchritudine quam
aīa deberet habere. ergo oī tali debet ꝑputari ad penā a sum/
ma iusticia. ¶ Itē sicut scōs adam fuit exēplum obediēdi. sic
primus adam fuit exēplū prenaricādi. sicut apls innuit. ergo
sicut habēs imaginē scōi ade est dignus glia. sic habēs ima/
ginē primi ade est dignus pena. sed ois q̄ regenerat i baptis/
mo xp̄i bocipso q̄ bz imaginē xp̄i. videlz gr̄am baptismalē ꝫre
putat a deo dignus glia eterna q̄uis nihil boni vel mali fece
rit. ergo ꝑ oppositū ois qui generat ab adā cū bocipso gerat
imaginē eius dz a diuina iusticia reputari indignus gloria et
reus pena. ¶ Rñ. dōm q̄ absq̄ dubio deus imputat originā/ 39
le pctm̄ ipsis paruulis in demeritū. q̄ in reatum pene. saltem
pene dānī. Hoc aūt exigit diuine potētie altitudo. ⁊ diuine sa
pientie pulchritudo. ⁊ iusticie rectitudo. Altitudo diuine po/
tentie hoc exigit. ob quā deus semp dz querere gloriam suam
⁊ bonorem. ⁊ tō si aīa rōnalis bonorē deo nō reddit. cum in se
non habeat decus imaginis diuine. ꝑ qđ deus bonorari bz ne
cesse est q̄ deus dedecus culpe recompēset in decore iusticie.
Pulchritudo etiā sapiētie hoc requirit. q̄ nō patitur aliquid
turpe. vel inordinatum reperiri intra vniuersum. Et q̄uis oīe
pctm̄ siue sit actuale siue ꝓtractum est priuatio modi spēi. ⁊ or
dinis. necesse est q̄ inordinationē nature recōpēset deus per
ordinem pene. vt sic pulchritudo vniuersi ex nulla parte rema
neat deturpata. Rectitudo ēt diuine iusticie hoc requirit. q̄
deus id a creatura exigit qđ ei dedit. Qm̄ igitur deus huma
nam naturam in primo boie iustam fecerat. voluntatis iusticiā
non solum a primo parente. sed etiam ab oībus posteris ꝫin q̄
bus natura illa reperitur ⁊debet exigere. In quocūq̄ igit est
illius iusticie carentia merito sibi imputatur a diuina iusticia
Et hoc est qđ dicit Anſ. in li. de ꝓcep. virg. c. xxvij. Dicendū
q̄ aliter deus erga infantes debeat agere. ⁊ aliter homo. Nā
homo non debet exigere a natura qđ sibi non dedit. ⁊ qđ sibi
non debetur. nec iuste redarguit homo hominem cū culpa na
sci. sine qua ipse non extitit. ⁊ de qua non nisi per alium sanat
Deus vo recte exigit a natura qđ ipse dedit. ⁊ qđ sibi iuste de
betur. Sic igitur pz q̄ decet deum culpam imputare aīe quaz
contraxit ex carne. hoc enim exigit tam potentia q̄ sapientia
q̄ etiam iusticia. Ideo concedende sunt rationes que hoc osti/
dunt. ¶ Ad illud ergo qđ primo obiicitur in contrariū de ver 40
bis Augustini in libro de duabus animabus. Dicendus est q̄
ratio ista dupliciter deficit. Primo quidem q̄ ex malo intelle
ctu autoritatis procedit. Augustinus enim loquitur de impos
sibilitate que inest simpliciter homini ex natura. non de ea in
quam homo intrusus est per voluntatem ⁊ culpam. sicut supra
distin. xxviij. positum fuit exemplum de seruo cunte ad nūdi/
nas. Hec aūt impossibilitas seruandi rectitudinez iusticie nō
fuit indita boi ex cōditione nature. sed potius intrusa fuit ex
voluntaria transgressione ade. ¶ Scōo etiaz deficit in assum
ptione. pro eo q̄ deus non imputat paruulo peccatuz origina
le ex hoc q̄ non facit qđ facere non pōt. sed ex hoc q̄ nō habet
qđ habere debet. ⁊ hoc vñ imputatur homini sm̄ illud Luce.
Omni habenti dabitur ⁊ abūdabit non habēti vo ⁊c. Et apo
stolus dicit. Ignorans ignorabitur. Et Mat. vij. Glo. Elect⁹
fuit bō a nuptijs non solum propter enormitatē actualis pre/
uaricationis sed etiam ppter carentiam vestis nuptialis. qua
q̄ caret homo in originali conceptus nisi vestiatur in baptis/
mate non permittitur aulam supni regis intrare. exigēte hoc
illius superne aule dignitate. ¶ Ad illud vo qđ obr q̄ demeri 41
tū respicit actū. Dōm q̄ sicut paruuli habentes gratiaz digni
sunt vita eterna. pro eo q̄ illā gratiam per sacramēta xp̄i qui
eis vitam eternam sua gratia ⁊ passione promeruit. ita q̄ alia
est gr̄a in paruulis q̄ in xp̄o. Sic ⁊ in ppōsito intelligēdū est
q̄ maculā pctī contrahit anima ex sua gr̄atione in ipsa ppaga
tione. ⁊ hoc ab ipso adā q̄ ex actu suo naturā humanam feda/
uit. ⁊ tō in ipso dicimur peccasse ⁊ demeruisse. ⁊ ꝑ eius inobe
dientiā pctōres cōstituti esse. Alia tn̄ est in nobis culpa q̄ fue
rit in ipso. bz tn̄ hec rōnē demeriti ab illa ex qua pcessit. ⁊ hoc
est qđ dicit Anſ. de concep. virgi. c. xxvij. Originale peccatuz
aliud intelligere nequeo in paruulis. nisi ipsam factā ꝑ inobe
dientiam Ade iusticie debite nuditatem. per quā omnes sunt
filij ire. quoniam ⁊ naturam accusat spontanea quam fecit in/
sticie desertio. Nec excusat psonā impotētia recuperādi. quaz
concomitatur beatitudinis nuditas. vt sicut sunt sine omni iu
sticie rectitudine, ita sint absq̄ omni beatitudine. ¶ Ad illud 42
vo qđ

ꝯo qꝺ obꝫ ꝙ nō est aliq̄s laudandus vel vituperādus ꝓ eo qꝺ ei naturaliꝫ inest. Ꝺōm ꝙ si intelligaꝫ de natura instituta. nec est laudādus nec vituperādus nec apud deū nec apud boues qz ipse deus naturā instituit nec ꝺz culpare qꝺ fecit. Si ꝯo intelligaꝫ de eo quod naturaliꝫ inest ſm statū nature lapse. Si dico ꝙ nō est bō apud boues vituperādus. sicut dicit Anſ. et habitū est in rūsione. qz boues quātū ad talia pares sunt. nec ꝺz bō qꝺnō dedit ab boue exigere. Apud ꝯo deū qui aliter natura instituit vituperādus est. qz ita nō ꝺz qꝺ deus ab ipꝺo iuste exigit. ¶ Illud igiꝫ verbū ꝑbi qꝺ dicit ꝙ pro naturalibus nec laudamur nec vituperamur. Aut est intelligendū de naturalibus quātū ad nature institutionē. aut si de alijs intelligatur. hoc intelligitur quantū ad iudicium humanū. nō quātus ad iudicium diuinum. ¶ Ad illud qꝺ vltimo obꝫ ꝙ promptior est deus ad miserendū ꝙ homo. Ꝺōm ꝙ verū est pro eo ꝙ plenaz misericordiam prestet ei cui sibi placuerit misereri. nihilominus tñ districtissime iudicat. sicut ex illo verbo colligitur in Mat. vij. De oꝫ verbo ocioso reddent boues rationē in die iudicij. Ibi multa sunt pcta que apud boues toleranꝫ et nō puniūtur. vtpote sunt spūalia et interioꝛa. de quibus oportebit i die iudicij nos reddere rationem. Misericordia enim viam iusticie non precludit.

5 **Questio. ij.** Utrū deceat ꝺiuinam iusticiam aiam +tali carni infundere. Et ꝙ nō vꝫ. Non est vere innocēs qui pōt alīū a culpa releuare et nō releuat. ergo multoforꝫius non est vere innocēs qui pōt alium preseruare a culpa et non preseruat. sed creatoꝛ posset aiam quā creat a culpa preseruare. si eam tali coꝛpoꝛi nō infunderet. ergo vꝫ ꝙ eā infundēdo tali coꝛpoꝛi faciat minus iuste. ¶ Itē idē est aliquid facere in se. et facere aliq̄d. quo facto necesse est illud fieri. Unde idē est boꝛem interficere et facere. quo facto bō necessario moꝛtaꝫ. et qui aperit feneſtrā ꝺz domū illuminare ꝓ eo ꝙ facit aliq̄d. quo facto domus illuminaꝫ. sed aiam infusam maculare carne. necesse est eā effici peccatricē. igiꝫ idē est animā peccatricē facere. et aiam tali carni infundere. sed nullo modo decet diuinam iusticiā aiam peccatricē facere. ergo nullo mō decet eaz infundere. ¶ Itē minus malū est affligi quātacūq̄ pena tpali ꝙ maculari culpa moꝛtali sed nullo mō deceret diuinam iusticiam aiam in sue creationis primoꝛdio anteq̄ vnireꝫ coꝛpoꝛi in penā demergere infernalē. immo diceret ipſi aie facere iniuriā quaz innocentē vexaret in pena. ergo multoforꝫius indecēs est diuine iusticie. et iniuria vꝫ fieri ipſi aie. si cōiungaꝫ ipſi carni maculate. ex qua ꝓtrahit maculā oꝛiginalis ¶ Itē et si caro posteroꝛ aliquo modo fuerit in adam. anime tñ nunq̄ sunt ex aīa ade ꝓpagate. sed immediate a deo ꝑducte sunt. ergo vꝫ ꝙ adā nihil eis meruit nec demeruit. igitur sicut non decuisset diuinam iusticiā aiam ade infundere. coꝛpoꝛi maculato in primaria rerū conditione. sic nec nunc vꝫ ꝙ deberet eam tali carni sociare. ¶ Itē si aliqua aīa haberet vsum voluntatis et recusaret tali coꝛpoꝛi vniri. non esset iustuz ꝙ deꝰ illam [ipſa recusante] in illo coꝛpoꝛe incarceraret. igitur si aīe conditio nō deteriꝺoꝛari ꝺz. qz cū creatur caret vsu libertatis arbitrij. vꝫ ꝙ nullo modo salua rectitudine iusticie sociari deberet carni maculate. ¶ Itē nō est vera iusticia nisi vbi cōiuncta est misericordia. Nā vniuerse vie ꝺñi misericordia et veritas. sed cū deus infundit aiam carni maculate quam scit decoꝛpoꝛe exire anteq̄ baptizet. vl posſit ꝙuerti ad deū buic nullā facit misericordiā. ergo vꝫ ꝙ in tali opatione nō cōmendet ꝺiuina iusticia q̄ derelinq̄t misericordiā. ¶ Sed ℨ. Iustū est vt ꝺitoꝛ nature satisfaciat appetitui naturali quē nature inꝺeruit. sed coꝛpus ab adā ppagatū pfecta oꝛganizatione oꝛganizatū appetit vniri aīe rōnali. ergo si nihil pōt satisfacere illi appetitui nisi solus deus. vꝫ ꝙ ad diuinā iusticiā ptineat illi coꝛpoꝛi aīe infundere. ¶ Itē iustū est ꝙ gubernatoꝛ ꝓseruet res eo mō quo nate sunt ꝓseruari. ℨ spēs humana nata est cōseruari. sicut et spēs alioꝛ animaliū ꝑ ppagationē boūs ab boue. igiꝫ ſm ꝙ coꝛpoꝛa pereant. iustū est deū aīas illis infundere ergo qualiacūq̄ sint coꝛpoꝛa ex adaz ppagata. aīe debēt illis coꝛpoꝛibus sociari. ¶ Itē iustū est adiutoꝛē oīm in eo qꝺ ꝑcipit alteri auxiliū suū impēdere. sed deus ꝑcipit boī filios proꝺcreare. et bō nō pōt sine diuino adiutoꝛio pficiēte et complēte. qꝺ incboat pficere et cōplere ꝺādo formā cōpletiuā. ergo quotiensc̄q̄ et quōc̄q̄ bō gñat. si nō est defectus ex parte boūs ꝑparātis coꝛpoꝛa vꝫ ꝙ iustū et equū sit deū auxiliari infunꝺendo aīas. ¶ Itē iustū est equū retributoꝛem ꝑ enoꝛmi crimine totā posteritatē in seruitutē redigere. sicut legibus humanis videmus pro crimine leſe maiestatis exheredari totā posteritatē. si ergo adā pꝛ oīm boīm inexcusabiliꝫ et ℨ excellētissimuz ꝑñm peccauit. vꝫ ꝙ iustū sit oēs posteros eius in miseriā et seruitutē redigi. et si hoc iustū est aīas coꝛ coꝛpoꝛibus infectis et penalibus copulari. ¶ Rñ. ad ꝓdictoꝛ intelligētiā est notandū ꝙ iusticia ꝺupliciꝫ cōsueuit accipi. Uno mō ꝺz iusticia ipſius ꝺiuine bonitatis ꝺecētia. Alio mō ꝺz iusticia ꝑut considerat meritoꝛ exigētiā. Si ꝺicaꝫ iusticia ꝺiuine bonitatis ꝺecētia hoc mō decet ꝺiuinā iusticiā aīam rōnalez infundere carni ex adā ꝓpagate. Tū ex hoc ꝙ est rerū ꝺitoꝛ. tū ex hoc ꝙ est cōseruatoꝛ. Tū ex hoc ꝙ est puisoꝛ siue administratoꝛ. Cōditoꝛē enī decet appetitui nature satisfacere. et tō cū natura in adam viciata. coꝛpus formet bīos appetitū ad aīam rōnalē. ad ꝺiuine bonitatis ꝺecētiā spectat illā appetitū supplere et pficere Cōseruatoꝛē et decet rez sic ꝺseruare ſm ꝙ nata est ꝺseruari. Si ergo spēs humana que in adā incboata est. nata est ꝺseruari per ꝓpagationē boūs ex boue cum habeat bō coꝛpus aīale. nec possit in solis coꝛpoꝛibus ꝺseruari absq̄ aīabus ad ꝺiuine bonitatis ꝺecētiā spectat inquātū deus est nature ꝺseruatoꝛ. aīas coꝛpoꝛibus infundere nature legis ꝓpagatis. Gubernatoꝛē et decet sic rē administrare ſm ꝙ instituit. et nature sue indidit virtutē et potētiā ad monēdū et operādū. ꝓpter qꝺ dicit Aug. in. vij. de ciui. ꝺei. Sic res quas condidit administrat. vt eas agere ꝓprios motus sinat. Cū igiꝫ deus sic instituit humanā naturā. vt adā ꝑpararet coꝛpoꝛa. et ip se illis coꝛpoꝛibus aīas infunderet. et iterū ipm adā instituit in statu mutabilitatis. in quo. ſ. posset effici moꝛtalis et immoꝛtalis. ex his duobus colligiꝫ necessario ꝙ ad diuine bonitatis ꝺecētiam spectat inquātū est rerū administratoꝛ ꝙ aīas talibus coꝛpoꝛibus infundat. Si enī in primaria ꝺitione sic instituit et sic ꝺecreuit. vt coꝛpoꝛibus ꝓpagatis ab adā aīas rōnales infunderet. et iterū sic ꝺz administrare res. vt eas agere ꝓprios motus sinat. vt salua sit lex institutionis et lex administrationis. qualiacūq̄ adā coꝛpoꝛa sibi ꝓpaget. ꝺum tñ sint disposita ad aīam rōnalē. decet deū aīas bīs infundere. Nec ex hoc culpatur deus in aliquo. Et est exēplū satis manifestū. Si ꝓmitterem alicui quotquot ꝺolia faceret de aliquo arboꝛe iplere ea vino. et radix illius arboꝛis sic inficereꝫ. vt oīa ꝺolia ex illa arboꝛe factavinū inficerēt qō illis infunderet. nō eēt culpa mei infundētis vinū in talia ꝺolia. qz ego facio qō ꝺebeoꝛ ꝓmitti ſz eius culpa est q̄ radicē arboꝛis infecit. et ꝛepta ꝺolia ꝑparauit Et sic ꝑz ꝙ ſm ꝙ iusticia ꝺz ꝺiuine bonitatis ꝺecētia. ꝺ exigit. videlz vt aīe talibus coꝛpoꝛibus infundant. Si aūt iusticia ꝺz ꝓprie ſm ꝙ respicit meritoꝛ exigētiā. sic nulla est q̄stio vtrū deus aīam tali coꝛpoꝛi infundat iuste vel iniuste. Iusticia enī hec nō respicit rerū ꝺitionē sed respicit retributionū distributionē. ¶ Aliud aūt est animam creare et infundere. et aliud est ꝑ meritis sibi retribuere. Cū enī eā creat non ꝓꝺeberat q̄ꝺ aīa meruit. sed ꝙ aīa appetitui naturali vniri appetit. Posset tñ ꝺici ꝙ et si non sit assignare iusticiā isto mō ſm ꝙ ꝺz respectus ad ipſam aīam in se. ꝓtingit tñ reperire i cōparatione ad demeritū ade. Et hoc est qꝺ dicit Anꝫ. in li. de ꝓcep. virgi. c. xxviij. Si q̄s vir et vxoꝛ ad magnā quandā dignitatem et possessionē nullo suo merito sed sola gra ꝑuecti sunt. si crimen graue inexcusabiliꝫ cōmittat. et ꝑ eo iuste deiciunt. et in seruitutē redigunt. q̄s ꝺicet filios quos post dānationē genuerūt eidē nō subiacere seruituti. sed potius ad bona q̄ parētes amiserūt iuste gratis ꝺebere restitui. Tales sunt primi parētes et eoꝛ filij. quos iuste ꝑ culpa sua de btitudine i miseriā deiecti in codē generāt exilio. de q̄bus tāto districtius ꝺz esse iudiciū quāto delictū eoꝛ pōt ꝓbari improbius. Sic igiꝫ ꝑz quō ꝺecet diuinā iusticiam infundere aīas coꝛpoꝛibus ꝓpagatis ab adā. Et ꝓcedēde sunt rōnes q̄ hoc ostēdunt. ¶ Ad illud ergo qꝺ primo obꝫ in ℨriū ꝙ nō est vere innocens. q̄ pōt alium relevare a culpa ꝛc. Dicendum ꝙ istud verum est de eo innocente qui nec scit vel non potest mala ex bonis elicere. vel cuius etiā non est vniuersaliter naturam regere. et ideo locum in proposito non habet. Nam deꝰ mala permittit nō solum modo oriꝛi

ualia. verūetiā actualia. Tū q; sic res quas condidit adminis-
strat. vt eas agere ꝓprios motus sinat. Tū etiam q; nouit de
48 malis elicere bona. ¶Ad illud qō obf̄ q; q; facit quo facto ne-
cesse est alterū fieri. ꝺz illud facere. Dōm q; bocveritatē ꝺz qñ
effectus consequens directe ꝓsequitur ad illud factum inter
mediū t fm ordinationē operis t fm intentionem agentis. si-
cut est in eo qui aperit fenestrā vt illuminetur. Domus. Nō sic
aūt est in ꝓposito. tū q; deus nō intēdit infundere aīam car-
ni ad boc vt contrabat culpā. Tum etiam q; infusio aīe in car
nem nō directe ordinat ad aīe maculationē. nisi solum p accī
dens videlz rōne feditatis introducte in carnē ex culpa ade.
49 Et ideo talis effectus extraneus est operationi diuine. Et iō
rō illa peccat fm accidens. ¶Ad illud qō obf̄ q; si deus pone
ret aīam in inferno nō faceret iuste. Dōm q; non est simile. q;
cū dico aīam poni in inferno. boc nō attēdit fm ordinē natu-
re. cū talis locus nō sit debitus aīe per naturā. Si ergo in eo
ordinate ponat. necesse est q; ponat fm iusticiam que respicit
meritoꝝ exigētiā. sed aīa anteq̄ corpori infundat nulla ꝺz me
rita. t iō si in inferno collocaret. nulla esset ibi iusticia. non sic
aūt est ex parte ista. q; aīa naturalē ꝺz appetitū ad carnē t ca
ro ad spm̄. t iō fm ordinē nature aīa in tali corpore collocatur
nec ꝺz infringi appetitus naturalis propter aliqō accidens p̄
50 ter naturale. vtpote feditatis vel penalitatis. ¶Ad illud qō
obīcitur q; anima non propagatur ex anima. ergo nihil mere
tur vna alteri. Dicendum q; t si potentia virtutis generatiue
non se extendat plus q̄ ad carnis propagationem per modum
efficientis. intētio tñ nature se extendit ad totum compositū.
homo enim non intendit generare carnē. sed intēdit generare
bolem similem sibi in specie. t ideo oēs dicuntur filij ade. Et
propterea ꝺz adam non potuerit demereri aīe vt separate. po-
tuit tñ ei demereri vt carni vnite. t ideo rō illa non valet. Pos
51 set tñ t alr ꝺici sicut tactus est q; illa aīe infusio nō respicit me
rita precedentia. ¶Ad illud qō obīcitur de aīa separata que
haberet vsum libere voluntatis. Dicendum q; nō est simile. q;
si talis aīa vsum libere voluntatis haberet. t corp⁹ tale respue
ret. infusio illa non posset esse absq; pena. t ita culpa precede-
ret eius infusionē. aut sibi fieret iusticia. Non sic aūt est in p
52 posito. q; cū aīa corpori vniri appetat. illa vnio est naturalis.
ꝺz accidentaliter ex boc contrabat culpam t penam. ¶Ad il-
lud qō obīcitur q; iusticia semper ꝺz esse iuncta misericordie.
Dōz q; verū est nā iusticia fm q; ꝺr diuine bonitatis ꝓdecētia
iuncta est misericordie. que qui dem ꝺr diuine bonitatis affluē
tia. t vtraq; in ꝓposito habet reperiri. Jn boc enim ipso q; de
us aīas talibus corporibus infundit. manifestatur affluentia
diuine bonitatis. q; solem suum super bonos t malos oriri fa-
ri facit. nec propter transgressionem ade subtraxit manū a cō
uersione humane nature. Scōz aūt q; iusticia respicit merito
rum exigentiā. sic etiāꝺz misericordiā ꝓiunctā. sed neutro mō
propriꝫloquēdo ꝺz locum in proposito. nisi cōparem⁹ ad pec-
catum ade. Nam per comparationez ad pctm̄ ade est ibi iusti
cia. q; deus pro sua transgressione totā posteritatem ade puni
uit. Et etiam misericordia. q; eam non oīno deleuit q̄uis adā
boc ex sua transgressione mereretur. immo multis ipsoꝝ poste
roꝝ restituit gratiam. Alijs vo qui moriunf ante baptisma. et
si non prestet beneficium gratie. beneficium tñ aliqō impen-
dit misericordie in boc q; ꝓseruat eis esse nature. Melius est
enim sic esse q̄ oīno non esse. Paratus etiam esset eis impēde
re bñficium gratie. si perducerentur ad baptismatis sacramē
55 tum. ¶Qꝫ aūt nō perducunf boc venit ex defectu nature. Et
si tu queras cum deus boc prescīret quare aīam corpori illi in
funderet. vel cum prescīret etiam Adā lapsurum t corpora bu
mana corrupturum. quare sic t nō aliter ꝓpagationē bois in-
stituit. cū taliter posset instituere. vt nullo mō proli fieret pīu
dicium a parente. Dōm q; in rerū ꝓditione plus pensaf ordo
diuine sapientie q̄ pensef ordo iusticie vel misericordie. Ordo
aūt diuine sapie boc exigebat. vt rōnales spūs immediate eri
rent a deo ad cuius sunt imaginē. t oēs bomes ꝓpagarētur ex
vno bome multis de causis. sicut supra ꝺi. xviij. assignatū est. et
q̄us deus videret aliqō malū inde prouenire. non tñ debuit
ordinem quē requirebat diuina sapientia immutare. Eliciēdo
enim bona ex malis subsequentibus totum reducit ad ordinē
sapientie competentem. t dum ex magnis malis maiora elicit
bona. cōmēdabiliores reddit t potētia t sapiētia t bonitas pro
pter qō exclamat Greg. t ꝺicit. O felix culpa q̄ talē meruit ha
bere redemptorē. Et iō si ꝺs velit attēdere quantū sit cōmen
dabilis deus in operibus suis. nō ꝺz aspicere solū ad illud qō
ꝓsentialiter videt. verūetiā ad antecedentia t futura. q; sicut

¶Mouet qōnez an pctā oim precedentiuz patrū par-
uuli originaliter trahant vt peccatum ade. a

¶Redictis adjiciēdum vf̄ an pctā pre-
cedentium patruz ad paruulos trāse
ant. sicut illud primi hominis
delictum in omnes carnaliter
genitos diximus redundasse
t si parentum transeunt ī par
uulos. vtrum omnium qui fue
runt ab adaz vsq; ad ipsos an
aliquoz t non oīm.

¶Notam questionē de-
terminat secundum alioz opi
nionem. b

¶De boc Augu. in Ench.
ambigue disserit. videtur em̄
approbare peccata parentuz
precedentium imputari par-
uulis. non omniuz tamen qui
fuerunt ab adam. ne importa-
bili t nimia sarcina ī pēa eter
na grauarētur paruuli. sed tā
tum eoꝝ parentum qui eos
a quarta generatione precef-
serunt. ¶Qō cōfirmat illis ver
bis quibus in Exoꝺ. dōs ait.
Ego sum deus visitans iniq̄-
tates patrum vsq; in tertiaz t
quartam generationem. qua-

pulcbritudo metri nō p;
cipitur vna syllaba. sed i
versus integritate. sic pul Distin.
cbritudinē diuinoꝝ ope; xxiij.
rū t laudabilitatē respi
cere non pōt qui respicit
ea in parte.

Disti. xxxiij.

Utrū originale pctm̄ per
pctā primoꝝ parētū mul
tiplicef t intēdaf. Mouet
qōnem.

¶Redictis
adjiciēdū
vf̄ ꝛc. Su
pra ostēdit
mgr̄ qua-
liter pctm̄
originale p baptismū de
leaf. Jn hac parte inten
dit inq̄rere. vtrū originā
le pctm̄ p pctā primoꝝ
parentū multiplicef t in-
tēdaf. Diuiꝺif aūt pars Opio
ista in tres partes. Jn q̄ Aug.
rum prima mgr̄ mouet q̄
stionez t determinat fm
alioꝝ opinionez. Jn scōa
determinat fm veritatez
ibi. Alioq̄n sibīpsi cōtra
dicere ostēderef. Et pa-
rum aī. Ecce ꝓspicuū sit
lectori. Jn tertia vo par
te dissolut quandā appa
rentē scripture autorita-
tem. ibi. Et ls peris parē Exoꝺ.
tum ꝛc. Prima pars ha- 20
bet tres partes. Jn pria
magr̄ mouet qōnē. Jn se
cūda determinat fm alio
rum opinionem. ibi. De ꝺ
Augu. in Ench. ambigue
disserit ꝛc. Jn tertia vo
q; illa opinio videbatur super verba Aug. esse fundata. sub-
iungit modum per quem Aug. illam questionem dissoluit. ibi.
Quod vo in actuali peccato Ade plura ꝛc. vbi apparet q; Au
gustinus illam questionem pertractavambigue t quasi insolu
tam illam dimittit. Similiter secūda pars principalis habet
tres. Jn prima ostēdit magister q; peccatū originale nec mul-
tiplicatur nec intenditur propter peccata proximorum paren
tum. t boc ratione sumpta ex parte pene. Secundo vo quia
originale peccatum ortum habet a peccato primi parentis de
terminat de grauitate actualis peccati Ade. ibi. Hic queri so
let vtrum peccatum transgressionis Ade ꝛc. Jn tertia aūt de-
terminat de illius peccati remissione. ibi. Si vo queritur an
illud peccatum ꝛc. Similiter tertia pars principalis habet
tres partes. Jn prima parte magister mouet dubitationem q̄
consurgit ex apparenti contrarietate. Jn secunda parte deter
minat illam apparentem contrarietatem exponēdo autorita-
tes quantum ad intellectū litteralē. ibi. Sed vt ait Hiero. ne
lex t prophete ꝛc. Jn tertia vo explanādo quantum ad intel-
lectum mysticum siue moralem. ibi. Quod etiaz mystice intel
ligendum esse ostenditur. Et sic tria precipue determinat ma
gister in littera. videlz qualiter peccata parentuz habeant im
putari posteris. t iterum cuius quantitatis t intensionis sit
culpa originalis. t postremo simul cum boc determinat quali
ter babeat puniri.

a ¶Possunt

Opio alioꝝ pctā inuna pctō ade rentum tracēūt i paruu los.

a ¶ Pñt tñt intelligi plura pcta īvna trāsgressio ne ade. Cōtra. Si bocve rū est. tūc pari rōne i quo libet vno pctō est multitudo pctōꝝ. si ꝓsiderek illa rō assignandi diuersa pcta in vno pctō quā Augu. ponit in lit. Quilibet eñ cum peccat interficit aiam suā. qz pctm ē mors aie. qlibet ēt transgredik mādatū diuinū. ergo est ibi homicidiū ⁊ inobedi tia. ⁊ sic de alijs.

p3.l. ¶ Itē si fuit ibi pluralitas pctōꝝ ꝙ vk ꝙ in quolibet paruulo sit multitudo originaliū. Q si tu dicas ꝙ non fuit transfusum originale rōne oim sed rōne alicuius. qrik ergo tūc rōe cuius principalr fuerit trāsfusum. vtrū rōne gule vl supbie vel inobedientie. Et ꝙ rōe inobedictie vt Rom. v. Per inobediētiā pctm intrauit in mūdu. Qd aūt fuerit gula. vt p ipsum text. Quacūq die comederitis mor. mo. Et rō ꝓcordare vt. qz originale pctm trāsfundik mediāte ppagatōe carnis. q transfundik rōe pcti carnalis. ergo si non fuit ibi pctm carnale. nisi gula. ergo ⁊c. Qd aūt fuerit superbia. vt auctoritate Hugo. in. vij. parte primi li. de sacra. Propter elationez alius obscuratus est. qz eñ p elationez tumuit ignorantia pcussus lumē veritatis amisit. Et parū ante boc. Quia spūs per superbiā contra creatorē tumēs obedientiam non tenuit idcirco creator spiritum ignorantia. carnez vo ꝓcupiscētia dānauit. Querik ergo rōne cuius boz originale principalr trāsfundatur. cū ola bec dicat Aug. fuisse i primo pctō. ¶ Rñ. dōz ꝙ pctm ade sicut ⁊ alia pcta īvno gñe est principaliter. nihilominus tñ ex quadaz adaptatiōe fm diuersos effectus ⁊ circūstantias diuersa dr in se claudere pctōꝝ gña non qz in ipsa fit culparū multiplicitas loquēdo essentialiter sed p quandam adaptationē ⁊ quandam metaphorā. Nihilominus tñ sicut supra explanatū fuit in consummatione ⁊ ppetratione vnius pctī ꝓtingit diuersa reperire pcta. vt superbiam vel auariciaz in si pctā parentū ꝓmoꝝ tātuz paruulis imputenk. ⁊ nō alia qō est per moderationē diuine miserationis. ¶ Et ꝙ non illud solū primi hois delictuz paruulos teneat. sed etiā alia illi q̄bus itavr ex eo ofirmant ꝙ ēt paruuli nō mō maiores dñr baptizari in remissionem pctōꝝ p pluralē numerū nō p singularē in remissionem pctī. Et dauid de legitimo mrimonio ꝓcreatus dicit. In iniq̄tatibus ꝓceptus sum ⁊ in pctis ꝓcepit me mr mea. Nō dicit i iniq̄tate vel pctō. vñ putāt nō tñ illud vnū pctm originale. sed etiam plura q̄ in pctō adereperiri pñt. ⁊ talia parentum peccata paruulis imputari.

☞ Pōit modū p quē aug. illā qōnē dissoluit. vbi apparet ꝙ eā ptractat ambigue. e

¶ Q? vo in actuali pctō ade plura notari valeāt pcta. Augu. in ench. insinuat. pñt iniq̄t intelligi plura pcta i vna trāsgressione ade si i sua quasi mēbra diuidak. Maz ⁊ supbia est illic. qz bō in sua potius eē ꝙ dei potestate dilexit. Et sacri legiū. qz deo non credidit. Et homicidiū. qz se in mortē ꝓcipitauit. Et fornicatio spiritalis. qz integritas mētis humane serpētina suasiōe corrupta est. Et furtū. qz cibus prohibit? vsurpatus est. Et auaricia. qz plus ꝙ sufficere illi decuit appetiuit. ⁊ si q̄d aliud i hoc vno pctō inueniri pōt. Deinde de parentū ꝓcedētiū pctis vtruz paruulis īputenk magis opinādo ꝙ asserēdo disceptat ita inquiēs. Parentū pctis parvulos obligari. nō solū primorū hoim. sed ēt suoꝝ de q̄bus ipsi nati sunt nō imprabilr dr. Illa q̄ppe diuina sñia. reddā pcta patruz in filios. tenet eos añ regñationē vsq adeo. vt etiā de legitimo mrimonio ꝓcreatus dicat. In iniq̄tatibus ꝓceptus sum ⁊ in pctis cōcepit me mr mea. Nō dixit in iniq̄tate vel in pctō. cuz ⁊ hoc recte dici posset. Sed iniq̄tates ⁊ pcta dicere maluit qz ⁊ i illo vno q̄ in oēs hoies pertrāsit. atq tā magnū est vt eo mutarek humana natura reperiunk sicut supra disserui plura pcta. ⁊ alia parētuz q̄ nō ita pñt mutare naturā reatu obligant filios nisi gra dei subueniat. Sed de pctis alioꝝ parētū q̄bus ab ipso adam vsq ad patrem suū p gñationib? suis quisq succedit non immerito disceptari pōt. vtrū oīz malis actibus ⁊ multiplicatis delictis originalib? qui nascik implicek vt tanto peius quanto posterius quisq nascak. An ꝓpterea deus in tertiā ⁊ quartam gñationē de pctis parentum posteris eoꝝ cōminek. qz īrā suam quantū ad ꝓgeneratoꝝ culpas nō extēdit vlteri? moderatione miseratiōis sue ne illi quibus regeneratiōis gra nō ofert nimia sarcina in ipsa eterna damnatione premerenk si cogerenk ab ipso initio generis humani oīm precedentiū parētum suoꝝ originaliter pctā contrahere. ⁊ penas p eis debitas pēdere. An aliq̄d aliō de re tanta scripturis sctis diligētius perscrutatis actractatis valeat vel nō valeat reperiri. temere affirmare nō audeo. Ecce pspicuū sit lectori Aug. supioza dixisse nō asserēdo. sed diuersoꝝ opiniones referēdo.

☞ Ondit ꝙ pctm originale nec intēdak nec multiplicek ꝓpter pctā primoꝝ parētū quantū ad penā. d

¶ Alioquin sibijpsi ōdicere oñderek. q̄ in eodē li. oīm mitissimā ōt esse penā puuloꝝ. q originali tm tenētur pctō his verbis. Mitissima sane pena eoꝝ erit q̄ preter pctm qō originale ꝛerūt. nullū insup addiderūt. ⁊ in ceteris q̄ addiderūt tāto q̄sq ibi tolerabiliorē habebit dānationē quāto hic minorē hūit iniq̄tatē. Ecce hic apte ōt puuloꝝ penā oīm aliarū penarū esse leuissimā. Q? si est. nō g̃ pctis patrū ꝓcedētiū obligank nisi ade. Si ei ꝓ pctis parētū actualib? eternalr punirenk ⁊ p suo originali nō iā min? sed forte magis ꝙ ipsoruz parētes punirenk. Nō g̃ p pctis parētū actualib? nec ēt p actualib? primi parētis sed p originali qō a parētib? trahik puuli dānabunk. p eo nulla alia ignis materialr vel ofcie vermis penā sensuri nisi ꝙ deivisiōe carebūt ippetuū. Uno g̃ ⁊ nō plūb? pctis paruuli obligati sunt. Q̄ñ ēt ea q̄b? illa opio muniri vr. s. ꝙ pctā ⁊ iniq̄tates in paruulis aliq̄n scriptura esse significat vtens pl̄i numero. ita determinat aug. in eo. li. Qz i scriptura p singularē numerū pl̄is numer? sepe significari solet. vt ibi. oza g̃ ad deū vt auferat a nobis serpētē. non ait serpētes quos patiebak pp̄ls. Et ecōuerso p pl̄em significak singularis numer?. vt in euāgelio. Mortui sunt eñ q̄ q̄rebāt aiam pueri non ait mortuus est. cum loq̄rek de herode. Et in Exo. Fecerunt deos aureos cū vnū fecerūt vitulū. de quo dixerūt. Isti sunt dñi tui isrl. ita ⁊ illud originale vnū plurali numero significatur. cū dicimus paruulos in peccatoꝝ remissionem baptizari. ⁊ in pctis vel in iniq̄tatibus concipi.

Nu.xxj

Mat.ij Exo. xxxij.

☞ Determinat de grauitate actualis pctī ade. e

¶ Hic q̄ri solet. vtrū pctm trāsgressionis ade. ex quo ꝓcessit originale. ⁊ ī quo plura supi? notata sunt pcta

b ¶ Non est tamen putandum ꝛc. Contra. Hoc videt falsum. qz maius malum est quod corrũpit totam naturã. q̃ quod corrumpit vnam solam personã. sed pctũ ade totam corrũpebat naturam pctũ in spiritũ sctũ vnam solam ꝑsonam. ergo ꝛc.

3 ¶ Rñ. Dñm. q̃ hec questio determinata fuit supra cum agebatur de pctõ ade. Propter qõ notãdũ. q̃ multis modis dicitur pctũ vnũ esse grauius siue maius altero. Primo modo causalitate. et sic pctũ diaboli dicitur esse maius. cuius inuidia mors introiuit in orbem terrarũ. Secũdo modo gñalitate. ꝛ sic peccatum primi parentis dicitur fuisse mal'. quia in totum genus humanũ se diffudit. Tertio mõ enormitate. ꝛ sic peccatũ iude dicitur esse maximum. qz vẽdidit deũ. Quarto mõ ingratitudine. ꝛ sic pctũ illius dicit esse mai' qui plura percepit dona gratuita. Quinto mõ periculositate. ꝛ sic pctũ ignorantie dicit esse maximũ. qz periculosum. Sexto mõ in sepabilitate ꝛ sic pctũ cupiditatis dicit esse maximum. quia cuz alia vicia cum homine cõsenescant sola auaricia inuenescit. Septimo mõ importunitate. ꝛ sic superbia õr esse maximũ. qz ẽt ex ipsis bonis oꝑib' ꝙsurgit. Octauo mõ ꝓnitate. ꝛ sic luxuria õr eẽ grauius ad quã boies magis sunt proni. Nono mõ maioris gre impugnatione. ꝛ sic pctũ in spũm sctũ õr esse maximũ. Decimo mõ rõe maioris offense. ꝛ sic pctũ ydolatrie õr esse maximuz. Undecimo mõ rõne facilitatis resistẽdi. ꝛ sic õr mgr̃ q̃ pctũ ade fuerit grauissimũ. Duodecimo mõ rõne ꝓbitatis atq; libidinis. ꝛ sic cuiusq; gñis peccatuz maius põt fieri ab altero. Hi duodecim modi ꝙsueuerũt a doctoribꝫ assignari. Fortassis ꝛ alij apparebũt modi. sed isti sufficiãt tã q̃ magis ꝙsueti. Et p hoc pz rñsio ad illud qõ obr̃.

Rñ. ad priorem opionẽ.

Oa. xij

c ¶ Quia ab boie cõmissum est qñ in vno boie tota natura humana ꝙsistebat. ꝛ ideo tota in eo corrupta est. Obr̃ ex hoc etiã vr̃ q̃ si adam ꝓpetrasset aliud pctũ q̃ illud. cũ in eo esset tota natura q̃ totam naturã corrupisset. Sed contra. Ponat' q̃ adam solo consensu peccasset. tunc corpus actum pcti aie non cõicasset. ergo caro non fuisset infecta ergo nec originalis culpa transfusa. ¶ Itẽ penitentia in integrum restituit ea que mens perdidit q̃uis non restituat ea q̃ sunt corporis. ergo si homo tm̃ mentaliter peccasset. omnino p penitentiam resurgeret. nõ ergo vr̃ q̃ originalẽ culpã trãsfundit grauius fuerit ceteris pctis. Quibusdã ita esse vr̃ qz illud pctũ totã humanã naturã vitiauit. sicut Aug. dicit i ench. Illud vnũ pctũ in locoꝝ habitu tãte felicitatis admissuz. tã magnũ est vt in vno hoie origi nal'r (vt ita dixerim) radical'r totũ gen' humanũ damnaret. Idez in li. de ciui. dei. Tanto maiori iniusticia violatũ est illud mãdatũ. q̃to facilliori poterat obseruãtia custodiri. Nõ dum eĩ ipivolũtati cupiditas resistebat qõ de pena trãsgressiõis postea secutũ ẽ. Hinc aliq; q̃untũ auctib' q̃ illõ pctũ ceteris alioꝝ hoiꝝ pctis grauẽ dicũt. Qõ eẽ rõe ondere labozãt b mõ. Magis nocuit illõ pctũ q̃ aliq̃ alioꝝ. qz totum hũanũ genus viciauit. ac mortivtiq; subdidit qõ nullo alio pctõ fctũ ẽ. Maiorem q̃ effectuz mali hũit illõ pctũ q̃ aliq̃ aliõ. Ad qõ dici põt qz illõ pctũ hũanã naturã mutauerit i necessitatẽ mort' ꝛ in totũ gen' hũanũ reatũ diffuderit nõ est tm̃ putãdũ hoc ipz pctũ ade grauius fuisse pctõ in spũm sctũ. qõ nec; hic nec; in futuro (vt vitas ait) dimittitur. Qõ vo totã hũanã naturã corrupit. ñ ideo ẽ qz gratuius fuerit cũctis alijs pctis. sz qz ab hoie cõmissuz ẽ. qñ in vno hoie tota hũana nã ꝙsistebat. ꝛ ideo tota i eo corrupta est. Maiorẽq; effectum mali intulit q̃tum ad multiplices defectus q̃ ex eo manauerũt. sed non q̃tuz ad penaz eternã quam grauioreꝫ non meruit. quaz plures postea meruerũt per alia pctã. immo alios graviores promeruisse credimus iram q̃ adam meruerit.

deret. Propter hoc est questio. vtrum si peccasset alio gñe peccati. origin ale trãsfudisset. ¶ Rñ. doꝝ q̃ circa hoc duplex fuit opinio. Quidam enim dicere voluerũt q̃ cũ oẽ pctũ sit prevaricatio legis diuine ꝛ celestium inobedientia mãdatoꝝ. ꝛ per omne pctũ auertat' aĩa a deo ꝛ fiat ei rebellis q̃ quocũq; gñe pcti adaz peccasset. rebellionem carnis ꝛ spũs incurrisset. ¶ Item cuz oẽ pctũ sit iniusticia. quocũ q̃ gñe peccasset adam. ꝑ natus fuisset iusticia quã habebat. ¶ Item cuz oẽ peccatũ mortale sit mors ꝓ quolibet incurrisset carnis mortalitatez. Cũ igitur ista faciãt originale transfundi. tenuerunt q̃ adaz transfudisset originale quocũq; gñe pcti peccasset. ꝛ boc vr̃ sonare verbum magistri. Scõm hanc positionez de facili respondetur ad illud qõ obiicitur. qz sicut videm' q̃ ꝓ pctis spũalibus caro cruciatur in inferno. ꝛ boc qz nihil aliud est carnem cruciari q̃ volũtatẽ cruciari i carne. Sic ꝛ in ꝓposito voluerũt dicere q̃ esse potuit vt ꝑ pctõ q̃ commisisset spũal'r puniretur corꝓoraliter. Alius modus dicẽdi ẽ q̃ si adã mortal'r peccasset. ꝛ mandatũ illud nõ fuisset trãsgressus. non transfunderet originale. Et rõ hui' est. qz ꝓ sola transgressione illius mandati comminatus est ei dñs mortẽ sicut patz. Ben. ij. Et sm hanc positionem verbuz magistri qõ õr in littera intelligitur ꝓsuppositis transgressione illi' mãdati. cui adiũcta erat mortalitatis pena. Primus tñ modus dicendi videtur eẽ probabilior. Quãuis enim scriptura non comminetur mortem nisi ꝓ illa inobedientia. non abstrde tñ illa comminatio intelligitur se extendere ad omnem mortalem culpam. Qõ aũt istoꝝ verum sit dubium est. nec ibi est magna vis facienda. qz modica ẽ vtilitas ꝛ nulla sciendi necessitas.

Exo. xx

Ezech. xviij.

d ¶ Si homo in ea iuste vixerit. non continue meretur eam mortem perpetui. quaz traxit a ꝓpagtione pcti. Contra hoc vr̃ inconuenienter dictum. Si enim nulla pena debetur boi. nisi merito culpe. ꝛ homo i carne adeo põt iuste viuere. vt sit dignus statim euolare. videtur q̃ in eo non sit meritum alicuius pene nec mortis nec alterius. ¶ Item si mors debetur cuilibet iusto ꝓ pctõ. vr̃ igitur q̃ nulla grat a fuerit in martyribus q̃ mortui sunt ꝓ xpo. sicut nec latronibus q̃ suspenduntur ꝓ latrocinio. Juxta hoc querit' si mors debetur boi ꝓ pctõ originali. ꝛ vnicum est in boie originale peccatum

Determiat de remissione actualis pctĩ ade. f

¶ Si vo q̃rit' an illud pctũ fuerit dimissuz ꝑmis pentib' dicim' eos ꝓpriaz veniã ꝙsecutos. Hñ aug. i li. de baptismo puuloꝝ ait. Sic illi primi pentes postea iusteviuẽdo credunt' ꝑ dñi sanguinẽ ab extremo liberari supplicio. nõ tñ in illa vita meruerũt ad paradisuz revocari. sic ꝛ caro pctĩ etiã remissis pctis si hõ in ea iuste vixerit. ñ ꝓtinuo merebit eã mortem ꝓpeti quaz traxit de ꝓpagine peccati.

Mouet dubitationẽ ortam ex apparẽti cõtrarietate in exodo ꝛ ezechiele. g

¶ Et lz pctis pentũ nisi ade puuli nõ obligent. nõ ẽ tñ difficultẽdũ pctã pentũ i filios redũdare sic dñs i Exodo ad moysen ait. Ego suz de' fort' zelotes visitãs iniq̃tatẽs patrũ in filios vsq; in tertiã ꝛ q̃rtã gñationẽ. his q̃ oderũt me. Hijs vbis apte insinuat' q̃ deus redit pctã patrũ sup filios ꝛ tios ꝛ q̃rtos. Huic aũt vr̃ aduersari qõ dñs ait in ezech. Quid est qõ inter vos pabolã vtitis in puerbiũ istud dicẽtes. Patres cõedert vuã acerbã et dentes filiozũ obstupescũt. Viuo ego õr dñs. si erit vob vltra pabola h̃ in puerbiũ i isr̃l. Ecce oẽs aie mee sũt. vt aia ꝑris. ita aia filij mea est. Aia q̃ peccauerit ipa morietur. Fili' nõ portabit iniq̃tatẽ ꝑris ꝑ nõ portabit iniq̃tatẽ filij. iusticia iusti super eum erit ꝛ ipietas ipij erit super eũ. Hijs vbis vr̃ de' corrigere ꝑ ꝓphetã q̃ male dixerit in lege. Si ei pctã patrũ reddit in tertiã ꝛ q̃rtã gñationẽ iniusticia vr̃ dei esse vt ali' peccet et

peccatum.que iustícia facta fuit lazaro qui bis moztuus est.
¶ Rñ. dicendum q̄ nulla vnq̄ iustícia absoluit hominez a debito mortis p eo q̄ois iustícia que est in nobis respicit voluntatem ꝛ est psonalis. mors vo est pena naturalis. ꝛ ita p nullā iustíciam dignus est homo a morte absolui. nec deus sua benignitate aliquē a morte liberauit. Tū ppter illius fidem firmitatē qua dictuz est Beñ. iij. Puluis es et in pul. re. ꝛc. Tū etiaz vt fides locum habere posſit. ¶ Ad illud q̄ obijcitur de martyribus. dom q̄ illud q̄ vno modo est debitū. si ex charitate fiat. pōt fieri gratuitum. martyres aūt q: mortem voluntarie sustinuerunt quam effugere potuerūt immo morti p xp̄o se ante tēpus obtulerūt. mors que als eēt pena. fuit eis valde meritoria. q: deus eaz valde reputat preciosam. ex hac duplici causa que tacta est. ¶ Ad illud de lazaro. Dom q̄ prima mors fuit ad manifestandum gloziam dei. ꝛ illud supplicium recompensatum est per ꝓsequens bñficium. q: hoc ipso q̄ suscitatus est fuit ampliatum merendi spacium. ꝛ melius erat ei sic bis mori q̄ si semel moztuus fuisset. ideo cum hoc alicui prestatur vt suscitet. magis sibi reputet prestari beneficium q̄ inferri supplicium.

AD intelligēdā buius partis circa tria incidit hic q̄stio. Et primo q̄rit de originali quantum ad cām p̄cedentē. Scdo quātum ad quātitatē p̄comitantē. Tertio vo quantū ad penā ꝓsequētē. Circa primum q̄runt duo. Primo q̄rit in ritur vtrum parentes p̄rtiam rimi possunt transmittere quare ad plē pctā sua actuali gnia. an a solo parente prionez ꝛ mo transfundat originale tan lis culpa. Scdo queritur pfes vtrum primus parēs pommes tuerit in plē trāsmittere ozat. satisfactionis iusticiā. sicut trāsmisit p̄uaricationis culpam.

Questio. j.

Utrū pctā parentum prozimozum filijs imputent ꝛ ad eos transmittantur. Et q̄ sic videt primo auctoritate Exo. xx. Ego suz deus zelotes vindicans alíus puniatur. Quō ei iustū est alíū peccare ꝛ alium peccata lugere.

Determinat illam apparentē ꝛrarietatē exponendo auctoritates quātū ad intellectum litteralem. b

¶ Sed vt ait Hiero. Mel ler ꝛ prophete. i. exodus ꝛ ezechiel. immo ipse deus qui ꝛ hic ꝛ ibi locutus est. in sententijs disci eparevideantur. attendamus finem illius auctoritatis exodi. dicto enim. reddo iniq̄tates patrum in filios addit his qui oderunt me. per quod euidenter ostendit. non iō puniri filios. q: peccauerunt patres. sed q: eis similes quodā hereditario malo deū oderūt Illud ergo q̄ in exodo dñs dt (sicut Hiero. tradit) nō id sonat q̄ multi existimāt. nec est simile huic ,puerbio. Patres cōederūt vuā acerba ꝛc. Illud em̄ exodi Hiero. super Ezech. ꝛ Augu. sup ps̄. deus laudē meam ne tacueris. de filijs pctā patrū imitātibus accipiendū cēsent. sup quos deꝰ dz reddere pctā patrum q: punit eos eo q̄ imitant pctā patrū. nō q: patres peccauerunt Non itaq̄ corrigit deus in pphēta. q̄ añ dixerat in lege. sz quō intelligendum sit aperit. Unde ꝛ illos qui prave intelligebant arguit qui dicebant. Patres comederunt ꝛc. Clerūm si de imitatoribus malorum illud accipitur quare tertiam ꝛ quartam generationē tm̄ commemorauit cuz in qualibet generatione rei teneant̄ qui peccata patrum imitant̄ ꝛ quare patres commemorauit cum ꝛ illi omnes mali sint. qui quocūlibet malorum peccata imitantur. Sed ideo patres specialiter nominauit. q: maxime patres filij imitari solēt. quos precipue diligūt. Et tertiam ꝛ quartam generationez ideo commemorauit. q: solēt patres interdum tādiu viuere donec filios tertios ꝛ quartos habeant qui patrum iniq̄tates videntes eorum impietatis heredes per imitationē efficiuntur. Secundum hunc modum recte intelligitur ad litterā q̄ in exodo dr.

Exponit auctoritates p̄ dictas quantū ad sensum misticum vel moralem. i

¶ Quod etiam mystice intelligendum esse ostēditur ex eo q̄ parabola dicitur. Si enim parabola est vt ait Hiero. ali udverbis sonat aliud sensu cōtinet. Unde aliqui ita ediſſerunt. Patrez in nobis esse dicunt leuem punctum sensuum scz primum motum suggestionis vel cogitationis. Filium vo si cogitatio cōceperit peccatum in quo notatur consensus ꝛ delectatio mulieris. Ne potem si quod cogitaueris at q̄z conceperis. opere compleueris vel cōplere decreueris. in quo notatur consensus viri siue patratio peccati. Pro nepotem autem si non solum feceris. sed in eo glorieris. et hec est quarta generatio. non quia tres precesserint. sed q̄r ta dicitur. quia quarto loco a p̄mo motu qui est quasi pater enumeratur. Deus ergo primos ꝛ secundos stimulos cogitationum quos greci propateis vocant (sine quib⁹ nullus hominum esse potest) nō puniet eternaliter. Sed si cogitata quis facere decreuerit ꝛ que fecit corrigere noluerit q̄ sunt mortalia peccata ꝛ tertia ꝛ quarta generatio. Ad p bandum vo vt ait Hiero. q̄ p mus pulsus cogitationis nō puniatur eternaliter a deo illud de geneſi asserendum est. Cham enim peccauit irridēs nuditatem patris. ꝛ sententiā non ipse sed filius eius chana an accepit. Maledictus chanaan. seruus erit fratrum suorum. Que enim iusticia est vt pater peccauerit ꝛ filius punitus sit. Sed in mysterio illud dictum est,

peccata patrum in filios ꝛc. si ergo deus non vindicat nisi p culpa. ꝛ vindicta dei transit a patre in filium. pari ratione videtur q̄ culpa. ¶ Item hoc videtur exemplo. iij. Regū. xiij. Ego inducam malum super Jeroboam ꝛ super vniuersam domum eius. Et ibi habetur quomodo tota posteritas propter peccatum patris fuit consumpta. ergo videtur q̄ peccata prozimozum parentum filijs imputent̄. ¶ Item hoc videtur ratione. In habentib⁹ symbolum facilioz est transitus. sed maius est symbolum ꝛ conuenientia parētis prozimi ad prolem q̄ parentis remoti. Si igit̄ parens remotus potuit culpam transmittere in posteros. multofortiꝰ videtur de parentibus prozpinquis. ¶ Item parens prozimus trāsmittit peccatum in filium quod aliunde suscepit. sed magis vnusquisq̄ potest cōmunicare quod habet a se q̄ quod habet ab alio. ergo videtur q̄ multofortius ad prolez possit transmittere peccatum quod commisit. si transmittere potest peccatum quod aliūde contrarit. ¶ Item peccatuz adeo ideo transit ad posteros. quia in adā fuimus cum ipse peccauit. ergo pari ratiōe. si parēs prozimus peccauit quando proles eius erat i lumbis eius. similiter videt̄ q̄ peccatum parentis p̄ximi in prolem transfunditur. ¶ Item ratio quare peccatū originale trāsfundit̄ est. q: est infectio virtutis generatiue circa actum generandi. ergo si aliquod peccatū cōsistit circa actum generationis videtur q̄ tale debeat in prolem transfundi. sed tale est pctm̄ adulterij. ergo videtur q̄ saltem illud pctī genus debeat in posteros redūdare. ac per hoc peccatū originale intendere ꝛ multiplicare. ¶ Sed cō Ezech. xliij. Filius nō portabit iniquitatem patris. ergo si hoc non est verus de parente remoto vt de adam saltem veritatē habet circa propinquos. ¶ Item Balatb. vj. Unusquisq̄ onus suum portabit. sed si peccata parentuz redūdarent in prolem nō portaret vnusquisq̄ onus suum. immo etiam alterius ergo ꝛc. ¶ Iterum alibi Unusquisq̄ rationez reddet deo pro se. ¶ Item

Q̄ p̄mt mor⁹ nō puniūt̄ eternaliter.

Ezech. ix

Anſ. de ꝓcep. virg. c. xxiiij. Parentū primoꝝ pctā ad originale pctm̄ nō eſtimo ptinere. ſed ſi trāſfunderent a parēte in prolē ptinerent ad originale pctm̄. ergo ꝛc. ¶ Itē non eſt maior rō quare tranſfundit iniuſticiā q̄ iuſticiā. ſed pr̄ ſctūs non generat filiū ſctm̄. ꝛ baptizatus nō generat baptizatū. ſicut oſtē ſum fuit ſupra. ergo pari rōne parens primus pctm̄ ſuum nō tranſmittit ad plē. ¶ Itē nullū pctm̄ trāſmittit a parēte in prolem niſi mediante carne. ſed pctā actualia q̄ cōmittunt carnes nō immutant nec noua infectione inficiūt. ergo vr̄ q̄ ad plem tranſmitti nō pñt. ¶ Itē ſi pctā actualia tranſmitterentur a parente in plē. ergo filius ſemp eſſet peior patre. ꝛ dignus maiori punitione. ſi ergo eſt magne crudelitatis ꝛ impietatis dicere q̄ paruulus natus peior ſit iniquo parente. patet ꝛc.

¶ Rñ. dōm q̄ pctm̄ parentū tranſire ad prolem pōt intelligi triplr. Aut punitione aut imitatione aut tranſfuſione. Si punitione. vt ples puniat p pctō parētis. ſic attendēdū eſt q̄ duplex eſt punitio. vna eterna alia tpalis. Quantū ad punitionē eternā nullo mō trāſit. videlz q̄ aliquis dānet p ſolo pctō parētis. Vñ Anſ. de ꝓcep. virg. dicit q̄ paruuli nō damnant pro culpa Ade trm̄. ſed p culpa ppria quam bñt. ꝛ nō habeant eaz agēdo. ſed ꝫbendo. Si aūt loquamur de tpali punitione. ſic q: pr̄ punit in filio. ſicut ad lr̄am videmus ꝛ ſcriptura oſtēdit bñ trāſit pctm̄ parētis in plē ſiue ple volēte ſiue nolēte. ꝛ hoc eſt de ſeueritate diuine iuſticie. Alio mō ō: pctm̄ tranſire a parente in prolē per imitationē. ꝛ ſic pctm̄ diaboli quodam modo tranſiuit in genus humanū. ꝛ pctm̄ Ade in poſteros. ꝛ peccata proximoꝝ parentū in filios frequēter pertrāſeūt. Iuxta illud Bap̄. ij. Inuidia diaboli mors intrauit ꝛc. nō trm̄ tranſit in oēs. ſed in eos qui imitari volūt. Tertio mō ō: pctm̄ trāſire a parēte in plē. ꝛ hoc tranſfuſione ſicut infectio vna cauſari bz ab alia infectione. ꝛ hoc modo pctm̄ tranſfundi bz in plē a ſolo primo parente. Rō aūt huius eſt q: duo ſunt in pctō. videlz priuatio debiti. ꝛ conuerſio indebita. ꝛ ſm hoc duo ponuntur in pctō. deformitas ꝛ macula. Macula nāq; ponit ex
9 ne. ſed deformitas ex debiti priuatione manēte obligatione.

¶ Ad hoc igit̄ q̄ aliq̄s poſſit pctm̄ ex patre ꝓtrahere. neceſſe eſt q̄ in illo poſſit ad aliquid obligari. ꝛ poſſit eo bono ad qđ obligat̄ in ipſo priuari. ꝛ q̄ poſſit ēt maculari. b aūt ſolū fuit in primo parēte. Ad aliq̄d ergo tota humana natura ꝛ oēs eius poſteri in illo obligati ſunt. videlz ad habendā rectitudinē iuſticie ſiue nō ꝓcupiſcendū. ꝛ in illo p eius auerſionē illa rectitudine priuati ſumus. ꝛ q: illa obligatio carnē ſuā infecit infectione feditatis ꝛ paſſione mortalitatis. ꝛ caro nr̄a bz ppagari ex illa. hinc eſt q̄ in illo habemus infici. ꝛ ab illo traducim̄ ſingulr̄ pctm̄ ſm plenā rōnē. In nullo aūt poſterorū noua obligatione obligant̄ filij in parente. nec ēt caro tranſfundenda inficitur noua infectione ex alicuius culpe actualis ꝓpetratione. Et hinc eſt q̄ nullus parens proximus pōt in plē ſuam culpā actualē trāſfundere. Et hoc eſt qđ dicit Anſ. i li. de ꝓcep. virg. c. xxviij. Parentū proximoꝝ peccata ad originale pctm̄ nō eſtimo pertinere. Quippe ſi adam nequiſſet ad eos quos generaturus erat iuſticiam ſuaz traducere. nequaq̄ poſſet in iuſticiam ſuam tranſmittere. Hoc aūt intelligit quātum eſt de tranſfuſione culpe. ad quam conſequitur eterna dānatio. ſed de trāſitu quantū ad punitionē tpalis pene ſubiungit in fine capituli. Non nego ꝓpter merita bona parentū. filios multa ꝛ magna bñficia corporis ꝛ aie impēdi. ꝛ ꝓpter pctā parentum filios ꝛ nepotes vſq; in tertiā ꝛ quartam gñationē. | ꝛ forſitan vltra ꝫdiuerſis in hac vita tribulationibus flagellari ꝛ ea perdere bona in corpore ꝛ aīa. que forſitan conſequerētur ſi iuſti
10 fuiſſent. quoꝝ exemplū longum eſt hic inſerere. ¶ Ex his igitur pz reſponſio ad queſtionem ꝓpoſitam. Concedendum em̄ eſt q̄ peccata actualia proximoꝝ parentum ad originale nō pertinēt. nec cum originali tranſfunduntur ſicut rōnes ad partē ſcōam inducte oſtendunt. Nihilominus trm̄ alio mō tranſeunt quantum ad vindictam ꝛ punitionem temporaleꝫ. ſicut primo probatur auctoritate Exo. ꝛ deinde exemplo. ¶ Ad illud vo qđ
11 obr̄ per rationem q̄ facilior eſt tranſitus in habentibus ſymboluꝫ. Dōm q̄ illud verum eſt qñ vtrobiq; equaliter ſaluatur ratio principij agentis. Peccans aūt actualiter non habet poteſtatem viciandi prolem niſi ille ſolus in quo habuimus obligari ꝛ in quo tota maſſa generis humani potuit vitiari. ſicut
12 oſtenſum eſt. ꝛ ideo illa ratio cogit. ¶ Ad illud qđ obiicitur. Tranſmittit qđ aliunde ſuſcepit. Dōm q̄ ex hoc non ſequitur q̄ tranſmittat illud qđ eſt a ſe. Peccatū enim qđ aliunde ſuſcepit eſt pctm̄ naturale. ſed pctm̄ qđ ipſe facit eſt peccatum perſonale. communicatio aūt alicuius proprietatis per viam generationis plus reſpicit veritatē nature q̄ actū perſone. ſicut ſupra oſtenſum eſt. ¶ Ad illud qđ obr̄ q̄ ideo peccauimus in
13 Adam. q: fuimus in ipſo dum peccauit. Dōm q̄ iſta non eſt tota cauſa. ſed ſimul cū hoc exigitur q̄ in primo parente oēs poſteri poſſent obligari. ꝛ caro oīm poſteroꝝ poſſet inficī ꝛ fedari. hoc aūt in alio q̄ in Ada non bz reperiri. ideo pt̄z ꝛc. ¶ Ad
14 illud qđ obiicitur q̄ peccatum adulterij attendit circa actum generatiue. Dōm q̄ ꝛ ſi circa actum generatiue attendat non trm̄ dicit corruptionē que fit in ipſa virtute generatiua ſm ſe. ſz que conſiſtit circa volūtatem rōnalē. ꝛ ita circa perſonam. q̄ preter hoc culpa adulterij ſm q̄ culpa in prolem tranſfundi nō
15 habet. ¶ Nihilominus trm̄ q: circa actum generatiue conſiſtit plus imputatur proli q̄ alia peccata parentū. vnde vilis ꝛ abiectus reputatur ille qui eſt natus de adulterio. ꝛ etiaz ſm leges humanas hereditate paterna reputatur indignus. Unde illud pctm̄ plus redundat in prolem q̄ alia actualia nō trm̄ ſic redundat vt culpa primi parentis qui poſteritatem ſuam non trm̄ obligauit ad ignorantiam ꝛ penam. ſed etiam ſedauit peti originalis macula. ob quam quilibet cuz naſcitur. dignus eſt ira ꝛ indignus viſione dei.

Queſtio. ij. Utrū primus parēs p poſteris ſuis ſatisfacere potuit ſicut potuit eos ex culpa ſua vitiare. Et q̄ ſic vr̄. Q: dicit Anſ. de ꝓcep. virg. c. xxiij. Si Adā nequiſſet ad eos quos generaturus erat iuſticiā ſuā pducere ſiue traducere. nequaq̄ poſſet ad eos iniuſticiā trāſmittere. ſi ergo hoc verum eſt. ſequitur q̄ ſi Adam potuit ſua culpa filios reddere culpabiles. ſua ſatisfactione potuit eos facere excuſabiles. ¶ Itē oēs in Adā peccauerūt q: fuerunt in adā peccante. ergo pari rōne ſi oēs fuerūt in adā ſatisfacīte. vr̄ q̄ oēs in ipſo ſatisfecerunt p locū a ſili. ¶ Itē bocipſum videtur rōne. Si oppoſitum eſt cauſa oppoſiti. ꝛ propoſitū cā propoſiti. ſed ade tranſgreſſio fuit cauſa noſtre corruptionis. ergo vr̄ q̄ eius iuſtificatio ꝛ ſatiſfactio fuerit cauſa noſtre redemptionis. Sicut igitur in adam peccauimus ita vr̄ q̄ in eo ſatiſfecimus. Et iſte tres rōnes ſumpte ſunt per locum a ſimili. ¶ Itē bocipſum oſtenditur p locū a minori. Promio: eſt deus ad miſerendū q̄ ad condemnandū. ſed diuina iuſticia pro tranſgreſſione ade, cōdemnauit totā poſteritatē pena mortis. ergo multofortius diuina miſericordia pro ſatiſfactione ade debuit reddere gratiā iuſtificationis. ¶ Itē potētior eſt gr̄a in bono q̄ fit culpa, in malo. ſed culpa ade potuit totā poſteritatē inficere ꝛ reddere deo odioſam ergo multofortius gr̄a q̄ fuit collata ade. potuit totā poſteritatem reparare ꝛ reddere deo gratā. ¶ Itē ſm leges humanas tutor potius pōt ꝺditione pupilli meliorare q̄ deteriorare. ſi ergo multo maioris benignitatis eſt lex diuina q̄ ſit humana. vr̄ q̄ potius ꝺditio noſtra in primo parēte de peiori potuit fieri melior q̄ de meliori deterior. ergo ſi tranſgredīdo potuit tranſfundere culpam. multofortius ſatiſfaciendo potuit trāſmittere iuſticiā. ¶ Sz Ō. Statim adā cū peccauit ab immortalitate cecidit in neceſſitatē moriēdi. ergo ſi gratia ſupueniēs non aufert immutabilitatem diuine ſiue. remāſit igit̄ poſt gratiaz mortalis. ſed mortalis de neceſſitate generat mortalē. ergo quantūcūq; adam ſatiſfaceret generaret filios ſuos morti obnoxios. ſed nulla creatura rōnalis eſt morti obnoxia. mſi propter culpam. ergo nunq̄ potuit ſatiſfacere q̄n trāſmitteret culpā. ¶ Itē iuſticia originalis ꝓſtitit in quadaz mētis ꝛ carnis integritate. ſed q: virginitas dicit incorruptionē mētis ꝛ carnis. ex quo ſemel p ditur. nunq̄ p ſatiſfactionē pōt recuperari. ergo pari rōne ne q̄ originalis iuſticie donū per ſatiſfactionē recuperatur. ſi ergo ex illius iuſticie priuatione eſt in nobis originalis culpa. impoſſibile fuit q̄ adam ſatiſfaceret pro poſteritate ſua. ¶ Itez oīs ſatiſfactio pctōris fundat̄ ſup̄ gratiā gratūfacientem. ſed gratia gratū faciens nūq̄ pōt tranſire ab vno boſe in alium ſicut in primo libro pbatū eſt. ſed gr̄a immediate a ſolo deo dat̄ vr̄ igit̄ q̄ in primo parēte ſatiſfacere nō potuerit genus humanū. ¶ Itē efficacior eſt in vno q̄ fides ſua ſibi ꝛ gr̄a q̄ ſit alij. ſed adā nō potuit p ſeipſo ſatiſfacere. ſed oportunū fuit filium dei pati. ſicut oſtdit Anſ. in libro, Cur deus hō. ergo nō videt̄ q̄ potuerit

q̄ potuerit satisfactionis iusticiā in alios deriuare. ¶ Rñ. dō3
16 q̄ cum queritur. Utrum tota posteritas in adā potuerit satisfa
cere. sicut in eo potuit viciari. hoc tripliciter pōt intelligi. Aut
ita q̄ adā posteris communicaret ⁊ culpam ⁊ satisfactionem si
mul. Aut ita q̄ communicaret satisfactionem. sed non culpam.
Aut ita in se satisfaceret ⁊ p3o se q̄ posteris non communicaret
culpā. Primi duo modi non solum sunt impossibiles. Sed etiā
non intelligibiles. q3 claudunt in se duo opposita. Si enī adā
communicasset posteris simul culpā ⁊ satisfactionem. simul es
sent culpabiles ⁊ satisfacerent. ergo simul essent iusti ⁊ iniusti
Similiter si communicaret satisfactionē ⁊ nō culpā. ergo inno
centes satisfacerēt. ⁊ hoc similiter non est intelligibile. Non enī
fit satisfactio nisi p3o offensa. ⁊ si adā non communicaret poste
ris culpā ipsi haberēt omnimodā innocentiā. ⁊ si hoc locum nō
haberet in eis satisfactio aliqua. p3o innocēte enim satisfacere
non est intelligibile. Tertius autē modus dicēdi vicz q̄ sic sa
tisfaceret p3o culpa sua adā vt sua satisfactione impediretur in
fusio originalis culpe. ⁊ si intelligibilis sit. impossibilis tamen
fuit ipsi ade. ⁊ ratio huius melius in tertio reddetur cum agēt
de modo redēptionis humane. Ad pñs autem hoc dixisse suffi
ciat q̄ adā sic satisfacere nō poterat vt impediret trāsfusio cul
17 pe originalis in posteritatē suā. ¶ Et ratio hui⁹ sumitur ⁊ a p3
te ipsius ade. ⁊ a pte gr̄e. ⁊ a parte corruptionis nature. A par
te ade. q3 ipse debitor mortis erat ⁊ dign⁹ penalitate ⁊ miseria.
⁊ ideo quācunq; mortē vel penā sustineret p3o trāsgressione sua
deo satisfacere non poterat sufficiēter. A parte vero gr̄e p quā
satisfaciebat rō sumitur. q̄m illa gr̄a erat gr̄a penitētialis q̄ q̄
dem respiciebat ipsam voluntatē p3one. ⁊ ideo p ipsam non cu
rabat morbus concupiscētie q̄ radicabatur in carne. ⁊ p3opter
ea quātuncunq; satisfaceret remanebat natura corrupta. ⁊ ista
necessitas ad trāsfundēdū originalē culpā. Ex pte vero natu
re sumitur rō. q3 cum natura humana tota in ipso viciata esset.
tāti pensabat illa corruptio nature quāti precij est tota huma
na natura. ⁊ ideo q̄q̄d adā faceret. lōge inferius esset. eo q̄ exi
gebat deus ad tāte corruptionis ⁊ dānationis recōpensationē
⁊ ideo p3o illa nō poterat satisfacere. Posset etiā nihilominus
assignari rō ex pte diuine offense. q̄ cum esset infinita. rōe eius
q3 est contra infinitū non recipiebat recompēsationē nisi aliq̄s
satisfaceret qui esset infinite bonus. Et ideo non indocte dicūt
aliqui q̄ nō solum satisfactio p3o pctō ade. sed etiā p3o quocūq;
alio pctō fundata est sup meritū ⁊ satisfactionē xp̄i. in cuius fi
de ⁊ sacrāmētis deus parcit quibuscunq; parcit. ⁊ ideo contin
git oēs de plenitudine eius accipe. ⁊ ipsum dici caput toti⁹ ec
clesie. tam finalis q̄ primitiue. Pt3 igitur q̄ quocunq; mō dica
tur. impossibile fuit adā p3o posteris satisfacere. Uñ conceden
18 de sunt rōnes boc ostēdentes. ¶ Ad illud qō obijcitur de v̄bo
Anselmi. q̄ si nequisset iusticiā traducere ⁊c. dōm q̄ Anselmus loquit
ibi de iusticia originali. ⁊ illā dicit q̄ adā ⁊seruare potuerit po
steris ⁊ trāsfundere. Hoc aūt intelligēdum est sane. non q3 alic
qua qualitas q̄ esset in anima ade p multiplicationē3 ad poste
ros descēderet. s3 q3 anima ade innocēs coniuncta fuerat carni
pure ⁊ immaculate. ⁊ si stetisset. aīa potuisset illā carnē seruare
⁊ a corruptione mortis. ⁊ a corruptione libidinis. ⁊ hec rectitu
do erat originalis iusticia. Si aūt in hac adā p̄stitisset. cum ge
neraret posteros. carnē immaculatā trāsfunderet. Et fil⁹ duz
aīa creata a deo innocēs tali carni vniretur. illud idē3 posset. ⁊
cādem rectitudinē haberet. quā habuit anima ade. ⁊ p hoc ori
ginalē iusticiā. ⁊ p3o tāto originalis iusticia trāsfundi dicit. q3
si bāc b3 pater. necesse est q̄ bāc habeat filius. ⁊ hoc est ex rōne
bone dispositionis ex pte carnis quā originalis iusticia concer
nit. non sic est de iusticia satisfactionis que voluntatez respicit
19 non carnis integritatem. ¶ Ad illud quod obijcit q̄ sicut fuis
mus in adā peccāte. ita fuimus in ipso satisfaciente. Dicendu3
q̄ non est simile. q3 pctm̄ ade p3o eo q̄ illā iusticiā originalē p̄
uabat. non trāsgressionem p̄sonā. sed etiā naturā. sed q3 illa sa
tisfactio illā innocentiā non restituebat. personā non naturā re
spiciebat ⁊ ideo nō sic in posteros redundare potuit satisfactio
20 sicut redundauit ibi trāsgressio. ¶ Ad illud quod obijcitur q̄ si
oppositum est cā oppositi ⁊c. Dicendum q̄ istud intelligendum
est in his oppositis quorum vtrumq; est aliq̄ natura. ⁊ in eis q̄
recte sunt opposita ⁊ fm illud in quo opponuntur. Et rōne bu
ius triplicis conditionis illa propositio non b3 locum in ppoſi
to. Primum quidem q3 culpa non dicit aliquā positionē siue na
turā. s3 potius p3iuationē. Secunda vero q3 iusticia satisfactio
nis non directe opponitur culpe originali. sed potius originā
li iusticie. ⁊ si illa originalis iusticia fuisset in adā generāte. fuis
set cā oppositi. Tertio vero q3 culpa ipsius ade opponit ipsi sa
tisfactioni inquātum corrūpebat personā. non inquātum corrū
pebat naturā. sed inquātuz corrūpebat p̄sonā meritū erat eter
ne dānationis inquātum vero corrumpebat naturā principiuz
erat vniuersalis corruptionis. Justicia ergo satisfactōis aufe
rebat ab ipso adā meritū eterne dānationis. ⁊ fm illud oppone
batur ei. ⁊ erat cā oppositi vicz eterne btitudinis p modū meri
ti. vicīū aūt corruptionis nō auferebat. nec eius oppositū cau
sabat. q3 fm illud nō opponebat ei. ¶ Ad illud qō obijcitur q̄
21 pnior est deus ad miserēdū q̄ ad cōdemnādum. Dōm q̄ illud
verū est vbi mia sic b3 locū q̄ non excludit iusticiā. iusticia aūt
req̄rebat maiorē satisfactionez q̄ adā posset facere. ⁊ ideo mia
p3o illa modica satisfactione ade non debebat toti gñi humano
donare offensaz. sed qō nobis ⁊ sibi decrat decebat eū supplere
qō ⁊ fecit. cum propter nimiā charitatē suā filiū suū vnigenitū
misit in similitudinē carnis pcti. ⁊ cū essemus mortui pctō con
uiuificauit nos x̄po. ¶ Ad illud qō obijcit q̄ potentior est gr̄a 22
q̄ sit culpa. rñderi pōt dupl⁹. Primo q̄ illud intelligendu3 est
respectu illius effectus ad quē gr̄a ordinat. gr̄a aūt gratumfa
ciēs ipsi ade collata nō ordinabat ad remouendū carnis corru
ptionē. sed volūtatis deordinationē. q3 reformatiua erat imagi
nis. nō repatiua carnis. Nihilomin⁹ tñ in repatione carnis po
tentior est aliquo mō q̄ culpa. dū p gr̄az merek bō scōam stolā
Aliter pōt dici q̄ ⁊ si gr̄a potentior sit q̄ culpa. non tñ sequit q̄
totū reformet qō culpa destruxit. Multo enī facili⁹ est destruc
re q̄ cōstruere. Uñ vnus mal⁹ cibus aliq̄n plus corrūpit natu
rā q̄ centū bone medicine possint eā repare. q̄uis medicine il
le sint valde potētes ⁊ virtuose. ¶ Ad illud qō obī de lege pu 23
pillorū. Dōm q̄ adā non ad posteros cōparat sicut tutor ad pu
pillos. sed sicut pater ad filios. Uñ sicut pater facili⁹ pōt bona
sua dissipare ⁊ destruere. ⁊ p cōsequēs hereditatē filiorū suorum
deuastare q̄ posset illā post deuastationē ⁊ cōsumptionē repa
rare. sic ⁊ in ppōsito intelligendum est se habere.

Onsequēter circa scōz articulū queritur
de q̄titate originalis. Et circa hoc duo q̄
runtur. Primo queritur de ipso originali
sub rōne q̄titatis cōtinue. Utrum vnum
originale possit esse maius altero. Scōo
querit⁹ q̄tum ad rōnem q̄titatis discrete
Utrū videlicet sit ponere vnum originale
vel plura.

Questio. j. Utrum originale in oībus reperiat⁹ equa 1
liter. Et q̄ sic videtur Anselmus de originali
pctō ca. xxvij. Originale pctm̄ in omnibus estimo esse equale.
¶ Item docip̄m videtur rōne. Originale pctm̄ est carentia de
bite iusticie. sicut supe dictum est. ⁊ quilibet illa iusticia origina
li est simpliciter nudatus ⁊ priuatus. ergo si equaliter oēs sunt
priuati. equaliter originali macula sunt infecti. q̄ in quibuscun
q; reperit⁹ originale pctm̄. equaliter repit⁹. ¶ Itē docip̄m ostē
ditur p cām. Originale pctm̄ est in nobis ppter adē inobediē
tiā. sed inobedientia ade vna fuit. ⁊ equaliter oēs posteros re
spiciebat. ergo videtur q̄ oēs equaliter culpabiles faciebat.
¶ Itē hoc ip̄m videtur per penā. Oēs enī hūites culpā originā
lem equaliter puniuntur. vicz omnimoda carentia visiōis dei.
si igitur quātitas pene respondet quātitati culpe. videtur q̄ si
est equalitas in carentia visionis dei. q̄ sit equalitas in corru
ptione originalis. ¶ Item hoc ip̄m probatur p concupiscentiā
annexā. originale enim pctm̄ ad omne malum reddit pronum p
concupiscentiā. Unde dum lex prohibet concupiscentiam pro
hibere dicit omne malū. ergo originale pctm̄ vnūquēq; corrūp
pit vniuersaliter. sed vniuersalē corruptionē non cōtingit repi
re fm magis ⁊ minus immo in omnibus in quib⁹ reperit⁹. in ter
mino reperit⁹. ergo videtur q̄ originalis culpa non pot esse ma
ior in vna persona q̄ in alia. ¶ Itē si maius est originale in vno
q̄ in alio. aut b̄ est ex actu parentis. aut ex actu prolis. Ex actu
parentis esse nō potest. Nam sicut probatum est supra. pctm̄ pa
rentis in prolem non transit. Ex actu vero prolis esse nō potest
sicut planum est. ergo videtur q̄ nullo modo originale in vno q̄
in alio reperiat⁹ intēsi⁹. ¶ Sed ꝺ Anselmus de cōcep. virg. Sicut p
pter naturā nasci⁹ corrupta p̄sona. ita natura p p̄sonam efficit

magis peccatrix.sz peccatū qō inficit naturā est pctm originale.ergo vr̄ q originale pctm in aliquo possit fieri mai' ⁊ intēsi'
¶ Item boc videf rōne. Nullū malū est in summo q: nihil est summe malū.sed originale peccatū malū est.ergo non est i summo.sed qō est citra summū.⁊ intēdi pōt ⁊ augeri.ergo originale peccatū intensibile est igit pōt maius in vno q in altero reperiri. ¶ Item originale peccatū est concupiscētia.sed concupiscentia pōt intendi sicut ⁊ pōt remitti ⁊ aliquando intendit.sicut p3 per experimentū.ergo videf q peccatū originale intendi valeat.vt sit maius in vno q in alio.vel etiā intensi' in eodē ꝑm stat' diuersos. ¶ Item feditas carnis est ratio ḡre anima contrabit originale.sed caro non est infecta in summo.⁊ qō nō est infectū in summo.dū trāsit per viā infectionis pōt magis ⁊ magis infici. Si igit caro nostra trālit per viā infectionis dū propagaf.videf q magis ⁊ magis inficif.ac per boc quotidie originale pctm augmentaf. ¶ Item omnis proprietas quāto magis appropinquat sue cause est intensior ⁊ fortior.⁊ quanto magis elongaf debilior.sed corruptio originalis ab adā producitur.tāq a fontali principio ⁊ radice.ergo videf q quāto aliquis est ade proximior.q tāto originalis culpa sit in eo intensior. ¶ Item vna anima melioza habet naturalia q alia.sicut in p cedenti dis.habitū est.sed tāto corruptio peior est quāto est in meliori natura sicut Aug.dicit ⁊ expresse ratio manifestat propter dignitatē eius qō corrūpif.ergo originalis corruptio peior est in vna anima q in altera.⁊ si boc.videf q culpa sit intensior. ¶ Rñ.dōz q sicut si adā stetisset oēs equaliter essent innocentes.ita nūc cū adā peccauit omnes facti sunt equaliter peccatores.⁊ ita culpa originalis in omnib' reperif equaliter ita q non est maior in vno q in altero.nec etiā intendi habet in eodem subiecto. ¶ Ad cui' intelligentiā notādū est q ista tria cōcurrūt ad originale pctm.sz debite iusticie carentia.concupiscētia.⁊ carnis feditas.⁊ primū est ipsi originali essentiale scōz vero materiale.⁊ tertiū causale.sicut supra explanatū fuit. Si igif originale deberet augeri.ex aliquo istoz oporteret ipm intendi.cū aūt per nullū boz intēdi habeat.in omnib' equaliter habet reperiri.Quantū ad carentiā nāq debite iusticie nō potest intendi.ista em̄ carentia non pōt esse maior in vno q in alio nisi triplici de cā. Aut q: sit obligatio fortior.aut q: sit ibi maior privatio.aut q: mod' priuādi sit detestabilior. Nullo istoz modoz maior habet esse carentia in homine vno q in alio. Non enim obligatio fortior.q: omnes equaliter obligamur in adā. Nec priuatio maior.q: eodē dono scz originalis iusticie omnes per originalem culpā nudamur. Nec modus priuādi detestabilior.q: omnes priuati sunt per vnā inobedientiā ade.⁊ sic originale rōne carentie debite iusticie non recipit magis⁊ min'.sed in omnib' equaliter est. ¶ Similiter nec q tū ad cōcupiscentiā intendi habet. Si enim intendif appetit' vel concupiscētia respectu alicui' delectabilis ī aliquo.boc pōt esse tripliciter. Aut ex cōplexione.aut ex assuefactione. aut ex vinculi refrenantis cōfractione. Primo mō absq dubio cōcupiscentia augeri pōt. sicut p3 de concupiscentia carnis q magis feruet in colericis ⁊ sanguineis q in melācolicis sed talis intēsio nihil facit ad culpam. Non em̄ est culpabilis.sed naturalis vel penalis. Similiter ⁊ secūdo mō concupiscentia intendi pōt in eodē homine.sicut p3 in eo q assuefact' est luxuriari ⁊ bona cibaria comedere. q magis est pron' ⁊ ardenti' cōcupiscit q talia non gustauit sed bec intensio nō facit ad originale peccatum .sed potius ad actuale.q: nō dicitur originale peccatum concupiscentia quocunq mō.sed solum put ab origine cōtracta est. Tertio mō nō pōt intendi.sed in omnibus habet equaliter reperiri.pro eo q illud retinaculum originalis iusticie merito culpe ade in omnibus est confractum. Et qm̄ ꝑm istū tertiū modū attendif quālitas originalis ex parte concupiscentie.hinc est q quātum ad cōcupiscentiā originalis culpa in omnib' in quibus est reperif equaliter. ¶ Similiter q tū ad feditatē que est in carne nō potest esse maius ⁊ min' originale.⁊ boc p3. nā q aliqua proprietas intendaf requiritur idoneitas ad intensionem tā ex pte susceptibilis.q ex pte proprietatis que intenditur. q etiā ex pte agentis.⁊ si aliqō bonum defuerit.proprietas illa nō habet intendi.sicut p3 cōsiderāti. Omnia autem bec deficiunt in ꝓposito. Defectus enim est ex pte susceptibilis.nā sicut speculū nouū inficitur a muliere mēstruata.sed postq inuueratum est ex aliquo aspectu non recipit nouā infectionem.sic humana natura in statu primordinali quasi noua existens inficī habuit a corruptione persone.postmodū vero quasi inueterata.ex noua corruptiōe nō recipit nouā infectionē. Defectus etiā est ex pte agentis.q: nullus est post primū hoīem cui' trāsgressio respiciat nisi obligationem ꝑsone.hinc est q talis culpa nō habet inficere carnē cōiunctā. Defect' etiā est ex pte proprietatis intēsibilis Illa em̄ quoz potentia est in termino nō habent recipere magis⁊ minus.sicut vult phs. Feditas autem carnis ꝑm q est ꝓncipium cōtractiōis originalis ortum habet ex carentia originalis iusticie.⁊ q: carentia illa nuditas quedā est.⁊ nudo non est recipere magis nudū.sicut originalis iusticie nuditas non recipit magis vel minus.sic nec carnis feditas. Et sic p3 q ex pte feditatis carnis originale non habet intendi nec augmētari in eodē vel in diuersis.nec ex pte cōcupiscentie.nec carētia debite iusticie.sicut oīsum est.nec sunt plura cōcurrentia ad originale manifestū est igit q originale pctm in oibus in quib' reperitur habet esse equaliter.⁊ ꝓcedend e sunt rationes boc oīa dētes. ¶ Ad illud ergo qō primo obīcitur de Ansel. q natura per ꝑsonā efficif magis peccatrix.dōm q natura accipit dupliciter.Uno mō dicitur natura vis insita rebus ex similib' similia pereās. Alio mō dī natura ipm ꝯmune.bis duobus modis distinguitur natura ꝓtra ꝑsonā. Et cuz dī q natura corrumpit personā.accipit natura pro vi ꝓpagatiua.⁊ corruptio ꝑsone dī illa que respicit voluntatē rōnalem. Cum aūt dicit Ansel.q natura efficif per ꝑsonā magis peccatrix.accipit naturā pro ꝯmuni prout ꝑsideratur in suppposito.⁊ boc p3 per exemplū suuz qō dicit. Sicut adā peccāte peccat homo.sic adā magis peccante magis peccat homo.⁊ boc mō natura nō habet corrūpi solus p pctm originale.sed etiā per pctm actuale.ex boc igitur non sequitur q originale habeat esse maius ⁊ intensi'. ¶ Ad illud qō obīcitur q nullū maiū est in summo.dōm q est summū simpliciter.⁊ est summū in genere.⁊ q uis nō ꝓtingat reperi summum malum simplr.est tn̄ reperire malum summū in proprio genere sicut videmus aliquem ita priuatū visu q non pōt esse magis.sic⁊ in ꝓposito pōt intelligi q originale priuat simplr iusticiaz originalem.⁊ ideo eius infectio est in termino. Posset tamē dici q⁊ si non esset in summo.nō tamen sequitur q posset intendi q: pōt esse defectus ex pte sui susceptibilis vel ex pte agentis.⁊ vtrūq hic deficit sicut supra oīsum est. ¶ Ad illud quod obīcitur.q ꝓcupiscentia potest crescere.dōm q verum est intensiue sed non extensiue. illud tamen crementum nihil facit ad originale pctm.cum non sit nisi vel ex complexione.vel ex assuefactione sicut oīsum est. ¶ Ad illud quod obīcitur q feditas carnis potest esse maior.dōm q⁊ si feditas carnis prout est corruptio penalis intendatur⁊ crescat. sicut p3 in leprosis⁊ seminis fluis.⁊ aliis fedis infirmitatibus oppressis. prout tamen ipsa est principium originalis.habet equaliter reperiri in singulis q: ab vno solo⁊ primo fonte ꝓcedit. ¶ Ad illud vero qō obīcitur q ꝓprietas intensior est cum appropinquat sue origini.Dicendum q illud verum est de ꝓprietate que quidē dicit naturā⁊ positionē.⁊ de illa que habet continuari cuz sua origine.sicut est in virtute mouente.⁊ luminis effusione.aliter non habet veritatem sicut patet.nam candela inflammata ab alia.ita bene flammabit sicut inflammabat illa vtrumq enim deficit in ꝓpposito.tum q: illa carnis feditas plus dicit rōnem priuatiōis q positionis.tum q: etiam illius feditatis trāsfusio.est per generationem in qua generatū primū⁊ secundum habet eandem vim quā habebat generās primū. ¶ Ad illud qō obī q vna anima habet melioza naturalia q alia.Dōm q⁊ si boc verum sit⁊ concedendum.tamen quantum pertinet ad puritatem innocētie omnes anime equales sunt.⁊ q: illius priuationem directe respicit originale.hinc est q licet alia naturalia sint excellentiora.nō tn̄ propter boc intendif corruptio originalis culpe. Oī em̄ dicitur q tāto peior est corruptio quāto melior est natura. Q intelligitur ꝑm illud ꝑm qō natura p vicium corrūpitur. aliter em̄ non habet veritatē.q: frequēter ille qui habet melioza naturalia non habet ita grauia peccata sicut ille qui habet min' bona⁊ etiam in eodem genere peccati.

Questio.ij. Utrum sit ponere vnū originale vel plura. Et q vnum solū videtur primo auctoritate magistri in littera .c. Alioquin vbi sic ait.Uno petō nō pluribus paruuli obligati sunt. ¶ Item boc ipsum ostenditur ratione sumpta a causa. quia pctm originale cōtrahitur ꝓpter

Ad

ꝓpter Ade inobedientiam. ergo si vna tantus culpa fuit eius inobedientia. videtur ꝙ in quocunq; reperitur sit vnicus ⁊ nullo modo plura. ¶ Item hoc ipsum ostenditur rone sumpta a pena. Originali cñ debetur solum carentia visionis dei. ⁊ hec est vna pena. ſz multis culpis multe debent rñdere pene. ergo ⁊c. ¶ Item hocipsum oñditur in cõparatione ad sequelam. Originale cñ non solũmodo est ab origine. sed etiã origo est ⁊ principium oĩm malorum. Si ergo qõ per superabundantiam dicitur vni soli cõuenit. ⁊ status est per reductionẽ ad vnum videtur ꝙ originale pctm̃ non sit nisi vnũ solum. ¶ Item hocip̃m videtur in cõparatione ad subiectũ. Originale cñ est in alia rõne coniunctionis sue ad carnẽ. si ergo vna est caro cui alia coniungit. ⁊ vnica vnione vnitur. ⁊ vnitas est in alia ꝼm ꝙ carni vt pfectibili vnitur. vñ ergo ꝙ necessario peccatum originale sit vnum. ¶ Item hocip̃m ostendit p ꝓparationẽ ad oppositũ. Originale cñ peccatũ est carẽtia debite iusticie. sed debita iusticia cuius originale pctm̃ est priuatio in hoie nõ erat nisi vna. qr i vno innocẽte vna est innocẽtia. ergo ⁊c. ¶ Sed ꝓtra hoc arguitur primo auctoritate sup illud ꝓsal. Ecce in iniquitatibus ꝓceptꝰ sum glo. iniquitates sunt peccata originalia. ⁊ multe auctoritates sunt ad hoc in littera. ¶ Item hocip̃m videt rõnibus sumptis per candẽ viam per quã sumebantur ad oppositũ. Et primo rõe sumpta a cã. Originale cñ pctm̃ est in nobis ꝓpter peccatũ primoꝝ parentũ. sed Adam ⁊ Eua plura cõmiserunt peccata. ergo vñ ꝙ plura sint in nobis originalia. qr qua ratiõe redundat in nos pctm̃ viri. eadẽ ratione mulieris. ¶ Itẽ hocip̃z videtur rõe sumpta a pena. qr vni culpe vnica debet rñdere pena. sed multa gña penalitatũ ad originale pctm̃ consequuntur vt fames. sitis. mors. infirmitas ⁊c. Et quattuor dicit Beda nobis p peccatũ originale esse inflicta. ſz infirmitatem. ignorãtiã. concupiscentiã ⁊ maliciã. vñ igitur ꝙ ꝼm diuersa penalitatum gña sit diuersitas originaliũ. ¶ Itẽ hocip̃m videtur p cõparationẽ ad capitalia subsequẽtia. Habitus cñ diuersificant per actus. ⁊ actus p obiecta. si ergo originale peccatum reddit hoiem procliuũ ad septẽ pctã capitalia q̃ sunt diuersoꝝ generũ. vñ ꝙ in quolibet hoie sit multitudo originaliũ. ¶ Itẽ hocip̃m oñditur p. cõparatõez ad subiectũ. qr oẽs vires aie inficiunt p originale peccatũ. sed multiplicatis corruptibilib⁹. multiplicãtur corruptiões. ⁊ in diuersis potẽtijs diuersi sunt habit⁹. ergo in vnoquoq; hoie necesse est ponere multiplex originale. ¶ Itẽ hocip̃m vñ p cõparationẽ ad oppositũ. qr p originale pctm̃ est priuatio oĩm virtutũ cũ p ip̃m fiat incuruatio aie ad vicia oĩb⁹ virtutib⁹ opposita. ℭ si plures ꝓtingit in nobis reperiri virtutes plures i nobis cõtigit reperiri culpas originales. ¶ Rñ. dõz ꝙ sicut vult mgr Hug. Originale peccatũ dupl̃r dr. Uno mõ dicit originale pctm̃ qõ est origo oĩm pctõꝝ. ⁊ sic pctm̃ ade dr originale pctm̃. ⁊ hoc mõ originale peccatũ nõ tantũ est vnũ spẽ. verũ etiã vnũ numero. Alio mõ dr originale peccatũ qõ est in nobis ab origine. ⁊ a quo etiã cetera vicia sumũt in nobis originẽ ⁊ hoc mõ querim⁹ hic de vnitate originalis pcti. ¶ Ad hui⁹ igitur qõnis dilucidationẽ intelligendũ est ꝙ cũ querim⁹ de vnitate alicuius aut querim⁹ de vnitate ꝼm spẽz ⁊ formã cõez. aut q̃rim⁹ de vnitate ꝼm numerũ ⁊ suppositũ. Si primo mõ loquamur de originali pctõ. sic vnitatẽ hz ꝼm spẽm co mõ ꝼm ꝙ pctm̃ dr habere spẽz. Unitas aũt ista in originali pctõ venit ꝑcipaliter ex pte boni qõ priuat. ⁊ ex parte pcti ade p qõ introductũ est. hoc est ex pte oppositi ⁊ ex pte principij. Una. n. est ꝼm spẽz originalis iusticia. innocẽtia. cui⁹ priuatio est originale pctm̃. Una ẽt fuit inobediẽtia rõne cui⁹ totũ gen⁹ humanũ est corruptũ. ⁊ iõ ꝼm spẽm originale pctm̃ est vnũ in nobis. Si aũt loq̃mur de vnitate originalis q̃tũ ad numerũ. sic dõz ꝙ in vno bo
35 mine est vnicũ. ¶ Et rõ hui⁹ ẽ. qr pctm̃ dupl̃r numerat. Aut rõne subiecti in quo est. sicut in diuersis hoib⁹ diuersa sunt pctã Aut rõne actꝰ p quẽ hõ culpabilis efficit. sic q̃ pluries luxuriatus est plura hz pctã. Neutro istoꝝ modoꝝ originale pctm̃ multiplicat. ſz remanet indiuisum. nã in vno hoie vna est aĩa q̃ p originale pctm̃ ifficit. ¶ Itẽ vni⁹ hois vna ẽ generatio in q̃ ⁊ p quã originale pctm̃ transfundit. ⁊ iõ originale pctm̃ in vno hoie est vnũ solũ q̃tũ ad vnitatẽ ꝼm speciẽ. ⁊ q̃tũ ad vnitatẽ ꝼm numeꝝ
56 Et ꝓcedẽde sunt rõnes q̃ hoc ostẽdũt. ¶ Ad illõ ergo qõ ꝓio obr de glo. in contrariũ. Inq̃tates dicit pctã originalia. dõm ꝙ sicut magister dicit ꝙ frequẽter in scriptura accipit plurale ꝓ singulari ⁊ econuerso sicut magister exẽplificat in lra. Rõ

aũt quare scriptura originale cũ sit vnũ plural̃r nolat. ẽ ꝓpter multiplicitatẽ inclinationũ ad malũ q̃ ex originali pctõ nascũt

¶ Ad illõ qõ obijcit ꝙ originale pctm̃ ortũ hz a pctõ primoꝝ 37
parentũ. dõm est ꝙ quẽadmodũ in generatiõe ꝑlis pr̃ ⁊ mater sunt q̃si vnũ principiũ ꝓpletiuũ ita ꝙ neuter eoꝝ p se sufficit q̃ uis sint diuerse psone ⁊ distincte sic ⁊ in originalis pcti trãsfusiõe itelligẽdũ est. ⁊ sic pctm̃ ade ⁊ pctm̃ eue fuerãt diuersa put tm̃ in originali pctõ inficiebat in vtroq; vis generatiua. vnum pctm̃ originale in ple causabãt. ita ꝙ sicut principalit̃ virt⁹ generatiua residet penes virũ. ita etiã trãsfusio originalis principalit̃ attribuit viro. Nibilomin⁹ tm̃ vtriq; attribuit suo mõ. vñ frivola est illa q̃stio qua q̃rit vtrũ trãsfunderet originale si tm̃ vir vel tm̃ mulier peccasset. qr cũ ad generationẽ duo ꝓcurrãt tãq̃ vnũ principiũ. nõ pateret oc⁹ ꝙ vir incorrupt⁹ mulieri, corrupte ꝓmisceret vel econuerso. Dz. n. siue in statu nature istitute siue in statu nature corrupte seruari ꝓportio ⁊ cõformitas viri agẽtis ad mulierẽ suscipiẽtẽ. cũ in actu illo efficiant vna caro.

¶ Ad illud qõ obr de multiplicitate penaꝝ. dõz ꝙ vni culpe re
spõdet vna pena principalis. plures aũt pñt esse nõ principales 38
Principalẽ aũt dico penã eternã. nõ principalẽ penã tpalez. q̃ quodammõ est ad bonũ ordinatiua. Uel principalẽ voco illã q̃ primo p culpa infligit. nõ principalẽ vo q̃ ad istã ꝓsequit. Ori ginale aũt vna pena eterna punit videlz carẽtia visionis dei. Unica etiã pena tpali principal̃. videlz mortalitate carnis. ſz ad mortalitatẽ multe ꝓsequunt penalitates. ¶ Ad illõ qõ obr 39
de multiplicitate inclinationũ. dõm ꝙ sicut vna chorda rupta q̃ multa colligant. sequit laxatio multoꝝ. ⁊ tm̃ vna est ibi pria corruptio ⁊ laxatio. sic intelligẽdũ est ⁊ in ppositoꝝ iusticia inocẽtie p originale pctm̃ priuata. oẽs vires aie relaxant. vna tm̃ ẽ corruptio loquẽdo essential̃. plures aũt itelligẽdo causaliter.

¶ Ad illõ vo qõ obr ꝙ est corruptio diuersarũ virtũ. dõm ꝙ ve 40
rũ est. ſz sicut gña ponit esse in virtib⁹ aie put tm̃ ꝓtinuant ad vnitatẽ substãtie aie. ⁊ iõ vna est gña in oibus virtib⁹. sic ⁊ originale pctm̃ est corruptio pluriũ virtũ. prout tm̃ ille vires in vnitate substãtie vni carni habẽt vniri. Et sic intelligendũ est illõ vbũ qõ ab aliquib⁹ ꝓsueuit dici. s. ꝙ originale inest aie ꝼm suã essentiã. hoc enim nõ est intelligendũ ꝙ ipsam substãtiã aie originale priuo rescipiat q̃ potẽtias. Nã ꝓtrariũ hui⁹ dicit Ansel. i li. de ꝓcep. virgi. ꝙ tã iusticia q̃ iniusticia prio est involũtate ⁊ loquit sibi exp̃sse de pctõ originali. Et sic itelligẽdo ꝙ originale pctm̃ vt culpa est. fit prio involũtate vt viciũ. fit in plurib⁹ potẽtijs advnã substãtiã ꝓtinuatis. intelligit bt̃ vnicũ subiectũ sicut vnitas vna ponit esse in oĩb⁹ mẽbris eiusdẽ corporis. sicut vult Aug. Nõ sic aũt est de pctõ actuali. Nã pcta actualia diuersas potẽtias respiciũt. ꝼm ꝙ ad diuersos act⁹ ꝓparant. vñ ⁊ p diuersos actus introducunt in esse ⁊ propterea ꝼm diuersitatem potentiarũ habent differre. non sic est de originali peccato qõ cõtrabitur ex vnione anime ad carnẽ. ¶ Ad illudquod vl 41
timo obijcitur de comparatione ad oppositũ. iam patet respõsio. Naz originale peccatũ primo ⁊ principaliter virtutibus nõ opponitur. sed opppnitur iusticie originali. de qua sepe dictuz est. ⁊ illã priuãdo per consequẽs inclinat ad diuersa vicia. ⁊ sic inclinãdo cũ ommibus virtutibus hz repugnantiã. vnde ratio illa non cogit. qr non argult per illud qõ opponitur directe. ſz solũ per id quod opponitur ex consequenti.

Consequenter queritur q̃tum ad tertium articulum de pena originalis. Et circa hoc querunt duo. Primo queritur vtrum decedentes etiam in solo originali puniantur pena ignis materialis. Scõo q̃ritur vtrum puniãtur pena interioris doloris. an solum carentia visionis dei.

Questio. Utrũ paruuli decedẽtes in solo originali puniant pena ignis materialis. Et ꝙ sic videt Aug. de fide ad pe. Firmissime tene paruulos qui sine sacramento baptismatis de hoc seculo trãseũt. eterni ignis supplicio sempiterno puniendos. ¶ Itẽ Aug. Quisquis iam uere incipit. vt ante finiat vitam q̃ ab eius. s. originalis oblitteratione soluatur. si vnius dici vel vni⁹ hore spacio anima virit in corpore. necesse est eã cũ eodẽ corpore interminabilia gehenne supplicia sustinere. Ex hoc expresse colligit ꝙ originali non tantũ debetur carentia visionis dei. sed etiam pena ignis.

¶ Itẽ hocipsum videtur ratione. Paruuli in hac vita multas sustinẽt penalitates ⁊ afflictiões. aut ergo iuste aut iniuste. Nõ

iniuste hoc cōstat. qz ois pena iusta est. Si iuste ergo meretur hoc originalis culpa. si ergo culpa non debet remanere impunita. t originale meretur penam sensus. videt q parvuli pena sensibili crucietur. ¶ Itē illud est magis dignū puniri in quo magis residet cā peccati. per que cūi quis peccat per illa debet torqueri. sed traductio t cā originalis peccati maxime residet penes carnez. ergo videt q illa potissime debet puniri. si ergo aīa merito illius culpe digna est dei visione priuari. multoforti⁹ caro digna est eternis supplicijs cruciari. ¶ Itez puulis nō restituunt corpora dotata. habebūt igit corpora passibilia. sed oē passibile necesse est aliqū pati. vel ab extrinseco. vel ab intrinseco. maxime cū approximat agenti actuo. ergo vī q parvulo⁹ corpora aliqū patiantur t affligent. ¶ Sed contra Augu. in ench. Mitissima sane eoz erit pena. q̄ preter pctm̄ qđ originaliter traxerūt nullū insup addiderūt. sz si paruli carerēt visione dei t punirent igne materiali nō haberēt mitissimā penā. Si igit nemo dubitat eos visiōe deiprīuādos. vī nullo mō esse ipsos corporali supplicio puniendos. ¶ Item magr in lra. alioquin pro originali pctō qđ a parentibus paruli traxerunt. nullā aliam materialis ignis vel conscientie vermis penā sensuri sunt nisi q dei visione carebūt imperpetuū. ¶ Itē hoc ipsum videtur ratione. Iniustū est plus exigere in pena q̄ commissum est in culpa. si ergo paruulus nullo actu suo diuinū contempsit imperiū. videt q nullū debetur sibi eternale tormentū. ¶ Item acerbitas pene rīdet quantitati delectationis. iuxta illud Apoca. Quantū glorificauit se in delicijs ꝛc. sed aīa q̄ cōiuncta fuit corpori paruli infirmanti t debili nullam delectationez inordinatā in corpore sensit. ergo videt q sibi nō debeatur acerbitas. pene sensibilis. ¶ Itē horribilius est cōtinue t eternaliter in tormentis esse q̄ oīno non esse. si ergo deus aīaz quā creauit fine perpetratione alicuius pcti eternis supplicijs deputaret. nullū videretur sibi beneficiū pstare. nec misericordia simul cū iustic'a curreret. q si hoc est inconueniens dicere apud pīem misericordiarū. videtur ꝛc. ¶ Rñ. ad predictoz in
42 telligentiam est notandū q̄ hic duplex est opinio. Quidā enim attendētes rigorē diuine iustitie ac sentētie qua deus pro vno modico mortali i quo momētanea t quasi nulla fuit delectatio bolem cruciat eternaliter. dicūt q puuli cremabunt igne materiali. longe tñ minus q̄ illi q̄ peccauerūt pctō actuali. Et hoc dicunt sensisse Aug. cum dixit in ench. penā paruulorū esse mitissimā. Et in libro de fide ad pe. Paruuli cruciabuntur eterno supplicio. Mitissimā em̄ illā vocat penā nō absolute. sed respectu aliarū. Nec in hoc derogatur vt dicūt diuine mīe. q̄uis pl' manifestetur via iustitie q̄ misericordie pro eo q̄ minus malū est in tali pena esse q̄ oīno non esse. cū non sit ibi tanta boni pri natio sicut manifestat Aug. in lib. de li. ar. t hoc dicunt esse cōueniens vt sicut in originali pctō erat carentia debite iustitie t concupiscentia. sic etiam in pena esset carentia visionis dei t afflictio ignis eterna. Sed cū valde durum illud dicere videatur q̄ deus tam dure t tam aspere agat cū paruulis sic decedētibus. qui oīno nō potuerūt vitare nec mortē culpe. nec mortez nature presertim cū videamus deū cū impijssimis t scelleratissimis peccatoribus in multis misericorditer agere. Ideo est alia positio mitior q̄ magis concordat pietati fidei t iudicio rationis q̄ qz paruuli decedētes cū originali carēt iustitia t spūssancti gratia q̄ est pignus hereditatis eterne. priuant in eternum dei visione. qz vero in carne fuit feditas. ideo ponentur in loco vili vtpote infernali. sed qz nō habuerūt in se actualē delectationē peccati. nec in spū in carne. ideo nō sentiunt pene ignis acerbitatē. Hunc modū dicēdi magis approbant mgri cōiter. t ideo ipsum sustinendo sm opinionē mgri. sicut pz in littera. rationes que ad hanc partē inducunt concedo. ¶ Ad illud ergo qđ primo obī in Ariū de verbis Aug. dōm q̄ Aug. in verbis illis nō
43 intendit dicere q̄ paruuli sensibiliter crucient. sed intēdit eoz penā manifestare q̄tū ad carentiā visionis dei. t q̄tuz etiā ad vilitatē loci. Et hoc valde abundanter exprimit pius dicens t minus volēs intelligi. Nec sine cā loquitur sic. hoc em̄ facit ad extirpandam illā heresim q̄ dicebat paruulos nulla pena puniri. Unde sicut in moribus documentū est q̄ qui vult ab vno extremoz pueniri ad medīū quasi dz declinare ad aliud extremū sicut docet pbs. Sic etiā beatus Aug. vt illā heresim extirparet que dicebat paruulos ab omni pena immunes. t ad medīū reduceret videlicet ad penam carentie visionis dei simplr as-

seruit eos cū alijs pctoribus eternaliter dānari. Istum autem suū intellectū explanauit in ench. vbi dixit penā eoz esse mitissimā. sicut dicit mgr in lra. ¶ Ad illud qđ obijcitur q̄ paruli 44
multas penalitates sustinent in hac vita. dōz q̄ t si tpaliter puniri pro pctō originali sit iustū. non tñ sequit q̄ eternaliter. Et ratio huius est. qz pene tpales non tñ sunt punitiue. sed etiā p motiue. vnde deus non tñ affligit inimicos suos. verumetiam amicos sicut pz in Tobia t Job. t ideo inflictōe temporali secueritati iustitie cōiuncta est benignitas misericordie. que duo eleganter reperiri dīnt in omni punitione dei t remuneratione sic autem non contingeret in pena eterna reperiri. hoc enim parum esset de rigore iustitie. si animas paruulorum ignis gehēnalis supplicio cruciaret. ¶ Ad illud qđ obijcit q̄ in carne ma- 45
xime residet cā pcti. dicendum q̄ t si cā pcti quoquo modo residet in carne. hoc est per modum cuiusdam habitus. non p modum actus. tñ caro non facit animā paruuli concupiscentem. sed concupiscibilem. t propter hoc nec ipsa nec anima in ipsa debet actuali combustione ignis torqueri. sz sicut anima priuatur visione dei. sic etiam caro priuatur stola sua. t in loco vili t tenebroso ponitur. cum collocanda esset in celo empyreo. si a tali feditatis corruptione fuisset sanata per baptismi efficaciā. ¶ Ad il- 46
lud qđ obijcitur q̄ paruuli non habent corpora dotata. sed potius passibilia. dicendum q̄ aliquid non pati ab aliquo duplr citer contingit. Aut ex virtute quā habet in se. aut ex ordine diuine iustitie. Dico igitur q̄ qz corpora paruulorum sint passione carentia. t hoc non est propter virtutē resistendi quā habeant in se. sed potiꝰ propter ordinē diuine iustitie. Sm cuiꝰ regulaz ignis infernalis agere bz. cū sit instrumentū diuine iustitie. Tñ sicut idē ignis magis cruciat maiorē pctōrē q̄ minorē. sic t in eodez igne patiunt corpora eoz q̄ peccauerūt pctō actuali. paruulorum vero corpa. etiā si in ipsis ignibꝰ infernalibus volutent passionez nō sentiūt. t tñ non bīt impassibilitatis dotē. qz nō supant vim ignis p hoc qđ bīt a virtute propria. ¶ Et si tu obijcias mi- 47
bi q̄ dīnt pati passione venīte ab intrinseco vtpote fame t siti. cū non habeāt corpora impassibilia t īmortalia. dōz q̄ sicut dā natorū corpa cum sint passibilia t defectibilia. tñ diuina virtute sustentāte ppetuant in vita vt ab ignibꝰ non consumant. sic t puulorū corpora cadē virtute diuina in vita protinuantur. vt non indigeant cibo nec potu. nec tñ habent illā firmitatē t solidatem quam habebunt corpora gloriosa.

Questio. ij. Utrum paruuli decedētes in solo originali puntant aliquo dolore interiori. 5

Et q̄ sic vī per illud Jobā. Libro. qui dicit q̄ excludi a bonis eternis. t alienū effici ab bis que pparata sunt iustis tñ generat crutiatum. tñ dolorem vt etiā si nulla extrinsecus pena torquerer. hec sola sufficeret. ergo si paruuli excludent sicut adulti. videtur q̄ maxime cruciabuntur interiori dolore t gemitu. ¶ Item q̄cunq; aliquis desiderat t illo priuatur. necessariuz est illū tristari t dolere. sz oēs boies naturaliter desiderāt beatitudinem. ergo si aīe paruulorū eterna beatitudine priuant. videtur q̄ ex hoc necessario tristent. ¶ Item aīa paruuli dū vnitur carni contrahit concupiscentiā. cū ergo separatur a corpore remanet in ea infectio illa contracta. t ipsa pōt exire in actū. hoc cōstat. ergo pōt concupiscere. sed concupiscētia semp est vel cum delectatione vel cū pena. Cum delectatione cū habet qđ desiderat cū pena. si non bz. ergo si aīe paruulorū delectationibꝰ crūt private. vī q̄ doloribus interius erūt afflicte. ¶ Item paruuli decedentes cum originali. t antiqui patres in limbo existentes. vtriq; priuabant visione diuina. si ergo ampliori debebant pena puniri paruuli qui habebant culpā q̄ patres q̄ nullā habebant culpā. videtur q̄ ex ipsa carentia visionis dei aliquam tristiciam aīe paruulorū habeant. ¶ Item maior dolor est quādo quis priuatur aliquo bono sine cā q̄ quando priuatur ex causa aliqua ergo pari ratione maior dz esse dolor qñ priuatur ex minori cā q̄ quando priuatur ex maiori. si ergo aīe paruulorum ex minori cā priuantur visione diuina q̄ anime adultorū. videt q̄ magis doleant interius. ¶ Itē aīe paruulorum p naturam habent affectiones. t affectiones necesse est vel quietari vel p eas aliam affligi. inquietudo enim affectionū nō modica est afflictio sed affectiones paruulorū nō erunt quietate. alioquin iā essent in quadā beatitudine. solus enim deus est q̄ quietat desiderium aīe. ergo videt q̄ si aīa erit in affectionū varietate t inquietudine. q̄ erit continuę in dolore t afflictione. ¶ Sed contra ma-

gister

giſter in lſa. nullã aliam penã ſenſuri ſunt paruuli ignis mate-
rialis vel ꝛſcle vermis. nũi ꝙ dei viſione carebũt impei petuũ
ergo vꝝ ꝙ nõ habeãt doloꝛẽ ineternũ. ¶ Itẽ oꝛigiale ineſt aĩe
ex vnione ad carnẽ. g̃ ſi aliquo doloꝛe dꝫ aĩa cruciari merito oꝛi
ginalis pcti. illo potiſſime cruciaꝛi dꝫ qui ineſt aĩe ſm carnẽ. ſi
ergo caro non cremabiſ igne materiali. vꝝ ꝙ aĩa non cruciabiſ
doloꝛe ſpũali. ¶ Itẽ ſi paruuli decedẽres in oꝛiginali dolebũt
poſt banc vitã. aut dolebũt de culpa. aut de damno. Si de cul
pa dolebũt. ergo erũt iuſti. Si de dãno dolebũt. cũ illud dãnũ
ꝛ pena carentie viſionis dei ſit iuſta. ꝛ q̃ dolet de iuſto eſt iniu-
ſtus vꝝ ꝙ in aliab⁹ decedentib⁹ cũ oꝛiginali non trſi ſit culpa oꝛi
ginalis. ſed etiã actualis. ¶ Itẽ ſi paruuli dolebũt de amiſſio
ne illi⁹ ſummi boni. cũ ipſi virtutẽ patientie non habeãt. ꝛ q̃ do
let de aliquo malo carẽs virtute patientie murmuꝛat cõtra pu
nientẽ vel infligentẽ. ergo vꝝ ꝙ aĩe paruuloꝝ murmuꝛent con-
tra deũ. ſed nullus põt murmurare contra deũ niſi inique. ꝛ in
iuſte. ergo videꝫ ꝙ poſt egreſſuꝝ a coꝛpoꝛe aĩe decedentes i oꝛi
ginali magis efficiaꝫ inique q̃ ante. qõ eſt ſpoſſibile. ¶ Itez
ſi dolẽt aut credũt ſe habituros illud bonũ aut certi ſunt. ꝙ nũ
q̃ habebũt. Conſtat ꝙnon expectant illud bonũ habendũ cum
non habeant ſpez. ſi ergo doloꝛẽ habent de bono amiſſo cũſcer
ti tudine nũq̃ habendi. videꝫ ꝙ habeant deſperationẽ. ſed de
ſperatio eſt acerbiſſima oĩm penaꝝ infernaliũ. ergo paruuli pu
nirenꝫ pena acerbiſſima. qõ impiũ eſt dicere. ¶ Item ſi dolent
aut dolent in ſummo. aut nõ. Si in ſummo dolent. igiſ acerbiſ-
ſime puniunꝫ. Si nõ dolẽt in ſummo. ergo in proceſſu tpis pfit
magis ꝛ magis dolere. cũ doloꝛ ille oꝛtũ habeat ex interioꝛi af
fectione. ergo in eadẽz diſpoſitione manente culpa. videꝫ ꝙ in
48 eis creſcat pena. q̃ duo ſunt incompoſſibilia. ¶ Rñ. ad p̃dicto
rũ intelligentiã eſt notandũ ꝙ ſup hac q̃ſtione nec exꝓſſe loq̃
tur ſcriptura. nec exꝓſſe cã ſancti determinãt. Et ideo docto
res theologie hic opinantur contraria. Quidã enim voluerũt
dicere ꝙ paruuli carebũt ꝛ cognitione ꝛ doloꝛe. Cognitione q̃
dem carebũt exigente iuſticia. doloꝛe carebũt exigente miſeri-
coꝛdia. Juſticia namq̃ exigit vt non deꝫ eis poſt banc vitã do
num aliq̃ cognitionis. qõ in hac vita nõ habuerũt. vnde ſicut
caruerũt cognitione fidei ꝛ omni genere cognitionis intellecti
ue illi q̃ moꝛtui ſunt ante vſum rationis. ſic etiam carebũt poſt
banc vitam. nec diuturnitate temporis addiſcent. ſicut nec mo
riones q̃ nihil plus ſciũt qñ moꝛiunꝫ q̃ qñ naſcunꝫ. etiaz ſi mul
to tempoꝛe vixerũt. Miſericoꝛdia exigit vt non habeant penaz
actualis doloꝛis. cũ non habuerũt maculam culpe actualis. ꝛ
ideo iuſto ſuo iudicio pꝛiuat eos deus oĩm coꝛuz cognitione q̃
poſſet eis inferre doloꝛez. meli⁹ eſt enim talia ignoꝛare q̃ ſcire.
ſicut pcõꝛi proclivo ad pctũ meli⁹ eſt ignoꝛare q̃ noſſe ea que
cũ inclinant ad pctũ. Sed qꝛ difficile eſt intelligere ꝙ anima
ſeparata non habeat vſum rationis. ꝛ non cognoſcat ea ſaltem
quoꝛũ cognitio eſt ei naturaliter inſerta. cũ ex parte coꝛporis i
pedimentũ non habeat. Ideo alĩ aliter opinaꝫ ꝙ anime paꝛ-
uuloꝝ ꝛ habebũt cognitionẽ. ꝛ habebũt etiam doloꝛez. Scient
enim pꝛopter q̃d facte ſunt. ꝛ ſcient ſe illo bono merito oꝛigina
lis culpe eſſe pꝛiuatos ꝛ pꝛopterea doloꝛez habebũt. ꝛ affectio
nes doloꝛis in eis alternabunꝫ. attamen non habebũt doloꝛem
q̃ mereaꝫ dici vermis. qꝛ non habebũt remoꝛſum ꝙ pdiderũt il
lud bonũ pꝛopter pꝛopꝛiã negligentiã ꝛ cõtemptũ. ꝛ pꝛo tanto
doloꝛ eoꝝ erit multo mitioꝛ q̃ doloꝛ adultoꝝ. Sed qñ plura vi
denꝫ inconuenientia ſeq̃ ſi ponaꝫ ipſos dolere ſicut in oppoñẽ-
do monſtratũ eſt. tũ ꝓpter hoc qꝛ doloꝛ ille eſt abſq̃ patientia.
ꝛ abſq̃ ſpe ꝛ ita cũ murmure ꝛ deſperatione. Tũ etiam qꝛ doloꝛ
aĩe redũdat in carnẽ. ꝛ ſi talis doloꝛ ex deliberatione pꝛocedit
non videꝫ eſſe abſq̃ actuali obliquatione. ¶ Pꝛopter hec ꝛ his
ſimilia eſt terti⁹ modus dicendi. vicz ꝙ anime paruuloꝝ care
bũt actuali doloꝛe ꝛ afflictione. non tũ carebũt cognitione. Et
illud poteſt ſatis rationabiliter intelligi per hũc modũ. Dece-
dentes enim in ſolo oꝛiginali quaſi mediũ tenent inter habentes
gratiã ꝛ culpam actualẽ. ꝛ qñ ſtar⁹ retributionis reſpõdere de
bet ſtatui vite pꝛeſentis. in tali ſtatu debent anime paruuloꝝ po-
ni vt quaſi mediũ teneant inter beatos. ꝛ eternis ignib⁹ cru
ciatos. Qñ igiſ beati carent malo pene ſenſibilis. ꝛ cũ hoc ha
bent dei viſionem. Damnati ecõtrario ſunt in tenebris ꝛ puniũ
tur pena ſenſibili. Paruuli ſm rectũ oꝛdinem diuine equitatis
debẽt cõmunicare in vno cũ damnatis. ꝛ in alio cũ beatis. ſed
nõ poſſunt cõicare cum beatis in babẽdo diuinam pfitiam. qꝛ
tunc in nullo cõicarent cum damnatis. pfitia enim viſionis dei
non ſtat cũ pena ſenſibili. ideo cum beatis cõicant in hoc ꝙ ca-
rent omni afflictione exteꝛioꝛi. vel interioꝛi. cũ damnatis vero
in hoc ꝙ pꝛiuantꝫ viſione dei ꝛ lucis coꝛpalis. Paruuli igiſ ſic
diuino iudicio iuſto inter beatos ꝛ ſimpl⁹ miſeros quaſi in me
dio conſtituti hoc noueruñ. vt tũ ex vna parte conſideratio ge-
neret deſolationẽ. ex altera cõſolationẽ. ita equa lance diuino
iudicio coꝛ cognitio ꝛ affectio libraſ. ꝛ in tali ſtatu ꝓpetuatur
vt nec triſticia deficiat. nec letitia reficiat. ſed in hoc mirabilis
oſtendiſ oꝛdo diuine ſapiẽtie q̃ cuncta nouit ſuis locis diſpone
re ꝛ ad ſui gloꝛiam oꝛdinare. Nã ſicut in beatis potiſſime mani
feſtaſ mia. ꝛ in dãnatis potiſſime claret iuſticia. ſic in iſtis ma
nifeſtaſ miſericoꝛdia ſimul ꝛ iuſticia. ꝛ ex hoc pz ꝙ nõ facit fru
ſtra deus aĩas quas nouit de coꝛpe ante ſuſceptionẽ baptiſma
tis egreſſuras. Oĩa enĩ facit deus ad gloꝛiã ſuã manifeſtãdã.
¶ Uñ ſi tu queras q̃d paruuli faciant vtrũ addiſcant vel confe- 49
rant. vel aliq̃d aliud opus exerceant. breuiter ego rñdeo ꝙ di
uine iuſticie equitas ꝛ ĩmutabilitas in eodẽ ſtatu q̃tum ad coꝛ
pus ꝛ q̃tum ad aĩam. ſiue quo ad cognitiuã. ſiue quo ad effecti
uam ꝓpetualiter eos cõſolidat vt nec pficiant nec deficiãt. nec
letenꝫ nec triſtenꝫ. ſed ſemp ſic vnifoꝛmiter manẽãt. vt ſint ma
teria laudandi diuinũ iudiciũ q̃ ſic eſt equũ ꝛ iuſtum. vt nullũ
bonũ remaneat irremuneratũ. ꝛ nullũ malũ remaneat impuni-
tum. ꝛ pfectiſſime teneat mediũ inter ſuperfluũ ꝛ diminutum.
Scõm banc igiſ poſitionẽ ꝓcedende ſunt rõnes oſtẽdentes ꝙ
paruuli nõ ſentiũt ſpũalem doloꝛẽ. ¶ Ad illud vero q̃ obiiciſ 50
in contrarium de Job. Libro. dõm ꝙ intelligit de bis q̃ exclu
duntur merito actualis pcti. q̃ vermes conſcientie ꝛ remoꝛſum
ſunt habituri. ꝛ ideo nõ habet locũ in paruulis. ¶ Ad illud q̃ 51
obiiciſ ꝙ triſticia neceſſario ſequiſ qñ deſiderium non imple
tur. dõm ꝙ verum eſt qñ nec impleſ in ſe. nec fit recompẽſatio
ſm eſtimationem deſiderantis. Qñ vero ſm eſtimationem deſi
derantis aliqua recompenſatio fit. non neceſſe eſt triſtari. ſicut
multi qui vellent eſſe in paradiſo. bene conſolanꝫ de ſtatu vite
pſentis. qꝛ contenti ſunt bis q̃ habẽt q̃ismodicum habeãt. ꝛ ſic
in paruulis intelligẽdũ eſt eſſe. ꝙ eis ſufficiat ſtatus ſuus: nec
eleuant oculos ad opes quas habere non poſſunt. ¶ Ad illud 52
q̃ obiiciſ ꝙ anima paruuli cõcupiſcentiã habet. dicendũ ꝙ
ſicut in hac vita nec concupiuit nec deſiderauit aliquid q̃ non
debuerit. ſic etiã nec in futura vita. ſed ipſi diuina ſentẽtia col-
locati erunt inter fugã ꝛ appetitum ita ꝙ neutrũ eis dominabi
tur. ꝛ ideo nec habebunt actuale gaudium. nec actuale ſuppli-
ciũ vnũ enĩ repꝛimitur per alterũ. ¶ Ad illud q̃ obiiciſ de ſan 53
ctis patribus. dõm ꝙ ſancti patres ſpem ꝛ certitudinem habe
bant de futura gloꝛia habenda. ꝛ gratiã etiaz habebant p quã
dñm aliquo modo cognoſcebant. ꝛ ideo non ſequitur ꝙ equali
ter punirentur vt paruuli pꝛo eo ꝙ plus habebant conſolatõis
¶ Ad illud q̃ obiiciſ ꝙ maioꝛ doloꝛ eſt alicui cum pꝛiuatur
abſq̃ cauſa dicendum ꝙ paruuli bene ſcient ex cauſa ſe eſſe pꝛi- 54
uatos. ſed qꝛ illam cauſam non a ſe habuerunt ſed aliunde con
traxerunt. ideo nec doloꝛem nec remoꝛſum habebunt. verbum
autem pꝛedictum intelligitur in punitione iniuſta. ꝛ in qua pu
nitus punienti remurmurat. ſic autẽ non eſt in pꝛopoſito. ¶ Ad 55
vltimum dõm ꝙ affectiones paruuloꝝ ſtabiliuntur iudicio
equitatis diuine. non tñ totaliter quietanꝫ ſicut affectiões bea
toꝝ in patria. Unde ſicut differt immunitas a paſſione ſiue a
ſenſu pene in paruulis ꝛ beatis qꝛ in beatis eſt dos. i paruulis
non. ſicut dictum eſt. ſic intelligendum eſt de quietatione ex pꝛ
te affectionum. anime.

Distinctio. xxxiiij. De peccato actuali ſm eiꝰ causalitatem.

Poſt pꝛedicta de pctõ actuali ꝛc. Iſta totalis pars
ſcõi libꝛi in qua mgr̃ agit de lapſu hois diuiſa fuit
in tres partes. ſm ꝙ tripl⁹ cõtingit cõſiderare coꝛ
ruptionẽ pcti. duabus ergo partib⁹ terminatis in
quibus mgr̃ egit de pctõ quo pſona coꝛrumpit na
turã. ꝛ iterũ de pctõ quo natura coꝛrũpit pſonã. vtpote de oꝛi
ginali. ſequiſ hic tertia pars in qua agit de pctõ in quo pſona
coꝛrũpit ſe. ſ̃ eſt de pctõ actuali. ꝛ durat vſq̃ in finẽ libꝛi. ¶ Di
uidiſ aũt hec pars in duas. In pꝛia determinat de pctõ ſiue de
malo ſm id qõ eſt. Scõo vero q̃liter in voluntate habeat malũ
ſiue pctũ cõmitti. infra di. xxxviij. Poſt p̃dicta de voluntate ꝛc.
Pꝛima pars habet duas. In pꝛima determinat de peccato ſiue

Distin. xxxiij.

malo ſm eius cauſalitatē. Scō vero ſm eius quidditatem infra diſtin. xxxv. Poſt, hec videndū eſt quid ſit pctīm. Prima pars cōtinet pſentem diſtinctionem Et diuidit in duas. In pma agit magiſter de malo ꝓtum ad cām originalem. In ſcōa de malo ꝓtum ad ſubiectum ſiue cām efficiētem ibi. Oſtēſa origine mali ꝛc. Prima pars habz tres ptes. In pma aperit ſuam intētionez in generali. In ſcōa vero oſtendit ꝙ malū ortum habeat a cā bona ibi. Cauſa ꝛ origo ꝛc. In tertia vero ꝙ eſt a volūtate libera. ibi. Mala autem voluntas ꝛc. Similiter ſecūda pars principalis habet tres. In pma oſtendit ꝙ malū eſt a bono. 2 ſm mām hoc autoritate Aug. Secundo vero elicit quoddā correlariū. ſcilz ꝙ in his contrarijs fallit regula dyaletico rum. ibi. Ideoq; in his cōtrarijs ꝛc. In tertia vero ꝛ vltima remouet quoddam dubium. ibi. Ad hoc autez qđ dictum eſt ꝛc. Et ſic ſupposito ꝙ malus ſit. duo manifeſtat magiſter de malo ſcz a quo ſit ꝛ in quo.

a ¶ Mala autē voluntas illa angeli vel hois. cā eſt ēt malor ſubſequentiū. Sed contra Aug. in lib. lxxiij. q. dicit ꝙ nullo alio autore pōt homo fieri deterior ergo mala voluntas angeli vel hominis non pōt malas voluntates in alijs cauſare. ¶ Itez ſi omne malū debet imputari ei q̄ eſt cauſa prima. ꝛ mala voluntas angeli vel hois eſt cā oīm malorum. ergo omnia mala ſunt eis imputanda.

¶ Rñ. Dōm ꝙ eſt cā vere efficiens ꝛ pducens. ꝛ eſt cauſa quodammō diſponens ꝛ pducens. Ꝟ̄ ergo dr. Mala voluntas angeli vel hois eſt cā malaꝝ voluntatū ſequētiū. dr p quā dā diſpoſitionē ꝛ inductionē. Dyabolus enim inducit ꝛ diſponit ſuggerendo. bō vero corrumpēdo naturaz ꝛ malū aſſenſuz ſeu exēplū prebēdo. Ꝟ̄ q̄ dicit Aug. ꝙ nullo alio autore fit bō deterior. hoc intelligit tanꝙ autore ꝓncipali. Poſſet tñ dici ꝙ hec iſta intelligit de malis ſubſequentibus primam malam voluntatē angeli ꝛ homis. nō reſpectu diuerſaꝝ pſonarū ſz reſpectu eiuſdem ita ꝙ pma

Aperit ſuā intentionē in generali q̄ de pctō actuali aīaduertenda ſunt. a

Oſtp̄dicta de pctō actuali diligēti indagine q̄daz conſiderāda ſūt. ſ. q̄ fuerit origo ꝛ cā primi pcti. ¶ Utrū res bona an res mala Poſtea in qua re ſit pctīm. Deinde qđ ſit pctīm. ꝛ quot modis fiat. ꝛ de differētia ipſorum peccatorum.

Ondit ꝙ pctīm vel malū ortū habz a cauſa bona. b

¶ Cā ꝛ origo primi pcti res bona extitit. q; añ pmū pctīm nō erat aliq̄d mali vñ oriret. Cū em̄ originē ꝛ cām habuerit. aut ex bono aut ex malo habuit. Sz malū añ nō erat ex bono ergo ortū eſt. Pri' em̄ in angelo ortū eſt pctīm ꝛ poſtea in hoīe. Et qđ erat āge l' niſi bōa natura dei. Nō ex deo ortū eſt malū qđ fuit in angelo. nō ex alio ꝙ ex angelo ex bono ergo ortum eſt. ¶ñ Aug. in rñſiōib' ꝺ Julianū hereticū q̄ dixerat. Si ex natura pctīm eſt. tūc mala eſt natura ait. Queſo vt ſi pōt rñdeat. Manifeſtū eſt ex volūtate mala tā ꝙ ex arbore mala. fieri oīa opa mala tā ꝙ fructus malos. ſz ipſaz malā voluntatē vñ dicit exortā niſi ex bono. Si em̄ ex angelo. qđ ē angel' niſi bonū op' dei. Si ex homine. quid erat ipſe homo niſi bonuz opus dei. Immo quid erat hec duo anteq̄ in eis oriretur mala volūtas niſi bonū opus dei. ꝛ bona ꝛ laudāda natura. Ergo ex bono oriē malū. nec fuit vñ oriri poſſet niſi ex bono. Dico ergo q; volūtatē malā nullū malū p̄ceſſit. ſed ex bono origineꝫ habuit. Hic aperte dr primā cām ꝛ originē mali bonam fuiſſe naturā. Et nihilominus oſtenditur cui' peccati fuerit cauſa. ſcilz male voluntatis.

Ondit ꝙ pctīm ſeu malū eſt a volūtate libera. c

a ¶ Mala añ voluntas illa angeli vel hois cauſa eſt etiā malorz ſubſequētiū. ſ. malorz opez ꝛ malaꝝ volūtatū. ¶ñ Aug. in enchi. Nequaq̄ ou bitare debem' rerū bonaruz q̄ ad nos ptinēt cām nō eē niſi bonitatē dei. Malarū vo ab īmutabili bono deficiētē. bonimutabilis volūtatē pri' angeli poſtea hoīs p̄mū ē creature rōnalis malū. i. priuatio boni. Ecce habez pmā volūtatē boni mutabilis i. angeli vel hois deficiētē ab īmutabili bono. i. a deo. cām eſſe malaꝝ rez ad nos ptinēt b tium q; cā eſt tā pctorz q̄ penaꝝ quib' p̄emitur humana natura. Pria ergo origo et cā pcti bonū fuit. ꝛ ſcōa malū qđ ortum eſt ex bono.

Ondit ꝙ pctīm ſeu malū eſt a bono cōfirmans autoritate Aug. d

¶ Oſa origie mali ſupeſt videre in q̄ re ſit malū. i. an in re bona an in re mala. q̄ recte acuteq̄z ſapit nō niſi in bono malū eſſe itelligit. i. i natura bona. Malū em̄ ē corruptio vel p̄uatio boni. vbi añ bonum nō eſt. nō pōt eſſe corruptio vel p̄uatio boni. Pctīm ergo nō pōt eſſe niſi i re bōa Sicut em̄ morbis ac vulneribꝰ corrūpunt corpa. q̄ (vt ait Aug. i enchi.) ſunt priuationes boni qđ dr ſanitas. ita ꝛ aioz q̄cūq̄z ſunt vicia. naturaliū ſunt priuatōes bonoz. Quid eſt em̄ aliud qđ malū dr niſi priuatio boni. Bonū em̄ minui malū eſt. q̄uis quātūcunq̄ minuat neceſſe ē vt aliq̄d remaneat. ſi adhuc natura eſt. Nō ei ꝺſumi pōt bonū qđ ē natura. niſi ꝛ ipa ꝺſumat. Cū vo corrūpit. iō malum eſt ei' corruptio. q; eā q̄ licūq̄z priuat bono. nā ſi nullo bono p̄uat. nō nocet. Nocet añ. adimit ergo bonū. q̄ diu itaq̄z natura corrūpit in ē ei bonū q̄ priuet. Ac p hoc nullū ē qđ dr malū. ſi nullū ſit c bonū: ſz bonū oīno malo carēs. integrū bonū eſt. Cū vo ineſt malū. viciatū vel vicioſum bonū eſt. nec maluz' vnq̄ pōt eſſe vllū. vbi eſt nullū bonum. ¶ñ res mira ꝺficit. vt q; ois natura inq̄tū natura mala voluntas eius eſt cā oīm malorum q̄ ipſe facit. b ¶ Cā eſt tam pctorum q̄ penaruz. Innuit magiſter ꝙ volūtas hois eſt cā tam pctorz q̄ penaz. Contra q; pena eſt paſſio inuoluntaria. ſed qđ cauſat a volūtate eſt volūtariū. q̄ pena nō cauſat a volūtate. Item ſi cauſat a volūtate. aut a bona aut a mala. A bona non boc ꝺſtat. q; nemo punitur p;o bona volūtate. A mala non. q; mala voluntas non eſt cā iuſti inq̄tum hmōi. ſed oīs pena iuſta eſt. ergo nulla pena ē cauſata a voluntate. ¶ Rñ. dicendū ꝙ voluntas duplr dr eſſe cā alicui'. vel p modū meretis. vel p modū efficientis Cū ergo dicit volūtas eſſe cā pene. hoc nō dr p modū efficiētis. ſed poti' dicitur p modum merentis. volūtas vero cauſando culpaz afficiēdo ſiue deficiēdo demeretur penaz ꝛ ita dr eſſe cā penaꝝ ꝛ pctorz. Iz aliter ꝛ aliter. Et per hoc ptz ſolutio obiectorum.

c ¶ Bonum omnino malo carens. integruz bonū eſt Hoc videtur falſum. q; integrum bonuz eſt illud cui nihil deeſt de bono ꝛ hoc ē bonum in quo eſt omne bonum. ergo ſolum illud eſt integrum bonum qđ eſt ſummum bonū. ſed multa creata ſunt carentia omni malo vt beati angeli ꝛ anime beate. ergo ſi verū eſſet qđ dicit multa eſſent ſume bona. Propter hoc ē queſtio vtrū aliq̄d creatuz mereat dici bonum integrum.

¶ Rñ. doz ꝙ ſicut pfectū dicit multipliciter. ꝛ q̄tuz ad perfectionē ſufficientie ꝛ quantum ad perfectionē ſuperabūdantie. Sic etiā ꝛ integrū bonuz poteſt dici multipliciter. ꝛ quantuz ad integritatem ſufficientie. ꝛ ſic dicitur integrū bonum quod caret omni malo culpe ꝛ pene. Et quantum ad integritatez ſuperabundantie. ꝛ ſic dicitur integrum bonum in quo eſt omne bonuz. Et primo mō bonum non dr eſſe ſummū bonū. ſed bonum purū. q; nihil hz de malo admixtuz Scō vero modo dicitur eſſe ſummū bonum. ꝛ eſt in ſolo deo p eſſentiā. in creatura autem per participationem. que bona dicitur i hoc ꝙ pticipat ſummū bonum. ex cui' participatiōe habere

4 habere dicit oē bonuz. ¶ Et si obñcias q̄ summū dicit p̄ ipermixtionē cuz cōtrario. ita bonū qđ oīno est impermixtū malo. est summū bonuz. dōz q̄ illud verus est in his cōtrarijs quoruz vtrūq; est natura aliqua. in his aūt quoz vnuz est natura ⁊ alterus priuatio sicut est in bono ⁊ malo. luce ⁊ tenebra. nō bz veritatē. Uñ sicut non dr̄ magis luminosum. q̄ min⁹ habeat de tenebra. sic non dr̄ magis bonuz q̄ min⁹ hēat de malo. sed quēad moduz vna stella dr̄ maioz altera. q̄ magis accedit ad perfectionez luminis. sic magis bonū dr̄ qđ magis accedit ad pfectionē bonitatis. nihilominus tñ carēs oi malo non pōt dici nisi sol⁹ deo vt fiat vis in hoc q̄ dico oi no. vt careat oi malo fm actū ⁊ fm potentiā ⁊ fm aptitudinē. siue fm primā naturepossibilitatem.

Exp̄mitis secūtur q̄cū dr̄ mal⁹ nō dicit malum bonum.

d ¶ Ue his q̄ dicunt bonuz malū ⁊c. Innuit expositio Augu. q̄ id qđ dictū est in pphetia. intelligēdum est de ipsis reb⁹ quib⁹ homines mali sunt nō de homib⁹. Cōtra. hoc vr̄ falsum. q̄ sicut peccat ille q̄ adulteriū esse dicit bonū. vel homicidiū. ita peccat ille q̄ impiuz dicit esse iustuz. Uñ ⁊ malus dr̄ ille q̄ iustificat impiuz p̄ muneribus. ergo nō tñ de rebus sed etiā de hoīb⁹ bz

5 intelligi. ¶ Rñ. dōm q̄ cū dico hoīez malū. ⁊ dico hominē. ⁊ dico malitiaz. pōt ergo ei attribui bonitas. aut bonitas nature fm q̄ hō. aut bonitas moris rōe malicie. Prio quidē mō attribuere ei bonitatez veritatis est nō detestatiōis pphetice. Scōo mō merek maledictionē. sz boc est nō q̄: laudat hoīez sz q̄ hō. sz q̄: laudat eū fm q̄ malus. Et hoc nō est aliud q̄ laudare malitiā. Cū em̄ dicit Aug. q̄ hoc nō intelligitur de hoībus sz de rebus. nō negat quin pctm̄ sit in cōmendando hoīez maluz. sz vult dicere q̄ non est pctm̄ si cōmendetur natura. sz si cōmendetur malicia.

AD intelligētiā huius ptis sz duo que magister determinat in hac inci dit hic q̄stio circa duo p̄incipaliter. Prio q̄rit a quo sit malū tanq̄ ab originali p̄ncipio. Scōo in quo sit tanq̄ in subiecto. Circa primū tria q̄runtur. Prio queritr̄ vtrū maluz sit ab bono vel a malo. Scōo vtrū sit a bono vt efficiente vel deficiente. Tertio vtrum sit ab intentione vel p̄eter intentionem.

a **Questio.i.** Utruz maluz sit a bono vt ab origine. Et q̄ sic vr̄ primo autoritate Augu. de li. ar. vbi sic ait. Omaluz est spreto incōmutabili bono. reb⁹ cōmutabilib⁹ adherere. qđ facim⁹ libero voluntatis arbitrio. Si ergo li. ar. est bonū. cū pctm̄ sit a li. ar. pctm̄ siue malū ē a bono. ¶ Itē boc ipm̄ vr̄ exēplo. Esto q̄ nihil esset nisi libera voluntas. p̄itat q̄ ipsa amaret seipsaz. ⁊ posset se amare imoderate ⁊ viciose. sz talis amor nō est sine malicia. ergo tunc pctm̄ fieret. ⁊ nō nisi a bono. ergo ⁊c. ¶ Itē rōne maluz est vituperabile i se ⁊ vituperabilē reddit actorē. sed nihil est vituperabile nisi in sua actione. nisi aliquo mō possit facere bñ. vel nisi habeat aptitudinē naturalē ad boc oē autē tale est bonuz. ergo nihil pōt malum facere nisi bonū. ¶ Itē qđ nullus dr̄ facere maluz ni aliatr̄ā sit q̄: facit qđ nō dz. aut q̄: futurus nō facit qđ dz. ergo maluz cuz suo actori est indebitū cius. opposituz est conueniēs ⁊ debitum. sz oē illud cui malum est indebituz ⁊ opposituz mali conuenies est bonū. ergo oē illud a q̄ fit maluz necesse est esse bonum. ¶ Itē si malū est ab aliquo. aut illud est bonuz aut malum. Si bonum. habeo ꝓpositum. Si malum. aut illud est ab alio. aut a seipso. Si ab alio sit̄ erit q̄rere de illo. q̄ si nō ē abire in infinitū. stare est in aliq̄ malo qđ sit a seipso. ¶ Bz cōtra. oē qđ est a seipo nullo alio idiget vt sit. ⁊ oē tale est sibi sufficiēs. ⁊ oē qđ sibi sufficiēs est. oīno bz pfectionē ⁊ beatitudinem ⁊ in se ⁊ a se. ⁊ oē tale est pfecte bonū. ergo ipossibile ē q̄liq̄d sit malū ⁊ nō sit ab alio. Restat igit̄ cuz sit stare ⁊ nō abire in infinitū. q̄ malum est a bono. ¶ Itez si malū est ab aliquo. aut illud a quo est malum culpebz vsum rōnis. aut nō. Si non bz vsuz rōnis. q̄ nullo mō pōt culpari nec dz. boc em̄ pz tā fm legē naturalē q̄ fm legem ciuilē. q̄ fm legem diuinā. bz ergo necessarium vsum rōnis. sed rō ⁊ eius vsus magnū bonum est ⁊ nobile. necesse est igitur malū a bono esse. si ab aliquo est. ¶ Cōtra Mat. vij. Nō pōt arbor bona fructus malos facere neq; arbor mala fruc. bo. facere. Ex hac autoritate necessario arguit q̄ bonum nō pōt esse cā mali. q̄ si maluz est ab aliquo necesse est q̄ fit a malo. ¶ Itē expressi⁹ in glo. Nihil medium quin causa boni sit bona. ⁊ mali mala. nō est ergo malum a bono. ¶ Item boc videtur per maximā dyaleticorum que est. Cuius causa bona ipsum bonuz. si ergo malī causa est bona. ipsuz malū est bonuz. si igitur boc est falsuz manifeste patet ⁊c. ¶ Itez boc videtur per propositionez satis p babilē. Contrariorum contrarie sunt cause. si ergo causa boni est bona: ⁊ nullo mō malum causat bonum. ergo videtur q̄ nul

Determinatio Aug.

duo contraria ita simul sunt. vt si bonū non esset in quo esset. prorsus nec malū esse potuisset. Quia non modo vbi cōsisteret. sed vñ oriret corruptio nō haberet. nisi esset qđ corrūperet. qm̄ nihil est aliō corruptio q̄ boni exterminatio. Ex hōis g̃ mala orta sūt ⁊ nisi i bonis nō sunt. nec fuit prius vñ oriret vlla mali natura nisi ex angeli ⁊ hominis natura bona. vñ primit⁹ orta est voluntas mala. Ex his aperitur qđ primo ⁊ scōo supra i uestigandū diximus. s. q̄ fuerit origo mali ⁊ in qua re sit. Ex bona em̄ re ortuz. ⁊ in re bona cōsistere premisistis testimonijs cōprobatur.

f ¶ Remouet dubiū ortū ex verbis pphetics quibus dr̄. Ue his qui dicunt bonū malum.

¶ Ad hoc aūt qđ dictū est malū esse qđ bonū est quidaz sic opponūt. Si bonū malū esse dicim⁹ incidimus in illā sententiā pphetica vbi legitur.

d Ue his qui dicunt bonū malum. ⁊ maluz bonū. Igitur si hāc maledictionē vitare volumus. nullatenus dicere debemus bonū esse malū ⁊ ecōuerso. Hoc aūt Aug. in eodē libro determinat. dicēs id qđ dictū est in pphetia itelligēdū esse de ipis reb⁹ quib⁹ homines mali sunt nō de homin ib⁹. Unde q̄ adulteriū dicit bonū. in eū cadit illa pphetica detestatio. ⁊ ineū qui dicit malū esse bonū. vel bonū esse iniquū. Qui em̄ dicit hoīem inq̄tum hō est malum esse. et bonitatem esse iniquitatem opus dei culpat qđ est hō. et viciuz hominis laudat quod est iniquitas.

lo modo bonum causet malū. nec q malum sit a bono. ¶ Item boc ipsum videtur per ꝓpositionē necessariā ⁊ ꝓbatā. Quic ꝙd cñ est causa cause. est cā causati. si ergo omne bonus causat a summo bono. si malum est ab aliquo bono malus est a summo bono. ergo summū bonū facit malum. sed nihil est pfecte bonū quod facit malū. Si igitur malū est a summo bono. summū bonum non est summū. ⁊ boc est impossibile. ergo ⁊c. ¶ Iterꝫ aut est ponere primū malum. aut non. Si non est abire in infinitus in malis. si ergo boc est impossibile. quia necesse est stare in ordine causarum. necesse est ergo ponere primū malū. sed primus bonū non est ab alio. immo causa oim bonorum coipso q primū ergo pari ratione si est ponere primus malum. videtur q illud non sit ab alio. sed causa oim. Restat igitur q malum non sit a bono. ¶ Respō. ad predictor cuidentiā intelligendū est q circaboc fuit ⁊ est bereſis impijssimi manicbei. Errauit enī in boc q posuit q prima causa mali est malum non bonū. vnde posuit q cum bomo possit benefacere. possit etiaꝫ peccare. q duplex est anima in bomine vno. Quarum vna est a deo bono. ⁊ semper cupit bona. Altera vero a deo malo. ⁊ semꝫ cupit mala. Et binc est q in nobis est continua pugna. ⁊ omnia mala que facimus oꝛiuntur a principio malo sicut bona a bono. Hāc bereſim pessimam valde efficaciter improbat Aug. in li. de duabus aiabus. Primo per ipsam peccati culpam. Secundo per ei⁹ oppositū scz penitentiā. Peccatū enī vt ibidē dicit est voluntas retinendi vel consequendi qō iustícia vetat. ⁊ vnde liberum est abstinere. Voluntas est animi motus cogente nullo ad aliq̄d non admittendum vel adipiscendū. Has duas notificationes manifestat ⁊ post ex ipsis tanq̄ ex manifestis predictū errorē ipe destruit. imo ostendit quō error seipsum destruit. dum ponit aias malā non posse benefacere. ⁊ tamen principiuꝫ peccati esse per propriā originē ⁊ naturā. ponit q peccando non peccet. ⁊ ideo subiungit ibidē. Quisquis has duas diffinitiones voluntatis atq̄ peccati veras esse concedit totā manicheoꝝ bereſim breuissimis ⁊ pauciſſimis sed plane inuictiſſimis minusculis fine cūctatione condēnat. Postremo in fine libri improbat per oppositum peccati scz ipsam penitentiā sic arguens. planū est q penitere de culpa bonū ⁊ iustum est. planū etiā q est possibile bomini. Nam ipsi manicbei boc suadent. Certū est etiā q eius est penitere qui fecit malū. ergo idem ipsum quod fuit principiuꝫ mali potest esse principium boni. restat igitur cum principium boni sit bonum. q si idem est principium mali quod potest esse principium boni. malum esse a bono. Hec est deductio Aug. cuius non sit series verboꝝ. Propter bas igitur deductiões ⁊ cō similes que in obijciendo adducte sunt. reijcienda est procul dubio ꝓfata. quia non tantū est contra fidē. verumetiā contra rectū iudiciū rationis. Dicendū est igitur sicut fides sana ⁊ magister in littera sanctoꝝ autoritatibus manifestat. q malū a bono bz originē. ¶ Ad obiectoꝝ aūt manifestationē intelligendū est q malū culpe de quo est bic sermo⁹. qō quidez consistit circa rationalē creaturā tripliciter potest circa ipaꝫ consistere ⁊ considerari. Aut q̄tum ad exterioꝛē effectū. aut q̄tū ad interioꝛeꝫ aut q̄tū ad habitū. Malū enī sive pctī dicitur aliquādo act⁹ exterioꝛ. aliquando habitus interioꝛ. aliquādo actus interioꝛ. Unde actus furādi est malus. ⁊ voluntas furādi in actu est mala. ⁊ habilitatio sive habitualis affectio ad furanduꝫ est mala. Sm igitur q malū dicitur opus exterius. sic nec est primū in genere entis. nec in gñe mali. qñ actus exterioꝛ causatur ab actu interioꝛi. ⁊ malicia actus exterioris. a malicia voluntatis interioris. Secundū aūt q malū dicitur malus habitus. silr nec est primū in genere entis. nec in genere mali. Nā malus habitus a malo actu causatur. quia cñ mala facimus. mali sumus. Secūdum autē q malū dicitur malus actus interioꝛ. sic pōt esse primū in genere mali. sed non in genere entis. In genere mali potest esse primū. sicut patet i pria deoꝛdinatione voluntatis luciferi ante quā nulla precesserat malicia. nec tñ pōt esse principium in genere entis. Actus enī ois potentia procedit ⁊ posterioꝛ illa est tā q̄ effectus est posterioꝛ causa. Et qñ potentia illa bona est ⁊ de genere bonoꝝ. patet q malū originē bz a bono Et concedende. sunt rōnes boc oñdentes. ¶ Ad illud vero qō obijcit de autoꝛitate dñi in Matt. ⁊ de glo. dicendū q tā text⁹ q̄ glosa intelligit de malo sm q considerat circa actū exterioꝛem. ⁊ boc quidē manifestū est per ipsuꝫ text. cōsequentē. ¶ Ad illud qō obijcit de maxia illa. Cuius causa bona ⁊c. dōm q illa maxia intelligēda est p se siue sm se. vꝫ si causat inquantū bona. ⁊ est bona sm q causat. boc non est verū in ꝓposito. qꝛ si concedat q bonū sit principiū mali. non tñ concedit q sit principiū mali sm q bonum. Quō autem debeat ipsuꝫ dici oꝛigo sive principium patebit in sequenti probleumate. ¶ Ad illud qō obijcit q contrariorū contrarie sunt cause. dicendū q ista ꝓpositio bz veritatē sm q intelligitur de contrarijs quoꝝ vtrum q̄ est aliqua natura. ⁊ in causis agentibus naturaliter. ⁊ q̄ sunt ad vnū effectū determinate. aliter manifestū est esse falsuꝫ. Nā idē deus etiā sm manicheoꝝ fecit calidū ⁊ frigidū. ⁊ eadem rationalis potentia sm pbm est causa oppositoꝝ. ⁊ ideo non bz locum in malis. qꝛ malū non dicit naturā aliquā sm q malū. ⁊ qꝛ est a volūtate sm q libera. q̄ non est determinata ad alterū contrarioꝝ. ¶ Ad illud qō obijcitur q quicq̄d est cā cause ⁊c. Dōz q contra istam ꝓpositionē peccat locus sophisticus sm accidens. sicut ⁊ cōtra illā qua dicit. Oñ alterū de altero predicat de quocunq̄ predicat subiectū ⁊ predicatū. vtraq̄ enī ꝓpositio bz intelligi de p̄dicato ⁊ effectu q̄ ita conuenit vni q non est extraneū alteri. Nō aūt sic est in ꝓposito. Nā ⁊ si bonum est causa mali. boc non est sm id qō babet a summo bono. sed rōne defectibilitatis quā bz de nibilo. ¶ Ad illud qō vltimo q̄rit. Utruꝫ sit ponere primū malū. patet rñsio. Dico enī q est ponere malū ante quod non est aliud maluꝫ. sed ex boc non sequitur q sit primum ens. immo est ibi consequens. Arguitur enī cum superlatiuo qui babet in se vim distributionis ab eo quod est in min⁹. ad illud quod est in plus. Unde sicut nō sequitur est primus bō ergo est primū ens. sic nec in ꝓposito. Non sic autem est de bono. quia bonū ⁊ ens conuertuntur. qꝛ ergo est ponere primum malū in genere mali. ideo non est procedere in infinitum. qꝛ vero non est primū in genere entis. ideo non babet esse a se bz alterius. ⁊ ita a bono.

Questio. ij. Utrū malū sit a bona cā. vtpote a volūtate vt efficiente vl deficiente. Et q sic videtur ꝓ. Aug. in Ench. vbi sic ait. Nemo querat causaꝫ male volūtatis. non enī babet causam efficientē. sed deficientē ¶ Iterꝫ boc videtur per illud quod dicitur a diony. de diui. no. Malū est preter cām ⁊ naturā. sed constat q non vult dicere q malū nō sit ab aliquo. vult ergo dicere q non est ab alio tanq̄ a vere causante ⁊ efficiēte. ergo si aliquo mō est. restat q sit tanq̄ a deficiente. ¶ Iterꝫ ratione videtur. sicut se bz effectus ad actū efficientē. ita defectus ad ipm deficere. sed verus effectus nō pōt educi in esse nisi a cā vt efficiēte. ergo nec defect⁹ nisi a deficiente. sed malū est defectus circa naturā. sicut dicit Aug. ergo ⁊c. ¶ Iterꝫ omne perfectū est a causa perfecta. ergo omne deficiens a causa deficiente. sed malū opus dicitur malus propter defectū alicuius debite circunstantie. ergo malū est a causa deficiente. ¶ Iterꝫ facere ⁊ deficere opponunt. similiter construere ⁊ destruere opponunt. ergo sicut cōstruere est facere. ita destruere est deficere. sed in malū exire est aliqō bonus corrūpere qꝛ non dicitur malū nisi qō nocet vl adimit aliquid de bono igitur in malū exire est deficere. ¶ Iterꝫ ois efficacia est a primo ⁊ summo efficiente. sed malū nullo mō est adeo. ergo nullo modo procedit ab aliquo vt a principio effectiuo. ¶ Contra. Diony. de diui. nomi. Anima est causa mali. sicut ignis calefieri. sed ignis est causa calefieri per modū efficiētis. ergo ⁊c. ¶ Iterꝫ oē illud quod ꝓius pōt esse q̄ fit habet causam efficientē. sed malum ꝓius pōt esse q̄ fit. ergo ⁊c. Maioꝛ ⁊ minoꝛ manifeste sunt ¶ Item respectu illius res magis iudicatur causa efficiens. respectu cuius est magis sufficiens. sed volūtas nostra magis sufficit ad maluꝫ q̄ ad bonū. ergo magis debet dici causa efficiēs mali q̄ boni. si ergo bonum est voluntate vt efficiente. malū cōsimiliter erit. ¶ Iterꝫ si voluntas est causa mali sm q deficiens. aut defectus ille est pena aut culpa. Si pena. ergo pena aū culpam. Si culpa loquamur igitur de prima culpa. Aut igitur est a voluntate sm q deficiens. aut non. Si sic. ergo ante primam culpam est culpa. Si non ergo si primū malum non est a voluntate vt deficiente. videtur q nullū malum. ¶ Item p malū primū est a voluntate vt deficiente. aut ergo defectu naturali aut ꝓter naturali. Si defectu naturali. ergo naturali⁹ ⁊ semp est principiū mali. cū semp babeat hunc defectū in se. Si defectu ꝓter naturali. aut est ꝓtract⁹ aut inflict⁹. aut volūtarie acquisit⁹. nullo istoꝝ modoꝝ pōt poni in volūtate luciferi ⁊ boīs primi. q̄ ⁊c. ¶ Iterꝫ si malū est a volūtate deficiente. boc est aut inquantum deficit

deficit a summo bono. aut inq̃tū deficit a bono qō dz bñe. Si l q̃tum deficit a summo bono. g̃ cum talis defect⁹ est in oi creatura. in oi reperiℓ pctm̃. Si inq̃tū deficit a bono qō bz bñe. sed null⁹ a tali bono deficit nisi p̄uĕ merito alicui⁹ culpe. g̃ nullo mō p̄ia culpa a volūtate deficiēte esse pōt. Est igiℓ qō q̃ est rō siue dispositio circa voluntatē rōne cui⁹ sit causa p̄xima ꝛ ime diata ipsi⁹ mali. Nō em̃ vℓ esse cā q̄ est ens. nā boc ꝓuenit oi enti. Nec q̄ de nibilo. q̄ boc ꝓuenit tā volūtati boneq̃ male. Nec etiā q̄ volēs. p eandē rōnē. Nec q̄ volēs malū. qm̃ velle malū est p̄imum pctm̃. ꝛ velle malum est p̄imū malum. Si ergo idē nō est rō sui vel cā. voluntas nō dicet cā mali. q̄ volēs malum

13 ℜñ. dōm q̃ absq̃ dubio malum siue pctm̃ est a voluntate vt deficiēte sicut exp̄sse dicit Aug. ꝛ ꝑcordat Diony. ¶ Ad cui⁹ intelligentiā notandū est q̃ cū aliq̃s effectus dℓ esse a cā aliqua sub dispōne vel ꝺditione supadiecta. b̄ pōt intelligi dupl̄r. Aut ita q̃ illa dispositio dicit aliq̃d p̄ambulū ad illuz effectū. aut q̄ dicit aliq̃d annexum aut q̄ dicit eundē effectuz vt informās ꝛ ℓ nominās suum principium effectiuum. ꝑmo modo lumē dℓ esse a sole lucente. lucere em̃ est actus p̄ambulus ad illuminare.

Sc̄o mō dℓ lumen esse a sole calefaciente. calor em̃ ꝓcomitat lumē. Tertio modo dℓ lumen esse a sole illumināte. cuz em̃ dico

14 solem illuminare ꝛ lumen esse a sole. idē influxus dℓ aliter tñ ꝛ aliter ip̄ortatus ℘m diuersam ꝓparationē. ¶ Per hunc modum intelligendū est in ꝓposito. q̃ cum dℓ malū est a voluntate deficiēte. b̄ pōt intelligi tripl̄r. Propter qō notandū q̃ tripler defectus reperiℓ circa voluntatē. vnus quidē naturalis. alius culpabilis. ꝛ tertius penalis. Naturalē defectū voco ipsam defectibilitatē que inest voluntati hocipso q̃ ex nibilo. Defectū culpabilē voco ip̄m pctm̃ defectū penalē illud damnum siue nocumentum siue lesionē q̄ consequiℓ ad illud. De quolibet horum defectuū ꝓdict⁹ sermo veritatē hz. Nā malum culpe est a voluntate deficiente defectu naturali. ita q̃ ille defectus p̄ambulus est ad culpā. nunq̃ em̃ voluntas posset in volendo bonū deficere. nisi vanitatē ꝛ defectibilitatē in se haberet. Similiter malū est a voluntate deficiente defectu penali. ita q̃ ille defectus est culpe annexus. nunq̃ em̃ est dedecus peccati. fine decore iusticie. Verum est etiā q̃ malum culpe est a voluntate deficiēte defectu culpabili. non tñ alia culpa. sed eadē diuersimode ꝓparata. eadē em̃ est culpa qua deformat voluntas ꝛ eius interior actio. Nñ sic ꝓcedit malum esse a voluntate deficiēte. sicut actus a substātia agente. Cū igiℓ triplex sit defect⁹ circa voluntatem ratione cuius malum dici pōt a voluntate deficiente. quoz vn⁹ scz naturalis est p̄ambulus ad defectū culpe. alter vero id est penalis est ꝓ̄ius ꝛ annexus. defect⁹ penalis inseparabiliter ꝓsequitur defectū culpabilē. ipossibile em̃ est esse dedecus petī sicut dicit Aug. sine decore vindicte. Defect⁹ aūt culpabilis non sequiℓ necessario nec inseparabiliter ad naturalē defectuz. Nñ nō necessario sequiℓ si alicubi sit defect⁹ naturalis q̃ ibi sit culpa. voluntas em̃ non. hocipso peccat q̄ ex nibilo. sed hocipso q̃ est ex nibilo pōt deficere hocipso q̃ voluntas est potestas. potens seruare rectitudinē iusticie. hocipso vero q̃ volūtas est ex nibilo. potens est q̃tum est de se illā deserere. ꝛ ita defectus il-

15 le circa voluntatē reddit eā ad peccādum. possibilē. ¶ Si autē tu queras q̃d faciat ipsam voluntatē exire in pctm̃. ꝛ q̃ fit dispositio ipsius ímediata respectu culpe. ¶ Dōm q̃ nulla superaddiℓ dispositio. sed ipsa voluntas que est dña sui actus ꝛ libera. pōt seipsam conuertere ad illud ad qō vult ꝛ sicut vult. ꝛ si indebite se ꝙuertat tunc peccat. nulla superinducta noua dispositiōe a parte voluntatis que sit p̄ambula ad ipsam culpā. Unde sicut ille qui stat rectus. posset statim si vellet sine noua dispositione aduenīente dimittere se cadere. sic volūtas recta ꝑsistēs ꝛ in ordine ad vltimum finem pōt illum exire. ꝛ exitus ille peccatum est. Ex dictis igitur patet qualiter malum est a volūta-

16 te deficiente. ꝛ ex his manifesta est rñsio ad oia que in ꝓtrariū obiecta sunt. ¶ Ad illud quod obȝcitur p̄imo q̃ anima est causa mali sicut ignis calefieri. Dicendum q̃ non est similitudo q̃tum ad modum causandi spālem sed generalē. In generali em̃ modo causandi est conuenientia. quia vtrumq̃ se habet in ratione cause efficientis. sed in speciali est differentia. quia ignis est causa per modum nature ꝛ necessitatis. ala vero per moduz libertatis. Ille per modum positionis ꝛ vere efficientis ista p

17 modū p̄uationis ꝛ deficientis. ¶ Ad illud qō obȝcitur q̃ malum pōt p̄ius esse q̃ fit ꝛc. Dōm q̃ malum eo modo quo habet esse. eo modo habet ꝛ fieri. ꝛ qm̃ malū p̄uatio est ꝛ defectus sicut patebit inferius. hinc est q̃ sicut malus esse non est aliquid vere esse. sic nec malum effici est vere ab aliquo fieri vt efficiēte sed vt deficiēte. ¶ Ad illud qō obℓ q̃ alia magis pōt in malum Dōm q̃ sufficientia in deficiendo non est sufficientia simpl̄r. sz 18 ℘m q̃ sufficientia. ꝛ simpl̄r insufficientia. ꝛ ideo ex tali sufficientia inferre veram efficaciā est paralogismus ℘m quid ꝛ simpl̄r. ꝑma em̃ ꝓpositio intelligitur de sufficientia simpl̄r sicut ꝑz inspicienti. ¶ Ad illud qō q̃riℓ vtrum ille defectus sit culpa vℓ 19 pena. ꝛ vtrū sit naturalis vel p̄eternaturalis ꝛ iteruz respectu cuius. iam ꝑz rēspōsio. Oibus em̃ his modis vt dictum est pōt accipi. ꝑout aūt accipitur ꝓ defectu naturali qui inest creature. ꝛ ex hoc q̃ de nibilo. non notatur ibi cōditio defect⁹ tā q̃ causa p̄xima ꝛ ímediata ipsius pcti vt p̄ius dictuz est. ꝓout autem accipitur ꝓ culpa. non notatur q̃ antecedat. sed q̃ voluntatem denominet. Nunq̃ em̃ est deformis actus a voluntate quin voluntas deformetur. ꝑout accipitur ꝓ pena. nō notatur precedere. sed cōcomitari. Et p̄ hoc illa tria patent ꝛ alia que queruntur consequenter.

Questio. iij. £

Utrum malū sit a bono ℘m intentionē vℓ p̄eter. Et q̃ p̄eter intentionez vℓ ꝓ̄ius per Diony. in. iiij. de diui. no. Malū est p̄eter intentionē. naturā. ꝛ cām. si p̄ter intentionē. habeo ꝓpositū. Itē Dio. Nemo operat ad malū aspiciēs. sed q̄ operat aliq̃d p̄ intētionē ad illud aspicit qō intendit. Nā intētio est q̃dā mētis intuitus. si g̃ nullus operans ad malū aspicit. videtur q̃ nullus malū intendit. Itē malū dicit deordinationē ad finē. sed intentio dicit voluntatē ad finē directā. ergo malū nō cadit sub intentione. ergo ꝛc. ¶ Itē omne malū qō est in natura est p̄ter intentionē nature. g̃ pari rōnē oē malū qō est in moribus est p̄ter intētionē voluntatis rōnalis. ¶ Itē bonū ꝛ finis. idē sunt sed intētio est respectu finis. g̃ respectu boni. g̃ nō vℓ q̃ fit respectu mali. g̃ nullo mō malū ab operante p̄ voluntatē intendit. redit g̃ idez qō ꝓ̄ius. ¶ Sed ℈. volūtas rōnalis est agens p̄ intentionē ꝛ deliberationē. ergo si omne malū culpe actualis est voluntariū. oē est p̄ intentionē factū. ¶ Itē nullus peccat nisi bñs vsum rōis ꝛ ois talis est operans p̄ intentionez. ergo pctm̃ vt pctm̃ est bz esse p̄ intentionē. ¶ Itē qō fit ab agēte volūtario p̄ter intentionez fit a casu ꝛ fortuna. ℈ malū culpe nō est a casu ꝛ fortuna. g̃ nō est ab agente p̄ter intentionē. ¶ Itē nullus iudicat malus a facto. sed ab intentione. hec enim est q̃ nomē iponit opi. sed ab eo res ꝓprie ꝛ principaliter ꝓcedit a quo recipit ꝓplementuz ꝛ denominationē. ergo ꝛc. ¶ Itē q̃ peccat ex malicia. peccat ex certa scia. ꝛ nullus agēs aliq̃d ex certa scia ꝛ malicia agit illud p̄ter intentionē. ergo si ꝓtingit sic malū facere vtpote cū peccat in spm̃ sanctum. vℓ ꝛc. ¶ ℜñ. dōm q̃ de malo est loq̄ dupl̄r. aut de eo qō est malū. aut de malo sub rōne mali. Cū ergo queritur 20 vtrū fiat p̄ intentionez vel p̄eter. dōm q̃ si intentio ꝓparet ad id qō est malū. si bñ ꝓtingit malum intendere. ꝛ tanq̃ finē. ꝛ tā q̃ id quod est ad finem. sicut aliquis intendit finaliter luxuriari. vel vane gloriari tanq̃ id quod est ad finem. sicut facere furtum intendit vt inde possit viuere voluptuose. ꝛ intendit mentiri vt possit falso laudari. Si vera intentio ꝓparetur ad malū sub ratione mali. potest esse dupliciter. aut ita q̃ intendat hoc facere tanq̃ malum simpliciter ꝛ malum sibi. ꝛ hoc modo nullus intendit. quia nihil appetitur a voluntate nisi sub ratiōe boni simpliciter vel boni sibi. Aut ita q̃ intendat hoc tanq̃ malū simpliciter. verumtamen vt bonum sibi. ꝛ sic malum potest fieri per intentionē. ꝛ fit aliquando. ℈ non ab omnibus. sed a malitiosis quib⁹ ꝓpter corruptionē palati interioris mala sapiunt vt bona. Cum igitur id qō est malum cadit sub intentione. ꝛ alia sunt que habent maliciam coniunctam inseparabiliter. ꝛ qui intendit aliquid. per ꝙsequens iudicatur intendere quod est illi vnitum inseparabiliter. hinc est q̃ malum iudicatur ꝛ punitur vt factum per intentionem. Ex dictis patet responsio ad questionē. Ad quam respondendum est non simpl̄r sed distinguendo. ꝑz etiaz responsio ad rōnes ad vtrāq̃ partē adductas. Nā prime rationes procedunt de intentione ꝛ de malo sub ratione mali. Nā intentio quicquid principaliter ꝙsiderat induit ipsuz rōne boni vt appetibilis. ¶ Illa tñ ratio de simili in natura non valet. q̄ natura est agens determinatum. vnde semper intēdit qō 21 melius est. operatur autez ℘m leges sibi inditas a deo. Unde si quiq̃ fit ibi malum hoc est p̄ter intentionē. non sic autē est de

voluntate deliberatiua, ipsa cñi nō semp desiderat qō melī' est
22 ¶ Ad rōnes ad oppositū ꝑ rñsio. loquunt cñi de malo ſm id
qō est. ⁊ sic bene intendit ab agente ꝑ voluntatē. vel inquantū
cōsiderat. vt habens intentionē boni simplr. vel boni vt nūc. si
ue boni ipsi faciēti. sicut est in illis qui letantur cū malefecerit
Et sic procedunt omnes ille rationes.

Consequēter queritꝫ de scō principali scz de malo in cōparatione ad illud in quo est. Et circa hoc queruntur tria. Primū est vtrū cōtingat reperire malum sequestratū ab omni bono. Scōm est vtrū malū habeat esse in bono sibi oppositō. Tertio queritꝫ vtrū malus sit in eo in quo est tanꝙ aliquis habitus vel pura priuatio.

Quæstio. Utrū aliqō malum sit ab oī bono sequestratū. ⁊ hoc est quererevtz aliqd sit ita
D malū ꝙ nihil hēat de bono. sed sit malū in summo. Et ꝙ sic vꝫ. In his q̄ ꝑ se dicunt sicut simplr ad simplr. ⁊ magis ad magis. ⁊ maxime ad maxime ꝑ ꝓsiderationē phi. sed hec est vera ꝑ se. bono opponit malū ḡ magis bono magis malū. ⁊ maxie bono maxie malū. si ḡ ꝓtingit repire summe bonū. ḡ ⁊ summe malus Nā si vnū oppositoꝝ ponit in natura. ꝑ ꝫis ponit ⁊ reliquum Itē magis ⁊ mīn' dr ꝑ accessum ad terminū. ḡ vbi est reperire magis ⁊ mīn'. ꝓtingit repire summū. sed in malo ꝓtingit repire magis ⁊ mīn'. ḡ ⁊c. ¶ Itē aut est stat' in malis aut nō. ꝓstat ꝙ necesse est statū ponere. nā ille ponit in oī eo qō actu est. sed stat' nō ē citra summū. ḡ necesse est ponere summe malū. ſz b ē qō nihil bz de bono. ḡ ⁊c. ¶ Itē oē ꝑ accidēs reducit ad ꝑse. ḡ si est ponere malū ꝑ accidēs. est ponere malū ꝑ se. sed illud ꝑ se ineſt alicui qō bz ortū ex ꝓpriis principiis illi'. si ergo aliqd est malū ꝑ se. vꝫ ꝙ eius ꝓncipia sint mala. ⁊ si ꝓncipia ei' sunt mala. totū est malū. ⁊ si totū est malū. nihil est ibi de bono. ḡ a primo si est ponere malus ꝑ accidēs. est ponere aliqd qō sit simplr ⁊ toraliter malū. constat aūt ꝙ primū est ponere. ergo ⁊ alterū ¶ Itē oē dictū ꝑ ꝓticipationē reducibile est ad dictuꝫ ꝑ essentiā. cū ergo dr aliqd esse malū. aut dr per ꝓticipationē. aut per essentiā. Si ꝑ essentiā ſz bonū ꝑ essentiā est summe bonus. ita ꝙ nihil bz de malo. ergo silr erit aliqd ita malus ꝙ nihil habebit de bono. Si dr ꝑ participationē ⁊ oē tale reducit ad dictuꝫ ꝑ essentiā. ḡ redit necessario ꝙ aliqd sit malū essentialr. ⁊ ita idē qō ꝓius. ¶ Itē in quolibet gñe est repire vnū primū quo mensuranꝫ oīa q̄ sunt illius gñis. Hoc planū est ⁊ ꝫ per phm q̄ hāc ponit in. x. prime phīce. Hoc etiā ꝫ inducēdo. ergo in gñe malo rū est repire aliqō vnū qō sit mēsura oīm malorū. sed illud non pōt esse nisi summū inter oīa mala. ḡ ⁊c. Ex̄tra. si est ponere sū mū malū qō nihil habeat de bono. ⁊ esse aliqō bonū est. tunc est ponere summe malū esse. ⁊ tū nō habere esse. ſz hec sunt duo im possibilia. ḡ ⁊c. ¶ Itē oīs potētia vt dicit phs est de gñe bono rum. ḡ si aliqd est summe malū. illud oīno nihil pōt. sed summū in oī gñe plus pōt ꝙm illud qō est citra summū. si ḡ illud qō non est summe malū aliqd pōt. illud qō est summe malū multa pōt. ergo coipso ꝙ est summū multa pōt ⁊ nihil pōt. ſz hec duo sunt incōpossibilia. ergo ⁊c. ¶ Itē oīs scia est de gñe bonoꝝ non tñ scia boni verūtiā scia mali. Scire cñi malū bonū est. si ḡ aliqd est summe malū. caret noticia boni ⁊ mali. ḡ nec scit facere alis qō malū nec ledere. sed hoc ipso ꝙ malū est scit ledere bonus. ḡ hoc ipso ꝙ summe malū est. scit ⁊ nescit bona ⁊ mala. ſz ista sunt incōpossibilia. ḡ ⁊c. ¶ Itē si aliqd est summe malū. est malus ꝑ essentiā ⁊ necessario. sed si malū est ꝑ essentiā ⁊ naturā. naturale est ei facere malū. sed vnūquodq̄ dū facit qō est sibi naturale bñ facit. ⁊ qō bñ facit est bonū ergo si aliqd est summe malū ipm est bonū. ⁊ dum male facit bñ facit. sed hoc est ipossibile. ḡ ⁊c. ¶ Itē si aliqd est summe malū illud est vilissimū. quāto cñi aliqd magis malū est. tanto vilī' est. ⁊ si vilissimū est inter mala. ḡ inter illa est infimū. ſz qō est infimū inter mala nō est summū caput malorū. ergo qō est summe malū nō est summe malus. Si dicas ꝙ nō sequit est vilissimū. ergo nō est summe malū. qz hoc est esse summe malū qō infimū est respectu bonoꝝ. Obiicit qz si aliqd ponit summe malū. nō dz poni sup alia sed infra ſm rectū ordinē. ergo nō est de' tenebraꝝ. sed scrū'. qō est ꝓtra errorē istum. ¶ Itē si est summe malus. ergo illud erit ita opꝰ in malo sicut summe bonū in bono. ergo oē malū subiacet eius potētie. sed cuiuscūq̄ boni corruptio est malū. ergo cuiuscunq̄ bo
ni corruptio subiacet potētie summi mali. ergo si summe malus est. pōt corrumpe oē bonū. sed bonū qō pōt corrūpi nō est summū. ergo si est ponere summe malū. nihil est summe bonum. ⁊ si nō est summe bonus. nihil est bonus. ergo a ꝓio ad vltimus si ē ponere summe malus nihil est bonū. Qō si hoc est oīno falsus ⁊ impius. ꝑ ⁊c. ¶ Rñ. dōm ꝙ ponere malū aliqō esse qō nihil habeat de bono nō solus est puersitatis heretice. ſz etiā manifeste cecitatis ⁊ stulticie. Sicut cñi in opponēdo mōstratus est ipsa positio iplicat i se oppositā. Implicat cñi ꝙ illud scz summe malus sit ⁊ nō sit. ꝙ idē possit ⁊ nō possit ⁊ ꝙ idē sciat ⁊ nesciat. Et dum iplicat in se oppositā destruit seipsaz. Nā in ponēdo summe malus esse qō nihil de bono hēat. ponit ꝙ illud nō sit summum cuz ponat ꝙ nullus bonoꝝ habeat ponit etiā ꝙ nō sit malus. ponit etiā ꝙ nullū bonū habeat oppositū. ⁊ hec oīa in opponēdo mōstrata sunt. q̄ manifeste ꝓincunt errorē istū esse fatuū ⁊ cecum. ⁊ autorē siue inuētorē suū oñdunt fuisse excecatus ⁊ ipius Nunc cñi in tantā tenebrositatē intrusus esset ipius manichē? nisi fuisset lōge ante seru' dei tenebraꝝ q̄ excecauit mentē eius vt nō fulgeret in eo illuminatio veritatis. q̄ sup oēm irradiat intellectuꝫ. ⁊ vsq̄ hodie viget hic error pessim' q̄uis sit irrōnabilissim'. Et hui' rō est potissima ipa mater cecitatis supbia. q̄ regnat in q̄busdā laicis quātuz ad ea q̄ sunt fidei ⁊ moruz. Cū cñi sint ydeote p̄sumūt sacrā scripturā exponere q̄ est pfundissima oīm scripturaꝝ. cuz iteruz habeāt quandā honestatē exteriorez ꝓtemnunt vitā oīm aliorū. ⁊ merito hui' duplicis supbie excecā tur vt incidāt in errorē istū pessimū. p quē excecant a deo vt ne sciāt discernere q̄d bonū est aut q̄d malū. dū multa gña bonoꝝ ponunt esse a deo malo. quos Esa. p̄mōstrat. v. ca. Ue q̄ dicitis malū bonum. ⁊ bonum malum ponentes te. lu. ⁊ lu. tene. ⁊ ꝑpter nimiā excecationē in q̄ sunt amisso sue rōnis vsu. nullā bñt i eis dē efficaciā argumēta ad psuadendū. nec tormēta ad retrahēdum. nec orationuz suffragia ad reuelādū. nisi b fiat de gra spālissima. Hāc positionē hereticā imo stultissimā ⁊ blasphemā respudiādo dicam' sicut dicit fides catholica ⁊ ratio recta. nihil esse ita malus q̄n habeat aliqd de bono. ¶ Ad intelligentiā aūt obiectoꝝ notādum ꝙ summus in aliquo gñe dupl'r potest dici. 24
Uno mō dr summū quo nihil pōt esse maius. ⁊ hoc mō nō cōtingit repire nec ꝓ ponere aliqd summe malū. nihil cñi est adeo malus q̄n posset esse peius ꝑ eo ꝙ aliqd bz de bono quo posset magis priuari. ⁊ ita adhuc peius esset. Et ꝑ tāto dicit Dyo. ꝙ malus est infinitū. Alio mō dr summū quo nihil est mal' ſm actus sed ipz excedit inter oīa alia. ⁊ sic ꝓtingit repire summū in malis. Nā lucifer q̄ est rex sup oēs filios supbie. pessim' ē sup oēs Dis visis facile est rñdere ad obiecta. ¶ Ad illō qō ꝓio obr de 25
oppositione mali. Dicendus ꝙ consideratio intelligit ita ꝙ terminus codē modo accipiatur cuz dicitur simpliciter ⁊ cuz dicitur cuz excessu. non sic autez est in ꝓposito. Nam cuz dicitur ꝙ bonus opponitur malo. accipitur hic bonus per participationez cuz vero infertur de summo bono accipitur ibi bonus ꝑ bono per essentiā quod solus est summe bonus. ⁊ illi nihil opponit
¶ Ad illud quod obiicitur ꝙ magis ⁊ minus accipitur ſm ma 26
iorez ⁊ minorem accessuz ad terminuz. Dicendus ꝙ verus est in his que dicunt positionē. non autez verus est in his que dicunt priuationē. imo accipiuntur per recessuz. Unde magis malū dicitur quod magis recedit a bono ⁊ quia nunc tñ recedit quin adhuc magis possit. hinc est ꝙ nunc est ibi ponere summum.
¶ Ad illud qō obiicitur de statu. Dicēduz ꝙ status est ſm actū 27
sed nō oportet ꝙ sit status ſm potentiā. vt non possit esse vltra progressus. Nam ⁊ si in rebus creatis non contingat inuenire actum infinituz. contingit tamen reperire infinitum in potentia. sicut patet in numero per appositionē. ⁊ in continuo per diuisionez. Et sic in proposito intelligenduz. ⁊ hoc infra manifestabitur cuz agetur de corruptione mali. ¶ Ad illud qō obiicitur ꝙ per accidens reducitur ad per se. ⁊ similiter dictuz per p 28
ticipationez. reducitur ad dictuz per essentiam ⁊ similiter ꝙ in quolibet genere est reperire vnum primuz ⁊c. Dicendus ꝙ hoc locum habet in his que dicunt positionez ⁊ naturam que possit causari ex principijs subiecti. ⁊ que possit essentialiter dici. ⁊ ſz quā possint alia mensurari ſm eius participationez maiorem ⁊ minorē. Malus autem priuationez dicit inquantum malum. ⁊ ideo ille tres rationes non habent hic locuz. Et hoc fuit quod decepit manichēum vt dicit Augu. qz nescit quid esset malus ⁊ qz voluit de malo disputare nesciens quid hoc esset. ideo se ⁊

nullos

multos precipitauit in errorem. Superbia enī sua fecit ipsum ignorare modum addiscendi. In omni enīz inquisitione prius oportet intelligere quid est qđ per nomen dicitur. ⁊ hoc tanq̄ precognitionem afferre secum ad rei proprietates posteri' cognoscendas.

Questio.iij Utrum malū siue malicia sit in bono sicut in opposito. Et q̄ sic vī Augu. in ench. Cum mala ⁊ bona nullus ambigat esse contraria. non solum si mal esse pñt. sed mala oīno sine bonis ⁊ nisi in bonis esse nō pñt Hic expresse habet q̄ mala sunt in bonis sibi oppositis. ¶ Itē Aug. in his ītis que bona ⁊ mala vocant deficit regula dyaleticoz̄ qua dicūt nulli rei simul inesse ītia. sed ꝓstat q̄ nō deficeret nisi mala essent in bonis sibi oppositis. g̃ ⁊c. ¶ Itē malū dī qđ corrūpit. sed nō corrūpit nisi illud in quo ē. ⁊ ei bono opponit qđ corrūpit. g̃ vī q̄ malū sit in bono sibi opposito. ¶ Itē seruit' opponit libertati. sed pctm̄ qđ facit hoīem seruū ppīz inest hoī fm voluntatē p liberi arbitrij libertatē. ergo vī q̄ malū substantificari habeat in bono sibi opposito. ¶ Cōtra. Dionȳ. in li. de diui. no. Malū nō est existēs neq̄ in existentib', sed oē bonū est de genere existentiū. ergo malū non est in bono. ergo nec in bono sibi opposito. ¶ Itē virtus ⁊ viciū sunt opposita. ⁊ tñ vnū vni opponit. ergo si viciū nō est i virtute. ergo nec est in bono sibi opposito. nec etiā cū illo. ¶ Itē regula dyaleticoz̄ est vera ⁊ necessaria. g̃ nō fallit in aliqua materia. nā si falleret in vna sola materia. repudiāda esset tanq̄ falsa. si igit̄ aīs dicit q̄ vnū oppositū nō est in altero nec cū altero ⁊ circa idem ⁊ bonū malo opponit. ergo malū nō est in bono sibi opposito. ¶ Itē si malū pōt esse in bono sibi opposito. g̃ ab ipso nō expellitur. ⁊ si nō expellit a suo opposito. vī q̄ nō expellat ab aliquo ⁊ si a nullo expellit. semp manet. ergo si aliq̄s semel est malus. 29 semper est malus. Oz si hoc est falsuz. restat q̄ ⁊ primū. ¶ Rñ. ad predictoz intelligentiā est notandū q̄ bonū in creatura dī per ordinationē ad finē. Vñ bonū dī qđ est ordinatū in finem. Ordinatio aūt tria respicit. aut ipm ordinabile. aūt illud fz qđ est ordinabile. aut illud p qđ ordinat. Et fm hoc triplex reperitur in nobis bonū. s. bonuz qđ est ordinabile. ⁊ hoc est naturale ⁊ bonū per qđ ordinat ⁊ hoc est virtus vl' gratia. ⁊ bonū fm qđ natura ordinabilis est a gratia. ⁊ hoc est habilitas media. Intelligendū est ergo qđ malū culpe ei bono qđ est ipsa natura vl' substantia non opponit. qz ipsam substantiā non corrumpit vt dicit Dionȳ. Nihil existentiū corrumpit in eo qđ est essentia vel natura. Ei aūt bono qđ est virtus ⁊ gratia simplr ⁊ directe opponitur. Unde mutuo se expellunt. ⁊ simul esse non pñt. Ei aūt bono qđ est habilitas media. quodāmodo opponitur ⁊ quodā modo nō. Nam illa habilitas media habet cōparari ad naturā cuius est. ⁊ ad gratiam ad quam est. Et fm q̄ cōparatur ad naturam cuius est. sic non habet oppositionē ad malū. qm̄ habilitas illa vt erat talis nature. indifferens erat ad bonū ⁊ ad malum. ⁊ sic est subiectū mali. Ut aūt comparatur ad gfaz siue virtutem vel etiam ad finē ad quem est. sic habet oppositionez ad malum. Nam malum tollit rectam ordinationez ad illud ad qđ est. ⁊ reddit minus ⁊ minus habilem. Qm̄ igitur malum culpe primo ⁊ principaliter circa habilitatem cōsistit. ⁊ habilitas potentie opponitur ipsi malo. cum malum reddat ipsam potentiā inhabilem. hinc est q̄ Aug. dicat q̄ maluz habet esse i bono sibi opposito. ⁊ q̄ in huiusmodi oppositis regula dyaleticoz̄ deficit hoc est dicere q̄ ad talia opposita non se extendit. Unde ex hoc non sequitur q̄ regula dyaleticoz̄ falsificetur. Sed qm̄ mos est phī positis considerationibus instantias subinferre. non que falsificent ipsas. sed que intellectum considerationuz rectificent ⁊ manifestent. sic beatus Aug. tanq̄ vir prudens ingenio in hac instantia manifestat illā maximā dyaleticoz̄ in his oppositis tenere q̄ opponunt oppositione formali. sicut opponitur virtus ⁊ viciū. gratia ⁊ culpa. In his aūt oppositis q̄ non opponuntur ratione eius q̄ sunt. sed rōne eius ad qđ sunt non est intelligēda illa regula. nā illa simul possunt stare sicut stat gfa cū ꝓcupiscentia. Et iterū vnū potest esse in altero sicut culpa i habilitate. Ex his q̄ sunt dicta mānifesta est rñsio ad qđ nem propositā. Dico enī q̄ malū substantificat in bono ⁊ nō soluz in bono. sed etiā in bono quodāmodo sibi opposito. sicut oīa dunt rōnes que ad primā partē inducunt. In bono aūt qđ directe ⁊ formaliter opponitur sibi substātificari nō habet. sicut duc vltime rōnes q̄ ad scōam partē inducuntur ostendunt.

¶ Ad illud qđ obȝcit de verbo Dionȳ. q̄ malū nō est in existētibus ⁊c. dām q̄ ipse loquit̄ p se. q̄ scz nō est in existentibus fm q̄ existētia. sed poti' fm q̄ deficientia. cū sit priuatio ⁊ defect' vt iam patebit melī'. ¶ Ad illud qđ obī q̄ tñ vnū vni opponit Dām q̄ illud intelligendū est de vno genere oppositionis. ⁊ intelligendo fm idē ⁊ per se loquēdo. Habilitas aūt potentie nō opponit ipsi vicio nisi rōne virtutis. virtus enī directe opponitur vitio. ⁊ q̄ naturalis habilitas quodāmodo inclinat ad virtutē hinc est q̄ vitio opponit quodāmodo licet non oīno vt virtus. ⁊ sic patet totum.

Questio.iij Utrū malū sit in bono tanq̄ aliq̄s habit' ⁊ potētia aliq̄ ⁊ an sit pura priuatio. Et q̄ nō sit ibi tāq̄ habit' ⁊ potētia aliqua sed vt pura priuatio vī. Primo p illud Job. j. Sine ipso factū est nihil. glo. nihil. i. pctm̄. ergo pctm̄ nihil est. ¶ Itē Aug. Malū nō est natura aliqua. sed defect' circa naturā mali nomē accepit. ergo malum nō est aliqua potētia sed defect' ⁊ priuatio. ¶ Itē Anſ. de concep. virg. c. v. Iniusticia oīno nihil est sicut cecitas. Nō enī aliud est cecitas q̄ visus priuatio vel absentia vbi debet esse. q̄ non magis est q̄d in oculo vbi debet esse q̄ in ligno vbi non debet esse. ¶ Item hoc ipm vī ratione. Bonū ⁊ ens conuertunt. ergo de quocunq̄ predicat ens. predicat ⁊ bonū. Si igit̄ pctm̄ vel malicia esset ens. malicia fm q̄ hmōi haberet aliq̄d de bonitate. si ergo nō habet aliquid de bonitate. nō hz igitur aliquid de entitate. Item omne ens a summo ente procedit. nec est aliqua essentia que non sit in dei potētia vt illā producat. sed de' non pōt peccare nec facere culpā. ergo pctm̄ inquantum hmōi non habet aliquid de entitate ergo nihil est priuatio pura. ¶ Itē omne qđ est ens habet aliquā formā. omne enī qđ hz aliquam formā. hz pulchritudinem. sed pctm̄ non habet pulchritudinē cum sit deformitas anime. ergo nihil hz de entitate. ergo puram dicit priuationem. ¶ Sed contra Aug. Peccatuz est factum vel dictum vel concupitum contra legez dei. sed omne dictum vel factum est aliquid ergo pctm̄ siue maluz est aliq̄d. nō ergo priuatio pura. ¶ Item virtus ⁊ vitium sunt contraria. fz contraria sunt in eodem genere ⁊ quecunq̄ sunt sub eodez gñe vtrunq̄ eorum est aliquid ⁊ non priuatio pura. ergo vitium aliquid est. igit̄ malū siue pctm̄ non est oīno nihil. ¶ Itē siue accipiat̄ cōcrete vel abstractiue verū est dicere q̄ pctm̄ est in aliquo. ⁊ omne qđ est in aliquo est ens. sicut oē qđ legit est legens ⁊ omne qđ amat est amans. ⁊ omne qđ est ens est aliq̄d ⁊ nō est priuatio pura. ergo pctm̄ siue malū siue accipiatur cōcrete siue abstracte non est oīno nihil. ¶ Item nihil qđ est pura priuatio intenditur ⁊ remittitur. sed maluz vel pctm̄ intendit̄ ⁊ remittit̄ qz vnum pctm̄ est maius alio. ⁊ vna malicia est maioz altera. ergo peccatum siue malicia non est priuatio pura. ¶ Item esse ordinatum presupponit esse. sed malū culpe fm q̄ malum ordinatur ad malum pene. si igitur fm q̄ malum est ordinatum ad penam. videt̄ q̄ fm q̄ malum habeat aliqđ esse. ¶ Itez aut peccatum est aliquid fm q̄ pctm̄ aut nihil. Si aliquid habeo ꝓpositum. Si nihil. ⁊ deus punit hoīem p pctō. ergo deus punit hominē pro nihilo. sed qui punit aliuz pro nihilo iniuste punit. ergo si deus punit hoīem pro culpa. videtur q̄ iniuste faciat i puniendo. ¶ Rñ. dām q̄ maluz siue peccatū dupliciter potest accipi. Uno mō abstractiue. Alio mō cōcretiue. Scām aūt q̄ malum dicitur cōcretiue sic cō cernit. illud qđ deformat vel aliquā actionem vel aliquam substantiam. ⁊ sic dicitur malum res mala. vtpote actio mala vel anima mala. Et hoc mō malū aliquid est ⁊ habet esse nature. Si autem aliq̄s dicatur ipsa res mala siue peccator nihil esse. hoc dī quantum ad bene esse. qđ quidem est esse ordinatū. ¶ Uñ cum dicunt hoīes nihil fieri cū peccāt 33 hoc nō dicit qz omni esse priuent. sed qz priuant esse ordinato. qđ quidem est esse cōpletum. ⁊ de quo dicit Boetius. q̄ esse est qđ ordinez retinet seruatq̄ naturam. Contingit iterū loqui de malo siue de peccato abstracte. ⁊ hoc modo malum siue peccatum in recto siue predicatione formali non est aliquid sed nihil qz non est ens nec bonum sed priuatio boni. Quāuis autez malicia vel peccatum nihil sit in recto in obliquo tamen alicuius est. ⁊ alicuius vt oppositi. ⁊ alicui' vt subiecti. Alicui' vt oppositi vtpote boni. malum enim est priuatio boni. ⁊ qz ficest priuatio boni vt tamē non sit oīmoda boni admbilatio. sic priuat bonum q̄ relinquit bonum. vñ sic priuat bonum gratie q̄ relinqt bonum nature. sic priuat actum vt relinquit aptitudinem. sic

ꝓuat bonum ꝙ tum ad effectuꝫ vt tñ in ſubiecto relinquat debitum. ⁊ ideo malū abſtractiue ſumptū formaliter loquēdo ꝓuatio eſt. ⁊ ideo nihil eſt. Eſt etiaꝫ alicuius entis vt ſubiecti. qꝫ eſt in aliquo ente. Nō em̄ eſt oīmoda ꝓuatio ſiue adnihilatio Et qꝫ ſm̄ hanc viā rōnes ⁊ autoꝛitates ad primā partē inducte oſtendunt malum ſiue pctm̄ nihil eſſe. ideo concedende ſunt.

34 ¶ Ad illud qō primo obijcit in cōtrariū. ꝙ pctm̄ eſt dictum vel factū ⁊c. Dōꝫ ꝙ ibi accipit pctm̄ ſiue malū ꝓcretiue ꝓout ꝓcernit actionē ſubtratā. ⁊ hoc mō aliq̄d eſt. ſed hoc non repugnat

35 ſed ꝓſonat eis q̄ dicta ſunt. ¶ Ad illud qō obr̄ ꝙ virt⁹ ⁊ vicia ſunt contraria. dōm ꝙ vicia ſm̄ ꝙ cōtrariat virtuti. vtpote luxuria caſtitati. non tm̄ dicit ꝓuationē. ſed etiā dicit aliquē habitum ſubſtratū quo aliquis redditur facilis ad perpetrandū illud pctī genus. ⁊ hoc modo accipiendo vicia. vicium nō oīno nihil eſt. Alio modo accipiēdo vicia ꝓout eſt ꝓuatio boni tm̄ ſic nō contrariat virtuti ſm̄ rez. immo opponit ſicut ꝓuatio ⁊ habitus. Si aūt dicat alicubi hoc mō vicia ꝓtrariari virtuti. accipitur largo mō ꝛ̄ium ꝓo qualibet oppoſitione ⁊ repugnātia. Vel hoc dr̄ qꝫ ⁊ ſi ſm̄ veritatē vicia opponat virtuti vt ꝓuatio. bñt tñ virtus ⁊ vicia quodāmodo legem ꝛ̄ioꝛ in hoc ꝙ mutuo ſe expellunt. ⁊ ab vno fit regreſſus ad alterū in qua ꝓditione oppoſita vt ꝓuatio ⁊ habitus ab his que opponuntur ſicut ꝛ̄ia diſtinguunt. Et ꝓ tāto dicit Aug. in ench. ꝙ in hoc falsit regula dyaleticoꝝ vocans bonum ⁊ malum ꝓtraria. ⁊ hoc ex cā predicta. Nihilominus tñ dōm ꝙ malum eſt in eodē genere cum bono. ſed hoc non eſt ꝓprie ⁊ ſm̄ rectā ordinationeꝫ. ſed hoc eſt per quandā reductionē. ⁊ ex hoc nō ſequitur ꝙ malū ſit aliquid. Nam ꝓuationes ad idem genus cum ſuis habitibus

36 reducunt. ⁊ tñ ipſe formaliter loquēdo nihil ſunt. ¶ Ad illō qō obijcitur ꝙ malū eſt in aliquo. ergo eſt. Dōm ꝙ illud nō ſequit nam ſicut dicit pbs. Quedā ſunt entia ⁊ quedaꝫ ſunt entium. ⁊ quāuis ꝓuationes ꝓ̄t dici entiū. nō tñ dicunt entia. Cū aūt dico maliciā eſſe in alio. dico eam eſſe entis. ſed cum dico malitiam eſſe ens. attribuo ei entitatē in ſe. ⁊ ꝓmuꝫ eſſe eſt eſſe ſm̄

37 quid. ſcōꝫ eſſe eſt ſimpl̄r. ⁊ ideo eſt ibi ſophiſma ſm̄ q̄d ⁊ ſimpl̄r Si autē queratur de hac. Malicia eſt. vtruꝫ ſit concedendum vel nō. dōm ꝙ hoc verbū eſt ſicut vult pbs dupl̄r poteſt predicari. Aliqñ predicat vt cōpoſitio media inter duo extrema. ⁊ ſic dicitur tertiū adiacēs. vt cū dr̄ homo eſt alb⁹. Aliqñ vero ſic predicat vt res importata p ipſum ſit attributū ſiue alterū extremoꝝ. Qñ ergo ſic dr̄. Malicia eſt. ſic hoc verbū eſt accipiatur vt p̄dicatū. ſicut accipiūt alia ṽba. vt legit ⁊ hmōi. tūc locutio eſt falſa. Eſt ei ſenſus. malicia ē. i. malicia ē ens. i. eſſentia aliq̄ hoc enim verbum eſt ſignificat eſſentiā vel ſubſtātiā vniuſcuiuſq̄. Alio modo poteſt intelligi predicari vel accipi huiuſmodi locutione ſicut copula. ⁊ eſt oratio quodāmō defectiua. ⁊ tunc eſt ſenſus. malicia eſt. i. malicia. alicui. ineſt. ita ꝙ ipſa malicia potius intelligitur vt alteri inherens ꝙ alteri ſubſtās. ſicut cū dicitur malum. ⁊ intelligitur aliquid eſſe malum. Et hoc modo

38 accipiēdo non valet. Malicia eſt. ergo eſt ens. ¶ Ad illud qō obijcitur ꝙ pura ꝓuatio non intendit nec remittit. Dicendum ꝙ ſi dicat pura ꝓuatio. hoc eſt ꝓuatio nihil ponens nec in recto nec in obliquo. hoc modo verum eſt dicere ꝙ nō recipit magis ⁊ minus. ſicut chimera nihil eſt. ⁊ hircocerꝰ nihil eſt. nec eſt vnū magis nihil ꝙ reliquum. Alio mō pura ꝓuatio dicitur qꝫ nihil ponit in recto. ponit tñ in obliquo. ⁊ hoc mō malicia ꝓuatio poſſet dici. ſed de hac nō eſt vez ꝙ nō recipiat magis ⁊ minus. Pōt em̄ magis ⁊ minꝰ recipe rōne cuiuſcunq̄ qō reſpicit q̄ ſi in obliquo. Vñ dr̄ maioꝫ ꝓuatio. in qua eſt maioꝫ bonī corruptio. ⁊ in qua minꝰ de bono relinquit. minoꝫ ṽo in qua minꝰ de bono corrumpit ⁊ plus relinquit. Et ſic ꝑz ꝙ ex hoc nō ſequit ꝙ pctm̄ abſtractiue loquendo ſit aliqua poſitio. ¶ Ad illud qō

39 obijcitur ꝙ eſſe ordinatū preſupponit eſſe. dōm ꝙ verū eſt i his q̄ per ſe ordinant. ordinatū ꝑſupponit eſſe. in his aūt que ordinantur p accidēs nō preſupponit eſſe in ſe. ſed rōe illius in quo vel p qō ordinat. Et hoc modo malum dr̄ ordinari. non qꝫ ſit in ſe ordinatū cum ſit ꝓuatio modi. ſpēi. ⁊ ordinis. ſed qꝫ ordinabilitatem habet in pena rōne ipſius punibilis. hoc aūt melius determinatum eſt li. iij. di. xlvj. ¶ Ad illud qō obijcit ꝙ ſi pec

40 catum nihil eſt. ꝙ deus punit hoīem ꝓo nihilo. Dōm ꝙ ſicut ꝑ tactum eſt. ⁊ ſi peccatum nihil ſit in recto. nihilominus tamē in obliquo eſt alicuius entis vt oppoſiti. ⁊ alicuius vt ſubiecti circa quod relinquit debitum reſpectu boni ꝓuati. Dico igitur. ꝙ peccatum eſt meritum pene. non ſolum ratione ꝓuationis. ſed etiam ratōe debiti relicti ⁊ boni ꝓuati vnde non eſt bonum dignus puniri ſolum quia bono caret. ſed qꝫ caret ⁊ debet habere. Et licet carentia illa nihil ſit. debitum tamen habendi aliquid eſt. ⁊ ideo ex hoc non ſequitur ꝙ deus puniat hoīem ꝓo nihilo. ꝙ uis peccatum nihil ſit. Hoc autem apertuꝫ eſt ſi quis conſideret inſen

a ¶ Ponit pctī notificationes. q̄d ſit peccatum. a

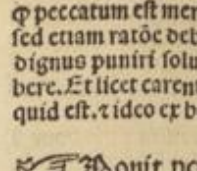

Oſt hec videdūz eſt q̄d ſit peccatuz Peccatuz ē vt ait Aug. oē dictū vel factū vel ꝓcupituz qō ſit ꝺ lege dei. Idem in li. de duabus

fibili exemplo. ſcilicz cum Diſtin. rex incarcerat ſeruū qꝫ nō xxxv. reddidit tributū. velcū aliqs creditoꝛ incarcerat aliquē qꝫ non ſoluit ſibi pecuniā mutuatā. ꝓuatio entis Aug. non per ſe ſed cum debito eſt in cauſa.

Diſtin. xxxv.

De peccato actuali ſm̄ eiꝰ quidditatem. et diffiniſ

tionem.

Oſt hec videndū eſt q̄d ſit peccatū ⁊c. Supra egit magr̄ de pctī cauſalitate ⁊ origine. hic agit de peccati quidditate ⁊ diffinitiōe. Diuiditur autē pars iſta in tres partes. In quarum ꝓma inquirit magiſter quid ſit peccatum. vtrum ſit actus vel ꝓuatio pura. In ſcōa dato ꝙ aliquo modo ſit actus ⁊ aliquo modo ꝓuatio. inquirit vtrū pctm̄ ſit pctī pena infra di. xxxvj. Sciēdum eſt tñ quedā ſic eſſe pctā. In tertia ṽo inquirit vtrū actio ſubſtrata in qua pctm̄ ꝓmittit ſit a deo tanq̄ a cā.) diſt. xxxvij Sunt aūt ⁊ alij ⁊c. Ꝓma pars q̄ ꝓtinet ꝓ̄tē di. diuidit in ꝓtes tres. In ꝓma ponit mgr̄ pctī notificatiōes. In ſcōa ṽo ex ipſis notificatoīb⁹ inquirēdo elicit q̄d ſit pctm̄ ſm̄ rem. In tertia ṽo diſſoluit rōnes ſiue oppoſitiōes q̄ ꝛ̄ue vident veritati predeterminate. Ꝓmū facit ibi. Poſt hec videndū eſt q̄d ſit, peccatum ⁊c. Scōm ibi. Quo circa diuerſitatis ⁊c. Tertium ibi. Quibus opponit ſi oīa q̄ ſunt ⁊c. Prima pars diuidi poſſet in tres ꝓtes ſm̄ tres notificationes pctī. ſed rōne ſue breuitatis remanet in diuiſa. Scōa vero pars ꝓncipalis diuidit in tres ꝓtes. In ꝓma ꝓte diuerſoꝝ opiniōes narrat. In ſcōa vero veritatē aperit. ⁊ iuxta quorundā opinionē explanat. ibi. Bene dicit pōt ⁊ libere ⁊c. In tertia vero autoꝛitatib⁹ ſcrōꝝ cōfirmat. ibi. Qō autē volūtas oīs ⁊ actio ⁊c. Siꝛ tertia pars ꝓncipalis tres hz partes ſm̄ tres dubitatiōes quas mouet. quarū ꝓma ſumpta eſt ex hoc ꝙ dicebat illa poſitio ꝙoia q̄ ſunt bona ſunt. Scōa vero ex hoc ꝙ pctm̄ eſt coꝛruptio boni. Tertia vero ſumpta eſt ex hoc ꝙ coꝛruptio boni eſt pena. Primā ponit ibi. Quibꝰ opponit ſi oīa q̄ ſunt ⁊c. Scōam ibi ponit. Poteſt etiā queri ab eiſdē ⁊c. Tertiam ibi. Queri aūt ſolet vtrū ⁊c. Et in qualibet iſtarū partiuz primo opponit. ſecundo ſoluit.

a ¶ Pctm̄ eſt ſ vt ait Aug.] oē dictū vel factū vel concupitū qō fit cōtra legē dei. Nō dicere falſum. Aut em̄ hoc qō eſt. vel intelligitur diſiunctiue. aut ſubdiſiunctiue. Si ſubdiſiūctiue. ergo mēbra nō pñt ſimul ſtare. ergo nullū idē pctm̄ eſt cōcupitū ⁊ factum. ſed hoc falſum eſt. qꝫ oē pctm̄ factū eſt concupitū. Itē videtur ꝙ non conueniat omni peccato. qꝫ peccatum omiſſionis nec eſt factum. nec concupitum. nec dictum. ergo videtur ꝙ male ſit aſſignata. qꝫ non conuenit omni peccato mortali actuali.

¶ Rñ. dōm ꝙ predicta diffinitio eſt pctī actualis ⁊ mortalis. Scōm hoc qō eſt pctī actualis. dicitur ꝙ eſt dictum vel factuz vel concupitū ſm̄ triplicē actū. videlz potentie interpretatiue ⁊ operatiue. ⁊ affectiue. que oēs ſunt potētie quodāmodo motiue. Scōm ꝙ eſt mortale. dicitur ꝙ eſt contra legē dei. ⁊ ſic cōuenit omni ⁊ ſoli. Omni qꝫ omne peccatū actuale aut eſt concupitum tm̄. aut eſt concupitum ⁊ exterius conſummatum. ⁊ hoc vel per verbum. vel per opus. Soli vero conuenit. qꝫ non cōuenit veniali cum non ſit contra legem dei nec originali. cum non ſit dictū vel factū. ¶ Ad illud qō querit vtrū vel teneat ibi diſiunctiue. „vel ſubdiſiunctiue. Dōm ꝙ diſiunctiue. ſed vltimum membrum intelligendum eſt cum preciſione. reliqua vero minime. Unde ſenſus eſt ꝙ omne pctm̄ aut eſt dictum ⁊ concupituz. aut factū ⁊ cōcupitū. aut ꝓcupituz tm̄. Ad illud vero qō obr̄ de pctō omiſſionis. Dicendum ꝙ omne peccatū ſ ſicut vult Aug.] radicem

radicē bz amorē malū. ⁊ ideo quāuis in pctō omissiōis sit priuatio alicuius actus principalis. tñ illa priuatio ortū bz ex amore alicui⁹ boni cōmutabilis. qđ pz. qz aliqs nō vult ad mutatinas surgere. qz vult in lecto quiescere. ideo pctm̄ omissionis cadit sub hoc membro qđ dicitur concupitum.

b ¶ Peccatū est voluntas retinendi vl̄ assequēdi qđ iusticia vetat. Contra. aliqđ em̄ est pctm̄ in quo aliqs. nec vult aliqđ retinere nec aliquid assequi. immo potius intendit destruere sicut est in ira ⁊ odio ⁊ inuidia. Item velle assequi qđ iusticia vetat vel retinere. hoc est auaricie vel rapine ergo omne peccatum erit rapina. Est igitur q̄stio cū pctā ita bñ sint ꝺ alias virtutes sicut ꝺ iusticiaꝫ. q̄re magis diffinit pctm̄ p oppositū ad iusticiaꝫ q̄ p oppositus ad virtutes alias.

Imbro.

2 ¶ Rñ. dōm q̄ Augu. diffinit pctm̄ p illud q̄ ē radix oīs mali. hoc autē est amor libidinosus. ⁊ qm̄ oīs amor libidinosus vel est rei habite vel habēde. ⁊ hoc p̄ter ordinē ⁊ regulā legis eterne ideo dicit q̄ pctm̄ ē volūtas assequēdi vel recipiendi qđ iusticia vetat ita q̄ describit amorē inordinatum q̄ est radix oīs pcti. ⁊ p id ad qđ est. ⁊ p id ꝺ qđ ē qđ ergo obī de ira ⁊ odio dōm q̄ si sit detestatio cōsequens. est tñ ibi delectatio antecedens. ⁊ ꝓpterea ꝓtinet sub hac assignatione. Ad illud qđ obiicitur q̄ tūc oē pctm̄ erit rapina. dicendū q̄ assecutio ibi stat nō solūmō p cupiditate rerum terrenarū imo etiā cuiuslibet appetibilis. iusticia vero non tñ ibi stat p⁹ ut est cardinalis virt⁹. sed

bbus animabus. Pctm̄ est voluntas retinēdi. vel assequēdi c qđ iusticia vetat. In vtraq; assignatione de actuali pcō. agit mortali. nō veniali. Ex pria descriptiōe ostēdit pctm̄ ē volūtas mala. siue locutio ⁊ opatio prava. i. actus malus tā interior q̄ exterior ex altera ꝺo tm̄ oñditur esse actus interior. Volūtas em̄ vt supius dictū ē. mor⁹ aīmi ē act⁹ ergo iterior est. Amb. q̄ d in li. de paradiso ait. Quid est pctm̄ nisi legis diuine p̄uaricatio. ⁊ celestiū iobediētia p̄ceptorū. Ergo in p̄uaricāte pctm̄ ē. sz i mādāte culpa nō est. Nō em̄ ꝓsisteret pctm̄ si i e terdictio nō fuisset. Nō consistēte aūt pctō. nō solū malicia. sz ēt virt⁹ fortasse nō eēt. Que nisi aliq̄ malicie fuissēt semina vel subsistere vel eminere nō posset. Ecce p̄uaricationē legis ⁊ inobediētiā diffinit Amb. esse peccatum.

☞ Narrat diuersoꝝ opiniones de peccato. b

¶ Quo circa diuersitatis hui⁹ ꝺboꝝ occasione de peccato plurimi diuersa senserūt. Alij enim dixerūt volūtatez malam tantum esse peccatuz ⁊ nō act⁹ exteriores. Alij voluntatē ⁊ actus. alij neutrum dicētes oēs act⁹ ē bonos a deo ⁊ ex deo autore eē. Qa lum aūt nihil est vt ait augu. super Job. j. Oia p ipm̄ fca sunt. ⁊ sine ipo factū est nihil i. pctm̄ qđ nihil est. ⁊ nihil fiunt hoies cū peccāt. Supra etiā dixit aug. q̄ malū est p̄uatio boni. vel corruptio boni. q̄ ēt in li. lxxxiij. q. ait. Sūmū malū nullum modū bz. caret enīz oī bono. Ut modus aliqđ boni ē nō igit ē q; nulla specie ꝓtinet. totumq; hoc nomē mali ꝺ speciei p̄uatōe repertū est. Item in dogmatibus eccleiasticis dicit malum vel malicia nō esse a deo creatā sed a diabolo inuentā qui ⁊ ipse bonus creatus est Idem etiā in lib. contra manicheos q̄d sit peccatū ostendit dicēs. Peccare quid aliud est nisi in veritatis p̄ceptis vel in ipsa veritate errare. Qđ si nō volūtate faciūt. peccatores iniuste iudicātur Quid ergo i hac tāta varietate tenendū est q̄d dicendū.

☞ Vera sīa de peccato ꝓponitur. c

¶ Sane dici potest ⁊ libere tradi bz pctm̄ esse actū malū interiorē ⁊ exteriorē. scilicet

tificatiōes que dantur de pctō simpliciter potissime referuntur ad peccatū actuale mortale qđ est peccatum simplr. Et per hoc ptz responsio ad illa q̄ obiiciuntur. Nam ex hoc q̄ illa tria genera peccatorum conueniunt in cā ⁊ in effectu. non concluditur q̄ peccatuz diffinit de eis vniuoce sed analogice. qz in his non cōmunicat equaliter. sed fm priꝰ ⁊ posterius. Et ideo cum q̄ritur vtrum possit vna communis ratio assignari. dicēdum q̄ potest vna assignari ratio que conueniat eis fm ꝓius ⁊ posterius ⁊ ita fm communitatem analogie. vtpote si dicatur q̄ peccatum est merituz. pene vl̄ p̄uatio boni. ¶ Ad illud ergo quod obiicitur q̄ nulla est ꝓportio. dicendum q̄ ⁊ si nulla est ꝓportio q̄tum ad commensurationez quātitatis demeriti. est tamen proportio inter venialē ⁊ mortale fm confimilez comparationem ⁊ ad origi nem ⁊ ad effectum consequentem.

Galuz nihil est Job. j.

d ¶ Quid est peccatum nisi legis diuine p̄uaricatio. ⁊ celestium inobedientia p̄ceptorū. Videtur q̄ hec ratio Ambro. non conueniat omni peccato. Quedā enīz vt dicit Aug. sunt mala qz ꝓhibita quedam ꝓhibita qz mala. g̃ si nulla esset lex. nec aliqua p̄cepta data. adhuc essent pctā. non tia distinguit ab aliis virtutibus ita ⁊ inobediētia ab aliis vicijs. ergo male diffinit omne peccatū p inobedientiā. Item ita peccat q̄ non obedit plato sicut qui nō obedit deo. ergo nō tm̄ est peccatū inobediētia celestiū p̄ceptorz. sed etiā terrenorū.

¶ Rñ. dōm q̄ lex aliqñ accipit stricte ꝓ lege scripta vl̄ data. Aliqñ large ꝓout cōprehēdit legē nature. ⁊ legē scripture. ⁊ legem gr̄e. Et in p̄dicta notificatione lex accipit large. ¶ Ad illud qđ obī de obediētia. Dōm q̄ obediētia dupl̄r accipit. Uno mō ꝓout dicit obseruantiā mandatorū dei. ⁊ sic est cōis oībus virtutib⁹. Alio mō ꝓout spāliter ꝓsiderat rōnē p̄cepti. ⁊ sic est virt⁹ diuisa ab aliis. qz potissime bz vsum suū in his q̄ ideo sunt bona qz p̄cepta. Et sic obediētia dupl̄r accipit. scz large ⁊ stricte. ⁊ in p̄dicta notificatione accipit large. ¶ Ad illud qđ obī de obedientia prelati. Dōm q̄ totuz pendet ex mandato dei. qz deus mandat q̄ obediatur homini.

3 4 5 6

e ¶ Non consistente aūt pctō ꝛc. virtus fortasse nō esset. Videtur falsum dicere. qz si non esset culpa purior esset charitas. ergo virtus perfectior ⁊ verior. Si tu dicas q̄ hoc non asserit. sed sub dubitatione dicit. Contra. Ita falsum dicit qui certū ꝓponit vt dubium. sicut qui dubiū asserit vt certū. ¶ Rñ. dōz q̄ in illo verbo non ponit nec significat virtus nō esse. nō exīte malicia. sz hoc significat q̄ nō ita appareret sicut nūc apparet ⁊ ideo dicit fortassis non esset. i. nō cognosceretur ita esse.

7

malā cogitationem ꝛ locutionem ꝛ operationē. Nec eci pue tamen in voluntate cōsistit peccatū ex qua tāq̄ ar boꝛe mala ꝓcedūt opa mala tanq̄ fruct⁹ mali. ¶ Qui dam aūt diligēter attendētes verba Aug. quib⁹ supꝛa ꝛ in alijs scripture locis vtiť. nō indocte tradūt volūta tē malā ꝛ actus malos inquantū sunt. vel inquātū act⁹ sunt. bona esse inquantū vero mali sunt. pcā esse. q̄ vo luntatē ꝛ actū quēcunq̄ bonā dei naturā esse dicunt. in quantū act⁹ est. vel volūtas. ꝛ ex deo autoꝛe esse. inquā tū vero inoꝛdinate ꝛ cōtra legē dei fit ꝛ sine debito ca ret. pctm̄ est. ꝛ ita inq̄tum peccatū nihil est. Nulla enim substantia est. nulla natura est.

Autoꝛitatibus sanctoꝛū confirmat voluntates ꝛ actus oēs esse bona inquantum sunt. d

¶ Aūt voluntas oīs ꝛ actio bonū sit inquantū est. ex eo pꝛobāt qō ait Aug. i li. lxxxiij. q. De⁹ boni tantū mō cā est. quo circa mali autoꝛ nō est. q: oīm q̄ sunt autoꝛ est. q̄ inq̄tū sunt intantū bona sunt. Idē pꝛobās ni hil casu fieri i mūdo ait in eodē. Quicq̄d casu fit. teme re fit. q̄cq̄d temere fit nō fit dei puidētia. Si g̃ casu ali qua fiūt in mūdo. nō puidētia vniuersus mūdus admi nistrať. Si nō puidētia vniuersus mūd⁹ administrať. aliq̄ natura vel substātia est q̄ ad opus puidētie nō pti net. Omne aūt qō est inquantū est bonū est. Summus est em̄ illud bonū cui⁹ ptcipatione sunt cetera bona. ꝛ omne qō mutabile est. nō p se. sed boni illi⁹ ptcipatiōe inq̄tū est bonū est. qō diuinā etiā puidentiā vocamus Nihil g̃ casu fit in mūdo. His testimonijs innituntur ad oñendū oē qō est inquantū est. bonū esse. Eñ idez Aug. in. j. li. de doc. xp̄ia. ait. Ille summe ac pꝛimit⁹ est. q̄ oīno incōmutabilis est ꝛ cetera q̄ sunt. nisi ab illo esse nō pñt. ꝛ intm̄ bona sunt. inquantum acceperūt vt sint.

¶ Ex p̄dictis colligiť atq̄ inferť qꝛ si mala volūtas ꝛ mala actio est. inquantū est. bona est. Sed q̄s est q̄ diffi tetur ꝛ malā volūtatē esse malā actionē. Mala g̃ volū tas siue actio inquantū est. bonū est. ꝛ inquātū volūtas est vel actio. bonū sil⁹ est. sed ex vicio mala est. qō viciū a deo nō est. neq̄ aliq̄d est. Nō Aug. notasse vī in lib. lxxxiij. q. dicēs. ¶ Viciū est volūtas quo est hō deterioꝛ. qō viciū lōge abest a volūtate dei. vt rō docet. Ex h̄ lo co pꝛobāt volūtatē inquātū viciosa ē. nō esse a deo. ꝛ in quātū viciosa est. pctm̄ est. Et pctm̄ ē (vt aiūt) inquātū nō hꝫ oꝛdinē nec finē debitū. Ita ꝛ actio inquātū ex ma lo pꝛocedit. ꝛ oꝛdinē nō hꝫ. ꝛ ad malū tendit. ¶ Item ꝛ aliter pꝛobāt oēm actū interioꝛē vel exterioꝛē inquātū est esse bonū. qꝛ nō esset act⁹ mal⁹ nisi esset res bona. qꝛ nō est aliq̄ res mala nisi eadē res bona sit. Eñ Aug. in enchi. Oīs natura bonuz est. nec res aliq̄ mala esset. si res bona ipsa q̄ mala est. natura nō esset. Nō ergo pōt esse malū nisi eēt aliq̄ bonū. Nō cū dici videať absur de cōnexio tamē ratiocinatōis nos cōpellit hoc dicere

¶ Ex p̄missis testimonijs asserūt oēs actus inquātuz sunt. esse res bonas. nec aliq̄d esse malū. i. pctm̄ nisi idē quoq̄ fm aliq̄d bonū sit. ꝛ oīm q̄ sunt inquātū sunt deū autoꝛē pꝛedicāt. ꝛ eius voluntate oīa esse quecūq̄ sunt que inquantum sunt nature sunt.

Oritur pꝛimum dubium ex hac positione q⁹ om nia que sunt bona sunt. e

¶ Quibus opponiť. Si oīa q̄ sunt inquantū sunt. bo na sunt ꝛ nature sunt. g̃ adulteriū ꝛ hoꝛicidiū ꝛ filia in quantū sunt bona sunt. ꝛ nature sunt. ꝛ deo volēte fiūt. Nō si est tūc illi q̄ faciūt illa bona agūt. qō penit⁹ absur dū est. His vero sic illi rñdēt Dicūt equidē adulteriū ho micidiū ꝛ hmōi ñ simpl⁹ act⁹ denotare. sꝫ actuū vicia. Actusq̄ ipos adulterij ꝛ homi cidij iquātū sunt vel iquātuz act⁹ sūt a deo eē. ꝛ bonas na turas eē. sꝫ nō inquātū adul teriū ꝛ homicidiū sūt. Et iō nō seq̄ dicūt. si act⁹ q̄ homici dia ꝛ adulteria sūt a deo sūt q⁹ hōicidia ꝛ adulteria a deo sint. ¶ Itē aliter eis oppōit Si aliq̄d nō ē malū qō nō sit natura vl̄ res bōa. quō g̃ pcā sunt. nō credere in deū nō ire ad eccl̄iam. ꝛ hmōi cū ista nō sunt nature. imo oīno nō sint Nō est em̄ aliq̄d vel res aliq̄ nō ire ad eccl̄az. vel nō credē ꝛ hmōi. Ad qōdicūt his atq̄ hmōi dictiōib⁹ q̄ videnť p̄ua tiones simpl⁹ notare ꝛ nihil ponere. qꝛp negationē dicūť vere aliq̄ poni. actusq̄ p eas significari. Nō credere em̄ i xp̄z icredulitatē dicūt ꝛ noīe icredulitat⁹ malū mētis actū significari. Ita ēt cū dr nō ire ad eccleā malū est. nō eūtis ꝓtēpt⁹ significať. i. voluntas mala vel ꝓpositū h̄ est em̄ de clinare a bono. ꝛ iō malū ē sic ecōuerso decliare a malo bo nū ē. Sicut g̃ decliatio a ma lo aliq̄d pōit. s. volūtatē ꝛ p positū virādi malū (Nō em̄ pt esse bonū qō oīno nihil ē) ita declinatio a bono qō ē. si gnificat. s. volūtatē ꝛ ꝓpositū mali. Et fm h̄ vera ē ꝛ gñalis illa pcī mortalis descriptio quā supꝛa posuit Aug.

Oritur scōm dubium ex hac positione q⁹ peccatuz est coꝛruptio boni. f

¶ Pōt etiā q̄ri ab eisdē. cū pctm̄ sit (vt supꝛa dictū ē) p̄ uatio vl̄ coꝛruptio bōi. ꝛ oīs act⁹ mal⁹ sit pctm̄ vtrū sit pri uatio vel coꝛruptio boni in quātū pctm̄ est vel nō. Si ei inquātuz pctm̄ est. coꝛruptio boni est cū coꝛruptio vel pri uatio boni pena sit hoī. iquā tuz g̃ pctm̄ est. pena est. Nō si est. tūc inquātū pctm̄ ē. bo nū esse vī ꝛ a deo eē. Si autē nō inquantū pctm̄ est coꝛru f ¶ Potest etiam queri ab cisdem. cum peccatum ꝛc.

¶ Queritur si priuatio et Rñ. positio opponuntur ꝛ pec catum recte diffinitum est supꝛa. peccatum est dictuz vel factum ꝛc. ergo male diffinitur per priuationez. Iuxta hoc queritur cum vnius rei vna sit diffinitio vnde est hoc q̄ peccatū ita multipliciter ꝛ varie diffinitur a sanctis. Queriť etiam penes quid ille diffi nitiones distinguūtur.

¶ Responsio. Dicendum q⁹ de peccato est loqui foꝛ maliter. ꝛ est loqui mate rialiter scilicet ratione sub strati. Et quia formaliter loquendo priuatio est. ma terialiter vero loquendo substernit sibi actus. ideo aliquando diffinitur per priuationem. aliquando per positionem. quia quedam sunt formales diffini tiones. quedam materiales. Et vtroq̄ modo multipliciter. Si enim consi deramus peccatum secun dum q⁹ dicit priuationem. boc potest esse tripliciter. aut inquantum dicit recef sum a bono. aut inquantū dicit recessum a rectitudi ne nature. aut inquantum dicit simpliciter recessum ab omnis boni comple mento ꝛ perfectione. Primo modo sumitur diffinitio tripler ab Auguſt. que omnes idem circum loquūtur diuersis modis. quarum prima sumitur in libꝛo de ciuitate dei. ꝛ est bec. Peccatum est absen tia boni vbi debet esse. Secunda de libꝛo de vera religione. Peccatum non est appetitio naturarū ma larum. sed desertio melio rum. Tertia de lib. de na tura boni. Peccatū est coꝛ ruptio modi. speciei. ꝛ oꝛ dinis. Secundo modo scz pꝛout peccatuz dicit recef sum a rectitudine nature f uenitūtur tres diffiniones que idem circumloquun tur. quamuis aliter ꝛ alit ter. quaruz vna est Damas sce. que est. Peccatum est ab eo quod est secundum naturaz in id quod est pre ter naturam auersio. Alia est Anſ. Peccatū est caren tia debite iusticie. Tertia est Aug. Peccatū est defe ctus quidam a luce verita tis naturā non perimens. sed obscurās. Tertio vero mō vicz put dicit recessuz ab omnis

De vi cio volū tatis.

Aug. in enchi.

Sūmaz pdicto ꝛ uz per stringit

ab oīs boni ꝓplemento ⁊ ꝓfectiõe. sic reperiť triplex diffinitio que differunt solo dicẽdi mõ quarũ ꝓia sumiť ab Aug. in li. de li. arb. Malũ est auersio a bono icõmutabili. Altera vero ab eodem in li. de vera relig. Peccatũ est carere bonis incõmutabilibus quib⁹ fruendũ est. Tertia sumiť ab eodẽ Aug. Peccatus est tenebra itelligibilis, ꝟ cñ dictũ est inquantũ ꝓiuat a visione lucis eterne.

¶ Hec oẽs sunt notificatiões pcti q̃si formales. Sunt ⁊ alie notificationes q̃ ꝑcernunt actum substratus. Et iste variantur fm tripliceꝫ ꝓsiderationeꝫ pcti quã habet sub hac ratiõe. Aut vꝫ ad deum quẽ offendit. aut ad ỹtutẽ qnã excludit aut ad bonũ vt nunc qõ prętẽdit. Si in comparatiõe ad deũ quẽ offendit sic est triplex. quarum vna accipiť ab Aug. i li. ꝓtra manich. Pctm̃ est in ꝓceptis veritatis vel in ipsa veritate. errare Alia ab Ambrosio in li. de paradiso. Peccatũ est ꝓuaricatio legis diuie ⁊ celestiũ inobediendia ꝓceptorum. Tertia ab eodẽ Aug. ⁊ habeť in lra. Pctm̃ est dictũ vel factum vel cõcupitum ꝟ legẽ dei. Scõo modo sc̃z p ꝓparationẽ ad virtutẽ quã excludit sic reperitur triplex diffinitio. quarũ vna sumpta est a bafilio. Pctm̃ ẽ dispositio aie ꝓtrarie se bñs ad virtutẽ. Scõa ab Aug. i li. de duabus animabus. Peccatus est voluntas recipiendi vl̃ assequendi qõ iustitia vestat. ibi enim accipiť iustitia gñaliť ꝓut oẽm virtutẽ tunc ꝓplectitur. Tertia ab eodem Aug. in lib. de vera religione. Peccatus est appetere que xp̃s cõtempsit. vel ꝓtemnere que xp̃s appetijt. Naꝫ xp̃s fuit omnis virtutis speculum ⁊ exemplar. Tertio modo sc̃z per ꝓparationem ad bonũ qõ prętẽdit. similiter inuenit triplex assignatio. respondens ꝫ differat modo dicendi quaꝫ vna est ab Augu. in li. de ciui. dei. Pctm̃ est male vti bono. Secunda vero in li. de tri. Pctm̃ est vti fruendis ⁊ frui vtẽdis ⁊ silr̃ i li. lxxrix̃. q. Tertia est eiusdẽ Aug. in li. de arb. Pctm̃ est spreto incõmutabili bono rebus ꝓmutabilib⁹ adherere. Fortasis autem alie notificationes ab istis. xvij. poterũt reperiri. Nam due alie sũt que videnť circũloqui peccatum fm vtrãq; acceptionem. vt est illa. Peccatum est actus incidens ex defectu boni. Et illa. Peccatum est pene eterne meritum. Et sic in vniuersa

ptio est. queriť g̃ fm q̃d corruptio sit. Si em corruptio ẽ ⁊ nõ inq̃tũ peccatũ est. cũ nõ sit nisi bonum. ꝓterq̃ in eo q̃ pctm̃ est. g̃ inq̃tũ bonũ ẽ. corruptio vel priuatio boni est. Ad qõ ẽt ipi dicũt actũ malũ nõ inq̃tũ est. neq; inq̃tum bonũ est eẽ priuatiõeꝫ vel corruptionẽ boni. sz inq̃tũ pctm̃ est. nõ tm̃ inq̃tũ pctm̃ est pena est vel aliq̃d qõ a deo fit. Et enim ex verbis p̃missis Aug. colligiť pctm̃ oť corruptio vel priuatio actiue non passiue. Mã ideo malũ vl̃ peccatũ dicitur corruptio boni q̃ naturã bonã q̃licunq; priuat bono. Mã si nõ priuat aliquo bono. nõ nocet vt supra Aug. ait Nocet aut. adimit g̃ bonũ. Non aũt nocet nisi inq̃tũ est. g̃ inq̃tuꝫ pctm̃ est priuat bono. Itaq; inq̃tum peccatũ est. priuatio vl̃ corruptio boni est. Sz cũ nihil sit inq̃tũ peccatũ est quomodo põt bonũ corrũpere vel adimere. Aug. teẽ docet in li. ẽ natura boni dicẽs. Abstinere a cibo non est aliqua sõa. tũ sõa corpis si oino abstineatur a cibo languescit ⁊ frangitur. Sic non est sõa pctm̃ ei⁹ tũ natura anime corrũpitur.

¶ Pctm̃ vo id est culpa. ꝓprie aie corruptio ẽ. Si aũt queriť in quo possit corrũpi aia. In ꝑabola illi⁹ q̃ icidit i latrones q̃ eũ vulnerauerũt ⁊ spoliauerũt clarescit. Incidit em̃ hõ i latrões qñ p peccatũ i ptãtẽ diaboli trahiť. ⁊ tũc p pctm̃ expoliať gratuitis bonis. i. ỹtutib⁹. ⁊ in naturalib⁹ bonis vulneraťur. que sunt rõ ⁊ itellect⁹. memoria ingeniũ. ⁊ hmõi q̃ p pctm̃ obtenebrant ⁊ viciãť. Per peccatũ ẽt priuať illo bono cui⁹ ptícipatiõe cetera bona sunt quo tãto magis priuať q̃to magꝭ se ab eo elõgat. ¶ Ab eo aũt se elongat hõ p peccatũ nõ loci distantia. qz vbiq; tot⁹ ⁊ pñs est oīb⁹. ⁊ oĩa i ipso sunt. vt ait aug. in lib. lxxx iij. q. ⁊ ipe loc⁹ nõ est. Locus tũ dei abusiue doť tẽplũ dei ñ q̃ eo ꝓtineať. sz q̃ ei pñs sit ⁊ ihabitãs. id aũt aia mũda i telligiť. Per peccatuꝫ ergo nõ fm locum aliq̃s lõge fit a deo. sz in eo lõge fit q̃ ab ei⁹ similitudine recedit. ⁊ tãto lõgius quanto fit dissimiliorꝫ. Illa aũt vt ait aug. in li. lxxx iij. q. q̃ ptícipatiõe filia sunt deo. recipiũt dissimilitudinẽ. At ipa filitudo nullo mõ ex aliq̃ pte põt esse dissilis. Cñ fit vt cũ filitudo pris filij⁹ sit ex nulla pte pris possit esse dissilis. cui⁹ ptícipatõe filia sũt quecũq; deo filia sunt. ⁊ illa pñt recipe dissilitudinẽ. Nihil est aũt qõ hoiez adeo deo dissilem faciat quãadmoduꝫ pctm̃. Cũ aũt pctm̃ sit priuatio vel corruptio boni q̃ est i aia. est etiã priuatio vl̃ corruptio boni corpis. sicut corp⁹ hois priuauit bñficio illius imortalitat⁹ ⁊ ipassibilitatis quam habuit ante peccatuꝫ.

¶ Qñ tertiũ dubiuꝫ ex hac positiõe q̃ corruptio boni est pena.

¶ Queri aũt solet vtr̃ ⁊ pena sit priuatio vel corruptio boni. Ad qõ facile rñderi pt si p̃dicta ad memoriã reuocẽtur. Diximus em̃ supra priuationẽ vl̃ corruptionẽ boni accipi actiue vel passiue. i. fm efficiẽtiã vel effectũ. Itaq; priuatio vel corruptio boni doť ⁊ peccatũ ⁊ pena. sed peccatũ fm efficiẽtiã q̃ priuat. ⁊ corrũpit bonum. Pena autem fm effectuꝫ idest fm passionem que est effectus peccati. Aliud est em̃ culpa. aliud pena. Alteruꝫ est dei. i. pena. Alterum dyaboli vel hominis est. i. culpa.

ptio modi spẽi ⁊ ordinis. sz corruptiões nõ est corrũpere. nã si corruptio corrũperet. pari rõe ⁊ alia corruptio. ⁊ sic in infinitũ

sunt viginti.

In intelligentiam huius partis in qua inquiritur quid sit peccatum. cum peccatum sit priuatio magis q̃ positio. est hic questio de corruptione boni. que habet fieri per peccatum. Et circa hoc duo q̃runtur. Primo queriť vtr̃ bonum habeat per peccatum corrumpi. Secũdo vero queritur de mõ corrumpendi. Circa primum queruntur tria. Primo queriťur vtrũ a pctẽ sit boni corruptio. Secundo queritur vtrũ peccatũ sit ipsa corruptio passio. Tertio q̃riť vtrum peccatus in quantũ corrumpit bonum ꝓtrarietur bono increato.

Questio. j.

Utrum peccatum aliquod bonum habeat corrũpere Et q̃ sic videť Aug. in enchi. Quid est aliud qõ dicitur malum nisi priuatio boni. bonum enim minus malum est. cuꝫ ergo culpa committitur. ibi necessario aliq̃ bonũ priuať. sed non est dare q̃priueť per aliud q̃ per culpam. ergo necesse est ponere q̃ pecatuꝫ bẽat bonũ priuare. ⁊ priuando corrũpere. Et hoc Aug. insinuat expressi⁹ paulo post cũ subiungit. Ideo malus corruptio est nature. qz eã qualicunq; priuat bono.

¶ Item hoc ipsum ostendit Aug. quod nullo bono priuat. non nocet. g̃ qõ nocet. aliquo bono priuat. sz malũ nocet. ẽ manifestum est. ergo aliq̃ bonum adimit. ⁊ aliquo bono priuat. sed qõ priuat ⁊ adimit bonum illud corrũpit. g̃ ⁊c.

¶ Item sicut se bñt vicia corporũ ad corpora. sic vicia aiarũ ad alias sed vicia corporũ ledũt ⁊ aliquo modo corrumpunt corpora. ergo vicia animaꝝ aliq̃d corrumpunt circa ipsam animam. talia autẽ vicia sunt pcta. ergo ⁊c. ¶ Itẽ quando quis peccat. aut perdit aliquid boni aut nihil. Si nihil ergo ita bon⁹ est post sicut ante. ergo ita bonus est qui peccat sicut ille qui non peccat. ergo ita debet placere deo vnus sicut alter qõ est manifeste falsuꝫ Restat igiť q̃ aliq̃d boni pdit. sed illud bonũ qõ pdit corrumpiť. g̃ est alicuius boni corruptiuum.

¶ Sed ꝓtra hoc arguitur sic primo auctoritate Aug. q̃ dicit q̃ peccatũ est corru

Et iterum. actionis non est agere. ergo videk q̄ si pctm̄ fit corruptio q̄ eius non sit corrumpere. ¶ Item si pctm̄ corrumpit. aut rōne boni substrati. aut rōne defectus. Rōne boni substrati non. q̄ cum corrumpe bonum sit malum. bonum inq̄tum bonum esset cā mali qō est falsum. Si rōne defectus. Contra corrumpe est agere sed nullus defectus est principiū actōis. ergo pctm̄ rōne defectus nō corrumpit. ¶ Item si corrūpit. aūt corrumpit peccātem. aut aliū. Aliū nō cōstat. q̄ multa sunt pctā que non fiunt in aliū. Si corrūpit peccātem. Sed cōtra. Nihil corrūpit seip̄m. et nihil fm̄ idē natus est esse agens et patiēs. Et iterum. Nullū malū pene corrūpit punientē. ergo vī q̄ malum culpe nō corrūpat peccātem. nec aliquē alium. ergo ꝛc. ¶ Item si corrūpit. aut ex pte carnis. aut ex pte aīe. Ex pte carnis non q̄ multa sunt pctā q̄ conferunt ad regimen sanitatis corpalis et ad oblectationē carnis. Si ex pte aīe. Sz ꝫ. aīa est immortalis. ergo in eā nulla cadit corruptio. Nā si corruptio in eā caderet. impossibile esset ipam esse perpetuā. ¶ Item si corrumpit aut corrūpit quātum ad substātiā. aut q̄tum ad potentias. aut q̄tum ad actum. Quātum ad substantiā non. hoc cōstat. Quātum ad potentias non. vt vī. q̄ potētie sunt incorruptibiles sicut et substātia. Preterea. nec intendunk nec remittunk. nec bz q̄o minorē potentiā volūtatis post culpā q̄ aī culpā. Quātum ad actū non vt vī q̄ pctm̄ substernit sibi actum. et supponit. et nihil corrūpit illud sine quo esse nō pōt. et p qō egredik in esse. ergo pctm̄ non corrumpit q̄tum ad actū. nec q̄tum ad potentias vt visum est ergo ꝛc. ¶ Itē si pctm̄ corrumpit aliqō bonus aut ergo corrūpit bonum nature. aut bonū gr̄e. Non bonū nature. q̄ ci non opponik. et vt vult Diony. Nihil exīstius corrumpik in eo qō est essentia vel natura. Si igitur corrumpit bonus gratie ergo nullus pōt peccare nisi bōs gr̄am. q̄ bonum non corrumpitur nisi in eo in quo est sed hoc est falsus. q̄ peccatores peccare possunt. ergo ꝛc. Est igitur questio qō bonum est illud quod
10 habet in nobis pctm̄ corrumpere. ¶ Respon. dicēdum q̄ absq̄ dubio sicut Aug. in pluribus locis dicit. pctm̄ corrumpit et aliquo bono priuat. Cum enim p peccatū fiat anime deformatio et obscuratio. nec possit intelligi aliquid deformari vel obscurari sine amissione alicuius luminis et pulchritudinis. necesse est intelligi p peccatus aliqō in nobis bonum corrumpi. Ad qō intelligendum notādum est q̄ peccatum non est qualiscunq̄ priuatio. nec cuiuscunq̄ boni. nec in quacūq̄ creatura repta. sed peccatum siue culpa priuatio est iustitie. Justitia aūt vt dicit Ansel. est rectitudo volūtatis. Volūtas aūt est in sola rōnali creatura. ac p hoc et iustitia et sicut iustitia est volūtatis rectitudo. sic culpa q̄ iniustitia est. est voluntatis obliquatio. Sicut igitk p obliquationē fit declinatio a rectitudine. et quedā rectitudinis exterminatio. sic in culpe commissiōe fit in aīa quedā rectitudinis ademptio siue corruptio. Et est attendendum q̄ cū ad rectitudinez voluntatis tria concurrāt. scilz ipa potentia rectitudinabilis. et ipe habitus rectitudinis. et ipa habilitas media peccatum non corrumpit ipsaz potentiā fm̄ q̄ potentia est. nec simpliciter. nec fm̄ quid ipm̄ vero habitum rectitudinis simplr tollit. Ipsam vero habilitatem mediā quodāmodo corrumpit. et quodāmō relinquit. ergo potētiā nec diminuit. nec aufert iustitiā simpliciter tollit. habilitatem vero mediā diminuit. dum bō p peccatū minus et minus redditur ad rectitudinez iustitie habilis. fm̄ q̄ linea que magis et magis curuat minus est habilis ad dispositionē rectitudinis. Concedendū est igitur sicut rōnes ostēdunt q̄ malū culpe bz bonum corrumpere. ¶ Ad illud
11 vero qō objicit q̄ priuationis non est priuare. nec corruptiōis corrumpe. dicendum q̄ quāuis actus non habeat gr̄iare alium actum. tū habitus bz gr̄iari ex actibus. et ideo malus culpe p̄t est corruptio et deordinatio existens in actu potest esse cā deordinationis voluntatis fm̄ habitum. et ideo peccatū siue malus culpe dicit corrūpere. cū actus inordinatus volūtatem reddit inhabilem. nec sequit ex hoc q̄ actio sit ex actiōe. sed q̄ deordi-
12 natio in habitu fit ex deordinatione in actu. ¶ Ad illud qō q̄rit̄ utrum malum corrumpat rationē boni substrati. vel rationē defect⁹. dicendū q̄ corrūpere duo dicit. scz agere et deficere Nam corruptio est actio cū defectu. Dico igit̄ q̄ malū culpe habet corrūpere ita q̄ rationē boni substrati est ratio agendi. rationē vero defect⁹ est ratio deficiendi. Istud pz. Voluntas cū dū peccat corrūpit se. q̄ dū seipsam mouet deordiate. reddit se inordinatam et ad bonū min⁹ habilē. nec pōt se deordinare nisi volendo et seipsaz mouendo. Et q̄ dico se mouere dico aliquod bonū substratū. Qz aūt dico inordinatū. dico defectū. Et hui⁹ satis congruū exemplū ponit Aug. et magister recitat in littera q̄ malicia corrūpit sicut abstinentia corrūpit. Ad corruptionez aūt abstinentie et concurrit vis naturalis consumptiua. et defectus alimēti. et ita actio cū defectu. Silr in proposito intelligēz dū est. ¶ Ad illud qō q̄rit̄. aut peccās corrūpit se aut alterū. dōz q̄ corrūpit se. Qz vero subiūgit̄ q̄ nihil corrūpit seip̄m. Dōz q̄ verū est si agat fm̄ opationē nature sue debitā. culpa aūt nō fit fm̄ ordinē nature. sz p̄ter naturā. Et si objiciat̄ q̄ nihil est agēs et patiens fm̄ idē. dōm q̄ istud falsum est in his potētijs q̄ p̄t sup seipsam reflecti. Nā sicut dicit Ansel. Volūtas est instrumētū seip̄m movens. et cū deordinate seipsam movet se ledit et sibi ipsi nocumentū infert p̄ro eo q̄ vel recto ordine se priuat. vel ꝫ
13 uo ordine se elongat. ¶ Ad illud qō q̄rit̄ aut pctm̄ corrūpit rōne carnis aut aīe. dōm q̄ principaliter rōe aīe. Nā et si pctm̄ aliqō corrūpat rōne carnis. hoc accidit. sicut superfluitas coit⁹. vel cibi. vel pot⁹. nocet corpori. In aīa aūt pctm̄ semp aliquā corruptionē facit non fm̄ sbam fm̄ quā est immortalis et incorruptibilis. sed fm̄ rectitudinē et habilitatē ad ipaz fm̄ quā aīa est variabilis. et vix in eodem statu pmanet. sicut pz p experientiā q̄ diu sumus in hac miseria. ¶ Ad illud qō q̄rit̄ vtrū corrūpat q̄
15 tū ad sbam aut q̄tū ad potentiā. aut q̄tū ad actū. dicendum q̄ malū culpe corrūpit q̄tū ad actū. nō simplr. sed inquātū act⁹ ille est inordinabilis in finē. non enim culpa priuat ipm̄ actū. sed priuat ordinē act⁹ in finē. Et p hūc eriā modū dico q̄ nō corrūpit potentiā sed habilitatez siue ordinabilitatē p quā ordinak ad suū complementū. Obiectio aūt illa currit ac si diminueret potentias sub rōne potentie et actū sub rōne act⁹. et ideo pz illud. ¶ Ad illud qō q̄rit̄ vtrū corrūpat bonū gr̄e vel nature. dicendū q̄ ppie loquēdo et gr̄aliter malū culpe est priuatio habilitatis medie in bonū nature et bonū gr̄e. q̄ quoddāmō tenet mediū inter bonū gr̄e et bonū nature. Et rōne cui⁹ qō ad bonum gr̄e ordinat attendit̄ penes ipsam bonū et malū motus rōne ꝭo cui⁹ q̄ naturalis est. non tm̄ bz esse in iustis sed eriā in pctōrib⁹. et ideo pctm̄ siue fiat ab aliquo q̄ habet iustitiā. siue fiat a peccatore. semper invenit aliquid qō priuet et corrumpat.

Questio. ij. Utrū pctm̄ sit ipsa corruptio passio eēn tialiter loquēdo. Et q̄ sic vī. Peccatū 13
sicut dicit ipse Anſ. nō est aliud q̄ absentia vel carētia iustitie vbi dz esse. sz priuatio iustitie passiua nō est aliud q̄ carētia debite iustitie. g̃ essentialiter loquēdo culpa est corruptio put est passio. ¶ Itē Aug. j. ꝓfes. Iussisti dñe et sic est. vt ois mor⁹ inordinat⁹ pena sibi sit. sed mor⁹ inordinat⁹ est culpa. pena aūt motus inordinati non est nisi corruptio passiua quā homo incurrit ex illa inordinatione. ergo peccatū est ipsa priuatio passio formaliter loquendo. ¶ Itē oēs actiones aīe passiones sunt sicut vult phūs. ergo omnis inordinata actio anime ē inordinata passio. sed qō ē inordinatū est culpa. ergo illa passio siue corruptio inordinata. est culpa. ¶ Item cū anima deformat seipsam. ipsa deformitas qua anima deformat remanet in ea et culpa similr. Aut ergo illa deformitas est culpa. aut aliq̄d aliud. et ꝓstat q̄ culpa q̄ remanet in anima non est aliud q̄ ipsa deformitas q̄ aīa deformis facta est. ergo vī q̄ peccatū sit ipsa corruptio passio. ¶ Item corruptio passio in qua est priuatio modi speciei et ordinis aut est culpa. aut est pena. Si pena ergo talis priuatio vī q̄ sit a deo. ergo de⁹ reddit animā deformē et iustitia priuatā. qō probanū est dicere. Restat igit̄ q̄ sit culpa. ¶ Sed contra. Aug. de li. ar. Culpa est malū qō facim⁹ et pena malū qō patimur. si ergo corruptio passio est malū qō patimur. vī q̄ nō sit culpa. sed pena. ¶ Itē Aug. Malus culpe est affectio voluntaria. Malum vero pene est affectio inuoluntaria. sed corruptio passio non est volūtaria sed inuolūtaria. q̄ nemo vult corrūpi nec deformari. ergo videk qō non sit culpa sed pena. ¶ Item magister in littera. Peccatū dicitur priuatio actiue nō passiue nam ideo malū vel peccatū dicitur corruptio. q̄ naturā q̄licūq̄ bono priuat. ¶ Item hoc videtur rōne. Omnis pena est iusta et laudabilis. sed omnis corruptio passio est pena. cum damnificet et puniat ipsum qui corrumpitur. ergo omnis corruptio passio est iusta et laudabilis. sed nulla culpa est iusta et laudabilis. ergo nulla culpa est corruptio passiue dicta. sicut pr⁹ ostensus est. ¶ Itē cā et effectus essentialiter distinguunk. sz pctm̄ corrūpit et est principium corruptionis passiue. g̃ corruptio passio et

ipsa

ipsa culpa distinguunt essentialr. nō est igit culpa corruptio
17 boni passiue, dicta. ¶ Rñ. ad pdictoꝝ intelligentiā est notan-
dū sicut ptactū est. pctm̄ est corruptio ꝓsistēs circa volūtatez
t eius actū. cū sit obliquatio a rectitudie iusticie. volūtas aūt
in actu suo est instr̄m seip̄m mouēs. Tū qū voluntas ad aliq̄d
mouet libere. si moueat vel afficiat inordinate. illa inordina-
tio respicit t volūtatē mouētē. t volūtatē motā. Q; voluntas
dū inordinate afficit inordinate mouet. t inordinate mouet.
qm̄ igit culpa put ꝓsiderat in actu nihil aliud est q̄ motus vo
luntatis inordinatus. t ad illū motū ꝓcurrit actio t passio. nō
tm̄ est corruptio actio. imo ēt corruptio passio. Nā t inordina-
tio qua aīa se deordinat. t iordinatio qua aīa deordinat vtra
q; est culpa differēs cōparatione. vna tm̄ p essentiā. Et q; qua
les sunt actus tales sunt habitus. maxime cū habit⁹ generāt
er actibus. sicut est in gñe maloꝝ habituū. hinc est q̄ deformi
tas vel priuatio in volūtate relicta. t hꝫ in se aliq̄d correspon-
dēs actioni. t aliq̄d correspōdēs ēt passioni. Nā volūtas duz
peccat actualr efficit inhabilis. t inquātū hꝫ rōnē mouētis. t
inquātū hꝫ rōnē moti. t iō ita culpa ꝓsiderata vtrin habitu. et
inquātū remanet in aīa post actū pcti. t est corruptio siue pri
uatio correspōdēs actioni. t est corruptio siue priuatio corres
pōdēs passioni. Et sic eadē culpa est corruptio siue priuatio
boni. nō solū actiue. sed ēt passiue dicta. fm veritatē loquēdo
fm appropriationē vo corruptio illa inquātū est actiue intelle
cta tenet mere rōnē culpe. inquātū vo passiue dicta tenet rōnē
pene. Q; inquātū est actiue dicta. tenet rōnē volūtarij. inquā
tū vo passiue rōnē inuolūtarij. nec ista sunt incōpassibilia cir
ca eādē actionē t motū. Nā expresse videm⁹ q̄ in eadem actione
corporali vna t eadē actio t delectat t ledit. t p ꝓns ꝓtristat.
sicut cū scabiosus scalpēdo cutē suā dilaniat t dilaniādo dele
ctat t dilaniādo ēt ledit. t vnū plꝫ t reliquū displicet. Sicr t
in eadē actione spūali est auersio ab incōmutabili bono. t con
uersio ad cōmutabile bonū. t auersio plꝫ. t auersio displicet.
Sic in ppōsito intelligendū est q̄ eadē culpa pōt dici actiue
t passiue. put tm̄ actiue dr. ppie tenet rōnē culpe. Inquātum
vo passiue tenet rōnē pene. Lōcedēde sunt igit rōnes ostēdē-
tes q̄ aliqua corruptio passio. vtpote illa q̄ est rectitudinis p
18 uatio culpa est. ¶ Ad illud ergo q̄ primo obr̄ q̄ culpa est ma
lū q̄ facimus &c. iā pz rñsio. ex dis q̄ dicta sunt. Nā cū idē mo
tus possit esse actio t passio. in quo volūtas seipsam mouet. sic
t eadē actio pōt esse pene t culpe. hꝫ sub alia t alia rōne. Sicr
rñdendū est ad sequēs q̄ obr̄ de volūtario t inuolūtario.

19 ¶ Ad illud q̄ obr̄ tertio de verbo mgrī. dōz q̄ illud dr p quā
dā appropriationē. magis em̄ ppie dr culpa corruptio actio.
q̄ corruptio passio. Verū est etiā q̄ aliq̄s dū caret iusticia quā
dz bñe culpabilis est. Rō vo principalis quare culpabilis est.
est ex hoc q̄ ipse fecit sibi illā carētiā. nā si inuolūtarie eā susti
20 neret altiūde. tūc teneret potius rōnē pene q̄ culpe. ¶ Ad illō
q̄ obr̄ q̄ ois pena est iusta t laudabilis. Dām q̄ est pena iflicta t pena acta t pena ꝓcta. Et cū dr q̄ ois pena est iusta t laudabilis. hoc intelligit de pena iflicta. de pena acta vel ꝓcta
nō hꝫ veritatē. nisi put intelligunt sub rōne pene. priuatio au
tē boni passiua siue ipsius aīe deformatio. nō est pena iflicta
21 sed est pena acta. q; aīa hāc penā in se facit dū peccat. ¶ Ad il
lud q̄ obr̄ q̄ pctm̄ est cā corruptionis passiue. Dām q̄ illud i
telligit de pctō q̄ est in actu. q̄ est cā corruptionis in volun-
tate p modū habitus. t vtrūq; sicut ostēsum est prius. hꝫ rōnē
actionis t passionis. Pōt tm̄ dici q̄ t si pctm̄ dicat corrūpere
nō tm̄ est ppie cā corruptionis. sed potius ipse peccans. Et si
dicat pctm̄ esse cā corruptionis passiue. hoc dr rōne ipsi⁹ pec-
cātis. sicut actio dr esse causa passionis ratione ipsius agētis.
fortassis enim idem potest esse actio t passio sola comparatio
ne differens.

Questio. iij. Utrū pctm̄ ex hoc q̄ corrūpit bonuz ꝓriek bono increato. Et q̄ sic vr. Pri

mo p Aug. dicētē. xj. de ciui. dei. Nitiū est ꝓriū deo tā q̄ malū bono. nature vo quā vitiat nō tm̄ est ꝓriū sed etiā obnoxiū. er
go vr malū in eo q̄ corrūpit naturā ꝓriari summo bono. Itez
q̄ facit bonem rebellē t ꝓriū deo. illud potissime deo ꝓriak. hꝫ
pctm̄ facit bonem inimicū deo. t pugnare aduersus deū t resi
stere. sicut ex diuersis locis scripture accipi pōt. ergo &c. Itez
ꝓrietas effectuū attestat ꝓrietati cārū. maxime q̄n cā sic est i
alterū ꝓrior q̄ nō pōt esse in reliquū. sed summi boni est iusti
ciā facere. pcti vo est iusticia priuare. nec deus pōt priuare iu
sticia. nec malū pōt facere iusticiā. ergo vr q̄ malicia sit sum-
mo bono ꝓria in hoc q̄ priuat iusticiā. ¶ Itē q̄ ꝓriak pcepto
alicuius. ꝓriak ipsi pcipiēti. sed malū ꝓriak verbis t mādatis
dei. in hoc q̄ est corruptio. t corrūpit illud q̄ mādata dei pci
piūt seruari. ergo &c. ¶ Itē charitas t cupiditas opponunt.
sicr gfa t culpa opponunt. sed gfa t charitas deo vniūt t assi
milat. t in hoc maximā bñr cū summo bono ꝓueniētiam. ergo
ꝛ cupiditas t culpa. reddūt aīam deo deformē. t ab eo sepa
rant. t si hoc. ergo bñr cū deo ꝓrietatē t repugnātiā. ¶ Sz ꝛ.
malū nulli ꝓriak. nisi ei cui est malū. t nulli inest maluz nisi ei
cui nocet. si ergo nullū malū summo bono pōt nocere. q; iā nō
esset summū. vr q̄ rōne priuationis boni nō ꝓriek malū aliq̄ꝫ
summo bono. ¶ Itē oia ꝓrie nata sunt fieri circa idē. sed ma-
lū nullo mō natū est fieri circa summū bonū. ergo nullo mō ꝓ
riak summo bono. ¶ Itē oim ꝓrioꝝ aliqua est ppoꝛtio. hꝫ ma
li ad bonū increatū nulla est ppoꝛtio. ergo nulla ꝓrietas ē ist
us mali ad illud summū bonū. ¶ Itē oē ꝓriū aliquo mō resi-
stit t repugnat suo ꝓrio. sed diuine virtuti cū sit oipotētissima
nihil pōt resistere. ergo impossibile est malū ꝓriari deo. nec in
se nec in suo ope. ¶ Itē nihil q̄ facit ad pulchritudinez opis
ꝓriak sapie artificis. sed mala q̄ perpetrant faciūt ad decoꝛez
vniuersitatis. ergo nullo mō ꝓrianr nec bonitati nec sapie cō-
ditoris. Querit ergo p quāto habeat illud intelligi. q̄ maluz
facit bonem deo inimicū t aduersariū. cū dei volūtas implea-
tur ex oibus. t oia subiacēt eius volūtati t nutui. ¶ Rñ. di 22
cendū q̄ aliq̄ malum ꝓriari alicui bono dupl̄r pōt intelligi.
Aut in se t fm formā. Ant in suo effectu t in operatiōe. Primo
mō malū nō pōt ꝓriari summo bono. cū illud sit bonū p essen-
tiā. cui nihil oino est ꝓriū. Scōo vo mō quodāmodo pōt ꝓria
ri. t quodāmodo nō. ¶ Nā dupl̄r pōt aliqs repugnare alicui
in suo effectu. aut q; repugnat ex parte virtutis ipsius agētis 23
aut q; repugnat ex parte idoneitatis ipsius suscipiētis. Primo
mō nihil pōt repugnare deo in suo ope. qm̄ virtus dei oipotē
tissima est. t iō nullū pōt inuenire obstaculū. ¶ Scōo mō sub
distinguēdū est. q; nocumētū inferre effectui. hoc pōt esse du- 24
pliciter aut simpl̄r t vniuersaliter. Aut in parte. Primo mō ni
hil pōt ꝓriari deo in opere suo. Tātus em̄ est t talis ordo vni
uersitatis quē ei ꝓditor dedit. vt a nullo possit malo pturbari
fm q̄ in pluribus locis vult Aug. Ultimo vo mō aliq̄d pōt re-
pugnare deo in effectu suo. q; p malū bñ ꝓtingit aliquē dei ef
fectū reddi minus habilē ad susceptionē diuine influentie ad
obtētū pfectionis t beatitudinis. ad quē ordinat ex sua pma
ria ꝓditione. Et sic pz q̄ vno mō maluz pōt dici ꝓriari deo in
suo effectu. sicut rōnes ad primā partē inducte ostēdunt. aliꝫ
vo modis nō. sicut ostēdūt rōnes q̄ ad scōam partē inducunt
t ita diuersis vijs verū ꝓcludūt t ꝓcedēde sunt. ¶ Per hunc 25
etiam modū soluēdū est ad illud q̄ vltimo ārebat. s. p quāto
q̄s dicat dei inimicus. Nā iuxta modū pdictū distinguēda ē
volūtas bñplaciti t volūtas signi. voluntas bñplaciti est ipse de⁹. Volūtas vo signi dicit aliquē effectū creatū. Dū g̃ dr q̄ ali
quis bō aduersat deo. hoc nō itelligit q̄ aduerset t inimicet
voluntati beneplaciti. cui nullus pōt resistere. immo semp im
plet vel ab bone vel de bone. sed hoc dr quantū ad voluntatē si
gni. q; cū deus pcipiat vnū. bō malus facit ꝓtrariū. t ita deo
aduersat. t talē bonem q̄ sic aduersat deo. deus odit. non affe
ctu t repugnātia volūtatis. sed effectu punitionis. sic em̄ bo-
minē affligit sicut q̄s affligeret suū aduersariū. Et sic cum affi
gendo ordinat eū ad bonoꝛē suū t reddit eū sibi subiectū. t sic
voluntati bñplaciti voluntates cetere subseruiūt t militāt. q̄
uis aliqne contrarie videant. rōne eius q̄ repugnant volūta
ti signi. Sic etiam oia mala a deo ordinant q̄uis repugnare
videantur diuino ordini in aliquo effectu particulari. Et per
hec que dicta sunt satis potest faciliter ad questa rñderi.

Consequenter quantum ad secundum principa
le queritur de modo corrumpendi bonum per
peccatum. Et cum dicat Aug. q̄ malum sit cor
ruptio modi spēi t ordinis. iō circa hoc q̄runt
tria. Primo q̄rit vtrū p qōlibet malū corrūpā
tur ista tria simul t inseparabiliter. Secundo
queritur vtrum hec tria per malum corrumpantur equaliter
siue eque principaliter. Tertio queritur vtrum possint corrū-
pi totaliter.

Questio.j. Utrum per quodlibet malū habeāt ista tria.s.modus spēs ⁊ ordo corrūpi simul ⁊ inseparabiliter. Et q̄ sic vr. Primo p diffinitionez mali quā ponit Aug. Malum est priuatio modi spēi ⁊ ordinis. Si enim hec diffinitio recta est ergo dz puenire cuilibet malo. ergo qō libet malum est priuatiuum istoz trium. ¶ Itē impossibile ē esse modum sine specie ⁊ ordine. ⁊ econuerso. sed que necessario se concomitantur inesse necessario se pcomitātur in priuatione. Si ergo malum est priuatio alicuius boni. necesse est q̄ simul illa tria habeat corrumpere. ¶ Itē maior est pnetio in bis tribus. videlz modo specie ⁊ ordine q̄ sit in habitibus virtutuz. qui sunt diuersi formaliter sm spēm. sed propter pnetionem habituū cū amittitur vnus habitus necessario ⁊ oēs perduntur. ergo multofortius cū per malus priuatur ordo. priuatur simul spēs ⁊ modus. ¶ Item per donum gratie melioratur alia ⁊ eius habilitas quātū ad hec tria. s. modū spēm ⁊ ordinē. Nam gratia reddit aiam meliorem ⁊ pulchriorem ⁊ rectiorez. ergo cū culpa directe opponatur gratie. ⁊ tollat ipsam gram. videtur q̄ hec tria simul ⁊ inseparabiliter corrūpat ⁊ minuat. ¶ Sed ptra. Modus attēditur in creatura per comparationem ad deum sub rone efficientis. ⁊ spēs sub rone exēplaris. ⁊ ordo sub rone finis sed q̄uis creatura deordinet a deo p cōparationē sub rone finis. nihilominus tñ saluat comparatio ipsius ad deū. sub rone efficientis ⁊ exēplaris. ergo ad corruptionem ordinis nō sequitur necessario corruptio modi ⁊ spēi ¶ Itē in corporibus videmus modū auferri sine specie. ⁊ speciem etiam auferri posse sine ordine per aliqō malus qō nocet bono nature. Nā aliquis habēs indebitam quantitatē dz pulchritudinē forme. ⁊ econuerso. ⁊ filr est i ordine. sed sic se dz malum culpe ad modum spēm ⁊ ordinē in spūalibus. sicut malus qō nocet nature ad modū spēm. ⁊ ordinē in corporalibus. si ergo in corporalibus non priuantur illa tria simul ⁊ inseparabiliter videtur q̄ nec in spūalibus. ¶ Itez nos videmus q̄ alia bona naturalia sic se habent q̄ vnum pōt auferri sine altero. sicut fortitudo sine eloquentia ⁊ econuerso. ergo si modo spēs. ⁊ ordo dicunt bona naturalia ipsius aie videtur q̄ vnum sine altero priuari habeat per malum culpe. ¶ Item tñ vnus vni opponitur. ergo malum vnum opponitur vni bono. aut igitur quodlibet pctm̄ claudit in se tria pcta. siue mala. aut si vnicuz est pctm̄ siue malū. vr q̄ non tollat simul ⁊ semel ista tria. Si tu dicas q̄ ista tria pcurrāt simul in vnū bonū. quero qualiter possit intelligi cū videantur differre formaliter. Et iterū cum in oibus habeāt reperiri qualiter dicunt p malū culpe priua-
26 ri qō non reperit nisi in sola creatura rōnali. ¶ Rñ. ad predictoz intelligentiā est notandū q̄ triplex fuit modus assignandi ⁊ distinguēdi modū spēm ⁊ ordinē in rebus. Nam aliqui acceperunt ista tria sm diuersas proprietates in eadem re consideratas. ita q̄ modus dicat aliquid pertinens ad genus quātitatis. ⁊ spēs aliquid pertinens ad genus qualitatis. ⁊ ordo aliquid pertinens ad genus relationis. Sed iste modus assignandi non consonat verbis Aug. Nā ipse vult q̄ in quolibet quātūcūq; paruo bono. non solum in substantia. sed etiaz in pprietate substantie sit reperire ista tria. vnde hec tria se extendunt ad oia entium ⁊ predicamentoz genera. ¶ Alius vo modus assignandi ⁊ distinguendi ista tria sumitur per comparationem ad diuersa. Quelibet enim res tripliciter habet pconsiderari. videlz in se. ⁊ per comparationem ad alias res vniuersi. ⁊ in comparatione ad finem. Ut aūt in se consideratur. sic attenditur in ea modus. Nam vnaquecq; res in seipsa finita est ⁊ modificata. Ut aūt comparatur ad res alias. sic attenditur in ea spēs sicut attenditur pulchritudo partium sm situm quem habēt in toto. Ut aūt comparatur in relatione ad finem. sic attenditur in ea ordo. Unaquecq; enim res ordinata est dum directe tendit ad finem ad quē est. Iste aūt modus dicendi ⁊ si videtur elici ex verbis Aug. Adhuc tñ veritatem perfecte nō attingit. oibus etiā aliis rebus circūscriptis remanente vna sola aia adhuc pōt peccare. ⁊ adhuc pōt attēdi in ea modus species ⁊ ordo. Et ideo hic est tertius modus dicendi predictis rationabilior q̄ modus spēs ⁊ ordo considerantur in eadē re sm diuersas comparationes siue relationes ad idez. Attendūtur etiā in vnaq̄q; creatura sm q̄ ipsa est vestigiū creatoris qō quidem vestigiū consistit in cōparatione creature ad creatorem sm triplex genus cause. sicut primo li. dictū fuit ita q̄ modus attenditur sm comparationē creature ad creatorem in rōne cause efficientis. spēs in rone exemplaris cause ⁊ ordo in rone finalis cause. Et qz quodlibet ens quātūcūq; modicum hz istam comparationem ad deum in quolibet ente creato reperiuntur hec tria. Juxta hunc igitur modū attendendus est q̄ creatura rōnalis ⁊ est natura vel creatura quedam. ⁊ est vlterius preter alias creaturas operans per voluntatē. ⁊ vtroq; modo habet comparari ad deū. ⁊ vtroq; mō hz reperiri in ea modus species ⁊ ordo. vtroq; etiā mō hz circa cā reperiri malum qō est istoz triū corruptiuū. sed malū culpe proprie hz cōsistere circa ipsam sm q̄ est volūtarie operās. ⁊ iō priuare habent modū spēm ⁊ ordinē sm q̄ pristūt circa ipsam volūtatez. vt est voluntarie operās. Volūtas aūt cū hz modū spēm ⁊ ordinē sicut hz bona est. Tūc aūt volūtas nra bona est qñ in modo siue operādo pximuat diuine voluntati. vt principio moueti. ⁊ proximat ei vt regule dirigēti. ⁊ vnit ei vt fini quietāti,
• ⁊ in primo attēdit modus. in scdo spēs. ⁊ in tertio ordo sm cōparationē in triplici gne cāe. Qñcūq; vo aliqs peccat. necessario discontinuat a deo tāq̄ a principio mouēte. qz deus nāq̄ mouet ad pctm̄. Discordat a deo tāq̄ a regula dirigēte. ⁊ clongat se ⁊ deordinat se a fine quietāte. ponēs creaturā finē. ⁊ in oi pctō necesse est ista tria concurrere. Et sic pz q̄ omne peccatum corrumpit circa voluntatem hec tria. s. modum spēm ⁊ ordinem simul ⁊ inseparabiliter. Et concedēde sunt rationes q̄ hoc ostendunt. ¶ Ad rationes vo in oppositum adductas facile est respondere. ¶ Ad primuz enim qō obiicitur q̄ semper manet t salua comparatio ad efficiens ⁊ exemplar. Dicendum q̄ voluntas vt natura quedam est habet ad deum comparari illo triplici genere cause. ⁊ sm hoc hz quēdam modum speciez ⁊ ordinem in quibus communicat cum omni genere creature. ⁊ malum culpe non habet hoc modo illa priuare. Alio modo sicut predictum est habet comparari ad deum vt mouētem ⁊ dirigentem ⁊ quietātem. ⁊ hoc modo non manet salua comparatio ad deum sub ratione exemplaris siue regule dirigētis. nec etiam sub ratione mouentis sicut nō manet sub ratione finis. ¶ Ad illud qō obiicitur q̄ in corporibus vnum potest adimi sine altero. Dicendum q̄ hec in corporibus dupliciter possunt accipi. Uno modo prout accipiuntur penes dispositiones diuersas. ⁊ hoc mō vnum pōt adimi sine altero. sz hoc mō nō attendit in eis rō vestigij. Alio mō prout attēdunt penes idem sm cōparationes. videlicet. put eadē forma substantialis dat modū. spēm. ⁊ ordinem. sm diuersas comparationes in triplici genere cause. Et hoc dico quātum ad primum esse. vel put eadem forma accidētalis dat quātuz ad bene esse. Et hoc mō nunq̄ fallit quin si fiat corruptio in mō. per consequēs ēt fiat in specie ⁊ ordine. ⁊ econuerso. ¶ Ad illud quod obiicit. q̄ in alijs bonis naturalibus non est ita. Dicendum. q̄ non est simile. quia alia bona naturalia essentialiter differūt. ⁊ ideo vnus potest corrūpi ⁊ tolli sine altero. nō sic autem est in modo. specie. ⁊ ordine. immo circa idem fundant sicut ostensus est ⁊ per hoc patet responsio ad vltimū. ¶ Nam ⁊ si modus. species. ⁊ ordo. videantur esse tria bona. non tamē sunt diuersa pessentiam. sed dicunt tres comparationes eiusdē boni. ¶ Patet ēt illud qō vltimo querebatur. quare scz culpa non est in omnibus in quibus reperitur modus. spēs. ⁊ ordo qz nō est priuatio illorum triuz. sm q̄ in eis consistit generalis ratio vestigij. ⁊ cōsistunt circa omnem creaturam. sed prout consistunt circa voluntatem deliberatiuam.

Questio.ij. Utrū hec tria p qōlibet pctm̄ corrūpā-
+tur equaliter. Et q̄ sic vr. Pmo p Aug. E
gu. in lib. de natura boni. vbi hec magna sunt. magnū ē bonū vbi parua paruū. ergo sm hec tria attēdit intētio ⁊ diminutio in omni bono. ergo si idē bonū non pōt esse magis ⁊ minus seipso. necesse ē q̄ cū ista tria priuant. q̄ eqliter priuent. ¶ Itē ista tria sunt vestigiū trinitatis summe. vbi est pfecta equalitas ⁊ psubstantialitas. ergo sicut hec tria ita sunt psubstātialia. q̄ vnū sine altero esse nō pōt. sic ēt sunt equalia. ergo quātū diminuit ō vno. necesse ē tm̄ diminui de reliquo. ¶ Itē hec tria priuari nō ē. nisi bonū priuari. sicut prius oīsuz ē. sz in eodē ⁊ sm idē. nō est magis ⁊ minus reperire. ergo si p idē malū ista tria priuant. necesse est priuari equaliter. ¶ Item quāto volūtas plus recipit a deo. tāto ē deo similior. ⁊ quāto ē deo similior. tāto magis ad deū tendit. ergo necesse est q̄ quantum

habet

habet de mō. tñi bz de specie ⁊ ordine. ⁊ si hoc necesse est illa tria bona p malū priuari equaliter. ¶ Sed ℨ. vr̄ q malū principaliter priuet ordinē. qm̄ malicia in ope principal'r attendit penes intentionis deordinationē. ergo si penes hāc principal'r ꝓsistit ordo. vr̄ q malum plus habeat priuare ordinē q̄ modū vel spēm. ¶ Jtē modus spēs ⁊ ordo correspōdēt illis tribus. videlz vnitati veritati ⁊ bonitati. sed malus principal'r ⁊ plus aufert de bonitate q̄ auferat de vnitate ⁊ veritate. ergo si hec tria correspōdent illis tribus. vr̄ q mō adimant ista tria equaliter. ¶ Jtē his tribus in quibus attēdit rō vestigij. videlicet mō spēi ⁊ ordini. correspōdēt illa tria in q̄bus attēdit rō imaginis. videlz memoria intelligentia ⁊ voluntas. sed pctm̄ cum deformat imaginē nō deformat oēs potētias equaliter. immo principalius ⁊ magis deformat voluntatē. ergo pari rōne nō corrumpit equaliter modum spēm ⁊ ordines. sed principalius aufert ordinē q̄ modū vel spēm. ¶ Jtē pctm̄ loquēdo essentialiter ⁊ ꝓprie deformitas est. sed oīs deformitas principaliter dicit priuationē forme siue pulchritudinis. ergo spēi. igit culpa nō priuat hec tria equaliter. sed principal'r priuat speciem. ¶ Jtem malum aliquo modo pōt bñ ordinari. sicut dicit Augu. in Encḥ. sed nullo mō pōt spēm habere cum sit priuatio. g̃ vr̄ q in malo magis fiat priuatio spēi q̄ ordinis. non fit ergo priuatio illoꝝ trium equaliter. ¶ Jtem non fit priuatio in aliquo respectiuo. nisi per priuationē prius factam in aliquo absoluto in aliquid em̄ p se ⁊ ꝓprie. nec est motus nec mutatio. g̃ si ordo dicit relationem ad alterum non pōt fieri corruptio in ordine nisi p corruptionem factam in specie. videtur igitur q
32 corruptio facta p malum non respiciat illa tria equal'r. ¶ Rñ. dōm q cum illa tria videlz modus spēs ⁊ ordo. ꝓout priuant p malum culpe sunt conditiones eiusdez bone voluntatis. nō solum abinuicem inseparabiles. verūetiā equales equaliter p uantur per quodcūq; malum culpe. Quodlibet em̄ malus culpe intantum deordinat. inquantum facit deo dissimilē. ⁊ intātum elongat a deo. ita q quēadmodū gratia equaliter reddit aiam ordinatā ⁊ speciosam ⁊ potētē in bonū tñi vel magis culpa deordinat ipsam ⁊ deficit in malū. Et quēadmodum in gloria fil'r est adequatio dotū. sic etiā in culpa equaliter fit priuatio boꝝ triū. Et iō sicut dr̄ visio in gloria esse tota merces ꝓpter ꝓnerionem ⁊ equalitatē in dotibus gloriosis. sic etiam vt dicit Aug. in li. lxxxiij. q. q totum nomen mali de spēi priuatione repertū est non q; p malū spēs pmeat vel principalius. sed q; in priuatione spēi intelligit priuatio alioꝝ. Concedēdē
33 sunt igit rōnes que ad primā partē inducuntur. ¶ Ad illud ℨ qō obijcitur q malicia principaliter consistit penes intentionē. dōm q verū est. sed qō ipse obijcit q ordo attendit penes intentionem. Dōm q illud intelligit penes quandam appropriationem. nam circa ipsam intentionē consistit modus spēs ⁊ ordo. ex quibus ⁊ bona est intētio ⁊ bona est actio que ex in-
34 tentione procedit. ¶ Ad illud ℣o qō obr̄ q modo spēi ⁊ ordini tribus bis respōdet vnitas veritas ⁊ bonitas. Dōm q verū est prout in illis tribus ꝓsideratur generalis ratio vestigij. put aūt in ipsis attenditur corruptio mali culpe que cōsistit circa voluntatem hec tria habēt ꝓsiderari in bono fm̄ q bonum est. sicut in precedenti. problematē patuit. ⁊ ideo equaliter p
35 malum bñt priuari. qm̄ directe opponit illis. ¶ Ad illud qō obr̄ q malum non equaliter deformat oēs potētias imaginis dōm q non est simile. q; ille potentie sunt diuerse ⁊ ad diuersos actus ordinate. ita q aliqui illoꝝ actuū respiciunt culpā. ⁊ iusticiā fm̄ plus ⁊ minus. nō sic aūt est in ꝓposito. nā hec tria sola comparatione differunt. ⁊ cum habeant idem fundamentum. necesse est q' quantum diminuitur vnū diminuatur ⁊ alte
36 rum. ¶ Ad illud qō obijcitur q malum culpe est deformitas. Dōm q non tñi est deformitas opposita pulchritudini. sz etiā est deformitas vel curuitas opposita rectitudini. Jdeo non sequitur q magis priuet spēm q̄ ordinē. non em̄ ōr deformitas p solius pulchritudinis priuationē. sed etiā in hoc intelligit priuatio alioꝝ. magis tñi denominat a priuatione spēi ⁊ forme
37 ꝓpter hoc q spēs est rō cognoscēdi. ¶ Ad illud qō obr̄ q malum est ordinabile. Dōm q dupler est ordo. Est em̄ ordo antefactum esse. qui est ex intentione facientis. Et est ordo post factum esse. qui quidem attenditur fm̄ iusticiam retribuentis. Primus ordo est ille qui priuatur a malo per malum. Et hunc ordinē malus nō pōt habere sicut nec spēm. Sēs ℣o ordo nō priuatur per malum. immo malum est ordinabile in peius fm̄ ordinem illum. ¶ Ad illud qō obijcitur q non fit priuatio in 38
respectiuo. nisi per aliquod absolutum. Dōm q tam spēs q̄ ordo vt hic accipitur. vtrūq; est respectiuum. ideo non magis ꝓ uatur vnum per alterum q̄ ecōuerso. Nihilominus tñi hec tria tolluntur per mutationem factam circa aliquid absolutū. tūc enim priuatur cum liberum arbitrium peccat inordinate mouendo seipsum.

Questio. iij. Utrū per malū ꝓtingat hec tria corrupti totalr. Et q nō vr̄ Aug. i Encḥ. 5
Bonū minui malū est. q̄uis quātūcūq; minuat aliq̄d remanet. ergo p culpā nūq̄ auferr̄ totū bonū. qō p malū corrūpitur sed tale bonū attēdit in mō specie ⁊ ordine. ergo ⁊c. ¶ Jtem Aug. in li. de natura boni. loquēs de his tribus. vbi hec magna sunt magnū bonū est. vbi parua paruū. vbi nulla nullum. ergo si per culpam totaliter fieret boꝝ triū ademptio. fieret peccantis adnihilatio. sed hoc est impossibile q aīa peccando adnihilet. igitur impossibile est q ista tria totaliter corrūpantur. ¶ Jtem malū si malum est aliquid adimit. sed impossibile est q aliqs tot mala faciat. ⁊ tñi peccet. q̄n adhuc possit peccare. ergo nūq̄ tñi peccat quin adhuc inueniat culpa in eo aliquod bonum quod possit adimere. sed hoc bonum consistit in mō specie ⁊ ordine. ergo ⁊c. ¶ Jtē de nemine desperandū est dū est in via. ergo quātūcūq; peccet adhuc habilitatē bz bene faciendi. sed q̄diu bz habilitatē bñfaciēdi. adhuc bz aliquod bonum qō malum pōt corrūpere ⁊ si hoc. bz modum spēm ⁊ ordinem. ergo ista nūq̄ corrumpunt totaliter p malum culpe.
¶ Jtē demus q in aliquo corrumpunt totaliter. tunc querit. aut ille desinit esse aut nō. Si sic. ergo p pctm̄ ꝓtingit corrumpere substantiā immortalē ⁊ incorruptibilē. aīam. s. rōnalē qō est impossibile. Si aūt nō desinit eē. aut ergo pōt peccare aut non. Si pōt peccare. ergo aliqō bonum pōt pdere. ⁊ si hoc adhuc bz aliquid de habilitate ⁊ mō ⁊ specie ⁊ ordine que corrūpunt per malū culpe. Si nō pōt ⁊ substātia rōalis que nō pōt peccare habens liberam voluntatē. melior est illa que potest peccare. q; dei similior est. ergo p multitudinē pctōꝝ perueniret homo ad statū meliorē. sed hoc est falsum ⁊ impossibile. ergo ⁊ illud ex quo sequit. videlz q modus ⁊ spēs ⁊ ordo totaliter adimat per pctm̄. ¶ Sed ꝓtra. Oē illud a quo fit adēptio ⁊ ablatio si nō est infinitum. aliqñ totaliter est ademptuz. sed omne bonum qō est in aīa. siue sit habilitas siue potentia finitum est. ergo si per malum culpe tollit ⁊ adimit. necesse est q aliqñ totaliter adimatur. ¶ Jtē si tñi maluz adimit. tñi de bono. ergo maius malum maius adimit. ⁊ duplo malum duplo adimit. sed nullum est pctm̄ ita magnum quin adhuc possit eē maius. ergo si vnū paruū pctm̄ adimit aliquid de bono. possibile est q aīa cōmittat ita magnū pctm̄ q totaliter adimit bonum. qō per peccatum priuatur. ¶ Jtem quātacūq; corporali quātitate data quātūcūq; modicū ide auferat. vtpote si a mari auferatur gutta aque. contingit intelligere q aliqñ totum auferatur. ergo pari ratione videtur in quantitate virtutis q quātūcūq; paruū aufertur per malum. si homo peccet cōtinue aliquando totum erit consumptum. ¶ Jtez sicut se habet gratia ad ꝓnitatem. sic se habet culpa ad bonam habilitatē. sed gratia adeo potest crescere q omnino potest auferre ꝓnitatem. sicut pz in xp̄o ⁊ beata virgine. in quibus fuit tāta gratia q nulla fuit in eis ad malum ꝓnitas. ergo pari ratione vr̄ q adeo potest crescere culpa q totaliter perdatur ad bonum habilitas. ¶ Jtem sicut status glorie confirmat in bono. ita status damnationis confirmat in malo. ergo sicut per gloriā redditur homo impossibilis ad malum. ita per damnationē eternam. reddit impossibilis ad bonū. sed vbicūq; est ad bonum impossibilitas ibi nulla est ad bonū habilitas. si ergo habilitas ad bonū est illud qō adimit per pctm̄. ⁊ cuius modus species ⁊ ordo tollit p culpam. vr̄ q hec aliqñ totaliter fit adempta. ¶ Rñ. dōm q absq; dubio per malū culpe non contingit 39
oīno remoueri ⁊ priuari habilitatem voluntatis ad bonū. nec modum speciem ⁊ ordinem. qui fm̄ illam attendunt. ⁊ hoc manifeste apparet. q; nunq̄ voluntas potest esse sine naturali habilitate ⁊ aptitudine ad bonum. sicut ergo non potest voluntas peccando desinere esse. sic non potest totam habilitatez illam perdere ⁊ modum ⁊ speciem ⁊ ordinem. que fm̄ illam attēduntur totaliter amittere. Et hoc quidem dicit Aug. expresse

ꝛ cõiter consentiunt in boc oēs doctores. Sed qualiter ꝓ pec catū habilitas illa ꝓtinue adimaf. ꝛ nūq̄ finiatur siue consu matur, difficile est assignare. Et sup hoc diuersi senserūt diuer simode. Quidā em̄ voluerūt dicere q̄ habilitas illa nūq̄ tota liter tollif. ꝓ eo q̄ ꝛ si sit finita in se, est tm̄ ordinabilis ad infi nitū bonū. ꝛ ad infinitos actus. ꝛ iō nūq̄ pōt tolli. nec per pec cati magnitudinē. nec ꝓ pcti multitudinē. Sz iste modus di cendi non satisfacit. nā habilitas quātūcūq; diminuaf ꝓ pec catum. adhuc est ad infinitū bonū. adhuc etiam est ad infini tos actus. ergo ex illa parte ita magna est sicut prius erat. er go in nullo est diminute. igif ordinatio ad boni infinitatē vel ad actū multitudinē. nihil facit ad illius habilitatis diminu tionē. immo potius ex hoc posset argui q̄ nullo mō minuif cū infinitū nō sit minus infinito ex capte qua infinitū est. ¶ Et ꝓ pterea alij dixerūt aliter q̄ illa habilitas ꝛ si semp diminuaf. nunq̄ tm̄ totaliter tollif q: diuisibilis est in infinitū. sicut em̄ i corpore alibi quantitas molis diuisibilis est in infinitū. ꝛ nūq̄ pōt adeo ꝓ diuisionē diminui quin adhuc possit minor effici. sic in spūalibus habilitas potētie que est quantitas virtutis. nūq̄ pōt ꝓ pctm̄ adeo parua effici q̄n adhuc possit minor fieri ꝛ hoc nihil pbibet q̄ aliquid sit finitū actu ꝛ infinitū diuisiōe ꝛ ita q̄ sit semper diminuibile. ꝛ nunq̄ totaliter ꝓsumptibile. Sed nec iste modus dicendi satisfacit. Nā q̄uis ꝓtinuum sit diuisibile in infinitum. nunq̄ est tm̄ continuū aliq̄ ita magnū q̄ si diminuaf diminutione quātūcūq; parua. ꝛ postmodū cō sequēter fiat abscisio partis ita parue sicut prius. ꝛ sic ꝓcedendo quin aliq̄n totū ꝓsumaf. sicut ps si a mōte auferretur ita modicū. sicut est vnus atbomus. ergo si malus aliq̄d tollit de illa habilitate cū non sint ibi infinita tanta. aliq̄n erit totaliter consumpta. Si tu dicas q̄ hoc verū esset si in sequēti cul pa tm̄ adimerek sicut in prima. nūc aūt nō est sic. q: semp min⁹ ꝛ minus adimif. ꝛ ita nūq̄ finif. Si q̄s em̄ in diminuēdo acci peret millesimā partē diminuibilis. ꝛ postmodū millesimam partē residui. ꝛ sic ꝓcedendo nunq̄ totaliter tolleret. Si inq̄ hoc mō dixeris non satisfacis ꝓ eo q̄ maior culpa plus tollit de bono. ꝛ minorē culpā precedentē pōt subsequi maior culpa ꝛ sic ꝓcedēdo. ergo semp pōt fieri maior. ꝛ maior adēptio ꝛ ita necessario aliq̄n poterit fieri illi⁹ totius boni ꝓsumptio. ¶ Et iō dixerūt aliqui aliter. videlz q: q̄ illa habilitas semp minuif. ꝛ nunq̄ finif. hoc venit ex hoc q̄ est durabilis ꝛ conti nuabilis in infinitū q̄uis sit actu finita. Ūñ sicut aqua q̄ est in fonte scaturiente. actu finita est. nūq̄ tm̄ pōt tm̄ exhauriri. q̄n semp remaneat. ꝓpter hoc q̄ est ibi virtus ꝓtinue influēdi. sic ꝛ in ꝓposito dicūt se habere q̄ ipsa habilitas ad bonū ortū bz a libertate volūtatis. ꝛ quātūcūq; voluntas se actu debabili tet. q: tm̄ semp manet libera. semp pōt se ad bonū habilitare. Et iō sicut si q̄s subtraheret radios soli illuminanti. sol posset ꝓtinue radios suos restaurare. q̄uis habeat actualiter finita tem. sic ꝛ in ꝓposito dicūt se bñe. ꝛ iō cū pctm̄ nō possit ipsaz volūtatē q̄ est radix ꝛ principiū illius habilitatis perimere. ꝛ volūtas semp possit illā habilitatē ꝓtinuare. malū culpe nūq̄ pōt eam totaliter ꝓsumere q̄uis aliquo mō possit diminuere. Sed nec iste modus dicendi satisfacit. Nā si iō habilitas non finiref. ꝓpter hoc q̄ ꝓtinue restaurak. sic duo sequerenf incō uenientia. quoz vnū esset q̄ nec habilitas minueref nisi ad ꝑtē pus. sicut nec aqua fontis. Aliud esset q̄ hō posset resurgere a pctō p scip̄m. si illā habilitatē posset volūtas sine gra restaura re. ꝛ restaurādo ꝓtinuare. ¶ Et ꝓpterea est quartus modus dicēdi. videlz q̄ habilitas semp pōt minui. ꝛ nūq̄ totaliter cō sumi. ꝛ hoc q: est clōgabilis a rectitudine in infinitum. Sicut em̄ linea curua pōt infinities clōgari a rectitudine. i. nūq̄ tm̄ clōgari q̄n adhuc possit magis. Sic cū malū corrūpat habili tatē elongādo ipsam a rectitudine. ꝓ eo q̄ ipsum malum siue malicia est curuitas ꝛ intētio in malo est ꝓ recessuz a bono. ba bilitas illa nūq̄ adeo diminuif q̄n adhuc possit magis dimi nui. q: nūq̄ adeo clōgaf. q̄n magis possit clōgari ꝛ nūq̄ adeo curuaf q̄n possit magis curuari. ꝛ iō semp pōt per malus dimi nui. ꝛ nunq̄ totaliter tolli. Hic aūt modus dicendi inter ceteros predictos. magis vī esse rōnalis ꝓ eo q̄ fundaf sup mo dum adimēdi ipsius mali. Corrūpit em̄ sicut dictū est ꝓ clon gationē a bono. sicut dicit Augu. ꝛ magister in si. di. recitat in littera. ¶ Ad huius igitur modi intelligentiam ampliozē ba bendam notandum est q̄ sic corrumpit ꝛ diminuit culpa habi litatē illam sicut ei opponitur sed non opponitur illi habilitas ti ꝼm id qō est. vt predictū est supra. siue ꝓut fundaf in natu ra. sed ꝼm id ad qō est. i. ꝓout ordinaf a gra. ꝛ ideo nunq̄ co rumpit eam nec minuit ita q̄ aliquā partem sui auferat ꝼm id qō est. sed q: deordinat ab eo ad qō est. ac ꝓ hoc sic minuit q̄ reliquit. ꝛ ideo sic corrumpit q̄ nunq̄ totaliter tollit. Unde si cut dicit magr q̄ concupiscentia ex vsu charitatis cōtinue mi nuitur ꝛ nunq̄ finitur. q: charitas nunq̄ opponitur ipsi concu piscentie ꝼm radicem suaz ꝛ ꝼm id in quo radicatur. sed ꝼm id ad qō inclinat. sic intelligendū est esse in proposito. ꝛ illud me lius manifestatur si sumatur exemplum in terminis. Habilis tas enim illa quam dicimus diminui. non est aliud q̄ idonei tas aīe ad suscipiendū gratiam ꝛ ad cooperandum gratie iaz suscepte. Jn hoc igitur ꝺr culpa illam habilitatem minuere q̄ reddit aīam minus idoneam ad vtrūq;. Dum enim hō peccat deum offendit. ꝛ ex hoc efficitur indignus ꝛ ineptus ad suscipiendum gratiam dei. Jn hoc etiam q̄ peccat ꝓnus ad malum redditur. ꝛ in hoc efficif ineptus ad opa virtutū. sed plas num est istud q̄ nunq̄ est aliquis adeo indignus gratia dei. quin adhuc possit esse indignior. q: nūq̄ tm̄ offendit. quin ad huc possit magis offendere. nunq̄ est adeo indignus q̄n q̄diu est in statu vie. sit susceptibilis gratie. ꝛ ita nunq̄ ex illa parte efficitur inhabilis in summo ad susceptionē gre. Sicr ex par te ꝓnitatis. nullus est adeo ꝓnus q̄n possit adhuc magis ꝓnus effici ꝓ eo q̄ voluntas semp est libera. ꝛ ideo nūq̄ ꝓ nitas in voluntate pōt fieri necessitas. ꝛ ita pōt homo semper fieri magis ac magis ꝓnus ꝛ magis ineptus ad cooperādū gratie. ꝛ per hoc ex neutra parte totaliter dehabilitaf. Et sic ps q̄ habilitas illa per culpam semp pōt minui. ꝛ nunq̄ totali ter tolli. Et ratio huius est. q: nō minuif alicuius partis abla tione. sed elōgatione. non ꝼm id qō est sed ꝼm id ad qō est. hoc em̄ mō illi habilitati opponif. ꝛ iō per hūc modum ab ea dimi nuitur. Concedende sunt igitur rationes que hoc ostendunt. Ad rationes ad oppositus satis plana est responsio.

¶ Nam quod obicit primo secundo ꝛ tertio per hoc soluitur 40
quia ille tres rationes ex malo intellectu diminutionis procedunt. Arguunt em̄ ac si habilitas minueref ꝼm id qō est. ꝛ ex pars aliquota tolleref. hoc aūt nō est sic. sed per elongationē vt dictū est. Et iō nūq̄ pōt tot pctis dehabilitari. quin adhuc possit magis pluribus. nec etiā tāto pctō q̄n adhuc maiori. Et iō dicit Diony. q̄ malum est infinitum. non q: aliq̄ sit ma lum summū quo nihil possit esse pcius. sed q: non est aliq̄ ita malum q̄n adhuc possit esse pcius. Et ideo ꝓ quātūcūq; malū nunq̄ adimif habilitas ꝼm totū. q̄uis enim sit finita. modus tm̄ adimendi ipsam protendit se vsq; in infinitum nō infinitate actuali sed potentionali. qua. s. dicimus q̄ curuum a recto in infinitum potest recedere. ¶ Ad illud vo qō obiicitur q̄ gra 41
tia totaliter tollit concupiscētiam. Dōm q̄ quedam est gratia que opponitur ipsi concupiscentie ꝼm id qō est. quedā vo que opponitur ipsi solum ꝼm id ad qō est. ꝛ prima est quedam gratia gratis data. ꝛ totaliter pōt tollere ꝛcupiscentiā. dū sanat ꝛ reintegrat naturā vitiatā. Alia vo est gratia gratūfaciens. Et de hac dicit Aug. q̄ q̄uis diminuat cōcupiscentiā. nūq̄ tm̄ finit eam. ꝛ huic gratie assimilatur culpa respectu habilitatis non alteri. Nam sicut dictum est non opponitur illi habilitati ꝼm se. siue ꝼm id in quo est. sed ꝼm id ad qō est. ¶ Ad illud qō 41
obiicitur q̄ gloria reddit impossibilem ad malum. Dōm q̄ et pena reddit impossibile ad bonum. sed tm̄ aliter ꝛ aliter. quia gloria reddit impossibilem ad malum in hoc q̄ in eo aufertur radix mali. s. ipsa concupiscentia. ꝛ datur plenitudo boni. Dā natio vo eterna reddit impossibilem ad bonum. non q: ibi sit plenitudo oīs mali. nec etiam quia auferatur naturalis aptis do ad bonum. sed quia aufertur merendi spacium. ꝛ deus am plius non offert gratiam iuuantem ad bonum. Et ideo illa im possibilitas non dicitur per priuationem habilitatis omnimo dam. sed potius propter benefaciendi impedimēta. Ūñ si alis quis dānatus ad statuz vie reduceretur nulla sibi habilitate collata. de nouo habilitatē haberet ad susceptionē gratie. Et propterea q̄uis ordinatio habilitatis impediaf. tm̄ habilitas nūq̄ totaliter tollif. Esto aūt q̄ procederek q̄ tolleref in infer no. adhuc tm̄ nō sequerek q̄ totaliter tolleref ꝓ pctm̄. Nulla enim culpa ponit hoīem extra statū vie. ꝛ iō nec aufert hoī habilita tem ad gratie susceptionem.

Distinctio.xxxvj. Utrum peccatum sit pena peccati.

Liendū est tñ q̄dam sic esse pctā ꝛc. Supra determinauit mgr̄ q̄d sit pctm̄ fm rē ꝛ diffinitionē. In hac parte inq̄rit vtrū pctm̄ sit pena peccati. Diuidit autē ista pars in duas partes. In quarū prima mgr̄ mouet qōnē illā. ꝛ determinat fm opi. alioꝝ. In scōa vo ꝟ opi. ppriaꝫ ibi. In nullo tñ p̄iudiciū factū veritati ꝛc. Prima pars ꝟ tres partes. In prima adducit magr̄ autoritates q̄bꝰ ostēdit q̄ vnū pctm̄ sit alterius pcī pena. In scōa vo mouet qōnē. vtrū peccatū fm idē sit culpa ꝛ pena. an fm diuersa. ꝛ determinat iuxta alioꝝ opinionē ibi. Et iō merito q̄rit. In tertia vo subiūgit illius opinionis maiorē explanationē. ibi. Et ls ex hoc sensu oē pctm̄ mortale possit dici. Sit̄ secunda pars principalis in q̄ istā qōnē determinat fm ppriā opinionē diuidit i tres partes. In quarum prima determinat ppositā qōnē fm ppriā opinionē. ꝓfirmās eā autoritate sctōrum. In scōa vo determinat quoddā dubiū in p̄dictis autoritatibus ppositū ibi. Illud aūt diligēter notādum est q̄ supapositis ꝛc. In tertia vo breuiter epylogat ea q̄ p̄dicta sunt. ibi. Satis diligēter eoꝝ posuim⁹ ꝛc. Et sic in hac totali parte agit̄ principal̄r de cōparatione culpe ad penam. Utrū videlꝫ culpa sit pena causal̄r tñ. an causal̄r sit ꝛ essential̄r. Et q̄uis fm aliquoꝝ opinionē peccatū sit pena tñ causal̄r. fm tñ opinionē mgr̄i quā in lra innuit. non tñ causaliter. sed ēt ēntialiter pena est.

☞ Adducit autoritates q̄ bus ostēdit q̄ vnū pctm̄ sit alterius pctī pena. a

Liendu⁊ ē tñ q̄da⁊ sic esse pctā vt sint ēt pene pctōꝝ. vnde Augu. sup illū locū ps. lvij. supcecidit ignis et nō viderūt solē. ait. Ignis superbie ꝛ ocupie ꝛ ire intelligitur. Istas penas pauci vidēt. iō eas maxime commemorat apl̄s in epl̄a ad Rom̄. ꝛ enumerat multa q̄ pctā sunt ꝛ pena pctī. Itē. Inter primū eīm pctm̄ apostasie ꝛ vltimā penā ignis eterni. media q̄ sunt. et pctā sunt ꝛ pena pctī. Grego. q̄ sup Ezech. ait. Cōtēnēti q̄ non vult penitere ponit deus offendiculū vbi. l. grauius impiguat. Pctm̄ eīm q̄ p pniaꝫ citius nō delet̄. aut pctm̄ est ꝛ cā pctī. aut pctm̄ ꝛ pena pctī. aut pctm̄ sil̄ ꝛ cā ꝛ pena pctī. Cū moyses. Nondū sunt cōpleta pctā amoꝛreoꝝ. ꝛ dauid inq̄t. Appone iniq̄tatē super iniq̄tatē eoꝝ. Et alius ꝓpha. Sanguis sanguinē tetigit. i. pctm̄ pctō additū ē. Paulus q̄ ait. Propterea tradidit illos deus in passiones ignominie ꝛc. Et itē. Ut ipleant pctā sua semp. Job q̄ p angelum ꝺr. Qui in sordibus est sordescat adhuc. Ex his testimōijs colligit̄ pctm̄ aliq̄ꝺ. ꝛ pctm̄ ē ꝛ penam pctī.

☞ Mouet qōnē vtrū pctm̄ fm idē sit culpa ꝛ pena. an fm diuersa. ꝛ determinat fm aliorum opinionem. b

¶ Et iō merito q̄rit vtrum pctm̄ inquantū pctm̄ est sit pena pcti. Q̄ non vī cū oīs pena pctī iusta sit. Cū Augu. in li. retracta. Oīs pena pctī iusta est ꝛ supplicīū noīat̄. Si ergo pctm̄ qꝺ ē pctm̄ ꝛ pena pctī inquātū pctm̄ est. pena pctī est cum oīs pena iusta de iusticia dei veniat. vī inquātū pctm̄ ē iustum esse ꝛ a deo ꝓuenire.

¶ Ad qꝺ illi rñdent pctm̄ sic dici penā pctī. q⁊ p pctm̄ in qꝺ merito p̄cedētis pctī hō labit̄ deserēte deo corrumpit̄ bona natura. Sicut ignis eternus ꝺr pena malorꝝ. q⁊ ea cruciant nec tñ ipse cruciatus malorꝝ ignis est. sed p ignē fit in hoīe Ita p pctm̄ corrūpit̄ natura ꝛ imminuit̄ bonū nature. ꝛ ē ipsa imminutio ꝛ corruptio boni passio ꝛ pena. ꝛ non est essentialiter ip̄m pctm̄ p qꝺ sit. sed iō pctm̄ ꝺr vt p̄missum est. q⁊ p b pctm̄ ilico vt peccat hō fit in homine illa corruptio q̄ tñ fit deo autore. Illa eīm pena siue passio q̄ est boni corruptio a deo est. Illius tñ (vt sic dicā) materia ꝛ cā est pctm̄. qꝺ a deo non est. Qꝺ vī Aug. notasse. ꝛ iuxta hūc sensum intellexisse cū ait in lib. de p̄destinatione sctōꝝ. Predestinatione deus ea p̄sciuit que fuerat ipe factus. Sed p̄sciuit deꝰ etiā que non est ipe facturus. id est omnia mala. q⁊ ꝛ sic sunt quedā q̄ ita peccata sunt vt etiam pene sint peccati fm illꝺ apl̄i. Tradidit illos deꝰ in passiones ꝛc. non tamē peccatū dei est. ſz iudiciū. scilicꝫ pena. In scriptura enim sepe nomie iudicij pena itelligit̄. ¶ Hic diligēter itendētibus insinuare videtur ea que pctā sunt ꝛ pene pcti nō dicat̄ siue passiue est imaginis deformatio. Deformatio autē imaginis deo displicet. ꝛ nihil qꝺ deo displicet est a deo. Idē eīm est fieri deo autore ꝛ deo volente. ergo talis corruptio nō est a deo. Itē eadē sunt p̄incipia actionis ꝛ passionis. ergo si corruptio actio nō est a deo. vī sil̄r q̄ nec corruptio passio.

¶ Rñ. dom̄ q̄ illud verbū nō est dictū fm opinionē mgr̄i. sed fm opinionē alioꝝ. ficut ꝓ ex ipsa serie littere. Vel̄ q⁊ illud idē vī mgr̄ dixisse in vltimo capl̄o p̄cedētis distinctionis. Aliter respōdendū est q̄ in illa corruptione. ꝛ est ꝓsiderare defectum. ro. rōne vtriusq̄ pctī hꝫ ad aliud pctm̄ disponere. ꝛ per hoc pctm̄ aliud ꝺr causare. Rōne q̄dem auersionis. q⁊ in hoc qꝺ a deo auertit elōgat a bono. ꝛ p hoc hō efficit impotēs ad resistēdū malo. Rōne ꝓuersionis sicut actus vnius virtutis disponit ad actū alterius. vtpote actus nutritiue ad gñatiuam. sic vna culpa hꝫ disponere ad aliam. vtpote gula ad luxuriā. Est igit̄ peccatū cā pcti. i. dispositio trabēs siue inclinans ad aliud pctm̄. tā rōne auersionis q̄ rōne ꝓuersionis. sed rōne auersionis in q̄ cōicāt oīa pctā. qꝺlibet ē cā cuiuslibet. rōne vo cōuersionis in q̄ distinguūtur non qꝺlibet est cā cuiuslibet. sed pctm̄ vnius gñis disponit ad peccatum gñis primi. vtpote spūale ad spūale. vt superbia ad inuidiā. ꝛ carnale ad carnale. vt gula ad luxuriaꝫ. Ad illud ergo qꝺ obī q̄ nō est cāvolūtaria nec necessaria. ꝺꝛ q̄ peccatū nō est sufficiēs causa pcti. sed ꝺr i boc q̄ trahit volūtatē vt cōmittat aliq̄n culpā ꝛ ita reducit̄ ad cām volūtariā. Ad illud qꝺ q̄rit. vtrū sit cā rōne positionis vel defect⁹ Dico q̄ rōne vtriusq̄. sicut visum est. Conuersio eīm inordinata disponit ad aliā ꝓuersionē inordinatā. Ex ꝓuersione enim inordinata. augef in nobis ꝓcupiscētia ꝛ pnitas ad malū. ꝛ dū augef ꝓnitas ꝛ ꝓcupiscētia. quasi quoddā pōdus ponit̄ i aīa. Qꝺ eīm est pōdus in corporibus. boc est amor in spiritalibꝰ. Et iō bñ dicit Greg. q̄ pctm̄ qꝺ per pniam nō diluit̄. mox pōdere suo ad aliud trahit. ꝛ ita nec defectus p se facit. nec bonū p se. sed vnū cū alio. Illud tñ argumētū non valet. q⁊ defectus nō pōt esse cā alicuius. q̄ nō pōt esse cā pcti. Causare eīm pctm̄ nō est causare aliq̄ꝺ. sed potius deficere. Cū est ibi sopbisma fm q̄ꝺ ꝛ simpl̄r.

b ¶ Ilico vt peccat bomo fit in boie illa corruptio q̄ tñ fit deo autore. Sed ꝛ. boc est. q⁊ illa bona corruptio siue actiue

ctum. ⁊ deordinationem
Est nihilominus ibi confiderare passionem ⁊ ordinem ad p̄cedentē actionem. ⁊ q̄tum ad hec duo vltima. corruptio ista tenet rationem pene. ⁊ quātum ad hoc dicitur esse a deo. videlicet inquantus pena. simpliciter autē loquendo vt dicatur corruptio modi specici ⁊ ordinis esse a deo. siue deformatio imaginis. non admittitur sicut rōnes ostēdunt. propter hoc q̄ talis corruptio ⁊ defectum dicit ⁊ deordinationem. q̄ est culpa. sicut supra est ostensum. Et est talis corruptio pena non inflicta. nec contracta. sed acta et ideo quodāmodo tenet rationez culpe. sicut ostēsum fuit in p̄cedenti distinctione. Et quantum ad hoc nō intelligitur illud quod in littera dicit Et per hoc patent ea que in littera obiciuntur.

Ro. j.

inq̄tum pctā sunt sed iquātū pene dei eē dicunt. nā cū diuisero eū nō eē facturū mala aliq̄ ideſt pctā. q; posset ei obiici. q̄ dā pcā eē ēt penas pci. ⁊ pena pcti ois iusticia est. ⁊ iō a deo est. q̄si determinādo fm q̄d facit ea. vl fm q̄d nō faciat. addit reliqua. Juxta vo p̄dictaz intelligentiā pctā sane dicunt pene. Ch̄o apls appellat eas passiones ignominie q; vt ait autoritas. Iz q̄dā peccata sint q̄ delectāt. sunt tñ passiōes nature nominānde. q; p ea corrūpitur natura.

Magr explanat opinionē alienā. q̄ nō omne peccatum est pena peccati.

Et Iz ex hoc sensu oē pctm̄ mortale posset dici pena. non tñ omne pōt dici pena peccati Pena eñ pcti. vt p̄dictū est. est illud cuius cā est aliud p̄cedēs pctm̄. Nā pctm̄ sic dr pena peccati respectu p̄cedētis sicut dr causa peccati respectu sequentis. Quo fit. vt idē pcm̄. ⁊ cā sit ⁊ pena pcti. sed alterius pcti pena. ⁊ alterius cā. Ut eñ greg. i mora. ait. Pctm̄ quod pnia nō diluit. suo pōdere mor ad aliud trahit. Ch̄ fit. vt nō solū peccatū sit sed ⁊ causa pcti Ex illo quippe culpa subsequēs oritr. Pctm̄ vero q̄ ex peccato oritr. nō solū pctm̄. Iz ⁊ pena pcti est. q; iusto iudicio dei cor peccātis obnubilat. vt p̄cedentis peccati merito ēt in alia cadat. Quē enim liberare noluit deserendo percussit. Proinde vt Aug. ait. Precedētis est hec pena pcti. ⁊ tñ etiam ipsa pctm̄ est. Judicio enim iustissimi dei traditi sunt. vt ait apls de q̄busdaz siue deserendo siue alio mō explicabili siue inexplicabili in passiones ignominie. vt crimina criminibus vindicarent. ⁊ supplicia peccātiū nō tñ sint tormēta. sed ⁊ vicioz incremēta. Illa ergo pctā q̄ enumerat apls. q; de supbia sunt non solū pctā sed etiam supplicia sunt. Ecce ex his iā fit pspicuū q̄dā pctā. etiā penas ⁊ causas pcti esse. ⁊ illud pctm̄ esse penā pcti q̄ cām p̄cedētem hz pctm̄ atq; illud pctm̄ esse cām pcti q̄ est meritū sequētis culpe. Sed cuz ait crimina criminibus vindicari. vr insinuare ea ipsa q̄ pctā sunt essentialiter esse penas pcti. i. punitiones pci. Ad hoc aūt inquisūt illi hec ⁊ similia dicta esse fm rationem p̄dictam. et iō intelligēda forē fm p̄missam expositionē. Intelligētia enim dictoz ex cāis est assumēda dicēdi.

Utrum pctā aliqua eēntialiter sint pecata ⁊ pene pcti.

c Jn nullo tñ p̄iudiciū factū veritati putaf. si q̄s dicat ipsa eadē que pctā sunt eēntialiter vt ita dicā ee penas. Postea subfugit q̄ hmōi punitiōes iuste sunt. ⁊ a deo sūt. nec tñ pctā a deo sunt. Videf hoc esse iplicatio cōtradictiōis. Primo eñ dicit q̄

Determinat qōnē ppositā fm ppriā opinionē confirmās ea autoritate sctoz. d

c Jn nullo tñ p̄iudiciū factū veritati putatur. si q̄s dicat ipsa eadem q̄ pctā sunt essentialiter (vt ita dicā) esse penas. i. punitiones pctoz p̄cedētium que iuste sūt. ⁊ a deo sunt. nec tñ inquātū pctā sunt a deo sūt nec inquātum pctā sunt. pene pcti sunt. ⁊ tñ inquantum pctā sunt. p̄uationes boni sunt. Sed vt supra dictū est causaliter ⁊ actiue dñr p̄uationes. Quaūt quedā pctā pene sint ⁊ ipsa pena iusta sit ⁊ a deo sit euidēter tradit Augu. in lib. retracta. j. dicēs quedā necessitate fieri ab hoīe que mala sūt ⁊ eadem iusta pena pcti sunt. Sunt inquit que dam necessitate facta improbāda. vbi homo vult recte facere ⁊ non pōt vnde ⁊ illud apli. Non q̄ vo lo facio bonum. sed q̄ odi malum hoc ago. Et illud caro cō cupiscit aduersus spiritum et spūs aduersus carnē. Hec eñ inuicē sibi aduersantur. vt nō ea que vultis faciatis. sed hec oia ex illa mortis damnatione sunt. Nam si non est ista pena hois sed natura. nulla ista peccata sunt. Si enim non recedit tur ab eo modo quo naturaliter factus est homo cuz hec facit. ea vticz facit q̄ oz. Si aūt homo q; ita nō est bonus. nec habet in potestate vt sit bon⁹. siue non videndo qualis esse debeat. siue videndo ⁊ non valendo esse qualem se esse debere videt penam istaz esse quis dubitet. Quis aūt pena si peccati pena est iusta est ⁊ supplicium nominatur. Si aūt iniusta est pena. q̄m penam esse nemo ambigit iniusto aliquo dominātē. hoi imposita est. Jnoro q; de oipotētia dei ⁊ iusticia dubitare demētis ē iusta est hec pena. ⁊ p̄o pctō aliquo impēdit. Non eñ quisq̄ iniuste dominās aut surripere hoiem potuit velut ignoranti deo. aut erroquere inuito tanq̄ inualidioti vt hoiem iniusta pena cruciaret. Relinquit ergo vt hec pena iusta de damnatione hois veniat. His atq; aliis pluribus testimonijs docetur quedā esse pctā ⁊ penas pcti essentialiter. Preterea nullatenus ambigendum est quedaz peccata absq; vllo scrupulo penas esse vt inuidia que est dolor alieni boni ⁊ ira que etiaz non inquātum pene sunt pctā sunt. Jta etiam de cupiditate ⁊ timore ⁊ aliis hmōi sentiendum est. Unde Aug. in lib. lxxiij. q. ait. Quis perturbatio passio. ois cupiditas perturbatio. ois ergo cupiditas passio. Quis vo passio cū est in nobis ipsa passione patimur. Quis ergo cupiditas cū est in nobis ipsa cupiditate patimur. ⁊ inquātum cupiditas est patimur ea. ois aūt passio inquātū ipsa patimur non est peccatuz. ita ⁊ de timore nō enim consequēs est vt si patimur timorem. ideo non sit peccatum. q; multa sunt peccata que patimur. sed non inquantum patimur eis.

Ro. ij.

Aperte ostēdit pctā q̄s das esse penam ipaz in stam eē a deo.

Ro. ij. Bal. r.

Quedā sine dubio peccata sūt ⁊ pene. vt ira et inuidia

c Addunt

e ¶ Addāt ꝙ quosdā actus non tm̄ essentia sed ēt gr̄ie bonos esse. vt reficere esuriētē. Querit̄ p quāto dr̄ esse bonū in gr̄ie. Si dr̄ qr bonum absq; circūstātia aliqua superaddita. tūc vr̄ ꝙ reficere indigētē nō sit bonū in gr̄ie. qr est ibi circūstātia debita in eo q̄ reficit̄. Si tu dicas ꝙ bonū in gr̄ie dr̄. qr est cōe tm̄ uersale. tunc sīlr vr̄ ꝙ deberet dici bonū in specie cuz gr̄iale dicat̄ respectu spēi. Est igit̄ qō p quāto dicat̄ aliq̄d esse bonuz in gr̄ie. Querit̄ ērde sufficiētia ipsius diuisionis per tria mēbra. vr̄ em̄ esse insufficiēs qr nō tm̄ est bonū in gr̄ie. t bonū ex intētione t cā. sed ēt bonum gratie t gr̄ie. ¶ Rn̄. dōm ꝙ mgr̄ diuidit hic bonuz nō quocūq; mō. sz bonuz put est in actu. bonū aūt dm̄ōi bz ꝓsiderari in se sine fm se. t sic est bonū nature. Bz iterū ꝓsiderari fm cōparationē ad naturā debitā. t sic dr̄ bonum in gr̄ie. Bz iterū ꝓsiderari fm alia tria gr̄ia causarū. videlz in cōparatione ad efficiēs t formā t finē t sic est bonū pfectū. Et sic ptz sufficientia. qr oīa act⁹ aut cōparat̄ ad suuz ꝓncipiū efficiēs solum. Aut cōparat̄ ad suū ꝓncipium efficiēs put respicit debitū obiectum. Aut comparat̄ ad suū ꝓncipiū efficiens put respicit debitū obiectū t finē cōgruū. Bonū aūt fm ꝙ respicit naturam debitā dr̄ esse bonuz in gr̄ie p eo ꝙ sicut genus dicit esse i potentia ad esse cōpletuz. q̄ cōplet̄ p aduētū differentiarū. sic in actu trāseūte sup naturā debitā quodā modo incboat̄ bonū moris. Illud aūt bonū moris specificat̄ t cōpletur p aduētū circūstantiarū. vñ pōt fieri t bñ t male. Sīlr intelligendū est de malo in gr̄ie. Quāuis autem bonū t malū possint differēter fieri t bñ t male. nihilominus tm̄ bonū quantū est de se. dicit inchoationē boni. t maluz sīlr mali. t iō nomē boni tenet. qr in ipso saluat̄ rō gr̄iis. Vñ bonum nature respectu boni moris est quasi in potētia materialī. que est potētia passiua. bonū aūt in gr̄ie aliquo mō est bonū moris. ex hoc ꝙ tranſit supra materiā debitā. t ideo assimilat̄ potētie gr̄iis que est aliquo mō actiua. Genus em̄ est formavt dicit pb̄s. Iz p cōparationē ad dr̄ias in diffinitiōe fit sicut materia. Et p hoc pz responsio ad obiecta. Nā bonū ex circūstantia contineri pōt sub bono pfecto. vel sub bono in gr̄ie. Sī em̄ est indutum oīb⁹ bonis circūstātijs ꝓtinēt sub bono pfecto Si aūt deficit in aliqua circūstantia. reducit̄ ad bonū in gr̄ie sub bono aūt perfecto comprehenditur actus gratuitus t gloriosus. Possent aūt plura queri de hac materia, sed alibi magis habent locum ꝙ hic.

Determinat quoddam dubiū in autoritatibus prędictis positum. e

¶ Illud aūt diligēter est annotādū qō supra positis verbis Aug. dicētis q̄dā necessitate facta eē imprōbāda t mala. vr̄ obuiare qō Hiero. ait in explanatiōe fidei. qō lz supra sit positū tm̄ vt pfectius sciat̄. iterare nō piget. Execram⁹ inquit eoz blasphemiā q̄ dicūt impossibile aliq̄d boi a deo eē p̄ceptū. t mādata dei nō a singulis sed ab oībus in cōe posse seruari. t paulo post. Et taz illos errare dicimus q̄ cū Iouiniano asserūt hoiem nō posse peccare. Ecce Hiero. dicit errorē esse si q̄s dicat hoiem vitare pctm̄ nō posse. Qui autē dicit q̄dā necessitate fieri. que dā dicit nō posse vitari. Cum ergo id Aug. dicat. Vr̄ aut error⁹ esse qō tradit. aut nō eē verum qō Hiero. ait. ¶ Ad qō dici potest qr Augu. dicit fm statū huius miserie ad quā ptinet ignorātia t difficultas vt idē ait in li. de li. ar. que ex iusta dānatione descenderunt illō tradidit vbi t venialia pec

Epilogum facit ad alia transiturus. f

¶ Satis diligēter eoz posui m⁹ sciam q̄ dicūt oēs actus naturas esse. t inquantū sunt bonos esse. in quo tractatu quedam interseruimus que nō ex eoz tm̄ persona accipienda sunt. qr ab oīb⁹ catholice sapientibus absq; hesitatione tenent̄ atq; autoritatum testimonijs t rōnibus eoz traditionē muniuimus. qui dicunt oēs actus essentia sui. i. inquā tuz sunt esse bonos. Quosdā vo inquantuz inordinate fiūt peccata esse. Addunt quoq; quosdam actus non tm̄ essentia sed etiā genere bonos esse vt reficere esuriētē. qui actus est de genere operum misericordie. Quosdā vo actus absolute ac perfecte bonos dicunt. quos non solum essentia vel genus. sed etiam causa t finis commendat. vt sunt illi q̄ ex bona voluntate prōueniūt t bonum finem metiuntur.

cata inclusit Hiero. vo tm̄ de mortalibus pctis loquitur. q̄ vnusquisq; gratia illuminat⁹ vitare valet. vel de hoie fm statum liberi ar. ante peccatum illud ait.

Determinat quoddam dubiū in autoritatibus prędictis positum.

¶ Illud aūt diligēter est annotādū qō supra positis verbis Aug. dicētis q̄dā necessitate facta eē imprōbāda t mala. vr̄ obuiare qō Hiero. ait in explanatiōe fidei. qō lz supra sit positū tm̄ vt pfectius sciat̄. iterare nō piget. Execram⁹ inquit eoz blasphemiā q̄ dicūt impossibile aliq̄d boi a deo eē p̄ceptū. t mādata dei nō a singulis sed ab oībus in cōe posse seruari. t paulo post. Et taz illos errare dicimus q̄ cū Iouiniano asserūt hoiem nō posse peccare. Ecce Hiero. dicit errorē esse si q̄s dicat hoiem vitare pctm̄ nō posse. Qui autē dicit q̄dā necessitate fieri. que dā dicit nō posse vitari. Cum ergo id Aug. dicat. Vr̄ aut error⁹ esse qō tradit. aut nō eē verum qō Hiero. ait. ¶ Ad qō dici potest qr Augu. dicit fm statū huius miserie ad quā ptinet ignorātia t difficultas vt idē ait in li. de li. ar. que ex iusta dānatione descenderunt illō tradidit vbi t venialia peccata inclusit Hiero. vo tm̄ de mortalibus pctis loquitur. q̄ vnusquisq; gratia illuminat⁹ vitare valet. vel de hoie fm statum liberi ar. ante peccatum illud ait.

Epilogum facit ad alia transiturus. f

¶ Satis diligēter eoz posui m⁹ sciam q̄ dicūt oēs actus naturas esse. t inquantū sunt bonos esse. in quo tractatu quedam interseruimus que nō ex eoz tm̄ persona accipienda sunt. qr ab oīb⁹ catholice sapientibus absq; hesitatione tenent̄ atq; autoritatum testimonijs t rōnibus eoz traditionē muniuimus. qui dicunt oēs actus essentia sui. i. inquā tuz sunt esse bonos. Quosdā vo inquantuz inordinate fiūt peccata esse. Addunt quoq; quosdam actus non tm̄ essentia sed etiā genere bonos esse vt reficere esuriētē. qui actus est de genere operum misericordie. Quosdā vo actus absolute ac perfecte bonos dicunt. quos non solum essentia vel genus. sed etiam causa t finis commendat. vt sunt illi q̄ ex bona voluntate prōueniūt t bonum finem metiuntur.

queritur vtrum passiones anime sint pene tm̄. an pene simul t peccata.

Questio. Utrum peccatum sit pena pcti. Et ꝙ sic Apoc. vltimo. Qui in sordibus ē sordescat adhuc. glo. Justum est. sed esse in sordibus. non est aliud q̄ esse in pctis. t sordescere non est aliud q̄ peccare. ergo peccatuz ē meritū alterius peccati. igit̄ tur a relatiuis peccatum sequens est retributio p̄cedentis. sed retributio peccati non est nisi pena. ergo ꝛc. ¶ Item Grego. expressius dicit t habet in littera. Inter primum peccatum apostatie et vltimam penam ignis eterni media que sunt t peccata sunt. t pena pcti. ¶ Item Ysido. Deus occultā superbiam clericoruz vindicat per manifestam luxuriā. sed vindicta peccati ē pena. ergo manifesta luxuria est pena peccati superbie. ¶ Item ex hoc ꝙ hō peccat. meretur a deo relinqui. sed ex hoc ꝙ relinquit cadit ꝓpr̄ in aliud peccatum. ergo si hoc iustum est. qui vnum pctm̄ commisit. meretur p consequēs dimitti cadere in aliud. ergo si dimissus cadit in aliud peccatum. illud qō scdo perpetratur. ordinē habet ad primum sicut ad meritū. sed oē tale est pena pcti. ergo ꝛc.

¶ Item omne illud est peccati pena. in quo hō dānificatur t leditur. t in qō per illud pctm̄ inducitur sed superbus hocipso ꝙ vult alīū excellere necessario cadit in inuidiā qm̄ videt alium se superare. Sicut enim dicit Aug. in li. de vera relig. Necesse bz alīm̄ inuidere. q̄ nō vult ab alio superari. ergo vr̄ ꝙ inuidia sit pena supbie. t inuidia absq; dubio est pctm̄. ergo pctm̄ est pena pcti. ¶ Sed ℈. Ois pena peccati est laudabilis. t nulla culpa ē laudabilis. ergo nulla culpa est pena pcti. Maior ꝓbat̄. qr oē qō iustū est laudabile est. sed ois pena pcti est iusta. sicut dicit Aug. t habet̄ in lr̄a. Minor vo p se pz. ¶ Item ois pena est ordinatiua culpe. t per hoc faciens ad vniuersi decorē. sed culpa subsequēs non ordinat culpam p̄cedentē nec decorat vniuersum. immo magis deturpat. ergo culpa nō est pcti pena. ¶ Item si culpa subsequēs est pena p̄cedētis. ergo a relatiuis culpa p̄cedēs est meritum sequētis. pari rōne illa culpa que est subsequēs est meritū alterius. t sic deinceps. si ergo nullum pctm̄ dz remanere impunitum. vr̄ ꝙ hō debeat peccare ineternū. si ergo hoc est inconueniens t indignū pz ꝙ pctm̄ nō est pcti meritus. igit̄ nec vnū pctm̄ est alterius punitiuū. ¶ Item si sequēs pctm̄ punit p̄cedens. ergo cum deus non puniat bis in idipsum. culpa sequētis pcti perpetrata. culpa p̄cedēs nō dz puniri aut si punitur non dz tm̄ puniri ꝙ si hoc esset verum reportaret quis cōmodum de malicia ꝙ si hoc est inconueniens. pz ꝛc. ¶ Item si peccatum est pena peccati. t deus non punit supra condignum. nunq̄ peccatum sequens esset maius peccatum p̄cedenti ꝙ si hoc de plano est falsum. qr de minori peccato deuenitur ad maius. planum est ꝙ peccatum non est pena peccati.

5 ¶Rñ. dñm q̄ absq̄ dubio sicut autoritates sc̄ōrum exp̄sse di
cūt. tenendū est q̄ peccatū est pena pcti. Sed aduertendū est
q̄ circa hoc est duplex modus intelligēdi p̄m q̄ mg̃r in lra in
nuit. Quidā em̄ dicere voluerūt q̄ pctm̄ est pena pcti. non tm̄
essentialiter siue p̄m id qō est. sed rōne eius qō cōcomitat. vel
rōne eius qō consequitur. sicut p̄z q̄ peccatum manifestum est
ex quo consurgit infamia ōz esse vindicta pcti occulti. non ra
tione ipsius transgressionis. sed rōne infamie consequentis.
Vel pctm̄ in quo est manifesta ignominia est pena pcti super
bie. sicut pctm̄ heresis ⁊ alia hmōi. que vocat apl's passiones
ignominie. pena est rōne ignominie non rōne culpe. Et breui
ter quodlibet pctm̄ p̄t dici pena pcti p̄cedētis rōe lesionis
quam infert. ⁊ sic idem ōz pctm̄ ⁊ pena pcti. ita tm̄ q̄ peccatum
dz essentialiter. ⁊ pena pcti causaliter. Sed qm̄ p̄m istū modus
nō tm̄ vnū pctm̄ posset dici pena alterius. sed etiā vnū pecca
tum posset dici pena sui causaliter loquendo. q̄z peccans scip
sum ledit. Et iterum sicut ostensum fuit in p̄cedentibus. nō
tm̄ actio inordinata est culpa. verūctiā ipa deformitas que re
manet in aīa. ⁊ ipsa aīe deformatio non modica est ei pena. Et
rursus sicut rationes p̄me ostendunt. quedam ordinatio me
riti ⁊ retributionis est inter culpam p̄cedentem ⁊ sequentē.
etiam quantū ad id qō culpe sunt. Ideo est alia opinio cui ma
gis videtur consentire magister q̄ peccatum sequēs nō tantū
causaliter sed etiā essentialiter[vt sic loquamur]est pena pcti
p̄cedentis. ⁊ hoc dicendo sicut magr̄ dicit. in nullo fit p̄iu
dicium veritati. immo hoc est satis planū. Nā pena dicit duo
⁊ dicit malū siue dānū. ⁊ dicit ordinē ad p̄cedēs meritum. ⁊
hec duo ꝓtingit reperiri circa sequēs pctm̄. Damnificatio em̄
⁊ nocumētū est in ipso p̄z q̄ peccatum. eo em̄ est peccatum quo
nocet. ⁊ magnū malū incurrit quis cū incidit in peccatū. etiaz
si nihil aliud deberet habere posteriꝰ. Ordinationem vō ha
bet in eo q̄ sequens. hocipso enim q̄ hō est in peccato. dignus
est dimitti cadere in aliud. Iuxta illud Apoc. vi. sicut ōz i gl.
Iustum est vt qui in sordibus est sordescat adhuc. Concedēn
dum est igitur simpliciter q̄ peccatuz p̄t esse pena pcti. vt ex
6 p̄sse dicunt autoritates sc̄ōr. ¶Ad illud vō qō primo obj̄
citur q̄ ois pena est laudabilis. Dñm q̄ illa p̄positio dupli
citer p̄t intelligi. Aut q̄ laus attribuat pene p̄m id qō est aut
inquantum pena. Si attribuit pene p̄m id qō est. sic est falsa.
multe enim sunt pene que sunt passiones ignominie. ⁊ nō sunt
laudabiles sed vituperabiles. Si aūt attribuat pene sub rō
ne pene. hoc est inquantuz est p̄cedētis pcti punitiua. sic ois
pena est laudabilis ꝓpter hoc q̄ ordinata est ⁊ per eundē mo
dum intelligēda est hec p̄positio. Ois pena est iusta. Cum er
go infertur q̄ peccatum sit iustuz vel q̄ sit laudabile est ibi so
phisma p̄m accidēs. q̄z procedit̄ a laudabilitate ordinis ad
laudem rei ordinabilis. hoc aūt non sequit̄. q̄z frequēter laus
7 ordinis extranea est rei ordinabili. maxime cū illud qō est vi
tuperabile ordinat̄ conueniēter ⁊ laudabiliter. ¶Ad illud qō
obj̄ q̄ ois pena est ordinatiua culpe. Dñm q̄ verū est q̄ eo mō
ordinat quō punit. ⁊ illa que simpliciter est pena. ⁊ simpliciter
punit est simpliciter ordinatiua. ⁊ illa que sufficienter punit.
sufficienter ordinat. Que vō est pena p̄m quid. ⁊ non punit suf
ficienter. ordinat solum p̄m q̄d. ⁊ verum est illud q̄ sicut q̄daz
ordo laudabilis est. iz magis manifestus pene infernalis ad
culpam. ita quidam ordo est laudabilis. iz minus manifestus
peccati subsequentis ad peccatum p̄cedens. ⁊ in hoc ordine
laudatur diuina iusticia. que committentē vnū pctm̄. iusto iu
8 dicio permisit labi in aliud. ¶Ad illud qō obj̄ q̄ culpa p̄cedens est meritum sequēns. Dñm q̄ est meritū cōgrui. ⁊ est me
ritum condigni. Et cum ōz culpa p̄cedens esse meritū sequē
tis. hoc non est quantum ad meritum condigni sed congrui. q̄
quidem congruitas in alia congruitate de facili potest recom
pensari. Sicut enim est congruum q̄ deus peccatorem p̄mit
tat labi in aliud peccatum. sic est etiam congruum vt q̄z male
vsus est vita eam sibi auferat ⁊ in infernum demergat. Sicut
etiam congruum est. vt dimittat cum cadere in aliud peccatū
sic etiam congruum est vt si velit abstinere det ei auxilium vt
in aliam culpam non corruat. ¶Ad illud qō obj̄ q̄ deus non
9 punit bis in idipsum. Dñm q̄ peccatum sequens non erat pe
na in qua fieret retributio de condigno. sed solum de congruo.
Et sic retributio eius qō meretur quis quantum ad meritum
congrui non p̄iudicat ei qō meretur quantum ad meritum
condigni. Dat enim deus iustis bona in presenti. non p̄p'er
hoc dat minora in futuro. sic intelligendum est se habere in p̄
posito. ¶Ad illud qō vltimo obj̄ q̄ deus non punit supra con'
dignum ⁊c. iam p̄z responsio. Hoc enim intelligitur de pena q̄
a deo infligitur p̄prie. ⁊ de ea que circa peccatum p̄cedēs
respicit meritum condigni. vtrūq̄ aūt hoz deficit in ppōsito.
Nā culpa sequēs p̄m id qō est nō est a deo. culpa etiā sequens
non ordinatur ad p̄cedens peccatum p̄m rationez condigni
sed p̄m rationē congrui. Congruit enim hoc ordini diuine iu
sticie sicut ostensum est.

Questio. ij. Utrū passiones aīe sint pene tm̄. an pe
ne simul ⁊ pctā. Et q̄ sint pene ⁊ pctā
vī. Omne illud p̄o quo quis meretur mortez eternam. est pec
catum. sed p̄o passionibus aīe meretur quis mortem eternaz
Mat. v. Qui irascitur fratri suo. reus est gehenne ignis. ergo
ira que est passio anime est culpa. pari ratione ⁊ alie passiōes
anime. ¶Item omne illud qō directe repugnat virtuti est cul
pa. sed ira ⁊ inuidia ⁊ alie passiones anime repugnant virtuti
bus. ergo ⁊c. ¶Item oē illud qō est contra rationē rectā. est
culpa. sed passio aīe que est doloz de alieno bono. est cōtra ra
tionem rectam. que de illo iudicat esse gaudendum. ergo ⁊c.
¶Item illud maxime tenet rationem culpe. qō maxime est re
pugnatiuuz gratie. sed inuidentia gratie fraterne. maxime re
pugnat gratie sp̄ūsancti. ergo cū hec sit passio aīe ⁊ pena. videt
q̄ passiones anime sint pctā. ¶Itē ad hoc ip̄sum est ratio Au
gu. in lib. lxxiij. q. Arguit em̄ sic. Ois perturbatio est passio.
omnis cupiditas est perturbans. ergo ois cupiditas est passio
sed planum est q̄ cupiditas est culpa. ergo peccatū est passio.
⁊ econuerso. redit igitur idez qō p̄ius. Sed contra. In omni
peccato sicut vult Aug. in l i. de lib. ar. regnat libido. vbicūq̄
aūt regnat libido. ibi est imp̄roba delectatio. ergo oīe peccā
tum inquantum est peccatum delectat. sed huiusmodi passio
nes anime eam puniunt ⁊ contristant. ergo videtur q̄ non sint
peccata. ¶Item omnis culpa actualis est voluntaria. sed iste
passiones anime non sunt voluntarie. ergo non sunt culpa. sed
tm̄ pena. ¶Item omni culpa vituperamur. passionibus autē
anime non laudamur nec vituperamur. sicut vult philosoph⁹.
ergo passiones anime non sunt peccata. ¶Itez oppōsita sunt
nata esse in eodem genere. sed nulla virtus est passio. cum om
nis virtus sit in genere habitus. ergo nullum vitium siue pec
catum est passio. ¶Item in omni peccato est conuersio ad cō
mutabile bonum. in huiusmodi autem passionibus anime que
sunt inuidia ira tristicia potius est tediuz boni. ⁊ auersio q̄ cō
uersio. ergo tales passiones aīe nō sunt culpe. ¶Rñ. dicendū
q̄ sicut expresse dicit magister in littera. ⁊ probat per autori
tatem Aug. multe sunt passiones anime que non sunt solū pe
nales. verūctiā culpabiles. sicut ira ⁊ inuidia. Licet aūt hmōi
passiones peccata sint. tamē non sunt pctā inquantum passio
nes. sicut idem Aug. dicit. ⁊ habetur in littera. Omnis autem
passio inquantū ipsa aliquis patitur non est peccatum. sed hu
iusmodi passiones pctā sunt rōne inordinationis voluntatis cō
iūcte. vel antecedenter vel cōsequēter. Propter qō notandū est q̄
quedam est passio illata ab extrinseco. ⁊ circa hanc non consi
stit meritū nec demeritū nisi inquantū a voluntate respuit̄ vel
acceptat̄. Unde occidi p̄o xp̄o non est meritoriū nisi inquātū
voluntū est ab eo q̄ occidit̄. vnde p̄prie loquendo in talib⁹ pas
sionibus non est q̄d meritoriū. sed sufferentia passionis. Est ⁊
alia passio q̄ oritū habet ab extrinseco. Et hec dupliciter potest
oriri. q̄z quedam orit̄ ex corruptione nature. quedam vō ex cō
uersione voluntatis libere. Et illa que orit̄ ex corruptione natu
re in duplici differentia est. q̄m natura corrupta est vitiosa cor
ruptione per concupiscentiam. ⁊ corrupta est corruptione pe
nali per mortalitatem inflictam. Ille igit̄ passiones q̄ oriūtur
ex corruptione nature vt est corrupta penali corruptiōe. tenēt
rationē pene tm̄. vt fames ⁊ sitis. ille vō q̄ oriunt̄ ab ipsa vt est
corrupta corruptione viciosa. non tm̄ habēt rationē pene. sed
etiam culpe. sicut sunt inordinate affectiones anime que cōsur
gunt ex morbo concupiscentie. ⁊ tales sunt passiones ire ⁊ inu
idie ⁊ consimiles. p̄m aūt q̄ hmōi passiones aīe oriunt̄ ex vo
luntatis conuersione ad aliqō bonum amabile. sic p̄m q̄ volū
tas habet cōuerti dupliciter. passiones huiusmodi sunt in du
plici gñe. ¶Uolūtas enim aliqū conuertit̄ ad bonum simpli
citer. ⁊ tunc detestatur ⁊ odit qō aduersatur illi bono. vtpo
te pctm̄.

te peccatū. ⁊ hoc mō passiones inde cōsurgentes sunt iuste et meritorie. Conuertit etiā voluntas aliquādo ad bonum p̄o-
p̄rium ⁊ ad bonū vt nunc. ⁊ tūc passiones que inde cōsurgunt culpabiles sunt ⁊ male sicut ⁊ volūtas a qua oriunt. sed nō ba
benr̄plenā rōnem mali ⁊ culpe nisi qū voluntate consummant vtpote cū aliquis vult irasci vel etiam vult contristari. Et sic
p̄z q̄ hmōi passiones anime peccata sunt. ⁊ inquātum oriunt ex corruptione concupiscentie ⁊ inq̄tum ortum habent ex inor-
dinato more voluntatis deliberatiue. Cōcedende sunt igitur rationes ostendentes aliquas passiones anime esse peccata.

13 ¶ Ad illud vō quod obj̄citur p̄mo in contrariū q̄ libido re-
gnat in omni pctō. dōm q̄ verum est, p̄m q̄ libido dr̄ improba voluntas: sed nō opz p̄m q̄ libido dicit immoderata delecta-
tio. Nihilominus tamē potest dici q̄ ⁊ in istis peccatis reperi tur libido respectu p̄p̄ij motiui. Nam inuidus delectat in bo
ni singularitate. ⁊ iracūdus delectat in adeptione vindicte, immo qō plus est sicut vir iustus ex rectitudine volūtatis de-
lectatur dolēdo de malo culpe. sic etiā inuidus quādam refe-
ctionem inuenit in dolēdo de aliena p̄speritate. ita q̄ delecta tio est de vno. ⁊ tristicia est de altero. Quēadmodum etī ali-
quis dū amisit illud qō multū dilexit tristat vehemēter ⁊ ma-
gna est illi p̄solatio posse tristari. ⁊ ibi solū inuenit quietem in fletu ⁊ dolore. sicut Aug. in. xiij. p̄fes. dicit de se. sic inuidus in dolēdo de bono alieno. in illa passione inuenit quādam dele-
ctationē in eo qō placet sibi de bono alieno p̄tabescere. illa tñ
14 delectatio multū est respersa amaritudine. ¶ Ad illud qō obr̄
q̄ passiones sunt inuolūtarie. dōm q̄ inuolūtarium dicit du-
pliciter sicut ⁊ volūtarium. Uno mō dr̄ volūtarium cuius p̄n-
cipium est volūtas. Alio mō dr̄ voluntarium qō concomitatur volūtas. Et p̄m hūc duplicē modū dupl'r dr̄ inuolūtariū. Uno
mō vt dicatur inuoluntariū qō non est a voluntate efficiente. Alio mō vt dicatur inuolūtarium qō non fit cū volūtate conco
mitante. p̄mo igitur mō accipiendo inuolūtarium. sic verita-
tem hz de passionibus que fiunt ab extrinseco. q̄ eaz p̄ncipium est extra. volūtariū aūt est cuius p̄ncipium est in ipo. nō
aūt hz veritatē in passionibus que sunt ab intrinseco sicut p̄z ostensum est. immo possunt esse voluntarie non solum sicut a
voluntate concomitaete. immo sicut a volūtate causante. duz
15 diligit aliquid inordinate. ¶ Ad illud qō obj̄citur q̄ passioni
bus nō laudamur nec vituperamur dōm q̄ hoc verū est per se loquēdo. put tñ radicem habent ex volūtate. ⁊ volūtas conco
mitatur eas. ⁊ laudari possumus ⁊ vituperari sicut p̄z ostē-
sum est. ideo ratio illa nō p̄cludit q̄ hmōi passiones nō sint pec
16 cata. sed q̄ pctā non sint inq̄tum eis patimur. ¶ Ad illud qō
obj̄citur q̄ nulla virtus est passio iam patz respōsio. Nam ali qua virtus potest circa passiones cōsistere. sicut patientia et
fortitudo put ille passiones efficiūtur volūtarie. sic ⁊ in ppōsi to intelligēdum est esse. Nihilomin' tñ potest dici q̄ quāuis
passio nō sit virtus nisi ex actu volūtatis simul coexistentis. potest tñ aliqua passio put egreditur a natura viciata ⁊ corru
pta esse pctm̄. nec valet illa ratio cū plura exigant ad cōplen-
17 dum bonū q̄ ad cōmittendū malū. ¶ Adultimū iam p̄z respō
sio. Nam iste passiones oriunt ex cōuersione volūtatis ad cō-
mutabile bonū. ⁊ ideo peccata sunt. nunq̄ etī quis inuideret alicui nisi nimis amaret p̄p̄riū bonū. vt vult Damasc. Ira vin
dex est lese p̄cupiscentie. immo generalr̄ sicut ostendit Augu. in. xiiij. de ciuitate dei. cap̄. vij. omnes huiusmodi passiones ortum habent ex amore.

Consequēter querit̄ de cōparatione culpe ad penam q̄m̄ inseparabilitatem. Et circa hoc duo queruntur. P̄rimo queritur vtrum contingat in aliquo ponere culpam sine pena subsequente. Secundo queritur vtrum contingat in aliquo reperire penam sine merito p̄ceden-
tis culpe.

L Quest̄io. i. Utrū p̄tingat in aliquo ponere culpā si-
ne pena subsequēte. Et q̄ sic v̄. Eccli. v
Altissimus est patiēs reddito. sed patiens nō statiz vindicat iram suā. sed vsq̄z in tēpus expectat. ergo videt̄ q̄ deus pecca
torem nō statim puniat. ergo p̄tingit in aliquo esse culpā sine pena. ¶ Item p̄ior est deus ad miserendū q̄ ad p̄dēnandū sed meritū nō hz statim cōiunctū p̄miū. ergo videt̄ similr̄ q̄ culpa nō statim habeat iunctā penam. ergo ⁊c. ¶ Item pena est vt dicit Aug. labor inuoluntarius. sed impijs et peccatoribus in hac vita multa p̄spera p̄ueniūt. ⁊ plures sunt q̄ adeo in malo letant q̄ dolore nō sentiūt. ergo videt̄ q̄ ponere sit pctm̄ absq̄ pena saltem ad tempus. ¶ Item si statim peccato cum peccat punit̄. aut punitur sufficiēter. aut nō sufficiēter. Si suf-
ficienter. ergo nō deberet amplius in inferno puniri. Si non sufficiēter. ergo aliq̄d de culpa ad tp̄s remanet impunitū. sed qua rōne aliq̄d remanet impunitū. eadez rōne ⁊ totū. ergo v̄ q̄ pctm̄ possit saltē ad tempus separari a pena. ¶ Item multo misericordior ⁊ benignior est deus q̄ sit aliq̄s homo. cz ad lau dem benignitatis humane spectat vt in nullo vindicet iniuriā sibi factā. ergo multo fortī' hoc decet facere deū. ergo videtur q̄ saltē ad tp̄s debeat relinquere pctm̄ impunitum. ¶ Sed cō tra Aug. j. confes. Iussisti dñe ⁊ sic est. vt pena sua sit sibi om-
nis inordinatus animus. si ergo ad culpā necessario sequitur animi inordinatio. necessario igit̄ ad culpā sequit̄ aliqua pu-
nitio. ¶ Item vbicūq̄z est pctm̄ ibi est priuatio modi speciei ⁊ ordinis. vbicūq̄z aūt hoc est ibi est dānificatio vbicūq̄z autem dānificatio est merito culpe. ibi est iusta punitio. ergo impos-
sibile est culpā esse in aliquo absq̄ pena. ¶ Item quicūq̄z inor dinate conuertitur ad bonuz vt nūc. auertitur a bono simplici ter. ⁊ quicūq̄z acquirit carnalem delectationem p̄dit spūalem consolationē: sed perdere spūalem consolationem ad quā ani ma nata est. ⁊ amittere deum qui est omne bonum anime. hoc est maximū dānum ⁊ penā incurrere. ergo videtur q̄ nūq̄ pec catum cōmittat absq̄ pena. ¶ Item vniuersum ideo dr̄ ee val de bonum: q̄ optime ordinatum. sed in eo quod est optime or dinatum nō p̄t esse ordinis corruptio. nec simpliciter. nec ad tempus: sed peccatū absq̄ pena est inordinatū. ergo impossi-
bile est ad momentū pctm̄ esse impunitū. ¶ Item ad iusticie p̄fectionem spectat superare iniusticiā. sicut ad sapientie per fectionem spectat vincere maliciā. vt dr̄ Bap̄. vij. Sapientia vin
cit maliciā. sed quia sapientia vincit maliciā. impossibile ē alt quod malum esse q̄ diuina sapientia non statim ordinet. ⁊ ex-
inde bonum aliquod eliciat. ergo cū iusticia dei similiter om-
nem superat iniusticiā. impossibile est aliquam culpam cōmit ti quin statim ad eā nō sequat aliqua pena. ¶ Rñ. dōm q̄ im 18
possibile est culpā in aliquo esse quin ad ipam sequatur pena inseparabil's. Et ratio huius potest sumi ex p̄fectione diuine equitatis. ⁊ ex pulchritudine vniuersitatis. ⁊ ex inordinatiōe culpe. ⁊ ex p̄ditione peccātis nature. Ex p̄fectione diuine eq̄-
tatis rō sumit̄ sic. Tante etī eq̄tatis est deꝰ qui est iudex oīm. vt nō patiat dedecus pctī ad modicū esse sine decore iusticie. omni etī modo debet iusticia iniusticiaz superare. Ex pulchri
tudine vniuersitatis ratio sumit̄. vniuersum etī ex ordine pul chritudinem hz. ⁊ talis est ista pulchritudo qualē decuit fieri ad ostensionē summe sapientie. ⁊ ideo nullo modo fedari po-
test. ac p̄ hoc nec ad momentū esse in ea aliquid inordinatū. et ita nec pctm̄ a pena separatū. Ex corruptione culpe rō sumit̄. Nūq̄ etī culpa cōmittitur quin modus speciei ⁊ ordo circa ac-
tionē volūtatis p̄uert̄. ⁊ dū volūtas se volūtarie in actu suo deordinat. semetip̄am incuruat. ⁊ dū incuruat. mō. specie ⁊ or dine p̄uatur q̄tum ad habilitatē ad bonum. talis aūt p̄uatio, magna est in ipa alia dānificatio ⁊ lesio. Et iō dicit Aug. i quo dam sermone de innocētibus. Nemo hz iniustum lucrū sine iu sto dāno. vbi lucrū. ibi damnū. lucrū in arcba ⁊ dānum in con sciētia. Tulit vestem ⁊ p̄didit fidez. acquirit pecuniā ⁊ p̄didit iusticiā. Ex p̄ditione peccātis nature rō sumitur. q̄ volūtas rōnalis q̄ est causa peccati quasi media est inter sensualitatez sensibilitatē ⁊ finderetim. media est etiā inter deū ⁊ alias crea turas. ⁊ cū se conuertit ad hec inferiora. ab eo recedit q̄ sursum est. ⁊ dū acq̄rit paruū bonū. amittit magnum bonū. q̄ dum ac quirit vt nunc bonū. amittit simpl'r bonum. ⁊ que erat media. facit seip̄am infimā. Similiter cum peccando concordat cum sensualitate. discordat cū sindereti. ⁊ dum cū sindereti discor-
dat. incurrit ex illa repugnātia remorsum quēdam ⁊ afflictio-
nem internam. ⁊ ita dū peccat perdit magnum bonum. perdit bonorē p̄p̄rium. p̄dit solatiū. ⁊ incurrit remorsum. Et sic patet q̄ ad culpam inseparabiliter sequitur pena. siue dicatur pena quedā dānificatio siue dicatur pena afflictio siue inuolunta-
ria passio. sed pena que est dānificatio s̄mp sequitur ⁊ in actu ⁊ in habitu. q̄ nunq̄ est homo in culpa quin semp̄ sit in dāno. Afflictio vō siue remorsio sequitur saltē in habitu quāuis p̄o-
pter delectationē intensam vel incōsiderationem siue distra-

ctionē animi nō seytiaf. Et ex hoc patz qualr pctīs claudit in se penā. ꝛ qualr peccatū potest dici pena peccati. ꝛ etiaz pena su ꝯplius. Scōm eīs diuersam cōparationem volūtatis peccā tis ad findcrestim ꝛ sensualitatem. idem ipm ꝛ habet rationez peccati. ꝛ habet rationē pene. sicut ostensum est. Concedende sunt igit rōnes ꝓbantes ꝙ pena sequitur culpā inseparabilis
19 ter. ¶ Ad illud ergō qō primo obīcit in contrariū ꝙ altissim⁹ est patiens redditor. dōm ꝙ dupliciter est loqui de pena. scil quātum ad statum inchoationis. ꝛ quātum ad statum consum mationis. Et primo mō punitur homo remediabilr. scōo irre mediabiliter. Penā igitur ꝑm statum inchoationis ꝛ remedia bilitatis statim infert deus. qz hoc decet suā iusticiā. Secun dum statū vō ꝓsummationis ꝛ irremediabilitatis differt. hoc eīs decet suā benignitatē ꝛ patientiā. ꝑm cui⁹ diuitias non ex
20 pectat ad penitentiā. ¶ Ad illud qō obīcit ꝙ deus nō statim remunerat. dōm ꝙ sic in pena magnitudo afflictionis differt ꝛ interior afflictio ꝛ remorsio peccatū concomitaf. sicut ꝛ in be nefactis seu bñficijs dei dulcedinis multitudo abscōdit be nefacientibus. nihilominus tñ aliqne primitie spūs degustan tur. ꝛ in ois bono ope quedā iocunditatis ꝓscientie ꝛ trāquil litas bñ operanti ꝓcedit. que est sicut fructus ꝛ remuneratio operis illius. ꝛ hoc est quod dicit aplus. Laborantē agricolā
21 opz primo de fructibus edere. ¶ Ad illud qō obīcit ꝙ pena ē passio inuolūtaria ꝛ afflictiua. iam ptz respōsio ex his que dic ta sunt. Nam ibi est dānificatio ꝛ afflictio q̄us nō semp sen
22 tiatur. ¶ Ad illud qō obīcit ꝙ deus punit sufficienter aut nō dōm ꝙ punire sufficienter hoc est duplr. Aut simpliciter. aut ꝑm ꝙ competit statui presenti. In p̄senti igitur punitur culpa sufficienter. sed hoc non simplr: sed ꝑut cōpetit statui presen ti. ꝛ ideo in tali punitione saluaf debitus ordo. ꝛ nihilomnus post egressum aīe a corpore debet fieri pene accumulatio. nec remanet in pñti. nec in futuro aliquid impunitū sed totū puni
23 tur. Iz plus ꝛ minus ꝑm ꝙ exigit locus ꝛ tempus. ¶ Ad illud qō obz ꝙ homo benignus ꝓdonat. dōm ꝙ nō est simile. pro eo ꝙ cum deus sit ipsa iusticia. si ꝓpriam offensam dimitteret im punitā iniuriā faceret ipsi iusticie. non sic autē est de homine. Preterea cum ipse sit victimus iudex. ei seruanf ofa punienda Unde qō ipe dimittit impunitū. alius punire nō pōt. nō sic au tem est de hoīe qui bz alīū superiorē iudicē. ꝛ quod ipse nō pu nit. quasi ad deum remittit.

D **Questio. ij** Utrū pena possit esse in aliquo sine cul pa ꝓcedente. Et ꝙ nō vr. Primo auto ritate Hiero. ait eīs sic. Quicquid patimur pctā nostra merue runt. ¶ Item Greg. in quadā collecta. Nulla eis nocebit ad uersitas. si nulla obstetur eis iniquitas. ergo si nō ꝓcessit do mīnū culpe. vr ꝙ nullo mō sequi possit supplicīū pene. ¶ Itē Aug. in primo tracta. Mors ꝛ vita a dño deo est. sed vita vt a donāte. ꝛ mors vt a vindicāte. si igit a deo est mors vt a vindi cante. parī rōne ꝛ ois alia pena: sed ois vindicta respicit meri tum culpe ꝓcedentis. ergo videtur ꝙ in nullo sit aliqua pena. quin in ipo prius fuerit culpa illius pene meritoria. ¶ Itē pe na quātum est de se dicit aliquod malū. Diuidit eīs malum in malū culpe. ꝛ malū pene. ergo sicut malū culpe dicit priuatio nem alicuius boni ꝛ alicuius ordinis. ita etiā et malum pene. ergo sicut malū culpe indiget ordinari. ita ꝛ malū pene. sed si cut malū culpe ordinaf per sequens malū pene. sic malū pene per anterius malū culpe. igit sicut culpa nō potest esse sine pe na. sic nec pena sine culpa. ¶ Itez ois punitio ꝑm ꝙ hmōi est effectus diuine iusticie. iusticia aūt ꝑm ꝙ hmōi ꝓsiderat meri tor exigentiā. nullū aūt est meritū pene nisi peccatū. ergo im possibile est aliquē puniri nisi in eo qō ꝓcesserit macula pecca ti. ¶ Sed ꝓtra Job. xvij. Nō peccaui. ꝛ in amaritudinib⁹ mo ratur oculus meus. Et similr Job. vj. Utinā appenderentur peccata mea q̄bus iram merui. ꝛ calamitas quā patior in sta tera quasi arena maris hec grauior appareret. ergo videf ꝙ pene q̄ fuerūt in Job nō fuerūt merito ꝓcedentiū peccatorū. ¶ Item Job. ir. ca. Quis peccauit hic aut parētes eius vt ce cus nasceref. vbi dr. neq; hic peccauit neq; parentes eius. Et exponit Aug. ꝙ hoc nō dr. qz nō peccauerūt: sed qz cecitas nō erat pena peccati. ergo idem qō prius. ¶ Item p peccato ori ginali nō meretur quis nisi semel mori. ꝛ Lazarus non tantuz fuit mortuus semel sed bis. ergo videf ꝙ prima mors aut secū da fuerit ei absq; merito peccati inflicta. ¶ Item tota die vi

demus ꝙ impius affligit iustū. Et de hoc etia ꝓphetā cōque ritur. Habacub. j. Quare taces ꝓculcāte impio iustiorē se. sed nō esset iusta q̄rela ꝓphete si iustus p pctis suis puniref. ergo videtur ꝙ multe pene infligātur que nō infligunf merito pec catoz. ¶ Item xp̄s fuit a iudeis interfectus. ꝛ planū est ꝙ in ipo nullū fuit omnino peccatū. ꝛ mors illa pena fuit. hoc cons stat. ergo videf ꝙ pena possit esse absq; culpa preambula.
¶ Rñ. dōm ꝙ malū pene duplr pōt ordinari. Uno mō ad ma- 14
lum culpe quod puniēdo ordinat. Alio mō in cōparatione ad bonū qō deelicit ex illa ꝑna. Dico igit ꝙ si aliqua pena infli gaf cuius ordinatio principalr ꝓsistat in cōparatione ad ma lum culpe puniendū. necesse est aliquā culpā ꝑcessisse. nec tñ ꝑcessisse. sz etiā aliquo mō cōcomitari inseparabilr. Pena eīs ordinata ad puniendū culpā. Aut est directe ordinata ad solū puniendum. aut est ordinata principaliter ad malum excludē dum. Primo mō est pena infernalis. ꝛ scōo modo est pena pur gatoria. Et primo mō requirit pena presentiam culpe ꝑm des formitatē ꝛ maculā. Secūdo modo requirit culpe p̄sentiā ꝑm reatum ꝛ sequelā. Si autē pena infligatur principaliter ꝓpter ordinē quē habet ad bonū qō inde elicitur aut ergo pp bonuz ꝓprium. aut pp bonum alienum. Si ꝓpter bonū ꝓprium sic re quirit ꝙ in subiecto illo aliq̄n fuerit culpa. ꝛ ꝙ possit cē de fu turo. Si aūt ꝓpter bonū alienū. sic sufficit. pena vt fuerit cul pa in alio q̄ in eo q̄ punif. in eo videlz p quo pena illa sustine tur. p quē modū fuit in xp̄o. cui⁹ mors et passio erat ordinata ad redimendū gen⁹ humanū. ꝛ liberandū ꝛ reparādū a lapsu in quē ceciderat ex pctō primi parētis. Et sic patz ꝙ ois pena aliquo mō respicit culpā. sed quedā vt p̄sentez in se. vtpote pe na infernalis. quedā vt ꝑteritā in se: sz p̄sentē in reatu ꝛ sequela. sicut pena purgatoria. Quedā vō solū vt ꝑteritā ꝛ hoc in eo q̄ punitur. ꝛ sic est ois pena iustoz xp̄o excepto. Quedā vō respi cit culpā nō in se: sz in alio. sicut ptz in xp̄o. Cum ergo querif. vtrū ois pena sit causata a culpa. Dicendū est ꝙ intelligatur de causa meritoria de cōdigno. sic nō habet veritatem. si autē intelligatur de causa sine qua nō. sic aliquo modo veritatē ha bet. Nulla eīs esset pena in hoīe nisi ꝑcessisset culpa. Et per hoc patet rñsio ad questionem ꝓpositam qua sz queritur vtrū pena possit esse in aliquo sine culpa p̄cedente sine q̄ ꝙrīf vtrū pena possit separari a culpa. Concedendum est eīs ꝙ sic ꝓp pter ordinationē quā bz ad bonum posteri⁹ qō ex ea elicitur.
¶ Ad illud ergo qō obz de Hieroſi. Dicendū ꝙ Hiero. nō ac- 15
cipit ibi mereri ꝓ merito ꝓdigni. sz potius ꝓ merito ꝓgrui. qō quidē est sicut dispositio ꝓambula. Et verū ē sicut dictū est ꝙ nisi fuisset in nobis pctm originale in nobis non esset ꝓtracta penalitas vñ esset afflictio aliqua pene. ꝛ ꝙ i xp̄o fuit. hoc fuit 16
solūmodo ꝙ volūtarie. ¶ Ad illud qō obz de Grego. dicendum ꝙ facienda est vis in hoc quod dicit nulla nocebit aduersitas nam aduersitas que infligitur homini exigēte merito ꝓceden tis peccati. nō est ad eius nocumentū: sed potius ad eius pfe ctum. Iuxta illud aplr. Diligentibus deum omnia coo. in bo. 17
¶ Ad illud quod obīcit ꝙ mors est a deo vindicanter ita alie pene. Dōm ꝙ in ope iusticie se multū immiscet opus misericor die. Et ideo q̄us ꝓma dispositio ad penā fuerit vindicta. mul te tñ pene ꝓsequunf ad illā dispositionē. que potius sunt bene ficia diuine misericordie ꝛ diuine visitationis q̄ sint instrumē tum ire. Cum ergo dr. ꝙ mors est a deo vindicante. hoc intelli gitur de ipa necessitate moriēdi. sed ex hoc nō sequitur ꝙ om nis alia pena sit a dei vindicta. immo sicut tactū est potest esse a dei misericordia. que erudit ꝛ flagellat omnem filium quem 18
recipit. Sic eīs competit p̄senti statui. ¶ Ad illud quod obī citur ꝙ pena ordinatur ad culpā sicut econuerso. Dicēdum ꝙ non est simile. Pena eīs habet ordinari sicut dictum est dupli citer. nō solum ad prius: sed etiā ad posterius. Peccatum au tem ꝑm ꝙ hmōi ordinari bz solū ad posterius videlz ad penā ꝛ ideo culpa semp dicit inordinationē. nisi p̄sentialr assit pena pena vō propter ordinationem ad posterius bonum. ordina ta ꝛ vtilis esse potest. etiam si nulla sit culpa in eo qui punitur illius pene meritoria. Illud eīs malum recompensatur p mal⁹ bonum quod inde elicitur. sicut ptz in ceco nato. et in Job et in Lazaro. ꝛ in quolibet viro iusto. Quot autem bona inde eli 19
ciantur inuenietur in. iij. distin. xv. ¶ Ad illud quod vltimo obīcitur iam patet responsio. quia ꝛ si punitio sit a diuina iu sticia. nihilominus tamē plerūq; est a diuina misericordia. Si

cut enim

cut esſi vult Aug. in quodã sermone quẽ facit de flagellatione pharaonis. cũ de⁹ immittebat pharaoni flagella impendebat mie bñficia. q⁹ cor eius ad psuersionẽ excitabat. cũ vo subtrahebat. hoc erat ex rigore iusticie. que ppter ipsius pharaonis peccata dũ illa flagella subtrahebat. ipsum obdurari sinebat ⁊ pro tanto scriptura dicit q cor eius indurabat.

Consequenter querit de cõparatione pene ad diuine iusticie equitatẽ. Et circa hoc querunt duo. Primo q̃ritur vtrũ aliqua pena sit a deo. Scõo dato q sic queritur vtrũ ois pena sit ab ipso.

Questio. j Utrum aliqua pena sit a deo. Et q non videt. Sapien. j. Deus mortem non fecit. ergo si mors inter omnes penas est maxime manifestatiua diuine iusticie. ⁊ hec nõ est a deo. videtur igitur q nulla alia pena sit ab ipso. ¶ Item Aug. super illum locum psal. Deduc me dñe in iusticia tua. cum punit malos deus. non solum malũ eis infert. sed ꝫ suis malis eos relinquit. ergo videtur q nulla pena fm id quod est a deo fit. ¶ Item pena est malũ repugnans nature: sed pditor nature nihil facit ꝓtra naturã. sicut vult Aug. igitur videtur q nulla pena sit a deo. ¶ Itẽ omnis pena inducit priuationẽ alicuius boni. ⁊ priuatio boni dicit boni defectum. defectus aũt non habet causam efficientez sed deficiẽtem. si ergo deus nullius est causa deficiẽs. nullus defectus potest esse ab eo ergo nec pena aliqua. ¶ Item sicut malũ culpe priuat bonã dispositionẽ voluntatis. sic malum pene priuat bonam dispositionẽ nature. sed ita est a deo natura sicut voluntas ⁊ ita conseruatio nature sicut cõseruatio volũtatis. si g̃ mala dispositio volũtatis nõ est a deo. pari rõne nec mala dispositio nature: g̃ sicut nõ est a deo culpa. ita non est a deo pena. ¶ Item sicut in deo est summa bonitas q̃tum ad rectitudinẽ volũtatis que est iusticia. sic in deo est summa bonitas quãtum ad completionẽ ⁊ pfectionem nature sed deus q⁹ summe bonus est ⁊ summe iustus. non põt facere aliquod malum. siue aliquã, in iusticiã siue pctm̃. ergo pari rõne cũ sit bonus summe per naturaz. non poterat ab eo egredi malũ qõ sit in nocumentũ nature. igit sicut ab ipso nõ erit malum culpe. sic nec malũ pene. ¶ Sed ꝓtra. Esa. xlv. Ego dñs formãs lucem ⁊ creans tenebras. faciens pacẽ ⁊ creans malum. sed hoc nõ intelligit de malo culpe. ergo necesse est q̃ habeat veritatẽ de aliquo malo pene. ¶ Item exp̃ssius Deute. xxxij. Ego occidam ⁊ ego viuere faciã. percutiã ⁊ ego sanabo. sed occisio ⁊ pcussio est pena. ergo ⁊c. ¶ Itẽ adhuc magis exp̃sse Eccliasti. xj. Bona ⁊ mala. vita ⁊ mors. pauptas ⁊ honestas. a deo sunt sed hmõi sunt pene. g̃ ⁊c. ¶ Item adhuc expressi⁹ de nouo testa. Matth. xxv. Ite maledicti in ignem eternũ. sed ab illo pncipaliter est pena qui dictat sniam sed hic est deus. ergo ⁊c.

¶ Item Augu. in lib. de arbi. Deus est autor mali quod patimur: sed hoc est malũ pene vt ibidẽ dicit. ergo aliqua pena est a deo. ¶ Item sicut actus diuine mie est pcere. ita actus diuine iusticie est punire. ergo sicut pctĩ remissio ⁊ indulgentia est a diuina mia. ita peccati punitio est a diuina iusticia. ergo ali
30 qua pena est a deo tanq̃ a causa. ¶ Rñ. dicendũ q pena plus dicit q̃ malũ. Malũ esſi plus importat absentiã siue defectuz boni. vbi dz esse. Pena vo importat ordinem ad ipm merituz culpe. ⁊ simul cũ hoc dispositionez aliquã significat circa ipm punibile. Qñ igitur tam ordo q̃ dispositio rei dr esse a deo sicut a pncipio. hinc est q rõnabiliꝛ pcedit q pena sit a deo illa potissime que importat ordinẽ fundatũ sup realẽ dispositionẽ Et qñ dicit aliquo mõ ordinẽ ad culpã pcedentẽ. ⁊ culpa pcedens nõ est ex pstitutione nature sed poti⁹ ex volũtatis inordinatione. hinc est q ⁊ si pena dicaꝭ a deo. nõ tm̃ dr a deo faciente sed a deo vindicãte. Concedẽdum est ergo aliquas penas a deo esse. sicut ostendunt rõnes ad hoc inducte p eo q alique pene sunt dispositiones ipsius punibilis. ⁊ dispositiones nõ qua
31 lescũq. sed ordinate fm rigorẽ diuine iusticie. ¶ Ad illud qõ obi⁹ in ctrariũ q deus mortẽ nõ fecit. iam pz rñsio. q⁹ nõ negatur q mors nõ sit a deo vindicãte: sed q⁹ nõ fuit a deo naturam instituente. ideo deus eã inflixit q⁹ homo eam meruit me
32 rito culpe. ¶ Ad illud vo quod obijcit q deus cũ punit malos nõ infert eis malũ. Dicendũ q Aug. nõ vult ibi negare penã inferri a deo sz hoc vult ibi negare q defect⁹ ille q̃ claudit in intellectu pene. nõ causet a deo. Unde nõ dicit nõ infert penã sed nõ infert malum. malum esſi dicit ipsum defectum sicut di
33 etum est. pena aũt nõ tm̃ dicit boni defectionẽ: sz etiã dicit pnibilis dispositionẽ. ¶ Ad illud qõ obi⁹ q conditor nature nihil facit ꝓtra naturã. Dicẽdum q si natura dicatur naturalis creature obedientia vel naturale iudicatoriũ fm q hõ est habilis ad iusticiã. q⁹ vtrũq; bene dicit immediatã ordinationẽ ad deũ. sic deus nõ facit ꝓtra naturã. sicut nec facit ꝓtra seipsum. Alio mõ natura dr vis operans fm solitũ cursuz etiã quodcũq; bonũ qõ ipsi est creature ex sua origine. ⁊ hoc mõ deus facit ꝓtra naturã. siue p supplicia vindicantis iusticie. ⁊ sic non facit simplr contra naturam. imo potius fm naturã. cuius operatio subiacet diuine potẽtie. ⁊ ordinatio subiacet diuine iusticie. Et cũ de⁹ vtik creatura siue ad manifestationẽ diuine potentie. siue ad manifestationẽ diuine iusticie. vtitur ea put dz.
34 ¶ Ad illud qõ obijcik q pena dicit priuationẽ ⁊ defectũ. Dicendũ q generalr loquendo pena nõ dicit solum defectũ. immo quedã pena est q̃ dicit veram passionem circa ipm punibile. Unde sicut actio ignis eterni qua agit in aiam aliquid est. sic ⁊ passio quã patik aia ab igne aliquid est. Et iterũ aliq̃d ordinatũ est. ⁊ ita a deo est a quo ẽ omnis essentia ⁊ ois ordo. Et ppter hoc deficit illa ratio. q⁹ non ois pena dicit defectum purũ.
35 ¶ Ad illud qõ obi⁹ q malum pene priuat bonam dispositionẽ nature. sicut malũ culpe dispositionem voluntatis. Dicendũ q non est simile. q⁹ malum culpe priuat inordinate ⁊ vituperabiliter. malũ vo pene fm q hmõi priuat ordinate ⁊ laudabiliꝛ. Et q⁹ qõ laudabile est. deo attribuendũ est. quod vo vituperabiliter non. hinc est q recte aliq̃ malũ pene deo attribuik. malũ vo culpe nõ. sicut infra melius videbik. Et per hoc pz responsio ad vltimũ qõ obijcit de perfectione bonitatis quãtum ad volũtatem ⁊ naturam dei. Lõcedo esſi bñ q vtriusq; est summa pfectio. q⁹ vna ⁊ eadẽ. Idẽ esſi est in eo natura ⁊ volũtas. cõparatio tm̃ diuine voluntatis ad culpã ⁊ penã. siue ecõuerso pene ⁊ culpe ad diuinã volũtatem differẽs est. q⁹ culpa ppter sui deordinationem. deordinationẽ ponit circa peccantẽ. Pena vo nõ deordinationẽ connotat circa punientem ⁊ ordinantem.

Questio. ij Utrũ ois pena sit a deo. Et q sic videtur ad Ro. xij. Mihi vindictam ⁊ ego retri. ergo vindicta ppie cõpetit ipsi deo. sed ois punitio vindicta quedã est. ergo ois pena ⁊ punitio est a deo. ¶ Itẽ Augu. dicit. ⁊ dr in littera. Omnis pena si peccati pena est. iusta est ⁊ supplicii noiatur. sz oe qõ iustũ est a deo est. g̃ ois pena a deo ẽ. ¶ Itẽ Ro. j. Tradidit illos de⁹ in passiones ignominie glo. pauloante. Deserit de⁹ nõ apponẽdo gratiã. vel appositã subtrabẽdo. si igit nulla pena magis caret rõne boni ⁊ pulchri q̃ subtractio gre ⁊ passio ignominie. ⁊ hmõi pene sunt a deo sicut pz ex textu ⁊ ex glosa. ergo ⁊ ois pena. ¶ Itẽ nulla pena est acerbior q̃ pena infernalis nulla pena habet plus de rõne priuatiois et defectus q̃ pena mortis. sz vtraq; istaz est a deo ergo ⁊ ois alia pena. ¶ Itez subtractio gratie directe opponitur collationi gre. sed gratiã dare hoc maxime placet diuine bonitati. ergo inter oes penas minime est hec pena a deo autore. sed hec est a deo autore. ergo ⁊ ois alia. Probatio minoris. In subtractione gratie est gratie adnihilatio ⁊ quedã dei de habitaculo cordis expulsio. sed opatio adnihilationis soli deo est possibilis. sicut dicit Hug. cũ sit infinita distãtia inter extrema. ⁊ pterea nihil potest deũ ejicere. ergo videt q talis subtractio gre nõ possit esse nisi a deo tanq̃ ab autore. ¶ Itez ofie illud qõ ordinat inordinatũ. ⁊ restituit bonorẽ deo sublatum est a summo ordinatore ⁊ bonoris pprij zelatore. sed ois pena fm q hmõi est ordinatiua culpe. in omni etiã punitione bonor redditur deo cui subtractus est per culpã. ergo omnis pena fm id qõ est procedit a diuina iusticia. ¶ Sed contra. Excecatio est quedã pena: sed excecatio non est a deo. sed ex propria malicia. sicut dicitur Bañ. ij. Excecauit illos malicia eor. ergo nõ est omnis pena a deo. Q⁹ aũt excecatio non sit a deo. apparet tam ex textu q̃ ex verbis. Augu. qui dicit super illud Joban. j. Lux in tenebris lucet. ibi dicit q quomodo ceco presens est lux corporalis ⁊ ipse nõ est presens lumini. sic intelligendum est in luce spirituali. ⁊ hoc ipse textus innuit.

¶ Itẽ amissio siue expoliatio gratuitor est q̃daz pena. sz hec non est a deo. immo potius a diabolo. fm q dicitur Luc. x. de homine descendente a hierusalẽ in hiericho qui a latronib⁹ fuit vulneratus ⁊ spoliatus. ergo nõ omnis pena est a deo. Quod

asit expoliatio gratuitor nō sit a deo apparet per hoc q̄ dicit Ansel. q̄ homo nō hz gratiā non q̄ deus nō dat, sed quia ipse non recipit. ¶ Item imaginis deformatio est quedā pena sed deus imaginē suā nullo mō deformat. immo indignatur ꝓtra deformantē. ergo nō ois pena est a deo. Quod autē imaginis deformatio non fit a deo apparet. qm̄ imaginē dei deformare est cōtumeliam deo inferre. sed deus nunq̄ facit sibi cōtumeliam: ergo nunq̄ deus deformat imaginem suā. ¶ Item si nullus purus defectus est a deo ⁊ aliq̄ pena est purus defectus. ergo aliqua pena nō est a deo. Maior manifesta est p se. q̄ defectus nō hz causam efficiētem sed deficientē. sz deus nullius est causa deficiēs. Minor ꝓbat. q̄ ignorātia nihil aliud est q̄ spūalis tenebra. ergo est priuatio pura. ⁊ ignorātia est pena. g̃ ⁊c. ¶ Itē nullū viciū est a deo. aliqua pena est vicium. vtpote malicia ⁊ ꝓcupiscētia. ergo aliqua pena est que non est a deo. Maior ⁊ minor per se sunt manifeste. ¶ Itē nullus pctm̄ est a deo. sed aliq̄ peccatū est pena. sicut ostensum est supra. ⁊ manifeste apparet in illa deformitate que remanet in aīa post culpam perpetratā ergo aliqua pena est q̄ nō est a deo. ¶ Rn̄. ad
36 predictor intelligentiā notandū est q̄ pena de sui generali acceptione dicit nocumentū ordinatū. nocumentū autē comparationē hz ⁊ ad ipsum nociuū. ⁊ ad illud quod patit nocumentum. ⁊ ad illud fm cuius priuationē nocumentū illud attēdit. Et fm istā triplicē cōparationē nomen pene hz triplicē acceptionem. Unde dr pena aliquādo actio rei ledentis. fm q̄ adustio ignis infernalis dr esse pena reproborꝫ. Dicitur etiā pena passio rei lese siue punite. fm dr q̄ afflictio reproborꝫ ē eorꝫ pene eterna. Dicitur etiā defectus alicuius boni in quē incurrit ex illa passione. sicut defectus quietis. salutis ⁊ pacis. est pena reproborꝫ. Quocūq̄ aūt istorꝫ modorꝫ dicatur pena siue actio. siue passio. siue defectus. semp nomen pene vt sic impositum est ab ordine. ⁊ qō dicit nominat vt ordinatū. Et qm̄ oīe ordinatū vt tale ꝓcedit a deo a quo est ois ordo. quocūq̄ modo dicatur pena. ⁊ quicq̄d dr pena inq̄tum pena a deo ē. ⁊ qm̄ oīe ordinatū a deo ē. a deo em̄ habet q̄ sit ordinatū ⁊ deo placet omnis ordo. ⁊ idem est fieri deo autore ⁊ deo volente. Si aūt loquamur de pena fm illud quod subest huic ordini a quo imponit nomen pene. tunc dicēdum est q̄ si pena dicat defectus siue carentia alicuius boni. sic dicendū est q̄ talis defectus nō est a deo. non em̄ habet causam efficiētem sed deficiē-
37 tem. nec pena que talem defectum nominat est a deo. ¶ Si autem pena dicatur ipsa passio rei punite q̄ est via ad defectum alicuius boni. tūc distinguēdū est: q̄ quedā est passio que est ordinata. quedā vo que cuius sit ordinata fm quid. est tm̄ deordinata simplr. quedam vo medio mō se habens. Passio illa q̄ est ordinata simpliciter est illa passio que est pure penalis. sicut passio famis ⁊ sitis. ⁊ talis passio a deo ē. vnde fames ⁊ sitis a deo dr esse. Passio vo que est deordinata simplr. sed ordinata fm quid est illa que est culpabilis sicut ē deformatio imaginis ⁊ corruptio habilitatis ad bonū. ⁊ talis nō est concedēda esse a deo. Passio vo media est illa que est passio viciosa. vtpote illa que est ex rebellione carnis ad spm̄. que quodāmodo ordinata est ad culpaz ꝓcedentem. quodammō deordinata est. quia ē inclinatiua ad culpam sequentem. ⁊ hec non concedit esse a deo. Et magister dixit supra distin. xxij. q̄ fomes ⁊ ꝓcupiscentia nō habent deū autorē: sed diabolum aut hominem. Et sic distinctū est de pena ꝑ hoc dicit actio rei punitiue. ¶ Ex p̄dictis igit pt̄z qō ⁊ si ois pena sit a deo inq̄tum tenet
38 rōnem pene. nō oīe tamen quod dicit pena a deo est. immo q̄dam est a deo. quedā non. Illa est a deo que dicit positionem aliquā. ita q̄ nō noiat deordinationē. ⁊ hec est simpliciter pena. Illa vo nō est ꝓcedenda esse a deo que nominat simplr defectum. vel q̄ nominat positionē aliquā cū deordinatione. Un nec cōcedit a deo esse excecatio. nec obduratio. nec imaginis deformatio. nec gr̃ie subtractio siue expoliatio. nec error. nec ignorātia. nec ꝓcupiscentia. nec his cōsimilia. oia em̄ hec vel dicūt defectū vel deordinationē aliquā. Concedende sunt igitur rōnes oīdentes q̄ non ois pena est a deo. ¶ Ad illud qō
39 obiicitur q̄ ois vindicta est a deo. ⁊ similr ad sequens quo dicitur q̄ ois pena iusta est. dicēdum q̄ ille due rationes non cōcludūt nisi q̄ pena sit a deo sub ratione pene. sic em̄ aliquid dicit quod respicit ordinem qui attendit fm vltionem diuine iusticie. de eo aūt quod subest non oportet illud intelligi q̄ sit a deo. Nam crimina criminibus vindicant fm q̄ sancti dicunt ⁊ supra ostensum fuit. ¶ Ad illud qō obiicit q̄ passio ignominie et subtractio gratie est a deo. Dom̄ q̄ proprie loquēdo neutrum 40
deo esse cōceditur nisi permissiue. fm q̄ deus dr obdurare. q̄ ipso nō apponente gratiā homo obduratur. sicut etiā deus dicitur tradere in desideria cordis. Unde glo. dicit ibidez. Tradere est pmittere ⁊ nō incitare: sed dimittere. p̄cedentibus q̄p culpaz cautis iure ⁊ merito, deserūtur a deo ⁊ per hoc q̄ deseruntur. desideriis traduntr. Similr q̄ dr deus gratiā subtrahere. hoc nō est q̄ auferat gratiā datā. sed q̄ homine se auertente. deus eam nō continuat. ¶ Ad illud quod obiicitur de 41
pena, mortis ⁊ eterne dānationis. Dicendum q̄ vtraq̄ a deo ē vtraq̄ em̄ positionē aliquam vel dispositionē nominat sine deordinatione aliqua. Et si obiciatur q̄ pena infernalis ē acerbissima. dicendū q̄ acerbitas nō impedit quin pena sit a deo sed potius deordinatior defectus. Et si obiciat q̄ mors dicit defectum. Dicēdum q̄ mors nō tm̄ dicit defectum immo dicit passionem ⁊ pgressum ab esse in nō esse. qui quidē est per aie ⁊ corporis separationē. vbi est dolor ⁊ afflictio. ⁊ hz defectus sequatur ad illam passionē. mors tamen nō nominat purū defectum. sed potius passionē ⁊ tranſitum illum. ⁊ ideo cōceditur mors esse a deo. q̄uis nō ꝓcedat de aliis penis quaz nomina imponunt ab ipso defectu. ¶ Ad illud quod obiicit q̄ subtra 42
ctio gratie est a deo. Dicendum q̄ falsum est ꝓprie loquendo. nisi dicatur pmissiue vt dictum est. Quod vo obiicitur q̄ ibi ē annihilatio ⁊ dei expulsio. Dicendum q̄ deum expelli non est aliud q̄ gratiam dei repelli. Gratiam aūt dei repelli nō est aliud q̄ gratiā corrūpi. p eo q̄ ipsa cum sit accidens nō habet saluari nisi in substātia rationali. ¶ Gratia aūt corrumpitur 43
adnihilatur nō per actionem contrarij agentis. sed ꝓpter defectum in seipsa. Deficit aūt in seipsa ꝓpter hoc q̄ subiectum deficit sibi. Alia em̄ nō est nata esse subiectū gratie nisi p̄uersionem sui ad deū. Et ideo cū se a deo auertit. tam gratia gratumfaciens in ea nō potest saluari. ⁊ ideo in seipsa deficit.
¶ Quod ergo obiicitur q̄ nihil pōt gratiā adnihilare ⁊ deuz de habitaculo suo ejecre. Dicēdum q̄ illa ratio ꝓcedit ac si ta 44
lis adnihilatio vel abiectio fieret p̄ virtutem alicuius agētis hoc aūt nō fit. immo fit ꝓpter ineptitudinem suscipiētis sicut visum est. ¶ Ad illud quod obiicit q̄ oīe ordinatum et quod 45
reddit bonorem deo est a deo. Dicendum q̄ hoc verum est inquātum tale. Sed cum assumit q̄ omnis pena est huiusmodi. verū est inquātum pena. ⁊ tunc cōclusio vera est. videlz q̄ omnis pena inq̄tum pena a deo est. sed si ex hoc arguatur vlteri' q̄ omne illud qō dicitur pena est a deo. vtpote culpa vel viciū vel defectus. fiet sophisma fm accidens. q̄ sunt quedam que deo attribuūtur potius sonant in cōtumeliam q̄ in gloriam. Et propterea si alicubi vnq̄ inueniatur q̄ concupiscētia vel ignorantia vel cetera similia a deo fint. exponenda sunt verba. vel dicta sunt esse a deo: quia sunt permissiue. vel quia dicūtur esse a deo inquātum sunt pene. vel dicuntur esse a deo fm q̄ cōcernunt aliquod ens. non fm illud a quo primo et principaliter imponuntur.

Distinctio. xxxvij.

Utrum actio substrata. id est in qua peccatum committitur sit a deo ⁊c.

Sunt aūt ⁊ alij plurimi longe aliter de peccato ⁊c. Supra ostēdit magister quomō peccatum sit peccati pena. ad declarādum qualiter peccatum est priuatio. In hac parte intendit magr̃ inquirere. vtrum actio in qua pctm̄ cōmittit sit a deo. ꝓpter hoc qō supra dictū fuit q̄ peccatū est actus. Et qm̄ supra prosecutus fuit opinionē illoz qui dicunt actionē substratam malicie esse a deo. hic scdo prosequitur aliam opinionē qua quidam ponebant nec maliciam nec actionē malam esse a deo. Diuidit aūt pars ista in duas partes. In quaz prima ponit predictam opinionez. In scda vo opponit ꝓtra opinionē partis aduerse. ibi. In hoc aūt vbo superioꝛsentētie ⁊c. Prima pars hz tres partes. In prima explicat magr̃ illam opinionē. In secūda vo subiungit eius defensionem. ibi. Illa quoq̄ Augustin' verba quibus dicit ⁊c. In tertia vero ex predictis elicit quandam ꝓclusionem. ibi. Ex quo colligitur res aliquas ⁊c. Similiter secunda pars principalis habet tres partes. In prima parte opponit contra aduersam opinionem. In secunda vero loco

loco determinationis ponit quandam cõmonitionem ad auditoris eruditionem. ibi. Intendãt diligẽter bis verbis ⁊c. In tertia vero remouet quãdam dubitationem. ibi. Cum igituromnes catholici tractatores in hoc cõsentiant ⁊c.

Distin. xxxvij.

a ¶ Opera diaboli que vicia dicũtur actus sunt. non res. ¶ Sed contra. Fulgentius dicit ⁊ habetur in glosa super Roma. j. Deus illius rei est vltor cuius non est actor. ergo si deus est vltor peccati: peccatum est res. Itez videtur ꝙ contraria implicentur in illo verbo. Omne ens est aliqua res. sed vitium est actus sicut ipse dicit. ⁊ actus est quedam differentia entis. ergo idem est dicere vitia esse actus ⁊ nõ res quod affirmare inferius ⁊ negare superius de eodem qõ est impossibile. ¶ Item ipse Augustinus videtur sibi contradicere cum dicit in enchi. ꝙ alique sunt res quibus homines mali sunt. ⁊ tales nõ sunt nisi vitia ⁊ peccata. ergo vitia sunt res.

Q⁹ nec mala vo luntas nec mas us act⁹ int bo na. nec int ex oco.

Quare peccatũ nihil eẽ dicitur.

¶ Respon. dicendum ꝙ res accipitur cõmuniter ⁊ ꝓprie ⁊ magis ꝓprie. Res ſm ꝙ cõmuniter dicitur. dicitur a reor: reris ⁊ sic comprehendit omne illud quod cadit in cognitione siue sit res exterius siue in sola opinione. ꝓprie vero dicitur res a ratus rata ratum. ſm ꝙ ratum dicit esse illud quod non tñmodo est in cognitione. immo est in rerum natura siue sit ens in se. siue in alio. ⁊ hoc mõ rescõuertitur cuz ente. Tertio modo dicitur res magis proprie ſm ꝙ dicitur a ratus rata ratum. prout ratum dicit illud quod est ens per se et firum. et sic res dicitur solum de creaturis ⁊ substantijs per se entibus. Si igitur res accipitur primo modo. peccatũ est res ⁊ quãtum ad actionez substratã. ⁊ quãtum ad deformitatẽ. ⁊ sic accipit Fulgenti⁹. Si vo res dicatur secundo mõ. sic peccatũ dicitur res nõ rõne deformitatis: sed ratione actus substrati ⁊ sic accipit Augusti. in enchi. Tertio modo accipiendo

1

¶ Explicat alioz⁹ opinionẽ q̃ dicunt malos act⁹ nullo mõ eẽ a deo nec eẽ bonos. siue in eo ꝙ sunt. siue alio mõ.

a

Sunt autem ⁊ alij plurimi lõge aliter de peccato et de actu sentientes. Asserũt enim voluntarẽ malã ⁊ actũ malum pctã esse. ⁊ nulla rõne bona nec ſm aliquã rõnẽ ex deo autore esse. q⁹ sine deo fiunt. Sine eo nãq; (vt ait euãgelista) factũ est nihil. i. pctm. Nõ dz esse nihil nõ q⁹ nõ sit actio vel volũtas mala q̃ aliquid ẽ. sed q⁹ a vero esse separat homines. ⁊ ad malũ trahit. et sic ad nõ esse deducit. Qui enim a summi boni ꝓticipatiõe recedunt: qõ solũ vere ac ꝓprie est merito nõ eẽ dicunt. Ideoq; Augu. dicit sup Johannem. pctm nihil esse. nihilq; fieri cũ peccãt hoies. Hac ergo rõne astruũt pctm nihil esse q⁹ a vero esse hoiem elongat. Volũtatẽq; malã atq; actionẽ siue locutionẽ malã. pctm eẽ dicũt q⁹ ꝓuaricatio ⁊ inobedientia hec sunt. ⁊ ꝺ legẽ dei fiũt. que tñ sunt. sed ab hoie vel diabolo nõ a deo. Nullatenus enim hec a deo esse dicũt siue inquãtum sunt siue alio modo.

¶ Ponit opionis ꝓdicte defensionẽ q̃lr. ſ. determinãtẽ verba Aug. ꝓmissa q̃bus ait.

b

¶ Oẽ qõ est inq̃tũ ẽ. bonã ẽ Illa quoq; Aug. verba quib⁹ dicit. omne quod est inquãtuz est bonum esse. ⁊ deum habere autorem. de naturis siue de substantijs tñ accipienda fore tradunt. Substantie vero noie atq; nature. dicunt significari substantias ipsas. et ea que naturaliter habent. ſ. que cõ creata sũt eis sicut aĩa naturaliter habet intellectũ ⁊ ingeniũ ⁊ volũtatem et hmõi qõ ex verbis Aug. premissis colligitur vbi bonũ hoiem appellat bonã naturã. ⁊ malum hominem malam naturã. Secundum hanc ergo assertionẽ vel acceptionem mali actus non sunt nature vel substantie nec etiã boni act⁹. qõ vtiq; videt Aug. ſmuere in libro retractationũ distinguẽs inter substãtias siue naturas. ⁊ bonas actiões siue malas. Aperiẽs enim quomõ intelligendum sit. quidam in libro de vera religio. ab eo traditũ ait. Hoc de substãtijs atq; naturis dictuz est. Inde enim disputabat. non de bonis actionibus atq; peccatis. Aperte hic videt diuidere inter naturas siue substãtias. ⁊ actiones siue peccata. Ideoq; asserunt ꝓfati doctores. actiões interiores vel exteriores non esse naturas vel substãtias q̃ si male sunt. pctã sunt. neq; a deo sunt. Q⁹ vo mali actus nõ sint nature. Augu. videt notare in ꝓma rsione ꝺ otra pelagianos ita dicẽs

a ¶ Opera diaboli que vitia dicũtur actus sunt nõ res. Idez in quarta rsione. Omne malum natura nõ est: sz actus accidẽs alicui ex defectu boni.

b ¶ Quãobrẽ qõ natura non est deus nõ fecit. q⁹ natura ẽ omne quod fecit. Itez omne quod natura bonum est. deus ex nihilo fecit. non diabolus.

¶ Ex ꝓdictis elicit quãdã ꝯclusionẽ. ſ. ꝙ ſm illos res aliq̃ que sunt q̃ a deo nõ sunt q̃b⁹ hoies mali sunt.

c

¶ Ex quo colligit res aliqs eẽ q̃ a deo nõ sunt. eisq; hoies mali sunt. ¶ Nõ nihilominus ⁊ ipsi ꝯcedunt inmitẽtes verbis Aug. supius positis. q̃ in enchi. determinãs illa vba ꝓphete. Ve his q̃ dicũt bonuz malum. dicit de ipsis reb⁹ quibus hoies mali sunt nõ de hominibus hoc esse intelligẽdũ. Sunt ergo alique res q̃bus hoies mali sunt. Id autẽ quo hõ fit deterior. a deo non est. q⁹ vt ait Augu. in lib. lxxxiij. qõnum deo autore non fit hõ deterior. Nõ est ergo de⁹ autor rerũ q̃bus homo deterior fit. At sunt alique res vt dictum est q̃bus hoies mali fiũt sunt ergo alique res q̃ a deo non sunt. quia pctã ipse sunt. Ideoq; scriptura in plurib⁹ contestatur locis deũ non esse autorem malorz id est eorzque peccata sunt.

¶ Opponit ꝺ aduersam boc nomen res. sic peccatum nec est res rõe deformitatis. nec rõne act⁹ substrati. ⁊ sic accipit Augu. in verbo ꝓposito cum dicit ꝙ opera diaboli vitia sunt non res. Et per hoc patet responsio ad totum.

b ¶ Quod natura nõ est deus nõ fecit ⁊c. Videtur hoc esse falsum. quia multa sunt que fiũt ꝓter naturam ⁊ tamen constat ꝙ a deo sunt. sicut multa accidentia que inducuntur per acquisitionẽ et ꝙ violentiam. ⁊ etiam per gratiam ⁊ per miraculũ. Itẽ omne quod est natura aliqua. vel est substãtia. vel ꝓprietas ei naturaliter inherens: sed multa sunt que nec naturalr insunt. nec per se sunt. ergo non videtur esse verum illud quod dicitur ꝙ deus non fecit illud qõ natura non est. ¶ Respon. dicendum ꝙ sicut hoc nomen res tripliciter accipitur. ita hoc nomen natura vno modo dicitur natura resque naturaliter est: vel ꝓprietas que naturaliter inest Secundo modo dicit natura largius nõ solũ res p se ens vel ꝓprietas naturaliter inherens sz etiã omne quod conseruat naturam. vel quod saltẽ aliquo bono non priuat. et istos duos modos ponit magister i littera. Tertio mõ dicitur natura largissime omne ens qõ est i aliqua re materiali. siue sit naturaliter inherens siue non siue sit saluatiuũ siue non. Cum ergo dicit Augustinus ꝙ natura est omne quod deus fecit potest accipi natura tribus modis. ſm ꝙ facere dei accipitur tripliciter. ¶ Uno enim modo facere dicitur deus creando. Secũdo modo concreando. Tertio modo cooperando. et ita ſm ꝙ extenditur verbum faciendi extenditur nomen nature. sicut facere dicitur deus actionem substratam peccato cooperãdo libero arbitrio. sic etiam nomen nature se extẽdit ad illam actionem. Et sicut facere dei nunq; se extendit ad deformitatem. sic nec natura. Et ideo ex hac auctoritate nõ potest haberi ꝙ actio substrata deformitati non sit a deo.

Esa. v.

2

3

e ¶Quid ergo mirum si deus dicit non esse actor eorū inquātum nihil sunt cū nihili nullus actor existere queat. videtur efficaciter arguere. Cum cū peccatū aliquo modo habeat actorem ⁊ non possit habere fm q̄ nihil. habet ergo fm q̄ aliquid est. si igit nullo modo habeat deum actorem: videtur q̄ peccatum inquantum actus est a deo non sit.

4 ¶Respon. dicendum est ad hoc q̄ istud argumentum deficit. q: aliter peccatum est nihil. aliter illud quod nullo modo est peccatum enim formaliter nihil est. nihilominus tamen circa aliquid est. ⁊ alicuius boni p̄uatio est ⁊ quāuis illud quod nullo modo est. non possit habere actorem. tamen illō q̄ dicat defectū circa ens potest habere actorem. non inquā actorem efficientem. sed deficientem Et sic ptz q̄ ratio illa nō recte p:cedit.

*Psal. 18 viij.

d ¶Iniq̄tas quippe ipsa non est substantia.

¶Contra. Aut enim substantia dicit p:prie aut dicitur cōmuniter. Si dicitur p:prie. etiaz nec iustitia est substantia. Si dicitur communiter ergo omne quod habet aliquā essentiam dicitur substantia: sz habitus malus habet aliquam essentiam inquātum habitus. ergo videtur q̄ malus habitus: 5 | vt luxuria] debeat laudare deum. ¶Respond. dicendum q̄ sicut nomen nature multipliciter accipitur. ita ⁊ nomen substātie. P:eter eni illos quatuor modos quos dicit philosophus q̄ substantia dicitur materia ⁊ forma. compositum ⁊ essentia vniuscuiusq̄ potest aliter distingui substantia iuxta verbum beati Augusti. Uno modo vt dicatur res permanens ⁊ per se stans. Alio modo vt dicatur res permanens nō tamen per se stans: sed alij inherens. Tertio modo vt dicatur substantia quelibz essentia actu ens siue per se stans siue non et hoc modo substātia se extēdit ad omne ens. Et sic accipit Augu. cum dicit q̄ nulla substantia est nihil omnino. cum ergo opinionē ex illo verbo de⁹ auctor malor non est.

d ¶In hoc aūt ꝯbo superior sniē recte opponit. q̄ dicūt deum nō esse auctorē eor q̄ mala sunt. inq̄tū mala sunt. sz inq̄tum sunt ⁊ inq̄tū mala sunt desunt ea nihil esse. ¶Quid g̃ mirum si de⁹ dr nō esse auctor eor inq̄tū nihil sunt. cū nihili nullus actor existere queat. Jōq̄ cū dr deus esse auctor oīm q̄ sunt. bonor isti subintelligi volunt. Bona aūt illa esse dicūt que naturaliter sunt. Ea ꝯo naturaliter esse dicunt non soluz q̄ substantie sunt: vel concreta substantijs. qualr supra acceperunt sz ⁊ oīa que naturā nō priuant bono. Et ita fm eosdem multiplex i scripturis fit intelligentia. vbi de natura siue de substātiavel de his q̄ naturaliter sunt. fmo occurrit. Sz sup illū locū psal. ¶Nō est substantia ita Aug. de substantia disseruit. vt p̄missē snievideat consentire dicēs. Substantia intelligitur illud quod sumꝰ ḋequid sumus. hō. pecus. terra. sol. oīa ista substantie sunt eoipso quo sunt nature ipse substātie dicunt. ¶Nam quod nulla est substantia. nihil omnino est. Substantia ergo est aliquod esse. deus fecit hoiez substantiā. sed p iniquitatem lapsus est hō a substātia i qua d factus est. Iniquitas quippe ipsa nō est substātia. ¶Non eī iniq̄tas est natura quā forma uit deus: sed iniq̄tas est puer sio quam fecit homo. ¶Nature oēs per ipsum facte sunt iniq̄tas | per ipsum facta nō est. q: iniquitas non est substantia. In illo hymno trium puerorꝰ vniuersa creatura laudās deū cōmemorat. laudāt eī oīa deum. sed que fecit deus. laudat ibi serpens deum sed non auaricia. Oīa reptilia ibi nominata sunt: sz nō aliqua vicia Uicia eī ex nobis ex nostra volūtate habemus. ⁊ vicia nō sunt substantia.

¶Ponit cōmonitionē vt erudiat. e

¶Intendāt diligēter his verbis p:missaz assertor sententiaz. et percipere poterūt rōnem et causam dictor. vbi scriptura de natura vl substātia mentionem facit. Illarum ꝯo sententiaz iudiciū p:udētis lectoris (cui vtriusq̄ sententie noticiam plenarie dedimus) arbitrio relinquim⁹ ad ea que adhuc nobis supsunt tractanda festinantes.

¶Remouet dubiuz. Qō de peccato non de pena intelligitur. cum dicitur deus nō est auctor mali. f

¶Cū igitur oēs catholici tractatores in hoc ꝟsentiāt sz q̄ deus non est auctor malor. cauendū est tamē ne malor nomine penas sicut pctā genera e liter includas. Penarum eī deus auctor est. sicut ipse per p phetam ait. Non est maluz in ciuitate quod dñs non fecerit Item alibi ex persona sua ait Ego sum deus creās malum ⁊ faciens bonum. Ecce hic dr creasse ⁊ fecisse malū. sed mali noie pena intelligit non peccatum. sicut econuerso. cum dicitur deus non esse auctor malor. noie mali peccata intelliguntur. Jdeoq̄ Augusti. qui dixerat in libro. lxxxiij. questionum q̄ deus auctor mali nō sit in p:imo libro retracta. quomodo id intelligendū sit aperit dicens. Uidenduz est ne male intelligatur quod dixi. Deus auctor mali non est. qui ⁊ omnium que sunt auctor est. quia inquantum sunt intā tum bona sunt. ⁊ ne hinc putetur non ab illo esse penam malorum que vticq̄ maluz est his qui puniuntur: sed hec ita dixi sicut dictum est. Deus mortem non fecit cum alibi scriptum sit. mors ⁊ vita a domino est. Malor uz ergo pena que a deo est. malum est quidē malis: sed in bonis dei operibus est quoniam iustum est vt mali puniantur. ⁊ vticq̄ bonū est. omne quod iustum est. Sic ergo dicitur de⁹ non fecisse mortem: quia non fecit illud p:o quo mors infligitur id est peccatum. Audisti lector causam dictorum ex qua sana intelligentia sumatur cum dicitur. Deus non est auctor mali, et deus mortem non fecit.

dicitur q̄ iniquitas substantia non est. Dicendum q̄ iniq̄tas accipitur abstracte p:o ipsa deformitate. nō p habitu circa quē deformitas consistit.

e ¶Penarum enim deus auctor est. Uidetur hoc esse falsuz. quia nullius deus est actor nisi quod habet exemplar in deo: sed pena fm q̄ pena non habet exemplar in deo: ergo videtur q̄ deus nō sit actor pene. ¶Item idem est fieri deo actore ⁊ deo volente. Sed sicut ducit Damascenus. Dominus non plasmauit nos ad puniendum ergo si deo non placent mala pene. videtur q̄ nō sint ab ipso tanq̄ ab actore. ¶Respon. 6 dicendū q̄ quedam sunt Amor. que exēplar habēt in deo ij. fm p:oximitatē que attenditur quantū ad esse cor Eth. xiij. speciale. quedā ꝯo fm cō formitatē que attēditur quātuz ad esse generale. Quāuis ergo pena siue passio non habeat corresp̄ondens in deo passionez vel penā habet tamē correspondens in genere entis: et in genere ordinis. et istud sufficit ad hoc q̄ habeat aliquod in deo exemplar. ¶Ad aliud dicē- 7 dum q̄ voluntas in deo duplex est. videlz antecedēs ⁊ p:sequens. ⁊ quāuis pena nō sit a volūtate antecedente. nihilominus ēt est a volūtate p:sequente. Qualr aūt pena sit a deo ⁊ que hoc determinatum est supra dist. precedenti. Licet autem magister dicat penas a deo esse. non tamen hoc intelligendus est vniuersaliter. ideo ad hoc q̄ ista verba que dicunt in hac distinctione intelligātur sane. necessario opz istas quattuor p:positiones tanq̄ regulas infallibiles supponere. Quarum prima est q̄ omne illud qō dicit positionem aliquā est a deo. Secunda est q̄ oīe illud qō aliquem ordinem dicit in quantum bmōi est a deo. Tertia est q̄ nullus defectus fm q̄ huiusmodi est a deo. p:opter hoc q̄ hoc repugnat diuine potentie. Quarta est hec q̄ nullum inordinatū fm q̄ huiusmodi est a deo quia repugnat diuine sapientie. His aūt tāq̄ manifestis p̄suppositis

psuppositis opz etiam scire distinguere. primo circa penam quātum ad rationem pene. ⁊ quātum ad illud quod substernitur. Secūdo oportet scire ꝙ aliqua pena est acta. aliqua contracta aliqua inflicta. Tertio opz intelligere distinctionē hui⁹ nominis res. qm̄ dicitur tripliciter. Quarto oportet intellige re distinctionem huius nominis natura⁊ substantia m̄ ꝙ distincta sunt supra. Et his intellectis manifestantur ea que dicuntur in littera.

In intelligentiā huius partis in qua magister inquirit. vtrum actio culpabilis sit a deo. incidit hic questio circa duo principalr. Primo queritur. vtrū omnis actio m̄ ꝙ actio sit a deo. Scōo querit. Utrum actio defectiua m̄ ꝙ defectiua a deo sit. Circa primū querunt tria. Primo queritur. Utrū a deo sit oīs actio m̄ ꝙ actio. Scōo queritur. vtrum a deo sit oīs conseruatio. Tertio queritur. Utrum a deo sit omnis compositio.

A **Questio.** Utrū oīs actio m̄ ꝙ actio sit a deo ⁊c. ⁊ ꝙ sic videt. Job. xv. Sine me nihil potestis facere. sz oīs actio aliquo mō est ens siue sit actio peccati siue alia. ergo ⁊c. Si tu dicas ꝙ illud intelligit de actione bona. Cōtra. Esa. x. Nunqd elevabit securis ptra eū q̄ secat in ea. glo. Sicut instrumēta nihil sunt p se agētia. ita sennacherib nihil per se opatus est. si ergo actio sennacherib mala erat ⁊ crudelis. ⁊ sennacherib in illa actione erat instrumētum dei. videt ergo ꝙ oīs mala actio sit ab ipso tanq̄ a primo principio. ¶ Item que sunt eiusdē generis habent eadē pncipia prima. sed dare elemosinā pp deū. ⁊ dare elemosinā pter vanā gloriā eiusdē generis actiones sunt in genere nature. si ergo actio ista qua quis dat elemosynam pter deū est a deo. videt ꝙ⁊ actio illa qua q̄s dat elemosynā causa inanis gloriae sit a deo. ¶ Item opatio miraculoz est a solo deo. sed aliquis in faciēdo miracula peccat. q⁊ facit pter vanā gloriā. ergo videtur ꝙ aliqua actio⁹ substrata deformitati culpe sit a deo ergo pari rōne ⁊ omnis alia. ¶ Item omnis scientia a dño deo est. sed aliquis addiscit propter auariciā. ergo cum addiscere non possit nisi deo coadiuuante ⁊ cooperante. ⁊ illud addiscere sit peccatuz actio substrata peccato comparat ad deū sicut ad principium. ¶ Item aliquis adulterādo generat prolem. Quero igit vtrum illa actio siue coitus ille sit a deo vel non. Si est a deo: habeo ppositū. Si nō est a deo. ergo proles genita nō est a deo. si igit hoc est impossibile ponere ꝙ aliquis homo sit qui non sit a deo. ergo ⁊ illud ex quo sequit. videlz ꝙ actio substrata peccato nō sit a deo. ¶ Item actio que substernitur peccato nō oino nihil est sicut manifeste apparet. Si igitur aliquo mō est ens. quero a quo sit. Si est a potētia creature. necesse est ꝙ sit ab ea m̄ id quod hz de entitate. illud ergo m̄ ꝙ actio est ab illa potentia. aut est a deo aut nō. Si ea deo cū oīe illud quod est causa cause. sit causa causati per se intelligendo videlz si medium causatum est causa postremi m̄ id quod habz a primo. tunc sequitur necessario ꝙ talis actio sit a deo. Si vo non est a deo. tūc quero aut est a se. aut ab alio. Si ab alio. tunc quero simil⁹ de illo alio. aut est a se aut ab alio. g̃ vel erit abire in infinitum. vel erit ponere ꝙ creatura aliquid habeat a seipa. vel ꝙ habeat ad alio q̄ a deo quod sit primum principiū in quo sit status. sed hec omnia sunt impossibilia et sequit ex hoc ꝙ aliqua actio nō est a deo. ergo ⁊c. ¶ Sed contra. Deus non facit contra suā prohibitionem: quia tunc sibi ipsi contrarius esset. sed deus prohibet aliquā actionez m̄ ꝙ actio est. sicut phibuit Ade nō comedere de pomo. ergo videtur ꝙ illa comestio Ade nō fuerit a deo. Q⁊ aūt illa actio phibita fuerit m̄ ꝙ actio apparet. q⁊ comedere de pomo illo de se erat bonū. ⁊ nulla erat in eo deformitas nisi postq̄ fuit phibitum. ¶ Item omnis actio que est a bona volūtate vt est operans per charitatem est bona bonitate perfecta in genere moris. sed omnis actio que egredit⁹ a deo: egreditur a voluntate optima. in qua est summa charitas ergo oīs actio cuius deus pncipiū ē: est bona bonitate moris. sed actio substrata peccato non est bona bonitate moris. ergo non est a deo. ¶ Ztē oīa quecunq̄ deus facit. bono fine facit. vniuersa enī operatur propter se. oē aūt qō fit bono fine simplr bonum est. actio aūt substrata peccato nō est simplr bona. ergo nō pōt esse a deo tanq̄ a causa. ¶ Item quādocūq̄ operās continuat regule dirigēti in operando. recte operat ⁊ bene. sed regula liberi arbi. est ipsa rectitudo voluntatis diuine. ergo in omni operatione in qua deus cooperat libero arbitrio quādo fit continuatio operantis ad regulā rectitudo. si igitur in aliqua opatione p totum est obliquatio. videtur quod coopatio eius non sit a deo. ¶ Item si opatio que est subiecta peccato est a deo ⁊ a libero arbitrio. aut tota est a deo. ⁊ tota a libero arbitrio. aut pars a deo ⁊ pars a libero arbi. Si tota a deo. ⁊ tota a libe. arbi. ergo videt ꝙ tota sit simul ⁊ bona ⁊ mala. quod est omnino impossibile. Si pars a deo. ⁊ pars a libe. arb. sed qua ratione ponitur vna pars esse a libero arbitrio. eadem ratione potest poni ⁊ altera. et sic videtur ꝙ tota operatio ita sit a libero arbitrio ꝙ non sit a deo. ¶ Item si deus cooperatur libero arbitrio in actione que est substrata peccato. aut igitur liberuz arbitrium mouet principalius q̄ deus. vel ecōuerso. Constat ꝙ liberum arbitrium in illa operatione neq̄ principalius neq̄ eque principaliter potest mouere sicut deus. cū tam in mouendo q̄ in causando cuiuscunq̄ dicatur esse. siue causa siue motor principalissimus intelligat. ergo deus mouet principali⁹. si ergo motor principalis excitat ⁊ mouet motorē non principalem. videtur ꝙ in operatione culpabili liberum arbitrium excitetur a deo. ergo cum adulter luxuriatur. ⁊ latro furatur ad tales actiones a deo excitatur. quod omnino absurdū est. ¶ Respon. dicendū ꝙ sicut magr dicit in littera circa istam 8
questionem fuerūt diuerse positiones adeo magnoz virorum adeo rationabiles vt nec magister ausus fuerit diffinire quecaruz magis contineat veritatem. Attamen quia per multam discussionem. dubia dicuntur ad manifestationem. nūc cōmuniter tenetur ꝙ illa opinioverioz sit que dicit ꝙ omnis actio siue substrata peccato siue nō m̄ id quod est actio. est a deo nec immerito. q⁊ illud oportet ponere si pensetur eminentia diuine potentie. ⁊ indigētia potētie create. Quia cū deus est causa primordialissima. ideo est influentie maxime in causas secūdas. ⁊ adeo magne influentie vt nec modicuz seu quātūcunq̄ parum[dum tamen aliquo modo sit ens]procedat ab aliqua causa creata. nisi cooperante diuina potentia. Omnis etiam potētia creata quātum est de se defectiua est. nec est pure actiua. ergo quātūcunq̄ faciat modicam operationem necesse habet adiuuari ab ea potentia que est actus purus. pter omnimodā impmixtionem cū materia. ⁊ que sola sibi sufficit nullo modo indigens adiuuari a cā alia. Et ideo hec positio q̄ dicit oēm actionē esse a deo m̄ ꝙ actio est. absq̄ omni ambiguitate tenenda est. Unde Ansel. in lib. de concordia predestinationis ⁊ prescientie. Oīs qualitas ⁊ omnis actio. ⁊ quicquid habet aliquā essentiā a deo est. a quo est oīs iusticia ⁊ nulla iniusticia. Facit igitur deus omia siue iusta siue iniusta voluntate id est bona opa ⁊ mala. In bonis quidē facit ꝙ sunt ⁊ ꝙ bona sunt in malis vo facit ꝙ sunt sz nō ꝙ mala sunt. Et itez ibidem. Oēs actiones ⁊ oēs motus facit deus. q⁊ ipe facit res a q̄bus ⁊ ex q̄bus ⁊ per quas. ⁊ in q̄bus fiunt. ⁊ nulla res hz vllā potentiā volendi aut faciēdi nisi illo dante ipsum quoq̄ velle quod aliquando iustum est. aliquando iniustum a deo est. Non esse vo bonum. non est quid. nec a deo est. Cōcedende sunt igitur oēs rationes ad primā partem inducte. ¶ Ad illud vo qō 9
obiicitur ꝙ deus non facit contra suam prohibitionem. Dicendum ꝙ verum est. sed deus cum prohibet aliquam actionem. non prohibet sibi sed alij. ⁊ non prohibet suam cooperationez quam non subtrahit creature: sed ipsi creature prohibet operationem. ⁊ ideo dum cooperatur ei non facit contra suā prohibitionem. Et si tu obiicias mihi quod nihilominus actio prohibita a deo est a deo. Dicendū ꝙ in actione phibita est duo considerare. ⁊ ꝙ est actio. ⁊ quod est prohibita. Ab eo autē fit m̄ ꝙ est actio. non autem m̄ ꝙ prohibita. ⁊ ideo nō sequitur 10
ꝙ contra seipsum faciat. ¶ Ad illud quod obiicitur ꝙ omnis actio que est a voluntate bona est bona. Dicendum ꝙ veritatem habet in voluntate creata. sed non oportet ꝙ veritatē habeat in voluntate increata. loquēdo de bonitate moris. Et ratio huius est ista. q⁊ cum aliqua actio est a bona volūtate creata. cū voluntas increata que ei cooperatur absq̄ dubio bona sit. simplr actio illa bona est q⁊ tota eius causa est causa bona. Sed cū voluntas increata est bona que cooperatur voluntati create. volūtas creata potest esse deordinata. ⁊ rōne illius potest venire defectus circa opationē illā. Unde sicut videm⁹ ꝙ in aliqua opatione q̄ est a deo ⁊ a virtute creata ex defectu vir

tutis creatę totaliter deficit operatio illa. sic etiam ex deordinatione illa voluntatis creatę. pringit deperuerti illā actionē. Aliter posset dici q̄ operatio ōr dupliciter. Uno modo ōr operatio operans. Alio modo opus operatū. Et cum ōr. Si voluntas est bona. opus est bonū hoc intelligendum est de opere operāte. qō scz est actus ipius voluntatis. vt velle. ⁊ sic non bz instātiam in deo. qz velle dei deus est. ⁊ actio dei deꝰ est isto modo. Si autem dicatur operatio ipsum opus operatum. sic non sequitur q̄ tale opus sit bonum bonitate completa siue meritoria. sed sufficit q̄ sit bonū bonitate nature. sicut pz. opera que pcedunt a voluntate dei bona sunt bonitate nature. ⁊ hanc bonitatē habz
11 actio que substrata est malicie. ¶ Ad illud vo quod obiicitur q̄ deus facit ola ppter se. dōm q̄ verum est. ⁊ concedendū est etiā q̄ actiōez malicie substratā pp se facit. ppter se em̄ coopetur creature. Cum aūt ōr q̄ operatio que sit ppter deū est bona bonitate moris. hoc intelligit de operatione creature rationalis. Nam de deo intelligi nō pōt p eo q̄ deus non tm̄ coopetur creature rōnali. sed etiam irrationali. illa tamen operatio non ōr esse bona bonitate moris. ¶ Ad illud quod obiicitur q̄
12 quādo agens creatū ptinuatur regule dirigēti non errat. dicendum q̄ verū est si simpliciter ptinuet ei. Tunc autē continuatur ei simplr quādo continuat ⁊ quātum ad operationem. ⁊ quātum ad circūstantias. cum vo erit in operatione circūstantijs debitis priuatā. in hoc q̄ erit in operationem ei continuat. sed in hoc q̄ priuat eā debitis circūstātijs deficit ⁊ ab ea discōtinuatur. ⁊ ita discōtinuatur nō agēdo sed deficiēdo ⁊ deficiēdo est principiū mali. ⁊ in hoc q̄ deficit a deo recedit. qz defectus ille a deo nō est. Quāuis em̄ deus cooperet operanti. nō
13 tamen deficit cū deficiente. ¶ Ad illud quod queriꝯ. Aut tota opatio est a deo ꝛc. dicendū q̄ tota est a deo. ⁊ tota a libero arbitrio. Non em̄ est intelligēdum q̄ deus cooperetur libero arbitrio. sicut cū duo ferunt lapidem. vnus cooperat alteri: sz quia deus est intime agens in omni actione. ⁊ intimus est ipi potentie opanti. ita q̄ potētia ipa in nihil erit quod nō fit ab ipo. ¶ Et si obiiciat q̄ eadem actio erit tota bona ⁊ tota mala dōm q̄ deus illi actioni non dat nisi bonitatem nature. liberū autē arbitriū non priuat eā bonitate nature sed bonitate moris. Et ista duo non habent oppositionez videlz q̄ aliquid ba
14 beat bonitatem nature: ⁊ priuatū sit bonitate moris. ¶ Ad illud quod obiicitur q̄ deus est pncipale mouens in tali actione. dōm q̄ verū est. attamen nō sequiꝯ ex hoc q̄ excitet liberū arbitrium ad faciēdam illam operationem. Excitatio em̄ dicit aliquē effectum gratie puenientem ipam voluntatem. Hec autem requiritur in bonis meritorijs. in alijs vo operibus indifferentibus vel etiā malis nō est nisi sola cooperatio diuine virtutis. que existens in creatura potentialiter. essentialiter ⁊ presentialiter. sicut conseruat eam in essendo. sic adiuuat in operando. ppter quod conceditur ibi esse cooperatio. non preuētio vel subsecutio.

Questio. iij

+sic vꝯ. Primo p Brego. Cūcta in nihilum cederēt nisi manus ꝑditoris ea pineret. q̄ ola que cōseruātur: a deo ꝑseruant. ¶ Itē esse est actus entis. ⁊ viuere viuentis: ſz nullus actus est q̄ nō sit a deo imediate. q̄ nullū esse ⁊ nullū viuere. si q̄ creatura ptinue est. ⁊ ptinuatio in esse nō ē aliud q̄ duratio. cū esse eiꝰ nō possit esse nisi a deo. ois rei cōseruatio est a deo. ¶ Item nihil mutabile subsistit nec saluaꝯ inesse nisi p imutabile ⁊ fixū. sed omne esse creatū mutabile est ⁊ variabile. saltē a ꝓterito in futurū. sicut em̄ dicit Hiero. Solus deꝰ est q̄ nō notat ꝓteritū vel futurū. q̄ nihil pōt subsistere nisi deo ꝑseruāte. ¶ Itē quāto effectus magis pcipit a cā. tanto magis pēdet ab ipa. ⁊ quātomagis pēdet ab ipa. tāto minꝰ pōt durare vel subsistere sine ipa. sed omne creatū totū q̄ō est ⁊ q̄ō bz. a deo habet. ergo impossibile est aliquid nec ad momentum conseruari in esse nisi deo conseruante. ¶ Item sicut se bz essentia ad primā essentiā. ⁊ sapientia ad primā sapientiaz. ita se bz duratio ad primā durationē: sed ois essentia a ꝑma essentia. ⁊ ois sapiētia a ꝑma sapientia est. ergo ois duratio a ꝑma durationē ꝓducit sicut a ꝓncipio. ergo nihil inesse ꝑseruatur nisi q̄ deū. ¶ Sed ctra Aug. in lib. de natura boni tractās illud quod dicitur Ecclīastes. viij. Sermo eius potestate ē plenus dicit q̄ suum dicere est suū facere: sed statim quādo deus fecit creaturam simul cū hoc disposuit quātum creatura dura

re debuit. ergo vꝯ q̄ statim dedit ei virtutem continuādi se. esse. ergo non videtur q̄ amplius deus immediate cā conseruet. Quod si tu dicas q̄ virtus creature data indiget adhuc virtute diuina simul cooperante. Contra si suū dicere est suum facere ⁊ dicere non potest esse successiuū. ergo nec facere. ſz cōseruatio creature est cū successione. ergo nō videtur q̄ illa cōseruatio sit a deo sicut a ꝑseruāte. ¶ Item ad nobilitatē agentis creati ptinet q̄ potest facere opus p se stabile. nō indigēs ipso artifice cōtinue sustentāte. sed deus est artifex multo nobilioꝛ ⁊ multo potentioꝛ. ergo videt q̄ operibus suis det tale esse q̄ nō indigeat ipo ꝑseruāte continue. igitur conseruatio rerū nō videtur immediate esse a deo. ¶ Item idem est principium essendi ⁊ ꝑseruandi: sed forma sufficienter dat vnicuiq̄ rei esse. ergo videt q̄ ad conseruationē vniuscuiusq̄ rei sufficiat virtus ppie forme. Quod si tu dicas q̄ forma non potest conseruare suā materiā planū est hoc esse falsū in anima que habet vim vegetatiuā ⁊ regitiuam corporis. ¶ Item si ois res conseruat a deo immediate. cū diuina virtus nec possit a se deficere. nec possit ab alio separari. videt q̄ nulla operatio creature. nec p defectū suūpsius. nec per actionem contrariꝯ possit aliqū terminari. nunq̄ em̄ deficit duratio sine defectu virtutis conseruantis. ⁊ planū est illud q̄ multarum actio terminatur: ergo videt q̄ taliū conseruatio non sit a deo tanq̄ a ꝓncipio immediato. ¶ Itē q̄ creatura ꝑseruet si sibiꝯ relinquat vꝯ aut ꝑseruat inesse aut corrūpitur. Si ꝑseruat inesse. habeo ppositū. videlz q̄ non ois ꝑseruatio est a deo. Si corrumpit. aut hoc est aliena actione. aut ppria inclinatiōe. Aliena actione non: qz nulla creatura pōt aliam in nihilum redigere. ꝓpria inclinatione nō. qz natura semp desiderat q̄ melius est ⁊ forma appetit vniri materie. ⁊ materia forme. q̄ si motus sequitur inclinationem ⁊ appetitū. semp durabit ⁊ nunq̄ deficiet. ergo redit idez q̄ prius. videlz q̄ non omnis ꝑseruatio a deo
15 est. ¶ Rñ. dōm q̄ non solū oēm actionem. verūetiam omnem ꝑseruationē necesse est a deo esse. Et ratio buiꝰ est necessitas ⁊ indigentia ex parte creature. Omnis em̄ creatura ex nihilo est ⁊ aliunde habet esse. Quia ex nihilo est. ideo quodāmodo vana est ⁊ vanitati subiecta est. Quia vo aliunde habet esse. ideo ꝑ esse est sibi quodāmodo accidētale ꝓtrario mō est in deo Unde Hyla. vij. de trinitate. Esse non est accidens deo ſz substistens veritas. ⁊ manēs cā. ⁊ naturalis generis ppietas. Sicut igitur vanum nō potest fulciri nisi per verū ⁊ stabile. ⁊ accidens non pōt fulciri nisi per subiectū. sic esse creature nō potest ꝑseruari absq̄ munificētia creatricis essentie. Unde sicut creatura bz essentiam et actionem. ita etiam habet ⁊ durationem. ⁊ ppter hoc q̄uis creatura nō possit esse actu infinita. nihilominus tm̄ ponitur seu punit duratiōe infinita. Infinitas em̄ durationis nō ponit in creatura aliquā actualem infinitatem. Et ratio huius est. qz potētia per quā durat creatura. nō ē. ñ est ipius creature. immo etiā creatricis essentie. Terz est etiā q̄ in creatura ē aliqua potentia ad durādum: sed illa non est oino in actu. imo est in potētia quodāmodo respectu illius virtutis q̄ est actu infinita. Et hoc est q̄ō vult dicere pōs in libro de causis q̄ oēs virtutes infinite pendēteo sunt per vnum infinitū principiū. q̄ō est virtus virtutū. Concedēde sunt igit rōnes oīdentes q̄ ois rei cōseruatio est a deo tanq̄ ab immediato principio non tm̄ est ab ipo sicut a tota causa. Sicut em̄ in creatura est aliqua virtus operatiua creata. sic etiā aliqua virtus conseruatiua. ¶ Ad illud ergo quod primo obiicitur q̄ 16
suum dicere est suum facere. dicendum est quod hoc non dicitur immediate. ppꝯ hoc q̄ ad dicere sequiꝯ facere. quoniā deꝰ dixit ab eterno. ⁊ fecit in tpe. sed hoc dictū est. qz nō est noua opatio ex parte dei ipsum facere supadditū ad dicere. sicut cōtingit in opatione creature. Nec valet quod obiicitur q̄ dicere non est successiuū ſm id quod est: qz dicere ⁊ facere dei deꝰ est. ⁊ eternū quid est. Uerūtamen sicut ab eterno pōt procedere tempozale sic a diuino dicere in quo nulla est successio. potest procedere successiua duratio. que quidem successiua est non ratione exigentie ex parte dei conseruantis. sed ex parte rei ꝑseruate. ¶ Ad illud quod obiicitur q̄ artifex creatus po 17
test facere per se opus stabile. dicendum q̄ non est simile. propter q̄ artifex creatus sic facit rem q̄ nō facit eius principijs intrinseca. non em̄ potest in totam rei substātiam. Et propterea res facta conseruari potest in primis ⁊ ppnijs principijs que non dependent

nō dependēt a ptāte artificis. nō sic aūt est in ope dei. Oē em̄ opus qō de' facit. ꝑm totū sui facit. ⁊ iō totaliꝝ ab ipo dependēt
18 ⁊ sine ei' adiutorio ꝓseruari nō pōt. ¶ Ad illud qō obī ꝙ idem est principiū essendi ⁊ ꝓseruādi. Dōm ꝙ verū est in genere cāe formalis. ⁊ siꝝ verū est in genere cause efficiētis. Quāuis igr̄ esse in creatura sit a forma creata tanq̄ ab informāte. nihilominus tn̄ a deo est tanq̄ ab efficiēte. Ideo sicut ad ꝓseruationem rei necessaria est virtus formе cōplentis. sic etiā necessa-
19 rium est adiutoriū ꝑmi ⁊ immediatefficiētis. ¶ Ad illud qō obī ꝙ si de' ꝓseruaret res nihil corrumperet. Dōm ꝙ illud argumentū deficit duplr̄. Primū quidē q: de' ꝓseruat voluntarie ⁊ ideo tantū ꝓseruat q̄.um placet sibi ⁊ ꝑm dispositionē sapiē sue. Preterea. Cōseruatio rei nō est a deo tanq̄ a tota cā. sz requiritur ex parte creature idoneitas ad ꝓseruationē. ⁊ virtus quodāmodo ꝓseruatiua. ad cuius defectū velocioꝛem vel tardioꝛē. sequit diuturnioꝛ vel minus diuturna duratio creature
20 ⁊ cum est idoneitas creature ad durandū impetuum. vtpote simplicitas. de' esse eius eternaliꝝ ꝓtinuat. ¶ Ad illud qō queritur vtrū si creatura sibi relinqueret corrūperet. Dico ꝙ sic. Et si quer̄ vtrū aliquo agēte vel nō. Dico ꝙ nullo agēte. sed ꝓpter defectū in seipsa. Talis em̄ corruptio q̄ est annihilatio dicit purū defectū. ⁊ iō nō req̄rit cām efficientē. sz deficientē. hec aūt i creatura ē ex hoc ꝙ ex nihilo est. Et si obiciaꝝ ꝙ naturalis inclinatio cuiuslibet rei est ad durandū in esse. ⁊ ꝙmotus sequit inclinationē. Dōm ꝙ verū est de inclinatione mot' dicente positionē. Nec est etiā ꝓncipiꝫs rei saluatis in esse supque fundaꝝ illa inclinatio. Si aūt creatura sibi relinquer̄. principia rei in esse nō ꝓseruarent. immo in seipsis deficerēt ⁊ ideo inclinatio ad esse periret. Posset etiā dici ꝙ cū ponitur ꝙ creatura sibi relinquaꝝ ponitur ꝙ diuina virtus se subtrahat. ⁊ cū ponitur ꝙ diuina virtus se subtrahat p ꝓns ponit creatu re annihilatio. Sicut em̄ p o pationē virtutis infinite pōt fieri eductio de nihilo in esse ita etiā p subtractionē pōt fieri annihilatio. ⁊ p tanto dicit Hug. ꝙ soli diuine virtuti possibilis est annihilatio creature. Verūtamen illud ꝟbū intelligendū est sane. q: multum calūniabile est.

L **Questio. iij.** Utrū ois cōpositio sit a deo. Et ꝙ sic videt. vbicūq̄ est aliqua compositio ibi est aliqua cōponentis actio. sed omis actio est a deo. ergo ois cōpositio est a deo. ¶ Item sicut potētie ⁊ virtutis est distinguere ⁊ separare. sic potētie ⁊ virtutis est res vnire ⁊ cōponere. sed omne q̄ est potentie. est ab oipotentia creatoris g̃ ⁊c. ¶ Item vbicūq̄ est cōpositio. ibi est aliqua vnio ⁊ vbicūq̄ est vnio. ibi est aliqua vnitas. sz ois vnitas est a ꝑma vnitate. prima aūt ⁊ summa vnitas de' est. ergo ois cōpositio est a deo. ¶ Item Aug. de vera reli. Ois res habet hec tria scz ꝙ vnum aliquid sit. ⁊ specie ꝓpria discernatur. ⁊ rerum ordinē non excedat. sed sicut dicit augu. in. xj. de ciuita. dei. Ab eo est omis modus. ⁊ omnis species. ⁊ omnis ordo. sine quibus nihil esse nec cogitari pōt. ergo si omne compositum et omnis compositio aliquo modo est. videtur igitur omnis cōpositio a deo esse ¶ Sed ꝓtra sup illud. j. Cor. viij. Scimus quia ydolū nihil est. glo. Materiam ydoli dns formauit. Sed stultitia hominū formā dedit. Et post quecūq̄ in creaturis facta sunt. facta sūt per verbū. sed forma hominis in idolo nō est facta per verbū. sicut peccatū nō est factū per verbum. videtur ergo ꝙ compositio talis formе cū tali materia non sit a deo. ¶ Item quedā sunt que impossibilia sunt cōiungi non tn̄ a natura. sed etiam a deo. vtpote ꝙ aliquid sit simul ⁊ semel albū ⁊ nigrum. sed intellectus noster fantasticus frequenter cōponit talia. nulloꝛ autē cōpositio est a deo nisi eoꝛ que sunt a deo cōponibilia. si ergo opposita nō sunt a deo coponibilia. ⁊ cōponuntur ab intellectu. videtur ꝙ nō ois compositio sit a deo. ¶ Item quedam suntq̄ nō possunt conīūgi in eodē sine mōstruositate sicut duo capita in eodē coꝛpoꝛe. ⁊ talis cōpositio nō pōt esse a natura nisi cū erroꝛe ⁊ preter intentionē. si ergo deus in nulla cōpositione errat. nec facit errare. videt ꝙ taliū cōpositio nullo modo possit esse a deo. ¶ Itē aliqua sunt q̄ impossibile est cōiungi sine deordinatione. vtpote si homo cōmiscereꝝ bruto vel ecōuerso. si igitur talis cōpositio nō est aliud q̄ componibiliū deordinatio. hoc ipo em̄ deordinantur ꝙ sic componuntur. et deordinatio nō sit a deo. vī ꝙ aliqua compositio nō sit a deo.
21 ¶ Rn̄. Dicendum cum compositionis nomen tripliciter accipiatur. in qualibet suarum acceptionuꝫ aliquid dicit. Dicitur em̄ cōpositio cōponentis actio. ꝺz etiam compositio componibilis passio. dicit tertio mō compositio rei cōposite dispositio Et q̄n̄ tam actio q̄ passio. q̄ etiā dispositio rei compositе ꝑm ꝙ composita est aliquid dicit. ⁊ omne quod dicit aliquam positionem a deo est. concedēdum est simpliꝝ ꝙ omnis compositio sit a deo ꝑm ꝙ compositio. sicut ⁊ omnis actio ⁊ conseruatio. Attendendum est tamen ꝙ quēadmodum quedam actiones sunt que moꝛ nominate coniūcte sunt malo. sicut mendacium ⁊ adulteriū. sic quedā quarūdaꝫ rerū cōpositiones sunt quas inseparabiliꝝ concomitatur aliqua deformitas ⁊ inordinatio. Unde quēadmodū actio que coniuncta defectui malicie inseparabiliꝝ ꝺz a deo esse. ita tn̄ ꝙ defectus malicie nō ē a deo. sz a defectu creature. vtpote libere volūtatis. sic compositio cui iuncta est deformitas ⁊ inordinatio sic est a deo ꝙ illa deformitas q̄ vere defectus est. est a defectu alicui' cause cōponentis
22 create. vel a defectu ipoꝛ cōponibiliū. Locedende sunt igr̄ rōnes ostendentes ꝙ ois cōpositio est a deo. ¶ Ad illud qō primo obī de cōpositione q̄ est in ydolo. Dōm ꝙ ydolum ꝑm ꝙ hmōi notat aliq̄d artificiatū ꝓtinens in se aliquid numinis vel diuinitatis ⁊ ꝑm hoc duplr̄ intelligitur ibi cōpositio. s. formе artis ad materiā. ⁊ diuinitatis ad artificiū. ⁊ ꝑma quidē cōpositio est ex pte rei. scōa ꝟo est solūmodo ꝑm estimationeꝫ ydolatre. Quātum ad primā cōpositionē ydolum aliquid est. q̄tum ꝟo ad scōam nihil est in mūdo. in re q̄uis aliquid estimetur. Concedo ergo ꝙ coniūctio talis formе cum hac materia cū sit realiter ens. qō a deo est. Locedendū est nihilominus ꝙ illa estimatio inq̄tum aie actus est. a deo est. sed compositio diuinitatis ad illud artificiū que estimatur esse. oino nihil est. ⁊ hec a deo nō est. q: nō est talis cōpositio ꝑm rem. Simiꝝ ordinatio illius formе artificialis ad ꝓtinentiā diuinitatis. illa quidez potiꝰ est deordinatio q̄ aliqua positio ⁊ hec quidē a deo nō est sed a defectu cognitionis ⁊ fidei. Lū ergo ꝺz ꝙ forma ydoli in tali materia nō sit a deo. nō negatur cōpositio huius formе cū hac materia absolute esse a deo. sz hoc negatur ꝙ nō est a deo ad id ꝓpter quod homo illam effigiem efficit. Et sic patz ꝓ quāto ꝺz ydolum nihil esse. s. ꝓ eo ꝙ est nomen impositum a fictione cui subest falsitas. Patz etiā ꝙ ydolum q̄tum ad aliq̄d quod notat sit a deo. ⁊ q̄tū ad aliq̄d nō. Unde quicquid est positionis ibi a deo est. illud autē quod est priuationis vel defectionis non est a deo sed a defectu nostro. ¶ Ad illud qō obiicitur ꝙ intellectus cōponit aliqua que sunt impossibilia componi. Dōm ꝙ talia impossibilia sunt cōponi ꝓpter inseparabilitatem deordinationis. Nunq̄ em̄ pōt esse nec intelligi aliq̄d simul ⁊ semel sub duobus oppositis. quin intelligatur cōfusio ⁊ inordinatio. Et q̄n̄ in actione dei quā deus per se agit vt tota cā non pōt esse defectus ordinis. q: si esset. iā potentia eī' in opando deficeret. hinc est ꝙ talia a deo nō ꝑnt cōponi. Sz cū deus cooperatur intellectui potēti deficere. sic potest esse ꝙ illud qō est ibi positionis sit a virtute dei. quod ꝟo est priuationis sit a defectu intellectus creati. ideo rō illa non valet. ꝙ si nō pōt deus p se illā cōpositionē facere. ꝙ nō possit in faciēdo aliꝫ cooperari. ¶ Ad illud qō obiicitur de his que nō possunt
24 cōpom fine mōstruositate iam pz rn̄sio. Q̄n̄ cū dico cōpositionem mōstruosam. duo dico. ⁊ dico cōpositioneꝫ. ⁊ dico viteri' luxuriā deordinantē. Et cōpositio quidē ē a deo. deformitas aūt mōstruositatis est a defectu ⁊ erroꝛe nature q̄ venit ex improportione virtutis ad materiā supra quā agit. siue ꝓ eo ꝙ materia supabundat. siue ꝓ eo ꝙ deficit. ⁊ vtrobiq̄ est defectus debite ꝓportionis. ¶ Ad illud quod obiicitur ꝙ quedaꝫ
25 est cōpositioque nō potest esse nec intelligi ꝓter inordinationem. vtpote si pes poneretur in pectoꝛe. si homo coiret cū iumento. dicendū est ꝙ ⁊ si vnū necessario cōsequatur ad aliud. ⁊ intellectus vni' inseparabiliꝝ cōsequaꝝ ex intellectu alteri'. nihilominus tn̄ diuersitatē habent. q: vnū dicit priuationem et aliud dicit positionē. ⁊ ideo potest vnuꝫ deo attribui. q̄uis alterum non attribuatur.

Consequēter circa scōm articulū q̄riꝝ de actione defectiua vtꝝ sit deo attribuenda. Et circa hoc q̄runꝫ tria. Primo q̄riꝝ vtꝝ a deo sit actio iniusta ꝑm ꝙ iniusta. Scōo queriꝝ vtrū a deo sit opatio fortuita ꝑm ꝙ fortuita. Tertio q̄riꝝ vtrū a deo sit enūciatio falsa. ꝑm ꝙ falsa.

Questio.j. Utrū actio iniusta fm q̄ hmōi sit a deo. ¶Et q̄ sic vr̄. iij. Reg. vlt. Quis decipiet nobis acbab regē isr̄l. ⁊ post subiungitur q̄ dñs dixit spiritui mēdaci egredere ⁊ fac. ſz qō fit deo p̄cipiēte fit a deo volente ⁊ autore. si ergo spūs ille malign⁹ mēritus est ⁊ acbab decepit deo mādante sibi mētiri ⁊ decipere. vr̄ q̄ tam mendaciū q̄ deceptio fm q̄ hmōi sit a deo. ⁊ si hoc verū est. ergo actio iusta fm q̄ iniusta a deo est. ¶Itē sicut vult pb̄s. si aliq̄d p sui p̄sentiam est cā alicuī⁹. p sui absentiā est cā oppositi. sed de⁹ per sui p̄sentiam est cā opationis iuste fm q̄ iusta est. ergo ab oppositis per sui absentiā causa erit iniusticie in actione. ¶Itē qui adiuuat aliquē furē scienter ad actionē furti. siue velit ip̄m iuare ad furtum siue non. nihilominus dr̄ currere cū fure. ⁊ culpa furis ei attribuit̄. si ergo de⁹ adiuuat bonem ad actionem substratā malicie ⁊ iniusticie. videt̄ q̄ talis deformitas tam q̄ autori attribuēda sit deo. ¶Itē dare elemosynā ꝓpter vanā gloriā est pctm̄. ⁊ bocipo est pctm̄ ⁊ iniusticia quo actio ista refertur ad talē finē: sed sicut datio elemosyne nō nihil est: sic relatio ad talē finē non nihil est. si ergo talis relatio fuit ratio: quare illa actio est mala. ⁊ talis relatio est a deo. cum nō sit ocio nihil. videtur q̄ talis actio sit a deo. ¶Item iste qui peccat in amādo creaturā bocipo peccat quo quiescit in creatura sed q̄escere in creatura nō oino nihil est. imo bocipso q̄ quiescere est. aliquid est. ergo cū omne quod est aliq̄d sit a deo talis quies est a deo. ⁊ talis erat ratio culpe. ergo ⁊c. ¶Item nobilior est potētia volūtatis vt est deliberatiua q̄ vt est natura q̄dam: sed omne qō est a volūtate vt est natura est a deo. ergo oē qō est a volūtate deliberatiua est a deo. sed actio iniusta fm q̄ hmōi ē a volūtate deliberatiua. ergo ⁊c. ¶Gz ꝓtra. Jo. j. Sine ipo factum est nihil. Glo. i. pctm̄. ergo videt̄ q̄ pctm̄ nō sit a deo. ¶Item Rom̄. j. Tradidit eos vt contumelijs afficiant corpora sua in semetipsis. glo. immūdas actiones ⁊ ꝓtumelias q̄bus afficiunt ⁊ inficiūt corpora sua habent in semetipsis mali. i. nō aliūde: sed a semetipsis. Non em̄ habet homo boc a deo. sed hoc nō pōt dici de actionibus fm q̄ actiones sunt. ergo dr̄ de actionibus fm q̄ iniuste sunt. ¶Item quicūq̄ facit iniusticiā inust⁹ est. sed de⁹ nō pōt esse iniustus. ergo non pōt facere iniusticiam. ergo iniusticia actionis vel actio fm q̄ iusta nō est a deo. ¶Item quicūq̄ facit iniusticiā offendit deum qui est summa iusticia. sed deus non potest seipsum offendere neq̄ seipsum negare. sicut dicit ap̄lus. ergo deus nō potest in iusticiā facere. ergo nec actionē iniustā inq̄tū hmōi. ¶Item iniusticia defectus est. ergo facere iniusticiā est deficere. ſz diuinum posse nō pōt deficere. ergo nec iniusticiam facere. ergo actio fm q̄ iniusta est nō est a deo. ¶Item quicquid est a deo laudat deū. sed iniusticia nullo mō laudat deum. nec opatio iniusta fm q̄ hmōi. nullo igitur mō fm q̄ iniusta vel mala. est
26 deo attribuēda. ¶Rñ. dom q̄ cū iniusticia siue malicia circa actionē dicat defectū ⁊ p̄uationē. ⁊ defectū deordinatum de se. ⁊ defectū carentē debito fine facere actionē iniustā. ſ repugnat potētie. sapiētie ⁊ bonitati. Est em̄ ibi p̄uatio vtilitatis et ordinis ⁊ entitatis. ⁊ q̄ nihil est attribuendū deo nisi qō decet potentiā suā. sapiam ⁊ bonitatē. ideo actionē malā deo tribuere nō solū falsitatis est: sed etiā blasphemie ⁊ impietatis. Concedēdum est igit̄ q̄ actio mala ⁊ iniusta fm q̄ hmōi non est a deo. Et ideo rōnes que boc ostendunt concedende sunt.
27 ¶Ad illud ergo qō obijcitur de. iij. Reg. vlti. dicēdum q̄ egredere ⁊ facere nō intelligitur ibi impatiue sed intelligit̄ ibi permissiue. vñ verbū impatiui modi multipl⁹ accipit̄ in scriptura Aliqñ p̄ceptorie. aliqñ ꝓsultorie. aliqñ insinuatorie. ⁊ aliqñ p̄missiue. quor̄ sumi possunt exēpla ex diuersis locis scripture.
28 ¶Ad illud qō obijcit̄ de eadā cā q̄ per sui p̄sentiam ⁊ absentiā est causa oppositor̄. dicēdum q̄ illud bz veritatē de causa que volūtarie se absentat. ita q̄ principaliter est ei⁹ absentatio ab ipsa. boc autem nō est in ppōsito. Deus em̄ nemini se absentat
29 immo paratus est oēs adiuuare. ⁊ oībus dare gratiā. ¶Ad illud quod obijcitur q̄ ille qui iuuat furem in actione dicit̄ currere cum fure si scienter boc facit. Dom q̄ boc nō est simile. q̄ decens ⁊ conueniens est q̄ homo primum nō adiuuet in ea actione in qua ḡs ambulat nō recte. immo potius dr̄ impedire cum ip̄e nec sciat nec possit inde bonū elicere. nec ad illud adiutorium aliqua lege astringitur. sed potiꝰ pbibetur. nō sic aūt est in ppōsito. Primo q̄ decet diuinā liberalitatē vt solē suum oriri faciat sup̄ bonos ⁊ malos. nec dz influentiaz virtutis sue subtrahere nec bonis nec malis. maxime fm illā influentiā q̄ respicit p̄mū cē. Secōo ꝺo q̄ decet diuinā puidētiā sic res ꝓdidit administrare vt eas agere ꝓprios motus sinat. Tertio ꝺo q̄ ipe nouit ⁊ scit inde bonū elicere ⁊ ideo cū cooperat̄ pcatori in actione. laudabil⁹ facit. ⁊ ideo nullo mō malicia que reddit suū actorē culpabilē est ei attribuenda. ¶Ad illud qō obi⁹ q̄ relatio actionis ad inanē gl̄iam tanq̄ ad finē a deo est. 30
Dom q̄ relatio duo dicit. vz actū volūtatis ⁊ rōnis ꝓtendentis se ad illū finē mediante illa actione. ⁊ boc quidē bonū est. ⁊ a deo est. ꝓter boc im̄portat deo⁹dinationē tali cui actioī ꝓiuncta est inoꝛdinatio. q̄ talis finis tali operi nō ꝓgruit. et q̄tū ad boc est ibi malicia. ⁊ iō iniusticia est ibi rōne defectus qui est in tali relatione: pp̄ boc nō opz q̄ fiat a deo. Et est sille in claudicatione in qua est ambulatio cū defectu. sic ⁊ in ppōsito intelligendū est. ¶Ad illud qō obi⁹ de quiete sil⁹ rñdendum 31
est q̄ quies dicit positionē aliquā in boc q̄ dicit dilectionem creature. ⁊ dicit p̄uationē rectitudinis in boc q̄ dicit p̄uationem finis vltimi. Jn boc em̄ q̄ ibi quiescit ⁊ vltra nō tēdit cū deberet vltra tēdere. nō tm̄ est positio sed etiā p̄uatio. que quidem nō est a deo. ¶Ad illud q̄ obi⁹ q̄ q̄cquid est a voluntate 32
naturali est a deo. dom q̄ verū est fm q̄ est volūtas naturalis ⁊ sil⁹ illud qō est a volūtate deliberatiua p̄cise ꝓcedendū est esse a deo: sed malicia nō est a voluntate ppe vt est deliberatiua: ſz pot⁹ vt est defectiua. Quis defectus ille nō cadat nisi circa actū deliberatiuū. ⁊ iō q̄uis sit a volūtate deliberatiua nō sequit̄ q̄ sit a deo. q̄ nō est a voluntate fm q̄ deliberatiua: ſz fm q̄ defectiua. Et ꝓpterea sicut dictū fuit supra si fiat tale argumētū. Volūtas deliberatiua ē a deo. ⁊ malicia ē a volūtate deliberatiua. q̄ est a deo. peccat fm accīs. q̄ peccat ꝑ illam regulaz. Quicq̄d est cā cause. est causa causati. ita cm̄ pōt esse sophisma fm accidens in causando sicut in essendo.

Questio.ij. Utrū opatio fortuita fm q̄ est fortuita q̄ casualis actio est ex cāis ꝓfluētib⁹ ob aliud inceptis. vñ Boet⁹ in. v. de ꝓsola. Casus est inopinatus rei cuētus ex causis ꝓcurrētibus ob aliud inceptis. sed tam ꝓcursus causaz q̄ incboatio ꝓpter aliud est a deo. ergo signibil plus requirit ad boc q̄ aliquid sit fortuitū vel casuale. videtur q̄ tam fortuita q̄ casualia fm q̄ hmōi sint a deo. ¶Item sicut ens per se est a deo inq̄tum est p se. sic ⁊ accidēs est a deo inq̄tuz est accidēs ergo sicut opatio cause per se a deo est. ita ⁊ opatio cause per accidens: sed casuale ⁊ fortuitū fm q̄ hmōi dicit opationē effectum cause p accidens. ſz naturale ⁊ artificiale dicit effectū cause p se. ergo sicut oē naturale ⁊ artificiale est a deo inq̄tuz hmōi. sic oē casuale ⁊ omne fortuitū inq̄tum hmōi est a deo. ¶Itē q̄ncūq̄ aliqua diuersa ꝓcurrūt ad vnū⁹ effect⁹ p̄ductionem necesse ē q̄ p vnū aliq̄d ꝓiungant. ſz cāe a q̄bus oritur tā casuale q̄ fortuitū. ⁊ sunt diuerse q̄tū ad rem. ⁊ sunt diuerse q̄tū ad intentionē. ergo si vniūtur ꝓiungunt p aliq̄d q̄ est supra eas. ſz nibil ē supra agēs naturale ⁊ agēs a ppōsito nisi solus de⁹. ergo taliū causaz ꝓcursus a deo est. ⁊ hmōi causaz cōcursus facit effectum casualē vel fortuitum. ergo ⁊c. ¶Itē potentior est ad agendū causa p se q̄ cā per accidens. sed cā p se nullum effectū p̄ducere pōt quin adiuuet a deo. ergo nec causa per accidens: sed cause p accidēs sunt casus ⁊ fortuna sicut vult pb̄s in. ij. phili. ergo cū cor effectus sint casuale ⁊ fortuitum inq̄tum hmōi. videt̄ ⁊c. Si tu dicas q̄ casuale fm id q̄ est: a deo est. non tm̄ fm q̄ casuale. q̄ dicit p̄uationem intentionis non positionem. Contra boc est: quia sicut natura operatur per intentionez: ita etiā operatur vniformiter ⁊ mō cōsueto. sed cum aliqua operatio fit p̄ter solitum cursum nature. illa quidē opatio dr̄ miraculū. ⁊ talis opatio ponitur a deo inq̄tū talis. Si ergo opatio que fit p̄ter cōsuetudinē inq̄tum hmōi est a deo. pari ratione ⁊ opatio que fit p̄ter intentionez inq̄tum hmōi est a deo. ¶Item fortuitū coipso dicit fortuitū quia est ab aliquo agente intendente aliud sicut inuentio thesauri est ab eo qui intendit arare terram. sed q̄ ille aliud intendebat boc bonū est ⁊ a deo est. simil⁹ q̄ thesaurū illū inuenit boc bonum est ⁊ a deo est. ergo fortuitū vt fortuitum est. a deo videtur esse. ¶Sed ꝓtra boc arguit Augu. in li. lxxxiij. q. sic Quicquid casu fit temere fit. quicq̄d temere fit. fit sine puidētia. si ergo oñe quod fit a deo fit per puidentiam. quia deus

nihil agit

nihil agit sine prudentia. vñ q casuale t fortuitum inq̃tũ hmõi nõ sit a deo. ¶ Itẽ casus t fortuna accidit per defectũ precognitionis. sed de' nihil põt facere nisi pcognoscens t psciens. g̃ nihil casuale inq̃tũ hmõi est a deo. ¶ Itẽ sicut bonum repugnat malo. ita fortuna repugnat prudẽtie: sed a deo q̃ summe bon' est nõ põt egredi aliqua opatio iniusta. g̃ pari rõne cum sit summe prudẽs nõ põt exire ab eo aliqua opatio fortuita.

¶ Itẽ fortuitũ fm q fortuitũ ortũ hz a cã per accns. g̃ si deus esset cã fortuiti fm q hmõi. de' esset cã alicui' rei p accns: sed cã p accns reduci hz ad cãm nobiliorẽ. g̃ aliqua causa esset nobilior: deo. qõ ẽ absurdũ. ¶ Itẽ sicut iustitia se hz ad suã cãz sic casuale t fortuitũ ad suã. sed iniusticia nõ põt eẽ ab aliquo nisi opante iuste. ergo casuale t fortuitũ non põt esse nisi ab eo q̃ operat casual'r t fortuite. sed de' nullo mõ operat casual'r nec fortuite. ergo casualis siue fortuita opatio fm q hmõi nõ
33 est a deo. ¶ Rñ. dõm q t si casuale t fortuitũ fm id qõ est sit a deo. inq̃tũ tñ casuale vel fortuitũ a deo nõ est. Et ratio huius est. q: casuale t fortuituz aliq̃d ponunt vtpote effectũ q̃ est ex pcursu causaz ob aliud inceptaz. Aliq̃d etiã priuant. dicit enim casus t fortuna defectum intẽtionis t pcognitionis. t qñ operatio causaz t pcursus ad pducendum tales effectus aliquid pomit. iõ a deo est. q: vo priuatio intentionis defectus est. iõ a deo nõ est. t qñ casuale t fortuitũ vt sic nominãtur imposita sunt a tali defectu. hinc est q nõ sunt pcedenda a deo esse. Et hoc vult dicere Aug. in lib. lxxiij. q. cũ dicit. Quod casu fit temere fit. t ideo sicut nõ concedimus q temerariũ fm q hmõi fit a deo sic nõ est pcedendũ q casuale vl' fortuitũ fm q hmõi fit a deo. t q: tam casuale q̃ fortuitũ vt sic est. est nomen impositum a priuatione intẽtionis. fm q priuatio intẽtionis dupl'r
34 põt intelligi. fm hoc casuale t fortuitum hz dupliciter. ¶ Uno enim mõ põt intelligi priuatio intẽtionis vniuersal'r respectu cuiuscũq; agentis. siue particularis siue vniuersalis, siue operãtis siue cooperãtis, siue exequentis siue gubernantis. Et hoc mõ nihil est casuale. t casus t fortuna hoc modo nihil sunt. Et hoc mõ aliqui phi posuerũt casuz. t improbat Aug. in li. lxxxiij. q. q per hoc q prudentia totus mũdus administrat. t ita nihil fit qõ nõ ptineat ad opus prudentie. Alio mõ põt intelligi priuatio intentionis respectu agentis particularis. vtpote particularis nature t intellectus creati. t hoc mõ aliq̃d casuale. t casus aliq̃d est. fm q dicit Boeti' in li. de psola. diffinies casum t oñdens qual'r quis põt operari casual'r. videlz cũ aliquid assequit inopinate. t ideo dicit. Casus est inopinatus rei euẽtus. vbi simul tangit positionẽ t priuationem. Positionem per hoc quod dicit euẽtuz. priuationẽ in hoc quod dicit inopinatuz. t illa quidẽ priuatio nõ est respectu dei. q: de' nihil potest facere inopinate siue improuise. nec etiã a deo est cũ sit defectus. sed pot' a defectibilitate creature. Concedende sunt igit rõnes ostẽdentes q nihil est a deo casuale. ita q casuale
35 fm q casuale nõ est a deo. ¶ Ad illud vo qõ pmo obi in cõtrarium q pcursus causaz a deo est. iam patz rñsio. arguit enim de casu fm q dicit positionem non fm q dicit defectuz. ¶ Ad il-
36 lud qõ obi q a deo est causa per se t per accidẽs. dõm q aliter hz accns de ente put est differentia entis. alr put est differentia cause. Prout est differẽtia entis dicit habitudinẽ ad subiectum. q̃ quidẽ positio est nõ priuatio. Prout aũt est differẽtia cãe dicit priuationẽ intẽtionis p quã aliq̃d hz esse cã alicuius p se. t iõ nõ seqtur q fi modus essendi per accns inq̃tũ hmõi sit a deo. q t modus opandi p accns inq̃tum hmõi sit a deo.
37 ¶ Ad illud qõ obi q diuerse cause indigent aliquo superiori cõiungente ad hoc q possint vnũ effectum pducere. Dicẽdum q illud dupl'r potest intelligi. Uno mõ vere. alio modo falso. Si enim ita intelligatur qõ ad hoc q alique due cause pcurrant necessaria sit noua influẽtia cause superioris. plus q̃ si nõ concurrerẽt. t q̃libet oparet p se. sic nõ hz veritatẽ. hoc enim ipo q aliq̃s abscõdit in terra thesaurũ t aliq̃s fodit in eadẽ terra sine noua influẽtia ille due opationes causant thesauri inuẽtionem. Si aũt ita intelligat q oẽs cause que pcurrũt ad vnũ effectũ reducunt ad aliquod vnũ principiũ. sic veritatẽ hz p eo q̃ illa q̃ nõ possunt reduci ad vnũ principiũ oino sunt diuersa. t ideo nunq̃ possunt ad vnũ effectũ concurrere. Si enim in vno pncipio nõ conuenirẽt. iam oino non haberent aliquid cõe. t iõ necesse est ponere q tam cause cõcurrẽtes q̃ eaz pcursus sint ab vno pncipio primo. Hz tñ ex hoc nõ sequit q casuale inq̃-

tum hmõi sit a deo q̃uis sit a deo fm id qõ est. q: casus nõ tñ intẽdit t dicit euentũ. sed etiã euentũ inopinatũ. ¶ Ad illud qõ obi q cã p accns indiget adiutorio sicut cã p se. dõz q est vc 38
rum respectu ei' q efficit. hz nõ indiget adiutorio respectu ei' in quo deficit. p se enim põt deficere. hz nõ p se põt efficere. et iõ non sequit ex hoc q casuale sit a deo. nisi fm illud fm q aliq̃d ponit. nõ fm q dicit puationẽ intẽtionis. Et si obijciat q miraculũ inq̃tũ hmõi est a deo t tñ dicit puationẽ psuetudinis. q: fit pter solitũ cursuz. dõm q al'r miraculũ fit pter solitũ cursum t al'r fortuitũ p. er intẽtionẽ. Miraculũ enim fit pter solitũ cursum ita q sup cursum nature. vñ plus dicit positiõis q̃ puationis. casuale vo nõ ita fit pter intentionẽ q fiat supza intenz 39
tionẽ hz deficit ab intẽtione. ¶ Ad illud qõ obi q de' põt q aliqõ agens vnũ assequat t aliud intẽdat. ita q vtrũq; sit a deo. dõm q verũ ẽ. hz asseq vnũ t intẽdere aliud hoc nõ facit casus vel fortuna inq̃tũ qs aliud intẽdit ab eo q assequit: hz inq̃tũ nõ pudet nec intẽdit illud qõ assequit. Si enim illud t aliud intẽderet. ita nõ oparet casual'r siue fortuite. Hz aũt itẽdere ad aliõ sit a deo. nõ tñ a deo est nõ intẽdere illud qõ assequit q: pmũ dicit positionẽ. t scõm priuationẽ. t casuale siue fortuitũ inq̃tum hmõi nõ notatur a pmo sed a scõo. t pptera inq̃tũ tale non est a deo: sed a defectu repto in agente creato.

Questio. iij. Utrũ enũciatio falsa fm q hmõi sit a deo. Et q sic vr. Qñcũq; aliq̃ duo fũdant sup idẽ fm rẽ. si vnũ est a deo t reliquũ: hz falsitas alicui' ppõnis t veritas suc opposite fundant sup idẽ. hoc enim ipo q hec est vera hõ ẽ aial. hec ẽ falsa. hõ nõ est aial. g̃ cũ oĩs ppõnis vitas sit a deo. vñ q oĩs ppõnis falsitas sit a deo. ¶ Item vitas est adeqtio rei t intellectus. t falsitas est inadequatio rei t intellect' p oppositũ. sed sicut se hz equalitas t inequalitas in reb'. ita se hz equalitas t inequalitas in ppositionib': sed equalitas t inequalitas in reb' sunt ab ipo deo. sicut enim a deo est q aliqua duo sunt eq̃lia. sic a deo ẽ q aliqua duo sic se habeãt q vnũ excedat reliquũ. vnde Aug. dicit q si essent oĩa equalia. nõ essent oĩa. ergo pari ratiõe adequatio t inadequatio signi ad signatum est ab eodẽ pncipio. ¶ Item ab eo est falsitas ppositionis qui solus põt facere ppositionem ipsam esse falsam. sed demonstrato aliquo peccatore ista est vа. iste nõ est iustus. t nullus põt banc facere falsam nisi solus deus qui põt ei dare iusticiã. ergo ꝛc. ¶ Item maiorus dignitatis et ptãtis est falsificare banc ppositionẽ. ille est peccator q̃ verificare cã. q enim peccat hoc ipso q peccat verificat cã. t hoc indignitatis est: ergo si oĩs ppositionis veritas a deo est. videt multo fortius q talis ppositionis falsitas sit a deo. ¶ Sed ꝛ. offic qõ deus põt facere hz exemplar in deo. sed enũciatio falsa fm q falsa non hz exemplar in deo. cũ ipsa veritas sit rõ exẽplandi. ergo enũciatio falsa fm q falsa nõ est a deo. ¶ Itez sicut se hz bonitas ad maliciã: sic se hz veritas ad falsitatẽ. sed a summa bonitate nullo mõ potest esse malicia. ergo a summa vitate nullo mõ põt esse falsitas. ¶ Itẽ verũ t ens pertunt. hz a deo nõ põt aliq̃d eẽ qõ nõ sit aliq̃ mõ ens. si enim pure nihil eẽt. a deo nõ esset. g̃ a deo nõ pt eẽ nisi verũ. hz enũciatio falsa inq̃tũ hmõi dicit priuationẽ veri. ergo videt q a deo non debeat causari fm q hmõi. ¶ Item omne qõ deus potest facere potest dicere. sed falsum nõ potest dicere. ergo nõ potest facere. Probatio minoris. Si dicit falsum. aut ergo scienter. aut ignoranter. Ignoranter nõ. hoc constat. Si scienter sed quicũq; dicit falsum scienter. mentit. ergo deus mentiretur. quod est 40
ppbanũ t impiũ dicere. ¶ Rñ. dõm q falsitas nihil aliud est q̃ defectus veritatis in re que nata est verificari. sicut malicia dicit priuationẽ bonitatis t rectitudinis circa actionẽ q̃ nata est rectificari. t iõ sicut actio mala inq̃tũ actio ẽ a deo. inq̃tũ vo mala t iniusta. a deo nõ est. sic enũciatio falsa inq̃tũ enunciatio a deo est. inq̃tũ vo falsa nõ ẽ a deo. Uñ quẽadmodum in actiõe duplex cõsideraf bonitas. vna nature t altera moris t vna est essentialis t altera accidẽtalis. t ideo vna priuaf. altera relinquit t rõne illi' bonitatis q̃ relinquit. actio illa est a 41
deo. ¶ Sic in oĩi enũciatione duplex ẽ veritas. Una essentialis. t hec est veritas qua ppositio repntat illud ad qõ repntandum instituta est. t hec nunq̃ priuaf ab enũciatione. Ois enim enunciatio significat illud ad qõ instituta est. sive sit vera sive falsa. Alia vo est veritas accidẽtalis que attenditur in ppositione in hoc q repntat rem fm q̃ est. tunc enim dicitur adequa-

ri signū signato.ꝛ veritas enūciationis nō est aliud q̄ quedā adeq̄tio.ꝛ hec veritas p̄uatiue p falsitatē.tūc em̄ est ꝓpositio vel enūciatio falsa qñ signū nō repñtat rē sicut est.vel res nō est sicut repñtatur p signū.ꝛ hoc est qđ dicit pbus. Ab eo q̄ res est vel nō est.ōr oīo vera vel falsa.hoc est dicere ab eo q̄ res est sicut repñtatur ōr oīo vera.ab eo q̄ res non est sicut repñtatur ōr oīo falsa. Sicut igr̄ iniusticia est p̄uatio rectitudinis.sic falsitas est defectus adeq̄tionis.ꝛ iō sicut deo vt autori nō attribuit iniusticia actionis.sic non dr̄ ei attribui falsitas oīonis. vtroq; em̄ mō defectus ē.ꝛ nullus defectus deo attribuēdus est. Notandū est tñ q̄ si nullus defect' sit a deo.tñ magis aliquis defect' elongat a causalitate dei q̄ ali' ꝑm q̄ sunt diuersi modi deficiēdi. ¶ Est em̄ quidā defectus q̄ dicit p̄uationez
42 alicui' positiōis ꝛ ordinis.sicut est defectus culpabilis.ꝛ iste est defectus vituperabilis ꝛ vituperabile reddit actorē.ꝛ talē defectū deus nō facit.nec etiā facit aliq̄d quo facto creatura tali defectu deficiat necessario.vñ nec de' facit pctm̄.nec facit aliquē peccare.nec facit aliq̄d quo facto necessario sequat peccatū rōne illi' qđ deus facit.hoc dico ꝓp aīe infusionē in q̄ ne cessario ẓdit culpa originalis.ſz hoc nō est ex actu dei.ſz ex p̄uaricatione p̄mi parētis. Est ꝛ alius defectus q̄ est p̄uatio alicuius positiōis.nō tñ est p̄uatio ordis.ꝓtingit em̄ aliquos defectus ordinari.ꝛ talis defectus ſz nō possit deo attribui ſz q̄ defectus.pōt tñ ei attribui ꝑm q̄ ordinatus.ꝛ de tali defectu ſz nō possit dici q̄ de' eū faciat.qr̄ defectū facere est deficere. pōt tñ dici q̄ facit aliq̄d q̄ facto necessario ꝓsequitur ille defectus.ꝛ talis defect' est falsitas ꝛ ignorātia.ꝛ cecitas.ꝛ ꝓsilles. Ut q̄is nō possit ꝓcedi q̄ de' faciat falsitatē oīonis siue oratiōnem falsam ꝑm q̄ falsa est.pōt tñ ꝓcedi q̄ de' faciat aliq̄d quo facto aliqua oīo est falsa necessario.sicut cū iustificat impium.facit aliq̄d.quo facto hec enūciatio est falsa. Iste est impius. Lōcedende sunt igr̄ rōnes oīdentes q̄ enūciatio falsa
43 ꝑm q̄ falsa nō fit a deo. ¶ Ad illud q̄ qđ obr̄ q̄ falsitas ꝛ vītas fundant' sup idē. Dōm q̄ verū ē.ſz tñ aliter ꝛ alr̄.qr̄ vītas fundatur p modū positiōis.ꝛ falsitas p modū p̄uationis.ꝛ iō nō sequit q̄ sint ab eodē. Lū aūt dr̄ q̄ sup idē fundant' ab eodē
44 sunt.hoc intelligit' qñ sup illud idē fundant' ꝛ eodē mō. ¶ Ad illud qđ obr̄ q̄ equalitas ꝛ inequalitas in rebus sunt ab eodē ꝑncipio. Rñdendū est q̄ nō est sic.qr̄ in rebus vno mō inequalitas dicit p̄uationē equalitatis vbi dr̄ esse.ꝛ tunc nō est a deo cū sit defectus. Alio mō inequalitas dicit gradū ꝛ ordinē qui dr̄ esse inter res.ꝛ hoc mō ꝛ si videat' dicere p̄uationē. qr̄ tñ dicit positionē a deo est.ſz inadequatio signi ad signatū semp dicit defectū.ꝑ eo q̄ signū instituū est vt repñtet signatū ꝑm q̄ est.ꝛ iō in adeq̄tione signi ad signatū est falsitas.inadequatio vō in rebus nō est falsitas. Et ꝓpterea nō sequit' q̄ si inadequatio rei ad rē est a deo q̄ inadequatio signi ad signatum sit a deo.ꝓsset tñ dici q̄ inadequatio inq̄tū hmōi cum dicat defectū equalitatis a deo nō est.q̄uis illud qđ subest a deo ē.
45 ¶ Ad illud qđ obr̄ q̄ deus pōt falsificare enūciationē.dōm.q̄ hec est vera ꝛ ꝓpria.Deus facit.quo facto.aliqua ꝓpositio est falsa.hec aūt est min' ꝓpria.deus facit aliquā ꝓpositionē falsam.sed hec est simplr̄ impropria.deus facit falsitatē in ꝓpositione.ꝛ hoc qr̄ falsitas nomiat ipm defectū p̄cise.ꝛ ideo in illa rōne est sophisma ꝑm accīs que sic arguit.facit aliq̄d quo facto ꝓpositio est falsa.ergo facit ꝓpositionē falsam siue falsitatem in ꝓpōne. ¶ Ad illud qđ obr̄ q̄ maioris dignitatis est falsificare aliquā ꝓpōnem q̄ verificare.dōm q̄ veritatē ad falsitatē ꝓtingit cōparari dupl̄r. Aut loquēdo formal̄r aut causaliter.siue rōne ei' qđ subest. Si loquendo formal̄r.sic cū veritas dicat adequationē.ꝛ falsitas inadequationem.ꝛ ita falsitas p̄uationē.veritas positionē.dignius est oīo aliquid verificare q̄ falsificare.q̄quid illud sit cū dignior sit veritas q̄ falsitas.si tñ ꝓtingat dicere dignius respectu eius in quo nulla est dignitas. Si aūt cōparamus veritatē ad falsitatem ratione ei' qđ respondet ex parte rei. sic dico de plano q̄ aliq̄s digni' est illud qđ ex parte rei reddit illā ꝓpositionē falsam q̄ illud quod reddit ꝓpositionē verā sicut ptz.dignius est em̄ q̄ reddit istam propositionem falsam.iste non est bonus: q̄ q̄ reddit eā veram. Et ratio huius est ista.qr̄ q̄uis veritas de se dicat positionē.qr̄ dicit adequationem.illa adequatio ex pte alteri' extremi ita bene pōt respicere p̄uationē sicut positionem,ꝛ defectum sicut effectū. Sicut em̄ defectus est ordinabilis ꝛ tñ defectus est.sic est cognoscibilis.ꝛ sic est significabilis.ideo cum queritur sup quid fundetur veritas enunciationis.nō oportet q̄ ex parte rei respōdeat aliqua veritas. Sicut enim verum ens contingit vere significare de ipso ipsum esse. sic etiā de illo quod nullo modo esse contingit vere significari q̄ ipm nō est. Sicut enr̄ significatio dicit relationem.q̄ nō requirit signi Distin. ficatum esse in actu.sic et xxxix. veritas signi que quidez dicit conditionē illius relationis.nō exigit fundari sup aliquā rem actualiter existentem.nihilominus tñ cuz omnis relatio et ordo a deo sit. talis significatio ꝛ talis veritas a deo est.nec sequitur ad boc q̄ significatū sit a deo.immo est ibi sophisma ꝑm accīs sicut si arguerec ordinatio culpe ꝛ pene est a deo.ergo culpa est a deo. Sic nō sequit' i ꝓposito vera significatio furti ē a deo ergo furtū est a deo. Et sic ptz q̄ ꝛ si veritati nō semp correspōdeat ex parte significati aliquid excellētius q̄ falsificati.tñ veritas nobilior est q̄ falsitas.ꝛ ideo nō sequit' q̄ si verificatio ꝓpositionis sit a deo.q̄ ab eodē sit ꝓpositionis falsificatio siue falsa enunciatio ꝑm q̄ falsa. Et sic patent quesita.

Distin.xxxviij.

Qualr̄ in gñali per actū voluntatis pctm̄ introducitur.

Post p̄dicta de volūtate eiusq; fine ꝛc. Supra oñdit magr̄ quid sit malum siue pctm̄ in generali.in hac parte determinat qualr̄ peccatum per actum volūtatis habeat introduci. Diuiditur aūt pars ista in tres. In quaꝝ prima determinat magister qualiter peccatum a voluntate habeat ortum in generali. In secunda vo descendit ad speciales differentias peccati.infra dist.xlij. Lum autē voluntas mala ꝛ operatio ꝛc. In tertia vo inquirit vtrū ortum habeat in ipsa voluntate potestas peccandi.infra dis.xliij. Post predicta cōsideratione dignum occurrit ꝛc. Prima pars bz duas. In prima inquirit magr̄ qualiter ipsa volūtas habeat deprauari. Secūdo vo qualr̄ ex prauitate volūtatis fiat deprauatio in actu exteriori.ifra dis.xl. Post hec de actibus adiūciendū videt'. Prima pars bz duas. In prima determinat qualr̄ voluntas habeat deprauari. In secūda vo inquirit quare magis deprauetur volūtas in suo actu q̄ aliqua alia potentia infra.distin.xxxix. Hic aūt oritur questio satis necessaria. ¶ Prima pars que continet p̄sentem distinctionem habet duas partes. Qñ em̄ deprauatio ꝛ rectificatio voluntatis attenditur penes finem.ꝛ voluntas habet comparari ad finem mediante intentione.ideo pars ista duas bz partes. In quarum prima determinat magister de rectificatione et deprauatione voluntatis ex parte finis. Secundo vo inquirit differentiam voluntatis.intētionis ꝛ finis.ibi. Solet etiā queri quid distet inter voluntatem ꝛ intētionem. Prima pars habet quattuor partes. Quia em̄ obliquatio cognosci habet p rectitudinem.| nam rectum iudex est sui ꝛ obliqui' ideo in prima parte determinat magister q̄ ex parte finis venit rectitudo voluntatis. Scōo determinat quis sit ille finis.ibi. Qui ergo charitatem sibi ponit finē. In tertia vo determinat de vnitate finis respectu bonaꝝ voluntatum.ibi. Sed quaritur vtrū omnes bone volūtates. Quarto vo mouet quoddā dubium ꝛ determinat ibi. Uerūtamen huic sententie qua dictum est ꝛc. Secūda vo pars in qua determinat de differentia voluntatis intentionis ꝛ finis habet duas. In quarū prima querit differentiam ꝑm rationem.ibi. Solet etiam queri ꝛc. Secundo de differētia ꝑm rem.ibi. Sed querit vtrū intentio ꝛc. Et ꝑm hoc duo determinantur in parte ista.scz de comparatione voluntatis ad finem.ꝛ de differentia intentionis ꝛ volūtatis.

a ¶ Ex fine suo ꝛc. Sed ꝓtra. beatitudo est bonū nobis ignotum.vnde hoc est illud qđ nec oculus vidit nec auris audiuit ꝛc.ergo si per ignotū nō possumus aliud cognoscere.vł q̄ voluntas nō possit cognosci.vtrū sit bona vel prava ex illo fine. Item certius est nobis qđ est presens nobilipbis q̄ qđ est absens.si ergo nō cognoscimus p̄sentia per absentia: sed magis econuerso.

conuerso. videl⁹ ꝙ per beatitudinem nō fiat cognitio bonitatis in volūtate. ℭ Rñ. dicēdum ꝙ cognitio beatitudinis duplex est. videlz in vniuersali ⁊ particulari. Cognitio beatitudinis in vniuersali omnibus est innata. Cognitio vo in particulari videlz vbi sit btitudo ponēda. habeꝫ a nobis p habitum fidei aliquo mō. ⁊ aliquo modo expectatur habenda per deiformitatē glorie. Nunc enim cognoscimus quasi speculādo. ⁊ a remotis. ⁊ semiplene. tūc autē cognoscemus experiendo perfecte. Licz autem nunc non cognoscamus perfecte cognoscim⁹ tamē certitudinaliter certitudine fidei ꝙ beatitudo est magnum et verum bonum. De volūtate nostra. vtrū sit recta vel prāua nos nescimus nisi per coniecturam. ⁊ ideo sicut certum est ratio veniēdi in cognitionem dubij. sic cognitio beatitudinis facit venire in cognitionem bonitatis volūtatis. dum quis videt suam voluntatem ad beatitudinem tendere. Quod ergo obijciꝫ ꝙ beatitudo nobis ignota est iam patet responsio Verū est enī ꝙ non est nobis nota per experientiā est tamē nobis nota per fidem. Ad illud quod obijcitur ꝙ rectitudo volūtatis est nobis pñs. dicēdum ꝙ sicut in ꝑmo libro ostēsum fuit. Iz charitas ⁊ gratia sint nobis pñtia. sunt tñ nobis ignota inq̄ntū gratuita. q: de eis nulla pōt haberi experiētia. vnde ⁊ si certissimus sim de affectiōe mea ꝑz ꝙ est affectio. valde tamen dubius sum de affectione mea vtrū sit ordinata vel gratuita ⁊ ita acquiro mihi probabilitatez. per aliqua signa.

Finis aūt bone volūtatis btitudo est. vita eterna. ipe deus Malę vo finis ē aliud. s. maledictio vel aliquid aliud in q̄ nō dz voluntas q̄escere. Finē bonū insinuat ꝑpba dicēs. ois ꝺsummatiōis vidi finē. ⁊c. Charitas g̃ cui⁹ latū mandatū est finis ois ꝺsummationis est. i. ois bone volūtatis et actiōis ad quā oē p̄ceptū referēduz ē. vñ Aug. i enchi. Omia p̄cepta diuina referunt ad charitatē.

b De q̄ dicit aplus. Finis p̄cepti est charitas de corde puro ⁊ ꝺscia bona ⁊ fide non ficta. Ois itaq; p̄cepti finis charitas est. i. ad charitatē refertur oē p̄ceptū. Nō vo ita sit vel timore pene vl aliqua intētione carnali vt non referatur ad charitatē que est dilectio dei ⁊ primi. nōdum fit quēadmodum dz fieri. q̄uis fieri videatur. Tūc eī recte fiūt q̄ mādat deꝰ. ⁊ que ꝺsilio monet cum referuntur ad dilectionē dei ⁊ primi. His verbis aperte insinuatur quis sit rect⁹ finis voluntatis. siue actionis bone. scz charitas que ⁊ deus est vt supra ostendimus.

Determiat q̄s sit ille finis ostēdens ꝙ deus est finis ois bone actiōis. q: charitas est nec tñ spūssanctus. Iz etiā xp̄s ⁊ pater. nec hi sūt hi tres fines sed vnus. b

ℭ Qui g̃ charitatem sibi ponit finē. deū sibi ponit finē vñ ⁊ xp̄m finē legis ad iusticiam dicit aplꝰ esse omni credenti.

Et recte dz xp̄us finis legis ad iusticiā. Dz vt ait aug. i li. sniaz psperi. In xp̄o lex iustitie nō ꝺsumit Iz implet. Ois enī pfectio ex ipo ⁊ in ipso est ⁊ vltra quē nō ē q̄ spes se extēdat. Finis fidelium xp̄us est ad quem cū peruenerit currētis intentio. nō habz quo amplius possit venire. sed habet c id in quo debeat permanere.

Finis ergo rectus atq; supremus deꝰ pr̄ est ⁊ filius ⁊ spūs sanctus. nec hi tres sunt tres fines. Iz vnus finis. q: nō tres diꝫ: sed vnus deus.

Determinat de vnitate finis respectu bonarum volūtatum. c

ℭ Sed querit vtrū oēs bone volūtates vnum tñ habeāt finē. De hoc aug. in. xj. lib. de tri. ita ait. Alie atq; alie volūtates suos ꝓprios fines hūt. qui tñ referuntur ad finē illi⁹ voluntatis qua volumus btē viuere. ⁊ ad eam peruenire vitam que non referat ad aliud sed amanti per seipsam sufficiat. quēadmodum voluntas videndi finem habet visionē. et voluntas videndi fenestrā. finem habet fenestre visionem Altera vo est voluntas p fenestram videndi trāseuntes cui⁹ item finis est visio trāseuntiū. ad quod etiā predicte referūtur voluntates. Itē recte sunt voluntates. ⁊ oēs sibimet religate. si bona est illa ad quam cuncta referuntur. Si autem prāua est prāue sunt omnes. ⁊ et ad ipsum preceptum. Et quia puritas cordis a qua immediate procedit actus dilectionis presupponit fiduciā fidei. ⁊ certitudinem spei tanq̄ dispositiones preambulas. iō vt manifestaret apostolus ꝙ act⁹ charitatis presupponit actus aliarum virtutum theologicarum tanq̄ disponentes ad ipsum ista tria dicit. De corde puro in quo tāgit charitatis sanctitatem. Conscientia bona. in quo tangit spei fiduciam. Et fide non ficta. in quo tangit fidei constantiam. Et in bis duobus apostolus charitatem perfectissime commendat. in hoc ꝙ ꝺstendit ꝙ in actu charitatis consistit complementum omnis virtutis. et finis omnis bone operationis. que intelligitur i nomine precepti. Unde intellectus predicte diffinitionis est iste. Charitas est finis precepti ⁊c. idest charitas est illud in quo consistit omnis mandati adimpletio. et omniuz virtutuz perfectio ⁊ hinc est ꝙ scriptura adeo nobis commendat charitatem. et maxime scriptura noui testamenti. et apostolus eam⁹ laudat elegantissime. Quod ergo obijcitur de obedientia et vita eterna q̄ debeant dici finis precepti. dicendum ꝙ obediētia⁹ ordinata est ad charitatem habendā. et vita eterna non est aliud q̄ charitas consummata.

Q⁹ oēs bone volūtates vnū habēt finē ⁊ tñ que dā bone diuersos fines sortiūtur.

c ℭ Finis ergo rectus atq; supremus deus pater est ⁊c. Cōtra. finis ē res qua fruendum est. sed bi tres sunt tres res quibus fruēdum est. sicut dicit Augustinus in lib. de doctrina christiana. ergo sunt tres fines. Item intētio finis dirigitur per fidem. sed fides ponit tres articulos in credendo patrē ⁊ filiū ⁊ spñsanctum. ergo pari ratione intentio intendit in eū statuens ibi tres fines. Queritur ergo quare non sit diuersitas finium sicut pluralitas articulorum.

ℭ Rñ. dicendū ꝙ rationis est distinguere. ⁊ volūtatis vnire. Rursus sicut dicit Dam̄. persone distinguūtur ratione. ⁊ conueniunt re ⁊ natura. ꝑm hoc ergo intelligendum est ꝙ nomina illa que sunt cōia ad rem ⁊ rōnem. illa possunt plurificari. illa vo que sunt realia plurificari non possunt. ideo potest dici ꝙ pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus sunt tres res. non tamē potest dici ꝙ sint tres bonitates. Rursus. quia articulus dicit quod est ex parte rationis. finis vo dicit quod respicit voluntatem. ideo possumus dicere plures articulos. nō tamē possumus di

cere plures fines. Iz enim sint plures articuli vnatū est in eis veritas. qz cūveritas cōplexa fm q aliqd ponit reducaf ad veritatem incomplexā. z vna sit veritas incōplexa in pre et filio z spūsancto fm q sunt vna charitas et vna veritas. illi tres articuli sup vnā veritatez realem fundari bñt. ¶ Ad illud ergo qđ obī q sunt tres res. Dōm q rō illa nōvalet. sunt tres res ḡ tres fines. qz proceditur a pluralitate personali ad pluralitatem essentialem. et differenter accipitur res cū ōr finis est res z cū ōr tres sunt res. ¶ Ad illud qđ objcif q fides distinguit. dōm q ex hoc nō sequitur q intentio distinguat plures fines. sicut fides plures articulos. nā cū intētio in charitate consummef. z charitatis sit vnire. plus habet intētio rōnem vniendi q̄ rationem distinguendi.

iō rectaz voluntatum onerio iter q̄ddā ē ascendētiū ad bitudinē. qō certis velut passib⁹ agif. Prauaz ꝯāt z distoztaz voluntatū iplicatio vinculū ē q̄ alligabif q̄ hic agit vt pficiat si tenebras exhiores. His autoritatū testimonijs euidēter mōstraf plures in fidelib⁹ rectas esse volūtates ꝑprios ac diuersos fines hñtes. et iñ vnū eundēqz. qz oēs referunf ad vnum q̄ est finis finium de quo pauloañ dixim⁹. ita econuerso fortе est in malis.

☞ Mouet z determiat dubium de duobus finibus constituendis. d

¶ Veruntū huic sniē qua dictū ē fideliū quasdā rectas voluntates diuersos fines sortiri. z tñ ad vnū referri vt obuiare qō alibi augu. ammouet ne scz nobis duos fines ꝓstituamus. ita inquiens in li. de ser. do. in mōte. Nō debemus iō euāgelizare vt māducemus sz iō māducare vt euāgelizemus. vt cibus nō sit bonum qō appetif: sz necessariū qō adjcif vt illud impleatur

Matt. vj. Querite primū regnū dei. z hec oīa adjcienf vobis. Nō dixit primū q̄rite regnum dei. z deinde q̄rite ista q̄uis sint necessaria. sz ait hec oīa adjcienf vobis. id ē hec ꝓsequenf si illa q̄ratis. ne cū ista q̄ritis. illinc auertamini. aut ne duos fines cōstituatis. vt z regnum ꝑp se appetatis. z ista necessaria ꝑp illō. Ergo ꝑp regnū dei tñ debemus opari oīa vel cū regno dei. non solam mercedē corporalē meditari. Ecce hic apte dicit ne duos fines nobis ꝓstituam⁹: sz vnū tñ. i. regnū dei. cū supra dixerit bonas volūtates alias z alias ꝑprios hñe fines. ¶ Nec aūt sibi nō repugnare. aīaduertit q̄ verbis p̄missis simplici oculo diligēter intēdit. Qui ei dixit ne duos fines nobis ꝓstituam⁹ sz oīa ꝑp regnū dei faciamus. ipe premisit q debemus māducare vt euangelizemus. Cū autē hoc ita facim⁹ actionis illi⁹ finem euangelij ꝓstituim⁹. sed z hāc finē ad regnū dei referimus. Māducamus eñ ꝑpter euāgelium z manducamus z euāgelizamus ꝑpter regnū dei. duos igif fines nobis in māducado ꝓstituimus. Sed ista facientes nū quid peccam⁹? absit. Nam z ipe sic facere suadet si dilgenf ei⁹ vba ispiciam⁹. Cū ḡ ait. ne duos fines nobis ꝓstituamus. fines in diuersa tendētes intelligi voluit scz quoz alter ad altez nō referaf. Ita z cū dicit ꝑp regnum dei tñ oīa agenda nec cū ipso mercedē talem meditandā. ita intelligendū est vt nō meditemur appetendo cū regno mercedē talem. ita q nō ꝑp regnū sz ꝑpter se. vt. s. regnū ꝑp se appetamus. z ista ꝑp illud. sicut ipe docet. Si eñ petimus vitā eternaz. petimus etiā talia a deo. si ea petimus ꝑpter vitā eternā non offendimus. neqz sinistra tunc scit qđ faciat dextra. qz mercedē talem nō ꝑpter se meditamur. sed ꝑp regnū dei. vt sit leua sub capite z dextra in amplexu. Alioqn si hec talia ꝑpter se querim⁹ sicut eterna. miscetur dextre sinistra. ideoqz cū oīs dixerit. Attēdite ne iustitiam vestrā faciatis coram hoībus vt videamini ab eis. alibi ait. Sic luceant opa vestra bona coram hoībus. vt Matt. vj. glorificent patrē vestrū q̄ in celis est. Propter deū ergo oīa facienda sunt. vt oīa que facimus omniumqz fines ad eum referamus. Gen. v

☞ Querit differentiam voluntatis z intentionis z finis fm rationem. e

¶ Solet etiā q̄ri. qđ distet iter volūtatē z intentionē ac finē. Ad qō dici pōt inter volūtatē z finē certo atqz euidenti mō distinguif. Qz volūtas est qua volumus aliqd. Finis vo volūtatis est vel illud qō volum⁹ ꝑp qō implef ipa volūtas. vel potiꝰ aliud ꝑp qō illud volum⁹ Intētio vo interdū ꝑp volūtate interdū ꝑp fine volūtatis accipif. q̄ diligēs ac pius lector i scriptura vbi hec occurrūt discernere studeat. Finis vo volūtatis ē delectatio bona vl mala. ad quā nitif quisqz puenire. vñ Aug. sup illū locū. psal. Scrutās corda z renes. sic ait Deꝰ solus scrutaf corda. i. qđ quisqz cogitet. z renes. i. qđ quēqz delectet. qz finis curez cogitationis ē delectatio ad quaz cura z cogitatione nitif q̄sqz puenire. Et paul. post. Opera nra q̄ sunt in dictis z factis pñt hoies videre. sz q̄ aio fiant. z quo venire cupiāt. solus deꝰ videt q̄ cūvidet coz eōrū celo z nō delectari nos i carne. sz i dño. i. cū bone sunt cogitatiōes z eaz fines. dirigit iustū. Idē sup alteri⁹. ps. locū illum. s. In laqueo isto quē abscōderunt comprehēsus est pes eoz. dicit. Ps. lx. Pes aīe amoz est. q̄ si prauꝰ est ꝛ cupiditas vel libido si rectus ꝛ charitas. Eo mouef aīa q̄si ad locū quo tēdit. i. ad delectationē bonā vl malā quo se puenisse per amorē letaf. Finis ḡ voluntatis vt ꝓmissum est ꝛ illud qō volum⁹. z illud ꝑp qō volumus z intētio ad illō plum. respicit ꝑp qō volum⁹. z voluntas ad illud qō volum⁹ vt vbi gratia. Si velim esuriētem reficere vt habeam vitam eternā. voluntas est qua volo reficere esurientē cuius finis est refectio esurientis. Intentio vo est qua sic ad vtā puenire volo. Finis vo supremus est ipsa vita. ad quam z alius finis refertur. Repetit pāli cta sub dēs ci

☞ Querit differentiam voluntatis z intentionis z finis fm rem. f

d ¶ Sz q̄rif vtz intētio talis sit volūtas: z si volūtas ē an i hoc ope sit vna eadēqz voluntas qua volo reficere esuriētē z qua volo hñe vitā eternā. vī nēpe talis intētio volūtas esse vt eñ volūtas est q̄ volo reficere pauperē. ita z volūtas est q̄ ꝑ illud volo hñe vitā. Et alia quidem videf voluntas esse. qua volo habere vitaz. et alia qua pauperi subuenire volo. Sz ista ad illam referf. Nam z si hoc ita placeat vt in eo cū aliqua delectatione voluntas acquiescat nōdum est tamen illud quo tenditur. sed hoc ad illud refertur vt illud deputetur: tanq̄ patria ciuis. istud vero tanq̄ refectio vel mansio

d ¶ Sz q̄rif vtrū intētio z. Queritur hic de qōne quā magr nō determiat i parte altera. vtrū. s. volūtas finis z ei⁹ qō est ad finem sint due voluntates aut vna. nā q̄ due sint vī ꝑ hoc q̄ vna ē creati⁹ alia increati. vna tpalior alia eterni. Q̄ aūt vna sit vī per hoc q̄ ibi est vnus ꝑp alterz. vbi aūt hoc est. ibi tñ vnū est. vt cū diligo vinum dulce nō diligo duo sed vnum. ¶ Rñ. dōm q mgr ponit hic duas rōnes. nec tñ aliquā earū probat nec aliquā magis approbat. Et rō hui⁹ est. quia fm diuersas considerationes verum dicit vtraq̄ z vtrumq̄ oportet dicere. Una enim dicit q sunt

sunt volũtates due. Alia dicit ꝙ est volũtas vna. hoc aũt dixerunt aspicientes ad diuersa. Voluntas cũ finis dupliciter pot esse. Aut sicut obiecti. aut sicut finis in rone finis. si sit volũtas finis sicut obiecti. sic cũ aliud sit obiectũ creatũ. t aliud increatum. alia est volũtas qua volo finẽ. t alia q̃volo id qđ est ad finem. sicut aliꝰ est motus affectionis ꝺ amo deũ i sc t aliꝰ motus ꝺ amo creaturã. Si aũt sit volũtas finis sub rone finis inꝑtũ scz aliud bz ad ipm ordinari. sic vna voluntate. et vno decursu volo vtrũq; q̃uis volũtas simul t semel non possit ferri super vtrũq;. sed successiue. vt ptz. cũ amo comestionem ppt salutẽ. qz i amore comestionis includo amorẽ salutis. Et sm has duas vias duo sunt modi dicẽdi probabiles t veri. si recte fuerint intellecti.

DIstinctio. Et sunt iste volũtates affectus siue motus mẽtis q̃bus quasi gressibus vel passibus renditur ad patriã. Sicut ergo altera est volũtas videndi fenestras. vt supra docẽte Augu. didicimꝰ altera q̃ ex ista nectitur volũtas. s. p fenestras videndi trãseuntes. Ita nõnullis alia videt esse voluntas elemosynas dãdi pauperi alia voluntas hñdi vitã. Alij aũt putãt ꝙ vna sit voluntas t hic t ibi. sed ꝓpter subiectorum multiplicitatẽ. diuersitas memoratur voluntatũ. Ceterum quodlibet hoꝝ verum sit illud nulli in ãbiguũ venit. q̃n volũtas ex suo fine pensetur. vtrũ recta sit an prava peccatũ. an gra. t quin noie intẽtionis aliq̃s finis. aliq̃s voluntas intelligatur.

Ad intelligentiã huius partis incidit hic questio circa duo. Et ꝓmo queritur de comparatione voluntatis ad suum finem. Secũdo ꝙro queritur de differentia intẽtionis ad voluntatem. Circa primũ queruntur quatuor. Primo queritur vtrũ voluntas ratione finis sit cõmendabilis. Secũdo queritur vtrum bone voluntates habeant vnum finem vel diuersos. Quarto queritur vtrũ male voluntates cõmunicent in fine. an constituant sibi fines alios t alios.

A **Questio. j.** Utrum voluntas sit bona t cõmendabilis rone boni finis. Et ꝙ sic vꝫ. Mat. vj. Si oculus tuus fuerit simplex. totum corpus tuũ luminosum erit. Si ergo oculus est intentio per quam voluntas ordinat in finem sm ꝙ ibi exponitur. t corpus est congeries operũ. videtur ꝙ si finis bonus sit ꝙ omnis operatio voluntatis sit bona t cõmendabilis. Item Aug. dicit in. x. de trini. Recte sunt omnes voluntates si bona est illa ad quam cuncte ordinãtur. sed illa ad quam cuncte ordinantur est voluntas finis. si ergo finis bonus est. restat ꝙ voluntas finis t omnis voluntas ad eã ordinata sit bona t recta. ¶ Item maxima est pbi. Cuius finis bonus est ipm quoq; bonum est. ergo si actus voluntatis finis bonus est. ergo ipa bona est. ¶ Itẽ in actione naturali in qua forma est finis. bonitas gñationis t opationis attẽditur penes finem t formã. ergo cũ intentio finis sit eque essentialis morali actui vt naturali. t bonitas actus volũtatis ptineat ad mores. videt ꝙ bonitas voluntatis t rectificatio penes bonitatẽ finis habeat attẽdi t cognosci. ¶ Sed ꝓtra. Finis bonoꝝ est beatitudo. sicut magr dicit in lra. sed oẽs appetunt beatitudinẽ sicut dicit Augu. t omnes eam finaliter intẽdunt. sicut dicit Boe. in li. de conso. q̃uis diuerso tramite ad eam currant. ergo si omnes voluntates cõicant cum illo fine. ergo omnes erunt bone t nulla mala. ¶ Item Diony. dicit ꝙ nemo operatur ad malum aspiciens. ergo omnis operãs finaliter aspicit ad aliqđ bonũ. vnde t pbs etiã dicit ꝙ bonũ et finis est idem. Ergo si omnis voluntas aliquod intendit bonum videtur ꝙ aut oĩs voluntas est bona. aut ꝙ bonitas non inest voluntati ex fine. ¶ Item quantũcunq; aliquis finaliter appetit bonum. tñ nunq̃ operatio eius erit meritoria nisi sit caritate informata. t anima sit deo grata t accepta. ergo videtur ꝙ bonitas voluntatis in actu potius veniat ex principio q̃ ex fine. ¶ Item si bonitas voluntatis venit ex fine. cũ finis omnis bone voluntatis sit deus. t sit equaliter bonus. videtur ꝙ oẽs bone voluntates sint equaliter bone. si igitur omnes volũtates nõ sunt equaliter bone. vꝫ ꝙ bonitas volũtatis nõ sit ex fine. ¶ Itẽ mãducare bonũ est. ergo si q̃s finaliter ꝑdicat vt mãducet cũ opatio ista habeat bonũ finẽ. vꝫ ꝙ sic ꝑdicare sit bonũ t laudabile. si igit talis actio iudicat esse mala vꝫ ꝙ voluntas nõ sit bona ex voluntate finis. ¶ Item si aliq̃s mentit̃ pp salutẽ primi. cum saluare primũ sit bonũ. mendaciũ illud esset bonũ t meritoriũ. si opus volũtatis bonitatẽ haberet ex fine. sz ꝓstat ꝙ mendaciũ nunq̃ est bonũ. sicut dicit aug. g̃ vꝫ ꝙ bonitas finis nõ sufficiat ad bonitatẽ volũtatis. Queritur igit vñ causet rectitudo t bonitas in voluntate. vtrz ex fine sicut vꝫ dicere magr an aliũde. ¶ R ñ. dõm ꝙ cũ ꝺ voluntas eẽ 7
bona ex bonitate finis hoc est dicere ꝙ volũtas est bona ex ordinatione ad bonũ finẽ. Ad hoc aũt ꝙ sit recta ordinatio ad bonum finẽ requirit ꝙ finis bonꝰ sit duobꝰ modis. vcz sm id qđ est t sub rone finiẽdi. Aliq̃d cũ est bonũ in se. qđ tñ nõ recte ordinatur ad alterũ in rone finis. sicut mꝰ bonũ q̃uis sit bonũ nõ tñ est bonus finis maioris boni. p eo ꝙ finis melioꝝ ꝺz esse his que sunt ad finem. Simil̃r ex parte ordinationis duo requirunt. vcz ydoneitas ex pte ordinabilis t actualis ꝓuersio ex pte voluntatis ordinãtis. t cum ista ꝓcurrunt. tũc absq; dubio volũtas bona ex fine bono iudicat. Cum aũt boꝝ aliquid deficit. bonitas finis nõ sufficit ad bonitatẽ voluntatis vtpote si sit finis bonꝰ in se. nõ tñ sufficit ad finiẽdũ vel ad complẽdum illud quod fit ꝓpter ipm. sicut manducatio q̃uis sit bonum in se. nõ tñ bz completã rõnez finiendi respectu ꝑdicatipis. Simil̃r mendaciũ non est ordinabile ad bonum cũ sit sm se malum. t ideo q̃tũcunq; quis mentiatur ꝓpter aliquod bonum. mẽdaciuz nõ est bonũ qz deficit ibi rectitudo ordinationis ꝓpter defectum ydoneitatis ex parte actus quẽ volnntas refert ad illũ finẽ. Et sic ptz rñsio ad qõnis veritatẽ qm̃ concedendum est sicut magr dicit voluntatẽ esse bonã t rectã ex fine, hoc cñ intelligit sub ꝑdictis ꝓditionibus. Et sm hunc modum rones ad primã partẽ ꝓcedẽte sunt. Et ꝑ hoc etiã patz rñsio ad illa duo que vltimo opponunt vcz de ꝑdicatiõe t mẽdacio. ¶ Ad illud ꝙro qđ ꝓmo obi ꝙ beatitudo est finis bona- 8
rum voluntatũ t etiã oĩm. dõm ꝙ aliter est finis bonaꝝ volũtatum. t aliter malaꝝ. Nam beatitudo que est finis oĩm bonarum voluntatũ est beatitudo vera. beatitudo ꝙro que est finis malaꝝ nõ est beatitudo vera sed simulata. Auarus enim estimat beatitudinẽ esse in diuitijs t supbijs t honoribus. t sic in alijs vicijs. vndè sicut finis malaꝝ voluntatũ quãdam habet imaginem finis vere boni, vtpote beatitudinis sic etiam male voluntates prętẽdunt speciẽ virtutis. Q̃ñ ergo ꝺz ꝙ oĩs volũtas tendit ad beatitudinẽ. hoc intelligitur de beatitudine in sua generalitate ꝓsiderata. in cuius appetitu oẽs [vt dicit Augu.]cõicant: sed put beatitudo determinate accipit̃ pro illa q̃ consistit in vĩsione dei. nec ab oĩbus appetitur. nec oẽs in illã tendunt. ¶ Ad illud qđ obi ꝙ nemo opatur ad malũ aspiciẽs 9
dõm qđ illđ ꝙ mouet aliq̃s est bonũ sm ỹitatẽ. aliq̃s est bonũ sm estimationẽ. t ad hoc ꝙ affect mouear sufficit sola estimatio bonitatis. t sine hac estimatione nõ mouetur voluntas ad aliquid appetendũ ad minus deliberatiuo appetitu. Et ideo dicit Diony. ꝙ nemo operat ad malum aspiciẽs. qz nulla ẽ voluntatis opatio. quã nõ ꝓcedat boni estimatio. sed qz illud qđ estimat esse bonum frequẽter est malũ. ideo frequẽter male operat. t si nunq̃ aspiciat ad malũ sub rone mali. Luz ergo ꝺz ꝙ voluntas est bona ex intẽtione boni finis. hoc nõ intelligitur de fine q̃ est bonus tñ in estimatione appetentis. sz etiã de bonitate reali. ¶ Ad illud qđ obi ꝙ non est actus voluntatis bonus nisi qui est ex charitate. dõm ꝙ charitas nõ reddit opus bonum nisi ex hoc ꝙ ipm bonũ refert in summũ bonum nec sufficiẽs relatio alicuius effectus vel operis ad summum bonũ est nec esse pot nisi ex adiutorio charitatis que facit finẽ illum oĩbus alijs ꝓpẽderare. t ꝓ ceteris carius reputari. et in eo quiescere tanq̃ in fine vltimo. Et hinc est ꝙ bonitas oĩs voluntatis attribuit̃ charitati. Nihilomiñ etiã attribuit̃ bonitati finis; qz vbi vnũ ꝓpter alterũ. ibi vnũ tñ. vnde qui tenet equũ per frenũ. non ꝺz tenere nisi vnum. t sic in ꝓposito intelligendũ est. ¶ Ad illud quod obi ꝙ finis est equaliter bo- 11
nus. dõm ꝙ t si finis equaliter sit bonus non tamen omnes volũtates equaliter ordinantur t approximant illi fini. qz bonitas finis non redundat in voluntatem nisi ratione ordinationis que ducit ad illũ finẽ. t ideo licz finis sit equaliter bonus

tñ ꝓpter gradus repertos in approximatiõe ⁊ ordinatione voluntatum ad illum finẽ. voluntates non sunt equaliter bone.
¶ Ad duo vltima iam ptz responsio ex predictis.

Questio. ij Quis sit ille finis ex cui⁹ bonitate voluntas est bona. ⁊ ad quẽ debẽt referri nre volũtates ad hoc ꝙ sint recte. Et ꝙ hmõi finis sit charitas. vꝫ. j. Thy. j. Finis p̃cepti est charitas. fz ad illũ. finẽ referende sunt volũtates. ad quẽ referunt p̃cepta. si g̃ charitas ẽ finis p̃cepti. charitas est finis bone volũtatis. ¶ Itẽ ad Rom. xiij. Qui diligit primũ legẽ implevit. Et iterũ. Plenitudo legis ẽ dilectio. fz ad illud referẽde sunt volũtates in q̃ ꝓsistit plenitudo ⁊ ꝓsummatio legis. si g̃ charitas ⁊ dilectio ẽ huiusmodi. ptz ⁊c. ¶ Itẽ hoc vꝫ rõne. ois bona voluntas ad hoc ordinat⁹ vt bõ fruatur deo. ⁊ ad hoc ꝙ habeat deũ sed nos nec fruimur deo nec habem⁹ ipm nisi per charitatẽ. Sil⁹ brẽ eba ritatem nõ est aliud q̃ habere deũ. si ergo ois bona voluntas est ordinata ad hoc ꝙ habeat deũ. vꝫ ꝙ finis ois bone volũtatis sit ipa charitas. ¶ Item natura in opando finali⁹ intẽdit formã pficientẽ in esse nature. ergo volũtas in opando principali⁹ intẽdit formã pfectiuã in esse moris. sed forma vel habit⁹ pfectiuus volũtatis in esse moris est ipa charitas. g̃ charitas est finis ꝓncipalis ois bone volũtatis. ¶ Bz ꝓtra. Ro. x. Finis legis xp̃s. sed idẽ est finis legis ⁊ bone volũtatis. g̃ vꝫ ꝙ xp̃s sit ꝓncipalis finis bone volũtatis. nõ g̃ charitas. ¶ Itez Bern. in li. de dili. deo. De amore venit⁹ in charitatẽ. ⁊ de charitate venit⁹ in sapiẽtiam. ergo sapiẽtia est excellẽtius q̃ charitas. sed illud debet poni finis bone volũtatis quod est excellentissimum: ergo finis bone voluntatis non est charitas sed sapia. ¶ Item finis est illud quo fruendũ est. fz charitate nõ est fruẽdũ. qz solo bono increato est fruendũ. ergo vꝫ ꝙ charitas nõ sit finis ꝓncipalis bone volũtatis. Si tu dicas ꝙ finis bone volũtatis nõ est charitas creata fz increata. Lõtra. apls Finis p̃cepti est charitas ꝓcedens de corde puro ⁊c. sed charitas ꝓcedens de corde puro ⁊ fide nõ ficta nõ ẽ nisi charitas creata. ergo ⁊c. ¶ Item finis bone volũtatis est illud quo habito volũtas nihil vltra q̃rit. sed habita charitate adhuc volũtas vltra querit aliquid videlz ipm deum. immo quãto maiorem hz charitatẽ. tãto magis querit. ergo videtur ꝙ charitas nõ habeat rõnem finis. ¶ Item quod est pondus in corporibus hoc est amor in spiritibus. sed põdus in corporibus nullo mõ dr esse finis motus localis. ergo amor in spiritibus nullo modo dicetur esse finis appetitus rationalis. ergo nec volũtatis. ¶ Item finis ⁊ ꝓncipiũ sunt distincta. sed charitas est radix oim bonaꝝ affectionũ. si ergo finis cõsequitur illud qõ est ad finẽ. ⁊ charitas est radix. videtur ꝙ nullo mõ debeat dici finis bone volũtatis. ¶ Respõ. dõm ꝙ magr recte dicit in eo ꝙ finem omnis bone volũtatis charitatẽ assignat. secutus est em̃ in hoc apli doctrinam ⁊ beati Aug. Nam apls expresse dicit ꝙ charitas est cõsummatio p̃cepti ⁊ plenitudo legis. Augu. etiã dicit in enchi. ꝙ oĩa p̃cepta diuina referunt⁹ ad charitatem. Et in li. de doctri. xp̃ia. ostẽdit ꝙ ad charitatis mãdatum cõmendandũ ordinat⁹ tota scriptura. et ita charitas non tm̃modo est finis bone volũtatis: sed etiã toti⁹ sacre scripture et cognitionis fm pietatẽ. Licet aũt deus vel beatitudo siue xp̃s possit dici finis bone volũtatis. maluit tñ magr dicere ꝙ charitas sit finis ꝓ eo ꝙ cõpleta ratio fruẽdi cõpetit ipi charitati. ¶ Cũ em̃ dupl⁹ dicatur finis. vcz finis in quo quiescit et finis quo quiescitur. Et finis quo quiescitur. dicitur dupl⁹ vel simpliciter. vel vt nunc. quolibet istorũ modoꝝ charitas est finis bone voluntatis. Nam charitas increata que deꝰ est. de qua dr. j. Lañ. Job. deus charitas est. est finis in quo quiescitur. Charitas vo creata ⁊ cõsummata. vt pote charitas patrie est finis quo quiescit simpl⁹ in deo. Charitas vo inchoata vt pote charitas vie est finis quo quiescitur in deo vt nunc. Sicut em̃ locatũ nõ quiescit in loco nisi mediãte pondere. sic ala in deo non hz quietari qui est eius locus ⁊ finis vltimus nisi mediãte dilectione que hz cõsiderare bonum sub ratione boni. Bonũ autẽ sub ratione boni simul tenet rõnem finis ⁊ amabilis. ⁊ ꝓpterea intẽtio finis potissime attribuitur charitati. Concedende sunt igitur rõnes que hoc ostendũt. ¶ Ad illud ergo quod obĩcitur ꝙ xp̃s est finis p̃cepti. dicẽdum ꝙ per hoc nõ excluditur quin charitas sit finis. Nam ⁊ si xp̃us sit finis in quo quiescit. nihilominus charitas põt esse finis quo quiescitur in xp̃o. Rursus charitas fm ꝙ est finis in quo quiescimus ꝓuenit toti trinitati ⁊ tõ simul possunt hec duo stare ꝙ xp̃s sit finis legis. ⁊ charitas similr. ¶ Ad illud quod obĩcit ꝙ de charitate ꝓuenitur ad sapientiã. ergo sapientia est excellentior. dõm ꝙ hz ꝙ Ber. ibi loquit⁹ de sapiẽtia. sapiẽtia nõ dicit aliud donũ q̃ charitas. sed nouum statum eiusdem doni. ita ꝙ charitas cõiter accepta distinguitur ꝓtra charitatẽ dictam appropriate. ꝓout tñ charitas cõiter describitur sic cõtinet ⁊ amorẽ ⁊ sapientiã. ⁊ hoc mõ ponitur esse finis ꝓcepti.
¶ Ad illud qõ obĩ⁹ ꝙ finis est illud quo fruendum est. dõm ꝙ fm ꝙ finis dr dupl⁹. fz quo quiescitur ⁊ in quo quiescitur. sic etiã frui aliquo dicit⁹ dupl⁹. Aut sicut obiecto aut sicut dispositiuo. ⁊ vtroqz mõ charitate fruimur. Nam charitate que deus est fruimur sicut obiecto. charitate que habitus est fruimur sicut dispositiuo. ⁊ sic ptz ꝙ illud nõ obuiat ꝓposito. ¶ Ad illõ quod obĩcitur ꝙ voluntas habito fine suo quiescit. dicendus ꝙ illud verum est quãdo habet finẽ suum cõplete. charitas autem ⁊ si in via habeatur. non tamen habetur complete. Ignis em̃ est in syon. ⁊ caminus in bierl'm. cum aũt habebitur in patria. nihil vltra queretur ꝓ eo ꝙ per eam habebitur bonum in creatum in quo consistit finis ⁊ quietatio oĩm nostroꝝ desideriorum. ¶ Ad illud quod obĩcitur ꝙ pondus in corporib⁹ nõ est finis motus. dõm ꝙ non est sic. quia pondus reperitur in corporibus tam in absentia loci debiti q̃ in ꝓsentia. charitas aũt nunq̃ est in aĩa nisi deo ꝓsente. Unde ois qui habet charitatem hz deũ. ⁊ ꝓpterea dum ois nostra operatio ad habẽdum deũ ordinat⁹. ordinatur ad habẽdam charitatẽ nõ sic aũt est de pondere. qz nõ quodlibet corpus habens põdus hz locum sibi debitum. ¶ Ad illud quod obĩcit ꝙ finis ⁊ ꝓncipiũ sunt diuersa. Rident aliqui ꝙ charitas differenti mõ est ꝓncipium ⁊ finis. nam ꝓncipiũ est boni operis fm esse inchoatum. ⁊ finis ẽ fm esse cõsummatũ ⁊ perfectũ. Ad hoc em̃ vnus quisqz bene operat⁹. vt in eo dei amor ⁊ charitas augeat. Aliꝫ põt dici ⁊ ꝓbabilius ꝙ sicut ista tria. modus. spẽs ⁊ ordo. sup idem fundant⁹. ⁊ tñ modus dicit comparationẽ ad efficiens. ⁊ spẽs ad formãle exẽplar. ⁊ ordo dicit cõparationẽ ad finẽ sic charitas respectu boni opis põt habere ⁊ rõnem efficientis ⁊ finis fm diuersas cõparationes. Charitas em̃ ꝓtinuat voluntatem nostrã ipsi deo vt ꝓncipio mouẽti. ⁊ cõformat vt regule dirigenti. ⁊ iungit vt fini quietãti. ⁊ ideo sicut ipe deꝰ hz rõnẽ efficientis inq̃tum mouet. ⁊ formalis inq̃tũ dirigit ⁊ finalis inq̃tum quietat. sic ⁊ ipa charitas respectu opis rõnem hz istiꝰ triplicis cause. nec est incõuenies: qz fm phm tria genera cauꝝ possunt in vnũ coincidere. Et sic ptz ꝙ ⁊ si charitas sit principium boni operis. nihilominus põt esse finis fm diuersas cõparationes. ¶ Et per hoc ptz rñsio ad illud quod vltimo que rebatur quare charitas dicitur radix ⁊ forma virtutũ ⁊ finis. hoc enim dicitur fm diuersas comparationes nostre voluntatis ad diuinã voluntatem. dicitur etiam super hoc vinculum perfectionis in comparatione ad primos qui nobis vinculo charitatis iungnntur.

Questio. iij Utrũ bone voluntatis sit vnꝰ solus finis. an possint esse plures. Et ꝙ vnꝰ solus vꝫ Deut. vj. Diliges dñm deũ tuũ ⁊c. glo. Non vult deus suũ amorẽ partiri vt simul cũ ipo aliud diligam⁹: ergo q̃cqz sibi diuersos ꝓstituit fines. nõ facit qõ deꝰ vult. ⁊ si non facit qõ deꝰ vult. nõ hz bonã voluntatẽ. ¶ Itẽ sup illud phꝫ. j. Sive ꝓ occasionẽ sive ꝓ veritatẽ. glo. Quisqz a deo aliud q̃ deũ q̃rit. nõ caste diligit. fz illa volũtas bona est q̃ nõ aliud q̃ deũ diligit. ergo nulla volũtas est bona que aliud q̃ deũ querit.
¶ Item sicut status est in ꝓmo principio. ita ⁊ in fine vltimo. fz primũ ꝓncipiũ in quo est stat⁹. nõ est nisi vnicũ. ergo si finis hz rñdere ꝓncipio. videt⁹ ꝙ bone volũtatis nõ hz statui nisi finis vn⁹. ergo si volũtas statuit sibi fines plures non facit qõ hz. ergo nõ est bona. ¶ Item quicũqz diuersos fines intẽdit hz cor suũ diuisum. sed q̃ cor suũ diuidit. non diligit deũ ex toto corde. nec in toto corde q̃rit deum. ⁊ quicũqz talis est. deo nõ placet q̃ ꝓcipit se ex toto corde amari. ⁊ vult totũ cor possidere. ergo nõ videt⁹ ꝙ bona volũtas possit esse que sibi statuit diuersos fines. ¶ Sed ꝓtra. j. Corin. ix. sup illud. Quoniam hz in spe qui arat ⁊c. glo. Predicator⁹ qui corda aperit vel fidẽ debet arare in spe stipendioꝝ tpalium. ergo videt⁹ ꝙ bona voluntas non tm̃ possit sibi ponere finem spiritualem. sed etiam

tempoꝛalem

tēporalē. ergo vr̄ q̄ possit diuersos fines habere. ¶ Jtē Luc. xv. Quāti mercēnarij in domo patris mei ꝛc. dicit Ambro. q̄ multi sunt mercēnarij q̄ abūdāt spe fide ꝛ charitate, sed mercennarius statuit sibi finē creatū. videlz aliquā mercedē q̄ est brītudo ercata. Si em̄ solū finē mcreatū sibi statueret. tā non esset mercēnarius sed filius. ergo si ꝓtingit esse bonos mercēnarios. ꝓtingit bonā volūtatē br̄e fines diuersos. ¶ Jtē bonū additū bono facit maius bonum. ergo si vnus bonus finis facit voluntatē bonā. ergo multo fortius multi boni fines. ergo vr̄ q̄ tāto voluntas melior sit quāto plures statuit sibi bonos fines. ergo nō est necesse q̄ bona voluntas habeat vnū solum finē. ¶ Jtē sicut ꝓcupiscibilis appetit dulcedinē. ita irascibilis appetit celsitudinē. ꝛ rōnalis appetit pulcbritudinez. si ergo pulcbritudo nō trīm est finis rōnalis sed ēt pfectio. ꝛ sic de alijs ꝛ pluriū pfectibiliū plures sunt pfectiones cū sint in nobis tres vires diuerse, quibus sursum ꝙuertimur. videlz rōnalis ꝓcupiscibilis. ꝛ irascibilis. vr̄ q̄ in oī bona actione ꝛ volūtate sit assignare diuersos fines. ¶ Rñ. dōm q̄ bone voluntatis vnus solus est finis principalis. propter qō intelligendum q̄ plures fines statuere boc pōt eē triplr. Uno mō ita q̄ finis sit sub fine ꝛ ppter finē. Alio mō ita q̄ vnus sit finis principalis. alter nō principalis. ita trīm q̄ finis nō principalis nō referat ad principalē actualiter. Tertio mō ita q̄ vterq; sit finis principalis. Exēplū aūt huius assignari pōt in eo qō frequenter accidit videlz cū ḡs vadit ad ecclīam ad ꝙcipiēdas distributiones. boc em̄ pōt facere triplr. Aut ita q̄ principalr intendit bonorē ꝛ glorīā dei cū vadit ibi decātare laudes. Et simul cū boc intēdit obtinere pecuniā vt pauperibus distribuat. vl̄ in alios vsus licitos ad bonorē dei ꝙuertat. Alio mō pōt aliquis ire ad ecclīam intēdens deo placere. ꝛ simul cū boc pecuniā acq̄rere. ita trīm q̄ eius acquisitionē ad deum nō refert. nec trīm ipsam pecuniā statuit finē principalē. p eo q̄ ipsam nō diligit ppter se. Tertio mō vadit ḡs ad ecclīam duplicata intentione. ita q̄ vult deo placere ꝛ vult obtinere pecuniā. quam sicut auarus appetit acq̄rere vt possit tbesaurū suū ampliare. ꝛ in eo delectari ppter se. Primo mō statuere diuersos fines est bonū ꝛ meritoriū. ꝛ ptinet ad bonā volūtatē. Scōo mō statuere diuersos fines nō est bone volūtatis. loquēdo formaliter. attm̄ nō sic repugnat quin possit cū ea stare. est enim ibi pctm̄ venīale nō mortale. Et boc vult dicere Aug. in li. ꝓfes. cū ait. Minus te amat qui tecū aliquid amat. qō non ppter te amat. Tertio ꝙo modo statuere diuersos fines non est bone volūtatis. immo contra bonam voluntatem. talis enim vult duobus dñis seruire. ꝛ boc est impossibile. sicut ꝺr Mat. vj. Qñ em̄ sic principaliter duos intendit fines. verificatur illud ꝓpbeticum. Coangustatum est stratum. ita vt alter decidat. ꝛ pallīū breue vtrūq; operire nō pōt. ꝛ talis est voluntas bypocritaꝝ quibus ve damnatiōis eterne cōminatur scriptura p eo q̄ terram ingrediuntur duab⁹ vijs. Et ideo ꝺr Eccl. ij. Ne accesseris ad ipsum duplici corde. qui em̄ accedit in corde. ꝛ corde bypocrita est. ꝛ qz gaudīū bypocrite ad instar puncti est. ideo ꝺr Osee. x. Diuisum est cor eoꝝ nunc interibunt. Bic igitur ex dictis colligīr q̄ bone voluntatis plures possunt esse fines. ita q̄ vnus sit finis principalis ꝛ alter nō principalis. siue finis sub fine. Plures aūt constituere fines principales bone volūtatis repugnat sicut ostēdūt rōnes que ad primam partem inducuntur. Cū em̄ vnum solū sit summū ꝛ verū bonum qō quietar bumanum desiderium. necesse est q̄ volūtas bona ad boc
22 q̄ recta sit statuat sibi finem vnicū. ¶ Ad illud ergo qō primo obr̄ in contrarium q̄ qui arat ꝺr in spe arare. dōm q̄ ipsa glo. illam objectionem dissoluit. dū seipsam manifestat in sequentibus. facit em̄ vim in boc qō ꝺr in spe. non ppter spem. Nam p pter dicit finem principalem. in vero nō trīmodo dicit finem principalem. immo etiā finem qui ꝓtinet infra finem. Et ideo ex illo verbo nō sequīr q̄ aliquis possit sibi plures fines principales statuere. immo si recte intelligat. potius sequīr oppositū. ¶ Ad illud qō obr̄ q̄ mercēnarius statuit sibi finē creatū
23 dōm est q̄ est bonus mercēnarius ꝛ mal⁹. ꝛ malus mercēnari⁹ in duobus differt a bono. Primo quidē qz malus mercēnari⁹ statuit sibi finem creatū. quo babito non necessario br̄ deus. Bonus ꝙo mercēnarius statuit sibi finē creatū. quem br̄e nō est aliud q̄ br̄e deū sicut ipsam fruitionē dei. Scōo ꝙo differt in boc q̄ malus mercēnarius statuit sibi finē creatū tāq̄ prīn cipalē. bonus ꝙo mercēnarius statuit sibi finē creatū tanq̄ finem sub fine. Nō em̄ amat deū ppter fruitionē. sed fruitionez ppter deū. Et ideo ex boc nō br̄ q̄ finis bone volūtatis pluri ficet. ¶ Ad illud q̄ obr̄ q̄ bonū additū bono facit maius bo 24
num. dōm q̄ illud verū est qñ additio boni ad bonuz fit saluo ordine. cū em̄ bonitas necessario ponat ordinem. si additio boni ad bonum tollat ordinē bonū nō auget. sed potius perimit Quia ergo pluralitas finium principalium ordinez nō seruat. qz p̄m rectum ordinem status ꝺr esse in vno. ꝛ vnicuz ꝺr esse vltimum binc est q̄ pluralitas finium principaliū bonitatē volūtatis non augmentat. sed potius ipsam voluntatem deprauat. qz dum vult placere vni displicet alteri. ꝛ dū vult assequi vnum. perdit reliquum. ¶ Ad illud qō obr̄ q̄ rōnalis appetit 25
suam pulcbritudinem ꝛ concupiscibilis dulcedinē ꝛc. dōm q̄ pulcbritudo celsitudo ꝛ dulcedo pōt dupliciter accipi. Aut p ut est perfectiua ꝛ informatiua virtutis aīe. aut ꝓout est ipsius aīe motiua. Primo modo tenet rationem finis sub fine. et sic plurificari pōt p̄m diuersitatem dotium anime. Scōo mō ꝓout. s. tenet rationem obiecti ꝛ motiui. sic vnitatem babet. Nam in deo idem est pulcbritudo celsitudo ꝛ dulcedo. ꝛ sic tenet rationem finis principalis. Et sic ꝑ q̄ q̄uis plures fines non principales contingat constituere. trīm ad boc q̄ voluntas sit bona. necesse est vnum solum finem esse principalem. Nam aliter nō diligīt deus ex toto corde.

Questio. iiij Utrū male volūtates babeant vnis D
+cum finē. Et q̄ sic vr̄ Aug. sup illuz locū pṡ. Scrutans corda ꝛc. Finis cure ꝛ cognitionis bumane est delectatio ad quam quisq; nitīr puenire. si ergo oēs voluntates male finaliter querūt delectationem. vr̄ q̄ oīm volūtatum malarum sit vnū finem assignare. ¶ Jtē malarū voluntatuz est frequentius vnus malus exitus siue terminus. sicut ꝺr Ro. vj. Quoz finis mors est. ergo si earū ꝓtingit esse vnuz terminū pari rōne vr̄ q̄ ꝓtingat esse vnū finem vltimū. ¶ Jtē que conueniunt in principio conueniūt ꝛ in fine vltimo. sz oēs male voluntates conueniunt in principio. sicut dicit Augu. in li. de vera relig. Planum est inq̄t in toto malefaciendi gñe nibil aliud q̄ libidinem dñari. si ergo conueniunt in vno principio. vtpote in libidine. vr̄ pari rōne q̄ conueniant in vno fine. ¶ Jtem vicium imitatur virtutem p̄m apparentiam. vñ sicut virtus nūq̄ quiescit citra beatitudinem verā. ita viciuz inquirit beatitudinem simulatam. ergo sicut oēs virtutes faciūt tēdere voluntatem ad vnum finem. s. beatitudinem. sic vr̄ q̄ oia vicia faciant tendere voluntatem ad vnum finem. s. qui babet similitudinem cum vero fine. ¶ Sed contra. Contrariarū voluntatum contrarie sunt delectatiōes. vbi aūt sunt delectationes contrarie. ibi sunt fines diuersi. sed voluptates faciūt voluntates sibimuicem repugnare. ergo faciunt diuersos fines babere. ¶ Jtem mala voluntas ponit finem in creatura. sed ipossibile est q̄ in vna creatura inueniat nīa voluntas sufficientiā cum nibil sufficiat volūtati bumane nisi sola trinitas si ergo volūtas nō quiescit nisi in eo fine in quo ponit sufficiētiam. vr̄ necessario q̄ voluntas mala diuersos sibi fines cōstituat. ¶ Jtem male volūtatis appetitus ortuz ꝛ radicem ḃz ex libidine. sed libido est id quo quis amat bonum ꝓprium. si ergo bonum ꝓprium necessario diuersificat in diuersis. necesse est diuersarū volūtatum diuersos fines reperiri. ¶ Jtem vnitas ꝛ conformitas volūtatum bonarum venit ex vnitate amoris in quo vniunt ꝛ colligant. si ergo amor in quo diuersi colligant ꝛ vniunt vnicam ḃz babere radicem in pluribus repertam cū boc nō ꝓueniat amor libidinis. sed solum amori charitatis qui est amor spūsancti. videtur q̄ malarum voluntatum nō sit finis vnicus sed diuersi. ¶ Rñ. dōm q̄ econtrario est in bo 26
nis volūtatibus ꝛ in malis. Nam bonaruz volūtatum vnicus est finis. siue bone volūtates sint diuerse diuersitate materiali. siue diuersitate formali. Diuersitatem aūt materialez voco q̄ plures boies in eodē gñe affectionis afficiunt circa aliq̄d. Diuersitatem aūt formalē voco qñ idem bō diuersis habitib⁹ virtutum afficit circa diuersa. Sive em̄ sic sive sic ḃz cōtingat plures fines p̄mos ꝛ ꝓpios assignare. trīm finem vltimum ꝛ principalē necesse est esse vnicū. videlz ipm deuz. Et rō huius est pfectio amoris mouentis. ꝛ pfectio appetibilis quietātis. Quia em̄ amor charitatis liberalis est. ꝛ nō querit qō suū est, sed cōe bonū. binc est q̄ plures boies ex charitate moti. idem

bonū appetūt finaliter. Rursus. q: appetibile illud cōpletissi
mū est in quo nō solū, ꝓtingit reperiri bonū pfectū. sed etiā oē
bonū. hunc est ꝙ oēs volūtates quātūcūq; diuerse inueniūt fi
nē suū in quo quietantur. Ecōtra est in malis volūtatibus p
pter impfectionē amoris appetibilis. Propter impfectionem
nāq; amoris libidinosi. voluntates solo numero differētes di
uersos habēt fines. ppterea ꝙ amor libidinosus semp q̄rit qō
suum est. ꝛ q: semp querit bonū ppium. iō ꝛ si multi ex amore
libidinoso ꝓueniāt in actū vnū. tū vnusquisq; querit finē suū
ppium. vt ꝑz in adultero ꝛ meretrice. q: iste querit delectatio
nē ꝛ illa querit nūmum. Propter impfectionē etiā appetibilis
necesse est diuersas voluntates formal'r differētes bre diuer
sos fines. q: cū luxuria appetit iocunditatē ꝛ letitiā. ꝛ auari
cia sufficiētiā. ꝛ superbia excellētiā. ꝛ hec oīa nō ꝓtingit reperi
ri circa eādē rem creatā. sed circa diuersas. Hinc est ꝙ volun
tates male differētes formal'r nō vnum sed diuersos fines si
bi ꝓstituūt. Cū ꝓcedende sunt rōes q̄ hoc ostendunt. ¶ Ad il
lud qō primo obī ꝙ delectatio est finis cure ꝛ cogitatiōis. Di
cendum ꝙ in rōne illa est figura dictionis ꝑ eo ꝙ nō eadē de
lectatio est finis cure ꝛ cogitationis humane sed diuerse. vn
de stat ibi delectatio in sua ḡnalitate. ꝛ magis ꝑz ibi suppositi
onē simplicē ꝑ psonalē. ꝛ iō cum p delectationē descēdit ad
finis vnitatē. fit sophistificatio ꝑm figurā dictionis excōmuta
tione suppositionis. ¶ Ad illud qō obī ꝙ malarū voluntatū
est vnus malus exitus. ergo vnus malus finis. dōm ꝙ nō est
sic'. Nā male voluntates differunt in ꝓuersione sed ꝓueniunt
in auersione. ꝛ malus exitus principalius respicit auersionem
q̄ ꝓuersionē. finis vo mouēs principalius respicit ꝓuersionē
q̄ auersionē. iō nō sequit ꝙ cū finis sit vn' exitus quo ad mo
tē dānationis ꝙ ꝑm hoc sit vnus finis motiuus quātū ad q̄e
tē delectationis. ¶ Ad illud qō obī ꝙ voluntates male ꝓueni
unt in principio videlz in libidine. dōm ꝙ in principio nō ꝓue
niunt nisi ꝑ quādā ꝓformitatē. Nā alia est libido in vno. ꝛ alia
in altero. ꝛ iō nō sequit ex hoc ꝙ ꝓueniāt in finē vnicū. Attū ꝛ
si in principio ꝓuenirēt. nō ppter hoc necesse esset ꝙ ꝓuenirēt
in termino. Nā malū semp pcedit in dispersionē. bonū vo sem
per redit ad vnitatē. Quanto cū aliq̄d magis colligit. tanto
magis vigorat. ꝛ est pfectius. quāto vo magis dispergit tan
to magis recedit a pfectione ꝛ cōplemēto. Et iō dicit pbūs ꝙ
malum est multifarie. ꝛ bonū vno mō. ¶ Ad illud qō obī ꝙ vi
cium imitat virtutē. dōm ꝙ sic imitat ꝙ plus ꝑz de dissimilitudi
ne ꝑ similitudine. magis enim virtuti contrariatur ꝑ ei ꝓfor
metur. ꝛ ideo potius inferri pōt ꝙ male voluntates habeāt fi
nes diuersos si bone habent vnicum ꝑ econuerso. q: enim in
hoc consistit perfectio virtutis. vicium magis in hoc a virtute
deficit ꝑ eā imitari possit. Et sic ꝑz ꝙ malarum voluntatū nō
est vnus finis sed diuersi.

Consequēter q̄rit de scōo principali. videlz de
dīa intētionis ꝛ voluntatis. Et circa hoc q̄
runt duo. Primo q̄rit vtrū intentio sit in solis
rōnalibus. Scōo q̄rit vtrū intētio in partici
pātibus rōnez dicat aliq̄d ex parte intellect'
vel ex parte affectus.

Questio. j. Utrū intētio sit in bis solis q̄ participāt
rōnē. Et ꝙ sic vī sicut dicit glo. sup illō
Luc. xj. Nide ne lumē ꝛc. Glo. lumē aie est intētio sed ꝓstat ꝙ
intētio nō est lumē corporale sed spūale. si igit lumē spūale est
in solis substantijs spūalibus q̄ nate sunt illuminari a summa
luce ꝛ be sunt sole creature rōnales. vī ergo ꝙ intētio sit in so
lis rōnalibus. ¶ Itē intētio est actus vis collatiue. Qui enim
intēdit ab vno in aliud tēdit. ꝛ vnū cōparat alteri. si ergo vis
collatiua reperit in solis participātibus rōnē. vī ꝙ in eis solū
reperiat intētio. ¶ Itē intētio est illud ꝑm ꝙ aia immediati'
iungit vltimo fini. ergo in eis solū est reperiri intētionē q̄ bnt
potentiā mediāte qua deū pnt capere ꝛ ei vniri. sȝtalia sunt so
la rōnalia. q̄m ipsa sola sunt ad imaginē dei. ergo vī ꝙ in bis
solū ꝓtingat intētionē reperiri. ¶ Itē intētio est supmū in aia.
vñ ipsa dr esse caput nostrum ꝛ oculus nr. sed illa in q̄bus cōi
camus cū irrōnalibus creaturis sunt infima ꝛ citra rōnem. er
go vī ꝙ in nulla alia creatura a rōnali ꝓtingat intentionē re
periri. ¶ Sed contra. In oi eo qō operat p intētionē est repe
rire intentionē. sed natura vt dicit pbūs est operās p intētionē
ergo vī ꝙ in re naturali est intētionē reperiri ꝛ ponere. ¶ Itē
oē illud qō mouet ad aliq̄d eo obtēto q̄escit cū eī mouebat. Il
lud intēdebat. nisi eī illud intēderet nō moueret ad eius ap
sentiā nec q̄esceret ad eius pñtiā. si igit res naturales sunt hu
iusmodi vt ꝑz cū lapis mouet deorsum vī ꝙ intētio nō in eī sit i
rōnalibus. sed et in reb' irrōnalibus. ¶ Itē omne qō facit ali
quod opus ordinatū ad finē ab illo diuersum operat p intentionē. sed nature irrōnales sunt bmōi. sicut ꝑz in aranea q̄ fa
cit telā ad capiendas muscas. ergo vī ꝛc. ¶ Itē intentio est re
gula appetitus. g̃ si nō est ponere aliq̄d in vniuerso priuatum
regimine ꝛ ordine. vī ꝙ vbiq̄ est ponere appetitū. est ponere intētionē. sed appetitus nō solū est in substātijs rōnalibus
sed etiā in irrōnalibus. g̃ ꝛc. ¶ Rñ. ad ꝓdictor intelligēdum
est notādū ꝙ circa hāc qōnē duplex est modus dicēdi q̄ ad ꝑ
sens occurrit. Unus est vt distinguamus in modo operandi p
intentionē penes ppriū ꝛ alienū. Uī cī satis rōnabiliꝛ posse
dici ꝙ q̄dā sunt q̄ mouent p intētionē ppriā. q̄dā et q̄ mouent
p intētionē alienā. Per intentionē ppriā mouent illa q̄ finē ꝑ
cognoscunt. ꝛ operationē suā ad finē ꝓferunt ꝛ referunt. Per
intentionē alienā mouent illa q̄ intra se nō bnt potētiā discer
nendi. regunt tū ꝛ dirigunt ab eo q̄ discernit. sicut sagitta ab
arcu emissa moueri pōt dici p intentionem nō inquātuz arcus
vel sagitte. sed sagittātis. Per hunc q̄dē modū satis rōnabiliꝛ
pōt dici ꝙ oēs res naturales p intentionē dīr moueri. p eo ꝙ
mouent sicut deus instituit. ꝛ sicut gubernat ꝛ regit. Ipse cī
in oī opatione est principalis motor. ꝛ ꝑm hunc modū dicēdi
intentio ppie reperit in solis substātijs rōnalib'. Iz irrōnalia
ꝑm aliquē modū dicēdi p intentionē opari dicant. Sed q̄uis
iste modus dicēdi rōnalis sit ꝛ veritate dicat. nō tū vī sufficiē
ter dicere cū dicit ꝙ natura dr opari p intentionē nō rōne pro
prie intentionis. sed rōne intentionis alterius. q: nō dicit suffici
enter cū nature assignet intētionē alienā tm. ꝑm hoc cī casua
lia ꝛ fortuita cū nō fiāt ꝑter diuinā intētionē. nō deberent di
ci facta ꝑter intentionē. Rursus cū videmus ꝙ naturalia ap
petitū bnt mediāte quo tendūt ab vno in alterū ꝛ vnaq̄q; res
habeat vim suā regitiuā mediante qua ad ꝓpriū finem incli
nat. vī ꝙ naturalia nō tm habeāt moueri intentiōe extrinseca
ꝛ aliena. sed etiā ꝙ moueant intentione ppria ꝛ intrinseca.

¶ Et ꝓpterea est alius modus dicendi. q: sicut tripler est ap
petitus videlz naturalis sensualis siue animalis ꝛ rōnalis. ꝛ quis
libet istor appetituū habeat suū regimen. nō absurde regimē
cuiuslibet istor trium appellat intentio. maxime tū ppie vo
catur intentio regimen appetitus rōnalis. Et rō huius est. q:
ad regimen ꝛ directionez appetitus naturalis plus spectat di
rigi ꝑ dirigere. ad directiuum vo appetitus rōalis ppie spe
ctat dirigere. directiuum vo appetitus brutalis quodāmodo
medium tenet. ꝛ hinc est ꝙ naturalia mouent quadā necessita
te rōnalia vo mera liberalitate. bruta vo mouent quadā ipe
tuositate. que est infra libertatem ꝛ supra necessitatem. nō em
pōt se oīno reprimere. ꝛ tū pōt ad oppositas partes tendere.
Sicut igit regula directiua opationis reperitur in rōnalib'
proprie. in sensualibus minus proprie. in naturalibus improꝓ
prie. sic ꝛ intentio. ¶ Et per hoc patet responsio ad qōnem ꝓ
positam. ꝛ ad rōnes ad vtrāq; partem. ¶ Nam intentio ppie
accepta ꝑm ꝙ dr lumen per qō est collatio ꝛ tendentia in deus
accipitur circa aie supremum. ꝛ ideo hoc modo in solis ratio
nalibus reperitur. sicut rōnes ille ostendunt. Intentio vo pro
ut dicit tendentiam ordinem ꝛ directionem appetitus ad ali
quem terminum vel finem quietantem. non tm modo est in ra
tionalibus. immo etiam in brutis. sicut alie rōnes ad aliā par
tem ostendunt. ꝛ sic ꝑz ꝙ vterq; diuersis vīs verū concludit.
ꝛ propterea concedende sunt.

Questio. ij. De intentione scōm ꝙ reperit in rōna
libus. Utrū se teneat ex parte intelle
ctus vel ex parte affectus. Et ꝙ ex parte affectus vī Ber. ad
Eugeniū. vt oculus sit simplex duo sunt necessaria. videlz cha
ritas in intētiōe. ꝛ veritas in electiōe. sed charitas nō est nisi
in voluntate. g̃ si charitas est in intentione. intentio se tenet ex
parte voluntatis. ¶ Itē Aug. dicit ꝛ bī in lra. Intentio est. q̄
sic ad finem ꝓuenire volo. sed nemo vult ꝓuenire ad finem nisi
p volūtatem. g̃ intentio est ex parte volūtatis. ¶ Itē intētio
iungit cū ipso fine. sed voluntas nō tm modo dicit appetitum
eoz q̄ sunt ad finē. immo etiā ipsius finis sicut vult pbūs. si er
go illud qō principal'r iungit cū fine est intentio. ꝛ hoc ꝑm est
voluntas

volũtas. vñ ꝙ intẽtio sit volũtas. ¶ Itẽ meritũ principaliter
residet penes intẽtionẽ. sed illũ penes quũ principaliter residet
meritũ ⁊ demeritũ est ipsa volũtas. ergo vñ ꝙ intẽtio sit tene-
atur ex parte volũtatis siue affectionis. ¶ Sed ℨ. Mat. vj. Si
oculus tuus fuerit simplex ⁊c. ibi glo. exponit vt ꝑ oculũ intel
ligat intẽtio. si ergo oculus aĩe nõ est affectus sed intellectus
vñ ꝙ intẽtio nõ se teneat ex parte affectus sed magis ex parte
intellectus. ¶ Itẽ sup illud Mat. vj. Videte ne lumẽ quũ i ⁊c.
Glo. intẽtio qua bonũ quũcũq; facimus lumẽ est. sz lumẽ se te-
net ex parte cognitiue. ergo ⁊c. ¶ Item intẽtionis est referre
opus siue volũtatẽ in finẽ. sed eius est referre cuius est ordinare
⁊ referre est ꝓprie ipsius rõnis. g̃ ⁊ intẽtio. ¶ Itẽ sicut volun-
tas nũq; vult aliquũ volitũ nisi illud ꝓcognoscat a rõne. sic nũ-
q; appetit finẽ nisi rõ vel affectus rõnis eã ꝑcurrat q̃ finẽ illũ
ostẽdat. si igit intẽtio est illa que finẽ mõstrat vñ ꝙ intẽtio ex
parte rõnis se teneat. Si forte tu dicis ꝙ se tenet ex parte rõ-
nis ⁊ volũtatis sil'. Sed ℨ. Intẽdere est act' vnus. ergo ẽ vnꝰ
potẽtie. ergo nõ põt esse volũtatis ⁊ rõnis sil' ⁊ semel. ¶ Item
si intẽtio se tenet ex parte volũtatis ⁊ rõnis. aut ergo sicut po
tẽtia aut sicut passio aut sicut habitus. Sicut potẽtia non vñ.
qz cũ voluntas ⁊ rõ nõ sint vna potẽtia. ⁊ ita ĩ vno boĩe respe-
ctu vnius finis sit vna intẽtio. noĩe intẽtionis nõ põt intelligi
potẽtia. Pari rõne nec habitus. qz nõ est vnus habitus ĩ dua
bus potẽtijs. Qõ nec passio ꝓstat. qz passionibꝰ non meremur
nec demeremur circa intẽtionẽ aũt est meritũ ⁊ demeritũ. nul
lo igit modo vñ ꝙ intẽtio simul spectet ad rationẽ ⁊ voluntatẽ
¶ Itẽ si simul spectat ad rõnẽ ⁊ voluntatẽ. quero ad quã prin
cipaliter. Et principalius vñ se tenere ex parte rõnis ꝑ boc qõ
glose dicunt ꝙ intẽtio est lumen ⁊ oculus. qõ quidẽ est solius
rõnis ꝓprie. Qd' aũt principalius se tenet ex parte volũta
tis. vñ per boc ꝙ intẽtio principaliter respicit finẽ. ⁊ potẽtia ĩ
nobis que principaliter respicit finem voluntas est cũ bonum
⁊ finis sint idẽ. ergo finon põt principaliter esse ex parte vtri
usq; vñ ꝙ non constat in vtraq; potentia. s. in rõne ⁊ volũtate.
¶ Itẽ inferius non se extẽdit ad plus q̃ suũ superius sz intel
ligẽtia est vniuersalior q̃ intẽtio. Cũ Dam. Intelligẽtia est ꝑ
mus motus. que vo circa aliqud est intelligẽtia intentio dr. Si
ergo intelligentia nõ se extẽdit ad rõnẽ simul ⁊ voluntatẽ. sed
34 tm̃ ꝓsistit in rõne. Pari rõne vñ ꝙ sil' nec intẽtio. ¶ Rñ. ad ꝑ
dictor' intelligẽtiã est notandũ ꝙ frequẽter ad cognitionẽ rei
per ducimur per consideratione vocabulor. Qui enim pri
ma vocabula imposuerunt ꝓprietates rerum potissime con-
siderauerunt. ⁊ iuxta illas vocabula imposuerunt. Si igit ve
limus attẽdere boc verbum intẽdere compositus est ab in ⁊ tẽ
do. hec aũt prepositio in. duplicẽ põt importare habitudinem
cum componitur huic verbo tẽdere. aut sicut ad obiectũ aut si
cut ad terminum vltimum. Primo mõ boc qõ est intendere si
gnificat solã quẽtionẽ potẽtie respectu obiecti. Scõo vo mõ
nõ tantũmodo significat conuersionem. immo significat cum
boc quandã collationẽ ⁊ coniunctam quietationẽ. ⁊ sm istam
duplicẽ acceptionẽ boc verbũ intẽdo diuersam bz constructio
35 nem. Differt enim dicere. intẽdo in boc ⁊ intẽdo boc. ¶ Cũ enim
dico. intẽdo in boc. intẽdere dicit quẽtionẽ potẽtie ad aliquid
tanq̃ ad obiectũ. Cũ vo dico. intẽdo boc. intẽdere dicit quẽ-
tionẽ potẽtie ad aliquid tanq̃ ad finẽ vltimũ quẽ intẽdit asse-
qui. ⁊ cui vult copulari. Et iõ in prima acceptione huius verbi
intendere inter ipsum ⁊ suũ casuale cadit prepositio media. vt
per boc significet directio ⁊ quẽtio potẽtie ad illud tanq̃ ad
obiectum supra qõ. In altera vo significatione non cadit pre
positio media. pro eo ꝙ boc verbũ tẽdere de se dicebat inclina
tionem ⁊ ordinationẽ ad aliquid. ⁊ hec prepositio in. sibi iun
cta super boc addit quietationẽ. vnde sensus est. intẽdo beati
tudinẽ. i. tendo in beatitudinẽ. ⁊ propterea non oportet exte-
36 rius addi prepositionẽ. ¶ Et sm istum vltimũ modũ accipien
di est hic sermo de intẽtione. Et qñ istud vocabulũ duo ipor-
tat videls quandã collationẽ ꝓter hoc quandã quẽtionez
cũ collatione. ⁊ quãdã tendẽtiã cũ quietatione. ⁊ vnũ istor est
rõnis. ⁊ alterũ volũtatis. hinc est ꝙ in noĩe intẽtionis claudi
tur simul actus rõnis ⁊ voluntatis. Quãuis enim sit vnũ voca-
bulum. tm̃ sm ꝙ compositũ est sic implicat duaruz potẽtiarum
actus ꝓiunctos ad vnũ perficiendũ. qõ non posset facere actꝰ
37 vnius sine actu alterius. ¶ Et est simile de verbo consentiẽdi
qõ quis videat importare vnicũ actum. tm̃ necessario duos ĩ-

cludit. Nã ꝓsensus nõ est aliud q̃ ꝓcordia voluntatis sil' ⁊ rõ-
nis ad vnum aliqud faciendum. vnius vt arbitrãtis ⁊ iudicãtis
alterius aũt vt ꝓcurãtis. ⁊ ꝓpterea sic recte notat ⁊ respicit
li. ar. qõ quidẽ simul cõsistit circa voluntatẽ ⁊ rõnẽ sicut supra
fuit ostensum. Cũ sicut tota dispositio familie pẽdet ex consen-
su patrisfamilias ⁊ matrisfamilias. sic tota dispositio agendo
rum in domo aĩe pendet ex consensu voluntatis ⁊ rõnis. Et si
cut pendet dispositio ⁊ regimẽ ex consensu. sic pendet directio
⁊ obliquatio ex intentione. Sicut enim ad rectũ motũ progressi
uum concurrit simul operatio visus ostendentis viaz. ⁊ opera
tio pedis incedentis. sic in actu intẽdẽdi claudit simul actus
rõnis ⁊ voluntatis vnius vt aspicientis. alterius vt tendentis.
Et qz isti actus coniuncti sunt ideo per vnum vocabulum com
positum important. Ex dis pz responsio ad questionem propo
sitam. ⁊ ad rõnes ad vtrãq; partẽ. Concedendum est enim ꝙ in
tentio notat aliquid ex parte voluntatis sicut rõnes ad primã
partem concludunt. Verum est etiam ꝙ intentio nominat ali-
quid ex parte rõnis. rõne cuius dr ⁊ oculus ⁊ lumẽ. sicut osten
dunt rõnes alie. ⁊ quantum ad hec duo intẽtio dirigi habet fi
de ⁊ charitate. fide clarificante oculum intellectus. ⁊ charita
te rectificante pedem affectus. ¶ Ad illud ergo qõ obr ℨ boc 38
ꝙ non possit esse simul in ratione ⁊ voluntate. qz intendere di
cit vnicum actum. Dom ꝙ falsum est. immo importat plures
actus sicut ⁊ consentire sicut ostensum est. ¶ Ad illud vo qõ q̃ 39
ritur vtrũ sit sicut potentia. vel sicut passio vel sicut habitus.
dom ꝙ ⁊ si intẽtio aliqñ dicat ipsa potẽtia intẽdens. aliqñ di-
catur ipse habitus sm quem intendit. aliqñ dicat actus inten
dendi. aliqñ ipsum intẽtum. principalius tñ nomẽ intentionis
impositum est ipsi actui. nihilominus tñ in alijs acceptionibꝰ
contingit aliqñ reperiri. Nam cum dr ꝙ intẽtio est oculus. ac-
cipit intentio pro potẽtia. Cum dr intẽtio est lumen. accipitur
intentio pro habitu dirigente. Cum vo dr ꝙ intentio est ipse
finis. sicut dicit mgr in littera. accipitur intẽtio ꝑ intẽto. Cuz
vo dr ꝙ intentio quedam est recta quedam est obliqua. accipi
tur intentio pro actu. Cum vo dicit phs ꝙ oẽ qõ est in anima ẽ
potentia vel passio vel habitus. dom ꝙ phs sub habitibus cõ-
prehendit actus. vel loquitur de his que sunt in anima per mo
dum quietis. non per modum fieri. Talia enim potius dicun
tur esse ab aĩa q̃ in anima. Et sicut pz ꝙ intentio põt esse actꝰ.
potest etiam esse habitus ⁊ potentia. ⁊ sicut non nominat vnũ
actum simplicẽ sed plures. sic non notat vnicum habitum. nec
vnã potentiã tm̃. Nec valet rõ illa est vna intẽtio. ergo vna po
tentia vel vnus habitus. qz hoc est vnum nomen impositũ plu
ribus. sicut supra dictum fuit de libertate arbitrij. ⁊ sic est in
boc noĩe ꝓcordia ⁊ ꝓsensus. ¶ Ad illud qõ q̃rit in quo sit prin 40
cipalius. dom ꝙ sm diuersa. ⁊ principalius est in cognitiua. ⁊
principalius in affectiua. Nã quantũ ad directionez principa
lius se tenet ex parte cognitiue quãtum vo ad tendẽtiã princi
palius se tenet ex parte affectiue. ⁊ hoc non est inconueniens.
¶ Ad illud qõ obr ꝙ intẽtio est inferius ad intelligẽtiã. dom 41
ꝙ Dam. loquit de intẽtiõe sm aliã acceptionẽ. s. sm ꝙ dicit cõ
uersionẽ ipsius virtutis intellectiue ad aliqõ obiectum deter-
minatũ. ꝑ quẽ modũ dr in alterũ intẽdere q̃ illũ aspicit vel cõ
siderat. ⁊ talis modus accipiendi frequenter habet in scriptu
ra. Cũ Aug. in. dr ꝙ claudus qui stabat ad portam templi intẽ
debat in eos. i. in Petrum ⁊ Johannem. Et ps. Deus in adiu
torium meum ⁊c.

Distinctio XXXIX

Quare voluntas magis depraueꝯ i suo actu ꝙ aliqua alia potentia.

Hic autez orir qõ satis necessaria ⁊c. Supra
ostendit mgr vñ volũtas habeat rectificari et
deprauari. In hac parte inqrit quare volũ-
tas magis depraueꝯ in suo actu ꝙ aliq̃ alia
potẽtia. Diuidit aũt pars ista in duas par-
tes. In quarũ prã inqrit de cã priuationis
volũtatis deliberatiue. In scõa vo inqrit d
rectitudine volũtatis humane sm ꝙ mouet ꝑ moduz nature.
ibi. Preterea qrir solet quõ intelligẽdũ sit ⁊c. Prã ps diuidit
in duas partes. In quaruz prima mouet qõnẽ ⁊ determinat
In scõa vo opponit ℨ ꝓdictã solutionẽ ad maiorẽ voluntatis
explanationẽ ibi. Sed adhuc qrir quare dmõi naturalis ⁊c.
Silr scõa ps pncipalis diuidit in duas partes. In qrũ prima
mouet dubitationẽ ⁊ opponit. In scõa parte eaz dissoluit sm

diuersoꝝ opinionem. ibi. ꝓposita est questio ꝓ-
funda ⁊c. Et sic ꝑncipaliter duo determinat magister in parte ista. qua-
Distin. xxxix. questio
ter volũtas vꝫ depꝛauari possit cũ sit naturalis aie potẽtia ⁊ qualr̃ bõ naturalr̃ ad bonũ velit ⁊ appetit. vꝫ rõne naturalis iudicatoꝝ. qõ q̃dẽ est ꝓscia q̃ semp bonũ dictat ⁊ rõe scintille rõnis vel ꝓscie q̃ q̃dẽ est finderisis q̃ semp ad bonũ inclinat ⁊ ꝑ malum recalcitrat.

¶ Quouet qõnẽ ꝙ cũ voluntas sit de his q̃ homo naturaliter hꝫ. quare pctm̃ forte dicatur cum nullum aliud naturale pctm̃ sit. a

¶ Ide aũt oꝛir̃ qõ satis necessaria ex supioꝛibꝰ cõꝫ trahẽs. Dictuꝫ est em̃ supꝛa voluntatẽ inesse naturalr̃ hoi sicut intellectus ⁊ memoꝛia que aũt hoi naturalia sunt quãtũ cũq; vicieñ. bona tũ esse non desinũt. qꝛ nõ valet vitiũ bonitatẽ in qua deus eaꝫ fecit penitus consumere vt verbi gr̃a. Intellectus vel rõ ⁊ ingeniũ. ac memoꝛia. ⁊ si vicijs ac pctis obnubilenť ⁊ coꝛrũpanť: bona tũ sunt. nec pecata noiant̃. sicut Aug. de rõne q̃ est imago dei in qua facti sumus euidẽter ostẽdit in. xv. li. de trini. ¶ Hec est inq̃t imago in qua hoies sunt creati. qua ceteris aialibus ꝑsunt. q̃ creatura in reb̃ creatis excellẽtissima est cũ a deo iustificar̃. a deformi forma in formosam mutatur formã. Determiatio. Erat em̃ itervicia natura bona. hec aũt imago rõ est vel intellect̃. ¶ Cũ ḡ volũtas de naturalib̃ sit q̃re ipsa ñ semp bonũ ẽ. ⁊ si aliq̃ vicijs subiacea t. Ad hoc facile rñdẽt q̃ dicũt oia q̃ sunt inquãtũ sunt bona esse. qꝛ ⁊ ipsam volũtatẽ inq̃nãtũ bona est vel inquãtũ volũtas est vt. ꝫ. posuim̃ bonũ esse asserũt. sed inquãtum ordinata est mala est ⁊ pctm̃ est. vbi põt ab eis rõnabiliter q̃ri. Si volũtas in quãtũ inordinata est. pctm̃ est. quare ḡ intellect̃ rõ ingeniũ ⁊ hmõi. cũ inordinata sunt pctã nõ sunt. Inordinata ẋo sunt sicut voluntas cũ ad rectũ sinẽ no tẽdũt eoꝝq; actus ꝑuaricationes existũt. Ad qõ illi dicũt volũtatis noie aliq̃n vim. ſ. naturalẽ potẽtiã volẽdi. aliq̃n actũ ipsius vis significari Vlis aũt ipsa naturalr̃ aie insita nũq̃ pctm̃ ẽ. sicut nec vis memoꝛãdi vel intelligẽdi. ꝫ actus huius vis q̃ꝛ volũtas dꝛ. tũc pctm̃ est qñ inoꝛdinatus est.

¶ Opponit ꝫ determinationẽ ꝓdictã. vt clarius agat de volũtate. inq̃rẽs quare actꝰ volũtatis sit pctm̃ si actus aliarũ potẽtiarũ nõ sunt pctã. b

¶ Sed adhuc q̃rir̃ quare huiꝰ naturalis potẽtie actꝰ pctm̃ sit. si aliarũ potẽtiarũ actus pctã nõ sunt. ſ. potẽtie memoꝛãdi. cuius actus est memoꝛare. ⁊ potẽtie intelligẽdi. cuius actus est intelligere. Ad qõ ⁊ ipsi dicũt. qꝛ alteriꝰ gñis est actus ille volũtatis ꝙ actus memoꝛie vl̃ intellectus. ¶ Hic em̃ actus est ad aliq̃d adipiscẽdũ vel nõ admittẽdũ. q̃ nõ põt esse de malis q̃n sit malꝰ. ¶ Velle em̃ mala malũ est. Sed itelligere vel memoꝛari mala malũ nõ ẽ. ¶ Quãuis etiã hos actus malos esse interdũ non ipꝛobe asserãt. ¶ Memoꝛat ei interdũ q̃s malũ vt faciat. ⁊ q̃rit intelligere verũ vt sciat impugnare. Ecce qualiter soluitur ꝓmissa qõ ab his q̃ tradũt oia esse bona inquãtum sunt. ¶ Qui ẋo dicũt volũtates malas peccata esseꝛ nullo modo bona. hꝛeuius respondent dicentes actum voluntatis non esse de naturalibus. ſꝫ vim ipsam ⁊ potentiam volendi que semper bonum est. ⁊ in oĩbus est. etiam in paruulis in quib̃ nondum est eius actus.

¶ Quouet dubiũ quõ hõ q̃ seruus est pctõ naturalr̃ vult bonum. c

¶ Preterea queri solet quõ intelligendũ sit qõ ait Amb. ẽponens illud verbũ apostoli. ¶ Nõ qõ volo illud ago. sed qõ nolo illud facio. Dicit em̃ ꝙ hõ subiectus pctõ facit. qõ non vult. qꝛ naturalr̃ vult bonum. Sed volũtas hec semp caret effectu nisi gr̃a dei adiuuet ⁊ liberet. Si homo subiectus pctõ est. vult quidẽ malũ ⁊ operatur. qꝛ seruus est peccati. ⁊ eius volũtatẽ (sicut supꝛa dixit Augu.) libenter facit. quomodo ergo naturaliter vult bonum. An est eadeꝫ voluntas. i. idem motus quo libenter peccato seruit. ⁊ quo naturaliter vult bonum. Sed non est eadem voluntas. que ergo istarum est. qua cum homo iustificar̃ a seruitute peccati liberatur. Et enim diximus superius gratia dei voluntatem hominis liberat et adiuuat. que voluntatẽ hois pꝛeparat adiuuandam ⁊ adiuuat pꝛeparatam. Sed que est illa volũtas. an illa q̃ naturaliter vult bonũ. an illa q̃ libẽter seruit pctõ. si tñ due sunt volũtates.

¶ Soluit dubiũ ſm varias opiniones. d

¶ Pꝛopositа est qõ ꝑfunda q̃ varia a diuersis expositioñe determinatur. Alij em̃ dicũt duos esse motus vnũ quo vult bonũ naturalr̃. Quare naturalr̃ ⁊ quare naturalis dꝛ. qꝛ talis fuit motus nature humane ipsi ma conditione in qua creati sine vitio sumus que ꝓpꝛie natura dꝛ. fuit em̃ hõ creatus in voluntate rectꝰ. Vñ in eccle. dog. scriptũ est. Firmissime tene pꝛimos hoies bonos ⁊ rectos esse creatos cum li. ar. quo posent si vellent pꝛopꝛia voluntate peccare. eoſq; non necessitate sed pꝛopꝛia voluntate peccasse. ¶ Recte ergo dꝛ hõ naturaliter velle bonũ. qꝛ in recta ⁊ bona volũtate cõditus est. Superiꝛ em̃ scintilla rationis que etiam vt ait ¶ Hiero. in chain nõ potuit extingui. bonum semp vult ⁊ malꝰ qꝛ velit malũ. vel bonꝰ cũ vult bonũ. Virtus em̃ appꝛio obiecto denoiari dꝫ. ⁊ ꝙ hoc patet rẽspõsio ad vtrãq; obiectionẽ. Istud aũt melius infra patebit dist. xl. vbi inquirit mgr̃. Utrũ oẽ pctm̃ habeat esse a voluntate.

a ¶ Velle em̃ mala malus est ⁊c. Quer̃ vñ hoc sit. Et vr̃ ꝙ sil̃r sit i actu intelligendi ⁊ in actu volendi. Rñ. ſm quosdã. Actus em̃ recipit denoiationem ab obiecto. ḡ sicut velle malũ est malũ. ita et intelligere. ¶ Itẽ intelligere dicit motũ a reb̃ ad aiam. ⁊ velle dicit motum ab ania ad res. ergo vr̃ ꝙ plus pẽdeat actus intelligẽdi a re intellecta ꝙ actꝰ volendi a re volita. ergo si malicia est a volito ⁊ intellecto potius dꝫ depꝛauari actus intelligẽdi ꝙ actus volendi. ¶ Rñ. dicendũ ꝙ a malicia existẽte i obiecto magis depꝛauat actus volẽdi ꝙ actus intelligẽdi. Et rõ huius dupl̃r sumit̃. Tũ ex parte virtutis. quia tãta est vis amoꝛ̃ vt trãsformet amãtem in amatuꝫ. Cũ q̃ diligit iusticiã iustus fit. ⁊ q̃ diligit iniq̃tatẽ iniquus fit. ⁊ ꝓpterea dꝛ. de malis ꝙ facti sunt abhominandi Ro. vj. les sicut ea que dilexerũt nõ fic est de actu intelligẽdi. Nã etsi aliquo mõ conformet nõ tã transformat boc aũt ꝓtingit ꝓpter maioꝛem vim vnionis que cõsistit in ipso amoꝛe. Sicut enim dicit Diony. Amoꝛẽ Oppo dicimus vim vnitiuam. ꝑmit. ꝓpterea dicitur. j. Coꝛ. vj. Qui adheret deo vnꝰ spiritus fit. Alia est ratio ex parte obiecti. Bonum ei inquantũ bonũ est obiectũ affectus non intellectus. Intelligẽtie aũt et memoꝛie obiectum est verum sub ratione veri. vel bonum sub ratione veri. ⁊ hinc est ꝙ intellectus q̃n intelligit falsuꝫ est falsus nõ tñ q̃n intelligit bonuꝫ est bonus. affectus ẋo nõ dꝛ esse falsus. qꝛ velit falsum ꝙnis dicať esse malꝰ qꝛ velit malũ. vel bonꝰ cũ vult bonũ. Virtus em̃ appꝛio obiecto denoiari dꝫ. ⁊ ꝙ hoc patet rẽspõsio ad vtrãq; obiectionẽ. Istud aũt melius infra patebit dist. xl. vbi inquirit mgr̃. Utrũ oẽ pctm̃ habeat esse a voluntate.

Inq̃ dẽ volũtate vo lit dꝛ mo naturalr̃ bonũ et libẽter pctõ seruiat vel non.

b ¶ Superiꝛ em̃ scintilla rõnis ⁊c. bonum vult malũ semp odit. Sed cõtra. Impossibile ẽ simul ⁊ semel voluntatẽ moueri motib̃ us

motibus ꝺrſus. vel etiã diſparatis. ſed bõ aliqñ vult malũ. ergo non vꝝ ꝙ illa boza velit bonũ. falſum ergo dicit cũ ait. Qõ illa ſcintilla ſemꝑ vult bonũ. Si tu dicas ꝙ volũtas naturalis ⁊ deliberatiua ſunt diuerſe potẽtie. ⁊ ita ſimul poſſunt moueri diuerſis motibus. Contra. in littera p̃cedẽti habetur ⁊ etiã ſequenti ꝙ illa voluntas que vult bonũ. gratia adueniente liberatur ⁊ adiuuatur. ſi ergo volũtas que a gratia liberatur ⁊ adiuuaꝯ. hec eſt i ꝙa habet ꝓſſtere pcm̃ vꝝ ꝙ eadem ſit potentia voluntatis qua bõ naturaliꝝ vult bonum. ⁊ qua aliqñ vult malum. Si tu dicas ꝙ eadem eſt volũtas. tñ diſpoſita diuerſis habitibus ⁊ ſm̃ illoꝝ habituum diuerſitatez põt habere diuerſos motus. Obꝟ ꝓtra boc. qz illa potẽtia eſt vnica ⁊ ſimplex. ergo qñ conuertit ſe ad actũ vnius habitus. nõ põt ſe ꝓuertere ſimul ⁊ ſemel bñ ⁊ male. Sẽ ergo ſemꝑ vult bonũ. Qõ ſi boc ꝓcedaꝯ. eſt rõ in ꝺrium ꝙ nulla virtus deſtituiꝯ ſua naturali ⁊ ꝓpria opatione ⁊ maxime virtus naturalis cuius eſt moueri vniformiter. ergo videtur ꝙ actus voluntatis naturalis q̃ eſt appetere bonum. ſimul ſtet cũ actu voluntatis deliberatiue. qui eſt velle malũ. ¶ Reſpondeo. dõm ꝙ ſicut magiſter dicit i littera. duo ſunt hic modi dicẽdi. Quidã enim dicunt ꝙ actus que voluntas naturaliter vult bonũ non eſt diuerſus vel diſtinctus ab eo quo voluntas vult deliberatiue malũ. ſed ſicut malo culpe in actu exteriori ſubſternit bonũ nature. vñ vnus ⁊ idẽ actus eſt bonꝰ bonitate nature. ⁊ malus malicia moris. ſic dicunt intelligi in voluntate ꝙ voluntas naturaliter vult bonũ. inq̃tũ vult actũ ſubſtratũ. vult nihilominus malũ inq̃tũ illũ actũ deformat. Sed illud nõ ſufficit dicere. qz cũ Amb. dicit ꝙ bõ vult naturaliter bonũ. nõ intelligit de bono nature tñ qõ q̃dẽ eſt actus volũtatis ſz etiã moris. Vult enim iuſticiã naturaliꝝ volũtate. ¶ Et propterea eſt aliꝰ modꝰ dicẽdi quẽ magiſter primo ponit in littera ꝙ duo ſunt motꝰ ⁊ aliꝰ eſt motꝰ quo volũtas appetit naturaliꝝ bonũ. ⁊ aliꝰ quo volũtas deliberatiue vult malũ. Utrum aũt poſſint eſſe ſimul. hoc magr̃ nõ determinat. Et circa ꝟ duplex eſt opinio doctoꝝ. Quidã enim dicũt ꝙ ꝓhit eẽ ſimul p eo ꝙ actꝰ deliberatiuꝰ nõ excludit actũ naturalẽ. ⁊ vnꝰ iſtoꝝ actuũ eſt volũtatis vt mouet naturaliter. ⁊ alter mouet deliberatiue. ſz enim volũtas naturalis q̃ deliberatiua ſm̃ ꝙ oſtẽſum fuit vna eſt potẽtia ⁊ eadẽ potẽtia. qñ plene mouet in bonũ vel in malũ nõ põt ſimul ⁊ ſemel moueri motu oppoſito ⁊ etiã diſparato pp̃ ſimplicitatẽ potẽtie. ¶ Ideo dixerũt alij ꝙ motꝰ volũtatis naturalis nõ eſt ſemꝑ actualiter in bonuz. ¶ Et qõdicit magr̃ in lra ꝙ ſemꝑ vult bonũ. hoc intelligit habitudinaliter. impedit aũt ⁊ ſuffocaꝯ p malicia volũtatis deliberatiue. vt nõ exeat in actũ. ſicut eſt in dãnatis in q̃bus ſynderiſis non inſtigat ad aliqd̃ bonũ ⁊ iuſtũ. Quicq̃d aũt ſit de hoc vtz ſil poſſit eſſe motus volũtatis vt eſt narura. cũ motu volũtatis vt eſt deliberatiua. hoc tñ verũ eſt ꝙ volũtas naturalis q̃ bonũ appetit nõ eſt ſemꝑ in ſuo actu. qz nõ ſemꝑ cogitat de bono. ⁊ cũ ẽt cogitat. frequẽter nullo mõ afficit ⁊ iõ in lra illa exponẽdum eſt ꝙ hoc qõ dico. ſemꝑ dicat ꝓtinuitatẽ quãtũ ad habitũ volendi nõ quantũ ad actũ. Et ꝙ obꝟ ꝙ virtus nõ priuaꝯ ꝓpria operatione. dõm ꝙ illud intelligiꝯ de opatiõe ſubſtãtiali q̃ reſpicit eẽ rei. de opatione vo ꝓhi q̃ eſt reſpectu alicuius extrinſeci. nõ ſemꝑ bz veritatẽ ꝙ nõ priuet actione. Fere enim oẽs virtutes videmus in ſuis actibus recipere interpolationẽ nec tñ ex hoc dicimus eas eſſe ociоſas. vel ꝓpria opatione priuari. dñ in actus ꝓpꝛios ſunt nate exire p̃ loco ⁊ tpe.

c ¶ Añ gratiã vo lz ꝛc. ¶ Cõtra vꝝ ꝙ immo qz verioꝛi modo ineſt alicui qõ ineſt ei naturaliꝝ q̃ qõ ineſt accidentaliter. ergo ſicut ſequiꝯ. ſi deliberatiue vult bonũ ꝙ habeat bonã volũtatẽ. ita ſequiꝯ ꝙ ſi naturaliter vult bonũ ꝙ habeat bonaz volũtatem. ¶ Itẽ qõ naturale eſt nõ aſſueſcit in cõtrariũ. ergo ſi bõ naturaliter vult bonũ nunq̃ aſſueſcit velle malum. falſum ergo dicit ꝙ homo naturaliꝝ velit bonũ. aut ſi verũ eſt vꝝ ꝙ p hoc ꝙ bõ naturaliꝝ vult bonũ ꝙ ſit ſimpliꝝ bonus. ¶ Rñ. dõm eſt ꝙ 4 bonitas volũtatis incboaꝯ in appetitu naturali. ⁊ ꝓſummaꝯ i virtute deliberatiua. nec eſt volũtas ſimpliꝝ bona ⁊ recta. niſi ſit recta inquãtũ mouet deliberatiue. ⁊ inquãtũ mouet naturaliter. ⁊ iõ ſicut argumẽtũ nõ valet. immo eſt ibi q̃d et ſimpliꝝ iſte eſt caſtꝰ naturaliꝝ. ergo eſt caſtus ita illud qõ ſequitur. iſte vult bonũ naturaliꝝ. ergo bz bonã volũtatẽ. ¶ Ad 5 illd̃ qõ obꝟ ꝙ verioꝛi mõ ineſt qõ ieſt naturaliꝝ ꝛc. dõm ꝙ iſta cõparatio veritatẽ bz qñ illud qõ ieſt accidẽtaliꝝ nõ ꝓſupponit illud qõ ieſt naturaliꝝ. cũ aũt ꝓſupponit. tũc nõ bz veritatẽ. Sicut enim melꝰ eſt bñ viuere q̃ viuere et bñ viuere ꝓſupponit viuere. ſic melioꝛ eſt volũtas q̃ recte mouetur ⁊ naturaliꝝ ⁊ deliberatiue q̃ naturaliꝝ tm̃. ¶ Ad illud qõ 6 obꝟ ꝙ naturale nõ aſſueſcit in ꝺrium. dõm ꝙ boc verũ eſt de eo qõ ſimpliꝝ eſt naturale. videlz de eo qõ a natura incboaꝯ ⁊ conſummaꝯ. ſed boc nõ eſt verũ in eo qõ incboaꝯ a natura ⁊ ꝓſummaꝯ ab aſſuetudine. vel ẽt a gr̃a ⁊ tale eſt velle bonuz. Et p̃ bñ patẽt que dicunt in lra in hac parte.

Ad intelligẽtiã igiꝯ huius partis incidit hic qõ circa duo. Primo q̃riꝯ de ipſa ſcia q̃ eſt volũtatis q̃dam regula directiua. Scõo q̃riꝯ de ſynderiſi q̃ dz ipſius ſcie ſcintilla. Circa primuz tria q̃runꝯ. Primo q̃riꝯ de ipſa ſcia in cõparatiõe ad ſubiectũ. vtrũ. ſ. ſit ex parte cognitiue vel ex parte affectiue. Scõo q̃riꝯ de ipſa ſcia in cõparatione ad originẽ. vtrũ. ſ. ſit a natura vel ab acq̃ſitione. Tertio quericꝯ de ea in cõparatione ad effectũ. videlz vtrum oñis conſcientia habeat obligare.

Queſtio. Utrũ ſcia teneat ſe ex parte intellectꝰ vel ex parte affectꝰ. Et ꝙ ex ꝓte itellectꝰ A vñ primo p̃ illud Eccli. vij. Scit ſcia tua. qz tu crebro maledixiſti alijs. ſz ſcire eſt actꝰ pprius potẽtie cognitiue. ſi ergo ſcie eſt ſcire ſcia ſe tz ex parte cognitiue. ¶ Itẽ Dam. dr. ſcia eſt lex intellectus nr̃i. ſed lex intellectus nõ dr niſi ſcriptura q̃ directe reſpicit intellectũ. ergo ſcia tz ſe ex parte potẽtie intellectiue. ¶ Itẽ ois ſcia eſt ex parte itellectꝰ. ois ſcia ẽ ſcia g̃ ois ſcia eſt ex parte intellectus. Maioꝛ ppoſitio p ſe manifeſta eſt. Minoꝛ pbaꝯ. qz ois ſcius alicuius rei eſt ſciẽs illã rẽ. ergo a ꝑiugatis ois ſcia eſt ſcia. ¶ Itẽ ſcia diuidit per rectã ⁊ erroneã. ſed erroneũ reſpicit habitũ vel actum intellectiuũ. ſi ergo diuiſum ⁊ diuidẽtia ſpectãt ad eãdẽ potẽtiã aie vꝝ ꝙ ſcia teneat ſe ex parte potẽtie cognitiue. ¶ Itẽ bociꝰ oſtendit p actũ. legere enim ⁊ iudicare ⁊ dirigere ⁊ teſtificari ⁊ arguere. oẽs ſunt actus ſpectãtes ad cognitionem. ſed oẽs hi tales actus attribuunt ſcie. Nam ſcia eſt liber in quo legimus. ſcia etiam interius iudicat. conſcientia teſtatur. cõſciẽtia arguit. conſcientia etiam regit ⁊ dirigit. ergo videt ꝙ conſcientia toraliter ſe teneat ex parte cognitiue. cum actus ⁊ habitus ſint eiuſdem potentie. ¶ Sed contra. ſi cõſcientia ſe tenet ex parte cognitiue. aut ergo ſicut potentia aut ſicut paſſio aut ſicut habitus. Non ſicut paſſio. qz paſſiones maxime reſpiciunt affectiuam. Non ſicut habitus. qz ſcientia modo ẽ mũda ⁊ modo immunda. ⁊ nullus habitus tranſmutaꝯ a mundicia in immũdiciã. ⁊ ecõuerſo. Reſtat igiꝯ ꝙ ſi ſcia, teneatſe ex parte cognitiue. non erit aliud q̃ potentia cognitiua. ergo ſi potẽtia cognitiua eſt de oibus nõ ſolũ de opabilibus. ſz etiaz de ſpeculabilibus. vꝝ ꝙ ſcia nõ tm̃ attẽdaꝯ circa ea que ſunt moꝛ. ſed etiã circa ea que ſunt diſciplinarũ. qõ manifeſte falſum eſt. ¶ Itẽ ſicut intellectus ſe bz ad verum: ita affectus ſe bz ad bonum. ergo ſi aliquid eſt cuius perfectio conſiſtit i bonitate illud magis ſpectat ad bonum q̃ ad intellectum. ſed cõſciẽtia eſt bmõi. Dicit enim apl's. j. Tbi. j. Charitas ẽ de coꝛde puro ⁊ ſcia bona. Et iterũ i. eadẽ epla. Obſilites i illis bonã militiã hñs fidẽ ⁊ bonã ſciam. ergo ꝛc. ¶ Itẽ lex carnis re

pugnat legi mētis ꝑm q̄ Dam̄. dicit. sed lex carnis se tenet ex parte motiue. ergo ⁊ lex mētis tenet se ex eadē parte sed ꝓscia est lex mētis. sicut supra dicit Dam̄. ergo ꝓscia tenet se ex parte affectiue. ¶ Jtē remorsus est actio potētie affectiue. vbicū q̄ eñ est remorsio ibi est q̄dā dolor ⁊ passio. sz ꝓscie est remordere sicut ōr super illud. j. Cor. j. Nihil mihi conscius sum. gl. in nullo me remordet ꝓscia mea. ergo vī q̄ conscientia ex parte affectiue se teneat. ¶ Jtē delectabile ⁊ penale se tenet ex parte potētie affectiue. sed in nobis est pena ⁊ leticia ex parte cōsciētie. Uñ vermis conscientie erit magna pena in damnatis. ꝫ vī q̄ cōsciētia teneat se ex parte potētie affectiue non ex parte cognitiue. ¶ Rñ. ad prędictor intelligēdum etiam notandum est q̄ sicut nomē intellectus aliqñ accipitur ꝑ potētia intelligendi. aliqñ ꝑ habitu. aliqñ ꝑ ipso principio intellecto. sic nomē conscientia tripliciter consuecuit accipi a doctoribus sacre scripture. Aliqñ eñ accipitur conscientia pro ipso conscito. ⁊ sic dicit Job. Dam̄. q̄ conscientia est lex intellectus nostri. lex eñ est illud qō ꝑ conscientiam nouimus. Aliqñ vo accipitur conscientia pro eo quo conscij sumus. s. pro habitu. sicut conscientia accipitur pro habitu scie cognoscētis. Aliqñ aūt accipitur conscientia pro ipsa potētia conscientie. vt ita dicam ꝑm q̄ dr q̄ lex naturalis scripta est in conscientijs nostris. Cum igit trib⁹ modis accipi soleat conscientie nomē. vsitatiori tñ modo nomen conscientie pro habitu accipit sicut ⁊ nomen sciētie a quo componitur. ¶ Si igitur q̄ratur conscientia cuius potētie sit habitus. Dom̄ q̄ est habitus potētie cognitiue. aliter tñ q̄ sit ipsa speculatiua scia. qz scia speculatiua est pfectio intellectus nostri inquantū est speculatiuus. ꝓscia vo est habitus pficiēs intellectū nostrū inquantū est practicus. siue inquantū dirigit i opere. ⁊ sic intellectus bz quodāmodo rōnē motiui. nō qz effi ciat motū. sed qz dictat ⁊ inclinat ad motū. ⁊ ꝓpterea talis habitus non simplr notatur scia sed conscientia. vt in hoc significetur q̄ habitus iste nō pficit illā potētiā speculatiuā in se. sz put est quodāmō iūcta affectioni ⁊ operationi ꝓpter qō nos nō dicimus q̄ dictamē consciētie sit ad hoc principiū. oē totū est maius sua parte. ⁊ ad filia. sed bñ dicimus q̄ ꝓscia dictat dcū esse honorandū. ⁊ consimilia principia q̄ sunt sicut regule agēdor. Cōcedēdum est igit sicut rōnes ostēdunt q̄ conscia se tenet ex parte potētie cognitiue. lz nō se teneat ꝑm q̄ est speculatiua: sz ꝑm q̄ est practica. Jntellect⁹ eñ speculatiuus ⁊ practicus candē potētiā dicūt sola extēsiōe differētē sicut dicit pbs nec est aliquo mō intelligēdū q̄ intellectus practicus sit appetitus vel volūtas. hoc eñ negat ipse pbs. ¶ Ad illud ergo qō obī in ȝrium q̄ scia nō pōt esse potētia nec passio nec habitus ex parte cognitiue. dom̄ q̄ immo nolare pōt ⁊ potētiam ⁊ habitū. ⁊ cū nolat potētiam nō nolat vl̄r potētiam cognitiuā. sed put se extēdit ad cognoscēda ea que sunt moris siue ad moralia. Cū aūt nolat habitū nō solū nolat habitū naturalē. imo ēt pōt nolare habitū acquisitū. Et qz habitus acquisitus pōt purificare ⁊ fedare aiam. hinc est q̄ ꝓscia dr mūda ⁊ immūda. recta ⁊ nō recta. Uerūtñ iste dr̄ plus respiciūt ꝓsciaz ꝑm q̄ stat pro nolle potētie q̄ ꝑm q̄ stat pro nolle habitus. ¶ Ad illud qō obī q̄ ꝓscia dr esse bona ⁊ mala. dom̄ q̄ bonitas ⁊ malicia nō tñmodo respiciūt affectū. immo etiā itellectū practicū ⁊ eius habitū. pro eo q̄ intellectus practicus nō tñ ꝓsistit in vero sz etiā se extēdit ad bonū. Et propterea indicatorium illud qō quidē est ꝓscia bonū est qñ bonū dictat. ⁊ ad bonū inclinat ⁊ a malo retrahit. ⁊ ipm refugit. ⁊ tō nō sequit q̄ ꝓscia sit in potentia affectiua. Ad hoc enim q̄ dicat bona non opz q̄ sit affectio ꝑ essentiam. sed sufficit q̄ cū ipsa affectione ⁊ volūtate habeat quādam cōcomitantiā. ¶ Ad illud qō obī q̄ lex carnis opponit legi mētis. dom̄ q̄ sicut dicit mgr Hug. de sctō victo. Jn sensualitate siue in hoie exteriori non tñ est corruptio quātum ad potētiam motiuā ⁊ inclinatiuam. sed etiā quantum ad sensitiuā. ⁊ ideo q̄uis lex carnis principaliter consistat in concupiscentia ad malum inclinante. nihilominus tñ ꝓsupponit fantasticam ⁊ cogitiuam sibi carnalia, inordinate representātem. Et consilr in lege mētis est ista duo considerare. Conscię tia aūt quantū est de se magis directe opponitur legi carnis ratione cognitionis ꝓambule q̄ ratione cōcupiscētie. ¶ Ad illud qō obī de remorsu. dom̄ q̄ ꝓscia dr remordere propter hoc q̄ dum ipsa monstrat aliqō malum ipsi affectui habēti rectitudinem. supinducit remorsum pro eo q̄ ille affectus recalcitrat vnde remorsus nō est a conscientia principaliter mouēte. sed sicut a dictante. a scintilla aūt ꝓscie q̄ quidē est synderisis est sicut a mouēte. vt melius iam patebit. ¶ Ad illud qō obī q̄ pcunale ⁊ delectabile est ex parte ꝓscie. dom̄ q̄ non est a conscientia nec in conscientia nisi sicut in disponente ⁊ dictante. Bandere enim ⁊ dolere ꝓprie ad affectionis est. sed cum ꝓscia que ē rectus testis testificatur de bono facto q̄ est bonū. ⁊ de malo facto qō est malum. generat ex hoc dolorē vel gaudiū in affectu Unde apls dicit. Gloria nostra hec est testimonium ꝓscie nostre. non attribuendo ipsi conscientie principaliter passionem letandi. sed actum testificandi.

Questio. ij. Utrū ꝓscia sit habitus innatus aut acquisitus. Et q̄ sit habitus innatus vī Rom̄. ij. Cum gentes que legē nō bñt naturaliter q̄ legis sunt faciunt. ipsi sibi sunt lex. quia ostēdūt opus legis scriptum in cordibus suis. testimoniū illis reddēte ꝓscia. Et glo. ibidem. Et si gētes nō habeāt legē scriptā. habēt tñ legē naturalē qua sibi conscij sunt. ergo ex textu ⁊ glo. pz q̄ ꝓscia dicit habitum naturaliter cordi humano inscriptū. ¶ Jtem Augu. in lib. iij. de libe. ar. Uñ oē meritum boni operis nō est parum accepisse naturale iudicatoriū. quo sapiam⁹ qs preponat errorē. q̄uietē difficultati. si ergo ꝓscia est hmōi iudicatoriū. est igit habitus boī innatus. ¶ Jtē Jsid. Jus naturale est qō natura docuit oīa aialia. ergo si natura docuit aialia illud qō est iuris naturalis. multofortius docuit hoiez qui excellit oīa aialia. sed cognitio iuris naturalis nō est aliud q̄ ꝓscia. ergo ⁊c. ¶ Jtē naturaliter habemus instinctum ad appetendum beatitudinem ⁊ ad honorandum parētes. sed hoc nō pōt esse sine aliqua pre cognitione. ergo vī q̄ ad hmōi facienda habeamus aliquā cognitionē naturaliter nobis impressam. sed cognitio inclinans ad hoc est ꝓscia. ergo ⁊c. ¶ Jtē lex naturalis cognoscit ab homine aliquo mō. aut ergo ꝑ acq̄sitionē aut ꝑ naturā. Si ꝑ acq̄sitionē. ergo nō dz dici naturalis sz acq̄sita. sicut nec virtutes politice. Si vo ꝑ naturam. ⁊ cognitio legis naturalis non est aliud q̄ ꝓscia. ergo ⁊c. ¶ Jtē ius naturale naturaliter ligat voluntatē. sed ligationē volūtatis necessario precedit actus cognitionis. affectū eñ pcedit intellectus. ergo si volūtas naturaliter ad illud ius ligat. vī q̄ illō ius naturaliter ad aia cognoscat. Si ergo illius iuris cognitio est ꝓscia. pz ⁊c. ¶ Sed contra. pbs in. iij. de aia dicit q̄ aia creata est sicut tabula rasa in qua nihil depictū est. ergo vī q̄ aia a sua prima cōditione nullam habeat innatam cognitionē. si ergo habitus ꝓscie dicit aliquam cognitionē. vī q̄ non sit innatus sed acquisitus. ¶ Jtez Aug. in. j. li. retracta. retractat hoc qō dixerat aiam creari scientē. sed mole corporis oppressam obliuisci eor que sciebat. sz non retractaret nisi haberet hoc ꝑ falso. ergo falsum ē ꝑm Augu. q̄ aia habeat naturaliter cognitionē agendor. si ergo conscientia est hmōi habitus cognitiuus. vī q̄ non sit innatus sed acquisitus. ¶ Jtē non habet cognitio de cōpleto nisi habeat de incōpleto. Uñ non cognoscit principiū q̄ non cognoscit terminos ꝓpter qō dicit pbs q̄ principia cognoscimus inquātum terminos cognoscimus. sed cognitionē incōpletor non habemus nisi mediantibus sensibus. Nemo enim cognoscit colorē nisi ꝑ visum. ergo ꝓpterea amittentes vnū sensum necesse est vnā sciaz amittere. Si ergo oīs scia incōpletor est mediante sensu. necesse est q̄ oīs cognitio incompletor sit acquisita ⁊ accepta a sensu. sed ꝓscia dicit cognitionē cōpleti. vtpote alicuius regule iuris naturalis. ergo vī q̄ ꝓscia nō dicat habitum innatū sed acq̄sitū. ¶ Jtē equalis difficultatis vel maioris ē scire ea que ptinent ad mores sicut ea que ptinēt ad simplices speculationē. sz scia que ē habitus cognitiuus speculandorum nō est nobis inata sz acquisita. ergo pari rōne cōscia que ē habit⁹ dirigēs in agendis nō est inata sz acquisita. ¶ Jtē oīs habit⁹ naturalis semp est rect⁹. cōscia aūt est aliqñ recta aliqñ erronea. q̄ cōscia nō ē habit⁹ naturalis. sz acq̄sit⁹. ¶ Jtē habitus naturales oī insunt ⁊ semp. qz naturalia sunt illa q̄ sunt eadez apud oēs. sz naturalia comitant naturā inseparabilr. sz cōscie nō sunt eedē apud oēs. imo frequēter sunt cōtrarie. cōscia ēt nō semp iest. qz frequēter bō icipit bñe cōsciaz quaz ꝑmo non habebat. sicut religiosus exq̄ intrat religionē bz cōsciaz q̄ nō liceat ei facere cōtra cōsilia. ⁊ hanc prius nō habebat. ergo ⁊c ¶ Respō. ad ꝓdictorū intelligētiā est notandum q̄ preter illam positionē platonicam. q̄ posuit oēs habitus cognoscendorū esse

rum esse ale simplr innatos. sed obliuioni dari ad tps ppter
corporis molē. quam improbat ⁊ reprobat tam phs q̄ Augu.
tres fuerūt opiniones doctor de origine habituū cognitiuor
⁊ oēs ille tres opiniones in hoc pcordant q̄ sicut virtutes cō
suetudinales nec sunt oino a natura nec oino ab acquisitione
sed quodāmodo sunt innate ⁊ quodāmodo acquisite. sic etiaz
⁊ habitus cognitiui nec sunt oino innati. nec oino acquisiti. sz
quodāmodo innati. ⁊ quodāmodo acquisiti. In assignando
aūt modum ſm quem isti habitus sunt innati ⁊ ſm quem sunt
acquisiti diuersificanf diuersi. Quidā enī dicere voluerunt q̄
innati sunt intellectui agenti. sed acquisiti sunt quantū ad in
tellectū possibilē. ⁊ quantū ad istū intellectū dicit phūs aiam
creari sicut tabulā nudā. ⁊ ille intellectus est q̄ bz pfici mediā
tibus potēcijs sensitiuis. Sed istud non vr esse consonum nec
verbis phi nec veritati. Si enim intellectus agēs haberet ha
bitus cognoscendor. quare non posset illos cōmunicare possi
bili sine adiutorio sensuz inferior. Rursus si intellect⁹ agēs
haberet habitus cognoscendor. anima a sua conditione iā nō
esset ignorans. immo esset potius sciens. Difficile etiam est si
mul cum hoc intelligere quō spēs dicantur esse in intellectu
agente. Cum possibilis dicatur quo est oīa fieri. ⁊ agens quo
14 est omnia facere. ¶ Et ideo est scōs modus dicendi q̄ habit⁹
cognitiui quodammodo sunt innati quodammodo acquisiti.
Innati sunt enim quo ad cognitionem in vniuersali. acquisiti
quo ad cognitionē in particulari. Siue innati sunt quo ad co
gnitionē principior acquisiti quo ad cognitionem conclusio
15 num. ¶ Unde dignitas est illa quam quisq; probat auditam.
Sed nec iste modus dicēdi consonat verbis phi ⁊ Aug. Nam
phs in li. posterior. probat q̄ cognitio principior non est no
bis innata. deducens ad⁹ plura inconuenientia. ⁊ ibidem ostē
dit q̄ cognitio principiorz acquiritur in nobis via sensus me
16 morie ⁊ experientie. Aug. etiam in. xij. li. de tri. loquēs de par
uulo qui respondebat de omnibus principijs geometrie dicit
ibi q̄ hoc nō erat qz aīa illius paruuli pr⁹ illa nouisset. sed po
tius ista videbat in quadam luce sui gēnis incorporea. quēad
modum oculus carnis videt que in hac luce corporea circa ad
iacent. cuius lucis capax ciq; congruēs est creatus. ¶ Et pro
pterea est tertius modus dicēdi q̄ habitus cognitiui quodā
modo sunt nobis innati. quodammodo acquisiti. nō tm loquē
do de cognitione in particulari. ⁊ de cognitione conclusionū.
17 sed etiaz de cognitione principior. ¶ Cū enim ad cognitionē
duo concurrant necessario. videlz presentia cognoscibilis. ⁊ lu
men quo mediante de illo iudicamus. sicut videmus in visu. ⁊
in precedēti autoritate innuit Aug. q̄ habitus cognitiui sunt
quodāmodo nobis innati rōne luminis alē inditi. sunt etiam
quodāmodo acquisiti rōne spēi. ⁊ hoc quidē verbis phi ⁊ Au
gu. concordat. Oēs enim in hoc concordant q̄ potentie cogni
tiue sit lumen inditum q̄ vocatur naturale iudicatorium. spe
cies aūt ⁊ similitudines rerum acquiruntur nobis mediante
sensu. sicut expresse dicit phs in multis locis. ⁊ hoc etiaz expe
rientia docet. Nemo enī vnq̄ cognosceret totū aut partez. aut
patrē aut matrē nisi sensu aliquo exteriori spēz eius acciperet
⁊ hinc est q̄ amittētes vnū sensum. necesse habemus vnā sciaz
amittere. Illud aūt lumē siue naturale iudicatorīū dirigit ip
sam aīam in iudicādo tam de cognoscibilibus q̄ de operabili
bus. Sed hoc attēdendū est precipue. qz sicut inter cognosci
bilia quedaz sunt valde euidētia. sicut dignitates ⁊ prima pn
cipia. Quedā sunt minus euidētia sicut conclusiones particu
lares. sic ⁊ in operabilibus quedā sunt maxime euidētia. vpo
te illud. Q̄ tibi non vis fieri alteri ne feceris. ⁊ q̄ deo obtē
perādū est. ⁊ pfīcta. Quēadmodū igit cognitio principior pri
morum rōne illius luminis dr esse nobis innata. qz lumē illud
sufficit ad illa cognoscēda. post receptionē specierum sine ali
qua psuasione supadita. propter sui euidētiam sic ⁊ primorū
principior moraliū cognitio nobis innata est p eo q̄ iudicato
rium illud sufficit ad illa cognoscēda. Rursus quēadmodum
cognitio particulariū pclusionū sciarū acquisita est pro eo q̄
lumē nobis innatū nō plene sufficit ad illa cognoscēda. sed in
diget aliqua psuasione ⁊ habilitatione noua. sic etiā itelligē
dum est ex parte operabiliū q̄ q̄daz sunt agēda ad q̄ tenemur
q̄ nō cognoscimus nisi p instructionē supadditā. Cūm igit con
sciētia nolat habitū directiuū nostri iudicij respectu operabi
liū. Hinc est q̄ quodāmodo habitū nolat innatū. ⁊ quodāmo
do nolat acquisitū. Habitū inquā innatū nolat respectu eorū
q̄ sunt de primo dictamine nature. Habitū vo acquisitū respe
ctu eor q̄ sunt instructionis supaddite. Habitū etiā innatū di
cit respectu luminis directiui. Habituz nihilominus acquisi
tum respectu spēi ipsius cognoscibilis. Naturale enī habeo lu
mē q̄ sufficit ad cognoscēdū q̄ parētes sunt honorādi ⁊ q̄ pri
mi nō sunt ledēdi. nō tm habeo naturaliter mihi impressam
spēm patris vel spēm proximi. His visis plana est respōsio ad
q̄nē propositam ⁊ etiam ad obiecta. Concedo enī q̄ pscia di
ci. habitū quodāmodo innatuz. videlz ratione illius luminis
sup nos signati. q̄ quidē ostēdit nobis bona ⁊ q̄ est semina
rium alior habituum acquirēdor. ⁊ sic currunt rōnes ad pri
mam partē inducte. Cōcedo nihilominus q̄ pscia dicit quodā
modo habitū acq̄sitū. videlz rōe specierū ipsor cognoscibiliū
sicut ostēdunt tres prime rōnes ad scōam partē inducte. Con
cedo etiā q̄ dicit habitū quodāmodo acquisitū respectu spe
cialiū operabiliū. sicut tres alie rōnes ostēdūt. Si qua autez
sunt cognoscibilia q̄ quidē cognoscanf p sui essentiā nō p spēz
respectu talium poterit dici pscia esse habitus simplr innat⁹.
vtpote respectu huius q̄ est deū amare ⁊ deū timere. De⁹ enī
non cognoscit p similitudinē a sensu acceptam immo dei notī
cia naturaliter est nobis inserta. sicut dicit Aug. Quid aūt sit
amor ⁊ timor non cognoscit bō p similitudinem exterius acce
ptam. sed p essentiam hmōi enī effectus essentialiter sunt sala
¶ Et his pz rñsio ad illam qōnē qua q̄ritur. Utrum omnis co 18
gnitio sit a sensu. Et dōm est q̄ non. Necessario enim oportet
ponere q̄ anima nouit deum. ⁊ seipsam ⁊ q̄ sunt in seipsa. sine
amminiculo sensuum exteriorum. Cūm si aliq̄s dicat philosoph⁹
q̄ nihil est in intellectu q̄ prius non fuerit in sensu. ⁊ q̄ omnis
cognitio oriūr hz a sensu intelligēdum est de illis que quidē
habēt esse in aīa per similitudinē abstractā. ⁊ illa dicuntur eē
in anima ad modum scripture. Et propterea valde notabiliter
dicit philosophus q̄ in anima nihil scriptum est. non qz nulla
sit in ea noticia. sed qz nulla est in ea pictura vel similitudo ab
stracta. ⁊ hoc est q̄ dicit Aug. i li. de ciui. dei. Inseruit nobis
deus nobile iudicatorīū. vbi ⁊ q̄d sit lucis q̄d tenebrarum co
gnoscit in libro lucis q̄ veritas est. qz veritas in corde hoium
naturaliter est impressa.

Questio. iij. De pscia quātū ad effectū ligatiōis. £

Et ē q̄ vtrū teneamur ad oē illō q̄ pscia dictat necessariū esse ad salutē. Et q̄ sic vr Roma. xiiij. Omne q̄ nō est ex fide pctm est. Glo. Q̄ non est ex fide. i. cō tra conscientiam vt credatur esse malum peccatum est. sed hoc non esset nisi conscientia ligaret ad oē illud q̄ ipsa dictat. ergo tenemur omne illud facere q̄ est de conscientie dictamine. ¶ Itē lex obligat ad faciēdum illud q̄ ipa dictat. Lex enim dicitur a ligando. sed conscientia est lex intellectus nostri. er go tenemur ad omne illud q̄ conscientia dictat. ¶ Item re gula est q̄ quotiēscūq; aliquis facit aliquid credēs esse mor tale peccat mortaliter pro eo q̄ contēnit deum. ergo si non pos sumus non credere ea que dictat conscientia. videtur q̄ quicq̄d fit illud. si contra hoc faciamus q̄ mortaliter peccamus videf igitur q̄ teneamur ad faciēdum omne illud q̄ conscientia di ctat ad salutē esse necessarium. ¶ Sed contra. Si obligamur ad omne illud q̄ conscientia dictat sed conscientia aliquādo dictat faciendum aliquid contra deum. ergo tenemur facere contra deum. sed nullus peccat faciendo illud ad q̄ tenef. er go faciendo contra deum non peccamus. ¶ Item quedā sunt ita mala ſm se q̄ deus non potest facere ea. nec illa precipere. nullo bono fine possunt fieri. sed ad nihil potest obligare conscientia ad q̄ non potest obligare deus. cū pscia sit infra deū ergo si pscia dictat talia. videtur q̄ ad talia non possit obliga re. ergo non obligamur ad faciendum ea. ¶ Item q̄ ad nihil per se possit obligare videtur. qz peccatum omne est dictū vel factuz vel concupitum contra legē dei. sicut dicit Aug. ergo si conscientia dictat aliquid q̄ non sit de mandato legis diuine. facere ꝫ illud nō est pctm. cū nō sit facere ꝫ legē dei. ergo non tenef q̄ ad illud faciēdū. ergo ad nihil ligat pscia quantū est de virtute sua. ¶ Item nullus potest ab aliquo ligamine abs solui per dictamen conscientie. ergo nec per illud dictamen

pōt aliqō vinculū incurrere. ergo vr̄ q̄ ꝓscia de se ⁊ p se ad ni
dil possit ligare. Est igitur qō ad quid ꝓscia liget. vtrus liget
ad oē qō dictat. ⁊ vtrū ois ꝓscia liget vnū bō fit ꝓplexus qñ
ꝓscia dictat vnū. ⁊ lex diuina dictat ꝫriū ⁊ cui magis sit obtē
perādū, vtrū dictamini ꝓscie. an p̄cepto ꝓlati cum obuiāt sibi
19 adinuicē. ¶ Rñdeo dōm q̄ ꝓscia aliqñ dictat aliq̄d qō est ꝟm le
gem dei. aliqñ aliq̄d qō est p̄ter legē dei. aliqñ aliq̄d qō est cō
tra legē dei. ⁊ loquimur hic de dictamine p modū p̄ceptionis
vel pbibitionis. nō p modū ꝓsilij siue psuasionis. In primis
quidē ꝓscia simplr ligat ⁊ vniuersaliter p eo q̄ ad illa bō ligā
tus est p legē diuinā. ⁊ ꝓscia que illi ꝓcordat ligatus ostēdit.
In scōis vo ꝓscia ligat q̄diu manet. Nñ vel tenet bō ꝓsciam
deponere. vel tenet illud qō dictat ꝓscia adimplere. vtpote si
dictat q̄ necessarium est ad salutē festucā de terra leuare. In
tertijs vo ꝓscia nō ligat ad faciendū vel non faciendū. sed li
gat ad se deponendū p eo q̄ cū talis ꝓscia sit erronea erroꝛ
repugnāte legi diuine. necessario q̄diu manet ponit bōem ex
tra statū salutis. ⁊ tō necesse est ipsam deponere. qz siue bō fa
ciat qō dictat siue eius oppositū mortaliter peccat. Si em̄ fa
ciat qō dictat ꝓscia dictat. ⁊ illud est ꝫ legē dei. ⁊ facere contra legē
dei sit mortale pctm̄. absq̄ dubio mortaliꝛ peccat. Si vo facit
oppositū eius qō ꝓscia dictat ipsa manēte. adhuc peccat mor
taliter. nō rōne operis qō facit. sed qz malo modo facit. Facit
enim in p̄ceptum dei. duz credit sibi dictāte ꝓscia hoc deo dis
plicere q̄uis deo placeat. Et hoc est qō dicit gl. sup illud Ro
ma. xiiij. Oē qō nō est ex fide pctm̄ est. ibi. glo. Oē qō ad con
scientiā ptinet si aliter fiat. dicit aplꝰ esse pctm̄. Quāuis enim
fiat etiā qō bonū est si non faciēdū credat peccatū est. Et ra
tio huius est. qz nō tm̄ attēdit deus q̄d bō faciat. sed quo aīo
faciat. ⁊ iste qui facit qō deus iubet. credens facere contra ip
sius dei voluntatē non facit bono aīo sed malo. ⁊ ideo peccat
mortaliter. Sic igitur ꝑz q̄ ois ꝓscia aut ligat ad faciendum
qō dictat. aut ligat ad se deponendū. Nō tm̄ ois ꝓscia ligat ad
faciendum qō dictat. sicut illa que dictat non esse faciendus il
lud ad qō bō alꝰ tenetur. sed talis ꝓscia ōr erronea. His visis
ꝑz responsio ad questionē p̄positā ⁊ etiam ad obiecta p par
20 te. ¶ Ad illud em̄ qō primo obr̄ q̄ oē qō non est ex fide. i. con
tra ꝓsciam. iam ꝑz responsio. dico enim q̄ facere cōtra ꝓsciaz
semp est pctm̄. qz semp est in dei contemptum. tm̄ facere ꝟm cō
scientiā non semper est bonum. vtpote cum conscientia dictat
aliquid qō est contra deum. Unde hec ꝫ duas causas verita
tis facere contra ꝓsciam est peccatum. aut qz ꝓscia ligat ad il
lud faciendum. aut qz illud non pōt bñ fieri tali ꝓscia manen
te. ideo est ibi sophisma ꝟm consequens. qz proceditur ex plu
21 ribus causis veritatis ad vnam in rōne illa. ¶ Ad illud quod
obiicitur q̄ ꝓscia est lex intellectus nr̄i. dōm q̄ verus est q̄ lex
est. sed non est lex suprema. supra ipsam enim est lex alia. s. lex
diuina. Cum aūt ōr q̄ lex ligat ad faciendum oñe illud qō di
ctat. dōm q̄ verum est qñ lex inferioꝛ non dictat contrariū le
gi superioꝛi hoc aūt sepe facit ꝓscia. Et similiter rñdēdū
22 est ad sequēs qō opponit de iudice. ¶ Ad illud vo qō vltimo
obiicitur q̄ quicūq̄ credit se peccare mortaliter. peccat morta
liter. dicendū q̄ hoc verum est. illud enim generaliter verum
est qō ōr. Qui facit contra ꝓsciaz. edificat ad gehennā. sed tm̄
ex hoc non sequitur q̄ tenemur facere omne qō ꝓscia dictat fa
ciendū. qz sicut dictum est illud ꝫ duas causas veritatis.
¶ Ad illas aūt rōnes primas que in contrarium adducuntur
rñdere non est oportunum p eo q̄ verū concludunt. oñ
dunt enim q̄ conscientia non ligat in omnibus. ¶ Ad illud vo
23 qō obiicitur q̄ nihil ligat per se. ⁊ qō non ōr peccatus qō fit cō
tra ꝓsciam. sed ꝫ legem dei. dicendum q̄ facere contra legem
dei pōt esse dupliciter. vel vere vel interp̄tatiue. siue ꝟm veritatez
siue ꝟm reputationē. ⁊ vtroq̄ mō est pctm̄ mortale. vtroq̄ em̄
mō ꝓtēnit deus. ⁊ q̄uis faciens ꝓtra ꝓsciam non semp faciat
ꝓtra legē dei ꝟm veritatē. facit tm̄ vel ꝟm veritatē vel ꝟm repu
tationē. qz ꝓscia est sicut preco dei ⁊ nuncius. Et qō dicit non
mādat ex se. sed mandat quasi ex deo. sicut preco cū diuulgat
edictū regis. Et hinc est q̄ ꝓscia ꝫ virtutē ligandi in his que
possunt aliquo mō bñ fieri. ¶ Ad illud qō obr̄ q̄ nō potest ab
24 aliquo absoluere. dōm q̄ non est simile. qz ꝓscia non pōt alias
legem infringere vnde nec pōt a precepto dei absoluere. nec a
precepto prelati cui bō se obligauit ex lege voti. ex hoc tm̄ non
sequitur q̄ non possit ligare finaliter. immo est argumentum
a minori destruendo. Unde sicut istud argumentum non valet
conscientia non potest super superiorem. ergo non potest sup
inferiorem. ita illud non valet. conscientia non potest absoluc
re hoīem a mandato superioris. ergo non potest eum obligas
re. bñ tm̄ sequit̄ q̄ non pōt obligare contra mandatus superio
ris. ad aliquid. tm̄ pōt nos obligare pro eo q̄ quodammodo su
pra nos est. ⁊ media inter nos ⁊ deum. sicut preco medius est
inter regem ⁊ populum. Ex his patent ea que vltimo quereb̄a
tur videlz qñ conscientia ligat ⁊ qñ nō ligat. Patet etiam q̄ ne
mo ex conscientia perplexus est nisi ad tempus videlz q̄diu
conscientia manet. nec tm̄ est perplexus simpliciter pro eo q̄ de
bet illam conscientiaz deponere. ⁊ si nescit per se de illa iudica
re pro eo q̄ nescit legem dei debet sapientioꝛem consulere. vel
per oratiōnem se ad deum conuertere si humanum consiliū de
est. alioquin si negligens est. verificat̄ in eo quod dicit aplꝰ.
Qui ignorat ignorabitur. Patet etiam q̄ plus standum est p̄
cepto prelati q̄ conscientie maxime quando prelatus precipit
qō pōt ⁊ debet precipere.

Consequēter q̄rit̄ de scōo principali. videlz de
synderesi q̄ est ꝓscie scintilla. Et circa hoc que
runt tria. Primo q̄rit̄ de ipsa synderesi quāuz
ad essentiā. vtrū. s. sit in gñe cognitiue vel affe
ctiue. Scōo q̄rit̄ de ipsa quātū ad vsum. vtruz
videlz ꝫ pctm̄ possit extingui. Tertio q̄rit̄ de ip
sa quātū ad abusum. vtrū. s. ꝫ pctm̄ possit deprauari.

Questio. j. Utruz synderesis sit in gñe cognitionis
vel affectionis. Et q̄ sit in gñe affectio
nis videtur per illud qō ōr in gl. sup. j. Ezech. in qua post plu
raverba ōr de synderesi. hic est spūs qui postulat pro nobis ge
mitibus inenarrabilibus. sed gemere est actus affectiōis. ⁊ q̄
synderesis est gemere. synderesis spectat ad potētiā affectiuā.
¶ Itē Amb. dicit ⁊ habetur in littera q̄ homo subiectus pec
cato naturaliter vult bonum. sed illud qō naturaliter inclinat
nos ad bonum vel est synderesis vel conscientia. ergo illa volū
luntas inclinans nos ad bonū vel est synderesis vel ꝓscia. sed
non est ꝓscia. ergo est synderesis. ¶ Itē contra malum est bo
num sibi oppositum. sed nos habemus in parte motiua sensi
bili aliquid impellēs ad malū. ergo ⁊ i parte motiua rationa
li ōr in nobis aliquid esse instigās ad bonum. hoc aūt non est
nisi syderesis. ergo synderesis est in parte affectiua. ¶ Item si
cut intellectus indiget lumine ad iudicandum. ita affectus in
diget calore quodā ⁊ pōdere spūali ad recte amandū. ergo si
cut in parte aīe cognitiua ē quoddā naturale iudicatoriuz qō
quidē est ꝓscia. ita in parte anime affectiue erit pōdus ad bo
num dirigēs ⁊ inclinans. hoc aūt non est nisi synderesis. q̄ rc.
¶ Sed contra sup illud Malach. ij. Custodite spiritū vestrū
⁊ vxorē adolescētie vr̄e. glo. Hiero. Per vxorem adolescentie
intellige legē naturalē scriptam in corde. spiritus vo dicit nō
animalis pars q̄ non p̄cipit ea que dei sunt. ꝫ rationalis. hāc
aūt vocat synderesim. ergo videtur q̄ synderesis se teneat ex
parte rationis siue cognitiue. Si tu dicas q̄ spūs accipit ibi
cōiter ad intellectum ⁊ affectum. Obiicitur q̄ in eadem glo.
subiungit. Hic est spūs qui postulat pro nobis gemitibus in
enarrabilibus. sed postulare est actus rōnis. ergo rc. ¶ Itez
sup illud Luce. x. Abierūt semiuuo relicto. Glo. immortalita
tē eruere. sed rōnis sensum abolere non p̄uit. q̄n homo sapere
⁊ deū possit cognoscere. Si ergo sensus rōnis se tenet ex par
te rōis ⁊ hmōi sensus qui in nobis remanet nō est aliud q̄ syn
derisis. vr̄ rc. ¶ Itē scintilla ꝓscie est conscientia ⁊ si non in ea
dem parte. sed conscientia vt superius probatum est spectat ad
cognitiuam. ⁊ synderisis est scintilla ꝓscie ꝟm q̄ ōr Ezech. i. q̄
videtur q̄ synderisis se teneat ex parte cognitiue. ¶ Itē si syn
derisis se tenet ex parte motiue. aut ergo ē potētia aut passio
aut habitus. Passio non. hoc constat habitus non. videtur q̄
aut esset bonus aut malus. Non bonus. qz si bonus. esset virt⁹
si malus esset vicium. quoz neutrum conceditur de synderisi.
Potentia non vt vr̄ qz potētia voluntas indifferēter se habet
ad quodcunq̄ appetibile. synderisis aūt nō dicit respectu ci
bi ⁊ potus ⁊ huiusmodi appetibilium. ergo non videtur q̄ ali
quo modo se teneat ex parte affectiue. Est igitur questio quid
sit ipsa synderisis. ⁊ de cōparatione ipsius ad legē naturalē ⁊
ad ꝓsciam quō se habēt. vtrū sint eadēm vel diuersa. ¶ Itē qua
liter se habeat ad tres anime potētias. ꝓcupiscibilē irascibilē
⁊ rōnalez

ꝛ rationalē. videf enim ꝙ fit aliꝙd ꝓter hec tria. ſm ꝙ habe-
tur in glo. ſup. j. Ezech. Facies hominis ꝛc. Glo. Plerique iuxta
platonē rationalē anime. irascentiam ꝛ concupiscentiaꝫ ad homi
nem. leonē. ꝛ vitulum referunt. quartam vero ſupra hec ꝛ extra
hec ponunt. quam greci vocant ſynderiſim ſcintilla ꝓſcientie in
caym q̄ non extinguitur. qua victis voluptatibus vel furore ꝛ
ipſa interdum rationis ſimilitudine decepti nos peccare ſenti-
mus. quā ꝓprie acquile deputant non ſe miſcentē tribus ſꝫ ipa
errantia corrigentē. ex hac glo. videf ꝙ differat ab illis tribus
Sed ꝓtra hoc eſt qđ in libro de ſpiritu ꝛ anima dr. ꝙ ſufficien-
ter diuiduntur vires anime per has tres vicꝫ per concupiſcibilē
irascibilem. ꝛ rationalem. ſi ergo ſynderiſis eſt aliquid anime.
videtur ꝙ ipſa ſe teneat neceſſario penes aliquam iſtarum triū
virium. vel penes omnes. ¶ Rn̄. Dom̄ ꝙ circa diſtinctionē ſyn
25 deresis ab alijs virib⁹ multiplex eſt opinio. ſicut ꝛ circa diſtin-
ctiones aliarum virium anime. Voluerunt enim aliqui dicere.
ꝛ ex gl. p̄cedenti ꝓius poſita ſup primū Ezech. colligere. ꝙ ſyn-
deriſis ſuprem̄ū ipſius anime dr. Suprem̄ū aūt ipſi⁹ anime. eſt
ſupior pars rationis qua anima ad deuꝫ ꝓuertitur. ꝛ illa ſupe
rior portio regit inferiorē portionē rationis. irascibilē ꝛ concu
piſcibilem. Hec autem ſuperior portio ſm ꝙ ad deum ꝓuertit. ſem
per eſt recta. obliquatur tamen ſm ꝙ deſcēdit ad hec inferiora
26 ¶ Et iſti dixerunt. ꝙ inter ſynderiſim. ꝛ ꝓſciam. ꝛ legē natura-
lem talis eſt differētia. ſ. ꝙ ſynderiſis nominat ipſam potentiā
ſcꝫ ſuperiorem portionē. ꝓſcientia vero nominat ipſius habituꝫ
ſm quem regit inferiorem portionem. lex vero naturalis nomi
nat illud ad quod ꝓſciētia dirigit. Hic autem modus dicēdi ſa
tis videtur eſſe probabilis. niſi repugnaret illi gloſe ꝓius ha-
bite. ꝙ ſynderiſis alijs peccantibus non ſe etiam immiſcet. Cū
enim mortale peccatū non poſſit eſſe abſq; actu ſuperioris. portio
nis. qꝫ in manducatione viri. ꝓſtitit ꝓſummatio pcti. ſi ſynderi
ſis eſſet ſuperior portio rationis. vtiq; alijs peccantibus ſe immi
sceret. Preterea. ſuperior portio rationis dicit ordinationem ad
deū. actus aūt ſynderiſis non tantū reſpicit deum. ſed etiam ꝓ
ximū. ſm qđ lex naturalis reſpicit vtrūq;. ¶ Et hō eſt alius mo
dus dicendi ꝙ cum potentie rationalis dupl⁹ habeant moueri
ſ. intellectus ꝛ affectus ꝛ per modum nature. ꝛ ꝓ modum delibe
rationis quēadmodū libertas arbitrij ꝓſtit in ratione ꝛ volū
tate ſm ꝙ mouetur deliberatiue. Sic ꝓſcīētia ꝛ ſynderiſis reſpi
ciunt rationē ꝛ voluntatē inquantū mouetur per modū nature
tam ſynderiſis q̄ ꝓſcientia. q̄ etiā lex nature ſemp ab bonū in-
clinant. ſed liberū arbitriū aliquando ad bonū. aliqñ ad malū
ꝛ ideo ſicut liberum arbitrium ſimul ꝛ ꝓplectitur rationē ꝛ vo
luntatē. ſic ſynderiſis rationē ſimul ꝛ voluntatē ꝓplectit. ꝛ lex
naturalis ſil⁹. ꝛ ꝓſcientia ſil⁹ ꝛ ꝓ eodem accipi poſſunt. Ap-
ꝓpriate tamen ſynderiſis dicit potentiam. ꝛ ꝓſcientia habi-
tum. ꝛ lex naturalis obiectum. Siue alio modo appropriando
. vt ſynderiſis dicat habitum reſpectu boni vel mali in vti.
ꝓſciētia vero habitum reſpectu boni vel mali in particulari. lex
vero naturalis indifferenter ſe habeat ad vtrūq;. ¶ Sed qr vt
habitū fuit ꝓius ꝓſcientia dicit habitū ſe tenentē ex parte itel
lectus. aut neceſſe erit ꝑter ꝓſcientiam ꝛ ſynderiſim ponere in
bis aliquod directiuum. aut neceſſe eſt ponere. ꝙ ſynderiſis ſe
teneat ex parte affectus. ¶ Et ꝓpterea eſt tertius modus di
cendi. ꝙ quemadmodum ab ipſa creatione anime. intellectus
habet quod eſt ſibi naturale iudicatorium dirigens ipſuꝫ intel
lectum in cognoſcendis. ſic affectus habet naturale quoddam
27 pondus dirigens ip ſum affectum in appetendis. ¶ Appetēda
aūt ſunt in duplici gñe. Quedā enī ſunt in gñe bonesti. Quedā
in gñe ꝓmodi. ſicut ꝛ cognoſcibilia ſunt in duplici genere. Que
dam in genere ſpeculabilium. ꝛ quedam ex parte moralū. Et
quemadmodum ꝓſcientia non nominat illud iudicatorium. ni
ſi inquantum dirigit ad opera moralia. ſic ſinderiſis non nomi
nat illud pondus voluntatis niſi inquantum iliam habet incli
nare ad bonum honeſtum. Et quemadmodum nomen ꝓſcien-
tie poteſt accipi pro potentia cum tali habitu vl⁹ pro habitu ta
lis potentie. ſic etiam ſynderiſis. Ad ſtationi tamen mō loquen
di. ſynderiſis potius nominat potentiam habitualē q̄ nomiet
habitum. ſicut ꝓz in auctoritatibus q̄ ſupra inducte ſunt. Et qr
illa potentia nunq̄ ſeparatur ab illo habitu. hinc eſt ꝙ habit⁹
ꝛ potentia vno nomine ꝓprehēduntur. ꝛ potentia illa vt ſic abi
28 ſtracta. nomen ſui habitus ſortitur. ¶ Et ex hoc ꝓz rn̄ſio ad que
ſtionem primo propoſitam. qua querebatur vtruꝫ ſynderiſis di
cat quid affectiuum vl⁹ cognitiuuꝫ. Dico eñ ꝙ ſynderiſis dicit
illud quod ſtimulat ad bonū. ꝛ ideo ex parte affectiōis ſe tenet
ſicut rationes ad primam partē inducte oſtendunt. ¶ Ad illud 29
vero qđ primo obꝯicit⁹ ꝓtariuꝫ. ꝙ ſynderiſis eſt ſpiritus ratio
nalis qui poſtulat. ꝛ interpellat. Dom̄ ꝙ ſicut dicit Greg. ſuper
Job. j. Non tantuꝫ loquimur ad deum cogitationib⁹ ꝛ exterio-
ribus verbis. ſed etiam affectibus ꝛ deſideriis. ꝛ propterea cum
ſynderiſis ꝓtinue ſtimulando nos facit bonum deſiderare. di-
citur gemitibus inenarrabilib⁹ ad deum interpellare. ¶ Ad il 30
lud qđ obꝯicitur de ſenſu rationis. Dom̄. ꝙ per ſenſum rationa
lem magis intelligitur ibi naturale iudicatoriū. q̄ intelligatur
ſynderiſis. Si qs aūt ꝓtendat. ꝙ p ſenſum illū aliqñ accipitur
ſynderiſis diſtinguendū eſt. ꝙ ratio aliquando accipitur ꝓ-
prie pro parte cognitiua. aliquando accipitur cōiter ꝓout cō-
prehendit totum ſpiritum rationalē. ꝛ ſic ſenſus rationis non
tantum ſumitur ex parte cognitiue. ſed etiaꝫ ex parte affectiue
ſicut patet de ſpiritualis guſtu ꝛ tactu. ꝛ ideo ex hoc non ſequiꝫ
ꝙ ſynderiſis ſe teneat ex parte cognitionis. ¶ Ad illud qđ obꝯ 31
citur ꝙ ſynderiſis eſt ſcintilla ꝓſcientie. Dom̄ ꝙ ideo dr ſcintil
la. pro eo ꝙ ꝓſcientia quantū eſt de ſe non pōt mouere. nec pun
gere ſiue ſtimulare. niſi mediante ſynderiſi. que eſt quaſi ei⁹ ſtī
mulus ꝛ igniculus. Unde ſicut ratio nō pōt mouere niſi mediā
te voluntate. ſic nec ꝓſcientia niſi mediante ſynderiſi. ꝛ ideo nō
ſequitur ex hoc ꝙ ſit ex parte cognitiue. imo potius ꝙ ſit ex p̄
te affectiue. ¶ Ad illud qđ queritur. vtrum ſit potentia. vl⁹ ha- 32
bitus vel habitus. Dom̄ eſt potentia ꝓprie. attamen non nomi
nat potentiam voluntatis gñaliter. ſed ſolum voluntatē inquā
tum mouetur naturaliter. nec adhuc inquantum mouetur vl⁹
ſed ſolūmodo inquantū mouef reſpectu boni honeſti vel ei⁹ op
poſitū. Nihilomin⁹ pōt etiā dicere habitū. ſed ille nō debet di-
ci nec virtus. nec viciū. pro eo ꝙ virt⁹ ꝛ viciū ꝓprie reſpiciunt
li. ar. ꝛ voluntatē inquantū eſt deliberatiua. nō inquātū eſt na
turalis. Ex p̄dictis ꝓz rn̄ſio ad illas qōnes q̄ vltimo q̄rebātur.
¶ Ad illud qđ queritur quō ſe habeat ſynderiſis ad ꝓſciaꝫ. ꝛ le 33
gem naturalē. dom̄ ꝙ ſic ſe habet ſynderiſis ad ꝓſciam. ſicut ſe
habet charitas ad fidē. vl⁹ habitus ipſi⁹ affectus ad habitus intel
lectus practici. ſm ꝙ eſt habit⁹. Lex aūt naturalis cōiter ſe hꝫ
ad vtrūq;. vicꝫ ad ſynderiſim. ꝛ ad ꝓſciaꝫ. Nā lex naturalis du
pl⁹ pōt accipi. ¶ Uno modo ꝓout dicit habitū in aīa. ꝛ ſic qr 34
ꝓlegē naturalē inſtruimur. ꝛ ꝑ legē naturalē recte ordinamur
dicit habitū qui ꝓhebēdit affectū ꝛ intellectū ꝛ ita ꝓhebēdit
ſynderiſim ꝛ ꝓſciam. Alio mō lex naturalis vocaf collectio ꝑ
ceptoꝝ iuris naturalis. ꝛ ſic noīat obiectum ſynderiſis ꝛ ꝓſcie.
vnius ſicut dictātis. ꝛ alteri⁹ ſicut incboantis. Nā ꝓſcia dictat
ꝛ ſynderiſis appetit vel refugit. Et vtroq; iſtoꝝ modoꝝ inueni
tur lex naturalis in diuerſis locis boc tñ vltimo mō accipiꝫ ma
gis ꝓprie. Et ſic vt ꝓprie loquamur. ſynderiſis dicit poten
tiā affectiuā. inquantū naturaliter habilis ē ad bonū. ꝛ ad bo-
nū tendit. ꝓſcia vero dicit habitū intellect⁹ practici. lex vo na
turalis dicit obiectū vtriuſq;. Et ꝙ hoc ꝓz rn̄ſio ad qōnē vltimā
¶ Qualiter ſynderiſis ſe habeat ad concupiſcibilē. rōnalē. ꝛ ira- 35
ſcibilem. Ille enī tres potētie indifferenter noīant potētias aie
ſiue ſm ꝙ mouenf natural⁹. ſiue ſm ꝙ mouentur deliberatiue.
Synderiſis aūt noīat potentiā affectiuā. ſm ꝙ mouef natura-
liter ꝛ recte. ꝛ ideo nō diſtinguiꝫ ab illis potētijs ſm eſſentiaꝫ
potētie. ſꝫ ſm modū mouēdi. ꝛ qr ſm illū modū mouendi ſemp
mouet recte. hinc eſt ꝙ dicif ſup alias volare. ꝛ alijs errantib⁹
non ſe immiſcere. ſed eas corrigere.

Queſtio. iij. Utrū ſynderiſis poſſit ꝑ pcti extingui. E

+ Et q̄ ſic vr̄. Super illud Pſal. corrupti
ſunt ꝛ abominabiles facti ſunt. Gloſ. Omni vi rōnali ꝓuati.
ſed ſynderiſis eſt potētia rationalis. ergo ꝑ magnitudinē pcti
pōt ſynderiſis ꝓuari ſaltē quantum ad actū. ¶ Itē ſup illud
Pſal. Ab altitudine diei timebo. Glo. Stupor eſt qui non ſen-
tit. Et poſt ſubiungitur. Stulta arrogantia filis eſt ſtupori qñ
quis de ſe preſumens. nec timet nec cauet. ergo ſicut ꝑ ſtuporē
cōtingit corpus fieri inſenſibile reſpectu morbi corporalis. ita
ꝛ animam contingit fieri inſenſibilē reſpectu morbi ſpiritualis
ſi ergo ſynderiſis remurmurat morbo ſpirituali. videtur ꝙ ſyn
deriſim contingit aliquando extingui. ¶ Itē beretici ꝓ erro
re ſuo ſuſtinent mortē. ſine aliquo remorſu cōſcie. ſi ergo ſynde
riſis eſt remurmurare malo. ꝛ in eis nō remurmurat aliquo mo
do. videtur ꝙ in eis ſit extincta omnino. ¶ Itē fomes ſe habet

per oppositū ad synderisim. sed fomitem contingit totaliter extingui. sicut ꝓz in beata virgine. ergo vī ꝙ fil' synderisim contingat extingui per pctōz multiplicationem. ¶ Sed contra in glo. p̄habita sup primum Eze. facies aquile ꝛc. glo. scintilla cōscientie in caym non extinguit. Si ergo caym fuit magn' peccator. videtur ꝙ p pctm̄ extingui non habeat. ¶ Itē Aug. i. ij. de ciui. dei. Tanta est vis ꝓbitatis ꝛ castitatis. vt omnis vel pene omnis eius laude moueatur humana natura. nec vsq; adeo sit turpitudine viciosa vt totū amittat sensum honestatis. ergo si iste sensus honestatis est synderisis. vī ꝙ nō possit p pctm̄ extingui. ¶ Itē q̄ naturaliter insunt. sunt inseparabilia. sed synderisis inest nobis naturaliter. ergo vī ꝙ actū eī nō possum' oīno per pctm̄ amittere. cū viciū ficat dicit Aug. non deleat extrema nature vestigia. ¶ Itē si in aliquibus deberet extingui maxie esset extincta i damnatis. sed in damnatis synderisis nō extinguit. qz remorsus ꝛscientie est ex actu synderisis. ꝛ hic remorsus maxime viget in eis. qz nec ignis eorum extinguet. nec
36 vermis morietur. ergo ꝛc. ¶ Rn̄. dom̄ ꝙ synderisis q̄tū ad actū impediri pōt. sed extingui nō pōt. Ideo aūt non pōt extingui qz cū dicat q̄d naturale nō pōt a nobis oīno auferri. Un̄ ꝛ glo. dicit sup illud Luce. x. Abierunt semiuiuo relicto. imortalitatē exuere. sed rationis sensum oīno abolere non possunt. quin homo possit sapere deū ꝛ cognoscere. nec vnq̄ vicium delet extrema nature vestigia. Quāuis aūt actus eius oīno auferri vl' extingui nō possit. pōt tn̄ ad tp̄s impediri siue ꝓpter tenebrā obcecationis. siue ꝓpter lasciuiā delectatiōis. siue ꝓpter duriciā
37 obstinationis. Propter tenebrā obcecationis impedit synderisis ne malo remurmuret. p eo malū credit esse bonū. sicut est in hereticis q̄ morientes pro ipietate errorū. credunt se mori pro pietate fidei. ꝛ ideo remorsum nō sentiunt. sed magis quoddaz gaudiū siccum ꝛ vanū. Propter lasciuiā delectationis fil' impeditur. aliq̄n enīz in pctis carnalibus ita absorbetur hō ab actu carnis. vt remorsus locū non habeat. qz carnales boies tanto impetu delectationis feruntur vt ratio tunc non habeat locū. Propter duriciā obstinationis etiā ipedit synderisis ne ad bonum stimulet. sicut in dānatis q̄ adeo sunt in malo ꝓfirmati vt nunq̄ possint ad bonū inclinari. ꝛ ideo synderisis q̄tū ad instigationē ad bonū sempiternū habet impedimentū. ꝛ propterea q̄tum ad istum actū pōt dici extincta. nō tn̄ extincta simpl'r. qz habet aliū vsum vicz remurmuratiōis. Scōm enī illū vsum ſm quē synderisis bz pungere ꝛ remurmurare ꝫ malū maxime vigebit in dānatis ꝛ hoc dico prout remurmuratio ꝓtra malū tenet rōnē pene. nō prout tenet rōnē iusticie. qz illa remurmuratio erit ad ꝓmendandū diuinā iusticiā. sed nō erit ad eliciendū fructuosam penitentiā. Un̄ remurmurabit synderisis in dānatis contra culpā in relatione tn̄ ad penā. Et sic ꝓz ꝙ synderisis q̄tum ad actū impediri pōt. nunq̄ tn̄ extingui pōt vniuersaliter q̄tū ad actum oēm. ꝛ q̄tū ad omne tp̄s. sicut rōnes ꝓbant
38 q̄ ad scōam partē inducunt. ꝛ ideo ꝓcedende sunt. ¶ Ad illud vero qđ obī de glo. ꝙ per malū ꝓtingit priuari oī vi rōnis. dōz ꝙ ratio sumitur ibi pro potentia deliberatiua ꝛ mouente p modum deliberationis. q̄ in aliquibus oīno est ad malum ꝓuersa synderisis aūt vt prius ostensum est non dicit vim anime rationalis vt mouentem per modū deliberationis. sed vt mouentez per modum nature. ꝛ ideo glo. illa non facit ad propositū. Nec est intelligendum ꝙ glo. illa velit dicere ꝙ per peccatū fiat priuatio q̄tum ad potentiam. sed q̄tum ad rectitudinē potentie.
39 ¶ Ad illud quod obīcitur ꝙ homo efficitur stupidus per peccatum. dicendum ꝙ similitudo illa attenditur quantum est ex parte potentie deliberatiue ſm quam habet in nobis esse stulta arrogantia. Posset tamen dici ꝙ stupor non aufert simpliciter sensum. sed aufert solūmodo ad tp̄s. ꝛ bene pōt esse ꝙ ad tē pus anima a deo incuruatur ad pctm̄ vt nullus sentiat, omnino
40 remorsum. siue propter delectationis intensionez, siue propter excecationem. cum credat malum esse bonum. ¶ Ad illud quod obīcitur de hereticis iam patet responsio. Concedo enīz ꝙ nō habet vsum suum vt remurmurent malo erroris in quod ceciderunt. tn̄ non est extincta pro eo ꝙ remurmurat cōtra alia mala
41 ꝛ contra illa q̄ hereticī credunt esse mala. ¶ Ad illud qđ obīcitur de fomite. dōm ꝙ non est sil'e qz fomes est viciositas p̄ter naturam. ꝛ ideo totaliter tolli pōt. etiam salua natura. non sic aūt est de synderisi. Inest enī ſm primam nature institutionem ꝛ ideo natura saluata non oīno auferri potest. Alia est ratio, qz aliqua est gratia siue donum gratie gratis datum quod directe repugnat fomiti. ꝛ qđ amouet carnis corruptionem. viciumq; aūt ꝛ peccatum non habet esse circa actum synderisis. ꝛ ideo quamcunq; homo peccauerit. Remanet tamen in eo tam conscientia q̄ synderisis.

Questio. iij.

De synderisi q̄tū ad abusum. Et est q̄stio vtrum synderisis possit depraua-
ri per pctm̄. Et ꝙ sic vī. Glo. sup. j. Eze. facies aquile a dextris ipsoz quattuor. ibi gl. loquēs de ꝓscia ꝛ synderisi dicit sic. Dū sepe p̄cipitari videm' ꝛ suū locū amittere. cū quidā sine pudore peccāt. quib' merito dī. frons mulieris meretricis facta est ꝛc. si ergo p̄cipitū nō est nisi p culpā. ptz ꝛc. ¶ Item sup illud Hiere. ij. Filij mēphbeos ꝛc. glo. Aliq̄n' spūs de mēbris infe-
rioꝛib' vsq; ad verticē ꝓtingit. qñ castā celsitudinē mentis dis-
fidētie morbus corrūpit. sed casta celsitudo mētis est ipsa synderisis ergo ꝓtingit eā p pctm̄ corrūpi. ¶ Itē doc vī rōne. Pena ꝛ culpa būt fieri circa idē. sed ſm actuz synderisis q̄ est pctō remurmurare ꝓtingit eē aie punitionē. ergo ſm illā actū cōtingit esse pctī ꝓpetrationē. ¶ Item synderisis cōsequitur ꝓscientiam tā q̄ suū naturale iudicatoriū. sed ꝓscia pōt esse recta ꝛ erronea. ergo vī necessario ꝙ synderisis aliq̄n moueat recte aliq̄s mo ueat obliq̄. si igit inordinatio reperta in actu motiue est culpa. vī ꝛc. ¶ Itē opposita nata sunt fieri circa idē. sed oīa sapiētie ꝛ beatitudo lucis ꝓsistit circa synderisiz. cū donū sapiētie ꝓsistat circa animē supremum. ꝛ synderisis postulet pro nobis gemitib' ineffabilib'. si igit dono sapiētie ꝛ beatitudini lucis culpa opponit. vī ꝙ culpa habeat esse circa illā potentiam ¶ Itez synderisis aut est de bonis maximis. aut de bonis mediis. aut de bonis minimis. Si de maximis. ergo est gratia vt virtus. quoꝝ vtrunq; est falsum. cum synderisis simul maneat cuz pctō. Si est de bonis mediis. sed bis ꝓtingit male vti. ergo synderisi ꝓtingit male vti. sed malus vsus est culpa. ergo circa actū synderisis ꝓtingit esse culpam. De minimis nō est dubium ꝙ nō est. cū minima sint bona corporis. ¶ Sed ℨ glo. sup Eze. i. Synderisim ppie aquile deputāt. nō se miscentē tribus. sed ipsa errantia corrigentē. si ergo nō se cōmiscet tribus sed potius corrigit. vī ꝙ ſm actū eius nō ꝓsistat pctm̄. ¶ Itē Ambro. dicit ꝛ magr adducit in lra sup illud Rom̄. vij. Cō nolo illud facio. ibi dicit ꝙ bō semp naturaliter vult bonū. ergo cū illa volūtas nō sit aliud ꝙ synderisis. synderisis semp vult bonum. ꝛ si semper vult bonū. ergo nūq̄ peccat. ¶ Itē vis illa q̄ ſm motuz suum directe repugnat pctō non deprauat pctō. sed actus synderisis semp contra culpam remurmurat etiam in pessimis peccatoribus. ergo videt ꝙ non habeat deprauari ꝛ deordinari p culpam. ¶ Itez quando tota natura p morbū corrumpit. non est vlterius possibilitas ad sanitatē. ergo si tota rectitudo anime aufert p culpam. iam non esset vltra spes redeundi ad gratiam sed ꝓstat ꝙ spes est redeundi. qz de nemine desperandū est dū est in via. ergo videtur ꝙ aliqua rectitudo remaneat. sed rectitudo que maxime est adherentie. est rectitudo volūtatis p modum nature. ꝛ hec est synderisis. ergo non videtur ꝙ deprauari possit p culpam. ¶ Rn̄. dom̄ ꝙ ſm illos qui dicunt synderisim non esse aliud q̄ superiorem portionem rationis circa actū 42
ipsius contingit esse peccatum. Dicūt enim ꝙ ipsa superior portio rationis habet dupliciter moueri. aut ſm ꝙ ad deum ꝓuertitur' q̄ regitur ꝛ dirigitur ſm leges eternas. ꝛ sic in ea peccatū non habet esse. Aut prout cōuertit ad inferiores vires. ꝛ sic ab eis sumit deuiandi occasionem ꝛ potest per peccatum depraua-
ri. Et ponunt exemplum in peccato arrij qui errauit circa trinitatem ꝛ vnitatem. Et ita ſm superiorē portionem rationis. vel scōm synderisim. Et hoc dicunt ꝙ glo. p̄dicta sup. j. Eze. vult dicere. Nam primo dicit ꝙ aliis peccantibus non se immiscet postea dicit ꝙ p̄cipitat ꝛ locū suum perdit. ꝛ vtrumq; dicūt habere veritatē ſm diuersas comparationes superioris portiōis siue ipsius synderisis. Sed q̄n sicut dicūt sancti ꝛ glosemanis fcde. synderisis q̄tuz est de se semp habet ad bonū stimulare ꝛ pctō remumurare q̄diu sumus in statu vie. Ideo direrunt alij aliter. scz ꝙ synderisis nominat ipsam voluntatem ſm quaz habet naturaliter moueri. ꝛ q̄n peccatū non habet esse circa actū voluntatis vt est, natura vel vt mouetur naturaliter. sed solū vt mouetur deliberatiue. hinc est ꝙ synderisis per peccatū nō habet deprauari. qz cum ipsa habet alias regere ꝛ dirigere. ꝛ dominiuz regendi potest perdere. hinc est quod contingit eā per

culpam

culpā ꝑcipitari. ¶ Presidentia enī dominij a duobus pendet.
43 vicz a rectitudine ꝓsidentis. ⁊ ab obtēperātia famulātis. ⁊ q̄ uis synderisis quantū est de se semp sit recta. q; tñ rō ⁊ voluntas frequēter ei obuiat. rō ꝑ errozis excecationē. ⁊ voluntas ꝑ impietatis obstinationē. hinc est q̄ synderisis ꝑcipitari dr̄ ꝓ eo q̄ effect⁹ eius ⁊ ꝓsidētia in vires alias deliberatiuas ꝓpter eaz repugnantiā repellit ⁊ cassatur. Et ponit exemplum in milite. qui quantum est de se semp bene sedet super equuz equo tamen mente ꝑcipitari dicitur. sic ⁊ in proposito intelligenduz est

Hic aūt modus dicēdi tanq̄ rationabilior a pluribus sustinet

Et ideo rationes que ad hanc partem adducuntur concedēde
44 sunt. ¶ Ad illud vero qō primo obiicit de glo. q̄ synderisim ꝑcipitari videmus. tam patet responsio. Non enz sequitur si ꝑcipitatur q̄ propter hoc per peccatū depranetur. q; precipitiū eius non tantum attenditur circa actum proprium. sed etiā circa actum aliarum virtutum quibus ꝓsidere dz ipsa synderisis.
45 ¶ Ad illud qō obiicitur q̄ morbus diffidentie corrumpit mentis celsitudinē. ⁊ q̄ anima constupratur vsq; ad verticem. dōm q̄ vertex ⁊ celsitudo mentis non vocatur hic synderisis. sed superior portio rōnis. Supior aūt portio rationis non nominat ipsam potentiam aīe inquatū mouetur naturaliter. sed inquantum mouetur deliberatiue. Et hoc mō circa ipsam bz pctm̄ consistere maxime illud qō attendit ſm actum rōnis q̄ est sursuz. si cut est pctm̄ infidelitatis ⁊ desperationis ⁊ alia pcta. q̄ directe
46 opponūtur virtutibus theologicis. ¶ Ad illud qō obiicitur q̄ culpa ⁊ pena circa idē habēt fieri. dōm q̄ illud non habet veritatē loquēdo ꝑcise. pro eo q̄ pro pctō voluntatis totum corpus habet puniri. Verum est tñ q̄ sicut voluntas est principium peccandi. ita ⁊ principaliter punitur. vnde ⁊ vermis conscientie pl⁹ est afflictiuus voluntatis prout est deliberatiua. q̄ prout est natura. quedam. propter mutuam repugnantiam. Utrum autē sola voluntas sit subiectum pene. vel aliquid aliud. hoc infra suo loco manifestabit. ¶ Ad illud qō obiicitur q̄ ꝓscia q̄. est iudica
47 toriū pcedēs synderisim est recta. ⁊ nō recta. ergo ⁊ synderisis dicēdum q̄ non sequitur pro eo q̄ ipsa ꝓscientia non tantum ꝓsistit in vniuersali. immo etiam descēdit ad particulare non tantummodo mouet motu simplici. immo etiā collatiuo. nec mirū q; consistit in rōne. cuius quidē rōnis est vnuz ab altero discernere. ⁊ vnum ad alterū ꝓferre. ⁊ iō ꝓscientia prout stat in vniuersali ⁊ mouet aspectu simplici sit semp recta. prout tñ descendit ad particularia ⁊ confert pōt fieri erronea. propter hoc q̄ i termiscet se actus rōnis deliberatiue. Et hoc pz sic. Conscientia enī iudicozum ex ipso primo naturali dictamine dictabat q̄ deo est obediendum. ⁊ ipsi postmoduz assumūt q̄ deus p̄cipit nunc circuncisionem. ⁊ ciborum discretionem. Et ex hoc formatur cō scientia eorum in particulari vt se circuncidant. ⁊ a cibis abstineant. Error iste nō venit ex primo principio qō quidē verum fuit. sz venit ex assumptione q̄ quidē non fuit ꝓscie prout est naturale iudicatoriū. sz potius rōnis erronee. q̄ quidē spectat ad li. ar. synderisis aūt q̄tū est de se mouet motu simplici in remurmurādo ꝫ malū. ⁊ ristigā do ad bonū. Preterea mouet ꝫ malū nō hoc vel illud. sz in vniuersali. vel si aliquo mō inclinet synderisis ad detestandū hoc malū vel illud. hoc nō est inquantū hoc sed inquantū malum. ⁊ hinc est q̄ synderisis nō obliquat. sicut
48 ꝓscia errat. Alia etiā posset reddi rō. q; synderisis nomiat ipaz potētiam naturalē vt est naturaliter habilitata. ꝓscia aūt nomiat habitū nō tñ naturalē sed etiā acquisitum. ⁊ q; natura quā tum est de se semp recte mouet. qō aūt acquiritur pōt habere ⁊ rōnē rectitudinis ⁊ obliquitatis. hinc est q̄ synderisi semp exi
49 stente recta. ꝓscia pōt esse ⁊ recta ⁊ erronea. ¶ Ad illud qō obr̄ q̄ donū sapiētie est circa synderisim. dōm q̄ falsuz ē. oia enī dona ⁊ oēs virtutes ⁊ beatitudines respiciunt voluntatem ſm q̄ deliberatiua est. Qō aūt dr̄ synderisis postulare ꝓ nobis gemitibus inenarrabilibus. hoc intelligit causaliter. q; nos instigat ad gemitū ꝑ malis quib⁹ immersi sum⁹.
50 ¶ Ad illud qō obr̄ q̄ bonis mediocrib⁹ ꝓtingit male vti dōm. q̄ illud verū est de bis q̄ mouent ad nutū li. ar. ſm cuius actū proprie attenditur vsus ⁊ abusus. synderisis aūt cū sit potētia naturalis ⁊ naturaliter moueat nō subest imperio liberi arbitrij. ⁊ ideo nō sequit q̄ libez arbitriū possit ea abuti. Preterea esto q̄ possit illa abuti. adhuc nō sequit q̄ ꝓpter hoc in ipsa esset pctm̄ q̄uis enī liberum arbitriū abutat oculo cū intuet ad ꝓcupiscendū. tñ pctm̄ nō dicitur esse in oculo pctm̄ ei nō est i eo quo quis abutitur. sz

potius in abutente.

Distinctio.xl. Qualiter ex prauitate voluntatis fiat deprauatio i actu exteriori ostendens ex opposito. quomodo ex rectitudine intentionis habeat fieri opus bonum.

Dicit q̄ actus pēsari habeant boni vel mali ex intentiōe vel fine. a

Dist.xl

Quis actus sim pl̄r bo ni dicendi sunt.

Quissim pl̄r mali

Dost hec de actib⁹ adiciēduz vr̄ vtrū ⁊ ipi ex fine sicut voluntas pensari debeant boni vel mali. Licet enī ſm quosdā oēs boni sint inq̄tū naturaliter sūt. nō tñ absolute dicēdi sunt oēs boni. nec oēs remunerabiles sz q̄dā simpl̄r mali dicunt sicut ⁊ alij boni. Nā simpl̄r ac vere sunt boni illi act⁹ q̄ bonā hñt cām ⁊ intentionē. i. q̄ volūtatē bonā comitātē. ⁊ ad bonū finē tēdūt. Mali vo simpl̄r dici dñt q̄ quersaz hñt cām ⁊ intentionē. Ulñ Ambrosi⁹ ait. Affect⁹ tu⁹ opi tuo nomē impo nit. Et Augus. sup ps. xxxj. Nemo ꝓputet bona opa sua añ finē. Ita enī vr̄ mihi eē vt magne vires ⁊ cursus celerrim⁹ pter viā. q; vbi ipa fides nō erat. bonū opus nō erat. Bonū enī op⁹ intētio facit. intentionē fides dirigit. Non valde attēdas q̄d ꝺ̄ faciat. sz q̄d cū facit attēdat. q̄ lacertos optime gubernatiōis dirigat. His testimōijs ifinuari vr̄ ex affectu ⁊ fine opa bona eē vel mala. Quib⁹ cōsonat qō veritas in euangelio ait. Nō pōt arbor bona fructus malos facere nec; arbor mala fructus bonos facē. Nomine arboris nō natura hūane mētis. sz volūtas itelligit q̄ si mala fuerit. nō bōa sz mala opa facit. Si vo bōa fuerit bona nō mala facit opera

Inq̄rit vtr̄ gñaliter b̄ fit vez q̄ bōitas opm causet ex bonitate intētōis. recitās multoz opiniōes. b

¶ Sed querit vtrū oia opera hois ex affectu ⁊ fine sint bona vel mala. Quibusdam ita vr̄ esse q̄ dicūt oēs actus esse indifferētes. vt nec boni nec mali p se sint: sz ex intentiōe bona bonus ⁊ ex mala

Dost hec de actibus adiciēduz videl⁊ etc. supra ostendit magister qualiter voluntas ex fine beat rectificari ⁊ deprauari. In hac parte intēdit ostendere qualiter actus ⁊ opera rectificari habeant ⁊ deprauari ex affectu ⁊ fine. Et qm̄ obliquum habet cognosci per rectum. ⁊ malū p bonū. ideo paro ista habet duas. In pma pte inq̄rit magr quō intētio faciat opus bonū. In scōa pte inquirit quō ex obliquitate intētiōis siue volūtatis habeat fieri opus malum. infra di. xl). Cumq; intentio vt supra dictū est opus bonuz faciat etc. Prima ps diuidit in duas ptes. In quarū prima magr ostendit q̄ actus pensari habeant boni vel mali ex intentiōe vl̄ fine. In scōa inquirit vtrū generaliter hoc sit verum q̄ bonitas operum causet ex bonitate intentiōis, ibi Sed q̄rit vtrū oia opa etc. Et illa scōa ps diuiditur i tres ptes. In quaz prima recitat diuersoz opiniones In scōa confirmat alteraz illaruz autoritate Aug. ibi Sed Aug. euidētissime docet etc. In tertia vero redit ad cōfirmāda reliqua. ibi Que tamen quidam contēdunt etc.

a ¶ Affectus tuus etc. Cōtra hoc vbū Amb. obiicit. Gal. vij. q̄ si aliq̄s cōmittit adulteriū intēdens facere simplicē fornicationē. vr̄ q̄ illud pctm̄ debeat dici fornicatio nō adulteriū. Itēex eodē affectu pōt q̄s moueri ad credēdū i deū ⁊ ad amādū ipm. q̄ si op⁹ trahit nos mēs ab affectu vr̄ q̄ credere ⁊ amare sint op⁹ eiusdē speciei. ⁊ eiusdē virtutis. ⁊ eodē noīe debeāt nominari. Rn. dōm q̄ aliq̄d nomiari ꝓtingit dupl̄r vnicz in gñali ⁊ i spāli. Noia gñalia i moribus sunt bonum ⁊ malum Specialia vero sunt noia differentiarū specialiuz vt spāliū virtutum ⁊ viciozuz Cū ergo dicitur q̄ affect⁹ operi nomen imponit hoc intelligitur de noīe generali. ipse vero obiicit de nomine speciali.

prima opinio.

malus sit oīs actus. Scōm quos q̄libet actus pōt esse bonus si bona intentiōe gerat. Aliqs aūt vī q̄ quidam actus in se mali sint. ita vt nō possint esse nisi pctā etiaz si bonā habeāt cām. ⁊ quidā in se boni. ⁊ si mali habeāt cām. nō tñ boni esse desināt. Qd testimonio Aug. confirmāt. q̄ dicit bonū aliqñ nō bñ fieri. Qd eñ q̄s inuitus vel necessitate facit nō bñ facit. q: nō bona facit intentiōe. vt ait Aug. sup Joh. Seruilis iq̄t timor nō est in charitate. in quo q̄uis credat deo. nō tñ in deum ⁊ si bonū fiat. nō tñ bñ. Nemo eñ inuit⁹ bñ facit. etiā si bonū est qđ facit. Ecce habes q̄ aliq̄d nō bñ facit illud qđ bonum est. Facit g̃ qđ bonū est intentiōe nō bona. Jdeo asserūt illi quedā opa esse talia q̄ sic bona sunt q̄ mala esse nō possūt quocūq; mō fiant. sicut ecōuerso q̄dā sic sunt mala vt nō possint esse bona q̄cūq; ex cā fiāt. Alia aūt esse opa q̄ ex fine vel ex cā bona sunt vl' mala. Et ad illa referūt scīa ⁊ testimonia. quib⁹ ex affectu vl' intentiōe iudicium operum pensari dicūt. Tripartitaz edunt isti differentiam actuum.

¶ Cōfirmat alterā illaz opinionū autoritate aug. q̄ iudicat opa ex intētōe ⁊ cā p̄ter ea q̄ p se sunt pctā. c

¶ Sed Aug. euidētissime docet in li. ō mēdaciuz oēs act⁹ fm intētionē ⁊ cām iudicādos bonos vel malos. p̄ter quosdā q̄ ita sunt mali vt nūq̄ p̄nt esse bōi. etiāsi bona videant. p̄re cām. Jnterest iq̄t plurimū qua cā. quo fine. q̄ intētiōe q̄d fiat. Sz ea q̄ p̄stat esse pctā. nullo bone cause obtētu. nullo quasi bono fine. nulla velut bōa intētōe facienda sunt. Ea quippe opa hoīm si causas habuerint bonas vel malas. nūc sunt bona. nūc mala. q̄ nō sunt p̄ seipsa pctā. sicut victū p̄bere pauperib⁹ bonū est si fit cā mie cū recta fide ⁊ ocubit⁹ p̄iugalis qñ fit cā generādi. si ea fide fiat vt gignant regenerandi. Nec rursus mala sunt si malas habeāt causas velut si iactantie cā pascat paup. aut lasciuie cā cū vroze ocubat aut filij generant nō vt deo sz vt dyabolo nutriant. Cū ño opa ipsa p̄ se pctā sunt. vt furta. stupra. blasphemie q̄s dicat causis bonis esse facienda vel pctā nō esse vel qđ est absurdius iusta pctā esse. Quis dicat furemur diuitibus vt habeam⁹ qđ demus pauperib⁹. aut falsa testimōia p̄feram⁹ nō vt inde innocētes ledant sz poti⁹ saluent. duo eñ bona hic sunt vt inops alatur. ⁊ innocēs nō puniat aut q̄s dicat adulteriū esse faciēdū vt p illā cuz qua fit hōde morte liberet. Testamēta etiā vera cur nō suppzi mim⁹ ⁊ falsa supponim⁹ ne hēditates habeāt q̄ nihil boni agūt. sz hi poti⁹ q̄ idigētes adiuuāt. Cur nō fiāt illa mala pp hec bona. si pp hec bōa nec illa sunt mala. Cur nō ab immūdis meretricib⁹ q̄ oītāt stupratores. rapiat diuitias vir bon⁹ vt indigentib⁹ eas largiat. cū nullus malū sit si p bono fiat. Quis hō dicat nisi q̄ res hūanas morescq; conat ⁊ leges subuertere. Qz eñ facim⁹ nō dicat recte fieri posse. nec īpune tñ verētiā gl'ose. vt i eo non timeat suppliciū. sed speret ⁊ p̄miū. si semel ocensserimus in malis actib⁹. nō qđ fiat sz q̄re fiat est q̄rēdum vt q̄cunq; p bonis fiūt causis. nec īpa mala esse iudicē-

btur. At iusticia merito punit eū q̄ dicit se subtraxisse superflua diuiti vt p̄beret paupi. ⁊ falsariuz q̄ alienum corrupit testimōium. vt is esset heres q̄ faceret elemosinas largas nō ille q̄ nullas ⁊ eū q̄ se fecisse adul

z b ¶ Justicia merito punit cuz qui dicit se ⁊c. Contra videtur enim q̄ talez iusticia iniuste punit. Habere enim superflua vicium est ergo resecare superflua ē virtutis. Silr dare paupi

vī alatur hoc virtutis est. si ergo iniustū est aliquē puniri pro opc virtutis iniuste facit iustīcia q̄ talē punit. ¶ Jtē idē deus q̄ p̄cepit filijs israel q̄ furarent vasa egiptiorū Exo. xij. p̄cepit elemosynā dari pauperib⁹. sed illi qui furati sunt vasa volētes implere mandatū diuinū nō peccauerūt. ergo pari rōne ille q̄ furat vt det paupi. furādo non peccat. ¶ Item in omni peccato est conuersio ad ordinata ad bonum cōmutabile. sed iste qui furatur vt det pauperi nihil amat inordinate. nec aliq̄d amat ex cupiditate. ergo videt q̄ non peccet aliquo mō.

¶ Rñ. dōm q̄ talis absq; peior ⁊ dubio peccat. q: facit contra concupiscentra diuinū mandatū. facit scīdo q̄ etiam contra primum q: q̄ miserā rem eius ipso inuito cōtra dominum furatur. ⁊ ideo iste punitur nō tur. solum a deo verum etiam a p̄ximo. ¶ Ad illud vero quod obijcitur q̄ iuste facit dum resecat superflua. dōm q̄ ad vnūquemq; spectat resecare superflua p̄ria. superflua aūt aliena resecare nō spectat q̄si nō est constitutus sup eū nec dominus nec iudex. ⁊ iō cum aliena superflua resecat. qđ nō suū est vsurpat. ⁊ ꝓpter hoc punitur de iniusticia.

¶ Ad illud qđ obf de filijs israel. dōm q̄ non est similis q: dñs dispensauit cum eis q̄si p̄cepit eis q̄ furarēt. immo qđ plus est res alienas in dñiuz cor transtulit. ⁊ hoc bene poterat. q: ipse est dñs omniū. Hoc aūt dñi p̄cepti quo dñs p̄cepit facere elemosynam nō se extēdit ad bona aliena. sz ad p̄pria vñ nullo mō illi, mādato repugnat quo p̄cipit nō furari. immo illud supponit. ⁊ illud cū illo ocordat sm q̄ dī p uer. vj. Honora dominum de tua substantia. ¶ Ad illud qđ obī q̄ nec amat inordinate. dicendū q̄ inordinatio amoris dupliciter potest cē. aut q: amat res que non debet. aut q: amatur res amplius q̄ debeat. Et dum quis facit ꝓtrariū eius quod dominus p̄cepit. siue moueat magna affectiōe siue parua. peccat. ⁊ est eius actio inordinata ex magnitudine dilectōis ⁊ ex ꝓcemptu diuine prohibitionis.

c ¶ Jn quib⁹ aliq̄ ponunt actum iudeorum qui crucifigendo x̄pm arbitrabantur se obsequius p̄stare deo. Hoc videtur esse falsuz. quia sicut dicit Sap. ij. Ex malicia ⁊ inuidia x̄pm ocdemnauerūt morte turpissima. Et. xxvij. Mat. dī Sciebat enim q̄ per inuidiam tradidissent eum. si ergo sciebant se malefacere. non arbitrabantur obsequium se deo p̄stare.

¶ Respon. dicendum q̄ hoc non dicitur quantū ad omnes iu-

deos.

deos. sed qtū ad simplices qui p maiores decepti sunt. Maiores eñ iudei sicut principes sacerdotū ⁊ scribe moti sunt ex invidia ⁊ malicia. q; bene cognoscebant eius sanctitatē ⁊ innocētiaz. qđ uis lateret eos diuinitas. Simplices vero ⁊ populares moti sunt ex ignorantia. Audientes eñ a maioribꝫ qđ blaspbemasset. putabant se occidēdo xp̄m blaspbemū inter fi cere. ⁊ sic obsequiū deo p̄stare. Jsta tñ ignorātia nō excusat p̄o eo qđ opa q̄ xp̄s fecit nō solum magnis sed etiam paruis noticiaz sanctitatis eius p̄stare poterant.

Ad intelligentiam aūt buiꝰ partis in qua mḡr principaliꝫ agit de bonitate operū quā bñt ex intētione incidit bic qō circa duo. Primo querit̄ de bonitate quā opera ab intentione recipiunt. Scōo vo ḡrit̄ de bonitate quaz opa intentiōi superaddūt. Circa primuz queruntur tria. Primo querit̄ de bonitate operū qtū ad q̄litatē vtrū vicz qualitas operū qualitati intentōis gñaliter corresp̄deat. Scōo querit̄ qtum ad quantitatem. vicz vtrū quantū quisq; intendit tñ faciat. Tertio queritur qtū ad necessitatē vtrz scz bona intētio absq; op̄ibus ad salutē sufficiat.

Qꝫ non fiant bono fine notatur ex vbis Aug. p̄missis.

Questio. j.

Utrum qualitas operis semper rñdeat qualitati intentiōis. Et boc est q̄rere vtrū omne opus qō fit bona intentōe sit bonum. Et q̄ sic videt̄ p̄o autoritate Ambro. quam mḡr adducit in littera. Affectus operi tuo nomen imponit si ergo denominatio opis est a qualitate. ⁊ intētio siue affectus opus denolat. vt̄ etiā q̄ in formet q̄litate sua. ¶ Jtez arbor bona q̄ operat̄. Ꝫ q̄ bona facit semp fructū bonum. sed voluntas q̄ est arbor. cū bona intētione operatur: operat̄ ſm q̄ bona. ergo vt̄ q̄ faciat opus bonum. ¶ Jtē actus non est meritorius nec demeritorius nisi q; volūtari⁹. ⁊ volūtas nec ē bona nec mala nisi ex intentione sicut supra ostensuz est. si ergo bonitas voluntatis facit bonitatē in opere. ⁊ bonitas intentionis facit bonitatē in volūtate. ergo a primo ad vltimum qualitas operis causat a qualitate intentionis. ¶ Jtē porcius est bonum respectu boni q̄ malum respectu mali. sed qualecūq; fit opus ⁊ q̄tūcunq; fit bonū deprauari p̄t per malā intentionē. ergo multofortius qualecū q; fit opus ⁊ q̄tūcunq; fit. malū. rectificari p̄t ex bona intētione. Et p̄t buius argumenti illatio p̄firmari quasi a minori bet bona est. Jdeoq; cum ex affectu dicitur nomen imponi operi. in bonis operib⁹ generaliter vera est hec regula sed excipiuntur illa q̄ per se mala sunt. Opia ergo bonis opera ſm intentionem ⁊ causam iudicātur bona vel mala exceptis his que per se malā sunt idest q̄ sine p̄uaricatiōe fieri nequeunt.

Redit ad confirmādū reliqua.

¶ Que tñ quidā p̄tendunt nunq; habere bonam causaz Qui eñ aliena furat vt pauperibus tribuat. non p̄o bono (vt aiunt) furat̄. Non eñ bonū est aliena pauperibus erogare. Qui eñ de rapina sacrificiū deo offert idem facit vt ait Autoritas. ac si filium in cōspectu patris victimet vel sacrificiū carnis deo offerat. Abominabilis nempe deo est impioruz oblatio. Jta etiam ⁊ hoiem per adulterium a morte liberare. malum esse dicūt. Et si eñ bonū sit hoiem a morte liberare. tñ sic hoiem liberare malū fore asserunt. Jdeoq; Aug. in superioribus dicūt temperasse sermonē cauteq; locutum vbi ait. Ea que p̄stat esse peccata. nullo q̄si bono fine. nulla velut bona intentione facienda. Non enim simpliciter dixit bono fine ⁊ bona intentione. sed addidit quasi ⁊ velut. q; talia nō fiunt bono fine ⁊ bona intentione sed intētione que videtur bona. ⁊ fine q̄ putatur bonus sed non est. Nec ideo excepit Aug. ista vt aiunt quin causas habeāt malas. sed quia causas habent q̄ videtur bone. sunt tamen male.

⁊ a simili per p̄sequentiā in ipso. Quia si oppositū est cā oppositi. ⁊ p̄positū p̄positi. si ergo mala intentio semp causat malū bona intētio semp causat bonū. ¶ Jtē estoq; aliqs faciat opus malū bono fine ita q̄ malicia sit in opere. ⁊ bonitas in intētiōe aut intētio permanet bona, ope exīte malo. aut intētio fit mala ex opere malo. aut intētio facit opus bonū. Si primo mō. ergo simul ⁊ semel merebit̄ q̄s ⁊ demerebit̄. qđ est ipossibile. Si scōo mō. Sed p̄tra. Opus est effectus intētionis sed effect⁹ nō influit in cām sed poti⁹ ecōuerso. ergo poti⁹ intentio cōicat suā p̄prietatē opi q̄ opus intentioni. ergo si intētio est bona. necesse est opus esse bonū qđ ex ipsa p̄cedit. ¶ Jtē quantūcunq; opus de se sit malū si tñ fiat ab eo q̄ operat̄ oīno p̄ter intētionē sicut ab eo q̄ oīno caret vsu rōis. nō est aliquo mō culpabile. q̄ si p̄uatio intentiōis opus quantūcunq; de se malū p̄t p̄uare malicia ⁊ facere q̄ nō sit malū malicia moris. pari rōne vī q̄ rectificatio intentiōis opus quantūcunq; de se malū p̄t facere bonū ⁊ rectum. ¶ Sed ℨ. Aug. de sctō victo. Amor trāsformat amantē in amatū. boc aūt nō dī ecōuerso. ergo qualiscunq; sit intētio. si volūtas velit malū. necesse est cā effici malā. ergo nō vī q̄ qualitas op̄is corresp̄deat qualitati intentiōis. ¶ Jtez p̄bs dicit q̄ aliqua sunt q̄ mor notata p̄iucta sunt malo. ⁊ talia dicūt theologi mala esse ſm se. si igit̄ talibus actib⁹ inseparabiliter adheret malicia. vī q̄ bmōi actus nō p̄sit fieri boni ex intētione nostra. ¶ Jtē aliqō est malū qđ est ℨ dei mandatū. sed intentio nostra nō p̄t diuinū mādatū infringere. ergo non p̄t facere q̄ bō faciēdo p̄tra mandatū dei nō peccet. igit̄ quātūcū q; bonū intendit. si p̄tra dei mandatum faciat. nō erit bonus sz malū. ergo nō ē gñaliter verū q̄ qualitas op̄is a qualitate intētionis causetur. ¶ Jtē bonū absolutū p̄supponit bonū ex circūstātia nibil eñ est simpl̄r ⁊ absolute bonū nisi vestiat̄ debitis cōditionib⁹ ⁊ circunstātijs. sed aliqua sunt opa q̄ semp dicūt carē tiam debite circūstantie. sicut interficere innocentē. aut dicere falsum sciēter ⁊ consimilia. ergo vī q̄ quātūcunq; aliqs talia bona intentiōe faciat. non erunt simpl̄r bona. ergo nō vī q̄ qualitas operis semp rñdeat qualitati intentiōis. ¶ Rñ. ad p̄dictorum intelligētiam est notandū. q̄ circa boc ab antiquo duplex fuit opnio sicut mḡr explicat in littera. Quidā enim dixerūt q̄ generaliter verus est q̄ opera bona vel mala pensantur ex intētione. Alij vero dixerūt q̄ opa non pēsant gñaliter bona vl mala. sz solū illa q̄ indifferētias unt ad b̄ q̄ fiant bene vel male. illa aūt opera que sunt mala ſm se. ex intentione pensari nō possunt q; quacūq; intentione fiāt. semp mala sunt. Quelibet aūt barū opinionū verū dicit si recte intelligat̄. Jntentōis eñ qualitas dupl̄r p̄t accipi ſm q̄ intentio dupl̄r dī. Uno eñ mō intentio dicit bonitatē finis. Alio vero mō nō tñ dicit bonitatem finis sed etiā ordinationez eius quod est ad finem quem appetit. Et ſm hoc dupliciter potest dici intentio bona vel mala. Uno modo dicit̄ intētio bona in qua est p̄fecta ⁊ bona ordinatio op̄is ad finē intentū. ⁊ econtra dī mala in q̄ est ordinatio indirecta. ⁊ boc modo bonitas intentōis non tñmō respicit bonitatez finis sed etiā rectū ordinē eius qō est ad ipsum finē. bec eñ duo necessario requiruntur ad boc q̄ oculus sit simplex. sicut dicit Bern̄. ad euge. vicz q̄ veritas sit in electione. ⁊ charitas in intentione. ¶ Et boc est dicere q̄ tūc est oculus mētis simplex si ue intētio bona qñ boc amat finaliter qō est amandum. ⁊ eligit qō est eligendū. ⁊ boc modo qualitas op̄is semp respōdet qualitati intētiōis. nec babet instantiā. immo si oculus est simplex totum corpus erit luminosuz. ⁊ si oculus est tenebrosus. boc est intentio mala ⁊ opus iudicatur malū. Alio modo dicitur intentio bona q; illud qō finaliter intendit est bonum. ⁊ mala. quia illud qō finaliter intendit est malum. Et boc modo non est generaliter verum q̄ qualitas operis causetur a qualitate intentionis. ⁊ boc dico q̄tum ad qualitatē que est bonitas. Si quis eñ mentitur. vtpote ad liberationē innocentis. vel furat̄ vt pascat pauperem. non dicitur bene facere. sicut dicit Augu. ⁊ etiā Apl̄s. Non sunt facienda mala vt veniant bona. Quantū aūtez ad qualitatē malicie non babet instātiam. immo necessario malicia operis corresp̄det intentioni male intendenti. Qualecūq; eñ sit opus. duz faciat illud bomo mala intētione. deus qui scrutatur corda maluz reputat. Cum eñ ad bonitatem operis necessario requiratur intentio boni finis. sola illa desistēte op⁹ iudicatur esse malum. nō tamen illa sola assistente iudicat̄ esse bonum. quia plura exiguntur ad construendum q̄ ad destruē-

dum. Ex his pz rñsio ad qōnē propositā ⁊ etiā ad obiecta p ma
gna parte. Nā obiecta q̄ probant q̄ veritas opis nō cozrespon
det bonitati intentionis loquunf de bonitate intentiōis prout
ipsum finē respicit ⁊ sic verum concludū. qz ad hoc q̄ opus sit
bonū. non sufficit q̄ homo intēdat bonū. sed etiā exigitur q̄ re
cta via tendat ad bonum. Argumēta vero ad oppositū pro ma
gna pte procedūt alia via. vicz prout intētio dr esse bona. nō so
lum qz intentū est bonū. sed etiā qz ordinatio est bona. Et sic in
telligif auctoritas Ambꝝ. qua dr. Affect⁹ tuus opi tuo nomē im
ponit. ⁊ rō scōa ⁊ tertia. Nā volūtas non dr esse bona in se. nec
etiā bona arbor ex bonitate intentiōis. nisi fm q̄ intētio dr es
se bona. qz bono mō ad bonū finē intendit. ¶ Ad illud qō obj
citur q̄ mala intentio sufficit ad faciendū opus malum. dicen
dum q̄ nō sequif ex hoc q̄ similiter intētio bona sufficiat ad bo
num. Facilius enī est destruere q̄ construere. Et qz bonū attē
ditur fm constitutionē ex concursu multarū circunstantiarum.
malū vero attenditur ex cuiuscūq; priuatione. hinc est q̄ malū
est omnifarie. ⁊ bonū vno modo. ⁊ ideo nō sequif q̄ si defectus
alicui⁹ rei sufficit ad faciendū malū. q̄ positio ei⁹ sufficiat ad fa
ciendū bonū. plura enī exiguntur ab bonū. nec est ibi locus a si
mili nec a minori. Rursus. qz malū est priuatio boni. in talibus
non tenet consequentia in ipso sed potius consequentia ecōtra
rio. ¶ Ad illud qō obijcitur q̄ potētia potius debet influere in
opus q̄ econuerso. dōm q̄ opus non facit intentionē malā ali
quid influendo. sed potius deficiendo. Qz enī opus de se inor
dinatū est. ⁊ intentio non pōt illud ordinare. hinc est q̄ dux illi
operi se applicat. seipsum dcordinat. ¶ Ad illud qō obijcif q̄
priuatio intentionis priuat maliciā ab actu. dōm q̄ non est sil'
pro eo q̄ priuatio intentionis dr priuare maliciā ab actu. nō qz
aliquid intentionis conferat ipsi actui. sed potius quia trahit
actum illum extra genus moris. qz non est opus morale nisi qō
fit ex intentione. ⁊ ideo consimilis est modus arguendi in ista
ratione ⁊ in precedenti qua arguebatur ex comparatione mali
ad bonum. Non enim valet, sufficit ad destruendum. ergo suffi
cit ad ponendum.

Questio. ij. Utrum quantū qs intendat tantum fa
+ciat. vt sicut opus ab intentiōe recipit
aliquo modo qualitatē. ita etiā recipiat quātitatē. Et q̄ sic vī.
sup illud Mat. xij. Bonus hō de bono thesauro ⁊c. glo. Quan
tum bonū intēdis. tm facis. ¶ Item hoc vī rōne. Omne agēs
per intentionē prefigit sibi finē ad quē opus suū mēsurat. ergo
si omne opus morale est ab agente p intētionē ois opis mora
lis mensuratio attendif in cōparatione eius ad finē. sed cō pa
ratio ad finē est intentio. ergo quantitas ois opis moralis pe
nes intentionē attenditur. ¶ Itē fm quantitatē charitatis at
tendif meritū exteriorispoperis. Et fm magnitudinē libidinis
attenditur magnitudo exteriorispcti. si ergo charitas vt dicit
Bern. respicit intentionē. ⁊ sil' libido q̄ dicit quietatio nem in
bono creato. ergo vī q̄ quātitas ois moralis opis fm intētio
nez mensuref. ¶ Itē si aliq̄s opus de natura sui gñis est venia
le pctm. nihilominus ille qui facit illud moraliter peccat si in
tēdit peccare moraliter. hoc aūt nō esset nisi opus reciper quā
titatē in gñe moris ab intentione. ergo ⁊c. ¶ Sed ꝓtra. si quā
tum q̄s intendit tm facit. ergo si Linus siue aliq̄s alius paru⁹
sctūs intenderet mereri gloriā petri. mereretur gloriā petri. ⁊ si
ampli⁹ intenderet. amplius mereref. ergo bīti minozē charita
tem redderef maius premiū. qō est plane falsum. ¶ Itē si quā
tum q̄s intendit tm facit. ergo si aliq̄s adulterās intēdit pecca
re venialiter. peccat venialiter. si ergo hoc est plane falsum. ma
nifestū est q̄ quātitas opis non causaf ex quātitate intentiōis
¶ Itē quāto aliq̄s est humilior tāto minus boni credit se face
re. sed intentio sequif credulitatē. qz fides dirigit intentionem
ergo quāto q̄s humilior est. tāto minus bonū intendit facere si
ergo bonitas operis mensuratur penes quātitatē intentionis
vī q̄ quāto q̄s esset humilior. tanto opus eius esset min⁹ bonū
sed hoc est plane falsum. ergo ⁊c. ¶ Itē vnus simplex cuz facit
parū pctm credit esse grauissimū pctm. alius impius ⁊ iniqu⁹
cum facit maximum peccatum credit se valde parum peccare.
Si ergo opus mensuratur penes intentionē. videtur q̄ iniqu⁹
⁊ malicios⁹ minus peccet in enormi genere pcti q̄ vnus sim
plex in genere peccati quantūcunq; leui. Si igitur hoc est pla
ne falsum. ergo ⁊ illud ex quo sequitur. vicz q̄ quantitas opis
cozrespondeat quantitati intentionis. ¶ Rñ. dicēdum q̄ sicut
in precedenti problematе duplex distinguif qualitas intētio
nis. sic ⁊ in hoc intelligendū est q̄ quātitas intētiōis dupl'r po
test intelligi. vicz aut rōne actus intēdendi. aut rōne ipsius in
tenti. Et fm hoc distinguif ista locutio dupl'r. quantum inten
dis. tm facis. Quia tm ⁊ quantū pñt esse nōia vl' aduerbia. Si
q̄tum ⁊ tm sint aduerbia tūc dicunt quātitatē actus intendēdi
⁊ tunc est locutio vera gñaliter. siue respectu bonoz siue respe
ctu maloz. qz quātum actus intēdēdi est intensus in bonitate ⁊
malicia. tm opatio exterior est bona vel mala. Oē enī meritum
⁊ demeritū ad actū volūtatis reducif. lz circūstātie exteriores
aliquo mō faciant ad maiorē volūtatis deprauationē. Si autē
quantū ⁊ tm sint nōia. tunc dicunt quātitatē ex parte intenti. ⁊
sic nō est gñaliter verus ille sermo. qz opus exterius factū non
semp cōmensuratur ei qō intentio intendit. Frequēter enī intē
dit homo facere magnū bonū ⁊ facit parū. qz modicā hz cha
ritatē. Habet tm aliquo mō veritatē in malis vicz intendēdo lz
nō diminuendo. ⁊ prout tm ⁊ quantū dicūt quandā cōparatio
nem proportionis nō cōmensurationē equalitatis. Unde q̄ intē
dit multū peccare multū peccat. qualecunq; opus faciat. Non
tm qui intendit parum peccare parum peccat. maxime si op⁹ fa
cit qō multum hz de deformitate. Ex his pz rñsio ad qōnem p
positā. Concedo enī q̄ quātitas bonitatis ⁊ malicie in ope cor
respōdeat quātitati bonitatis ⁊ malicie in intentiōe. fm q̄ qua
titas intentionis attendif q̄tum ad actū intendendi. sicut rō
nes ad primā partē inducte ostēdunt. Cōcedo etiā nihilomin⁹
q̄ quātitas opis nō semp correspōdet quātitati intentiōis. fm
q̄ quātitas intentiōis attendif ex parte intēti. sicut ostendunt
rōnes que ad scōam partē inducunf. ¶ Ad alias tm duas rōes
que vltimo inducunf rñderi pōt q̄ non cogunt. pro eo q̄ nō est
idem dicere de aliquo q̄ credit facere magnū vel parū bonus
siue malū qō intendit. Illud enī est estimatio aliud est intentio
⁊ q̄uis opus sequatur estimationem. non tamen sequitur p in
tentionem. Preterea. ille due rationes sicut ⁊ alie procedūt de
quātitate intētiōis a parte ītēti. Quamuis enī humilis homo
parum ītēdat facere. nihilominus tm magne bonitatis est eius
intentio. dum ex magna virtute mouetur ad illud faciendum.
Similiter cū iniquus homo ītēdit modicū malum facere. tm qz
ex magna libidine facit. multū seu valde est prava eius intētio
dum nimium adheret bono creato. ⁊ ideo non sequif q̄ minus
peccet ille qui magis est malicios⁹.

Questio. iij. De bonitate operū q̄tum ad necessita
+tem. vtrū vicz intētio absq; bonis ope
ribus sufficiat ad vitā eternā. ⁊ q̄ sic vī Bern. de. li. ar. Inten
tio sufficit ad meritū. bona actio requirif ad exemplum. ergo vī
q̄ q̄tum ad meritū vite eterne nō sit necessaria bonitas actiōis
exteriozis. ¶ Itē sup illud p̄s. Dixi cōfitebor. Hie. Notū pro
opatione iudicaf ergo tm valet bn velle quantū velle ⁊ opera
ri. ergo ⁊c. ¶ Item Greg. in quadā omel. Non est vacua man⁹
a munere. cū arcba cordis repleta fuerit bona voluntate. ergo
plenitudo intentionis ⁊ volūtatis equiualet plenitudini opera
tionis. igitur sine illa pōt sufficere ad salutē. ¶ Item mereri vi
tam eternā est in potestate nostra sed opera exteriora non sunt
in potestate nostra. ergo vī q̄ opera exteriora nō sint necessa
ria ad merēdum vitā eternā. igitur ad meritū vite eterne vī suf
ficere intentio sola. ¶ Item intentio ⁊ volūtas nō pendent ex
opere. ergo opere nō exīte pōt esse bonitas tam in volūtate q̄
in intētione. sed qui habet bonam volūtatez ⁊ intentionē est iu
stus. ⁊ ois talis habet qō sufficit ei ad vitā eternā. igif ad meri
tum vite eterne vī intētio sufficere absq; exteriori operatione.
¶ Sed ꝓtra Mat. xxv. Esurivi ⁊ nō dedistis mihi mā. ita dīs
dicet reprobis. ⁊ ꝓpter hoc feret sentētiam damnationis cōtra
eos. si ergo ꝓpter defectum bonorum operum quis damnatur
exercitiuz bonorum operum est ad salutem necessarium. ergo i
tentio sine operibus non sufficit ad meritum. ¶ Item in cano
nica. Ja. ij. Fides sine operibus mortua est. sed non est efficas
cioz ad merendum intentio q̄ fides. ergo si fides nō sufficit ad
meritum sine operibus. pari ratione nec intētio. ¶ Item Gre
go. in quadā omel. Amor dei nō est ociosus. operatur enim ma
gna si est. si aūt operari negligit. amor nō est. ergo si opera non
assunt. nō adest veritas amoris. sz nihil est meritoriū vite eter
ne absq; vero amore charitatis. ergo circūscriptis operibus in
tentio nō sufficit ad meritū. ¶ Itē philosophus dicit q̄ ad vir
tutem tria requiruntur, vicz scire velle. ⁊ impmutabiliter operi

ergo

ergo si non est opatio. non est salua virtutis rō. sed vbi non salvatur virtutis ratio. nec poterit saluari sufficiētia meriti. g̃ vī q̄ absq; opatōe vitā eternā nō ꝓdigne nec sufficiēter meremur ¶ Item si sola intentio vel voluntas interior sufficeret ad meritum. sed babēti gr̃am facillimū est velle bonū. ergo facillimū est mereri. vitā eternā. cui' ꝓtrariū dicit dñs Mat. vij. q̄ arta
18 est via q̄ ducit ad vitā. ¶ Rñ. dōm q̄ cū queritꝝ vtrū intentio t voluntas interior sufficiat ad meritū absq; opere exteriori. distinguendū est. Aut em̄ ille qui habet intentionē. habet facultatem bene operādi aut non. Si nō ꝫ facultatē. cū nemo obligetur ad impossibile. si bonā ꝫ voluntatē t directam intētionē tunc sola plenitudo voluntatis interne sufficit ei ad meritum vite eterne absq; exteriori operatione. Si aūt assit facultas. et se offert opoꝛtunitas. intētio non pōt ad meritū sufficere absq; opere. Ratio aūt huius est diuini mandati obligatio. t virtutis pfectio. t volūtatis plenitudo. Diuini mādati obligatio facit vt intētio sine operib' non sufficiat. cū se offert opoꝛtunitas t facultas. Omandata em̄ dei non solū obligant ad volendu ſz etiā ad faciendū. t ideo q̄ non implet diuina mādata cū possit potius merek̄ iram q̄ merek̄ gloriā. Virtutis etiā perfectio est ratio quare nō sufficit sola intentio. qm̄ virtus est vltimū potētie. t ideo eleuat potentiā ad aliq̄d magnū t arduu. potentie aūt ale non habent suā virtutē siue perfectionē completam nisi exeāt in opera sibi debita qm̄ adest facultas t opoꝛtunitas. Et ideo illa intentio qua quis vult t intendit bonum t tm̄ non faciet cum possit. non est intentio virtuosa. ac per hoc nec meritoria. Volūtatis etiā plenitudo ratio est quare nō sufficit sola intentio. qm̄ plena voluntas ponit effectū si assit facultas. alioq̄n nō dicīt plene homo aliq̄d velle si non facit cū possit facere. sed semiplene t pigre vult sicut piger q̄ vult t non vult. Et ꝓpter ea dicit Greg. q̄ nemo debet sibi blandiri de bona voluntate. immo ad dilectionē conditoris lingua. mens t manus requiritur. t sicut boztak nos be. Joh. j. Lañ. j. Diligere debem' nō solum verbo t lingua. sed ope t veritate. qm̄ igitur cū adest facultas t se offert opoꝛtunitas. absq; operib' exterioꝛib' nec est mādatoꝛ dei impletio. nec virtutis pfectio. nec voluntatis plenitudo. t absq; his nō est sufficientia meriti. hinc est q̄ ad meritū vite eterne non sufficit bonitas intentiōis absq; bonitate ope-
19 ris exterioꝛis. Et rōes que hoc ostēdunt ꝓcedende sunt. ¶ Ad illud ergo q̄ primo obiicitur in contrarium de Bern. q̄ bona intentio sufficit ad meritū. Dōm q̄ loquitur de intentione illoꝝ operum que non sunt in ꝓcepto non ratione aliꝝ que in ꝓcepto sunt. Vel dōm q̄ loquitur in eo casu qñ ſcz nō adest
20 facultas bene operandi exterius. ¶ Ad illud q̄ obiicit q̄ voluntas ꝓ facto reputatur. Dicendum q̄ verum est quādo nō
21 se offert bene operandi opoꝛtunitas t facultas. ¶ Ad illud vero Greg. q̄ non est vacua manus a munere ꝛc. Dicendum q̄ faciēda est vis in hoc q̄ dicit. cum arcba cordis repleta fuerit bona voluntate. nunq̄ em̄ sicut dictum est prius plene bonam voluntatem habet qui potest facere bonum illud cuius habet voluntatē t ad fructum non peruenit. ¶ Ad illud q̄ obiicitur q̄
22 opera non sunt in potestate nostra. dicendum q̄ hoc solum concludit q̄ in eo casu sufficit intentio quando deest facultas ad ꝓficiendum operationē bonā. ¶ Ad illud q̄ obiicit q̄ bona vo-
23 luntas nō pendet ex opere. Dōm q̄ verū est. attamen cuꝝ adest facultas plena. volūtas necessario ponit bonū opus ita q̄ si bonum opus non ponitur. aut nunq̄ volūtas fuit plena aut desinit esse plena. Qō ergo sine operib' nō sufficiat. hoc non est. q: plenitudo bone volūtatis ex operib' pendeat. sed q: bona volūtas si plena est. necessario in bona opera redūdat. offerēte se facultate t opoꝛtunitate.

Consequēter querit̄ q̄tuꝝ ad scōꝫ principale de bonitate quā opera superaddūt bonitati intētionis. Et circa hoc querunt tria. Primo quaritur vtrū aliq̄d addāt opera bonitatis vel meriti supra bonā intentionē rōne prerogatiue dignitatis. Scōo queritur vtrum addant ratiōe quantitatis ex parte dati. Tertio queritur vtrū aliquid addāt ratione numerositatis.

Questio. j. Utrū opera exteriora aliq̄d addāt supra bonā intentionē ratione sue excellentie t dignitatis. sicut sunt opera priuilegiata. Et q̄ sic videk̄ sup illud Phil. j. Que sit supereminens magnitudo. glo. Quoddaꝫ incrementū gloriē habebūt summi doctoꝛes vltra id qō cōiter habebunt alij. hoc aūt nō est nisi rōe doctrine quā alijs cōicāt. ergo ꝛc. ¶ Item cōiter in ecclesia magis solennizant martyres q̄ cōfessoꝛes. sed cōstans est q̄ ecclesia sctis exhibuit honoꝛem ꝑm meritoꝛ suoꝛ exigētiā. ergo maioꝛi gloria digni sunt q̄ moꝛtem ꝓ xp̄o patiunt q̄ illi qui pati volūt. ¶ Item xp̄s nobis aliquid meruit p passionē qō ante nō meruerat nobis. vtpote apostolorum et multoꝛ carismatū diffusiones. si ergo charitas xp̄i fuit eminētissima ab instanti ꝛceptiōis. t maioris fuit efficacie cū passioē q̄ sine. ergo vī q̄ in quolibet alio. excellētia opis exterioris addat ad meritum bone voluntatis siue intētionis. ¶ Item bonū additū bono facit magis bonum. sed opus priuilegiatū est bonū. ergo additū intentiōi facit eā magis bonā. sed qō addit ad bonitatē. addit ad meritū. ergo ꝛc. ¶ Item si opera priuilegiata nihil adderēt supra bonitatē intentionis. ergo qui ea faceret. frustra laboraret. si ergo impiū est dicere q̄ facit opa excellētia. frustra laborat. vī q̄ opus excellens addat sup intentionis bonitatē. Sed cōtra de beato Martino cātat ecclesia. O beata aia. quā t si gladius pſecutoris non abstulit. palmā tñ martyrij nō amisit. ergo ita vī q̄ beatus Martin' habuit palmā martyrij ꝑ bonitatē intentionis. sicut si sustinuisset acerbitatē passionis. ergo nō videk̄ q̄ opus excellēs aliq̄d addat supra bonitatē intentionis. ¶ Item operans nō placet ꝓpter operationē sed magis operatio ꝓpter operantē quantū cunq; operatio illa sit nobilis. ergo quantumcunq; sit nobilis operatio nisi deus approbat operantē. tñ approbat operationem. igit̄ non vī q̄ homo maioris premij efficiat apud deuꝫ dignus. ꝓpter operationē excellentē superadditā bonitati volūtatis. ¶ Item si aliqs sustineret mortē ꝓ mundo. potius deme reretur apud deū q̄ aliq̄d mereret̄. igitur sustinētia mortis ꝓ xp̄o si quo modo placet deo. hoc nō est ob aliud nisi q: ordinat ad xp̄m. sed illa ordinatio est mediāte intentōe. ergo tota bonitas operationis q̄tūcunq; excellētis ex intentiōe ꝫ ortū. t ꝓpter illā deo placet. ſz vbi vnū ꝓp alterū. vtrobiq; tñ vnuꝫ igit̄ tantū dē placet intentio pfecta t bona cū opere. quantū placet sine opere. ¶ Item si aliqua opa faciunt ad meritū illa sunt maxime opera humilitatis t vilitatis. Hec em̄ opera deus maxie cōmēdat. sed opa priuilegiata sunt opa cuiusdā excellētie t dignitatis. ergo vī q̄ minime inter ola gña operū addant ad bonе intētōis meritū. ¶ Item vbi facultas deest. volūtas reputat̄ ꝑ facto. sicut determinatū est supra. t hoc nō est ob aliud nisi q: alias nō esset plena t pfecta volūtas. si igit̄ volūtas p se sola ꝓpe reputaꝫ. vī q̄ in tali casu opus priuilegiatū nihil addat sup intentiōis bonitatē t meritū. ¶ Rñ. dōm q̄ maiꝰ bonū pōt aliq̄d dici dupl'r. Aut intētiue. vtpote q: plꝰ deo plꝫ. Aut extētiue 24
vtpote q: pluribꝰ ꝑdest. t ſm hoc dupl'r pōt intelligi q̄ opꝰ priuilegiatū addat ad bonitatez intētiōis. Aut q̄tū ad primoruꝫ edificationē. aut q̄tū ad dei approbationē. Et ꝓo mō attēdit augmētū q̄tū ad exemplū. ſcōo mō q̄tū ad meritū. Si igit̄ loq̄mur de additiōe q̄tum ad exemplū. sic absq; dubio opus priuilegiatū addit ad bonitatē intentionis. q: bonitas intētiōis nō lucet exteriꝰ nisi ꝑ oñsionē bonoꝝ operū t maxime priuilegiatorum. Si aūt loquamur ſcōo mō ſcz q̄tū ad additionē que attēditur q̄tū ad meritū. sic distinguēdū est. q̄ est loq̄ de merito respectu premij ſbalis. t respectu premij accidētalis. Respectu p̄ mij accidētalis opus priuilegiatū addit supra bonā intentionē t voluntatē. q: premiū accidētale qō est aureola non debek̄ voluntati ſm se. sed volūtati in ope. Si aūt loquamur de merito respectu premij ſbalis. adhuc opꝫ subdistinguere. q: est meritū cōgrui. t est meritū cōdigni. Quātū ad meritū ꝯgrui. absq; dubio opus priuilegiatū addit supra bonitatē intētiōis. ꝓ eo q̄ volūtas in illo opere ꝓparaꝫ t disponit̄ ad susceptionē maioris gr̃e. ꝑ quā digna est maiori ꝓretributiōe. Si aūt loquamur de merito cōdigni sic absq; dubio nō addit. ꝓ eo q̄ quātitas meriti ꝓdigni pensatur ex quantitate radicis. t tñ placet deo quis q̄ habet voluntatē plenā t nō pōt habere opus. quantuꝫ t ille qui habet voluntatē t opus q̄tum ad essentialis premij retributionē si sunt in equali charitate. Et sic patet q̄ opus priuilegiatum rōne dignitatis sue aliquid addit supra bonitatez intentionis. licet nō ad dat omni. mō additiōis. Ideo cōcedēde sunt rōnes que ad primam partem inducuntur. ¶ Ad illud vero qō obiicit̄ de beato Martino q̄ palmā martyrij non amisit. 25
dicendum q̄ ibi palma martyrij nō accipit̄ ꝑ ꝑmio accidentali

qō est aureola. ſz pro p̄mio ſbali qō est aurea. vtrūq; cñ est martyrij palma. ſz vnū ſc̄z aurea rñdet martyrio. q̄ ſuſtinet ex caritate. alterū vero ſc̄z aureola rñdet ei. q̄ est ſpāl̄s priuilegij ⁊ p̄rogatiue. ¶ Ad illud qō obſ̄ q̄ opatio placet ꝓpter operantez
26 dōm q̄ verū est. attñ dū operās bñ vtit dono p qō placet deo. hoc ipo disponit se ad maī. ⁊ aliquo dign⁹ est. que q̄dē nō esset si nō ita bñ vteret ⁊ ideo nō sequit q̄ si opatio placet deo propter operantē. q̄ nō magis placeat operās ꝓpter opationē q̄ fine. nihil cñ impedit de duob⁹ bonis quoꝝ vnus bz bonitatez
27 ab altero. q̄n ambo meli⁹ valeāt q̄ valeat alter illoꝝ p se. ¶ Ad illud qō obijcit. q̄ mori pro iudeo displiceret deo. dōm q̄ vez est sed tñ ex hoc nō sequit q̄ tota bonitas opis priuilegiati veniat ex intentiōe. sed q̄ nō pōt esse opus pfecte bonū absq; intētōe nihilomin⁹ tñ opa priuilegiata aliquā bonitatē de natura sui bñt. q̄ iuncta cū bonitate intētōis aliquā excellētiā tribuūt bñ
28 operāti. quā nō tribuerēt alia ḡna operū. ¶ Et iō illud verbū quo dr̄ q̄ vbi vnū ꝓpt alterū vtrobiq; vnū. nō bz hic locū. Hoc cñ intelligit q̄n illud ꝓpter qō alterū p̄cipat aliquā ꝓpietatē. est tota rō illi⁹ p̄cipatōis. nō sic aūt est in ꝓposito vt visuz est. ¶ Ad illud qō obſ̄ q̄ opa priuilegiata sunt opa excellētia
29 ⁊ ideo min⁹ dñt facere ad meritū. dōz q̄ op⁹ excellēs duplr̄ pōt dici. aut fm vanā estimationē. sicut aliq̄s reputat excellētiā vidicare se de aduersarijs. ⁊ p̄dñari alijs. Aut fm veritatis dictā mē ⁊ sic ſuſtinere ignominiosissimū gen⁹ mortis p xp̄o ē op⁹ magne excellētie. ⁊ tale op⁹ excellētie nō ꝓdiuidit ꝑ opus humilitatis. imo simul cū illa stat. ⁊ necessario eā req̄rit tāq; ſociā ⁊ dū in se habeat difficultatē. ⁊ dignitatē. ⁊ charitatē p̄ambulā. ⁊ bu
30 militatē annexā. nō est mirū si disponit ad maiorē glīaz. ¶ Ad illud qō obſ̄ q̄ volūtas reputat⁹ p facto vbi facultas deest. dōz q̄ illud est verū q̄ntū ad sufficientiā ad salutē. ⁊ q̄ntū ad p̄miū ſubſtātiale. q̄ nemo amittit regnū celoꝝ ex hoc q̄ non facit qō facere nō pōt. non aūt est verū q̄ntū ad p̄mij excellentiā. siue q̄ntum ad p̄miū accidētale. Et hoc mō p̄dictū est q̄ opus priulegiatū addit supra intentionis bonitatem.

Questio. ij Utrū bona opa addāt supra bonā intē-
+tionē q̄ntū ad quātitatem dati. Et q̄ sic vr̄. j. Loꝝ. viij. Qui pce seminat. pce ⁊ metet. ⁊ q̄ seminat in bñdictionib⁹. de bñdictiōib⁹ ⁊ metet Si igit̄ seminatio illa de q̄ loquit̄ apl's est ī elemosyne datōe. vr̄ q̄ magnitudo dati faciat ad excellentiā glie. Itē Thobie. iij. Si multū tibi fuerit abundanter tribue. li ḡ ista exhortatio nō est inutilis. vr̄ q̄ abundātia dati faciat ad incrementū meriti. ¶ Itē q̄nis deus ex cōli bonitate ꝓferat bona maiora ⁊ minora. tñ ille cui maiora cōtulit. ad maiorē tenet ḡratz actionē. ḡ pari rōne si ex equali charitate det̄ maius mun⁹ ⁊ minus mun⁹. ꝓueniēs est deū p maiori munere maiorē reddere retributionē. ¶ Itē si nō magis merek̄ q̄ plus tribuit q̄ ille q̄ min⁹. ḡ nō plus merek̄ q̄ relinq̄t oia pro deo ⁊ dat paupib⁹. q̄ ille q̄ dat vnū solū obolū. igit̄ oēs fūt stulti q̄ sequunt̄ diuinū ꝓsiliū. Qō si impiū est dicere diuinū ꝓsiliū esse indiscretū. vr̄ q̄ quātitas dati faciat ad amplificādū meritum. ¶ Sed ℈. Marci. xij. Amen dico vobis. q̄m hec plus oīb⁹ misit ī gazophilatiū. loquit̄ de vidua. ḡ si xp̄s pl⁹ appreciabat datū illius vidue qō fuit valde paruū sicut in textu innuit ſ q̄ magna dona alioꝝ. vr̄ q̄ de⁹ appreciet opa solū fm quātitatez bone intentiōis. ⁊ nullo mō fm quātitatē muneris exteriozis. ¶ Itē glo. sup eundē locū. Nō offerētiū ſbam ꝓsiderat de⁹ sed ꝓsciaz. nec ꝓpēdit quātū offeras. ſz ex quāto. si ḡ merita tñ valent quātū de⁹ illa pōderat. vr̄ q̄ quātitas dati. meritū intētionis bone nō augeat. ¶ Itē sup illud. ij. Loꝝ. viij. Et q̄ multum habuit nō abūdauit. ibi. gl. Ubi equa est volūtas. equalē habebit mercedē. ḡ siue aliq̄s det magnū siue paruū. dū tñ ex equali charitate. vr̄ q̄ ei retribuat̄ equaliter. ¶ Itē si quātitas dati aliq̄d addit. aut addit ad meritū respectu p̄mij ſbalis. aut respectu p̄mij accidētalis. Nō respectu p̄mij ſbalis. q̄ illud respicit charitatis radicē ⁊ quātitatē grē. Nō respectu accidētalis. q̄ p̄miū accidētale debet̄ opib⁹ excellētioribus ⁊ priuilegiatis. nō
31 cñ merek̄ aliq̄s aureolā ex hoc q̄ dat magnā elemosynā. vr̄ igit̄ q̄ quātitas dati ad bone intētōis meritū nihil oīno addat. ¶ Rñ. ad p̄dictoꝝ intelligētiā est notandū q̄ de quātitate dati est loq̄ dupliciter. aut ꝓparādo datū ad datū solū. aut ꝓparādo hec adinuicē ⁊ ad dātis facultatē. Primo mō loquēdo maior quātitas dati aliq̄d addit ad bonitatē intētōis. nō inquā respectu p̄mij essentialis directe. sed q̄ aliquo mō disponit hoīem ad pficiēdū

fm bonoꝝ ad recedēdū a malo. Qui ei mal⁹ mun⁹ tribuit vt sibi faciat amicū de māmona iniquitatis. magis recipiēte obligat ad orandū p se. ⁊ quodāmō in obligādo illū. obligat deuz. ⁊ iō plus se disponit ad gr̄am q̄ ille q̄ dat minus mun⁹. Silr̄ plus se disponit ad recedēdū a malo. q̄ in b̄ q̄ facit maiorē elemosynā absolui merek̄ a maiori pena. ſz q̄ dr̄ Luce. xj. Date elemosynā ⁊ oīa munda sunt vobis. Et Tho. xij. Elemosyna a morte liberat. Et Dañ. iiij. Pcta tua elemosynis redime. Silr̄ si ꝓparem⁹ quātitates datoꝝ in ꝓparatōe ad facultatē dantiū. maior quātitas nō addit quātū ad meritū p̄mij ſbalis directe. ſz quodāmō dispositiue. Qui cñ pensatis suis viribus plus dat q̄ alter suis virib⁹ pensatis. magis ad donū gr̄e se disponit. magisetiā a pcto recedit. ⁊ sic ḡnaliter loquendo q̄ntitas dati ꝑ suppositā equalitate bone intētōis siue volūtatis ꝑ q̄ntū ad p̄miū essentiale nō addit directe ⁊ ꝓprie. ſz quodāmō dispositiue. vel q̄ disponēdo ad charitatē disponit ad maiorē gl̄iam. vel q̄ cripiēdo a malo celeri⁹ facit hoīem ptingere ad coronā. Et b̄ q̄dēnō bz ī stantiā q̄n est excessus quātitatis dati. ⁊ in ꝓparatōe ad datū ⁊ in cōparatōe ad facultatē dantis. Q̄n vero ex vna pte datū vnū excedit aliud in se. ⁊ ecōtra excedit ab aliquo in ꝓparatōe ad facultatē dantis. p quē modū dixit dñs q̄ vidua plus misserat in gazophilatiū q̄ oēs diuites. q̄ totū victuz suū posuerat. tūc se bñt sicut excedētia ⁊ excessa. Scōm cñ diuersas ꝓditiones vnū datū plus promouet q̄ reliquū. Maior cñ quantitas dati plus valet ad euadēdam penā. Qz sicut dr̄ Prouer. xiij. Redēptio aīe viri sunt ꝓprie diuitie. Maior ẽo quātitas dati fm facultatē dantis plus valet ad acquirēdā gr̄am p eo q̄ talis se magis disponit ad pfectionē virtutis scz paupertatis Locedēde sunt igit̄ rōnes oñdētes q̄ quantitas dati aliq̄d auget ad meritū bone intētionis scz dispositiue. ¶ Ad illud vero
32 qō p̄cio obſ̄ in ℈itū q̄ vidua illa plus dedit. dici pōt q̄ ibi loquit̄ dñs de quātitate dati p ꝓparationē ad facultatē dātis. qz illa totū dederat. qō ps p sequentē lr̄am. Preterea deus ꝙscrutat corda vidit q̄ vidua illa ex meliori volūtate oblationē suā dabat ⁊ ideo magis donū ei⁹ appreciabat rōne volūtatis eius melioris. Cū autē querim⁹ nunc vtrū quātitas dati aliquid addat ad bonitatē intētōis. hoc q̄rim⁹ ꝑ suppositā equalitate bone voluntatis aliter cñ nulla esset qō. qz planū est q̄ pl⁹ valet magnitudo bone voluntatis cuz paruo dono. q̄ parvitas bone voluntatis cū magno. ¶ Ad illud qō obſ̄ de glo. q̄ deus nō ꝙi33 derat quātum sed ex quāto. dōm q̄ verū est p̄cipaliter. s. quātum ad retributionē p̄mij ſbalis nō negat tñ glo. q̄n quantitas dati aliquo mō disponat de ꝓgruo ad maiorē gloriā. vel ad gloriā celerius habendā. ¶ Ad illud qō obſ̄ de alia gl. q̄ equalis 34 voluntas equalē bz mercedē tā ps rñsio. Nō cñ fit maior retributio voluntate remanēte in sua equalitate. sed qz quātitas dati disponit ad habēdus meliorē voluntatē ⁊ puriorē. hinc est q̄ aliquo mō facit ad augmētum glorie. Et per hoc ps rñsio ad illud qō vltimo querebat̄ q̄ aliquo mō facit ad p̄miū ſubſtantiale. ſz non principaliter ⁊ p se. sed mediāte gr̄a ⁊ charitate ad quā disponit. ¶ Verumtñ illud qō obijcitur de p̄mio accidē35 tali non cogit pro eo q̄ meritum accidētale non tñ est aureola. sed etiam gaudium de aliquo bono creato. siue fit alicuius prerogatiue ⁊ excellentie siue non. Et hoc melius manifestabitur in sequenti problemate.

Questio. iij Utruz bonitas operū addat ad bone i ℈
+tentiōis meritū q̄ntuz ad numerositatē. Et est qō vtrū bonū opus additū opi. reddat opantem dignū maiori p̄mio essentiali. Et q̄ nō vr̄ primo p illud 2ach. iiij. Exequabit gr̄am gr̄e. ḡ vbi est equalitas gr̄e. erit eq̄litas glie igit̄ si aliq̄ duo ex equali gr̄a inequaliter opant. nihilominus i mercede gl'e eq̄ bunt. ¶ Itē sup illō Joh. ij. Qui lōgo tpe post eum vixerūt glo. Soli⁹ dei est nosse inter sentoces qs coꝝ post se lucē emiserit. vtrū Paul⁹. an Petr⁹. an Bartholome⁹. sed certū est q̄ paulus plusoībus laborauit. sicut dr̄. j. Loꝝ. xv. ergo magnitudo p̄mij nō pensat fm multitudinē operū. ¶ Itez Aug. Non multitudo operū. nō diuturnitas tempoꝝ auget meritum sed sola charitas ⁊ melior voluntas. ſz nihil hoc expressius dicit pōt. ¶ Itē q̄ntū bō diligit deus tñ diligit a deo. ⁊ quātum diligitur a deo tñ remunerat̄ a deo. si ergo est equalitas i dilectione. equalitas est in remuneratiōe. ſz multi sunt equales in dilectione. qui tñ nō sunt equales in ope. ergo vr̄ q̄ multitudo operum nō faciat ad meriti ſbalis p̄mij incremētum. ¶ Bz ꝓpa

Rosi.iij. Ei aũt qui operaf merces nõ imputaf ſm gr̃am ſed ſm meritũ. Glo. merces nõ dabif ſm gr̃am fidei tm̃. ſz ſm meritũ opatiõis ſue. ergo vī q plurib' operib' maiorẽ mercedem q̃s mereaf habere. ¶ Itẽ ſup illud Bal.iij. Bonũ aũt facientes nõ deficiẽtes. Glo. Quãtum ſeminaueri' in operib'. tm̃ metem' in fructib'. ergo ꝛc. ¶ Itẽ p vnũ bonum op' bõ meref vitã eternã ergo ſi aliud ſequẽs opus eſt ita bonũ ſicut pri'. tãtundẽ merebif ſicut primũ. aut ergo meref illud'idẽ. aut aliq̃d ſupadditũ illi. Si aliq̃d ſupadditũ illi habeo p̃politũ q̃ multitudo opeꝝ p̃ſit ad augmẽtũ meriti. Si nihil. ergo vī q fruſtra operef. g̃ eſt ſtult'. q: facto vno bono ampli' facit aliud. Oõ ſi hoc eſt impiũ dicere. reſtat ꝛc. ¶ Itẽ pctm̃ nõ eſt magis efficax ad merẽdũ penã. q̃ ſit bonũ op' ad merẽdũ gloriã. ſz pctm̃ ſequẽs additũ p̃cedẽti ſi ſit equale ei meref duplo maiorẽ penã. g̃ bonũ opus additũ p̃cedẽti meref duplo maiorẽ gl'iaz. ¶ Itẽ q̃ ſeruit boi. q̃to diuti' ei ſeruit tãto maiorẽ aſſequiſ mercedẽ. ſi g̃ deus in retribuẽdo eſt iuſtior ꝛ liberalior q̃ ſit bõ. vī q quãto alĩs in plurib' ei ſeruit. ꝛ quanto plura opa pro xp̃o faciat. tanto maiorẽ ab ipſo recipiat retributionẽ. ¶ Itẽ iſte q̃ multiplicat opa bona ſeminat ī terra bona. g̃ neceſſario opz q̃ aliquẽ fructum p̃m̃ ex eo accipiat. Aut igiſ p̃miuz ſbale aut accidẽtale. aut aurec. aut aureole. Bz nõ aureole. cũ illa debeaf opib' excellẽtib'. g̃ recipiet maius p̃miũ ſbale ſiue aurec. Eſt igiſ qõ quãtum proſint bona opa multiplicata ꝛ quẽ fructum afferunt

36 ¶ Rñ. ad p̃dictoꝝ intelligentiã eſt notandũ. q̃ p̃ficere in merito vel ad meritũ põt eſſe duob' modis ſm duplicẽ differentiã p̃m̃. Quoddã eñ eſt p̃miũ ſbale. qõ quidẽ ꝓſiſtit in viſiõe ꝛ fruitione dei. qõ ideo dr̃ p̃miũ ſbale. q: fundamẽtum ꝛ ſba toti' noſtre britudinis eſt deus. ꝛ illo pfecte babito. pfecta eſt ī nobis

37 britudo. ¶ Aliud vo eſt p̃miuz accĩtale qõ quidẽ ꝓſiſtit ī gaudio qõ babef de bono creato. vel de liberatõe ab aliquo malo. Accipiẽdo igiſ meritum reſpectu p̃m̃ ſbalis. ꝓtingit dicere q̃ aliq̃d valet ad pfectũ meriti tripl'r. Aut q: p illud meref bõ maiorez gloriã. ꝛ boc mõ maior charitas vl'm elior voluntas facit ad pfectũ meriti. Aut q: diſponit ad merendũ maiorẽ gr̃iam. ꝛ talia ſunt opa pfectiõis q̃ dicunf facere ad meriti pfectũ. Aut q: ꝓſeruat illud p qõ meref bõ gl'iam. ꝛ ſic oĩa opa bona proficiũt ad meritũ. q: in ipſis exercef charitas ꝛ operaf. ꝓſeruaf ꝛ radicaf. vt bõ finaliter pſeueret in illa. Et b̃ non eſt paruũ. q: q̃q̃d homo faciat. nõ ſaluaf niſi finaliter pſeueret. Et ſic p̃z q̃ opeꝝ multiplicatio quodãmõ valet ad pfectũ in merito reſpectu p̃m̃ ſbalis. ꝛ b̃ dico diſponẽdo ꝛ ꝓſeruãdo. nõ aũt merẽdo

38 maiorẽ gr̃iam ex ꝺigno. Sil'r ad pfectũ maioris p̃m̃ accĩtalis põt aliquid valere tripl'r. Aut rõne adeptiõis aureole. ꝛ ſic opa ſpãlis excellẽtie faciũt ad pfectũ meriti voluntatis bone. Aut rõne adeptiõis alicui' delectatiõis interne. ꝛ ſic oĩa opa q̃ fiunt ex gr̃a quodãmõ valent ad profectũ p̃m̃ accĩtalis. q: ſm q̃ bõ plura bona opa facit. ſm b̃ de plurib' iocundabif in conſciẽtia ſua. Aut rõe diminutõis pene. ꝛ ſic opa difficilia ꝛ penalia faciunt ad profectũ meriti. ꝛ addunt ad meritũ bone voluntatis. q: remiſſionẽ alicui' pene meref bõ ex voluntate cũ ope. quã non meref ex ſola voluntate. Hec autẽ diſtinctio nõ ſolum valet ad terminãdum qõ dictũ eſt. ſz etiã ad duo p̃cedentia Generaliter eñ verũ eſt q̃ operum dignitas. ꝛ dari quãtitas. ꝛ operum numeroſitas ad profectuz meriti facit reſpectu p̃m̃. accĩtalis. ꝛ differenter. Verum eſt etiã gr̃aliter q̃ illa oĩa opa nõ faciunt ad profectũ meriti. p̃m̃ ſbalis niſi ſolum diſponendo ꝛ ꝓſeruãdo. Tm̃ rõnes ille q̃ oſtendunt q̃ non multiplicatur merces p̃m̃ ſbalis ſm multiplicationẽ operum. ꝓcedẽde ſunt.

39 Verum eñ ꝓcludunt. ¶ Ad illud vero qõ primo obf̃ in contrarium. q̃ ei qui operaf merces imputaf ſm meritũ. Dõm q̃ textus ille ſm q̃ glo. exponit nõ vult dicere q̃ quãtitas mercedis rñdeat operi principaliter. ſz boc vult dicere. q̃ vbi eſt opportunitas operãdi. non ſufficit gr̃a fidei ſine bona opatione. vbi autem opportunitas ſiue facultas deeſt. ſola gr̃a ſufficit. Unde ſen

40 ſus eſt. ei qui opatur. i. ei qui bz temp' operãdi. ¶ Ad illud qõ obiꝯitur de glo. q̃ quãtum ſeminauim' in operibus. tm̃ metemus in fructibus. Dõm q̃ nolẽ fructuũ intelligitur ibi gaudiũ qõ habebit quis de bonis operib'. nõ premium ſubſtãtiale qõ conſiſtit in deo. Si aũt de illo ſcz ſubſtãtiali premio intelligaf tunc quãtum ꝛ tm̃ non dicunt cõmenſuratione. nec etiã dicunt

41 diſpoſitionẽ neceſſitatis ſz congruitatis. ¶ Ad illud qõ obiꝯitur. q̃ perſequens opus meretur homo tantundez habere quã tum ꝛ per primum. Dõm q̃ verum eſt. ſz non meretur aliud ſed idipſum qõ prius meruerat. loquendo quãtum ad eſſentiale p̃mium. ꝛ non ſequitur q̃ inuanum laboret. q: ꝛ ſi primuz opus erat meritozium vite eterne. non tm̃ merebatur efficaciter niſi charitate perſeuerãte. ꝛ charitas non põt in boie vigere quin exeat in bonos actus cum põt ꝛ debet. ideo ſequens opus fruſtra nõ fit. quia q̃ uis nõ addat ad p̃mm̃ excellentiã. addit tm̃ ad meriti efficaciã. diſponit etiam nihilominus ad profectuz ꝛ facit ad incremẽtum meriti reſpectu accĩtalis p̃mi̇̃ ſicut prius oſtenſuz eſt Di.xlj.

¶ Houet queſtionez et determinare ſm quoꝝdã opinionem. an omnis intẽtio vl' actio eorum qui carent fide ſit mala. a

¶ Unqz intentio vt ſupra dictũ eſt bonuz opus faciat ꝛ fides intentionez dirigat. non immerito queri põt vtrũ ois itẽtio oẽqz il

42 ¶ Ad illud qõ obiꝯatur. q̃ pctm̃ additus pctõ duplat meritũ ꝛ ſupplitiũ. ergo ꝛ bonum additũ bono. dõm q̃ nõ eſt ſil'e. ꝓpter b̃ q̃ q: mala facim'. mali ſum'. ſz nõ q: bõa facim' bõi ſum'. immo potius ecõuerſo bonitas operum oꝛtũ bz ex bonitate operãtis. ꝛ binc eſt q̃ diuerſis pctis meref homo diuerſa ſupplicia. q̃uis diuerſis bonis operibus mereaf homo vnã gloriã. q: actio merẽdi ꝛ acceptãdi in pluribus bonis vna eſt. rõ vero diſplicendi ꝛ demerendi eſt in pluribus pctis diuerſa. ¶ Ad illud qõ obiꝯit. q̃ apud

43 boiem mai' p̃miũ meref bõ ex plurib' opib'. Dõz. q̃ nõ eſt ſil'e q: bõ nõ reputat op' dignũ retributõe ꝓpter bonitatẽ operãtis. ſz potiꝰ operãtẽ ꝓpter bonitatẽ opis. Dõ eñ indiget alicno ſeruitio. de' aũt q̃ bonoꝝ nroꝝ nõ idiget. nõ operãtẽ ꝓpter opera. ſz opa propter operãtem acceptat ꝛ remunerat. ꝛ ſõ nõ eſt ſil'e. ex pte iſta ꝛ ex illa. ¶ Ad illud qõ obf̃. q̃ opera multiplicata nõ valent ad p̃miũ accĩtale. q: nõ aſſequunf aureo-

44 lam. Dõm. q̃ accĩtale p̃mium in plus eſt q̃ aureola. Nolẽ eñ aureole non intelligimus quodcunqz p̃mium accidẽtiale. ſz illud qõ bz quandã prerogatiuã. ꝛ dignitatem ſicut ꝛ opus cui reſpondet. Nihilominus tm̃ gaudium de bonorũ operum multiplicatione ad accidentale premium ſpectat. cuz ſine ipſo poſſit baberi vita eterna. ꝛ ad boc quidem faciunt bona opera multiplicata. faciunt etiam ad eſſentiale premium aliquo modo ſicut prius oſtenſuz eſt. Ex bis patet reſponſio ad illud qõ vltimo querebatur.

Diſtin.xlj

Qualiter ex obliquitate intentionis babeat fieri opus malum.

¶ Unqz intẽtio vt ſupra dictũ eſt ꝛc. Supra oñdit mgr̃ qualiter actus babeãt rectificari ex rectitudine intentionis ꝛ volũtatis. In hac parte intendit determinare qualiter act' ex defectu intẽtiõis ꝛ volũtatis babeãt deprauari. Diuidit aũt ps iſta in duas ptes. In q̃rũ pria ꝓparat mgr̃ opa ad intẽtionẽ deficiẽtẽ. In ſcõa vo ꝓparat malos act' ſiue mala opa ad voluntatẽ ibi. Poſt bec inueſtigari opz ꝛc. Pria ps diuidit in tres ptes. In quaꝝ pria mgr̃ mouet qõnẽ ꝛ determinat ſm quoꝝdã opinionẽ. In ſcõa vero obiꝯit ꝛ illã determinationẽ. adiungẽs illi qõnem quãdã rñſionẽ. ibi. His aũt obf̃. In tertia mgr̃ ſz illoꝝ opinionẽ q̃ tripbariã diſtinctionẽ actuũ ponunt vt in di. p̃cedẽti p̃z ſaliã ponit determinationẽ. ibi. Alij vo qui tripbariaz diſtinctionẽ actuũ faciũt. vbi innuit q̃ actões nre diuidunf p tres differẽtias. ſ. p bonã. ꝛ malã. ꝛ indifferentẽ inter vtranqz mediã. Sitr ſcõa pars principalis diuidit in tres ptes. In p̃ma querit mgr̃ vtrũ omne pctm̃ ſit voluntarium ſiue a voluntate. In ſcõa querit vtrũ oẽ pctm̃ ſit in volũtate. ibi. Illiusetiã intelligẽtia pquirẽda eſt ꝛc. In tertia vero ꝓcludit q̃ boc nõ ſolũ verũ eſt de pctõ exteriori q̃ ſit voluntariũ. ſz etiaz verũ eſt de pctõ interiori. qõ quidẽ cõſiſtit circa volũtatis motum. ibi. Si autẽ omne pctm̃ mortale ꝛc. Et ſic duas queſtiones principaliter determinat mgr̃ in parte iſta. Quarum vna eſt. Utrum ois actio mala ſit que non procedit ex intentiõe recta. Scõa eſt. vtrum omnis culpa ſit voluntaria.

a ¶ Fides intẽtionẽ dirigat. Cõtra. Multi bñtes fidem bñ

malas intentiões. ergo videtur q̄ intentionis directio a fide non habet esse. Si tu dicas q̄ de fide loq̄tur que per dilectionē operat. vtpote de fide formata. tunc potius videtur q̄ directio intentiōis debuit attribui charitati q̄ fidei.

¶ Jtē queritur iuxta hoc cum directio intentiōis aliquo modo attribuit fidei. Rom. xiij. aliquo modo charitati. q̄re similiter nō attribuitur spei. cum ipsa sit virtus theologica. t respiciat finē sicut fides t charitas.

1 ¶ Rñ. dicendum. q̄ cū intentio duo respiciat. videlicet oculū intellectus. t pedem affectus duplici indiget directiuo. quorum vnum respiciat aspectū. t hoc est fides. Alterum vero affectum. t hoc est charitas. Et ideo dicit Bern. q̄ ad simplicitatem oculi concurrit charitas t veritas. Qñ ergo magister dicit q̄ fides dirigit intentionē. nō de quacūq̄ fide intelligit sed de fide operante p dilectionem sicut obiectū est. Magis tamen directionē attribuit fidei q̄ charitati quia dirigere in via potest est luminis illustrantis q̄ virtutis adiuuantis. licet vtrumq̄ sit necessarium ad hoc q̄ homo recte ambulet t q̄ lumen videat. t q̄ pedem rectum habeat. Propter defectum primi nō recte incedit cecus. t ꝓpter defectum secundi non recte incedit claudus. Deb. xj.

2 ¶ Ad illud quod queritur de spe. Dicendum. q̄ spei p prie loquendo non est dirigere sed erigere. quia spes spectat per modum futuri Unde quasi dat securitatē quandam ne in via deficiat Fides autem t charitas p sentialiter potētias in quibus sunt in operibus dirigunt. quia vna illuminat. t altera inflammat. t ideo vna dirigit respectu veritatis altera respectu boni tatis. t quantū ad hec duo sufficienter attenditur rectificatio anime i suis operibus. t ideo nō oportet q̄ spei attribuat directio. sed solum erectio. licet illa erectio quodāmodo dici possit directio.

*Psal. lxxxiij. b ¶ Omnis vita infidelium peccatum est. Contra. Jnfideles habent opera virtutum politicarum. s virtutes politice non sunt bonum in nido ecclie. i. i fide. t iō oculcanē pulli eor. Quib' illi rñdēt dicētes. bona opa appellari hmōi q̄ sine charitate fiūt nō q̄ bōa sint qñ sic fiūt qō euidēter supra Augu. docuit. s q̄ bona essent si aliter fierēt. q̄ etiā sui gñe sunt bona. sed ex effectu fiunt mala.

Ponit aliā determinationē q̄b' modis actio eorum bona est qui fidē nō hñt. c

¶ Alij vero q̄ tripliciā distinctionē actuū faciūt. opacū cta q̄ ad nature subsidiū fiūt semp bona esse astruūt. Sed q̄ Aug. mala esse dicit si malas habeāt causas. nō ita accipiēdū est q̄ ipsa mala sint. sed q̄ peccāt t mali sunt q̄ ea malo fine agūt. Jtem t illud aliud. s. bonū op' intētio facit. t intētionē fides dirigit. determinātdicētes. ibi bonū vocatū q̄ remunerabile est ad vitā. nō q̄ illud sit solū bonū op'. imo etiā alia plura. s nō ea rōne q̄ illud sint bona. Bonū enī multipl'r accipit. s. pvtili. p remunerabili. pro signo boni. p spē boni: p licito. t alijs forte modis. Sola q̄ illa intētio remunerabilis est ad vitā quā fides dirigit. sed nō illa sola bona ē vt aiūt Mā si q̄s iude' vel mal' xp̄ianus necessitatē primi releuauerit naturali pietate ductꝰ bonū fecit. t bona fuit voluntas qua illud fecit.

Querit vtrum oē pctm̄ exterius sit volūtariū seu a voluntate. d

¶ Post hec inuestigariop̄ q̄liter intelligēdū sit q̄ Aug. ait i li. de vera religiōe. Qlibet adeo inq̄t pctm̄ voluntariū malū est. vt nullo mō sit pctm̄ si nō sit volūtariū. Huius dicti rōnē Aug. aperiēs in li. retractationū dicit. Pōt videri falsa hec diffinitio. s si diligēter discutiat inuenit esse verissima. Pctm̄ quippe illud cogitandū est q̄ tm̄mō peccatū est. non q̄ est etiā pena pcti. s. pctm̄ primum bois q̄ fuit pctm̄ t cā pcti s nō pena b Quāuis t illa q̄ nō voluntaria pcta nō immerito dicunt. q̄ vel a nescientib' vel a coactis mali. sed boni. qñq̄ sunt vicia s dei dona. t ergo videtur q̄ opera illarū virtutum non sint peccata. Rñdet ad q̄onē

¶ Jtem infidelis homo potest dare elemosynam. vt deus manifestet sibi viam veritatis. t in hoc disponit se vt deus det ei habitum fidei. sed in hoc q̄ homo ad gratiam se disponit non peccat. ergo non videtur q̄ omnis vita infidelium sit culpa siue omnis actio. Oppositum autē dicit' est. quia arbor mala nō potest fructus bonos facere. ergo si infideles malā voluntatem habent. t indirectam intentionem. t carent fide t charitate. ergo videt' q̄ omnia faciant male t nihil bene. Act' nō dividitur per tres differētias. s. p bonā t malā. t p indifferentem.

¶ Responsio. Dicendum. q̄ infideles non peccant in omni sua actione. naz quādo eorum actio non repugnat fidei. nec bonis moribus. non est ratio aliqua quare in ea debeat esse peccatum. Quod ergo dicitur in littera q̄ omnis vita infidelium est peccatum. Dicenduz. q̄ hoc non dicitur propter hoc q̄ omnis actio quam faciunt in tota vita sua sit culpabilis. t demeritoria. sed hoc ideo dicit' Quib' tur. quia per nullam actionem modis nem quam agunt liberan dicantur a culpa q̄diu in infidelitate perſistunt. t ideo sensus est. omnis vita infidelium est peccatuz. idest nō sine peccato. Similiter intelligenda est sequens auctoritas t alie consimiles. cum dicitur. q̄ vbi deest agnitio veritatis. falsa est virtus. non quia illa virtus sit vicium. sed quia deficit a vera virtutis perfectione. quia virtus vera dicitur. quia veraciter perducit ad vitam.

¶ Ad illō ergo quod obj̄cit q̄ arbor mala nō potest fructus bonos facere. intelligenda est locutio per se. idest si operetur voluntas mala inquantum mala. videlicet mala intentione. Si autem non per se intelligatur nō est sermo verus nisi intelligat' de bono perfecto. q̄d quidez est bonuz meritoriū. sed tunc nō sequit. nō facit fructū bonum. ergo facit fructū malum. q̄ inter tale bonum t malum est medium. sicut supra ostensum est. 4

c ¶ Quamuis t illa ꝛc.

Junuit magister ꝙ peccata que a nesciētibus vel coactis ppetrātur nō omnino possunt fine volūtate committi. Cōtra. videtur falsum dicere. primum qz voluntarium presupponit cognitionem. sicut dicit phō. ergo qđ fit per nescientiā vel ignorātiā, est simpliciter inuolūtarium. ergo committitur sine voluntate.

¶ Itē coactio inducit violentiam. sed violentia excludit volūtatem. ergo qđ fit a coacto non est voluntariū. Queritur ergo qualiter Aug. intelligit cuz dicit. ꝙ que fiunt p coactionem t ignorātiam nō fiūt p̄ter volūtatem. ¶ Rñ. Dōm ꝙ nouē sunt gradus volūtarij ſm quos pctā voluntaria dicūtur ſm plus. t minus. Primo eñ t principaliter dicitur voluntarium qđ est a volūtate. nullo inclināte. nec exterius. nec interius. sic fuit pctm̄ luciferi volūtariuz. Scđo modo volūtarium dicitur qđ ē a volūtate aliquo suggerēte exterius, sed nullo inclināte interius. t sic fuit pctm̄ primi hominis volūtarium. Tertio mō dicitur volūtarium qđ est a voluntate. aliquo tñ inclināte exterius t interiꝰ. t sic est peccatum mortale qđ aliquis perpetrat ex deliberatione t intētione post lapsum nature. Quarto mō aliqđ est volūtarium qđ est a volūtate nō mouēte ad illud directe. mouēte tñ illud ex psequēti. sicut est peccatū omissiōis. quo quis omittit ad matutinum surgere, qz volūtarie se inebriauit. Quinto mō aliquid est volūtarium qđ est a volūtate nō mouēte ad illud directe. nec apptēte. ſz aliud refugiēte. sic est peccatum qđ bō facit mortis timore. Sexto mō est aliquid volūtarium qđ est a volūtate Ro. vij. no plene id qđ agit cognoscēte. t sic peccatū ex ignorantia dicitur volūtarium Septimo modo dicit aliquid volūtarium quia cōsequitur ad aliquid qđ voluntarie factum est ab illo eodem a quo illud fit. t sic peccata que cōsequuntur ebrietatem in quam homo se sciēter indurit. dicūtur Volūtas qđ fit ſm Aug. aliquo modo voluntaria. Octauo modo dicitur aliquid volūtarium quia est ab aliquo potēte prohibere nō tamē prohibēte. t sic peccatuz veniale qđ est primus motus dicitur esse volūtariuz. Nono mō dicitur aliquid voluntariuz quod introductū est a voluntate aliena sicut a causa prima. t sic peccatum originale dicit voluntariū. In oībus istis modis predictis aliquo mō saluatur ratio volūtarij. proprie tamē t principaliter in duobus modis primis. Et propterea dicit Augu. ꝙ illud quod dixerat scz omne peccatum volūtarium de peccato primi parētis esse intelligēdum. nō quia illud solum sit voluntarium. sed quia illud inter cetera mere est volūtariū. Alia eñ aliquo mō volūtaria sunt. licet non ita plene sicut illud quod fit per nesciētiaz t per coactionem. ¶ Ad illud vero quod obijcitur ꝙ tam coactio ꝙ ignorantia excludit rationem volūtarij. Dicendum ꝙ verum est vbi est omnimoda ignorātia. t coactio sufficiens. sed volūtas nūquam cogitur coactione sufficiēti. ideo coactio nūquam tollit rationem volūtarij. Ignorātia vero aliquādo est per omnimodam priuationem discretionis. t tunc tollit simpliciter rationem volūtarij. Aliquādo vero dicit priuationem alicuius circūstātie. remanente nihilominus cognitione actus t aliarum circūstātiarum. Nō sem p volūtas ſz quod pctm̄ est sicut est de illo qui fornicatur nesciens fornicationez esse mortale pctm̄. Sciens qz vult tamē se cognoscere nō suā quis ꝙ t tunc minuit. Non tamen pctm̄ est tollit rationem voluntarij nō tamē t sic loquitur magister in littera. Et per hoc patēt illa duo obiecta.

ctis ppetrant. non omni mō possunt fine voluntate cōmitti qñ t ille qui peccat ignorans. volūtate vtiqz facit. qđ cū faciendum nō sit putat esse faciendū. t ille qui cōcupiscēte aduersus spm̄ carne. nō ea que vult facit. Concupiscit quidem nolens t in eo non facit qđ vult. sed si vincitur concupiscentie ꝙsentit volens. t in eo non facit nisi qđ vult. t illud qđ in paruulis est originale pctm̄. Ex prima hominis voluntate mala contractum est. Nō itaqz falsum est qđ dixi. vsqz adeo pctm̄ volūtariū est ꝛc. Ecce qualiter accipiēdum sit illud scz vel de primo pctō hois vel de oībus generaliter pctis mortiferis. quoruz licet quedā dicant nō voluntaria q̄ scz per ignorātiaz vel per infirmitatē fiunt. eadem tñ ea rōne pñt dici volūtaria. qz sine volūtate nō cōmittuntur.

☞ Querit vtruz oē pctm̄ sit in voluntate. e

¶ Illi⁹ etiaz intelligētia pqui rēda est qđ in li. de duab⁹ aiabus edidit inquiens. Nusqz nisi i volūtate pctm̄ est. Qđ etiā i li. retracta. plane determiat dicēs. Pōt putari ista falsa esse sñia qua dixim⁹ nusqz nisi in volūtate esse pctm̄. cū apl̄s dicat. qđ nolo b̄ facio ꝛc. Sed pctm̄ qđ nusqz est nisi in volūtate. illud p̄cipue intelligendū est qđ iusta dānatio cōsecuta est idest primuz hois peccatum.

☞ Quō intelligit illud. Nō nisi volūtate peccat. f

¶ In eodē quoqz li. de duabus aiab⁹ aliud tradidit ꝙsideratōe dignū. ait eñ. Non nisi volūtate peccat. ipsamqz volūtatē diffinit dicēs. Voluntas est animi mot⁹ cogēte nullo ad aliqđ vel nō admittendū vel adipiscendū. Huius dicti cām aperiēs t intelligentiā pandens in libro retracta. ait. Hoc propter eadi cum est. vt hac diffinitōe volensa nolente discerneret. t sic ad illos referret intētio q̄ in paradiso fecerūt originez mali nullo cogēte. peccādo. i. libera volūtate. qz t sciētes ꝓtra ꝓceptū fecerūt. t ille tētato: suasit vt hoc fieret. nō coegit. Nā qui ne sciēs peccauit. nō incōgruēter nolēs peccasse dici pōt. quāuis t ipse quidē nesciēs fecit. volēs tñ fecit. Ita nec tale peccatū sine volūtate esse potuit. ſz voluntas facti ibi fuit. non pcti volūtas. qđ tñ factū fuit peccatū. Hoc eñ factū est qđ fieri nō debuit. Quisquis aūt sciēs peccat si pōt cogēti ad pctm̄ sine pctō resistere. nec tñ facit. vtiqz volēs peccat. qz q̄ pōt resistere. non cogit cedere. quapropter pctm̄ sine voluntate esse nō posse verissimū est. Ex his liquet qualiter superiora accipiēda sint.

☞ Concludit de peccato interiori t exteriori ꝙ sint voluntaria. g

¶ Si autē oē pctm̄ mortale volūtariū est. cū volūtas mala peccatum sit mortale constat ipsam esse voluntarium peccatum. Quid eñ (vt ait Augu.) tam in voluntate ꝙ ipsa voluntas sita est. Volūtas itaqz mala recte voluntarium dicitur peccatum. qz in voluntate cōsistit. voluntas quippe vt ait Aug. in eodez est prima causa peccandi aut nullū peccatuz est pria causa peccādi. nec est cui recte imputetur peccatum nisi peccanti Non ergo est cui recte imputetur nisi volūtati. Hoc autē de pctō actuali t mortali intelligendū est. Neqz his verbis aliud voluit oñdere. Augu. vt ipse ait i retractatōib⁹ nisi qz voluntas est qua peccatur t qua recte viuitur.

Prima contrarietas in moribus est inter bonum t malum. Unde pbs dicit ꝙ bonum t malum nō sunt in genere. sed sunt ge-

Ad intelligentiā. igitur bus suospartis incidit hic questio circa duo. Primo queritur de diuisione actionis deliberatiue. in bonam t in malam t in indifferentez. Secundo queritur de comparatione peccati ad volūtatem. Circa primum querūtur tria. Primo queritur. vtrum actio deliberatiua diuidatur per bonum t malum tanquam per differentias oppositas. Secundo queritur. vtruz diuidatur per bonum et malum tanquam per differētias essentiales t intrinsecas. Tertio queritur. vtruz diuidatur per has differentias tanquam per differentias immediatas.

Qſ mala volūtas est volūta riep̄ctm̄

Aug. in li. de li. arb.

Questio. j. a

Cū actio deliberatiua diuidat in bonā t malā. vtz diuidat tāq̄ p differētias oppositas. Et ꝙ sic videt.

nera aliorū. sed prima cōtraria maxime sunt opposita. ergo bonum ⁊ malū circa actionē directā bñt oppositionē ⁊ repugnantiam. ¶ Itē malū dicit priuationē boni. sed priuatio ⁊ habitus directe sunt opposita. ergo ⁊c. ¶ Itē que bñt oppositos effectus directe opponunt. sz bona actio ⁊ mala oppositos habent effectus in actu. qz bona actio ordinat ⁊ mala deformat bona ordinat ⁊ mala deordinat. ergo ⁊c. ¶ Item que bñt oppositas retributiones directe bñt oppositionē. sed bona actio ⁊ mala bñt oppositas retributiones. qz uni retribuit eternū gaudium ⁊ alii eternū supplicium. ergo ⁊c. ¶ Itē ois recta diuisio est p opposita. si ergo actio moralis recte diuidit p bonā ⁊ malā. ergo membra huius diuisionis sunt opposita. ¶ Sed ℨ. oppositā nata sunt fieri circa idē. sed ipossibile est bonitatē ⁊ malitiā ſ sibi ecōuerso ſ circa eandē actionē succedere. ergo bonum ⁊ malū circa actionem nō habent oppositionem. ¶ Item omne quod deus facit est valde bonū. ⁊ omne qđ fit ꝓtra eius ꝓhibitionē est malum. sed eadē actio fit a deo ⁊ cōtra dei ꝓhibitionē. ergo eadē actio est bona ⁊ mala. sed oppositā circa idē sunt incōpossibilia igitur bonū ⁊ malū circa actionē nō sunt opposita. ¶ Itē cum dñs ꝑcipit seruo dare elemosynam. ⁊ dñs ꝑcipit ex charitate. ⁊ seruus facit cū murmure. eadē actio est meritoria dño ⁊ demeritoria seruo. sed oē meritoriū est bonū. ⁊ oē demeritoriū est malum. ergo eadē actio est bona ⁊ mala. ergo bonum ⁊ malū circa actionē non sunt opposita. ¶ Itē aliꝯ incipit aliquā actionez ex charitate. ⁊ terminat eā ex vanitate ſm ꝙ dicit Greg. Sepe qđ charitas incipit. culpa peragit. ergo vna ⁊ eadem actio pōt esse meritoria ⁊ demeritoria. ⁊ si hoc. redit idem qđ prius ꝙ bonum ⁊ malū circa actionē non sunt opposita. ¶ Item bonum ⁊ ens conuertunt. sed ens est in plus qꝫ actio. ergo ⁊ bonū. ergo si i ferius nō diuidit per suū superi⁹. actio deliberatiua nō pōt diuidi per bonā ⁊ malā tanqꝫ per differentias oppositas. ¶ Rñ. 7 ad predictoꝝ intelligentiā est notandum. ꝙ actio deliberatiua nata est habere duplicē bonitatē. sz bonitatē nature inquantuz ē actio procedēs ab aliqua virtute ⁊ bonitatē moris inquantū est procedēs a li. ar. siue a voluntate. Cū ergo querit. vtrū bonitas ⁊ malicia circa actionē habeant repugnantiā. ita ꝙ ipsaz diuidant tanqꝫ mēbra opposita. Dōm ꝙ hoc nō est verū de bono prout dicitur a bonitate essentiali vel naturali. sic enī bonū non est differētia actionis. imo cōuertitur cū ente ⁊ reperitur i oī actione. ꝓout aūt bonū dr a bonitate moris. sic est diuisiua differentia actionis. pro eo ꝙ bonum moris in triplici differentia est. ¶ Quoddā enī est bonū in genere. quoddā ex circūstantia. quoddā vero bonū pfectū siue principale, siue ſm se bonuz Et quelibet harū differentiaꝝ habet differentiā mali sibi ex opposito rñdentē. Nam bono in genere opponit malū in genere. bono ex circunstātia opponit malū ex circūstantia. ⁊ bono simpliciter siue ſm se opponit malū ſm se siue demeritoriū. Horū autez oīm exempla sunt manifesta. Sic igitur actio procedens a voluntate deliberatiua diuidi bz per actionē bonam ⁊ malam nō solū tanqꝫ per differentias disparatas. sed etiā directe oppositas. Unde rōnes que hoc ostendunt ꝓcedende sunt. 9 ¶ Ad illō ergo qđ prio obiicit. ꝙ oppositā nata sunt fieri circa idē. Dōm ꝙ si intelligatur de eodē numero. nō habet veritatē nisi in subiecto qđ est substātia ꝓprie loquēdo. Ipsius enī substātie est ꝓpriū cū sit vna ⁊ eadē numero. ꝙ sit susceptibilis cōtrariorum circa actionē aūt cum sit accidēs non oportet illud habere veritatē. ꝙ bonū ⁊ malū sint circa eandē actionē numero. sz sufficit quantū ad legē oppositionis. ꝙ habeant fieri circa actionē eādem in specie. Alia est etiā ratio quare bonuz ⁊ malum non pñt sibi succedere in eadē actione. ſm eandē partē actionis. ꝓpter hoc ꝙ esse actiōis ꝓsistit in successione. Et hoc melius tā patebit. ¶ Ad illud qđ obiicit. ꝙ omne qđ deus facit est valde bo- 10 num. Dōm ꝙ illud intelligit quo ad bonū nature. illi aūt bonitati nō repugnat malicia moris. imo eā ꝑsupponit. ⁊ ideo eadē actio pōt a deo fieri. ⁊ nihilomin⁹ esse ꝓhibita. ex hoc tū nō sequitur ꝙ nō sit ꝓtrarietas inter bonitatē moris ⁊ maliciam. Unde impossibile est ꝙ vna ⁊ eadē actio sit simul ⁊ semel ſ ꝓhibitionē, ⁊ in precepto. ¶ Ad illud qđ obiicitur. ꝙ eadē actio est meri- 11 toria ⁊ demeritoria. Dōm ꝙ bonum ⁊ malum meriti ⁊ demeriti circa actionem nō dicunt qualitates absolutas sed cōparationes diuersas. Unde actio bona nō est aliud qꝫ actio ordinata in finem. refertur aūt actio in finē p intentionē. Qñ igitur vna ⁊ eadē actio pōt esse a duplici intendente ⁊ a duplici intētiōe. ita

ꝙ ab vno sicut a principali motore. a b altero vero sicut ab instrumento. ⁊ vna illarū intentionum pōt esse recta. ⁊ altera illarum obliqua. hinc est ꝙ vna ⁊ eadē actio pōt esse bona ⁊ mala p comparationē ad diuersa principia. loquēdo de bonitate ⁊ malicia meriti ⁊ demeriti. Ex hoc tñ nō sequit ꝙ bonū ⁊ malum nō sint oppositā circa actionē. Nā ⁊ si ꝓpriant se circa eandē actionē in cōparatōe ad diuersas intentiones. nō tñ ꝓpriunt se ſm ꝙ cōparant ad eandē intentionē. Opposita autez respectiua ſm legē habent oppositionis ſm ꝙ ad idem ꝓparant. ¶ Unde no- 12 ta ꝙ aliter dr bonū de voluntate. aliter de actione exteriori. nā circa voluntatē dicit qualitatē aliquā superadditā. ⁊ ideo impossibile est ꝙ vna ⁊ eadē voluntas sit simul ⁊ semel bona ⁊ mala. nec absolute. nec in comparatione ad diuersa. Circa actionē vero bonū dicit ꝓparationē ad debitū principium ⁊ ad finem. Unde aliqne due actiones per oīa cōsimiles tā in genere actionum qꝫ in genere circunstantiarū moraliuz frequenter differūt in hoc. ꝙ vna est meritoria. altera vero non. qz vna fit ab habente charitatē. altera vero a non habēte. ⁊ hec dicta sunt de bono ⁊ malo ſm ꝙ tñi valent quantū meritoriū ⁊ demeritoriū. qz ſm hoc currebat obiectio. ¶ Ad illud qđ obiicitur. ꝙ actio inchoata ex charitate pōt terminari in vanitate. Dōm. ꝙ verum est. sz licet illa actio vna sit in genere nature. nō est tñ vna in genere moris. pro eo ꝙ ⁊ si sit vna voluntas que est principium illius actionis. tñi aliter ⁊ aliter est dispositā. dispositione inquā q̄ variat in genere moris. sicut est intētio recta ⁊ obliqua. ¶ Ad illō- 14 qđ obr. ꝙ bonū est in plus iā ꝑ rñsio. obiicit enī de bono naturē. ⁊ hoc mō nō est differētia diuisiua actionis deliberative.

Questio. ij. Utruz hec diuisio sit p differētias essentiales. aut p accidētales. Et ꝙ p essentiales vr. Accidentia sunt trāsmutabilia circa subiectum. sz bonitas ⁊ malicia nullo mō trāsmutant circa actionē. vt illa actio que modo est bona eadē numero postmodū sit mala. vel ecōuerso. ergo bonitas ⁊ malicia nō sunt differētie accidētales actōis ⁊ sunt accidentales vel essentiales. ergo ⁊c. ¶ Itē ꝗuis q̄daz accidētia sint inseparabilia ſm rem. tñ oīa sunt separabilia ſm intellectū. sed quedā actio est ita mala ꝙ nunqꝫ pōt esse nec intelligi bona. vtpote blasphemare ⁊ odire deum. ergo vr ꝙ malicia nō accidat tali actioni. ¶ Itē ꝓtingit aliquē habituz esse essentialiter bonū. vtpote charitatē ⁊ gratiaz. aliquē essentialiter malū vt iniusticiā ⁊ lasciuiā. q̄ pari rōne cū actus sint ex habitib⁹. vr ꝙ aliqui actus sint essentialr boni. ⁊ aliq essentialr mali loquēdo de bonitate ⁊ malicia moris. ¶ Itē ghi rñdet spēs ergo cū sit bonū in genere ⁊ malū in ghe vtriqz rñdebit bonum ⁊ malū spāle siue per modum speciei se bñs. sed genus est essentiale speciei. ⁊ spēs etiā addit supra genus differentiā essentialē. ergo necesse est aliquā actionē ponere q̄ sit essentialiter ⁊ bona in genere. ⁊ bona ex circūstantia. pari rōne ⁊ de actione mala. vr ergo ꝙ diuisio p̄dicta fiat p differētias essentiales ⁊ intrinsecas. ¶ Sed ꝓtra Aug. in prima rñsiōe ꝓtra pelagianos. peccatū nō est natura aliq̄ sed actus incidēs ex defectu boni. sz oē qđ inest alicui incidēter. inest ei accidētaliter. si ergo ois malicia est incidēs. nulla malicia est essentialis alicui actioni. q̄ ois est accidētalis. ¶ Itē differētie essentiales sunt ꝓstitutiue eorum quoz sunt differētie. ⁊ differētie ꝓstitutiue ex eisdē principiis manāt. ex quib⁹ manat ipsa ꝓstituta. sed malicia nō bz cāz effectiuā sed defectiuā. actio vero cāz effectiuā bz. ¶ Itē actio est a deo. malicia nō. ergo impossibile est ꝙ malicia sit alicuius actiōis differētia essentialis. ¶ Itē differētie essentiales nō alternant circa indiuiduū eiusdē spēi. sed actiones q̄ sunt eiusdez speciei. differūt p bonitatē ⁊ maliciam. qz vna est bona ⁊ altera mala. ergo bonū ⁊ malum nō sunt essentiales differentie actionis. ¶ Itē differentia essentialis aliq̄d addit supra actionē sed potius priuat. ergo malum non est actionis differētia essentialis. ¶ Rñ. 15 ad predictoꝝ intelligentiā est notandū. ꝙ idē est querere vtrū hec diuisio actionū alia bona alia mala sit p differētias entiales. qđ ēqrere vtrū bōitas ⁊ malicia sint ꝓprietates vel ꝓditiones essentiales actioni volūtarie. Et ꝛ istud aliquo modo videatur posse concedi ei qui sustinet illā opinionē ꝙ non omnis actio a deo est. Tamen ſm illā opinionem que cōiter sustinetur ꝙ omnis actio a deo est. ⁊ ſm id qđ naturaliter est. bona est. cōcedi non debet. nec potest rationabiliter sustineri ꝙ malicia essentialis sit actioni. cum potius dicat defectū circunstātie alicuius

cuius que accidebat actioni. Si.cñ nō accideret.nō posset pti
16 uari actione manente. ¶ Attendendum est tñ ꝙ maliciam con
tingit tripl'r comparare ad actionē. Aut fm ꝙ est actio.aut fm
ꝙ est hec actio.aut fm ꝙ est talis actio. Si ꝓparet malicia ad
actionē fm ꝙ actio.sic tenet rōnē accidētis separabilis ⁊ com
munis. Rōnem accidētis separabilis tenet in hoc.ꝙ actio que
consuevit fieri cum culpa.potest causa aliqua interueniente fie
ri absq; culpa. Rōnem vero accidētis cōis tenet.qz circa actio
nem eiusdem speciei contingit malicium in aliquibus inueniri
in aliquibus vero nō.sicut aliquis predicādo fidē xpi ex vana
gloria peccat.alius vero meretur. Licet autez malicia respectu
actionis considerate in genere habet aliquo mō conformitatē
ad actidens separabile ⁊ cōe.non tñ proprie est accidens tale.
qz non dicit ens sed defectum entis. Si autem cōparetur mali
cia ad actionem fm ꝙ est hec actio sic tenet rōnem accidētis in
separabilis ⁊ propꝛij. Rōnez tenet accidentis inseparabilis in
hoc.qz illa actio eadem numero que est mala.non potest esse vi
tiosa bona.propter hoc ꝙ eadē numero sumi non potest. Rō
nem vero accidentis proprij tenet aliqñ.l3 non semper in hoc.
ꝙ illa malicia ortum habet ex proprietatibus agentis ⁊ patiē
tis.ex quarum comparatione necessario surgit inordinatio.si
cut pz cū filius cognoscit matrē.vel cuz homo blasphemat deū
Unde sicut inseparabiliter adheret proꝓria passio subiecto.sic in
separabiliter adheret malicia huic actiōi.nō est aūt malicia p
pria passio huius actiōis.tum qz non dr de ea puertibiliter.tū
qz non dicit positionē sed priuationez. Si vo ꝓparetur malicia
ad actionē fm ꝙ talis actio est.sic potest habere rōnem differē
tie essentialis. Sicut enim albedo est essentialis homini albo fm
ꝙ est albus.cuius non sit essentialis fm ꝙ homo.sic malicia est
essentialis actioni male fm ꝙ mala. Quamuis autē aliquo mō
dicaf essentialis.non tñ dr essentialis.qz dicat verā essentiam
sed quantū ad modū se'bñdi. Et qñ quedā sunt nōia q̄ imponū
tur actionib? non fm ꝙ sunt actiones tñ.sed fm ꝙ sunt defor
mes.hinc est ꝙ talia mox nōata ꝓiuncta sunt malo.⁊ sicut casti
tas ponit in gñe boni essentialiter.sic adulteriū ⁊ mendaciū po
nitur in gñe mali essentialiter. Jn hoc enim nō significat ꝙ defe
ctus sit essentialis actioni.sed ꝙ defectus essentialis est actiōi
fm ꝙ defectiua. Quod aūt dictū est de malicia moris.hoc ipm
intelligendum est ⁊ de bonitate. His visis plana est rñsio ad q̄
stionem.⁊ etiam ad obiecta. Concedo enim ꝙ hec diuisio actōis
non est per differentias essentiales ⁊ intrinsecas. Et rationes q̄
hoc ostendunt concedende sunt. ¶ Ad illud qđ obiicit.ꝙ acci
17 dens potest transmutari circa subiectum. Dōm ꝙ illud non ha
bet veritatem in omni accidente.nec respectu cuiuscunq; subie
cti.sed respectu subiecti permanentis ⁊ fixi. Quando enim acci
dēs cōparat ad aliqđ successiuū.hoc ipso ꝙ adheret ei.inſepa
rabiliter adheret.qz illud statim transit in preteritū ⁊ efficitur
intrāsmutabile.⁊ amplius idem numero resumi non pōt. Act?
enim numeratur subiecto.⁊ tempore.⁊ specie siue termino.⁊ ideo
sicut est alius actus cuius est aliud principiū ⁊ alius terminus
sic est alius actus cuius est mensura alia ⁊ aliud tempus inter
cisione ⁊ renouatiōe facta in ipso actu.⁊ ideo q̄tus motui acci
dat velor ⁊ tardum.tñ motus qui est velor. fm eam partez fm
quā est velor nunq̄ pōt esse tardus. sic ⁊ in proposito intelligē
18 dum est. ¶ Ad illud qđ obiicit.ꝙ accidentia dicuntur esse sepa
rabilia saltez in intellectu. Dōz.ꝙ nunq̄ malicia sic adheret ali
cui actioni quin essentia illius actionis possit preter maliciam
considerari. Cum enim dico actionem malam.⁊ dico actionem ⁊
dico etiam defectum.⁊ vtrūq; per se diuisim possum considera
re. Similiter cū dico actionem bmōi ⁊ actionem hāc duo dico
qz ⁊ monstro ipsam substantiā. ⁊ etiam accidentia sub quibus
substantia ipsa oculis carnis ⁊ mētis habet esse ꝓspicua.⁊ vnū
potest preter alterū ꝓsiderari ⁊ intelligi. malicia autē nō adhe
ret inseparabiliter actioni huius substantie ratione substantie
substrate.sed potius rōne ꝓprietatis vel q̄litatis supaddite.⁊
sicut substātia illa poterat intelligi sine illa ꝓprietate.sic ⁊ ac
19 tio sine malicia. ¶ Ad illud qđ obr.ꝙ aliqs habit? est essentia
liter bonus ⁊ aliquis est essentialiter malus. Dicendum.ꝙ ⁊ si
concedi possit aliquē habitum essentialiter esse bonū.nō tñ con
cedi debet aliquem habitū essentialiter esse malum fm ꝙ est ha
20 bitus. Nā habitus fm ꝙ habit? dicit ens ⁊ bonuz. ¶ Qđ ergo
ipe obiicit de auaritia ⁊ lasciuia nō valet.qz bmōi nō sunt nōia
habituū aie fm ꝙ sunt habit?.l3 fm ꝙ sunt deformes ⁊ defecti
ui.l3 aūt malicia nō sit essentialis habitui fm ꝙ est habit?.pōt
tñ ei esse essentialis fm ꝙ defectiu?.ita etiā contingit reperi cir
ca actū. ¶ Ad illud qđ obr.ꝙ bono in gñe rñdet bonū in spē.⁊ 21
malo in genere fil'r. Dōm.ꝙ malū in gñe siue bonū non dr pro
prie ꝙ sit genus.sed ꝓpter quandā ꝓformitatē quā bz cū gñe.
in hoc ꝙ dicit quandā potentiā indifferentē ad hoc ꝙ fiat me
ritorie vel demeritorie.⁊ dum p circūstātias supadditas deter
minat.quodāmodo specificat.non tñ malū fm ꝙ malus habet
spēs proprias pro eo ꝙ priuatiōes nō sunt in gñe nisi p quan
dam reductionē. Tñ specificatio ⁊ distinctio malor aut attēs
ditur rōne boni qđ priuat per malū.aut ratione boni ad qđ ali
quis conuertit in actu pcti. Et huius signū est ꝙ nō distinguū
tur penes auersionē sed penes conuersionem.

Questio.iij Utrū diuisio actionis deliberatiue p £
+bona ⁊ mala fit p differētias imedia
tas.an sit ponere p differentiā tertiā vicz actionē idifferentem
Et ꝙ sit p differētias imediatas vr.j. Cor.x. Oia in gliaz dei
facite. Et ad Col.iij. Oia quecunq; facitis .siue in verbo.siue
in opere.oia in noie dñi nostri iesu xpi facite. Aut igit actio no
stra est in gloriā dei.aut nō. Si sic est bona. Si nō ergo omitti
tur illud qđ mādat apl's.sed omittere facere qđ precipit semp
est peccā.ergo ois actio vel est meritoria.vel cū pcō.ergo nulla
est indifferens. ¶ Si tu dicas ꝙ est ꝓsiliū. hoc non videtur.
qz ꝓsiliū nec datur de oibus nec absolute sed sub ꝓditione.nec
peccat quis nolēdo facere ꝓsiliū.bonū tria opposita reperiunt
in proposito.ergo nō tenent rōne ꝓsilij. ¶ Jtē Mat.xij. de om
ni verbo ocioso qđ lo.fue.bo.red.rōnē in die iudicij.sed verbū
ociosum est vt dicit Greg.qđ caret rōne iuste necessitatis .⁊ in
tentione pie vtilitatis.sed oē verbū aut bz iustā necessitatem ⁊
piā vtilitatē aut carer illa.ergo si oē verbū aut ē bonū aut ocio
sum.pari rōne ⁊ oē factū.sed de oi ociolo reddem? rōnē .⁊ non
reddem? rōnē nisi de malis .ergo omne verbū vel factū nostrū
vel est bonū vel malū. ¶ Jtē Bern. Jn via dei stare ⁊ nō pro
gredi retrocedere est.l3 qui facit actionē nō meritoriā non pro
cedit in via dei in actione illa.ergo p illā actionē retrocedit .⁊
nō retrocedit nisi p malā.ergo ois actio vel est bona vel est ma
la ⁊ nulla indifferēs. ¶ Jtē voluntates p actiones pueniunt ad
retributiones.sed nihil est mediū quin omnis voluntas aut est
bona aut est mala.nihil est mediū inter retributiones.q̄n etiaz
oēs saluentur vel damnentur.ergo videtur ꝙ nihil est mediuz
inter bonitatē ⁊ maliciā circa actiōes nostras. ¶ Jtē deus est
alpha ⁊ o principiū ⁊ finis.l3 qđ non est a deo sicut a principio,
priuatū est rōne boni.ergo fil'r qđ nō est ad deū sicut ad finem
priuatur rōne boni.priuatio aūt boni nihil aliud est q̄ malum
g̃ qđ nō ē ad deū sicut ad finē est malū.⁊ qđ est ad deū.sicut ad
finē est bonū. hoc ꝓstat.sed ois actio nostra vel est ad deum si
cut ad finem.vel non est ad deum.ergo omnis actio nostra vel
est bona vel est mala. ¶ Jtē cum voluntas nostra ex delibera
tione facit aliquid.aut quiescit in creatura.aut refert ad creā
torē. Si refert ad creatorē bene facit.si quiescit i creatura .ma
le agit ⁊ deordinatur.qz fruitur eo quo est vtendum.ergo vide
tur ꝙ volūtas in omni actione sua vel mereatur vel demereaf.
¶ Sed ꝓtra Ro.vij. Velle mihi adiacet ⁊c.glo. Est velle gra
tie.velle vicij.velle nature.sed actio respondet voluntati.ergo
inter actiones meritoriam ⁊ viciosam cadit aliqua actio media
non ergo omnis actio volūtatis nostre est mala vel bona.sed q̄
dam indifferens. ¶ Jtē leuare festucam de terra nec est bonū
in genere nec malū.nec etiam bonum ex circunstantia nec ma
lum.similiter quantum est de se nec est meritorium nec demer
itoriuz.si ergo bonum moris diuiditur sufficienter per has tres
diuisiones.⁊ nihil est in gñe quod non sit in specie.videtur ꝙ ta
lis actio non sit bona vel mala sed indifferens. ¶ Jrez aliquis
comedit vt satisfaciat appetitui naturali.talis actio non est bo
na bonitate meriti.hoc constat.quia non fit propter deum.nec
ad ipsum refertur.nec est mala malicia culpe.qz peccatum non
concordat nature sed discordat.talis autez actio nature est cō
sona.ergo videtur ꝙ aliqua actio nostra medium teneat inter
bonitatem ⁊ maliciam. ¶ Jtem si omnis actio nostra esset me
ritoria vel demeritoria.cum in eo qui caret charitate nulla sit
meritoria.omnis eius actio esset mala.ergo peccaret i hoc ꝙ va
dit ad ecclesiā . ergo ⁊ in hoc ꝙ facit omnia alia opera . igitur
nunq̄ se disponeret ad gr̃am.immo disponendo magis se elon
garet. ¶ Jtē nulla est actio bona ⁊ meritoria, nisi que fit bona

intentione.ꝛ mediante illa refertur ad debitū finē.ergo si oīs actio nostra esset bona.vel mala.meritoria.vel demeritoria.in oi actione ꝛ cogitatiōe nostra quā in deū nō referim⁹.peccare mus.ergo vix esset aliquis qui non peccaret milies in die.cuz innumerabiles habeam⁹ cogitatiōes ꝛ affectiones in quib⁹ nihil cogitamus de deo.de illis maxime loquor qui magis intendunt actioni.q̄ cōtemplationi. ¶ Item sicut charitas est principium omnium bonorum.sic libido ꝛ concupiscentia est principium ꝛ causa omnium malorum.sed multas actiones faciūt homines tota die quas nō faciunt nec ex libidine.nec ex charitate.immo vel ex amore naturali.vel sociali.vel ex quadā vrbanitate.ciuili ꝛ consuetudine operandi nō videtur ergo ꝙ omnis
22 actio volūtaria sit immediate bona vl mala. ¶ Respōsio. Dicēdum ꝙ cum queritur.vtrum actio diuidatur per bonum ꝛ malum.tūc̄ per differentias immediatas.est questio de actōe voluntatis deliberatiue.fm ꝙ deliberatiua est. illa em̄ est que diuiditur per bonum ꝛ malum. Et qm̄ de actione voluntatis deliberatiue dupliciter est loqui.scz quātum ad genus actiōis.ꝛ in comparatione ad operantem.dupliciter possunt iste differētie ad actionem comparari. Aut fm genus operis.aut respectu operātis. Si primo modo.sic planum est ꝙ nō est diuisio p immediata.immo inter actionem bonā ꝛ malam.actionem indifferentem cōtingit reperiri mediam.ꝛ hoc manifestum est.quia cum triplex sit differētia boni moris.q̄ est bonus fm se.siue principale.ꝛ bonum ex circūstantia.ꝛ bonum in genere.ꝛ econtra. cum triplex sit malus.s.malum in gne.ꝛ malū ex circūstantia.ꝛ
23 malum fm se.inter hec oīa cōtingit reperiri mediū. ¶ Nam inter bonus ꝛ malum fm se quasi media. sunt illa que nec sunt bona fm se.nec sunt mala fm se.sicut sunt bona vel mala in genere vel ex circunstantia. Inter bonū ex circūstantia ꝛ malum ex circunstātia media sunt tam indifferētia. q̄ bona ꝛ mala in genere.oīa em̄ illa indifferēter possunt fieri bona vel mala ex circūstantia. Inter bonū autem in genere.ꝛ malum in genere.cadit medius indifferēs simpliciter.sicut velle comedere.vel velle leuare festucam de terra.que nō dicunt bonitatem moris vel maliciam. Et sic p̄z ꝙ diuisio actionis per bonam ꝛ malam quantus ad genus operis.nō est per differētias immediatas. immo est reperiri differētiam tertiam.ꝛ in hoc cōiter omnes concordant. Si aūt loquamur de bonitate ꝛ malicia actionis in comparatione ad operātem.sic sunt diuerse opiniōes. Nam quidaz dicunt ꝙ est diuisio immediata.nihil em̄ facit homo ex deliberatione qō deus non reputet ei ad premiū. vel nō imputet ei ad aliqō demeritum. Unde in die iudicij vt dicūt.de omni actu deliberatiuo rōnem reddemus. Et huic positioni videntur consonare verba sanctoz qui dicū t. ꝙ nō peribit capillus de capite. nec momentū de tempore.de quo rōnem nō reddemus.sicut dicit Bern̄.ꝛ hoc idē videtur dicere Anſ.ꝙ exigetur a nobis omne tp̄s impensum qualiter fuerit expensum. Et ipsa veritas videtur huic cōsonare.cum dicit.ꝙ de omni verbo ocioso rōnem reddemus. ¶ Sed iste modus dicēdi.aut multuz ampliat viā salutis.aut multum coartat. Nam ad hoc ꝙ sit opus meritoriū aut dicent requiri actualē relationē ip̄l.tus opis ad deum ꝛ in particulari.aut dicent sufficere relationē in habitu ꝛ in vli. Si dicūt ꝙ requirit relatio in particulari.nimis est arta via salutis q: tunc in omni opere qō homo nō refert actualiter insdeuz.de meret ꝛ peccat.qō valde severū est dicere. Si vero sufficeret intentio habitualis ꝛ in vli.tunc qm̄ aliquis proposuisset in corde suo seruire deo in p̄ncipio anni vel mēsis.vel septimane vel diei oīa opera que postea faceret.etiā nihil cogitās de deo essent sibi meritoria. Sed si hoc dicatur valde ampliatur ꝛ largat via salutis.ꝛ in hoc auctoritatibus sanctoz obuiatur qui dicūt eam esse valde artam. ¶ Et ideo est alius modus dicēdi.quodāmodo magis temperatus q̄ sit ille.vicz.ꝙ quedā sint actiones deliberatiue volūtatis que respiciūt ipsam directe.quedam vero sunt que respiciūt ipsaz fm ꝙ regit potētias naturales. ¶ Prima operatio est locutio.q̄ quidē est rationalis.fm ꝙ rōne vtitur Scōa vero est comestio.vel ambulatio.ꝛ sīles. Dicūt ergo ꝙ circa illas operationes que respiciunt voluntatē rōnalē fm ꝙ rōnalis est.nō cōtingit reperiri mediū inter bonitatem ꝛ maliciam.circa alias vero cōtingit. Unde bene ꝓcedunt.ꝙ non oīs actio deliberatiua.vel bona ē vel mala. Locutio autem omnis vel bona est vel mala. Aut em̄ est vtilis.aut ociosa. Et si ociosa. tunc est mala. Si vtilis.tunc est bona. Et propterea dominus dixit. De omni verbo ocioso redde rationem . non de omni facto. Et beatus Jacobus in Cañ.sua dicit. ꝙ qui in verbo non offendit.hic ꝓfectus est vir. Et ꝓpterea dicit quidā.ꝙ verbuz prius debet venire ad limā q̄ ad linguā. Sed tñ adhuc iste modus dicēdi non videtur plene satisfacere.naz velle cogitare de veritate.est actus voluntatis fm ꝙ mouetur rationabiliter.ꝛ tamen frequēter homo cogitat de veritate ita ꝙ non refert ad deum.ꝛ tñ durum est dicere q̄ peccet. Ulterius pōt aliquis loqui alij ex naturali pietate. vel ex ciuili vrbanitate. sicut qui salutat hominez in via.ꝛ tunc valde durū est dicere ꝙ peccet.nec potest dici.ꝙ oīs talis locutio sit meritoria. ¶ Item si plus est facere q̄ dicere.potius reddemus rationem de facto ocioso q̄ de verbo. Unde sancti concludunt hoc a minori.ex verbo cuangelij. ¶ Et ideo est tertius modus dicendi q̄in operibus volūtatis deliberatiue.est ponere mediū inter maliciā ꝛ bonitatem Nam quedam actio a volūtate deliberatiua procedens.est ordinata in finē debitum.s.ad deum. ꝛ hec quidē est bona.ꝛ si sit ex charitate est meritoria vite eterne merito ꝺigni.si autē fiat extra charitatē.meritoria ex merito cōgrui. Quedā vero actio deliberatiua ex voluntate procedēs.est non ordinata.ꝛ hec est diuisio per immediata.sed nō oīs actio non ordinata ad deum tanq̄ ad finē est mala. ¶ Quia quedam nō ordinaī propter in- 24
ordinatā conuersionē ad creaturā. Quedā vero non ordinatur propter operātis negligentiā. Quedam vero non ordinaī propter operātis infirmitatē ꝛ miseriam prima differētia actionis non ordinate est mala malicia cōmissionis. Secūa est mala malicia omissionis. Tertia ꝺo neutro modo est mala.sed est indifferens. Talis aūt actio est qm̄ quis facit aliquam operationem ita ꝙ circa creaturā non afficitur inordinate.nec tñ illam operationem cō parat ad deū.sed facit propter aliquem finē qui respicit indigentiā nature.vt cū aliquis ambulat vt recreetur.vl comedit vt reficiatur.talis actio indifferēs iudicatur.q: deus nec illā remunerat.nec imputat in culpā.ꝛ hoc q: in tali actione nō est malicia cōmissiōis.q: nō est inordinata dilectio.nec etiā omissionis.nō em̄ semp omittit homo qm̄ actiones suas non refert in deum. Indulgetur em̄ nature fragili ꝛ infirme.vt multa possit talia facere.nec deus requirit ab hoīe in tali statu distractōis ꝛ miserie.ꝙ oīa q̄ facit referat ad se.requirit tñ aliqm̄ est loc⁹ ꝛ tempus.ꝛ tūc si homo nō referat omittēdo peccat. Concedēduz est igit sicut rōnes quedā oñdūt.ꝙ diuisio actiōis per bonā ꝛ malā nō est ꝑ differētias immediatas ꝑ eo ꝙ inter has differētias ꝓtingit reperiri mediuz.siue actio ꝓsideret fm genus opis.siue respectu operantis. ¶ Ad illud ergo qō primo 25
obiicit de illo verbo apli. Oīa in gloriā dei facite. Rñdeat aliq̄ ꝙ est ꝓsiliū.aliq̄ ꝙ est p̄ceptum.aliqui ꝙ est finis p̄cepti.sicut illud. Diliges dñm deū tuū ꝛc. Oībus aūt p̄dictis modis predictus sermo pōt intelligi. Pōt em̄ accipi affirmatiue vel negatiue. Et affirmatiue dupl'r.q: hoc signū oīa pōt ibi teneri collective vel distributiue. Si accipiaī negatiue sic est p̄ceptū.ꝛ tunc est sensus.ita faciatis opa vestra.vt nihil faciatis ꝺ gloriā dei. Si aūt intelligaī affirmatiue.ꝛ hoc signū oīs.teneaī distributiue ꝛ diuisim.tunc est cōsiliū ꝛ ammonitio. Admonet em̄ apostolus fm hunc sensum.ꝙ quodlibet opus nr'm referam⁹ in deū ꝛ de quolibet diuisim possumus facere.ꝛ utile est nobis ꝛ expediēs si faciamus. Nullū em̄ est opus deliberatiuum qō a nobis fiat.qō quidē nō possimus facere ꝓpter deū.ꝛ si hoc faceremus melius faceremus q̄ qm̄ non referimus. Si aūt predictus sermo teneaī affirmatiue.ꝛ hoc signū oīa . teneaī collective.tunc nec est p̄ceptū nec ꝓsilium.sed finis precepti ꝛ cōsilij. Ad hoc enim debemus tendere.ꝛ hoc desiderare.ꝙ ad talē statū pueniam⁹. ꝙ oēs cogitatiōes nostras ꝛ affectus in deū referamus. Ꝟ autē tunc obtinebimus.qm̄ deū ex toto corde diligemus. Et sic p̄z ꝙ ex auctoritate illa non concluditur.ꝙ aliquis peccet cum nō refert opus suū in deū actualiter. ¶ Nec valet illud qō obiicit.ꝙ 26
non potest esse ꝓsilium. non em̄ hic accipimus ꝓsilium proprie prout proponit iurisperitis.sed vocamus hic ꝓsiliū quācunq̄ monitionē gñalem.q̄ viā expedit ad pueniendū in salutez.sicut sunt ammonitiōes salomonis in li. prouer.ꝛ ꝓsimiles hortationes ad bonū. ¶ Ad illud qō obiicit.ꝙ reddemus rōnem de omni 27
verbo ocioso. Dicēdum.ꝙ ociosus non dicitur verbū.q: non sit ordinatū in finē solū.sed q: omni caret vtilitate. dum tñ aliquā deberet habere.ꝛ inter tale ociosum ꝛ meritoriū siue bonū cadit mediuz qm̄ aliquis facit aliquid quod non est omnimoda

vtilitate

vtilitate priuatū. nec tñ est ordinatū in deū tanq̄ in finem vltimū. vnde non dr̄ bō esse ociosus semp. qñ non laborat. sed tūc dicit esse ociosus qñ non laborat t deberet laborare. Frequenter tñ illa verba q̄ videnf esse inutilia, vtilia fiunt dū ordinanf ad recreationē aliquā, spūs t exclusionē accidie ſm q̄ refertur būs Bernardus dixisse cū quendā fecit cespitare. ociosum inquit fuit factū. sed nō ociose factū. fecerat em̄ hoc ad letificandum illū quē viderat mestū. ¶ Ad illud qđ obijcit q̄ in via dei stare. est retrocedere. Dōm. q̄ verū est q̄ qñ homo stat cū debeat ambulare t q̄tuz ad illud tps dicit Bern̄. q̄ nō peribit momentū de tpe. Et anſel. q̄ exigeſ a nobis ratio qualiter tps fuerit expensum. Si aūt querat qñ. hoc est difficile. immo impossibile determinare. q̄ diuersis psonis diuersimode se offert opportunitas exeūdi in bonas operationes. t in bonas affectiones t intentiones. t ideo sancti vt reddant nos solliciros terrēt nos t dns ipse cū dicit. Qđ vni dico. oibus dico vigilate. ¶ Ad illud qđ obijcit. q̄ nō est mediū inter voluntates t retributiones Dōm q̄ non est ſic. pro eo q̄ ois homo q̄ nascit. nascit cuz pctō a quo nō liberat nisi p gr̄am t illa gr̄a amittit p culpā. vñ necesse est voluntatē esse gr̄am vel odiosam. t q̄ retributiones rideāt pso nis hinc est q̄ oēs q̄ nō saluanf dānanf. ita q̄ nō est mediū non sic aūt est de actione. q̄ a voluntate in qua est libido. pōt aliqua actio exire etiā p̄eter libidinez moris. Unde sicut istud argumentū nō valet. Uolūtas nō pōt esse sine libidine vel gr̄a q̄ nō pōt mouere sine libidine vel gr̄a. sic nec argumentū p̄ius dictū. ¶ Ad illud qđ obijcit. q̄ oē qđ non est a deo. est priuatū bono. ergo ſil'r omne qđ non est ad deū. Dōm. q̄ non est ſil'e q̄ ordinatio actionis ad deū. tanq̄ ad cām efficientē vel ad principiū attendit. nō solū q̄tū ad esse moris. sed etiā q̄tuz ad esse nature. t ita respicit esse. ordinatio vero q̄tū ad finē respicit bene esse. q̄uis tñ non sit mediū inter ens t nō ens. est tñ mediuz inter bñ esse t male esse moris. pro eo q̄ bonitas moralis non se extēdit ad oēs actiones. sicut bonitas naturalis. ¶ Ad illud qđ obijcit. q̄ si volūtas aliq̄d facit. aut quiescit in creatura. aut refert ad deū. dōm q̄ quiescere dr̄ aliq̄d alicubi dupl'r. Aut q̄ sistit ibi tanq̄ in vltimo fine. t tūc est actio mala malicia mortalis peti. qñ. s. volūtas ponit creaturā sibi pro fine vltimo t p̄cipali. Aut q̄ sic ibi sistit. nō q̄ ibi ponit vltimū finē. sed q̄ nō vlterius tendit. t hoc pōt esse tripl'r. sicut dictū est supra. Aut ex aliqua inordinata affectiōe. qua illi rei alligaf. Aut ex negligētia t torpore. quo negligit referre cū possit t deberet. aut q̄ ex q̄dā imbecillitate t infirmitate aggrauaf. vt difficile sit sibi oēs actiones suas in deū cōuertere. t primis duob' modis est pctñ tertio mō non. ¶ Notandū est tñ q̄ ad b̄ q̄ aliqua actio sit meritoria. nō op̄z q̄ semp̄ q̄s eā referat actualiter in deū. sed sufficit relatio habitualis. ¶ Habitualē aūt relationē voco. non q̄ habeat charitatē p quā sit habilis ad referēdū. sed q̄ in primo die opationis illi' vel alteri' ad quā illa p̄cipit se hz̄ intentionē hz̄ ad deū directā. Uñ si aliq̄s intēdit dare pro deo centū marcas. t incipit dare. t cogitat de deo in pria marca. t in alijs non cogitat. nihilomin' tñ oēs dationes ille sunt ei meritorie t fructuose. si aūt opus alteri' gñis incipet. oporteret q̄ intētio renouaref ad hoc. vt opus esset meritoriū. Per hunc etiā modū intelligiē esse in viris religiosis. q̄ in p̄ncipio ex charitate deuouerūt portare religionis pondus. q̄q̄d etñ faciūt qđ ad suc religionis obseruātiā spectat. ex pria intentōe est eis meritoriuz ad salutē. nisi forteqđ absit p̄na intētio supueniat. In alijs aūt q̄ ad religionē nō spectāt sec' est. q̄ illa intētio nō se extēdit ad alia habitualiter. t ideo nō est parue securitatis t vtilitatis religionē intrare. Fuerūt tñ q̄ dixerūt. q̄ habitualis intētio solū sufficit ad meritū satisfactōis. Opus etñ satisfactoriū est. si fiat in charitate. ¶ Ad hoc aūt q̄ opus sit meritoriū vite eterne. dicūt necesse esse cō currere actualē intētionē. q̄ nullū op' est meritoriū. nisi fiat a charitate actualiter mouēte. Probabilius tñ est dicere. sicut dictū est. q̄ ad vtrūq̄ sufficiat relatio habitualis. ¶ Relationē aūt habitualē voco nō qua q̄s in gñali refert ad deū oia opa diei vel anni. hz̄ qua q̄s refert aliq̄d op' ad deū ita q̄ op' sequēs directā hz̄ ad op' primū ordinatione t p̄ntia. sicut est in illo q̄ dat centū marcas. vel intendit ire ad sanctū Jacobum. in alijs aūt nō habet locū. Habitualē etiā intentionem siue relationem voco. quando non p̄cogitato in actu vt tunc fine vltimo fine deo ex sola boni op̄is consideratione ipsa charitas p̄ opta. vel aliqua alia virt' charitate informata ad ip̄m bonum opus inclinat. sicut vir obediēs meretur obediēdo prelato sibi p̄cipienti. etiā si nihil de deo cogitet. sed ſoltū consideret q̄ bonum est obedire.

Consequēter q̄ritur circa scōm p̄incipale scz̄ de compatione actionis male ad volūtatem. Et circa hoc queruntur tria. Primo q̄ritur. vtrū omne pctñ actuale. tam mortale q̄ veniale sit voluntarium. Scōo q̄ritur. vtrum omne pctñ mortale sit circa voluntatem. sicut circa subiectum. Tertio q̄ritur vtrum puniri. sicut etiam peccare sit ipsius voluntatis p̄opriū. D

Questio. j. Utrū omne pctñ actuale sit voluntariū ¶ Et cū certū sit de mortali q̄ sic q̄ritur de veniali. Et q̄ oē pctñ vēiale sit voluntariū vr̄. sicut dcit Aug. t habef in lr̄a. Usq̄z adeo pctñ voluntarium est. vt nullo mō sit pctñ nisi sit voluntariū. ergo si pctñ veniale pctñ est. ergo necesse est ipm esse voluntariū. Si tu dicas. q̄ oē pctñ est volūtarium. Aut voluntate ppria. Aut volūtate ade. t veniale est peccatū. q̄ voluntariū voluntate ade. Objcit contra hoc. q̄ si ad rationē pcti venialis sufficit q̄ sit voluntariū volūtate ade. cū illud pctñ qđ adam transfudit in nos sit pctñ originale. veniale pctñ esset originale. qđ si hoc est falsum restat q̄ t primum. ¶ Itē mor' inordinati t ad illicita q̄ dicunf esse in nobis pctā non sunt pctā. nec in paruulis. nec in furiosis. hoc aūt nō est. nisi q̄ non mouenf vsu rōnis t voluntatis. ergo vr̄ q̄ hmōi pctā sint in nobis volūtaria volūtate ppria. ¶ Itē qñ stomachus exinanitus ante hozā comestionis appetit comedere. nulla est ibi culpa. q̄uis sit ille appetitus immoderat'. t ad illud qđ nō licet tali tpe. hoc aūt non est nisi q̄ motus ille inest de necessitate ergo videf q̄ ad hoc q̄ aliquis motus ad illicitū fit veniale pctñ. nec esse sit ipm esse voluntarium. ¶ Item omne qđ quis facit. aut facit naturaliter aut facit volūtarie. aut violēter. Si igitur venialia p̄mittimus. aut ergo per violentiā. aut p naturam. aut p voluntatē. Si p violentiā. ergo nulla est ibi culpa. Si per naturā. ſil'r q̄ in bis que fiunt naturaliter. nō est culpa ergo si pctñ veniale culpa ē. necesse est q̄ sit a volūtate. ¶ Itē demonstrato aliquo veniali. aut pōt aliquis vitare hoc pctñ. aut non pōt. Si non pōt t nullus peccat in eo qđ vitare nō pōt ergo cōmittendo hoc pctñ non peccat. Si pōt vitare. t qđ cōmittimus potentes vitare. committimus voluntarie. ergo ꝛc. ¶ Sed contra. Prouerb. xxiij. Septies in die ꝛc. Blo. Singulis diebus per necessitatē vel fragilitatē carnis vel volētes vel inuiti peccamus. Si ergo peccamus venialiter. vel velim' vel nolimus. videf q̄ non omne pctñ veniale sit voluntarium. ¶ Itē Aug. in li. retrac. Sunt inquit quedā necessitate facta improbanda. vt qui vult recte facere. t non pōt. Unde est illud Apostoli. Non qđ volo. hoc facio bonum. sed qđ odi malum. sed talia sunt peccata venialia. ergo aliqua venialia sunt de necessitate. non ergo a voluntate. ¶ Item Aug. xix. de ciui. dei. Non nullum vicium est. cum caro concupiscit aduersus spiritum. sed caro concupiscit aduersus spiritum frequēter ipso nolente. sicut in lr̄a habef. ergo velit nolit hō peccat venialiter. nō ergo omne pctñ veniale est voluntrarium. Minor probaf in lr̄a. Ille q̄ concupiscente aduersus spūm carne nō ea q̄ vult facit. concupiscit quidē nolēs. t in eo facit qđ nō vult. ¶ Itē pctā venialia sunt f nobis ex repugnātia sensualitatis ad rōnē. t etiā ex surreptiōe sicut sunt primi motus. sed velimus nolimus est in nobis repugnantia sensualitatis. t multi etiā mor' inordinati ex surreptione surgunt. si igitur voluntas non pōt sensualitatē domare. t qđ est ex surreptiōe preuenit voluntatē. videf q̄ pctā venialia q̄ sunt primi motus. nō sunt volūtaria. ¶ Item aut aliqđ pctñ veniale. est inuolūtarium. aut nō. Si sic. habeo p̄positum. Si nō igitur omne pctñ veniale est volūtarium. sed omne volūtarium per voluntatem vitari pōt. ergo per voluntatem potest quis vitare omne veniale pctñ. igitur pōt quis cauere vt nun q̄ peccet venialiter. si igitur hoc est impossibile qđ aliquis diu viuat in hac carne. quin cōmittat aliqđ veniale. videf q̄ necessarium sit ponere aliqđ veniale pctñ nō esse volūtariū. ¶ Rñ. Dicēdum q̄ volūtarium potest dici aliquid tripl'r. Aut volūtate aliena. aut volūtate ppria. aut partim volūtate aliena ptim volūtate ppria. Et ſm hūc triplicē modum distinguēdi voluntariū, triplex est dr̄ia pcti. Pctñ nāe originale volūtariū ē. hz̄

non volũtate eius in quo est. sed volũtate ei⁹ a quo. s. ade. Adã
eñ volũtaria trãsgressione corrupit se ⁊ totã posteritatẽ. Volũ
tariũ aũt volũtate ꝓpria est pctm̃ actuale mortale. hoc quidẽ
genere pcti nullus peccat nisi ꝓsentiẽs. Voluntariũ aũt medio
mõ. s. partim voluntate ꝓpria partim volũtate aliena est venia
le pctm̃. illud maxie qõ ꝓsurgit ex repugnãtia carnis ad spm̃.
vel corruptiõis viriũ alẽ. hoc inquã pctm̃. q⁹ partim est a volũ
tate aliena. partim a volũtate ꝓpria. ideo quodãmõ ſm Aug. te
net rõnẽ pene. quodãmodo rõnẽ culpe. ꝓpterea dicit Aug. Qui
bõ nõ voluit vitare pctm̃ dũ valuit. inflictũ est vt nõ possit dum
velit. Voluntariũ inquã dr̃ p ꝓparationẽ ad voluntatẽ ade. q⁹
adã deliberatiue voluit. vñ ⁊ corruptio subsecuta est. ex q̃ oriun
tur in nobis mor⁹ inordinati q̃ dicunt esse pctã venialia. Volũ
tariũ aũt volũtate ꝓpria siue peccãtis. nõ ẽ oẽ pctm̃ vẽiale sim
plr. ſz ſm q̃d. Illud eñ est volũtariũ simplr q̃ est a volũtate p̃
ambula ⁊ mouẽte. Illud aũt qõ oriẽ ꝓcomitãte volũtate ⁊ nõ p
bidẽte vel p̃cauẽte dũ possit ꝓhibere vel p̃cauere. dr̃ volũtariũ
quodãmõ siue interp̃tatiue. p eo q̃ talis deordinatio volũtati
ĩputat. ⁊ b̃ mõ saltẽ oẽ pctm̃ veniale dr̃ volũtariũ. q⁹ nemo pec
cat venialiter nisi cũ b⁹ volũtatis vsum nemo etiã venialr pec
cat in eo q̃ nullo mõ pot ꝓhibere. nec etiã potuit p̃cauere. Ve
nialia ei pctã ⁊ si oĩa nõ possint p̃cauri nec prohiberi. nullũ tm̃
est singulare pctm̃ q̃nõ possit ꝓhiberi. vel q̃ saltẽ nõ poterit p̃
cauri. Licet eñ aliq̃s sit statꝰ in quo necesse est aliquẽ cadere i
aliq̃ pctm̃ determinatũ. illũ tm̃ statũ potuit q̃s p̃cauere. ⁊ tõ si
nõ p̃cauerit. volũtati ei⁹ ĩputat. Quistũc illud ꝓhibere nõ pos
sit. Lõcedẽde sunt igit rõnes oñdẽtes q̃ oẽ pctm̃ actuale ẽ vo
luntariũ. nã mortale est volũtariũ simplr. veniale aũt vl est vo
luntariũ simplr. sicut illud q̃ fit ex deliberatõe. vt mẽdaciũ io
cosum. vel ſm q̃d. siue quodãmõ. sicut illud q̃ fit ex surreptiõe
37 sicut sunt primi mor⁹. ¶ Ad illud g̃ qõ prio obr̃ in ꝛariũ q̃ singu
lis dieb⁹ inuiti peccam⁹. dõm q̃ in gl. illa dr̃ aliq̃s inuit⁹ pecca
re nõ p priuationẽ volũtatis oĩmodã. sed p priuationẽ volũta
tis plene siue ꝓplacẽtie. ⁊ b̃ quidẽ verũ est q̃ frequẽter iuiti pec
cam⁹. ⁊ nobis displicet q̃ sic inordinate mouemur. si tm̃ bñ pca
uissem⁹. in hũc actũ vel illũ nõ incidissem⁹. ſz nõ sic possim⁹ pca
uere q̃n in aliq̃ cadam⁹. Sicut exẽplũ ponit in nauta qui pot
p̃cauere ⁊ custodire ne aqua p aliq̃ foramẽ determinatũ ingre
diat. nõ tm̃ pot facere q̃ p nullũ bẽat ingressum. ¶ Ad illud qõ
38 obr̃ q̃ q̃dã necessitate facta sunt ĩprobãda. dõm q̃ Aug. loquit
de necessitate venialiũ non q̃tũ ad hoc veniale vel illud deter
minate. ſz gñaliter q̃tũ ad pctã venialia. vel etiã q̃tũ ad aliq̃
genus venialis pcti. sicut videm⁹ in iuuene ⁊ forti q̃ nunq̃ pot
olno vitare motus carnis. ſz possit hac hora vel illa hũc motus
vel illũ vitare. ⁊ q⁹ nihil ĩpedit q̃ sit necessitas q̃dã in vsu. ⁊ vo
luntas quodãmõ in particulari. ideo auctoritas illa non obuiat
bis q̃ dicta sunt. ¶ Ad illud qõ obr̃ q̃ nõ nullũ viciũ est cũ caro
39 ꝓcupiscit aduersus spm̃. dõs q̃ verũ est sed qõ subiũgit q̃ neces
sariũ est ꝓcupiscere. dõm q̃ verus est de ꝓcupiscẽtia loquendo
gñaliter. de ꝓcupiscẽtia vero cuiꝰ vel illius b̃ tpe vel illo nõ est
verũ. Et q̃ dic aug. q̃ ꝓcupiscit nolẽs. ⁊ apls. qõ nolo malus b̃
ago. nõ priuat olmodo volũtatẽ. sed b̃ priuat q̃ volũtas non est
40 ibi mouẽs pncipale. ¶ Ad illud qõ obr̃ q̃ pmi mor⁹ sunt ex sur
reptione. ⁊ ex rebelliõe iam ps rũsio p ea q̃ dicta sunt. verũ cuiꝰ
est q̃ phibere vel p̃cauere nõ pñt gñaliter. ita q̃ nullꝰ insurgat
q̃libet tũ p se p̃cauere pot. Et rõ huiꝰ est. q⁹ nos nõ ponim⁹ pctm̃
esse circa primos mor⁹ nutritiue sicut gñatiue. actus eñ nutri
tiue necessarius est ad salutẽ nutriti. nõ autẽ actus generatiue
ſz ⁊ alia ratio possit assignari. q⁹ nutritiua est corrupta tm̃. gña
tiua. corrupta est ⁊ infecta. ꝓpria tm̃ ratio melius valet. Nam si
cut vult Aug. in prio de ciui. dei. Si aliqua mulier corrumpat
violenter. si olno repugnat. absq̃ oi culpa est. ⁊ tm̃ a delectatõe
olno imunis non est. Ait eñ sic. Si illa ꝓcupiscibilis inobedi
tia q̃ adhuc in mẽbris habitat ꝓter voluntatis legẽ. q⁹ lege sua
mouet. ab oi culpa immunis est in corpe nõ ꝓsentiẽtis. Ex b̃ ps
q̃ si venialia rõnẽ culpe bñt. b̃ est q⁹ a voluntate in ꝑticulari ⁊
diuisim vitari ⁊ p̃cauri pñt. ¶ Ad illud q̃ obiciẽ q̃ si pot vita
41 ri b̃ ⁊ illud ⁊ sic de singulis. ergo oẽ. dõm q̃ hoc est duplex. iste
pot vitare oẽ pctm̃ veniale. sicut b̃. iste pot vincere oẽm bonũ.
Aut q⁹ potẽtia vitãdi vel vincẽdi ꝓparat ad obiectũ ꝓiunctim
vel diuisim. Si diuisim sic vera est ista. iste pot vitare vel p̃ca
uere oẽ veniale pctm̃. q⁹ nõ ẽ dare aliq̃ qõ nõ possit vitari. Si
aũt ꝓiunctim. tũc est falsa. ẽ eñ sensus q̃ possit facere vt olno sit
abſq̃ veniali pctõ. ⁊ in hoc sensu dr̃ q̃ nõ possum⁹ oĩa pctã ve
nialia vitare. Nec valet rõ illa. possũ vitare b̃ ⁊ illud ⁊ illud. ẽ
oĩa simul. imo est ibi figura dictõis. siue ex diuersa suppositiõe
hui⁹ q̃ dico veniale. siue potr⁹. q⁹ procedit a plurib⁹ determina
tis suppositionib⁹ hui⁹ verbi pot ad vnã. sicut si argueret. iste
pot ferre hunc lapidẽ ⁊ illum. ⁊ illũ ⁊ sic vsq̃ ad decẽ lapides. ẽ
pot ferre bos decẽ lapides. ⁊ sicut si diceret. bõ est plato. homo
est fortes. ergo bõ est fortes ⁊ plato premisse sunt vere ⁊ ꝛclusio
falsa. ⁊ procedit ꝓ plurib⁹ suppositionibus determinatis ad
vnã. ¶ Suppositio aũt determinata dicit q̃ terminus nõ cõ- 42
funditur. sed debet reddere locutionẽ veram pro vno. sicut est cũ
dicitur bõ currit. sic ⁊ in ꝓposito intelligẽdum est q⁹ hoc verbũ
pot ꝓ utraq̃ accipitur respectu oĩs venialis coniunctim. respicit
omne veniale tanq̃ obiectum vnum. ⁊ dicit vnã perfectã poten
tiam excedentẽ ⁊ vincentẽ oẽm impulsum ad veniale peccatus
sicut si diceretur. Iste pot vincere decem oues vel ferre decẽ la
pides. ⁊ sic patet q̃ ille processus non tenet. q⁹ non seruatur ibi
lex illationis recte.

Questio. ij. Utrũ oẽ pctm̃ sit circa voluntatẽ sicut circa subiectum ꝓprius. Et q̃ sic videt 43
primo p Anselm. in li. de pctõ originali. Nusq̃ nisi in volũtate pec
catũ est. ¶ Itẽ boc ꝓbat sum talr rõne. Obẽdra ⁊ opa ⁊ q̃cq̃
quid nos sumus subiecit deus voluntati. q̃cq̃d igit faciunt to
tum imputandũ est voluntati. si ergo in ea potẽtia est culpa cui
imputat. ⁊ oĩs culpa voluntati ĩputat. ergo oĩs culpa est in vo
luntate tanq̃ in subiecto ꝓprio. ¶ Itẽ in ea sola potẽtia est cul
pa in qua nata est esse iusticia. q⁹ opposita nata sunt fieri circa
idem. sed iusticia est in voluntate tanq̃ in subiecto. q⁹ vt dicit
Anselm. Justicia nihil aliud est q̃ volũtatis rectitudo. ergo i ea
dem potẽtia. s. in voluntate est culpa tanq̃ in subiecto ꝓprio.
¶ Itẽ in ea sola potẽtia est culpa q̃ cogi non pot. nã null⁹ pec
cat nisi in eo a quo libere pot abstinere. sed sola potẽtia volun
tatis est q̃ cogi non pot. ergo ꝛc. ¶ Item in ea sola potentia est
culpa que aliquando denominatur bona. aliquando mala. sed
nos non dicimur habere intelligẽtiam vel memoriam malã sed
solum voluntatem malã. si ergo accidens denominat subiectus
⁊ culpa denominat solam voluntatem. ergo culpa est in sola vo
luntate tanq̃ in subiecto ꝓprio. ¶ Item in ea sola potẽtia est
culpa tanq̃ in subiecto ꝓprio ad cuius actum ꝓparatur sicut
ad causam ꝓximã ⁊ immediatã. sed nulla potentia anime est
causa ꝓxima ⁊ immediata culpe. nisi sola potẽtia rationalis.
nam memorari malum vel intelligere malum non est culpa. sed
velle malum culpa est. ergo ꝛc. ¶ Sed contra nũq̃ peccat mor
taliter nisi per ꝓsensum. sed ꝓsensus non tantummodo est volũ
tatis. sed etiam rationis. si ergo culpa est circa illam potentiam
per cuius actum perpetratur. ergo non tantũ est circa voluntа
tem. sed etiã circa rationẽ. ¶ Itẽ non tantus peccatur affectio
ne. sed etiã peccatur oblitione. Sicut dicitur Deute. vj. Cauе
ne obliuiscaris domini dei tui. ⁊ frequenter in scriptura repre
hendit eos dominus qui eius sunt oblitꝰ. ergo si oblitio est in
memoria. videtur q̃ non tantum pctm̃ sit in voluntate. sed etiã
in memoria. ¶ Itẽ non solum peccatur delectatione. verũ etiã
cogitatione. ſm q̃ homo ꝓfitetur quotidie. sed cogitatio est in
tellectus non affectus. ergo non tm̃ in affectu verum etiã in in
tellectu habet esse peccatum. ¶ Itẽ non tantũ peccatur delibe
ratione. verus etiã suggestione. ſm q̃ vult Greg. sed suggestio
est in parte sensibili. ergo peccatum non tantum est in parte ra
tionali. sed etiã in parte sensibili. ¶ Itẽ peccatum est deformi
tas formaliter loquẽdo. sed ꝓstat q̃ omni pctõ imago deforma
tur. nam quodlibet peccatum quantum est de se gratiam expel
lit que est reformatiua imaginis. ergo si mago non tantã respi
cit voluntatẽ. sed etiam alias potẽtias. videtur q̃ peccatũ non
solum in voluntate. sed etiã in aliis potẽtijs habeat esse. ¶ Itẽ
nullus amat nisi quod iudicat esse amandum. ergo ante amorẽ
inordinatum ꝑcedit iudicium inordinatum. si ergo peccatum iu
dicium inordinatum non potuit esse pena. q⁹ non ꝑcedit culpã.
necesse est q̃ fuerit culpa. ergo prius est peccatum in ratione q̃
in voluntate. potius igitur videtur q̃ subiectus pcti debeat as
signari ratio q̃ voluntas. ¶ Rñ. ad predictorum intelligẽtiam 45
est notandum q̃ peccatum de sua ratione duo dicit. Dicit enim
deordinationẽ siue priuationẽ ordinis circa actum alicuius po
tentie. dicit nihilominus illam deordinationẽ vt dignam vitu
peratione ⁊ punitiõe. ⁊ q̃tũ ad primũ peccatus tenet rõnẽ vicij
aliquo

aliquo mō corrūpētis. quantū ad scōm tenet rōnē culpe ⁊ demeriti. Cū ergo cōparamus pctm̄ ad subiectū ppriū. aut loq̄mur de ipso inquātū est viciū. Si de ipso loq̄mur inquātū est culpa ⁊ demeritū. sic p̄ priē ⁊ p̄cise respicit li. ar. Cūm enī li. ar. cōmissus est regimē totius bois. si aliqua deordinatio fiat in regno totius aīe ipi li. ar. imputab. Cūm si oīa mēbra p̄ que p̄summata est ⁊ oēs potentie in q̄bus aliqua deordinatio fagta est traberenf in cām oīa cōgrerenf de li. ar. cui subiecta sunt. ⁊ ei dns totū imputaret quicquid in eis malū gestū fuit. Cūm tollab li. ar. iā nullo mō erit pctm̄. Et q⁹ libertas arbitrij p̄incipalr residet penes voluntatē sicut in p̄cedētibus ostensum fuit. hinc ē q̄ culpa sub rōne culpe in voluntate tanq̄ in subiecto ppio ōr esse. Si aūt loquamur de culpa f̄m q̄ est viciū. sic dupl'r adhuc loq̄ contingit. cū pctm̄ dicab viciū inquātū deordinat aliquē actū alicui⁹ potētie f̄m q̄ deordinatio illa dupl'r b⁹ cōparari. sic ⁊ pctm̄ vt est vitiū. Cōparab aūt deordinatio illa ad actū alicuius potētie tāq̄ ad materiale circa qō ⁊ tāq̄ ad causale a quo. Si igit loquamur de illa deordinatione materialiter. sic dico q̄ nō solum circa actum voluntatis. sed etiā circa actus aliarū potentiarū aīe p̄sistit. Actus enī ⁊ memorie ⁊ intelligētie ⁊ aliarum potētiarū aīe subiacētiū voluntati deordinari babēt p diuersa pctā. ¶ Si aūt loquamur de illa deordinatione causaliter.
44 Sic ois talis deordinatio est a volūtate. Si aūt querab rō buius. dōm q̄ huius ratio est. triplex. Prima q⁹ penes voluntatē consistit regiminis dn̄ium. Scōa q⁹ in ipsa reperit rectitudinis p̄incipiū. Tertia vō q⁹ ad ipsam ptinet regiminis cōplementū. In ipsa nāq̄ consistit regiminis dn̄ium. pro eo q̄ ipsa alijs potētijs imperat. ⁊ ei a nulla imperab. In ipsa etiā attendit rectitudinis p̄incipiū. amor enī p̄incipiū est rectitudinis ⁊ obligatis. sicut odit Aug. Cūm bonus amor est fundamētū ciuitatis dei. ⁊ malus fundamētū ciuitatis diaboli. Et rō buius est. q⁹ amor est radix oīm affectionū ⁊ tante adherētie. vt trāsformet amantē in amatum. Penes etiā ipsam consistit rectitudinis ⁊ regiminis cōplementū. cūm ipsius obiectū. est bonum. bonū aūt ⁊ finis est idem. Et q⁹ indirectione ad fīnē cōsistit bonitatis cōpletio. in obliquatione vō cōsistit bonitatis amissio. hinc est q̄ ab ipsa voluntate orit oē pctm̄. Et ꝓpterea Aug. in li. de duabus aīabus diffinies pctm̄ dicit q̄ pcm̄ ē voluntas assequēdi vel retinēdi qō iustícia vetat ⁊ a quo liberū est abstinere. p hoc aūt qō dicit volūtas assequendi ⁊c. describit pctm̄ f̄m q̄ est viciū ⁊ deordinatio q̄ a volūtate ortum b⁹. Per hoc aūt q̄ dicit a quo liberū est abstinere. notificat pctm̄ f̄m q̄ tenet rōnē culpe. q⁹ nemo culpab in eo qō vitare nō pōt. sicut ipse dicit ibidē. Sic igit p⁹ q̄ pctm̄ inquātū tenet rōnem culpe. volūtatē respicit. vt subiectū. inquātū etiā tenet rōnē viti respicit volūtatē vt p̄incipiū ⁊ vt subiectū primū. ly aliquo mō respiciat actus aliarū potētiarū. Cūm rōes q̄ ad primā partem inducunt ꝓcedēde sunt. ¶ Ad illud ergo qō primo obī. q̄
45 tem inducunt ꝓcedēde sunt. ¶ Ad illud ergo qō primo obī. q̄ nō peccamus nisi ꝓsentiēdo. dōm q̄ ⁊ si ꝓsensus respiciat simil' rōnē ⁊ voluntatē. p̄incipalius tm̄ ⁊ cōpletius volūtatē respicit q⁹ in ea ꝓsummab. Quantūcūq̄ enī rō deliberet. nisi voluntas alterū p̄optet. nūq̄ eligit nec ꝓsentit. ⁊ qō est ibi culpe ⁊ iniusticie. hoc est rationem volūtatis adūcte. ¶ Ad tria sequētia q̄
46 peccab oblīuione cogitatione ⁊ suggestione. p⁹ rīsio ex dictis q̄ dicta sunt. nā talia nō sunt pctā nisi q⁹ voluntaria. Cūm nūq̄ circa actum memorie culpa ꝓsistit. nec etiā circa actū intelligētie nisi eis imisceat se volūtas vel añcedenter vel cōcomitāter vel ꝓsir. Silr nec suggestio si est oino ab extrinseco est culpa. sed illa que est ab intrinseco. que quodāmodo voluntaria est. siue q⁹ a voluntate ade habuit ortum. siue q⁹ a voluntate peccātis
47 non p̄recauef. ¶ Ad illud qō obī q̄ pctm̄ deformat totam imaginē. Dōm q̄ ⁊ si tota imago deformef ⁊ vitiet. illa tm̄ sola deformatio que est in voluntate est illa que est rō inculpādi. ⁊ iō non sequit q̄ culpa respiciat alias potētias aīe sub rōe culpe.
48 q̄uis circa actus earum ꝓsistat corruptio vitiosa. ¶ Ad illud qō obī q̄ oēm malā voluntatē p̄cedit malū iudiciū. Dōm q̄ verum est quantum ad actum voluntatis qui quidē est ꝓsensus plenarius. attū nunq̄ in creatura rōali f̄m q̄ instituta fuit iudicij erroneū. nisi voluntas se illo iudicio imisceret. nunq̄ enī adaz p̄esumpsisset. vel de se p̄esumptuose iudicasset nisi amore voluntatis nimiū sibi adbesisset. Unde amor mirabilr puertit iudiciū. Licz igit primus angelus siue adam qū peccauit p̄ius p̄sumpserit q̄ ambierit. illius tm̄ p̄sumptiōis. puersitas a voluntate babuit ortū. ⁊ ambitionis scelus involuntate fuit ꝓsummatū. ⁊ ita pctm̄ respicit voluntatē p̄incipalr. tum q⁹ in ipsa primo inchoab. tum q⁹ in ipsa ꝓsummab. ideo recte dr subiectū primū pcti. q⁹ ⁊ primum est originē. primū et iā cōplemēto siue ꝓsummatione.

Questio. iij. Utrū sicut peccare ficēt puniri sit voluntatis p̄opriū. Et q̄ sic vī Aug. de originali pctō. Miratur[inquit]forte aliquis cur p̄ culpā voluntatis. mēbra puniuntur ⁊ sensus. verū nō est ita. non enī punitur nisi voluntas. nā nibil est alicui pena nisi qō contravoluntatē est. ⁊ nulla res penā sentit. nisi que voluntatē b⁹. membra aūt ⁊ sensus per se nibil volunt. sicut igit volūtas mēbris ⁊ sensibus operab. ita in ipsis ipsa aut torquef aut delectatur Et bac autoritate babef que claudit in se ratiocinationē q̄ p̄priū sit voluntatis puniri. ¶ Itē Aug. in li. xxxiij. qōnū. Voluntas quippe ipsa punitur. siue sit animi supplicium. siue corporis vt que delectatur in pctis ipsa plectatur i penis. ¶ Itē ratione. Oppositā nata sunt fieri circa idem. sed voluntarium ⁊ inuoluntarium sunt opposita. sed pena est affectio inuoluntaria. sicut dicit Aug. in li. de li. ar. ergo sicut culpa que est affectio voluntaria respicit voluntatem tanq̄ illud a quo est. sic vī q̄ pena respiciat voluntatē tanq̄ illud contra qō est. ¶ Itē culpa est meritum pene. sed meritum respectu premij. ⁊ babet rationē ordinis. ⁊ b⁹ rationē dispositionis. si ergo dispositio. Aud ad qō disponit sunt in eodem. ⁊ culpa vt in ratione culpe est. potius respicit voluntatem. ergo ⁊ pena. ¶ Sed contra. q⁹ tuor vt dicit Beda inflicta sunt nobis pro peccato. s. ignorantia malicia infirmitas concupiscētia. sed qō infligitur pro peccato est pena. ergo ignorantia est pena. sed constat q̄ ignorantia non respicit voluntatem sed rationem. ergo ⁊c. ¶ Item duplex est pena in futuro. videlz pena damni. ⁊ pena sensus. sed pena damni que est carentia visionis dei. non tm̄ respicit volūtatem. immo multo magis respicit rationem. pena vō sensus que est in concremātione ignis. multo magis respicit partem sensibilem ⁊ coniunctum q̄ respiciat voluntatem rationalem. cum sentire sit passio cōiuncti. ergo vī q̄ pena p̄incipalius respiciat alias potentias anime q̄ voluntatem. ¶ Item si pena respicit voluntatem. aut boc est. q⁹ est f̄m voluntatem. aut q⁹ ē contra voluntatem. Si q⁹ f̄m voluntatem. ergo nemo puniretur nisi qui vellet. qō plane falsus est. Si q⁹ contra voluntatē. ergo cum vir iustus voluntarie sustineat oēs penas ⁊ maxime xp̄s. nulli viro iusto. nec etiam xp̄o penalis esset aliqua passio qō manifeste falsum est. ¶ Item si pena respiceret voluntatem tanq̄ subiectum p̄opriū. ergo sicut nemo potest peccare nisi qui babet vsum voluntatis. sic nemo posset puniri nisi qui vo- 49
luntatis vsum baberet. sed boc est plane falsum. nā paruuli puniuntur p̄o peccatis parentum. ⁊ multa etiam tormenta pati untur non solum in habitu. verū etiam in actu. ergo ⁊c.

¶ Rñ. dōm q̄ pena ratione pene duo notat. videlz nocumētū nature. ⁊ instrumentum diuine iusticie. vnum tanq̄ materiale reliquum tanq̄ formale. Unde pena ⁊ est vitio. ⁊ est etiam passio. Cum ergo pena cōparatur ad aliquid. boc pōt esse aut inquantum vitio aut inquantum passio. Si inquantum vitio. sic proprie habet compararī ad ipsam voluntatem. deus enim nō vlciscitur se de manu vel pede vel aliqua potētia sensitiua. sed de voluntate deliberatiua. de qua vlciscitur deus non solum affligendo ipsam in se. sed etiam affligendo eam in ceteris mēbris corporis in quibus ipsa cupiebat delectari. Si aūt comparetur pena ad aliquid inquantum est passio. sic dicendū est q̄ cum non quecūq̄ passio pena sit f̄m completam rationē pene. sed passio ledens passio affligens passio displicens sic pena f̄m q̄ plene tenet rationem pene. s. pena que facit hominem recte miserum. adhuc respicit voluntatem ratione sui complentiui. Nemo enim plene miser est. sicut dicit Aug. ex boc q̄ patitur solum. sed ex boc q̄ patitur ⁊ scit se pati. ⁊ non vult se pati. Scōm aūt q̄ passio tenet semiplenam rationē pene. prout dicit passio ledēs vel affligens in eo in quo nō est nata esse quàtum est de prima conditione nature. sic non tm̄ respicit voluntatem. sed etiam omnes potētias anime. ⁊ omnia membra corporis. non tm̄ respicit illa sine voluntate. q⁹ in nullo potest esse pena. nisi in quo est rationalis voluntas. Unde bruta q̄uis patiantur non tm̄ puniuntur. Sic igitur patet q̄ pena ⁊ inquātū

est vltio ⁊ inquantum est passio plene tenēs rationē pene. directe respicit ipsam voluntatē ita q̄ p prius est ipsius voluntatis puniri. Unde cōcedē de sunt rationes que boc
Dī. xlij. ostendunt. Inquantū ñ est passio ledens vel affligens habet respicere alias potentias ⁊ etiam corporis organa. Et ſm hoc p̄z responsio ad rationes
50 que ad oppositum induc̄untur. ¶ Ad illud enim q̄d obj̄citur de ignorantia ⁊ pena dāni ⁊ sensus p̄z responsio. Nā ⁊ si ignorantia dicat priuationē alicuius boni q̄d respici-
Prima obiectō at cognitiuā. ⁊ similiter pena dāni. ⁊ similiter pena sensus priuationē delectationis ⁊ quietis partis sensitiue. totuſ boc tamen deus ordinat ad vin-
Rñ. dicandum ⁊ vlciscendū se de voluntate. ipsa enī est que directe aduersat diuine iusticie. dū perpetrat iniusticiā. ⁊ ideo ordo diuine iusticie puniēntis directe respicit illius deordinationis remotionem. ipsa etiam sola fuit que sibi se principium posuit ⁊ deum derelinquendo contempſit dum peccauit. ⁊ ideo debet p penarum multitudinem in seruitutem dei redigi. vt que debonorauit deū voluntarie ꝓtemnendo. bonorē ipsius inuoluntarie
Scōa obiectō supplicia patiēdo. ¶ Ad illud q̄d obj̄citur q̄ in vitio iustis ⁊ in x̄po nō fuit
51 pena inuoluntaria. dm q̄ sibi non tenet pena rationem vltionis. nisi relata ad voluntatē ade peccatricem. respectu cuius voluntatis omnis pena ē inuoluntaria. q: voluntas peccatrix querit oblectationem querendo oblectationem ⁊ refugit pas-
Rñ. 52 sionē. ¶ Ad illud q̄d obj̄citur de paruulo qui patitur penas. rñderi pōt sicut ad hoc.

Distinc. xlij.

Descendit ad spāles differētias peccati in cōi.

Tertia obiectō

Cum autem voluntas mala et operatio ⁊c. Supra ostendit mgr̄ qualr̄ peccī

Inquirit differentiā inter peccata opis ⁊ voluntatis ⁊ determinat ſm duplicē opinionē. a

Cum autē voluntas mala ⁊ operatio sint peccī quere solet vtrū in eodem hoiē circa eandem rem bec duo vnum sint peccm vel diuersa. vt si q̄s voluntate furat voluntatē habuit malā q̄ peccm est. ⁊ actum malū qui itē peccm est. ¶ Hec autem duo diuersa sunt. s. voluntas ⁊ actio. Sed nunq̄d diuersa sunt peccā an vnū. ¶ Quidam dicūt vnū esse peccm. alij vo dicūt diuersa esse peccā.

Ponit ⁊ rñdet obiectionibus q̄ impugnare videntur opinionē magis pbabilē. b

¶ Qr cū ostet bec duo esse diuersa. aut diuersa duo peccā dicunt. aut duo diuersa nō peccā ¶ Quib⁹ alij rñdēt. bec duo diuersa esse peccā nō plura. ¶ Non em plura peccā sunt. sed peccm vnū. q: vna p̄uaricatio vel inobediētia in vtroq̄ admittit siue qñ vult siue qñ agit. ⁊ vn⁹ est ibi ordo ꝓceptus. sed minor cuz in volūtate solū peccm ꝓtinet. maior vo cū voluntati etiā operatio addit. ⁊ iō maius fit peccatum. sed non plura. cū voluntas operi mancipat. Sed ad hoc eisdē obī. Si vnuz ñ illa duo peccā sunt. cū q̄s voluntate mala prius ꝓcepta. deide op⁹ patrauerit. nō p aliquo reus est. nisi p quo añ opus re⁹ erat cū adhuc in sola volūtate peccatū ꝓsistebat. ¶ Nullus em re⁹ est eterne mortis nisi p peccm. sed peccm aliud nō est admissā actiōe q̄ prius admissum erat volūtate. ¶ Non ergo p aliquo alio iste sit dānabilis actu peccādo q̄ añ fuerat cū sola voluntate delinq̄bat. Ad hoc etiā ⁊ illi rñdēt dicētes ꝓpter peccm quidē ñ illū furē reū ꝓstitui. q̄uis ei⁹ voluntas ⁊ actio vnū sint peccatuz p alio ñ reus factus est actu peccādo q̄ prius erat sola volūtate delinquēdo q: p actu qui est aliud q̄ volūtas licet non aliud peccatum. ¶ Itē adhuc questioni instāt dicētes. ¶ Hec duo ideo diuersa esse peccā. q: diuersoz legis mandatoz p̄uaricatiōes sunt ¶ Alio enim mandato legis p̄hibetur actio furti. s. non furaberis. alio furandi volūtas. s. non concupisces rem proximi tui. Cum añ bec duo diuersa mādata sint q̄bus illa duo p̄hibentur. p̄z illa duo diuersas esse p̄uaricationes diuersa esse peccā. Ad qō etiā illi dicūt diuersa quidē esse mandata q̄bus illa duo distinctim p̄hibentur. vt Augu. docet super Ero. Uerūtñ in illis non obseruatis vna tm̄ p̄uaricatio incurrit. vnūq̄z ꝓtrabit peccm Si duo diuersa illis p̄hibeant Sicut ecōuerso duo sunt mādata charitatis q̄bus duo p̄cipiunt diligi. vna tm̄ in eis nobis commēdatur charitas.

Querit qualr reat⁹ posit manere pctō abeūte. Et in de accipitur dōia originalis ⁊ actualis peccī. q: actuale trāsit actu ⁊ remanet reatu originale econuerso. c

¶ Preterea q̄ri solet cum ab aliquo ꝑpetrato volūtate peccato volūtas id agēdi ⁊ actio trāsierit. nonduz ñ vera habita pnia. vtrum illud peccm vsq̄z quo peniteat sit in eo. ¶ Dō nō esse vr̄. q: voluntas illa q̄ pr⁹ fuit non est neq̄z actio. q: neq̄z vult illud vel agit. qō ante voluit ⁊ egit. Sed nō est ignorādum peccm duobus modis dici esse ī aliquo ⁊ trāsire. s. actu ⁊ reatu. Actu est in aliquo dū ipsum peccm est vt actio vel voluntas in peccāte. Reatu vo cum p̄z eo siue transierit siue assit mens hoīs polluta est et corrupta. totuſq̄z homo supplicijs obligatus perpetuis. a nec vnq̄ est in aliquo peccatū actu p̄ter originale quin sit ēt reatu. sed est reatu interdum postq̄ transit actu.

Ostēdit q̄ reatus multipliciter accipit in scriptura ex quo accipit dōia mortalis peccī ⁊ venialis. d

¶ Reatus in scriptura multipliciter accipitur. s. pro culpa p pena p obligatione pene tpalis vel eterne. Si enim mortale est obligat nos pene ortū habeat a volūtate in gñali. in hac vo parte descēdit mgr̄ ad dōias peccī Diuidit añt pars ista in duas partes. In quarū prima descēdit mgr̄ ad dōias peccī cōes. In scōa vo descēdit ad vnū peccm spāle qō est inter cetera peccā gña magis graue ⁊ abominabile. infra distī. xlij. Est p̄terea quoddā peccī genus ⁊c. Prima pō q̄ spectat ad p̄mā dist. in. tres hz partes. qrū dōia peccī ad peccm pōt attendi triplr. aut ēt̄ū ad actum Rñ. aut ēt̄ū ad reatū aut ēt̄ū ad peccādi modū. In prima q̄ inqrit mgr̄ dōias inter peccā opis ⁊ volūtatis. In scōa inqrit dōiam ex p̄te reatus q̄ ē iter genus peccī originale ⁊ actuale. venialis ⁊ mortalis. ibi. Preterea qri solet ⁊c. In tertia vo subiūgit diuersos modos peccādi. siue diuersa gña pctōz p modum narrationis. ibi. Modi añt pctōrum varias ⁊c. Prima pō diuidit in duas. In quaz prima mgr̄ mouet qōnē ⁊ determinat ſm duplicē opinionē. In scōa vo ponit ⁊ rñdet obiectionib⁹ q̄ impugnare videnf opinionem magis pbabiles. ibi. Qr cū ostet ⁊c. Sclr scōa pō in qua inqrit dōias pctōrū ēt̄ū ad reatū duas hz In prima qrit qualr reatus possit manere peccato abeūte. in qua accipit dōia actualis peccī ⁊ originalis. quia actuale trāsit actu ⁊ remanet reatu originale añt econuerso. In scōa vo oñdit q̄ reat⁹ multiplr accipit in scriptura vz p obligatiōe pene eterne ⁊ pene tpalis. ex quo accipit dōia mortal⁹ peccī ⁊ venialis. ibi. reat⁹ i scriptura multiplr accipitur Sclr tertia pō duas habet partes. In quarū prima tāgit mgr̄ q̄nq̄ modos diuidēdi peccā ꝓsuetos in scriptura. In scōa vo remouet dubitationē q̄ ortū hz ex vna illarū diuisionū ibi. Ex sugbia ñ ola mala oriunt ⁊c.

a ¶ Nec vnq̄ est ⁊c. Innuit mgr̄ q̄ peccm interdū ē in aliquo reatu. postq̄ transit actu. Cōtra. vr̄ hoc cē falsum. Aut ei reat⁹ siue obligatio peccī fundatur sup actū peccī aut sup pnitarē. aut sup deformitatē

Si sup

Si sup actū. ergo trāscūte actu necesse est ipz trāsire. ergo nō manet pctm quātū ad reatū. postq̄ trāsit quātum ad actū. Si sup ꝓnitatē. ergo cum ꝓnitas remaneat in boie post gr̄e suscptionem. vr̄ q̄ reatus remaneat post pctm. et post gr̄am suscptā. qđ est plane falsum. Si sup deformitatē t illa dicit priuationē. t priuatio nihil est ergo fundat reatus pcti sup nihil. ergo pro nihilo obligat bō ad penaz. g̃ si nihil est plus in pctō nisi ista tria. nō vr̄ q̄ peccatū possit remanere reatu et transire actu. Querit ergo sup qđ fundet reatus siue obligatio ad penam.

¶ Rñ. dōm q̄ fm q̄ tria sunt in pctō. s. actus peccādi t habitus ꝓnitatis siue macula pcti. t tertio defectus siue boni priuatio q̄ deformitas dr. fz b tripler fuit modus dicēdi. Quidā em̃ dixerūt q̄ reatus pcti fundat super actū. nec tm̃ sequit q̄ reatus trāseat cuz actu p eo q̄ p actu ꝑterito pōt bomo manere obligatus ad penā futurā. Luz em̃ q̄s ex prauitate actionis sue reus pene efficit. t si actꝰ ille ptrāseat. reatus siue obligatio nō pertrāsit. sicut pz in latrone. vel i eo q̄ aliq̄ō facinꝰ ꝓpetrauit. Sed huic mō obuiat protestas absolutionis a reatu. si ei reatus fundat super actū ꝑteritū cū actuz ꝑteritū necesse sit esse ꝑteritū. cū est reus nō pōt ee nō reus q̄ō manifeste falsum est. Alius modus dicēdi fuit q̄ reatus fundat sup ꝓnitatē. q̄ qđē ꝓnitas dr esse macula pcti t illa macula est quasi q̄dā dispositio reddēs animā cremabilē. t rōe amotionis illius maculę dicimur lauari in sanguine xp̄i a pctis nostris. Sed huic mō dicēdi obuiat possibilitas amotionis illi⁹ ꝓnitatis absq̄ infusione gr̄e. sicut pz q̄n de auaro fit ꝓdigus. auferr̄ ab eo ꝓnitas ad auariciā. si ergo reatus fundaret sup illā ꝓnitatē. cū aliq̄s de auaro fieret ꝓdigus absq̄ gr̄a esset a reatu pcti absolutus q̄ō plane falsum est. Tertius modus dicēdi est q̄ reatus fundat sup deformitatē. deformitas aūt nō tm̃ dicit boni ꝓuationē. sed er debitū habēdi. t q: pctōr3 deo iusticiā t bonoz̄. t dū illis priuat. ꝑ pctm̃ deformat. ex hoc obligat ad sustinēdā penā. q: ei debitor erat t nō poterat soluere in opibus. necesse erat vt psolueret in passionibus. Sed huic mō dicēdi obuiat reatꝰ multiplicitas. Quot ei pctā bō actualiter ꝓpetrauit. tot penis reus erit. ex multis aūt pctis eiusdē spēi vna resultat in aia deformitas. Preterea carentia boni in boie obligat ad carentiā summi boni nō ad passionē supplicij sicut pz in originali pctō. q: remota deformitate ꝑ gr̄az adhuc remanet obligatio ad penā.

¶ Et ꝓpterea dici pōt q̄ reatus siue obligatio ad penā est dupler. q̄dā. s. respectu pene eterne. t quidā respectu pene tpalis. Obligatio vo respectu pene tpalis nō semp reqrit culpā pr̄ītē. sed sufficit ad illā obligationez q̄ pena fuerit ꝑterita. t q̄ subsecuta fuerit plena emēda. Obligatio aūt ad penā eternā fundat sup illā culpā. culpa aūt proprie loquēdo nō est ipa ꝓnitas. sed ipsa deordinatio siue q̄ est in actu siue q̄ est in aia. Deordinatio aūt in actu consistebat ex aduersione t auersione. t fm hāc duplicē cōparationē aīa deordinat cū peccat. t deordinatio in aia rōne auersionis dr deformitas. rōne vo aduersionis dr macula.

¶ Dico ergo q̄ reatꝰ pene eterne fundat sup pctm̃ t inquātū est deformitas t inquantū est macula. sed differenter. q: rōne auersionis dignus ē supplicio. Fundat etiā reatꝰ sup maculā t deformitatē que est in aia p cōparationē ad actum. p quē illa macula vel deformitas est introducta. t iō pluri ficant reatus fm q̄ pluri ficant pctā cōmissa. Et p hoc pz rñsio ad obiecta. Naz dico q̄ reatus pene eterne nō simplr fundat sup maculā fm q̄ dr ꝓnitas vel positio aliqua. fz potius fm q̄dr deordinatio t priuatio. Dico etiaz q̄ nō fundat sup deformitatē solū rōne priuationis sed et rōne debiti. nec solū rōne auersionis sed et aduersionis. nec soluz sup pctm̃ fm q̄ ē deformitas sed fm q̄ est macula. t ꝓ hoc dicit magr̄ in lra. t pctm̃. Reatu remanet pctm̃ in boie. cū p eo siue trāsierit siue assit mēs bois polluta est t corrupta. quousq̄ bō supplicijs est obligatus ꝑpetuis. t loquit hic magr̄ [sicut pz] de reatu pene eterne ñ tpalis. reatus ei pene tpalis bñ fundatur super illud qđ ꝑ transit.

Differt delictū

b ¶ Modi aūt pctōr3 varias scriptura bñt distinctiones. Cōtra. vr̄ q̄ non solūmodo varias habeāt immo etiā infinitas. q: sicut vult phs. bonū ē vno modo. malum aūt multiphariā. Et ipe er Diony. dicit q̄ malū est infinitū ergo vr̄ q̄ in scriptura nō possit habere distinctiones determinatas. Juxta hoc querit de numero t sufficiētia harum distinctionū quas magr̄ ponit in lra. Vt enim q̄ aliq̄e inconuenienter assignent. cū oē pctm̃ sit in voluntate ex libidine mota. male distinguit pctm̃ in peccatū qđ est ex amore t qđ est ex timore. Itē cū oē pctm̃ sit in cogitatione t volūtate. male distinguitur peccatum per peccatum cogitatione verbo t opere.

¶ Item cum omne peccatum sit in deū. male distinguit peccatuz p istas differētias in deū in se in primum.

¶ Itē cū in oī pctō sit defectus alicuius circūstātie. oē peccatū vr̄ esse omissio. ergo male distinguit p cōmissum t omissum. Postremo vr̄ cū oīs pcti initium sit superbia q̄ male distinguat peccatū p septem capitalia.

4 ¶ Rñ. dōm q̄ magr̄ in hac parte septē innuit diuisiones pcti fm septēplicem eius cōparationē. Primo nāq̄ peccatū cōparat ad cām suam ex qua bz ortū. t sic illa est diuisio pcti in actuale t originale. Secōo vo cōparat ad penā ad quā terminat t sic est illa diuisio pcti in mortale t veniale. Has duas dr̄ias magr̄ ꝓmisit supra. Tertio pctm̃ cōparari bz ad motiuū. t hoc quidē vel ē ad bonū assequēdū vel ad malū fugiēdum. t sic est tertia diuisio quā magr̄ ponit in peccatū ex amore t peccatū ex timore. Quarto peccatū cōparari bz ad actū substratū. t sic est quarta diuisio pcti in peccatū cogitationis verbi t operis fm triplicē potentiā. s. affectiuā interꝑtatiuā t opatiuā. cogitatio enim ꝑ affectione ibi accipit. Quinto cōparat peccatū ad psonā quam

offendit. ⁊ sic est ⁊nta diuisio pcti in deū ⁊ in se ⁊ in primum. Sexto cōparat peccatū ad mādatuz cui opponit. ⁊ sic est illa diuisio in delictū ⁊ cōmissum. qz delictū est ꝺ ꝓceptū affirmatiuū ⁊ cōmissum ꝺ negatiuū. Septimo cōparat ad vicia q̄ ex ipso oriunt. ⁊ sic est illa diuisio pcti in septē dr̄ias capitalium. Et sic magr̄ ponit ibi septē diuisiones ſm septez pcti cōparationes. q̄uis tñ alie diuisiões reperiãtur ad aliquã barū tñ reduci pñt ꝓ eo q̄ sumunt ſm aliquã istarū cōparationū. sic illa diuisio quã tūs Jac. in cano. sua diuidit peccatū in superbiaz vite ⁊ ꝓcupiscētiã oculorum ⁊ ꝓcupiscētiã carnis reducit ad illã que est ex parte motiui. Silr̄ ⁊ illa diuisio qua Jſiō. diuidit peccatū in peccatū qō est ex malicia ex infirmitate ⁊ ignorãtia. Silr̄ illa diuisio qua Greg. diuidit in pctã carnalia ⁊ spūalia quam sumit ex illo verbo apli. ad. Cor. vij. Mūdemus nos ab oi inq̄namento carnis ⁊ spūs. reducit ad illã qua peccatū diuidit ꝓ cōparationē ad actus substratos. ⁊ sic ꝓ sufficiētia. numerus ⁊ ordo istarū diuisionū. ¶ Ad illud ergo qō obr̄ q̄ malū est infinitis modis. dōm q̄ ⁊ si hoc verū sit ex parte ipsius mali. ⁊ etiaz ꝓ cōparationes quas bz ad particularia bona ⁊ ad particulares ꝑsonas. verūtñ rōne boni sibi oppositi. ⁊ rōne cōparationū gñaliū modis finitis q̄uis variis bz distingui. ¶ Ad illud qō obr̄ q̄ diuisiones ille q̄ hic assignant nō recte assumunt maxime. qz in illis tribus primis diuisionibus primū mēbrū gñale est ad oē peccatū. dōm q̄ in illis tribus diuisionibus primū mēbrū accipitēdū est cū ꝓcisione vt sit sensus q̄ peccatū aliud est ex amore tñi. aliud ex amore pariter ⁊ timore. sic ⁊ in aliis duobus. ¶ Vel dic q̄ diuidit peccatū penes motiuū ⁊ actuz ⁊ obiectū. put hic accipitur ꝓxime ⁊ immediate. ¶ Illud vō qō obr̄ ꝺ illã diuisionē q̄ est in delictū ⁊ cōmissum nō valet. qz nō q̄cū q̄ omissio cuiusq̄ bone circūstātie ōr delictū. sed illa q̄ est omissio actus debiti. ¶ Ad vltimum dōm q̄ superbia ōr duplicit̄. vno mō put ois ꝓcēptus ⁊ erectio mētis noie superbie cōtinet. ⁊ sic est initiū ois pcti. In oi ei pctō bō superbit ⁊ se erigit ꝺ deū. Alio mō ōr superbia appetitus dignitatis ⁊ bonoris. ⁊ hoc mō est spāle peccatū distinctum ab aliis peccatis.

¶ Septē esse vicia capitalia vel principalia. Cōtra. qz super illud ꝓuer. vj. Sex sunt q̄ odit deus. glo. sex capitalia vicia enumerat q̄ in cōparatione septimi minora sunt. ⁊ ista nō cōtinent sub illis. ergo videnr esse. xiij. ¶ Item Jſiō. sup Deut. enumerat octo capitalia. s. castrimargiã fornicationem philargiriã tristiciã irã senodoxiã accidiã superbiã. ⁊ ita vr̄ vel q̄ ista diuisio sit diminuta vel alia superflua. ¶ Itē cū vitia opponantur virtutibus ⁊ nos habeamus habitus virtutū donoz ⁊ beatitudinū vr̄ q̄ deberēt esse capitalia vicia saltē. xxj. ¶ Itē cuz virtus habeat sibi vicium oppositum penes superabundantiam ⁊ defectum. vr̄ q̄ ſm numerum habituum donoz debēt duplicari habitus capitaliū vitioz vt sint. xiij. ¶ Iuxta hoc ēt q̄rit cum habeamus capitale vicium penes genus tactus ⁊ gust⁹. vt luxuriam ⁊ gulam. quare nō habemus penes alios sensus.

Septem sunt vicia capitalia.

¶ Propterea sciendū est septē esse vicia capitalia ꝓpn cipalia. vt Greg. super Exo. ait. s. inanem gloriam iram inuidiam accidiam vel tristiciaz auariciam castrimargiam lr̄uriam. Que vt ait Job. Crisо. significata sunt in septē populis qui terram promissiōis israeli promissam tenebant. De his quasi septē fontibus

9 Querit ēt p quãto dicat aliq̄d capitale peccatū. ⁊ de numero istius diuisionis ⁊ sufficiētia. ¶ Rñ. dōm q̄ capitale vitiū dupliciter pōt dici. aut q̄ ꝓcipuum ⁊ magnum est in gñe vicioso. aut q̄ caput est ⁊ principium alioz. Primo mō accipit in glo. Prouer. vj. vbi vocant illa vicia capitalia. q̄ magna sunt. ⁊ bō dignus est magna pena. Scōo mō boc ōr vicium capitale qō est rō principiandi multa pctā. Vñ Greg. Luciferq̄ capitali pctō assignat filias. Peccatum ei bocipso ponit esse caput ⁊ principium alterius. quo eius motiuum adeo cadit in aie appetitū. q̄ pōt ꝑstare fomētum ⁊ motum adeo vt ex ipso ꝓsurgat quod dā pcti corpus quodāmō metbaphoricum ꝓtinēs varietatem ramoz ⁊ mēbroz filioz ⁊ filiaruz. ¶ Et binc est q̄ infidelitas q̄ opponitur fidei nō ponitur esse capitale peccatum, qz error nō cadit primo in aīe appetitu z. silr̄ nec pdigalitas que est oppositа auaricie. ¶ Inanis aūt gloria vno mō ē capitale vicium, u alio mō est filia. Nā put inanis gloria dicit appetitum dignitatis ⁊ excellētie. sic est idē cum superbia. ⁊ est capitale vitium ⁊ sic accipit magr̄ in lr̄a. qz alius ꝺirecte mouetur ad excellētiam ⁊ dignitatez appetēdaz. Prout inanis gloria dicitur appetitus laudis sic est filia. qz nō desiderat laus humana nisi ꝓpter excellentiam. Et sic ꝑz q̄ nō est controuersia inter istam assignationē ⁊ illaz Jſidori. Jſidorus aūt accipit scnodoxiaz siue inanem gloriam ꝓ superbia ꝓxie dicta. ⁊ vltimo super addit superbiam septē capitalibus quasi oīm vitiorum reginã. ¶ Sufficiētia aūt capitaliū ⁊ numerus multiplr̄ pōt accipi. Uno modo sic. Cū pctm̄ cuiuslibet malo, na est ex corruptione primaria. multiplicari bz sicut multiplicari, bz illa pnitas. Pronitas aūt illa pōt multiplicari ex parte obiecti sic. qz aut attēditur quantum ad appetitum apparētis boni aut quantum ad fugaz apparētis mali. Si primo mō aut respectu boni interioris. ⁊ sic est superbia. aut exterioris. et sic est auaricia. aut inferioris ꝑt spectat ad ꝓseruationē proꝓxie carnis. ⁊ sic est gula. aut ꝓseruationē spēi. ⁊ sic est luxuria Si respectu apparentis mali boc pōt triplr̄ esse. aut mali interioris. ⁊ sic est inuidia. aut exterioris. ⁊ sic est ira. aut inferioris. ⁊ sic est accidia que refugit malum carnis. Sed isbe mod⁹ sumēdi nō vr̄ vsq̄quaq̄ ꝓueniēs. Ois enim pnitas directe ē respectu apparētis boni. Et iōest alius modus multiplicādi banc pnitatē ſm diuersitatē vitioz aīe. Oñ pnitas aut attenditur in ipsa voluntate rōnali ſm se. aut ꝓ ꝓiunctionē ad sensibilē. aut ꝓ ꝓiunctionē ad vegetabilē. Si ſm se sic pōt esse triplr̄iciter. aut in cōparatione ad deum. ⁊ sic est superbia. aut ad ꝓximum ⁊ sic est inuidia aut ad seipsum. ⁊ sic est accidia. Si ꝓ ꝓiunctionē ad sensibilē. sic pōt esse duplr̄ ſm q̄ duplex est motiua sensibilis. s. ꝓcupiscibilis ⁊ irascibilis. si ꝓ ꝓiunctionē ad ꝓcupiscibilē sic est auaricia. si ad irascibilem sic est ira. si attē datur ꝓ ꝓiunctionē cum vegetabili. sic pōt esse duplr̄ aut quātum ad generatiuā ⁊ sic est luxuria. aut quantuz ad nutritiuā ⁊ sic est gula. Quantum ad augmētatiuam nulla est. qz illa est pure naturalis. Sed qz ira ita est spūale peccatum sicut inuidia ⁊ accidia. adhuc vr̄ q̄ ille modus assignandi aliquā habeat incōueniētiam. Propterea tertio mō pōt dici q̄ pnitas ad aliqō apparēs bonuz. aut est respectu boni qō respicit spiritū ſm se. aut respectu boni qō respicit spiritum in carne. Si respectu boni qō respicit spiritum ſm se. boc pōt esse quadruplr̄ ſm quattuor ꝺditiones boni ad quas ꝓnus est appetitus nr̄. Appetit ei q̄s bonum sub rōne dignitatis. ⁊ boc ꝑ superbiaz sub rōne ꝓprietatis. ⁊ sic est inuidia. sub rōne securitatis. ⁊ sic est ira sub rōne quietis. ⁊ sic est accidia. Si vō sit bec pronitas respectu boni qō respicit spiritum in carne. boc est triplr̄ ſm triplicem ꝺditionē sub qua spūs carnalis bonum appetit. Aut enī appetit bonum sub rōne sufficientis. ⁊ sic est auaricia. aut sub rōne demulcētis. ⁊ sic est luxuria. aut sub rōne reficiētis. ⁊ sic est gula. Ex bis ꝑz sufficientia ⁊ numerus vicioz capitalium. Nō ei accipiunt ꝑ oppositum ad virtutes nec ad dona nec ad beatitudines. sed ſm pnitates respiciētes ꝺditiones boni apparentis. ¶ Pz etiã quare penes alios sensus nō habem⁹ capitalia vicia. sicut penes gustum ⁊ tactum. qz i bis regnat pnitas amplioz q̄ in aliis sensibus. Oñ si delectationes querunturin aliis sensibus. ad bas reducuntur. vtpote si aliq̄s velit aspicere mulierē pulcbrã vt in ea delectet ⁊ ꝓcupiscat. reducitur talis delectatio ad luxuriaz. Silr̄ si q̄s velit aspicere pulcbrum equum vel libzum vt ipm̄ babeat. talis delectatio reducit ad auariciã. Sicut ei appetit⁹ spūs ſm se quodāmō q̄tat si babeat bonum excellēs cum ꝓprietate ⁊ securitate ⁊ quiete. Sic appetit⁹

appetitus carnalis ḡcretatur cū habeat bonū sufficiēs demulcens ⁊ reficiēs. nec acq̄rit nisi ꝓpter hec tria.

¶ Jnitiū oīs pcti est supbia. Cōtra. q3 dicit Ysi. sup illud pō. A facie insipiētie. Oīs pcti initiū insipiētia est. sed cū non possint esse plura eiusdē initia ꝓncipalia vī q̄ superbia nō sit initiū oīs pcti.

¶ Jtē obī ℔z q̄ mgr obī cit in lra. j. Tbi. vlti. Radix oīum malo3 est cupiditas. Si tu dicas q̄ hec duo sunt radices pctō3 ℔m diuersam cōparatiōnē q̄rīt tūc ꝑ diuersitate radicū. ⁊ q̄d intelligatur noīe radicis. ⁊ q̄ dr̄ia sit inter capitale vitiū ⁊ radicē. ¶ Jtē q̄ dr̄ia sit inter initiū ⁊ radicē. ¶ Respō. dōm q̄ differt dicere initiū ⁊ radicē. Nā initiū ꝓprie dicit id a quo inchoat motus. radix vo dicit illud vñ trahit fomentum ⁊ nutrimentū. ⁊ ideo cū pctm̄ trahat fomētum ex parte appetibilis. ⁊ dicat recessu3 a deo. hinc ē q̄ initiū attēdit ex parte auersiōis. ⁊ radix ex pte ꝑuersionis ꝓprie loquendo. Et q̄n auersio est ex rōne ꝓcēptus ⁊ ꝑuersio ē ex rōe cupiditatis siue libidinis. hinc est q̄ superbia ꝓprie loquēdo dr̄ initiū. ⁊ cupiditas dr̄ esse radix. Et q̄n in oī pctō est auersio ⁊ ꝑuersio hinc est q̄ supbia dr̄ initiū oīum pctō3. ⁊ cupiditas radix oīm malo3. Et sic' ꝑnit stare illa duo. Accipit' tñ nomē radicis aliq̄n ꝓ noīe initij ⁊ ecōuerso. ¶ Capitale aūt viciū differt a radice in hoc q̄ sicut caput dicit principale mēbrum ⁊ mēbrū cōpletū. ⁊ q̄ est principiū alio3 quātū ad motū ⁊ sensum. sic capitale vitiū noīat pctm̄ completū a quo oīa alia vitia oriunt. radix vo dicit aliquid sub matorī incōpletione. ⁊ iō ꝓprie loquēdo radix nō noīat gen' pcti determinatū. sed ꝑmittē libidinis q̄ ꝑcurrit ad oē pctm̄. Vñ notādū q̄ radix accipit aliq̄n gn̄aliss̄me. aliq̄n gn̄aliter. aliq̄n minus gn̄aliter. ¶ Gn̄alissime. vt cū dr̄ libido siue cupiditas eē radix oīz malo3. Gn̄aliter vo vt cū dicit q̄ duplex est radix amo3 male accēdens. ⁊ timo3 male būlitās. Amo3 enim accipitur respectu boni. ⁊ timo3 respectu mali. ¶ Minus vo gn̄aliter vt cū dr̄ triplex est radix scz ꝑcupiscētia carnis cō

De ḡtuor spēb' supbie.

14

Qr cupiditas ē radix oīm malorum.

15

16

17

mali est superbia. de qua dicitur. Jnitium omnis peccati ē superbia que ē amor ꝓprie excellentie. Cuius quattuor sunt species. vt Gregorius ait. Prima est cum bonum quod habet quis sibi attribuit. Secunda cuz credit a deo esse datum. sed tamen ꝓ suis meritis. Tertia cum se iactat habere quod non habet. Quarta cum ceteris despectis singulariter vult videri. Merito ergo radix omnis mali dicitur superbia. Huic autez videtur obuiare quod apostolus ait. Radix omnium malorum est cupiditas. quia si radix oīum malorum est cupiditas. ergo superbie. quomodo ergo superbia radix est ⁊ initium oīs peccati.

☞ Quomodo quodlibet horum. scilicet superbia ⁊ cupiditas dicatur radix omniū malorum. g

¶ Sed vtrūq3 recte dictū eē itelligatur. si genera peccatorum singulorum. non singula generum vtraq3 locutione includi intelligantur. Nullum quippe genus peccati est qō interdum ex superbia non ꝓueniat. Nullum etiā qō ex cupiditate aliq̄n nō descendat. Sunt enim nonnulli hominū qui ex cupiditate fiunt superbi. ⁊ alii qui ex superbia fiunt cupidi. Est enim. vt ait Aug. homo qui non est amator pecunie nisi ꝓ hoc putaret se excellentiorem esse. ideoq3 vt excellat diuitias cupit. Tali homini ex superbia oborit cupiditas. Et est aliquis qui nō amaret excellere nisi putaret per hoc diuitias maiores habere. Jdeo ergo excellere laborat. q3 diuitias h̄e amat. Hinc innascitur superbia. i. amor excellentie ex cupiditate. Pz ergo q̄ ex superbia aliquando cupiditas. ⁊ ex cupiditate aliq̄n superbia oritur. ⁊ ideo de vtraq3 recte dicitur q̄ sit radix omnis mali.

Aug.

cupiscētia oculor3 ⁊ superbia vite. ꝓ cōparationē ad triplex bonū. s. ad bonū inferius exterius ⁊ interius. Silr initiū pcti tripliciter pōt accipi siue noīari. aut ꝓut dicit recessum li. ar. a lege maiestatis. ⁊ sic dr̄ supbia siue ꝓcēptus. aut a lege veritatis ⁊ sic est error. aut a lege bonitatis. ⁊ sic est insipientia. q̄ est ꝑuersa sapie. Et sic pz q̄ nō est ꝑfectas q̄n dr̄ q̄ initiū oīs pcti est supbia. ⁊ q̄n dr̄ de errore ⁊ insipiētia. Pz ēt q̄ nō est ꝑfectas in hoc q̄ aliq̄n dr̄ vna radix. aliq̄n due. aliq̄n tres. Pz etiā dr̄ia initij ⁊ ipsius radicis ⁊ vitij capitalis. Et hec de gn̄ali diuisione pctō3 dicta sufficiant ad presens.

18

Ad intelligentiā huius partis ℔m tria q̄ hic determinant. circa tria incidit hic qō. Primo est hic qō de cōparatione pcti operis ad peccatū voluntatis. Scōo de cōparatione pcti venialis ⁊ pcti mortalis. Tertio incidit qō circa modos diuidēdi pctm̄. Circa primū querūt duo. Primo querit' vtrū peccatū volūtatis ⁊ opis sint duo pctā vel vnū. Scōo vtrū vnū addat ad alterū.

Questio. j Utrum pctm̄ voluntatis ⁊ opis sint duo pctā vel vnū. Et q̄ sint plura. vī super illud Ro. j. Repletos homicidijs. glo. Pluraliter dicit homicidijs. q3 aliud est homicidium voluntatis. ⁊ aliud homicidium opis. Si sic est in homicidio. ergo pari rōne ⁊ in alijs pctis.

¶ Jtē multiplicato inferiori multiplicat' supius. sed fornicatio exterior peccatum est spāle. volūtas ēt fornicādi peccatum est spāle. sed volūtas fornicādi est aliud q̄ ipse actus fornicatiōis. ergo si ista sunt diuersa. ⁊ sunt pctā loquēdo formaliter ergo sunt diuersa pctā. ¶ Jtē multiplicato subiecto multiplicatur accidēs qō ꝓsistit ꝓ illud subiectū. sed deformitas comparat' ad actionē tāq̄ accidēs ad subiectū. ergo vbi multe sūt actiones deformes. ibi multe deformitates. ⁊ vbi sunt multe deformitates. ibi multa pctā. ⁊ actio interior ⁊ exterior sunt diuerse. ergo sunt i eis diuerse deformitates. ergo ⁊ diuersa peccata. ¶ Jtē multiplicato vno oppositor3 multiplicat' ⁊ reliquū q3 tm̄ vnū vni opponit'. sed pctm̄ repugnat ꝓcepto. cū igit' aliud sit ꝓceptū quo ꝓhibet' actus interior. ⁊ aliud quo ꝓhibet' actus exterior. q3 aliud mādatum est. nō ꝓcisces. ⁊ aliud nō mechaberis. ergo vī q̄ sicut illa duo sunt ꝓcepta ita actio exterior ⁊ interior sint duo pctā. ¶ Jtē magis ꝓuenit voluntas interior cum voluntate interiori q̄ voluntas interior cū actione exteriori. sed voluntas interior cum alia volūtate facit duo pctā diuersa. ergo multo fortius volūtas interior cum actu exteriori sunt diuersa pctā. Sed ꝓtra per se ⁊ per accidens non ponunt numerum. sicut cum diligo vinum. q3 dulce. nō dicor diligere duo sed vnum. sed actio exterior non est pctm̄ nisi ꝓpter voluntatē interiorē. igit' volūtas interior cum actu exteriori non ponit numerū. ergo nō sunt duo pctā sed vnū. ¶ Jtē actio inchoata non ponit numerum cum seipsa ꝓsummata. sed pctm̄ inchoatur in voluntate ⁊ ꝓsummat' in opere ℔m q̄ dr̄ Jac. j. Concupiscentia cum conceperit parit pctm̄. peccatum vo cū ꝓsummatum fuit generat mortem. ergo ⁊c. ¶ Jtem bonū op' non ponit numerum cum bona voluntate in rōne meriti. Unde cum aliquis voluntarie bene operat'. non est ibi duplex meritum. sed vnum. ergo pari ratione nec voluntas interior cum opere exteriori ponit in numeruz in ratione demeriti siue peccati. ¶ Jtem formale in pctō ℔m q̄ peccatum est libido vel potius ꝓcēptus dei siue auersio. sed cū quis voluntarie opus nephariū ꝑpetrat. nō sunt duo ꝓcēptus sed vnus. nec due auersiones sed vna. ergo voluntas interior ⁊ actus exterior nō sūt duo pctā. sed vnū. ¶ Jtē multis pctis multiplex dr̄ infligi pena siue remuneratoria siue satisfactoria. sed ꝓ pctō exterius ꝓsummato non debetur alicui pena multiplex. nec diuerse imponunt satisfactiones. sed vna. ergo voluntas interior ⁊ actio exterior nō sunt diuersa pctā. ¶ Rñ. dōm q̄ dupliciter contingit comparari peccatum operis exteriorīs ⁊ voluntatis interiorīs. Uno modo ꝓout ista duo ꝓiuncta sunt ⁊ ordinata. ita q̄ vnum est ex altero. ⁊ sic voluntas interior cum actu exteriori nō facit diuersa pctā p̄ eo q̄ vnus est ibi contemptus. ⁊ vna auersio ⁊ vna ꝑuersio. voluntas enim est que ꝓcēdo auertit' dum ad bonum cōmēdabile ꝑuertitur non solum quantum ad actum ꝓprium. sed etiam quantum ad actum inferioris potētie q̄ ei subiicit'. Quia igitur peccatum ℔m q̄ huiusmodi dicit deordinationē ꝑ ꝓcēptum ⁊ auersionē a deo. ⁊ ꝑuersionē

19

ad creaturā. hinc est q̄ cū ibi sit vna deordinatio. ptz q̄ pctm̄ voluntatis ⁊ operis vnum est loquendo formaliter. ⁊ prout illa coniuncta sunt. Licet autem vna sit ibi ratio deordinandi. plura tamen sunt ibi deordinata. vide. ℭ Quis pctm̄ illud vnuz sit formaliter. plura tamen sunt ibi materialiter. Si aūt comparemus voluntatem interiorez ad opus exterius prout sunt separata. ita q̄ vnus peccet voluntate tantū. alius peccet voluntate ⁊ opere. sic pctm̄ voluntatis ⁊ operis sunt diuersa pctā nō solū materialr. verūctiā formalr. p eo q̄ actus volūtatis: quo cōsistit prima rō deordinādi numeraf ⁊ ē alius ⁊ alij. hoc autē modo nō querit magr̄ in littera vtrū volūtas interior ⁊ actio exterior sint diuersa peccata. hoc em̄ non est dubiuz q̄ diuersis peccatis peccat quis. si vna vice tantum velit malū. alia vice velit ⁊ pficiat. sed de hoc queritvtrū voluntas interior ⁊ actio exterior sint diuersa pctā. Sm̄ q̄ vnuz ab altero pcedit. ⁊ vnum alteri cōfūgitur. ⁊ ad hoc respōdēdū q̄ q̄uis sint plura opera culpabilia. ⁊ plura deordinata. q: tm̄ vna ē ratio deordinādi. ⁊ vnus est ibi act⁹ volūtatis. nec alter ē culpabilis nisi ꝓpter illū. vnū est ibi pctm̄. Et huic modo dicendi magis cōcordat magr̄ in littera respondēs obiectionibus q̄ fiūt pro parte altera. que dicebant illa esse diuersa pctā. Et recte facit in hoc q: ℭuis aliquid possit dici numerari ⁊ quadā ꝓprietate solūmodo ex parte principij materialis. tñ ꝓprie loquendo non numeratur aliq̄d ex parte principij materialis nisi q: cum numeratione ex parte principij materialis cōcurrit numeratio ex parte principij formalis. sicut albedo numeraf i duob⁹ hominibus albis. nō sic autē est in ꝓposito. ⁊ ideo rationes q̄ hoc ostēdūt scz volūtatem interiorem ⁊ actionē exteriorē esse
20 peccatū vnū cōcedēde sunt. ℭ Ad illud qō obiicitur de glo. dicendum q̄ glo. aut loquif materialiter. aut loquitur de homi-
21 cidio interiori ⁊ exteriori ꝓut diſiūcta sunt ita q̄ vnum alteri nō cōtinuaf. ℭ Ad illud qō obiicitur q̄ multiplicato iferiori multiplicaf suū superi⁹ dicendū q̄ illud verū est de illo inferiori cui suū superius est essentiale vel ad qō suū superius ꝓparatur essentialiter non sic autē est in ꝓposito. q: pctm̄ ⁊ si dicatur de voluntate ⁊ rōne. non dicitur predicatione essentiali
22 sed magis accidētali. ℭ Ad illud qō obiicif q̄ multiplicato subiecto multiplicaf accidēs. dicendū q̄ verū est si subiectuz per se multiplicf illud in quo primo ē accidens. deformitas autē peccādi non attēdif primo ⁊ principaliter circa exteriorez actionez. nec est ibi tanq̄ circa subiectū per se. sed est ibi rōne volūtatis interioris cōiūcte. quod patet q: si actio illa procederet ab aliquo principio q̄ a volūtate. iaz nō esset culpabilis. Aliter pōt etiā dici q̄ illud intelligif quādo subiectum plurifi catur. ⁊ sm̄ rem. ⁊ sm̄ illam rōnem qua dicif subiectū. ita q̄ nō solū sunt plures res. sed etiā plura subiecta. q̄uis autē actio interior ⁊ exterior sint diuerse res. non tamē sunt diuersa subiecta deformitatis. sed vnū. p eo q̄ sicut ordo pōt ēe i plurib⁹ quorum vnuz ē ab altero tanq̄ in vno subiecto. sic etiā ⁊ deordinatio. Quoniā igif deformitas peccati dicit deordinationē a fine. hinc est q̄ circa actionē interiorem ⁊ exteriorem cōsistit tanq̄ circa vnum subiectuz. q̄uis sint diuerse actiones ⁊ res. Posset etiā instari contra illud verbum q̄ hoc ītelligif de accidēte absoluto. ⁊ nō de accidente relato. Tale em̄ vnū pōt ēe in pluribus. dū tamen illa sint adinuicē relata ⁊ ordinata. ⁊ p hunc modū se habent actio interior ⁊ exterior. q: vna pcedit
23 ab altera. ℭ Ad illud qō obiicitur q̄ multiplicato vno oppositorū multiplicaf ⁊ reliquū. Dicendū q̄ verū ē sm̄ q̄ ei opponitur preceptū aūt quo prohibef act⁹ exterior ⁊ volūtas interior non est aliud ⁊ aliud. nisi ex hoc q̄ in vno phibetur voluntas cū ope. in altero phibef volūtas etiā absq̄ opere. ⁊ hoc mō bene cōcedo q̄ voluntas interior ⁊ actio exterior ꝓut sunt diſiūcte sunt plura peccata. sed hoc modo nō pcedit iquisitio pre-
24 sens nec iquisitio magistri. ℭ Ad illud qō obiicif q̄ magis cōmunicat volūtas interior cū voluntate q̄ cum actu exteriori. dicendus q̄ est conuenientia formalis. ⁊ cōuenientia ordinis. Cū ergo dicif q̄ voluntas interior magis cōuenit cū volūtate q̄ cū actione exteriori. dicēdum q̄ verū est de cōuenientia formali. sed nō de cōuenientia ordinis q: non sic est volūtas a volūtate sicut est exterior operatio ab interiori volūtate. ⁊ ideo cum sint due voluntates due sunt principales deordinationes ⁊ ꝓpter hoc duo sunt pctā. Cū vero op⁹ exteri⁹ iūctū ēvolūtati interiori a q̄ pcedit. vna ē ibi deordinatio. ⁊ vnū actuale prin-

cipiu m deordinationis. ⁊ ideo vnum peccatum est ex ista parte. ⁊ ex illa parte plura peccata.

Questio. ij. Utrū pctm̄ opis addat super peccatuz volūtatis. Et q̄ sic videf sup illō ꝑsa. Ꝓpone iniquitatē sup iniquitatē. glo. Qui addit opus volūtati addit iniquitatē iniquitati. sed qui hoc facit. aut facit nouum pctm̄ aut maius. sed nō nouū. ergo maius. ℭ Itez Aug. Unusquisq̄ miser efficitur mala voluntate. sed miserior ptāte cum desideriū male volūtatis implef. sed nō efficif homo miserior per peccatū. nisi aggrauetur peccatū ergo pctm̄ voluntatis aggrauatur per additionē operis. ℭ Itez ratione videtur Apud humanaz iusticiam grauius punif q̄ peccat in opere q̄ qui peccat voluntate solū vel volūtate ⁊ verbo vel volūtate tātuz ergo si humana iusticia deriuaf ab eterna iusticia. ⁊ ei ꝓformaf. vt i opere suo laudabilis sit. videtur q̄ maiori pena sit dignus ille qui peccat volūtate ⁊ opere. q̄ q̄ peccat volūtate tm̄ ſz nō ē q̄s maiori pena dign⁹ nisi ꝓpter maiorē culpā. ℭ, ⁊c. ℭ Itē grauius peccat q̄ peccat i deū ⁊ in ꝓximū q̄ q̄ peccat in deum tm̄. sed qui peccat voluntate interiori solum nō peccat nisi in deum. qui vo peccat exterius in ope. frequenter peccat in ꝓximum. sicut ꝑz in adulterio ⁊ homicidio. ergo ⁊c. ℭ Itē quāto magis se bō glorificat ⁊ in deliciis est tanto magis dignus ē pena. sed q̄ peccat voluntate ⁊ ope. magis se glorificauit ⁊ ampliꝰ delectatus est q̄ qui sola voluntate peccauit. ergo maiori pena dignus est. ⁊ si hoc. maiorē ꝓpetrat culpā. ℭ Sed ℑ. sup illud ps̄. Etenim in corde iniq̄tates operamini. Glo. Si vis ⁊ nō potes. deus factum reputat. ergo si volūtas reputaf pro facto. vī q̄ factum quātum ad rationē peccati nihil addat supra voluntatē. ℭ Item Aug. Si ꝓngat alicui non pcūbere cum vroze alicna. planum aūt est cum cupere. ⁊ si ptās daref cum esse facturuz. non minus reus est q̄ si in ipso facto deprehenderef. ergo si non est minus reus non magis peccat qñ ꝓsummat in ope q̄ qñ plene vult in voluntate. ℭ Item grauitas ⁊ magnitudo pcti consistit in quantitate ꝓemptus. sed qñ vir oīno cōsensit. tunc plena est auersio ⁊ cōtemptus. ergo equale est peccatum siue opus adsit siue desit. ℭ Item opus exterius non est culpabile nisi ꝓpter voluntatē interiorē. ergo si tota rō culpabilitatis oritur ex ipsa volūtate vī q̄ sola voluntate pctī existēte. tm̄ est bō culpabilis quātum si peccaret in ope. ℭ Itē pctā spūalia que sola voluntate ꝓsummantur grauiora sunt q̄ pctā carnalia quoz consummatio fit in carne. si ergo prima que in sola voluntate consistunt grauiora sunt q̄ secunda. que consistunt i volūtate ⁊ opere. vī 25
q̄ opus non addat aliquid ad malicia voluntatis. ℭ Rñ. ad predictorum intelligentiam est notanduz q̄ cū queritur. vtrū opus addat aliquid ad maliciam voluntatis. hoc dupliciter pōt intelligi. Uno modo respectu voluntatis q̄ pōt in opus pcedere. sed tm̄ non pcedit: q: non oīno plene vult. ⁊ respectu talis absq̄ dubio malicia opis addit. Cum enim pctm̄ consummatur in opere tunc est plenior consensus. ⁊ non solūmodo ꝺ mandu care mulier. sed etiam vir. ⁊ ideo peccatuz tunc maius ⁊ grauius est ratione maioris conuersionis ⁊ etiam auersiōis Alio modo pōt intelligi respectu voluntatis. que quidē in op⁹ non pcedit. nō q: non velit. sed q: nō pōt. Et tunc mouef ista questio. cum vtrobiq̄ sit plena voluntas. vtrum grauius peccet qui vult ⁊ non potest aut qui vult ⁊ facit. esto q̄ vterq̄ moueatur ex equali amore. ℭ Hoc igitur modo qōne intellecta 26
rīndendum est q̄ vnum pctm̄ ꝺr esse maius altero tripliciter. aut rōne maioris contemptus dei. aut ratione maioris libidinis siue delectationis. aut ratione maioris damnificationis. Primo modo loquēdo opus nō addit ad iniquitatē voluntatis. q: voluntas plena a deo auertitur p se. sicut cum est operi ꝓiuncta. Quātum vo ad delectationem siue libidinem addit ⁊ aggranat. maxime quātum ad genus pcti carnalis. quo quidem peccat homo in seipso. Sīr quātum ad damnificationez addit. ⁊ hoc maxime quantum ad genus pcti quo quis peccat in proximuz. Quātūcūq̄ enim aliquis velit fornicari. nūq̄ delectatur sicut qñ voluntas coniungitur actui exteriori. Similiter quātūcūq̄ velit aliquis alterum occidere. non tātum facit dānum quātum si actu occideret. Et qñ deus iustus iudex in puniendo non tm̄ ꝓsiderat in pctō magnitudinem contemptus. sed etiam magnitudinem delectationis ⁊ magnitudinē dānificatiōis. hinc est q̄ aliquo modo opus addit ad nequitia

voluntatis

voluntatis. Ñ̃ ⁊ rōnes que hoc ostēdunt ꝓcedēde sunt q̄ꝫ non oēs cogant. maxime illa q̄ fit de similitudine diuine iusticie ⁊ humane. Non enim est simile. q̄ boīes considerant que exterius patēt ⁊ iusticiam publicā. deus aūt intuet cor. ⁊ non solū
27 considerat iusticiam publicam sed etiā priuatam. ¶ Ad illud ꝟo q̄ obī in contrariū de glosa illa. ⁊ de auctoritate Aug. quarum vna dicit ꝙ volūtas reputatur pro facto. ⁊ altera dicit ꝙ non minus est reus qui vult ⁊ nō facit q̄ qui vult ⁊ facit. Dōm ꝙ ambe procedunt fm quantitatem pcti que attenditur quantum ad plenitudinem consensus ꝙ quantum ad magnitudinē contemptus. ⁊ sic bene conceditur ꝙ opus ad talem voluntas-
28 tem non addit. ¶ Ad illud q̄ obijcitur ꝙ quantitas pcti consideratur penes quantitatem contemptus. Dōm ꝙ verum est. non tñ est verum precise. deus enim non tñ considerat contēptum sui. immo etiam damnum proximi ⁊ delectationem peccantis. Unde ⁊ proximo patienti iniuriā facit vindictam ⁊ maiorem patienti iniuriam facit maiorem vindictam. sic eum qui
29 delectatus est affligit ⁊ reum qui magis delectatus est magis affligit. ⁊ ideo ratio illa ab insufficienti procedit. ¶ Ad illud q̄ obijcitur ꝙ tota ratio pcti est a voluntate. Dicendum ꝙ nō est verum. q̄ aliqua sunt peccata non solū ex improbitate voluntatis facientis. sed etiā ex gñe operis. ꝙ sunt contra probibitionem dei. ⁊ contra dictamē iuris naturalis. verū est tñ ꝙ nibil q̄ fit ex parte operis per se sufficit ad faciendum peccatum nisi assit voluntarius motus. ⁊ ideo ex hoc nō sequitur ꝙ q̄ꝫ hoc non possit esse peccatuꝫ sine illo ꝙ hoc nō addat ad illud. Et simile est. q̄ ferrum non vrit absq̄ igne. ignis tñ cuꝫ ferro plus vrit ⁊ plus penetrat q̄ faceret p seipsum. sic ⁊ i mul-
30 tis aliis inuenitur. ¶ Ad illud q̄ obī de pctis spūalibus. Dicendum ꝙ nō est simile p co ꝙ pctā spūalia spūalē habēt delectationem. que in suo gñe maiorem habent adherentiam. et maiorem improbitatem q̄ etiam aliqua delectatio pcti carnalis. pctā ꝟo carnalia nunq̄ delectant tñi q̄ sunt in sola voluntate quantum q̄ sunt in voluntate ⁊ opere. nec etiam tñi damnificant. ideo non sequitur ꝙ in talib⁹ opus non addat ad maliciam voluntatis.

Consequenter proceditur circa secūdū videlꝫ de comparatione venialis ad mortale. Et circa hoc duo queruntur. Primo queritur vtrum peccatum veniale ⁊ mortale ꝓueniant in auersione. Secundo queritur vtrum conueniāt in reatu siue obligatione ad eternitatē pene.

Questio. 1

Utrum veniale ⁊ mortale conueniant in auersiōe. Et ꝙ sic vī Aug. diffinies peccatum dicit ꝙ peccatum non est appetitus rerum malarum. sꝫ desertio melioꝝ. si ergo veniale peccatum est peccatum. ergo i ipso est desertio summi boni. sed vbi est desertio summi boni. ibi est auersio. ergo ⁊c. Si tu dicas ꝙ hec ratio conuenit mortali tñi. tunc ego quero in quo communicant veniale ⁊ mortale. ⁊ ratione cuius vtrūq̄ dicaī peccatum. Si tu dicas ꝙ i cōuersione ad commutabile bonum. hoc non vī. q̄ cōuerti ad cōmutabile bonum non est peccatuꝫ nisi per illud recedat homo a bono incommutabili. peccatum enim est priuatio nō positio si ergo veniale peccatū inquantum peccatuꝫ est cōicat cū mortali. ⁊ illud in quo cōicat non est conuersio. ergo est auersio.
¶ Item omne illud q̄ est contra diuinum preceptum auertit a deo. sed veniale est hmōi. ergo ⁊c. Maior per se manifesta ē. Minor probatur Rom. vij. super illud. Non concupisces. gl. Bona est lex. que dum concupiscentiam prohibet. oīa mala prohibet. ergo si peccatum veniale est malum. ergo per illud precceptum. non concupisces est prohibitum. ¶ Item omne illud q̄ deformat imaginem auertit a deo. peccatum veniale est huiusmodi. ergo ⁊c. Minor probaī per illud q̄ dr. vj. musice. Amor inferioris pulchritudinis aīam polluit. sed peccatū veniale est amor inferioris pulchritudinis. ergo ⁊c. ¶ Item simplex ad q̄ se conuertit totaliter se auertit. sed taꝫ intellectus q̄ affectus est simplex. ergo cum se conuertit ad aliquid. totaliter se conuertit. sed q̄ totaliter se conuertit ad aliquid. auertitur ab eius opposito vel disparato. ergo cuꝫ affectus noster se conuertit ad creaturam sub ratione creature. necesse est ipsum auerti a deo. sed hoc est in veniali pctō. ergo ⁊c. ¶ Item impossibile est ꝙ aliquid moueatur ad terminuꝫ ad quem q̄n aliquo mō separetur a termino a quo. sed auersio dicit motū animi respectu termini ad quē. auersio aūt respectu termini a q̄. ergo si cōuersio est in veniali pctō. necesse est ꝙ silr sit auersio.
¶ Item ois amor creature. vel est p modum vsus. vel p modum fruitionis. sicut dicit Aug. in li. de doc. xp̄iana. sed in pctō veniali est amor creature. ergo vel per modū vsus vel fruitionis Nō per modū vsus. q̄ tam non esset culpa. est ergo amor fruitionis. sed frui creatura est ponere finem in creatura. ⁊ hoc nō est aliō q̄ auerti a deo. ergo ois amor venialis pcti facit a deo auerti. ¶ Sed contra nullus auersus a deo est iustus. sed peccans venialiter remanet in iusticia. ergo peccās venialiter nō auertitur a deo. Maior manifesta est. Minor probatur per illud Prouer. xxiiij. Septies in die cadit iustus ⁊ resurget.
¶ Item nullus separat a deo nisi volens. sed ois qui auertitur separatur a deo. ergo nullus separat a deo nisi in actu quē facit mera voluntate. sed multa venialia pctā committunt quadam necessitate. sicut dr Rom. vij. Q̄d nolo malum illud facio ergo ⁊c. ¶ Item nullus auertit a deo sine ipsius dei contēptu ⁊ offensa. sed nullus contemnit ⁊ offendit deus sine graui culpa sed veniale inter leuia pctā reponitur. ergo p veniale bō non auertitur a deo. ¶ Item nibil q̄ stat simul cuꝫ charitate auertit a deo. sed veniale stat simul cum charitate. ergo ⁊c. Maior manifesta est. Minor probatur. q̄ si veniale expelleret charitatē. ergo auferret boi vitam gratie. sed pctm̄ q̄ aufert boi vitaꝫ gratie ponit mortē dr mortale. ergo pctm̄ veniale eēt mortale. ¶ Rñ. dōm ꝙ absq̄ dubio peccatū veniale nō cōicat cū
31 mortali in auersione fm ꝙ auersio dr proprie. importat enim dei contemptum. ⁊ contemptus dei iram incurrit ⁊ merek mortem pctm̄ aūt quo quis merek irā ⁊ mortē non dr dici veniale. imo potius mortale. ⁊ propterea cōiter tenek ꝙ auersio proprie loquendo reperik in pctō mortali nō veniali. Et istud melius pꝫ si modum attendamus per quem bō dr auerti a deo ⁊ contemnere deuꝫ. committendo aliq̄ peccatū in quo nibil cogitat de deo. Aut enim auertik bō a deo. q̄ facit contra diuinum mandatum. Aut q̄ ponit sibi bonum creatū tanq̄ finē vltimum.
¶ In hoc nāq̄ ꝙ facit contra diuinū mandatum recte a deo auertik. q̄ mandatum est via recte perueniendi ad deū. ⁊ tendendi in deū. qui igitur facit contra mandatum incedit directe via contraria. ideo quasi faciem suā retrorsum conuertēs. tergum vertit ad illum in quē debebat per mandatum tendere. Silr cum statuit sibi creaturā tanq̄ finꝫ vltimū recte dr a deo auerti. Alia est media est inter creaturam ⁊ deum inquantum est imago dei. dum ergo ad creaturam se tanq̄ ad finē cōuertit. faciem suam que debebat esse sursum versa. deorsum inclinat. ⁊ ideo se auertit a deo. Et vtroq̄ dictoꝝ modoꝝ nō est auersio sine contemptu. nā qui mandatū dei transgredik contemnit mandantē. Similiter qui creaturā sibi finē statuit principalē. magis appreciat creaturam q̄ deum. ⁊ hoc non pōt ee sine dei contemptu. veniale aūt peccatū nec est directe contra dei mandatum. nec statuit creaturā tanq̄ finē vltimū. ⁊ iō nō est in eo nec auersio. nec contemptus. Sed q̄ veniale fit p̄ter dei mandatum. in veniali etiā pctō creatura nō referk in deū. binc est ꝙ per veniale quodāmodo recedit bō a via mandati. quodāmodo etiam moyse adberet ei per q̄ō deberet transire. vnde ⁊ in veniali est quedā elongatio. ⁊ quedam retardatio. Unde conceditur ꝙ veniale a deo non auertit. sed elongat a deo. non separat sed retardat. Et si large nomē auersionis accipereꝫ vt se extēderet ad elongationē ⁊ retardationē. ⁊ venialī esset auersio quedam. q̄ tñ nomē auersionis sonat in cōtemptum. ideo tenendum est ꝙ auertere a deo sit mortalis peccati proprie. Unde rōnes que hoc ostendunt concedende sunt.
¶ Ad illud ergo q̄ primo obī ꝙ peccatū est desertio. Dōm ꝙ
32 si ista diffinitio detur pro pctō mortali. desertio stat ibi p auersione. Si aūt detur pro quolibet pctō. desertio dicit quandaꝫ elongationē ⁊ retardationē. Posset tñ dici ꝙ non dr ibi peccatum desertio dei. sed desertio cuiuscūq̄ boni q̄ spectat ad rectitudinē. Quāuis ergo in veniali pctō nō fit desertio dei. est tñ desertio alicuius bone circūstātie circa actū. ex cuius defectu incidit in veniale peccatū. ⁊ in hoc cōicant tam veniale ꝙ mortale peccatū. q̄ vtrūq̄ priuat aliq̄ bonū. Sed in hoc differunt ꝙ mortale priuat aliquē actum vel circūstantiā necessariam ad salutem. veniale ꝟo non. ¶ Ad illud q̄ obī ꝙ veniale
33 non est contra dei prohibitionem. dōm ꝙ illud proprie dr esse contra dei prohibitionē. ad cuius oppositum obligat prohibi-

tio.veniale aūt non est bmōi.⁊ ideo nō est directe prohibitū. est tñ ipsi prohibitioni annexū.⁊ magis proprie dz dici cohibitū q̄ prohibitum.⁊ hoc pz.q̄ cum dñs prohibet concupiscentiaz dicens.non concupisces.non prohibet primum motum concupiscentie.sed concupiscentie progressum fm illud Eccli.xviij. Fili post concupiscentias tuas non eas.sed dum prohibet dominem ire post motum concupiscentie.hocipso manifestat q̄
34 concupiscentie motus non est bonus.nec deo placitus. ¶ Ad illud qō obī q̄ amor inferioris pulchritudinis polluit animā. Dicendum q̄ aia dupliciter habet pollui.Aut macula mortalis pcti que quidem expellit nitorez gratie.Aut macula venialis pcti que quodammodo retardat actum dilectionis gratuite.Et prima pollutio est per mortale.⁊ facit ad deformationē imaginis.q̄ aufert ei formā.s.imaginē recreatiōis.Secūa vo
35 est pollutio venialis que⁊ si aliquo modo polluat.non tñ aiaz deformat.q̄ stat simul cum gratia que aiaz informat. ¶ Ad illud qō obijcitur q̄ simpliciter ad qō se conuertit totaliter se conuertit.Dicendū q̄ hoc tripliciter pōt intelligi.q̄ totaliter potest dicere totalitatē vel quantum ad actum ꝓuertēdi vel quātum ad habitum aut quantum ad potentiam conuertēdi.Si intelligatur quantum ad actum.sic verū est ad minus fm statum vie.q̄ nō intelligimus simul ⁊ semel nisi vnū solum.aut si multa simul intelligamus ⁊ velimus hoc est inquātū sunt vnū Si aūt dicat totalitatē habitus vel virtutis.sic falsus est sermo.non enī opz q̄ qñ aia vel aliqō simpliciter conuertit se ad aliquid q̄ conuertat se fm totum suū habitū.⁊ fm totam suā potentiam.q̄ pōt conuerti intensius ⁊ remissius.Cuz ergo dr q̄ qñ affectus se conuertit ad vnum totaliter.auertitur ab eius opposito siue disparato.Si primo mō intelligaf.falsum est. q̄ pōt se conuertere ad vnū in actu.⁊ ad aliud in habitu. Si secūdo mō vel tertio intelligaf sic bz veritatē.sed maior ꝓpositio fuit falsa.⁊ ppter hoc q̄ totaliter conuerti aliter accipiť i maiori ꝓpositione ⁊ aliter in minori.ideo ꝓsequētia illa nō tenet. Et si tu obijcias q̄ nō pōt affici simul ⁊ semel erga deum ⁊ erga creaturam quā inordinate diligit.vñ cū ꝓuertiť ad vnum auertiť ab altero. Dō q̄ non sequiť.q̄ auerti plus dicit q̄ nō conuerti actualiter.importat enim contrarium ꝓuersionis.vi
36 delz quandam aspernationē dei siue contemptum. ¶ Ad illud qō obijcitur q̄ motus separat a termino a quo. Dom q̄ verum est de illo motu proprie dicto qui ꝓcernit duos terminos.vnū a quo incipit.⁊ alterū in quē tendit.nō sic est in actu venialis pcti.Alia enim cum peccat venialiter nō mouetur a deo i creaturam.sed magis afficiť circa ipsam creaturaz. Unde⁊ venia
37 le pctm̄ potiº est ai affectus siue actus q̄ motus. ¶ Ad illud qō obī q̄ amor venialis pcti est amor fruitionis. Dom q̄ falsum est fm q̄ frui accipiť ꝓprie.videlz quiescere in aliquo tāq̄ in fine vltimo.sic cñi frui est p mortale non p veniale. Si ergo queras vtrum sit vsus vel fruitio.Dom q̄ nec est vsus nec fruitio sed abusus.nisi forte vsus dicaf large.olo amor quo quis amat aliqō nō quiescēs in illo.sed refert ad aliud actu vel habitu.siue referat recte siue minus recte. Et q̄ illud oporteat dicere manifestū est. Cū enim aliqs diligit aliquā creaturam referens ad aliud.non tñ ad illud ad qō bz amore illo peccat. nec tñ est illud fruitio.nec vsus proprie dictus.sed magis proprie bz dici abusus.Unde Aug.cuz dicit.O is qui amat aliqd aut amat vtens aut fruēs.accipit large vsuz ⁊ fruitionē.Usuz pro omni amore relato.siue directe vel indirecte fruitionē pro omni amore non relato.siue statuat ibi finem principalez siue non.⁊ sic in diuisione illa comprehenditur amor venialis peccati.siue forte quis velit dicere q̄ Aug.loquitur ibi de amore ordinato.Et sic patēt ola.

Q Questio.iij. Utrū veniale ꝓueniat cū mortali i reatu pene eterne. Et q̄ sic vī. Pena assūpta p mortali est ꝓportionabilis pene assumpte p veniali ⁊ q̄ tum ad acerbitatē ⁊ quātū ad durationē.ergo si pene arbitrarie pēsant fm magnitudinē reatus pcti.vī q̄ reatus venialis ⁊ mortalis sint vtroq̄ mō ꝓportionabiles,sed pena eterna nō est ꝓportionabilis nisi eterne.si ergo vnū obligat ad penā eternam.vī q̄ ⁊ reliquū. Si tu dicas q̄ p gratiā mortale fit veniale.⁊ cōmutaf pena eterna in tpalē. Obijcit tūc.q̄ cū veniale sīr remittaf p gfam si misericordia dei est ordinata sicut eternam commutat in temporalē ita temporalē deberet cōmutare in momētaneā q̄ si nō facit vī q̄ illa rīsio nulla sit. ¶ Itē esto q̄ aliquis decedat cū mortali ⁊ veniali.⁊ q̄ de neutro fuerit bac vita punitus.si ergo pcm̄ nō remanet impunitū.ergo vtroq̄ punif iste.sed non nisi in inferno.⁊ punif eternū i inferno.sed non punif vltra q̄ meruit.ergo pro pcō veniali merebaf puniri eternaliter.Si tu dicas q̄ punif eternaliter rōe mortalis adiūcti. Obijcit q̄ nō.esto enim q̄ mortale illud puniaf quātū meruerit puniri.tunc ergo pro veniali aut puniet eternaliter rōne sui.aut rōne mortalis adiūcti. Non rōne mortalis adiūcti.q̄ illud sufficiēter punif p se.si ergo punif eternaliter.hoc est ratione suī.sed deus nullū punit supra condignum.ergo dignū erat ꝓpter veniale peccatū aliquē eternaliter puniri. ¶ Itē veniale stat cū gfa.⁊ stat cū mortali.⁊ vtrobiq̄ saluaf rō venialis.⁊ constat q̄ magis saluaf cum mortali q̄ cū gratia.q̄ gratia delet ipm.mortale nunq̄.ergo si abstrabaf ab vtroq̄ magis tenebit proprietatē.quam bz cū mortali q̄ cū gratia.sed qñ est cū gratia debet ei pena.tpalis.qñ cum mortali debeť ei pena eterna.ergo veniali de se⁊ fm se debeť pena eterna. Si tu dicas q̄ obiectio teneret si pena tpalis deberet ei rōne gratie.sed hoc non est verū.q̄ debeť ei rōne sui. Contra.impossibile est sufficiēter puniri peccatū nisi remittatur.q̄ q̄diu durat culpa bz durare⁊ pena.nō enim bz esse decus pcti sine decore iusticie.sed nec mortale nec veniale dimittiť nisi p gratiam.ergo tam mortali q̄ veniali debeť pena eterna quantū est de se. ¶ Itē esto q̄ aliqs tñ habeat pctm̄ veniale.nec tñ bz gratiā.aut esset dignus pena eterna,aut tpali. Si tpali.ergo illa psoluta esset omo absolutus a culpa.⁊ pōt p seipsum penam illam soluere.ergo p se posset ad innocētiam resurgere q̄ si nō pōt p seipm ad innocētiam redire nunq̄ pōt quantū est de se penam sufficiētē pro illa culpa sustinere.ergo nisi auxiliū gratie supueniat.veniali pcō debeť pena eterna. Si tu dicas q̄ soluēdo penā disponeret se ad gratiā q̄ culpaz deleret.hoc nō soluit.q̄ si se sīr puniret p pcō mortali,deus gratiā infunderet q̄ illā culpā mortalē deleret. ¶ Itē delectatio pcti mortalis nō excedit delectationē venialis in infinitū. ergo si reatus rīdet delectationi nec reatus excedit reatū in infinitū.⁊ eternū excedit tpale,in infinitū.si ergo mortale obligat ad penā eternā.ergo⁊ veniale. Si tu dicas q̄ quis non excedat simplr.excedit tñ fm repucationē. q̄ mortale diligit supra deū q̄ est bonū infinitū.veniale vo minime. Cōtra hoc ē q̄ cū veniale pctm̄ a deo puniaf.⁊ deo displiceat,aliquo modo offensiuū est dei.ergo si tāta ē offensa quātus is q̄ offendiť cum p veniale pctm̄ offendiť deus q̄ ē infinitus. vī q̄ reatus pcti venialis debeat reputari infinitus sicut⁊ mortalis.ergo sicut p mortale pctm̄ merek homo puniri infinite.ita⁊ p veniale. ¶ Sed contra.Aug. de sancto victo.Veniale pcm̄ est illud cui fm se debeť pena transitoria.ergo reatus pcti venialis solummodo ē pene tēporalis. ¶ Itē pena eterna est mors scōa. sed nulli debeť mors scōa nisi propter primam q̄ est p separationem anime a deo.si igitur veniale a deo nō separat sicut supra ostensum fuit.ergo non obligat ad penam eternā. ¶ Itez si veniale facit bominem dignū pena eterna.ledit bominem vsq̄ ad mortē.sed qō est bmōi dz dici mortale.ergo veniale peccatum est mortale. ¶ Itē si veniale obligat ad penam eternam. cum oē eternū careat fine,⁊ qō caret fine caret remissione⁊ venia. pctm̄ veniale dicit oppositū ad remissionē⁊ veniaz. sed qō est bmōi non est veniale.ergo peccatū veniale non est veniale. ¶ Itē si veniale facit dignū pena eterna.⁊ gratia facit bominem dignū vita eterna.cū veniale peccatū⁊ gratia simul sint in eodē.simul est homo dignº vita eterna⁊ pena eterna.ergo si fit ei retributio fm q̄ meruit.simul posset eē in eterna beatitudine⁊ in eterna pena.quo nihil magis est impossibile. ¶ Rñ. ad p̄ dictoz intelligētiā est notandū q̄ sicut fides nostra dicit peccato mortali debeť pena eterna. Quare aūt pctō mortali debetur pena eterna.multiplex consuevit assignari ratio.ad presens aūt sufficit vna.q̄ ista qō alibi bz locum.s.in quarto vbi q̄ritur de eternitate pene infernalis. Precipua enim inter oēs rationes quare debeť pctō mortali pena eterna est.q̄ duz homo peccat mortaliter separat se a vita gratie.⁊ subijcit se perpetue impotētie exeundi de culpa quantum ē de se. nemo enī pōt a culpa mortali resurgere.nisi p creationē⁊ infusionē noue gratie⁊ noue vite.⁊ propterea rōne istius impotentie pctō mortali annexa est obligatio ad eternitatē pene. hec aūt pena eterna⁊ si omni peccato mortali debeatur,non tamē omni p

soluitur q3 quis mortale pctm reddat boiem impotentē adsurgendū p seip̄m. Prīngit tm boiem releuari p diuinū auxiliū Debek igit pctō mortali pena eterna q3 separat boiem a vita. psoluit aūt pena eterna in eo q tenet boiem ineternū separatum a vita. Qm igit veniale pctm nec separat boiem a vita. q3 excludit gratiā. nec tenet boiem imperpetuū separatū a vita. hinc est q pctm veniale nec de se obligat ad penā eternā. nec ei p̄m se reddit pena eterna. Quia vo pctm veniale coniūgi bz ei qō separat a vita ⁊ etiā ei qō tenet separatū a vita. hinc est q rōne adiūcti pena ei debet eterna. ⁊ pena eterna persoluitur.

¶ Cū si aliq̄s decedat cū mortali simul ⁊ cū veniali. eternaliter pro vtroq; punietur. Et rō huius est q3 nullū pctm deleri potest absq; gr̄a. ⁊ q̄diu durat culpa bz durare ⁊ pena. ⁊ iō cū venialis culpa duret cū mortali in infinitū rōne p̄iunctionis cū illa in infinitū punit. Nihilominus tm ei q̄tum est de se debet pena tpalis. cū simul possit stare cū gratia. ⁊ ppterea veniale nominatur vt in hoc distinguat a genere pcti mortalis. q3 mortale aufert principiū vite ⁊ venie videlz q̄dam gratiā. veniale autem quātum est de se nō aufert. imo simul cū illa manet. Concedēde sunt igitur rōnes dicentes q veniali pctō nō debetur pena eterna p̄m se. ¶ Ad illud qō obī q pena satisfactoria pro veniali ⁊ mortali est ppoītionabilis. dici bōt q rō illa nō concludit q debeat veniali pena eterna. nisi put est p̄iūctum mortali. Preterea rō illa nō cogit. q3 sicut in opponēdo dictū ē in infusione gr̄e. pena mortalis pcti cōmutatur in tpalē. pena vo venialis pcti nō cōmutatur in nō tpalem. ¶ Et si tu q̄ras vnde hoc. cum mia dei debeat esse ordinata. dōm q q3 obligatio ad penam eternaz non potest simul stare cū gratia. necessario per infusionem gratie fit absolutio a reatu pene eterne. sed gratia bene stat cum pena temporali. ⁊ ideo nō oportz per infusionem gratie penam temporalem in momentaneam cōmutari. ¶ Ad illud quod obīcitur de eo qui decedit cum veniali ⁊ mortali. Dōm q talis tam pro veniali q̄ mortali eternaliter punitur: sed hoc non est ratione venialis principaliter: sed ratione mortalis adiuncti. Nec valet qō obīcit q mortale punitur in se quātum meruerit. q3 sicut bonum vigoratur ex bono. ita malū vigoratur ex malo eo modo quo dicit malum vigorari. ideo q̄uis veniale quātum est de se nō debeatur pena eterna. nihilominus tm potest ei deberi inq̄tum est coniūctuz mortali. ⁊ ideo cum deus punit tam veniale q̄ mortale in eodē pena eterna. neutrū punit supra cōdignum. sed vtrūq; punit put puniri meretur. nō solum in se. sed etiā put est alteri p̄iunctū. ¶ Ad illud qō obīcit q magis saluatur ratio venialis cū mortali cū gr̄a. Dicēdum q si intelligatur de gratia quātum ad actum verum est. nam actus gratie siue motus gratie delet veniale pctm. Si aūt intelligat quātum ad habitū falsum est. q3 veniale cū gratia magis saluat in ppria rōne q̄ cum mortali. tunc em̄ nec ei' reatus augetur. nec minuit. nec mutatur. Sed cū veniale iunctū est mortali tūc reatus ei' auget ⁊ quodāmō mutatur. q3 iunctū malo vigorat. ¶ Nec valet illud qō obīcit q veniali nō debetur pena tpalis nisi rōne gratie. q3 semp duraret nisi esset gratia. Dōm em̄ q verum est q semper duraret nisi esset gr̄a. q3 tm ip̄z de se gratiā nō excludit' sicut mortale simul stat cum p̄incipio siue remissionis ⁊ deletionis. ideo quāuis nō possit deleri sine gr̄a. nihilominus tm quātuz est de sua natura delebile est ⁊ terminabile. nō sic est de mortali qō omino excludit donuz gratie. ¶ Ad illud quod obīcit q si aliq̄s esset in solo veniali ⁊ moreret. ineternū cruciaret. Dōm q hec positio est impossibilis. Primū q3 nunq̄ fuit nec est nec erit q aliq̄s in solo pctō veniali fuerit. ita q nō habeat gratiam. Nihil em̄ est mediū nunc quin bō habeat gratiā. aut sit in mortali pctō. ⁊ in p̄mo statu nihil fuit mediū inter innocentiā ⁊ mortalem culpā. q3 puritas innocētie nō potuit p̄di nisi p mortalē culpā sicut est supra oīnuz. ⁊ ideo positio illa vana est. Esto tm q aliq̄s puer esset in veniali. dico q de' nunq̄ educeret eū de statu meriti quin vel ip̄e peccaret mortal'r. vel ip̄e daret ei gratiam. Et si queraf vtrū ip̄i veniali debeatur pena eterna vl' tē poralis. dico q debetur pena tpalis. ⁊ si p̄cedatur vlterī'. ergo p̄soluta erit oīno immunis a culpa. Dōm q verum est: sed q3 nunq̄ pōt eam deo p̄soluere. ita q eaz de' acceptet sine gratia hinc est q de' ne cogeretur istum supra cōdignum punire gratiam sibi infunderet. p quā solutionē pene acceptaret. ⁊ iō nō sequit q illi peccato debeatur pena eterna p̄m se. nec seq̄tur q homo per se possit resurgere a culpa ad innocentiam. ¶ Ad il- 46
lud quod obīcitur q delectatio non excedit delectationem in infinitū. Dōm q nō excedit in infinitum p̄m verā intentionem delectationis. sed p̄m reputationē peccātis. Exēplum autem huius ponitur in charitate que diligit aliquod bonū creatum ⁊ diligit increatū. ⁊ adeo bonū increatū reputat bonū. q si bonum creatū infinities multiplicetur adhuc nō equaret illi in amore: sz plus amaret deū q̄ bonū creatū infinities multiplicatum. lz vtrūq; finite diligat. Sic etiā in ppōsito est intelligendū in amore ꝺcupiscētie que charitatē p̄rimit ⁊ que cum charitate saluat. nam vna sz que charitatem p̄rimit p̄fert creaturā deo qui erat p̄ferendus infinitis bonis creatis. altera vo que cū charitate manet non p̄fert creaturam deo. ⁊ iō p̄m reputationē ⁊ peccātis ⁊ dei punientis mortale excedit veniale inp̄oportionalr. ¶ Ad illud qō obīcit q p veniale of- 47
fenditur deus. Dōm q falsum est. non em̄ ofendi deus nisi cum contēnitur. sed verū est q cum veniali peccato minus deamatur p̄m q Aug. dicit in lib. confes. Minus te amat. qui te cum aliquid amat. quod p̄opter te non amat. Ideo venialevi tam eternam non aufert sed retardat. quia a deo non separat: sed elongat. nec obligat ad penā eternaliter cruciātem quantum est de se. sed tēporaliter affligentem.

Consequenter queritur tertio loco de modis diuidēdi peccata. Et cum multi sint modi diuidendi de quibus valde p̄oliruz esset hic disputare. his omissis in generali queruntur hic duo. Primo queritur vtrum peccatum habeat diuidi per differentias materiales tm̄. aut per differentias formales ⁊ specificas. Secūdo queritur vtrū peccatū diuidi habeat per ꝺuersionē ⁊ auersionē tanq̄ per diuersas peccatorum differentias.

Questio. Utrum pctm̄ diuidi habeat per differē- E
tias materiales tm̄ an etiam per formales ⁊ specificas. Et q nō tm̄ per materiales. sed etiā p formales diuidi habeat ostendit sic. sicut se bz castitas ad virtutem ita se bz luxuria ad vitiū: ergo sicut castitas est species virtutis. ita luxuria est species vitij. sz vna species distinguit ab altera p differētias formales. ergo ⁊c. ¶ Itē bonum opponitur malo nō tm̄ materialr: sz etiaz formalr. ⁊ diuersis bonis diuersa opponuntur mala. sed bona quibus mala opponunt. formaliter distinguuntur. ergo pari ratione ⁊ mala que eis formalr opposita sunt formalr differunt. ¶ Item circa vnū actum peccati assignātur diuerse differentie peccatoz. sicut pz in peccato ade in quo dicitur fuisse gula ⁊ superbia ⁊ inobedientia. sed pctā q̄ consistunt circa vnū actū nō habēt differentiā materialem. ergo si aliquo mō differūt. necesse est q habeant differentiam formalē. ¶ Itē multiplicatio p̄m materiā est multiplicatio p̄m numerū. ⁊ multiplicatio p̄m numerū non bz statū. ergo si peccata solūmodo distinguerētur per differētias materiali ter differētes. nunq̄ peccatū posset diuidi sufficiēti diuisiōe. Si ergo peccatū diuiditur in scriptura differentijs ip̄m sufficienter diuidentibus ⁊ omne peccatū complectentibus. videf q peccata adinuicē distinguantur non solum differētijs materialibus. verūetiam formalibus. ¶ Sed p̄tra. formale in gne peccati mortalis est auersio. sed peccata a parte auersiōis nō distinguūtur immo conueniunt omnia em̄ dicunt auersionem a deo. si ergo distinguūtur hoc est solum a parte conuersiōis que est in peccato materialis. ergo tātum diuiditur peccatuz per differentias materiales non per formales. ¶ Itē peccatū formaliter loquēdo nihil est. sed quod nihil est non habet differentias diuidētes. ergo si peccatum diuidit. nullo modo diuiditur inquātum formalr consideratur. restat ergo q solū diuidatur p illud quod est idē materiale in ip̄o. ⁊ ita redit idem quod p̄ius. ¶ Itē omne illud quod habet differētias formales ⁊ specificas aliquo mō formalr loquendo habet speciem. sed peccatum siue malum formaliter loquēdo est p̄uatio speciei. ⁊ p̄uatio speciei nō bz speciem. ⁊ quod caret specie caret differētia formali ⁊ specifica. ergo ⁊c. ¶ Itez si pctm̄ haberet differētias ip̄m formalr diuidētes. ergo haberet veras spēs: sz omne tale habet ordinari in gne directe. illud autem quod est in genere a deo est. ergo pctm̄ formalr loquendo a deo eēt quod est cōtra fidē. ¶ Item p̄ima diuisio peccati est in originale ⁊ actuale: sed originale et actuale peccatum non distinguuntur formaliter: quia quod est originale vni. fuit alterī

actuale.sicut ptz qz quod est originale nobis.fuit actuale ade
si ergo prima mẽbra maxime differũt.t originale t actuale nõ
sunt differentie peccati formalr differentes.multofortius nec
alie. ¶ Item prima diuisio actualis pcti est per mortale t ve-
niale.sed mortale t veniale nõ dicunt diuersas differẽtias fm
formã t speciẽ:ergo multo minus.nec alie differẽtie fm spẽm
t formã faciũt differre. Maior ꝓpositio manifesta est. Minor
ꝓbatur ꝙ boc ꝙ veniale pctm efficitur mortale sola intẽtione
libidinis circa idem genus delectabilis,ergo si magis t minꝰ
non faciunt diuersitatẽ fm speciẽ t formã.videt ꝙ peccatũ ve-
niale t mortale nõ addunt formales differentiã.ergo nec aliã.
48 ¶ Respon.dõm ꝙ dupliciter contingit loqui de peccato.aut
in cõcretione.aut in abstractione. Si in abstractione.sic dõm
est ꝙ quẽadmodũ pctm cum sit priuatio nõ habet ordinari in
genere nisi per accns.s.per comparationẽ ad suũ oppositũ.sic
etiam nõ habet formalr distingui nisi ratione sui oppositi.pri-
uationes em̃ distinguunt per habitus.vñ sicut castitas t for-
titudo sunt virtutes formalr differẽtes in genere virtutis.sic
etiã luxuria t pusillanimitas que opposita sunt istaꝝ duaꝝvir
tutũ formalr dicũtur differre in genere vitioꝝ.non tm̃ fm for-
mam suã.sed fm formã sui oppositi. Si aũt loquamur de pec-
cato in ꝯcretione.sic nõ tm̃ dicit priuationẽ:sed etiã actuꝫ vel
habitũ substratũ.t qm̃ actus vel habitus substratus peccato
non tm̃modo diuersificat materialr.immo etiã formali differ
rentia.alia em̃ est ꝓpitas ad luxuriã.alia ꝓpitas ad superbiã
t alius actus quo supbit aliquis.t alius quo luxuriat.nõ tm̃
modo fm materiã:sed etiã fm formã ꝓpter formalẽ differen-
tiam obiectoꝝ hinc est ꝙ pctm̃ fm ꝙ ꝯcretiue accipitur diuidi
bz per differentias non tm̃ materiales verũetiã formales.for-
males dico nõ respectu deformitatis.sed respectu habitus vl
actꝰ substrati. Et sic pz ꝙ siue peccatũ accipiatur abstractiue:
siue ꝯcretiue differentias bz formales.sed vno mõ per se.alio
mõ per accidens.qz vno mõ dicit ens in genere fm rectã coor
dinationẽ.alio mõ dicit ens in genere solum per reductiones
t quia boc modo rationes ad partem primã procedunt. ideo
cõcedende sunt. ¶ Ad illud vo quod primo obꝟcit in ꝯrariũ
49 ꝙ formale in pctõ est auersio. Dõm ꝙ verum est ꝙ auersio est
formale respectu ꝯuersionis.ꝓpie tm̃ loquendo peccatum ma
gis bz dici formalr priuatio boni sibi oppositi ꝙ auersio a deo
aut saltẽ eque ꝓpie t ꝙuis peccatũ ratione auersionis a deo
non multiplicetur.qz vnum est a quo fit auersio.tm̃ rõne priua
tionis boni cui opponitur.multiplicari habet.t ita ratioe ci'
qõ est in ipo formale habet diuersas differẽtias. Preterea ad
esse peccati nõ tm̃modo concurrit auersio:sed etiã conuersiõt
qm̃ conuersio respicit obiecta creata que nõ tm̃ distinguuntur
materialr:sed etiã formaliter differunt:hinc est ꝙ ex illa par-
te peccatũ habet pluralificari per formales differentias. ¶ Itẽ
nec dicitur conuersio esse materiale.in peccato simpliciter lo-
quendo.sed solũ ratione auersiõis.nec omino est materialis
respectu auersionis.nã t si auersio det conuersioni ꝙ sit pctm̃
50 ꝯuersio tm̃ dat auersioni ꝙ sit tale pctm̃. ¶ Ad illud quod obꝟ
ꝙ peccatũ formalr loquendo nihil est. Dõm ꝙ verũ est.ꝙuis
aũt nihil sit,tm̃ alicuius est.non solũ vt subiecti. verũetiam vt
oppositi.t ea rõne qua alicui' est cui formalr oppomit formalr
bz distingui.nõ fm formã que est in ipso.sed fm formã que est
51 in suo opposito. ¶ Ad illud quod obꝟcit ꝙ peccatũ est priua-
tio speciei.ergo non bz speciem.iam patz responsio.verum est
etsi ꝙ non habet speciem ꝓpie fm ꝙ priuatio.nec dicitur ha-
bere differẽtias formales t specificas illo modo:scz ꝙ in se di
uersas habeat species.sz qz opponitur diuersis bonis fm spe-
52 ciem inquãtum illa priuat. ¶ Ad illud qõ obꝟcitur ꝙ si habe-
ret species esset in genere p se. Dicendũ ꝙ verus est.si haberet
species in se t per se.pctm̃ aũt fm ꝙ accipit abstractiue t for-
maliter.sicut nõ est in genere p se nisi per reductionẽ sic nõ ha
bet diuidi per differẽtias formales differẽtes per se sed solum
per accidẽs. Quãuis aũt peccatum fm ꝙ nihil est t accipitur
abstractiue nõ sit in genere.tm̃ fm ꝙ accipitur concretiue scilz
ratione actus substrati t habitus in genere est.actio em̃ pec-
53 cato substrata a deo est. ¶ Ad illꝫ qõ obꝟ de originali t actuali.
Dõm ꝙ originale t actuale nõ solũmodo differũt ꝙ hoc sit
ab actu t illud a natura:sed etiã differunt penes bonũ qõ pri-
uant vnde t actuale priuat iusticiã gratuitã siue personalem.
originale vo tollit iusticiã originalem siue que respicit homi-

nem fm ꝙ est natura. ¶ Preterea aliter dr in nobis originale 54
et aliter in Adaꝫ. In nobis dicitur originale.qz est ab origine
tractum.in Adam vo quia fuit origo aliorꝫ peccatorꝫ. Et quã-
uis originale scõo modo dictum possit esse idẽ quod actuale p
ut tamen primo mõ dicitur non potest originale cõcurrere in
idem peccati genus cũ actuali.t boc modo ponitur differẽtia
inter ea. ¶ Ad illud quod obꝟcitur de veniali t mortali ꝙ nõ 55
differunt formalr:qz magis t minus nõ variant speciem. Dicẽ
dum ꝙ prima ꝓpositio falsa est. Ad boc autem ꝙ dicit ꝙ diffe
rentia fm minus t magis nõ variat speciem.respõdetur tripli
citer. Primo ꝙ boc est verũ in genere nature.sed non est verũ
in genere moris.sicut ptz quia vicia diuersificãtur formaliter
fm speciem penes superabundantiam t defectum. nõ solum ad
seinuicem.sed etiã a virtute. Secũdo modo respondet ꝙ hoc
intelligitur de magis t minus accidentali.delectari autẽ sub
eo est essentiale venialit delectari supra deũ est ẽntiale mor
tali. Tertio mõ respõdetur ꝙ boc est verũ de magis t minus
qõ est citra terminũ.sed nõ de magis t minus vltra terminuꝫ
vnde calidũ in quarto gradu est alterius speciei ꝙ caliduꝫ in
tertio sic t in ꝓposito intelligendũ ꝙ amare aliqd citra deum
est terminus venialis pcti.t quãtũcunꝫ intẽdatur amor dũ
tamen citra deũ ... veniale pctm̃. si aũt preponit aliquid deo
tunc exit suum terminum.t sic cadit in aliud peccati genus:
scz in peccatum mortale.

Questio.ij. Utrũ pctm̃ habeat diuidi per auersio- 1
nem t conuersionẽ tanꝙ per diuersas
peccatorꝫ differentias siue per diuersa peccata. Et ꝙ sic videt
dicere.ij. Duo mala fecit populus meus.me dereliquerũt fon
tem aque viue ꝛc.si ergo dereliquere deũ t adherere creature
sunt duo mala,ergo sunt duo pctã. ¶ Item auersio est per con
temptum.cõuersio autẽ per cupiditatẽ. Si ergo cupiditas et
contẽptus sunt diuersa peccatorꝫ genera.videt ꝙ auersio t cõ
uersio faciãt pctã diuersa. ¶ Itẽ in bonis sic est ꝙ ali' est ha
bitus quo quis declinat a malo.t alius quo facit bonum simi
liter t ali' actus sicut pz in timore t amore.ergo si multo ma-
ior est diuersificatio ex parte malorꝫ ꝙ ex parte bonorꝫ.videt
multofortiꝫ ꝙ aliud sit peccatũ quo quis auertit a deo t aliud
quo ꝯuertitur ad cõmutabile bonũ. ¶ Itẽ aliud est preceptũ
quo precipitur facere bonũ.t aliud quo precipitur declinare
a malo:sed auersio est ꝯtra illud preceptum quo quis precipi-
tur facere bonũ.vtpote deo adherere t ad tm̃ conuerti.con-
uersio vo est cõtra illud preceptũ quo precipit declinare a ma
lo.ergo si diuersa sunt precepta quibus opponunt conuersio
et auersio,ergo sunt diuersa pctã. ¶ Item plus cõuenit auer
sio cũ alia auersione ꝙ auersio cũ ꝯuersiõe.sed auersio cũ alia
auersione facit diuersa pctã.ergo multofortius conuersio cuꝫ
auersione diuersa facient pctã. ¶ Sed ꝯtra.sup illud Eccle.x.
Initiũ oĩs pcti superbia.glo. Caueamus superbiã t cupiditatẽ
non tanꝙ duo mala.sed vnum a quo oĩa oriunt.ergo si supbia
facit auerti.t cupiditas ꝯuerti.videt ꝙ penes auersionẽt cõ
uersionẽ nõ attendant duo peccata sed vnũ. ¶ Item Aug.cõ
pelagiũ. Pctm̃ nõ est appetitus rerũ malarꝫ sed desertio me-
liorꝫ.ergo nũꝙ ꝯuersio facit pctm̃ completũ nisi assit auersio.
si ꝙ auersio ꝯurrit ad oẽ pctm̃.videt ꝙ penes illã non sumat
differẽtia pcti. ¶ Itẽ oẽ pctm̃ mortale est volũtariũ.sed nõ est
volũtariũ nisi rõne ꝯuersionis ad cõmutabile bonũ.ergo con
uersio ꝯurrit ad omne pctm̃.ergo conuersio nõ potest cẽ pec
cati differẽtia. ¶ Itez recessus a termino a quo.t accessus ad
terminũ ad quẽ nõ facit diuersos motus.nec diuersos actus.
sed auersio dicit recessum a termio a quo.ꝯuersio,accessus ad
terminũ ad quẽ:ergo nõ faciunt diuersum actum vel motũ:sz
ab vnitate actus pctm̃ est vnũ.ergo non faciunt diuersa pctã.
¶ Itẽ in pctõ auersio est formalis respectu ꝯuersionis:sz for
malr nõ ponit in numerũ cũ suo materiali ergo nec auersio po
nit in numerũ cũ ꝯuersione.ergo ꝯuersio t auersio nõ faciunt 56
diuersa pctã. ¶ Respon.dõm ꝙ auersio dupliciter accipitur.
Uno modo ꝓut dicit deordinationẽ circa actum cõuersionis.
Alio mõ ꝓout dicit actuꝫ a ꝯuersione distinctũ. Primo modo
cõuersio non ponit in numerũ cum auersione.nec faciũt diuer
sa peccata.immo illa duo essentialr clauduntur in omni pecca
to mortali. Nam ꝯuersio non est culpa nisi qz inordinata. Hec
est inordinata nisi quia auertitur homo a deo cui deberet in-
berere tanꝙ fini vltimo,t hec auersio est in peccato in quius

appetratione

perpetratiõe petõr nihil cogitat de deo. Scõo modo. s. put auersio dicit actũ distinctũ ꝓtra puersionẽ sic ꝓstituit diuersus peccati genus. Hoc em̃ mõ auerti est odio habere vel inuidere. sicut supra dixit magr dis. v. t ꝓstat q aliud genus pcti ẽ odire deũ. t aliud amare cõmutabile bonũ. Et qm̃ vt plurimũ auersio in pctõ accipit tã put dicit deordinationẽ a deo tanq̃ a fine. q̃ ꝓout dicit motũ inordinatũ ꝑ deum, hinc est q puersio t auersio potiꝰ cõparat ad peccatũ sicut differẽtie cõstituẽtes q̃ sicut differẽtie diuidẽtes. Et tõ ꝓceden dum q hoc mõ auersio et puersio nõ faciũt diuersa pctã t rões que hoc ostẽdunt cõcedende sunt. qz
Di. xliij 57 ista via ꝓcedunt. ¶ Ad illud qõ primo obr de Hiero. duo mala fecit pplus meus ꝛc. rideri potest q derelictio nõ tm̃ dr ibi p
Re 12 j. Jo. v. deordinatione que est cõiuncta puersioni. sed etiã pro omissione mandatoꝝ dei. t tũc distinguit̃ illa duo mala nõ sicut auersio et conuersio. sed sicut omissio t cõmissio. Vel dicendum q duo mala dicunt nõ qz sint duo pcta. sz qz sunt due diuerse radices male ꝓcurrentes ad cõpletionem vnius pcti
58 sicut dicit glo. ꝑbabita supra. r. Eccle. ¶ Ad illud quod obr q auersio est p ꝓemptũ. t puersio p cupiditatẽ. iam ptz rñsio. loquitur em̃ de puersione t auersione p diuerso actu t motu. q si alr intelligat vt accipiat ꝓceptus t cupiditas large put cõ
59 currit ad vnũ pctm̃. sic nõ sunt duo mala sed vnũ. ¶ Ad illud qõ obr q alius est habitus quo qs declinat a malo. t quo qs facit bonũ. dõm q declinare a malo dr dupler. sicut dictũ ẽ de auersione. put em̃ declinare a malo dicit actũ destinationis t fuge respectu mali. dicit diuersum actũ t motũ ab eo qõ est facere bonũ. ꝓout aũt dicit recessum a malo. sic nõ dicit diuersum actũ t habitus. qz eodẽ motu t habitu quo qs accedit ad
60 bonũ elongat a malo. ¶ Ad illud qõ obr q alij ꝓcepto opponitur puersio t alij auersio. dõm q falsum est. nã auersio t cõuersio nõ sunt ꝓtra diuersa ꝓcepta sed ꝓcurrũt ad idẽ pctm̃ q est tam ꝑ preceptũ affirmatiuũ q̃ ꝓtra preceptũ negatiuũ. nisi
61 forte accipiat auersio put nomiat actũ vel motũ ꝓtra deum. ¶ Ad illud quod obr q plus puenit auersio cuz auersione ꝛc. dõm q verum est conueniẽtia formali que est in hoc q assignatur in aliquo tanq̃ in vno cõmuni: sed nõ est verum de puenientia ordinis que ꝓcurrit ad ꝓstitutionẽ vnius tertij. Non enim vnum pctm̃ constituit ex pluribus auersionibus sicut ex auersione t conuersione simul concurrentibus.

Distin. xliij De vno peccato speciali quod est magis graue t abominabile qõ est peccatum in spiritumsanctum.

Et preterea quoddã pcti genꝰ ꝛc. ¶ Supra egit magister de distinctiõe pcti in gñali. In hac pte descẽdit ad quoddã spãle genus pcti. Diuidit aũt pars ista in ptes duas. In quaꝝ pma magr determinat de pctõ illo cõparãdo illud ad alia pctõꝝ gña. In scõa vo determinat de ipo q̃d sit sm̃ aliqꝰ assignationẽ t etiã sm̃ ppriã. ibi. Sed queritr q̃d sit illud pctm̃. Prima pars remanet indiuisa. sed scõa diuidit i ptes tres sm̃ triplicẽ assignationẽ pcti in. ff. Quaꝝ pma multiplr ponit assignationẽ vnã per eꝰ dr̃ias magis notas. q̃ quidẽ sunt obstinatio t desperatio. In scõa vo ponit ei assignationẽ p eius dr̃ias minꝰ manifestas ibi. Est etiã alia buꝰ pcti assignatio. In tertia vo subiungit ipsiꝰ pcti assignationẽ cõem t diffinitiuã. ibi. De hoc q̃ pctõ in. ff. Amb. ꝛc. Prima istaꝝ partiũ diuidit in ptes duas. In quaꝝ prima determinat veritatẽ. In scõa dissoluit dubitationẽ. ibi. Sz q̃rit vtrũ ois obstinatio. Sicr scõa diuidit in duas. In quaꝝ pma

ponit magr huius pcti assignationẽ. In scõa ponit eꝰ assignationis explanationẽ, ibi. Illã tm̃ assignationem Aug. ꝛc. Similiter tertia pars bz duas. In quaꝝ prima ponit peccati in spm̃ sanctum sm̃ Ambr. diffinitiuã assignationem. In secunda vo remouet dubitationem. ibi. Non vtiqꝫ distinctio illa verboꝝ sic accipienda est.

a ¶ Est pctm̃ ad mortem nõ p eo dico vt quis oret videt ex hoc q nõ debeat orari pro eo qui peccat in spm̃sanctuz. Sed contra hoc est. qz tales sunt diligendi ex charitate, ergo videt q pro eis orandum sit. Preterea tales magis indigẽt aliis t promptiores sunt ad malum. ergo videtur q maior sit bñficẽtia mie pro his orare q̃ pro aliis qui nõ indigent. Est igit q̃stio quare dixit beatus Johãnes q pro talibus orandũ non sit. cũ de nemine sit desperandum. ¶ Respon. dicendum q pctm̃ ad mortẽ dicit dupliciter. aut qz pducit ad mortẽ. aut qz disponit ad mortem. Et primo modo accipiendo pctm̃ ad mortem oino est irremissibile. Secũdo modo accipiendo pctm̃ ad mortem cum difficultate est remissibile. Quolibet dictoꝝ modoꝝ intelligi babet predictus sermo sm̃ differentem sui expositionẽ. Nã primo mõ sensus est. nõ dico vt pro eo oret q̃s boc est aliquis nec paruus nec magn⁹. Scõo vo mõ sensus est. nõ dico vt pro eo oret quis. i. quecuis pſona. q. d. difficile est p tali pctõre exaudiri. qz talis iam inter incorrigibiles est deputãdus. De quo dicit dñs Mat. xvij. q si ecclĩaz audire noluerit sit tibi sicut ethnicus et publican⁹. Et ita in vno sensu gñalr innuit q p peccãte ad mortem nõ est orãdum. in alio vo sensu innuit q nõ est cuiuslibet impetrare tantũ donuz. In nullo tm̃ dictoꝝ sensuũ pbibet orare. sed in hoc verbo ostendit q̃ mandatum suũ siue monitio qua direrat orãdum esse pro primo. non se extendit generalr respectu oim. sed respectu eoꝝ de quibus pbabiliter sperare possumus q nostris orationibus emẽdentur. t sic patet responsio ad illud.

Quoꝝ dã opio ꝛz assigtiones magis notas.

b ¶ Qui aũt blaspbemauerit in spm̃sanctum nõ remittetur. ei Contra. glo. dicit ibidem. blaspbemia remittet. spũs aũt blaspbemie nõ remittet: ergo si blaspbemia remittit siue blaspbemat patrẽ siue spm̃ remittet. Iuxta hoc queritur q̃ differẽtia sit inter blaspbemiã t spm̃ blaspbemie. Videt q grauꝰ peccatum sit blaspbemia q̃ spũs blaspbemie. qz spũs blaspbemie dicit voluntatem blaspbemia dicit opus. malum aũt opus addit supra voluntatem. Cõtrariũ huius est quod dicit glo. q̃ dicit q spũs blaspbemie nõ remittit. sed blaspbemia remittitur ¶ Respon. dicẽdum q sicut dicit Hugo. Blaspbemia q̃tũ est de se indifferens est quãdum ad hoc q sit peccatum in spiritũsanctum t non in spm̃sanctum. Alij em̃ blaspbemant ex infirmitate t coactione. t bi peccant in prem. Alij ex deceptione. t bi peccant in filiũ. Alij ex certa malicia. t bi peccant in spm̃sctm̃. t hoc est sceleratissimũ genus peccati invituperijs dei delectari. Et post subiungit. quid est spũs blaspbemie. nisi affectus t desiderij vituperationis diuine. Spiritus em̃ blaspbemie sic spirat ad odiũ dei. sicut spũssanctus ad dei amorẽ. Quãdo ergo dicitur. qui blaspbemauerit in spiritũsanctum ꝛc. non intelligitur de quacũqꝫ blaspbemia. sed de spiritu blaspbemie. vnde non dicit. qui blaspbemauerit spiritũsanctum. sed qui blaspbe. in spiritũsan. id est peccando in spm̃sanctũ. t hoc declarat ipsa glo. que dicit q blaspbemia remittetur. spũs aũt blaspbemie non remittetur. Per hoc ptz responsio ad illud quod queritur que differentia sit inter blaspbemiam t spiritum blaspbemie. t q grauius sit peccatum. spiritus blaspbemie q̃ blaspbemia. Non em̃ differũt sicut volũtas, t actus. sed sicut generalr

et speciale.

c ¶ Desperatio ē qua ḡs diffidit penit'de bonitate dei existimās suā maliciā diuīe bonitat' magnitudinē excedēr. Videf ex hoc ꝙ ois desperās sit in fidelis. ois em̄ q̄ sic existimat credit bonitatez dei eē finitā ⁊ ois talis errat ꝺ id qđ fidei ē. Itē q̄ credit ꝺnīū ei' qđ dicit scīptura. hereticus ⁊ infidelis iudicaf: sz scripcura dicit quacūq; bona igemuerit pctōr. oīm iniq̄tatū ei' nō recordabor. desperās credit ei' oppositū. ḡre. Preterea articulus spālis est ō remissiōe pctōr. ⁊ ꝓtra istū errat ille q̄ desperat. Silr obijci pōt de eo qui p̄sumit. vī em̄ ꝙ desperatio tollat fidē ꝓtrariū buius ē q: fides ita p̄cedit spē sicut p̄cedit charitatē ḡ sicut odiū nō tollit spē. ita etiā nec desperatio.

3 ¶ Rn̄. dōm ꝙ fides differt a spe. ⁊ i boc ꝙ fides respicit ipm odiū invri. sz spes respicit in pticulari. vz respectu sperātis ⁊ i b etiā ꝙ fides dicit certitudinē in intellectu. spes dicit certitudinē in affectu. Sic igitur ꝓtingit aliq̄s ignorari aliq̄d in pticulari ⁊ sciri i vli. Sicut dicit pbs i. ij. prior. ficut ē de illo q̄ scit oēm mulā eē sterilē ⁊ tñ existimat bāc bē invtero sic pōt aliq̄s bīs fidē carere spe. ⁊ sicut pōt aliq̄s nō bīs certitudinē de aliquo ī affectu bē in intellectu. sic pōt aliquis 4 non bīs spem bē fidem.

¶ Ad illud qđ primo obz

p̄s lxvij ꝙ talis existimat maliciā suā dei bonitatē excedere. dōm ꝙ existimare ma

p̄s. cxl vij. liciā bonitatē excedere b pōt esse dupl'r. Aut in se. aut in effectu. Et in effectu dupl'r. aut vl'r respectu cuiuslibet pticularit respectu sui. Et p̄mo ⁊ secundo mō est infidelitat' et tertio desp̄ationis. Et

p̄s. lxvij. hoc innuit text' ps̄. vbi dixit ¶ bayn desperans. Maior est iniq̄tas mea q̄ vt venīā merear. nō dixit ꝙ maior esset q̄ mia. sz ꝙ amplior esset q̄ venia ad quā pcurire posset. vl' p̄t dici ꝙ tal' existimatio potius venit ex subuersione ꝓfidētie q̄ ex subuersiōe notīcie. sicut bō aliq̄n bīs scit aliq̄d. ⁊ tñ affectio adeo dñat vt ad existimā-

c dixpenit'de bonitate dei existimās suā maliciā diuīe bonitatis magnitudinē excedere. sicut chayn q̄ dixit. Maior ē iniq̄tas mea q̄ vt veniā merear. Utrūq; vo ꝺr pctm̄ in. ss. q:. ss. est amor patris ⁊ filij et benignitas qua seipīcē ⁊ nos diligūt q̄ tāta est eui' finis nō est. Recte ergo in spm̄sanctū delinquere dīr. q̄ sua malicia dei bonitatē superare putāt, ⁊ ideo pniam nō assumūt. ⁊ q̄ iniq̄tati tā ptinaci mēte inhe rentvt eā nūq̄ derelinq̄re, ppo nant. ⁊ ad bonitatē spūs. s. nūq̄ redire patiētia dei abutētes ⁊ de mia dei nimis p̄sumētes. q̄ bus placet malicia pp se. sicut pijs bonitas. isti nimia ptinacia ⁊ p̄sumptione peccāt autumātes deū non esse iustū. Illi desperatione deū nō bonū existimāt. tollētes in hoc turbulētissimo iniq̄tatū mari portuz diuīe iusticie q̄ se recipiāt fluctuātes atq; ipa despatiōe ad dunt pctā pctis dicētes miam nullā esse. ⁊ ꝙ sup pctōres necessaria dānatio debetur.

Soluit dubiū vtrū ois obstinatio sit pctm̄ in. ss. c

¶ Sz q̄rit vtrū ois obstinatio mētis i malicia obdurate. oīsq; desperatio sit pctm̄ in. ss. Quidā dicūt oēm obstinationem ⁊ oēm desperationez esse pctm̄ in spm̄sanctū. Sz si ē aliq̄n illud pctm̄ remittit. q: multi etiā obstinatissimi et despatissimi ꝺuertunt. vt augu. ait sup illū locū. p̄s. Conuertam in p̄fundū maris. i. eos q̄ erāt desperatissimi. ⁊ ibi. Mittit cristallū suū sicut bucellas. i. obstinatos facit alioz doctores. Taliū ꝺuersio ibi etiā euidenter oīditur vbi ait. Qui educit vinctos in fortitudine Silr ⁊ eos q̄ exasperāt q̄ habitāt i sepulchris. Sciz istos illud pctm̄ ꝺr irremissibile. nō quin aliq̄n dimittat. sz q: vix ⁊ raro ⁊ difficulter remittitur Non em̄ soluit cristallus nisi vehementi spūs impetu. Alij vo tradunt nō quālibet obstinationēvl' despationē appellari pctm̄ i spm̄san. sz illā tm̄ quā comitat impenitētia q̄ etiā impenitētiā dicūt esse pctm̄ in. ss.

Sed q: aug. dicit impenitentiam esse pctm̄ in. ss. cū sit obstinatus est aliq̄s. vt non peniteat. discuti opz. an aliō sit obstinatio. aliud impnia sit in eo pctm̄. an idē sed diuersis modis cōmissuz. Sciz istos peccatū illō ꝺr irremissibile. eo ꝙ nunq̄ dimittat. vñ Aug. etiā dicit ꝙ hoc solū pctm̄ veniaz mereri nō pōt. ⁊ Hiero. ꝙ taliter peccans digne penitere nō p̄t. Et iō recte Job. dicit vt nō p eo oret q̄s. q: q̄ sic peccat. ofonibus ecclie hic vel in futuro iuuari nō pōt bīs: cor induratum tāq; lapis. sicut de diabolo legit. Post hāc vitā q̄ valde mali fuit meritis ecclesie iuuari non possunt.

Ponit assignationē peccati in. ss. p differētias ei' minus notas. d

¶ Est etiā alia bui' pcti assignatio. Hoc em̄ pctm̄ Aug. diffiniēs in li. de sermo. dñi in mōte ait. pctm̄ ad mortē est cū post agnitionez dei p gr̄am xp̄i oppugnat aliq̄s fraternitatē ⁊ aduersus ip̄az gr̄am qua recōciliat' est deo inuidie facib' agitat. qđ fortasse est peccare in. ss. qđ pctm̄ ꝺr nō remitti. nō q: nō sit ignoscendū peccāti si peniteat. sz q: tāta ē labes pcti illi' vt dēpcanti hūilitatē subire nō possit. etiā si pctm̄ suū mala ꝺscia agnoscere ⁊ enunciare cogat vt iudas cū dixit. peccaui. faci lius desperās cucurrit ad laqueū q̄ humilitate veniaz petereꝛ. qđ pp magnitudinē pcti. tā ex dānatione pcti tales hr̄e credēdū est. Ecce q̄dā assignatio pcti in. ss. vl' ad mortē hic posita est qua illud pctm̄ esse tradit oppugnatio fraternitatis post agnitionē ⁊ inuidētia gratie post reconciliationem. quod species quedam obstinationis intelligi potest.

Ponit illius assignationis explanationem. d

¶ Illā tm̄ diffinitionē Aug. ī li. retrac. rememoras aliquid adijciendū ibi fore. nec asserēdo se dixisse apit ita dicens. Nō q̄dē nō ꝺfirmaui. q̄m̄ hoc putare me dixi. Sz tm̄ addendū fuit si in hac sceleratа mētis puersitate finierit hāc vitā. Q̄m̄ de quocūq; pessimo ī hac vita ꝺstituto. nō est desperandū nec p illo imꝓudēter orat de quo nō desperat. His vbis insinuat pctm̄ p̄missa diffinitione descriptū. tūc solū debere dici ad mortēvl' in. ss. cū nō hz comitē pniaz. nec de aliquo pctōre despe randū est in hac vita. ⁊ ideo p oi esse orandus. vñ illud Joh. non p eo dico vt q̄s oret. sic accipiendū videf. vt 1. Jo. v. p:o aliquo peccāte ad mortē vel in spm̄sanctū. postq̄ finierit hanc vitā non oremus. Dū aūt in hac vita est. nec pctm̄ illius iudicare. nec de illo desperare. sz p illo orare debemus. vñ Aug. de vbis dñi de impenitentia que est blasphemia in spm̄sanctum sic ait. Ista impenitentia vel cor impenitens q̄diu quisq; in hac carne vivit nō pōt iudicari. De nullo em̄ desperandū est q̄diu Ro. i. ad pniam patientia dei adducit. Paganus est hodie. iudeus infidelis est hodie. hereticus est hodie scisma-

dum oppositum ꝓtrabat ipm. Et p hanc viā rñdēdū est ad illa duo q̄ posteā obijciunt. nō em̄ ꝓcludunt ꝙ desperatio tollat fidem. q: defectus est duplicis ꝺditionis. sicut dictum est q̄uis autem desperatio non tollat fidem simp'r. nihilomin' tamen plus ledit fides p desperationē q̄ per oīum vel quodcūq; aliud peccatū quod non sit ei directe oppositum. ¶ In fide enim sunt tria videlz ipa credulitas. ⁊ habilitas tendendi in deum. ⁊ ipa tendentia. Primum est quasi terra. ⁊ scōm quasi semē ⁊ tertium quasi fructus. Primū tollit solū per infidelitatem. Scōm vero tollitur per desperationē qua efficitur homo inhabilis ad tendendum in deum. Tertiuz vero tollitur per omne peccatum. parūr remissibile q̄d.

Aug.

ticus est hodie. quid si cras amplectat catholicā pacē
t sequat catholicā vitatē. Quid si isti quos in qcūq;
gne errozis notas t tāp desperatissimos dānas. anteq;
finiāt istā vitā agūt pniam t inueniūt verā requiē t vitā
in futuro. Nolite g añ tps iudicare qcq;. Ex his oñdi
tur p singulis pctoz̄ib⁹ in hac vita eē ozandū. nec de ali
quo eē diffidēdū. qz̄ puerti pōt dū i hac vita est. qz̄ nō
pōt sciri de aliquo vtrū peccauerit ad mortē vl in spm̄
sctm̄. nisi cū ab hac vita discesserit nisi forte alicui p. ss.
mirabilr reuelatū fuerit. Ex p̄dictis aliq̄ten⁹ capi pōt
quō accipiat pctm̄ in. ss. scz inuidētia gre fraternitatē
impenitētis oppugnās q̄ vtiq; obstinatio eē vr. t ois
impenitētis obstinatio atq; despatio. Notandū vo ē
q; nō ois q̄ nō penitet impenitēs dici pōt. qz̄ impnia p
prie obstinati est. vt quidā volunt etiā desperati.

Subiungit diffinitiuā t cōem assignationē pcti
in spm̄sanctum fm Ambro.

De hoc q̄ pctō in. ss. Ambro. in li. de spūsancto dis
serens diffinitiuā assignationē tradit dicēs. Cur dñs
dixerit q̄ blasphemauerit i filiū hois dimittet ei. q̄ at
blasphemauerit in. ss. neq; hic neq; in futuro dimittet
ei. Diligēter aduerte nūq̄d alia ē offensio filij. alia. ss.
Sicut vna dignitas. sic vna iniuria. Sz si q̄s corpis spe
cie decept⁹ hūani remissi⁹ aliq̄d sentit de xp̄i carne q̄
dignū est. hz culpā nō ē tñ exclusus a venia. Si q̄s vo
sctī spūs dignitatē. maiestatē. t p̄tātem abneget sempi
ternā. t putet nō in spū dei eiici demonia. sz in beelze
bub nō potest ibi exhortatio
esse venie. vbi sacrilegij pleni
tudo est. Satis hic aperte ex
plicat quid sit peccatum in. ss.
Quod illi augu. descriptioni
congruere vr. qua illud pctm̄
dr esse inuidētia gratie oppu
gnans fraternitatē. Qui em̄
post cognitionē vitatis san
ctispūs veritatē negat. eiusq;
opa dicit esse beelzebub. ptā
ti. bonitati. t gratie dei inui
dere non dubitatur.

Remouet dubium. f

Nōnulq; distinctio illa vo
box sic accipiēda est q̄si trium
psonaz diuise sint offense. sed
ibi peccatorum genera distin
cta sunt. Peccatum em̄ in pa
trem id intelligit quod fit per
infirmitatez. q̄ patri scriptu
ra frequenter attribuit poten
tiam. Peccatum in filium q̄
fit per ignorantiā. q̄ sapiētia
filio attribuit. Tertiū exposi
tum est. Qui g̃ peccat p infir
mitatē vel p ignorantiā. facile
veniam adipiscitur. sed nō il
le qui peccat in. ss. Cum autez
vna sit potentia. sapientia bo
nitas. trium. quare patri potē
tia. filio. sapientia. spūisancto
bonitas sepius assignetur. su
perius dictum est.

. Coz. iij.

Mat. ij.

Mat. ix

d. Pctm̄ em̄ in patrē id intelligit quod fit per infirmitatē. Cōtra si boc verum est. tūc oē pctm̄ ē peccatū in patrē. q̄ cū potentia peccādi potius sit impotētia q̄ potētia bocipo quo aliq̄s pōt peccare potest deficere t infirm⁹ eē.

Item si peccatū in filium est p ignorantiā sicut ipse subiūgit cuz ois peccator sit ignoraās. sicut vult pbs vr q̄ omne pctm̄ sit in filium ergo nulla est illa diuisio peccatoz.

Rñ. dicendū q̄ cum dr pctm̄ esse ex infirmitate t ignorantia. non accipitur hic quecunq; infirmitas t quecūq; ignorātia: sed infirmitas que quidē est ex carne t ignorātia que est respectu alicuius circūstantie faciētis rōnem culpe. t hoc modo talis infirmitas nō est respectu omnis pcti. nec talis ignorātia. q̄uis largo mō accepta infirmitate p quacunq; ipotentia'. et ignorantia p quacunq; nescientia siue cognitionis practice siue speculatiue in omni pctō reperiunt. Preterea sciēdum est q̄ q̄si diuidit peccatum p has differētias. q̄ illud dr pctm̄ ex infirmitate q̄ p̄cedit ex ipsa immediate. t silr ex ignorantia t malicia. t sic iste tres differētie non p̄currunt in peccatum idē. Et sic patent obiecta. t hec sufficiāt de ista diuisione. qz̄ supra quesitum fuit. de his distinctio. xxij. vbi illa diuisio ponitur t manifestatur.

Ad intelligentiā buj⁹ partis incidit hic questio de pctō in spm̄sanctū. de quo fm ipsius triplicē comparationem querunt tria. Primo querit de ipo in cōparatione ad alia pctoz genera. Scōo querit de ipso q̄tū ad p̄ditiones ppr̄ias. Tertio querit de ipo q̄tū ad eⁱ⁹ species t differētias. Circa primū querunt duo. Primo querit vtrū pctm̄ in spm̄sanctū dicat genus pcti distinctum. Scōo queritur vtrū pctm̄ in spm̄sanctū semp habeat aliud pctm̄ actuale p̄ambulum.

Questio. f Utrū pctm̄ in. ss. dicat genus pcti distinctum ab alijs gñibus pctoz. Et q̄ sic videtur primo p verbū magri in lra. Est quoddā pcti genus ceteris grauj⁹ t abominabili⁹ qō dr pctm̄ in. ss. Item boc vr rō ne qz̄ mortale t veniale faciūt diuersa pctoz gña. g̃ multofor tius remissibile t irremissibile. sz pctm̄ in. ss. est pctm̄ irremissibile. g̃ vr q̄ pctm̄ in. ss. sit aliud genus ab alijs gñibus pctoz.

Item pctm̄ in. ss. est pctm̄ p̄cedēs ex certa malicia. si g̃ peccatum ex certa malicia diuidit ꝺ pctm̄ ex ignorātia t infirmitate. ergo videt q̄ peccatuz in. ss. sit genus pcti distinctum.

Item qō dz species ppr̄ias a spēbus alioz pctoz distinctas est genus pcti distinctū ab alijs pctoz genericis. sed pctm̄ in. est dmōi. qm̄ eius species sunt desperatio t obstinatio. t veritatis agnite impugnatio q̄ sunt ppr̄ie species huius pcti ita q̄ nō alioz. ergo &c.

Sed ꝓtra. pctm̄ in. ss. sicut dicit magr̄ in lra est pctm̄ ad mortē. sed omne pctm̄ mortale est peccatum ad mortē. ergo cū pctm̄ ad mortē sit gñale ad oēs pctoz differentias. ergo t ad ip̄m pctm̄ in. ss.

Item pctm̄ in. ss. aut sic nominat: qz̄ est in psonā. ss. aut qz̄ est ꝓtra illud qō est appropriatum spūisancto. Si quia ꝓtra psonam. ss. sed vna est maiestas patris t filij t. ss. ergo omne pctm̄ quod est in. ss. est in patrem t omne qō est in patrē est in. ss. ergo boc modo est generale ad omne pctm̄. Sed si qz̄ ꝺ effectū spūisancto appropriatū. vtpote ꝺ bonitatē t gr̄am. sed oē pctm̄ est ꝓtra bonitatē t ꝺ gratiā spūssancti. ergo oē pctm̄ est pctm̄ in spiritūsan.

Item pctm̄ diuiditur in pctm̄ ex infirmitate t ex ignorantia. t ex malicia. ita q̄ pctm̄ ex malicia est pctm̄ in spiritūsan. sed pctm̄ ex ignorantia t peccatū ex infirmitate nō dicit spāle gen⁹ pcti. omne em̄ genus pcti quod est ex ignorātia pōt esse ex infirmitate. g̃ vr silr q̄ peccatū ex malicia nō dicat determinatū pcti genus

Item omne qō quis facit ex ignorantia pōt facere ex certa sciētia siue ex industria. ergo si oē genus pcti pōt fieri ex certa industria. vr q̄ peccatū in. ss. circūeat oia pctoz genera. nō ergo vr esse pcti genus ab alijs pctoz generibus distinctum.

Rñ. dom q̄ peccatū in. ss. dicit gen⁹ pcti distinctuz ab alijs 7
generibus pctoz ratione triplici. s. rone p̄incipij. et rone sui oppositi. t rone actus substrati. Ratione p̄incipij: qz̄ peccatum in. ss. dr esse illud quod est ex certa malicia siue industria ex qua nō p̄cedit omne peccatū. sed illud solū qō facit bō sciēter. Rone oppositi silr distinguit. qz̄ cū triplex sit gra. s. innocentie baptismalis t pnalis. t peccatū in. ss. ppr̄ie dz opponi gre pnali. t eā impugnat q̄tū ad sui initiū. t q̄tū ad sui terminum. sicut per originale pditur gra innocētie. t p actualia impugnat gra baptismalis. Rone vo actus substrati silr distinguit. qz̄ cū pctm̄ illud sit impugnatiuū gre. t malicia sit in ipo spū fm se. peccatū in. ss. p̄sistit circa actū ipsius spūs. sicut pz i desperatione t obstinatione. vñ fornicatio t adulteriū nō pōt alit̄ mō dici pctm̄ in. ss. Rōe g̃ sui p̄incipij t oppositi t actus substrati. peccatū in. ss. est genus peccati determinatuz. Et rō ne boz trium sic notatur vt dicat peccatū in spiritūsan. videlz rone malicie a qua p̄cedit. que directe opponitur bonitati ap p̄opriate spūisctō. Rone pnalis siue finalis gre quā priuat q̄ est effectus appropriatus spūisctō. Rone etiam actus spūalis circa quē ꝓsistit. vnde directe dr peccatū in. ss. quod est in spū. et circa actū spūs malignātis. Et sic pz q̄ peccatū in spiritūsan. est genus pcti ab alijs pctoz generibus distinctū. Et p̄cedende sunt rones q̄ boc ostēdunt.

Ad illud qō obj⁹ q̄ est pec 8
catum ad mortē. dom q̄ peccatum dr ad mortem fm similitudinem ad mortē corpalē. In morte aūt corporali tria p̄currūt quoz primū est amissio vite, aliud est corruptio dispositionis

ex parte corpis ad susceptionē aie, tertiū est impossibilitas re
parationis ꝑm cursum nature. Quātum ad ꝓmā ꝓditionē oē
peccatum in quo est auersio a deo dr esse pctm̄ mortale siue ad
mortē. Quātū ad scdam pctm̄ i spiritūsanctū. dr peccatū ad mor
tem: qr tollit dispositionē ad susceptionē vite. q̄ quidē ꝓsistit i
susceptione pnie. Quātum vo ad tertiā ꝓditionē peccatū illō
dr ad mortē. in quo ꝙs corpaliter mortif. Cū ergo dr ꝙ oē morta
le est ad mortē. ⁊ ꝙ pctm̄ in. ss. est peccatū ad mortē differenti
mō accipit peccatū ad mortē. ¶ Ad illud qō obr ꝙ aut dr pec
catum in. ss. qr est ꝓtra psonā ⁊c. dōm ꝙ iō dr peccatū in. ss. nō
qr sit ꝺ psonā. sed qr est ꝓtra appropriatū effectū: nec qr ꝺ oēs
appropriatū effectū sed qr ꝺ effectū ꝑcipuū inter appropriata
spūisctō. hic aūt est donū gre finalis siue pnialis. ⁊ hmōi pro
pie q̄tum ad statū gre finalis. in qua ꝓsistit ois gre efficacia
⁊ hō nō oē peccatū est ꝓtra effectū illū. ⁊ p hoc nō, sequit ꝙ
oē peccatū sit in. ss. ¶ Ad illud quod obijcit ꝙ oē peccatū po
test esse peccatū ex ignorātia ⁊ infirmitate. dōm ꝙ nō est simi
le. qr ignorātia nō determinat sibi aliquē actuz. nec etiā infir
mitas. ⁊ iō nō dicit genus pcti determinatū. sed circuit omia
pctōr genera. Silr dōm de pctō qō est ex infirmitate. non sic
aūt est de pctō ꝑm ꝙ est ex malicia. Ad hoc enī ꝙ sit peccatū in
ss. nō sufficit ꝙ sit ex certa scia ⁊ ex industria. sz requirit deter
minatio generis q̄tum ad actū substratū. ¶ Ad illud qō obij
citur ꝙ oē peccatū pōt fieri ex malicia. dōm ꝙ lz malicia ꝓcur
rere possit ad omne peccatū. nō tn̄ semp facit peccatū in spiri
tūsan. Unde si quis senex qui nō hz appetitū fornicādi excita
ret carnē suā vt fornicaret. nō diceret in illa fornicatione pec
care pctō in. ss. q̄uis illud peccatum cōmitteret ex industria ⁊
quadā malicia. Cū ergo dr ꝙ peccatum ex malicia est pctm̄ in
spm̄sanctū. hoc solū intelligitur de aliis generibus pctōr que
ppie ex malicia habent ortum. sicut inuidentia fraterne gra
tie ⁊ impugnatio veritatis agnite.

Questio. ij Utrū peccatuz in spiritūsan. semp ha
beat aliud pctm̄ pambulū. Et ꝙ sic vi
detur. Magr in lra dicit ꝙ peccatū in. ss. est pctm̄ desperatio
nis vel obstinationis. sed nullus desperat nec obstinat nisi p
pter aliqō ꝓcedens pctm̄. ergo videt ꝙ semp aliqō peccatū sit
pambulū ad peccatuz in. ss. ¶ Item pctm̄ in. ss. vel est finalis
impenitētia vel hz semp annexā finalē impenitentiā q̄tum est
de se. sed impenitētia nō est nisi respectu pcti ꝓcedentis. sicut
nec pnia. g̃ nunq̄ est peccatū in. ss. quin habeat aliud peccatū
pambulū. ¶ Item peccatū in. ss. est peccatū ꝓcedens ex certa
malicia. g̃ necesse est ꝙ anteq̄ hō peccet pctō, in. ss. ꝙ ipse sit
malicios⁹: sed hoc nō est nisi per culpā. g̃ añ peccatū in. ss. ne
cesse est esse aliā culpā pambulā. ¶ Item in bonis nemo repē
te fit summus. g̃ videt ꝙ in malis statim nemo labat in pfun
dum sed p istud pcti gen⁹ labit hō in pfundū vicioz. videt er
go ꝙ istud pcti genus habeat aliud pambulū qō disponat ad
ipm̄. Sed ꝓtra quattuor sunt nobis inflicta sicut dicit beda p
pter pctm̄ ꝓmi parētis. s. infirmitas. ignorantia. malicia et cō
cupia. sz possibile ē ꝙ hō ꝓmo ꝓctō peccet pctō ex ignorātia ⁊
ex infirmitate. g̃ silr possibile ē ꝙ ꝓmo peccet pctō qō ex⁹ malī
cia ꝓcedit. ¶ Itē quotiēscunq̄ pctōr gña sunt diuersa. possi
bile ē peccare q̄ pctō vno absq̄ alio. si g̃ pctm̄ in. ss. est pctm̄ disti
ctum ab aliis gñibus pctōr possibile ē aliquē peccare illo ge
nere pcti etiā si nō ꝓcesserit aliud peccatū. ¶ Itē impugnatio
veritatis agnite est hui⁹ pcti species: sed ita hō ꝙs pōt impu
gnare veritatē agnitā. sicut etiā veritatē ignorātā. g̃ vr ꝙ sal
tem q̄tum ad illā speciez absq̄ alio pcti genere possit cōmitti
peccatū in. ss. ¶ Item peccatū in. ss. ꝓsistit circa actum spūs:
sed magis pēdet actus carnis ex actu spūs q̄ ecōuerso ergo si
hō pōt peccare pctō carnis nullo alio pctō ꝓcēdēte pari rōne
immo multo fortiori vr hoc esse verū de peccato in spiritūsan.
¶ Rñ. dōm ꝙ de pctō in spiritūsan. differēter est loq̄ ꝑm eius
spēs differentes. Quedā enī sunt species pcti in spiritūsan. q̄
nullo mō possunt esse absq̄ pctō pambulo. sicut sunt obstina
tio. desperatio. ⁊ finalis impenitentia. talia enī respiciūt pec
catū pambulū quasi materiā circa quā ⁊ etiā sicut cām. nemo
enī desperat devenīa nisi q̄ cōmisit culpam. Nemo obstinat in
malo nisi q̄ fecit malū. nemo impenitēs est nisi q̄ hz vnde pen
teat. Sunt ⁊ alie species pcti in spiritūsan. que quidē possunt
esse absq̄ pctō pambulo. p eo ꝙ actus ipsaz nō respicit deter
minate peccatū pambulū. sicut est inuidētia fraterne gratie ⁊
impugnatio veritatis agnite. sicut etiā est ꝑsumptio de impu
nitate. Potest enī quis fraterne gratie inuidere. ⁊ veritatem
agnitā ipugnare. ⁊ de impunitate ꝑsumere. etiā si nulla actua
lis culpa ꝓcesserit. ⁊ hoc ppter libertatē voluntatis que i quoli
bet hoīr pctōr ppria deordinatione potest se ꝺcipitare. attra
men qr ista sunt pctā valde grauia. vix aut nunq̄ ꝓtingit ꝙ ali
quis in hec cadat nisi mens eius fuerit per alia pctā depraua
ta. ¶ Concedēdum est ergo ꝙ pctm̄ in spiritūsanctū non solū est
gen⁹ peccati distinctuz ab aliis peccatoꝝ generibus ꝑm formā
sed etiā separari potest ꝑm existentiā. ita ꝙ cōmittat⁹ sine cul
pa pambula. q̄uis rarissime ꝓtingat vnde ⁊ rōnes que ad illā
partē inducunt concedēde sunt. ¶ Illa tn̄ ratio quā facit de
eo ꝙ minus dependet actus spūs ab actu carnis ⁊c. dōm ꝙ illa
ratio nō cogit quin pctm̄ in spiritūsanc. uz possit esse sine aliis
peccatis. ꝓ eo ꝙ actus spūales siue ad aiam ptinētes nō so
lum trāseūt sup materiā debitā. sz etiā sup alios actus. vñ sub
mouent sibi alios actus quasi p materia. sic ⁊ peccata que ba
bent ꝓtra actus illos ꝓsistere. vt plurimū alia peccata presup
ponunt tanq̄ materialia. sicut desperatio ⁊ obstinatio. non sic
aūt est de actibus corporalibus qui quidē nō trāseūt in alios
actus: sed in materiā extrinsecā. ⁊ ideo illa peccata ꝓtra illos
actus existētia nō habēt alia peccata tanq̄ materialia. ¶ Et
huic ꝓsonat illud q̄ dicit grāmaticus ꝙ verba ꝓpbetica siue
ad aiam ptinētia req̄runt determiari p infinitiuū sequentem.
nō sic ē de actibus ptinētib⁹ ad corp⁹. ⁊ iō ratio illa nō cogit.
Nec alia cogit que dicit ꝙ est genus pcti distinctū. esto enī ꝙ
nō esset sine aliis. nihilominus posset distingui ab aliis. quia
multa sunt inseparabilia ꝑm esse. que tn̄ distinguunt formalr.
¶ Ad illud aūt qō obr in ꝓtrariū de obstinatione ⁊ desperatio
ne. dōm ꝙ ratio illa ꝓcedit ab insufficiēti. q̄uis enī illud sit ve
rum in bis duob⁹ gñib⁹ pctōr. non tn̄ sequit ꝙ sit verū in aliis
generibus peccati in spm̄sanctū. ¶ Ad illud quod obijcitur ꝙ
finalis impenitētia est annexa oībus speciebus illius peccā
dōm ꝙ silr ꝙ nec illud cogit. p eo ꝙ peccādo in spm̄sanctū cō
mittit hō aliquod peccatū respectu cuius pōt habere ppositū
nō penitēdi. sicut ille qui impugnat veritatē agnitam. vel inui
det fraterne gre. vel etiā sicut est de eo q̄ adeo ꝑsumit de beni
gnitate mie ꝙ nullum relinquit effectū iustīcie. ⁊ ex hoc ꝓpo
nit malefacere ⁊ nunq̄ de eis penitere. Et hoc totū pōt esse si
ne alterius pctī genere. ¶ Ad illud quod obr ꝙ illud peccatū
est ex malicia. dōm ꝙ malicia ꝑm ꝙ est huius pcti radit potest
dicere malicia ꝓtractā ex pctō originali. vel potest dicere ma
liciā actā. s. actualem puersitatē voluntatis. Et primo mō pre
cedit natura ⁊ tpe. scdo modo comitatur. Non enī opz ꝙ ante
fuerit malicios⁹. sed volēdo malignari potest in spm̄sanctum
peccare. ⁊ ita nō opz ꝙ ꝓcedat aliqua malicia actualis pecca
ti depraūās voluntatē. sed sufficit ꝙ ꝓcedat tpe malicia q̄ est
pena originalis. ¶ Ad illud qō obijcit ꝙ nemo repēte fit sum
mus. dōm ꝙ non est simile qr q̄uis non possit aliquis nisi ordi
nate ascēdere. potest tamē inordinate descendere. siue subito
se ꝺcipitare. Preterea nō efficitur hō ita pfecte malus cōmit
tendo semel pctm̄ in spiritūsanctum. immo quāto plures pec
cat. tanto magis labitur in pfundum.

Consequenter querit de hoc pcti genere quārum ad
conditiones ppias. ⁊ circa hoc queruntur duo. Pri
mo queritur de huius pcti grauitate. Secundo que
ritur de huius peccati irremissibilitate.

Questio. j Utrum illud peccati genus sit grauissi
mum. Et ꝙ sic videtur primo per auto
ritatem magistri in littera. Est preterea quoddam peccati ge
nus ceteris grauius ⁊ abominabilius. ¶ Item ratione videt
Maius est peccatum quod magis facit distare a venia: sed ta
le est peccatū in spiritūsanctum. ergo ⁊c. ¶ Item maius ē pec
catum quod minus habet de ratione excusationis: sed pecca
tum in spiritūsanctuz est huiusmodi. minus enī habet inter ce
tera peccatoꝝ genera de colore excusationis. ergo ⁊c. ¶ Itez
maius est peccatum quod magis inhabilitat animā ad iustī
ciam. sed peccatū in spiritūsanctum est huiusmodi. qr maxime
voluntatē deordinat. ergo ⁊c. ¶ Item sicut ignorātia excusat
peccātem. sic sciētia aggrauat. qr seruus sciens voluntatē dñi
sui ⁊c. sed peccatū in spiritūsanctuz est peccatum ex industria
sine ex certa malicia. ergo ⁊c. Sed ꝓtra. super illud psal. Con
uertentur ad vesperam. glos. Nemo insanabilior: q̄ qui sanus
sibi videtur

sibi videtur. ergo minus elõgat a sanitate pctñ in quo q̃s peccat sciẽter. q̃ in quo quis peccat ignorãter. sed peccatũ in spiritũsanctum est in quo quis peccat scienter. ergo videtur q̃ sit minus peccatum q̃ peccatum ignorantie. ¶ Item ꝛ si vna sit maiestas trium ꝛ equaliter sint omnes bonorandi. tamẽ maiestas appropriatur patri. ꝛ bonor ꝓpter appropriationẽ ei debetur. ergo pctñ quod est in patrẽ vel rantũ vel plus deũ inbonorat q̃ pctñ qõ est in filiũ vel spñsanctũ. si ergo qualitas pctĩ pensak ſm q̃titatẽ ꝓremptus videk q̃ nõ sit maius pctñ in spñsanctũ q̃ peccatũ in patrẽ ꝛ filiũ. ¶ Item malicia ẽ pena inflicta ꝑ peccato originali sicut ignorãtia ꝛ infirmitas. ſz ignorantia ꝛ infirmitas. qr sunt pene aliquo mõ excusant peccatum ꝓsequens. ergo pari rõne ꝛ malicia. ¶ Itẽ illud pctñ grauius est in quo magis regnat libido. sed in pctõ qõ est ex ꝓcupiscẽtia magis regnat libido q̃ in pctõ qõ est ex malicia, sicut ꝓz qr maior est libido in fornicatione q̃ in desperatione ergo vr̃ q̃ maius sit pctñ qõ est ex ꝓcupiscẽtia q̃ illud qõ est ex malicia. ergo pctñ in spñsanctũ nõ est peccatũ grauissimũ ¶ Itẽ grauꝰ est pctñ in quo est maioris bonꝰ corruptio. ſz in pctõ infidelitatis maior est corruptio q̃ in pctõ in spñsanctũ in illo enĩ pctõ recedit ꝛ a veritate ꝛ a bonitate. in pctõ in spiritũsan. a bonitate tñ. ergo videk q̃ infidelitas vel hereſis gra
18 uior sit q̃ pctñ in spiritũsan. ¶ Rñ. dicẽdum q̃ pctñ in. ss. est pctñ grauissimũ. ꝛ qr naturã maxie ledit. ꝛ qr oculos dei maxime offendit. Naturã inq̃ maxime ledit. dũ nõ solũ aufert ei sanitatẽ. sed etiã ꝑcludit viã ꝛ sanitatẽ. vñ sicut morbus periculosior est qui nõ tñ ledit naturã. sed etiã ꝑcludit viã ad sumptionẽ cibi vel medicamẽti. sic intelligendũ est de illo morbo spũali. Oculos dei maxime offendit. qr nullum bz colorem excusationis. ꝛ iõ peccans hoc genere pctĩ merek seuerꝰ iudicari ꝛ ꝓp hoc duo dicit magr̃ q̃ hoc peccatũ ceteris est grauꝰ et abominabilius. vt grauꝰ dicak rõne maioris lesionis. abomi
19 nabilius rõne defectus excusationis. ¶ Rõ aũt duꝰ est quia pctñ in spñsan. est ex malicia: ꝛ nõ solũ ex malicia sed ex malicia ꝛ industria. Peccat enĩ tunc quis pctõ in. ss. qñ ad malum mouek. ex nequitia spũs sciens se moueri ad malũ vñ peccatũ in. ss. est ex malicia cõflata ex cõcursu malicie ex originali peccato ꝓtracte ꝛ malicie actualis cõiuncte industrie. ꝛ ideo non tñ dr esse ex malicia ſz ex certa malicia. Prima aũt malicia. ſ. ex originali relicta hoc pctñ nõ excusat. qr talis malicia est in ipa volũtate ſm se. ꝛ iõ cũ volũtati subiaceat. nõ minuit rõnez voluntarĩ sicut facit infirmitas ꝛ ignorãtia. ꝛ qr nõ minuit rõnem volũtarĩ nõ diminuit de rõne peccati. ꝛ ꝓpterea nõ excusat. Alia aũt malicia non solum nõ excusat. sed etiam multũ aggrauat. tum rõne improbitatis ꝓpꝛie. tum rõne cognitiõis adiũcte. vtriusq; enĩ ẽ aggrauare. Et sic ꝓz quare peccatũ in spñsanctũ maxime oculos dei offendit. ſz qr est ex certa malicia. ¶ Ex hac etiã eadẽ causa naturam ledit. lesio enĩ peccati
20 principalr̃ consistit in deordinatione voluntatis ꝛ quãto volũtas magis improbe ad aliquid se inclinat tãto magis se deordinat ꝛ deprauat. Et qr ex certa malicia hoc pctñ ꝓcedit. iõ i hoc pctĩ genere sciẽter ꝛ prudẽter. imo etiã impudẽter peccator ꝑelegit malũ. ꝛ iõ volũtas eiꝰ in hoc pctõ magis respuit bonum q̃ i aliis. qr amplius inficik volũtatis gustus. ꝛ hinc ẽ etiã q̃ respuit medicamentũ. quẽadmodũ guſtꝰ maxime infectus respuit bonũ cibum. Qñ ergo hoc pctñ ex certa malicia ꝓcedit. hinc est q̃ est ceteris grauiꝰ ꝛ abominabilius. q̃tũ ẽ ex genere pctĩ. Hinc est etiã q̃ est maxime nature lesiuũ. ꝛ maxime oculoꝝ diuine maiestatis offensiuũ. Et ideo cõcedende sunt
21 rõnes ostendẽtes hoc pctñ esse grauissimũ. ¶ Ad illud quod primo obiicik q̃ pctñ ex ignorãtia magis a sanitate elongat. dõm q̃ maior insanabilitas ex duplici cã ꝓt venire. aut ex ꝓditione morbi. aut ex ꝓditione infirmi. Cum ergo dr q̃ nemo est insanabilior eo q̃ sibi sanus videk. hoc intelligik q̃tũ ad cõditionem ꝛ statũ infirmi. ꝓ eo q̃ talis nõ sentiẽs se infirmũ non q̃rit medicũ. ꝛ ita nunq̃ sanak. Quãtum aũt ad ꝓditionẽ morbi nõ bz veritatẽ. si enĩ peccans ex ignorãtia erudiak. de facili recipit sanitatẽ. peccans aũt in spñsan. rebellis est eruditiõi ex ipa natura talis morbi. ꝛ ideo quãtum est de se pctñ illud ꝛ
22 grauius est ꝛ insanabilius. ¶ Ad illud quod obiicitur q̃ peccatum in patrem est eque graue vel magis q̃ peccatũ in spiritũsanctum. qr patri appropriatur maiestas. dicẽdum q̃ illud peccatũ nõ dicitur esse grauius aliis ꝓ eo q̃ in eo magis contemnatur ꝑsona spũssancti q̃ ꝑsona patris. nã in omni pctõ cõtinitur vna maiestas ꝛ triũ ꝑsonarũ. vnde sicut hoc genꝰ peccati non distinguik a pctõ in patrẽ. ex hoc q̃ hic ꝓtemnak spũssan. ꝛ ibi pater. sic nec ex hoc grauius iudicak. sed ex hoc grauꝰ est qr in ipo amplius ꝛtinetur trium ꝑsonarũ maiestas q̃ in aliis gñibus peccatoꝝ. magis enĩ impugnat gratiã que est totiꝰ trinitatis effectus. ꝛ ideo maius est pctĩ genus. ꝛ iõ ratio illa pcedit ex falso intellectu. ¶ Ad illud qõ obiicik q̃ malicia ẽ pena inflicta. ergo dz excusare sicut alie pene. dõm q̃ nõ est simile. ꝛ ratio buiꝰ est. qr malicia respicit ipam volũtatem ſm se. Sed ignorãtia respicit intellectum. ꝛ infirmitas respicit carnem ꝛ illaꝝ adeo sunt in volũtate sicut in ipa malicia. ꝛ ideo magis diminuũt de rõne pctĩ q̃ malicia. Preterea pctñ in. ss. nõ tñ est ex malicia ꝓtracta. imo est ex malicia ꝓflata ex malicia ꝓtracta ꝛ malicia ꝑpria sicut supra dictum est. ¶ Ad illud 24
qõ obiicitur q̃ illud pctñ est grauius in quo magis regnat libido. dõz q̃ libido maior dr dupliciter. aut rõne maioris voluptatis. aut ratione maioris improbitatis. libido enĩ nominat voluntatẽ voluptuosam ꝛ improbam. Cum ergo dr q̃ grauitas pctĩ attenditur ſm quãtitatem libidinis. dõm q̃ verum est ſz q̃ quãtitas libidinis pensak ſm improbitatez voluntatis. sed non est verũ ſm q̃ pensatur penes delectationẽ. sicut ꝓz quia grauiꝰ peccat senex fornicator vl adulterator q̃ iuuenis. ex improbiori enĩ volũtate mouek. q̃uis iuuenis amplius delectetur ſz ergo in aliis generibus pctoꝝ magis abundet libido quantum ad delectationẽ. qr tñ in hoc pctõ magis abundat q̃tum ad improbitatem voluntatis. grauius est istud. ¶ Ad illd qõ 25
obiicik q̃ maior est corruptio in pctõ infidelitatis. dõm q̃ maior corruptio potest esse dupliciter. aut intensiue. aut extẽsiue. Extensiue loquendo plura bona priuãtur in pctõ infidelitatis q̃ in pctõ in. ss. quia in illo peccati genere tollik totius spũalis edificij fundamentum. Intensiue aũt magis fit priuatio i peccato in spiritũsan. pro eo q̃ magis inhabilem reddit ad bonũ ꝛ amplius firmat in malo. vnde illud pctñ recte potest dici grauius. in quo est maior boni priuatio intensiue. ꝛ qr peccatũ hereſis frequentissime bz ꝓiunctum peccatũ in spiritũsan. vtpote obstinationẽ. hinc est q̃ illud peccatum est valde periculosum. si enĩ solum ex ignorãtia hereticus mouerek. faciliꝰ adhiberetur sibi remediũ. sed qr aiõ obstinato ptinaciter adheret errori suo. ideo frangik potius q̃ iuuetur.

Questio. ij. De huius pcti irremissibilitate. Et q̃ illud peccatũ sit irremissibile ostendi D
tur. Mat. xij. Spiritus blaſphemie non remittetur. Et post. Qui dixerit verbum contra spiritũsan. non remittetur. nec in hoc seculo. nec in futuro. sed rꝰ nullo modo potest mentiri. ergo illud pctñ nullo modo potest remitti. ¶ Item glo. super dictum locum. Blaſphemia remittetur. spũs autem blaſphemie non remittetur. nec in hoc seculo nec in futuro. ¶ Item Hiere. x. Desperauimus post cogitationes nostras ibimus. Et post subiungitur. Tu autem noli orare ꝓ populo isto. quia non exaudiam te. si ergo pro peccato remissibili dominus vult exorari. ꝛ nolebat exorari ꝓpter peccatum desperationis. videtur ergo q̃ peccatũ desperationis sit irremissibile. pari rõne ꝓcluditur de qualibet huius peccati specie. ¶ Item nullũ peccatum remittitur nisi de quo quis potest subire penitẽtiã ꝛ postulare veniam: sed pctñ in spiritũsan. nõ est huiusmodi. ergo ꝛc. Maior manifesta est. minor ꝓbatur per illud Augu. qui dicit in sermone de ẏbis domini in monte. Tãta est labes huius peccati. vt deprecandi humilitatem subire non possit. ¶ Item impenitẽtia est species huius peccati ꝛ annexa aliis spẽbus. si ergo impenitẽtia directe opponik ipsi venie ꝛ pnie. ergo videk q̃ simplr̃ priuet veniã ꝛ remissionem. videk ergo q̃ boc peccatum sit irremissibile. ¶ Sed ꝓtra. super illud Psal. Conuertã in ꝑfundum maris. glo. i. eos qui erãt desperatissimi. ergo si hoc est pctñ qõ maxime elõgat a venia ꝛ illud oĩno remittik. videtur q̃ ꝛ oĩa alia. ¶ Item augu. de verbis domini. Ista impenitentia vel cor impenitens. q̃dm aliquis in hac carne viuit non põt iudicari. de nullo enĩ desperandũ ẽ q̃diu patiẽtia dei eũ ad pnam adducit. sed de eo qui peccat pctõ irremissibili desperandũ est. ergo videtur q̃ peccans peccato in spiritũsan. nõ peccet irremissibilr̃. ¶ Itez pctñ in spiritũsan. nõ aufert homini statũ viatoris. sed q̃diu homo est i statu viatoris bz vertibilitatẽ lib. ar. ꝛ q̃diu bz hoc potest deo reconci

tiari ⁊ a pctō liberari. ergo videf ꝙ pctm̄ in spm̄sanctū possibile sit remitti. ¶ Item potētio: est gr̄a ⁊ virtus in bonum ꝙ̄ sit peccatū in malum. sed nulla virtus reddit boiem ex suo actu impossibilē ad peccādum. nec penitētia nec alia. ergo videtur ꝙ nulla culpa reddat boiem ex suo actu impossibilē ad resurgēdum. ſz nō resurgit bō a pctō nisi remittat pctm̄. ergo nō solum istud pctī genus. sed etiā quodlibet aliud est irremissibile. ¶ Item si pctm̄ in spm̄sctm̄ ō: irremissibile. aut hoc est p̄ p̄uationem actus remissionis. aut p̄ p̄uationē dispositionis. aut p̄ p̄uationē possibilitatis. Si p̄ p̄uationē actus. ergo quodlibet pctm̄ qō nō remittit dz dici irremissibile. ergo quodlibet pctī genus illo mō irremissibile dicef. Si p̄ p̄uationē dispositionis ergo cū oīe pctm̄ mortale reddat boiez ineptū ad remissionē pp dei offensaz ⁊ ptemptū. videf ergo ꝙ oīe debeat dici irremissibile. Si ꝓpter p̄uationē possibilitatis. contra. Aut hoc est. q: de⁹ nō potest infundere gratiaz. aut hoc est. q: iste nō pōt gratiā recipere. Sed p̄mū est plane falsum. tū ⁊ scōm. q: iste bz arbitriū libertatez. nō ergo videf ꝙ aliquo mō illud pctm̄ debeat dici irremissibile. Est ergo questio si dicit
26 irremissibile. quomō dicatur ⁊ qualr. ¶ Rñ. dicēdum ꝙ sicut dicit magr̄ in lra ⁊ innuit quozūdam opinio fuit ꝙ pctm̄ in spiritūsanctū dicerēf irremissibile. q: vix ⁊ raro. aut difficilr dimittit. Alij ỹo dixerūt ꝙ illud pctm̄ ō: irremissibile. q: nullo mō remitti bz. p eo ꝙ tali pctō peccās digne penitere nō pōt. Uterq; aūt istoz modoz dicendi ꝓueniēs est ⁊ verus: nec vn repugnat alteri si recte intelligantur. Sicut em̄ remissibile ō:
27 dupl'r. ¶ Uno mō remissibile dicit aptitudinē. alio mō dicit cōsuetudinē. sic ⁊ irremissibile dupl'r pōt dici. Uno mō vt dicatur irremissibile. i. ineptū siue impossibile ad remittēdum. ¶ Alio mō vt dicatur irremissibile qō est incōsuetum remitti. Utroq; em̄ hoz modoz pctm̄ in spm̄sanctum pōt dici irremissi
28 bile. nam oīe pctm̄ in spm̄sanctū vel est impenitētia: vel babz impenitētiam annexā. ¶ Impenitētia aūt ō: duobus modis. sicut ⁊ pseuerantia. Uno mō ō: pseuerantia ꝓpositū pseuerandi. Alio mō ō: pseuerantia continua p̄manentia in bono vsq; ad finē. Et primo mō pseuerantia est in qualibet virtute. Se-
29 cundo mō pseuerantia includit gratiā finalē. ¶ Sic ⁊ impenitentia ō: dupl'r. Uno mō ō: impenitētia ꝓpositū nō penitendi. Alio mō ō: impenitentia cōtinua p̄manentia in malo vsq; ad
30 diem extremū inclusiue. ¶ Et ꝑm istum modū pctm̄ in spm̄sanctum quod claudit in se impenitentiaz dupl'r potest dici. Uno mō ꝑut claudit in se impenitentiā que quidē est finalis perſistentia in malo. ⁊ sic ō: irremissibile. q: nō pōt remitti. sicut finalis gratia nō potest perdi. Sed hoc mō peccare peccato in spm̄sanctum nemini est attribuēdum vsq; ad illud instans in quo possit dici de isto ꝙ finalr sit impenitēs. Et ꝑm hūc modū currit vna ꝑdictaz opinionū. ⁊ ita valde stricte accipit pctm̄ i spm̄sctm̄. Alio mō ō: pctm̄ in spm̄sctm̄ ꝑut claudit i se impniaz i. ꝓpositū nō penitēdi. hoc ꝑmō ō: irremissibile. i. incōsuetū remitti. Quāuis em̄ nō sit impossibile ad remissionē. q: tale ꝓpositum mutari pōt. raro tm̄ ⁊ vix remittit. q: tale ꝓpositus claudit viaz ad gratiā. ⁊ impedit spūssctī ingressum. Aliud em̄ qō gratiā introducit. ⁊ qō ad gratiā disponit de ꝯruo est voluntas recedēdi a pctō. ⁊ iō cū volūtas faciez suā obfirmauit ad oppositū. nisi fiat ei specialis vocationis donū ⁊ adiutoriū nō puenitur ad remissionis bñficiū. Qm̄ ergo alia pctōz genera ⁊ si p̄uient bonā voluntatē ⁊ iusticiā. nō tm̄ reddunt voluntatem rebellem ⁊ repugnātem ꝓtra vocationem diuinā. ⁊ hinc ē ꝙ si nunq; remittant ꝓpter negligentiā pctōis. vel pp̄ occupationem mortis nō tm̄ dicunt esse irremissibilia. Patet ergo quare pctm̄ illud ō: irremissibile magis q; alia pctōz genera. scz p eo ꝙ nō tm̄ repugnat gratie: ſz etiā dispositioni ad veniā ⁊ gratiā suscipiendā. Patet etiā quomō dicatur irremissibile. q: cōiter loquēdo nō p̄uat potentiā: sed dispositionē. stricte autē accipiendo potentiā p̄uat. sed hoc mō nō ō: peccare bomo in spm̄sanctum q̄diu viuat in hac vita. Et per hoc patz rñsio ad rōnes que adducunt ad vtrāq; partem. Ad eas potissime que inducunt ad scōam partem que scz ostēdunt ꝙ peccatum illud non ō: irremissibile. eo ꝙ reddat hominem impossibilem ad veniā q̄diu est in vita ista ⁊ q: verum concludunt. iō concedende sunt. Ultima tm̄ ratio videtur ostendere ꝙ nullo mō debeat dici irremissibile. sed iam manifestata est per ea q̄ dicta sunt. q: in alijs pctis mortalibus non sic est p̄uatio ad remissionē sicut in hoc peccato. Quāuis em̄ alia pctā tollant iusticiam. non tamen auferunt ꝓpositum redeūdi ad iusticiā. ⌊Fere em̄ omnes qui peccant emendare ꝓponunt⌋. hoc autez peccati genus inq̄tum peccatū est tollit iusticiam. inq̄tum vo peccatum tale est ꝙ habet annexam impenitentiā. aufert homini ꝓpositum redeundi ad gratiam. ⁊ ideo irremissibile dicitur q: p̄uat dispositionem ad bonum. ¶ Ad illud autē quod p̄imo obijcitur in contrariū de autoritate dñi in Gat. ⁊ etiā 31
de glo. dicēdum ꝙ tam text⁹ ꝙ̄ glo. intelligi babet quātum ad remissionis p̄uationē ſm consuetudinem. non ſm possibilitatem ⁊ aptitudinem. vnde quod dñs cōminatur ꝙ illud peccatum non remittitur hoc intelligēdum est non q: nō remitti nō possit. sed q: deus paucis consuevit remittere. Uel dicēdum sicut dicit Augu. ꝙ intelligitur de pctō in spm̄sanctum ſm ꝙ in
iudicit impenitētiaz finalē. hoc est in quo quis perseverat vsq; ad mortē. ¶ Ad illud qō tertio obijcit de verbo Ihere. ꝙ de⁹ 32
nolebat ozari p̄ desperatis. dōm ꝙ hoc nō erat q: nullo modo possent ad bonū conuerti vel redire. hoc em̄ potuissent si de⁹ vellet eos specialr visitare. sed q: ipsi nō merebant. ⁊ deus occulto suo iudicio nolebat eis manū misericordie ap̄iare hic ē ꝙ p̄uidens ⁊ suū iudiciū ⁊ eoz impenitentiā hoc ꝓpbete p̄dicebant. ⁊ ita ex hoc nō babetur ꝙ illud peccatum nō posset remitti. sed q: illud illis nolebat de⁹ remittere. ⁊ ꝙ illi finaliter in impenitētia remansuri erant. q̄uis possent ab ea discedere
¶ Ad illud qō obr̄ ꝙ tāta est huius pctī labes ꝙ peniteri non 33
possit. dōm ꝙ Aug. illud verbū retractat. ⁊ explanat hoc non esse dictū per p̄uationē oīmode possibilitatis. cū de⁹ conuertat desperatissimos: sed p̄ p̄uationē facilitatis. vnde nō solū modo cōsuevit dici aliquid impossibile qō nullo mō potest fieri. sed etiam quod difficulter fit. ¶ Ad illō qō obijcitur ꝙ im- 34
penitentia est species huius peccati. iam ptz responsio: q: dupliciter dicit impenitentia sicut dictum est. ⁊ put impenitētia dicitur ꝓpositum non penitendi. nō reddit hominē impossibilem ad veniam. q: potest ab illo ꝓposito desistere. ⁊ illo ꝓposito desistente potest aliud ꝓpositum illi succedere. ⁊ per illud ad veniam peruenire.

Consequenter queritur de huius peccati genere quātum ad eius species ⁊ differētias. Et circa hoc queruntur duo. Primo queritur de speciebus hui⁹ peccati quātum ad numerum ⁊ sufficientiam. Secundo ỹo queritur de his quātum ad vnuscuiusq; ꝓpriam rōnem.

Questio. j. De numero ⁊ sufficiētia specierū huius peccati. Et cōmuniter cōsueuerūt hui⁹ E
peccati ser species assignari. s. desperatio. p̄sumptio. obstinatio ⁊ inuidentia fraterne gratie. impugnatio veritatis agnite. ⁊ finalis impenitentia. Sed ꝙ multo plures debeāt esse videtur. q: cū sint tres virtutes tbologice. s. fides spes ⁊ charitas. quaz quelibet ita est ad salutē necessaria sicut alia. videf ꝙ sicut est vnū pctm̄ in spm̄sanctum qō est ꝓtra spem. s. desperatio. sic debeat esse vnū ꝓtra fidē. ⁊ aliud ꝓtra charitatem.
¶ Item virtutes cardinales multe sunt p̄ter penitentiā q̄ sunt necessarie ad salutē. ergo sicut accipitur species pctī in spm̄sanctum p̄ oppositū ad p̄iam. ita deberēt accipi per oppositū ad alias virtutes cardinales. ¶ Item in deo nō tm̄ p̄sideranf iste conditiones. videl⁹ iusticia ⁊ mia: sed etiā plures alie vtpote bonitas ⁊ maiestas. ergo sicut sunt due species huius peccati quaz vna est ꝓtra iusticiā vt p̄sumptio. alia ꝓtra miaz vt desperatio. ita videf ꝙ due alie species deberēt esse ꝓtra conditiones alias. ¶ Item septem sunt pctā capitalia inter q̄ sunt aliqua ita magna sicut est inuidia. ergo sicut inuidētia fraterne gr̄e ponit vna species hui⁹ pctī. ita deberet poni superbia ⁊ ira.
¶ Item eque magnū pctm̄ est impugnare bonitatē sicut ipsum gnare veritatē. ergo sicut ē vna species hui⁹ pctī penes impugnationē v̄itatis agnite. ita deberet esse alia spēs penes ipugnationē bonitatis. ¶ Item spūs blaspbemie est pctm̄ in spiritūsanctū ſm ꝙ ō: in glo. ⁊ inter. Matt. xij. nec est aliq̄ p̄dicto:. ergo vr̄ ꝙ plures sunt species pctī in spm̄sanctum q̄ p̄dicte. ¶ Item q̄ro vnde accipiat distinctio istaz specierū. Aut em̄ accipit ex parte eius cui opponit hoc peccatū. aut ex parte actuū substratoz. aut ex parte motiuoz. Si ex parte ei⁹ cui opponit. cum illa sit gratia penitentialis. ⁊ gratia penitentialis sit vna. videf ꝙ vna sola deberet esse species hui⁹ pctī. Si ex parte actuum substratoz. aut illi actus sunt p̄cipales potentiarum

tentiaz interioz.aut non. Si principales.tunc nō deberēt cē
nisi tres fm numerū potētiaz. Si penes actus nō pncipales.
ergo deberent esse multo plures q̄ sex. Si ex parte motiuoꝝz
similr obijcit qz cum plura sint motiua q̄ sex.plures erūt bui⁹
peccati spēs. Jurta boc.querit cū magr non tangat in littera
nisi de quattuoꝝ speciebus peccati in spīmsctō.t alij ponūt q̄n
q̄ species.alij sex vnde veniat ista diuersitas. Querit ergo pe
nes quid distinguank iste species.t qui sit eaz numerus t suf
35 ficientia. ¶ Rñ.dōm q̄ pctō in spīmsctō directe est ꝺtra effec
tum spūssancti.qui quidē dicitur gratia penitentialis. Hec
autē penitētialis gratia fm q̄ in sacramento cōsideratur tria
respicit.videlz medicum t egrotum.t ministrū. Ex parte me
dici ista duo ꝺcurrunt.mia t iusticia.mia p quā remittit offen
sam.t iusticia per quā exigit emendā.ꝺtra miam est desperā
tio.ꝺtra iusticiā est p̄sumptio. Similr ex parte egroti duo con
currūt.videlz detestatio peccati p̄teriti t propositū nō peccā
di.nisi eñ hec duo in se habeat.non est idoneus ad boc q̄ gra
tia spūssancti habeat in ip̄m efficaciā ꝺtra detestationē pecca
ti est obstinatio.ꝺtra vo ꝓpositum nō peccandi est finalis im
penitentia. Similr ex parte ministri duo ꝺcurrunt.videlz ve
ritas doctrine p quā peccatorē instruat t sanctitas gr̄e p quā
ip̄m adiuuat t subleuat.ꝺtra veritatem doctrine est impugna
tio veritatis agnite.contra sanctitatē gratie est inuidētia fra
terne gratie. Et sic ptz numerus t sufficiētia quare scz tot sunt
species peccati nec plures.nec pauciores. Aliter potest accipi
sufficiēria dictaz specierū.qz cum peccatum illud sit ꝺtra gra
tiam penitentialē in q̄tum p ip̄m fit remissio peccatoꝝ invnita
te ecclie.aut illud pctō est ꝺtra pniam.aut ꝺtra vnitatē eccle
siasticaz. Contra pniam autē potest esse dupl'r. Aut p recessuz
a bono.t sic est desperatio. Aut per confirmationē in malo.et
sic est obstinatio. Si contra vnitatez ecclesiasticā sic est aut ra
tione veritatis.aut ratione bonitatis. Si ratiōe veritatis.sic
est impugnatio veritatis agnite. Si ratione bonitatis.sic est
inuidentia fraterne gratie. Et boc modo sumunk species quat
tuoꝝ. Nec iste modus assignādi repugnat ei qui dictus est . qz
sub obstinatione que est cōfirmatio in malo.clauditur p̄sum
ptio t finalis impenitētia.boc eñ ipo q̄ obstinatus est aliq⁹
in malo.nec timet penā.nec ꝓponit dimitere culpā. Aliter su
mitur numerus istaz specierū.qz cum pctō in spīmsctō sit con
tra penitētialē gratiā.aut est ꝺtra ipam rōne sui aut rōne an
tecedētium.aut rōne subsequētium. Si rōne sui sic est obstina
tio. Si rōne anteccdētium cum ad penitētiam antecedant ti
moꝝ t spes tanq̄ due mole.ꝺtra timorem est p̄sumptio.contra
spem est desperatio. Si rōne ꝺsequētiū.cū ad pniam cōsequa
tur emēda q̄ consistit in duobus.s.in vera ꝓfessione.t bona sa
tisfactione.sic sumunk due spēs. Quaz vna est impugnatio ve
ri.altera est detestatio boni.t fm illā assignationē obstinatio
comꝓhendit obstinationē ꝓprie dictā.t finalē impenitētiam.
Et sic ptz numerus t sufficiētia specierū t qua rōne quidā assi
gnant quattuoꝝ.quidā q̄nq̄ quidaz sex. Jlle aūt modus quo
assignank sex spēs.conuenientioꝝ est t cōius tenek p eo q̄ illud
qō alij dicunt implicite.ille dicit explicite. Jurta hunc modū
ꝓcedendū est spēs pctī in spīmsanctū numero esse sex t nō plu
36 res. ¶ Ad illud ergo qō obijcik.q̄ sicut est vnum pctō in spīm
sanctum qō est ꝺtra spem.s.desperatio.sic etiā deberet cē pec
catum in spīmsanctum quod esset contra fidē t ꝺtra charitatē.
Dōm q̄ illa ratio non cogit.qz non dicitur desperatio pctō in
spīmsanctum.qz est ꝺtra spem.sed quia directe repugnat dispo
sitioni gr̄e penitētialis. Qui eñ desperat de venia.nunq̄ ad
gratiā se ꝓparat.sicut iudas qui facilius desperans cucurrit
ad laqueum.sicut dicit Aug.q̄ ad petēdum mle beneficium.
37 ¶ Ad illud qō obijcitur.q̄ sunt alie virtutes cardinales ꝓte
ter pniam.dōm q̄ t si alie virtutes sint.tñ pnia ꝓprie virtus
est p quā resurgit homo in gratia.t per quā remittik culpa.et
ideo pctō qō est maxime impugnatiuū gr̄e.magis directe bz
opponi gratie pnie q̄ alij virtuti cardinali. Preterea pnia nō
tñ est virtus:sz etiā sacm t vtroq̄ mō ei opponik pctō in.ss.
38 ¶ Ad illud qō obi.q̄ alie sunt ꝺditiones dei q̄ mia t iusticia.
Dōm q̄ t si alie sint.iste tñ sunt p̄cipue que considerank i ope
re iustificationis t quas oportet attendere pctōres vt possint
redire ad gr̄am.t ideo magis circa istas assignank spēs pec
39 cati in spīmsctō q̄ circa ꝺditiones alias. ¶ Ad illud qō obi.q̄
septē sunt capitalia vitia ita magna sicut iuidia.dōm q̄ iuidē
tia fraterne gr̄ie nō ponik esse pctō in spīmsctō rōne eius qō ē
capitale vitiū vel pctō.sed rōne eius qō est impugnatio boni
q̄ directe bz oppositio. Ad bonū potētie. ¶ Ad illud qō obi 40
q̄ ꝺtingit impugnare bonitatē sicut veritatē t maiestatē.dōm
q̄ in impugnatione veritatis agnite claudik impugnatio ma
iestatis t etiā bonitatis.qm̄ veritas nō tm̄mō p̄dicat se sed et
predicat t manifestat dei bonitatē t maiestatē.t dum aliquis
ꝛcienter dicit contra veritatē in qua predicatur dei maiestas t
bonitas.per consequens maiestatem t bonitatem impugnat.
¶ Ad illud qō obi de spiritu blaspbemie.dicendum q̄ cōpre 41
bēditur sub impugnatione veritatis agnite.Qui enim vtitur 42
verbis falsis.veritati dei resistit.t blaspbemare dr.t veritatē
agnitam impugnare. ¶ Ad illud qō querik penes q̄d accipiak
numerus t sufficientia specierū huius pcti.dōm q̄ sumitur ex 43
parte oppositi.opponik aūt pnie boc pctī genus nō solū rōne
habitus pnie sed et rōne eoꝝ q̄ concurrūt ad pnie effectū. Et
qz ista sunt sex.sicut ostensum fuit.duo ex parte medici.t duo
ex parte egroti.t duo ex parte ministri.ꝓpter boc sex sunt spe
cies huius pctī. ¶ Ad illud vo qō vltimo q̄rebak iā pz rñsio p
ea que dicta sunt.

Questio.ij Queritur de speciebus huius pctī q̄ 5
tum ad rōnes ꝓprias.t ostēditur q̄
nulla istarum sit spēs peccati in spiritumsanctuz. Et primo de
desperatione.qz peccatum in spiritumsanctum est ex certa ma
licia.sed desperatio potius est ex infirmitate q̄ ex malicia.er Desperatio
go vr̄ q̄ desperatio non sit peccatum in spiritumsanctū. Si tu
dicas q̄ saltem pōt esse spēs inquantum est ex malicia. Obijci
tur contra boc.qz qui desperat cogitat in corde suo q̄ maioꝝ ē
iniquitas sua q̄ dei misericordia.t ois talis errat t decipitur
ergo ois desperatio oritum habet ex ignorantia . ergo non est
spēs pcti in spiritūsanctū. ¶ Scōo ostendik bocipsum de pre Presumptio
sumptione.qz frequēter p̄sumit quis potius ex confidētia vel
audacia.q̄ ex malicia.ergo nō vr̄ esse spēs pctī in spīmsanctuz.
Si tu dicas q̄ non est spēs nisi quantum procedit ex malicia.
Obijcitur contra boc.qz presumptio vndecūq̄ procedat spēs
superbie est que est capitale peccatum.ergo nō est species pec
cati in spiritumsanctum. ¶ Tertio ostenditur bocipsum de ob obstinatio
stinatione.qz obstinatio est indurate mentis in malicia pertis
nacia per quam fit homo impenitens.si ergo induratio men
tis venit ex permansione in peccato.t permāsio in peccato nō
sit species pcti.sed potius circūstantia videk q̄ obstinatio nō
sit species peccati in spiritumsanctum. Si tu dicas q̄ obstina
tio fm q̄ est peccatum in spiritumsanctum non tñ dicit permā
sionem sed etiam dicit nouum actum t motum. Obijcitur con
tra boc.qz actus ille non est aliud q̄ voluntas manēdi in pctō
ergo non est aliud q̄ impenitentia.ergo videtur q̄ obstinatio
nō sit spēs peccati in spiritumsanctū ab impenitētia distincta.
¶ Quarto ostenditur bocipsum de impugnatione veritatis Impugnatio
agnite.qz frequenter veritas agnita impugnatur ex verecun
dia.qz homo timet confundi qñ dicit falsum.ergo videk q̄ nō
sit spēs pctī in spiritumsanctum. Si tu dicas q̄ nō est species
peccati in spiritumsanctum.nisi qñ est ex malicia. Obijcitur
contra boc.qz tam veritas q̄ veritatis agnitio filio appropria
tur.ergo potius debet dici impugnatio veritatis agnite pec Inuidentia fre
catum in filium q̄ peccatum in spiritumsanctuz. ¶ Quinto lo fraterne
co ostenditur bocipsuz de inuidentia fraterne gratie.qz aliq⁹
inuidet alij ex corruptione nature.ergo si omne peccatum i spi
ritumsanctum est ex malicia.videtur q̄ ista nō est species pec
cati in spiritumsanctum. Si tu dicas q̄ boc modo est peccatū
in spiritumsanctum quomodo procedit ex malicia. Obijcitur
cōtra boc.qz inuidentia fraterne gratie semper cōtinetur sub
inuidia qō est peccatum capitale.ergo vr̄ q̄ inuidētia fraterne
gr̄e reducatur ad pctō capitale t non sit peccatum in spiritū
sanctum. ¶ Sexto t vltimo ostenditur illud idem de impeni Impenitentia
tentia.qz aliquis non penitet.qz nescit se peccasse. ergo videk
q̄ aliqua ipenitentia sit ex ignorantia.ergo si non est spēs pec
cati in spiritumsanctum nisi qō est vniuersaliter est ex malicia
igitur ꝛc. Si tu dicas q̄ tunc est peccatum in spiritumsanctuz
quando est ex certa scientia. Obijcitur contra boc. qz scientia
non variat genus pctī cum sit circūstantia. si ergo impeniten
tia procedēs ex ignorātia non est spes peccati in spiritumsan
ctum videtur q̄ nec impenitentia procedens ex certa scientia
¶ Respon.dicendum q̄ quemadmodum in operibus merito 44

rīo charitas dat formā. ita ꝙ nihil est meritorie nisi ex charitate ꝓcedat. sic intelligendū in peccato. in spīmsanctum ꝙ malicia dat formā huic peccato. vnde nihil dicendum est esse peccatum in spīmsanctum. nisi qō ex certa malicia ꝓcedit. Et qmī fere oēs actus alē qui ꝓcedunt ex certa malicia. possunt ꝓcedere ex infirmitate ⁊ ignorātia. ⁊ nolā peccatoꝝ ponūtur ab actibus. hinc est ꝙ nullū nomen predictaꝝ specierū est impositum alicui eaꝝ ꝑm ꝙ est ꝓcise peccatū in spīmsanctum. ⁊ ꝓpterea in oibus opus est hac generali ⁊ cōi distinctione. vt dicamus ꝙ ista sex nominent peccatū in spīmsanctum. ꝑm ꝙ sunt ex malicia. si aūt sunt ꝓter maliciā. vtpote ex ignorantia ⁊ infirmitate. tunc non sunt peccata in spīritūsanctum: hoc autem
1 45 melius patz si ad singula descendamus. ¶ Ad illud eī quod primo obīcitur de desperatione. ꝙ potest esse ex infirmitate. Dicendus ꝙ aliquādo desperat aliquis ex pusillanimitate ita ꝙ in ipa desperatione non inuenit complacentiā. sed dolet et renititur ꝓtra ipam. ⁊ tunc nō est dōm esse pctm in spīmsanctū qz ex tali desperatione hō nō pīcitur in ꝓfundum. Est ⁊ alia desperatio qua ꝺs desperat diffiditue abscōdens se quasi a facie diuine mie ꝑm ꝙ fecit Ebayn. qui dixit. Ecce a facie tua ejīcies me hodie. ⁊ hec semp est pctm in spīmsanctū. quia est in cōtumeliam diuine mie. cui suam ꝓfert iniquitatem. sicut dixit Ebayn. Maioꝝ est iniquitas mea ⁊c. Ex hoc tm̄ non iudicatur infidelis. aut qz talis bene sentit de alīs. sz male de se. aut certe quia non estimat deum misereri non posse. sed potius misereri nolle. ⁊ tale peccatum semp habet coniunctam maliciam ꝓ eo qui sic desperat. in tali culpa vult vitā suaꝝ finire. vnde tales desperatissimi frequentissime sibīpsis inferūt mortem.
2 46 ¶ Ad illud qō obīcitur de ꝓsumptione. Dicēdum ꝙ est ꝓsumptio de meritis. ⁊ ꝓsumptio de impunitate. Prima ꝓsumptio qua ꝺs ꝑsumit de meritis suis siue de aliquo qō ꝺz in se. ē peccatū superbie. Secūdavero ꝓsumptio qua quis ꝓsumit de impunitate dās totū diuine mie. et auferēs ei rigorē omnino iusticie hoc est peccatū in spīritumsanctum. qz claudit viā ad gratiam. ⁊ viā ampliat ad peccatum. etsic ptz ꝙ aliter ptinet ad peccatū capitale. et aliter ad peccatū in spīritūsanctū.
3 47 ¶ Ad illud quod obīcitur de obstinatione. ꝙ obstinatio dicit pmāsionē in malo. Dicēdum ꝙ obstinatio dicitur dupliciter. Uno mō dicitur obstinatio continua permāsio in culpa. Alio modo dicit obstinatio volūtas complacens sibi in culpa perpetrata. ⁊ ꝓtorē culpā non detestans sed approbās. ⁊ hoc modo dicit actum. actum inquā ꝓcedentem ex malicia. ideo est pctm in spīritūsanctum. Differt autē ab impenitētia ꝑm ꝙ hic ꝓprie accipitur. nam vnū est respectu ꝓteriti. ⁊ reliquū respectu futuri. Et q̄uis vna sit virtus cuius est ꝓterita plangere. ⁊ plangenda non cōmittere. tm̄ contra istos duos actus possunt esse diuersa vicia. sicut largitas cū sit vna virtus. tamē ꝑm duos actus qui ad ipam ꝛcurrunt. videlz dare ⁊ tenere ꝺz
4 48 duo vicia opposita. videlz ꝓdigalitatē ⁊ auariciam. ¶ Ad illō quod obīcitur de impugnatione veritatis agnite. Dōm ꝙ veritas agnita triplr̄ pōt intelligi impugnari. Aut ꝓpter ipsam veritatē. aut ꝓpter ipm dicentem. aut ꝓpter effectum consequentem. Primo modo nullus impugnat cum omnes homines natura scire desiderent. Secūdo mō ⁊ tertio potest impugnari ex infirmitate ⁊ etiā ex malicia. ⁊ cū quis impugnat eā pertinaciter siue in cōfusionem dictis. siue ꝓpter excusationem sui quasi semp habet adiunctam maliciam. maxime cū est veritas ad salutem pertinens. vt est veritas christiane religionis et sic est pctm in spīmsanctū. Tunc autē dico aliquā veritatem pertinaciter impugnare. quādo ex sua impugnatione ꝓpter odiū dicentis vel effectus consequētis: aut facit vel vult facere p̄iudiciū veritati. ita ꝙ q̄uis nō odiat veritatē ꝑm ꝙ vītas est tamen rōne adiuncti oīno eam abhorret. sicut aliquis odit deum rōne iusticie. ⁊ ratione illius odī contingit ꝙ homo delectatur in cōtumelijs dei ⁊ in ꝓsecutiōe veritatis. ⁊ tūc recte ꝺz moueri ex malicia ⁊ ptinacia. Si aūt quis resistat nō pertinaciter. tūc pōt bene ꝓcedere talis impugnatio ex quadam infirmitate. nec talis impugnatio pctm̄ est in spīmsanctū. Nec valet illud quod obīcit. ꝙ veritas ⁊ agnitio veritatis approꝑiatur filio. qz talis impugnatio nō ꝓcedit ex ipsa agnitione. sed potius ꝓcedit ex maliciosa volūtate. Unde magr̄ supra dixit in plogo. dissentientibus volūtatib⁹. dissentiēs fit animoꝝ sensus. ⁊ dum aliud alīs aut videt aut complacet impietatis errorꝝ omittit. ⁊ volūtatis inuidia resultat. ⁊ illud qō est mouet ad veritatē impugnandam. ¶ Ad illud qō obī de inuidia fraterne gr̄e. Dōm ꝙ dupliter pōt quis inuidere gratie alterius. Aut qz ex hoc minuit bonū ꝓprium cuius promotionē appetit singulr̄. ⁊ sic est pctm̄ capitale. Aut qz visus alē sic est depra- 49
natus vt sicut nōvidet bonum in se. sic etiā nolit videre bonū in alio. ⁊ tūc ē pctm̄ in spīmsctm̄. hoc aūt est in illis maxime ꝺ̄ vigīt in aliquo bone videre bonū ⁊ ita alio mō est peccatum capitale pctm̄ alio mō est pctm̄ in spīmsctm̄. ⁊ isto vltimo mō non ꝓcedit nisi ex magna corruptione ⁊ malicia voluntatis que adeo gustuꝝ eius peruertit vt bonuꝝ faciat apparere malum. ⁊ malū faciat apparere bonum. Distin. xliij.

¶ Ad illud quod obīcit so de impenitentia. Dicēdū ꝙ impenitentia ꝺ̄ dupliciter videlicet priuatiue ⁊ ꝓtie. Si dicat priuatiue sic nō est pctm̄ in spīmsanctū: qz Rō ꝓp non ponit nouū pctm̄. sz bene ꝙ cōditionē dicit. siue circū bonum stantiā pcti precedentis. vñ ꝛ Alio mō pōt dici ꝓtarie sit boni ⁊ tunc ꝺ̄ impnia volūtas nīsi ꝓpenitētdi. ⁊ talis ex ma Aug. in licia ꝓcedit ⁊ est peccatū li. deli in spīmsanctuꝝ. Nec valet ad pe. illud qō obī ꝙ sciētia nō variat genꝰ. dico eī ꝙ ꝑ nō est rōne scieꝛ etiā rōne malicie. hec aūt impenitētia sic est spēs pcti in spīmsanctū qō tm̄ alie spēs ad ipsam ordinant. vt ipsa quodāmō oībus alīs est annexa. Nec hoc impedit quin sit diuersa spēs ab alīs. qz sicut in virtutibus vna disponit ad alterā. sic etiā ⁊ in vicijs. q̄uis nō sit tāta cōnexio in habitibus vicioꝝ sicut est in habitibus virtutum. sicut deo dante in tertio libro manifestabitur.

Unde habeat ortum potentia peccandi.

¶ Post predicta cōsideratione dīg nū ⁊c. Supra ostendit magr̄ qualr̄ peccatū ortū ꝺz a volūtate in generali ⁊ in spēc iali. In hac ꝝo parte determinat vnde habeat ortū potētia pec ādi. ⁊ hec pars durat vsq; ad finē libri. Diuidit aūt pars ista in quattuor partes. In quarū prima magr̄ querit vnde sit potētia peccādi ⁊ determinat ꝙ potentia peccādi nō est a deo ꝑm quozūdam opinionē. In secunda ꝝo parte ostendit ꝙ oīs potentia peccādi est a deo pluriꝫ autoritatibus. ibi. Sed pluribus sanctoꝝ testimonijs ⁊c. In tertia ꝝo parte determinat quādam dubitationem que ex precedētibus ꝺz ortū. videlz vtrum aliqñ potestati sit resistendū ibi. Hic oritur questio nō trāsiliēda. vbi determinat ꝙ aliquādo est obediendū. aliqñ resistendū. In quarta ꝝo ⁊ vltima cōtinuat magr̄ dicta dicēdis. vt ex hoc libro ad librū tertiū transeat. ibi. Jā nūc dis intelligēdis atq; ptractādis ⁊c. Et posset hec ꝓticula vltima diuidi ꝑ totū ꝓcedens. sz cā breuitatis non fuit diuisa. hmōi eī minutie diuisionū plus habent curiositatis ꝙ vtilitatis. ⁊ idcirco eas in precedentibus ꝓtermisi.

Potest ꝓdigalitatē ⁊ auariciam. ¶ Ad illō quod obīcitur de impugnatione veritatis agnite. Dōm ꝙ veritas agnita triplr̄ pōt intelligi impugnari. Aut ꝓpter ipsam veritatē. aut ꝓpter ipm dicentem. aut ꝓpter effectum consequentem. Primo modo nullus impugnat cum omnes homines natura scire desiderent. Secūdo mō ⁊ tertio potest impugnari ex infirmitate ⁊ etiā ex malicia. ⁊ cū quis impugnat eā pertinaciter siue in cōfusionem dictis. siue ꝓpter excusationem sui quasi semp habet adiunctam maliciam. maxime cū est veritas ad salutem pertinens. vt est veritas christiane religionis et sic est pctm̄ in spīmsanctū. Tunc autē dico aliquā veritatem pertinaciter impugnare. quādo ex sua impugnatione ꝓpter odiū dicentis vel effectus consequētis: aut facit vel vult facere p̄iudiciū veritati. ita ꝙ q̄uis nō odiat veritatē ꝑm ꝙ vītas est tamen rōne adiuncti oīno eam abhorret. sicut aliquis odit deum rōne iusticie. ⁊ ratione illius odī contingit ꝙ homo delectatur in cōtumelijs dei ⁊ in ꝓsecutiōe veritatis. ⁊ tūc recte ꝺz moueri ex malicia ⁊ ptinacia. Si aūt quis resistat nō pertinaciter. tūc pōt bene ꝓcedere talis impugnatio ex quadam infirmitate. nec talis impugnatio pctm̄ est in spīmsanctū. Nec valet illud quod obīcit. ꝙ veritas ⁊ agnitio veritatis approꝑiatur filio. qz talis impugnatio nō ꝓcedit ex ipsa agnitione. sed potius ꝓcedit ex maliciosa volūtate. Unde magr̄ supra dixit in plogo. dissentientibus volūtatib⁹. dissentiēs fit animoꝝ sensus. ⁊ dum aliud alīs aut videt aut complacet impietatis errorꝝ omittit. ⁊ volūtatis inuidia resultat. ⁊ illud qō est mouet ad veritatē impugnandam. ¶ Ad illud qō obī de inuidia fraterne gr̄e. Dōm ꝙ dupliter pōt quis inuidere gratie alterius. Aut qz ex hoc minuit bonū ꝓprium cuius promotionē appetit singulr̄. ⁊ sic est pctm̄ capitale. Aut qz visus alē sic est depra- 49
natus vt sicut nōvidet bonum in se. sic etiā nolit videre bonū in alio. ⁊ tūc ē pctm̄ in spīmsctm̄. hoc aūt est in illis maxime ꝺ̄ vigīt in aliquo bone videre bonū ⁊ ita alio mō est peccatum capitale pctm̄ alio mō est pctm̄ in spīmsctm̄. ⁊ isto vltimo mō non ꝓcedit nisi ex magna corruptione ⁊ malicia voluntatis que adeo gustuꝝ eius peruertit vt bonuꝝ faciat apparere malum. ⁊ malū faciat apparere bonum. Distin. xliij.

¶ Ad illud quod obīcit so de impenitentia. Dicēdū ꝙ impenitentia ꝺ̄ dupliciter videlicet priuatiue ⁊ ꝓtie. Si dicat priuatiue sic nō est pctm̄ in spīmsanctū: qz Rō ꝓp non ponit nouū pctm̄. sz bene ꝙ cōditionē dicit. siue circū bonum stantiā pcti precedentis. vñ ꝛ Alio mō pōt dici ꝓtarie sit boni ⁊ tunc ꝺ̄ impnia volūtas nīsi ꝓpenitētdi. ⁊ talis ex ma Aug. in licia ꝓcedit ⁊ est peccatū li. deli in spīmsanctuꝝ. Nec valet ad pe. illud qō obī ꝙ sciētia nō variat genꝰ. dico eī ꝙ ꝑ nō est rōne scieꝛ etiā rōne malicie. hec aūt impenitētia sic est spēs pcti in spīmsanctū qō tm̄ alie spēs ad ipsam ordinant. vt ipsa quodāmō oībus alīs est annexa. Nec hoc impedit quin sit diuersa spēs ab alīs. qz sicut in virtutibus vna disponit ad alterā. sic etiā ⁊ in vicijs. q̄uis nō sit tāta cōnexio in habitibus vicioꝝ sicut est in habitibus virtutum. sicut deo dante in tertio libro manifestabitur.

Unde habeat ortum potentia peccandi.

¶ Post predicta cōsideratione dīg nū ⁊c. Supra ostendit magr̄ qualr̄ peccatū ortū ꝺz a volūtate in generali ⁊ in spēc iali. In hac ꝝo parte determinat vnde habeat ortū potētia peccādi ⁊ hec pars durat vsq; ad finē libri. Diuidit aūt pars ista in quattuor partes. In quarū prima magr̄ querit vnde sit potētia peccādi ⁊ determinat ꝙ potentia peccādi nō est a deo ꝑm quozūdam opinionē. In secunda ꝝo parte ostendit ꝙ oīs potentia peccādi est a deo pluriꝫ autoritatibus. ibi. Sed pluribus sanctoꝝ testimonijs ⁊c. In tertia ꝝo parte determinat quādam dubitationem que ex precedētibus ꝺz ortū. videlz vtrum aliqñ potestati sit resistendū ibi. Hic oritur questio nō trāsiliēda. vbi determinat ꝙ aliquādo est obediendū. aliqñ resistendū. In quarta ꝝo ⁊ vltima cōtinuat magr̄ dicta dicēdis. vt ex hoc libro ad librū tertiū transeat. ibi. Jā nūc dis intelligēdis atq; ptractādis ⁊c. Et posset hec ꝓticula vltima diuidi ꝑ totū ꝓcedens. sz cā breuitatis non fuit diuisa. hmōi eī minutie diuisionū plus habent curiositatis ꝙ vtilitatis. ⁊ idcirco eas in precedentibus ꝓtermisi.

2 ¶ Sciendum

a ¶ Sciendū est aplm ibi loq̄ de seculari ptāte. ¶ Contra nō vī magr̄ sufficiēter soluere ad q̄nē motā. imo potī⁹ fugere. qz sicut habitū est i p̄cedēti cap̄. diabolus nō bz ptātē nocēdi a seipso. sz a deo. cū g̃ aplūs dicit q̄ ois ptās a deo est. intelligit nō solū de ptāte bois sz etiā de ptāte diaboli. ¶ Itē vī q̄ ei⁹ ptāti nō sit resistēdū. qz Dicere. xxvij. Bēs t regnū q̄ nō fuierit nabucho. tc. cōminat bis dño q̄ nō fuiēt nabucho. si g̃ p nabucho. significat diabolus vī tc. ¶ Itē nō debem⁹ resistere mēbris diaboli vtpote malis p̄latis t tyrānis q̄ Ro.xiij sunt mēbra diaboli. ergo multo fortī⁹ neq; ipsi diabolo q̄ est caput ipsoz malloz. ¶ Rñ. Dōm q̄ magr̄ recte dicit in boc qō dicit Jo.xix. q̄ ybū aplī quo dz nō resistendū esse ptāti intelligi habeat de ptāte humana nō de ptāte diabolica. qz potestas hūana t ordinata est. t ordinate frequenter mouet t imperat. t iō qui ei resistit diuine ordinationi resistit saltē si ordinate p̄cipit. Sz qz diaJob.j. bolus ex puersitate volūtatis sue semp inordinate t ad malū mouet t contra dēū. iō p̄m rectū ordinem t mandatū aplī frep̄uer. viij. quēter est ei resistendū et pugnandū p̄tra eū tanq̄ p̄tra pessimū aduersariū Job. xxxiij. Nō ergo dz q̄ ptās diaboli a deo est. Dōm q̄ verum est. sz ipse nō vtit ea ad id ad qđ de⁹ ei cā dedit. imo semp malū intendit t dū ei fortiter resistimus malū suū in bonum nostrum conuertimus. Osee. xiij.

2 ¶ Ad illud quod objcit de mēbris diaboli. Dōm q̄ nō est simile. nā mēbra sua nō ita semp mouēt ad malum sicut ipse q̄ est in malo obstinatus. t a quo sumpsit exordiū oē malū. b ¶ Ipsos humanaz rerum gradus aduerte si qđ iusserit p̄curator tc. In bono innuit magr̄. q̄ si potestas inferior obuiet potestati superiori. magis obediendū est ptāti superiori q̄ inferiori. sed p̄trarium huius habek sup illud Apoc. Et angelus ecclesie pgami scribe. Non audet archiep̄s sup̄ subditos ep̄i manū iponere sine eo sed hoc pōt ep̄s sine archiepō. ergo videk q̄ magis est obediendū inferiori q̄ superiori. ¶ Item causa immediata magis influit q̄ mediata. ergo si potestas inferior magis immediata est q̄ superior. videtur q̄ magis sit stādum potestati inferiori q̄ superiori. Contrarium huius est. quia dicit Boetius. Quicquid potest virtus inferior. potest superior. sed non econuerso. ergo virtus superior potest compescere inferiorem. ergo magis standum est mandatis ipsius. ¶ Respon. dōm q̄ dupl̄r est loqui de ptāte supiori et inferiori. 5 Aut ita q̄ ptās inferior totalr̄ fluit a ptāte supiori ad quā ordinatur. sicut ptās p̄curatoris a ptāte pconsulis t ptās pconsulis a potestate imperatoris. t tunc verū est quod dicit q̄ standū est magis potestati superioris q̄ inferioris. Aut ille potestates ita se bñt q̄ ambe fluūt a superiori. et in casibus determinatis vna p̄supponit alterā. t ille posse plenū bz sup vtrā Ro.xiij q̄ sicut ptās epi t archiepi a potestate pape qui plenaz bz potentiā super vtrūq̄. t tūc nō est gñaliter verum q̄ magis oporteat obedire ptāti superioriq̄ inferiori. vtpote potestati archiepi q̄ epi. qz vnus est p̄latus imediatus. alter mediatus. sz respectu ei⁹ qui bz plenam ptātem sup vtrūq̄ veritatē bz. qz Qz alis ille nō est tm̄ p̄latus mequi resi diatus. Unde magis bz stare subditus mandato pape q̄ mādato alicui⁹ p̄lati inferioris. Et in hoc casu loquit Aug. Et per hoc patz rñsio ad obiecta Postremo querit de illis autoritatibus quas mgr̄ adducit in lra. Cū enī sit qō de ptāte peccādi videtur q̄ min⁹ recte adducat autoritates illas q̄ locus tenēt de ptāte dñandi et inferēdi malū pene sicut aspiciēti ptz. Et dicēdum q̄ ex p̄ti aliquo mō p̄nt ad ppositū applicari. verūtamen sicut apte appa ret mgr̄ allegat cas aliq̄ tulum minus recte. Non tñ est mirandū si in tot et tā bonis dictis mgr̄ dixit aliq̄d minus cōpiēte. nec ei est ppter hoc insultandum magis enī suo labore meruit legentium oīones et gratiarū actiones q̄ reprehensiones. lz in aliq̄bus locis declinauerit ab opinionibus cōibus t parti min⁹ pbabili adhesit p̄cipue in octo locis.

¶ Nā i li.j. sunt duo vnū s. est di.xvij. q̄ charitas q̄ est dei et p̄ximi nō est qđ creatū. sz increatū. Aliud vo est q̄ hec nola trin⁹ et trinitas nō dicūt positionem sz p̄uationē trī t bī ponit dist.xxiiij. In scō vo li. silr̄ duo dicit. quoz p̄mū est q̄ i angelis btis p̄miū p̄cessit. t meritū respectu subalti p̄mij bz subsecq̄. t hoc dicit dis.v. t etiā di.xj. Aliud est q̄ nihil de cibis trāsit in veritatē humane nature. nec p gñationē nec p nutritionē. In lib. iij. silr̄ duo dicit. vnū est q̄ ala eruta corpe est psona. t hoc di. v. Aliud est q̄ xps fuit bō in triduo t hoc dicit di.xxij. In. iiij. li. duo dicit. vnū est q̄ baptism⁹ iob. cū impositione manuū eq̄s

per similitudinē volūtatis boni vel mali differentes q̄ illa sit a deo non ista.

Ostēdit pluribus auctoritatibus potētiam peccandi esse a deo. b

¶ Sz plurib⁹ sctōz testimonijs indubitāter mōstratur q̄ ptās mali a deo est a q̄ est ois ptās. ait enī aplūs. Nō est potestas nisi a deo. Nō non de ptāte boni tm̄. sz t mali intelligi opz. Cū pylato ēt vītas dicat. Nō hēres in me ptātē nisi datū eēt tibi desup. Malicia nēpe hoīm (vt ait aug.) cupiditatē nocēdi p se bz. ptātē autem si ille nō dat nō bz. Jōq̄ diabolus aliq̄d tolleret Job dicebat dño. Mitte manum tuā. i. da ptātez q̄ ēt nocentiū ptās nō est nisi a deo. sicut sapia ait. Per me reges regnāt. t tyrāni p me terrā tenent. vñ Job de dño ait. Qui facit regnare hypocritam pp pctā pplī. Et ō pplo isrl̄ dicit de⁹. Dedi eis regē i ira mea. Nocendi enī voluntas potest esse ab hominis animo. potestas autē non est nisi a deo. et hec abdita aptaq̄ iusticia. Maz per ptātem diabolo data tam iustos deus facit suos.

De hoc etiā Greg. in moral'. ait. Tumoris elatio nō potestatis ordo in crimie est. Potentiā dei tribuit. elationem vo potētie malicia nostre mētis inuenit. Tollamus ergo quod de nostro est. q̄ non potētia iusta. sz actio prava dānatur. His auctoritatib⁹ alijsq̄ plurib⁹ euidēter ostenditur q̄ non est ptās boni vel mali cuicunq̄ nisi a deo equo et iste lateat equitas.

Determinat dubiū vtz aliq̄ resistendū sit ptāti. c

¶ Hic oritr̄ q̄stio nō transilie da silētio. Dictum est enī supra q̄ potestas peccādi vl̄ nocendi nō est homini vel diabolo nisi a deo. Aplūs aūt dicit q̄ qui potestati resistit. dei ordinatiōi resistit. Cū ergo diabolo sit potestas mali dei ordinatione. ei⁹ potestati nō eē a resistenduz vī. Sz sciendū est aplm ibi loqui de seculari potestate scilz rege t p̄rincipe et hmōi quibus non est resistendum in his que iubet de⁹ eis exhiberi: scz in tributis t huiusmodi. Si vo princeps aliquis vl̄ diabolus aliquid iusserit vel suaserit cōtra deum. tunc resistendū est. vnde Augu. determinās qualr̄ resistendum sit potestati in li. de natura boni ait. Si aliq̄d iubeat ptās quod nō debeas facere b hic sane contēne potestatem timēdo maiorē potestatē. Ipsos hūanaz rerū gradus aduerte. Si quid iusserit procurator. nunquid faciendum est si otra pconsulem iubeat. Rursus si quid ipe pconsul iubeat t aliud iubeat imperator. nunquid dubitaf illo contempto illi esse fuiendū. Ergo si aliud imperator. aliud iubeat deus otēpto illo obtēperanduz est deo. Ptāti ergo diaboli vel hois tūc resistim⁹. cū aliquid otra deū suggesserit. in q̄ dei ordinationi nō resistimus sed obtēperamus. Sic enī deus p̄cepit vt in malis nulli potestati obediamus.

Cōtinuatio qua ex. ij. li. ad tertium transit. d

¶ Jā nūc his intelligēdis at q̄ tractandis. q̄ ad vbi incarnati mysteriū ptinent. integra mētis ōsideratione intendamus. vt de ineffabilibus vl̄ modicum aliquid fari deo revelante valeamus.

pollebat baptismo xpi ita q baptizat' baptismate ioh. in fide trinitatis nō erat rebaptizādus ⁊ b' dicit dis. ij. Aliud ē de ptā te baptizādi interi' quā dixit q de' potuit alij dare. ⁊ q creatura potuit suscipere. ⁊ silr q de' pōt potestatē creādi cōicare ⁊ creare p creaturā tanq̄ p ministrū. ⁊ b' di. v. In bis octopositiōib' cōiter doctores Parisiē. nō sequūt mgr̄z. nec credo in oibus bis cū esse sustinendū ne amore boīs veritati fiat p̄iudicium ⁊ hec oia suis locis manifesta sunt ⁊ manifestabūtur.

Ad intelligentiā hui' ptis incidit bic q̄stio circa tria. Primo q̄ritur. vñ habeat ortū ptās peccandi. Scōo vo querit. vñ sit in boie ptās p̄sidendi siue dñandi. Tertio querit de necessitate subiacēdi potentie p̄sidendi. Circa primū q̄runtur duo. Primo querit vtrū potentia peccādi sit in homine a deo vel a seipso. Scōo q̄ritur vtrū potentia peccādi inq̄ntum hmōi sit bona an mala.

A **Questio. j.** Utrū potētia peccādi sit in nobis a deo. Et q sic vr. p̄mo autoritate Aug. super po. ⁊ magr adducit in ifa. Nocēdi volūtas pōt esse ab alo hominis. ptās aūt nō nisi a deo. sz volūtas nocēdi q̄ est boīs a seipso nō est nisi respectu nocumēti quo q̄s peccat. g̃ si respectu illi' cuius dē est a deo. vr q ptās peccādi sit a deo in ipo homie. Itē pbo in topicis. pōt de' ⁊ studiosus p̄ava agere. sed oē illud in quo cōicat bō cū deo. bz ab ipo tanq̄ a cā ⁊ p̄ncipio. si g̃ in potētia peccādi bō cū deo cōicat. vr q potētiā peccādi a deo accipiat. Itē oē illud qō attestat nobilitati nature est a deo. sz ptās peccādi i eo i q̄ est attestat nobilitati nature nō etiā reperiri pōt nisi in creatura rōnali q̄ est nobilissima oium creaturaꝝ. g̃ vr q potētia peccādi sit in boīe a deo. Itez oē illud qō facit ad amplificationē laudis a deo est. cui' est oīs bonor ⁊ laus. sz posse peccare facit ad laudē viri iusti. sm q dr Eccli. xxxj. Qui potuit trāsgredi ⁊ nō est trāsgressus. ⁊ facere malū ⁊ nō fecit. g̃ vr q posse peccare sit in boīe a deo. Item potentia peccādi aut est in creatura rōnali sm q est a deo. aut sm q est ex nihilo. Si sm q est a deo. habeo ꝓpositū. s. q talē potentiā bō a deo accipiat. Si scōm q est ex nihilo. g̃ cuz oīs creatura sit ex nihilo. oīs creatura bz potentiā peccādi. si igit hoc est falsuz. restat ⁊c. Sed ℨ. peccare est deficere. sz posse deficere est nō posse. ⁊ est p̄uatio potētie. si g̃ p̄uatio et defectus potētie nō est a deo. vr q potētia peccādi nō sit in boīe a deo. sed pti' a seipso. Itē ab eodē p̄ncipio sunt actus ⁊ potentia. ergo si pctm̄ nō est a deo aliquo mō. g̃ nec potētia peccandi in boīe est ab ipo. Item glia est pfectiua ⁊ saluatiua nature sz p gliam aufertur potētia peccādi. si ergo glia nō aufert qō de' dedit. vr igitur q potentiā peccādi bō a deo nō acceperit. Itē potētia peccandi est potētia faciēdi ℨ deum. g̃ potētia peccādi inq̄ntū hmōi aduersatur diuine potētie. si igit diuina potētia nihil ꝓtra se facit. vr igit q ab ipo nō sit potentia peccandi. Item oē qō est in boīe a deo. bz exēplar i deo sed potētia peccādi inq̄ntū hmōi nō bz exēplar in deo. impossibile em̄ est q de' peccet. sicut in locis plurib'. Aug. ostēdit. et impossibile est etiā defectus br̄e exēplar in deo. si igit bō sm potentiā peccādi deo nō assimilat. imo pti' assimilat diabolo. ⁊ oē illud qō bō bz a deo. bz in ipo deo exemplaritatē ⁊ filiatudinē. videt q' potētia peccādi in boīe nō habeat a deo causam et originē. Rñ. dom q cuz dico potentiā peccādi. duo dico. ⁊ dico aliquā potentiā. ⁊ dico potentiā ad talem actū ordinabilem. Si igit loquamur de potētia peccandi sm q potētia ē. cū illa potētia sit liberi arbi. sic absq̄ dubio a deo est. Si aut̄ loquamur de ordinabilitate illius potētie ad pctm̄. tunc dom est q sicut pctm̄ aliqū accipit abstracte. aliqū ꝓcrete. aliquādo em̄ notat actionē deformē. aliqū ipsam deformitatē sic dupliciter est loqui de illa ordinabilitate ad peccandū aut respectu deformitatis. aut respectu actiōis substrate. Si respectu actionis substrate. sic talis ordinabilitas a deo ē sicut et actio substrata petō. Si aūt loquamur de ordinabilitate illa respectu deformitatis. sic cū illa deformitas nihil aliō sit q̄ p̄uatio ⁊ defectus. talis ordinabilitas nihil aliud ē q̄ defectibilitas. et iō sicut defectus deformitatis nō est a deo. sic nec talis defectibilitas est a deo. sz est in ipa creatura rōnali q̄ ex nihilo. Sic igit potētia peccandi vno mō cōcedet esse a deo. alio vo modo minime. ⁊ sm hoc currūt rōnes ad oppositas partes. ⁊ etiā diuerse fuerūt opiniones. Nam sicut magr dicit in ifa. q̄dam dixerūt q potētia peccādi nō est a deo. Alij vo dixerūt q potētia peccādi a deo est. qō nititur p̄bare magr multis autoritatibus. ille aūt autoritates nō valent ad hoc ꝓcludendum nisi accipiat potētia peccādi sm illud qō ē fine respectu actionis ad quā est. q hoc mō continet sub genere potētie. Scōm aūt q potētia peccādi consideret in cōparatione ad ipsam deformitatē sic nō est in genere potētie. immo pti' impotentie. sic. n. nō notat potētiam sz defectū. ⁊ sicut nō sequit de' potest oia facere. ergo pōt peccare. sic non sequit isto mō. oīs ptās a deo est. ergo potestas peccādi a deo est. ⁊ isto mō loquēdo dicit Ansel. q potestas peccandi nō est libertas nec pars libertatis. Et hoc mō ꝓcedunt rōnes oīdentes q potestas peccādi nō fit in boīe a deo. ⁊ ideo sunt ꝓcedende. Ad illud quod obi' de potētia nocēdi q est a deo q̄ius volūtas nō fit ab ipo. 6
Dom q Aug. facit vim in verbo illo inter ipsam potentiā qua peccatur. ⁊ actualem ordinationē illi' potētie qua peccatur. ⁊ nult dicere q ipa potētia a deo ē q̄ius ipa ordinatio ad pctm̄ ab ipo non fit. q̄ potius est deordinatio q̄ ordinatio. et iō ex hoc nō bī nisi q potētia peccandi sm id qō est a deo fit. sm autem q est ad peccandum nō pōt elici ex illa autoritate q sit a deo. imo potius oppositū. q̄ potētia peccādi nō ꝓuenit in peccatum. nisi mediāte volūtaria deordinatione quā a deo ē negat Augu. in p̄dicta autoritate. Ad illud verbū pbi quo dicit q deus er studiosus pōt p̄ava facere. exponunt quidā q pbo intellexit de malo pene. sz hoc plane repugnat ei' tertui. et iō cū sacra scriptura dicat. ⁊ oēs expositores cōcordant q nullo mō pt peccare. sicut nec mētiri. nec etiā seipsum negare. Dom est q illud verbū pbi non bz veritatē. nec credo ipm constituisse magnā vim in vbo illo. ꝓ eo qō dixit hoc solū exemplificando ⁊ ptranseūdo. ⁊ exēplum suū satis sufficiebat ad ꝓpositū p parte in qua bz veritatē. p hac videlz q studiosus potest mala agere. sz hec nō sitvnde studiosus. sz vñ pōt a virtute deficere. Ad illud qō obi'. q potentia peccādi attestat nobilitati nature. Dom q hoc nō est verū inquātum dicit ordinationem ad defectū sed inq̄ntum ōt ordinationē ad actū substratum. nā nullus actus est deformabilis per culpā. nisi qui pcedit a potētia deliberatiua q̄ nobilis est. q̄ sola illa informabilis est p iusticiā. Vel dom q attestari nobilitati est duplr. Aut per se aut p accidens. Potētia aūt peccandi ⁊ pctm̄ attestatur nobilitati nature p accidens. sicut dicit Aug. q dolor boni amissi testis est bone nature. Ad illō quod obijcit. q facit ad amplificationē laudis. Dom q sicut virt' cōmendabilior redditur ex pctis sic potētia bñfaciendi cōmendabilior redditur ex potētia malefaciēdi. nō q̄ vicium aliq̄d addat bonitati virtutis. nec potētia deficiēdi aliq̄d addat potētie bñfaciendi. sz q̄ ex p̄ntia oppositi magis in sua bonitate clarescit. sicut apparet magis virtuositas boīs qñ pōt mala facere ⁊ nō vult. q̄ si nō posset nec vellet. ⁊ ideo laudat vir iustus in hoc q potuit mala facere ⁊ nō fecit. hoc est. laudat in hoc q fecit bonū ⁊ nō fecit malū cū posset. ita q laus essentialr respicit hoc qō est facere bonū. hoc aūt qō est posse peccare nō respicit nisi p accīs vñ circūscripta potētia faciendi malum si bonū faceret voluntarie adhuc laudaret. Ad illud quod querit vtrū potentia peccandi insit creature a deo vel ex nihilo. Dom q rōne actus substrati q̄ est actus deliberatiu' inest ei a deo. rōne vo defectus inest ei ex nihilo. ⁊ hinc q est potētia peccādi nō reperit in oi creatura q̄ rōne imperfectionis nō reperit in creatura irrationali. p eo q nō pōt in ea esse actus deliberationis. Rōne vo oīmode pfectionis non reperit in creatura beata. q̄ nō pōt in ea esse defectus. eo q a deo suo creatori est ꝓiuncta. et sic potētia peccandi quodāmodo euellitur seu tollit p gloriā. quodāmodo relinquit. quodāmō est ipa libertas. quodāmō minuit libertatē. quodāmodo est potētia ⁊ quodāmodo impotentia. q̄ quodāmodo dicit positionē. ⁊ quodāmodo p̄uationem. ⁊ ideo cū querit vtrū sit a deo. nō est rñdendum simplr. sed sm p̄dictam distinctionem.

Questio. ij Utrū potētia peccandi sm q hmōi sit mala. Et q sit mala inq̄ntū hmōi videt B
Potētia peccādi nō est aliud q̄ voluntas. sz voluntas peccādi est mala. ergo potētia peccādi est mala sm q hmōi. Itē cui' vsus malus est ipm q̄ malū est. sicut cui' vsus bonus est ipm q̄ bonū. est. sz vsus potētie peccandi est peccare. ⁊ peccare est malū. g̃ ⁊ potētia peccādi mala est. Itē sicut se bz potentia bñfaciendi respectu boni. ita se bz potētia malefaciēdi respectu mali.

ctu mali. sed ois potētia ad bñfaciendi inq̄tū bmōi est. est bona. ergo potētia malefaciēdi inq̄tū bmōi est mala. ¶ Jtē vna q̄q; potentia cōpletior est qñ ē suo actui ꝓiūcta. sz potēta malefaciendi. dū est ꝓiūcta actui malefaciēdi mala est. g̃ si min⁹ completa est qñ est separata ab actu: g̃ vr̄ q̄ etiā separata ab actu mala sit. ¶ Jtē potētia malefaciēdi aut ē bona aut mala. Si est bona ⁊ oē bonū est in deo ⁊ a deo. g̃ vr̄ q̄ potētia malefaciēdi inq̄tū bmōi ⁊ a deo fit. ⁊ in deo fit. quoꝝ vtrūq; falsum ē. restat igr̄ q̄ potētia peccādi sit mala. Sz ꝟ. si potētia peccādi est mala. g̃ potēs peccare est malus. sz iustus ⁊ sctūs pōt peccare g̃ iust⁹ ⁊ sctūs est malus. ¶ Jtē si potētia peccādi ē mala. aut g̃ malo pene aut malo culpe. Malo pene nō. qz illud sequitur malū culpe. Malo culpe nō. qz culpa ꝓsequit peccādi potētiā tpe ⁊ natura. prius em̄ ⁊ bō ⁊ angelus peccare potuit q̄ peccauit. ¶ Jtē si potētia peccādi est mala. aut g̃ malicia quā fecit aut malicia q̄ facta est in ipa. Malicia quā fecit nō ops. qz nūl⁹ pōt malefacere q̄ nō faciūt nec fecerit. Si malicia q̄ facta est in ipa. Sz ꝟ Aug. in li. lxxiij. q. ꝑbat q̄ nullo alio actore pōt bō fieri malus nisi seipso. g̃ nō vr̄ q̄ potētia peccādi q̄tū ē de se mala sit. ¶ Jtem non sequit̄ iste pōt adulterari. g̃ est adulter. g̃ nō sequit̄. iste pōt malū facere. g̃ est malus. sz. si potētia malefaciēdi esset mala necessario seq̄retur ad ipsam eē malū. g̃ ⁊c. Jux̄ hoc querit̄ vñ hoc est q̄ volūtas malefaciēdi ē mala ⁊ potētia malefaciēdi nō ds esse mala. Querit̄ etiā ꝑ q̄d voluntas peccādi nō ds volūtas. sicut potētia peccādi ds impotētia. vr̄ em̄ q̄ magis. Si em̄ volūtas peccandi maiorē dicit approximationē ad pctī defectū q̄ potētia peccādi. magis vr̄ q̄ 11 deberet cadere a ꝓpria rōne. vt volūtas peccādi diceret nolūtas q̄ potētia peccādi dicat impotētia. ¶ Rñ dōm q̄ sicut potentia respectu bonoꝝ nō dicit actualē ordinationē ad effectū sed solū habitualē. volūtas vo dicit actualē ordinationē. sic ⁊ in malis intelligendū est q̄ potētia nō dicit actualē ordinationem ad defectū. sz pot⁹ habitualē. Uñ nō ds aliq̄s habere potentiā malefaciēdi q̄ actual⁹ tendat in mala. sz q̄ pōt tēdere in malū. Volūtas aūt actualē ordinationē dicit. nō em̄ ds iste vult malū. nisi qñ actual⁹ tendit in malū. Sicut em̄ dictū fuit in. j. lib. voluntas est approximatiua ipsi⁹ potentie ad agendū ⁊ ꝟ q̄ esse malū dicit aliquē defectuz pñtem in eo vel circa id de quo ds. hinc ē q̄ volūtas peccādi mala est ⁊ velle peccare ē malū. potētia aūt peccādi siue posse peccare non ds esse mala. 12 Ꝯcedende igr̄ sunt rōnes oñdentes q̄ potētia peccādi inq̄tum bmōi nō est mala. ¶ Ad illud q̄ obr̄ in ꝟ. ꝓmo de voluntate. Dōm q̄ illud nō valet. qz volūtas malefaciendi plus 13 ponit q̄ potētia malefaciendi. dicit em̄ actualē ordinationem ad malū. velut ꝓpri⁹ dicā actualē deordiationē. Uñ sicut argumentū illud nō valet. velle malefacere est malū. g̃ posse malefacere est malū. ita nec illud valet. Nec valet q̄ obr̄icit q̄ potentia malefaciēdi nō est aliud q̄ volūtas. q̄uis em̄ nō sit aliō alio trī mō importat p̄ b̄ nomen potētia. ⁊ alio mō p̄ hoc nomē volūtas. qz in vno importat in maiori elōgatiōe. altero vo mō in maiori approximatiōe. ⁊ iō est sophīa sm accīs. sicut hic eadem est volūtas q̄ distat a malo. ⁊ q̄ approximat malo. g̃ si mala est put est approximata ex cōparatione ad malū. sil⁹ mala ē put erit distās. assignat em̄ hic aliq̄d sil⁹ accīti ⁊ rei subiecte 14 ineſſe. ¶ Ad illud q̄ obr̄ q̄ vsus potētie peccādi inq̄tū bmōi est malus. Dōm q̄ maxima illa intelligit̄ de vsu ad quē vnaq̄q; res directe ⁊ de primo, ordinat. sed potētia peccandi nō ordinatur. nec directe nec de primo ad actū peccādi. p eo q̄ illa eadē potentia est ad oppositа ⁊ ad suū oppositū ordinat p se. ad hoc aūt ordinat p accīs. Uñ oppositū pctī est eius vsus. ⁊ pctm̄ est ei⁹ abusus. ⁊ iō nō sequit̄ q̄ si peccare sit malū q̄ ꝑ hoc potētia peccādi inq̄tū bmōi sit malū. ¶ Ad illud q̄ obr̄. 15 in bonis potētia bñfaciendi est bona. g̃ ⁊c. Dōm q̄ nō est sil⁹. qz in bonis bonitas actus est a bonitate potentie. vñ cōsueuit dici q̄ nō qz bona facimus boni sumus. sz qz boni sum⁹: bona facimus. nō sic aūt est in malis: imo ecōtra. qz mala facim⁹ ma 16 li sumus. Et rō bul⁹ est. qz q̄uis potētia nō possit se p suū actū pficere. pōt tñ se p suū actū deordinare ⁊ deficientē facere. et ꝑ hoc nō trī addit bonū opus supra bonū opus q̄tū ad rōnē 17 merēdi sicut pctm̄ supra pctm̄ q̄tū ad rōnē demerēdi. ¶ Ad illud q̄ obr̄ q̄ cōpletior est potētia cū est suo actui ꝓiūcta. Dōz q̄ hoc verū est de actu ad quē ordinat simpl⁹. sz nō est verū de eo ad quē ordinat p accīs maxime cū actus ille plus tenet rō nem defect⁹ q̄ effectus. tūc em̄ magis deordinat q̄ pficiat. et sic est in potētia peccādi respectu actus peccandi. ⁊ iō magis recedit potētia a cōpletione in hoc q̄ peccat. q̄ in eo q̄ potuit peccare. ¶ Ad illud q̄ querit̄ vtrū potētia peccandi sit bona 18 aut mala. Dōm q̄ si dicat̄ potētia peccādi potētia qua q̄s pōt peccare. absq; dubio bona est. ⁊ a deo est. sil⁹ si dicat̄ potētia peccādi ordinata ad actū pctō substratū sil⁹ est a deo. Si aūt dicat̄ potētia peccādi ipa ptās deficiēdi. b̄ mō non ds dici bona nec mala. Bona nō ds dici. qz nō dicit aliq̄d ens. ⁊ nihil bz rōnem entis qd nō habeat rōnem boni. Mala non ds dici ꝑ hoc q̄ nō dicit ꝓuationē alicui⁹ boni nati ieſſe nec dicit actualem defectū. sz habitualē. vñ talis potētia nō ds dici potentia mala vel deficiēs. sed potētia defectiua. nec ē ꝓpr̄ie potētia sz impotētia. Uñ sicut nō posse videre in lapide nec est bonū nec est malū. qz nec dicit positionē nec dicit ꝓuationē alicui⁹ boni nati ineſſe sic intelligendū est de potentia peccādi in creatura rōnali sm q̄ potētia peccādi dicit defectibilitatē q̄ ineſt ei ex rōne creature. sm quā ex nihilo bz esse. Ex bis ꝓz rñsio ad illud qd̄ querebatur vltimo q̄re vez volūtas peccādi ds esse mala. ⁊ nō sic ptās. Hoc. n. est ex hoc qz voluntas est cā imediata ⁊ prima respectu actuū q̄ ex deliberatione ꝓcedūt. magis aūt peccādi potētia ds impotētia q̄ volūtas peccādi dicat̄ nolūtas. ꝑ eo q̄ nomē potentie impositū est a positione ⁊ cōplemēto. ⁊ iō peccare diminuit de rōne potentie cū dicat defectū sicut mortu⁹ diminuit de rōne bois. Nomē aūt volūtatis impositū est a libertate ⁊ cōplacētia. Et qz pctm̄ est placitū ⁊ cōmitti bz p liberū ar. hinc est q̄ q̄uis deperdat potentiā volūtatis tñ non diminuit de rōne volūtatis. qz nō bz ad ipsaz repugnātiam sm q̄ sic notatur. ⁊ ꝓterea velle peccare velle est. posse aūt peccare nō est posse. ⁊ iō dictū fuit in. j. lib. q̄ deus ē opōs. et tamen non est omnipotens.

Ꝯsequēter q̄rit̄ de ptāte ꝑsidēdi. Et circa hoc q̄rūtur duo. Primo q̄rit̄. vtrū ois potētia dñandi a deo sit. Sc̄o querit̄. vtrum ptās dñandi sit a deo sm institutionē nature. aut sm punitionem culpe.

Questio. j. Utrū ptās dñandi sit a deo. Et q̄ sic vr̄ Job. xix. Non habberes in me ptātē nisi tibi datū esset desup ditit dñs pylato. ergo si ptās pylati sup xp̄m erat a deo. ⁊ tñ minime videbat q̄ sup ipm deberet bē potestatē. ergo vr̄ q̄ multoforti⁹ ois potestas talis a deo est. ¶ Jtē exp̄ssius Ro. xiij. Non ē ptās nisi a deo. ⁊ ꝓstat q̄ ibi loquitur d̄ ptāte ꝑsidendi. g̃ ⁊c. Et iste due autoritates sufficiāt qz plures alie adducunt in ista. ¶ Jtem bocip̄m vr̄ rōne potestas ꝑsidendi dicit potentiā in excellentia. ⁊ oē tale dicit positionē aliquā. sz oē qd̄ dicit positionez aliquā a summa potētia est. g̃ ois potētia ꝑsidendi a deo est qualitercūq; q̄s ꝑsit. ¶ Jtez ois pena a deo est q̄ bz simpl⁹ rōnem pene. sz ois iustus est pena. g̃ a deo est sed ab eode a quo est iustus ab eode est dñandi potestas. igr̄ ois potestas dñandi est a deo. ¶ Sed ꝟ. Ozee. viij. Ipi regnauerūt ⁊ nō ex me ꝓncipes extiterūt ⁊ nō cognoui. g̃ vr̄ q̄ talis ꝑsidentia malor nō sit a deo. ¶ Jtem nihil iniustū est a deo. sed multi iniuste dñantur alijs. ergo vr̄ q̄ non ois potestas siue dñium qd̄ est in boibus sit a deo. ¶ Jtem nihil inordinatū est a deo. sz cū stultus ꝓficitur sapiēti. ⁊ malus bonis. hoc est inordinatū. g̃ nō videt esse a deo. ¶ Jtez nihil qd̄ est ꝟ ius nature est a deo. sed ptās dñandi in boies est contra ius nature. g̃ nō est a deo. Maior manifesta est. Minor probatur p illud qd̄ dr̄ in lib. institutionū. Bella exorta sunt. ⁊ captiuitates secute. ⁊ seruitus q̄ sunt iuri naturali ꝟsa. ¶ Jtem nihil auferendū est alicui qd̄ est ei datū a deo. g̃ si ois ptās vr̄ prelatio est a deo. nulli auferēda est ꝑlatio vel potestas. ergo nullus ꝑlatus vel princeps esset deponēdus q̄tūcunq; malus ¶ Jtem nihil qd̄ bz quis p dei donationē bz per vsurpationē. ergo si ois potestas est a deo collata. nulla est vsurpata. sz planum est q̄ multe potestates vsurpant g̃ nō ois potestas a deo donat. ¶ Rñ. dōm q̄ ptās ꝑsidendi ds esse illud per qd̄ aliq̄s 20 presidet ⁊ dñatur alteri. Illud aūt p qd̄ ꝑsidet dupl⁹ pōt dici. Uno mō ds ipa virtus p quā q̄s ꝑualet alteri. ⁊ hec virtus absq; dubio a deo est. Alio mō illud per qd̄ ꝑsidet ds modus ꝑueniendi vel ꝓmouendi ad hāc virtutis excellentiaz. ⁊ sic distinguendū est trip⁹. Nā q̄dā ꝑsunt alijs ex iustitia. q̄dam ex astutia. ⁊ q̄dam ex violentia. Qñ aūt aliq̄s preest alijs p iustitiā. 21 tunc illa ptās dñandi loq̄ndo simpl⁹ a deo est. ⁊ respectu ꝑsi

dentis. ⁊ respectu subiacentiū. Qñ aūt pest aliqs p astutiā vl̄ per violentiā. tunc dōm est ꝙ talis ptās bz cōparari ad volun tatem p̄sidentis. ⁊ bz cōparari ad meritū subiacētis. In cōpa ratione ad meritū subiacentis talis p̄sidentia iusta est. q: aut est ad bonoꝝ p̄bationē. aut ad maloꝝ punitionē. Si aūt cōpa retur ad voluntatē p̄sidentis. sic iniusta est. Et p̄mo quidē mō dz esse a deo facientē ⁊ ordināte p̄m ꝙ dr Job. xxiij. Facit reg re hypocritā pp̄ peccā ppli. Et Ozee. xiij. Dabo eis regē in fu rore meo. Scōo aūt mō. s. in cōparatione ad voluntatē p̄sidē tis sic dz esse a deo p̄missiue. nō aūt approbatiue. pp̄ qđ dr. Ip si regnauerūt ⁊ nō ex me ⁊ p̄ncipes extiterunt ⁊ non cognoui. Concedendū est igr̄ ꝙ eis potestas p̄sidendi p̄m id qđ est ⁊ et respectu et⁹ sup̄ quē est iusta est. ⁊ a deo est. ⁊ hoc ostendunt rōes ⁊ auctoritates q̄ ad p̄mā ptē inducunt. ⁊ tō p̄cedēte sunt. Cōce dendū ē nihilomin⁹. ꝙ modus deueniēdi ad hāc p̄sidētiā i cō paratiōe ad volūtatē p̄sidentis pōt cē iust⁹ ⁊ iustus. ⁊ p̄z ꝙ iu stus est. a deo ē: ⁊ p̄z ꝙ iniust⁹ a deo nō est. Qr vo nūq̄ ē ita in iustus ex vna ptē quin sit iustus ex altera. ideo de nulla poten
22 tia p̄sidendi dici pōt ꝙ non p̄cedat a deo. Ad illud g̃ qđ p̄i mo obī in c̄trium. ꝙ dns dicit ꝙ regnauerūt s̄z nō ex ipo. Dōm ꝙ nō est ibi negatio cuiuscūq̄ volūtatis. s̄z voluntatis affectedē tis. ⁊ voluntatis approbātis. Dñium erī maloꝝ poti⁹ est a deo vindicante ꝙ fit a deo acceptāte. Qñ in eis verificaf illud qđ
23 dr Eccle. iij. Interdū dñatur bō boi in malū suū. Ad illud qđ obī ꝙ nihil iniustū est a deo. Dōm ꝙ verū est p̄m ꝙ iniustū. Quāuis aūt potentia dñandi iniusta sit: frequēter in cōparatione ad voluntatē p̄sidentis semp tñ iusta est in cōparatione ad meritū subiacentis. q: est ad vindictā malefactoꝝ. ad laus
24 dem vo bonoꝝ sicut dr. j. per. ij. Ad illud qđ obī. ꝙ aliq̄ ptās inordinata est. Dōm ⁊ si aliquo mō aliq̄ ptās possit ex inordi nata volūtate p̄cedere. ptās tñ ipa semp ordinata est sicut di cit Greg. in moral⁹. ꝙ tumoris elatio nō ptātis ordo in crimie est. potentiā de⁹ dedit. elationē potentie malicia nr̄e mētis in uenit. Et si obiciaf ꝙ inordinatū est ꝙ stulti p̄sunt sapiēti
25 bus. ⁊ mali bonis. ⁊ sui dñis vel liberis. Dz ⁊ si aliq̄ inordi natio appareat exterī⁹ nihilomin⁹ latet pulchra ordinatio ite rius p̄m diuinū iudiciū. qđ frequēter est occultū. nunq̄ tñ iniu stum pp̄ qđ dr Eccl⁹. ⁊. Vidi malū qđ sub sole p errorē egrediens a fa cie p̄ncipis. stultū positus in dignitate sublimi ⁊c. qđ diceret. q: quis apparet ibi error magn⁹. tñ est ibi ordinatio. dñ ex b̄
26 mali puniunf ⁊ boni p̄mouenf. Ad illud qđ obī ꝙ nulla po testas est a deo que est c̄trius nature. Dōm ꝙ esse p̄tra ius natu re hoc est dupl⁹ vel simpl⁹. vel p̄m aliquez statū. Cū ergo dr ꝙ ptās dñandi est c̄ ius nature. hoc nō intelligif q̄tū ad vltē dis cretionem nature: s̄z q̄tū ad dictamē nature alicui⁹ status deter minati in quo quidē nō esset subiectio seruitutis nec p̄latio ptā tis. Ad illud qđ obī ꝙ nihil qđ est a deo datū ē auferendum.
27 Dōm ꝙ illud verū est si de⁹ simpl⁹ ei dedit. si aūt solū sit ad tē pus datū. sicut dns voluit dare. ita etiā voluit p̄ ministerium humanū auferre. hoc aūt cognoscim⁹ ꝙ deus velit. qñ videm⁹ ordinē iusticie sic exigere. De⁹ ei⁊ dedit vitā latroni. ⁊ tñ iudex iuste illā aufert ei. exigēte hoc mādato iusticie q̄ dr maleficus nō patieris viuere. Sic etiā intelligendū ē se bē in ptāte nr̄a ⁊ p̄ncip̄ū. qz p̄m iuris rectitudinē tā dñiū ꝙ ptātis p̄ulegiū
28 merek amittere. q̄ p̄cessa sibi abutitur ptāte. Ad illud quod obī. ꝙ nulla ptās a deo collata est vsurpata. Dōm ꝙ verū est si totalr̄ detur a deo. sed de⁹ sic dat potestatē ꝙ frequēter bo mo cooperaf in illi⁹ potestatis adeptione. ⁊ cū recte cooperaf ad illius potestatis adeptionē. tunc dr dñari ex iustitia. qñ vo iniuste. tūc dr illa potestas vsurpata. in qua nō p̄est de iure. quis p̄sit de facto. nihilomin⁹ tñ qz talis potestas nō caret or dine ordine iusticie. p̄ceditur eē a deo. Et simul sunt hec duo p̄m diuersos respectus. vez ꝙ eadem ptās sit vsurpata ⁊ a deo collata absq̄ aliqua repugnantia.

Questio. ij. Utrū ptās p̄sidendi sit in boie p̄z institutionē nature. vel p̄m punitionē culpe. Et ꝙ p̄mo mōv⁹ Beñ. j. faciam⁹ hoiem ad ymaginē ⁊ similitudinē nostrā. ⁊ p̄sit ⁊c. Si tu dicas ꝙ habuit p̄lationē respectu bestiaꝝ. sed nō respectu hoim p hoc nō cuadek. qz. ij. Cor. xj. Caput mulieris vir. si ergo caput p̄sidet corpori et dz regere corpus. ergo vī ꝙ p̄m institutionem nature sit ptās dñandi in humano genere. Item in angelis q̄ sunt p̄fecti in natura et in glia non tñmodo est ordo ⁊ gradus p̄m excellentiā natura

lium. sed etiā p̄m p̄sidentiam officioz. ergo vī ꝙ dñium nō re pugnet: sed p̄sonet institutioni nature hūane sicut ⁊ angelice. Item ptās dñandi est p̄ter eas dignitatis ⁊ nobilitatis. sed si aliquid dignitatis cōpetit nature lapse multomagis cō petit nature institute. ergo vī ꝙ magis p̄tinebat ad statū na ture institute ptās dñandi q̄ ad statuz nature lapse. Item omne illud qđ est ad cōseruationē ordinis naturalis p̄tinet ad institutionē nature. s̄z ptās p̄sidendi p̄tinet ad p̄seruationem ordinis naturalis. g̃ ptās p̄sidēdi inest homini a deo p̄m institutionē nature. Maior manifesta est. Odinoz p̄bat⁹ p illud qđ dicit Aug. xix. de ci. dei. Penalis fuitus ea lege ordinat⁹ q̄ na turalē ordinē p̄seruari iubet ⁊ p̄turbari vetat sed ad idē ordi natur potestas dñandi ⁊ penalis seruitus. ergo ⁊c. Sed p̄tra Greg. Oēs boies natura equales fecit: sed p̄ varias meritis alios alijs occulta dei dispēsatio sed iusta p̄ponit. g̃ vī ꝙ sub iectio ⁊ p̄latio nō sit in boie p̄m institutionem nature. Item Aug. xix. de ci. dei. Rōnales boies ad imaginē dei factū dña ri noluit de⁹ nisi irrōnalibus. ergo si ptās p̄sidendi et dñandi est in vno boie respectu alteri⁹ vī. ergo ⁊c. Item rōne hoc ipsum vī libertas homini inest a natura. sed ptās dñandi est li bertatis impeditiua. ergo non vī ꝙ sit a natura. Qr aūt liber tas ⁊ a natura sit. ⁊ ꝙ ptāte p̄sidendi habeat impediri. manifesta tur. q: libertas sic bz diffiniri. Libertas ē naturalis ptās qua ls homini facere qđ vult. Item bō p̄m suā primā cōditionē est factus ad dei imaginē. sed ingr̄tum est imago dei natus est immediate ferri in deū. ergo si solus de⁹ eo maioz est. igif p̄m naturā nihil est superabohem nisi deus. ergo nullum dñium in boie est p̄m nature institutionem nisi solum diuinum dñium. Item nō est dns sine seruo. ergo nec dñium sine seruitute. sed seruitus est introducta p̄ter pctm sicut in pluribus locis dicit Augu. ergo vī ꝙ potestas dñandi in boie sit p̄m cōditio nem culpe. nō p̄m institutionē nature. Item in glorificatio ne homini vitia detrahenf ⁊ natura seruabitur. s̄z ꝙ in lib. de ci. dei vult Augu. sed in statu glorie nō manebit dñium p̄lati onis ⁊ subiectio seruitutis ergo nō videnf hec esse in natura humana p̄m ꝙ instituta sed solus p̄m ꝙ lapsa ⁊ viciata. Rñ. Dōm ꝙ potestas dñandi vel p̄sidēdi dr triplr. s̄z largissime
29 cōiter ⁊ p̄prie. Largissime dñandi potestas dr respectu oīs rei qua bō pōt ad libitū ⁊ votum suum vti. ⁊ hoc mō dicit bō esse dns possessionū suaꝝ. siue mobiliū. siue immobilium. Alio mō potestas p̄sidendi siue dñandi dicit excellentiā ptātis in ipe rando ei q̄ est capax rōnis ⁊ p̄cepti. Tertio mō ptās dñandi si ue p̄sidendi dr ptās coercendi subditos. ⁊ hec ptās dicit quā dam artationē libertatis. ⁊ talis ptās dñandi p̄prie dr dñium cui rīdet seruitus. Primo mō potestas dñandi. cōis est omni statui. videlicz statui nature institute. ⁊ nature lapse. ⁊ nature glorificate. ⁊ excellentiori mō fuit in statu nature institute q̄ sit in statu nature lapse. Scōo modo cōpetit statui vie. siue p statu nature institute. siue p statu nature lapse. Si enī homo stetisset ⁊ vir posset imperare vxori. ⁊ pater potuisset impera re filio. ⁊ hoc reperitur etiā in angelis q̄dm sunt administra torij spūs. qz ex illa parte aliquo mō sunt in statu vie. Hec tñ p̄sidētia nō manebit in glia sicut in p̄cedentibus ostēsum fuit. Tertio vo modo potestas dñandi in boie est solum p̄z na ture lapse statum. inest enī ei p̄m culpe punitionē. non p̄m natu re institutionē. ⁊ hoc qz seruitus sibi correspōdens [p̄m ꝙ dī cunt sancti] est pena pcti. Et qz isto modo loq̄mur hic de potes state dñandi. ideo p̄cedende sunt rōnes ostendentes ꝙ talis potestas nō inest homini p̄m primariā p̄ditionē suā. siue p̄z sta tum nature institute. Ad illud g̃ qđ obīcit in ctrariū ex te
30 xtu Bene. ⁊ ex. ij. Corin. xj. iam ptz rīsio. p̄cedunt enī de po testate p̄sidēdi accepta primo ⁊ scōo modo. nō tertio. nam et si mulier sit viro quodāmō inferior rōne infirmioris sexus. ni hilominus: qz non est creata vt esset ei in adiutoriū vt famula sed vt socia. binc est ꝙ q̄dm dicatur caput et⁹. non tñ dr dns. qz ipsa non est ancilla ipsius. Et iō supra dicit mgr dis. xvij. ꝙ mulier ad equalitatē fuit cōdita. ideo fuit formata de latere. non de pedibus vel de capite. vt viri videref esse socia nō dña vel ancilla. Ad illud qđ obī ꝙ ptatio est in angelis. iam ptz rīsio. qz q̄dm vnus p̄sideat alteri ⁊ imperet alteri. ⁊ auctoritas ꝑ tem habeat sup alterū imperādi ei aliq̄d qđ ptinet ad officium ministerij. tñ vn⁹ angelus nō dr esse ser⁹ alterius angeli. ⁊ iō ex hoc nō ꝓcludit ꝙ potestas dñandi p̄m q̄ꝛci correspōdet ser

vitus

52 utrus sit in hoie fm ꝺditionē nature. ¶ Ad illud qō obī ꝙ dominiū est ꝓprietas dignitatis. ꝺōm ꝙ ⁊ si sit ꝓprietas dignitatis in eo ꝙ ꝑsidet. indignitatē tñ dicit in eo ꝙ subest. ⁊ iō naturaliter pōt ꝛuenire homini respectu alterius creature inferioris respectu tñ alteri' hois non ꝛuenit naturalr. sed quodam mō ꝑter naturalr. videlz in punitōz pcti. sicut enī dicit Amb.

53 Seruitus introducta fuit per peccatū ebrietatis. ¶ Ad illud qō obī. ꝙ ꝺnium et seruitus facit ad ꝛseruationē ordinis naturalis. ꝺōm ꝙ est ordo ꝙ respicit naturā fm oēm statū ⁊ ē ordo qui respicit naturā fm statū sue ꝛditiōis. ⁊ est ordo ꝙ respicit naturā fm statū sue corruptionis. ⁊ fm hoc quedaz sunt de dictamine nature simplr quedā de dictamine nature fm statū nature istitute. qdā de dictamīe nature fm statū nature lapse ꝺeū esse honorandū dictat natura fm oēm statū oia esse cōia dictat fm statū nature institute. aliq̄d ꝓpriū esse dictat fm statum nature lapse ad remouēdas ꝓtēciones ⁊ lites. sic oēs homines esse seruos dei dictat natura fm oēm statū. Hoiem vo adequari homini dictat fm statū sue ꝓme cōditionis. Hoiem aūt boi subīci. ⁊ hoiz boi famulari dictat fm statū corruptionis. vt mali cōpescank. ⁊ boni defendank. Nisi enī essent hmōi ꝺnia coercētia malos. ꝓp corruptionē q̄ est in natura vn' alterum oppzimeret ⁊ cōiter hoies viuere nō possent. Nō sic autē esset si bō mānisset in statu innocētie. q̄libet enī in gradu ⁊ statu suo maneret. Et sic ptz ꝙ illa rō nō ꝛcludit ꝙ fuit' vl' dominiū respiciat naturā institutā. sz solū ꝙ respicit naturā lapsaz. vbi ordo hz ꝑturbari. ⁊ pōt per dominū conseruari.

Consequenter querit de necessitate subiacendi potē tie ꝓfidēdi. Et circa hoc querunt duo. Primo q̄ritur. vtrū xp̄iani teneāt subiacere tyrānis in aliq̄bus. Scō queritur. vtrū religiosi tenēt subiacere prelatis suis in omnibus.

E Questio. Utrū xp̄iani teneank subesse tyrānis. si ue ptāti seculari aliq̄bus. Et ꝙ sic vi. j. Pet. ij. Serui subditi estote in oi timore ꝺnis. nō tñ bonis et modestis. sz etiā discolis. ¶ Itē Rom. xiij. Omis alaꝫ ptātibus sublimioribus subdita sit. Et post. Reddite oībus debita. cui tributū tributū. cui vectigal vectigal. Et si tu dicas ꝙ hoc est admonitio ꝑp scādalū vitandū. Cōtra pauloante. Necessitate subditi estote nō solū ꝑp irā. sed ēt ꝑpter ꝛsciam. ¶ Itē hoc ipsum oñditur rōne quā apls facit ibidē. Non est ināt ptās nisi a deo: sed que a deo sunt. ordinata sunt. g̃ oīs ptās ordinata est ordinatione diuīa. ita ꝙ q̄ resistit ptāti. dei ordinationi resistit. sed q̄ resistit ordinationi dei dānationē sibi acq̄rit. g̃ ⁊c. ¶ Item fuire homini nō est culpa nec malū. imo meritoriū. g̃ vī ꝙ ab illa fuitute nō absoluak ꝑ baptismū. g̃ sicut nō xp̄iani serui sunt aliqz ita etiā si xp̄iani fiāt seruire teneank. ¶ Itē ad hoc ipsum sunt multe autoritates q̄ ꝑsit sumi quasi ab oīb' epls bti Pauli in quibus monet seruos subiacere ꝺnis suis. ¶ Sz ꝛ. Mat. xvij. Reges terre a q̄bus accipiūt censum. a filiis an ab alienis. Et post. g̃ liberi sunt filij. glos. ibidē. Liberi sunt filij regni in oi regno. multomagis liberi sunt filij illi' regis. sub quo sunt oia regna in quolibet regno terreno. si ergo boni xp̄iani sunt filij regni illi'. vī ꝙ nullius regis terreni ptāti sint astricti. g̃ nō tenenk ei subesse in aliquo tributo. ¶ Itez Jac. j. Qui aūt ꝑspexerit in lege ꝑfecte libertatis. Glo. exponit ꝙ lex ꝑfecte libertatis ē lex euāgelica. g̃ si ꝑfecta libertas liberat ab oīni fuitute. vī ꝙ oīs q̄ inheret legi euāgelij absolutus sit ab oīni seruitute regis terreni. ¶ Itē charitas oia mēbra xp̄i facit vnū ⁊ oia facit cōia. vñ. j. Cor. iij. Oia vra sunt. siue mors siue vita ⁊c. oia facit vnum. Qz dicit apls. ⁊ ad Eph. et ad Colos. Oēs vnū sumus in xp̄o. nec est distinctio serui et liberi. si ergo charitas reducit oia mēbra ad equalitatē ⁊ cōitatem. vī ergo ꝙ in habētibus charitatē nō sit aliqua obligatio seruitutis. ¶ Itē maius est vinculū legis diuine q̄m sit vinculum ꝛstitutionis humane. sed lex euāgelica absoluit ab onere seruitutis legalis. que quidē a deo ꝑ moysen lata fuerat. g̃ multofortiꝫ absoluit ab onere seruitutis humane ⁊ legis ciuilis. ¶ Item Ansel. in li. cur deꝰ hō. cap. v. Per se redimere voluit vt in pristinā redigeret libertatē. ⁊ sibi bō subiectus esset nō homini. si ergo empti sumus ꝑcio magno. s. sanguine agni incōtaminati ⁊ immaculati vī ꝙ ipsi' solius serui simus. g̃ nō vī ꝙ xp̄ianus q̄ renatus est in xp̄o. astrictus sit alicui seruitu-

54 ti terreni imperij. ¶ Rñ. ꝺōm ꝙ cū fuitus opponak libertati fm ꝙ triplex ꝺr esse libertas. s. a coactione. a culpa ⁊ a miseria sic fuitus pōt dici triplr. que attendik in libertatis artatione Scōm enī artationē libertatis a culpa attendik seruitus pcti de qua Job. vij. Qui facit pctm seruus est pcti. Et Rom. vj. Nō regnet pctm in vro mortali corpore. Scōm vo artationem libertatis a miseria attendik fuitus pene ⁊ mortis. De qua ꝺr Ro. vj. xp̄s resurgēs a mortuis. iā nō moritur mors illi vltra nō ꝺnabitur. Scōm aūt artationē libertatis a coactione attē ditur seruitus ꝺditionis. De qua ꝺr Ro. vij. Seruus vocatus es. nō sit tibi cure. sz ⁊ si potes liber fieri. magis vtere. Hec āt seruitus attendik in coartatione libertatis a coactione nō q̄ tum ad interiorē motū volūtatis q̄ cogi nō pōt. sed q̄tū ad exteriorē. Uñ ⁊ fuitus introducta fuit in hoc ꝙ vn' alterū vicit ⁊ seruituti sue addixit. vt nō liceat facere ꝺnō et' qō ipe mandauerit. Cū ergo triplex sit fuitus vna hz ortū ab altera. nā non esset seruitus pene nisi ꝑcessisset seruitus culpe. nec fuitus cōditionis subsequerek. nisi illa duplex ꝑcederet. cū ergo aliq̄s regenerak in xp̄o ⁊ efficik' xp̄ianus. liberak a seruitute pcti. sz tñ nō sic liberak q̄n etiā possibilitatē ⁊ facilitatē ⁊ pnitatē beat redeūdi in idē gen' fuitutis. ⁊ hinc est ꝙ ꝑp eius ꝓmotionē ⁊ būllationē relinq̄t ꝺns eidē seruitutē mortis ⁊ ꝺditōis Uñ ita moriunk xp̄iani sicut ⁊ alij. Et ꝑp pnitatē ad malū ⁊ cō cupiscentias militātes in mēbris ex q̄bus ꝛsurgunt bella ⁊ lites. ita indigēt regi terreno ꝓncipe sicut ⁊ alie gētes. ⁊ iō non solū fm humanā institutionē. sz etiā fm diuinā dispensationez inter xp̄ianos sunt reges ⁊ ꝓncipes ꝺnī ⁊ serui. ⁊ hz distinctionem ptātis ei subiciunk ⁊ tenenk fm plus ⁊ minus. Et hoc ipe ꝺns dicit Mat. xxij. Reddite q̄ sunt cesaris cesari ⁊ q̄ sunt dei deo. Et apls. j. Tim. vlti. hoc docet ⁊ Jesū ꝑdicantes ꝺcēnat. Alit ēt sic. Quicūq; sunt sub iugo fuitutis ꝺnos suos dignos oi bonore arbitrenk. ne nomē ꝺnī ⁊ doctrina blaspḋemek. Si q̄s aūt alr. docet ⁊ nō acq̄escit sanis fmonib' ꝺnī nr̄i iesu xp̄i. supḃ est nihil sciens ⁊c. Et hoc ꝛfirmpbat Ro. xiij. ⁊ in pluribꝰ alīs locis docet ⁊ mādat. Et ideo ꝛcedendū est ꝙ xp̄iani sūt terrenis ꝺnis obligati. nō tñ in oībus: sed in bis solū que non sunt ꝓtra deū. neq; in bis oībus sed in bis que fm rectam consuetudinē statuta sunt rōnabiliter. sicut tributa ⁊ vectigalia ⁊ cōsimilia. Uñ rōnes ⁊ autoritates que hoc oñdunt ꝛcedende sunt. ¶ Ad illud ꝙ ꝓmo obīcik de tex. ⁊ glo. xvij. Mat. Dōm 55 ꝙ tertus intelligit de xp̄o. ꝙ xp̄s nō tenebaꝫ reddere tributū ⁊ de hiq̄ sunt' ei' imitatorez pfecti. vtpote de aplis ꝑ eo ꝙ naturalr erant liberi. ⁊ oia bona tpalia dimiserunt. ⁊ iō censum vel tributū ab eis reges terre accipere non debebant. in alijs aūt xp̄ianis vel q̄ sunt seruilis ꝺditionis. vel qui abundant tē poralibus bonis. illa autoritas non ꝺr intelligi. ¶ Ad illud quod obīcitur. ꝙ lex euāgelica est lex pfecte libertatis. Dicē 56 dum' ꝙ ideo dicitur lex perfecte libertatis: quia liberat a seruitute ꝑuaricationis siue etiā a seruitute legis dū in ea datur spūs charitatis. q̄ est spūs libertatis fm id qō dicit apls Ro. viij. Non accepistis spm seruitutis iterū in timore. sz spm adoptionis filioz. ⁊ ideo ex hoc nō sequik ꝙ qui est sub lege euan 57 gelij sit liberatus a seruitute terreni dominij. ¶ Ad illud quod obīcitur. ꝙ charitas oia vnit ⁊ cōia facit. Dōm ꝙ hoc verum est per quādam participationē. sed nō est verū ꝑ ꝺnīq; autoritatem. oēs etiā vnit. sed hoc est fm affectionē nō fm gradus ⁊ dignitatis indistinctionē. nā in corpore xp̄i magna est mēbroz distinctio. Quis q̄tum. ad cōformitatē affectionum magna sit 58 vnio. ¶ Ad illud qō obī ꝙ absoluit lex euāgelica ab onere legis moysaice. ergo multofortius a lege humana. Dōm ꝙ non est sike. qz lex ista legem illā implet ⁊ euacuat tanq̄ veritas figuram. nō sic aūt est de lege institutionis humane q̄ multum adiuuat ad obseruantiā legis diuine. Unde ⁊ apls mādat rogari ꝓ ꝓncipibus. j. Ty. ij. vt quietam ⁊ trāquillam vitā sub 59 eis agamus. ¶ Ad illud qō obī. ꝙ xp̄s ideo ꝑ se redimere voluit vt in pristinā libertatē redigeret. Dōm ꝙ ibi notatur effectus plenus redēptionis facte per xp̄m. sed tñ illum effectum nō plene assequimur in presenti quousq; creatura ingemiscit ⁊ parturit. donec liberetur a seruitute corruptionis in libertatem glie filioz dei. Unde hic incboatur libertas a culpa. sz ibi consummabik libertas a miseria ⁊ ab omni potestate humana. Unde nō sequik ꝙ si sum' empti a xp̄o ꝙ ꝑp hoc nō sumus serui alterius. qz ꝺnium xp̄i bñ cōpatitur secū ꝺnium hois i bis maxime qui nihil iubēt ꝺ deū. sed nō compatitur secū ꝺnium

diaboli vel pcti ſm illud Ozat.vj. Nō poteſtis duob⁹ dñis ſeruire.ideo q̄uis redēptione xp̄i eruamur a ſeruitute mortalis pcti.non tñ eruimur a ſeruitute conditionis vel mortis.

5 **Queſtio.ij** Utrū religioſi teneāt̄ p̄latis obedire ī oībus que nō ſūt ꝓtra deū. Et q̄ ſic vī primo autoritate dñi. Ozat.xxiij. Super catbedrā moyſi ſederunt ſcribe ⁊ pharisei.que dicūt vobis facite.ergo ſi dñs ſine diſtinctione mādat q̄ facienda ſunt que dicunt etiam de malis p̄latis.videtur q̄ in oībus obediēdum eſt eis. Si tu dicas nō intelligitur niſi de illis que dicunt ⁊ ad que homo tenetur per mādatum legis.ꝓtra hoc eſt.q⁊ alibi dicit dñs. Qui vos audi. me audit.⁊ qui vos ſpernit me ſpernit.ergo ſi de⁹ in oībus eſt audiēdus.⁊ in nullo ſpernēdus. videt q̄ p̄lato a deo inſtituto.a ſuis ſubditis debeat in oībus obediri. ¶ Itē Leo.iij. Filij obedite parentibus veſtris p oīa.ſi ergo filij carnales parētibus carnalibus debent per oīa obedire.⁊ nō debēt minus eſſe obediētes filij ſpūales patribus ſpūalibus q̄ carnales carnalibus.ergo religioſi debent ſuis p̄latis in oībus obedire. ¶ Item bēn̄ Bñdictus in regula ſua. Si p̄cipit p̄latus impoſſibile tentāduz eſt facere.ergo ſi ī impoſſibilibus obediēdum eſt ei.multofortius in poſſibilibus.ergo in oībus. ¶ Item Hieron̄. ad ruſticum. Prepoſitum monaſterij timeas vt dñm diligas vt patrem.credas quicq̄d dixerit ſalutare.nec maioris iudicet ſententiā cuius eſt officium obedire et iuſſa implere dicente moyſe. Audi iſrl ⁊ tace. ¶ Itez Hug. de ſcto victo. Obedientia eſt virtus que oīa amplectitur iniūcta neceſſario implenda.niſi obſtiterit imperantis autoritas. ergo videtur q̄ ſi nō obedit in oībus.non bz veram obedientiam.ergo ſi teneāt̄ habere veram obedientiā tenetur in omnibus obedire. ¶ Item videt̄ ratione.ſicut bō vouet pauperta tem et continentiam:ſic vouet obedientiam:ſed qui vouet cōtinentiam tenetur abſtinere ab omni coitu.⁊ qui vouet paupertatem tenetur renunciare oībus tpalibus.ergo qui vouet obedientiā tenetur obedire in oībus que ſibi iniunguntur.ergo ſicut aliq̄s iudicatur p̄latus.ſi vnū ſolū punctum baberet.ſic bz iudicari inobediēs ſi vnū ſolum p̄lati verbū pertranſeat.ergo ei tenetur obedire in omnibus. ¶ Sed contra. Act.v. Obedire opz deo magis q̄ boībus.ergo in aliq̄bus tenemur obedire deo.in quibus non tenemur obedire boībus. ergo videt̄ q̄ non tenemur obedire p̄lato in oībus. ¶ Item Bern̄.in lib.de diſpēſatione ⁊ p̄cepto. Subditus nec citra promiſſum eſt inbibēdus.nec vltra cogēduz per legē obedientie.ergo ſi aliquis p̄latus p̄cipiat ei vltra id quod pmiſit.nō videt̄ q̄ teneatur ei obedire. ¶ Item pfectio religionis maxime conſiſtit in pfectione obedientie.ergo ſi oēs religioſi teneant̄ in oībus obedire.oēs religiones eſſent equalis perfectionis.q̄ ſi boc eſt plane falſum.ergo ꝛc. ¶ Item religioſus non tenetur obedire p̄lato ſuo niſi per legē voti.ſed per legē voti nō tenetur homo ſoluere niſi id q̄ vouit ſpontanee.ergo vi-
40 detur q̄ p̄latus nō poſſit ab eo exigere niſi id q̄ pmiſit obſeruare. ¶ Reſpō. dōm q̄ aliter loquēdum de obediētia exbibenda p̄lato a ſubdito religioſo ſm obedientie pfectionem. aliter ſm neceſſitatis obligationem. Si loquamur de ipſa ſm perfectionē.ſic dōm eſt q̄ ſicut dicit Bern̄. Perfecta obedientia finem neſcit.⁊ perfectus obediens nō ſolū in bis q̄ mādat. ſed etiā ſupra ea que mādat p̄optum bz effectum ad ſubiacendum p̄cepto p̄lati. deſiderans illū imitari qui humiliās ſeipſum factus eſt obediēs vſq̄ ad mortem. Si aūt loquamur de obediētia ſm neceſſariā obligationē.ſic bz terminū ⁊ menſurā iuxta magnitudinē voti emiſſi. Non enī amplius tenēt̄ obedire ſuis p̄latis niſi in bis que pmiſerunt dño obſeruare.et q̄
41 nō ſunt ꝓtraria aie ⁊ regule ſue. Unde ſi p̄latus aliq̄d p̄cipiat quod ſit ſupra votū.ſubditus nō tenetur ad illud implendum. Et ideo cōcedendum eſt q̄ religioſi nō tenent̄ p̄latis ſuis obedire in oībus.bz ſanū ſit cōſiliū q̄ in oībus obediant que nō ſunt ꝓtra deū. vnde rōnes que ad ſcām partē inducūtur p̄cedende ſunt.q⁊verum p̄cludunt. ¶ Ad illud ergo quod primo obiicit in ꝓtrariū q̄ obediendū in oībus eſt bis qui ſedent in catbedra.verū eſt de bis que ad catbedrā ſpectant.et de p̄ceptis legis.de aliis aūt nō mandat. Et quod obiicit q̄ ipe dñs dicit. Qui vos audit ꝛc. Dicēdum eſt.q̄ verū cū p̄ loquitur de bis que ap̄li ⁊ eoz ſucceſſores mandant ex perſona xp̄i ⁊ etiā ex autoritate ſibi data.in nullo tñ quod dicunt eoz autoritas eſt ſpernēda. vnde q̄uis nō teneamur p̄latis in oībus obedire. tenemur tñ nullum mādatum eoz ſpernere. Unde dōz in iure q̄ ſententia paſtoris ſiue iuſta ſiue iniuſta timenda eſt. ¶ Ad illud quod obiicitur de verbo ap̄li. Filij obedite 42
per oīa parentibus. Dōm q̄ ſi intelligatur de bis que ſpectāt ad mādatum diuinum.preceptum eſt. de aliis aūt monitio eſt nō p̄ceptū. ¶ Ad illud verbū beati Bñdicti Hiero.⁊ Hugo. 43
dōm eſt q̄ non loquūtur de obedientia ſm obligationē neceſſitatis.ſed ſm perfectionē charitatis. ¶ Ad illud quod obiicit 44
q̄ ſicut homo vouet paupertatē ⁊ continentiā. ita vouet obedientiā. Dōm q̄ ſic.⁊ nō ſic. Sic quidē in hoc q̄ aufert ſibi poteſtatē voluntatis dñium. Non ſic aūt q⁊ nō artat ſe ad faciendum niſi ea que in regula expreſſa ſunt. Et qñ in omni religione perfectionis ſimpl̄r cōtinetur renūciatio q̄tum ad opus carnis ⁊ q̄tum ad opus ꝓprietatis.vel in ſpeciali vel in cōmuni.nō ſic autem p̄cipiūtur oīa que poſſunt p̄cipi.ideo nō ſic artatur ad obediēdum in oībus ſicut ad renunciādum oībus. Ratio aūt huius eſt.q⁊ poſſibile eſt alicui renūciare ꝓprietati.⁊ etiā facile.maxime vbi eſt poſſeſſio habita in cōi.ſed obtemperare oībus que dicūtur hoc nō tñ eſt non facile immo etiaz impoſſibile.⁊ ideo fines ponunt promiſſioni obedientie.non ſic ponūtur promiſſioni paupertatis vel etiā caſtitatis. Unde in regula beati Franciſci ſimpl̄r p̄cipitur q̄ illius regule profeſſores nibil oīno babeant ꝓprium ſuper terrā.ſimpl̄r etiam p̄cipitur perpetuo cōtinere nō ſolum ab actu:ſed etiam a ſuſpecto cōſortio ⁊ conſilio mulierū.ſed non ſimpliciter p̄cipitur ſuis p̄latis in oībus obedire:ſed in oībus q̄ promiſerunt dño obſeruare.⁊ nō ſunt ꝓtraria aie ⁊ regule ſue. Neſcio ſi ad aliquod iſtoꝝ votoꝝ quiſq̄ ſciat plus addere.in hoc ergo perfectionis culmine.congruū eſt predicte queſtionis terminare ſermonē. ¶ Si cui aūt aliter videt̄.[⁊ fortaſſis melius] in buius queſtionis determinatione.imo explanatione duorum librorū p̄cedentiū ⁊ etiā duoꝝ ſequentiū nō inuideo.ſed boc rogo.vt ſi quis aliquid in boc opuſculo inuenerit approbatione dignū.agat gratias deo largitori bonoꝝ. In aliis vō locis vt inuenerit vel falſum vel dubiū vel obſcurū ſcribentis inſufficientie benigne indulgeat.qui abſq̄ dubio .[teſte conſcientia]vera aperta.⁊ cōia dicere concupiuit. Quicquid enī ſit de verbis que foliis cōparantur. boc ſummopere attendēdum ⁊ in inquiſitione qualibet eſt obſeruādum.ne quis a deo letetur in ſententia oris ſui.⁊ ſic ei inbereat.vt oris alieni verba deſpiciat.aſpiciens ea oculo minus ſano ⁊ ſic per tumorem et liuorē ſibi veritatis aditum p̄cludat.⁊ de numero borum ſit de quibus dicit ap̄ls.ij. Tym̄.iij.q̄ ſemp̄ ſunt diſcentes. et nunq̄ ad ſcientiā veritatis peruenientes.quod auertat de⁹ ab oībus inquiſitoribus veritatis. Hanc aūt veritatē infatigabiliter querere.infallibiliter inuenire.inamiſſibiliter apprehendere ⁊ tenere cōcedat nobis ille qui eſt via veritas ⁊ vita.qui cū patre ⁊ ſpūſancto vnū exiſtens in eſſentia.⁊ ab eis diſtinctus in perſona. dominē rectum fecit.qui ſe infinitis queſtionibus immiſcuit ſm q̄ ſeries manifeſtat duoꝝ p̄cedentium librorū cui eſt omnis bonor ⁊ gloria.laus ⁊ imperium per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Finis ſecunde partis Bonauenture cum textu ſententiarum.

¶ Regiſtrum.

aa bb cc dd ee ff gg bb ii kk ll mm nn oo pp qq rr ss tt uu xx yy zz ⁊⁊. omnes ſunt quaterni

Ordo questionū diui Bo

nauēture in scōm libzum sniarum.

Dist. j. Utrum res habeāt principium causale, q.j.a
Utrū habeāt principiū initiale. q.ij.b
Utrum res pducte sint in esse a pluribus principijs. q.j.c
Utrū illud pdurerit ola aseipso aut mediāte alio. q.ij.d
Utrum creatio dicat mutationē aliquā. q.j.e
Utrū creatio dicat aliqd mediū ter creatorē t creaturā. q.ij.f
Utr a prio efficiēte obuerit vl'potuerit eē rez mlitudo. q.j.g
Utrū hec distinctio debeat esse in vniuerso. q.ij.h
Utrum vel diuina glia vel voluntas nra sit finis principalioz
cōditionis rerum. q.j.i
Utrum natura spūalis dignitate nature pcellat cōpositam ex
spūali t corpzali. q.ij.k
Utrum spūs angelicus differat ab ala rōnali specie. an tm nu
mero. q.j.l
Dist. ij. Utrū angel' t ala differāt essentialr p hoc qō ēvnibile. q.ij.m
Utrū spūalia habeāt mēsurā pziā. q.j.a
Utrū spūalia habeāt mēsurā vnā p essentiā. q.ij.b
Utrū spūalia habeāt mēsurā pmanētē vel successiuā. q.ij.c
Utrū euum pcedat tps aliquo prioritatis gne. q.j.d
Utrum inter tps t euū sit aliqua mēsura media. q.ij.e
Utrū spūales sube t corpzales sint sil' create. q.ij.f
Utrū celū empyreū sit t si sit cuiusmodi nature sit. q.j.g
Utrum empyreū influat in hec inferioza an nō. q.ij.h
Utrū loci corpzalis sit locare angelos. q.j.i
Utr vn' āgelus sil' t semel sit i plib' locis, an tm in vno. q.ij.k
Dist. iij. Utrum sit in loco impartibili siue punctali. q.iij.l
Utrū plēs angeli sint sil'in eodē loco primo. q.iij.m
Utr āgel' sit ꝓpositꝰ ex diuersis naturſ. ex mā t forma. q.j.a
Utr eadē sit materia i spūalib' t corpalib' p cēntiā. q.ij.b
Utrum materia spūalium t corpzalium sit vna sm numerum
aut sm vnitatem alīā. q.iij.c
Utrum in angelis sit mera discretio psonalis. q.j.d
Utr psonal' pprietas sit i āgelis accidētal' vel substalis. q.ij.e
Utr discretio psonal' sit p pte pncipij formal' vl' mālis. q.iij.f
Utrum deus fecerit ipsum malum. q.j.g
Utrum angelus in primo instāti sue creationis fuerit malus
actu pprie voluntatis. q.ij.h
Utrum angelus oia creata q̄ cognoscit cognoscat p spēs inna
tas an aliqua p spēs acquisitas. q.j.i
Utrū angelus p cognitionē naturalē diuinā essentiā cognoue
rit in seipsa sine oī medio t creature amminiculo. q.ij.k
Utr āgeli dilectiōe nāli dilexerūt deū pp se t sup ola. q.j.l
Utrum angelus naturali dilectione magis diligat superiorez
Dist. iij. an parē an inferiorē. q.ij.m
Utrū angeli creati sint in beatitudine siue in glia. q.j.a
Utrū angeli creati sint in gratia. q.ij.b
Utrū aliqbus data sit future glificationis pscia. q.j.c
Utrū malis angelis reuelari potuit suus casus. q.ij.d
Utrū āgeli habuerūt cognitionē matutinā i sua creatōe. q.j.e
Dist. v. Utrū in angelis sit cognitio vespertina p glificationē. q.ij.f
Utrum lucifer peccauerit petō superbie. q.j.a
Utrum lucifer appetierit deo equiparari. q.ij.b
Utrū angeli minozes peccauerunt petō superbie. q.j.c
Utr petrī minoz angelorꝝ ordinē bēat ad petrī luciferi. q.ij.d
Utrum ꝓuersio btorꝝ angelorꝝ ad deū fuerit virtute nature vl'
auxilio gratie. q.j.e
Dist. vj. Utr in bonoꝝ ꝓuersiōe meritū sequat' pmiū vel pcedat. q.ij.f
Utrū lucifer fuerit de supmo ordine angelorꝝ tc. q.j.a
Utr minores angeli lapsi sint de oīb' ordinib' vel nō. q.ij.b
Utr ceciderunt in infernum ptum ad locum. q.j.c
Utrum ceciderunt in infernale supplicium. q.ij.d
Di. vij. Utrum inter eos sit ordinū distinctio. q.j.e
Utrum inter angelos malos sit platio. q.ij.f
Utrū in demonū volūtate sit possibilis rectificatio. q.j.a
Utrum sit in eis male voluntatis ptinuatio. q.ij.b
Utrum sit in eis male voluntatis intētio. q.iij.c
Utrum ꝓfirmatio mutet li. ar. ita q̄ sit aliud añ ꝓfirmationez
aliud post. q.j.d
Utrū obstinatio tollat demonibus libertatis vsum. q.ij.e
Utr ꝓfirmatio vel obstinatio diminuat libertatꝫ dñiū. q.iij.f

Utrū cadat in demonib' deceptio siue error circa pfitia. q.j.g
Utrū in demonib' cadat obliuio circa pterita. q.ij.h
Utrū in demonib' sit pcognitio quo ad futura. q.iij.i
Utrum oīs forme inductio sit a creatore, an aliq̄ sint ab agēte
creato vel particulari. q.j.k
Utr veraꝝ formarꝝ inductio possit esse a spū maligno. q.ij.l
Utrū aliqs possit vti ministerio demonū i factēdis miraculis
absq; pctō. q.iij.m
Dist. viij. Utrum āgeli habeāt corpora naturalr sibi vnita. q.j.a
Utr angeli aliqñ assumāt corpora. q.ij.b
Utrū illud corpus bēat verā formā corpis humani. q.j.c
Utrum corpus illud qō assumit angelus fiat de materia cele
sti an elementari. q.ij.d
Utrum angelus in corpore assumpto exerceat operatiōes ale
vegetatiue. q.j.e
Utrum angeli in assumptis corpozib' habeāt opationes cōue
nientes potētie sensitiue. q.ij.f
Utrū dēmōes possint habitare in corpozib' humanis. q.j.g
Utrum demones illabi possint alabus. q.ij.h
Utrū demon possit sensus illudere. q.iij.i
Utrum demō possit cogitationes immittere. q.iij.k
Utrū demones possint malas affectiones ipzimere. q.v.l
Utrū demones possint scrutari secreta nre pscie. q.vj.m
Dist. ix. Utr āgeli diuersoꝝ ordinū sint diuersaꝝ spērū p naturā. q.j.a
Utrum distinctionis angelicoꝝ ordinū principalis cā sit a na
tura vel gratia. q.ij.b
Utrum sm maiorē capacitatē naturalium denf angelis a deo
maiora dona gratuita. q.iij.c
Utrum vnusq;q; ordo ab eo denoiaf qō plenius accepit i mus
nere. q.iij.d
Utr ad singulos ordines āgeloꝝ fiat assūptio saluādoꝝ. q.v.e
Utrum plātio q̄ est in ordine respectu ordinis euacuef post iu
dicium. q.vj.f
Utrum sit status in nouenario. an ptendaf numerus vsq; ad
denarium. q.vij.g
Utrum in angelis ordo cōpatiaf secū equalitatē. q.viij.b
Utrum aliqs substātijs rōnalibus q̄ angelis competat p ordi
nes distingui. q.ix.i
Dist. p. Utrum boni angeli mittanf. q.j.a
Utrū oīm angelorꝝ sit mitti. q.ij.b
Utrum mittanf ad accēdēdum nostrū affectum. q.j.c
Utrū angelus mittaf ad illuminādū nrm intellectum. q.ij.d
Utrum locutio angeli idē sit qō eius cognitio. q.j.e
Utrum cadē locutio possit esse a deo t angelo. q.ij.f
Dist. xj. Utrū āgeli deputari debuerint ad custodiā bois lapsi. q.j.a
Utrum cōpetens fuerit angelum deputari ad bois conditi cu
stodiam. q.ij.b
Utrū aliq̄s angelus deputat' fuerit ad custodiā xpi. q.iij.c
Utrum angelus ppter nostrā obstinationem subtrahat custo
die bīficium. q.j.d
Utrum ex beatificatione custoditi angelo custodienti amplifi
cef gaudium. q.ij.e
Utrum angelus custodiēs in dānatione custoditi incurrat ali
quod detrimētum. q.iij.f
Dist. xij. Utrū materia corpaliū creata fit i oīmoda possibilitate. q.j.a
Utrum materia illa pducta sit in pfecta actualitate. q.ij.b
Utrum materia illa corpzalium fit creata sub aliqua formarꝝ
diu erfitate. q.iij.c
Utrū celestiū t terrestriū vna sit materia qntum ad esse. q.j.d
Utrū illa materia pducta fuerit in die, an añ oēm diē. q.ij.e
Ubi habuit illa materia fitum. q.iij.f
Dist. xiij. Utrū p illā lucē q̄ dz esse opus prime diei intelligat scriptura
lucē corpzalē vel spiritualē. q.j.a
Dato q intelligat corpzalē est questio qualiter faciebat diez
t noctem. q.ij.b
Utrum lux sit corpus vel forma corporis. q.j.c
Utrum lux sit forma substātialis vel accidētalis. q.ij.d
Utrum lumē qō emittif a corpore luminoso sit corpus an qua
litas corporis. q.j.e
Utrum lumē sit forma substātialis vel accidētalis. q.ij.f
Utrum cristallinum celum sit de natura aq̄. q.j.a
Utrum sit eiusdē nature cum igne elemēto. q.ij.b
Dist. xiiij. Utrum celi habeāt figurā orbicularē. q.j.c

Utrum in corpore celi sit ponere dextrum ⁊ sinistrum. q.ij.d
Utrum primum mobile moueaf a deo imediate tm̃ an mediãte aliqua virtute creata. q.j.c
Utrũ motus celor sit a ꝓpria forma vel ab intelligẽtia. q.ij.f
Utrũ oia luminaria celi locenf in vno corpore ꝓtinuo. q.j.g
Utrũ luminaria moueãf i orbib⁹ suis motib⁹ suis ꝓpriis. q.ij.b
Utrum cõueniat alicui orbi moueri absq; stellis. q.iij.i
Utrum luminaria diuersitatẽ habeãt pfectionũ. q.j.k
Utrum diuersa luminaria habeãt diuersas impressiones supcoralia. q.ij.l
Utrum ex impressionibus illor luminarium causef in boibus diuersitas mor. q.iij.m
Dist. v. Utr̃ sẽsibilia q̃tũ ad aiaz sint pducta ex aliq̃ vl' ex nihilo. q.j.a
Utrum corpora aialium cõposita sint ex quattuor elemẽtis an ex vno. q.ij.b
Utrum corpora aialium magis cõstent ex elementis passiuis q̃ actiuis an ecõuerso. q.iij.c
Utrum oia sensibilia facta sint ꝓpter boiem. q.j.d
Utrũ sensibilia aliqua vt pote volatilia ⁊ natatilia. v. dic. aliq̃ vt gressibilia. vj. die cũ boie recto ordine creata sunt. q.ij. e
Dist. xvj. Utrũ de⁹ primusq; aialia pduxerit ab ol' opere q̃euerit. q.iij.f
Utrum bõ sit imago dei vere. q.j.a
Utrum bõ sit imago dei naturaliter. q.ij.b
Utrum esse imaginẽ ꝓueniat boi ꝓpie. q.iij.c
Utrũ rõ imaginis ꝓncipali⁹ reperiaf i angelo q̃ i aia. q.j.d
Utrũ ꝓncipalius sit imago in masculo q̃ in femina. q.ij.e
Utrum imago principalius sit in cognitiua q̃ i motiua siue affectiua. q.iij.f
Dist. xvij Utrum aia ade siue humana aia pducta fit de dei sba. q.j.a
Utrum aia ade pducta fuerit ex materia. q.ij.b
Utrum aia ade pducta fuerit añ corpus vel postea. q.iij.c
Utrũ corp⁹ ade pduci debuerit de natura pure celesti. q.j.d
Utrum corp⁹ ade ꝓstitutum fuerit de natura pure elementari, aut simul de natura elemẽtari ⁊ celesti. q.ij.e
Distin. xviij. Utrum ꝓditum fuerit ex elemẽtis in cõplexionet cõpositione equali vel inequali. q.iij.f
Qñ fuerit pductum corpus mulieris. q.j.a
Utrũ mulier formata sit de costa viri fm rõnẽ seminalẽ. q.ij.b
Utrũ rõ seminalis sit rõ vlis vel singularis. q.iij.c
Utrum aie oim boim sint vna substãtia vel diuerse. vel an sint vna aia numero an diuerse. q.j.d
Utrum aie oim boim fuerunt simul producte. q.ij.e
Utrum aia rõnalis sit ex traduce. q.iij.f
Utrum aia rõnalis p naturã sit immortalis. q.j.a
Dist. xix. Utrum ois aiayt puta brutalis nõ solum rõnalis ex prima cõditione fuerit immortalis. q.ij.b
Utrum aia nõ peccãte posset corpus ade dissolui. q.j.c
Utr̃ adã peccãte corp⁹ei⁹ posz ppetuari p esũ lignivite. q.ij.d
Utrũ illa immortalitas inesset boi a natura vel a gra. q.j.e
Utrum eadẽ esset immortalitas innocẽtie p essentiã cum immortalitate glorie si bõ stetisset. q.ij.f
Dist. xx. Utrum in statu innocẽtie fuisset sexuũ cõmixtio. q.j.a
Utrum in illa cõmixtione esset seminum decisio. q.ij.b
Utrũ in illa seminis emissiõe esset delectatiõis intẽtio. q.iij.c
Utrum in illo coitu esset integritatis corruptio. q.iij.d
Utr̃ i q̃libet ꝓiũctiõe viri ⁊ mulieris esset plis gñatio. q.v.e
Utrum equalis fieret multiplicatio viror ⁊ mulierum. q.vj.f
Quid mouerit diabolum principaliter ad tentandum hominem. q.j.a
Distin. xxj. De tẽtatione primor parẽtũ q̃tũ ad inst̃m medius. q.ij.b
De tẽtatione primor parẽtũ q̃tũ ad ordinẽ ⁊ pgressus. q.iij.c
Utrum carnis sit tẽtare. q.j.d
Utr̃ ꝓtingat tẽtationẽ carnis a tẽtatiõe diaboli separari. q.ij.e
Cui istarũ tẽtationũ difficilius sit resistere. q.iij.f
Utrũ p̃mũ pctm̃ bois fuerit vel potuerit eẽ veniale pctm̃. q.j.g
Utrum pctm̃ qõ primo secutũ, est ex tẽtatione illa fuerit remissibile, vel irremissibile. q.ij.b
Distin. xxij. Utrum pctm̃ qõ ex illa tẽtatione subsecutum est fuerit grauissimum oim pctõr. q.iij.i
Quo gñe pcti mulier peccauerit. q.j.a
Utrum qõ mulier appetit vir etiã cõcupierit. q.ij.b
Quis eor grauius peccauerit an vir an mulier. q.iij.c
Utrũ pctm̃ primor parẽtũ fuit ex ignorãtia. q.j.d
Utrũ ignorãtia in aliquo boe possit esse culpa. q.ij.c
Utrum ignorãtia sit culpe excusatoria. q.iij.f
Utr̃ deb⁹ debuit boiez facere icrpugnabilẽ an ipeccabilẽ. q.j.a Distin. xxiij.
Utrũ debuit deus ꝓmittere boiem impugnari. q.ij.b
Utrũ tẽtationis ipulsio desiderari debeat a viro iusto. q.iij.c
Utr̃ si bõ stetisset in cognitione profecisset per temporum interualla. q.j.d
Utrũ si stetisset in statu innocẽtie aliqñ decipi posset. q.ij.e
Utrũ adã deũ cognouerit in statu innocẽtie eo gñe cognitionis quo expectamus deũ cognoscere in statu gñie. q.iij.f
Utrũ dare potuerit boi siue alicui creature adiutoriũ qõ esset naturaliter inflexibile. Distin. q.j.a xxiij.
Utrũ datum fuerit boi naturale adiutoriũ p qõ posset absq; oi gra tẽtationi resistere. q.ij.b
Utrum intellectus ⁊ affectus siue rõ ⁊ volũtas. sint potentie diuerse p essentiam. q.j.c
Utrũ supior portio ⁊ inferior sint diuerse potẽtie. q.ij.d
Utrũ diuisio volũtatis p naturalem ⁊ deliberatiuã fit p diuersas potentias. q.iij.e
Utrum agens intellectus ⁊ possibilis sint vna potentia vel diuerse. q.iiij.f
Utrũ in supiori parte rõnis habeat esse pctm̃ fm se. q.j.g
Utrũ in supiori portioue rõnis possit esse veniale pctm̃. q.ij.b
Utr̃ aliqd pctm̃ bẽat eẽ in inferiori pte absq; sensualitate. q.j.i
Utrũ ps inferior possit peccare mortaliter absq; supiori. q.ij.k
Utrũ in sensualitate possit esse pctm̃ veniale. q.j.l
Utrũ in sensualitate possit esse pctm̃ mortale. q.ij.m
Distin. xxv. Utrum li.ar. sit in solis babẽtibus rõnẽ. an etiam sit in brutis aialibus. q.j.a
Utrũ li.ar. sit potẽtia distincta ꝓtra rõnẽ ⁊ voluntatẽ. q.ij.b
Utrum li.ar. cõplectaf sil' ⁊ rõnẽ ⁊ voluntatẽ. q.iij.c
Utrum li.ar. cõplectaf rõnẽ ⁊ volũtatẽ p modum potentie an p modum habitus. q.iiij.d
Utrũ li.ar. addat aliq̃d supra rõnẽ ⁊ voluntatẽ. q.v.e
Utrum li.ar. sit habitus siue facultas residẽs penes rõnem et voluntatẽ coniunctim. i. penes quã istarum potẽtiarum principalius nobis insit. q.vj.f
Utrũ in olb⁹ in q̃b⁹ est sit eq̃l' aut fm magis ⁊ min⁹. q.j.g
Utrũ sit actuũ ꝓtingẽtiũ ⁊ necessarior an ꝓtingẽtiũ tm̃. q.ij.b
Utrum li.ar. fm q̃ li. possit in malum. q.iij.i
Utrum li.ar. ab aliquo agente creato possit cogi. q.iiij.k
Utrum li.ar. possit a deo cogi. q.v.l
Utr̃ pp ineptitudinẽ corpis ligari bẽat q̃tũ ad vsum. q.vj.m
Utrum gra sit aliq̃d circa acceptãtẽ vel acceptatum. q.j.a
Suppositio q̃ gra aliq̃d ponat circa gratificatum q̃rit vtrum illud sit creatum vel increatum. Distin. xxvj. q.ij.b
Utrũ gra sit in gñe substãtie vel in gñe accidẽtis. q.iij.c
Utrum gratia sit in genere accidentis corruptibilis an incorruptibilis. q.iiij.d
Utrum gra primo insit substãtie aie vel potẽtijs. q.v.e
Utrum gra cõparef ad aiam in rõne motoris. q.vj.f
Utrum gratia gratum faciẽs diuidi habeat p dias diuersas per essentiam. Distin. q.j.a xxvij.
Utrum gratia gratum faciẽs ⁊ virtus gratuita differant, per essentiam. q.ij.b
Utrum gra ⁊ glia differãt p essentiam. q.iij.c
Utrũ p gram ꝓtingat mereri ipm gre donum iã habituz. q.j.d
Utrum p gram ꝓtingat mereri gre augmẽtum. q.ij.e
Utrũ ꝓtingat p gram mereri ipsi⁹ gre cõplemẽtum. q.iij.f
Utrum liberum arbitriũ absq; gra gratum faciẽte possit a culpa resurgere. q.j.a
Utrum liberum arbitrium absq; gratia gratum faciente possit aduersarium suum vincere. Distin. q.ij.b xxviij.
Utr̃ absq; gra q̃tũ faciẽte li.ar. possit oia mãdata iplẽ. q.iij.c
Utrum li.ar. destitutum gra gratis data possit ad gram gratũ faciẽtẽ sufficiẽter se disponere. q.j.d
Utrũ li.ar. ol' gra destitutũ possit alicui tẽtatiõi resistẽ. q.ij.e
Utrũ li.ar. ol' gra destitutũ possit in aliqõ bonũ in gñe. q.iij.f Distin.
Utrũ absq; dono gre bõ esset deo accept⁹ i statu innocẽtie. q.j.a xxix.
Utrum bõ in statu nature institute posset in op⁹ meritoriũ ex re absq; dono gre. q.ij.b
Utrum bõ ante la psum habuerit gram. q.j.c
Utrũ bõ fil'tr̃e ꝓditus fuerit i gratuitis ⁊ naturalib⁹. q.ij.d

Utruz bõ

Utrū bō baduerit tot virtutes ante lapsum quot habuit post lapsum. q.j.c
Utrū dona gratuita eque magne fuerint efficacie in boīe ad merendū āī lapsum sicut sunt post lapsum. q.ij.f
Distin. xxx. Utrū corruptio quā videmus in humana natura insit ei ex sue ꝓditionis primordio an ex pcti merito. q.j.a
Utrū merito prime trāsgressionis humana natura fuerit corrupta penaliter tm̄ an etiā culpabiliter. q.ij.b
Utrum originale pctm̄ sit ꝓcupiscētia. q.j.c
Utrum originale pctm̄ sit ignorātia. q.ij.d
Utrum aliquid transeat in veritatē humane nature p actū generatiue. q.j.e
Utrum aliquid transeat in veritatē humane nature mediante opere nutritiue. q.ij.f
Distin. xxxj. Utrū aīa sensibilis in boībus sit a generāte. q.j.a
Rōne cuius partis primo insit aīe pctm̄ originale. q.ij.b
Utrum maior sit infectio generatiue per originale q̄ alterius potentie. q.iij.c
Utrum aīa inficiatur a carne. q.j.d
Utrū originale cōtrahat in aīa ex carne ex aliquo appetitu t voluntate aīe. q.ij.e
Distin. xxxij. Utrū caro ipsa inficiat ex propagatione tm̄, vel ex ꝓpagatione t libidine. q.iij.f
Utr baptism' deleat originale q̄tū ad culpā q̄ est i mēte. q.j.a
Utrū originale pctm̄ p baptismū deleri habeat quātū ad causam que est in carne. q.ij.b
Utrū ꝓcupiscētia sit in aīa vel in carne tāq̄ in subiecto. q.j.c
Utrū a deo sit ꝓcupiscētia tanq̄ a principio. q.ij.d
Utrum illā maculā quā anima contrahit ex carne deus debeat sibi imputare. q.j.e
Distin. xxxiij. Utrū deceat diuinā iusticiā aīam tali carni infundere. q.ij.f
Utrum pctā parentū proximoꝝ filijs imputent t ad eos trāsmittantur. q.j.a
Utruz prim' parens p posteris suis satisfacere potuerit sicut potuit eos ex culpa sua viciare. q.ij.b
Utrum originale in oībus reperiat equaliter. q.j.c
Utrū sit ponere vnū originale vel plura. q.ij.d
Utrum paruuli decedentes in solo originali puniantur pena ignis materialis. q.j.e
Utrum paruuli decedentes in solo originali puniant aliquo doloze interiori. q.ij.f
Distin. xxxiij. Utrum malum sit a bono vt ab origine. q.j.a
Utrum malum sit a bona cā vtpote a voluntate vt efficiēte vel deficiēte. q.ij.b
Utrū malum sit a bono sm̄ intētionē vel preter. q.iij.c
Utrū aliqō malum sit ab oī bono sequestratum. q.j.d
Utrū malū siue malicia sit in bono sibi opposito. q.ij.e
Utrz malū sit i bono tāq̄ aliqs bit'. an sit pura ꝑuatio. q.iij.f
Distin. xxxv. Utrum pctm̄ aliqō bonū habeat corrūpere. q.j.a
Utrū pctm̄ sit ipsa corruptio passio essentialr loquēdo. q.ij.b
Utrū pctm̄ ex hoc q̄ corrūpit bonū ꝓrie bono increato. q.iij.c
Utrū p quodlibet malū habeāt ista tria. s. modus spēs t ordo corrumpi simul t inseparabiliter. q.j.d
Utrū hec tria p quodlibet pctm̄ corrūpant equaliter. q.ij.e
Utrū p malū ꝓtingat hec tria corrūpi totaliter. q.iij.f
Distin. xxxvj. Utrum peccatū sit pena pcti. q.j.a
Utrū passiones aīe sint pene tm̄. an pene simul t pcā. q.ij.b
Utrū ꝓtigati aliquo ponere culpā sine pena subsequēte. q.j.c
Utrū pena possit esse in aliquo sine culpa p̄cedēte. q.ij.d
Utrum aliqua pena sit a deo. q.j.e
Utrum oīs pena sit a deo. q.ij.f
Utrum oīs actio sm̄ q̄ actio sit a deo. q.j.a
Distin. xxxvij. Utrū oīs rei ꝓseruatio sit a deo. q.ij.b
Utrū oīs cōpositio sit a deo. q.iij.c
Utrū actio iniusta sm̄ q̄ hmōi sit a deo. q.j.d
Utrum opatio fortuita sm̄ q̄ fortuita sit a deo. q.ij.e
Utrum enūciatio falsa sm̄ q̄ hmōi sit a deo. q.iij.f
Utrū volūtas sit bona t cōmēdabilis rōne boni finis. q.j.a
Distin. xxxviij. Quis sit ille finis ex cuius bonitate voluntas est bona. t ad quē debēt referri nr̄e voluntates ad hoc q̄ sint recte. q.ij.b
Utrū bone volūtatis sit vn' sol' finis an possint eē plēs. q.iij.c
Utrum male voluntates habeāt vnicum finē. q.iij.d
Utrū intentio sit in bis solis q̄ participāt rōnē. q.j.e
Utrū intētio in participātibus rōnē dicat aliquid ex parte intellectus vel ex parte affectus. q.ij.f
Distin. xxxix. Utrū ꝓscia teneat se ex pte intellect', an ex pte affect'. q.j.a
Utrū ꝓscia sit habitus innatus aut acq̄situs. q.ij.b
Utrū teneamur ad oē illud q̄ ꝓscia dicrat necessariuz esse ad salutem. q.iij.c
Utrū synderisis sit in gñe cognitionis vel affectionis. q.j.d
Utrū synderisis possit p pctm̄ extingui. q.ij.e
Utrum synderisis possit deprauari p pctm̄. q.iij.f
Distin. xl. Utrū qualitas operū semp rōnī deat qualitati intētionis. q.j.a
Utrum quātū quis intendat tātum faciat. vt sicut opus ab intentione recipit aliquo mō qualitatē. ita etiā recipiat quantitatem. q.ij.b
Utrū intētio absq̄ bonis opib' sufficiat ad vitā eternā. q.iij.c
Utrū opa exteriora aliq̄d addāt supra bonā intētionē rōe sue excellētie t dignitatis. sicut sunt opa priuilegiata. q.j.d
Utrum bona opa addāt supra bonā intentionē quātū ad quātitatem dati. q.ij.e
Utrum bonitas operū addat ad bone intētionis meritū quantum ad numerositatē. q.iij.f
Distin. xli. Utrum actio deliberatiua cū diuidat p bonū t malū, vtrum diuidat tanq̄ p differentias oppositas. q.j.a
Utrum diuisio actionis deliberatiue p bonum t malū sit per dr̄ias essentiales aut accidentales. q.ij.b
Utrum diuisio actionis deliberatiue p bona t mala sit p differentias immediatas. an sit ponere p dr̄iam tertiam. videlicz actionē indifferentē. q.iij.c
Utrum oē pctm̄ actuale sit voluntariū. q.j.d
Utrū oē pctm̄ sit circavolūtatē sicut circa subiectū ꝓpriū. q.ij.e
Utrū sicut peccare sic ēt puniri sit voluntatis ꝓpriū. q.iij.f
Distin. xlij. Utrum pctm̄ volūtatis t opis sint duo pcā vel vnū. q.j.a
Utrum pctm̄ opis addat supra pctm̄ voluntatis. q.ij.b
Utrum pctm̄ veniale t mortale ꝓueniāt in auersione. q.j.c
Utrū veniale ꝓueniat cū mortali in reatu pene eterne. q.ij.d
Distin. xliij. Utrū pctm̄ diuidi habeat p dr̄ias materiales tm̄ an etiam per formales. q.j.e
Utrū pctm̄ habeat diuidi p auersionē t ꝓuersionem tāq̄ p diuersas pctōz dr̄ias siue p diuersa pcta. q.ij.f
Distin. xliij. Utrū pctm̄ in sp̄m sctm̄ dicat genus pcti distinctum ab aliis generibus pctōz. q.j.a
Utrum peccatum in sp̄m sctm̄ semp habeat aliud peccatū preambulum. q.ij.b
Utrum illud pcti genus sit grauissimū. q.j.c
De huius pcti irremissibilitate. q.ij.d
De sp̄ēb' huius pcti quātū ad numerū t sufficiētiā. q.j.e
De specibus huius pcti quantum ad vniuscuiusq̄ propriā rationem. q.ij.f
Utrum potentia peccādi sit in nobis a deo. q.j.a
Distin. xliij. Utrum potētia peccandi sm̄ q̄ hmōi sit mala. q.ij.b
Utrum ptās denominādi sit a deo. q.j.c
Utrum ptās presidendi sit in boīe sm̄ institutiones nature vel sm̄ punitionem culpe. q.ij.d
Utrū xp̄iani teneantur subesse tyrānis siue potestati seculari in aliquibus. q.j.e
Utrum religiosi teneant prelatis obedire in oībus q̄ non sunt contra deum. q.ij.f

Rubrice sancti Bonauētu

re in scōm librum sententiarum.

Ostēdit autoritate sacre scripture vnum esse rerum principiū nō plura vt quidā putauerunt. a — Distī. j.
Platonis erroz. b
Explanat autoritatē ostendēs q̄d sit creare t q̄d facere. c
Aristotelis erroz. d.
Concludit erroz predictoz euacuationē. e
Concludit fidei ꝓfirmationem. f
Ex cōparatione rerū ad finē ondit reruz distinctionē. g
Scōm distinctionē p̄dictā assignat diuersam cōparationē ad finē. t determinat finē intellectualis substātie. b
Determinat finē substātie pure corporalis. i
Determinat finē cōpositi ex vtroq̄. s. ex intellectuali t corporali suba inquātum est talis. i. quare aīa sit vnita corpori. k

Dolnit dubitationē ad idem.l
Epilogat determiata faciēs viā ad sequētia determinānda.m
Dist. ij. Determinat qñ angeli creati fuerūt.pmittēs pbemiū in quo aperit suam intētionē.a
Mouet ex autoritatibus dubiū de initio duratione ⁊ mēsura angelice creature.b
Determinat veritatē ⁊ confirmat.c
Superius probatā veritatē concludit q̄ simul cū tpe ⁊ cū mūdo cepit corporalis ⁊ spūalis creatura ⁊ autoritatem in oppositum determinat.d
Determinat vbi angeli mox creati fuerūt.i empyreo.s.qō statim factū repletum est angelis.e
Repetit qñ angeli creati fuerunt.f
Remouet dubitationē quō dicat lucifer ſm Esayā. Ascēdam in celū ⁊ ero silis altissimo cū esset in celo.g
Dist. iij. De quatuor naturalibus attributis angelis in ipso conditionis sue initio.a
Quō recipiunt magis ⁊ minus in attributis.b
Ostēdit quō in aliqbus aliis equalitatē habuerūt. c
Agit de naturali bonitate angelor ponēs falsam opinionē cū confirmatione sua.d
Ponit opinionē verā cuz sua confirmatione eor q̄ dicunt oēs angelos creatos esse bonos. ⁊ aliquaz malam fuisse inter creationem ⁊ lapsum.e
Opinionē falsaz reprobat rōes ⁊ autoritates et explanādo. f
De naturali cognitiōe angelor añ casum vel pfirmationē.g
De naturali dilectiōe angelor añ casuz ad deū ⁊ ad scinuicē. b
Dist. iiij. Prosequit qōnē de btitudine quantū ad illos qui ceciderunt ostendens q̄ nunq̄ beati fuerunt.a
Prosequit qōnē quantū ad illos q̄ perstiterunt ostendens q̄ possunt aliquo mō dici beati.b
Resumit que supra de vtrisq̄ determinauit.c
Prosequit questionē de pfectione angelor an.s.creati sint pfecti an imperfecti innuens q̄ per distinctionem est respondendum.d
Subiūgit distinctionē q̄ tribus modis dr pfectū ſm tpa ſm naturā ⁊ vniuersaliter pfectū.e
Resumit pdeterminata breuiter ostēdens qualis facta fuerit angelica natura.f
Dist. v. Oñdit qd sit auerti a deo ⁊ qd sit conuerti ad deū.a
A quo sit auersio ⁊ conuersio. ⁊ tangit breuiter q̄ a libero arbitrio docens quid sit.b
Determinat vtrū bonis angelis gratia collata sit ad hoc vt efficaciter conuerterent.c
Determinat vtrū malis sit sua auersio imputāda cum gratiaz non habuerint.d
Determinat vtrū puersiōe boni āgeli meruerūt pfirmationē.e
Dist. vj. Determinat q̄ ⁊ quales angeli ceciderūt.a
Determinat vnde ⁊ in quē locū ceciderunt.b
Determinat qualiter ibi habēt ordinē plationū.c
Mouet qōnē de vnitate loci quātum ad angelos minores. an scz oēs demones minores sint in boc aere caliginoso an aliq̄ sint in inferno.d
Mouet qōnē q̄tū ad luciferū an sit ligatus in inferno ⁊c.e
Oñdit occasionalr modū pfligēdi iter nos ⁊ aduersarios q̄ de mones semel victi a sctis nō accedūt amplius ad illos.f
Di. vij. Oñdit q̄ aliq̄ angeli post puersionē ⁊ auersionē sunt p gloriā pfirmati. ⁊ aliqui p malicia obstinati.a
Querit de vtrisq̄ an liberū arbitriū habeāt. ⁊ opponit ad boc in partē negatiuā.b
Determinat qōnē supra motā q̄ bñt liberū arbitriū. nec tñ ad vtrūq̄ flecti possunt.c
Explanat autoritatē Hiero. supra adductam.d
Agit de demonū statu post obstinationē q̄tū ad cognitionē. s. q̄ vinacē sensum nō pdiderūt. ⁊ q̄bus modis sciāt.e
Agit de potētia demonū respectu creaturaruz generaliter q̄d possint.f
De ptāte demonū respectu creaturarū qualr possint.g
De ptāte demonū q̄tū cis respectu creaturarū pmittat.b
Di. viij. Determinat modū p quē angeli bñt corpora sibi coniūcta.a
Determinat actū ad quē angeli assumūt corpora.b
Mouet questionē quō deus boibus in corporalibus imaginibus apparuit.c

Determinat motā qōnē q̄ deus in specie qua est de nūq̄ mortalibus apparuit cetera relinquēs dubia.d
Querit vtrū demones intrēt corpora boim substantialiter. an illabanf mētibus boim.e
Determinatio autoritate euāgelica.f
Explanat autoritate gennadij.g
Explanat autoritate Bede.b
De angelicor ordinū distinctiōe quātū ad ppriā pditionē. s. q̄ Dist. ix. ⁊ quot sint.a
Quid appellet ordo. qualiter ordines angelor nominent ⁊ q̄ sit rō noīs cuiusq̄ ordinis.b.
Determinat qō sit huius ordinationis principiū. vtrū. s. ordines ab initio creationis ita distincti fuerint.c
Determinat huius ordinationis modum. vtrum. s. oēs angeli eiusdē ordinis sint equales.d
De reparatione ordinū angelicor quantū ad gradum quō. s. dicat scriptura decimum ordinē ex boibus cōpleri cum non sint nisi nouē ordines.e
De reparatione ordinū angelicor quātum ad numerū q̄. s. homines assumunf iuxta numerū stātium nō lapsor.f
Dist. x. Ponit diuersas opiniones cū suis pfirmationibus de boc an oēs spūs celestes mittanf.a
Obiectio contra illos.b
Mouet dubitationes ⁊ determinat si oēs mittunf. cur vnus tm ordo noīe angelor censef.c
Michael gabriel raphael de superiori ordine putanf fuisse a q̄busdā. ⁊ sunt noīa spirituū ⁊ nō ordinū.d.
Quō determinēt pdictas autoritates que videnf aduersari qui dicunt oēs angelos mitti.e
Ex duabus opinionib pdictis tertiā quasi mediā formatf
Ostēdit q̄ boni angeli deputanf ad custodiā. ⁊ mali ad exercitium boim.a Dist. xj.
Querit ⁊ determinat vtrū singulis boibus singuli angeli. an pluribus deputatus sit vnus ad custodiā vel exercitiū.b
Querit ⁊ rñdet ſm primā opinionē vtrū angeli pficiant i merito vel pmio vsq̄ ad iudiciū.c
Rñdet ſm opinionē scōam q̄ dicit angelos in q̄busdā pmissor non profecisse.d
Dicta dicendis cōtinuat.a Dist. xij.
Diuersas opiniones circa productionem materie corporaliuz explicat.b
Alterā ex illis opinionibus eligit ⁊ explanat. quō p̄ interualla tpis res corporales condite sunt.c
Quoddā dubiū determinat. s. quo sensu tenebre dicanf nō ee aliquid. ⁊ quō dicanf esse aliquid.d
Determinat qualiter materia corporaliū ſm opinionem plus electam fuerit informis ⁊ confusa.e
Determinat vbi illa materia fuerit locata.f
Anticipādo determinat q̄b diebus vel in quot ista materia siue mundi facies in ipso primordio fuerit distincta.g
Confirmat quattuor esse modos diuine operationis autoritate alicuius.b
Determinat qñ lux facta fuerit. q. ar añ oīa alia.a
Qualis facta fuerit lux illa corporalis an spūalis.b Di. xiij.
Ubi lux illa facta ⁊ vbi posita fuerit.c
De effectu lucis siue de die quē faciebat q̄tū ad spaciū.d
De die q̄tū ad distinguēdi modū. s. de naturali ordine pparationis dierū. ⁊ de illo q̄ p mysterio introductus est.e
De die quantū ad complemētum. s. cur sol factus est si lux illa sufficiebat.f
Quō accipiendū sit illud verbū qō deus dixit. fiat an sono vocis id deus dixerit an aliter.g
Quō accipiendū sit qō dr pr operari in filio. vel per filiuz. vel in spūsctō.b
Remouet opinionē beretică insinuās aliā esse expositionē verbi predicti.i Di. xiiij
Determinat celor naturā ſm veritatē.a
Determinat celor naturā ſm quorūdā opinionē q̄ putāt celuz illud esse igneē nature q̄bus psentit Aug.b.
Tangit qōnem de figura celi.c
Querit de motu.d
Remouet dubitationē quare tacuit scriptura in ope scōe dicq̄ō in alijs dixit.e

Agit

Agit de distinctione celorum determinās veritatē qñ aque cō
gregate sunt in vnum locum.f
Soluit dubitationem vbi congregate sunt aque.g
Agit de productione luminariū cōpans ea opib⁹ alioꝝ diez.b
Determinat quare luminaria celi facta sunt.i
Distin. xv. Determinat de productione animalium ex aquis.a
Determinat veritatem de productione animalium ex terra.b
Querit vtruz post peccatū venenosa aialia noxia facta fuerit
an propter peccatū nocere ceperint prius facta innoxia.c
Querit vtrum minuta animalia tunc creata fuerint.d
Determinat de operum diuinorum cōsummatōe oñdēs qualr
in productione bois facta est ꝛ psummata distinctio rerum.e
Explicat diuersas sentētias catholicoꝝ tractatorum de eadē
rerum distinctione.f
Explicat veritatem de septime diei requie.g
Questionez mouet ꝛ determinat qualr accipiēdū sit ꝙ ꝺz deꝰ
cōplesse opꝰ suū septio die cū tūc reqcuerit ab oī ope suo.b
Distin. xvj. Continuat dicta dicendis.a
Inducit autoritatē sacre scripture in qua ostendit ꝙ quē mo
dū homo productus cōparetur ad suū effectiuū principium.b
Subdit predicte autoritatis explanationē ꝙ imago ꝛ simili
tudo accipit hic a diuersis diuersimode. c.
Ponit explanationē inducte autoritatis ſm alioꝝ opinionē. d
Ponit explanationē inducte autoritatis ſm suā opinionē. e
Ex veritate determinata concludit conclusionē corrolariā ꝙ
homo ꝺr imago ꝛ ad imaginē. filius ꝺo imago nō ad imagi
nem.f
Distin. xvij. Determinat veritatē de productione aie in se. vtrū de aliquo fa
cta sit an nō. ꝛ qñ facta sit. ꝛ quā gram habuerit in creatiōe.a
Remouet quoꝝdā hereticoꝝ errorē q̄ putauerūt animam eē
de substantia dei.b
Determinat de productione aie in relatione ad corpus. vtrum
deus creauerit aiam in corpore vel extra corpus.c
Querit vtrū deus fecerit bouem in etate perfecta.d
De bois formati locatione in se. q̄ extra paradisuz creatus in
paradiſum positus est. ꝛ quare ita factū sit.e
De loco paradisi quātū ad cētera q̄ sunt ligna paradisi. inter q̄
erat lignū vite. ꝛ lignū scie boni ꝛ mali.f
Distin. xviij. De formatione corporis mulieris ex viro in comparatione ad
cām finalē.a
De formatione corporis mulieris ex viro in comparatione ad
causam materialē.b
De formatione corporis mulieris ex viro in comparatione ad
cām efficientē.c
De formatione corporis mulieris ex viro in comparatione ad
cām formalem.d
Ponit opinionē quoꝝdā erroneā de productiōe aie mulieris.e
Subiungit aliā opinionē nō minus falsam.f
Ponit veritatē catholicā.g
Falsitatē impugnat. ꝛ confirmat vitatē autoritate aug. ꝛ hiero. b
Distin. xix. Determinat veritatē de primo bois statu añ peccatum. ſ. qua
lis fuerit ſm corpus ꝛ ſm aiam.a
Explanat veritatē predictā.b
Mouet determinandā qōnē circa immortalitatē. vtrum im
mortalitas quam habuit ante peccatū esset de cōditione na
ture. an ex gratie beneficio.c
Mouet aliā dubitationē q̄ ex illa. vtrū si nō foret pec
ptum vt de illo ligno comederet. ꝛ alijs nō illo vteretur. an
posset nō mori. Et determinat ſz opiniones diuersas.d
Distin. xx. Determinat de mō procreationis filioꝝ si nō peccassent primi
parentes. ꝛ quales nascerent filij.a
Quare in paradiso nō coierūt duobus modis soluit.b
Determinat de tpe translationis. vtrū natis filijs p successio
nes an simul oēs transferendi essent.c
Determinat quales nascerent filij quantū ad corpus. vtrū p
fectionem stature ꝛ vsum mēbroꝝ habētes qualis bō primꝰ
fuit conditus.d
Ambigua Aug. verba ponit vbi tñ vr innuere ꝙ filij ꝛ paruuli
possint mēbroꝝ vtī officijs.e
Quibusdā nō absurde placuit ꝙ filij paruuli nascerent ꝛ p ac
cessum tpis in statura ꝛ in alijs sicut nūc proficerēt. qō nō eēt
vicium imputandum.f
Oppositio q̄rūdā volētiū pbare eos posse viuere sine alimōia.g
Quales nascerēt filij quātū ad aiaz. vtrū sicut statura corpis
ita et sensu mētis paruuli nascerent. ꝛ p accessum tpis pfice
rēt sēsu ꝛ noticia veritatis an. ſ. mox nati i bis cēt pfecti.b
Cōtra illoꝝ sniam opponunt quidam.i
De bois trāslatione in meliorē statū. ꝛ de duobus bonis alte
ro hic dato altero pmisso.k
Determinat de tētatione primi bois quātū ad motiuum.a Distin. xxj.
Determinat de tētatione primi bois quātū ad instm.b
Determinat de tētatione bois primi quantū ad pgressum vel
tētationis modum.c
Determinat gñales modos tētādi qui duo sunt.d
Concludit ppter tētationē preambulā remissibilitatē humā
ni peccati.e
Determinat veritatē de gñe primi pcti gñaliter.a Distin. xxij.
Remouet dubitationē an elatio pcesserit in mēte bois.b
Determinat veritatē de gñe pcti viri ꝛ mulieris spāliter. c
Remouet dubitationē que fuit elatio viri an crediderit ꝛ vo
luerit qō mulier.d
Determinat veritatē q̄s eoꝝ peccauerit magis grauiter.e
Remouet dubitationē ortā ex verbis Aug. q̄bus pdicte snie
aduersari videtur.f
Inquirit an peccatū illō ex ignorātia pcesserit. ꝛ an p eaz ba
beat excusari.g
Queritur vñ pcesserit primi pcti malicia cū natura bois esset
incorrupta.b
Inquirit an voluntas precesserit illud pctm.i
Determinat quare deus pmiserit bouem tentari sciens eū esse Distin. xxiij.
casurum.a
Determinat qualiter bō cognitionē habuit. vtrū p disciplinā
ꝛ studium. an per diuinū donū.b
Determinat qualē cognitionē habuit. bō ante lapsum de reb⁹
creatis.c
Determinat qualē cognitionē habuit de deo.d
Determinat qualē cognitionē habuit de seipso.e
Determinat veritatē ad q̄d datū fuerit illud adiutoriū. ſ. lib. Distin. xxiij.
ar. bois per quod stare potuit.a
Remouet dubitationē qualis fuerat illa rectitudo ꝛ bonitas
volūtatis in qua creatus est.b
Explicat qō fuit illō adiutoriū notando. ſ. arbitriū libertatē. c
Explicat qō fuit illud adiutoriū diffiniēdo.d
Assignat ꝺriam sensualitatis ad rōnē.e
Ostēdit viā p quā cognosci possit ꝛ discerni illa ꝺria.f
Determinat qualiter pctm in viribus aie habeat pgressuz ad
consummationem. ostēdens ꝙ talis est ordo peccādi vel ca
dendi in nobis qualis fuit in primis boibus. ſ. ꝙ in nobis ē
vir ꝛ mulier ꝛ serpens.g
Determinat qualr in nobis fieri habeat pgressus culpe.b
Repetit p̄determinata ad maiorē explanationē.i
Ponit quandā similitudinē ostēdens ꝙ mulier sine viro dam
nari nō pōt. i. mortale non est. qō in sola delectatione tenet
cogitationis.k
Breuiter epilogat ꝛ rōnez sue digressionis assignat quare. ſ.
hec de aie partib⁹ dixit.l
Multiplicitatē huius nois sensualitas ad maiorē euidētiam
manifestat.m
Determinat quid sit liberum arbitrium.a Distin. xxv.
Ex diffinitione liberi arbitrij elicit ꝙ liberū arbitriuz nec est
p̄sentiū nec p̄teritoꝝ sed futuroꝝ. ꝛ boꝝ nō est quozūlibet ſz
futuroꝝ pringentiū.b
Mouet dubitationē q̄ q̄s posset sollicitari. an supra posita de
scriptio liberi arbitrij conueniret deo vel bis q̄ glificati sunt.c
Determinat motā dubitationē ostēdēs qualiter deus angeli
ꝛ q̄ iā bti sunt habēt liberū arbitriū.d
Determinat gradus libertatis arbitrij i bole ſm diuersos sta
tus seu tēpora.e
Assignat quattuoꝝ status bois in q̄bus libertas arbitrij ꝺz au
geri ꝛ minui.f
Determinat per quid minui ꝺz arbitrij libertas.g
Agit de libertate arbitrij a coactione.b
Agit de libertate a pctō seu culpa.i
Qui būt bāc libertatē. ſ. a pctō ꝛ p quid.k
Questio de libertate ad malum. an sit ipa libertas liberi arbi
trij.l

Questio alia de libertate ad bonū. an ipsa sit libertas arbitrij an non.m
Certa determinatio vtriusq; questiōis q̄a dicit libertas ad bonum ⁊ ad malum esse libertas arbitrij.n
Agit de libertate a miseria.o
Breuiter epilogat ostēdēs quo genere libertatis li.ar. intelligi debeat minui per peccatum.p
Distin. xxvj. De libertate que sit ex gratia ⁊ que ex natura.q
Determinat quid sit illud adiutorium li.ar. superadditū quāē ad actum siue effectum.a
Determinat quid sit illud adiutorium li.ar. superadditum quā tum ad subiectum.b
Q; bona voluntas comitatur gratiam.c
Determinat quid sit illud adiutorium li.ar. superadditū q̄tuz ad donum gratuitum.d
Determinat veritatem de eodē ad intorio q̄tum ad volūtatez siue q̄tum ad li.ar. ordinatur. ostendēs q̄ volūtas bona que p̄cenitur gratia quedam dei dona p̄cenit.e
Remouet dubitationē ortā ex eo qō oz fidē esse ex volūtate.f
Quedam adhuc addit que grauiorē faciūt questionē. s. q̄ cogitatio boni p̄cedit fidem.g
De illa cogitatione boni que p̄cedit fidē plene differitur.b
Subiungit veritatis recapitulationem.i
Distin. xxvij. Comparat gratiam p̄cenientem ad subsequētem ſm idētitatem ⁊ diuersitatem. inquirēs vtrū vna eadēq; sit gratia que dicitur operās ⁊ cooperans.a
Compat gr̄az ad virtutē ⁊ ad merēdi efficaciā. iq̄rēs q̄d sit ipa gr̄a ⁊ qūo merek augeri. ⁊ de tribus generibus bonorum.b
In quibus bonis sit liberum arbitrium.c
Determinat questionez qua queritur de cōparatōe gratie ad virtutem soluēs ſm opinionem cōmuniorem.d
De fide itidem dicit q̄ non est ex homine sed ex deo trī.e
De gratia que liberat voluntatem. que si virtus est. non est ex libero arbitrio. ⁊ sic non est motus mentis.f
Determinat questionem qua queritur de cōparatione gratie ⁊ virtutis ad meritum.g
Quod bona voluntas gratie p̄cipaliter est. ⁊ etiam gratia est. sic ⁊ omne meritum.b.
Ex qua ratione dicitur fides mereri iustificationem ⁊ alia.i
De munerib⁹ virtutū. ⁊ de gratia que nō est sed facit meritū.k
Epilogus.l
Distin. xxviij. Ponit improbationem heresis pelagiane que circa potestatē libe. arbi. errabat.a
Rūdet ad pelagianoz argumētationē qua dicūt nullū eē culpādū si non vitat vel facit illud qō est sibi impossibile. ex q̄ sumunt due rōnes quas magister duobus improbat respōsis.b
Respōdet ad illud qō pelagius dicebat. q̄ nihil est tā in nra potestate q̄ volūtas. ac si diceret bonū vel malus operari in nostra voluntate est sine gratia dei.c
Respondet ad illud qō pelagius dicebat. q̄ credimus nostrū est. q̄ autē bonū operamur illius est. quod traxit ex duobus locis ab Aug. ad qō magister duo ponit responsa.d
Subiungit catholice veritatis expressionem.e
Distin. xxix. Inquirit vtrum liberum arbitrius hominis ante lapsus egueit gratia operante vel cooperante.a
Utrum homo ante lapsum gratiam ⁊ virtutes habuerit.b
Determinat cuiusmodi pena homo fuit punitus propter peccatum sc̄z pena ejectionis de paradiso.c
Quomodo intelligēdū sit illud ne sumat de ligno vite ⁊ comedat ⁊ viuat in eternum.d
De flāmeo gladio ante paradisum posito.e
Determinat dubium ortum ex predictis. an sc̄z homo ante peccatum comederit de ligno vite.f
Distin. xxx. Quare nō sunt facti immortales si comederunt de ligno vite.g
Ponit partem probemialem ostendens q̄ per adam peccatū ⁊ pena transiit in posteros.a
Determinat propositū principale. ostendens vtrum illud peccatum fuerit originale vel actuale.b
Quomodo peccatum intrasse in mundum dicunt.c
Hic aperit illud esse peccatū originale qō trāsit in posteros.d
Supposito q̄ peccatū primoz parentum sit originale. inquirit vtrum sit pena vel culpa.e
Quod originale peccatū est culpa autoritatibus p̄bat.f
Inquirit vtrū petrī originale sit cōcupiscētia vel alia culpa.g
Quid nolle p̄cupiscētie intelligat que dicitur fomes peccati.b
Quod per adaz originale peccatū in omnes intrauit id est cōcupiscentia.i
Quod sit illud peccatū in quo oēs peccauerunt. sc̄z originale quod ex inobedientia processit.k
Ex quo sensu dictum est per inobedientiā vnius multi sunt cōstituti peccatores.l
Quod peccatum originale in adam fuit ⁊ in nobis est.m
Obiectio quorūdam cōtra id qō supra dictum est. oēs in adaz fuisse homines.n
Qūo oēs dicunt in adā fuisse qui peccauit ſm rōnem seminalem. ⁊ qūo ex deo descenderint. s. lege propagationis.o
Quod nihil extrinsecum conuertitur in humanā substantiā q̄ est ex adam.p
Distin. xxxj. Ponit falsaz opinionē circa traductionē peccati originalis q̄ a p̄e trāscat in filios nō solū ſm carnē sed etiā ſm animā. a
Ponit false opinionis improbationem ostendēs q̄ originale nō bz traduci per traductionem anime.b
Ostendit veritatē q̄ originale traducit mediante carne.c
Remouet dubitationē qua queritur an originalis peccati cā sit culpa an pena.d
Quare dicatur originale hic dicitur cum epilogo.e
Obiectio quorūdam nitentiū probare peccatū non traduci ex lege coitus.f
Distin. xxxij. Qūo originale petrī deleak in baptismo ex parte anime.a
Qūo originale petrī curek in baptismo ex parte carnis.b
De pena p̄cupiscentie que remanet in carne ⁊ in anima. ex quo autore sit deo sc̄z vel alio.c
Utrum deus ex iustitia debeat culpam originalem anime imputare cum non possit vitare.d
Quare deus vult animā corpori maculato coniūgere sciēs eā inde maculari ⁊ ideo dānari.e
Qualis creatur anima a suo creatore.f
Distin. xxxij. Mouet questionē an peccata oīm p̄cedentiū patrū paruuli originaliter trahant vt petrī ade.a
Notam questionē determinat ſm aliorum opinionem.b
Ponit modum per quem Augu. illā qōnez dissoluit. vbi appareret q̄ eam pertractat ambigue.c
Ostendit q̄ peccatū originale nec intendak nec multiplicetur propter peccata p̄mor parentū quantū ad penā.d
Determinat de grauitate actualis peccati ade.e
Determinat de remissione actualis peccati ade.f
Mouet dubitationē ortaz ex apparenti contrarietate in Exodo ⁊ Ezechīle.g
Determinat illam apparentē contrarietatem exponēdo autoritates q̄tum ad intellectum litteralem.b
Expōit autoritates p̄dictas q̄tū ad sēsuz mysticū vl moralē.i
Aperit suā intentionē in generali que de p̄dicto actuali aliquertenda sunt.a
Distin. xxxiij.
Ostendit q̄ petrī vel malū ortū habet a causa bona.b
Ostendit q̄ peccatū seu malū est a voluntate libera.c
Ostēdit q̄ petrī seu malū ē a bono p̄firmās autoritate aug.d
Elicit corrolarium q̄ regula dyaleticorum de contrarijs fallit in his scilicet bono ⁊ malo.e
Remouet dubium ortum ex verbis p̄opheticis quibus dicit ve bis qui dicunt bonum malum.f
Ponit peccati notificationes quid sit peccatū.a
Narrat diuersorum opiniones de peccato.b
Distin. xxxv. Uera sententia de peccato p̄ponitur.c
Autoritatibus sanctorum confirmat voluntates ⁊ actus oēs esse bona inquantum sunt.d.
Oritur primū dubium ex hac positione q̄ omnia que sunt bona sunt.e
Oritur secundum dubium ex hac positione q̄ peccatū est corruptio boni.f
Oritur tertium dubium ex hac positione q̄ corruptio boni est pena.g
Distin. xxxvj. Adducit autoritates quibus ostendit q̄ vnum peccatū sit alterius peccati pena.a
Mouet questionē vtrū peccatuz ſm idē sit culpa ⁊ pena. an ſz diuersa. ⁊ determinat ſm aliorum opinionem.b
Magr̄ explanat opinionem alienā q̄ nō omne peccatū est pena peccati

pena peccati.c.
Determinat questionē propositam ſm propriam opinionem cōfirmans eam auctoritate sanctorum.d.
Determinat quoddā dubiū in auctoritatib' predictis positū.e
Distin. xxxvij. Epilogum facit ad alia transiturus.f.
Explicat aliorum opinionem qui dicunt malos actus nullo modo esse a deo.nec eē bonos.siue in eo q̄ sunt.siue alio modo.a.
Ponit opinionis predicte defensionē qualiter scilicet determinat verba Augu.premissa quibus ait.Omne quod est.inquātum est.bonum est.b.
Ex predictis elicit quādam conclusionē.f.q̄ ꝓ illos res aliquę sunt que a deo non sunt quibus homines mali sunt.c.
Opponit contra aduersam opinionem ex illoverbo deus autor malorum non est.d.
Ponit cōmonitionem vt eruditat.e.
Remouet dubium q̄ de peccato nō de pena intelligit.cū dicit deus non est autor mali.f.
Distin. xxxviij. Determinat q̄ ex parte finis venit rectitudo volūtatis.a.
Determinat quis sit ille finis ostendēs q̄ deus est finis ois bone actionis qz charitas est.nec tm̄ spūssanctus.sed etiā xp̄s t pater.nec bi sunt tres fines sed vnus.b.
Determinat de vnitate finis respectu bonarū voluntatū.c.
Mouet t determinat dubiū de duobus finibus cōstituēdis.d.
Querit differentiā voluntatis t intētionis t finis ſm rōnem.e.
Distin. xxxix. Querit differentiā voluntatis t intentionis t finis ſm rem.f.
Mouet questionem q̄ cū voluntas sit de bis que homo naturaliter bz.quare peccatum fore dicatur.cum nullū aliud naturale peccatum sit.a
Opponit contra determinationē predictam.vt clarius agat de voluntate.inquirēs quare actus voluntatis sit pctm̄. si actus aliarum potentiarū non sunt peccata.b.
Mouet dubium quomodo homo quiseruus est peccati. naturaliter vult bonum.c.
Soluit dubium ſm varias opiniones.d.
Distin. xl. Ostendit q̄ actus pensari habeant bonivel mali ex intentione vel fine.a.
Inquirit vtrum generaliter hoc sit verum q̄ bonitas operū causetur ex bonitate intentionis recitās multorū opiniones.b
Confirmat alteram illarum opinionū auctoritate Aug. qui iudicat opa ex intētione t causa preter ea que per se sunt pctā.c
Redit ad confirmandum reliqua.d.
Distin. xlj. Mouet questionem t determinat ꝓ quorūdam opinionem. an omnis intentio vel actio eorum qui carent fide sit mala.a
Obijcit contra determinationem priorem adiūgens illi qōnē quādam responsionē.b
Ponit aliam determinationem quibus modis actio coz bona est.qui fidem non habent.c.
Querit vtrū omne pctm̄ exteri' sit volūtariū seu a volūtate.d
Querit vtrum omne peccatū sit in volūtate.e
Quomodo intelligatur illud nō nisi voluntate peccat.f
Concludit de peccato interiori t exteriori q̄ sint volūtaria.g
Inquirit differentiam inter peccata operis t volūtatis.t determinat ſm duplicem opinionem.a
Distin. xlij. Ponit t respondet obiectionibus que impugnare videtur opinionem magis probabilem.b
Querit qualiter reatus possit manere peccato abeunte.t inde accipitur differentia originalis t actualis peccati.qz actuale transit actu t remanet reatu.originale econuerso.c
Ostendit q̄ reatus multipliciter accipit in scriptura.ex quo accipitur differentia mortalis peccati t venialis.d
Tangit quinq̄ consuetos modos diuidendi peccata.e
Septem vicia capitalia.f
Remouet dubitationē que ortū bz ex vna illarū diuisionū.g
Quomodo quodlibet horum scz superbia t cupiditas dicat radix omnium malorum.b
Distin. xliij. Determinat de peccato in spūsanctū qō dicit etiā peccatuz ad mortem cōparando illud ad alia peccatorum genera.a
Determinat quid sit peccatū in spūsctū ꝓ assignationē per differentias eius magis notas que sunt obstinatio t desperatio.b
Soluit dubiū vtrum omnis obstinatio sit peccatū in spiritumsanctum.c
Ponit assignationem peccati in spiritūsanctū per differentias eius minus notas.d.j.
Ponit illius assignationis explanationē.d.ij.
Subiungit diffinitiuam t cōmunē assignationē peccati in spiritumsanctum ſm Arnb.e
Remouet dubium de verborū illorum distinctione.f
Distin. xliij. Queritvnde sit potentia peccandi. vdeterminat quod non est a deo ſm quorundam opinionem.a
Ostendit pluribus auctoritatib' potētiā peccandi esse a deo.b
Determinat dubium vtruz aliquando resistendū sit potestati.c
Continuatio qua ex ſcdo libro ad tertium transit.d

Finis.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

A. Gn. I. 2. 9

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Baden-Württemberg
BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK